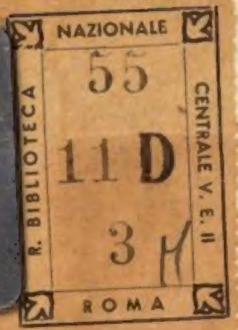
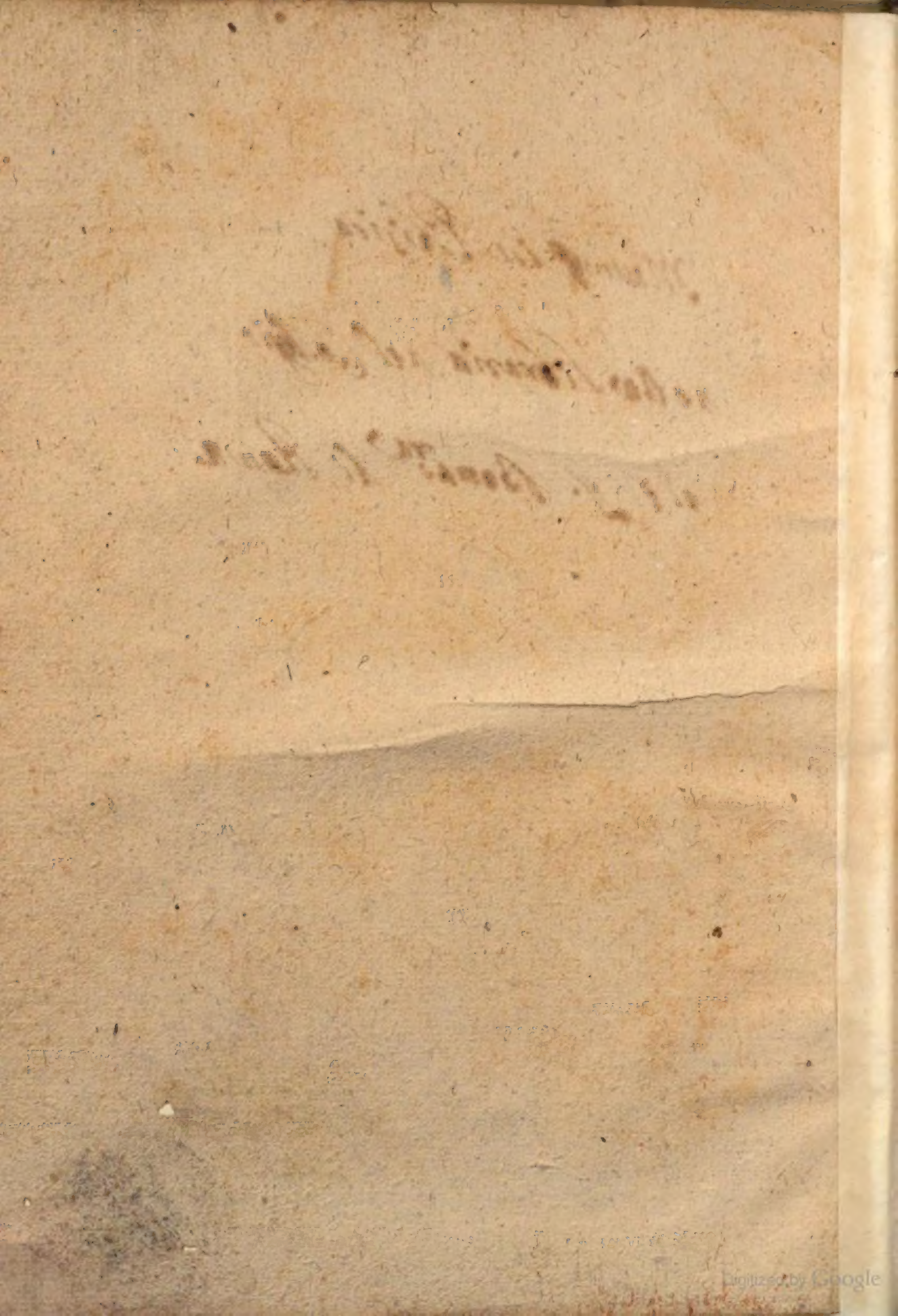

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
55
11 D
3
ROMA

Mastrius in Physica

nella libreria del Collegio

di S. Bonav.ra di Roma

DISPVTATIONES
In Arist. Stag. Libros
PHYSICORVM,
Quibus ab Aduersantibus tùm Veterum, tùm Recentiorum iaculis Scoti Philosophia vindicatur.

A P.P. Magistris
BARTHOLOMEO MASTRIO DE MELDVLA,
Eminentissimi Card. Capony Theologo, &
BONAVENTVRA BELLVTO DE CATANA,
olim in Augusto S. Antony Minor. Con.
Patauino Collegio Regentibus.

In hac secunda editione ab eisdem vbiq. sedulò reuisæ, nouisque Additionibus, ac copiosiori Indice locupletatæ.

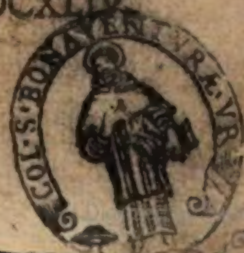
Eminentiss. ac Reuerendiss. Principi D.D.
ALOYSIO CARD. CAPONIO
RAVENNAT. ARCHIEPISCOPO
Dicatæ.

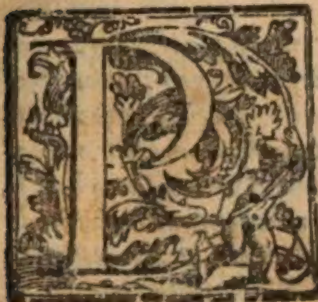

VENETIIS. Typis Marci Ginammi. MDCXLIV.
Superiorum Permissu, & Priuilegijs.

EMINENTISSIME PRINCEPS,

Rodit denuò recusum hoc Philosophicum Opus plurimis locuples recentibus additionibus, & refertum; cumq; in eius ortu primæuo albicantis, rubentisq; coloris sericis fuerit exceptum, vtpotè Austriacis Germaniæ dicatum Heroibus, qui gentilitia sua sic colorata ostentant, modò renascens pannis non minus preciosis albi, nigriq; colorum inclitæ Caponiæ domus insignibus exornatum effulget, quandoquidem geminus iste color non secus, ac illi, ingens portendunt imperium. Supremo Augusti Sceptro allusit quondam Poeta ille breui quidem, sed valdè prægnanti carmine, cum ait,

Nocte pluit tota, redeunt spectacula manè;
Diuisum Imperium cum Ioue Cęsar habet.

At quis non videt stemmate Tuo mysterium non absimile indigitarì? cum enim candore dies, & nox nigrore significetur, faustissimè ominatur Te aliquando cum Summo Ioue diuisurum Imperium, Te vt alterum Phębum Mundo post tenebras lucem daturum; & vt alterum Mercurium Christiano Orbi vndiq; bellorum ictibus quassato, discerpto, & penè fracto, salutem, pacem, vnionem allaturum Tuę caduceo sapientię; hoc enim insinuat nomenclatura, quam habes, ALOISIVS CAPONIVS, adeovt anagrammate facto iam tibi, & sibi gratuletur Orbis his letitię affectibus IO' SALVS VNIO PACIS sperans te salem futurum, quo Vniuersus ferè infatuatus denuò condiatur, id enim alio anagrammate reddit SAL VNIV. SCIO SAPIO.

Sed percontaberis fortè, vndenam hoc opus E. T. nuncupare sim ausus vir tibi prorsus ignotus, nullisq; meritis apud te promotus; dicam breuiter, equidem ad hoc satis erat ingenita illa propensio, quam in viros doctos habes, eorumq; lucrubrationes, qua factum est, vt Professorum nemo totius Italiæ, ac extra Vniuersitatum non tibi partem fecerit, vt communi studiosorum Męcenati, vigiliarum suarum; Sed peculiarem quoq; mei consilij rationem adiũgo, Vt est commune Litteratorum fatum, & infortunium, delitescebat in angulo suę Religionis P. Bartholomęus Mastrius operis huius pręcipuus Auctor, & vt Diogenes alter in dolio suo otiari, non absq; ingenti cordis mei mœrore permittebatur, vel cogebatur, dolebam quippè eum virum perdi, qui de Subtilium Schola bene-

meritus typos meos non minùs hac tempestate illustrauerat, quàm olim P. Faber in vniuersitate Patauina Theologus publicus, cum tu Eminentissime Princeps, casum eiusmodi miseratus, ineffabili comitate, & clementia eum erexisti, ad Aulam tuam vocasti, sub tutela tua recepisti, quin etiam ne ab inchoata suorum voluminum impressione desisteret, ęre proprio fouisti, donec famigeratū opus Impressorum deinceps sumptibus excuderetur, vt euenit. Tali, ac tanto deuinctus ille beneficio pensum aliquod suę gratitudinis exsoluere meditabatur, Metaphysicam sub tuo patrocinio inuulgaturus, at quia mihi, vt quamplurium petitioni satisfacerē, prius recudenda fuit Physica, ne Auctor culpa mea pensum huiusmodi nimis differret, eam interim pro arrha futurę solutionis E. T. consecrare decreui, qua oblatione & Auctor insimul, & Typographus palam facimus & debitum seruitutis, & ęstuantis animi affectum; Immò ne quid mihi maneat, quod non sit obsequio tuo deuotum, filium quoq; quem habeo Patauij studijs operam nauantem, iussibus tuis subijcio, & patrocinio commendo, animum mihi ad hoc addente comitate tua etiam in tenuis conditionis homines; Accipe igitur exiguum hoc, licèt non exigui obsequij, & subiectionis nostrę pignus, quod annuente Auctore profundè inclinatus T. E. offero.

Venetijs Idibus Ianuarij 1644.

Eminentiæ Tuæ

Deditissimus

Marcus Ginammus.

AD LECTOREM
TYPOGRAPHVS.

Vemadmodum in prima huius Philosophici Operis editione, Tomus Physicus alios præcessit, ita in hac Secunda meis sumptibus facta ab eiusdem recusione exordior ceteros deinceps paulatim recisurus. Et vbi in prima plurimi irrepsere errores, nunc prodit, qua potui diligentia, emendatior & ab eisdem Auctoribus vbique recognitus, nouis additionibus, copiosioriq; indice locupletatus. Quoniam verò in priori editione Romana disp. 5. q. 3. art. 1. iterum Natura, Materiæ, & Formæ examinabatur ad occurrendum Complutensibus, quorum Cursum Auctores ab initio Operis non habuerant; nunc articulus ille indè ex integro translatus est ad 2. disput. de Principio materiali, & formali, qui est eius locus proprius, ac in ea distributus in proprias quæstiones. Cum autem ad finem huius Tomi postera properaret editio, in lucem venit Cursus Philosophicus cuiusdam recentioris Scotistæ, cui Auctores mei plurimum se debere fatentur, eò quia licèt interdum in quibusdam parui momenti difficultatibus ab eo impugnentur, in grauioribus tamen, & principalioribus quæsitis comiter ipsum comitem habent in omnibus: desiderassent solùm, vt magis deuincerentur. Quod sicut eos memorat, vbi impugnat, ità fecisset, vbi sequitur, & quidem quod in multis sequatur, experimentum fieri potest in pluribus, & præcipuis quæstionibus illius Cursus vtrorumq; collatione facta v.g. disp. 11. Log. q. de diuisione entis in decem prædicamenta, & disp 14. Log. q. 2. de ratione formali quantitatis, & eadem disp. 14. q. 4. de diuisione quantitatis in continuam, & discretam, & disp. 15. q. 1. de discrimine relationis prædicamentalis à transcendentali, & eadem disp. q 3. de distinctione relationis prædicamentalis à fundamento, & eadem disp. 15 n. 64. declarando secundum modum relatiuorum, vbi vt ex proprio penu docet paternitatem, & filiationem in creaturis non esse relationes reales, cum tamen anteà id docuerint Auctores mei disp. 8. Log. q. 10 art. 2. duabus illis rationibus, quibus ipse vtitur; item in Physica quæst. de toto, & partibus, de dependentia eiusdem effectus à pluribus causis totalibus coniunctim, vel diuisim, & alijs multis, quas recensere longum esset. Hac igitur de causa quibusdam eius obiectionibus in recusione huius Tomi satisfieri ex instituto non potuit, quod tamen certissimè fiet in Metaphysica, quam modò parat P. Mastrius ab ipso nominatim in Palestram vocatus, velut præcipuus Operis Auctor, vt ipse protestatur ab initio Logicæ n. 14. & ab initio Physicæ n. 2. facilè tamen erit solerti Lectori ex eisdem assertis impugnatis, & alijs consequentibus, solutionem colligere, quod experiri poterit (vt mihi Auctores significarunt) in prima impugnatione, quam facit in Lo-

gica

gica pauca n.14. vbi impugnat explicationem ab eis assignatam termini absoluti, & connotatiui, & contendit terminum connotatiuum cum relatiuo prorsus coincidere; huius obiectionis solutionem accipies ex his, quæ habēt de terminis relatiuis disput. 8. Log. q. 3. art. 1. in fine §. *Pro complemento huius arti.* vbi disertè docent discrimen inter terminum relatiuum, & connotatiuum. Rursus experimentum fieri poterit in alia prima impugnatione, quam facit disp. procem. Physic. q. 1. concl. 1. cōtra famosam Scotistarum distinctionem Philosophiæ in se, & in nobis; eius siquidem perfecta solutio habetur ex ipsa queſt. procem. Auctorum art. 2. & ex disp. 11. de loco ab initio n. 1. vbi statuitur Angelorum quoque motum ad Philosophiam in se pertinere; Quod si pertinaciter quis contendat sola entia corporea, & materialia cadere sub physica consideratione absolutè loquendo, videat responsionem, quam meretur, apud Canonicū insignem Scotistam 1. Physic. q. 1. in fine, §. *ad quartam concedo*.

Quod autem ego ipse Typographus ægrè tuli, est, quod in epistola nuncupatoria Auctor ille sibi applaudit primum fuisse, qui Cursum phylosophicum, ex integro in via Scoti in lucem dederit; Quod quantum à veritate distet, ex impressione ipsorum voluminum deprehendi potest, nam Cursus illius Recentioris sub anno 1641. impressus est, at meorum Auctorum Disputationes Physicæ sub anno 1637. Logicæ sub anno 1639. de Cœlo, & Metheoris, de Gener. & Corrup. 1640. Animasticæ demum paulo post, adeò vt integrum ferè opus inuulgatum erat, cum ille Typis dedit, quod etiam ex eo maximè consta t, quod ille disp. 1. de Gen. n. 35. citat Mastrium in illo dubio, *quomodo generans concurrat ad generationem viuentium*, de quo ipse agit in lib. de Gener. & Corrup. disp. 8. q. 2. art. 2. ità quod ex eius confessione ante sui Cursus editionem (præter Tomum Animasticum, quem non citat quod viderim, etiamsi ex quibusdam questionibus coniectari possit hunc quoq; vidisse, vt v.g. ex disp. 7. de substantia Animæ q. 7.) omnia vidit volumina meorum Auctorum. Num autem Cursus ille sit verè ad mentem Scoti ex integro, vt titulus præfert, lectoribus incumbit iudicium, non Typographis; non potui tamen non admirari, quod à nonnullis (mea siquidem est Scotistarum Typographia) eiusdem Scolæ Sectatoribus audiui; cum Auctor ille Cursum ad mentem Scoti ex integro tradere polliceatur, minus tamen frequenter in suarum assertionum testimonium Scotum adducere, imò potius in oppositum, quem tamen explicare conatur, vt ostendat asserta sua, si non iuxtà Scoti mentem, saltim contra non esse; Scotistas ferè nunquam citare, cum tamen citet D. Thomam cum suis nominatim, quasi Doctor subtilis non habuerit Sectatores memoratu dignos, ac D. Thomas; & quod mirabilius est, interdum quoque rationes ipsas, quibus firmat Scotus asserta sua, vt insufficientes reijcere, quod quidem pluribus in locis poterit Lector experiri, sed præsertim disp. 15 Log. q. 3. vbi à n. 35. rationes Doctoris adducit ad probandam realem distinctionem relationis prædicamētalis à fundamento, singulas carpendo, vt insufficientes, quasi in probandis conclusionibus discipulus fuerit oculatior Magistro, & proinde n. 39. hanc regulam

Iam Tironibus assignat *non est necesse, vt omnes rationes, quas Scotus affert, teneantur à Scotistis: tanquam convincentes, sed abundè suo muneri satisfacient, si tueantur eius conclusiones*, non ità sanè fecerunt Cōplutenses, non ità Ioan. de S. Thoma, & alij, qui Cursum conscripserunt in via D. Thom nedum enim eius conclusiones accipiunt, sed & eius rationes, & singula dicta tuentur, vt in hunc modum Tirones adducant in venerationem doctrinæ Angelici Doctoris, nam oportet addiscentem credere, ait Philosophus, sed quæ fides Doctori asserta sua non solidè probanti? Nec etiam ita fecerunt, qui antea scripserunt in via Doctoris subtilis Faber, Posnaniensis, Rochman, Cauellus, Hiribarn, P. And. de Vrcia; Mastrius, & Bellutus, quorū omniū opera ex mea prodiere Typographia; Nedum enim asserta sua ex varijs Scoti locis eruere profitentur, sed & rationes eius cōtra Adversarios eas infirmare tentātes, tuentur pro viribus; & hunc in modum muneri fidelis Scotistæ, nec adhuc abundè, satisfacere arbitrantur.

Sed percontanti mihi, cur vir ferè Scoti conterraneus, vndè magis ei debebat esse deuotus, adeò humiliter de tanto Doctore sentiat, vt dormitantem crediderit in suis probandis cōclusionibus, & plura expresse præter eius intentionem asseruerit, vt v.g. secundas intentiones non dicere entia rationis disp. 1. Log. n. 107. eandem scientiam posse esse simul practicam, & speculatiuam disp. 2. de natura Log. à n 91. accidens corporeum posse diuinitus subiectari in subiecto spirituali, & accidēs spirituale in subiecto corporeo disp. 13. Log. n. 24. dari relationes natura suum terminum præcedentes disp. 17. Log. n. 41. actionem, & passionem formaliter sumptas eundem importare respectum disp. 17. Log. n. 45. diuinitus dari posse vnionem in materia sine forma vnita disp. 17. Log. n. 66. ad Vbi non dari motum propriè dictum disp. 13. Physic. n. 44. posse diuinitus idem corpus poni in pluribus locis absq. replicatione formæ absolutæ disp. 15. Physic. n. 90. posse diuinitus dari infinitum in actu, & categorematicum tam in magnitudine, quam in multitudine disp. 14. Phys. q. 1. posse saluari incorruptibilitatem Cœli, quamuis constaret materia sublunari disp. 22. de Cœlo n 21. ad veram mutationem opus non esse materiam duratione præcedere formam disp. 1. de Generat. n. 9. generationem sub ratione mutationis non solum in materia, sed etiam in forma subiectari disp 1. de Gener. n. 15. viuens ab initio vsq. ad finem vitæ idem numero perseuerare non physicè, sed moraliter disp. 4. de nutritione n. 11. rarefactionem fieri per receptionem corpusculorum inter poros rei rarefactæ, & cōdensationem per egressum illorum disp. 4. de nutrit. n. 47. aerem habere summum frigus disp. 5. de element. n. 36. grauitatem, & leuitatem non esse accidentia distincta à substantia, cui conueniunt, sed identificata ipsi realiter disp. 5. de element. n. 71. non dari conceptum communem vniuocum omnibus, & solis viuentibus, & speciatim Deo, Angelis, animalibus, & arboribus disp. 7. de substantia Animæ n. 6. non dari species intelligibiles disp. 12. de potentia intellectiua n. 22. intellectionem posse recipi in lapide disp. ead. n. 81. non esse de ratione Verbi quod producatur ab intellectu disp. ead. n. 99. visionem beatificam in intellectu beato esse verbū, disp. ead.

n. 95.

n.95.ex gloſa Scoti, & Scotiſtarum doctrina ait ens eſſe genus reſpectu Dei, & creaturæ, nec diuinam impedire ſimplicitatem quod Deus includat formalitatem generis, & formalitatem differentiæ diſp.18. de ente, vt ſic n.34. eſſe cognitum, & diminutum, quod habent creaturæ ab æterno mediare inter eſſe reale, & eſſe rationis diſp. eadem n.52. & illud eſſe diminutum non produci per actum Diuini intellectus ibid. n.53. Deniq; diſp. 20.n.53. proponit tritam difficultatem Thomiſtarum contra diſtinctionem formalem attributorum à Scoto poſitam, quod indè ſequeretur compoſitio in Deo. Et n.56. adducit communem Scotiſtarum ex eodem Scoto ſolutionem: deindè n.57 eam refellit; Et tandem n.59. propriam affert dicens vnionem attributorum in Deo non facere compoſitionem, quia illa vnio non habet dependentiam in eſſe realis exiſtentiæ à cauſa extrinſeca; Quas omnes opiniones, & alias eiuſdem Auctoris quamplures eſſe à Scoti mente alienas quiſque etiam modicè in Scoti doctrina verſatus dignoſcet, & mei Auctores in proprijs locis luculenter oſtendunt.

Hæc, inquam, ſciſcitanti mihi, cur à calamo viri Scotiſmum profitētis, imò & Curſum in via Scoti Tyronibus demonſtrantis exciderint, reſpōſum eſt à cordato viro non ſemel euenire, vt Seraphicam Religionem intrent alumni anteà in Scholis Ieſuitarum edocti, qui etiāſi poſteà in Subtilium Schola cū omni alacritate Scoto, & Scotiſtis incumbant, nūquam tamen euadunt candidi Scotiſtæ, quia non lac eius doctrinæ ab incunabulis ſuxerunt, nonnihil enim ſapiunt ſemper prioris literaturæ iuxtà illud Poetæ *quo ſemel imbuta recens &c.* & Sapient. *Adoleſcens iuxtà viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea;* atq; ità de hoc Auctore accidiſſe, nā eius doctrina, phraſis, methodus, & ſtylus reprobādi aliorum rationes in probandis concluſionibus, impugnandi argumenta, quibus ab alijs illæ rationes reijciebantur (qui ſanè differendi modus multis non placet, quia tempus quod inſumi deberet in probanda concluſione propoſita, conteritur in cenſura non ſolum rationum, quibus probatur ab alijs, ſed & impugnationum, quibus illæ rationes ab alijs impetebantur, & plerumq. concluſio principalis interim relinquitur ſine ſufficienti probatione) multiplicandi reſponſiones in ſoluendis obiectionibus, ac in eis aſſignandis obſeruandi ſemper formam ſyllogiſticam; hic inquam, ſtylus ipſiſſimus eſt, qui in Scholis Ieſuitarum edocetur, & quo vtuntur modò Neoterici Societatis Patres Hurtad. Arriag. Io. de Lug. Ouuied. & alij Recentiores illius Scholæ: atq. ideò mirandum non eſt, ſi à Scotiſtarum Schola interdum exorbitet, vir namq. libertati aſſuetus in ſpeculando intrà certæ Scholæ cancellos difficilè cohibetur; ex animaduerſione Scoticæ doctrinæ Zelatorum hæc dicere volui in gratiam Tyronum, non equidem vt ab eo Curſu retrahantur, qui alioqui eſt multa claritate, & ſubtilitate refertus, ſed vt nonnullos paſſus aduertant, qui à recta via Scotica poſſent eos abducere, & in Aduerſariorum inſidias, & caſtra inuitos deducere.

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Numerus prior disputationem indicat, alter verò marginalem numerum, præterquam in quæst. prohœm. & expositione text. vbi citatur tantùm numerus marginalis.

A

 uersione

rant

ante-

cor-

decorsum

tatis

MO-

N

Q

quan-

R

S

T

V

FINIS.

INDEX DISPVTATIONVM, QVÆSTIONVM, ET ARTICVLORVM

In hoc Opere contentorum.

sint

DISPVTATIO III.

De principio materiali, & formali mutationis accidentalis.

DISPVTATIO IV.

De Priuatione.

DISPVTATIO V.

De Principijs intrinsecis in facto esse.

Quæ-

DISPVTATIO VI.

De Natura.

DISPVTATIO VIII.

De Causis extrinsecis, efficienti, & finali.

Art. 2.

DISPVTATIO VIII.

DISPVTTATIO IX.

De Continuo.

DISPVTATIO X.

De Infinito.

DISPVTATIO XI.

De Loco. 791

DISPVTATIO XII.

DISPVTATIO XIII.

DISPVTATIO XIV.

De Inceptione, & Desitione creaturarum.

DISPVTATIO XV.

De Motu.

Er-

ERRATA POTIORA SIC CORRIGENDA:

Primus numerus paginam. Secundus columnam. Tertius lineam denotat.

2.2.2. subiectiuam subiectiuè.5.1.47.genere generata.6.1.38. principuum præcipuum. ibid. 2. 10. ac pro-
inde ac proinde ex natura re. ibid. 9. cuius eius.11.2.13.subiectiua subiectiuam.31.2. 51.formam for-
malem.31.2.11.infinito infiniti. 50. .27.cõuenit cum se conuenit se.5 .2.34. modus motus. 57.1. 34.
ferrea ferreæ 67.1.43.vterum veterum.85.1.44.priuatio priuatio.96. 2.3. omnino omnium. 112.2. 3.
parte partes 185.1.35.appertte appeteret.204.2.11.cognoscibile se cognoscibilem esse.209.1. 45. labo-
tra laborat. ibid. 48. hinc secundum sequi corruptionem materiæ quid hinc secundum quid sequi cor-
ruptionem materiæ.210.2.33.sit si, si sit. 249.2.1. causis sed præcisis causis præcisis sed.ibid.ne ant ne-
gatur. 257.1.8. diuinatur dicitur. 277.1.17.rei subiecto rei in subiecto.ibid 2.30. Et Ex.279.1.4. priua-
tionum priuationem.274.1.46. loquendo. loquendo negatio.275.2.26.minus minor.276.2.4. incapaci
capaci.299.2.17.pos posit.317. .4 .non illa nonnulla 331.1.3 .quod quoad.333.1. 3. participati par-
ticipat.353.1.39.exerceri &. exerceret.354 1.34.requiritur requirit.356.1.49.simpliciter vnionem sim-
plicis vnionis. ibid.2.21. contra iuxta.ibid.24.cum, ad.ibid. 28. obtemperaretur attemperaretur.366.
1.4 .foret se foret per se. 407.1.37.collectũ collectim.4 . 1.40.& quia quia.429. . .& .s. & s.est. 430.
1.34.vel se determinato.deleatur.431.1.46. quia quia.quia.434. .45.indicatur inducatur.435.2. 36. esse
ecce.436.1.15 respectus respectu.437.1.33.personaliter personalitate.440. 1. 17. in violento violento.
448.1. .dici, dicit.451.2.4. .differens,indifferens.455. .24.dici dicit.457.1.28.accidens accidentis.ibid.
2.12.sitorum sursum.460.1. .modicus mordicus.ibid. .50.& quod quod.461.2. 17. sua in, sua. 463.2.
28. computari comparari.ibid.47.correlatiuæ correlatiua.467.2.49.respicitur respiciunt. 468.1.7. cau-
sari causati.471.1.25. licimus elicitus.475.1.4.sit si.ibid.2.2.precodit procedit.477. 1. 25. distingui di-
stinguit.478.1.12.causa causa &. 485. .19.recipitur reijcitur ibid.1. .2.tioni actionis. ibid. 27. subie-
cti subiectum.ibid. 1.affectionis effectionis ibid.2.12.mediantem mediante. ibid. 41. possunt passum.
ibid.42.possum passum 488.2.27.relationem relationum.489.1.14.propterea propter. 490. 2.40. reale
quale.497.1.39.forma de forma.499.2.37.causari causati.500.1.50. potentiam potentiam. ibid. 2.12.
perfectius perfectiua.ibid.15.perfectu i perfectus 501.1.33. contractus contactus. 502. 1. 11. prouenit
prouenit.503.1.21. causæ causa.504.1.10.depositum dispositum.ibid.18.actus acus. 509. 2. 1. agenti a-
gente. ibid.10.vlla vllum.ibid. 9.ui medium medium.512.2.12.principalesi principalis.516.1.5. suffi-
cientem sufficienti. 517.2.9.motus minus. ibid.20.Hęc Nec.519.1.5. etiam enti 2. ibid. 11. subtilitate
subiectione.ibid.2.14.Deum Dei.520.2.13.insoluat non soluat.ibid.22.via vis autem.522.2.46. effectus
effectu.524.2.19. virtutem virtute. 525.1.44. expetor debeat alicui censsum expensor debeat alicui
centrum. 530.2. 24. interius interitus. 537.1.26. formam forma.540.1.12.gradum gradu.545. .6. acti-
uam actiua. 545.2.21. supernaturale? supernaturales.554.2.19. passiuæ passiua.555. .34.naturale natu-
ralis.556. .3.idem so at idem ac.559.1.51. immaterialitatum immaterializatum ibid. 2. 46. dicen-
tem dicente.562.1.10.istat instar.ibid.2.38. idem ideæ.565.1.51.agint i.i agit nisi. 566. . . intentio-
nalem intentionale. 573.2.17.po ntem ponentem.574.2.14.passionem passione. 575. 2. 50. versus rur-
sus.576.2.1.facta factum.580.1.17. inquirunt inquiunt.581.2.33.causa causæ. 583. 2. 33. deseruit de so
ruit.584.2.35. ita it.588.1.51.vt cit ibid.2.14.suam causa. 589.1.5.ideæ, ideæ non esse physicam, sed
moralem, quia secundum talem causalitatem idem est causa cui ipsius. ibi.neque nam quę.ibid.7.& 8.&
15.entia extra.593.1.3.petit peperit.605.2.4.priori prior,615.2.46.alterius vlter us.515. 2. 34. nomine
homine.521.1.51.nimium nimirum.631.2.6.effectu effectui.658.1.48.respectu respectus.670. 1. 22.'s.in
si.681.2.26.Oceani Oceanum.ibid.35.posse ilt et posset iste.702.2.40.continuatis continuatiui s. 706.2.
40. continuata ita continuatiua.717.2.30.po sit.non posit 720.1.40 aliquid aliqui.732. 2.50. infinito
rum genere .deleatur.745.1.24.perfectio perfectior.795.1.40.aduentum aduentu.801.2.11. in est. 806
2.21.diuisibilem diuisibile.817.1.53.probatam disp.8. Logicæ q.2.art.10.& 10.de hæc linea, quia ei
transposita,ponatur immediatè sub linea 36.821.2.24.die met.850.2.4.reus res.876. . 1 institutionis
vbicationis.904.1.13.est vt.922.1.51.po ensum, protensum. 954.2.19.imaginatio,imaginario.935. 2.33.
tempore de tempore.942.1.9.natura,naturæ.944.1.47.exiuit exigit.956.1.39. motum, motus. 986. 1.
32.sic sit.1006.1.10.compossibilitatem,componibilitatem.1008.1.19. intermediam, intermedia.

Aduerte primum numerum .s. paginarum quibusdam in locis erratum esse; Et in tomo Logicæ tres
irrepsisse notabiles errores in Indice non notatos, sic corrigendos.155.1.10. Metaphysicam: Metaphy-
sicam, quibus addi solet Mathematica.314.2.26.prius; prius in se. 726.1.17.fundatæ:fundatæ,sed etiam
extrinsecus aduenientes.

HÆC AVTEM; QVÆ SEQVITVR, ADDITIO,

Adijcienda est ad disp. 15. q. 2. in fine, cuius titulus est, An terminus à quo debeat tempore præcedere terminum ad quem in mutatione.

QVidam Scotista recens disp. de Priuatione, contra nos tenet de mente Scoti ad generationem etiam, vt mutatio est, minimè opus esse, quod priuatio in materia præcedat formam pro instanti durationis, sed sufficere, quod præcedat natura; cuius præcipua ratio est, quia si Deus de nouo produceret materiam sine vlla forma in instanti A, & in eodem instanti applicaret ipsi ignem taliter, vt posset formam suam in illa producere, talis productio esset vera generatio, quia esset productio formæ ex subiecto, etiamsi priuatio formam in eo nō præcederet pro aliquo durationis instanti, non autem esset creatio, vt ait nos asserere; Addit autem in tali casu priuationem præcedere natura formam in materia, non quidem positiuè, quasi pro aliquo signo naturæ priuatio præcedat formam in materia, sed negatiuè, quatenus reuera præcessisset, si non fuisset per generationem forma producta in materia, vt explicat Doctor 2. d. 1. q. 2 A. & 3. d. 3. q. 1 E; & hæc ait sufficere ad verā mutationem, & vt priuatio dicatur principium generationis etiam in ratione mutationis; Et per hoc soluit rationes, quæ in oppositum solent adduci, cum enim dicimus mutationem esse transitum subiecti à non esse tale ad esse tale, ait intelligi debere, non quidem de non esse tale, quod præcessit in subiecto, sed quod præcessisset, si forma introducta non fuisset; Et pariter cum dicitur mutatio esse, qua subiectum aliter se habet nunc, quam prius, negat hoc esse verum de mutatione, vt sic (esto de aliqua in particulari verificetur) quia ad eam sufficit, quod subiectum per eam aliter se habeat, quam se haberet sine ea, siuè de facto aliter se habuerit, siuè non, ità respondet disp. 1. de Generatione q. 2. cuius titulus est, an generatio sit mutatio.

Sed an nostra potius, vel sua sententia sit de mente Scoti colligi potest ex locis omnibus citatis, in quibus docet ex professo mutationem non interuenire, vbi priuatio non præcedit tempore formam in subiecto, sed præsertim id habet 3. d. 2. q. 3. ad 3. vbi sic loquitur *quando forma producitur simul cum susceptiuo non est propriè mutatio ad illā formam, quia susceptiuum non prius fuit sub priuatione, quam forma, nec prius fuit aptum natum habere formam, quā habeat eā*, idē habet 3. d. 7. q. 2. ad 3. prin. illis verbis, *mutatio non est nisi inter terminos oppositos, quorum vnus duratione præcedit alterū*. & 4. d. 43. q. 5. lit. H. vbi ait, *unquā autē est mutatio, nisi quādo susceptiuum termini ad quem alicuius inductionis præcedit duratione ipsū terminum ad quem, & tunc est sub priuatione termini*. Nec etiam eius rationi opus est respondere, quia libenter fatemur in allato casu illam productionem formæ esse generationem, quia fit in subiecto; & solum dicimus, quod ibi non interueniret mutatio, quia priuatio in subiecto non præcessit duratione formam, vt est videre disp. 4. Phys. q. 3. vbi de hac re quoque agimus, nam n. 24. resoluendo hoc dubium habemus hæc verba, *si priuatio ità* (.i. in tempore) *in materia formam non præcedit, generatio fieret, sed non cum mutatione, quia non interuenit generatio in ratione mutationis, nisi priuatio in susceptiuo præcedat duratione formam*; Quinimò tantū abest, quod vnquam dixerimus id, quod Auctor ille nobis imponit, productionem, qua produceretur compositum ex materia, in qua non præcesserit tempore priuatio,

uatio, non eſſe generationem, ſed creationem, vt potius oppoſitum ex profeſſo docuerimus diſp. 2. q. 8. art. 3. vbi dicimus formas Cœlorum, ac elementorũ etiamſi ſuæ materiæ coæuas debere dici eductas de materia, non creatas, vel concreatas, & earum productionem dici debere generationem, non creationem, & ibi n. 151. habemus hæc formalia verba, quod abſolutè loquendo generatio, & eductio à mutatione præſcindunt, & ſine mutatione propriè dicta, quæ fit à priuatione ad formam, contingere poſſunt, vt docet Scot. 4. d. 43. q. 5. H. & per dependentiam à ſubiecto, vel parte eſſẽtialiter à creatione diſtinguuntur, non verò per mutationem ſubiecti, nam poteſt interuenire dependentia actionis à ſubiecto ſine ſubiecti mutatione, & ità euenit quando forma producitur in eodem inſtanti ſimul cum materia; ità ibi diſcurrimus, quæ ſi Scotiſta ille legiſſet, vtique eam falſitatem nobis non adſcripſiſſet; quod ſedulò adnotare voluimus, vt prudens Lector aduertat ſæpè Auctorem illum nobis impingere, quod non dicimus, vt fortè occaſionem impugnandi nanciſcatur.

Cæterum neque prioritatem illam negatiuam priuationis ad formam in materia ſufficere ad hoc, vt materia in illo priori naturæ dicatur verè priuata, ſeù priuationem habere, quantum ſufficit, vt deindè tranſire dicatur per veram mutationem à priuatione ad formam, patet ex ipſo Scoti diſcurſu, quem habet 3. d. 3. q. 1. E; & nos expendimus diſp. 4. q. 3. n. 24. declarat enim ibi prioritatem hanc negatiuam priuationis ad formam aliud non importare, quam quod priuatio re vera materiæ ineſſet, niſi iam forma introducta fuiſſet, non tamen quod reipſa pro aliquo ſigno ei infuerit, & per hoc ibi ſaluat Mariam in primo omninò ſigno, quo fuit filia Adæ capax gratiæ, & priuationis eius, non potuiſſe dici gratia priuatam, etiam ſi priuatio in ea præcederet habitum gratiæ negatiuè ergo ſola prioritas, vel præceſſio naturalis negatiua priuationis ~~in ſubiecto~~ non ſufficit ad conſtituendum illud verè priuatũ, alioquin poſſet cum veritate dici Maria in primo illo inſtanti gratia priuata; Tum quia non dicimur priuari bono, quod poſſidemus ex eo ſolum, quod eo carere potuimus, ergo nec materia verè dicetur priuata forma, quam ſemper habuit, etiãſi quantum eſt ex ſe eam non habuiſſet, ſi ab agente extrinſeco inducta non fuiſſet. Tum quia aliter oporteret dicere ſi materiam ſemper forma priuatam, quia quantumcunq; formam poſſideat, verum eſt dicere, quod ex ſe formam non haberet, ſi ab extrinſeco inducta non eſſet. Ex quo etiam infertur ſolam illam prioritatem negatiuam priuationis ad formam non ſufficere, vt priuatio principium dici poſſit phyſicæ mutationis, quia priuatio dicitur principiare per modum termini à quo, & per modum obiectionis, & tunc præſertim quando primò recedit, ſed priuatio in præfato ſenſu ſẽper dicitur conuenire materiæ, & nunquam à materia recedit, quia ſemper verum eſt dicere, quod materia priuationem haberet, niſi ab extrinſeco introducta forma fuiſſet, cum ergo in hoc ſenſu materia ſemper dici poſſit priuata, non poteſt dici tranſire ab hoc eſſe priuato, ad eſſe formatum; tum quia non rectè dicitur materia deſerere priuationem, quam non habuit, ſed habuiſſet, nec à priuatione recedere, vt à termino à quo, ridiculum namque foret dicere aliquem ab Vrbe recedere, qui nunquam acceſſit, ex hoc ſolum, quod ad eam accedere potuiſſet.

Poſtremò definitio mutationis ex 6. Phyſ. deſumpta, quod mutari eſt aliter ſe habere nunquam prius, non ità debet explicari, vt ad mutationem ſufficiat ſubiectum aliter ſe habere per formam, quam ſe haberet ſine ea, ſiue de facto aliter ſe habuerit, ſiuè non, quemadmodum Auctor ille commiſcetur, & ratio eſt, quia hoc pacto ſubiectum ſemper diceretur mutari, quia verum ſemper eſt dicere, ſubiectum aliter ſe habere per formam etiam ſibi coæuam, quam ſe haberet ſine ea; Tum quia etiam Doctor 1. d. 2. q. 1. q. 5. in fine agnouit hoc ſignificatũ mutationis, ſed ait hoc non eſſe proprium

eius significatum, secundum quod à Philosophis distinguitur generatio à creatione, quia in hoc sensu etiã creatio alicuius compositi, v. g. ignis dici potest mutatio, quia in eo est potentiale per formam actuatum, quod sine forma non ità actuaretur; idem colligi potest ex 4. d. 11. q. 1. E, vbi quærit an transubstantiatio sit mutatio. Hinc videns Auctor ille mutationem in communi modo loquendi accipi in nostra significatione, ait hanc esse quæstionem de nomine, quod satis familiare est Recentioribus, qui cum sibi fingant nominum significata, non autem iuxtà frequentiorẽ apud Antiquos acceptionem, omnes ferè quæstiones reducunt ad quæstionem de nomine; Sed etiam hoc dato, magis standum est determinationi nostræ, quia vt notat Doctor 4. d. 1. q. 2. & Auctor ille non semel fatetur, in similibus quæstionibus standum est communi loquentium vsui; satis autem constat in communi modo loquẽdi illud dici mutari, quod in se aliquam suscipit variationem aliquid in se recipiendo, quod antea non habebat, vel dependendo quod habebat; quod autem nullo modo variatur, sed ab initio constitutionis eius semper inuariatum manet, non censetur mutari, ità autem est de materia, quando producitur simul cum forma sibi coæua.

LIBRI STAMPATI
DA MARCO GINAMMI.

D. Laurentij Iustin. opera omnia. fol.
Quæstiones, & Expositio Scoti in Metaphisicam Arist. fol.
Cons. M. Ant. Peregrini f. 1. 2. 3. 4. 5. 6.
Dioscoride del Mattiolo Volg. con figure. fol.
F. Petri Posnaniensis in primũ librum sententiarum f.
Idem Inst. Sacræ, Literales, Morales, & Specul. in Dominicas Anni. f.
F. Andreæ Rochmanij in primum librum Sententiarum fol.
Fauentinus in quatuor libros sent. fol.
Idem De Prædestinatione fol.
Idem De Pœnitentia fol.
Idem De Restitutione, & Extrema Vnctione fol.
Idem De Censuris fol.
Idem Expos. & quæstiones in Metaph. fol.
Idem Aduersus Atheos 4.
Disp. P. P. Meldulensis, & Catanensis in Logica Scoti 4.
Eorumdem in Physica 4.
Eorumdem de Cęlo, & Metheo. 4.
Eorumdem de Generatione. in 4.
Eorundem de Anima. 4.
De Actib. humanis iuxta mẽtem Scoti R. P. F. I. Hirrybarne 4.
Scotus de An. 4. Cũ scolijs P. Cauelli
Idem Meteororum 4.
Idem Gramatica Speculatiua 4.
De coniectandis cuiusque moribus Scipionis Claramontij 4.
De operibus sex dierum 4.
Rerum Laudensium Historia Otthonis Morenæ, cum notis Osij 4.
Analysis de Concept. B. Mariæ, P. Orceani Ordinis Minor. 4.
Martyrologium Poeticum Brautij 4.
Vite di Plutarco. Volg. 4.
Considerationi Politiche, e morali del Zuccoli 4.
Discorsi dell'honore del medesimo 4.
Dicorso delle ragioni del numero del verso Italiano del medesimo 4.
Dialoghi del medesimo 4.
Discorsi Politici del Niccolucci 4.
Il Ministro di Stato del Signor di Sillon prima, & seconda parte 4.
Discorsi sopra Cornelio Tacito del Marchese Virgilio Maluezzi 4.
Considerationi sopra Tacito di D. Pio Mutio. primo 2. in 4.
Vita del Prẽcipe, del Zãbelli. 1. 2. in 4
Istoria della distruttion delle Indie di M. Vesc. di Chiappa 4.
Il Supplice Schiauo Indiano del medesimo 4.
Libertà Pretesa dal Schiauo Indiano del medesimo 4.
Conquista delle Indie del med. in 4.
Maschera Iatropolitica, ouero Ceruello, e Cuore Prencipi Riuali 4
Vittoria Nauale della Serenis. Republica di Venetia di Costante Toldini 4.
Opere spirituali del P. Bartolomeo da Saluthio 4.
Gioue appresso gl'Ethiopi di Dauid Spinelli 4.
La Corte Santa del P. Causino. 4.
L'infelice Politico, del medesimo 4.
La Pietà Fortunata, del medesimo 4.
Horologi Solari di Mutio Odui 4.
Consolato del Mare, e Portolano 4.
Saggi di Michiel Sign. di Mõtagna 4.
Apologia di Raimondo di Sebonda del medesimo 4.
Relationi della Fiandra del Cardinal Benti-

Bentiuoglio 4.
Lettere del medesimo 4.
Lettere del Cardinal Lanfranco 4.
Lettere del Coluraffi 8.
Tragedie di Seneca tradotte in Italiano dal Nini. 8
Sommario delle Scienze del Signor Domenico Delfino 8.
Capricci del Bottaio del Gelli 8.
Amori di Fileno à Rosalba 8.
Horribile Inferno del Glisenti 8.
Tesoro della Dottrina di Christo 8.
Tesoro della Vecchiezza 8.
Il Parto della Vergine Rappresent. 8.
La Maddalena Rauueduta Rappres. 8.
Supplica di Nicolò Barbieri, detto Beltrame sopra le Comedie 8.
Partenio Etiro Lettere 8.
Idẽ Specchio delle opere di Dio. 12.
Idem Parafrasi sopra i sette Salmi 12.
Idem Vita della Beata Vergine 12.
Idem Humanità del Figliu. di Dio 12.
Idem Vita di S. Tomaso d'Aquino 12
Idem Vita di S. Caterina Vergine 12.
Sentiero al Paradiso del Petrelli, con le figure in rame, & in legno. 12.
Concerto di Rime del Petrelli 12.
Rime del Salomoni 12.

Fauole del Glisenti.

Spensierato fatto pensoroso 12.
Morte Innamorata 12.
Diligente, ò Sollecito 12.
Possanza della carne 12.
Mercato della vita humana. 12.
Giusta Morte 12.
L'Andrio, cioè l'huomo virile 12.
Androtoo, cioè l'huomo innocente 12.
Giuditta Rappresentatione del Sig. Conte Maria Anguissola 12.
Essequie del Redentore di D. Francesco Belli 12.
La Furba Satiricomedia, del Caualier Gio. Battista Marzi 12.
Mirra Rime Spirituali di D. Vincenzo Piccino 12.
Resolutorium, & Repertorium casuum conscientiæ. 12.
Comp. Summæ Theologiæ Filliucij 12.
Regole di S. Franc. 32. lat. vol.
Libri diuersi in lingua slaua, & in carattere slauo.

QVAESTIO PROOEMIALIS AD VNIVERSAM PHILOSOPHIAM naturalem.

De adæquato Philosophiæ naturalis obiecto.

1 NATVRALIS Philosophia, quã modò explicandam suscipimus, est mẽbrum Philosophię, vt sic, quam in ipso Logicę vestibulo cum D. August. lib. 8. de Ciuit. Dei cap. 4. diuisimus in Naturalem, Moralem, & Rationalem; eius autem naturam contemplaturi, meritò ab illius obiecto exordimur, cũ enim sit habitus quidam intellectus; habitus autem, & actus ab obiectis specificentur, ad hoc negotium obiecti inquisitio valdè cõferret; & nomine obiecti hìc non intelligimus quidquid in scientia quomodocumq; consideratur, sed quod habet cõditiones ab Arist. insinuatas 1. Post. tex. 25., vt scilicet sit id, cuius principia, partes, & passiones in scientia inquirunt, & à Sco. magis explicatas q. 3. Vniuersalium, quòd nimirum in scientia de eo præsupponatur quid est, & quod est; quòd per eius quod quidest affectiones de ipso demonstrentur in ea scientia; & quòd tandem omnia in scientia considerata ad ipsum habeant attributionem adæquatè, in eius gratiam considerentur, & ad ipsum aliquo modo reducantur, aut veluti partes subiectiuę, aut veluti partes ad integritatem, & naturam spectantes, aut veluti passiones eius, aut veluti principia, & partes partium subiectiuarum eius, aut veluti alia consimili ratione; quæ obiecti scientiæ conditiones in Logica fusè explicatæ sunt disp. 12. q. 2. atque ideò ibi relegendæ. Et quia obiectum adæquatum scientiæ, vt ibidem dicebamus, parte materiali, & formali constat, re scilicet considerata, & modo considerandi, de vtraque parte erit hìc nobis disserendum. Demum quia quæstio hæc moueri potest, tàm de Philos. in se, prout adæquatè institui potest secundum totam suam latitudinem, quàm de Philos. prout est ab Arist. tradita, qui non omnia entia mobilia agnouit, cùm tamen Physicam à Metaph. separauerit per ordinem ad motum, vndè substantias separatas posuit penitus immobiles, & immutabiles, ac proinde 12. Met. agit de substantijs separatis sub titulo de substantia immobili, & pariter omnes putauit esse necessarias in essendo, vt notat Scot. Quol. 15. C., hinc seiunctim de obiecto Philosophiæ hoc, vel illo modo consideratę disseremus, quòd eò, vel maximè nobis præstandum est, quia licèt Arist. Philosophiam sumpserimus, & commentarijs illustrandã, & disputationibus enucleandam, tamen quia eam conscribere Philosophiam intendimus, quæ nostræ Theologiæ famulari possit, & debeat, cũ Philosophus in multis errauerit, variaq; principijs fidei nostræ repugnatia assererit, ideò postquam sensum Philosophi

breuiter explicuerimus, si principijs fidei non erit consentaneus, limites Aristotelicæ Philosophiæ egrediemur, & Philosophiam secundum se tractemus, ipsi naturæ lumini, ac naturali rationi, quantum fieri potest, innixi, quę apud nos semper, & vbique magis valebit, quam nuda Aristotelis auctoritas.

2 De obiecto igitur naturalis Philosophiæ quamplures extant opiniones; dixerunt aliqui, eius adæquatū obiectum esse corpus generabile, & corruptibile, includentes tanquam species elementa, & excludentes cælestia corpora, quæ opinio tribui solet Galeno lib. 1. de elementis, & Simpl. initio Phys. & defenditur à Georgio Rag. disp. 1. Peripat. immò quidam addiderunt, tantùm corpus mixtum a Philosopho considerari directè, Cælos autē, & elementa tantū reductiuè, veluti principia, & causas obiecti directi: Verū quia ingenuè negari nequit, Cælum etiam, & elementa directè spectare ad physicam cōsiderationem, ampliauerunt alij obiectū Philos. naturalis, ponentes, id esse corpus naturale, aut mobile, vt commune quoddam est ad corpora caduca, & æterna, & est omnium receptissima opinio totque habet asseclas, vt eos enumerare pigeat. At alij ex Thomist. schola, vt refert Manca q. procem. Phys. dub. 4. videntes, mobilitatem, in ordine ad quam Philosophia naturalis constituitur, & a Metaph. secernitur, non solùm composito substantiali, sed etiam partibus eius, & pręsertim materiæ primæ conuenire (ipsa enim est subiectum cuiuscumque transmutationis substantialis) ampliauerunt adhuc Philosophiæ obiectum, ponentes, id esse substantiam materialem, & corpoream, seu ens mobile substantiale vt complectitur composita, eorumq; partes. Immo Auersa q. 2. de obiecto Philosophiæ sect. 2. constituens etiam in accidentibus intrinsecum principium mutabilitatis, si physica sit scientia distincta a Metaph. statuit obiectum eius adæquatum ens mobile materiale in tota latitudine, vt etiam accidentia complectitur. At ex alio cap. obiectum in Philosophiæ Caiet. tract. de subiecto naturalis Philosophiæ dilatat; cū enim nedum compositum substantiale, verùm etiam accidentale sit mobile (ait ipse) si non subiectiuā, terminatiuè saltim, debet obiectum Philosophiæ ita ampliari, vt vtrumque directè, & per se comprehendat, poteritque vocari ens mobile. Rursus alij considerantes, mobilitatem entia materialia transcendere, & substantijs spiritualibus etiam re vera conuenire, dixerūt non sufficere substantiam materialem pro obiecto adęquato naturalis Philosophiæ, neque ens mobile, vt composita materialia complectitur, siuè substantialia, siuè accidentialia, sed poni debere substātiam finitam directè complectentem tam Angelos, quàm substantias corporeas, ita Scotistæ omnes antiquiores, Ant. And. de tribus principijs p. 1. Canonicus 1. Phys. q. 1. Tromb. 6. q. 1. & Regentes Parisienses q. 4. procem. Physicæ; Immo Tatar. q. præambula Physicæ, & Nicol. Bonet. 1. Phys. c. 1. statuūt ꝓ obiecto Philosophiæ ens finitū directè complectens tā accidentia, quàm substantias cō quia nedum substantię, sed accidentia etiam sūt essentialiter mutabilia, & habent principium radicale talis passionis. Hi tamen Scotistæ omnes, dum Philosophiæ subiectum ita dilatant, protestantur, se loqui de obiecto Philosophiæ secundùm se, & in tota sua latitudine, non autem prout conscripta fuit ab Arist. in quo Recentiores Scotistæ ab antiquis discrepant, quia corpus naturale statuunt obiectum Philosophiæ absolutè absq; vlla limitatione, ac declaratione, ita Faber Theor. 20. Roccus in Phys. q. procem. 3. Fuentes in Phys. in procem. q. vn. diff. 1. Sghemma 1. Phys. digress. 1. q. 7. & alij passim.

3 Sed non solùm de materiali obiecto, verùm etiam, & de formali varię sunt opiniones Auctorum, qui varijs modis rationem formalē obiecti in Philosophia constituunt. Aliqui enim assignant generabilitatem, & corruptibilitatem. Alij sensibilitatem; Quamplures mobilitatē sūptam, vel pro passione, vel pro principio eius; Alij substantialem corporeitatem, vt Aureol. q. de obiecto Theologiæ art. 5. Alij frequenter naturalitatem. Demū Auersa negat, necessariam esse aliquam ratio-

rationē peculiarē obiectiuā loc.cit.sect.4

ARTICVLVS I.

In quo resoluitur quæstio de obiecto materiali Philosophiæ Peripateticæ.

4 PRo resolutione quæsiti quò ad hanc partem, Notandum est id, quod Sco.docuit 6.Met.q.1.ī fine additionis, nō dari rationem aliquam necessitātem ad ponendam vnam, aut plures scientias, sed ex beneplacito hominum diuisas esse scientias, sicut de numero Prædicamentorum dicebamus in Log.cum fundamento in re, quare, non sine magna ratione dubitari solet, an Metaph. sit a Philosophia condistincta, veluti quædam sciētia totalis, & per se vna, nùm potius sint scientiæ partiales vnam totalem integrātes, cuiuis obiectum sit ens in sua communitate, vt tenuit Ant. Mirand. lib. 13. de euersione singularis certaminis sect.67.& sequitur Auersa in sua Philos.q.1.sect.6. & pro vtraq; parte adsunt rationes probabiles intantum, vt Scot in hac re videatur dubius, quia multoties ait, Metaphysicum res tantùm in vniuersali considerare, quādoque ad particularia descendere teneri, vndè, & Scotistæ diuisi sunt; & de facto sub titulo vnius scientiæ antiqui Philosophi ante Arist. tempora Physicam, & Metaph. tradiderunt. Sed quia hic docendi modus res physicas, & metaph. promiscuè confusionem parere videbatur, Arist. ipse Philosophiam a Metaph. discreuit, & quia omnia materialia, vt subsunt motui, magnam habent affinitatem inter se, vnā scientiam de his omnib. contexit, quam, & Philosophiam naturalem appellauit, ac etiā in alias partiales scientias iuxta obiectorum diuisionē secuit; & pariter quia omnia immaterialia in abstractione a motu magnam habebant affinitatem, aliam scientiam totalem de illis confecit, & Metaphysicam nuncupauit; itaque has duas scientias veluti totales discreuit ab inuicem per ordinē ad motum, vnde 2. Phys. tex.71.ait, quæ mota mouent, considerari à Physico, nō vero mouentia immota, & 6. Met.c. 1. ait, Philosophiam esse circa tale genus entis, in quo est principiū motus, & status, idē habet 11.Met.n.3. c. 1. & alibi sæpè; poterat etiam, & alio modo distingui, & distribui in plures scientias hæc vna sciētia totalis de ente in tota sua communitate, vt nimirum Philosophia esset de ente finito, Metaphysica de infinito, vel alio consimili modo; itaut obiecta adæquata, &(vt aiunt) attributionis, sciētijs assignare, pendeat ex docentis, & scribentis arbitrio: cùm enim obiectum scientiæ sit illud, in cuius gratiam omnia tractat Author tanquam propter finem obiectiuum, ita quod intentio, & scopus Auctoris eo totaliter collimat, vt, eius natura, partes, principia, & passiones in illa scientia explicentur, iuxta variam eorum tractationem, quam inducit, hoc, vel illo modo, de obiecto illius scientiæ ferendum est iudicium: hoc autem non ita intelligendū est, vt quisque possit pro libito cuicumq: scientiæ quodcunq; assignare obiectum, quia ex natura rei scientia specificatur ab obiecto, & ab eo sumit vnitatem, non verò ex scribentis arbitrio, sed in eo sensu intelligendum est, vt quemadmodum pendet ex arbitrio Auctoris de hac, vel illa re tractare, & naturam huius, vel illius obiecti sumere explicandam, & de hoc agere in gratiā illius, vel è contra, ita quātum est ex hac parte, in scribentis arbitrio erit obiectum adæquatum in scientia cōstituere, ad quod cætera omnia attributionem habeant in esse scibili, etiam si ex alio capite in esse rei illud ad aliquod istorum reduceretur, vt fusius in Log. dictum est disput.12.q.2. Hoc prænotato,

5 Dicimus. Obiectum materiale adæquatū Philosophiæ peripateticæ esse corpus substantiale, & naturale in tota sua latitudine. Ita Scot.6.Met.q.1.& est communis Græcorum, & Latinorum, & probatur. Primò auctoritatibus expressis ipsius Philosophi; nā 6.Met.cap.1.ait, Philosophiam naturalem esse circa quoddam entis genus, in quo est principium motus & status, & ne quis occasionem sumeret extendendi nomen hoc entis etiam ad accidens, subdit se declarans, *etenim circa talem substantiam, in qua principium est motus, & status*, & ne quis hunc sub-

stantiæ naturalis conceptum extenderet ad substantias spirituales, aut saltim ad partes essentiales compositi materialis, 11. Met. nu. 3. c. 1. ait, naturalem scientiam esse circa ea, quæ in se principium motus habent, & subdit, esse corpora natura cõstantia, quod etiam apertis docuerat verbis primo de Cęlo ab initio; per hoc autẽ excluduntur Angeli, qui non sunt corporei, & etiam partes essentiales compositi physici; quæ licèt materiales, & corporeæ nuncupari possint, corpus tamen natura constans nequaquam dici possunt, nec debent.

2 Probatur ratione. Illud iudicari debet subiectum adæquatum in aliqua sciẽtia, quod est ibi primò consideratum, & cætera in gratiam illius, cuiusque natura partes, principia, & passiones explicãtur, & in hoc tota Artificis cura est posita, vt ex Philosopho habetur 1. Post. tex. 25. at in Philosophia naturali ab Arist. tradita corpus naturale est huiusmodi, nam in 2. Phys. c. 1. essentiam eius explicat, dum ait, esse id ens naturale, in quo est internum principium motus, & quietis; eius principia in fieri, seù vt transmutationi subijcitur, assignauit in 1. Phys. & principia in facto esse, seù essendi in 2. Phys. dum naturam definiuit, & per naturam docet, corpus naturale essentialiter constitui, quæ posteà in sublunaribus diuiditur in materiam, & formam: tradidit etiam principia cognoscendi, propositiones nimirũ illas vniuersales, quæ ad eius notitiam maximè conducunt, quales sunt definitio ipsius, definitio naturæ, motus, & aliæ, eiusdem proprietates, & affectiones in cæteris libris Phys. demonstrat, esse mobile, esse locabile, esse diuisibile, &c. partes subiectiuæ illius sunt Cælum, elemẽta, mixta imperfecta, perfecta, & animata, de quibus ex professo agitur in alijs libris de Cęlo, & Mundo, de Gen. & Corrup. de Anima &c. qua ratione cernitur manifestè, omnia in Philosophia considerata in gratiam corporis naturalis cõsiderari, ac proindè obiectum attributionis, & adæquatũ debere constitui.

6 Deindè probatur ex aliarum opinionum confutatione; in primis enim obiectum naturalis Philosophiæ adæquatum esse nequit corpus corruptibile, aut mixtum; Tum quia Cęlum, & elementa naturalia esse corpora, ac per se mobilia docuit Philosophus 1. Metheor. c. 1. vbi epilogat, se dixisse de causis naturæ, & omni motu naturali, & de astris, & elemẽtis, & 7. Met. tex. 5. inter corpora naturalia enumerat animalia, elementa, Cælum &c. idem repetit 8. Met. tex. 1. & 2. Phys. tex. 71. ait, negotium Physicum esse circa mobile corruptibile, & incorruptibile, & 12. Met. c. 2. diuidit substantiam sensibilẽ in sempiternam, & corruptibilem, & vtrãque docet à scientia naturali tractari, & certè, si Cælum tantùm, ac elementa manerent, cæteris corporibus destructis, adhuc permaneret scientia physica. Nec respondere valet, Cælum, & elementa tractari quidem in physicis, non directè, & per se, veluti species sub eius adęquato obiecto contentas, sed tantùm reductiuè, vt principia obiecti physicæ scientię, nam elementa sunt principia materialia mixtorum, & Cæli sunt principia effectiua; Nõ valet, quia Cælum, & elementa sunt excellentia quædam obiecta, ac proindè per se, & directè a Philosopho naturali considerabilia, veluti species principales corporis naturalis in communi, & de facto in hoc sensu sermonẽ de ipsis instituit Philosophus in lib. de Cęlo, & Gener. & Metheor. considerans eorum quidditates, & passiones, vnde lib. de Mundo ad Alexád. c. 1. ait præcipuam partem Philosophiæ esse, quæ contemplatur cœlestia corpora.

7 Nec Philosophiæ obiectũ esse potest ens mobile, vel materiale, vt commune per prædicationẽ cõpositis substantialibus, partibus eius, & accidentibus vt putauit Auersa loc. ci. sect. 2. Tùm quia hoc est confundere subiectum communitatis cum subiecto attributionis; Tum quia ita loquendo non contradistinguuntur in Philosophia principia, passiones, & subiectum contra documentum Philosophi 1. Post. tex. 25. quia hæc omnia considerarentur, vt species, cùm intrinsecè imbibant conceptum entis materialis vt sic; Tum tandem quia etiam si in aliquo scta his omnibus mobilitas conueniret, non

pre-

proindè dicendum est a Philosopho cõsiderari per se, & directè, veluti species obiecti totalis, sed indirectè, & reductiuè; agit enim de materia, & forma, quatenus sunt principia essendi compositi substantialis; de motu, loco, & tempore, quatenus sunt affectiones corporis naturalis in cõmuni, ac proindè 6. Met. cap. 1 dixit, Philosophiam naturalem versari circa substantiam, in qua est principium motus, vt accidentia excluderet à consideratione directa, & per se physicæ, & alibi sæpè repetit, scientiam naturalem esse circa corpora natura constantia, vt excluderet materiam, & formam, quæ non sunt corpora, nec natura constant in sensu Philosophi, sed potius sunt naturæ, vt ipse docet 2. Phys. cap. 1.

8 Nec Philosophiæ obiectum poni potest ens mobile, vel materiale, vt est cõmune per prædicationem ad compositũ substantiale, & accidẽtale, vt putauit Caiet. loco supra citato, nam concesso etiã quod ens per accidens possit in aliquo sensu constitui obiectum scientiæ, adhuc non licebit assumere hoc accidentale cõpositum Caiet. veluti per se obiectum, ac directè consideratum in Arist. Philosophia, & hoc totum ex ipsius doctrina facilè demonstratur; ait enim ipse, in rebus physicis dari compositum substantiale ex materia, & forma, & accidentale ex subiecto & accidente; ait deindè, transmutationem, vel transmutabilitatem, quã ponit primam passionem physicam, non solùm accipi debere subiectiuè, sed etiam terminatiuè, quo sensu conuenit etiam composito, quod fit, vel substantialiter, vel accidentaliter; hoc enim propriè est quod fit ex Arist. 7. Met. tex. 28. & ideò præcipuè hoc dicitur ens mobile, quia est mobile vt Quod, id est, vt totum quoddã, & hoc tandem compositum in communi ab vtroq. abstrahens asserit directè, & adæquatè obiectum physicæ. At in primis falsum est transmutationem, vel trãsmutabilitatem, in ordine ad quam constituit Philosophus scientiam physicam, & à Metaph. secreuit, per se, & directè terminatiuam quoque includere debere; Tùm quia dum 2. Phys. explicat, naturam esse principium huius mobilitatis, dũ 3 Phys. motum definit dum 2. Phys. tex. 71. & alibi sæpè ait, mobilia esse de consideratione physica, loquitur semper de mobilitate subiectiua; mobile igitur subiectiuè & vt Quod solũ directè spectat ad physicum, mobile vero terminatiuè indirectè solùm, quatenus scilicet eius productio, vel desitio annexam habet mutationem subiectiuam; productio enim rei sine vlla prorsus mutatione potius spectat ad Metaphysicum, vt productio Intelligentiarum, vel etiam ad Theologum, vt productio Filij in diuinis. Immò propriè loquendo, nec etiam terminatiua transmutabilitas composito accidẽtali potest conuenire, quia eius natura non est per se vna, ac proindè terminare non potest vnam, & per se productionem, quare in communi etiam modo loquendi dicimus aquam calefieri, non verò produci cõpositum ex aqua, & calore, aquam esse calefactibilem, non autem compositum ex aqua, & calore esse producibile, vndè mobile vt Quod ad quantitatem qualitatem, & vbi, est ipsum compositum substantiale.

9 Postremo refelli potest opinio Auersæ, Caiet. aliorumq. Thomist. destruendo eorum commune fundamentum, quod est, primam passionem physicam esse mobilitatem in communi ad substãtialem, & accidentalem, atq. ideò ens mobile, quod materiam quoque comprehẽdat, esse adæquatum Philosophiæ obiectum; Quod eo vel maximè dicendũ est (ait Auersa cit.) quia iuxta distinctionem scientiarum ab Arist. factam ad Physicũ pertinet considerare omne ens materiale, & mobile, & eadem Physica considerare debebit conceptum ipsum communem entis materialis, & mobilis, nam hoc vtique est obiectum considerabile, & scibile per se pertinens ad ipsam Physicam, neque in ipsa considerari potest per reductionem ad aliquam suam speciem, nõ enim in scientijs genera reducuntur ad species, sed species ad genera.

At totum hoc fundamentum ruinosũ est; potuit quidem Arist.ità suam Physi. instituere, vt pro obiecto haberet substã-

etiam materialem adæquatè sumptam, & de illa per eius quod quid est transmutabilitatem in communi demonstrare; immò potuit assumere etiam pro adæquato obiecto Phylosophiæ suæ ens materiale in communi, complectens etiam accidētia, at non ità fecit, siquidem in 1. & 2. Phys. agit de materia, & forma, vt principijs rerum naturalium, non autem vt de speciebus obiecti adæquati; & in cæteris libris agit de Motu, Loco, & Tempore, vt de affectionibus corporum naturaliū vndè corpora ipsa per se, & directè cōsiderauit vt species adæquati obiecti, cætera verò, partes scilicet, & accidentia indirectè, & in ordine ad ea. Ex quo etiā sequitur solam mobilitatem accidentalem esse primam passionem physicam, quia mobilitas illa est prima passio physica, cuius principium est natura secundo Phys. definita, at natura est principium mobilitatis accidentalis tantum, vt ab Arist. ibidem definitur, inquit enim 2. Phys. 1. omnia quæ natura constant *habere in seipsis principium motus, & status*, & explicans qualis sit iste motus, ait, *hæc quidem secundùm locum, illa verò secundùm augmentum, & decrementum, quædam autem secundùm alterationem*, hos autem omnes constat esse motus accidentales; & hinc est, quod cū in primo Phys. egisset de principijs mutationis in communi & in tertio assignasset definitionem eiusdem, post ea in alijs lib. Phys. de Cœlo, de Gen. &c. semper specialiter agit de motu accidentali, & non nisi obiter de substantiali mutatione. Accedit, inter tot physicas affectiones ideò principuum locum motui tribui quia per ipsum vt magis sensibus obuium rerum naturalium gradus, & species innotuerunt, vt insinuat Arist. 8. Phys. 22. hic autem est motus accidentalis, non autem mutatio substātialis, seù in cōmuni.

10 Verum est etiam, quod iuxta distinctionem scientiarum ab Arist. factā ad Physicū spectat contemplatio cuiuscunque entis materialis, & mobilis, sed non eodem modo; non enim omnia per se, & directè considerare tenetur, sed quædam vt species, quædam vt principia, quædam vt passiones; conceptum etiam ipsum entis mobilis in communi considerare debet, sicut & mobilitatem in cōmuni considerat; sed falsum est hunc ipsum in Physica considerari non posse in gratiam corporis naturalis, sicut falsum est in scientia genus ad speciem saltim in esse scibili reduci non posse, immò omninò necessaria est cognitio generis ad scientificam speciei notitiam, ac proindè potius genus ad speciem, quam species ad genus reduci debet in scientia, quare sicut in logica argumentatio, secunda intentio, ens rationis, &c. reduci habet ad Sillogismum, cuius exacta cognitio intenditur per se, & directè ab Arist. in sua Log. ita etiam in sua Phylosophia ens materiale, ens mobile, &c. ad corpus naturale reduci debet, vtpotè cuius exprimere naturam, per se, & directè intendit Arist. & eadem ratione mutabilitas in communi considerabitur a Philosopho in gratiā mobilitatis accidētalis, cùm hæc sit prima passio physica, & scientifica cognitio speciei sine generis notitia haberi nequeat; & sicut materia ad corpus naturale reducitur, tanquam pars essentialis partis subiectiuæ eius scilicet corporis caduci, ita mutabilitas substantialis, vt passio materiæ, ad accidentalem reducetur, vt ad passionem adæquatam corporis naturalis. Ex quo deducitur tantum abesse, quod mobile duntaxat substantialiter per se tractetur à Physico, mobile vero accidentaliter solùm reductiuè, vt quidā Thomistæ dicebāt, quod potius res omninò è contra se habeat. Amplius autem hanc veterum Thomistarum opinionem refellere opus non est, iam. n. ab omni schola ablegata est, etiam ab ipsa Thomistica, vndè Recentiores Thomistæ, passim eam reijciunt, vt est videre apud Complut. Manca, & alios, & in nostram apertè descendunt, à qua nonnisi vocibus discrepant (vt ipsimet fatentur) corporis naturalis, ac entis mobilis.

Soluuntur Obiectiones.

11 In oppositū obijciunt Primò Auctores primæ opinionis. Illud est su-

subiectum in tota Philoso. cuius principia, & passiones traduntur in octo lib. Phys, vbi Aristot. tradit principia communia Physicæ, idest quæ conueniunt omnibus speciebus obiecti adæquati, vt pollicitus erat primo Phys. tex. 4. at principia, & passiones in octo lib. considerata competunt tantùm corruptibilibus corporibus, ergo &c. probatur minor, in primo Phys. tradit principia in fieri, inter quæ est priuatio, quæ non reperitur in Cęlis, in secundo agit de principijs in facto esse scilicet de natura, quam diuidit in materiam, & formam, quæ in Cælo non sunt apud Arist deniq. locus, & tempus, de quibus agitur 4. Phys. Cælo non conueniunt, quod sempiternum est, nullumque extra se corpus habet, à quo ambiatur. Confirmatur quia Philosophus primo Phys. tex. 68. & 83. clarè significat se vel le agere de principijs rerum corruptibilium in lib. Phys. sed in eis agitur de principijs cõmunissimi, & adæquati obiecti, ergo &c. Demũ subiectũ debet esse vniuocũ, sed Cælo & sublunaribus nihil est cõmune vniuocum, æternũ enim, & corruptibile differunt plusquam genere 10 Met. tex. 20. ergo.

Resp. negando minorem, cùm enim in 1. Phys. tradantur principia in fieri, idest transmutationis in communi, vt infrà dicemus, cùm cælestia corpora mutationi accidentali subiecta sint, hac ratione tria illa principia participabunt. Nec valet, quod contra hoc obijcit Auersa sec. 3. ex hoc sequi, cœlestia corpora solùm secundum rationem mutationis accidentalis, & non secundum substantiam suam, quatenus scilicet substantialiter in corruptibilia ad Physicũ pertinere; Quia Aristot. adhuc considerat naturam cœli, quatenus est principium affectionum illius, & præsertim motus circularis, quem ait esse æternùm, eo quia nullum habet motum contrarium, & ex eius æternitate colligit etiam substantialem Cœli incorruptibilitatem. Conueniunt etiam Cœlo principia in facto esse, scilicet Natura nõ quatenus dicitur de materia, & forma, sed quatenus accipitur pro essentia, & quidditate, ex qua res ipsa habet, vt possit moueri, Natura enim adæquatè diuiditur im materiam, formam, & quidditatem vt dicemus 2. Physci. c. 1. & disput. 5. q. 1. Affectiones tandem etiam in cæteris. lib. Phys. explicatæ Cœlo competunt, scilicet motus circularis, ratione cuius tribuit ei Arist. tempus æternum, & locus, quatenus semper inferior sphęra à superficie concaua superioris ambitur, & quomodo etiam vltima ipsa sphæra sit in loco dicetur Disp. de Loco Ad primam confirmationem negatur eam esse intentionem Arist. in illis tex. vt dicemus disp 1. q. 2.

Ad aliam confirm. negatur minor, ad cuius probationem ait Scot. 4. d st. 6. q. 10. Met. Philosophum loqui de genere physico, scilicet materia, non autem logico, & verum est in sententia Arist. corpora æterna non conuenire in materia cũ sublunaribus, sunt enim materiæ expertia secundũ ipsũ, vt ait Doct. 2. dist. 14 q. 1. Sed Vrges, ergo non pertinent ad physicum, qui res immersas materiæ considerat, & in hoc à Metaphysico differt. Resp. ex Arist. 8. Met. & tex. 12, quòd etsi careant materia transmutabili secundùm substantiam, eam tamẽ habent, quæ secundum locum mobilis est, & de hac præsertim materia Philosophus loquitur, cum ait, physicum considerare res materiæ imersas, & Metaphysicũ abstractas.

12. Secũdo obijcitur ex Auersa, & alijs statuentibus substantiam materialem subiectum, vt etiam partes physicas complectitur, quia accipi potest substantia materialis vt comprehendit materiam, formam & compositum, vt fecit Arist 2. de Anim. tex. 2. & substantia sic sumpta est obiectum scibile, de quo demonstrari possunt passiones physicæ, immò Arist. ipse 4. Met. tex. 4 dũ dixit, tot esse partes Philosophię, quot substantiæ assignare volens substantiam corpoream ipsi Physicæ videtur locutus absolutè de tota substantia, & 2. Phys. in principio enumerãs substantias naturales, quas erat consideraturus, recenset animalia, & partes eorũ, & presertim in lib. de Anima directè, & adæquatè agit de ipsa anima, vndè & ibi statuitur obiectum. Nec respondere valet (inquit Auersa) non posse materiam,

& formam directè includi in obiecto physicæ, quia considerantur, vt principia, & partes eius, non vt species. Quia id nō impedit, quin adhuc possint in se ipsis cōsiderari, tanquam species substantiæ materialis in tota latitudine inspectæ, sicut elementa sunt quidem principia respectu mixti, sed in se sunt quędam species corporis, & vtroq. modo considerantur à Philosopho, nec vna contemplatio aliam impedit.

Confirmatur, quia passiones physicæ non adæquatè competunt corpori, sed etiam partibus, quantitas enim est in materia prima, vt in subiecto, & etiam transmutabilitas substantialis. Nec respondere iuuat, primam passionem physicam esse mutabilitatem tantùm accidentalem; Quia mobilitas illa est prima passio physica, cuius principium est natura, sed natura est principium, non solum mutationis accidentalis, sed etiam substantialis; tum quia mutabilitas materiæ est a principio passiuo sibi intrinseco, quo nata est moueri primò, per se, & non secundùm accidens ad hanc, & illam formam; tùm quia argumentum adhuc magis vrget de corpore pro altera parte compositi, quod vtiq, est habens naturam, scilicet materiam, & formam, & est substantialiter transmutabile ad Animam, cuius transmutationis principiū esse naturam dubitari nequit.

Demū, quando etiam natura foret principium tantum accidentalis mobilitatis, adhuc ista excedit corpus de prædicamēto substantiæ, tum quia de facto corpus pro altera parte compositi Anima destitutum mouetur: tum quia Anima rationalis in corpore per suas operationes immediatè subijcitur alterationibus, ergò aliquid corpore latius poni debebit subiectum in Philosophia, immò, & ipsamet substantia materiali.

13 Respondetur gratis concedendo potuisse ità à Philosopho institui physicā vt pro obiecto haberet substantiam materialem adæquatè sumptam, & de illa per eius quodquidest transmutabilitatem in communi demonstrare, at non ità fecit, siquidē in 1. & 2. Phys. agit de materia, & forma, vt principijs rerum naturalium, non autem vt de speciebus obiecti adæquati, & in hoc sensu 2. Phys. ab initio subijcit etiam partes animalium physicæ considerationi, indirectè nimirum, & reductiuè per ordinem ad totum, quod constituunt, & consultò ità agit de materia, & forma, quamuis enim præscindi queāt ab ordine ad compositum, & secundum se considerari, vt species materialis substantiæ, hæc tamen cognitio non satis exacta est, quantum exigitur ad cognitionē scientificam, quarè vt de eis habeatur cognitio omnibus numeris absoluta, considerari debent per ordinem ad compositum. Nec valet assumpta paritas ab Auersa de materia, & forma in ordine ad compositum, & elementis in ordine ad mixtū quia elementa possunt quidem cōsiderari vt species obiecti, quia sunt species quædam integræ, & completæ, de quibus in recto corpus prędicatur, & ablato corpore mixto adhuc extarent in vniuerso, & sine ordine ad mixtum possunt scientifica, & exacta cognitione attingi, quod de materia, & forma dici nequit. Et falsum est Arist. in lib. de An. agere de illa per se, & directè, quia de illa agit in ordine ad corpus, & vt est pars animalis; Neque ex hoc quod in illis libris statuatur obiectum, sequitur quòd cadat sub directa consideratione totius Philosophiæ, sicut neque ex hoc, quòd principia ponantur obiectum primi, & secundi Phys. affectiones verò cæterorum, sequitur, principia, & affectiones cadere sub directa consideratione totius Philosophiæ, veluti species obiecti adæquati.

14 Ad confirm. negatur assumptum, quantitas enim corpori inhæret, & nō materiæ primæ, vt infrà patebit disp. 2. q. 8. a. 4. similiter, & mobilitas, quæ est prima passio physica, corpori naturali solum adequatè conuenit. Ad quod tuendum P. Faber theor. 20. c. 2. absolutè negauit materiā vlla specie motus per se moueri posse, quod planè minùs philosophicè dictū censemus, Arist. namq; 1. Phys. per totū ex professo demōstrat materiam esse subiectum primum cuiuscunq; mutationis substantialis, quod & nos intra fusè probabimus, præsertim disp. 2. q. 8. ar. 2. Alij viden-

Videntes rationabiliter negari non posse materiam esse per se subiectum mutationis, vt adhuc defenderent materiam non posse propriè dici physicè mobilem, dixerunt, quòd per mobile mutatione physica intelligitur omne id, quod ita mutatur, quòd non solum est subiectum mutationis, verùm etiam terminus eius, quo pacto non est materia, quia licèt materia sit generationis, & corruptionis subiectum, nō tamen est terminus, mobile verò physicè non solùm debet esse subiectum, verùm etiam terminus, & vtrunque aiunt, ad mutationem physicam per se requiri; atque ideò materiam non esse mobilem aliqua physica mutatione. Verùm vel isti intelligunt, quòd mobile mutatione physica debeat esse subiectum, & terminus respectu eiusdem mutationis, vel respectu diuersarum, vnius nempe subiectum, alterius verò terminus; primum planè omninò implicat, quia subiectum præsupponitur motui, & terminus acquiritur per eum; alterum verò est prorsus voluntariè dictū, nam omninò per accidens se habet, quòd subiectum vnius mutationis fuerit antea terminus alterius, & præsertim in sententia Philosophi patet cœlum esse mobile physicè, & tamen nullius mutationis huiusmodi fuisse terminum. Præstat igitur ex dictis respondere, quòd neque mobilitas substantialis, quæ materiæ conuenit, neq; mobilitas in communi est prima passio physica, sed tantum accidentalis; & cū id impugnatur, concedimus absolutè loquendo mobilitatem materiæ, & corporis pro altera parte ad formam substantialem posse dici naturalē, quatenus principium eius est natura, si natura in ampliori significato sumatur, quā sūpserit Arist. 2. Phys. imò concedendū est nedum corpus pro altera parte, sed etiam materiam dici posse habens naturam, sed non in sensu, quo Philosophus est ibi loquutus de natura, & habente naturam, nam per habens naturam intelligit ibi ens completū, & per naturam principium constitutiuū alterius essentialiter, vt fusiùs disp. 6. dicemus; & ideò text. 14. explicat generationem esse naturalem, non quia sit a natura, sed quia est via in naturam, quatenus est via ad constituendas rerum essentias ex materia, & forma.

15 Sed dices, si mobilitas accidentalis habet pro subiecto adæquato corpus naturale, & mobilitas in communi ad substantialem, & accidentalem ens mobile, seù substantiam materialem, vt etiam partes physicas complectitur, cuius cōsideratio ad physicum spectat, ergo præstabit mobilitatem in communi statuere primā passionem physicam, & ens ita mobile subiectum adæquatum Philosophiæ naturalis, nō verò corpus naturale, Conseq. probatur, quia subiectum in scientia, vt Scot. ipse docet q. 3. prol. & in report. debet habere conceptum quidditatiuum non inclusum virtualiter in aliquo priori ad sciētiam illam pertinente. Resp. negando sequelā, & ratio negationis sepiùs est inculcata superiùs, ad cuius probationem gratis concedimus, quod docuit Scotus cit. subiectum in scientia non debere habere conceptum quidditatiuum virtualiter inclusum in aliquo priori ad scientiam pertinente, quia quodquidest de subiecto indemonstrabile est; at falsum est in hoc sēsu conceptum corporis naturalis virtualiter contineri in conceptu priori substātiæ materialis, vel entis mobilis, quia cōceptus specificus addit semper rationem differentialem supra genericum; qua de causa conceptus quidditatiuus de specie demonstrari nunquam potest per rationē generis, quantūcunq; sit nota, genus enim continet differentias continentia tantùm potentiali, non virtuali.

Ad alteram Conf. etiam negatur assumptum, ad primam probationem dicimus, quòd motus accidentalis non competit corpori pro altera parte absolutè, & directè, quatenus species corporis, sed indirectè, quatenus pars corporis animati, vndè nec dici potest ens per se mobile absolutè loquendo; mobile enim p se apud Philosophum dicitur, quod est mobile, vt quod, idest, tanquam totum quoddam; quod enim se habet, vt pars respectu totius cōpositi, dicitur mobile, vt quo, etiā si moueatur extrà compositum, quia adhuc manet cum essentiali ordinatione ad illud. Ad 2. pariter dicimus, animam quā-

diu

diù manet in corpore per suas operationes dici alterari, & moueri, vt quo, vndè primo de Anima tex. 64. habet Arist. hæc verba *non tamquam motu in ipsa existente, &c.*

16 Tertiò arguit Auersa cit. probans, Phys. obiectū esse ens mobile materiale in communi complectens directè non solum partes essentiales, sed etiam accidentia materialia, nam 3. Phys. 6. & 9. pro subiecto adæquato motus, qui ponitur prima passio, assignauit Arist. ens mobile in tota sua latitudine, & hic conceptus entis mobilis in Physica non consideratur in ordine ad aliquam suam speciem; & 1. Cæli tex. 1. æquè directè ait scientiam de natura de corporibus, & magnitudinibus, motibus, & passionibus idest alijs accidentibus, & præsertim. 4. Met. tex. 1. ait scientias particulares abscindere sibi partem entis, eamque considerare; si ergo Physica dicitur adæquatè considarare ens materiale, per quod determinatur in sua abstractione, & a Metaph. secernitur, eius adæquatum obiectum debebit assignari ens materiale, vt etiam accidētia cōprehēdit.

Confirmatur à pari, quia obiectum adæquatum Metaph. est ens in communi, neque afsignatur per se, & directè sola substantia, itaut accidens consideretur per reductionem ad substantiam; sed ità se habet accidens materiale ad substantiam materialem, sicut accidēs in communi ad substantiam in communi, ergo pariter illa scientia, quæ considerat omne ens materiale, quæ dicitur Physica, debet potius habere directè pro obiecto suo adæquato ens materiale, & non solam substantiam materialem, & corpoream.

Deniq; verè etiam accidentia sunt essentialiter mutabilia, & habent naturam, vt radicale principium talis passionis sumendo naturam pro tali essentia rei, ex qua ipsa res habet, vt possit moueri, & mutari, quantitas per se alterari potest, cùm sit immediatum subiectum qualitatis, & accidentia separata in Eucharistia deorsum tendunt naturaliter, quia adest grauitas, immò, & coniūcta propriè, & per se localiter mouentur, quià non solū compositum, sed etiam eius partes, & accidentia peculiarem habent præsentiam distinctam a præsentia totius, vt dicemus disp. de loco, vndè illam in se immediatè acquirendo verè, & propriè, ac per se localiter mouentur, & non tantùm per accidens ad motum totius.

17 Resp. potuisse vtique Arist. assumere pro adæquato obiecto Physicæ ens materiale in communi complectens etiā accidentia, at non ità fecit, sed directè, & per se considerauit corpora naturalia, & in ordine ad illa considerauit accidentia physica, & quidē res ipsa sic postulabat; in scientijs enim intenditur cognitio veritatis non quæcunque, sed perfecta, & ordinata iuxtà exigentiam rerum, modus vero magis cōgruus, & scientificus cognoscendi accidentia physica est, vt per suas causas demonstrentur de subiecto, in quo sunt, & hoc modo ad Physicum spectat considerare omne ens materiale, scilicet per se, & directè, quod in hunc modum considerandum venit, indirectè verò, & reductiuè, quod ex natura sua ordinatur ad aliud, & in hoc sensu 1. Cœli tex. 1. dixi Arist. scientiam de natura esse circa corpora &c. in sensu scilicet illis accomodo, vt de corporibus ageret, veluti speciebus obiecti, de cæteris autem, vt de principijs, vel passionibus eius; & in hoc sensu dixit 4. Met. tex. 1. Physicam abscindere sibi partem entis materialem; in 3. autem Phys. sicut definiuit motum in communi in gratiam motus accidētalis, cuius principium est natura, ità cōsiderauit ens mobile in communi in gratiam entis mobilis accidentaliter, quod est corpus naturale, quia cognitio speciei distincta præexigit notitiam generis, & ità in scientijs potest genus reduci ad aliquam suam speciem in esse scibili.

Ad Conf. negatur paritas assumpta, quia Metaph. præsertim circa transcendētia versatur, nec illæ pafsiones trāscendētes poterant congruè; & adæquatè de substantia demonstrari; tum quia non considerat accidens, vt affectionem substantiæ, sed vt ens æquè participans passiones trāscendentes, ac substantia; at Physica considerat accidentia, quatenus affectiones corporum, quare potest rectà ratione de

acci-

accidentibus mobilitatem, & alias physicas passiones demonstrare, non per se, & absolutè, sed in ordine ad corpora.

Ad aliam Conf. accidentia etiam si cōcedantur naturaliter mutabilia, non tamē in eo sensu, quo Arist. dixit naturam esse principium motus 2. Phys. & entia naturalia esse per se mobilia, qua ratione accidentia ibidem non entia naturalia directè appellauit, sed entia secundum naturam, quatenus etiam si sint mutationis capacia, hoc eis solum conuenit in ordine ad corpus eorum subiectum, vndè quamuis vnū accidēs possit immediatè in se aliud suscipere, & sustētare, quia tamen hoc totum facit dependenter a substantia, quæ est subiectum primum, & vltimatè terminans dependētiam omnium accidentium, vt docet Scot. 4. dist. 12. q. 2. & nos infrà disp. 3. q. 3. art. p. nu. 32. ideò quod per se mouetur ad quantitatem, & Vbi est substantia, & accidens ad summum dici poterit mobile, vt quo, & ad motum alterius, quia si non esset in substantia, nullū aliud posterius accidens in se suscipere posset, ratione cuius diceretur moueri, vt fusius infra disp. 3. q. 3. art. 1. motus verò accidentium in Eucharistia ad physicum nō spectat, quia quòd accidens moueatur extra subiectum, procedit ex vi antecedentis miraculi.

Instabis difficultatem vrgere saltim de anima rationali, nam si in sententia Philosophi ponatur immortalis, etiam & mobilis extra corpus poni debebit, & quidē ex natura sua, & non ex vi alicuius antecedentis miraculi. Resp. quod sicut status accidentis extra subiectum ad physicum nō spectat, ita neque status animæ rationalis extra corpus, nec Arist. de immortal. animæ fuit vndequaq; securus, imò nec pro statu isto absolutè loquendo potest rigorosa demonstratione probari, vt suo loco dicemus, & quando etiam hęc omnia cōcederemus, dicendum foret de illo motu animæ idem omninò, quod de motu corporis ꝑ altera parte paulò supra dictū est.

18 Quartò arguit Caiet. probans adęquatum obiectum esse ens mobile, prædicabile de composito substantiali, & accidentali, adæquatum obiectum primæ passionis physicæ est etiam adæquatum subiectum Phylosophiæ, sed hoc est ens mobile commune composito substantiali, & accidentali, ergo, &c. Probatur minor, quia si loquamur de mobilitate subiectiua, hæc non tantum conuenit composito substantiali, sed etiam accidentali, d enim, quod mouetur ad qualitatem corpoream, & vbi circumscriptiuum, est corpus substantiale quantum, nam mediante quantitate est qualitatis corporeæ susceptiuum, & vbi circumscriptiui, ergò &c. Si verò loquamur de transmutabilitate terminatiua hæc etiam conuenit composito accidentali, namque principia istius docuit Arist. 12. Met. 22. vagari etiam per accidentium prædicamenta, vt enim compositum substātiale fit ex priuatione formę substātialis, sic compositum accidētale fit ex priuatione formæ accidentialis, & hac ratione 1. Phys. 17. dixit se tractare in vniuersum principia omnis generationis; & inter res tractatas è Philosophia sūt res metheorologicæ, quę nō sunt, nisi composita quædam accidentalia, ergo, &c.

Confirm, quià philosophia considerare tenetur principia naturalia in communi ad omne compositum tàm substantiale, quàm accidentale, & id, quod sit tanquam terminus per mutationem, est conceptus scibilis in Physica, cum habeat principia, & passiones de ipso demonstrabiles, nempe transmutabilitatem subiectiua, & terminatiuam, hæc enim adequatè competit composito tàm substantiali, quàm accidentali, vt modò probatum est. Nec benè diceretur hunc conceptum superiorem in Physica considerari in ordine ad aliquem inferiorem, tum quia in scientijs, non genera ad species, sed species ad genera reducuntur, tum quia si physica adæquatè respiceret aliquem conceptum inferiorē v.g. corpus substantiale, nō posset considerare conceptum illum superiorem, quia excederet limites eius, sicut si obiectum oculi esset visibile, non posset oculus ferri in conceptum qualitatis.

19 Resp. neg. min. ad probationē dicimus, de quacūq; transmutabilitate sit sermo, falsum esse assumptum a Caiet. nam si loquamur de subiectiua f. lium est ens mobi-

mobile in communi ad compositum substantiale, & accidentale esse subiectum adæquatum eius, quia nec compositum substantiale est subiectum transmutationis substãtialis, cũ omne tale apud Thom. sit ens cõpletum; nec compositũ accidentale est subiectũ mutationis accidentalis, quod enim mouetur ad quantitatem, qualitatẽ, & Vbi, est corpus ipsum substãtiale, quãuis non intelligatur moueri ad qualitatem, & Vbi, nisi sit quantũ vt ex professo dicemus infrà disp. 3. q. 3. art. p. Si verò loquamur de transmutabilitate terminatiua, falsum est, hanc esse primam passionem Physicam, & propriè conuenire composito accidẽtali, vt suprà n. 8. diximus cõtra Caiet. & quando id Arist. dixit 12. Met. tex. 22. intelligendum id est per quamdam analogiã, vt ipsemet ibi se explicuit, alioqui enim fieri, propriè loquendo, conuenit composito substãtiali, sicut ei solùm propriè competit esse, & existere, vt disertis verbis docuit idem Philosophus 7. Met. tex. 22. & 23.; falsum est insuper, transmutabilitati terminatiuę conuenire tria illa principia, materiam, formã, & priuationem, quia cùm sic inspecta rationem habeat productionis, & à ratione mutationis pręscindat, respicit agens pro principio, & a subiecto pręscindit; concedimus tamen, illa tria principia conuenire transmutationi subiectiuæ in cõmuni ad substantialem, & accidentalem, & de illis in hac communitate 1. Phys. tractari, at hinc non sequitur, compositum accidentale esse per se obiectum à Philosopho directè consideratum, sed tantùm corpus substãtiale, vt mutationi accidentali subiicibile, compositum verò accidentale indirectè, quatenus scienda de tali cõposito optimè dignoscuntur loquendo directè de corpore substantiali recipiẽte accidẽtia: res verò metheorologicæ, si sunt entia per accidens, non considerãtur, vt per se obiecta, sed veluti quasi passiones elementorum, vel mixtorum.

Ad confirm. dicimus, vtique Philosophum considerare 1. Phys. principia in fieri cuiuscunq; compositi, quatenus tractat de principijs cuiuscũque mutationis, sed cùm subiectum mutationis accidentalis sit corpus substãtiale, & hoc sit propriè quod dicitur fieri tale per hanc mutationem; non enim dicimus, fieri hominem musicum, aquam calidam, sed aquam fieri calidam, hominem musicum, sequitur hinc, non compositum accidentale esse per se obiectum à Philosopho directè cõsideratum, sed tantùm indirectè per considerationem corporis substantialis accidentia recipientis, & in hoc sensu est obiectum scibile in Physica, & rationabiliter; quamuis enim vtcumque posset dari sciẽtia de illo, modus tamen magis congruus dignoscendi naturam eius est, ipsum dignoscere agendo de subiecto per se accidentia recipiente, & falsum est, in scientia considerari non posse conceptum cõmuniorem necessariũ ad exactam cognitionem obiecti adæquati, ad quod proindè reducatur in esse scibili, vt n. 17. dicebamus contra Auersam; nec talis est adęquatio obiecti in scientia, vt excludatur cognitio conceptus communioris, quem essentaliter includit; immò dicitur adæquatum, quia nil scientię debet esse, quod non sit sub obiecto contentum, & nil subiecti, quod non explicetur in scientia, & si conceptus communis qualitatis foret necessarius ad constitutionem qualitatis in esse visibili vt sic, posset adhuc oculus ferri in illum absquè excessu limitum suæ sphæræ.

20 Quintò tandẽ arguitur, corpus naturale substantiale nõ posse esse subiectũ adæquatum Philosophię, sed debere poni quid latiùs; Tum quia agit de anima rationali, quæ spiritualis est; Tum quia si nullæ essent substantiæ abstractæ, Physica esset prima Philosophia 6. Met. tex. 3. ergo circà ens versatur, vt Metaphysica, à qua non differt, nisi quia substantias abstractas non considerat. Confirm. quia nulla sciẽtia probat, suum subiectũ esse, at Philosophus 6. Phys. tex 32. probat, omne corpus esse mobile siuè habere principium motus, quod in re idem est, ac si probaret esse naturale.

Resp. animam posse considerari tripliciter, vel secundùm se, vel vt est in corpore, vel vt extrà corpus, primo, & secundo modo spectat ad Physicum, quia vt sic dicit

cit ordinem ad actualem materiam, vel aptitudinalem,& reducitur ad corpus,veluti pars eius,sed tertio modo pertinet ad Metaphysicum. Et si non darentur substantiæ abstractæ,vtiq; tunc Physica esset prima Philosophia, quia tunc nulla daretur abstractio prædicatorum transcendētium, circa quæ versatur Metaphysica,& sūt cōmunia reb' corporeis, incorporeis sed tantùm darētur substātię materiales, & corporeæ, quas cùm Physica consideret cum his accidentibus vtique data hypothesi, totam entis amplitudinem exhauriret, & ita foret prima Philosophia, hinc tamen non sequitur, modò debere contemplari aliquid communius corpore,vt per se obiectum. Confirmatio illa, in qua vim tantam solent Thomistæ facere, ita friuola est, vt mille habeat solutiones, quarum singulæ sufficiunt; falsum est, vllibi in Philosophia probari, corpus naturale esse,cum potius vbicumque supponatur,vt patet ex 1.Phys. tex. 11. *supponendum est, omnia, aut quędam moueri*, & 2. Phys. tex.6.non magis ridiculum ait, esse demonstrare naturam, quā corpus esse,in quo est natura,cùm manifestius sit, esse corpora naturalia, quàm naturam;loco verò citato 6.Phys.tex. 32 nec probat, corpus esse,nec mobile esse, sed tantum omne mobile esse quantum, & diuisibile, diuisibile autem nō est idem ac corpus substantiale; immò neque ibi Philosophus nominat corpus substantialiter sumptum,sed tantum pro accidente de genere quantitatis, nec sumit mobile pro ratione formali,& principio radicali, sed loquitur expressè de motu, quod est accidens, vt rectè notat Auersa cit. sect. 3. Arist.igitur, nec probat, corpus esse, nec naturale esse, nec mobile esse, sed tantum probare conatur, substantiā ad hoc, vt sit capax motus, debere esse quantam, quod an benè probet,suo loco videbimus. Quod si etiam diuisibile ibi accipere velimus pro corpore substantiali,adhuc non probatur corpus de mobili, sed supposita existētia corporis substātialis, probatur mobilitas inesse soli, & omni, vt aduertit Amicus in sua Philos. tract. 1.disp. 1.q.1.ar. 10.quod est dicere, omne mobile esse corpus,neque est absurdum probare, coniunctionem passionis cum subiecto cōuenire soli subiecto, imo hoc est necessarium in scientia. Et quādo etiam Philosophus probaret,corpus naturale,seù mobile esse,adhuc non sequitur. hac de causa non posse poni subiectum, quia in scientia potest de subiecto demōstrari quod sit a posteriori, vt ex Scot. colligitur q.3.Prol.& nos probauimus in Log.disput.de scientia,& Caiet.ipse fatetur 1.p.q.2.art.3. ostendens, Theologiā posse probare.Deum esse,etiam si habeat illum pro obiecto.

Sed Vrges,probari etiam a priori existentiam corporis naturalis in Philosophia,dum 1.Phys.ostendit, dari materiā, & formam. Resp.ab omnibus, id facere Arist.indutū habitu metaph. vt ipse protestatur tex.8.sed etiam addere possum', Philosophū ista principia probare ex medio physico, ex continua nimirum rerum mutatione,quod est ostendere principia, & subiectum a posteriori,hoc autem non repugnat rationi subiecti scientiæ, vt diximus loc.cit.

ARTICVLVS II.

In quo resoluitur quæstio de obiecto materiali Philosophiæ in se.

28 Dicendum est, in Philosophia naturali secundùm se considerata & in tota sua latitudine obiectum adęquatum esse substantiam finitam naturalem, vt etiam substantias immateriales complectitur, siuè per se subsistentes, vt sunt Angeli, siuè habentes modū subsistentis, vt est anima separata,Conclusio est ferè omnium veterum Scotist. quā manifestè docuit Doct.6.Met.q.1.vbi ait, rationē, quare substantia separata ad Metaphysicū pertineat,esse, quia & si habeat proprias passiones sibi primò inhærentes, non tamen nobis scibiles via sensus, sed sic sunt solæ passiones entis de ipsa notæ, *vnde verum est* (subdit Doctor) *quod ipsa est subiectum secundæ scientiæ speculatiuę possibilis intellectui cognoscenti ipsam sub propria ratione, sed non nobis*, hæc

Do-

Doctor, ex quo patet, in sententia Doctoris substantiam separatam pertinere ad Physicam, quæ est ipsa secunda scientia speculatiua, si consideretur secundum se; & in intellectu cognoscente illam substãtiam sub propria ratione, atque ita in sententia Scoti assignari debet pro adæquato obiecto Philosophiæ in tota sua latitudine aliquod cõmune substantijs corporeis & incorporeis, quod erit substantia finita naturalis, quam conclusionem ex Recentioribus tenet Auersa loc. cit. q. 2. sect. 1. Probatur autem conclusio euidẽti ratione; Prima, & communissima passio, quæ in Philos. consideratur, & per quam in esse naturalis scientiæ cõstituitur, & à Metaph. distĩguitur, est mobilitas, ergo subiectum adæquatũ huius passionis erit etiã adæquatum obiectum scientiæ naturalis, at tale adæquatum subiectum nequit esse corpus, sed tantùm substantia finita, ergo hæc erit adæquatum Philosophiæ naturalis obiectum in tota sua latitudine, probat minorem subillatam Canoni. loc. sup. cit. aliqua enim, etiam non corporea sunt per se mobilia, quod ipse probat de Angelis ex Doct. in 2. d. 2. q. 9. quia omne receptiuum formarum alicuius generis, quod non est determinatum ad aliquam vnam illarum, potest mutari de vna in alteram, si non est illimitatum ad omnes, at Angelus est receptiuus vbi definitiui, nec est illimitatus, ad omnia vbi, quia nõ est immẽsus, ergo potest de vno in aliud mutari.

Cõfirm. ex Trombeta 6. Met. q. 2. quia si quid obstaret, nè substantia immaterialis finita ad Physicum pertineret, vt ens p se mobile, vel esset, quia omne per se mobile esse debet in loco 5. Phys. tex. 8. huiusmodi autem substantiæ non sunt in loco 4. Phys. & 1. Cæli tex. 100 & hoc non obstat, quia licèt huiusmodi substantiæ non sint in loco circũscriptiuè, sicut corpora, vt docet Philosophus loc. cit. sunt tamẽ in loco definitiuè per actualem exhibitionem, & præsentiam suæ substantiæ hìc, vel ibi. Vel esset, quia indiuisibile moueri nõ potest, vt ostẽdit Philosophus 6. Phys. tex. 32. & hoc non impedit, quia, & indiuisibile, re vera moueri potest, vt suo loco dicemus, & Arist. ibi non loquitur de indiuisibili spirituali, & de genere substantiæ, quod est virtualiter diuisibile, qualis est Angelus, sed de indiuisibili de genere quantitatis. Vel esset deniquè, quia cùm Angeli non reperiant resistentiam in medio, motus fieret in instanti, & hoc non obstat, quia licèt non adsit resistentia ex parte medij positiui, adest tamen ex parte medij negatiui, scilicet ex distantia extremorũ, quam non potest totam simul Angelus pertransire, ob limitationem virtutis, nec toti spatio interiecto simul coexistere, & quando etiam in instanti moueretur, nõ propterea ab obiecto Physice debere excludi, quia etiã mutationes instantaneæ ad Physicum spectant, vt ex 12. Met. cap. 2. & lib. 3., & 5. Phys. liquet.

22 Denique cum substantia angelica sit mobilis, vel localiter, vel saltim motu alterationis, recipit enim in se varias mutationes per suas operationes, & qualitates sibi proportionatas, vt sic est obiectum scibile, & ad aliquam scientiam pertinet, & non ad Metaphysicam, quia hæc agit de rebus immobilibus, 6. Met. tex. 3. ergo ad Physicam, quæ agit de rebus mobilibus, & quidem in tantùm Arist. substãtias separatas à Physica remouit, inquantũ posuit eas penitus immobiles, & immutabiles, quod vtiquè non fecisset, si eas mutabiles cognouisset. Sub hoc autem obiecto Philosophiæ in se comprehendimus etiam animam separatã; Tùm quia quãtũ ad motum eadem est ratio de ipsa, & Angelo; Tùm quia etsi non sit per se subsistens, habet tamen modum subsistentis, quãtũ sufficit, vt dicatur mobilis vt quod extrà corpus, atque ità directè cadat sub physica consideratione, & non reductiuè tantùm per ordinem ad corpus.

Respõderi solet, quòd quamuis Angeli sint entia mobilia, non tamen sunt physicæ considerationis, quia motus eorum nõ est physicus, quod variè varij explicant; Aliqui appellant motũ physicum, qui fit cum mole corporea, & sensibili, locum occupando, & ideò cùm motus Angeli non sit huiusmodi, ad Physicum non spectat. At isti vel ità intelligunt, quòd motus physi-

cus

eius debeat esse in se formaliter extensus, & diuisibilis, vel etiam talis esse debeat subiectiuè, quod nimirum exerceatur in subiecto extenso, & diuisibili; Si primum, iam motus localis Angeli erit verè physicus; licèt enim nō sit extensus subiectiuè, est tamē in se ipso formaliter extēsus, & diuisibilis, quia est quātitas successiua, quam extensionem, habet ex parte spatij super quod fit, vt eruditè Tromb. docet loc.cit.in responsione ad primum, sed falsum est, motum omnem ad Physicū spectantem ità extensum esse, ac diuisibilem, nam etiam mutationes instantaneæ, & indiuisibiles ad ipsum pertinent; Si secundū, iam nō per rationem motus amplius, seù naturalitatis, quæ est principium motus, determinabitur obiectum Physicę, sed per rationem corporeitatis, & sensibilitatis, & per hanc rationem Physica a Metaph. distinguetur; preterquamquod falsum est de ratione mutationis physicæ esse, quòd habeat subiectum diuisibile, & corporeū, vt patet de alterationibus animæ, quas patitur in corpore. quæ tamē omnes ad Physicum spectant, & motus partialis, qui recipitur in anima rationali, dum mouetur in corpore, ad Physicum spectat.

Alij ideò negant, Angelicum motum esse physicum, quia Physicus nō habet medium ad illū dignoscendum, nequit enim id probari medio physico, idest ex sensibilibus deducto, sed vel medio metaphysico ex natura Angelorum, vel tantū theologico; ad Physicum autē spectat solum illud ens mobile, cuius motus medio naturali, & sensibili potest dignosci. Sed neque hi satisfaciunt; Tùm quia, si ideò negant, motum Angelorum dignosci posse medio physico, quia motus eorum non est sensibilis, & materialis, & solùm talis motus attingi potest a Physico, recidunt in præfatam explicationem iam reiectam quia sic dicendo, non amplius per rationē motus absolutè, aut naturalitatis, sed per rationem motus corporei, & sensibilis, atque ideò per rationem corporeitatis, & sensibilitatis constitueretur obiectū Physicæ, & à Metaphysica secerneretur; Tum quia, & si Philosophia, quam modò nos habemus, per talia media ex sensibilibus deducta procedat ad inuestigandas rerum naturalium affectiones, tamen Philosophia in se via sensus non indigeret, sed ex ipsa rerum natura, & rationibus naturali lumine notis affectiones de rebus ipsis demōstraret, vt colligitur ex Scot. 6. Met. q. 1. vbi suprà; Tum tandem quia, vt notat Auersa cit. sect. 1. potest aliquo modò ex effectibus sensibilibus inquiri motus Angelicus, ex eo nimirum, quòd sint finitæ virtutis, & finiti loci, ex eo, quod mouent Cęlos, ex operibus etiam Magorum, & ex his, quæ in arreptitijs fieri videmus, & ex antiquis oraculis Idolorum, & quādo etiā medio metaphysico probaretur motus de Angelo, non sequitur, cōclusionem hanc intrinsecè ad Physicā non spectare, sed tātum, in tali conclusione Physicam subalternari Metaphysicæ, inquantùm ab ea principia probandæ conclusionis desumpsit.

23 Quidam ex nostratibus explicant, motum Angeli non esse physicum, quia non est naturalis, sed neuter, vt docet Doctor in 2. dist. 2. q. 6. O. Sed neque isti satisfaciūt; Tùm quia motus Angeli verè naturalis est, quia est a principio intrinseco existente in Angelo, sicut definitur natura 2. Phys. esse principium motus eius, in quo est, sumendo naturam, non quidē pro materia, & forma, quibus Angeli carent, sed pro essentia rei, ex qua res ipsa habet, vt possit moueri, & colligitur ex Scot. in 2. dist. 2. q. 9. B. dicente, Vbi esse aliquam Angeli perfectionem, sicut intellectio est perfectio potentiæ intellectiuæ; perfectibile autem naturaliter mouetur ad suam perfectionem, & quando Doctor vocat illum neutrū, neutralitatem accipit, nō vt excludit naturalitatem absolutè sumptā, idest inclinationem ad motum, & vbi, sed vt excludit naturalitatē rigorosè sumptā idest inclinationē determinatam ad hoc, vel illud vbi, hæc enim facit, vt si aliquid sit, hic naturaliter, sit alibi violēter (quæ est ratio a Scot. adducta pro neutralitate motus Angelici) vt ipse declarat in 1. d. 1. q. 1. in calce; Tum etiam quia motus Cæli a multis ponitur neuter, & tamen ad Physicum spectat, quia ad eum attinet de omni motu disserere, etiam de violento ipso,

so, ergò etiam si motus Angeli neuter esset, non idcircò a consideratione physica excludendus est.

Alij demum aiunt, Angeli motū non esse physicū, quia multùm distat à vera mutatione secundum Vbi, vt Scotus docet in 4. distin. 10. q. 1. H., sed sanè Doctor ibi non intendit excludere rationem veræ mutationis a motu Angeli, sed tantum conditiones quasdam accidentales, quæ conueniunt motui corporis, vt ibi est videre.

24 Contrà hanc cōclusionem objicit Primò Amicus suprà cit. art. 7. Si Angeli, vt entia mobilia ad Physicum pertinerent, iam tolleretur sufficiens ratio distinguendi Metaphysicam à Physica, cò quia Physica abstraheret re, & ratione à materia, sicut Metaphysica; consideraret enim Angeli naturā, quæ re, & ratione abstrahit a materia.

Confirmatur, quia si motus Angeli ad Physicum spectat, cur non etiam intellectus, & volūtas angelica? nàm quæ habēt æqualem abstractionem a materia, videntur pertinere ad eundē Artificem, sed æquè abstractus est a materia motus Angeli, ac eius potētiæ, ergò si Philosophus considerat motum eius, etiam potentias eius intellectuales considerare poterit, ac debebit.

Deniquè cōceptus proprij ex proprijs substantiarum separatarū videntur pertinere ad Metaphysicum in se, sed talis foret cōcept^9 mobilitatis angelicę, ergò &c.

Respondetur, negando sequelam, nam, vt Trombeta docet loc. cit. ad 1. motus angelicus dicit ordinem ad materiam, scilicet ad magnitudinem, & spatium, super aliquod fit motus, vndè, & in se ipso est formaliter extensus, licèt non subiectiuè, quare hinc non sequitur, substantiam angelicam, quatenus mobilem, abstrahere à materia, re, & ratione, quia vt sic dicit ordinē ad motum spatium materiale necessariò respicientem, & abstrahere a materia in sensu Aristotelis, quo Physica distinguitur à Metaphysica nō est, esse sine materia partis, sed est non habere materiam, quæ secundùm locum mobilis est, seù nō esse subiectum prędítum intrinseco principio motus, vndè in hoc sensu Angelus nō est a materia abstractus, quia est subiectum tali principio præditum, & deniquè necesse non est, quidquid ad Physicam spectat, intrinsecè materiam includere, sed satis est, si dicat ordinem ad materiam, & aliquod extensum, vt patet de anima rationali, quæ etsi spiritualis, ad Physicum spectat ob ordinem, quē dicit ad corpus.

25 Ad confirmationē Respondet idē Trombeta ad 4. negando, motum Angeli esse ità abstractum a materia, veluti eius potentias, quia motus eius nequit esse successiuus, & continuus, nisi per habitudinē ad materiam sensibilem, scilicet ad spatiū & magnitudinem, intellectus autem angelicus, vt intellectus, & voluntas similiter nullam habent habitudinem ad materiam sensibilem; & maximè quo ad primam earum operationem, quæ est intelligere, & velle.

Ad aliam confirmationem dicendum pariter est, quod etsi assumptum sit verū vniuersaliter de cōceptibus à motu præscindentibus, & ordine ad illum, non tamen de illis, qui dicunt ordinem ad motum, quia Metaphysica omninò abstrahit à motu, ità vt Aristoteles substātias separatas ideò Metaphysico totaliter considerandas tradiderit, quia ipsas putauit penitus immobiles, & immutabiles, vt liquet ex 8. Phys. & 12. Met.

At respōsiones istas Trōbetæ Amicus loc. cit. conatur euertere ea præsertim ratione, quia si huiusmodi ordo ad materiā sufficeret ad collocandas substantias spirituales sub obiecto Physicæ, sequeretur, intellectum, & voluntatē angelicam, saltim vt sunt principia operationū circà aliquod quantum, & materiale, pertinere ad Physicum, quia in tali casu ità intellectio, & volitio diceret ordinem ad aliquod quātum, & materiale, sicut motus. Respondetur adhùc, negando paritatem, nàm motus localis necessariò in se extenditur per extensionem spatij, super quod fit, at potentię, & operationes intellectuales, quāuis circà obiecta materialia versentur, non ita in se ipsis extensionem recipiunt, sed obiectiuè tātùm, & terminatiuè operationes illæ in tali casu poterunt dici extensæ, & materiales.

26 Se-

26 Secundò argui potest pro Tatar.& Boneto. Non solum substantia quæcunquè finita mobilis est, sed etiam accidētia ipsa, secluso quocunque ordine ad subiectum, habent in seipsis intrinsecum principium motus, & sunt naturaliter mutabilia, vt n. 16. dicebatur, ergò non sufficit substantia finita pro adæquato obiecto Philosophiæ in tota latitudine, vt omnia per se mobilia cōprehēdit, sed potius poni debet ens finitum, quatenus naturale.

Respondetur, concesso etiam, accidentia habere intrinsecum principium motus sumendo naturam pro essentia rei, vndè habet res ipsa, quòd sit intrinsecè mutabilis, attamen censeri nō debēt per se mobilia, ac veluti per se obiecta Philosophię in se, quia sicut res se habet ad esse, ità ad cognosci, ac proindè cùm accidentia nō sint, nisi propter substantiam, vndè, & à Philosopho appellātur nō absolutè entia, sed entis entia, ità in sciētia cōsiderari nō debent, nisi per ordinem ad substātiā, cui inhærent; atq; ità indirectè, & reductiuè.

Sed vrgebis, eadem ratione animam separatam, vt mobilem, veluti per se obiectum Philosophiæ in se considerari non debere, sed tātùm reductiuè in ordine ad corpus, ad quod est essentialiter ordinata.

Respondetur, vtiquè ità etiam constitui posse obiectū Philosophiæ in se scilicet substantiam finitam naturalem, vt cōplectitur substantias omnes completas, & indirectè tātùm incompletas, sed quia attingere potest existentiam animæ separatæ, & eius mobilitatem, in quo statu modum habet subsistentis, ideò eam contemplari potest, veluti per se obiectum, & directa consideratione dignum, quod de accidentibus asseri nequit, quæ, si corpus auferatur, suapte natura absquè miraculo nequaquā in vniuerso remanerent.

28 Tertiò substantias immateriales existere in vniuerso, naturaliter demonstrari non potest, vt colligitur ex Scoto quol. 7. in principio, & tenet communior, & rationes ex Cælorū motu, & circumuolutione deductæ, quibus 12. Met. sibi persuasit Aris. eas extare in rerum natura, nec sunt necessariæ, immò nec satis probabiles, ergò frustrà assignatur Philosophiæ in se substantia finita pro subiecto, vt etiam ad immateriales extenditur.

Respondetur, licèt pro statu isto naturalis ratio nō suppetat, qua necessariò probemus existentiam substantiarum immaterialium, hoc nō obstat, quin intellectus ex natura potentiæ eas attingere queat, loquuntur ergo Doctores de naturali lumine nobis pro statu isto illucente, dùm inquiunt, naturaliter demonstrari nō posse Angelorum existentiam; sed concesso etiam antecedente de quocunque naturali lumine, neganda est adhùc consequētia, quamuis enim actualis eorum existentia naturaliter probari non posset, potest tamen probari possibilitas, & earum nō repugnātia, quatenus prædicata illa; quibus essentia angelicæ naturæ solet explicari, ad inuicē non repugnant, nec integrant rationem in se falsam, & hoc sufficit, vt directè cadant sub obiecto naturalis Philosophiæ, inquantum sunt naturę mutabiles, ad constituendum enim obiectū sciētiæ realis, non exigitur actualis eius existētia, sed sufficit non repugnātia, & possibilitas in rerum natura.

ARTICVLVS III.

In quo resoluitur quæstio de obiecto formali Philosophiæ.

28 Dicendum est, naturalitatem dictam à natura, quæ definitur principium motus, &c. meliùs cæteris adiungi obiecto materiali Philosophiæ, tā in se, quam in nobis veluti rationem formalem adæquatam, secundùm quam obiectum materiale in Philosophia considerari debeat, ità vt corpus naturale, quatenus naturale subiectum adæquatum dicatur Philosophię peripateticæ, substantia verò finita naturalis, quatenus naturalis Philosophiæ in tota sua latitudine. Conclusio colligitur ex Scoto loc. cit. & quantùm attinet ad rationem formalē, videtur communiter recepta, paucis quibusdam exceptis, & probatur ex aliarum rationum formalium, quæ ab alijs assignari solent, refutatione. Non in primis assignari potest pro ratione formali adæquata generabilitas, & corruptibilitas, quia non solum Philosophia in se, sed etiam ipsamet peripatetica est maioris ambitus, & ad corpo-

ra incorruptibilia extenditur, & res ipsas corruptibiles sub alijs etiam rationibus contemplatur, & deniquè generabilitas, & corruptibilitas corpori caduco, velut ratio formalis obiecto materiali adiungi nequit, quia de ipso demonstrabilis est à priori, cùm tamen scientia suum obiectũ præsupponere debeat, tàm quò ad partẽ materialem, quam formalem. Non potest assignari mobilitas, quia quando sic assignatur, aut sumitur pro passione ipsa mobilitatis, aut pro principio essentiali istius passionis; primo modo inspecta statui nequit, quia tunc scientia naturalis non cõsideraret quidditatem, & essentiam rerum naturalium, sed tantùm accidens, sicuti Mathematica, quę in corpore substantiali solam quantitatem considerat, cùm tamen Philosophia agat de principijs, causis, & elementis rerum naturalium, ex quibus oriuntur earum affectiones, ac proprietates, & in hoc à Mathematica secernatur, vt docet Scotus 6. Met. q. 1. Consequentia probatur, quia scientia non potest excedere rationem adæquatam obiecti, quare si mobilitas consideratur, vt ratio formalis obiectiua, sub ea tantùm licebit descẽdere ad varias species motus, & mobilitatis, quod tamen nec Aristoteles fecit, nec alij Philosophi, qui de rebus physicis agẽtes, non solum de motu, ac eius speciebus sermonem instituerunt, sed de principijs, & causis rerũ naturalium, alijsque proprietatibus, inter quas licèt motus seù mobilitas sit notior, nõ tamẽ dignior. Et tandem si mobilitas ità sumatur, scilicet pro passione, vtiq; non erit prima ratio in re ipsa naturali, sed aliam necessariò supponit, ad quam consequitur, & per quam a priori de re naturali demonstratur, quod est contrà rationem obiecti sciẽtiæ. Quòd si sumatur pro principio essentiali mobilitatis, neq; benè adhuc statuitur pro formali obiecto, & ratione considerandi, quia Philosophus considerat essentiam rerum naturalium adæquatè, vt est principium omniũ affectionum ipsas naturaliter consequentium, & non tantũ quatenus est principium radicale motus; considerat enim, & quantitatem, & qualitatem, & locũ, & tempus, & alia accidentia res naturales consequentia, quæ vtiquè non sunt affectiones minus præstãtes motu. Nec potest rationabiliter assignari sẽsibilitas; Tum quia & hæc nõ est prima ratio in corpore naturali, sed aliam supponit, ad quam consequitur, & per quam de ipso demonstratur; Tum quia tunc Philosophia esset per se de accidentibus, & de substantia per accidens, quemadmodum illa tantũ sunt per se sensibilia, substantia verò solùm per accidens, cùm tamen per se, & directè de substantia agat, vt docet Philosophus 6. Met. cap. 1. & de accidentibus solùm veluti de passionibus vt ait 4. Met. sum. 3. cap. 1. Tùm tandem quia in ipsis rebus sensibilibus non solã rationem sensibilitatis, sed alias physicas affectiones scrutatur, ergo nõ benè assignatur pro obiecto formali in Philosophia Arist. & tantò minus in Philosophia secundùm se, cùm hæc insensibilia etiam attingat, substãtias nimirum spirituales. Nec poni potest cum Aureolo substantialis corporeitas, vel, vt loquitur Caietanus, quodquid rerum corporearum, quod præuenit naturalitatem, & passionem; non in Philosophia secundùm se, quia sic res corporeas transcendit; non in Philosophia, quam modò habemus; Tum quia substantia corporea vt sic, etiam ad Mathematicam spectat, vt notat Doct. lib. 6. Met. q. 1. § *sed hæc ratio, &c.* num. 11. quamuis enim Mathematica dicatur de quanto, vel quantitate, quia non multùm comparat quantitatem ad substantiam corpoream, tamen subiectum primum virtute continens omnia est substãtia corporea, & per hoc Physica secernitur ab ea, quia eandem corpoream substantiam alio modo considerat, inquantùm scilicet habet formam, quę est principium motus, & quietis aliarumque passionum physicarum; Tùm quia, si vt loquitur Caiet. res corporeæ habent suum quodquid est præcedens naturalitatem, iam naturalitas esset conceptus accidentalis, & natura non foret substantia, sed accidens contrà Philosophũ in 2. Phys.

29 Remanet igitur, vt sola naturalitas assignetur pro formali ratione considerandi obiectum materiale Philosophiæ,

tam in se, quàm in nobis; Tum quia sic faciendo, non assignamus obiectum formale in ordine ad vnam tantùm affectionem physicam, v. g. ad motum vt Thomistæ, ad sensibilitatem, aut generabilitatẽ, vt alij, sed adæquatè in ordine ad omnes omninò affectiones naturales; dum enim Philosophia proponit sibi corpus naturale, vt naturale considerandum, est, ac si illud sibi proponat contemplandum, vt principium omnium naturaliũ affectionum, inter quas quantitas, & qualitas sũt motu nobiliores; Tùm quia ratio formalis est illa, qua posita ponitur res, & qua ablata aufertur, quocunq. alio remanente, at posita naturalitate in rebus, quocunq. alio ablato, remanet scientia physica, ipsa ablata, & alio quocunq. posito, aufertur scientia physica, nam si maneret mobilitas, sensibilitas, & quæuis alia passio, non esset eadem scientia, quæ nunc est, quia nõ esset de substãtia, sed de accidente; Tũ tandẽ; quia Philosophia dicitur scientia naturalis à corpore naturali, vndè ex hac rõne formali nomẽ sibi vendicat.

30 Contra positam conclusionem primò obijcitur ex Auersa loc. cit. sect. 4. Naturalitas dicta à natura 2. Phys. definita, propriè, & per se significat principium radicale, & essentiale mobilitatis, & motus, quoniam natura definitur principium motus, ergo sicuti malè assignant obiectum formale, qui statuunt mobilitatẽ sumptam pro principio radicali talis passionis, quia physica non considerat res naturales tantùm secundùm rationẽ motus, & mobilitatis, sed etiam secundũ alias affectiones, & prædicata, & ipsam essentiam rerum naturalium, vt adæquatè principium omnium physicarum affectionum, ità malè loquuntur, qui assignãt naturalitatem eadem ratione.

Respondetur, negando assumptum; naturalitas enim adæquatè significat, non tantùm principium motus, sed aliarum insuper passionum res naturales consequentium; natura enim definitur 2. Phys. principium motus, & quietis, & sub nomine quietis intelliguntur omnes aliæ physicæ passiones, vt disp. de natura dicemus explicãdo præfatam definitionem.

Sed contra arguit Auersa. Per quietẽ, cuius principium ponitur natura ad sũmum, intelligi possunt aliæ formæ, & accidentia, quæ consequuntur, & fiunt per motum ipsum, & in quas desinit ipse motus, at non omnes formæ, & affectiones rerum naturalium fiunt per motum, seù mutationẽ physicam; plurimæ enim sunt innatæ, & congenitæ ipsis rebus, v. g. quantitas cum substantia, potentiæ cũ anima; aut profluunt per naturalẽ emanationem, & resultantiam ex rerum essẽtia, nec dicũtur fieri per motũ, & mutationẽ, & hæc oĩa ꝑ se cõsiderãtur in physica ergo naturalitas illa nõ est rõ adæquatè.

Respondetur, negando maiorem; quãuis enim per quietem in definitione naturæ positam præsertim intelligãtur formæ, & accidentia, quæ consequuntur, & fiunt per motum, non tamen excluduntur aliæ, quæ fiunt per dimanationem, & naturalem resultantiam ex rebus ipsis, siquidem non minus istæ, quam illæ habẽt rerum essentias pro principio essẽtiali, & radicali, vndè dimanant.

Sed iterum obijcit Auersa; Concedamus, naturalitatẽ insinuare etiam principium quarumcunq. passionum, quę ex corporis essentia consequuntur, non idcirco rectè assignatur pro ratione formali adæquata in Philosophia, quia scientia totalis, & perfecta, non solùm quantùm ad passiones consequentes, sed etiã absolutẽ quantùm ad principia etiam, & causas, ex quibus suum obiectum depẽdet, illud considerare debet, & de facto sm̃ hęc oĩa Physica cõsiderat sũũ obiectũ.

Respondetur negando consequentiã; Philosophia enim considerando rerum naturalitatem, considerat etiam prædicata essentialia earum, ex quibus tales, vel tales affectiones emanant; & ita in compositis materialibus considerat materiã, & formam velut causas intrinsecas; considerat etiam consequenter causas extrĩsecas; Tùm quia omne, quod mouetur, ab alio mouetur ex 7. & 8. Phys. vndè causã efficiẽtẽ inuestigari necesse est; Tũ q̃a natura agit ꝑꝑ finẽ 2. Phys. & ideò de causa finali est quoq. in Philosophia disq̃rẽdũ.

31 Secundò arguit Auersa, probans, nõ

oportere assignari aliquam rationem peculiarem quasi determinantem, & restringentem obiectum materiale Physicæ; in tantùm enim determinari debet peculiaris aliqua ratio formalis circa obiectum materiale scientiæ, inquantùm tale obiectum potest considerari secundùm plures rationes, & non secundùm eas oēs cōsideratur in vna certa scientia, quod si secundùm omnes consideratur in ea, iam non admittit rationem aliquā, determinantem, sed ità se habet res in proposito; Philosophia enim in suo obiecto materiali, v.g., substantia corporea non considerat tantùm vnam certam rationem, scilicet mobilitatis, seu ubilitatis, aut aliam, sed adæquatè omnes, ergo addi non debet ratio formalis determinās, sed ipsummet materiale obiectū in tota sua āplitudine erit rō formalis cōsiderādi

Respondetur, negando minorem, quia substantia corporea considerari potest secundùm rationes transcendentes, quomodo non consideratur à Physico, & est commune obiectum materiale Mathematicæ, & Physicæ, quæ inter se non distinguuntur, nisi per diuersas rationes formales obiectiuas considerandi hoc idem obiectum, quia Mathematica eam considerat, vt habet in se quantitatem alteri quantitati commensurabilem, Physica vero vt habet naturalitatem; verum igitur est, Physicam considerare suū obiectum materiale secundùm omnes rationes Physicas, etiam secundum quantitatem, quatenus est accidens naturaliter consequens corpus ipsum, at non absolutè secundùm omnes prorsus de ipso speculabiles, & ideò necessarium est, illi apponere rōnē formalē determinātē, & eius cōsiderationē restringentem, & quidē talem, quæ sit fons & origo omnium affectionū physicarū, & talis est naturalitas.

32 Tertiò, per rationem naturalitatis Physica ab alijs scientijs nō distinguitur; ergo non est ratio formalis obiectiua, cuius præcipuum munus est, vnam sciētiam ab alia distinguere, probatur assumptum; Tū quia natura, vt est principium motus consideratur à Metaphysico, vnde eam definit Philosophus 5. Met. text. 5. Tùm quia Astrologia etiā agit de corpore naturali, quatenus habet in se principium motus ex 10. Met. tex. 4. vndè Astrologus considerat Cælestium corporum figuram, situm, ordinem, & motum. Ex alio capite per ordinem ad motum distinxit vbique Arist. Philosophiam à Metaphysica, ergo potius mobilitas erit ratio formalis obiectiua.

Respondetur negando assumptum, ad primam probationem dico, Metaphysicam considerare naturam, non vt rationem formalem obiectiuam, sed potius, vt eam probet, cùm ad Metaphysicum spectet probare principia omnium sciētiarum contrà negantes ea, considerat etiam quasi indirectè, & per accidēs, nam considerando causas entis vt sic, necessariò explicat naturam, quæ habet rationē causæ; demùm natura, absolutè loquendo, non tantùm est principium passiuum sed etiam actiuum, vt disput. de Natura fusè dicemus, & quamuis vt principium passiuum ad Physicū solùm spectet, cuius est considerare mouentia mota, tamen quatenus actiuum spectat etiam ad Metaphysicum, sub ratione autem principij præcipuè passiui apponitur obiecto materiali Philosophiæ. Ad alteram probationem dicimus, alia ratione agere Physicum de corpore naturali, v. g. cælesti, alia ratione Astrologum; hic enim contemplatur situm, & figuram eius, ille verò essentiam, & naturam, & accidētia sensibilia, quæ ab ea originantur; & quāuis vterque cęlestem motum consideret alia tamen, & alia ratione id faciunt. Physicus enim eum considerat, quatenus est actus entis in potentia, & eius sunt tria principia, materia, forma, & priuatio quæ etiam suo modo reperiuntur in Cælo; at Astrologus secundùm rationes mathematicas, scilicet numerum, æqualitatem, mensuram, propinquitatem, & alia attributa. Demum distinxit Physicam Arist. à Metaph. per mobilitatem à posteriori, vt notat Canon. cit. q. 1. in fine, & à priori distinguitur per naturalitatē.

33 Quartò arguit Piccolominę; quòd statuendo substantiā finitam obiectum materiale Philosophiæ in se, malè postea

deter-

determinetur per naturalitatem, tanquã per rationem considerandi, quia ratio formalis obiectiua non restringit subiectum quò ad species, sed quò ad modum considerandi dumtaxat, vt diximus in Logica, assignando conditiones obiecti scientiæ, at naturalitas addita substantiæ finitæ, nõ tantùm eam contrahit quò ad modũ considerandi, sed etiam quò ad rem ipsam ad pauciora restringit, ergo non benè determinatur per naturalitatem.

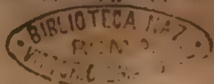
Respondetur, negando minorem, nàm sicut in sententia Philosophi naturalitas erat adæquata ratio substantiæ corporeę; ità secundùm rem ipsam est adæquata substantiæ finitæ, quia nulla substantia finita reperitur; substantia nimirum completa, & subsistẽs, vel saltim habens modũ subsistentis, siuè corporea sit, siuè incorporea, quæ non habeat in se principium motus, atque ità non secundùm rem ipsam, sed tantũ quò ad modũ cõsiderãdi naturalitas addita substantiæ finitæ eã coarctat.

Resoluuntur quæsita quædam de natura Philosophiæ.

34 EX dictis in Logica disputatione de scientia, breuiter expediuntur quæsita quędam de natura Philosophiæ, quæ in hoc exordio disputari solent; Nũ s. sit scientia; Nùm vna; Nùm speculatiua. Supponendo namque quæ ibi diffusè dicta sunt de natura scientiæ, vndè sumat vnitatem, & quodnam sit discrimen inter speculatiuam, & practicam, tribus propositis quæsitis affirmatiuè respondendũ est, esse scientiam, vnam, & speculatiuã.

Est igitur scientia, quia in ea demõstrãtur affectiones de proprio subiecto per causam proximam, & necessariam, mobilitas per naturalitatem, corruptibilitas per cõpositionẽ ex materia, & forma; diuisibilitas per cõtinuitatẽ, & sic de singulis, qua de causa Phil. primo Cæli dicitur sciẽntia de natura, & 2. Met. scientia veritatis. & 6. Met. inter sciẽtias enumeratur. Nec obstat, quod versetur circà res naturales, vt mobiles, quia ly. *vt* non reduplicat mediũ demõstratio nis, sed tantũ passionem demõstrabilẽ; vt enim docet Scot. in 1. d. 3. q. 4. I. mutabilitas, seù cõtingẽtia in obiecto nõ est ratio, qua notitia scientialis producitur, sed ipsa natura obiecti, quod est mutabile, & contingẽs, quatenus cum ipsa aliqua passio necessariã habet connexionem. Nec minus obstat, quòd versetur circa generabilia, & corruptibilia, quia vt monet Doct. loc. cit. ad hoc, vt de aliquo obiecto habeatur scientia, non requiritur necessitas, & incorruptibilitas eius, sic enim solus Deus foret obiectum scibile, sed necessitas inhæsionis alicuius prædicati cum ipso in intellectu de illo cõponẽte enunciationem, & quidem rationabiliter, quia scientia est de complexis, non in complexis, & ideò ad ipsam exigitur necessitas propositionum, quotiescunque ab intellectu formantur, non autem terminorum in se ipsis; & nõ est de rebus æternis, & necessarijs quò ad existentiam, & exercitium, sed quò ad connexionem prędicati cum subiecto, & ità loquitur Philosophus, dum 1. Post. c. 6. inquit, scientiam esse æternorum, & incorruptibilium; non igitur motus, transmutatio, & corruptio tollunt Philosophię necessitatem, quæ ad scientiam requiritur, quia scire corruptibilitatem, & mobilitatẽ per causas necessarias, verè est scire per causam, & propter quid, & tantæ necessitatis est, quę cõstant ex materia, & forma esse corruptibilia, quantæ necessitatis est, esse incorruptibilia quæ illis carent.

35 Est scientia vna, quia eius obiectum est vnum, siuè loquamur de Philosophia in se, siuè in nobis; scientiæ enim vnitas (extrinseca nimirùm, & obiectiua) ex vnitate obiecti desumitur, in quo continetur ex Scoto in 1. d. 3. q. 6. & in 3. d. 25. q. 2. in calce; sicut autem obiectum eius, scilicet corpus naturale in Philos. peripatetica, & substantia finita naturalis in Philos. secundùm se, vnum est, vnitate tantùm generica, & potentiali, non autem specifica, & virtuali, quia quæ cõsiderantur in Philos., vt partes subiectiuæ specie differunt, vt Cælum ab elemẽtis, hæc à mixtis, & animatis, ità Philos. naturalis eadem duntaxat vnitate vna erit, non maiori, vt intendunt recentiores. Rationem huius tangit Doctor in 3. loc. cit. quia quando considerata in sciẽtia specie differunt, vt in proposito assi-

gnari non poteſt, niſi commune prędicatum habens rationem generis, in quo cõueniant, & ita a tali communi ea ſcientia ex pluribus ſpecie habitibus integrata, habitus vnus ſecundũ genus tantùm dicetur; illud enim commune contineret potentialiter ſolùm eos habitus in ſcientia contentos, ſicut potentialiter cõtineret obiecta eorũ, à quibus abſtrahitur, non autem virtualiter; & talem vnitatem non maiorem, aſſignat quoq. Zabar. Philoſ. lib. de naturalis ſcientiæ conſtitut.

36 Eſt tandem ſimpliciter ſpeculatiua, quia omnes, præcipuique habitus eius in ſola ſpeculatione obiecti ſiſtunt, neque regulas, ac præcepta operandi tradendo, in praxim dirigũt, & ipſa tota eſt de corpore, aut ſubſtantia naturali ſub ratione merè ſpeculabili, qualis eſt naturalitas, qua de cauſa ab Ariſt. 6. Met. inter ſciẽtias ſpeculatiuas recenſetur. Pendet totũ id ex diſcrimine loc. cit. in Logica inter ſpeculatiuam, & practicam aſſignato ex Ariſt. 2. Met. tex. 3. vbi docet, finem ſcientiæ ſpeculatiuæ eſſe veritatem, & contemplationem, practicę verò opus, & praxim, vndè factum eſt, vt practica ſcientia idem ſit, quod operatiua, quatenus actus eius ex natura ſua nõ ſunt propter ſolam cognitionem, ſed vt veluti regulæ quędam dirigant in opus, talis eſt Ethica quæ docet, operationem virtutis huius, aut illius eſſe naturæ, vt talis ab homine fiat, ſic v. g. cognitio iſtius propoſitionis, Deus eſt ſuper omnia diligendus, proximus eſt amandus, eſt cognitio practica, quia non tantùm explicat, naturam Dei vel proximi eſſe talem, ſed ſuadet etiam, & præcipit actualem Dei, & proximi dilectionem, hominemquè in opus impellit. Scientia verò ſpeculatiua dicitur illa, quæ rem contemplatur, eiuſquè naturam cõſiderat, atque ità ſiſtit in tali contemplatione, vt hæc ex natura ſua non referatur ad aliud, ſiuè ad alios actus dirigẽdos, vt benè fiant in genere moris; ſic in propoſito noſtro, cognitio huius propoſitionis, v. g. Corpus naturale eſt mobile, Ignis eſt calefactiuus, eſt ſpeculatiua; quia ſiſtit in ſimplici ſpeculatione naturæ ignis, & corporis naturalis, nec vlterius progreditur, dicimus *ex natura ſua*, quia per accidens ex intentione ſpeculãtis poteſt alio referri ad lucrum, honores aliosquè fines operabiles, de hoc videatur Scotus q. 4. Prolog. Nec obſtat communis obiectio de Medicina, quæ eſt pars Philoſophiæ naturalis, & colligitur ex Ariſt. libello de Sanitate, & Morbo, & tamen eſt practica; falſum enim eſt, eſſe partem Philoſophiæ (licèt ſit ei ſubalternata) neque id Ariſt. dixit loc. cit. ſed ſolùm, cõfines, vel terminos vtriuſq; proximos eſſe docuit, quia nimirum vbi definit Phyſicus, ibi incipit Medicus.

37 An verò Philoſophia Metaphyſicæ ſubalternetur, eſt ferè quæſt. de nomine iuxta enim varios ſubalternationis modos poteſt affirmari, & negari, vt patet ex dictis loc. cit. in Logica de natura ſcientiæ ſubalternatæ, propriè tamen ſubalternata dici non poteſt; tres ſiquidem ibi numerabamus conditiones ad perfectam ſubalternationem requiſitas, vt ſcientia ſubalternata habeat pro obiecto ſpeciem aliquam, ſiuè partẽ ſubiecti ſcientiæ ſubalternantis, vt addat conditionem aliquam accidentalem ſibi propriã, & vt aſſumat præmiſſas probatas, & demonſtratas in ſcientia ſubalternante, illiuſq. principijs vtatur, quatenus notis, & demonſtratis in ſuperiori ſcientia; quauis igitur ratione primę cõditionis poſſit Phyſica dici ſubalternata Metaphyſicæ, quia corpus naturale, vel ſubſtantia finita naturalis ſub ente continetur, ſecunda tamen conditio non adeſt, quia naturalitas addita corpori, vel ſubſtantiæ finitæ non eſt differentia accidentalis ſed eſſentialis; nec etiam tertia conditio propriè interuenit; etſi enim Metaphyſica proponat, & probet principia omnibus ſcientijs communia per deductionẽ ad impoſſibile, qua ratione cæteras ſcientias ſibi ſubalternat, vt docet Ari. 4. Met. tex. 7. & 1. Phyſ. tex. 8. Phyſica tamen non vtitur principijs ad ſuas concluſiones probandas, quatenus notis, & demõſtratis in Metaphyſica, ſed habet ſua propria principia, quibus intellectus ſtatim aſſẽtitur, velut per ſe notis, & euidẽtibus in ipſa Phyſica abſq; recurſu ad Metaphyſicam.

BREVIS EXPLICATIO TEXTVS Octo librorum de Physico auditu.

LIBER PRIMVS.

In quo de principijs in fieri rerum naturalium agitur.

CAPVT. I.

A textu 1. vsque ad 6.

VO principaliter facit Arist. in hoc 1. cap. quod veluti Procemiũ est totius Philosophię; primò enim ponit in primo textu suum institutum, & scopum, secundò docet viam, & methodum attingendi suam intentionẽ, & hoc in alijs text. Ait ergo, quòd suum intentum est agere de principijs, causis, & elementis rerum naturalium, quod probat. Omnis scientia, cuius sunt principia, causæ, & elementa, procedit ex cognitione ipsorũ ad cognitionẽ principiatorum, sed in sciẽtia naturali res naturales habẽt principia, causas, & elementa, ergo, &c. probat maiorem ex communi omnium estimatione; omnes enim tunc arbitrantur cognoscere vnumquodque, cũ principia, causas vsque ad elementa inclusiuè cognoscunt. Principia, causæ, & elementa, vel sunt synonima, intelligendo omne id, quod potest esse medium in demonstratione a priori, vel se habent, vt superius, & inferius: principium enim in plus se habet, quàm causa, nam hæc solùm illi rei, quæ realiter in effectum influit, tribuitur, non sic principium, vndè priuatio principium dicitur, non causa; causa quoque cõmunior est, quam elementũ, quod propriè intrinsecis causis cõpetit, at causa dicitur etiam de extrinsecis In 2 parte docet methodum, qua vult vti in inuestigandis principijs, & est methodus resolutiua, siuè per demonstrationem a poster. quia procedit a cõpositis, & principiatis ad principia componentia, & resoluendo, quod probat: In quacunque inquisitione procedere debemus ex notis nobis, natura autem ignotis, ad manifestiora natura quia talis via est nobis insita à natura, sed confusa magis, idest cõposita, quæ dicuntur magis confusa, quia plura essentialiter, & actualiter continent, sunt nobis notiora, deindè diuidentibus nobis composita nota fiunt elementa, & principia, ex quibus ipsa constituuntur, quapropter concludit in tex. 4. e x vniuersalibus ad singularia procedere oportet; ità vt in istis tribus textibus vnicus sillogismus contineatur, in 2. maior, in 3. minor, & in 4. conclusio, per ly vniuersalibus Philosophus intelligit, vt notat Scotus in 1. d. 3. q. 2. O. compositum, & totum essentiale, per ly singularia intelligit principia, vbi sciendum, quòd sicut duplex est totũ, aliud potentiale, vt superius, aliud essentiale, vt inferius, ità duplex est magis cõfusum, aliud potentiale, quod plura continet potẽtialiter, aliud essentiale, quod plura actualiter habet, quale est compositũ, duplex quoquè est vniuersale, aliud in prædicando, vt totũ vniuersale, aliud in continendo, vt totum essentiale, quod actualiter plura continet, & de isto loquitur Philosophus, vt patet ex rationibus, quibus probat minorem tex. 5. & quãuis 2. Post. c. 21. dicat, a singularibus ad vniuersa-

uersalia procedere oportet, intelligitur tamen in ordine distinctè cognoscendi, non confusè, vt hìc loquitur, & hoc sumendo vtrobique singulare, & vniuersale in eodem sensu, minorem verò huius rationis tripliciter ꝓbat in tex. 5. primò, quia totum integrale sensibile notius est suis partibus, cōpositum et iam est quoddam totum in continendo. 2. Definitum, vt per nomen confusè est importatum, notius nobis est quam definitio, ità se habet compositū ad suas partes. 3. Ea sunt nobis primò nota, quæ pueri instinctu naturæ prius apprehendunt, tale autē est cōpositum, quia primò appellant omnes viros patres, & omnes fœminas matres, quòd ideò euenit, quia apprehendunt primò illud singulare hominis confusè, quā eius partes, quę sunt tales conditiones indiuiduantes, vt talis facies, talis color, &c. quòd si primò apprehenderent istas partes, certè cognoscerent, illud singulare hominis, quod est pater, esse distinctū à quocunque alio.

CAPVT II.

A textu 6. vsque ad 23.

2 INcipit hìc agere de principijs rerū naturalium, & primo numerum inuestigat, adducendo, & refutando antiquorum opiniones, posteà propriam aperiendo sententiam; in præsenti verò capitè, postquam retulit quasdam Antiquorum opiniones, peculiariter tamen contrà Parmenidem, & Melissum inuehitur qui vnum tantùm principium ponebant rerum naturalium, & immobile, sed Parmenides dicebat, esse finitum, Melissus verò infinitum; hos Philosophos non naturales vocat Arist. quia motum negabant, & consequenter naturam, quæ est motus principium, vndè non esset hìc contra ipsos diputandum, quia contrà negantes principia alicuius scientiæ, non est in illa sciētia disputandū, in qua principia supponūtur, non probantur; attamen (inquit. Arist.) quia de principijs erit agendum, vtile quoque erit contrà ipsos arguere rationibus desumptis ex altiori scientia, scilicet Metaphysica. Arguit ergò primò, quia si omnia sunt vnum ens, idm nō erit principium, quia principium ad principiatum refertur tanquàm ad suum correlatiuum realiter distinctum. 2. Arguit rationibus desumptis ex ente, & vno. Prima est: Ens multipliciter dicitur de essentia, scilicet substantia, de quantitate, qualitate, &c. ergo si omnia sunt vnū aut substantia sine accidente, & sic nec finitum, nec infinitum esset, quia hæc quantitatem sequuntur, loquendo de molis magnitudine; vel quantitas, aut aliud accidens, & hoc est falsum, quia accidētia sunt in alio entia, & substantiā, vt subiectum supponunt; Si vtrūq; substantia cū accidente, iam non vnum omnia erunt, sed plura, quia hæc, siuè cōiuncta, siuè separata, diuersa sunt. Secunda est ista: Vnum, aliud continuitate, aliud indiuisibilitate, aliud definitione; omnia non sunt vnum continuitate, quia multa disiuncta sunt, vt patet; Tùm quia essent plura potestate scilicet illa, in quæ continuum potest diuidi; nō secundo modo, quia nec finitum, nec infinitum; neque tertio modo, quia contraria, & contradictoria eandem definitionem, & essentiam haberent, quod implicat. Deindè Philosophus paruipendit quosdā, qui, ne vnum plura esse dicerent, tollebant copulam à propositione; non enim dicebāt, homo est albus, sed albatur, quasi quod (inquit Arist.) idem non possit simul esse vnum actu, & plura in potentia. Tandē proponit soluere ratione, Parmenidis, & Melissi, tanquam sophysticas.

CAPVT III.

A textu 23. vsque ad 32.

3 SOluit in hoc capite rationes horum Philosophorum, quæ, vt deducitur ex ipsis solutionibus erant istæ. Argumētum Melissi erat tale: Omne, quod genitum est, habet principium, ergo omne, quod non est genitū, non habet principiū, sed ens non est genitum, ergo caret principio; quod caret principio caret etiam fine, quod est huiusmodi, est infinitum. & consequenter immobile, & vnum; nam si

si esset mobile, non occuparet totum spatium, & sic finitum esset, & si essent plura, alterum illorum esset finitũ, ergo ens est vnum, infinitum, & immobile; minor subillata probatur. Si ens est genitum, vel ex ente, vel ex nihilo, non secundũ, quia ex nihilo nihil fit, non primũ, quia alioquin esset antequam fieret.

Respondet Arist. argumentum continere fallaciam, quia arguit ab inferiori ad superius negatiuè; genitum esse est inferius ad habere principium magnitudinis, de quo procedit ratio Melissi, aliter non inferret ex carentia principij, & finis infinitatem in magnitudine; datur enim Cælum ingenitum secundùm Philosophos, & tamen est finitum in magnitudine. Nec insuper sequitur: est vnũ, ergo immobile, quia potest moueri secũdum partem, & motu alterationis.

4 Ratio Parmenidis est hæc: Quicquid est prẹter ens, est non ens, sed non ens est nihil, ergo quicquid est præter ens, est nihil, sed ens, & vnum conuertuntur, ergo quicquid est præter vnum, est nihil; ergo omnia sunt vnum ens; si vnũ, ergo immobile, quia non habet a quo moueatur.

Respondet, rationem hanc etiã peccare, nam sumit ens communissimè in primo argumento, sed in subillata minori, vt sit vera, accipit pro aliquo ente in particulari, aliter si communissimè illud acciperet, esset falsa, ens enim in sua communitate non dicit vnum, sed plura, scilicet substantiam, & accidens.

CAPVT IV.

A textu 32. vsque ad 41.

5 Disputat in præsenti cap. contrà Philosophos naturaliter loquẽtes, id est iuxta principia Philosophiæ, & præcipuè contrà Anaxagoram, ponentẽ infinita principia rerum naturaliũ; alij enim dicebant, vel vnum esse principiũ, scilicet ignem, vel aquam, aut aerẽ, vel aliquod medium corpus inter aerem, & aquam, & prẹter hoc principiũ alia duo contraria ponebant, scilicet raritatem, & densitatem, vel magnum, & paruum, &c. At Anaxagoras, a quo parum distat Empedocles, infinita posuit principia inclusa in quodam chao, quæ nil aliud erãt, quam infinitæ particulæ indiuisibiles, & propterea athomi vocatẹ, cuiuslibet rei, vt infinitẹ particulẹ carnis, ossis, aquẹ, &c. quam partium confusionem, dicebat, ab initio fuisse, sed mentem, id est Deum, distinxisse, & separasse in varias species, sed modò agens creatum ex istis corporibus segregat multas portiones alterius rei in ipsis latentes, & quia vna res ex alia gignitur, inferebat, quodlibet ex quolibet fieri, & omnia in omnibus esse, sed denominationem habere ab eo, quod in illa re magis eniteret, v.g. aliquid dici aquã, quia plures aquæ particulæ in eo essent, quam alterius rei. Empedocles autem voluit, ex isto chao primò quatuor elemẽta extracta fuisse, ex quibus posteà omnia alia genita fuere. Fundamentum autem istorum fuit, quia ex nihilo nihil fit.

6 Istam Anaxagoræ opinionem impugnat Arist. 1. quia non daretur scientia de rebus naturalibus, nam non potest haberi scientia de re aliqua, nisi cognitis principijs, ergo si principia rerum naturalium essent infinita, & infinitum, vt infinitum, est ignotum, non possent cognosci res naturales. 2. Quia res naturales nõ essent determinatæ quantitatis, sub qua petunt existere, sed in infinitum possent esse maiores, vel minores, quod est falsũ. 3. Quia finitum per ablationem finiti tandem cõsumitur, ergo à qualibet parte carnis nõ potest fieri segregatio in infinitum aliarũ partium, quia daretur minima caro, à qua nihil posset extrahi. 4. In quolibet corpore essent infinities infinita corpora, vt in qualibet parte cerebri infinitus sãguis, in qualibet parte sanguinis infinita caro, infinitus ignis, infinitũ cerebrũ, &c. & sic quælibet res esset infinitæ magnitudinis. Rationes verò horum Philosophorum adæquatè soluit in cap. 8.

CAPVT V.

A textu 41. vsque ad 50.

7 Nunc ex propria sententia incipit de principijs agere, & vt certum

numerũ assignet, præmittit in presenti capite vnã principiorum conditionem, ab omnibus Philosophis concessam, videlicet, principia esse contraria, quam probat auctoritate omnium Philosophorũ. Secũdò ratione, quæ talis est. Prima principia sunt, quæ non fiunt ex alijs, neque ex alterutris, sed omnia ex ipsis, sed talia sunt prima contraria, ergo prima contraria sunt prima principia, maior patet, quia si ex alijs fierent, non essent prima principia; neque ex alterutris, quia vnum esset principiatum, non principiũ; quòd verò omnia ex ipsis fiãt, patet, quia sũt prĩcipia omniũ rerũ, & prima; minor probatur, quia prima contraria ex eo, quòd sunt prima, non fiunt ex alijs, neq; ex alterutris; nam calidum ex frigido licèt fiat, vt ex subiecto, non tamen ex frigore, vel ex non calore; & omnia ex ipsis, quia quod agit, in suum contrarium agit, & quod patitur, a suo contrario patitur, sed res naturales fiunt per actionẽ, & passionẽ, ergo omnia fiunt ex contrarijs, seu, in omni generatione rerum prima contraria interueniunt.

CAPVT VI.

A textu 50. vsque ad 57.

8 INfert in hoc cap. numerũ ternariũ principiorum sic. Principia sunt contraria, ergo non vnum, quia non potest idem sibi ipsi contrariari, ergo plura sed non infinita, quia ex dictis contrà Anaxagoram, non essent res naturales scibiles; neque duo tantùm, quia vnum contrarium non transmutat, nec conuertit aliud, sed a communi subiecto illud expellit, ergo debet dari tertium amborum susceptiuũ: Tùm quia aliqua principia constituunt substantiam intrinsecè, substantiæ autem nihil est contrariũ, ergo præter contraria debet dari tertiũ cõmune illis. Neque tãdem sunt plura tribus, quia pro vna contrarietate sufficit vnicum principiũ, circà quod, vt cõmune subiectum, contraria illa versentur, & pro vna contrarietate duo tantùm ponuntur extrema, neque in quolibet genere est nisi vna contrarietas, ex cõmuni axiomata; sunt autẽ hęc, priuatio, & forma in genere, priuationes autem, & formæ in specie, quæ plurimæ sunt, non multiplicant principia in communi, ergo tria principia, non plura, nec pauciora.

CAPVT VII.

A textu 57. vsque ad 71.

9 DEclarat, & probat amplius numerum principiorum assignatum hoc modo. In omni mutatione datur vnũ subiectũ commune respectu contrariorum, & duo termini contrarij, scilicet terminus a quo, & ad quem, qui sunt priuatio, & forma, ergo tria principia; antecedẽs probat inductione, tàm in substantiali generatione, vt cùm producitur homo, vel equus, quàm in accidentali, vt cùm homo fit musicus, ad quod explicandum varios supponit modos loquendi, quibus vtimur ad significandas transmutationes istas, nã duobus modis vtimur ipsa priuatione, videlicet, ex non albo fit album, & non album fit album, sed subiecto vnico tantummodò vtimur, scilicet, hominem fieri album, non verò ex homine fieri album, nisi in artificialibus, nam dicimus, ex ligno fit statua. Supponit etiam, materiam, & priuationem, licèt sint vnum numero subiectiuè, differre tamen ratione, idest conceptu, quia manet materia in cõposito, recedente priuatione. Ex quo deducit, principia posse tria dici, & duo; tria, si secundum rationes formales accipiantur; alia enim est ratio subiecti, alia termini a quo, & alia termini ad quem; duo verò secundùm rem, & simpliciter, quia priuatio, cùm sit non ens, non ponit in numerum, sed vnum cum materia principium posset poni. Ait etiam, principia posse dici contraria, & non contraria; contraria, si termini à quo, & ad quem inter se comparentur, non contraria, si subiectum cũ altero illorum terminorum sumatur, nã cum quolibet illorum est compossibile. Tandem ait, materiam cognoscibilem esse per analogiam, nam sicut in artificialibus æs se habet ad statuam, & lignum

ad

ad lectum, & similia, quæ formam artificialem recipiunt, & ante ipsam formā dicuntur informia, sic se habet materia ad formam substantialem; est igitur ipsa materia vnum principium, non sic actualiter existens, sicut substantia completa, nec eodē modo ens, cū sit pars substātiæ.

CAPVT VIII.

A textu. 71. vsque ad 82.

10 NVnc ex dictis soluit Achillē aduersariorum, quo fræti ponebant, materiam esse totam quidditatē rei, nec dari generationem substantialē, sed tā tùm accidentalem; ratio erat ista. Ex nihilo nihil fit, si ex aliquo, ergo esset antequam fieret, quod est falsum, ergo nihil de nouo secundùm substantiam oritur vel interit. Respondet Arist. quod oritur non fieri ex non ente simpliciter, neq; ex ente in actu simpliciter, sed ex non ente per accidens, & secundum quid, nam fit ex materia, quę ratione priuationis annexæ potest dici nō ens secundùm quid; fit etiam ex simpliciter nō ente, scilicet ex priuatione, non per se, sed per accidēs quatenus priuatio in materia præsupponitur. Similiter non fit per se ex ente in actu simpliciter, & completo, sed per accidens, quia aqua verbi gratia non fit ꝑ se ex materia, vt informata forma ignis, accidit enim hoc sibi, sed per se fit ex ente in potentia.

11 Deinde ex dictis confutat opinionem Platonis, qui priuationē non distinguebat a materia, eò quia vnum sint subiecto, & numero, & consequenter sit non ens, quia quicquid est præter ens, est non ens, materia est præter ens, quia est ens in potentia, ergo absolutè est non ens. & eadem cum priuatione. Hoc dictum dupliciter impugnat Arist. primo, quia materia, estò vnum subiecto sit cum priuatione, diuersa tamen munera ambo exercent; materia enim est quodammodò substantia, suscipit formā; & cum ea cōcurrit ad constituendum cōpositū; nullum horū habet priuatio, quę est non ens & potius ad maleficiū tēdit. Neq; ꝑ hoc, subiungit Arist. excludēda erit priuatio à principiorum numero, quia priuatio est causa appetitus, quem habet materia respectu formæ; etenim materia appetit formam, non quam habet, quia appetitus est ob indigentiam non habiti, & respectu absentis, ergo quam non habet, nō ratione formæ habitę, aliter hæc esset ratio appetēdi propriam destructionem, nā ex aduentu nouæ formæ prouenit destructio antiquæ, ergo appetit materia formam, sicut fæmina marem, & turpe pulchrum, ratione carentiæ, & priuationis illius formæ.

CAPVT IX.

A textu 82. vsque ad finem.

12 OStendit Arist. in hoc capite materiam per accidens generabilem esse, & corruptibilem, per se verò ingenerabilem, & incorruptibilem. Primū ꝓbat, quia priuatio aduenit materiæ recedēte forma, & perit illa adueniente, ergo per accidens potest dici generari, & corrumpi, ad generationem, & corruptionē scilicet priuationis, vel formæ. Secundum probat, supponēdo prius definitionem ipsius materiæ primæ, dicēs, materia est subiectum primū vniuscuiusq; ex quo fit aliquid, cùm insit, & si aliquid corrumpitur, in hoc abibit vltimum, ergo si ipsa per se generaretur, & corrumperetur, per se haberet subiectum generationis, & corruptionis, sed ipsa est primum, & vltimum subiectū cuiuscūque generationis, & corruptionis, ergo esset antequam generaretur, & remaneret post sui ipsius corruptionem, quod implicat. Tandem ait, non esse physicæ cōsiderationis agere de forma, vt abstracta a materia, sed solum de formis in materia. Et sic finis huius primi libri.

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM,

In quo de principijs in facto esse rerum naturalium, scilicet de natura, & causis agitur.

CAPVT I.

A textu 1. vsque ad 16.

13 NTENDIT Philosophus in hoc primo capite declarare naturam, & ens naturale, & primò dat diuisionem generalem entium, quòd alia sunt a natura, & sunt illa, quæ internum habent principium motus, & quietis, vt Cælum, elementa, & corpora mixta, nã simplicia ab intrinseco mouentur localiter, mixta alterantur, &c. Alia sunt ab alijs causis extrinsecis, vt artificialia, videlicet domus, statua, &c. quæ vt sic nullum habent principium internũ motus, nisi quatenus ex aliquo ente naturali constãt, vt statua deorsum mouetur, nõ vt statua, sed vt lignea est. 2. Ex ista diuisione infert definitionem naturæ, dicens esse principiũ, & causam motus, & quietis eius, in quo est primò, per se, & non secundũm accidẽs; dicitur autẽ principiũ per se, & non secundum accidẽs ad differentiam artis, quæ potest aliquando esse principium alicuius motus in artifice, sed per accidens, vt patet in Medico se ipsum sanante; accidit enim illi, vt ægrotus, est quod polleat medicina, quæ definitio fusiùs in quæstionibus explicabitur. 3. Definitrem naturalem, & secũdùm naturam; res naturalis est, quæ naturam habet, idest tale principium motus, & quietis, hinc arte facta nõ sunt naturalia, vt diximus; quæ naturalis res substantia est (inquit Arist. in tex. 4.) quod probat, quia subiectum quoddam, & in subiecto est natura semper, ex quibus multi deducunt, Arist. hic naturam diuidere in materiam, & formam, ita vt vis rationis sit hæc; natura est materia, & forma, istę sunt substantiæ ergo habens naturã erit substantia quia non substantia nequit ex substantijs constitui; sed falluntur, nam Arist. incipit agere de natura in particulari, ipsam diuidendo a tex. 7. & in tex. 10. ipsam totaliter, & adæquatè diuidit, non ergo in tex. 4. assignauit diuisionem naturæ, neq; probauit, habentia naturam esse substantias ex hoc cap. quia natura constant, quæ est materia, & forma, aliter Cælum non haberet naturam, cum in sententia ipsius, materia, & partiali forma careat, sed ex alio cap. vt notauit Vicomercatus ibi, quia scilicet naturæ subijciuntur, quam in subiecto esse semper est necesse; subijci autem, substantiæ est proprium, cap. de substantia, in cuius expositionis signum Argyropoli versio omnium germanissima, apud omnes habita, ita manet. Subiectum enim quoddam sunt, & in subiecto est natura semper. Ens autem secundùm naturam, ait, esse, vel ens habens naturam, vel ens consequens rem habentem naturam, vt sunt omnes proprietates, quæ habentibus naturam insunt, vt igni ferri sursum, terrę deorsum 14. quartò ostendit a tex. 7. quibus rebus ratio naturæ conueniat, & primò. ait. conuenire materię ex communi omnium Philosophorum cõsensu, à quibus discrepat solum Arist. quòd illi materiam posuerũt totalem naturã, Arist. verò partialem, ratio est, quia licet materia, ex quo est principium motus, & [illegible] oper.

operationum naturalium, saltim passiuū in rebus inexistens sit natura, non tamen est totale principium constituens rem in esse, sed partiale, ideò in tex. 10. diuidit naturam, in materiam, & formā sed per formam, si benè perpendatur, non intelligit solum formam partis, sed etiam totius, quę est quidditas, & essentia in eo, cuius est; ita .n. habet. Vno igitur modo natura sic dicitur prima vnicuique subiecta materia habentium in se ipsis motus principium, & mutationis, alio autē modo, forma, & species, quæ secundùm rationem & statim tex. 11. explicans, quid intelligat per speciem secundùm rationem, subiungit. Quam definientes dicimus, quid est caro, aut os. Quid autem sonat nomen speciei, quam quidditatem, & essentiam rei? quapropter adequata naturę diuisio erit in materiā, formam, & quidditatem, vel in materiam, & formam, intelligendo per formam, tàm partialem, quàm totalem, nam tota quidditas est immediatum principium omnium passionum, & sic sub ista diuisione Cœli natura comprehenditur. Tandem ostendit, formam esse magis naturā, quā materiam, ex hoc, quod artificialia dicuntur talia à forma artificiali, ergo naturalia a forma naturali potissimum dicentur; Tū quia ens naturale magis per formam, quàm per materiā est ens actu; Tùm quia generatio dicitur naturalis, quia tendit ad naturam, sed tendit ad formam, ergo, &c. ex quibus infert, naturam aliquo modo, & impropriè posse dici de priuatione, quę materiam tanquam forma, denominat.

CAPVT II.

A textu 16. vsque ad 27.

15 Ostendit in hoc cap. 1. Physicum à Mathematico differre; verū enim est, vtrumque circa quantitatem, & corpora cælestia versari, atque adeò, cùm ex vnitate obiecti vnitas scientiæ desumatur, Physicam, Mathem. & Astrologiā vnā scientiā videri, attamen, inquit Arist. aliter Physicum considerare res istas, aliter Mathem. nā Physicus illas considerat, vt immersas in sensibili materia, vt accidentia corporis naturalis per materiam, & formam definit, vbi Mathematicus abstrahit a materia sensibili, definit per formam, nō per materiā, & a corpore naturali, cuius sunt accidētia, abstrahit (quomodò autem propriè sint distinguendę scientię, tactum est in quęst. de subiecto Philosophię.) Secundò probat, Physicum debere materiam, & formam considerare, quia eiusdem artis est cognoscere materiam, & formam, ergo quia ars imitatur naturā, eiusdē scientię erit materiam, & formam considerare, antecedens patet inductione; Medicus .n. non solùm debet cognoscere sanitatē, sed etiam humores, quę materia sunt sanitatis, ædificator domū, ligna, lapides, &c. debet etiam cognoscere. Tùm quia eiusdem scientię est cognitio finis, & eorum, quæ ad finem sunt ordinata, & contemplatio relatiuorum; materia ordinatur ad formā, quæ est finis generationis, & se habent, vt relatiua, quia sunt per se actus, & per se potentia, ergo, &c.

CAPVT III.

A textu 27. vsque ad 39.

16 Hic incipit agere de causis, quia scientia est cognitio per causam, ergo ad Physicum etiam spectat de causis rerum naturalium agere, & primò assignat definitiones quatuor generū causarum: primum est genus materialis causæ, & definitur, esse id, ex quo fit aliquid, cùm insit; secundum est genus formalis causę, & est species, exemplar, & ratio eius, quod quid erat esse, hoc est, esse rationem principalem definitionis, & essentiæ rei; tertiū est efficientis causæ, & dicitur id, vndè primò incipit motus & quies, dicitur primò, vt excludatur instrumentalis causa, quę licèt sit quodā modò efficiens, non tamē est prima; quartum est genus causæ finalis, & definitur, esse id, cuius gratia aliquid fit, vt sanitas est finis deambulationis, quæ fit propter sanitatem, & possunt respectu eiusdem effectus plures fines intermedij cō-

currere, vt sumptio medicinę est propter purgationem, & ista propter sanitatem.

Deindè tres ponit causarum proprietates 1. Quòd eiusdé effectus possunt esse plures causæ per se, in diuerso tamen genere, & si in eodem genere, erunt partiales causæ, non totales. 2. Causæ sunt sibi inuicem causę in diuerso genere, vt purgatio est causa efficiens sanitatis, sanitas causa finalis purgationis 3. Idem potest esse causa contrariorum effectuum, diuerso tamen modo, quod exéplificat Arist. de nauta, qui sua præsentia est causa salutis nauis, at sua absentia est causa submersionis; potest autem intelligi de eadé causa per se agente, si adsit contraria dispositio ex parte materię; Sol enim lutum desiccat, ceram mollificat, finis etiam potest contraria causare, vt sanitas modò est causa comestionis, modò dietæ; tranquillitas Reipublicæ est causa punitionis malorum, & præmiationis bonorũ; materia quoque succesiuè potest effectus contrarios causare, at forma non potest per se causare effectus cõtrarios, nisi quia sua absentia corrumpitur compositum.

17 Tertiò assignat plures causandi modos, qui in omnibus generibus possunt reperiri. 1. Est, quòd vna causa est prior, idest vniuersalis, altera posterior, idest particularis. 2. Est, quòd vna causa est per se, a qua, vt tali prouenit effectus, vt statua à statuario; altera per accidens, quæ accidentaliter est per se causæ vnita, vt accidit statuario album esse. 3. Est, quòd quælibet causa, alia est in actu, quæ actu operatur, alia in potentia, quę licèt nõ agat, potest tamẽ causare, qui mod⁹ omnib⁹ cõuenit, & eodem modo effectus possent distingui. Ex quo deducitur, causã in actu esse simul cum effectu in actu, nõ sic causam in potentia. 4. Modus est, quòd alia causa est simplex, seu incomplexa, vt Policletus, vel statuarius, alia complexa, & coniuncta, vt Policletus statuarius. Tandem concludit, quòd si scientificè velimus cognoscere aliquẽ effectũ, debemus causam summam, idest proximiorẽ illius quærere, & si effectus est vniuersalis, causa quoq; vniuersalis assignari debet; si particularis, causa particularis; si effectus est in potentia, etiam causa in potentia, & si in actu, causa quoque in actu.

CAPVT IV.

A textu 39. vsque ad 68.

18 IN præsenti cap. agit Arist. de causis per accidés, s. de casu, & fortuna; tria facit, primum inuestigat, an sint casus, & fortuna, secundum quid sint, tertium quomodò differant, & cõueniãt. Quò ad primum adducit opinionẽ Antiquorũ, negantium, dari casum, & fortunam, quia omnes effectus determinatas habent causas, vt patet præcipuè de thesauri inuentione, de qua maximè solet dubitari, cuius determinata causa est fossio; vndè antiqui Sapientes nihil de casu & fortuna dixerunt. Hos impugnat Aristot. ex communi omnium consensu, multos effectus casui, & fortunæ attribui, eo quia nõ habent certam, determinatã, & necessariam causam, vt videbimus; quare negat minorem, & ait Sapientes diminutos fuisse, non assignantes causas per accidens inter alias causas. Alij ex opposito dixerunt, dari casum, & fortunã respectu Cęli, & vniuersi, quò ad partes principales, eo quia dicebãt, casu euenit, quòd athomi ita se coniunxerunt, vt istum mundum cũ tali ordine constituissent. Contrà (inquit Arist.) si planta, & alia inferiora corpora non habét causam per accidens, sed per se, multò magis corpora nobiliora. Tum quia nihil in Cęlis casu euenit, sed omnia ordine quodam mirabili fiunt, at in his inferioribus totũ oppositũ videtur, ergo potius casus, & fortuna poni deberẽt in his sublunaribus quam in cælestibus.

19 Quò ad 2. refert opinionem aliquorum, ponentium fortunam, causam diuinam esse nobis occultam, a qua omnes effectus fortuiti, & casuales prouenirẽt. Vt autem patefaciat, quid propriè sit fortuna, primò adducit multas diuisiones: prima est. Eorum, quæ fiũt, alia semper eueniũt, vt ignem comburere, si esset applicatus, alia frequenter, vt pluuia in hyem,

hyeme, senē canescere, alia rarò, vt quòd fodiens, thesaurum inueniat. 2. Quod aliqua sunt propter finem, vt deambulatio propter sanitatem, alia non propter finē, quia sine aduertentia rationis fiūt, vt fricatio barbæ. 3. Quę sunt propter finem, alia fiunt ex electione, & iudicio, vt effectus a causa cognoscente prouenientes; alia absque electione, sed ex naturali instinctu, vt actiones causarum naturaliū. 4. Causa per accidens, alia est causa per se cōiūcta; vt album respectu statuarij; alia est effectui per se coniuncta, vt ruina domus est effectus coniunctus combustioni lignorum, quibus domus innitebatur, combustio est effectus per se ignis, at ruina domus est effectus per accidens ipsius ignis. 5. Causa per accidēs ex parte effectus tripliciter potest effectui per se coniungi, vel semper, vel frequenter, vel rarò; istas duas vltimas diuisiones causæ per accidens applicans in proposito, ait, fortunam non esse causam per accidens ex parte causæ, quia nō est fortuitò, quòd ædificator sit musicus, sed ex parte effectus rarò euenientis, vt quod fodiens terram, thesaurum inueniat; Et quia fortuna est eorū effectuū, qui proueniunt in agente a consilio; casus verò in agentibus propter finem quidē, sed non ex electione, colligit definitionem fortunæ, dicēs; Fortuna est causa per accidēs in his, quæ operantur propter finem, rarò, & præter intentum eueniētibus. Quæ diuidi potest in bonam, & malam fortunam, iuxtà qualitates effectuū, reduciturq; ad causam efficientem, quia casus est in agentibus à natura, fortuna in agentibus per intellectum.

20 Quò ad 3. ait, casum vniuersaliorem esse, quàm fortunam, quia casus, si latè sumatur, se extendit ad quamcunq; causam per accidens, & sic effectus fortuiti casuales possent dici, at strictè loquendo, casus solummodò in agētibus sine proposito reperitur, sic, quòd lapis decidat è turri, & aliquem lædat, læsio est effectus casualis respectu lapidis: quòd aliquis inueniat, fodiendo terram, thesaurū, est effectus fortuitus, quia est in agēte à proposito, & hoc, quia fortuna accidit illis agentibus, quibus conuenit benè, vel malè agere, qualia sunt agentia à proposito; hinc infantes, bruta, & inanimata non operantur ex fortuna, nisi similitudinariè. Ex quibus tandem concludit contrà Democritum, mundū non fuisse casu productum, quia si esset effectus per accidēs, debuisset præcedere effectus per se, cui per accidens coniungeretur, quod est falsum, quia ante mundum nihil fuit productum.

CAPVT V.

A textu 68. vsque ad 75.

21 DVo facit Arist. in hoc cap. Primò probat quatuor esse causarū genera tali ratione. De aliqua re quatuor interrogationes solent fieri, quibus per quatuor genera causarū satisfit; nam primò possumus inquirere de aliqua re, ex quo sit facta, & respondetur per causam materialem. 2. Per quid sit talis, & respondetur per formalem causam. 3. A quo sit producta, & est efficiens. 4. Cuius gratia, & propter quid sit producta, & respondetur per finalem causam. Quāuis autē (subiungit Arist.) quatuor sint ista genera, sępè tamē tria illorum coincidunt in eadē re, putà forma, finis, & efficiens, nam idem numero in generatione est forma, & finis, efficiens quoq; est idē cum forma, & fine, non quidem numero sed specie, & hoc solum in generationibus vniuocis, non æquiuocis.

Secundò ostendit, omnia ista genera ad Physicum pertinere, quia causa efficiens est triplex, vel est mouens immota, vt Deus, vel mouens mota, sed incorruptibilis, vt Cælum, vel mouens mota, sed corruptibilis, vt sublunaria; Prima ad Metaphysicū pertinet secundùm essentiā, secunda, & tertia ad lib. de Cælo, & de Gen. Quo supposito probat, Philosophum omnia causarū genera considerare quia si considerat generationes rerū, debet quoq; causas earum inuestigare, hinc in suis demōstrationibus vtitur omnibus istis generibus, & modò per efficientem, modò per finalem, modò per materialem vel formam demonstrat.

CAPVT V.

A textu 75. vsque ad 87.

22 INtendit hic Arist. ostendere, naturam propter finem agere, non temerè, & casu, vt dicebant antiqui, ponẽtes omnia post mũdi fabricã casu euenire ex parte agẽtis, & solũ causã esse determinationẽ materię, vt quod in hyeme pluat esse propter ascensũ vaporũ ad mediã aeris regionẽ, nõ verò ad terrã fœcundandã, quod probabant, quia per solã materiæ determinationẽ, & necessitatẽ redditur sufficiẽs ratio effectuũ naturaliũ ergo nõ debet alia per se causa assignari: Tùm quia multa in his, quæ a natura proueniũt per accidẽs, vt mõstruosa, & hoc propter defectũ materiæ, ergo si mõstra nõ fiunt, erit ex proportione debita materiæ: Tùm quia agere propter finem prærequirit cognitionẽ finis, & mediorum, quæ in naturalibus nõ reperitur; Arist. tamen affirmatiuè respondet, & probat, quia quæ fiunt à natura, vt plurimũ eueniunt, quæ fiunt à casu, raro contingũt; Tũ quia ars imitatur naturã, & propter finẽ agit, ergo, & natura; Bruta, quæ carent electione, agũt propter finẽ, vt araneæ telas texũt, vt muscas capiant, aues nidos fabricãt generationis causa, plantæ producũt folia ad tegẽdos fructus, radices in imũ deprimũtur nutritionis cã, &c. hinc ad primũ respondet, nõ adæquatè responderi propter materiæ determinationem, nã videmus, dari operationem propter finem in naturalibus, vt patet. Ad 2. Ait, potius oppositũ probare, nã sicut in arte, quia nõ sẽper agens assequitur finẽ, ideò datur operatio propter finẽ, ita in naturalibus dicendũ; quapropter monstrũ est erratio naturæ ab eo fine quẽ sibi in agẽdo proposuerat. Ad 3. tandẽ, falsum est, quòd necessaria sit libertas, & deliberatio ad agendũ propter finem, vt patet etiam in artibus nã artifex sępè nõ deliberat de modo productionis effectus, sed quasi naturaliter iuxtà regulas artis, ad opus se mouet.

CAPVT VII.

A textu 87. vsque ad finem.

23 VLtimò declarat, vndè proueniat necessitas in rebus naturalibus, duplex enim necessitas potest reperiri in ipsis, vna ex parte materiæ, quòd talis, vel talis sit, altera ex parte finis, quatenus isti, & nõ alteri fini inseruire debet. Antiqui primam tantũ necessitatẽ agnoscebãt, negabant secundã. Cõtrà (inquit Arist.) ars imitatur naturam, & necessitatem sumit ex fine, vt patet in structura serræ, quę duros, & acutos dentes habet, vt ligno resistat, ipsumquè scindat, & similibus, ergo, & natura: Tùm quia sicut se habet principium ad conclusionẽ in speculabilibus, ità finis in naturalib⁹ ad ea, quæ sunt ad finem, sed necessitas cõclusionis sumitur a principio, ergo, &c. Tùm quià materia est propter finem, scilicet propter formam quæ potissima est in definitione, ergo potius necessitas à finę quam a materia, debet desumi.

LIBER TERTIVS PHYSICORVM,

Vbi de motu, & de infinito est sermo.

CAPVT I.

A textu 1. vsque ad 6.

24 PRIMI duo textus huius cap. inseruiunt, veluti proœmium sequentium librorũ; rationem enim reddit omnium dicẽdorum in illis; ait nãquẽ, post tractationẽ de natura agi debere de motu, quia cũ se habeãt, vt principiũ & principiatũ, & consequẽter sint relatiua, erunt simul cognitione, quare ignorari naturã est necesse; & quia motus est de numero continuorum, quibus cõuenit finitum, vel infinitum, hinc de infinito postmodum erit agendum; ad hæc autem motus, saltim localis, nequit sine loco, & tempore fieri, & secundùm antiquos, nec sine vacuo, ideò in seq. lib. de loco, & tẽpore, tanquã corporis naturalis affectionibus tractabitur: de vacuo autem ad euitandum ipsum, & cauendos antiquorum errores. In hoc igitur lib. de motu, & de infinito disputat Arist. & Primò de motu, tanquã de principali passione. Vt autem exactã definitionem assignet, præmittit aliquas diuisiones. Prima est. Eorum, quæ sunt, quædam sunt in actu tantùm, vt quæ formam in summo gradu naturaliter possibili habent, vt ignis sũmũ calorem: alia sunt in potentia tantùm, quæ scilicet nihil caloris habent: alia partim in actu, partim in potentia, quę calorem habent in esse remisso. Secunda est. Eorum, quæ sunt in actu, aliud est hoc aliquid, seu substantia, alind quãtitas, aliud relatio, & sic de cæteris prędicamentis dicatur. Tertia est diuisio relatiuorum, nam aliqua referuntur secundũ, superabundantiam, & defectum, alia secundũ actiuũ, & passiuum, vt calefaciens, & calefactum, & est relatio secũdi modi, fundata super potentiã actiuã, & passiuam: prima verò est primi modi, super vnũ, & multa fundata: relationẽ tertij modi non adducit Arist. quia ad præsens non spectat. Tandem subiungit, motum non esse prætex res ipsas, circa quas versatur .i. non pertinere ad prædicamentum distinctum à suo termino, sed in eodem esse prædicamento, in quo terminus motus reperitur: & quia quatuor sunt genera entis per motum acquisibilia, videlicet substantia, quantitas, qualitas, & vbi, ideò ad ista quatuor prædicamenta motus pertinet.

CAPVT II.

A textu 6. vsque ad 18.

25 ASsignat hìc Arist. definitionem motus, ipsamque probat: dicit ergo, motus est actus eius, quod potentia existit quatenus huiusmodi, id est, quatenus in potẽtia, vbi ly quatenus, vt notat Scot. quol. 3. K. se tenet specificatiuè, quia cùm in mobili sint duæ rationes: est enim in actu, & in potẽtia, motus est actus eius, vt consideratur in potentia. Istã definitionem explicat, & probat Arist. esse bonam, & primò quòd motus sit actus, quia id, per quod aliquid constituitur in actu, cùm prius esset in potentia, est actus ipsius, mobile per motum fit in actu, vbi prius erat in potentia, nam lignum frigidum, dũ calefit, actuatur p calefactionẽ, ergo, &c. quod verò sit existentis in potentia, probat, quia duo sunt in mobili, & ratio actus, & ratio potentiæ, motus

non actuat mobile, vt iam est in actu; nō enim æs fit statua, vt æs actu est, sed vt in potentia ad formā statuæ, & per hoc patet alia particula, quatenus in potentia. Specificat. n. rationem, qua mobile p motum actuatur, vt .s. respicit formam non habitam, sed quæ per motum acquiritur: & hoc totum, multis exemplis confirmat, vt est videre in textu.

Ex dictis colligitur primò, motum nō esse actum perfectū, sed imperfectū, quia perfectio alicuius imperfecti quatenus imperfectū est, est actus imperfectus, motus est huiusmodi, quia est actus entis in potentia, quatenus in potentia, ergo, &c. Secundò quòd licèt aliquando contingat, idem simul mouere, & moueri motus tamē non est actus mobilis, vt mouens est, sed vt mobile: Tùm quia accidit, vt id, quod mouet, simul moueatur: Tùm quia id, quod mouet, semper actu continet formam aliquam, per quam mouet; id autem, quod mouetur, in continua acquisitione formę versatur, quare cùm actus non sit nisi formæ acquisitio: motus erit actus mobilis, vt mobile est.

CAPVT III.

A textu 18. vsque ad 24.

26 Explicat Arist. in hoc cap. an idē sit actus mouentis, & mobilis, & idem motus in vtroq; an verò diuersus, rationabiliter tamen de hoc dubitatur, quia motus procedit a mouente, & recipitur in mobili; & vt a mouente, & agēte progreditur, dicitur actio; vt in mobili, & in passo recipitur, dicitur passio; nā primò videntur act⁹ actiui, & passiui duo actus, quia act⁹ actiui est actio, & passiui est passio; actio verò, & passio non sunt vnum, & idē; Tū quia finis, & opus actiui est factum ipsum, idest res acta, & operata, finis verò, & opus passiui est effectus, idest res recepta; differunt autē operatio, & receptio; Tùm quia duorum specie diuersorum, vt sunt agens, & patiens vnum esse actum, est impossibile, Tum quia si idem esset discendi, & docendi actus, & vniuersaliter actio, & passio, sequitur, quod docere, & discere, & vniuersaliter agere, & pati eadem essent; tenet cōsequentia ab abstractis ad concreta in prædicationibus per se, & tunc vltrà sequitur, omnem docentem, vt docentem, discere, & omne agens, vt agens, pati. Ex alio cap. videtur, non posse esse duos actus; nam vel esset vterquē vt in subiecto, in patiente, aut actio in agente, & passio in patiente; non secundum, quia cùm actio sit motus, tunc motus esset in mouente, & propterà vel omne mouens moueretur, vel motus esset in aliquo, quod tamen non moueretur, quæ sunt absurda; nec primum, quia hoc pacto actus non esset in eo, cuius, est actus, sed in alio; Tùm quia idem mobile duobus motibus simul moueretur, scilicet actione & passione ad formam eandem, quod est absurdum, & hoc modo potest probari, non esse in agente.

27 Respondet tamen quæstioni in tex. 20. affirmatiuè, quòd idem realiter sit actus mouentis, & mobilis, non enim est absurdum, actum vnius esse in altero, dū modò actus ille nō sit decisus ab illo, sed ab eo procedat, & dependeat; neque incōueniens est, vnum, & eundem actum esse duorum, nō quidem ratione vnum, vt sunt vestis, & indumentum, sed vnum re, ratione verò diuersum, scilicet formalitate, & conceptibilitate, sicut id, quod est in potentia, simul potest esse in actu secundùm aliam, & aliam rationem. Ex quo non sequitur, ait in tex. 21. docere, & discere, agere, & pati esse idem, quia illa non accipiuntur, vt sunt vnum ratione, seù definitione, sicut sunt indumentū, & tunica, sed vt sunt tantùm vnum re, & subiecto, ratione verò diuersa, sicut est via Thebis ad Athenas, & è contrà. Vbi not. ex Scot. in 4. dist. 13. q. 1. L. quòd via non accipitur pro ipso spatio, seù magnitudine super quam fit motus, sed pro ipso motu hinc, illinc, & è contrà, qui motus sunt idem materialitater, propter idētitatem spatij sed alij, & alij formaliter, ità docere, & discere, agere, & pati sunt respectus materialiter idem propter idētitatem formæ, rationē cuius resultat in passo relatio passionis, & in agente relatio

tio actionis, sed formaliter alij, & alij sunt, & in alijs subiectis; vndè hic pro docere, & discere, pro agere, & pati intelliguntur respectus actionis; & passionis, & relatio docentis ad discentem, & discentis ad docentem; at doctio, & disciplina, actio, & passio sumuntur materialiter, scilicet pro re acta, & forma inducta. Hinc nō valet inferre (inquit Arist.) doctio est disciplina, ergo docere, & discere sunt idem; sicut neq; sequitur; idē est spatium aliquorum distantium, ergo eadem distantia, seu idē est distare hinc illùc, & illinc huc; vbi patet, quòd spatiū sumitur pro ipsa magnitudine, distare verò, pro motu hinc illùc, & illinc huc, vt notat Scotus citat. qui motus licèt materialiter sint idem propter identitatem spatij, non tamen formaliter.

28 *Sequitur insuper Arist. in tex. 22. demōstrare, doctionem, & disciplinam; actionem, & passionem, si pro formali accipiantur, non esse idem formaliter, quia sunt alij, & alij respectus, in alijs, & alijs subiectis fundati; ait enim* omninò verò dicere est, quod neque doctio cum disciplina, neque actio cum passione idem propriè est, sed cui insunt hæc motus; nàm huius in hoc, & huius ab hoc actum esse ratione diuersum, *idest, vt explicat Scot. loc. citat. actio, & passio, quamuis pro re acta sint idem, vt dictum est, attamen si formaliter accipiātur, sunt respectus huius in hoc, idest respectus agentis in passum, & huius ab hoc, idest patientis ab agente, & solùm materialiter cōueniūt in motu, sumendo motum etiam materialiter, scilicet pro forma fluente, non quòd ista forma sit subiectum, vel fundamentum istarum relationum, sed actio dicitur esse eadem cum forma fluente terminatiuè, passio verò subiectiuè, & hoc non formaliter, sed concomitanter, nam respectus passionis est subiectiuè in eo, in quo est forma fluēs, & respectus actionis terminatiuè in eo, in quo est eadē forma, ità explicat Scot. supra citatus littera M.*

Tandem Arist. in tex. 23. concludit, motum esse actum, actiui, & passiui, quatenus huiusmodi; non quod formaliter ly quatenus specificet potentiam actiuā, & passiuam, sed hanc solùm, addidit tamen potentiam actiuam, vt ostendat. idem posse esse mouens, & mobile, & motum ipsius actum esse posse, non tamen quatenus mouens est, sed quatenus mobile, vt supra ipsemet Arist. dixerat tex. 16. et 17.

CAPVT IV.

A textu 24. vsque ad 35.

29 H*Ic incipit agere de infinito, cuius tractatio ad Physicum spectat, qui de quantitate, & continuo agit, motu, & tempore, quorum passiones sunt finitas, & infinitas; hinc omnes Philosophia gentes de rebus naturalibus, de infinito quoq; mentionem fecerunt, illudq; dixerunt, omnium rerū esse principium, & aliqui, vt Pythagorici, & Plato dixerunt, esse substantiam, alij, vt Anaxagoras, & Democritus dixerunt, rebus accidere infinitum, eò quia pro principio rerum omnium infinitum numerum atomorum ponebant. Quod verò detur infinitum in rerum natura, posset suaderi, quia tempus non habet principium, & finem. ergo infinitum; Tùm quia Mathematici definientes cōtinuū, dicunt, esse diuisibile in infinitum; Tùm quia generatio in infinitum multiplicatur, ergo ex aliquo infinito principio ortū ducit, aliter cōsumpto principio, generatio finiretur; Tū quia omne corpus terminatur ab alio, puta terra ab aqua, aqua ab aere, &c. ergo vel in magnitudine erit processus in infinitū, vel deuenietur ad vnum corpus, quod ab alio non contineatur; ex 1. sequitur, dari infinitam multitudinem; ex 2. infinitam magnitudinem. Tandē nostra cognitio non sistit in aliquo finito, quia dato quouis numero, & magnitudine, adhùc maiorem intelligit, ergo dabitur numerus infinitus, & magnitudo infinita, alioquin cognitio mathematica esset ficta. Quod potest confirmari, quia extra Celum est spatium infinitum, ergo etiam corpus infinitum. Probatur consequētia, spatium illud, vel est repletum, & habetur intentum, vel non, & tūc cur magis hic, quàm ibi natura abhorret vacuum? ergo est locus, qui repleri potest, sed in si-*

piternis idem est esse, ac posse, ergo &c. ex quibus patet, maximam difficultatē cōtinere quæst. istā de infiniti existētia.

30 Vt autem possit quæst. determinare in seq. cap. præmittit hic varias infiniti acceptiones, nā primò sumitur pro eo, quod non est pertransibile, eò quod non habet spatium, vt sit aptum transiri trāsitu propriè, & successiuè, & dicitur infinitum negatiuè, vt est punctum, & quomodo vox dicitur inuisibilis. 2. Pro eo, cuius transitus est inconsumabilis: quia terminis caret, & dicitur infinitum positiuè; vt quātitas infinita, si daretur. 3. Pro eo, quod pertransiri potest, sed difficulter, vt ambitus terræ. 4. Pro eo, quod natura sua potest pertransiri, sed adest impedimentum, qua ratione profundum pelagus infinitum dicitur. 5. Pro eo, cuius quantitas non terminatur, nec in appositione, vt in numeris, nec in diuisione, vt in continuo; De secunda, & quinta acceptione loquitur Philosophus; illud est infinitum in actu, seu categorematicū, hoc infinitum in potentia, seu syncategorematicum.

CAPVT V.

A textu 35. vsque ad 56.

31 Resoluit Arist. quæst. propositā negatiuè, & multis rationibus probat, non dari infinitum actu, & categorematicum, & duo facit, Primò probat, non dari infinitum in infinitum in substantia; 2. Neq. dari in quantitate.

Primò ergo tribus rationibus ostendit non dari substantiam infinitam; Nullū indiuisibile est infinitum, sed omnis substantia est indiuisibilis, ergo &c.

Neq. dicas, infinitum accidere substātiæ, quia tunc infinitum, vt infinitum, nō esset principium, vt aßerebant antiqui, sed illud potius, cui infinitum accidit. 2. Non potest eße infinitum sine quantitate, quia finitas, & infinitas sunt eius passiones, ergo non potest dari infinitum in substantia. 3. Aut eßet substantia indiuisibilis, & hoc non, vt patet, aut diuisibilis, & tunc sequitur, quamlibet partem infiniti infinitam esse, sicut quælibet pars aquæ est aqua, quod est falsum, quia infinita nequeūt multiplicari; sed disputare, an detur in substantia intelligibili infinitum, propriè est Metaphysici, non Physici, cuius est considerare substantiā sensibilem.

32 Secundò multis rationibus probat, non dari corpus quantum infinitum, & primò rationibus topicis, seu ex probabilibus desumptis; Corpus est, quod superficie est terminatum, & numerus, aut habens numerum, numerari potest, ergo nō datur corpus, vel numerus infinitus, quia infinito repugnat terminari, aut numerari. 2. Rationibus physicis, quarum prima est; Vel istud corpus eßet simplex, vel mixtum, non secundum, quia omne mixtum constat ex elementis numero finitis, aut ergo omnia illa elementa secundum magnitudinem finita sunt, aut vnum, aut omnia infinita, non primum, quia ex finitis non nisi finitum sequitur; non secūdum, quia mixtum componitur ex partibus, æquali proportione se habentibus, ità vt vna pars non conuertat in se aliā, non tertium, quia cum illa quatuor elementa sint corpora, eßent infinita secundum omnes dimensiones; & tunc vnum solùm illorum omnem locum repleret; qua ratione probatur etiā, non eße corpus simplex, siuè sit vnum ex quatuor elemētis siuè sit corpus medium, quia omnem locum repleret, nec alijs locum relinqueret; Tum quia vel eßet expoliatū contrarijs qualitatibus, vel illis præditum; non primum, quia nulla generatio ex illo fieret, quæ est ex contrario in contrarium, non secundum, quia omnia aliā in se conuerteret, quod experientia patet, esse falsum. 2. Ratio; Aut tale corpus eßet ex partibus eiusdem rationis, aut alterius; nō primum, quia sequitur, quod quælibet eius pars separata, aut eßet immobilis, aut semper moueretur, quæ sūt absurda, Probatur consequentia, idem est locus totius, & partis, ergo pars corporis infiniti versus omnem differentiā obtinebit capacitatem, sicut & ipsum totum omnem occupat locum, ideoq. non eßet maior ratio, cur in vna parte potius quam in alia quiescat, vel cur in vnam mo-

[illegible] non [illegible] ne [illegible] om[illegible] nebitur [illegible] sunt [illegible] vel essent numero finito [illegible] vel infinito, [illegible] tis superius; & [illegible] esse plu- [illegible] & quod [illegible] alia in se conuerteret [illegible], & omnem locum repleret, ergo &c. [illegible] Nullum infinitum determinat sibi certum [illegible] omnem repleat locum, omne corpus sensibile habet determinatum lo[illegible] cum [illegible] cum sit [illegible] vel leue, ergo &c. [illegible] est in loco [illegible] minus, [illegible] habent determinatas species & differentias, scilicet ante, retro, sursum, deorsum, ergo &c. Tandem omne corpus est quantum, & est in loco, ergo non est infinitum, quia omne quantum, vel est bicubitum, vel tricubitum, & locatum est determinatum ad sursum, vel deorsum, quæ omnia infinito repugnat.

CAPVT VI.

A textu 56. vsque ad 62.

33 PRobauit in præcedenti cap. Arist., non dari infinitum in actu, attamen quia ex cõmuni consensu Mathematicorum infinitum datur à parte rei, ideò per multas diuisiones colligit, quodnam infinitum sit illud, quod in rerum natura debet admitti, vt possit postea in seq. cap. illud definire. Infinitum igitur est duplex; vnum actu, & cathegorematicum: aliud potentia, & syncathegorematicum; primum est illud cuius magnitudo, vel multitudo nullis terminis clauditur. 2. Est, cuius aliquid existens est finitum, sed quod potest esse, est infinitum, quæ potentia non est ad actũ perfectum, ità vt aliquando futurum sit in actu perfecto, sed ad actum imperfectum, idest ad fieri, ità vt non actu futurũ sit totum simul, sed successiuè, & in fieri hoc infinitum est duplex, vel permanẽs, quod partes habet permanentes, vt caro, lignum &c. vel successiuum, cuius par[illegible] [illegible] motus, & tempus, & [illegible] est duplex, vel continuum [illegible] si est permanens, & tẽporum est successiuum, vel discretum, vt numerus hominum possibilis est infinitũ [illegible] permanens, numerus generationum [illegible] est infinitum successiuum discretum. Insuper infinitum in potentia, aliud est infinitum diuisione, & est continuum illud, in quo non est dabilis vltima diuisio, aliud appositione, vel additione, cui semper aliquid superaddi potest; inter quæ [illegible] tali proportio, quod si quid [illegible] per diuisionem ab vno continuo & infinito, & [illegible] procedit in [illegible], ità alteri potest fieri additio in infinitum; vt autem diuisio fiat in infinitum, [illegible] debet fieri per partes æquales non communicantes, quarum vna est extrà aliam, vt octo palmi in vlna; nam istæ sunt finitæ, sed per partes proportionales, & communicantes, quarũ vna includitur in alia, vt duæ medietates, & medietates alterius medietatis, & sic in infinitum; ex quo patet, infinitũ in potentia, vt sic non se habere ad modum substantiarum permanentium, quæ totæ simul sunt, sed sicut esse rerum successiuarum, quæ existere dicuntur, inquantum, sunt in continuo fluxu, & acquisitione alterius, & alterius partis.

Ex dictis tandem colligit, non dari infinitum in actu, sed benè in potentia, siuè continuum, siuè discretum, siuè permanens, siuè successiuum, siuè diuisione, siuè additione, quod in actu dici potest, non perfecto, sed imperfecto, vt diximus.

CAPVT VII.

A textu 62. vsq. ad 71.

34 PLura facit Arist. in hoc cap. vt declaret exactè naturã infiniti in potentia, & primò reiicit definitionem infiniti traditam ab antiquis, quæ talis erat, infinitum est id, cuius nihil est extra, idest continet omnia, quæ ad propriam rationem pertinent, vt nihil ipsi deficiat, & extrà ipsum reperiatur, quam definitionem Arist. confutat, eò

quia toti, & perfecto conuenit; totum enim est id, cuius nulla pars deest, perfectum verò parum differt à toto, immo re idem sunt, & solùm ratione differũt, quia totum dicit ordinẽ ad partes, quas includit, perfectum verò dicitur ratione, finis, quẽ res consequuta est, ergo non potest illa definitio conuenire infinito, quia infinitum, & perfectum sunt incõpossibilia, perfectum enim est, quod habet finem, & est consummatũ, quod infinito repugnat; Tum quia infinitum in potentia est partim in actu, & partim in potentia: quod est in actu est finitum, & acceptum, sed quod est in potentia, qua ratione dicitur infinitum, non est acceptum, sed accipiendum, ergo potius est extrà, quam intrà.

Quapropter rectius definietur contrario modo, vt facit Arist. infinitum est id cuius semper est aliquid extrà accipere, idest, cuius semper aliquid diuidẽdum, vel apponendum restat, quocunque diuiso, vel apposito. Cuius attributa sũt quatuor. Primũ, ꝙ dicitur totũ, & finitum, idest perfectum, non secundum se, scilicet in actu puro, sed secundum aliã & aliam partem successiuè acceptam. 2. Quod quatenus infinitum non continet, sed continetur, quia non habet esse, nisi secundum aliam, & aliam partem, quæ in toto cõtinetur. 3. Quod quatenus infinitum est ignotum, quod est intelligẽdum respectu intellectus cognoscentis illud secundum modum suæ infinitatis, qui modus consistit in accipiendo alterũ post alterum, & intellectus, qui hoc modo cognosceret, semper cognosceret aliquod finitum; potest tamen intellectus cognoscere totum illud simul, non per partem post partem, ità docet Scot. 1. d. 3. q. 2. H. 4. Quod potius habet rationem partis, quam totius, quia se habet veluti materia, quæ aliquo modo infinita est, materia vero est pars.

35 Deindè ponit quasdam differentias inter species infiniti in potentia, nã infinitum diuisione differt ab infinito additione, quod in isto non semper datur maior quantitas, quacunq. maiori data, quia, inquit Arist. quantum contingit esse in potentia ad fieri maius, tantum contingit esse in actu, quæ propositio est vera secundum Arist. vt notat Scot. 3. d. 13. q. 4. D. qui putauit, quantũ non crescere, nisi quia partes ablatæ ab vno quanto apponuntur alteri quanto, cùm non sit possibilis alia materia secundum ipsum; & ideò nũquã in appositione potest fieri magnitudo actu infinita, nam non posset excedere, & non contineri à concaua superficie lunaris sphæræ, at in infinito diuisione non habet terminũ, sed quacunq. diuisione data, potest dari maior. Ex quo sequitur alia differentia inter infinitum magnitudine, & numero, quod illud nullum habet terminum versus minimũ, & paruitatem, quælibet enim pars est adhuc diuisibilis, at versus maximũ habet terminum, vt diximus, istud verò versus minimum habet terminum, quia ad vnitatem deuenietur, sed versus maximum est interminatũ.

Tandem docet, infinitũ, quamuis de magnitudine, motu, & tempore dicatur prius tamen de magnitudine, & propter magnitudinem de motu, & propter motum de tempore dicitur.

CAPVT VIII.

A textu 71. vsque ad finem.

36 VT rationibus in contrariũ respondeat, præmittit, non cõcludi, dari infinitum in actu, eò quòd Mathematici aliquando lineas infinitas in suis demonstrationibus assumunt; ratio est quia non assumũt tales lineas, quasi quòd illis indigeãt, nam quicquid de lineis maximis demonstrant, possunt etiam de minimis demonstrare, & si aliquando illas accipiunt, ne linea finita, qua indigent, ipsis deficiat. Secundò ait, infinitum potius ad materialem causam reduci, quàm ad formalem, quia infinito conuenit priuatio, & potentia ad vltrà accipiendum, vndè ipsius esse est priuatio; cuius subiectum est cõtinuũ, seu quãtũ sensibile, at cui cõuenit priuatio, & potentia, ad materiam debet reduci, cùm priuatio, & potentia sint in materia.

His præmissis respondet ad primam, tem-

tempus, & motũ esse infinitũ in esse successiuo, & in potentia. Ad 2. continuum esse diuisibile secundũ partes proportionales, vel secundum rem, vel secundum rationem, non verò secundũ partes ęquales non cõmunicãtes, ideò solùm est in potentia infinitũ. Ad 3. negatur consequẽtia, quia cùm generatio vnius concomitãter sit corruptio alterius, potest ex principio actu finito perpetuari, & sufficit finita materia. Ad 4. deueniri ad corpus, quod ab alio non contineatur, non tamen hoc infinitum esse, quia corpus, quod finitur, non ab alio finitur, sed propria superficie. Ad 5. non valet arguere, ab imaginatione ad veritatẽ rei. Ad id de spatijs imaginarijs, ait, propriè, non esse vacuum illud, sed inane, nec datur aptitudo ad replendũ, quia secundũ Arist. nec fuit possibilis alius mundus, neq; datur subiectum aliquod, in quo propriè reperiatur priuatio, sed est negatio extrà genus.

LIBER QVARTVS PHYSICORVM,

In quo de loco, vacuo, & tempore disputatur.

CAPVT I.

A textu 1. vsque ad 14.

57 POSTQVAM Arist. demõstrauit, agere de loco ad Physicũ pertinere, Tum quia est cõmunis affectio corporum naturalium, quæ quamdiù sunt, alicubi sunt; Tum quia tenetur de motu locali tractare, qui primus est, & principalis, ac cæteris motibus communior. Quærit primò de loco, an sit, & rationes adducit pro vtraq; parte; quòd locus sit probat primò ex successione corporum in eundem locum, quasi in quodã communi continente, distincto à corporibus succedentibus; Tum quia grauia, & leuia ad propria loca mouentur, vt in illis conseruentur, ergo euidens est, locum esse, virtutemque habere attrahendi locata; immo proprias partes, & species habere, quæ sunt sex, videlicet, sursũ & deorsum, ante, & retrò, dextrum, & sinistrum; quæ non tantum, quòad nos reperiuntur, nam sic mutarentur, secundũ quòd nos connecteremur, sed etiã, ex natura rei, & determinatè; Sursum enim est, quo leuia feruntur; & deorsum, quo grauia; & tandem patet, locum esse, ex communi Philosophorum consensu, etiã illorum, qui vacuum admittebant; asserebant enim, vacuum locum esse.

Ex altera parte probat, locum non esse; tùm quia maximè esset corpus trinè dimensionatum, & sic locus penetraret locatum, & corporũ penetratio daretur; Tùm quia maximè esset corporum receptaculum, sed hoc non, quia daretur locus puncti, & superficierum; nam istæ etiam sibi inuicem succedunt, sicut corpora, sed non datur locus puncti, ergo neque lineæ, superficiei, & corporis, per locum a destructione consequentis; Tum quia, vel esset elementum, vel ex ipsis cõstans, & tunc vel ex elementis corporeis, vel incorporeis, idest principijs intellectualibus, sed non potest esse elementum corporeum, vel ex corporeis compositum, quia esset corpus, & daretur penetratio corporum, neque quicquã intellectuale, quia magnitudinẽ habet; Tum quia virtus ipsius ad nullum genus causæ reduci potest, non ad intrinsec is

quia nihil ex loco constat, neq; ad extrinsecas, quia hæ causæ cũ forma coincidũt, ex dictis in 2. Phys. Tum quia esset in loco, & daretur locus loci, & processus in infinitum. Tandem, quia augeretur ad auctionem locati, quia æqualis debet esse locato, ut quod augetur est corpus, ergo locus esset corpus, quod est falsum.

CAPVT II.

A textu. 14. vſq; [illegible].

Non minus difficile est resoluere, quid sit locus: adducit enim rationes probantes, esse materiam, vel formam, & utrumq; negantes; sed primo præmittit, locum duplicem esse, communem, qui plura ambit corpora, ut templũ & proprium, qui immediate [illegible] tãtùm continet corpus, ut vas continens solùm aquam. Quo supposito arguit pro utraq; parte. Primò probat locum [illegible] mam esse, locus est continens, [illegible] terminus, quo magnitudinis [illegible] terminatur, ergo est forma, quia de ratione formæ est terminare. Secundò, quod sit materia, quia locus est interuallum illud occupatum à locato, sub quo tanquam sub forma continetur, & ab illo definitur, & terminatur, ergo est materia, quia materia est quoddam indefinitum cõtentum sub forma, & ab ea determinatur; hinc Plato dixit, idem esse materiam, & receptaculum.

At oppositũ his rationibus suadetur; Tùm quia locus a locato separatur ipso manente, & continet locatum, non sic materia, & forma a composito possũt separari, ipso manente, & materia non continet, sed continetur; Tùm quia corpus esse in loco, est esse in aliquo, quod sit extra illud, materia, & forma non sunt extra compositum; Tùm quia corpus ad locum, quem non habet, mouetur, at semper habet materiam, & formam; Tùm quia sequeretur, quòd loci esset locus, dùm mouetur locatum, etenim locus, scilicet materia, & forma, quę ad motum compositi mouentur, requirerent locum. Tandẽ, quòd non sit materia, probatur, quia cùm ex aere fit aqua, locus aeris corrumpitur, materia manet in genito, & corrupto, ergo. &c.

CAPVT III.

A textu [illegible].

39 N[illegible] Arist. determinare locum [illegible], sed prius aliqua præmittit in hoc, & sequenti [illegible]; Nã [illegible] enim hic, [illegible] modis aliquid [illegible] esse in alio, & an possit dici [illegible]. Quo [illegible] d[illegible]. 1. Est sicut pars in toto, ut [illegible] [illegible], 2. [illegible] totum [illegible] [illegible] 3. Sicut species in genere, [illegible] 4. Sicut genus [illegible] in inferior. 5. [illegible] materia, & accidens in [illegible] 6. Sicut [illegible] in [illegible] efficiente, [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] a finali, [illegible] Deo, [illegible] dicitur [illegible] in amato, ut [illegible]. Et est [illegible] proprius, sicut [illegible] in loco, vel in vase, cæteri vero [illegible] per [illegible] ad ipsum modum dicuntur [illegible].

40 Deinde dubitat, an aliquid possit esse in se ipso; ad cuius [illegible] præmittit, [illegible] aliquid posse dici tale, per se primò, si secundùm se tale sit, & non secundùm aliquam partem, aut secundùm aliquod accidens, ut homo est animal; vel per aliud, si scilicet est tale per aliquam partem, ut homo est sciens per animã, vel tertiò per accidẽs, si videlicet tale dicitur per aliquod accidẽs, quòd est immediatum subiectũ illius denominationis, ut homo est albus propter superficiem quantitatis, quæ est immediatè alba. Hoc stante, tripliciter respondet ad quæsitum. Primò, aliquid potest dici esse in se ipso per aliud, scilicet secundùm partem. Probatur, quia sæpè solemus totum denominare à dispositione suæ partis, sed aliquando alicuius totius pars verè est in alia parte, ut huius totius, s. amphoræ vini, pars una, scilicet vinum, verè est in amphora; ergo li[illegible]

amphora non sit in seipsa; neq; vinum in se, tamen [illegible] ex amphora, & vino erit in se ratione vnius partis. Secundò ait [illegible] posse idem per se prius [illegible], idest secundum totum esse in se ipso. Probatur, discurrendo per omnes modos essendi in; Tum quia sequeretur, [illegible] esse, scilicet, amphoram esse vinum, & vinum esse amphoram; Probatur sequela, sit amphora vini illud totum, quod in se ipso est, tunc idem continet, & continetur, at continere est amphoræ, cōtineri est vini; ergo amphora, prout cōtinetur, habebit rationem contenti, quod est vinum; & vinum, prout continens, habebit rationem amphoræ, & sic amphora esset vinum, si vtrumq; indifferenter contineat, & contineatur; hoc autem est impossibile; Tum quia secundùm esse differunt continens, & contentū; ergo idem à se ipso differret. Tertiò, non potest aliquid se[cun]dùm accidens esse in seipso quia duo corpora essent simul, quod est absurdum, Sequela probatur; id dicitur tale per accidens, quādo est in eo, vel habet id, quod secundum se tale est, si amphora vini esset in se ipsa, vt in loco per aliud corpus, tunc illud corpus esset in amphora vini, & in eodem erit ipsamet amphora, & sic penetratio corporum, nam esse in lo[co] [illegible] corporū, & aliquid est per accidēs in loco, erit per corpus à se distinctum.

Ex his soluit Arist. quasdam dubitationes propositas; & primò argumentum Zenonis, quo probabat, si locus aliquid esset esse in alio loco, & sic processus in infinitum. Respondet Arist. locum esse in alio, non vt in loco, sed vt accidens in subiecto, nam, vt videbimus, locus est superficies cōtinentis. Secūdò, ex hoc, quod locus continet, non sequi esse materiam, vel formā, quia contineri in loco, est esse, veluti in vase, itaut continens sit à contento distinctum, at materia, & forma sunt partes essentiales locati, ergo non potest locus esse materia, vel forma.

CAPVT IV.

A textu 30. vsque ad 43.

41 Prosequitur Arist. aliqua præmittere, vt tandem in fine huius capitis exactam definitionem loci assignet. Primò adducit quinque loci proprietates, quarum 1. est, quòd locus non est aliquid locati, sed solū ambit ipsum. 2. Quòd sit locato æqualis, quæ tantùm loco proprio in tex. 33. docet conuenire, non communi. 3. Quòd licèt possit à quolibet locato separari distributiuè, non tamen ab omni collectiuè, aliter daretur naturaliter vacuum. 4. Quòd locus omnis sublunaris sursum est, aut deorsum. 5. Quòd corpus omne naturaliter fertur ad propriū locū, in quo naturaliter postea quiescit. Secundò aliqua præsupponit, tanquam [illegible] Primum est, quòd motuū inquisitio [illegible] fuit localis motus, qui sunt [illegible], augmentatio, & diminutio, sed primus tantùm est propriè localis motus, reliqui verò concomitanter. Secundum, quòd mobilia sunt duplicia, alia per se, quæ proprio motu mouentur, alia per accidens, quæ ad motum alterius mouentur, & hoc dupliciter, nàm vel possunt per se moueri, vt partes integrales, quæ dum sunt in toto, per accidens mouentur, at si separantur, mouentur per se; vel nullo modo per se moueri possunt, vt albedo, scientia &c. Tertiò, quòd cum pars est in toto, non dicitur in illo esse, vt in loco, sed potius, vt pars in toto. Ratio est, quia tunc aliquid est in alio, vt in loco, cùm extrema eorum se tangūt, & non cōtinua sunt: & cū ad locum mouetur, nō cum loco, sed pars est continua toti, & cū toto, non ad totum mouetur, ergo &c. Quartum, quòd locus non est forma, quia hæc est quid locato intrinsecū, locus verò est extrinsecus, quamuis similitudinē aliquam habeat cum forma, quatenus terminat locatum, neque est spatium, seù interuallum illud interceptum inter latera continentis trinè dimensionatum, vt dicebant antiqui, quia non datur tale inter latera vasis, aliud corpus non reperitur, vt ibi

verbi gratia, nisi aqua, quæ sufficit ad distantiam laterum continentis, & ipsa ablata, remanet vacuum; Tum quia daretur corporũ penetratio, vel scissio in omnes partes locati, quia si duo corpora non se penetrant, & vnum est in alio, vt cũ aqua, & vinum miscentur, iàm ad inuicem scinduntur in partes; & quoniam quælibet pars est in loco, ideò darētur infinita loca, infinitis partibus diuisis correspondentia; neque est materia, quia non est materia, vt locus separabilis à re; quamuis cum materia, similitudinem habeat, eò quia sicut materia in generatione, modò est sub vna forma, modò sub alia, ità locus modò habet vnum corpus, modò aliud.

42 Ex istis tandem infert Arist. definitionem loci, quòd locus est terminus, seù superficies corporis continentis corpus illud, quod localiter mouetur; pro cuius notitia adnotat, hanc esse differentiam loci, & vasis, quòd vas continet, vt locus, sed est mobile, ità, vt feratur cum re contenta, vt patet de naui in flumine, quæ vtitur aqua, vt vase, quia cum naui fertur, at locus continet, vt vas, sed est immobilis, vt non feratur cum locato, vt aluei superficies habet rationem loci respectu nauis, quamuis communis. Quapropter completa loci definitio erit ista: Locus est primus terminus, seù vltima superficies continētis immobilis; quam definitionem sic probat: & primò, quòd sit immobilis, ex communi consensu veterum, qui mundi medium, ideò putauerunt locum deorsum, & vltimum Cęli Lunæ versus nos locum sursum, quia immobilia sunt, cum seruent eamdem distantiã; quòd sit superficies, probat ex hoc, quòd cōtineat locatũ, & simul sit cum locato.

CAPVT V.

A textu 43. vsque ad 50.

43 TRia facit; Primum, quomodò omnia corpora sint in loco, quod; vt ostendat, ait, quòd cùm esse in loco sit habere superficiem ambientem, hinc quatuor modis contingere esse in loco, secundùm potentiam, vt partes in continuo, secundùm actum, quæ actualiter habent superficiem ambientem, tertiò per se, quæ scilicet per se localiter moueri possunt, & tandem per accidens, quæ ratione alterius continentur in loco, & hoc dupliciter, vel omninò per accidens, vt quæ sunt in eo, quod est in loco per se, vt anima in corpore, vel per accidens, quia per partem, quæ ex partibus constant, quarũ altera est in loco per se. Ex his sequitur, omne corpus esse in loco per se, quod habet superficiem ambientem, hinc vltimũ cęlum potest dici quodammodò locus omnium, quia omnia alia continet, vniuersũ verò secundùm totum non est in loco per se, quia non habet continens, sed est in loco per partes, quæ sunt corpora cælestia, elementalia &c. Secundũ, quomodò soluantur rationes in contrarium; nam locus nō crescit, quod proprium est corporis, non superficiei, nam crescere est fieri maius secundùm omnem dimensionem. Nec datur locus puncti, quia solùm corpus per se mouetur, ideò; solùm corpus per se est in loco; nec sequitur, duo corpora esse simul, quia locus continens nō est corpus, sed superficies; vndè nec est corpus medium, vel elementare; neque tandem locus erit in loco, quia licet superficies sit in corpore, non tamen, vt in loco, sed vt terminus in terminato, vndè falsũ est, omne, quod est, esse in loco. Tertium tandem, quomodò intelligatur quinta loci proprietas, quòd omne corpus naturaliter ad proprium locum feratur; & ait, locata ideò naturaliter ad propria loca moueri, & in ipsis quiescere, quia naturalem habet conuenientiam cum corporibus continentibus, sicut pars auulsa cum suo toto; locatum enim se habet, vt pars ad locum, quia se habet, vt materia, quæ rationem partis habet; locus verò, vt forma, quæ habet rationem totius, quia totũ perficit; attamen est aduertendum, corpus naturale dupliciter cōsiderari posse, vel vt substantiale tantũ, vel vt præditũ determinatis qualitatibus; similiter locus, vel sumitur, vt dicit superficiem vt sic, vel vt est in corpore cōtinente simul cum qualitatibus actiuis, & passiuis; sũ

corp...

corpus, & locus primo modo considerentur, sic graue naturaliter tendit, & quiescit deorsum, & leue sursum, a quocunq; ibi contineantur; est enim per accidens, quòd cum continentibus habeant naturalem conuenientiam; si verò secundo modo considerentur, sic est verum, illud euenire propter naturalem conuenientiam.

CAPVT VI.

A textu 50. vsque ad 57.

44 POst tractationem de loco subiungit disputationem Arist. de vacuo, tanquam Philosopho dignã, quia omnes dubitationes, quę possunt fieri de loco, possent etiam de vacuo moueri propter maximã affinitatem, quam habet cum loco; & post quã refutauit rationem Anaxagoræ, probantis, non dari vacuũ, eò quia vbi nullum sẽsibile corpus reperitur, adest aer; quæ ratio (inquit Arist.) solùm probat, non dari vacuum, iuxta vulgi existimationem, non verò iuxta placita Philosophorum, ponentium vacuũ, siuè intra vniuersum inter vnum, & aliud corpus contiguũ, vt Leucippus, & Democritus: siuè extra vniuersum, vt alij. Adducit deindè rationes probantes, dari vacuũ in rerum natura, Prima est. Mobile localiter moueri nequit in pleno, aliter daretur penetratio corporum, ergo in vacuo, qua ratione Melissus, ne vacuũ admitteret, motum negabat, Tùm quia, quando duo corpora condensantur, minorem molẽ acquirunt, quando viuens augetur, alimentum per totum corpus diffunditur, vas plenum cinere tantũ aquæ recipit, quantum sine cinere, quæ non essent vera, nisi intus darentur vacui quidam meatus, Tùm quia corpora coniunderentur inter se, & continiua essent, & consequenter vnum, quod est falsum, ergo inter illa est vacuum.

CAPVT VII.

A textu 57. vsque ad 64.

45 REijcit primò definitiones veterum de vacuo. Prima erat. Vacuum est locus, in quo nullũ est corpus graue, vel leue, eò quia putabãt, omne corpus tangibile esse, & consequenter graue, vel leue; sed falsum est fundamẽtum, aliter locus, vbi Cælum modò reperitur, esset vacuus, ideò falsa quoq; definitio; 2. Vacuum est locus, in quo nulla est singularis substantia, qua ratione, materiam vacuum appellabant; sed cõtra, inquit Arist. quia vacuum isti ponebant, vt quid a corpore separabile, materia est inseparabilis. Hinc ex propria mente subiungit definitionem vacui, dicens, esse locum non repletum corpore, aptum tamen repleri. Deindè soluit rationes propositas pro vacuo; ad 1. ait non esse necessarium vacuum propter motum localem, quia corpus, in quo fit motus, cedit mobili. Ad illa exẽpla respondet, condensationem fieri per expulsionem aliquorum corporum subtilium intra poros existentium, vel possumus dicere, fieri per solam mutationem situs partium in ordine ad locum, non in ordine ad se, quod tangit Philosophus infra tex. 83. & sequentibus, vt in libris de Generatione dicemus, auctio etiam fit per appositionem alimenti intra corporis poros, in quibus aer, vel subtiliores humores erant inclusi, & per aduẽtum alimenti expelluntur, Per idem ad illud de cineribus, immo si hæc valerẽt probarent, viuens esse totum vacuum, quia quælibet pars augetur, & vas cinere plenũ totum esse vacuũ, vel quòd duo corpora penetrarentur. Ad 3. non respõdet, eò quia patet, corpora, licèt nõ sint continua, esse tamen contigua.

CAPVT VIII.

A textu 64. vsque ad 76.

46 PRobat Philosophus, non dari vacuum in rerum natura propter motum localem, ex ipso locali motu quia posito vacuo, non posset fieri motus localis in eo, quod probat multipliciter; Tùm quia in vacuo nulla est positionum differentia, sursùm scilicet, aut deorsũ, est etiam vniforme, ergo non esset ratio

cur mobile huc potius, quam illuc pergat, cum omne mobile naturaliter sit ad locũ determinatum, sicut terra dicitur immobilis a Platone, eò quia æqualiter distat à circumferentia (hæc ratio probat tantùm, non dari motum naturalem à principio determinato prouenientem) Tum quia proiecta secundùm veteres, præcipuè Platonem, à medio occurrente, vel percusso, à proijciente mouentur, cũ sunt separata à proijciente, in vacuo nullum est medium, ergo &c. (hæc ratio probat tantùm, non fieri motum violentum factum à causa tangente mobile solùm in principio motus, vt fit in proiecta, non verò motus vectionis, vertiginis &c. prouenientes a causa semper tangente; ita explicat Arist. text. 68. in vacuo nihil horum potest esse, neq; enim ferri erit, nisi vt quod vehitur [illegible] quia quæ proportio est medij ad [illegible] in subtilitate, & densitate, eadem est proportio motus ad motum in velocitate, & tarditate, sed vacui ad plenum nulla est proportio in raritate, & densitate, ergo neq. motus facti in vacuo ad motum factum in pleno in velocitate, ergo motus in vacuo fact⁹, esset instãtaneus, aliter posset mobile in vacuo, & in pleno æquali tempore moueri, quia si esset aliqua proportio, posset excogitari medium in tanta proportione subtilius, quanto tempus vacui minus est tempore, [illegible] pertransitur plenum. Item quia æqualiter mouerentur mobilia in vacuo, siuè vnum sit altero grauius, [illegible] eandem, vel diuersam figuram, aut magnitudinem, quod est falsũ. Sequela probatur, quia in vacuo nulla potest assignari ratio maioris, vel minoris velocitatis, vt in pleno, in quo dicere possumus, grauius fortius scindere medium quam leuius. Quæ rationes, quantum valeant, videbitur in disputationibus.

CAPVT IX.

A textu 76. vsque ad 87.

47 IMpugnat Arist. in hoc cap. adhuc existentiam vacui iuxta alios modos antiquorum; nam quidã ponebant vacuum interuallũ illud trinè dimensionatum, quod locum esse dicebant, quando corporibus erat plenũ, vacuum verò, si corpus nullũ haberet, sed posset habere [illegible] potissimùm ratione, quod [illegible] penetratio corporum, vt dixi de loco. Neq; [illegible] corpora sẽsibilia, verbi gratia, elementa non se penetrare, sed vnum alterum expellere, quia sensibilibus sunt prædita qualitatibus, at interuallum illud solùm est trinè dimensionatum, non qualitatibus affectum, idcircò non impedire penetrationẽ. Contra, inquit Arist. quòd corpora sensibilia habeant qualitates illas, per accidens se habet ad rationẽ occupandi locũ, & ratio impenetrationis est trina dimensio, non sensibilis qualitas, ergo si in corporibus sensibilibus non datur penetratio, vt patet, quia vnũ alteri cedit, neque poterit dari in corpore, & interuallo trinè dimensionato. Deinde reijcit alterũ modũ, quo veteres vacuũ admittebant, scilicet per modũ priuationis intra corporũ poros, & hoc propter raritatẽ, & densationẽ eorundẽ. Contra quos sic arguit. Vel intra poros reperiuntur partes vacui accepti pro illa trina dimensione, & hoc est falsũ, quia non datur tale spatiũ dimensionatũ extra corpora, vt probatũ est, ergo nec intra corpora, vel datur vacuũ pro priuatione, & neq; hoc, [illegible] motũ localem [illegible], & tamen motui locali [illegible] inseruire; Tũ quia esset causa [illegible] & consequenter leuitatis, vndè solũ sursũ moueret; quenam ergo esset causa motus deorsũ? Tũ quia vacuũ esset causa actiua motus, immo ferret mobile, & simul ferretur; ergo moueretur, & locũ haberet, quod est falsũ. Motiuũ autẽ de rarefactione friuolũ esse [illegible] Arist., eò quia rarefactio, & condensatio nõ est motus ad quãtitatẽ, vt innuimus cap. 7. sed fusius dicemus in libris de Gener. Cui accedit pro nunc, quod datur corpus rarius, vt plumbum, quod tamen [illegible] mouetur, quam crystallum, quod est densius, ergo vacuum non est causa motus sursum.

CA-

CAPVT X.

A textu 87. vsque ad 97.

48 INcipit Philosophus ab hoc cap. tractare de tempore, & primò ostendit difficultatem inuestigandi temporis existentiã, & naturam. Quòd sit difficile cognoscere temporis existentiam, probatur his rationibus. Partes temporis non sunt, ergo nec tempus ipsum; antecedens probatur, quia partes sunt præteritum, & futurum, quæ non existunt. Neque dicas, dari nunc, seù instans temporis, quia nunc non est pars temporis, nam pars sæpius repetita potest totum mensurare, ipsumquè componere, nunc, cùm sit indiuisibile, non potest mensurare, nec componere tempus, aliter ex indiuisibilibus cõstaret, ergo &c. Tùm, quia dato, quòd sit pars, nihil sequitur, quia non existit, ergo &c. Antecedens probatur, vel est vnum nunc in toto tempore, vel plura, non secũdum, quia vnum corrumperetur, & tunc vel cũ alio nunc, & sic duo nunc simul, & corrumperetur in se, & quando esset, quæ omnia sunt falsa; vel in alio nunc sequenti, quod etiam nequit fieri, quia vel duo nunc immediata, & sic tempus ex indiuisibilibus constaret, vel si esset mediatum, iam per tempus duraret, & simul cũ infinitis nũc existeret. Neq; primum, quia nullum continuum finitum vnico claudi tur termino, sed pluribus, vt patet in linea, tempus est huiusmodi, ergo nõ habet vnicum nunc, Tùm quia omnia essent simul, etiam quæ in principio tẽporis fuissent facta, quia omnia essent in eodem nunc. Nec minus difficilis est natura ipsius; nam Plato dicebat, tempus esse totã primi Cæli circulationẽ, quod impugnat Arist. eò quia quælibet pars temporis est tempus, non tamen quælibet pars circulationis est circulatio. Pythagoras dixit, substantiam ipsius Cæli tempus esse, quod improbat, quia omnia in sphæra continentur, vt in loco, nõ vt in tempore; Tũ quia Cælum est totum simul, non sic tempus. Alij, quemuis motum esse tempus. Contrà, inquit Arist. quia motus est tantùm in eo, quod mouetur, tempus est vbique, & apud omnia; motus diuiditur per velocem, & tardum, in quorum definitionibus tempus ingreditur, nam velox est, quod in paruo tempore multum spatij pertransit, tardum quod in multo tempore paucum spatium percurrit; tempus verò diuiditur per longum, & breue, neq; per seipsum definiri potest, ergo &c.

CAPVT XI.

A textu 97. vsque ad 108.

49 INtendit Philosophus in præsenti declarare naturam temporis, & primò aliqua præsupponit, ex quibus deindè definitionem colligit temporis. Primum præsuppositum est, quod tempus nõ est sine motu, quia cùm nullum percipimus motum, aut si quem percipimus, non tamen animaduertimus, nullum videtur nobis effluxisse tempus, vt patet in dormientibus, qui cùm a somno excitantur, putant, inter nunc, quo dormire cœperũt & nunc excitationis nullum fluxisse tẽpus medium, ergo tempus non est sine motu, ergo est aliquid motus, quia tunc concipimus, tempus esse, cum concipimus motum; est autem aliquid motus, non secundùm se considerati, idest, vt est actus entis in potentia, sed vt habet partes priores, & posteriores, & continuus est, quia tunc tempus fluere dicitur, cùm percipimus successionem, & continuitatem in motu. Secundum præsuppositum est, quòd continuitas conuenit magnitudini, motui, & tempori, sed ordine quodam, nam primò conuenit magnitudini, deindè per magnitudinem motui, quia cùm motus sit transitus mobilis de vno ad alium terminum, euenit, vt motus sequatur necessariò mobilis, vel spatij magnitudinem, tẽpori verò competit per motum, quia tempus sequitur motum, & quàm magnus est motus, tàm longum est tempus. Idem dicendum de habere prius, & posterius: motus enim habet partes priores, & posteriores, quia magnitudo, & spatium habet partes anteriores, & posteriores secundũ positionẽ, tempus verò per motũ.

50. Hinc

50 *Hinc definit Arist. tempus, dicens est numerus motus secundùm prius, & posterius; dicitur numerus, non simpliciter numerans, nec simpliciter numeratus, sed numeratus, & numerans simul, vt fusius in quæstionibus; Ex quo sequitur, tempus de numero successiuorum, & continuorum esse, quia partes habet copulatas vni termino communi, scilicet nunc, & instanti, quamuis per intellectum discretas. Occasione cuius, Arist. subiungit aliqua de ipso nunc, seù instanti. Primum. Nunc metitur tēpus, quatenus, prius, & posterius, idest, a nunc terminatur tempus ad certam quantitatem secundùm partē priorem, & posteriorem. Secundum. Idē nunc dicitur vnum, & diuersum, quatenus est in alio, & alio, id est, vt est finis præteriti, & principium futuri, dicitur diuersum, at secundùm id, quod est, id est, secundùm se est vnum; & probatur ab Arist. Nunc sequitur mobile, non quidē absolutè, vt notat Scot. in 2. dist. 2. q. 2. C. D. sed vt est sub mutatione, seù mutato esse, sicut tempus sequitur motum, ergo nunc est idem secundùm se, & diuersum secundùm aliam, & aliam rationē, quia etiam mobile, vt est sub mutato esse, est diuersum, quatenus illud mutatum esse est principium motus sequentis, & finis præteriti, at secundùm se est idem. Tertium, Nunc non est sine tempore, nec è contrà, quia eodem modo se habent inter se, sicut mobile sub mutato esse, & motus: continuum enim non est sine partibus, nec è conuerso. Quartum. Nunc secundum se continuat tempus, at vt ratione diuersum, diuidit, & distinguit, quia tunc terminatur tempus ad quod non sufficit vnum nunc, quamuis ratione diuersum: sed duo distincta requiruntur, quia quodlibet finitum duobus terminis clauditur. Tandem, nunc non est pars temporis, sed terminus illius, eodem enim modo se habet, sicut mutatum esse ad motum, & punctum ad lineam.*

CAPVT XII.

A textu 108. vsque ad 114.

51 *Declarat hìc Arist. temporis proprietates, quarum Prima est, quod cū tempus sit de numero continuorum, & numerus motus dicatur, ideò partem minimam habet aliquo modo, & aliquo modo non habet, non enim se habet, vt numerus numerans, qui partem omninò minimam habet, qualis est vnitas, sed est numerus numeratus, & ideò habet partem minimam secundùm multitudinem, quia partes illæ secundùm vnitates sunt distinctæ, non tamen habet minimā partem secundùm magnitudinem, quia est de numero continuorum, cuius pars est in infinitum diuisibilis. 2. Tempus nō est velox, aut tardum, quia hæc tempore mensurantur, ex dictis c. 10., dicitur autem longum, vel breue, quatenus continuum est; dicitur multum, vel paruum, quatenus numerus est. 3. Tempus respectu omnium temporalium est semper vbique vnum, simul, & idem per applicationem scilicet, & coexistentiam, quia non est necesse, numerum variari ad variationem numeratorum; idem enim est numerus denarius decem hominum, & decem equorum, quamuis homines, & equi specie differant, sic de tempore respectu omnium motuum est dicendum; at secundū prius, & posterius non est idem sed diuersum, quia partes temporis nō sunt simul, sed vna alteri succedit. 4. Quod tempus reuertitur idem specie sicut motus etiam idem specie redit, ex quibus partibus numero distinctis conflatur vnum numero tempus, vt annus, mensis, ver &c. 5. Quamuis tempus per se, & à priori sit mensura motus, vt potè præstantissimus motus sit, & regulatissimus, tamen per accidens, & à posteriori potest motu mensurari, vt ex motu horologij arenarij deuenimus in cognitionem motus horarij primi Cæli; quod etiam patet in numeris, nam non solùm numerus numerans est mensura, verùm etiam res numeratæ poßūt parere cognitionem numeri numerantis, quod est ipsum mensurare.*

CAPVT XIII.

A textu 114. vsque ad 130.

52 DVo facit *Arist. in præsenti, Primò comparat tempus ad res extrinsecas, dicens, quòd aliquid esse in tempore multipliciter sumitur, sed in præsenti sumitur pro mẽsurari tempore (vbi nota, quòd hic Arist. videtur loqui de tempore intrinseco, quatenus est duratio cuiuscunque motus, non de extrinseco, vt est mensura propriè) non verò simpliciter pro esse simul cum tempore, nam sic etiam Deus esset in tempore; quæ nullo modo motui subijciuntur, vt Deus, & intelligentiæ in sententia Philosophi, nullo modo tempore mensurantur, at quæ motui subijciuntur, tẽpore possunt mensurari; non ratione sui, sed ratione motus; vndè propriè tempus est mensura motus, est etiam per accidens mensura quietis, quia priuationes cognoscũtur ex suis formis oppositis, vt declarat Scot. in 2. dist. 2. q. 4. & quol. 11 & nos in quæstionibus. Quapropter infert Arist. ea tempore mẽsurari, quæ tempori subijciuntur, à tempore comprehenduntur, & patiuntur, nõ quod tempus sit causa actiua istius passionis, sed quia est mensura illarum alterationum, quibus res temporales pati dicũtur; tribuitur autem tempori potius corruptio, quàm generatio, quia in generatione causa actiua manifesta est; in corruptione verò naturali, quæ est vltimum, & tempus senectutis, non est omnibus, præsertim vulgaribus, nota eius causa, ac propter eà tempori eam tribuimus; Tùm quia res, in quantùm sunt, tempore non mensurantur, sed vt variabiles, & mutabiles sũt, ergo potius corruptio, quę varietatem dicit, quàm generatio, quæ denotat rei permanẽtiã, tẽpori tribui debet.*

Secundò explicat terminos aliquos ad tempus pertinentes. Primus est Nunc, qui duo significat, primũ, instans, seù momentum, secundum ex communi vsu, tẽpus proximè elapsum, vel futurum, quia quod parum distat, nihil distare videtur. Secundus est. Aliquando, vel Tunc, qui vagè determinatum aliquod tempus, vel præteritum, vel futurum significat. Tertius est, Iam, qui significat tempus parum distans à præsenti, siuè præteritum, siuè futurum. Quartus est, Nuper, qui proximum tempus præsenti significat, sed præteritum, non futurum. Quintus est, Olim seù Pridem, qui tempus præteritum multùm a præsenti distans, significat. Sextus est, Repentè, vel Subitò, qui breuissimum tempus significat, siuè præteritum, siuè futurũ, in quo magna fuerit facta mutatio.

CAPVT XIV.

A textu 130. vsque ad finem.

53 TRia dubia proponit, & soluit *Arist. in hoc capite de tempore. Primum est, An sit verum, tempus esse vbique, in Cælo, in terra, in mari &c. Respondet affirmatiuè propter indissolubilẽ vnionem cum motu; vbi enim est motus, ibi est tempus per applicationem, & coexistentiam in ratione mensuræ. Secundũ dubium, Vtrum tempus sit citrà operationem intellectus; cui negatiuè respondet: Ratio est, quia est numerus numeratus, remoto autem numerante, remouetur numeratum, sed numerans est intellectus, numeratum est tempus, ergo &c. Tertium, An tempus sit vnum, vel plura iuxtà motuum varietatem, scilicet lationis, alterationis, auctionis &c. Respõdet, vnum esse, quia licèt plures sint inferiores motus, vnus tamen est supremus, qui propter vniformitatem, certitudinẽ, & velocitatem, potest fundare respectu cæterorum rationem mensuræ, & talis est motus primi mobilis.*

LIBER QVINTVS PHYSICORVM,

In quo species, vnitas, distinctio, & contrarietas motus declaratur.

CAPVT I.

A textu 1. vsque ad 9.

54

T differentiam motus propriè dicti à mutatione strictè sumpta possit venari Arist. præmittit aliquas diuisiones motus incõmuni. Prima sumitur ex parte mobilis, nam aliquid potest moueri, vel per accidens, cum per se mouetur id, cui illud accidit, vt dulce dicitur per accidens moueri ad motum per se lactis; vel secũdùm partẽ, cùm aliqua totius pars per se mouetur, vt cùm homo calefit secundum manus, totus homo secundùm partes dicitur moueri; vel tertiò per se primò, vt cùm aliquid habet in se motum, quòd ab aliquo sui non dependeat, vt lapis descendens deorsum. Eadẽ diuisio potest fieri ex parte mouentis; nã mouens per accidens est, quod mouẽti per se accidentaliter vnitur, vt album ædificat: mouens per partem est, cùm secundùm aliquam sui partem mouet, vt homo manu percutiens; mouens per se primò, vt cùm Medicus sanat. Similiter potest etiam termino applicari diuisio assignata; etenim (inquit Arist.) in quolibet motu quinque interueniunt, scilicet mouens, à quo fit, mobile, in quo recipitur, tempus, in quo fit, terminus à quo, & est à quo incipit, & terminus ad quem, & est id, in quod desinit; motus non est in forma; mobile, mouens, & forma distinguuntur, ergo forma non potest esse mobile; neque est in termino a quo, quia motus à termino ad quem specificatur, ergo magis esset in hoc, quàm in illo; est igitur in mobili, vt in subiecto, forma verò est terminus, ad quem motus terminatur, & per quem acquiritur; & quod etiam tripliciter potest esse, vel per accidens, vt cùm vnitur illi formæ, quæ per se acquiritur, vt humidum esse, est terminus per accidens calefactionis, vel per partẽ, vt colorari est terminus ad colorem secundùm partem subiectiuam, scilicet secundùm albedinem, & pergere in Europam dicitur, qui in Italiam, quæ pars est Europæ, tendit; vel per se primo, vt forma, quæ per se, & adæquatè acquiritur per motum, vt albedo respectu dealbationis. Ex istis mutationem secundùm accidens relinquit, tanquam inutilem, quia indeterminata est, & in omnibus reperiri potest.

55 *Secunda diuisio est mutationis per se; nam cum mutari sit aliter se habere nunc, quàm prius, quatruplicitèr potest aliquid transire à termino à quo, ad terminum ad quem; vel ex subiecto in subiectum, vel ex non subiecto in non subiectum, vel ex non subiecto in subiectũ, vel ex subiecto in non subiectum; per subiectum intelligit terminum positiuum, per non subiectum terminum negatiuum, & omissa secunda mutatione tanquam impossibili, subdiuidit tertiã & quartam mutationem, in simpliciter vt cum ex non ligno fit lignum, vel ex ligno non lignum, vel secundum quid, vt cum ex non albo album, vel ex albo non album; quæ mutationes generationes dicuntur, & interitus, vel simpliciter, vel secundùm quid; quæ diuisio non est generis in species, quia idem dealbationis motus ad ista tria membra posset reduci, sed potius est quædam loquendi diuersitas explicandi transitum subiecti*

àter-

à termino à quo, ad terminum ad quem; licèt si motus, vt successiuus accipiatur, necessariò inter terminos positiuos erit, nam successio est ordo partium secundū prius, & posterius. Hoc præsupposito, sequitur Arist. in text. 8. demonstrare differentiam inter motum propriè dictū, & mutationem propriè dictam, nō quidem penes successionem, & instantaneitatem, vel penes terminos contrarios vel contradictorios, sed penes subiectū, & terminum hoc modo. Quod generatur, non est, quod mouetur, est, idest vt explicat Scot. in 2. dist. 12. q. 1. l. & in 4. dist. 11. q. 3. E c. subiectum generationis non necessariò est in actu completo, sed debet esse aliquod potentiale ad esse simpliciter, quod verò mouetur, est necessariò aliquod ens actu, nec aliquo esse simpliciter caret. Rursus, quod mouetur, est in loco, quod generatur, non est in loco, idest, vt idem declarat in 4. cit. omne, quod mouetur, necessario est in loco, vel per formam prius acquisitam in mobili, quod tali motu mouetur, vt euenit in alteratione, & latione, quibus quantitas; quæ est ratio essendi in loco circumscriptiuè, præsupponitur; vel est in loco per eandem formam, secundùm quam mouetur, vt euenit in auctione, & diminutione; at verò quod generatur, idest, quod est subiectum generationis, quatenus est tale subiectum, nec est in loco per formam prius acquisitam, quia quantitas non est subiecto generationis ratio formalis recipiendi formam substantialem, nec est in loco per formā secundùm quam mouetur, nam talis est substantialis forma. Quapropter generatio substantialis non erit motus, & consequenter neq. corruptio substantialis.

CAPVT II.

A textu 9. vsque ad 21.

56 Postquam Arist. in fine præced. cap. motum propriè dictum, qui passio est naturalis corporis, à mutatione propriè dicta distinxit penes subiectum, & terminum, quod hęc videlicet est ad esse simpliciter, & subiectum simpliciter incompletum habet, ille verò est ad esse secundùm quid, & subiectum simpliciter completum respicit, prosequitur Arist. in hoc cap. ad assignandas motus species, & quia peculiariter intentū suum est de motu successiuo agere, hinc concludit in principio huius capitis, transitum à subiecto in subiectum motum esse solum, non quod transitus à non subiecto in subiectum aliquando non sit motus, si est ad formam accidentalem, sed quia iste instantaneus esset, probat igitur, solum tres esse species motus, quia ad tria tantum pertinet prædicamenta, videlicet quantitatem, qualitatē, & vbi, quod vt ostendat, inductione probat, non esse motum ad alia prædicamenta, deindè verè dari per se motum ad ista tria. Ad substantiam igitur (inquit Arist.) non est per se motus, quia motus est inter contraria, substantiæ nihil est contrarium, ergo &c. Neq. ad relationem, quia nō acquiritur per se physica acquisitione, sed sēper ad termini mutationem; si enim paries dealbatur, alter paries similis dicitur absq. mutatione per se physica in ipso, sed ad mutationem alterius parietis. Ad actionem quoque, & passionem non est motus, quia ad motum nō est motus, neq. ad generationem est generatio, ergo neque actionis, & passionis est motus, quæ consequentia non tenet, per hoc; quod actio, & passio sint motus, sed, vt notat Scot. in lib. de Anim. q. 7. ad 3. principale, tenet à simili, tali pacto, si ad motum non est motus, ergo à simili ad actionem non est actio; ex quo sequitur ergo ad actionem non est motus, quia actio est causa motus formalis, quia ea agens formaliter agens, & mouens denominatur; Tùm quia esset processus in infinitum, quia si ad actionem esset motus, actio istum motum concomitans, præsupponeretur illi actioni, quæ est terminus motus, & sic de illa actione in infinitum.

57 Quod vero ad motum non sit motus, septem rationibus probat Arist. sufficit duas adducere. In omni motu requiritur terminus ad quem, sub quo mobile

bile quiescat, habitibus enim præsentibus, cessat motus, sed motus non potest esse talis terminus, vt patet; est enim via, ergo &c. Tùm quia daretur processus in infinitum, quia de illo alio motu quæreretur, an terminaret motum. De alijs tribus prædicamentis non probat, forsanquia eadem ratio, quæ pro prędicamento ad aliquid inseruit, ostendit idē de istis; remanet ergo, quod in quantitate, qualitate, & vbi sit motus, quia verè in istis reperitur contrarietas, vltrà alias conditiones ad motum requisitas, motus ad qualitatem communi nomine alteratio vocatur; motus ad quantitatem non habet commune nomen, sed ad quantitatem maiorem dicitur augmentatio, ad minorē diminutio; motus ad vbi in genere latio nominatur. Tandē immobile, ait, vel dicitur quod nullo modo moueri potest, vt Deus; vel quod difficulter, vel tardè mouetur, vt ingēs pondus, testudo; tertiò quod de facto nō mouetur, aptum tamen est moueri, & tale dicitur quiescens, quia quies est priuatio motus in susceptiuo apto nato in tempore, in loco, & in dispositione, in quibus aptum est moueri, vt lapis sursū existens, quæ definitio solùm violentæ quieti conuenit.

CAPVT III.

A textu 21. vsque ad 31.

58 *VT possit explicare vnitatem specificam, & numericam motus, in præsenti Arist. explanat quædam vocabula. Primum est, Simul (solummodò accipiendo simul secundùm subiectam materiam.) Simul loco sunt, quæ in vno primo loco, idest proprio, & adæquato reperiuntur, vt si duo corpora se penetrarent. 2. Separatim, quod significat esse in altero loco. 3. Tangere sese dicūtur ea, quorum extrema sunt simul, idest, inter quæ nullum datur medium, tam positiuum, scilicet corpus, quam priuatiuum, scilicet vacuum, vt notat Scot. quol. 11. F. medium verò, seu interiectum dicitur esse illud, ad quod mobile prius peruenit, cum continuè mouetur, quàm ad extremum. 4. Continuè moueri dicitur id, quod nihil temporis intermittit, quamuis aliquid intermittat magnitudinis, vt cùm pulsator extremas cordas tangit relictis inter medijs, absq. tamen temporis interruptione, requiritur tamē, quòd spatium sit continuum, vel corpora interiecta sint contigua, quia continuitas motus sumitur ex continuitate magnitudinis, 4. Phys. 99. quæ continuitas explicatur, vt scilicet spatium non sit discretum; nam si corpora intermedia essent alterius rationis, essent contigua, non continua, & tamen motus posset esse cōtinuus, vt motus lapidis in aere, & in aqua factus. 5. Contraria secundum locum dicuntur, quæ secundùm lineam rectam maximè distant, nam linea recta est omnium breuissima inter duo puncta. 6. Consequenter se habere, seu deinceps dicuntur illa, inter quæ nil mediat eiusdem rationis, quamuis alia diuersæ rationis interiaceant, vt duæ ciuitates, inter quas aer, non tamen altera mediat ciuitas. 7. Cohærētia, seu contigua dicuntur, quorum extrema sunt simul, & conuenit cum se tangere, sed se tangere dicit rationem contactus, contiguum verò rationem simultatis extremorum. 8. Tandem est, Cōtinua, & dicuntur illa, quorum extrema sunt vnum. Deindè, ait Philosophus, hęc tria, Consequenter, Contiguum, & Continuum se habere, vt superius, & inferius, nam in plus se habet consequenter, quàm contiguum, & latius patet contiguum, quàm continuum; quod enim est continuum, se tangunt partes illius, quia vt fiant vnum copulatum, debent prius se tangere, & quæ se tangunt, consequenter se habent, non tamen è contrà.*

CAPVT IV.

A textu 31. vsque ad 46.

59 *AGit Philosophus de vnitate, & diuersitate motus in hoc cap. ait enim, multipliciter motum dici vnum. Primò genericè, cùm scilicet est ad idē prædicamentum. 2. Specificè, quando terminatur ad eandem speciem, vel subalter-*

ternam, vt omnes colorationes, vel albomam, vt dealbationes, ad quam vnitatē, licèt non requiratur vnitas subiecti specifica, requiritur tamen vnitas termini specifica, & mediorū; vndè linea recta, & circularis specie differunt, quamuis ad idem punctum terminentur, quod intellige de diuersitate specifica accidētali, nō essentiali, vt in quæstionibus dicetur. 3. Numericè, ad quam vnitatem requiritur vnitas numerica subiecti, vnitas numerica termini, & vnitas numerica tēporis, idest, quòd tempus interruptum non sit, quòd intrinsecè non requiritur, quia (inquit Arist.) si idem mobile ad eundem numero terminum moueretur quem prius amiserat, esset idem numerò motus, quamuis tempus diuersum, sed requiritur extrinsecè, quatenus dat nobis intelligere continuitatem motus, quæ necessariò requiritur ad vnitatem numericam alicuius. 4. Dicitur etiam vnus secūdùm perfectionem, qui. s. perfectus est, siuè genericus, siuè specificus, siuè numericus sit, & tunc talis dicitur, quādo peruenit ad terminum ad quem. 5. Dicitur vnus secundùm vniformitatē, quando scilicet regularis est, & æqualis in velocitate, vel tarditate, aut in spatio; at quando est difformis, & irregularis, potest dici multiplex secundùm rationem, vt cùm partim est velox, partim tardus; partim circularis, partim rectus. Hinc deducitur, cùm ad vnitatem numericam requiratur continuitas motus, & qui specie differunt, nequeant esse vnum numero, motus specie differentes non posse continuari, quod probat Arist. quia omnis motus continuus potest aliquando esse regularis, aliquando irregularis, sed motus specie differentes nunquam possūt esse regulares, cùm illi motus nequeant fieri eiusdem rationis, quod requiritur ad regularitatem, ergo &c.

CAPVT V.

A textu 46. vsque ad 53.

60 INcipit Arist. hìc agere de contrarietate reperta inter motum, & motum, & aduertit, duos motus quinque modis posse contrariari. Primo, quia terminus à quo vnius est terminus ad quem alterius, vt motus à sanitate, & motus in sanitatem. Secundo, quia termini à quibus sunt contrarij, vt motus ab albedine, & à nigredine. 3. Quia termini ad quos sunt contrarij, vt motus in sanitatē, & ægritudinem. 4. Quia terminus à quo vnius est contrarius termino ad quem alterius, vt motus à sanitate, & motus in ægritudinem. 5. Quia termini ad quos, & à quibus sunt contrarij, vt motus à sanitate in ægritudinem, & motus ab ægritudine in sanitatem. Hoc præaccepto ait, quòd nō possunt duo motus dici quarto modo contrarij, quia sunt idem, non quidem identitate formali, nā inter duos terminos positiuos dantur formaliter duo motus, sed de identitate ex concomitantibus terminis, vel quia est sermo de successiuo motu; nec secundo modo, nam possunt esse termini à quibus concomitantes contrarij, & tamen motus esse eiusdem speciei, vt motus ab albo in rubrum, & à nigro in rubrum, & ex rubro remisso in intensum. Primus verò modus, quia est in terminos priuatiuè oppositos, puta à sanitate in non sanitatē, & à non sanitate in sanitatem, quibus solemus tantùm mutationem innuere, vbi motus per terminos positiuè oppositos, & à subiecto in subiectum solet explicari (& hoc, quia Arist. de motu successiuo præcipuè loquitur, vt diximus) propriè (inquit Arist.) conuenit mutationibus, & illa mutatio est alteri contraria, cuius terminus ad quem est terminus à quo alterius, vt in generatione, & corruptione eiusdem rei. Quare remanet tertius, & quintus modus, quibus duo motus asseruntur opponi, & tertius ad quintum reducitur, quia si sunt ad terminos contrarios, necessariò

debent esse a per se terminis contrarijs, scilicet priuationibus, vel si de concomitantibus est sermo, magis contrariantur, qui sunt ex contrarijs in contrarios, quàm qui solùm in contrarios tendunt, licèt hæc differentia accidentalis sit, inquit Arist. tex. 48.

CAPVT VI.

A textu 53. vsque ad finem.

61 PRimò assignat Philosophus contrarietatem inter quietē, & motum, & inter quietem, & quietem, nam licèt quies, cùm formaliter sit priuatio motus (quamuis materialiter dicat formā, sub qua mobile, quiescit) non habeat propriū genus, sed reducitur ad genus sui habitus oppositi, scilicet motus, hac ratione suam oppositionem potest etiam habere; quapropter quies est duplex, vel in termino à quo, quo modo pro formali dicit priuationē motus in termino à quo, pro materiali formam abijciendam; vel in termino ad quem, quomodo pro formali dicit carentiam acquisitionis, seù motus, pro materiali verò formam acquisitam; si quies pro formali accipiatur, semper motui priuatiuè opponitur, at si pro materiali, quomodo de ea loquitur hìc Philosophus; si sumitur, vt est in termino a quo, contrariatur motui, quia per motum destruitur, & abijcitur, nec possunt simul esse, si vt in termino ad quem, sic non cōtrariatur, quia forma acquisita est terminus, & perfectio motus; nihil autem propriæ perfectioni est contrarium, vel sui contrarij est acquisitiuum. Docet deindè, quòd immutatio est quies instātanea, quæ non motui propriè contrariatur, sed mutationi, quia priuatiuè opposita habēt fieri circà idem, & in eodem tempore, motus fit in tempore, ergo & ipsius priuatio, solùm contradictoriè posset motui opponi, quatenus dicit negationem motus. Insuper, quòd quies non cuicunque motui opponitur, sed eiusdem generis, vt quies à motu locali, solùm ei opponitur, non alterationi. Tandem, sicut vnus motus alteri contrariatur, sic quietes oppositæ inter se opponuntur. Subiungit posteà quasdam dubitationes lenioris momēti, ideò solùm dicimus, in omni motu dari oppositionem secundum naturale, & violentum, vt est in motu locali, immo inter generationes ipsas, & corruptiones, quatenus tamen vna est secundùm cursum naturæ, altera præter exigentiam naturæ, vt cùm generatur rosa in vere, est generatio secundùm naturam, si in hyeme, præter naturam: corruptio secundùm naturam est, cum euenit ex senectute; præter naturam, si gladio, suffocatione &c. interuenit.

LI-

LIBER SEXTVS PHYSICORVM,

Vbi de integrali compositione motus, quatenus cōtinuus est, tractatur.

CAPVT I.

A textu 1. vsque ad 11.

62 *OSTENDIT Arist. in hoc capite, continuū, qualis est motus, ex indiuisibilibus nō cōponi. 1. Ratio. Vel in diuisibilia in cōtinuo se habēt, vt cōtinua, vel vt contigua, vel consequenter, non primum, & secundum, quia talia habent vltima, quę sunt vnum, vel simul, indiuisibilia non habent vltima, quia partibus carent; nam quod habet vltimum, habet etiam id, cui vltimum competit; Tùm quia ista se debent aliquo modo tangere, indiuisibilia non possunt se tangere, faciendo extensionem, quod probatur, nam vel pars tanget partem, vel pars totum, vel totū tanget totum; non prima duo, quia indiuisibilia sunt; si tertium, ergo vnum non esset extrà aliud, sed simul cū illo penetratum, & sic non faceret extēsionem. Nec tandem possunt se consequēter habere, nam medium, vel est indiuisibile, & hoc non, quia medium non debet esse eiusdem rationis cum extremis, vel est continuū, ergo ex indiuisibilibus non constat. 2. Ratio. Continuum est diuisibile in infinitum in semper diuisibilia, ergo ex punctis non constat, quæ indiuisibilia sunt. 3. Idipsum probat de magnitudine, motu, & tempore ex hoc, quod eodem modo se habent quòad continuitatē, probat ergo, motum ex indiuisibilibus nō cōponi, nam prius est moueri, quàm motum esse, & implicat, simul moueri, & motū esse, ire, & itū esse, ergo motus non componitur ex indiuisibilibus; nam sic in quolibet indiuisibili motus, corpus moueretur, & motum esset. Ex quo sequitur, magnitudinem quoque ex indiuisibilibus non constare, quia supra indiuisibile nequit fieri motus, nam vel prius pertransiretur secundùm vnā partem, & posterius secundùm aliam, & sic diuisibile esset, vel totum simul, ergo simul esset moueri, & motum esse, quod implicat; vel si dicatur, iam pertransitū esse indiuisibile, ergo aliquid esset pertrāsitum, quod numquam pertransibatur. Tandem deducit, nec tempus ex indiuisibilibus componi, quia mobile pertransiēs partem magnitudinis diuisibilē in tempore; prius pertransit vnam partem, quā alteram, ergo in priori parte temporis pertransit priorem partem, ergo tempus diuisibile erit, sicut magnitudo.*

CAPVT II.

A textu 11. vsque ad 24.

63 *IN isto cap. adhùc intendit probare continuitatem temporis ex continuitate motus, & magnitudinis, & supponit, mobile velocius in ęquali tempore maius spatium pertransire, quā tardius, & in minori tempore ęquale, vel maius spatium adhuc pertransire, quod patet exemplo; sit spatium vnius vlnæ, quod à velociori per horam pertranseatur, à tardiori verò per horam, non nisi quatuor palmi pertransirentur, si in duplo tardius esset, & velocius per dimidiam horam æquale spatium, scilicet quatuor palmarum pertransibit, quod tardius per horā absoluit, Et quòd tādem maius spatium in minori tempore pertrāseat, patet, quia in dimidio hora velocius pertransit quatuor palmos, tardius duos tantùm; vnde*

si in tempore æquali, & spatio æquali aliqua mouerentur, æquè velociter mouerétur; quapropter eadem proportione semper se habent magnitudo, motus, & tempus; quod magis explicat, quia dato quocunque motu, potest velocior dari, qui in minori tempore fiet per maiorem magnitudinem, & tardior, qui in aliquali, vel maiori tempore per minorem magnitudinem, ergo tàm magnitudo, quàm motus, & tempus diuisibilia sunt in semper diuisibilia, Antecedés patet ex dictis consequentia probatur; Quod habet partes, quarũ qualibet designata, potest dari alia, & alia minor in infinitũ, diuisibile est in infinitũ, in sẽper diuisibilia, sic se habẽt magnitudo, tẽp⁹, & mot⁹, ergo &c. Ex quibus infert, etiam quò ad finitaté, & infinitatem eodem modo se habere, quia finitas, & infinitas sunt continui passiones, infinitum autem est duplex, vel actu, quod terminis caret, vel diuisione, & potentia, cuius diuisio nunquam terminatur; & sic quomodò vnum est infinitũ, scilicet diuisione, sic & aliud. Ex qua distinctione desumitur solutio rationis Zenonis negantis motum, eò quia in quolibet spatio sunt infinitæ partes, quarum quamlibet oportet mobile pertransire, sed impossibile est, infinitum tempore finito pertransiri, ergo &c. Soluit Arist. quoniam spatium est in potentia infinitũ, & motus, & tempus, vndè nõ repugnat, infinitum in potentia pertransiri tempore quoque in potentia infinito, sed actu finito, sicut spatium actu finitum est. Tandem denuò probat, nullam magnitudinem ex indiuisibilibus constare; sit mobile duplo velocius pertransiens magnitudinem trium punctorum, tardius in eodem tempore pertransiet dimidium illius magnitudinis, & sic erit in dimidio indiuisibilis, quod implicat.

CAPVT III.

A textu 24. vsque ad 33.

64 Ostensa in communi continuitate & diuisibilitate cuiuscunque continui, descendit modò. Arist. ad explicandam magis diuisibilitatem motus, pro quo supponit in præsenti capite, Nũc esse quid indiuisibile, copulans partes præteritam, & futuram temporis, quod probat, quia vnum est instans copulans præteritum, & futurum, ergo est indiuisibile; Antecedens probatur, si plura essent, ità vt vnum sit finis præteriti, alterum initium futuri, vel vnum alteri succedit, & sic continuum ex indiuisibilibus componeretur, vel vnum ab altero distabit, quod est falsum, nam deberet tempus inter illa mediare, & tamen præteritum, & futurum consequenter se habent, inter quæ nihil eiusdem rationis mediat; Cõsequentia probatur, quia si partes haberet, quarum vna sit finis præteriti, & altera initium futuri, iam vna pars eius esset præterita, altera futura, & sic alio nunc terminari deberet. Secundò supponit, in nunc non posse fieri motum, nec quietem; Primam partem probat, quia si tardius in nunc mouetur, ergo velocius in duplo idem spatium in dimidia duratione pertransibit, & sic nunc diuisibile esset, quod est absurdum. Secundam parté ostendit, quia priuatiuè opposita, vt sunt motus, & quies, eadem duratione nata sunt conuenire disiunctim subiecto apto, sed in instanti non inest motus, ergo &c. Tùm quia idem moueretur, & quiesceret, nam si in toto tempore præterito mouetur, ergo, & in nunc terminatiuo, & si in toto tempore futuro quiescit, ergo, & in nùnc initiatiuo, ergo in eodem nũc moueretur, & quiesceret. Tertiò ostendit, omne mobile diuisibile esse, quia omne mobile partim est in termino à quo, partim in termino ad quem, nam dum est totũ in termino à quo, quiescit, dum totũ in termino ad quẽ etiã quiescit, ergo &c. sed omne tale est diuisibile, ergo, &c.

CAPVT IV.

A textu 33. vsque ad 40.

65 Assignat Philosophus in hoc cap. quomodò motus in communi sit diuisibilis, & primò ait, diuisibilem esse ad diuisionem subiecti, quia motus, quo Petrus mouetur, diuiditur in eam partem,

tē, qua caput mouetur, & in eā, qua pes; non enim idem motus in pluribus subiectis reperitur; Tùm quia alter motus nō esset adæquatus mobili, quia nulla pars eius partibus mobilis conueniret. Secundò est diuisibilis ad diuisionem temporis, quia totus motus est in tempore, & pars motus in temporis parte, ergo, &c. Ex quibus deducit, tempus, motum, moueri, scilicet motum in concreto subiectum concernentem, mobile, & terminū simul diuidi, esseque eiusdem rationis quò ad finitatem, & infinitatem, quia toto motu mobile secundùm totum, acquirit totum terminum in toto tempore, & parte motus pars mobilis partem termini in parte temporis acquirit.

CAPVT V.

A textu 40. vsque ad 60.

66 IN præsenti determinat Arist. de partibus motus, & de mutatis esse ipsius motus, & ait. Quod mutatum est in aliquem terminum, cùm primum mutatum est in eum, in eo dicitur esse. Ratio huius est, quia mutatum esse dicit, terminum à quo dereliquisse, & terminū ad quem acquisiuisse, ergo quando primò mutatum est in eum; est in eo, quia ipsū acquisiuit; sic omne, quod factum est, quādo primò factum est, est, & omne, quod corruptum est, quandò primò corruptum est, non est. Subiungit postea Philosophus, quòd illud, in quo aliquid primò mutatum est; est indiuisibile, quia si esset diuisibile in partes, signentur istæ partes, vel ergo quod primò mutatum est, mutatum est in altera parte tantùm, vel in vtraque; non secundum, quia non primò mutatum esset, cùm sit diuisibile in partes priores, & posteriores; nec primū eadem ratione, quia adhuc diuisibilis esset in alias partes. Tertiò subdit, quòd mutatum esse est duplex, completum, & perfectum, quod est terminus motus, & incompletum, quod est continuatiuū motus. Ex quibus deducit vnam conclusionen, videlicet, dari ex parte finis primū mutatum esse completum, & perfectum, nullum verò, neque incompletum, ex parte principij. Prima pars probatur, quia omne continuum habet suum indiuisibile, quo terminatur, motus est quid continuum, ergo &c. Tùm quia nunquam motus esset perfectus, & finitus, cùm finis ipsius sit mutatum esse. 2. Pars probatur; Tùm quia tale est continuatiuum motus, ergo præsupponit motum; Tum quia daretur prima pars motus, quod est falsum, quia sicut non datur prima pars mobilis, nec spatij, aut temporis, sed ante quamlibet assignatam, est alia assignabilis, ita de motu dicendū; Tùm quia qualibet pars est in infinitum diuisibilis.

67 Ex qua doctrina colligit duo Philosophus à text. 50. & deinceps, (obseruato prius, quòd mutari in tempore stat dupliciter, vel primò, vt cùm in toto tēpore mouetur secundùm quamlibet partem temporis, vel non primò, & adæquatè, sed secundùm alterū, quia secundum alteram temporis partem.) Primum, ante quodlibet moueri dari mutatum esse. Secundum, ante omne mutatum esse dari moueri, seu partem motus; fundamentum vtriusque est infinita diuisibilitas, & proportio in diuisione inter motum, tempus, mobile, & spatium, & sicut in tempore non est assignabilis prima pars, & primum instans, sic in motu, qui diuisibilis est iuxtà temporis diuisibilitatem Tùm quia omne, quod mutatum est, peruenit ad illud, in quo mutatum est in tempore, ergo per motum, qui fiebat in illo tempore, ergo ante illud mutatum esse erat moueri, sic de alijs.

CAPVT VI.

A textu 60. vsque ad 67.

68 DEclarat Arist. in præsenti quod motui, tempori, mobili, & spatio, sicut proportionaliter diuisibilitas cōuenit, ita finitas, & infinitas, & hoc per plures propositiones, quarum Prima est. Mobile finitum nequit pertransire magnitudinem finitam tempore infinito, nisi motus sæpius super eandem fieret magnitudinem, vt in circulari, de quo nō est sermo in præsenti, quia loquimur de vnico transitu, istud verò spatium non semel, sed

sed infinities pertrãsiretur; probatur propositio, quia parti motus, siuè regularis, siuè irregularis, correspondet pars temporis & alteri parti altera pars, sed istæ partes sæpius replicatæ faciunt totum motum, & hunc finitum, ergo partes illæ temporis finitum tempus componunt. 2. Propositio. Impossibile est, aliquid tempore finito moueri per spatium infinitũ; quæ probatur, sicut præcedens, quia parti temporis correspondet pars motus, & spatij pertransiti. 3. Propositio. Impossibile est, mobile infinitum pertransire finitum spatium tempore finito; ratio est, quia si infinitum pertransiret finitum, ergo finitum tempore finito pertransiret infinitum, & si non motu locali, saltim mẽsurando, nam spatium mensuraret mobile infinitum, quod non est possibile per secundam propositionem. 4. Propositio. Impossibile est, mobile infinitũ tempore finito transire spatium infinitum; ratio est eadem, quia tempus finitum mensuraret infinitum, & pars mobilis infiniti, quæ finita est, totum spatium infinitum pertrãsiret. 5. Propositio. Mobile infinitum nequit spatium finitum tempore infinito pertrãsire, patet ex dictis. Concludendum est ergo, eodem modo, & proportione finitatem, & infinitatem motui, mobili, spatio, & tempori conuenire, quia vnum infert aliud.

CAPVT VII.

A textu 67. vsque ad 75.

69 Q*Væ hucusquè docuit de motu, eadem nunc affirmat de quiete, non quidem, vt est negatio motus, sed vt priuatio, videlicet, quòd diuisibilis sit in infinitum, sicut motus, non positiuè, sed negatiuè, quia est non ens, & quòd sicut in motu non datur primum mutatum, ità in quiete nec primum quietum esse; ratio huius est, quia quies priuatiua non est in instanti, sed in tempore, vt sæpè dictũ est, ergo eodem modo se habebit, sicut tẽpus. Deindè asserit Arist. impossibile esse mobile per se primò in aliquo toto tempore moueri, & secundùm aliquam partem illius temporis esse sub determinato loco, vel determinato gradu formæ, secũdùm quam mouetur, quia simul mouere tur, & quiesceret; moueretur, quia supponitur per se primò moueri in toto tempore, hoc est, in qualibet parte illius temporis; quiesceret, quia per tempus eodem modo se haberet, ac prius, ergo in qualibet parte illius temporis non erit in determinato loco, aut gradu formæ, quãuis in quolibet instanti, cui mutatum esse correspondet, habeat determinatum gradum, non tamen quiescere dicitur, cũ sit instans, non tempus, in quo est quies.*

CAPVT VIII.

A textu 75. vsque ad 86.

7. S*Oluit modò Philosophus rationes antiquorum, præsertim Zenonis contrà existentiam motus. Prima est. Quando mobile est in loco sibi æquali, vel mouetur, vel quiescit, sed in quolibet nunc est in loco sibi æquali, ergo vel quiescit, & sic in toto tempore quiesceret, vel in quolibet instanti mouebitur. Respondet Arist. rationem hanc supponere, tempus ex indiuisibilibus constare, quod est falsum, quare in singulis instantibus non mouetur, neque quiescit, sed in partibus temporis mouetur, in quibus sẽper est in priori, & priori parte spatij, nõ in loco adæquato.*

Secunda ratio. In quolibet spatio sũt infinitæ partes, quarum prior debet prius pertransiri, sed nequit infinitum pertransiri, ergo &c. Respondet ex iam dictis, magnitudinem, motum, & tempus eodẽ modo se habere in infinitate, & finitate, quæ infinitas non est secundùm partes æquales, & in actu, sed in potentia, & secundùm proportionales, quo modo infinitum pertransiri potest.

Tertia ratio. Sequeretur, velocissimũ in motu nunquam attingere tardissimũ, probatur: ponatur velocissimum in principio spatij, & tardissimum in medio, & simul incipiant moueri, quandò primum peruenit ad medium, secundum aliquid spatij transiuit, quia mouebatur, ergo tã

non

non attinget: similiter quandò primum peruenit ad istud punctum secundi, secũdum aliquid aliud pertransiuit, & sic in infinitum. Respondet, esse ferè eandem rationem cum præcedenti, ideò dicitur, motum non fieri per spatium secundùm partes proportionales, sed secũdùm æquales, quare nõ debet fieri illa partitio secũdùm medietates medietatum, sed secundùm æquales, quæ cùm sint finitæ, possunt citius in æquali tempore pertransiri à velociori.

71 *Quarta ratio. Sequeretur, maius tempus esse æquale minori, probatur: sint tres magnitudines quadripalmares, quarum media sit ferrea, & immobilis, alia verò lignea, superponatur ferreæ, ità vt extremum ligneæ tangat medium ferreæ, altera lapidea, & ferreæ supponatur, ità vt extremum, & finis ferreæ sit cũ principio lapideæ; immota manente ferrea, incipiat lapidea moueri sub ferrea, ità vt in fine semihoræ sit simul cum medio ferreæ, & extremum lapideæ correspondeat extremo ligneæ, tunc ambæ moueãtur æque velociter, vna contrà aliam, in fine alterius semihoræ ambæ cum ferrea æquarentur, & inter se; ex quo sequitur illud absurdum; illa enim tempora sunt æqualia, in quibus mobilia æquè velocia æquale spatium percurrunt, sed lapidea tempore vnius horæ pertransijt totã ferream, lignea verò per semihoram pertransijt lapideam, quæ est ferreæ æqualis, & eadem velocitate, ergo hora, & semihora essent æqualia. Respondet negãdo sequelam, ad probationem ait, committi fallaciam, quia lapidea comparatur ferreæ, quæ est fixum spatium, lignea verò comparatur lapideæ, non fixæ, sed motæ in contrariam partem, quo modo motus quasi duplicatur in velocitate, & ideò in minori tempore potest pertransiri; non enim æqualia in velocitate possunt dici ista mobilia.*

72 *Quinta ratio. Vel mobile mouetur, quando est sub termino à quo, vel quando est sub termino ad quem, vel quando est sub neutro; non primum, neque secũdum, quia tunc non mouetur, sed quiescit, neque tertium, quia terminus à quo, & ad quem contradicunt, ergo non potest dari aliquod, cui alterum illorum non conueniat. Respondet, in motu successiuo mobile moueri, quandò est partim sub vno termino, partim sub altero, quomodo vnum illorum semper conuenit, vel scilicet esse album ex parte, secundũ quam falsum erit dicere, non esse album, vel non esse ex toto album, cuius contradictorium, scilicet esse ex toto album, erit falsum.*

Sexta ratio. Est contra circularem motum, nam tale corpus mouebitur, vt supponitur, quiescet etiam, quia semper esset in eodem loco, & secundùm totum, & secundùm partes, quia nec ipsum, nec aliqua eius pars egreditur extrà locum, ergo &c. Respondet, partes mutare locum situaliter, & totum secundùm omnes partes variare dispositionem eiusdem loci, quod sufficit, vt quiescere non dicatur.

CAPVT IX.

A textu 86. vsque ad finem.

73 *DVo facit Arist. Primò ostendit, indiuisibile non posse moueri per se, vt dicebat Democritus, quia nequit esse partim sub termino à quo, partim sub termino ad quem, sed totum sub altero illorum erit, ergo nequit successiuè moueri; Tùm quia omne per se mobile prius pertransit æquale, vel minus spatium se ipso, quàm maius se, sed indiuisibile nequit esse in maiori, vel minori spatio, quia non habet maius, vel minus, ergo semper esset in æquali, & sic describeret lineam ex indiuisibilibus constantem; Tùm quia si mobile aliquod in tempore pertransit spatium sibi æquale, in minori tempore pertransiet spatium correspondens alicui parti eius, sed indiuisibile non habet partes, ergo non posset moueri, quia non dabitur tempus minus indiuisibili; vel quòd in instanti mouebitur, quia tempus, spatium, & mobile debent se commensurari. Secundò probat, nullũ motum infinitum esse, quia quilibet contradictorijs, vel contrarijs terminis finitur,*

tur, & terminatur, infinitum autem nequit terminari. Si dicas, ſaltim motus violentos ab extrinſeco prouenientes, & circulares poſſe eſſe infinitos. Reſpondet Ariſt. ſi loquamur de motu infinito ſecundùm formam, & terminum acquiſitum, falſum eſt, quia repugnat fieri, quod repugnat eſſe factum, quia terminus eſt finis actionis, ſed ſi mobile moueretur ad infinitam formam, ſeù ſpatium, nunquã eſſet mutatum, ſed ſemper mouebitur, ergo repugnat quoque fieri etiam ab extrinſeco talis motus. At motus circularis dicitur ſolùm infinitus ſecundùm durationem, non ſecundum formam, & talis nõ repugnat vt videbitur in octauo libro.

LIBER SEPTIMVS PHYSICORVM,

In quo de motu in ordine ad mouentia præcipue diſputatur.

CAPVT I.

A textu 1. vſque ad 10.

74 T poſſit Ariſt. probare, in mouentibus non dari proceſſum in infinitum, ſed ad vnum primum motorem deueniendum aſſumit prius hanc propoſitionem. Omne, quod mouetur, ab alio mouetur, quam probat in motis naturaliter, nam in motis violenter eſt clarum, ſemper motorem extrinſecum eſſe. Omne, quod mouetur à ſe ipſo primò, non quieſcit ad quietem alterius, quia dependeret ab illo, & nõ à ſe primò, ſed ab alio moueretur, ſed omne mobile diuiditur in plures partes, quarum vna quieſcente, vel totum mouetur, vel quieſcit; ſi ſecũdum, ergo dependet in motu, & ſic à ſe primò non mouetur; ſi primum, ergo neq; primò mouebitur, quia id taliter moueri dicitur, quod ſecundùm quamlibet ſui partem mouetur, quam rationem fusè explicat Scot. in 2. diſt. 2. q. 10. H. & nos in quæſtionibus. Cùm igitur (inquit Ariſt.) omne, quod mouetur ab alio moueatur, & in mouentibus non ſit dari proceſſus in infinitum, dabitur vnus primus motor ab alio non motus. Quòd non detur proceſſus, probat: ſi hoc eſſet, ergo quia cùm mouens mouet, mobile mouetur, & è cõtrà, exiſtentibus infinitis mouentibus, & motis, eſſent infiniti motus, quorum quilibet eſſet finitus, cùm inter determinatos terminos verſaretur, ex quibus vnus numero, vel ſpecie infinitus motus reſultaret, factus in tempore finito, quia motus lapidis deorſum, verbi gratia, fit tempore finito, & in iſto tempore infiniti motus ſimul ſunt, quod eſt abſurdum. Si dicas, nõ fieri ex illis motibus vnum totalem, ſed infinitos in numero eſſe, & conſequenter non implicare, ſimul tempore finito fieri. Contrà, quia non repugnat, mobile, & mouens continuari, vt patet in animali, ergo ſuppoſito, quòd continua ſint, iã vnus numero motus infinitus reſultaret.

CAPVT II.

A textu 10. vſque ad 21.

75 PRobat Ariſt. mouens & mobile ſimul eſſe debere, ſeù contigua, quod facit inductiuè, nam in motu locali, ſi mobile ab intrinſeco mouetur, iam ſunt ſimul, ſi ab extrinſeco, hoc quatruplicite, nam vel ſit pulſione, vel tr[illegible]

ne, vel erectione, vel vertigine, vt in motu circulari, & hæc ad duo prima reducuntur, in quibus mouens est simul cum mobili, in tractione, saltim in fine motus, vt cum magnes attrahit ferrum; trahere enim est ad se congregare, in pulsione, saltim in principio motus, vt in proiectis; pellere enim est à se separare, in motu augmentationis euidens est, quia fit per appositionem nutrimenti; in motu alterationis, probatur, alteratio propriè dicta fit secundùm qualitates sensibiles, sed in istis semper mouens, & motum sunt simul, vt patet in calefactione, quia calefaciens semper tangit passum, & obiectum immutat sensus, vel per se immediatè, vel per species sensibiles, ergo &c. Maior fusè probatur à text. 14. inductiuè, & quòd ad naturalem potentiam, vel impotentiam non sit per se alteratio, patet, quia consequuntur corpus in sui generatione; quòd non detur ad quartam speciem, scilicet formam, & figuram, probat, quia insurgunt ad acquisitionem alterius, videlicet per condensationem, vel rarefactionem, aut motum localem: Tũ quia subiectum, & forma per alterationẽ acquisita in recto de se inuicem prædicantur, vt lignum est calidum, & calidum est lignum, non sic in artefactis, vbi propriè est figura; non enim dicimus, statua est æs; Tùm quia subiectum suscipiẽs figuram, perficitur, & fit, ergo non alteratur; nec ad qualitates primæ speciei, quales sunt habitus, & dispositio, qui, vel ad corpus pertinent, vt sanitas, pulchritudo, robur &c. vel ad animam, vt sciẽtia; primi, qui virtutes, & vitia vocantur ab Arist. quatenus faciunt, vel ad benè, vel ad malè esse, non possunt terminare alterationem, quia sunt ad aliquid, in quo prædicamento non est motus. Quòd sint ad aliquid, probatur. quia dicunt quandam commensurationem, vt sanitas proportionem humorum; neque virtutes in anima, quæ vel pertinent ad potentias appetitiuas, vt sunt morales virtutes, & istæ non terminant alterationem, quia anima ipsis perficitur, neque vitia opposita, quia oppositorum eadem est ratio; Tùm quia semper præsupponũt alterationes præuias, nam acquiruntur per actus, per delectationes, aut tristitias, vel pertinent ad potentiam cognoscitiuã vt sunt scientiæ, & in istis neque est alteratio, quia sunt ad aliquid, perficiunt, & quia quæ acquiruntur per quietationem non terminant motum, scientiæ sũt huiusmodi, quia anima sedendo, & quiescendo fit prudens, ergo &c.

CAPVT III.

A textu 21. vsque ad finem.

76 D*Vo facit in hoc capite. Primò agit de comparatione motuum inter se, secundò, de comparatione mouẽtium, & mobilium in ordine ad motum. Quò ad primum est sciendum, quòd comparatio est vnius, vel duorum in aliquo tertio collatio secundùm magis, vel minus, æquale, vel inæquale, & dubitat, an omnis motus cuilibet motui sit comparabilis in velocitate, & tarditate: negatiuum probat, quia circularis; & rectus non sunt comparabiles, sicut nec vbi, motus illos terminantia; Tùm quia motus localis non est cum alteratione comparabilis: affirmatiuam probat, quia tam circularis, quàm rectus sunt veloces, vel tardi, & in eodem tempore possunt fieri, ergo sunt ad inuicem comparabiles. At tamen determinat quæstionem, assignando conditiones comparabilium. Prima, quòd illud tertium, in quo fit comparatio, vniuocè, non æquiuocè illis conueniat; vndè licèt acutum stylo, & voci conueniat, non tamen possunt comparari. Secũda, quod conueniat in aliquo susceptiuo primo, sic paries, & equus in albedine comparantur, quia conueniunt in superficie immediatè susceptiua albedinis, at vox, & mel non comparantur in dulcedine. Tertia, quòd fiat comparatio in specie specialissima, quia sub genere latent multæ æquiuocationes. Ex quibus infert, neque alterationem cum motu locali, neque circularem cum recto posse rectè comparari, quia non conueniunt specie, sed benè motus eiusdem speciei in velocitate, & tarditate, siuè sint locales*

siuè alterationes, siuè augmentationes, immò, & generationes, & corruptiones possunt ad inuicem comparari, si fiant in tempore æquali, vel inæquali.

77 Quò ad secundum supponit, in quolibet motu quatuor reperiri, mouens, mobile, tempus, & spatium, seù latitudo formæ acquirendæ; tunc dat regulas, quibus motus in particulari comparari possunt in ordine ad ista. Prima est, Si aliquod mouens mouet pondus per spatiũ aliquod in certo tempore, idem mouens, vel aliud eiusdem virtutis poterit mouere pondus dimidium in eodem tempore per spatium duplo maius. Secunda, Si aliqua virtus mouet aliquod pondus per spatium, & tempus determinatum, eadem, vel æqualis mouebit medietatem ponderis illius per idem spatium in medietate illius temporis; & ratio harum regularum est, quia motus velocitatur secundùm proportionem mouentis ad resistentiam mobilis. Tertia, Si aliqua virtus mouet pondus per spatium in certo tempore, eadem, vel æqualis mouebit idem pondus per medietatem spatij in medietate illius temporis. Quarta, Si aliqua virtus mouet pondus per aliquod spatium in tempore, media virtus mouebit medietatem ponderis per idem spatium in eodem tempore. Quinta, Si aliqua virtus mouet pondus per spatium in tempore, non oportet, illam virtutem mouere maius pondus in duplo per idem spatium in tempore duplo maiori, quia fortè non poterit vllo modo illud mouere, si excederet mobilis resistentia actiuitatem mouentis. Sexta, Si virtus aliqua mouet pondus per aliquod spatium in tempore, non est necesse, medietatem illius virtutis posse idem pondus in eodem tempore per medietatem spatij mouere propter eandem rationem. Septima, Si duæ virtutes separatæ moueant duo pondera in certo tempore, & per determinatum spatium, aggregatum ex illis virtutibus mouebit aggregatum ex illis ponderibus in eodem tempore, & spatio, quia eadem proportio adhuc seruatur. Quæ regulæ, quamuis de motu locali claritatis gratia dentur, possunt tamen omnibus alijs motibus applicari, præter vltimam, quæ in alteratione duorum agentium vniuocorum non videtur verificari, verbi gratia, si calidum, vt vnum producit calorem, vt vnum, & aliud calidum, vt vnum similiter; si ista duo applicentur eidem subiecto, non producent, nisi calorem, vt vnum, sed de hoc alibi, præcipuè in libris de Generatione.

LIBER OCTAVVS PHYSICORVM,

In quo de primo motore, & motus æternitate disseritur.

CAPVT I.

A textu 1. vsque ad 16.

78
ROPONIT quæst. de motu, an sẽper fuerit, & erit an verò aliquã do inceperit, & non erit, & loquitur de motu in communi; refert opiniones antiquorum. Prima fuit Democriti dicentis, motum semper fuisse, quia infinitos mundos posuit, quorum vnius generatio erat alterius corruptio. 2. fuit Anaxagoræ, ponentis vtique motum æternum à parte post, sed negabat à parte ante, eò quia res athomas per infinitum tempus quieuisse in chao dicebat, & postea à diuina mente segregatas, quam segregationem generatio-

ratio-

rationem appellabat, & semper fore asserebat. Tertia fuit Empedoclis, dicentis motum non semper fuisse, nec semper fore, sed aliquãdo incœpisse, aduenięte lite, aliquãdo desinere, adueniente amicitia.

Vt suam aperiat sententiam, supponit ex dictis in 3. Physs. motum præsupponere mouens, & mobile, eo quia est actus mobilis, & illa respiciat, vt causas, causæ autem præcedunt effectum. Deindè ponit conclusionem: Motus semper fuit, & semper erit.

Primam partem probat. Si motus incœpit, ergo vel mouens, & mobile præsupposita fuerunt ab æterno, vel in tempore; si secundum, ergo per alium motum cui mobile, & mouens præsupponebantur, & de istis quæritur, sicut prius; si primum, ergo per infinitum tempus quieuissent, & cum potuerint moueri, ideò quieuerunt propter aliquod impediens, quod necessariò debuisset auferri, vt primus motus inciperet, sed non potuisset auferri nisi per motum, ergo ante illum motum dabitur alius prior, & sic in infinitum, ergo motus fuit ab æterno.

79. Dices agentia naturalia non agere propter aliquod impedimentum, at libera possunt cessare ab operatione, etiam si impedita non essent; sunt enim causa cõtrariorum, sic fuisset mouens ab æterno. Contrà (inquit Arist.) etiam in agentibus naturalibus idem, saltim per accidens, potest esse causa contrariorum propter diuersitatẽ dispositionũ, ità etiam in agentibus liberis, si modò mouent, antea non mouebant; hoc erit propter aliquam variationem dispositionum, vel extrinsecè, vel intrinsecè, ergo præcessisset motus. Secundò; Tempus fuit æternũ, ergo & motus, qui non est sine tempore, nec è contrà; antecedens probatur auctoritate Philosophorum, ponentium tẽpus ingenitum; Tùm quia, si prius non erat, posteà fuit factum, ergo erat antequam factum fuisset, quia prius, & posterius sunt differentię temporis; Tùm quia nequit tempus intelligi sinè nunc, quod semper finis est præteriti, & initium futuri, ergo ante quodlibet nunc, est assignare tempus. Secunda pars probatur ab ipso; si detur vltimus motus, per ipsum nõ est necesse, quòd mouens, & mobile corrumpàtur, maximè si est motus localis, quia mouens corrumperet se ipsum, per motum scilicet à se ipso causatum, immo foret annihilatio si subiectum motus nõ remaneat, vel ergo posteà remanent in perpetuum, vel corrumpũtur; si secundũ, ergò post vltimum motum daretur alius, de quo idem quæritur; si primum, ergò cùm aptitudinem habeant ad causandũ motum, alium efficient, vel actio ipsius retardabitur per alium motum, & sic alius motus post vltimum. Ex quibus ostendit, quòd vanæ fuerint Anaxagoræ, & Empedoclis opiniones, nam sine ratione aliqua asserebant, motum ab æterno non fuisse.

CAPVT II.

A textu 16. vsque ad 21.

80 SOluit Arist. rationes, quibus æternitatem motus antiqui impugnabant. Prima est talis: Omnis motus est inter terminos, ergo est æternus, & infinitus, cui terminari repugnat. Secunda in qualibet re videmus, motum modò incipere, modò desinere, ergo idem de vniuerso dici debet. Tertia, Quod euenit in paruo mundo, scilicet homine, adest quoque in magno, sed in paruo adest principium motus, ità vt aliquando quiescat, aliquando denuò moueatur, ergo &c. Respondet ad primam, negando antecedens, quia circularis motus non est inter oppositos terminos, vt infra, de alijs concedit, qui nec sunt æterni. Ad 2. Respondet, in non viuentibus posse de nouo esse motum quia de nouo potest adesse mouens, at in vniuerso semper fuit mouens, & mobile, ideò semper motus. Ad 3. Licet in animalibus adsit principium internum motus localis, attamen istum motum præcesserunt alij motus in potentijs ab obiecto externo quo excitatur posteà animal ad quærendum sibi conueniens, quare non est simpliciter primus motus à potentia motiua locali proueniens, sed dependens ab extrinseco motore, qui potest aliquan

do non adesse, at in vniuerso semper adest motor primus, & independens, ideo semper mouet.

CAPVT III.

A textu 21. vsque ad 27.

81 VT vnitatem primi motoris possit indagare Arist. præmittit in præsenti aliquas diuisiones; Rerum enim, quæ sunt, vel omnes quiescunt, vt dicebat Zeno, negās omnem motum, & hoc est falsum, quia contrà sensum, quia contrà scientiam, quæ per discursum habetur, qui est quidā motus, & quia contrà Philosophiam, supponentem, dari motum, cū supponat esse naturam, quæ principium est motus; Vel omnes semper mouentur, vt dicebat Heraclitus, & hoc non, quia contra experientiam, non enim viuens semper augetur, videlicet quando alimētum disponitur, sicut guttæ cadentes non semper excauant lapidem, & dum homo est infirmus, non semper sanabitur, & naturalia in suis proprijs locis quiescunt. Ex istis sequitur, quòd rerum omnium aliquæ quiescant, & aliquæ moueantur; quod tripliciter quoque potest euenire, vel quòd aliqua moueantur semper, & aliqua semper quiescant, quod est falsum quia in eisdem successiuè videmus motū, & quietem; vel quòd omnes habeant motum, & quietem, ità vt aliquando moueantur, & aliquando quiescant omnes, & hoc etiam est falsum, quia aliquas videmus semper moueri, aliqua semper quiescere; quapropter concludit, rerum omnium alias semper moueri, alias sēper quiescere, alias aliquando moueri, & aliquando quiescere; quam propositionem in sequentibus capitibus probat, & declarat.

CAPVT IV.

A textu 2. vsque ad 34.]

82 INtentum Arist. in hoc capite est demonstrare propositionem illam vniuersalem, quam in principio 7. Phys. adduxerat, videlicet, omne, quod mouetur, ab alio moueri; quam vt probet, præmittit quasdam diuisiones sæpius declaratas, scilicet. Eorum, quæ mouent, & quæ mouentur, quædam per se mouent, vel mouentur, quædam per accidens; quæ per se, adhuc dupliciter, quædam à principio intrinseco, quædam ab extrinseco, & quædam naturaliter, quædam verò violenter. Hoc præmisso demonstrat, propositionem assignatam esse veram in violenter motis, in quibus mouens, & mobile distinguuntur, vt patet, esse quoque veram in animalibus, quæ à se ipsis mouētur per principium internum, quæ est pars corporis, in qua virtus residet motiua, quæ est distincta à reliquis corporis partibus motis, & se habet, sicut nauta ad nauim. Solùm remanet explicare, quomodò inanimata, seu grauia, & leuia moueantur, an a se ipsis, an verò ab aliquo principio extrinseco; & istos contextus siggillatim explicabimus, quia solent à Thomistis adduci contra nos cùm Scoto tenentes, grauia, & leuia à se ipsis moueri, vt clarius etiam pateat mens Arist.

83 In textu igitur 28. proponit quæstionem, a quo grauia, & leuia moueantur in motu naturali, an à se ipsis, an verò ab alio extrinseco; & quòd ab alio moueantur probat tribus rationibus in tex. 29. & quarta in 30. Tùm quia mouere se est proprium vitam habentium; Tùm quia sistere possent se in medio; Tū quia non mouentur ad diuersas partes, sed ad vnum determinatum locum; Tum quia omne, quod se mouet, debet distingui in partem per se mouentem, & in partem per se motam, quæ distinctio non adest in grauibus, & leuibus, cum sint cōtinua, idest eiusdem dispositionis, sed necesse est, inquit, quòd mouens sit diuisum à mobili sicut videmus in non viuentibus, cùm ab animatis mouentur. Subiungit posteà in tex. 31. Sed accidit, & hæc ab aliquo semper moueri, fiet autem manifestum diuidentibus causas: quibus verbis dat clarè intelligere, in tex. 29. & 30 non determinasse quæstionem, sed solùm dubia proposuisse pro contraria parte, immo quòd ipse aliter sentiat, aliter non accideret, grauia semper ab aliquo moueri;

ui; *quod patet etiam ex tex. 32. vbi ait.* Quoniam autem quod potentia est, multipliciter dicitur, hæc causa est, *vt* non sit manifestum, a quo hæc moueantur; *quod tamen esset falsum, si iam supra determinasset, grauia non a se ipsis, sed ab alio moueri, malè ergò Thomistæ intentionē Arist. colligunt ex tex. 29. & 30. Vt autem decidat quæstionem, adnotat in tex. 31. quod sicut mobilia, & secundum naturam, & præter naturam moueri possunt, ità mouentia possunt mouere secundùm naturam & præter naturam; tunc grauia præter naturam mouentur, quandò mouentur ab alio, tunc secundùm naturam, quandò in potentia existunt ad suos actus; distinguit deindè in tex. 32. de potentia, alia enim est essentialis, & ad actum primum, sicut lignum est in potentia ad esse ignem, & habere actum primum comburendi, alia est ad actum secundum, vt cum actu est ignis, potest comburere, & comburet, si non est impeditus, & combustibile habeat approximatum: Similiter (inquit Arist.) se habet circà graue, & leue; lèue enim fit ex graui, vt ex aqua aer, quo modo est in potentia ad actum primum, sed cùm est leue, idest cùm aqua fit aer, operabitur cōfestim, nisi quid prohibeat, & explicans istam operationem ait;* actus autem ipsius leuis est alicubi esse, & sursum, *& infrà;* cùm enim est aqua, potentia quodāmodò est leue, contingit enim, impeditū, & non sursum esse, sed si auferatur impediens, agit, & semper super ius fit.

84 *Ex quibus patet, Arist. asserere, grauia, & leuia, si extrà proprium locū sunt, & non impedita, statim mouere se ipsa; quam doctrinam etiam adducit in 4. de Cœlo tex. 24. & 25. Sequitur posteà remouens probibens per accidēs grauia, vel leuia mouere, & concludit in eodem tex.* Quòd igitur nihil horum ipsum mouet se ipsum, manifestum est, sed motus habet principium non mouendi, neque faciendi, sed patiendi, *quod etiam replicat in text. 33. vbi explicat, a generante moueri, vel à remouēte probibens; hoc autem debet intelligi de principio, vt naturali, a quo motus naturalis denominatur, quale est passiuum, nam actiuum non est ita per se natura, sicut passiuum, & hoc colligitur ex ipso Philosopho, nam in text. 32. proponit istam dubitationē, cur grauia, & leuia in propria loca ferātur naturaliter, ergo quando respondet, quia habent principium patiendi, loquitur de principio, a quo sumitur per se naturalitas; attamen in text. 33. epilogat omnia iam dicta, videlicet, omne motū ab alio moueri, quia si est violentum, à principio extrinseco, si est animatum, à se ipso, in quo tamen principium mouēs est diuersum à parte mota, si est graue, aut leue, vel a generante vel à remouente probibens, non quòd grauia, & leuia non babeant tale principium actiuū, sed quia non sunt primò mouentia, quia necesse est, vt à generante reducantur ad actum primum, & sic præsupponunt aliū motum, & requirunt, quando sunt in actu primo, motum remouentis probibēs quod licèt sit mouens per accidens, sufficit tamen ad ostendendum, grauia nō per se primò moueri a se ipsis, cū aliū motū p̄supponant. Hęc expositio habetur a Scoto in 2. d. 2. q. 10. Tandem Arist. in fine ait, quòd mouentium quoddam mouet per se ipsum, aliud verò per alterum, vt bomo baculo mouet lapidem, & istorū, aliqua vno tantùm instrumento, aliqua pluribus, vt bomo mouet lapidem manu, & baculo, quorum primum magis mouet, quàm secundum, quia primum mouet secundum, non è contra, & quia secundum dependet a primo in mouerē, nō è contra, & sic manet probata illa propositio omne, quod mouēt, ab alio mouetur.*

CAPVT V.

A textu 34. vsque ad 40.

5 E*x dictis intendit Philosophus boc probare, quòd in mouentibus deueniri tandem debet ad aliquod primum mouens, quod nec per se, nec per accidēs ab alio moueatur, sed si mobile esset, a se ipso moueretur; boc autē dupliciter probat. Primò, Omne, quod mouetur, ab* alio

alio mouetur, ergò deueniendum est ad aliquod mouens, quod ab alio non moueatur, aliter daretur in mouentibus processus in infinitum. Secundò, Vel ab alio moueretur per se, vel per accidens; non secundum, quia quod accidentaliter alicui conuenit, potest non esse, & sic posset non moueri, & consequenter, si vt moueat; deberet moueri, posset quoquè non mouere, & sic totaliter motum cessare, quod implicat; neque primum, quia vel mouetur secundùm eandem speciem motus, qua aliud mouet, vel diuersa; nō primum, quia sequeretur, quòd sanaret, & sanaretur, esset docens, & doceretur, ædificaret, & ædificaretur; non secundum, quia cùm species motus sint finitæ, deueniendum erit ad aliquod mouens primū, quod vel non moueatur, vel quod moueatur eadē specie motus, qua vltimum mouetur, & sic daretur reflexio ad primam speciem motus, vnde idem doceret, & doceretur; nam certum est, vltimum mobile à primo mouente tali motu moueri; quod enim est causa causæ, est etiam causati causa, ergò si primum mouens tandem moueretur eodē motu, iam ferret, & ferretur, sanaret, & sanaretur, &c. Tum quia datur, vltimum mobile, quod aliud actu non moueat, vt patet in baculo moto à manu, datur mouens, quod etiam mouetur, vt est manus ab homine mota, ergò dari debet mouens, quod ab alio nullo modo moueatur, sed si mobile esset, potiꝰ dici debet à se ipso, quā ab alio moueri.

CAPVT VI.

A textu 40. vsque ad 54.

86 OStendit in hoc capite omnimodā immobilitatē, ꝑpetuitatē, & vnitatē primi motoris, & Primò, quia iam ꝓbauerat, primum mouens immobile esse ab alio, tàm per se, quàm per accidens, vndè poterat dici se ipsum mouere, ostendit, neque à se ipso moueri, supponens principium illud demonstratum in 6. Phys. quòd omne mobile continuum, & diuisibile sit; tunc sic arguit. Omne se ipsum mouens, diuiditur in partem per se mouentem, & in partem per se motam; quod probat, quia in mouente se, vel totū mouet totum, & hoc non, quia idem moueret, & moueretur, ferret, & ferretur, esset in actu, quatenus mouens est, & simul in potentia, quatenus est mobile, & hoc respectu eiusdem formæ; vel vtraq; pars mouent se inuicem, & hoc non, quia nullum esset primum mouens, quia quælibet ab altera moueretur; Tùm quia altera pars mouens, per accidens ab alia moueretur, vndè posset non moueri, & consequenter cessare à motu, quod est falsum. Vel tandem, quòd quælibet pars moueret se ipsam, & neque hoc, quia tunc totum non mouebit primo se ipsum, sed partes illæ, quæ adhuc diuidi deberent in partes alias per se mouentes, & per se motas, & sic processus in infinitum in partibus mouentibus; quod enim primò se mouet, diuiditur in partem per se mouentem, & in partem per se motam; si ergò primum se ipsum mouet, habebit partē aliquam prorsus immobilē per se. Quòd verò sit etiam per accidens immobilis, probatur ab ipso a tex. 50. postquam perpetuitatem, & vnitatem probauit.

87 Secundò igitur a tex. 45. ostendit, primum mouens perpetuum esse; Res naturales modò sunt, modò non sunt, quia generationi, & corruptioni sunt obnoxiæ, ergò causam aliquā habebunt istius variationis, quæ ingenerabilis sit, & incorruptibilis, quia si corruptibilis esset, non posset esse causa generationum subsequentium ipsius corruptionem, & cùm generationes perpetuæ sint, causa quoq; ipsarum, qui primus erit motor, perpetua erit. Quòd tandem sit vnus motor, probat, quia rationabilius est finita ponere principia, quàm infinita, & vnum, quàm plura, si nulla adsit necessitas, cū natura nihil frustra admittat; Tum quia vnus est motus perpetuus, ergò vnus primus motor; antecedens probatur, quia si motus fuit semper, ergo fuit continuus, & non interruptus, ergo vnus, quia vnū, & continuum conuertuntur in proposito; consequentia probatur, quia vnico motui vnicus motor sufficit, & à pluribꝰ motoribꝰ adequatis, nō vnꝰ, sed plures motus

tis prouenerunt. Ex quibus omnibus duo deducit; Primum, quòd primum mouẽs etiam immobile per accidens sit, quia id per accidens mouetur, quod ad motum illius mouetur, quod mouet, vt anima in corpore, sed primus motor nequit sic moueri, ergo &c. minor probatur. Quod taliter mouetur, non potest perpetuò mouere, vt videmus in animalibus, vbi anima quia à se ipsa per accidens mouetur, non perpetuò mouet, sed motor debet perpetuò mouere, ergo &c.

88 Dices; Orbes inferiores per accidens à primo mobili motu raptus, & perpetuo mouentur, ergo motui per accidẽs non repugnat perpetuitas, & sic poterit primus motor perpetuò mouere, sed per accidens moueri. Respondet Arist. orbes cęlestes moueri per accidens ab alio, non a se ipsis, qui modus solis corruptibilibus conuenit, & quia primus motor nullo modo potest per accidens ab alio moueri, aliter non esset primus, si moueretur à se per accidens, non posset perpetuò mouere, cùm solis corruptibilibus conueniat hoc modo moueri. Secundum, quod deducit, est, quod sicut datur vnum primum mouens perpetuum, quòd debeat dari vnum primum mobile, perpetuum, quia si immediatè primus motor ageret in hęc inferiora, cùm sit omninò inuariabile, eadem semper causaret, quare propter diuersitatem rerum, dari debet vnũ primum mobile, quod suo motu variet aspectus, & influentias in hæc inferiora. Concluditur ergo ratio illius propositionis in principio appositę, videlicet, quòd aliqua semper mouentur, aliqua semper quiescunt, aliqua verò modò mouentur, modò quiescũt; quia enim in mouentibus non est processus in infinitum, ideò aliqua scilicet primus motor semper quiescit. quia aliqua motorem immobilem, & vniformem perpetuò habent, semper mouentur, vt Cæli, alia verò, quia non habent motorem semper mouentem, ideò aliquãdo mouentur, aliquando quiescũt.

CAPVT VII.

A textu 54. vsque ad 64.

89 DIxerat in præcedenti, primum mouens perpetuò primum mobile mouere, intendit modò declarare, quisnam sit iste motus, quo primum mobile à primo motore moueatur, & primò ostendit, nullum motum, præter localem, primum, & perpetuum esse posse; quòd primus non sit, probat, quia, cùm tres sint species motus, augmentatio scilicet, alteratio, & motus localis, augmentatio pręsupponit alterationem alimenti, hæc verò motum localem, seù alterantis approximationem; Tùm quia motus localis est prior natura, tempore, & dignitate cæteris; natura quidem, quia ipse potest esse sine alijs, non è contra, estquè causa aliorum, tempore, quia est æternus, vt dicemus, non sic alij; immo pręcedit generationes ipsas, quia debet dari causa vniuersalis, quę suo accessu, & recessu varietatem generationum, & corruptionũ sit causa; neque quod localiter mouetur, necessario erit generabile, vt patet in Cęlis, dignitate tandem, quia in generatione animalium vltimo loco ipsis conuenit localis motus, quę autem sunt posteriora generatione, sunt perfectione priora; Tũ quia nobilioribus naturis conuenit, minusquè mobile variatum reddit. Quod solus perpetuus, & continuus sit, ostendit, quia omnis alius motus, siuè mutatio sit inter terminos oppositos, ergo nullus perpetuus, & continuus esse poterit, sed semper quies intermedia erit; consequentia probatur, quia idem simul moueretur motibus contrarijs; Tùm quia absurdum est, generatum statim corrumpi; neque implicat, idem duobus opponi, diuersimodè tamen, vt æquale excedenti, & excesso, sic motus priuatiuè quieti opponitur, motui verò contrariè.

CA

CAPVT VIII.

A textu 64. vsque ad 78.

90 DEterminauit, inter motus solùm lationem perpetuam esse posse, at quia motus localis est duplex, rectus, qui super lineam rectam fit, & circularis, qui super lineam circularem, & hoc dupliciter, vel fit per reflexionem, retro cedendo per eandem viam, quod moueri in circulum dicitur ab Arist. vel absque reflexione, sed super eundem circulum, sępius ipsum transeundo, & tandē mixtus ex vtroque; hinc ostendit, quinam ex istis motibus possit perpetuari; & primò ait, nullum motum rectum posse esse perpetuum, quia non potest fieri super lineam infinitam, quę non datur, super lineam autem finitam nequit fieri perpetuus motus, nisi per reflexionē, sed mobile in puncto reflexionis necessariò debet quiescere, ergo non possunt motus rectus, & reflexus vnum motum continuare; minor probatur multipliciter; Tū quia ad continuationem motus requiritur continuatio terminorum ex dictis in 5. & 6. Physic. sed termini horum motuū sunt contrarij, videlicet sursum, & deorsum, antè, & retrò, & contraria nequeūt continuari, ergo &c. minor patet, quia si duo mobilia super eandem lineā, vnū ab A. in B. alterum a B. in A. mouerentur, mutuò se impedirent; Tùm quia in puncto reflexionis dari quietem patet sensui in motu progressiuo animalium, & pulsus; Tùm quia in qualibet linea datur principium, medium, & finis, medium verò est ratione diuersum, nā participat de vtroque, quod potest esse, vel in actu, vt cum punctum medium in linea actu ipsam terminat, vel in potentia, vt cum est continuatiuum linęę; si ergo mobile, cum est in medio, prosequitur motum, non terminat actu motum, sed continuat ipsum; quare per instans erit in puncto, in quo propriè non quiescit, nec mouetur; at si reflectitur, quia actu terminat motum, erit actu in illo puncto, & quia principiat motum reflexum, abest ab illo puncto, sed impossibile est, in eodē nunc adesse, & abesse ab eodem puncto, ergo in alio, & alio instanti, inter quę tēpus medium datur, ergo quiescit in puncto reflexionis. Hinc stante ista doctrina, inquit Arist. si super eandem lineam duo mobilia, qualia in magnitudine, & velocitate mouerentur, vnum autem prosequeretur motum, sed alterum in medio reflecteretur, non ęquali tempore absoluere motus illos, quia primum non quieuit in medio, sicut secundum.

91 Ex ista doctrina occasionem sumit Arist. soluendi rationem Zenonis negātis motum, in 6. Physic. adductam, videlicet, cùm continuum omne sit quid in infinitum diuisibile, oporteret in motu prius primam medietatem pertransire, & prius medietatem istius medietatis, quod non erit possibile, quia infinitum nequit pertransiri; respondit ibi Arist. infinitam magnitudinem posse pertrāsiri quia eadem infinitudo correspondet ex parte motus, & tēporis; sed modò, inquit ipse, non adęquatè responsionem istam soluere rationem, si quis de tempore, & non de magnitudine interrogaret, quomodo sit pertransibile, cum ex infinitis partibus constet; quapropter aliam dat solutionem, scilicet, quòd ibi non sunt termini actu infiniti, sed in potentia, & hoc modo partes etiam ibi erunt, quare sicut si quis diuideret continuum, quia actu terminat ipsum, & quasi numerat partes, nunquam deueniret ad vltimam diuisionem, sic in motu, si quis quodlibet nunc designaret in actu tanquam terminū partis motus, vel temporis, nunquam perueniret ad vltimam partem; immo neque motum continuum infinitum conficeret, quia in quolibet nūc deberet quiescere, eò quod actu terminaret partem illā; at nō sic consideratur continuum, quatenus pertransibile est, sed vt est quid infinitum in potentia, quo modo infinitum licet pertransire: qui enim continuè mouetur, secundùm accidens infinita transiit, hoc est prout non omnia determinatè transiuit, sed simul cum toto, & alijs partibus, accidit enim lineę quatenus ipsum est pertransibile, infinita dimidia esse

esse in ipsa; hoc modo enim non pertransitur.

92 Redit Arist. ad probandam quietem intermediam inter motus reflexos; Tùm quia simul esset mobile album, & non album, quia illud instās esset aliquid illorum motuum contrariorum, & recèderet, ac accederet simul ab eodem loco; Tùm quia quod mouetur continuè, in principio istius motus valet dicere, mobile moueri ad terminum ad quem vltimatū, ergo si motus rectus, & reflexus essent vnus continuus motus, in principio recti motus, mobile diceretur moueri ad terminum vltimum, qui est locus ille, à quo tunc mobile recedit, qui est terminus reflexi motus, & sic simul accederet, & recederet, fieret album, & non album; Tùm quia cum motu recto stat priuatio, seù quies opposita motui reflexo, quia si motu recto sursum vehitur, verè deorsū non mouetur, & è contrà, ergo vnum motum continuum non conficiunt, quia vnico motui vnica quies est opposita. Tandē, quia motus isti specie distinguuntur, ergo quauis quies intermedia non daretur, nō per hoc continui censentur, sed contigui tantum, quia specie differentia nequeūt continuari. Quæ rationes probant etiam de motu circulari reflexo, & de mixto, quia si illi nequeunt esse perpetui, nec iste ex illis compositus.

93 Deindè ostendit, solum motum circularem absque reflexione posse esse perpetuum, quia nullum sequitur inconueniens ex assignatis in alijs motibus, quod scilicet cōtrarijs motibus moueatur &c. Tùm quia est primus inter omnes locales motus, nam est prior mixto, quia hic est compositus, ille simplex; prior recto, quia hic est corruptibilis, ille perpetuus: Tùm quia est mensura cæterorum, est regularis; quæ non conueniunt alijs motibus. Tandem confirmat auctoritate veterum, ponentium, motum localem præcedere rerum generationes.

CAPVT IX.

A textu 78. vsque ad finem.

94 EXplicat Philosophus in hoc capite alias primi motoris proprietates, solùm in text. 82. & 83. incidenter loquitur de motu proiectorum; probat igitur, primum motorem infinitæ virtutis esse, & immaterialem, incorporeum, & indiuisibilem: Primum probat, cò quia impossibile est, mouens finitum infinito tempore mouere, primum mouens infinito tempore mouet, ergo non est finitū, minor fuit supra probata, maior probatur. Si aliquod mouens finitum infinito tempore mouet, ergo pars virtutis mouētis mouebit partem mobilis, non tempore infinito, quia in hoc totum mouet, sed in minori tempore, quod necessariò est finitum, & quia augendo virtutem motiuā, & mobile, proportionaliter quoque tempus crescit, sequitur, quòd tunc determinata, & finita proportio sit inter ista mouentia, & mobilia, finita quoque proportio erit inter tempora istorum motuum, ità vt perueniatur ad tempus, in quo totū mobile moueatur, quod necessariò finitū erit, quia finiti ad infinitum nulla est proportio. Probat etiam immaterialitatem ex hoc, quod nulla virtus infinita potest esse in magnitudine finita, neque virtus finita in magnitudine infinita: primum probat, quia sequeretur, virtutem finitā mouere in tempore æquali cum infinita, vel quod infinita in non tempore moueret, quæ omnia sunt falsa: prima pars sequelæ probatur, quia si infinita moueret in tempore determinato, verbi gratia, vnius horæ, detur finita virtus, quæ moueat idem mobile, vel æquale in duabus horis, iam per intensionem huius potentiæ minuitur tempus secundum proportionem, ità vt si intensio est dupla, tempus minuitur per dimidium, & sic per horam moueret, vt infinita: Ex quo probatur secunda pars, quia si ad intensionem potentiæ secundum proportionem minuitur tempus, ergo si potentia infinitè intēditur, tempus minuitur in infinitum, & sic

sic in non tempore, seu instanti mouebit: Tum quia sequeretur, virtutem finitam efficaciorem esse infinita, quia si hæc esset in magnitudine finita quia ad auctionem magnitudinis augetur efficacitas agendi, posset dari virtus finita in maiori magnitudine, & consequenter efficacior infinita virtute in minori magnitudine existente:

95 Secundum, quòd virtus finita non sit in magnitudine infinita, probat, quia hæc non datur ex 3. Phys. Tum quia infinita virtus deberet esse, quia augetur ad auctionem magnitudinis, vt diximus. Hinc à textu 84 epilogat quæ dicta sunt de primo motore: quòd sit vnus, ex vnitate primi motus, vnum numero motorē exigentis: quod sit immobilis, quia in mouentibus non datur processus in infinitū, nec à se moueri potest, quia hoc solum magnitudinibus conuenit, cū diuidi debeat mouens in partem per se mouentem, & in partem per se motam, primus motor omni magnitudine caret. Ex qua immobilitate deducitur, primum motorem sine lassitudine motum efficere, quia caret mole & semper vniformiter mouere, nūquam enim debilitatur eius virtus: quòd sit incorporeus, quia est infinitæ virtutis, quę nequit in magnitudine reperiri, vt dictum est: quòd sit infiniti vigoris, qui mouet tempore infinito, & tandem in text. 84. locum assignat primo motori, scilicet, quod in circumferentia Cęli reperiatur, vbi maximè motus viget, ex quo tex. elicitur, Arist. Dei immensitatem non cognouisse.

96 In tex. autem 82. & 83. dubitat, à quo proiecta moueantur, cum longe à proijciente absunt, & tamen mouens, & motum indistantia esse debent, quam quæstionem soluens, ait, non moueri per antiparistasim, vt dicebant antiqui, quatenus partes aeris scissæ à lapide proiecto, occurentes a tergo lapidis, vt vacuū implerent, pellebant lapidem sursum: ratio est, quia cessat aer moueri, cessat proijciens, & tamen lapis adhuc sursum mouetur, quare fit, quia proijciens mouet aerem contiguum, & hic aliam partem aeris, à qua lapis mouetur, & quia progressu temporis elanguescit hęc virtus motiua in aere, ità vt prorsus deficiat, ideò lapidis quoque motus cessabit, ex quo sequitur, nunquam motum proiectorum posse esse perpetuum, quia cum non proueniat ab vno motore, sed à multis, non erit continuus, & consequenter non perpetuus.

QVAE-

QVAESTIO PROOEMIALIS AD OCTO LIBROS PHYSICORVM.

Quodnam ſit obiectum horum librorum.

XTANT duę famoſiores ſententiæ de hac re, prima Græcorum, Latinorum altera; illi principia, & paſſiones, quæ ſunt omnibus corporibus phyſicis cõmunia, obiectum ſtatuerunt in his libris; ita Simplicius, Philoponus, & aliqui Gręci, quos ſequitur Auerroes 1. & 2. Phyſ. iſti verò corpus naturale ſimpliciter, & in genere ſumptum, ideſt pro conceptu communi corporis, vt abſtrahit à ſuis ſpeciebus; ità D. Thom. Albert. Aegidius, Scot quæſt. 3. Vniuerſ. in reſponſione ad 2. & cæteri Latini Recentiores, Piccol. cap. 30. Zab. cap. 7. Conimb. q. 5. art. 4. Amicus tract. 2. q. 3. & alij ferè omnes.

1 Dicendum eſt cum Latinis ferè omnibus, corpus naturale ſimpliciter, & in genere ſumptum eſſe obiectum adæquatum in octo libris Phyſ. Prob. & explicatur concluſio; duobus modis corpus naturale conſiderari poteſt; primo ſimpliciter, & in genere, & quaſi abſtractũ à ſuis partibus ſubiectiuis, inquantum dicit principia ipſius, vt ſic, & paſſiones ipſum formaliter conſequentes, quarum proinde notitiam producere poteſt per ſuam formalem rationem adęquatã, & ſm̃ quod ipſum, quales ſunt mobilitas, locabilitas, diuiſibilitas, &c. Deinde conſiderari poteſt, non ſolùm quòad hæc principia, & paſsiones, ſed etiam vt continet principia, & paſſiones ſuorum inferiorum, in primo ſenſu ſupponit ſimpliciter, ideſt pro ſolo conceptu communi corporis, in ſecundo ſenſu ſupponit abſolutè, ideſt pro corpore in tota ſua latitudine, pro conceptu ſcilicet communi corporis, & eius ſpeciebus; cùm igitur corpus naturale ſit obiectum adęquatum in tota Philoſophia naturali, oportet, vt in ipſa conſideretur, non ſolũ ſecundùm rationem ſpecificam, ſed etiam ſecundùm rationẽ genericam; Tùm quia ſecundùm hanc rationem eſt obiectum ſcibile, cùm habeat paſſiones ipſum formaliter conſequentes, ac proindè de ipſo demonſtrabiles ſecũdùm quod ipſum per eius quodquid eſt; Tùm quia cognitio ſpecierum ſine cognitione generis imperfecta foret, at in cæteris libris conſiderantur rationes ſpecificæ corporis naturalis, ergo in his conſideratur ratio generica ab inferioribus pręciſa, cùm alibi non conſideretur.

Confirmatur, quia ſubiectum dicitur id, cuius principia, & paſſiones explicantur in ſcientia, 1. Poſt. 25. ſed in his octo libris explicantur principia, & paſſiones corporis naturalis ſimpliciter, & in genere; in primis duobus libris explicantur principia, in primo quidem principia in fieri, ſeù mutationis cui ſubijcitur corpus naturale; vt enim infra demonſtrabimus, non tantùm explicat Philoſ. ibi principia generationis ſubſtantialis, ſed etiam accidentalis, cuius ſubiectum eſt corpus naturale; in ſecũdo autem agitur de principijs in facto eſſe, agitur enim de natura, quæ eſt principium eſſentialiter conſtituens corpus naturale in eſſe tali, & cauſis concurrentibus ad eius conſtitutionem; in cęteris tandem libris conſiderantur affectiones ipſum formaliter conſequentes, mobilitas, locabilitas, diuiſibilitas, cæteræque paſſiones, ergo erit obiectum adęquatũ in his libris; & ſanè erit obiectum virtua-

lis

lis continentiæ tantùm, & non virtualis, & potentialis simul, quia natura corporis naturalis hic consideratur tantùm in ordine ad passiones ipsum formaliter consequentes, quarum ipsa est adæquatum principium, & in essendo, & in cognoscendo, & non etiam in ordine ad passiones inferiorum, quarum non est nisi inadęquatū principium, tùm in essendo, tùm in cognoscendo.

2 Contra hanc conclusionē pro Græcis arguitur. Primò Arist. in Procemio 1. Phys. proponit agendum de principijs, in Procemio 3. de communibus affectionibus, & in Procemio meteor. colligit, se in his libris declarasse primas naturæ causas, & communes passiones. Confirmatur, quia principia scientiæ tractari debent in aliqua parte scientiæ, at principia Physicæ non alibi tractantur, quàm hic, ergo, &c. Respondetur, principia, & passiones non posse hic poni subiectum, quia non habēt illam vnitatem, quæ in obiecto desideratur, vndè potius id, cuius sunt principia, & passiones debet poni subiectum, cùm in gratiam eius considerentur; & cùm Arist. proponit loc. cit. se de principijs, & passionibus comunibus acturum, non vtique dicit, se de illis acturum, vt de subiecto, sed tantùm declarat, quid velit explicare de subiecto, quod est corpus naturale. Ad confirm. pariter dicendum est, principia scientiæ nullibi, vt subiectum tractari, sed vt principia subiecti.

Secundò. Principia in fieri, de quibus agitur 1. Phys. sunt principia tantùm corporis generabilis, & corruptibilis. Similiter, & natura, de qua agitur in 2. vt de principio in facto esse, est tantùm principiū corporis caduci; Tùm quia diuiditur in materiam, & formam, quibus carent secūdùm Philosophum corpora cælestia; Tū quia est principium motus, & quietis, quę abest ab illis, ergo corpus naturale in genere non est hic subiectum. Confirmatur, quia corpus naturale in his octo lib. Phys. nullibi definitur, sed tantùm 1. de Cælo ab initio, & sanè ratio generica eius speciali tractatu digna non videbatur, aut si per se explicari debuit, posterius id videbatur agendum, quia abstractior est rationibus specificis, a notioribus autē nobis inchoare pollicitus erat Philosophus in Procemio 1. Phys.

3 Respondetur negando assumptum, agitur enim in 1. Phys. de principijs cuiuscunque mutationis in vniuersum, tam substantialis, quàm accidentalis, cui, cùm omne corpus naturale subiectum sit, consequenter hac ratione tria illa principia censeri debēt principia corporis naturalis in communi, principia nimirum in fieri, seù mutationis accidentalis, cuius est adęquatum subiectum; & quamuis natura, vt præcisè diuiditur in materiam, & formā, non sit principium in facto esse, nisi corporis sublunaris, attamen, vt additur tertium membrum essentia .s. in eo cuius est essentia conuenit omnibus, & singulis corporibus, & hoc tertium membrum addi debere in ipso contextu docuimus. Denique quando natura 2. Phys. definita dicitur principiū motus, & quietis, vel hoc non est intelligendum in singulis, & distributiuè, sed in sensu accomodo, vel dicendum est, Cælum de se esse indifferens ad motum, & quietē, & vtriusque naturaliter receptiuum, vt ait Scot. 2. dist. 1. q. 5. N. & sempiternitatem motus in eo prouenire tantùm a causa extrinseca, scilicet ab Intelligentia mouente, de quo in disp. de natura ex professo agemus. Ad confirmationem negatur assumptum, definitur enim corpus naturale in 2. Phys. tex. 1. & 4. dum statuit naturam principium essendi, & constitutiuum corporum naturaliū, per quod essentialiter ab artificialibus differunt, & corpora naturalia docet esse illa, quæ habent in se huiusmodi principiū motus, & quietis, & definitio illa corporis naturalis. 1. Cæli assignata tex. 3. cùm dicitur, corpus esse ex omni parte diuisibile, non conuenit corpori, vt naturali, sed potius, vt mathematico; & sanè quando etiā in octo lib. Phys. non definiretur, non proindè a ratione obiecti excludendum foret, siquidem non semper necesse est in scientia explicitè definire subiectum, quādo notum est, sed tunc debet supponi, vt ex Arist. colligitur 1. Post. cap. 2. Negatur etiam, rationem genericam corporis naturalis non fuisse dignam speciali tra-

ctatio-

statione, cùm enim habeat tot, tamq. insignes affectiones corpus naturale in communi ipsum formaliter cõsequentes, opus erat eius naturam inuestigari, vt per eius quodquid est de ipso demonstrarentur, & de inferioribus per ipsum, & quidem hoc faciendum erat in his octo lib. Phys. quia ad distinctè cognoscendum, communia in arte sunt præponenda, vt omninò necessaria ad exactam cognitionẽ particularium; & licèt ordine doctrinæ in prima inuentione ratio generica corporis, vt a sensibus abstractior, posterior esse deberet, quod tamen nec etiam vniuersaliter verùm est, vt dictum est in Logica disp.p. q.6. in doctrina tamen inuenta, & ab Aristo. elaborata vtilius fuit ita procedere.

4 Tertiò obijcit Vicomercatus ex Latinis. *Idem esse non potest subiectum totius, & partis, aliter pars adæquaretur toti, & totum parti, cùm ergo corpus naturale sit in tota Philosophia subiectum adęquatum, non poterit esse in hac parte.* Nec valet communis responsio, valere assumptum de subiecto eodem, & eodem modo accepto, hìc autem non eodem modo accipi corpus naturale, cum ponitur subiectum in tota Philosophia, & in hac determinata parte; ponitur enim subiectum totius, vt supponit absolutè, scilicet tàm pro se, quàm pro suis speciebus, seù vt subiectum virtualis & potentialis continentiæ simul, ponitur verò subiectum partis, vt supponit simpliciter, & vt subiectum virtualis continentiæ tantùm. Non valet, quia in 8. Phys. agitur de motu æterno, qui non est passio corporis naturalis in communi, sed tantum Cęli, quod est inferius ad ipsum, ergo eodem modo erit subiectum hic, & in tota Philosophia, atq; ita pars æquabitur toti. Non defuerunt Scotistæ, qui ob hanc instantiam concesserunt, corpus naturale in octo lib. Phys. esse subiectum tàm virtualis, quàm potentialis continentiæ, & non tantùm vt simpliciter supponit; imò dixerũt hanc fuisse Doctoris mentem loc.cit.q.3. Vniuersaliũ in sol.ad 2. quia cùm dedisset distinctionem de subiecto, quæ coincidit in allatam de subiecto virtualis, & potentialis continentiæ, eam postea relinquens, aliam assignat, concedendo, idem esse posse subiectum totius, & partis, & exemplificat de subiecto in lib. Phys. quæ responsio nisi ita intelligatur, vt hic sit subiectum secundũ vtramque continentiam, & vt absolutè supponit, non erit a priori distincta; Negant tamen, adhuc eodẽ modo fore subiectum hic, & in tota Philosophia, quia & si hic quoque sit subiectum virtualis, & potentialis continentiæ simul, adhuc tamen hoc est discrimen, quòd vbi hic supponit etiam pro aliquo inferiori, in tota Philosophia supponit pro omnibus, vndè ibi est subiectum virtualis, & potentialis continentiæ simul in tota sua latitudine, quantùm extendi potest, nõ verò hic.

5 Sed etiamsi hæc opinio, & responsio possit defendi, nulla tamen est necessitas discedẽdi à cõmuni, quia Arist. 8. Physic. loquitur quidem de motu æterno, & ab eius initio quæstionem de motus æternitate præmittit, at quæstionem illam de motu in genere excitat, & non de motu Cæli tantùm, ac æternitatem de motu in communi demonstrare laborat, vt omnes ferè Expositores docent; & præsertim Vicomercatus ipse, solus Auerr. ait, de motu Cæli Philosophum fuisse locutum, & de eodem quæstionem illam proposuisse, & æternitatem demonstrasse; fatetur tamen & ipse, hoc factum fuisse in gratiam motus in cõmuni, vt scilicet ex æternitate cælestis motus, sempiternitas etiam motus in genere deduceretur; & sanè Arist. ipse clarissimis verbis initio 8. Phys. de æternitate motus in communi se locuturum protestatur, illius enim motus ęternitatem se quæsiturum pollicetur, *qui est veluti vita quædam, quæ inest omnibus natura constantibus*, at motus Cæli nõ est huiusmodi, cùm non conueniat, nec insit omnibus rebus naturalibus, sed tantũ ipsi Cælo. Verum quidem est, inferius in progressu, etiam æternitatem cælestis motus peculiariter demõstrari, hoc tamen non gratia sui ipsius effectum est, vt ait Auerr., sed gratia motus in communi, vt nimirum ex motus cælestis æternitate, motus in genere æternitas euidens fieret, vtpotè ex qua perpetuitas omnis in sublunares motus deriuatur, & certè ad quid

ageret

ageret Arist. gratia sui de motu Cæli in 8. Phys. si statim post illum quatuor libros de Cælo erat conscripturus?

Nec etiam auctoritas Scoti allata vrget nos discedere a communi, nec enim secunda responsio intelligi debet de subiecto tam virtualis quàm potentialis cótinentiæ sed virtualis tantùm, & manifesté deducit ex verbis eius, inquit enim. *Quando subiectum totius multã requirit determinari propter eius cognitionem, tunc de illis multis oportet in ea scientia considerare, & cum hoc de ipso subiecto, ergo aliqua pars scientiæ erit de illo subiecto secundùm se propriè, quod est subiectum totius, ita est hic, vt patet de libris Phys. respectu totius naturalis scientiæ*, hæc Doctor, quid est autem partem aliquam scientiæ considerare subiectum totius secundùm se propriè, quàm contéplari illud secundùm suam propriam naturam, prout a quacumque specie præscindit, & in ordine ad passiones ipsum formaliter consequentes? præterquam quod si secunda responsio intelligeretur de subiecto virtualis continentiæ, & potentialis simul, iam Scot. concedere, Syllogismũ in libris Prior. subiectum esse virtualis, & potentialis continentiæ simul, quod falsũ est, secunda igitur responsio non est diuersa à prima, sed in eam recidit, & quasi deseruit pro declaratione prioris.

DISPVTATIO I.

De Principijs rerum naturalium in fieri.

1 T nuper dicebamus, tradit Arist. in 1. Phys. principia rerum naturalium in fieri, idest principia concurrentia ad mutationes, quibus accipiunt esse, vel simpliciter, vel secundùm quid; quarè cùm principij nomen varias habeat acceptiones, hic loquimur de ipso, vt significat id, à quo aliud procedit, quomodocumque illud sit, in quo sensu ad rationem principij duo requiruntur, quòd sit aliquo modo priùs principiato; vndè 5 met. cap. 1. commune est omni principio esse primum, & quod sit aliquo modo consecutio intrinseca posterioris ad illud, ratione cuius hoc dicatur esse ab illo, & non tantum ratione ordinis, aut qualiscunque connexionis, quo sensu Aurora dicitur principium diei, & ita de ratione principij in hoc sensu, quo hìc loquimur, est, vt ad ipsũ habeat principiatum necessariam, & per se habitudinem, etiamsi non interueniat positiuus influxus illius in illud.

QVÆSTIO I.

An principia rectè definiantur ab Aristotele, & quomodo illa definitio eis conueniat.

2 Duas habet partes quæsitum hoc, vnùm scilicet definitio tradita ab Arist. de principijs tex. 42. rectè explicet essentiam, & naturam ipsorum, & quomodo competat materiæ, formæ, & priuationi, æquiuocè nec ne, vel vniuocè, vel saltim analogicè, circa primam partem non est magna difficultas, quia definitio Philosophi communiter ab omnibus recipitur, licèt non eodem modo ab omnibus explicetur; ardua tamen est difficultas circa secundam; quomodo nimirum hæc definitio tribus principijs competat, an scilicet sit definitio alicuius communis cóceptus vniuocè conuenientis, vel saltim analogicè, materiæ, formæ, & priuationi, vt subsunt relationibus principij; itaut coniunctiuè omnibus competat, an verò disiunctiuè solùm, materiæ quidem, si ly ex dicat habitudinem subiecti: formæ, si dicat habitudinem termini ad quem: priuationi, si dicat habitudinem termini à quo; atque

que ita ly *ex* diuersam dicat habitudinem, prout ad diuersa principia contrahitur,& quidem hæc videtur communis opinio, quam præsertim tenet Hurtad. in Philosophia disput.1.sect.2. Auersa q.10. sect. 2. Arriag. disp.1.Phys. in fine.

3 Dicimus primò, per definitionem ab Aristotele traditam tex. 42. rectè explicari naturam principiorum in fieri rerum naturalium. Conclusio est communiter recepta, & probatur discurrendo per illas tres particulas optimè explicantes essentiam,& munus principiorum physicorum. Prima est, quòd non fiunt ex alterutris; quæ particula cùm manifestam habeat instantiam, nam forma fit ex materia,tanquam ex subiecto,& ex priuatione tanquam ex termino à quo, à diuersis diuersimodè explicatur.

Frequens expositio est, principia non fieri ex alterutris; quia fieri propriè solùm conuenit compositis, 1. Phys. 64. & 7.Met.27.& ideò non rectè dici, formam fieri ex materia, aut priuatione ità Complut. d.2. q. 1. Hæc tamen explicatio nō est ad mentē Philosophi, qui non omnia contraria posuit prima principia, sed solū prima contraria,eò quod nō fiant ex alijs, nec ex se inuicem, & tamen etiam secunda contraria non fiunt, vt quod, sed tantum vt termini partiales; neque secundū rem ipsam satisfacit,quia licèt sola composita fiant,vt termini totales, forma tamen etiam fit vt terminus partialis. Conimb. 1. Phys. cap. 5. quæst. 1. art. 4. explicant,principia non fieri ex alterutris, aut alio modo, quia principia hìc ab Aristot. sumuntur abstractè,sola verò singularia,& concreta propriè fieri dicuntur,vt album ex non albo, ignem ex ligno. Sed neque hæc expositio satisfacit, quia non solùm dicimus, album fieri ex non albo, ignem ex ligno,sed etiam formam fieri ex priuatione, fieri ex materia, atque ita sub ipsis nominibus principiorum quoque dicimus,vnum fieri ex alio. Multi Græcorū sic exponunt,quòd dum Philosophus inquit,principia ex alterutris non esse, non sumit particulam, *ex*, vt dicit habitudinē termini à quo, quia sic vnum contrarium principium fit ex alio, forma ex priuatione,& è contra, sed vt notat habitudinem subiecti recipientis, & in hoc sensu vtiq; repugnat,vnum contrarium fieri ex alio, quia vnum nequit esse subiectum alterius. Sed hæc ratio adæquatè non saluat, & in vniuersum, principia non fieri ex alterutris,sed tantùm contraria,adhuc enim forma dicitur fieri ex materia,velut ex subiecto. Propter hoc Latinorum quamplures,vt adęquatè saluent,vnum principium ex alio non fieri,dicunt particulam *ex* importare habitudinem partis intrinsecæ,sic enim non solum vnum contrarium non fit ex alio,tanquam ex parte, vt forma ex priuatione,sed neque forma fit ex materia, quia materia non est pars intrinseca constitutiua formæ, & hanc expositionē amplectitur Auersa q. 10.sect.1. Sed neque expositio ista congrua est,quia hic est sermo de principijs in fieri, non in facto esse, & sicut intendit probare Philosophus, omnia esse ex his, velut ex principijs in fieri,ita probare contendit,non esse ex alijs, vel ex alterutris eodem modo nimirum veluti ex principijs in fieri; vanū igitur est recurrere ad rationem principiandi in facto esse, seù per modum partis, vt ostendatur, principia non fieri ex seinuicem,& Auersa ipse fatetur, particulam *ex*, cùm dicitur, omnia fieri ex his, non importare solam habitudinem partis, alioquin priuatio principium non esset,ergo etiam cùm dicitur,non esse ex alterutris,non potest dicere solam habitudinem partis, quia Philosophus eodem prorsus modo negat,principia esse ex alijs,vel alterutris,quo affirmat,omnia esse ex his,& verisimile non est, vsum esse Philosophū hac particula cum tanta æquiuocatione, vt quandoque dicat in eadem diffinitione rationem principiandi in fieri, quandoq; in facto esse.

4 Vera igitur, & resolutior expositio est, principia non fieri ex se inuicem in eodem genere principiandi, quam sequitur Hurtad. loc. cit. & Amicus tract. 3.disp.2.q. 1. vndè cùm forma principiet tanquam terminus ad quem, est primum omninò principium in hoc genere principiandi,neq. fit ex alijs, nec ex alterutris in hoc genere,sed solùm in alio, ex materia

ria, tanquam ex subiecto, ex priuatione, velut ex termino à quo, & sane satis congrua expositio est ista, quia contendit probare Philosophus, principia eo modo non esse ex alijs, vel alterutris, quo modo omnia fiant ex ipsis; at ex ipsis omnia fiût, vel tanquam ex subiecto, vel tanquam ex termino ad quem, vel tanquam ex termino à quo, iuxta distributionem in acto modo, ergo vnum quodq; non fit ex alio in eo genere, quo ipsum est principium in alio autem genere non inconueniens, vnum ex alio fieri, respectu enim diuersorum idem potest esse principium, & principiatum.

Sed hanc expositionem refellit Auersa loc cit. quia sic intelligendo, principia nõ esse ex alterutris, potius oritur ex eo, quod principia sunt prima, singula in suo genere, præcisa ratione contrarietatis; at Arist. probat hanc principiorum conditionem ex eorum contrarietate, & cùm simul mentionem faciat primitatis eorũdem, ait, ex hac esse, quod non sint ex alijs; ergo expositio ista non est ad mentem Philosophi. Sed argumentum hoc militat etiam contra expositionem, quam sequitur Auersa nam si cõditio ista, quod principia non sint ex alterutris, præcisè probanda est ex eorum contrarietate cum Arist nec etiam Auersa probat conditionem hanc ad mentem Philosophi dum inquit, particulam ex in hac conditione importare habitudinem partis, quod enim forma ex priuatione non fiat, veluti ex intrinseca sui parte, non oritur ex eorum contrarietate præcisè, quia nec etiam ex materia fit forma hoc modo, cum tamen contraria non sint; ergo neq. expositio Auersæ est ad mentem Philosophi, si hæc conditio ex sola contrarietate probanda est. Dicimus igitur, quod sicut ista conditio non est tantùm principiorũ contrariorum, licèt speciali quodam modo illis competat, sed etiam eorum, quæ contraria non sunt, ita duplex potest assignari ratio, quare non fiant ex se inuicem, vna communis omnibus, & est eadem cum illa, qua probatur, non esse ex alijs, ex eorũ primitate deducta; ex eo enim, quod singula sunt prima in suo genere, simul sequitur, & quod non fiant ex alijs, & non ex alterutris, hoc enim, vel illo dato, statim sequitur oppositum antecedentis; alia verò assignatur peculiaris pro principijs contrarijs; sicut enim specialem inter se repugnantiam habent, ita speciali quodã modo illis repugnat fieri ex se inuicem, quo non repugnat principijs non contrarijs, nimirum tanquam ex subiecto, vt hic Vicomercatus exponit, hoc enim modo specialiter ex se inuicem fieri nequeunt priuatio, & forma, quia contraria sunt, quorum natura est, vt alterum alteri principium esse nequeat per modum subiecti, cùm sese nõ recipiant contraria, sed potius interimant; est igitur contrarietas specialis ratio, cur forma, & priuatio ex se inuicẽ fieri nequeant, non præcisa, quia si contrarietas esset huius ratio præcisa, iam illa conditio, quod principia non fiant ex alterutris, non nisi principijs contrarijs cõpeteret, ita q. expositio nostra optima est vtpotè ex ratione generali pro omnibus principijs, cur ex sese non fiant, deducta.

¶ At adhuc contra hanc expositionem dubitat ipse Vicomercatus, & non soluit, si enim dicimus, contraria specialiter ex se inuicem fieri non posse, itaut vnum sit alteri principiũ per modum subiecti, quia contraria sunt, iam cùm eo modo, quo ex se inuicem esse non possunt, ex ipsis omnia fiant, per tertiam cõditionem, sequitur, quod ex contrarijs omnia fiant, tanquam ex subiecto, quod falsissimum est. Sed argumentum hoc militat etiam cõtra expositionem eorum, qui dicunt, contraria non fieri ex se inuicem per modũ partis, sic enim alia omnia fieri deberent ex ipsis, quod falsum est, quia priuatio nequit esse pars constitutiua rei; dicimus igitur, quod licèt necesse sit, principia nõ esse ex alijs, aut ex alterutris, eo modo, quo cætera fiunt ex ipsis, non tamen é cõtra opus est, vt omnia ex ipsis, eodẽ prorsus modo, quo ipsis repugnat ex sese fieri vel saltim necesse non est, quod cætera fiant ex ipsis eo modo, quo specialiter eis repugnat ex sese fieri, sed eo modo, quo eis repugnat generaliter; & hoc sufficit.

Altera definitionis particula, & principiorum conditio est, quod non fiant ex alijs, quæ nullam continet difficultatem,

& facillimè probatur à Philosopho ex eorumdem primitate, quia enim singula sunt prima in suo genere principiãdi, sequitur quod non sint ex alijs in eodem genere principiandi, hoc est, formam non fieri ex alia forma, materiam ex alia materia, in diuerso enim genere non repugnat, quod vnum fit ab alio, sic materia in genere prĩcipij actiui est ab alio, scilicet à Deo, non tamen in genere principij passiui, quod sibi proprium est.

Vltima principiorũ conditio est, quod omnia ex ipsis fiant, in qua sola, vt Themistius notauit, consistit ratio essentialis principiorum, & formale significatũ principij exprimitur; principium enim, vt principium, dicit ordinem tantùm ad principiatum; ex eo verò, quod omnia ex ipsis fiant, duæ connotantur negationes, quod scilicet non sint ex alijs, neq. ex alterutris, non enim intelligere possumus, fundari in aliquo rationem principij communis, quæ in eo consistit, quod omnia ex ipso fiant, nisi intelligamus, ipsum neq. ex alio fieri, neq. consimili principio, itaq. tertia conditio explicat principale significatum principij, prima & secunda connotatum; ex quo patet, hanc non esse quidditatiuam simpliciter diffinitionem, sed datam per additamentum, quia vltra principale, explicat etiam connotatum; Particula *ex* in hac vltima cõditione sita, non dicit simul, & semel habitudinem partis constituentis, subiecti recipientis, & termini à quo, vt putat Auersa; valdè enim irrationabile est quod hæc particula semel prolata tã multiplicem habeat significationem, nec dicit solam habitudinem partis, seù principij in facto esse; Tum quia sic excluderetur priuatio, cum nequeat esse pars constitutiua rei; Tum quia hic definiuntur principia generationis, & in fieri, vt videbimus quæstione sequenti, materia verò, & forma, vt partes, sunt principia rei genitæ; Itaq. non solum in hac tertia cõditione, sed in omnibus particula *ex* semper eodem modo tenetur, & dicit generalem habitudinẽ principij in fieri, præscindentem à ratione principiandi per modum subiecti, vel termini generationis, & ob id omni principio communi compe.it, quia ex omni tali, siuè vt ex subiecto, siuè vt ex termino, pendet rerum omnium fieri; vndè fit etiam, quod per ly *omnia* intelligere debemus, non corpora, vel composita, quia hìc non loquimur de principijs rei genitæ, sed rerum omnium generationes, siuè substantiales, siuè accidẽtales, quia hic cum Arist. loquimur de principijs cuiuscumque generationis.

6 Contra hanc conclusionem obijcitur. Primo, quod principia fiant ex alterutris, etiam in eodem principiandi genere; Tùm quia in mutatione deperditiua priuatio fit ex forma, tanquam ex termino à quo, nam ex vidẽte fit cæcus sicut ex cæco fit vidẽs; Tù quia materia habet suas partes integrales, à quib' pẽdet in genere causæ materialis. Respõdetur negando assumptũ, ad primam probationem dicetur intrà quæst.

4. Ad alteram probationẽ concedimus etiam materiæ suas partes integrales, sed negatur, ex eis fieri eo modo, quo materia est principium materiale omnium mutationum, nimirum per modum subiecti; immo si loqui etiam velimus de ratione principiandi in facto esse, in quo sensu videtur argumentum vrgere, falsum est, materiam pendere ab eis in genere materialis principij, eo modo, quo composita pendent à materia, quia materia est pars essentialis, non integralis compositorum. Sed Vrges. Materia, & Forma constant ex gradibus metaphysicis, quæ faciunt essentialem compositionem, ergo fiunt ex alijs in eodem genere principiandi, quo ipsa sunt principia compositorum in facto esse. Respondetur, quidquid sit de antecedente, materia enim, & forma non sunt in prædicamento, nisi reductiuè, adhuc negatur consequentia; genus enim, & differentia sunt principia essentialia metaphysica, & non physica, qualia sunt materia, & forma; quare adhuc manet, quod non fierent ab eis in eodem genere principiandi, cùm principium physicum diuersum sit à metaphysico. Sed iterum vrgebis; si in animatis datur forma corporeitatis distincta ab anima, vt cum probabiliori tenet Doctor 4. dist. 11. q. 3. tunc corpus pro altera parte, quod est materiale principium generationis animalis, fieret ex a-

lijs in eodem principiandi genere, ex materia scilicet prima, cum forma corporeitatis concurrente ad eius constitutionem, atque ita in eodem genere principiandi, scilicet materiali, & physico esset principium & principiatum. Respondetur gratis concedendo, hanc definitionem principiorum in rigore corpori pro altera parte non conuenire, quia hic Philosophus prima principia physica intendit declarare, quale vtique non est corpus pro altera parte, sed materia prima duntaxat, quam proindè in hoc 1. tex. 82. dixit esse primũ subiectum cuiuscumque formæ, per hoc excludens corpus pro altera parte, quod vtique est subiectum formæ substantialis, scilicet animæ, cùm hęc sit actus corporis physici 2. de Anima tex. 6. sed subiectum proximum, & immediatum. Iterum dices, ergo falsum est quod ait Philosophus, hæc tria in omni generatione reperiri. Neg. consequentiam, in omni enim reperitur materia prima immediatè vel mediatè, vt in proposito.

7 Secundò. Hæc definitio principijs in particulari non conuenit, quia non omnia fiunt ex hac materia, ex hac forma, ex hac priuatione, sed neq. in communi, quia definitio communioris conuenit particularibus, saltim secundariò, sed hæc, vt probatum est, principijs particularibus accommodari non potest. Respondetur, hìc definiri principia in communi, neq. necesse est, definitionem communioris particularibus conuenire, quando commune definitur in sua communitate, & vt supponit simpliciter, quomodò describitur hæc ratio generalis principiorum, licèt etiã hæc definitio in sensu distributiuo particularibus quoq. accommodari possit, si distributio fiat, tam ex parte subiecti, quam prædicati in hunc modum, Omnia fiunt ex principijs, ergo hoc fit ex istis, & illud ex illis. Sed dices, quomodò ex principijs in communi dicantur omnia fieri, si generatio est rei singularis, & res fit ex principijs particularibus; Respondetur, quod non dicuntur omnia fieri ex principijs in communi, quasi quod principia communia, ità physicè se habent in generationib⁹ particularibus, sicut principia particularia; sed dicuntur omnia fieri ex ipsis, quia in qualibet generatione concurrit aliquid per modum formæ, aliquid per modum priuationis, & aliquid per modum materiæ; hinc nos abstrahentes ab his particularibus rationibus rationes communes, dicimus, quod principia in communi sunt ea, ex quibus omnia fiunt, quia scilicet in qualibet generatione est aliquid, quod habet rationem materiæ, aliquid formæ, & aliquid priuationis; sensus igitur est, quod omnia fiunt ex principijs in communi in esse signato, & singula ex singulis in esse exercito.

Tertiò. Cælum est præstantissimum corpus naturale, & tamen non est ex his principijs; Tùm quia in sententia Philosophi caret materia, & forma, vt ait Doct. 2. dist. 14. q. 1. Tùm quia in eo priuatio nõ reperitur, ergo non omnia ex his fiunt. Respondetur, per ly *omnia* non denotari res ipsas, vt dictum est in explicatione tertiæ conditionis, sed generationes, & mutationes omnium, quæ generantur, & mutãtur; vndè cùm cælestia corpora mutationi accidentali subiecta sint, hac ratione tria illa principia participabunt; & aptior responsio est ista, quam illa communis, in his nimirum libris Phys. & præsertim in hoc primo, tradi principia rerum corruptibilium, hoc enim repugnat tùm Arist. instituto, qui in Procemio præmisit, se velle incipere tractare à cõmunioribus principijs, quod vtiq. non præstitisset, nisi in hoc loco de principijs omnium rerum naturalium in fieri egisset; Tùm etiam quia si corpus naturale, vt supponit simpliciter statuimus adæquatum subiectum in his libris, cum hoc deindè minimè cohæret, quod in 1. & 2. Phys. agat de principijs corporis generabilis cum potius de principijs corporis naturalis in communi, tùm in fieri, tùm in facto esse agere debeat, & ità fecisse ostendemus quæst. sequenti.

8 Dicimus secundò, præfatam diffinitionem exprimere conceptum communem principij vniuocè conuenientem, cum aliqua tamen analogia, quæ stat cum vniuocatione ex Scot. 1. dist. 3. q. 3. materiæ, formæ, & priuationi, vt subsunt relationibus principij, ità quod non definiuntur

ibi principia disiunctiuè, sed definitur generalis ratio principij abstrahens à particularibus rationibus principiandi, positiuis, & priuatiuis, per modum subiecti, per modum termini ad quem, & per modum termini à quo; Hæc conclusio probatur simili ratione, qua Scot. vtitur in 1. dist. 3. q. 2. B. ad probandam vniuocationem entis; Omnis intellectus certus de vno conceptu, & dubius de duobus, seù diuersis, habet conceptum, de quo est certus, aliú à conceptibus, de quibus est dubius, sed intellectus naturaliter esse potest certus, quod in aliqua mutatione quidpiam, putà priuatio, vel forma, est principium illius, dubitando, an per modum termini à quo, vel ad quem, ergo conceptus principij in communi est alius à conceptu principij per modum termini a quo, vel ad quem, & ità neuter ex se, sed in vtroque inclusus quidditatiuè, ergo vniuocus, & vniuocè dictus; maior probatur, quia nullus idem conceptus est certus, & dubius, ergo vel alius, quod est propositum, vel nullus, & tunc non erit certitudo de aliquo conceptu; minor probatur per exemplum mutationis deperditiuæ, certi sunt omnes, ad hanc mutationem, præter materiam, concurrere in ratione principij formam, & priuationem, dubitant verò, an priuatio sit principium in tali mutatione per modum termini ad quem, vel à quo, ergo &c. quare si similis Scoti ratio probat vniuocationem entis, etiam & vniuocationem principij probabit ad tria illa principia materiam formã, & priuationem, ex hoc autem deducitur præfatam diffinitionem, cum sit principij in communi, coniunctiuè materiæ, formæ, & priuationi conuenire. Hanc conclusionem tenet Fuentes 1. Phys. q. 3. art. 3. sed satis perplexè, itaut peruertat terminos Scoticos de vniuoco prædicato, & vniuocè prædicari.

Sed contra hanc conclusionem obijci solet commune, sed solidum argumentũ quod afferunt Complut. disp. 5. sec. vn. Enti reali, & rationis, positiuo, & priuatiuo nihil esse potest commune vniuocum, sed priuatio, & eius habitudo ad generationem vtique nil positiuum importat, materia verò, & forma, & earũ habitudines ad eandem sunt entia realia, & positiua; ergo &c. ex quo postea deducitur, hanc diffinitionem tribus illis principijs coniunctim competere non posse, quod etiã probari potest, quia cùm mutatio aliam habeat habitudinem ad materiam, aliam ad formam, & aliam ad priuationem, secundùm etiam diuersam habitudinem eis competere debet; qua ratione data opera Philos. principia definiuit in plurali, & non in singulari.

9 Respondetur, maiorem illã non esse propositionem immediatam, sed mediatã, vt cõstat ex Scoto. 1. dist. 29. quæst. vn. dependet enim ex hac alia propositione; Ei, quod est simpliciter tale, & ei quod est secundum quid tale, nihil est commune vniuocum in quid, positiuum, & negatiuum, ens reale & rationis sunt huiusmodi, ergo &c. At minor hæc non est vera, nisi ea membra comparentur ad aliquod commune prædicatum, quod vni simpliciter, & absolutè competat, & alteri membro non, nisi concipiatur ad modum alterius, sicut se habet hoc prædicatum *ens* ad ens reale, & rationis, positiuum, & priuatiuum; quòd si comparentur ad commune prædicatum, quod vtrique ex æquo simpliciter, & absolutè competit absque eo, quòd vnum concipiatur ad modum alterius, falsa est ea minor, & hac de causa ratio principij conuenit vniuocè formæ, & priuationi, non ratio entis, quia, vt priuatio dicatur principium generationis, nõ exigit, quòd concipiatur ad modum formę, & principij per modũ termini ad quẽ, sed tunc verè concipitur tale, quando cõcipitur, vt priuatio, & terminus a quo; at non ita est de ratione entis; ad hoc enim, vt tenebra dicatur ens, petit concipi ad modum lucis, formæ scilicet per aerem extensæ, & sanè fatentur omnes, priuationẽ esse simpliciter principium generationis, sicuti forma, non ità simpliciter ens. Exẽplum ad hoc explicandum haberi potest à Doctore 1. d. 23. q. 1. de negatione infinitante; hæc enim negatio v. g. non lapis, competit enti, & non enti, homini. s. & Chimeræ, vniuocè, quia vt competat Chimeræ, non exigitur, quòd concipiatur ad modum alterius membri, scilicet hominis;

minis, sed sufficit si concipiatur, vt Chimera; exemplum clarius habemus in moralibus; genus enim moris vniuocum est in quid ad tres suas species, Bonum, Malum, & Indifferens, cùm tamen malum inter eas species priuationem dumtaxat bonitatis præseferat. Quòd verò principia ab Arist. sint in plurali definita, non infert necessariò, quòd ea diffinitio competat materię, formæ, & priuationi diiunctiue, multa enim alia in plurali definiuntur, quæ tamen coniunctiuè, vt prædicata vniuoca, inferioribus cõueniunt: sic in Antepraedicamentis describuntur in plurali Æquiuoca, Vniuoca, & Denominatiua, in prædicamentis Relatiua, quæ tamen diffinitiones vnitatem conceptus præseferunt, & exprimunt, vniuocè conuenientis inferioribus suis.

QVÆSTIO II.

Quænam principia hic definiantur.

10 Difficultas est, an præfata diffinitio sit principij, prout etiã quatuor omnes amplectitur causas, an potius describantur principia tantùm intrinseca, & horum, an principia intrinseca generationis tantùm, an etiam rei genitæ: hoc est, an principia intrinseca in fieri dumtaxat, an etiam in facto esse; & si describuntur principia generationis tantùm, & in fieri, an generationis substantialis pręcisè, an potius generationis in communi ad substantialem, & accidẽtalem. Hurtadus disput. 1. sect. 2. tenet, Aristotelem hic principia descripsisse generatim, quatuor etiã complectendo causas. Auersa quęst. 10. sect. 2. putat, hic assignari, & definiri principia generationis, vt sic, prout a quacunque acceptione particulari præscindit, nõ autem in ratione mutationis tantùm. Coninb. Complut. & Ruuius 1. Physic. cap. 5. cum D. Thom. sect. 2. 1. Physic. aiunt, hic definiri principia, tũ generationis, tũ rei genitæ, seù tàm in fieri, quàm in facto esse, quã opinionem sequitur etiam Zab. lib. de naturalis scientiæ constitutione cap. 11. Fatentur tandẽ alij, hic ab Arist. principia tantùm in fieri, & generationis describi, sed ea generationis tantùm substantialis, non autem accidentalis, aut nõ nisi secundario, & in gratiam mutationis substãtialis, ita Amicus tract. 4. q. 6. art. 2.

11 Dicimus primò, hic ab Aristotele describi principia generationis in ratione tantùm mutationis, non verò productionis, & ideò ab hac definitione efficientem, & finem excludi debere. Conclusio est Scoti 2. dist. 12. q. 1. infra I, vbi ait, Arist. 1. Physic. egisse de materia, vt habet ordinem ad mutationem, & est contra Auersam, & Hurtad. loc. cit. Pro cuius conclusionis probatione supponimus ex Philosopho 1. Phys. 64. & Scot. 1. dist. 5. q. 2. G. generationem in creaturis mutationem annexam habere regulariter, & ideò sumi posse dupliciter, & in ratione productionis, quo sensu conuenit composito, & in ratione mutationis, quo sensu conuenit subiecto, seù mobili, quod de priuatione transit ad formam ex Arist. ibi, quo supposito, ita probatur conclusio. Hic à Philosopho principia definiuntur generationis in eo sensu, quo subiectum exigit, at non petit subiectum in ratione productionis, sed tantùm in ratione mutationis, nã ratione productionis conuenit cum creatione, quę subiectum quodcunque excludit, maior patet ex processu Philosophi 1. Phys. vbi, vt necessaria principia generationis adinueniret, pręter contraria, exigit tertium principium, scilicet subiectum. Accedit, quod, vt ipse Auersa fatetur, si particula *ex* sumatur in rigore sermonis quo proprium sensum suum reddit, excluduntur efficiens, & finis; non enim res dicitur fieri ex suo agente, sed à suo agente, nõ dicitur fieri ex suo fine, sed propter suum finem; fatetur etiam, in hoc sensu hic ab Arist. sumi, ergo etiam fateri tenetur, non hic diffiniri principia generationis in ratione productionis, quia vt actio, & productio est, intrinsecè dicit in suo cõceptu principium agens, & constituitur per respectum ad causam agentem ex ipso Auersa ibidem. Ex hoc autem, quòd hic definiantur principia generationis in ratione mutationis tantùm, clarè deducitur, quòd excluduntur ab hac definitione efficiens, & finis, nam in ratione soli

pro

productionis respicit agens, & finem, quatenus agens, agit propter finem, in ratione verò mutationis præscindit ab efficiente, & fine, & respicit tantum materiã, formam, & priuationem, cùm vt sic sit formaliter actus mutabilis, quod de priuatione transit ad formam.

12 Contra hanc conclusionem obijcit Auersa. Primò, quia generatio non tantũ sub ratione mutationis, sed etiam sub ratione actionis, & productionis considerari potest, in quo sensu intrinsecè respicit agens pro principio, & sub alijs rationib⁹ quoque, ergo cùm hic assignet principia generationis, eaque definiat, nõ est arctãda hæc definitio ad principia generationis in ratione mutationis tantùm, sed amplianda est ad principia generationis, vt sic, prout à quacumque speciali acceptione præscindit; præsertim quia Arist. ipse, dum 1. Phys. tria principia assignauit, nec meminit quidem mutationis in eo sensu, nec sub nomine mutationis principia designat, sed vel absolutè, vel sub nomine fieri, vt tex 43. & 45. & 58, ac seq. vel sub nomine generationis, vt tex. 68. Deindè argumentatur Hurtadus loco supra citato: Ea principia describit Philosophus c. 5. de quibus acturum se dicit cap. 1. vbi proponit, se acturum de principijs, caulis, & elementis naturalibus, ea autem sunt omnia principia rei naturalis, causas omnes complectendo, ergo &c. Denique hæc definitio cuicunque principio generatim sumpto accommodabilis est, omne enim primum, ea ratione, qua est primum, non habet principium, alio quin non esset primum, & omnia principiata in eo genere pendent ab eo, ergo omni tali principio dicendum est competere præfatam definitionem.

Respondetur, posse vtique generationem sub gemina illa ratione considerari, at falsum est, in 1. Phys. considerari sub vtra que, & principia eius, vt sic, assignari, principia siquidem eius sub ratione productionis assignat 2. Phys. dum ait, causã efficientem esse principium, vndè motus, at hic assignat tantũ principia illius in ratione mutationis, & falsum omninò est, Aristotelem nunquam mutationis meminisse, cùm enim in tex. 68. colligat, se assignasse, quænam sint principia generationis, & quot, ne quis putaret, ipsum loqui de generatione in ratione productionis, in fine textus ipsam specificat sub nomine mutationis, & quando eam nuncupat sub nomine fieri, non vtique ly *fieri* notat productionem termini ad quem, sed transmutationem subiecti (nam fieri in creaturis non est sine mutatione) vt patet ex illius exemplis, nam quando dicimus, Petrum fieri musicum, aquam fieri calidam, proprius sensus nõ est, quòd Musica prædicatur in Petro, vel caliditas in aqua, sed Petrum, de non musico, musicum fieri, hoc est, in musicum transmutari, aquam de non calida, fieri calidam, idest in calidam trasmutari.

Ad Hurtadi rationem negari potest maior, & minor; maior quidem, quia nulla videtur necessitas describendi capite 5. omnia ea principia in vniuersali, de quibus se acturũ dixit in Proœmio, quia illud nõ est proœmium solius primi Phys. sed Philosophię totius, vndè satis est, vt principia in fieri assignet 1. Phys. principia in facto esse, & causas, tam intrinsecas, quam extrinsecas in secundo, potest etiam negari minor, quia quid Arist. intelligat in Proœmio per principia, causas, & elementa, quot sunt capita, tot sententiæ. Ad confirmationem dicimus tandem, quod licet ly *ex* communiter sumatur, prout extenditur ad omnem causalitatem in cõmum significandam, quo sensu dicimus, filium esse ex Patre, omnia esse ex Deo, &c. accommodari possit illa definitio omnib⁹ principijs in vniuersali; tamen si sumatur in rigore, & propriè, vt hic Arist. sumpsit, non benè explicat causalitatem efficientis, & finis, quia nec res dicitur fieri ex suo agente, sed a suo agente, nec ex fine, sed propter finem.

13 Dicimus Secundò, hic definiri principia generationis tantùm, non autem rei genitæ, seù principia in fieri tantùm, non autem in facto esse. Colligitur ex Scoto loc. cit. vbi dicit Philosophum egisse de materia, quatenus est subiectum generationis, non autem quatenus pars compositi, & est contra Auctores supra cit. D.

Thom.Zab. Conimb. Ruuium, & alios etiam ex nostratibus. Probatur primò auctoritate Philosophi 1. Phys.tex 68.vbi epilogans se assignasse quæ sint principia rerum naturalium, & quot, ne aliquis suspicaretur,se fuisse locutum etiam de principijs rei genitæ, exprimit, se assignasse *principia rerum naturalium, quæ circa generationem*, hoc est, principia,quæ ad generationem concurrunt;his verbis principia rei genitæ excludens, de quibus postea agit in secundo. Deindeq; ratione, quia,& si materia,& forma sint principia in facto esse,vtpotè, quæ intrinsecè constituunt compositum per modum compartium, non ideircò hinc rectè infertur, hìc assignari,& definiri, vt talia, cùm etiā sint principia in fieri, & generationis, & etiam sic à Philosopho considerari debuerint;nec etiam benè diceretur,in vtroque sensu hìc assignari,& definiri. Tū,quia in hoc 1.Phys.sēper consideratur materia,vt subiectum transmutationis, & forma; vt terminus ad quem eiusdem, per quas habitudines exprimuntur eorum causalitates in fieri,non in facto esse, sic enim exprimuntur per esse partem potentialem, & actualem; Tùm quia vt principia rei genitæ,& in facto esse considerantur tantùm in secundo, & sub nomine naturæ, & sub nomine causarum intrinsecarum.

Contra hanc conclusionem obijciunt Auctores citati, quia sensus diffinitionis principiorum hic est *omnia fieri ex ipsis*, tanquam ex partibus componentibus, vel tanquam ex termino a quo, quibus modis principia ipsa nec fiunt ex alijs, nec ex alterutris;& sanè quòd materia consideretur in 1. Phys. velut principium rei genitæ,& in facto esse,clarè colligitur ex eius diffinitione tradita tex. 82. vbi definitur in ordine ad compositum, cùm dicitur, *materia est subiectum ex quo fit, quod fit,cum insit.* Addit Zab.in hoc primo tractari de principijs constitutiuis corporis generabilis,& corruptibilis, vt constat ex tex.68. vbi ait, se de principijs loqui rerū naturalium, quæ generationi, & interitui obnoxiæ sunt, & in secundo tantum de principijs corporis naturalis in communi & his quidem cognoscendi, non essendi, cùm talia non habeat? Respondetur, non esse talem illius particulæ *ex* sensum, qualem ipsi fingunt,hoc enim est confundere rationes principij in fieri,& in facto esse, sed is est,quem nos tradidimus quęstione præcedenti in explicatione tertiæ conditionis principiorum,& negamus, 1. Phys. definitam fuisse materiam in ordine ad rē genitam;sic enim definitur 2.Phys.sub nomine naturæ, & tex. 28. sub nomine causæ materialis *ex qua fit aliquid, cum insit*,sed definitur in ordine ad generationē & corruptionem,vt patet ex ipso contextu,intendit enim ibi ex eo ostendere materiam ingenerabilem, & incorruptibilē, quia est subiectum primum in omni generatione,& vltimum in qualibet corruptione,addit tamen particulam *cum insit* vt intelligeremus, non quomodocumquē ex materia fieri compositum,sed ità ex ea fieri, vt etiam in ipso per modum partis constituentis remaneat,id in 2. Phys. ex professò ostensurus. Negamus item omninò quod addit Zab.in 1.Phys.tractari de principijs corporis generabilis, & corruptibilis,hoc enim directè repugnat Aristotelis intentioni, quę erat incipere à principijs communioribus corporis naturalis,vt sæpè diximus suprà,& textus ille non benè explicatur à Zab., quia cùm inquit Philosophus, *quot igitur principia sint rerum naturalium, quæ circa generationem,& quomodo, tot,dictum est*, relatiuum illud *quæ* refertur ad principia, non ad res naturales,itaut per hoc excludere voluerit considerationem principiorum rei genitę,vt dictum est in probatione cōclusionis,nō autē res ingenerabiles.

14 Dicimus tandem,hìc definiri principia generationis, nedum substantialis, sed etiam accidentalis, seù assignari principia mutationis in communi ad substantialem, & accidentalem. Conclusio est Scoti loc.cit.vbi ait Philosophū 1. Phys. locutū esse de materia, vt est subiectum, non solùm in generatione, sed etiam in alteratione,& est contra Doctore vltimę sententiæ. Probatur primò auctoritate Philosophi qui tex. 57.ait,se dicturum de omni generatione, reddit rationem,quia secundùm naturam debemus prius aggre-

di principia communia, deinde particularia speculari, quem locum communiter explicant Interpretes, præsertim verò Simplicius, & Vicomer. qui stant pro nostra conclusione; de generatione, & mutatione omni, tam substantiali, quàm accidentali, cuius principia inquiunt hic Aristotelem inquirere, ergo principia, de quibus agit Philosophus in hoc 1. Phys. sunt principia communia mutationi substantiali, & accidentali.

Confirmatur; Tùm quia cum dixisset Philosophus tex. 57. se velle inquirere principia generationis omnis, tex. deindè 62. duplicem generationem distinguit, alterá simplicem idest substantialem, alteram secundùm quid, idest accidentalem, & vtrãque explicat, ergo vtriusque principia inquirit; Tùm quia cum. 2. Phys text. 27. ait, se velle inquirere causas generationis, & corruptionis, & omnis physicæ mutationis, agit de causis communibus mutationi substantiali, & accidentali, ergo etiam cũ hic ait, se velle inquirere principia omnis generationis, inquirit principia communia mutationi substantiali, & accidentali.

Demum, principia, de quibus agit Philosophus 1. Phys. materia, forma, & priuatio reperiuntur suo modo in omni mutatione, tàm substantiali, quàm accidentali, cùm enim ferrum ex non calido fit calidũ non minus ferrum, tanquam subiectum, ex priuatione frigoris mutatur, & transit sub forma caloris, quàm in mutatione substantiali, materia, quæ est sub forma ligni, mutatur, & transit sub forma ignis, ac proindè a mutatione substantiali, & accidentali potest abstrahi conceptus mutationis in communi, ita etiam a principijs mutationis substantialis quę sunt materia prima, forma substantialis, & eius priuatio, & a principijs mutationis accidẽtalis, quæ sunt materia secunda, seù corpus, & compositum, (quod modò supponimus subiectum inhæsionis accidentium) forma accidentalis, & eius priuatio, abstrahi possunt principia in communi, hoc est, conceptus materiæ, formæ, & priuationis, pręscindẽs a substantiali, & accidentali, in qua abstractione dici solent principia communitatis, & principia vniuersalia, quia prædicantur in recto de omni materia, forma, ac priuatione mutationis, tàm substantialis, quam accidentalis; & cùm ad Philosophũ naturalem non magis pertineat agere de mutatione, quæ nectitur generationi substantiali, quàm de ea, quę nectitur accidẽtali, cùm hæc sit effectus propriæ passionis corporis naturalis; sanè dicendum est, Aristotelem in hoc 1. Phys. de principijs generationis fuisse in tali communitate locutum, cùm alibi de his non tractet, ne cogamur ipsum asserere mancum in inuestigatione principiorum omnium rerum naturalium.

15 Contra hanc conlusionẽ obijciunt. Tùm quia in 1. Phys. materiam tantùm definiuit Philosophus, quæ est subiectum generationis substantialis; Tùm quia plurima dicit, quæ de generatione substantiali tantùm verificantur; tùm tandem quia materiam naturalium inuestigat per materiam artificialium; vndè si de principijs mutationis accidentalis agit, hoc facit in gratiam mutationis substantialis, vt per principia illius veluti notiora, & sensibiliora in notitiam istorum deueniremus. Respondetur, vtique Philosophum plurima dixisse, quæ de generatione substantiali tantùm verificantur, at etiam plurima dixit, quæ tantùm verificantur de accidentali; cõcedimus etiam per viam mutationis accidentalis nos manuducere in cognitionem substantialis; & per subiectum illius, nos deuenire in cognitionem subiecti istius, non quia intentum Philosophi sit de substantiali solùm agere, & eius inquirere principia, cùm tex. 57. expressè dicat, se velle adæquatè cuiuscunque generationis principia inuestigare per se, & directè, sed quia illa notior est, & magis sensibus obuia; & materiam primam, quæ est subiectum mutationis substantialis specialitim definiuit, quia hæc ignotior erat, & speciali explicatione indigebat, qua non indigebat materia mutationis accidentalis, quæ cùm sit corpus, & compositum naturale minus est a sensibus remotum ipsa materia prima. At instat Amicus loc. cit. De accidentibus materialibus non per se, & directè tractatur in Philosophia, sed indirectè tantũ, & per ordinem ad corpus

sub-

substantiale, cuius sunt accidentia, vt etiã nos diximus in quæstione prooemiali de subiecto Philosophiæ, ergo a pari mutatio accidentalis non est per se tractanda, nisi in ordine ad mutationem substantialem. Respondemus, non solù m mutationem accidentalem, sed neque substantialẽ esse per se tractandam à Philosopho, sed vtramque in ordine ad subiecta, quorum sunt mutationes, & cùm subiectum mutationis substantialis sit materia prima, accidentalis verò corpus naturale, & compositum, cuius materia prima est pars, vtraque considerari debet in ordine ad illud, mutatio quidem accidentalis proximè veluti effectus adæquatæ passionis illius; substantialis autem remotè veluti effectus passionis materiæ, quæ etiam ad compositum ordinatur, nec valet assumpta paritas de accidentibus materialibus in ordine ad corpus, & mutatione accidẽtali in ordine ad substantialem, quia accidentia materialia ordinantur ad corpus, veluti ad subiectum suum, non autem mutatio accidentalis sic ordinatur ab substantialẽ.

16 Sed quæres, An sub hac mutatione accidentali, cuius quoquè principia inuestigat, ac definit Aristoteles 1. Phys. etiã mutatio secundum locum sit recensenda? Respondetur, vtique, cùm in motu locali æquè benè, sicut in cæteris ea tria notare possimus, subiectum scilicet, & duos contrarios terminos, scilicet a quo, & ad quem. At contra arguit Zab. loc. cit. hic agitur de principijs in fieri, & generationis, sed motus localis non recipit nomen fieri, & generationis nisi admodùm impropriè, ergo sub hac mutatione accidentali, cuius principia hìc inuestigantur, motus localis comprehendi nequit, minor probatur primò, quia Aristoteles 1. Phys. tex. 62. enumerans omnia quæ fieri dicimus siuè secundùm substantiam, siuè secundùm accidens, vt inde colligat, in omnibus, quæ fiunt, necessariam esse subiectam materiam, omnes mutationes recenset, tum substantiales, tùm accidentales, tùm ab arte, tum a natura factas, sola tamen excepta mutatione secundùm locum, cuius nec verbum quidem. Deindè generari, & fieri propriè dicitur, quando acquiritur forma aliqua inhærens ei, quòd mutatur, sed talis non est, nisi vna trium Cathegoriarum, Substantiæ, quantitatis, & qualitatis; locus enim est res externa, quæ proindè vocari non potest forma rei motæ, vbi vero non est aliquod absolutum, quod possit vocari forma. Tandem nunquam dicere solemus, id, quod loco mouetur, generari, vel fieri, nisi admodùm impropriè. Respondetur negando minorem, & eius primam probationem, quia ibi expressè meminit Vbi, vt mirum sit, quomodò Zab. id ausus sit negare. Ad secundam probationem negamus minorem, licèt enim Vbi quid absolutũ nõ sit, est tamen forma respectiua, quam mobile secundùm locum propriè acquirit sibi inhærentem, vt fusiùs disputatione de loco 4. Phys. Ad tertiam negatur assumptũ, cùm hunc ipsum loquendi modum docuerit Aristoteles expressis verbis 8. Phys. tex. 24. dicens, *& ipsum moueri fieri quippiam, & corrumpi videtur omnibus.*

QVÆSTIO III.

Quot sint huiusmodi principia.

17 DE numero principiorum rerum naturalium magna olim erat cõtrouersia inter Arist. & antiquos, quorũ aliqui vnum, & hoc immobile, vt Parmenides, & Melissus; aut vnum aliquod ex elementis; Heraclitus ignem, Anaximenes aërem, Thales aquam; Aliqui duo, vt Empedocles litem, & amicitiam inter quatuor elementa; Alij tria, vt Plato in Timæo Materiam, Deum, & Ideam; quidam viginti, vt Pythagorici, ponentes numeros rerum principia, & decem enumerantes ex vna parte, bona, decem alios ex altera parte, mala. Alij tandem infinita, vt Anaxagoras, Democritus, Leucippus, & Epicurus, omnia ex athomis componentes. Aristoteles autem 1. Phys. post longam, & maturam rei discussionem, tria asseruit principia in fieri rerum naturalium, materiam, formam, & priuationem, quæ modò in omnibus Scholis est receptissima, & plausibilis sententia.

18 Dicimus itaque principia intrinse-

ex cuiuscumque physicæ mutationis esse tantùm tria, non plura, nec pauciora, Materiam nimirum, Formam, & Priuationē. Conclusio communis est in schola peripatetica, quæ prius explicatur, deindè probatur; loquimur de mutatione physica ad excludendam creationem, transubstantiationem, quæ propriè, aut non sunt mutationes, aut saltim non physicæ; loquimur de quacumque mutatione physica, vt omnes physicas mutationes comprehendamus; tam substantiales, quam accidentales; tàm naturales, quàm violētas, vel neutras; tam acquisitiuas, quàm deperditiuas, omnes enim huiusmodi mutationes ad Physicum spectant, qui vniuersim de omnibus mobilibus agit; quamuis alioquin verum sit, inter physicas mutationes, naturalem præsertim, & acquisitiuam esse muneris physici, eiusquè principia præsertim inquiri; ex quo tandem fit, nos hic per materiam intelligere quodcumque subiectū, tàm mutationis, quam motus; per formam quamcumque formam, tam substantialē, quam accidentalem; per priuationem itē quamcumque priuationem siuè formæ substantialis, siuè accidentalis. Conclusio autem sic explicata probatur ratione ex Arist. deducta 1. Phys. à tex. 50. & sequentibus. Illa sunt principia intrinseca omnis mutationis physicæ, quibus positis, vel intellectis, ponitur, vel intelligitur mutatio; sed huiusmodi sunt materia, forma, & priuatio, ergo hæc tria sunt principia intrinseca omnis mutationis physicæ, maior patet, probatur minor, quia mutatio est essentialiter transitus de quodam ad quoddam, sed ad hunc transitum requiruntur id, quod transit, terminus ad quem transit, & terminus a quo transit, quæ sunt materia, forma, & priuatio, ergo si omnia hæc ponantur, vel intelligantur, ponitur vel intelligitur mutatio; si verò vnum illorum trium non ponatur, neque mutatio ponitur; ex quo etiam probatur, non esse plura, nec pauciora tribus, nā in omni mutatione dantur hæc tria, & sufficiunt, & pauciora non sufficiunt, aliter enim concipi nequit mutatio, nisi concipiendo, id, quod mutatur, vt est materia, id, ad quod mutatur, vt forma in acquisitiuis, in deperditiuis, priuatio, & id, a quo mutatur, scilicet priuatio in illis, forma in illis, & præter hæc nihil assignari potest, quòd sit essentialiter de conceptu mutationis, vt ex argumentorū solutione patebit; ergo &c.

19 Auersa q. 10. sect. 2. hunc modum, quamuis ex ipso Philosopho desumptum assignandi trinitatem principiorum refellit; Tùm quia generatio, non solùm in ratione mutationis considerari potest, sed etiam actionis, & productionis, & in hoc sensu præsertim eam considerauit Philosophus 1. Phys. dum quasi semper eam designat sub nomine fieri, Tùm quia forma assignari nequit principium generationis, tanquam terminus ad quem mutationis, nam principium debet esse prius principiato, & forma veluti terminus ad quem est posterior ipsa generatione, & mutatione, quia per eam acquiritur; quarè tandem concludit, veram rationem ostendendi sufficientiam, & necessitatem horum trium principiorum, sumi debere ex definitione ipsorum tradita tex. 42. quia sumendo particulam *ex* cum omni sua proprietate, assignantur ista tria pro principijs, & aliæ causæ excluduntur, benè enim dicitur, & cum omni proprietate, compositum fieri ex materia, & forma, formam fieri ex priuatione, at non ità fieri ex suo agente, fieri ex suo fine, sed à suo agente, & propter suum finem. At prima improbatio manet explosa ex dictis quæstione præcedenti nu. 11: vbi probatum est, Philosophum in hoc 1. Phys. loqui de generatione in ratione tantùm mutationis, in ratione autem productionis, & actionis, quo sensu cōparatur ad agens, & causas extrinsecas, de ea fuisse locutum 2. Phys. Altera impugnatio ex quæst. sequenti elisa manebit, vbi ostendemus, propriam principiandi rationem formæ in fieri, esse per modum termini ad quem. Decipitur denique Auersa, dū putat, per definitionem à Philosopho traditam tex. 42. ostendi trinitatem principiorum, veluti necessariam, & sufficientem, id enim Aristoteles non ibi probat, sed probare incipit à tex. 50. ratione a nobis allata, & certè insistendo in solo rigore illius particulæ *ex* probare possumus

mus, principia esse plura tribus; nam cum omni proprietate dicimus, compositum fieri ex materia, & forma, & ex vnione materiæ, & formæ ad inuicem, & non solùm dicimus, album fieri ex nõ albo, aquã ex non aqua, sed etiam album fieri ex nigro, aquam ex aere; quando cum priuatione expellenda adiungitur forma, seù terminus positiuus, atque ita stando in rigore illius particulæ, & vnio, & forma expellenda possent cum omni proprietate dici principia rerum in fieri.

20 Contra hanc conclusionem objicitur primò probando, principia esse plura tribus, quia ad mutationem physicam prę ter materiam, formam, & priuationem, concurrunt ex parte materiæ potentia, quantitas, & dispositiones, ex parte formæ requiritur etiam alia priuatio, quia exigitur, vt non sit in materia, & possit esse in materia, in quo consistit ratio priuationis, ex parte vtriusque exigitur vnio, quia non fit compositum sine vnione partium, ex parte priuationis recedentis exigitur, vt adiunctam habeat formam positiuam, quæ secum recedat, generatio enim vnius est necessariò corruptio alterius, ex parte denique compositi resultantis requiritur necessariò eius priuatio, veluti verus, & proprius terminus à quo; homo enim necessariò fit ex non homine, album ex non albo, quæ est distincta priuatio a priuatione formæ, sicut distincti termini sunt partialis, & totalis.

Confirmatur, quia ad mutationem nõ magis requiruntur, tria prædicta, quam agens, quia sicut motus, vt accidens, dicit ordinem ad subiectum, ita vt actio, dicit ordinem ad agens, & vniuersaliter, vt ens creatum inuoluit in suo conceptu essentiali ordinem trãscendentalem ad illud. Nec valet communis responsio, efficiens esse principium extrinsecum mutationis, hic autem quæri intrinseca; quià priuatio, cũ sit non ens, non potest esse intrinseca mutationi, quæ est ens; & cùm præsente forma cesset motus 2. de Gen. 55. non potest forma esse intrinseca motui; & cùm motus habeat rationem accidentis, non potest esse ei intrinseca materia, quæ est substantia. Nec rursus valet ad hoc communis responsio, hæc tria principia non dici intrinseca mutationi constitutiuè, quasi per se, & directè in ipsius mutationis essentia includantur, sed terminatiuè tantùm, quatenus mutatio dicit necessariam habitudinem ad illa tria, nam etiam dicit habitudinem ad efficiens, præsertim si exactam, & distinctam cognitionem illius habere velimus, qualis est cognitio, quæ de re habetur per definitionem.

Demum si ista tria sunt principia generationis, vbicumque ea concurrerent, ibi foret vera generatio, quod tamen falsum est, quia in Adami productione hæc tria interuenere, & tamen ea non fuit generatio, vt videtur communis omnium sententia. Et si sunt tria, vel sunt tria secundùm numerum, vel secundùm speciem, vel secũdum genus, vel secundùm analogiam, non primis tribus modis, quia sic res essent tãtùm tres; tum quia secundùm distinctionem principiorum distinguuntur principiata 12. Met. cap. 2. tum quia sunt correlatiua, & quot modis dicitur vnum, totidem, & reliquum; nec quarto modo, quia nulla entia sunt numerata secundùm vnitatem, sed esse tria est esse numeratum, & analogia est quædam vnitas. Et ex Arist. 1. Phys. 56. in quolibet prædicamento est vna prima contrarietas, atque adeò cùm decem sint prædicamenta, erunt viginti principia cõtraria pter subiectã materiã.

21 Respondetur, neque potentiam, neque dispositiones, neque quantitatem, si materiæ primæ inhærent, cõstituere principium ab ea diuersum, id enim, quod principia multiplicat, est diuersa ratio principiandi, & ideò cùm isthæc omnia sint cõditiones ipsius materię ad recipiendã formam, censentur omnia concurrere per modum subiecti, & ad materiam ipsam reduci; idem de vnione dicendum, nam quæ se tenet ex parte materiæ, est vnio quædã passiua, qua mediante veluti passiua receptione, dicitur forma recipi in materia, ac proindè ad materiam pertinet, nec diuersum habet modum principiãdi ab ea; quæ se tenet ex parte formæ, est quasi actiua quædam informatio, qua mediante forma perficit, & actuat materiam, ac proindè ad formam pertinet, nec diuersum habet

modum

modum principiandi ab ea, vndè nec materia est subiectũ aliter se habens nũc, quàm prius, nisi vt primò intelligitur vnita formæ, nec forma censetur terminus ad quem, nisi vt vnita materiæ. Forma autem expellenda ac eius priuatio, & si vt plurimùm in mutationibus interueniat, non tamen distinctum principium efficit; Tùm quia non semper interuenit, vt cùm aer fit lucidus; Tùm quia quando interuenit, per accidens interuenit, vt Scotus docet in 2. dist. 1. q. 5. in fine ex Philosopho 5. Phys. tex. 7. & 8. vbi ait, quòd terminus a quo per se mutationis non est quid positiuum; sed priuatio; nam si per diuinam potentiam, aut forma introduceretur in materiã nudam, aut forma præexistens non aboleretur per aduentum nouæ, adhuc foret vera mutatio, & quòd generatio vnius sit corruptio alterius, prouenit, non per se ex necessitate mutationis, sed per accidẽs ex incompossibilitate formarum, vt notat Doctor. 2. d. 1. q. 3. L. Præter autem priuationem formæ in materia, nulla alia priuatio in mutatione necessariò interuenit, non priuatio materiæ in forma, quia priuatio est negatio in subiecto capaci, at forma non est capax materiæ, & quamuis forma præcederet non vnita materiæ, cui tamen vniri posset, non rectè diceretur adhuc forma priuata materia, sed potius vnione ad materiam, quia est capax, & receptiua vnionis ad materiam, non autem materiæ. Nec minùs priuatio totius esse compositi, quia hæc est negatio extrà genus, concurrens veluti terminus a quò ad creationem, non autem ad generationem, quæ pro termino a quo petit negationem in genere, & in subiecto, & hanc insinuare vult, non illam modus ille loquendi: homo fit ex non homine, album ex non albo, idest homo fit ex subiecto priuatio forma hominis, album ex subiecto priuato forma albedinis; & quando etiam omnes hæ priuationes interuenirent, non adhuc multiplicarentur principia, quia omnes haberent eundem modum principiandi, scilicet per modum termini à quo.

Ad Confirmationem negatur assumptum, quia hic non consideratur generatio vt actio, vel ens creatum, sed præcisè vt mutatio, qua ratione explicitè nec dicit ordinem ad transcendentia, nec ordinem ad agens, sed tantum ad illa tria, materiã, formam, & priuationem; vndè si anima separata seipsam vniret corpori absq; alia causa efficiente, perfectè intelligeretur cõceptus mutationis, vt sic, absque ordine ad agens, loquendo de perfecta cognitione quidditatiua rei, talis enim non petit causarum externarum explicationem, sed tantùm principiorum, sine quibus res percipi nequit; & solutiones ad instantias ibi factas adhibitæ, sunt optimæ.

Ad aliam Confirmationem gratis concedimus, omnem eam productionem, in qua ista tria principia interueniunt, esse veram generationem, & talem esse productionem Adami, si isthæc ibi interuenere, & solùmmodò fuisse supernaturalem in ordine ad agens. Concedimus item, ista principia esse tria secundùm genus, sed negatur, res naturales, & composita tot esse futura, quia ista non sunt principia compositorum sed generationis eorũ; & ista tria non sunt principia diuersarum rerum, sed vnius rei, scilicet generationis physicæ in communi. Denique quando etiam diuersæ forent cõtrarietates in vnoquoque genere, non proindè multiplicanda sunt principia contraria vltrà binarium numerum, quia omnia in communi haberent eũdem concurrendi modum, scilicet per modum termini a quo, & ad quem, ratio enim principiandi, vt sępè dictum est, principia diuersificat.

22 Secundo ex alio capite arguitur, quòd sint pauciora tribus; Tùm quia tria principia assignata vniuocè analogicè cõueniunt in genere principij, ergo sunt vnum genere, non tria genere distincta, & prima cùm his tribus adhuc detur vnũ prius commune omnibus; Tùm quia Aristoteles 1. Phys. tex. 66. ait, materiam, & priuationem esse vnum numero, & 68. quòd alterum cõtrariorum cum subiecto sufficit ad mutationem, & tex. 75. & 77. priuatio dicitur principium per accidens, ergo duo sufficiunt. Tùm quia generatio in ratione mutationis dicit respectum quendam subiecti informati ad non informationem immediatè pręcedentem, vt sæ

pè

dè Scot. docet; præsertim 2. dist. 1. quæst. 5. T. & in 4. d. 11. quæst. 1. E. at principia relationis cuiuscunque sunt tantum duo, scilicet eius extrema, fundamentum, & terminus, ergo duo tantum erunt generationis principia; Tum deniq; quia non in omni mutatione hæc tria interueniunt, in speciebus enim consecratis fiunt mutationes naturales, & physicæ rarefactionis, calefactionis, & similes, cum tamen ibi materia non adsit, & cum homo nutritur ex illis, dicunt Theologi, in eodem instanti creari materiam à Deo, & simul formā substantialem introduci, & consequenter mutationem substantialem fieri nulla interueniente priuatione, quia non datur in eo instanti, in quo est forma, nec antea, cum materia non extaret; vt autem materia dicatur priuata, debet in aliquo saltim instanti temporis formam præcedere, & non sufficit solum instans naturę, & generatio substantialis fieri potest absque eo, quòd forma sit terminus ad quem illius, & ità fit cum forma præexistens inducitur de nouo in materiam, vt patet in nutritione hominis.

22 Respondetur, nihil horum vrgere; sicut enim bene assignantur quatuor causarum genera ob diuersas rationes specificas causandi, licèt omnes in communi ratione causæ conueniant; ità in proposito omnia principia conueniunt in ratione cō muni principij, rectè tamen adhuc distinguuntur in tria genera iuxtà triplicē principiandi rationem, & quamuis ratio principij communis illis tribus sit prior eis logicè, & prioritate communitatis, seu prædicationis, illa tamen tria principia sunt priora physicè, & prioritate causalitatis, in quo sensu Philosophus hæc principia præsertim appellauit prima. Ad secundū cum Philosophus tex. 66. materiam cum priuatione vocat vnum numero, intelligi debet negatiuè, quatenus scilicet priuatio non est entitas positiua realiter distincta a materia, aut vocat vnum numero, idest subiecto, & in tex. 68. noluit excludere priuationem, sed tantum insinuare, quòd nō omnia principia concurrunt ad generationem per influxum positiuum, sic enim concurrunt solum materia, & forma, cuius absentia, & præsentia in materia facit mutationem, immò implicitè enumerauit priuationem, dum formæ absentiam dixit, priuatio enim, vt ait Vicomercat. ibi, nihil aliud est, quàm formę absentia, & tex. 75. appellauit eam principium per accidens respectu rei genitæ, non generationis, vt notat Scot. 2. dist. 12. q. 1. sub I. Ad tertium quod generatio in ratione mutationis sit respectus, vel materiæ ad formā, vt nouus, sicut loquitur Doctor in 2. dist. 2. q. 5. S. & T. vel informationis seu subiecti informati ad non informationem immediatè præcedentem, vt loquitur in 4. d. 11. q. 1. E. non tollit trinitatem principiorum, quia respectus iste non fundatur in materia quomodocumque, sed in ea, vt de nouo informata, seu vt aliter se habente secundùm formam, quam immediatè antea non habebat, in quo tria constat interuenire, materiam veluti, subiectum, & fundamentum respectus, formā in materia, quasi rationem fundandi, priuationem immediatè præcedentem, veluti terminum, quarè, siuè explicetur per respectum ipsa mutatio, siuè per transitum, semper tria insinuantur in ea. Ad quartū hæc tria semper inueniuntur in quacunq; mutatione physica; vnde in mutationibus accidentalibus in Eucharistia contingentibus reperitur quantitas, gerens vicem materiæ, & si aliqua contingit sine subiecto, non erit physica, & naturalis, sed miraculosa; & quando ex speciebus consecratis nutritur homo, & vniuersaliter, quādo subiectum in eodem instanti cum forma creatur, negandū est, interuenire generationem in ratione verę mutationis physicæ, quia subiectum in his casibus nō verè mutatur, cùm enim nunquam præfuerit sub opposito, in rigore dici nequit, quod nunc se habeat aliter, quàm prius vt docet Scot. 2. dist. 5. q. 2. I. & 3. d. 2. q. 3. E. & d. 7. q. 2. E. & clarissimè in 4. d. 43. q. 5. Non est denique semper necessariū, quòd dum forma est principium in fieri, seu generationis compositi, sit etiam terminus ad quem suæ productionis, idest quod ti c producatur, quando fit compositum, sed sufficit, quod sit semper terminus ad quē mutationis, idest terminus, ad quem materia

teria

teria transit, terminus, qui licèt de nouo non producatur, de nouo tamen in materia acquiritur, semper enim materia dicitur transire de priuatione ad formam, siuè forma præexistat, siuè non.

Demum specialiter obijci solet contra priuationem, quod nunquam in mutatione interueniat, quia nunquam in aliquo instanti reperitur sine forma antecedenti, vel subsequenti, & dum materia est cum forma antecedenti, non habet priuationē subsequentis, quia non potest eam habere simul cum præcedenti, ergo nunquam materia reperitur cum priuatione subsequētis formæ. Resp. materiam dici priuatam forma subsequenti, cum est sub antecedēti, nec enim opus est, vt dicatur priuata forma subsequenti, quod possit eā simul obtinere cū præcedenti, sed sufficit quod de se sit capax eius præscindendo à præcedēti, & quod posset illam acquirere illā dimittendo; sic oculus cæcus dicitur visu priuatus, non quia possit simul visum habere cum humore noxio, sed quia potest illum absolutè recipere præscindendo ab humore noxio, & sic etiam in moralibus peccator dicitur gratia priuatus, non quia possit gratiam simul habere cum peccato, sed quia absolute potest gratiam acquirere, si peccati peniteat; ratio a priori est, quia materia secundum suam potentialitatem est subiectum capax omnium formarum præscidendo ab illa, quam actu habet, neq; ista reddit eam intrinsecè ineptam ad alias, sed extrinsecè tantùm, quod impedimentum tollitur per dispositiones.

QVÆSTIO IV.

Quænam sit ratio principiandi singulorum.

23 QVamuis omnes in eo conuenire videantur, quòd priuatio est principium in fieri per modum termini a quo, & abiectionis in mutatione acquisitiua; de forma tamen sentiunt nonnulli, nequaquam constitui posse principium generationis, tanquam terminum ad quem mutationis, sed potius constitui debere, quatenus pars constitutiua totius, ita Auersa quæst. 10. sect. 2 & 3. & 5. vbi pari ratione speculatur de materia, esse nimirum principium generationis compositi per modum partis potentialis constitutiuæ, per modum verò subiecti recipientis concurrere ad generationem formæ, non cōpositi. Et adhuc inter eos, qui materiam statuunt principium in fieri per modum subiecti, est altercatio, an concurrat per modum subiecti simpliciter recipientis formam, an etiam sustentantis; itaut ad generationem concurrat duplici concursu, receptiuo scilicet, & sustentatiuo.

Dicendum est, materiam concurrere ad mutationem per modum subiecti aliter se habentis nunc, quam prius, formam per modum termini ad quem transit, & quem acquirit, priuationem per modum termini à quo transit, & quem abijcit. Conclusio sequitur ex dictis in superioribus; cùm enim conclusum sit, in hoc 1. Phys. sermonem esse de principijs generationis, & non rei genitæ, de principijs in fieri, & non in facto esse, quia postea de his agitur in secundo, non benè asseritur, materiā, & formam esse principia per modum partium intrinsecè totum constituentium; sic enim confunditur ratio principiandi illarum in fieri, & in facto esse; & quidem Arist. 1. Phys. dum à tex. 50. incipit inuestigare tertium principium generationis, non cōcludit necessitatem materiæ, quia composita indigeant parte potentiali, cum qua forma vnum per se constituat, veluti pars actualis, sed ex eo, quia præter contraria, necessarium est commune subiectum, quod existat sub vtroque termino mutationis, ergo vt est principium in fieri generationis compositi, concurrit materia per modum subiecti generationis, & formæ, & non per modum partis cōstituentis compositum. Eodem modo idem de forma probatur; si enim generatio in ratione mutationis aliud non importat, quam transitum materiæ de opposito ad oppositum, idest de priuatione ad formam, non videtur forma ad generationem cōcurrere posse, nisi per modum termini, ad quem transit materia priuationē deferens, & sic nel concedatur, priuationē concurrere ad generatio-

nem per modum à quotermini ,vt concedit Auersa , eò ipso concedere debemus formam concurrere per modum termini ad quem. Accedit,quod materia,& forma sunt principia in fieri , non solum in compositis substantialibus, sed etiam in accidentalibus , dicimus enim & hominē fieri ex non homine , & album ex non albo,at vtiq.dici nequeunt in generatione compositi accidentalis concurrere per modum partium intrinsecè illud constituentium, quia sicut compositum illud non est verè per se vnum ens,ità nō verè fit,& propriè, ergo male explicatur ratio principiandi illarum in fieri per habitudinem partium in ordine ad compositum.

24 Cùm autem dicimus,materiam concurrere ad mutationē per modum subiecti ratione potentiæ receptiuæ,non ob id excludere intendimus concursum sustentatiuum in ordine ad formas, quæ tali indigēt fulcimento, licèt sine tali concursu adhuc materia sufficeret ad mutationem per solum cōcursum receptiuum, vt patet in hominis nutritione;an vero sint distincti cōcursus erga eandem formam,dicetur disp. de principijs in facto esse,& sicut per materiam hic intelligimus subiectum cuiuscumque physicæ mutationis , siuè naturalis,siuè violentæ,siuè neutræ,omnes enim ad Physicum pertinent , & omnia principia inuestigare tenetur,ita per potentiam passiuam intelligimus meram capacitatē cuiuscumq. formę possibilis in ea introduci , seù non repugnantiam Logicā ad eam recipiendam , præscindentem à potentia naturali , quæ illi capacitati addit inclinationem ad formam , à potentia violenta, quæ illi addit repugnantiam physicam ad formam,& a potentia neutra,quæ illi addit negationem inclinationis,& repugnātiæ;& ratio huius est, quia vt fiat in subiecto vera , & physica mutatio, sufficit,vt subiectum forma carens, & eam quomodocumq.recipere potens, transeat a priuatione ad ipsam formam, vndè, & per priuationem significabitur negatio formæ in subiecto capaci,qualiscumq. sit ista capacitas;benè verum est, quod cùm Philosophus directè & per se solam mutationem naturalem consideret, per quam subiectum formam sibi conuenientem acquirit , vel disconuenientem dimittit,violentam verò , & neutram non nisi indirectè,& in ordine ad illam consideret, quatenus opposita iuxta se posita magis elucent,sic & nos insistendo vestigijs eius,de mutatione naturali sermonem instituemus, & de potentia naturali subiecti ; de hac enim locutus est Philosophus,dum 1. Phys. dixit,quòd materia appetit formā , sicut turpe pulchrum , & quòd priuatio generat appetitum in materia ad formā , & alia huiusmodi, quæ,& si pronunciata sint'a Philosopho de materia prima præsertim, vtpotè naturaliter propensa in omnes formas substantiales , veluti perfectiones substantiales ipsius , cùm tamen per materiam in 1. Phys. vt diximus, non tantùm intelligat materiam primam , sed etiam secundam,idest corpus naturale, & compositum substantiale , intelligi etiam debent de corpore in ordine ad formas accidentales sibi consentaneas.

25 Cùm etiam dicimus,formam concurrere ad generationem per modum termini ad quem,non loquimur de generatione in ratione productionis ; ità enim nō forma , sed compositum est terminus ad quem, sed tantùm in ratione mutationis, vt sæpè dictū est,quatenus est illa, ad quā materia transit , priuationem deserens , quod adhuc dupliciter intelligi potest ; potest enim forma considerari,vel vt immediatè succedens ad sui priuationem,vel post illam immediatam successionem eo modo, quo loquitur Doctor de respectu creationis,& cōseruationis quodlibet. 12. forma in primo sensu est terminus ad quē mutationis in ratione principij , quia in hoc sensu præcedit mutationem prioritate naturæ ; cùm enim fundamentum respectus per mutationem importati sit materia,vt primò informata,tunc enim primò aliter se habet , quā prius se haberet, & fundamentum cum ratione fundandi præcedat natura respectum , consequenter forma cum materia mutationem pro formali præcedunt,at in altero sensu considerata forma est terminus ad quem generationis in ratione finis , & non principij,& est posterior ea in executione,licet

prior

prior sit in intentione, quæ prioritas nihil confert ad rationem principiandi, de qua nunc loquimur; itaque solùm in primo sensu per modum termini ad quem constituitur forma principium generationis, vt nimirum immediatè succedens ad sui priuationem.

26 Cùm denique dicimus, priuationē principiare per modum termini a quo, seù per modum abiectionis, id non ità intelligendum est, quasi priuatio principiet per suum non esse, quia ipsum non esse priuationis formaliter est ipsum esse formæ, vel saltim necessariò concomitatur illud, vndè si ita principiaret, principiaret potius per modum termini ad quem, non à quo, quia ipsum non esse priuationis spectat ad terminum ad quem; permanet enim cum forma, & cum ipsa acquiritur per generationem; sed ea ratione intelligendum est, quod principiet per suum esse, quatenus tollitur, & abijcitur per aduentum formæ; id enim habet rationem termini à quo, quod opponitur termino ad quē, quod excluditur per ipsum, quod est illi incompossibile, & in eius aduentu tollitur, & aboletur; id autem est ipsum esse priuationis, atq; ideò dicendū est, ipsam principiare per modū termini à quo per suum esse, non quidem stans, & permanens in materia, quia sic nō principiat, sed potius impedit generationem, sed per suum esse, quatenus ergo tollitur, & abijcitur.

27 In oppositum solet obijci primò, quòd materia non concurrat ad generationem per modum subiecti, quia generatio in ratione mutationis formaliter est respectus subiecti informati ad priuationē illius formæ immediatè præcedentem, at relatio non dependet à suis extremis in genere causæ materialis, sed vel efficientis, vel formalis, vt passim omnes affirmant, ergo non potest materia esse principium generationis per modum subiecti, quia cōcursus hic est in genere causæ materialis. Respondetur, minorem non esse vniuersaliter veram, quamuis enim relatio vt sic nō respiciat fundamentum in ratione subiecti, in quo recipiatur, & cui inhæreat, sed tantùm in ratione fundamenti, in quo radicatur, & fundatur præscindēdo à quacumque potentialitate, vt patet de relationibus diuinis; relationes tamen creatæ, quia accidentia sunt, respiciunt suum fundamentum, non tantùm in ratione fundamenti, sed etiam subiecti, vt fusè declaratum est in disputatione de Relatione, atq; ità pendent à fundamento suo etiam in genere causæ materialis; & nos quando dicimus, materiam esse principium mutationis per modum subiecti, non tantùm in hoc sensu intelligimus, quia sic vniuersaliter quodcumque fundamentum relationis creatæ dici potest principium relationis, quam fundat per modum subiecti; sed amplius volumus, concurrere per modum subiecti aliter se habentis secundùm formam, ità quod referatur, vt subiectū, non solùm ad mutationem, sed etiam ad formam, quam de nouo recipit, & per quā dicitur aliter se habere nunc, quàm prius, quòd inter omnes relationes peculiare est respectus per mutationem importati.

28 Secundò obijcitur, quod forma cōstitui nequeat principium generationis per modum termini ad quem; Tùm quia sic est posterior ipsa generatione, & mutatione, cùm per eam acquiratur, principium autem debet esse prius principiato; Tùm quia, sic est terminus, & finis generationis; Tum quia, præsente forma per modum termini ad quem, cessat motus, & mutatio, secundo de Gen. tex. 55. Tum tādem quia compositum est terminus ad quem, & potiori ratione quàm forma 1. Phys. 64. quarè etiā ipsum deberet constitui principium generationis. Respondetur communiter, formam esse terminum partialem generationis, & quo res fit, non verò totalem, & quod; & ideò non est ita terminus, & finis generationis, quin etiam possit esse principium. Quæ responsio nō est ad propositum; saluat enim vtique quòd sit principium rei genitæ, & etiam generationis compositi in ratione productionis, quatenus est pars constitutiua illius; at difficultas vrget, quòd non sit principium generationis in ratione mutationis; & quando est principium rei genitæ, aut generationis compositi in ratione productionis, non vtique est principium

per modum termini ad quem, sed per modum partis formalis, & hic quæritur de ratione principiandi eius per modum termini ad quem. Respondet Suarez in Met. disp. 12. sect. 1. num. 9. formam esse priorē generatione in intentione, quatenus generatio essentialiter ordinatur ad formam, quæ est prioritas causæ finalis, & sequitur Amicus tractat. 4. q. 5. art. 4. & Complut. d. 2. n. 2. quę tamen responsio admittenda non est, quia, vt benè notat Auersa, sic causa finalis poneretur inter principia, & causa formalis excluderetur, cùm tamen omnes à numero principiorum excludant efficientem, & finalem, & solùm materialem, & formalem includant; deinde in hoc genere prioritatis per modum finis, & intentionis, compositum est prius forma; quia etiam ipsa forma in hoc genere est propter compositum. Itaque dicendum vt suprà, quod generatio potest considerari vel in ratione mutationis, vel productionis, si in secundo sensu consideretur, forma nullo modo est principium eius per modum termini ad quem, nō est hoc modo principium generationis sui, seu suæ productionis, quia potius è contra res se habet, quod generatio est principium, vel inchoatio formę neque principium generationis compositi, quia terminus ad quē istius generationis est compositum ipsū; primò Phys. 64. si verò consideretur generatio in ratione mutationis, potest adhuc forma in ordine ad illam dupliciter spectari, vel vt immediatè succedens in materia ad sui priuationem, vel post illam immediatam successionem; primo modo spectata est principium illius, quia tunc fit mutatio in materia, cùm primò intelligitur informata forma, qua prius innisecta è carebat, vnde forma in materia falcē prioritate naturæ mutationem precedit; sed in secundo sensu non est principium illius, sed potius principiata per ipsam: sic enim quasi intelligitur in esse quieto, & in hoc sensu forma dici solet per generationem acquiri, veluti per viam, in hoc sensu dicitur terminus, & finis generationis; in hoc sensu dixit Philosophus 2. de Gene. 55. ad formæ pręsentiam cessare motum, cū in alio sensu dixisset 1. Phys. 68. præsentiam formæ facere mutationem, licèt etiam hæc omnia possent intelligi, & explicari de generatione in ratione productionis, non mutationis, & quidem in hoc sensu dixit Philosopus primo Phys. 64. compositum esse terminum ad quem generationis, in ratione scilicet productionis; cùm alioquì forma dicatur terminus eius in ratione mutationis.

Sed vrgebis, Ergo non potest forma constitui principium generationis, per modum termini ad quem, ratio est, quia non dicitur forma terminus ad quem generationis, nisi quatenus generatio est via in ipsam; per quam acquiritur, at non acquiritur per mutationem forma, vt ad sui priuationem immediatè succedens, nec generatio est in formam, vt sic, ergo, vt immediatè succedens ad sui priuationem nequit dici terminus ad quem generationis, at non habet rationem principij, nisi vt sic, ergo cùm vt sic non sit terminus ad quem generationis, non habebit rationē principij per modum termini ad quem.

Respondetur cum Scoto 4. dist. 13. q. 1. distinguēdo de duplici via, nam alia dicitur via, seu medium quo, & est acquisitio ipsa, qua formaliter mobile dicitur acquirere formam, & hæc via est motus; alia est via, seù medium per quod, siue in quod, & est illud, in quod mobile primò peruenit, & per quod primò pertransit, quàm ad extrema perueniat, & talis via est spatium illud interiacens inter mobile, & terminum; hęc via prior est termino ad quem, illa via semper subsequitur terminum, quia formaliter dicit relationem iam explicatam, & tamen per vtramque viam terminus acquiri dicitur, quare cùm mutatio sit medium, quo acquiritur forma, etiam vt immediatè succedens ad sui priuationem, cohærent simul hæc duo, & quòd forma sit principiū illius, & quòd illa dicatur via in formam, vt in terminum ad quem, ac proinde forma sit principium mutationis per modum termini ad quem.

29 Tertiò arguitur, quod non sit vniuersaliter verum, quod priuatio sit principium mutationis per modum termini à quo, quia in corruptione rei naturalis priuatio est terminus ad quem, quia transit

de

tio esse ad non esse materia, hoc est a forma ad priuationem. Respondemus, ne[que] nos asserere, priuationē esse principium mutationis vniuersaliter, & absolutè per modum termini a quo, sed hoc tantùm asserimus in mutatione acquisitiua, & fieri rerum naturalium, de qua quidem mutatione, tanquam de magis per se intenta à natura, & principaliori analogato locutus est Arist. 1. Phys. dū mutationis principia inuestigauit; in mutatione autem deperditiua, qualis est corruptio, gratis cōcedimus, priuationem principiare per modum termini ad quem, sicut principiat forma in mutatione acquisitiua, vndè si tria principia assignare velimus mutationis in communi, vt præscindit ab acquisitiua, & deperditiua, cum suis rationibus principiandi, assignare debemus subiectum, terminum a quo, & terminum ad quem.

Sed vrges, si ita est, ergo ista duo principia forma, & priuatio fient ex alterutris, etiam in eodem genere principiandi, quia in mutatione acquisitiua fit forma ex priuatione, tanquam ex termino a quo, vt ex non vidente videns, & postea in deperditiua ipsamet priuatio fit ex forma in eodē genere principiandi, quo ipsa fuit principium eiusdem formæ, nā ex vidente fit cæcus, vel non videns. Respondet Hurtad. disp. 1. Phys. sect. 2. negando sequelā, quia priuatio habet terminum à quo in diuerso, non modò genere, sed etiam ordine; quia forma habet terminum à quo priuatiuum, priuatio verò positiuum, qui constituunt diuersos ordines terminorū. Sed hæc responsio non soluit, quia quod terminus a quo, & vnde incipit motus, vel mutatio, sit positiuus, vel priuatiuus, non variat rationem principiandi per modum termini a quo, & hoc omninò materialiter se habet ad illud, & merè per accidēs, vtrobique enim modus principiandi est per abiectionem: dicendum igitur est vel nullum esse inconueniens, contraria hęc ex alterutris fieri in diuerso genere mutationis, qualis est acquisitiua, & deperditiua, & cum Philosophus oppositum docet, loqui in eodem genere mutationis; vel dicendum principia in commun. ad mutationem acquisitiuam, & deperditiuam, quę non fiunt ex alterutris, esse subiectum, terminum à quo, & terminum ad quem, quæ duo contraria principia variantur iuxta diuersitatem mutationum; nam in acquisitiua forma est terminus ad quem, priuatio terminus a quo; in deperditiua res è contra se habet.

QVÆSTIO V.

An principia rerum naturalium sint contraria, & quomodo.

30 APud Veteres Scholasticos ferè nulla fuit altercatio circa principiorum contrarietatem, fatebantur siquidem omnes cum Philosopho, primo Phys. à tex. 41 aliqua principia debere esse contraria, scilicet formam, & priuationem, contrarietate latè sumpta, quatenus coincidit cum oppositione priuatiua, nō tamen omnia, quia præter ista debet dari tertium principium, quod sit successiuè commune subiectum vtriusque contrarij, de vno in aliud progrediens; quam veritatem, & si luce clariorem Recentiores speculationibus minimè necessarijs obnubilant. Aquarius enim ad quæst. 8. Ferrariēsis omnia principia facit contraria, etiam materiam formæ, Auersa quæst. 10. sect. 4. & si materiam non faciat formæ contrarium, adhuc tamen constituit ipsam contrariam cuidam priuationi, quam ipse fingit ex parte formæ; vbi etiam negat, contrarietatem per se primò, & directè inter formam, & priuationem inueniri, quando quidem talem per se primò tantummodò ponit inter principium, quod est terminus à quo, & principiatum quod fit ex ipso, & ideo solum concomitanter, idest ratione contrarietatis termini a quo totalis, & ad quem, ait opponi adinuicem quoque formam, & priuationem. Zab. lib. 1. de materia cap. 7. inter formam, & priuationem, non solùm priuatiuam, sed etiam positiuam contrarietatem videtur exigere, per priuationem intelligens non purā carentiam formæ in subiecto, sed formam oppositam formæ generandę. Alij tandē contrarietatem hanc assignant solum priuationi, & formæ substantiali, ea ratione moti, quod cum Philosophus hæc principia

cipia vocet prima contraria, talis primitas solum in genere substantiæ reperitur, a quo dimanant cætera prædicamenta.

31 Dicimus Primò, non omnia principia physicæ mutationis esse contraria positiuè, vel priuatiuè. Est cōmunis apud omnes: colligitur ex Philosopho primo Phys. præsertim text. 67. vbi ait, principia esse contraria, & non esse contraria, idest vt exponunt Interpretes, aliqua esse contraria, vt formã, & priuationem, quædam non, vt materiam, & formam, & probatur quia materia secundùm se manet cum forma, absente priuatione; manet cum priuatione, absente forma, ergo cum illis nullã habet contrarietatem; Deindè contraria habent fieri circa idem, quod recipit vtrũque, ergo aliquod principium non est cõtrarium, sed contraria sustentat. Deniq; inter materiam, & formam præter oppositionem relatiuam, nulla alia oppositio reperitur.

Sed obijcies Primò cum Aquario, materiam habere contrariam formam; Tum quia contrariorum effectuum sunt causæ contrariæ 2. de Gen. 56. sed effectus materiæ, & formæ sunt contrarij: Tum quia materiæ, & formæ competunt conditiones primorum contrariorum assignatæ 1. Phys. 42. quòd non fiant ex alijs, nec ex alterutris, sed omnia ex his; Tum tandẽ, quia contraria ita se habent, vt vno contrariorum existente in rerum natura, ponatur, & reliquum 2. Cæli text. 18. at ita se habent materia, & forma, quod naturaliter vnum existere nequit sine alio.

Respondetur, effectus materiæ, & formæ esse vtique diuersos, imò, & primò diuersos, nõ tamen sunt cõtrarij, cum sint simul compossibiles, & coeant ad constitutionem totius, vndè, vt dicebamus, præter oppositionem relatiuam nulla contraria oppositio reperitur inter materiam, & formam. Conditiones enumeratæ ab Arist. primò Phys. 42. non conueniunt adęquatè primis contrarijs, itaut quæcũq; habent eas, sint prima contraria, sed adæquatè conueniunt primis principijs, itaut quæcumque illas habent, sint prima principia. Sic etiam, & ad aliud dicendũ, quòd licèt contraria ita se habeant, vt ex positione vnius inferatur positio alterius, non tamen ex tali mutua illatione duorum valet inter ea inferre contrarietatem, quia talis mutua illatio non adęquatè conuenit contrarijs, vndè in tali modo arguendi committitur fallacia consequentis, est animal; ergo homo, &c.

Secundò, obijcies cum Auersa posse etiam considerari priuationem materię ex parte formæ, hoc est, quatenus dum forma non est in materia, & habet priuationem essendi in materia, priuatio hoc modo sumpta dicitur principium quodammodò contrarium ipsi materiæ, sicut priuatio formæ ex parte materiæ dicitur contraria formę. Respondetur ex dictis n. 20. formam nunquam dici posse priuatam materia; Tùm quia formæ materiales nunquam existunt, nisi cum materia, & anima rationalis ipsa non præcedit corpus, nisi prioritate naturæ, Tùm quia quando etiã forma præexisteret, non tamẽ diceretur priuari materia, quia priuatio est rei, quæ in subiecto priuato recipi potest, & ei perfectionem afferre, materia verò nec in formæ recipitur, nec ei perfectionem affert, sed res è contra se habet, quod etiam ipsemet Auersa loc. cit. fatetur.

32 Dicimus Secundò, formam, & priuationem, seu terminum à quo, & ad quẽ partiales, esse ad inuicem contraria per se primò, & directè. Est contra Auersam loc. cit. & probatur Primò, auctoritate Philosophi, qui 1. Phys. text. 41. & sequẽtibus contrarietatem posuit inter principia per modum termini a quo, & ad quem inchoantia mutationem, nunquam autem inter principium per modum termini a quo, & suum principiatum. Probatur etiã ratione, quia ideò Auersa principium per modum termini a quo dixit esse per se primò contrarium principiato, & toti composito, & ratione huius cõtrarietatis etiã formam, & priuationem ad inuicem opponi concomitanter, quia putauit, terminum a quo, vndè directè, & adæquatè fit compositum, esse, non præcisè priuationẽ formæ, sed priuationem totius compositi, quando enim fit compositum, directè, & adæquatè fit ex non composito, vt indicauit Philosophus primo Phys. 58. atque ideo

ideò cum priuatio,ſeu non eſſe compoſiti directè opponatur compoſito, & non formæ,ſequitur contrarietatem per ſe, & directè inueniri inter hanc priuationem, ſeu terminum à quo totalem, & principiatum;& quia hæc priuatio totalis includit priuationem partialem,& terminus ad quem totalis includit terminum ad quem partialem, ſcilicet formam, hac ratione concomitanter(inquit Auerſa) contrarietatem reperiri etiam inter principia compoſiti,hæc eſt ratio fundamentalis Auerſæ;At omnino falſum eſt, in generatione compoſiti interuenire, veluti terminum à quo,priuationem totius eſſe compoſiti,vt ſupra diximus num 20. quia hæc eſt negatio extra genus cōcurrens per modum termini à quo ad creationem, quæ fit ex nullo præiacente ſubiecto,non verò ad generationem, quæ fit ex præſuppoſito ſubiecto,& ideò petit pro termino a quo negationem in genere, & hoc tantùm inſinuare voluit Philoſophus loc.cit.dum inquit, hominem fieri ex non homine, album ex non albo;idest album fieri ex negatione albedinis in ſubiecto,quod amplius declarauit,cùm tex.43 & 44.inquit,album,& muſicum non fieri ex quocunque non albo, & non muſico,ſed ex nigro, aut medijs,& immuſico, per quod inſinuare voluit, vt omnes Interpretes docent, & ipſemet Auerſa loc.cit. in fine ſectionis,album nō fieri ex pura negatione albedinis,ſed tantum ex priuatione dicente aptitudinem in ſubiecto,ergo terminus,a quo fit compoſitum in generatione, non eſt pura negatio totius eſſe compoſiti,quia hæc negat materiam,& formam,at in generatione, licèt forma non præexiſtat, præexiſtit tamen materia,quare præcedere nequit eſſe compoſiti,velut terminus à quo, niſi priuatio formæ in materia.

Denique communis eſt,& apud omnes recepta diſtinctio illa contrariorū, quòd alia ſunt ſe totis adæquatè,& primò contraria,alia non ſe totis.ſed inadæquatè tantum,& ratione alterius partis,& in eo ſenſu ab omnibus intelligitur,vt contraria ſe totis ſunt forma, & priuatio in abſtracto, vt albedo,& non albedo,contraria inadęquatè, & ratione alterius partis ſunt eadē in concreto;ſcilicet album,& non album, album enim, quod eſt compoſitum accidentale, opponitur non albo; ideſt ſubiecto tali forma priuato, non ſe toto, ſed inadæquatè,ratione ſcilicet albedinis, ergò tantùm abeſt,quòd forma opponatur priuationi cōcomitanter, & ratione contrarietatis per ſe primò repertæ inter album,& non album,vt potius res è contra ſe habeat,quod compoſitum,ſcilicet albū concomitanter ſolùm opponitur nō albo, & ratione contrarietatis per ſe primò repertæ inter albedinem, & priuationem albedinis.

33 Sed contra obijcies primò cum Auerſa loc. cit. Contrarietatem termini a quo cum termino ad quem ex eo probat Ariſt. quia omne quod fit, ex ſuo contrario fit, & ita concludit text. 47. ſed id, quod fit ex alio, eſt principiatum, non principiū,ergo per ſe,& directè hoc principium eſt contrarium ſuo principiato, quod ex ipſo fit,atque adeò per ſe,& primariò hæc contrarietas non exercetur inter plura principia.Reſpondetur Philoſophum velle, contrarium fieri ex contrario vt album ex non albo,ratione alterius partis, ſcilicet albedinis,quæ fit ex non albedine in ſubiecto repertæ, vndè ſequitur, oppoſitionem per ſe primò eſſe inter illa duo principia,ſcilicet albedinem,& priuationem albedinis, ac ratione alterius partis ſcilicet albedinis concomitanter albū contrariari non albo.

Secundò; Terminus à quo per ſe,& directè opponitur cum termino ad quem, ſed terminus ad quem, quatenus talis terminus eſt,non eſt principium, ſed principiatum,ergo principium,quod eſt terminus à quo,per ſe, & directè non dicit oppoſitionem cum alio principio, ſed cum ſuo principiato.Reſpondetur concedendo,terminum ad quem generationis in ratione productionis eſſe principiatum, nō principium,at terminus ad quem generationis in ratione mutationis eſt principiū & ipſius mutationis,& rei genitæ per mutationem, vt quæſtione præcedenti oſtēſum eſt, & in hoc ſenſu loquimur de termino ad quem, cùm opponimus ipſum termino a quo.

Tertiò, Hoc genus principij per modum termini a quo inuenitur in omnibus rebus creatis, etiam si non constent ex materia, & forma, nam etiam Angelus factus est ex suo non esse, ergo per se, & directè hoc genus principij non dicit oppositionem cum alio principio, sed cum suo principiato. Immò etiam dum fit forma ex sua priuatione, forma, vt sic, habet rationem principiati, & priuatio oppositionem habet cum ipsa forma, non cum alio quopiã principio formæ. Et quando etiam fit cõpositũ, directè, & adæquatè fit ex non esse sui ipsius, & non præcisè ex priuatione formæ, ergo priuatio ipsius compositi est proprius terminus a quo factionis eius; at hæc priuatio directè opponitur tantum composito, quod est principiatum. Respondetur, Auctorem hunc confundere terminum a quo creationis, & generationis, & terminum ad quem generationis in ratione mutationis, & productionis, Angelus fit ex non esse sui, sed talis est negatio extra genus, quæ solùm in creatione est terminus a quo, & talem terminum à quo concedimus, directè opponi termino ad quẽ, vt principium principiato, quia creatio rationem habet productionis, non mutationis, & terminus ad quem in productione semper habet rationem principiati, non principij. Eadem ratione quoq; concedimus, formam opponi cum sua priuatione, ex qua fit, sicut principiatum principio, si talis factio sumatur in ratione productionis, non autem si sumatur in ratione mutationis, quia sic priuatio, & forma non comparantur ad inuicem, vt principium, & principiatum, sed ambo comparantur ad tertium, scilicet ad mutationem, veluti principia per modum termini a quo, & ad quem. Et denique negatur, dum fit compositum, proprium terminũ à quo generationis eius esse priuationem ipsius compositi, quia priuatio illius adæquatè sumpti dicit negationem, tam formæ, quam materię, at in generatione compositi, etsi forma non præexistat, præexistit tamen materia, & ideò nunquam dicitur fieri ex totali suo non esse, sed tantum ex priuatione formæ in præiacente materia.

Sed instabis pro Auersa. In generatione non tantùm datur terminus ad quem partialis, qui est forma, sed etiam totalis, qui est compositum, ergo cùm cuilibet termino ad quem correspõdeat terminus à quo, admitti debebit etiã in generatione physica, nedum terminus à quo partialis, scilicet priuatio formæ, sed etiam totalis, scilicet priuatio ipsius compositi. Respõdetur, etiam admitti terminum totalem à quo in generatione, non tamen in eo sensu, quo admittit Auersa, vt adæquatè neget totum esse compositi, etiam syncategorematicè sumpti, sed sicut terminum ad quem partialem assignamus formam, & totalem formam in materia, seù formam vnitam materiæ, ita pro termino a quo partiali assignare debemus ipsammet priuationem precisè sumptam, & pro termino totali subiectum ipsum, forma priuatum; sic.n. dicimus, album fit ex nõ albo, idest ex subiecto priuato forma albedinis ex quo colligitur, terminos totales non contrariari, nisi ratione terminorum partialium, hos verò adinuicem per se primò, & se totis opponi.

34 Dicimus Tertiò, Contrarietatem hanc per se primò repertam inter terminũ a quo, & ad quem, esse per se oppositionẽ priuatiuam, per accidens tamen, & concomitanter esse quoque positiuam. Est communis contra Zab. & colligitur ex Scoto. quò ad vtranque partem in 2.d.1.q.5. in fine, vbi docet ex Philosopho 5. Phys. terminum a quo mutationis per se esse priuationem, non autem quid positiuum, nisi p accidens; idem habet 2.d.1.q.3.L. vbi ait, generationem vnius esse corruptionem alterius, non quod ita per se exigat generatio, sed ob formarum incompossibilitatẽ, & ita quasi ex accidenti, non per se. Probatur itaque conclusio quòad primam partem; Illa sunt contraria priuatiuè, quæ se inuicem expellunt ab eodem subiecto, quorum vnum est positiuum, alterum priuatiuum, sed terminus a quo, & ad quem generationis in ratione mutationis sunt huiusmodi, ergo &c. maior patet ex Logica cap. de oppositis, minor patet ex dictis nam terminus ad quem est forma, terminus a quo est priuatio, & hæc se inuicem

exclu-

excludunt ab eodem subiecto; Probatur etiam quoad alteram partem; nam modò quando fit generatio, reperitur in materia, non solum priuatio formæ generandę sed alia forma ei positiuè repugnans eo genere repugnantiæ, quæ versatur inter formas positiuas disparatas, & hæc etiam computatur pro termino a quo, quia cum ipsa priuatione recedit, at quia hoc non est per se, sed aut ex incompossibilitate formarum, aut quia naturaliter materia nō potest nuda reperiri, & in mutationibus accidentalibus quandoque non interuenit terminus huiusmodi positiuus vt cum aer fit lucidus, hinc est, quod per accidens tātum, & concomitanter inter terminum à quo, & ad quem contrarietas positiua reperitur.

Sed contra hanc conclusionem obijcies primò, quod Philosophus 1. Phys. per totum, hanc principiorum oppositionem sēper exprimit nomine contrarietatis, nunquā priuatiuæ oppositionis, & præsertim text. 43. inquit, album fieri quidem ex nō albo, non tamen ex omni non albo, sed ex nigro, aut medijs quo insinuare voluit, inter terminum a quo, & ad quem non sufficere qualemcunque oppositionem, sed contrariam requiri; & 5. Phys. ait, motum esse a subiecto in subiectum, idest a positiuo in positiuum; & 1. Cæli text. 140. ait, quidquid corrumpitur, a contrario corrūpitur, ergo cum generatio vnius fiat cum alterius corruptione, requiritur contrarietas positiua.

35 Respondetur, Philosophum vsum esse nomine contrarietatis amplè pro oppositione, quam esse priuatiuam, clare insinuauit text. 50. vsus autem est tali nomine semper, vt communem modum loquendi Veterum retineret, qui principia appellabant contraria, & sæpius vsus est exemplis contrariorum positiuè, tùm quia hæc contrarietas est notior, vt notauit Auerr. tex. 42. tùm quia cum vno contrario adiuncta est priuatio alterius. Dum autem dixit tex. 43. album fieri, non ex omni non albo, sed ex nigro, planè per se non requirebat contrarium positiuum in subiecto, quia sine illo fit generatio, vt patet in illuminatione, sed requirebat subiectum capax formæ generandę; inquit enim album non fieri ex quocunque non albo, idest non ex quocunque habente negationem albedinis, cuiusmodi sunt etiam ea, quæ non possunt esse alba, sed fieri ex nigro, idest non albo priuatiuè sumpto, hoc est, habente priuationem albedinis, cuiusmodi sunt tantum ea, quæ licèt non sint alba, talia tamen esse possunt; hanc autem albedinis priuationem indicauit Arist. nomine nigri, aut medij coloris, quia cùm idem sit subiectum contrariorum, hoc ipso, quod aliquid est nigrum, vel viride, est etiam capax albedinis, quaré Arist. non sumit ibi nigrum, aut medium colorem positiuè idest pro habēte formā nigredinis, vel medij coloris, sed priuatiuè, idest pro habente priuationem albedinis, sic etiam capit immusicum, ex quo ait fieri musicum, pro subiecto scilicet capaci musicæ, & ea carente, non autem pro forma contraria musicæ in illo subiecto existente; quinto autem Phys. ideò ait, motum fieri ex subiecto in subiectum, quia cùm præter rationem communem mutationis, etiam successionem includat, licèt ratione mutationis sufficeret inter terminos priuatiua oppositio, vt ipse docet eodem 5. tex. 59. tamen ratione successionis requiritur contrarietas aliqua positiua, ex qua oriatur successiua acquisitio formę, denique quòd in generatione vnius, alterius corruptio interueniat, est merè per accidens ob formarum incompossibilitatem, vt docet Scotus loco cit. & oppositum euenit in productione formarum accidentalium, quæ non habent contrarium.

Secundò, Si sufficeret contrarietas priuatiua principiorum, sequeretur, ex quolibet fieri quodlibet v. g. ex ligno fieri aquam, ex lapide panem, sed hoc est contra Arist. 1. Phys. 43. & contra experientiā; acetum enim non fit ex materia ferri, sed ex vino, sequela maioris probatur, quia materia ligni, vel lapidis habet priuationē formæ panis &c. Respōdetur, quòd sicut duplex assignari solet potentia in materia altera remota, & indeterminata ad omnes formas indifferenter, altera proxima & determinata ad hanc, vel illam formā

ad quam est peculiariter disposita per agens naturale, ità duplex assignari solet priuatio, proxima, quæ connotat aptitudinem proximam per dispositiones factam, & remota, quæ connotat nudam capacitatem materiæ, & consequenter duplex contrarietas priuatiua, altera proxima, & determinata, altera remota, & indeterminata; cócedimus igitur, posse ex quacumque parte materiæ fieri quodcumque remotè, & mediatè, mediantibus enim multis trasmutationibus fieri potest, vt materia, quæ est sub forma lapidis, sit tandem sub forma panis, at negamus, proximè, & immediatè ex quolibet fieri quodlibet, sic enim determinata forma fit ex determinata materia iuxta dispositiones præuias, & ad probationem sequelæ maioris dicimus materiam ligni, vel lapidis habere priuationem panis, & carnis remotam, non proximam, & ideò remotè solùm ex ea fieri posse, non proximè.

36 Tertiò arguitur ex Zab. loc. cit. c. 7. & 8. Si daretur materia nuda, nil generari posset ab agente naturali; Tùm quia non esset apta ad sustinendam actionem naturalis agentis, quod non attingit essentiam nudam materiæ, sed eam præexigit quantam, & debitis dispositionibus instructā; Tùm quia ad generationem non sufficit, quòd præcedat in materia quæcunq; forma, sed debet supponi forma, ex qua proximè possit alia gigni, vndè in materia lapidis non est priuatio formæ animalis, quia non potest proximè ex lapide gigni animal; Tum tandem quia, vt ait Fonseca 5. Met. cap. 2. quæst. 4. sect. 2. si Deus materiam nudam propè ignem apponeret, ignis nihil in eam ageret, quia agens naturale nō introducit formam, nisi in materiam dispositam, nec disponit materiam, nisi quæ habeat aliquam formam substantialem. Respondetur negádo assumptum, ad primam probationem negatur, materiā nudam non fore aptam ad sustinendum actionem agentis, sicut enim immediatè sustinet formam substantialem, ità posset quoque nuda sustinere actionem agentis naturalis, formam substantialem in ea producentis, & falsum est, dispositiones præcedere in materia in genere causæ materialis, vniuersaliter loquendo, vt suo loco dicemus, quia forma substantialis immediatè materiam informat, nullo mediante accidente. Ad alteram probationem concedimus, ad generationem naturalem certæ formæ certas prærequiri dispositiones quandoq; etiam in genere causæ materialis, quæ non consistunt cum quacumque forma substantiali, vt patet in exemplo à Zab. adducto, vt enim generetur anima sensitiua, prærequiritur forma mixti in materia: at, vt benè notat Auersa loc. cit. id oritur ex necessitate talium dispositionum, non autem ex necessitate contrarietatis positiuæ inter formas, imò quādo in materia prærequiritur hoc modo aliqua forma v. g. mixti, vt ex ea proximè gigni possit sensitiua, forma præcedens non se habet, vt terminus a quo contrarius, sed permanet cum forma aduemente Ad vltimam probationē Fonsecæ negatur in eo casu ignem non inducturum in materia formam ignis, immò statim induceret, quia nullam resistentiam in passo reperiret, & materia nuda satis disposita censetur, vt possit hanc, vel illam recipere formam præter animam, & licèt modò non disponatur, nisi dum est sub alia forma, est, quia naturaliter nō potest esse sine omni forma, non verò ex necessitate generationis.

37 Quartò. Contraria priuatiuè non sunt prima contraria, sed ex Aristotele prima principia sunt prima contraria, ergo non sunt contraria priuatiuè, probatur maior, quia contraria positiuè, sunt priora illis, vel certe opposita contradictoriè, quia ad hanc omnes contrarietates reducuntur. Respondetur negando maiorem cum sua probatione, si sermo sit de contrarijs per se requisitis ad mutationem, & de prioritate principiationis in ordine ad illam, sicut Philosophus loquitur de prioritate contrariorum tex. 42. cōtraria enim positiuè non interueniunt in omni mutatione, vt ostensum est, & ideò ex ipsis nō omnia fiunt, benè tamen cōtraria priuatiuè, quia in mutatione semper subiectum transit a priuatione ad formā, vel è cōtra; cōtradictoria etiā oppositio, licèt in omni mutatione interueniat, nihil tamen con-

fert

fert ad rationem principiandi, quia vnum contradictorium non fit ex suo contradictorio ex tex. 43. album enim non fit ex quocumque non albo, sed ex nigro, priuatiuè sumpto; cùm igitur Philosophus nō loquatur de primis contrarijs absolutè, sed solùm de illis, ex quibus omnia fiunt, & in omni mutatione interueniūt, & cū talia nō sint, nisi cōtraria priuatiuè, cōsequēter prima cōtraria dici poterūt, & debebūt

38 Dicimus tandem, hanc primam cōtrarietatem non solùm reperiri inter formam substantialem, & eius priuationem, sed etiam inter accidentalem; & ità adæquatè conuenire formæ, & priuationi in communi. Conclusio est contra Auctores, qui putant Philosophum hic loqui tā tùm de principijs contrarijs in genere substantiæ, & ideò hanc primitatem tribuūt illis; & probatur ex opposito fundamento, cùm enim Philosophus hìc tractet de principijs cuiuscumque mutationis, tàm substantialis, quàm accidentalis, vt supra ostensum est, consequens est, vt cùm quædam horum principiorum vocat principia contraria, de omnibus in vniuersum loquatur, & non de substantialibus tantū. Accedit, quòd de ratione horum principiorum, quę vocat prima contraria, est, vt semper maneant in omni generatione tex. 50. idest, vt habeant generalem concursum ad omnem mutationem, iuxtà communem expositionem, at forma, & priuatio substātialis non sunt huiusmodi, sed tantùm forma, & priuatio in communi, quarum rationes principiandi inueniuntur in omnibus, & singulis formis, & priuationibus, ergo per prima contraria hæc debent intelligi. Confirmatur, quia per hāc primitatem non intelligitur primitas dignitatis, aut perfectionis, sed primitas principiationis, quatenus scilicet ipsa non fiūt ex alijs, sed alia ex ipsis, sed talis primitas non conuenit formæ, & priuationi substantiali, nam non omnes mutationes fiūt ex ipsis, & in modo principiandi dependent ex alijs, scilicet ex forma, & priuatione in communi, ergo hęc intelliguntur per prima contraria.

Sed obijcies, Philosophum 1. Phys. probare, omnia contraria non esse principia, sed solùm prima, quę tex. 50. ait, esse in genere substantiæ; sic eum 10. Met. tex. 15. declarat, primam contrarietatem esse inter habitum, & priuationem substantialē; inquit enim *Prima verò contrarietas, habitus, & priuatio est, non tamen omnis priuatio, sed quæ perfecta sit*, talis autem non est nisi priuatio substantialis formæ. Respondetur, Philosophum tex. 50. assignare vtique talem primam contrarietatem in genere substantiæ, at eam non limitat ad illud genus, imò ait, in vnoquoque genere vnam talem reperiri contrarietatem, nulla tamen illarum contrarietatum erit absolutè prima; Tùm quia non habent generalem concursum in omni mutatione; Tùm quia resoluuntur in priora, idest in formam, & priuationem in cōmuni, 10 autem Met. si per formam, & priuationem perfectam intelligit formā substantialem, vel non loquitur de primitate, vt hìc, vel ea prima contraria appellat comparatiuè, in ordine scilicet ad cætera prædicamenta accidentium, quæ à substantia dimanāt, at simpliciter, & absolutè loquendo, prima contrarietas, & physicè, & logicè est illa, quæ inter formā, & priuationem in communi reperitur, physicè quidem, quia est primitas principiationis, quatenus in omni mutatione reperiuntur; logicè verò, quia in illam cæteræ resoluuntur, veluti in priorem prioritate prædicationis.

Secundò. Illa sunt prima contraria quæ incipiunt, & desinūt, generatio enim fit per incæptionem vnius contrarij in materia, & desitionem alterius, sed forma & priuatio in communi nunquam incipiunt, vel desinunt, cum incæptio sit particularium, nō vniuersalium, ergo per prima contraria non debent hæc intelligi. Respondetur negando minorem, quia sicut natura communis fit, quando hoc particulare fit, & interit ad eius interitum, ità priuatio cōmunis perit pereunte particulari, & forma in cōmuni fit, dū fit particularis, incipiunt.n. & desinūt vniuersalia ad incæptionē, & desitionē sigularū, vt Scot. docet 3.d.22.q.vn.G. vbi ait, incæptionē, & desitionē primariò, & proximè esse particulariū, remotè, & secūdario esse quoq; vniuersaliū. DISPV-

DISPVTATIO II.

De Principio materiali, & formali mutationis substantialis.

Gimus de principijs in communi hucusque, & quidem mutationis in communi ad substantialem, & accidentalem, nunc de illis discurrendum est in particulari, seiungendo etiam quæ sunt principia mutationis substantialis, ab his, quæ sunt principia mutationis accidentalis; & quia ordine naturæ mutatio substantialis accidẽtalem præcedit, incipiemus à materia prima, & forma substantiali, quæ sunt principia vnà cum priuatione mutationis substantialis, & quia materia, & forma sunt transcendentaliter relatiua, ideoquè cognitio vnius maximè confert ad cognitionem alterius, agemus de vtroque principio coniunctim.

QVÆSTIO I.

An sint, & quid sint materia, & forma substantialis.

1 TEstatur Arist. 2. Phys. 22. & 1. de Partibus animalium cap. 1. veteres Philosophos agnouisse materiam, immo id ita certum est, vt quidam eorum illam asseruerint totam substantiam rerum naturalium, teste eodem Philosopho, 1. Met. cap. 2. & 3. putantes, sola accidentiũ diuersitate res ab inuicẽ differre, qui propterea, vt ibidem Philosophus ait, ignorasse videntur formã substantialem. At quidquid sit de Antiquorum Philosophorum opinionibus circa materiæ, & formæ existentiam in rerum natura, hoc certum est, post Arist. tempora, Philosophos omnes eius vestigijs inhærentes, vtrumque principium hoc mutationis substantialis concessisse; non tamen omnes eodem modo explicarunt naturam, & essentiam illarum, & præsertim de essentia materiæ variæ Peripateticorum extant sententiæ; quidã enim eorum aiunt, esse substantiam vtiq; sed ita potentialem, vt nullum prorsus includat actum, etiam entitatiuum, ita D. Thomas 1. p. q. 66. art. 1. & q. 69. art. 1. & 2. & q. 74. art. 2. & q. 4. de potentia art. 1. & q. 3. de veritate art. 5. quem omnes Thomistæ sequuntur, Capreolus, Ferrar, Caiet. Bannes. Complut. disp. 3. q. 2. & præter illos Zabarell. lib. 2. de materia, Conimb. q. 9. art. 1. & 2. Ruuius tract. de mat. q. 2. & alij. Rursus asserũt aliqui, materiã esse corpus, quod nec etiã eodẽ modo explicant. Philop. lib. 11. contra Proclũ dixit, materiam esse corpus per trinam dimensionem quantitatis ipsi essentialiter conuenientem, quæ tamen interminata sit ante aduentum formæ, & per eam terminetur, quam opinionem nuper amplexatus est Thomas Giannìnus lib. 3. cap. 10. Auicenn verò lib. 1. suff. cap. 2. dixit, materiam esse corpus per formam quandam substantialem ei congenitam, ab eaque inseparabilem, quam propterea vocauit formam corporeitatis. Zab. tandem lib. 2. de materia cap. 12. vult, materiam esse corpus simplex substantiale de prædicamento substantiæ, immo ipsam esse genus generalissimum.

Hic autem cum communi Peripat. supponimus materiam primam, quam in rerũ natura extare mox ostendemus, esse à quatuor elementis distinctam contra quosdã Recentiores, qui cum Empedocle tenentes elementa esse ingenerabilia, & incorruptibilia, materiam primam ab elementis nõ distinguunt, sed aiũt hanc esse ipsamet quatuor elementa simul sumpta, quæ ad compositionem mixtorum tanquam subiectum primum receptiuum formarũ concurrunt qua ratione omnem compositio-

sitionē ex materia,& forma ab elementis arcent,quam opinionem reijcere non est huius loci, sed pertinet ad lib. de Gen.& Cor. vbi disp.6.q.1.contra ipsam agimus ex professo.

ARTICVLVS PRIMVS.

Ostenditur existentia vtriusque principij in rerum natura.

2 Dicimus,ita certum esse,dari in rerum natura materiam, & formā substantialem,vt quasi probatione non indigeat. Ita tota Schola Peripatetica, & probat Scotus efficacissimis rationibus in 2. dist. 12. q. 1. §. *Positio ista*, &c. in re tam certa,& explorata,nobis sufficiet vnā vel alteram potiorem adhibere rationem; probatur igitur primò, dari materiam in rerum natura,quia si non daretur, res omnes fierent ex nihilo, & in nihilum redirent;atque ita productio omnis esset creatio,aut trāsubstantiatio,& ōnis corruptio esset annihilatio,sed ex nihilo nil fit naturaliter,& nulla res in pænitus nihil desinit, ergo danda est materia,ex qua, tanquam ex subiecto primo omnia fiant,& in quod tanquam in vltimum resoluantur, vt ait Philosophus 1. Phys.82. probatur sequela maioris;quando enim ex ligno fit ignis aut aliquid, quod antea esset in ligno, remanet in igne,vel nihil; si nihil,ergo ignis factus est totus de nouo, & ita factus est de nihilo sui, & creatus; si aliquid remanet,hoc nequit esse forma ligni, quia adhuc in igne esset lignum, postquam destructum est lignum,nam quandiu est forma alicuius rei in materia, extat etiam illa res,cuius est forma, ergo illud, quod remanet,erit materia. Pariter quando lignum corrumpitur in ignem, aut in igne manet aliquid, quod antea esset in ligno, vel nihil,si nihil,ergo dabitur annihilatio naturaliter,si aliquid,hoc non potest esse forma,ratione iā allata,ergo erit materia.

Deinde probatur,dari formam substātialem ratione deducta ab Arist. 1. Phys. 45. Necesse est admittere principium, quo vna substantia materialis ita in suo esse constituitur,vt per illud substantialiter differat ab alia re quacunque, illo principio constitutiuo carente,sed talis esse nequit,nisi forma substantialis,ergo,&c. probatur maior; euidens enim est, dari substantias materiales, specie, & genere diuersas,vt hominem,lapidem,plantam,&c. Probatur minor; quæritur .n. quid sit illud, quo ignis differt essētialiter ab aqua; vel enim differunt essentialiter ratione materiæ,& hoc nō, quia hæc est eiusdem rationis in omnibus,saltem sublunaribus, vt postea dicemus; vel essentialiter differunt,per accidentia corpora illa naturaliter cōsequentia,per suas nimirum qualitates connaturales,vt per calorem,& frigus, siccitatem, & humiditatem, sed neq; hoc rectè dicitur,quia qualitates vnius elemēti interdum reperiuntur in alio, vt calor in aqua, ergo per tales qualitates substātialiter adinuicem differre nequeunt,quia accidentia huiusmodi ad summùm non nisi accidentalem diuersitatem efficere possunt,ergo necessariò dari debet in substātijs materialibus aliquid aliud præter materiam,quo substantialiter differant,& hoc erit forma substantialis,cuius propria ratio est,& munus, res specificè constituere,& distinguere,& presertim in homine non solùm Philosophia, sed etiam fides Catholica docet ex Cōcil. Lateran. sub Leone X. animam rationalem reperiri,vt veram formam informantem, & distinguentem hominem substantialiter a brutis, quæ accidens dici nequit, cùm post mortem existat a corpore separata.

Tandem, existentia materiæ,& formæ substantialis probatur communi ratione ex transmutatione substantiali deducta; non enim solùm dantur mutationes accidentales,sed etiam substantiales, nam ex aqua fit aer,ex ligno ignis,& ex alimento non viuente fit viuens;at huiusmodi, mutationes fieri nequeunt per corruptionē, & generationem primi subiecti, quia tūc forent creationes,& annihilationes,ergo permanet sub vtroque termino vnum primum, & commune subiectum; pariter per huiusmodi transmutationes non acquiruntur noua accidentia sola,aut deperduntur;dum alimentum fit viuens, non acquirit solum accidens, dum corpus viuens inte-

interit, non solùm accidens amittit, ergo termini harum mutationum sunt formæ substantiales.

3 In oppositū objicitur primò, quod non detur, nec necessaria sit materia prima ad generationem substantialem, Tùm quia generatio substantialis est mutatio totius in totum 1. de Gener. 23. ergo cùm ex cibo generatur caro, tota substantia cibi corrumpitur, & tota substantia carnis generatur; Tùm quia in generatione substantiali totum dicitur produci, & fieri, at totum non fieret, nisi omnes partes producerentur; Tùm quia ad inductionem formæ substantialis non requiri materiam primam, patet in Eucharistia, cùm ex speciebus nutritur homo; Tùm tandem quia sicut in generatione accidentali fit ens secundùm quid ex non ente secūdùm quid, ita in substantiali, cùm fiat ens simpliciter, debet fieri ex non ente simpliciter. Respōdetur, generationem substantialem esse mutationem totius in totum, sumendo totum non syncategorematicè, pro toto scilicet, & syngulis eius partibus, sed sumēdo totum categorematicè, vt dicit compositum illud per se vnum ex materia, & forma constitutum; verè enim in generatione totum hoc modo sumptum mutatur, quia materia cum noua forma nouū totum constituit specie diuersum a priori, ita explicat Scot. in 2. dist. 12. q. 1 infra A. & 4. dist. 11. q. 1. A. In hoc sensu etiam per generationem substantialem dicitur totum produci, non quòd producantur singulæ eius partes, sed quia vnum ens per se ex illis constitutum producitur; Et cū homo nutritur ex speciebus sacramentalibus, fatentur omnes, tunc à Deo produci materiam primam, in qua forma carnis introducatur. Demum, quod generatur substantialiter, dicitur fieri ex non ente simpliciter, idest ex non ente in actu completo, & perfecto per formam substantialem, & talis est materia prima, quatenus caret forma substantiali, & dicitur ens in potentia ad illam suscipiendam; ita docet Philosophus 1. de Generatione cap. 3. non autem ex non ente simpliciter, idest ex nihilo.

4 Secundò objicitur, quòd non detur forma substantialis; Tùm auctoritate Aristotelis 7. Met. text. 8. vbi docere videtur, solam materiam esse substantiam, cætera affectiones substantię. 2. de Gen. a text. 7. docet, formas elementorum esse primas qualitates. 2. de Anima tex. 7. & 8. Met. tex. 15. inquit, ita ex materia, & forma fieri vnum, vt ex cera, & figura; Tùm quia si talis forma substantialis daretur, subsisteret, & nullo subiecto substentante indigeret, quo tamen indigent omnes formæ materiales, ergo omnes sunt accidentales; Tū quia si daretur, præsertim ex operatione deprehenderetur, nam operatio arguit formam, at in vna re plures videmus operationes, etiam inter se non solum diuersas, verùm etiam contrarias, inquit Foroliuiensis in Auic. q. 50. & 51. vt in magnete expulsionem fieri a parte meridionali, attractionem ex septentrionali; in Napellis vim hominis interemptiuam, Turdi nutritiuam, ergo non ab vna forma substantiali, sed a diuersis accidentibus eiusdem rei operationes illæ proueniunt; Tùm quia corrupta forma substantiali, manet eadē operatio, vt patet de Napello, Elleboro, & alijs plantis exsiccatis; Tùm quia, vt ait Bassonus lib. 1. de materia int. 2. art. 1. si datur forma substantialis, quæ sit principium suorum accidentium, sequitur, ipsámet esse principium suæ corruptionis, & sibi moliri interitum, quia plerùmque esset origo talium accidentium, quę ad eius ruinam tenderent, vt patet in oleo, sulphure, nitro, & alijs, quæ facillimè inflammātur; Tùm tandem quia sequeretur, fieri ex nihilo, quoniam dum dicitur educi de potentia materiæ, nil aliud insinuatur, quàm materiam præhabere potentiam ad recipiendam formam, sed per hoc nihil formæ præcessit ergo &c.

5 Respōdetur, Arist. 7. Met. tex. 8. proponere dubitationem Antiquorum, quibus sola materia visa est rerum substantia sed in processu ostendit, etiam formam, & compositum substantias dici debere, 2 de Anima, & 8. Met. assumpsit paritatem de cera, & figura, vt actualitatem formæ substantialis, & potentialitatem materiæ primæ ostenderet, ad faciendam compositionem a natura institutam, similitudine ex arti-

artificialibus ducta, non quod eodem com-positio fieret hic, & ibi, ex his enim fieri vnum per accidens, ex illis per se vnum, etiam in illis locis explicat Philosophus, & 2. de Gener. per primas qualitates elementorum formas, veluti per notiores circumscribit, vel illas constituit formas, & principia corporis tangibilis, & sensibilis, vt sic reduplicatiuè, quo etiam sensu albedo est forma, & principium constitutiuũ corporis albi, non tamen specificatiuè. Ad 2. subsistentia, seù modus essendi per se, qui substantiã ab accidẽte distinguit, negat esse in alio, tanquam in subiecto inhæsiuè, vt Scot. docet quodl. 9. sub A. illud autem est in subiecto inhæsiuè, quod dependet à subiecto, vt sustentante, & nõ constituit cum eo vnum per se ex Doct. ibidem, & in hoc sensu forma substantialis dicitur per se esse, idest alteri non inhærere, dicitur subsistens, & substantia, quare autem forma substãtialis faciat per se vnum cum materia, non autem accidentalis, explicabitur inferiùs. Ad 3. quòd plures, & diuersæ operationes ab eadem re prodeant, potius attruit formam substantialem in ea re, quæ cùm ob suam perfectionem ad plures operationes illimitatã sit, multis indiget accidentibus, veluti instrumentis ad eas obeundas, quò enim forma est nobilior, eò est illimitatior ad operandum, vt patet de anima rationali; quòd autem eadem causa diuersos, ac ferè contrarios producat effectus, sæpè euenit ex varia dispositione subiecti, circa quod agit, hac de causa idem Sol lutũ indurat, ac ceram liquefacit, & ità in proposito ex varia hominis, & Turdi complexione euenit, vt Napellum idem hunc nutriat, illum interimat. Et in varietatem influxus Cæli Australis, & Aquilonaris referri possunt effectus illi magnetis expellentis ferrum positum Austrum versus, & attrahentis positum versùs Aquilonem, si tamen experientia vera est.

Ad 4. virtus Napelli, Ellebori, & aliarum plantarum manet in eis adhuc exsiccatis, quia a forma mixti dimanat, quæ manet, & non a vegetatiua, quæ recessit. Ad quintum, obiectio Iesse nulla est, & contra ipsum quoque militat; multis enim rebus natura indidisset accidentia tendẽtia ad earum interitum, vt oleo, nitro, & alijs facillimæ inflammationis, & illa accidentia vtiquè ex potentia sui subiecti, educi debuissent, vndè si eductio non sufficit ad creationem tollendam, omnes formæ accidentales in eius sententia creabũtur; res igitur naturales ità sunt à natura institutæ, vt quædam maximam inter se affinitatem habeant, ac proindè facillimè possint vna in aliam transmutari, & talis erunt naturæ oleum, sulphur, & ignis, & ne formæ materiales dicantur creari, sufficit earum eductio de potentia materiæ, vt inferiùs dicemus pro existentia substãtialis formæ, vide disp. 1. de Gen. & Corrup. q. 2. art. 1.

ARTICVLVS II.

Explicatur Natura, & quidditas Materiæ primæ, vbi de actu eius entitatiuo.

6 VT dicebamus initio quæstionis, explicauerunt Thomistæ essentiã materię per hoc, quod in genere, & coordinatione entium sit nuda, & pura potentia, omnem prorsus excludens actum, etiã entitatiuum; sed sicut per actum entitatiuum non omnes Thomistæ idem intelligunt, ità non omnes in eodem sensu hanc tuentur sententiam, ex quo factum est, vt controuersia hæc, quæ tã celebris extitit ab initio Scholarum inter Thomistas, & Scotistas, modò magna ex parte euaserit quæstio de nomine vt Complut. fatentur 1. Phys. disp. 3. q. 2. Veteres Thomistæ ità mordicus à natura materiæ excluserunt omnem actum entitatiuum, vt in tota entium coordinatione nullum gradum entis illi adscripserint, sed omnem eius entitatẽ & actualitatem in formam retulerint; ità vt entitas actualis materiæ, non sit alia præter entitatem formæ, sed sit eadem entitas formæ communicata formaliter ipsi materiæ, ità notauit Auersa q. 2. sec. 8. Alij Thomistæ, magis D. Thomæ mentẽ penetrantes, concesserunt materiæ propriam esse etiam, ac entitatem realiter distinctam ab entitate, & essentia formæ, non

non tamen existentiam distinctam ab existentia formæ, vel compositi; & quia per actum entitatiuum non aliud intellexerunt, quàm rei existentiam, quam ipsi ab essentia realiter distinguunt, ideò materiæ perpetuò denegarunt omnem actum, nedum formalem, & physicum; sed etiam entitatiuum, & metaphysicum, & hæc ingenuè fuit mens D. Thomæ, vt colligitur ex expressissimis verbis 1. part. q. 7. art. 2. ad 3. vbi loquens de isto actu dicit; *Materia prima non existit in rerum natura per se ipsam, cum non sit ens in actu, sed potentia*: & hic modus dicendi communior est, ac frequentior in schola D. Thomæ; sed Recentiores aliqui Thomistæ vlterius perrexerunt, quidam enim concesserunt materiæ nedum suam partialem entitatem, sed etiam existentiam realiter distinctam ab existentia formæ, & adhuc actum entitatiuum eidem denegarunt contendentes existentiam hoc nomine appellari non posse, ita Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 3. art. 1. Ruuius trac. de mat. q. 2. Soto 1. Phys. q. 6. art. 2. Niger in clyp. q. 10. Alij è contra etiã ex familia Dominicana (quod mirabilius est) negant materiæ propriam existentiam, & concedunt actum entitatiuum, quia volunt actum eiusmodi importare non rei existentiam, sed intrinsecam quandam, & transcendentem perfectionem cuiuscumque entis, ità Manca 1. Phys. q. 4. dub. 8. qui citat Cabreram 3. p. q. 2. art. 11. disp. 2. concl. 3. n. 85. & Matiũ 1. Phys. sec. 2. cap. 9. q. 6. concl. 3. dicentẽ de hac veritate neminem dubitare.

7 Ex quo duo colligere licet, primum est nullum Thomistarum materiam primam ita puram potentiam fecisse, vt eam posuerit in sola potentia obiectiua, sicut modò est Antichristus, & rosa in hyeme, quæ est in sola virtute causæ, semper enim omnes fassi sunt materiam fuisse ab initio creatam, & cum ceteris entibus in rerũ natura existere; sed alij dixerunt, esse, & existere in rerum natura per solam essentiam, & existentiam formæ; Alij esse vtique in rerum natura per se ipsam, & propriam habere essentiam, ac entitatem, at non existere, nisi per formam; Alij tandem esse, & existere per propriam essentiam, & existentiam, adhuc tamen dici nõ posse ens in actu, vel actum entitatiuum habere; Alterum est, hanc quæstionem esse de nomine, nisi in sensu veterum Thomist. sustineatur, in quo nullo modo defendi potest, quia tunc materia non esset compars cum forma, compositum esset simplex, & alia sequerẽtur absurda, vt postea dicemus; nam in altero sensu, quo tribuitur materiæ distincta entitas in rerum natura ab entitate formæ, licèt non distincta existentia, iam conuenit D. Thomas cum Scoto secundum rem ipsam, Doctor enim 2. d. 12. q. 1. aliud probare non intẽdit, quàm materiam non esse in potentia obiectiua tantum, talis enim est conclusio, quàm infert littera C. *Igitur sequitur quod est aliquid, non in potentia obiectiua tantum, vt probant omnes rationes supradictæ*, & solùm remanet lis de nomine, an, vt sic extra causas posita possit dici entitas in actu, vel actus, secundùm quod omne illud dicitur actu, vel actus, quod est extra causam suam; si verò in tertio sensu sustineatur, adhuc magis est lis de nomine, concedit enim quidquid Doctor desiderat materiæ, & essentiam, & existentiam propriam, & solùm quæstio manet, an hæc actualis essentia materiæ, an hæc eius existentia possit dici actus entitatiuus; & quidem vbi sustinendo eam in secundo sensu, saltim de re disputandũ manet cum D. Thoma, an concedendo materiæ propriam essentiam, ac entitatem distinctam ab entitate formæ, cogamur hinc etiam illi concedere propriam existentiam, quia hæc non distinguitur realiter ab illa; sustinendo eam in tertio sensũ, nulla omninò remanet quæstio, nisi de puro nomine, an existentia dici queat actus entitatiuus; Vt igitur essentiam materiæ explicemus.

8 Dicimus Primò. Materia prima est entitas de genere substantiæ actu existens in rerum natura realiter distincta ab entitate formæ, qua ratione dici potest habere actum entitatiuum. Ita Sco. loc. cit. quẽ præter Scotistas, Trombetam, Tataret, Canonicum, Lychet. Tadam, Fabrum, Fuentes, Roccum, Schemmam, Parisienses & alios, sequuntur Nominales omnes, &

 ex

ex Thomistis Recentioribus quamplures, Toletus, Pererius, Suarez, Amicus, Auersa loc. cit. Hurt., & alij passim. Probatur ex Scot. loc. cit. Materia secundum se considerata, vel est aliquid in rerum natura, vel nihil, non secundum, quia 1. Phys. est principium rerum in fieri; & subiectum primum omnium mutationum substantialium, 2. Phys. est natura, est per se causa intrinseca compositi, 7. Met. est fundamentum formarum, & secundum Theologum est terminus creationis, ergo oportet, quod sit aliquod ens reale actuale positiuum extra causas existens, quia cum principiatum, & causatum dependeat à causa, & principio suo; si materia nihil est, dependerent composita naturalia in suo esse à nihilo, vel non ente; Si est aliquid, vel est substantia, vel accidens; non secundum, quia ponitur subiectum formæ substantialis, & pars constitutiua substantialis compositi, quæ sibi non conuenirent; si foret accidens, ergo est entitas de genere substantiæ, at non est eadem entitas substantialis cum forma, quia tunc non foret subiectum formæ, non esset altera pars compositi, compositum foret entitas simplex, generaretur, & interiret ad interitum formæ, quæ omnia sunt absurda, cùm ergo hæc omnia sint vera; non erit materia ita pura potentia, vt nullum prorsus gradum actualem entis in rerum natura, & entium coordinatione obtineat; non erit solùm possibilis in rerum natura, sed entitas actu extra causas posita, & a Deo creata, atq; ita obtinebit actum entis, vt actus iste excludit potentiam obiectiuam rei possibilis.

Deindè dum Thomistæ contendunt, materiam non esse in actu, sed tantum in potentia, seu esse entitatem potentialem, non actualem, ne sit quæstio de nomine, aut intelligunt, ipsam esse potentialem solum, quia receptiuum formæ substantialis, aut in se non est quidditatiuè aliqua entitas actualis; si primò modo vocant materiam potentialem, optimè loquuntur, & nos illis assentimus; at ex hoc inferre non licet, ipsam non esse secundùm se in rerũ natura entitatem actualem, imò inferri debet oppositum, cùm solum ens actu extra causas sit fundamentum idoneum, & susceptiuum entitatis actualis, qualis est omnis forma substantialis: si secundo modo vocant potentialem, hoc tueri non possunt, nisi vel dicendo, materiam esse rem solùm possibilem in rerum natura, & non extra causas productam, vt est Antichristus, vel esse in rerum natura per solam entitatẽ formæ, vt dicebant veteres Thomistæ; quod supra est impugnatum, quia tunc in composito non esset, nisi sola entitas formæ.

Respondent Thomistæ sustinentes opinionem contrariam in secundo sensu initio articuli explicato, concedendo, materiam esse entitatem in composito ab entitate formæ realiter distinctam, esse rem in natura a forma diuersam, at negant, quidquid habet rationem aliquam entis in rerum natura, habere rationem actus entitatiui, sed tantum aiunt, id conuenire existentiæ, quæ dicitur actus respectu essentiæ, quã existentiã de se materia nõ habet.

9 Sed in primis posset hæc responsio impugnari ex ea parte, qua nobis manet quæstio de eo cum D. Thoma, ostendendo quod si materiæ dat entitatem in composito distinctam realiter ab entitate formæ, tenetur etiam dare distinctam existentiam quia hæc non distinguitur ab illa, at modò ab hac quæstione volumus abstinere, de hoc enim in sequẽti disputabimus ex professo; possemus etiam cum Manca cit. & alijs militare, quod actus entitatiuus nõ importat solam existentiam sed intrinsecam & trãscendentem cuiuscumq; entis perfectionem eò ipso quod extra causas existit, quam cum materia secundum se obtineat, consequenter de se actum entitatiuũ habebit; sed ab hoc quoq; quæstio abstinendo, & soli existentiæ nomen, & significatũ actus entitatiui concedendo, modò intẽdimus ostendere, Thomistas materiæ cõcedentes in composito distinctam entitatẽ ab entitate formæ, tantum concedere, quantum sufficit, vt dicatur esse ens in actu, & actum entitatiuum habere, præsertim iuxtà eorum principia, etiamsi existentiam distinctam ei denegent. Namq; existentia sola secundùm nos meretur nomen actus entitatiui, quia ipsa est actus essentiæ, quo scilicet constituitur extra causas,

& si-

& dicitur esse in rerum natura, vndè est actus correspondens potentiæ obiectiuæ; est actus, quē acquirit res, dum transit de non esse ad esse; est id, quo res ab agente dicitur de potētia ad actum deduci, dum ab eo producitur, at sm̄ Thomistas, est quid realiter distinctum ab entitate rei, & etiam secundum aliquos separabile, itaut entitas substantialis secundum seipsam terminare possit productionem substantialem præscindendo ab existentia, & ità de facto loquuntur de sacra Christi Domini humanitate, quæ in Verbo propriam existentiam non habet; cùm igitur entitas realis, quatenus in rerum natura terminat productionem agentis, possit dici entitas actualis, quia non amplius est res possibilis, sed actualis in vniuerso, consequenter etiam materia, cum sit talis entitas realis in rerum natura, quæ fuit terminus creationis secundùm substantiam suam, poterit dici entitas actualis, etiam excludendo existentiam; poterit dici habere actum entitatiuum, quatenus secundū n seipsam est extra causas, si ē. non secundum seipsam existat.

10 Accedit quod per actum entitatiuum (vt tollatur quæstio de nomine) omnes intelligunt id, per quod quis habet ens esse a parte rei extra causas suas, vt de re possit per propositionem de præsenti, & de inesse verificari esse absolutè, dicendo, hoc est, vt notauit Arimin. 2 d. 11. q. 1. art. 1. è contra vero ens in potētia dicitur, de quo non verificatur esse hoc modo, sed per propositionem de possibili, dicendo, hoc potest esse: Sed licet secundum nos verificari nequeat propositio, quod res sit de præsenti in rerum natura, nisi per existentiam, quam ponimus modum intrinsecum essentiæ, quo dicitur esse extra causas, & ideò existentia solùm vere dicatur actus entitatiuus, tamē secundum Thomistas, etiā præscindendo ab existentia, potest de re verificari propositio, quod habeat esse substantiale extra causas in rerum natura, ergo ex hoc solum, quòd concedunt materiæ in composito entitatem realem ab entitate formæ realiter actualiter distinctam, concedunt quantum sufficit dicere de præsenti, quod materia est in composito, & quod in eo habet esse substantiale, ergo concedunt quantum sufficit ad hoc, vt habere dicatur actum ētitatiuum, quia per actum entitatiuū id omnes intelligūt.

Respondent adhuc Thomistæ, concedendo, materiam, vt a forma distinguitur, esse entitatem realem, esse principium in fieri, esse subiectum formarum, esse partē compositi, esse eiusdem causam materialē non tamē ob id posse dici ens in actu, quia id solùm est forma, vel quod formam habet, vndè causat vt potentia, principiat vt subiectum, non vt actus, & denique omnia illa munera gerit, vt ens potentiale, non vt ens actu, qua responsione vtuntur etiam, qui existentiam quoq; dant materiæ distinctā ab existentia formæ, adhuc enim volunt, hanc existentiam esse merè potētialem, nec vllo modo dici posse actum, quia etiam Philosophus quamuis agnouerit, materiam esse entitatem in rerum naturā existentem, adhuc tamen semper eam appellauit potentiam, nec vnquam legitur, vel minimum actualitatis ei dedisse.

11 Hæc responsio consistit in æquiuocatione potentiæ, & actus, dum enim materiam appellant potentiam, & puram potentiam, vel intelligunt de potentia obiectiua, seu entitatiua, quæ est rei possibilis esse in rerum natura, quæ tamen adhuc nō sit, & hoc dici non potest, quia materia nō est solùm res possibilis, sed re vera in rerū natura reperitur; vel intelligunt de potentia subiectiua, quæ est rei iam existentis, potentis tamen in se formam aliquam recipere, quo perficiatur, & compleatur, qualis est potentia ligni ad formam statuæ, in quo sensu re vera intelligi debet; sæpiùs enim Philosophus potentialitatem materiæ primę explicauit per potentialitatem materiæ artefactorum ad formas artificiales, & sic negare non debent actum entis materiæ, quia hic excluditur a potentia obiectiua, non subiectiua; quod vero Philosophus eam semper appellauerit potentiam, mirum esse non debet, quia Philosophus semper locutus est de materia in secunda, vt inquiunt, notione, in ordine ad formam substantialem, cuius est subiectū, & cum qua constituit per se vnum; & communiter etiam dicitur pura potentia, quia

actus entitatiuus, quem includit, siue quicquid est entitatis in materia, id totum exercet munus potentiæ passiuæ, seu receptiuæ, & sustentatiuæ formarum; communiter etiam nec dicitur, nec dici debet ens in actu, quia secundùm communem loquendi vsum, hoc significat esse actũ perfectum simpliciter, vt est compositum, vel actuantem aliud, ut forma.

12 Complut. deniq. cit. 1. Phys. disp. 3. q. 2. inquiunt aliud esse aliquid esse realem entitatem, quæ sit in actu, aliud verò esse reipsa realem entitatem, nam ad primum requiritur, vel quod sit actus, vel quod includat actum, sed vt aliquid sit reipsa realis entitas satis est, quod reipsa non sit purum nihil, sed habeat aliquem entitatis gradum; in tota verò entium latitudine nõ solum datur realis entitas actualis, sed etiam realis entitas potentialis, & hæc est materia, quæ tantum est pura potentia receptiua actus, & nihil actus includens, Quod autem ens reale extra causas sub se cõprehendat veluti membra opposita ens actuale, quod sit forma informans, vel actus subsistens, & ens potentiale, quod sit purum receptiuum formæ, colligunt ex Arist. diuidente 9. Met. tex. 1. & 6. Met. tex. 4. ens reale extra causas in actum, & potẽtiam in hoc sensu, quare cum membra diuidentia debeant commune diuisum includere, & inter se formaliter opponi, sequitur quod materia secundum se considerata sit ens reale extra causas, prorsus tamen potentiale, & nihil actualitatis includens; Ex quo tandem inferunt nec etiam dici posse actum, quatenus non est amplius in potentia obiectiua, quia non semper potentia obiectiua per actum, explenda est, sed aliquando per actum, aliquando vero per realem potentiam, si res illa, quæ possibilis dicitur, fuerit ens, quod sit realis potentia, vt in proposito est materia prima.

Miramur sanè, quarè cũ ab initio quæstionis fateantur nobiscum Patres isti hãc esse quæstionem de nomine, in progressũ posteà tam insudent, vt demonstrent materiam a Deo creatam, & in seriè entium positam extra causas in nullo prorsus sensu ens in actu dici posse, sed solum ens potentiale, seù ens in potentia, sed tum auctoritate tũ, ratione ostendimus entitatẽ, realem eo ipso, quod ex vi causarum posita est in rerum natura, posse dici ens in actu, & entitatem actualem, nam vtiq. res eadem considerari potest, vt possibilis in rerum natura, & vt reipsa extra causas posita, & in hoc sensu multoties diuisit Arist. ens in actũ, & potentiã, ut mox dicemus, & quamuis sic diuidendo ens non sit partitio entis in diuersas res, seù entia, partitur tamen eadem res in diuersos status, vel sub diuerso statu consideratur, vt Cõplut. ipsi fatentur ibi; hoc stante quærimus ab eis, quo nomine appelletur status rei, antequam producatur; inquiunt, & benè, dici statũ possibilitatis obiectiuæ; percontamur deindè, quo nomine sit nuncupandus alter status, quando ponitur extra causas, planè dici nequit, nisi status actualitatis, & quidem ità loquuntur omnes, dicunt enim, quod dum ab agente res producitur, traducitur effectus de potentia ad actum, ergo etiam de materia ità loqui possumus, & debemus, & quamuis comparando eam ad formam dici debeat ens in potentia, tamẽ comparando eam ad statũ possibilitatis obiectiuæ, sub qua erat, antequam in rerum natura poneretur, dici potest ens in actu; Accedit falsum esse, quod potentiæ obiectiuæ suus non correspondeat actus, qui dicatur entitatiuus, nam potentia vt potentia respicit actum sui specificatiuum, ergo cum triplex sit potentia actiua, passiua, & obiectiua, nam hanc non negant Complut. licet dicant (& bene) non esse potentiam realem, & rigorosam, vt aliæ duæ, triplex quoq. erit actus singulis correspondens, actus secundus, seu operatio correspondens actiuæ, actus formalis correspondens passiuæ, seu subiectiuæ, & actus entitatiuus correspondẽs obiectiuæ; & falsum est hanc potentiam formaliter loquendo non expleri per actũ: quamuis n. expleri possit materialiter per productionem entitatis potentialis, quatenus est alterius rei susceptiua, tamẽ hæc ipsa entitas potentialis ad potentiam obiectiuam relata, sub qua erat antè sui productionem, dici debet entitas actu extrà causas producta, & hoc ipsi fatentur, dum sæpius quæstionẽ illã repetunt, vt aliquid rei-

ipsa sit entitas realis, sufficere, quod reipsa non sit purum nihil, quod idem est, ac si dicerent sufficere, quod actu non sit purũ nihil, idem enim sonat ly *reipsa*, sed noluere isti patres vti suspecto vocabulo.

Neq. hic loquendi modus est ab Arist. alienus, multis enim in locis locutus est de hac potentia obiectiua, & actu entitatiuo ei opposito, & quidem insignem, & conspicuum de hac re locum affert Scot. 4. d. 11. q. 3. D. ex 9. Met. tex. 11. vbi sic loquitur Arist. *est autẽ actus existere rem non ità sicut dicimus potentia*; loquitur etiã de actu, & potentia in hoc sensu 9. Met. tex. 7. vt notat Doct. 2. d. 16. q. un. A. & 4. d. 11. q. 3. supra X. item 12. Met. tex. 26. vbi ait *idem quandoq. actu, quandoq. potentia est, vt vinum, caro, &c.* & 3. Met. 19. inquit *possibile est esse etiam, quod nondum est*, subdens dici actu, quando postea est, idem colligitur 7. Met. 17. imò potentiam obiectiuam prater actiuam, & passiuam, & actum entitatiuum præter formalem docet eodem loc. ab Aduers. cit. 9 Met. tex. 1. dum inquit *potentia, & actus in plus est, quam illa, quæ secundum motum solum dicuntur* & vtitur tandem eodẽ loquẽdi modo 8. Phys. 32. vbi ignẽ nõ dum genitum vocat in potentia, genitum verò ait esse in actu, & alibi sæpè, ergo id, quod erat sub statu possibilitatis, & postea est productum, dici potest vt sic ens in actu, quatenus non est amplius solum in potentia agentis; quare autem Arist. semper materiam appellauerit ens in potentia, declaratum est supra, & rursus declarabitur infra.

13 Dicimus 2. licet materia possit, & debeat dici substantia corporea per gradum corporeitatis sibi essentialiter identificatum, absolutè tamen nequit dici corpus, nec in sensu Philoponi per trinam dimensionem ei essentialiter conuenientẽ, neq. in sensu Auicen. per formam corporeitatis coæuam; nec demum in sensu Zabarel. per gradum corporis simplicis directè positum in prædicamento substantiæ. Conclusio est communis contra præcit. Auctores, & probatur quoad omnes partes. & in primis materiam poni debere corpoream per gradum corporeitatis essentialiter distinguentem substantiã materialem, & corpoream ab immateriali, & incorporea est communis omninò sensus, siquidem materia non est incorporea, & spiritualis, sed habet pluralitatem partium entitatiuarum, & integralium, ratione cuius dicitur substantia exigitiua quantitatis, in qua quidem exigentia, vel principio eius radicali consistit gradus corporeitatis essentialiter distinguens substantiam corpoream, vt comprehendit completas, & incompletas ab incorporea, & spirituali, tum completa, vt Angelus, quam incompleta, vt rationalis anima; quod si huiusmodi gradum corporeitatis non haberet, rem materialem, & corpoream constituere non posset, sicut anima rationalis non potest viuenti esse corporeum tribuere, quia in se spiritualis est. Quod verò poni non possit corpus trinæ dimensionis cum Philopono, probatur; tum quia corpus huiusmodi est accidens, & in prædicamẽto quantitatis; tum quia in eamiam ab eo ponebatur trinæ dimensio, vel potius trina dimensio, vt redderetur diuisibilis, & extensa, vt sit proportionatum subiectum formarum materialium, nam forma diuisibilis recipi nequit in subiecto indiuisibili, qualis foret materia sine quantitate; vel igitur hæc trina dimensio est forma essentialiter distincta a materia prima, & in ipsa recepta, velut in subiecto ad modum aliarum formarum, vel non; si primum ergo materia antecedenter ad illam trinam dimensionem est extensa, & corporea, quia accidens materiale vt est quantitas, in subiecto inextenso recipi nequit; si secundum, ergo materia prima est essentialiter accidens, vel accidens est de essentia substantiæ, restat ergo dicere, quod sit corporea per gradum corporeitatis iam explicatum, & non per trinam dimensionẽ.

Deindè, quod nequeat dici corpus per formã corporeitatis coæuam, probat pluribus Doct. 2. d. 18. sed quia inferius de hoc agemus ex professo, pro nunc breuiter sic potest probari, quia vel hæc forma corporeitatis est de essentia materiæ, vel non, sed potius reperitur in ea, vt in suo perpetuo subiecto, non primum, tum quia tunc materia non esset in potentia ad omnes

mnes prorsus formas, cum nõ sit in potentia ad illam, quę ponitur de eius essentia, nihil enim est in potentia ad id, quod ponitur de illius essentia; tum quia materia prima esset, essentialiter actus formalis; tum quia Arist. 1. Phys. 69. ponit eam in sua essentia denudatam à quacumque forma naturali, vt materia artefactorũ denudata est à quacumque artificiali. Neque secundum, tum quia materia prima non posset dici per eam corpus essentialiter compositum ex subiecto, & forma corporeitatis, nihil enim potest essentialiter constitui ex aliquo, quod non sit de eius essentia, sed ad summum diceretur pars illius corporis, per talem formam constitui; tum quia nec adhuc denominatiuè redderetur primo corporea per talem formam, sicut v.g. redditur lapidea per formam lapidis, quia cum hæc forma corporeitatis sit extensa, & corporea, subiectum eiusdem rationis extensum sc. & corporeum præsupponere debet, in quo recipiatur.

Quod tandem dici nequeat corpus per formam corporeitatis simplicis directè positum in prædicamento, & tantò minus generalissimum in prædicamento substantię, probatur; Tum quia tale corpus simplex directè positum in prædicamento est substantia completa, non verò materia; Tum quia, sicut Angelus non potest habere rationem substantiæ ad vlteriorem formã substantialem, quia est substantia completa, ita materia prima si esset substantia simplex completa. Tum quia si esset corpus de prædicamento substantię, & præsertim generalissimum, posset prædicari de substantijs corporeis inferioribus in recto dicendo, homo est materia, sicut dicitur corpus; Tum quia substantiæ incorporeæ finitæ sunt directè in prædicamento, de quibus tamen corpus prædicari non potest. Tum tandem, quia secundum omnes materia ponitur in prædicamento reductiuè tantum per modum partis compositi substantialis.

SOLVVNTVR OBIECTIONES.

14 IN oppositum contra primã concl. obijcitur primò modus loquendi Arist. qui vbique agnouit materiam, velut ens in potentia, & idcirco 3. Phys. tex. 3. diuidit ens in potentiam, & actum sub primo membro materiam constituens, idem repetit 2. de Anim. 2. & 7. Met. 7. & 8. Met. 3. vbi etiam tex. 15. & 16. materiã non solum appellat potentiam sed per se potentiam idest essentialiter potentiam, & nihil aliud. Hinc 1. Phys. 79. ait materiam non cognosci, nisi per analogiam ad formam, quod falsum esset, si per se esset ens in actu, & 1. de Gen. 23. inquit, quod si subiectum generationis esset in actu, generatio foret alteratio, quia quod aduenit enti in actu, est accidens, quod etiam prius dixerat 5. Phys. 7. & 8. vbi distinguens motum à mutatione penes subiectum ait, quod mouetur esse, quod generatur non esse; & 1. Phys. 69. ait materiam se habere in toto genere rerum naturalium, sicut lignum in toto genere artificialium, sed hoc est pura potentia in genere artificialium, ergo, & materia in genere naturalium, quare de causa 7. Met. 8. dicit Arist. materiam nõ esse quid, nec quale, nec quantum, quam paritatem ab Arist. assumptam de materia naturalium, & artificialium valdè exagerat Io. de S. Th. q. 3. art. 1. Tandem confirmat idipsum ex solutione, quam adhibet Arist. ad difficultatem Antiquorum, qui dicebant materiam esse ens in actu, & non in potentia, quia si foret ens in potentia, esset nihil (nam apud ipsos quod erat aliquid, erat ẽs in actu) vnde si res fierent ex materia sic se habente, fierent ex nihilo; sic arguebant Veteres apud Arist. 1. Phys. 34. & 70. & 1. de Gen. 12. At Arist. huic occurrens difficultati 1. Phys. 66. & 78. & 1. de Gen. 17. non respondet negando consequentiam, quia materia est ens in potentia tantum subiectiua, non obiectiua, vt solent respondere Scotistæ, & ideo non est nihil, sed negat consequentiam, quia nunquam est corruptio sine generatione, & ideo nunquam materia manet ita in poten-

tia, quod non sit ens actu per aliud, quia semper est subiecta alicui formæ; vnde licet generatio fiat per se ex ente in potentia, tamen per accidens fit ex ente in actu. Confirmat etiam hic Auctor suum assertum ex solutione, quam affert Arist. ad aliam rationem Antiquorum, qua fulti negabant generationem substantialem, & dicebant nó generari aliquid de nouo substantialiter, sed alterari tantum, & ratio eorum erat, quia non poterat fieri ens simpliciter nisi ex non ente, vt constat ex 1. Phys. 71. & 78. soluit autem hoc Arist. quia ens simpliciter idest substantia fit per se ex ente in potentia, quod est materia, quæ per accidens est in actu, quatenus erat sub alia forma, quæ ipsa generatione corrumpitur, si autē ponatur materia ex se ens in actu per existentiam, licet in potentia ad formas, eneruatur doctrina Arist. & sumit robur ratio Antiquorum, quia si fit generatio per se ex ente in actu dicerent Antiqui, quod forma adueniens tali rei non est substantialis, quia non dat primum, & integrum esse.

15 Ad has omnes auctoritates respondet Doctor loc. cit. materiam dici ens in potentia, quia quantò aliquid habet minus de actu, tanto magis est in potentia, & quia materia etiam secundum suum actum entitatiuum, seù secundum quicquid est in rerū natura est receptiua omniū formarū, ideo definitur ab Arist. per esse in potētia, quia vt nuper dicebamus, eam semper considerauit in secunda notione, vt subiectum formarum, & transmutationis. & hac ratione dixit esse cognoscibilem per analogiam ad formam, quamuis alias sit per se cognoscibilis per propriam entitatem. Negat vero 1. de Gen. 23. subiectum generationis esse ens in actu completo, & specifico, vt faciebant Antiqui ponentes subiectum generationis corpus habens formam substantialem. Et in eodē sensu negat 5. Phys. subiectum motus esse, & dicit nō esse, quatenus caret esse simpliciter, & perfecto, quod nata est tribuere forma substantialis, vt Doctor explicat etiam 4. d. 11. q. 3. Dd. non autem negat esse in actu entitatiuo, & extrà causas, alioquin subiectum generationis esset nihil; paritas assūpta ab Arist. 1. Phys. 69. de materia naturalium, & artificialium non valet in omnibus; alioquin probaret materiam naturalium esse nihil, potest vtique aliquod receptiuum esse pura potētia, & nihil omnino in actu in genere artificialium, quia reperitur aliud genus prius, in quo erit aliquid in actu, scilicet, genus naturalium; at genus naturalium cum sit omnino primum, nihil receptiuum, in eo poni potest, quin etiam aliquo modo ponatur ens in actu in eodem genere; paritas ergo stat in hoc tantum, quod sicut lignum in genere artificialium est pura potentia excludens omnem formam artificialem, ita materia in genere naturalium est pura potentia excludens omnē formam naturalem; auctoritas vero vulgata ex 7. Met. seipsam declarat, ait n. Arist. materiam non esse quid, nec quale, nec quātum, nec quid eorum, quibus ens est determinatum, idest nō est actus determinans, & complens, vel similem actum habens; Ad duas confirm. ductas ex solutionibus, quas affert Arist. ad difficultates Antiquorum circa materiam primam, & generationem substantialem occurrimus disp. 5. de Gen. & Cor. q. 1. art. 1.

16 Secundò arguunt Complut. cit. quia ens extrà causas diuiditur ab Arist. 9. Met. 1. & alibi in potentiam, & actum, ergo per hoc præcisè, quod aliquid sit pura potentia realis, etiamsi omnem prorsus actū excludat, poterit rationem entis realis habere, & per consequens ex hoc quod materia prima habeat veram, & realem essentiam, malè colligitur eam includere intrinsece aliquem actum, immò cum constituatur vera, & realis essentia per modum entis potentialis ab ente in actu cōdistincti, consequēter nullum debet includere actū, membra enim bonæ diuisionis non debēt coincidere, & hoc est vnicum fundamentū Aduersariorum. Conf. quia hoc ipso, quod aliquid secundum suam vltimam rationem est potentia respectu alterius, vt est materia respectu formæ, nequit in ea imbibi ratio actualitatis, nam sicut ratio potentiæ, vt sic, nequit imbibi in actu, quatenus actus, ità neq; ratio actus in potentialitate, quatenus potentia est. Rursus materia prima non habet propriam potentiam obiectiuam distinctam à potentia obiecti-

ra totius, ergo neque distinctum actum entitatiuum, conseq. patet, quia actus iste desumitur ex ordine ad talem potentiam, probatur assumptum, materia enim non habet proprium fieri, sed comproducitur ad productionem totius ex 8. Met. tex. 3. Et deniq; quando etiam materiæ propria responderet potentia obiectiua, non proindè debet quoq; ei respondere necessariò actus entitatiuus, quia potentia expletur per positionem entis possibilis extrà causas, ergo cum in proposito entitas materię sit potentialis, non debet dici expleri per aliquem actum entitatiuum, sed per potentiam veram, & realem.

Resp. ad 1. quod si Arist. ibi diuidit ens reale extra causas positum in actum, & potentiam, per actum intelligit actum subsistentem, vel informantem, & per potentiam intelligit subiectum potentiale, & capax actus informantis; & cum ens reale extrà causas positum, vt sic, dici possit ens in actu, quatenus actu reperitur in rerum natura, & non tantum in virtute, & potentia agentis, actus in hoc sensu vtriq; membro illius diuisionis conuenit, licet actus in alio sensu nequaquam, & actum in eo sensu admitti debere, vt opponitur potentiæ obiectiuæ, iam probauimus, & cuiucũque rei conuenire hoc ipso, quod est realis entitas in rerum natura. Ad 2. nos non concedimus potentiam esse differentiam essentialem materiæ, nam hæc est vltima materiæ realitas absoluta, vndè potentia pullulat, & hanc dicimus esse passionem realiter identificatam entitati actuali materiæ, ratione cuius identitatis verum est dicere, quod tota actualis entitas materiæ, & actus ipse entitatiuus eius habet rationem potentiæ subiectiuę respectu formarum, sicut in sententia Cõplut. actualitas ipsa formæ rationem habet potentiæ subiectiuæ respectu actualitatis existentiæ, & subsistentiæ, neq; hinc vlla sequitur implicantia, tum quia adhuc remanent impermixtæ ratio actus, & potentiæ formaliter loquendo, tum quia non conueniunt eidem respectu eiusdem, nam entitas materię dicitur actualis collata cùm potentia obiectiua, in qua erat ante sui creationem, dicitur vero potentialis in ordine ad formam. Ad 3. neg. assumptum, imminò cum materia generari nequeat, sicut compositum, & sit terminus creationis saltim secundum suam essentiam realem, vt etiã Thomistæ concedunt, consequenter distinctam habebit potentiam obiectiuam ab obiectiua totius, atq; ità etiam distinctum actum entitatiuum; cum autem ait Arist. 8. Met. 3. & alibi solum compositũ fieri, & generari, partes vero potius confieri, licet specialiter de forma loquatur, non de materia, quæ nullum accipit esse ei intrinsecum, & essentiale in productione compositi, loquitur de productione nata terminari ad rem in se existentem, & subsistentem, nam absolutè loquendo de productione, vt actio quædam est, qua res simpliciter accipit esse, & recedit a non esse, quomodocunque id fiat, sanè cum forma sit causa compositi, oportet vt prius habeat esse in rerum natura, quam compositum ipsum, & cum sit per se terminus generationis debet propria acquisitione acquiri, & non tantum per accidens ad productionem compositi, vt dictum est disp 2. q. 7. art. 2. alioquin non solum materia, vt Aduersarj prætẽdunt sed nec etiã forma haberet propriam potentiam obiectiuam, sed per potentiam obiectiuam totius diceretur possibilis. Ad 4. neg. sequela, ad probationem patet ex dictis, quod licet potentia obiectiua materialiter expleri possit per productionem entitatis, quæ sit potentia receptiua alterius, hæc tamen ipsa potentialis entitas in ordine ad potentiam obiectiuam, sub qua erat ante sui productionem, dici potest actus, vel ens in actu, quatenus non amplius est solum in potentia causæ, sed actu extrà illam, quẽ actum vocant aliqui actum præsentialis existentiæ, quo nimirum aliquid dicitur esse in actu, quando actualiter existit in rerum natura.

17 Tertiò obijciunt, hanc nostram sententiam fundari in illa distinctione de potentia obiectiua, & subiectiua, de actu formali, ac entitatiuo, cùm tamen Philosophus agnouerit solùm distinctionem actus in primum, & secundum in 2. de Anima text. 6. & distinctionem potentiæ in actiuam, & passiuam, Addit Zab. explica-

ri non posse, quid sit iste actus entitatiuus materię, nam si est aliquid, vtique erit substãtia, hæc verò diuiditur 2. de Anima in materiam, formam, & compositum, & cùm non possit esse forma, vel compositum, quia hunc possidet materia per seipsam seclusa forma, & cõposito, remanet quod sit materia materiæ.

Resp. Doct. 4. dist. 11. q. 3. D. hanc distinctionem potentiæ, & actus expressè haberi à Philosopho multis in locis diuersimodè loquente de actu, & potentia; nam 7. Met. 59. & 8. is, dum ait, quod ex actu, & potentia fit vnum per se, non intelligitur de istis, vt opposita sunt, quia sic non stant simul, sed intelligit de potẽtia subiectiua, & actu informante, quæ stant simul, & faciunt vnum per se, & sic intelligit vbicunq. diuidit ens in ens in potentia, & in actu, illud materiæ tribuens, formæ istud; de actu autem, & potentia, prout opposita sunt, & differentiæ entis loquitur, 9. Met. tex. 11. dum ait, *Est autẽ actus existere rem, non ita sicut dicimus potentia*, & post explanãdo istam distinctionem manifestat in multis oppositis, vt vigilans ad dormiens, & videns ad claudens oculum, & elaboratum ad illaboratum, *huiusmodi*, inquit, *differentia alteri parti actus applicatus sit, alteri verò possibile* ex quibus clarissimè deducitur, præter actum primum, & secundum, agnouisse Philosophum etiam actum entitatiuum, & præter potentiam actiuam, & passiuam, etiam obiectiuam agnouisse. *Est autem actus rem existere* en actus entitatiuus, *non ita sicut dicimus potentia* en acceptio potentiæ huic actui opposita; immò Arist. ibi dicit, non dari tantùm potentiam actiuam, & passiuam, sed dari quoque alteram, quæ ex diuisione actus manifesta fiet, dum ait *non solum hoc dicimus possibile, quòd natura aptũ sit aliud mouere, aut moueri ab alio, sed etiam aliter*. Videant modò Thomistę, an hæc distinctio actus, & potentiæ in entitatiuum, & formalem, in obiectiuam, & subiectiuam, sit mera fictio Scoti; videant Ruuius, & alij, an existentia possit dici actus. Hinc patet ad Zab. nescientem, vel nescire volentem, quid sit actus iste entitatiuus; per hunc actum intelligitur id, per quod excluditur potẽtia obiectiua, id per quod res non ampliùs dicitur possibilis, sed actu esse in rerum natura, intelligitur id demum, vt aiebat Gregorius cit. per quod verificatur propositio de præsẽti, & de inesse, quod res est; id verò secundum nos est existentia, quæ est veluti modus intrinsecus essentiæ, quo dicitur extra causas stare, hoc enim sonat nomen existere, & ita actus entitatiuus materiæ erit existentia ipsa materiæ, nec propterea dicetur materia materiæ, sed aliquid ipsius materiæ, idest modus intrinsecus materiæ; quia verò secũdùm Thomistas existentia distinguitur realiter ab essentia, ac entitate rei, etiam extra causas positæ, per actũ entitatiuum, potentiam obiectiuam a re primo excludentem intelligere debent entitatem rei, vt actualiter positam extra causas, & cùm hoc habeat materia antecedẽter ad existentiam secundum ipsos, fateri debent, actum entitatiuum obtinere, etiã si non existeret, nisi existentia formæ, vel compositi, sicut humanitatem assumptam in Christo vtiq; fatentur propriam actualitatem habere, etiam si non habeat propriam existentiam.

Quarto arguũt Tùm quia forma dat esse rei, ergo materiam nihil habet entitatis ex se; nec valet distinguere de esse specifico, & incompleto, quia sicut se habet esse accidentale ad formam accidentalem, ita substantiale ad substantialem, sed omne prorsus esse accidentale est a forma accidentali in genere causæ formalis, ergo, & esse quodcumq; substantiale erit à substantiali; Tùm 2. quia datur purus actus, nihil includens potentiæ passiuæ, idest Deus, ergo dabitur in creaturis pura potẽtia, nihil omnino includens actus entitatiui, & erit materia prima, vt à Deo remotissima; Tùm 3. quia si materia includeret actum, tunc foret purus actus, quia est quid physicè simplex non resolubile in alias partes, vnde, vel est totaliter potentia, vel totaliter actus, non secundum, ergo primum; Tùm 4. quia si includeret aliquem actum, esset principiũ alicuius operationis, quia hæc dimanat ab illo, quæ tamẽ nulla apparet in materia; Tùm 5. quia

tunc

tunc ex materia cum forma non fieret per se vnum, quia ex duobus entibus in actu non fit per se vnum 7. Met. 29. nam forma adueniens enti in actu, est accidentalis; Tùm 6. quia, vt aiũt Conimb. omnis actus vel est informans, vt forma, vel per se existens, vt Angelus, & sola forma inter entia incompleta nominatur actus, vel ens in actu; Tùm tandem quia sic se habet materia ad potentiam, vt forma ad actum, at forma est sic actus, vt excludat omnem potentiam, nedum subiectiuam, sed obiectiuam quoque, ergo materia est ita potẽtia, vt excludat omnem actum, nedum formalem, sed etiam entitatiuum.

18 Respondetur, formã dare esse specificum, & completum, non autem quodcunque esse entitatiuum; nec valet paritas de forma accidentali, & substantiali, quia esse accidentale conuertitur cum forma accidentali, non ita esse substantiale cum substantiali, & quia præter formam datur materia, & compositum, quæ sunt substantiæ 2. de Anima, & 8. Met. Ad 2. non valet assumpta propositio de Deo, & materia in omnibus; Deus .n. dicitur actus purus per exclusionem cuiuscunque potentiæ, tã obiectiuæ, quàm subiectiuæ, materia verò dicitur pura potentia per exclusionem actus formalis tantum, non vero entitatiui, quia tunc inter creaturas non computaretur. Ad 3. non sequitur, aut esse purum actum, aut partim actum, partim potentiam, sed tota est actus, & tota potentia simul, quatenus tota illius actualis entitas habet rationem potentiæ subiectiuæ, nec propriè hæc duo compositionẽ faciunt, etiam metaphysicam; tùm quia actualitas entitatiua, & potentia subiectiua identificantur inter se, vt modus intrinsecus, & passio eiusdem rei; tùm quia potentia subiectiua non est talis in ordine ad actum entitatiuum, sed solùm formalẽ. Ad 4. non sequitur, debere hunc actum esse principium operationis alicuius, quia id verum est tantum de actu informante, & rem constituente in ente completo; actus enim entitatiuus materiæ, vt incompletus, ordinatur potius ad passionem, quàm ad actionem. Ad 5. non sequitur, constitutum ex materia, & forma fore vnum per accidẽs, vel formam substantialem fore accidentalem, quia Arist. dictum 7. Met. 29. intelligitur de duobus in actu completo, & totali, non incompleto, & partiali, alioquin id, quod non foret in actu entitatiuo, nihil esset, nec vnũ quid, aut per se, aut per accidens constituere posset. Ad 6. diuisio actus à Conimb. data non est sufficiens; aut actus entis, quẽ materia includit, est per se existens, incõpletus tamen, forma verò solet dici actus, quia est ens actuale determinans certam speciem entis completi, non materia, quæ potius est determinabilis per formam sub hac vel illa specie, & ideo meritò dicitur ens in potentia. Ad 7. neg. omnimoda paritas de materia in ordine ad potentiã, & forma in ordine ad actum, licèt enim teneat quòad potentiam subiectiuam, & actum formalem, non tenet quòad potentiam obiectiuam, & actum entitatiuum: tàm enim forma suum actum entitatiuum habet, excludens potentiam obiectiuam, quam materia.

19 Quinto arguitur, quod non sit substantia: Tùm quia potentiale non est aliquid actu illius generis, cuius est potentiale, nec formaliter, nec reductiuè, vt patet de superficie receptiua coloris, quæ nõ est aliquid actu in prædicamento qualitatis, ergo cùm materia sit receptiua substantiæ, non erit aliquid generis substantiæ; Tùm quia, quod pertinet ad aliquod genus, necessariò pertinet ad aliquam speciem determinatam, & infimam illius generis, vt ait Doctor. 2. dist. 12. q. 2. C, quod enim est animal, necessariò est animal huius speciei, vel illius, at materia ad nullam determinatam speciẽ generis substantiæ spectat. Nec respondere iuuat, maiorem esse veram de his, quæ pertinent ad aliquod genus directè, valet enim etiã in his, quæ pertinent indirectè, sic anima rationalis indirectè spectans ad genus substantiæ, reductiuè tamen est in determinata specie substantiæ, scilicet humana. Respondet Doctor loc. cit. assumptum posse concedi de receptiuis in posteriori-bus generibus, non in omninò primo, quale est genus substantiæ, quia receptiuum illorum potest esse in aliquo priori genere

re, non sic receptiuum substantiæ, cùm hoc sit primum genus, & idcircò cùm hoc receptiuum aliquid esse debeat, in hoc primo genere statui debet, saltem reductiuè. Nec propterea necesse est, quòd reductiuè sit in determinata specie substantie; propositio enim illa, quod determinat sibi genus, determinat sibi speciem, valet in indiuiduis, & entibus per se subsistentibus; si enim Petrus est animal, necessariò est in specie humana; valet etiam de partibus determinantibus, tàm physicis, quàm metaphysicis, non autem determinabilibus; quamuis enim rationalitas speciem humanam necessariò sibi determinet, non sic animalitas, & idcircò non valet paritas de anima, & materia, quia anima est pars determinans, & specificè distinguens, non sic materia.

20 Sextò demum arguitur, quod non sit substantia realiter distincta à forma; Tùm quia tunc actus, quem includit, non solum entitatiuus esset, sed specificus, & formalis, quia distingueret; Tùm quia in fundamento naturæ nihil est distinctū 7. Met. Tùm quia non constat ex genere, & differentia, cùm non sit directè in genere, si autem à forma distingueretur, differentiam haberet; Tùm tandē, quia quæ non distinguuntur conceptibiliter, nec etiam distinguuntur realiter, at materia non distinguitur conceptibiliter a forma quia sine forma cognosci non potest, ergo neque realiter. Respondetur, in esse physico materiam, & formam esse se totis distincta, & primò diuersa, vt ait Doctor loc. cit. E. quatenus materia quidditatiuè nihil includit actualitatis formalis nec forma aliquid potētialitatis subiectiuæ, nec ꝓpterea sequit̄, actū ei⁹ esse formalē, quia nec cōstituit materiā sub specie completa substātiæ, nec ab alia specie completa eam distinguit; Ad 2. in hoc sensu loquitur Philosophus, dum ait, in fundamento naturæ, idest materia, nihil esse distinctum, vult significare, res materiales per materiam non distingui, sed per formam, non autem negare vult, quòd materia per suam entitatem non distinguatur à forma, & à quocumque alio, quod non est ipsa. Ad 3. vt a forma distinguatur, nō est necesse quòd constet ex genere, & differentia, quia non distinguuntur, vt duæ species complètæ, sed vt parte illius potentialis, & actualis; possumus etiam concedere materiæ, & formæ genus, & differentiam, si tali modo constituatur prædicamentum substantiæ, vt apex illius, sit substantia finita, vt cōprehēdit tàm cōpletas, quàm incompletas, quod nullum foret inconueniens, quia dispositio illa prædicamentorum artificiosa est, non ex natura rei, vt in Logica diximus, loquendo de constitutione prædicamentorum. Ad 4. materia secundùm se, & in 1. notione considerata, cognoscibilis est sine forma, & quamuis in 2. notione, & vt relatiuū transcendens sine forma concipi nequeat, nō sequitur inde, quòd ab ea realiter adhuc non distinguatur, quia propositio illa, si valeret, tantùm in absolutis locum haberet, nō in relatiuis, vel cōnotatiuis, & his in vniuersum, quæ per additamentum definiuntur, qualis est materia in 2. notione spectata.

21 Contra 2. conclusionem obijcitur pro Philopono, quod materia āte quamcunq. formam substantialem habet plures partes, secundùm quas subesse potest formis incompossibilibus, & forma substantialis est indiuisibilis, & ratione materiæ, in qua recipitur, fit diuisibilis, & extēsa; & est subiectum actionum agentis naturalis, quod non agit nisi in quantum, & constituit compositum corporeum; ergo materia secundùm suam naturalem constitutionem est trinè dimensa, vel ipsa trina dimensio. Respondetur, argumentum nedum non probare, materiam essentialiter includere trinam dimensionem, vt aiebat Philoponus; sed neq; sufficienter probare, quòd sit trinè dimensa denominatiuè, veluti subiectum proximum, & immediatum quantitatis, nam pluralitas partiū non infert extentionem, vel corporeitatē de genere quantitatis, sed solùm gradum corporeitatis distinguētem ens corporeū ab incorporeo, & spiritu, & exigentiam quantitatis, quæ ab illo gradu originatur, & talis corporeitatis sufficit ad omnia illa munera; licèt falsum sit, formam materialem esse indiuisibilem, est enim & ipsa

sa diuisibilis in plures partes entitatiuas, alioquin veluti anima esset tota in tota materia, & tota in qualibet parte; & talis corporeitas sufficit ad sustinendam actionē naturalis agentis; cui accedit, quòd materia in nullo instāti reperitur sine aliqua forma substantiali, & ideò semper habet requisita ad hoc, vt possit excipere actionem agentis naturalis.

Secundò Obijcies pro Auicenna, quòd sine forma corporeitatis sibi coæua non posset materia appetere formas, quia contrarium non appetit contrarium, sed simile simile, at materia, vt habet rationem potentiæ est contraria actui, ergo debet assimilari per formam: confert etiam hæc corporeitatis forma, veluti seminarium ad generationem aliarum formarum, quia non potest forma, quæ est actus, & perfectio, gigni ex nuda materia, rudi, & imperfecta.

22 Respondetur negando assumptum quia, vt docet Scot. 2. d. 12. q. 1. infra C. & 4. d. 45. q. 2. suprà A. inter perfectiuū, & perfectibile, recipiens, & receptum nō requiritur similitudo in natura, sed proportio tantùm, quæ potius disconuenientiā eorum postulat in natura, vndè falsum est cum præcisione simile appetere simile, nisi similitudo largè sumatur, vt etiam proportionem significat inter aliqua duo; nec materia in ratione potentiæ, & forma in ratione actus dicuntur propriè contraria, quia stant simul, sed potius physicè primò diuersa, vel relatiuè opposita; nec confert illa corporeitatis forma ad generationem aliarū, cum sola materia sufficiat ad hoc; quamuis enim rudis sit, & imperfecta, adest tamen efficiens causa, in cuius virtute continetur; vndè forma suā perfectionē principaliter trahere dicatur, iuxtà illud Auerr. 8. Met. 15. Agens largitur perfectionem.

Tertiò demum obijcies cum Zab. quòd omnis ratio generica sumi debet ex aliqua parte speciei, vt sumatur animal ab anima, sensitiuum a sensu, sed ratio generica corporis non potest sumi a forma, aliaue parte, sed tantùm à materia, ergo materia est corpus. Respondetur, maiorē non esse veram vniuersaliter; non enim oportet, semper genus sumi ex determinata parte speciei, a qua non sumitur differentia, vt docuimus in Log. disp. 5. q. 3. art. 2. ex Scoto in 1 d. 3. q. 3. O. immò multoties ab eadem natura, & forma simplici secundum diuersas realitates sumitur ratio generis, & differentiæ, vt patet in accidentibus; minor etiam est falsa; tùm quia forma materialis est substantia corporea veluti materia, & ideò etiam ab ea desumi posset ratio corporis, sicut vna cū materia dat esse corporeum composito; tùm quia in rebus compositis etiam ratio generis abstrahitur a toto per modum totius, & non ab aliqua parte; & tandem nec rectè indè infertur, materiam esse corpus, quod sit genus generalissimum, quia quando etiam à sola materia sumeretur ratio generica corporis, hic conceptus abstractus, & se habens per modum totius, deberet poni genus, & non materia, quæ habet rationem partis, sicut in exemplo ipsius Zab animal ponitur genus, & non anima, à qua secundùm ipsum sumitur ratio animalis; alias rationes ad id congerit Zab. loc. cit. quæ non probant, nisi gradū corporeitatis in materia essentialiter distinguentē res corporeas ab incorporeis non verò gradum corporeitatis directè positum in prædicamento.

23 Ex his omnibus colligere possumus, quid sit materia prima, & exploratam habere eius quidditatem, & essentiam, quantum nobis licet pro statu isto, & ipsam considerando in secunda notione, per ordinem scilicet ad formam, & trāsmutationem, quarum est subiectum, & ad compositum, cuius est pars essentialis; non enim pro statu isto est a nobis alio modo cognoscibilis, vt notat Doctor in 2. d. 12. q. 1. in fine: *Est igitur substantia quędam imperfecta, & incompleta, subiectum primum omnium formarum, & transmutationum, & pars essentialis compositi substantialis per modum per se potentiæ*; dicitur *substantia imperfecta, & incompleta*, non tantùm ad differentiam corporis, & totius compositi, quia sic etiam forma dicitur substantia imperfecta, & incōpleta, sed etiam ad differentiam formæ, à qua petit substantialiter perfici, & absolutè,

tè,

tè, quia etiam materia in gradu suo potest dici perfecta, sicut latro in genere suo dicitur bonus latro, quatenus in latrocinando est diligens, & cautus, quo pacto perfectum definitur ab Aristot. 5. Met. 16. cui nihil deest in genere suo, at verè materia ita se habet, quia nihil sibi deest eorum, quæ ad eius essentiam, & integritatē spectant: dicitur *subiectum receptiuum formæ, & transmutationis* ad differentiam formæ, quæ est actus, non subiectum, & terminus transmutationis, non subiectū; dicitur demum *pars essentialis compositi* ad differentiam partis integralis, sine qua compositi essentia consistere potest, vt homo sine brachio, & *per modum per se potentiæ*, ad differentiam formæ, quæ est pars per modum per se actus. Hoc totum significauit Philosophus. 1. Phys. 82. dum materiam definiens in secunda notione per ordinem ad formam, & transmutationem, sic loquitur. *Materia est subiectum primum vniuscuiusque, ex quo fit aliquid, cum insit non secundùm accidens, & si corrumpitur aliquid, in hoc abibit vltimum.* Dicitur *primum subiectum omnium formarum, & transmutationum* ad differentiam compositi, quod est subiectum omnium formarum accidentalium, ac etiam transmutationū, & quandoq; etiam substantialium, si est compositum incompletum formæ nobiliori essentialiter subordinatum, sed non primum; dicitur *ex quo fit aliquid*, vt ostendat esse principium in fieri, addit *cùm insit*, vt insinuet esse principium, nedum in fieri, vt est priuatio, sed etiam in facto esse, quia remanet in composito; ait *non secundùm accidens* ad differentiam subiecti accidentis, ex quo non fit vnum per se, sed per accidens; concludit denique, *& si corrumpitur aliquid, in hoc abibit vltimum*, cùm ad differentiam formæ, quæ in corruptione desinit; tum vt ostendat, esse subiectum non tantùm in generatione, sed etiam in corruptione; tū denique, vt significet, quod licèt in aliquibus corruptionibus non immediatè fiat resolutio vsque ad materiam primam, vt in viuentium interitu, denique tamen quod remanet, postmodum resoluitur in eam, vt in subiectum vltimum.

ARTICVLVS III.

De quidditate, & essentia Formæ.

24 CVM ex dictis in primo articulo huius quæstionis habeamus, formam substantialem esse id, quo vnaquæq; substātia composita ità in suo esse constitur, vt essentialiter differat ab omni alia re, planè formam substantialem optimè definiemus, si cum Arist. dicamus 2. Phys. 28. *Forma est quod quid erat esse rei*, idest forma est id, quo res ex ipsa constituta intelligitur esse in certa, ac determinata specie rerum, nam per formam res sunt *quid & hoc aliquid*; idest substantia perfecta, & completa ex secundo de Anima tex. 2. quare forma rectè dicitur quod quid erat esse rei, idest quæ dat rei essentiam, & quidditatem, saltim principaliori quodam, & eminentiori modo, quàm faciat materia, vt Scotus explicat in 3. d. 22. q. vn. ponitur autem in tempore præterito verbum, quo exprimitur forma esse ratio quidditatis, vt intelligatur formam pertinere ad conceptum essentialem rei, qui abstrahit ab eius existentia, & est, antequam res existat extra causas, vt Doctor docet 1. d. 36. quæst. vn.

Vt autem prædicta definitio substantialis formæ melius percipiatur, notanda est differentia, quam ponit Doctor in 4. d. 11. q. 3. Y. inter formam substantialem, & accidentalem: vbi postquam ens diuisit in prius, & posterius naturaliter, vel primum, & secundùm, illudq; dixit esse substantiam, hoc verò accidens, inde colligit, formam, quæ est actus, & perfectio, diuidendam esse in actum primarium, & secundarium; cùm igitur materia, velut primum omninò subiectum omnium formarum omnes respiciat aliquo modo in ratione subiecti, tam substantiales, quam accidentales, hoc interest, quòd formas prioris ordinis respicit, vt actus primarios, ac pro indè essentiales, ac dantes esse simpliciter, formas verò posterioris ordinis, vt actus secundarios, ac proindè accidentales, & dantes esse secundùm quid; quæ, enim rei adueniunt in esse secundario, acciden-

cidentia dici consueuere; vndè ratio præcisa, cur forma substantialis est substantia, vnum per se constituit cum materia, & differt ab accidentali, est, quia ipsa est actus primarius materiæ, accidens verò secundarius; & modum hûc declarandi naturam formæ substantialis amplexus est Auersa, postquam multos alios reiecit q. 20. sec. 5. quod etiam ibi declarat aptissimo exemplo ex compositione metaphysica deducto, in qua pariter præter genus, quod se habet, vt materia, & potentiale quoddam, inuenitur actus quidam, qui primariò illi coniungitur, constituitquè cum eo vnum per se, & dicitur differentia; inueniuntur etiam quidam alij actus secundario aduenientes, vt sunt passiones; sola tamen ratio, quam genus primariò respicit, & ad quam passiones consequuntur, essentialis differentia censetur; sic se habet forma substantialis in compositione physica; quare autem forma substantialis sit actus primarius materię, ac proindè eam substantialiter perficiens, & dans esse simpliciter rei, quam constituit, & faciens per se vnum cum ea; accidens verò sit actus secundarius eiusdem, ac proindè dans esse tantùm secundũ quid, vnumqué per accidens natum constituere, inquit Doctor, a priori aliam rationem assignari non posse, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud. Ex hac doctrina, & differētia posita à Doctore inter formam substantialem, & accidentalem, substantialis forma sic definiri potest, *Forma est actus primarius materiæ, vnum per se cum ea constituere natus*; per hoc quòd est actus distinguitur a materia, quæ est potentia, per hoc quòd est primarius, distinguitur ab accidentali forma, quæ est actus secũdarius, per hoc quòd vnum per se cum ea constituit, distinguitur adhuc magis a forma accidentali, quæ cum subiecto constituit vnum per accidens.

25 Sed in oppositum obijcies Primò, quia dantur aliquæ formæ, substantiales, quæ essentialiter ordinantur ad alias, ac proinde esse perfectum, & completum non tribuunt, sed incompletum potius, & quasi genericum, sic se habet forma mixti in viuentibus in ordine ad animam, vegetatiua in ordine ad sensitiuam, & sensitiua in ordine ad intellectiuam in opinione ponente tres animas in homine, ergo malè explicata est ratio formæ substantialis, quòd det esse completum, & specificũ.

Respondetur negando, esse de ratione formæ substantialis in communi, vt ab accidentali distinguitur, quòd constituat sē per rem in esse perfecto, & vltimo, sed de ratione illius est, quòd det constituto esse simpliciter, vt esse simpliciter contradistinguitur ab esse secundùm quid, quod à forma accidentali tribuitur; talis enim est differentia, quam Doct. posuit loc. cit. inter formam substantialem, & accidentalē; quando verò dicitur forma quod quid est rei, & rem constituere, & ab alia specificè distinguere; vel hoc intelligi debet de forma vltima, quæ sola absolutè est forma, & forma nuncupatur, formæ enim intermediæ, & subordinatæ, quales sunt in argumento tactæ, dicũtur potius materiæ, vt Arist. docuit 4. Meteor. in fine, vbi ait, quòd postrema forma est absolutè ratio, & actus, intermediæ verò, vt materia, & alterius gratia; vel intelligi non debet in toto rigore, & absolutè, sed comparatiuè, & in ordine ad materiam, quam informant, nam facta tali comparatione, etiam formæ intermediæ dant esse specificum, & magis determinatum, quàm tribuat materia ab ipsis informata, penitus communis, & indeterminata, & suo modo materiam perficiunt, & determinant, vide infra disp. 5. nu. 61.

26 Secundò. Si differentia posita inter formam substantialem, & accidentalem à Scoto posita valet, nimirum, quod illa sit actus primarius, hæc secundarius materię primæ, sequitur, aliquam formam substātialem esse accidentalem, & aliquam accidentalē esse substantialem; si enim quātitas v. g. immediatè recipitur in materia, & postmodùm forma substantialis, tunc quantitas haberet rationem formæ substantialis, quia est actus primarius materię & anima, quia non primò aduenit materiæ, sed post formam mixtionis, esset forma accidētalis, quia est actus secundarius.

Respondet Doctor loc. cit. sub. lit. Y. & sub litteris D. quòd dum discernimus for-

formam substantialem ab accidentali per hoc, quod substantialis est actus primarius, & dat esse primum materiæ, & composito, quod constituit, accidentalis verò est actus secundarius, & dat esse secundū, non debet accipi prius, & posterius, vt precisè dicit ordinem introductionis formarum in materia, sed vt significat primū naturaliter, & secundum naturaliter; illud enim est esse simpliciter, hoc verò secundùm quid, quia esse simpliciter præcedit naturaliter esse secundum quid; quamuis igitur quantitas primò adueniens materię daret primum esse formale in primo sensu, non tamen in secundo, quia cuicunq; & quandocunque adueniat, semper tribuit esse secundum quid, & è contra, quamuis forma substantialis adueniret materiæ secundò, & tertiò, semper daret esse primum in hoc secundo sensu, esse nimirum simpliciter.

Tertiò, Etiam materia dat esse determinatum composito, ergo nō tantum forma. Probatur assumptum, quia cùm materia si ex se existens, est indiuidua, atque ideò habet determinatam speciem in genere substantiæ; Nec valet dicere, materiam esse speciem incompletam, nam etiā forma est incompleta, potest ergo dici vtraque compleri per alteram ad componendum totum. Respondetur negando assumptum in sensu, quo assumitur, nam licèt materia sit substantia indiuidua, & species incompleta, sicuti forma quoque, habent tamen diuersum esse, quia materia nullam habet in se speciem prædicamentalem, nec illam dare potest, & ratio huius est, quia determinata illa essentia, quā habet, cuicumque speciei prædicamentali communis est; cùm omnium specierum compositionem ingrediatur, qua ratione appellari solet genus physicum sumpta similitudine ex genere metaphysico, at verò forma non solùm hanc determinationem habet, sed est determinata etiam quoad speciem prædicamentalem, quia nulla forma potest duas species constituere.

Quærunt hìc Recentiores nonnulli, præsertim Arriag. disp. 2. Phys. sec. 3. quare potius materia prima sit potentia passiua, siuè subiectum formæ, quam è contrario; & hoc proponit, tanquam difficilimum quæsitum, & postquam plures in hoc reiecit dicendi modos, respondet tandem ipse nu. 23. materiam esse potius subiectum, quam formam, quia ita inter se vniūtur, vt illa antecedat, hæc ei superueniat. Hæc tamen solutio etiam in eius principijs subsistere nequit: inferius enim disp. 5. n. 57. negat ex eo bene deduci quātitatem esse aliorum accidentium subiectum, quia illa præcedit, nam etiam primus gradus intentionis (inquit ipse) præcedit secundum, & tamen illum non recipit; item primæ qualitates præcedunt secundas, quas non recipiunt. Vera igitur, ac germana ratio, cur materia sit subiectū formæ, non e contra, est, quam docet Arist. 1. Phys. quia nimirum forma accedit, & recedit, & materia semper permanet sub vtroq; termino mutationis, quæ est vera methodus inuestigandi subiectum formarum, vide infra disp. 3. n. 37.

QVÆSTIO II.

Num tàm materia, quàm forma per se habeant propriam existentiam, & subsistentiam partialem.

27 QVia Thomistæ melioris notæ conueniunt cum Scotistis in significato actus entitatiui, per quem aliud non intelligunt, quàm ipsam rei existentiam, quam, & supponunt ab essentia realiter distinctam, sicut materiæ denegant proprium actum entitatiuum, ita etiam existentiam, imò inantum negant, materiam actum entitatiuum habere, quatenus asserunt, non habere propriam existentiam, sed existere per solam existentiam formæ in genere causæ formalis, eo modo, quo dicimus, subiectum extendi per extensionem quantitatis in ipso recep tæ in genere causæ formalis; vel si habet distinctam existentiam ab existentia formæ, asserunt, hanc adhuc dependere ab ipsamet existentia formæ, tan quam effectum formalem illius; addunt tamen, hanc dependentiam [illegible] situdo

dò non esse ab vna forma determinatè, sed ab aliqua vagè, sicut quantitas in esse figurato dependet non ab hac, vel illa figura determinatè, sed ab aliqua vagè, nam sinè omni figura nunquã esse potest; ita Thomistæ omnes citati quęst. præcedenti. Scotistæ omnes è contra ibidem citati constanter asserunt, quod sicut materia secundùm se, & independenter à forma, dependentia vera, & propria, quã vocant à priori, habet propriam entitatem essentiæ in rerum natura, distinctam ab entitate formæ realiter, ita habet propriam entitatem existentiæ independenter a forma, quæ sententia vnanimi consensu à Recentiorũ torrente recipitur, Suarez disp. 13. Met. sec. 4. Hurtad disput. 2. Phys. sec. 6. Auers. q. 20. sec. 8. Arriag. disp. 2. Phys. sec. 5. Amic. tract. 5. quæst. 4. dub. 2. qui alios citant innumeros Auctores, & est etiam cõmunis in schola Nominalium. Formæ vero propriam quoque existentiam partialẽ negare visi sunt, tã Antiquiores illi Scholastici, qui eam non ponebant distinctam entitatem ab entitate materiæ, sed solùm eius terminationem, quos citat Canon. 1. Phys. q. 9. quam Recentiores illi, qui aiũt, non tantùm materiam, sed etiam formam existere, & subsistere ad solam existentiã, & subsistentiam compositi.

De subsistentia etiam vtriusque, quamuis apud Veteres Scholasticos quæstio nõ reperiatur in terminis agitata; inter Recentiores tamen maxima exorta est contentio, quandoquidem Vasquez 3. p. disp. 32. cap. 4. mordicus tenet, nec materiam, nec formam propriam habere subsistentiam, cùm hæc sit sola totius, & compositi, cuius est subsistere, immo ait, repugnare in terminis, appellare subsistentiam, partialem, & communicabilem, cùm in suo conceptu includat totalitatem, & incommunicabilitatem, quæ sententia videtur fuisse D. Thomæ. p. p. q. 90. art. 2. & q. 45. art. 4. vbi ait, composito, & naturæ completæ subsistentiam conuenire, & hunc dicendi modũ sequitur ex nostris P. Sghẽma 1. Phys. digress. 5. q. 3. concl. 2. Alij Thomistæ, sicut formæ concedunt propriam existentiam, ita & peculiarem subsistentiam partialem, at pariter negant materiæ, cui solùm communicari affirmant ab ipsa forma, vt dicebant de existentia. Alij è contra solum materiam asserunt habere propriam subsistentiam in composito, & formam, præsertim corruptibilem, minimè, quia inest materiæ ipsi, veluti subiecto, quod est omninò contra rationẽ subsistentiæ. Ita Suarez disp. 43. Met. sec. 5. nu. 14. Fonseca 5. Met. c. 8. q. 5. Ruuius tract. de materia q. 4. & tract. de forma q. 4. Alij demum affirmant, tam materiam, quam formam per se habere suas proprias subsistentias partiales, ex quibus resultat subsistentia totalis, & completa compositi, ita Hurtad. disp. 2. Phys. sec. 7. Auers. q. 20. sec. 9. Amic. tract. 5. q. 5. & alij quãplures.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, tam materiam, quam formam propriam existentiam partialem possidere.

28 Dicimus, tam materiam, quàm formam suas existentias partiales, & incompletas habere, ex quibus adæquata, & completa compositi coalescit. Est Scoti 2. d. 12. q. 1. & 2. & quidẽ de forma nulla est nobis cũ Thomistis controuersia, & probari posset assertio nostra de vtraque simul ex principio metaphysico in Schola Scotistarum frequentissimo, & Recentioribus passim recepto contra Thomistas, quòd existentia non distinguitur realiter ab essentia, nec est alia entitas illi superaddita, sed ipsamet essentia posita in actu extra causas; hinc enim statim deducitur, quòd cùm materia, & forma habeant entitatem essentiæ realiter distinctam, habebunt etiam existentiam aliam, & aliam realiter, sed quia hoc principium fusè probandum est in Metaphysica, nunc assertionem positam de materia, de qua est controuersia, medijs physicis probare intendimus, ne videamur sẽtentiam pro nobis arripere ante litis decisionem.

Primò itaque probatur à Scoto loc. cit. ex physicis muneribus, quæ materia exercet, ad quæ prorsus inepta foret, & inhabilis sine existentia; est enim subiectũ muta-

mationis, est receptaculum formarum: est causa materialis eorum, est pars altera compositi substantialis, ergo habet propriam existentiam distinctam ab existentia formæ, & independenter ab ea, dependentia propria, & à priori, antecedens patet; & consequentia probatur, quia nec mutatio fit, nisi in subiecto existente in rerum natura, & sub vtroque termino manente, nec forma in subiecto recipitur, & sustentatur, nisi prius natura existente; nec compositum constituitur, nisi ex partibus prius natura existentibus; prius autem non accipit existentiam suam à posteriori; & prorsus incapibile est subiectum actuale formæ ab eadem forma, quam sustentat, existentiam accipere; prorsus inintelligibile est, materiam physicam exercere causalitatem ergà formam, & non præintelligi existentem, quia existentia est ratio, vel saltem conditio necessariò prærequisita ad exercitium physicæ causalitatis, vt omnes fatentur.

101 Respondent Thomistæ, materiam præexistere ante productionem formæ, quæ producitur, quia existit existentia totius formæ, quam amittit; & secundum illam priorem existentiam concurrere ad productionem nouæ formæ.

Sed contra. Causa in actu, & effectus in actu sunt simul tempore cum effectu causato; sed quando primò fit noua forma, non amplius existit prior in materia; tunc enim primò fit noua forma, quando primò non est forma præcedens; ergo materia non potest causare existentiam nouæ formæ per existentiam prioris, alioquin quod non est actu, causaret ens in actu. Et si crearetur à Deo materia simul tempore cum forma, productio formæ à Deo non esset creatio, sed eductio, quia fieret forma in materia, & dependenter ab ea, vnde, & materia physicè concurreret ad illius formæ existentiam, nec in tali casu dici posset concurrere per existentiam formæ præcedentis, quia in tali casu supponitur, materiam nullam præhabuisse formam, sed hanc esse omninò primam, quæ sibi datur à Deo.

Respondent, in instanti generationis existere per existentiam formæ subsequentis. Contra. Forma subsequens non potest tribuere existentiam materiæ prius natura, quàm illam informet, cùm informatio sit medium, quo communicatur existentia; at informatio præexigit subiectum existens, quia est vnio quædam actualis formæ ad subiectum, & vnio præsupponit extrema existentia. Respondent, materiam prius natura existere in genere causæ materialis, formam verò in genere causæ formalis. Contra. In nullo genere causæ potest effectus secundùm esse reale causam suam præcedere, & repugnat dicere, materiam prius existere in genere causæ materialis, formam in genere causæ formalis; nam existentia, quam sibi prioriorem vendicat materia in genere causæ materialis, vel est per seipsam, vel dependenter à forma in quocunque genere, si non, vt primum, habetur intentum; si secundum, ergo existentia effectus est in causa ratio causandi ipsum, vel conditio prærequisita in causa ad actionem suam, & eadem existentia formam ... deberet, & ipsa seipsam ... præcederet, & in se ipsa reciperetur, quod implicat, quod egregiè ... solutionem argumenti ... non.

Resp. Complutenses, quod licet prioritas causalitas efficientis ... necessariò existentiam in causa, quia causæ efficientes sunt existentium, & subsistentium, tamen causalitas materialis, & formalis hoc non exigit, sed satis est, vt pro illo priori talis causa sit extra nihil essentiæ, & in eodem instanti temporis vnà cum composito, & per illius existentiam existat, cuius ratio est, quia genus causæ materialis, quæ est in genere potentialitatis, & ideò non requirit exerceri per existentiam, quæ est vltima actualitas. Contra tamen, tum quia non minus indiget existentia materia ad suam causalitatem exercendam, quam efficiens, cum sustentare debeat, & actionem agentis, & formam, tum quia in illo priori, in quo materia secundum suum esse essentiæ realis causat formam, & compositum, intelligitur esse extra causam efficientem, quantum ad illud esse; ergo intelligitur existens, nam per existentiam nos aliud non intelligimus, quam existentiam

tia extra causas positam, & proinde negamus aliud quidpiam ad rationem existendi necessarium esse. Ex convincunt genus causæ materialis esse potentiale, ac proinde exerceri non posse per existentiam, quæ est vltima actualitas rei; hoc parum iuuat, tum quia illud dictum intelligitur de existentia vltima, & completa, quæ est modus essentiæ totalis, tum quia ipsamet actualis existentia materiæ, licet habeat rationem actus respectu essentiæ eiusdé, tamen respectu formæ habet rationem potentiæ subiectiuæ, tum tandem quia subiectum erga formas accidentales ex ipso eductas veré genus causæ materialis exercet, & adhuc ad talis causalitatis exercitium, quamuis sit potentialis, existentiã præequirit. Resp. ad hoc Io. de S. Th. q. 3. Phys. art. 1. neg. paritatem, quia subiectum erga accidentia non est solùm causa materialis recipiens, sicut est materia respectu formæ, sed etiam sustentans, & illi esse communicans in suo genere, vnde est illa receptio non sit purè potentialis, sed sustentatiua in esse, supponit in causa materiali existentiam. Contra, quia forma substantialis materialis non minùs à materia dependet in suo esse, fieri, & conseruari, quàm accidentalis à subiecto, & materia nedũ eã recipere dicitur, sed etiã sustentare, & verè causare in genere materialis causæ, vt infrà patebit in hac disp. q. 5. art. 4. & q. 7. art. 2. & disp. 3. q. 4. art. 1. neq. differentia formæ substantialis ab accidentali consistit in dependentia vel independentia à subiecto, sed in eo quod constituat totum per se, vel per accidens.

29 Secundò probatur ex alio munere physico ipsius, quod est manere sub vtroque termino mutationis, qua de causa ponitur à Philosophis ingenerabilis, & incorruptibilis, at si propriam existentiam non habet, sed existit existentia formæ, iã non erit ingenerabilis, & incorruptibilis, non eadẽ numero permanebit sub vtroq: mutationis termino, sed cum veteri forma veterem amittet existentiam, & cum noua nouã acquiret, ex quo rursus sequitur; quod agens naturale eam crearet, & annihilaret in qualibet mutatione.

Respondet Thomistæ, materiã semper eandem numero essentiam retinere, & hac ratione eandem permanere sub vtroque termino mutationis, & hac ratione non desinere, vel incipere in mutatione, & ideo neque creari, neque annihilari absolutè, & totaliter, quia creatio dicit inceptionem totius esse, & annihilatio desitionem pariter totius esse rei, tam essentiæ, quam existentiæ. Addunt alij, posse etiam dici permanere sub vtroque termino mutationis, etiam quoad esse existentiæ, quia existentia eius absque vlla interruptione conseruatur per subsequentes formas eo modo, quo idem lumen productum ab vno agente luminoso, conseruatur successiuè ab alio, & alio simili agente absque interruptione; & hac de causa inquiunt, non generari, vel corrumpi quoad existentiam, nec creari, aut annihilari, quia creari est transire ex nihilo ad existentiam, materia autẽ cùm supponatur existens per existentiam formæ prioris, non transit ex nihilo ad existentiam, sed ex vna existentia ad aliam; & eadem ratione non annihilatur, quia nõ desinit in nihilum, ita Complut. q. 5. cit.

Sed contra, quia saltem regulariter non amittitur existentia sine essentia, nec acquiritur; & res quæcunque ideò de nouo genita dicitur, quia acquirit essentiam cũ existentia, & dicitur corrupta, quia essentiam cum existentia amittit, ergo si materia in generatione, vel corruptione compositi amittit, & acquirit existentiã aliã, & aliam, amittit consequenter, & acquirit aliam essentiam, sic enim generaliter fit rerum naturalium generatio, & corruptio; Accedit, quòd dicere, materiam ita secundũ essentiam permanere sub vtroque termino, idem est, ac asserere, quòd permaneat secundũ existentiam, nã vtrique materia in tali statu non est nihil, sed aliquid in rerum natura extra suas causas positum, ergo in tali statu censetur existens independenter à forma, quia talem permanentiam sub vtroque termino habet ex sua natura, & non à forma, probatur consequentia, quia essentia rei in tali statu dicitur existens, quoniam quælibet essentia, dum actu est, non nisi per talem suam existentiam esse potest, idest non nisi per tale suũ esse actuale, nec assi-

gnari potest, quid existentia addat supra essentiam, nisi hanc eius actualitatem in rerum natura extra nihil. Vnde si existentia ponit formaliter rem extra nihil, & in rerum natura, vtique pereunte illa, redibit res in nihilum, ergo si amittit, & acquirit existentiam cum forma, iam incipit, & desinit cum ea, tam secundum essentiam, quam existentiam.

30 Sed, & adhuc magis repugnat dicere, quod eadem permaneat secundùm existentiam sub vtroque termino ex cõtinuo formarum successu; quomodo enim eandem numero existentiam retinebit, si variatur forma, cuius erat effectus? certè si est alia, & alia forma in materia, erit etiã alia & alia existentia de nouo; neq; exẽplũ illud luminis est ad propositum, vt hìc adnotauit Auersa; quia lumẽ procedit à corpore luminoso in genere causæ efficiẽtis, & quia effectus in hoc genere habet esse realiter, ac entitatiuè distinctum a causa efficiente, contingere potest, vt idem effectus conseruetur à consimili causa; at effectus causę formalis non est, nisi ipsamet forma communicata subiecto, quare si forma destruitur, & à subiecto tollitur, idem numero effectus per nouam succedentem conseruari nõ potest. Neque eò quia habuit existentiam sub priori forma, per hoc tollitur, quòd non creetur, cũ postea sub forma succedente nouam acquirit existentiam; sicut enim si Deus creato aliquo homine, in aliquo instanti eum annihilaret, & immediatè post eum reproduceret, talis noua productio adhuc esset vera creatio, quia parum ad hoc refert, quòd prius habuerit esse, vel non habuerit; ita in proposito, si materia amittit existẽtiam priorem, & immediatè post acquirit aliam, talis noua productio erit noua creatio, & si agens naturale formam in materia corrũperet, & consequenter existentiam, quam materiæ communicabat, si Deus tunc suspenderet concursum suum ad nouæ formæ introductionem, verè materia per actionem agentis naturalis annihilata maneret, qua amittit priorem existentiam, & non acquirit aliam. Nec sufficit ad hoc, ne generari dicatur, vel corrumpi, quod absque interruptione semper existere dicatur per existentiam vel prioris formæ, vel alterius immediatè sequentis; nam ad hoc, vt res aliqua corrumpi dicatur, sufficit dicere, quod suam amiserit existentiã; quòd verò immediatè post denuò reproducatur, & nullum fuerit tempus, vel instans medium, in quo existentia caruerit, parũ refert, quia semper verũ erit dicere, quod res amitit priorem existentiam, & hoc solùm est de conceptu destructionis rei. Postremò, dum Aristoteles inquit, materiã sub vtroque termino permanere, vtique non intellexit de materia, vt possibili in rerum natura, sed vt actualiter existente, & in hoc sensu etiam dicitur materia esse idẽ numero subiectum formarum diuersarum successiue, sed non maneret eadem numero, nisi aliquod esse extrà causas sibi proprium, ac à terminis independens, semper retineret.

31 Tertiò principaliter. Eadem actione, qua producitur essentia rei, producitur, & existentia eiusdem, & ab eodem agente, sed materia (inquit Doct. loc. cit.) est terminus creationis, forma verò materialis est terminus generationis, ergo existentia materiæ est omninò diuersa ab existentia formæ, & à diuerso agente, minor patet, prob. maior; Tum quia actio terminata ad essentiam producendam tendit ad eam constituendam extra causas, nec essentia rei potest concipi esse terminus actionis agentis, nisi posita extra causas, & existens; hoc enim est existere, idest extrà causas sistere, ergo eadẽ actione, qua producitur rei essentia, producitur, & existentia, & ab eodem agente; Tùm quia cũ ab agente essentia rei producitur in rerum natura, vel per eam extrà causas constituitur, vel non; si primum, ergo constituitur per eam existens; si secundum; ergo non erit vera productio, nec re vera poterit dici producta in rerum natura, sed erit essentia solùm possibilis produci; Tùm tandem quia totum hoc fatentur Thomistæ in productione formæ, & cõpositi, quòd ab eodem agente, à quo habent essentiã, habent, & existentiam, & per eandem actionem, ergo idem fateri tenentur de materia.

Respondent, veram esse maiorem, vbi essen-

essentia existit propria existentia, vt est de forma,& composito, non vbi existit existentia aliena,vt est essentia materiæ; tunc enim eadem actione producitur essentia rei,& eius vnio cum existentia aliena,cuius auxilio existere dicatur; quod explicant exemplo humanitatis Christi in Verbo,non habentis existentiam propriã, vndè non existentia,sed essentia humanitatis cum vnione ad diuinam existentiam fuit terminus productionis illius. Sed cõtrà; Tùm quia vnio præsupponit existentiam extremorum,& præsertim in proposito,cùm non sit, nisi informatio, debet vtrumq; extremum priùs natura existens præsupponere, nam nec forma possibilis solùm actu informare potest, nec subiectum in esse possibili est idoneum actu informari; Tùm quia actus secundus præsupponit ex natura sua primum,informatio autẽ passiua ex parte materiæ,& actiua ex parte formæ habet rationem actus secundi; Tùm quia redit in integrũ prior difficultas, quia essentia materiæ producta in rerum natura,præcisa ista vnione ad formam, est ens simpliciter in actu, extrà causas existens ex vi illius productionis,& non ex vi vnionis,quia vnio non facit rem existentẽ, sed tantum facit vnitã,vt patet de vnione animæ ad corpus, quæ non facit animam, nec eam reddit existentem, sed tantùm corpori vnitam; Tùm tandem quia falsum quoque est, humanitatem Christi non habere in Verbo propriam existentiam,vt Doctor ostẽdit 3.d.6.q.1

32 In contrariũ plura obijciunt Thomistæ Primò auctoritates, tùm Patrum, tùm P.hilosophorum,qui docuerunt, esse & existere à forma deriuare; sic ab Arist. forma dicitur,quæ dat esse rei 2. de Anima 36.2. Phys.tex.12.1. de Gen.22.& 5. Met.tex. 15. & D. Dionysius de diuinis nominibus cap.3. existere substantialiter vocat perfectissimum effectum,significãs per hoc,esse effectum formalem formæ, & non materiæ, quia tunc effectus esset nobilior causa;immò Conimbric. testantur, commune esse axioma inter Peripateticos,quòd existentia est vltima actualitas omnis formæ;& planè,nisi existentiã materiæ ponamus effectũ formæ, nõ erit ampliùs causa materiæ,quia non daret illi essentiam, neque existentiam;quare cũ materia sit prior forma secundùm essentiam,si est ab ea indepẽdens etiam quòad existentiam,quid impedit,quin naturaliter etiam materia esse possit sine forma? Resp. Patres,& Philosophos loqui, non de esse,& existere entitatiuo, & trãscendenti,quod est commune omnibus rebus, vt entia sunt,sed de esse specifico,& completo in determinata specie prędicamentali, & in hoc sensu vocat D. Dionysius existere substantialiter effectum perfectissimum; quòd si loquatur de existere entitatiuo, ac trãscendenti,vocat illud effectum nobilissimum,quatenus inter omnia attributa essentiæ rei conuenientia, hoc videtur præstantiùs, quia existentia est vltima actualitas eius, & existentia rei propriè dici nequit,nec effectus essentiæ, nec nobilior ea, quia ab ea nec realiter, nec formaliter distinguitur, sed tantùm vt modus intrinsecus, vndè dicitur perfectior essentia solùm in hoc sensu, quòd vbi essentia ex vi vocabuli non significat rẽ extrà causas,sed in causis,& in esse possibili, existentia significat eam extrà causas & in rerum natura; quarè existentia solùm habet rationem effectus respectu agentis, essentiam rei in rerum natura producentis;axioma verò illud, quòd existentia est vltima actualitas formæ, pariter intelligi debet de existentia completa,& in determinata specie,& quòad hoc esse specificum,& determinatum, vtique forma est causa materiæ, & in hoc esse, quod est sibi extrinsecum,& aduentitium, pendet a forma; non tamen in sua essentia,& intrinseca existentia;nec ex hoc sequitur, materiam naturaliter posse sine forma existere,quia nec quantitas est causa compositi, & tamen compositum nequit sine quantitate naturaliter existere, nec figura est causa quantitatis, & tamen quantitas nequit esse sine figura;vndè ex hoc infertur tantùm, quod materia pendeat à forma dependentia impropria,quã vocant a posteriori, & potiùs est coexigentia,veluti scilicet a conditione necessaria, vt naturaliter esse nequeat sine illa sensu infra explicando.

133 Secundò. Si materia existeret, aut existeret per se ipsam, & ex se, aut cum alio, scilicet cum forma; si cum alio, ergo nō existit proprio actu, sed actu alterius; si ex se, ergo erit indiuidua, vel indiuiduata, quia omne, quod est, ideò est, quia vnū numero est; si est indiuiduum, ergo adhuc a forma habebit suum esse, quia indiuiduum ponitur in prædicamento, & omne tale esse habetur à forma: si est indiuiduatū, vel hoc erit per formam, vel compositum, & ità semper sequitur, quòd ex se existentiam non habeat. Respondetur, materiam existere cum alio, seu coexistere, non tamē existentia alterius, sed propria, & quando cum ista forma coexistit in cōposito, est vti indiuiduata, non tamen per formam, vel compositum, sed per suā propriam hæcceitatem, vt ait Doctor. 2. d. 3. q. 6. dici etiam potest indiuiduum, incompletum tamen, & partiale, ac proindè nō in prædicamento directè reponibile, in quo reponuntur solùm indiuidua completa iuxtà constructionem prædicamenti à Philoso. hoc factam.

Sed vrges. Quod est indiuiduum substantiale, habet esse in certa, ac determinata specie rerum, non enim esse potest aliquod indiuiduum, quod in aliqua specie constitutum non sit; sed materia non est in determinata, ac certa specie rerum, ergo non est indiuiduum substantiale. Respondetur, eo modo aliquid esse in certa, & determinata specie rerum, quo est ens; vndè ens completum, & perfectum est in certa, ac determinata specie rerum completa: cùm igitur materia sit ens incompletum, erit vtique in certa, ac determinata specie entis, sed entis incompleti. Aduerte hoc argumento non minus probari materiam carere etiam essentia, quia ratione essentiæ debet poni ī aliqua specie; immo res cōstituūtur in generib⁹, & speciebus per suas essētias, & non per existētiā.

134 Tertiò. Si materia habet propriam, & determinatam existentiam, nil remanet per quod distinguatur à forma, nam vtraq; est ens substantiale, & incompletum ordinatum ad constitutionem essentialem compositi substantialis; vtraq. in suo genere haberet vltimum actum existentiæ propriæ, atq. ideò esset determinatæ speciei. Si dicatur ex eo distingui, quia materia est perfectibilis, forma perfectiua; Contra est, quia cùm vtraq. sit ens incompletum, videntur se inuicem mutuò perficere, & complere, vt notat Scot. 2. d. 12. q. 1. in fine, vndè non videtur ratio, cur potius hæc sit perfectiua, & perfectibilis illa. Si dicatur, rationem esse, quia eadem numero materia cum varijs formis varias cōstituit rerum species prædicamentales, at forma vnam speciem tantùm constituit, & ideò forma dicitur per esse determinās materiam ad certam speciem, materia verò dicitur principium ex se indeterminatum, & per formam determinabile; Contra est, quia materia cælestis non est principium, nisi vnius speciei, veluti forma cælestis, ergo ex hoc capite non bene distinguuntur, nec benè vna constituitur perfectibilis & alia perfectiua, ergo remanet, quod ex eo distinguātur, quòd materia est ens ex se ità indeterminatum, vt nullam ex se habeat determinatam existentiam, sed determinetur, participando modò hanc, modò illam ex varietate formarum.

Respondetur negando consequentiam, quoniam estò, materia etiam sit secundum se determinata speciei incompletæ, sicut forma, tamen est indeterminata quoad speciem prædicamentalem, quia secundū se est potentiè indifferens ad constituendā hanc, vel illam speciem, at forma non solū est determinata quoad speciem incompletam, sed etiam quoad completam constituendam, quia cum materia non nisi determinatam speciem prædicamentalem constituere potest, & hac ratione materia dicitur principium indeterminatum, & perfectibile, forma principium determinatum, & perfectiuum. & cum arguitur de materia cælesti, quæ determinata videtur vno, & altero modo; dicimus, ex hoc potius colligi debere, in sententia Philosophi non esse admittendam in corporibus cælestibus materiam, & secundum veritatē illam, ex qua constant, esse eiusdem rationis cum materia horum sublunarium, & proindè indifferentiam habere ad constituendam aliam, & aliam speciem.

Sed vrges, hinc sequi, materiā esse per-

fe-

fect orem forma, quia eò causa est perfectior, quo potest ad plures effectus concurrere; forma verò limitata est ad vnam speciem constituendam. Resp. negando consequentiam, & propositio assumpta pro eius probatione vera est, quando causa concurrit ad plures effectus, præbendo plures perfectiones; quod si omnibus, & singulis præbet vnam, & eandem perfectionem, vt in proposito est de materia, eius illimitatio non arguit maiorem perfectionem in causa, quàm si ad vnum dumtaxat concurreret effectum. Accedit, quod illimitatio ad plures effectus duplex est ex Doct. 1. d. 28. q. 3. sub H. actiua, & passiua, illimitatio actiua ad plures effectus arguere potest maiorem perfectionẽ in causa, quo plures sunt effectus, ad quos concurrit; at non illimitatio passiua, qualis est illa, per quam materia apta est plures species constituere.

35 Postremò obijciunt Complut. cit. quia si materia propriam haberet existẽtiam partialem, tunc darentur plures existentiæ partiales in composito, quarum vna esset potentialis ad aliã nimirum existentia materiæ ad existentiam formæ, sicut essentia eius est potentialis ad essentiã illius, sed hoc manifestè implicat, ergo &c. prob. min. Tum quia existentia est vltima actualitas rei, nam eo ipso quod intelligitur res existens, intelligitur etiam vltimò terminata, & completa generatio substantialis illius. Tum quia repugnat inueniri in aliquo rationem differentialem, seu vltimam, quæ sit ignobilior ratione superiori eiusdem ex 8. Met. 10. nam ratio inferior comparatur per modum actus respectu superioris, ergo existentia propria repugnat materiæ, nam hæc foret potentialis, & per potentialitatem, tanquam per conceptum vltimum constitueretur propria materiæ. Tum etiam, quia existentia est terminus naturæ, ergo nequit physicè esse composita, ac proinde nec dari possunt existentiæ partiales; prob. prima conseq. nam de ratione termini est carere ex diuisibilitate & compositione, quam habet res terminata, sicut linea caret diuisibilitate secundum latitudinem, quam terminat, ergo quod est terminus naturæ compositæ, non erit diuisibile in partes physicas per modum actus, & potentiæ se habentes. Tum deniq. quia dum causalitates exercentur, nec ad vltimum sui exercitium deuenerunt, non etiam intelligitur effectus existens, quia nondum adhuc est extra causas in facto esse, sed tantum in fieri; at quousq. causæ attingant totum, causalitates eorum semper sunt in exerceri, nec ad vltimum sui exercitij deuenerũt, ergo antecedenter ad totum nulla præintelligitur existentia etiam partialis.

Resp. neg. min. nam saltim in homine debent admittere existentiam partialem animæ; ad 1. probationem dicimus valere de existentia totali, & completa, quæ est solius compositi. Ad 2. prob. concesso antecedente neg. conseq. quia potentialitas subiectiua non est differentia essentialis materiam constituens, & quando foret, tunc dici deberet, quod esto sit ignobilior actu formali, non tamen actu entitatiuo. Ad 3. posset negari antecedens, & consequentia, quia subsistentia non existentia est vltimus terminus naturæ; sed siue hæc ponatur, siue illa, repugnat præsertim in Complut. opinione, compositum habere vnam simplicem existentiam, & indiuisibilem, nam secundum ipsos compositum nõ est tertia entitas ex vnione partium resultans, in qua immediatè recipiatur hæc existentia simplex, ergo pariter sicut entitas totius non est, nisi entitas suarũ partium vnitarum, ita existentia totius non erit nisi coexistentia illarum, seu existentiæ partiales ambarum vnitarum; & præsertim in homine difficultas esset, an talis existentia simplex totius foret spiritualis, vel corporea, nam si primum dicatur, non posset afficere corpus; si secundum, non posset afficere animam; & deniq. hæc simplex existentia totius non posset recipi in vna parte tantum, quia cum sit modus, debet ipsum afficere quoad vtramq. partem; non in vtraq. simul, quia non potest idem indiuisibilis modus res distinctas afficere, & esse in duob. subiectis realiter distinctis, nec in tertia entitate, quia hæc non datur secundum illos, paritas autem illa deducta ex indiuisibilibus quantitatis non currit quatuor pedibus. Ad 4. prob. concludit so-

solum de existentia totali, & completa, hæc enim vtiq. non habetur, nisi quousq. causæ ad vltimum exercitij sui deuenerint; at sicut partes sunt priores toto, ità etiam supponuntur ex natura rei causalitates partiales ad existentiam partialem earum terminatæ.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, quomodò materia, & forma propriam habeant subsistentiam partialem.

36 TOta hæc controuersia inter Recentiores est quæstio de nomine, quod nimirum sonet, quid significet hoc nomen subsistentiæ; contendit Vasquez loc. cit. de ratione subsistentiæ esse; vt rem, quæ dicitur subsistere, ità constituat per se existentem, vt sit independens ab alio, tanquam à subiecto, & incommunicabilem alteri, non solùm per modum naturæ respectu alterius suppositi, sed etiã per modum partis respectu totius, aut alterius partis; & ideò inquit, subsistentiam esse solius naturæ totalis, & integræ, & cõuerti cum suppositalitate. Hurtadus, & Auersa loc. cit. inquiunt, magis patere nomen subsistentiæ, quàm suppositalitatis, & modum subsistentiæ non dare suæ naturæ, cuius est vltimus terminus, & complementum, quòd independẽter existat à subiecto; nec eam reddere incommunicabilem per modum partis respectu totius, aut alterius partis, sed solùm per modum naturæ respectu alterius suppositi; & quia tàm materia, quàm forma, etiam dum actu compositum constituunt, sunt hoc modo incommunicabiles alteri supposito per talem suum modum, ideò etiã in tali statu dici debent subsistentes, quia hic modus non opponitur cum vnione partium adinuicem, nec cum communicatione partium ad totum, sed tantùm cum modo vnionis hypostaticæ ad alienum suppositum; pro decisione quæsiti.

37 Notandum est ex Scot. quodl. 9. sub A. nomen subsistentiæ tripliciter sumi posse, & solere, communissimè, communiter, & propriè; primo modo subsistere idem sonat, quòd per se esse, & nõ in alio ad modum accidentis, in quo sensu subsistere conuenit omni substantiæ, tàm cõpletæ, quàm incompletæ, & quòd talis modus per se essendi possit appellari nomine subsistentiæ, ex eo constat, quod per subsistere dicitur substantia ab accidente differre; & D. Athanasius in disp. habita contra Arium in Concilio Niceno, substantiam, pro vt ab accidente distinguitur, definiuit esse illam rem, vndè aliquid habet, vt subsistat. Secundo modo dicitur subsistens illud ens, quod per se existit independenter ab alio, velut à subiecto, & sustentãte, quo pacto formæ materiales subsistentia carent, & quòd etiam hic modus per se existendi possit appellari nomine subsistentiæ, docet communis vsus sapientum, qui ob talem existendi modum, Animam rationalem appellant subsistentem. Tertio tandem modo, & magis proprio, illud dicitur subsistens, quod ità est per se existens, vt habeat vltimam actualitatem, ità quod per se ordinabile non sit ad aliquem actum simpliciter vltrà illum quem habet, nec alteri esse possit ratio essendi, sed omninò incommunicabile sit, vt quo, & vt quod, vt loquitur idem Doctor 1. d. 2. q. 7. & istud solùm dicitur propriè subsistens, inquit Doctor, & conuertitur cùm supposito, & solùm primæ substantiæ conuenit, quod ideò dixit Doctor, non quia non admittat, vt veros, & rationabiles primum, & secundum modũ subsistẽdi, quia illos, & agnoscit loco cit. & quodl. 4. M. & quodl. 5. V. quibus in locis Diuinã Naturam appellat subsistentẽ ob independentiam à subiecto, etiam si communicabilis sit supposito; sed vt ostẽderet, proprium, & rigorosum modum subsistentiæ esse hunc tertium; ex quo patet, nomen subsistentiæ multas habere acceptiones veras, & rationabiles, si tamẽ in toto rigore sumatur, excludere quamcunque communicabilitatem, tàm respectu subiecti, quàm totius, & suppositi.

38 Dicendum igitur est, materiam, & formam habere propriam subsistentiam in primo sensu; in secundo sensu materiã quoquè subsistere, non autem formam, anima rationali excepta; in tertio demũ

sen-

sensu, nec materiam, nec formam subsistere. Conclusio colligitur ex Scoto loc. cit. & probatur ex dictis, quia enim tàm materia, quàm forma verè sunt substantiæ, ideo dicuntur subsistere, vt subsistentia distinguitur ab inhærentia, & substantiam a toto genere secernit ab accidente. Et quia materia a nullo dependet subiecto, & sustentante, immò potius est subiectum primum, a quo omnes formæ materiales dependent, velut a sustentante, hinc est, quòd materia gaudet subsistentia in secundo sensu, quatenus excludit depẽdentiam ab alio, velut a sustentante subiecto, non autem forma. Quia tandem non sunt penitus incommunicabiles, sed venire possunt in compositionem tertij, cui etiam sint rationes essendi, ideò non dicuntur in tertio sensu subsistere, quia sensus ille omnem prorsus excludit communicabilitatem, tàm respectu subiecti per modum formæ inhærentis, quàm respectu totius per modum partis constituentis, quàm respectu suppositi alieni per modum naturæ; & hãc conclusionem quasi in terminis tradidit Trombeta noster in initio Formalitatum, & Bassolius in 2. d. 12. q. 1. art. 3. ad 3.

Sed in oppositum obijcies primò pro Vasquez, quod subsistentia est solius naturæ completæ, & totalis, ponitur enim ad constituendum suppositum, & subsistere est incommunicabiliter existere, at materia, & forma sunt maximè communicabiles, & actu communicantur, dum sunt in toto. Nec respondere valet (inquit Sghẽma loc. cit.) hęc esse vera de subsistentia completa, & totali, non incompleta, & partiali, quia implicat, subsistentiam esse partialem, & diuisibilem, incommunicabilitas enim est de ratione subsistentiæ. Respondetur, non repugnare subsistentiam parti, quia subsistentia magis patet, quàm suppositalitas, nec de ratione subsistentię absolutè sũptæ esse incommunicabilitatẽ, sed tantùm de ratione subsistentiæ rigorosè inspectę, in quo sensu cum suppositalitate conuertitur, & Scotũ hos omnes modos accipiẽdi subsistentiam agnouisse, ostendimus supra.

Secundò obijcies pro alia opposita sententia, quòd vtraque propriè subsistat, quia modus subsistentiæ non habet ex vi sua reddere rem, quam afficit, incommunicabilem respectu subiecti inhæsionis per modum formæ, aut respectu compositi per modum partis, sed tantù n respectu alterius suppositi per modum naturæ; at materia, & forma, etiam quando sunt in composito, talem habent incõmunicabilitatem per modum subsistẽtiæ, ergo propriè subsistunt, minor patet, probatur maior, quia modus subsistentiæ nec opponitur cum vnione ipsius formæ ad materiam, nec cum communicatione, aut communicabilitate partium respectu totius, sed tantùm cum modo vnionis hypostaticę ad alterum suppositum per modũ naturæ. Respondetur negando maiorem, quia subsistentia in rigore accepta omnẽ prorsus excludit communicationem, & communicabilitatem; sic enim conuertitur cum suppositalitate, quæ reddit indiuiduum substantiale incommunicabile, vt quo, & vt quod, tam per modum partis respectu compositi, quàm per modum naturæ respectu suppositi.

39 Tertiò obijcies, quòd si subsistentia communiter dicta tribuitur materiæ, etiam debebit tribui formæ, quæ longè perfectior est illa, subsistentia enim in eo sensu dicit perfectionem in re ita subsistente, quia in ea negat dependentiam à subiecto, vt sustentante; & si formæ denegetur, materia erit perfectiór forma. Respondetur negando paritatẽ, quia ad tale munus instituta est materia in rerum natura, quod prorsus indigebat tali subsistentia; creata enim est, vt sit primum, & perpetuum subiectum omnium formarum, & transmutationum, ad quod munus nõ est instituta forma, & ideò non valet dicere, si materiæ tribuitur, ergo etiam formæ tribui debet. Nec sequitur ex hoc, materiam futuram esse perfectiorem ipsa forma, quia vt docet Scot. 1. d. 8. q. 1. ad primum, quando sunt duæ naturæ, habentes peculiares, & diuersas perfectiones, illa nobilior censeri debet, cui conuenit perfectio aliam excedens à toto genere, quod ibi explicat exemplo simplicitatis materiæ, & actualitatis compositi, & ex

eo quòd actualitas à toto genere supereminet simplicitati, infert compositum esse perfectius materia, licèt non sit simplex, vt illa; sic in proposito actualitas, quæ cõuenit formæ, supereminet a toto genere subsistentiæ, quæ conuenit materiæ, quia hæc subsistentia stat cum potentialitate, immo ad hoc tribuitur materiæ, vt sit idoneum subiectum cuiuscunque formæ materialis, qua ratione dixit Ruuius loc. cit. hanc subsistentiam non fuisse inditam materiæ à natura propter perfectionem, sed potius imperfectionem importare in ipsa materia, quatenus per eam constituitur subiectum primum omnium formarum, & transmutationum; & hæc breuiter dicta sufficiant pro præsenti articulo, quia longius agere de subsistentia differendum est vsque ad Metaphysicam.

QVÆSTIO III.

Num materia, & forma naturaliter, vel saltem supernaturaliter possint separari, & separata conseruari, & quo pacto id fieret.

40 Non posse naturaliter materiam sine forma existere, nec formã materialem (de hac enim loquimur) sine materia, concedunt omnes, sed quãuis inseparabilitatem formæ à materia omnes oriri dicant ex intrinseca, & essentiali dependentia, quam habet ab ea in suo esse fieri, & conseruari; tamen inseparabilitatem materiæ à forma non omnes ex codẽ capite deducunt. Thomistæ quæstione præcedenti citati, ex eo oriri dicunt, quia materia ex se existentiam non habet, sed à forma in genere causæ formalis, vel saltem in sua existentia depẽdet a forma, vt à conditione sine qua non, prævia tamẽ, eò quod materia non est capax existentiæ naturaliter, nisi priùs sit coniuncta cũ forma. Alij inquiunt, quòd licèt materia ex se suam habeat existentiam, eam tamẽ retinet dependenter à forma, tanquam à conditione sine qua non, non præuia, sed consequente, & concomitante, eo modo, quo natura pendet à subsistentia, anima à suis potentijs, & vniuersaliter substantia ab accidentibus, sine quibus naturaliter conseruari non potest, quæ dici solet dependentia à posteriori, & meliùs dicetur naturalis coexigentia, & indigentia ex naturali constitutione rei deriuans, ita Suarez disp. 13. Met. sec. 4. & disp. 15. sect. 8. vnde infert, materiæ sine forma naturaliter non deberi conseruationem, sed ad formæ ablationem, ex natura rei materiã interituram. Alij demum negant dependẽtiam materiæ à forma, etiam in hoc sensu, vndè hanc necessariam naturalem connexionem materiæ cum forma potius auspicantur ex conditione naturæ vniuersalis, quàm particularis, ipsius materiæ, hoc est, ex conditione, & ordine vniuersi, quòd ab Auctore naturæ ita institutum est, vt agens naturale semper generationem per se intendat, corruptionem verò per accidens, ex quo fit, materiã virtute agentis naturalis nõ posse vna forma expoliari, quin aliam recipiat, ita quãplures ex nostris, P. Vulpes to. 2. p. 2. disp. 32. art. 4. n. 6. & Fuentes 1. Phys. quæst. 2. diff. 4. art. 1. & sequitur Auersa q. 20. sect. 10.

Supernaturaliter verò, & per absolutã Dei potentiam, quæ ita dicitur, quia à legibus iam præfixis in vniuerso absoluitur, vt ait Doctor 1. dist. 44. q. vn. tenet ipse, & cum eo Scotistæ omnes 2. d 12. q. 2. & Recentiores passim 1. Phys. immo, & aliqui ex ipsamet Dominicana familia, Soto 1. Phys. q. 6. art. 2. concl. 2. & Bãnes p. p. q. 66. art. 1. dub. 2. materiam posse esse sine omni forma substantiali, & è contra. Oppositum verò asserunt, non solùm cæteri Thomistę communiter, sed etiam aliqui, nobiscum tribuentes materiæ propriã existentiam ita Vallesius controu. 7. Physicę, & probabile putat Auersa loc. cit. concl. 3

Quo autem pacto materia separata à forma conseruaretur, vel forma separata à materia varia etiam sunt Auctorum placita, an scilicet id fieret per nouum perseitatis modum, eis in tali statu commun catum, vel saltem per specialem concursum a priori diuersum, quo simul conseruabãtur. Qui materiæ denegant subsistentiam propriam patrialem, non solùm inquiũt, necessarium esse nouũ influxum, sed etiã nouum perseitatis modum, quo separata à for-

à forma conseruetur, & ita etiam loquuntur de forma. Qui verò vtrique propriam decernunt subsistentiam, non adhuc eodē modo loquuntur, quamuis enim pro materiæ conseruatione omnes in hoc conueniant, non esse necessarium nouum per seitatis modum; aliqui tamen dicunt, materiam indigere speciali concursu, quo tūc suppleatur concomitantia formæ, ita Suarez loc. cit. in Met. & to. 3. part. 3. disp. 50 sect. 4 & Ruuius 1. Phys. q. 5. dubio collaterali, & Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 6. art. 3. Negant alij necessitatem specialis concursus, vt Hurtad. & Auersa loc. cit. Fuētes 1. Phys. q. 2. diff. 4. art. 5. cum Scoto in 2. dist. 12. q. 2. propè finem. De forma verò loquentes præcitati Auctores, vidētur vtriusque necessitatē asserere; scilicet, & noui perseitatis modi, & noui concursus propter dependentiam à priori, quam habet forma ad materiam; è contra Scotus negat vtrumque, tùm loc. cit. tùm 4. dist. 12. q. 1. verum est, relatos Auctores, cum pro conseruatione formæ separatæ modum nouum perseitatis postulant, præsertim loqui de forma accidentali, sed cū forma substantialis materialis non minus indigeat sustētante subiecto (licèt ex alio capite dici possit subsistere, vt q. præcedēti art. 2. explicatum est) quàm accidentalis, ideò vniformiter loqui quoàd hoc de hac, & illa tenentur.

ARTICVLVS I.

Insinuatur ratio, cur materia, & forma nequeant naturaliter separata existere.

41 DIcimus, experientia ipsa constare secundùm cōmunem naturæ cursum, nec materiam posse absque omni forma existere, nec formam absque materiæ fulcimento, nec alia egere probatione. Ratio, cur forma materialis sine materia nequeat naturaliter existere, est eius essētialis dependentia à materia, à qua, tanquàm à causa materiali, dependet à priori; materia enim est verè causa materialis ipsius formæ, vtpotè, quæ ab eius potentia educitur, vt magis in progressu patebit, & ideò ad ablationem materiæ, deberet naturaliter forma quoque desinere, quia ex eius innata conditione, ei non debetur à Deo conseruatio, nisi in materia, quod si aliter cōseruetur, est prorsus præter eius naturam, vt dicimus de accidentibus Eucharistiæ, & in hoc nulla est controuersia. Ratio autem, cur materia nequeat naturaliter sine forma existere, est necessaria coexigentia, quam habet ipsius formæ, quæ necessaria coexigētia non debet attendi ex dependentia, quam habet ab ea, veluti à causa sui esse, quia, vt probatum est supra, habet ex se materia independenter à forma propriam entitatem, & existentiam; & intàtùm forma dici potest causa materiæ, inquantùm per informationē eam constituit in specie completa, & in quodam esse formali, vt infra dicemus. Neque hæc necessaria coexigentia attendi debet ex dependentia, quam habeat à forma, veluti à præuia conditione sibi requisita ad existendum, quia non minùs causa, quàm conditio causandi debet natura effectum anteuertere; cùm igitur forma sit verus effectus materiæ in genere materialis causæ, vtiquè non poterit constitui conditio materiæ ad existendū, sicut nec causæ effectiuæ eius effectus tribui potest, vt conditio causandi ipsum; effectus enim supponit causam cum omni conditione necessariò ad causandum prærequisita. Neque hæc necessaria exigentia attendi debet ex dependētia, quam habeat à forma, saltem velut à conditione concomitante in sensu, quo loquebatur Suarez, vt nimirum ei non debeatur naturaliter existentia, ablata forma; Tùm quia cō naturalis etiam est status coniunctionis animæ rationalis cum corpore, & tanquā pars essentialis hominis petit compleri, & tamen separata à corpore, adhuc naturaliter perseuerat in esse ob subsistentiam, quam habet suapte natura, ergo cùm subsistentiam consimilem etiam materia possideat, poterit, si semel a forma separetur, naturaliter, & quantùm est ex se, in esse perseuerare; Tùm quia imperfectio, & incompletudo materiæ tantum facit, vt indigeat forma, tanquam actu perficiente, & complente, non tanquam conditione ad

existendum necessaria. Tùm quia multa videmus, ex eò, quod amiserint accidentia aliqua sibi consentanea, non statim perire, sed secundùm cōmunem naturæ cursum, adhuc perseueraret, licèt cùm aliqua violentia ob priuationem illorum accidētium, vt patet de aqua tepida, & aere secūdæ regionis frigido; Tùm quia supposito miraculo separationis materiæ à forma, non est necessarius nouus, & maior influxus eo, quo conseruabatur sub forma, sed eodem prorsus influxu conseruatur in esse, quo priùs conseruabatur, vt dicemus art. 3. ergo seclusa forma non statim ex natura rei interire debet, alioquin, & nouum miraculum, & nouus concursus foret necessarius pro eius conseruatione; Tùm tandem quia illæ censentur conditiones, quas necessariò res exigit pro naturali sua conseruatione in sensu Suarez, quæ per naturalem dimanationem in ipsa pullulāt, eò ipsò quòd in rerum natura constituitur, secluso quocunque extrinseco agente, sed materia non ita sibi vendicat formam, sed ab extrinseco agente ei imprimitur, ergo non debet iudicari conditio naturalis necessariò requisita ad naturalem existentiam materiæ, idest iuxta exigentiam particularis naturæ illius; nulli enim dubiū est, quòd est conditio naturalis, loquendo iuxta exigentiam naturæ vniuersalis consistentis in ordine iam præfixo vniuersi; minor patet, & probatur maior; ideò enim dicimus, Solem a luce pendere in existendo, velut à conditione concomitante, ignem à calore, aquam à frigore, quia habent à natura vt sine auxilio agentis extrinseci hęc sibi propria acquirant virtute, tùm in primæua eorum constitutione, tùm deinceps, si illa in aliquo gradu amisissent, & idipsum patet in exemplis ipsius Suarez, quibus explicat dependentiam à posteriori substantiæ ab accidentibus.

Recentiores quidam hanc connexionē materiæ cum forma secundum communē naturę cursum ex eo auspicantur, quod materia naturaliter loquēdo, si est in vniuerso, non potest esse, nisi in loco, vbi est aliqua causa naturaliter determinata aut ad conseruandam, aut ad producendam formam aliquam substantialem in ea, sicut si non posset poni aqua, nisi in loco, vbi esset aliqua causa determinata ad producendum calorem in ea, aqua necessāriò haberet connexionem cum calore, nō ex natura eius intrinseca, sed ex applicatione talis agentis. Sed neq; hæc ratio est sufficiens, quia agens naturale non potest agere, nisi in quantum, vt docet Scot. 2. d. 12. q. 2. lit. F. & omnes concedunt, quia subiectum idoneum pro recipienda actione ab agente naturali debet esse impenetrabile, sed materia nuda, vt infrà ostendemus q. 8. art. 4. & etiam concedunt isti, cū quibus disputamus, non est subiectum immediatum quantitatis, sed compositum, ergo non posset ab agente naturali applicato recipere dispositionem ad formæ substantialis introductionem; Tùm quia posset naturaliter contingere casus, quod duo agentia naturalia æqualis virtutis sint æquè applicata ad illam, quo casu se inuicem impedirent, & materia in tali casu à neutro susciperet formam; Tùm tandem quia contingere potest, quod agens vel ob improportionatam applicationem, vel ob debilem suā virtutem non producat formam substantialem in tota materia nuda, sed prius in parte sibi propinquiori, quam in remotiori, sicut lux à Sole, licet possit in instanti per medium diffundi, tamen quia Sol nō est omnib vniuersi partibus simul applicatus, sed per motum illis successiuè applicatur, successiuè etiam, & partibiliter inducit lucem in medio, quæ alioqui de se est forma acquisibilis in instanti; & in tali casu aliqua pars materiæ nempè remotior, remaneret sine forma.

Restat igitur, vt hæc necessaria coexigentia formæ in materia secundum communem naturæ cursum petatur ex cōditione naturæ vniuersalis, & ordine vniuersi, quod ita ab Auctore naturæ est institutū, vt agentia naturalia non corrumpant formam in materia, quin aliam de nouo generent, qui ordo ab agente naturali inuerti nequit, vt docet Doctor 2. d. 2. q. 12. C. quæ fuit opinio Marsilij 2. d. 12. q. 8. art. 2. Gab. q. 1. art. 2. & Bassolij in 2. d. 12. q. 1. in decisione art. 3. & videtur colligi ex Doctore 2. d. 1. q. 3. in expositione illius propositionis: Generatio vnius est corru

ptio alterius. Accedit ex P. Vulpes cit. quòd necessaria connexio materiæ cum forma non absolutè fundatur in indigentia materiæ, sed in exigentia vniuersi pro sua integritate poscentis elemēta, mixta, viuentia, & cætera composita ex materia, & forma. Quia tamen materia est pars, quæ essentialiter petit compleri, est potētia, quæ naturaliter petit actuari, est imperfecta, & ideò naturaliter petit perfici; hinc coexigentia formæ potest etiam in aliquo sensu attendi ex natura, & peculiari conditione ipsius materiæ, ita quòd sine forma existens, esset in statu violento, & contra suam naturalem inclinationem; at hæc indigentia non est talis, vt statim sine forma periret, nec conseruari posset à Deo sine nouo miraculo, vt asserebat Suarez, & Hurtad. disputat. 5. §. 154. & Arriag. disp. 2. Phys. sec. 6. n. 119. Dices, malè ex hoc capite coexigentiam formæ in materia deduci, nam corpus quod est altera pars hominis, est pars, est per se potentia, est quid imperfectum, & tamen non necessario coniungitur semper cum anima, ergo idem dici posset de materia. Hæc instantia parum vrget, quia, vt dicimus infra disp. V. q. 6. art. 1. ad 4. & in lib. de Gen. & Cor. disp. V. q. 3. art 1. n. 81. longe diuersa est conditio materiæ nudæ, & constituti ex materia, & forma mixtionis, quale est corpus pro altera parte compositi animati, vt illis in locis exactè declaramus.

41 In contrarium obijcies Primò ad probandum, materiam dependere à forma in existendo, vt à conditione concomitante ex intrinseca eius indigentia. Tū quia sic pendet in essendo ab accidentibus, saltem à quantitate; ergo multò magis à forma substantiali, quę est actus materiæ proportionatus. Tum 2. quia si non potest materia esse naturaliter sine forma signum est, dependere ab ea, vt à conditione concomitante saltim. Tùm 3. quia materia essentialiter ordinatur ad formam, & est propter formam, itàquòd si forma implicaret, etiam materia non esset, ergo omninò à forma dependet. Tùm 4. quia si ex sua natura, & intrinseca indigentia saltim hoc modo materia non dependet à forma, materia erit perfectior forma, quia magis independens. Tùm 5. quia hic depēdentiæ modus ab alio, vt à conditione cō comitante, non est fictus, & cernitur in cæteris rebus, sic enim dicimus, dependere ignem à calore, & siccitate, aquam à frigore, & humiditate, vnionem formæ cum materia a suis dispositionibus. Tùm tandem quia ait Scot. 2. d. 20 q. 2. sub A. quòd Deus modò dat esse materiæ mediante forma, vt causa.

Resp. ad 1. negando consequentiam; si enim quantitas ponatur accidens materiæ coæuum, magis dependebit materia à quātitate, vt à conditione concomitante, quā à forma substantiali, quia eam haberet per naturalem resultantiam, non sic autem habet formam substantialem; quarè licèt ad existentiam materiæ completam, & specificam, magis conferat forma substantialis, tamen ad existentiam incompletam materiæ propriam, magis conferet quantitas. Ad 2. iam diximus, non propter dependētiam, aut talem indigentiam, quòd sine forma suapte natura perire materia deberet, necessariam esse naturaliter conuexionem materiæ cum forma, sed ex indigentia naturæ vniuersalis, & etiam naturæ particularis ipsius materiæ, sensu iā explicato. Ad 3. hoc est commune omnibus rebus trāscēdentaliter relatiuis, quòd aptitudine terminū necessariò respiciāt, non tamen actu dependeant in existentia ab existentia termini; ità omnis potentia est propter suum actum, & si hic implicaret, potentia ad illum non esset, sed hinc non sequitur, non existente actu, neque potentiam ipsam extituram fore. Ad 4. concedit Doctor 2. d. 12. q. 2. H. materiā esse magis independentem, adhuc tamen forma est perfectior, quia materia est potentia, forma verò actus: vide quæ diximus in calce præcedentis quæstionis; & si argumentum valet, concludit, materiam à forma pendere, vt à causa, & non tantū vt à conditione concomitante. Ad 5. concedimus eam dependentiam a posteriori in rebus pro exemplo allatis, quia res illæ habent virtutem à natura inditam, vt hæc accidentia sibi acquirant eo ipso, quòd in lucem emergunt, absque actione agentis extrin-

extrinseci, & ea denuò recuperent, si quádoque illis priuentur in aliquo gradu, vt patet de aqua ad pristinam frigiditatem redeunte, qua de causa accidentia illa rationabiliter vocari possunt conditiones ex natura rei concomitantes existentiam illarum substantiarum, at non sic se habet forma respectu materiæ; ex quo concludimus, præfatas substantias magis indigere huiusmodi accidentibus ex sua intrinseca natura, quàm materia indigeat forma. Ad 6. vult tantum innuere Scot. quòd Deus decreuit materiam in vniuerso conseruare cum consortio formæ, & infrà se explicat, connexionem hanc non esse necessariam absolutè ex natura materiæ exortam sed ex decreto Dei.

42 Secundò obijcitur ad probandum, posse materiam existere naturaliter sine forma; Tùm quia habet propriam existẽtiam, & subsistentiam, & quidem indepẽdenter à forma, & tãquam à causa, & etiã tanquam à conditione concomitanti; Tũ quia hac ratione dicimus, naturaliter contingere separationem animæ rationalis à corpore, licèt ordinem dicat ad corpus, tã quam ad sui compartem; Tùm quia materia artificialium esse potest naturaliter sine quacunque forma artificiali, ergo, & materia naturalium sine quacunque naturali; Tùm tandem quia non est conuertibilis illa propositio, Generatio vnius est corruptio alterius, vt patet in animalis interitu in Scoti sententia, & pars integralis potest naturaliter extra totum existere, ergo, & essentialis.

Resp. ad 1. non contingere naturaliter separationem materiæ ab omni forma non propter aliquam veram dependentiam eius à forma, vel tanquam à causa, vel tanquam a conditione concomitanti, sine qua statim perire deberet, nec conseruari posset sine nouo miraculo, sed præcipuè propter ordinem naturalem rerum a Deo præfixum. Ad 2. negamus paritatem, quia existẽtia, & subsistentia animæ rationalis lõgè perfectior est existentia, & subsistentia materiæ; tũ quia illa in ordine spiritualium substantiarum reperitur; tùm quia si internam indigentiam respiciamus, magis materia indiget forma, quam anima corpore, quia maiorem acquirit perfectionem materia ex coniunctione ad formam, quam anima ex coniunctione ad corpus; licèt nunquã sit talis indigentia, vt sine forma periret; dicimus etiam, ea ratione potuisse Auctorem naturæ talem rerum ordinem instituere, vt materia naturaliter quandoquè separaretur a forma, vt contingit de anima rationali. Ad 3. negatur item paritas, quia non tantam perfectionem expectat materia artificialium a formis artificialibus, vt materia naturalium a naturalibus, quarè maiorem indigentiam habet naturalium materia, quam artificialium æs, vel lignum, licèt nunquam tantam, vt sine illis ex natura rei statim periret. Ad 4. infra suo loco ostendemus, quomodò propositio illa etiam veritatem habeat in animatis, non obstante formarum pluralitate, de quo interim videatur Pater Faber Theor. 39. in fine; pro nunc dicimus, non esse necessariam in viuentibus prædictam conuertibilitatem illius propositionis, quia nullum imminet periculum in viuentis interitu, quòd materia maneat nuda, quia remanet adhuc cum forma mixti. Demum non currit paritas de parte integrali, & essentiali, quia illa secundùm essẽtiam suam abstrahit a ratione partis, & ratione totius, & in se verè est ens completum, vt constat de gutta aquæ, at ita non est de parte essentiali.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, materiam, & formam posse supernaturaliter separari, & separata conseruari.

43 Dicimus per absolutam Dei potentiã posse, & formam sine materia conseruari, & materiam sine forma. Conclusio quòad vtramque partem est Scoti loc. cit. & omnium Scotistarum; De forma ità probatur; Tùm quia de facto ità conseruantur accidentia eucharistica, ergo tantò magis id erit possibile de forma substantiali, quæ nobiliorẽ habet existentiam accidentali; Tùm quia licèt forma à materia dependeat in genere materialis causæ, hæc tamen non est causalitas

mate-

materialis intrinseca, hanc enim exercet solum respectu compositi, sed extrinseca, & ideò eam Deus supplere potest, si non in eodem genere materialis causæ, saltim in eminentiori, scilicet in genere causæ efficientis, vt de facto supplet in Eucharistia. Et hic ꝓbatꝰ euidẽter altera pars de materia. Magis depẽdet posterius à priori, quã prius a posteriori, quia omnis dependentia simpliciter est ad aliquid prius, sed accidens est posterius substantia, forma materia, ergo si potest conseruari accidens sine subiecto, forma sine materia, tantò magis materia sine omni forma.

Resp. Thomistæ, quòd licèt materia sit prior forma in genere causæ materialis, est tamẽ prior forma in genere causæ formalis ipsa materia existente, quia eius existentia est formalis effectus formæ, sicut superficies est prior albedine, sed hæc est prior superficie alba. Sed hanc solutionẽ implicare, patet ex dictis quæst. præcedẽti; Tùm quia si est prior in genere causæ materialis, ergo in illo priori intelligitur existẽs, quia nulla causa realis causat physicè, nec est potens proximè ad causandũ, nisi existens; Tùm quia ideò albedo est prior superficie alba, quia albedo in pariete non supponitur, vt est potens recipere albedinem, at in casu existẽtia supponitur in materia ad susceptionem formæ; Tùm quia materia humanitatis assumptæ per Thomistas non existit existentia suæ formæ, cùm nec forma propriam habeat existentiam in Verbo, sed vtraque existũt existentia Verbi, ergo falsum est, existentiam materiæ esse effectum formalem formæ, ut tali modo, vt à Deo suppleri nequeat; poterit ergo Deus facere materiam in vniuerso existentem existentia aliundè accepta, quàm a forma, ex quo motiuo Recentiores quamplures, vt Hurtad. Murcia, Hieronymus Pla, Amicus, & alij tenent, quòd etiam si modò materia penderet in sua existentia a forma, etiam in genere causæ formalis, adhuc per Dei potentiam posset existere sine forma, quia licèt non possit efficere Deus effectum formalem sine aliqua causa formali, tamen potest illum efficere sine causa formali cõnaturali, dummodò sit alia causa formalis, supplens naturalem.

Resp. ad hoc Complut. disp. 3. q. 6. existentiam materiæ, esse effectum formalẽ formæ, non quidem primarium quia hic est tribuere actualitatem essentiæ ipsi materiæ per informationem, sed secundarium, qui proindè semper supponit primarium formam scilicet materiæ vnitam, & licet effectus iste secundarius possit aliena suppleri existentia, vt contingit in exemplo allato de humanitate Christi, id tamẽ fieri nequit, nisi supponatur primarius effectus, scilicet actuatio materiæ per formam, quod adhuc in materiæ conuenit in Verbo; dicunt enim materiam, quia est merè potentialis, esse de se improportionatam ad recipiendum existentiam, quæ est vltimus actus, ideoq; necessariò per actum intermedium, qualis est forma, proportionari debere, & sic etiam respondẽt Manca, Io. de S. Th. & alij Thomistæ recentiores. Sed hæc solutio falso innititur fundamento, quod s. materia omni prorsus careat actualitate, & quod existentia sit perfectior essentia, cum enim sit solũ modus, & conditio essentiæ, non erit vtique perfectior illa, & constat in omnibus rebus earum perfectionem consistere in essentia; falsum item est formam esse medium necessarium, vt materia existentiam recipiat, estò enim id possit concedi in ordine ad existentiam vltimam, & completam, quę est compositi, tamen omninò negandum est de existentia partiali, & incompleta.

44 Respondent etiam, quòd licet materia sit prior forma, non tamen omne absolutum prius potest esse sine suo posteriori, quia causa inseparabilitatis non solùm esse potest dependentia, sed etiam necessaria cõnexio; nam partes vnitæ sunt priores toto, nec tamẽ esse possunt sine toto, quantitas est prior qualitate, nec tamen esse potest sine figura; corpus est prius omni præsentia locali, nec tamen esse potest sine omni, natura est prior subsistentia, nec tamen esse potest sine illa, & sic de alijs.

Sed neque hæc solutio satisfacit; quando enim concederemus, inseparabilitatem duorum, non tantùm a dependentia prouenire,

nire, sed etiam à necessaria connexione, & quando instantias adductas admitteremus, adhuc Aduersarij non probant hanc necessariam connexionem inter materiã, & formã, nam suprà probatum est, materiam nec etiam, veluti cum conditione concomitante, sine qua ex natura rei periret, esse cum forma connexam; & quãdo etiam hanc necessariam connexionem materiæ cum forma admitteremus, hæc adhuc non impediret separationem in ordine ad agens supernaturale, sed tantùm in ordine ad agens naturale, sicut dicimus de necessaria connexione, quam habet forma cum suis dispositionibus connaturalibus, vt in materia conseruetur, quod vtique impedit separationem eius ab eis ex vi causarum naturalium, non tamen in ordine ad Deum, qui potest conseruare formam in materia sine illis dispositionibus. Accedit, quod, vt notat Lychet. in 2. d. 12. q. 2. soluendo argumenta Caietani, instantiæ illæ non sunt ad propositum, quia aliud est lo qui de absoluto priori realiter distincto in ordine ad illud, quod ipsum, statim ac est in rerum natura, sequitur per naturalẽ dimanationem ab eo absque actione extrinseci agentis, vt se habent accidentia quædam necessaria pro cõseruatione substantiæ, à quibus proindè ipsa pendere dicitur à posteriori, vt à conditionibus concomitantibus, & vt in vniuersum se habẽt entitates quædam, quas Recentiores appellant modales, in ordine ad res, quarum sunt modi connaturales, vt subsistentia respectu substantiæ, figura respectu quantitatis, &c. Aliud est loqui de absoluto priori realiter distincto in ordine ad illud, quod nec habet rationem modi respectu eius nec conditionis naturalis necessitate absoluta ipsum consequentis pro eius cõseruatione; quæ afferuntur in instantijs, se habent priori modo, & forma ad materiã se habet posteriori, quia nec est eius modus, nec ad positionem materiæ necessariò ab ea dimanat per naturalem sequelã.

45 In oppositum obijcies Primò cum Thomistis ad probandum, implicare, materiam sine forma existere; Tùm quia esset in actu, & nõ in actu, actũ haberet, quia haberet existentiã in rerũ natura, nõ haberet actũ, quia nõ habet formam, à qua est omnis actus; Tum quia esset indiuiduum, & non esset indiuiduum, esset quidem, quia solitariè existit; non esset, quia non haberet formam, quæ sola ponit indiuiduũ in determinata specie entis, & est principium indiuiduationis, tam materiæ, quam compositi, vt docet P. Faber Theor. 90. Nec sufficit communis responsio, quòd esset in determinata specie incompleta entis, & substantiæ transcendenter inspectę, vt communis est ad completas, & incompletas, quia quod est in tali specie imperfecta, ratione incompletionis suæ per se, & directè, debet pertinere reductiuè ratione eiusdem ad aliquam certam speciem completam, & prædicamentalem, vt patet de anima separata, quod materię a forma separatæ conuenire non potest, quia talem reductionem non habet, nisi per formam; Tùm tandem, quia materia, & forma sunt magis vnum, quam subiectum, & passio, quia sunt vnum per se, & essentialiter, non sic subiectum, & passio, at hæc implicat ab inuicem separari, ergo, &c.

Resp. quod esset in actu entitatiuo, quẽ alij appellant transcendentalem, quia omnibus entibus conuenit; non autem in actu formali, completo, & specifico, qui a forma prouenit, & competit solùm rebus in specie completa existentibus, & proinde appellatur prædicamentalis, & in hoc nulla cernitur implicantia. Ad aliud dicimus, separationem materiæ a forma non inferre nouam difficultatem de specie intrinseca, & essentiali materiæ, sicut enim forma adueniens materiæ non illi affert differentiam essentialem, ita non dat illi speciem intrinsecam, & essentialem, sed extrinsecam tantum, & aduentitiam, completam tamen, & perfectam. esset igitur eadẽ numero, & specie, vt nunc est in composito, quia a forma nec agnoscit differentiã indiuidualem, quicquid dicat P. Faber, cũ per vltimam suam realitatem indiuiduetur, ex Scot. 2. d. 3. q. 6. C. nec esse specificum, nisi prędicamentale, & completum; nam ex se est determinata entitas a quacunque alia distincta, & ex se est in specie determinata entis, & substantiæ transcendenter sumptæ; & cum dicitur determinabilis, & redu-

reductiuè tantum in specie, hoc intelligi debet de specie prædicamentali, & completa; & quando obijcitur, quod quicquid est in determinata specie incompleta, debet reductiuè spectare ad determinatam completam, dicimus id valere de substantia incompleta determinante, qualis est forma, non de determinabili, vt materia, quia hæc ex munere proprio, & naturali conditione sua debet ad omnes species esse contrahibilis, & licèt ad hanc, vel illā actu trahatur per formam, & reducatur, aptitudine tamē de se ad omnes reducibilis est, & ita se haberet separata a forma sine vlla reductione actuali; neque hoc vllam inuoluit repugnātiam; rationes validiores congerit Scotus ipse pro Thomistis loc. cit. quas optimè dissoluit, & dignæ sunt, quæ videantur, vbi ad tertium ait, materiam, & formam esse magis vnum subiecto, & passione, vnitate vnionis, non identitatis.

46 Secundò obijciunt Complut. quia ordo essentiæ distinguitur realiter ab ordine existentiæ, & est prior illo, & ad illū indispensabiliter supponitur, ergo actus, qui per se pertinet ad ordinē essentiæ, erit prior illo, qui ad ordinem existendi spectat, sed forma substantialis est actus pertinens ad ordinem essentiæ, ergo materiā esse in actu per formam substantialem necessariò supponi debet ad hoc, vt sit in actu existendi per existentiam. Conf. materia prima est pura, & prima potentia, sed existentia est maxima omnium actualitas, ergo vt hæc potentia reddatur proportionata ad recipiendam existentiam, quæ est vltimus actus: necesse est, vt mediet forma substantialis, & specificatio ab ea desumpta, quæ aliquid actualitatis, & aliquid potentialitatis habet, non enim ad actum vltimum, nisi per intermedium deueniri potest.

Resp. licet negari posset assumptum quoad primam partem, tamen illo admisso cum consequentia, neg. subillata minor, si intelligatur de actu absolutè sumpto, vt re vera Aduersarij intelligunt, qui in ordine essentiarum materiam statuunt puram potentialitatem sine vlla prorsus actualitate, quod falsum est, quia, & si materia non habeat actualitatem specificatiuam, & determinantem, habet saltim entitatiuam, quæ sufficit, vt sine forma constitui possit à Deo in actu existendi; immò hoc argumento nedum probatur materiam primam non habere existentiā distinctam, verum etiam probatur non habere essentiam distinctam à forma, quia actualitas essentiæ per argumentum est ipsa forma substātialis, vndè citrà formam materia prima non habet essentiam ab vllo ente distinctam; Ad Conf. admissa maiori, quod materia sit pura potentia per exclusionem cuiuscunque actus formalis, negatur absolutè minor, & sanè mirū est, quomodo Aduersarij adeò hunc modum existentiæ extollant, vt eum vocent participationem quandam Diuinitatis, cum tamen vt suprà diximus perfectio rei consistat in essentia; existentia autem absolutè loquendo sit imperfectior illa, modus enim deficit à re cuius est modus, & licet dicatur esse actus essentiæ, quatenus per eam essentia actu est, tamen non omnis actus est simpliciter perfectior potentia actuabili, sed tantū secundū quid, vt patet de accidentibus respectu substantiæ, quā perficiunt; itaq; nec materia est ità pura potentia, vt eam ponunt Aduersarij, nec existentia ità purus actus, vt materia indigeat proportionari per formam ad eam recipiēdam, & ad summum id potest verificari de existentia completa, & vltimatā totius, quam vtique nequit participare materia, nisi mediante forma.

47 Tertiò arguunt Io. de S. Th. Manca, & alij recentiores, existentia est veluti actus secundus ipsius formæ, ergo non potest intelligi existentia sine forma, quià intelligeretur actus secundus sine primo, sicut ex eo, quod substantia sit proximè capax producendi operationem, quæ est actus secundus, debet intelligi actus primus, qui est potētia actiua proxima. Cōf. quia impossibile est dari effectum secundarium sublato primario, secundarius autem effectus formæ est existere, primarius verò informare materiam, & compositum constituere, ergo &c. Item existē tia, qua materia existeret separata a forma, aut esset spiritualis, aut corporea, cum non sit medium; non spiritualis, quia spiritua-

ritualitas abstrahit à materia, ergo erit corporea, & sic continebitur sub genere corporis, & non esset in aliqua specie infima illius, quia tale esse specificum est à forma, qua carere supponitur.

Resp. neg. assumptum, quod Thomistę per tot sæcula nunquam probarunt, nam existentia est potius actus secundus ipsius essentiæ, quam cum habeat materia distinctam à forma, quam secundum ipsos, distinctam quoque existentiam possidere debebit. Ad Conf. pariter neg. minor quo ad primam partem, si sermo sit in ea de existentia in vniuersum, Ad 3. ex dictis nu. 13. patet quo sensu materia sit secundum se substantia corporea, & quo sensu esset sub genere, & specie corporis ex nu. 46. & rursus ex n. 33. patet, quomodo hoc argumentum non minus probat materiã propria carere essentia, quam existentia, quia esse specificum essentiæ non minus à forma oriri dicunt Thomistę, quam esse existentiæ.

Quartò arguunt alij, Materia magis pendet à forma substantiali, quam ab accidentali, vel saltem æqualiter, sed non potest esse sine omni forma accidentali v.g. sine vbicatione, & duratione, ergo &c. Fortius natura humana nequit existere sine aliquo indiuiduo, ergo nec materia sine aliqua forma, conseq. patet, quia difficilius videtur puram potentiam esse sine actu, quam ens actu, qualis est natura humana, existere sine alio actu.

Resp. quicquid sit de min. de qua inferius disp. 5. q. 4. negando maiorẽ, vt enim constat ex dictis art. 2. huius quæst. magis pendet materia à quibusdam formis accidentalibus ipsam naturaliter consequentibus, quam ab ipsa forma substantiali. Ad aliud neg. conseq. quia natura communis non distinguitur realiter à suis indiuiduis, sicut materia à forma.

48. Demũ arguunt ad probandum ẽcõtra non posse formam conseruari à materia separatam, Tum quia essentialiter est pars compositi, ergo non potest existere, nisi in composito vnita materiæ, & prorsus repugnat quod est essentialiter pars, existere solitariè, & rationem totius habere; Tum etiam quia vnum relatiuum esse nequit sine alio, nec etiam sine correlatiuo, at forma est relatiua ad materiam, vt actus ad potentiam; Tum quoque impossibile est, formam materialem per quamcunque potentiam fieri immaterialem, & spiritualem, sed talis euaderet forma materialis eo ipso, quòd à forma separaretur; Tum præterea 2. Physi. 26. forma physica se habet ad materiam, vt simitas ad nasum; sed impossibile est, simitatem poni extra nasum; Tum denique si forma separaretur à materia, foret actus, & non foret actus; foret, quia forma est essentialiter actus, & per actum definitur, vt patet de anima; non foret, quia ex hypothesi per se esset, & nihil actuaret.

Resp. si velimus concedere, formam esse essentialiter partem, hoc certè intelligi nequit actualiter, sed tantum potentialiter, quia esse actu partem sibi accidit in aduentu vnionis cum materia, vnde sicut sibi accidit, esse actu materiæ vnitam, ita accidit, esse compartem actualem compositi. Ad 2. materia, & forma non sunt relatiua prædicamentalia, sed transcendentalia solum, quorum vnum non respicit aliud necessariò in actuali existentia, sed sufficit, quòd respiciat in esse possibili, vnde potentia visiua conseruari potest sine colore, potentia effectiua sine actu. Ad 3. Respondet Doctor loc. cit. negando antecedens, quia sicut quantitas est forma eiusdem naturę, quando est in subiecto, & quando separatur, sic, & formæ substantiales se haberent antè, & post separationem, neque essent spirituales; tum quia hoc eis repugnat secundum se; tum quia adhuc aptæ sunt informare materiam, & ad summum immateriales dicerentur secundum quid, quatenus non essent materiæ actualiter immersæ. Ad 4. Respondet Doct. 4. d. 12. q. 1. E. apud Philosophum idem esse naturaliter impossibile, ac Deo impossibile, quia ipse posuit ordinem causarum simpliciter necessarium, & quòd prima causa non possit causare causatum secundæ causæ sine ipsa, & ideò cùm subiectũ aliquam causalitatem habeat respectu formæ materialis, sine ista causa in ordine suę causalitatis posita, negaret Philosophus, posse formam existere. Ad 5. negatur sequela,

quia foret actus fundamentaliter, quatenus apta foret informare materiam, sed non formaliter, quia non fundaret actualem respectum informationis; & negatur formam esse actum quidditatiuè, & cùm hoc asserit Philosophus, intelligendus est denominatiuè; quarè autem anima definitur in ordine ad corpus, videatur Doctor modò citat. sub littera L.

ARTICVLVS III.

Quo pacto materia, & forma conseruentur à Deo abinuicem separatæ.

40 Dicimus, pro conseruatione materiæ, & formæ separatarũ, nec opus esse nouo perseitatis modo positiuo, neque nouo concursu maiori, & alterius rationis ab eo, quo earum entitates conseruabantur prius à Deo, quando erãt coniunctæ. Est Scoti, & Scotistarum loc. cit. De materia probatur: cùm enim ex dictis propriam habeat existentiam, & etiã subsistentiam, quæ omnimodam excludit dependentiam ab alio, vt sustentante subiecto, nulla omnè videtur necessitas huius noui perseitatis modi positiui. Confirmatur quia ideò anima rationalis ponitur existere separata à corpore absque nouo perseitatis modo, quia de se habet consimilem subsistentiam; è contra, ideò communiter ponitur formam materialis formam, & accidens hoc indigere perseitatis modo, quia caret consimili subsistentia, ergo cùm materia hanc habeat, illa non indigebit. Eodem modo probatur secundò, neque esse necessarium specialem [illegible] [illegible] necessitatem specialis concursus in conseruatione formæ materialis, & accidentis non [illegible] [illegible] influxum in formam [illegible] quem [illegible] Deo suppleret [illegible] formam nullam [illegible] [illegible] indigeat [illegible] [illegible] [illegible] ideò non indigeat speciali [illegible] pro [illegible] ratione, quia quando erat in corpore, in sua existentia à corpore non dependebat, [illegible]

ficit sola continuatio eiusdem in fluxus quo prius sub forma conseruabatur, & desitio influxus, quo formam conseruabat in ea; nec aliud ex parte Dei requiritur.

At de forma conclusio videtur difficilior probatu; cùm enim per se esse in rerum natura, hoc est, sine actuali dependentia à subiecto, modus sit essendi formalis naturæ, vt ait Ruuius cit. valdè diuersus ab eo, quẽ forma habebat in subiecto, & aliquid addens supra communem existentiam extra causas, nõ videtur esse possibile solus extrinsecus concursus efficientiæ, sed aliquid in natura ipsa de nouo ei concessum; & cum forma verè à materia dependeat vt ait Arriag. disp. 3. phys. nu. 40. cùm hanc causalitatem supplere debeat, vtique nouum concursum, & maiorem adhibere debet à priori diuersum, qui se solo sufficiens non erat ad conseruandam formam; sed indigebat concursu causæ secundæ; scilicet materiæ. Sed nouitum horum necessarium est pro conseruatione formæ separatæ, si & naturam consideremus istius modi, quo forma dicitur per se esse, dum est à materia seiuncta, & naturam concursus Diuini, cũ causis secundis; modus enim per se essendi, quo dicimus, accidentia per se existere in Eucharistia, vt docet Doct. 2. dist. 12. q. 2. sub finẽ, nõ importat aliquam perseitatem positiuam, qualis secundùm communiorem est subsistentia; sed dicit solam negationem actus essendi in alio, vt in subiecto, cum aptitudine ad talem actum, &, vt ait Doctor, non est, nisi per se esse negatiuè; ergo cogitari non debet, vt modus positiuus per se essendi de nouo formæ materiali communicatus eo ipso, quòd extra subiectum ponitur, & conseruatur; & cùm sit mera negatio essendi in alio actualiter, nihil addens positiuum supra communem existentiam formæ extra causas præter aptitudinem, quam connotat in forma, dependendi à subiecto, potest haberi per solum concursum extrinsecum Diuinum continuatum in ordine ad materiam, subtractum in ordine ad formam, & eius existentiam in subiecto.

Deinde modus hic perseitatis, & subsistentiæ, veritas opponitur inhærentiæ; vt

ea.n

eo quòd actualitas à toto genere supereminet simplicitati, infert compositum esse perfectius materia, licèt non sit simplex, vt illa; sic in proposito actualitas, quæ cōuenit formæ, supereminet a toto genere subsistentiæ, quæ conuenit materiæ, quia hæc subsistentia stat cum potentialitate, immo ad hoc tribuitur materiæ, vt sit idoneum subiectum cuiuscunque formæ materialis, qua ratione dixit Ruuius loc. cit. hanc subsistentiam non fuisse inditam materiæ à natura propter perfectionem, sed potius imperfectionem importare in ipsa materia, quatenus per eam constituitur subiectum primum omnium formarum, & transmutationum; & hæc breuiter dicta sufficiant pro præsenti articulo, quia longius agere de subsistentia differendum est vsque ad Metaphysicam.

QVÆSTIO III.

Num materia, & forma naturaliter, vel saltem supernaturaliter possint separari, & separata conseruari, & quo pacto id fieret.

40 Non posse naturaliter materiam sine forma existere, nec formā materialem (de hac enim loquimur) sine materia, concedunt omnes, sed quāuis inseparabilitatem formæ à materia omnes oriri dicant ex intrinseca, & essentiali dependentia, quam habet ab ea in suo esse fieri, & conseruari; tamen inseparabilitatem materiæ à forma non omnes ex eodē capite deducunt. Thomistæ quæstione præcedenti citati, ex eo oriri dicunt, quia materia ex se existentiam non habet, sed à forma in genere causæ formalis, vel saltem in sua existentia depēdet a forma, vt à conditione sine qua non, præuia tamē, eò quod materia non est capax existentiæ naturaliter, nisi priùs sit coniuncta cū forma. Alij inquiunt, quòd licèt materia ex se suam habeat existentiam, eam tamē retinet dependenter à forma, tanquam à conditione sine qua non, non præuia, sed consequente, & concomitante, eo modo, quo natura pendet à subsistentia, anima à suis potentijs, & vniuersaliter substantia ab accidentibus, sine quibus naturaliter conseruari non potest, quæ dici solet dependentia à posteriori, & meliùs dicetur naturalis coexigentia, & indigentia ex naturali constitutione rei deriuans, ita Suarez disp. 13. Met. sec. 4. & disp. 15. sect. 8. vnde infert, materiæ sine forma naturaliter non deberi conseruationem, sed ad formæ ablationem, ex natura rei materiā interituram. Alij demum negant dependētiam materiæ à forma, etiam in hoc sensu, vndè hanc necessariam naturalem connexionem materiæ cum forma potius auspicantur ex conditione naturæ vniuersalis, quam particularis, ipsius materiæ, hoc est, ex conditione, & ordine vniuersi, quòd ab Auctore naturæ ita institutum est, vt agens naturale semper generationem per se intendat, corruptionem verò per accidens, ex quo fit, materiā virtute agentis naturalis nō posse vna forma expoliari, quin aliam recipiat, ita quāplures ex nostris, P. Vulpes to. 2. p. 2. disp. 32. art. 4. n. 6. & Fuentes 1. Phys. quæst. 2. diff. 4. art. 1. & sequit Auersa q. 20. sect. 10

Supernaturaliter verò, & per absolutā Dei potentiam, quæ ita dicitur, quia à legibus iam præfixis in vniuerso absoluitur, vt ait Doctor 1. dist. 44. q. vn. tenet ipse, & cum eo Scotistæ omnes 2. d. 12. q. 2. & Recentiores passim 1. Phys. immo, & aliqui ex ipsamet Dominicana familia, Soto 1. Phys. q. 6. art. 2. concl. 2. & Bānes p. p. q. 66. art. 1. dub. 2. materiam posse esse sine omni forma substantiali, & è contra. Oppositum verò asserunt, non solùm cæteri Thomistę communiter, sed etiam aliqui, nobiscū tribuentes materiæ propriā existentiam ita Valles. controu. 7. Physicę, & ꝓbabile putat Auersa loc. cit. cōcl. 3

Quo autem pacto materia separata à forma conseruaretur, vel forma separata à materia varia etiam sunt Auctorum placita, an scilicet id fieret per nouum perseitatis modum, eis initiali statu communicatum, vel saltem per specialem concursum a priori diuersum, quo simul conseruabātur. Qui materiæ denegant subsistentiam propriam partialem, non solùm requirūt, necessarium esse nouū influxum, sed etiā nouum perseitatis modum, quo separata

à forma conseruetur, & ita etiam loquuntur de forma. Qui verò vtrique propriam decernunt subsistentiam, non adhuc eodē modo loquuntur, quamuis enim pro materiæ conseruatione omnes in hoc conueniant, non esse necessarium nouum perseitatis modum; aliqui tamen dicunt, materiam indigere speciali concursu, quo túc suppleatur concomitantia formæ, ita Suarez loc. cit. in Met. & to. 3. part. 3. disp. 50 sect. 4 & Ruuius 1. Phys. q. 5. dubio collaterali, & Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 6. art. 3. Negant alij necessitatem specialis concursus, vt Hurtad. & Auersa loc. cit. Fuētes 1. Phys. q. 2. diff. 4. art. 5. cum Scoto in 2. dist. 12. q. 2. propè finem. De forma verò loquentes præcitati Auctores, vidētur vtriusque necessitatē asserere; scilicet, & noui perseitatis modi, & noui concursus propter dependentiam à priori, quam habet forma ad materiam; è contra Scotus negat vtrumque, tùm loc. cit. tùm 4. dist. 12. q. 1. verum est, relatos Auctores, cum pro conseruatione formæ separatæ modum nouum perseitatis postulant, præsertim loqui de forma accidentali, sed cū forma substantialis materialis non minus indigeat sustētante subiecto (licèt ex alio capite dici possit subsistere, vt q. præcedēti art. 2. explicatum est) quam accidentalis, ideò vniformiter loqui quòad hoc de hac, & illa tenentur.

ARTICVLVS I.

Insinuatur ratio, cur materia, & forma nequeant naturaliter separata existere.

41 Dicimus, experientia ipsa constare secundùm cōmunem naturæ cursum, nec materiam posse absque omni forma existere, nec formam absque materiæ fulcimento, nec alia egere probatione. Ratio, cur forma materialis sine materia nequeat naturaliter existere, est eius essētialis dependentia à materia, à qua, tanquam à causa materiali, dependet à priori; materia enim est verè causa materialis ipsius formæ, vtpotè, quæ ab eius potentia educitur, vt magis in progressu patebit, & ideò ad ablationem materiæ, deberet naturaliter forma quoque desinere, quia ex eius innata conditione, ei non debetur à Deo conseruatio, nisi in materia, quod si aliter cōseruetur, est prorsus præter eius naturam, vt dicimus de accidentibus Eucharistiæ, & in hoc nulla est controuersia. Ratio autem, cur materia nequeat naturaliter sine forma existere, est necessaria coexigentia, quam habet ipsius formæ, quæ necessaria coexigētia non debet attendi ex dependentia, quam habet ab ea, veluti à causa sui esse, quia, vt probatum est supra, habet ex se materia independenter à forma propriam entitatem, & existentiam; & intātùm forma dici potest causa materiæ, inquantùm per informationē eam constituit in specie completa, & in quodam esse formali, vt infra dicemus. Neque hæc necessaria coexigentia attendi debet ex dependentia, quam habeat à forma, veluti à præuia conditione sibi requisita ad existendum, quia non minùs causa, quàm conditio causandi debet natura effectum anteuertere; cùm igitur forma sit verus effectus materiæ in genere materialis causæ, vtiquè non poterit constitui conditio materiæ ad existendū, sicut nec causæ effectiuæ eius effectus tribui potest, vt conditio causandi ipsum; effectus enim supponit causam cum omni conditione necessariò ad causandum præ requisita. Neque hæc necessaria exigentia attendi debet ex dependētia, quam habeat à forma, saltem velut à conditione concomitante in sensu, quo loquebatur Suarez, vt nimirum ei non debeatur naturaliter existentia, ablata forma; Tùm quia cōnaturalis etiam est status coniunctionis animæ rationalis cum corpore, & tanquā pars essentialis hominis petit compleri, & tamen separata à corpore, adhuc naturaliter perseuerat in esse ob subsistentiam, quam habet suapte natura, ergo cùm subsistentiam consimilem etiam materia possideat, poterit, si semel a forma separetur, naturaliter, & quantùm est ex se, in esse perseuerare; Tùm quia imperfectio, & incompletudo materiæ tantum facit, vt indigeat forma, tanquam actu perficiente, & complente, non tanquam conditione ad exi-

existendum necessaria. Tùm quia multa videmus, ex eò, quòd amiserint accidentia aliqua sibi consentanea, non statim perire, sed secundùm cōmunem naturæ cursum, adhuc perseueraret, licèt cùm aliqua violentia ob priuationem illorum accidētium, vt patet de aqua tepida, & aere secūdæ regionis frigido; Tùm quia supposito miraculo separationis materiæ à forma, non est necessarius nouus, & maior influxus eo, quo conseruabatur sub forma, sed eodem prorsus influxu conseruatur in esse, quo priùs conseruabatur, vt dicemus art. 3. ergo seclusa forma non statim ex natura rei interire debet, alioquin, & nouum miraculum, & nouus concursus foret necessarius pro eius conseruatione; Tùm tandem quia illæ censentur conditiones, quas necessariò res exigit pro naturali sua conseruatione in sensu Suarez, quæ per naturalem dimanationem in ipsa pullulāt, eò ipsò, quòd in rerum natura constituitur, secluso quocunque extrinseco agente, sed materia non ita sibi vendicat formam, sed ab extrinseco agente ei imprimitur, ergo non debet iudicari conditio naturalis necessariò requisita ad naturalem existentiam materiæ, idest iuxta exigentiam particularis naturæ illius; nulli enim dubiū est, quòd est conditio naturalis, loquendo iuxta exigentiam naturæ vniuersalis consistentis in ordine iam præfixo vniuersi; minor patet, & probatur maior; ideò enim dicimus, Solem a luce pendere in existendo, velut à conditione concomitante, ignem à calore, aquam à frigore, quia habent à natura vt sine auxilio agentis extrinseci hęc sibi propria acquirant virtute, tùm in primæua eorum constitutione, tùm deinceps, si illa in aliquo gradu amisissent, & idipsum patet in exemplis ipsius Suarez, quibus explicat dependentiam à posteriori substantiæ ab accidentibus.

Recentiores quidam hanc connexionē materiæ cum forma secundum communē naturę cursum ex eo auspicantur, quod materia naturaliter loquēdo, si est in vniuerso, non potest esse, nisi in loco, vbi est aliqua causa naturaliter determinata aut ad conseruandam, aut ad producendam formam aliquam substantialem in ea, sicut si non posset poni aqua, nisi in loco, vbi esset aliqua causa determinata ad producendum calorem in ea, aqua necessariò haberet connexionem cum calore, nō ex natura eius intrinseca, sed ex applicatione talis agentis. Sed neq; hæc ratio est sufficiens, quia agens naturale non potest agere, nisi in quantum, vt docet Scot. 2. d. 12. q. 2. lit. F. & omnes concedunt, quia subiectum idoneum pro recipienda actione ab agente naturali debet esse impenetrabile, sed materia nuda, vt infrà ostendemus q. 8. art. 4. & etiam concedunt isti, cū quibus disputamus, non est subiectum immediatum quantitatis, sed compositum, ergo non posset ab agente naturali applicato recipere dispositionem ad formæ substantialis introductionem; Tùm quia posset naturaliter contingere casus, quod duo agentia naturalia æqualis virtutis sint æquè applicata ad illam, quo casu se inuicem impedirent, & materia in tali casu a neutro susciperet formam; Tùm tandem quia contingere potest, quod agens vel ob improportionatam applicationem, vel ob debilem suā virtutem non producat formam substantialem in tota materia nuda, sed prius in parte sibi propinquiori, quam in remotiori, sicut lux à Sole, licet possit in instanti per medium diffundi, tamen quia Sol nō est omnib vniuersi partibus simul applicatus, sed per motum illis successiuè applicatur, successiuè etiam, & partibiliter inducit lucem in medio, quæ alioqui de se est forma acquisibilis in instanti; & in tali casu aliqua pars materiæ nempè remotior, remaneret sine forma.

Restat igitur, vt hæc necessaria coexigentia formæ in materia secundum communem naturæ cursum petatur ex cōditione naturæ vniuersalis, & ordine vniuersi, quod ita ab Auctore naturæ est institutū, vt agentia naturalia non corrumpant formam in materia, quin aliam de nouo generent, qui ordo ab agente naturali inuerti nequit, vt docet Doctor 2. d. 2. q. 12. C. quæ fuit opinio Marsilij 2. d. 12. q. 8. art. 2. Gab. q. 1. art. 2. & Bassolij in 2. d. 12. q. 1. in decisione art. 3. & videtur colligi ex Doctore 2. d. 1. q. 3. in expositione illius propositionis: Generatio vnius est corru-

ptio alterius. Accedit ex P. Vulpes cit. quòd necessaria connexio materiæ cum forma non absolutè fundatur in indigentia materiæ, sed in exigentia vniuersi pro sua integritate poscentis elemēta, mixta, viuentia, & cætera composita ex materia, & forma. Quia tamen materia est pars, quæ essentialiter petit compleri, est potētia, quæ naturaliter petit actuari, est imperfecta, & ideò naturaliter petit perfici; hinc coexigentia formæ potest etiam in aliquo sensu attendi ex natura, & peculiari conditione ipsius materiæ, ita quòd sine forma existens, esset in statu violento, & contra suam naturalem inclinationem; at hæc indigentia non est talis, vt ita tim sine forma periret, nec conseruari posset à Deo sine nouo miraculo, vt asserebat Suarez, & Hurtad. disputat. 5. §. 154. & Arriag. disp. 2. Phys. sec. 6. n. 119. Dices, malè ex hoc capite coexigentiam formæ in materia deduci, nam corpus quod est altera pars hominis, est pars, est per se potentia, est quid imperfectum, & tamen non necessario coniungitur semper cum anima, ergo idem dici posset de materia. Hæc instantia parum vrget, quia, vt dicimus infra disp. V. q. 6. art. 1. ad 4. & in lib. de Gen. & Cor. disp. V. q. 3. art 1. n. 81. longe diuersa est conditio materiæ nudæ, & constituti ex materia, & forma mixtionis, quale est corpus pro altera parte compositi animati, vt illis in locis exactè declaramus.

41 In contrarium obijcies Primò ad probandum, materiam dependere à forma in existendo, vt à conditione concomitante ex intrinseca eius indigentia. Tū quia sic pendet in essendo ab accidentibus, saltem à quantitate; ergo multò magis à forma substantiali, quę est actus materiæ proportionatus. Tum 2. quia si non potest materia esse naturaliter sine forma signum est, dependere ab ea, vt à conditione concomitante saltim. Tùm 3. quia materia essentialiter ordinatur ad formam, & est propter formam, itàquòd si forma implicaret, etiam materia non esset, ergo omninò à forma dependet. Tùm 4. quia si ex sua natura, & intrinseca indigentia saltim hoc modo materia non dependet à forma, materia erit perfectior forma, quia magis independens. Tùm 5. quia hic depēdentiæ modus ab alio, vt à conditione cōcomitante, non est fictus, & cernitur in cæteris rebus, sic enim dicimus, dependere ignem à calore, & siccitate, aquam à frigore, & humiditate, vnionem formæ cum materia a suis dispositionibus. Tum tandem quia ait Scot. 2. d. 20 q. 2. sub A. quòd Deus modò dat esse materiæ mediante forma, vt causa.

Resp. ad 1. negando consequentiam; si enim quantitas ponatur accidens materiæ coæuum, magis dependebit materia à quātitate, vt à conditione concomitante, quā à forma substantiali, quia eam haberet per naturalem resultantiam, non sic autem habet formam substantialem; quarè licèt ad existentiam materiæ completam, & specificam, magis conferat forma substantialis, tamen ad existentiam incompletam materiæ propriam, magis conferet quantitas. Ad 2. iam diximus, non propter dependētiam, aut talem indigentiam, quòd sine forma suapte natura perire materia deberet, necessariam esse naturaliter connexionem materiæ cum forma, sed ex indigentia naturæ vniuersalis, & etiam naturæ particularis ipsius materiæ, sensu iā explicato. Ad 3. hoc est commune omnibus rebus trāscēdentaliter relatiuis, quòd aptitudine terminū necessariò respiciāt, non tamen actu dependeant in existentia ab existentia termini; ità omnis potentia est propter suum actum, & si hic implicaret, potentia ad illum non esset, sed hinc non sequitur, non existente actu, neque potentiam ipsam extituram fore. Ad 4. concedit Doctor 2. d. 12. q. 2. H. materiā esse magis independentem, adhuc tamen forma est perfectior, quia materia est potentia, forma verò actus: vide quæ diximus in calce præcedentis quæstionis; & si argumentum valet, concludit, materiam à forma pendere, vt à causa, & non tantū vt à conditione concomitante. Ad 5. concedimus eam dependentiam a posteriori in rebus pro exemplo allatis, quia res illæ habent virtutem à natura inditam, vt hæc accidentia sibi acquirant eo ipso, quòd in lucem emergunt, absque actione agentis

extrin-

extrinseci, & ea denuò recuperent, si quãdoque illis priuentur in aliquo gradu, vt patet de aqua ad pristinam frigiditatem redeunte, qua de causa accidentia illa rationabiliter vocari possunt conditiones ex natura rei concomitantes existentiam illarum substantiarum, at non sic se habet forma respectu materiæ; ex quo concludimus, præfatas substantias magis indigere huiusmodi accidentibus ex sua intrinseca natura, quàm materia indigeat forma. Ad 6. vult tantum innuere Scot. quòd Deus decreuit materiam in vniuerso conseruare cum consortio formæ, & infrà se explicat, connexionem hanc non esse necessariam absolutè ex natura materiæ exortam sed ex decreto Dei.

42 Secundò obijcitur ad probandum, posse materiam existere naturaliter sine forma; Tùm quia habet propriam existẽtiam, & subsistentiam, & quidem indepẽdenter à forma, & tãquam à causa, & etiã tanquam à conditione concomitanti; Tũ quia hac ratione dicimus, naturaliter contingere separationem animæ rationalis à corpore, licèt ordinem dicat ad corpus, tãquam ad sui compartem; Tùm quia materia artificialium esse potest naturaliter sine quacunque forma artificiali, ergo, & materia naturalium sine quacunque naturali; Tùm tandem quia non est conuertibilis illa propositio, Generatio vnius est corruptio alterius, vt patet in animalis interitu in Scoti sententia, & pars integralis potest naturaliter extrà totum existere, ergo, & essentialis.

Resp. ad 1. non contingere naturaliter separationem materiæ ab omni forma non propter aliquam veram dependentiam eius à forma, vel tanquam à causa, vel tanquam a conditione concomitanti, sine qua statim perire deberet, nec conseruari posset sine nouo miraculo, sed præcipuè propter ordinem naturalem rerum a Deo præfixum. Ad 2. negamus paritatem, quia existẽtia, & subsistentia animæ rationalis lõgè perfectior est existentia, & subsistentia materiæ; tũ quia illa in ordine spiritualium substantiarum reperitur; tùm quia si internam indigentiam respiciamus, magis materia indiget forma, quam anima corpore, quia maiorem acquirit perfectionem materia ex coniunctione ad formam, quam anima ex coniunctione ad corpus; licèt nunquã sit talis indigentia, vt sine forma periret; dicimus etiam, ea ratione potuisse Auctorem naturæ talem rerum ordinem instituere, vt materia naturaliter quandoquè separaretur a forma, vt contingit de anima rationali. Ad 3. negatur item paritas, quia non tantam perfectionem expectat materia artificialium a formis artificialibus, vt materia naturalium a naturalibus, quarè maiorem indigentiam habet naturalium materia, quam artificialium æs, vel lignum, licèt nunquam tantam, vt sine illis ex natura rei statim periret. Ad 4. infra suo loco ostendemus, quomodò propositio illa etiam veritatem habeat in animatis, non obstante formarum pluralitate, de quo interim videatur Pater Faber Theor. 39. in fine; pro nunc dicimus, non esse necessariam in viuentibus prædictam conuertibilitatem illius propositionis, quia nullum imminet periculum in viuentis interitu, quòd materia maneat nuda, quia remanet adhuc cum forma mixti. Demum non currit paritas de parte integrali, & essentiali, quia illa secundùm essẽtiam suam abstrahit a ratione partis, & ratione totius, & in se verè est ens completum, vt constat de gutta aquæ, at ita non est de parte essentiali.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, materiam, & formam posse supernaturaliter separari, & separata conseruari.

43 Dicimus per absolutam Dei potentiã posse, & formam sine materia conseruari, & materiam sine forma. Conclusio quòad vtramque partem est Scoti loc. cit. & omnium Scotistarum; De forma ità probatur; Tùm quia de facto ità conseruantur accidentia eucharistica, ergo tantò magis id erit possibile de forma substantiali, quæ nobiliorẽ habet existentiam accidentali; Tùm quia licèt forma à materia dependeat in genere materialis causæ, hæc tamen non est causalitas

mate-

materialis intrinseca, hanc enim exercet solum respectu compositi, sed extrinseca, & ideò eam Deus supplere potest, si non in eodem genere materialis causæ, saltim in eminentiori, scilicet in genere causæ efficientis, vt de facto supplet in Eucharistia. Et hic ꝓbat̄ euidēter altera pars de materia. Magis depēdet posterius à priori, quā prius a posteriori, quia omnis dependentia simpliciter est ad aliquid prius, sed accidens est posterius substantia, forma materia, ergo si potest conseruari accidens sine subiecto, forma sine materia, tantò magis materia sine omni forma.

Resp. Thomistæ, quòd licèt materia sit prior forma in genere causæ materialis, est tamē prior forma in genere causæ formalis ipsa materia existente, quia eius existentia est formalis effectus formæ, sicut superficies est prior albedine, sed hæc est prior superficie alba. Sed hanc solutionē implicare, patet ex dictis quæst. præcedēti; Tùm quia si est prior in genere causæ materialis, ergo in illo priori intelligitur existēs, quia nulla causa realis causat physicè, nec est potens proximè ad causandū, nisi existens; Tùm quia ideò albedo est prior superficie alba, quia albedo in pariete non supponitur, vt est potens recipere albedinem, at in casu existētia supponitur in materia ad susceptionem formæ; Tùm quia materia humanitatis assumptæ per Thomistas non existit existentia suæ formæ, cùm nec forma propriam habeat existentiam in Verbo, sed vtraque existūt existentia Verbi, ergo falsum est, existentiam materiæ esse effectum formalem formæ, ut tali modo, vt à Deo suppleri nequeat; poterit ergo Deus facere materiam in vniuerso existentem existentia aliundè accepta, quàm a forma, ex quo motiuo Recentiores quamplures, vt Hurtad Murcia, Hieronymus Pla, Amicus, & alij tenent, quòd etiam si modò materia penderet in sua existentia a forma, etiam in genere causæ formalis, adhuc per Dei potentiam posset existere sine forma, quia licèt non possit efficere Deus effectum formalem sine aliqua causa formali, tamen potest illum efficere sine causa formali cō naturali, dummodò sit alia causa formalis, supplens naturalem.

Resp. ad hoc Complut disp. 3. q. 6. existentiam materiæ, esse effectum formalē formæ, non quidem primarium quia hic est tribuere actualitatem essentiæ ipsi materiæ per informationem, sed secundarium, qui proindè semper supponit primarium formam scilicet materię vnitam, & licet effectus iste secundarius possit aliena suppleri existentia, vt contingit in exemplo allato de humanitate Christi, id tamē fieri nequit, nisi supponatur primarius effectus, scilicet actuatio materiæ per formam, quod adhuc materiæ conuenit in Verbo; dicunt enim materiam, quia est merè potentialis, esse de se improportionatam ad recipiendum existentiam, quæ est vltimus actus, ideoq; necessariò per actum intermedium, qualis est forma, proportionari debere, & sic etiam respondēt Manca, Io. de S. Th. & alij Thomistæ recentiores. Sed hæc solutio falso innititur fundamento, quod s. materia omni prorsus careat actualitate, & quod existentia sit perfectior essentia, cum enim sit solū modus, & conditio essentiæ, non erit vtique perfectior illa, & constat in omnibus rebus earum perfectionem consistere in essentia; falsum item est formam esse medium necessarium, vt materia existentiam recipiat, estò enim id possit concedi in ordine ad existentiam vltimam, & completam, quę est compositi, tamen omninò negandum est de existentia partiali, & incompleta.

44 Respondent etiam, quòd licet materia sit prior forma, non tamen omne absolutum prius potest esse sine suo posteriori, quia causa inseparabilitatis non solùm esse potest dependentia, sed etiam necessaria cōnexio; nam partes vnitæ sunt priores toto, nec tamē esse possunt sine toto, quantitas est prior qualitate, nec tamen esse potest sine figura; corpus est prius omni præsentia locali, nec tamen esse potest sine omni, natura est prior subsistentia, nec tamen esse potest sine illa, & sic de alijs.

Sed neque hæc solutio satisfacit; quando enim concederemus, inseparabilitatem duorum, non tantùm a dependentia prouenire,

nire, sed etiam à necessaria connexione, & quando instantias adductas admitteremus, adhuc Aduersarij non probant hanc necessariam connexionem inter materiã, & formã, nam suprà probatum est, materiam nec etiam, veluti cum conditione concomitante, sine qua ex natura rei periret, esse cum forma connexam; & quãdo etiam hanc necessariam connexionem materiæ cum forma admitteremus, hæc adhuc non impediret separationem in ordine ad agens supernaturale, sed tantùm in ordine ad agens naturale, sicut dicimus de necessaria connexione, quam habet forma cum suis dispositionibus connaturalibus, vt in materia conseruetur, quod vtique impedit separationem eius ab eis ex vi causarum naturalium, non tamen in ordine ad Deum, qui potest conseruare formam in materia sine illis dispositionibus. Accedit, quod, vt notat Lychet. in 2. d. 12. q. 2. soluendo argumenta Caietani, instantiæ illæ non sunt ad propositum, quia aliud est loqui de absoluto priori realiter distincto in ordine ad illud, quod ipsum, statim ac est in rerum natura, sequitur per naturalẽ dimanationem ab eo absque actione extrinseci agentis, vt se habent accidentia quædam necessaria pro cõseruatione substantiæ, à quibus proindè ipsa pendere dicitur à posteriori, vt à conditionibus concomitantibus, & vt in vniuersum se habẽt entitates quædam, quas Recentiores appellant modales, in ordine ad res, quarum sunt modi connaturales, vt subsistentia respectu substantiæ, figura respectu quantitatis, &c. Aliud est loqui de absoluto priori realiter distincto in ordine ad illud, quod nec habet rationem modi respectu eius nec conditionis naturalis necessitate absoluta ipsum consequentis pro eius cõseruatione; quæ afferuntur in instantijs, se habent priori modo, & forma ad materiã se habet posteriori, quia nec est eius modus, nec ad positionem materiæ necessariò ab ea dimanat per naturalem sequelã.

45 In oppositum obijcies Primò cum Thomistis ad probandum, implicare, materiam sine forma existere; Tum quia esset in actu, & nõ in actu, actũ haberet, quia haberet existentiã in rerũ natura, nõ haberet actũ, quia nõ habet formam, à qua est omnis actus; Tum quia esset indiuiduum, & non esset indiuiduum, esset quidem, quia solitariè existit; non esset, quia non haberet formam, quæ sola ponit indiuiduũ in determinata specie entis, & est principium indiuiduationis, tam materiæ, quam compositi, vt docet P. Faber Theor. 90. Nec sufficit communis responsio, quòd esset in determinata specie incompleta entis, & substantiæ transcendenter inspectæ, vt communis est ad completas, & incompletas, quia quod est in tali specie imperfecta, ratione incompletionis suæ per se, & directè, debet pertinere reductiuè ratione eiusdem ad aliquam certam speciem completam, & prædicamentalem, vt patet de anima separata, quod materiæ a forma separatæ conuenire non potest, quia talem reductionem non habet, nisi per formam; Tum tandem, quia materia, & forma sunt magis vnum, quam subiectum, & passio, quia sunt vnum per se, & essentialiter; non sic subiectum, & passio, at hæc implicat ab inuicem separari, ergo, &c.

Resp. quod esset in actu entitatiuo, quẽ alij appellant transcendentalem, quia omnibus entibus conuenit; non autem in actu formali, completo, & specifico, qui a forma prouenit, & competit solùm rebus in specie completa existentibus, & proinde appellatur prædicamentalis, & in hoc nulla cernitur implicantia. Ad aliud dicimus, separationem materiæ a forma non inferre nouam difficultatem de specie intrinseca, & essentiali materiæ, sicut enim forma adueniens materiæ non illi affert differentiam essentialem, ita non dat illi speciem intrinsecam, & essentialem, sed extrinsecam tantum, & aduentitiam, completam tamen, & perfectam. esset igitur eadẽ numero, & specie, vt nunc est in composito, quia a forma nec agnoscit differentiã indiuidualem, quicquid dicat P. Faber, cũ per vltimam suam realitatem indiuiduetur, ex Scot. 2. d. 3. q. 6. C. nec esse specificum, nisi prędicamentale, & completum; nam ex se est determinata entitas a quacunque alia distincta, & ex se est in specie determinata entis, & substantiæ transcendenter sumptæ; & cum dicitur determinabilis, & redu-

reductiuè tantum in specie, hoc intelligi debet de specie prædicamentali, & completa; & quando obijcitur, quod quicquid est in determinata specie incompleta, debet reductiuè spectare ad determinatam completam, dicimus id valere de substantia incompleta determinante, qualis est forma, non de determinabili, vt materia, quia hæc ex munere proprio, & naturali conditione sua debet ad omnes species esse contrahibilis, & licèt ad hanc, vel illā actu trahatur per formam, & reducatur, aptitudine tamē de se ad omnes reducibilis est, & ita se haberet separata a forma sine vlla reductione actuali; neque hoc vllam inuoluit repugnātiam; rationes validiores congerit Scotus ipse pro Thomistis loc. cit. quas optimè dissoluit, & dignæ sunt, quæ videantur, vbi ad tertium ait, materiam, & formam esse magis vnum subiecto, & passione, vnitate vnionis, non identitatis.

46 Secundò obijciunt Complut. quia ordo esentiæ distinguitur realiter ab ordine existentiæ, & est prior illo, & ad illū indispensabiliter supponitur, ergo actus, qui per se pertinet ad ordinē esentiæ, erit prior illo, qui ad ordinem existendi spectat, sed forma substantialis est actus pertinens ad ordinem essentiæ, ergo materiā esse in actu per formam substantialem necessariò supponi debet ad hoc, vt sit in actu existendi per existentiam. Conf. materia prima est pura, & prima potentia, sed existentia est maxima omnium actualitas, ergo vt hæc potentia reddatur proportionata ad recipiendam existentiam, quæ est vltimus actus; necesse est, vt mediet forma substantialis, & specificatio ab ea desumpta, quæ aliquid actualitatis, & aliquid potentialitatis habet, non enim ad actum vltimum, nisi per intermedium deueniri potest.

Resp. licet negari posset assumptum quoad primam partem, tamen illo admisso cum consequentia, neg. subsumpta minor, si intelligatur de actu absolutè sumpto, vt re vera Aduersarij intelligunt, qui in ordine essentiarum materiam statuunt puram potentialitatem sine vlla prorsus actualitate, quod falsum est, quia, & si materia non habeat actualitatem specificatiuam, & determinantem, habet saltim entitatiuam, quæ sufficit, vt sine forma constitui possit à Deo in actu existendi; immò hoc argumento nedum probatur materiam primam non habere existentiā distinctam, verum etiam probatur non habere essentiam distinctam à forma, quia actualitas essentiæ per argumentum est ipsa forma substātialis, vndè citrà formam materia prima non habet essentiam ab vllo ente distinctam; Ad Conf. admissa maiori, quod materia sit pura potentia per exclusionem cuiuscunque actus formalis, negatur absolutè minor, & sanè mirū est, quomodo Aduersarij adeò hunc modum existentiæ extollant, vt eum vocent participationem quandam Diuinitatis, cum tamen vt suprà diximus perfectio rei consistat in essentia; existentia autem absolutè loquendo sit imperfectior illa, modus enim deficit à re cuius est modus, & licet dicatur esse actus essentiæ, quatenus per eam essentia actu est, tamen non omnis actus est simpliciter perfectior potentia actuabili, sed tantū secundū quid, vt patet de accidentibus respectu substantiæ, quā perficiunt; itaq; nec materia est ità pura potentia, vt eam ponunt Aduersarij, nec existentia ità purus actus, vt materia indigeat proportionari per formam ad eam recipiēdam, & ad summum id potest verificari de existentia completa, & vltimatā totius, quam vtique nequit participare materia, nisi mediante forma.

47 Tertiò arguunt Io. de S. Th. Manca, & alij recentiores, existentia est veluti actus secundus ipsius formæ, ergo non potest intelligi existentia sine forma, quià intelligeretur actus secundus sine primo, sicut ex eo, quod substantia sit proximè capax producendi operationem, quæ est actus secundus, debet intelligi actus primus, qui est potētia actiua proxima. Cōf. quia impossibile est dari effectum secundarium sublato primario, secundarius autem effectus formæ est existere, primarius verò informare materiam, & compositum constituere, ergo &c. Item existētia, qua materia existeret separata a forma, aut esset spiritualis, aut corporea, cum non sit medium; non spiritualis, quià spiritua-

ritualitas abstrahit à materia, ergo erit corporea, & sic contineretur sub genere corporis, & non esset in aliqua specie infima illius, quia tale esse specificum est à forma, qua carere supponitur.

Resp. neg. assumptum, quod Thomistæ per tot sæcula numquam probarunt, nam existentia est potius actus secundus ipsius essentiæ, quam cùm habeat materia distinctam à forma etiam secundum ipsos, distinctam quoque existentiam possidere debebit. Ad Conf. pariter neg. minor quo ad primam partem, si sermo fiat in ea de existentia in vniuersum, Ad 3. ex dictis nu. 13. patet quo sensu materia sit secundum se substantia corporea, & quo sensu esset sub genere, & specie corporis ex nu. 45. & rursus ex n. 33. patet, quomodo hoc argumentum non minus probat materiam propria carere essentia, quam existentia, quia esse specificum essentiæ non minus à forma oriri dicunt Thomistæ, quam esse existentiæ.

Quartò arguunt alij, Materia magis pendet à forma substantiali, quam ab accidentali, vel saltem æqualiter, sed non potest esse sine omni forma accidentali v.g. sine vbicatione, & duratione, ergo &c. Rursus natura humana nequit existere sine aliquo indiuiduo, ergo nec materia sine aliqua forma, consequ. patet, quia difficilius videtur puram potentiam esse sine actu, quam ens actu, qualis est natura humana, existere sine alio actu.

Resp. quicquid sit de min. de qua inferius disp. 5. q. 4. negando maiorem, vt enim constat ex dictis art. 2. huius quæst. magis pendet materia à quibusdam formis accidentalibus ipsam naturaliter consequentibus, quam ab ipsa forma substantiali. Ad aliud neg. conseq. quia natura communis non distinguitur realiter à suis indiuiduis, sicut materia à forma.

8. Demum arguitur ad probandum è contra non posse formam conseruari à materia separatam, Tum quia essentialiter est pars compositi, ergo non potest existere, nisi in composito vnita materiæ, & prorsus repugnat quod est essentialiter pars, existere solitariè, & rationem totius habere, Tum etiam quia vnum relatiuum esse nequit sine alio, necnon transcendentaliter, ac forma est relatiua ad materiam, vt actus ad potentiam; Tum quoque impossibile est, formam materialem per quamcunque potentiam fieri immaterialem, & spiritualem, sed talis euaderet forma materialis, eo ipso, quòd à forma separaretur; Tum præterea ex Philos. 2. Phys. forma physica se habet ad materiam, vt simitas ad nasum; sed impossibile est, simitatem poni extra nasum; Tum denique si forma separaretur à materia, foret actus, & non foret actus; foret, quia forma est essentialiter actus, & per actum definitur, vt patet de anima; non foret, quia ex hypothesi per se esset, & nihil actuaret.

Resp. si volumus concedere, formam esse essentialiter partem, hoc certè intelligi nequit actualiter, sed tantùm potentialiter, quia esse actu partem sibi accidit in aduentu vnionis cum materia; vnde sicut sibi accidit, esse actu materiæ vnitam, ita accidit, esse compartem actualem compositi. Ad 2. materia, & forma non sunt relatiua prædicamentalia, sed transcendentalia solùm, quorum vnum non respicit aliud necessariò in actuali existentia, sed sufficit, quòd respiciat in esse possibili, vt de potentia visiua conseruari potest sine colore, potentia affectiua sine actu. Ad 3. Respondet Doctor loc. cit. negando minorem, quia sicut quantitas est forma corporea, quando est in subiecto, & quando separatur, sic, & formæ substantiales se haberent antè, & post separationem, neque essent spirituales; tùm quia hoc eis repugnat secundum se; tùm quia adhuc aptæ sunt informare materiam, & ad summum immateriales dicerentur secundum quid, quatenus non essent materiæ actualiter immersæ. Ad 4. Respondet Doct. 4. d. 12. q. 1. E. apud Philosophum idem esse naturaliter impossibile, ac Deo impossibile, quia ipse posuit ordinem causarum simpliciter necessarium, & quòd prima causa non possit causare causatum secundæ causæ sine ipsa, & ideò cùm subiectū aliquam causalitatem habeat respectu formæ materialis, sine ista causa in ordine suæ causalitatis posita, negaret Philosophus, posse formam existere. Ad 5. negatur sequela,

quela, foret actus fundamentaliter, quatenus apta foret informare materiam, sed non formaliter, quia non fundaret actualem respectum informationis; & negatur formam esse actum quidditatiuè, & cùm hoc asserit Philosophus, intelligendus est denominatiuè; quarè autem anima definitur in ordine ad corpus, videatur Doctor modò citat. sub littera L.

ARTICVLVS III.

Quo pacto materia, & forma conseruarentur à Deo abinuicem separatæ.

49. Dicimus, pro conseruatione materiæ, & formæ separatarū, nec opus esse nouo perseitatis modo positiuo, neque nouo concursu maiori, & alterius rationis ab eo, à quo earum entitates conseruabantur prius à Deo, quando erāt coniunctæ. Est Scoti, & Scotistarum loc. cit. De materia probatur; cùm enim ex dictis propriam habeat existentiam, & etiā subsistentiam, quæ omnimodam excludit dependentiam ab alio, vt sustentante subiecto, nulla omninò videtur necessitas huius noui perseitatis modi positiui. Confirmatur, quia ideò anima rationalis ponitur existere separata à corpore absque nouo perseitatis modo, quia de se habet consimilem subsistentiam; è contra, ideò communiter ponimus materiales formas, & accidentia indigere nouo perseitatis modo, quia carent consimili subsistentia; ergo cùm materia hanc habeat, illo nō indigebit. Eodem modo probatur, non esse necessarium specialem influxum; ideò enim passim [illegible] necessitatem specialis concursus in conseruatione formæ materialis, & accidentis extra subiectum, quia subiectum [illegible] habet influxum in formam [illegible], quem pro se à Deo suppleri debet; [illegible] nullum [illegible] indiget [illegible], sicut & anima humana separata ideò non indiget speciali concursu pro sui conseruatione, quia quando erat in corpore, in sua existentia à corpore non dependebat; [illegible]

ficit: sola continuatio eiusdem influxus quo prius sub forma conseruabatur, & desitio influxus; quo formam conseruabat in ea, nec aliud ex parte Dei requiritur.

50. At de forma conclusio videtur difficilior probatu; cùm enim per se esse in rerum natura, hoc est, sine actuali dependentia à subiecto, modus sit essendi formalis naturę, vt ait Ruuius cit. valdè diuersus ab eo, quē forma habebat in subiecto, & aliquid addens supra communem existentiam extra causas, nō videtur esse posse solus extrinsecus concursus efficientiæ, sed aliquid in natura ipsa de nouo ei concessum; & cum forma verè à materia depēdeat vt ait Ariag. disp. 3. phys. nu. 40. cùm hanc causalitatem supplere debeat, vtiq; nouum concursum, & maiorem adhibere debet à priori diuersum, qui se solo sufficiens non erat ad conseruandam formam, sed indigebat concursu causæ secundæ, scilicet materiæ. Sed nouum hunc necessarium est pro conseruatione formæ separatæ, si & naturam consideremus illius modi, quo forma dicitur per se esse, dum est à materia seiuncta, & naturam concursus Diuini cū causis secundis; modus enim per se essendi, quo dicimus, accidentia per se existere in Eucharistia, vt docet Doct. 2. dist. 12. q. 2. sub finē, nō importat aliquam perseitatem positiuam, qualis secundùm communiorem est subsistentia, sed dicit solam negationem actus essendi in alio, vt in subiecto, cum aptitudine ad talem actum; &, vt ait Doctor, non est, nisi per se esse negatiuè; ergo cogitari non debet, vt modus positiuus per se essendi de nouo formæ materiali communicatus eo ipso, quòd extra subiectum ponitur, & conseruatur; & cùm sit mera negatio essendi in alio actualiter, nihil addens positiuum supra communem existentiam formæ extra causas præter aptitudinem, quam connotat in forma, dependendi à subiecto, potest haberi per solum concursum extrinsecum Diuini continuatum in ordine ad materiam, subtractum in ordine ad formam, & eius existentiam in subiecto.

Deinde modus hic perseitatis, & subsistentiæ, vel ita opponitur inhærentiæ, vt

ca.n

eam neget à subiecto, in quo est, tam in actu primo, quàm secundo; tàm actualiter, quàm aptitudinaliter; vel solùm vt excludat actualitatem eius, non aptitudinem; non potest primo modo fingi, quia inhærentia aptitudinalis tolli prorsus nequit à forma materiali, cùm sit ei realiter identificata; secundo modo sufficienter statuitur per solam negationem actus secundi, eo modo, quo dicimus, corpus Christi in Eucharistia esse penetrabile, quia caret actu impenetrationis, & hominem dormientem irrationalem, quia actu non discurrit; vniuersaliter enim actus secundus sufficienter excluditur per simplicem negationem, licèt actus primus excludi poscat per positionem, quam doctrinā de duplici negatione, actus primi, & actus secundi fusè tradit Doctor 2. d. 3. q. 2. & 3. d. 1. q. 1. H. Quod adhuc amplius explicatur, quia licèt negatio, quæ necessariò rei conuenit, petat in re aliquid positiuū, ratione cuius rei conuenit talis negatio, & simpliciter repugnat opposita affirmatio; negatio tamen, quæ rei conuenit contingenter, non supponit in re aliquod tale positiuum necessariò, at negatio actualis inhærentiæ formę in subiecto contingenter ei conuenit, ergo non per aliquem modum positiuum.

Denique separatio formæ à subiecto fieri potest per solam subtractionem influxus, quo prius à Deo subiectum conseruabatur, & continuationem eius, quo conseruabatur forma, & ita de facto credimus, in Eucharistia accidentia per se manere per solam desitionem subiecti, & cōtinuationem conseruationis eorum: at ita nulla noua interuenit actio positiua, cuius per se terminus dicatur nouus ille modus perseitatis, ergo sine tali modo potest forma per se existere sine materia: Alias rationes ad hoc adducemus disput. seq. pro forma accidentali.

51 At nedum pro conseruatione formæ separatæ necessarius non est nouus perseitatis modus, sed neque necessarius est nouus, & maior concursus illo priori, quo iam in subiecto conseruabatur; Tum quia inuariato principio, & termino, nequit variari actio, cùm ab his vnitatem accipiat, & diuersitatem, sed in isto casu idē manet principium, scilicet Diuina volūtas ad opus applicata, manet idem terminus, scilicet entitas formæ, ergo est idem omninò concursus cum priori; Tùm quia cōseruatio actiua cum est ab eodem omninò agente, a quo est effectus productio, non est diuersa actio a productione secundùm rem, sed vna, & eadem, vt etiam Aduersarij ipsi fatentur, ergo in casu conseruatio formæ in posterum absque subiecto ab ipso Deo non esset noua actio diuersa à priori secundū rem. Immo, & de facto ita est in multis rebus, quas Deus cum causis secundis efficientibus producit, & deinceps sine eis conseruat, & tamen hæc conseruatio non ponitur actio diuersa à productione secundùm rem. Tùm præterea si in separatione formæ à materia cessat prior actio, qua formam conseruabat concurrente subiecto, & nouum adhibet concursum priori maiorem, quo se solo deinceps conseruat formam extra subiectum, ergo etiam cessat terminus prioris actionis cōseruatiuæ, scilicet forma ipsa materialis, & per nouam actionem Diuinam à materia independentem iterum reproducitur sine materia, sed ita non sumus in casu, in quo supponimus, formam conseruādā fore absque vlla prorsus interruptione.

52 Nec respondere valet, concursum Diuinum non mutari, sed eundem numero augeri, & intendi eo modo, quo dum duo homines pondus leuant, & sustentant, si vnus desistat, & alter prosequatur ponderis sustentationem se solo, vtique in hoc casu non interrumpitur eius actio, quia semper pondus sustinuit, sed altero desistente, ipse intendit vires, & auget eūdem numero concursum, quem prius adhibebat, quia deinceps ipse solus debet supplere vices alterius. Non iuuat; aliud enim est loqui de concursu causæ secundæ, & aliud de concursu primæ, in illo enim cōcipere possumus intensionem, & remissionē, quia potētia finita est, & applicabilis ad op⁹, modò cū maiori modò, minori conatu; vnde fit, vt quādoq; se solo sufficiēs sit ad ponendum effectum, quandoque insufficiens; at non ita loqui licet de concursu Dei, qui secundum se consideratus, se solo secun-

ecundùm rem sufficientissimus est ad ponendum in esse quicquid causat media causa secunda, vt docet Scot. 4. d. 12. q. 2. sub R, & oppositum dicere valde derogat perfectioni influxus primæ causæ; & licèt qui ita philosophantur de primæ causæ cõcursu, non faciant primam causam essentialiter dependentem à secunda, absolutè loquendo, quia sine illa efficere se sola potest effectum, maiorem adhibendo concursum; tamen eam faciunt dependentẽ, vt hìc, & nunc cooperantem causæ secundæ cum influxu secundùm rem insufficiẽti, & partiali. Accedit, quòd vel loquimur de concursu Dei materialiter, seu fundamentaliter sumpto, & hic cùm sit ipsa diuina voluntas ad opus applicata, seu ipsũ velle diuinum, vtique non potest dici insufficiens secundùm rem, cùm de se sit efficax, neque in eo cogitare possumus intentionem, & remissionem; vel loquimur formaliter, & sic cùm non sit, nisi terminatio dependentiæ effectus ad illud, hæc sola sufficientissima est ad positionem, & cõseruationem effectus, vt ait Doctor loc. cit. nec in ea cogitari potest intensio, & remissio, cùm omnia æquè dependeãt, & eodem modo semper à Deo; igitur cõcursus Dei semper est sufficiens secundũ rem, & quando coniunctus est cum concursu causarum secundarum, dicitur insufficiens solùm secundùm modum, vt fusè, & elegànter declarat P. Vulpes 2. p. t. 1. d. 7. art. 6. quatenus non ex necessitate rei, sed ex libertate sua, & suaui diuinę prouidentiæ dispositione assumit causas secundas ad operandum, & sicut eis communicauit esse, ita vult sinere, quòd agant motus suos; idem igitur prorsus est concursus Dei, quo cum igne comburit lignũ, & sine igne combureret, secundùm rem, idem concursus secundùm rem, quo formam conseruat cum concursu subiecti, & sine eo, nec vlla diuersitas notari potest inter hunc, & illum, nisi secundùm modum, quia priùs copulatus cum concursu secũdæ causæ modum habebat insufficiẽtis, licèt sufficiens foret secundùm rem, at postea solus gerens quicquid gerebat alterius consortio, & secundùm rem, & secundùm modum dicitur sufficiens.

SOLVVNTVR OBIECTIONES.

53 IN oppositum obijcitur primò ad probandum, materiam separatam recipere à Deo nouum perseitatis modũ, vel saltem speciali concursu conseruari diuerso a priori; tùm à paritate partis integralis, quæ cum separatur, eò ipso acquirit modum totalitatis per indiuisibile terminatiuum in ipsa resultans, ergo etiam pars essentialis, vt est materia consimilem modum totalitatis recipere debebit, cùm separatur ab altera cõparte, Tùm 2. quia non fit miraculum de nouo, nisi aliquid nouiter producatur in re, circa quam miraculum contingit, at materiam existere separatam à forma est nouum miraculũ, ergo &c. Tum 3. impossibile est, esse supernaturale conuenire rei per formam naturalem, at materia separata non habet amplius esse naturale, sed supernaturale; Tum 4. quia materia separata existit in statu violento, & præter naturam suam, ergo habebit alium modum essendi sibi à Deo tributum; Tum 5. non videtur conseruari posse separata eodem concursu, quo prius, quia in tali statu supernaturaliter conseruatur, si autem eodem concursu conseruaretur, adhuc naturaliter existeret, quia concursus ille non habet vim cõseruandi, nisi naturaliter; Tum 6. cum cõstet, materiam naturaliter existere non posse sine forma, certè id oritur ex aliqua indigentia materiæ, at omnis exigentia quoad existentiam suppleri debet, vt res indigens existat ergo necessarius erit maior concursus priori; Tum denique quia materiæ separatæ, etiam ex ipso ordine vniuersi, idem concursus conseruatiuus nõ debetur, ergo qui præstatur deinceps est indebitus, & specialis, atque ideò à priori diuersus, qui erat debitus.

54 Resp. ad primum, non esse eandem rationem de parte integrali, & essentiali, integralis enim indiget indiuisibili terminante ob necessitatem horum indiuisibilium in corporibus, at nulla est necessitas huiusmodi positiui per se existendi in separatione partis essentialis à toto, sed sufficit modus negatiuus, scilicet vnionis cũ altera comparte; pars etiam integralis, cũ est

est separata, verè dicitur totum, quia in se est ens completum, & ideò indiget modo totalitatis positiuo, at non ita materia, quæ etiam separata remanet ens incõpletum. Ad 2. negatur absolutè maior, quia contingere potest miraculum, per solam substractionem concursus, vt patuit in fornace Babylonica, & ita foret in proposito. Ad tertium transeat maior de supernaturalitate positiua, & secundũ rẽ, at materia in casu haberet esse supernaturale tantum secundùm modum, & negatiuum, quatenus conseruatur à Deo in eo statu, in quo non deberet ex lege communi, & materia habet suum esse naturale, sed nõ modo naturali, quia non vnitum cum forma. Ad 4. eodem modo dicendum, materiam separatam nõ existere violenter positiuè, vt existit aqua cum calore, sed negatiuè, quatenus reperitur sine suo modo naturali existendi sub forma, & ideò non est necesse, quod recipiat nouum modum positiuum per se essendi, sed tantum negatiuum non existendi cum forma. Ad 5. dicimus, concursum esse prorsus eundem, sed prius dicebatur naturalis, quia materiæ debitus erat ex lege ordinaria, posteà dicitur supernaturalis, quia præstatur materiæ in eo statu, in quo non sibi debetur ex lege ordinaria, vndè & in eo statu dicitur conseruari supernaturaliter. Ad 6. concedimus materię aliquam indigentiam formæ, ex sui natura exortam, quatenus naturaliter petit per eam compleri, & perfici, at non talem, quod sine forma fatali necessitate periret, vt ait Hurtad. & ideò propter miraculum separationis opus sit alio speciali, & miraculoso concursu, quo eius intrinsecæ indigentiæ succurratur, vt ait Amicus tract. 5. q. 4. dub. 5. art. 2. concl. 2. nam vltrà miraculum separationis, non aliud miraculum requiritur, nec alius specialis concursus, sed ad conseruationem materię sufficit continuatio eiusdem miraculi, & eiusdem concursus, quo prius antè miraculum conseruabatur entitas materiæ sub forma; & si præternaturale est, ac miraculosum, materiam sine forma existere, hæc præternaturalitas, nec oritur ex indigentia maioris concursus priori, nec ex eo, quòd concursus prior non est debitus naturæ particulari materiæ, sed ex eo præcipuè, quod non est debitus naturæ vniuersali; Ad vltimum concedimus totum, quia ex eo non infertur diuersitas in concursu secundùm rem, sed tantum in modo prestandi illum, quia prius præstabatur modo debito, & ordinario, posteà indebito, & extraordinario.

55 Secundò obijcitur, ad probandum, formam indigere separatam nouo perseitatis modo positiuo; Tùm quia ideò diximus, materiam separatam non indigere hoc modo perseitatis, quia de se propriã habet subsistentiam, vt dicit independentiam à subiecto sustentãte, ergo cum forma tali careat subsistentia, vtique indigebit tali modo, vt per se separata existat, Tùm etiam dicere non valebit de forma, quod ei sufficiat nouus perseitatis modus negatiuus, quamuis enim id admitteretur de materia, quæ propriam habet subsistẽtiam, de forma tamen non videtur admittendum, cum enim careat subsistentia, aliquid amplius exigere videtur, quam solum modum perseitatis negatiuum; Túm deindè nec dicere valebit, posse hunc modum per solum concursum extrinsecum efficientem suppleri, quia dum forma manet in subiecto, non sufficit sola actio diuina, per quam dicatur conseruari in subiecto, sed requiritur peculiaris modus inexistentiæ positiuus, ergo pariter dum extra subiectum conseruatur, non potest satisfieri per solam eandem diuinam actionem conseruatiuam eiusdem formæ, sed concedere oportet alium nouum modum per se essendi positiuum oppositũ priori, essendi in alio. Aliæ rationes afferri solẽt pro isto perseitatis modo, quæ quia ab Aduersarijs vrgentur, præsertim pro accidentibus separatis, differentur ad disputationem sequentẽ de forma accidentali.

Resp. ad primum negando assumptũ, diximus quidem, materiam minus indigere tali perseitatis modo positiuo, quam forma ob subsistentiam, quam habet, & hac ratione communiter etiam ab Aduersarijs non iudicari necessarium pro materia; sed non ob id negauimus Omnipotẽtiæ Dei, quin conseruare possit aliquod solitariè, dummodò propriã habeat existen-

stentiam, absque modo perseitatis superaddito, & ideò hac ratione poterit forma separata absque ipso conseruari. Ad 2. dicimus, modum perseitatis, quem materia separata acquireret, differre ab eo, quem acquireret forma, non per hoc, quod hic sit positiuus, ille negatiuus, quia ambo sunt negatiui; sed per hoc, quod modus formæ negaret actum duntaxat essendi in alio, vt in subiecto modus; materiæ negaret actum, & aptitudinem. Ad 3. negatur paritas, nam in priori casu vltra diuinam actionem conseruatiuam formæ, interuenit modus positiuus inhærentiæ, quia nequit poni forma in subiecto, quin etiam ponatur respectus iste vnionis, qui etiam distincta actione conseruatiua indigebit distincta à conseruatiua formæ; at in separatione formæ à subiecto nullius noui modi adest necessitas, & sufficiens est actio prior conseruatiua formæ continuata ad conseruationem eiusdem extra subiectum, quia ex vi illius forma in se conseruabatur, non in subiecto, vt magis mox explicabitur.

56 Tertiò objicitur, quod forma separata indigeat nouo, vel saltim maiori influxu. Tum quia prior influxus de se erat insufficiens se solo conseruare formam & conseruabat mediante influxu subiecti; si enim de se sufficiens erat, ad quid influxus subiecti, vel eiusdem effectus duæ causæ totales, aut saltim vna totalis, alia partialis fuissent; posterior verò influxus est de se sufficiens, ergo a priori diuersus; Tum etiam quia ex vi prioris influxus forma conseruabatur in subiecto, ex vi posterioris conseruatur extra subiectum; Tùm præterea ideò diximus, materiam a forma separatam posse eodem influxu conseruari, quo prius cum forma quia forma non habet aliquem peculiarē influxum in materiam, & ideò nihil remanet ex parte formæ supplendum, ergo cum in casu forma verè pendeat a materia, necessarius erit specialis, vel maior influxus, quo materiæ causalitas in formam suppleri possit. Tùm denique prior influxus erat eductiuus, quia cum concursu subiecti conseruabatur forma, posterior est creatiuus, quia conseruatur sine subiecto, ergo sunt prorsus diuersi, & alterius rationis.

Resp. ad 1. quod est idem influxus, qui prius dicebatur insufficiens solum secundum modum, non secundùm rem, quatenus non ex necessitate, sed ex libertate sua assumebat Deus subiectum ad secum cōcausandum, & quamuis concursus causæ secundæ non sit Deo necessarius, non idcirco iudicari debet superfluus, quia inter necessarium, & superfluum mediat congruum, & satis congruum fuit, vt diuina prouidentia ad manifestationem suæ bonitatis, & largitatis, & creaturas produceret, & ad secum operandum assumeret; nec sequitur, eiusdem effectus fore duas causas totales, vel saltim vnam totalem, & aliam partialem, quia quando Deus assumit causam secundam ad operandum, concursus eius est partialis, & insufficiens saltim secundùm modum, & eo ità vtitur ac si insufficiens foret secundùm rem; & quando communiter negatur a Doctoribus, eiusdem effectus esse posse plures causas totales, loquuntur de causis eiusdē ordinis, non alterius ordinis, vt in proposito. Ad 2. negatur assumptum, nam omninò distinguenda est actio, qua conseruatur entitas formæ, & qua conseruatur eius vnio ad subiectū ex, & vi prioris conseruatur entitas formæ absolutè, præscindendo à subiecto, ex vi posterioris actionis vtiquè conseruatur in subiecto; quare ex vi prioris actionis continuatæ poterit etiam extra subiectum conseruari. Ad 3. ratio illa potius fuit ad hominem, & per eam solùm insinuare voluimus, materiam in sua separatione minus indigere nouo concursu, quam forma, quia in separatione materiæ a forma nihil remanet supplendum ex parte formę, nec secundùm rem, nec secundùm modum, at in separatione formæ à materia remanet supplenda causalitas materiæ, saltim secundùm modum, quod fit a Deo non per exhibitionem maioris concursus, sed tantum nō sinendo secum concurrere subiectum. Ad 4. actio creatiua, & eductiua Dei in his præsertim formis, quę vno, vel altero modo possunt fieri, non differunt nisi penes connotationem cōcursus materialis sub-

fecti, vel eius negationem; sicut è contra quoq. actio corruptiua, & annihilatiua; quare sicut desitio formæ semper in se est eadem, licet quando desinit in subiecto, dicatur corruptio, quando extrà, annihilatio; ita productio formæ in subiecto dicitur generatio, vel actio eductiua, & cõseruatio eiusdem extrà subiectum dicitur actio creatiua per solam variationem cõnotatorum. Alias rationes huc spectantes vide infrà disp. seq. in simili quæsito de forma accidentali.

QVÆSTIO IV.

An sit vna omnium rerum materia, & vna communis forma corporeitatis pro omnibus, vel saltim quibusdam corporibus præter distinctas formas specificas.

57 Quæstio non solùm esse potest de vnitate materiæ rerum corruptibilium, & sublunarium, sed etiam cœlestium corporum, quæ si non secundum mentem Aristotelis, saltim secundũ veritatem ex materia, & forma constant imò non solum rerum corporearum, sed etiam incorporearum, & spiritualium; quamuis enim Angeli, & anima rationalis de facto sint substantiæ simplices, compositione materiæ, & formæ carẽtes secundùm communiorem sententiam, quã Doctor sequi semper est visus, & expressè significauit in 2.d.1.q.5.in fine, vbi in Angelo nullam de facto agnoscit materiã partis, nec corporalem, nec spiritualem, & 2.d.16.q.vn.F. vbi pariter nullam materiam partis agnoscit in anima; tamen quia non implicare videtur, dari materiã spiritualem receptiuam formæ substantialis spiritualis, & aliquam substantiam spiritualem ex his constitui, ideò ad hãc quoque materiam spiritualem possibilem extendi potest quæstio, an scilicet esset eiusdẽ, vel diuersæ rationis à materia corporalium, & de facto hanc quæstionem exagitare tenentur, qui Angelos componunt ex materia, & forma iuxta probabilem doctrinam Seraphici Doctoris 2. d. 3.p.1.art.1.q.2. quam tuetur P. Cauellus in lib. de Anima Scot. vulgariter adscriptos quæst. 11. Hac igitur de re plures extant sententiæ. Philosophi, qui iuxtà Aristotelis dogmata in his sublunaribus tãtùm materiam agnouerunt, vnam numero materiam omnium posuerunt, nõ quidem actu, & positiuè; tùm quia implicat, eandem numero materiam in hoc sensu esse simul sub diuersis, & disparatis formis, & oppositis dispositionibus affectã; tùm quia actualiter, & positiuè potius est multiplicata numeraliter per formas, igitur ponunt illam vnam numero in omnibus sublunaribus potentialiter, & negatiuè, quatenus omnibus materiæ portionibus, quæ modò sub diuersis reperiuntur formis, non repugnat, esse vnam numero materiam, quia si omnes formæ auferantur, & portiones illæ vniantur, efficerent vnam numero materiam, non sic autem formæ, quia hæ semper essent numero distinctæ, etiam si essent continuæ, quia in hoc differunt homogenea ab æterogeneis, ita significauit Auerr.1.Phys.com.63. & 1. Met. 17. & 12. Met. 14.& sequitur Achill.1. de elementis dub. 8. quam opinionem etiam quorundam Scotist. fuisse testatur Trombeta 8.Met.q.3.concl.6.& re vera ità significauit Canon.1. Phys. q. 9.dub.6. Alij verò passim eam ponunt vnam in omnibus sublunaribus vnitate specifica athoma, & numeraliter positiuè multiplicatam sub formis specificè distinctis per proprias hæcceitates intrinsecè, & per formas solùm extrinsecè, ita Scot. 4.d.11.q.3.H.Ocham.in Phys.c.18.p.1. & Recentiores omnes, qui alios citant Suar.in Met.disp.13.sect.3.Auersa q.20. sect.2.Amic.tract.5.q.8.dub.1.Hurt.disp. 2.sect.5.

58 Qui verò non solùm in his corporibus inferioribus, sed etiam in superioribus materiam reponunt, sunt inter se diuisi; Aliqui enim dicunt, esse materiam eiusdem rationis in his, & illis, & ita adhuc retinere vnitatem specificam athomam respectu quorumcunque corporum; Alij dixerunt, esse diuersæ rationis, & consequenter non retinere, nisi vnitatem genericam, aut specificam subalternã. Qui tandem materiam agnouerunt etiam in spiri-

spiritualibus substantijs, adhuc sunt diuisi; nam aliqui dicunt materiam sublunarium corporum esse diuersæ rationis à materia cęlestium, & vtramq. materiam corporalem adhuc diuersam à materia spiritualium, atque ità tres agnoscunt species materiæ, vnā elementarem, alteram cęlestem, & alteram deniq. spiritualem, ita significauit Alensis p.1.q.20.memb.2. & q.44.memb.2. Alij potius volunt, esse vnam, & specie eandem materiam horum omnium, & solùm differre huiusmodi materias penes diuersa accidentia à formis promanātia, sub quibus sunt, nā vt est sub forma materiali, redditur capax, & substernitur quantitati; vt est sub sublunari, substernitur, nedum quantitati, sed etiam qualitatibus contrarium habentibus, vndè procedit corruptibilitas; vt tandem est sub forma spirituali, nec quantitati, nec qualitati corporeæ subijcitur, sed tantū motui; ita significat P. Cauell. loc. citat. concl.2.in sententia Seraphici Doct.2.d. 3.p.1. art.1.q.2.

Circa secundā quæsiti partem de forma, sunt etiam varia placita. Quidā statuunt in omnibus, & singulis corporibus, tam simplicibus, quam mixtis, tam animatis, quam inanimatis formam quandā physicam, specie ab alijs distinctam, cuius munus sit tribuere cuicunque composito substantiali esse corporeum, quam proindè formam corporeitatis appellarunt, ita Auicen.lib.1.suæ sufficientiæ cap.2. quē secutus est Suessan 1.de Gen.com.78.referens Albert.pro eadem sententia. Alij ex opposito negant hanc formam corporeitatis in omnibus prorsus corporibus, vt specie distinctam a formis specificis singulorum, sequitur Suarez disp.13.Me. sect.3. Auersa.q.20. sect.3. & quicunque negant pluralitatem formarum substantialium in eodem composito. In medio harum opinionum se ponit Scot. in 4. d. 11.q.3. statuens hanc formam corporeitatis in omnibus viuentibus, vt ab anima condistinctam, & eandem negans in quocunque alio composito, quem sequuntur passim Medici omnes, ac Philosophi sæculares, Mercen.Zab.Ragus.Morisan.,& alij, & hac tempestate sequi incipiunt Patres Societatis, quibus temporibus elapsis opposita tàm arrisit P. Dandinus in lib. de Anim.& P.Coninchius de Sacramen. q.76.art. 2.quicquid dicat Arriag.disp. 3 Phys.sec.6.contra quem latè agimus disp. 5.de Gen.& Corrup.q.3.art.1.

ARTICVLVS I.

Declaratur vnitas materiæ corporalium substantiarum, & etiā spiritualium, si in ipsis daretur.

59 PRo decisione huius articuli, Notandum est, quod duplex est vnitas specifica, alia completa, & alia incōpleta; vnitas verò numerica triplex, vt ex Trombeta colligitur loc. cit prima substantialis, ac entitatiua, quæ rei competit ex sua hæcceitate, & hæc materiæ conuenit in quocunq. composito independenter à forma; altera est vnitas numerica prædicamentalis, & hæc sibi aduenit extrinsecè à forma tali, quæ sicut dat ei extrinsecè esse specificum in prædicamēto, ita etiam & numericum; alia deniq. est vnitas numerica integralis, siuè continuitatis, quæ propria est rebus homogeneis inter se vnibilibus ad constitutionem totius integralis, quod dicitur vnum numero vnitate integritatis, & continuitatis, etiā si cōstet ex multis indiuiduis partialibus; hoc prænotato.

Dicimus, materiam omnium corporū, non solum sublunaria cōprehēdēdo, sed etiam cęlestia, quæ secundùm veritatem materia constant, esse vnam specie atoma, & si numero multiplicatā in diuersis corporibus; at si quoque daretur in substantijs spiritualibus, nō esset ita vna, sed tantum vnitate generica. Quò ad 1.conclusionis partē est Scot.4.d.11.q.3. H.& 2.d.14 q.1.vbi tenet, materiam cęlestem & sublunarem esse eiusdem rationis specificæ, sequuntur Scotistæ communiter, P. Faber Theor 27.& 59.P. Vulpes tom. 2. p.2.disp.32.a.5.Fuentes 1.Phys.q.2.diff.7. art.2.Sghemma 1.Phys digress 5.q.12.& alij, & probatur. Materiam omnium corruptibilium esse eiusdem speciei in omnibus, & habere partes eiusdem rationis manifestè deducitur ex mutua transmutatione

set, nihil corrumpendo; posset etiam esse eadem materia sub formis quantumcumq; diuersis, & sub oppositis dispositionibus esse, & in diuersis locis simul, & semel, quę omnia sunt manifesta absurda; non est igitur materia vna numero in omnibus corporibus, nec vnitate indiuiduali quæ prouenit à differentia intrinseca, & hæcceitate, quia hæc portio materiæ non est illa; nec vnitate numerica integrali, quæ prouenit à continuitate plurium partium integralium adinuicem eiusdem rei, quia portio materiæ, quæ est sub forma lapidis est discontinua à portione materiæ, quæ est sub forma ferri; benè tamē verum est, eādem numero materiam, quæ est sub forma aquę, posse successiuè transire ad aliā, & aliam formam, qua ratione inquit Philosophus, sæpè remanere in genito eandē materiam, quæ fuit in corrupto, eandem scilicet numero, quod prorsus necessariū est, ne productio geniti dicatur creatio. Verum etiam est, quód si omnes materiæ portiones in mundo existentes exuerentur singulis formis, & adinuicem continuarentur, vnam numero conficerent materiā vnitate nimirum integritatis, & continuitatis, eo modo, quo si aquæ omnium marium, & fluminum ab Oceano distitorum in eo congregarentur, vel cum eo continuarentur, illa tota aquarum colluuies vna numero aqua diceretur.

61 Quò ad alteram partem etiam probatur conclusio; si enim vnitas specifica materiæ corruptibilium, & etiam rerum corporearum in vniuersum ex eo capite probatur, quia possunt easdem formas recipere, consequenter è contra, quia materia corporalium, & spiritualium, si in eis admitteretur, non essent capaces earundē formarum, ideò specie diuersæ statui debent, non esse autem capaces earundem formarum, probatur, quia etiamsi forma spiritualis, vt est anima, recipi possit in materia corporea, quia ab ea non dependet in esse, non tamen è contra forma corporea videtur recipi posse in subiecto indiuisibili, & īcorporeo quia ab ea deberet in esse depēdere, quod fieri nequit, nisi per eductionem; implicat autem, formam diuisibilem, & corpoream educi ex subiecto indiuisibili, & incorporeo. Nec respōdere valet cum Cauello cit. n. 13. materiā de se nec corpoream esse, nec spiritualē, sed ad vtrumque gradum esse de se indifferentē, & vtrumque ab extrinseco sibi aduenire; per formam enim spiritualem, redditur spiritualis, & per corporalem corporalis, sicut superficies de se non est alba, nec nigra, sed ad vtrumque indifferens, & fit alba, vel nigra ab extrinseco per aduentum albedinis, vel nigredinis. Non valet; Tùm quia de facto videmus; animam rationalem recipi in materia, quę tamen per eam spiritualis non redditur; Tùm quia forma materialis, & extensa prærequirit subiectum materiale, & extensum, vt partes formæ educantur de partibus subiecti, sicut enim forma non dat esse subiecto, ita partes formæ non dant esse partibus subiecti, quod principium latè probatur infra disp. de Continuo q. 1. art. 1. Tùm tandem quia exemplum ipsum de superficie adductum est omninò abs re, quia albedo, & nigredo non pertinent ad superficiem, vt causatiuam illarum, at diuisibilitas, & extensio supponitur in subiecto ad causalitatem formæ corporeæ, & extensę, quia vt verè dicatur ex eo educi, forma tota educi debet de toto subiecto præexistente, & partes formę ex diuersis partibus subiecti præexistentibus.

62 In oppositum obijcitur Primò, quòd omnium corruptibilium sit vna numero materia. Tùm quia ita significauit Philosophus, 1. Phys. 60. esse vnum numero subiectū transmutationis, quod manet sub vtroque termino. Tùm, quia si materiæ omni forma expoliarentur, fierēt vna numero materia, ergo ex se non habet distinctionem numericam. Tùm quia, quod est terminus creationis, est vnum numero, at materia ponitur terminus creationis. Tùm quia species est de qua genus prædicatur in quid, & de materia nullum genus prædicatur, ergo non est vna specie.

Resp. ad 1. Philosophum text. 60. velle, quod materia successiuè est vna numero in pluribus, non simul, & semel. Ad 2. si materiæ singulæ singulis expoliarentur formis, vnitatem vtique numeralem, prædicamentalem, & completam amitterent,

non tamen intrinsecam, & substantialem; vndè per proprias hæcceitates adhuc distinctæ, & dissitæ manerent, neque continuarentur, nisi ope agentis extrinseci; qua etiam facta continuatione, amitterent vtique singulæ illæ materiæ portiones vnitatem illam numericam, quam importat totalitas, & præcisio vnius partis integralis ab alia, & constituit numerum quantitatiuum, & prædicamentalem; non tamē vnitatem intrinsecam indiuidualem, nam istā adhuc singulæ partes integrales retinent in toto, & constituit numerum transcendentalem, vide Scot. 2.d.3.q.4. Ad 3. ea ratione probari posset, nullam naturam communem admitti debere, quia, & homo etiam, & Leo esse possunt termini creationis; verum igitur est, naturam cōmunem materiæ non extare in vniuerso, nisi in suis singularibus, seù per suas hæcceitates contractam, vt est de quacumque alia natura: at hinc inferre non valet, esse vnam numero intrinsecè, nam, & natura materiæ in se inspectę prædicari essentialiter potest de hac, & illa materia per modum speciei. Ad 4. illa definitio datur de specie subijcibili, sed natura materiæ constituit speciem prædicabilem, item definitio illa traditur de specie completa, at species materiæ est incompleta.

63 Secundò arguitur ex alio cap. quòd sit specie diuersa; Tùm quia 12. Met. 27. ait Philosophus, quòd sicut principiata sunt alia, ita, & eorum per se principia, & hoc secundùm genus, speciem, & numerum; Tùm quia nedum forma, sed etiam materia concurrit, & pertinet ad essentialem constitutionem compositi, ergo si composita specificè distinguantur, etiam & illarum materiæ; nec poterit materia de vno composito transire in aliud, quia quod est de essentia vnius rei, non potest transferri ad aliam, essentialiter ab ea differentem; Tū quia forma est, quæ dat speciem rei, cui aduenit, ergo formæ diuersæ diuersum esse specificum tribuunt materijs; Tùm demum nullo prorsus modo videtur negari posse hæc diuersitas inter materiam cęlestem, & sublunarem, quia hęc amissibiliter subijcitur formis, illa inamissibiliter, hæc autem diuersa subijcibilitas arguere videtur diuersitatem specificam materiarum.

Resp. ad 1. auctoritatem illam intelligi debere iuxta sensum alterius 2. Phys. 26. vbi ait Philosophus, ad aliam formam aliā esse materiam; his igitur in locis non loquitur de materia prima, sed secunda, hoc est, affecta certis dispositionibus, & proximè disposita ad certam formam; materia sic disposita vtique alia est ad aliā formam, & distinguitur ab alia materia iuxta distinctionem rei constitutæ secundum genus, speciem, & numerum. Ad 2. materia concurrit ad rei constitutionem per modum partis communis, & potentialis, in qua res constituta conuenit cum cæteris speciebus materialibus; at forma concurrit per modum partis actualis, & distinguentis, quod explicari potest exemplo generis, & differentiæ in composito metaphysico, & ideò negatur consequentia quò ad vtranque partem. Ad 3. forma dat speciem intrinsecam rei, quam constituit, non rei, cui aduenit, qualis est materia, nam dat ei esse specificum solùm extrinsecum, & aduētitium. Ad 4. negamus, diuersitatem informationis formarū cęlestium, & sublunarium prouenire ex parte materiæ, quia hæc, quantùm est ex se, vtrobique contingenter, & amissibiliter formam respicit, vt potentia contradictionis, & necessitas connexionis solùm prouenire potest ex parte formæ, vt ait Doctor loc. cit. & si hoc sufficeret ad distinguendum materiam cęlestem à sublunari, & ratio inseparabiliter informandi speciem cęlestis materiæ constitueret, iam omnes Cęli constarent ex materia eiusdē speciei, quia materiæ singulorum suas formas respiciunt separabiliter, sed de hoc fusiùs in lib. de Cęlo suo loco.

64 Petes. An de absoluta Dei potentia possint dari plures species materiæ rerum corporalium. Resp. in eo sensu, quo de facto eas admittunt Aduersarij, quòd nimirum vna sit informabilis indissolubiliter, alia dissolubiliter à forma, non possunt dari plures materiæ species, quia repugnat conceptui materiæ, vt sic, quòd inamissibiliter informetur: cùm enim materia habeat rationem per se potentiæ, im-

pl-

plicat, quòd necessariò ex parte sui cum forma connectatur, vt ait Scot. 2. d. 14. q. 1. In alio autem sensu, quòd vtraque amissibiliter informetur à formis, quarum est receptiua, at non vtraque sit omnium receptiua formarum, sed aliquarum tantũ, nec consequenter composita ex eis possint inuicem transmutari, nulla videtur implicantia: & alietatem materiæ corporalium negauit Scotus loc. cit. in primo sensu, non in secũdo: & negauit de facto, non de possibili. Sic etiam sentit Bassolius in 2. d. 14. q. 1. vbi argumenta quædam in oppositum adducit, & soluit, quæ ideò omittimus, quia fundantur præsertim in paritate de efficiente, & fine, sicut enim implicant duo efficientes, & fines, ità implicare videntur duæ materiæ primæ alterius rationis, quæ paritas absolutè neganda est, nec Scotus cit. ea vtitur absolutè, sed de facto, vt videre est in textu.

65 Petes rursus. an vnitas specifica quã modò habet materia, sit positiua, vel negatiua? Complut. disp. cit. q. 4. art. 1. Io. de S. Th. q. 3. art. 4. & alij Thomistæ aiunt nõ esse, nisi negatiuam, quatenus non est plura specificè, quia non includit in se principium aliquod proportionatum, vnde talis vnitas, vel pluralitas sumatur, quia hoc principium debet esse aliquis actus, & materia caret omni actu: & quia suum esse specificum à forma desumit, ex ordine ad diuersas formas specificè plurificatur, nec habent pro inconuenienti materiam ratione suæ naturæ potentialis posse esse successiuè in diuersis speciebus sibi intrinsecis, & essentialibus. Sic etiam loquuntur de vnitate numerica, singulæ enim materiæ, quæ varijs formis subs lant, sunt vna numero materia negatiue, quatenus nullũ habent in se principium indiuiduationis intrinsecum, per quod distinguantur, vndè materiæ non concedunt vnitatem positiuam, nisi transcendentalem, & analogam, prout præcisè importat entitatem nõ diuisam cũ Matio 1. Phys. cap. 9. sec. 2. q. 13.

Asserendum tamen est vnitatem specificam materiæ positiuam esse; tum quià cum materia sit ens positiuum, consequẽter etiam vnitatem positiuam habere debet, licet incompletam, quià passio debet proportionari subiecto: tum quià sicut materiæ concedunt vnitatem transcendẽtalem positiuam, quia est ens positiuum, ità etiam debent concedere vnitatem specificam positiuam, quia licet de se nullum esse specificum predicamentale, & completum habeat, tamen sub genere entis, & substantiæ trãscendenter sumptæ est quædam entitas positiua substantialis, & per hoc essentialiter distinguitur a forma, ergo habet de se vnitatem specificam positiuam, & non tantum negatiuam; probatur conseq. nam ratio potẽtialitatis ità est formalitas positiua in materia, sicut ratio actualitatis in forma: idem etiam dici debet de hac, & illa numero materia, quod singulæ habeant vnitatem suam numeralẽ positiuam, & non à forma, quia etiam secundum Thomistas subiectum non indiuiduatur per formam, sed potius è contra & forma hæc numero præsupponit hanc materiam numero: singulæ igitu materię non possunt dici vna numero materia negatiuè, nisi loquendo de vnitate numerica integrali, vt explicauimus: Deniq. quod concedunt Complut. materiã ratione suæ naturæ potentialis posse esse successiuè in diuersis speciebus sibi intrinsecis, & essentialibus, est ità patens absurdum, vt confutatione non egeat: vndè Io. de S. Th. cit. & Manca. q. 4. dub. , veritate coacti fatentur materiam semper habere, & retinere eandem speciem intrinsecam in quocũque composito inueniatur, rationem verò illius speciei completæ solum participare denominatiuè denominatione formæ informantis, non participatione intrinseca, quæ est Scotica doctrina, quam supra docebamus.

66 Sed instant Complut. 1. quià materia secundum se non includit intrinsecè tale principium, vndè sumatur vnitas specifica, sed tantũ vt est actuata per formã, ergo &c. probatur assumptum, quià principium talis vnitatis proximum est differentia, quæ cum habeat rationem actus metaphysici, sumitur ab actu physico, qui est forma. Conf. ideò Deus nequit fundare rationem contrahentis, & contrahibilis, quià est expers totius potentialitatis, ergo ex opposito, quia materia est expers

omnis

omnis actualitatis non habet, vndè sumatur compositio metaphysica generis, & differentiæ. Demum si materia esset aliqua species positiua incompleta, & infima deberet reduci ad aliquam completam, & infimam, nam sicut species imperfecta ad perfectam, ità species incompleta infima ad completam infimam reducēda est, sed materia secundum se ad nullam certam speciem infimam potest reduci, quià non magis ad hanc, quam ad illam spectat, ergo &c.

Resp. neg. assumptum, cuius probatio valet de vnitate specifica completa, non incompleta, qualis est species materiæ, quæ, vt à cæteris distinguatur, opus non est quod constet ex genere, & differentia, (nisi prædicamentum substantiæ amplietur, ita quod apex eius sit substantia finita comprehendens completas, & incompletas iuxtà dicta nu. 10. quo casu necesse nō esset differentiam sumi ab entitate physica, quæ habeat rationem actus informantis, vel subsistentis, sed sufficeret quod habeat rationem actus entitatiui) quià non distinguitur à cæteris, vt species completa, sed vt pars speciei incompletæ, & pars potentialis. Ad Conf. neg. paritas, quià Deus dicitur actus per exclusionē omnis potentiæ tam subiectiuæ, quam obiectiuæ, sed materia dicitur potentia per exclusionem solius actus formalis, tum quia potest in ea admitti compositio metaphysica ex genere, & differentia modo iam explicato. Ad vlt. neg. conseq. cuius probatio valet de specie incompleta determinãte, sicut sunt species formarum, non de incompleta determinabili, vt est materia, quæ ex munere suo nulli certæ speciei addita est ex n. 19. & 45.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, in quibus necessaria sit corporeitatis forma præter peculiares formas specificas.

67 Dicimus, in solis corporibus animatis formam corporeitatis esse necessariam præter animam, in cæteris verò minimè. Ità Doctor. loc. cit. initio quæstionis, vbi in animantibus solùm huiusmodi admittit formam, eò quòd peculiari modo inter cętera composita dicuntur constare ex corpore, & anima, non tamen in eo sensu, quo in omnibus, & singulis admittebatur ab Auice. & Alberto, vt scilicet materię coæuam, & in omni generatione permanentem sub diuersis formis specificis; sed vult, illam de nouo generari in materia antecedenter ad animam, & post eius desitionem, vel separationem, aliquo temporis interuallo corrumpi, in quo sensu intellecta conclusio acerrime contrà Thomistas defenditur à Trombeta 8. Met. q. 2. Fabro theor 73. Cauello in libris de Ani. disp. 1. sect. 4. Sghemma 1. Phys. digress. 7. q. 10. & alijs. Fundamentū præcipuum, quo Doctor ductus est ad distinguendam in animatis formam corporeitatis ab anima, vt ipse testatur 4. d. 11. q. 3. Gg. fuit ad euitandam contradictionem, quæ est immediata ratio distinguendi plura sub ente, anima enim abeunte, corpus manet, vt constat in animali nuper interfecto, ergo animal non est corpus per animam, sed per formā ab anima distinctā.

Thomistæ respondent, non esse idem corpus, sed nouum generari, quod dicitur cadauer per formam cadauericam de nouo genitam. Contra, manent eadem accidentia, ergo idem corpus, quod est eorū subiectum inhæsionis; non enim migrare possunt de subiecto in subiectum; antecedens patet ad sensum; manent eadem vulnera, & cicatrices; eadem viriditas in ramo absciso, ijdem characteres in stipite viridi, & sicco, eadem virtus in herba virenti, & arida. Respondent non esse eadē sed similia de nouo producta ad productionem cadaueris. Sed hoc manifestè repugnat sensui, & inquit Arist. 8. Phys. 22. quòd quærere rationem, & sensum dimittere infirmitas intellectus est. Respondēt, verum esse Aristotelis dictum, quando sēsus non fallitur, hìc autem fallitur, quia accidentia illa non sunt eadem, nisi secundum apparentiam. Contra, optimè instat Raguseus, responsionem eludens; si in planta, vel stipite non manent litterę prius impressę, postquam aruit, sed similes, si non manet idem carmen, sed nouum illi simile, quis est iste nouus characterū impres-

pressor? quis carminis consimilis auctor? & si in corpore de nouo genito infligentur à natura vulnera similia illis, quæ erát in corpore viuo, dicant Aduersarij, quid mali perpetrauit corpus istud, antequam extaret in rerum natura, ob quod tot, & similia vulnera debet sustinere, & si quis immediatè post capitis, vel menti tonsionem moreretur, quis fuisset hic nouus tá diligens Tonsor, qui tàm citò eum totó-disset? Certè, vt inquit P. Cauellus cit. hæc tàm incredibilia videntur, vt si inter credenda fide diuina ponerentur, inter difficilliora creditu locum haberent, nec minus arcana forent, quàm quæ Mater Ecclesia de Sacramento Eucharistiæ docet.

Item Christus Luc. 24. & Io. 20. ex identitate vulnerum in corpore suo ostendit discipulis identitatem numericam eiusdē rediuiui, ergo sunt eadem vulnera in corpore viuo, & mortuo. Dices viuū in Cruce vulneratum esse, & resurgendo eadem numero vulnera resumpsisse, quæ viuens in cruce receperat, non vero eadem numero, quæ mortuus habebat, sed similia. Contra est, quià nedum ex identitate numerica vulnerum manuum, & pedum, sed etiā lateris ostendit identitatem numericam sui corporis rediuiui, at vulnus lateris accepit mortuus, non viuus, ergo eadem numero sunt vulnera in corpore viuo, & mortuo.

68 Sed hæc non solum sensui, sed etiā rationi aduersantur, si enim non sunt eadē numero accidentia, sed similia, à quo causantur ista accidentia consimilia, & vndè oritur necessitas talis similitudinis, non oritur ab essentia materiæ primæ, quia de se est indifferens ad quamlibet formam, non à forma cadaueris de nouo inducta, quia formæ diuersæ speciè nunquam habent accidentia per omnia similia, anima verò recedens, & forma cadaueris adueniens sunt diuersæ prorsus speciei; nec à natura tandem noui generati fluere possunt hæc accidentia similia, quia cùm forma sit alterius rationis à præcedenti, non determinabit sibi accidentia prorsus similia accidentibus corporis viui.

Resp. quidam necessitatem huius similitudinis oriri ex parte materiæ, non quidem nudæ, quo sensu indifferens est, sed dispositæ, materia enim est ità disposita per dispositiones præcedentes, quòd necessario petit accidentia similia. Contra, quia vel per dispositiones has in materia præcedentes intelligunt illas, quæ inseruiebant ad conseruandam animam in materia, vt certa temperies primarum qualitatum; vel quæ inseruiebant pro introductione formæ cadaueris, quales sunt illæ, quæ fiunt per alterationes interimentium vt excessus caloris, vel frigiditatis; dispositiones primi generis istam similitudinē accidentium prorsus inducere nequeunt, sed potius exigunt accidentia omninò dissimilia, & opposita ob repugnantiam, quā habent ad inuicem forma cadaueris, & viuentis. Nec pariter dispositiones secundi generis talem similitudinem accidentium exigere possunt; Tùm quia euenit quādoq; interitus animalis absque præuijs dispositionibus, vt cùm illicò interit ictu gladij, vel bellici tormenti; Tùm etiam quando interueniunt, non semper sunt eędem, sed diuersę iuxtà diuersitatem interimentium, vt morbi, ignis, niuis, &c. quæ diuersas quoq; inducunt dispositiones, alteratio enim per ignem facta causat excessum caloris; per niuem, excessum frigiditatis, vndè tàm diuersæ dispositiones non possunt eadem postulare accidentia.

69 Resp. alij, necessitatem huius similitudinis oriri ex forma cadaueris, quę cū quandam habeat affinitatem cum forma viuentis, eò quòd immediatè semper sequitur ad ipsam, idcircò similia postulat accidentia. Contra, ista forma cadaueris, si datur, ità opponitur formæ viuentis, sicut mors vitæ, ergo non possunt esse affines; nec sufficit ad hanc affinitatem, vel ad exigentiam similium accidentium, quod vna immediatè sequatur ad aliam, alioquin acetum affinitatem haberet cum vino, & eadem accidentia postularet, quia se habet ad illud, sicut mortuum ad viuum, & eodem modo ex eo fit, vt docet Aristoteles 8. Met. 14.

Hinc alij negare non audentes identitatem accidentium in corpore viuo, & mortuo, potius negare elegerunt, subiectum inhæsionis accidentium esse corpus, & dixerunt,

est separata, verè dicitur totum, quia in se est ens completum, & ideò indiget modo totalitatis positiuo, at non ita materia, quæ etiam separata remanet ens incōpletum. Ad 2. negatur absolutè maior, quia contingere potest miraculum per solam substractionem concursus, vt patuit in fornace Babylonica, & ita foret in proposito. Ad tertium transeat maior de supernaturalitate positiua, & secundū rē, at materia in casu haberet esse supernaturale tantum secundùm modum, & negatiuum, quatenus conseruatur à Deo in eo statu, in quo non deberet ex lege communi, & materia habet suum esse naturale, sed nō modo naturali, quia non vnitum cum forma. Ad 4. eodem modo dicendum, materiam separatam nō existere violenter positiuè, vt existit aqua cum calore, sed negatiuè, quatenus reperitur sine suo modo naturali existendi sub forma, & ideò non est necesse, quod recipiat nouum modum positiuum per se essendi, sed tantum negatiuum non existendi cum forma. Ad 5. dicimus, concursum esse prorsus eundem, sed prius dicebatur naturalis, quia materiæ debitus erat ex lege ordinaria, posteà dicitur supernaturalis, quia præstatur materiæ in eo statu, in quo non sibi debetur ex lege ordinaria, vndè & in eo statu dicitur conseruari supernaturaliter. Ad 6. concedimus materię aliquam indigentiam formæ, ex sui natura exortam, quatenus naturaliter petit per eam compleri, & perfici, at non talem, quod sine forma fatali necessitate periret, vt ait Hurtad. & ideò propter miraculum separationis opus sit alio speciali, & miraculoso concursu, quo eius intrinsecæ indigentiæ succurratur, vt ait Amicus tract. 5. q. 4. dub. 5. art. 2. concl. 2. nam vltrà miraculum separationis, non aliud miraculum requiritur, nec alius specialis concursus, sed ad conseruationem materię sufficit continuatio eiusdem miraculi, & eiusdem concursus, quo prius antè miraculum conseruabatur entitas materiæ sub forma; & si præternaturale est, ac miraculosum, materiam sine forma existere, hæc præternaturalitas, nec oritur ex indigentia maioris concursus priori, nec ex eo, quòd concursus prior non est debitus naturæ particulari materiæ, sed ex eo præcipuè, quod non est debitus naturæ vniuersali; Ad vltimum concedimus totum, quia ex eo non infertur diuersitas in concursu secundùm rem, sed tantum in modo prestandi illum, quia prius præstabatur modo debito, & ordinario, posteà indebito, & extraordinario.

55 Secundò obijcitur, ad probandum, formam indigere separatam nouo perseitatis modo positiuo; Tùm quia ideò diximus, materiam separatam non indigere hoc modo perseitatis, quia de se propriā habet subsistentiam, vt dicit independentiam à subiecto sustentāte, ergo cum forma tali careat subsistentia, vtique indigebit tali modo, vt per se separata existat, Tùm etiam dicere non valebit de forma, quod ei sufficiat nouus perseitatis modus negatiuus, quamuis enim id admitteretur de materia, quæ propriam habet subsistētiam, de forma tamen non videtur admittendum, cum enim careat subsistentia, aliquid amplius exigere videtur, quam solum modum perseitatis negatiuum; Tùm deindè nec dicere valebit, posse hunc modum per solum concursum extrinsecum efficientem suppleri, quia dum forma manet in subiecto, non sufficit sola actio diuina, per quam dicatur conseruari in subiecto, sed requiritur peculiaris modus inexistentiæ positiuus, ergo pariter dum extra subiectum conseruatur, non potest satisfieri per solam eandem diuinam actionem conseruatiuam eiusdem formæ, sed concedere oportet alium nouum modum per se essendi positiuum oppositū priori, essendi in alio. Aliæ rationes afferri solēt pro isto perseitatis modo, quæ quia ab Aduersarijs vrgentur, præsertim pro accidentibus separatis, differentur ad disputationem sequentē de forma accidentali.

Resp. ad primum negando assumptū, diximus quidem, materiam minus indigere tali perseitatis modo positiuo, quam forma ob subsistentiam, quam habet, & hac ratione communiter etiam ab Aduersarijs non iudicari necessarium pro materia; sed non ob id negamus Omnipotētiæ Dei, quin conseruare possit aliquod solitariè, dummodò propriā habeat exi-

sten-

stentiam, absque modo perseitatis superaddito, & ideò hac ratione poterit forma separata absque ipso conseruari. Ad 2. dicimus, modum perseitatis, quem materia separata acquireret, differre ab eo, quem acquireret forma, non per hoc, quod hic sit positiuus, ille negatiuus, quia ambo sunt negatiui; sed per hoc, quod modus formæ negaret actum duntaxat essendi in alio, vt in subiecto modus; materiæ negaret actum, & aptitudinem. Ad 3. negatur paritas, nam in priori casu vltra diuinam actionem conseruatiuam formæ, interuenit modus positiuus inhærentiæ, quia nequit poni forma in subiecto, quin etiam ponatur respectus iste vnionis, qui etiam distincta actione conseruatiua indigebit distincta à conseruatiua formæ; at in separatione formæ à subiecto nullius noui modi adest necessitas, & sufficiens est actio prior conseruatiua formæ continuata ad conseruationem eiusdem extra subiectum, quia ex vi illius forma in se conseruabatur, non in subiecto, vt magis mox explicabitur.

56 Tertiò objicitur, quod forma separata indigeat nouo, vel saltim maiori influxu. Tum quia prior influxus de se erat insufficiens se solo conseruare formam & conseruabat mediante influxu subiecti; si enim de se sufficiens erat, ad quid influxus subiecti, vel eiusdem effectus duæ causæ totales, aut saltim vna totalis, alia partialis fuissent; posterior verò influxus est de se sufficiens, ergo a priori diuersus; Tum etiam quia ex vi prioris influxus forma conseruabatur in subiecto, ex vi posterioris conseruatur extra subiectum. Tùm preterea ideò diximus, materiam a forma separatam posse eodem influxu conseruari, quo prius cum forma quia forma non habet aliquem peculiarē influxum in materiam, & ideò nihil remanet ex parte formæ supplendum, ergo cum in casu forma verè pendeat a materia, necessarius erit specialis, vel maior influxus, quo materiæ causalitas in formam suppleri possit. Tùm denique prior influxus erat eductiuus, quia cum concursu subiecti conseruabatur forma, posterior est creatiuus, quia conseruatur sine subiecto, ergo sunt prorsus diuersi, & alterius rationis.

Resp. ad 1. quod est idem influxus, qui prius dicebatur insufficiens solum secundùm modum, non secundùm rem, quatenus non ex necessitate, sed ex libertate sua assumebat Deus subiectum ad secum cōcausandum, & quamuis concursus causæ secundæ non sit Deo necessarius, non idcircò iudicari debet superfluus, quia inter necessarium, & superfluum mediat congruum, & satis congruum fuit, vt diuina prouidentia ad manifestationem suæ bonitatis, & largitatis, & creaturas produceret, & ad secum operandum assumeret; nec sequitur, eiusdem effectus fore duas causas totales, vel saltim vnam totalem, & aliam partialem, quia quando Deus assumit causam secundam ad operandum, concursus eius est partialis, & insufficiens saltim secundùm modum, & eo ità vtitur ac si insufficiens foret secundùm rem; & quando communiter negatur a Doctoribus, eiusdem effectus esse posse plures causas totales, loquuntur de causis eiusdē ordinis, non alterius ordinis, vt in proposito. Ad 2. negatur assumptum, nam omninò distinguenda est actio, qua conseruatur entitas formæ, & qua conseruatur eius vnio ad subiectū ex, & vi prioris conseruatur entitas formæ absolutè, præscindendo à subiecto, ex vi posterioris actionis vtiquè conseruatur in subiecto; quare ex vi prioris actionis continuatæ poterit etiam extra subiectum conseruari. Ad 3. ratio illa potius fuit ad hominem, & per eam solùm insinuare voluimus, materiam in sua separatione minus indigere nouo concursu, quam forma, quia in separatione materiæ a forma nihil remanet supplendum ex parte formę, nec secundùm rem, nec secundùm modum, at in separatione formæ à materia remanet supplenda causalitas materiæ, saltim secundùm modum, quod fit a Deo non per exhibitionem maioris concursus, sed tantum nō sinendo secum concurrere subiectum. Ad 4. actio creatiua, & eductiua Dei in his præsertim formis, quę vno, vel altero modo possunt fieri, non differunt nisi penes connotationem cōcursus materialis subiecti,

secti, vel eius negationem; sicut è contra quoq. actio corruptiua, & annihilatiua; quare sicut desitio formæ semper in se est eadem, licet quando desinit in subiecto, dicatur corruptio, quando extrà, annihilatio; ita productio formæ in subiecto dicitur generatio, vel actio eductiua, & cõseruatio eiusdem extrà subiectum dicitur actio creatiua per solam variationem cõnotatorum. Alias rationes huc spectantes vide infrà disp. seq. in simili quæsito de forma accidentali.

QVÆSTIO IV.

An sit vna omnium rerum materia, & vna communis forma corporeitatis pro omnibus, vel saltim quibusdam corporibus præter distinctas formas specificas.

57 QVæstio non solùm esse potest de vnitate materiæ rerum corruptibilium, & sublunarium, sed etiam cœlestium corporum, quæ si non secundùm mentem Aristotelis, saltim secundũ veritatem ex materia, & forma constant imò non solum rerum corporearum, sed etiam incorporearum, & spiritualium; quamuis enim Angeli, & anima rationalis de facto sint substantiæ simplices, compositione materiæ, & formæ carẽtes secundùm communiorem sententiam, quã Doctor sequi semper est visus, & expressè significauit in 2.d.1.q.5.in fine, vbi in Angelo nullam de facto agnoscit materiã partis, nec corporalem, nec spiritualem, & 2.d.16.q.vn.F. vbi pariter nullam materiam partis agnoscit in anima; tamen quia non implicare videtur, dari materiã spiritualem receptiuam formæ substantialis spiritualis, & aliquam substantiam spiritualem ex his constitui, ideò ad hãc quoque materiam spiritualem possibilem extendi potest quæstio, an scilicet esset eiusdẽ, vel diuersæ rationis à materia corporalium, & de facto hanc quæstionem exagitare tenentur, qui Angelos componunt ex materia, & forma iuxta probabilem doctrinam Seraphici Doctoris 2. d. 3.p.1.art.1.q.2. quam tuetur P. Cauellus in lib. de Anima Scot. vulgariter adscriptos quæst. 11. Hac igitur de re plures extant sententiæ. Philosophi, qui iuxtà Aristotelis dogmata in his sublunaribus tãtum materiam agnouerunt, vnam numero materiam omnium posuerunt, nõ quidem actu, & positiuè; tùm quia implicat, eandem numero materiam in hoc sensu esse simul sub diuersis, & disparatis formis, & oppositis dispositionibus affectã; tùm quia actualiter, & positiuè potius est multiplicata numeraliter per formas, igitur ponunt illam vnam numero in omnibus sublunaribus potentialiter, & negatiuè, quatenus omnibus materiæ portionibus, quæ modò sub diuersis reperiuntur formis, non repugnat, esse vnam numero materiam, quia si omnes formæ auferantur, & portiones illæ vniantur, efficerent vnam numero materiam, non sic autem formæ, quia hæ semper essent numero distinctæ, etiam si essent continuæ, quia in hoc differunt homogenea ab æterogeneis, ita significauit Auerr. 1. Phys. com. 63. & 1. Met. 17. & 12. Met. 14. & sequitur Achill. 1. de elementis dub. 8. quam opinionem etiam quorundam Scotist. fuisse testatur Trombeta 8. Met. q. 3. concl. 6. & re vera ità significauit Canon. 1. Phys. q. 9. dub. 6. Alij verò passim eam ponunt vnam in omnibus sublunaribus vnitate specifica athoma, & numeraliter positiuè multiplicatam sub formis specificè distinctis per proprias hæcceitates intrinsecè, & per formas solùm extrinsecè, ita Scot. 4.d.11.q.3.H. Ocham. in Phys. c.18. p.1. & Recentiores omnes, qui alios citant Suar. in Met. disp.13. sect.3. Auersa q. 20. sect.2. Amic. tract.5.q.8.dub.1. Hurt. disp. 2. sect. 5.

58 Qui verò non solùm in his corporibus inferioribus, sed etiam in superioribus materiam reponunt, sunt inter se diuisi; Aliqui enim dicunt, esse materiam eiusdem rationis in his, & illis, & ita adhuc retinere vnitatem specificam athomam respectu quorumcunque corporum; Alij dixerunt, esse diuersæ rationis, & consequenter non retinere, nisi vnitatem genericam, aut specificam subalternã. Qui tandem materiam agnouerunt etiam in spiri-

spiritualibus substantijs, adhuc sunt diuisi; nam aliqui dicunt materiam sublunarium corporum esse diuersæ rationis à materia celestium, & vtramq. materiam corporalem adhuc diuersam à materia spiritualium, atque ità tres agnoscunt species materiæ, vnâ elementarem, alteram celestem, & alteram deniq. spiritualem, ita significauit Alensis p.1.q.20.memb.2. & q.44.memb.2. Alij potius volunt, esse vnam, & specie eandem materiam horum omnium, & solùm differre huiusmodi materias penes diuersa accidentia à formis promanātia, sub quibus sunt, nā vt est sub forma materiali, redditur capax, & substernitur quantitati; vt est sub sublunari, substernitur, nedum quantitati, sed etiam qualitatibus contrarium habentibus, vndè procedit corruptibilitas; vt tandem est sub forma spirituali, nec quantitati, nec qualitati corporeæ subijcitur, sed tantū motui; ita significat P. Cauell. loc. citat. concl.2. in sententia Seraphici Doct. 2. d. 3. p. 1. art.1.q.2.

Circa secundā quæsiti partem de forma, sunt etiam varia placita. Quidā statuunt in omnibus, & singulis corporibus, tam simplicibus, quam mixtis, tam animatis, quam inanimatis formam quandā physicam, specie ab alijs distinctam, cuius munus sit tribuere cuicunque composito substantiali esse corporeum, quam proindè formam corporeitatis appellarunt, ita Auicen. lib. 1. suæ sufficientiæ cap. 2. quē secutus est Suessan 1. de Gen. com. 78. referens Albert. pro eadem sententia. Alij ex opposito negant hanc formam corporeitatis in omnibus prorsus corporibus, vt specie distinctam à formis specificis singulorum, sequitur Suarez disp. 13. Me. sect. 3. Auersa. q. 20. sect. 3. & quicunque negant pluralitatem formarum substantialium in eodem composito. In medio harum opinionum se ponit Scot. in 4. d. 11. q. 3. statuens hanc formam corporeitatis in omnibus viuentibus, vt ab anima condistinctam, & eandem negans in quocunque alio composito, quem sequuntur passim Medici omnes, ac Philosophi sæculares, Mercen. Zab. Ragus. Morisan., & alij, & hac tempestate sequi incipiunt Patres Societatis, quibus temporibus elapsis opposita tām arrisit P. Dandinus in lib. de Anim. & P. Coninchius de Sacramen. q.76. art. 2. quicquid dicat Arriag. disp. 3 Phys. sec. 6. contra quem latè agimus disp. 5. de Gen. & Corrup. q. 3. art. 1.

ARTICVLVS I.

Declaratur vnitas materiæ corporalium substantiarum, & etiā spiritualium, si in ipsis daretur.

59 PRo decisione huius articuli, Notandum est, quod duplex est vnitas specifica, alia completa, & alia incōpleta; vnitas verò numerica triplex, vt ex Trombeta colligitur loc. cit prima substantialis, ac entitatiua, quæ rei competit ex sua hæcceitate, & hæc materiæ conuenit in quocunq. composito independenter à forma; altera est vnitas numerica prædicamentalis, & hæc sibi aduenit extrinsecè à forma tali, quæ sicut dat ei extrinsecè esse specificum in prædicamēto, ita etiam & numericum; alia deniq. est vnitas numerica integralis, siuè continuitatis, quæ propria est rebus homogeneis inter se vnibilibus ad constitutionem totius integralis, quod dicitur vnum numero vnitate integritatis, & continuitatis, etiā si cōstet ex multis indiuiduis partialibus; hoc prænotato.

Dicimus, materiam omnium corporū, non solum sublunaria cōprehēdēdo, sed etiam celestia, quæ secundùm veritatem materia constant, esse vnam specie atoma, & si numero multiplicatā in diuersis corporibus; at si quoque daretur in substantijs spiritualibus, nō esset ita vna, sed tantum vnitate generica. Quò ad 1. conclusionis partē est Scot. 4. d. 11. q. 3. H. & 2. d. 14 q. 1. vbi tenet, materiam celestem & sublunarem esse eiusdem rationis specificæ, sequuntur Scotistæ communiter, P. Faber Theor 27. & 59. P. Vulpes tom. 2. p. 2 disp. 32. a. 5. Fuētes 1. Phys. q. 2. diff. 7. art. 2. Sghemma 1. Phys digress 5 q. 12. & alij. & probatur. Materiam omnium corruptibilium esse eiusdem speciei in omnibus, & habere partes eiusdem rationis manifestè deducitur ex mutua transmutatione

ſet, nihil corrumpendo; poſſet etiam eſse eadem materia ſub formis quantumcumq; diuerſis, & ſub oppoſitis diſpoſitionibus eſſe, & in diuerſis locis ſimul, & ſemel, quę omnia ſunt manifeſta abſurda; non eſt igitur materia vna numero in omnibus corporibus, nec vnitate indiuiduali quæ prouenit à differentia intrinſeca, & hæcceitate, quia hæc portio materiæ non eſt illa; nec vnitate numerica integrali, quæ prouenit à continuitate plurium partium integralium adinuicem eiuſdem rei, quia portio materiæ, quæ eſt ſub forma lapidis eſt diſcontinua à portione materiæ, quæ eſt ſub forma ferri; benè tamē verum eſt, eādem numero materiam, quæ eſt ſub forma aquę, poſſe ſucceſſiuè tranſire ad aliā, & aliam formam, qua ratione inquit Philoſophus, ſæpè remanere in genito eandē materiam, quæ fuit in corrupto, eandem ſcilicet numero, quod prorſus neceſsariū eſt, ne productio geniti dicatur creatio. Verum etiam eſt, quód ſi omnes materiæ portiones in mundo exiſtentes exuerentur ſingulis formis, & adinuicem continuarentur, vnam numero conficerent materiā vnitate nimirum integritatis, & continuitatis, eo modo, quo ſi aquæ omnium marium, & fluminum ab Oceano diſſitorum in eo congregarentur, vel cum eo continuarentur, illa tota aquarum colluuies vna numero aqua diceretur.

61 Quò ad alteram partem etiam probatur concluſio; ſi enim vnitas ſpecifica materiæ corruptibilium, & etiam rerum corporearum in vniuerſum ex eo capite probatur, quia poſsunt eaſdem formas recipere, conſequenter è contra, quia materia corporalium, & ſpiritualium, ſi in eis admitteretur, non eſsent capaces earundē formarum, ideò ſpecie diuerſæ ſtatui debent, non eſse autem capaces earundem formarum, probatur, quia etiamſi forma ſpiritualis, vt eſt anima, recipi poſſit in materia corporea, quia ab ea non dependet in eſse, non tamen è contra forma corporea videtur recipi poſse in ſubiecto indiuiſibili, & īcorporeo quia ab ea deberet in eſse depēdere, quod fieri nequit, niſi per eductionem; implicat autem, formam diuiſibilem, & corpoream educi ex ſubiecto indiuiſibili, & incorporeo. Nec reſpōdere valet cum Cauello cit. n. 13. materiā de ſe nec corpoream eſse, nec ſpiritualē, ſed ad vtrumque gradum eſse de ſe indifferentē, & vtrumque ab extrinſeco ſibi aduenire; per formam enim ſpiritualem, redditur ſpiritualis, & per corporalem corporalis, ſicut ſuperficies de ſe non eſt alba, nec nigra, ſed ad vtrumque indifferens, & fit alba, vel nigra ab extrinſeco per aduentum albedinis, vel nigredinis. Non valet; Tùm quia de facto videmus; animam rationalem recipi in materia, quę tamen per eam ſpiritualis non redditur; Tùm quia forma materialis, & extenſa prærequirit ſubiectum materiale, & extenſum, vt partes formæ educantur de partibus ſubiecti, ſicut enim forma non dat eſse ſubiecto, ita partes formæ non dant eſse partibus ſubiecti, quod principium latè probatur infra diſp. de Continuo q. 1. art. 1. Tùm tandem quia exemplum ipſum de ſuperficie adductum eſt omninò abs re, quia albedo, & nigredo non pertinent ad ſuperficiem, vt cauſatiuam illarum, at diuiſibilitas, & extenſio ſupponitur in ſubiecto ad cauſalitatem formæ corporeæ, & extenſę, quia vt verè dicatur ex eo educi, forma tota educi debet de toto ſubiecto præexiſtente, & partes formę ex diuerſis partibus ſubiecti præexiſtentibus.

62 In oppoſitum obijcitur Primò, quòd omnium corruptibilium ſit vna numero materia. Tùm quia ita ſignificauit Philoſophus, 1. Phyſ. 60. eſſe vnum numero ſubiectū tranſmutationis, quod manet ſub vtroque termino. Tùm, quia ſi materiæ omni forma expoliarentur, fierēt vna numero materia, ergo ex ſe non habet diſtinctionem numericam. Tùm quia, quod eſt terminus creationis, eſt vnum numero, at materia ponitur terminus creationis. Tùm quia ſpecies eſt de qua genus prædicatur in quid, & de materia nullum genus prædicatur, ergo non eſt vna ſpecie.

Reſp. ad 1. Philoſophum text. 60. velle, quod materia ſucceſſiuè eſt vna numero in pluribus, non ſimul, & ſemel. Ad 2. ſi materiæ ſingulæ ſingulis expoliarentur formis, vnitatem vtique numeralem, prædicamentalem, & completam amitterent,

non tamen intrinsecam, & substantialem; vndè per proprias hæcceitates adhuc distinctæ, & dissitæ manerent, neque continuarentur, nisi ope agentis extrinseci; qua etiam facta continuatione, amitterent vtique singulæ illæ materiæ portiones vnitatem illam numericam, quam importat totalitas, & præcisio vnius partis integralis ab alia, & constituit numerum quantitatiuum, & prædicamentalem; non tamē vnitatem intrinsecam indiuidualem, nam istā adhuc singulæ partes integrales retinent in toto, & constituit numerum transcendentalem, vide Scot. 2.d.3.q.4. Ad 3. ea ratione probari posset, nullam naturam communem admitti debere, quia, & homo etiam, & Leo esse possunt termini creationis; verum igitur est, naturam cōmunem materiæ non extare in vniuerso, nisi in suis singularibus, seù per suas hæcceitates contractam, vt est de quacumque alia natura: at hinc inferre non valet, esse vnam numero intrinsecè, nam, & natura materiæ in se inspectę prædicari essentialiter potest de hac, & illa materia per modum speciei. Ad 4. illa definitio datur de specie subijcibili, sed natura materiæ constituit speciem prædicabilem, item definitio illa traditur de specie completa, at species materiæ est incompleta.

63 Secundò arguitur ex alio cap. quòd sit specie diuersa; Tùm quia 12. Met. 27. ait Philosophus, quòd sicut principiata sunt alia, ita, & eorum per se principia, & hoc secundùm genus, speciem, & numerum; Tùm quia nedum forma, sed etiam materia concurrit, & pertinet ad essentialem constitutionem compositi, ergo si composita specificè distinguantur, etiam & illarum materiæ; nec poterit materia de vno composito transire in aliud, quia quod est de essentia vnius rei, non potest transferri ad aliam, essentialiter ab ea differentem; Tū quia forma est, quæ dat speciem rei, cui aduenit, ergo formæ diuersæ diuersum esse specificum tribuunt materijs; Tum demum nullo prorsus modo videtur negari posse hæc diuersitas inter materiam cęlestem, & sublunarem, quia hęc amissibiliter subijcitur formis, illa inamissibiliter, hæc autem diuersa subijcibilitas arguere videtur diuersitatem specificam materiarum.

Resp. ad 1. auctoritatem illam intelligi debere iuxta sensum alterius 2. Phys. 26. vbi ait Philosophus, ad aliam formam aliā esse materiam; his igitur in locis non loquitur de materia prima, sed secunda, hoc est, affecta certis dispositionibus, & proximè disposita ad certam formam; materia sic disposita vtique alia est ad aliā formam, & distinguitur ab alia materia iuxta distinctionem rei constitutæ secundum genus, speciem, & numerum. Ad 2. materia concurrit ad rei constitutionem per modum partis communis, & potentialis, in qua res constituta conuenit cum cæteris speciebus materialibus; at forma concurrit per modum partis actualis, & distinguentis, quod explicari potest exemplo generis, & differentiæ in composito metaphysico, & ideò negatur consequentia quò ad vtranque partem. Ad 3. forma dat speciem intrinsecam rei, quam constituit, non rei, cui aduenit, qualis est materia, nam dat ei esse specificum solùm extrinsecum, & aduētitium. Ad 4. negamus, diuersitatem informationis formarū cęlestium, & sublunarium prouenire ex parte materiæ, quia hæc, quantùm est ex se, vtrobique contingenter, & amissibiliter formam respicit, vt potentia contradictionis, & necessitas connexionis solùm prouenire potest ex parte formæ, vt ait Doctor loc. cit. & si hoc sufficeret ad distinguendum materiam cęlestem à sublunari, & ratio inseparabiliter informandi speciem cęlestis materiæ constitueret, iam omnes Cęli constarent ex materia eiusdē speciei, quia materiæ singulorum suas formas respiciunt separabiliter, sed de hoc fusiùs in lib. de Cęlo suo loco.

64 Petes. An de absoluta Dei potentia possint dari plures species materiæ rerum corporalium. Resp. in eo sensu, quo de facto eas admittunt Aduersarij, quòd nimirum vna sit informabilis indissolubiliter, alia dissolubiliter à forma, non possunt dari plures materiæ species, quia repugnat conceptui materiæ, vt sic, quòd inamissibiliter informetur: cùm enim materia habeat rationem per se potentiæ, im-

plicat, quòd necessariò ex parte sui cum forma connectatur, vt ait Scot. 2. d. 14. q. 1. In alio autem sensu, quòd vtraque amissibiliter informetur à formis, quarum est receptiua, at non vtraque sit omnium receptiua formarum, sed aliquarum tantū, nec consequenter composita ex eis possint inuicem transmutari, nulla videtur implicantia: & alietatem materiæ corporalium negauit Scotus loc. cit. in primo sensu, non in secūdo: & negauit de facto, non de possibili. Sic etiam sentit Bassolius in 2. d. 14. q. 1. vbi argumenta quædam in oppositum adducit, & soluit, quæ ideò omittimus, quia fundantur præsertim in paritate de efficiente, & fine, sicut enim implicant duo efficientes, & fines, ità implicare videntur duæ materiæ primæ alterius rationis, quæ paritas absolutè neganda est, nec Scotus cit. ea vtitur absolutè, sed de facto, vt videre est in textu.

65 Petes rursus, an vnitas specifica quā modò habet materia, sit positiua, vel negatiua? Complut. disp. cit. q. 4. art. 1. Io. de S. Th. q. 3. art. 4. & alij Thomistæ aiunt nō esse, nisi negatiuam, quatenus non est plura specificè, quia non includit in se principium aliquod proportionatum, vnde talis vnitas, vel pluralitas sumatur, quia hoc principium debet esse aliquis actus, & materia caret omni actu: & quià suum esse specificum à forma desumit, ex ordine ad diuersas formas specificè plurificatur, nec habent pro inconuenienti materiam ratione suæ naturæ potentialis posse esse successiuè in diuersis speciebus sibi intrinsecis, & essentialibus. Sic etiam loquuntur de vnitate numerica, singulæ enim materiæ, quæ varijs formis substant, sunt vna numero materia negatiuè, quatenus nullū habent in se principium indiuiduationis intrinsecum, per quod distinguantur, vndè materiæ non concedunt vnitatem positiuam, nisi transcendentalem, & analogam, prout præcisè importat entitatem nō diuisam cū Mastio 1. Phys. cap. 9. sec. 2. q. 13.

Asserendum tamen est vnitatem specificam materiæ positiuam esse; tum quià cum materia sit ens positiuum, consequēter etiam vnitatem positiuam habere debet, licet incompletam, quià passio debet proportionari subiecto: tum quià sicut materiæ concedunt vnitatem transcendētalem positiuam, quia est ens positiuum, ità etiam debent concedere vnitatem specificam positiuam, quia licet de se nullum esse specificum prædicamentale, & completum habeat, tamen sub genere entis, & substantiæ trāscendenter sumptæ est quædam entitas positiua substantialis, & per hoc essentialiter distinguitur a forma, ergo habet de se vnitatem specificam positiuam, & non tantum negatiuam; probatur conseq. nam ratio potētialitatis ità est formalitas positiua in materia, sicut ratio actualitatis in forma: idem etiam dici debet de hac, & illa numero materia, quod singulæ habeant vnitatem suam numeralē positiuam, & non à forma, quia etiam secundum Thomistas subiectum non indiuiduatur per formam, sed potius è contra & forma hæc numero præsupponit hanc materiam numero: singulæ igitur materię non possunt dici vna numero materia negatiuè, nisi loquendo de vnitate numerica integrali, vt explicauimus: Deniq. quod concedunt Complut. materiā ratione suæ naturæ potentialis posse esse successiuè in diuersis speciebus sibi intrinsecis, & essentialibus, est ità patens absurdum, vt confutatione non egeat: vndè Io. de S. Th. cit. & Manca. q. 4. dub. 7. veritate coacti fatentur materiam semper habere, & retinere eandem speciem intrinsecam in quocūque composito inueniatur, rationem verò illius speciei completæ solum participare denominatiuè denominatione formæ informantis, non participatione intrinseca, quæ est Scotica doctrina, quam supra docebamus.

66 Sed instant Complut. 1. quià materia secundum se non includit intrinsecè tale principium, vndè sumatur vnitas specifica, sed tantū vt est actuata per formā, ergo &c. probatur assumptum, quià principium talis vnitatis proximum est differentia, quæ cum habeat rationem actus metaphysici, sumitur ab actu physico, qui est forma. Conf. ideò Deus nequit fundare rationem contrahentis, & contrahibilis, quià est expers totius potentialitatis, ergo ex opposito, quia materia est expers

omnis

pressor? quis carminis consimilis auctor? & si in corpore de nouo genito infligentur à natura vulnera similia illis, quæ erãt in corpore viuo, dicant Aduersarij, quid mali perpetrauit corpus istud, antequam extaret in rerum natura, ob quod tot, & similia vulnera debet sustinere, & si quis immediatè post capitis, vel menti tonsionem moreretur, quis fuisset hic nouus tã diligens Tonsor, qui tam citò eum totõdisset? Certè, vt inquit P. Cauellus cit. hæc tàm incredibilia videntur, vt si inter credenda fide diuina ponerentur, inter difficilliora creditu locum haberent, nec minus arcana forent, quàm quæ Mater Ecclesia de Sacramento Eucharistiæ docet.

Item Christus Luc. 24. & Io. 20. ex idẽtitate vulnerum in corpore suo ostendit discipulis identitatem numericam eiusdẽ rediuiui, ergo sunt eadem vulnera in corpore viuo, & mortuo. Dices viuũ in Cruce vulneratum esse, & resurgendo eadem numero vulnera resumpsisse, quæ viuens in cruce receperat, non vero eadem numero, quæ mortuus habebat, sed similia. Contra est, quià nedum ex identitate numerica vulnerum manuum, & pedum, sed etiã lateris ostendit identitatem numericam sui corporis rediuiui, at vulnus lateris accepit mortuus, non viuus, ergo eadem numero sunt vulnera in corpore viuo, & mortuo.

68 Sed hæc non solum sensui, sed etiã rationi aduersantur, si enim non sunt eadẽ numero accidentia, sed similia, à quo causantur ista accidentia consimilia, & vndè oritur necessitas talis similitudinis, non oritur ab essentia materiæ primæ, quia de se est indifferens ad quamlibet formam, non à forma cadaueris de nouo inducta, quia formæ diuersæ speciè nunquam habent accidentia per omnia similia, anima verò recedens, & forma cadaueris adueniens sunt diuersæ prorsus speciei; nec à natura tandem noui generati fluere possunt hæc accidentia similia, quia cùm forma sit alterius rationis à præcedenti, non determinabit sibi accidentia prorsus similia accidentibus corporis viui.

Resp. quidam necessitatem huius similitudinis oriri ex parte materiæ, non quidem nudæ, quo sensu indifferens est, sed dispositæ, materia enim est ità disposita per dispositiones præcedentes, quòd necessario petit accidentia similia. Contra, quia vel per dispositiones has in materia præcedentes intelligunt illas, quæ inseruiebant ad conseruandam animam in materia, vt certa temperies primarum qualitatum; vel quæ inseruiebant pro introductione formæ cadaueris, quales sunt illæ, quæ fiunt per alterationes interimentium vt excessus caloris, vel frigiditatis; dispositiones primi generis istam similitudinẽ accidentium prorsus inducere nequeunt, sed potius exigunt accidentia omninò dissimilia, & opposita ob repugnantiam, quã habent ad inuicem forma cadaueris, & viuentis. Nec pariter dispositiones secundi generis talem similitudinem accidentium exigere possunt; Tùm quia euenit quãdoq; interitus animalis absque præuijs dispositionibus, vt cùm illicò interit ictu gladij, vel bellici tormenti; Tùm etiam quando interueniunt, non semper sunt eędem, sed diuersę iuxtà diuersitatem interimentium, vt morbi, ignis, niuis, &c. quæ diuersas quoq; inducunt dispositiones, alteratio enim per ignem facta causat excessum caloris; per niuem, excessum frigiditatis, vndè tàm diuersæ dispositiones non possunt eadem postulare accidentia.

69 Resp. alij, necessitatem huius similitudinis oriri ex forma cadaueris, quę cũ quandam habeat affinitatem cum forma viuentis, eò quòd immediatè semper sequitur ad ipsam, idcircò similia postulat accidentia. Contra, ista forma cadaueris, si datur, ità opponitur formæ viuentis, sicut mors vitæ, ergo non possunt esse affines; nec sufficit ad hanc affinitatem, vel ad exigentiam similium accidentium, quod vna immediatè sequatur ad aliam, alioquin acetum affinitatem haberet cum vino, & eadem accidentia postularet, quia se habet ad illud, sicut mortuum ad viuum, & eodem modo ex eo fit, vt docet Aristoteles 8. Met. 14.

Hinc alij negare non audentes identitatem accidentium in corpore viuo, & mortuo, potius negare elegerunt, subiectum inhæsionis accidentium esse corpus, & dixerunt,

runt esse materiam primam, quæ cum eadem maneat in corrupto, quæ erat in genito, eadem quoque manent accidentia, nec migrant; ità loco. cit. Suarez. Sed contra. Tùm quia in primis falsum est, materiam esse subiectum inhæsionis accidentium, vt docet Tromb. loc. cit. & Fab. c. 5. & nos disp. seq. fusè probabimus, quia prius est compositum substantiale quàm accidentale: Tùm quia etiam si accidentia residerent in materia, tamen non sunt ei coæua, saltim omnia, & noua accidentia adueniunt cum noua forma, vt in transmutatione elementorum, & mixtorum videmus, ergo etiam in proposito ità deberet esse; non enim potest afferri ratio, cur formæ tam diuersæ, vt anima, & forma cadaueris, eadem prorsus accidentia exigant in materia; Tum tandem quia etiam isti non omninò effugiunt difficultates Thomistas vrgentes, adhuc enim, & ipsi explicare tenentur, vndè petenda sit similitudo illa, vel potiùs identitas accidentium in corpore viuo, & mortuo, nã ex parte materiæ assignari non potest, cùm de se sit subiectum indifferens ad omnia, & si recurrunt ad alia capita, impugnabuntur, vt prius, & eadẽ argumenta recurrunt. Resp. Suarez nu. 21. accidentia cadaueris esse eadem, quia non adest causa, à qua fiant noua. Sed eadem ratione debebat dicere, etiã formam substantialem corporis esse eandem, quia non potest assignari causa, à qua producatur.

70 Demum contra vtrosque Aduersarios, hac vel illa via incedentes, probatur, in animalis interitu nullam produci formam cadaueris nouam; Tum quia idem iudicium fieri debet de totius hominis interitu, ac alicuius partis integralis eius, quò ad hoc, at in interitu partis, v. g. in abscissione digiti, nõ generatur noua forma cadauerica in digito, quia sectio non est productiua formæ substantialis, ergo nec in totius animalis interitu; Tùm deindè quia vel istius formę assignatur per se causa particularis, vel ad vniuersalem recurritur cum Suarez cit. & Ruuio 2. de An. c. 3. n. 175. causa particularis difficilè assignatur in repentina morte, ictu fulminis causata, vel alio modo consimili, quia hæc agit præuijs dispositionibus, quæ in his casibus desunt; item causæ particulares interitus animalis sunt diuersæ, interit enim aqua, igne, gladio, at semper idem effectus habetur, idem scilicet corpus, & cadauer, ergo non potest ab illis causis particularibus prouenire, quia, vt inquit Scotus, non potest idem effectus à quantumcunque diuersis agentibus prouenire. Sed nec recursus ad causam vniuersalem securus est, quia dum causa vniuersalis in generatione rei supplet defectum particularium causarum, agit dispositionibus præuijs, vt patet in generatione animalium ex putri materia, at hæ dispositiones non semper præcedunt, vt constat in casibus allatis; cui accedit, quòd absque vlla necessitate fit iste recursus, contra Scoti monitum 2. d. 2. q. 10. Et si dicant, vrgere necessitatem, ne materia nuda remaneat, respondemus, quòd connaturalius saluatur, materiam non remanere nudam in animalis interitu, si remanet cum antiqua forma mixtionis, quàm si dicatur, illicò formam cadaueris ab vniuersali agente prodire sine præuijs dispositionibus, vel cum illis quantumcumque diuersis; Tùm denique ad generationem substantialem prærequiritur dispositio præuia, & successiua, ergo dum interit animal ictu fulminis, vel bellici tormenti, nulla forma talis gignitur, quia eo intereunte, manent caro, nerui, ossa, & cætera: nec ista fieri possunt statim de nouo, quia forma carnis, nerui, & ossis non fiunt, nisi per multas alterationes præuias, & concoctiones, quæ non nisi dierũ spatio peraguntur, vt Medici docent, ac perinde in his repentinis casibus interuenire nequeunt.

71 Secundò principaliter probatur cõclusio theologicè; Si in animalis interitu non remanet idem corpus, sed nouum generatur, & noua cadaueris forma, sequeretur, Corpus Christi Domini non esse idẽ viuum, & mortuum, contra manifestas auctoritates Patrum, & S. S. Ambrosij, Gregorij, Leonis, Aug. Damasc. Hieron. quas Doctor adducit sub littera Q sequeretur Corpus Christi fuisse corruptum contrà locutionem Scripturarum; habetur enim in Psalm. *Non dabis sanctum tuum videre*

dere corruptionem, & habetur Actorum 2. quòd *caro eius corruptionem, non vidit*, probatur prima sequela; Tùm quia in vniuersum ad vnitatem numeralem effectus requiritur vnitas formæ, & materiæ ex 12. Met. 27. & præsertim formæ, cùm sit principalius constitutiuum compositi, & ideò si in morte Christi variata est forma corporis, non amplius manet idem numero corpus; Tùm quia sicut quando ex corpore equi generatur vermis, non potest dici, corpus vermis esse idem corpus cum corpore equi, ita à fortiori corpus cadauericum de nouo genitum non posset dici idem numero cum Corpore Christi, nam corpus viuum, & mortuum magis inter se differunt in ratione corporis, & substantiæ, quàm corpus equi viuentis, & corpus vermis, probatur etiam altera consequentia; illud dicitur cum omni proprietate corrumpi, quod in aliam substantiam, nedum specie, sed etiam genere diuersam, mutatur, sed ex hypothesi talis, mutatio facta fuisset in Corpore Christi; ergo, &c. Vide Bass. in 2. d. 17. q. 1. art. 2. vbi egregiè hanc rationem pertractat, sicut, & totam istam quæstionem pro dignitate.

Resp. Thomistæ ex Caiet; fuisse Corpus Christi idem viuum, & mortuum materialiter, quatenus eadem est omninò materia, quæ fuit in corpore viuo, & mortuo. Addunt, corpus viuum, & mortuum magis inter se conuenire accidentibus, quam homo, & vermis, & hac de causa corpus cadauericum posse dici aliquo modo corpus hominis, vel equi, non ita corpus vermis, sicut etiam quia corpus cadauericum immediatè succedit corpori viuo, non ita corpus vermis. Deniq. aiunt, Corpus Christi, eatenus remansisse incorruptum, quia licèt fuerit nouum cadauer, non tamen abijt in vermes, & cineres, sicut regulariter euenit de cadauere, & in hoc sensu loquuntur Scripturæ, dum Corpus Christi asserunt incorruptum.

71 Sed nihil horum satisfacit; non primum tum quia vt vrget Trombeta, cum ex igne generatur aer, certum est, quod eadem materia reperitur in aere genito, quæ fuit in igne corrupto, & tamen non conceditur, quod ignis, & aer sint idem numero, ex quo sequitur, quod non maiorem identitatem, & vnitatem haberet Corpus Christi viuum, & mortuum, quā ignis corruptus, & aer genitus ex ipso; Tùm quia illa quæ sunt idem secundùm materiam tantùm, sunt idem secundùm quid, & diuersa simpliciter, vt est de igne genito ex aere, ergo Corpus Christi viuū & mortuum esset idem secundùm quid, & diuersum simpliciter; ex quo sequitur, propositiones Patrum dicentium, idē Corpus Christi iacuisse in sepulcro, quod fuerat in Cruce, & quod fuit in sepulcro resurrexisse, & modò in throno gloriæ residere, esse veras secundùm quid, sed simpliciter falsas, & ita etiam ipsum met articulum fidei de resurrectione. Nec secundum satisfacit; Tum quia conuenientia in accidentibus est extrinseca, & accidentalis, conuenientia in genere proximo est conuenientia essentialis, ergo, si hæc non sufficit, vt corpus vermis, & hominis dicantur idem numero corpus, tantò minus illa, vt corpus cadauericum dicatur idem cum corpore viuo, Consequentia patet, quia ibi est maior identitas, & vnitas, vbi est maior conuenientia; Tùm quia si illa immediata successio cadaueris ad corpus viuum sufficeret, vt idem numero diceretur cum eo, acetum quoq. dici posset viuū, quia generatio huius illius corruptioni immediatè succedit. Nec deniq. tertium satisfacit; Tū quia & si corpus, quod fuit in Christo viuo, in vermes non abierit, abijt tamen in formam cadaueris, quæ est specie diuersa ab anima, ergo verè, & propriè fuit substantialiter corruptum; Tùm quia ad saluandum sensum Scripturarū, & Patrum, ita incorruptum remansisse debemus dicere Christi Corpus, vt fuerit omninò idem numero corpus mortuum, quod fuerat viuum, ergo non sufficit dicere, ideò incorruptum remansisse, quia in cineres non abijt, antecedens patet ex dictis, probaur consequentia, quia illa incorruptio non saluat identitatē numeralē.

Resp. manere idem Corpus Christi suppositaliter, quatenus nunc, sicut anteà, manet idem suppositum diuinum hypostaticè vnitum materiæ primæ. Sed neq. hæc responsio valet; Tùm quia permanētia

tia suppositi vniti nihil facit ad permanētiam eiusdem corporis, quia non suppositum diuinum dabat esse corporeum, sed alia forma distincta, ergo permanentia istius formæ exigitur, vt dicatur idem corpus; Tùm quia si lignum assumeretur a Verbo, & lignum conuerteretur in ignē permanente adhuc vnione materiæ primæ ad Verbum, non idcircò idem corpus physicum manere diceretur, quia non sūt idem numero corpus ignis, & lignum. Tùm tandem quia Sancti, & Scripturæ nō dicunt, manere idem suppositum, vel eādem materiam, sed idem numero corpus, ergo frustra recurritur ad identitatē suppositi, & materiæ.

Resp. Suarez. cit disp. 15. sec. 10. esse idem numero corpus sensibiliter propter identitatem materiæ, & quantitatis, & sensibilium accidentium, quod etiam alij approbant, quia corpus organicum, quod est subiectum animæ, non est, nisi materia prima talibus accidentibus instructa. Sed contra; Tùm quia etiam in sententia Suarez quamuis in genito, & corrupto eadem remaneat materia cum eisdem accidentibus, non tamen dici potest, genitum esse corruptum, & idem numero compositum cum illo, quia ad hoc necessario requiritur idētitas formæ substantialis. Tū quia falsum est corpus organicum importare solam materiam primam cum illa accidentium varietate, quia esse carneum, esse osseum, & nerueum, est esse substantiale, & non accidentale, & vt fusiùs suo loco dicetur in lib. de Anim.

73 Tertiò principaliter demonstratur à priori necessitas formæ corporeitatis in viuentibus, & primò in homine; quia anima rationalis nequit dare esse corporeū, & extensum, cùm in se spiritualis sit, & inextēsa; Nec respondere valet cum Caiet. & Iauello, quod licèt anima rationalis sit formaliter spiritualis, est tamen virtualiter extensa, & corporea; Tùm quia tale esse dare non posset, nisi per informationem, quare in seipsa esse deberet formaliter talis, vt quo, vt est de alijs formis ad suos effectus formales comparatis; albedo enim est alba, vt quo formaliter, & non virtualiter tantùm, quia hoc pertinet ad genus causæ efficientis; Tùm quia nulla forma, ait Tromb. continet virtualiter effectum sibi repugnantem, aut formam talis effectus productiuam; non enim albedo continet virtualiter esse nigrum, aut nigredinem ipsam, ergo nec anima rationalis continet virtualiter esse corporeum & diuisibile, aut formam ipsam corporeitatis, cum non minus adinuicem repugnēt, esse corporeum, & spirituale, quam esse album, & nigrum; Tùm quia si forma spiritualis continet virtualiter esse corporeum, etiam & forma corporea poterit cōtinere esse incorporeū, & spirituale, cū nō sit maior ratio de vno, quā de altero; Tū tandem quia etiam admisso, quod virtualiter tale esse contineret, nō proindè posset illud homini communicare in genere causę formalis, sicut forma Solis eminenter continet calorem, & tamen non facit Solem formaliter calidum; forma enim in tali genere dat tantùm illud esse, quod in se habet, cùm exercitium huius causalitatis fiat per solam exhibitionem entitatis formæ subiecto.

Resp. alij, esse corporeum à sola materia prouenire; contra; Tùm quia non ita est in cæteris compositis, alioquin genitū & corruptum semper essent idem numero corpus, cùm maneat in vtroq. eadem numero materia; Tum quia limitatio quātitatis non est à materia, quæ ad omnes de se indifferens est, sed à forma, quia hæc est, quæ requirit tantam, vel tantam materiam, ergo materia absolutè non dat cōposito tantam, vel tantam extensionem sine forma; Tùm quia sicut partialiter tātum dat composito esse substantiale, ita & esse corporeum; Tùm tandem, quia etiamsi materia prima daret composito esse corporeum, & extensum, non tamen constituere posset corpus organicum, & humanum ex tot partibus etherogeneis compactum, quia materia est homogenea & omnes eius particulæ vniformes.

74 Deindè eadem necessitas ostenditur etiam in cæteris animantibus; quamuis enim animæ sensitiuæ, & vegetatiuæ sint formæ materiales, & extensæ, adhuc tamē tribuere nequeunt viuenti illud esse corporeum, quod est de eius essentia vt sic, quia

qui a esse corporeum, quod viuens exigit pro sui constitutione, est dissimilare, & organicum; quamuis igitur ratione suæ materialitatis, & extensionis possent huiusmodi formæ tribuere aliquod esse corporeum de genere substantiæ, non tamen esse corporeum organicum, sed ad hoc omninò exigitur forma corporeitatis, quæ aliud non importat, quam congeriẽ omnium formarum partialium, carnis, ossis, nerui in animali, corticis ligni, medullæ, radicis in planta; tam enim diuersa esse tribui non possunt à sensitiua, & vegetatiua, quæ sunt eiusdem rationis secundũ õnes suas partes; Nec dicere valet, quod continent illa esse diuersa virtualiter, quia cũ debeant illa dare in genere causæ formalis, deberẽt esse formaliter tales vt quo sicut quia formaliter dicuntur vegetatiuæ, & sensitiuæ, ideò dant formaliter esse sensitiuum, & vegetatiuum.

Hac ratione pressi Suarez loco cit. d. 15. sect. 10. nu. 31. & Hurt. disp. 2. de Ani. sect. 5. 6. & 7. faciunt vegetatiuam, & sensitiuã ętherogeneas, ita vt alia pars animæ sit, quæ in equo oculum informat, alia, quæ aures, alia, quæ ossa, &c. Sed hoc est nouũ inuentum à nemine, hucusque somniatum: nam data hac sententia, sequitur quodlibet animal non esse vnum per se, & in vnica specie, sed tantum vnum vnitate ordinis, & continuationis, & in diuersis speciebus. Cõsequentia patet, quia illa solum faciunt vnum per se physicum, & substantiale in vna specie, quæ se habent, vt actus & potentia, & hic non adest vnica forma, & eiusdem rationis, quæ materiam informet, sed determinatis partibus materiæ diuersæ formæ specificæ correspondẽt; sed hoc figmentum ex professo in lib. de Anima reijcemus.

75 Deniquè ex dictis probatur altera pars conclusionis, quòd necessaria non sit in cęteris corporibus forma corporeitatis distincta à forma specifica, quia esse corporeum ad eorum constitutionem requisitum est homogeneum, similare, & vniforme, non autem ætherogeneum, vt in viuentibus, ergo sola forma specifica sufficit cum materia ad dandum hoc esse corporeum composito, probatur consequentia, nam patet antecedens, quia ad tale esse corporeum sufficit sola extensio, & materialitas partium componentium, at materia in omnibus est extensa, similiter, & omnes formæ specificæ materiales, ergo præter illas in compositis inanimatis non est admittenda distincta forma corporeitatis ab eis condistincta.

SOLVVNTVR OBIECTIONES.

76 IN oppositum obijcitur Primò, quod sit superflua forma corporeitatis in viuentibus distincta ab anima; Tùm primò quia forma perfectior continet virtualiter imperfectiorem, vt tetragonum trigonum 2. de Anima 31. ergo anima, quæ est nobilissima forma continebit virtualiter hanc formam corporeitatis, eiusque munera poterit obire; Tùm 2. non implicat, animam immediatè cum quantitate vniri materiæ primę, & certè hoc constitutum esset animal, & consequenter corpus, quia ab inferiori ad superius tenet consequentia affirmatiuè; Tũ 3. quia videmus in genere accidentis, per eandem formam rem constitui in specie, & in genere quocunque superiori; albedo enim dat esse albũ, coloratum, & quale, ergo pariter forma substantialis, quæ est perfectior accidentali, dabit constituto esse specificum, & genericum, vt esse hominem, animal, corpus, &c. Tùm 4. quia id manifestè docuit Doctor 4. d. 11. q. 3. Hh. dum ait, animatũ dici corpus ab anima, vt corpus est genus in recta linea; Tum 5. quia anima tribuit composito esse substantiale, præcisa quacunque alia forma, vel ergo corporeum, vel incorporeum, nõ hoc, ergo illud, quod eò præsertim dicendum est, quia esse corporeum de genere substantiæ aliud non est, quàm esse compositum ex materia, & forma, & hoc habetur per quamcunq; formam specificam; quod si esse corporeum accipiatur pro esse extenso, habetur per quantitatem, ait Aduersa; Tùm 6. hæc quidem de anima sensitiua, & vegetatiua negari non potest, quia sunt formæ extensæ, & corporeę, vndè de illis non militat ratio, quæ afferri solet de anima rationali, quòd esse corporeum elargiri non potest, quia in se est incorporea, & spiritualis;

Tùm

Tùm deniquè quia neque hæc ratio vrget de anima rationali, quia vt forma det aliquod esse, non oportet, immò nec debet esse formaliter talis, vndè albedo non dicitur alba, quæ tamen dat esse album: & cum ex alio capite ponatur anima rationalis animam vegetatiuam, & sensitiuam virtualiter continere, quæ sunt formæ materiales, & extensæ, cur etiam virtualiter formam corporeitatis continere nō poterit?

77 Resp. assumptum esse verum de continentia inferioris in superiori per excessum perfectionis, quo sensu homo continetur in Angelo, at non semper est vera per continentiam effectuū inferioris, & ità est in proposito, quòd anima nequit dare esse corporeum organicum, quale requiritur ad esse animalis, vt dictum est in tertia ratione pro conclusione posita. Ad 2. ait Doctor lit. T. casum implicare, quia anima nequit per vllam potentiam informare, quod corpus non est, cum ipsa sit essentialiter actus corporis, & si per impossibile informaret materiam, nulla forma corporis præcedente, animal non esset, quia nullam animalis functionem exercere valeret, quia careret organis. Ad 3. à forma indiuiduа sumūtur omnes gradus prædicamentales, quando contradictio id non prohibet, at in proposito, recedente anima, idem prorsus corpus remanere videmus, signum euidens, non ab anima, sed ab anteriori forma esse corporeū deriuari; quod & in casu de albedine fatendum esset, si albedine recedente, adhuc paries coloratus manere. Ad 4. non ait Doctor, quòd viuens habeat esse corpus ab anima, prout corpus est prędicatum directè collocatum in genere, sed tantum ait, *Corpus, pro vt est indiuiduum corporis, quod est genus, sua forma tali esse corpus, vt corpus est genus habens corporeitatem*, vbi per ly *sua forma tali* non intelligit formam physicam specificam illius indiuidui, sed formam totius, & metaphysicam vt sensus sit, quòd sicut corpus in communi metaphysicè corporeitate dicitur corpus, tanquam per formam totius, ità hoc vel illud corpus, vt est indiuiduum eius, tali & tali corporeitate dicitur corpus, ità hunc locum explicat P. Hirnbarn. in 4. tom. 1. disp. 43. sect. 7. & certè si per ly *sua forma tali* Scotus intelligeret formam vltimam, & specificam cuiuscunque indiuidui, ità vt ab eadem sumeretur prædicatum corporis in recta linea collocatū, sibi statim contradiceret, cum immediatè anteà in responsione ad tertium admittat D. Tho. antecedens, quod erat, gradum genericum corporis, ponendo plures formas in homine desumi à forma diuersa ab anima. Et paulo supra, exponendo auctoritates illas 7. Met. de vnitate diffinitionis adductas pro D. Thoma, semper cōcedit, gradum genericum corporis ab alia forma desumi, à qua sumitur specificus. Deindè Doct. ibi tenet contra D. Tho. conuersionis terminum in Eucharistia non esse compositum ex materia, & anima, vt dat esse corporeum præcisè, eo quia anima tale esse dare non potest; & tandem in sententia Scoti non rectè dicitur, gradū genericum corporis ab anima desumi, & non à forma corporeitatis, quia ità omnis differentia specifica vltima foret, neque vlla daretur non vltima, cùm quælibet desumeretur ab eadem forma, à qua sumitur ratio generis, quod tamen Doctori repugnat, qui nō semel differentiam specificam diuisit in vltimam, & non vltimam, vt patet in 1. d. 3. q. 3. O. & d. 8. q. 3. & 2. d. 3. q. 6. L.

78 Ad 5. ex modo allata doctrina dicimus, formam quamcunque dare tale esse substantiale, vt formam lapidis esse lapideum, & quodcunque etiam superius esse in prædicamento contentum, si contradictio id non impediat, vt in proposito accidit, anima igitur dat animali tale esse substantiale; scilicet animatum, & viuens; & corpus pro altera parte dat esse corporeum, ità quod per solam animam dicitur animal viuens, & per alteram partem corpus, etiam vt corpus dicit prædicatum directè collocatum in genere; nec verum est, in vniuersum formam inferiorem dare gradum infimum, & superiores, sed vel dat illos, vel præsupponit datos à forma anteriori, vt vniuersaliter dicimus de differentijs, quod inferior non includit superiorem, nec dat gradum illius, sed datum supponit; sic in proposito anima non fa-

est corpus, sed factum animat, & viuificat, & est forma, qua corpus est viuens, non autem qua corpus est; falsum est etiam quod aiebat Auersa, esse corpus de genere substantiæ solam importare compositionem ex materia, & forma, & non potius extensionem substantialem, quia quidam faciunt Cœlum corporeum, & non compositum, & quidam Angelos compositos, & non corporeos; & quando etiam id cõcedatur, tale esse corporeum non sufficit in animatis, sed esse debet extensum, & organicum, & hoc haberi non potest per sola accidentia, quia esse carneum, & osseum non est esse accidentale, sed substantiale. Ad 6. ait P. Faber Theor 73. non esse idem iudicium ferendum de sensitiua, & vegetatiua, & alijs formis inferioribus, quia etiam de istis verificatur illud commune dictum, quòd anima est tota in toto, & tota in qualibet corporis parte, loquendo etiam de totalitate quantitatiua, vt alibi se ostensurum dicit, & hinc esse, quòd dare nequeunt esse corporeum. Sed nullus vnquam Philosophorum intellexit axioma illud de sẽsitiua, & vegetatiua quò ad totalitatem quantitatiuam, & in hoc sensu passim ab omnibus intelligitur de sola anima rationali, vt etiam ipse Faber fatetur Theor. 82. nam re vera sensitiua, & vegetatiua in se sunt formæ materiales, & diuisibiles de potentia materiæ eductæ, vt ceteræ. Præstat ergo dicere ex doctrina allata in tertia ratione, quòd licèt eiusmodi animæ ob suam materialitatem dare possent esse corporeum sic absolutè cõsideratum, vt aliæ formæ materiales, dare tamen nequaquam possunt esse corporeũ organicè, quale cõuenit animantibus. Addimus ex dictis, quòd anima non facit corpus, sed illud iam factum viuificat, & non dat esse corporeum, sed viuens.

Ad 7. licèt non oporteat, formam esse formaliter talem, vt quod, quale esse tribuit, opus tamen est talem esse, vt quo, vt indè effectus formalis sit illi proportionatus, & non eius naturæ repugnans, vt est in proposito esse corporeum respectu animæ rationalis. Demum non currit paritas de forma corporeitatis, & vegetatiua, aut sensitiua, quia illa secundùm se est forma materialis, at gradus sensitiuus, & vegetatiuus abstrahunt à materiali, & immateriali, & fundant conceptum communẽ hominibus, brutis, & plantis, qui ad bruta, & plantas contractus efficitur materialis, ad homines immaterialis; & hinc est, quòd anima sensitiua, & vegetatiua includũtur eminẽter in entitate physica animæ rationalis, non sic forma corporeitatis.

79 Secundò arguitur ex absurdis. Primò enim sequitur ex hac positione, quod homo non sit formaliter quantus, quia forma hæc corporeitatis dat esse extensũ formaliter corpori pro altera parte, non homini: sequitur secundò, si etiam homini dat esse corporeum substantialiter hæc forma, quòd in quolibet animali duo erũt corpora, corpus pro altera parte, & tertia entitas vtique corporea, ex illo, & anima resultans, vnde, & omnia accidentia geminari deberent, quantitas, qualitas, vulnera, cicatrices in vtroq; corpore, vel vnũ certè dabitur sine accidentibus. Tertiò, hæc forma esset ingenerabilis, & incorruptibilis, quia agens nihil corrumpit, nisi illud sit incompossibile formę generandæ, sed hæc non repugnat formæ generandæ, scilicet animæ, sed est necessariò requisita ad esse ipsius, & sic redit opinio Auic. Quartò hinc sequitur, quòd quotiescunq; forma hæc remanet in materia prima sine anima, toties maneret genus sine specie, tum quia corpus est genus, tum quia forma hæc non dat esse specificum, sed genericum tantùm. Quintò sequitur, idem esse corpus viuum, & mortuum, nam eadem forma corporis maneret, cum tamen genere differant.

Resp. hominem dici formaliter corporeum per gradum corporeitatis habitum à corpore pro altera parte, loquendo de gradu corporeitatis substantiali; dicitur verò quantus à quantitate inhærente corpori pro altera parte, sicut etiam dicitur iustus, & intelligens ratione iustitiæ, & intelligẽtiæ inhærentis animę, ad has enim denominationes non requiritur necessariò inhærentia accidentis in toto composito, quia harum denominationum sensus non est, compositum secundùm se totum has formas subiectare, sed absolutè subiectare

re illas secundùm suam entitatem, vel partialem, quod explicari potest exemplo totius integralis, nam homo dicitur videns, crispus, & simus: cùm tamē visio sit in oculo, simitas in naso, in capillis crispitudo. Ad 2. concedimus, in quolibet animali duo corpora reperiri adinuicem compenetrata, vt pars cum toto, quod nullum est inconueniens, vt notauit Tataret. 1. Phys. q. 2. dub. 2. quando vnum corpus est pars alterius, neque ex hoc sequitur, geminanda esse eadem accidentia, aut alterum illorum corporum esse sine accidentibus, sed distinguenda sunt accidentia, quæ sequuntur formam corporeitatis, qualia sunt relata in argumento, & quæ sequuntur corpus totum ratione animæ, qualia sunt auditio, visio, motus progressiuus animali, & similia: illa priora inhærent corpori pro altera parte, sed quoque denominant corpus totum, ista verò inhærent corpori toti. Ad 3. negatur consequentia, quia hæc forma corporeitatis non est, nisi forma mixtionis, quæ est dispositio ad animam, & proinde in aduentu animæ non recedit, recedit tamen, vt ex corpore hominis generentur vermes, & noua mixtionis forma producitur, quia ad aliā, & aliā animam specie distinctam, alia, & alia dispositio prærequiritur, ac proinde nequaquam redit opinio Auicen. qui volebat, formam corporeitatis semper extare in materia sub vtroque generationis termino. Ad 4. negatur consequentia, quia corpus, quod manet post animæ discessum, vel interitum, non est illud, quod ponitur in prædicamento, & habet rationem generis, sed est indiuiduum incompletum in specie incompleta mixti, quod erat pars compositi viuentis: vndè nec sequitur, hoc indiuiduum remanere cum esse generico absque specifico, quia est in specie incompleta corporis mixti, & sub genere etiam, constituendo genus corpus mixtum in communi ad mixtum completum, & incompletum, & quando dicimus, hanc formam corporeitatis dare esse genericum absque specifico, hoc intelligi debet in ordine ad viuens, non in ordine ad corpus mixtum, quod constituit; hoc enim constituit, & in genere, & in specie imperfecta mixtionis; Neque hæc appellatur forma generica, quasi nō sit in determinata specie corporis mixti, & indiuidua forma, sed dicitur generica, vt distinguatur à cæteris formis mixtionis specificis, quæ dant esse completum cōpositis, & quia viuenti dat esse genericum, & potentiale, per quod cessant omnes obiectiones, quas congerit Auersa loc. cit. contra formam corporeitatis, nam faciunt contra hanc formam, vt ponebatur ab Auic. non vt ponitur à Scoto. Ad quintum, corpus viuum, & mortuū in ratione corporis non differunt, sed tantùm in ratione viuentis, quem gradum superaddit anima corpori, vndè nec differūt specie disparata, nec vt duæ species completæ, sed vt species, & pars speciei.

80 Tertiò obijcitur, quòd non sit peripatetica hæc nostra opinio; Tùm quia Philosophus 7. Met. 35. oculum, & carnē mortuam ait esse equiuocè carnē, & oculum, quod nō esset, si forma carnis, & oculi maneret post animalis interitum; idem habet 2. de Generatione Animalium cap. 1. *Non est enim facies*, inquit Philosophus, *nisi animam habeat, neque caro, sed corrupta æquiuocè dicitur facies, aut caro, perinde quasi lapidea, aut lignea facta sit*, quam comparationem valdè exagerat Vasquez in 3. p. disp. 108. cap. 2. nam si prædicatum carnis æqualiter cōuenit carni mortuæ lapideæ, & ligneæ, vtique non nisi æquiuocè illi conueniet; Tū deindè quia hæc forma corporeitatis statuitur ad organizandum corpus pro animæ receptione, quia ipsa est actus corporis organici, sed Philosophus secundo de Anima cap. 1. inquit animam facere corpus organicum, & non illud supponere, nam inquit tex. 6. *anima est actus primus corporis naturalis potentia vitam habētis, tale autem quod vtique sit instrumētale*, idem habet text. 7. & tandem tex. 10. concludit *non est autem quod abiecit animam potentia existens, vt viuat*; cum igitur partes corporis non sint organa, & instrumenta seclusa anima, clarissimum est, animā corpus organicum constituere, & non supponere; Tùm etiā forma hæc corporeitatis in se considerata nō potest tribuere esse specie diuersa, carnis, ossis, nerui,

ui, &c. cùm secũdùm se sit vna specie forma, ergo non potest illud munus obire, ad quod excogitata est; Tum demum in sententia Philosophi, 2. Phys. & alibi, omnis forma naturalis est principium motus, & quietis, quod huic formæ in animali non conuenit, nam quilibet motus in animali ab anima ortũ ducit, tanquã à principio.

81 Respondetur, partes animalium dupliciter spectari posse, primò in se, vt sunt quædam entia mixta, & hoc modo sunt planè eadem, siuè sint in corpore viuo, siuè mortuo. Secundò considerari possũt, vt sunt instrumenta quædam animæ, & hoc modo oculus, & caro mortua sunt æquiuocè oculus, & caro, quia oculus in cadauere non est instrumentum animę ad videndum, caro ad nutriendum; hanc expositionem deducit Raguś. disp. 17. ex 4. Met. cap. vlt. vbi ait Philosophus, carnẽ mortuam esse æquiuocè carnem, quia illa propriè dicitur caro, quæ potest facere opus carnis, idest, quæ nutrimentum sibi appositum in carnem sibi similem conuertere potest, quod non potest, nisi caro viua; ecce, quod Arist. loquitur de carne, vt est instrumentum animæ nutritioni deseruiens: comparatio autem illa Phil. de carne ad mortuam, & lapideam, non est accipieuda de carne mortua in se, sed ad hominem, & ad eius operationem comparata; non enim minus caret propria operatione, & denominatione hominis caro mortua, quàm caro lapidea, licèt illa in se vniuocè dicatur caro, hæc æquiuocè; & hic sensus colligitur ibi ex ipso contextu, & quidem si caro mortua non est nisi æquiuocè caro, certè potest quisque vigiliæ diebus comedere carnes absquè periculo trãsgressionis præcepti. Ad 2. quicquid sit de animæ diffinitione, an corpus organicum stet pro altera parte compositi, vel pro constituto ex anima, & corpore, de quo Scot. videtur problematicus 4. d. 14. q. 1. corpus organicum dupliciter considerari potest, vno modo in se, & absolutè cũ illa varietate partium diuersæ rationis, secundò vt hæc sunt instrumenta ad exercẽda opera vitæ, primo modo negatur, quod cõstituatur organicum per animam, quia cũ hæc homogenea sit, & vniformis, non potest tot, tamque diuersa esse præbere, carnis, ossis, & nerui; secundo modo constituitur organicum per animam, quia non sunt instrumenta idonea ad proximè exercenda opera vitæ, nisi per animam, & ità loquitur Philosophus ibi. Ad 3. forma corporeitatis non est in se vnica forma secundùm speciem, sic enim vrgeret argumentum, sed potius est congeries illa formarum substantialium partialium, carnis, ossis, & nerui, vt docet Scot. in 3. d. 4. q. vn. & sequitur Ant. Andr. 7. Met. q. 6. Faber Theor. 75. Tataret. 2. de An. q. 1. dub. 2. Zab. Raguś. Coninch. & quicunque formam corporeitatis tenent, in hoc sensu eam asserere debent; videmus enim, partes integrales ab animali separari per diuisionem, os, pedem, oculum, manum, & eandem formam retinere, quam prius habebant, cùm ergo sectio non sit productiua formæ substantialis, nec tam breui tempore generari possit forma, v. g. ossis, quæ non nisi per multas alterationes, & concoctiones de potentia materiæ educitur, præstat dicere, singulas partes organicas habere suam formam partialem, & formam totius corporis non importare, nisi congeriem illarum, vt magis explicatur in lib. de Anima. Ad 4. dicimus, in animali animam esse principium motus progressiui, formam vero mixti esse principiũ illius motus, qui fit secundum elementum prædominans, vndè animal cadẽs de Turri non mouetur deorsum ab anima, sed à forma mixti grauitate affecta; alia argumenta ad hanc materiam spectantia commodiùs infrà adducentur disp. 5. q. 6. art. p. & disp. 5. de Gen. q. 3.

Quartò demum obijcitur ad probãdũ, dari debere vnam corporeitatis formam corporibus omnibus communem, sicut datur vna materia, quia videtur par ratio. Resp. nullam prorsus esse necessitatem ponendi hoc modo formam corporeitatis; non debet poni, vt saluetur transmutatio substantialis, quia adhoc sufficit sola materia, vt primum, & commune subiectum omnium formarum successiuè illas recipiens, & amittens: non vt det esse corporeum rebus, quia in simplicibus & mixtis inanimatis ad hoc sufficit materia cum

vna forma specifica, vt patet ex dictis; Non vt seminarium aliarum formarum, è quo dicantur educi, quia ad euitandam creationē sufficit, quòd sola materia præcedat; Non vt appetat formas, quia inter appetens, & appetibile non exigitur similitudo, sed proportio. Et denique non currit paritas de materia, & forma, quia materia est commune subiectum transmutationum, & ideò debet esse vna specie in omnibus transmutabilibus, non sic forma.

QVÆSTIO V.

De potentia materiæ ergà formas.

82 MAteria potentialis est, tàm respectu formæ, cuius est subiectum, quam compositi, cuius est pars potentialis; hinc dubitari solet, an sit eadem potentia, qua respicit formam per modū subiecti, & compositum per modum partis potentialis, an potius duplex ex natura rei distincta, quarum prima dicatur passiua receptiua, altera passiua constitutiua. Pererius lib. 5. c. 21. videtur has potentias distinxisse; at communis opinio Recentiorum eas non distinguit ex natura rei vllo prorsus modo, sed aiunt per eandem prorsus potentiam materiam dici receptiuam formæ, & causatiuam compositi, ità Auersa q. 20. sect. 6. in principio, & Amicus tract. 5. q. 3. dub. 3. art. 2. vbi addit, has potentias esse distinctas ratione ratiocinata, quatenus concipitur eadem potentia inadæquatè in ordine ad diuersa munera, nā dicitur receptiua in ordine ad formam, & constitutiua in ordine ad compositū. Vnicum huius sententiæ fundamentum est principium quoddam in Philosophia à Recentioribus passim receptum, causalitatem nimirū materialem in ordine ad formam, & compositum, esse eandem, scilicet vnionem materiæ ad formam; & solū inadæquatè distingui per ordinem ad distinctos terminos inadæquatos; hinc postea consequenter philosophantur de potentia materiæ, quòd sit vna, & eadem ex natura rei in ordine ad formam, & compositum; Sed cum inferius disp. de principijs in facto esse simus futuri discordes in eo principio, quòd per vnionem scilicet materia causet compositum, hic etiam discordare debemus, nam si non est idem actus, quo materia recipit formam, & cōpositum causat, sed sunt actus realiter distincti, ità quoque potentia receptiua formæ, & causatiua compositi, saltim ex natura rei formaliter secerni debebunt, nam potentiæ distinguuntur per actus; quarè si actus his potentijs correspondentes sunt inter se ex natura rei distincti, vt ibi fusè probamus, hoc idem de istis potentijs hic asserendum est.

Quicquid tamen sit de hac re, parum refert in proposito, quia hic sermo est de potentia materiæ erga formas, vt patet ex ipso quæstionis titulo, de qua multa hic disputari solent à Scholasticis. Primo, An potentia passiua materiæ ad formas sit naturalis, vel neutra. 2. An tam ampla sit, vt extendatur ad omnes prorsus formas, etiā corruptas. 3. An sit vna ad omnes formas, vel multiplex ꝓ multiplicitate formarū. 4. An potentia receptiua formarum distinguatur à sustentatiua earundem, & an receptiua substantialium distinguatur à receptiua accidentalium. 5. demum, An sit de essentia materiæ, vel eius proprietas, an potius accidens superadditum; quæ singula dubia pro decisione singulos exposcunt articulos.

ARTICVLVS I.

An potentia materiæ ad formas sit naturalis, vel neutra.

QVæstio præcipuè inter Scotistas vertitur, Rada namque 1. p. controuersi. 1. art. 1. & Cauellus disp. 4. de Anima separata sect. 1. cum antiquioribus Scotistis præsertim cum Parisiensibus 1. Phys. q. 9. quest. unic. 2. collat. tenent, materiam, nedum naturaliter respicere formam in communi, sed etiam in particulari, tàm secundùm gradum genericum, quàm specificū, & indiuidualem: P. Faber ex opposito 1. sent. disp. 2. asserit, potentiam materiæ ad formam in communi vtiquè esse naturalē, ad formas vero in praticulari esse tantum modo neutram, quam sententiam contra relatos Scotistas mordicus defendit Iordanus Muscatellus in suis considerationibus.

bus ad controuersias Xantes Mariales cõ sider.4. per totum,& sequitur P. Sghemma 1.Phys.digress. 5 q.6.

83 Pro decisione notandũ est ex Scoto q.5. Prolog. L. potentiam passiuam, qualis est potentia materiæ, si ad agens comparetur, distingui in naturalem,& supernaturalem, naturalis est in ordine ad agens naturaliter formæ inductiuum, supernaturalis in ordine ad agens non naturaliter formę impressiuum; si verò comparetur ad formam, distingui in naturalem, violentam,& neutram; naturalis est, si passum naturaliter inclinatur in formam; violenta, si sit contra inclinationem eius; neutra, si neque inclinatur in formam, neque ad oppositũ. Sed quia inclinatio naturalis duplex est ex eodem Scoto 1.dist. 1.q. 1.in fine, alia determinata, qua passum determinatè inclinatur ad vnum tantum, vt graue deorsum; alia indeterminata, qua passum indeterminatè in plura inclinatur; hinc oritur, duplex potentia naturalis, alia determinata, alia indeterminata;& similiter duplex potentia neutra, altera, quæ opponitur cuicunque inclinationi, tàm determinatæ, quàm indeterminatæ, quo sensu potentia neutra propriè, & in rigore sumitur,& pręsefert duplicem negationẽ, inclinationis scilicet, & repugnantiæ, & connotando meram capacitatem in subiecto, altera, quæ opponitur inclinationi determinatæ tantùm, quo sensu potentia neutra coincidit cum potentia naturali indeterminata; hoc prænotato.

Dicendum est, potentiam materiæ ad omnes,& singulas formas, etiam secundũ gradum specificum, & indiuidualem inspectas, esse naturalem indeterminatam, quæ coincidit cum neutra secundo modo. Conclusio inter Scotistas cõmunior est, & recipitur ab omnib° exteris. Quòd potentia materiæ ad omnes formas sit naturalis, apertè docet Scot. 2. d. 18. q. vn. D. vbi docet, materiam inclinari naturaliter ad quamcunque formam inducendam in ea; Quòd verò talis sit indeterminata, colligitur ex 1. d.1.q.1 cit. in fine, vbi ita loquitur. *Materia prima ad nullam formam determinatè inclinatur, & ideò sub quacunq; quiescit non violenter, sed naturaliter propter indeterminatam inclinationem in quãcunque*, idem habet 4.d.43.q.4.C. vbi eatenus ait, violentiam non reperiri in primo passo, quatenus ad nullam formam determinatè inclinatur. Probatur verò sic; omnis potentia receptiua in ordine ad formam, vel est naturalis, vel violenta, vel neutra, sed potentia materiæ est receptiua formæ, ergo vel est naturalis, vel violenta, vel neutra, non violenta, vt patet, non propriè neutra, cum forma sit perfectio materiæ, & vnumquodq. in suam perfectionem sit naturaliter propensum, restat ergo vt sit naturalis sed non est determinata ad hãc formam, quia tunc violenter quiesceret sub opposita, ergo est naturalis indeterminata ad omnes,& singulas.

84 Resp. P. Fab.& Muscat. ex ipso, materiam inclinari naturaliter, etiam in formas in particulari, non tamen secundùm gradus specificos, aut indiuiduales earum, sed tantùm secundùm gradum genericum, quatenus formæ sunt. Sed contra; Tùm quia sicut materia recipit hanc formam, non vt actum in vniuersali, sed vt talem actum in specie,& indiuiduo, vndè & cum ea constituit indiuiduum in tali specie; ita è contra forma perficit materiam secundùm rationem, non tantum genericam, sed specificam quoq.& indiuiduam; Tùm quia materia secundùm omnem suum gradum,& formalitatem est perfectibilis, ergo & forma est secundùm omnem suum gradum perfectiua, atq. ideò in eam materia inclinatur secundùm omnem rationem, etiam indiuiduam, quia forma secundum totum suum esse informat, & perficit materiam. Tùm quia, vt arguunt Parisienses, differentia addit perfectionem generi, ergo si subiectum inclinatur in perfectionem genericam, tantò magis inclinabitur in perfectionem specificam, ex quo capite etiam Philosophus 1. Met. ab initio probauit, Metaphysicam maximè inter alias scientias appeti, quia est perfectior cæteris; Tum etiam si aliquod receptiuum naturaliter respicit aliquod cõmune, naturaliter etiam respicit omne contentum sub eo; vndè Scot. q. 1. Prol. ex eo, quod concedit naturalem inclinationem

intellectus ad ens in communi, concludit, ipsum naturaliter inclinari ad cognitionē claram Dei. Imò sub littera X, acriter inuehitur in Varronem, eo quia concedens, ens in communi esse obiectum naturale intellectus, id ipsum posteà de suis inferioribus audebat negare. Hoc inuoluit repugnantiam (ait Doct.) nam in omnibus potentijs respicientibus naturaliter aliquod commune, experimur, quòd etiam naturaliter respiciunt omnia sub eo contēta; visus enim, qui colorem in communi habet pro obiecto, habet etiam pro naturalibus obiectis albedinem, & nigredinē, licèt sint obiecta inadæquata, ergo pariter dicendum in proposito de materia in ordine ad formam in communi, & formas in particulari.

85. Resp. Muscat. adhuc ex Fab., potentiam naturaliter respicientem aliquod cōmune, respicere quoq; naturaliter species illius generis, sed secundùm rationem genericam tantum & sic etiam ait, visum naturaliter respicere pro obiectis albedinem & nigredinem, in quantùm colores, & visibiles sunt, non inquantum sunt species. Sed contra; Tùm quia ex Scot. 1. d. 1. q. 1. disputante contra Auicen: potentia intellectus non quietatur, nisi vbi est obiectū suum perfectissimum, & in summo scilicet in Deo, vbi ens est cum omni perfectione, ergo & entia particularia secundùm peculiares rationes etiam cadunt sub obiecto naturali intellectus; Tùm quia Doct. in 2. d. 3. q. 11. E. directè docet, albedinem & nigredinem non tantùm secundùm rationem genericam coloris, sed etiam secūdum rationes specificas, esse obiecta visus, & sic vniuersaliter docet, constitui debere obiecta prima, & adæquata potentiarum, non vt commune genus obiectum potentiæ constituatur; vt supponit simpliciter, quia sic potentia tendere non posset in particularia obiecta secundùm rationes specificas, quod tamen falsum est, quia nos in albedine attingimus, non tantum rationem genericam coloris, sed etiam specificam, per quam a nigredine eam secernimus; nec constitui debet, vt supponit personaliter, quia si supponeret v. g. color pro albedine tantùm, non posset visus ferri in nigredinem, quia foret extra latitudinem obiecti adæquati; si supponit pro omnibus, & singulis coloribus tantùm, sic nō haberemus vnum per se obiectum potentiæ specificatiuum, & ratio generica coloris foret inuisibilis; sed debet constitui, vt supponit absolutè pro gradu generico, specifico, & indiuiduo obiectorum a potentia attingibilium, vt fusius in lib. de Anima disp. 2. q. 4. ita igitur etiam in proposito forma specificat naturalem potentiā materiæ, non vt supponit simpliciter pro sola ratione generica formæ, non personaliter, vt scilicet supponit pro omnibus, & singulis, sed vt supponit absolutè pro gradu generico, specifico, & indiuiduo formarum, quia forma secundùm omnes gradus est perfectiua materiæ; Tùm tandem quia si materia perficitur à forma tantum secundùm gradum genericum, quandò est sub vna forma, tunc appetitus eius foret totaliter satiatus; nam intantùm aiunt, materiam per nullam formam totaliter satiari, quia nulla affert sibi illam perfectionem, quam haberet ex alia, at si formæ perficiunt materiam secundùm gradum genericum tantum, tunc vna æquè perficit sicut alia, & quantum alia; quia vna, & eadem est ratio perficiendi in omnibus, & singulis formis, & vna quò ad hoc aliam perfectissimè contineret, quod argumentum adhuc magis vrgebimus quæst. seq.

86. Sed contra hanc communem Scotistarum opinionem acriter inuehitur pro Fab. Muscat. loc. cit. Primò, quia si potentia materiæ naturalis est ad formā in particulari secundùm gradum specificum, vt v. g. ad formam ignis, sequitur, quod violenter detineatur sub forma aquæ. Nec Respōdere valet, hoc secuturū, quādo determinatè inclinaretur ad formam ignis, at inclinatur solū indeterminatè; & ideò non sequitur violentia in materia. Non valet, quia semper vera est illa propositio, quod nulla potentia inclinatur ad opposita, & sumitur ex Arist. 3. Phys. text. 10. & 11. Met. sum. 4. cap. 1. quibus in loc. ait potentias ad contraria esse diuersæ rationis, vt potentia ad ægrotare, & sanari, nā alioqui idem esset ægrotari, & sanari. Nec rursus dicere valet propositionem illam

esse veram de inclinatione determinata, & adæquata, non de indeterminata, & inadæquata, vt est inclinatio materiæ ad formas in particulari; quia actus oppositi sūt incompossibiles in eodem subiecto; ergo non datur in eo potentia naturalis ad ambos indeterminata, Et si dicatur, huiusmodi potentiam non esse ad ambos coniunctim, sed disiunctim; signum est, quod ad illos non habet eandem inclinationem sed diuersam, & sic in eodem subiecto ponerentur non solùm diuersæ, sed etiā oppositæ inclinationes.

Resp. materiam naturaliter quiescere sub quacumq. forma, propter indeterminatam inclinationem ad quamcumque, & ita in terminis soluit hoc argumentum Doct. in 1. d. 1. q. 1. in fine; & falsum est, dari non posse potentiam indeterminatā ad opposita disiunctim, hanc enim Scot. 2. dist. 39. E, & omnes admittunt in volūtate ad oppositos actus, velle, & nolle; Aristotelem verò multi explicant de sola distinctione rationis; Canon. 1. Phys. q. 9. dub 5. explicat de potentijs proximis, & in vltima dispositione ad actum, non de remota, quæ esse potest vna, vel meliùs ex ipso contextu dicatur, Arist. non loqui de potentia passiua secundùm se, sed relata ad potentiam obiectiuam terminorum, vt sensus sit, si posse ægrotare, idest ægrotatio possibilis est idem cum posse sanari, idest sanitate possibili, hinc statim sequitūr, sanari, & ægrotare idem esse, quia ens in potētia obiectiua est illud idem, quod postea fit in actu 9. Met. tex. 7. ita hunc locum exponit Scot. in 4. d. 11. q. 3. sup. X Alij dicunt Philosophum ibi velle solum quod posse valere, & ægrotare differunt ex parte terminorum, infert enim *namq. valere, & ægrotare idem esset.*

87 Secundò, dicere, potentiam materiæ esse naturalem indeterminatam, aut idem est, quod eam asserere neutram, aut certè implicat in adiecto; Nam ex vna parte indifferentia, indeterminatio, & neutralitas idem significant, vndè si materia respicit formas indeterminatè, iam respicit neutraliter. Ex alia parte naturalitas, inclinatio, & determinatio ad vnum idem significant: natura enim dicitur ad vnum determinata ex 2. Phys. ergo dicere, materiam naturaliter indeterminatè in formas inclinari, vel est repugnantia in adiecto, vel idem est, quod eas respicere neutraliter, quare omnes Scot. veteres vocat Grossipedales, quia distinctionem dederunt de iclinatione determinata, & īdeterminata.

Resp. negando assumptum quoad vtrāque partem, si de neutralitate sumpta in rigore sit sermo, quæ dicit negationem cuiuscumq. inclinationis, tam determinatæ, quam indeterminatæ, nam de neutralitate secundùm quid sumpta, vt nimirum dicit negationem inclinationis determinatæ, gratis admittitur. Et cùm dicitur, indifferentiā, indeterminationem, & neutralitatem idem significare, negatur, si neutralitas sumatur in rigore, quia neutralitas sic inspecta quamcumque inclinationem excludit, non autem indifferentia, vel indeterminatio. Falsum item est, quod naturalitas & inclinatio idem sint, quod determinatio ad vnum, si naturalitas absolutè sumatur, & non in toto rigore; Et auctoritas ad hoc allata ex 2. Phys. quod natura est determinata ad vnum, non est ad rē, quia, vt explicat Doct. quodl. 2. F. intelligitur de agente naturali, vt à libero secernitur, quia vbi hoc positis omnibus prærequisitis ad agendum, est indifferens ad vtrumlibet, quia potest agere, & non agere; agens naturale est determinatum ad alteram contradictionis partem. Falsū deniq. est, quod ponere inclinationem indeterminatam sit implicantia in adiecto; tum quia ita loquitur Scot. 1. d. 1. q. 1. in fine, dum ait materiam naturaliter quiescere sub quacunque forma *propter indeterminatam inclinationem ad quamcū-que*; tum quia non implicat, dari in re talem inclinationem, & propensionem ad aliquam suam perfectionem, vt si illa careat, dicatur in statu violento, & contra suam inclinationem manere; sic de facto dicitur graue inclinatum ad vbi deorsum, vt si extra illud sit, violenter maneat. Nec etiam implicat, inclinationem sumi pro propensione tali ad aliquam specialem perfectionem, quod si ea priuaretur, non propterea violenter existeret, quia aliam consimilem haberet, & æquè sibi propor-

tionatam, vt illa; Sic de facto dicimus, intellectum ita naturaliter inclinari in vnā intellectionem, quod ea carens, & sub alia existens, non idcirco violenter existit; Immo inclinatio, quam habet homo ad plures actus videndi, quomodo vocari debebit? inclinatio neutra, vel potius indeterminata ad hunc & illum actum? si secundum, habetur intentum, quód datur inclinatio indeterminata: si primum; certè si apud Muscat. non implicat in adiecto inclinatio neutra, minus apud nos implicabit inclinatio indeterminata; quare īmerito vocat Scotistas veteres Grossipedales. Et quamuis P. Fabro sit plurimū tribuendum, vt de doctrina Scot. benemerito, nō idcirco alijs Scotistis detrahere debet.

88 Tertiò arguit; Si materia inclinatur naturaliter inadæquatè ad formam ignis, & aquæ, sequitur, quod naturaliter possit simul sub vtraque forma quiescere, quia omnis potentia potest actu, & simul esse sub adæquato termino, & sub adæquata forma. Nec respondere valet, quod eas respicit disiunctim, non coniunctim; Tùm quia ex hoc, quod singulas respicit, vt terminos inadæquatos, sequitur, quod possit simul esse sub vtraq. immo & sub omnibus formis, quia omnes conficiunt terminum adæquatum, & non repugnat, potētiam esse simul cum suo termino adæquato; Tùm quia si solùm diuisim eas respicit, sequitur, quod cum vnam dimittit, & aliam recipit, inclinatio naturalis eius mutatur, neq. enim eadem naturalitate potest formas oppositas recipere.

Resp. negando consequentiam, nam voluntas etiam respicit velle, & nolle, vt actus inadæquatos, & tamen nequit esse sub vtroq., quod & in multis alijs contingit, & ideò falsum est, vniuersaliter loquēdo, quod potentia possit simul, & semel esse sub actibus inadæquatis, quia multoties isti sunt adinuicem incompossibiles, & argumentum vrget quoq. Muscat. ipsū qui ponit, materiam respicere singulas formas neutraliter, vt terminos inadæquatos; Quare & ipse rationem tenetur assignare, cur, cùm singulæ formæ sint actus inadæquati illius potentiæ neutræ, non possint simul actuare illam, nec aliam assignare potest, nisi à nobis allatam. Nec sequitur, materiam, cùm vnam formam dimittit, & oppositam recipit, mutare naturalitatem, quia eius inclinatio ad vnam non est ita determinata, vt aliam respuat disiunctim, sicut nec naturalitas voluntatis mutatur, dum de nolente fit volens aut è contra.

84 Quartò obijcit; Tùm quia sicut ex hoc, quod terra naturaliter inclinatur ad esse in loco in communi, non sequitur, quod naturaliter inclinetur ad hanc, vel illam speciem loci; ità ex hoc, quod materia naturaliter inclinatur ad formam in cōmuni, non rectè deducitur, quod naturaliter quoq. inclinetur in hanc, & illam formam; Tùm 2. quia quæ competunt alicui per se secundò, non competunt illi, nisi ratione illius, cui competunt per se primò, & ablato illo, huic non competunt, ideò enim homo est sensitiuus, quia est animal, & si homo non esset animal, non esset sensitiuus, ergo sic in proposito, si materia respicit per se primò formam in communi, & formas specificas per se secundò, sequitur, quod licet materia naturaliter inclinetur ad formam in communi, non idcircò debet naturaliter respicere formas specificas, vt sic, sed secundùm rationem genericam tantùm vt formæ sunt, Tùm 3. quia si potentia materiæ est ad formas specie distinctās vt sic, & non tātū sm̄ rationem genericam, sequitur quod in materia erunt potentię specie distinctæ, sicut, & formæ, quibus specificantur, specie differunt. Tùm tandem, quia Scot. 4. d. 48 q. 2. O. ait, quod vniuersaliter, *quando subiectum ad neutrum contrariorum determinatè inclinatur, neutrum respicit naturaliter, vel violenter*, & ex hoc probat ibidem, motū Cœli esse neutrum, ergo, simplex indeterminatio constituit naturalitatem in sententia Doctoris.

Resp. ad 1. negando paritatem. Terra namq. inclinatur ad locum in communi, sed non vt supponit absolutè, descendendo scilicet ad quemcumque locum particularem; at materia inclinatur ad formam in communi, vt supponit absolutè, quia est perfectibilis à forma secundum omnes gradus ipsius formæ. & argumentum vrget

get quoq. ipsum Aduersarium, nam sicut ex hoc, quod terra inclinatur ad locum in communi, nō rectè deducitur, quod sit in potentia neutra ad loca particularia, quia ad locum sursum habet repugnantiam: ita ex hoc quod materia habet inclinationē naturalem ad formam in communi, non licebit inferre, quod sit in potentia neutra ad formas in particulari. Ad 2. falsum est, quod formæ specificæ competat potētia informatiua ea ratione præcisé qua forma est, sicut homini competit esse sensitiuum, ea ratione præcisè, qua animal est, nam gradus quicunque formæ, tam specificus, quam indiuidualis est informatiuus & perfectiuus materiæ, & ratio informandi quidditatiuè includitur in quolibet prædicato formæ, quo non conuenit cum materia. At non ita sensitiuum includitur in quacunq. hominis formalitate, quia non in rationalitate, cum differentia inferior non includat superiorem. In tantùm autem dicimus, materiam per se primò respicere formam in communi, & per se secundo formas in particularit, quatenus vniuersalia sunt priora singularibus in subsistendi consequentia. Ad 3. consequentia valeret, si forma terminaret appetitum materiæ, & eius potentiam specificaret, vt supponit personaliter, at supradictum est, non ita specificare, sed tantùm, vt supponit absolutè; hæc enim vnitas ex parte formæ sufficit ad constituendam vnitatem potentiæ vniuersalis materiæ. Ad 4. Scot. explicari debet ibi iuxta ipsius doctrinam traditam 1. d. 1. q. 1. quod nimirum quando subiectum ad neutrum contrariorum determinatè inclinatur, neutrum respicit naturaliter, loquendo de naturalitate in rigore, sed respicit neutraliter, loquendo de neutralitate secundùm quid, ad cuius constitutionem vtriq. sufficit sola indeterminatio, in quo sensu etiam dici potest motus Cœli neuter, vt suo loco dicimus in lib. de Cœlo. Rationes, quas ad idem adducit P. Sghem. loc. cit. soluuntur ex dictis, & omnes procedunt de naturalitate determinata.

ARTICVLVS II.

An potentia naturalis materiæ extendatur ad omnes prorsus formas, etiam corruptas.

60 SEnserūt quamplures, materiam non esse capacē formæ corruptę, per potentiam sibi innatam, & naturalem, sed tantùm per potentiam obedientialem: ita significauit Argent. 4. dist. 43. q. 1. ar. 1. Soncin. 5. Met. q. 18. art. 1. ad 2. & ex nostris Petrus de Aquila 4. dist. 43. q. 2. vbi negat corruptum naturaliter posse produci, quia non habet eandem potentiam Complut. q. 8. disp. 3. Arriag. disp. 2. Phys. sec. 4. & alij.

Communior sententia tenet, materiam habere potentiam naturalem ad formas quoq; corruptas; quare, quod non possit naturaliter idem effectus redire, non prouenit ex defectu, vel imminutione potentiæ ī materia, sed ex alijs capitibus, ità Recentiores omnes, Hurt. in Phys. disp. 2. sect. 3. Auersa q. 20. sect. 6. Ruuius 1. Phys. tract. 1. q. 7. dub. 4. Amicus 1. Phys. tract. 5. q. 6. dub. 2. & alij passim.

Pro decisione quæsiti, Notandum est, nos hìc disputare nolle, an idem numero effectus possit naturaliter reproduci, quia de hoc agimus in lib. de Gener. sed nos hic cum communiori supponere, quod non possit, quamuis enim de quibusdam posset probabiliter oppositum sustineri cum Scot. 4. d. 43. q. 3. tamen, quia de omnibus, in vniuersum id asseri non potest, & quæstio proposita loquitur vniuersaliter de omnibus formis corruptis, ideò superest modò quæstionem hanc exagitare, supposita communi opinione. Deinde recolendum est ex art. præcedenti, potentiam passi in ordine ad agens distingui in naturalem, & supernaturalem; in ordine ad actum distingui in naturalem, violentam, & neutram; & potentiam materiæ in ordine ad formam esse naturalem; quibus nunc addendum est pro exacta solutione quæsiti, quod hæc naturalis potentia materiæ tribus modis potest respicere formā proximè, remotè, & remotissimè. Potentia proxima in materia est capacitas recipiendi formam cum dispositione ad illam

recipiendam, sic materia ligni v.g. quando iam per calorem, & siccitatem est disposita ad recipiendam formam ignis dicitur habere potentiam proximam ad illam. Potentia remota est eadem materiæ capacitas nuda absq. dispositionibus ad formã, quas tamen habere potest naturaliter, seù ab agente naturali; sic eadem materia ligni antequam exsiccata sit, & calefacta, dicitur habere potentiam remotam ad formam ignis recipiendam. Potentia tandem remotissima est nuda materiæ capacitas ad formã sine dispositionibus, quas nec naturaliter potest habere, & sic materia habere dicitur potentiam naturalem ad formas corruptas, ad quas tamen disponi nequit virtute naturalis agentis; hoc prænotato.

91 Dicimus, materiam habere potentiã naturalem ad omnes prorsus formas, etiã corruptas, sensu nunc explicato, naturalem nimirum, si potentia materiæ comparetur ad formam, & eam remotissimè respiciat, nam si comparetur ad agens, non habet ad formas corruptas potentiam naturalem, sed supernaturalem, & obedientialem. Conclusio est Scot. 4.d.43.q.3.H & quo ad primam partem probatur; potentia materiæ est capacitas recipiendi formas, ergo materia habet capacitatem recipiendi formas, etiam corruptas, quia talis capacitas, vel est de eius essentia, vel saltim ei realiter identificata, velut proprietas, vt postea dicetur; quod si eas non recipit, nec naturaliter recipere possit, nõ est quia sit defectus capacitatis in materia, sed defectus est ex parte formæ, quæ cum semel destructa est, non potest iterũ redire, quia à priuatione ad habitum naturaliter non fit regressus; quemadmodum v. g. vas aliquod semper habet capacitatẽ recipiendi vinum, etiam corruptum, sed non recipit, nec recipere potest, non ob defectum suæ capacitatis, sed quia vinum corruptum non potest iterum redire naturaliter. Confir. ex Scot. loc. cit. quia si Deus reduceret eandem formam in materia, illa faceret per se vnum cum materia naturaliter, sicut prius, ergo in materia esset potentia respectu eius eandem, quæ prius, consequentia patet, quia hac eadẽ ratione dici solet, quod si cæco supernaturaliter restituatur potentia visiua, videbit deinceps naturaliter, sicut prius, quia ad eam habet potentiam passiuam naturalem eandem, quam prius habebat. Deniq. anima separata adhuc in tali statu retinet potentiam informatiuam corporis, vt docet Scot. quodl. 13. Mm. & D. August. notauit lib. 12. super Genes. ad litteram cap. 35. ergo & materia retinebit eandem potentiam informabilem; item potentia actiua non desinit ad desitionem actus, quem produxit, nec vllo prorsus modo imminuitur, ergo neq; potentia passiua desinit ad desitionem actus, quem recipit, nec vllo modo in se imminuitur.

Resp. Arriag. cit. nu. 54. appetitum materię primæ non esse solam materiam, sed ipsam simul cum negatione reali primæ productionis formæ, quare appetitus ille non est denominatio omnino intrinseca materiæ; ratio à priori est, quia appetitus materiæ est potentia naturalis illius ad formam sibi conuenientem, sed potentia naturalis ad illã formam, non est omninò intrinseca materiæ, includit enim negationem primæ productionis, ergo nec appetitus erit adæquatè intrinsecus, sicut in causa creata posse proximè operari nõ est denominatio omninò intrinseca, quià includit etiam voluntatem Dei concurrendi simul cum creatura; hinc negat post corruptionem formæ manere adæquatè totam entitatem appetitus, & potentiæ.

Hęc solutio facile reijcitur tũ ex dictis in Log. disp. 8. q. 3. ar. 1. in fine, vbi generaliter damnamus hunc Neotericorũ modum explicandi rerum essentias, & formalitates per denominationem partim intrinsecã, partim extrinsecam; tùm ex infrà dicendis de appetitu materiæ, qui cum formaliter, & in recto importet formalitatem positiuam malè ponitur includere quidditatiuè aliquam negationem; tum quia eadem ratione falsum est potentiam naturalem materiæ ad formam, vt sic, includere negationem primæ productionis eius; quod si eam aliquo modo concernit, vel constat, hoc ei conuenit, non quatenus potentia naturalis, vt sic, sed quatenus proxima, vel remota, vt suprà declaratum est, quarè destructa forma integer adhuc permanet appetitus, & potentia materiæ quantum ad

omne

omne id, quod importat formaliter, & in recto, & solam denominationem amittit, quod sit proxima, vel remota, quæ denominationes sunt ei accidentales; videatur disp. 5. de Gen & Cor q. 7 art. 2. vbi discutimus quæsitum, an semel corruptum possit denuò reparari naturaliter, a quo dependet omnino præsens quæstio, & occurrimus argumentis Arriag. & aliorū

92 Probatur deindè Conclusio quoad alteram partem; non datur agens naturale potens eundem numero effectum reproducere, & eandem de nouo formam in materia reparare, potest tamen id fieri virtute agentis supernaturalis, vt Scotus ostendit loc. cit. & nos suo loco probabimus, ergo potentia materiæ ad formas corruptas in comparatione ad agens non est naturalis, sed supernaturalis, & obedientialis.

In oppositum obijcies primò; Non datur potentia naturalis actiua ad formam corruptam reproducendam, ergo nec passiua in materia ad eam recipiendam, patet consequentia, quia omni potentiæ passiuę naturali correspondet actiua naturalis, quod probatur; Tùm quia potentia passiua diffinitur per ordinē ad actiuā 5. Met. 17. Tùm quia virtute huius propositionis Philosophus 3. de An. tex. 17. ex eo quòd in anima rationali est intellectus possibilis, probat quoque, necessario dari intellectum agentem, ipsum possibilem deducentem ad actum, Tùm quia aliàs illa potentia in natura esset frustra; Tùm tandē quia natura nō deficit in necessarijs, ideò quando alicui rei tribuit propensionem ad aliquem finem, simul elargitur instrumenta necessaria ad eius consecutionem, qua de causa Arist. 2. de Cœlo cap. 8. cōcludit, Astra non habere vim progressiuam, eò quia natura non dedit eis instrumenta ad motum progressiuū peragendū.

Resp. quòd Thomistæ laborant pro huius argumenti solutione, quia propositionem illam, quòd omni potentiæ passiuæ naturaliter correspōdet actiua naturalis, habent pro axiomate irrefragabili, at Scotistæ nullo negotio soluunt, negantes illā propositionē esse vniuersaliter veram cū Scoto. q. 1. Prolog. intra Q. & 4. d. 43. q. 3 ad 1. & d. 49. q. 11. R. Nam anima separata inclinatur naturaliter ad corpus, & in corpore est potentia naturalis passiua ad animam intellectiuam, & potentia visiua cæca est in potentia naturali ad visum, & tamen nulla est potentia actiua naturalis has potentias passiuas potens deducere ad actum. Verum igitur est, cu libet potentiæ naturali passiuę correspondere actiuā, non tamen semper in natura creata, sed in natura, hoc est, in toto ordine entium, etiam secundùm Philosophum, & hac ratione potentia passiua definitur per ordinem ad actiuam, & per hoc patet ad primam probationem illius propositionis. Ad 2. ex vi illius propositionis Philosoph. 3. de Ani. probat solum, quod intellectui possibili correspondet facultas agēs non tamen probat virtute eius, quòd sit in eadem numero natura radicata, sed solùm quòd assignari debeat in toto ordine entium, vt Mercen. colligit tom. 1. dilucid. pagina apud nos 237. vndè nonnulli volunt, Deum esse intellectum agentem. Ad 3. non sequitur, illam potentiam esse frustra, tùm quia semel est reducta ad actum, tùm quia est reducibilis ad actum per alias formas à naturali agente; tùm quia, & si in actum reduci nequeat per illam formam à naturali agente, potest reduci ab agente superiori, quod sufficit, ne frustra dicatur. Ad 4. non ob id natura dici debet in necessarijs deficere; tùm quia in tota coordinatione entium datur agēs naturale, quod eam deducit ad actum, & supernaturale, quod iterum eam reducere potest, tùm quia nemo deficere dicitur, quando non dat quod non potest, vt ait Scot. q. 1. Prol. Y. Arist. autē 2. de Cœlo loquitur speciatim de potentia ordinata à natura ad motum progressiuum, quæ est organica, de qua vtique concedi debet, quòd cui datur talis potentia à natura, ei datur, & organum, per quod deduci possit ad actum, & ideò inquit Doctor, hinc trahi non posse consequentiam vniuersalē in omnibus potentijs, quia nō omnes sunt organicæ. Deniquè probabile est, quòd Hurtadus docet cum multis alijs loc. cit. agens naturale non posse effectum corruptum denuò reparare, non ex intrinseco defectu, & impotentia eius, sed per accidens,

dens, ex lege ordinaria, qua Deus decreuit, agentibus naturalibus nolle cõcursum suũ præstare ad reparandos effectus iam corruptos ad constituendam varietatem indiuiduorum.

93 Secundò obijcies absurda, quæ sequerentur. Primò enim sequeretur, quòd inclinatio naturalis esset ad impossibile; deindè quòd resurrectio mortuorũ supernaturalis non esset. Deniquè quòd materia semper violentiam pateretur, cùm nõ detur in natura agens potens producere actum, quo ille appetitus expleatur.

Resp. negando sequelam primi absurdi; quamuis enim inclinatio naturalis non sit ad impossibile simpliciter, potest tamen esse ad impossibile secundum vires naturæ creatæ, & talis de facto est inclinatio oculi cæci ad visum. Nec sequitur secundum absurdum, quamuis enim resurrectio naturalis sit, comparando materiã in ordine ad animam, non tamen naturalis est, comparando eam in ordine ad agens, ex Sco. cit. in 4. Negatur tandem tertium absurdum sequi, quia, vt diximus articulo præcedenti, materia ad nullam formam determinatè inclinatur, & ideò nullius certæ formæ priuatio eam ponit in statu violento, sed tunc tantùm ad talem statũ reduceretur, si omnibus simul, & semel priuaretur. Nec refert, appetitum ad formam corruptã expleri non posse per agẽs naturale, sufficit enim, ne in statu violento dicatur esse, vt possit ab agente naturali alias formas recipere.

94 Tertiò demum obijcies, quòd materia non sit in potẽtia ad omnes formas, quia tunc naturaliter posset esse sub omnibus; Et præcipuè quòd nõ sit in potentia naturali ad animam rationalem, quia hæc non educitur de potentia illius, materia verò non dicitur habere potentiam naturalem, nisi ad formam ex eius potentia educibilem.

Resp. negando consequentiam, habet quidem materia simul potentiam ad omnes formas habendas, sed non ad habendas simul, sed successiuè, & est; quod Logici dicunt, in materia simultas potentiæ ad omnes formas, non autem potentia simultatis, de qua duplici simultate vide Doctorem 1. dist. 39. K. negatur etiam, quòd materia non sit in potentia naturali ad animam rationalem, quamuis ex eius potentia non educatur, falsum enim est, materiam solùm ad eas formas naturalem potentiam habere, quæ ex illius potentia sunt educibiles.

ARTICVLVS III.

An potentia materiæ sit vna ad omnes formas, vel potius multiplex.

Scotistæ nonnulli Doctorem faciunt problematicum in hac re ex his, quæ habet in 4. distin. 11. q. 3. 1.

95 Pro decisione quæsiti Notanda est ex Canonico nostro 1. Phys. q. 9. dub. 5. & Parisiensibus 1. Phys. q. 9. quæstiunc. 3. collat. distinctio de duplici potentia materiæ, altera proxima, & particulari, altera remota, & vniuersali. Potentia proxima, & particularis dicitur esse illa, qua materia per aliquas dispositiones accidẽtales, v. g. calorem, & siccitatem est determinata, seù potens recipere particularem formam ignis; Remota, & vniuersalis est illa, per quam materia nullis adhuc affecta dispositionibus respicit vniuersaliter omnes formas, & æquè omnes recipere potest, cùm non sit ab agente determinata per dispositiones accidentales potiùs ad hanc formam, quàm ad illam. Hoc prænotato.

Dicendum est, potentiam proximam, & particularem esse in materia multiplicem, iuxtà formarum multiplicitatem; at vniuersalem, & remotam esse ad omnes vnam. Conclusio est communiter recepta, nedum apud nostros, præsertim verò Canonicum, & Parisienses cit. sed etiam apud exteros, Perer. lib. 5. cap. 21. Zabar. lib. 1. de Materia cap. 15. Auersam q. 20. sect. 6. & alios quàmplures.

Quò ad 1. partem colligitur ex Scoto 1. distin. 1. q. 1. ad 4. vbi ait, tot esse appetitus materiæ ad formam, quot sunt formæ receptibiles in ea, vbi Vigerius, & Bargius aduertunt Doctorem loqui de appetitu materiæ, non aptitudinali, hic enim vnus est in materia ad omnes formas, sicut vna est aptitudo ridendi in homine ad multos actus,

actus, sed actuali, qui vtique ad multitudinem formarum multiplicatur; Clariùs colligitur ex 4. d. 43. q. 3. K. vbi docet, quòd tot sunt potentiæ in materia, quot formæ receptibiles in ea, nedum specie, sed numero, immo ad vnamquamque formam singularem tot esse potentias in materia, quoties eadem forma de nouo possit induci in materiam; & quòd loquatur de potentia proxima, & particulari, clarè deducitur ex eo, quòd loquens ibid. de potentia vniuersali, & remota, quam ibi vocat ordinem aptitudinalem receptiui ad receptum, ipsam ponit vnam, immutabilem, & inuariabilem, ex quo patet, Auersam decipi, dum ex hoc loco colligit, Doctorem fuisse oppositæ sententiæ, & quò ad hanc partem faciliter suadetur conclusio, quia cùm hæc potentia particularis, & proxima materię conueniat, quatenus per accidentia disponitur ad certam formam, sicut variæ, & multiplices sunt dispositiones pro varietate formarum, ità etiam potentia hæc variabitur, & multiplicabitur.

Quò ad alteram partem colligitur ex Scoto eisdem locis, & etiam ex 1. d. 1. q. 1. in fine, vbi habet, materiam naturaliter quiescere sub quacumque forma ob eius indeterminatam inclinationem ad omnes, ex quo patet, Doctorem vnā tantū admittere in materia inclinationem vniuersalem ad omnes formas, quia si cuilibet formæ propria corresponderet inclinatio congenita materiæ, iam quæcunque inclinatio materiæ ad formas esset determinata; vndè quamuis in 4 dist. 11. q. 3. I. problematicus de hac re videatur, tamen cùm ibi de hac materia ex professo nō loquatur, ad id standum est, quod inferiùs, determinat d. 43. q. 3. & etiam facilè suadetur quò ad hanc partem; Tùm quia vna potentia sufficientissima est ad omnes formas recipiendas, vna nimirum remota, & vniuersalis; Tùm quia, vt aiunt Bargius, & Vigerius, in homine vna sufficit inclinatio ad multos actus ridendi, similiter in graui vna tantùm propensio ad multos descensus, ergo pariter in materia vna sufficit inclinatio ad omnes formas, probatur assumptum, nemo enim sanæ mentis plusquam vnam agnoscit risibilitatem in homine, & plusquā vnam in lapide grauitatē, & ideò nullus rationabiliter negare potest vnam & eandem esse in homine inclinationem ad varios actus ridendi, & in graui ad varios descensus. Tum quia in subiecto contrariorum receptiuo, vna est potentia contrariorum receptiua disiunctim 9. Met. text. 17. & 19. & 4. Met. 20. ergo pariter in materia vna tantùm erit potentia formarum incompossibilium susceptiua successiuè; Et hac ratione materia dicitur potentia contradictionis, quia nimirum per eandem potentiam respicit plures formas, simul incompossibiles; Tū quia si alia est potentia ad formam ignis, alia ad formam aquæ, possent simul recipi in materia istæ formę, cum in ea reciperētur non secundùm eandem, sed secundùm alias, & alias potentias, sicut pariter eadē materia secundùm diuersas partes potest recipere diuersas formas, Tùm quia, tunc tot in actu admitti deberent reales potentiæ, & aptitudines in materia, quot successiuè sunt formæ possibiles in ea; Tùm tandem, quia cum potentia vniuersalis materiæ sit illi essentialis veluti innata proprietas, meliùs ponitur vna, quàm infinitę & hæc immutabilis, & inuariabilis sēper.

96 In oppositum obijcitur Primò, potentiam materiæ ad omnes formas non esse vnam; Tùm quia actus, & potentia sunt eiusdem generis, & speciei 9. Met. 7. ergo cùm formæ sint specie diuersæ, sic etiam erunt potentiæ in materia; Tùm quia relationes, præsertim in Scoti sententia, multiplicantur ad multiplicationem terminorum 3. d. 8. q. vnica, vt in patre paternitates ad filiorum multiplicationem; Tùm quia si esset vna materia habens vnam tātùm potentiam ad certam formam, v. g. ignis, & esset alia materia vnam tantùm habens potentiam ad aliam formam, scilicet aquæ, vtique specie differrent, ergo nunc etiam in vna, & eadem materia erūt potentiæ specie differentes; Tùm tandem quia 3. Phys. 10. non est vna, & eadem potentia ad contraria, scilicet ad sanitatem, & ægritudinem, ergo nec est vna, & eadē potentia in materia ad formas incompossibiles.

Resp. ad 1. ex Scot. 2. dist. 16. q. vnica

A. illam auctoritatem intelligi debere de potentia, & actu, provt sunt differentiæ entis, non de potentia actiua, & passiua, & actu eis correspondente, non enim potentia ad quantitatem est quantitas, potentia ad vbi est vbi, & sic de alijs. Ad 2. verũ est, quod ait Doctor de relationibus ad terminos totales, & adæquatos comparatis, & de his loquitur 3. dist. 8. q. vnic. nam respectu paternitatis, quilibet filius distributiuè est terminus adæquatus, & sufficiens vt in patre resultet paternitas, at respectu terminorum inadæquatorum falsum est, quia singuli sunt insufficientes ad positionem relationis in fundamento, & omnes simul constituunt vnũ terminum adæquatum, & sufficientem ad ponendam relationem in fundamento, exemplificat Doctor 4. dist. 1. q. 2. O. de tractu Nauis à pluribus, quos simul respicit, & collectiuè in ratione termini adæquati. Potentia vniuersalis materiæ in proposito respicit singulas formas, vt terminos inadæquatos, & omnes simul vt adæquatum terminum, & totalem. Ad 3. in eo casu vtique, & materiæ illæ, & potentiæ ambarum essent diuersæ speciei, quia nimirum formas illas specificas respiceret, vt terminos adæquatos, & adæquatè specificãtes ipsas, at non ità est in proposito, quia potentia materiæ est ita ampla, vt nullã formã specificã respiciat pro adæquato termino, sed omnes collectiuè; quòd declarari potest exẽplo sensus cõmunis, & externorum; peculiaria enim obiecta, color, odor, sapor, &c. constituunt diuersos specie sensus externos, quia sunt obiecta adæquata singulorum, & sensum communem non multiplicant; quia cùm sit maioris ambitus, quàm externi, sunt respectu illius obiecta inadæquata. Ad 4. iam art. 1. huius quæst. dictum est ex Scoto 4. dist. 11. q. 3. super X. quòd Arist. non intelligitur de potentia receptiua, & actu recepto, sed de potentia, & actu, vt sunt differentiæ oppositæ entis, vt apparet de posse sanari, & posse ægrotari, de quibus exemplificat; non est autẽ verum de potentia subiecti, quia eadem potentia receptiua potest poni in corpore respectu duorum cõtrariorum, licèt actus non sint idem.

97 Secundò obijcies absurda, quę indè sequerentur. Primò enim sequeretur, potentiam materiæ esse infinitæ virtutis in genere causæ materialis, hac enim ratione Deus dicitur infinitæ virtutis in genere causæ efficientis, quia infinitos effectus sincathegorematicè potest producere, nec terminus intrinsecus ei potest assignari, cùm igitur eodem modo se habeat potentia materiæ ad omnes formas suscipiendas, erit vtiquè infinitæ virtutis in genere materialis causæ. Deindè sequeretur, potentiam materiæ esse indeterminatam, quarè non magis recipere posset vnam formam, quàm aliam, & ita de se nullam exigeret formam, quod est contra eius naturam. Postremò sequeretur, formam non informare materiam, nisi secundùm gradum genericum formæ, contra dicta art. 1. huius quæst. Consequentia patet, quia in tantùm defenditur vnitas potentiæ materiæ ad omnes formas, quatenus nimirũ omnes, & singulæ informant sub ratione, actus in vniuersali, quia vnum, vt vnum, nequit specificari à pluribus, vt pluribus, sed vt habet vnam communem quandam rationem; Si ergo omnes informant materiam, etiam secundùm gradus specificos, distinguendæ sunt in materia plures potẽtiæ ad formas.

98 Resp. eandem vrgere difficultatem, etiam si potentiæ multiplicentur ad multiplicationem formarum, nam ab omnibus illis redditur materia infinitæ capacitatis; Dicendum ergo ex Scoto in 3. dist. 14. q. 2. in calce Q. quòd capacitas materiæ ad infinitas formas successiuè non concludit infinitam virtutem receptiui, quia potẽtia passiua à toto genere nullam importat perfectionem, vt declarat Lichet. 2. d. 3. q. 10. potentia autem actiua perfectionem dicit, quomodò autem colligenda sit infinitas potentiæ Dei ex hoc, quòd potest plures, & plures effectus in infinitum producere, fusè declaramus infra disp. de infinito q. 2. Ad 2. potentia materiæ determinatur inadæquatè ab agente introducente tales, vel tales dispositiones; & non sequitur ex hoc, materiam ex se nullã formam exigere, sed potius sequitur, exigere omnes, & omnes appetere, nullam tamen deter-

determinatè, & eadem difficultas vrget, & eodem modo solui debet, si ponantur plures potentiæ in materia, quia tunc neque posset assignari ratio, cur magis ad actum reducatur hæc potentia materiæ, quàm illa, nisi recurratur ad extrinsecum agens. Ad 3. negatur etiam consequentia, quia sufficienter saluatur vnitas potentiæ in materia, si ponatur specificari per formam, vt supponit absolutè, nam terminus absolutè supponens adhuc retinet significatum per se vnum apud logicos; Et quãuis supra dixerimus, formas informare materiam non tantùm secundùm rationẽ genericam formæ, sed etiam specificam, & indiuidualem, adhuc tamen assignatur vnitas rationis informatiuæ, secũdùm quã omnes, & singulæ informãt, dicimus enim omnes formas respici à materia, vt forma, & actus absolutè supponit, ità tamen, vt in singulis gradibus respiciat rationem actus, quia forma secundùm omnes gradus, in quibus non conuenit cum materia, est actus.

Tertiò obijcies. Tot sunt potentiæ in materia, quot priuationes, sed hæ multiplicantur ad multiplicationem formarum, ergo, & potentiæ.

Resp. ob hoc aliquos admisisse in materia vnam priuationem vniuersalem omnium formarum correspondentem potentiæ vniuersali; at hoc minimè necessarium est, nam potentia non dicit formaliter priuationem formæ, sed tantùm illam connotat, vndè pro connotato tantùm multiplicabitur, non pro formali.

ARTICVLVS IV.

An Potentia receptiua formarum distinguatur à sustentatiua earundem, & Num receptiua substãtialium distinguatur à receptiua accidentalium.

99 Certum est materiam formas corruptibiles non tantùm in se recipere, verùm etiam sustentare, per quod munus explicari solet eius causalitas materialis erga formas, quod non exercet circa animam rationalem, quam vtique in se recipit, sed non sustentat; Certum est etiã, mater iam aliqua in se recipere accidẽtia, quod intantùm verum est, vt quàm plures eam statuant immediatum subiectum omnium accidentium; & apud eos, qui cõpositum statuunt subiectum inhæsionis quantitatis, & qualitatis, materia immediatè in se recipit accidentia quædam, saltem relatiua, vt generationem, vnionem in ordine ad formam, causationem in ordine ad compositum. In prima igitur parte quæsiti quæritur, num actum recipiendi formã, & actum sustentandi exerceat materia per vnam, & eandem, an potius per distinctas ex natura rei potentias, quarum vna dicatur receptiua, altera verò sustentatiua formarum. Suarez disp. 13. Met. sect. 9. n. 10. & 11. significat, esse vnã & eadem potentiam, & modum vnionis non distinguit à modo sustentationis, quem sequitur Auers. q. 12. sec. 3. & q. 20. sec. 6. Amicus trac. 5. q. 3. dub. 5. art. 2. distinguit actus, sed non potentias. Fonseca 5. Met. cap. 2. q. 3. sect. 2. & q. 12. sect. 2. & Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 11. art. 3. & actus, & potẽtias distinguũt ex natura rei.

In altera quæsiti parte quæritur, an materia per eandem potentiam, qua suscipit formas substantiales, recipiat etiam accidentales, quarum est receptiua; Auersa q. 11. sect. 6. tenet, esse distinctam ex natura rei, immo exprimit, potentiam receptiuã accidentium in materia esse accidẽs quoddam de genere qualitatis, vbi receptiuam substantialium ponit esse de essentia materiæ: distinguit etiam ex natura rei huiusmodi potentias Hieron. Hlà 1. Phys. disp. de Principijs q. 3. dub. 1. Pro opposita sententia stat Amicus loc. cit. q. 4. art. 3. citãs Suarez in Met. disp. 14 sect. 2. n. 6. & 7. & Hurtadum disp. 6. Phys. sect. 6. §. 59. & Canonicum 1. Phys. q. 5. sed Auctores isti loc. cit. negant distinctionem à parte rei inter substantiam, & potentiam accidentium receptiuam; non autem expressè loquuntur de distinctione potẽtiæ receptiuæ formæ substantialis, & accidentialis à se inuicem, de qua distinctione hic loquimur; nam de alia loquemur art. seq.

100 Dicimus primò, Potentiam sustentatiuam in materia esse ex natura rei formaliter distinctã à potentia receptiua.

Col-

Colligitur ex Scoto 3.d.1.q.1. art. 1. vbi ex parte accidentis distinguit ex natura rei habitudinem eius ad subiectum in ratione informantis,& recepti,ad habitudine eiusdem in ratione sustentati,per quod expressè significauit etiam ex parte subiecti debere inter se ex natura rei distingui habitudines eius ad accidens in ratione receptiui,& sustentatiui,colligitur etiam ex 4.dist.13.q.1.H.vbi vnionem,& receptionem, quæ est actus correspondens potentiæ receptiuæ, ponit respectum extrinsecùs aduenientem;eductionem verò, quæ est actus correspondens potentiæ sustentatiuæ,ponit intrinsecùs aduenientem,vndè ex tali diuersitate actuum colligere debemus formalem ad minùs diuersitatem potentiarum.

Probatur autem, has potentias esse ex natura rei formaliter distinctas;modus sustentationis est ex natura rei distinctus à modo receptionis,ergo & potentia sustẽtatiua à receptiua,consequẽtia patet,quia distinctio potentiarum arguitur ex distinctione specifica actuum,& hoc præsertim verum est, cum actus sunt adæquati, vt in lib.de Anim.dicimus disp.2. q. 4. inadæquati enim etiamsi specie distincti,non inducunt sufficienter potentiarum distinctionem; actus autem sustentationis, & receptionis respiciunt singuli adæquatè potentiam sustentatiuam, & receptiuam, vt mox patebit in solutione ad 3. & ex Aduersarijs, quàmplures eodem modo loquuntur de distinctione harum potentiarum,& actuum illarum;probatur antecedens,Tùm quia hi modi inueniuntur separati,materia siquidem animam rationalem recipit,sed non sustentat; Tùm quia vnio,& receptio est respectus extrinsecùs adueniens; sustentatio, & eductio intrinsecùs adueniens; Tùm quia receptio materiæ in ordine ad formam nequit à Deo suppleri in vllo genere causæ, benè tamen sustentatio, vt patet de accidentib⁹ Eucharistiæ. Confirmatur ex Scoto in 3. loc.cit.potentia receptiua necessariò dicit imperfectionem, & potentialitatem, & ideò vnum recipit aliud,quia perfectionem expectat ab eo; at potentia sustentatiua potius dicit perfectionem in re sustẽtante, quatenus sustẽtando perficit aliud, vel saltim non necessario imperfectionẽ dicit in ratione sustentantis(ait Doctor) ergo non sunt in materia ex natura rei vna,& eadem potentia. Deniq. vna potentia reducitur ad actum, & non altera,vt patet in ordine ad animam rationalem,circà quam exercetur potentia receptiua,nõ autem sustentatiua, ergo non sunt ex natura rei formaliter vna, & eadem potentia,nam implicat,vnam,& eandem potentiam simul reduci ad actum,& nõ reduci.

101 Resp. Aduersa cum Suarez loc.cit. non separari circa eandem formam, sed tantum circa diuersas,& alterius rationis vt circa animam,& alias formas corruptibiles, & tunc modus simplicis receptionis, quem materia exercet circa animam, non est ille idem,quem in materia assignamus in ordine ad omnes formas, sed est modus quidam specificus ab illo condistinctus, quem exercet circà formas corruptibiles;vndè imaginantur isti,quod sicut informatio absolutè sumpta præscindit veluti genus ab informatione cum dependentia ad subiectum,& sine dependẽtia, istæ vero sunt species informationis ab inuicem distinctæ per dependentiam, & independentiam ad subiectum, & depẽdentia constituit informationem inhæsiuam, independentia verò informationem sine inhęsione;ita ex parte materiæ receptio absolutè sumpta præscĩdit, vt genus, a receptione cum dependentia recepti, quæ dicitur sustentatio, & à receptione sine dependẽtia,qualis est animæ receptio; & istæ receptiones sũt inter se specie distinctæ per dependentiam, vel independentiam formæ receptæ. Quare ex his cõcludunt, nunquam separari modum receptionis, qui se habet veluti genus,à sustentatione, quia in ipso essentialiter includitur, sed separari modum specificum receptionis cum independentia recepti, qui retinet nomen generis,quia non habemus nomen impositum huic speciei.

Sed Contrà, potest circà eandem formam separari sustentatio, & informatio, & vna sine alia existere, ergo non se habent,vt ratio generica & specifica, quarũ vna nequit sine alia existere,probatur antece-

cedens; nam si Verbum accidens immediatè sibi vniret, accidens non informaret Verbum, adhuc tamen sustentaretur in Verbo, & Verbum è contra sustentaret accidens, non tamen illud reciperet, vt Doctor significauit in 3. loc. cit. ergo tam ex parte materiæ, quam ex parte formæ, disparatè se habent rationes illæ recipiendi, & sustentandi, & non subordinatè, vt ratio generica, & specifica. Insuper potest Deus ponere formam materialem in materia, denegando materiæ concursum ad eam sustentandam, & se ipso supplendo in genere efficientis causæ indigentiã illius formæ, vt modò supplet in accidẽtibus separatis; & gratis id negat, esse Deo possibile Suarez disp. 34. Met. sec. 1. n. 51. nam causalitas materiæ erga formam, etiã secundùm Suar. non consistit in simplici receptione, ergo ex vi receptionis in materia non causatur forma, sed vlterior influxus desideratur materiæ in formam, quem Deus supplere potest, quia licèt sit influxus materialis, tamẽ vt præcisè sustentatiuus imperfectionem non dicit, & est extrinsecus in ordine ad formam.

102 Auersa concedit loc. cit. posse Deũ conseruare formam materialem in materia per modum simplicis receptionis sine sustentatione, & dependentia à materia, sed inquit, quod esset diuersus eo casu modus receptionis ab illo, quem de facto habet omnis forma corruptibilis, & esset eiusdem rationis cum eo, quem modò habet anima rationalis. Sed Contrà, Modus receptionis, quem modò habet anima in materia, est cum positiua independentia, ita quod ab ea nec actu dependet, nec dependere potest, ergo in eo casu formæ corruptibilis receptio in materia nec esset eiusdem rationis cum modò receptionis animæ in materia, nec ei similis, sed esset receptio cum independentia negatiua à materia, quatenus Deus non concurreret cum materia ad eius sustentationem.

Deindè, quod receptio in communi cõtrahi nequeat per depẽdentiam & indepẽdentiam per modum conceptus generici, manifestè demonstratur, præsertim iuxta Scot. principia, nam diuersorum generum & non subalternatim positorum, diuersæ sunt species, & differentiæ per secundam Regulam ante prædicamentalem, sed receptio formæ in materia secundùm Scot. 4. d. 13. q. 1. est in prædicamento passionis, vel potius in prædicamento habitus, vt inferiùs dicemus, dependentia verò causati ad causam, & quæcunq. causatio, sicut est eductio, ex Scot. ibid. est in prædicamento relationis, ergo talis relatio nequit esse differentia contractiua receptionis in communi.

Deniquè si præter communem receptionẽ, quam habet materia respectu cuiuscunq. formæ, assignantur receptiones specie distinctæ per dependentiam, & independentiam, ità etiam præter communem potentiam receptiuam, quam materia generaliter exercet circà quãcũq. formam, assignari debebit duplex potentia receptiua, ab inuicẽ specie distinctæ; immò quando hic quæritur, an potentia receptiua materiæ à sustentatiua distinguatur, non est sermo de potentia receptiua formę in communi, sed in ordine ad omnes formas in particulari, & sensus est, num potentia, quam exerçet circa animam rationalem, sit eadem ex natura rei cum illa quam exercet circà cæteras formas, & cũ Aduersarij fateantur, actus receptionis esse specie diuersos, fateri tenentur, ipsas quoque potentias receptiuas esse specie diuersas, non ergo satisfacit dicere, quod potentia receptiua, & sustentatiua distinguuntur, vt superius, & inferius, eo quod potentia receptiua dicatur respectu informationis abstrahentis ab inhæsiua, & non inhæsiua, quia hic loquimur de potentia receptiua, quæ condistincta est a sustentatiua, & assignatur præcisè in ordine ad animam.

103 In Contrarium obijcitur primò cũ Suarez; Tùm quia in accidente non ponũtur duo modi ex natura rei distincti, vnus informationis, & alius inhærentiæ, quæ est dependentia à subiecto, sed per vnum, & eundem modum informat, & dependet, ergo pariter ex parte materiæ distingui non debent modus receptionis, & sustentationis, nec consequenter potentia receptiua, & sustentatiua; Tùm secundo quia dependentia a causa materiali essen-

tialiter includit vnionem, cùm sine hac intelligi non possit, ergo dependentia formæ in materia non est modus ex natura rei distinctus ab vnione informationis, sed est species quædam vnionis informatiuæ, quæ dicitur inhæsiua, & vnio informatiua se habebit, vt genus; Tùm præterea tertiò, posita vnione materiæ cum tali forma scilicet corruptibili, præciso omni alio ex natura rei distincto, satis ĩtelligitur depēdētia ex parte formæ, & sustētatio ex parte materiæ, ergo alius modus non requiritur; & ita quoque in proposito dicendum est, quod potentia receptiua est eadem circà omnes formas, dicitur autem sustentatiua eò ipso, quod exercetur circa formã corruptibilem; Tùm demum dicere solemus, præsertim nos Scotistæ, quod si Verbum hypostaticè assumeret naturam irrationalem, non idcircò talis natura diceretur personari, sed tantum supponitari, quia hæc vnio denominat naturam iuxta modum illius, & ideò cum irrationalis natura personabilis non sit, non diceretur per talem vnionem personari, sic etiã in proposito, vnio materiæ cum forma semper est eadem in se, sed variam accipit denominationem iuxta varietatem formarum, si sit ad formam corruptibilem, dicitur sustentatio, si ad subsistentem, dicitur simplex receptio, ita igitur de potentia dici potest, quod sẽper est eadẽ, sed relata ad formas corruptibiles dicitur sustentatiua, ad animam dicitur solùm receptiua.

104. Resp. ad 1. negando assumptũ; alius enim est modus, quo accidẽs informat subiectũ, & est respectus extrinsecus aduenιẽs, & alius quo dependet ab eo, & est intrinsecus aduenιens, qui etiam modi possunt abinuicem separari, vt patet ex dictis in probanda Conclusione.

Ad 2. item negatur assumptum, actus enim sustentationis est omnino ex natura rei distĩctus ab actu informationis, & quãuis materialis sustẽtatio supponat necessariò, vel coexigat vnionẽ formalẽ inter sustentans, & sustentatum, tamen absolutè non implicat, dari sustentationem sine vnione formali, & ita foret, si accidẽs assumeretur a Verbo. Ad 3. negatur assumptum, quia ex dictis dari potest vnio materiæ ad formam corruptibilem, quæ non sit sustentatio: Ad 4. non currit paritas, quia persona vltra suppositum nil dicit formaliter, sed tantum connotat naturã rationalem, vndè iuxta diuersitatem naturæ assumptæ, eadem hypostatica vnio diceretur personatio, & suppositatio, at in casu sustentatio vltra vnionem dicit etiam dependentiam, & causalitatem materiæ.

Secundo obiicies cum Auersa. Materia ergà omnem formam exercet potentiam receptiuam, hæc autem receptio respectu quarumdam formarum dicit dependentiam earumdem, respectu animæ rationalis dicit independentiam, ergo circà formam corruptibilem non est distincta receptio a sustentatione, nec per consequẽs potentia receptiua a sustentatiua; Confirm. quia hoc posito, quod forma aliqua intelligitur sustentari a materia, omninò intelligitur recipi in materia, & informare materiam; ergo circa formam substantialem potentia receptiua non est distincta à sustentatiua, nec receptio à sustentatione.

105. Resp. negando consequentiam; id enim, quod ex antecedente inferri potest, est, quod receptio formæ corruptibilis, coexigit dependentiam quoque formæ à materia, non autem quod illa receptio formaliter sit ipsa sustentatio: Ad Confirm. conceditur ãtecedens, non quia materialis sustentatio includat formaliter vnionem, sed quia illam necessario præsupponit, vel coexigit; At absolutè loquendo, dari potest sustentatio sine receptione, vt si accidens assumeretur à Verbo, vel saltim dari potest receptio formæ corruptibilis in materia sine sustentatione, vt ipsemet Auers. fatetur, quod sufficit, vt dicamus, esse modos ex natura rei distinctos.

Tertiò obijcies cum Amico. Vnitas potentiæ non tollitur ex qualibet distinctione actuum, & obiectorum, sed formaliũ, & adæquatorum, at receptio cum dependentia, & sine dependentia, licèt sint actus specie distincti, tamẽ sunt inadæquati respectu potentiæ receptiuæ, ergo, &c. maior patet, quia velle, & nolle sunt actus specie distincti; & tamen non tollunt vnitatem potentiæ, quia sunt inadæquati-

respectu illius, probatur minor, quia potentia receptiua adæquatè respicit vtrumque genus formarum, quia omnibus conuenit communis ratio informatiua, quæ specificat potentiam receptiuam, vndè cũ dicitur potentia sustentatiua, accipitur potentia receptiua inadæquatè; adæquatè respicit vtrumq. actum, informationẽ, & sustentationem, & cum precisè concipitur in ordine ad vnum actum, non concipitur adæquatè Confirmatur, quia tunc actus distinguunt potentias, quando reduci non possunt ad vnam rationem communem obiectiuam, & terminatiuam, sed actus informationis, & sustentationis, etiã si sint distincti, possunt reduci ad vnam rationem formalem termini ex natura rei, nam ambo respiciunt formam vt informatiuam sic vel sic, ergo isti actus non sunt ita inter se distincti vt valeant inferre distinctionem ex natura rei potentiarum.

106 Respondetur, negando minorem cum sua probatione; quamuis enim potentia receptiua, & sustentatiua respiciant formam, eam tamen respiciunt sub diuersa ratione formali, informatiua nimirum, & sustentabili, ac proindè singulæ in suo genere sunt potentiæ completæ, & adæquatæ, & singulæ specificantur à diuersis rationibus formalibus Ad Confirm. similiter negatur minor cum sua probatione, quia huiusmodi actus vtique terminantur ad formam, sed sub diuersa ratione specifica, nã receptio terminatur ad formam, vt precisè informatiuam, sustentatio terminatur ad formam vt sustentabilem; hęc respicit formam, vt indigentem concursu materię quo ad suam existentiam; illa respicit formam, vt indigentem concursu, materiæ, non quoad suam existentiam, sed solum quoad vnionem, vndè materia per cõcursum sustentatiuum verè dicitur causa formæ, sed per concursum receptiuum non verè dicitur causa formæ, sed tantum vnionis; ex quo patet, actus huiusmodi non posse reduci ad vnam communem rationem formalem, & adequatam specificantem huiusmodi potentias secundum suas rationes formales consideratas; fatemur tamen, oppositam opinionem non carere probabilitate, præsertim pręscindendo a principijs Scoti.

107. Dicimus 2. in materia potentiam receptiuam formæ substantialis esse ex natura rei formaliter distinctam à potentia receptiua formæ accidentalis Cõclusio est contra Amicum loc. cit. & probatur primò. Quando plura attributa cõueniunt rei, sed vnum mediante alio, tunc illa censentur inter se distincta attributa ex natura rei, sed ita se habent huiusmodi potentiæ in materia, quod receptiua accidentium conuenit materiæ ob receptiuã substantialium, ergo &c. probatur maior, ita enim vniuersaliter euenit, quando subiectum plures habet passiones, & vna demonstratur per aliam, sic, quia de quantitate demonstratur diuisibilitas per impenetrabilitatem, ideò censentur huiusmodi proprietates ex natura rei abinuicem distinctæ; probatur minor, ideò enim materia est receptiua formarum accidentalium disponentium in eorum sententia, qui ponunt, dispositiones immediatè in materia recipi, quia est receptiua substantialium, vndè sicut dispositio ordinata est ad introductionem formæ substantialis, ita potentia receptiua formæ accidentalis ordinata est à natura, vt per eius exercitium reducatur in actum potentia receptiua formæ substantialis. Deindè potentia materiæ respectu formarum substantialium talis est, vt ratione ipsius constituat cũ forma substantiali vnum per se; id autem non habet ratione potentiæ receptiuæ accidentium, ergo sunt potentiæ inter se ex natura rei distinctæ. Denique, potentia receptiua accidentium etiam si ponatur cum materia realiter identificata, non tamen dici potest per se potentia, sicut potentia receptiua formarum substantialium, quia non est ad per se actum simpliciter, ergo, &c.

108 Resp. Amic. loc. cit. has, & consimiles rationes inferre tantum inter huiusmodi potentias distinctionem rationis ratiocinatæ per diuersos conceptus inadæquatos, quatenus cum fundamento in re possimus concipere potentiam receptiuam ma-

teriæ in ordine ad formas substantiales, non concipiendo in ordine ad accidentales, sicut eadem ratione etiam eadem potentia materiæ in ordine ad formas substantiales distingui solet à nobis in receptiuam, & sustentatiuam per diuersos cō ceptus inadæquatos eiusdem potentiæ, quando nimirum eandem à parte rei potentiam concipimus præcisè in ordine ad actum receptionis, abstrahendo à sustentatione formæ receptæ, vel è contra concipimus præcisè in ordine ad actum sustentationis, abstrahendo ab vnione, quò ad explicitum conceptum; Sed Responsio nō satisfacit, quia rationes allatæ pro distinctione potentię receptiuę ad formas substantiales, & accidentales, & pro distinctione receptiuæ, & sustentatiuæ in ordine ad easdem substantiales, maiorem vtiq; inferunt distinctionem inter eas, quam per solos conceptus inadæquatos, & rationis ratiocinatæ; Quod ita demonstratur. Contradictio semper infert distinctionē inter ea, de quibus effertur, & enunciatur, & quidem talem, qualis ipsa est, sed rationes allatæ ostendunt, de huiusmodi potē tijs contradictionem verificari, & quidē a parte rei actualiter nullo considerante intellectu, ergo & talem distinctionem inter eas inferre debet, nimirum distinctionem formalem ex natura rei actualem, & non virtualem tantum, cum fundamento in re; maior patet, & probatur minor, pō derando singulas rationes allatas, nā singulæ concludunt prædicata contradictoria à parte rei verificata, secluso quocunq. intellectu inadæquatè concipiente, nam certè Deus nouit, materiam recipere, vel receptiuam esse formę accidentalis, quia est receptiua substantialis; nouitq, ex hac potentia simul cum forma fieri per se vnum, non ex illa; nouit, hanc esse per se potentiam, non illam, & potest hanc reducere ad actum sine illa, introducendo substantialem formam in materia absq. prę uijs dispositionibus, videt etiam, materiā recipere animam, & non sustentare; alias verò formas non solùm recipere, sed etiā sustentare, ergo huiusmodi potentię in materia non distinguuntur conceptibus inadæquatis tantùm, quia hi non admittū tur in Intellectu diuino, omnia, & singula adęquatè concipiente.

In oppositum obijcies ex Amico cit. primò, formę subordinatæ debent recipi in eodem subiecto, sed accidentia subordinantur formę substantiali, quia sunt dispositiones ad eam, ergo vtraq. forma debet recipi in eadem potentia, maior patet quia quando duo sunt subordinata respectu tertij, debent respicere idem.

190 Resp. accidentia fortè non esse dispositiones ad formam substantialem in genere causę materialis, ita quod in materia supponantur ad eam, vt rationes recipiendi, sed potius concurrunt in genere causę efficientis expellendo accidentia, quę obstant introductioni nouæ formæ, vndè ex tali subordinatione non necessario infertur, quod recipi debeant in eodē subiecto, sed sufficit, quod recipiantur in eodem supposito, vt ex Scot. colligitur 4. d. 1. q. 5. E. & ex professo dicemus disp. 5. q. 8. art. 1. sed admissa modò opinione statuente dispositiones immediatè inhærentes materię primę, veluti rationes recipiē di; ex tali subordinatione formę accidentalis ad substātialem solùm inferri potest, quod recipi debent in eodem subiecto, non autem per eandem potentiam receptiuam, sed per diuersas, quæ ita inter se sunt subordinatæ, sicut ipsę formę.

Contra hanc Responsionem arguit Amicus; Tùm quia cùm sit subordinatio formarum in eodem informabili, si est idem informabile, erit eadem potentia, quia informabile constituitur per potentiam, qua subiectum est receptiuum formæ; Tùm quia sicut subordinatio potentiarum respicit eandem essentiam, in qua potentię radicantur, ita subordinatio actuum debet respicere eandem potētiam, cui proportionari debent.

Resp. negando vtrumque assumptum, quia nec diuersitas potentiarum multiplicat subiecta informabilia, vt patet de intellectu, & voluntate, quę animam non multiplicant, nec si subordinatio potentiarū eandem respicit essentiam, necessariò subordinatio actuum debet eandem respicere potentiam, quia actus intellectus subordinatur actui voluntatis, nec propterea voluntas,

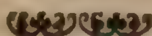
luntas, & intellectus sunt eadem potẽtia.

At contra adhuc instatur, quia potentia passiua materiæ inepta est ad recipiendas substantiales formas, nisi sit disposita prius per accidentales, & cum hæc dispositio non sit in genere causę efficientis, sed materialis, non potest esse extrinseca potentię informabili substantialiter, sed debet esse intrinseca, ergo eadem est potentia receptiua formę substantialis, & accidentalis, quę sine accidentibus dicitur potentia remota ad formam substantialẽ, cum accidentibus dicitur proxima.

Resp. falsum esse assumptum ex modò dictis, quod nimirum dispositiones concurrant in genere formalis, vel materialis causæ, & non potius efficientis; sed eo admisso, adhuc negatur consequentia, quia argumentum probat, dispositiones recipi debere in eodem subiecto, in quo recipitur forma substantialis, non autem probat, quod recipi debeāt secundum eandem potentiam, & potentia non est id, quod recipit, sed quo subiectum recipit formam. Et potentia ad formam substantialem, quę prius erat remota, fit postea proxima per dispositiones receptas, non in eadem, sed in alia existente in eodem subiecto sibi subordinata, & inseruiente, vt reducatur ad actum.

110 Secundò obijcies. Tùm quia assignari potest vna ratio specificatiua potentiæ passiuæ materiæ communis tàm formis substantialibus, quàm accidentalibus, nempe ratio informandi, at vbi est vna ratio specificatiua potentiæ, ibi est vna potentia; Tùm quia si geminare volumus potentiam receptiuam in materia, vnam in ordine ad formas substantiales, aliam in ordine ad accidentales, etiam geminare debebimus duas potentias sustentatiuas, alteram, quæ respiciat substantiales corruptibiles, alteram, quæ respiciat accidentales, eò quia sustentabilitas vtriusque generis formarum est diuersæ rationis, cùm sustentabilitas accidentium excludat subsistentiam quamcunque, non sic sustentabilitas formæ substantialis; Tùm tandem quia eadem est potentia respiciens finem, & media, vt patet de voluntate, quæ per intentionem inclinatur in finem per electionem in media, sed materia inclinatur in formas substantiales, vt in finem per potentiam receptiuam illarum, ergo per eandem inclinatur in accidentia, quæ sunt media ad hunc finem ordinata.

Resp. ad 1. quidquid sit de assumpto, nos hic non loqui de potentia receptiua in ordine ad formam in communi ad substantialem, & accidentalem, sed in ordine ad eas in particulari, vt exercet actum receptionis, vndè quamuis admitteremus, potentiam receptiuam in communi sumptam, posse specificari per aliquam rationem communem præscindentem, dicimus tamen, à parte rei potentiam receptiuam formæ substantialis, & accidentalis esse diuersas. Ad 2. negatur paritas; quãuis enim formæ substantiales corruptibiles dicantur subsistere, quatenus non sunt in alio per inhæsionem accidentariam, æquè tamen carent subsistentia, prout excludit indigentiam sustentantis subiecti, ac ipsæ formæ accidentales; ac proindè omnes æquè conueniunt in ratione communi formæ sustentabilis, quæ satis sit ad specificandam vnam tantum potentiam sustentatiuam ex parte materiæ; subsistentia verò in alio sensu, quam habent formæ substantiales, non accidentales, variare non potest hanc communem rationem formalem, sed ad eam prorsus materialiter se habet; at in proposito nostro, esse per se actum, & actum per accidens, sunt rationes, quæ formaliter variant potentiam receptiuam correspondentem, ità vt potentia per se constituatur in ordine ad actum per se, & non in ordine ad actum per accidens; Ad 3. non semper opus est rem inclinari in finem, & media per eandem potentiam, potest tamen inclinari quoquè per diuersas potentias, dummodò potentia, qua inclinatur in media, subordinetur illi, qua inclinatur in finem, & ex hoc nullum sequitur absurdum.

ARTICVLVS V.

An Potentia sit de essentia materiæ, vel saltim eius proprietas, vel potiùs accidens superadditum.

111 QVæstio est de Potentia vniuersali, & remota materiæ, non de particulari, & proxima; & quia huiusmodi potentiam vniuersalem distinximus art. præced. in receptiuam formarum substantialium, & accidentalium, & hanc quoque distinximus à sustentatiua; de omnibus potest hæc quæstio agitari, de qua re tres extant sententiæ, duæ extremæ, & vna media. Prima tenet, potentiam esse de essentia materiæ, ità quòd potentia constituat materiam in esse materiæ, est communissima opinio Recentiorum Suarez disp. 3. sect. 8. Hurtad. disp. 2. q. 2. Ruuij tract. 1. q. 6. Conimb. cap. 9. q. 8. Moritani in Phys. disp. 1. q. 3. Auersæ q. 20. sect. 6. Amici tract. 5. q. 6. dub. 6. & omnium Thomistarum, Compl. Manc. Io. de S. Th. & aliorum & inclinare videtur Canonic. 1. Phys. q. 9. ar. 2. dub. 5. Addunt tamen nonnulli huius sententiæ Auctores, id non debere intelligi de quacunque potentia materiæ, sed tantùm de receptiua formarum substantialium, nam sustentatiua earundem, & receptiua accidentalium potius sunt passiones consequentes ad illam.

Altera sententia extrema tenet, potentiam materiæ esse accidens prædicamentale, aut de genere relationis, aut qualitatis, pro qua citantur Auerr. 1. Phys. com. 60. Them. in digress. vltima eiusdem libri, Toletus 1. Phys. q. 14. Iand. q. 25. Zabar. lib. de Materia cap. 9. Perer. lib. 5. c. 22. & alij.

Media sententia est Scoti 2. d. 12. q. 1. & 4. d. 11. q. 3. & d. 43. q. 3. & alibi sæpè, & omnium Scotistarum, quæ negat, potentiam esse de essentia materiæ, aut accidēs prædicamentale, & asserit, esse connaturalem eius proprietatem illi realiter identificatam, & essentialem in secundo modo dicendi per se & tenet Contaren. iunior tom. 1. q. q. peripat. q. de pot. Mat. Hic verò aduertendum est ex Scoto 4. d. 43. cit. q. 3. H. potentiam materiæ tripliciter sumi posse, vel pro eo, quod dicit fundamētaliter, vel pro eo, quod dicit formaliter, vel pro eo, quod dicit concomitanter; potentiam primo modo vocat ibi Scotus principium potentiale, quod semper manet, & est ipsamet essentia materiæ, vndè de potentia materiæ in hoc sensu non est quæstio, nec minùs est de potētia tertio modo sumpta, quia sic dicit prioritatem durationis ad actum, ait Doctor, vel, vt alij dicunt, connotat negationem formæ in materia præcedentem, vndè potentia materiæ in hoc sensu destruitur in aduentu formæ & est accidens per accidens. Quæstio igitur est de potentia materiæ secundo modo sumpta, quo sensu suprà entitatem absolutam materiæ dicit ordinem receptiui ad receptum, qui semper manet in materia: quia consequitur naturā receptiui, quod natum est perfici forma, & aliud non est, quàm naturalis aptitudo materiæ ad formam suscipiendam; in hoc igitur sensu vertitur quæstio de potentia adæquata, & innata materiæ, nimirum formaliter accepta, non fundamentaliter, aut concomitanter, & de potentia materiæ in hoc sensu extant tres relatæ sententiæ.

112 Dicimus 1. Potentiam non esse de essentia materiæ in primo modo dicendi per se. Conclusio est Scoti loc. cit. contrà primam opinionem. Probatur 1. quia, vt colligitur ex Themistio 1. Phys. digress. materia considerari potest, & spectari in duplici notione, in prima notione consideratur, vt substantia, & entitas quædam absoluta, consideratur secundū se, & quatenus perfecta est in genere suo, quia nihil deest in ratione materię, eo modo, quo de perfecto loquitur Philosophus 5. Met. cap. 16. In 2. notione consideratur in ordine ad generationem, cuius est principiū, ad formam, cuius est subiectum, & ad cōpositum, cuius est pars; quamuis igitur in isto suo secundario conceptu relationem, & habitudinem aliquam transcendentalē ad formam, & compositum includat, in primario tamen conceptu nihil tale includit; Tùm quia vnaquæque res priùs est in se constituta per sua essentialia prædicata, quàm aliud respiciat; Tùm quia sicut relatio in suo conceptu quidditatiuo non

con-

continet absolutum; ità nec ens absolutum, & substantia, qualis est materia, continebit relationem; Tùm tandem quia aptitudo in vniuersum supponit rem, cuius est, in suo esse quidditatiuo constitutam, & ab ea fluere, & manare dicitur, ergo pariter dicendum erit de aptitudine materiæ ad formas recipiendas.

Resp. Recentiores vnanimiter, quędã entia absoluta esse ità perfecta, vt possint concipi in se sine ordine ad aliud, vt calor, homo, & alia huiusmodi, & hæc in suo cõceptu quidditatiuo relationem non includunt; Alia sunt entia quidem absoluta, ita tamen imperfecta, & aliò à natura ordinata, vt explicari nequeant, nec quidditatiuè concipi sine ordine ad aliud, & dicuntur entia relatiua transcendẽtalia, ità se habent scientia, quæ dicit ordinem trãscendentalem ad obiectum, habitus ad actum, & alia huiusmodi, inter quæ connumerantur quoque partes essentiales, quarum vnaquæque includit in suo conceptu quidditatiuo ordinem transcendentalem ad aliam compartem, & inquiunt, quòd licèt relatio pręedicamẽtalis nequeat esse de essentia absoluti, esse tamen potest relatio transcendẽtalis; vndè etiam aiũt, falsum esse in vniuersum, quòd aptitudo rem consequatur in esse, & non cõstituat, nam in multis aptitudo, & relatio transcendẽtalis est principiũ constitutiuũ rei.

113 Sed quamuis ostendere vniuersalem veritatem illius principij, quòd relatio non intrat conceptum absoluti, ad aliũ locum pertineat, scilicet ad disp. de Relatione in Log. disp 8. q. 2. vbi fusè hoc principium probauimus: adhuc tamen liceat in de repetere ad euertendam responsionẽ, namque planè principium illud est vniuersaliter verum de quacunque relatione, tã prædicamentali, quàm transcendenti, vt aduertit Bargolius in 2. d. 12. q. 1. art. 2. in fine §. *Contra tertium modum, &c.* vbi hanc adducit responsionẽ, & refellit, ideo enim dicimus, relationem non esse de essentia absoluti, neque è contra, quia entitas absoluta, vt præscindit à relatione, est formaliter ad se, & relatio, vt abstrahit ab entitate absoluta, est formaliter ad aliud, sed idem simplicissimè nequit formaliter esse ad se, & ad aliud, cùm sit manifesta contradictio, quia esset simul ad se, & nõ ad se, ad aliud, & nõ ad aliud, & parum refert ad tollendam cõtradictionem, quòd sit ad aliud prædicamentaliter, vel transcendentaliter, quia vtraque relatio est essentialiter habitudo ad aliud, & nõ minùs repugnat, rem per vnum, & eundem essentialem conceptum ad aliud referri prædicamentaliter, & non sic referri, quàm per vnum, & eundem conceptum referri ad aliud absolutè, & non referri.

Resp. aliqui, non sequi contradictionem, quia huiusmodi rationes essendi ad se, & ad aliud, virtualiter distinguuntur, & solùm correspondent conceptibus inadæquatis mentis nostræ, quæ virtualis distinctio sufficit ad saluandam contradictionem, sicut eadem humanitate inadæquaté concepta, homo conuenit cum Asino, & adæquatè concepta, differt ab eo. Sed hæc Responsio disp. de natura communi in Metaph. à nobis latè refelletur, & præsertim in proposito locum non habet; quando enim admitteremus, conuenientiam inter hominem, & brutum, nõ esse ob aliquam naturam verè ambobus cõmunem per indiffentiam, vt ibi cum Scoto docemus; sed ob solam similitudinem eorum in sensatione, ratione cuius abstrahi potest conceptus inadæquatus communis vtrisque, tamen in proposito entitas absoluta est formaliter actualiter ad se, & non ad aliud: relatio est formaliter actualiter entitas ad aliud, non ad se; ergo à parte rei de eodem, & eodem modo sequitur contradictio si non distinguũtur formaliter, res enim dicitur ad se, vel ad aliud à parte rei actualiter, & non per nostrum concipiendi modum.

Deinde falsum omninò est, esse quædã entia absoluta, imperfecta suapte natura, & ad aliud intrinsecè pendentia, vt sine ordine ad aliud quidditatiuè cõcipi nequeãt, namquè, vt monet Doct. in 4. dist. 12. q. 1. L. aliud est loqui de conceptu quidditatiuo rei, aliud de quietatiuo intellectus nostri, vtique nulla pars, ait Doct. potest habere conceptum quietatiuum, nisi intelligatur aliud, cuius est pars, & aliud cuius compars, diffinitio enim exprimit conceptum

ptum perfectum definiti; & ideò quantũcunque esentialia formæ, vel alterius partis exprimerentur sine ordine ad aliud, quamuis quidditas eius indicaretur, tamẽ non esset conceptus perfectus quietans intellectum; igitur ordo transcendentalis ad aliud intrat ad summùm, conceptum quietatiuum horum etiam absolutorum, & incompletorum, nõ autem conceptum purè quidditatiuum.

Denique aliud quoque principium, quòd aptitudo semper posterior est in natura eo, cuius est aptitudo, quia ab ea fluit, & dimanat, est vniuersaliter verum, & quidem ipsimet Aduersarij constituere solent rerum quidditates, non in aptitudinibus, sed in principijs exigitiuis illarũ; sic v. g. dicere solent essentiam quantitatis non per impenetrabilitatem cõstitui, sed per principium exigitiuum eius, dicere solent, hominis essentiam non esse risibilitatem, sed principium exigitiuũ eius, & sic de alijs, ergo vniuersaliter ità se habet, quòd aptitudo non constituit essentiam rei, sed eam supponit natura prioré, vt principium à quo fluit, & dimanat.

114 Secundò principaliter adhuc magis verificatur Conclusio de potentia receptiua formarum accidentalium, & sustẽtatiua substantialium corruptibilium; Tũ quia receptiua accidentalium posterior est receptiua substãtialium, & oritur quodammodò ab illa; ideò enim materia est susceptiua accidentalium, quia est susceptiua substantialium, ergo hæc consequitur ad illam; quare si illa materiam non constituit in sua quidditate, tantò minus ista; Tùm quia præcisa à materia potẽtia receptiua accidentalium, adhuc materia absolutè loquendo, fungi potest munere materiæ, recipiendo formas substantiales, & compositum per se constituendo, nam absolutè loquendo, potest Deus inducere formam substantialem in materiam nudã, absque prręuijs dispositionibus; idipsum similiter ostenditur de potentia sustentatiua materię, quia materia est per se potentia in ordine ad omnes formas, at in ordine ad omnes non est sustentatiua, sed receptiua, ergo si per receptiuam non constituitur in esse, tantò minùs per sustentatiuam. Rursus præcisa potentia sustentatiua à materia, adhuc ipsa potest fungi officio materiæ, recipiendo in se formam incorruptibilem, & cum ea compositum per se constituere, ergo non constituitur essentialiter per eam.

Respondent potentiam materiæ adæquatè conceptam respicere formas accidentales, & substantiales, tàm corruptibiles, quàm incorruptibiles, quia ad has, & illas non diuersificatur, nisi per conceptus inadæquatos, sed ex natura rei est vna, & eadem; Et subordinatio nõ est inter ipsas potentias, ratione cuius vna potentia dicatur aliam præcedere, sed inter terminos potentiarum, scilicet inter formam substantialem, & accidentalem, quatenus hæc subordinatur illi; Et quando vnius potentiæ redditur ratio per aliam, quòd nimirum materia est receptiua substantialium, quia est receptiua accidentalium, non accipitur potentia secundùm adæquatam rationem, & distinctam; sed secundùm confusam, & inadæquatam; At hæc resp. explosa manet ex dictis art. preced. vbi ostendimus huiusmodi potentias esse inter se distinctas ex natura rei, & nõ tantùm per conceptus inadæquatos, & quando id etiam concederemus, adhuc tamen habemus, conceptum illum, quo respicit accidentales, aut substantiales incorruptibiles, non esse quidditatiuũ materię, quia per alium conceptum inadæquatum, quo respicit substantiales, habemus, & explicamus totum id, quod desideratur ad esse materiæ, & ad eius munera obeunda.

115 Contra hanc Conclus. arguunt, Recentiores 1. auctoritate Arist. qui 2. de An. tex. 2. & 8. Met. 15. & lib. 9. tex. 26. materiam vocat potentiam, & per se potentiam, sicut è contra formã vocat actũ, & per se actum, & hac ratione concludit, ex eis fieri vnum per se; hic autem loquẽdi modus, inquit Auersa, planè indicat materiam esse essentialiter potentiam, & formam essentialiter actum. Tum quia prædicationes in recto, vt sunt istæ, sunt essentiales in primo modo, præsertim quando fiunt in abstracto, vt cùm dicimus, albedo est color, color est qualitas &c. Tùm quia non solùm in recto, & in abstracto

vocan-

vocantur materia potentia, forma actus, sed semper addita particula per se; Tùm planè in Philosophi sententia, forma est essentialiter actus in primo modo, vndè 2. de An. Animam definit per actum; ergo in sententia eiusdem, materia è cōtra erit essentialiter potentia, vndè 1. Phys. 82. eā diffiniuit per esse subiectum formarum; Tùm tandem quia 2. Phys. 26. hac ratione dixit, materiam, & formam esse de genere illorum, quæ sunt ad aliquid, quia nimirū essentialiter includunt relationem transcē dentalem ad se inuicem per modum compartium.

Resp. ideò Philosophum materiam vocasse potentiam, & formā actum, vt ostenderet, aptitudinem materiæ innatā ad perfici & formæ ad perficere, esse connaturales earum proprietates, non verò prædicata essentialia. Et ad 1. probationem dicimus, in concretis accidentalibus, tàm absolutis, quàm respectiuis, multa prædicata enunciari in recto de subiectis, nec tamen prędicationes conficere primi modi, vt ex Scoto colligitur 1. d. 5. q. 1. B. sic dicimus, quòd ignis est causa caloris in recto, & tamen hæc prædicatio non est essentialis in primo modo, sic dicitur in 4. Phys. quòd locus est superficies, & tamen hæc prædicatio non est quidditatiua, vt Scot. monet. 2. d. 2. q. 6. D. sicut igitur sensus harum propositionum in recto est obliquus; idest ignis est subiectum fundans relationem causæ, Locus est superficies fundans respectum actiuæ cōtinentiæ ad locatum; ità sensus harum propositionū, materia est potētia, forma actus, erit iste, materia est subiectum natum fundare relationem potentiæ, & forma relationem actus; Accedit, quòd si sępè Philosoph. vocat materiam potentiam, & formam actum in recto, sæpiùs etiam vsus est modo loquendi in obliquo, appellando materiam ens in potentia, formam ens in actu. Ad 2. addidit semper particulam per se, tùm vt indicaret, huiusmodi prædicata nō esse accidentalia materiæ, & formæ; sed essentialia, & per se, saltim in secundo modo; tùm, vt ea distingueret à subiecto, & accidente, ex quibus non fit vnum per se, quia vnum est per accidens potentia, aliud per accidens actus. Ad 3. materia, & forma sunt essentialiter actus formaliter in secundo modo; exigitiuè solùm & radicaliter in primo, & hac de causa per actum definiuit animā, & materiam per esse subiectum capax formarum, quia nimirum earum entitates absolutæ sunt principia exigitiua talium aptitudinum, & quietatiuè non potest anima cognosci, nisi per ordinem ad corpus ex Scoto citat. 4. dist. 12. q. 1. L. Ad 4. vocat Philosophus materiam, & formam ad aliquid, quia identificant sibi relationes transcendentales adinuicem.

116 Secundò probatur ex ratione ipsius materiæ; Tùm quia materia essentialiter est ens incompletum, ergò essentialiter petit compleri, sed non petit compleri, nisi per modum potentiæ passiuæ, ergo est essentialiter potentia passiua; Tū 2. quia pars ex natura sua respicit aliam cō partem, sed materia prima est essētialiter pars receptiua alterius partis, scilicet formæ, ergo eam essentialiter respicit per modum potentiæ passiuæ; Tùm 3. si formæ essent impossibiles, materia quoque esset impossibilis, quia sublatis receptibilibus, nullum esset receptiuum, ergo essentia materiæ pendet à formis, & nequit concipi sine ordine transcendentali ad illas; Tùm 4. quia materia in se considerata est entitas partialis, intrinsecè ordinata ad componendum totum physicum, sicut & forma, nec vna pars potest concipi essentialiter distincta ab alia, nisi vnam concipiendo potentialem, & aliam actualē, ergo quemadmodum potentia informatiua, vel aptitudo ad informandum est de essentia formæ, vt essentialiter distinguitur à materia, ità è contra, potentia informabilis erit de essentia materiæ; Tùm tandem quia non potest intelligi materia in ratione materiæ quin concipiatur, vt potentia passiua formarum, nam non potest intelligi, nisi vt subiectum primum formarum, & circumscripto à materia omni eo, quod est extra eius essentiam in primo modo, adhuc esset capax formæ, alioquin in nullo signo sequenti posset recipere formam, ergo potentia prorsus est de essentia materiæ.

Resp.

Resp. ad 1. concedendo, materiam esse in gradu entis incompleto, & essentialiter petit compleri per formam, at in primo modo dicendi per se ista incompletudo, & intrinseca exigentia perfectionis non importat formaliter potentialitatem ipsã ad formam, sed principium exigitiuum istius potentialitatis, sic passim solent Aduersarij ipsi explicare essentias rerum per principia exigitiua talium, & talium passionum, sic explicare solent essentiam quantitatis, vt nimirum consistat in principio immediatè exigitiuo, non quidem impenetrationis, sed impenetrabilitatis, & sic de alijs, &c. est igitur ens incompletũ materia in primo modo, & petit essentialiter compleri, non per modum potentiæ passiuę formaliter, sed per modum principij exigitiui talis potentiæ, & à quo talis potentia nata est pullulare. Ad 2. esse partem etiam potentialiter solùm, non est de essentia materiæ in primo modo, nec in hoc sensu appellatur in eo signo partialis entitas, sed dicitur partialis entitas scilicet incompleta in tali gradu, vt sit exigitiua aptitudinis ad constituendum aliud per modum partis potentialis, vndè eius incompletudo non est ipsa partialitas, sed principium exigitiuum partialitatis potentialis. Ad 3. per id probatur tantùm, relationem materiæ ad formam esse trascendentem, & sibi realiter identificatam, non autem esse de essentia, sic si motus esset impossibilis, aut risus, implicarent homo, & corpus naturale, nec ob id dicemus, mobilitatem, aut risibilitatem esse de hominis, aut corporis naturalis essentia. Ad 4. vtraque & materia, & forma sunt intrinsecè entitates partiales in primo modo, scilicet entitates incompletæ in tali gradu entis, vt sint ambæ principia exigitiua aptitudinis ad aliud constituendum, vna per modum partis potentialis & alia actualis, & per tales aptitudines distinguuntur in secundo modo, per principia verò talium aptitudinum in primo modo. Ad 5. conceditur assumptum de conceptu quietatiuo, non autem purè quidditatiuo; & hac de causa ad habendum talem conceptum penitùs quietantem intellectum, definitur materia per esse subiectum capax formarum 1. Phys. 82. sicut è contra forma per actum; Accedit quòd Philosophus. 1. Phys. per eam definitionem descripsit nobis materiam in secunda notione, & ità videtur semper fuisse de materia locutus, scilicet in ordine ad formam, & compositũ, adhuc tamen in se cognoscibilis est sine habitudine ad formam, vt Doctor notauit in 2. dist. 12. q. 1. K. licèt non a nobis pro statu isto; in primo demum signo cõsiderata, circumscripto omni eo, quod primum modum non ingreditur, formaliter nec est capax, nec incapax formæ, sed tantùm radicaliter, & fundamentaliter, quia in eo signo neutrum prædicatum natum est ei formaliter conuenire.

117 Tertiò, Arguit Auersa, destruendo fundamentum prædictarum responsionum, quòd nimirum non ipsa potentia, sed ratio principij radicalis, & exigitiui talis potentiæ sit de essentia materiæ; quia si ità foret, potius dici deberet materiam exigere ordinem ad formam, quàm essentialiter habere ordinem ad formam, exigere esse subiectum potens, & aptum recipere, quàm essentialiter esse subiectũ potens, & aptum; exigere posse componere corpus, quam essentialiter posse cõponere, quæ sunt contrà communem Philosophorum sensum, & loquendi modũ.

Resp. quòd concipiendo materiam, vt ens incompletum, cui debeatur potentia, & aptitudo proxima recipiendi formam, sufficienter concipi in sua essentia, non concipiendo interim talem potentiam, & aptitudinem proximam ad formas; & benè explicaretur essentia materiæ dicendo, quòd est natura quædam absoluta de genere substantiæ incompleta, ac proindè exigitiua potentiæ ad formam, & vt constituatur subiectum potens, & aptum recipere; & cùm communiter dici solet, materiam dicere essentialem ordinem ad formam, esse subiectum potens, & aptum, esse essentialiter partem compositiuam; vel intelligendum est de potentia radicali & remota, non de formali, & proxima, vel si de ista sit sermo, intelligendum est, quòd sit essentialiter potens, idest, in secundo modo; vel si intelligunt essentialiter in primo modo, ita loquuntur Philosophi,

sophi, & alij passim, quia omnes materiã considerant in secunda notione, in quo statu, & reduplicatiuè loquendo, vtique dici potest essentialiter potentia, essentialiter pars, essentialiter subiectum, &c.

118. Quartò. Arguitur ex absurdis, sequeretur .n. primò, quod potentia materiæ non esset actui proportionata, quia actus est substantialis, & potentia foret accidentalis. 2. Quod ex eis non fieret vnum per se, quia materia vniretur cum forma mediante aliquo accidente, & non immediatè, & proximè per suam essentiam partialem. 3. Forma reciperetur non immediatè in ipsa nuda materia, sed in ipsa potentia, vndè, & aliquod accidens, scilicet ista potentia, esset immediatius vnitum materiæ quam ipsa substantialis forma; 4. Quod tunc materia esset in potentia ad hanc potentiam à se distinctam, & tunc quæro de illa potentia, qua est potens ad istam, atque ita, vel demum standum est ad potentiam, quæ sit de essentia materiæ, vel abeundum in infinitum. Nec respondere valet, hęc, & similia argumenta vrgere tantùm illos, qui statuunt potentiam accidens realiter à materia distinctum, & ab ea separabile, non illos, qui eam ponunt proprietatem materiæ realiter identificatam; Non valet, nam quodlibet accidens, inquit Amicus loc. cit. siue physicè, siue metaphysicè distinctum a substantia, excluditur à compositione essentiali substãtiæ, nam sicut a compositione essentiali hominis excluditur siccitas, calor, & similia, quæ distinguuntur realiter ab essẽtia, ita & potentia intellectiua, & risiua, quæ ponuntur distingui formaliter, & præsertim absurdum vltimum ità vrget contra distinctionem formalem potentię à materia, sicut contra realem, nam circumscripta potentia à materia per intellectum, vel ei repugnat potentia ipsa, vel non; non est dicendum primum, ergo secundum, atque ita adhuc materia erit capax illius potentiæ, & habebit potẽtiã ad potentiam.

Resp. negando, omnia præfata absurda sequi ex concl. nostra, quia licet negemus, potentiam esse de essentia materiæ, non proindè eam statuimus accidens prædicamentale, ab ea realiter distinctum, & separabile, sed eam statuimus accidens proprium materiæ realiter identificatum. Hinc non sequitur primum absurdum, quia potentia materiæ non est accidens physicum, & commune, sed proprium materiæ, ac proindè realiter substantia, & in hoc sensu est potentia substantialis, proportionata actui substantiali, quantùm sufficit. Non sequitur secundum, quia, vt ex eis fiat vnum per se, sufficit, vt sint actus, & potẽtia per se formaliter in secũdo modo; radicaliter, & exigitiuè in primo. Non sequitur tertium, tùm quia, cum sit accidens proprium, non est realiter distinctum ab ipsamet substantia materiæ; tum quia potentia materiæ non est id, cũ quo fit vnio formæ, sed est ratio, cur fiat inter ea talis vnio substantialis, vndè vnio formæ immediatè fit ad essentiam materię ratione potentię. Nec demum sequitur quartum, quia cum potentia sit realiter idem, seù eadem entitas cum materia, non poterit dici materia esse in potentia ad hanc potentiam, quia nihil est in potentia ad se ipsum.

Nec impugnatio facta has responsiones euertit; nam ad 1 negatur vniuersaliter assumptum, & non valet paritas de potentia intellectiua hominis, aut risiua, & de potentia materię, quia hęc est potentia receptiua formę ordinata ad compositi constitutionem; at illę potentię ad alia munera sunt a natura ordinatæ. Ad alteram, negatur paritas, vrget argumentum contra distinctionem realem potentiæ à materia, quia vtique in subiecto assignari potest, & debet formalis aptitudo, & capacitas respectu formæ ab ipso realiter distinctæ, nec sufficit capacitas fundamentalis, at assignari non debet, nec potest respectu eius, quod est sibi realiter idem, quia nihil dicitur esse in potentia ad seipsum, vel capax sui ipsius; quare in tali statu præcisionis potentię à materia, inferri non valet ex non repugnantia ad formam recipiendam formalis, & positiua capacitas ad eam, benè tamen in statu diuisionis, si potentia, vt accidens distinctum realiter potest à materia separari; tum quia datur formalis aptitudo ad id, quod realiter distinguitur a subiecto, & sibi compe-

tere

tere natum est; tùm etiam quia talis præcisio non esset per intellectum, sed a parte rei, in quo statu subiectum est positiuè capax cuiuscunque attributi sibi naturaliter debiti; Ita colligitur ex Trombeta 4. Met q. 4. loquente de distinctione passionis à subiecto.

119 Dicimus 2. Potentiā materiæ non esse accidens aliquod prædicamentale ei realiter superadditum, sed accidens proprium ei realiter identificatum, vt connaturalem proprietatem, & tantùm ex natura rei formaliter distinctum. Conclusio est Scot. loc. cit. contra Auctores secundę sententię; & probatur quo ad primā partem; primò de potentia receptiua formarum substantialium; Tùm ex absurdis allatis in superiori argumento, quæ manifestè sequuntur ex hac sententia, vt ibi diximus; Tùm quia, vel hoc accidens, quod dicitur potentia materię, recipitur immediatè in ipsa entitate materiæ, vel media alia potentia; si primum, ergo ęque benè dici potest, quod forma substantialis ipsa immediatè recipitur in materia, cum maiorem affinitatem habeat materia cum substantiali forma, quam cum accidentali; si secundum, ergo dabitur processus in infinitum; Nec respondere valet, hanc potentiam esse ita quo, vt nō possit esse quod, atq. adeò in ipsa standum esse, nam maiorem proportionem, & affinitatem habet forma substantialis cum materia, quam accidentalis, ergo si substantialis indiget potentia media, qua recipiatur in materia, tantò magis ea indigebit forma quęcunq. accidentalis a toto genere, etiam includēdo hanc ipsam potentiam; Tùm 3. quia forma substantialis immediatè reciperetur in quodam accidenti, scilicet in ista potentia. Nec respondere valet, vnionem fieri inter materiam, & formam in essentia, quia hęc potentia non se haberet, vt subiectum quod formę substantialis; sed mediaret vt ratio talis vnionis; sicut qui ponunt quantitatem, & dispositiones in materia præcedere formam substātialem, non proindè coguntur dicere, quod forma substantialis recipiatur in quantitate immediatè, vel dispositionibus; Non valet quia si quantitas, & dispositiones mediāt inter materiam, & formam, non vtiq. mediant directè, quasi in ipsis immediatè forma recipi debeat, sed mediant indirectè, quatenus materiam præparant, in cuius entitate immediatè forma recipitur; at potentia ista, si foret entitas realiter superaddita materiæ, directè se haberet, & esset subiectum immediatū formarum substantialium eo modo, quo dicimus, quantitatem mediare inter substantiam, & formas accidentales; Tùm deniq. quia nō ponitur hęc potentia accidentalis ex parte formæ ad recipi ab ipsa realiter distincta, ergo neq. necessaria erit ex parte materiæ ad recipere.

120 Deindè probatur id ipsum de potētia receptiua formarum accidentalium, nam si hæc est accidens realiter materiæ superadditum, vel materia recipit immediatè hoc accidens, quod dicitur potētia, vel mediante alia potentia; si primum, ergo æquè benè poterit immediatè recipere alia accidentia, quia quantùm ad recipi, & inhærere, omnia accidentia sunt eiusdem rationis, præsertim accidentia absoluta; si secundum, ergo dabitur processus in infinitum. Nec respondere valet, esse ita quo, vt non possit esse quod, atq. ità standum esse ad hoc accidens, quod non recipiatur, & inhæreat, sed sit medium, quo alia recipiantur; Tùm quia cum verè eductum sit de potentia materiæ, & ab ea dependeat in fieri, & conseruari, & sit ab ea realiter distinctum, debet ipsum quoq. in subiecto recipi & inhærere; Tùm quia hęc est manifesta petitio principij, nam debet assignari ratio, cur materia possit nullo accidente medio hanc potentiam recipere, & non alia accidentia, cùm hæc maiorem nō habeat affinitatem cum materia cæteris, immò hoc accidens potius esse deberet quantitas, quam potentia aliqua de genere qualitatis; Insuper non datur talis potentia accidentalis ex parte formę accidētalis, vt apta sit in materia recipi, ergo nec talis potentia accidentalis debet admitti in materia, vt apta sit recipere formas accidentales, sed de hac re fusiùs agemus disputatione sequenti declarando potentiā, quam habet compositum ad formas accidentales.

Deniq.

Deniq. probatur idipsum de potentia sustentatiua materiæ rationibus allatis pro potentia receptiua formarum substantialium, & accidentalium, quæ pariter probant, potentiam earundem sustētatiuam non posse poni accidens ab ea realiter distinctum, nam sicut forma substantialis immediatè recipi nequit in accidente, velut in subiecto; ita nequit immediatè ab eo sustentari, & pariter applicari possunt aliæ rationes ad id probandum.

121 Quo ad alteram partem probatur Conclusio, nam si potentia materię non est de eius essentia in primo modo, neq. accidens per accidens ab ea realiter distinctum; restat vt sit accidens proprium & realiter identificatum, & ab ea ex natura rei formaliter distinctum; Tum quia ista potentia naturalis materiæ est inclinatio eius, & aptitudo ad formas; at inclinatio, & aptitudo nihil realiter superaddit naturę inclinatę, vt Scot. docet in 4. d. 49. q. 10. A. Tùm quia posse perficere, & informare, est per se proprietas formæ, ergo posse perfici, & informari erit proprietas materiæ; Tùm tandem quia ita est in omnibus alijs, quod eiusmodi potentię & aptitudines ad actus sunt passiones rerum, ergo ità erit in proposito.

Contra hāc Concl. obijcitur 1. Tùm quia adueniente forma in materia, perit potentia ad eam, nam adueniente actu, perit potentia, ex Auer. 1. Phys. 70. & actus, & potentia opponuntur 9. Met. ergo erit accidens per accidens; Tùm quia in secunda specie qualitatis posuit Philosop. potentias naturales agendi, & patiendi, ergo est accidens de prædicamento qualitatis, sicut est mollities ceræ ad recipiendam impressionem sigilli, & durities columnæ ad sustinendam domum, Tùm pręterea in causis agentibus assignatur potentia actiua de genere qualitatis distincta à substātia causę, vt calor igni, grauitas lapidi ad descendendum, ergo potentia passiua eiusdem rationis causis patientibus, vt est materia, assignari debebit; Tùm tandem, quia potētiale alicuius generis, nihil est illius generis, at potētia materię é potētialis respectu totius generis substātię, ergo nō est aliquid illius generis, sed alterius.

122 Resp. ad 1. ex Bassolio 2. d. 12. q. 1. art. 2. ad 1. negando assumptum, si sermo sit de ipsa potentia in se formaliter, nam actus perficit potētiam, eam denominat, & in ea recipitur; dum actu quis ridet, nō dicitur amisisse potentiam ad risum, similiter dum scribit; quia tamen potentia secundùm communem vsum connotat priuationem, quę in materia solet pręcedere formam, quò ad hòc dicitur potentia cessare adueniente actu, & dicitur ei opponi, & ita intelligendus est Auerr. loc. cit. Ad 2. ait Scot. 2. d. 16. q. 1. P. quod propriè loquendo, non est potentia actiua naturalis vel passiua, quę ponitur in secunda qualitatis specie, sed facilitas ad vtendum illis agendo, vel patiendo, vt colligitur ex ipso contextu, quapropter mollities in cera, vt est in secunda specie qualitatis, non est propriè potentia passiua recipiendi impressionem sigilli, sed facilitas illa, quam habet, vt in ea cuiuscunque sigilli imprimatur exemplar, idem dicendum de duritie columnæ. Ad 3. dicimus ex Doct. in eodē loco, substantiam esse immediatè actiuā, quare non indiget ad suas actiones exercendas aliqua potentia media, realiter ab ea distincta, sed de hoc infra disputatione de causa efficiente. Interim neganda est paritas; tùm quia plus requiritur ad agendum, quam ad patiendum, vndè si est necessaria potentia actiua realiter distincta ipsis agentibus, non idcirco passiua erit necessaria patientibus; tùm quia potentia eorum instituta est ad obeundas operationes quasdam accidentales, quibus proindè proportionata est potentia illa accidentalis, at potentia passiua materiæ instituta est ad constituendum per se vnum cū actibus substantialibus, quibus plane proportionata non erit, si ponatur accidens. Ad 4. per idem probari posset, potentiam illam neque esse accidens, quia materia, pręsertim in sententia eorum, cum quibus disputamus, est in potentia ad formas substantiales, & accidentales, quarè negandum est, materiam esse potentialem ad quemcunque gradum substantię, est enim in potentia solùm ad formas, & alias species completas, vide Scot. 2. dist. 12. q. 2.

Se-

Secundò Obijcitur, probãdo, quod saltim potentia receptiua formarum accidentalium debeat esse accidens; Tùm quia actus & potentia sunt eiusdem generis 9. Met. 7 Tùm 2. quia inter actum & potentiam debet esse proportio, quare si receptiua, & sustentatiua substantialium ponitur substantialis, quia actus recipiendus est substantialis, eadem ratione in proposito potentia receptiua, & sustentatiua accidentalium debebit esse accidentalis; Tùm 3. ratio, cur receptiua substantialium sit substantialis, & non accidens, est, quia ex materia, & forma debet fieri vnum per se, at hæc ratio non militat in forma accidentali, quia hęc non debet constituere vnum per se cum materia; Tùm 4. quia si potentia receptiua formarum accidentalium est substantialis, & per se in secundo modo identificata, sicut receptiua substantialiũ ita ex accidente, & materia fiet vnum per se, sicut ex forma substantiali.

123. Resp. ad 1. sæpius dictum esse ex Scot. 2. d. 16. q. 1. A. propositionem illam intelligi, & pronuntiari a Philosopho de actu entitatiuo, & potentia obiectiua, nõ de potentia subiectiua, & formali. Ad 2. inter actum, & potentiam non est necessaria proportio secundum entitatem, sed proportio receptiui, & receptibilis; perfectiui, & perfectibilis; talis autem proportio versatur inter potentiam substantialẽ & actum accidentalem, quia hic recipi potest in substantia, & eam secundùm quid perficere; at non ita ẽ contra proportionari possunt potentia accidentalis, & actus substantialis, quia forma substantialis nec recipi potest, nec sustentari in accidente, neque illud perficere; & hęc est disparitas, ratione cuius admitti potest in materia potentia substantialis ad formam accidẽtalem, sed non ẽ contra potentia accidentalis ad formam substantialem. Ad 3. vtiq. si forma substantialis debet cum materia constituere per se vnum, non debet illi vniri mediante potentia, quæ sit accidens, at hoc præcisè non sufficit, sed adhuc vlterius requiritur, quod actus sit eiusdem ordinis cum potentia, & quod potentia ordinetur ad eum primario, & ab eo recipiat esse simpliciter, quę in proposito non cõueniunt formę accidentali, nam ipsa non est eiusdem ordinis cum materia, nec dat materiæ esse simpliciter, nec materia ordinatur ad eam primario, sed tantum secũdariò, nimirum propter formam substantialem. Ad 4 similiter ob eandem rationẽ negamus consequentiam; quamuis enim materia seipsa immediatè reciperet accidens, & non per accidens medium, adhuc non resultaret vnum per se ex vtroque, quia adhuc ipsa non foret per se potentia & accidens per se actus in sensu, quo loquitur Philosophus 8. Metaph. 15. & 16. explicat enim Scot. 3. d. 22. q. vnica. F. ità intelligi debere, quòd actus sit eiusdem ordinis cum potentia, quod accidenti deest, quod est ordinis inferioris, explicat etiam 4. 11. q. 3. Y. quod actus debet esse primarius, & dans esse simpliciter, quod accidenti non conuenit, qua ratione docet ibidem, quod si accidens immediatè recipiatur in materia prima, adhuc cum ea constituet vnum per accidens, sed de hac re locuti sumus initio huius disputationis, declarando discrimen ex Doct. cit. inter formam substantialem, & accidentalem, & adhuc fusius agemus inferius disputatione de principijs in facto esse, declarando, cur ex materia, & forma fiat vnum per se, non ità ex subiecto & accidente, præsertim cùm accidens immediatè recipiatur in subiecto, & non media potentia accidentali de genere qualitatis; hic tamen aduertendum est, argumentum vrgere quoq; Aduersarios, qui asserunt, huiusmodi potentiam accidentalem immediatè recipi in materiã prima, alia verò accidentia mediante ipsa, igitur ipsi quoque tenentur assignare rationem, cur ex materia, & sua potentia accidentali realiter distincta non fiat vnum per se, cum sit in ea immediatè recepta sine accidente medio.

QVÆSTIO VI.

De appetitu materiæ erga formas.

124 Non est quæstio de appetitu elicito, quia hic reperitur tantũ in naturis cognoscentibus, & est actualis inclinatio naturæ cognoscentis in bonum præcognitum, sed de appetitu naturali, & innato

innato, qui etiam tribuitur naturis non cognoscentibus, & est habitualis inclinatio naturæ in bonum sibi connaturale, vt docet Scot. 1. d. 1. q. 5. §. *Ad argumenta, &c.* in fine, quo sensu dicimus, graue appetere vbi deorsum, leue sursum, & quidē materiam tali appetitu appetere formam, clarissimis verbis docuit Philosophus 1. Phys. tex. 81. vbi ait, materiam appetere formam, sicut turpe pulchrum, & fœmina marem; idem docuit Scot. 4. d. 49. q. 10. A. vbi adducens dictum Arist. modò relatum, inquit, hoc esse intelligendum de naturali inclinatione materiæ ad formam, tanquam in propriam perfectionem, idē denique suadet ratio; Tùm quia vnumquodque inclinatur in perfectionem sibi connaturalem, & eam appetit appetitu innato, ergo, & materia formam; Tùm quia hic appetitus in re nihil aliud est, quàm aptitudo illius, vel naturalis potentia ad propriam perfectionem recipiendam, at talē esse potentiam materiæ ad formas quæst. præcedenti demonstratum est, ergo materia verè appetit formam cum omni proprietate; solùm igitur manet dubium, quo sensu dicatur materia appetere formam; an scilicet habeat huiusmodi appetitum ergà formam absolutè, & in communi tātùm, an potius etiam erga formas in particulari. Et rursus, si omnes, & singulas etiam appetit in speciali, dubitandum venit, quo pacto eas appetat, an scilicet æqualiter omnes, & singulas, vel nobiliores magis, quæ duo dubia duobus articulis absoluemus.

ARTICVLVS I.

An appetitus materiæ sit solùm ad formam in communi, vel potius etiam ad singulas in particulari.

125. PVtant quamplures, appetitum materiæ tendere tantùm ad formam in communi, & ferri in formas in speciali solùm, quatenus formæ sunt, nō quatenus tales in specie, & indiuiduo, quam sententiam sequitur Arriag. disp. 2. Phys. nu. 42. Sghen. 1. Phys. digress. 5. q. 6. ea ratione, quia si hanc in particulari appeteret naturaliter, sub alia staret violenter.

Alij, vt hoc euitarent absurdum, dixerunt, materiam appetere quidem formas, etiam in speciali secundum varios gradus specificos, & indiuiduales, sed non vno, & codē appetitu, sed tot, quot sunt formæ appetibiles, vndè sub omnibus naturaliter manet, quia var ij sunt appetitus, secundùm quos naturaliter satiatur ab hac, & illa forma iuxta singulorum exigentiam, & quidem quantùm ad appetituum multiplicitatem sequitur hanc sententiam Fuentes 1. Phys. dist. 3. ar. 4. & putat, esse Doctoris in 1. d. 1. q. 1. ad 4. Communis, & vera sententia est, materia appetere omnes, & singulas formas in speciali, vno, & eodem appetitu vniuersali, & indeterminato ad omnes, quam sequitur Auersa q. 20. sect. 21. Amicus tract. 5. q. 7. dub. 2. Fuuius 1. Phys. tract. 1. de materia, q. 7. dub 1. & alij passim, & præsertim Regent. Parisiens. 1. Phys. q. 9. quæst. 1. concl.

Dicimus, materiam appetere omnes; & singulas formas, nedùm secundum communem gradum formæ, sed etiam secundùm peculiares specificos, & indiuiduos, vno codemq; appetitu vniuersali, & indeterminato ad omnes. Conclusio est Scoti 1. d. 1. q. 1. in responsione ad quartum, & quintum, ibi enim significat, formam esse materiæ perfectiuam secundùm omnes suos gradus, & materiam esse ad omnes, & singulas inclinatam, vt in propriam perfectionem, licet indeterminatè; & licèt in responsione ad 4. dicat, tot esse appetitus in materia, quot sunt formæ receptibiles in ea, ibi tamen, vt notarunt Vigerius, & Bargius, non loquitur de appetitu vniuersali, & aptitudinali, ac indeterminato, sed de actuali, particulari, & determinato ad singulas formas; nam paulò infrà in responsione ad quintum, loquens postea de aptitudinali, & vniuersali, expressè significat, esse vnum indeterminatum ad omnes, & singulas. Explicatur autem, deinde probatur Concl. appetitus materiæ ad formas, aliud formaliter non est, quàm eius innata inclinatio, & naturalis potentia aptitudinalis ad omnes, & singulas formas, quæst. præcedenti declarata, ergo de appetitu materiæ idem prorsus hic dicendum est, quod de eius naturali potentia dictū

est;

est; sicut igitur potentia tripliciter considerari potest, vt actuata, vt priuata, in quo sensu connotat formam, vel priuationem, & secundùm se, in quo sensu abstrahit à forma, & priuatione, & dicitur passio materiæ; sic in proposito appetitus materiæ potest sumi tripliciter, vel cum priuatione boni, scilicet formæ, & dicitur desideriũ, vel cum eius possessione, & dicitur complacentia, vt Tatar. 1. Phys. q. 7. not. 4. notauit ex Scot. 3. d. 17. & 4. d. 49. q. 10. vel secundùm se, vt abstrahit à priuatione, & possessione, & dicit tantùm inclinationẽ in bonum sibi connaturale, siue fuerit pręsens, siue absens; & in hoc sensu dicitur materiæ proprietas. Rursus sicut ibi distinximus potentiam in vniuersalem, & particularem, remotam, & proximam, diximusque, illam esse vnam, & indeterminatam ad omnes formas, hanc verò multiplicari ad formarum multiplicationem; ità pariter in proposito de appetitu materiæ dicendum est, & distinguẽdum est, quòd multi sint appetitus particulares, prout varijs dispositionibus afficitur materia, vnus autem vniuersalis; quia omnes appetit sub eadem ratione actus, & tendit ad formam absolutè supponẽtem. Denique sicut ibi diximus, potentiam vniuersalem posse sumi dupliciter, primo pro tali inclinatione subiecti in suam perfectionem, quòd si illa careat, manere dicitur in statu violento; alio modo pro quacunque inclinatione subiecti ad perfectionem sibi proportionatam, qua si careat, non proinde dicitur esse in statu violento, quia aliam consimilem habet, & primo modo diximus, potentiam materiæ esse naturalem ad formam in communi, & absolutè sumptam, & non ad vllam formam in speciali, quia si forma vagè sumpta careat, dicitur esse in statu violento, non si careat, hac, & illa signatè; & secundo modo diximus, esse naturalem ad omnes, & singulas in speciali, quia quælibet est sibi proportionata perfectio, & iuxtà eius vniuersalem inclinationem, vndè si vnam deserat, non proindè ponitur in statu violento, dummodò aliam consimilem acquirat, ità, & in proposito de appetitu distinguendum est, & dicendum, quòd simpliciter

do appetitum in primo sensu; vtique solũ formam in communi, & vagè sumptam appetit, at in secundo sensu appetit etiam hanc, & illam signatè.

126 Probatur autem Concl. quòd materia scilicet appetat formas, etiam in particulari; Tùm ex dictis ar. 1. pręced. quęst. vbi fusè probauimus, potentiam materiæ etiam ad formas in particulari, & indiuiduo, vt sic esse naturalem, quia forma secundùm omnes gradus suos est perfectio materiæ, illo solo excepto, in quo cum materia conuenit; Tùm quia, vt ibidem probatum est, forma terminat appetitum materiæ; vt suppponit absolutè, pro forma scilicet in communi, & quacunq; forma in particulari, non autem provt supponit simpliciter, vel personaliter; nam licèt omnes respiciat sub vna ratione cõmuni, scilicet actus, tamen ly actus, vt terminat materiæ appetitum, continet sub se quemcunque gradum formæ, in quo à materia differt, & non significat tantum gradum genericum formæ; Tùm prætereà intantùm dum materia est sub vna forma, retinet adhuc appetitum ad aliam, quia perfectionem, quam posset habere ab alia forma, non habet ab ista, sub qua actu manet, at perfectionem genericam formæ habet actu ab ista, sicut haberet ab illa, ergo dicitur appetere, quam non habet, sub ratione specifica, & ad eam in hoc sensu remanet appetitus in materia; Tùm insuper nulla forma satiat appetitum materiæ totum, & totaliter, quia nulla forma continet virtualiter perfectionem aliarum formarum, ergo appetitus materiæ, nedum tendit in gradum genericum, sed etiam specificum, & indiuidualem, nam secundùm gradum genericum vnaquæque forma aliam continet, & cum ea conuenit, cùm hic gradus sit eiusdem rationis in omnibus; Tùm rursus ex materia, & forma fit vnũ per se, quia hæc est per se actus, & illa potentia, at certè nõ fit ex eis vnum per se tantùm vnitate generica, sed etiam specifica, & indiuiduali, ergo forma est actus, & perfectio materiæ, nedum secundum gradum genericum, sed etiam secundùm specificum, & indiuidualem.

Quòd autem non sit necesse appetitus

mate-

materiæ multiplicare, probatur ex dictis art 3. quæst. præced. Tùm quia vnus ad omnes sufficientissimus est, indeterminatus, & vniuersalis, sicut in homine est vna aptitudo ridendi ad multos actus, in lapide vna inclinatio ad multos descensus; Tũ quia tot de facto reperirentur aptitudines & appetitus in materia simul, quot formæ possibiles sunt; Tùm quia isti appetitus determinati ad hanc, & illam formam, videntur non esse simul in materia compossibiles, sicut neque formæ; Tùm tandem quia adhuc cum ista multiplicitate respectuum non saluatur naturalis quies materiæ sub oppositis formis; nam licèt naturaliter quiesceret sub forma aquæ, spectato appetitu determinato ad illam formã, adhuc tamen violenter quiesceret spectato appetitu determinato, quem habet ad formam ignis; quarè præstat cum Scot. loc. cit. in fine, saluare quietem naturalẽ materiæ sub omnibus, & singulis formis ob appetitum, & inclinationem indeterminatam ad omnes.

127 In oppositum obijcitur 1. Si materia appetit formas, etiam in speciali, vel appetit formam, quam habet, vel quam non habet, neutrum dici potest, ergo nõ appetit formas in speciali, probatur minor quò ad 1. partem, quia nullus appetit quod possidet; & priuatio est causa appetitus, & oppositum manifestè docet Philosophus tex 81. probatur quò ad 2. Tùm quia cum eam habere non possit, nisi per expulsionem eius, quam habet, appeteret corruptionem compositi, & etiam aliquo modo sui, quò ad illud esse substantiale, quod à forma habita recipit; Tum quia causa appetitus formæ, quam non habet, præsertim existeret eius priuatio, vt docet Philosophus in tex. at hoc dici non potest, quia vnum contrarium non est causa appetitus alterius; & simplex negatio, vel priuatio nequit esse causa entitatis positiua, qualis est appetitus; & demum si propter priuationem materia appetit formã non habitam, non eam appeteret per se, & secundùm propriam naturam, sed per accidens, ratione scilicet priuationis, quæ sibi merè accidit.

Resp. ex dictis, appetitum materiæ, vt Physic. est eius proprietas, tendere in formam, vt perfectionem sibi connaturalem, præscindendo ab hoc, quòd sit præsens, vel absẽs, iuxtà verò connotata absentiæ, vel præsentiæ, priuationis, vel possessionis, vocatur desiderium, vel complacentia, & sicut connotata ista materiæ accidunt, ità & appetitus sub his rationibus; formam ergo, quã habet, appetit appetitu complacentiæ, quatenus naturaliter, & iuxtà suã inclinationem sub ea quiescit, & priuatio non est causa complacentię, sed desiderij; & de appetitu sub ratione desiderij verum est, nos appetere tantùm quæ non habemus, & in hoc sensu loquitur Philosophus loc. cit. cùm ait, materiam non appetere formam, quam habet, appetit verò quam nõ habet, appetitu desiderij, ex quo negant quamplures, sequi in materia appetitum corruptionis formæ habitæ, & compositi, quia non est absolutum, sed conditionatũ, si scilicet præsenti forma destituatur, at licèt distinctio hæc rectè quadret appetitui elicito, appetitui tamen naturali rectè accomodari nõ potest, cùm enim hìc nulla interueniat cognitio, nulla deliberatio, non videtur, vndè prodire possit præfata conditio; præstat igitur dicere cum communi, appetitum formæ absentis in materia esse absolutum, indè tamen non sequi, quòd per se appetat corruptionem formæ præsentis, & compositi, sed tantũ per accidens, quatenus ad formam habendam cõsequitur priuatio habitæ, id enim, quod appetit, est sola forma habenda, nõ verò priuatio habitæ, quia priuatio formæ non est perfectio materiæ eo modo, quo dicere solemus, generans generare per se nouam formam, priuationem verò præcedentis solùm per accidẽs inducere præter eius intentum; Ad alteram probationẽ dicimus, priuationem esse causam appetitus, non secundùm se, vt dicit positiuam inclinationem materiæ in formam, sed in ratione desiderij præcisè, quo sensu nihil positiuum dicit, & quamuis vnum contrarium positiuum nequeat esse ratio appetẽdi aliud, id tamen esse potest in priuatiuis; & deniq; verũ est, materiã per accidẽs, idest ratione priuationis cõnotatæ, appetere formã, appetitu desiderij, at p se, & secun-

cundùm propriam naturam, appetit illi, vt appetitus dicit absolutam inclinationē in propriam perfectionem.

Sed instat Ariag. cit. probans materiā non posse habere appetitum naturaliter loquendo respectu formæ substantialis per modum desiderij, quia naturaliter nō potest carere forma, ergo illam nō potest respicere, vt absentem, ergo nec desiderare. Dices desiderare, quam non habet, præsertim perfectiorem. Contrà instat, quia nullam formam determinatè appetit, sed omnes disiunctiuè & in vniuersali, quatenus complementum eius, ergo debet carere omni forma, vt eam desiderare dicatur, quod naturaliter est impossibile.

Resp. hanc difficultatem vrgere negantes appetitum in materia ad formas in particulari; nam in hac opinione, vt materia formam desiderare dicatur, nō sufficit absentia vnius, vel alterius formæ, quia eas non appetit sub particulari ratione, sed omni forma prorsus denudari debet, quod est naturaliter impossibile; vndè Arriag. negans appetitum materiæ ad formas in particulari, benè consequenter loquitur; dum negat in ea appetitum desiderij, Verùm in sententia opposita, quam nos sequimur, argumentum non vrget, quia ad appetitum desiderij dicimus sufficere absentiam vnius formæ; & quidem talem appetitum in materia dari docuit Aris., cum dixit priuationem generare appetitum in materia, cum hoc dictū explicari nequeat, nisi de appetitu desiderij.

128 Secundò Obijcitur; Tùm quia impossibile est opposita simul esse, ergo nō potest appetere formas in particulari, & sub particulari ratione, quia vt sic sunt cōtrariæ, & incompossibiles; Tùm 2. quia ratione contrarietatis formarum, si sub vna stat naturaliter, sub alia detineretur violenter; Tùm 3. communis illa responsio de appetitu complacentiæ respectu formæ habitæ, & desiderij respectu non habitæ, repugnare videtur, nam desiderium formæ non habitæ incompossibilis, habitæ, directè excludit complacentiam habitæ, quia ideò quam non habet, appetit, quia quam habet, fastidit, & renuit; Tùm instat Arriag. materia omnes formas respicit sub eadem ratione, scilicet sub ratione actus, ergo cùm habet vnam, non est, cur appetat aliam, quia habet iam rationē formalem, cur aliæ sunt appetibiles, quia hæc in omnibus reperitur; Tùm denique, quia etiamsi omnes appetat in particulari, cùm tota materia sit eiusdem rationis, & actu substet omnibus formis actu existentibus in Vniuerso, nulla sibi remanet appetenda.

Resp. ad 1. appetitum materiæ esse indeterminatum ad opposita, non quidem simul habenda, sed successiuè, qualis est indeterminatio voluntatis ad velle, & nolle. Ad 2. sæpè dictum est, indeterminationē appetitus ad omnes formas tollere violētiam à primo passo ex Scot. 1. d. 1. q. 1. in fine. Ad 3. falsum est, repugnare appetitum desiderij formæ absentis, complacētiæ præsentis, quia re vera, vt ait Auersa cit. materiam quiescere, & cōplacere in forma pręsenti, & absentem appetere, aliud in re non est, nisi habere de se potentiam, & aptitudinem ad omnes, & vnam habere actu, aliam non habere actu, quod planè nullam inuoluit repugnantiam, nec ratio, cur appetat absentem, est, quia fastidiat præsentem, sed quia non solùm ad istam, quam habet, sed etiam ad alias dicit aptitudinem. Ad 4. materia respicit formas, non solùm sub ratione actus in communi, sed etiam sub ratione talis actus, sub qua ratione multis caret; dicitur autem omnes respicere sub eadem ratione, quia omnes respicit secundùm gradum genericum, specificum, & indiuidualem actualitatis, & hæc est ratio specificatiua appetitus materiæ, argumentum vrget ponentes, appetitū materię terminari ad omnes formas, vt formæ sunt præcisè. Ad 5. licet materia sit eiusdem rationis specificæ, tamen diuersæ sunt materiæ portiones indiuiduales, singulę habentes aliquam formam & cęteris carentes; hęc igitur, & illa materia desiderant formas in alijs existentes, & non tantùm existentes; sed etiam possibiles existere, quas tamen nunquam habuerant, immò, & appetunt formas, quas antea habuerunt, & amiserunt, appetitu nimirum remoto, & ad actum non reducibili per agens naturale, saltim secundùm cō-

munem naturæ cursum, vt satis explicatū est art. 2. quæst. pręced.

ARTICVLVS II.

An materia æqualiter appetat omnes formas in particulari, vel nobiliores magis, & dum est sub nobiliori, an minùs nobilem appetat.

129 Circà primam quæsiti partem, Recentiores ferè omnes asserunt, materiam omnes ęqualiter appetere formas, & non magis perfectas, quàm imperfectas, ità Ruuius tract. 1. q. 7. dub. 2. Auersa q. 20. sec. 11. Amicus trac. 5. q. 7. dub. 3. & ex nostris Fuentes 1. Phys. q. 2. diff. 3 art. 3 qua de causa etiam alteri parti quæsiti affirmatiuè respondent; si enim materia æqualiter appetit omnes formas, & non magis perfectas, quàm imperfectas, sequitur manifestè, quòd sub perfectiori existens, adhuc appetitum retinere debet formæ imperfectioris.

Dicimus primò, materiam non æqualiter omnes appetere formas in particulari, sed nobiliores magis, est contra relatos Auctores, & colligitur ex Scot. 4. d. 49. q. 10. B. vbi probat, appetitum naturalem ad maiorem perfectionem esse maiorem, & ad maximam, qualis est Beatitudo, esse maximum, quod probat ex Philosopho initio 1. Met. sic arguente: si omnes homines natura scire desiderant, ergo maximā sciētiam, qualis est Metaphysica, maximè desiderant, ergo tàm secundùm Scotum, quàm Philosophum, appetitus naturalis non est æqualis ad omnes perfectiones sibi consentaneas. Colligitur item ex Scot. 4. d. 50. q. 5. A. vbi docet, quòd appetitus naturalis in Beatis ad Beatitudinem non expletur simpliciter per quemcumque beatitudinis gradum, quia non æqualiter appetit hunc, vel illum, sed sicut summè non appetit, nisi summum, ità simpliciter non nisi in summo quietari potest; de appetitu igitur materiæ (si principijs Scoti volumus inhærere) est pariter discurrendum, quòd non sit æqualis ad omnes formas, sed inæqualis iuxtà formarum perfectionem inæqualem.

130 Probatur autem Conclusio primò ex illo loco Topico, quo vsus est Arist. 1. Met. loc. cit. In caussis præcisis sicut se habet simpliciter ad simpliciter, ità magis ad magis, & maximum ad maximum, 2. Top. sed materia simpliciter appetit formam, quia forma est eius perfectio simpliciter, ergo magis appetit formam, quæ magis eam perficit, & maximè, quæ est eius perfectio maxima. Deindè, quod magis intenditur à natura, magis quoque appetitur, ergo cum perfectiores formas intendat magis, quàm imperfectas, consequenter etiam eas magis appetet. Cōfirm. quia hac ratione aduersarij ipsi inquiunt, materiam appetere formas, tàm substātiales, quàm accidentales, sed illas magis, & primariò, quia has appetit propter illas, iuxta regulam illam Philosophi 1. Post. cap. 2. *Propter quod vnum quodque tale, & illud magis*, ergo etiam erga formas ipsas substantiales admittere debent in materia inæqualitatem appetitus, sicut inæqualitas perfectionis reperitur in ipsis formis, eò præsertim, quia omnes ferè difficultates, quas contra nos vrgent, contra ipsos retorqueri possunt, dum hanc inæqualitatem admittunt in appetitu materię erga formas substantiales, & accidentales, quem plures illorum ponunt vnicum ad vtrasque. Dices hoc non vrgere, quia materia non magis appetit formas substantiales, quam accidentales, quia illæ sunt perfectiores istis, sed quia istæ sunt dispositiones ad illas, & finis magis appetitur, quam medium, forma autem imperfectior substantialis non subordinata, de qua est sermo, nō appetitur propter formam perfectiorem. Hæc instantia rationem allatā non eneruat, cuius scopus est ostendere dari posse inęqualitatem, & magis, & minus in appetitu naturali (quod Aduersarij negant) vndecunque hoc proueniat. Demū probari potest ex proportione ad appetitum elicitum quo magis appetitur maius bonum, ergo seruata proportione, idem dicendum erit de appetitu innato, quòd per modum ponderis inditi ab Auctore naturæ, magis naturam inclinet in perfectionem maiorem.

Respondent, disparem esse rationē de appetitu naturali, & rationali, quia hic se-

quitur cognitionem, discernitque inter bonum, & malum, ideò appetitu ordinato semper appetit maius bonum; at naturalis cùm non sequatur cognitionem, non habet discretionem perfectioris, & imperfectioris formæ.

Sed Contrà, quia quod gerit cognitio in naturis cognoscentibus, hoc supplet natura ipsa in nõ cognoscentibus, ergo sicut in cognoscentibus illa discretio maioris, & minoris boni fit à cognitione, ità in nõ cognoscentibus fieri debet, ex ipso naturæ instinctu. Accedit, quòd natura in nõ cognoscentibus discreuit inter bonum, & malum, dum indidit illis appetitum erga propriam perfectionem, & auersionem erga contraria, sic aqua refugit calorem, & appetit frigus, ergo discreuit etiam inter magis, & minus bonum; & si prima discretio, quamuis propria videatur naturæ cognoscentis, adhuc tamen suo modo indita est quoquè nõ cognoscenti etiam, & altera. Deniquè naturalis inclinatio debet esse cũ maxima rectitudine, cùm immediatè sit indita ab Auctore naturæ, at naturalis rectitudo postulat, vt bonum maius præferatur minori, ergo naturalis appetitus, ità est à Deo constitutus, vt per modum põderis naturam ipsam magis reddat propensam in maius bonum.

Resp. Auersa loc. cit. quia ex parte ipsarum formarum verè datur inæqualitas, dici posse, materiam inæqualiter appetere formas terminatiuè solum; idest appetere varias formas, quarum vna est perfectior alia. Verùm appetitus materiæ in se consideratus est prorsus æqualis ad omnes. Sed impugnatur eodem modo, quo respõsio præcedens, nam si datur inæqualitas in perfectionibus, debet etiam dari in inclinatione naturæ ad illas; Et sicut nullus prudens præferret minus bonum maiori, ità Auctor naturæ minus prudenter naturas rerum constituisset, si illis indidisset appetitum, æqualem in maiorem, & minorem perfectionem & in hanc, & illas fecisset inclinatas æqualiter.

131 In oppositum obijcitur 1. Potentia materiæ indeterminata est, & indifferens ad omnes formas, ità quòd non magis vnam, quàm aliam recipere nata est, ergo etiam æqualiter appetit omnes, cùm eius appetitus à potentia naturali non differat. Confirm. Ab agente naturali solùm determinatur materia ad recipiẽdam hãc potius, quam illam formam, etiam si perfectiorem, ergo ex se æqualiter omnes respicit; Deniquè licèt figulus intẽdat ex creta effigere vas pulcherrimum; creta tamen ex se est indifferens, ità in proposito, etiã si agens naturale intendat inducere perfectiorem formam, materia tamen indifferenter se habet.

Resp. potentiam materiæ esse indeterminatam, & indifferentem ad omnes formas, quatenus indifferentia excludit inclinationem determinatam, non quia excludat inclinationem maiorem ad vnam, dumodo adhuc inclinetur ad alteram, & sic etiam in eodem sensu æqualiter appetit omnes, vt ly æqualiter excludit inclinationem determinatam, non vt excludit inclinationem maiorem. Ad confirm. concedimus pariter materiam determinari potius ad receptionem istius formę quàm illius, ab agente naturali, quia æqualiter de se respicit omnes, vt æqualitas dicit indeterminationem; at hoc non impedit, quin de se magis inclinetur in perfectiorem, licèt de se determinata non sit ad illam. Ad aliam tenet paritas in hoc tantùm, quòd sicut materia artificialium ab agente determinatur ad recipiendam hanc potius, quàm illam formam, ità, & materia naturalium, aliàs non tenet, quia materia naturalium est in potentia naturali ad formas naturales, sed materia artificialium ad artificiales est solùm in potentia neutra ex Scoto 2. d. 18. q. vn. R.

132 Secundò Obijcitur. Tùm quia petere magis maius bonum, quàm minus, est appetentium cum delectu, hoc enim fit pręuia cognitione pręferente maius bonum minori, ergo non potest conuenire materiæ, cuius appetitus nullam sequitur cognitionem, nec vllam habet discretionẽ maioris, vel minoris perfectionis formarum; Tùm quia si ad vnam inclinatur magis, quàm ad aliam, ergo transeundo à forma perfectiori ad imperfectiorem, aliquã sub ista pateretur violentiam, & nõ æquè naturaliter quiesceret sub omni; Tùm tandem

idem quia respicit materia formas, vt faciat vnum per se cum illis, at hoc æqualiter præstatur per omnẽ formã, ergo &c.

Resp. assumptum non esse vniuersaliter verum, quamuis enim in cognoscentibus ille appetendi modus ortum ducat ex iudicio, maius bonum minori præferente, non idcircò iudiciũ est pręcisa causa sic appetẽdi; potest enim etiam oriri ex instinctu naturæ, eò magis rem in propriam perfectionem inclinantis, quo maior est illa perfectio. Ad 2. negatur consequentia, quia, vt docet Doctor loc. sępè cit. 1. d. 1. q. 1. in fine, quies violenta nunquam est, nisi quiescens determinatè inclinetur ad oppositum, ideo cùm materia non habeat inclinationem determinatam ad formam perfectiorem, licèt habeat maiorem, ideò simpliciter, & absolutè loquendo, non patitur violentiam sub imperfectiori, declarat id Scotus in simili 4. dist. 50. q. 5. A. aptissimo exemplo, dum ait, non oportere, vt appetitus naturalis, naturaliter quiescat, habeat omnem perfectionem, cuius est summè capax; *Patet de graui*, inquit Doctor, *quod appetit esse summè deorsũ scilicet in centro, & tamen nõ omne graue potest esse in centro, & si tolleretur impedimentum, esset summè deorsum, & tamen nõ potest esse, sed facit se deorsum, quantum potest, & ibi naturaliter quiescit*. hæc Doctor, atque ità sicut lapis non quiescit violenter in superficie terræ, sed naturaliter, cũ non sit extra Sphęram, & latitudinem suæ naturalis perfectionis, quæ est vbi deorsum, nec omninò seiunctus ab ea; ità materia non quiescit violenter sub forma imperfectiori, sed naturaliter, cùm sic existens non sit extra latitudinem suę naturalis perfectionis, qualis est quælibet forma; an verò æquè naturaliter quiescat sub perfectiori, & imperfectiori, dicendum est, ęquè naturaliter quiescere, vt naturalitas excludit violentiam, & non æquè naturaliter, vt naturalitas dicit maiorem, vel minorem inclinationem. Ad 3. negatur minor, absolutè loquendo, nam licèt per quamcunque formam substantialem constituatur cum materia per se vnum, hoc tamen perfectius constituitur, quo perfectior est forma.

133 Tertiò, Obijcitur; Tùm quia si materia meliorem formam appeteret, vnã tantùm appeteret, quia ex omnibus, vna est omnium perfectissima; Tùm etiam quia sic appetere deberet per se interitum formarum ignobilium, quæ sunt cum nobiliori incompossibiles; Tùm prætereà, si ità esset, nunquam ex nobiliori composito fieret ignobilius, contrà experientiam, & ob hãc rationem, ait Amicus loc. cit. sibi hanc opinionem placere; Tum denique quia in re indiuisibili non est prius, & posterius, nec magis, & minus, quia hęc dicunt comparationem, quæ est inter plura, sed appetitus materię est vnicus, & indiuisibilis ad omnes formas, incapax intensionis, & remissionis, ergo non potest recipere magis, vel minus.

Resp. negando sequelam, quia cum appetitu maiori nobilioris formę, stat quoq; appetitus ignobilioris, vt constabit conclusione sequenti. Ad 2. negatur consequentia, quia ita est incompossibilis forma ignobilior cum nobiliori, sicut duæ æquè nobiles, quare sicut supra diximus, ex hoc, quod materia appetit formã quam non habet, sequi, quòd appetat interitum illius, quam habet, solum per accidens, & indirectè, ita in proposito. Ad 3. item negatur consequentia, quia cum maiori appetitu ad perfectiorem formam stat adhuc appetitus ad imperfectiorem, ad quam, si ab agente extrinseco determinetur materia, sequitur naturaliter compositum imperfectius; concluderet argumentum, si negaremus in materia inclinationem ad imperfectiorem formam, dum est sub perfectiori. Ad 4. quę est ratio cæteris efficacior, nec tamen ab Aduersarijs adhibetur, dicimus, etiam ipsos teneri ad solutionem argumenti, cùm quidam eorum asserant, vno, & eodem appetitu materiam appetere formas substantiales, & accidentales, illas tamen magis, & primariò, has minus, & secundariò; respicit igitur materia quidem indiuisibiliter, vno, & eodem respectu aptitudinali omnes formas, tamquam terminum adæquatum, tamen respectus ille prius ex natura rei refert materiam ad formam perfectiorem, quam ad imperfectiorem, & eodem re-

ſpectu reſpicit illas cum tali ſubordinatione, & in hoc ſenſu dicimus, magis appetere perfectiorem, quam imperfectiorem, & non quia intentionem aliquam, vel remiſſionem in ea cogitare velimus in ordine ad diuerſas formas.

134 Dicimus ſecundò, materiam, dum eſt ſub nobiliori forma, adhuc appetere minus nobilem, eſt Scoti 1. d. 1. q. 1. ad quartum, vbi inquit, quod nulla vnquam forma, quantùmcunque perfecta, ſatiat totaliter, & extenſiuè appetitum materiæ, niſi in illa vna omnes formæ inferiores includerentur, & ideò quia nulla de facto datur talis forma, quæ ſic adæquatè contineat perfectiones omnium formarum, ideò nunquam deſinet appetere imperfectiorem, quantumcunque ſit ſub perfectiori. Prætereà probatur concluſio euidenti ratione; ſi non appetit materia formam ignobiliorem, dū eſt ſub nobiliori, ergo non poterit naturaliter nobiliorem amittere, ac per conſequens compoſitum ex illa reſultans v.g. homo ex anima, quæ eſt omnium nobiliſſima forma, erit incorruptibile, conſequentia patet, quia corruptio formæ præſentis oritur ex appetitu formæ non habitæ. Nec reſpondere valet, poſse hanc corruptionem ſequi ex appetitu formæ nobilioris, quia inter formas quòad perfectionem eſt proceſsus in infinitum, Non valet; Tùm quia hoc eſt adhuc in quæſtione; Tùm quia etiam ſi ſit poſſibilis forma perfectior anima rationali, de facto tamen nulla perfectior reperitur, nèc de potentia Dei ordinaria poſſibilis eſt perfectior; atque ità de facto homo incorruptibilis erit; Tùm demum, quia, vt ait Amicus loc. cit. experientia cōſtat, ſequi corruptionem compoſiti, etiā ſi fiat compoſitum imperfectius, ergo ex appetitu formæ imperfectioris de facto ſequitur corrupt. Dìces adhuc ſequi poſſe corruptionem nobilioris formæ in materia ſine appetitu formæ ignobilioris, quia poſſet agens naturale adhuc introducere diſpoſitiones contrarias illi formæ et eam expellere, & aliam inducere ſicut poteſt inducere calorem in aqua, quamuis aqua non appetat illum. Neg. aſſumptum, quia appetitus materiæ ad alias formas præter habitam, eſt vnica, & præciſa radix corruptibilitatis compoſiti, vndè ſi daretur materia ſub forma perfectiſſima, quæ totaliter ſatiaret materiæ appetitum in ordine ad cæteras formas, compoſitum illud eſset incorruptibile prorſus, vt quidam de cœleſtibus corporibus philoſophantur, immo in ipſam aquā ideo poteſt agēs naturale calorem inducere, quia licet aqua repugnet, materia tamen, quæ eſt ſub forma aquæ, appetit formam ſubſtātialem indiuiſibilem per calorem.

135 Sed contra concluſionem objicitur 1. Tùm quia voluntas, quantùmuis libera, non eligit minus bonum in comparatione maioris, nec igitur materia appetit naturaliter formam imperfectiorem comparatione perfectioris; Tùm quia forma minus nobilis non eſt bonum, ſed malum comparatione nobilioris, ergo nequit appeti à materia ſub iſta comparatione, quia malum non eſt appetibile; Tùm etiā, quia forma virtualiter continens aliam formā, explet appetitum materiæ reſpectu illius ex Scot. 2. d. 14. q. 1. B. ſed forma perfectior continet virtualiter imperfectiorem, ſicut ſpecies ſuperior inferiorem ex eodem 4. d. 1. q. 1. ergo. Confirm. Quando materia manet perfecta vt octo, expletus vtiq. eſt appetitus eius quòad omnes gradus inferiores, ergo cùm materia perficitur forma vt octo, non poteſt appetere formam minus nobilem perficientem vt quatuor, vel ſex, quia talis appetitus ſupponitur expletus per formam perficientem vt octo. Denique potentia intellectiua ſatiatur omninò perfectiſſimo intelligibili; ſcilicet Eſſentia Diuina, ergo etiam potentia materiæ perfectiſſima forma.

Reſp. negando aſſumptum; longè enim probabilius eſt, poſſe voluntatem eligere minus bonum relicto maiori ob ſuam libertatem, iuxta illud Ouidij *Video meliora, proboque, deteriora ſequor*, ita quoq. poterit materia inclinari in formam imperfectiorem ſub perfectiori manens; præſertim quia non exercetur in materia talis inclinatio conſiderata comparatione maioris, vel minoris perfectionis in forma,

ma, sed absolutè inclinatur in formam, magis in perfectiorem, minus in imperfectiorem. Ad 2. negatur, minus bonum cõparatione maioris esse simpliciter malum, potius enim est simpliciter bonum, & secũdùm quid malum, & ideò potest appeti etiam comparatione maioris boni, Accedit, in casu nostro non interuenire, vt diximus, talem comparationem formæ imperfectioris ad perfectiorem. Ad 3. cõtinentia virtualis vnius in alio sumi potest dupliciter, vel simpliciter, & in rigore, & sic dicimus, animam rationalem continere sen itiuam, & vegetatiuam, quia rationalis continet illas, non tantum per excessum perfectionis, sed per æquiualentiam quoq. in muneribus, vel secundum quid, & ita omnis species perfectior continet imperfectiorem per solum scilicet excessum perfectionis; de continentia virtuali primi generis verificatur maior, de continentia secundi generis tantùm verificatur minor. Ad 4. conceditur antecedens de gradibus inferioribus eiusdem rationis, nõ alterius. & ideò negatur sequela, quia gradus perfectionis, quos alia forma, & si minus nobilis sit, tribuit, sunt alterius rationis, & ideò non possunt virtualiter contineri in forma superiori, vt sufficit ad explendum materię appetitum in ordine ad eos. Ad 5. negatur paritas, quia satiatur intellectus in Diuina Essentia, eo quia reperitur in ea in ordine ad alia obiecta, nedum primitas perfectionis, sed etiã virtualitatis; forma verò perfectissima habet solam primitatem perfectionis in ordine ad alias, quæ sine primitate virtutis non sufficit ad satiandum materiæ appetitum, vt Sco. docet loc. cit. 1. d. 1. q. 1. ad 4.

136 Quæres, an sicut materia dicitur appetere formam, ità dici queat forma appetere materiam? Respondemus affirmatiuè; Tùm quia sicut quæst. præcedenti tribuimus etiam formæ potentiam informatiuam, aptitudinem nimirum ad informandum, ita suo modo quoque hic debemus tribuere appetitum; Tùm quia appetitus, vt sumitur hoc loco à nobis, nihil aliud est, quàm inclinatio; forma autem naturaliter inclinatur in materiam, vt in suũ subiectum perfectibile, vt docet Doctor quol. 13. propè finem; Cui accedit, quod etiam forma in vnione ad materiam aliquam acquirit perfectionem, vt docet idẽ 2. d. 14. q. 1. in fine; absolute tamen appetitus, potius materiæ, quam formæ tribuitur, quia forma est actus perficiens, & determinans materiam, non sic materia formam, & ità esse loquendum, hac de causa docuit Philosoph. 1. Phys. 81.

QVÆSTIO VII.

Quomodo formæ substantiales fiant ex materia, & an omnes ex eius potentia sint eductæ.

137 DE generatione formarum ex materia tres extant sententiæ, duæ extremæ, & vna media; prima extrema tenet, formam ante eius generationẽ, in materia pręexistere actu, sed veluti latentem, & actione postea agentis naturalis in lucem extrahi, & quasi è materia depromi; sed non omnes ità opinantes eodẽ modo loquuntur: Aliqui enim formam totaliter præexistere dixerunt, vt Anaxagoras cum alijs quibusdã veteribus: Alij verò non totaliter, sed secundùm aliquid sui tantum, quod sit veluti inchoatio eiusdem formæ, & hi rursus diuisi sunt, nã hoc volunt aliqui præcedere, veluti aliquã sui partem, & ita significauit Soncin. 7. Met. q. 28. licèt non assertiuè teneat: Alij dixerunt, præcedere formam in materia, secundùm esse essentiæ, & fieri de nouo secundum esse existentiæ, vt Albert. tract. 3. Phys. cap. 3. Alij id, quod formę præcedit in materia, nihil actuale esse volunt, sed purum esse possibile formę, quod in generatione postea conuertatur in esse actuale eiusdem, vt Baccon. 2. d. 18. q. vn. art. 2. & quodl. 1. q. 6. a. 2. & isti ab hac prima sententia recedere videntur; quę per inchoationem formę aliquod esse actuale ipsius formæ in materia præcedens, intelligit.

Secunda sententia extrema asserit, formas ante generationem nullo modo in materia præexistere, nec actu, nec potentia; sed contineri solùm in virtute, & potentia actiua cuiusdam superioris agentis, a quo producuntur, & ab agente postea

immediato vniuntur materiæ, ita quod dum generatur ignis ex ligno, forma eius non præexistebat in materia, nec actu, nec potentia, sed materia ipsa disponitur ab alio igne per calorem, & siccitatem, & in materia sic ab igne disposita produci-tur forma ignis à quadam Intelligentia, & sic ab ea producta vnitur materiæ per a-ctionem ignis, & fit generatio noui ignis eo ferè modo, quo nos dicimus, contin-gere in generatione hominis, in qua homo generans per virtutem seminalem dispo-nit materiam, qua sic disposita, fit anima rationalis à solo Deo, & ab agente imme-diato vnitur materiæ sic dispositæ, ita vt anima, nec actu, nec potentia præfuerit in materia, sed solùm in potentia, & virtute Dei, eam producentis; tribuitur hæc opi-nio Platoni in Phædone, & eam tenuit A-uic. lib. 1. suff. cap. 2. vbi docuit, formas nullo modo præcedere in materia, sed so-lùm in potentia, & virtute actiua illius Intelligentiæ, à qua producuntur in mate-ria, & ab hac sententia non multùm dista-re videtur Raguseus disp. 16. vt colligitur ex c. 15. 16. & 17. vbi tamen nõ ab Intelligẽ-tia, sed à Cœlo omnes formas originem trahere contendit.

Tertia sententia media, quæ commu-nis est in schola Peripatetica, duo asserit contra præfatas opiniones extremas; Pri-mum est, quod forma ante generationem rei naturalis non præcedit actu in materia contra primam; Alterum, quod præcedit in potentia passiua materiæ, & non solũ in virtute actiua agentis, contra secundã; per generationem verò educi de potentia materiæ & incipere esse actu, sed quid sit, formam educi de potẽtia materiæ, & quid ad veram eductionis rationem requiratur quot capita, tot sententiæ, vt postea vide-bimus.

Circa alteram quæsiti partem vertitur dubitatio inter Recẽtiores de formis præ-sertim Cœlorum, & Elementorum, an sci-licet in prima Mundi creatione fuerint huiusmodi formæ de potentia materiæ e-ductæ, an potius ex nihilo factæ per par-tiales creationes, vel saltim ad creationẽ compositorum concreatæ. Negant aliqui fuisse eductas cum Fonseca 5. Met. cap. 2 q. 4 & Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 12. art. 5 Affirmant alij cum Molina, & Vasq. 1. p. q. 45. art. 5. Ruuio 1. Phys. tract. 2. q. 2. Hurt. disp. 4. sec. 2. Auersa q. 20. sec. 7. Me-diam sententiam tenet Suarez in Met. disp. 15. sec. 2. & 3. dicens, formas Elemento-rum fuisse eductas, non autem formas Cœlorum.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, formas non fieri in materia per inchoationes actuales præceden-tes, nec sola virtute Intelligentiæ cu-iusdam separatæ in eam induci.

138 Dicimus primò, formas ante ge-nerationem non præexistere a-ctu in materia secundùm aliquid sui esse; Concl. est Scot. 2. d. 18. q. vn. vbi ex pro-fesso has formarum inchoationes refellit, & S. Thomæ 1. p. q. 45. art. 8. Probatur 1. quia materia in generatione transit de nõ esse formæ ad esse formæ, seù de priuatio-ne ad formam, ergo forma ante generatio-nem nec secundùm se totam, nec secundũ aliquid sui, siue essentiæ, siue existentiæ, præcedit in materia, quia priuatio, & for-ma se totis opponuntur, tam secundùm essentiam, quam existentiam, & sunt in-compossibiles in materia secundùm quẽ-cumq. gradum. Accedit ex Bassolio 2. d. 18. q. vn. §*Contra primum modum, &c.* quod non solùm forma, & priuatio sunt simul incompossibiles in materia, sed etiã formę ipsę ad inuicem non se compatiun-tur in eodem subiecto, nec secundùm se totas, nec secundũ aliquas sui partes, nec secundùm esse essentiæ, nec existentiæ, quia essentiæ ipsæ formarum sunt, quæ in-uicem repugnant, & in qualibet particula formæ includitur essentia formæ. Insuper infinitæ esset actu formę in materia, quia si omnes præcedunt secũdùm aliquid sui, cùm sint possibiles formę infinitę syncate-gorematicè, erit vtiq. sub infinitis formis imperfectis, & incompletis. Nec ad ista respondere valebit, quod forma, & priua-tio, & formæ ipsæ ad inuicem sunt incõ-possibiles secundùm esse perfectum, & cõ-pletum, non verò secundùm esse imperfe-ctum, & incompletum; Tùm quia forma

sub-

ſubſtantialis eſt ſimplex, & non habet par tes intenſionis, ſecundùm quas modò dicatur incompleta, imperfecta, modò perfecta, & completa; Tùm quia, etiam ſi ſecunũd gradus indiuiduales ſuſciperet magis, & minus, adhuc tamen ſecundùm ſpecificos conſiſtit in indiuiſibili, & penes hos præſertim attenditur incompoſſibilitas formarum; Tùm tandem, quia priuatio eſt prorſus incompoſſibilis cum forma, etiam in eſse remiſso. Deniq. refellitur hæc opinio de inchoationibus formarum, etiam ex ſuomet fundamento, (inquit Doct. cit.) quod erat tale: Si forma non præcedit in materia ſecundùm vllam prorſus inchoationem, ergo forma creatur, & fit ex nihilo, quod argumentum ita retorquet Scot. Illa pars formæ, quæ de nouo producitur, non pręceſſit in materia, quia de nouo generatur, ergo fit ex nihilo ſui, quia pars, ſeù inchoatio præcedens ab illa, diſtinguitur, ergo illa pars adhuc creatur. Et ſi dicas, ad hoc, ne tota forma dicatur ex nihilo facta, ſufficere, quod aliqua eius pars in materia præceſserit; præterquam quod id non ſaluat, quin ſaltem pars illa, quæ de nouo fit, creetur, pręſtabat dicere, vt ait Auerſa cit. ad hoc, ne compoſitum dicatur ex nihilo fieri, ſufficere, vt aliqua eius pars, nimirum materia, præcedat, licèt forma de nouo fiat. Adhuc etiam Canon. 2. Phyſ. q. 1. retorquet hoc fundamentum contra Aduerſarios, nam vel gradus, & pars formæ actualis, quam dicunt in materia præcedere, eſt producta, vel improducta; non ſecundum vt patet; ſi primum, ergo vel producta eſt ex nihilo ſui, vel ex aliquo; ſi ſecundum, ergo dabitur proceſsus in infinitum; ſi primum, ergo non euitant creationem, ad quam euitandam has formarum inchoationes excogitarunt. Quantùm verò attinet ad vltimum dicendi modum illius primæ ſententię, qui pro formarum inchoatione ponit eſse quoddam, non actuale, ſed merè poſſibile earum; vel per hoc eſse poſſibile formarum intelligit eſse poſſibile ſubiectiuum, & hoc non eſt aliquod eſse formæ, ſed eſse materiæ, veluti ſubiecti pręcedentis, ex quo fit forma, & in hoc ſenſu coincidit cum communi ſententia, de qua art. ſequenti; vel intelligit eſſe obiectiuum formarum, at hoc non poteſt dici inchoatio formæ in materia præcedẽs, quia tale eſſe poſſibile habet forma à potentia actiua efficientis cauſæ, quatenus eſſe poteſt terminus actionis illius ex Scot. 2. d. 12. q. 1. & non in potentia paſſiua materiæ.

139 In oppoſitum obiicitur 1. Tùm quia non admiſſa in materia inchoatione formæ; ipſa fieret ex nihilo; Tùm etiam generatio formæ non eſſet naturalis, ſi talis inchoatio non admittatur coagens ad generationem formæ, vt principium actiuũ intrinſecum; Tùm inſuper quia ex quolibet non fit quodlibet, ſed ex determinato determinatum, ex 1. Phyſ. ergo ex materia de ſe indeterminata fit hæc forma, vel illa per determinationem factam ab hac, vel illa inchoatione; Tum tandem hæc fuit expreſſa mens Auguſt. 3. de Trinit. cap. 7. dicentis, omnium, quæ naſcuntur, occulta quædam ſemina in mundi elementis latere, & Ariſt. 7. Met. 29 dicentis, in materia eſſe aliquam partem rei faciendæ.

Reſpondetur ad primum negando conſequentiam cum Scot. cit. quia produci ex nihilo propriè non tantùm negat præexiſtentiam partis intrinſecæ componentis id quod fit, ſed etiam præexiſtentiam ſubiecti per ſe concurrentis ad productionem formæ, quæ fit; vndè cum formæ omnes materiales ſupponant ſubiectum, à quo dependenter fiunt, non dicuntur ex nihilo fieri, ſed de potentia materiæ educi, & generari. Ad 2. negat item Doctor conſequentiam, quia mutatio dicitur naturalis præſertim à principio paſſiuo, nec neceſſarium eſt, cum paſſiuo coniunctum eſſe actiuum, vt dicatur naturalis. Ad 3. dicimus, materiam determinari ab agente per præuias diſpoſitiones, ratione quarũ potius introducitur vna forma, quàm alia in materia, aliàs de ſe indeterminata. Ad 4. per rationes ſeminales occultas intelligit Auguſtinus facultates, & virtutes naturalium cauſarum, agentium, & patientium, ex quarum applicatione ad inuicem varij oriũtur effectus. Ariſt. verò ibi nec loquitur de materia, nec de formarum inchoationibus, vt benè ponderat Suarez diſp.

disp. 15. sec. 2. n. 8. sed loquitur de semine, & per partem coagentem generationi formę intelligit virtutem quandam accidentalem, quo sensu ait ibi Philosophus, quòd calor naturalis in ægroto est vis inchoata productiua sanitatis; Consulatur Scot. in Met. super hunc. tex. & Trombeta 12. Met. q. 6. vbi per partem formæ vult intelligi, nō partē formalē, sed virtualē, quatenus ē in materia forma aliqua accidētalis, quæ dispositiuè coagit ad generationē formæ, sicut quādo calor efficit sanitatē.

140 Secundò obijcitur; Si ad hoc, vt forma dicatur educi de potentia materiæ nō requiritur, quòd præexistat actu in ea, sed tantum merè in potentia eius passiua, sic anima rationalis educetur de potentia materiæ, quia in ea præexistit, non actu, sed potentia; immo non potest reddi ro, cur forma potius educi dicatur de potētia passiua materiæ, quā de actiua agentis, cū perfectiori modo sit virtualiter in agēte.

Resp. negando consequentiam, quædā enim formæ sunt, quæ in suo esse ità pendent, iuxta naturalem earum exigentiam, à materia, vt nisi ab ea recipiantur, & sustententur in ea, fieri, & cōseruari nequeāt naturaliter; propterea dicuntur non solū esse in virtute agentis, sed ad earum generationem, & conseruationem requiri quoque materiam, & tales sunt formæ materiales; Anima verò rationalis non pendet à materia in fieri, neque conseruari, & sic dicitur esse tota in potestate agentis. Ex quo sequitur, quòd formæ materiales magis dicantur in potentia materiæ; quia vbi anima rationalis est in potentia materiæ receptiua solùm, cæteræ formæ sunt in potentia eius, etiam sustentatiua, & ideò illæ dicuntur educi de potentia materiæ, non anima; dicitur autem forma educi de potentia materiæ potius, quam de potentia actiua agentis, quia eductio notat habitudinem causę materialis, ità quòd illud ex quo forma educitur, sit subiectum sustentatiuum eiusdem formæ, non autem causæ efficientis: de hac re videndus est Canonicus, & Trombeta loc. cit. vbi diffusè hanc materiam tractant.

141 Dicimus 2. formas materiales nō fieri sola virtute agētis separati, & ab agēte immediato solùm vniri materiæ. Conclusio est contra alteram sententiam extremam, quæ omnem præexistentiam formę in materia negat; & probatur; Tùm, quia iuxta hunc dicendi modum, planè omnes formæ materiales verè, & propriè non minùs dicerentur creari, quàm anima rationalis, nam quòd formæ sint in potentia actiua superioris agentis, non tollit creationem earum, nec etiam quod fiant ab eo in materia iam disposita actione immediati agentis, vtrunque enim contingit in productione rationalis animæ, quæ ante generationem est in potentia actiua Dei, à quo non fit, quousque materia sit disposita ab agente naturali proximo, quibus non obstantibus, adhuc verè creatur, ergo etiam creabuntur formę materiales, si nullo modo in materia præcedunt, sed solùm in potentia actiua agētis; Tùm prętereà adhuc errat hæc sententia, quia asserit, has formas produci ab aliqua Intelligentia separata, quæ non est Deus, quia Angeli nequeunt formam substantialem creare, nec materiam primam substātialiter trāsmutare, vt latè probat Scotus 4. dist. 1. q. 1. Tum insuper, quia opinio Auicēnæ de Colchodea datrice formarū, olim damnata fuit per articulum Parisiensem, vt refert Trombeta loc. cit. Tum etiam, quando eiusmodi formæ dicantur fieri per veram eductionem ē potentia materiæ, vt Raguseus loc. cit. velle videtur, adhuc tamen neque ad Cœlum, vt ipse facit, nec ad aliquam Intelligentiarum, aut etiam ad primam vt naturę totius Auctorē recurrere debemus, vt genitorē, & eductorē formarū assignemus de potētia materiæ, nam etiamsi talis recursus admitti possit ad Deum, vt naturæ Auctorem in eductione animæ vegetatiuæ, & sensitiuę, præsertim in ouiparis (nam ad Cœlum recurrere non sufficit, cum viuens à toto genere nobilius sit non viuente, & Musca hac ratione nobilior Cœlo) attamen ad eductionem aliarum formarum inferiorum, sufficientissimum est agens immediatum, sufficientissimus est ignis v. g. introducto prius calore, & siccitate in ligno, ad educendam tandem ex eius materia formam ignis, nam virtus huius agen-

tis est vniuoca, & æquè perfecta, ac forma materiæ introducenda, & sic de alijs, ergo agẽs naturale, quod immediatè vnit, & copulat formam materiæ, immeddiatè etiam eam educit de potentia eius.

147 Contrà Obijcies 1. Forma ante generationem, vel erat actu in materia, vel in potentia solum, vel nullo modo; nõ primum, vt supra probatum est; neque secundum, quia esse in potentia materię ante generationem, nil aliud est, quam esse potentiam materię ante generationem, at hoc non est præexistere vllo modo formã, sed solum materiam capacem formæ, ergo concedendum est absolutè, quòd ante generationem non præexistat vllo modo forma, sed solum materia potens eam recipere, quod de anima rationali etiam verum est, ante cuius productionem datur materia, potens eam recipere.

Resp. quod præfuit in potentia, vt iam diceremus, & negatur, quòd formam præcedere in potentia materiæ, sit solum pręcedere potentiam materiæ, sed est præcedere potentiam materiæ, à qua nata est dependere formã in esse, & fieri, sicut actu depẽdet, quãdo actu educitur de potẽtia eius, in quo sẽsu falsũ est, animã ãte eius productionẽ cõtineri in potẽtia materię.

Secundò, forma, quæ est totaliter in virtute agentis, non educitur de potentia materiæ, vt patet de anima rationali, at cæteræ formæ materiales sunt ità in virtute saltim primæ Intelligentię, ergo nullo modo cõtinentur in potentia materię. Resp. negando minorẽ, illa enim forma dicitur propriè contineri totaliter in virtute agẽtis, quæ ab eo solo produci petit nullo alio interuentu causę secundæ in quocunque genere, quo sensu formæ materiales non continentur totaliter in virtute actiua Dei; Quamuis enim, absolutè loquendo, produci possit à Deo immediatè, sine cõcursũ materiali subiecti, attamen si Deus vult eas producere, & conseruare iuxta earum naturalem exigentiam, admittere debet concursum materialem; de hac re videndus est etiam Tromb. loc. citat. vbi §. *Dimissis igitur ista opinione &c.* refert totam disputationem Commentatoris 7. Met. comment. 31. contra Auic. modò enim de hac materia in scholis nulla est difficultas; nisi de anima vegetante, & sentiente, de quarum origine in lib. de Anima agimus, pro nunc consulite Tromb. cit. Fabrum Theorem. 69. & 7. Met. disp. 18. & Sgheminam 1. Phys. digress. 7. q. 4 vide quoq. disp. 5. de Gen. & Cor. q. 6. vbi rursus de hac re agimus, & specialiter contra Arcium, & Contarenum disputamus.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, formas materiales fieri per eductionem ex potentia materiæ, & quid sit eiusmodi eductio, declaratur.

148 DEcisio huius articuli probata manet ex antecedenti; Cum enim formæ non fiant per actuales earum inchoationes in materia præcedentes, vt prima opinio asserebat, & cum totaliter non recipiant esse virtute agentis; quia agens creatum in omni sua actione a materia dependet, restat, vt fiant per eductionẽ ex potentia materiæ; idest, vt dum agens concurrit effectiuè ad formæ productionem, materia quoque concurrat subiectiuè, nam eductio, etiam vt ipsum nomen ostendit, hos duos concursus significat, dicit enim id, quod formam educit, & id, ex quo educit; scilicet subiectum; sed adhuc res hæc constabit magis, si explicauerimus, quid formaliter importet, formam educi de potentia materiæ; Et quidem omnes vno ore fatentur, formam educi de potentia materiæ, significare formaliter, quòd in suo esse, fieri, & conseruari à materia dependeat; sed cum hæc explicatio adhuc confusa sit, & non exactè rem declaret, nam ea ratione dicere quis posset, compositum quoque educi de potentia materiæ, cum ipsum quoque in suo esse, fieri, & conseruari dependeat à materia; hinc ad rem explicandam varij excogitari sunt modi.

Gerardus de Odonis, vt refert Can. 2. Phys. q. 1. formas educi de potentia materiæ, dixit, aliud non importare, quàm educi de potentia materialium agentium, idest de potẽtia agentium naturalium, quæ semper agunt dependenter à materia, & anima rationalis ideò non dicitur educi de

de potentia materiæ, quia non continetur in virtute agentis materialis, & in actione à materia dependentis. At per hunc modum non benè explicatur eductio, nã iuxta hunc dicendi modum eductio deberet attendi penes agens, in agendo necessariò à materia dependens, at hoc est falsum quià Deus educere potest immediatè formam de potẽtia materiæ, & de facto educit vegetatiuam, & sensitiuam præsertim in ouiparis, ergo.

144 Raguseus loc. cit. cap. 15, inquit, formam educi de potentia materiæ, aliud non esse, quàm educi de eius potentia proxima, & particulari, quam ibi explicat esse qualitatem vltimò disponentem materiam ad receptionem formæ; Sed vel ità intelligit, formam educi de potentia proxima materiæ, vt idem sit, quòd ipsam introduci in materiam vltimatè dispositam à Cœlo, quod ipse putat esse Genitorem omnium formarum inferiorum, & in hoc sensu valdè fallitur, quia anima rationalis inducitur in materia vltimatè disposita, ità quòd dispositiones introductæ per agens naturale petunt ab Auctore naturæ talem formam, & tamẽ adhuc anima creari dicitur, & in hoc sensu loquendo, non differt ab opinione Auicennæ, & Platonis, nisi in assignando datore formarum; aut ità intelligit, vt illa qualitas vltimò materiam disponens, verè concurrat materialiter ad productionem substantialis formæ, at hoc dici non potest; Tum quia accidens, vniuersaliter loquendo, substantiam non attingit; Tum quia si forma substantialis verè ex tali qualitate educitur, verè quoque in tali qualitate immediatè recipitur, & sustentatur, nam forma materialis recipitur immediatè, & sustentatur in eo, ex quo educitur.

Suarez disp. 15. Met. sec. 2. nu. 14. inquit, formam educi de potentia materiæ, aliud non esse, quàm formam fieri eadem actionẽ, qua fit compositum ex præiacente materia, quæ per illam actionem nõ fit; hic est frequentissimus modus explicandi eductionem, quem probat Suarez inductione in omnibus formis, quæ educuntur de potentia materiæ, fiunt enim omnes huiusmodi formæ eadem omninò actione, qua fit compositum; vndè, & earum fieri est propriè confieri ex 7. Met. 26. & 27. & docet Scotus ipse 2. d. 17. q. 1. probat etiam ratione, quia eductio in hoc consistit, quòd sit actio à materia essentialiter dependens, per hanc autem actionem productiuam compositi simul forma fit, & vnitur materiæ, ergo eductio formę de potentia materiæ optimè per illam actionem declaratur. Immo, quod magis est, hæc videtur expressa mens Doctoris in 4. d. 1. q. 1. Gg. vbi ait, quòd, vt aliqua forma dicatur propriè creari, oportet, vt in aliquo priori, saltim naturæ, extra materiam sit terminus actionis diuinæ, quẽadmodum communiter dicitur de anima rationali, quod prius in se producitur, deinde materię vnitur, idem habet 2. d. 17 q. 1. & 4. d. 43. q. 2. §. *Potest dici &c.* Quare cõcludit Doctor his in locis, quod illa forma, quæ non alia actione accipit esse ab ea, qua vnitur materiæ, & compositũ producitur, nõ potest dici creari, & quod illa forma, quę creatur, prius naturaliter est à causa efficiente, quàm materiam informet; & alia actione producitur, alia vnitur, ergo in sententia Scoti, formam educi de potentia materiæ, aliud non est, quã non produci propria productione, sed tãtum per accidens ad productionẽ totius, & hunc dicendi modum, vt de mente Doctoris, amplectitur Fuentes 1. Phys. q. 4. diff. 2. art. 1.

245 Verùm hæc opinio in primis falso nititur fundamento, nam quælibet forma per se fit, & propria productione producitur, vt Lychetus aduertit 2. d. 17. q. 1. & ratio euidens est, quia cum forma sit causa compositi, planè necessarium est, vt prius habeat esse in rerum natura, quàm compositum ipsum, & cum sit per se terminus generationis, debet propria acquisitione acquiri, & non tantum per accidens ad productionem compositi. Cum autem Philosophus ait, non fieri, sed confieri, & non per se produci, sed ad productionem compositi, dicimus cum Trombeta 12. Met. quæst. 5. productionem esse duplicem, alteram, qua res accipit esse simpliciter, & primo recedit à non esse, siuè illa res accipiat esse simpliciter in se existens,

siue

siue in alio, altera, qua accipit esse simpliciter, & per se subsistens, quo sensu productio dicitur esse solius compositi, & rerum in se existentium, vel subsistentium; loquendo de productione secundi generis, forma non per se producitur, sed per accidens, ad productionem compositi, sicut etiam in hoc sensu non per se existit, sed per accidens ad existentiam totius, vt docet Scot. 2. d. 17. q. 1. cit. At loquendo de productione primi generis, per se producitur, & priùs terminat productionem, quam compositum ipsum; quod etiam Doct. affirmat 4. dist. 13. q. 1. §. *ex dictis, &c.* vbi actionem compositi productiuã vocat productionem; illam verò, qua forma accipit esse, vocat eductionem; Anima tamen rationalis speciali quodam modo dicitur priùs natura produci composito, quàm cæteræ formæ, quia vbi aliæ dicuntur priùs natura produci composito, loquendo de productione primi generis tãtùm, anima, quantùm est de se, potest etiã terminare priùs productionem secundi generis, sicut etiam nata est in se existere extra corpus, quod cæteris formis non competit. Accedit, quod non eò ipso, quòd videmus, formam fieri in materia, iudicium ferre debemus, quod educatur de potentia materiæ, non enim quodlibet fieri in materia, est educi de potentia eius, sed fieri necessariò dependenter ab ea; quare si anima producatur à Deo in corpore, ita quod in nullo signo priùs in se terminet productionem, non proinde de materia educta dici debebit, vel poterit, quia non ità petit necessariò produci. Neque inductio, quam facit Suarez in cæteris formis vrget, quamuis enim verum sit, omnes istas eadem actione produci, qua compositum, loquendo de productione secundi generis; non hac de causa dici debent educi, quia anima sic potest produci ad productionem totius, ita quod in nullo vnquam priori terminet illam in se, & tamen non diceretur educi. Nec tandem cõcludit ratio, potest enim esse talis actio, qua producatur compositum, & simul forma fiat, materiæq. vniatur, quæ tamen à materia essentialiter non pendeat, si forma talis sit, quæ etiam se sola nata sit fieri extra materiam, vt est de anima, ad cuius productionem, & existentiam, si in primo instanti materia quoque concurrit, solùm concurrit, vt conditio sine qua non ex decreto Dei non produceretur, non autem vt causa.

146 Scotus etiam huius opinionis esse non potest, quia ipse tenet iuxta Arist. mentem, animam non produci propria productione, sed per accidens ad productionem totius, ac proindè non propriè creari, vt clarè docet 2. d. 17. q. 1. & 4. d. 43. q. 2. M. & cum hoc tenet, non educi de potentia materiæ, cum de foris adueniat, quia, ait Doct. Philosophum dicturum, animam produci productione totius, supposito etiam, quod sit immortalis, sed quid est animam esse immortalem, nisi ipsam non educi de potentia materiæ? quia si de materia educeretur, à materia vtique depẽderet à priori, ac per consequens per separationem ab ea, corruptibilis foret. Et quamuis in 4. d. 1. q. 1. dixerit, talem formam, quæ non alia actione accipit esse ab ea, qua vnitur materiæ, & compositum producitur, non propriè creari, non idcirco concessit, propriè educi; sed quãdam productionem mediam concessit inter creationem propriè dictam, & eductionem, vt docet de productione animæ, iuxta Arist. sensum loc. cit. quia creatio in rigore sumpta, est productio alicuius in se existentis, & non in alio; eductio propriè est productio formæ in subiecto cũ dependentia ab eo; potest igitur forma produci, ità quod non prius sit in se, quã in eo, & tamen adhuc produci independenter ab eo, quia non necessariò simpliciter ità petit produci, & existere, & talis productio nec erit eductio, quia est independens à subiecto, veluti à causa, licèt non veluti à conditione; nec propriè creatio, quia terminatur ad formam in alio existentem. Et cùm ibidem ait, formam, quæ creatur, prius naturaliter esse à causa efficiente, quam materiam informet, sic loquitur; Tùm quia, quod propriè creatur, prius debet in se terminare productionẽ, quam sit in alio; Tùm quia forma, quæ nõ est nata à materia dependere in suo fieri, etiamsi in omnino primo instanti fiat-

in materia, adhuc priùs natura dicit ordinem ad efficiẽs, quam ad materiam, quia est forma, quæ totaliter continetur in virtute actiua agentis, & nullo modo in passiua subiecti, & ita est de anima rationali. Cùm denique inquit 4.dist.43.q.2.quod anima alia actione producitur, & alia vnitur, in quo differt à cæteris, quæ eadem actione producuntur, & vniuntur, certè noluit per hoc significare, aut ex parte animæ, quod ipsa in aliquo signo, etiam naturæ, in se existat, & non in corpore, quia hoc asseri nequit, cum existentia rei, & productio non mensuretur per instans naturæ; aut ex parte aliarum formarum quod eductio, & vnio sint vnus, & idem respectus, & pariter actio vnitiua, & eductiua eadem actio, oppositum enim manifestè docet in 4.d.13.q.1.§.*ex dictis*, *&c*.& ipsa ratio suadet, quia eductio est respectus intrinsecùs aduenicns, vnio extrinsecùs; sed in tantum dixit, animam alia actione produci, & alia vniri, quia prior actio non necessariò simpliciter dependet à secunda ex intrinseca ratione animę; posset enim in se produci, & non vniri; è contra verò cæteræ formæ, & si diuersa actione producantur, & vniantur, prior tamen actio prorsus à secunda dependet, si producantur iuxta earum exigentiam, nam ità produci postulant, vt ipsum agens producendo vniat, & vniendo producat, qua ratione dicimus, eadem actione produci, & vniri.

147 Conimb. 1.Phys.cap.9.q.12.art.5.Complut. disp.4.q.2.Io.de S.Th.q.4.art.1.Manc.q.7.art 2. & alij postulant ad rationem eductionis, vt materia ordine durationis formam præcedat, in quo priori forma contineri dicatur in potentia materiæ. Vndè consequenter volunt, eductionem fieri per mutationem subiecti de priuatione ad formam transeuntis; Et si forma fiat in eodem temporis instanti cum materia, hanc formæ productionem vocant concreationem, ad differentiam creationis propriæ, quæ terminatur ad rẽ in se existentem, & eductionis, quæ subiectum supponit duratione præcedens; quod probari potest, Tùm quia ad formę productionem requiritur præuia alteratio, quæ non fit in instanti, sed successiuè; Tùm quia eductio postulat, forma contineri in potentia materiæ, sed non potest eadem forma esse simul in potentia materiæ, & in actu, ergo priùs tempore erit in potentia, postea in actu.

Sed neque modus hic congruus est ad explicandam rationem eductionis; Tùm quia formam educi de potentia materiæ, est dependere ab ea in esse, & in fieri in genere materialis causæ, sed prioritas causalitatis, vt sic dicit tantùm prioritatem naturæ, non temporis, vt Doctor ait vbique, præsertim 1.d.39. inf. E. ergo, vt forma dicatur educi de potentia materiæ, sufficit, quòd materia præcedat formam ordine naturæ, non temporis; Tùm quia effectus esse potest à causa efficienti in eodẽ primo instanti, in quo causa ponitur, vt patet de Sole illuminante aerem, ergo pariter, & à causa materiali; nam vtique in tali casu aer quoque concurreret ad productionem luminis; Tùm etiam, vt ait Auersa q.20.sec.7.fieri potest, vt in eodem instanti subiectum creetur à Deo, & forma fiat ab alia causa creata, v.g. creetur aer à Deo, & illuminetur à Sole, tũc sine dubio lumen dicetur educi à sole ex potentia subiecti, non à Sole concreari, quia nulla causa secunda dici potest concreare; Tùm præterea, licèt ità sit de facto, quòd forma non introducitur in materia, nisi præuia alteratione, id tamen non oritur ex natura eductionis, sed formarum ipsarum, quæ contrarias dispositiones in materia requirunt, absolutè tamen, si materia disponeretur ad formam à Deo in instanti, posset, & Deus, & agens naturale ipsum in eodem instanti formam illis dispositionibus proportionatam de materia educere; Tùm insuper certissimum est, accidentia quædam comitari substantias, & ab eis dimanare in eodem primo instanti, in quo res illæ prodeunt in lucem, & certum est, talia accidentia non creari, cùm inhæreãt illis substantijs, vt subiecto, ergo verè educuntur in eodem instanti absque vlla mutatione subiecti, de priuatione ad formã transeuntis, quia in nullo instanti fuerunt sub priuatione illorum accidentium; nec tandem dum dicimus formam contineri

in

in potentia materiæ, insinuare volumus, quòd potentia necessariò dicat ordinem prioritatis ad actum, & negationem formæ; id enim omninò accidit potentiæ materiæ, quòd scilicet cõiunctam habeat formam, vel non habeat, sed sicut vniuersaliter per hoc, quod effectus continetur in potentia causæ, tantùm significatur virtus causæ effectum ponendi, abstrahendo ab eo, quòd habeat, vel non habeat effectum in actu, sic & in proposito, cùm dicimus, formam contineri in potentia materiæ, solùm insinuare volumus potentiam sustentatiuam formæ in materia, abstrahendo ab hoc, quòd actu sustentet, vel non sustentet.

Auersa q. 20. sec. 7. ad rationem eductionis postulare videtur, quòd fiat ex potentia naturali subiecti ad illam formam, quod etiam requirit Io. de S. Th. cit. Fuẽtes loc. cit. quòd saltim sit in potẽtia neutra; At neutrum necessarium est, quia materia est in potentia naturali ad animam, dicit enim naturalem inclinationem ad illam, & tamen ex eius potentia non educitur; pariter ex Recentioribus quàmplures asserunt, gratiam, & alia dona supernaturalia educi ex potentia animæ, & tamen negant in anima potentiam naturalem ad illa, concedẽtes tantùm obedientialem; & tandẽ calor educitur de potentia aquę, & sic etiam aliæ formę violentæ de subiectis, in quibus recipiuntur contra eorum inclinationem, nam adhuc sunt in eis per veram inhæsionem, & verè sustentantur ab eis.

148 Dicendum igitur, quòd, formam educi, vel eductam esse de potentia materiæ, formaliter nil aliud est, quam suum fieri necessariò esse fieri in materia, & quòd suum esse necessario est esse in materia, ità quod si sit aliqua forma, quæ vtique sit, & fiat in materia, tamen absolutè fieri possit, quantùm est ex se, sine materia, & esse sine materia, ista non dicitur educi, quia de necessitate suum esse non est necessario esse in materia. Ita Canonicus 2. phys. q. 1. & Bassolius 2. d. 18. q. vn. art. 1 §. *Et ita dico, &c.* Et colligitur ex Scoto locis omnibus citatis, sed præsertim in 4. d. 1. q. 1. ante Hh. vbi sic loquitur, *Formã autem materialem dico esse omnem illam, quæ ex natura sua necessariò inclinatur naturaliter, vt sit actus materiæ, siuè sit substantialis, siuè accidentalis.* Et sequitur Auersa loc. cit. Amicus tract. 6. q. 4. dub. 1. art 3. & alij, & probatur, quia iuxta hunc modum optimè insinuatur, ad rationem eductionis non sufficere ex parte materiæ concursum receptiuum, sed etiam sustentatiuum, ità quod eductio formæ formaliter importat dependentiã formæ ad subiectum, in quo recipitur, & sustentatur, & vnum sine alio non sufficit, nam materia in ordine ad animam exercet concursum receptiuum, sed quia non etiam sustentatiuum exercet, ideo non dicitur educta de potentia illius, & Verbũ, si accidens immediatè assumeret, vtique sustentaret illud, sed quia non reciperet, hac de causa non diceretur educi de potentia Verbi. Per hunc dicendi modum explicatur, concursum materiæ non solum attingere debere vnionem formæ, sed etiam ipsammet existentiam formæ, & necessarium esse, non solum, vt conditionem concomitantem ad connaturalem eius statum, qualis est modò corpus ad animam rationalem, sed etiam vt veram causam in primo instanti, in quo forma existit. Explicatur vlterius, ad rationem eductionis formę prærequiri existentiam materiæ, non tempore, sed natura, nam talis prioritas sufficit ad rationem causæ. Denique per hunc dicendi modum talem indicatur esse indigentiam educibilis formę, vt sine materia suaptè natura, nec fieri, nec existere possit, & si à Deo aliter fiat, id esse præter eius naturam, & per specialem Dei concursum.

149 Sed contra rationem eductionis ità explicatam obijcies, quod si formam educi de potentia materiæ, est ipsam necessario fieri in materia, & materiam concurrere, non tantum ad eius vnionem, verum etiam ad existentiam ipsius formæ, iã quoque anima rationalis non createtur, quia nisi præexisteret corpus organizatũ, ipsa non crearetur, quia secundum connaturalem statum non creari exigit extra corpus. Et si dependentia formæ à materia per solam naturæ prioritatem impedit, ne for-

forma dicatur creari, compositum ipsum non poterit à Deo per creationem produ ci, nam, quantumcunque eius partes simul in eodem instanti cum ipso producantur, semper tamen censentur priores natura ipso toto.

Resp. negando sequelam, quia, & si anima, vt à Deo producatur, secundum suũ connaturalem statum exigat corpus organizatum in eodem instanti, in quo producitur, non exigit illud, vt veram causam suæ existentiæ, sed tantum vt conditionē concomitantē eius connaturalem statum, quæ etiam conditio non est ita simpliciter necessaria, vt ea deficiente, anima sit interitura, nisi à Deo conseruetur per specialem concursum, quia post corporis interitum, adhuc ipsa retinet existentiam suam absque nouo miraculo, quod de cęteris formis asseri nequit. Concedimus etiam, compositum secundum suam entitatem, quam dicit à partibus distinctam, propriè creari non posse, sed tantum creari dicitur per ipsam creationem partium, & prę sertim materię, quę tunc primo facta est, vt Scotus docet 2. dist. 1. q. 5. infra T. hac enim ratione, & compositum ipsũ dicitur creatum, & forma concreata, quatenus est simul facta cum creatione materię, licèt reuera forma in se considerata, sit educta de potentia materię, & compositum ex partibus generatum quo etiam sensu conuersio lapidis in panem transubstantiatio diceretur, non eductio.

Rursus obijciunt aliqui, quia anima rationalis naturaliter habet fieri in materia, itaut miraculum esset, si extra materiã fieret, non secus, ac si extra materiam fieret forma materialis, & tamen non educitur ex materia. Tum 2. quia è contra forma materialis habet fieri in materia, & tamen non ità necessario habet fieri in materia, quia quantum est ex natura sua posset fieri, & conseruari absq; materia. Tũ 3. quia quamuis cõnaturaliter forma materialis petat fieri, & conseruari in materia, tamen si actu non dependeret à materia quantum ad fieri, non educeretur, & similiter quamuis anima rationalis possit connaturaliter fieri, & conseruari absq; dependentia à materia; tamen si dependeret à materia, educeretur, ergo &c. Tum quia habitus supernaturales creantur, & tamen connaturaliter petunt produci, & conseruari in subiecto. Tum tandem quià, vt forma dicatur educi, vel per eductionem fieri, non sufficit, vt tali modo dependeat à materia, quod non produceretur, nisi esset materia, in qua fieret, quià sic anima rationalis, dependeret à corpore in fieri, quià non produceretur à Deo, nisi adesset corpus organizatum, in quo reciperetur, ergo aliquid aliud requiritur pręter prę fatam dependentiam, nimirum influxus alicuius positiuus materię, quo communicet ipsi suum esse.

Resp. ex dictis iam patere, quo pacto anima rationalis fiat naturaliter in materia, quià nimirum illàm exigit, non vt verã causam suę existentię, quemadmodum materialis forma, sed vt conditionem concomitantem eius naturalem statum, quod ex eo arguimus, quià post corporis interitum adhuc anima conseruatur absq; miraculò, non autem forma materialis; vndè maius miraculum esset, si forma materialis extra materiam fieret, quam si fieret anima rationalis, quià hæc non habet tantã materiæ necessitatem, sicut illa, ad suam existentiam, cùm eam tantum requirat, vt conditionem concomitantem. Ad 2. neg. assumptum quoad secundam partem, cum direćtè repugnet naturę materialis formę fieri, vel conseruari extra materiam. Ad 3. si forma materialis non fieret cum dependentia a materia, vtique non fieret per eductionem, adhuc tamen suapte natura peteret sic fieri, nec enim actualem eductionem ponimus consistere in tali exigentia, sed in actuali dependentia formæ a materia ex tali exigentia suborta; Ad 4. hac ratione infra dicemus habitus quoq; supernaturales connaturalius produci per eductionem, quam per creationem. Ad vltimum dicimus, vt forma dicatur per eductionem fieri, produci debere ita a materia dependenter, vt hęc non concurrat ad eius fieri, vt conditio omnino concomitans, sed vt vera causa per influxum positiuum illi communicans esse, explicatum per habitudinem ex quo aliud, quo pacto non dependet anima a corpore, & si

necessariò illud requirat ad sui productionem, exigit enim illud, vt meram conditionem concomitantem.

ARTICVLVS III.

Ostenditur, formas omnes materiales eductas esse de potentia materiæ, etiam formas Cœlorum, & Elementorum.

150 DIcimus, omnes formas substantiales, (sola anima rationali excepta) etiam Cœlorum, & Elementorum, eductas esse de potentia materiæ. Conclusio quò ad 2. partem, de qua solùm est controuersia, colligitur ex Scot. 2. dist. 17 q. 1. sequuntur Auctores citati initio quæstionis, & ex nostris Fuentes cit. art. 3. Probatur primò in vniuersum de omnibus formis materialibus, quia omnis eiusmodi forma in suo esse, est intrinsecè dependens à materia, ergo omnis forma materialis educitur de potentia materiæ, patet consequentia, probatur assumptum, quia si aliqua illarum esset à materia independens, iam non amplius esset forma materialis, sed incorruptibilis, sed spiritualis, non amplius corruptibilis, & extrà materiam aliquam exercere posset operationem, nam hac præcisè de causa probatur spiritualitas, & immortalitas de anima rationali, quia nimirum est actus per se subsistens, & à materia independens.

Deindè probatur specialiter de formis Cœlorum, & Elementorum, nam ob rationem modò allatam fatentur Aduersarij, etiam formas Cœlorum, & Elementorum esse ex natura sua à materia dependentes, ac proindè ex potentia eius educibiles, at ex modo, quo de facto productæ sunt in primæua Cœlorum, & Elementorum constitutione, potius dici debere creatas, vel concreatas, quàm eductas. Probatur igitur, etiam ex modo, quo productæ sunt, dici debere eductas iuxta rationem propriam eductionis. Ratio propria eductionis, per quam formaliter à creatione secernitur, consistit in hoc, quòd sit actio productiua formæ dependenter à subiecto, ita quòd per talem actionem ipsum subiectum esse non habeat, sed supponatur, & si aliæ conditiones ab Aduersarijs desiderantur, sunt prorsus accidentales, at talis fuit actio, qua Deus ab initio formas Cœlorum, & Elementorum produxit, & etiam modò conseruat, ergo sūt verè eductę, & cum omni proprietate de potentia materiæ, probatur minor; eadē actione, & eiusdem rationis modò conseruat Deus formas Cœlorum, & Elementorum, quo eas ab initio produxit, at modò conseruat eas dependenter à materia, ità quòd materiam subtrahendo, statim ex natura sua desinerent, quia non sūt formæ subsistentes, vt anima rationalis, ergo verè eas eduxit de potentia materiæ & modo eductiuo produxit.

151 Resp. Conimb. & alij cit vltra dependentiam à subiecto, ad rationem eductionis adhuc requiri, vt materia præcedat duratione formam, in quo priori dicatur priuata forma & posteà cum vera mutatione transire dicatur ad formam, nam eductio, & generatio formę necessario mutationem includit subiecti præiacentis, & in hoc distinguitur à creatione, quare cum nulla ibi interuenerit prioritas durationis materiæ ad formam, nullaque mutatio ad illam, sed in eodem omninò instanti, & materia, & forma productæ fuerint, non debet, nec potest forma dici educta de potentia materiæ, sed potius cum ea concreata.

Sed hæc Resp. ruit ex dictis art. præcedenti, vbi diximus, ad eductionē formæ sufficere pręsuppositionē naturę, & nō necessariò requiri pręsuppositionē tēporis subiecti ad formā, talis enim in vniuersū est prioritas necessaria in causa ad suum effectum; Quòd verò nunc additur, eductionem formæ, & generationem cōpositi includere essentialiter mutationē, & per hoc à creatione distingui verū est de generationibus, & eductionibus, vt regulariter contingunt; at absolutè loquendo, generatio, & eductio à mutatione prescindunt, & sine mutatione propriè dicta, quę fit a priuatione ad formam, contingere possūt, vt docet Sco 4. d. 43. q. 5. H. & I. & per depēdētiā à subiecto, vel parte, essentialiter à creatione distinguūtur, nō vero per mutationē subiecti, nā potest interuenire

stire de pédétia actionis à subiecto sine sub iecti mutatione, & ita euenit quando forma producitur in eodem instanti simul cũ materia, ratione cuius simultatis concedimus, formam tunc dici posse cum materia concreatam, quatenus eductio formæ comitatur creationem materiæ; sed talis concomitantia non excludit à forma verã & propriam rationem eductionis.

Resp. Fonseca loc. cit. quod licèt ad rationem eductionis non requiratur, quod materia pręcedat tempore formam, requiritur tamen, vt pręcedat ordine naturę, & hac de causa formas Cœlorum, & Elemétorum non fuisse eductas de potentia materię, quia simul ordine naturę cum materia productæ fuerunt; Deus enim sua actione primariò creauit totum compositum, & non vnam partem priùs natura, quam aliam; neque enim putandum est, Deum sua actione solùm produxisse materiam cum perfectis dispositionibus ad formám, & sic ex vi dispositionum resultasse formam substantialem, qua solùm ratione potuisset materia ordine naturæ præcedere.

152 Sed hæc Resp. falsum assumit, nimirum, ordinem naturæ seruatum non fuisse inter materiam, & formam elemétarem, ac cœlestem, quantumcunque in eodem instanti productæ sint; Tùm quia, vt refert Scot. 2. d. 12. q. 1. sub A. ait D. Aug. 13. Confess. materiam, quamuis simul tempore fuerit creata cum forma, priùs tamen origine fuisse creatam; Tùm quia ex Scot. ibidem, materia est causa receptiua formæ, & fundamentum eius, ergo saltem ordine naturæ semper præcedit materia formam, nec sufficit prioritas rationis, quia causa realiter præcedit effectum, & fundamentum fundatum; Tùm etiam, quia quantumcunque effectus sit coęuus causæ, semper tamen causa dicitur natura præcedere effectum ob dependentiam effectus ab ea, nam dependentia vnius ab alio, semper arguit hunc ordinem naturæ prioris, & posterioris, ergo pariter in proposito, quantumcunque forma sit materiæ coæua, materia semper est prior natura forma ob hanc dependentiam; Tùm denique falsum est, quod ait Fonseca, materiam pręcedere debuisse cum pręfatis dispositionibus, vt ordine naturæ diceretur antecedere formam, sufficit enim, quod actio diuina prius natura intelligatur terminata ad materiam, creando, quã ad formam, educendo.

Resp. denuin Suarez, ad rationem eductionis requiri, vt per distinctam actionem fiat forma, & materia, nam si per vnicam actionem fiat totum compositum, verè totum creatur, nec forma de potentia materiæ educitur, & iuxta hoc concedit quidem, formas Elementorum fuisse distincta actione productas, atque adeò realiter ex materia eductas, sed ait, formas Cœlorum fuisse eadem actione productas cum materia, atq. adeò concreatas, non eductas, & sic passim Thomistæ loquuntur.

Sed hęc etiam Resp falsum assumit, materiam nimirum Cœli, eiusque formam fuisse eadem actione productas, siquidem diuersitas harum actionum deprehendi potest, tum ex diuersitate terminorum, penes quos actiones distinguuntur, tùm ex modo tendendi, quia, vt terminatur ad materiam, tendit in rem per se subsistentem independenter à subiecto, vt verò terminatur ad formam, tendit in rem in alio existentem, & ab alio, vt à subiecto depédentem, tùm denuin ex prioritate, qua materia præcedit formam, vt causa receptiua & fulcimentum eius, vndè actio productiua materiæ necessariò præsupponitur actioni productiuæ formę.

153 In oppositum obijcies; Tùm quia Cœlum, & Elementa in principio Gen. dicuntur creata, non genita; Tum quia corpora cœlestia sunt ingenerabilia, sicut & incorruptibilia; Tùm quia in eodem instãti temporis composita ista fuere creata cum suis partibus, ità quod creatio primò terminauit ad totum, & consequenter ad partes, ergo ad summùm formæ istæ dici possunt concreatæ cum suis compositis, & nullo modo eductæ; Tùm tandem, quia cum creatur Angelus, non educitur subsistentia de potentia eius; sed potiùs concreatur, ergo ita erit in proposito.

Resp. Cœlos, & Elementa dici creata, quia eorum materia tempore non præcessit,

sit, sed tunc simul fuit facta cum eis, vndè ratione istius concomitantiæ, illa corpora dicuntur creata, & formæ concreatę, qua ratione etiam homo dicitur à Scriptura creatus, licèt verè fuerit formatus de limo terræ. Ad 2. cęlestia corpora sunt ingenerabilia, & incorruptibilia respectu agentium naturalium, non autem absolutè. Ad 3. nequit totum cum suis partibus vna, & eadem actione produci, cum enim totum dependeat in esse à partibus, ità priùs natura ipsæ supponuntur productę antecedenter ad totum, totum verò dicitur terminus primus, primitate dignitatis, & adæquationis, non verò originis. Ad 4. supponendo nunc, subsistentiam naturæ esse modum positiuum, difficultas est, an modi propriè dici debeant educi ex suis subiectis. Negat Suarez. disp. 15. Met. sec. 3 affirmat Auersa q. 20. sec. 7. in fine, non enim dici possunt creari, nec alio nomine eorum productio appellari, & reuera saltim substantialiter inhærẽt, & sunt affixi rebus modificatis. Iuxta primum dicendi modum, negãda foret paritas, quia forma non est modus; iuxta secundum, negandũ est assumptum.

154 Hìc quæri solet, an in his corruptibilibus formis eductio sit formaliter earum vnio cum materia, & actio eductiua eadem cum vnitiua, an potius sint formalitates ab inuicem ex natura rei distinctæ. Ex dictis, tum q. 5. art. 4. tum in articulo præcedenti, respondendum est, esse formalitates ex natura rei distinctas, & actiones diuersas, important vnio, & eductio diuersos respectus, quia vt docet Scot. 4. d. 13. q. 1. N. vnio est respectus extrinsecus adueniens, eductio intrinsecus; sunt etiam diuersæ actiones vnitiua, & eductiua, quia sunt ad diuersos terminos, nam terminus eductionis est forma secundùm suam entitatem, terminus vnionis est ipsa relatiò vnionis, & quamuis in formis corruptibilibus isti duo respectus, & istę actiones necessario coniungantur, nõ propterea dici debent formaliter identificari, quia, absolutè loquendo, in anima rationali separatæ videntur, ibi enim est vnio sine eductione, & per potentiã Dei absolutam, etiam in forma corruptibili se parari possunt, si Deus produceret formã talem in subiecto, se solo supplendo concursum sustentatiuum subiecti in genere efficientis causæ, quod nullam inuoluit repugnantiam, immò, & vt modò coniunctę formalitates istę, ex hoc deprehenduntur distinctę, quod vnio supponit ex natura rei eductionem, nam vnio supponit res vniendas, & ex vi vnionis nihil recipit esse, nec forma, nec subiectum, sed supponuntur esse, at ex vi eductionis forma recipit esse in materia, & producitur in materia.

At contra hoc inuehitur Suarez. disp. 13. Met. sec. 9. n. 10. & trac. de Gratia p. 3 lib. 8. cap. 2. & cęteri Thom. Primò quia si essent distinctę actiones, tunc productiua seù eductiua pręcederet vnitiuam, nam vnio supponit, quę vniri debent, atque ità forma corruptibilis prius existeret, quam vniretur materię, & ita non educeretur de illa, hac enim ratione dicimus, animam rationalem non educi de potentia materiæ, quia in vno signo naturę supponitur producta in se, in alio vnita materiæ. Deindè eductio est productio formæ ex materia sustentante, at materia non potest sustentare formam sibi non vnitam, ergo eductio ex sua ratione formali essentialiter includit vnionem. Tandem sustentatio formę in genere efficientis causæ, quomodo nunc accidentia Altaris sustentãtur à Deo & sustentatio eiusdem in genere materialis causæ, ex hoc differunt, quod sustentatio in genere efficientis causę est influxus attingens existentiam termini, ex vi cuius terminus ipse non vnitur causæ, at sustentatio in genere causæ materialis est influxus, ex vi cuius vnitur causæ, ergo eductio quæ est sustentatio formę in genere causæ materialis, essentialiter includit vnionem.

155 Resp. concedendo, esse diuersas actiones, & ad diuersos terminos, eductiuam nimirum ad existentiam formæ, vnitiuam verò ad vnionem eius cum subiecto, & quia termini harum actionum ita se habent, vt existentia formæ supponatur vnioni, concedendum est etiam, actionem eductiuam præcedere vnitiuam, sed non idcircò dici debet in illo priori produci in se, & independenter à materia, quia in illa productione verè cum agente concurrit

etiam materia sustentando, & licèt ista dependentia non includat formaliter vnionem, includit tamen concomitanter, & exigitiuè, quia talis productio formę essētialiter à materia dependens necessariò coexigit in eodem instanti vnionem eius ad materiam, in quo forma materialis distinguitur ab anima rationali, cuius productio, cum non sit à materia dependens, nō necessario simpliciter coexigit vnionem eiusdem animę cum materia; Et ratione huius independentiæ dicitur anima priùs in se produci, quam vniri, non quia in vllo signo priùs in se existat, sed quia independenter producitur à subiecto. Ad 2. non desunt, qui negent minorem, quia per potentiam Dei contingere posset, vt subiectum concurrat cum agente ad formę sustentationem, & impediri à receptione; At licet concursus sustentatiuus absolutè sumptus separari possit à receptiuo, si v. g. exerceatur in genere efficientis causę, vt est modò de sustentatione quantitatis in Eucharistia, vel accidens assumeretur à Verbo, tamen concursum sustentatiuum in genere causæ materialis non putamus separabilem esse à receptiuo; immò, vt mox dicemus, in hoc distinguitur à concursu sustentatiuo in genere efficientis causæ, quod hic necessariò non coexigit vnionem cum causa, ille verò ex intrinseca sua ratione coexigit talem vnionem; quare concedimus minorem, sed negatur consequentia, nam ex hoc non sequitur, sustentationem materialem essentialiter includere vnionem; sed potius exigentiā talis vnionis concomitanter. Ad 3. pariter negatur consequentia; cùm enim dicimus sustentationem materialem in hoc distingui ab efficienti, quod ex vi materialis terminus vnitur suę causę, non ex vi efficientis, id debet intelligi, non formaliter, quasi essentialiter includat vnionem, sed tantum concomitanter, & coexigitiuè, quatenus ad eam necessariò concomitatur vnio in eodem prorsus instanti temporis.

156 Secundò obijcit; Tùm quia, vel illa actio, qua fit forma materialis, est cum materiali concursu subiecti, vel non; si secundum, ergo est Creatio; si primum, ergo ex vi illius formaliter forma vnitur subiecto, & fit in subiecto; Tum quia, dependentia, qua forma dependet à materia, formaliter est ipsa vnio, ergo si actio, qua fit forma materialis, est essentialiter dependens à subiecto, est quoque essentialiter vnio; Tùm tandem quia, vt forma subsistens non prius natura sit existens, quam subsistens, ita forma inhærens, non priùs natura sit existens, quam inhærens.

Resp. illam actionem fieri cum materiali concursu subiecti, & ex vi illius concomitanter tantùm vniri subiecto, non formaliter, sic enim pręscindit ab vnione, & solum respicit existentiam formæ absolutè sumptam. Ad 2. negatur assumptū quia ex vi illius dependentiæ formaliter forma respicit materiam, vt subiectum ex quo, concomitanter, vt in quo. Ad 3. negatur assumptum, cùm enim tam subsistentia, quam inhærentia modi sint superadditi existentiæ accidentis, & substantiæ, priùs natura supponetur substantia, & accidens existens, quam illa subsistens, & hoc inhęrens, & ità etiam actio priùs natura attinget existentiam rei, quam subsistentiam, vel inhærentiam, licèt in eodem prorsus instanti temporis, quare argumētum potiùs nobis fauet.

QVÆSTIO VIII.

De cæteris proprietatibus, & attributis materiæ, & formæ.

DE Vnitate materię, eiusque potentia, & appetitu ad formas egimus in præcedentibus, nunc reliquas eius proprietates, & attributa, percurrere oportet, vbi etiam aliqua videbimus conuenientia formæ, & vt distinctè, ac ordinatè procedamus, in varios articulos quæstionem distribuemus iuxtà varietatem proprietatū, & attributorum eius.

ARTICVLVS I.

An materia sit per se cognoscibilis sine ordine ad formam.

157 AChillinus lib. 1. de Elementis dub. 10. Zimara Theor. 36. aliqui Auerroistæ ex Auer. 1. Phys. 63. tenent materiam nullo modo cognoscibilem es-

se sine ordine actuali ad formam; idest; nisi habeat actum coniunctum, eò quod omnis cognitio sit ab actu; Consentiunt omnes illi Thom. qui materiæ negarunt actum entitatiuum. Recentiores verò, quia tenent, materiam includere essentialiter relationem ad formam, consequenter tenent, materiam non esse distinctè cognoscibilem à quocunq; intellectu nisi per ordinẽ ad formã. Scotistæ quia tenẽt materiam habere actum entitatiuum, & potentiam non esse de essentia materiæ in primo modo, cõsequenter asserunt, quod in prima notione, & vt entitas absoluta, est cognoscibilis, etiam distinctè, sine ordine ad formam; at in secunda notione & vt subiectum transmutationum, cognosci debere per ordinem, & habitudinem ad formam, ita P. Fab. Theorem. 25 Schem. quæsit. 13. digress. 5. & alij passim. Dicendum est, quod licèt pro statu isto materia sit solùm cognoscibilis per ordinem ad formam, tamen absolutè loquendo, & ex natura potentiæ, est per se cognoscibilis, sine tali ordine. Concl. est Scot. 2. d. 12. q. 1. in fine. Quoad primam partem, ità probatur ex 1. oct. forma est magis à nobis cognoscibilis, quàm materia, sed forma non cognoscitur, nisi ex operationibus, ergo nec materia cognosci potest, nisi per ordinem ad formam, idest per transmutationem de vna in aliam formam, vt ait Cõmentator; videmus enim vnam formam post aliam, quia videmus nouam operationem, quæ arguit nouam formam, igitur subiectum transmutationis commune manet, & hoc est materia.

158 Quoad alteram partem probatur ex Scot. ibid. Tùm quia est entitas absoluta, ergo est per se cognoscibilis distinctè sine ordine ad formam, quamuis enim sit entitas absoluta incompleta, hoc tamẽ non obstat, quin ab Angelo, & intellectu nostro ex natura potentiæ haberi possit de materia conceptus quidditatiuus sine ordine ad formam, sed tantùm facit, quod haberi non possit conceptus quietatiuus, quod est commune etiam formæ ratione suæ incompletionis, vt docet Scot. 4. d. 12. q. 1. L. Tùm etiam quia de se habet actum entitatiuum, & non à forma, ergo etiam ex se habebit propriam cognoscibilitatem sine ordine ad formam, quia intelligibilitas sequitur entitatem, cum sit eius passio; & sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci. Nec obstat, quod materia sit essentialiter potentia receptiua formæ, ideoque cognosci nequeat sine ordine ad formam, quia, vt dictum est q. 6 art. 5 est essentialiter potentia tantùm in secundo modo, & in secunda notione; Tùm denique, quando inquiunt Aduersarij, materiam cognosci non posse sine ordine ad formam, vel loquuntur de ordine actuali, vel aptitudinali, in primo sensu id nequit asseri, quia si Deus materiam denudaret omni forma, vt est possibile, posset adhuc ab Angelo cognosci, cum adhuc retineret suam entitatem, & existentiam, neque in 2. sẽsu, quia ordo ille aptitudinalis, & trãscendẽtalis ad formas, nõ est formaliter entitas ipsa materiæ; sed entitas materiæ est radix & origo talis ordinis, & aptitudinis ad formas, & quia hæc est entitas absoluta ideò quidditatiuè cognosci potest, etiã sine isto ordine aptitudinali ad formam.

159 Sed contra hanc Concl. & primò contra primam partem arguunt Mercenarius 2. tomo Dilucidat. & Suarez. disp. 13. Met. sec. 3. probando, quod licèt pro statu isto non sit per se cognoscibilis materia, methodus tamen eam cognoscendi non est analogia ad formam, vt Scot. videtur deducere ex 1. Phys. tex. 69. neque quoad si est, neque quoad quid est; quia Arist. ibi non loquitur de analogia ad formam, sed ad materiam artefactorum, & hac analogia vtitur ad inueniendum quid est materiæ naturalium, quia ex hac analogia posteà deducit definitionem materiæ primæ, quod sit subiectum potens ad omnes formas naturales, non verò ad inueniendum si est, vt Scot. velle videtur; methodus namq; ad inueniendum si est, est contrarietas existens in transmutatione, vndè tex. 51. via transmutationis ostendit, dari materiam primam, & etiam non apparet absolutè loquendo, quæ, & qualis sit analogia inter materiam & formam, quæ ostendat naturam materiæ; Et si dicatur, materiam in hoc sensu cognosci per analogiam, & habitudinem ad formã,

idest, per transmutationem de vna in aliã formam, vt Doctor insinuat loc. cit. ex Comment. adhuc non satisfacit, quia mutatio substantialis occulta est, sicuti forma, & ideò nõ per ordinem ad mutationẽ substantialem; sed ad accidentalem cognosci debet, & per ordinem ad subiectũ eiusdem, qualis est materia artefactorum.

Resp. posse materiam, & immo debere cognosci pro statu isto ex comparatione, & habitudine ad formam, quia est subiectum eius, & potentia receptiua illius, sicut æs, & lignum ad formas artificiales, & in hoc sensu explicat Auerr. textum 69. vnde hæc comparatio materię ad formam, sic ut potentiæ ad actum, optimè explicat quid est materiæ, tamen cùm ait Scotus, materiam cognosci à nobis pro statu isto per ordinem ad formam, intelligit per ordinem ad transmutationem de vna forma in aliam, vt ibi se explicat, ex Comment. quæ transmutatio indicat nobis non tantùm si est materiæ, quia fit inter contraria, & ideò manere debet commune subiectum, vt ait tex. 50. sed etiam quid est, nam ex hoc deducimus, esse subiectum commune contrariorum, & ex hac via deducit Philosophus tandem tex. 82. esse subiectum primum, & ideò falsum est, analogiam ad materiam artefactorum assumptam esse à Philosopho tex. 69. veluti methodum ad inueniendum quid est materiæ, cùm potius assumpta sit, vt quædam similitudo, & exemplum sensibile ad manifestandam naturam materiæ primæ; Et quamuis mutatio substantialis sit occulta ratione formarum substantialium, ratione tamen operationis earum arguimus, & nouas formas, & nouas transmutationes substantiales circa idem commune subiectũ, quare Doctor non loquitur de transmutatione substantiali nudè sumpta; sed quatenus ratione quorundam accidentium sub sensum cadit,

160 Secundò arguunt Auerroistę, Achillinus loc. cit. & Piccol. lib. 2. de materia cap. 2. & Recentiores Thomistæ contra secundam partem, probando, quòd absolutè loquendo, materia non sit cognoscibilis, nisi per ordinem ad formam, aut actualem, aut certè aptitudinalem, primò, quia actus est causa cognitionis, & manifestationis, potentia causa ignorantiæ, & occultationis, materia est per se potentia, forma per se actus, ergo, &c. hinc Philosophus 7. Met. 35. materiam dixit de se ignotam. Secundò mens est locus formarum 3. de An. tex. 6. & 2. de Anima tex. 121. sensus recipit species sine materia, ergo tantò magis intellectus; & tandem res materialis, vt intelligatur, debet à materia abstrahi. Tertiò ait Philosophus 7. Met. 8. quòd materia secundùm se non est quid, nec quale, nec quantum, ergo secundùm se nullum habet conceptum positiuum, idem habet Aug. lib. de natura boni, cap. 18. vbi ait, materiam per nullam speciem, sed per priuationem omnis speciei vix cogitari posse; & lib. 12. Confess. cap. 5. ait de materia, conari nos cognoscere ignorando, vel ignorare noscendo, Denique materia est essentialiter potentia, & essentialiter relatiua ad formam 2. Phys. 26. ergo absolutè loquendo, sine ordine ad formam, saltem aptitudinali, nequit intelligi, nec vllo modo explicari potest, quid conciperetur ab Angelo v. g. præciso à materia huiusmodi ordine ad formam.

161 Resp. ad 1. quod actus entis est causa intelligibilitatis, & non præcisè actus formalis, sic è contra potentia obiectiua est causa ignorantiæ, non subiectiua, & Philosophus 7. Met. 35. dixit materiam de se ignotam, tum quia de se est minimæ entitatis, ac proinde minimæ intelligibilitatis; tum quia pro statu isto eam cognoscimus per ordinem ad formam, vt ait Doctor 3. d. 22. q. vn. H. Ad 2. mens est locus formarum, idest, specierum, & vt ique materia si per se intelligeretur, non se ipsa intellectum intraret, sed per suam speciem, vt contingit de quocunque alio intelligibili, præsertim materiali, & in hoc sensu entia materialia debent à materia denudari, vt intelligantur, idest, ab extensione, & materialitate, quod fit per abstractionem specierum, & planè argumentũ hoc indignum est Auctore suo. Ad 3. ait Doctor 2. d. 12. q. 1. H. quòd non solum ait Philosophus, materiam non esse quid, nec quale, nec quantum, sed subdit, esse id,

de

de quo singula horum prædicantur, per quod insinuatur, habere summi conceptum positiuum, licèt nobis ignotum pro statu isto; nec Diuus Augustinus dixit, per priuationem omnis speciei, idest formæ, materiam reddi incognoscibilem, sed ait, in tali statu vix posse cognosci, per quod significauit difficultatem intelligendi materiam sine ordine ad formam, non impossibilitatem; nam, vt ait Themistius 1. Phys. digress. magna de materia, materiam absolutè cognoscere est difficillimum, quia sicut est minimæ, & imperfectissimæ entitatis in genere substantiæ, ita est minimæ cognoscibilitatis, & in hoc sensu quoque explicandus est 12. Confess. c. 5. Ad 4. falsum est assumptum, loquendo de materia in prima notione, vt patet ex dictis q. 7. & Angelus, præscindendo ab illo ordine aptitudinali recipiendi formas, conciperet materiam, vt entitatem absolutam talis naturæ, vt sit exigitiua talis aptitudinis, veluti propriæ passionis.

ARTICVLVS II.

An materia sit ingenerabilis, & incorruptibilis.

162 Communis, & frequens responsio ad hoc quæsitum est, aliquid posse dici generabile, & corruptibile dupliciter, subiectiuè scilicet, & terminatiuè; primo modo dicitur generabile, & corruptibile, quod subijcitur generationi, & corruptioni; secundo modo id, quod terminat generationem, & corruptionem, transeundo nimirum de non esse ad esse, per generationem, vel de esse, ad non esse, per corruptionem, & primo modo inquiunt, materiam esse generabilem, & corruptibilem, cùm sit subiectum primum cuiusque generationis, & corruptionis; secundo modo non, nam in hoc sensu sola forma, & compositum dicitur generabile & corruptibile ex 1. Ph. 64.

At licèt communis ista responsio verè tangat quæsiti solutionem, tamen modus loquendi non placet, nam dum inquiunt, materiam esse ingenerabilem, & incorruptibilem terminatiuè, & ità intelligunt Arist. dictum text. 82. vtique loquuntur de generatione, & corruptione in ratione productionis, non mutationis, & in hoc sensu inquiunt, generationem, & corruptionem formæ, & composito conuenire, non materię primæ; sed hoc non benè dicitur, quia proprium subiectum generationis, & corruptionis in ratione productionis est compositum, est enim id, quod generatur, & corrumpitur 1. Phys. 64. ergo in hoc sensu compositum ipsum est subiectiuè generabile, & corruptibile, non verò materia prima; Nec respondere valebit, quòd quando appellant compositum generabile, & corruptibile terminatiuè, non subiectiuè, accipiunt generationem, & corruptionem actiuè, vt sensus sit, compositum esse terminum actionis generatiuæ, vel corruptiuæ. Non valet; Tùm quia generabile, & corruptibile ex vi nominis significant passionem, non actionem; Tùm quia si accipitur actiuè, cùm generatio, & corruptio sint actiones non solùm productiuæ, vel destructiuæ effectus, sed etiam transmutatiuæ subiecti, poterit etiam materia prima dici generabilis, & corruptibilis terminatiuè, quatenus scilicet terminat actionem agentis in ratione transmutationis actiuæ; Tùm tandem, quia, si generatio, & corruptio sumantur actiuè, & in ratione productionis, vel destructionis præcisè, sicut in hoc sēsu compositum dicitur generabile, & corruptibile terminatiuè, ita è contrà agens ipsum, & non materia prima, dici debebit generabile, & corruptibile subiectiuè, quia nimirū in ipso fundantur generatio, corruptio, & actio, & ab eis denominatur, præsertim in via Scoti, vndè Scotistæ magis errant, quàm alij, vtentes hoc modo loquendi. Vt igitur rectè respondeatur quæsito, etiam in modo loquendi, aduerti debet, generationem, & corruptionem posse sumi dupliciter; primo modo latè, pro quacumque rei corruptione, vel desitione, quomodocumque contingat, & ità comprehendit etiam creationem, & annihilationem; secundo modo presè, & ità accipitur pro inceptione rei ex præsupposita parte, vel subiecto, & desitione rei, remanente adhuc aliqua ipsius parte scilicet, vel subiecto; & in hoc secundo sensu adhuc potest sumi dupliciter, vel in ratione mutationis, vel in ratione productionis, ex Arist. 1. Phys. 64. & Scot. 1. d. 2.

d.2.q.7.R.&c d.5.q.2.G.cuius distinctionis sæpius meminimus disp. 1. de Principijs in communi.

163 Dicendum est, materiam esse generabilem, & corruptibilem, latè sumpto vocabulo generationis, & corruptionis, & etiam presse sumpto, si accipiatur in ratione mutationis; si verò sumatur in ratione productionis ex presupposito subiecto, vel desitionis oppositæ, est prorsus ingenerabilis, & incorruptibilis. Conclusio tres habet partes, & faciliter quoad omnes probatur; nam in primis, quòd sit generabilis, & corruptibilis, latè sumpto vocabulo generationis, & corrup. patet, quia cum sit ens creatum, ac proinde de se indifferens ad esse, & non esse, in hoc enim ens creatum distinguitur à Deo, quòd est ens summè necessarium, consequenter est à Deo creabilis, & annihilabilis, hoc enim est cōe cuicunque creaturæ; sed quia inter entia creata, quædam sunt talis conditionis, vt cum solo concursu generali Dei nō sint in perpetuum duratura, vt homo v.g. semel productus, sine speciali miraculo in æternum perpetuari non potest; quædā verò talis sunt conditionis, vt semel producta possint deinceps cum solo concursu generali Dei in æternum durare, vt cōmuniter Theologi dicūt de Angelo, & Anima rationali; inter entia secundi generis est materia prima, nam licèt simpliciter, & absolutè possit à Deo annihilari, quia à Deo liberè conseruatur, & de se indifferens est ad esse, & non esse; talis tamen est conditionis, vt continuante Deo exhibitionem solius generalis concursus, ipsa in æternum duraret. Ratio enim, ob quam secundùm cōem naturæ cursum entia creata desinunt est contrarietas, immediata, vel mediata, quam ad inuicem habent ratione dispositionum oppositarum, quas formæ substantiales exigunt pro sui conseruatione; vel est naturalis quædam sequela, qua v.g. ad corruptionem subiecti corrumpūtur accidentia, quæ extant in illo, sed materiæ nihil est contrarium, nec mediatè, nec immediatè, cū indifferēter appetat omnes formas, & præterea in nullo subiecto est, ad cuius corruptionem ipsa naturaliter corrumpi debeat, & desinere; ergo secundum cōem naturæ cursum materia desinere non debet, sed in æternum duratura est cum solo concursu generali Dei.

164 Quoad 2. partem, nimirum materiam adhuc esse generabilem, & corruptibile, si generatio, & corruptio pressè sumātur, sed in ratione mutationis, faciliter probatur, quia est subiectum cuiuscūque mutationis substantialis, tàm acquisitiuæ, quàm deperditiuæ, ergo à generatione, & corrupt. ità sumptis generabilis, & corruptibilis denominari debebit, cùm forma denominet subiectum, in quo est, iuxta naturam suam; & in hoc sensu vocauit Philosophus ipse materiam generabilem, & corruptibilem 8. Met.4. & 12. Met. 10. & modus hic loquendi proprijssimus est, vt notat Bargius 1. d.2.q.7. licet non sit in vsu, quia mutationes subiectum propriè denomināt, & non terminum, id quoque Manca concedit 1.Phys.q.4. dub.6.

Demum quoad tertiam partem s. materiam esse ingenerabilem, & incorruptibilem, si generatio, & corruptio strictè sumantur, & in ratione productionis, vel desitionis oppositæ; non minori facilitate probatur, quia si materia prima in hoc sensu generari posset, vel corrumpi, fieri posset ex præsupposito subiecto, & in illud idem desinere, ergo iam non esset materia prima, quia non esset subiectum primum cuiuscunque generationis, nec postremū cuiuscumque corruptionis; sed materia prima esset illud primum subiectum, ex quo fieret, & in quod desineret, & illud esse deberet in hoc sensu ingenerabile, & incorruptibile, alioquin daretur processus in infinitum. Et in hoc sensu dixit Philosophus 1. Phys.82. materiam esse ingenerabilem, & incorruptibilem.

165 In oppositum objicies 1. ad probandum, materiam iam productam non posse cum solo concursu generali Dei in æternum durare, vt Angelus, & Anima. Materia, vt existat, indiget consortio formę, saltem vt conditionis necessariò requisitæ ad connaturaliter existendum, ergo si separetur ab omni forma, per naturalem sequelam corrumpi debebit, nec vlterius poterit conseruari sine speciali miraculo;

Anima

Anima verò etiam separata à corpore, adhuc naturaliter conseruatur sine speciali miraculo.

Respiex dictis superius q. 5. ar. 2. materiam ad naturaliter existendum non indigere forma, vt conditione concomitante simpliciter necessaria, & sine qua ab intrinseco existere non posset; nam talis indigentia potius ortum ducit ex extrinseco Dei decreto, quàm ex natura intrinseca materiæ, & talis exigentia formæ in materia, vt existat, potius est naturæ vniuersalis, quam naturæ particularis ipsius materiæ, eò quia materia producta est ad constituenda composita ab Auctore naturæ, & non ad solitariè existendum, vndè materia suę naturę relicta, etiam si ab omni forma separaretur, adhuc perseueraret in esse cū solo concursu generali Dei, quo priùs conseruabatur cum forma, nec aliud miraculum interueniret pręter illam separationem, & ideò negatur, quod ad separationem omnis formæ materia statim interitura foret ex natura rei, ità quod indigeret adhuc speciali miraculo pro sui conseruatione.

166 Secundò obijcitur, esse generabilem, & corruptibilem, generatione, & corruptione pressè sumpta in ratione productionis, vel oppositę destructionis; quia materia licèt non constet ex partibus essentialibus, constat tamen ex entitatiuis ad inuicem continuatis, ratione cuius continuitatis dicitur vna numero, sed hæc vnio continuitatis corrumpitur, & generatur, quia partes materiæ possunt diuidi, & iterum continuari, ergo, & vnitas numerica materiæ generatur, & corrūpitur.

Resp. hoc argumentum valdè torquere, & Recentiores Thomistas, qui vnitatē continuationis asserunt, esse modum quē dam substantialem, & veteres Scotistas, qui totum integrale realiter à partibus distinguunt; planè neutri istorum difficultatē effugere omninò possūt, vndè Hurtadus disp. 6. Phys. sect. 4. §. 41. valdè laborat p solutione, frustra quoq. Canonicus q. 9. 1. Phys. ar. 2 dub. 1. conatur euadere difficultatē dicēdo, hinc secūdū sequi corruptionē materię quid, quia resolueretur in partes suas entitatiuas, ōnibus illis adhuc remanētibus, illud verò dicitur simpliciter corrūpi, qđ ità resoluitur in partes, vt aliquit illarum desinat esse, sed non satisfacit; nam sicut homo dicitur verè corrumpi, dum eius partes ab inuicem separantur, etiam si nulla illarum in se desinat, quia corrumpitur tertia entitas, quæ ex eis vnitis resultabat, aut saltim corrumpitur vnio substantialis secundùm Recentiores, ità in casu nostro, si totū integrale dicit tertiam entitatem à partibus integrantibus distinctam, vt Canonicus insinuare videtur 1. Phys. q. 5. aut saltim vnitas continuationis dicit modum substantialem, planè in ipsarum partium dissolutione, & discontinuatione aliquid ipsius materiæ desinere, & corrumpi necesse est, aut ipsam totalitatem, aut saltim vnionem; at nos, qui totum integrale non distinguimus à partibus, & vnitatem integritatis præter indiuisibilia terminantia, nihil dicimus superaddere partibus, nisi meram pręcisionem, & negationem continuitatis cū alia parte cum Scoto 4. d. 12. q. 4. K, parùm vrget difficultas, vt patet, sola restat difficultas de indiuisibilibus materiæ, tam continuantibus, quàm terminantibus, quomodo illa destruantur in diuisione materię, & ista de nouo fiant, de qua agemus inferius disput. de Continuo.

167 Tertiò obijcitur; Tùm quia materia est causa corruptionis compositi, ergo ipsa quoque corruptibilis erit, nam propter vnumquodque tale, & illud magis, 1. Post cap. 2. Tùm 2. quia agens naturale potest agere generando, & corrumpēdo in perfectius, scilicet in compositum, ergo tantò magis in imperfectius; Tùm 3. quia corruptibilium corruptibilia sunt principia 1. de Cœlo 61. ergo cùm materia sit principium mortalium, corruptibilis erit; Tùm 4. quia Arist. ipse text. 82. vbi asseruit eius ingenerabilitatem, & incorruptibilitatem, fassus est, esse generabilem, & corruptibilem, saltim per accidens; Tùm etiam quintò, si materia non generatur, & corrumpitur, ergo generatio non est mutatio totius in totum contra Philosophum 1. de Gen. 24. Tùm tandem ex hoc sequeretur, esse nobiliorem forma, & composito, quę ambo corruptibilia sunt.

Resp.

Resp. negando consequentiam, ad probationem diximus dub. 36. Inst. Log. propositionem illam habere veritatem in causis vniuocis, quando nimirum denominatio conuenit vtrique, causæ scilicet, & effectui, vt si manus est calida propter ignē, ignis est magis calidus; at non ita dici potest, manus est calida propter solem, ergo sol est magis calidus, & ita est in proposito. Ad 2. modus ille arguendi valet de passis contentis intra sphæram actiuitatis agētis, quod si potest in perfectius, potest etiam in imperfectius, at si imperfectius sit extra sphæram, vt in proposito, nō valet; potest enim homo v. g. hominem generare, sed non murem, quia mus est extra sphæram actiuitatis eius. Ad 3. Arist. ibi non loquitur vniuersaliter; sed indefinité, ad quod sufficit, vt aliqua sint corruptibilia, scilicet forma, & priuatio, non omnia. Ad 4. cùm Philosophus dixisset, materiam esse per se ingenerabilem, & incorruptibilem; subdit, generari, & corrūpi per accidens idest, ratione formæ, vel priuationis, quæ in materia incipiunt, & desinunt iuxta varias expositiones. Ad 5. generatio est mutatio totius in totum, capiendo totum categorematicè; idest, pro ipsa tertia entitate, seu pro ipsa totalitate, quæ includit vnionem, non autem syncathegorematicè; idest, pro singulis partibus, ita Canonicus cit. ex Scoto in 4. d. 11. q. 1. sub. A. Ad 6. negatur consequentia; tùm quia nobilitas simpliciter attenditur ex perfectiori gradu naturæ, nō ex aliqua peculiari eius conditione; tùm quia maior, vel minor duratio non infert vniuersaliter in his inferioribus maiorem, vel minorem perfectionem; nam vt docet Scotus 2. distinctio 1. quæstio 3. ex Aristotelis 1. Ethicorum cap. 5. non est perfectius, quod durat per decem annos, quàm quod durat per diem; Tùm deniq; quando aliqua duo habent duas perfectiones alterius rationis, illud censetur simpliciter nobilius, quod habet perfectionem superioris ordinis iuxta Scoti regulam 1. d. 8. q. 1. ad 1. In proposito, materia habet incorruptibilitatem; forma, & compositum actualitatem, & hęc est perfectio superioris ordinis illa, atque ideò compositum, & forma sunt simpliciter nobiliores a materia.

ARTICVLVS III.

An Materia sit causa corruptionis, vel potius forma.

168 AVicen. 1. suę suffic. cap. 3. dicit corruptionem à contrario prouenire, vndè in eius sententia res dicitur corruptibilis, quia habet contrarium. Canonicus 1. Phys. q. 9. ar. 2. dub. 2. putat, primam, & præcipuam causam corruptionis esse formam, non materiam, à qua sententia non longè distant quicunque dicūt causam primam, & radicalem corruptionis non esse materiam, sed formam habente contrarium, per quod possit expelli, vt hinc astruant Cœlum incorruptibile. Communis affirmat, materiam esse primā, & intrinsecam causam corruptionis, ita D. Thomas p. p. q. 66. ar. 2. & 2. contra Gentes cap. 55. Scotus 2. d. 12 q. 1. sub A. & d. 14. q. 1. & 3. d. 22. q. vn. §. *Rationes, quas faciunt, &c.* cum eorum discipulis.

Pro decisione quæsiti, notandum est, hîc nos non quærere, nec causam totalem, nec præcipuam corruptionis compositi, sed radicalem, & originariam, nam si de totali sit sermo, cùm corruptio compositi fiat per separationem materię à forma, necessariò ambas includit, vt integrantes causam totalem corruptionis compositi, ea ratione, qua sūt abinuicem separabiles, si sit sermo de partiali, vtraque in suo genere est causa partialis corruptionis, quatenus materia non satiatur forma ob eius infinitam capacitatem, & appetitum interminatum, nec forma satiat materiam ob eius finitatam perfectionem, nam si satiaret, compositum incorruptibile redderetur; imò si loquamur de causa partiali præcipua, hæc est forma, vt notat Lychet. 2. d. 12. q. 1. in solutione cuiusdam contradictionis in Doctore apparentis, quia cōpositum simpliciter, & absolutè dicitur magis non esse per corruptionem formæ, quam per separationem materiæ, quia ipsa forma magis dat esse composito; loquimur ergo de causa partiali radicali, & originaria, & de ista loquēdo, ponit talis cōclusio.

Dici-

169 Dicimus, materiam esse primam radicem, & originem corruptionis compositi: Ità Scotus loc. cit. & Arist. pluribus in locis semper reducit causam corruptionis in materiam, vt 1. Cœli 20. 136. & 138 1. de Gen. 54. 2. de Gen. 51. & 54. 7. Met. 4. & 53. 8. Met. 4. & 19. 9. Met. 17. de longitudine, & breuitate vitæ cap. 2. vbi præsertim, cùm causam corruptionis assignasset contraria, hæc tandem reducit in materiam. Probatur ità conclusio; duplex solet assignari communiter causa corruptionis, extrinseca vna, & prouenit a contrarietate; intrinseca alia, & prouenit à contingenti, & dissolubili connexione partium intrinsecarum compositi; sed extrinseca reducitur ad intrinsecam, intrinseca verò reducitur in materiam, vt originem, ergo primaria radix, & origo corruptionis compositi est materia, non forma, aut contrarietas; probatur minor quoad primam partem, causam scilicet extrinsecam pendere ab intrinseca; Tùm ex Doct. cit. in 2. d. 12. q. 1. vbi ait, non posse, nec debere assignari contrarietatem pro prima radice corruptionis, quia res non habet contrarium, ratione cuius sit corruptibilis, nisi quia habet aliquid intrinsecum, ratione cuius potest recipere contrarium, & formam oppositam illi, quam habet, idem habet 3. d. 22. q. vn. vbi ait, *quamuis mixtum corrumpatur, quia est ex contrarijs, non tamen esset mutua actio; nisi quia aliquid in potentia est, quod possit aliam formam recipere, & si etiam corpus simplex agat in simplex ratione contrarietatis, prima tamen radix est materia cũ priuatione, quæ est in potentia, vt transmutetur ad aliam formam*; Tùm ex Arist. cit. de longit. & breuit. vitę, vbi cùm dixisset, *cui non est contrarium, impossibile vtique erit corrumpi*; ne quis cogitaret, contrarietatem esse primam radicẽ corruptionis, statim subdit; *Impossibile esse materiam habenti non existere, aliqualiter contrarium*, quibus verbis manifestè docuit, causam extrinsecam corruptionis, scilicet contrarietatem, ab intrinseca pendere, ac originem ducere; probatur etiam minor quoad aliam partem, nimirum, quod intrinseca quoque pendeat à materia, velut à primaria radice; Tùm quia, vt ait Doctor 2. d. 14. q. 1. sub A. radix dissolubilitatis partium est materia, nam quando ex parte formæ esset necessaria connexio, semper tamen contingens est ex parte materię, quæ est potentia contradictionis, qua res potest esse, & non esse 7. Met. 22. & hoc non solùm, inquantum est in potentia ad aliam formam incompossibilem ei, quam habet, sed præcipuè inquantum est in potentia ad priuationẽ formę, quam habet; hinc .n. pręsertim dicitur potentia contradictionis; Tùm etiã quia, vt ait Doctor 4. d. 12. q. 3. non potest agens naturale formam corrumpere, & consequenter neque compositum, nisi sit in materia capaci oppositæ formæ, aut oppositę dispositionis ergo prima radix corruptibilitatis formæ, & compositi est materia.

170 In oppositum arguitur 1. ex Canonico cit. Tùm quia materia est per se incorruptibilis, ergo non potest esse causa corruptionis, quia tunc vnum oppositorum esset causa alterius; Tùm quia necessarium non est causa contingentis, ex 1. Prior. sed materia est ens necessarium, cùm sit incorruptibilis, ergo non est causa contingentiæ, & corruptibilitatis compositi; Tùm quia in causis præcisis si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis ex 1. Prior sed causa precisa, qua cõpositum est ens in actu, est forma, ergo causa pręcisa non essendi in actu eidem, erit forma.

Resp. ad 1. negando Consequentiam cum sua probatione, nam non est causa corruptionis compositi, quatenus est incorruptibilis, sed inquantum corruptibiliter vnibilis formæ ratione suæ potentialitatis; sic etiam sol est incorruptibilis, & tamen est causa generationis, & corruptionis rerum. Ad 2. loquebatur Phil. 1. Prior. de propositionibus in bona consequẽtia; ità enim ex necessarijs nõ sequitur conclusio cõtingens, alioqui absolutè falsum est, nam omnia entia contingentia ex Deo pendent, cui accedit, quod nunc dicebamus, materiam non esse causam corruptionis, quatenus in se necessaria est, sed quatenus vnio eius ad formam contingens est.

ARTICVLVS IV.

An quantitas, saltem interminata, sit materiæ proprietas.

172 CElebris est Auerroistarum sententia quantitatem esse materiæ coæuam, & veluti proprietatem ab ea inseparabilem, quod ex Auerr. desumpsere sunt 1. Phys. com. 63. & in lib. de substátia orbis; dicunt tamen, quantitatem, vt in materia præcedit formas substantiales, esse interminatam, & variam, determinari verò ab agentibus naturalibus iuxtà exigẽtiam formarum, quas inducunt; quod explicant exemplo materiæ artefactorum, præcedit enim, vt; ue lignum cum sua quá titate on nes formas artificiales, sed ante aduentum illarum, varia, & indeterminata est; sed ab Artifice postea determinatur, & figuratur iuxtà exigentiam formæ, quá intendit inducere, sequuntur Auerroistæ omnes, Achillinus lib. 1. de Elementis, dub. 17. Zab. lib. 2 de Materia cap. 9. Niphus 8. Met. disp. 4. Zimara Theor. 46. Contaren. tom. 1. q. q. peripat. quæst. 9. & quantitatem præcedere formas substantiales in materia, asserit quoque Suarez in Met. disp. 14 sect. 3. Hurtad. in 1 physica disp. 6. sect. 6. Auersa q. 21. sect. 7. & alij Recentiores, & videtur communis opinio Nominalium.

Opposita sẽtentia his scholis cõmunis est Thomistis, quam colligunt ex D. Tho. pluribus in locis, 1 p. q 76. art. 6. ad præsertim q. 11. de spiritualibus crea uris ar. 3. ad 18. & opusc. 32. Scotistis, quam colligunt ex Scot. 2 d. 3. q 4. & d. 12. q. 2. & d. 15. q. vn. vbi sub A, dicit, quantitatem esse proprietatem substantiæ corporeæ, & 4. d. 11. q. 2. & d. 2 q. 4 Et sicut subiectum quantitatis statuunt esse corpus, non materiam, ita consequenter affirmant, cætera accidentia corporea immediatè inhærere composito; hic vero singulariter nobis loquendum est de quantitate, quia de subiecto in vniuersum omnium accidentium materialium disseremus initio Disputatio nis sequentis.

173 Dicimus, quantitatem neque terminatam, neque interminatam esse coæuam materiæ primæ, neque illi immediatè inhærere, sed corpori, & composito. Conclusio communis est Thomistarũ, & Scotistarum contra Auerroistas, & Nominales, & cæteros Neotericos.

Primó Probant hanc conclus. Faber Theor. 30. Fuentes 1. Phys. q. 2. diff. 6. art. 1. Sghemma digress. 5. q. 9. plurimis Arist. testimoniis nam in præd can entis cap. de Substantia dixit, accidentia primæ substátiæ inesse, & destructis primis substantijs, nihil aliorum remanere; & 1 de Gen. 23. & 24. ait, accidentia aduenire enti in actu, & penes hoc distingui generationem ab alteratione, & 7. Met. tex 4 docet, substãtiam à toto genere præcedere accidens, natura, tempore, & definitione, quam auctoritatem satis vrget Doctor loc. cit. 2. di 3. q. 4 sed quia huiusmodi testimonia probant in vniuersum de omnibus accidẽtibus, vnam desumimus specialem de quãtitate a Doct ponderatam 4. dist. 11. q. 3. Ffquam, & si leuioris momenti putet esse Fuentes loc. cit. nos tamen arbitramur, esse cæteris vrgentiorem, ait Arist. 5. Phys. tex 8 subiectum generationis, quod est materia prima, non esse in loco, at si materia prima, vt subiacet generationi, haberet quantitatem, iam esset in loco, nã quãtitas est ratio essẽdi in loco, ergo, &c.

Resp. Fuentes, ab hac auctoritate facilè se Aduersarios expedituros, dicentes, materiam primam, vt subiacet generationi, non habere locum determinatum, de quo loquitur Aristoteles, sed indeterminatum, de quo ipse non loquitur, & subdit, hanc solutionem impugnari non posse ex ipso contextu. Sed optimè impugnari potest ex ipso contextu, si cum Doct. loc. cit. ponderetur, intendit nam q; Arist. ibi, subiectum generationis, vt sic, non esse in loco, quia, & si haberet quantitatem, vt nos dicimus de corpore pro altera parte compositi, tamen non haberet eam, vt subijcitur generationi, quia quantitas non est ratio recipiendi terminum istius mutationis; at Aduersarij statuunt quantitatem materiæ coæuam, vt in materia idoneum generationis subiectũ, & receptiuum formarum substantialium vt infrà patebit, adducendo eorum rationes, ergo intente-

tia Arist. materia, vt subiectum generationis, quantitatem non possidet, nec illi hac ratione tribui debet, etiamsi ex alio capite conueniret, per quod etiam ruit solutio Contar. cit.

174 Secundò arguitur, destruendo fundamentum oppositæ sententiæ; intantùm .n. aiunt, quantitatem esse materiæ coæuam, quia ipsam putant esse ingenerabilē, & incorruptibilem, & eandem permanere in genito, & corrupto; at falsum est, quātitatem non generari, & corrumpi; Tùm quia in generatione compositi absolutè necessarium non est, quòd præcedat subiectum actu quantum, & quale, sed potentia solùm 7. Met. 32. ergo sicut in generatione noui compositi fit noua qualitas, ità etiam noua quantitas; Tùm 2. quia si non fit noua quātitas, saltem fit noua terminatio quantitatis prioris, at hæc prioris quantitatis terminatio non erit, nisi noua quantitas, vt notat Doctor 4. d. 11. q. 3. Ff, nam terminatio prioris latitudinis erit noua linea, seu delineatio, terminatio profunditatis erit noua superficies, quæ sunt veræ species quantitatis; Tùm 3. quia ad quantitatem verè, & propriè datur motus augmentationis, & diminutionis, in quibus noua quantitas producitur, & destruitur, vt innuit Scot. 4. dist. 12. q. 4. Nec respondere valet, augmentationem esse propriè motum terminatum, non ad quantitatem de nouo productam, sed resultātem ex vnione quantitatis alimenti cum quantitate viuentis, nam hoc est contra Arist. 1. de Gen. 41. vbi ait, in nutritione, & augmentatione viuētis, quòd *quantum oportet generari, & carnem*, sicut igitur noua caro verè generatur ratione nutritionis, ità, & noua quantitas ratione augmētationis; est etiam contra rationem augmētationis, quia augmentatio viuentis si fit per solam continuationem quantitatis materiæ alimenti cum quantitate viuentis, nō erit vera, & propria augmentatio, sed potius quædam iuxta positio vnius quantitatis ad aliam, quo sensu etiā ignis augetur per iuxta positionem lignorum, quæ tamen non est vera, & propria augmētatio secundùm omnes Philosophos, qui aiunt vnanimiter, esse in solis viuentibus, & fieri per veram actionem vitalem, quę productiua sit maioris quantitatis in viuente, & non tantum vnitiua, vel continuatiua vnius quantitatis cum priori, quia hoc fieri potest per solam iuxta positionem non vitalem, etiàm secundum omnes, & singulas illius, quod dicitur augeri, partes, vt magis in lib. de Gen. explicabitur, Tùm tandē, quia etiamsi quantitas corrumpi nequeat per se, quia nullum habet contrariū, à quo destruatur, adhuc tamen corruptibilis est per accidens ad corruptionem subiecti, quomodo etiam corruptibilia sunt cętera accidentia, nullum habentia contrarium.

175 Tertio quantitas est immediatum subiectum qualitatum materialium, qua mediante insunt substantię, sed accidentia quędam materialia necessariò insunt composito, vt subiecto inhęsionis, ergo in omnibus compositis quantitas non necessariò inhæret materię primę, alioquin, & cętera accidentia materialia quoque necessariò materiæ inhærerent; Maior est cōis omnium sensus, paucis discrepātibus; probatur minor, quia actus vitales materiales necessariò insunt toti composito, non soli materiæ, vel animæ, vt docet Scotus quodl. 9. sub G. & nos dicemus postea.

Denique nulla est necessitas ponendi quantitatem materię coæuam: Nam vel ponitur, quia ipsa est ingenerabilis, & incorruptibilis, sicut materia ipsa, & hoc est falsum, vt suprà dictum est; Vel vt extendat materiam ad hoc, vt secundùm diuersas sui partes, diuersas quoque partes formæ subiectet, & hoc superuacaneum est, nam materia extentionem habet partium seclusa quantitate, entitatiuam, & substātialem, quantum sufficit ad subiectandas diuersas partes formæ, vt Scot. docet 2. d. 12. q. 2. D. & nos latè probabimus disp. de Continuo q. 1. ar. 1. Vel, vt sit idoneum subiectum actionis agētis naturalis, quod non agit, nisi in quantum, & attingere nequit essentiam nudam materiæ, vt etiam Scotus significat 2. d. 12. q. 2. sub I. & neque id vrget, nam, & si agens naturale per actionem alteratiuam agat in quantum .s. in compositum corrumpendum, & attingere nequeat essentiam nudam materiæ, per actionem tamen substantialem, & generatiu-

neratiuam attingit nudam materię essentiam, & ità explicat Lychetus Doctorem loc. cit. nam sicut materia est immediatè receptiua formæ substantialis, ità quoque est immediatè receptiua actionis substantialis eiusdem, ergo nulla potest afferri ratio cogens ad ponendam quantitatem materiæ coęuam.

176 In oppositũ objicies; Tùm quia Arist. 3. Phys. ait, infinitatem quantitatis prouenire ex materia, eius autem determinationem à forma, & 4. Phys. ipsam materiam appellat indefinitum, & interuallum, & 7. Met. 8. insinuare videtur, quantitatẽ primò inesse materiæ, eamque definiri, & determinari à forma. Tùm quia commune est axioma, quantitatem se tenere ex parte materię, qualitatem verò ex parte formæ. Tùm quia qualitates pręcedunt in materia substantialem formam, vt præuię dispositiones materiam proximè disponẽtes ad eam, ergo & quantitas præcedere debet, cùm hæc non minus necessaria sit ad informationem, quàm qualitas.

Resp. ad 1. Arist. per illum loquendi modum solùm insinuare voluisse, quòd sicut forma est ratio determinata composito recipiendi hoc, vel illud accidens, materia verò indifferenter est ratio omnia recipiendi, ità quoque materia est ratio recipiendi; composito quantitatem indeterminatè, sed forma ratio est recipiendi tantam, vel tantam, quia determinatio est à forma. Ad 2. commune illud axioma intelligendum est appropriatè, & non propriè, alioquin etiam in Cœlo materia foret, quod est contra Auerroistas, & hoc ob similitudinem, quam habet quantitas cum materia, qualitas cum forma, vt notat Doctor 4. d. 12. q. 2. D. sicut enim materia est proximum, & immediatum subiectum omnium formarum substantialium, sic quantitas est subiectum accidentalium, sicut materia non est de genere actiuorũ, sed merè passiua, sic, & quantitas; è contra vero sicut formæ est agere, sic & qualitates ponũtur actiuæ; sicut formæ est perficere, ità, & qualitatis, & hoc fuit in causa, vt inde dictum sit, quantitatem se tenere ex parte materiæ, qualitatem ex parte formæ, quantitatem consequi materiam, qualitatem formam, hanc esse affectionem formæ, illam materiæ, non quod re vera quantitas sit materiæ proprietas. Ad 3. absolutè negatur assumptum, & si quantitas ità requiritur, vt proxima dispositio in materia ad recipiendam formam, veluti qualitas; planè sequitur, quod præcedere debeat terminata, & illi formæ accomodata, non autem indeterminata, & varia, quia sic non determinaret materiam magis ad hanc formam recipiendam, quàm ad illã, concomitanter, ergo tantùm se habet quantitas ad receptionem formę substantialis.

177 Secundo objicitur; Tùm quia quãtitas nequit a forma generari, quia ipsa non est quanta, non à quantitate, quia nõ est actiua, non à qualitate, quia est posterior, ergo ingenerabilis est, & coæua materiæ. Tùm quia compositum est quantũ, ergo materia præexistit quanta, quia quãtum ex non quanto fieri nequit 6. Phys. 2. Tùm denique in homine manifestè patet, quantitatem non posse composito inhærere, quia accidens, quod est in composito, attingit simul vnione sua formam, & materiam per modum vnius, at quantitas nullo modo attingere potest animam rationalem ob eius spiritualitatem, ergo erit in sola materia.

Resp. quod sicut quantitas per se non corrumpitur, sed ad corruptionem subiecti, ità neque per se generatur, sed ad generationem subiecti, scilicet corporis, vel compositi, dimanat ab eo, sicut cætera accidentia composito connaturalia, vel ratione principiorum physicè constituentium, scilicet materiæ, & formæ, vel ratione realitatis corporeitatis de genere substantię, ratione cuius totum constituitur capax trinæ dimensionis. Ad 2. negatur sequela, sufficit enim vt partes præexistant extensæ entitatiuè, & substantialiter, vt ex eis compositum actu quantum constituatur, Arist. vero loc. cit. intelligitur de quãto ex additione partium integralium, lineam namque ait, non componi ex punctis, nec superficiem ex lineis; at nõ loquitur de quanto ex constitutione partium essentialium. Ad 3. dicimus, in animatis quantitatem formam mixtionis consequi,

non

non animam, & consequenter non in materia nuda, sed in composito ex materia, & forma mixtionis subiectari; argumentum, valdè torquet negantes pluralitatem formarum in composito, & nobiscum cõuenientes in sententia de subiecto accidentium.

178 Tertiò, vt aliquid sit idoneũ subiectum actionis materialis agentis, non sufficit, quòd sit quomodocunque extensum, sed debet esse extensum impenetrabiliter, ergo vt materia constituatur idoneũ subiectum actionis agentis materialis etiã substantialis, qua substantialis forma introducitur, debet esse antecedenter extensa per quantitatem. Resp. concedendo assumptum in ordine ad sustinendam actionem alteratiuam, negando in ordine ad substantialem, nam cùm ab agente materiali forma substantialis, ita in materiam debeat introduci, vt cum ea compenetretur, sufficit in materia ad suscipiendã formam substantialem, & sustinendam actionem agentis sola extensio entitatiua, & substantialis. Bassol. etiam noster in 2. d. 12. q. 3. art. 1. defendit quantitatem interminatam in materia, & meliùs alijs rem explicat, ac rationes soluit cõiter adductas, quas, vt futiles nos omittimus; sed cũ ipse ponat, quantitatem in materia præcedere, vt dispositionem ad formam, cogitur eam admittere etiam vt terminatam, nam sicut eò quia potentia receptiua materiæ est vniuersalis, & indeterminata ad omnes formas, determinari debet ad hanc & illam per has, vel illas qualitates, ita quia eius quantitas est interminata ad omnes formas, limitari, & determinari debet ante aduentum formæ; rationes verò, quas pro sua opinione adducit, cum relatis coincidunt vide disp. 5. de Gen. & Cor. q. 3. art. 2. vbi rursus de hac re disputamus contra Contaren. & Zab.

ARTICVLVS V.

An materiæ ita sit proprium pati, vt nullo modo sit actiua; & formæ ita agere, vt nullo modo sit passiua.

179 QVidam absolutè intelligentes Arist. dictum 2. de Gen. 53. *Materiæ est pati, & moueri, & mouere autem, & facere alterius potentiæ*, materiam posuerunt prorsus passiuam, omnem actiuitatem ab ea excludentes, & formam prorsus actiuam, & nullo modo passiuam; ità Vasquez p. 1. disp. 196. num. 13. Hurtad. disp. 2. Phys. sec. 10. de Materia locuti sunt, licèt Hurtad non assertiuè penitus. Suarez ex altera parte disput. 13. Met. sec. 4. nu. 57. Auersa q. 20. sec. 11 Morisan. d. 1. Phys. q. 8. & alij, licèt materiæ denegent actionem transeuntem, & omnem illam, quæ cum vera efficientia contingit, & mutatione physica; concedũt tamen actionem, quæ fit per simplicem dimanationem, & resultantiam in ordine ad proprias passiones, & modos, quæ omnia Auctores primæ sententiæ ponunt materiæ concreata.

Dicendum est, nec materiæ esse ità proprium pati, vt nulla prorsus actiuitas sibi competere possit, nec formæ ità propriũ agere, vt omnis actiuitas sit ei tribuenda, & omnis passiuitas deneganda. Conclusio est Scoti loc. infrà citand. nam in primis, vt ex ipso colligitur 2. dist. 12. q. 1. & 2. materia talem habet actiuitatem, qualẽ habet quodcunque subiectum, vel quæcunque essentia in ordine ad proprietates suas & modos in ordine ad relationes, quas nata est fundare; habet etiam actiuitatem, vel habere potest in ordine ad propriam cognitionem, causando, & imprimendo sui speciem, vt notat Lychet. ibi; quando igitur materia dicitur non esse de numero actiuorum, debet intelligi, ait Lych. de actiuis, & passiuis, quæ mutuo corrumpuntur, & generantur, & de qualitatibus consequentibus huiusmodi actiua, & passiua, certum enim est, quòd materia prima non potest producere aliquam formã substantialem effectiuè, nec aliquam accidentalem per verum motum, & mutationem physicam, & realem, & denique materia dicitur passiua, quia ordinata est ad recipiendas omnes prorsus formas substantiales, & caret quacunque actione physica, & reali, non verò intentionali, qualis est productio specierum, & metaphysica, qualis est dimanatio accidentium connaturalium à proprio subiecto, abstrahens

à mo

à motu, & mutatione.

180 De forma verò, licèt verum sit præsertim de substantiali, quòd vnaquæque est principium alicuius operationis, nam omne ens in rerum natura productum, præcipuè completum, videtur ad aliquã operationem à natura destinatum, nec manet otiosum in hoc vniuerso, per propriam formam, vt colligitur 1. Cœli 32. & 2. Cœli 50. & 59. & 3. Cœli tex. vlt. & 3. de An. tex 60. qua ratione ait Doctor 2. d. 12. q. 1. in fine ex Comment. quòd operatio semper arguit formam; id tamen nõ ità intelligendum est, vt omnis forma habeat virtutem actiuam suæ speciei communicatiuam, nam, vt notat Scot. 1. d. 7. q. vn. V. aliquæ formæ mixtorum perfectorum sunt communicatiuæ sui, & aliquæ perfectiores illis non ità, sicut formæ corporum cœlestium, & formæ angelicæ, cuius rei reddere rationem facile non est, ait Doctor; neque in eo sensu intelligendum est, vt ità præcisè sit ratio agendi, quòd nullo modo sit ratio patiendi, & recipiẽdi, cùm nõ solùm materia, sed forma quoque sit composito ratio recipiendi accidẽtia ei consentanea, cæterasque affectiones connaturales ex Scot. 2. d. 10. q. vn. F. & d. 18 q. vn C. vbi ait; quòd per eandem formam, per quam res est hęc, per eandem quoque est susceptiua passionis consequẽtis naturam illius rei.

181 In oppositum obijcies 1. materiã nullo modo esse actiuam, quia materia dicitur pura potentia passiua, ergo nulla prorsus potest ei tribui actiuitas, & 2. Phys. materia, & efficiens non coincidũt; & sola forma dici solet ratio agendi; & operatio arguit formam. Confir. quia si materia esset actiua, non esset necessariũ agens extrinsecum ad productionem formæ, & materia producta fuit in rerum natura, vt esset subiectum omnis mutationis, ergo ex sua conditione solùm conuenit ei potentia passiua, non actiua. Deniq; omne agens est determinatum ad talem, vel talem operationem, at materia de se est prorsus indeterminata.

Resp. quod sicut dicitur pura potentia per exclusionem solùm actus formalis, & specifici, non verò per exclusionem actus Physic. entis, ità excludit omnem operationem, cuius principium est forma physica, omnem nimirum actionem generatiuam, & corruptiuam, omnem actionem physicam, & realem; sed non omnem operationem, quæ esse potest ab essentia rei, qualis est dimanatio metaphysica suarũ proprietatum, & actio intentionalis per impressionem speciei in potentia; nam neq; huiusmodi actiones quantitati denegantur, licèt communiter remoueatur a numero actiuorum, & dum ait Arist. materiam, & efficiens non coincidere, ait Doctor 2. d. 25. q. vn. k. id debere intelligi de actione propria, vt distinguitur ab emanatione; & satis suprà explicatum est, in quo sensu forma sit ratio agendi, & quænam sit operatio, quæ arguit formam physicã; cui addimus, quod cùm cõiter dicitur, formam esse rationem agendi, id non tàm intelligitur de forma partis, & physica, quàm de forma totius, & metaphysica, sumpta pro quidditate, & natura rei. Ad confirm. valeret consequentia, si materia poneretur talem habere actiuitatem, qualem habet generans, & efficiens, at talem ei non tribuimus, & ideo ad rerum generationem se habet materia solùm, vt subiectum, & præter materiam requiritur extrinsecum agens. Ad aliam dicimus, materiam in genere principij passiui esse ad omnes formas indeterminatam, at in genere principij actiui determinata est in ordine suæ actiuitatis, nam ab ea non dimanãt, nisi tales passiones, nec est impressiua nisi specierum ipsam repræsentantium.

182 Secundo obijcies, formã non posse esse passiuam, quia formæ est agere, materiæ pati, forma est actus, materia est potentia, & hæ compartes physicæ in ratione actus, & potentiæ sunt ità alterius rationis, vt sint primo diuersę in genere physico ex Scot. 2. d. 12. q. 1. E. Accedit, quod si materia ponatur quomodocunque ratio agendi, & forma ratio patiendi, eo ipso confundimus munera materiæ, & formæ.

Resp. neq; pati esse ità proprium materiæ, neque agere formæ, vt hoc materię prorsus repugnet, & illud formæ, nam, & materia est suarum proprietatum effecti-

na, & anima suorum actuũ receptiua; sed quia materia vniuersaliùs est ratio patiendi, quàm agẽdi, forma vero è contrà, hinc factũ est, vt absolutè dictum sit, formæ esse agere materiæ vero pati; dicuntur etiã absolutè forma actus, materia potentia, quia considerantur, vt partes concurrentes ad constitutionem compositi physici, & in hoc concursu materia se habet passiuè, forma actiuè, seù perfectiuè, neque enim actiuitas, quam habet materia, qualiscunque sit, data est ei in ordine ad constitutionem physici compositi, sic enim solùm in ea consideratur passiuitas; sed data est ei, vel in ordine ad proprias passiones, vel ad suam cognitionem producẽdam. Neque ob id confunduntur munera physica materiæ, & formæ; Tùm quia in constitutione physici compositi materia semper se habet, vt potentia, forma vt actus; Tum quia munus materiæ primæ est esse primum subiectum omnium formarũ & munus formæ est, ità esse actum, vt nõ possit esse primum subiectum, in quo sẽsu prorsus repugnat, munus vnius alteri cõuenire, & in hoc sensu debet intelligi Doctor loc. cit. dum in ratione actus, & potentiæ vocat materiam, & formam primo diuersa; & hunc esse sensum Doctoris colligitur ex eius verbis, dum inquit, quod si materia includeret aliquid actualitatis formæ, iam ipsa non esset primum receptiuum, & si forma includeret aliquid passiuitatis materiæ, iam ipsa non esset primũ receptum.

DISPVTATIO III.

De principio materiali, & formali mutationis accidentalis.

1 *Post disputationem de principijs materiali, & formali mutationis substantialis, hic eadem principia inquirimus mutationis accidentalis; & sanè mirandum est, quare Expositores in his Phys. libris tam sint exacti in declarandis principijs mutationis substantialis, de principijs verò mutationis accidentalis nec verbum quidem faciant, quam tamen fatentur esse præcipuam passionem corporis naturalis, & naturam esse præsertim principium eius, & in hoc sensu ab Arist. definiri 2. Phys. Hac igitur de causa disputationem præsentem instituimus, declarato namque subiecto adæquato motus, seù mutationis accidentalis, statim innotescit quoque adæquatum Philosophiæ subiectum; supponimus autem ex dictis ab initio præcedentis Disputationis, declarãdo naturam formę substantialis, accidentalem formam esse actum secundùm quid & secundarium alteri inhærentem, veluti subiecto, cum quo vnum per accidens constituit; supponimus etiam ex dicendis Disputatione vltima horum librorum, hanc formam esse terminum ad quẽ motus, seù mutationis accidentalis, hac enim ratione motus dicitur mutatio accidentalis, quià nimirũ ad accidens terminatur.*

QVÆSTIO I.

Quodnam sit proprium, & adęquatum subiectum accidentium, vt indè cognoscamus proprium, & adæquatum subiectum motus.

2 DVæ extant celebres sententiæ, quarum singulæ pro sautoribus habent celeberrimas Scholas Auerroistę, & Nominales, quibus Neoterici subscribunt Suar. disp. 14. Met. sec. 3. Hurt. disp. 6. Phys. nu. 8. Arriag disp. 5. Phys. sec. 2. & alij asserunt, subiectum proprium, & adæquatum quantitatis, & cæterorum accidẽtium, esse materiam primam. Thomistæ, & Scotistæ defendunt, esse corpus, siuè simplex,

simplex, siuè ex materia, & forma compositum, quarum Scholarum, vt plurimum dissentientium, in hac controuersia vnio concors maximum inditium esse debet huius veritatis. Auctores tamen primæ sententiæ non eodem modo eam intelligunt, & defendunt; quidam enim eorum absolutè tuentur, materiam nudam se sola esse sufficiens accidentium subiectum absq; consortio formæ, & merè concomitanter formam se habere in materia ad receptionem accidentium, vndè cùm nullo modo receptio accidentium pendeat ex vnione materiæ cum forma, asserunt consequenter, forma veteri abeunte, eadem acciden tia remanere in genito, quę fuerant in cor rupto; & hic est frequēs mod°, & ingenu° magis tuendi hanc sententiam. Alij vero ad euitandas difficultates, sed præsertim manifestas Arist. auctoritates, testantes, subiectum motus, & accidentium esse ens simpliciter, & in actu, dixerunt, materiā esse quidem subiectum inhæsionis accidē tium, non tamen nudam, sed vt priùs vnitam formæ, itaut in recipiendo, & sustinē do accidentia dependeat à forma substātiali, vel tanquam à causa formali extrinseca, quasi illius existentiam fulciente ad illa sustentāda, vt Conimb. 1. de Gen. cap. 4. q. 4. ar. 1. vel saltim tanquam à conditione, sine qua forma accidentalis non reciperetur in materia, nam talis est ordo ex natura rei inter formam substantialem, & accidentalem, vt in eodem proximo, & immediato subiecto inhæsionis omnes quidem recipiantur, sed priùs substantialis, deindè accidentalis, itàquod illa mediat non veluti subiectum recipiens formam accidentalem, sed veluti conditio disponens materiam ad eam recipiendam, ità Zabarel. de communi rerum gen. & interitu ca. 9. quem sequitur Biragus 1. de Gen. q. 6. asserens (quod peius est) hāc fuisse Scoti mentem, Aresf. & Contar.

3 Pro intelligentia quæsiti, notandum est, hic sermonem non esse de accidentibus quibusdam imperfectis, & incompletis, quæ non sunt, nisi via quædam in terminum, nam hæc in materia recipi nulli dubium est, vt de generatione substantiali patet, & vnione, quæ accidentia sunt relatiua, sed sermo est de accidentibus completis, & perfectis, vt sunt quantitas, albedo, frigiditas, & cętera accidentia materialia, præsertim absoluta, ità notauit Tromb. 2. Met. q. 5. ar. 2. in fine, & Canonicus 1. Phys. q. 9. ar. 2 dub. 1. ad 1. Rursus cùm duplex sit subiectum inhæsionis, cui nimirum proximè forma inhęret, ac denominationis, quod scilicet non formā immediatè in se recipit, sed tātū illius denominationē, quo sēsu totū denominatur ab accidente parti inhærente, aut essentiali, aut integrali, nam homo dicitur formaliter intelligens per intellectionem animę inhærentem, & simus, vel crispus ob simitatem, & crispitudinem naso, & capillis inhærentem; hìc non est quęstio de subiecto denominationis, fatētur enim omnes hoc esse compositum, sed de subiecto inhæsionis; Quod iterum cùm sit duplex, proximum, & adæquatum, cui scilicet proximè, & adæquatè accidentia inhærent; remotum, & inadæquatum, cui scilicet inhærent ratione proximi, & adæquati; quæstio vertitur de subiecto proximo, & adæquato.

4 Dicimus subiectum accidentium materialium, Quod, proximum, & adæquatū esse corpus substantiale, siuè simplex, vt multi probabiliter putant, esse Cœlum in sententia Arist. siuè ex materia, & forma compositum. Materia verò, & forma dici possunt singula subiectum Quo, inadæquatum, & remotum, materia quidem subiectum Quo indeterminatum, forma verò determinatum. Conclusio est D. Thomæ, & Scoti locis citatis q. vltima, Disp. præcedentis art. 4. cum suis asseclis, quam ex antiquis Regent. Parisiens. 1. de Gen. & Cor. q. p. quæstiunc. collat. 4. ex Recentioribus egregiè tuētur Ruuius 1. de Gen. cap. 4 trac. 3. q. 8. & Raguf. disp. peripat. 18. Fab. theor. 75. cap. 5. & rursus 8. Met. disp. 3. cap. 2. Cauellus disp. 1. de An. sec. 17. & alij; explicatur priùs Conclusio, deindè probabitur: cum ergò dicimus, compositum esse subiectum accidentium, non vtique accipimus totum syncategorematicè, vt benè aduertit Raguf. cit. quasi singulæ partes totius accidentium partem in se recipiant, sed accipimus totum categorematicè,

maticè, pro tertia nimirum entitate ex materia, & forma constituta; cùm autem quicquid habet totum, id habeat ratione partium originaliter, & principiatiuè, cōsequenter etiam partes erunt ei rationes recipiendi accidentia, materia erit ratio recipiendi vniuersalis, & indeterminata in ordine ad accidentia omnia, forma verò erit ratio determinata recipiendi hæc accidentia, & non illa, vt ex Scoto colligitur 2. dist. 18. q. vn. sub C. & in hoc sensu dicuntur subiecta quibus, inadæquata, & remota.

Solet hęc Cōclusio probari varijs Arist. auctoritatibus, & rationibus; Tùm quia prima substantia primò substat accidentibus, & ea corrupta, nihil remanet ex cap. de substantia; Tùm quia Arist. 1. de Gen. tex. 23. distinguit generationem ab alteratione, quia subiectum alterationis est cōpositum, generationis materia prima; Tū quia substantia à toto genere est prior accidente 7. Met. tex. 4. Tùm etiam quia totum per se supponitur toti per accidēs, Tùm denique quia maiorem affinitatem habet, & proportionem cum materia prima forma substantialis, quam accidentalis, atque adeò immediatiùs vniri debet; At quia rationes huiusmodi, & auctoritates facillimè euadūtur ab eis, qui asserunt, receptionem accidentium in materia dependere ab vnione eius cum forma, vndè fatentur, in materia priùs recipi substantialem formam, & deindè accidentalem, aut ex indigentia materiæ, quam habet substātialis formæ ad existendum, aut ex ordine naturali illarum formarum in informando idem commune subiectum; hinc rationes adducere conabimur, quæ contra omnes Aduersarios vrgeant.

5 Prima. Subiectum proximū, & adęquatum motus, est subiectum proximum & adæquatum accidentium, sed corpus, & compositum est subiectum proximum, & adæquatum motus, non verò materia prima, ergo &c. probatur maior, nam idē est subiectum motus, & termini motus, vt idem est subiectum calefactionis, & caloris, quia subiectum mouetur propter terminum acquirendum, terminus autem motus, vt à mutatione substantiali distinguitur, est forma accidētalis ex 5. Phys. 8. Probatur quoque minor ex eodem 5. Phys. 3. vbi Arist. explicans subiectum proprium, & adæquatum motus cum suis terminis, ità loquitur, *alterum est, quod primum mouetur, & in quod mouetur, & ex quo, vt lignum, calidum, & frigidum*, & volens explicare, quodnam ex dictis sit subiectum motus, ait, *motus manifestum est, quòd in ligno est*. Nec respondere valet, subiectum motus esse compositum, non ratione totius, sed ratione partis, scilicet materiæ; Non valet, quia totum ratione partis est subiectum solùm denominationis, non inhæsionis, at Arist. ibi loquitur de subiecto inhæsionis, quia loquitur de subiecto, quod transit à termino à quo ad terminum ad quem, hoc autem est subiectum inhæsionis, & ipsa verba Arist. id apertè demonstrant, ait enim, *motus manifestum est, quòd in ligno est*, accidēs autem non dicitur inesse subiecto denominationis, sed inhæsionis.

6 Secunda ratio deducitur ex Scoto in 2. dist. 18. q. vn. sub D, quam cæteris solidiorem existimamus, & veluti fundamentum nostræ sententiæ statuimus, nec ab vllo Auctore adducitur, quem viderimus. Si materia prima est proprium subiectum inhæsionis omnium accidentium, ergo nullus erit motus violentus in rerum natura, quod est contra omnem Philosophiā, probatur consequentia, quia ex dictis Disput. præcedenti, materia nullam formā recipit violenter, sed vel naturaliter, vel saltim neutraliter, ergo cùm motus dicatur neutralis, vel violentus iuxta inclinationem, vel repugnantiam subiecti ad formā recipiendam, si materia ad nullam formā habet violentiam, sequitur manifestè, quemlibet motum futurū naturalem, vel saltim neutrum, & sic dum aqua calefit, motus ille naturalis erit, vel saltem neuter. Si dicatur motum illum in ordine ad materiam vtique esse naturalem, dici tamen violentum in ordine ad aquam, quæ est subiectum denominationis. Contrà, ergo motus ille simpliciter, & per se naturalis erit, vel neuter, secundùm quid tantùm, & per accidens violentus, quia violentia, & naturalitas in motibus, simpliciter, & per se

se attenditur in ordine ad id, quod per se mouetur, non in ordine ad id, quod mouetur per accidens, & ratione alterius; si enim mobile per se habet inclinationem ad illam formam, motus est naturalis simpliciter; si repugnantiam; est violētus; sed mobile per se per aduersarios est materia, non aqua, quia caliditas recipitur immediatè in materia, vt in proprio, & adæquato inhæsionis subiecto, ergò motus iste simpliciter, & per se naturalis erit, non violentus.

Si dicatur, quod est violentus etiam in ordine ad materiam, non quidem nudè consideratam, sed quatenus formæ aquæ subiacet, & eius qualitatibus, quia calor formam incompossibilem in materia reperit, nempè frigus, ac proinde materiæ frigus sustinenti est quodammodo violentus. Contrà; Tùm quia id est prorsus per accidens, vt monet Doct. loc. cit. naturalitas autem, & violentia per se, & simpliciter attendi debet ex eo, quod est per se in materia, non ex eo, quod ei accidit, vt est esse sub hac, & illa forma, sub his, & illis dispositionibus; Tùm quia sic dicere posses eodem modo, dum ex aqua generatur ignis, materiam violenter transmutari ad formam ignis, quia hæc forma sibi repugnat, vt est sub illa; quod tamen à nemine dicitur, quia forma aquæ accidit ei, inquantum est susceptiua formæ ignis; Tū quia materia non est subiectum capax vnius formæ, quatenus est sub alia, sed absolutè vt ab ea præscindit, ergo si est subiectum inhæsionis, omnium accidentium capax, non debet dici violenter calorem recipere modo, quia priùs erat sub frigore, quia accidit ei calor, vel frigus in ratione receptiui; Tùm tandem motus dicitur violentus ob repugnantiam intrinsecam mobilis, seù subiecti ad formam, non ob extrinsecam, & accidentalem; at repugnātia, quam habet materia aquæ ad calorem, est solùm extrinseca, & accidentalis, proueniens nimirum à frigore, sub quo actualiter manet, ergo non sufficit ad hoc, vt motus dicatur ei simpliciter, & absolutè violentus.

Tertia ratio sumitur ex Scot. quodl. 9. G. vbi docet ex Arist. in principio de sensu, & sēsato, quālibet operationē sēsitiuā esse primò compositi ex materia, & forma, sicut proprij receptiui, non enim ipsa anima est immediatè receptiua visionis, sed ipsum organum, quod est compositū ex anima, & determinata parte corporis, est proximum susceptiuum visionis, idque docuit Arist. 1. de An. tex. 66. Respondēt has operationes esse totius coniuncti, vt principij operatiui, non verò subiecti receptiui, ita enim sunt solius materiæ. Cōtra, hujusmodi operationes sensitiuæ sunt immanētes, ergo si sunt totius coniuncti, vt principij agentis, erunt etiam eiusdem, vt subiecti recipientis; probatur Consequentia, quia actio immanens per hoc à transeunte differt, quod recipitur in passo ab agente diuerso, at illa recipitur in eodem agente, à quo producitur. Respondent, ad hoc, vt dicantur immanentes, nō esse necessarium, quod in eodem organo adæquatè recipiantur, sed satis esse, quod in materia recipiantur, quæ est illius pars intrinseca, nam sic dicuntur manere in operante, & non in passum extra illud existens transire, qui transitus propriè facit actionem transeuntem. Contrà, Tùm quia, si ità foret, operationes sensitiuæ nō dicerentur immanentes cum omni proprietate, quia & si nō reciperentur in passo ab operante diuiso, reciperentur tamen in passo realiter distincto, scilicet in materia, quæ singillatim sumpta realiter distinguitur a toto coniuncto; Tùm quia in eodem subiecto recipitur species impressa, & expressa, at species sensibilis impressa recipitur in toto coniuncto, vt species intelligibilis immediatè recipitur in intellectu, ergo & species expressa, siuè sensatio; Tùm tandem quia oculus ipse totus dicitur videns, non autem materia oculi, ergo visio nō immediatè recipitur in materia oculi, sed in oculo toto, alioquin & materia ipsa oculi diceretur videns, nam forma necessariò denominat subiectum, in quo existit, tale, qualis ipsa est. Respondent, oculum solum denominari videntem, quia totum coniunctum est subiectum denominationis, & materia oculi est subiectum dumtaxat inhæsionis. Contrà, per hoc quòd aliquid sit subiectum inhæ-

sionis alicuius formæ, nō excluditur, quin etiam esse possit subiectum denominationis, etiamsi alicui toti, cuius est pars, possit eandem deriuare denominationem; anima v.g. est subiectum inhæsionis ipsius intellectionis, à qua etiam totus homo dicitur intelligens, sed adhuc & ipsa anima immediatè dicitur intelligens; nasus est subiectum simitatis, à qua totus homo etiam denominatur simus, sed adhuc & ipse nasus dicitur immediatè simus, ergo esse subiectum inhæsionis alicuius formæ, non excludit ab ea esse subiectum denominationis, quia impossibile est formam esse in aliquo subiecto, & illi effectum suum formalem non communicare.

8 Auctores tuentes oppositam sententiam in 2. sensu, ad tres rationes allatas occurrunt, dicendo, quòd ideò compositum & non materia prima, dicitur subiectum motus, ideò visio dicitur recipi in oculo, & non in materia oculi, quia materia prima non recipit formas accidētales, nisi sit priùs informata forma substantiali, & hac eadem ratione calefactio dicitur materiæ aquæ violenta, quia non priùs recipit calorem, quàm receperit formam aquæ, cui opponitur calor; at hinc inferre nō licet, ideò accidentia recipi in toto composito, veluti in subiecto inhæsionis, quia forma substantialis non præcedit in materia, vt subiectum recipiens, sed potius, vt conditio recipientis. Sed hęc responsio ex dictis impugnata manet; Tùm quia rationes allatæ, nedum probant, formas substantiales in materia præcedere accidentales, sed absolutè probant, compositum esse subiectum inhæsionis. Tùm quia etiamsi forma substantialis præcedens in materia accidentalem non esset subiectum capax accidentium, satis tamen subiectum capax, & idoneum illorum est compositum ex materia, & formæ substantiali præcedente coalescens, nam licèt sit ens in actu vltimo substantiali, nec sit vlteriùs substantialiter perfectibile, & simpliciter, est tamen adhuc perfectibile accidentaliter; Tùm denique conditio præcedens in subiecto receptionem formæ, non impedit denominationem eius circa tale subiectū, nec efficit, quòd denominatio debeatur aggregato per accidens ex subiecto recipiente, & conditione recipientis, vt inductione in omnibus potest deduci, sed per rationes allatas denominatio formæ accidentalis ita debetur composito, vt quandoque soli materiæ repugnet, vt patet de actibus sensitiuis, & motus aquę ad calorē dicitur simpliciter violentus, ergo signum est, compositum esse subiectum inhæsionis, & non materiam primam.

Quarta ratio specialiter vrget Auctores oppositam sententiam tuentes in secundo sensu, materia per eos non recipit formam accidentalem, nisi substantiali sit in formata prius, sed statim, ac forma substantialis est in materia, componitur ex eis substantiale compositum, quod est subiectum capax accidentium, ergo in ipso immediatè recipiuntur, velut in proprio, & adæquato subiecto, nō autem in materia, nisi mediatè, concomitanter, & inadæquatè, maior patet, probatur minor, totum enim, quod ex partibus coalescit, vel est capax perfectionis accidentalis vel incapax; si primum, habetur intentum, quòd accidentalis perfectio in eo recipitur immediatè; si secundum, oportet assignare rationem istius incapacitatis, quam reddere difficillimum erit, quia licèt sit incapax perfectionis substantialis, eò quia est subsistens, & in actu vltimato, adhuc tamē est vlterius perfectibile accidētaliter.

9 Quinta demum ratio vrget specialiter Auerroistas passim negantes in Cœlo materiam in Arist. sententia, quia asserendo postea, materiā primam esse propriū, & adæquatum subiectum accidentium materialium, non videntur consequenter loqui, nam in Cœlo cernitur quantitas, lux, densitas, motus, & alia accidentia corporea, vbi tamen nulla reperitur materia in sententia istorum; & voluntarium esset dicere, accidentia illa posse subiectari in corpore, non ità hęc sublunaria, cùm illa eiusdem prorsus sint rationis cū istis, vt dicimus in lib. de Cœlo.

In oppositum obijcitur 1. Si accidentia subiectantur in toto composito, ad quamcunque mutationem substantialem per destructionem sub ecti omnia accidentia mutarentur, & fieret resolutio vsque

quæ ad materiam primã, quia nequeunt accidentia migrare de subiecto in subiectum, sed hoc est contra Arist. qui 1. de Gen. 24. & 27. ait, multoties remanere eadem accidentia in genito, quæ erant in corrupto, vt quando ex aere fit aqua, permanet eadem diaphaneitas; & 2. de Gen. 25. ait, in elementis symbolis esse faciliorẽ generationem, quam in dissymbolis, quia cum elementum symbolum generatur ex symbolo, vt aer ex aqua, nõ est necessariũ, quod omnes qualitates corrumpãtur, sed illa tantùm, quæ dissimilis est, vbi quando generatio fit ex dissymbolo, omnes corrumpi necesse est. Est etiam contra rationem, quia si in instanti generationis remanet materia nuda, ergo remanet indifferens ad omnem formam, quare non erit maior ratio, cur hæc forma potius, quàm illa inducatur in eo instanti, & falsum erit commune proloquium ex Arist. sumptũ, quòd *actus actiuorum non recipiuntur, nisi in bene dispolito*. Et dénique contra experientiam ipsam, quia videmus, in homine mortuo remanere eandem quantitatem, figuram, colorem, cicatricem, &c.

10 Resp. concessa maiori in compositis inanimatis, negando minorem, Ad primam probationem dicimus, Arist. in primo loco non se explicare de qua identitate loquatur, an scilicet cùm generatur symbolũ ex symbolo, maneat eadem symbola qualitas specie, vel numero, & ideò dicimus, manere non eandem numero, sed specie; in altero loco, cùm ait, faciliorem esse generationem symboli ex symbolo, quam ex dissymbolo, quia in ea nõ omnes qualitates intereunt, id intelligendum est de corruptione per se, quę fit à contrario, non de corruptione per accidens, quæ fit ad corruptionem subiecti, hoc enim modo tot intereunt qualitates in vna, sicut in alia generatione, quia igitur facilitas, vel difficultas generationis attenditur ex qualitatibus per se corrumpendis, vtpotè ratione quarum inter se elementa pugnant, & non ex corrumpendis per accidẽs, quarum ratione non pugnant, sed conueniũt, ideò faciliùs dicimus, aquam ex aere generari, quàm ex igne, quia in priori generatione vna solùm qualitas corrumpitur per se, idest à suo contrario, nempè calor aeris à frigore aquæ, nam in humiditate conueniunt, in posteriori verò vtraque qualitas ignis per se corrumpitur, quia in nulla qualitate conueniunt ignis, & aqua; absolutè tamen loquendo, siuè vno, siuè altero modo, tot corrumpuntur qualitates in vna generatione, sicut in altera, ità significat Trombeta 8. Met. q. 2. art. vlt. ad 9. vide disp. 5. de Gen. & Corr. q. 3. art. 2. num. 93.

Ad 2. probationem eiusdem minoris ex professo dicemus disp. 5. q. 8. art. 1. pro nunc dicimus, materiam sufficienter disponi pro receptione formæ, cùm per præuias dispositiones expelluntur opposita accidentia, vndè dispositiones per accidens concurrunt ad generationem nouæ formæ, remouendo nimirum impedimenta, quia si generans reperiret materiam nudam, æquè benè generaret sine dispositionibus præuijs, & diceretur inducere formam in passo benè disposito, ità colligitur ex Scoto 2. dist. 3. q. 4. & tenet P. Cauellus cit. nu. 4. determinatur verò materia ad hanc potius, quàm illam formam recipiendam ex concursu determinati agentis, cuius actioni subest, vt colligitur etiam ex Scoto 2. d. 12. q. 2. F. vbi postquam docuit, quòd nullę formæ circa materiam primam sunt simpliciter immediatæ, causam deinde inquirens, quare materia de se capax cuiuscunque formæ, potius hanc, quàm aliam formam recipiat, ipsam assignat ex parte agentis naturalis. Ad 3. probationem laborant negantes pluralitatem formarum in composito; nos eam admittentes, concedimus, eadem numero accidentia remanere, quæ formam mixti sequebantur, qualia sunt recensita in argumento, ex quo tamen non sequitur subiectum horum accidentium esse materiam primam, sed totum ex materia, & forma mixtionis conflatum.

11 Secundò, Nisi accidentia in materia prima proximè inhærerent, sed in composito, sequitur, idem sui ipsius destructionem quęrere, & moliri, quod est contra naturæ institutum, probatur consequentia exemplo caloris in aqua; Tùm quia si calor est in composito aquę, ergo aqua in se

se recipit, sustinet, & conseruat id, quod tendit ad suam destructionem, atque ita propriæ neci consentire videtur; Tùm quia calor non est id propriè, quod agit, sed aqua, cui inhæret, & calor est eius instrumentum, ergo si calor est in aqua, vt in proprio subiecto, sequitur, aquam sui ipsius interitum procurare medio calore, vt instrumento; Tùm tandem quia calor ipse sui ipsius destructionem procuraret, dum interitum sui subiecti, scilicet aquæ procurat, eo modo, quo si quis parietem demolitur, cui innititur, sibi quoque interitum parat.

Resp. negando consequentiam; ad primam probationem concedimus, aquam, dum calefit, recipere, & sustinere id, quod tendit ad suum interitum, hac enim de causa dicitur calor esse violenter in aqua, & hoc non solùm non est absurdum, sed est prorsus necessarium, ne cogamur dicere, formam quamcumque in quocumque subiecto naturaliter quiescere, vel neutraliter; negatur tamen, aquam, sicut recipit, & sustinet, ita conseruare calorē; etenim experientia docet, non tàm citò calorem in aqua excitari, quòd statim aqua renititur, & calorem à se depellere conatur. Ad 2. negamus, calorem in aqua esse instrumentum illius, & aquam illo calore agere in seipsam, nā ignis est ille, qui agit in aquam, & vtitur calore, veluti instrumento ad aquę destructionem. Ad 3. negatur assumptum, vel enim calor consideratur in ordine ad alterationem, in qua est agens principale, vel in ordine ad corruptionem aquæ, in qua est solùm instrumētum ipsius ignis, velut agentis principalis, & neutro modo sui procurat interitum, nam primo modo potiùs se conseruare intendit, se diffundendo per varias aquæ partes, & per hanc actionem non potest corruptionem sui subiecti, scilicet aquę attingere, quia accidens nequit corrumpere substantiam, vt fusè docet Doctor 4. d. st. 12. q. 3. neque secundo modo est causa corruptionis aquę, nā licet in actione corruptiua concurrat, veluti instrumentum, actio tamen etiam ipsius instrumenti propriè attribuitur agenti principali, quod in proposito est ignis, & ideo ignis propriè, & non calor aquę inhærens, dicitur causa corruptionis aquæ.

12 Tertiò arguit, ab. Illud est subiectum inhærentiæ omnium accidentium, de cuius potentia educuntur, cùm educi aliud non sit, quàm fieri dependenter à subiecto, at accidentia omnia, quæ generantur, de solius potestate materiæ educuntur, ergo illi soli inhærent, probatur minor, ignis calefacit aquam, ac proinde calorem educit de potestate ad actum, vel igitur educit ipsum de potentia aquæ, vt aqua est, vel de potentia materiæ, quæ est in aqua; non primum, quia aqua, vt aqua est, non solùm non habet potentiam ad calorem, sed potiùs repugnantiam, ergo secundum.

Resp. concessa maiori, negando minorem, ad prob. dicimus, quod per potentiā aquæ ad calorem, intelligendo meram eius capacitatem, concedendum est, calorem educi de potentia aquæ, vt aqua est, & falsum est, aquam non habere potentiā in hoc sensu ad calorem, & talis potentia sufficit in subiecto ad eductionem formę, vt patet ex dictis disp. præced. q. 7 ar. 2.

Sed vrges. Calorem educi posse de potentia aquæ, est, aquam posse materialiter causare calorem, sed aqua, vt aqua, non potest causare calorem, ergo calor de potentia aquę educi non potest, vt aqua est, probatur minor, quia causa quælibet continet virtualiter effectum vt illum in genere suo causare possit, sed aqua, vt aqua, calorem virtualiter continere non potest, cùm potiùs oppositum contineat, nempe frigus, ergo, &c.

Resp. concedendo minorem de causalitate in genere causæ efficientis, negando in genere causæ materialis, & in hoc genere causæ aqua, vt aqua, continet calorē, quia tamen ad frigus, nedum habet potentiam pro mera capacitate, sed etiam inclinationem, nedum illud continet in genere causæ materialis, sed etiam in genere causæ efficientis, vnde remoto calefaciente, videmus, aquam redire ad pristinam frigiditatem. Verum tamen est, formam non dici virtualiter contineri in subiecto, vt effectus in causa, sed tantùm potentialiter, quia continentia virtualis propriè spe-

spectat ad causam efficientem.

13 Quartò, Si accidens in composito residet, tanquam in subiecto, vel idem accidens est in materia, & forma secundũ eandem sui partem, vel secundùm diuersas; si primum, ergo idem accidens secundum eandem partem est in duobus subiectis re diuersis: si posterius, iam illa pars accidentis, quæ est in materia, non sustentatur à forma, sed à sola materia, quę proinde sufficiens erit ad sustentandum se sola accidens.

Resp. cùm dicimus, totum compositũ esse subiectum accidentium, non accipimus totum syncategorematicè, idest pro qualibet eius parte, quasi quælibet pars totius accidentium partem in se recipiat, vel vtraque eandem, sed accipimus categorematicè pro tertia entitate ex materia, & forma conflata, dicimusq; quòd cùm accidẽs vnum primum expostulet subiectũ, cui primò inhereat, & adæquatè, itaut in multis inhærere primò, & adęquatè repugnet, hoc subiectum, cui primò inhæret, est totum ex materia, & forma constitutum, & ab eis realiter distinctum; argumentum igitur vrget non distinguẽtes realiter totum à partibus, & etiam nos vrgeret, si cùm dicimus, totum esse subiectum accidentium, loqueremur de toto syncategorematicè sumpto.

14 Quintò, vt aliquid sustineat aliud, velut eius subiectum, sufficit, vt habeat entitatem realem extra causam cum actuali existentia, & subsistentia, sed hæc omnia habet ex se materia, & non à forma, vel composito, vt in superioribus habitum est, ergo sufficiens de se est ad sustinenda accidentia; Quod adhuc ex formis substãtialibus confirmari potest, quas materia sustentat, tanquam proprium subiectum earum, & hoc ratione propriæ existentiæ, & subsistentię, ergo hæc eadem sufficiens erit fulcimentum omnium accidentium.

Resp. maiorem deficere, vt enim vnũ recipiat aliud, veluti eius subiectum, & sustentet, præter existentiam, & subsistentiam eius, vlterius exigitur, quòd tale existens, & subsistens sit idoneum receptiuum illius, quale non est materia respectu accidentium, vt probatum est, alioquin dicere possemus, animam esse subiectum caliditatis, vel albedinis, quia est existens, & subsistens. Ad Confir. negant aliqui paritatem ea ratione, quia vniuersaliter forma, quò plus habet inhærentiæ, eò est minoris consistentiæ, & ideò plus requirit subsistentiæ in subiecto ad sui fulcimentum, quare cùm accidentia minorem habeãt cõsistentiam formis substantialibus, non sequitur, quòd si existentia, & subsistentia materię sufficiens est fulcimentum istarũ, etiam & accidentium esse debeat, & possit. & Ragusęus loc. cit. putauit, hoc argumentum validissimum esse pro nostra sententia, cũ enim accidentia plus depẽdeant a subiecto, quàm formæ substantiales, cõsequenter exposcunt subiectum maioris existentiæ, & subsistentiæ, quàm formæ substantiales, & hoc erit compositum ipsum. Verum hæc ratio nullius est momenti, cùm in materia subiectentur multa accidentia incompleta, multique respectus, qui sunt magis dependentes a subiecto, quàm cætera accidentia perfecta, & absoluta, de quibus hìc loquimur. Dicendum igitur est etiam ad Confirm. materiã esse idoneum subiectum formarum substantialium, non accidentalium, non quidẽ ob defectum existentiæ, & subsistẽtię, sed ob rationes allatas in decisione quæsiti.

15 Sextò tandem obijcitur; Tùm quia in mortalibus quidquid est prius origine, est ignobilius, cùm natura tendat ab imperfecto ad perfectum, ergo forma accidentalis in materia pręcedit substantialẽ; Tùm quia si caliditas toti aquę inhereret, tunc idem esset agens, & patiens, nam eadem aqua in se reciperet calorem, & à se repelleret, ad pristinam frigiditatem redeundo; Tùm denique, si canis ex turri decidat, & in itineris medio moriatur, motus ille vsque ad terram vnus est, & continuus, atque ideò vnum, & idem subiectũ habet, à quo numericam sumit vnitatem, sed hoc esse nequit totum compositum, quia canis viuus est vnum compositum, eiusdem cadauer est aliud, ergo subiectum istius motus, à quo dicitur vnus, & idem, à summitate turris ad terram vsque, erit materia prima.

Resp.

Resp. ad 1. assumptum esse verum de formis eiusdem generis, vt Scotus docet quodl. 13. sub Ramillo extra, vnde videm' in animatis formam mixti, quæ est ignobilior, animam præcedere, at falsum est in formis diuersi generis, quales sunt in proposito forma accidentalis, & substantialis, quin potius res opposito modo se habet, nam substantia sm̃ totam suam coordinationem præcedit accidens, vt Scotus docet in 2. d. 3 q. 4. ex Arist. 7. Met. text. 4. Ad 2. non est inconueniens, idem esse agens, & patiens, sed non secundũ eandem rationem, neque eodem modo inspectum, & ità est in proposito, nam aqua patitur recipiendo caliditatem ratione materiæ; agit verò dum conatur eam à se repellere ratione propriæ formæ, & qualitatis ipsam consequentis. Ad 3 Thomistæ laborant in solutione, quia negant pluralitatem formarũ in composito animato; sed nos facili negotio respondem', motum illum esse vnum, & eundem numero propter mobilis vnitatem, quod quidē non est materia prima, sed corpus pro altera parte compositi ex materia, & forma mixtionis conflatum, cũ enim corpus mixtum moueatur motu elementi prædominantis, vt 1. de Cœlo Arist. docet, motus deorsum cõuenit animali ratione corporis pro altera parte compositi, quod idem numero manet, & ante, & post obitum animalis, motus verò progressiuus conuenit ei, vt animal est; alia ad hoc quæ situm spectantia vide disp. 5. de Gen. & Cor. q. 3. art. 2.

QVÆSTIO II.

An potentia substantiæ corporeæ ad formas accidentales sit de eius essentia, vel passio, an potius accidens ei realiter superadditum.

16 MOuetur quæsitum præsens, eò quia non videtur penitùs decidi posse iuxta decisionem eius, quem quæsiti de potentia materiæ ad formas, nã materia respicit formas substantiales, vt per se actus, & in vniuersum respicit omnes, tàm substantiales, quàm accidentales naturaliter, quia vniuersaliter ad omnes inclinatur, quod de potentia passiua substãtiæ corporeæ in ordine ad formas accidentales dici nequaquam potest, quia nec eas respicit, vt per se actus, cum quibus faciat vnum per se, nec ad omnes est in potentia naturali, imo quamplurimas respicit violenter, vt patet de aqua respectu caloris, vnde etiã nisi iuxtà decisionem quæsiti de potentia materiæ, nunc diceremus, potentiam substantiæ corporeę ad formas accidentales sibi conuenientes esse illius connaturalem proprietatem, tamen id omninò non videtur asseri posse de potentia eius in ordine ad formas sibi disconuenientes.

Tres sunt sententiæ in hac quæst. duæ extremæ, & vna media, Prima opinio extrema est Thomistarum asserentium, nullum accidens recipi in substantia, nisi media potentia accidentali realiter distincta à substantia recipiente, ac proinde volũt, esse accidens realiter superadditum, ità Soncin. 12. Met. q. 26. Iauellus eodẽ lib. q. 8. Caiet. 1. p. q. 77. ar. 1 Suessanus 1. Phys. cap. 9. Mattius ibidem q. 7 nuper Auersa q. 21. sec. 6. Concl. 2 vbi declarat, hanc potentiam esse de secunda specie qualitatis.

Secunda sententia extrema huic opposita est Nominalium asserentiũ, substãtiã immediatè secundũ suam absolutam entitatẽ esse accidentium receptiuam, nihil que omninò mediare inter substantiam recipientem, & accidentia recepta ab ipsa substantia, aut realiter, aut saltem ex natura rei formaliter diuersum, quam sententiam sequitur Suarez in Met. disp. 14 sec. 2. & fauet Ruuius 1. de Gen. cap. 4. tract. 13. q. 10. & Moris. in Phys. disp. 1. q. 3. & alij.

Tertia demum sententia media est Scotistarum, qui contra Nominales negant, substantiam immediatè penitus per se ipsam recipere accidentia, & constituit potentiam mediam, non tamen à substantia realiter distinctam, vt faciebant Thomistæ, sed tantũ ex natura rei formaliter, quę sententia colligitur ex Doctore pluribus in locis, sed præsertim in 2. d. 16. q. vnica.

Dicen-

17 Dicendum est, substantiam corpoream media potentia recipere accidentia, quæ non est accidens ei realiter superadditum, sed naturalis aptitudo ad ea recipienda, si sunt eius naturę consentanea, vel potentia neutra, aut violenta, si talia non sunt, ex natura rei formaliter ab ipsa substantia recipiente distincta, vt eius naturalis proprietas. Conclusio est Scot. cit. & quòd non sit huiusmodi potentia accidēs realiter distinctum à substantia, probat Doctor sub lit. A. Tum quia si necessaria foret talis potentia realiter distincta, daretur processus in infinitū, deberet enim adhuc ad hanc potentiam recipiendam alia constitui potentia, & sic in infinitum; Tùm quia comparando substantiam ad totam collectionem accidentium non potest illi vniri media aliqua re realiter ab ipsa distincta, nam hæc vel esset substantia vel accidens; si primum, habetur intentū, quia saltim illa substantia media immediatè vniretur accidenti; secundum verò dici non potest quia loquimur de substantia in ordine ad totam collectionē accidentiū.

Resp. Auersa loc. cit. concedendo, quòd comparando substantiam ad totam collectionem accidentium, oportet, vt aliquod illorum immediatè suscipiat, & ait, hoc accidens ità substantiæ immediatum esse huiusmodi potentiam accidentium receptiuam, neque idcircò cætera accidentia eodem modo ad substantiam se habitura dicendum est, aut concedi debere aliam potentiam ad istam potentiam, etsi realiter distinctam, quia ipsa secundum se proximè, est proportionata, vt inhit substantiæ, & substātia, vt ipsam recipiat. Sed hęc responsio non soluit, Tum quia si hoc accidens recipi potest immediatè in substantia, & ità proportionatum proximè, vt inhit substantiæ, quòd non indiget alia media potentia realiter distincta, idem quoque dici poterit, & debebit de alijs accidentibus, vel saltim de quantitate, quę proximior est substantiæ, quàm potentia ista, quæ est de genere qualitatis; Tùm quia reddi nequit ratio tantæ proportionis, & affinitatis huius accidentis cùm substantia, & cur hac proportione careāt cętera accidentia; Tùm tandem quia quādo etiam admitteremus huiusmodi potentiam, quantitas valde aptior est, & magis idonea ad alia accidentia immediatè, & proximè recipienda, quàm huiusmodi potentia, vt constabit ex dicendis quęst. seq.

18 Resp. Auersa rationem discriminis inter hanc potentiam, & cætera accidentia esse, quia hæc potentia est accidens quoddam per se primò à natura institutū ad recipiendum, non ad inhærendum, & ideo potest, ac debet inhærere immediatè, & est ità ex suo munere medium, quo cætera inhærent, vt non possit esse extremum, quod inhæreat alio medio; quæ Responsio est Caietani loc. cit. vbi rationem discriminis inter hanc potentiam, & reliqua accidentia ex eo explicat, quia talis potentia est ratio congenita, & est essentialiter potentia, ad hoc principaliter ordinata, vt actum recipiat; quod vero sit actꝰ substantiæ, solùm habet ex communi ratione accidentis, & ideo non requirit aliā potentiā, qua mediante inhæreat substantiæ; alia vero accidentia primo, & per se sunt actus, & ideo proprias requirunt potentias, quibus mediantibus substantiæ inhæreant.

Sed hæc Resp. nō satisfacit; Tum quia in ea committitur manifesta petitio principij, hoc enim est, quod in proposito quæritur, an detur accidens quoddam à substantia realiter diuersum, per se primo à natura institutum ad recipiendum, non ad inhærendum, itàut ipsum inmediatè inhęreat substantię, cætera vero mediante ipso, & ità sit quo, vt non possit esse quod; Tùm quia ex hac ipsa doctrina colligitur, accidens, vt hic non per se requirere potentiam mediam realiter distinctam, sed substātiam per se ipsam esse sufficiens receptiuum accidentis, vt hic, nam recipit illam potentiam, quæ est essentialiter accidens absque vllo prorsus medio; Tùm etiam falsum est, quod huiusmodi potentia sit actus substantiæ solùm secundum cōem rationem accidentis, & secundùm talē rationem generalem dumtaxat inhærere, quia forma est actus subiecti sm̄ omnem suam realitatem, excepta illa, per quam conuenit cum subiecto, & forma accidentalis sm̄ omnem suam rationē

etiam

etiam specificam, & indiuiduam petit inhærere subiecto, & ideò indigebit potentia alia media, sicut cætera accidentia, quæ inhæreat substantiæ; Tùm tandem si relatio prædicamentalis à fundamento realiter distinguitur, cùm talis potentia realiter inhæreat substantiæ, saltem secundùm communem rationem accidentis, vtique talis inherentia erit ab ea realiter distincta; vel igitur hæc ipsa inhærentia potentiæ ab ea realiter distincta, immediatè recipitur in substantia, vel mediatè; non secundum, quia nulla prorsus præsupponitur potentia; si primum, ergo aliud quoque accidens, præter huiusmodi potentiam, immediatè recipitur in substantia, quare idem admitti poterit de quibuscumq; alijs. Nec dici potest, modum inhærentiæ recipi in ipsa potentia, quia immediatè inest subiecto, vt ait Auersa q.21.sect.3.

Quòd verò ista potentia poni debeat saltim ex natura rei formaliter distincta à substantia recipiente, probatur ex dictis de potentia materiæ disput. præcedenti, quia siue huiusmodi potentia susceptiua accidentium sumatur pro naturali aptitudine ad accidentia naturę rei cōsentanea, siue pro mera dumtaxat capacitate, semper in sua formalitate dicit relationem transcendentalem ad id, cuius est capacitas, ac proindè ex natura rei formaliter distinguitur a substantia, quę sm̄ se est essentialiter entitas absoluta; Denique probari potest Conclusio quò ad hanc vtramq; partē ex dictis loc.cit. de potentia materiæ.

19 Quoad tertiam partem etiam faciliter probatur, nam si potentia substantiæ consideretur in ordine ad accidentia sibi connaturalia, erit vtique potentia naturalis, sed potentia naturalis passiua coincidit cum inclinatione, & aptitudine rei ad propriam perfectionem recipiendam, ergo &c. & planè quis negabit, aquam calidam appetere naturaliter suam pristinam frigiditatem, & in eam semper manere naturaliter propensam, etiam si nunquam eam denuo resumeret? immo, & Arist. ipse talem appetitū in nobis posuit ad scientias acquirendas 1. Met. ab initio, quando dixit, quòd omnis homo natura scire desiderat.

Si vero consideretur substantia in ordine ad accidentia, vel ei contraria, vel neutra, tunc eius potentia, seu capacitas, naturalis dici non debet, nec potest, sed erit potentia violenta, vel neutra; & huiusmodi potentia adhuc dici poterit naturalis proprietas huius, vel illius substantiæ corporeæ, non minus quàm ipsamet potentia naturalis, & ratio huius est, quia sicut potentia naturalis aquæ ad frigus recipiendum dicitur connaturalis eius proprietas, quia ratione propriæ formæ substantia aquæ petit, & exigit talem qualitatem sui conseruatiuam; ita quia ratione eiusdem formæ habet repugnantiam ad calorem, vt sui destructiuum, ideo potentia violenta ad illum poterit dici connaturalis proprietas eius, & idem dicatur de potentia neutra ad accidentia sibi indifferentia.

20 In oppositum obijcitur 1. ad probandum, hanc potentiam esse realiter distinctam; Tùm auctoritate Arist. 12. Met. 25. dicentis, eadem esse principia omnium generum, atque ideo sicut in genere substantię est forma propria, & propria priuatio, & potentia eiusdem generis, idest substantialis ad illas; sic erit quoq; in alijs generibus; & 9. Met. tex. 7. inquit actum, & potentiam esse eiusdem generis, & 2. de An. ait, potentias specificari per actus, vnde si actus est accidentalis, potētiā quoque ad illum accidentalis erit; Tùm etiā ratione, quia si ad agendum requiritur potentia actiua distincta ab agente realiter, etiam ad patiendum disiuncta potentia necessaria erit. Hinc videmus in cera mollitiem, quæ est potentia ad recipiendum impressionē sigilli, & in columna duritiem, quæ est potentia ad sustinendam domū, quę ponuntur in secūda specie qualitatis; Et denique actus semper est nobilior potentia ipsum respiciente, ergo si actus est accidens, multò magis potentia.

Resp. ad 1. Arist. auctoritatem non esse in eo sensu intelligendam, sed sm̄ proportionem, & analogiam, vt ex ipso contextu colligitur, non .n. dicit ibi Philosophus, illa omnia principia in eodem prædicamento collocari, immo ponens exempla, ait, in coloribus, album esse principiū, vt formam, nigrum, vt priuationem, superficiem,

ficiem, vt materiam; in illuminatione, lumen esse formam, tenebras priuationem, aerem subiectum; & in sanatione, sanitatē esse formam, morbum priuationem, corpus subiectum; non est igitur necessarium tria hæc principia esse eiusdem generis, & prædicamenti sm̄ entitatem, sed solùm hoc habet veritatem in substantia, quia ipsa est primum genus, vt docet Scotus 2. dist. 12. q. 1. infra C, in cęteris verò prædicamentis dicetur potentia ad formam esse eiusdem generis sm̄ aliquam tantùm denominationem, vt nimirum superficies ad genus qualitatis pertinebit, quatenus est illius susceptiua, non quia actu sit in illo. Ad 2. ait Doctor sup. cit. Philosophū ibi loqui de potentia obiectiua, & actu entitatiuo, non verò de subiectiua, & actu formali, nam nec substantia est quantitas, licèt sit eius susceptiua, nec quantitas est qualitas, etsi illius receptiua. Ad 3. ait Doctor quodl. 13. & alibi sæpè, dictum Philosophi intelligi extrinsecè, non intrinsecè, sicut in vniuersum omnes relationes per suos terminos extrinsecè distinguuntur, nec tamen sequitur, relationem poni in eo prædicamento semper, in quo est eius terminus.

21 Ad rationem, Scotus loc. cit. sub A, nedum negat in substantia potentiam passiuam realiter distinctam accidentium receptiuam, verùm etiam potentiam actiuā ex verbis expressis Arist. 7. Met. 32. & quādo etiam admitteretur potentia actiua realiter distincta, non sequitur, pariter admitti debere passiuam, quia à toto genere plus requiritur ad agendum, quam ad patiendum. Ad illud de mollitie ceræ, & duritie columnæ, inquit Doctor sub lit. P, quòd potentia naturalis actiua, vel passiua non ponuntur in secunda specie qualitatis, sed facilitas indita à natura ad vtendum illis, agendo, vel patiendo, & in hoc sensu mollities ceræ, & durities columnæ sunt de secunda specie qualitatis, quatenus illa est facilitas ceræ innata ad recipiendum sigilli exemplar, &c. Denique cùm dicitur, actum esse nobiliorem potentia, verum est de potentia respiciente actum essentialem, & primarium, non autem actū accidentalem, & secundarium, nisi secundùm quid, nempè si vnum consideretur, quatenus actus, & perfectio, aliud quatenus potentia, & perfectibile, quo sensu accidens potest esse nobilius substantia.

22 Secundò obijcitur; Tùm quia secundùm cōem ponitur quantitas accidens intermedium à substantia realiter distinctum, quo cętera accidentia corporea recipiuntur in substantia, ergo à pari poterit admitti eiusmodi potentia de genere qualitatis ad idem munus obeundum; Tū quia rationabile est, vt accidentia mutabilia, & variabilia debeant recipi in substantia mediante aliquo accidēte, quod sit immutabile, & inuariabile, & eiusmodi accidens inuariabile rationabilius aliud esse nō potest, quàm potentia ista substantiæ cōgenita; Tùm tandem quia potentia, qua formaliter substantia denominatur potēs recipere accidentia, vel est potentia substantialis, vel accidentalis: non substantialis, quia hæc respicit actum substantialem, ergo erit accidentalis.

Resp. ad 1. poni vtique cōmuniter quantitatem accidens intermedium inter substantiam, & cætera accidentia corporea, non tamen eo modo, quo ponitur ab Aduersarijs hæc potentia accidentium susceptiua, quantitas enim non ponitur per se primò potentia receptiua, sed naturaliter instituta est per se primò ad extēdēdas partes substantiæ materialis impenetrabiliter, & ad cōstituendam hanc corpoream molem, merito cuius apta sit occupare locū, indè verò consequenter habet, vt sit medium ad recipiendum cætera accidentia, & ideò non sequitur, quòd eadem facilitate admitti possit eiusmodi potentia ab Aduersarijs excogitata, qua ponitur quantitas. Ad 2. ait Doctor sub B, argumentū nil penitus concludere, nam cùm substantia sit ita inuariabilis, sicut ista potentia, ipsa poterit immediatè recipere actus variabiles. Ad 3. dicimus, quòd potentia, qua substantia denominatur potens formaliter recipere accidentia, est substantialis realiter, & entitatiuè, quia non est aliquid realiter à substantia diuersum, extrinsecè tamen, & terminatiuè denominatur accidentalis, eò quia per eam substantia ordinatur ad formam accidentalem; quo-

modo

modo autem possit substantia per potẽtiã substantialem in hoc sensu ordinari ad actum accidentalem, constabit ex solutione sequentis.

23 Tertiò obijcitur; Tùm quia potentia substantialis exigit actum substãtialẽ, ergo potentia substantiæ ad accidentia nõ est substantialis; Tùm quia si hæc potentia conuenit substantiæ per se in secundo modo, ergo ex substantia & accidente fit vnum per se, nam ex per se actu, & per se potentia fit per se vnum ex Arist. 8. Met. 15. & 16. Tùm tandem quia, vt docet D. Tho. p. p. q. 67. ar. 1. ad 2. ideò potentia materiæ ponitur communiter indistincta realiter ab ipsa, potentia verò compositi ad formas accidentales realiter distincta, quia potentia materiæ instituta est à natura ad faciendum per se vnum cum formis substantialibus, non ità potentia compositi cum accidentalibus.

Resp. ad 1. potentiam substantialem posse sumi dupliciter, vel pro ordine alicuius substantiæ ad formam, à qua petit perfici sm̃ quid, vel pro ordine substantiæ incompletæ ad formam, à qua petit essentialiter compleri, & substãtialiter perfici, verum est assumptum de potentia substãtiali secundo modo, non autem primo, alioquin inclinatio rei in propriam perfectionem accidentalem poni deberet accidens realiter distinctum à substantia. Ad 2. quando inquit Philosophus, ex materia, & forma fieri vnum per se, quia hoc est per se actus, illud per se potẽtia, intelligit, illa duo esse debere res eiusdem generis, & prędicamenti, vt explicat Scot. 3. dist. 22. q. vn. F. & illam formam vocat per se actum, quæ nata est dare esse per se simpliciter, & primarium, & illam vocat actũ per accidens, quæ nata est dare esse sm̃ quid, & secundarium, & illud subiectum vocat per se potentiam, vel potentiam per accidens, quod natum est hoc, vel illud esse à forma recipere, in quo sensu patet, substantiam non habere per se potentiam ad accidens, quantumcumque hæc potentia sit ei realiter identificata; posset etiam dici, quod cùm Philosophus inquit, ex materia, & forma fieri vnum per se, quia hoc est per se potentia, illud per se actus, ly per se potentia, non accipitur pro aliquo ordine ad formam, nec ly per se actus, pro aliquo ordine ad materiam; sed pro gradu determinato entis, materia enim prima, & forma substantialis sunt entitates in tali gradu, quod possunt vnum per se constituere, non ità materia secunda, seù compositum, & forma accidentalis. Ad 3. patet ex modo dictis, ex materia, & forma fieri vnum per se, non ità ex composito, & accidente, non quia potentia materiæ ad formam sit realiter indistincta ab ipsa, potentia verò compositi ad formas accidentales sit realiter distincta, sed quia potentia materię ad formam substantialem est per se potentia, potentia verò cõpositi ad accidentalem est per accidens potentia, modo iam explicato, etiamsi in secundo modo dicendi per se illi conueniat.

24 Quartò obijcitur; ad probandum, quòd potentia substantiæ nullo prorsus modo sit ex natura rei distincta ab illa; Tùm quia præciso à substantia corporea omni eo, quod est extra eius essentiam, adhuc in tali statu esset accidentium capax; Tùm quia si mediaret potentia aliquo modo distincta, ad hanc potentiam alia foret ponenda potentia.

Resp. quod in tali statu foret capax fundamentaliter, non formaliter, nec ad potentiam istam formaliter à substantia distinctam est necessaria alia potentia, quia potentia non datur, nisi ad recipiendum aliquod realiter distinctum, cætera vero ad hanc partem Conclusionis spectantia videantur disp. præc. q. 5. ar. 5. Argumenta vero, quę contra hanc partem congerit Ruuius, concludunt contra opinionem realiter distinguentem hanc potentiam à substantia, non contra distinguentem formaliter tantùm.

Quinto tandem obijcitur cõtra tertiã Concl. partem ratio dubitãdi initio quæst. allata, quamuis .n. potentia substantię ad recipienda accidentia sibi connaturalia possit poni proprietas eius, id tamen non videtur asseri posse de potentia eiusdem in ordine ad accidentia ei disconuenientia, vel saltim indifferentia; nam tunc natura non solùm esset principium motus na-

turalis, sed etiam violenti, & neutrius, probatur consequentia, quia natura est principium omnium passionum rebus conuenientium, ergo si capacitas omnium accidentium in substantia, etiam disconueniētium, vel neutrorū, est passio consequens ipsam substantiam, natura erit principium omnium passionum talis cuiuscumque capacitatis, ergo erit etiam principium motuum, quibus talis capacitas exercetur, & actuatur, nam ità est in omnibus, quod si natura est principium passionis, est quoque principium motus, quo talis passio exercetur.

25 Resp. capacitatem accidentium materialium esse passionem consequentem corpora ea ratione, qua corpora sunt, ex ratione autem specifica eorum oritur, vt quorundam accidentium capacia sint cū inclinatione, quorundam verè cum repugnantia, aut indifferentia; itaque huiusmodi potentiæ, scilicet naturalis, violenta, & neutra inditę sunt rebus à natura, cum hoc tamen discrimine, quod naturalis indita est per se, & primo, violenta vero, vel neutra secundario, concomitanter, & per accidens, nam natura directè quęrit, & per se conseruationem rei, & ideo per se, & directè dat ei potentiam ad recipiendas qualitates conseruatiuas eius, & quia concomitanter etiam, & secundario quærit expulsionem eorum, quæ conseruationi rei obesse possunt, ità concomitanter, & secundariò dat repugnātiam rei, & renitentiam ad recipiendas huiusmodi qualitates obnoxias, vel indifferentiam ad recipiēdas indifferentes, & in hoc sensu etiam dici potest principium actuum, vel motuū, quibus exercentur huiusmodi potentiæ: vt nimirum sit principium motus naturalis per se, & primò, motus vero violenti secūdariò, & concomitanter; nam illa eadem natura, quæ facit aquam inclinatam ad frigus recipiendum, facit eandem repugnantem, & renitentem ad recipiendum calorem, nam licèt aqua, vt corpus, sit capax caloris, tamē vt tale corpus, est capax cum repugnantia, vnde capacitas oritur ex ratione generica corporis, repugnantia vero, inclinatio, vel indifferentia ex ratione specifica. Sed quia natura 2. Phys. definitur esse principium motus primò, & per se, ideò propriè loquendo, dicitur tantū principium motus naturalis, quia est principium eius primò, & per se, non autem motus violenti, vel neutrius, quia est principium eorum concomitanter tantum, & per accidens.

Sed dices. Motus violentus est contra naturam rei, vt motus sursum lapidi, ergo nullo modo dici potest à natura oriri. Resp. in motu violento considerari debere principium eius actiuum, & passiuum, & licèt in re mota assignari nequeat principium actiuum, quia nulla res habet in se principium actiuum motus sibi violenti, possumus tamen assignare passiuum, quia motus est in mobili, & forma, quæ acquiritur per motum, non quidem passiuum cum inclinatione, sed cum repugnantia, & renitentia, quę à natura rei oritur, sicut inclinatio ad accidentia connaturalia; dicitur ergo motus violentus esse contra naturam rei, quia est contra eius inclinationē, & quia natura talis denominatur per ordinem ad motum, cuius est principium per se, & primo, qualis est tantùm motus naturalis.

QVÆSTIO III.

An corpori omnia accidentia proximè inhæreant, vel quædam non nisi medijs alijs.

26 HIc non quæritur, an substantia corporea ità sit subiectum immediatum accidentium, vt omnia sibi inhæreat nullo prorsus inter se ordine seruato; perspicuum est enim, quòd licèt accidentia omnia ordinentur ad substantiam, hoc tamen non fit sine aliqua subordinatione accidentium inter se, ità quòd vnū respiciat substantiam mediante alio, quēadmodum qui ponunt materiam primam subiectum immediatum omnium formarum, tam substantialium, quàm accidentalium, adhuc tamen dicunt, talem inter eas seruari ordinem, quod prius substantiales, accidentales deinceps in ea recipiantur. Constituto igitur, quod accidentia insint substantiæ corporeæ ordine quodā, & vno mediate alio, vt verbi gratia qualitas

litas mediante quantitate, similitudo mediante qualitate, & sic de alijs. in dubium vertitur, an accidens medians inter substantiam, & aliud accidens, ità recipiat posterius accidens, vt dici possit illi propriè inhęrere, veluti subiecto, an potius mediet tantùm vt dispositio ad recipiendum, & mera conditio subiecti recipientis (quæ ab aliquibus subiectum Quo appellari cōsueuit) nullatenus autem, vt subiectum recipiens, & Quod eo modo, quo Aduersarij dicunt, formam substantialem recipi in materia, media quantitate, & qualitate disponente. Sicut autem quæsitum celebre de subiecto accidentium nuper excitauimus, vt indè subiectum proprium, & adæquatum motus pateret, qui est prima passio physica, vel saltim actus illius, ità in pręsenti hoc aliud excitamus dubium, an substantia corporea sit immediatum subiectum totius collectionis accidētium corporalium, an potiùs vnum accidens possit esse proximum, & immediatum per se subiectum alterius, vt quantitas qualitatis, si enim ità est, sicut substantia corporea potest esse per se subiectum motus accretionis, quia quantitatem per se, & in se immediatè recipit, ità quantitas posset esse per se subiectum alterationis, quia qualitatem in se recipit immediatè, & sic non solùm corpus de genere substantiæ, sed etiam corpus de genere quantitatis per se mobile foret, ac proinde illud nec subiectum adęquatum foret motus, nec Philosophiæ naturalis contra sancita superius in quæstione procemiali ad vniuersam Philosophiam, vt igitur hic nodus maneat vndequaquè explicatus, mouetur quæsitum præsens.

In quo sunt duæ sententiæ oppositæ, quarum prima asserit, substantiam solam esse subiectum omnium accidentium, ita quod, licèt vnum accidens possit inter substantiam, & aliud accidens mediare per modum dispositionis, vel necessariæ conditionis ad recipiendum, omnia tamen proximè, & immediatè inhærent substantiæ, vt vero, & proprio subiecto, ità Gregorius 1. dist. 12. q. 1. art. 2. Maior in 4. d. 12. q. 2. Marsilius 4. d. 9. ar. 2. Rubion. 4. d. 12. q. 3. 4. 5. & 6. & est communis Nominalium sententia, quos citat Suarē 3. p. Tom. 3 d. 16. sec. 3. & seq. Hurt. disp. 6. Phys. sec. 6 Arriag. disp. 5 nu 37.

Altera sententia affirmat, vnum accidēs posse esse verum, & proprium subiectum alterius, ità Scholastici Antiquiores, Alēsis, Henricus, D. Bonau. Aegidius, D. Thom. 3. p. q. 67 ar 1. & Scotus in 4. d. 12. q. 2. Sed Auctores huius sententiæ non concordant in assignando hoc primo accidente, quo mediante, veluti subiecto proximo, & immediato, cætera substantię inhæreant, nam aliqui Thomistarum, & præsertim Auersa ex Recentioribus loco supra cit. contendūnt, hoc primum accidens esse potentiam quandam de genere qualitatis ex natura sua ad hoc institutam vt sit commune subiectum aliorum accidentium, quo mediante, cætera omnia substantiæ inhęreant.

Scotistæ verò, & alij communiter affirmant, hoc primum accidens esse quantitatem, & ipsa media, cætera accidentia inhærere substantiæ, ità Scotistæ omnes in 4. circa d. 12. Aretinus ibi q. 2. art. 4. Iribarnes disp. 48. sec. 3. Faber disp. 48. & 8. Met disp 3. Rada 4. p. Contr. 10. Canonicus 1. Phys. q. 4. art. 4. dub. 4. & Alij passim.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, vnum accidens posse esse subiectum alterius, quo mediante insit substantiæ.

27 PRo decisione huius articuli. Notandum est ex Scoto loc. cit. §. *Ad quæstionem, &c.* duplex esse posse subiectum accidentis. vnum vltimatè terminans dependentiam illius, alterum proximè, & non vltimatè terminans ipsam, qua distinctione præmissa

Dicimus, vnum accidens posse naturaliter esse subiectum alterius, licèt non vltimatè terminans dependentiam illius, hoc est, vnum accidēs posse esse subiectū, in quantum sustentatum ab alio, scilicet à substantia, non autem tanquam per se sustentans illud independenter ab alio. Conclusio est cōis omnium sensus contra Nominales; Et quod nequeat vnum accidens

esse

esse subiectum alterius vltimatè terminãs dependentiam illius, probatur euidenter ex ratione intrinseca tàm substantiæ, quã accidentis; nam sola substantia est ens per se tertio modo, & ei soli debetur existentia & subsistentia per se, ratione cuius ei soli conuenit substare cæteris, hoc est, in se cætera sustentare. Accidens etiam ab intrinseco habet esse in alio, & ideò in rerum natura esse non potest, nisi alteri inhærendo, & ab eo sustentatum, naturaliter loquendo; ergo nullum accidens potest esse subiectum per se primò sustentans aliud accidens, sed hoc soli substantiæ cõuenit. Et confirmatur, nam quod non habet esse per se, sed in alio, non potest sustẽtare aliud, nisi ipsummet ab alio sustentetur; sed nullum accidens habet esse per se, sed inhæret substantiæ, ergo non potest sustentare aliud per se primò, nec proinde esse subiectum eius, nisi ab ea sustẽtatum, quod est sustentare nõ per se, & vltimatè, sed per aliud, & dependenter ab alio.

Potest tamen accidens esse subiectum alterius non vltimatè terminans dependẽtiam illius, quia hoc nec repugnat ex parte ipsius substantiæ, neque ipsorum accidentium; non ex parte substantiæ, quia ex parte eius sufficit, quod principaliter, & vltimatè dependentia accidentis ad illam terminetur, hinc enim dicitur substare propriè, principaliter, & maximè; neque ex parte accidentis assignari potest repugnãtia; non enim est contra naturam accidentis sustentare aliud, eò quia ipsum priùs sustentatur ab alio. Probatur idipsum à posteriori, nam velocitas, & tarditas subiectantur in motu, æqualitas in quantitate, similitudo in qualitate, quę omnia sunt accidentia accidentibus innixa, ita argumentatur Scot. loc. cit. Rursus actus vitales, habitus, species intentionales debẽt inesse immediatè potentijs, quæ secundũ communiorem, licèt minus probabilem, sunt accidentia. Denum probatur ex Mysterio Eucharistæ, vbi concedere oportet vnum primum accidens, quod sit subiectum, in quo cætera vniantur, nisi enim qualitates sacramentales in vno tertio vnirentur subiecto, sed qualibet per se existeret, sequeretur, quod ad motum vnius qualitatis alia qualitas non moueretur, vt putà ad motum coloris in vino non moueretur dulcedo, cuius tamen oppositum experimur. Nec est dicendum, hoc prouenire, quia inter se habeãt aliquod vinculum, quoniam qualitates immediatè inter se non habent aliquam connexionem, neque enim vna est actus, & altera potentia; remanet ergo, vt vniantur in aliquo tertio accidente, quod sit earum commune subiectum.

28. In oppositum obijcies 1. plures Arist. auctoritates, quibus insinuare videtur accidens subiectum accidentis esse nõ posse, nam 7. Met. cap. 3. definit substantiam, quod sit primum omnium accidentium subiectum; & cap. 4. vult, substantiã ingredi definitionem accidentis, velut additum in ratione subiecti, & 4. Met. ait, accidens non accidere accidenti, sed vtrunq. accidere tertio, quod explicat exemplo albedinis, & Musicæ, quorum vnum non accidit alteri, sed vtrunque homini, & in prædicamento substantiæ docuit, esse maximè proprium solius substantiæ posse cõtraria recipere. Nec respondere iuuat, Arist. per hoc voluisse, solam substantiam esse subiectum primum accidentium, sed non propterea negasse, accidens esse subiectum proximum, & secundarium; Nam si talis esset mens Philosophi ad obiectionem, quam ibi facit de oratione modò vera, modo falsa, potuisset faciliter respondere, orationem esse tantùm secundarium, & minus principale subiectum veritatis, & falsitatis, primum verò, & principale esse substantiam, hanc tamen respõsionẽ Philosophus non adhibuit, quin potius ibi absolutè negauit, orationem esse contrariorum susceptiuam.

Resp. primum Arist. locũ secum afferre responsionem, nimirum substantiam esse subiectum primum, & principale cuiuscũque accidentis, nec vnum accidens esse posse ità subiectum alterius. Ad 2. locum ait Scot. cit. sensum Arist. esse, omne accidens per substantiam definiri debere tanquam per subiectum primum, & principale. Ad 3. locum ait idem Scot, vel Arist. fuisse locutum de accidentibus tantùm concomitanter se habentibus, siuè disparatis, vt pa-

tet ex eius exemplis, non verò subordinatis, qualia sunt quantitas, & qualitas. Vel Arist. negasse, vnum accidens alteri accidere, tanquam subiecto primo, & principali, nam hoc modo ambo accidunt tertio scilicet substantię, Vel tandem dici potest cum alijs, Philosophum non tàm locutum fuisse de inhæsione, quàm de modo prædicandi omninò per accidens vnius accidẽtis de alio, vt cum Musicus dicitur albus, & hunc modum prædicandi ait non procedere ex eo, quod vnum accidens alteri accidat, sed potius ex eo quod casu cõiungũtur in aliquo tertio, vt in homine, ob id tamen non vult negare, quod vnum accidens substantiæ inhærẽs medio alio possit de illo prædicari, dicimus enim, superficiem esse albam, calidam &c. Ad 4. locum substantiæ est maximè proprium esse cõtrariorum susceptiuam, vt primum, & prĩcipale subiectum, quod accidenti conuenire non potest, hanc vero responsionem non dedit ibi Philosophus ad difficultatẽ allatam de oratione, quia denominationes veritatis, & falsitatis sm̃ cõem loquendi modum, non attribuũtur substantiæ; quæ est subiectum orationis, & opinionis, sicut alia accidentia, quæ insunt quãtitati, substantiam denominant, vt rectè notauit Auersa in explicatione huius proprietatis in sua Logica.

29 Secundò, Arguitur ratione; Tùm quia nihil potest esse subiectum alterius, nisi sit per se subsistens, quia posse alijs substare, prouenit ex eo, quod res in se, & per se existit, quod soli substantiæ conuenit, ergo &c. Tùm quia sicut substantiæ conuenit esse per se, & alijs substare, ita accidenti conuenit inhærere, ergo sicut repugnat substantiæ inhærere, ità accidenti repugnabit per se esse, & alteri substare; Tùm deindè, quod terminat dependentiã aliquam vnius generis, non dependet dependentia illius generis, alioquin dependens, & independens esset eodem modo, sed accidens quodlibet dependet à substantia, vt à subiecto, ergo nullum potest hanc dependentiam terminare; Tùm deniq. omne accidens est forma, inquit Greg. ergo non potest esse subiectum receptiuum alterius accidentis, nam sicut materia esse nequit principium informandi, siue forma perfectiua alterius subiecti, sic neque forma esse potest principium patiendi, siuè subiectum passiuum, alioquin cõfunderẽtur munera materiæ, & formæ.

Resp. ad 1. assumptum esse verum de subiecto primo, & omninò independente ab alio, sicut est substantia, & de substare eodem modo, hoc tamen non impedit, quin accidens aliquod possit esse subiectum alterius, vt sustentatum à substantia & dependenter ab ea. Ad 2. per se esse, & alijs substare, veluti subiectũ primum, est ità substantiæ proprium, vt nequeat accidenti vllo modo conuenire, sed substare alijs proximè, & dependenter ab alio potest accidenti conuenire, quia non excludit inhæsionem accidentis aliud in se recipientis, in subiecto primo, & remoto. Ad 3. ait Doctor, maiorem non esse vniuersaliter veram, Sol enim dependet à Deo in genere causæ efficientis, & tamen Sol terminat dependentiam multorum effectuum in eodem genere; Filius dependet à Patre per filiationem, & tamen esse potest Pater alterius Filij, & eius dependentiam terminare; vel concessa maiori, dicatur ad minorem, accidens quodlibet à substantia dependere, vt à subiecto primo, & basi omnium, & vtique nullum accidens potest huiusmodi dependentiam terminare, ex quo infert Doct. diuersam, & alterius quodammodo rationis esse dependentiam subiectiuam prioris accidentis à substantia, & posterioris accidentis a priori, illa .n. est à substantia, vt à subiecto primo, hæc vero est ab accidente, vt à subiecto non primo, & independenti, sed proximo, & sustentato in alio. Ad 4. negatur consequentia, ad probationem dicimus, munus propriũ materiæ primæ esse, quod sit primum principium patiendi, siuè primum subiectum, & hoc non potest competere formæ, nihil tamen impedit, quin forma aliqua possit esse forma sui subiecti primi, & ipsa deinde secundarium alterius formę, subiectum sic dicimus euenire de forma corporeitatis in viuentibus in ordine ad animam in serie formarum substãtialiũ, & idẽ dicemus de quãtitate respectu qualitatum in serie accidentalium art. seq.

Ter-

30 Tertiò, si vnum accidens esset subiectum alterius, ergo substaret illi, substare verò alteri nō est aliud, quam sustētare illud, ergo si ita est, vnum accidens sustentat aliud, quod dici non potest, quia nullum accidens potest sustentare se ipsū, sed necesse habet sustentari ab alio, sed aliud sustentare non potest, quod non valet sustentare seipsum.

Resp. ex hoc probari solùm, vnum accidens esse non posse subiectum primum & independens alterius, quod est verum, non enim potest quantitas sustentare qualitatem, nisi ipsa priùs substantiæ innixa maneat, vt basi fundamentali & qualitatis, & sui ipsius, & ideò vnum accidens non sustentat aliud per se, idest quasi virtute propria ab alio penitus independenti, sed per accidens, idest, vt sustentatur ab alio, & virtute aliunde sibi cōicata, vel virtute propria, sed ab alio suffulta, quod ità verum est, vt quantitas etiam separata dicatur in virtute alterius sustentare qualitates, quia nimirum ipsa prius sustentatur à Deo in genere causæ efficientis. Et in hoc sensu benè loquuntur aliqui, dum aiunt, accidentia accidentibus innixa ab his dependere tantùm instrumentaliter, quasi ista in sustentando sint instrumenta substantiæ; rectè loquuntur, si per hoc tantùm insinuare velint, accidens sustentare non posse per virtutem propriam independenter a substantia, sicut nec instrumentum operari potest independenter ab agente principali; at non benè loquuntur, si præter hoc velint, substantiam solam concurrere per modum causæ materialis principalis in eductione accidentis mediatè illi inhærentis, & accidens immediatè inhærens per modum dumtaxat meri instrumenti; hoc .n. falsum est, vt patebit ex solutione seq. argumenti.

31 Quartò, si vnum accidens recipi potest in alio, vt in proximo subiecto, v.g. albedo in quantitate, vel sola quantitas exercet genus causæ materialis circa illam, vel sola substantia, vel vtrumque simul; si primum, ergo cætera accidentia educuntur de potentia solius accidentis, quo medio substantiæ inhærent, immò verè, & propriè illi immediato accidenti inhærebunt, & non substantiæ, quod videtur falsum; si secundum, ergo sola substantia est verè, & propriè subiectum omnium accidentium, & accidens prius se habebit ad posterius, vt præuia dispositio tantum, vel conditio recipientis, nō vt subiectum: si tertium, ergo non solùm accidens prius erit subiectum proximum posterioris; sed etiam substantia, cùm æquè immediatè concurrant ad eiusmodi causalitatem subiectiuam.

Resp. accidens posterius immediatè dependere ex concursu materiali prioris accidentis, non autem ex concursu substātiæ, nisi mediatè, & præsuppositiuè, quatenus nimirum substantia concursum materialem exercet circa accidens immediatum, & hoc manifestè deducitur ex Scot. dist. illa 12. q. 2. dum inquit, accidens posterius in suo esse, fieri, & conseruari immediatè dependere à priori, & non dependere à substantia, nisi mediante priori; ex quo apertè dedit Doct. intelligere, concursum materialem substantiæ non attingere immediatè, nisi accidens prius, hoc idem significauit Doct. dum q. 6. in alterationibus circa species consecratas contingentibus inquit, noua accidentia educi de potentia quantitatis, nullo interueniente nouo miraculo prēter illud primum transsubstantiationis, & conseruationis quantitatis sine subiecto, sed etiam expressè tenuit Bassol. 4. d. 12. q. 1. a. 3. §. *Aliter videtur, &c.* in fine. immo hoc fateri debent omnes, qui in Eucharistia nihil noui accidere tenent, nisi circa quantitatem, neque Deum supplere concursum materialem substantiæ, nisi in ordine ad illam, nam si immediatè attingebantur accidentia illa omnia à concursu materiali substantiæ, oportebit in defitione substantiæ, Deum supplere concursum, nedum in ordine ad quantitatem, sed etiam in ordine ad qualitates; Et gratis concedimus talia accidentia substantiæ, propriè loquendo, non inhærere, nisi remota quadā ratione, in quantum ei inhæret tanquam proximo subiecto illud accidens prius, quod est subiectum proximu cæterorum.

32. Quintò tandē obijcitur difficultas initio quæst. tacta, ex hac .n. nostra determina-

minatione videtur sequi, corpus de genere quãtitatis esse per se mobile motu, tũ alterationis, tũ lationis, cũ possit esse, immo de facto sit subiect. proximũ, e immediatũ termini vtriusque. quod destruit subiectũ Philosophiæ naturalis iam à nobis statutum. Et ex doctrina iam tradita in præcedenti responsione augetur difficultas, si enim qualitates propriè non inhærent substantiæ, neque de illa educuntur, sed quantitati, & de eius potentia propriè educuntur, consequens est, vt subiectum motus ad qualitatem propriè sit corpus de genere quantitatis, & non substantiæ.

Resp. negando conseq. immo ex hac nostra determinatione difficultas illa remanet omninò soluta, cum enim accidenti non conueniat esse subiectum alterius, nisi dependenter à substantia, & in virtute substantiæ, veluti in genere causæ materialis, quasi instrumentalis, consequenter dicendum est, corpus de genere quantitatis nullo modo per se subiectum alterationis esse posse, atque lationis, sed potius per accidens, & ratione alterius, modo iam explicato, & quod sicut actio non tribuitur instrumento, sed principali agẽti, in cuius virtute agit, sic etiam motus alterationis, & lationis quantitati non erit adscribendus, tanquam subiecto in se recipienti terminum eius, sed substãtiæ potius, in cuius virtute recipit illum, atque sustentat; Et per hoc etiam diluitur, quod ex præcedenti responsione adducebatur, licèt enim accidentia alia corporea propriè quantitati inhæreant, & substantiæ solùm remotè, in quantum scilicet ei inhęret tanquam proximo subiecto illud accidens, quod est proximum subiectum eorum, & ab ea sustentatur, hoc solum sufficit, vt dicatur substantia primum, & per se subiectum omnium accidentium, & motuum, per quos acquiruntur, & vt eorum prædicationes, & denominationes suscipiat potiùs, quam accidens immediatè illi inhærẽs eo vel maximè quia accidentia hæc per motum acquisibilia per se directè debentur substantię, & propter substantiam in alijs accidentibus intermedijs recipiuntur & sola denique substantia corporea est mobilis, vt quod, ac per se subsistens.

ARTICVLVS II.

Quantitatem eße subiectum immediatũ aliorum accidentium, per quod substãtiæ inhærent, demonstratur

33 Diximus, quantitatem esse primum accidens immediatè substantiæ inhærens, per quod reliqua accidentia corporea dicuntur deinceps inhærere substantiæ. Conclusio est Scoti, & Scotist. loc. cit. & est communis sententia omnium veterum Theologorum, quos refert, & sequitur Suarez d. 14. Met. sec. 4. Ruuius 1. de Gen. cap. 4. tract. 3. q. 10. & alij passim, & probatur primò, quia non est necesse, vt diximus art. præced. omnia accidentia immediatè inhærere substantiæ, sed & cætera vno mediante in ratione subiecti conuenire possunt substantiæ; aut igitur hoc accidens immediatè substantiæ inhærens gerens subiecti munus erga cætera, est potentia illa accidentalis aliorum susceptiua, quam inuehit Auersa, aut quãtitas, aliud enim hucusque non ponitur à Doctoribus tale proximum subiectum admittentibus, sed potentia illa non potest constitui tale subiectum, ergo erit quantitas, probatur minor; Tùm quia potentia illa passiua à natura ad hoc instituta, vt cætera accidentia recipiat, & per eam inhæreant substantiæ, admitti non potest, vt diximus art. præced. Tùm quia si daretur, longe minus idonea foret ad tale munus obeundum ipsa quantitate, eò quia quantitas magis participat conditionem materiæ, quam qualitas de cuius genere ponitur ista potentia; Tùm quia quantitas est propinquior substantiæ, quam qualitas in ratione substandi, vt docet Scot. 4. d. 12. q. 2. & constat ex ordine ipso prædicamentorum ab Arist. constituto; Tùm tandem quia huiusmodi potentia non ità manifestè cadit sub sensũ, sicut quantitas, ergo rationabiliùs quantitas aliorum accidentium sensibilium statuitur subiectũ.

34 Secundò principaliter probatur experientia, nam albedo in superficie extenditur, & calor similiter, cùm diffunditur per corpus, in quantitate eius extenditur, ergo qualitates huiusmodi in quantitate

re.

recipiuntur immediatè.

Resp. Aduersarij, hinc solùm sequi, quantitatem esse dispositionem necessariam in subiecto, vt alia accidentia corporea in ipso recipiantur, non tamen esse proximum subiectum, cui talia accidentia verè inhæreant, recipiuntur enim solùm in materia, vel in composito quanto; & hinc extensa denominantur, vndè sicut nos huiusmodi qualitates contẽdimus extendi per inhæsionem in quantitate, ita ipsi dicunt extendi per inhæsionem in materia, vel composito quanto.

Sed Resp. hæc refellitur 1. per dictum Philosophi in prædicamentis cap. de quãtitate dicentis, *quanta fuerit superficies, tantũ album fore dices*, ex Scot. loc. cit. colligit, albedinem esse quantam per inhæsionem in quantitate praecisè, nò autem in corpore quanto, quia superficies non est pars corporis quanti. Deindè quando aliquid mediat inter subiectum, & formam recipiendam, an illud mediet in ratione subiecti recipientis, vel tantùm conditionis, aut dispositionis ad recipiẽdum, colligitur, & dignoscitur ex effectu formali formę receptæ, nam si eius formalis effectus non communicatur illi medio, sed tantùm extremo, signum est, illud mediare tantùm in ratione conditionis, & dispositionis, si verò ei quoque communicatur, signum est, illud mediare in ratione subiecti, sic quia in sententia ponentium quantitatem coæuam materiæ, forma substantialis v.g. ligni, ligneam denominat materiam, quam informat, nò autem quãtitatem intermediam, hinc deducunt, quãtitatem mediare inter formam substantialem, & materiam, in ratione dispositionis tantùm, & conditionis, non in ratione subiecti; sed in proposito albedo inhæret substantiæ media superficie, & nedum substantię, sed etiam ipsi superficiei communicat effectum suum formalem, nam & substantia dicitur alba, & superficies alba cum omni proprietate, ergo qualitates inhærent substantiæ media quãtitate, vt subiecto, & non tantum, vt conditione, vel dispositione ad recipiendum.

Respondẽt Alij in hac probatione peti principium, dum supponimus quantitatẽ dici albam, quià subiectat albedinem sicut enim albedo dicitur quanta, licet quantitatem non subiectet, sic & quantitas poterit dici alba, etiamsi illam non sustineat, ex sola concomitantia albedinis in eodem subiecto. Hæc non est instantia noua, sed antiquum Martinij argumentũ, cui mox occurremus, & ostendemus solã concomitantiam formarum non sufficere, vt se in eodem subiecto denominent.

35 Tertiò probatur ex Mysterio Eucharistiæ, nam albedo existens in Hostia est ità extensa in loco, quòd non potest penetrari ab alio corpore, vt experientia docet, vel igitur hoc euenit, quia sunt realiter idem quantitas, & qualitas, vel quia quantitas est in qualitate, vt in subiecto, vel è contrà, qualitas in quantitate, cui deinceps coextenditur; non primum vt fusè probamus disp. de Continuo q. 1. neque secundum, quia quantitas se tenet ex parte materiæ, & qualitas ex parte formæ, & in ratione substandi quantitas est proximior substantiæ, ergo tertium. Neque ad hoc respondere valet cum Martinio, & Auersa cit. sufficere concomitantiam formarum, & vnionem earum in eodem communi subiecto, sic enim vnitæ se inuicem denominant; Nam præterquam quòd hoc fallum est, quia albedo, & frigiditas vniũtur in niue, nec ob id se inuicem denominant, non enim dicimus, albedinem in niue esse frigidam, nec frigiditatẽ albam, & sic de alijs; Adhuc tenentur Auctores isti ostendere hoc commune subiectum, in quo qualitates Eucharisticæ vniantur, hoc enim esse non potest, nisi vel potentia illa accidentalis, quam ab hoc munere iam exclusimus, vt prorsus ineptam, vel quantitas, vt contendimus.

In oppositum obijcitur 1. ex Auersa; Tùm quia ex natura ipsarum rerum non apparet ratio, cur cætera accidentia debeant inhærere quantitati, nam omnia sunt per se ordinata ad perficiendum idẽ cõe subiectum ex æquo cum quantitate, nam idem subiectum æquè dicitur extensum per quantitatem, calidum per calorem, album per albedinem, & sic de alijs accidentibus; Tùm 2. cætera accidentia dici non debent inhærere quantitati, sed

quia non recipiuntur, nisi in substantia quanta, nam ex hoc tantum inferri potest, quòd quantitas mediet, vt conditio ad recipiendum; non vt verè subiectum, sicut forma substantialis non recipitur, nisi in materia quanta, nec idcircò dicitur subiectari in quantitate; Tùm 3. non oportet, quantitatem ponere aliorum accidentiū subiectum, vt per ipsam dicantur extensa, ad hoc enim sufficit concomitantia, siue coniunctio quantitatis, & aliorum accidētium in vno cōi subiecto, etenim si ad húc effectum necessaria esset inhæsio, potius inferri deberet, quantitatē subiectari in ipsis accidentibus, quàm è conuerso, quia extendi est effectus formalis quantitatis, & forma substantialis extenditur vtiquè per quantitatem, & tamen nec forma subiectatur in quantitate, nec quantitas in forma; Tùm deniquè neq; propter mysterium Eucharistiæ oportet alia accidentia in quantitate subiectari, nam quæcunque munia dicimus in hoc Mysterio à quantitate exerceri, magis commodè exerceri possunt à potentia accidentium susceptiua, quę est qualitas de secūda specie, quod verò, vel maximè dicendum est, quia in speciebus sacramentalibus fiunt mutationes etiam quantitatis, nempè per cōdensationem, & rarefactionem, & plerique volunt hanc mutationem fieri per veram productionem, & deperditionem quantitatis, ergo quantitas non est ibi primum subiectū, sed potius inueniendum est aliquod aliud accidens, quantitate prius, in quo, & ipsa quantitas, & reliqua accidentia subiectentur, hoc autē non est, nisi prefata potētia.

36 Resp. ad 1. negando assumptum, quamuis enim accidentia omnia per se ordinentur ad perficiendum idem cōe subiectum, hoc nōn impedit, quin vnum possit illud perficere mediante alio, tanquam subiecto, immò videtur hoc satis naturæ legibus consentaneum, ne cogamur dicere, omnia accidentia confusè, nullo prorsus inter se ordine seruato, substantiam perficere. Ad 2. debemus arguere, alia accidentia recipi in quantitate, veluti in subiecto, quia nedum substantiæ, sed etiam quantitati effectum suum formalem cōmunicant, vt deductum est in secunda ratione; forma vero substantialis, etsi reciperetur in materia quanta, non idcircò dici deberet recipi in quantitate, vt in subiecto, quia non cōicat illi effectum suū formalem substantialem, vnde argumentum potest contra ipsum Auersam retorqueri. Ad 3. negatur item assumptum, nō enim ad saluandam extensionem aliorum accidentium quantitatiuam sufficit concomitantia quantitatis, & aliorum accidentium in vno cōi subiecto; Tùm quia oppositum videmus in frigiditate, & albedine niuis, quæ se inuicem non denominant, quamuis vnita in eodem communi subiecto; Tùm quia præsertim in Eucharistię mysterio difficilè assignari potest hoc cōe subiectum, in quo cætera accidentia cum quantitate vniantur; Neque ad hoc necessarium est, vt potius quantitas subiectetur in cæteris accidentibus, quàm è conuerso, vt posteà dicemus soluendo argumentum Marsilij; Nam quantitas æquè benè extendit, & accidentia sibi superuenientia, & compositum substantiale, cui ipsa superuenit, ratione cuius, nedum compositum, sed etiam materia, & forma dicuntur extendi, & falsum est, quantitatē non recipi in materia, & forma, velut in subiectis inadęquatis, & quibus, licèt subiectum adæquatum, & quod est ipsum compositum, vt constat ex quæst. 1. huius disp. Ad 4. negatur assumptum, nam sententia nostra magis accomodata est ad Mysterium Eucharistię explicandum, immo hac de causa præsertim testatur Coninch. de Sacram. q. 77. ar. 2. se illam sequi neque munera, quæ à quantitate exercentur in Eucharistia, ità connaturaliter, & aptè exerceri possent à potentia ista, si daretur, sicut à quantitate, quia munera illa sunt ferè omnia causæ materialis, cuius causæ conditionem magis participat quantitas, quàm huiusmodi potentia. Quòd verò rarefactio, & condensatio fiant per acquisitionem, vel desitionem quantitatis, non est ità certum, vt assumitur, immò in sententia Scoti præsertim probabilius oppositum putamus, vt dicimus in lib. de Gen. pro nunc videatur Doctor 4. d. 12. q. 4.

37 Secundò obijcitur argumentum Mar-

Marsilij, quod multos vexauit, quia nulla potest assignari ratio sufficiens, ob quam quantitas sit subiectum aliorum accidentium, si .n. assignetur illa frequentior omnibus, quia videmus, superficiem esse albam, cum igitur esse album sit effectus albedinis in genere causæ formalis, oportebit fieri per inhæsionē ipsius in superficie; Contrà arguit Marsilius, nam ex opposito videmus quoquè, albedinem esse quantam, & ideo pari ratione possumus dicere, quantitatem inhærere qualitati, nam extendi est effectus formalis quantitatis, & sic vel mutuò sibi inhærebunt, quod est absurdum, vel neutrum inhæret alteri, sed ambo tertio, in quo vnita, se mutuò denominant propter talem vnionem.

Resp. Suarez disp. 14. sec. 3 ex eo quòd albedinem videmus esse quantam, non debere inferri, quòd quantitas inhæreat qualitati, quia quantificatio formarum, vel qualitatum corporalium non pertinet ad effectum formalem quantitatis, interdum enim resultat effectus hic ex quantitate, non vt ex forma, sed vt ex subiecto, quantitas autem non dat suum effectum formalem, vt exercet munus subiecti, sed vt est forma inhærens; quare quòd albedo quantitati inhærens extendatur, non est per informationem, seù formalem causalitatem quantitatis, sed est conditio, & denominatio, quam participat à subiecto suo, in quo inhærendo ei coextenditur.

Sed difficultatem Suarez non sedat, sed potius auget, & principiū petit, hoc enim est, quod quærit argumentum, quomodo scilicet sit possibile, quòd denominatio quanti proueniat à quantitate gerente munus subiecti, & non formę, nam si ità se habet esse quantum ad quantitatem, sicut esse quale ad qualitatem, cur igitur esse quale à qualitate deriuari non potest, nisi tanquam à forma, benè tamen esse quantum à quantitate, Ratio igitur, quare vt qualitas dicatur extensa, non est necessarium, vt quantitas subiectetur in ea, sed potius è contra, est, quia duo sunt genera denominationum, vt insinuat Scot. quo lib. 18. ini. C. & sequitur Hurtad. in Phys. disp. 2 sec. 2. §. 6. quædam formales, quæ scilicet à formis in sua subiecta deriuantur, quædam verò materiales, quæ à subiectis in suas formas redundant; videmus enim, dum forma est in materia, varias denominationes sibi inuicem communicare, vbi enim albedo corpus informans illud denominat quale, coloratum, & album, corpus è contra illam formam denominat subiectatam, corpoream, & materialem, albedo quidem informando, inhærendo, & actuando, corpus vero subiectando & recipiendo, talis enim est natura formæ, & subiecti. Cùm igitur duo inter se vnita se inuicem denominant, attendere oportet, quodnam eorum sit aptius ad gerendum munus subiecti erga alterum, quodnam scilicet sit magis potentiale, & materiale, & quod magis aptum ad gerēdum munus formę .i. quodnam sit actualius; & formalius, & inde licebit inferre, quod hoc insit illi, illudq; denominet informando, & inhærendo, denominetur autem ab illo per inhæsionem, & receptionem in ipso, & sic in proposito, dum dicimus, albedinem esse quantam, non hinc iudicare debemus, ità denominari, quia qualitas informetur à quantitate, sed potius quia informat eam, quia qualitas à toto genere est actualior quantitate, & habet rationem formæ, quantitas vero est potentialior, & habet rationem materiæ, & ideo cùm è contrà dicimus, albedinem esse quantam, denominationem hanc debemus iudicare materialē, hoc est, à quātitate tanquam à subiecto procedentem; Possumus etiam, vt notat Faber in 4. disp. 48. cap. 2. nu. 14. ex inde arguere, superficiem esse subiectum albedinis, & non è contra, & pariter etiam aliarum qualitatū, quia videmus, in eadem quantitate qualitates mutari, accedere, & recedere, non è contra, quæ est vera methodus, & via inuestigandi subiectum formarum.

38 Tertio arguit Hurtadus disp. 6. sec. 6. subsec. 2. vbi, etsi apertè non ponat potentiam aliquam accidentalem subiectum proximum aliorum accidentium; apertè tamen negat, quantitatem esse tale subiectum; Tùm quia quantitatis munus est materiam disponere ad recipiendā formam, & extendere ad impenetrabilitatem, & ad actionem materialis agentis,

ergo eius munus non est qualitates recipere. Patet consequentia, quia sine tali receptione primum munus exercet, vt patet respectu formæ substantialis, ad quam disponit, & tamen eam non recipit; Tùm quia qualitates primæ disponunt materiã ad formam substantialem, & sunt causa secundarum qualitatum, & tamen secundæ non recipiũtur in primis, cur ergo omnes recipientur in quantitate? Tùm demum dispositio debet esse in eodem subiecto, quod disponit ad formam, & in quo est ipsa forma, nam si non est in subiecto illo, non videtur, quomodo cum veritate dici possit illud disponere, præsertim cùm talis dispositio fiat per informationem, sed qualitates sunt dispositiones materiæ recipientis formam, & non quantitatis, ergo sunt in sola materia, & nõ in quãtitate.

Resp. ad 1. negando assumptum, quia, vt vidimus, quantitas immediatè inhæret composito, & illud per se primo extendit, partes vero eiusdem concomitanter tantùm, & per se secundo; sed dato etiam antecedente, adhuc negatur cõsequentia, quia licèt munus, ad quod per se primo quantitas instituta fuit, sit substantiam extendere, hoc tamen non obstat, quin secundario, & ex consequenti exercere possit munus subiecti recipientis in ordine ad formas, quæ secum aliquam habent proportionem, vt sunt alia accidentia; quare autem etiamsi in materia præexisteret quantitas, non ità formas substantiales recipere posset, sicut recipit accidentales, docet Scot. 4. d. 12. q. 6. A. quia nimirum actus præsupponit potentiam, saltim prioritate originis, actus autem generis prioris, vt est forma substantialis, nec origine nec perfectione aliquid præsupponit de genere posteriori, & demum accidens nõ est aptum sustinere substantiam, sed potius è contra. Ad 2. ex eo, quòd secundæ qualitates non recipiantur in primis, a quibus originem ducunt, non benè deducitur, qualitates similiter in quantitate nõ fore recipiendas, quia vna qualitas respectu alterius nõ habet rationem potentiæ, sicut quantitas respectu qualitatis. Ad 3. distinguimus cum Scoto in 4. dist. 1. q. 5. E. de duplici dispositione ad formam, alia enim est, quæ disponit in genere causæ materialis, velut ratio recipiendi, sicut est organizatio in corpore respectu animæ, & alia quæ disponit in genere causæ efficientis, auferendo impedimenta, quæ obstant introductioni nouæ formæ, & licèt maior concedi possit de dispositione primi generis; de dispositione tamen secundi generis nullatenus est admittenda, inquit Doctor, sufficit. n. quòd dispositio huius generis, & forma sint in eodem supposito; tales autem dispositiones sunt qualitates respectu materiæ, disponunt namque in genere causæ efficientis, auferendo impedimenta, quæ obstant introductioni nouæ formæ, & quando etiam admitteremus, qualitates esse dispositiones in genere causæ materialis, adhuc non sufficienter probat Hurtadus, qualitates non disponere materiam, quantùm sufficit ad recipiendã formam substantialem, per receptionem earum in materia, media quantitate.

QVÆSTIO IIII.

An substantia possit à quolibet accidente communi separari, & è contra, & quid necesse foret, vt ità separata conseruaretur.

39 QVæstio est de quacunque forma accidentali, tàm absoluta, quã respectiua à suo subiecto realiter distincta, vt excludamus relationes transcendẽtales suis subiectis realiter identificatas; & circa primam partem quæsiti tenent quamplures, posse substantiam à quocunque accidente communi, nedum absoluto sed etiam respectiuo separari per potentiam Dei absolutam, & eam sequuntur Scotistæ plurimi, vt Scoti sententiam, qui in 2 d 12 q. 2. §. *Respondeo, &c.* inquit, materiam posse esse sine forma quacunq; substantiali, & accidentali, ità Bassolius 4 d. 12. q. 1. ar 1. Fuentes 1 Phys. difficul. 4 ar. 7. Alij vero tenent, posse Deum separare à subiecto formam accidentalem, & illud expoliare quocunque accidente absoluto, non tamen respectiuo, ità recentiores quam plurimi, qui nolunt, posse substantiam expoliari vbi, seù præsentia locali

si quæcumque, licèt distributiuè possit esse sine hac, vel illa, & in hoc sensu defendit hanc sententiam Trombeta 7. Met. q. 3. ar. 2.

De separatione verò accidentis à subiecto, dimissa opinione Philosophorum, qui nullum accidens agnouerunt posse à substantia separatum existere, vt constat ex Arist. 7. Met tex. 3. ex Theologis, & Catholicis Philosophis quidam dixerunt, omnia accidentia, tùm absoluta, tùm respectiua posse per Dei potentiam sine subiecto existere, & conseruari, ita ex nostris Canon. 1. Phys. q. 4. ar. 5. Alij è contra negarunt, nedum omnia accidentia respectiua, sed etiam absoluta posse conseruari sine subiecto, ita Aegidius Theorem. 36. Heruæus quol. 11 q. 29. negantes, posse qualitates per se existere sine subiecto, & solùm id concedentes de quantitate. Recentiores distinguunt de accidentibus, quædam enim sunt res, & quædam sunt modi rerum, quia nimirum ex natura sua instituta sunt, non vt per se sint, sed semper alijs affixa sint, res illas determinando, & specificando, vt sunt vbi, figura, vnio, & alia huiusmodi; accidentia primi generis realiter distinguunt à subiecto, vt rem à re, & ideò inquiunt, posse ab illo separata conseruari, accidentia verò secundi generis distinguunt modaliter, vt rem, & modum rei, & inquiunt, accidentia huiusmodi nullatenus esse posse sine subiecto suo. Scot. tandem 4 d 12. q. 1. & sequent. resolutè determinat, omnè accidens absolutum posse esse, & conseruari sine subiecto, nullum autem respectiuum, & ita Scotistæ ibidem, præsertim Bass. ar. 2.

Circa alteram quæsiti partem, & si fateantur omnes, substantiam nouo concursu, aut nouo perseitatis modo non indigere, vt separata conseruetur; de accidentibus tñ cōtrouersia est non leuis, Aliqui enim volunt, in tali casu nouum perseitatis modum accidenti separato fore concedendum loco actualis inhærentiæ, & ei oppositum, cuius virtute per se existeret sine subiecto; Alij cōcedunt quidē, Deum talem formam conseruaturum absque additione alterius modi positiui, non tamen eadem actione, qua priùs eandem conseruabat in materia, sed influxu alterius omnino rationis; Alij vtrunque asserunt, in tali scilicet casu accidens fore a Deo conseruandum, tum per nouum modum positiuum, tum per nouam actionē; Alij demum vtrũque negant, vt Scot. cit.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, a quo accidente substantia queat, & nequeat separari.

40 Dicimus 1. quod licèt substantia non possit naturaliter separari a quocunque accidente, tamen supernaturaliter potest separari a quocunque absoluto, licèt non a quocunque respectiuo. Conclusio est Scoti in 2 d. 12. q. 2. §. *Respondeo ad quæst. &c.* vbi quando ait, subiectum esse posse sine quacunque forma accidentali per Dei potentiam, loquitur de forma absoluta, vt eius rationes indicant, & præsertim prima, quæ est illa; Absolutum distinctum, & prius alio absoluto, &c. & iuxta hunc sensum intelligit Doctorem Trombeta loc. cit. Et in primis, quòd substantia non possit naturaliter expoliari quocunque accidente, probatur. Tùm quia Agens naturale inuertere non potest ordinem ab Auctore naturæ institutum, vt docet Scot. in 2. d. 2. q. 2. C. & ideo cum substantia ità sit ab Auctore naturæ constituta, vt semper sit accidentibus associata, non poterit agens naturalè illam omnibus, & singulis expoliare. Tũ quia omnes substantiæ suàptè natura, ità sunt quorundam accidentium exigitiuæ, vt eò ipso, quod in lucem prodeunt, accidentia illa ab eis per naturalem resultantiam dimanent, vndè per naturalem dimanationem lux egreditur a Sole, calor ab igne, &c. & ita necessario huiusmodi accidentia petũt, vt illis deficiētibus, corruāt secundùm cōem naturæ cursum, vndè necessaria connexio harum substantiarum cum talibus accidentibus sñ communem naturæ cursum, non tam ex constitutione, & ordine vniuersi est intendenda, vt superiùs dicebamus de connexione materiæ cũ forma substantiali, quàm ex interna indigentia substantiarum huiusmodi, ac naturali exigentia talium accidentium, quæ tamen

men indigentia tanta non est, vt suppleri nequeat ab Auctore naturæ, absolutè loquendo.

Quod verò supernaturaliter possit esse sine quocunque accidente absoluto, probatur ex Scoto loc. cit. Tùm quia omne absolutum prius alio absoluto, & realiter ab eo distinctum, potest per potentiam Dei absolutam ab eo separari, cùm ex nullo capite deprehendi possit necessaria cõnexio illius cum isto, quam rationem fusè declarauimus disp. 2. q. 3 art. 2. Tùm quia potest subiectum separatum existere ab omni forma, a qua distinguitur, & est independens, tàm à priori, quàm à posteriori, veluti a conditione concomitanti, sed substantia distinguitur realiter a quocunque accidente, & licèt dependere possit ab aliquo respectu, tanquam a conditione prævia, vel concomitanti, vt docet Scotus de composito substãtiali respectu vnionis 3. d. 2. q. 2. F. tamen a nullo absoluto sic dependere potest simpliciter, & absolutè loquendo, ita quod eius indigentiã saltum Deus supplere nequeat. Tùm tandẽ quia plus dependet posterius a priori, quã prius à posteriori, & maiori ratione potest prius existere sine posteriori, quam è contra, sed substantia est prior quocunq; accidente, saltim absoluto; tempore, natura, & definitione 7. Met tex. 4. & accidẽs absolutum conseruari potest, immò de facto conseruatur a Deo sine substantia in Eucharistia, ergo tanto magis poterit substãtia conseruari sine omni tali accidente.

41 Postremo quod nequeat separari substantia, & separata cõseruari sine quocunque respectu, etiam ab ea realiter distincto, hoc est, non ei realiter identificato, (vt vitemus quæstionem de nomine cum Recentioribus, qui talem non identitatem nolunt appellare distinct. realem; sed tñ modalem, de quo inferiùs) probatur. Tùm quia substantia composita necessario coexigit, vel præexigit vnionem partium, & ita ab ea dependet, veluti a cõditione prævia, vt sine ea prorsus implicet compositum conseruari, vt docet Doctor cit. 3. d. 2. q. 2. F. & quamuis Recentiores velint, hunc vnionis modũ esse substantiam, & non accidens, tñ inferiùs demonstrabimus, quod formaliter, & entitatiue est accidens, & tñ denominatiuè est substantialis, quo sensu etiam mutationem ad substantiam vocare solemus substantialem.

Basol. cit. in solut. principalium fatetur, hoc esse argum. difficillimum, conatur tñ respondere, dicendo, quod licèt cõpositum esse nequeat sine vnione, tñ materia, quę est subiectum vnionis suæ ad formam, potest esse sine tali vnione, & forma similiter sine sua, compositum verò non est subiectum talis vnionis. Sed ista responsio non valet; Tùm quia sic dicendo, non absolutè defenditur, posse substantiam sine quocunque accidente existere, in quo sensu motum est quæsitum, sed tñ posse esse sine quocunq. accidente, cuius ipsa sit subiectum; Tùm quia dum quęritur, an homo possit existere sine quantitate, certum est apud omnes, quantitatẽ in toto homine non subiectari, cùm quantitas animam non attingat; Tùm tandem quia etiam in hoc sensu non potest substantia à quocunque accidente separari. Ideò Basol. subdit ibid. posse Deum cõseruare compositum de potentia absoluta sine vnione, quę certè responsio prorsus ĩcapabilis est, & suo Auctore indigna.

Rubion in 2. dist. 1. q. 10. a. 3. ait, vnionem non esse accidens distinctum a partibus vnitis, & eodem modo soluit aliud argumentum pro concl. nostra non minùs efficax, quod Deus non potest facere totũ sine maioritate, & partem sine minoritate; negat. n. maioritatem, & minoritatem esse relationes extremis superadditas iuxta cõem Nominalium, negantium, relationes esse entitates extremis superadditas. Sed relationes admitti debere, nedum transcendentales, sed etiam prædicamentales, fusè probauimus in Log. disp. de Relatione, & vnionem aliquid superaddere extremis vnitis, ex professo probamus infra contra Nominales disp. 5. q. 8. a. 2.

42 Deindè etiam substantia corporea essentialiter differt à spirituali per cõpositionem partium integralium, & impossibile est, substantiam corpoream conseruari sine vnione illarum partium ad inuicem, & sine tali ordine earum inter se vt quæ-

quælibet certa pars immediatè vniatur alteri certę parti, & non immediatè omnibus, vt v. g. homo conseruari non potest sine tali ordine, quo caput sit immediatè vnitum collo, & mediatè pectori, & non potest substantia corporea habere pluralitatem partium integralium, quæ est de eius essentia, sine distinct. reali illarum partium ad inuicē, sed talis partium vnio, ordo, & distinctio important respectus realiter dist. a partibus substantiæ corporeæ, quia vna pars potest ab alia diuidi, & ita sine vnione ad illam manere, & vna potest annihilari, altera remanente, in quo casu distinctio, quæ inter illas versabatur, periret manente fundamento, & hoc insinuauit Scot. ipse 2. dist. 12. q. 2. D. vbi loquens de materia spoliata quacunque forma, à qua separari potest, & extra vniuersum posita, inquit, quod adhuc haberet partes substantiales, quod vtique esse non potest sine vnione, ordine, & distinct. earum adinuicem. Denique quamuis possit substantia corporea separari à quolibet vbi, & præsentia in ordine ad locum, vt ait Scot. loc. nunc cit. tamen probabile est non posse expoliari quacumque præsentia in ordine ad spatium, etenim semper erit verum dicere, substantiam illam esse alicubi, si non localiter, saltim præsentialiter, quatenus diffusa non foret per totum spatium imaginarium, vt est diuina substantia, vt fusè dicemus dis. 11. n. 58.

43 In oppositum obijcies 1. probando, substantiam posse naturaliter esse sine quocunque accidente. Tùm quia in genere artificialium potest substantia esse sine quacunque forma artificiali naturaliter, ergo & in genere naturalium; Tùm quia explicari non potest, ex quo cap. oriatur necessaria connexio inter substantiam, & accidens, saltim absolutum, ergo saltim sine omni tali esse poterit. Tùm tandem quia virtute propriæ existentiæ, & subsistentiæ potest anima separari, & separata existere a corpore, & hoc naturaliter, licet sit in corpus naturaliter propensa, ergo tātò magis substantia corporea ab accidentibus poterit seiungi, licèt illorum naturalem habeat exigentiam, cùm maiori gaudeat subsistentia.

Resp. ad 1. negando paritatem, nam ad conseruationem substantiæ naturalis, parum, aut nihil facit forma artificialis, qua de causa negat Doct. 2. d. 18. q. vn. B. substantiam habere potentiam naturalem ad formas artificiales. Ad 2. negatur assumptum, nam natura substantiæ taliter est constituta, vt suaptè natura petat pro eius conseruatione accidentia quædam absoluta, vt quantitatem, & qualitatem, quibus deficientibus, sm̄ cōem naturæ cursū statim corrueret, quod genus dependentiæ vocant à posteriori, quæ meliùs & aptiùs naturalis coexigentia diceretur. Ad 3. negatur paritas, quamuis enim substantia corporea sit magis subsistens, quàm anima, non tamen eadem necessitate appetit anima vnionem ad corpus, & substantia corporea vnionem ad accidentia; non appetit anima vniri corpori, quia corpus sit conditio ad naturalem existendi modū simpliciter, & absolutè requisita, sicut substantia corporea appetit vniri accidentibus, sed appetit vnionem ad corpus, vel ob solam cognitionem sensitiuam, quam extra illud habere non potest, vel ob solā perfectionem totius ex ipsa cum corpore consistentis, vt Scot. in 4. dist. 45. q. 2. ad 1.

44 Secundò obijcies è contra ad probandum, nec etiam supernaturaliter posse substantiam à quocunq. accidente absoluto separari; Tùm quia explicari non potest imò nec concipi, qualis foret status substātiæ corporeæ in ordine pręsertim ad locū, ablata quantitate, num flueret in punctū, an potius esset adhuc in toto loco, vbi prius erat, non tamen amplius diuisibiliter, sed modo spiritali ad modum Angeli, tota in toto, & tota in qualibet parte, vel adhuc remanere in loco diuisibiliter vt prius, quod non videtur esse possibile sine quantitate. Tùm quia homo est essentialiter corpus organicum, sed corpus organicum esse nequit sine quantitate, & qualitate, nam illa facit partes extensas, & hæc alterius rationis. Tùm deniq; corpus, & humanum præsertim, esse nequit sine figura, sed figura est de prædicamento quantitatis, ergo, &c.

Resp. ad 1. quod substantia spoliata quantitate, remaneret extensa in loco adhuc

huc diuisibiliter, vt prius, non tñ impenetrabiliter, nam hic est formalis effectus quantitatis, vt infrà dicemus Disp. de Cõtinuo q. 1. vbi n. 23. fusè explicatur status substantiæ corporeæ ablata quantitate. Ad 2. ait Tromb. cit. & Balsol. corpus organicum, quod ponitur in definitione animæ, non dicere quantitatem, & qualitatem, sed totum habens plures partes æterogeneas inter se specificè distinctas per partiales formas corporeitatis, nec quantitas facit partes corporis absolutè extensas, sed tantùm extensas ad impenetrabilitatem; nec qualitas facit partes corporis, vt os, neruum, & carnem essentialiter alterius rationis, sed tantùm accidentaliter. Ad 3. ait idem, figuram dupliciter accipi posse, positiuè nimirum, & priuatiuè, primo modo dicit determinationem quandam extrinsecam corporis, vt esse triangulatum, vel quadrangulatum, & hęc figura est in prædicamento, qualitatis; secundo modo dicit determinationem quãdam intrinsecam, quæ nihil positiuum addit vltrà corpus de genere substantiæ, sed tantùm priuationem ad vlteriores partes, & quamuis corpus separari nequeat à figura sic inspecta, separari tamen potest à figura positiuè sumpta; sed vt in Log. notauimus disp. 7. q. 3. art. 2. figura propriè non importat quid absolutum, nec est in prædicamento qualitatis, vt monet Doctor 4. dist. 12. q. 4. F.

45 Tertiò obijcitur contra 3. partem, probando, posse substantiam à quocunq; accidente, etiam respectiuo separari. Tũ quia prius inquantum prius esse potest sine posteriori realiter distincto, à quo essentialiter non dependet, sed à toto genere substantia est prior accidente 7. Met. tex. 4. ergo esse potest sine quocunque accidente, etiam respectiuo. Tùm quia accidens respectiuum magis accidit substantiæ, quàm absolutum, sicut inter respect^s magis accidit extrinsecus, quam intrinsecus adueniens ex Scot. 4. dist. 10. q. 2. §. *Dico ergo, &c.* ergo si per potentiã Dei potest esse substantia sine quocunque obsoluto, tantò magis esse poterit sine respectiuo. Tum deniq; Scot. 2. d. 12. q. 2. D. cum ait, materiam esse nõ posse sine quocunq; respectu, quia saltim esse nequit sine dependentia ad Deum, respondet, ità esse, quia respectus hic est ei realiter idẽ, per quod insinuat, substantiam separari posse a quacunque forma accidentali, dũmodò realiter distincta, & talis videtur etiam esse eius intentio 2. d. 3. q. 4. D. vbi ex hoc, quòd substantia est prior natura, & tempore omni accidente, arguit, posse substantiam, quantùm est de se, ab omni accidente separari.

Resp. ad 1. quicquid sit de maiori, quæ nõ est vniuersaliter vera, vt notat Lychet. 2. dist. 1. q. 5. ad 3. Ocham, & d. 12. q. 2. ad instantias Caiet. & 3. dist. 2. q. 2. & quodl. 11. soluendo obiectiones contra tertium Dictum ad 6. in proposito dicimus ad minorem, quòd cum Arist. inquit, substantiam esse priorem accidente, tempore, natura, & definitione 7. Met. 4. non debet in quacunque substantia intelligi copulatiuè respectu cuiuslibet accidentis, sed disiunctiuè, vt sensus sit, substantiam semper præcedere accidens, vel tempore, vt cum in aliquo temporis momento existit sine aliquo accidente, vel natura, quia si non existit sine eo, potest tamen, quantùm est de se, existere, vt Sol sine luce, etsi in nullo vnquam temporis instanti fuerit sine illa, vel saltim definitione, quia vniuersaliter verum est, substantiam ingredi definitionem accidentis, non è contra, vndè hac saltim prioritate substantia semper accidens pręcedit, nõ tamen semper prioritate naturæ, vel temporis, nam compositum nec tempore, nec natura præcedit vnionem suarum partium, sed potius è cõtra vnio partium pręcedit compositum, vt conditio necessariò prærequisita ex Scot. cit. 3 d. 2. q. 2. F. Ad 2. si per magis accidere intelligatur esse minus necessarium ad constitutionem substantiæ, saltim vt conditionem præexactam, vel coexactam, negatur assumptum ex Scot. modò cit. si per magis accidere intelligatur esse magis extraneum a ratione formali substantiæ, ita omne accidens æqualiter videtur accidere substantiæ, quia nullum ingreditur eius definitionem, Doctor autem in 4. loc. cit. specialiter loquitur de vbi, quod inquit importare respectũ fortè cæteris acciden

talio-

taliorem. Ad 3. vtiq; declarat ibi Doctor, non posse esse substantiam sine respectu realiter ei identificato, at non declarat, esse posse sine quocunque distincto; & in 2.d.3.q.4. dum ait, substantiam secundũ totam suam coordinationem præcedere accidens, loquitur de substantia in ordine ad accidentia perfecta, & completa, & præsertim de quantitate, quam ibi contendit non esse indiuiduationis principium, non autem de accidentibus imperfectis, & incompletis, quæ sunt via ad substantiam, vt generatio, & vnio, nam sine his constituere compositum substantiale in prædicamento substantię prorsus repugnat; verum tñ est, substantiam etiam his accidentibus esse priorem, saltim definitione, quia nullum accidens ingreditur definitionem substantiæ, sed potius è contra, vt modò dictum est; ex his quoq; soluta manent argumenta, quibus Bassol. cit. contendit probare, substantiam posse à Deo separari à quocunque accidente, etiã respectiuo.

46 Dicimus 2. Omne accidens absolutum per absolutam Dei potentiam esse potest sine subiecto, nullum respectiuum. Ità Scot. 4. dist. 12. q. 1. §. *Ad quæst. &c.* quamuis hæc conclusio quòad primam partem ratione naturali demonstrari non possit, quia, vt docet Sco. quodl. 7. per totum, & 1. d. 43. ex puris naturalibus demõstrari non potest, neq; à priori, neq; à posteriori, Deum esse omnipotentem, vt Theologi ponunt, vt scilicet immediatè se solo efficere possit quicquid efficit cum causis secundis, vndè & inquit, axioma illud: ***Quicquid Deus efficere potest cum causa secunda, potest etiam sine secunda se solo efficere***, non esse ex terminis notũ, sed tantùm lumine fidei, quo docemur, ordinem essentialem causarum non esse simpliciter necessarium, vndè Philosophi quia putabant, hunc ordinem esse simpliciter necessarium, vnanimiter negarunt, accidens esse posse sine subiecto, etiamsi ex alia parte cognoscerent, subiectum non esse de essentia accidentis, quia videbant, ex eis non fieri vnum per se, vt notat Doctor 4. d. 12. q. 1. sub E. & subiectum esse causam illius materialem, non intrinsecam sed extrinsecam tantùm. Adhuc tñ suaderi potest aliqua probabili ratione ex natura accidentis absoluti deducta, nam accidens absolutum, vt absolutum, non requirit terminum, alioquin absolutum non esset, si igitur requirit subiectum, id erit ob dependentiam ab eo alterius rationis, quã vt à termino, sed nulla est dependentia simpliciter necessaria alicuius absoluti ad aliud, quod non est de eius essentia, sed tantùm causa extrinseca, nisi ad causam extrinsecam simpliciter primã; subiectum autem non est de essentia accidentis, quia tunc ex eis fieret per se vnum, & quamuis sit causa materialis accidentis, tamen non est causa materialis intrinseca, sed extrinseca, & licèt sit causa extrinseca, non tamẽ est causa simpliciter prima, quia hęc est solus Deus, ergo à primo ad vltimum non est tanta dependentia accidentis absoluti à subiecto, quin à Deo suppleri possit, ità discurrit Doctor loc. cit.

Deinde supposito Eucharistiæ Sacramento, validissimè probari potest conclusio quò ad hanc partem, vbi constat, inhærentiam actualem ab accidentibus panis, & vini separari, & hæc existere sine subiecto, quia nec ibi sunt in corpore Christi, cùm non sit capax huiusmodi accidentiũ, præsertim in eo statu, nec etiam in aere circumfuso, cùm nec ipse sit illorum accidentium idoneum susceptiuum. Nec respondere valet, ex hoc Eucharistiæ mysterio tantùm haberi, quòd quantitas specierum sit sine subiecto, & sine actuali inhærentia, non autem qualitates, quia hæ adhærent quantitati, & ab ea sustentantur, tanquam à proximo suę inhæsionis subiecto. Non valet, nam licèt ex hoc mysterio actualis existentia sine subiecto de sola quantitate concludi possit, tñ existentia possibilis sine subiecto pariter de qualitatibus concludi potest, Tùm quia qualitas non est minus absolutum ens quantitate; Tùm quia, vt arguit Doctor cit. q. 2. loquendo de accidentibus absolutis, semper dependentia ad prius est essentialior, quàm dependentia ad posterius, sed qualitas habet dependentiam ad substantiam, tanquam ad 1. subiectum, ad quantitatẽ tanquam ad posterius, ergò essentialior est

est dependentia, qua dependet à substantia, quam ea, qua dependet ad quantitatē, sed ex hoc mysterio docemur, qualitates in Sacramento remanentes esse sine actuali dependentia ad substantiam, ergo docemur ex eodem mysterio posse saltim esse sine dependentia ad quantitatem, quāuis non doceamur, esse actu sine illa.

47 Quoad alteram partem de impossibilitate separationis accidentis respectiui, probatur à Scoto loc. cit. in hunc modum; Respectus est essentialiter habitudo inter duo extrema, ergo sicut tollere terminum, ad quem est respectus, est tollere, vel destruere respectum, ita tollere illud, cuius est respectus, nempè subiectum, vel fundamentum, est tollere respectum, & destruere rationem respectus; non igitur quia accidens respectiuum est accidens, ideò requirit subiectum, vel fundamentum, sed quia respectus est respectus, ideo requirit, cuius sit, & ad quod sit etiam in Diuinis, ità Doctor loc. cit.

In oppositum arguitur 1. absolutè probando, in vniuersum nullum accidens posse à subiecto separari: Tùm quia sicut substantię conuenit esse per se, ità esse in alio accidenti, at impossibile est, substantiam esse in alio, & non per se, ergo & accidēs esse per se, & non in alio. Tùm 2. quia posterius essentialiter non potest esse sine priori essentialiter 5. Met. cap. de priori, sed accidens est posterius essentialiter ipsa substantia, 7. Met. 4. Tùm 3. impossibile est, definitum esse sine definitione, & quacunque parte illius, at substantia ingreditur definitionem accidentis ex 7. Met. tex. 4. Tùm 4. quia inhærentia actualis est de essentia accidentis, nam ex Philosopho accidentis esse est inesse, & accidentia dicuntur entia, quia entis 7. Met. tex. 2. per quod insinuatur, rationem formalem entitatis accidentium esse inhæsionē actualem ad substantiam. Tùm 5. si actualis inhærentia non identificaretur accidenti, tunc alia inhærentia media inhæreret illi, & tunc de ista inhærentia inhærentiæ quærendum est, quomodo se habeat ad primā inhærentiam, & sic daretur processus in infinitum. Tùm tandem, ait Auersa cit. neque omnis quantitas esse potest sine subiecto, nam nec tempus potest esse sine motu, cùm tempus sit quantitas successiua, nec numerus esse potest sine rebus numeratis, cùm tñ sit quantitas discreta.

48 Resp. ad hæc omnia ex Scoto loc. cit. Ad 1. tenet paritas, vt per se esse, & esse in alio dicunt aptitudinem, sic enim vnū ità conuenit vni, vt prorsus alteri repugnet, at nō omninò tenet, vt dicunt actū, nisi quoad hoc, quòd substantia carere potest actuali subsistentia in proprio supposito, & esse in alio, sicut patet de natura in Verbo, & accidens actuali inhærentia, vt patet de accidentibus Eucharistiæ. Ad 2. ait Doctor, substantiam esse accidente priorem aptitudinaliter, sed non semper actualiter, & in proposito accidentia panis in Eucharistia adhuc talem retinent posterioritatem aptitudinalem in ordine ad substantiam panis, licèt actualem non retineant ob desitionem panis, & ità verum est semper, accidens, vt posterius non posse esse sine respectu ad substantiā vt aptitudine priorem. Ad 3. valet assumptum de illo, quod ingreditur diffinitionem, vt genus, vel differentia, non vt additum, quo modo substantia ingreditur diffinitionem accidentis; & si dicas, etiā correlatiuum ingredi definitionem relatiui tantùm, vt additum, & tamen adhuc relatiuum sine correlatiuo esse non posse, subdit Doctor, hoc ideò euenire, quia relatiuum est, & non quia accidens præcisè. Ad 4. negatur assumptum, accidentis esse dicitur inesse, non quidem actualiter, sed aptitudinaliter solùm, quatenus per hanc aptitudinem essentiam accidentis solemus circumscribere, & cum accidentia dicuntur ab Arist. entia, quia entis, inquit Doctor ly, quia non semper dicere notam causæ formalis, sed quandoque efficientis tātùm, vel causæ materialis extrinsecæ, vt in proposito. Ad 5. inquit Doctor, albedinē inhærere inhærentia realiter distincta, i. vniri subiecto media vnione accidentali, quæ dicitur inhæsio, at hæc non inhæret alia inhærentia realiter distincta, sed se sola vnitur albedini, quia quod alicui est ratio essēdi tale, illud seipso est tale, & ideò sicut actionis non datur alia actio, qua producatur, ità nec vnionis datur alia

vnio,

vnio, qua vniatur subiecto. Ad 6. nec tempus re vera est propriè species quãtitatis, nec si esset, à motu realiter distincta poni deberet, idem dicẽdum de numero, quòd non est vera species quantitatis, nec si esset, à rebus numeratis realiter distincta poni deberet, vt suo loco diximus in Log. disp. 7. q. 2. art. 1.

49 Secũdò probatur specialiter de qualitatibus, non posse separatas existere à quocunque subiecto. Tùm quia si albedo esset separata a quantitate, esset sensibilis, & insensibilis, corporea, & spiritualis; sensibilis esset, quia adhuc foret qualitas tertiæ speciei, esset insensibilis, quia quod non est quantum, non est sensibile; esset spiritualis, quia in tali statu esset indiuisibilis, esset corporea, quia est qualitas de tertia specie. Tùm quia etiam Canonicus ipse, qui omnium accidentium separabilitatem a subiecto conatus est tueri, loc. cit. ar. 1. concl. 1. fatetur, esse quædam accidẽtia absoluta ex innata eorum conditione ita subiecto alligata, vt nec Deus ipse supplere possit eorum exigentiam, sanitatem affert pro exemplo, quæ est adæquatio humorum ita corpori animalis alligata, vt a corporè separatã existere, repugnet prorsus. Tùm denique huius quoque generis videntur in vniuersum omnes actus vitales, quorum tanta est dependentia a principio vitali, vt ab eo petant necessariò produci, & in eodem recipi, alioquin nec vitales actiones forent, nec immanentes.

Resp. ad 1. ex Scot. 4. d. 12. q. 2. negando sequelam, nam albedo separata a subiecto adhuc in se foret sensibilis, quia apta mouere sensum, & corporea, ac diuisibilis, quia haberet adhuc pluralitatem partium integralium; quia tamen nõ esset sub modo quantitatiuo, qui est necessaria conditio ad exercitium sensationis, & diuisionis, subdit Doctor, quod in tali statu ob quantitatis defectum non foret sensibilis, & diuisibilis potentia proxima, ita sub B. Ad 2. ait Scot. quodl. 18. sub I. sanum, & pulchrum, cæterasque qualitates de quarta specie non esse propriè qualitates, & accidentia absoluta, sed potius relatiua, poni tamen in prædicamento qualitatis, quia habent modum denominandi, & prędicandi qualitatis, quatenus prædicant de subiecto modo quodam absoluto, non referendo illud expressè ad aliud, sicut esse patrem, vel esse simile. Ad 3. possunt etiã actus vitales secundùm absolutas eorum entitates a potentijs vitalibus separari, & conseruari, & adhuc actus vitales dici deberent, ac immanentes, quatenus ex natura sua adhuc exigerent produci a principio vitali, & in eodem recipi ex vi talis productionis, vt fusius in lib. de Anim.

50 Tertiò arguit specialiter Canonicus pro separabilitate accidentis respectiui; Quæcunque essentialiter distinguuntur, sunt mutuo separabilia, relatio prædicamentalis, & fundamentum, sunt huiusmodi, ergo, &c. minor patet, probatur maior, quia sicut ad identitatem essentialem sequitur necessario impossibilitas separationis, ita ad distinctionem essentialem sequitur separabilitas.

Resp. valere maiorem cum sua probatione, quando vnum ab altero essentialiter non dependet, at in proposito relatio dependet essentialiter a fundamento, & termino, cùm sit essentialiter habitudo inter duo extrema. Contra vrget Canon. Tùm quia dependentia relationis ab extremis intrinseca, & essẽtialis esse nequit, qualis est totius a partibus, quia nec fundamentum, nec terminus sunt de intrinseca ratione, & essentia relationis, cùm sint entia absoluta. Tùm quia primum simpliciter independens, vt est Deus, potest terminare omnem dependentiam, & supplere vicem cuiuslibet terminantis eam.

Resp. quod licèt extrema non sint de essentia accidentis relatiui, tñ habitudo inter illa est de essentia, vel potius ipsamet essentia illius, & falsum est, primum simpliciter independens posse omnem dependentiam immediatè terminare, nec eam propositionem simpliciter, & absolutè concedit Scotus 3. d. 1. q. 1. & quodl. 19. immo nec ipse Canon. qui fatetur art. 1. propositionem illam, quidquid Deus potest cum causa secunda, potest sine illa, intelligi tantùm in genere causæ efficientis. Contra vrget Canon. Vel fundamentum in ordine ad relationem se habet, vt causa efficiens, vel finalis, vel formalis, vel materia-

terialis; si vt efficiens, & finis, ergo potest Deus supplere causalitatem eius, cùm supplere possit causalitatem extrinsecam præsertim efficientis, & finis; si vt materialis, (quia in genere causæ formalis non videtur concurrere posse) vel concurrit, vt materia ex qua, vel in qua, non primum, quia materia non est pars intrinseca relationis; si secundum, iam in hoc conuenit cum accidente absoluto, quare sicut in absolutis potest supplere Deus eorum dependentiam talem a subiecto, cùm sit causalitas materialis extrinseca, ità etiam poterit in respectiuis.

Resp. relationem prædicamentalem pendere à fundamento in genere causæ efficientis, & materialis in qua, alia tñ ratione, ac accidens absolutum, nam accidens absolutum pendet à suo subiecto præcisè in ratione subiecti, sed respectiuum pendet ab eo etiam in ratione fundamenti; vndè quamuis cum fundamento in ratione subiecti non habeat maiorem cõnexionem accidens respectiuum, quàm absolutum, quia sic est causa materialis extrinseca vtriusque, quæ à Deo suppleri potest, tñ cum fundamento in ratione fundamenti maiorem habet connexionem accidens respectiuum, quàm absolutum, & hoc ex sua specifica differentia, quatenus respectus est, quia etiam relatio diuina, quamuis non sit accidens, nec esse potest, nec concipi sine fundamẽto, quia est essẽtialiter habitudo inter duo extrema, vnius, vt fundamenti, alterius, vt termini, ità colligitur ex Scot. cit. 4. d 12. q. 1. ad tertium principale, & q. 2. ad 4.

51 Sed contrà, adhuc instat Canon. Tũ quia dependentia relationis à fundamento etiam in ratione fundamenti adhuc est in genere causæ extrinsecæ, quã Deus supplere potest. Tũ quia relatio in ratione relationis nõ videtur indigere fundamento, nisi vt sustentetur, sed causalitas materialis, licèt in ratione recipientis suppleri à Deo nequeat ob imperfectionem annexã, potest tamen suppleri in ratione sustentantis. Tùm tandem quia relatio potest esse sine tali dependentia, cùm hæc sit respectus extrinsecus aduenicns, & alterius prædicamẽti, ac proindè ab ea separabilis.

Resp. negando, quod dependentia relationis à fundamento in ratione fundamẽti, etiamsi sit in genere causæ extrinsecæ, possit suppleri à Deo, & cum cõiter dicitur, omnem talem posse à Deo suppleri, & nullam talem esse simpliciter necessariam, nisi sit ad causam simpliciter primã, ait Doct. 4. d. 12. q. 1. & supra E. & sub S. id intelligi debere in absolutis, non in respectiuis, quia accidens respectiuum in hoc distinguitur ab absoluto, quod vbi absolutum esse potest sine quocunque, quod non est de illius essentia, & ideo dicitur absolutum; accidens respectiuum pendet essentialiter etiam ab eo, quod non est de eius essentia, & sine ipso prorsus esse nequit, & ideo dicitur respectiuum, idest, necessario aliud à se essentialiter respiciens. Ad 2. negatur assumptum, quia relatio diuina nulla indiget sustentatione, cũ sit per se subsistens, & tñ indiget fundamẽto, ista igitur indigentia oritur ex intrinseca ratione relationis, quatenus relatio est. Ad 3. falsum est, dependentiam relationis à fundamento esse alterius generis à relatione, cùm potius sit differentia cõstitutiua eius; vt distinguitur ab absoluto, cum esse in fundamento, ita sit de essentia relationis, vt esse ad, velut ad terminũ sicut in prædicamẽto relationis dictũ est.

52 Quartò arguit ad idem Rubion 4. d. 12. q. 3. Tùm quia per hoc solùm ostendi potest separabilitas accidentis absoluti, quia est realiter à subiecto distinctum, ergo pariter dicẽdum erit de respectiuo, si à subiecto ponatur realiter distinctum. Tùm 2. quia oppositorum causæ debent assignari opposite, ergo si causa inseparabilitatis duorum est realis eorum indistinctio, causa separabilitatis erit realis distinctio; Quod si dicatur, accidens absolutum non ideò præcisè esse à subiecto separabile, quia est realiter distinctum, sed etiam quia est accidens absolutum, respectiuum verò esse inseparabile, non quia realiter indistinctum, sed potius quia respectiuũ; Tunc obijcit Rubion, se dicturum è contra, quod accidens respectiuum est separabile, quia respectiuum, nõ autem absolutum, quia absolutum. Tùm 3. quicquid Deus potest se solo facere, potest etiam se

solo

solo conseruare, sed potest se solo facere respectum sine extremorum concursu, ergo & se solo conseruare, probatur minor, quia Deus continet virtualiter causalitatem cuiuscunque causæ secundæ, & eius effectum perfecto modo, sed non perfecto modo contineret, si tantùm virtualiter partialiter contineret. Item Deus dicitur causa prima, quia in nullius effectus productione pendet essentialiter à concursu causæ secundæ, ergo respectu omnium est causa totalis quantùm est de se, & potest quemcunque effectum se solo producere immediatè, si placet, & si non potest quẽcunque effectum se solo immediatè producere, respectu alicuius effectus erit causa partialis necessariò, quod maximam dicit imperfectionẽ. Tùm 4. quia ratio Scoti superiùs adducta ad probandam separabilitatem accidentis absoluti à subiecto, vel nihil concludit, vel æquè concludit etiam de respectiuo; ratio erat, quia nullus effectus dicit depẽdẽtiam essentialem a causa extrinseca, nisi simpliciter prima, & ideò cum accidens absolutum habeat subiectũ pro causa extrinseca, quia subiectum non est de essentia eius, & non sit causa prima, consequenter dependentia accidentis ab eo non erit essentialis simpliciter; planè tota hæc ratio currit pari passu de accidẽte respectiuo, vt per eam discurrendo patebit.

53 Resp. ad 1. Neoterici, negando, quòd accidens respectiuum realiter à subiecto distinguatur, quia nequit ab eo separatum existere, quod inquiunt necessariò requiri, vt aliqua duo dicantur realiter distingui; sed præterquam quòd sic respondendo videtur committi manifesta petitio principij, quia hæc est lis de nomine, & per distinct. realem hìc aliud non intelligimus, quàm solam negationem realis identitatis, siuè ita realiter distinctum ab aliquo possit se solo existere, siuè nõ, ideò concedimus, accidens respectiuum esse aliquid extremis realiter superadditum, & ab eis realiter distinctum, sed negamus, indè posse deduci realem separabilitatem, neque accidentis absoluti separabilitas à subiecto præcisè deducitur ex eius distinct. reali ab eõ, sed etiam ex independentia essentiali ipsius ab eo, quia absolutum est. Ad 2. valet assũptũ in causis, sed præcisis, negat, realem indistinctionem esse causam præcisã inseparabilitatis duorum, est vtique causa sufficiens, sed non præcisa, potest enim aliunde prouenire, vt ex depẽdentia essentiali vnius ab alio, vel necessaria coexigentia; & cùm inquit Rubion, si nos dicimus, accidens absolutum esse posse sine subiecto, quia absolutum, ipsum è contrà dicturum de respectiuo; prorsus irrationabiliter loquitur, nam in hoc distinguuntur ens absolutum & respectiuum, quòd absolutum esse potest, & concipi sine omni eo, quod non est de eius essentia, at non respectiuum, quod hac ratione præsertim respectiuum dicitur, quia secundũ suam quidditatem non solùm respicit sua prædicata intrinseca, sed etiam aliqua, quæ sunt extra eius essentiam. Ad 3. dicendum est ex Lychet. 3. dist. 1. q. 1. paulò supra. §. *Ad arg. principalia, &c.* quòd aliud est loqui de accidente absoluto, aliud de respectiuo, quia etsi Deus posset immediatè causare vtrumque (maximè loquendo de respectu extrinsecus adueniente, qui propria factione fieri potest) non concurrente aliqua causa secunda in genere efficientis causæ, est tñ differentia, quia accidens absolutum non de necessitate determinat sibi aliquod subiectum, a quo actu dependeat, sed respectiuum quodcũque determinat sibi de necessitate aliquod subiectum, a quo actu depẽdeat, velut a fundamento ex sua intrinseca ratione; nec propterea dicetur Deus imperfectè continere, & per modum causæ partialis effectum causæ secundæ; Tùm quia per allatam responsionem ponitur Deus causa totalis respectus, & extrema interuenire dicuntur solùm in ratione recipiẽtis, vel terminantis; Tùm quia etiamsi ponatur aliquis effectus ex sua peculiari ratione necessariò simpliciter exigere concursum causæ secundæ, vt est de composito, quod necessario petit concursum materiæ, & formæ, nec sine tali concursu potest à Deo fieri, & de actibus vitalibus in sententia multorum, qui postulant necessariò concursum potentiæ vitalis, non id-

circo Deus dici debebit causa partialis, & insufficiens respectu horum effectuum, neq; id arguit in Deo defectum virtutis, quia huiusmodi effectus nõ sunt alio modo factibiles, sicut eò quia Deus facere nequit, quod implicat, non ideò dicimus, eũ impotentem, quia potentia est solum respectu possibilis, non impossibilis. Ad 4. negatur, rationem Scoti æquè concludere de accidente respectiuo, sicut de absoluto, nec verum est, Doctorem absolutè dixisse, nullum effectum dicere dependentiam essentialem a causa extrinseca, nisi simpliciter prima, sed dixit, nullius effectus absoluti dari dependentiam essentialem ab aliqua causa extrinseca, nisi simpliciter prima; neque ità arguendo committit petitionem principij, vt infert Rubion, quia non gratis assumit Doctor ibi hanc propositionem, sed pluribus eam ibi probat.

54 Quintò demũ arguitur; Tùm quia in omnibus dependentijs magis est necessaria dependentia a primo, quam a secundo, sed accidens relatiuum dependet a substantia, vt a subiecto priori ab accidente verò, vt a subiecto posteriori, vt patet de similitudine, & æqualitate, ergò si potest esse sine dependentia priori, quę est magis necessaria, vt de facto contingit in Eucharistia, tanto magis esse poterit sine posteriori; Tùm etiam quia si accidenti respectiuo repugnat esse sine subiecto, vel hoc repugnat sibi quatenus accidens, vel quatenus relatio; non primum, quia tunc repugnaret omni accidenti, neq; secundum, quia tunc non repugnaret relationi diuinæ inhærere.

Resp. Scot. ad 1. sub M. quod dependentia relationis a fundamento est essentialissima, itaquod sine ea non potest consistere ratio relationis, quare si substantia nequeat esse fundamentum immediatum relationis (quod tñ falsum est) sed tm̃ accidens, necesse erit, relationem magis dependere ab accidente, quam a substantia, & hoc non quia relatio est accidens, sed quia relatio. Ad 2. ait ibidem, quod si subiectum accipiatur in ratione subiecti, hæc repugnantia oritur in relatione creata, non quia sit accidens, nec quia relatio, sed quia talis relatio, nimirum accidentalis; quod si subiectum accipiatur in ratione fundamenti, hæc repugnantia oritur ex natura relationis, vt relatio est, & ità etiam relationi diuinæ repugnat esse sine subiecto, hoc est, sine fundamento.

ARTICVLVS II.

Quomodo accidens separatum conseruaretur.

55 Dicendum est 1. accidens separatum non indigere nouo perseitatis modo positiuo ad sui conseruationem. Concl. est Scoti in 4. d. 12. q. 1. & 6. §. *Ad argumenta, &c.* vbi accidenti separato nullum concedit nouum perseitatis modum positiuum pro eius conseruatione, & vt per se existere dicatur, sed tm̃ negatiuum, quatenus .s. prosequitur Deus conseruationem accidentis sm̃ suam entitatem, & subtrahit concursum, quo conseruabat subiectum, & inhærentiam accidentis in subiecto; & sequuntur Scotistæ omnes illo loco, Aret. Faber, Iribarnes, & Alij. Constat magna ex parte hæc Cõclusio ex dictis superiùs de forma substantiali disp. 2. q. 3. ar. 3. nunc addenda sunt, quæ propria videntur formæ accidentali. Prob. itàque Concl. Primo, quia huiusmodi modus non videtur possibilis, nam vel esset substantialis, vel accidentalis; non primum, quia accidens non est capax modi substantialis; neque secundum; Tùm quia cùm sit accidens, non minùs erit dependens, quàm illud, cuius est modus, & sic non poterit facere ipsum per se esse. Tùm quia cùm sit imperfectior accidente, cui additur, erit magis dependens illo. Tum tandem quia omnino repugnare videtur accidenti, vel modo accidentali facere rem per se existentem, & à subiecto independentem, nam accidentis esse, est inesse, & à subiecto semper aliquo modo dependere, & quidem implicat, modum accidentalem, qui est minoris entitatis, & maioris dependentiæ, quã accidens, cui additur, reddere illud per se existens.

Deindè etiam si talis modus possibilis foret, attamen nullo modo videtur necessarius, nam quidquid petitur ab hoc modo,

do, saluari potest per actionem extrinsecam Dei, vt patebit discurrendo per singula. Caiet. 3. p. q. 78. ar. 1. iudicauit necessarium huiusmodi modum in quantitate specierum Eucharistiæ, vt redderet quantitatem aptam ad sustinenda cætera accidentia, vt faciebat substantia, & ideò appellauit hunc modum superadditum quātitati vice substantiam, vice materiam. Sed frustra ad hoc munus obeundum excogitauit Caiet. hunc modum, nam vel ipsum ponit velut subiectum vltimate sustentās quantitatem, vt quātitas deinceps in virtute ipsius cętera sustineat accidētia, & hoc non est defendere accidens sine subiecto, sed potius esset tribuere illi aliud subiectū loco prioris, vt benè arguit Auersa q. 21. sect. 4. Si vero non vt subiectum quantitatis, sed potius, vt modus per se existendi, quantitatem coadiuuans ad fulcimentum aliorum accidentium ponatur, hoc totum haberi potest per actionem Dei conseruantem, & sustentantem, vndè quantitas diceretur alia accidentia sustinere, quia ipsa sustentatur à Deo in genere efficientis causæ, ergo potest haberi effectiuè per actionem Dei quidquid habetur formaliter per intrinsecum modū perse existēdi.

Caiet. ibidem videtur iudicare, hunc modum esse necessarium in quantitate specierum, ne dicere cogamur quantitatem ibi existere violenter, & omnes actiones, & mutationes, quę ibi interueniunt, esse miraculosas, quod tñ dicendum esset, negato huiusmodi modo, nam quamuis quantitas sufficiat ad saluandum, quod naturaliter fiant alterationes in Eucharistia contingenter, attamen sine tali modo, qui sit velut virtus substantiæ, non possemus saluare, illa accidentia posse nutrire, substantiā producere, & corrumpere, sicut poterant coniuncta.

56 Sed neque ob id necessarius est hic per se existendi modus; Tum quia accidentia ex sua natura nata sunt inhærere, & dependere à subiecto, ergo talis modus, qui ea reddit independentia, videtur ea constituere in statu magis violēto, quā modus existendi per se negatiuus, vndè vt non dicantur violenter accidentia separata existere, sufficit, quod Deus in genere efficientis causæ illa sustentet, itá .n. supplet eorum indigentiam, vt non dicantur violentiā simpliciter pati. Tùm quia sicut accidentia, dum sunt coniuncta substantiæ, nec virtute propria, nec in virtute substantiæ possunt producere, vel corrūpere substantiam, ita neq; id poterunt separata in virtute istius modi, præsertim si ponatur accidentalis, & si quid tale euenit in Eucharistia, id euenit virtute diuina, & hoc est rationabilius, quàm tribuere accidentibus actionem eis repugnantē. Tùm tādem falsum est, ablato tali modo, omnes actiones, quæ fiunt circa accidentia, fore miraculosas, & adhuc melius esset actiones illas ponere miraculosas, quā constituere illud maximum miraculum, quod accidens habeat modum substantię vt vult Caiet. & adhuc maneat accidens, ergo si conceditur actio, qua quantitas per se existit independenter à subiecto; iam superfluus est alius modus per se existendi; vnde Suar. Tom. 3. 3. p. disp. 56. sec. 2. & Vasq. disp. 19. 4. cap. 2. minus consequenter loqui videntur, dum præter nouā actionem diuinam, ex vi cuius quantitas existat independenter à subiecto, exposcunt nouum per se essendi modum. Neq; satisfacit, quod ait Beccanus de Sacram. c. 20. q. 1. in fine, actionem nouam, & à subiecto independentem sufficere quidē ad hoc, vt quantitas non indigeat subiecto, non tñ ad hoc, vt separetur ab eo, sed præter actionem requiri modum per se existendi actuali inhærentiæ repugnantē; Non sufficit, nam per hoc solùm, quod Deus prosequatur accidentis conseruationem sm̄ entitatem suam, & cesset à conseruatione subiecti, vel inhærentiæ accidentis in eo, sufficienter intelligitur accidens sine subiecto existere absque productione alicuius noui modi, quia vt notauit Bassol. 4. d. 12. q. 1. ar. 2. in fine, separatio non est actio positiua termini alicuius, sed destructio inhæsionis.

57 Coninchius de Sacram. q. 77. ar. 1. dub. 2. ex alio cap. deducit necessitatem huius noui modi, inquit .n. impossibile esse, rem aliquam existere, nisi in suo genere sit vltimo determinata, impossibile .n. est, animal existere, nisi contractum ad cer-

certam speciem, & certum indiuiduum; item impossibile est, quantitatem existere extensam, nisi habeat certam figuram & sic de alijs, ergo similiter accidens nequit conseruari sine inhærentia, nisi accipiat alium modum, quo eius existentia terminetur, sicut per inhærentiam terminabatur priùs, alioquin hæc vltimo maneret indeterminata, & quasi vaga, ac incerta.

Sed neq; ob id necessarius est nouus per se existendi modus in accidente separato; verum vtique est, omnem rem necessario debere habere suum modum essendi, veluti terminum existentiæ eius; sed falsum est, hunc terminum necessariò importare entitatem positiuam, subsistentia .n. quę est terminus vltimatus substantiæ, probabiliter in negatione consistit, vt docet Scot. 3. d. 1. q. 1. & idipsum confirm. exẽplo quantitatis adducto à Coninchio: nã quantitas sm̃ longitudinem terminatur puncto, sm̃ latitudinem linea, sm̃ profunditatem superficie, & tñ huiusmodi termini in multorum sententia non prorsus improbabili, non dicunt aliquid positiuum.

Auersa q. 21. sec. 4 ait, accidens separatum necessario conseruari debere per aliquid positiuum superadditum. Tùm quia conceptus essendi per se, est conceptus positiuus, & non merè negatiuus. Tùm quia sicut datur positiuus modus essendi in alio, ità possibilis erit positiuus modus essendi per se illi oppositus. Tùm demũ, quia natura substãtialis non potest existere absque omni modo positiuo essendi, vel per propriam subsistentiam, vel per vnionem ad alienam, ergo tanto magis id necessarium erit in natura accidentali, quia natura substantialis non indiget suo modo subsistentiæ per modum depẽdentię, sed tm̃ per modum terminationis; at forma accidentalis verè indiget inhærẽtia per modum dependentiæ. Sed neque Auersa sufficienter ostendit huiusmodi necessitatem, nam quamuis conceptus essendi per se independenter ab alio, tàm actualiter, quam aptitudinaliter diceret conceptum positiuum, & non merè negatiuum, quod tñ non est omnino certum, tñ conceptus essendi per se cum independentia actuali a subiecto non est conceptus necessario positiuus. Et quamuis detur modus positiuus essendi per se, oppositus modo positiuo essendi in alio, nõ ob id concluditur, hunc modum debere accidenti conuenire, cùm potius substantiæ proprius videatur. Et deniquè ex hoc, quod natura substantialis, ablata propria subsistentia debeat existere necessario p vnionẽ ad alienam, quod tñ non est omnino certum, non benè infertur, accidens è contra, ablata inhærentia actuali, non posse per se existere absque positiuo modo superaddito, nam naturam esse in alieno supposito formalissimè dicit respectum positiuum vnionis, at accidens esse per se, idest sine subiecto, non præsefert necessario conceptum positiuum, sed saluari potest per negatiuum Et quamuis forma accidentalis indigeat inhærentia per modum dependentiæ, non probat sufficientie Auersa, hanc indigentiam suppleri debere necessario in genere causæ formalis; per intrinsecum modum per se existendi, nam nos dicimus, suppleri posse in genere causæ efficientis per actionem Dei cõseruantem, & sustentantem accidens extra subiectum.

58 Deniq; quando hic etiam existendi modus possibilis esset, & necessarius, adhuc ex eo cap. difficultatem ingerit, quia nec ipsi Aduersarij explicare sciunt, in quo consistat talis modus, quiduè formaliter dicat, nam hoc positiuum esse non potest noua res, aut virtus substantialis, in sensu, quo loquebatur Caiet. vt supra probatum est; nec poni potest noua accidentis existentia, quasi priùs existeret existentia subiecti, nam sicut accidens, dum est in subiecto, habet propriam entitatem a subiecto realiter distinctam, ita habet propriam existentiam, licèt ab eo dependentem. Neq; potest poni modus absolutus per se existendi repugnans inhærentiæ actuali; Tùm quia hic repugnare videtur naturæ accidentis, sicut caliditas naturæ aquæ. Tùm quia, non melius deuenire possumus in cognitionem huius modi necessarij ad conseruationem accidentis, quam ex Mysterio Euchar. vbi separatum conseruatur; at ex hoc mysterio non colligitur talis modus absolutus positiuus per se

exi-

stendi, vt ipsemet Auersa fatetur loc. cit. vnde tandem elegit Auersa fateri, hunc modum, quo quantitas separata existit in Eucharistia, esse modum quendam vnionis ipsius quantitatis ad corpus Chisti diuersum omninò ab inhærentia. Sed adhuc difficilius est explicare hunc modũ vnionis accidentis peculiarem ad substantiam qui non sit inhærentia, nam accidens intrinsecè vniri substantiæ aliud non videtur esse, quàm illi inhærere; vnde Auersa declarat ignotum per ignotius.

In oppositum præter obiecta disp. 2. q. 3. ar. 3. obijcies iterum ex Suar. Tùm quia modi positiui communiter resultant in rebus, quando modus oppositus destruitur, nam in naturalibus non aufertur talis situs à corpore, nisi detur alius; non aufertur à linea recta rectitudo, nisi detur obliquitas, vel similis alius modus; In supernaturalibus nõ aufertur a corpore Christi modus circumscriptiuus essendi in loco in Euchar. nisi detur modus sacramentalis; ab humanitate eiusdem non aufertur modus subsistentiæ, nisi posita vnione ad Verbum, ergo etiam in proposito, non aufertur inhærentia ab accidente, quin detur modus oppositus. Tùm etiam quia modus essendi, qui est vltimatus terminus rei non potest auferri, quin alius modus essendi resultat loco illius, diuisa. n. linea, & ablato puncto continuante, resultant alia pũcta terminantia, ergo ablata inhærentia ab accidente, quæ est terminus existentiæ illius, necessariò resultabit alius modus positiuus.

59 Resp. negando paritatem assumptã à Suar. quia modi, quos recenset Suar. vel sunt absoluti, & connaturales, vt rectitudo, & obliquitas in linea, atque ideò necessariò pullulant à rebus, vel sunt respectus extrinsecus aduenientes, qui positis fundamento, & termino, & conditione, regulariter necessariò resultant, vt sunt vnio hypostatica, vbi, situs, &c. Modus verò existendi per se positiuus vel repugnat accidenti, vel saltim ei connaturalis non est, vt inde ad ablationem inhærentiæ, necessariò in ipso debeat exoriri, nam ad ablationem inhærentiæ ex natura rei solùm haberi potest in accidente pura negatio existẽdi in alio, quæ à Scoto appellatur modus per se essendi negatiuus, & planè paritas in argumẽto assumpta, si valeret, plus probat, quã valit Suar. probat enim, & vnionem in humanitate Christi ad Verbum ablata propria subsistentia oriri ex natura rei in ipsa, & modum sacramentalem oriri ex natura rei in corpore Christi ad ablationem modi quantitatiui, quod falsum est, etiam in sententia ipsius in Met. disp. 40. sect. 4. Ad aliud patet ex iam dictis, nõ esse de ratione termini existẽtiæ rei, quòd semper consistat in aliquo positiuo, & in sententia Nominalium præsertim punctũ terminans in linea dicit solam carentiam vlterioris longitudinis.

Secundò obijcies ex Coninch. Sicut figura vltimò terminat extensionem quantitatis, ità inhærentia, & subsistentia vltimò terminant existentiam accidentis, & substantiæ, ergo sicut impossibile est conseruare quantitatem extensam, & tollere ab ea vnam figuram, quin ei detur alia, ità videtur impossibile tollere ab accidente inhærentiam, nisi detur modus oppositus illi. Accedit, quòd sicut quantitas siue figura foret interminata, ità accidentis existentia sine inhærentia, nisi habeat alium modum, quo terminetur.

60 Resp. negando paritatem assumptam, quia figura est modus connaturalis quantitati, & relatio quædam necessariò resultans in re quanta ex varia dispositione, & terminatione partium eius, vt docet Scot. in 4. dist. 12. q. 4. F. at modus per se subsistendi positiuus non solùm non est connaturalis accidenti, verùm ipsi directè repugnat, sicut modus inherendi substantiæ, neque propterea existentia accidentis interminata manebit, si ei non tribuatur modus hic subsistendi positiuus sed modo negatiuo terminabitur, Possemus etiam cum Tromb. 7. Met. q. 3. distinguere de duplici figura quantitatis, positiua, quę dicit determinationem extrinsecam, & reponitur in prædicamento qualitatis ab Arist. & priuatiua, quæ dicit determinationem intrinsecam, nihil positiuũ addens vltra corpus de genere quãtitatis, sed tñ priuationem ad vlteriores partes; & licèt quantitas esse nequeat sine figura

priuatiua, potest tñ esse sine positiua, ex quo concluditur solùm, data paritate non posse ab accidente auferri inhærentiam, quin ei tribuatur subsistentia negatiua.

61 Dicimus 2. accidens separatum nõ indigere ad conseruationem suæ entitatis nouo concursu diuerso à priori sm̃ rem, quo conseruabatur in subiecto. Concl. satis probata manet disp. 2. q. 3. ar. 3. vbi ostendimus, esse de mente Scoti 4. dist. 12. q. 1. R. & iterum modò probatur, ostendendo, nullam vrgere necessitatem noui concursus; nam vel ponendus esset ad supplendam causalitatem subiecti, vt contendit Coninch, quia priùs influebat Deus, vt causa partialis, & conseruabat accidens cum subiecto, & modò influit, vt causa totalis, & conseruat sine subiecto; concursus prior erat de se insufficiens ad conseruandum accidens, posterior est sufficiens; prior erat concursus generalis; posterior est specialis. Sed hæc ratio non vrget ad ponendum nouum influxum à priori diuersum sm̃ rem, quia, vt diximus loc. cit. disp. 2. n. 52. & fusè probat Vulpes tom. 1. p. 2 disp. 7. ar. 6. concursus Dei, quẽ causis secundis exhibet, est de se sufficientissimus ad ponendum se solo effectum sm̃ rem, & solùm sm̃ modum dicitur partialis, & insufficiens, vt ibi declaratum est, quia si esset insufficiens, & partialis secũdùm rem, licèt in actu primo esset indepẽdens à concursu causarum secundarum, tñ vt hic, & nunc exhibetur in actu secundo, esset essentialiter dependens à concursu illarum, quod est contra rationem influxus causæ primæ. Accedit ex ibi dictis, quòd quando modò Deus producit aliquem effectum cum causa secunda, & deindè illũ conseruat sine concursu causæ secundæ, fatentur etiam ipsi Aduersarij, influxum conseruatiuum Dei non esse sm̃ rem diuersum à priori, ergo concursus ille, quo effectum producit cum causa secunda, sufficit se solo ad illum ponendum. Neque cõcursus, quo se solo conseruat accidens sine subiecto, dicitur specialis, quia sit diuersus sm̃ rem ab eo, quo conseruabat illud in subiecto, & dicebatur generalis, sed tñ quia est diuersus ab eo secundùm modum, prior concursus dicebatur generalis, quia debitus erat de communi lege; posterior dicitur specialis, quia à Deo exhibetur in tali rerum ordine, in quo illum exhibere non tenetur de communi lege.

62 Vel necessarius esset nouus concursus, & alterius rationis à priori, quia ex vi prioris concursus conseruatur accidens in subiecto, ità quòd terminus adæquatus eius est accidens inhærens ex vi posterioris conseruatur sine subiecto, ità quòd terminus adæquatus eius est sola entitas accidentis, vt dicebat Peccanus sup. cit. Sed neque id vrget ad ponendum nouum concursum à priori diuersum sm̃ rem, quia falsum est, per eandem actionem conseruari entitatem accidentis, & inherentiam eius, nã vnio accidentis est entitas diuersa ab entitate accidentis, & prorsus diuersa est productio accidentis, & vnionis, & manere potest entitas accidentis inuariata, variato modo vnionis, atque ideo cùm actio, quæ attingit præcisè entitatem ipsius accidentis, distincta sit ab actione, quæ attingit vnionem, cessante ista, perseuerante illa conseruabitur accidens extra subiectum eodem concursu, quo priùs sm̃ rem, licèt diuerso sm̃ modum.

Vel denique concursus iste, quo conseruat accidens sine subiecto, diceretur alterius rationis à priori, quia prior erat eductiuus, nam erat cum dependentia à subiecto, posterior est creatiuus, quia à subiecto independẽs; eductio autem, & creatio sunt actiones alterius rationis, ità dicebãt Suar. & Vasquez supracitati. Sed neque hac ratione ponendus est nouus cõcursus alterius rationis à priori; Tùm quia generatio, & creatio essentialiter non differũt, sed tñ ratione connotati, quatenus generatio connotat subiectum, ex quo fit forma, non autem creatio, sicut è contra eodem modo ratione connotati differunt annihilatio, & corruptio, vt fatet Vulpes disp. 8. de Angelis ar. 10. n. 1. notauit ex Scoto 4. dist. 11. q. 4. & quodl. 10. Tùm quia, vt notauit Auersa q. 21. sect. 4. in fine, in formis, quæ fieri possunt per eductionem, & creationem, huiusmodi actiones possunt differre tñ per concomitantiã illius actionis, quæ terminatur ad inhærẽtiam, etiam si semper vna, & eadem sit illa

actio,

actio, quæ attingit præcisè entitatem ipsius formæ.

In oppositum arguit Coninch, necessarium esse nouum concursum diuersum à priori. Tùm quia in vniuersum loquendo, alius est influxus primæ causę, quo cum secunda influit in effectum, & alius, quo se solo illum producit, alius v. g. influxus, quo producit Deus lumen vnà cum Sole, & deindè absente Sole, solus illud deinceps conseruaret, quia tunc influeret modo quodam determinato ad hunc effectū in particulari, itaut spectato præcisè modo, quo Deus hìc, & nunc influit, necessariò producatur hoc lumen, vbi antea influebat concursu indeterminato, itaut spectato præcisè modo, quo priùs influebat, non magis esset natus, siue determinatus producere lumen, quàm calorem, vel frigus; nam Deus quantùm est ex parte sua eodem modo concurrit cum aqua frigefaciente, igne calefaciente, & Sole illuminante, sicut qui inflat organa, eodem modo concurrit ad omnes sonos, quos organa diuersimodè pulsata edunt. Tùm quia nihil potest in conseruari ab aliquo pendere, sine quo æquè facilè cōseruatur, sed ponere Deum eodem concursu accidens separatum conseruare, quo priùs, qñ erat in subiecto, est dicere, æquè facilè illud conseruare sine subiecto, ac cū subiecto, ergo priùs non dependebat à subiecto in conseruari; Tùm tandem quia qñ conseruat independenter à subiecto, supplere debet causalitatem eius, sed hoc fieri nequit, nisi adhibendo maiorem concursum, sicut qñ duo homines leuant aliquod pondus, si vnus posteà se solo leuat illud, nequit supplere causalitatē alterius, nisi adhibendo maiorem concursum.

63 Resp. negando assumptum, fore s. alium influxum sm̄ rem, quando lumen conseruaret sine Sole, ab eo, quo conseruabat cum Sole, nam etiam de facto plurimi sunt effectus, qui cum causa secunda efficiente producuntur à Deo, & deinceps sine ea conseruantur, & tñ Aduersarij fatentur, huiusmodi influxum Dei conseruatiuum non esse à productiuo diuersum & negatur, concursum Dei esse indeterminatum, genericum, & quasi confusum, ac determinabilem ad hunc, vel illum effectum specie; Tùm quia hoc repugnat perfectioni concursus primæ causæ, quod satis ex Coninch exemplo conuincitur, nam qui pulsat organa, vtique perfectiori modo concurrit ad sonum edendum, quàm qui tantummodo inflat; Tùm quia in cōi sententia Aduersariorum indiuiduatio effectus pendet a Deo, & a Deo determinatur, ergo si concursus diuinus est determinatus ad hūc effectum in indiuiduo, tātò magis determinatus erit ad effectum in specie; Tùm tandem quia vtique concursus Dei materialiter sumptus est illimitatus, ac virtualiter multiplex, tum specie, tum numero, nunquam tñ dici potest, vel debet determinabilis, indifferens, & confusus, quia hæc repugnant perfectioni eius, vt fusè probat Vulpes cit. disp. 7. ar. 5
Ad 2. concedimus, nihil essentialiter simpliciter ab aliquo pendere in conseruari, sine quo æquè facile conseruatur, potest tñ pendere essentialiter sm̄ quid, & adhuc absque eo æquè facilè conseruari ab agente infinitæ virtutis, qui proinde æquali facilitate omnia producit, & conseruat sine vllo omninò labore, vel conatu; iam verò, vt docet Scot. 4. d. 12. q. 1. nullus effectus creatus essentialiter simpliciter dependet in esse a causa secunda, sed uñ a prima, & dependentia illius ad eam talis est, vt ipsa sola continuata sufficiat ad esse, & conseruari talis effectus, & ideò æquè facilè potest a Deo conseruari forma in subiecto, ac sine subiecto. Ad 3. dicimus, Deum se solo operantem, vel conseruantem supplere concursum causæ secundę, non sm̄ rem, sed tm̄ sm̄ modum, non siuendo causas secundas secum agere, neque suppleret adhibēdo maiorem concursum, quia diuinus concursus non potest recipere intensionem, vel remissionem, & paritas assumpta de duobus leuantibus pondus est prorsus dispar, quia concursus eorum est limitatus, & finitus, qui proinde intendi debet ad ponendum maiorem effectum; vide, quæ diximus disp. 2. q. 3. art. 3. num. 52.

64 Sed quærit Coninch loc. cit. nu. 11. hanc responsi. euertere, dicendo, quod cū ipse inquit, Deum maiori influxu vti de-

bere, dum effectum se solo producit, vel conseruat, non vult dicere, Deum debere magis laborare, & in agendo fatigari, & difficilius effectum producere; Sed tm̄ inquit, se velle insinuare, effectum in tali casu potentiorem influxum, siue causæ conatum requirere, & virtutem ipsius agentis magis applicari debere ad agendum, siuè hoc faciat cum maiori, siuè cum æquali difficultate, nam potest causa maiori conatu influere in effectum, & si non laboret magis; quod etiam in Deo locum habet, nam si ponatur se solo ex tribus lignis vnū calefacere, vt duo. secundum, vt sex, tertiū omninò nō calefacere, vtiq; ex parte Dei debet huius rei reddi aliqua causa, nec alia reddi posse videtur, nisi quia diuersimodè Deus se habet circa hæc ligna, quatenus nimirum suam vim agendi erga vnum applicat, vt duo, erga secundum, vt sex, & erga tertium nullo modo, & in hoc sensu maiorem dicetur adhibere concursum calefaciendo lignum, vt sex, quam calefaciendo, vt duo.

Verùm ità explicando maioritatem, vel minoritatem diuini concursus benè loquitur Coninch, neque in hoc sensu illam negamus, nam vtique maior influxus ex parte Dei requiritur ad producendum totum vniuersum, quàm ad vnum tm̄ accidens, neque hæc maioritas, aut minoritas explicari debet per aliquam intensionem, vel remissionem in velle diuino conceptā aut per maiorem, vel minorem difficultatem ad agendum, sed dicitur maior, vel minor, quatenus ipsum velle diuinum, quamuis sit formaliter semper vnus, & idem actus, est tn̄ ob suam illimitationem virtualiter multiplex, atque ideo æquiualens maiori, & minori actioni. Attamen ex hoc non probat Coninch debere Deū maiorem adhibere conatum, & concursum, quando conseruat accidens separatum, quia tunc tm̄ argui potest ex parte Dei maior influxus, quando maior est effectus, sed quādo effectus est idem, arguitur idem, quia non variatur actio circa eundem terminum absque vlla variatione ipsius termini; in casu autem nostro terminus diuinæ actionis est entitas ipsius accidentis, quæ intrinsecè inuariata manet, ac proinde eandem semper actionem terminabit; quod autem varietur extrinsecè ob defectum subiecti, non infert in actione conseruatiua eius diuersitatem sm̄ rem, sed tm̄ sm̄ modum, vndè sicut est eadem entitas accidentis nunc, & priùs, & tm̄ diuerso modo se habent, ita est eadem actio diuina secundùm rem, & tm̄ diuersa secundum modum.

65 Secundo arguit idem. Formam materialem extra subiectum existere, est omnino supernaturale, sed hoc esset falsū, si adhuc ei sufficeret idem omnino concursus diuinus, qui sufficit, vt existat in subiecto, ergo hic non sufficit, sed nouus est necessarius; maior patet, probatur minor, quia nihil est supernaturale, quod a causa naturali cum concursu ei debito fieri potest, per hoc .n. differt præsertim effectus naturalis a supernaturali, quod ille a causa naturali cum concursu ei debito fieri possit, hic non possit; atqui sm̄ sententiam nostram (inquit Coninch) causa naturalis, Sol v.g. posset cum solo concursu generali naturaliter sibi debito lumē in aere productum (annihilato aere) conseruare extra subiectum, ergo talis conseruatio, siue existentia luminis, non esset supernaturalis.

Resp. negan. minorem, ad cuius probat. iterum neg. minor, vtpotè in qua assumitur casus impossibilis, posse nempe Deum (annihilato aere) adhuc adsistere Soli ad conseruandum lumen in posterum sine subiecto, quia talis cōseruatio esset actio creatiua, quę creaturæ conuenire non potest, vt fusè proba. Doctor 4.d.1.q.1. Potest igitur se solo Deus conseruare lumen in aere iam a Sole productum, aere annihilato, eo concursu, quo priùs sm̄ rem; concursus tn̄ iste conseruatiuus, etsi foret idē qui priùs secundùm rem, non tn̄ diceretur lumini connaturalis, quia influxus conseruatiuus non est lumini debitus, nisi in subiecto, eo modo, quo Aduersarij supernaturalem ponunt cōcursum, quo Deus materiam sine forma cōseruaret, etiamsi idē foret concursus, quo priùs conseruabatur cum forma secundùm rem.

Sed contra hanc Respons. instat Coninch. Tùm quia si vt aliquid dicatur existere

stere supernaturaliter; sufficeret, ipsum existere alio modo ab eo, ad quem natura sua ordinatur, sequeretur, lapidem supernaturaliter in sublimi loco detineri, quod est falsum, sicut igitur eò quia lapis codē concursu potest in eo statu conseruari, quo in suo statu naturali, hìc concursus dicitur ei debitus, & connaturalis, nec dicinatur vlla ratione ī tali statu supernaturaliter existere; idem erit dicendum de accidente extra subiectum, si posset ibi eodem concursu conseruari, quo in subiecto conseruabatur; Tùm quia nulla vnquam res in quocunque statu ponatur postulat sibi substrahi concursum diuinum, ergo falsum est, accidens extra subiectum concursum hunc non exigere, Probatur antecedens, quia nihil postulat sui ipsius destructionem, sed conseruationem, ad quam inter omnia concursus diuinus est summè necessarius. Alias instantias facit Coninch contra allatam respons. quæ quia illi falso supposito innituntur, quòd Deus possit cum Sole concurrere ad conseruandum lumen, aere annihilato, consultò dimittimus, velut nullius momenti.

66 Resp. huiusmodi instantias vrgere etiam contra conseruationem materiæ sine forma, vt discurrenti patet, vndè etiam Aduersarij tenentur illas soluere; Ad 1. igitur dicimus, vt aliquid dicatur existere supernaturaliter, vtique non sufficere, ipsum existere alio modo ab eo, ad quem natura sua ordinatur, ità .n. monstra producerentur supernaturaliter, aqua supernaturaliter ascenderet sursum ad replendum vacuum, & lapis denique supernaturaliter existeret sursum; Vt igitur aliquid modo supernaturali existat, debet existere alio modo ab eo, ad quem tàm natura sua ordinauit, quàm natura vniuersi, si .n. existat alio modo ab eo, ad quem natura sua particularis ordinauit, existat tñ eo, ad quem ordinauit natura vniuersalis, vtique non dicetur existere supernaturaliter, quia concursus Dei generalis adhuc est debitus, vnde si daretur Vacuum, aquæ sursum ascendenti ad illud replendum tenetur Deus concurrere de cōi lege, & talis ascēsus, naturalis foret non supernaturalis; Nō igitur dicitur lapis sursum naturaliter existere eò præcisè, quia eodem concursu à Deo ibi conseruatur, quo priùs in centro, sed quia ille idem concursus adhuc in tali statu est ei debitus ob indigentiam naturæ vniuersalis. Ad 2. tota vis argumenti consistit in verbis, quando .n. dicimus, accidens extra subiectum non exigere cōcursum Dei conseruatiuum, sed potiùs petere substractionem, non simpliciter, & absolutè hoc pronunciamus; sed dicimus, illum non exigere sm̃ cōem naturæ cursum, & ità non est natura particularis rei, quæ subtractionem petat diuini concursus, sed potiùs natura vniuersi. Accedit, quòd dum dicimus, res in tali statu, vel tali non exigere influxus diuini continuationem, aliud insinuare nolumus, nisi Deum de cōi lege non teneri illis adsistere per suum illapsum generalem.

Tertiò objicit Beccan. cit. Actiones distinguuntur essentialiter à terminis formalibus, sed productio rei ex nihilo, vel conseruatio eius sine subiecto, tanquam terminum adæquatum respicit rem ipsam solam, non autem inhærentiam eius in subiecto; productio verò, vel conseruatio rei dependens à subiecto, non solùm respicit rem illam, sed etiam inhærentiam, vt terminum adæquatum, sicut ergo inter terminos adæquatos est formalis distinctio, ita etiam inter actiones concipienda est. Confirmari potest, quia eadem actione videtur conseruari forma in subiecto, qua conseruatur inhærentia illius; Deum enim conseruare formam in subiecto, nō est, nisi conseruare inhærentiam illius in eo, ergo cessante inhærentia formę, cessat illa actio, qua forma conseruabatur in subiecto, & ita forma deinceps per nouā actionem extra subiectum conseruabitur.

67 Resp. negando minorem quò ad 2. partem, quia vt sæpius dictum est, distincta est actio, qua producitur, & conseruatur entitas formæ, ab ea, qua producitur, & conseruatur inhęrentia eius, sicuti .n. respectus extrinsecus aduenicns, qualis est inhærentia formę, alia actione producitur ab ea, qua producuntur extrema, vt Scot. docet in 3. d. 1. q. 1. ità etiam alia actione conseruatur, licèt dependenter ab eis. Ad Confirm. negatur assumptum. ad Probat. dici-

dicimus, committi fallaciam sm̃ plures interrogationes, vt vnam, dum .n. dicimus, formam conseruari in subiecto, duo re vera dicimus; pronunciamus .n. formã conseruari in rerum natura, & explicamus insuper modum, quo conseruatur, quæ duo diuersas actiones important, vnam, qua explicatur conseruatio accidentis in rerum natura, aliam, qua explicatur modus conseruationis eius, scilicet inhærentia.

Recentior quidam Scotista in doctrina Neotericorum enutritus, præsertim verò in materia de diuino concursu cum causis secundis, quod sit re vera de se insufficiẽs & partialis, proindeq. dependens essentialiter ab actione causę secundæ in productione effectus, non minus quam ipsamet actio causæ secundæ vice versa ab actione primæ dependeat, capere non potest sententiam nostram de conseruatione formæ materialis à Deo extra subiectum eodem influxu secundum rem, quo prius conseruabatur, dum erat in subiecto, & solum secundum modum variato, & contra eã sic argumentatur, quia si concursus ille, quo eam in subiecto conseruat, est se solo sufficiens ad conseruandam formam absq. subiecto, esset etiam sufficiens se solo ad conseruandam formam in subiecto, sed hoc est falsum, quia tunc forma materialis nullo modo à subiecto dependeret, nec in fieri, nec in cõseruari. Tũ quia optimè colligitur effectũ nõ depẽdere ab aliqua causa, qua ablata adhuc poneretur effectus, imò hinc colligitur animã rationalem non fieri dependenter à materia, licet producatur in materia, quia concursus, quo ponitur a Deo, est se solo sufficiens, & eo posito poneretur anima, quamuis non esset materia. Deniq; concursus Dei cum materia ad conseruandam formam est volitio, qua vult conseruare formam dependenter a subiecto; concursus, quo conseruat eam extra materiam, est volitio conseruando eam independenter a subiecto, ergo non est idem concursus. Nec sufficit dicere concursum, quo producit formam in materia, sufficientem esse secundum rem, sed insufficientem quoad modum; Quia materia actu concurrit ad substantiam formæ producẽdam, ergo nõ sufficit concursus Dei quoad substantiã; tum quia ostendi nõ potest ad quem modum formę requiritur concursus materię. Nec rursus valet dicere, quod quamuis cõcursus Dei sit sufficiens concursus, tamen creaturæ non sit superfluus, licet non sit necessarius; Nam illud est superfluum ad ponendum rem, sine quo res de facto poneretur, & quidem æquè facilè; sed si concursus Dei sit sufficiens, eo solo posito necessario poneretur forma, & æquè facilè, ergo concursus materię esset superfluus.

Hæc argumenta coincidunt cum relatis ex Coninch, nec nouam ingerunt difficultatem; ad 1. iam diximus omninò distinguendam esse actionem, qua conseruatur entitas ipsa formæ a Deo, & qua cõseruatur eius vnio ad subiectum; ex vi prioris conseruatur entitas formæ absolutè præscìdendo a subiecto, & solum ex vi posterioris conseruatur in subiecto; & ex vi prioris actionis dumtaxat continuatę dicimus formam etiam extra subiectum conseruari posse, non ex vi posterioris, quia tunc vtiq; sequeretur formam materialẽ nullo modo a subiecto dependere; & gratis concedimus ex vi prioris influxus conseruari non posse formã in subiecto, quia influxus ille terminatur ad solam entitatẽ formæ, & indifferens est ad conseruandã formam, dum est in subiecto, vel extra subiectum, sed præcisè conseruatur ex vi posterioris, qui terminatur ad vnionem, per quam formalissimè dicitur forma inhærere subiecto. Ad secundum anima rationalis non dicitur conseruari dependenter à materia, quia eius vnio cum materia non est sustentatio, at vnio aliarum formarũ est sustentatio, & ideò depẽdẽter ab illa cõseruantur; & hac sustentatione ablata, licet deinceps conseruaretur forma a Deo extrã subiectum, nõ indè benè deducitur formam à materia non dependere, quãdo illi inhęrebat, quià licet ista ablata, adhuc remaneat forma, non tamen eo modo, quo prius, quià non in subiecto sustentata, quod habebat beneficio materialis influxus. Ad 3. vtiq. non est idem concursus ille, quo conseruatur

enti-

entitas absoluta formæ præcisè, & ille, quo conseruatur eius vnio cum subiecto, sed sunt diuersi, sicut diuersæ sunt entitates formæ, & vnionis; cæterum est idem concursus ille prior, qui terminatur ad solam entitatem formæ, tam dum est in subiecto, quàm dum est extrà subiectum. Replicæ autem illę, quas affert hic Auctor contra illam distinctionem nostram de sufficientia, vel insufficientia diuini concursus secundum rem, vel modum, manifestè ostendit ipsum non percepisse sententiam nostram de natura diuini concursus; sed legat quæ de diuino cõcursu dicimus infra disp. 8. q. 3. art. 2. in fine; breuiter enim indè illam capere poterit, si ei non sufficit explicatio in hac ipsa quæstione allata; falsum etiam est quod ait, si forma eodem diuino concursu extrà materiam conseruari potest, ostendi non posse ad quem modum formæ requiratur concursus materiæ; requiritur enim ad hoc, non vt conseruetur quoad substantiam, & suã absolutam entitatem, quià æquè benè conseruari sic potest per solum diuinum concursum; sed vt conseruetur modo materiali, & sustentatiuo; Neq; hinc sequitur cõcursum causæ secundæ esse superfluum ad ponendum effectum, quia aliàs à Deo poni posset per eundem concursum; nam esset idem secundum rem, non tamen secundum modum; quatenus licet sit idem, non tamen eodem modo applicatur, dum causas secundas assumit ad agendum, & dum agit sine ipsis, quod infra disp. 8. in fine bene explicatur; immo per illam replicã posset probari causas secundas superfluere, puta absolutè loquendo, & æque bene potest Deus facere se solo, quod facit cum eis.

QVÆSTIO V.

An omnes formæ accidentales educantur de potentia subiecti.

68 QVæsitum vertitur de formis naturalibus, & artificialibus, sed quia Philosophia nostra ad Theologiam est ordinata, ideò ad formas quoque ordinis supernaturalis illud extendemus. Circa formas naturales omnes conueniunt, illas, quæ per propriam actionem, subiecti que transmutationem fiunt, educi de potentia subiecti; at quæ non fiunt per propriam actionem, aut subiecti transmutationem, a pluribus negantur educi; hac de causa negarunt Alens. 8. Met. 13. Sonc. 7. Met. q. 8. Ægid. in 2. d. 13. q. 2. & quidem Alij, lumen, & species intentionales educi de potentia subiecti, eò quòd fiunt in instanti sine resistentia, & abiectione contrarij, atque ideò sine transmutatione subiecti. Rursus hac de causa negant Alij relationes omnes, & formas etiam absolutas, quas vocant modales, quarum ratio consistit in afficiendo actu entitatem aliquam, sine qua nullo modo esse possũt, cuius generis ponunt vnionem, figuram, & alia huiusmodi educi de potentia subiecti, quia per se resultant absque propria actione, vndè sicuti nõ dicuntur produci, sed conproduci, ità nec dici debent educi, sed coeduci, ità Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 12. art. 6. & art. 7. & Alij quamplures, quod etiam affirmant de potẽtijs animæ, & cæteris qualitatibus à suis subiectis naturaliter manantibus.

Circa formas artificiales Conimb. modò cit. ar. 7. negant, educi de potentia subiecti, quia subiectum ad eas habet potentiam obedientialem pôtius, quàm naturalem. Alij idem asserunt quod Conimb. sed alia ratione, quia nimirum formæ artificiales potius per se resultant, quàm propria actione fiant. Alij tandem id asserũt, quia formæ artificiales, vt sic supra naturalitatem non addunt, nisi denominationem quandam extrinsecam sumptam ab arte, quæ est in artifice, denominatio autem extrinseca non educitur ex subiecto denominato.

Circa formas supernaturales Alij in vniuersum affirmant, illas creari, vt Scholastici omnes Antiquiores ob earum eminentiam, Alij asserunt in vniuersum educi de potentia, vt Scholastici Recentiores ob earum accidentalitatem, ità Suar. disp. 15. Met. sec. 2. & 3. Tom. in 3. p. disp. 9 sec. 1. Vasq. 1. p. disp. 174. & alij passim, & declarant educi gratiam, & cætera dona supernaturalia ex potentia Animæ, non quidem naturali, sed obedientiali, & etiam

& etiam hoc modo loquitur Io. de S. Th. q. 4. art. 2. cum tamen art. p. asseruisset ad eductionem formæ requiri, quod forma sit connaturalis, & proportionata subiecto, & subiectum in potentia naturali ad illam. Aduersa concedit, gratiam, & virtutes infusas fieri dependenter à subiecto, cùm sint accidentia. attamen inquit, ad differentiam qualitatum naturalium melius dici infudi, quàm educi, ità q. 20. sec. 7. Scotistæ distinguunt de formis supernaturalibus, & actus supernaturales concedunt educi de potentia subiecti; nam id docet Scot. expresse 1. d. 17. q. 4. §. *Ad argumenta, &c.* ad 3. habitus verò supernaturales negant educi de potentia subiecti, & asserunt, produci per veram creationẽ, ità. n. videtur loqui Scot. cit. q. 6. collater. in fine, & in 4. d. 1. q. 5. §. *Contra istã opinionem, &c.* & §. *Ad primam ergo quæstionem, &c.* Et alibi sæpe, ita Fuentes 1. Phys. q. 4. diff. 2. art. 4. Vulpes tom. 1. p. 2. disp. 3. ar. 1. Faber in 2. disp. 6. cap. vnico, & in 4. disp. 2. c. 3. & cæteri Scotistæ passim circa illum locum.

ARTICVLVS I.

Resolutio quæsiti de formis naturalibus, & artificialibus.

69 PRo decisione Quæsiti; Notandũ est, varietatem opinionũ in hac re oriri ex vario modo declarandi, quid sit, formam educi de potentia materiæ, nam Auctores plurimi ad libitum conditiones confingunt, & multiplicant ad veram eductionem requisitas, vt ab eductione has, vel illas formas excludant arbitratu suo, quod faciendum non est, alioquin quilibet posset confingere conditiones pro libito ad eductionem requisitas, & ab eductione, quas vult, formas excludere. Standum igitur est ad id, quod de eductione determinauimus disp. 2. q. 7. ar. 2. quòd nimirum ratio formalis constitutiua eductionis consistat in dependẽtia à subiecto, quia per hanc formaliter distinguitur eductio à creatione, vnde si præter dependẽtiã à subiecto, aliæ postulantur conditiones ab Auctoribus, sunt penitus superfluæ, & ab eis conficitæ, sicut etiam si ad creationem alias conditiones requirerent præter independentiam à concursu subiecti; hoc prænotato.

Dicimus, omnes formas accidentales tàm naturales, quam artificiales in vniuersũ educi de potẽtia subiecti. Concl. sequitur ex dictis loc. sup. cit. de natura eductionis, tenet Ruuius 1. Phys. tract. 2. q. 3. Auersa loc. cit. in fine, & Prob. 1. vniuersim de omnibus ratione ex natura eductionis deducta. Formam educi de potentia materiæ nil aliud est, nisi quod fiat dependenter à materia illam sustentante, & formæ illæ dicuntur educibiles, quæ sunt talis naturæ, vt non possint per se existere separatæ, sed debeãt à materia depẽdere, & sustẽtari, & debeãt ꝓduci depẽdẽter à subiecto, sed ões formæ accidentales sunt huiusmodi, ergo omnes sunt educibiles, & educuntur de potentia subiecti, Maior probatur. Tum quia eductio formæ est fieri eius cum dependentia à subiecto, & per hoc distinguitur à creatione; Tùm quia inter omnes formas, sola anima rationalis dicitur creari, quia suapté natura subsistens est, neq. ex indigentia intrinseca petit fieri in subiecto, & in subiecto conseruari, nam iuxta eius naturam potest etiam fieri extra subiectum, & conseruari, & ex hoc arguimus eius independentiam à corpore etiamsi in corpore ita producatur, vt in nullo prorsus instanti sit extrà illud; Probatur minor, quia accidentis esse, est inesse vnde ex intrinseca indigentia petit suapté natura fieri in subiecto, & in eo cõseruari, vndè si aliter fiat, & conseruetur, hoc est miraculum, & præter naturam.

Deindè Prob. specialiter de illis formis quæ ab Auctoribus excludebantur ab eductione, quia in earum productione carebant aliqua conditione, quam ipsi postulabant ad eductionem, nam in primis formæ intentionales educuntur de potentia subiecti, quia non producuntur ex nihilo, quod autẽ fiant in instanti, & producantur sine transmutatione subiecti cum abiectione contrarij, non obstat, quin verè educantur, quia istæ sunt cõditiones prorsus impertinentes ad eductionem, nam eductio non consistit in hoc quod fiat in tempore, vel cum habitudine ad alteratione-

nem

neni præcedentem, sed consistit in dependentia actionis, qua fit forma, à subiecto, immò ad veram, & physicam mutationem non requiritur abiectio contrarij, sed sufficit sola priuatio præcedens in materia formæ subsequentis.

70 Neq. in his formis, quæ non fiunt per propriam actionem, sed potius ad productionem subiecti per se resultare dicuntur, impedit talis resultantia, quin à suo subiecto educi dicantur. Tùm quia tales formæ adhuc essentialiter pendent in esse, & fieri à subiecto, ita vt neque per Dei potentiam fieri possint extra subiectum, quod præsertim verificatur de formis relatiuis, & modalibus, quæ ita petūt in Aduersariorum sententia esse subiectis affixæ, vt sine illis fieri, & conseruari prorsus repugnet. Tùm quia licèt propter hãc resultantiam dicantur comproduci, attamen ob hunc loquendi modum non intelligitur excludi qualiscunque actiuitas subiecti, quia subiectum re vera aliquo modo actiue se habet ad illas, sed quia talis actio consequitur necessario priorem, per quã subiectum producebatur, ideò non censetur propria, & per se actio; sicut ergo productio harum formarum non est sine aliqua actiuitate subiecti, ita non est sine aliquali eductione earū ex illo, Quod si ob necessariam sequelam huius actionis eductiuæ ad productiuam subiecti velit quis dicere, huiusmodi formas non educi, sed coeduci, non inficiamur, quia hoc magis spectat ad modum loquendi, quam ad rem; & nobis sufficit, vt fiant cum vera dependentia à subiecto. Tum etiam, quia ex supradictis de natura eductionis, ad causalitatem materialem sufficit prioritas naturæ subiecti ad formam, nec necessariò requiritur prioritas tẽporis, sed quantúcũq. effectus dicatur suæ causæ coæuus, sẽper tñ causa censetur illum præcedere natura, ergo quantumcunq. necessario resultent formæ quædam accidentales ad productionem suorum subiectorum, semper tñ posteriores illis natura erunt, quod sufficit, vt ex eorum potentia dicantur eductæ. Tùm tandem, quia etiam si relationes intrinsecus aduenientes fieri, & resultare necessario dicantur ad productionem extremorum, vt docet Scot. 1. dist. 17. q. 2. P. relationes tñ extrinsecus aduenientes non ità necessariò resultant, sed actione propria produci possunt, immo & aliquæ motum terminare, vt docet Scot. 3. dist. 1 q. & quodl. 11. vide disp. 7. q. 2.

71 Ex his denique sequitur, omnes formas artificiales educi de potentia suorum subiectorum, quia formæ artificiales, vt Scot. in 4. d. 1. q. 1. sub S. non sunt, nisi quædam relationes, & figuræ resultantes in materia artificis ex tali incisione, vel compositione partium, vnde de ipsis idem debemus ferre iudicium, quod de cæteris formis relatiuis, & parum refert, quod subiectum harum formarum non sit in potentia naturali ad illas, sed obedientiali respectu artis humanæ, nã quidquid sit de hoc, de quo Doct. videri potest 2. d. 18. q. vn. C. iam ex doctrina superiùs tradita de natura eductionis habetur, quòd necesse nõ est, subiectum esse in potentia naturali ad formam, quæ de ipso educi debet.

In oppositum obijcies 1. formas intentionales non fieri per eductionem, quia eductio est actio transmutatiua subiecti, & per hoc à creatione distinguitur, sed species intentionales fiunt in subiecto sine abiectione contrarij, & lumen in medio, ergo &c. Accedit, huiusmodi qualitates non solùm fieri in corporibus elementaribus, sed etiam in cœlestibus, at nulla forma educi potest de potentia Cœli aliàs Cœlum alterabile foret, & reciperet peregrinas impressiones. Demum plures formæ eductæ nequeunt esse in eodem subiecto, at plures formæ intentionales esse possunt, ergo &c.

72 Resp. neg. assumptum, nam transmutatio inpertinens est ad eductionem, vt docet Bassol. 2. d. 13. q. vn. a. 2. ad 3. & potest fieri vera actio, & passio etiam sine motu, vt Scot docet. in 4. dist. 43. q. 5. I. & falsum est, eductionem distingui à creatione essentialiter per mutationem, distinguuntur .n. per dependentiam, vel independentiam a subiecto. & deniq. falsum est, productionem formarum intentionalium fieri sine transmutatione, etiã si non interueniat abiectio contrarij. Ad 2. non est inconueniens, Cœlum esse alterab.le

rabile alteratione, vt aiunt, perfectiua, talis autem est alteratio quæ fit per huiusmodi qualitates. Ad 3. assumptum non est vniuersaliter verum.

Secundò Obijcitur, quod qualitates cõnaturales, relationes, & aliæ formæ modabiles non fiant per eductionem, quia de ratione eductionis est, vt forma fiat per actionem distinctam ab illa, qua fit subiectum, terminet nempè propriam productionem pendentem necessariò à concursu materiali subiecti, sed qualitates connaturales, quæ in subiectis fiunt per meram resultantiam ad productionem subiectorum, non fiunt per actionem distinctam ab ea, qua fit subiectum, ergo &c. Deinde relationes, præsertim intrinsecus aduenientes, eadem actione producuntur, qua extrema, itaut nõ habeãt aliã causã efficiẽtẽ a causa efficiẽti extremor. ex Sco. 1. d. 17. q. 2. ergo à fundamento non educuntur. Tãdem si formæ modales educerentur, etiã ipsa eductio deberet educi, & esset propriè effectus materiæ, quod tñ falsum est vt dicemus disp. de prĩcipijs in facto esse.

73 Resp. posse dupliciter intelligi, quod huiusmodi qualitates non habeant propriam actionem, & productionem diuersam à productione subiecti, primo in hoc sensu, quod nullam omnino terminent actionem, sed secundariò producantur per actionem substantialem, qua fit subiectũ, & ex vi eiusdem actionis in eo resultent, & ita falsum est, quia ex vi actionis substãtialis nunquam haberi potest terminus accidentalis, vt Scot. docet in 4. d. 10. q. 1. B. quia secundùm veram Philosophiam, substantia, & accidens diuersas semper terminant actiones, nec eadem actione fieri possunt, & ideò nec primariò, nec secundariò haberi potest accidens per actionem substãtialem; vel ita intelligi potest, quod habeant quidem propriam actionem distinctam ab actione productiua subiecti, propria tñ, & per se actio non censetur, quia natura sua consequitur, & resultat à termino alterius actionis, vnde nec propriam habet nouitatem, nec vt terminus potest acquiri per motum, sed tñ per naturalem resultantiam, & ita verum est, quod nõ habent propriam actionem, nec propriam terminant productionem, sed ex hoc non benè infertur, quod non educantur de potentia subiecti, quia ad verã eductionem sufficit, quod forma fiat per propriam actionem in hoc secundo sensu sic enim intelligitur interuenire concursus materialis subiecti. Ad 2. patet per idem, namq. relationes etiam habent propriam productionem in hoc secundo sensu, neq. Scot. cit. hãc denegauit extremis, sed tantùm illam, quæ sufficit ad motum, vt dicitur Disp. de Relat. Ad 3. sicuti actio, & productio se ipsa dicitur ab agente dimanare, & non media alia actione, ita eductio eodem modo dici debet pendere à subiecto, vndè sicut productio dicitur fieri, vt Quo, ab agente, ita & eductio, vt Quo dicitur fieri ex subiecto, vnde & ipsa suo modo à materia pendebit, licèt non propriè, vt eius effectus, sed tantùm vt eius causalitas.

ARTICVLVS II.

Resolutio Quæsiti de formis supernaturalibus.

74 Dicimus, probabile esse, non solùm actus supernaturales, sed etiam habitus educi de potentia sui subiecti. Hæc concl. probari potest 1. ex dictis in Concl. præced. Tũ quia omnis forma accidentalis, cum sit apta inhærere subiecto, ita quoq. est fieri, & conseruari dependenter ab eo, & ideò cùm omnes formæ supernaturales in ratione accidentis conueniant cum formis naturalibus, poterunt & ipsæ, ac debebunt educi de potentia suorum subiectorum, sicut & naturales, cum hoc discrimine tantum, quod habitus supernaturales immediatè educẽtur à Deo. Tùm quia ideò anima rationalis dicitur creari, & non educi de corpore, licèt in nullo instanti etiam naturæ priùs sit in se, quam in corpore, cum existentia rei non mensuretur per instans naturæ, quia de se nata est subsistere, vnde quantumcumque in corpore producatur, semper independenter ab eo producitur, & illud respicit, vt subiectum merè in quo, non ex quo, ergo cùm habitus supernaturales non sint formę natę per se subsistere

si in primo instanti, quo fiunt, fiunt in subiecto, planè ex eo educentur, nam hoc est formam educi de potentia materiæ, non prius in se produci, quam in subiecto, si est forma nata inhærere. Tùm etiam si gratia poneretur in vno instanti creata, deinde animæ infusa, etiam si in fieri à subiecto non dependeret, adhuc tñ dependeret in conseruari, qu a non est forma subsistens, vt anima, atq. ita consequenter eius desitio erit corruptio, & non annihilatio, quia desinit in subiecto, a quo dependebat in conseruari, ex quo postea sequitur, quod etiam per eductionem incipere debeat, si desinit per corruptionem. Tùm deindè, quia Scot. ipse 4. dist. 1. q. 1. Hh. omnem illam formam vocat materialem, idest ex materia eductam, vel educibilem, quæ ex natura sua necessariò inclinatur naturaliter, vt sit actus materiæ, ita quod sua ptè natura aliter nequeat existere, sed per hoc excluditur sola anima rationalis, quæ nō cū tali necessitate īclinatur, vt sit actus materiæ, quia suaptè natura, & secluso miraculo potest extra illam existere. Tùm denique actus supernaturales educuntur de potentia subiecti ex Scot. 1. d. 17. q. 2. Pp. ergo idem dici poterit, & debebit, etiā de habitib. nā nulla ratio potest adduci de habitibus, quæ non elidatur in actibus.

Deindè Prob. potest Concl. eo quia nulla suppetit ratio conuincens ad oppositū, vt patebit discurrendo per singulas rationes, & capita, ex quibus solent Scotistæ probare, gratiam, & cæteros habitus supernaturales creari. Vel n. probaretur ex existentia, & excellentia horum habituum vt probant Fuentes, & Faber, nam ita excellentes sunt habitus isti in ordine gratiæ, & gloriæ, sicuti anima rationalis in serie naturæ, ergo petunt à Deo creari sicut anima. Item habitus isti eleuant animam, & eius potentias supra totum esse naturæ, & præsertim gratia est participatio quædam diuinæ naturæ, ergo non possunt huiusmodi formæ tam excellentes virtualiter contineri in causis naturalibus, cùm principium naturale habere nequeant, qua de causa dicitur in Psal. 83. *gratiam, & gloriam dabit Dominus, &c.*

75 Sed ratio hæc non conuincit, & retunditur in actibus, nam etiam actus sunt ordinis superioris, & gratuiti, immò sunt formæ excellentiores ipsis habitibus, vt omnes fatentur, & nos suo loco dicimus in lib. de Ani. & apud omnes certum est, visionem beatificam esse gratia excellentiorem, & etiam ipsi actus eleuant animā supra totum esse naturæ, ergo sicuti actus educuntur, ità dici poterit de habitibus, & quando ait Psalter, gratiam, & gloriam dari à Domino, vtiquè negare non intelligit concursum materialem ex parte creaturæ; per gloriam .n. intelligit visionem, & fruitionem, ad quas sm̄ omnes concurrunt intellectus, & voluntas Beatorum, nedum in genere causæ materialis, sed etiam efficientis. Sic etiam quando cōiter dicitur, formam supernaturalem non contineri in causa naturali, id totum intelligitur in genere causæ efficientis, quatenus homo non potest ex suis viribus attingere aliquem actum supernaturalem sine speciali auxilio Dei, non autem per hoc excluditur concursus creaturæ in genere causæ materialis. Immò maiori ratione vidētur Scotistæ posse, ac debere defendere hanc Concl. quàm Thomistæ, quia gratia sm̄ Thomistas est forma ex natura rei hominem iustificans, & Deo gratum reddēs, & tantæ excellentiæ, vt negent in creatura potentiam etiam passiuam naturalem in ordine ad illam, sed Scotistæ inquiunt, hoc munus non competere gratiæ ex natura rei, sed tm̄ ex diuino decreto, & ponunt animam in potentia passiua naturali ad eam sicut & ad cætera dona supernaturalia, ergo potiori ratione possunt hanc Concl. asserere Scotistæ, quàm Thomistæ. Paritas tandem assumpta à Fuentes de anima rationali in serie naturæ, & de gratia, & cæteris habitibus in ordine gratiæ, & gloriæ, non tenet, quia anima rationalis est forma substantialis, & spiritualis, & ideò attingi nequit à potentia generatiua in genere causæ efficientis, & est forma per se subsistens, & hac de causa concursū in genere causæ materialis etiā excludens, at habitus supernaturales, licèt ob eorum excellentiam excluderent omnem causam secūda efficientē, quia tñ sunt formæ accidētariæ, causā materialem non excludunt.

76 Vel

priuatiua, potest tñ esse sine positiua, ex quo concluditur solùm, data paritate non posse ab accidente auferri inhærentiam, quin ei tribuatur subsistentia negatiua.

61 Dicimus 2. accidens separatum nō indigere ad conseruationem suæ entitatis nouo concursu diuerso à priori sm̃ rem, quo conseruabatur in subiecto. Concl. satis probata manet disp. 2. q. 3. ar. 3. vbi ostendimus, esse de mente Scoti 4. dist. 12. q. 1. R. & iterum modò probatur, ostendendo, nullam vrgere necessitatem noui concursus; nam vel ponendus esset ad supplendam causalitatem subiecti, vt contendit Coninch, quia priùs influebat Deus, vt causa partialis, & conseruabat accidens cum subiecto, & modò influit, vt causa totalis, & conseruat sine subiecto; concursus prior erat de se insufficiens ad conseruandum accidens, posterior est sufficiens; prior erat concursus generalis; posterior est specialis. Sed hæc ratio non vrget ad ponendum nouum influxum à priori diuersum sm̃ rem, quia, vt diximus loc. cit. disp. 2. n. 52. & fusè probat Vulpes tom. 1. p. 2 disp. 7. ar. 6. concursus Dei, quē causis secundis exhibet, est de se sufficientissimus ad ponendum se solo effectum sm̃ rem, & solùm sm̃ modum dicitur partialis, & insufficiens, vt ibi declaratum est, quia si esset insufficiens, & partialis secūdùm rem, licèt in actu primo esset indepēdens à concursu causarum secundarum, tñ vt hic, & nunc exhibetur in actu secundo, esset essentialiter dependens à concursu illarum, quod est contra rationem influxus causæ primæ. Accedit ex ibi dictis, quòd quando modò Deus producit aliquem effectum cum causa secunda, & deindè illū conseruat sine concursu causæ secundæ, fatentur etiam ipsi Aduersarij, influxum conseruatiuum Dei non esse sm̃ rem diuersum à priori, ergo concursus ille, quo effectum producit cum causa secunda, sufficit se solo ad illum ponendum. Neque cōcursus, quo se solo conseruat accidens sine subiecto, dicitur specialis, quia sit diuersus sm̃ rem ab eo, quo conseruabat illud in subiecto, & dicebatur generalis, sed tñ quia est diuersus ab eo secundùm modum, prior concursus dicebatur generalis, quia debitus erat de communi lege; posterior dicitur specialis, quia à Deo exhibetur in tali rerum ordine, in quo illum exhibere non tenetur de communi lege.

62 Vel necessarius esset nouus concursus, & alterius rationis a priori, quia ex vi prioris concursus conseruatur accidens in subiecto, ità quòd terminus adæquatus eius est accidens inhærens ex vi posterioris conseruatur sine subiecto, ità quòd terminus adæquatus eius est sola entitas accidentis, vt dicebat Beccanus sup. cit. Sed neque id vrget ad ponendum nouum concursum à priori diuersum sm̃ rem, quia falsum est, per eandem actionem conseruari entitatem accidentis, & inherentiam eius, nā vnio accidentis est entitas diuersa ab entitate accidentis, & prorsus diuersa est productio accidentis, & vnionis, & manere potest entitas accidentis inuariata, variato modo vnionis, atque ideo cùm actio, quæ attingit præcisè entitatem ipsius accidentis, distincta sit ab actione, quæ attingit vnionem, cessante ista, perseuerante illa conseruabitur accidens extra subiectum eodem concursu, quo priùs sm̃ rem, licèt diuerso sm̃ modum.

Vel denique concursus iste, quo conseruat accidens sine subiecto, diceretur alterius rationis à priori, quia prior erat eductiuus, nam erat cum dependentia à subiecto, posterior est creatiuus, quia à subiecto independēs; eductio autem, & creatio sunt actiones alterius rationis, ità dicebát Suar. & Vasquez supracitati. Sed neque hac ratione ponendus est nouus cōcursus alterius rationis à priori; Tùm quia generatio, & creatio essentialiter non differūt, sed tñ ratione connotati, quatenùs generatio connotat subiectum, ex quo fit forma, non autem creatio, sicut è contra eodem modo ratione connotati differunt annihilatio, & corruptio, vt Pater Vulpes disp. 8. de Angelis ar. 10. n. 1. notauit ex Scoto 4. dist. 11. q. 4. & quodl. 10. Tùm quia, vt notauit Auersa q. 21. sect. 4. in fine, in formis, quæ fieri possunt per eductionem, & creationem, huiusmodi actiones possunt differre tñ per concomitantiā illius actionis, quæ terminatur ad inhærētiam, etiam si semper vna, & eadem sit illa actio,

actio, quæ attingit præcisè entitatem ipsius formæ.

In oppositum arguit Coninch, necessarium esse nouum concursum diuersum à priori. Tùm quia in vniuersum loquendo, alius est influxus primæ causę, quo cum secunda influit in effectum, & alius, quo se solo illum producit, alius v. g. influxus, quo producit Deus lumen vnà cum Solę, & deindè absente Sole, solus illud deinceps conseruaret, quia tunc influeret modo quodam determinato ad hunc effectū in particulari, itaut spectato præcisè modo, quo Deus hìc, & nunc influit, necessariò producatur hoc lumen, vbi antea influebat concursu indeterminato, itaut spectato præcisè modo, quo priùs influebat, non magis esset natus, siue determinatus producere lumen, quàm calorem, vel frigus; nam Deus quantùm est ex parte sua eodem modo concurrit cum aqua frigefaciente, igne calefaciente, & Sole illuminante, sicut qui inflat organa, eodem modo concurrit ad omnes sonos, quos organa diuersimodè pulsata edunt. Tùm quia nihil potest in conseruari ab aliquo pendere, sine quo æquè facilè cōseruatur, sed ponere Deum eodem concursu accidens separatum conseruare, quo priùs, qñ erat in subiecto, est dicere, æquè facilè illud conseruare sine subiecto, ac cū subiecto, ergo priùs non dependebat à subiecto in conseruari; Tùm tandem quia qñ conseruat independenter à subiecto, supplere debet causalitatem eius, sed hoc fieri nequit, nisi adhibendo maiorem concursum, sicut qñ duo homines leuant aliquod pondus, si vnus posteà se solo leuat illud, nequit supplere causalitatē alterius, nisi adhibendo maiorem concursum.

63 Resp. negando assumptum, fore. s. alium influxum sm̄ rem, quando lumen conseruaret sine Sole, ab eo, quo conseruabat cum Sole, nam etiam de facto plurimi sunt effectus, qui cum causa secunda efficiente producuntur à Deo, & deinceps sine ea conseruantur, & tñ Aduersarij fatentur, huiusmodi influxum Dei conseruatiuum non esse à productiuo diuersum & negatur, concursum Dei esse indeterminatum, genericum, & quasi confusum, ac determinabilem ad hunc, vel illum effectum specie; Tùm quia hoc repugnat perfectioni concursus primæ causæ, quod satis ex Coninch exemplo conuincitur, nam qui pulsat organa, vtique perfectiori modo concurrit ad sonum edendum, quàm qui tantummodo inflat; Tùm quia in cōi sententia Aduersariorum indiuiduatio effectus pendet a Deo, & a Deo determinatur, ergo si concursus diuinus est determinatus ad hūc effectum in indiuiduo, tātò magis determinatus erit ad effectum in specie; Tùm tandem quia vtique concursus Dei materialiter sumptus est illimitatus, ac virtualiter multiplex, tum specie, tum numero, nunquam tñ dici potest, vel debet determinabilis, indifferens, & confusus, quia hæc repugnant perfectioni eius, vt fusè probat Vulpes cit. disp. 7. ar. 5. Ad 2. concedimus, nihil essentialiter simpliciter ab aliquo pendere in conseruari, sine quo æquè facilę conseruatur, potest tñ pendere essentialiter sm̄ quid, & adhuc absque eo æquę facilè conseruari ab agente infinitæ virtutis, qui proinde æquali facilitate omnia producit, & conseruat sine vllo omninò labore, vel conatu; iam verò, vt docet Scot. 4. d. 12. q. 1. nullus effectus creatus essentialiter simpliciter dependet in esse a causa secunda, sed tñ a prima, & dependentia illius ad eam talis est, vt ipsa sola continuata sufficiat ad esse, & conseruari talis effectus, & ideò æquè facilè potest a Deo conseruari forma in subiecto, ac sine subiecto. Ad 3. dicimus, Deum se solo operantem, vel conseruantem supplere concursum causæ secundę, non sm̄ rem, sed tm̄ sm̄ modum, non sinendo causas secundas secum agere, neque suppleret adhibēdo maiorem concursum, quia diuinus concursus non potest recipere intensionem, vel remissionem, & paritas assumpta de duobus leuantibus pondus est prorsus dispar, quia concursus eorum est limitatus, & finitus, qui proinde intendi debet ad ponendum maiorem effectum; vide, quæ diximus disp. 2. q. 3. art. 3. num. 52.

64 Sed quærit Coninch loc. cit. nu. 11. hanc responsi. euertere, dicendo, quod cū ipse inquit, Deum maiori influxu vti debere,

bere, dum effectum se solo producit, vel conseruat, non vult dicere, Deum debere magis laborare, & in agendo fatigari, & difficilius effectum producere; Sed tñ inquit, se velle insinuare, effectum in tali casu potentiorem influxum, siue causæ conatum requirere, & virtutem ipsius agentis magis applicari debere ad agendum, siuè hoc faciat cum maiori, siuè cum ęquali difficultate, nam potest causa maiori conatu influere in effectum, & si non laboret magis; quod etiam in Deo locum habet, nam si ponatur se solo ex tribus lignis vnũ calefacere, vt duo. secundum, vt sex, tertiũ omninò nõ calefacere, vtiq; ex parte Dei debet huius rei reddi aliqua causa, nec alia reddi posse videtur, nisi quia diuersimodè Deus se habet circa hæc ligna, quatenus nimirum suam vim agendi erga vnum applicat, vt duo, erga secundum, vt sex, & erga tertium nullo modo, & in hoc sensu maiorem dicetur adhibere concursum calefaciendo lignum, vt sex, quam calefaciendo, vt duo.

Verùm ità explicando maioritatem, vel minoritatem diuini concursus benè loquitur Coninch, neque in hoc sensu illam negamus, nam vtique maior influxus ex parte Dei requiritur ad producendum totum vniuersum, quàm ad vnum tñ accidens, neque hæc maioritas, aut minoritas explicari debet per aliquam intensionem, vel remissionem in velle diuino conceptá aut per maiorem, vel minorem difficultatem ad agendum, sed dicitur maior, vel minor, quatenus ipsum velle diuinum, quamuis sit formaliter semper vnus, & idem actus, est tñ ob suam illimitationem virtualiter multiplex, atque ideo ęquiualens maiori, & minori actioni. Attamen ex hoc non probat Coninch debere Deũ maiorem adhibere conatum, & concursum, quando conseruat accidens separatum, quia tunc tñ argui potest ex parte Dei maior influxus, quando maior est effectus, sed quãdo effectus est idem, arguitur idem, quia non variatur actio circa eundem terminum absque vlla variatione ipsius termini; in casu autem nostro terminus diuinæ actionis est entitas ipsius accidentis, quæ intrinsecè inuariata manet, ac proinde eandem semper actionem terminabit; quod autem varietur extrinsecè ob defectum subiecti, non infert in actione conseruatiua eius diuersitatem sm̃ rem, sed tñ sm̃ modum, vndè sicut est eadem entitas accidentis nunc, & priùs, & tñ diuerso modo se habent, ita est eadem actio diuina secundùm rem, & tñ diuersa secundum modum.

65 Secundo arguit idem. Formam materialem extra subiectum existere, est omnino supernaturale, sed hoc esset falsũ, si adhuc ei sufficeret idem omnino concursus diuinus, qui sufficit, vt existat in subiecto, ergo hic non sufficit, sed nouus est necessarius; maior patet, probatur minor, quia nihil est supernaturale, quod a causa naturali cum concursu ei debito fieri potest, per hoc .n. differt præsertim effectus naturalis a supernaturali, quod ille a causa naturali cum concursu ei debito fieri possit, hic non possit; atqui sm̃ sententiam nostram (inquit Coninch) causa naturalis, Sol v.g. posset cum solo concursu generali naturaliter sibi debito lumẽ in aere productum (annihilato aere) conseruare extra subiectum, ergo talis conseruatio, siue existentia luminis, non esset supernaturalis.

Resp. negan. minorem, ad cuius probat. iterum neg. minor, vtpotè in qua assumitur casus impossibilis, posse nempe Deum (annihilato aere) adhuc adsistere Soli ad conseruandum lumen in posterum sine subiecto, quia talis cõseruatio esset actio creatiua, quę creaturæ conuenire non potest, vt fusè proba. Doctor 4.d.1.q.1. Potest igitur se solo Deus conseruare lumen in aere iam a Sole productum, aere annihilato, eo concursu, quo priùs sm̃ rem; concursus tñ iste conseruatiuus, etsi foret idẽ qui priùs secundùm rem, non tñ diceretur lumini connaturalis, quia influxus conseruatiuus non est lumini debitus, nisi in subiecto, eo modo, quo Aduersarij supernaturalem ponunt cõcursum, quo Deus materiam sine forma cõseruaret, etiamsi idẽ foret concursus, quo priùs conseruabatur cum forma secundùm rem.

Sed contra hanc Respons. instat Coninch. Tùm quia si vt aliquid dicatur existere

stere supernaturaliter; sufficeret, ipsum existere alio modo ab eo, ad quem natura sua ordinatur, sequeretur, lapidem supernaturaliter in sublimi loco detineri, quod est falsum, sicut igitur eò quia lapis eodē concursu potest in eo statu conseruari, quo in suo statu naturali, hìc concursus dicitur ei debitus, & connaturalis, nec dicinatur vlla ratione ī tali statu supernaturaliter existere; idem erit dicendum de accidente extra subiectum, si posset ibi eodem concursu conseruari, quo in subiecto conseruabatur; Tùm quia nulla vnquam res in quocunque statu ponatur postulat sibi substrahi concursum diuinum, ergo falsum est, accidens extra subiectum concursum hunc non exigere, Probatur antecedens, quia nihil postulat sui ipsius destructionem, sed conseruationem, ad quam inter omnia concursus diuinus est summè necessarius. Alias instantias facit Coninch contra allatam respons. quæ quia illi falso supposito innituntur, quòd Deus possit cum Sole concurrere ad conseruandum lumen, aere annihilato, consultò dimittimus, velut nullius momenti.

66 Resp. huiusmodi instantias vrgere etiam contra conseruationem materiæ sine forma, vt discurrenti patet, vndè etiam Aduersarij tenentur illas soluere; Ad 1. igitur dicimus, vt aliquid dicatur existere supernaturaliter, vtique non sufficere, ipsum existere alio modo ab eo, ad quem natura sua ordinatur, ità .n. monstra producerentur supernaturaliter, aqua supernaturaliter ascenderet sursum ad replendum vacuum, & lapis denique supernaturaliter existeret sursum; Vt igitur aliquid modo supernaturali existat, debet existere alio modo ab eo, ad quem tàm natura sua ordinauit, quàm natura vniuersi, si .n. existat alio modo ab eo, ad quem natura sua particularis ordinauit, existat tñ eo, ad quem ordinauit natura vniuersalis, vtique non dicetur existere supernaturaliter, quia concursus Dei generalis adhuc est debitus, vnde si daretur Vacuum, aquæ sursum ascendenti ad illud replendum tenetur Deus concurrere de cōi lege, & talis ascēsus, naturalis foret non supernaturalis; Nō igitur dicitur lapis sursum naturaliter existere eò præcisè, quia eodem concursu à Deo ibi conseruatur, quo priùs in centro, sed quia ille idem concursus adhuc in tali statu est ei debitus ob indigentiam naturæ vniuersalis. Ad 2. tota vis argumenti consistit in verbis, quando .n. dicimus, accidens extra subiectum non exigere cōcursum Dei conseruatiuum, sed potiùs petere substractionem, non simpliciter, & absolutè hoc pronunciamus; sed dicimus, illum non exigere sm̄ cōem naturæ cursum, & ità non est natura particularis rei, quæ subtractionem petat diuini concursus, sed potiùs natura vniuersi. Accedit, quòd dum dicimus, res in tali statu, vel tali non exigere influxus diuini continuationem, aliud insinuare nolumus, nisi Deum de cōi lege non teneri illis adsistere per suum illapsum generalem.

Tertiò obijcit Beccan. cit. Actiones distinguuntur essentialiter à terminis formalibus, sed productio rei ex nihilo, vel conseruatio eius sine subiecto, tanquam terminum adæquatum respicit rem ipsam solam, non autem inhærentiam eius in subiecto; productio verò, vel conseruatio rei dependens à subiecto, non solùm respicit rem illam, sed etiam inhærentiam, vt terminum adæquatum, sicut ergo inter terminos adæquatos est formalis distinctio, ita etiam inter actiones concipienda est. Confirmari potest, quia eadem actione videtur conseruari forma in subiecto, qua conseruatur inhærentia illius; Deum enim conseruare formam in subiecto, nō est, nisi conseruare inhærentiam illius in eo, ergo cessante inhærentia formę, cessat illa actio, qua forma conseruabatur in subiecto, & ita forma deinceps per nouā actionem extra subiectum conseruabitur.

67 Resp. negando minorem quò ad 2. partem, quia vt sæpius dictum est, distincta est actio, qua producitur, & conseruatur entitas formæ, ab ea, qua producitur, & conseruatur inhęrentia eius, sicuti .n. respectus extrinsecus adueniens, qualis est inhærentia formę, alia actione producitur ab ea, qua producuntur extrema, vt Scot. docet in 3. d. 1. q. 1. ità etiam alia actione conseruatur, licèt dependenter ab eis. Ad Confirm. negatur assumptum. ad Probat. dici-

dicimus, committi fallaciam sm̄ plures interrogationes, vt vnam, dum .n. dicimus, formam conseruari in subiecto, duo re vera dicimus; pronunciamus .n. formā conseruari in rerum natura, & explicamus insuper modum, quo conseruatur, quæ duo diuersas actiones important, vnam, qua explicatur conseruatio accidentis in rerum natura, aliam, qua explicatur modus conseruationis eius, scilicet inhærentia.

Recentior quidam Scotista in doctrina Neotericorum enutritus, præsertim verò in materia de diuino concursu cum causis secundis, quod sit re vera de se insufficiēs & partialis, proindeq. dependens essentialiter ab actione causę secundæ in productione effectus, non minus quam ipsamet actio causæ secundæ vice versa ab actione primæ dependeat, capere non potest sententiam nostram de conseruatione formæ materialis à Deo extra subiectum eodem influxu secundum rem, quo prius conseruabatur, dum erat in subiecto, & solum secundum modum variato, & contra eā sic argumentatur, quia si concursus ille, quo eam in subiecto conseruat, est se solo sufficiens ad conseruandam formam absq. subiecto, esset etiam sufficiens se solo ad conseruandam formam in subiecto, sed hoc est falsum, quia tunc forma materialis nullo modo à subiecto dependeret, nec in fieri, nec in cōseruari. Tū quia optimè colligitur effectū nō depēdere ab aliqua causa, qua ablata adhuc poneretur effectus, imò hinc colligitur animā rationalem non fieri dependenter à materia, licet producatur in materia, quia concursus, quo ponitur a Deo, est se solo sufficiens, & eo posito poneretur anima, quamuis non esset materia. Deniq; concursus Dei cum materia ad conseruandam formam est volitio, qua vult conseruare formam dependenter a subiecto; concursus, quo conseruat eam extra materiam, est volitio conseruando eam independenter a subiecto, ergo non est idem concursus. Nec sufficit dicere concursum, quo producit formam in materia, sufficientem esse secundum rem, sed insufficientem quoad modum; Quia materia actu concurrit ad substantiam formæ producēdam, ergo nō sufficit concursus Dei quoad substantiā; tum quia ostendi nō potest ad quem modum formę requiritur concursus materię. Nec rursus valet dicere, quod quamuis cōcursus Dei sit sufficiens concursus, tamen creaturæ non sit superfluus, licet non sit necessarius; Nam illud est superfluum ad ponendum rem, sine quo res de facto poneretur, & quidem æquè facilè; sed si concursus Dei sit sufficiens, eo solo posito necessario poneretur forma, & æquè facilè, ergo concursus materię esset superfluus.

Hæc argumenta coincidunt cum relatis ex Coninch, nec nouam ingerant difficultatem; ad 1. iam diximus omninò distinguendam esse actionem, qua conseruatur entitas ipsa formæ a Deo, & qua cōseruatur eius vnio ad subiectum; ex vi prioris conseruatur entitas formæ absolutè præscidendo a subiecto, & solum ex vi posterioris conseruatur in subiecto; & ex vi prioris actionis dumtaxat continuatę dicimus formam etiam extra subiectum conseruari posse, non ex vi posterioris, quia tunc vtiq; sequeretur formam materialē nullo modo a subiecto dependere; & gratis concedimus ex vi prioris influxus conseruari non posse formā in subiecto, quia influxus ille terminatur ad solam entitatē formæ, & indifferens est ad conseruandā formam, dum est in subiecto, vel extra subiectum, sed præcisè conseruatur ex vi posterioris, qui terminatur ad vnionem, per quam formalissimè dicitur forma inhærere subiecto. Ad secundum anima rationalis non dicitur conseruari dependenter à materia, quia eius vnio cum materia non est sustentatio, at vnio aliarum formarū est sustentatio, & ideò depēdēter ab illa cōseruantur; & hac sustentatione ablata, licet deinceps conseruaretur forma a Deo extrā subiectum, nō indè benè deducitur formam à materia non dependere, quādo illi inhęrebat, quià licet ista ablata, adhuc remaneat forma, non tamen eo modo, quo prius, quià non in subiecto sustentata, quod habebat beneficio materialis influxus. Ad 3. vtiq. non est idem concursus ille, quo conseruatur

enti-

entitas absoluta formæ præcisè, & ille, quo conseruatur eius vnio cum subiecto, sed sunt diuersi, sicut diuersæ sunt entitates formæ, & vnionis; cæterum est idem concursus ille prior, qui terminatur ad solam entitatem formæ, tam dum est in subiecto, quàm dum est extrà subiectum. Replicæ autem illæ, quas affert hic Auctor contra illam distinctionem nostram de sufficientia, vel insufficientia diuini concursus secundum rem, vel modum, manifestè ostendit ipsum non percepisse sententiam nostram de natura diuini concursus; sed legat quæ de diuino cõcursu dicimus infra disp. 8. q. 3. art. 2. in fine; breuiter enim indè illam capere poterit, si ei non sufficit explicatio in hac ipsa quæstione allata; falsum etiam est quod ait, si forma eodem diuino concursu extrà materiam conseruari potest, ostendi non posse ad quem modum formæ requiratur concursus materiæ; requiritur enim ad hoc, non vt conseruetur quoad substantiam, & suã absolutam entitatem, quià æquè benè conseruari sic potest per solum diuinum concursum; sed vt conseruetur modo materiali, & sustentatiuo; Neq; hinc sequitur cõcursum causæ secundæ esse superfluum ad ponendum effectum, quia aliàs à Deo poni posset per eundem concursum; nam esset idem secundum rem, non tamen secundum modum; quatenus licet sit idem, non tamen eodem modo applicatur, dum causas secundas assumit ad agendum, & dum agit sine ipsis, quod infra disp. 8. in fine bene explicatur; immo per illam replicã posset probari causas secundas superfluere, quia absolutè loquendo, & æque bene potest Deus facere se solo, quod facit cum eis.

QVÆSTIO V.

An omnes formæ accidentales educantur de potentia subiecti.

68 QVæsitum vertitur de formis naturalibus, & artificialibus, sed quia Philosophia nostra ad Theologiam est ordinata, ideò ad formas quoque ordinis supernaturalis illud extendemus. Circa formas naturales omnes conueniunt, illas, quæ per propriam actionem, subiecti que transmutationem fiunt, educi de potentia subiecti; at quæ non fiunt per propriam actionem, aut subiecti transmutationem, a pluribus negantur educi; hac de causa negarunt Alens. 8. Met. 13. Sonc. 7. Met. q. 8. Ægid. in 2. d. 13. q. 2. & quidem Alij, lumen, & species intentionales educi de potentia subiecti, eò quòd fiunt in instanti sine resistentia, & abiectione contrarij, atque ideò sine transmutatione subiecti. Rursus hac de causa negant Alij relationes omnes, & formas etiam absolutas, quas vocant modales, quarum ratio consistit in afficiendo actu entitatem aliquam, sine qua nullo modo esse possũt, cuius generis ponunt vnionem, figuram, & alia huiusmodi educi de potentia subiecti, quia per se resultant absque propria actione, vndè sicuti nõ dicuntur produci, sed conproduci, ità nec dici debent educi, sed coeduci, ità Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 12. art. 6. & art. 7. & Alij quamplures, quod etiam affirmant de potẽtijs animæ, & cæteris qualitatibus à suis subiectis naturaliter manantibus.

Circa formas artificiales Conimb. modò cit. ar. 7. negant, educi de potentia subiecti, quia subiectum ad eas habet potentiam obedientialem pòtius, quàm naturalem. Alij idem asserunt quod Conimb. sed alia ratione, quia nimirum formæ artificiales potius per se resultant, quàm propria actione fiant. Alij tandem id asserũt, quia formæ artificiales, vt sic supra naturalitatem non addunt, nisi denominationem quandam extrinsecam sumptam ab arte, quæ est in artifice, denominatio autem extrinseca non educitur ex subiecto denominato.

Circa formas supernaturales Alij in vniuersum affirmant, illas creari, vt Scholastici omnes Antiquiores ob earum eminentiam, Alij asserunt in vniuersum educi de potentia, vt Scholastici Recentiores ob earum accidentalitatem, ità Suar. disp. 15. Met. sec. 2. & 3. Tom. in 3. p. disp. 9 sec. 1. Vasq. 1. p. disp. 174. & alij passim, & declarant educi gratiam, & cætera dona supernaturalia ex potentia Animæ, non quidem naturali, sed obedientiali,

& etiam

& etiam hoc modo loquitur Io. de S. Th. q. 4. art. 2. cum tamen art. p. asseruisset ad eductionem formæ requiri, quod forma sit connaturalis, & proportionata subiecto, & subiectum in potentia naturali ad illam. Auersa concedit, gratiam, & virtutes infusas fieri dependenter à subiecto, cùm sint accidentia, attamen inquit, ad differentiam qualitatum naturalium melius dici infūdi, quàm educi, ità q. 20. sec. 7. Scotistæ distinguunt de formis supernaturalibus, & actus supernaturales concedunt educi de potentia subiecti; nam id docet Scot. expresè 1. d. 17. q. 4. §. *Ad argumenta, &c.* ad 3. habitus verò supernaturales negant educi de potentia subiecti, & asserunt, produci per veram creationē, ità. n. videtur loqui Scot. cit. q. 6. collater. in fine, & in 4. d. 1. q. 5. §. *Contrà istā opinionem, &c.* & §. *Ad primam ergo quæstionem, &c.* Et alibi sæpe, ita Fuentes 1. Phys. q. 4 diff. 2. art. 4. Vulpes tom. 1. p. 2. disp. 3. ar. 1. Faber in 2. disp. 6. cap. vnico, & in 4. disp 2. c. 3. & cæteri Scotistæ passim circa illum locum.

ARTICVLVS I.

Resolutio quæsiti de formis naturalibus, & artificialibus.

69 PRo decisione Quæsiti; Notandū est, varietatem opinionū in hac re oriri ex vario modo declarandi, quid sit, formam educi de potentia materiæ, nam Auctores plurimi ad libitum conditiones confingunt, & multiplicant ad veram eductionem requisitas, vt ab eductione has, vel illas formas excludant arbitratu suo, quod faciendum non est, alioquin quilibet posset confingere conditiones pro libito ad eductionem requisitas, & ab eductione, quas vult, formas excludere. Standum igitur est ad id, quod de eductione determinauimus disp. 2. q. 7. ar. 2. quòd nimirum ratio formalis constitutiua eductionis consistat in dependētia à subiecto, qua per hanc formaliter distinguitur eductio à creatione, vnde si præter dependētiā à subiecto, aliæ postulantur conditiones ab Auctoribus, sunt penitus superfluæ, & ab eis confictæ, sicut etiam si ad creationem alias conditiones requirerent præter independentiam à concursu subiecti; hoc prænotato.

Dicimus, omnes formas accidentales tàm naturales, quam artificiales in vniuersū educi de potētia subiecti. Concl. sequitur ex dictis loc. sup. cit. de natura eductionis, tenet Ruuius 1. Phys. tract. 2. q. 3. Auersa loc. cit. in fine, & Prob. 1. vniuersim de omnibus ratione ex natura eductionis deducta. Formam educi de potentia materiæ nil aliud est, nisi quod fiat dependenter à materia illam sustentante, & formæ illæ dicuntur educibiles, quæ sunt talis naturæ, vt non possint per se existere separatæ, sed debeāt à materia depēdere, & sustētari, & debeāt ꝓduci depēdēter à subiecto, sed ōes formæ accidentales sunt huiusmodi, ergo omnes sunt educibiles, & educuntur de potentia subiecti, Maior probatur. Tum quia eductio formæ est fieri eius cum dependentia à subiecto, & per hoc distinguitur à creatione; Tùm quia inter omnes formas, sola anima rationalis dicitur creari, quia suapté natura subsistens est, neq. ex indigentia intrinseca petit fieri in subiecto, & in subiecto conseruari, nam iuxta eius naturam potest etiam fieri extra subiectum, & conseruari, & ex hoc arguimus eius independentiam à corpore etiamsi in corpore ita producatur, vt in nullo prorsus instanti sit extrà illud; Probatur minor, quia accidentis esse, est inesse vnde ex intrinseca indigentia petit suaptè natura fieri in subiecto, & in eo cōseruari, vndè si aliter fiat, & conseruetur, hoc est miraculum, & præter naturam.

Deindè Prob. specialiter de illis formis quæ ab Auctoribus excludebantur ab eductione, quia in earum productione carebant aliqua conditione, quam ipsi postulabant ad eductionem, nam in primis formæ intentionales educuntur de potentia subiecti, quia non producuntur ex nihilo, quod amē fiant in instanti, & producantur sine transmutatione subiecti cum abiectione contrarij, non obstat, quin verè educantur, quia istæ sunt cōditiones prorsus impertinentes ad eductionem, nam eductio non consistit in hoc quod fiat in tempore, vel cum habitudine ad alterationem-

nem præcedentem, sed consistit in dependentia actionis, qua fit forma, à subiecto, immò ad veram, & physicam mutationem non requiritur abiectio contrarij, sed sufficit sola priuatio præcedens in materia formæ subsequentis.

70 Neq. in his formis, quæ non fiunt per propriam actionem, sed potius ad productionem subiecti per se resultare dicuntur, impedit talis resultantia, quin à suo subiecto educi dicantur. Tùm quia tales formæ adhuc essentialiter pendent in esse, & fieri à subiecto, ita vt neque per Dei potentiam fieri possint extra subiectum, quod præsertim verificatur de formis relatiuis, & modalibus, quæ ita petūt in Aduersariorum sententia esse subiectis affixæ, vt sine illis fieri, & conseruari prorsus repugnet. Tùm quia licèt propter hāc resultantiam dicantur comproduci, attamen ob hunc loquendi modum non intelligitur excludi qualiscunque actiuitas subiecti, quia subiectum re vera aliquo modo actiuè se habet ad illas, sed quia talis actio consequitur necessario priorem, per quā subiectum producebatur, ideò non censetur propria, & per se actio; sicut ergo productio harum formarum non est sine aliqua actiuitate subiecti, ita non est sine aliquali eductione earū ex illo, Quod si ob necessariam sequelam huius actionis eductiuæ ad productionem subiecti velit quis dicere, huiusmodi formas non educi, sed coeduci, non inficiamur, quia hoc magis spectat ad modum loquendi, quam ad rem; & nobis sufficit, vt fiant cum vera dependentia à subiecto. Tum etiam, quia ex supradictis de natura eductionis, ad causalitatem materialem sufficit prioritas naturæ subiecti ad formam, nec necessariò requiritur prioritas tēporis, sed quantūcūq. effectus dicatur suæ causæ coæuus, sēper tñ causa censetur illum præcedere natura, ergo quantumcunq. necessario resultent formæ quædam accidentales ad productionem suorum subiectorum, semper tñ posteriores illis natura erunt, quod sufficit, vt ex eorum potentia dicantur eductæ. Tùm tandem, quia etiam si relationes intrinsecus aduenientes fieri, & resultare necessario dicantur ad productionem extremorum, vt docet Scot. 1. dist. 17. q. 2. P. relationes tñ extrinsecus aduenientes non ità necessariò resultant, sed actione propria produci possunt, immo & aliquæ motum terminare, vt docet Scot. 3. dist. 1 q. & quodl. 11. vide disp. 7. q. 2.

71 Ex his denique sequitur, omnes formas artificiales educi de potentia suorum subiectorum, quia formæ artificiales, vt Scot. in 4. d. 1. q. 1. sub S. non sunt, nisi quædam relationes, & figuræ resultantes in materia artificis ex tali incisione, vel compositione partium, vnde de ipsis idem debemus ferre iudicium, quod de cæteris formis relatiuis, & parum refert, quod subiectum harum formarum non sit in potentia naturali ad illas, sed obedientiali respectu artis humanæ, nā quidquid sit de hoc, de quo Doct. videri potest 2. d. 18. q. vn. C. iam ex doctrina superiùs tradita de natura eductionis habetur, quòd necesse nō est, subiectum esse in potentia naturali ad formam, quæ de ipso educi debet.

In oppositum obijcies 1. formas intentionales non fieri per eductionem, quia eductio est actio transmutatiua subiecti, & per hoc à creatione distinguitur, sed species intentionales fiunt in subiecto sine abiectione contrarij, & lumen in medio, ergo &c. Accedit, huiusmodi qualitates non solùm fieri in corporibus elementaribus, sed etiam in cœlestibus, at nulla forma educi potest de potentia Cœli aliàs Cœlum alterabile foret, & reciperet peregrinas impressiones. Demum plures formæ eductæ nequeunt esse in eodem subiecto, at plures formæ intentionales esse possunt, ergo &c.

72 Resp. neg. assumptum, nam transmutatio impertinens est ad eductionem, vt docet Bassol. 2. d. 13. q. vn. a. 2. ad 3. & potest fieri vera actio, & passio etiam sine motu, vt Scot docet. in 4. dist. 43. q. 5. I. & falsum est, eductionem distingui à creatione essentialiter per mutationem, distinguuntur. n. per dependentiam, vel independentiam a subiecto. & deniq. falsum est, productionem formarum intentionalium fieri sine transmutatione, etiā si non interueniat abiectio contrarij. Ad 2. non est inconueniens, Cœlum esse alterab.le

si in primo instanti, quo fiunt, fiunt in subiecto, planè ex eo educentur, nam hoc est formam educi de potentia materię, non prius in se produci, quam in subiecto, si est forma nata inhærere. Tùm etiam si gratia poneretur in vno instanti creata, deinde animæ infusa, etiam si in fieri à subiecto non dependeret, adhuc tñ dependeret in conseruari, qu a non est forma subsistens, vt anima, atq. ita consequenter eius desitio erit corruptio, & non annihilatio, quia desinit in subiecto, a quo dependebat in conseruari, ex quo postea sequitur, quod etiam per eductionem incipere debeat, si desinit per corruptionem. Tùm deindè, quia Scot. ipse 4. dist. 1. q. 1. Hh. omnem illam formam vocat materialem, idest ex materia eductam, vel educibilem, quæ ex natura sua necessariò inclinatur naturaliter, vt sit actus materię, ita quod sua ptè natura aliter nequeat existere, sed per hoc excluditur sola anima rationalis, quæ nō cū tali necessitate īclinatur, vt sit actus materiæ, quia suaptè natura, & secluso miraculo potest extra illam existere. Tùm denique actus supernaturales educuntur de potentia subiecti ex Scot. 1. d. 17. q. 2. Pp. ergo idem dici poterit, & debebit, etiā de habitib. nā nulla ratio potest adduci de habitibus, quæ non elidatur in actibus.

Deindè Prob. potest Concl. eo quia nūlla suppetit ratio conuincens ad oppositū, vt patebit discurrendo per singulas rationes, & capita, ex quibus solent Scotistæ probare, gratiam, & cæteros habitus supernaturales creari. Vel n. probaretur ex existentia, & excellentia horum habituum vt probant Fuentes, & Faber, nam ita excellentes sunt habitus isti in ordine gratiæ, & gloriæ, sicuti anima rationalis in serie naturæ, ergo petunt à Deo creari sicut anima. Item habitus isti eleuant animam, & eius potentias supra totum esse naturæ, & præsertim gratia est participatio quædam diuinæ naturæ, ergo non possunt huiusmodi formæ tam excellentes virtualiter contineri in causis naturalibus, cùm principium naturale habere nequeant, qua de causa dicitur in Psal. 83. *gratiam, & gloriam dabit Dominus, &c.*

75 Sed ratio hæc non conuincit, & retunditur in actibus, nam etiam actus sunt ordinis superioris, & gratuiti, immò sunt formæ excellentiores ipsis habitibus, vt omnes fatentur, & nos suo loco dicimus in lib. de Ani. & apud omnes certum est, visionem beatificam esse gratia excellentiorem, & etiam ipsi actus eleuant animā supra totum esse naturæ, ergo sicuti actus educuntur, ità dici poterit de habitibus, & quando ait Psaltes, gratiam, & gloriam dari à Domino, vtiquè negare non intelligit concursum materialem ex parte creaturæ; per gloriam .n. intelligit visionem, & fruitionem, ad quas sm̄ omnes concurrunt intellectus, & voluntas Beatorum, nedum in genere causæ materialis, sed etiam efficientis. Sic etiam quando cōiter dicitur, formam supernaturalem non contineri in causa naturali, id totum intelligitur in genere causæ efficientis, quatenus homo non potest ex suis viribus attingere aliquem actum supernaturalem sine speciali auxilio Dei, non autem per hoc excluditur concursus creaturæ in genere causæ materialis. Immò maiori ratione vidētur Scotistæ posse, ac debere defendere hanc Concl. quàm Thomistæ, quia gratia sm̄ Thomistas est forma ex natura rei hominem iustificans, & Deo gratum reddēs, & tantę excellentiæ, vt negent in creatura potentiam etiam passiuam naturalem in ordine ad illam, sed Scotistę inquiunt, hoc munus non competere gratiæ ex natura rei, sed tm̄ ex diuino decreto, & ponunt animam in potentia passiua naturali ad eam sicut & ad cætera dona supernaturalia, ergo potiori ratione possunt hanc Concl. asserere Scotistæ, quàm Thomistę. Paritas tandem assumpta à Fuentes de anima rationali in serie naturæ, & de gratia, & cæteris habitibus in ordine gratiæ, & gloriæ, non tenet, quia anima rationalis est forma substantialis, & spiritualis, & ideò attingi nequit à potentia generatiua in genere causæ efficientis, & est forma per se subsistens, & hac de causa concursū in genere causę materialis etiā excludens, at habitus supernaturales, licèt ob eorum excellentiam excluderent omnem causam secūda efficientē, quia tñ sunt formæ accidētariæ, causā materialem non excludunt.

76 Vel

76 Vel oppositum Concl. nostræ probaretur ex supernaturalitate habituum, vt idem Fuentes sup. cit. insinuat, quia nimirum habitus isti ab intrinseco, & substantialiter dicuntur supernaturales, atque ideò petunt ab intrinseco a solo Deo produci, & creari. Sed hæc etiam ratio non valet, nam præterquamquòd non est omninò certum, an gratia sit supernaturalis ab intrinseco, & sm̃ substantiam, cùm effectus supernaturalis eius reddendi hominem Deo gratum attendatur à Scotistis penes extrinsecum Dei decretum, nõ autem eius naturam; adhuc retunditur in actibus, quia etiam actus sunt supernaturales, & aliqui communiter asserunt supernaturales sm̃ substantiam, vt visio, & fruitio beata, qui tñ adhuc ponuntur educi de potentia subiecti, ergo supernaturalitas non impedit eductionem habituum supernaturalium ex suis subiectis.

Vel probaretur oppositum Concl. ex spiritualitate habituum supernaturalium, vt facit P. Vulpes loc. cit. disp. 3. a. 1. n. 8. quia si gratia educeretur de potentia subiecti, & alij habitus supernaturales, non amplius essent formę spirituales, sed materiales; Tum quia omnis forma educta de potentia materiæ dicitur materialis. Tùm quia hac præcisè de causa anima intellectiua est spiritualis, quia non educitur de potentia sui subiecti, quòd si ex eo educeretur, statim euaderet forma materialis. Accedit, quod si gratia, & cætera dona supernaturalia educuntur de potentia subiecti, poterit agens naturale, naturaliter, & immediatè sua virtute attingere prædictas formas, cùm limitatio suę potẽtiæ solùm prohibeat aliquid simpliciter de nihilo producere, seu independenter ab omni subiecto.

Sed neque hæc ratio vrget, quia falsum est, qualemcunque eductionem de potẽtia subiecti facere formam materialem, nã species intelligibiles, & actus intelligendi, & volendi educuntur de potentia animæ, & tñ materiales non sunt, hoc est formæ corporeæ, & extensæ; & in sententia ipsius Vulpes actus supernaturales educũtur de potentia subiecti, & tñ adhuc sunt spirituales; solùm ergo eductio formæ de potentia subiecti corporei, & extensi facit formam materialem corpoream, & extẽsã, & hac de causa rationalis anima extensa & corporea diceretur, si de subiecto educeretur, quia eius subiectum est corporeũ & extensum. At eductio formæ de subiecto incorporeo non reddit ipsam materialem in hoc sensu, idest corpoream, & extensam, sed materialem in eo sensu, quo Scot. loquitur 4. d. 1. q. 1. Hh. vbi illam formam appellat materialem, quę nata est à materia dependere, & non in se subsistere. Falsum item est, quod subdit Vulpes, posse agens naturale attingere immediatè omnem formam educibilem de potentia materiæ naturaliter, & ex suis viribus, nam anima sensitiua & vegetatiua formæ sunt materiales, & ex materia educibiles, & tñ à multis ponuntur immediatè à Deo educi, & actus supernaturales in sententia etiam istius Auctoris educuntur, & tñ naturaliter attingi nequeunt.

77 Deniq; quòd Scot. inclinauerit in oppositam partem, nos deterrere non debet à Concl. posita, nam vbicunque ponit, gratiam, & cętera dona creari, vel loquitur conditionatè, vt in 1. d. 17. q. 2. Pp. vel textus signatur pro extra, vt eadem distinct. propè finem, vel loquitur ad hominem, vt in 4. d. 1. q. 5. §. *contra istam opinionem, &c.* & §. *Ad primam ergo quæst. &c.* ibi enim ex eo præsertim probare contendit contra D. Tho. Sacramenta nõ esse causas physicas gratiæ, nec principales, nec instrumentales, quia gratia in sententia D. Tho. creatur, & creatura nequit creare, nec principaliter, nec instrumentaliter, & quod loquatur ad hominem, patet præsertim ex §. *Contra istam opinionem, &c.* vbi arguendo contra D. Tho. inquit, animam esse in potentia obedientiali ad formas supernaturales, cùm tñ in sententia Doctoris sit in potentia naturali passiua vnum dumtaxat locum inuenimus non ab alijs citatum, quod viderimus in 3. d. 11. q. 1. §. *Cui ista opinio, &c.* vbi ait, Angelum, animam, & gratiã propriè creari, quia de nihilo producuntur, & ita loquitur, ne recederet à cõi modo loquendi Scripturarum, & Patrum, qui dicunt, gratiam in nobis à Deo creari, vel

vel concreari, quæ tñ auctoritates possent explicari, vt D. Tho. explicat 1.2.q. 110. ar.2. ad 3. vbi ità loquitur: *gratia dicitur creari ex eo quòd homines sm̃ ipsam creantur, .i. in nouo esse constituuntur ex nihilo, idest nõ ex meritis, sm̃ illud ad Eph.2. creati in Christo Iesu in operibus bonis*: ità que sensus Scripturarum, & Patrum est, gratiam creari, & de nihilo produci sm̃ esse morale, non autem sm̃ esse naturale illius, vt notauit Vas. q. supra cit. Qui igitur vult sustinere cũ cõiori, & non minùs probabili, gratiam, & cætera dona supernaturalia creari, id tenere debet ob auctoritates Sanctorum Scripturarum, & Scholasticorum antiquiorum, quorum auctoritati maximè est tribuendum, non autem ob aliquam rationem cogẽtem, quia re vera nulla talis adest, immò potius vrget in oppositum.

78 In contrarium obijcies, quòd sustinendo, gratiam educi cum Recẽtioribus, cogimur etiam cum eisdem ponere, Sacramenta phyficè gratiam causare, & nõ moraliter, nam ideò ipsi dicunt, gratiam educi, vt destruant præcipuum fundamentum nostræ sententiæ de morali causalitate Sacramentorum, quia .s. gratia creatur, & ideò nequit phyficè à creatura attingi.

Resp. negando assumptum, non .n. desunt solidæ rationes ad probandum adhuc, Sacramenta phyficè gratiam non causare, quia nimirum nequeunt res corporeæ, & materiales, vt sunt Sacramenta, eleuari ad producendam gratiam, quæ est spiritualis, & etiam quia, excepta Eucharistia, Sacramenta q̃ñ producunt gratiam, phyficè loquendo, non sunt, sed id, quod phyficè non est, phyficè operari non potest, quia operari supponit esse, quæ ratio validissima est, nec etiam desunt aliæ rationes ad idem, etiam si gratia ponatur educi de potentia animę, & quando Scot. vtitur illa ratione, Sacramenta .s. non posse phyficè gratiam causare, quia gratia creatur, loquitur ad hominem, vt diximus & ex communiter concessis.

DISPVTATIO IIII.

De Priuatione.

1 *Riuatio potest sumi dupliciter, propriè, & cõiter; propriè dicit negationem formæ, quam res aliqua nata est habere sm̃ se, sed sm̃ propriã naturam, sic homo cæcus dicitur priuatus visu, quia sm̃ quòd homo, natus est videre; quòd si addatur, subiectum esse priuatum forma, cuius sm̃ naturam suam est capax, appositis cõditionibus* quando, *&* vt oportet *talem formã habere, adhuc magis propriè subiectum dicetur priuatum, nam in hoc sensu catulus ante nonum diem non dicitur cæcus, vel visu priuatus, etiamsi sm̃ quod canis sit capax visionis. Communiter vero sumpta priuatio dicit negationem formæ, quam res nata est habere, non sm̃ rationem propriam, & specificam, sed sm̃ rationem genericam, proximam, vel remotam, quo sensu talpa dici potest cæca, quia visus est capax sm̃ quòd animal; & quò communior erit ratio generica, ratione cuius subiectum dicitur forma priuatum, cõior etiam erit priuationis acceptio; ità notauit Scot. 1.d.23.q.vn. H. & fusius d.28.q.1. sub. B. ex Arist. 5. Met. cap. 22. Disputatio itaque pręsens erit de priuatione propriè dicta, hæc enim est, quæ ponitur tertium principium rerum naturalium in fieri.*

QVÆSTIO I.
De natura Priuationis.

VT Priuationis naturam attingamus, tria sunt videnda, An sit, Quid sit, & An à subiecto, in quo est, realiter distinguatur. Circa 1. quæsitum dixerunt Aliqui, priuationem non esse à parte rei in rebus, sed tm̃ ab intellectu nostro fingi, ità Son-

Soncin. 10. Met. q. 15. vbi docet priuationem sm̃ id, quod dicit in recto, & vt negatio est, esse formaliter ens rationis, & solùm fundamentaliter ens reale, quem dicendi modum multi sequuntur in Disput. de Ente rationis. Alij distinguunt ens reale in positiuum, & priuatiuum, & inquiũt, quòd licèt non detur priuatio à parte rei, vt ens reale positiuum, est tñ ens reale priuatiuum, & est valdè frequens dicendi modus inter Recentiores, quem sequitur ex nostris Fuentes 1. Phys. q. 3. difficult. vn. Manca 1. Phys. q. 8. dub. p. & alij.

Circa 2. quæsitum cõis est opinio, priuationem in recto, ac de principali significato importare negationem formæ, in obliquo & de connotato subiectum aptũ ad formam, cuius est priuatio, ità Tataret. 1. Phys. q. de Priuatione notab. 1. Parisienses ibid. Canonicus 1. Phys. q. 10. ar. 2. Tromb. 12. Met. q. 6. §. *Ex his conclusionibus, &c.* propositione 3. Bassolius 2. d. 34. q. vn. art. 1. & sequuntur Recentiores omnes. Non defuere tñ qui putauerint, priuationem etiam in recto dicere quid positiuum, per quod sibi determinat subiectum, ità tenuit Thomas Angl. apud Canonic. vbi suprà, & tueri conatur ex Recentioribus P. Sghemma 1. Phys. digress. 6. quæstione 2. & Ariag. disp. 2. Phys. nu. 177.

Circa 3. Burlæus 1. Phys. super tex. 79. inquit, fuisse opinionem Platonis in Timæo, Plot. in 2. Ænead lib. 4. c. 13. & 14. quòd priuatio non sit realiter à materia distincta, sed ipsamet substantiæ materia, quam ex Latinis videtur secutus Ocham 1. p. Phys. c. 10. & 11. & Sotus 1. Phys. q. vlt. Cæterum cõis opinio distinguit realiter priuationem à materia, non quidem distinctione positiua, quæ non nisi inter extrema positiua versatur, sed priuatiua, qualis versatur inter ens, & non ens.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, priuationem dari à parte rei.

2 Dicendum est, priuationem, quatenus est negatio formæ, non esse ens rationis, sed dari à parte rei in subiecto, nullo cogitante intellectu, at ob id nec posse, nec debere dici ens reale priuatiuum. Concl. colligitur ex Scoto 1. d. 23. q. vn. distinguit .n. ibi duplex negationum genus, quædam sunt negationes reales, quædam rationis, negationes rationis competunt rebus per solum intellectum, & ita negatio subiecti in homine posito à parte prædicati, cum dicimus, Petrus est homo, competit ei per solum intellectum; negationes verò reales nullo considerante intellectu adhuc in rebus reperiũtur, vt negatio asinitatis in homine, quia homo est non asinus ex natura rei, & non quia ita cogitet intellectus, ita Doctor loc. cit. D. & E. Sed sic est, quòd priuatio importat negationem primi generis, quia seclusa omni operatione intellectus, verè à parte rei homo est cæcus, aer est tenebrosus, ergo priuatio est in rebus independenter omnino ab intellectu; & tota hęc doctrina tradita fuit ab Arist. 4. Met. 2. vbi inter entia realia recenset etiam negationes, & priuationes, quia nimirum sine vlla fictione intellectus *ipsum non ens* (inquit ipse) *esse non ens dicimus*, ergo per Arist. priuatio, quatenus est negatio, & non ens, datur à parte rei, & est à parte rei, non quidem sumendo esse propriè, vt significat existentiam rei positiuam, sed abusiuè tñ, quatenus licèt non existat realiter positiuè, tñ nullo cogitante intellectu apta est verificare propositiones, nã quando dicimus, Petrum esse cæcum, aerem tenebrosum, propositiones istæ sunt veræ, quia verè à parte rei res ità se habet, & non quia ità fingit intellectus.

Respondere solent, propositiones huiusmodi a parte rei verificari fundamentaliter solùm, non formaliter, vt de alijs enũciationibus entium rationis dicere solemus. Sed contra. Tùm quia falsum est, dari tñ fundamentum à parte rei, vt homo non sit asinus, quia formaliter, & actualiter ità est à parte rei, quod homo non est asinus. Tum quia ex duabus contradictorijs realibus altera tñ debet esse vera à parte rei formaliter, sed hæ sunt contradictoriæ, hic paries est albus, hic paries non est albus, quod est esse priuatum albedine, & amba intelliguntur formaliter, ergo

ergo &c. Tùm tandem quia dicere, aerem esse tenebrosum, non est aliud, quam dicere, aerem non habere lucem, sed hoc secundum omnino verum est à parte rei formaliter, ergo & primum.

Hoc itaq. modo dicimus, dari, & reperiri priuationem à parte rei, non quidem quasi sit, & ponat aliquid in subiecto, sed quia remouetur, & tollitur aliquid, nempè forma, idq. potest explicari, tam modo negatiuo, dicendo, subiectum non habere formam, vel formam non esse in subiecto, quam modo affirmatiuo, dicendo, subiectum esse forma priuatum, carere forma, habere priuationem formæ, & in hoc eodem sensu dici solet, priuationem esse à parte rei subiecto, hoc est, à parte rei non esse in eo formam; hoc modo declarat Tataret. loc cit. dari priuationem in materia seclusa quacunq. operatione intellectus; & in hoc sensu eandem concl. defendunt Parisiens. Trombet. & Canon. loc. cit. vbi præsertim probant, priuationem, nec posse, nec debere dici ens rationis; Tùm quia termini mutationis realis sunt reales, priuatio autem est terminus à quo physicæ mutationis; Tùm quia oppositio priuatiua est realis, & extra animam, ergo debet habere extrema realia, & extra animam; Tùm tandem quia forma physica non remouetur à subiecto, nisi per aliquod positiuum, vel negatiuum extra animam sibi incompossibile.

381 Sed neq. idcirco debet dici priuatio ens reale vllo prorsus modo, nec etiam negatiuum, aut priuatiuum; Tū quia hoc implicat in adiecto, nam ens reale dicit entitatem positiuam in suo conceptu formali, per quem primò distinguitur à non ēte & ab ēte rationis. Tū quia, vt bene ait Hurt. disp. 3. sec. 1. eadē ratione ægritudo posset dici valetudo priuatiua, & peccatū iustitia priuatiua. Tùm quia si datur verè hoc esse in subiecto priuato, iam priuatio aliquid ponit reale in subiecto, quod tñ nequit admitti, nā priuatio solùm negat, & tollit. Tùm tandem quia Philosophus semper appellauit priuationem non ens, vt constat 1. Phys. 75. non autem ens reale priuatiuum.

Respōdēt neg. quod ens reale, vt sic, dicat entitatē positiuam, hoc. n. est ens reale positiuum, & concedendo, quod priuatio ponat aliquid reale in subiecto, sed reale priuatiuum, & quod Arist. vocauit priuationem non ens, idest non ens positiuum. Sed Contrà. Ideò hoc esse priuationis in subiecto esse reale priuatiuum appellatur, quia tollit formam oppositam, sed hoc nō obstat, quin intrinsecè sit esse positiuum, ergo priuatio in hac sententia diceret in re quid reale positiuum, Probatur minor, quia etiam calor v. g. tollit frigus, & tñ, quia secundùm se habet suum esse, est verum ens reale positiuum, ergo similiter priuatio, quamuis ea ratione, qua tollit formam, esset ens priuatiuum, ea tñ ratione, qua aliquod esse ponit reale, esset ens positiuum. Deindè dum diuiditur ens reale in positiuum, & priuatiuum, vel hæc est diuisio vniuoci in sua vniuocata, vel æquiuoci in æquiuocata; si primum, ergo priuatiuo, & positiuo ens est vniuocū, quod cōiter, & recta ratione negatur; si secūdū, ergo priuatio non est verè ens, sed tm̄ abusiuè, & metaphoricè, sicut homo pictus dicitur homo, & potius re vera non est ēs, nec quid reale, sed priuatio cuiuscunq. talis, & ità non melius priuatio dicitur ens, quam homo mortuus, homo.

Et hoc igitur, quod priuatio est à parte rei ante operationem intellectus, & nihil est positiuum, inferre non debemus, esse ens reale priuatiuum, sed tm̄ esse priuationem realem, esse negationem realē, & non rationis, nam quando dicimus, priuatio est, homo est cæcus, nihil reale affirmatur, sed potius negatur modo compositiuo, nam supra diximus, remotionem formæ à subiecto vtroq. modo explicari posse, & ly est adiunctum priuationi, vel cæcitati nullam significat existentiam, sed potius formæ realis absentiam eo modo, quo dicere solemus; nihil esse extra mundum, cuius sensus est, extra mundum aliquid non existere.

In oppositum objicitur 1. ad probandum, quod priuatio formaliter sit ens rationis; Tùm quia inter ens reale, & rationis non datur medium, ergo cùm priuatio non sit ens reale, erit ens rationis. Tùm quia si priuatio est a parte rei citra opera-

dicimus, committi fallaciam sm̃ plures interrogationes, vt vnam, dum .n. dicimus, formam conseruari in subiecto, duo re vera dicimus; pronunciamus .n. formā conseruari in rerum natura, & explicamus insuper modum, quo conseruatur, quæ duo diuersas actiones important, vnam, qua explicatur conseruatio accidentis in rerum natura, aliam, qua explicatur modus conseruationis eius, scilicet inhærentia.

Recentior quidam Scotista in doctrina Neotericorum enutritus, præsertim verò in materia de diuino concursu cum causis secundis, quod sit re vera de se insufficiēs & partialis, proindeq. dependens essentialiter ab actione causę secundæ in productione effectus, non minus quam ipsamet actio causæ secundæ vice versa ab actione primæ dependeat, capere non potest sententiam nostram de conseruatione formæ materialis à Deo extra subiectum eodem influxu secundum rem, quo prius conseruabatur, dum erat in subiecto, & solum secundum modum variato, & contra eā sic argumentatur, quia si concursus ille, quo eam in subiecto conseruat, est se solo sufficiens ad conseruandam formam absq. subiecto, esset etiam sufficiens se solo ad conseruandam formam in subiecto, sed hoc est falsum, quia tunc forma materialis nullo modo à subiecto dependeret, nec in fieri, nec in cōseruari. Tū quia optimè colligitur effectū nō depēdere ab aliqua causa, qua ablata adhuc poneretur effectus, imò hinc colligitur animā rationalem non fieri dependenter à materia, licet producatur in materia, quia concursus, quo ponitur a Deo, est se solo sufficiens, & eo posito poneretur anima, quamuis non esset materia. Deniq; concursus Dei cum materia ad conseruandam formam est volitio, qua vult conseruare formam dependenter a subiecto; concursus, quo conseruat eam extra materiam, est volitio conseruando eam independenter a subiecto, ergo non est idem concursus. Nec sufficit dicere concursum, quo producit formam in materia, sufficientem esse secundum rem, sed insufficientem quoad modum; Quia materia actu concurrit ad substantiam formæ producēdam, ergo nō sufficit concursus Dei quoad substantiā; tum quia ostendi nō potest ad quem modum formę requiritur concursus materię. Nec rursus valet dicere, quod quamuis cōcursus Dei sit sufficiens concursus, tamen creaturæ non sit superfluus, licet non sit necessarius; Nam illud est superfluum ad ponendum rem, sine quo res de facto poneretur, & quidem æquè facilè; sed si concursus Dei sit sufficiens, eo solo posito necessario poneretur forma, & æquè facilè, ergo concursus materię esset superfluus.

Hæc argumenta coincidunt cum relatis ex Coninch, nec nouam ingerunt difficultatem; ad 1. iam diximus omninò distinguendam esse actionem, qua conseruatur entitas ipsa formæ a Deo, & qua cōseruatur eius vnio ad subiectum; ex vi prioris conseruatur entitas formæ absolutè præscindendo a subiecto, & solum ex vi posterioris conseruatur in subiecto; & ex vi prioris actionis dumtaxat continuatę dicimus formam etiam extra subiectum conseruari posse, non ex vi posterioris, quia tunc vtiq; sequeretur formam materialē nullo modo a subiecto dependere; & gratis concedimus ex vi prioris influxus conseruari non posse formā in subiecto, quia influxus ille terminatur ad solam entitatē formæ, & indifferens est ad conseruandā formam, dum est in subiecto, vel extra subiectum, sed præcisè conseruatur ex vi posterioris, qui terminatur ad vnionem, per quam formalissimè dicitur forma inhærere subiecto. Ad secundum anima rationalis non dicitur conseruari dependenter à materia, quia eius vnio cum materia non est sustentatio, at vnio aliarum formarū est sustentatio, & ideò depēdēter ab illa cōseruantur; & hac sustentatione ablata, licet deinceps conseruaretur forma a Deo extrā subiectum, nō indè benè deducitur formam à materia non dependere, quādo illi inhęrebat, quia licet ista ablata, adhuc remaneat forma, non tamen eo modo, quo prius, quia non in subiecto sustentata, quod habebat beneficio materialis influxus. Ad 3. vtiq; non est idem concursus ille, quo conseruatur enti-

entitas absoluta formæ præcisè, & ille, quo conseruatur eius vnio cum subiecto, sed sunt diuersi, sicut diuersæ sunt entitates formæ, & vnionis; cæterum est idem concursus ille prior, qui terminatur ad solam entitatem formæ, tam dum est in subiecto, quàm dum est extrà subiectum. Replicæ autem illę, quas affert hic Auctor contra illam distinctionem nostram de sufficientia, vel insufficientia diuini concursus secundum rem, vel modum, manifestè ostendit ipsum non percepisse sententiam nostram de natura diuini concursus; sed legat quæ de diuino cōcursu dicimus infra disp. 8. q. 3. art. 2. in fine; breuiter enim indè illam capere poterit, si ei non sufficit explicatio in hac ipsa quæstione allata; falsum etiam est quod ait, si forma eodem diuino concursu extrà materiam conseruari potest, ostendi non posse ad quem modum formæ requiratur concursus materiæ; requiritur enim ad hoc, non vt conseruetur quoad substantiam, & suã absolutam entitatem, quià æquè benè conseruari sic potest per solum diuinum concursum; sed vt conseruetur modo materiali, & sustentatiuo; Neq; hinc sequitur cōcursum causæ secundæ esse superfluum ad ponendum effectum, quia aliàs à Deo poni posset per eundem concursum; nam esset idem secundum rem, non tamen secundum modum; quatenus licet sit idem, non tamen eodem modo applicatur, dum causas secundas assumit ad agendum, & dum agit sine ipsis, quod infra disp. 8. in fine bene explicatur; immo per illam replicã posset probari causas secundas superfluere, quia absolutè loquendo, & æque bene potest Deus facere se solo, quod facit cum eis.

QVÆSTIO V.

An omnes formæ accidentales educantur de potentia subiecti.

68 QVæsitum vertitur de formis naturalibus, & artificialibus, sed quia Philosophia nostra ad Theologiam est ordinata, ideò ad formas quoque ordinis supernaturalis illud extendemus. Circa formas naturales omnes conueniunt, illas, quæ per propriam actionem, subiecti quę transmutationem fiunt, educi de potentia subiecti; at quæ non fiunt per propriam actionem, aut subiecti transmutationem, a pluribus negantur educi; hac de causa negarunt Alex. 8. Met. 13. Sonc. 7. Met. q. 8. Ægid. in 2. d. 13. q. 2. & quidam Alij, lumen, & species intentionales educi de potentia subiecti, eò quòd fiunt in instanti sine resistentia, & abiectione contrarij, atque ideò sine transmutatione subiecti. Rursus hac de causa negant Alij relationes omnes, & formas etiam absolutas, quas vocant modales, quarum ratio consistit in afficiendo actu entitatem aliquam, sine qua nullo modo esse possũt, cuius generis ponunt vnionem, figuram, & alia huiusmodi educi de potentia subiecti, quia per se resultant absque propria actione, vndè sicuti nō dicuntur produci, sed comproduci, ità nec dici debent educi, sed coeduci, ità Conimb. 1. Phys. cap. 9. q. 12. art. 6. & art. 7. & Alij quamplures, quod etiam affirmant de potētijs animæ, & cæteris qualitatibus à suis subiectis naturaliter manantibus.

Circa formas artificiales Conimb. modò cit. ar. 7. negant, educi de potentia subiecti, quia subiectum ad eas habet potentiam obedientialem potius, quàm naturalem. Alij idem asserunt quod Conimb. sed alia ratione, quia nimirum formæ artificiales potius per se resultant, quàm propria actione fiant. Alij tandem id asserũt, quia formæ artificiales, vt sic supra naturalitatem, non addunt, nisi denominationem quandam extrinsecam sumptam ab arte, quæ est in artifice, denominatio autem extrinseca non educitur ex subiecto denominato.

Circa formas supernaturales Alij in vniuersum affirmant, illas creari, vt Scholastici omnes Antiquiores ob earum eminentiam, Alij asserunt in vniuersum educi de potentia, vt Scholastici Recentiores ob earum accidentalitatem, ità Suar. disp. 15. Met. sec. 2. & 3. Tom. in 3. p. disp. 9 sec. 1. Vasq. 1. p. disp. 174. & alij passim, & declarant educi gratiam, & cætera dona supernaturalia ex potentia Animæ, non quidem naturali, sed obedientiali,

& etiam

& etiam hoc modo loquitur Io. de S. Th. q. 4. art. 2. cum tamen art. p. asseruisset ad eductionem formæ requiri, quod forma sit connaturalis, & proportionata subiecto, & subiectum in potentia naturali ad illam. Auersa concedit, gratiam, & virtutes infusas fieri dependenter à subiecto, cùm sint accidentia, attamen inquit, ad differentiam qualitatum naturalium meliùs dici infūdi, quàm educi, ità q. 20. sec. 7. Scotistæ distinguunt de formis supernaturalibus, & actus supernaturales concedunt educi de potentia subiecti; nam id docet Scot. expressè 1. d. 17. q. 4. §. *Ad argumenta, &c.* ad 3. habitus verò supernaturales negant educi de potentia subiecti, & asserunt, produci per veram creationē, ità. n. videtur loqui Scot. cit. q. 6. collater. in fine, & in 4. d. 1. q. 5. §. *Contrà istā opinionem, &c.* & §. *Ad primam ergo quæstionem, &c.* Et alibi sæpe, ita Fuentes 1. Phys. q. 4 diff. 2. art. 4. Vulpes tom. 1. p. 2. disp. 3. ar. 1. Faber in 2. disp. 6. cap. vnico, & in 4. disp 2. c. 3. & cæteri Scotistæ passim circa illum locum.

ARTICVLVS I.

Resolutio quæsiti de formis naturalibus, & artificialibus.

69 PRo decisione Quæsiti; Notandū est, varietatem opinionū in hac re oriri ex vario modo declarandi, quid sit, formam educi de potentia materiæ, nam Auctores plurimi ad libitum conditiones confingunt, & multiplicant ad veram eductionem requisitas, vt ab eductione has, vel illas formas excludant arbitratu suo, quod faciendum non est, alioquin quilibet posset confingere conditiones pro libito ad eductionem requisitas, & ab eductione, quas vult, formas excludere. Standum igitur est ad id, quod de eductione determinauimus disp. 2. q. 7. ar. 2. quòd nimirum ratio formalis constitutiua eductionis consistat in dependētia à subiecto, qua per hunc formaliter distinguitur eductio à creatione, vnde si præter dependētiā à subiecto, aliæ postulantur conditiones ab Auctoribus, sunt penitus superfluæ, & ab eis confictæ, sicut etiam si ad creationem alias conditiones requirerent præter independentiam à concursu subiecti; hoc prænotato.

Dicimus, omnes formas accidentales tàm naturales, quam artificiales in vniuersū educi de potētia subiecti. Concl. sequitur ex dictis loc. sup. cit. de natura eductionis, tenet Ruuius 1. Phys. tract. 2. q. 3. Auersa loc. cit. in fine, & Prob. 1. vniuersim de omnibus ratione ex natura eductionis deducta. Formam educi de potentia materiæ nil aliud est, nisi quod fiat dependenter à materia illam sustentante, & formæ illæ dicuntur educibiles, quæ sunt talis naturæ, vt non possint per se existere separatæ, sed debeāt à materia depēdere, & sustētari, & debeāt produci depēdēter à subiecto, sed ōes formæ accidentales sunt huiusmodi, ergo omnes sunt educibiles, & educuntur de potentia subiecti, Maior probatur. Tum quia eductio formæ est fieri eius cum dependentia à subiecto, & per hoc distinguitur à creatione; Tùm quia inter omnes formas, sola anima rationalis dicitur creari, quia suapté natura subsistens est, neq. ex indigentia intrinseca petit fieri in subiecto, & in subiecto conseruari, nam iuxta eius naturam potest etiam fieri extra subiectum, & conseruari, & ex hoc arguimus eius independentiam à corpore etiamsi in corpore ita producatur, vt in nullo prorsus instanti sit extrà illud; Probatur minor, quia accidentis esse, est inesse vnde ex intrinseca indigentia petit suaptè natura fieri in subiecto, & in eo cōseruari, vndè si aliter fiat, & conseruetur, hoc est miraculum, & præter naturam.

Deindè Prob. specialiter de illis formis quæ ab Auctoribus excludebantur ab eductione, quia in earum productione carebant aliqua conditione, quam ipsi postulabant ad eductionem, nam in primis formæ intentionales educuntur de potentia subiecti, quia non producuntur ex nihilo, quod autē fiant in instanti, & producantur sine transmutatione subiecti cum abiectione contrarij, non obstat, quin verè educantur, quia istæ sunt cōditiones prorsus impertinentes ad eductionem, nam eductio non consistit in hoc quod fiat in tempore, vel cum habitudine ad alteratio-

nem

nem præcedentem, sed consistit in dependentia actionis, qua fit forma, à subiecto, immò ad veram, & physicam mutationem non requiritur abiectio contrarij, sed sufficit sola priuatio præcedens in materia formæ subsequentis.

70 Neq. in his formis, quæ non fiunt per propriam actionem, sed potius ad productionem subiecti per se resultare dicuntur, impedit talis resultantia, quin à suo subiecto educi dicantur. Tùm quia tales formæ adhuc essentialiter pendent in esse, & fieri à subiecto, ita vt neque per Dei potentiam fieri possint extra subiectum, quod præsertim verificatur de formis relatiuis, & modalibus, quæ ita petūt in Aduersariorum sententia esse subiectis affixæ, vt sine illis fieri, & conseruari prorsus repugnet. Tùm quia licèt propter hāc resultantiam dicantur comproduci, attamen ob hunc loquendi modum non intelligitur excludi qualiscunque actiuitas subiecti, quia subiectum re vera aliquo modo actiuè se habet ad illas, sed quia talis actio consequitur necessario priorem, per quā subiectum producebatur, ideò non censetur propria, & per se actio; sicut ergo productio harum formarum non est sine aliqua actiuitate subiecti, ita non est sine aliquali eductione earū ex illo, Quod si ob necessariam sequelam huius actionis eductiuæ ad productiuam subiecti velit quis dicere, huiusmodi formas non educi, sed coeduci, non inficiamur, quia hoc magis spectat ad modum loquendi, quam ad rem; & nobis sufficit, vt fiant cum vera dependentia à subiecto. Tum etiam, quia ex supradictis de natura eductionis, ad causalitatem materialem sufficit prioritas naturæ subiecti ad formam, nec necessariò requiritur prioritas tēporis, sed quantúcúq. effectus dicatur suæ causæ coæuus, sēper tñ causa censetur illum præcedere natura, ergo quantumcunq. necessario resultent formæ quædam accidentales ad productionem suorum subiectorum, semper tñ posteriores illis natura erunt, quod sufficit, vt ex eorum potentia dicantur eductæ. Tùm tandem, quia etiam si relationes intrinsecus aduenientes fieri, & resultare necessario dicantur ad productionem extremorum, vt docet Scot. 1. dist. 17. q. 2. P. relationes tñ extrinsecus aduenientes non ità necessariò resultant, sed actione propria produci possunt, immo & aliquæ motum terminare, vt docet Scot. 3. dist. 1 q. & quodl. 11. vide disp. 7. q. 2.

71 Ex his denique sequitur, omnes formas artificiales educi de potentia suorum subiectorum, quia formæ artificiales, vt Scot. in 4. d. 1. q. 1. sub S. non sunt, nisi quædam relationes, & figuræ resultantes in materia artificis ex tali incisione, vel compositione partium, vnde de ipsis idem debemus ferre iudicium, quod de cæteris formis relatiuis, & parum refert, quod subiectum harum formarum non sit in potentia naturali ad illas, sed obedientiali respectu artis humanæ, nā quidquid sit de hoc, de quo Doct. videri potest 2. d. 18. q. vn. C. iam ex doctrina superiùs tradita de natura eductionis habetur, quòd necesse nō est, subiectum esse in potentia naturali ad formam, quæ de ipso educi debet.

In oppositum obijcies 1. formas intentionales non fieri per eductionem, quia eductio est actio transmutatiua subiecti, & per hoc à creatione distinguitur, sed species intentionales fiunt in subiecto sine abiectione contrarij, & lumen in medio, ergo &c. Accedit, huiusmodi qualitates non solùm fieri in corporibus elementaribus, sed etiam in cœlestibus, at nulla forma educi potest de potentia Cœli aliàs Cœlum alterabile foret, & reciperet peregrinas impressiones. Demum plures formæ eductæ nequeunt esse in eodem subiecto, at plures formæ intentionales esse possunt, ergo &c.

72 Resp. neg. assumptum, nam transmutatio inpertinens est ad eductionem, vt docet Bassol. 2. d. 13. q. vn. a. 2. ad 3. & potest fieri vera actio, & passio etiam sine motu, vt Scot docet. in 4. dist. 43. q. 5. I. & falsum est, eductionem distingui à creatione essentialiter per mutationem, distinguuntur .n. per dependentiam, vel independentiam a subiecto. & deniq. falsum est, productionem formarum intentionalium fieri sine transmutatione, etiā si non interueniat abiectio contrarij. Ad 2. non est inconueniens, Cœlum esse alterabile

rabile alteratione, vt aiunt, perfectiua, talis autem est alteratio quæ fit per huiusmodi qualitates. Ad 3. assumptum non est vniuersaliter verum.

Secundò Obijcitur, quod qualitates cō naturales, relationes, & aliæ formæ modabiles non fiant per eductionem, quia de ratione eductionis est, vt forma fiat per actionem distinctam ab illa, qua fit subiectum, terminet nempè propriam productionem pendentem necessariò à concursu materiali subiecti, sed qualitates connaturales, quæ in subiectis fiunt per meram resultantiam ad productionem subiectorum, non fiunt per actionem distinctam ab ea, qua fit subiectum, ergo &c. Deinde relationes, præsertim intrinsecus aduenientes, eadem actione producuntur, qua extrema, itaut nō habeāt aliā causā efficiētē a causa efficiēti extremor. ex Sco. 1. d. 17. q 2. ergo à fundamento non educuntur. Tādem si formæ modales educerentur, etiā ipsa eductio deberet educi, & esset propriè effectus materiæ, quod tñ falsum est vt dicemus disp. de prīcipijs in facto esse.

73 Resp. posse dupliciter intelligi, quod huiusmodi qualitates non habeant propriam actionem, & productionem diuersam à productione subiecti, primo in hoc sensu, quod nullam omnino terminent actionem, sed secundariò producantur per actionem substantialem, qua fit subiectū, & ex vi eiusdem actionis in eo resultent, & ita falsum est, quia ex vi actionis substātialis nunquam haberi potest terminus accidentalis, vt Scot. docet in 4. d. 10. q. 1. B. quia secundùm veram Philosophiam, substantia, & accidens diuersas semper terminant actiones, nec eadem actione fieri possunt, & ideò nec primariò, nec secundariò haberi potest accidens per actionem substātialem; vel ita intelligi potest, quod habeant quidem propriam actionem distinctam ab actione productiua subiecti, propria tñ, & per se actio non censetur, quia natura sua consequitur, & resultat à termino alterius actionis, vnde nec propriam habet nouitatem, nec vt terminus potest acquiri per motum, sed tñ per naturalem resultantiam, & ita verum est, quod nō habent propriam actionem, nec propriam terminant productionem, sed ex hoc non benè infertur, quod non educantur de potentia subiecti, quia ad verā eductionem sufficit, quod forma fiat per propriam actionem in hoc secundo sensu hic enim intelligitur interuenire concursus materialis subiecti. Ad 2. patet per idem, namq. relationes etiam habent propriam productionem in hoc secundo sensu, neq. Scot. cit. hāc denegauit extremis, sed tantùm illam, quæ sufficit ad motum, vt dicitur Disp. de Relat. Ad 3. sicuti actio, & productio se ipsa dicitur ab agente dimanare, & non media alia actione, ita eductio eodem modo dici debet pendere à subiecto, vndè sicut productio dicitur fieri, vt Quo, ab agente, ita & eductio, vt Quo dicetur fieri ex subiecto, vnde & ipsa suo modo à materia pendebit, licèt non propriè, vt eius effectus, sed tantùm vt eius causalitas.

ARTICVLVS II.

Resolutio Quæsiti de formis supernaturalibus.

74 Dicimus, probabile esse, non solùm actus supernaturales, sed etiam habitus educi de potentia sui subiecti. Hæc concl. probari potest 1. ex dictis in Concl. præced. Tū quia omnis forma accidentalis, cum sit apta inhærere subiecto, nata quoq. est fieri, & conseruari dependenter ab eo, & ideò cùm omnes formæ supernaturales in ratione accidentis conueniant cum formis naturalibus, poterunt & ipsæ, ac debebunt educi de potentia suorum subiectorum, sicut & naturales, cum hoc discrimine tantum, quod habitus supernaturales immediatè educētur à Deo. Tùm quia ideò anima rationalis dicitur creari, & non educi de corpore, licèt in nullo instanti etiam naturæ priùs sit in se, quam in corpore, cum existentia rei non mensuretur per instans naturæ, quia de se nata est subsistere, vnde quantumcumque in corpore producatur, semper independenter ab eo producitur, & illud respicit, vt subiectum merè in quo, non ex quo, ergo cùm habitus supernaturales non sint formę natę per se subsistere

si in primo instanti, quo fiunt, fiunt in subiecto, planè ex eo educentur, nam hoc est formam educi de potentia materię, non prius in se produci, quam in subiecto, si est forma nata inhærere. Tùm etiam si gratia poneretur in vno instanti creata, deinde animæ infusa, etiam si in fieri à subiecto non dependeret, adhuc tñ dependeret in conseruari, qu a non est forma subsistens, vt anima, atq. ita consequenter eius desitio erit corruptio, & non annihilatio, quia desinit in subiecto, a quo dependebat in conseruari, ex quo postea sequitur, quod etiam per eductionem incipere debeat, si desinit per corruptionem. Tùm deindè, quia Scot. ipse 4. dist. 1. q. 1. Hh. omnem illam formam vocat materialem, idest ex materia eductam, vel educibilem, quæ ex natura sua necessariò inclinatur naturaliter, vt sit actus materię, ita quod sua ptè natura aliter nequeat existere, sed per hoc excluditur sola anima rationalis, quæ nō cū tali necessitate īclinatur, vt sit actus materiæ, quia suaptè natura, & secluso miraculo potest extra illam existere. Tùm denique actus supernaturales educuntur de potentia subiecti ex Scot. 1. d. 17. q. 2. Pp. ergo idem dici poterit, & debebit, etiā de habitib. nā nulla ratio potest adduci de habitibus, quæ non elidatur in actibus.

Deindè Prob. potest Concl. eo quia nūl la suppetit ratio conuincens ad oppositū, vt patebit discurrendo per singulas rationes, & capita, ex quibus solent Scotistæ probare, gratiam, & cæteros habitus supernaturales creari. Vel n. probaretur ex existentia, & excellentia horum habituum vt probant Fuentes, & Faber, nam ita excellentes sunt habitus isti in ordine gratiæ, & gloriæ, sicuti anima rationalis in serie naturæ, ergo petunt à Deo creari sicut anima. Item habitus isti eleuant animam, & eius potentias supra totum esse naturæ, & præsertim gratia est participatio quædam diuinæ naturæ, ergo non possunt huiusmodi formæ tam excellentes virtualiter contineri in causis naturalibus, cùm principium naturale habere nequeant, qua de causa dicitur in 1 sal. 83. *gratiam, & gloriam dabit Dominus, &c.*

75 Sed ratio hæc non conuincit, & retunditur in actibus, nam etiam actus sunt ordinis superioris, & gratuiti, immò sunt formæ excellentiores ipsis habitibus, vt omnes fatentur, & nos suo loco dicimus in lib. de Ani. & apud omnes certum est, visionem beatificam esse gratia excellentiorem, & etiam ipsi actus eleuant animā supra totum esse naturæ, ergo sicuti actus educuntur, ità dici poterit de habitibus, & quando ait Psaltes, gratiam, & gloriam dari à Domino, vtiquè negare non intelligit concursum materialem ex parte creaturæ; per gloriam .n. intelligit visionem, & fruitionem, ad quas sm̄ omnes concurrunt intellectus, & voluntas Beatorum, nedum in genere causæ materialis, sed etiam efficientis. Sic etiam quando cōiter dicitur, formam supernaturalem non contineri in causa naturali, id totum intelligitur in genere causæ efficientis, quatenus homo non potest ex suis viribus attingere aliquem actum supernaturalem sine speciali auxilio Dei, non autem per hoc excluditur concursus creaturæ in genere causæ materialis. Immò maiori ratione vidétur Scotistæ posse, ac debere defendere hanc Concl. quàm Thomistæ, quia gratia sm̄ Thomistas est forma ex natura rei hominem iustificans, & Deo gratum reddēs, & tantę excellentiæ, vt negent in creatura potentiam etiam passiuam naturalem in ordine ad illam, sed Scotistę inquiunt, hoc munus non competere gratiæ ex natura rei, sed tñ ex diuino decreto, & ponunt animam in potentia passiua naturali ad eam sicut & ad cætera dona supernaturalia, ergo potiori ratione possunt hanc Concl. asserere Scotistæ, quàm Thomistę. Paritas tandem assumpta à Fuentes de anima rationali in serie naturæ, & de gratia, & cæteris habitibus in ordine gratiæ, & gloriæ, non tenet, quia anima rationalis est forma substantialis, & spiritualis, & ideò attingi nequit à potentia generatiua in genere causæ efficientis, & est forma per se subsistens, & hac de causa concursū in genere causę materialis etiā excludens, at habitus supernaturales, licèt ob eorum excellentiam excluderent omnem causam secūda efficientē, quia tñ sunt formæ accidētariæ, causā materialem non excludunt.

76 Vel

76 Vel oppositum Concl. nostræ probaretur ex supernaturalitate habituum, vt idem Fuētes sup. cit. insinuat, quia nimirum habitus isti ab intrinseco, & substantialiter dicuntur supernaturales, atque ideò petunt ab intrinseco a solo Deo produci, & creari. Sed hæc etiam ratio non valet, nam præterquamquòd non est omninò certum, an gratia sit supernaturalis ab intrinseco, & sm̄ substantiam, cùm effectus supernaturalis eius reddendi hominem Deo gratum attendatur à Scotistis penes extrinsecum Dei decretum, nō autem eius naturam; adhuc retunditur in actibus, quia etiam actus sunt supernaturales, & aliqui communiter asserunt supernaturales sm̄ substantiam, vt visio, & fruitio beata, qui tn̄ adhuc ponuntur educi de potentia subiecti, ergo supernaturalitas non impedit eductionem habituum supernaturalium ex suis subiectis.

Vel probaretur oppositum Concl. ex spiritualitate habituum supernaturalium, vt facit P. Vulpes loc. cit. disp. 3. a. 1. n. 8. quia si gratia educeretur de potentia subiecti, & alij habitus supernaturales, non amplius essent formę spirituales, sed materiales; Tum quia omnis forma educta de potentia materiæ dicitur materialis. Tùm quia hac præcisè de causa anima intellectiua est spiritualis, quia non educitur de potentia sui subiecti, quòd si ex eo educeretur, statim euaderet forma materialis. Accedit, quod si gratia, & cætera dona supernaturalia educuntur de potentia subiecti, poterit agens naturale, naturaliter, & immediate sua virtute attingere prædictas formas, cùm limitatio suę potētiæ solùm prohibeat aliquid simpliciter de nihilo producere, seu independenter ab omni subiecto.

Sed neque hæc ratio vrget, quia falsum est, qualemcunque eductionem de potētia subiecti facere formam materialem, nā species intelligibiles, & actus intelligendi, & volendi educuntur de potentia animæ, & tn̄ materiales non sunt, hoc est formæ corporeæ, & extensæ; & in sententia ipsius Vulpes actus supernaturales educū tur de potentia subiecti, & tn̄ adhuc sunt spirituales; solùm ergo eductio formæ de potentia subiecti corporei, & extensi facit formam materialem corpoream, & extēsā, & hac de causa rationalis anima extensa & corporea diceretur, si de subiecto educeretur, quia eius subiectum est corporeū & extensum. At eductio formæ de subiecto incorporeo non reddit ipsam materialem in hoc sensu, idest corpoream, & extensam, sed materialem in eo sensu, quo Scot. loquitur 4. d. 1. q. 1. Hh. vbi illam formam appellat materialem, quę nata est à materia dependere, & non in se subsistere. Falsum item est, quod subdit Vulpes, posse agens naturale attingere immediatè omnem formam educibilem de potentia materiæ naturaliter, & ex suis viribus, nam anima sensitiua, & vegetatiua formæ sunt materiales, & ex materia educibiles, & tn̄ à multis ponuntur immediatè à Deo educi; & actus supernaturales in sententia etiam istius Auctoris educuntur, & tn̄ naturaliter attingi nequeunt.

77 Deniq; quòd Scot. inclinauerit in oppositam partem, nos deterrere non debet à Concl. posita, nam vbicunque ponit, gratiam, & cętera dona creari, vel loquitur conditionatè, vt in 1. d. 17. q. 2. Pp. vel textus signatur pro extra, vt eadem distinct. propè finem, vel loquitur ad hominem, vt in 4. d. 1. q. 5. §. *contra istam opinionem*, *&c.* & §. *Ad primam ergo quæst.* *&c.* ibi enim ex eo præsertim probare contendit contra D. Tho. Sacramenta nō esse causas physicas gratiæ, nec principales, nec instrumentales, quia gratia in sententia D. Tho. creatur, & creatura nequit creare, nec principaliter, nec instrumentaliter, & quod loquatur ad hominem, patet præsertim ex §. *Contra istam opinionem*, *&c.* vbi arguendo contra D. Tho. inquit, animam esse in potentia obedientiali ad formas supernaturales, cùm tn̄ in sententia Doctoris sit in potentia naturali passiua vnum dumtaxat locum inuenimus non ab alijs citatum, quod viderimus in 3. d. 11. q. 1. §. *Cui ista opinio*, *&c.* vbi ait, Angelum, animam, & gratiā propriè creari, quia de nihilo producuntur, & ita loquitur, ne recederet à cōi modo loquendi Scripturarum, & Patrum, qui dicunt, gratiam in nobis à Deo creari,

vel

vel concreari, quæ tñ auctoritates possent explicari, vt D. Tho. explicat 1.2.q. 110. ar.2. ad 3. vbi ità loquitur : *gratia dicitur creari ex eo quòd homines sm̃ ipsam creantur, .i. in nouo esse constituuntur ex nihilo, idest nõ ex meritis, sm̃ illud ad Eph. 2. creati in Christo Iesu in operibus bonis* : itàque sensus Scripturarum, & Patrum est, gratiam creari, & de nihilo produci sm̃ esse morale, non autem sm̃ esse naturale illius, vt notauit Vas.q. supra cit. Qui igitur vult sustinere cũ cõiori, & non minùs probabili, gratiam, & cætera dona supernaturalia creari, id tenere debet ob auctoritates Sanctorum Scripturarum, & Scholasticorum antiquiorum, quorum auctoritati maximè est tribuendum, non autem ob aliquam rationem cogẽtem, quia re vera nulla talis adest, immò potius vrget in oppositum.

78 In contrarium obijcies, quòd sustinendo, gratiam educi cum Recẽtioribus, cogimur etiam cum eisdem ponere, Sacramenta phyticè gratiam causare, & nõ moraliter, nam ideò ipsi dicunt, gratiam educi, vt destruant precipuum fundamentum nostræ sententiæ de morali causalitate Sacramentorum, quia .s. gratia creatur, & ideò nequit phyticè à creatura attingi.

Resp. negando assumptum, non .n. desunt solidæ rationes ad probandum adhuc, Sacramenta phyticè gratiam non causare, quia nimirum nequeunt res corporeæ, & materiales, vt sunt Sacramenta, eleuari ad producendam gratiam, quæ est spiritualis, & etiam quia, excepta Eucharistia, Sacramenta quñ producunt gratiam, phyticè loquendo, non sunt, sed id, quod phyticè non est, phyticè operari non potest, quia operari supponit esse, quæ ratio validissima est, nec etiam desunt aliæ rationes ad idem, etiam si gratia ponatur educi de potentia animę, & quando Scot. vtitur illa ratione, Sacramenta .s. non posse phyticè gratiam causare, quia gratia creatur, loquitur ad hominem, vt diximus & ex communiter concessis.

DISPVTATIO IIII.

De Priuatione.

1 *Riuatio potest sumi dupliciter, propriè, & cõiter; propriè dicit negationem formæ, quam res aliqua nata est habere sm̃ se, seu sm̃ propriã naturam, sic homo cæcus dicitur priuatus visu, quia sm̃ quòd homo, natus est videre; quòd si addatur, subiectum esse priuatum forma, cuius sm̃ naturam suam est capax, appositis cõditionibus* quando, *&* vt oportet *talem formã habere, adhuc magis propriè subiectum dicetur priuatum, nam in hoc sensu catulus ante nonum diem non dicitur cæcus, vel visu priuatus, etiamsi sm̃ quod canis sit capax visionis. Communiter vero sumpta priuatio dicit negationem formæ, quam res nata est habere, non sm̃ rationem propriam, & specificam, sed sm̃ rationem genericam, proximam, vel remotam, quo sensu talpa dici potest cæca, quia visus est capax sm̃ quòd animal; & quò communior erit ratio generica, ratione cuius subiectum dicitur forma priuatum, cõior etiam erit priuationis acceptio; ità notauit Scot. 1.d.23.q.vn. H. & fusius d.28.q.1. sub. B. ex Arist. 5. Met. cap. 22. Disputatio itaque pręsens erit de priuatione propriè dicta, hæc enim est, quæ ponitur tertium principium rerum naturalium in fieri.*

QVÆSTIO I.

De natura Priuationis.

VT Priuationis naturam attingamus, tria sunt videnda, An sit, Quid sit, & An à subiecto, in quo est, realiter distinguatur. Circa 1. quæsitum dixerunt Aliqui, priuationem non esse à parte rei in rebus, sed tñ ab intellectu nostro fingi, ità

Soncin. 10. Met. q. 15. vbi docet priuationem s m̃ id, quod dicit in recto, & vt negatio est, esse formaliter ens rationis, & solùm fundamentaliter ens reale, quem dicendi modum multi sequuntur in Disput. de Ente rationis Alij distinguunt ens reale in positiuum, & priuatiuum, & inquiũt, quòd licèt non detur priuatio à parte rei, vt ens reale positiuum, est tñ ens reale priuatiuum, & est valdè frequens dicendi modus inter Recentiores, quem sequitur ex nostris Fuentes 1. Phys. q. 3. difficult. vn. Manca 1. Phys. q. 8. dub. p. & alij.

Circa 2. quæsitum cõis est opinio, priuationem in recto, ac de principali significato importare negationem formæ, in obliquo, & de connotato subiectum aptũ ad formam, cuius est priuatio, ità Tataret. 1. Phys. q. de Priuatione notab. 1. Parisienses ibid. Canonicus 1. Phys. q. 10. ar. 2. Tromb. 12. Met. q. 6. §. *Ex his conclusionibus, &c.* propositione 3. Bassolius 2. d. 34. q. vn. art. 1. & sequuntur Recentiores omnes. Non defuere tñ qui putauerint, priuationem etiam in recto dicere quid positiuum, per quod sibi determinat subiectum, ità tenuit Thomas Angl. apud Canonic. vbi suprà, & tueri conatur ex Recentioribus P. Sghemma 1. Phys. digress. 6. questione 2. & Ariag. disp. 2. Phys. nu. 177.

Circa 3. Burlæus 1. Phys. super tex. 79. inquit, fuisse opinionem Platonis in Timæo, Plot. in 2. Ænead lib. 4. c 13. & 14. quòd priuatio non sit realiter à materia distincta, sed ipsamet substantiæ materia, quam ex Latinis videtur secutus Ocham 1. p. Phys. c. 10. & 11. & Sotus 1. Phys. q. vlt. Cæterum cõis opinio distinguit realiter priuationem à materia, non quidem distinctione positiua, quæ non nisi inter extrema positiua versatur, sed priuatiua, qualis versatur inter ens, & non ens.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, priuationem dari à parte rei

2 DIcendum est, priuationem, quatenus est negatio formæ, non esse ens rationis, sed dari à parte rei in subiecto, nullo cogitante intellectu, at ob id nec posse, nec debere dici ens reale priuatiuum. Concl. colligitur ex Scoto 1. d. 23. q. vn. distinguit .n. ibi duplex negationum genus, quædam sunt negationes reales, quædam rationis, negationes rationis competunt rebus per solum intellectum, & ita negatio subiecti in homine posito à parte prædicati, cum dicimus, Petrus est homo, competit ei per solum intellectum; negationes verò reales nullo considerante intellectu adhuc in rebus reperiũtur, vt negatio asinitatis in homine, quia homo est non asinus ex natura rei, & non quia ita cogitet intellectus, ita Doctor loc. cit. D. & E. Sed sic est, quòd priuatio importat negationem primi generis, quia seclusa omni operatione intellectus, verè à parte rei homo est cæcus, aer est tenebrosus, ergo priuatio est in rebus indepẽdenter omnino ab intellectu; & tota hęc doctrina tradita fuit ab Arist. 4. Met. 2. vbi inter entia realia recenset etiam negationes, & priuationes, quia nimirum sine vlla fictione intellectus *ipsum non ens* (inquit ipse) *esse non ens dicimus*, ergo per Arist. priuatio, quatenus est negatio, & non ens, datur à parte rei, & est à parte rei, non quidem sumendo esse propriè, vt significat existentiam rei positiuam, sed abusiuè tñ, quatenus licèt non existat realiter positiuè, tñ nullo cogitante intellectu apta est verificare propositiones, nã quando dicimus, Petrum esse cæcum, aerem tenebrosum, propositiones istæ sunt veræ, quia verè à parte rei res ità se habet, & non quia ità fingit intellectus.

Respondere solent, propositiones huiusmodi a parte rei verificari fundamentaliter solùm, non formaliter, vt de alijs enũciationibus entium rationis dicere solemus. Sed contra. Tùm quia falsum est, dari tñ fundamentum à parte rei, vt homo non sit asinus, quia formaliter, & actualiter ità est à parte rei, quod homo non est asinus. Tum quia ex duabus contradictorijs realibus altera tñ debet esse vera à parte rei formaliter, sed hæ sunt contradictoria, hic paries est albus, hic paries non est albus, quod est esse priuatum albedine, & amba intelliguntur formaliter, ergo

ergo &c. Tùm tandem quia dicere, aerem esse tenebrosum, non est aliud, quam dicere, aerem non habere lucem, sed hoc secundum omnino verum est à parte rei formaliter, ergo & primum.

Hoc itaq. modo dicimus, dari, & reperiri priuationem à parte rei, non quidem quasi sit, & ponat aliquid in subiecto, sed quia remouetur, & tollitur aliquid, nempè forma, idq. potest explicari, tam modo negatiuo, dicendo, subiectum non habere formam, vel formam non esse in subiecto, quam modo affirmatiuo, dicendo, subiectum esse forma priuatum, carere forma, habere priuationem formæ, & in hoc eodem sensu dici solet, priuationem esse à parte rei subiecto, hoc est, à parte rei non esse in eo formam; hoc modo declarat Tataret. loc cit. dari priuationem in materia seclusa quacunq. operatione intellectus; & in hoc sensu eandem concl. defendunt Parisiens. Trombet. & Canon. loc. cit. vbi præsertim probant, priuationem, nec posse, nec debere dici ens rationis; Tùm quia termini mutationis realis sunt reales, priuatio autem est terminus à quo physicæ mutationis; Tùm quia oppositio priuatina est realis, & extra animam, ergo debet habere extrema realia, & extra animam; Tùm tandem quia forma physica non remouetur à subiecto, nisi per aliquod positiuum, vel negatiuum extra animam sibi incompossibile.

381 Sed neq. idcirco debet dici priuatio ens reale vllo prorsus modo, nec etiam negatiuum, aut priuatiuum; Tū quia hoc implicat in adiecto, nam ens reale dicit entitatem positiuam in suo conceptu formali, per quem primò distinguitur à non ēte & ab ēte rationis. Tū quia, vt bene ait Hurt. disp. 3. sec. 1. eadē ratione ægritudo posset dici valetudo priuatiua, & peccatū iustitia priuatiua. Tùm quia si datur verè hoc esse in subiecto priuato, iam priuatio aliquid ponit reale in subiecto, quod tñ nequit admitti, nā priuatio solùm negat, & tollit. Tùm tandem quia Philosophus semper appellauit priuationem non ens, vt constat 1. Phys. 75. non autem ens reale priuatiuum.

Respōdēt neg. quod ens reale, vt sic, dicat entitatē positiuam, hoc. n. est ens reale positiuum, & concedendo, quod priuatio ponat aliquid reale in subiecto, sed reale priuatiuum, & quod Arist. vocauit priuationem non ens, idest non ens positiuum. Sed Contrà. Ideò hoc esse priuationis in subiecto esse reale priuatiuum appellatur, quia tollit formam oppositam, sed hoc nō obstat, quin intrinsecè sit esse positiuum, ergo priuatio in hac sententia diceret in re quid reale positiuum, Probatur minor, quia etiam calor v. g. tollit frigus, & tñ, quia secundùm se habet suum esse, est verum ens reale positiuum, ergo similiter priuatio, quamuis ea ratione, qua tollit formam, esset ens priuatiuum, ea tñ ratione, qua aliquod esse ponit reale, esset ens positiuum. Deindè dum diuiditur ens reale in positiuum, & priuatiuum, vel hæc est diuisio vniuoci in sua vniuocata, vel æquiuoci in æquiuocata; si primum, ergo priuatiuo, & positiuo ens est vniuocū, quod cōiter, & recta ratione negatur; si secūdū, ergo priuatio non est verè ens, sed tm̄ abusiuè, & metaphoricè, sicut homo pictus dicitur homo, & potius re vera non est ēs, nec quid reale, sed priuatio cuiuscunq. talis, & ità non melius priuatio dicitur ens, quam homo mortuus, homo.

Et hoc igitur, quod priuatio est à parte rei ante operationem intellectus, & nihil est positiuum, inferre non debemus, esse ens reale priuatiuum, sed tm̄ esse priuationem realem, esse negationem realē, & non rationis, nam quando dicimus, priuatio est, homo est cæcus, nihil reale affirmatur, sed potius negatur modo compositiuo, nam supra diximus, remotionem formæ à subiecto vtroq. modo explicari posse, & ly est adiunctum priuationi, vel cæcitati nullam significat existentiam, sed potius formæ realis absentiam eo modo, quo dicere solemus; nihil esse extra mundum, cuius sensus est, extra mundum aliquid non existere.

In oppositum obijcitur 1. ad probandum, quod priuatio formaliter sit ens rationis; Tùm quia inter ens reale, & rationis non datur medium, ergo cùm priuatio non sit ens reale, erit ens rationis. Tùm quia si priuatio est a parte rei extra opera-

tionem intellectus, ergo est aliquid reale. Tùm quoque si negationes essent à parte rei citrà opus intellectus, sequeretur, negationem esse de essentia entis, quod est falsum, quia non ens nequit esse prædicatum essentiale entis, probatur consequentia, quia in conceptu v. g. hominis essentiali inuolueretur negatio lapidis, negatio bruti, nam cùm oppositæ affirmationes repugnent sibi in primo modo consequẽter negationes istę conuenient ei in primo modo, si sunt reales, & a parte rei formaliter. Tum tandem, quia experimur, nos non concipere priuationem, nisi per modum entis positiui, vt v. g. tenebram ad modum tenebricosæ qualitatis, per aerem extensæ, ergo formaliter est ens rationis, & nullo modo à parte rei formaliter.

Resp. ad 1. concedimus, nullum ens dari medium inter ens reale, & rationis, ex hoc tñ non sequitur, negationem realem mediare non posse, quæ formaliter nec sit ens reale, nec ens rationis. Ad 2. negari etiam debet conseq. quia priuatio dicitur esse, seù dari à parte rei, non quasi habeat aliquod esse, sed quia à parte rei, & realiter non est forma negata in subiecto, & in hoc sensu verbum essendi sumi posse docuit Arist. ipse 4. Metaph 2. dum ait, ipsũ nõ ens esse quodammodo dicimus, quod est esse abusiuè Ad 3. Canon. & Tromb. cit. distinguunt de duplici negatione, alia est remotio formæ realis à subiecto, quæ illi infuit, vel saltim inesse potest, alia est remotio formæ, quæ nec infuit, nec inesse potest, vt negatio lapidis in homine, quia opposita affirmatio omninò homini inesse nequit; & negationem primi generis tñ inquiunt esse negationem realem, & talem esse negationem, quam importat priuatio, negationem verò secundi generis dicunt esse negationem rationis, vnde inquit Tromb. propositionem istã, homo est non lapis, esse tñ fundamentaliter veram, quia est res, cui non competit esse lapidem. Sed doctrinam horum Scotistarum libenter non recipimus, vt pote alienam à Scot. & à veritate, nam Scotus pluribus in locis distinguit de duplici negatione, vna, quæ rei conuenit contingẽter, altera quæ rei conuenit necessariò, quatenus opposita affirmatio eidem simpliciter, & absolutè repugnat, & inquit, negationem huius secundi generis rei cõuenire per aliquã affirmationẽ, ita est videre in 2. d. 3. q. 2. & 3. d. 1. q. 1. G &. quodl. 19. Y. & in 1. d. 23. q. 23. q. vn. E. inquit quod sicut Sortes est homo ex natura rei, ita est non asinus ex natura rei; sed Sortes est homo a parte rei, non tm̃ fundamentaliter, sed etiam formaliter, ergo & formaliter erit non asinus, & quidem falsum est dicere, hominem non esse asinum à parte rei, nisi fundamentaliter, nam sicut subiectum esse formaliter tale, est habere talẽ formam, sic formaliter non esse tale, est non habere talem formam, & non minus verum est à parte rei formaliter parietem nigrum non esse album, quam hominem non esse asinum. Quare potius dicendum est, negationes etiam secundi generis verè & formaliter à parte rei rebus inesse, & ex natura rei consequi ad illas entitates, cum quibus incompossibilis est opposita affirmatio, & quamuis huiusmodi negationes sint a rebus inseparabiles, & illas necessario consequantur, inde non sequitur, essentias rerum ex his negationibus fore constituendas, & esse illarum prædicata essentialia, cum prorsus implicet, ens constitui per non ens, sed tm̃ esse aliquid necessario consequens essentias rerum iã constitutas, ex eo. n. quod Sortes est homo, consequitur ex natura rei, vt non sit lapis, vel brutum, & cum sint aliquid consequens rerum essentias, sequitur, quod possint concipi prædicata positiua, per quæ constituuntur rerum essentiæ, non conceptis huiusmodi negationibus, vnde huiusmodi negationes erunt de essentiali conceptu rei, non constitutiuè, sed consecutiuè; tradit hanc doctrinam Sco. quodl. 4. intra E. Ad 4. verum est, negationes, & priuationes, cùm non concipiantur à nobis, nisi per modum alicuius positiui, quoad hoc positiuum, quod ab intellectu illis tribuitur, esse entia rationis formaliter, sed licet in hoc sensu ens rationis dici possint, & debeant, sumendo tñ priuationem præcisè, quatenus subiectum non habet talem formam, aer non habet lucem, oculus visum, id certè non fit ab intellectu

con-

considerante, sed citra quodcunq. opus intellectus, verè à parte rei, aer non habet lucem, oculus caret visu, quare priuatio sm̃ se considerata ens rationis materialiter tm̃ dici potest, quatenus per opus intellectus potest acquirere esse rationis formale, cum. s. eam apprehendit ad modum formæ realis, vt dictum est in Log. disp. de Ente rationis.

583 Secundò obijcitur ad probandum priuationem esse ens reale priuatiuum. Tùm quia est à parte rei ante opus intellectus, & de ipsa prædicatur verbum est secundum adiacens, vt patet ex Genesi, quod tenebræ erant super faciem abyssi, ergo est ens reale, saltim priuatiuũ. Tùm deindè, quia multa attributa priuationi cõueniũt, quæ necessario aliquam entitatem in ea videntur arguere, dicitur .n. fieri de nouo, atq. deleri, dicitur operari maleficium in materia, dicitur principium omnium mutationum, neq. ad hoc sufficit dicere, quod habeat esse à parte rei abusiuè tm̃, sic .n. fundare non posset relationem principij, cum hæc sit relatio realis. Tùm tertiò, cæcitas, & quæcunq. alia priuatio concipiuntur ab intellectu, & explicantur per definitiones, immo & aliquæ percipiuntur sẽsu, vnde 2. de Anim. 138. docuit Arist. visum discernere lumen, & tenebras, sed quod sensu percipitur, habet aliquod esse à parte rei, item quod intellectu concipitur, nam 1. de Interpretatione cap. 1. conceptus est imago, & similitudo rei. Tùm tandem, quia benè sequitur, paries est realiter albus, ergo albedo, seu esse album dicit aliquod esse reale in eo, sic igitur a simili, benè sequitur, paries est realiter albedine priuatus, ergo priuatio albedinis ponit aliquid reale in ipso, realiter. n. vtrumq. disiunctim conuenit parieti.

Resp. hæc, & similia argumenta, nedũ probare, priuationũ esse ens priuatiuum, sed etiam positiuum, vnde ad 1. dicimus ex hoc, quod priuatio sit a parte rei, inferri non debere, esse ens reale priuatiuum, sed solum esse priuationem realem, & negationem non fictam, & cum verbum est tribuitur priuationibus, id fit abusiuè, non propriè, eo modo, quo dicimus, extra mũdum esse vacuum, & inane, & sensus est, non esse ibi aliquid; Addit Tatar. & Trõb. loc. cit. terminos priuatiuos semper esse connotatiuos, siuè in concreto, siuè in abstracto sumantur, & ideo cum illis tribuitur verbum est secundum adiacens, supponunt pro subiecto priuato, & sic cum dicimus, cæcitas est, cæcitas supponit pro oculis visum non habentibus. Ad 2. neg. assumptum, non .n. dicitur fieri à causa effectiua per verum influxum, sed tm̃ per subtractionem formæ, quæ erat in subiecto, nec similiter dicitur deleri, quasi per ablationem alicuius influxus in eam, sed tm̃ per introductionem formæ, quæ non erat; Pariter dicitur malefica formæ, quatenus materia per priuationem alias formas appetit, quod vergit in damnum formæ in materia existentis, ad hoc autem non est necesse, quod dicat priuatio entitatem realem, sed sufficit, quod dicat remotionem formæ realis. Demum est principium generationis per modum termini a quo, ad quem modum principiandi non exigitur vera entitas realis, nec realis influxus, vt dicemus quæst. seq. sed sufficit, quod sit vera negatio realis. Ad 3. sicut priuationes proprias essentias non habent, ita nec habent propriè diffinitiones essentiales, sed solum aliquos conceptus, quibus manifestatur, cuius sint priuationes, & conceptus dicuntur rerum imagines, non accipiendo rem in rigore, vt venit a ratus rata ratum, sed cõiter, prout etiam conuenit negationibus præter intellectum existentibus; Nec Arist. 2. de Ani. priuationem sensu percipi per se, & positiuè, quasi actus videndi feratur in tenebras ipsas, sed negatiuè, & per accidens, non videndo .s. lucem in aere, nam cùm ibi dixisset, visu discerni lumen à tenebris, subdit, sed non similiter, quia .s. lumen discernimus positiuè, tenebras verò negatiuè. Ad 4. Resp. ex Scot. 1. d. 30. q. 2. ad vlt. prin vbi docet, quod realitas aliquando determinat prædicatum, seu inhærens, aliquando inhærentiam tm̃, seu compositionem prædicati cum subiecto, & quidem in primo sensu denotat, prædicatum importare esse reale in subiecto, sed in secundo sensu nil aliud dicit, quam, quod illud verè est, sicut cum dicimus, hęc propositio, homo est Asinus, est

est realiter falsa, hoc est, est verè falsa, quando ergo dicimus, quod paries est realiter albus, tunc ly realiter determinat vtrumq. & inhærens, & inhærentiam, sed quando dicimus, quod paries est albedine realiter priuatus, ly realiter determinat inhærentiam tm̃, & nil aliud denotat, quam quod in pariete verè nõ reperitur albedo.

ARTICVLVS II.

Formalitas Priuationis declaratur.

6. DIcendum est, priuationem in recto, & pro formali importare negationem, pro connotato vero, & in obliquo aptitudinẽ in subiecto, ita Scotist. supracitati, & colligitur manifestè ex Sco. 2. dist. 37. & quodl. 18. vbi ex eo, quia statuit, peccatum esse priuationem rectitudinis debitæ actui secundo, deducit, peccatũ nihil positiuum in sua formalitate includere. Prob. 1. ex Arist. 5. Met. tex 27. vbi ait, idem esse negationem contradictoriã, & priuatiuam, & solum differre subiecto, & 10. Met. tex. 15. inquit, priuationem esse ipsammet negationem contradictoriã positam in subiecto, 1. Phys. 65. & 69. dicit priuationem esse per se non ens.

Deinde Prob. ratione. Tũ quia in diffinitione eius tradita à Philosopho 5. Met. 27. non ens, seù negatio ponitur in recto, & subiectum aptum in obliquo, diffinitur .n. quod sit negatio formæ in subiecto apto. Tũ quia recta ratione dicimus, quod cæcitas est negatio potentiæ visiuę, & non rectè dicimus, quod cæcitas sit capacitas potentiæ visiuæ, sed solum in obliquo, quod est negatio potentiæ visiuæ in subiecto habente capacitatem illius potentiæ, ergo in recto dicit negationem formæ, in obliquo capacitatem eius in subiecto. Tũ 3. quia priuatio formaliter sumpta est incompossibilis cum forma, & per eam expellitur à subiecto, aptitudo verò non est incompossibilis cum forma, nec expellitur a subiecto, ergo priuatio formaliter, & in recto non est aptitudo; Et prorsus falsum est, quod ad hoc ait Sghem. cit. ad 9. quod præsente forma est aptitudo, non quæ est priuatio, & causatur a priuatione, sed quæ est proprietas materiæ, & quod præsente forma manet aptitudo ad bonum præsens, sed non aptitudo boni absentis, quam dicit priuatio; Nam aptitudõ, quã petit priuatio in subiecto, est aptitudo, & proprietas ipsius subiecti, quæ etiam remanet ad formam præsentem recedente priuatione licet non sub ratione desiderij. Tum 4. quia, vt inquit Tromb. & Canoni. cuilibet entitati positiuę, quæ potest recipi in aliquo subiecto, est priuatio opposita, sed priuationi non est priuatio opposita; Et omnis entitas positiua nouiter acquisita est terminus alicuius actionis positiuæ, sed priuatio est terminus solius corruptionis; Et omne positiuum dicit quendam habitum, sed priuatio non dicit habitum, immò potius habitui opponitur. Nec respondere valet ad ista, priuationem non includere in sua formalitate solum positiuũ, sed ipsam quoq. negationem formæ, quia nulla entitas (ait Canonicus) simul constitui potest ex duobus extremis contradictorijs, ergo priuatio statui nequit talis entitas, quæ simul constituatur ex positione, & negatione. Tùm tandem quia peccatum, stante hac doctrina de priuatione, includeret in sua ratione formali aliquid positiuum; nec refert, quod sit priuatio moralis, & non physica, quia in ratione cõi priuationis carentia moralis, & physica non differunt, & prorsus falsum est, quod ait ad hoc Sghemma cit. peccatum esse aliquod positiuum pro substrato, & materiali, & in entibus connotatiuis connotatum, & materiale esse de eorum quidditate; Planè est implicantia in terminis, substratum, & materiale esse de formali conceptu entis connotatiui, quia ideò appellatur substratum, & materiale, quia excluditur à formali, & principali significato.

7 In oppositum obijcitur 1. Ratio formalis distinctiua rei est etiam constitutiua eiusdem, sed priuatio distinguitur essentialiter à simplici negatione per aptitudinem subiecti, ergo hæc erit ei intrinseca & essentialis. Respo. Canonicus, & Trõb. priuationem non distingui per intrinseca à negatione simplici, sed solùm penes cõnotata, & inquiunt maiorem illam valere in positiuis, non in priuatiuis; sed nos hãc regulam ampliamus, & dicimus, maiorem

illam

illam valere tm̃ in absolutis, non autem in connotatiuis; nam ista essentialiter, & in principali significato non differunt, sed tm̃ penes connotata, sic dicimus, generationem formæ, & eius creationem in principali significato non differre, nam vtraque est productio formæ, sed tm̃ penes subiectum connotatum à generatione, non à creatione. Posset etiam dici, priuationē per hoc differre à negatione simplici, & extra genus, quia dicit intrinsecum ordinem ad aptitudinem subiecti, vel potius terminat ordinem eius ad ipsam, subiectū enim dicit ordinem, tàm ad formam, cuius est susceptiuum, quàm ad negationē formæ, negatio autem extra genus, nec ordinem dicit ad subiectum, nec terminat ordinem eius ad ipsam.

Sed Ariag. cit. n. 177. acerrimus connotatorū hostis allatam reijcit solutionem, quia si capacitas subiecti est sola cōditio, vel extrinsecum priuationis connotatum, ergo tota priuationis essentia consistet in carentia ipsius formæ, ergo si per impossibile cætera maneant, solaq; capacitas subiecti auferetur, adhuc remanebit tota essentia priuationis, quià nulla ipsius essentiæ pars intrinseca est ablata, sed solū extrinsecum connotatum, quo argumento vtitur vbicunq; in connotata impingit. Resp. hanc non esse peculiarem difficultatem contra priuationem, sed communem omnibus connotatiuis, iam verò disp. 8. Log. q. 3. art. 1. in fine declarando naturā connotatiuorum diximus, hæc nomina talis esse conditionis, vt ex eorum impositione plura simul significent, quæ quidem quia sunt diuersæ naturę, nec apta facere conceptum per se vnum, ideo non ęquè primo importantur, sed vnum primario, illud nimirum, quod datur intelligi ex institutione imponentis illud nomen, alterū vero secundario, quod nimirum datur intelligi ex modo consignificandi principalis significati, vndè quia totale eorum significatum ex principali, & minus principali conflatur, ideo cessante connotato, statim variatur significatum illius nominis, & sic in proposito ablata capacitate subiecti aufertur essentia priuationis, non quidem directè, sed indirectè, & in obliquo, quià principale significatum in exercitio suę significationis ex minus principali, dependet; quod quidem commune est omnibus nominibus connotatiuis; vide infrà disp. 7. q. 3. art. 3. in fine.

Secundo obijcit Anglicus, tum quia quod nihil est, nihil sibi determinat, ergo cum priuatio sibi determinet subiectum, formaliter erit aliquid. Tùm quia oppositio contradictoria, & priuatiua sunt species oppositionis distinctæ formaliter, cū ergo ex parte habitus non differant, distinctio earum penes priuationem, & negationem attendi debebit, ergo in priuatione aliquid plus includitur, quam in simplici negatione. Tùm tandem quia de priuatione prædicatur extremum contradictionis positiuum, .s. ipsum esse, dicimus enim, cæcitas est, tenebræ sunt, &c. Resp. ad 1. valere assumptum de nihilo prorsus, tàm in recto, quàm in obliquo, sicut est negatio extra genus, priuatio autē est aliquid in obliquo. Ad 2. concedimus, opposita contradictoriè, & priuatiuè, non distingui, nisi ratione vnius extremi, quod in cōtradictorijs est negatio simpliciter, in priuatiuis est negatio subiectum connotans, ob quam differentiam inter priuatiua datur medium, non inter contradictoria ex 4. Met. 27. Ad 3. patet ex dictis a. præced.

8 Tertio arguit Sghemma. Tùm quia priuatio est terminus mutationis realis, .s. corruptionis, & est principium generationis. Tùm quia generat appetitum in materia, qui est aliquid positiuum in ea. Tùm quia priuationis esse essentialiter est in esse subiecto, nam prorsus implicat, priuationem esse, & in subiecto non esse, ergo, coexigentia subiecti erit de intrinseca ratione priuationis. Tùm tandem quia essentia priuationis est priuare subiectum forma, ergo essentialiter, & intrinsecè respicit subiectum, quod priuat. Resp. ad 1. negando consequentiam, quiá est terminus corruptionis, quæ est mutatio deperditiua, non acquisitiua, & est principium generationis, quæ est acquisitiua, per modum termini a quo, ex quibus deduci potest solùm, priuationem esse negationem realem, non autem entitatem realem, & positiuam. Ad 2. priuatio generat appeti

tum, nõ per se, & directè, sed per accidẽs, indirectè, & occasionaliter, & ipsum generat, non in ratione appetitus, & aptitudinis, in quo sensu importat positiuum, sed tm̃ in ratione desiderij, in quo sensu nil positiuum dicit, sed solùm connotat absentiam formæ, vt fusiùs dictum est disp. 2. q. 6. Ad 3. ex hoc, quod priuatio essentialiter exigat subiectum aptum, non rectè infertur, subiectum, vel aptitudinem subiecti esse de essentia priuationis, sicut ex hoc, quod relatio essentialiter coexigit extrema, nõ benè deducitur, extrema esse de essentia relationis, potiùs ergo deduci debet, intrinsecum ordinem ad subiectum aptum esse de essentia priuationis, qui ordo est negatiuus, & explicari debet per hoc, quod priuatio est talis negatio, quæ nata est terminare ordinem subiecti ad ipsam. Et per hoc etiam patet, quid sit dicendum ad quartum.

ARTICVLVS III.

Realis distinctio priuationis à subiecto declaratur.

9 Dicendum est priuationem realiter a subiecto distingui distinctione reali priuatiua. Concl. est cõiter recepta, quam tenet, & probat Canon. loc. cit. art. 4. Quæcunque ita se habent, quod vno manente, reliquum nõ manet, illa realiter distinguuntur, vel saltim non sunt idem realiter, sed subiectum manet, priuatio recedit ergo subiectum, & priuatio realiter distinguuntur, non quidem distinctione reali positiua, quæ inter extrema positiua versatur, sed negatiua, qualis est inter ens, & non ens; Minor patet, prob. maior, nam quæ ita se habent, vt vnum existat sine alio, realiter distincta censentur, si .n. essent idem realiter, vnum non esset absque alio a parte rei, nec ad distinctionẽ realem semper necesse est; vt mutuo possint separata existere extrema, inter quę versatur realis distinctio, alioquin creatura realiter non distingueretur à Deo, vt fusiùs suo loco dicetur contra Neotericos.

In oppositum obijcitur 1. Quod inest materiæ circumscripto ab ea omni eo, quod non est cum ea realiter idem, realiter identificatur cum ea; sed priuatio est huiusmodi, ergo &c. Maior patet, probatur minor, nam circumscripto à materia omni eo, quod nõ est ipsa, nec in primo, nec in secundo modo, materia non habet formam, & est capax illius, ergo est formaliter priuata. Nec respondere valet cum Canonico, negando minorem, quia data hypothesi, tũc materia, nec esset priuata, nec non priuata formaliter, sed tm̃ fundamentaliter, idest esset fundamentũ, quod denominari potest à priuatione formaliter sumpta. Non valet, quia in tali statu materia formaliter non habet formam, & est formaliter capax formæ, ergo est formaliter priuata forma, nam priuatio formaliter est negatio formæ in subiecto apto. Resp. solutionem Canonici esse sufficientem, si rectè intelligatur, fit .n. in argumento transitus à propositione negatiua de prædicato finito ad affirmatiuam de prædicato infinito, quæ est manifesta fallacia, vt si dicatur, homo essentialiter non est albus, ergo essentialiter est non albus, non valet consequentia, quia nec albedo, nec negatio albedinis, est de essentia hominis, alioquin nunquam homo posset esse albus, vel sine albedine, sic arguitur in proposito, materia sm̃ se, secluso quocunque realiter distincto, non habet formam, seu non est informata, & est capax eius, ergo sm̃ se est priuata forma, seu non informata, non valet, quia nec informatio, aut forma, nec negatio informationis, aut formæ conuenit illi in primo, vel secundo modo, sed omnino contingenter inest.

10 Sed vrges. Priuatio conuenit materiæ ex se, forma verò per agens extrinsecum illam introducens, vt docet Scotus 3. d. 3. q. 1. §. *Si autem, &c.* ergo est sm̃ se priuata, & necessario, non contingenter. Resp. negando conseq. ex eo enim tm̃ inferri potest prioritas naturæ priuationis ad formam in ordine ad cõe subiectum, nõ autem identitas, & quidem prioritas naturæ, non positiua, quia potuisset ab æterno materia creari cum forma, in quo casu priuatio non præcessisset formam; sed priuatiua, quatenus priuatio, quantùm est ex se, semper inesset materiæ, nisi adesset extrinsecum impediens, nimirum agens for-

formam oppositam introducēs, & in hoc sensu loc. cit. ait, materiam esse ex se priuatam, non autem in sensu, quem intendit argumentum.

Secundò obijcitur Si priuatio distinguitur, ità quod accederet, & recederet à subiecto, non secus quàm forma, sequitur quòd sicut formæ est priuatio, sic etiam ipsius priuationis esset priuatio, & ità subiectum dum amittit aliquam priuationē, acquireret priuationē eius. Confirm. quia si priuatio, quatenus est negatio, distincta est à subiecto, daretur processus in infinitum in negationibus, nam vna negatio non est alia; ergo dicit negationem illius, & rursus hæc secunda negatio nō est alia, ergo dicit negationem eius, & rursus hæc negatio non est alia, ergo dicit negationē alterius, & sic in infinitum.

11 Resp. ex Simplicio negãdo conseq. quia sicut absētię nō est absētia, nec pſētię præsentia, ità neq; priuationis est priuatio, sed priuationis priuatio est formaliter, & immediatè illa forma, quam negat, & in hoc sensu dicere, materiam recedente priuatione acquirere priuationem priuationis, est idem, ac dicere materiam acquirere formam oppositam, quod est verissimum. Ad Confirm. negatur sequela, hoc .n. interest inter negationes, & res positiuas, quòd negatio se ipsa negatur formaliter, & non per aliam negationem, quæ ipsam consequatur, at res positiua se ipsa dicitur non alia fundamentaliter, sed formaliter dicitur non alia per negationem, quæ ad ipsam consequitur ex natura rei, sic homo se ipso fundamentaliter non est asinus, sed formaliter dicitur non asinus per negationem asinitatis, quę humanitatem consequitur.

Tertiò obijcitur. Tùm quia materia nō potest per absolutam Dei potentiā à priuatione separari, nam materia aquæ v.g. est priuata infinitis formis, quæ non possunt simul, & semel in materiam induci, cùm sint incompoſſibiles, ergo priuationem sibi realiter identificat. Tùm quia distinctio realis cadit inter rem, & rem, sed priuatio non est res. Tùm etiam quia Philos. 1. Phys. tex. 79. ait, priuationem esse vnum numero cùm materia. Tùm tandem quia si priuatio esset à materia distincta, darentur actu infinitę priuationes in materia, sicut sunt infinitæ formæ possibiles.

12 Resp. ad 1. negan. sequelam, quamuis .n. non possit materia omnibus priuationibus simul denudari collectiuè, potest tñ omnibus denudari distributiuè, idest modò hac, modò illa, quod sufficit ad inferendam distinctionem realem priuationis à materia; repugnantia verò, ob quā non possunt omnes priuationes simul à materia auferri, non est petenda ex incōpossibilitate formarum, nam plures formas disparatas potest Deus ponere in materia, vt postea dicemus; sed petenda est ex hoc, quod multitudo formarum possibilis est syncategorematica, & indeterminata, ac proindè non tota simul producibilis. Ad 2. valet assumptum de dist. reali positiua, non negatiua, quod si contendas restringere nomen distinctionis realis ad extrema realia, rem, & rem importantia, licebit vti in proposito nomine non identitatis, dicendo, quod priuatio, & subiectum sunt non idem realiter; & ità loquitur Canonicus loc. cit. Per quod soluitur aliud argumentum, quod fieri solet, quia nimirum realis distinctio importat realē relationem, hoc .n. propriè verum est de dist. reali propriè sumpta, non autem sūpta pro non identitate; dici etiam potest, quod realis distinctio talem importat relationem realem, qualis est realitas ipsius dist. vndè cùm in proposito distinctio priuationis à materia non sit realis in rigore, sic neque relatio per ipsam importata. Ad 3. aliqua possunt dici vnum numero dupliciter, vnitate nimirum intrinseca, vel subiectiua; primo modo dicuntur vnum numero, quę vna hæcceitate indiuiduantur, secundo modo dicuntur vnum numero, quæ sunt in eodem subiecto, quo sensu albedo, & dulcedo in lacte dicuntur vnū numero, quia sunt in eodem subiecto. 6. Top. cap. 1. materia, & priuatio dicuntur a Philosopho loc cit. vnum numero, nō primo, sed secundo modo, vt ibi Expositores notant; vel dicuntur vnum numero negatiuè, quatenus priuatio non superaddit materiæ entitatē positiuam. Ad 4. resp. cum Canonico, nō esse inconueniens, tot

priua-

priuationes actu admittere in materia, quot sunt formæ possibiles in ea, quia cū istæ non sint infinitæ, sed finitæ in infinitum, ita & illæ; absurdum autem est admittere infinitum actu, & categorematicum, non autem infinitum syncategorematicum, seu finitum in infinitum, vt disp. de Infinito dicemus.

QVÆSTIO II.

De Oppositione priuationis cum forma.

13 Priuationem opponi formę, & tolli per formam, fatentur omnes, verum de modo sunt quædam dubitationes. Primo .n. dubitatur, an immediate opponatur formæ, multi .n. Theologi, & præsertim ex nostratibus, vt defendant Scoti sentētiam de essentia peccati, quod in priuatione consistat, admittunt priuationem priuationis, quam eadem de causa etiam admittit Salas p. 2. tract. 13. disp. 2. nu. 3. & consequenter inquiunt, priuationem non immediatè opponi formæ, sed suę priuationi, vt cæcitas non immediatè opponitur visui, sed priuationi cæcitatis. Deinde dubitatur, an priuatio ita immediatè opponatur formæ, vt per positionē illius in subiecto solummodo tolli possit non aliter, nec alio modo, & Hurtad. in Phys. disp. 3. sec. 1. §. 12. tenet, priuationem nedum tolli posse per formam positiuè oppositam, verum etiam per negationem ipsius priuationis, quando .s. subiectum redditur ineptum ad formam suscipiendam, & sequitur Ariag. disp. 2. Phys. num. 176.

Dubitatur demum, an priuatio ita opponatur formæ, vt vna sit priuatio in materia omnium formarum, vel eiusdem formæ multę priuationes, an potius tandem ad numerationem formarum numerandæ sint priuationes, & tot præcisè ponendæ, quot formę possibiles haberi in materiam & aliqui absolutè dicunt, in materia esse vnam priuationem omninnm formarum, sicut est vna potentia, & quod adueniente forma, nō corrumpitur priuatio sm̄ se, sed solùm sm̄ denominationem respectu illius formæ. Alij vero distinguunt de priuatione, sicut distingui solet de potentia quod nimirum sicut potentia materiæ est duplex, vna remota, & vniuersalis, alia proxima, & particularis, quæ .s. connotat proximam dispositionem ad hanc, vel illam formam, ita duplex est priuatio, vna remota, & vniuersalis omnium formarum, alia proxima, & particularis huius, & illius; prima est vna respectu omnium, altera multiplicatur ad multiplicationem formarum, & inquiunt, quod sicut in materia, non dantur simul duæ potentiæ proximæ, & particulares ad duas formas, sed tm̄ successiuè vna post aliam, quia dispositiones ad formas specie diuersas sunt incompossibiles, ita in materia non dantur simul plures proximæ priuationes, sed tantùm successiuè vna post aliam iuxta successionem variarum dispositionum, ita sentire videtur Ruuius 1. Phys. tract. 3. q. 2. Sghemma 1. Phys. digress. 6. q. 4. eadem vtitur doctrina, & solùm in hoc differt, quod etiam priuationem vniuersalem, & remotā multiplicat ad multiplicationem formarum.

Alij è contra negant huiusmodi priuationem ad omnes formas, & volunt, priuationes non solùm ad multitudinem formarum multiplicari debere, verum etiam respectu eiusdem formæ plures dari posse priuationes, ita multi Theologi loquuntur p. 2. in materia de peccatis, vt declarent malitiam vitiorum extremorum. Alij verò adæquatè multiplicant priuationes & distinguunt specie, & numero iuxta multitudinem, & distinctionem numericam, & specificam habituum oppositorū, quæ est verior, & cōior sententia. Ad has tres dubitationes breuiter respondemus per tres Concl. sequentes.

14 Dicimus 1. Priuatio immediatè opponitur formæ, non autem suæ priuationi, vt cæcitas immediatè opponitur visui, non autem priuationi cæcitatis. Concl. colligitur ex Scot. 2. dist. 2. q. 1. §. *Hic dicitur, &c.* Vers. *Et confirmatur ista ratio, &c.* & q. 9. paulo sup. M. & seq. multi Theologi in materia de peccatis, & Prob. Quia, vt ait D. cit. vniuersaliter loquendo, negationis est affirmatio positionis, vt negatio negationis ētitatis est ipsa ētitas, negatio negationis humanitatis est ipsamet humanitas. Tum quia adhuc id euidentius est

est in priuationibus, nam priuatio cæcitatis est visus, priuatio tenebræ est lux, & vniuersaliter nihil priuat priuationem, nisi sit formaliter positiuum. Tum etiam experientia docet, priuationem immediatè nõ tolli à subiecto, nisi per formam oppositã tenebra immediatè excluditur ab aere per lucem, cæcitas ab oculo, per visum. Tùm etiam Arist. cap. de Oppositis clare docet inter priuatiuè opposita, sicut est forma, & priuatio, non dari medium, ergo priuatio immediatè opponitur formæ, non autem suæ priuationi. Tùm deinde, esse, & non esse immediatè opponuntur, ergo etiã immediatè opponitur lux tenebræ, cæcitas visui, nam lux est esse lucis, & tenebra non esse lucis, visus est esse visus, & cæcitas nõ esse visus. Tùm prætereà priuatio v. g. cæcitas erit non esse cæcum, at in subiecto capaci visus, esse non cæcum, formalissime est esse videntem, ergo nullus conceptus mediat inter cęcum, & videntem in subiecto capaci. Tùm tandem, quę non opponitur immediatè, possunt per absolutã Dei potentiam esse simul in eodem subiecto, vt suo loco dicemus de cõtrarijs, sed prorsus repugnat, priuationem, & formam esse simul, ergo, &c.

Sed contra hanc Concl. obijcies 1. Si nõ datur priuatio priuationis, sed priuatio immediatè opponitur formæ, ergo peccatum commissionis in positiuo consistit, quod est contra Scot. Probatur sequela, quia peccatum commissionis solum opponitur pręcepto negatiuo, vnde rectitudo debita, in cuius carentia consistit malitia commissionis, est carentia furti, vel homicidij, hæc. n. est rectitudo præcepta per præceptum non furandi, & non occidendi, ergo si priuatio priuationis est quid positiuum, peccatum cõmissionis in positiuo consistit. s. in actu ipso furandi, vel occidẽdi, quia per ipsum furtum, & homicidium affertur carentia illius rectitudinis, quam habet qui non furatur, vel occidit, vt ergo sententiam Scoti defendamus de essentia peccati, priuationem priuationis admittere debemus.

Resp. neg. sequelam, ad probat. negatur assumptum, vniuersaliter. n. in violatione præcepti negatiui rectitudo debita nõ est carentia furti, vel homicidij, sed conformitas ad præceptum negatiuum, quæ super has negationes fundatur, sicut è contra rectitudo debita in violatione præcepti affirmatiui, v. g. audiendi Missam nõ est auditus Missæ, nisi materialiter, sed cõformitas ad præceptum affirmatiuum nata super hunc actum fundari: concedimus igitur, quod carentia negationis furti, homicidij, &c. quid positiuum est, ipsa scilicèt positiua entitas furti, & homicidij; sed hinc non sequitur, malitiam horum actuum pro formali in positiuo cõsistere, quia sicut illæ negationes furti, & homicidij non sunt bonitates, & rectitudines formales, sed tñ materiales, ita quæ illis opponuntur sunt tantùm materialiter malitię morales, & ita adhuc benè saluatur, quod peccatum commissionis formaliter in priuatiuo consistit.

Secundò. Cæcum immediatè opponitur non cæco, sed non cæcum, & non videns non dicunt formaliter conceptum eundem, ergo cæcum non opponitur immediatè videnti, sed non cæco, maior patet, & minus probatur, quia lapis non est videns, & tñ est non cęcus. Resp. in subiecto capaci visus, & cæcitatis non cæcum, videns dicere eundem conceptum, quia priuatio, & forma sunt circa idem subiectum, at in subiecto incapaci, sicut est lapis, non sunt idem, quia ibi non est priuatio visus, sed negatio, visus autem, & eius carentia, non opponũtur priuatiuè in subiecto incapaci, quia cæcitas non est sola negatio visus, sed priuatio, & hic de priuatiua oppositione est sermo, non de negatiua, igitur in lapide cæcum, & non cæcũ non opponuntur priuatiuè, sed negatiuè tñ, & ita sequitur solùm, quod in ipso datur negatio priuationis pro connotato, id est negatio aptitudinis, qua de causa dicitur non cæcus, nullo autem modo priuatio priuationis.

Tertiò, cæcitas est priuatio, & qui habet visum, dicitur carere cęcitate, ergo cæcitatis potest esse carentia, & priuatio simplex. Resp. quod sicut negationem per positiuum sæpius explicamus, vt patet de tenebra, & cæcitate, sic è contra positiuũ sæpe per negationem explicamus, & ita fit

sunt plures priuationes eiusdem formæ, nec vna priuatio omnium formarum, sed tot priuationes præcisè, & adæquatè, quot formæ possibiles haberi in illo subiecto. Concl. colligitur ex Scoto quodl. 18. § *Ex isto sequuntur, &c.* vbi docet, priuationes distingui, & multiplicari, sicut formę quibus opponuntur, siue specie, siue numero; *priuationes enim distinguuntur, sicut habitus nati essent distingui, puta surditas, & cæcitas suo modo differunt specie priuatiua, sicut auditus, & visus specie positiua, & hæc cæcitas, & illa numero priuatiuè, sicut hic visus, & ille differunt numero positiuè.* hæc Doctor, & sequuntur Hurtad. loc. cit. §. 8. & Amicus tract. 7. de Priuatione q. 1. dub. 5. ar. 3. & Alij cõiter, & Prob. quò ad omnes partes, & 1. quò ad primam, non posse .s. esse in eodem subiecto plures priuationes vnius formæ, probatur. Tum quia dum forma aduenit, vna priuatio recedit, & nulla alia remanet, ergo vnius formæ tm̃ specie, est vna specie priuatio, & vnius formæ numero vna priuatio numero. Tùm quia, si essent plures, vna recedente per aduentum formæ, non videtur, cur aliæ debeant necessariò recedere, & si aliæ necessariò recedunt, tunc eiusdem mutationis specie, & numero plura erunt principia specie, & numero per modum termini à quo. Tum tandem quia, si priuationes non aliam agnoscunt distinctionem specificam, quã illam, quæ sumitur ab habitibus, vt docet Doctor loc. cit. & 2. d. 37. q. 1. §. *Ex hoc patet, &c.* non videtur quomodo eiusdẽ formæ specie, & numero esse possint plures priuationes specie, & numero distinctæ; Nec valet dicere cum quibusdã Theologis in materia de peccatis, ad distinguẽdas plures priuationes specie, & numero eiusdem habitus, sufficere diuersum priuãdi modum, & ità prodigalitas est diuersa specie priuatio ab auaritia, quia licèt priuent eadem rectitudine liberalitatis, tñ diuerso modo priuant, prodigalitas minurũ per excessum, auaritia per defectum. Non valet, quia isti modi nõ diuersificant alias priuationes cæcitatis, surditatis, &c. eadẽ .n. specie est cæcitas, siue per excessum, siue per defectum humorum deficiat virtus videndi, & de distinctione vitiorum extremorum posteà dicemus.

18 Deinde prob. quòad 2. partem, nimirum in materia non esse vnam priuationem omnium formarum. Tum quia si priuationum distinctio, & multiplicitas solũ attendi debet penes distinctionem, & multiplicitatem formarum, quibus priuant, ergo cùm non detur vna forma vniuersalis nata pro omnibus informare, sed sint multæ numero, & specie, non poterit dari vna priuatio in materia pro omnibus formis; Tum quia ex hoc sequeretur, priuationẽ manere simul cum forma, sicut manet potentia, nam adueniente forma aliqua, non propterea desinit sm̃ se in materia hæc vniuersalis, & remota priuatio, sed solùm sm̃ denominationem respectu illius, sicut relatio paternitatis manet secundùm Thomistas sm̃. se corrupto vno filio, & alijs remanentibus, & solùm corrumpitur sm̃ denominationem respectu filij mortui, hoc .n. exẽplo declarare solent Aduersarij hãc priuationem vniuersalem in materia respectu omnium formarum. Quòd si dicãt, vt alij insinuare videntur, priuationem illã vniuersalem in aduentu particularis formæ etiam sm̃ se desinere, & verè minui, in quo distinguitur à potentia, quæ in aduẽtu formæ non minuitur. Neque hoc satis facit, quia explicari non potest hoc augmentum, & decrementum priuationis in materia, accedentibus, & recedentibus formis, vnde præstabit dicere, quòd aduenięte vna forma tollitur priuatio particularis illi correspondens, & remanent priuationes aliarum, nec præter istas datur aliqua vniuersalis omnium formarum priuatio. Tum tandem, quia priuatio admittitur in materia, vt sit principium per modum termini à quo, & per modum abiectionis, sed priuatio, quæ ita ad generationem concurrit, est priuatio particularis, nam hæc in aduentu formæ recedit, in recessu formæ accedit, priuatio verò vniuersalis sm̃ Aduersarios perpetuò in materia manet, ergo solùm priuationes particulares ponendæ sunt in materia, & nulla vniuersalis.

Si verò singulas huiusmodi priuationes singulis formis correspondentes velimus appellare remotas, quousque materia pro-

ximè disponitur ad hanc, vel illam formam, & in hoc sensu dicere, non esse in materia simul plures priuationes proximas, & distinctas secundũ speciem, sed vnam tantum, quia non potest simul materia esse disposita ad plures formas, & hanc priuationem proximam esse, quæ in generatione concurrit per modum termini à quo, modus hic loquendi potest admitti, sed necessarius non est; Tùm quia non in omnibus mutationibus est necessaria præuia alteratio disponẽs subiectum, vt patet in illuminatione. Tùm etiam quia quando necessaria est præuia alteratio, & proxima priuatio dicitur principium mutationis, non per hoc excluditur remota, immo est illa eadem, quæ recedit, & dicitur proxima, quia ob dispositiones introductas proximè expelli debet per formã.

In oppositum Obijcitur 1. probando, quód plurium formarum possit esse vna priuatio in subiecto. Tùm quia in materia est vna tantum potẽtia ad omnes formas, ergo & vna priuatio. Tùm quia eadem relatio esse potest ad plures terminos, si sint inadęquati, ergo, & eadem priuatio plurium formarum. Tùm etiam genus est vnũ indeterminatè respiciẽs hanc, vel illam differentiam, & indeterminatè dicens negationem huius, & illius, ergo etiam materia erit subiectum cõe omnium formarum indeterminatè dicens negationẽ omnium. Tùm tandem, quia hac ratione videtur dixisse Philosophus 1. *Phys.* 79. priuationem esse vnam numero cum materia, itá quòd sicut materia est vnum indeterminatum subiectum respectu omnium formarum, itá quoque habeat vnam indeterminatam priuationem.

19 Resp. ad 1. negan. paritatem de potentia, & priuatione; Tùm quia potentia materiæ formaliter dicit aptitudinẽ, quæ vna esse potest ad omnes formas, priuatio verò dicit formaliter non esse formæ, quod necessariò multiplicari debet ad multiplicationem formarum; Tùm etiam quia adueniente forma, non tollitur potẽtia materiæ respectu illius, sed stat cum illa, at perit vtique priuatio, quia nunquam priuatio potest simul consistere cum forma, cuius est priuatio. Ad 2. negatur paritas de priuatione, & relatione ad plures terminos inadæquatos, relatio .n. non tollitur per terminum inadæquatum, quando definit, nisi sm̃ denominationem, sed priuatio verè tollitur. Ad 3. Resp. genus continere vtiquè confusè, & indeterminatè differentias continentia potentiali, sed distinctè, & determinatè continet negationes earum continentia actuali, & singulæ negationes excluduntur à genere per determinatas differentias, & non per quãlibet promiscuè, & sic etiam in proposito materia confusè, & indeterminatè continet omnes formas, continentia potentiali, sed distinctè, & determinatè negationes earum continentia actuali, & priuatio excluditur ab ea, non per quamlibet formam, sed per formam determinatam. Ad 4. patet ex dictis q. præced. n. 12. quo sensu Philosophus dixerit, priuationem esse vnum numero cum materia.

Secundò obijcitur, probando, eiusdem formæ posse plures esse priuationes. Tũ quia in naturalibus tenebra est vna priuatio, & tamẽ priuat multiplici lumine, quo tolli potest, tenebrę .n. quauis luce pellũtur, siue Solis, siue candelæ. Tùm quia in moralibus omnia vitia extrema, vt prodigalitas, & auaritia, pusillanimitas, & temeritas habent diuersam specie malitiam, & tñ opponuntur eidem habitui virtutis, ergo eiusdem formę specie, & numero possunt esse diuersæ specie, & numero priuationes.

Resp. ad 1. negan. antec. tenebræ .n. nõ sunt vna sola priuatio huius, & illius lucis, sed aggregatum priuationum cuiuscũque lucis, & Solis, & ignis, vt benè aduertit Hurtad. cit. §. 9. vnde sublata vna sola priuatione per vnam lucem, statim pelluntur tenebræ, & si aliæ priuationes remaneant, quia tenebræ consistunt in illo aggregato omnium priuationum cuiuscunque lucis. Ad 2. neg. assumptum, nam probabilius est, vitia extrema eidem virtuti opposita non distingui specie in genere moris, sed tantum in esse naturæ, vt olim dicebamus in materia de peccatis, & concedendo, specie distingui, tunc negandum est, virtutem inter vitia extrema consistẽtem esse formaliter vnam, licèt .n. libera-

litas sit vnica tantum virtus materialiter, vna scilicet physica qualitas, est tñ duplex virtus formaliter, cùm hæc vnica qualitas duplicem habeat coexistentiam ad duplicem regulam rationis specie diuersam, propter diuersitatem obiectorum formalium, vnam quidem prohibentem superfluos sumptus, alteram verò necessarios, & honestos præcipientem, cùm ergo habitus formalizentur in ratione virtutis per prædictam coexistentiam ex Scoto 1. d. 17. q. 2. sequitur, quòd ad eius multiplicationem multiplicetur etiam ratio formalis virtutis moralis in eadem physica qualitate; cùmque ex alietate regulę attendatur alietas virtutum ex Scoto 3. d. 36. q. vn. & 4. d. 45 q. 2. sequitur, quod cũ hìc duplex habeatur regula, geminetur etiam virtus super idem absolutum, & ideo non sequitur, prodigalitatem, & auaritiam esse priuationes specie diuersas eiusdem formaliter habitus virtuosi.

20 Tertio objicitur, quod non sint actu tot priuationes in materia, quot formę possibiles in ea. Tum quia priuationes inter se opponuntur sicuti formæ, quod saltim negari nequit de priuationibus cõtrariorum immediatorum, & formarum circa idem se necessario sequentium, vt priuationes sanitatis, & ægritudinis. Tùm quia in materia iam à Deo creata extant omnes formæ substantiales in vniuerso productæ, & quæ sunt de integritate vniuersi, specie, & genere differentes, ergo saltem priuationes omnium harum formarum non sunt in materia. Tùm tandem quia si loquamur de priuationibus formarum possibilium, nec ipsæ videntur actu admittendæ in materia, quia essent infinitæ actu, & categorematicè, sicut formæ, possibiles sunt infinitæ in potentia, & syncategorematicè.

Resp. ad 1. ex Scoto in 2. d. 12. q. 2. F. quod licèt respectu agentis naturalis aliquæ formæ, se immediatè sequantur in materia, quia agens naturale non potest tollere vnum oppositum, nisi ponendo reliquum, absolutè tñ nullæ formæ ità se habent immediatè circa materiam, quod necessario se consequantur, & ideo nullæ priuationes in materia sunt oppositæ, absolutè loquendo. Ad 2. licèt in tota materia non sint priuationes genere, & specie distinctæ, sunt tñ in vna portione materię, vt in materia, quæ substat formæ lapidis, adunatæ sunt priuationes omnium aliarum formarum substantialium in alijs materiæ portionibus existentium. Ad 3. patet ex dictis q. præced. ar. 3. ex hoc non sequi, priuationes omnium formarum possibilium actu existentes in materia fore categorematicè infinitas, sed tñ syncategorematicè, seu finita in infinitum, si non datur status in speciebus possibilibus, de quo disp. de Infinito.

Quæres. An priuatio suscipiat magis, & minus. Resp. ex Scoto cit. 2. d. 37. q. vn. & quodl. 18. priuationem formæ substantialis non suscipere, magis, & minus, quia nec ipsa forma suscipit, intensiuè loquendo, & ideò sicut substantialis forma consistit in indiuisibili, & eo posito, tota forma habetur, ità priuatio eius consistit in indiuisibili, & eo sublato, tota priuatio tollitur. Priuatio verò formæ accidentalis suscipit magis, & minus, sicut ipsa foma, & ideo sicuti introducto in aqua vno caloris gradu, non habetur tota forma, intẽsiuè loquendo, ità non est ablata ab aqua per illum gradum omnis priuatio caloris, vnde sicut tot gradus caloris vnũ integrũ efficiunt calorem, & quilibet gradus est partialis calor, ita priuationes omnium graduum constituunt integram priuationem totius caloris, & priuatio partialis singulorũ graduũ cõstituit priuationẽ partialem.

QVÆSTIO III.

Quo sensu Priuatio dicatur principium generationis.

21 DIctum est in disp. de Principijs in cõi q. 3. & 4. priuationem esse principium generationis per modum termini à quo, quatenus est illa, à qua agens naturale progreditur ad formam, verùm quia generatio accidentalis fieri potest ab agente creato eodem instanti, quo fit subiectum, nam Sol producit in se lucem eodem instanti, quo fuit ipse productus, in quo casu priuatio non præcedit formã in subiecto, & eodem modo fuerunt ab initio mundi producta à Deo corpora cœlestia,

lestia, & elementa, tam quo ad formam, quàm quo ad materiam, hinc dubitatur, quomodo priuatio fuerit harum generationum principium per modum termini à quo, cũ nũquã præcesserit in subiecto.

Quidam, vt referunt Hurt. disp. 5. de Priuatione sec. 2. & Auersa q. 10. sec. 5. dixerunt, in his casibus priuationem fuisse generationis principium, quia materia est prior natura, quam forma, & Sol, quam lux, & hanc prioritatem sufficere ad rationem priuationis, quem dicendi modum acriter impugnant relati Auctores.

Auersa ibidem inquit, quod quamuis ante formam in his casibus non præcesserit priuatio in subiecto, tamen absolutè verum erat, quod antea non dabatur forma, itaq; præcessit etiam in his casibus nõ esse formæ, & non esse totius compositi postea simul producti, & ab hoc non esse siue ab hac negatione formæ, tanquam termino à quo, factæ sunt generationes illæ. Sed quia vlterius dubitari potest de generatione facta ab æterno, quia tunc non esset verum dicere, quod antea præcessisset non esse formæ, & non esse totius cõpositi, subdit Auersa; non esse per se de ratione generationis, vt ante ipsam re vera præcedat priuatio, aut non esse rei ordine naturæ positiuo, sed sufficere prioritatem naturæ negatiuam, quatenus nimirum priuatio præcessisset formam in materia, quã tum est de se, si ab agente extrinseco impedita non fuisset introducente formam in materia in eo instanti, quo debebat inesse priuatio, & eodem modo verum est dicere de creatura ab æterno producta, de non esse ad esse transisse, & in hoc sensu inquit Auersa, priuationem esse principium necessarium per modum termini à quo in omni prorsus generatione, & trahit in hãc sententiam Scotum in 2. d. 1. q. 2. §. *Respõdeo &c.* & q. 3. §. *Tenentes autem, &c.* quia in his locis, & etiam in 3. q. 1. G. talẽ admittit prioritatem inter non esse, & esse creaturæ ab æterno productæ, & inter priuationem, & formam productam cum materia in eodem instanti.

22 Dicendum tñ est, vt priuatio dicatur principium generationis per modum termini à quo, sicut locutus est Philos. 1. Phys. non sufficere prioritatem naturæ negatiuam priuationis ad formam, immò neque positiuam per modum negationis extra subiectum, neque sufficere prioritatem naturalem materiæ ad ipsam formã. Concl. sequitur ex dictis disp. de Principijs in cõi, & est contra relatos dicendi modos, & primò contra Auersam; quoad 1. partem probatur, quia Arist. in 1. Phys. & cum illo tota peripatetica schola assignant principia generationis, prout à creatione secernitur, sed principium per modum termini à quo in sensu, quo loquitur Auersa, quod nimirum non esse rei præcedat esse rei extra subiectum ordine naturæ positiuo, vel priuatiuo, etiam in creatione reperitur, per quam res totaliter trãsit de non esse, tanquam ex termino à quo, ad esse, tanquam ad terminum ad quem, ergo priuatio non potest assignari principium generationis rerum naturalium per modũ termini à quo in hoc sensu; Nec valet, si dicat Auersa, creationem, & generationem differre ex principio concurrente per modum subiecti, non per modum termini à quo, vel ad quem, nam vt docet Scot. 4. d. 11. q. 4. & quodl. 10. generatio, & creatio differunt etiam ex termino à quo, quia terminus à quo generationis est negatio in genere, & in subiecto, terminus à quo creationis est negatio extra genus, ergo non eodem modo assignari debet terminus à quo hìc, & ibi, vt facit Auersa.

Accedit, quod sm̃ hunc dicendi modũ non saluatur, priuationem in illis casibus concurrere per modum termini à quo, sed tñ meram negationem, quia, etsi negatio formæ præcedat, non tñ præcedit in subiecto, ergo non saluatur, quod concurrat priuatio. Resp. Auersa, quod cum priuatio principiet ratione negationis, & non ratione aptitudinis, si ratione illius præcedat, sufficit ad hoc, vt concurrere dicatur per modum termini à quo. Contra, quia etsi priuatio concurrat ad generationem ratione negationis, necessariò tñ, & intrinsecè, quatenus principium generationis est à creatione distinctæ, petit subiectum in quo sit, ita vt isto deficiente, nec amplius dicatur priuatio, neque principium generationis, sed creationis, ergo sine subiecto

fecto non saluatur vera priuatio, nec terminus à quo generationis, vt à creatione distinguitur.

23 Resp. Auersa, saluari rationem priuationis etiam in his casibus, vel nempe quatenus ea negatio præcedens connotat subiectum, & aptitudinem materiæ saltim possibilem, vel quatenus priùs quidem datur negatio, posteà in eo instanti in priori naturæ datur realiter materia cum aptitudine. Contra, priuatio est negatio in genere 5. Met. 27. sed negatio dicitur in genere, quia in ente existente, & rato reperitur, non verò solùm possibili, ergo ex hoc, quod illa negatio præcedens connotat subiectum possibile, non sibi vere vendicat rationem priuationis, immo hoc modo creatio alicuius formæ materialis posset vere dici generatio, quatenus connotat etiam ipsa subiectum possibile, ex quo educi posset. Neq. etiam quod subdit Auersa, satisfacit, nimirum posteà dari materiam cum aptitudine in priori signo naturæ, quia, vel intelligit Auersa, quod in eo instanti, in quo creatur materia cum forma, in priori signo naturæ sibi copulet negationem formæ, quæ prius in nullo subiecto reperiebatur, & ita vera priuatio euadat; vel intelligit, quod vtrunq; reperitur disparatè, aptitudo quidem in materia tunc producta, negatio autem adhuc extra subiectum; si primo modo, iam sibi cōtradicit, quia etiam ipse fatetur, in eodem instanti durationis dari non posse formā, & priuationem in materia pro diuersis naturæ signis; si vero intelligit secundo modo, hoc nihil facit ad id, quòd illa negatio euadat vera priuatio, quia nunquā fuit, nec est in subiecto, immo in eodem instanti, quo subiectum cum forma creatum fuit, ipsa euanuit.

24 Quo ad 2. partem, quod nimirum prioritas naturæ materiæ ad formam non sufficiat ad rationem priuationis, Prob ex Scoto in 3. dist. 3. q. 1. E. vbi dicit, quod quando opposita comparantur ad idem sm ordinem naturæ, non simul ambo insunt, quia tunc contradictoria simul inessent, nam instantia naturæ in eodem temporis instanti includuntur, sed tm̄ alterū inest, reliquum autem, quod dicitur prius natura, non inest, quia in eodem instanti oppositum inest, sed dicitur prius natura, quia tunc inesset, quantum est ex parte subiecti, nisi aliquod extrinsecum impediret; affert exemplum de materia comparata ad formam, & priuationem, prius .n. naturaliter est materia non habens formam, quam habens, non quod in illo instanti, in quo habet formam, realiter non habeat eam, quia tunc contradictoria essent simul, sed quia tunc materia quantùm est ex se dimissa sibi, non haberet formā, si agens extrinsecum non daret. Similiter subiectum est prius naturaliter vtroq. opposito, & ita materia prius est aliquid in se, quam priuata, vel formata, sed sicut ex hoc non sequitur, quod aliquando sit in se,ità quod nec sub priuatione, nec sub forma reperiatur, ità licèt materia prius naturaliter sit priuata, quam formata, non tn̄ sequitur, quod aliquando sit non sub forma, quia hoc modo non est aliud esse prius, nisi quod sm̄ propriam rationē eius, quod dicitur prius, neutrum includit, & vnum oppositum esse prius alio natura, non positiuè, sed priuatiuè. Materia ergo in illis casibus vtique dicetur natura præcedere formam, non tn̄ ob hoc dicetur non habere formam, vel esse forma priuatam, quia contradictoria referuntur ad idem omnino instans, ita vt vnum dicatur in esse pro eo signo, pro quo inesset alterum, & non inest; cum ergo in illo primo signo forma non sit nata illi competere, sic etiam neq. priuatio competere potest, loquendo .n. de illo omnino primo instanti naturæ, subiectum ita naturaliter præcedit ipsam priuationem, sicut formam ipsam, vnde ex hoc inferri tm̄ potest, quod in ratione subiecti nō icluditur nec forma, nec priuatio.

Et si dicas, in illo primo signo naturæ materia verè intelligitur non formata, seù non habere formam, ergo verè intelligitur priuata. Negat Doctor assumptum, nā potius dici debet, quod pro eo signo materia non intelligitur formata, & hoc est verum, quia abstrahentium non est mendacium, intelligere autem illam non formatam, non est præscindere, sed diuidere, ex quo deducitur, quod licet in illo priori possimus concipere materiam non con-

cepta forma, eam tñ non possumus concipere cum priuatione formæ, quia re vera nunquam est materia cum priuatione.

Præstat ergo dicere cum cõi, sermonẽ hìc esse de principijs generationis physicę quæ fit interueniente mutatione, ita.n. principia inuestigauit Arist. 1. Phys. supponens, priuationem præcessisse formam in materia, vt patet ex tex.43.& 44.si.n. priuatio ita in materia formã non præcederet, generatio fieret, sed non cum mutatione, quia non interuenit generatio in ratione mutationis, nisi priuatio in susceptiuo præcedat duratione formam, vt sæpius docet Sco.2.d.5.q.2 L.3.d.2.q.3.E.& d. 7.q.2. E. & clarissimè in 4. d. 43.q.5.H. Hinc gratis admittimus, in illis casibus priuationem non esse principium generationis, quia ibi non interuenit generatio in ratione mutationis. Verum tñ est, quod si priuationem assignare velimus principiũ generatim in quacunque productione formæ de subiecto, in eo sensu assignari debebit, quem docet Auersa, & Scotus significauit ab ipso relatus, sed sẽsus hic, nec fuit ab Arist. intentus, neque ab alijs Philosophis, dum priuationem statuerunt principium in fieri rerum naturalium.

25 In oppositum obijcit 1. Auersa loc. cit. Tum quia sic dicendo, admittitur, priuationem non esse principium absolutè necessarium ad naturalem generationem corporis, seu formæ, nam præsertim cùm forma produceretur ab agente naturali, ea esset vera generatio naturalis, sicut est, quæcunque alia generatio. Tùm deinde, si semel sic saluatur generatio sine priuatione, iam de ratione generationis tñ erit, vt detur materia in eo instanti, & omnino per accidens erit, quod materia tempore præcesserit, neque hoc quicquam confert ad ipsam generationem. Tùm prætere a eiusdem prorsus speciei est illuminatio, qua aer illuminatus fuit in primo instanti suæ existentiæ, ac quando post ea illuminatur, & similiter generatio, qua ignis induceret formam in materiam de nouo creatam, ac quãdo materia præfuit, immò posset eadem numero generatio fieri vtroque modo, sed generationis, ad quam materia non præcessit, priuatio non est principium, nec pertinet ad rationem eius ergo neque cuiuspiam generationis, quam materia, cum priuatione præcedebat.

Resp. ex doctrina iam tradita loc. cit. de Principijs in cõi, quod generatio rei naturalis potest considerari in ratione mutationis, & productionis, & quod quando Arist. assignat principia generationis, loquitur de illa in ratione mutationis, & ideò argumenta Auersæ ex falso fundamẽto procedunt, quod habet, & sæpius repetit in illa q. 10. de rerum principijs, Arist. nempe assignare principia generationis, vt sic, prout à quacunque acceptione particulari præscindit, non autem in ratione mutationis tñ, Vnde Ad 1. gratis admittimus, priuationem non esse principium generationis sub ratione productionis, qualis tñ interueniret, si materia non præcederet duratione formã, & quamuis forma in illo casu ab agente naturali produceretur, generatio illa diceretur naturalis ratione agentis, & ratione subiecti interuenientis, sed non diceretur naturalis ratione modi, quia non fit naturali, & ordinario modo, qui est cum interuentu mutationis, materia præcedente formam duratione. Ad 2. pariter dicimus, priuationem nullatenus esse de ratione generationis in ratione productionis, sed tñ in ratione mutationis. Ad 3. concedimus, eiusdem rationis esse illas duas illuminationes in ratione productionis, & generationem numero eandem fieri posse, materia præcedente formam duratione, & non præcedente in ratione productionis, sed in hoc sensu non constituimus priuationem principiũ intrinsecum eius, sed in ratione mutationis dumtaxat, quo sensu duæ illæ illuminationes, & ignis generationes sunt alterius rationis.

26 Secundò obijcitur, quod nec etiam in generatione per modum mutationis concurrere possit priuatio, vt principium per modum termini à quo, quia priuatio principiat generationem per suum non esse, ergo principiat per modum termini ad quem, non à quo, Cõsequentia patet, quia non esse priuationis acquiritur per generationem, non amittitur, nam vel est ipsũmet esse formæ, vel saltim illud necessariò

con-

concomitatur, Probatur assumptum, quia priuatio per suum esse impedit potius generationem, ne fiat, nam quando priuatio est in materia, forma non fit in ea, nec in eam introducitur, alioquin contradictoria verificarentur de eodem, quod fit, & non fit, sed cum forma non fit in materia, non fit generatio, quia generationẽ fieri, est formam fieri in materia. Accedit, quod priuatio cùm duo dicat, negationem formæ. s. & aptitudinem subiecti, in quo est, concurrit consequenter in principiando non tm̃ ratione negationis importatæ, sed etiam ratione aptitudinis connotatæ, sed in aduentu formæ aptitudo subiecti non tollitur, ergo concursus priuationis ad generationem non est præcisè per modum termini à quo, & per modum abiectionis. Demum in actuali exercitio generationis terminus a quo recedit, ergo priuatio non potest esse eius principium per modũ termini à quo, quia, vt docet Arist. 1. Phys. tex. 51. de ratione principij est, quod maneat semper in generatione.

Resp. ad 1. negando assumptum, nã priuatio principiat generationem per suum esse, p illud. n. habet priuatio rationẽ principiandi per modum termini à quo, per quod opponitur formæ, & excludit terminum ad quem, hoc autem facit per suum esse, non verò per suum non esse, ad probat. dicendum est, priuationem principiare generationem per suum esse, non quomodocunque, sed per suum esse recedens, & quatenus aufertur, ac tollitur, impedit verò generationem per suum esse permanens, sed per suum esse recedens confert ad generationem, & est principium eius per modum termini à quo. Ad 2. neg. assũptum quo ad 2. partem, quia priuatio, quãtum est ex parte sua, concurrit ad generationem ratione negationis tm̃, ratione. n. negationis opponitur formæ, & est illi incompossibilis, non verò ratione aptitudinis, quæ per aduentum formæ non tollitur à subiecto, & subiectum non transit ex aptitudine ad formam, sed ex non esse formæ ad formam, immo aptitudo subiecti in generatione se tenet potius ex parte principij materialis.

Sed dices. Cur igitur hoc principium concurrens per modum termini à quo assignatur potius sub nomine priuationis, quam negationis? Resp. id optima ratione factum fuisse, quia cùm ex vna parte hic sermo sit de principio per modum termini à quo generationis naturalis per modum mutationis, & ex alia negationis nomen cõiter sumatur pro pura negatione distincta à priuatione, non prout cõis ad omnem carentiam etiam priuatiuam, ne daretur ambigendi locus, conuenienter assignatum est hoc principium per modũ termini à quo sub nomine priuationis, quia cùm re vera hęc negatio formæ, à qua progreditur agens naturale ad formam, in subiecto reperiatur, & formam duratione præueniat, planè nomen priuationis sibi vendicat, quamuis non formaliter, & reduplicatiuè, quatenus priuatio sit principium per modum termini à quo. Ad 3. cõcesso antecedente, neg. conseq. ad probat. dicimus, Arist. dixisse, principia semper manere, non quia sint æterna, vel in re genita singula remanere debeant, sed quia ad quamlibet generationem in ratione mutationis omnia concurrunt, vt ibi exponunt grauissimi Expositores, pręsertim Parisienses nostri, in quo sensu dici potest & debet priuatio in omni generatione permanere.

27 Tertiò obijcitur, probando absolutè, priuationem principium generationis nullo modo constitui posse. Tùm quia priuatio intrinsecè est non ens, & generatio est ens, sed ens non potest à non ente depẽdere, ergo, &c. Nec respõdere iuuat, posse dependere, tanquam à principio in fieri, & per modum termini à quo, quia principium, quatenus principium, est nobilius principiato, & relationem dicit ad illud, sed relatio, quæ est ens, non potest fundari in non ente, nec potest esse nobilior mutatione. Tùm quia terminus à quo nequit esse intrinsecus mutationi, nam mutationes non specificantur ex termino à quo, quia diuersi motus, & mutationes sm̃ speciem possunt habere eundem terminum à quo, vt ab eodem loco potest incipere motus deorsum terræ, & motus sursum ignis. Tũ tandem quia Arist. 1. Phys. duo docet de priuatione, quę omninò cã

videntur excludere à numero principiorũ generationis, ait n. priuationem machinari rei naturalis interitum, & text. 66. specificat, nõ esse principium, nisi per accidẽs.

Resp. ad 1. generationem posse pendere à priuatione, & non ente, tanquam à termino à quo formaliter quidem extrinseco, ad quem tñ dicat ordinem essentialem, quomodo in simili cognitio, quæ habetur de negationibus terminatiuè dependet à non ente, & cum dicitur, ens nõ posse à non ente dependere, hoc sensũ verum est, quia non potest intrinsecè ex non ente componi, neque ab illo recipere esse per verum, & positiuum influxum; & concedimus, principium, quatenus principium, dicere relationem ad principiatum, sed negatur, hanc semper importare entitatem aliquam realem, quia, vt diximus disp. de Principijs in cõi, non est de ratione principij, vt distinguitur à causa, quòd influat in rem, cuius principium constituitur, realiter, & positiuè, sed satis est, vt ad ipsum habeat principiatum necessariam, & per se habitudinem, talem autem habet vtique habitudinem generatio ad priuationem, quia intrinsecè respicit illam, vt terminũ, à quo necessariò procedit, vnde à parte rei secluso opere intellectus nullus ordo principii fundatur in priuatione, sed tñ mera terminatio ordinis, quem fundat generatio ad ipsam, & hęc terminatio sufficit, vt vere dicatur principium generationis à parte rei nullo intellectu considerante. Concedimus etiam, principium esse nobilius principiato, reduplicatiuè loquendo, in ratione principij, quia in hoc sensu terminat habitudinem principiati, & in hoc sensu potest dici priuatio nobilior generatione, sed non est semper verum specificatiuè, alioquin materia, quæ est principium compositi, deberet esse nobilior composito, & vniuersaliter pars toto.

28 Ad 2. terminus à quo est intrinsecus mutationi, sicut terminus ad quem, & subiectum, non quidem, vt quid componens illam, aut pars intrinseca constituẽs per modum generis, vel differentiæ, sed vt id, ad quod ordinem dicit essentialem ipsa mutatio, sicut vniuersaliter extrema relationis non sunt ei formaliter intrinseca, nec de eius conceptu quidditatiuo per modum generis, vel differentiæ, sed sunt sibi intrinseca solùm, quatenus relatio est necessariò, & per se ordo inter illa, & quamuis species mutationis sumi formaliter debeat ex intrinsecis principijs eius, principiatiuè tñ potest sumi etiam ab extrinsecis, qualia in relationibus sunt extrema, & in proposito terminus a quo, & ad quem, & ita de facto sumitur suo modo species mutationis a termino a quo, seù, vt alij dicunt, ex termino ad quem cum respectu ad terminum a quo; vnde falsum est, duas mutationes posse habere eundem terminum a quo priuatiuum, licèt possint habere positiuum, vt probat exemplum illud de motu ignis sursum, & terræ deorsum ab eodem loco. Nec mireris, nos hìc appellare priuationem, & terminum a quo extrinsecum generationi, quia in hoc sensu etiam terminus ad quem, & subiectum sunt illi extrinseca, quatenus nec terminus a quo, nec ad quem illam intrinsecè componunt, aut conceptum eius ingrediuntur per modum generis, vel differentiæ, licèt vterque sit intrinsecus, quatenus intrinsecè, & per se petit generatio inter vtrunque reperiri, & ab vno in alterum progredi.

29 Ad 3. neg. assumptum, cum .n. inquit Philosop. priuationem machinari rei naturalis, & formę interitum, loquitur de forma actu existente in materia, cuius vtique destructionem molitur, generando appetitum in materia alterius formæ illi incompossibilis, sed non negat, esse principium rei naturalis generandæ, & formæ educendæ, respectu cuius sanè non operatur interitum, quare hoc Arist. dictum probat solùm, priuationem non esse principium rei naturalis in facto esse, in quo sensu etiam intelligi debet aliud Arist. dictum, cum inquit, esse principium per accidens, id .n. intelligi debet respectu compositi, & rei genitæ, non autem generationis, vt Scot. exponit. 2. d. 12. q. 1. I.

Quomodo autem sit principium per accidens rei genitæ, cõiter resp onderi solet, ita dici, quatenus materiæ, quæ subest formæ, & cum illa componit totum, accidit habere in se priuationem aliarum ter-

matum. Sed Canon. 1. Phys. q. 10. art. 3. instat, non posse priuationem dici principium per accidens rei genitæ, ex eo quia coniuncta est illi, quod est principium per se, quoniam huiusmodi sunt multa, quæ tñ non habent rationem principij, sicut priuatio, sed tantummodo debere dici principium per accidens ex eo, quia ad generationem requiritur necessario, & per se, non tamen tanquam aliquid remanens in re genita; ita etiam exponunt Regent. Parisienses 1. Phys. q. 7. quæstiunc. 1. collat §. *dic primo*.

Concludimus itaq. priuationem respectu generationis in ratione mutationis esse per se principium, & cum omni proprietate, adeo ut definitio principij tradita ab Arist. 1. Phys. 42. competat ei vniuocè non minus, quam materię, & formæ, vt docuimus disp. 1. q. 1. conclusione secunda seruata tamen analogia. Sed contra illud assertum post ea vrserunt aliqui, quia vel illa ratio communis per principium importata, esset ens, & tunc sequeretur quod non ens, sicut est priuatio, cui ponitur vniuocè conuenire, esset ens; aut esset non ens, & tunc sequeretur, quod ens, sicut est materia, & forma, quibus itidem vniuocè conuenit, esset non ens, quod est absurdum, & aiunt argumentum sic propositum non posse elidi, &, declinari. Cõfirmatur, quia vel illa ratio communis vniuoca principij a nobis posita aliquid importat, vel non, & tunc quodcunq; dicatur, sequitur idem, quod prius.

Resp. tamen facilè, si aduertatur, quod nuper dicebamus, nõ esse de ratione principij, vt a causa distinguitur, quod importet relationem propriè realem, & positiuum influxum, sed satis est, vt ad ipsum habeat principiatum necessariam, & per se habitudinem; cum ergo quæritur, num ratio illa communis principij sit realis & importet aliquid reale, dicimus, vt ait Doctor ad simile argumentum 1. d. 30. q. 2. in fine, quod si realitas, ac entitas accipiantur, vt important positiuum quid, & vere ens, ratio communis principij quid reale non importat; si vero accipiantur, vt excludunt fictionem intellectus, & quicquid habet esse per solam eius negotiationem; sic importat reale quid, & est conceptus realis, quatenus non habet esse per solam intellectus operationem, sed verè exprimit id, quod est a parte rei, quo sensu dicere solemus (ait Doctor cit.) hæc propositio, *homo est asinus*, est realiter falsa, non quod ly realiter importet in falsitate formalitatem realem, & positiuam, sed quatenus idem sonat, quod verè falsa;

QVÆSTIO IV.

Quando Priuatio mutationem principiare dicatur

30 PRima sententia est, Priuationem esse principium, seu actum principiandi exercere, quãdo ipsa est, pro qua sententia stat Bacconus in 3. d. 3. q. 2. ar. 3. sed non eodem modo defenditur ab omnibus, Aliqui .n. dicunt, ita principiare mutationem, vt coexistat cum ipsa mutatione, & sit simul in eodem temporis instanti cum ipsa forma in subiecto, licèt pro diuersis naturæ signis, vt euitetur contradictio, ita Tromb. tract. Formal. p. 4. ar. 4. agens de prioritate naturę. Alij in eo sensu explicant priuationem principiare, dum ipsa est, vt tñ tunc temporis mutatio non existat, quia quando est mutatio, est forma in fieri, cùm igitur priuatio non sit compossibilis cum forma, planè mutationem principiare non poterit coexistendo illi, sed tantum immediatè ante illam præcedendo, in quo sensu hanc sententiã tuetur probabiliter Amicus tract. 7. q. 2. dub. 3. ar. 2. qua ait esse Ocham p. 1. Phys. c. 13. & Max. q. 13. ad 8. & Ker. q. 10. Cõcl. 1.

Altera sententia asserit absolutè, priuationem principiare, cum mutatio est, & ipsa non est, ita Hurtad. disp. 3. Phys. sec. 2. Auersa q. 10. sec. 6. & probabiliorem iudicat Amicus loc. cit. & modò cõis est.

31 Dicendum est cum cõiori; Priuationem principiare mutationem, quando ipsa priuatio non est. Concl. colligitur ex Scoto in 2. d. 1. q. 5. T. vbi inquit mutationem esse respectum subiecti ad formam, vt nouum, & in 4. d. 11. q. 1. E. vbi ait, esse respectum informationis ad non informationem immediatè præcedentem, seu successionem termini ad quem posterio-

ris, post terminũ à quo priorem, per quod satis apertè significat, mutationem habere pro principio priuationem, quatenus in materia præcessit immediatè antea, & non quia tunc in materia existat, & Prob. quia priuatio tunc principiat mutationẽ, quando actu est ipsa mutatio, sed quando est actu mutatio, non est priuatio, ergo priuatio principiat, quando non est. Maior patet, qui actu principiare, & actu principiari sunt correlatiua, nec vnum esse potest sine alio, Probatur minor, quando est mutatio, est etiam forma, quæ acquiritur, nam subiectum mutari est aliter se habere nunc, quam priùs, per nouam formam, sed quando est forma, non est eius priuatio, alioquin eadem res esset simul, & non esset, quod implicat.

Resp. aliqui, formam, & priuationem non posse esse simul in eodem subiecto permanenter, & in esse quieto, posse simul transeunter, hoc est, formam in fieri posse esse simul cum priuatione in corrũpi; Sed facile refellitur hæc responsio. Tũ quia esse in fieri dicit esse, & esse in corrumpi dicit esse, ergo forma in fieri, & eius priuatio in destrui, seù in recedere non possunt esse simul, quia adhuc verificaretur contradictio, eandem s. formam simul esse, & non esse, cum sit idem esse priuationis, & nõ esse formę, Tũ quia hac ratione Arist. 8. Phys. tex. 66. habet pro manifesta contradictione, quod idem simul sit, & non sit in eodem nunc temporis, ad quam contradictionem euitandam inuenere Philosophi duos modos incipiẽdi, & desinẽdi in rebus, nempe intrinsecè, & extrinsecè, & nunquã admittere voluerunt, rem simul in eodem instanti intrinsece generari, & corrumpi, ne cogerentur admittere contradictoria, ergo contradictoria nullo prorsus modo possunt consistere simul, nec in tempore, nec in instanti, nec permanenter, nec in transitu, & veritas primi principij: *De quolibet verum est affirmare, vel negare, de nullo vtrunque simul*, semper inconcussa manet, & nullam prorsus patitur exceptionem. Tum tandem quia eadem ratione dici posset, in eadem anima simul esse gratiam, & priuationem gratiæ, seù peccatum, & sub speciebus panis simul esse substantiam panis, & corpus Christi, & alia inconuenientia in rebus theologicis sequerentur ex hac sentẽtia, vt probat Auersa loc. cit.

32 Alij proindè ad euitandam contradictionem recurrunt cum Trombeta ad diuersa signa naturæ in eodem instanti tẽporis inclusa, & priuationem dari in priori signo naturæ, & in posteriori formam, & hęc duo signa saluare, quin contradictio sequatur.

Sed præterquamquod prioritas naturæ non sufficit ad rationem priuationis, vt ex Scoto probauimus q. præc. vnde in hoc videtur Tromb. à Doctore deuiasse, adhuc hæc diuersa signa naturæ contradictionẽ non tollunt, & semper sequitur in eodem instanti temporis eandem formam simul esse, & non esse, hæc .n. talis est contradictio, quę ad instans durationis refertur, nõ ad instans naturæ, & ratio huius est id, quod docuimus in Log. disp. 9. q. 2. art. 1. nullius .s. rei existentiam mensurari per instans naturæ, sic quòd pro aliquo instanti existat id, quod dicitur natura prius, in quo nõ existat, quod est natura posterius, vnde licèt homo sit prior natura risibilitate, & vniuersaliter quodcunque subiectũ sua passione, non tñ est in aliquo instanti, in quo nõ sit, vel existat risibilitas, licèt verum sit, quòd in aliquo instanti intelligitur homo, in quo non intelligitur risibilitas, cum ergo existentia rei per naturæ instantiã nõ mensuretur, nec prioritas naturæ exponatur cum verbo *est*, & *in quo*, sed per verbum *potest esse*, & *in quo*, si est prioritas naturæ essendi, vel per verbum *intelligitur*, & *in quo*, si est prioritas naturæ intelligendi, necessariò dicẽdum est, esse, & non esse rei respicere instans temporis, & illo mensurari, ac proinde contradictionem de esse, & non esse eiusdem rei per diuersa signa naturæ euitari non posse, licèt alia quædam contradictoria euitari possint per diuersa signa naturæ. Accedit etiam, per hunc dicendi modum non euitari inconuenientia theologica iã allata, quòd idem homo simul, & semel in eodem temporis instanti esset in gratia, & in peccato.

33 Hinc Amicus cit. ad euitandam cõtradictionem ait, priua i onem vtique principiare, dum ipsa est; sed tunc non dari mutationem, quia adhuc subiectum est priuatum forma, quam immediatè post habebit, vnde hęc propositio de præsenti, *priuatio est principium*, æquiualet huic de futuro, *principiatum immediatè post erit ex vi priuationis*, iuxta quem dicendi modum euitantur contradictoria, quia tunc non datur forma simul cum priuatione.

Sed neque in hoc sensu hæc sententia defendi potest. Tùm quia omnia principia, etiam priuatio, tunc principiant, qñ generatur compositum, siuè id, quod fit ex ipsis principijs, & concipi nequit principium principiare, & aliquid tunc non principiari, nam tunc principium propriè dicitur exercere actum principiandi, quando aliquid fit ex ipso, & quamuis omne principium sit prius natura ipso principiato, etiam dum est sub actuali ratione principiandi, nulla tñ intercedit prioritas durationis, ergo non benè dicitur priuatio esse actu principiũ, quia immediatè post erit principiatum, sed in eodem instanti simul esse debebunt principium, & principiatum, in hoc .n. sensu causa in actu, & effectus in actu simul esse dicuntur. Tum etiam priuatio principiat mutationem, vt terminus à quo, sed principiare, vt terminus à quo, est principiare, vt à quo destructo, ergo principiat, qñ non est, non autẽ quando est. Tum tandem quia hæc sententia omnes ferè difficultates incurrit, quibus opposita subiacet, nam sicut tota nostræ sententiæ difficultas consistit in explicando, quomodo aliquid possit esse principium, si non est, quia omnis principiatio supponit, principium esse, ita, & ipsi explicare tenentur, quomodo aliquid possit esse principium, & nihil actu principiare; quòd si ipsi dicant, propositionem de præsenti *priuatio est principium* æquiualere propositioni de futuro, *principiatum immediatè post erit, ex vi priuationis*, sanè præstabit dicere, & erit magis propria locutio, principiationem actualiter exerceri à priuatione immediatè post suũ esse, & nõ quãdo actu erat in subiecto

34 In oppositum obijcitur 1. Si priuatio potest principiare mutationem, quando ipsa priuatio non est, sequeretur, pari ratione mutationem posse principiari à priuatione, quando ipsa mutatio non est, cùm non sit maior ratio de vno, quàm de altero, sed quando mutatio non est, non potest a priuatione principiari, ergo, nec priuatio principiare, quando ipsa non est. Resp negando sequelam, & disparitas de priuatione, & mutatione est, quia priuatio, vt diximus, principiat mutationem, vt terminus à quo, de cuius ratione est, vt pręextiterit immediatè ante mutationem, mutatio verò principiatur, non vt terminus à quo, sed vt realis transitus à termino à quo ad terminum ad quem, principiari autem transitum, nihil aliud est, quàm transitum incipere esse, & consequenter, nisi sit mutatio, principiari non potest.

Secundò obijcies cum Tromb. Mutatio instantanea non est sine suis terminis, cum sit habitudo inter terminum à quo, & terminum ad quem, & habitudo, seù relatio non est sine extremis, ergo in eodẽ instanti temporis erit terminus à quo ipsius mutationis, & terminus ad quem, licèt non pro eodem signo naturæ. Confir. quia si Deus crearet subiectum vltimatè dispositum ad ignem, & igni esset applicatum, vtiquè ignis produceret in eo formam substãtialem in instanti, at non posset produci sine priuatione existente in materia, ergo in eodem instanti esset priuatio, & forma ignis; per quem casum excludit Tromb. respõsionem, quæ dari posset, priuationem nimirum dari in toto tẽpore præcedente mutationem instantaneam, seù generationem, & formam dari in instanti vltimo totius temporis mensurantis alterationem præcedentem.

Resp. argumentum etiam vrgere Trõbetam, probat .n. terminum à quo, & terminum ad quem debere esse simul, non solùm in eodem temporis instanti, sed et á in eodem signo naturæ; relatiua .n. sunt simul natura, & naturali intelligentia, quatenus relatiua, & extrema relationis sunt prorsus simul natura, nam si vnum extremum sub illa habitudine concipitur, pręcedit aliud, vel tunc concipitur in illo prio ri terminatum ad aliud, vel non; si primũ,

ergo non est prius natura, sed simul cum eo; si non, ergo non concipitur, vt relatiuum, & relationis extremum, quare argumentum probat p us, quam ipse velit, & ideò dicendum, mutationem vtique respicere priuationem, vt terminum à quo, sed non vt actu existentem, sed vt immediatè antea præcedentem, eo modo, quo dicimus, ipsum non esse rei, vt immediatè præcedens, esse terminum creationis, qua ratione ait Scot. cit. mutationem esse respectum informationis ad non informationē non quomodocunque, sed vt immediatè præcedentem. Ad Confirm. negatur, in eo casu priuationem in materia præire formā prioritate naturæ positiua, quia re vera numquam materia fuit sine forma, vt patet ex præcedenti quæstione.

35 Tertio obijcitur. Tum quia nullum principium principiare potest, quando nō est, & nulla principiatio esse potest, si principium non est. Tum quia effectus in actu, præsertim cuius esse in fieri cōsistit, supponit causam, & principium in actu, sed generatio est effectus, cuius esse consistit in fieri, ergo suum principium supponit esse in actu. Tum demum, quia principiare maiorem connexionem dicit cum principiante, quam cum principiato, sed non potest esse sine principiato, ergo multò magis sine principiante. Resp. ad 1. assumptum valere de principio, quod positiuè influit in principiatum, non de eo, quod tm̄ negatiuè concurrit, & est terminus à quo, immo de ratione huius principij est, quòd tunc auferatur, & primo nō sit, quia aliam rationem principiandi non habet, quàm vt præcedat immediatè mutationem, & ideò non principiat coexistē do cum re principiata, sed immediatè anteà præcedendo. Ad 2. & 3. ait Auersa, quantùm ad existentiam maiorem connexionem habere hunc modum principiandi cum principiato, quàm cum principiāte. Sed hæc. Respons. nō videtur, vt par est saluare simultatem relatiuorum naturalē, dum admittit, rē actu principiari, & actu non esse principium, ad quod referatur. Præstat ergo dicere, aliud esse loqui de priuatione sm̄ esse priuationis, & aliud sm̄ esse principij, vtiq; quando generatio est, priuatio non est, sm̄ esse priuationis, immediatè .n. antè instans generationis euanuit, benè tn̄ est priuatio in ratione principij; nec valet dicere, priuatio tunc non est, ergo non potest esse principium; valeret .n. argumentum, si ipsa principiaret per suum esse, quatenus permanet, & super illud, quatenus tale fundaretur relatio principij, at non est ità, quia non principiat per suum esse permanēs, sed per suū esse immediatè recedens, principiat .n. per modum termini a quo, .i. à quo destructo, & talis ratio principiandi non potest concipi actu fundari super priuationem, nisi quando primò non est, & antea immediatè abijt.

36 Quartò obijcitur. Tùm quia priuatio principiat per suum esse, non verò per suum non esse ex quæst. præced. ergo principiat, quando est, non quando non est. Tùm quia principiat, quando expellitur à forma, sed expellens, & expulsum debent existere simul in pugna, & expulsum debet esse, dum expellitur. Tùm etiam, quia priuatio principiat, dum recedit, & dum ab ea transit subiectum ad formā, sed id, quod recedit, debet esse, & terminus, à quo quis recessit, non .n. benè quis diceretur recedere ab vrbe, quæ non est. Tùm tandem, si fieri posset transitus à termino non existente, ergo posset semper cum veritate dici, post abiectionem priuationis subiectum transire ab ipsa ad formam, & ità semper mutari, quod est falsum.

Resp. ad 1. negan. sequelam, aliud .n. est quærere, per quid priuatio principiet, & quando; principiat vtique per suum esse, sed quia principiat per illud, quatenus tollitur, ideò principiare dicitur, vt immediatè præcedens, & quatenùs primò non est. Ad 2. dicimus, formam non expellere priuationem per aliquam actionem, quam exerceat in illam, vel per aliquem contactum, sicut quando clauus clauum trudit, nam in hoc sensu vtique oporteret esse simul; sed illam expellit per formalem sui positionem in subiecto, forma .n. collocādo se in subiecto, expellit priuationem in eodem instanti, itàut cum primò ponitur forma, tunc primò tollatur priuatio, hoc autem benè intelligitur, si dicatur, post ip-

sam

sam priuationem sequi immediatè formá in subiecto; nec est necesse, vtrunque esse simul. Ad 3.neg.minor, quia recedere nõ est esse, sed fuisse, quare cùm priuatio recedat, quando principiatur mutatio, consequenter priuatio tunc non est, sed immediatè anteà fuit, ità quod idem instans mensurans primum esse generationis, mensurat etiam primum non esse priuationis, & generationi est intrinsecum, priuationi extrinsecum, & sic cum primò est mutatio, primò non est priuatio, & in hoc sensu fieri potest transitus à termino nõ existente, tunc .s.quando primò non existit; & verè quis diceretur ab vrbe aliqua discedere, si vrbs anteà immediatè fuisset. Ad 4.neg.sequela, tunc enim tm̃ verũ est dicere, subiectum transire, atque mutari, cum priuatio primò non est, quia mutatio est respectus subiecti ad formam, vt nouus, seù respectus informationis ad non informationem immediatè præcedenté.

37 Quintò obijcitur, quia tunc priuatio principiat, quãdo est terminus à quo, sed est actu terminus à quo, quando vltimò est, ergo principiat mutationem, qñ vltimò est: Prob. minor, nam de ratione termini à quo est, vt sit immediatè ante viam, ergo tunc priuatio est actu terminus à quo, cum est immediatè ante mutationem, quæ est quædam via, seu transitus à priuatione ad formã, sed priuatio est immediatè ante mutationẽ, cũ vltimo est, ergo priuatio est actu terminus à quo, cũ vltimo est. Cõfirm. priuatio prĩcipiat mutationẽ, quãdo fit ipsa mutatio, sed in eo ĩstãti, in quo primo priuatio nõ est, mutatio nõ fit, sed facta est, quia tũc adest forma, qua præsente cessat omnis motus, & mutatio 1.de Gen. 55.ergo priuatio principiat mutationem ante illud instans, sed ante illud instans priuatio vltimò est, ergo non principiat, qñ primò non est.

Resp. priuationem principiare mutationem, cum est terminus à quo, non in actu signato, sed in actu exercito, est autẽ ità terminus a quo, non quando vltimò est, sed quando primò non est, tunc .n. exercet rationem termini à quo, quia tunc recedit, & abit, & recedere priuationis non est vltimum esse illius, sed potius primum non esse, & in hoc sensu dicitur terminus à quo esse ante viam, quatenus immediatè antea præfuit. Ad Confirm.neg.minor, quia cũ primò est forma, tũc primo intelligitur subiectum mutari, & postea tempore immediatè sequenti facta dicitur, & completa mutatio, & sic intelligitur dictum Philosophi 1 de Gen.

Sed Dices. Non magis intelligitur priuatio recedere, & abijci, & rationem termini à quo exercere, cum primò non est, quã cum vltimò est, sic.n.adhuc saluatur, quod sit terminus à quo mutationis immediatè præcedens, & non coexistens cum re principiata, quatenus mutatio tũc non est, sed immediatè postea. Ad hoc patet ex resp. ad 1.quare priuatio cũ vltimò est, nõ potest adhuc dici terminus à quo in actu exercito, quia tunc non est mutatio, cum forma non adsit, non potest autem intelligi priuatio actu principiare, nisi mutatio intelligatur etiam tunc principiari.

48 Sextò Arist. 5.Phys.13.videtur docere, id, quod fit, nondum esse, dum fit, & tex.14.esse oportere id, quod corrumpitur, nec posse corrumpi prius, vel postea, & 4.Met. 22.ait. *abijciens habet aliquid eius, quod abijcit*, ergo priuatio principiat, quando est Resp. vel Arist. in illis tex. 5 Phys.loquitur de eo, quod fit, vel corrumpitur subiectiuè, vt volunt Auerr. Burl. Vicom. Simpl. vel loquitur de eo, quod fit, vel corrumpitur terminatiuè, vt Al j; si de 1.loquatur, intelligendus est Philosophus quod non sit id, quod fit, in esse perfecto, & completo, quatenus in illo omninò primo instanti adhuc est sub fieri, & sub actuali mutatione, & quod sit quod corrũpitur, quia in omni corruptione materia remanet; si de 2. loquatur, intelligendus est Philosophus, quòd non sit, quod fit, non quidem simpliciter, sed quod non sit in tali esse, quale requirit, vt dicatur terminus, & finis motus, quia forma in illo primo ĩstãti verè nõ cõplet motũ, nec est finis motus, nec mutationis, cùm potius tunc incipiat, sed tm̃ in tempore sequenti & intelligendum est, quod sit, quod corrumpitur, in eodem sensu, quo esse diceba tur illud, quod fit, dum fit, non quidem quod sit simpliciter, sed quod sit, quate-

nus in illo instanti non adhuc intelligitur habere esse deperditum in esse quieto, sed nunc primò non est. 4. autem Met. 22 loquitur Arist. de mutatione successiua, in qua subiectum abijcit aliquam formam per partes post partes, durante .n. mutatione semper habet aliquid formæ, vt benè notat Auersa loc. cit.

DISPVTATIO V.

De Principijs intrinsecis in facto esse.

1. *Gimus hucusque de Principijs corporis naturalis in fieri cum Arist. 1. Phys. Nunc de Principijs eiusdem in facto esse cum eodem in 2. agendum est; quemadmodum autem principia generationis in cōi indicauit, considerando principia quarūcunq. mutationum, & præsertim accidentalium, quæ magis obuiæ sunt sensibus, hinc inductione probando ternarium numerū principiorum generationis in cōi, ita in hoc 2. naturam assignat, vt principium vnicum, corpus naturale constituens intrinsecè in esse naturali, & præsertim hoc ostendit considerando naturam corporum sublunarium, quę magis sub sensū cadunt, & constant materia, & forma, vt hinc insinuaret, in omni corpore naturali rem ità se habere, quod natura est principium eius intrinsecè constitutiuum in tali esse; sic igitur & nos, Philosophi vestigia sectantes, principia corporis naturalis in facto esse inuestigabimus, & præsertim ex his caducis rebus deducemus, tale principium esse naturam, vt hinc intelligatur, ità etiam de cœlestibus corporibus esse loquendum, quæ, certum est apud omnes, natura constare, non tamē materia, & forma in sententia Philosophi.*

QVÆSTIO I.

Quęnam sint principia in facto esse corporis naturalis in communi, & duarū specierū eius, cælestis, & sublunaris.

2 QVi componunt cœlestia corpora ex materia, & forma, hæc pariter statuunt principia essendi, seu in facto esse corporis naturalis in cōi. Qui hanc compositionem remouent à corporibus illis, remouent quoq; à corpore naturali in cōi principia essendi, & tribuunt tm̄ principia cognoscendi, ita Zab. lib. de const. Philosophiæ naturalis cap. 11. & Faber in sua Philos. Theor. 4. Nos alia via incedentes, remouemus in sententia Philosophi a cęlestibus corporibus materiam, & formam cum Doctore in 2. dist. 14. q. 1. adhuc tamen agnoscimus in eis principia essendi, seu in facto esse.

Dicimus 1. principium in facto esse, & constitutiuum corporis naturalis in cōi esse naturā. Prob. Pūm auctoritate Arist. qui in calce 1. Phys. postquam dixit, se demonstrasse in illo 1. quot sint principia corporis naturalis in fieri, & quæ, promittens se in 2. acturum de principijs in facto esse, ait, *Rursus autem aliud principium capientes dicamus*, principium nimirum corporis naturalis in facto esse, & immediatè postea incipiens 2. Phys. loquitur de natura, vt de tali principio, ergo natura est vnicum principium corporis naturalis in cōi; Tūm quia ibi definit tex. 4. quod corpus naturale sit illud, quod habet naturam, seù natura cōstat, ergo natura in cōi est principium constitutiuum corporis naturalis in cōi; Tūm quia, vt constat ex definitione naturæ ibidem tex. 3. tradita, natura non solùm est principium operationum corporis naturalis, verùm etiam principium constitutiuum corporis naturalis in esse tali siue constituat per modū partis, & per veram compositionem, vt est in sublunaribus, seù vt quidditas constituere solet id, cuius est quidditas, vt est

in superioribus, ergo principium essendi corporis naturalis in cōi, illudq. constituens in esse tali formalissimè, est natura in cōi 2. Phys. definita, Probatur assumptum, quia natura definitur, quod *sit principium motus, & quietis eius, in quo est, &c.* vbi per *principium motus, & quietis* vnum insinuatur naturæ munus, principiandi nimirum operationes, & motus cō naturales corporis naturalis: per alteram vero particulam *eius, in quo est* alterum indicatur munus naturæ, constituendi .s. id, in quo est, in esse tali, siuè in eo sit, vt quidditas, & essentia in eo, cuius est, siuè, vt pars constitutiua ipsius essentiæ; Tùm tandem, quia natura 2. Phys. definita consideratur ibi, vt per illam, tanquam per medium competunt corpori naturali mobilitas, & aliæ physicæ passiones, sed non possumus cognoscere, aliquid esse mediū ad concludendam passionem de aliquo subiecto, nisi cognoscamus, esse quidditatē, vel de quidditate illius subiecti, atque ita principium constitutiuum eius, ergo consideratur natura in 2. Phys. vt principium essendi, & constitutiuum essentialiter corporis naturalis.

3 Contra hanc Concl obijcies, quod si corpus naturale in cōi habet principia in facto esse, constabit ex materia, & forma, quia hæc sunt principia in facto esse rerū naturalium; Et quod natura diuiditur in materiam, & formam 2. Phys. 10. Et ideo si principium essendi corporis naturalis in communi est natura, iam hæc principia erunt materia, & forma.

Resp. negan. vtramque sequelam, quia hìc per principia essendi, & in facto esse, non intelligimus principia verè componētia per modum partis, sed principium cōstitutiuum rei in tali esse, siuè hoc fiat mediante physica compositione, siue non, & hoc modo admittere principia essendi, etiam in Cœlo, ita necessarium est, quemadmodum in ipso admittere naturam. Nec sequitur, materiam, & formam esse principia in facto esse corporis naturalis, si est natura, quia illa non sunt membra adæquatè diuidentia naturam in cōi, sed debet addi tertium, essentia nimirū, & quidditas, in eo, cuius est, quod tertium membrū satis clarè insinuauit ibi Philosophus, dum ait tex. 10. *vno igitur modo natura dicitur prima vnicuique subiecta materia, alio autem modo forma, & species, quæ sm̄ rationem*, & statim tex. 11. explicans, quid intelligat per speciem, quæ sm̄ rationem, subdit, *quam definientes dicimus, quid est caro, aut os*. Quid verò significat quidditatem, & essentiam rei. Quòd si quis dicere vellet, tex. 10. & sequentibus Arist. verba facere de natura mortalium, illamque diuidere præcisè in materiam, & formam, hoc etiam admitti potest, cùm.n. textibus superioribus de natura in cōi verba fecisset, illamq. descripsisset; vt in his, quæ magis sensui subiacēt, illam declararet, assumpsit pro exemplo naturam corruptibilium, sicut etiam in 1. Phys. licèt de principijs mutationis in cōi ad substantialem, & accidentalem ageret, frequenter tn̄ mutationis substātialis principia tm̄ comminiscitur, quandoque accidentalis tantum, vt ex his exemplis minus à sensu remotis à posteriori demum in cognitionem deueniremus principiorum mutationis in cōi, sic igitur fecit, etiam in 2. Phys. dum principia corporis naturalis in facto esse voluit edocere.

Deindè contra eandem Conclusionem instant Recentiores quidam apud Arriag. disp. 5. Phys. sec. 3. probantes implicare dari tale corpus completum simplex, quale nos ponimus Cælum in sent. Arist. quià tale corpus non posset esse vegetatiuum, quia vegetatio fit in subiecto contrarijs affecto; neq; sensitiuum, nam sensatio fit medio calore, & alijs primis qualitatibus, quarum non esset capax illud corpus; nec posset esse non viuens, nam esset actus cōpletus subsistens, & esset perfectius animo rationali, quod est impossibile. Tum 2. quia nulla substantia materialis potest produci, quæ non sit capax formæ accidētalis, ergo, & quæ nō sit capax formæ substantialis Tùm tandem quià illud corpus non constaret ex materia, ergo materiale non esset.

Resp. de hoc nobis disputandum esse disp. 2. de. Cœlo q. 2. quicquid ergo sit, num tale corpus possit esse viuens, de quo Arriag. cit. dicimus. esse posse non viuens,

quale-

quale modò ponimus Cœlum, nec sequitur perfectius fore animo rationali, quià non esset cognoscitiuum, qui conceptus absolutè perfectior est, quam non dicere ordinem ad compartem. Ad 2. neg. conseq. Angelus enim capax est accidentalis formæ, non tamen substantialis. Ad 3. licet materiale nō esset ex eo capite, adhuc tamen esset materiale, quatenus haberet pluralitatem partium integralium, quibus caret spiritus, quo sensu corpus etiam de genere quantitatis materiale dicitur, quâuis non constet ex materia, & forma, de quo plura loc. cit.

Dicimus 2. principium in facto esse corporis sublunaris esse naturam, vt diuiditur in materiam, & formam, cęlestis verò, vt dicit essentiam, & quidditatem in eo, cuius est. Concl. quò ad 1. partem cōis est, & Scot. 2. dist. 12. q. 1. Prob. Tùm quia principia in facto esse corporum sublunarium ea dicuntur, ex quibus ipsa constant, & à quibus internè dependent per realem influxum, in hoc .n. distinguuntur à principijs in fieri, talia verò sunt materia, & forma, quia hæc duo tm̄ illa intrinsecè constituunt, & in eis permanent, priuatio autem recedit; Tùm quia si consideremus alias causas, quæ etiam influunt per positiuum influxum in esse compositi, vt est efficiens, & etiam finis sm̄ cōiorem, nequeunt dici principia in facto esse intrinseca corporis naturalis, quia ab extrinseco influunt, & deriuant esse in compositum; Tùm quia sicut natura in cōi est principiū essendi corporis naturalis in cōi, ita hæc, vel illa natura principium erit in facto esse huius, vel illius corporis, atque ita natura caduca erit principium essendi corporis sublunaris, hæc verò diuiditur in materiam, & formam; Tùm tandem, quia etiam in compositis artificialibus, veluti principia in facto esse non inueniuntur, nisi materia, & forma, vt in statua lignum, & figura, ergo idem erit etiam in compositis naturalibus. Altera verò pars de corporibus cœlestibus probatur ex eo, quòd si ponamus Cœlum corpus simplex, carēs materia, & forma., vt tenent Peripatetici grauiores, & in Arist. via magis versati, cū alioqui sit corpus naturale, nullum aliud principium essendi eidem assignare valemus, nisi naturam in eo sensu, quo dicitur de quidditate, & essentia rei. Sed quia natura horum corporum inferiorum nobis est familiarior, vt sentibus propinquior, de illa in hac disputatione plura dicemus, vt proportione seruata, hinc manu ducamur in cognitionem, & naturæ cœlestis, & naturæ in cōi ad omnia corpora, quę est intentio, & scopus Philosophi in 2. Phys.

5 Contra hanc concl. obijcitur ex vna parte, quòd materia, & forma non sint principia in facto esse, seù essentialiter cōstitutiua corporis, seù compositi naturalis, quia compositū naturale, sicut est per se vnum, ita vnum tm̄ principium illius cōstitutiuum habere debet, & non plura, & præsertim tàm diuersa, sicut est materia, & forma. Ex altera, quòd sint plura duobus, quia præter materiam, & formam, etiam vnio pertinet ad intrinsecam compositi naturalis constitutionem, & manet in composito, ergo sunt tria, non duo principia in facto esse.

Resp. ad 1. ex Scot. 1. dist. 2. q. 7. Hh. multos esse gradus vnitatis in entibus. Primus gradus, qui est minimus, dicitur aggregationis. Secundus, ordinis, quæ vnitas addit aliquid supra vnitatem aggregationis. Tertius est vnitas per accidens, vbi vltra ordinem, est informatio, licèt accidentalis, vnius ab alio, eorum, quæ sunt sic vnum. Quartus est vnitas per se compositi ex principijs essentialibus, ex per se actu, & per se potentia. Quintus est vnitas simplicitatis, quæ est verè identitas; Nunc dicimus, compositi essentiam esse vnam, nō vnitate simplicitatis, sed totalitatis, & cōpositionis in quarto gradu, cui vnitati non repugnat pluralitas, & distinctio partiū, immo hōc genus vnitatis per se resultat ex partibus distinctis, atque diuersis, proportionem tm̄ inter se habentibus, actus, & potentię, vt coire possint ad constituēdam vnam per se essentiam. Ad alterum dicimus, vnionem partium in composito non posse poni tertium principium in facto esse, quia vnio non est pars intrinseca compositi, non .n. dicimus, compositum constare ex vnione, sed tm̄ ex partibus vnitis; & veluti in causis extrinsecis, approxi-

matio agentis ad passum non dicitur esse distincta causalitas a causalitate efficientis, sed tm̃ applicatio illius, ita in causis intrinsecis, vnio, quæ se habet veluti approximatio in extrinsecis, non est distincta causalitas, seù distinctum principium à causis intrinsecis, quas vnit, sed tm̃ applicatio causalitatis illarum, atque ità ad summum concurrit vt prærequisita conditio ad causalitatem principiorum in facto esse; ità Doctor in 3.d.2.q 2. F. Sed vrges, hanc respons. saluare solùm, vnionem non posse poni principium compositi in facto esse, non tñ saluat, quòd non sit principiũ illius saltem in fieri, sicut de priuatione etiam dicimus, non esse principium compositi in facto esse, sed tm̃ conditionem sine qua non, & tñ postea ponitur principium in fieri. Resp. alia ratione adhuc excludi à numero principiorum in fieri, quia nimirum vnio non habet diuersum principiandi modum à materia, & forma, veluti priuatio, nam vnio, quæ se tenet ex parte formæ, pertinet ad ipsam formam, quia forma non quomodocunque dicitur terminus ad quem, sed vt vnita, & pariter vnio, quæ se tenet ex parte materię, pertinet ad ipsam materiam, non .n. materia dicitur principiare per modum subiecti, nisi vt est sub forma de nouo, per quam dicitur aliter se habere quàm priùs, vt supra dictum est disp. 1. quæst. 4.

QVÆSTIO II.

Vbinam principia in facto esse habeant rationem causæ; occasione cuius declaratur, quid sit causa in communi, & quid causalitas eius.

6 REctè determinari non potest, in quibus corporibus principia in facto esse rationem causæ exerceant, nisi priùs videamus, quid sit causa physica in cõi, & quid causalitas eius. In assignanda formalitate causæ non est magna difficultas inter Doctores, quamuis .n. varij varias assignent definitiones, omnes tñ recidunt in vnam, & explicant naturam physicæ causæ, si rectè intelligantur, de quo vide Fabr. 5. Met. disp. 1. At maior est difficultas in declarando, quid sit causalitas, seù actualis influxus ipsius causæ, per quē dicitur formaliter causans. Negant aliqui, causalitatem addere aliquid supra entitatem causæ, vel effectus, & asserunt, formaliter dicere virtutem causatiuam causæ, & connotare effectus existentiam, ita Nominales omnes. Alij videntes, vt ipsa experientia docet, multoties manere entitatem causæ, ac entitatem effectus producti, postquam causa desiit influere, & communicare esse effectui, nõ tñ dici amplius causantem, dixerunt, causalitatem connotare effectum, vel potius esse ipsummet effectum, vt est via, seù vt pendens actu à causa; quam sententiam tenet, loquendo tñ de causalitate solùm fundamentaliter inspecta, Fuentes lib. 2. Phys. q. 4. diff. 4. art. 3. Cæteri cõiter contendunt, causalitatem esse modum quendam realem absolutum, solum transcendentaliter relatiuũ, ex natura rei modaliter à causa distinctũ, natura priorem ipso effectu, vtpotè qui per illum accipit esse; volunt itaque, hunc influxum esse re vera quid medium inter effectum, & causam, causa posteriorem, quatenus illi aduenit, vt actus secundus actui primo, at effectu priorem, quia per illum accipit esse; ita Conimb. 2. Phys. c. 7. q. 6. Suar. disp. 12. Met sect. 2. Auersa q. 21. sect. 2. & alij passim Thomistæ. Scotistæ communiter statuunt formalitatem causalitatis in relatione prædicamentali, quæ inter causam, & effectum de nouo resultat, vnde & fatentur, causalitatem pro formali sequi absolutum effectus, & nõ præcedere. Solus Pater Sghemma 2. Phys digress. 10. q. 5. conatur defendere, in sententia Doctoris influxum causæ efficientis (de hac .n. ibi loquitur) nõ consistere formaliter in solo respectu prædicamentali causæ ad effectum, quem dicendi modum inferius examinabimus, cũ de causa efficienti verba fient; & quidam alij quamuis concedant in prædicamentali respectu consistere, adhuc affirmant, hunc respectum natura pręcedere effectũ, quia est respectus quidam per modum actus secundi, & per modum influxus, ita Nolanus in sua Pinacotheca q. 18. quę fuit opinio Canonici 3. Phys. q. 2. ar. 1. ad 1.

secun-

secundæ opinionis, & Bassol. 1. dist. 7. q. 4. Rursus Faber. 1. Met. disp. 2. cap. 3. ait causalitatem importare relationem extrinsecus aduenientem.

7 Dicimus primò, sufficienter explicari naturam causæ physicæ in cōi, si dicamus, esse *principiū per se positiue influēs esse in aliud, cum dependentia huius ab illo*. Cōcl. ab omnibus recipitur, & Prob. explicando singulas particulas. *Principiū* ponitur loco generis, quia latiùs patet, quam causa, vt .n. aliquid cum omni proprietate dicatur alterius principium, sufficit, vt ad illud hoc habeat intrinsecam aliquam habitudinē, adeò vt dici possit per se oriri ab eo, siue hoc sit per positiuum influxum, siue non: & per influere hìc intelligitur idem, quod causare, dare, tribuere, & cōicare esse, quod est cōe causis omnibus physicis, alioqui in sensu quodam peculiari appropriari solet causalitati efficientis. Additur particula, *per se*, non solùm, vt excludantur causæ per accidens, quæ impropriè dicuntur influere, ratione .s. cuiusdam connexionis accidentalis, quā habent cum causa per se, vt monet Doctor 1. d 2. q. 2. I. sed etiam cōditiones causandi, quæ vtique facere possunt ad faciliùs, vel citiùs operandum, vel etiam necessariæ possunt esse ad simpliciter operandum, & tunc dicuntur conditiones sine quibus non, vt approximatio causæ efficientis, ad passum, intellectio respectu actus voluntatis; adhuc tñ valde differunt à vera ratione causæ, quia causa per se, & directè exercet actum causandi, conditio autem tm̄ concomitanter requiritur, vt nimirum causa suum exerceat actum causandi, ita in calefactione, ignis per propriam virtutem exercet actum calefaciendi, non autem propinquitas, quæ potius se habet veluti conditio requisita. Additur, *positiue*, ad excludendam priuationem, quæ cū nil importet positiuum, positiuè influere nequit, neque in generationem, neque in rem genitam. Additur *in aliud*, quia quidditas in re, cuius est, vtique dicitur principium essendi illius, influens & communicans illi rei tale, vel tale esse, vt humanitas esse humanum homini, at quia non distinguitur realiter ab illa, non potest verè dici illius causa physica, quia nihil est causa sui ipsius. Demum ponitur, *dependentia huius ab illo*, ad excludendas diuinas personas, in quibus licèt Filius dicatur generatus à Patre, Spiritus sanctus ab vtroq; productus, non propterea Pater dici potest causa Filij, nec Filius cum Patre causa Spiritus sancti, quia non illis cōicatur esse distinctum, & diuersum in natura, sed eadē prorsus, ac indiuisa natura, vnde, & illud esse non dicitur causatum, sed communicatum tm̄. Nam, vt docet Scot. in 1. d. 2. q. 7. ad 2. princ. q. 6. influxus cum dependētia producti, qui dicitur causalitas, exigit, vt esse, quod causa influit, sit saltim numericè diuersum ab esse, quod est in causa, hac enim ratione Deus dicitur independens, quia vt sit, non indiget influxu alterius, à se essentialiter siue specificè, siue numericè distincto, dependentia .n. semper infert aliquam naturæ alietatem, specificā, vel numericam; quod si ly *aliud* positum in definitione capiatur in rigore, vt dicit alietatem saltim numericam in natura product: à producente, quem accipiendi modum docuit Scot. 1. d. 4. q. 1. & ita accipiunt, Complut. 2. Phys. disp. 8. q. 1. tūc addere non oportebit *cum dependentia huius ab illo*, nisi ad maiorem explicationem, quia ex vi illius particulæ rigorosè sumptæ sufficienter exprimitur alietas in in natura producti à producente, & modus proprius influendi causæ, qui secum affert dependentiam rei causatæ à sua causa.

Quæres, quid dicat essentialis conceptus causæ in actu primo? Resp. dicere entitatem ipsam causæ, quatenus potentē causare effectum, quæ quidem potentia in causa dicit relationem transcendētalem ad effectum, vt possibilem ab ea; vndè colligitur conceptum causæ, vt sic, non includere solam entitatem absolutam causę, sed etiam inuoluere relationem transcendentalem ei realiter identificatam; idq; docuit nedum Arist. 5 Met. 20. dicens relationes secundi modi, quæ sunt causæ, & effectus, fundari super potentiam actiuam, & passiuam, sed etiam Scotus 1. d. 7. q. vnit. L. vbi significat, quod virtus absoluta in causa nō est ei ratio agendi, nec eam constituit

stituit in actu primo, seù potentem agere, nisi includendo respectum transcendentalem ad effectum, & hoc ipsum suadet quoq; manifesta ratio, nam causa in actu primo idem sonat, quod causa potens agere, at potentia, & virtus causandi importat directè relationem transcendentalem ad effectum possibilem, ergo, &c. in hoc puncto nullum est inter Auctores dissidium de causa saltem creata.

Sed non leuis est difficultas, num hic respectus transcendentalis sit ad effectum dumtaxat in communi vel potius ad omnes, & singulos in particulari à causa producibiles, itaut si vnus ex his esset impossibilis, causa quoq; impossibilis esset. Hæc difficultas communis est potentijs animæ respectu suorum actuum, & obiectorum, in quo sensu in lib. de Anim. discutitur, nunc de potentijs physicis discutienda est: Hurt. disp. 8. Phys. sec. 3. & Arriag. disp 7. sec. 3. secundum affirmãt, Alij verò ab eisdem citati opinantur respectũ causę esse solum ad effectum in communi, quod idem asserunt de potentijs animæ respectu actum, & obiectorũ, vndè consequenter nolunt ex impossibilitate particularis effectus rectè deduci impossibilitate causæ; quam opinionem Auctores præcit. acriter impugnant, primò quià ipsi non admittunt præcisiones obiectiuas à singularibus, vndè consequenter hìc admittere nolunt aliquam formalitatem abstractam ab omnibus effectibus, vel obiectis, quæ adæquatè respiciatur à potentia animastica, vel causa physica; Deindè quia causa physica respicit terminum, vt producibilem à parte rei, sed terminus vt producibilis est singularis, quia actiones sunt singularium, & ad singularia terminantur, non ad rationes communes, ergo. Item singuli effectus sunt partes termini adæquati potentiæ productiuæ, ergo mutato vno solo, mutatur ordo potentiæ ad illum, sicut in actuali cognitionę repręsentante tria obiecta, si alterum deficiat, perit tota cognitio, licet cætera maneant, ergo causa physica æquè respicit singulos effectus in particulari, ac in communi. Demũ à parte rei causa amitteret respectum ad vnum effectum, si talis effectus esset impossibilis, sed ordo ad alios effectus est à parte rei idem cum ordine ad hunc effectum, quià omnes, & singulos respicit per propriam virtutem, & non per aliquid superadditũ, ergo cum ordine ad hunc effectum singularem periret ordo ad alios.

8 Pro huius Dubij resolutione notandum est, quod Scotus docet 2. d. 3. q. 11. E albedinem, & nigredinem non tantum secundum rationem genericam coloris, sed etiam secundum specificas esse obiecta visus, vndè insinuat obiecta prima, & adæquata potentiarum ità constitui debere, non vt commune genus obiectum potentiæ constituatur, vt supponit simpliciter, quia tunc potentia tendere non posset in particularia obiecta secundum rationes specificas, neq. vt supponit personaliter pro omnibus, & singulis, quia tunc non haberetur vnum per se obiectum potentiæ specificatiuum, & ratio generica coloris v.g. à visu non esset perceptibilis, sed vt supponit absolutè ꝓ gradu generico, specifico, & indiuiduo obiectorũ à potẽtia attingibilium, vt supra diximus disp. 2. n. 85. & fusius in lib. de Anim. sic in proposito de causa ad suos effectus relata philosophari debemus, quod non dicat respectũ ad effectum dumtaxat in communi, vt verbi gratia ignis ad calorem a singulis caloribus abstractum, quemadmodum dicebat opinio secunda, quia calor est ab igne producibilis nedum secundum rationem genericam caloris, sed specificam quoq; ac indiuidualem; sed neq; ità poni debet effectus suos respicere, vt omnes, & singulos respiciat in particulari, & collectiuè, quasi omnes collectim, & indiuisibiliter sint adæquatus terminus potentiæ causatiuæ, vt asserebat altera opinio, adeout si hic calor v.g. esset impossibilis, esset etiã impossibilis ignis, licet enim causa non respiciat tantum effectum in communi, sed etiam singulos in particulari ab ea producibiles non tamen respicit hunc, & illũ determinatè, sed indeterminatè omnes, & vagè, quod quidem exemplo satis obuio manifestari potest, nauis v.g. est necessaria ad conficiendum iter ad insulam, non tamen hæc, & illa determinatè; sed indeterminatè omnes, & vagè, qua de causa

vna

vna naui existente impossibili, non idcircò fit impossibile iter ad insulam, nec perit ordo exigentiæ, quem dicebat ad illas; quamuis enim singulę essēt partes termini adæquati illius ordinis, quia tamen non constituebant terminum illum adæquatū collectim sumptè, sed disiunctim, & vagè, ideo vna naui deficiente, non propterea perit ordo ille, nec iter ad insulam redditur impossibile, sic igitur in proposito causa physica respicit transcendentaliter omnes suos effectus, non tantùm in vniuersali sub communi ratione effectus, sed singulos quoq; in particulari, sed sub disiunctione. vndè supposita impossibilitate vnius effectus, non benè deducitur impossibilitas causæ, dummodo alij sint possibiles; & sic etiam pariter dicendum de potentia materiæ ad omnes formas, quas respicit tam in vniuersali, quam in particulari, quod supposita impossibilitate vnius formæ, non propterea perit potentia eius, quia singulas respicit sub disiunctione, & non collectim sumptas.

Hinc facilè occurritur argumentis pro 2. sent. adductis. Ad 1. fallum est non dari naturas communes, & præcisiones obiectiuas à singularibus, vt diximus disp. 4. Log. q. 1. ar. 1. & ex professo in Met. ostēdemus, nec nos asserimus causam respicere tantùm effectum in communi; Ad 2. inquit Doctor 3. d. 22. q. vn. G. rationes quoque communes esse generabiles, & corruptibiles, non quidem proximè, sed remotè, quatenus existunt in singularibus. Ad 3 singuli effectus sunt partes termini adæquati potentiæ productiuæ, nō collectim sumpti, sed sub disiunctione, idcircò variato vno solo non variatur potentia in causa intrinsecè, & realiter, sed extrinsecè solùm, & per accidens; nec est ad rem exemplum in argumento allatum de cognitione tria obiecta repręsentante, quià talis actus attingit tria illa obiecta collectim sumpta, & non sub disiunctione, & ideò vno ex illis partialibus obiectis mutato perit tota cognitio. Ad vltimum, vnus vtiq; idemq; ordo est causæ ad omnes, & singulos effectus ab ea producibiles, sed illos non attingit hic ordo nisi sub disiunctione, & ideò deficiente vno effectu possibili non perit ordo ille intrinsecè, & realiter, quia manet adhuc eadem virtus productiua in causa, sed extrinsecè solum, & per accidens. Dices causam respicere singulos effectus suos etiam cum copulatione sumptos, de singulis enim copulatiuè sumptis verificari potest, quod hic est producibilis a causa, & hic rursus, & ille, & sic de alijs, quod idem argumentum de potentia materiæ ad formas confici potest, ergo singuli effectus etiam cum copulatione sumpti constituunt terminum adæquatum potentiæ productiuę suæ causæ. Resp. fortè ob hoc argumentum secūdam sententiam esse probabilem, quia tūc collectio omnium effectuum à causa producibilium esset indiuisibilis, & adæquatus terminus potentiæ causatiuæ, vndè vno solo mutato, totus mutaretur ordo ad illos, verum cum illorum effectuum collectio non sit certa, ac determinata, quia est syncategorematicè infinita, sed indeterminata, & confusa, probabilius videtur causam effectus suos in particulari, respicere, vagè, & sub disiunctione, & pariter materiam formas, licet oppositū quoq; sua non careat probabilitate ob rationem allatam, quod proinde, vt probabile admittimus de potentijs animæ respectu obiectorū disp. 2. de Anim. quest. 4. num. 54.

Dicimus 2. causalitatem formaliter sumptam necessario aliquid superaddere entitatibus absolutis causæ, & effectus, hoc autem non est aliquid præcedens naturæ ordine entitatem effectus, & re vera medians inter effectum, & causam, sed est sola relatio causæ ad effectum, vbi talis pullulare nata est, ac proinde natura posterior ipso. Concl. est Scot. in 2. dist. 1. q. 2. E, vbi ait, quòd fallit nos imaginatio, dum putamus relationem causalitatis mediare, veluti viam inter causam, & effectum, quia re vera sequitur, sicut vniuersaliter nulla relatio ponitur, nisi positis extremis, & etiam in 4 dist 13. q. 1. D. vbi simili modo loquitur de respectibus actionis, & productionis, quem Scotistæ omnes sequuntur, Lychet. 2. d. 1. q. 1. & q. 4. & 5. ad argumenta Ocham, Fuentes loc. cit. Vulpes tom. 1. par. 2. disp. 1. art. 5.

&

& aliis passim; Prob. quòad omnes partes, & quidem in primis, quod causalitas formaliter sumpta ex natura rei distincta sit ab entitate causæ, & effectus, Probatur, quia etsi loquendo de causalitate fundamentaliter sumpta, idest de principio, & ratione producendi effectum, hoc vtique non distinguatur ab ipsa entitate causæ, quia hęc est virtus absoluta causantis, & dici solet ratio causandi; loquendo tñ de causalitate formaliter sumpta, qua causa constituitur formaliter in actu secundo, & denominatur actu formaliter causans, omninò distingui debet à causa, quia ista causalitas accidit causæ, vt actus secundus actui primo, & causa reperiri potest, & sæpè reperitur sine actuali causalitate.

9 Nec respondere valet, causalitatem importare entitatem causæ, vt connotantem effectum; quia multoties extat causa, & eius effectus in rerum natura, fluxa causalitate, & actu causandi transeunte, vt patet de calore permanente in aqua, vel manu post remotionem ab igne. Nec iuuat dicere, causalitatem connotare existentiam effectus, non quomodocunque, sed in fieri, & conseruari, nam hoc est quod quærimus, fieri .n. ita ex parte effectus permanentis transit, sicut facere, & causare ex parte causæ, ergo neutrum est omninò idem cum entitatibus causæ, & effectus, quæ permanere supponuntur sine actuali dependentia huius ab illo. Neque adhuc satisfacit responsio Rubion in 2.d.1.q.1.ar.3.ad 2. tolli posse denominationem, quod effectus fiat, & causa causet absque destructione alicuius positiui, entitatibus causæ, & effectus superadditi; Nec .n. Deus modò dicitur creare mundum, nec mundus creari, & tñ nec in ipso, nec in Deo pręexistens aliquod positiuum esse desinit, ratione cuius, mundus nunc creari non dicitur, nec Deus creare, sed hæc denominatio per hoc solùm ponitur, quod mundus sit nouiter productus, & tollitur sublata tali nouitate, quę nihil reale dicebat, nec in Deo nec in mundo. Non satisfacit, quia dependentia creaturæ a Deo est illi, realiter identificata quantùm ad omne id, quod inuoluit reale, & ratione istius continuæ dependentiæ posset etiam mundus dici modò creari, vt ipse Rubion concedit; at non est talis dependentia cuiuscunque effectus creati a sua causa, potest enim ab ea pendere in fieri, & non in conseruari, quo casu in primo instanti vtique dicetur effectus existere ex vi causæ, at non in tempore sequenti, ergo paritas à Rubione, assumpta non valet, imo retorqueri posset, ex hoc capite, quod sicut ex hoc, quod dependentia essentialis creaturæ a Deo est prorsus à creatura inseparabilis, arguimus identitatem realem eius cum creatura, ità è contra, quia videmus dependentiam effectus à causa creata ab eo separari, existente adhuc effectu, concludere debemus, huiusmodi dependentiam passiuã in effectu, & actiuam in causa aliquid reale superaddere entitatibus illorum, quod additum, siue dici debeat realiter distinctum, siue modaliter tm̃, & vt res à modo quia nequit per se existere separata, vt recentiores loquuntur, parum curamus, quia hæc est quæstio de nomine, vt diximus, in Logic. disputat. 8. q. 3. art. 1. prope finem ex Scoto 2.d.1.q.5.sub D. an ad distinctionem realem inter aliqua duo requiratur, vt vnum possit esse sine alio mutuè, vel potius talis mutuitas necessaria nõ sit, quod probabilius putamus, quia sufficiens signum realis distinctionis est, quod vnum possit esse sine alio quomodocunq.

10 Immo, quod magis est, nec fundamentaliter etiam causalitas constituens causam actu causantem potest poni effectus in fieri, vt tendit in factum esse, vt aiebat Fuentes loc. cit. citans Doctorem 4. d.13.q.1.§. *Ex dictis, &c.* vbi formam in fieri actionem pro materiali vocat. Tùm quia causalitatem fundamentalem etiam in actu secundo statuit Scot. in 2.d.1.q.2. E. illud idem absolutum, quod constituebat causam potentem agere in actu primo ait .n. ibi, quod tm̃ illud absolutum, tñ. quod prius fuit causatiua, est nunc causãs & ita etiam loquitur 1. d. 7. q. vn ad 1. & quol. 1. & alibi sępè. Tum quia etsi Doct. loc. cit. in 4. formam, & effectum in fieri actionem vocet, ibi se declarat, actionem in hoc sensu extendi æquiuocè ad significandam rem actam, quatenus includit respectum essendi ab alio, at res acta, nec etiam

tiam fundamentalis actio dici potest, sed potius id, quod habet esse per eam, idest per virtutem absolutam causæ, ad quam se quitur immediatè. Tùm tandem, quia effectus in fieri est potius terminus ipsius causalitatis fundamentalis, per quam accipit esse, ergo non est causalitas ipsa etiam fundamentaliter sumpta, sed hæc est eadem virtus absoluta causæ, solùm transcendentaliter relatiua, quatenus dicit ordinem ad effectum possibilem, quæ sicut in actu primo est ratio, cur causa dicatur potens agere, ita in actu secundo est ratio fundamentalis, vel formalis remota, vt loquitur Doctor 4. dist. 13. q. 1. ad 1. P. cur dicatur actualiter causans. Quod autem non consistat formalitas causalitatis in modo illo à Recentioribus inuento, medio inter causam, & effectum veluti viam, ac proindè ordine naturæ, effectum præcedente, ita euidenter probatur. Si influxus præcederet effectum saltim natura, & esset mediũ, & via inter absolutum causæ, & absolutũ effectus, vel hoc medium esset substantia, vel accidens; non primum, vt omnes concedunt; non accidens, quia vel absolutum, vel respectiuum; non secundum, quia foret natura posterius fundamento, & termino, & sic posterius absoluto effectus; non absolutum in causa, quia fatentur omnes, hunc modum se tenere ex parte effectus, cum Deus verè causa rerum dicatur sine tali modo; non absolutum in effectu, quia implicat, quod sit accidens inexistẽs absoluto effectus, & quod natura præcedat ipsũ absolutũ effectus, cũ omne accidẽs sit natura posterius suo subiecto, & modus posterior re modificata.

Respondent, hunc modum in effectu residere, & esse priorem eo, ac posteriorem in diuerso causandi genere, priorem in genere causæ quasi efficientis, quatenus est via ad illum, & acquisitio eius, posteriorẽ in genere causæ materialis, quatenus ei inhæret; Sed hæc respon. implicat; Tũ quia influxus, & modus iste, cum sit accidens, in nullo instanti potest poni sine subiecto etiam sub ea ratione, qua est via, quia adhuc in hoc sensu est accidens; ergo nullo modo esse potest, quin priùs subiectum existat, cum omne accidens à subiecto dependeat. Tùm quia si modus ille est prior effectu in genere causæ efficientis, ergo in illo priori existit, quia existentia est conditio præsertim causæ efficientis, & assignari nequit, in quo existat veluti in subiecto.

11 Respondẽt Scotistæ, qui cõcedũt, causalitatem esse purum respectum, aiunt tñ, adhuc mediare veluti viam inter causam, & effectum, quod duplex est respectus, quidam per modum actus primi, ac in esse quieto, vt filiatio, æqualitas, & id genus alia, alter per modum actus secundi & fluxus, vt productio, actio, & similia, & quod quamuis omnis respectus primi generis sit naturaliter posterior termino, & fundamento, respectus tñ secundi generis, licèt sit posterior fundamento, est tñ ordine naturę prior ipso termino, quem producit, seù ad quem est via.

Sed doctrina hæc omninò aliena est à Scoti doctrina, & à veritate; est aliena à Scoti doctrina, siquidem ipse etiam vbi loquitur de respectibus secundi generis, scilicet de actione, productione, causatione, & similibus, dicit, absolutum in effectu immediatè sequi ad absolutum in causa, respectum autem causationis sequi postea, ita loquitur in 2. dist. 1. q 2. E vbi etiã ait, quod fallit nos imaginatio, dum putamus, relationem causalitatis mediare veluti viã inter causam, & effectum, quia sequitur positis extremis, & etiam in 4. dist. 13. q. 1 D. vbi similiter loquens de respectibus actionis, & productionis, ait, quod relatio actualis sequitur extrema in actu posita. Est etiam aliena à veritate hæc responsio, quia destruit naturam relationis, natura siquidẽ eius est, vt sit habitudo inter duo extrema, ergo nisi sint extrema, non erit hæc habitudo, sicut non potest esse vnio nisi sint partes vnitæ, & vno extremorum deficiente, vnio euanescit. Deindè repugnat, dari relationem, quæ non terminetur ad aliquid, cum esse eius sit ad aliud esse, repugnat, dari relatiuum absque correlatiuo, ergo non est excogitabilis relatio, quæ natura terminum præcedat in fundamento, quia tunc in eo signo relatio intelligeretur esse, nec tamen intelligeretur terminus eius,

qui

qui non nisi in posteriori signo intelligitur esse, & fundamentum in eodem signo intelligeretur in esse relatiuo absque correlatiuo, quod non nisi in posteriori signo esse concipitur, cùm tñ relatiua sint simul natura, & naturali intelligentia. Dixerunt aliqui, relationem causationis etiam in eo signo terminari ad effectum, non quidem productum, sed quem actu producit. Contra, quia vel effectus etiam in fieri sequitur causationem ipsam, vel præcedit; si secundum, habetur intentum; si primum, ergo in aliquo signo intelligi debet causatio, in quo effectus non intelligitur habere esse, quare in eo ad effectum terminata non intelligetur, neque in facto esse, neq; in fieri, quia in vtroque sensu ponitur.

12 Ex his demum concluditur, causalitatem formaliter importare respectum causæ ad effectum, vbi talis pullulare nata est. Tùm quia causa, vt causa formaliter est concretum relatiuum respiciens effectum pro termino, ergo constitui debet in tali esse per relationem causalitatis. Tũ quia effectus formaliter sumptus nil aliud dicit, nisi relationem effectus ad causam, quæ est dependentia passiua, quia formaliter effici aliud non est, quam ab alio dependere in esse, ergo causa formaliter relationem oppositam dependentiæ importabit. Tùm quia aliud est inquirere, per quid causa causet, aliud verò, per quid denominetur formaliter causa, quamuis ergo non causet per relationem, vt per rationem agendi, quia relatio non est de genere actiuorum, adhuc tñ potest, ac debet per eam denominari formaliter causans, & influens. Tùm tandem quia Deus dicitur causa rerum omnium ad extra formaliter per terminationem essentialis dependentiæ rerum omnium ad ipsum, vt Scot. docet 4.d.12.q.1.ad 2.principale, eò quia non est capax mutuæ relationis correspõdentis, ergo in causis creatis relationum capacibus causalitas earum formaliter in alio consistere nequit, quàm in respectu opposito dependentiæ passiuę effectus; supponit autem tota hæc quæstio, dari in rerum natura relationes prædicamentales, quod fusè in Log. probauimus disp. 8. q. 3. Verum hæc relatio, quam importat causalitas non est extrinsecus adueniens, vt perperam putauit Faber 5. Met. disp. 2. cap. 3. sed intrinsecus adueniens, vt Scot. sæpè docet, & præsertim 4.d.13. q.1. G. & H. vbi respectus productionis, & eductionis, qui important causalitatem efficientem, & materialem; vocat intrinsecus aduenientes quià necessario consequuntur fundamentum posito termino, & quidem paternitatem, & filiationem, quæ sunt relationes causalitatis, omnes in schola nostra agnoscunt velut intrinsecus aduenientes, & ad quartum prędicamentum spectantes, atque ità nos iam notauimus in Log. disp. 8. q. 8. & q. 10. art. 2 declarãdo secundum modum relatiuorum, & q. 12. art. 2. & rursus infrà dicemus disp. 7. q. 3. art. 1. & ratio a priori est, quia causalitas importat dependentiam actiuam, vel passiuam causæ, & effectus, per quam causa dat esse, & effectus recipit esse, quæ quidem dependentia sequitur necessario extrema in esse posita, & ideò est intrinsecus adueniens.

Sed contra hanc Concl. primò obijciunt Nominales, præsertim Rubion. loc. cit. probando, causalitatem formaliter sumptam, nihil reale superaddere entitatibus absolutis causæ, & effectus. Tùm quia id esset, vel absolutum, vel relatiuum; non primum, quia causalitas non potest concipi sine ordine ad causatum; non relatiuum, quia omnis relatio actualis sequitur extrema posita in esse, at causalitas præcedit effectum. Tùm 2. quia si est quid reale nouiter adueniens, vtique indigebit alia noua causalitate distincta, vel certè si causalitas seipsa immediatè pendet à causa, idem etiam de effectu dici poterit, cùm effectus in sua ratione includat esse à causa. Tùm 3. quia causa est immediatè virtualiter contentiua suorum effectuum, ergo nulla indiget actione media ad eos eliciendos. Tùm 4. quia ita omnis creatura processit à Deo, nulla causalitate media inter Deum, & creaturam ab entitatibus eorum realiter distincta, ergo similiter dicendum de causis creatis.

13 Resp. causalitatem pro formali esse relationem causæ ad effectum, nec talis causalitas præcedit effectum, sed tñ causalitas

salitas fundamentalis. Ad 2. non indiget noua causalitate, vt sit in rerum natura, quia non dependet à causa vt quod, seu vt effectus, qui ab ipsa sit, sed vt quo, idest tanquam actualis ipse influxus, quo effectus intelligitur fieri; non .n. intelligi potest, effectum actu pendere a causa sine aliquo influxu illius causæ, vnde causa dicitur causare causalitate, & non causalitatem, nec est eadem ratio de causalitate causæ, & eius effectu, quia est trita regula in scholis, quòd rationes formales non sunt tales per aliam rationem superadditam, sed se ipsis, sic quantitas non dicitur extensa per aliam quantitatem, sed se ipsa, vnio se ipsa vnita, non per aliam vnionem, & sic de alijs. Ad 3. causa dicitur immediatè continere virtualiter suum effectum, quatenus non requirit aliam formā mediantem in ratione principij productiui, sed non ob hoc excludit actualem influxum, quo dicitur actu causare effectū. Ad 4. non valet paritas assumpta de causa creata, & increata, quia .n. illa est incapax relationis, ideò non dicitur causa realis formaliter, nisi per extrinsecam terminationem dependentiæ essentialis creaturæ, & quia dependentia creaturæ a Deo est illi realiter identificata, ideò non dicimus, à Deo pendere per causalitatem realiter distinctam, neutrum reperitur in causa, & effectu creato, quia illa est capax relationis, cum sit finitæ entitatis, & dependentia effectus a ipsa est ab eo separabilis, cùm existere queat ex vi solius causæ primæ, à qua solùm essentialiter simpliciter dependet, vt ait Doctor 4. dist. 12 q. 1. ad 2. principale.

Secundò arguunt Recentiores vnanimiter probantes, influxum, in quo consistit formaliter causalitas, præcedere effectum, & esse quid medium inter ipsum, & causam, & nullatenus in illa relatione consistere posse. Tùm quia causalitas actualis est via, qua effectus acquiritur, & ipsa media dicitur effectus causari etiam secūdùm Scot. quęst. vlt. Prol. § *Contra istud, &c.* vbi inquit, voluntatem elicere praxim media elicitione, & 1. dist. 3. q. 6 Y & quodl. 13. art. 3. ait, actionem causatiuam esse sui termini, at relatio non est de genere actiuorum, nec prior effectu, ergo non consistit causalitas in tali relatione. Tū 2. quia influxus actualis causæ est ratio fundandi relationem illam prædicamentalem, quæ resultare dicitur posito effectu, siquidē causa ideò refertur ad effectum, quia in ipsum influit esse, ergo in ea relatione consistere nequit, sed in influxu prę uio. Tum 3. quia sicut se habet causalitas causæ efficientis ad relationem causæ efficientis in ordine ad suum effectum, ita res habere se debet in vniuersum in omnibus causis, sed in genere causæ efficientis causalitas est actio, super quam deinde fūdatur relatio causæ efficientis ad suum effectum, 5. Met. tex. 20. ergo vniuersaliter in omni genere causalitas erit ratio fundandi, vel fundamentum relationis causę ad effectum. Tùm 4. quia Deus realiter influit in creaturas, vero, & reali influxu, & tñ non refertur ad creaturas relatione reali, ergo causalitas formaliter in relatione nō cōsistit. Tū 5. quia sm̄ actualem influxum causa est prior natura suo effectu, cùm tñ sm̄ relationem sint simul natura.

14 Resp. ex dictis causalitatem sumi posse fundamentaliter, vel formaliter, quando dicimus, causam media causalitate influere esse in effectum, intelligendū est de causalitate fundamentali, quia re vera causa non causat, nisi mediante virtute absoluta, quæ sibi est ratio agendi, & talis virtus præcedit natura effectum, etiam in instanti, quo causat, at si formaliter sumatur, non est verum, nisi in ratione formæ denominantis, non autem formæ productiuæ, quia relatio non est actiua, vt docet Scot. 4. dist. 13. q. 1. P. quatenus entitas causæ nunquam intelligitur formaliter talis, nisi habita relatione, & in hoc sēsu dici potest via ad effectum, & etiam prior effectu, sicut albedo dicitur prior pariete albo, vt sic. Via etiam est duplex ex Doctore cit. altera est medium quo, & est acquisitio ipsa, qua habetur forma, vel effectus, & hæc non præcedit; altera est per quam, vel in quam, & est id, ad quod mobile primò peruenit, vel per quod primò pertransit, antequam, ad extremum perueniat, & hæc præcedit, sed talis via non est causalitas, licèt nostra falsa magina-

ginatio eam ita concipiat in ratione viæ. Ad 2. falsum est, influxum esse rationem proximam fundandi relationem causæ ad effectum, cùm .n. dicimus, causam referri ad effectum, quia in ipsum influit, ly quia est nota causę formalis, & sic sensus est, causa dicitur formaliter causans ipso influxu formaliter sumpto, quòd si notet causam materialem, sensus erit, causa est formaliter causans, idest fundans relationem causæ, quia influit, idest quia habet virtutem causatiuam. Ad 3. relatio causæ efficientis non fundatur super actionem, sed super potentiam actiuam, & passiuã, & talis est mens Philos. in eo textu, vt ibi Doctor exponit, & in 4. distin. 13. q. 1. V. *actiua enim, & passiua* (inquit Philos.) *s\~m potentiam actiuam, & passiuam sunt*, addit t\~n, & *s\~m actiones earum*, quia relationes intrinsecus aduenientes huius secundi modi relatiuorum supponunt actionem, & passionẽ veluti dispositiones præuias, & conditiones prærequisitas, vt insurgãt, ex Scoto quodl. 12. C. nequit .n. agens naturale producere formam in materia, & ex vtraque compositum, nisi præcesserit actio alteratiua, & transmutatiua subiecti. Ad 4. non currit paritas de Deo, & alijs causis, & ratio disparitatis assignata est in præcedentis argumenti solutione, quia Deus dicitur causa tantùm per denominationem extrinsecam, formaliter loquendo, hìc autem loquimur de causis formaliter talibus per intrinsecam denominationem. Ad 5. s\~m actualem influxum fundamentaliter sumptum, causa est prior natura suo effectu, non s\~m formalem.

Tertiò antecedenter ad relationem prædicamentalem istam, quę causam denominat formaliter causantem, ad absolutum in causa sequitur absolutum effectus, ita causa fit de non operante operans, & transit de actu primo ad secundum, sed hic transitus fieri nequit sine aliqua mutatione ex parte causæ, & non potest fieri sine aliquo de nouo, per quod causa aliter se habere dicatur nunc, quam priùs, quia vniuersaliter transitus de contradictorio in contradictorium præsertim realis, & physicus, non fit sine aliqua mutatione reali, at illud nouum, per quod causa fit de non causante causans, nequit esse relatio, quia loquimur de causalitate fundamẽtali, ergo erit modus de nouo se ipso à causa dimanans, per quem ponitur in actu secundo. Confir. quia causa in actu secundo aliquid superaddit sibi in actu primo, hoc additum in illo priori signo antecedenter ad relationem nequit esse relatio, vt patet, neque esse potest effectus, quia effectus non est actualis operatio causæ, aut exercitium, sed potius terminus talis operationis, ergo erit influxus ille medius inter causam, & effectum, veluti actus secundus, & exercitium causæ. Postremò manet relatio causæ ad effectum, & quia trãsit influxus, causa non denominatur amplius actualiter causans, ergo causalitas actualis in illa relatione non consistit, Probatur antecedens, quia cùm sit relatio intrinsecus adueniens, manet quandiù extrema manent, vt patet de paternitate, & filiatione, hę namq; sunt relationes secundi modi, & relationes causæ ad effectus, quia hic fecit, & ille factus est, vt loquitur Philos. 5. Met. 20. & t\~n pater non amplius dicitur actualis causa filij, quia non amplius actualiter illi communicat esse, ergo causalitas actualis non consistit in illa relatione prædicamentali, sed in actuali influxu, quo causa actu cõmunicat esse effectui.

15 Resp. operationem causę non attẽdi, vel mensurari per instans naturæ, sed per instans temporis, si est momentanea, vel per tempus, si est tẽporanea, & ad absolutum in causa non priùs prioritate tẽporis, sequitur absolutum effectus, quàm relationes mutuæ hinc inde, sed hæc omnia habentur in eodem temporis instanti, quare non potest præscindi relatio ab eo temporis instanti, in quo causa ponitur in exercitio, & in actu secundo, atque ità benè per relationem nouam dicetur mutari, & aliter se habere modò, quam priùs, immo & in ipso naturæ signo, quò ad absolutum in causa ponitur immediatè sequi absolutum in effectu, potest notari in causa aliqua variatio, quia vbi in toto tempore antecedenti erat in potentia tantùm remota ad hunc peculiarem effectum ob aliquod impedimentum, vel absentiam passi, vt ait Doctor 1. dist. 1. q.

2. ad 2. principale, in eo signo dicitur esse in potentia proxima, & veluti proximè determinata ad hunc effectum, quæ proxima determinatio in causa habetur ex concursu omnium necessariò requisitorum, quod præsertim locum habet in causis naturalibus; & potentia activa in tali statu est proxima ratio fundandi relationem prædicamentalem, quæ sequitur deinceps in alio naturæ signo. Ad Confir. dicimus pariter, causam in actu secundo inuoluere etiam relationem ipsius ad effectum, quia ponitur in actu secundo per instans temporis, non per instans naturæ, sicut & eius operatio non potest minus durare, quàm per instans, & ideò additum illud, per quod dicitur esse in actu secundo, est actualis relatio causæ ad effectum. Ad aliam, negatur assumptum, si .n. effectus permanere potest post causalitatē, transeunte ipso actu causandi, quamuis adhuc causa remaneat, nō amplius inter hāc, & illā intercedit vera relatio depēdentiæ, spectās ad secūd. modū relatiuorū, sed tm̄ mera denominatio extrinseca remanet ex actu causandi præterito, quòd id fecit, & illud factum est, qua ratione negamus in Log. disp. 8. q. 10. paternitatem, & filiationem dicere veras relationes dependentiæ post actum generationis præteritum, id enim tantùm in diuinis veritatem habet, vbi actus generandi, & paternus influxus in Filium perpetuò manet, quando verò effectus etiam in conseruari à causa dependet, vt lumen à Sole, tunc vtique manet semper mutua relatio causalitatis, & dependentiæ.

16 Dicimus tandem, sm̄ rem ipsam naturam esse principium in facto esse per modum causæ physicæ in omnibus corporibus, at in sententia Philosophi exercere munus causæ solum in corporibus sublunaribus. Concl. est Scoti 2 d. 14. q. 1. vbi ait, sm̄ veritatem corpora omnia, etiam cœlestia constare ex materia, & forma, at in sententia Philosophi solum corpora sublunaria, quod si verum est, vt suo loco probabitur, Conclusio de se patet quo ad vtramque partem, si enim sm̄ veritatem etiam natura in Cœlo diuiditur in materiam, & formam, cùm illa sint principia in facto esse corporis compositi per modum veræ causæ physicæ materialis, & formalis, etiam natura in Cœlo erit principiū in facto esse per modum causæ physicæ; at si Cœlum est corpus simplex, carens materia, & forma, & habens naturam, vt quidditatem, & essentiam, manifestè sequitur, naturam in eo non esse principiū essendi, & in facto esse per modum causæ physicæ, quia vbi causa est realiter causa, hoc est, realiter causat effectum, omninò debet esse effectus aliquid præter causam & aliud à causa, hac enim ratione causa dicitur influere in aliud: at constat, naturam sumptam pro essentia, & quidditate rei, non ita distingui posse à re, cuius est quidditas, & ideò cùm in hoc tm̄ sensu natura sit in Cœlo sm̄ Philosophum, non potest asseri in eius sententia, esse principium in facto esse illius per modum causæ intrinsecæ, poterit solùm cogitari quidam modus causalitatis per rationem, eo modo, quo inter ea, quæ a parte rei idem sunt, vnum concipimus sequi ex alio, & vnum communicare esse alteri, sic dicere solemus, humanitatem communicare homini esse humanum, & humanitatem esse principium essendi, & constitutiuum ipsius hominis. At in sublunaribus, vbi natura verè habet rationem partis materialis, & formalis, quia in eis secernitur in materiā & formam, habebit rationem veræ causæ, & exercendo veram causalitatem physicā, ista hæc corpora constituet, & quia hæc præsertim præ manibus habemus, de principijs in facto esse istorum, quæ habent rationem causarum intrinsecarum, deinceps disputabimus, de causis .n. agere spectat etiam ad physicum, quatenus concurrunt ad constitutionē corporū naturaliū.

QVÆSTIO III.

Quid causent materia, & forma, & per quid.

17 SEnsus est, quinam, & quot sint effectus materialis, & formalis causæ, & per quid causent huiusmodi effectus, an se ipsis, nùm potiùs per aliquid ipsis superadditum. Circa primam quæst. partem, Albert. 2. Phys. tract. 2. & Ma-

ior 2. dist. 12. q. 2. quos sequitur Fuentes, 2. Phys. q. 3. diffic. 2. & Faber 5. Met. disp. 2. cap. 3. asserunt, materiam, & formam propriè esse causas solius compositi, cuius sunt partes intrinsecæ, & principia in facto esse. Suarez in Met. disp. 13. sect. 6. ponit effectus materiæ, compositum, formam materialem, vnionem formæ cũ materia, & generationem compositi. Conimb. 2. Phys. c. 7. q. 8. ar. 1. addunt, etiam animam rationalem esse effectum materiæ, quia licèt non educatur de potentia eius, in informatione tñ pendet à materia. Sghemma digress. 12. q. 1. Auersa q. 12. sect. 2. negant, vnionem, & generationem esse propriè effectus materiæ, concedunt alios. Formæ verò ibidem præter compositum assignat Auersa pro effectibus proprijs denominationem subiecti à forma, qui dici solet effectus primarius, & positiuus eius, ac expulsionem alterius formæ ab eodem subiecto, qui dici solet effectus secundarius, & negatiuus. Circa alteram quæsiti partem Thomistę passim aiunt materiam, & formam præfatos causare effectus per suas proprias entitates; Scotistæ verò asseruntcausare proximè per aliquid superadditũ, saltim ex natura rei distinctum, quod in materia sit potẽtia eius passiua ad formas, & in forma aliquid instar potentiæ actuandi. Et Auerroistæ facientes quantitatem coæuam materiæ, vt sit idonea ad recipiendas formas, consequenter dicunt proximam rationem causandi in materia esse quantitatem.

ARTICVLVS I.

Recensentur effectus causæ materialis.

18 Dicimus, quatuor esse, quæ à materia causari possunt propriè, generationem compositi, vnionem eius cum forma, formam materialem, & compositum ipsum. De generatione, & vnione videtur concedere Doctor in 2. d. 1. q. 5. S. & planè negari non potest. Tùm quia materia est principium generationis in ratione mutationis per modum subiecti, & etiam est subiectum propriæ vnionis, qua nectitur formæ, & in ipsa, velati in subiecto, sustentantur, ac in esse dependent huiusmodi formæ relatiuæ, itaut ex natura sua existere, & conseruari non possint, nisi dependenter ab ea, ergo propriè à materia causantur, quia causalitas materialis consistit in tali dependentia formæ ab ea, vt sine ea naturaliter fieri, & conseruari non possit, vt posteà dicemus: Tùm quia omnes formæ accidentales, tam absolutæ, quàm relatiuæ, petunt subiectum, à quo educantur, & pendeant in suo esse, fieri, & conseruari, ergo similiter generatio, & vnio. Tùm quia generatio ita fit in materia, vt nõ possit fieri, nisi in illa. Tùm quia, vt Sghemma ipse concedit, generatio, & vnio nõ sunt ex nihilo, & ideò sunt in materia, & eius causalitatem participant, & quamuis nõ admittant materiam, ex qua componantur, exigunt tñ necessariò materiam, in qua recipiantur, & ex qua educantur. Tùm tandem quia si materia est principium, & causa compositi in fieri, iam quoque fatendum est, esse principium, & causam generationis eius; notanter verò diximus, esse causam materialem propriæ vnionis, qua nectitur formæ, quia duplicẽ nos adstruimus vnionem, alteram ex parte materiæ, alteram ex parte formæ, & ambas putamus necessarias, vt materia, & forma intrinsecè vnita dicantur; si enim vna tm̃ asseratur vnio sufficere, & hæc se tenere ex parte formæ, & ad materiam terminari cum Suarez, sanè defendi non potest, huiusmodi vnionem à materia pendere in genere causæ materialis, cùm in ipsa nec recipiatur, nec sustentetur, sed in forma; quòd verò ad materiam terminetur, hoc non facit ipsam à materia pendẽtem, vt à subiecto in quo, sed vt à termino ad quem, quę habitudo omninò impertinens est ad causalitatem materialem.

19 Quòd verò materia exerceat adhuc magis propriè causalitatẽ suam respectu formæ materialis, & compositi, tàm in fieri, quàm in facto esse, manifestè docuit Philos. 1. & 2. Phys. & Doctor 2. d. 12. q. 1. C, & d. 1. q. 5. S. & 4. d. 13. q. 1. sub B, & alibi sæpè, & Prob. Tùm quia vtrumque fit ex materia suo modo, in qua habitudine, *ex quo aliud*, consistit formaliter, vt postea dicemus, causalitas materialis, forma quidem tanquam ex subiecto, compo-

situm tanquam ex parte intrinseca potentiali, & nedum pendent ab ea in fieri, sed etiam in conseruari, quia & forma materialis sustentatur cum continua dependentia à materia, velut a subiecto,& compositum conseruatur cum continua dependentia essentiali a materia velut ab altera comparte. Tum quia verè materia influit in esse formę,& compositi, in illā veluti subiectum ex quo, in istud velut pars ex qua,& si necessario non influeret, posset agens naturale,& formam creare, & totū sine partibus constituere. Tùm tādem,quia formæ materiales omnes,vt superius dictum est, educuntur de potentia subiecti, & materia est pars etiam quidditatis ipsius compositi materialis;dici etiā debent hæc duo effectus distincti ipsius materiæ. Tū quia sūt entia diuersa,forma & cōpositū: Tū quia diuerso modo fluūt, seu causātur à materia, forma .n. fluit à materia vt à subiecto,ex quo educitur,& cōpositū tanquā à parte potētiali, ex qua constituitur;Conclusio autem restringitur ad formas materiales, quia ipsæ solæ educuntur de potentia materiæ, & ab ea pendent in fieri,& conseruari,quo sensu non pendet anima rationalis à corpore.

Nec valet dicere cum Conimb. saltim à materia pendere, vt à termino sui esse, ad quem essentialem habitudinem habet, vnde naturaliter non debetur illi esse,nisi in materia; Tū quia hoc est absolutè falsum, cum naturaliter etiam extra corpus existat vt in lib. de Anim. dicimus disp. vlt. Tùm quia si id etiam concedatur,hęc dependentia à corpore non erit à priori, veluti à causa, sed à posteriori, veluti à conditione necessaria pro suo esse naturaliter perfecto, quod tn̄ non infert verā causalitatem materialem respectu eius, sed solam connexionem necessariam naturalis exigentiæ, ad hoc, vt ipsa habeat esse omninò perfectum naturale, quemadmodum dicimus etiam, naturale compositum ab aliquibus formis accidentalibus pendere sibi necessarijs pro eius naturali conseruatione. Nec minus potest ex hoc inferri,animam, saltim quo ad informationem, à materia pendere in genere materialis causæ; quod enim vnio animæ sit ad materiam, non sufficit ad inferendam materialem causalitatem respectu eius,quia respicit materiam, vt terminum ad quem, non vt subiectum ex quo, & est ad materiam, non est in materia; quare materia respectu illius ad summū eam causalitatem exercere potest, quam habēt cęteri termini respectu relationis.

20 Sed contra obijcies; Tùm quia generatio,& vnio sunt relationes, relatio autem non pendet ab extremis in genere causæ materialis, sed vel efficientis,vel formalis. Tùm 2. quia causalitas est respectu eius,quod propriè fit, generatio autem est via,vt aliquid fiat,& vnio est medium,quo aliquid factum est,& constitutum ex partibus. Tùm 3. quia vnio respicit materiam, vt ad quam copulat formā, non vt ex qua,vel in qua,cùm tn̄ in hac habitudine, non in illa materialis causalitas consistat, & est causalitas ipsa materiæ, qua causat formam, & compositum. Nec etiam forma videtur esse posse effectus materiæ. Tū primò,quia materia est causa intrinseca. est enim id, ex quo aliquid fit,cùm insit, at non ita se habet respectu formæ, sed tm̄ compositi. Tùm 2. quia materia est vna causa,ergo vnus tm̄ effectus sibi correspondebit in tali genere,& hic erit compositum. Tùm tandem,quia quamuis hæc omnia a materia causarentur, hoc totum fit in ordine ad compositum, & propter compositum, & ideò nō debet augeri simpliciter numerus effectuū materiæ, quia vbi est vnum propter aliud, ibi est vnum tantum. Nec tandem videtur esse causa compositi, quia materia est causa per modum subiecti, at respectu compositi nequit esse subiectum. Insuper causa distinguitur realiter ab effectu suo, at materia non distinguitur realiter à composito, si ponitur eius pars essentialis.

Resp. relationes prædicamentales esse in fundamento, etiam tanquam in subiecto,cui inhęrent, & ex cuius potentia educuntur,quare pendent ab eo, etiam in genere causæ materialis. Ad 2 licèt generatio,& vnio viæ sint,& media ordinata ad compositum constituendum,non proinde subterfugiunt rationem effectus materiæ,

tiæ, ſicut etiam dicimus de forma, quæ fit vt terminus partialis, & quo; Ad 3. nec generatio, nec vnio ſunt cauſalitas materiæ, qua compoſitum cauſat, vt ſequẽti quęſt. videbimus (niſi forte per generationem intelligatur habitudo, qua aliquid ex alio componitur) neque qua cauſat formam, & quando enumeramus vnionem inter effectus materiæ, non loquimur de vnione, quæ formæ inſidet, ſed quæ inſidet materiæ, & hæc vtique reſpicit materiam, vt ſubiectum, in quo eſt, & ex quo educitur.

21 Ad id de forma dicimus, ipſam quoque eſſe effectum materiæ vt bene Zerb. notat 7. Met. q. 3. §. *propter tertium*, quia reſpicit eam vt ſubiectum, ex quo fit, dicitur verò materia cauſa intrinſeca reſpectu compoſiti, & gratia compoſiti additur in definitione materiæ ly, *cum inſit*, quia etiam formam reſpicit propter compoſitum. Ad 2. ad hoc, vt vnitas materialis cauſæ ſaluetur, ſufficit, vt tam reſpectu formæ, quam reſpectu compoſiti conſimilẽ habeat habitudinem cauſandi, ex quo aliud tanquam ex ſubiecto, vel educitur, vel conſtituitur. Ad 3. quamuis generatio, vnio, & forma ſint ad conſtitutionem cõpoſiti ordinata, non propterea dici debẽt vnus effectus, quia ſunt effectus ex natura rei inter ſe diſtincti, ſed ſolùm inferri poteſt vnitas ordinis; & quod compoſitum ſit primarius effectus materiæ, prioritate intentionis, & dignitatis, licèt prioritate executionis prius intelligantur cauſari, quæ ordinantur ad ipſum; verum tñ eſt, quod ſi cum Recentioribus concederemus, generationem, & vnionem eſſe ipſam materiæ cauſalitatem in ordine ad formam, & compoſitum, propriè loquẽdo, duo tñ forent effectus materiæ, ſcilicèt forma, & compoſitum, cauſalitas .n. non dicitur effectus comparatione illius, cuius eſt cauſalitas, vt actio non dicitur effectus agentis, ſed actus ipſe, quo agẽs producit effectum.

Ad vltimum de compoſito dicimus, ipſum etiam eſſe effectum materiæ, quia licèt materia reſpectu eius non ſit ſubiectũ ſuſtentans, eſt tñ ſubiectum, ex quo aliquid fit, cum inſit, per modum partis potentialis; & realiter diſtinguitur à ſuo effectu, nimirum compoſito, licet maneat in ipſo per modum cauſæ intrinſecæ, vt fuſius infra contra Recentiores. Arriag. diſp. 8. ſec. 1. inquit, difficile probari poſſe cauſalitatem materiæ in formam, hanc enim auſpicamur ex eo, quod aliquæ formæ naturaliter nequeãt ſine ſubiecto cõſeruari, quod non conuincit ſubiectum illud debere cauſare materialiter prædictas formas, anima enim rationalis in primo inſtanti ſuę creationis, naturaliter loquendo, nequit eſſe extra materiam, & tamen nec in illo inſtanti cauſatur à materia. Sed iam diſp. 2. q. 7. art. 2. fusè oſtendimus adeò neceſſariam eſſe dependentiam formæ materialis a materia, & à priori, vt nedum ab ea pendeat, velut à conditione concomitante, ſicut anima rationalis à corpore, ſed velut à vera cauſa per modum pręiacentis ſubiecti, adeó vt ex eius neceſſaria à materia dependentia, optimè arguatur cauſalitas materiæ in formam; vide dicta ibi.

ARTICVLVS II.

Recenſentur effectus cauſæ formalis.

22 Dicimus, varios, ac diuerſos effectus formales formæ aſſignare ſolere, inter quos primus primitate intentionis, ac dignitatis eſt compoſitum ſubſtantiale; nam ſi ponebatur effectus materiæ, eò, quia concurrit per modum partis potentialis ad eius conſtitutionem, tantò magis effectus formæ iudicari debebit, quæ illi tribuit eſſe ſpecificum, & completum intrinſecè, veluti pars dignior, & principalior quidditatis eius, vt docet Scot. 3. diſt. 22. q. vn. Sed quia illud idem eſſe ſpecificum, & determinatum, quod habet intrinſecè, & eſſentialiter compoſitum à forma, vt homo eſſe animatum ab anima, habet etiam materia extrinſecè, & denominatiuè, quia etiam corpus pro altera parte hoc modo dicitur animatum, qua ratione dicitur actuari, & compleri per formam, vt docet Scot. 1. diſt. 8. q. 4. X. & 4. diſt. 13. q. 1. F. Alter effectus tribui ſolet formæ, & quidem prior compoſito prioritate executionis, & eſt eſſe formatum, & com-

& completum ipsius materiæ, quæ actuatio, & completio necessariò præcedit constitutionem compositi, vel vt causalitas eius vel certè, vt quid necessariò prærequisitum, & quidem materiam in hoc sensu esse effectum formæ, negari non potest quamuis enim subiectum, vniuersaliter loquendo, formæ præsupponatur, & ideò suam existentiam simpliciter ab ea non recipiat, qua ratione superiùs probatum est, materiam suam existentiam non mendicare à forma contra Thomistas; tamen quatenus affectum, & informatum tali forma, pendet à tali forma, & ab ea esse tale, vel tale congnoscit, & vt sic causatur à tali forma, & à tali forma constituitur in esse; communicat autem hoc esse materię media informatione, seù vnione sui ad subiectum; quare cùm ista vnio, & informatio sit causalitas ipsa, qua causat materiam in esse tali, non est recensenda inter effectus formales formæ, sicut nec actio recésetur inter effectus agentis, & ad hunc effectum reuocari debet limitatio illa, seù determinatio, quam forma materiæ præbet per informationem, & aliqui enumerant, velut effectum distinctum ab actuatione. Solet autem hæc denominatio subiecti à forma appellari effectus formalis primarius, & positiuus, ad differentiam alterius effectus eiusdem formæ secundarij, & negatiui, qualis est expulsio vnius formæ ab alia ab eodem subiecto; quádo enim vna forma expellit aliam à subiecto sibi incompossibilem, hæc expulsio fit in genere causæ formalis, vt docet Doctor 4. dist. 1. q. 5. sub F. & sequuntur Recentiores omnes, non autem in genere causæ efficientis, vt putauit Scotus 2. Phys. q. 4. hæc enim forma expellit illam ab eodem subiecto, media sua informatione; sed quod fit à forma media sua informatione dicitur ab ea pendere in genere causæ formalis; expulsio autem actiua velut effectus in genere causæ efficientis spectat ad agentia introducentia formas incompossibiles in subiecto; generationem denique etiam à forma pendere in genere causæ formalis, vt à termino ad quem, concedunt omnes

23 Sed obijcies in oppositum, quòd non benè assignentur effectus causæ formalis, nam in primis negatur existentia materiæ à forma pendere in genere causæ formalis. cùm tamẽ verissimum sit, materiã talis esse naturę, vt nequeat esse in rerũ natura, nisi sub forma, ex alio cap. esse cõpletum, & formatum ipsius materiæ assignatur pro effectu formali, cùm tamen hoc esse formatum, & actuatum aliud nõ sit, quam ipsa forma communicata materiæ, at nihil potest esse causa sui ipsius, ergo denominatio subiecti à forma propriè effect' formalis dici nõ poterit. Immo neque cõpositũ videtᷓ rectè assignari effect' eius quia effectus non est nobilior sua causa, sed compositũ est nobilius forma, cum eam contineat, & aliquid aliud.

Resp. quod licèt materia nequeat naturaliter esse sine forma, adhuc tñ hæc indigentia saluari potest sine causalitate, nimirum vt sit dependentia a posteriori, tanquam ab aliqua conditione, quam naturaliter coexigit, vt cum ea, veluti comparte, compositum constituat, ad quod est naturaliter ordinata iuxta dicta, disp. 2. q. 3. art. 1. Quomodo autem effectus formalis denominationis in subiecto deriuatæ à forma distinguatur, non est spernenda difficultas; vt aliquam distinctionem inter illum & formã attrueret Vasq. tom. 1. in 3. p. disp. 19 nu. 26. dicit, ex forma substantiali deriuari in materiã quoddam esse substantiale distinctum à forma, & à modo, seù vnione, qua forma est in materia, quia vnio est quid relatiuum, at effectus formalis debet esse quid absolutum simile formæ, alioqui forma daret formaliter esse sibi oppositum; & hac ratione humanitas (ait Vasq.) non est forma Verbi, nec è contra, quia licèt sit vnio substantialis inter ea, non tñ dat hoc esse distinctum à forma, sed tũ vnit vnum cũ alio sine informatione.

At hęc opinio singularis est quã benè refellit Scot. 8. Met. quæst. 4. & Arriag. disp. 5. Phis. nu. 8. contra cõem, quæ hunc effectum formalem formæ, de quo loquimur, non facit entitatiuè distinctum à forma existente in subiecto, & quidem in pariete albo, vt sic, nihil aliud inueniri potest, quam albedo cum vnione ad parietem, & quoad hoc eadem est prorsus ratio

tio de forma accidentali, & substantiali: solent igitur distingui effectus isti, forma lis, & forma, vt notat Auersa loc. cit. sicut concretum, & abstractum, nam causa sumitur secundùm se, vt anima, at effectus, vt includit vnionem, .s. esse animatum, qua ratione Auctor sex principiorum posuit in prædicamento habitus album esse, & quantum esse, quia nimirum concreta harum formarum includunt etiam vnionē earum ad subiectū, quam pertinere ad prędicamētum habitus probabiliter diximus in Log. vnde quamuis effectus formalis resultans ex forma in materia sit quid absolutum sm̄ denominationem, verè tñ includit aliquam relationem, quia parietem esse album aliud non est, quam ipsum habere albedinem, quæ habitio est relatio de prædicamento habitus; humanitas verò licèt sit vnita hypostaticè Verbo, non tamen inter illa est vnio per informationē, & ideò nec humanitas est forma Verbi, neque ē contra, vt docet Scot. 3. d. 1. q. 1. quarè autem munus denominandi potius formæ, quam subiecto conueniat, iam dictum est disp. 3. q 3. nu. 37. hinc factum est, quod inter effectus formalis causæ recenseatur. Compositum denique optimè statuitur effectus formæ, quia propositio illa, quòd effectus nequit esse nobilior causa, vt notat Scot. 2. d. 3. q. 10. infra I. est vera de effectu alicuius, vt causæ totalis, non partialis, vt est forma respectu compositi, quia possibile est, effectum alicuius causæ partialis excedere suam causam partialem, hunc .n. excessum habere potest ab alijs causis cum illa partiali cōcurrentibus.

24 Secundò obijcitur, quòd expulsio vnius formæ ab alia in eodem subiecto nō sit effectus eius formalis, cum potius ab ea procedat in genere causę efficientis; Tū quia hęc expulsio fit à forma causando negationem oppositę formę in subiecto, at hęc causatio negationis videtur effectiua. Tùm 2. quia expulsio hęc potest à Deo impediri, at non effectus formalis. Tum 3. quia ita duę qualitates se ab eodem subiecto expellunt, sicut duę quantitates ab eodem spatio, vt ait Doctor 4. d. 1. q. 5. F, at vnum corpus aliud expellit à spatio in genere causę efficientis, producendo in eo motum impulsiuum. Tùm 4. quia si forma expellit aliam solùm se ipsam collocādo in subiecto, & sic se ipsa immediatè oppositam excludendo absque productione alterius effectus distincti, calor v. g. frigus, vel expellit illud, quando est in subiecto, vel quando non est in eo; si primū ergò simul sunt in eodem subiecto frigus, & calor; si secundùm, ergo nihil erit in subiecto expellendum, ergo pręstat dicere, quòd calor expellat frigus per aliquem effectum à se ipso distinctum, & frigori impressum ad instar impulsus, quem corpus expellens imprimit corpori expellendo. Tùm tandem quia nulla reddi potest conuincēs ratio, cur expulsio hæc dici potius debeat effect⁹ formalis, quā effectiuus.

Resp. negationem formę oppositæ oriri in subiecto ex sola positione formæ nouę, & ideò ab ea solùm in genere causę formalis prodire. Ad 2. quando dicitur effectus formalis à Deo inimpedibilis, hoc intelligi debet de effectu formali primario, & positiuo, qualis est denominatio subiecti à forma sibi vnita, non de effectu negatiuo, & secundario, qualis est ista expulsio. Ad 3. exclusio vnius corporis ab eodem spatio facta ab alio est formalis, non effectiua, cùm fiat ratione quantitatis, quæ non est forma actiua, & quamuis in expulsione corporum quandoque efficientia interueniat, & motus ille impulsiuus, id certè non oritur ex ipsis quantitatibus, aut occupatione loci, & vbicatione, sed ex virtute motiua innata corpori, vel aliunde impressa.

Alia difficultas petit solutionem illius quęsiti, An sit prior introductio nouę formę, vel expulsio antiquæ; de quo licèt ex professo agamus disp. 5. de Gē & Cor. q. 4. nu. 106 vt in proprio loco, adhuc tamē libet hìc non illa cursim tangere pro argumenti solutione; dici solet, vtranque esse priorem sm̄ diuersas rationes, & in diuerso genere causę, vtrunque .n. dicimus, & formam priorem expelli, quia noua aduenit, & nouam aduenire, quia prior recedit; quare vt ambę istę causalitates verificentur, oportet dicere, introductionem formę nouę esse priorem in genere causę

forma-

formalis, & expulsionẽ antiquæ esse priorem in genere causæ materialis, & dispositiuè. quod declarant exemplo venti fenestrâ aperientis, & aulam ingredientis, nã in genere causæ efficiẽtis prior est ingressus venti, quàm aperitio fenestræ, sed in genere causæ veluti materialis prior est aperitio fenestræ.

25 Sed absolutè dicendum est, introductionem formæ nouæ priorem esse natura expulsionem antiquæ, Tùm quia absolutè hæc causalis est vera; ideò antiqua forma expellitur, quia noua aduenit, non è contra. Tùm quia cùm hæc expulsio fiat à forma in genere causæ formalis ex Doctore loc. cit. & qualibet forma in causãdo debeat præsupponi existẽs, vtique forma noua in subiecto præexistens, supponi debet. Tùm tandem quia cùm hæc expulsio dicatur effectus secundarius formæ, debet necessariò præsupponere primariũ, nempe introductionem formæ in subiecto, & implicabit intelligere effectum hunc secundarium, etiam in genere causę, ante primarium, quia hic effectus, absolutè loquendo, supponit primarium, & à primario procedit, & quando causæ comparantur non ad inuicem, sed ad cõem effectum, simul natura causant, & non vna prior altera, vt docet Scot. 2. dist. 37. V. & planè intelligi nequit, expulsionem esse dispositionem præuiam ad formæ introductionem, a qua ipsa procedit; & denique exemplum illud venti fenestram aperientis, & aulam intrantis, ostendit illius modi dicẽdi vanitatẽ, distingui enim debet, vt notat Auersa q. 10. sect. 5. in fine impulsus venti in fenestram, & ingressus in aulam, sic .n. videbimus, non ingressum aperire fenestram, sed impulsum; & ingressum postea sequi fenestræ aperitionem, alioqui intelligi non potest, quomodo idẽ omninò ingressus venti præcedat, & sequatur fenestræ aperitionem.

Quamuis igitur introductio nouæ formæ & veteris expulsio fiant in eodem tẽporis instanti, cum hoc tñ stat, quòd introductio nouę sit prior expulsione prioritate naturæ, & causalitatis formalis; nec sequitur, materiam habere simul duplicẽ formam, quia in eodem instanti temporis incipit vna forma, & alia desinit; nequè per instans naturæ mensuratur existentia formæ, nam per ordinem, & prioritatem naturæ explicatur solùm dependentia posterioris à priori; vel talis præsuppositio vnius ab alio, vt illud concipi possit, isto non concepto, vt diximus in Log. disp. 9. q. 2. ar. 1 atque ita est in proposito, quòd expulsio veteris formæ, dependet ab introductione nouæ, & introductio istius concipi potest, non expresè concipiendo expulsionem illius; at non è contra, & Aduersarij ipsi hoc fateri coguntur, quia cùm sm̃ eos expulsio præcedat introductionem formæ in genere causę materialis, in illo priori naturę vrgere possumus, quòd materia sit denudata omni forma, sicut contra nos vrgetur, quòd in illo priori introductionis formę duplex forma sit in subiecto: Hanc respons. amplectitur quoque Fuentes 2. Phys. diff. 2. art. 4. cui addit, quòd simul esse nequeunt duæ formæ in facto esse, & completo, benè tñ vna in fieri, .s. quæ producitur, & alia in facto esse, .s. quæ expellitur; quod additum est falsissimũ, & contra omnem Philosophiã vt disp. 4. nu. 31. ostensum est, quia priuatio nequit stare cum forma, nec in fieri, nec in facto esse, at vna forma secum defert priuationem alterius.

Postremò falsum est quod vltimò addebatur in argumento principali, nimirũ assignari non posse rationem, cur hæc expulsio dicatur potius formalis effectus, quàm effectiuus, nam illa causa dicitur expellere formam à subiecto effectiuè, quæ producit formam in subiecto cum ea incompossibilem, quia ex vi causalitatis effectiuę fit aliquid distinctum; sic calor existens in igne est causa expulsionis frigoris in aqua mediante calore, quem in ea producit; at forma, quæ non per productionem alterius effectus distincti, sed immediatè per se ipsam in subiecto collocatam, excludit aliam, dicitur expellere formaliter, & ita calor existens in aqua dicitur ab ea frigus expellere, & talis expulsio dicitur effectus eius formalis. Et per hoc soluuntur quæ obijcit Rubion 2 d. 12. q. 4. art. 2. contra ordinem à nobis statutum inter introductionem nouæ formæ, & expul-

pulsionem antiquæ, ex hoc. n. duo sequerentur absurda (ait ipse) vnum est, quòd forma proposita, & opposita in aliquo instanti essent simul, si illa prius introduceretur, quàm ista expelleretur; alterum est, quòd nunquam vnum, & idem agés esset generans, & corrumpens, quia si ignis agit in aquam, & forma aquę expellitur à forma ignis introducta in passo, non esse formę aquę, sequitur immediatè, nō ad actionem ignis generantis, sed formę in eodem passo introductę. Hęc argumenta procedunt ex falsa imaginatione Rubion, quòd idem instans, in quo vna forma incipit, & alia desinit, sit vtrique formæ intrinsecū, & quòd vna forma aliam expellat ab eodē subiecto in genere causę efficientis per aliquam actionem, quam exerceat in eam, eo modo, quo clauus clauum trudit, quod est prorsus falsum, vt constat ex dictis disp. 4. q. 4. num. 32.

26 Tertiò obijcitur, quia non benè negari videtur, vnionem formæ ad subiectum esse effectum eius formalem; nam si vnio, quę se tenet ex parte materię, est effectus materialis illius, vt dictum est, cur illa, quę se tenet ex parte formæ, non erit pariter effectus eius formalis? Et quando non ponatur effectus eius in genere causæ formalis, debet saltim admitti in genere causę efficientis, casu, quo applicaretur materiæ sufficienter pro ea dispositę, vnde inquiunt Conimb. quòd si Deus per miraculum corpus iam extinctum iterum disponeret ad animæ receptionem, anima à se ipsa, & propria virtute se illi vniret, quod probatur; Tum quia anima inclinatur naturaliter ad tale corpus perficiendū, vltimò dispositum, ergo necessariò, pręcisa omni alia virtute, sequitur informatio illius corporis, nam ad totalem, & vltimam dispositionem sequitur necessariò illud, ad quod facta fuit dispositio. Tùm 2. quia anima separata agit, & principium agendi esse potest, ergo & sibi informationem facere. Tùm 3. quia poterit propria virtute facere se pręsentē intimè corpori sic disposito, sed anima sic pręsens non videtur impediri posse ab actu propriæ inclinationis. Tùm 4. quia circa materiam dispositam, pręcisa omni extrinseci agentis actione, non est minus potens causa formalis ad præstandum suum concursum, quàm causa effectiua ad suum, ergo sicut hęc præciso omni alio circa illam materiam præstat suum concursum, ita causa formalis, & maiori ratione, quia in genere causę formalis non potest reperiri virtus suspendendi concursum, vt reperir potest in genere causę efficientis. Tùm 5. quia non minus necessariò effectus, & causalitas formalis a sua causa fluit, quàm passiones ab essentia. Tùm tandem quia si aliqua actio ex parte agentis extrinsecè desideratur, videtur in tali casu sufficere actio dispositiua. His rationibus moti Henr. Riccardus, Varro, Conimbr. & alij, tenēt, vnionem posse esse effectum formæ in genere causæ efficientis; addunt tñ, hinc nō sequi, naturaliter fieri posse hominum resurrectionem, quia non potest naturaliter idem corpus redire cum eisdem dispositionibus.

27 Resp. vnionem, quæ se tenet ex parte materiæ, poni effectum eius, quia non est eius causalitas nec in ordine ad formā, nec compositum, at vnio ex parte formæ, seu informatio est causalitas formæ in ordine ad materiam, vt quæst. sequenti. Et cū dicitur, saltem debere poni effectum eius in genere causæ efficientis.

Resp. hanc difficultatem petere solutionem illius quæsiti, Nùm forma propria virtute vniri possit materiæ pro ea dispositę, cui Doctor negatiuè respondet 4. d. 12. q. 1. sub Q, & ex professo probat 4 dist. 43. q. 3. O. Tùm quia 2 Phys. 71. forma, & efficiens, licèt coincidere possint in idē specie, non tamen in idem numero. Tùm quia causa totalis, præsertim æquiuoca, est nobilior suo effectu, compositum verò nobilius est, tùm corpore, tùm anima, ergo non potest ab anima prouenire, propria virtute se vniente ad corpus, quia non videtur, à quo possit sumi excessus compositi super animam, & corpus. Tùm quia licèt causa quælibet naturalis sit naturaliter inclinata ad proprium effectum præstandum in proprio genere, ità vt in eo nullo alio indigeat ad exeundū in actum, nihilominus indiget alijs causis in diuerso genere, vt patet de igne, qui quantumuis dispositus

situs sit ad proprium effectum producendum, non tñ illum ponit in esse, nisi adsit concursus materiæ, approximatio, & cętera requisita. Tùm quia diuersę sunt aptitudines ad informandum, & ad efficiendū, neque vna infertur ex alia, sicut etiam materia est ad vnionem propensa in suo genere, & tamen illam in se efficere non potest. Tùm quia sicut natura ordinauit formam, vt causam intrinsecam compositi, non extrinsecam, ità dedit ei virtutem informatiuam, non actiuam. Tùm quia si anima posset in resurrectione sibi vnionē efficere, posset, & de facto illam sibi efficeret modo in productione prima compositi, quod tñ communiter negatur. Tùm tandem, quia hoc præsertim formis corruptibilibus nequit conuenire, quia per eandem actionem, & ab eodem agente simul, & semel e materia educuntur, & eidem vniuntur, quæ Scoti sententia his suffulta rationibus, cōiter recipitur à Suarez, Rubio 2. Phys. tract. 3. Amico tract. 2. q. 7. dub. 5. Sghenima 2 Phys. digr. ess. 13. q. 4. & alijs.

28 Nec rationes pro parte opposita vrgent; Ad 1. dicimus, quòd sicut anima inclinatur ad informationem per virtutē informatiuam, ità præcisa alia virtute eiusdem generis informationem sequi in genere causæ formalis, sed non efficientis, quia non habet à natura virtutem ad hoc actiuam; & illa dicitur vltima dispositio, quatenus ab ea necessitatur agens ad introductionem formæ, & necessariò sequitur informatio ab vnaquaq; causa in proprio genere. Ad 2. anima separata est principium agendi in ordine ad operationes in genere causæ efficientis ab ea prodeuntes, nō in genere causæ formalis, qualis est informatio. Ad 3. potest vtique anima facere se intimè præsentem localiter corpori disposito per virtutem actiuam, quam habet ad Vbi; at inde virtute sola eiusdē animę sequi nequit vnio informatiua, quia ad hanc vnionem non habet virtutem actiuam, sed solam informatiuam, quæ non reducitur ad actum, nisi virtute efficientis extrinseci. Ad 4. inde probatur solū, formam, præciso quocumque alio, habere sufficientem virtutem informatiuam in suo genere, at sine concursu efficientis extrinseci non potest forma suam exercere causalitatem, sicut etiam causa naturalis efficiens non potest exire in actum sine alijs necessario requisitis, & his positis, vtique impediri nequit concursus formalis. Ad 5. non currit paritas de efficientia passionum, quæ fiunt per resultantiam ab essentia, & de informatione formæ, ibi .n. passiones dimanant, quia adsunt necessariò requisita, non autem hìc, pręciso agente extrinseco, & subiectum habet virtutem effectiuam sibi inditam à natura in ordine ad proprias passiones, at forma in ordine ad informationem non habet, nisi virtutem informatiuam. Ad vltimam, falsum est, productionem substantialis formæ, & vnionis illius ad materiam ab actione dispositiua non distingui, cùm hec actio prorsus sit accidentalis, & illa substantialis, & ideò actio dispositiua præcisè non sufficit pro introductione formę.

ARTICVLVS III.

Declaratur ratio proxima, & immediata causandi materialis, & formalis causæ.

29 Dicimus, materiam, & formam causare pręfatos effectus, tanquam per rationem proximam, & immediatam, non per aliquid realiter superadditum entitati earum, nec per suam entitatem absolutā pręcisè sumptam, sed per suam entitatem includentē respectum trāscendentalem potentię, vel actus, itaut materia causet formam, & compositum, quatenus ens per se in potentia, & forma exerceat causalitatem suam in ordine ad materiam; & compositum, quatenus ens per se in actu. Concl. firmitur ex Arist. 2. de An. text. 7. & 8. Met. 15 & Scoto 2. dist. 12. q. 1. D. & 4. dist. 11. q. 3. Gg. & quodl. 9. B. & vbicumque dicunt, ex materia, & forma fieri per se vnum, quia hoc est per se actus, & illud per se potentia, sic .n. satis apertè significant, rationes formales causandi in his causis esse entitates absolutas earum, includentes respectus transcendentales actus, & potentiæ, & probatur discurrendo per omnes partes.

tes: Non .n. exercere possunt causalitates suas per entitatem aliquam eis superadditam, sicut est calor igni, quia sunt causę intrinsecę compositi, ergo si per entitatem eis superadditam in hoc sensu causarent, iam compositum foret aggregatum per accidens, quia illud superadditum includeretur in essentia compositi, veluti per se, & proxima ratio causandi illud. Sed neque exercere possint suas causalitates per suam entitatem absolutam præcisè sumptam, respectum transcendentalem actus, & potentiæ excludendo; Tū quia tunc non intelligerentur concurrere ad compositi constitutionem, vt potentia, & actus. Tùm quia vt sibi inuicē causæ, & compositi se inuicem respiciunt vt compartes, non verò vt entitates absolutas, sic .n. considerantur tantùm in prima notione, & secundùm prædicata primi modi. Tùm quia essentia materiæ, in eo quod ens, non dicit per se ordinē ad actū, sed absoluta est in se, & non ad aliud, pariter, & forma in eo, quod ens, non dicit per se ordinem ad potentiam, vt in superioribus probatum est.

30 Remanet igitur, vt suas exerceant causalitates, tanquam per rationes proximas, & immediatas agendi, per suas entitates, includentes respectus transcendentales actus, & potentiæ. Tùm quia ità semper explicuit Philosophus rationes causandi materiæ, & formę, quia nimirum hæc est per se actus, illa per se potentia. Tùm quia 5. Met. text. 20. dixit, relationes secūdi modi in vniuersum fundari super potentiam actiuam, & passiuam, quas vtique significauit esse relationes transcendētes, rebus à natura inditas. Tùm quia in vniuersum virtus absoluta causæ non est ei ratio agendi, nisi includendo respectum transcendentalem ad effectum, vt notauit Doctor 1. d. 7. q. vn. sub. L & planè in hoc nulla est dissensio inter Thomistas, & Scotistas, dum enim illi negant, materiam, & formam causare per aliquam entitatem superadditam, quę sit illis veluti proxima ratio causandi, per hoc excludere intendunt aliquod accidens superadditum materię, veluti est calor igni, quasi .s. radicale, & primum principium causandi esset ipsa entitas materiæ, & formæ, immediatum verò, & proximum, illa entitas super addita, ità colligitur ex D. Tho. 1. Phys. tex. 79. & 1. p. q. 5. art. 3. ad 3. idque solū probant rationes, quibus excludere conantur hanc entitatem superadditam, qualiscunque ista ponatur. Dum verò ex alia parte dicunt, materiam, & formam causare per proprias essentias, ac entitates, veluti per proximas, & immediatas rationes causandi, vtique non excludunt ab eis rationem actus, & potentiæ, sed ità loquūtur, quia putant, respectum transcendentalem potentiæ constituere essentiam materiæ, & actum constituere formam, quare in decisione quæsiti huius conuenimus, & solùm in hoc differimus, quòd rationes veluti specificantes concursum materiæ, & formæ ipsi cēsent esse differentias intrinsecas earum, nos autem proprietates ab entitatibꝰ absolutis earū dimanātes.

Sed in oppositum obijcitur 1. Tum quia materia, & forma per se immediatè, & non per aptitudines superadditas constituunt compositum per exhibitionem suarum entitatum. Tùm 2. quia reddens rationem Philosophus, cur ex materia, & forma fiat per se vnum, inquit, quia hæc est per se actus, idest essentialiter actus, & illa per se potentia, idest essentialiter potentia, vt Scot. explicat 2. dist. 12. q. 1. D, ergo ab earum essentia attendenda est ratio proxima, & præcisa causandi. Tum tandem, quia cum Doctor. in 2. d. 1. q. 2. E. ait, ad absolutum in causa sequi immediatè absolutum in effectu, vtique pro ratione causandi, & virtute causatiua assignauit absolutam virtutem causę, secludens quęcunque respectum, ergo ità etiam modò loquēdum est de rationibus causandi materię, & formæ.

31 Resp. materiam, & formam dici se ipsis, & immediatè causare compositum, vt excludatur aliquod accidens medium realiter distinctum, quod illis sit ratio agendi, non autem ad excludendas earum passiones, potentiam, & actum. Ad 2. quando ait Philos. ex materia, & forma fieri per se vnū, quia hæc est per se actus, & illa per se potentia, idest essentialiter, vt explicat Doctor, debet intelligi de perseita-

seitate, & essentialitate in secundo modo dicendi per se, & quòd ità intelligendus sit Doctor, patet ex eo, quod docet 3. d. 2. q. 2. E. & 4 d. 11. q. 3. Gg. & alibi sæpe, reddens. n. rationem, cur ex materia, & forma fiat per se vnum, ait cum Philosopho, quia hæc est per se actus, & illa per se potentia; quærens iterum, cur hæc sit per se actus, & illa per se potentia, veniens ad immediata, inquit, quia hoc est hoc, & illud est illud, signum euidens, quòd quando assignat rationem potentiæ, & actus pro rationibus causandi materiæ, & formæ, vtique non loquitur de earum essentijs præcisè sumptis. Ad 3. quando loc. cit. inquit, ad absolutum in causa sequi immediatè absolutum in effectu, excludit realitatē nouam, siuè absolutam, siuè respectiuam de nouo aduenientem causæ, quando actu causat, quæ verè mediet veluti via inter causam, & effectum, at non excludit respectum transcendentalē virtutis, seù potentiæ causatiuæ.

Secundo objicitur. Tùm quia materia per potentiam receptiuam respicit tantùmmodo formam, non compositum, quod tamen est effectus principalis eius, & pariter forma in ratione actus respicit, materiam, non compositum. Tùm 2. quia per potentiam receptiuam non respicit formas, vt causabiles in ratione effectus, sed tm̄ vt receptibiles; immo per hanc potentiam respicit etiam animam rationalem, quam tamen non causat. Tùm 3. quia intelligi potest materia esse causa formæ, absque eo, quòd sit potentia eius receptiua, vel eam recipiat, & hoc eueniret, si per potentiam Dei absolutam forma aliqua sustentaretur in materia tantùm, non tamen illam actuaret per receptionem, nec faceret cum illa vnum totum, vt de facto contingit in natura humana sustentata in Verbo, non tamen illud informante.

32 Resp. ad 1. & 2. materiam per potentiam receptiuam non causare formam, neque compositum, id. n. causat per potentiam cōstitutiuam, vt diximus in disp. 2. q. 5. in principio, illam verò per potentiam sustentatiuam, vt diximus eadem q. ar. 4. & art. 3. q. 7 in fine. Ad 3. ibi etiam negauimus, casum illum contingere posse, quòd forma sustentetur in materia, & ea non informet, quia sustentatio in genere causæ materialis, licèt sit modus ex natura rei distinctus ab vnione, vel receptione, tamen necessariò illum coexigit, & in hoc distinguitur à sustentatione in genere causæ efficientis. Et quando hic dicimus, materiam causare formam, & compositum, vt per se potentiam veluti per rationem proximam causandi, & specificatiuam causalitatis eius, planè loqui non intendimus de potentia receptiua, sed de sustentatiua in ordine ad formam, & constitutiua in ordine ad compositum, quas potentias esse ex natura rei ab inuicē distinctas, ostendimus locis citatis.

Tertiò objicitur, quia licèt in multis ratio prima, & proxima agendi distincta sit, vt in his, quæ agunt potentia media, tamen sæpè ratio proxima agendi est eadem cum essentia, vt in igne ratio proxima ignitionis est sua essentia, ergo multò magis id asserendum in proposito, cum istæ sint causæ intrinsecæ, & non extrinsecæ. Accedit, quòd illa est proxima ratio causandi, per quam respondetur interrogationi factę, propter quid causa causat, sed huic interrogationi in proposito respondetur, quia materia est talis naturæ, & forma talis, ergo, &c. Deniq; relatio non potest esse proxima ratio causandi ens absolutum, & substantiale, sicut est compositum.

Resp. nihil realiter distinctum esse rationem causandi in materia, & forma, sed sicut quando in igne dicimus, essentiam suam esse illi rationem proximam agendi, non ob id excludimus respectum transcēdentalem imbibitum realiter in ea, velut in potentia actiua, ita in proposito dicimus, essentiam materiæ, & formæ esse illis rationem proximam agendi, seù causandi, includendo respectus transcendentales actus, & potentiæ. Ad 2. ita etiam intelligimus, dum illi interrogationi respondemus, ideò ex materia, & forma fieri per se vnum, quia materia est talis naturæ, & forma talis, idest quia materia est talis entitas, cuius proprietas est potentia, & forma talis entitas, cuius proprietas est actus, seù aptitudo informatiua; Ad 3. vtique

quan-

quando dicimus, rationem potentiæ specificare concursum materiæ, & rationem actus concursum formæ, non intelligimus relationem illam solam esse rationem proximam, & integram causandi, sed inuoluimus entitatem absolutam cum relatione, hoc .n. totum est illud, quod dicitur potentia actiua, vel passiua, vel informatiua, juxta diuersitatem causarum.

QVÆSTIO IV.

De causalitatibus materiæ, & formę, & conditionibus causandi.

33 Difficultas præsertim est de causalitate materiæ circa formam, & vtriusque circa compositum, nam pauci agnoscunt vnionem, & generationem pro effectibus materiæ, aut quia potius putant esse causalitates materiæ, quàm effectus, aut si ponunt effectus, nō tñ ità propriè, vt sunt forma, & compositum, & cōmunior modus dicendi Recentiorum, quibus præiuit Suar. in Met. disp. 15. sec. 4. n. 3. & sec. 6. nu. 9. & disp. 13. sec. 9. est, quòd causalitas materię circa formam, quæ de eius potentia educitur, sit vnio ad formam per modum receptionis, & passiuæ informationis, & causalitas formę circa materiam sit vnio eius ad materiam per modū actiuę informationis, & pariter cōis vtriusque causalitas circa compositum sit earū vnio ad inuicem, & mutua communicatio, ex parte quidem materiæ per modum receptionis, ex parte verò formæ per modū informationis, ità Rubius 2. Phys. cap. 7. tract. de causa materiali, & formali, Auersa q. 12. sec 3. & 4. & alij passim; Hurtad. verò disp. 5. Phys. sec. 3. & Arriaga tract. 10. de causa materiali q. 4. dub. 1. ar. 3. etsi cum cæteris conueniant quantùm ad cōmunem causalitatem materiæ, & formæ circa compositum, quod sit earum vnio ad inuicem, & mutua communicatio, negant tñ, causalitatem materiæ circa formam consistere in vnione, & informatione passiua, & asserunt, consistere in receptione actionis agentis, qua effectiuè producitur forma ex materia, & est passio, idem sentit Io. de S. Th. q. 11. art. 1. Fuētens 2. Phys. diff. 2. art. 1. concedit, formalem causalitatem materiæ, & formæ circa compositum consistere in aliqua relatione, qua respiciant effectum suum, at non exprimit, quę, & qualis sit ista relatio quod præsertim hic quæritur, & circa causalitatem fundamentalem sibi manifestè contradicit, inquit enim n. 7. causalitatem materiæ, fundamentaliter loquendo, nihil esse præter entitatem ipsius materiæ actualiter recipientis formam, & n. 8. ait, causalitates materiæ, & formæ, fundamētaliter loquendo, nihil esse præter influxum, seu formam in fieri totius. Sghemma similiter 2. Phys. digress. 12. q. 2. & digress. 13. q. 2. postquam multos reiecit dicendi modos, & præsertim communem, asserentem, quòd vnio sit causalitas formalis, qua materia causat formam, & è contra, & vtraque compositum; tandem concludit, causalitatem materiæ in hoc consistere, quòd sit subiectum, ex quo forma, & compositum suo modo pendent, & in fieri, & in facto esse, quod nemo negat, at non explicat formalitatem causalitatis materiæ circa formam, & vtriusque circa compositum; subdit postea, causalitatem formæ circa materiam, & compositum non esse vnionem, sed potius informare, & componere, in quo consequenter non loquitur, nam actiua informatio formæ formalissimè nil aliud est, quàm eius vnio substantialis ad materiam.

34 Est etiam dissensio inter relatos Auctores, an sit eadem causalitas materię erga formam, & compositum, & an vna, & eadem circa eandem formam, & tandē an eadem circa compositum in fieri, & in facto esse, Gab. 2. d. 1. q. 5. secutus Ochā q. 3. distinguit duplicem causalitatem materiæ, alteram extrinsecam circa formam, alteram intrinsecam circa compositum, & multi sequuntur. Fonseca 5 Met. c. 2. q. 3. sec. 2. & q. 12. sec. 2. adhuc circa ipsam formam duplicem distinguit materiæ causalitatem, vnam vniuersalem per modum simplicis receptionis, & passiuæ informationis, quam gerit materia erga quamlibet formam etiam animam rationalem, alterā particularem circa formas ex eius potentia eductas, & vocatur sustentatio, idest dependentia à materia in fieri, & conseruari,

uari. Suar loc. cit. vult potiùs, eandem esse causalitatem materiæ erga formam, & cõpositum, quæ diuersas denominationes subeat, per eãdem .n. vnionem causat formam, & compositum, illam extrinsecè hoc intrinsecè, vult etiam, causalitatem materiæ circa eandem formam geminari non debere, sed circa formam corruptibilem vnicam esse causalitatem, quæ simul dicatur receptio, & sustentatio, in quo differt à causalitate circa animam rationalẽ, quæ dicitur tantum receptio, & non sustẽtatio; ex quo nu 16. concludit in materia non distingui ex natura rei, nisi duas tm̃ causalitates, vnam respectu rei in fieri, quæ est generatio, alteram respectu rei in facto, quę est vnio. Auersa loc. cit. conuenit cum Suarez in duobus primis dictis, in tertio discrepat, contendit n. eandem esse causalitatem materiæ circa formam in fieri, & facto esse, vtriusque circa compositum, huiusmodi.n. causalitas est vnio, quæ considerari potest quò ad primum omninò esse suum, & ità dicetur causalitas in fieri, & in tempore sequenti, & ità dicetur causalitas in facto esse, & quasi continuata.

Circa conditiones etiam vtriusque causæ est disputatio, quæ, & quot sint; Alij enim requirunt existentiam veluti vniuersalem conditionem cuiuscunque causæ, finali excepta. Alij quantitatem, quam proindè ponunt materiæ coæuam, aut certè illi immediatè inhærentem. Alij sigillationem quandam materiæ comminiscuntur ad particularem effectum, idest ad particularem formam, & particulare compositum. Alij indistantiam localem exigunt inter materiam, & formam, ità necessariè, vt neque à Deo suppleri possit. Alij proportionem inter subiectum, & formam, cuius defectu non potest intellectio recipi in lapide. Alij demum cõditiones alias assignant, aut superfluas, aut solum ex cõi cursu naturæ necessarias, aut à ratione causandi non distinctas.

ARTICVLVS I.

Declarãtur causalitates materiæ, & formæ in ordine ad se inuicem.

35 Dicimus. Et si causalitas formæ erga materiam consistat in vnione eius ad materiam, seu actiua, informatione, & actuatione, causalitas tñ materię erga formam corruptibilem, quæ solum causatur ab ea, in vnione ad eam, aut illius simplici receptione, cõsistere nequit neq; in receptione actionis agentis, qua producitur forma, sed in concursu eductiuo explicato per habitudinem ex quo aliud, .s. forma, tanquã ex subiecto educitur. Concl. est contra præcitatos Auctores, & colligitur ex Doctore in 2.d.1.q. 5. litt. S. & 4.d.13:q.1.infra B. quibus in locis multos enumerat respectus ad mutationem naturalem, & compositi constitutionem concurrentes, & ex illis multis, hunc solum respectum eductionis intrinsecus aduenientem significat esse causalitatem materiæ erga formam; respectum verò informationis actiuę innuat esse causalitatem formæ erga materiam, quantùm ad illud esse specificum, & completum, quod extrinsecè ab ea recipit. Prob. verò Cõclusio quò ad omnes eius partes; & in primis, quòd causalitas formæ erga materiam quantum ad illud esse formatum, & specificum cõsistat in actiua informatione, seu vnione eius ad materiam, cõceditur ab omnibus, & planè negari non potest, quia illa est formalis causalitas alicuius causę, qua posita, ponitur effectus, & causa denominatur formaliter, & actualiter causa, at talis est informatio actiua ex parte formæ in ordine ad materiam, quatenus actuatam ab ea, seù quantũ ad esse illud formatũ, & completum, quod ab ea recipit, ergo in hac consistit formalis eius causalitas, maior patet, & probatur minor, quia posita hac vnione formę ad materiam per modũ formæ in subiecto, statim habetur denominatio illa in subiecto, à forma procedẽs iuxta eius naturam, quocunque alio seclu so, & ipsa seclusa, quocunque alio posito, non habetur. Quòd autem causalitas materiæ erga formã corruptibilem nequeat

consistere in vnione eius ad illam per modum simplicis receptionis, & passiuæ informationis, probatur. Tum quia causalitas, per quam materia causat formam, est vera causalitas, & forma verus effectus eius, ac proinde importat iuxta Scoti principia respectum intrinsecus aduenientem, at vnio materiæ ad formam est respectus extrinsecus adueniens spectans vel ad prædicamentum habitus, vel ad prædicamentum passionis, vt infra dicemus. Tum quia ex vi causalitatis effectus dicitur recipere esse saltem in ratione formæ denominantis, at ex vi vnionis nullum extremorum dicitur produci, & recipere esse, sed potius supponuntur ante vnionem existentia, & per vnionem intelliguntur recipere esse vnitum. Tum quia recipiens in eo, quòd recipiens, nō dat esse recepto, sed potius ex vi talis receptionis aliquod esse extrinsecum recipit ab eo, ergo ex vi simplicis receptionis formæ in materia non potest dici forma effectus eius. Tum quia etiam anima rationalis verè in materia recipitur, verè materia illi vnitur, & ab ea informatur, nec propterea ab ea verè causatur per talem receptionem, & per talem vnionem.

36 Resp. Suar loc. cit. & alij cum ipso, causalitatem materiæ circa formam corruptibilem consistere non in qualicunque vnione, sed in vnione sustentatiua, quę est diuersæ rationis ab vnione cum anima rationali, putat .n. in formis corruptibilibus receptionem earum in materia esse formaliter ipsammet sustentationem, & potentiam receptiuam earum in materia non distingui ex natura rei à sustentatiua.

Sed hoc principium Suar fusè confutauimus disp. 2. q. 5. art. 4. vbi ostendimus, potentiam receptiuam materiæ in ordine ad formas corruptibiles esse ex natura rei distinctam à sustentatiua, & pariter modum receptionis à modo sustentationis, & iterum q. 7. eiusdem disp. art 3 in fine, & quando etiam concederemus, modum vnionis non esse specificè distinctum à sustentatione, sed tñ se habere, vt rationem genericam, ex qua cum dependentia constituatur species quædam vnionis informatiuæ, quæ dicatur substãtialis inhæsio, vel sustentatio, & cum independentia constituatur simplex receptio, qualis est informatio animæ, vt Suarez contendit; adhuc non rectè explicatur causalitas materiæ erga formam per receptionē, & vnionē, quia vnio, & receptio sm̃ suam rationem formalem a causalitate præscindit. quare melius loquuntur, qui causalitatem materiæ erga formam explicant per sustentationem. Quamuis nec isti absolutè benè loquantur: Tum quia sustentatio absolutè sumpta est cōis tàm causæ materiali, quàm efficienti, & in vtroque genere exerceri potest; nam modo de facto in sacramento Altaris quantitas sustentatur à Deo in genere causæ efficientis, & si accidens assumeretur à Verbo, sustentaretur ab ipso absque receptione. Tum quia, vt docet Scotus 3. d. 1. q. 1. sub A. respectus sustentati ad sustentans ex vi vocabuli nō dicit propriè ordinem causati ad causam, Verbum .n. dicitur humanam sustentare naturam, & tñ nullum esse in eam influit. Tum præterea quia sustentatio, si significat dependentiam causati a causa, vt modò cōiter est in vsu, potius significare videtur dependentiam formæ à materia in facto esse, non in fieri, cum nomen sustētationis pertineat ad rei conseruationem, non factionem.

37 Nec etiam rectè hanc dependentiam formæ in fieri explicat Suar. per generationem. Tũ quia ex Philos. 5. Met. 20. & ex cōi modo loquendi, generatio sumpta pro causalitate pertinet ad agens, non ad materiam, & in potentia actiua agētis fundatur, non in passiua materiæ. Tum quia generatio propriè est compositi, nō formæ, 1. Phys. 64. & ideò huiusmodi causalitas ex parte materiæ, ne confunderetur cum causalitate agentis, conueuit à Philosophis vocari eductio formæ ex materia, non autem generatio.

Quòd nec etiam consistere possit in receptione actionis, qua effectiuè producitur forma, & pertinet ad prædicamentum passionis, vt asserebant Hurtadus, & Amicus; probatur. Tum quia causalitas materiæ erga formam, vt dicebamus, est vera causalitas, & respectus intrinsecus adueniens, at passio est respectus extrinsecus

aduenicns Tum quia causa per suam causalitatem refertur ad effectum, at materia, vt recipit actionem agentis, & vt ab eo patitur, nō refertur ad formam, sed ad agēs directè, ergo in tali passione non consistit eius causalitas. Tum quia per hanc receptionem actionis agentis potius explicatur dependentia ipsius actionis materialis à materia, quàm formæ per eam productæ. Tum quia etiam si per hanc actionē in materia receptam explicetur etiam dependentia formæ à materia concomitanter, directè tn̄ explicatur depēdentia eius ab agente materiali, & non à materia, non .n. aliter explicari potest depēdentia formæ à materiali agente, quā per hoc, quod ab eo procedat per actionem in materia receptam. Tum tandem quia transeunte passione simul cum actione agentis, adhuc remanet forma cum dependentia à materia, & materia adhuc dicitur causa formæ, saltim in facto esse, ergo non benè explicatur causalitas materiæ in ordine ad formam per passionem.

38 Remanet igitur, quòd causalitas materiæ formaliter cōsistat in concursu eductiuo materiæ ad existentiam formæ, qui explicatur per habitudinem, ex quo aliud, tanquam ex subiecto, fit, vel educitur. Tū quia per talem habitudinē, quā si semper significauit Philosophus materiæ causalitatem, definiendo materiam 2. Phys. & 5. Met. materia est, ex quo fit aliquid. Tū quia particula ex melius indicat prioritatē naturæ causæ materialis ad existentiam formæ, quàm particula *in*, quia etiam anima rationalis dicitur esse in materia, non tn̄ ex materia. Tum quia ex opposito si causari materialiter ex parte formæ non est vniri materiæ, non est generari, quia sic refertur ad causam efficientem, non est causari per actionem in materia receptam, quia sic etiam refertur ad generans, sed est dependere ab alio, vt ex subiecto, ergo causare materialiter dicet illam habitudinem, ex quo aliud tanquam ex subiecto. Tum quia illo conuenienter explicatur causalitas respectu causati, quo formaliter intelligimus, absolutum causæ influere esse in absolutum causati, & virtute cuius nequit intelligi absolutum causæ, quin præintelligatur tanquam natura præcedēs absolutum causantis, sed respectu illo, ex quo tanquam ex subiecto forma educitur, verè intelligimus subiectum influere esse in formam, & ex vi illius eductionis implicat intelligere absolutum formæ, quin prę intelligatur tanquam natura prius absolutum subiecti, ergo &c. Tum tandem, quia etiam si in mutatione naturali, & constitutione compositi omnes illi respectus interueniant, in quibus statuebant alij causalitatem materiæ erga formam, nimirum respectus vnionis materiæ ad formam, seu passiuę informationis, respectus receptionis actionis agentis, & multi alij, quos Doctor adamussim enumerat 2 d. 1. q. 5. §. non tn̄ in hoc vel illo promiscuè ponenda est formalitas materialis causalitatis, sed inuestigare debemus, quinam illorum à nobis concipiatur, vt via ad esse formæ, & per quem directè respiciat subiectum, at dupliciter intelligi potest ad subiectum referri, vel vt inducta in illud, vel vt educta ab illo, & solùm per hunc secundum respectum refertur ad subiectum, vt ad prius natura, à quo accipit esse, ergo in hoc solo respectu consistit materialis causalitas erga formam.

39 Sed contra hanc Concl. obijcitur Primò, quòd non benè explicetur causalitas formæ erga materiam per respectum vnionis siue actiuæ informationis, quia causalitas dicit respectum intrinsecus aduenientem, at informatio actiua respectū dicit extrinsecus aduenientem, ergo in tali respectu causalitas formæ consistere nequit, vel in respectu opposito poterit etiā consistere causalitas materiæ erga formā nimirum in passiua informatione, & receptione.

Resp. causam referri posse, & ad effectum productum, & ad subiectum, in quo producit illum, nam & subiectum dicitur causari tunc in tali esse extrinseco, quod recipit à forma in ipso producta, vt ignis referri potest ad calorem, quem producit, & ad aquam, quam calefacit, quæ in esse calidi dicitur ab igne produci; Prima relatio veram importat causalitatem, quia terminus eius recipit esse intrinsecum per eam, & ideò est intrinsecus aduenicns; Se-

cun-

cunda relatio non importat causalitatem propriam, quia subiectum formam recipiens, recipit esse extrinsecum ab ea, non autem intrinsecum, & primum, & ideò est relatio extrinsecus adueniens. In proposito causalitas materiæ erga formam est vera, & propria causalitas, quia in genere materialis causæ dat illi esse primum, & intrinsecum, & ideò est relatio intrinsecus adueniens, sed non ità forma causat materiam in suo esse primo, & intrinseco, sed tantùm illi tribuit esse extrinsecum, & aduētitium, & ideò eius causalitas sicut non est vera causalitas, ita importat solùm respectum extrinsecus aduenientem.

40 Secundò obijcitur, quòd causalitas materiæ erga formam benè explicetur per vnionem, & receptionem, præsertim si in facto esse consideretur, & per generationem, si in fieri. Tum auctoritate Philosophi, qui pluribus in locis per habitudinē *in*, & receptionem explicat materiæ causalitatem in formā, quod etiam fecit Scot. 1. d. 3. q. 7. S. & 4. d. 12. q. 1. E. & q. 4. infra H. vbi ait, quòd causalitas subiecti est receptio formæ, & quod agens naturale requirit passum, vt concausam, & hoc in ratione recipientis formam, & in 3. d. 1. q. 1. A. ait, accidens habere subiectum pro causa materiali, & hoc est, in quantum informat ipsum, & non inquantum sustentatur ab ipso, quod etiam repetit d. 1. q. 4. infra, A. Tum secundò præsertim in facto esse melius explicari non potest, quā per vnionem, nam forma non conseruatur in materia, nisi mediante vnione, & forma dependet à materia trāseunte eductione, sola remanente vnione; Et adhuc melius explicatur materiæ causalitas per vnionem, si hæc vnio per modum sustentationis significetur, quia sustētatio ex vi nominis dicit, & indigentiam formæ, seu dependentiam eius à subiecto, & simul prioritatem naturalem subiecti ad ipsam formam. Tum denique benè explicatur in fieri per generationem, quia materia per generationem concurrit ad eductionem formæ, non vt ipsa est ab agente, sed vt recipitur in materia, sed causalitas est concursus eius, ergo causalitas eius erga formā in fieri erit generatio; Accedit, quod causari rem in fieri, est, rem in fieri à tali causa pendere, vel fieri ab ea, at fieri formæ ex materia est generatio formę ab ea.

Resp. quòd si habitudo in quo explicetur, vt nos explicauimus disp. 2. q. 7. art. 2. quòd s. sit talis habitudo formæ ad subiectum, vt necessariò petat in eo fieri, & cōseruari ex sua intrinseca indigētia, sic per habitudinem, in quo optimè explicatur materiæ causalitas, & in hoc sensu per receptionem significarunt Arist. & Scotus causalitatem materiæ in formam, non autem accipiendo receptionem pro simplici informatione, vel vnione, quia hæc etiā reperitur inter animam, & corpus; explicant verò sæpiùs causalitatem subiecti in ordine ad accidens per habitudinem *in*, & non *ex*, vt insinuent, accidens non habere materiam ex qua, vt compositum, sed tantùm in qua; Cum verò Scot. 3. d. 1. q. 1. expressit, accidens habere subiectum pro causa materiali, inquantùm informat ipsum, & non inquantùm sustētatur, id est intelligendum cum præcisione, vt ipse interiùs se explicat d. 1. q. 4. sub A. nam per sustentationem præcisè sumptam verissimum est non explicari causalitatem materialem præcisa vnione, vel receptione, nā vtraque ad causalitatem materialem constituendam necessariò exigitur, vt dictum est quæst. cit.

Ad secundum, ex eo, quòd forma conseruetur in materia mediante vnione, nō sequitur, materialem causalitatem etiam in facto esse benè explicari per vnionem, vel in ea formaliter consistere, sed vnionem necessariò comitari causalitatem materialem, nec etiam benè explicatur per vnionem nomine sustentationis appellatam; nam falsum est, sustentationem ex vi nominis significare dependentiam causati a causa, aut saltim dependentiam formę à subiecto, quia potest etiam exerceri in genere causæ efficientis. Et quamuis eductio transeat quò ad connotatum rationis, remanet tn̄ quò ad principale significatum, quod importat dependētiam essentialem formæ à materia, ratione cuius semper verum est dicere, formā esse eductam de potentia materiæ; Ad tertium dicimus, generationem esse influxum effi-

cientis, & educentis formam, nõ subiecti, ex quo educitur, qua ratione negatur etiã, quòd fieri formæ ex materia sit generari ab ea, est enim potius educi ex ea.

41 Tertiò Obijcitur, quòd causalitas materię erga Formã explicari debeat per receptionem actionis ab agente, qua producitur forma. Tum quia concursus causę passiuæ vt est materia, est pati ab agente, & pati non est aliud, quàm actionem recipere. Tum 2. quia eductio nequit intelligi sine habitudine subiecti ad agens, ex ipso formam educentis, ergo si causalitas materię in eductione consistit, idipsum ostendit consistere in receptione actionis, per quam forma educitur; Tùm 3. quia in hoc distinguitur receptio animæ rationalis in materia, & formæ corruptibilis, quòd actio, per quam recipitur anima rationalis, est independens à materia, ista verò dependens.

Resp. concursum materiæ dici passiuũ, etiam præciso ordine ad agens, vnde si forma posset se ipsam vnire materiæ, adhuc concursus eius esset passiuus, quia est per modum receptionis, & sustentationis Ad 2 ex parte formæ, vti duo considerari possunt respectus educti, ad agens educens, & ad subiectum, ex quo educta est, præscindendo hunc respectum ab illo, vti in mutatione contingit, vbi cõsideratur respectus informationis, & eductionis formæ sine respectu ad agens. Ad 3. distingui etiam potest receptio animæ in materia, & aliarum formarum absque recursu ad agens ex solo concursu subiecti; nam receptio animæ est sine dependentia ab eo, receptio aliarum formarum cum dependentia.

Quartò; Obijcitur, quòd causalitas materię non consistat in illa habitudine, ex quo aliud educitur, tanquam ex subiecto; nam ità sequeretur, formam esse causam sui ipsius, illud namque dicitur causa alterius, quod est principium causalitatis, qua res causatur, sed hæc habitudo, ex quo aliud, pendet à materia, & forma, vt ab extremis suis, ergo si forma pendet ab hac habitudine, vt causalitate, pendebit à se ipsa, vt causa.

Resp. argumentum hoc vrgere vniuersaliter, quòd causalitas nequeat consistere in relatione prædicamentali, quia tunc effectus foret principium sui ipsius, cùm ponatur principium causalitatis, qua dicitur accipere esse, Vrget etiam contra Recentiores, statuentes causalitatem materiæ in vnione, quę etiam à forma dependet, cùm existere nequeat in rerum natura ex vi solius causæ receptiuæ; quapropter dicimus, causalitatem, quę in causa resultat, & eam denominat formaliter causantem, non dependere ab effectu, vt à causa, sed vt à conditione sine qua non, qua relatio solùm à fundamẽto pendet, vt à causa, à termino vero sicut à conditione sine qua non, vt diximus in Log. disp. 8. q. 3. art. 2. ad 3. principale.

ARTICVLVS II.

Explicantur causalitates materiæ, & formæ erga compositum.

42 Dicimus primò Causalitatem materiæ, & formæ erga compositum non consistere in substantiali earum vnione ad inuicem, seù in mutua communicatione per modum receptionis ex parte materiæ, & actuationis ex parte formæ, sed in relationibus earum, vt principiantium, & componentium ad compositum, vt principiatum, & constitutum, à nobis explicatis per habitudines, ex quibus aliud componitur, tanquam ex partibus actuali, & potentiali. Concl. est contra Recentiores omnes, quoad primam partem est Scot 3. dist. 2. q. 2 I. vbi expresse affirmat, vnionem materiæ, & formæ in composito non esse causalitatem earum in ordine ad illud, sed tm̃ conditionem sine qua non, quod verò in præfatis relationibus consistat, docet 9. Met. q. 4. §. *Sciendum, &c.* & Theor 22. & non obscurè colligitur ex eodem loc. cit. & in 2. d 12. q. 1. & in primis, quòd in vnione consistere nequeat earum causalitas in ordine ad compositum, Prob. 1. quia estò materia, & forma non causarent compositum, nisi vnirentur, tñ prius nostro naturali modo intelligendi concipimus illas vnitas, quàm causantes, ergo in earũ vnione non consistit earum causalitas. Preb.

alium-

assumptum; Tùm quia compositum dicitur resultare ex partibus vnitis; Tùm quia, vt notat Doctor loc. cit. itá se habet vnio ad causas intrinsecas, vt approximatio ad extrinsecas, sicut .n. istæ per approximationem præparantur ad agendum, itá illę per vnionem, at approximatio in extrinsecis non est earum causalitas, sed tm̃ conditio sine qua non, ergo sic etiam vnio se habebit in causis intrinsecis. Secundò, si vnio est earum causalitas, & non potius effectus, nil remanet à Recentioribus assignandum pro termino huius causalitatis, quia nō causant vnionem, cùm potius hęc sit causalitas, & via ad effectum, materia non causat formam mediáte hac vnione, vt probatum est conclusione præced. & concedunt Amicus, & Hurtadus; nec forma causat materiam, nec ambæ causant se ipsas, vt vnitas, quia hoc est dicere, quòd causent vnionem in se ipsis, at vnio non est effectus, sed causalitas per ipsos. Tertiò causalitas se ipsa pendere debet à causa, quam denominat causantem, & si non pendet ab ea, nequit dici causalitas eius, at vnio ista cōiter à Recētioribus vna statuitur inter materiam, & formam, aliqui in materia eam reponunt, aliqui in forma, sed quocunque modo dicatur, illa pars, quæ non fundat vnionem, non fundabit causalitatem in ordine ad compositum, & parum refert, quòd eam terminet, quia hinc non infertur dependentia vnionis à tali parte velut à causa, sed tantùm velut à conditione, quia, vt supra diximus, relatio non pendet à termino, vt à vera causa sui ipsius. Quartò, Iste modus vnionis, vt patet ex prædictis, & magis etiam constabit ex dicendis, est respectus extrinsecus adueniens, & refert materiam, & formam ad inuicē, non ad compositum, & eas denominat vnitas, non causantes, ergo non erit causalitas earum in ordine ad compositum, quia talis causalitas, cùm sit propriissima, importat relationem secundi modi fundatam super potentiam causatiuam ex 5. Met. 20. & refert materiam, & formam, vt causas ad compositum, vt ad effectum, & eas denominat formaliter causantes.

43 Remanet igitur, vt materia, & formæ causalitas explicetur per habitudines, ex quibus aliud, nempè compositum constituitur, ex hac quidem tanquam ex parte actuali, ex illa verò tanquam ex parte potentiali; Tum quia per has habitudines explicuit earum causalitates Doctor in 4. d. 1. q. 1. §. *Alio modo, &c.* vbi Landulfi discursum in hoc approbat. Tùm quia vbicunque eas appellauit Philosophus principia in facto esse compositi, addens huius rei rationem, inquit, quia compositum ex his est. Tùm quia id manifestè colligitur ex definitionibus earum, quas ad finem huius articuli explicabimus, & colligitur etiam ex definitione elementi tradita ab Arist. 5. Met. cap. 3. vbi ait, elementum esse, ex quo res componitur primò inexistente, at materia, & forma sunt compositi elementa. Tum quia per huiusmodi habitudines præcisè materia, & forma denominantur causantes, & referuntur ad cōpositum, vt ad effectum, & in vniuersum omnia habent accommodata, vt sint causalitates compositi. Tùm tandem quia intantùm constituuntur materia, & forma causæ compositi, inquantùm eius partes euadunt, at constituuntur partes compositi per habitudines illas, non per vnionē, ergo in illis, non autem in vnione cōsistit earum causalitas, Probatur minor, quia per vnionem ad summum dicuntur vnitæ, & materia simul esse cum forma, non verò aliquid ex his, cuius sint partes, nisi per illas habitudines, dici fieri.

Contra hanc Concl. arguūt primò. Causalitas est ea, per quam causa denominatur actualiter causans; sed ab vnione partes denominantur actualiter causantes; ergo: Maior patet, probatur minor; Tùm quia hæ causæ constituunt compositum, cōmunicando se ipsas composito, at hęc communicatio nō consistit in alio, quam in vnione mutua, nam dum forma se communicat materiæ, & hæc formæ, constituitur compositum; Tum quia forma constituit compositum, informando materiā, & hæc recipiendo formam, qua ratione dixit Scot. 4. dist. 1. q. 1. sub. B. formam esse in materia, est compositum habere esse, at informatio, & receptio, nōn est nisi ipsamet vnio, quæ ex parte materiæ dici-

tur receptio,& ex parte formę informatio.

44 Resp. negan. minorē, quia per vnionem partes denominantur vnitæ, & ad inuicem referuntur, non ad compositum, ad quod solùm referuntur in ratione causarū per illas habitudines ex quibus aliud, tanquam ex partibus; Ad primā Probat. neg. minor, quia per vnionem vna communicatur alteri, non ambæ composito, verum tñ est, ex hac mutua communicatione adinuicem sequi postea communicationem earundem composito per illas habitudines; & dum forma communicatur materiæ, & hæc formæ, per hanc communicationem non constituitur formaliter compositum; sed pręsuppositiuè tm̄, quatenus hæc communicatio necessariò præsupponitur constitutioni compositi. Ad alteram probat. respondemus similiter, maiorem esse veram pręsuppositiuè, quatenus .s. materia, & forma compositum non causarent, nisi ista informaretur, & illa informaret, non verò formaliter; falsa est etiam minor, quòd per informationē actiuam, & passiuam significetur idem respectus vnionis, cùm importent duos respectus, vnum in forma, alterum in materia alterius, & alterius rationis, quod postea patebit; Doctor autem loc. cit. ideò dixit, formam esse in materia, est, compositum habere esse, vt significaret non priùs tempore partes esse vnitas, quam compositum existat, nō autem quia putaret, vnionem esse causalitatem compositi.

Dices, potissimum colligimus causalitatem efficientis esse realiter distinctam ab applicatione ad passum, & vnionem formę, ac materiæ esse distinctam realiter ab indistantia, ac dispositionibus, quia saltim per Dei potentiam potest esse causa efficiens applicata absq; causalitate, & materia indistans à forma, ac disposita ad ipsam absq; vnione; ergo cum vnio neq; per Dei potentiam possit esse absq; causalitate materię, & formę circa compositū, non debet dici, quod causalitas earum circa compositum sit distincta ab vnione.

Resp. neg. conseq. nam eadem ratione possemus inferre totum esse idem realiter cum partibus vnitis, quia non possunt dari sine toto, sicuti ergo ex hoc non rectè infertur identitas istorum, vt constabit ex dicendis q. vlt. huius disput. ita nec in prę senti rectè infertur realis identitas vnionis, & causalitatis compositi: Ratio autem, quare vnio materiæ, & formæ, quæ est applicatio earum ad causandum compositū, separari nequeat à causalitate ipsa compositi, sicut saparatur, vel separari potest applicatio causæ efficientis, est, quia materia, & forma sunt causę intrinsecę necessariò, & indispensabiliter suum causantes effectum, vt ibidem dicemus, secus est de causa efficiente, quæ est causa extrinseca.

Secundò. Posita vnione formę cum materia, & præcisis omnibus alijs, intelliguntur forma, & materia suas exercere causalitates, & sine hac vnione, omnibus alijs remanentibus, non possunt intelligi exercere suas causalitates, ergo earum causalitas in hac vnione consistit. Antecedens patet in anima rationali, quæ licèt sit intrinsecè pręsens corpori, non tñ constituit hominem, nisi mediante vnione substantiali, eaque posita, non potest non constituere hominem. Confir. quia causalitas partium in compositione consistit, sunt n. causæ totius, inquantùm illud constituunt per modum partium, at hæc compositio formaliter aliud non est, quàm partium vnio seu partium simul positio, & implicat intelligere materiam formę vnitam, & non compositionem. Demum non alia ratione materia, & forma cōpositum causant, nisi quia constituuntur partes illius, at nō constituuntur partes eius, nisi per vnionem, ergo vnio est earum causalitas.

45 Resp. negan. assumptum, quia intellecta vnione materiæ, & formæ, præcisis habitudinibus ex quibus aliud, nulla intelligitur causalitas, nulla earum communicatio alteri, sed tm̄ ad se inuicem, intelligitur, materiam esse cum forma, non tertium aliquod ex his: verum tñ est, posita vnione partium, necessariò sequi earum causalitatem, quia tunc intelliguntur in vltima dispositione causandi omninò inimpedibili, eò quia sunt causæ intrinsecæ compositi. Ad Confir. dicimus, compositionem posse sumi dupliciter, vel grāmaticaliter, vt sonat nominis ethymologia, vel philosophicè, vt significat causalitatē par-

partium in ordine ad totum, in primo sensu est vera minor, at falsa in secundo, quia compositio ità inspecta non versatur inter partes, vt vnio; sed inter partes, & totum, & vbi compositio in primo sensu est tm̃ respectus extrinsecus aduenìens, in secũdo est respectus intrinsecus aduenìens. Ad alteram dicimus, materiam, & formã constitui partes totius per vnionem solũ præsuppositiuè, & veluti per conditionẽ præuiam, & necessariam, non verò formaliter, nisi per illas habitudines ex quibus aliud. Esse enim partem physicam est, esse id, ex quo aliud, non verò id, cum quo aliud, at per vnionem materia, & forma denominantur, id cum quo aliud est coniunctum prçcisè, non ex quo aliud.

Tertiò causalitas principiorum intrinsecorum non consistit in productione alicuius rei à causis distinctæ, talis namque causalitas est principiorum extrinsecorũ, sed tm̃ consistit in quadam exhibitione interna, qua sm̃ suas entitates intin è exhibentur suo effectui, .s. composito, ergo nihil aliud à suis entitatibus vnitis causabunt realiter distinctum, & per cõsequẽs non poterit earum causalitas consistere in tali habitudine ex quo aliud, distincta ab vnione partium ad inuicem, sed in ipsamet vnione præcisè.

Resp. negando assumptum quod 1. partem, non distinguuntur causæ intrinsecæ ab extrinsecis per hoc, quòd istæ causant quid distinctum à suis entitatibus causatiuis, non illæ, quia de ratione causę in vniuersum est, quòd influat esse in aliud inquantum aliud, ac proinde quòd realiter distinguatur ab effectu causato, sed consistit in hoc, quòd vbi extrinsecæ causantes effectum remanent extra illum, intrinsecę causantes effectũ, exhibent illi suas entitates, manendo in illo, quare sicut causalitas extrinsecarum consistit in habitudine illa formaliter, qua respiciunt effectum, non verò alias concausas, sic causalitas intrinsecarum in consimili habitudine consistet.

46 Quartò, causalitas præcedit effectum, vt via ad ipsum, saltim prioritate naturæ, at illa duplex habitudo materiæ, & formæ, ex quibus aliud, subsequitur, velut relatio extrema; ergo: item ante istas habitudines iam compositum præsupponitur causatum; Nec respondere valet, ante illas intelligi causatum fundamẽtaliter tantùm, non formaliter, quia hoc gratis dicitur, habet enim tunc effectus quidquid necessarium est, vt dicatur esse extra suas causas existens. Demum causalitas compositi debet esse substantialis, at hęc relatio ex quo aliud, est accidens, ergo nõ potest esse causalitas compositi, sed potius erit vnio, quæ est modus substantialis.

Resp. ex supradictis de causalitate in communi, assumptum valere de causalitate fundamentali, non formali, & ante illas habitudines intelligitur totum fundamentaliter causatum, non formaliter, sicut duę albedines intelligũtur similes ãte resultantiam similitudinis, & substantia subsistens ante modum subsistentiæ, & si conceditur modus subsistentiæ, cuius munus sit reddere substantiam formaliter subsistentem, debent etiam pari ratione concedi relationes prædicamentales, quæ res absolutas faciant formaliter relatas, non .n. magis obuia sensibus est subsistentia, quam relatio, vt dictũ est in Log. disp. 8. q. 3 art. 2. & quælibet causalitas entitatiuè est accidens, & solùm terminatiuè dicitur substantialis, quatenus est ad substãtiam, sicut eadem ratione mutatio dicitur substantialis, quamuis in se sit accidens. Et denique etiam ipsamet vnio materiæ, & formæ hac ratione dicitur substãtialis, quia nimirum vnit substantias sub ratione substantiali, licèt in se sit accidens, vt infra dicemus.

47 Dicimus 2. vnam, & eandem esse causalitatem materiæ in formam, & vtriusque in compositum in fieri, & in facto esse, & sola cõnotatione, seu habitudine rationis diuersam, & solum ex natura rei geminari debere causalitatem materiæ erga formam, & compositum, & formę pariter erga materiam, & compositũ. Concl. est conformis doctrinæ, quã tradidit Doctor quodl. 12. de Creatione, & Conseruatione, & quoad 1. partem prob. Tum quia creatio, & conseruatio non sunt diuersæ realiter actiones, & in vniuersum

pri-

prima rei productio, & eiusdem conseruatio, quando res ab eodem causatur, & conseruatur, sunt vna, & eadem actio, vt Aduersarij ipsi fatentur, ergo causalitas materiæ erga formam, & vtriusque in cōpositum in fieri, & in facto esse, est causalitas vna, & eadem realiter, quia ità contingit in proposito, quòd forma pendet ab eadem materia, & compositum ab eisdem partibus in fieri, & conseruari. Tùm quia hac ratione dicimus, eadem actione Solem illuminare hunc aerem, cum ei primò applicatur, & deinceps, ergo sic in proposito. Tùm quia si istæ sunt duę causalitates ex natura rei, prima in fieri transiēs, & solùm durans per istans, altera permanens, & durans tempore sequenti, hæc inciperet per vltimum sui non esse immediatè post illud instans, quod est contra naturam permanentium. Tùm tandem quia relatio realis, qualis est hæc causalitas, nō multiplicatur realiter, nisi multiplicatis, aut termino, aut fundamento, sed cùm forma fit ex materia, & cum in materia facta est, cum compositum fit ex partibus, & cū ex ipsis factum est, nec fundamentum multiplicatur, nec terminus, ergo neque relatio causalitatis. Quia tñ diuerso modo loquimur de forma, & composito in fieri, & in facto esse, hinc deducimus distinctionem per connotata rationis, quæ distinctio oritur ex hoc, quia cum forma primò educitur de potentia materiæ, & compositum primò coalescit ex partibus, nedum est respectus materiæ ad formam, vt causæ ad effectum, & è contra, item respectus amborum ad compositum, vt ad effectum, & è contra, sed etiam respectus alij illorum respectuum ad non esse ipsorum immediatè præcedens, ex Scoto in 2.d.1. q.5. S. qui cùm sint ad non esse, dicūtur rationis, quia non sunt simpliciter reales, & quorum respectuum adiunctione causalitas materiæ in formam, & vtriusq; in compositum, dicitur in fieri, & eorundem cessatione, & aliorum inceptione ad esse idem præhabitum, eadem causalitas dicitur in facto esse.

48 Deinde debere ex natura rei distinGui causalitatem materię in formam, & compositum, & formæ pariter erga materiam, & compositum probatur; Tū quia forma, & compositum sunt effectus ex natura rei diuersi, ergo terminant diuersas causalitates, quia ad multiplicationem relationum sufficit multiplicatio terminorum. Tum quia causalitas materiæ erga formam est extrinseca, erga compositum intrinseca; est causa formæ, vt subiectum, ex quo educitur, est causa compositi, vt subiectum, ex quo inexistente res fit. Tum quia forma priùs prioritate naturæ fit, quàm compositum, & forma verè causat compositum intrinsecè, nō ita causat materiam; Neque hæc inferunt diuersas tñ denominationes, sed diuersas causalitates ad diuersos effectus terminatas, quarum vna est alteri præuia.

Sed contra hanc Concl. obijcies primò, quòd alia sit causalitas materiæ in formam in fieri, & vtriusque in compositum, alia in facto esse; quia illa causalitas est instantanea, hæc vero coexistit tempori. Deindè quòd sit eadem causalitas materiæ erga formā, & cōpositū, quia nec esse nec intelligi potest, materiam recipere formam, & non componere totum, aut è contra, ergo idem ipse actus recipiendi formam est actus componendi totum, & è contra. Tum quia vnus est terminus adæquatus causalitatis materiæ, & formæ, nimirum compositum, in quo includitur forma, vt terminus inadęquatus, ergo & vna est causalitas adæquata ad compositum terminata, in qua includitur causalitas materiæ erga formam.

Resp. ad 1. vniuersaliter vrgere argumētum, quòd prima rei productio, & conseruatio sint diuersæ actiones, & ideò solui debet iuxta cōem, quod tñ inferat distinctionem penes connotata rationis, quatenus prima formæ, & compositi causatio ex materia connotat negationem esse prius non habiti, conseruatio verò eorundem connotat affirmationem esse prius habiti, & coexistit tempori, de quo plura inferius suo loco. Ad 2. licèt diuisiuè, intelligi nequeat, materiam recipere formam, & non componere totum, præcisiuè tñ intelligi potest, possunt .n. concipi partes, vt vnitæ, & veluti in vltima dispositione constituta ad causandum totum, &

licèt

licèt actus recipiendi formam præsupponatur necessariò in materia ad actum cóponendi totum, idem tñ actus formaliter non sunt. Ad aliud gratis concedimus, causalitatem materiæ in formam claudi in causalitate totius, sicuti forma includitur in toto, vt termino adæquato, neque .n. volumus, has duas materiæ causalitates esse inter se adęquatè distinctas, quasi vna ad aliam non pertineat; sed talem intendimus inter eas ponere distinctionem, qualis reperitur inter earum terminos, penes quos distinguuntur.

49 Ex dictis faciliter colligi potest, quid sit causa materialis, quid formalis, & quæ harum causarum rationem participare possunt, *Causa materialis est principium, ex quo, tanquam ex subiecto, aliquid fit*, *principium* ponitur loco generis, *ex quo vt ex subiecto*, significat modum proprium causandi materiæ, & ab alijs causis secernitur, res .n. dicitur fieri ab efficiente, & propter finem, & quamuis compositum dicatur ex forma constitui, non tñ tanquam ex subiecto; additur *fit aliquid*, quod dupliciter contingere potest, vel per eductionem, & sic explicatur causalitas materiæ respectu formæ, vel per compositioné, & sic explicatur respectu compositi; vndè rationem causæ materialis sic explicatam non solùm participat materia prima respectu formę substantialis, & compositi, sed etiam subiectum receptiuum formarum, accidentalium, qualescunque sint, siue materiales, siue immateriales, ná & formę accidétales de poteñtia educuntur suorú subiectorú, & cú eis compositú accidentale suo modo cóstituunt; & ad hoc genus causę materialis, licèt minùs propriè, spectare dicimus partes integrantes respectu totius, eleméta respectu mixtorum, literas respectu syllabarum, terminos respectu propositionum, & propositiones ipsas respectu syllogismi. *Causa vero formalis est principium, per quod materia determinatur, & constituitur compositum in certa specie; principium* ponitur loco generis; *per quod*, explicat proprium modum causandi formæ, nam efficiens dicitur à *quo*, finis dicitur *propter quod* materia principium *ex quo*, forma propriè *per quam*; per ipsam siquidem, & materia perficitur, & compositum in esse completo, & specifico constituitur qui duo effectus formæ per sequentes particulas indicãtur; & ratio nempe formalis causæ sic explicatam nedum participat substantialis forma respectu materiæ primæ, & substantialis compositi, verùm etiam forma accidentalis respectu sui subiecti, quod suo modo afficit, & determinat ad certam speciem accidentalem, & cum eo constituit compositú per accidens in certa specie accidentali, & ad hoc genus causæ formalis minus propriè reduci solent continuatiua respectu partiú in toto integrali, copula in propositione, forma extrinsecè denominans subiectum per simplicem terminationé, vt visio denominans parietem visum; & demum ad hæc duo genera causæ materialis, & formalis reduci solent genus, & differentia, illud .n. in compositione metaphysica appellatur pars materialis, ista formalis, minùs tñ propriè, & per similitudinem quandam, quia sicut nec genus realiter distinguitur à differentia, nec totum metaphysicum à suis partibus, itá vera causalitas inter ea adinueniri non potest.

ARTICVLVS III.

Explicantur conditiones vtriusque causæ, tam in ordine ad se inuicem, quã ad compositum.

50 SVpponimus ad causandum, præter rationem proximam causandi, quasdam etiam conditiones interueniре solere, quæ non includuntur in ratione proxima causandi, necessariò tñ prærequiruntur, vt causa per rationem proximam causandi exeat in actum; sed hic aduertendum est, discrimen esse inter conditioné causantis, & conditionem ad causandum prærequisitam nam códitio causantis, etsi non includatur in ratione causandi, est tñ aliquid ipsius causæ, sine quo nó causaret, & talis est singularitas, quæ proinde à Doctore sæpè sæpiùs vocatur conditio causantis; quia licèt nó includatur in ratione proxima causandi, constituit tñ eá in esse singularis, cuius tátú sút actiones, códitio

vero

vero ad causãdum necessariò præ requisita, nedum includi non debet in ratione proxima causandi, sed omnino nihil debet esse ipsius causæ, necessaria tamen, vt causa in ordine suo completa in actũ exeat; ex quo colligitur, ad conditionem causandi duo requiri, vnum, quòd nec includatur in ratione proxima causandi, nec sit aliquid causæ, pertinens ad complementum eius in ordine suo, alterum, quod non sit aliquid posterius ipso effectu, aut sinè quo effectus esse possit, sed necessaria sit ad exercitium causæ; si eius necessitas est absoluta, nec etiam à Deo supplebilis, erit conditio sine qua non absolutè necessaria ad exercitium causæ, si non est absolutè necessaria, sed tñ regulariter, & secundũ cõem naturæ cursum, erit conditio sine qua non, sm̃ quid, & non simpliciter; hoc prænotato.

51 Dicimus, quod existentia materię, & formæ, licèt necessariò prærequiratur ad earum causalitatem, tam in ordine ad se inuicem, quàm in ordine ad compositũ, si .n. materia non actu realiter existit, nõ potest realiter recipere formam; si forma non actu existat, nõ potest informare materiam, nec vtraque simul possunt compositum constituere, si existentes non supponantur: adhuc tñ conditio causandi earũ appellanda non est, quia deficit ei primũ requisitum ad conditionem, quòd .s. sit extra rationem proximam causandi, cùm .n. ratio causandi in vtraque sit earum entitas, vt per se actus, & potentia extra causas existens, iam patet, existentiam pertinere ad rationem causandi, & ita res se habet vniuersaliter in omni causa physica, quia existentia non est realiter distincta ab entitate rei, sed eius modus intrinsecus. Quantitas verò è contra, neque etiam appellari potest conditio causandi earum, quia deficit ei alterum requisitum, est .n. in composito, & sequitur formam cum cæteris accidentibus, vt determinatum est in superioribus; & quando etiam in materia resideret, posset adhuc Deus materiã quantitate expoliare, & formam ex ea educere: & denique si quantitas in materia pręexigitur, id non est ex indigentia materiæ, quasi ea indigeat ad recipiendam, vel sustinendam formam, cùm ad hoc sufficiat extensio eius entitatiua, sed potius ex indigentia agentis creati, quod cùm quantum sit, nequit disponere non quantum, vnde potius erit conditio in materia pro causalitate efficientis, quam ipsius materiæ.

Insuper quamuis intima præsentialitas & indistantia localis prærequiratur inter materiam, & formam, vt forma materiam informet, & vtraque compositum constituat, non .n. anima à corpore loco distita animat corpus, neque cum eo distanti hominem constituit, attamen non prærequiritur ad causalitatem, quam materia exercet erga formam Tùm quia antequam materia, & forma sint intimè præsentes, necesse est, formam esse, intima .n. præsentialitas supponit esse eorum, quæ præsentia dicuntur. Tùm quia antequam forma fundet intimam pręsentiam cum materia, præintelligitur existere, siquidem fundamentum natura præcedit relationem fundatam. Tum tandem quia nulla causa antequam causet, potest dici intimè præsens suo effectui, & prius intelligi debet influere esse in illum, & postea illi coexistere in eodem loco, ergo huiusmodi præsentialitas, nequit esse conditio in materia prærequisita ad causandam formam, immo neque dici potest conditio formæ, quæ illã constituat in vltima dispositione ad exercendam causalitatem suam erga materiã, nec cõditio vtriusq; in hoc sensu ad exercendam causalitatem erga compositum, quia potest forma esse intimè præsens materiæ, vt anima corpori, & tamen non animabit illud, neque cum eo hominem cõstituet, quia deficit vnio substãtialis, quæ est conditio constituens partes in vltima dispositione ad constitutionem totius.

Illa vero sigillatio materiæ ad peculiarem formam aliud non est, quàm præparatio eius per præuias dispositiones ad hanc, vel illam formam, non .n. omnes formæ eandem petunt dispositionem, vnde videtur hęc necessaria conditio, non solũ ex parte materię ad recipiendam formã, sed etiam ex parte formę ad informandũ; verùm quia huiusmodi dispositiones præuiæ potius in genere causæ efficientis concurrunt,

currunt, vt infrà dicemus, quàm materialis, & si etiam concurrerent in genere causæ materialis, potest Deus introducere formam in materia sine præuijs dispositionibus, ideò aut non est censenda conditio causæ materialis huiusmodi materię sigillatio, aut certè non simpliciter necessaria, sed tantum sm̃ quid, & sm̃ cõem naturæ cursum. Nec demum proportio illa, quam alij exigebant inter subiectum, & formam ita necessariam, vt nec à Deo suppleri possit, qua ratione subiectum spirituale formam corpoream recipere nequit, nec è cõtra, benè appellatur conditio causæ materialis, & formalis, cùm potius pertineat ad rationem causandi vtriusque, ideò .n. in lapide nequit intellectio recipi, aut albedo in Angelo, quia nec Angelus virtutem habet, aut potentiam passiuam recipiendi albedinem, nec albedo virtutem informatiuam Angeli; vndè patet, huiusmodi proportionem non esse meram conditionem harum causarum; sed quid intimius illis.

52 Remanet igitur, quòd materia, & forma duas habeant conditiones ad exercitium earum necessarias, vnam cõem omnibus causis, tàm intrinsecis, quã extrinsecis, alteram peculiarem, prior est ordo, dispositio, & applicatio materię cum alijs concausis pro necessitate effectus, ità Scotus lib. de primo principio cap. 2. cum .n. materia causare nequeat formam, vel compositum, nec forma educi de potentia materiæ, & illi vniri, nisi per actionem extrinseci agentis, rectè indigent prædicta dispositione, & applicatione cum cæteris cõcausis, prout postulat existentia effectus; & cùm huiusmodi applicatio sit prior effectu, nec includatur in ratione causandi, optima ratione conditio huiusmodi causarum appellabitur. Altera conditio causis intrinsecis peculiaris est vnio, hac .n. indiget vtraque ad causandum compositum, itaut sine vnione partium implicet compositum fieri, & cõseruari, & cùm ex alio capite, nec sit causalitas partium, nec ad rationem causandi earum pertineat, vt cõstat ex dictis, optima ratione cõditio causarum intrinsecarum sine qua non appellabitur, & ità significauit Doctor 3. d. 2. q. 2. F. vbi ait, [illegible] se habere vnionem [illegible] causis, intrinsecis, sicut se habet approximatio in extrinsecis, & sicut approximatio ponit extrinsecas in vltima dispositione ad causandum, in eodem statu ponit intrinsecas vnio, hinc faciliter soluuntur rationes, quæ pro alijs, conditionibus solent adduci à Recentioribus.

QVÆSTIO V.

An Deus supplere possit causalitatem materialem, & formalem, & in quo genere causæ.

53 SVpponimus ex dictis, materiam, & formam, duplicẽ exercere causalitatem, alteram intrinsecam respectu cõpositi, cuius sunt partes, alteram quasi extrinsecam in ordine ad se inuicem modo iam declarato; causalitas earum in ordine ad compositum dicitur intrinseca, quia se metipsas illi communicant per exhibitionem suarum entitatum, se constituendo partes eius intrinsecas; causalitas earum in ordine ad se inuicem dicitur quasi extrinseca, quia materia causando formam, non semetipsã illi præbet, sicut dum causat cõpositum, sed quasi ad modum causæ efficientis ab extra influit esse, & quamuis forma materiam suo modo causet, seipsam illi communicando, & exhibendo, non tñ se intimè illi communicat, sicut quando cõstituit compositum, quia nõ constituitur pars eius; sed tm̃ in ipsa subiectatur, & extrinsecè suum esse formale ei cõmunicat, vndè, & illud esse per formam materię cõmunicatum dicitur esse extrinsecum sibi, & aduentitium, hoc prænotato.

Dicimus 1. in nullo genere causæ posse Deum supplere causalitatem intrinsecam, quam materia, & forma exercent erga compositum. Concl. est cõis, & colligitur ex Scot. 1. d. 5. q. 2. C. & d. 8. q. 4. X. & alibi, vbi docet, causalitatem materialẽ, & formalem dicere imperfectionem, & præsertim eam, quam circa compositum exercent, illam .n. exercent per modum partis, at habere rationem partis imperfectionem dicit, ergo non potest Deus supplere causalitatem intrinsecam materiæ, & formæ; hæc est ratio, qua cõiter Doctores vtuntur ad huius Concl. probationem.

nem. Verùm hæc ratio non probat vniuersaliter, Deū huiusmodi causalitatem supplere non posse, sed probat solum, supplere non posse, in eodem genere causę materialis, & formalis, quia hoc imperfectionem inuoluit. At non probat, quin supplere possit in eminentiori genere causę nimirum efficientis, posset .n. quis dicere, posse Deum hanc causalitatem supplere in genere causæ efficientis sublatis imperfectionibus, quemadmodum Concl. sequēti dicemus, posse hoc modo supplere causalitatem extrinsecam materiæ in formā, & de facto supplet in Sacramento Eucharistiæ sustentando accidentia, & gerens vicem materiæ in genere efficientis causæ. Addendum igitur est, neq; in genere causæ efficientis posse à Deo hanc causalitatem suppleri, eo quia materia simul cum forma includuntur in composito quidditatiuè, & sunt de essentia illius, qua de causa, nec efficere potest Deus, nec conseruare compositum sine partibus: vndè nō solùm ratione imperfectionis, sed etiam ratione implicationis hoc denegatur omnipotentiæ Dei.

Sed obijcies, omnis causa secunda pēdet a Deo in essendo, & causando, ergo cum quacunq; concurrit iuxtà specialem modum causandi illius, atq; ideò cum materiali, & formali, in genere causæ materialis, at quicqu d agit cum causa secunda potest se solo facere, ergo, &c. Resp. negando consequentiam, concurrit vtique cum quacunq; causa secunda, sed non sēper in eodem genere causę, præsertim quādo imperfectionem inuoluit, tunc .n. cōcurrit modo èminentiori, nimirum effectiuo; & verū est, Deum se solo facere posse, quicquid agit media causa secunda generis efficientis, & etiam alterius generis, vbi tamen non interuenit specialis repugnantia, sicut est in proposito de causalitate intrinseca materiæ, & formæ. Sed vrgebis Scot in 1. d. 5. q. 2. loc. cit. dicentē, totum genus causæ materialis reduci in Diuina Omnipotentia ad genus causæ efficientis, & in 4. d. 12. q. 1. E. inquit, Deum continere eminenter effectus aliarum causarum, & posse causare perfectiori modo scilicet effectiuo, quod ipsæ causant modo imperfecto, & loquitur præsertim de effectu in genere causæ materialis. Respondetur Doctorem loqui loc. cit. de causalitate extrinseca materiæ in ordine ad formam, non autem de intrinseca in ordine ad compositum, quia in hac interuenit specialis repugnantia, vndè cogitari nequit modus, quo à Deo suppleri possit in genere causæ efficientis, sicut cogitatur de causalitate extrinseca.

54 Dicimus 2. in nullo genere causæ, posse Deum supplere causalitatem extrinsecam formæ in materiam. Est cōiter recepta, & colligitur ex Doctore loc. cit. præsertim 1. d. 8. q. 4. X. vbi inquit, imperfectionis esse, quòd forma in creaturis sit forma informās aliquid; cuius ratio est, quia esse causam formalem alicuius subiecti in hoc sensu, formaliter importat esse actum, & perfectionem ordinatā ad perficiendum aliud realiter distinctum, quæ etiam perfectio non potest à forma communicari subiecto à se realiter distincto, nisi medio vnionis modo in ipsa recepto, sed vtrumque illorum importat imperfectionem, vt patet, ergo non potest Deus hanc formalem causalitatem extrinsecam erga materiam supplere. Sed hæc ratio, si benè ponderetur, probat solum, non posse Deum supplere hanc formæ causalitatē in eodem genere causæ, & ideò addenda est alia ratio, quę etiam conuincat, id fieri non posse in genere causę efficientis; Effectus istius causalitas, non est quid entitatiuè distinctum ab ipsa forma existente in subiecto, & parietem esse album, nil aliud est, formalissimè loquendo, quàm habere in se albedinem, nec alius modus excogitabilis est, quo subiectum tale denominetur per intrinsecam denominationē, nisi recipiendo in se formam, sed talis effectus prętari nequit in genere causæ efficientis, ergo in nullo genere potest à Deo suppleri; probatur minor, quia modus causandi causæ efficientis fit per productionem effectus ab ea realiter distincti, & nō per communicationem suæ entitatis subiecto, in quod agit. Hinc etiam est quòd repugnat separari causam formalem a suo effectu formali primario, quia implicat, dari calorem in aqua, & aquam non esse cali-

calidam, & è contrà aquam esse calidam, & non habere calorem, hoc .n. est esse calidum, quàm habere calorem.

Sed contra obijcies. Tùm quia sm̃ communem, forma vnitur materiæ per vnionē ipsam, quę est in materia, ergo poterit Deus semetipsum vnire subiecto absque vlla mutatione, & imperfectione receptionis per solam extrinsecam terminationē vnionis materię inexistentis. Tum 2. quia licèt de essentia subsistentiæ creatæ sit aliqua imperfectio .s. ratio modi, potest tñ Deus seclusis imperfectionibus supplere vices illius etiam in eodē genere, & de facto supplet Verbum diuinum in natura assumpta, ergo à simili licèt sit aliqua imperfectio inuoluta in essentia formalis causæ, poterit tñ Deus sublatis imperfectionibus eā supplere. Tum tādem quia in forma, quod ipsa sit, quo aliquid est tale, non est imperfectionis, sed potiùs perfectionis, vt docet Doctor loc. cit. vndè per sapientiā dicitur sapiens, per iustitiam iustus, ergo potest Deus supplere causalitatem formę, cum hæc nullā inuoluat imperfectionem, quantùm attinet ad denominandum subiectum tale.

55 Resp. negan. assumptum, vt enim infrà patebit, non potest forma vniri subiecto sine aliqua mutatione sui, & hæc mutatio nō fit, nisi per receptionem vnionis, qua intrinsecè virtute agentis dicitur formaliter vnita subiecto, quod informare debet; & sanè si per solam terminationē potest forma vniri subiecto, & illud informare absq; vlla prorsus sui mutatione, nō apparet aliunde ratio conuincens, cur Deus non possit seipsum vnire subiecto per modum formę informantis. Ad 2. negatur paritas de subsistentia, & causa formali, si .n. subsistentia aliquam inuoluit imperfectionem, hoc habet ea ratione, qua creata est, non qua subsistētia est, & ideò potest à Verbo suppleri in ratione subsistentiæ, at causa formalis in suo conceptu essentiali, quatenus talis, imperfectionem inuoluit, nimirum esse actum ad alterius perfectionem ordinatum, cui vniri debeat ad talem perfectionem elargiendam. Ad 3. ex Scoto loc. cit. resp. causam formalē, seu formam informantem duo habere; & quòd sit informans, idest pars componibilis cum subiecto, quod informat, vt cū eo faciat compositum per se, vel per accidens; & quod sit id, quo aliquid formaliter est tale, & licèt hoc nō sit imperfectionis, illud tñ primum imperfectionem importat & hinc est, cur Deus nequit dici causa formalis, nec eius causalitatē subire.

Dicimus 3. neque posse Deum supplere causalitatem extrinsecā materiæ in formam in proprio genere, benè tñ in alio genere, .s. efficientis causæ. Colligitur ex Doctore loc. cit. & est cōs, Quòd suppleri nequeat in genere causę materialis etiam extrinsecæ, Prob. Quia hęc causalitas est eductio, & sustētatio formę, quæ omninò exerceri non potest, nisi per subiectionem rei sustentantis ad rem, quam sustinet, si .n. exercetur sustinentia subiecti respectu accidentis, quod subiectum habet in se accidens, & accidens illi inhæret, & hoc se habet vt potentia, illud vt actus, hoc vt receptiuum, illud vt receptibile, hoc vt perfectibile, & illud vt perfectiuum; at Deum hoc modo in seipso formā recipere, & sustinere, est prorsus impossibile, ergo non potest causalitatem hanc materialem in eodem genere supplere.

Resp. Fonseca, qui oppositum sustinet 5. Met. cap. 2. q. 8. sec. 4 & q. 12. sec. 2. posse causalitatem materiæ, quæ dicitur sustinentia, etiam ab ipsa materia exerceri erga formam distantem, vel saltim non in se receptam, & in hoc sensu concursum materialem sustentatiuum nullam dicere imperfectionem, atque ideò posse à Deo suppleri, etiam in eodē genere causæ. Sed certè responsio hęc implicatoria est, nulla .n. vt nunc dicebamus, esse potest sustinentia materiæ erga formam, nisi in se recipiat illam, & illi subijciatur, nā si forma est ab ea loco dissita, quem influxum, quæso, potest materia in eam exercere in genere causæ materialis? & sustinentia ex parte subiecti ita se habet, quòd ei correspondet inhærentia actualis ex parte formæ, at hęc dari nequit sine vnione intima formæ ad subiectum, ergo nec illa.

Quod autem supplere possit Deus hāc causalitatem in genere causę efficientis, probatur. Tùm ex venerabili Sacramento,

ubi quantitas existit, licèt non subiectetur in materia, quæ ibi non est; Tum ostendẽdo modum, quo potest à Deo fieri tale supplementum in genere efficientis causæ; potest .n. fieri conseruando formam sine vnione ad materiam per solam actionem cõseruatiuam, qua formam illam in subiecto anteà conseruabat, & cessando ab influxu conseruatiuo subiecti, vel vnionis, hæc .n. sola actio continuata sufficit, vt forma substantialis, vel accidentalis etiã sine subiecto existat in rerum natura.

56 Sed contrà objicies, quòd possit Deus, & debeat supplere causalitatem materialem extrinsecam in eodem genere causæ. Tum quia causalitas efficientis causæ, nec formaliter, nec eminenter continet causalitatem materialem, ergo si hanc supplet Deus, supplere debet in proprio genere. Tum 2. quia causa materialis est essentialiter subordinata Deo, non minùs, quàm efficiens, ergo sicut ratione illius subordinationis causalitas efficiens suppleri potest à Deo in proprio genere, ita causalitas materialis. Tum tandem quia sustinentia formæ exerceri potest absque vlla prorsus imperfectione receptionis; Verbum namque Diuinum naturam humanam sibi vnitam dicitur sustinere absque vlla prorsus imperfectione inde contracta.

Resp. negan. assumptum ex Scoto 4.d. 12.q.1.E. & iam insinuauimus modum eminentiorem, quo potest à Deo suppleri materiæ causalitas in formam, ita nimirũ, vt forma, quæ prius à Deo conseruabatur in subiecto, incipiat deinceps sine concursu subiecti sustentantis à sola causa efficiẽte dependere, & sola eius virtute in rerum natura existere. Ad 2 satis censetur essentialiter subordinata Deo hæc materialis causalitas, dum possit à Deo suppleri in eminentiori genere causæ. Ad 3. est manifesta disparitas, quia Verbum longè diuerso modo sustinet humanam naturam, ac materia sustineat formam, & alterius omninò rationis est vnio, quæ reperitur inter naturam, & Verbum, ab ea, quæ reperitur inter materiam, & formam; concurrit .n. subiectum ad formam recipiendo, & subiectando illam, Verbum verò tñ terminat vnionem naturæ ad seipsum, & vnio naturæ ad Verbum dicitur hypostatica, vnio subiecti ad formam dicitur materialis, .s. potentialis ad actum, perfectibilis ad perfectiuum.

Sed vrgebis, causalitas materiæ in formam est extrinseca, sicut causalitas efficiẽtis, ergo si hanc supplere potest in proprio genere, etiam & illam. Resp. non valere paritatem, quamuis .n. hæc materiæ causalitas assimiletur efficienti in hoc, quod vtraque causa est suo effectui extrinseca, quatenus eum intrinsecè non componunt; causa tñ efficiens quodam peculiari modo dicitur etiam extrinseca effectui, quòd nõ indigeat vnione naturali cum ipso, quod materiæ cõuenire nõ potest, quę potius suapte natura vnionem efflagitat cum suo effectu, .i. forma, eam in se recipiendo, & sustinendo.

QVÆSTIO VI.

An possit eadem materia simul informari pluribus formis substantialibus.

57 MOuetur quæsitum de formis substantialibus tàm subordinatis, quàm disparatis, duobus .n. modis cogitari possunt plures formæ se habere in eodem subiecto, vel ita vt vnaquæque; immediatè vnita sit materiæ primæ, vel vna mediáte alia, veluti pręuia dispositione, quo sensu docuimus supra disp. 2. q. 4. ar. 2 formam corporeitatis in quolibet viuente præcedere animam; primo modo, quia nullam inter se ordinem seruant, dicuntur formæ disparatæ in ordine ad idẽ subiectum; secundo modo, quia ordinem seruant perfectioris, & imperfectioris, formæ dicuntur subordinatæ.

Recentiores ferè omnes, quibus præiuit Suarez in Met. disp. 13. sec. 3. & disp. 15. sect. 10. tenent, non posse dari in materia plures formas ita inter se ordinatas, vt vna sit dispositio ad aliam, quia repugnat formę substantiali esse dispositionem ad susceptionem alterius, vnde insinuant neque hoc possibile esse per absolutam Dei potentiam; de formis verò disparatis aiũt, quòd licèt naturaliter sit impossibile, quòd simul informent eandem numero

mate-

materiam, supernaturaliter tñ concedunt esse possibile, ita Hurt. disp. 4. Phys. sec. 3. Ruuius tract. 2. de forma q. 7. Auersa q. 20. sec. 3. Amicus tract. 6. de forma q. 6. dub. 5. Complut. 1. Phys. disp. 4. 6. Ariag. disp. 3. Phys. sec. 6. & alij quamplures. Opposita sententia de formis subordinatis est Scot. in 4. d. 11. q. 3. ar. 2. vbi tenet, nō solùm impossibile non esse, plures formas subordinatas in eadem materia reperiri, sed de facto ità esse in omnibus viuentibus, in quibus præter animam necessariò est admittenda forma mixti, & hanc esse dispositionem in genere causæ materialis, velut ratio recipiendi in ordine ad animam, specificat Doctor in 4. d. 1. q. 5. E. & d. 11. q. 3. sub Hh. De formis verò disparatis Thomistę passim docent esse prorsus impossibile, quod plures simul eandem informent materiam; ita Complut. cit. Io. de S. Th. q. 10. Phys. art. 5. Manca 2. Phys. q. 8. dub. 5. & alij, sed in schola nostra est contentio inter Scotistas de mente Doctoris, alij siquidem volunt, id esse possibile de potentia Dei absoluta, ità Sghemma 1. Phys. digr. 7. q. 14. conclus. 2. & videtur consentire Tromb. 8. Met. q. 2. §. *Dico ergo aliter ad quæst. &c.* vbi dum ait, incōpossibiles esse plures formas specificas, & vltimatas in materia, specificat, id esse intelligendum naturaliter. Alij negant, id esse possibile, etiam supernaturaliter, ità Fuentes 1. Phys. q. 4 diff. 3. art. 1. citans Aretinum 1. Phys. q. 24. & ait, esse cōem inter Recentiores Scotistas. Ariag. è contra disp. 3. Phys. n. 112. ait non videre rationem efficacem, cur id repugnet naturaliter.

ARTICVLVS I.

Resolutio Quæsiti de formis subordinatis.

58 Dicendum est, plures formas substantiales subordinatas posse simul informare eandem numero materiā & ita de facto contingere naturaliter in compositis animatis. Concl. est Scot. loc. cit, quem sequuntur omnes Auctores citati d. sp. 2. q. 4. ar. 2. & est ità euidens, vt quamuis omnes Patres Societatis vnanimiter oppositum defendere solerent, hac tempestate incipiunt nostram sequi sententiam, quam egregiè defendit Pater Coninch. de Sacram. q. 76. art. 2. & P. Dandinus 2. de Ani. tex. 11. digress. 8. p. 3. testatur, esse peripateticam sententiam, & quia ibi satis fusè probata est, hic solùm ostendemus, formis substantialibus talem subordinationem non repugnare, immò de facto in ipsis reperiri, & Primò probari potest hæc subordinatio formę mixti ad animam ex definitione ipsius tradita ab Arist. 2. de An. tex. 6. Anima est actus corporis physici, organici, ex quo deducit animam esse perfectionem corporis, & non immediatè materiæ primę, & materiā primā per formā mixti præcedentē disponi, & præparari ad animę receptionem.

Deinde prob. Nam priusquam anima corpori infundatur, ipsum debet esse organizatum, vt omnes concedunt, at illa organizatio non est in pura materia prima, sed in composito, quod dicitur Embrio, in quo postea tanquam in proprio, & adæquato perfectibili anima infusa recipitur, ergo forma Embrionis subordinatur animę veluti pręuia dispositio, quia materiā primam disponit, & proportionatum perfectibile animæ constituit.

Respondent, formam Embrionis expelli formaliter per animam introductam, cui formaliter repugnat, Sed contra, quia forma vna non expellit aliam, nisi quia ei contrariatur, vt patet in formis accidentalibus, sed formę substantiales non contrariantur sibi mutuò, nisi ratione dispositionum, quas requirunt, & qualitatum, quas secum deferunt, ergo si anima expellit formam embrionis, hoc erit ratione dispositionum, quas ad sui introductionem requirit, sed hoc esse non potest, quia eędem penitus qualitates embrionem conseruant, & perficiunt, ac materiam disponunt ad animæ introductionem. Deinde etiamsi forma embrionis in aduentu animæ expelleretur, quamuis non foret tunc dispositio ad animę introductionem in ratione receptiui, esset tñ pręuia dispositio in eo sensu, quo nos ponere solemus qualitates præuias dispositiones ad introductionem formę, etiamsi ponamus illas corrumpi in

in aduentu formæ substantialis, ergo saltim euitare nequeūt, quòd in hoc sensu vna forma substantialis non sit de facto præuia dispositio ad aliam formam substantialem. Denique hanc concl. tenent, quicunque asserunt, tres animas in homine formaliter reperiri, dicunt .n. vnam esse alteri surbordinatam, vt rationem recipiendi aliam, non .n. rationalis reciperetur in corpore, nisi priùs actuato per sentitiuam, nec sensitiua reciperetur in eo, nisi priùs actuato per vegetatiuam.

59 Contra hanc Concl. præter rationes, quę directè faciunt contra formam corporeitatis, relatas disp. 2. cit. sunt aliæ, quæ directè faciunt contra hanc subordinationem formarum in eadem materia, ac proinde sunt hìc soluendæ. Primò igitur obijcitur, quòd vnius entis est vnicum esse, ergo vnica forma, quia forma dat esse, ergo in eodem composito nō sunt plures formæ subordinatæ.

Resp. Scotus loc. cit. pluralitatem formarum subordinatarū non obstare vnitati compositi, sufficit .n. ad hanc vnitatem, vt tm̄ vna sit forma vltima, & completa, quæ solutio est Philosphi 4. Meteor. in fine vbi dicit, solam vltimam formam esse absolutè formam, & actum; intermedias autem esse etiam materias. Contra obijcies 7. Met. c. de vnitate diffinitionis ait Philos. quòd in substantijs non est ordo, ergo vna forma substantialis non ordinatur ad aliam. Resp. negan. conseq. solú .n. ibi ait Philos. vt notat Bassol. 2. d. 17. q. 1. ad 3. quòd addere priorem differentiam posteriori, vt dicendo, homo est animal, rationale, sensitiuum, in definitione substantiali non est ordo, sed potius nugatio, & deordinatio. Contra respons. Scoti obijcit Caiet p. 1. q. 76. ar. 4. hinc se qui, quod vna res absolutè, & simpliciter sit, & adhuc fiat, sit per primam formam, quę substantialis est, ac proinde dat esse simpliciter, & fiat simpliciter etiam per aduenientem, nam. & hæc est forma substantialis. Resp. non esse inconueniens, eandem rem esse simpliciter, sed incompletè per formam præcedentem, & fieri, simpliciter completè per vltimam, & si per esse absolutè, & simpliciter intelligit vltimum esse non amplius substantialiter perfectibile, negatur, quòd res sit simpliciter, & absolutè per formam præcedentē. Contrà, replicat Caiet quòd Scotus abutitur terminis, quia apud Philosophos simpliciter significat sine addito, vnde quòd simpliciter est apud Philosophos, habet suum complementum substantiale. Resp. Doctor ipse, etiam apud Arist. 1. de Gen. 12. sumi ens simpliciter, & pro omni entitate, cuius oppositum, .s. non esse simpliciter, est purum nihil, & pro vt opponitur enti sm̄ quid, quo sensu omnis forma substantialis est ens simpliciter, & in hoc sensu plura esse simpliciter in eodem composito esse possunt.

60 Secundò, sequeretur, quòd forma substantialis daret esse accidentale, quia adueniret enti in actu, & ita à forma accidentali nō distingueretur. Resp. Scot. cit. esse, quod aduenit enti in actu completo per vltimam formam, est esse accidētale, quia iam tota rei essentia constituta est, vndè aliud essentialiter ad ipsam pertinēs addi non potest; sed quod aduenit enti in actu incompleto quod adhuc substantialiter perfici potest, non est accidens, sed vltima forma. Contrà 5. Phys. tex 8. quod mouetur, est, quod generatur, non est, sed eductio vltimæ formæ est generatio, ergo id, ex quo educitur, vel in quod inducitur, non est simpliciter, alioquin haberet esse, sicut & illud, quod mouetur. Resp. Doctor, sensum illius propositionis assumptæ à Philosopho esse, quòd subiectum generationis necessariò caret esse simpliciter completo, eò quòd substantialiter perfici potest, quo non caret necessariò id, quod mouetur, vel alteratur, cum non petat substantialiter perfici, quatenus est subiectum motus, vel alterationis.

Sed iterum cōtra allatam respons. obijcit Hurtad §. 30. materia cum illa forma est ens cōpletum, ergo forma subsequens dat esse accidentales & constituit ens per accidens, Pobat antecedens, quia quæuis forma, cùm sit induidua, pertinet ad physicam speciem athomam, ergo constituit speciem completam; Tum quia est materia, & actus eiusdem generis; Tum quia neque lapis neque inanimata essent species

com-

completæ, Tum tandem quia nihil deficit illi formæ, vt nō sit actus speciei completæ, sicut est forma lapidis præsertim, cum sit noblior, & perfectior illa. Resp. negan. assumptum. Ad probat. negatur conseq. cum suis probationibus, quia materia, & actus eiusdem generis reductiuè non constituunt speciem completam, nisi sit actus vltimus, & completus; lapis verò, & inanimata sunt species completæ, quia eorũ formæ sunt vltimæ, & completę, non ordinabiles ad vlteriorem actum in eodem genere; & hęc vltimitas est illa, quæ deficit formæ embrionis, v. g. vt non sit actus speciei completæ, sicut est forma lapidis, nec oportet, ait Bassol. cit. ad 2. formam perfectiorem dare esse magis completum nisi in formis vltimis, sed tantum esse perfectius.

61 Tertio, repugnat, vnam formam substantialem esse dispositionem ad susceptionem alterius, & aptam esse ad aliam suscipiendam: Tum quia tunc forma esset materia, & materia posset informare aliā materiam, quod est confundere munera actus, & potentiæ substantialis. Tum 2. quia hoc modo præcluditur via refellendi opinionem ponentem formam corporeitatis materię coæuam, & tres animas formaliter in homine, dicent .n. isti, formam corporeitatis subordinari omnibus formis, & vnam animam alteri. Tum tandem quia de ratione formæ substantialis est, vt constituat rem in esse certo, & determinato, perfecto, & completo, & propterea dicitur quodquid est rei, ergo repugnat sibi esse alteri subordinatam, quia tunc daret esset imperfectum, & incompletum.

Resp. negando assumptum, videmus .n. formam embrionis disponere materiam ad susceptionem animæ; Ad primam probat. dicimus, non esse inconueniens, eandem formam substantialem esse formam sui subiecti, & recipere aliam formam sicut in accidentalibus, quantitas est forma substantiæ, & subiectum qualitatis; neq, ob id confundunt munera materiæ, & formæ; munus .n. materiæ primæ est, vt sit principium primum patiendi, siue primũ subiectum, quod munus nunquam potest competere formæ, & munus vltimæ formæ in aliquo ordine est, vt non sit subiectum alterius formæ in eodem ordine, quod materiæ primæ conuenire nequit, materia .n. prima non potest esse forma alterius subiecti, benè tñ dari potest forma veluti media quod sit subiectum alterius formæ, & simul sit forma sui subiecti prioris iuxta doctrinam Philosophi relatā 4. Meteor. in fine. Ad 2. negatur, pręcludi viam refellendi illas opiniones, licèt .n. ex hoc capite non præcludatur, præcluditur tñ ex alijs, quia .s. forma corporeitatis in non viuentibus superuacanea est, vt fusè probatum est disp. 2. cit & vegetatiua, ac sensitiua superfluæ ponuntur in homine; cùm virtualiter contineantur in intellectiua, vt dicitur in lib. de Anima, quod dici nequit de forma mixti respectu animæ. Ad 3. negatur, esse de ratione formæ substantialis in cōi, quòd constituat rem statim in esse perfecto, & vltimo, sed de ratione illius est, quòd det constituto esse simpliciter, vt esse simpliciter contradistinguitur ab esse sm̄ quid, quod à forma accidentali tribuitur, vt Scot. docet 4. d. 11. q. 3. Dd. quando verò cōiter dicitur, formam esse quodquidest rei, & illam cōpletè constituere, & specificè ab alia re distinguere, hoc intelligi debet de forma vltima, quæ sola absolutè est forma, & forma nuncupatur, intermediæ .n. & subordinatæ dicuntur potius materiæ ex Arist. cit. 4. Meteor. & definitio formę, quòd sit quodquid est rei, licèt per se primò conueniat formæ vltimæ, quæ absolutè dicitur forma, potest tñ commodè applicari etiam illis formis subordinatis, quæ etiā dant esse simpliciter, & per se, licèt non vltimum, & perfectum, vide dicta disp. 2. quæst. 1. art. 3.

62 Quartò arguitur; Tũ quia materia, & forma sic adinuicem ordinātur, vt vnica materia ad vnicam ordinetur formam, ergo plures recipere non potest. Tum 2. quia forma mixti non facit cum materia, si in ea præcedit animam, vnum ens completum, alioquin non posset materia rursus actuari per animam, ergo abeunte anima nō potest materia manere naturaliter cum sola illa forma, sicut non potest manere sine vlla prorsus forma, ratione sui in

 com-

completionis. Tum tandem quia quando à diuersis formis sumitur prædicatio, vel est prædicatio per accidens, vtpote si formæ non sunt per se ordinatę, vt homo est albus, vel si formæ sint per se ordinatæ, est prædicatio per se secundo modo, vt superficiatum est coloratum, ergo si genus accipitur ab vna forma, & species ab alia, quod oportet dicere, ponendo plures formas in homine, sequitur, quòd prædicatio generis de homine non erit prædicatio per se primo modo.

Resp. ad 1. vnicam materiam immediatè recipere formam, quæ si incompleta sit ad perfectionem ordinari potest, & sic ipsa non dimissa, sed retenta quasi prauia dispositione, potest materia aliã suscipere formam. Ad 2. licèt forma corporeitatis non faciat cum materia ens completũ, & in actu formaliter vltimato, perficit tñ illam substantialiter, quia vltra actum entitatiuum, quem de se habet, constituit eã in actu formali, & ideo abeunte anima, benè potest manere materia naturaliter cum sola illa forma, quia non remanet in rerum natura materia pura, sed constitutum ex materia, & mixtionis forma, & quidem longè diuersa est conditio materiæ nudæ, & constituti ex materia, & forma mixtionis, materia .n. nuda est pura potentia omninò subiectiua, excludens quemcunque actum formalem, & ideò naturæ viribus per se consistere non potest, cum ordinata sit, vt semper sit cum forma: illud verò, quod ex materia, & forma mixtionis constitutum est, quamuis dum ordinatur ad animam, habeat rationem materię, re tñ vera non est materia sola, sed cõpositum, & ideò recedente anima per se consistere potest. Ex qua doctrina soluitur instantia, quę à quibusdam fieri solet contra id, quod diximus de necessitate naturali connexionis materiæ cum forma disp. 2. q. 3 art. 1. quod nempè aliquo modo oriatur ex incompletione materiæ; ex hoc .n. deducunt eadem ratione, neq; corpus pro alia parte animata compositi posse naturaliter anima exui, vel si hoc fieri potest, etiam, & illud, nempè materia sine forma; non est enim par ratio de materia & corpore pro altera compositi parte, vt etiam dicimus in lib. de Gen. disp. 5. q. 3. art. 1. nu. 81. Ad 3. ait Doctor, per hoc nõ probari, nisi quòd prædicatum acceptum à forma posteriori non dicitur per se de prædicato sumpto à forma priori, sicut hæc non est per se, homo est albus, & animal est homo, quia vna harum formarum non includit aliam; non sequitur tñ, quòd genus per se nõ prædicetur de specie, quia hæc, etsi importet prædicatum sumptum à posteriori forma, idest differentiam, nõ tamẽ pręcisè illud, sed etiã genus includit.

63 Quintò tandem obijciunt quædã axiomata philosophica, quibus præsertim Suarez, & alij inducti sunt ad negandam pluralitatem formarum in composito 1. de Gen. c. 3. inquit Philos. quòd generatio vnius est corruptio alterius, & ẽ contra, ergo in aduentu animæ corrumpitur forma embrionis, & cum corrumpitur animal, statim generatur cadauer. & 1. de Gen. tex. 23. ait, quòd generatio est mutatio totius in totum nullo sensibili manente vt subiecto eodem, in quo differt ab alteratione, ergo cum generatur animatum, nullum sensibile, quod præfuit, manet, & idem dicendum, quando corrumpitur.

Resp. primum axioma Arist. esse verũ, vel mediatè, vel immediatè, vt notat Tatar. 1. de Gen. trac. 2. q. 1. not. 4. in inanimatis verum est immediatè, in animatis mediatè, vt .n. notat Cauellus disp. 1. de An. sec. 4. Arist. hanc maximam inducit ad probandam æternitatem generationũ sine infinita materia, vnde sufficit sibi, quòd ad quamcunque corruptionem sequatur saltim mediatè generatio, & ad quamcunque generationem præcedat saltim mediatè corruptio, & vtcunque habetur sine generatione cadaueris in interitu animalis, & sine corruptione embrionis in eiusdem ortu, sic .n. nunquam cessabit generatio, & sufficit finita materia, quod solùm intendit Philos. Vel 2. dicitur cum Tromb. 8. Met. q. 2. ar. vlt. ad 5. & Balsol. cit. ad 1. principale, valere Arist. dictum de corruptione, & generatione totali, nõ partiali; vel quòd corruptio vnius est generatio alterius, aut in fieri, aut in facto esse, & ita nihil corrumpitur quacunq; corruptione, siuè partiali siue totali, nisi aliquid

quid generetur, vel in fieri, vel in facto esse, quæ responsio colligitur ex Scoto 4. d. 11. q. 3. sub H h. Vel 3. dicatur cum Mercenario, & Zab. in generatione animalis embrionem corrũpi sm̃ quid, & in eiusdẽ interitu generari cadauer sm̃ quid, quatenus. s. adueniente anima, forma embrionis non amplius fungitur officio formæ, sed potius materiæ, & anima recedente, incipit denuo fungi officio formę, & in hoc sensu solùm verificatur hæc propositio in animatis. Vel demum cum Ragus. Resp. Arist. illud dixisse, vt ostenderet, materiam nunquam reperiri nudam, quare generatio subsequens semper est necessaria, quotiescunque imminet periculum, ne materia maneat sine forma, quod periculum non adest in animalis interitu, cùm remaneat materia sub formâ mixti. Quòd autem non sit vera vniuersaliter illa propositio, patet in accidentibus multis, quorum generationem nulla comitatur corruptio, nec corruptionem generatio, eiusmodi sunt lumen in aere, species in medio &c. de quo agimus disp. 5. de Gen. & Corup. nu. 103.

Ad aliud axioma, generatio est mutatio totius in totum &c. dicatur cum Tatar. cit. dub. 1. Philos. ibi loqui de sensibili completo, aut de generatione inanimatorum, quorum tñ exempla ibi affert, Vel dicendum est, Philosophum intelligere velle, quòd in nulla substantiali generatione potest idem remanere cõe subiectũ vtriusque formæ, s. recedentis, & subsequentis aut remanentis, nisi sola materia prima, quæ sensibilis non est, & ita contigit etiã in ortu, & interitu animalis, quòd idem sensibile nõ manet vt subiectũ vtriusque termini, hoc est, formę corporis, & animæ, adueniente .n. anima, corpus est subiectum, sed recedente, fit totum, & sola materia remanet subiectum formæ mixti, ita respondet Zab. vel tandem dicatur, Philosophum loqui de generatione totali compositi animati; sed hoc axioma in lib. de Gen. & Cor. ex professo exponimus disp. 5. cit. nu. 32. vide ibi & Basol. 2. d. 17. q. 1. vbi non tantum soluit rationes allatas, sed etiam subtilissimè retorquet ex compositione metaph.

Postremò Arriag. cit. disp. 3. Phys. sec. 6. nedum hanc nostram sententiam impugnat, verum etiam irridet contra quem seriò agimus disp. cit. de Gẽ. & Cor. q. 3. ar. 1. vbi fusè eius dicacitati, & argumentis occurrimus, quæ nõ oportet hìc repetere.

ARTICVLVS II.

Resolutio quęsiti de formis disparatis.

Dicẽdũ est ꝙ licet naturaliter nequeãt plures formę substantiales disparatę specie, vel numero diuersę in eadem materia coniungi, possunt tamen de potẽtia Dei absoluta; Conclusio quoad primã partem colligitur ex Scot. 2. d. 15. q. vn. intra A. & licet probatione non egeat suaderi tamen potest, quia naturaliter formæ diuersę, & disparatæ diuersas requirunt dispositiones, ac incompossibiles, ergo naturaliter simul coniungi nequeunt, sicut neque earum dispositiones prærequisitæ, & in eiusmodi formis naturaliter verum est generationem vnius semper esse corruptionem alterius; Cæterũ Arriag. cit. disp. 3. Phys. nu. 98. & 112. inquit hãc rationem non valere, quia opus nõ est, vt formæ disparatæ petant oppositas dispositiones, sufficit enim si disparatas, quæ inuicem non repugnent; imò probabile putat in ferro candente de facto reperiri simul formã ignis, & ferri, quod pluribus ibi probat, quod si hoc non admittatur, ait saltim non repugnare in rerum natura duas formas substantiales, quæ non petãt contrarias dispositiones, & incompossibiles, posset enim esse forma substantialis media inter formam ignis, & ferri, quæ cum forma ferri sit compossibilis, & sicut in aqua feruenti consistit cum eius forma calor intensus, cur non posset consistere alia forma substantialis cum calorem exigens pro dispositione? quare nu. 113. cõcludit rationem huius incompossibilitatis ex contrarietate dispositionum non esse desumendam, sed ex incapacitate materię ratione suæ virtutis limitatæ, quæ non potest duas formas substantiales, quę maximam dicunt perfectionem, simul sustinere; potest autem plures accidentales, quia hæ non requirunt tantam virtutem, vt sustenn-

stententur, quantam substantiales.

Verùm hæc sua ratio omninò vana est, tum quia falsum est, vt mox dicemus, potentiam materiæ esse ad hanc, vel illam formam limitatam cum potius quantum est de se sit ad omnes prosus illimitata, vndè cum vnam recipit, adhuc retinet capacitatem ad aliam, tum quia falsum est formas substãtiales maiorem virtutem requirere in materia, vt sustententur, quam accidentales, quià vniuersaliter forma quo plus habet inhærẽtiæ, eò est minoris consistentiæ, & ideò maiorem requirit in subiecto virtutem, vt sustentetur, cum igitur accidentia minus, quam formæ substantiales consistant, maiorem in materia requirent virtutem sustentatiuam, & formę substantiales minorem, vndè argumentũ potius est ad oppositum; retinenda itaque est ratio à nobis allata ex incompossibilitate dispositionũ deducta, quamuis enim non omnes formę contrarias petant dispositiones, eò tamen ipso quod sunt disparatæ, adeò diuersas petunt dispositiones, vt ea diuersitas ad istam possibilitatẽ sufficiat, etiamsi directè non repugnent, & itá docemur ex naturali rerum cursu, iuxta quem generatio vnius est corruptio alterius; & omnino falsum est in ferro candenti reperiri simul formam ignis, & ferri, vt ostendimus contra Aresium disp. 4. de Cęlo q. 4. art. 3. ex quo loco dissolui posſunt quæcunque hìc affert Arriag. ad probandum oppositum; an verò dari possit forma illa media inter ignem, & ferrũ, quæ cum forma ferri sit compossibilis parum ad rem attinet; sufficit nobis secundum communem naturæ cursum talem formam non dari, quæ sit cum alia compossibilis.

Quò ad alteram partẽ, in qua est tota difficultas, colligitur ex Scoto in 4. d. 10. q. 2. sub. P. vbi concedit, id fieri posse à Deo, quidquid ibi dicat Tataretus, neque in 2. responsione ad idem argumẽtum reuocat, quod dixerat in prima, sed inquit solùm, ex casu ibi posito non sequi, eandem materiam informari duabus formis disparatis. Hæc est cõior opinio, & probabilior; & probatur euidenti ratione, quia, vt visum est disp. 2. q. 5. ar. 3. Licèt sit vnica potentia materiæ, non tñ est limitata ad hãc, vel illam formam, sed indeterminata, & illimitata ad omnes, vnde cum vnam recipit, adhuc retinet capacitatẽ ad aliam, non tñ potest aliã simul, & semel recipere, quia naturaliter vna forma disparata aliam expellit, ergo impedimentum, cur materia non possit informari simul, & semel duabus formis disparatis, nõ oritur ex natura illius ab intrinseco, sed prouenit ex parte formarum, quarum sicut effectus primarius est informare materiam, ita effectus secundarius est, vnam expellere aliam, siue impedire naturaliter, ne alia informet simul cum ipsa, sed sic est, quòd hic effectus secundarius impediri potest à Deo, sicuti impediri potest in genere quantitatis, ponendo duas quantitates in eodem loco, & in genere qualitatis, ponẽdo duo contraria in eodem subiecto, quia vtrunque fieri potest à Deo, vt suo loco dicemus, ergo poterunt æquè benè poni in materia duæ formæ disparatæ.

Respondent aliqui, non quemcunque effectum secundarium formæ posse diuinitus impediri, nã ad positiuam entitatẽ lapidis sequitur necessariò negatio cuiuscunque alterius formæ disparatæ, sicut ad entitatẽ hominis sequitur necessario negatio asinitatis, atque ideò posita forma lapidis in materia, non poterit simul poni forma panis, cùm forma lapidis secũ deferat necessariò in eodem subiecto negationẽ formę panis. Negant ẽt paritatẽ assumptã de duobus cõtrarijs in eodẽ subiecto, & duobus corporibus in eodẽ loco, nam cum contraria sint formæ accidentales, & non dent esse simpliciter, sed sm̃ quid, nõ est incõueniẽs, quòd simul informent idẽ subiectũ, ex hoc n. solùm sequitur, quòd idẽ sit in pluribus speciebus accidẽtalibus, quod nec etiã naturaliter incõuenit, si sint accidẽtia disparata, & nõ opposita, at positis in materia duabus formis substantialib' disparatis, idẽ esset simul, & seml in duplici specie essentiali, quod implicat.

65 Hæc responsio nihil prorsus valet & alio quin etiã probaret duas formas accidẽtales disparatas, vt albedinẽ & dulcedinẽ in eodem subiecto esse nõ posse, nã albedo secũ defert negationẽ cuiuscunq; alterius

terius formæ, atq; ita cũ ipsa nulla alia forma consistere posset in eodem subiecto. Aliud igitur est loqui de negatione essẽdi aliud, & de negatione essẽdi cum alio, quælibet forma in subiecto secũ defert necessariò, & inseparabiliter primã negationem, quia hæc sequitur suã entitatẽ, per quã est talis forma, & nõ alia, & cũ subiecto cõstituit tale cõpositum, & nõ aliud; Sed nõ defert secũ necessariò negationẽ essendi cũ alio, alioquin quæcunq; forma in quocunque subiecto esset incõpossibilis cũ alia forma, quod patet esse falsum. Ita igitur in proposito forma lapidis in materia duplicẽ modò defert negationẽ formę panis, nimirũ negationẽ essẽdi illã, & negationẽ essẽdi cũ illa, prima negatio à Deo impediri nõ potest, nã fieri nequit vt entitas formæ lapidis non sit distincta, & alia ab entitate formæ panis, altera tñ negatio benè potest à Deo impediri, quia consistit in expulsione, & actuali incompossibilitate vnius formæ cum alia.

Paritas etiã in argumento assumpta de duobus cõtrarijs in eodẽ subiecto, & corporibus in eodẽ loco omninò negari non potest, nã sicut expulsio cõtrariorũ ab eodẽ subiecto, & quantitatũ ab eodẽ spatio est effectus secũdarius illarũ formarũ, & ideò à Deo impedibilis, ita etiã expulsio, & actualis incõpossibilitas formarũ substantialiũ disparatarũ in eadẽ materia est effectus secũdarius illarũ, & à Deo impedibilis. Nec sequitur, idẽ esse in duplici specie essentiali, nã si eadẽ materia sit simul sub forma panis, & lapidis, ipsa semper foret in vna dũtaxat specie sibi intrinseca, & essẽtiali .s. sub specie incompleta materiæ, & reductiuè tãtũ, ac extrinsecè esset sub pluribus disparatis, s. lapidis, & auri, sicut substãtia lactis est reductiuè sub specie albedinis, & dulcedinis; si verò loquamur de suppositis ex ipsa cõstitutis, vnumquodque esset in sua propria specie lapis sub specie lapidis intrinsecè, & essẽtialiter, & panis sub specie panis.

66 In oppositũ conantur Aduersarij ostẽdere, id implicare, sed nõ omnes ex eodem capite implicantiã deducũt. Primò cõiter ex eo capite deduci solet implicãtia, quia ex tali cõiunctione cõpositũ inde resultãs esset simul, & semel vnũ, & plura, specie, & numero, nã propter identitatẽ materiæ, vnũ iudicari deberet, specie, & numero, specie quidẽ, quia materia nõ est minus pars essẽtialis cõpositi, quàm forma, numero verò, quia 5. Met. c. 9. ea sũt vnũ numero, quorũ materia est vna; propter diuersitatẽ verò formarũ deberet dici plura numero, quare cõpositũ istud esset veluti Chymera, & Hircoceruus, quia nec propriè posset dici plura, nec propriè vnũ, quia duę formæ completæ non possunt per se vnum constituere.

Resp. nullã ex hoc sequi implicãtiã, ex tali .n. coniũctione cõstituerẽtur simpliciter plura cõposita, & supposita inter se simpliciter distincta, vt colligitur ex Scoto cit. 2. d. 15. q. vn. sub A. quia sicut de facto, quãuis materia panis, & lapidis sit eadẽ specie, nõ propterea lapis, & panis dicũtur eadẽ specie, quia idẽtitas specifica attẽditur solum penes integrã rei essentiã nõ penes partẽ illius, aut si etiã penes partem attenditur, nõ attẽditur penes partes determinabilẽ, & potẽtialẽ, qualis est materia, sed determinantẽ, & actuantẽ, qualis est forma, huius .n. propriè est cõstituere in specie, & specie distinguere vnum constitutum ab alio, & sicut etiam de facto, quãuis eadẽ numero materia trãseat à forma aquæ ad formã aeris, nõ idcirco aer, & aqua dicũtur idẽ cõpositũ numero ob identitatẽ materiæ; sed adhuc dicũtur numero, & specie diuersa ob solius formę diuersitatẽ, ità etiã in casu nostro, quamuis eadem foret materia vtriusque cõpositi, scilicet panis, & lapidis, cõposita tñ forent inter se simpliciter diuersa specie, & numero, & solũ sm̃ quid eadẽ dici possent ob identitatem materiæ; quãdo verò Philos. ait, illa esse eadẽ numero simpliciter, quorũ materia est vna, nõ loquitur de materia partis, sed de materia sumpta pro differẽtia indiuiduali; vt docet Scot. 2. d. 3. q. 6. Q. K. quæ in proposito essent diuersæ, nã vnitas materiæ partis nõ infert vnitatem materiæ totius, alioquin genitum deberet dici idem numero cũ corrupto, cũ habeat eãdem numero materiam.

Hinc patet, Sghẽmã loco citato minus rectã dicere, quòd tale cõstitutũ esset simpliciter

pliciter vnũ. Tum quia implicat, lignũ, & aurũ, hominẽ, & leonẽ esse simpliciter idẽ numero suppositũ. Tũ quia Scot. 2 d. 15. inquit, quòd si essent plures formæ elementares in eadẽ materia mixti, cũ hę sint suapte natura cõpletæ, quælibet cõstitueret propriũ suppositũ, & sic in mixto essẽt plura supposita. Tũ quia ex Scoto 3. d. 8. q. vn. & quol. 11. sub Ff. & alibi sępè, multiplicatio formæ, & suppositi necessariò multiplicat cõcreta, ergo cũ hìc adsit multiplicatio formæ, & suppositi, debebunt necessariò multiplicari cõcreta, & licèt adsit vnitas subiecti, hoc nõ refert, quia cõcreta substãtialia sunt absoluta a subiecto & solum connotatiua respectu suppositi. Nec materia sic informata esset Chymera, vel Hircoceruus, hæc enim sunt merè impossibilia, quia cogitantur velut composita per se resultantia ex duabus naturis completis, vt Hirci, & Cerui, quod implicat omninò, at in casu nostro composita, quæ fierent, coalescerent ex naturis incompletis, .s. materia, & forma, ex materia .n. cum hac forma resultaret vnum per se compositum, & ex eadem cum alia disparata aliud quoque compositum disparatum.

67 Secũdo alij ex alio cap. implicantiã ostendunt, quia ex tali coniũctione sequeretur, duo supposita posse de se inuicem dici, nam ideò dicitur, hoc albũ est dulce, quia duo accidentia sunt in eodem subiecto, .s. in lacte, ergo si duæ formæ substantiales sunt in eadem materia, supposita inde resultantia, dicerentur de se inuicem, vt quòd lapis est panis, & è contra, homo est asinus, &c. supposito, quòd huiusmodi formæ disparatæ sint in eadem materia, sed hoc implicat, quia de ratione suppositi est, esse incommunicabile vt quo, & vt quod.

Resp. negan. conseq. ad cuius probat. dicimus, diuersam esse rationem de duabus formis accidentalibus in eodem subiecto, & duabus substantialibus in eadem materia, cum .n. formæ accidentales in subiecto eodem explicentur nominibus connotatiuis, vt patet de albedine, & dulcedine in lacte, consequenter in eis pòtest fieri mutua prædicatio, vt quòd album est dulce, cum .n. vtroque nomine idem connotetur subiectum, consequenter etiam verum est dicere, quòd album est dulce; at forma substantialis in materia non explicatur nomine connotatiuo, & adiectiuè tento, sed absoluto, & substantiuè tento, dicimus .n. lapis, panis, asinus, &c. quare si plures inuenirentur in eadem materia, non posset fieri mutua prædicatio; quòd si nominibus connotatiuis, & adiectiuè tentis ipsæ quoque explicarentur, vt dicendo, equinatum, impanatum, humanatum, &c. in hoc sensu fieri potest mutua prædicatio, dicendo, humanatum est asinatum, sensus .n. est, quòd subiectum informatũ forma humana, est ẽt informatum asinina, sicut è cõtra, si composita accidentalia nominibus absolutis possent appellari, nõ posset vtique fieri mutua prædicatio, quia licèt sit idem subiectum, quod afficitur albedine, & dulcedine, non tñ est idem compositum accidentale, quod resultat ex lacte cum albedine, & ex eodem cum dulcedine.

Sed vrges Deus, & homo sunt nomina absoluta, & tñ quia sunt vnitæ istæ duæ naturæ in eodem supposito, dicantur de se inuicem, vt patet in Christo, ergo pariter in proposito. Resp. negan. sequelã, quia hę nomina significantia naturas integras substãtiales sunt absoluta subiecto & connotatiua respectu suppositi, vnde cum in Christo sit vnum, & idem suppositum vtriusque naturæ, valet mutua prædicatio, at in casu nostro duo supposita forent, & ideò fieri non posset mutua prædicatio, quia vt duæ naturæ essentialiter diuersæ prędicentur de se inuicem etiã in concreto, nõ sufficit habere eandẽ materiã, sed oportet, esse in eodẽ supposito.

Sed adhuc instat Fuentes cit. art. 1. in fine, ex hoc sequi, vnum suppositum alteri supposito communicari, quia pars essentialis, & numerica vnius, .s. materia, est actualis pars alterius. Resp. negando, hinc sequi communicationem suppositi, nam etiam modò de facto materia vnius suppositi est alteri communicabilis dictiũctim, nec propterea suppositũ, cuius acta est pars, dicitur cõmunicabile, quia aliud

est loqui de supposito, aliud de partibus eius; suppositum .n. est id, quod dicitur alteri incómunicabile, nó verò parte eius.

68 Tertiò, Ex alio cap. alij huius coniunctionis repugnantiam ostendunt; nã si idem corpus humanum duabus animabus rationalibus informaretur, vel operante vno supposito, aliud quoque operaretur, vel non; primum dici non potest, tũ quia forma est ratio, & principium actionis, cum igitur sint diuersæ formæ, poterit forma vnius suppositi esse principium actionis in suo supposito, & nõ alia in suo, nec videtur vnde peti debeat hæc necessaria connexio operationum; tum quia si operante vno supposito, etiam necessariò operaretur & aliud, neutrum erit agens liberum, & alterum sæpè sæpiùs aget inuitum, quod repugnat rationali supposito. Sed neque potest dici secundum, cùm .n. maior pars actionum humanarum sint organicæ, operante vno supposito, operabitur etiã & aliud, cùm organũ, per quod exercet. actio, sit cõe vtri ; ex hypothesi.

Deinde adhuc maior repugnantia apparet, si ponatur idem corpus informari anima ouis, & canis, nam viso lupo, non potest determinatè dici, quid ageret, nũ persequeretur, vel fugeret; immo si idem corpus informaretur anima ouis, & lupi, explicari non potest, quomodo se haberent hæc duo supposita in agendo; & adhuc incredibilia magis sequerentur, si idẽ corpus informaretur anima rationali, & brutali.

Resp. ex doctrina, quam tradit Scotus in 4.d. 10.q. 2.infra R. loquens de corpore eodem in pluribus locis existente, quomodo se haberet in operando, & patiendo, quòd cum homo duo actionum genera exerceat, organicas, vt videre, audire, dormire, &c. & inorganicas, vt intelligere, & velle, dicendum est, quòd si idẽ corpus informaretur duabus formis humanis, vt v.g. anima Francisci, & Antonij, quò ad actiones inorganicas vno operante, non necessariò operaretur & alter, quare Francisco considerante aliquod obiectum posset Antonius non illud considerare, sed aliud, præsertim in secũda motione, in qua non indiget anima phantasmatibus tanta necessitate, vt in prima, quia ad considerationem requiritur attẽtio ex parte animę, quę attẽtio vt plurimũ pẽdet à volũtatis imperio; similiter posset Franc. aliquod obiectũ velle, & Antonius non velle, immo illud odire, & sic posset vnus mereri, alter demereri, vnus esse doctus, alter ignarus. Quò autẽ ad operationes organicas, dicendum est, quòd vel illæ duæ animæ sunt æqualis virtutis, vel inæqualis in mouendo potentias exteriores per voluntatis imperium; si sunt inæqualis virtutis, itaut anima Francisci vincat in mouendo potentias exteriores animam Antonij, tunc ambulante Francisco, etiam Antonius ambulabit, licèt inuitus, ob resistentiam tñ factã à voluntate Antonij, Franciscus tardiùs ambulabit, & in hoc ostẽdit Antonius propriam libertatem, nec vllum est inconueniens, quòd violentiam patiatur in actibus externis, quò .n. ad huiusmodi actus imperatos cõcedunt omnes, voluntatem posse vim pati; si verò anima Francisci, & Antonij sũt æqualis virtutis, & vnus ambulare velit, alter non, vnus huc ambulare, alter illuc, tunc, vt ait Scot. cit in simili, vel vnus impediet alterum, vel ambo agent ad quendã effectum medium, & quod dicitur de ambulatione, etiam de alijs operationibus externis, & organicis dici debet.

Ad Confirm. quando dicimus, eandem materiam posse pluribus formis specie disparatis informari, loquimur de formis inanimatorum, quibus omnibus cõe est idẽ specie subiectum, & perfectibile, & sæpè sæpiùs idem numero successiuè eadẽ nempè materia prima, nõ loquimur autem de animalibus specie diuersis, quæ corpora, & perfectibilia specie diuersa exposcunt, neque .n. corpus, quod est aptum perfectibile pro anima hominis, est aptum perfectibile pro anima bruti, nec corpus perfectibile pro anima agni est aptum pro anima lupi, quia huiusmodi perfectibilia inter se specie distinguuntur, vt dicimus in lib. de Ani. vnde repugnantia, cur corpus lupi non possit informari simul, & semel anima ouis, non solùm ortum ducit ex repugnãtia formarum ad inuicem, quã Deus posset impedire in actu secũdo, sed

etiam

etiam ex incapacitate materiæ, quæ suaptè natura determinata est ad illam formam specie. Sed si daretur hoc etiã fieri posse, vt concedunt Amicus, & Sghemma loc.cit.tunc considerandum esset, quę nam anima esset maioris virtutis in agendo, & dicendum, seruata proportione, quod nuper dicebamus de actionibus organicis Francisci, & Antonij, si informarent eorum animæ eandem materiam.

69 Quartò ex alio cap. conatur Fuẽtes cit. num.36. ostendere repugnantiam, pro qua ostendenda adducit doctrinam Sco. in 3. dist. 1. q. 2. §. *Ad quæstioné &c.* vbi docet implicare; quòd eadem natura humana triplici diuina personalitate dependeat, quia in dependentibus essentialiter implicat, vnum dependens à pluribus dependere, alioquin à singulis dependeret essentialiter, & totaliter, & non dependeret, cùm igitur vna personalitas adęquatè terminet dependentiam naturæ in ratione communicabilis, non potest eadẽ natura simul alia personalitate personari; cùm igitur in casu nostro (subinfert Fuẽtes) quæuis forma sit completum principium, & totale informatiuum materiæ, appetitũ eius satians, & adæquatè actuans implicabit, eandem materiam alia adæquata forma simul actuari, aliàs materia in informatione totaliter dependeret, & non dependeret.

Resp. negan. paritatem, nam natura verè dependet ad suppositum in ratione cõmunicabilis, sed materia non dependet à forma, cùm forma non det esse materiæ, sed composito, vnde positis in materia pluribus formis, non sequitur, idem depẽdere à pluribus caulis totalibus, cùm materia sm̃ suam entitatem non sit effectus formæ, vt patet ex superioribus; Et prorsus falsum est, quamcunque formam satiare appetitum materiæ, & esse actum adæquatum eius, cùm omnes oppositum doceant, præsertim Doctor 1. d. 1. q. 1. propè finẽ, & 2. d. 14. q. 1. B. & alibi sæpè.

Sed instat Fuentes n. 37. non obstare, quòd forma non det esse materiæ, sed cõposito, quia neq; subsistentia dat esse naturæ, sed supposito, & tñ sm̃ Doctorem nequeunt tres subsistẽtiæ eandem numero naturã terminare. Rursus materia existit completè ratione formæ, nam quamuis habeat suũ proprium actum, completè tñ non existit sine forma, ergo saltim quantùm ad hunc effectum existendi completè, & formaliter, dependeret totaliter ab vna forma, & non dependeret totaliter, quod implicat.

Resp. hunc Auctorem secum pugnare, nam paritatem de forma respectu materiæ, & subsistentia respectu naturæ, quã tenere contendit n.37. negat postea n. 42. vbi docet ex Doctore, suppositum se habere vt causam respectu naturarũ, & ideò tres subsistentias eandem naturam terminare non posse, sed non ita se habere formam respectu materiæ, & si natura nullo modo dependet à supposito; iam argumẽtum Doctoris vanum prorsus est. Et ex eo quòd materia existat completè, & formaliter ratione formæ, nõ sequitur ob id, vnum, & eũdem effectum à pluribus causis totalibus dependere, si pluribus formis simul informaretur, quia tunc materia nõ haberet vnam tm̃ existentiam formalem, sed tot, quot formas haberet, & vnaquæque formalis existentia, quæ est materiæ extrinseca, penderet totaliter à sua propria forma.

70 Quintò obijcitur; Tum quia si materia posset suscipere duas formas disparatas simul, vel talis potentia esset naturalis, vel obedientialis; non primum, quia tũc naturaliter posset plures recipere formas; neque secundum, quia potentia dicitur obedientialis in ordine ad agens, nõ in ordine ad formam. Tum 2. quia si potest simul duas recipere formas, ergo pari ratione tres, quatuor, & infinitas, quod infinitam argueret perfectionem in materia. Tũ 3. quia ex duobus entibus in actu completo non fit vnum per se, ergo materia informata duabus formis disparatis, non constituet cum eis duo entia per se, nec vnum per se, sed tm̃ vnum per accidens. Tum denique quia non potest eadem forma simul informare plures materias, vt dicemus q. seq. ergo nec eadem materia pluribus formis.

Resp. ad 1. potentiam materiæ in ordine ad formas disparatas esse naturalem,

quia

quia ab illis etiam ſimul ſuaptè natura nata eſt perfici, & quòd ſimul non perficiatur, non eſt ex materiæ incapacitate, ſed ex formarum incompoſſibilitate; in ordine verò ad agens eſt obedientialis, quia talis potentia ſimultatis non poteſt ad actum reduci, niſi ab agente ſupernaturali, quod ſolum vincere poteſt actualem repugnantiam vnius formæ cum alia. Ad 2. conceditur ſequela de infinitis formis in potentia, hoc eſt, non tot, quin pluribus, & negatur, hoc arguere infinitam perfectionẽ in materia, quia potentia paſſiua à toto genere nullam dicit perfectionem, vt Scot. docet in 3. d. 14. q. 2. in fine. Ad 3. conceſſo antecedente, negatur conſequentia, quia in caſu nullum ens completum alteri vnitur, vt ab illo perficiatur, quia neutra forma recipit aliam, ſed vnaquæque recipitur immediatè in materia, & cum ea conſtituit vnum ens completum, vnde reſultant duo entia completa per ſe, nec vllum hìc interuenit ens per accidens, ſed ad ſummum erunt duæ formæ per accidens vnitæ, ſeu coniunctæ in eadem materia. Ad 4. negatur paritas, & rationem diſparitatis aſſignamus queſtione ſeq.

71 Poſtremò Complut cit. cum alijs Thomiſtis ſic arguunt: effectus formæ ſecundarius eſt à Deo indiſpenſabilis, ſicut primarius; nam habet cum primario tã intimam connexionem, vt non foret primarius, niſi ſubſequatur ſecundarius, non n. ob aliud priuatio vitæ intimè, & indiſpenſabiliter ſequitur ad formam cadaueris, niſi quia ſi ſemel non ſequeretur, non daret primarium effectum, ſcilicet eſſe cadaueris, implicat .n. idem eſſe viuum, & vita priuatum Confir. quia de ratione formæ ſubſtat alis, vt actus primus, eſt, quod componat vnum per ſe, & det primum eſſe, ſeu eſſe ſimpliciter, ſed niſi ſubſequatur effectus ſecundarius, .ſ. expulſio præexiſtentis formę, non poſſet forma duo illa præſtare, quæ ſpectant ad effectum primarium, ergo effectus ſecundarius eſt cũ primo indiſpenſabiliter connexus, Probatur minor, quia .n. materia per primã formam eſt in actu, non poteſt cum ſequenti vnum per ſe conſtituere, niſi prior expellatur; quod .n. aduenit enti in actu completo, non facit vnum per ſe cum eo, & cũ per illam formam habeat iam materia eſſe ſimpliciter, & primum, non poteſt aliud eſſe ſimpliciter à ſequenti recipere, niſi prior expellatur, illud .n. vnicum eſt, cùm illius rei vnicum ſit eſſe ſimpliciter, & completum.

Reſp. negan. aſſumptum, Ad probat. dicimus, in viuentis intentu nullam formam cadaueris de nouo gigni animę incompoſſibilem, ſed ſolam corporeitatis formam remaneret ſine anima; quòd ſi daretur hęc forma cadaueris, tunc negandum eſſet, quòd non ſit compoſſibilis cum anima in eadem materia de potentia Dei abſoluta, nec ſequitur, idem tunc futurum ſimul viuum, & mortuum, quia, vt diximus, ex talibus formis diſparatis cum materia coeleſcerent diuerſa ſimpliciter cõpoſita, non vnum; & quando etiam concederetur, has duas eſſe prorſus incõpoſſibiles ob ſpecialem oppoſitionem inter eas verſantem, non idcircò idem quoque de cæteris aſſerendum eſt, quia in eis non talis oppoſitio reperitur. Ad Confir. neg. minor, Ad probat. dicimus, etiam formam poſteriorem conſtituere cum materia, in qua manet adhuc prior, vnum per ſe, quia forma poſterior non recipitur in toto cõſtituto ex priori cum materia, ſed in eadẽ materia immediatè, vnde reſultat nouum ens completum à priori diuerſum, & quamuis vnius rei vnicum ſit eſſe ſimpliciter, & completum, quando hoc eſt ei intrinſecum, & eſſentiale, non tñ quando eſt extrinſecum, & aduẽtitiũ, ſicut eſt eſſe ſimpliciter, & ſubſtantiale, quod forma materiæ tribuit.

QVÆSTIO VII.

An vna, & eadem forma ſubſtantialis poſſit informare ſimul plures materias.

72 LOquimur de vna, & eadem forma, ſiuè hæc ſit diuiſibilis, vt ſunt omnes formæ ſubſtãtiales eductæ de potentia materię, ſiue indiuiſibilis, qualis eſt anima rationalis, & non dubitatur de pluribus materijs inadæquatis, & partialibus coniunctis, clarum .n. eſt, quòd ſic vnitæ conſtituunt vnum adæquatum perfectibi

le

le vnius numero formæ, & ita de facto in animantibus eadem numero anima informat plures materias inadæquatas,& partiales,carnem,ossa,neruos, &c. vnã totalem,& adæquatam constituentes. Dubium igitur est de pluribus materijs, quarum singulæ sunt adæquatæ vni animæ,an v. g. vna,& eadem anima possit informare plura corpora, quorum quodlibet est adæquatum perfectibile ipsius; & potest esse etiam dubitatio de pluribus inadæquatis, si forent ab inuicem diuisę, & disiunctæ, an scilicet vna, & eadem anima informare possit simul plures eiusdem corporis partes ab inuicem disiunctas,& loco dissitas. Partem affirmantem sustinent de potẽtia Dei absoluta huius loc.cit.q.pręc. & Amicus ibidem, & iterum tract. 11.de causa formali q.7 dub.2. vbi pro hac sententia refert Fonsecam in Met.Suar.in 3. p. Murciam 2.Phys.& alios,& sequitur ex nostri Sghemma cit Negantem sustinent quamplures Thomistæ,Complut. Io. de S.Thoma,Manca, sed cæteris accuratiùs Matius 1. Phys.disp.de principijs sect.3. q. 4. & etiam cõiter Scotistæ cum Scoto in 3.d.1.q.2.§.*Contra hoc obijcitur, &c.* vbi tenet de quacunque forma in vniuersũ tàm substantiali, quàm accidentali,plures materias adæquatas simul informare non posse,vbi etiam sequitur Lychet.& Fuentes loc.sup.cit.art 3.

ARTICVLVS I.

Resolutio quæsiti quò ad potentiam naturalem.

73 DIcendum est, naturaliter vnam, & eandem formam,nedum non posse simul informare plures materias adęquatas,& totales,verùm nec etiam partiales,& inadæquatas, si sunt ab inuicem diuisæ,& separatæ.Concl.quò ad vtramque partem cõis est assertoribus vtriusque sẽtentiæ, & quò ad 1. partem Prob. Tùm quia informatio non potest fieri sine existentia in loco, sed vna forma non potest existere naturaliter in pluribus locis adæquatis, ergo nec informare simul plures materias adęquatas. Tùm quia maior est dependentia formæ à materia, quam corporis à loco, ergo si idem corpus nequit esse naturaliter in pluribus locis,minus eadem forma in pluribus subiectis adæquatis esse poterit. Tum etiam quia naturaliter posset corrumpi in vna materia,& nõ in alia, si v. g. in vno loco adsit agens cõtrarium dispositiones corrumpens,& non in alio. Tùm tandem quia id non est super. naturaliter possibile,ergo nec naturaliter.

Petes,an saltim successiuè hoc sit naturaliter possibile, idest an possit naturaliter contingere,quòd eadem numero forma successiuè plures materias informet, vt art.pręc. dicebamus de materia, quòd eadem numero successiuè informatur pluribus formis. Negatiuè etiam ad hoc respondẽdũ est, immo talis transmigratio non solùm est naturaliter impossibilis in formis omninò à materia pendentibus, quæ proindè eò ipso, quòd à materia diuelluntur,corrumpuntur 2. Phys. 12. sed etiam impossibilis est in formis à materia independentibus, quales sunt animæ rationales,vnde dogma illud,vel potius paradoxum pythagoricum de transmigratione animarum, non solùm ab Ecclesia damnatum est in Concilio Lateran. sub Leone X.sess. 8 sed etiam in vera Philosophia ab Aristot 1.de Ani.tex. 53. Nec est eadem ratio de materia,& forma,materia .n. potest successiuè plures habere formas, quia ad id munus instituta est à natura, vt .s. sit idem cõe subiectum omnium formarum,at formę institutę sunt ad varietatem compositorum constituendam, vnde, & variæ sunt, & pro earum varietate varias etiam postulant dispositiones in materia, à qua ità pendent in sua existentia,si ab illa eductę fuerint, vt illas diuellere à subiecto sit eas destruere. Verum est,quòd in nutritione diuersas materiæ portiones successiuè eadem anima informari,at hæ non sunt plures materiæ totales,& adæquatæ, de quibus hìc loquimur nec informantur vt plures; sed vt efficientes,& integrantes,cum alijs vnam numero totalem, & adæquatam.

74 Quò ad 2.partem etiã Prob.nostra Cocl.nam continuatio partium materiæ est peculiaris quædam dispositio necessaria ad informationem,vnde in animalibus perfe-

perfectis videmus, quod membrum abscissum eo ipsò, quod separatur à toto, cessat informari ab anima, in insectis verò, alijsq; naturalibus compositis, quorum formæ sunt prorsus diuisibiles, si materia diuidatur, diuiditur etiam & forma, vnde non amplius remanet eadem numero forma, quæ prius, sed per talem diuisionem, sicut fiunt plures numero materię, ita fiunt plures numero formæ, vnde in tali casu dici nequit, quòd eadem numero forma informet plures materias inadæquatas ab inuicem diuisas, sed potius, quod quælibet numero particula formę totalis prioris iam diuisæ, informat suam particulam materiæ sibi adęquatam.

In oppositum obijcitur 1. quòd possit eadem forma naturaliter informare plures materias adęquatas, & totales. Tum quia quælibet forma habet naturalem aptitudinem ad informandã quamlibet materiam, sicut é contra quælibet materia distincta ab alia, & ex se capax cuiuscunque formæ, etiam earum, quæ sunt in alia materia, ergo sicut per agens naturale hæc aptitudo formæ in ordine ad hanc materiam totalẽ reducitur ad actum, ità poterit reduci simul in ordine ad aliam. Tùm 2. quia de facto anima rationalis informat corpus pueri, vt perfectibile adæquatum, & qñ peruenit ad ætatem virilem, informat corpus duplo maius, ergo tunc informat plures materias adæquatas, & totales. Tum tandem, quia quo causa est perfectior, eo se pluribus communicare potest, sed forma est perfectior materia, ergo si materia naturaliter potest successiuè cõmunicari pluribus formis, poterit naturaliter forma eadem pluribus materijs totalibus se communicare.

Resp. ad 1. formam habere illam aptitudinem disiunctim, sicut etiam è contra habet materia capacitatem plurium formarum disiunctim, & ideo ab agente naturali non potest nisi disiunctim forma applicari ad hanc, vel illam materiam informandam. Ad 2. negatur assumptum quo ad 1. partem, quia anima rationalis determinat sibi naturaliter materiam quo ad maximum, quem terminum non attingit homo in pueritia, & ideo quamuis corpus pueri dicatur adæquatum perfectibile animæ illius, vt contradistinguitur à suis partibus integralibus, non tamen dici potest adęquatum perfectibile, quasi sit terminus, circa quem tota, & totaliter exhauritur virtus informatiua illius animæ. Ad 3. resp. maiorem esse veram cæteris paribus, sed in proposito est omnino dispar ratio de materia, & forma, vt supra dictũ est, potest .n. materia plures habere formas successiuè naturaliter, quia à natura instituta est, vt sit idem commune subiectum omnium formarum, at formæ institutæ sunt pro varietate compositorum, vnde nec simul, nec successiuè potest naturaliter eadem forma plures informare materias.

75 Deinde obijcitur, quod possit eadem forma naturaliter informare plures materias inadæquatas diuisas, & discontinuas. Tum quia dum homini caput amputatur, experientia docet, caput illud nedũ moueri sed sæpè sæpiùs loqui, sed huiusmodi operationes nequeunt esse nisi ab anima, ergo naturaliter pars abscissa informatur ab anima. Tum 2. quia potest Angelus naturaliter esse in pluribus locis discontinuis inadæquatis, ergo etiam anima rationalis in pluribus materijs inadæquatis, etiamsi diuisæ sint, & separatæ. Tum tandem experientia docet, quasdam partes animalis abscisas, vt nasum, & auriculas, denuo animari, si iterum toti conglutinentur, ergo &c.

Resp. ad 1. negan. conseq. fatentur .n. omnes, in his casibus motum illum, & locutionem non ab anima prouenire, quę caput abscissum adhuc informet, sed à spiritibus animalibus, qui cum adhuc calidi sint, & impetum de recenti sibi ab anima impressum retineant, motum illũ efficiũt, & alias actiones, quę videntur vitales, licèt verè tales non sint, vt fusiùs in lib. de An. Ad 2. neg. etiam conseq. vnio .n. partiũ materiæ est dispositio quędam naturaliter necessaria, vt exerceatur informatio cuiuscunque formę, non autem vnio partium loci, ad hoc vt Angelus sit in loco, prætér quàmquod assumptum non est omnino certum; prælertim verò ad informationẽ animę naturaliter exercendã pręter vnitatem

tem partium materiæ requiritur integritas organorum, quia est actus corporis organici, at in casu præter defectum vnitatis, adest etiam defectus integritatis organicæ necessariò requisitæ ad informationem animæ, quæ naturaliter non est apta informare corpus sine capite, nec è contra. Ad 3. dicimus, potius oppositũ probare, quia ostendit, nasum, & auriculam debere corpori coniungi, vt iterum animentur, signum euidens, continuationem partium materiæ esse necessariam dispositionem naturaliter pro animæ informatione.

ARTICVLVS II.

Resolutio quæsiti quò ad potentiam supernaturalem.

76 Dicendum est, quòd licèt per diuinam potentiam possit vna numero forma plures informare materias diuisas, & discontinuas, nequaquam tñ informare potest plures adæquatas, siue diuisas, siue vnitas. Concl. quòad 1. partem est ferè cõis Auctoribus vtriusque sententiæ, & Prob. 1. ex illo miraculo Diui Dionysii, cuius corpus sine capite viuens ambulauit per aliquot miliaria, gestans illud proprijs manibus, in hoc .n. casu verisimile est, diuina virtute fuisse factũ, quòd anima informaret corpus, & caput inter se diuisa, nec .n. motus ille tamdiù durans rationabiliter referri potest in virtutem spirituum adhuc retinentium calorem, & motum, non .n. tamdiu durare solet impetus in illis receptus, vel illis impręssus ab anima, quæ de recenti recessit à corpore, nec etiam rationabiliter referri potest in extrinsecam virtutem alicuius Angeli tunc illum motum causantis, cum nulla ostendi possit implicantia, cur non potuerit causari ab anima adhuc informante illas partes diuisas. Accedit etiam ratio, quia continuatio partium corporis, & materiæ pro informatione est tm̃ quædã dispositio necessaria ex naturali rerum cõstitutione, neque alio modo concurrit ad informationem, quàm vt prævia dispositio, sed De⁹ de potẽtia absoluta facere potest, quòd forma materiam informet nulla præcedente dispositione in materia, dũ modo illa sit capax formæ, & in proposito materia supponitur capax, licèt sit inadæquata, ergo &c.

77 Quò verò ad alteram partẽ, in qua sita est tota difficultas, Prob. 1. vniuersaliter de quacumque forma, tam materiali, quàm immateriali, ratione à Scoto loc. cit. allata. Quantò aliqua forma est illimitatior ad perficiẽdum plura perfectibilia, tantò in se est perfectior, hinc est, quòd arguimus animam intellectiuam inter omnes formas perfectiorem, quia vna, & eadem simul perficit omnes partes compositi, & si eadem anima posset simul plura corpora perficere, adhuc perfectior iudicaretur, ergo si eadem forma numero posset plures, & plures materias adæquatas in infinitum (quod dicendum est, si semel dicamus posse tres, vel quatuor simul informare, quia non esset maior ratio de tribus, vel quatuor, ac pluribus in infinitum) informare, iam illa forma esset perfectionis infinitæ, sed virtus infinita, vel infinita perfectio creaturę communicari non potest, ergo &c. Consequentia prima de se patet, & adhuc probari potest illam maximam Scoti in 2. dist. 3. q. 10. A. qua sæpiùs vtitur; vbi pluralitas numeralis requirit maiorem perfectionem, ibi infinita pluralitas requirit infinitam perfectionem, vt si posse portare simul sex põdera, requirit maiorem virtutem, quàm posse portare quatuor, vtique posse portare nõ tot pondera, quin adhuc plura, requirit infinitam virtutem; sic in proposito, quòd hæc anima det huic corpori esse humanũ, dicit perfectionem, quod det huic, & alteri simul idem esse, arguit in ea maiorem perfectionem, & ità supputando, quod det pluribus in infinitum, vel dare possit, arguit in ipsa infinitam perfectionem, & virtutem informatiuam.

Confir. Continens virtualiter, vel eminenter infinitas perfectiones vel non tot, quin plures; est formaliter infinitum; sed si daretur anima, quę simul, & semel informare posset infinita corpora, seu non tot, quin plura, virtualiter contineret perfectionem infinitarum animarum, quia quodlibet corpus natum est perfici præcisè

sè per vnam animam. Quod adhuc magis declaratur, quia forma suam materiã adæquatam informans, & etiam alteram natã informari per aliam formam, tunc suppleret vicem illius, si ergo potest informare plures, & plures materias in infinitum, iam virtualiter contineret perfectionem infinitarum formarum, quia suppleret perfectè vicem illarum. Demum virtus informatiua cuiuscunque formę creatæ est finita, & limitata, ergo nulla eleuari potest ad informandas simul plures materias adæquatas in infinitum, quia tunc esset illimitata.

78 Resp. Ruuius, quòd posse informare plures, & plures materias adęquatas spectat ad virtutem extensiuam, non terminatam termino intrinseco, non verò ad intensiuam, quæ completur per informationem vnius materiæ, vnde vult, quod in tali casu vtique forma non eleuaretur quo ad substantiam informationis, nec virtus informatiua illius vllo modo augeretur, sed solùm quod eleuaretur formæ aptitudo quo ad simultatem illã plurium informationum, quas poterat habere diuisim, & successiuè, sicut à pari materia, dum per potentiam Dei reciperet simul plures formas disparatas, vtique non augeretur eius potentia receptiua, vel sustentatiua, sed solùm eleuaretur quo ad illam simultatem recipiendi simul formas, quas potest naturaliter recipere diuisim. Huc recidit responsio aliorum, qui aiunt, non requiri nouam virtutem in forma, vt aliam informet materiam, sed solam sufficere replicationem eiusdem in pluribus materijs adęquatis, sicut supposita replicatione corporis, non requiritur alia virtus, vt alia loca occupet. Et potest confirmari hæc responsio, quia in isto casu non exerceret forma diuersas causalitates, nec diuersas numero informationes, quia idem specie, & numero compositum cũ omnibus materijs constitueret sm̃ communiorem opinionem Auctorum primæ sententiæ, quare non esset necessaria noua virtus informatiua. Accedit, quod si etiam hoc faceret per diuersas numero informationes, non ideo arguere debemus virtutem informatiuam infinitam in forma, quia tunc tm̃ hoc sequitur, quando quodlibet producibilium requirit aliam, & aliam perfectionem in causa pro eorum productione, vt notat Lychet. 2. d. 3. q. 10. quod non contingit in proposito, quia per eandem virtutem informatiuam potest forma exercere plures numero informationes, vnde nõ indiget eleuatione, nisi quo ad simultatem informandi, non vero quo ad substantiam informationis.

Sed hęc respo. falsa est. Tum quia omnino requiritur noua virtus in forma, vt plures informet materias, quia hic intercedit aliqua causalitas, & exercitium virtutis in genere causæ formalis, vt benè notat Amicus 1. loc. cit. nu. 7. Tum quia eadem forma numero apta informare materiam triũ palmorum, perfectior censetur illa, quæ sola apta est informare vnum palmum, qua ratione anima cæteris formis perfectior iudicatur, quia plures partes materiæ eadẽ numero informat, ergo maior virtus requiritur in forma etiam intensiuè. Tum quia eleuatio quo ad simultatem informationum in casu posito fieri nequit sine eleuatione quo ad substantiam informationis, & virtutem informatiuam, ex hoc .n. quod eadem forma simul informet plures materias, statim arguimus in ea maiorem virtutem informatiuam, sicut Scotus in 1. d. 2. q. 1. Z. ex simultate intellectionum plurium, & plurium etiam eiusdem rationis in infinitum, arguit in eo intellectu infinitam virtutem intellectiuam. Tum denique non valet paritas assumpta de materia simul plures formas recipiente, & de corpore in pluribus locis replicato, quia potentia materiæ ad recipiendum simul plures formas, & corporis ad essendum in pluribus locis, est merè passiua, nullam dicens perfectionem, at non est talis potẽtia, seu virtus informatiua. Dices, eatenus corpus merè passiuè se haberet ad plura loca, quia haberet esse in illis formaliter à pluribus Vbi productis à solo Deo in genere causæ efficientis, sed etiam forma in pluribus materijs haberet esse per plures vniones a solo Deo productas, ergo merè passiuè se haberet, sicut corpus in pluribus locis; Et si maioris est perfectionis in forma plures informare materias, ne etiã maioris erit virtutis in materia informari pluri-

pluribus formis, & sicut illud fieri nequit sine exercitio nouæ virtutis informatiuæ, ita neq; istud sine exercitio nouæ virtutis sustentatiuæ, quæ etsi ad potentiam passiuam pertineat, adhuc tamen non merè passiuè exercetur per simplicem receptionem, sed per verum influxum positiuum in formam sustentatam. Contrà, quià licet forma in tali casu replicaretur à Deo in pluribus materijs, non tamen informaret ex vi simplicis illius replicationis in pluribus materijs, vt est corpus in pluribus locis, sed per verum exercitium virtutis suæ informatiuæ; Nec etiam valet paritas de virtute informatiua formæ, & sustentatiua materię, quià ista semper passiuitatem dicit, atq; ideo imperfectionem dicit, non perfectionem, vt notat Doctor 3. d. 14. q. 2. in fine, & 1. d. 28. q. 3. H.

79 Ex hoc refellitur confirmatio allata pro responsione. Tùm quia nec ipsi Aduersarij dicunt, in casu interuenire vnã tñ numero informationem sępius replicatam, nec vllo modo potest dici, quia licèt sit idem numero fundamentum informationis actiuæ, termini tñ sunt diuersi pro diuersitate materiarum, & certũ est apud omnes, relationes multiplicari ad multiplicationem terminorum adæquatorum quales ponuntur in casu illæ plures materiæ. Tùm etiam falsum est, quod si hoc fit per diuersas numero informationes, adhuc non sequatur illimitatio in virtute informatiua, quia etiam qñ quodlibet producibilium non requiritur aliam, & aliam perfectionem in causa productiua, sed eadem sufficit ad quodlibet producendum diuisim, tñ ex simultanea productione illorum sufficienter arguitur maior, & maior virtus in causa, vt v.g quamuis eadem virtus sufficiat ad portandum pondus vnius libræ, & aliud pondus simile, & aliud in infinitum, disiunctim tñ non sufficit eadem ad portandum illa, vel aliqua illorũ simul, sed ex hac simultate arguitur maior virtus, & tantò maior, quantò plura simul portare potest, & si plura simul posset portare in infinitum, argueretur infinita virtus, qua ratione Scot. cit. 1 d 2. q. 1. Z. ex simultanea intellectione plurium obiectorum in infinitum etiam eiusdem rationis, arguit infinitam virtutem intellectiuam.

Quod verò compositum resultans ex illa forma in pluribus materijs sit vnum numero, vel multiplex, parum refert, quia etiamsi ponatur vnum numero, attamen debet poni causatum per plures numero causalitates, sicut sunt plures numero informationes, præsertim in sententia Aduersariorum, qui volunt causalitatem formæ in ordine ad compositum consistere in informatione, & vnione ad materiam, ad exercendum verò plures numero causalitates simul, maior virtus requiritur in causa, quàm ad exercendum vnam tãtum. Accedit, nõ esse ita euidens, an compositũ illud esset idem numero, vel diuersum, immo quamplures ex Auctoribus oppositæ sententiæ dicunt esse numero diuersum, saltim inadæquatè, propter diuersitatem materiæ, vt Fonseca, Murcia, Amicus, & alij, & ipsa ratio suadet, quia eadem anima numero informat plures materias inadæquatas, vt plures partes carnis, quæ tñ sunt diuersa numero composita, præsertim si ab inuicem diuidantur, & eadẽ anima adhuc sic diuisa informentur, quod est possibile saltim supernaturaliter, quia sũt materiæ inadæquatæ, vt dicimus in prima conclusionis parte.

Respõdent proinde alij, in tali casu formam eleuari à Deo, nedum quò ad simultatem plurium informationum, verũ etiã quò ad substantiam ipsam informationis seu virtutem informatiuam, ita Amicus loc. cit. nu. 7. vnde inquiunt, quòd sicut anima, estò naturaliter sibi determinet materiam quò ad maximum, tñ supernaturaliter eleuari potest, vt maiorem, & maiorẽ informet in infinitum, ita in proposito quamuis naturaliter determinet sibi vnam materiam adæquatam, tñ supernaturaliter eleuari potest, vt plures materias adæquatas informet.

80 Sed cõtra hanc respons. arguitur 1. quia explicari non potest, qualiter eleuari possit virtus informatiua animę, aut .n. hoc fieret in genere quasi causæ formalis, per qualitatem scilicet superadditam, qua augeatur eius virtus informatiua, vel in genere efficientis causæ, vt nimirum Deus speciali influxu influat ad informationem eius-

eiusdem formæ, his .n. duobus modis excogitari potest talis eleuatio, vt ait Amicus; sed primo modo eleuari non potest; Tum quia virtus informatiua formæ substantialis non est qualitas, ergo per qualitatem superadditam nequit augeri; Tum quia tunc forma substantialis mediа hac qualitate substantialiter informaret, quod est impossibile; Tum tandem quia si addita hac qualitate, vbi priùs forma poterat tres palmos materiæ informare, & non plures, potest ex hac additione informare alios tres, iam non informabit duas materias adæquatas, sed vnam sex palmorum sibi adæquatam in tali statu constitutę. Sed neque etiam secundo modo videtur posse eleuari, quia causalitas formæ exercetur per actualem exhibitionem eius ipsi materiæ informando ipsam, & actuando, sed non videtur posse Deus hoc supplere in genere causæ efficientis, sicut supplere nequit causalitatem materię, & formæ in ordine ad compositum ob eandem rationẽ.

Secundo, dato, quòd possit communicari formæ hæc noua virtus, vel ista sufficiens est ad informandam materiam sex palmorum tantum, vbi priùs forma informare non poterat sine tali addito, nisi tres palmos, vel sufficiens est ad informandas plures, & plures in infinitum: si primum, ergo materia sex palmorum erit adæquata formæ sic eleuatæ, & materia trium inadæquata, quia non informat materiam sex palmorũ per eandem virtutem, qua prius informabat materiam trium, sed per maiorem, quare vt dicatur informare duas materias sibi adæquatas, deberet poni informare per eandem virtutem informatiuam, qua prius informabat, & non auctam sm̃ substantiam; si secundum, ergo hæc virtus informatiua erit infinita, vt est deductum contra Ruuium.

Tertiò, exemplum, quod affertur de anima facit contra Aduersarios, quia anima in informando eatenus potest excedere maximum, quod sibi nunc determinat, quatenus potest syncategorematicè produci perfectior, & perfectior anima, quæ vna, & eadem numero informare possit maius, & maius corpus in infinitum, velut adæquatum perfectibile, ergo per potentiam diuinam solùm fieri potest, quòd vbi anima nunc informare potest solùm materiam tantæ molis, vt sibi adæquatam, perfectior producatur, quæ possit informare maiorem in duplo, vt perfectibile sibi adæquatum.

81 Resp. alij, rationem Scoti non ostẽdere infinitatem in forma eleuata, nisi in casu, quòd eleuaretur ad informandas plures, & plures materias in infinitũ, & ideò non probat, quòd non possit eleuari ad tres, vel quatuor tm̃ materias adæquatas informandas, & non plures. Sed contrà, Tum quia multi ex Aduersarijs concedũt, & ita omnes fateri tenentur, quod qua ratione forma eleuata posset informare duas, eadem ratione posset informare quatuor, quinque, centum, & sic in infinitum. Tum etiam facit contra alios, quia si eleuatio fiat modo illo determinato, qui insinuatur in superiori responsione, iam sequitur quòd forma sic eleuata determinat sibi quatuor illas materias, velut vnã adæquatam, & sic non defenditur, quòd eleuetur ad informãdas plures adæquatas.

Resp. demum alij, non sequi infinitatẽ in forma data hypothesi, quia tunc non actuaret plures materias ex sua innata perfectione, sed hoc haberet omnino ab extrinseco, sicut à pari nulla sequitur immensitas in corpore ex hoc, quòd ponatur in pluribus locis, quia hoc non habet ex sua naturali perfectione, sed omninò ab extrinseco, vt docet Scot. in 4. d. 10. q. 2. Contrà, nulla sequitur immensitas in corpore posito in pluribus locis, quia respectu illorum merè passiuè se habet, nullumque habet exercitium virtutis in eorum acquisitione, sed forma, informando materiam, exercet suam virtutem informatiuam, nec concipi potest, quomodo fieri possit talis informatio sine exercitio virtutis alicuius, & cum informatio fiat per actualem exhibitionem formæ ipsi materię, non videtur, quomodo hoc fieri possit per solum concursum Dei extrinsecum absque exercitio virtutis ipsius formæ, ergo diuersa est omninò ratio de corpore in pluribus locis, & forma in pluribus materijs, vt aduertit Lychetus loc. cit.

82 Secundò principaliter exo eodem

Scoto loc. cit. Prob. specialiter concl. de formis à materia dependentibus in esse, & fieri, ea ratione, qua probari solet, eiusdē effectus plures causas totales esse non posse, nequeunt .n. in eodem reperiri plures huiusmodi dependentiæ, sed si eadem forma materialis posset informare plures materias adæquatas, tunc à singulis dependeret totaliter in genere causæ materialis, ergo &c. Maior probatur, quia dependētia essētialis nō datur in aliquo ad aliud nisi essentialiter indigeat illo. Tum quia si eo non indigeret, non dependeret essentialiter ab eo, alioquin posset quis pro libito dicere quodlibet à quolibet dependere. Tum quia hæc est differentia inter dependentiam essentialem, & accidentalem, quòd sine illa nequit res esse, benè tñ sine ista, si ergo hoc dependet totaliter ab illo, ita ab eo dependebit, vt in tali genere alio non indigeat, alioquin ab isto non totaliter depēderet, Probatur minor, quia dependentia formæ materialis ad subiectū est essentialis causati ad causam, vt supra in hac disp. ostensum est, ergo si plures simul informaret materias adæquatas, à pluribus causis totalibus, & adæquatis in generæ causæ materialis dependeret. Idem argumentum fieri potest de composito, quod ex illa forma cum illis pluribus materijs adæquatis resultaret, si .n. hoc esset idem numero, vt quàmplures concedunt, & ratio suadet, quia identitas numerica compositi, & specifica, aut à sola forma, aut ab ea præcipuè sumitur, iam idem numero effectus essentialiter dependeret à pluribus materijs, quarum singulæ suffice rent diuisim pro eius constitutione. Negant Aduersarij maiorem illam absolutè, quòd idem effectus dependere nequeat à pluribus causis totalibus. Sed iam solidè probata est, & fusiùs probabitur infra disp. 8. q. 3. art. 2.

Respondent quidam ex nostris oppositum tenentibus cōcedendo maiorem, sed negando minorem, quia forma ità posset poni in pluribus materijs, vt dependeret totaliter ab vna, alijs autem vnita esset per modum simpliciter vnionem, qui non haberet rationem sustentationis, vel sic vt nec ab vna, nec ab alia dependeret, sinem pè tali modo vtrique vniretur, sicut enim potest Deus formam materialem producere extra materiam, sic etiam posset illā in materiam inducere per modum simplicis vnionis, & non sustentationis; vel denique ità posset poni in pluribus materijs, vt dependeret ab omnibus, sed partialiter, & à nulla adæquaté; Hæc responsio in sententia asserente modum vnionis formæ materialis cum materia non posse à sustētatione præscindi, & posita vnione materiæ cum tali forma, statim intelligi dependentiam ex parte formæ, & sustentationē ex parte materiæ, nullatenus subsistere potest; verùm, quia nos oppositū docuimus disp. 2. q. 5. art. 4. fatemur dato casu, quod hoc modo poneretur à Deo in pluribus materijs euitari inconueniens allatum in argumento; verùm cum Doctor loc. cit. sic arguit, supponit, quod forma recipiatur in pluribus materijs contrà connaturalem modum suæ dependentiæ à materia, & in hoc sensu argumentum non soluitur per allatam responsionem, & quod cum hoc dicitur in tali casu posse ad omnibus partialiter dependere est inintelligibile, quià explicari nequit quo pacto concursus materialis illorum subiectorum ob temperaretur, vt singula non nisi partialiter concurrant.

Tertiò, si est idem numero compositū, quod forma cum hac materia constituit (vt est cōior opinio) & rursus cum alia, & alia, sequitur, quòd eadem res existens, potest iterum substantialiter produci, quod est omninò absurdum, quia generatio substantialis est transitus de non esse simpliciter ad esse simpliciter, ità vt res, quæ substantialiter producitur, supponitur antea non existere. Probatur sequela, si .n. anima hæc cum hoc corpore hunc hominem constituit, scilicet Petrum, si per potentiā Dei eadem anima informat simul aliud corpus tunc cum illo constituet ex hypothesi eundem hominem, & ità ille idem homo, qui iam existit, adhuc existens reproducitur, quod licèt aliqui concedere non vereantur, tamen nullatenus est concedendum.

83 In oppositum obijcitur 1. ex Amico, & Fonseca. Tum ex miraculo iam relato

to D. Dionysij, nam si ibi anima informa bat duas partes materiæ ineptas ad recipiendam informationem ob carentiam debitæ integritatis, multò magis poterit informare duas materias, quarum singulæ sunt aptę informari, cum sint integræ. Tū quia finitas, & limitatio formæ, licèt impe diat eam informationem fieri naturaliter, non tñ fieri per eleuationem, sicut virtus actiua finita potest eleuari ad plures effectus ijs, quos naturaliter posset, vt virtus intellectiua Patri determinata ad intelligendum decem, potest eleuari ad viginti, imo ad intelligendum Deum, & potentia visiua determinata ad videndum per viginti milliaria, potest eleuari ad videndum idem obiectum per triginta.

Respondetur primam rationem nihil vrgere, si cum multis negetur, motum illarum partium fuisse factum ab anima, & asseratur fuisse immediatè factum à Deo, vel mediante Angelorum ministerio; tenēdo tñ, fuisse factum ab anima, vt supra diximus, neganda est paritas, quia in primo casu interuenit sola carentia dispositionis naturaliter necessariæ, qualis est integritas, qui defectus benè potest à Deo suppleri, at in secundo casu interuenit carentia virtutis informatiuæ, quæ limitata est ad vnam materiam, & à Deo suppleri nequit, vt probatum est, & dato, quod suppleretur per augmentum eius, iam tota materia illa, ad quam redditur apta informandam, per tale supplemētum esset vna sibi adæquata, & nō plures adæquatæ. Ad 2. negatur assumptum, nec valet paritas adducta pro eius probatione de virtute actiua, virtus .n. actiua potest vtique eleuari à Deo ad aliquid efficiendum supra vires suas, potest .n. extrinsecè adiuuari per auxilium speciale, vel alio modo, vt suo loco dicemus; verùm forma ad informandum supra vires suas non videtur, quo modo possit eleuari, vt patet ex disput. nuper habita cum Ruuio, & Amico; & dato, quòd eleuaretur per augmentum virtutis informatiuę, iam materia, quæ priùs sibi erat adæquata, modò esset sibi inadęquata, & cum alia vnā adæquatā constitueret.

84 Secundò obijcitur ex Murcia. Tum quia potentia passiua materiæ potest eleuari ad plures formas simul recipiendas, ergo & potentia informatiua ad plures materias informandas. Tum 2. quia idem corpus eleuari potest ad plura loca occupanda sibi adęquata, & idem numero effectus pendere potest per potentiam Dei a pluribus causis totalibus, ergo &c. Tum tandem quia idem accidens potest esse in duobus subiectis adæquatis, nam casu quo duo corpora essent in eodem loco, haberent idem vbi.

Resp. ad 1. iam ex dictis patere, quòd non valet paritas de potentia passiua materiæ, & informatiua formæ, quia hęc dicit perfectionem, non illa. Ad 2. negatur, eūdem effectum posse à pluribus causis totalibus pendere; conceditur, idem corpus esse posse in pluribus locis, sed inde nihil sequitur, quia non currit paritas de corpore in pluribus locis, & forma in pluribus materijs. Ad 3. resp. Doctor ipse cit. 3. d. 1. q. 2. D. quòd sunt duo vbi in illis corporibus, quibus correspondent ex parte loci duæ circumscriptiones actiuæ, dicūtur verò illa duo corpora in eodem loco, quia eadem superficie ambiuntur, super quam duæ locationes actiuæ fundantur, quare dicuntur in eodem loco ratione materialis loci, non ratione formalis.

Tertiò tandem obijcitur ex Ruuio. Tū quia forma habet proportionem cum qualibet materia, quam non informat, ergo ex parte eius non repugnat, quin possit successiuè informare plures materias, si à Deo conseruaretur, sed solùm ex parte simultatis, at potest Deus hanc supplere, & in hoc nulla apparet repugnantia, ergo &c. Tum etiam quia maior in infinitum est virtus agentis supernaturalis, quàm naturalis, sed virtute agentis naturalis forma applicatur ad vnam materiam, ergo virtute supernaturalis potest simul, & semel pluribus applicari, sed eò ipsò, quò forma est applicata materiæ per modum actus, illam informat, ergo &c.

85 Resp. ad 1. negan. subillatam minorem, posse scilicet Deum eleuare formam ad illam simultatem; tum quia ex illa simultate contradictoria sequuntur; tum quia talis eleuatio quò ad simultatem fieri nequit sine eleuatione quò ad substantiā

informationis, quam etiam Ruuius ipse inficiatur. Ad 2. concedimus, posse ab agente supernaturali eandem formam localiter applicari diuersis materijs adæquatis, itaut singulis sit intimè præsens, negatur tñ, ex ista simplici applicatione simultanea sequi, quòd omnes illas informet, quia ex ista replicatione non acquirit forma maiorem virtutem informatiuam, sicut igitur Scotus docet in 4. d. 10. q. 2. infra Q. quod si idem numero ignis applicetur, vel replicetur in pluribus siluæ partibus, non totam siluam comburet, quia non habet maiorem virtutem replicatus, sicut etiam idem homo millies replicatus non habet maiorem virtutem vno homine solo, sic à pari dicendum est in proposito, quòd illa eadem numero forma in pluribus materijs replicata non omnes informabit, sed vnã tñ, quam .s. Deus voluerit, cęteris verò erit solum intimè præsens.

Sed instabis, non valere paritatem, quia in allatis casibus de particula ignis replicata, replicatio non infert effectum maiorẽ, vel plures effectus, quia pluralitas effectuũ non pendet ex illa simplici replicatione, sed ex maiori, & maiori virtute actiua agẽtis, at in proposito pluralitas effectuum formalium pendet ex simplici replicatione formæ in pluribus materijs, causalitas .n. formæ non fit, nisi per actualem ipsius communicationem materię, ergo &c.

Resp. negan. minorem, quia causalitas formalis fit etiam suo modo per exercitiũ maioris, vel minoris virtutis informatiuæ, qua ratione videmus, quòd idem numero calor, quantò maiori materiæ communicatur, minus perfectè illam informat, & si per communicationem intelligatur vnio substantialis per modum actus ad potentiam, concedimus, causalitatem formæ in tali communicatione consistere, sed hæc non oritur ex illa simplici replicatione in pluribus materijs, sed oritur ex virtute informatiua eius, quæ in vna tñ materia exerceretur, & nõ in alijs, licèt eis supponatur intimè pręsens; si verò per communicationem intelligitur simplex indistantia localis, tũc absolutè negatur, quòd in tali communicatione consistat causalitas formæ.

QVÆSTIO VIII.

An materia, & forma substantialis immediatè vniantur, an verò mediatè.

86 Tripliciter potest intelligi quæsitum sicut triplex medium inter materiam, & formam excogitari potest, primum in ratione subiecti recipientis formam, secundum in ratione disponentis subiectum ad formam recipiendam, tertiũ in ratione vinculi, seu nexus vnientis materiam, & formam; in primo sensu quęstio non habet difficultatem, fatentur .n. omnes, formam substantialem recipi immediatè in ipsa essentia materiæ, & etiam ita loquuntur, qui volunt, quantitatem, & qualitates disponentes præcedere in materia formam substantialem, non .n. volunt, huiusmodi accidentia ita intercedere inter materiam, & formam, quasi directè in se formam recipiant, sed tñ quatenus præparant ipsam materiam, quę immediatè in se suscipit formam. In secundo sensu est magna controuersia inter Thomistas, & Scotistas ex vna parte, Nominales, & Auerroistas ex alia; isti enim asserunt, necessariam esse duplicem dispositionem intermediã, quãtitatẽ .s. & qualitatẽ, quãtitatẽ quidẽ ad extendendam materiam, vt fiat subiectum idoneum, & formæ materialis, & agentis naturalis, quod non agit, nisi in quantum, qualitatem vero, vt materiã de se indifferentem ad omnes formas recipiẽdas disponat, ac determinet ad hanc, vel illam formam recipiendam, quam sententiam sequitur Suar. in Met. disp. 14. sect. 3. Morisan. disp. 1. de Gen. dub. 6. in fine, & omnes ferè Recentiores. Illi verò negant vtrunque, quantitatem .n. ponunt immediatè inhærere composito, & similiter dispositiones necessarias pro introductione nouæ formæ recipi in toto composito præcedente, & nequaquam permanere in instanti, in quo introducitur forma, sed ad interitum compositi præcedentis interire, quia tales dispositiones non iudicant esse necessarias pro informatione nouæ formæ, sed tñ pro expulsione veteris. Verum tñ est, adhuc inter Scotistas, & Thomistas esse discrimen; Thomistæ namque

quę omnes, formas substantiales asserunt immediatè vniri materiæ primæ, excludendo nō solùm media accidentia, sed etiam substantiales formas, quod nō concedunt Scotistæ in animatis, vbi volunt, formam mixti præcedere animam in ratione dispositionis materialis, vt patet ex dictis q. 6. huius disp. art. 1.

In tertio demum sensu non est minor controuersia inter Nominales, & cæteras scholas, an vnio substantialis, qua vniri dicuntur materia, & forma, sit aliquod medium distinctum ab vtraque, an potius sit prorsus idem cum essentia vtriusque, ita quòd seipsis immediatè vniantur. Nominales .n. contendunt, præter indistantiam, siue intimam præsentiam materiæ cum forma, non esse superaddendum aliquem modum realem, & positiuum, per quem formaliter dicantur adinuicem vniri, ita Greg. 1. dist. 28. q. 2. ad 17. & 18. Baccon. 3. dist. 1. q. 1. art. 1. Aureol. 4 dist. 44. art. 6. Ocham 1. dist. 30. q. 1. ad 2. & alij eiusdem scholę. Cōis tamē opinio oppositum docet, nimirum præter indistantiam, & intimam præsentiam admitti debere modū realem, & positiuum, per quem dicantur substantialiter ad inuicem vnita., quæ est opinio Scoti 1. dist. 30. q 2. F. & 2. d. 12. q. 1 & 3. d. 2. q. 2. & 4. dist. 12. q. 1. & clarissimè 2 dist. 1. q. 5. sup. A. citatur etiam D. Tho. 3. p. q. 2. art. 7. & 1. part. q. 76. art. 1. ad 6. & sequuntur Recentiores omnes, Suar. disp. 15 Met. sect. 6. num. 6. Vasq. 3. part. disp. 19. num. 24. Ruuius, Murcia, Auersa, Hurtadus in Phys. Complut. disp. 6. Phys. q. 2. vbi ostendunt hanc esse communem in schola D. Th. & Ariag. disp. 4. Phys. sec. prima.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, formam non vniri materiæ medio aliquo accidente absoluto.

87 Dicendum est, formam substantialem immediatè informare materiam nulla mediante quantitate, ac qualitate. Ita Thomistæ, & Scotistæ omnes, & quidem non mediare quantitatem docuit Scot. in 2. dist. 3. q. 4. sup. M. & d. 15. q. vn. A. & in 4. dist. 12. q. 4. G. quibus in locis negat, materiam primam esse subiectum inhæsionis quantitatis, & affirmat, esse compositum; non mediare verò qualitatē docuit ex professo in 4. dist. 12. q. 3. vbi docet, qualitatem corrumpentis nunquam producere qualitatem incompossibilem formæ corrumpendę, sed qn̄ venitur ad vltimum gradum qualitatis compossibilis cum ea, tunc generans introducendo suam formam, corrumpit aliam, cuius corruptione perit qualitas eam sequēs, quæ eò vsque mansit in gradu necessario ad conseruationem illius formæ, vnde ante aduentum ipsius formę substantialis de nouo genitæ in materia non præcedit qualitas in gradu incompossibili formę corrūpendæ, sed qualitas in tali gradu dimanat à forma eò ipsò, quòd est introducta, quare dispositiones necessariæ pro conseruatione formæ in materia, non antecedunt ipsam, sed comitantur iam immediatè copultam materiæ; Veritas autem huius Cōcl. dependet ex dictis, tum disp. 2. q. 8. art. 4. tum disp. 3. q 1. vbi fusè probatum est, compositum esse subiectum accidentium, & non materiam primam, quam etiam ex professo defendunt Faber Theor. 35. Cauellus disp. 1. de Ani. sect. 17. Sghemma 1. Phys. digress. 7. q. 5. & Ruuius 1. de Gē. cap. 4. tract. 2. q. 4. & tract. 3. quæst. 8. & tract. 4. quæst. 11.

Et Prob. 1. quia potentia substantialis priùs respicit actum substantialem, quam accidentalem, ergo priùs etiam illi vnitur, quia eo ordine vniuntur actus potentijs, quo ab eis respiciuntur; Nec respondere valet, materiam respicere prius actum, formam substantialem ordine intentionis, quia respicit illam, vt finem, ad quem ordinatur eius potentia; sed ordine executionis priùs respicere accidentalem, vtpote quæ præparat, & disponit materiam ad recipiendam substantialem, & ideo priùs ordine executionis vniri accidentali, quā substantiali; Non valet. Tum quia materia de se est magis proportionata ad recipiendā formā substantialem, quā ad recipiendam accidentalem, quia est eiusdem generis cum illa, non cum ista, ergo immediatiùs, & prius vnitur illi, etiam ordine executionis. Tum quia non indiget forma ac-

cidentali, vt præuia dispositione in ratione receptiui, quia de se est immediatè capax formę substantialis, sed potius in ratione effectiui auferentis impedimenta, quæ obstant introductioni nouę formæ, vnde non est opus, vt remaneat in instanti generationis. Tum tandem quia, vt dicatur disponere ad receptionem formæ substantialis, sufficit, quòd recipiatur in composito præcedente, non autem immediatè in materia prima, vt docet Scotus 4. dist. 1. q. 5. E. vbi inquit, quòd licèt forma disponens in genere causę materialis velut ratio recipiendi, sicut est organizatio in corpore respectu animæ, recipi debeat in eodem subiecto, in quo introducenda erit forma, ad quam disponit, tñ non est necesse, quòd forma, quæ disponit tantùm in genere causę efficientis auferendo impedimenta, quæ obstant introductioni nouæ formæ, recipiatur in eodem subiecto cum ea, sed sufficit, quòd recipiatur in eodem composito, vel supposito.

88 Secundò, dispositiones, quas agens inducit in materiam, vt formam contrariã expellat, & suam introducat, recipiuntur in toto composito præcedente, non autẽ in materia prima immediatè, ergo ruunt ad interitum compositi illius, nec permanent in instanti generationis, Consequentia patet, quia in eo instanti migrarent, si remanerent, de subiecto in subiectum, trãsirent .n. de toto composito, cui adæquatè inhærebant, & de forma in materiam solam, Probatur assumptum, nam experiẽtia patet, quod dum ignis calefacit lignũ, vt ex hac alteratione postea inducat formam ignis, calor in toto ligno recipitur, vt testatur Philosophus 5. Phys. 3. vbi loquẽs de tali alteratione inquit, *motus manifestum est, quod in ligno est*; idque sensus ipse docet, nam experimur, non solam materiam, sed etiam formam ligni, & totum lignum fieri calidum, ergo æquè immediatè inhæret calor formæ ligni, sicut materiæ, neque .n. dicendum est, formam ligni esse calidam calore existente in altera parte, .s. materia, quæ ab ea realiter differt, & quidem dum tangimus lignũ, vel aquã feruentem sentimus calorem, sed tunc nõ tangitur sola materia ligni, vel aquę, sed materia, & forma, & totum compositũ, ergo totus ille calor est in toto composito, non in sola materia prima.

Tertio, dispositiones incompossibiles cum forma corrumpenda, & quæ sunt necessariæ pro informatione, & conseruatione formæ genitæ, non præcedunt illam in materia, sed comitantur, & ab ea statim, ac est genita, dimanant, ergo aliæ dispositiones præcedentes corrumpuntur in instanti generationis, & non remanent in materia, & consequenter forma substantialis informat materiam nudam, Consequentia patet, Probatur assumptum, Tum quia huiusmodi qualitates, & affectiones rebus connaturales, dicuntur illis coęuę, ergo nõ antecedunt illas, sed comitantur. Tum quia si huiusmodi qualitates necessariæ pro conseruatione formę in materia antecedunt ipsam, & in virtute illarum forma substantialis educitur de materia, potius forma substãtialis ab ipsis dimanabit, quã è contra. Tum tandem quia est cõe prouerbium, quod in generatione rei, qui dat formam, dat consequentia formã, vt qui dat formam ignis, dat consequenter calorẽ, siccitatem, leuitatem, &c. ergo qualitates huiusmodi connaturales, siuè fint ab agente mediatè, vel immediatè, semper cõsequuntur formam substantialem.

89 Quarto, præuię dispositiones, quæ introducuntur ante formam substantialẽ, non introducuntur ex necessitate materię quia ipsa est de se proportionata ad actũ substantialem, nec redditur proportionata per accidentalem, & cum est nuda, eo ipso est proximè disposita ad hanc, vel illã formam iuxta conditionem agentis, cuius actioni subest, nam tunc censetur proximè disposita, cum per præuias alterationes manet expoliata forma veteri, & dispositionibus contrarijs modo supra explicato, & subest tali agenti, quod nõ potest in eam, nisi talem formam inducere. Neque introducuntur ex necessitate formæ generandę, nam qualitates necessariæ pro eius conseruatione ipsam comitantur in instanti generationis, & non antecedunt, ergo remanet, vt introducantur ex sola necessitate formæ corrumpendæ, quę non potest expelli à subiecto, nisi pręuijs alterationibus.

Res-

Respon. introduci præuias dispositiones ex necessitate materiæ, quæ de se indifferens est ad omnes formas, quare per prę uias dispositiones determinari debet potius ad hanc, quàm ad illam, nec sufficit, inquiunt, quod determinetur ab agente, quia non tm̃ extrinsecè, sed etiam intrinsecè debet eius potentia vaga determinari, quod fit à dispositionibus illi inhęrentibus etiam in ipso generationis instanti.

Sed falsum est, non sufficere agens ad determinandam materiæ indifferentiam, & ad recipiendam potius hanc, quàm illã formam, nam in generatione accidentali videmus, agens sufficere, lignum enim de se est indifferens ad calorem, & frigus, si vero applicetur igni, recipit calorem potius, quàm frigus, non ob aliquam dispositionem præcedentem, sed propter determinationem, & naturam agentis, sic etiam intellectus, quamuis de se illimitatus ad multas intellectiones producendas, determinatur ad hanc, vel illam ex concursu huius, vel illius obiecti determinati, vt Scot. docet in 1. d. 3. q. 7. Bb. sic etiam lignum in artificialibus ab Artifice determinatur ad hanc potius, quam illam formam, nam statuarius inducit formam Statuæ, artis nauifactiuæ sciens formam nauis, & sic de alijs, ergo ita in naturalibus dicendum est de materia, quod cum de se sit illimitata ad omnes formas recipiendas, ad hanc, vel illam determinatur ex concursu determinati agentis, ità docuit Scot. in 2. d. 12. q. 2. F. vbi postquàm dixit, quod nullæ formæ circa materiam primam sunt simpliciter immediatæ, causam deinde inuestigans, quare materia, quamuis de se capax cuiuscunque formæ, quandoque potius vnam, quàm aliam recipiat, ipsam assignat ex parte agentis naturalis.

90 Quinto tandem præcipuum fundamentum alterius sententiæ est penitus ruinosum, ipsa .n. putat, dispositiones præcedentes in materia concurrere ad introductionem nouę formæ in genere causę materialis, materiam .s. excolendo, & pręparando veluti rationes recipiendi, quasi sine his subiectum ineptum materia foret formæ introducendæ, vt explicat Mercenarius in suis Dilucidat. vol. 2. pag. apud nos 72. re etenim ità se habente, vtique permanere deberent dispositiones in instanti generationis, nec posset forma substantialis informare materiam nudam, sed falsum est, quod in genere causæ materialis concurrant, cùm potius concurrant in genere causæ efficientis, ex Scot. cit. 4. dist. 1. q. 5. E. vtpotè instrumenta, quibus vtitur agens ad expellendam formam, & dispositiones contrarias eo modo, quo ipse declarat 4. dist. 12. q. 3. ad hoc autem munus obeundum, non est necesse, vt in instanti generationis permaneant, cùm ipsę non attingant, nec corruptionem substantialis formę, & consequenter, neque determinati gradus, quem forma vetus sibi pręscribat pro sui conseruatione.

In oppositum obijciunt 1. pręcipuum fundamentum, quod nisi in instanti generationis permaneant pręuię dispositiones in materia, ipsa tunc indifferens remaneret ad omnem formam, quia sine accidentibus non plus determinatur ad hanc, quã ad illam. Nec sufficit dicere, materiam remanere determinatam, & quasi sigillatam ad hanc formam, eo quia tales, vel tales dispositiones immediatè pręcesserint in ipsa, vt quamplures Thomistæ respondent, quia talis sigillatio, & immediatus ordo ad dispositiones, quę pręcesserunt in materia nihil reale ponunt in ipsa, sed solam denominationem extrinsecam, vel respectum rationis, per quę nec potest esse realiter, & physicè determinata ad talem formam, nec realiter pro ea disposita. Nec sufficit dicere cum Scotistis, quod determinetur ex determinatione agentis, nam instant Mercenarius, & Suarez loc. cit. quod licèt possit admitti responsio in generatione, qua fit ab agente vniuoco, & particulari, nequaquam tm̃ procedere in generatione, quę fit ab agente ęquiuoco, & cõi, nam si a Sole ex putrida materia rana generari debeat, & dispositiones pro tali generatione introductę in ipso generationis instanti corrumpantur, tunc materia indifferens remanebit ad formam ranę, & ad formam muris, & cùm Sol quoque sit generans indifferens, non solùm ad formam ranæ, sed etiam ad alias, vt vespę, & muris, tum ratione materię, tum ratione agen-

tis, quod pręsens est, non magis rana, quā alterum animal poterit procreari, ergo præsentia agentis non sufficit ad determinandam materiam ad hanc formam, sed requiritur in materia aliquid ipsi inexistēs & intrinsecè determinans.

91 Resp. responsionem Thomistarū non sufficere, sufficere tñ Scotistarū etiā in generatione, quæ fit ab agente æquiuoco, quia licèt agens huiusmodi indifferēs sit, quantùm est ex se, ad plures effectus, determinatur tñ ad hunc, vel illum effectum, ad hanc, vel illam formam introducendam ex hac, vel illa alteratione præuia, etenim alterando hoc modo materiam, postulat ordo naturæ, vt post talem alterationem præcedentem sequatur talis forma, & alterando alio modo, sequatur alia forma, etiam si materia de se sit indifferēs ad recipiendum, & virtus agentis illimitata ad agendum, sic videmus in artificialibus, ex vsu diuersorum instrumentorum idem agens efficere diuersos effectus, nō alia ratione, nisi quia vnum instrumentum determinate inseruit ad producendū hunc effectum, & non illum, vt serra ad secandū, calamus ad scribendum, &c. itā suo modo dicendum in naturalibus.

Sed contra hoc arguit Suar. nu. 33. tota alteratio, quæ præcedit, in sententia nostra per accidens est, ad tollenda. s. impedimenta, quæ sunt ex parte passi, ergo ordo, & successio inter illam alterationem, & sequentem actionem non potest esse per se, nec inde sumi potest sufficiens ratio determinationis. Resp. alterationem posse dupliciter considerari, vel in ordine ad agens, vel in ordine ad subiectum; si cōsideretur in ordine ad subiectum, vtiq; per accidens se habet alteratio ad generationem, quia inseruit solùm ad impedimenta tollenda, non autem ad determinandam materiam in ratione receptiui, sed si in ordine ad agens consideretur, tunc alteratio pręuia per se ordinatur ad talem actionē subsequentem, quia agens alterando hoc modo, non potest generare, nisi hoc modo, vt ignis v. g. non potest in lignum inducere, nisi formam ignis, si dispositiones præcedentes sint calor, siccitas, & raritas; potest exemplo res declarari in artificialibus, potest. n. lignum varias figuras, & formas recipere ab agente, determinatur tñ ab hanc, vel illam formam recipiendam, quia agens circa illud operando vtitur hoc vel illo instrumento, sic in naturalibus potest materia, quantùm est ex se varias recipere formas, & agens æquiuocum dare, sed agens vtendo hac præuia dispositione, necessitatur potius ad hanc formā introducendam quàm illam, siquidem dispositio ista est instrumentum idoneū pro introductione istius tantum, & non illius formæ.

Sed dices, præuias dispositiones ad hoc nihil conferre, cúm actu non existant, sed præcesserint. Resp. nil vtique conferre ad determinandam materiam, vt volebant Thomistæ, valdè tñ conferunt ad determinandum agens, cùm. n. agens incœperit per tales dispositiones expellere à materia contrarias, cum ipsæ non possunt expellere formam substantialem, nec illum gradum vltimum, quem sibi præscribit, petunt naturaliter, expulsionem illius formę cum suo gradu determinato in instanti terminatiuo alterationis fieri debere à forma illis consentanea, vel cui ipsæ sunt connaturales.

92 Secūdò, Apud omnes Philosophos receptissima est distinctio illa materiæ in primam, & proximam, idest præparatam, & vltimò dispositam ad determinatā formam, & quòd vnaquæque forma recipitur in materia sibi accommodata, iuxtà illud Philos. 2. de Ani. tex. 24. & 26. actus, & formæ recipiuntur in patiente benè dispósito. Confir. quia si materia in instanti generationis est nuda, iàm est indifferens ad recipiendam actionem cuiuslibet agentis, vndè si agens v. g. aer, quod omnes dispositiones ad formam eiusdem speciei cū sua ante introduxerit in aquam, in illo instanti annihilaretur, & eodem instanti propè istam materiam aliud agēs, vt ignis collocaretur, induceret ignis formam suā sinè vlla dispositione præuia, quia materia est nuda, & sinè impedimento, & forma substantialis aquæ eo instanti corrumpitur, nec esset aliud agens, quod suam formam induceret, immo etiam agens fortius, ignis v. g. si eo instanti applicaretur,

quia

quia fortiùs agit, induceret suam formam, non aer, quamuis permaneret, & si duo agentia æqualis virtutis essent eo instanti applicata, neutrum introduceret formã, licèt vnum præuias dispositiones ad formã induxisset, quę omnia parũ verisimilia sũt.

Resp. etiam nos admittere & illam distinctionem, & dictum Philosoph, sed nõ in eo sensu, quo volunt Aduersarij, vbi .n. per materiam proximam intelligunt ipsi materiam accidentibus tectam, & adumbratam, nos intelligimus materiam spoliatam qualitatibus contrarijs vsque ad vltimum gradum, quem sibi forma vetus determinat, iàm iàm recepturam formã nouam consimilem dispositionibus, quæ proximè præcesserunt, vndè ex ordine, quem dicit ad agens, ad dispositiones proximè præcedentes, & ad formam de nouo recipiendam, dicitur materia proxima, & vltimò disposita. Admittimus etiam dictum Philosophi, volumus.n. patiens posse dici benè dispositum, cum remota sunt impedimenta, & qualitates contrariæ formæ generandæ, & adhùc probè dispositum ad hanc formam, & non illam, si per has dispositiones, & non illas expulsa est forma antiqua, quia vt diximus, dispositiones prę uiæ sunt instrumenta naturalis agẽtis, per quæ determinatur ad hanc formam introducendam, & non illam, licèt .n. respiciendo subiectum, possint inseruire pro introductione alterius formæ, quia illud omninò denudant, & proximè capax reddunt cuiuscunque formæ, tamen respiciendo agens, non possunt illi inseruire, nisi pro introductione huius formæ, quia sunt instrumenta accommodata ad hunc præcisè effectum.

Ad Confir. concedimus primũ casum, cùm .n. dispositiones præuiæ non sint necessariæ, nisi ad expoliandam materiã qualitatibus contrarijs formæ venturæ, si agẽs reperit materiam nudam, in eo instãti planè poterit introducere formam, qua ratione conceditur etiam casus secundus, etiam si agens debilius introduxisset dispositiones pro forma suæ speciei, nam agens fortius tunc applicatum deleret illas dispositiones, & alias introduceret pro forma suę speciei, Ad 3. casum dicimus, quòd si agẽtia sunt æqualis virtutis, vt supponitur, vel neutrum ageret, vel agerent ad quendã effectum medium, in quo passum nec perfectè assimilaretur vni, nec alteri, vt Scot. docet 4. d. 10. q. 2. K.

93 Tertiò, ex hoc sequitur, quòd agẽs semper efficere ex quacunque materia effectum sibi perfectè similem in omnibus qualitatibus sibi connaturalibus, quia si priùs omninò denudat materiam, & illam relinquit sine vlla repugnantia, & in illam introducit suam formam perfectè sibi similem in natura specifica, necesse est, vt ad illam formam consequantur omnes qualitates connaturales, quia nihil est, quod resistat formaliter in ipsa materia, sed experientia oppositum docet, videmus.n. multa substantialiter generari cum admixtione peregrinarum qualitatum ob indispositionem, vel impuritatem materiæ, ex qua generantur. Nec respondere valet cum aliquibus, hanc admixtionnem peregrinarum qualitatum nõ prouenire ex eo, quòd in materia aliquæ superfuerint reliquiæ qualitatis contrariæ, sed ex reactione, quę interuenit in generationibus naturalibus inter qualitates contrarias, hinc .n. procedit, quòd agens non potest introducere formam perfectè sibi similem quò ad gradus indiuiduabiles, & hoc obstat, ne cõsequantur eam omnes qualitates connaturales. Non valet hæc responsio, quia cùm agens tandem vincat pugnam, & expellat formam veterem cum omnibus qualitatibus contrarijs, cùm eius virtus nullum amplius habeat impedimentum, poterit formam quò ad omnes gradus indiuiduales (si ista ũ habet latitudinem, de quo aliàs) perfectè sibi similem producere, sicut aqua amoto impedimento se reducit ad pristinam frigiditatem.

Resp. argumentum etiam Aduersarios vrgere, quia si dispositiones præuiæ in sententia ipsorum agunt vsque ad expulsionẽ formæ substantialis inclusiuè, certè si corrumpunt formam substantialem, corrumpent etiam quemlibet gradum qualitatis eius, quod .n. potest in maius, potest, & in minus, vnde materiam reddent omninò præparatam, & dispositam pro introductione nouæ formæ absque vlla penitus

admixtione peregrinarum qualitatum, quia nihil est, quod resistat formaliter in materia, nam contrariæ qualitates penitus sunt expulsæ; Dicendum igitur, sæpiùs interuenire huiusmodi impuras generationes quia non semper expellitur à quacunque parte materiæ forma vetus, sed in aliquibus remanent adhuc particulę quędã formæ veteris cum contrarijs qualitatibus quę reddunt generationem impuram, exẽplum sit de vino, in quo si admisceatur parum aquæ, illam in se ipsum conuertit perfectè, & totaliter, expellendo à partibus materiæ aquæ singulas formæ aquæ particulas cum suis qualitatibus, at si aqua misceatur magna quantitate, ita pugnat cum vino, vt vinum non possit perfectè illam in seipsum conuertere, sed remanent in ipso aliquæ adhuc particulæ aquæ, quæ reddunt vinum impurum, vnde ex hoc nõ sequitur, in generationibus impuris remanere reliquias qualitatum contrariarũm in materia geniti, sed remanere etiam aliquas particulas formæ veteris cum illis, in diuersis tñ partibus materiæ ab illis, in quibus introducta est forma noua.

94 Quartò, non repugnat, dispositionem manere cum forma, ad quam disponit; Tum quia in animatis organizatio est dispositio ad animam, & tñ manet cum ipsa anima. Tum 2. quia dispositio debet esse in eodem subiecto, in quo forma recipitur, & in eo manere, vt forma dicatur esse in subiecto disposito. Tum 3. quia dispositiones non solùm sunt necessariæ ad excludendam formam oppositam, sed etiam ad conseruationem nouæ, & ad informationem, nam si ad hoc necessariæ non forent, non esset ratio, cur destructis dispositionibus, destruatur & forma. Tum tãdem quia non videtur rerum naturis consonum, quod perfectum, vt est forma substantialis, enti imperfectissimo, vt est materia prima, immediatè vniatur sine aliquo apparatu.

Resp. ad 1. ex Scoto cit. 4. d. 1. q. 5. E. quod duplex est dispositio ad formam, alia, quæ disponit in genere causę materialis, velut ratio recipiendi, & sic est organizatio respectu animæ, quia anima est actus corporis organici, alia est, quæ disponit solùm in genere causæ efficientis, auferendo .f. impedimenta, quæ obstant introductioni nouæ formæ, vt sunt præuiæ qualitates in proposito, & tales remanere cum forma non est opus. Ad 2. valet assumptũ de dispositione prioris generis, non posterioris, hæc .n. sufficit, quòd recipiatur in eodem supposito ex Scoto ibidem. Ad 3. dicimus, duo esse genera dispositionum, quædam faciunt pro introductione formæ, & hæ sunt præuiæ ad formam, & in eius aduentu recedunt cum forma veteri, quædam pro illius conseruatione, & hæ sunt concomitantes, quæ manent cum forma noua. Ad 4. dicimus, formam suaptè natura petere, vt immediatè coniungatur materiæ ad hoc vt fiat ex ipsis vnum per se, ad quod accidens medium nedum non iuuat, sed potius efficeret vnionem per accidens.

95 Quintò videmus, post instans generationis, formam nouam cum suis qualitatibus reperiri, ergo signum est, istas permansisse cum forma in ipso generationis instanti, dicere namque, præuias qualitates ab agente introductas in ipso generationis instanti perire, & nouas à noua forma dimanare, est prorsus vanum, quia nequit assignari, à quo illæ corrumpantur & à quo istę generentur, Probatur primũ, nam dum ignis in aerem suam formam inducit, siccitas, & calor in aerem introductus disponens ad formam ignis, non potest ab ipso igne corrumpi, cùm habeat easdem qualitates, neque à forma, quæ inducitur, quia illa requirit istas dispositiones; Probatur quoque secundum, quia dũ frigore interit homo, manet adhuc post mortem aliquis calor in cadauere, sed calor ille nequit à generante produci, scilicet à frigore, neque à forma noua cadaueris, cùm potius sit productiua frigoris.

Confir. quia nec etiam assignari potest tempus, vel instans, in quo qualitates illæ præuiæ corrumpantur, & nouæ generentur, Probatur primum, quia ista forma vltimatè disponens in eo instanti, in quo vltimò introducitur, aut simul est cum forma generanda (quia cum corrumpenda consistere nequit) aut tunc ab ea corrumpitur; si primum, habetur intentum; si secundum

dum, ergo in illo instanti simul esset, & nō esset, nam in illo instanti terminatiuo alterationis perficitur vltima dispositio; Probatur secundum, nam vel nouæ qualitates istæ introducuntur ab agente prius natura, quàm forma, & sic non materia nuda, sed vltimis dispositionibus affecta subijceretur formæ, vel posteriùs natura, & sic vocari non possent dispositiones ad formam, cum eam reperiant introductam.

96 Resp. negan. assumptū quò ad vtranque partem, Ad probat. primę, dicimus, calorem à nullo per se corrumpi, sed per accidens ad corruptionem subiecti, quod erat aer, Ad probat. secundę dicimus, calorem illum non produci de nouo, sed esse eundem calorem, qui prius erat in animali interituro, vnde argumentū vrget Thomistas, non admittentes formarum pluralitatem in composito, ac proinde dicentes, calorem illum de nouo produci.

Ad Confir. neg. etiam assumptum quò ad vtramq; partem, Ad probat. primę ait Tròb. 8. Met. q. 2. §. *Hęc argumenta, &c.* argumentum vrgere Thomistas, qui ponunt, dispositionem ad formam substantialem terminari ad aliquem gradum, ad quē necessariò sequitur corruptio formæ veteris, & generatio nouæ, nec iuuat si dicant, primum esse formæ generandæ esse primum non esse ipsarum dispositionum, nam cùm generatio formæ fiat secundum eos in instanti terminatiuo alterationis, & in eodem etiam acquiratur vltimus gradus dispositionis incompossibilis formæ veteri, planè vel in eodem instanti terminatiuo alterationis simul erunt; & ambo primum esse habebunt, vel in illo eodem instanti simul esset, & non esset; immo cū sm̄ ipsos vltima dispositio attingat productionem formę substātialis, oportebit, illā esse in eo instanti, quo forma producitur. At ratio ista nō vrget Scotistas, ait Tròb. qui ponunt tm̄ terminum extrinsecum alterationis, & non intrinsecum, & etiam quòd nullus est gradus in alteratione inductus ab alterante, vt alterans est, qui sit incompossibilis formę corrumpendæ, sed talis inducitur, vel à generante, vel a forma genita, vnde generatio sm̄ Scotistas est terminus extrinsecus alterationis, & ideò ipsi rationabiliter dicere possūt, qualitates præuias corrumpi in ipso generationis instanti, ità quòd primum esse formæ sit primum non esse illarum, si generatio fit in instanti, vel vltimum non esse formæ sit vltimum esse illarum, si fit in tēpore. Ad 2. probat. huc illæ nouę qualitates ponantur à generante produci, siuè à forma geniti, de quo in lib. de Gen. dicimus, posteriùs natura ipsa forma produci, & licèt dici nequeant dispositiones ad formam introductam, dici tn̄ possunt, & debent dispositiones ad formā conseruādā.

97 Sextò Trombeta loc. cit. vt probet contra Thomistas, formam embrionis nō recedere in aduentu animę, adducit rationes quasdam, quæ generaliter videntur cōcludere de omni forma disponente, & licèt principaliter concludant contra Thomistas, fatetur tn̄, etiam aliquas esse à Scotistis soluendas, validiores iam sunt adductæ, & solutę, vna adhuc restat soluenda, quæ confirmare videtur primam rationē adductam, quę est fundamentū pręcipuū aduersariorum. Agens nullam formam generat de materia, nisi ad quam materia determinatur per aliquod intrinsecum, vt ait Commēt. 12. Met. com. 18. vbi vult, quòd agens nihil extrahat de materia, nisi in ipsa sint proportiones, & habilitates ad formam extrahendam, ergo forma non vnitur materię nudę. Confir. sicut se habet agens in causando effectiuè, ità materia in causando subiectiuè, sed agens non agit, nisi determinatum, ergo, &c. Nec sufficit dicere, quòd determinetur ab agente, quia agens physicum, sicut in generando præsupponit materiam, ad hoc, vt producat formam, ità vt producat determinatam formam, pręsupponit determinatam materiam per pręuias dispositiones.

Resp. ex dictis ad 1. negando assumptū, auctoritas Comm. parum refert, cum fuerit illius opinionis. Ad Confir. dicimus, quòd sicut agens naturale illimitatum sępiùs ex materia subiecta determinatur ad agendum, sicut Sol, qui lutum indurat, & glaciem soluit eadem vi calefactiua, & intellectus determinatur ab obiectis, ita è contra poterit materia determinari extrinsecè ab agente ad talem causalitatem

mate-

materialem. Neque quod contra hoc obijcitur, officit, nam vt ex materia extrahatur determinata forma, & non quodlibet fiat ex quolibet, sufficit, quòd tale agens agat in materiam, prçuia hac, vel illa alteratione; nam qualis est alteratio prçcedens, talis est generatio subsequens.

98 Septimò tandem arguit Rubion. 2. d. 12. q. 6. art. vlt. Tum quia dum aqua est calida, totum non est immediatius subiectum caloris, quàm vtraque partium, nã & materia, & forma est immediatissimè calefacta, ergo corrupto toto, & forma, licèt corrumpatur pars illa caloris, quę erat in eis, remanet tñ adhuc pars illa, quæ erat in materia. Tùm 2. irrationabile est ponere subiectum dispositionis illud, cui repugnat forma, ad quam disponit, sed forma ignis repugnat aquæ, ergo non in aqua recipitur calor immediatè sed in materia prima. Tùm tandem quia accidentia formæ substantialis introducendę, v. g. ignis, magis repugnant formæ substantiali aquæ, & toti composito, quàm materiæ, ergo magis conueniens est naturæ rerum quod recipiantur in eo, velut in subiecto cum quo minorem habent repugnantiam.

Resp. ad 1. negan. assumptũ, calor enim, & cætera accidentia immediatè sunt in cõposito, tanquam in subiecto proximo, & adæquato, concomitanter solùm, & secundariò in partibus ratione totius, vt dictum est q. 1. disp. 3. Ad 2. valet assumptum de dispositione, quæ habet rationem recepti ui, & cõcurrit in genere causæ materialis, non de illa, quæ concurrit tm̃ in genere causæ efficientis ad expellenda contraria, sicut sunt qualitates præuiæ. Ad 3. neg. conseq. cum enim materia nullam habeat repugnantiam cum hoc, vel illo accidente nisi per accidens, ratione huius, vel illius formæ, cui subest; tunc omnis motus foret sic naturalis, nullus violentus, nisi per accidens, vt diximus q. cit. non est autem rerum naturæ consonum, omnem motum ponere naturalem.

99 Petes, in quo genere causæ concurrant dispositiones præuiæ ad generationẽ nouæ formæ, & concomitantes ad conseruationem eiusdem. Respon. qualitates præuias non habere causalitatem in formam, nisi instrumentalem, quæ proinde non attingit illam, sed totaliter consumatur toto tempore antecedente illud instans, expellendo qualitates contrarias vsque ad gradum incompossibilem exclusiuè, iuxta vnum dicendi modum à Scoto insinuatũ 4. d. 12. q. 3. quem cõiter sequuntur Scotistæ, ac proinde & nos in hac quæst. amplexi sumus, licèt, & alter ibidem à Doct. insinuetur non minus probabilis, qui disp. 7. q. 6. art. 3. à nobis ex professo tradetur, quia non obstat hucusque dictis, & æquè benè saluat Doctoris sententiam, quòd accidens nõ possit producere substantiã. An verò concursus iste dici debeat in genere causæ materialis, vel formalis, vel efficientis, est quæstio de nomine; nam inquantùm expellunt qualitates contrarias, & materiam præparant pro introductione nouæ formæ, concurrent in genere causæ materialis; quatenùs in subiecto introductæ expellunt formaliter qualitates contrarias ab eodem subiecto, sic possunt dici concurrere in genere causæ formalis, vt notauit Ruuius 1. de Gen. cap. 4. tract. 3. q. 10. Et tandem vt sunt instrumenta, quibus vtitur agens ad expellendam formam, & dispositiones contrarias dici possunt concurrere in genere causæ efficientis instrumentalis, vt ait Scot. 4. d. 1. q. 5. E. calor .n. in aqua est instrumentum separatũ ignis, sicut calor inhærens igni est instrumentum coniunctum; dispositiones etiã concomitantes possunt dici concurrere in genere causæ efficientis ad informationẽ, & conseruationem formæ in subiecto, quatenus illam tuentur à contrarijs eo modo, quo vires, & milites Regis illum dicuntur in regno conseruare.

ARTICVLVS II.

Vnionem aliquid superaddere partibus indistantibus, quo inuicem nectantur, demonstratur.

100 Dicimus, materiam, & formam nõ vniri seipsis formaliter, sed media vnione illis superaddita. Ita Scot. loc. cit. Baliol 2. d. 12. q. 2. art. 4. Fuentes 1. huy. q. 5. diff. 1. art. 1. & 2. neq. hunc vnionis modum negat Sghemma 1. Phys. digress.

digreff.7.q.5. ſed tm̄ in ſenſu, quo ponitur à Recentioribus, & Prob.1. ex Scot. 2.diſt.1.q.4.§.*Contra iſtā opinionē etc.* Si vnio materiæ, & formæ nihil prorſus ſuperaddit earum entitatibus abſolutis, ergo perpetuò manebit compoſitū ſubſtantiale ex eis, nam facta illarum ſeparatione, manent adhuc ſm̄ totam earum entitatem abſolutam, ergo manent adhuc realiter vnitæ, atq; ità ſemper manet cōpoſitum, quamdiù manent entitates abſolutæ illarum; vel vt ait Baſſolius, materia, & forma numquam poterūt ſeparari, quia vnio eſt eadem eſſentialiter illis.

Reſpon. Nominales, vltra entitates abſolutas partium requiri etiam indiſtantiā & approximationem illarum, & non per ſe ſumptas conſtituere totum, ſed vt coniunctas, & vnitas. Sed contra. Tū quia, vt ait Lyche. 2.d.1.q.4. approximatio ſm̄ Nominales nihil reale importat vltra res approximatas, ſed ſolam negationem medij intercepti. Tum quia poteſt Deus cōſeruare materiam, & formam intimè præſentes ſine vlla informatione, & poteſt anima rationalis à corpore diſſolui ſm̄ informationem, & non ſm̄ vnionem localē, in quo caſu anima corpus non viuificaret, nec hominem conſtitueret, ergo ad conſtitutionem compoſiti, præter indiſtantiam localem, ſuperaddendus eſt nouus modus vnionis ſubſtantialis. Tum denique quia ex partibus vnitis tale fit cōpoſitum, qualis eſt vnio illarum, ſed approximatio, & indiſtātia localis eſt vnio prorſus accidentalis, & extrinſeca, ergo nō ſufficit ad conſtitutionem compoſiti ſubſtā tialis, immo neq; accidentalis, quia vnio, quæ eſt inter accidens, & ſubiectum, præter indiſtantiam localem, addit reſpectū informationis, vt Scot. docet 2.d.2.q.7. Hh. ex Ariſt. 5.Met. 13.

Reſpondent, quód cū dicunt, materiā cū forma intimè coexiſtentem cōſtituere cōpoſitum, id non debet intelligi de materia nudè ſumpta, ſed debitè diſpoſita, nā in hoc ſenſu forma illi localiter coniuncta conſtituit compoſitū. Sed cōtra. Tū quia diſpoſitiones in materia nō ſunt ſimpliciter, & abſolutè neceſſariæ ad conſtitutionē cōpoſiti, immo de facto tales non mediant in ratione receptiui inter materiam, & formam, vt viſum eſt art. præc. atque ideò poteſt ſaltim Deus conſtituere compoſitum, copulando formam cum materia ſine his diſpoſitionibus, ergo vnio ſubſtātialis aliquid ſuperaddit materiæ, & formæ cum indiſtantia, & accidentalibus diſpoſitionibus. Tum etiā quia poteſt adhuc conſeruare Deus animam corpori diſpoſito intimè præſentem abſque eo, quòd illud viuificet, ergo vnio aliquid plus importat, quàm indiſtantia localis formæ à materia diſpoſita. Tum tandem quia, vt dicemus quæſt.ſeq. intima præſentia partiū ad inuicem, quomodocunque ponatur, ſemper ſpectat ad prædicamentum vbi, vnio verò earum ad inuicem ad prædicamentum habitus, ergo hæc aliquid illi ſuperaddit.

101 Secundò partes non conſtituunt totum niſi vnitæ, ergo non conſiſtit vnio in ſola entitate illarum, ſed aliquid neceſſariò eis ſuperaddit, Conſequentia patet, quia ſi nihil ſuperaddit, ergo etiam antea vnitæ erant. Accedit ex Baſſol.cit. quòd cùm nunc ſint vnitæ, & non antea, oportet, quòd in illis, vel in aliqua illarum ſit facta mutatio, ſed realis mutatio non fit ſine acquiſitione alicuius de nouo in re, quæ dicitur mutari, ergo hoc, quod eſt, partes eſſe vnitas, dicit aliquid ſuper entitates abſolutas illarum, Probatur maior, quia nō fit tranſitus de contradictorio in contradictorium ſine mutatione illi proportionata, ergo cùm hic tranſitus ſit realis, & phyſicus, fiet cum mutatione reali, & phyſica, Probatur minor, mutari eſt rē aliter ſe habere nunc, quàm priùs, ſed nō aliter ſe habet res, ſi nihil prorſus ſibi additur, vel detrahitur, ergo &c.

Reſpondent, fieri tranſitum realem, tum ratione indiſtantiæ localis, quia partes modò ſunt approximatæ, & priùs erāt diſtantes; Tum ratione diſpoſitionum, quia materia nunc eſt diſpoſita, & priùs erat indiſpoſita. Sed contrà; Tum quia falſum eſt, tranſitum de diſtantia ad indiſtantiam eſſe realē ſm̄ Nominales, quia amittendo diſtantiam, nihil reale amittitur, & acquirendo indiſtantiam, nihil reale acquiritur. Tum quia licèt tranſitus materiæ

teriæ de esse indispositō ad esse dispositū sit realis, tñ non est absolutè necessarius ad compositi constitutionem, sed tantùm sm̃ communem naturæ cursum. Tum tandem quia potest conseruare Deus, vt dicebamus, per aliquod tempus animam intimè præsentem corpori, ità quòd sit solum forma assistens, & postea illam vniri eidē corpori substantialiter, ità quòd sit forma informans, & in hoc casu adhuc daretur transitus de contradictorio in contradictorium, quia anima priùs non erat vnita corpori per informationem, sed per simplicem assistentiam, postea est vnita corpori per informationem, nec potest hic transitus saluari per indistantiam localem, aut materiæ dispositionem, quia etiā priùs supponebatur pręsens corpori disposito, ergo &c.

102 Tertiò tandem id probat Doctor loc cit. argumento desumpto ex mysterio Incarnationis, quia si vnio hypostatica nihil superaddit entitatibus Verbi, & naturæ assumptæ, semper natura humana illi foret vnita, etiamsi eam deponeret, quia facta tali depositione, adhuc saluatur tota realitas extremorum, cui nihil reale prorsus superaddit vnio hypostatica sm̃ hanc sententiam. Nec dici potest, vltra entitates Verbi, & naturæ exigi indistantiam amborum, vt natura dicatur à Verbo assūpta, quia Verbum ratione suæ immensitatis, semper indistans est à quacunque natura creata, ergo vnio hypostatica aliquid superaddit Verbo indistāti ab humanitate.

Resp. aliqui, concedendo, vnionem hypostaticam aliquid superaddere extremis vnitis, quia extrema, illa scilicet natura, & Verbum, nullam habent inter se naturalē proportionem, & ideò indigent aliquo medio, quo vniantur, sed materia, & forma, cum inter se habeant naturalem proportionem, nullo indigent vinculo medio quo connectantur, sed se ipsis immediatè vniuntur. Sed contrà. Tum quia si Verbū quamuis infinitę perfectionis non potest vniri naturæ, nisi medio vnionis vinculo, tantò minùs, vt ait Amicus loco citato vniri poterunt materia, & forma sine medio, cùm sint extrema inferioris perfectionis; Tum quia potentiæ vitales cum suis obiectis maximam habent connaturalem proportionem, & tñ illis vniuntur mediis actibus. Tum tandem quia proportio naturalis inter aliqua extrema non tollit necessitatem vnionis, sed tantùm facit, quòd vnio illa sit naturalis, vbi inter naturā, & Verbū est vnio supernaturalis.

In oppositum objicitur primò. Tum quia Aristot. 8. Met. tex. 15. & 2. de Ani. tex. 2. ait, materiam, & formam immediatè vniri, quia sunt per se actus, & potentia, & ex eis fieri per se vnum, quia hoc est per se potentia, illud per se actus, nec meminit vnionis substantialis, ratione cuius fiat per se vnum, immo ibidem diuidens substantiam, recēset solùm materiam, formam, & compositum, & de ista vnione nec verbum quidem. Tum deinde si datur vnio medians inter materiam, & formam, ergo non erunt immediatè vnita, & sic nō constituent per se vnum. Tùm etiam 3. quia sunt se ipsis proportionata, ergo se ipsis vnibilia. Tùm 4. quia partes integrales in continuo se ipsis vniri possunt sine indiuisibilibus, ergo etiam partes essentiales sine modo vnionis. Tum deniq; quia etiā iste modus vnionis alio medio vniri debebit partibus, vel si se ipso vniri potest, id etiam dicendum erit de materia, & forma, præsertim quia maiorem inter se habent proportionem, quàm cum vnione ipsa.

103 Resp. Philosophum non dicere, materiam, & formam immediatè vniri, sed ex eis fieri per se vnum, quia hoc est per se actus, & illud per se potentia, quod vtique verum est, nec necessaria est ista vnio velut causalitas, aut ratio causandi per se vnum, vt patet ex dictis de causalitate materiæ, & formæ, sed tm̃ requiritur, vt nexus earum; neque talis nexus tollit immediationem inter partes, imò est ratio, per quā immediatè dicuntur vnitæ; Arist. verò ibidem diuidendo substantiam, non meminit vnionis, quia vnio re vera nō est substantia, sed accidens, licèt sit substantialis, vt dicemus q. seq. Ad 2. neg. cōseq. quia vnio non mediat inter extrema vt Quod, seu vt aliquid vnitum, sed solùm vt Quo, & vt ratio formalis vniendi, hæc autem non tollit, vt dicebamus, immediationem rerum, quæ per illam vniuntur, sicut

eut cum oculus videt parietem, licèt mediet visio, nō tñ illum mediate videt, quia visio non mediat nisi vt ratio formalis videndi. Ad 3. negatur etiam conseq. quia non indigent vnione, vt proportionentur ad inuicem, sed vt formaliter vniantur. Ad 4. negatur assumptum, vt patebit disp. de Continuo, immo Philos. c. de quantitate ait, continuam esse illam, cuius partes copulantur termino cōi. Ad 5. negatur consequ. sic enim vnio vnit extrema inter se, vt illa copullando vniat se ipsam illis, quod explicari solet exemplo glutinis duas papiros glutinantis, ità enim glutinat eas inter se, vt etiam glutinet se ipsum illis; Nec tamen hinc sequitur, quod etiam materia, & forma debeant se ipsis immediatè vniri, quia quod est alteri ratio formalis essendi tale, ipsum non est tale vt Quod, sed tm̃ vt Quo, sic motus non mouetur, actio non agit, vbi non est in loco, quia sunt rationes formales, cur mobile moueatur, agens agat, &c. cùm igitur vnio sit ratio formalis, cur materia, & forma vniantur, se ipsa vnitur illis, & ità loquitur Scot. 4. dist. 12. q. 1. de vnione accidentis ad subiectum, quòd nimirum se ipsa vnitur, & inhęret, & non media alia inhærentia.

104 Secundò obijcit Rubion. 4. dist. 12. q. 1. art. 2. (licèt ibi loquatur de vnione formæ accidentalis, sed quò ad hoc est eadem ratio de vnione vtriusq; quia vtraque vnio aliquid superaddit extremis vnitis) Tum quia hæc vnio, vel præcedit formam in materia, vel est simul natura cum ea, cum incipit esse in subiecto, vel est posterior; primum, & secundū dici nequit, nam cū n vnio sit respectus, debet extrema præsupponere, si ergo præsupponit formam in subiecto, iam vnio ista prorsus erit superflua. Tum quia materia est immediatiùs perfectibilis per formam substantialem, quam per accidentalem, ergo non immediatius attingitur ab vnione, quàm à forma. Tum denique vel forma potest in esse materiæ circumscripto quocunq; respectu, vel non, si primum, ergo superfluit, vnio, secundum dici non potest, quia nullū posterius sequitur necessariò prius, à quo realiter distinguitur, hæc autē vnio ponitur posterior extremis, & ab eis ex natura rei distincta.

Resp. ad 1. vnionem supponere formā in materia prioriate naturæ, sicut vniuersaliter relatio supponit extrema, sed quia in priori signo non dicuntur vnita, nisi fūdamentaliter, ideò in posteriori signo resultat vnio inter illa, ratione cuius dicuntur formaliter vnita, sicut à pari, substantia in priori signo intelligitur existens, & non subsistens, nisi fundamentaliter, & radicaliter, in posteriori verò in ea resultat subsistentia, ratione cuius dicitur formaliter subsistens, & hoc est commune omnibus extremis relationum conceptis præcisa relatione, sic enim duo alba dicimus fūdamentaliter similia antecedenter ad relationem similitudinis, à qua posteà superueniente in posteriori signo naturæ formalem denominationem similis suscipiūt, vt latè docuimus in Log. disp. de relatione; quod autem aiunt Scotistæ quidā, vnionem in materia præcedere formam, nec esse vniuersaliter verum, quod relatio supponat extrema, sed interdum præcedere, piaculū est, ac magnū nefas in Schola Subtilium, vt in hac disp. q. 2. demonstrauimus ex mente Doctoris expressa. Ad 2. dicimus, vnionem non impedire, quin materia immediatè perficiatur à forma substantiali, quia vnio non est id, quod recipitur in materia, sed id, quo aliud recipitur, scilicet forma, neque est id, quod perficit materiam, sed quo forma perficit eā. Ad 3. dicimus, nec esse, nec cogitari posse formam subiecto formaliter vnitā sine vnione, & falsum est vniuersaliter, nullum posterius sequi necessariò suum prius, à quo realiter distinguitur, nam subsistentia sequitur substantiam, relatio extrema, &c.

Fuentes 1. Phys. q. 5. nu. 12. & 14. inquit, vnionem non poni tm̃, vt extrema dicantur formaliter vnita, sed etiam vt simpliciter vniantur, vnde pręcisa vnione, inquit, extrema nec etiam fundamentaliter posse dici vnita, quo dato, argumentum Rubion. relatum non facilè solueretur, vnde præstat dicere, extrema ante illius resultantiā intelligi fundamentaliter vnita.

QVÆ-

QVÆSTIO IX.

Quid sit vnio substantialis, & Quomodo à partibus distincta.

105 Constat ex dictis, vnionem formæ cum subiecto aliquid eis superaddere vltra indistantiam amborũ, & rationes æquè probant de vnione formę accidentalis, ac substantialis. Hic verò præsertim quæritur de natura vnionis substantialis. Recentiores cõiter aiunt, esse modum quendam substantialem, quo materia, & forma inter se substantialiter vniuntur, sed differunt in explicanda natura huius modi substantialis, volunt .n. aliqui, esse entitatem absolutam, quæ sit terminus actionis vnitiuæ, quàm deinde consequitur relatio accidentalis vnionis, per quam partes denominantur vnitæ, talis videtur esse opinio Murciæ 1. Phys. disp. 2. q. 3. vbi ait, vnionem esse modum absolutum substantialem, ex quo nascitur relatio quędam sm̃ esse inter partes, pro qua citat Caietanum, & Suarez. Alij verò ponunt, hunc modum substantialẽ esse modum essennialiter relationis transcendentalis, & hæc est cõior opinio inter Recentiores, quã sequitur Suarez, & Vasquez cit. q. præc. Ruuius 1. Phys. tract. 2. q. 6. Hurtad. disp. 5. sect. 4. §. 28. Auersa q. 19. sect. 7. Amicus 1. Phys. tract. 11. q. 10. dub. 2. art. 3. & alij passim, vbi etiam pro hac opinione, & immeritò, citat Scotum, vt videbimus.

Antiquiores verò Scholastici vnanimiter docuisse videntur, hunc vnionis modum esse relationem prædicamentalem mutuam in vtroque extremo, merito cuius materia dicatur vnita formæ, & forma materiæ, & hæc præsertim fuit apertissima Scoti sententia in 3. d. 1. q. 1. §. *De primo dico, &c.* in 4. d. 12. q 1. §. *Ad quartum dubium, &c.* quibus in locis etiam, expressit, esse relationem prædicamentalẽ illius ordinis, quæ dicuntur præsertim in schola nostra extrinsecus aduenientes, quem sequuntur Scotistæ omnes, Bassolius 2. d. 12. q 2. art. 4. Faber in 3. disp. 3. cap. 2. Rada 3. par. contr. 3. art. 4. & alij passim, quam sententiam Lorca in 3. par. disp. 15. num. 8. censet probabilem.

Dubitatur etiam, quoniam distinctionis genere vnio à partibus vnitis distinguatur, certum est vtique apud omnes, vnionẽ ità à partibus distingui, quòd partes sine illa existere possunt, nõ è contra; sed quia, & vnio est modus partium vnitarum, & præfata distinctio est propria modi à re, cuius est modus, hinc Recentiores distinctionem vnionis à partibus vnitis volunt esse modalem, & non realem, ità Auctores omnes cit. Alij verò, quamuis vnio nequeat esse sine extremis vnitis, adhuc contendunt posse appellari realem, immo & ipsam vnionem posse dici rem, quæ est lis de nomine, vt postea dicemus.

106 Dicendum est, vnionem materię, & formæ non esse entitatem substantialẽ absolutam, aut etiam essentialiter relatiuam, sed esse merum respectum extrinsecus aduenientem de genere actionis, vel passionis, aut potius habitum distinctũ ab extremis realiter, vel modaliter iuxta variam acceptionem rei, & distinctionis realis. Conc. quò ad omnes partes est Scoti loc. cit. & Prob 1. quòd vnio non sit entitas substantialis, tum auctoritate Philos. qui 2. de Ani. tex. 2. & 8. Met. tex. 15. enumerans entitates substantiales, huius vnionis nullam mentionem facit nec ibi, nec alibi, tum etiam ratione; nàm vel ponitur entitas substantialis, vt saluetur esse modum substantialem, & substantialiter vnientẽ extrema; vel ad terminandam actionem vnitiuam, quæ est actio substãtialis, ideòque terminum substãtialem habere debet: vel denique ponitur entitas substantialis ad fundandam relationem nouam prædicamentalem vnionis, his .n. de causis poni solet entitas substantialis, sed nullum horum est sufficiens motiuum ad asserendũ, vnionem esse entitatem substantialẽ, ergo &c. Probatur minor, vt incipiamus ab vltimo; Non est ponenda ad fundandam vnionem relatiuam prædicamentalem, ad quam consequatur; tum quia vnio non est relatio intrinsecus adueniens, quę consequatur entitatem alterius, sed est extrinsecus adueniens per se producibilis per verã actionem, & per verum motum acquisibilis, vt docet Doctor 3. d. 1. q. 1. k. tum quia

ratio

ratio proxima fundandi vnionem relatiuã inter materiam, & formam, ex parte materiæ est per se potentia, ex parte formæ est per se actus, vt clarè docuit Philos. dũ loc. cit. assignans rationem per se vnionis materiæ, & formæ, ait, quia hæc est per se actus, illa per se potentia; Tùm etiam quia modus ille vnionis substantialis in vno tantùm esset extremo iuxta cõiorem Recentiorum, ergo non potest poni sufficiens ratio fundandi vnionem relatiuam, quæ est relatio mutua, in vtroque extremo exigens rationem proximam fundandi; Tùm denique quia frustra ponuntur duæ vniones, vna substantialis, & alia relatiua, cùm vna sufficiat, vnde Auersa loc. cit. negat cum alijs hanc vnionem relatiuã consequentẽ vnionem substantialem.

Neque ponenda est entitas substantialis ex 2. cap. ad terminandam scilicet actionem substantialem vnitiuam, quia hæc actio non dicitur substantialis intrinsecè, quasi terminum substantialem attingat, sed tm̃ extrinsecè eo modo, quo generatio sũpta pro præuia alteratione dici solet substantialis, nam si per eam produceretur terminus substantialis, sequeretur, materiam priùs substantialiter mutari, recipiẽdo in se vnionem, quàm mutetur per formam, quòd falsum est, quia sm̃ omnes Philosophos, materia non mutatur substãtialiter, nisi per formam, quòd si vnio ponatur in forma, sequitur, formam esse subiectum mutationis substantialis, quod etiam falsum est in bona Philosophia, Probatur consequentia quò ad vtranque partem, hæc. n. vnio in sententia Aduersariorum per se producitur per veram actionẽ, & verè terminat motũ, & distincta actione producitur ab illa, qua producitur forma, quod saltem in hominis generatione negare non possunt, in qua animam ponunt à Deo produci, vnionem verò substãtialem ab homine, si igitur in forma recipitur, velut in subiecto, iã forma erit subiectum mutationis substantialis, acquirit. n. in se per verum motum aliquid substantiale, quod priùs non habebat; si verò in materia immediatè recipitur, velut causalitas per quam forma in sua entitate à materia dependet, vel saltim quò ad esse vnitum, planè erit prior ipsa forma, atq; ita priùs per vnionem materia mutabitur substanstialiter, deinde per formam prius saltem prioritate naturæ, atque ità in qualibet trãsmutatione vnius entis in aliud duplex interueniret generatio substantialis, & duplex corruptio, vnionis scilicet, & formæ.

107 Nec demum ex alio cap. vnio poni debet substantia, quia nimirum est vnio substantialis, non. n. vnio dicitur substantialis, quia formaliter sumpta, ac entitatiuè importet substantiam aut modum substantialem, sed sicut actio productiua termini substantialis entitatiuè est accidens, denominatur tñ substantialis à termino producto, qui est substantia, ità vnio dicitur substantialis, quia est inter substantias sub rationibus substantialibus, vt docet Scot. 3. dist. 7. q. 1. D. sicut à pari, relatio identitatis, & distinctionis, quamuis sint accidentia prædicamentalia, identificant tñ & distinguunt substantialiter extrema. Ratio huius in vniuersum est, quia vnio substantialis, sicut & accidentalis, non dicuntur tales, quia sint accidens, aut substãtia, seù modus substantialis, vt Aduersarij fingunt, sed ea ratione duntaxat, quòd sunt, vt ad substantiam in ratione substantiæ, vel ad eandem sub ratione aliqua accidentali, aut ad accidens ipsum, qui modus denominandi vniones in alijs etiam obseruatur, non. n. dicitur vnio hypostatica, vel naturalis, quia est per hypostasim, vel naturam, sed ad hypostasim, vel naturam; pariter nec corporalis, aut spiritualis dicitur vnio, quia sit per formam corporalem aut spiritualem, sed quia est ad formam corpoream, vel spiritualem, & sic de cæteris, vnde etiam vnio hypostatica humanitatis assumptæ non est dicta substantialis, quia per modum substantialẽ creatum facta sit, vt putant Aduersarij, sed quia est ad hypostasim, & personam diuinam, quæ substantia est; vt colligitur ex Concilijs, & præcipuè ex decreto 6. Syno. generalis, & hoc valdè notandum est in præsenti materia, nàm hinc facile deducitur, quare materia, & forma substantialiter vniuntur, non sic substantia, & accidens, intellectus cum obiecto intelligibili, Orbis cum Intelli-

gentia, materia .n. vnitur formæ, qua ratione substantialis actus est, intellectus autem cum obiecto, qua ratione intelligibile, & Orbis cum Intelligentia, qua ratione ipse est mobilis, & ipsa motrix.

Respon. Hurt. Auersa, Amic. loc. cit. falsum esse, vnionem non esse intrinsecè substantialem, sed extrinsecè tñ, & terminatiuè, quia scilicet inter substantias reperitur, & ordinatur ad compositum substantiale, falsum est (inquiunt) quia non ordinatur ad compositum substantiale, vt terminum extrinsecum, sed vt terminum, in quo essentialiter includitur, & ideò debet esse sm̃ essentiam substantiale quid, quia accidens non potest includi in conceptu substantiæ, cum substantia non componatur ex accidentibus.

Sed falsum est, vnionem includi in essentia compositi, vt fusè probabimus infra, natura .n. hominis, & leonis est absoluta, nõ relatiua, & essentialiter concipiuntur, si cõcipiantur ad se præciso quocunque respectu etiam transcendentali. Nec obstat, quod præexigatur, & coexigatur ad essentiam compositi, quæ est absoluta, nàm vt docet Doctor 3.d. 2.q. 2. F. tota entitas potest esse absoluta, & tñ exigere respectum velut conditionem necessariam ad eius constitutionem & conseruationem, sic ad effectum requiritur ordo, & applicatio causę, & tñ effectus est absolutus, & ratio huius est, quia non quicquid requiritur ad aliud, est illud idem esse, ad quod requiritur. Accedit, quòd. vt Amicus ipse concedit loc. cit. a. 1. Not. 2. vnio specificatur ab extremis formaliter sumptis, nõ materialiter, quia dum extrema possunt vario modo vniri, inspicienda est ratio formalis, sm̃ quam vniuntur, nam si materia v.g. & forma vniantur tm̃, sm̃ locum, vnio erit accidẽtalis, quia vniuntur sm̃ rationes accidentales, licèt sint substantiæ, si verò vniantur sm̃ rationem actus, & potentiæ, vnio erit substantialis, quia sit sm̃ rationes substantiales, ergo hoc solùm sufficit, vt vnio materiæ, & formæ ordinata ad compositum constituendum, dicatur substantialis, nec ad hoc requiritur, quòd includatur in essentia compositi.

108 Secundò Prob. nõ esse entitatem absolutam, sed merè respectiuam ex Scoto 3.d. 1. q. 1. Tùm quia vnio non est ad se, sed ad aliud, & vnio est vnitorum vnio. Tum quia intellecto in partibus quocunque absoluto, non intelliguntur vnitæ, nisi quousque concipiamus habitudinem vnius partis ad aliam. Tùm etiam quia, vt ait Bassolius cit. omne absolutum potest intelligi quidditatiuè, non cointellecto alio extrinseco, sed implicat intelligere vnionem formæ ad materiam, non intelligendo materiam, & è cõtra, ergo vnio est essentialiter relatio.

Respondent, concedendo, vnionem nõ esse entitatem merè absolutam, sed intrinsecè includere habitudinem transcendentalem ad res vnitas, & ideò nõ est relatio prędicamentalis, sed transcendens, & potest vtique talis relatio esse de essentia absoluti. Sed contra, quia, vt probauimus disp. 2. q. 5. art. 5. propositio illa, quòd respectus non est de essentia absoluti, est vniuersaliter vera de quocunque respectu, sẽper .n. contradictoria sequuntur, quòd idẽ sm̃ eandem formalitatem, & essentiam suam esset ad se, & non ad se, ad aliud, & non ad aliud; Nec iuuat dicere, hęc enunciari sub diuersis rationibus, nàm est ad se quatenus entitas absoluta est, ad aliud, quatenus transcendentaliter relatiua; Tũ quia vnio sm̃ totam suam realitatem est ad aliud, & ad aliud refert, & implicat concipere vnionem in ratione vnionis ad se, & non ad aliud, ergo nihil prorsùs includit absoluti. Tùm quia quælibet res est in vna duntaxat specie athoma cõstituta per vnicam, & vltimam differentiam specificam, neque aliqua res constare potest ex duabus realitatibus specificis, à quibus duo prædicata contradictoria sumantur, quia sicut prædicata contradictoria inter se incompossibilia sunt, sic realitates specificę à quibus sumuntur, ergo impossibile est, aliquam entitatem reperiri, quæ quidditatiuè considerata, & sm̃ rationem suam specificam, quæ vnica est, sit ad se, & non sit ad se, ad aliud, & non ad aliud.

Accedit, ita accidere materię, vel formæ esse vnitam, sicut accidit Petro esse similem, ergo non est relatio transcendẽs sed prædicamentalis. At dicunt, in relatio ne

ne transcendentali considerari debere id, quod proximè, & immediatè denominatur ad aliud, non verò remotè, quia comparatione subiecti remoti etiam transcendentalis relatio dicetur accidere subiecto, sic scientia dicitur essentialiter referri ad scibile, relatione transcendenti, intellectus verò accidentaliter tñ, quatenus sibi accidit ipsámet scientiam; quæ est subiectum immediatè relatum per relationem transcendentem; sic in proposito inquiũt, quamuis esse vnitum accidat subiecto remoto, .s. materiæ, vel formæ, nõ tñ subiecto immediatè relato, quod est ipsamet entitas absoluta vnionis.

Sed contrà, quia prorsus falsũ est, vnionem esse relatam, cùm potius sit ipsamet ratio referendi extrema vt vnita, quare cũ eius subiectum proximum sit materia, & forma sub ratione actus, & potentiæ, & illis accidat non minus, quàm similitudo Petro, & paternitas Paulo, consequenter fatendum est esse relationes prædicamentales non transcendentales, per hoc .n. distinguuntur huiusmodi relationes inter se, quòd prædicamentales penitùs accidũt subiectis, non autem illæ, vt dictum est in Log. disp. 8. q. 1.

109 Tertiò, quòd dicat respectum extrinsecus aduenientem, probat Doctor 4. d. 12. q. 1. N. quia non sequitur necessariò extrema posita in esse, potest .n. Deus materiam, & formam separatas conseruare sine vnione, & potest vnio terminare per se actionem vnitiuam agentis, seũ vnionẽ, vt docet ex professo 3. d. 1. q. 1. §. *Ad illud, &c.* & quol. 11. ergo est relatio extrinsecus, non intrinsecus aduenięns, quia ad nullam talem est motus 5. Phys. tex. 10 Cuius autem generis illorum sex sit vnio, ait Doctor 4. dist. 12. q. 1. C. quòd fortè pertinet ad genus passionis, si passio dicat non tm̃ respectum passi ad agens, sed ad formam, vel ad genus actionis, si actio dicat, non tñ respectum agentis ad patiens, sed formę informantis ad illud, quod informatur Bassolius autem adhuc non minus probabiliter 4. dist. 12. q. 1. art. 1. inquit, spectare ad prædicamentum habitus quod probat, quia talis habitudo est aliquo modo derelicta ex adiacentia formæ ad subiectum, vel est ipsamet adiacentia talis; quod etiã confir. potest ex ipso Auctore sex principiorũ, qui ponit in eo prædicamento album esse, & quantum esse, quod non est, nisi habere quantitatem, & qualitatẽ inhęrentem, cui consonat, quod ait Doctor 1. d. 3. q. 7. Y. vbi inquit, quòd habere qualitatem, est esse quale, vndè in Log. præcipuè constituimus prædicamentum habitus in illa mutua habitudine, qua subiectum dicitur habere formam, & formã haberi à subiecto: quare meliùs constituitur vnio formæ ad subiectum in prædicamento habitus, quàm in prædicamento actionis, vel passionis; quia à passione verbi gratia. dicitur subiectũ calefactum, sed ab vnione caloris dicitur calidum, & in ista denominatione exprimitur sola receptio, non autem passio, quia cùm passio sit actus huius ab hoc, non dicit receptionem formæ quocunque modo, sed vt est in fieri ex vi agentis.

Quartò; Tandem quòd distinctio vnionis ab extremis possit appellari realis, & modalis iuxta variam acceptionem rei, & distinctionis realis, quæ erat vltima pars concl. Prob. ex Scoto in 2. d. 1. q. 5. D. §. *Quòd si adhuc, &c.* vbi ait, quòd qui cõtendunt relationes, qualis est vnio, appellare modos, & non res, contendunt de nomine rei, & modi, licèt .n. modus non sit ità res, sicut illa, cuius est modus, non tñ nulla res est, sicut nec vllum ens, quia tũc nihil esset, quod ex August. probat, vt est videre ibi; poterit igitur in vario sensu appellari distinctio ista realis, & modalis. Verum tamen est vt notauimus in Log. disp. 1. q. 5. art. 2. in explicatione distinctionis realis, & disp. 8. q. 3. art. 1. versus finem, dũ loqueremur de distinctione relationis à fundamento, quòd respiciendo naturam distinctionis in se, & non denominationẽ à modo desumptam, debet potiùs dici realis, quàm modalis, non .n. ex hoc, quòd subiectum potest esse sine modo, & non è contra, hac præcisè causa talis distinctio debet dici modalis, nam etiam inter Deum, & creaturam non alia versatur distinctio, nisi hæc, quòd Deus sine creatura existere potest, & non è contra, & tñ cum omni proprietate hæc distinctio di-

citur realis. Nec valet quod dicunt aliqui distinctionem hanc non posse dici modalem, quia creatura non est modus Dei, nec illum afficit in ratione modi; nàm potiùs ex hoc cõfirmatur, quod dicimus, .s. quod respiciendo naturam huius distinctionis in se, quam moderni appellant modalem, realis potiùs dici debet, absolutè loquendo, & solùm denominari modalis, qñ res quæ sine alia existere nequit, benè tñ è cõtra, est modus illius, & eam afficit in ratione modi, quod eò, vel maximè dicendum est, quia loquuntur de modo rei extrinseco, non autem intrinseco.

110 In oppositum obijcitur 1. ad probandum, quòd modus vnionis sit substantia, & non accidens; Tùm quia vnio debet esse proportionata composito, quod ea media fieri debet, quia qualis est vnio, tale est compositum ex ea resultans, ergo compositum substantiale exigit vnionem, quæ sit modus quidam de genere substantiæ. Tùm 2. quia substantia non potest constitui in esse substantiæ, nisi per entitatem substãtialem, sed talis est hæc vnio, quod per eam verè constituitur substantia le compositum, ergo verè erit substantia, & modus substantialis. Tum 3. quia si vnio est formaliter accidens, ergo accidentaliter vnit, quia caussa formalis non producit effectum se ipsa perfectiorẽ. Tum 4. quia nulla vnio magis propriè est accidentalis quàm illa, quæ formaliter est per aliquod accidens, ergo si ista vnio est accidens, materia, & forma sunt accidentaliter vnita. Tùm 5. si est accidens, ergo non potest esse ratio formalis ad faciendum vnum per se substantiale. Tum denique quia terminus formalis generationis substantialis debet esse substantia, hic autem terminus est ipsa vnio, quod pręsertim nequit in homine negari, vbi nec materia, nec forma generatur, sed tñ vnio, & ideo homo dicitur generare hominẽ, quia attingit vnionẽ

Resp. ad 1. negando conseq. quia vnio, quæ exigitur ad compositũ substantiale, non dicitur substantialis, quia formaliter importet substantiam, aut modum substantialem de genere substantiæ; sed quia inter substantias intercedit sub rationibus formalibus substantialibus. Ad 2. neg. minor ex Scoto cit. 3. dist. 2. q. 2. F. vnio .n. solum præexigitur, vel coexigitur, vt conditio necessaria ad constitutionem compositi, & conseruationem, vnde neque dicimus, compositum ex vnione constituit, vel constare, sed ex partibus; neque ex vnione fieri, sed per vnionem, qui dicendi modus indicat, vnionem, vel esse caussalitatem partium in ordine ad totum, vel veriùs applicationem illius, nullum autem tale est de essentia effectus producti, licèt necessario prærequisitum.

Ad 3. vnio accidentaliter vnit, quando extrema vniuntur sub ratione aliqua accidentali, non autem quando vniuntur sub ratione substantiali, non .n. vnio dicitur substantialis, vel accidentalis, eo quia sit substantia, vel accidens, semper .n. est accidens, sed quia est ad substantiã sub ratione substantiæ, vel ad accidens, aut etiã ad substantiam, sub ratione tñ accidentali, neque in proposito causa formalis producit effectum se perfectiorem, quia hæc vnio verè est substantialis, & ideo substãtialiter vnit, & effectus formalis vnionis est vnire præcisè, quod vero vniat accidentaliter, vel substantialiter oritur potius ab extremis, quæ ex innata eorum proportione nata sunt vniri sub ratione aliqua substantiali, vt est de materia, & forma, vel accidentali, vt de subiecto, & accidente. Ad 4. patet per idem. Ad 5. concedimus totũ, neque .n. vnio illa est ratio faciendi vnũ per se, vt ex professo docet Arist. 8. Met. 16. sed ideo hoc fit, quia materia est per se potentia, forma per se actus, nec .n. Arist. vnquam aliam agnouit rationem fundandi hanc per se vnitatem compositi, quàm rationem propriam materiæ, & rationem propriam formæ. Ad 6. ait Bassolius loc. cit. quod vnio non est per se terminus generationis, nec Quod, nec Quo, sed ij sum compositum est terminus Quod, & forma est terminus Quo generationis, vnio autẽ est terminus actionis distinctæ, quæ dicitur vnitiua, & in generatione hominis, homo dicitur hominem generare, quia per actionem substantialem introducit formam mixti in materia, quæ est veluti vltima dispositio, ad quam necessariò sequi-

quitur animę infusio;an vero præter hanc attingat etiam vnionem animę, suo loco dicemus.

111 Secundo obijcitur ad probandū, non esse purum respectum prædicamentalem. Tum quia ad relationem non datur per se motus, nec actio, sed vnio propria actione producitur. Tum 2. relatio non præsupponitur ad substātiam, nec ad eius esse est necessaria, sed vnio est necessaria ad esse compositi. Tùm 3. quia omnis relatio predicamentalis fundata est super vnum vel multa, aut super actionem, & passionem, aut super mensuram, & mensurabile, 5. Met. tex. 20. sed ista vnio in nullo istorum fundatur, vt patet discurrendo, ergo &c. Tùm 4. compositum substantiale est per se vnum, sed si vnio esset relatio, esset vnum per accidens, quia compositū est vnum per vnionem. Tùm 5. illa, quorum vnio est ordo, vel relatio, non sunt simpliciter vnum, sed materia, & forma faciunt vnum simpliciter, ergo vnio ipsarum non est relatio, nec ordo.

Resp. ad primum con ex Scoto citato maiorem valere de respectu intrinsecus adueniente, non extrinsecus, qualis est vnio. Ad secundū resp. ex eodem, relationem non præsupponi ad substantiam, nec ad eius esse necessariam esse, vt principium constitutiuum illius, posse tñ præexigi, vel coexigi, vt necessariam conditionē. Ad 3. ait Bassol. cit. maiorem valere de respectu intrinsecùs adueniente; posset etiā dici, quod fundatur super potentiam actiuam, seu informatiuam formæ, & passiuā materię. Ad 4. ait idem, compositum nō esse vnum per illam unionem, sed per propriam unitatem, per unionem uero materia, & forma, dicuntur unitæ, & quidem per se, quia sub rationibus substantialibus actus, & potentiæ. Ad 5. denique respondet idem, illa, quorum unio est ordo, uel relatio, non facere per se unum, si hoc non est per se potens ad illud: at in proposito materia est per se potentia, & forma per se actus.

Tertiò, obijcit Auersa q. 21. sec. 3. probans, unionem formæ ad subiectum non esse in determinato prædicamento, & pręsertim non in prædicamento actionis, aut passionis, uel habitus, (licèt specialiter loquatur de inhærentia, quæ est unio formę accidentalis.) Tum quia actio, ut ex ipso nomine constat, solum denotat operationem agentis, nec possunt actio agentis, & inhærentia formæ in uno conceptu conuenire, ut unum prædicamentum constituant, passio deinde consistit solùm in fieri, correspondens actioni agentis, non autem in facto esse per inhærentiam permanentem post transactam actionem, ergo constitui nequit in prædicamento actionis, uel passionis. Tum deinde prædicamētum habitus consistit tñ in denominatione consurgente à uestibus, & similibus, ac etiā si diceret modum positiuum distinctum, esset utique ille, qui resultaret ratione uestis circa corpus, non formæ circa subiectum, quin etiā modus unionis non resultat ex adiacentia formæ circa subiectū, sed potius constituit formaliter ipsam formam in subiecto.

112 Resp. ad 1. Doctorem in hoc dubitatiuè, & conditionatè fuisse locutum, & in prędicamento actionis, uel passionis unionem posuisse, si actio, & passio dicāt non tñ respectum agentis ad passum, & passi ad agens, uerum ēt formæ ad subiectum, & subiecti ad formā, quare si Auersa contendit, actionem, & passionem hęc non dicere, Scotus gratis concedet, in huiusmodi prædicamentis unionem collocari non posse. Ad 2. negatur assumptum, quia, ut dictum est in Log. declarādo prędicamentum habitus, non tñ ex adiacentia uestis circa corpus, sed ex adiacentia etiam cuiuslibet formę respectus consurgit per habitum importatus, ibi autem datur exemplum de uestibus, quia notius, immo Auctor sex principiorum non tñ dat exemplum de uestibus, sed etiam de alijs formis, quia in eo prædicamento non tñ ponit armatum esse, & calciatum esse, uerum etiam album esse, quantum esse, &c. & quamuis modus unionis constituat formaliter formam in subiecto, adhuc tñ resultare dicitur ex adiacentia formæ ad subiectum materiali, & fundamentali.

Quartò tandem obijcitur, quod distinctio unionis à partibus non possit dici realis, sed tñ modalis, quia illa tantùm distin-

guntur realiter, quorum vnum potest existere sine alio, & è contra, sed partes existere possunt sine vnione, non è contra; ergo &c. Resp. acceptionem illam distinctionis realis, quæ est cõis inter Recentiores, esse voluntariam, nam ad distinctionẽ realem cum omni proprietate sufficit, quod vnum possit existere sine alio, etiã si hoc nequeat existere sine illo, & cum omni proprietate dicimus, creaturã à Deo distingui realiter, licèt nequeat existere sine Deo, vnde impossibilitas illa ex parte vnius extremi existendi sine alio facit solùm, vel quod illa distinctio realis non sit mutua vel potius, quòd dici nequeant mutuò separabilia cum retentione propriæ existentiæ, iuxta dicta de dist. reali disp. 1. Log. q. 5. art. 2.

QVÆSTIO X.

An sufficiat vnica Vnio inter materiã, & formam ad constituendũ cõpositũ.

113 PArum, vel nihil de hac re dixerunt Antiquiores Scholastici, cùm enim omnes videantur vnionem hãc posuisse relationem prædicamentalem, & non modum quendam de genere substantiæ, consequenter supponebant, duas esse vniones inter materiam, & formã, omnis .n. relatio vnionis est mutua, sicut relatio similitudinis, & æqualitatis, vbi ambo extrema sunt relationis capacia. At inter Recentiores, qui nouos modos substantiales inuenerunt, magna est contentio, asserentibus alijs, vnicam sufficere vnionem, alijs contendentibus, non sufficere, sed geminari debere, & quidem qui asserunt, vnicã sufficere, protestantur se loqui de vnione illa, quam vocant modum substantialem, non de vnione relatiua, ac prædicamentali, quam dicunt super illam fundari, hanc .n. admittentes vltra illam, geminant eam in vtraque parte, quod certè non est consequenter dictum, quia hanc geminando, etiam & illam geminare tenentur, quia sm̃ ipsos, vnio substantialis, & transcendens, est fundamentum accidentalis, & prædicamentalis, fundamentum autem relationis præsertim sm̃ ipsos, debet esse distinctum in vtroque extremo.

Affirmantem igitur opinionem, quòd sufficiat vnica vnio, Recentiores cõiter tenent, Suar. in Met. disp. 13. sect. 9. Vasq. 3. par. disp. 19. Murc. a 2. Phys. disp. 3. q. 5. Ruuius 1. Phys. tract. 2. q. 6. Ariag. disp. 4. Phys. sec. 2. Auersa q. 18. sect. 6 Cõplut. 1. Phys. disput. 6. q. 3. & alij passim, qui postea contendunt inter se de subiecto istius vnionis; Suar. nanque, & Vasq.; asserunt, vnionem esse in sola forma subiectiuè, & in materia terminatiuè, Ruuius, Murcia, Auersa è contra ponunt vnionẽ subiectiuè in materia, terminatiuè in forma, alij tandem ponunt vnionem subiectiuè in vtroque extremo, verè .n. per vnionem agens attingit vtrunque extremum, & ad inuicem eodem modo connectit.

Negantem partẽ sequuti videntur Antiquiores Scholastici, & præsertim Scotus manifestè geminauit vnionem inter materiam, & formam, nam in 2. dist. 1. q. 5. S. omnes respectus quos ponit inter materiam, & formam, asserit esse mutuos, & expressè loquitur de vnione, quam ibi significat per respectum subiecti ad formã sic etiam 8. Met. q. 4. & in 3. d. 1. q. 1. A. inquit, vnionem esse relationem, quæ concomitatur ambo extrema, si sunt relationis capacia, vel solùm vnum, si alterum non est relationis capax, vt est de vnione hypostatica, & in 4. dist. 12. q. 1. C. quærẽs, ad quod prædicamentum spectet inhærentia, seu vnio formę accidentalis ad subiectum, inquit, quòd vnio ex parte subiecti se tenẽs reduci potest ad prædicamentum passionis, si passio dicat non tantùm respectum subiecti ad agens, sed etiam ad formam informantem, vnio autem se tenens ex parte formæ, reduci potest ad prædicamentum actionis, si actio dicat, non tm̃ respectum agentis ad passum, sed etiam respectum formæ informantis ad illud, per quod expressè significauit duas vniones, alteram se tenentem ex parte formæ, quæ dicitur informatio, & alteram ex parte materiæ, quæ dicitur receptio, ac proinde hanc sententiam vt Scoticam sequuntur Scotistæ omnes; tum Recentiores, vt Fuentes 1. Phys. q. 5. diff. 2. art. 3 Sghemma 1 Phys. digress. 7. q. 8. tum Veteres, qui licèt eam in terminis non tradiderint, videntur tñ sup-

ſuppoſuiſſe, ſolum Baſſolium vidimus ab alijs diſcrepantem, nam quamuis in 4. d. 12. q. 1. ad primum principale ſignificaueuerit, materiam eſſe ſubiectum ſuæ vnionis, & formam ſimiliter ſuę, tamen in 2. d. 12. q. 2. art. 4. docet ex profeſſo, vnam ſufficere vnionem, quam etiam exprimit in forma fundari, & ad materiam terminari.

114 Dicendum eſt pro Quæſiti reſolutione, modum vnionis eſſe in vtraque parte geminandum, & vnum non ſufficere Concl. eſt Scoti loc. cit. quam præter Scotiſtas, ex Recẽtioribus tenent Hurtad. diſ. 5. Phyſ. ſect. 7. Amic. 2. Phyſ. tract. 11. q. 10. dub. 4. ar. 2. Arelius 1. de Gen. diſp 2. q. 16. & al j non pauci, & Prob. validiſſimis rationibus. Primò, quia Ariſtot. 5. Met. tex. 20. diſtinguit tres modos relationum, primi modi relationes fundantur ſuper vnum, & multa, ſecundi modi ſuper potentiam actiuam, & paſſiuam, tertij modi ſuper menſuram, & menſurabile, & illud præſertim diſcrimen ponit inter relationes primi, & ſecundi modi ex vna parte, & tertij modi ex alia, vt notat Scot. 1. diſt. 31. q. 2. §. *Ad quæſtionem, &c.* quòd illæ ſunt mutuæ, & mutuò extrema referuntur ad inuicem per relationes reales hinc inde fundatas, iſtæ verò non, ſed vnum extremum dicitur referri ad aliud, quia illud ad ipſum, ſed vnio vel eſt relatio primi modi, quia in eo ponuntur omnes relationes ęquiparantiæ, quæ .ſ. eodẽ nomine nominantur, vt ſimile ſimili ſimile, quo etiam modo vnionis extrema denominari ſolent, vt vnitum vnito vnitum, vel veriùs eſt relatio ſecundi modi, quia informatio, quæ non eſt, niſi vnio formæ ad ſubiectum, diuiditur in actiuam, & paſſiuã, & vnio, quæ ſe tenet ex parte formę, fundatur ſuper potentiam informatiuam, & quaſi actiuam formæ, vnio verò, quę ſe tenet ex parte materiæ, fundatur ſuper potẽtiam paſſiuam eiuſdem, & nullo modo poteſt reduci ad tertium modum, ergo vnio erit relatio mutua in vtroque extremo. Et planè ità dicendũ eſt in vera Philoſophia, talis .n. eſt harum relationũ natura, quòd ſi extrema limitata reperiant, & potentia limitatim in eis inſurgit mutua relatio, vnum ad aliud reciprocè referens formaliter, & intrinſecè, & hinc eſt, quòd inter Verbum, & naturam aſſumptam vnio realis mutua nõ intercedit, vt notat Scot. cit. 3. diſt. 1. q. 1. quia .ſ. Verbum non eſt potentiale, & ſubiectum capax relationis nouæ, ergo cùm in propoſito vtrunque extremum, tàm .ſ. materia, quàm forma ſint limitata, & nouæ relationis capacia, non videtur ratio, cur in eis non ſit geminandus vnionis modus.

115 Secundò, nulla eſt implicantia in hoc, quòd materia fundet propriam vnionem ad formam, & è conuerſo; nec vlla ſuperfluitas, quia, etſi terminatio ad formam vnionis fundatæ in materia ſufficiat, vt forma dicatur extrinſecè illi vnita, vel è contra, non tñ ſufficit ad hoc, vt dicatur vnita intrinſecè. Reſp. Ruuius cit. quòd vnio, quamuis ſit in vno extremo ſubiectiuè, tñ eſt in altero terminatiuè, non ſolũ extrinſecè, vt viſio eſt in obiecto, ſed intrinſecè, non quidem per inhæſionem, ſed per adhæſionem, ſicut actio eſt in termino, ſubſiſtentia in natura, & punctum in partibus continui, qua ratione etiam inquiunt, quòd vnio hypoſtatica intrinſecè attingit Verbum per adhærentiã, & quòd ideò Verbum debet dici intrinſece vnitũ naturæ aſſumptæ, & non tm̃ extrinſecè; quam reſponſionem etiam admittunt Hurtad. & Amic. cit. etſi nobiſcum ſentientes, vnde & fatentur, rationem hanc ſumptam ex terminatione non valere, nàm aliqua terminatio intrinſecè attingit terminum attactum, & inquiunt, ità contingere in vnione hypoſtatica, nàm Verbum eſt terminus vnionis hypoſtaticę (ait Hurtad) & cum illa componit intrinſecè perſonam humanam, quod non eſt Verbo extrinſeca denominatio, ſicut eſt eſſe viſũ; & cùm ex Verbo, & humanitate fiat vna per ſe natura (ait Amic.) neceſſariò debẽt eſſe intrinſecè vnita, nàm extrinſeca vnio non poteſt conſtituere vnum per ſe, nec dare denominationem ſubſtantialem ſubiecto, ſed denominatiuam, quia homo non dicitur veſtis, ſed veſtitus, at homo dicitur Verbum, & Verbum homo, vnde reprobatur Elipandi error, dicentis, Verbum fuiſſe extrinſecè vnitum humanitati vt homo indumento, neque hinc ſequitur

quitur mutatio in Verbo, quia hic modus essendi intrinsecus non est per informationem, aut inhæsionem, sed per adhæsionē, quæ est terminatio quædam intrinseca, & in hoc sensu vnio intrinsecè denominat, nedum subiectum, sed etiam terminum, quia implicat aliquid vniri alteri, quin & hoc sit illi vnitum physicè, vnio .n. ex cōceptu vnionis est nexus, implicat autem, vnam rem habere nexum cum alia, quin ille nexus nectat vtranque.

116 Sed certè modus hic essēdi in alio per adhæsionem intrinsecè; nouus est, & commentitius, omnis .n. modus essendi intrinsecus vnius rei cum alia, ad vnionem per informationem reducitur; quia denominatio intrinseca sumitur à forma intrinseca; at forma non est intrinseca rei denominatæ, nisi per informationem; & planè implicat in terminis, aliquid esse alicui intrinsecū ī ratione termini, termin⁹.n. ex sua ratione formali est extrinsecus rei, quam terminat, vt locus rei locatæ, & color visui. Et exempla adducta ad hoc figmentum probandum parum valent, nam actio non est in termino intrinsecè, sed in agente, & substantia est in natura subiectiuè, vt forma modalis, si ponatur quid positiuum, & pūctum nec inhæret, nec adhæret partibus continui, sed immediatè se habet ad illas, vt suis locis dicemus.

Et Antiquiores Theologi, qui nostri fuere Magistri, numquam dixerunt Verbum dici vnitum naturæ per denominationem intrinsecam, sed per extrinsecam tm̄, & benè locuti sunt, quia falsum est, denominationem extrinsecam excludere semper connexionem intrinsecam inter formam denominantem, & rem denominatā, licèt .n. id contingat in aliquibus, nam visio est in oculo, & obiectum denominatū est extra oculum, relatio est in fundamento, & terminus, quem extrinsecè denominat, sæpiùs est diuisus, & disiunctus, non tm̄ ita est in omnibus, & præsertim id nō euenit in denominationibus, quæ sumuntur à relationibus extrinsecùs aduenientibus, quę exigunt intimam extremorum indistantiam, cuius generis est vnio, vnde quando dicimus, Verbum esse extrinsecè vnitū humanitati nolum⁹ dicere, quòd sit ab ea dissitū, & disiunctū, vt paries visus ab oculo, aut quod sit solum ei accidētaliter vnitum vt vestis corpori, vt asserebat Elipandus, sic enim vtique nec Verbum diceretur homo, nec homo Verbum, sed dicere volumus, quod etsi Verbum sit humanitati intimè coniunctum, non minus quā materia formæ, id tamen non contingit p vnionem in ipso Verbo fundatam, sed per solam terminationem vnionis in natura fundatę. Et sanè audiendi non sunt Hurt. & Ami. qui vt defendant hunc nouum dicendi modum de vnione Verbi ad naturā per denominationem intrinsecam, parum Theologicè, immo nec catholicè loquuntur, dum ille §.13. inquit, Verbum esse terminum vnionis hypostaticæ cùm illa componentem intrinsecè personam humanam: & iste dub.3. art.5. num.9. ait, ex Verbo, & humanitate intrinsecè vnitis fieri vnam per se naturam: peius sanè loqui non poterant, nam nos Catholici vnam duntaxat agnoscimus personam in Christo Domino & hanc diuinam, & duas agnoscimus naturas penitus impermixtas, non autem vnā ex illis constitutam, igitur necessitas ponendi duas vniones ex hoc, vt materia, & forma dicantur intrinsecè vnita, optimè deducitur, & est argumentū efficacissimū.

117 Tertiò, forma vnitur materiæ per informationem, quia est actus, materia vero vnitur formæ per receptionē, quia est potentia, ergo distinctas relationes vnionis exigunt, & fundant. Respondēt, quod licèt secundùm conceptus formales eadē non sit vnio materiæ ad formam, est tm̄ eadem entitatiuè, eadem enim vnio sumpta vt via formæ ad materiam, dicitur informatio, Sumpta vero vt via materiæ ad formam, dicitur receptio, sicut eadem via mōtis, si sumatur à radice ad summitatem, dicitur ascensus, si vero sumitur à summitate ad radicem, dicitur descensus.

Sed contra, nam quando dicitur, eamdem esse vnionem entitatiuè materię ad formam, & è contra, vel intelligunt, quod eadem vnio vtrunq; extremum attingat, & in vtroque reperiatur vt in subiecto, vel quod in vno solū sit subiectiuè, & in alio terminatiuè, in hoc secundo sensu iam impugnata manet responsio in præcedenti argu-

argumentosin primo sensu,nunc impugnatur. Tùm quia eadem simplex entitas, indiuisa naturaliter esse nequit in duobus subiectis realiter distinctis,etiam inadæquatis Tùm quia in homine id manifestè implicat,quia si hæc vnio ponatur corporea, non poterit esse in anima, vt in subiecto, si spiritualis, non poterit esse in corpore.

Cõplut.& Ariag. cit.tenēt ꝑ hũc vnionis modũ vtrãq; partē intrinsecè immutari,& cõpleri,cõcedunt,vnionē in vna tantũ parte non residere,quam intrinsecè afficiat, & alteram extrinsecè tantùm ; & per modum solius termini, quia hoc est peculiare vnionis hypostaticæ ratione infinitatis,& immutabilitatis termini,quo impedimento semoto, nullus dicere dubitaret, quòd vnio Verbum afficeret, & illud intrinsecè immutaret, vnde cum in proposito forma sit capax vnionis , fatentur , vnionem ex parte vtriusque se tenere , & illas immutare,vnde in homine dicunt vnionis modũ esse entitatiuè corporeum , & vtrique parti inhærere, & vtranque afficere intrinsecè,non tanquam subiectum totale,sed partiale,quod tamen non est sic intelligendũ, vt sensus sit,quòd pars vnionis sit in materia,& pars in forma , tota .n. entitas modalis vnionis,licèt nõ totaliter, est in vtraque,sed est sensus,quòd nulla ex his partibus potest in se suscipere vnionem,nisi dependenter ab alia, vnde nihil refert,quòd modus iste sit corporeus ad hoc , vt nequeat in anima recipi , quæ est spiritualis, quia in re spirituali , quæ simul est forma corporis,benè potest recipi aliquis modus corporeus dependenter ab ipso corpore. Sed hæc solutio reijcitur ex dictis , & duo continet prorsus impossibilia; vnum est , quòd corporeum , vt ab eis, ponitur vnio animæ rationalis cum corpore , & possit subiectari in re prorsùs spirituali,& indiuisibili; alterum, quòd hoc ipsum sit totũ simul,& semel in duobus subiectis realiter distinctis; primum planè repugnat, quia licèt anima possit recipi ĩ corpore,tota in toto,& tota in qualibet parte ob ei' virtualē diuisibilitatē & extensionē,tñ quòd forma corporea,& quãta recipiat in subiecto indiuisibili,ac entitatiuè in corporeo etiã naturaliter,nunquam auditum, & magnũ Sacramentum est fidei nostræ,quòd corpus Christi sit in Eucharistia modo inextenso , quomodo igitur forma materialis poterit esse in subiecto spirituali etiam naturaliter modo inextenso,& præsertim cùm ex illo subiecto educi debeat ? alterũ quoque non minus est mirabile, nàm omnes dicunt , ideò animam rationalem esse totam in toto, & totam in singulis partibus corporis , quia est spiritualis , vnde alias animas extensas, & formas inferiores ponunt omnes in subiecto diuisibiliter, quomodo igitur potest hæc eadem,& indiuisa vnio corporea esse tota simul in corpore,& anima,quantumcùnque ponantur subiecta partialia ?

118 Deinde probatur , esse diuersas vniones non solùm quò ad conceptus,sed etiam quò ad entitates; Tùm quia receptio est modus afficiens formaliter materiam sub ratione potentiæ,& informatio formaliter formam sub ratione actus , ergo non sunt eadem vnio,& relatio,quia rationes fundandi sunt specie, & numero diuersæ. Tum etiam quia falsum est , quòd eadem via à radice ad cacumen montis dicatur ascensus , & à cacumine ad radicem descensus ,propriè n. est motus à radice ad apicem,qui dicitur ascensus, & ab apice ad radicem descensus, hi autem motus si non sunt specie,sunt saltem numero diuersi,ergo pariter,& vniones materiæ, & formæ.

Quartò ostenditur leuitas præcipui fundamenti oppositæ sententiæ,quod est tale,vt testatur Auersa cit. Vnio essentialiter est duorum vnio , & vinculũ, & nexus duorum,est prorsus impossibile: & inintelligibile est vnionem vnire, & non vnire duo,nõ vnire vnũ alteri , ergo sufficit vna vnio ad vniēdum duo,nam si vnum ē duobus est coniunctum alteri,prorsus necesse est,hoc quoque esse coniunctum illi,vnio .n. & coniunctio esse non potest nisi inter duo,quæ ambo sint sibi inuicem vnita , & coniuncta ; Sed si hoc fundamentum est alicuius momenti, æquè probat , quòd in duobus similibus non sit geminanda relatio similitudinis, nec in duobus æqualibus relatio æqualitatis, sed vnica sufficiat , nã similitudo quoque est essentialiter duorũ

assimi-

assimilatio, sicut vnio duorum nexus, & prorsus impossibile est, similitudinem assimilare, & non assimilare duo, non assimilare vnum alteri, sufficit igitur vna similitudo, nã prorsus neccessarium est, quòd si vnum ex duobus est alteri simile, hoc quoque sit simile illi, sicut igitur per hoc argumentum non benè probatur, similitudinem, & æqualitatem geminari non debere in duobus æqualibus, & similibus, ita neque concludit de vnione.

Respondet Ariag. disp. 4. Phys. sec. 2. nu. 56. in similibus requiri duplicem relationem, quia extrema relata per similitudinem sunt in diuersis locis, vndè vnica relatio non potest esse in illis, secus in materia, & forma, quæ vt vniantur, debent esse penetratę; subdit etiam vtrumque extremum relatum per similitudinem debere habere relationem distinctam, quia, cũ extrema sint eiusdem omnino rationis inter se, vt sunt duæ albedines, non potest esse ulla ratio, cur in uno potius, quam in alio ponatur relatio, unde uel in utroque uel nullo poni debet, at uero cum materia & forma sint diuersæ in specie, posset excogitari aliqua ratio, ut unio poneretur solum in uno extremo, & non in alio. Cæterum nulla istarum solutionum satisfacit, non prima, quià existentia relationum in diuersis locis potius oritur à distinctione relationum, quam è contra, si enim plures non essent, in diuersis locis esse non possent, tum quià in multis exrtemis loco compenetratis multiplicantur relationes, ut constat de relatione potentiæ uitalis ad suum actum, & si pater ac filius essẽt simul compenetrati, adhuc inter se referrẽtur, ac si essent separati, distinctis relationibus, & ratio à priori est, quia localis compenetratio extremorũ, uel disiunctio ad fundandas has relationes impertinẽter se habet, & quamuis ad unionem fundandam prærequiratur, parum tamen iuuat ad hoc quod sit una, uel plures; tum tandẽ quia è contra interdum extrema, sunt loco dissita, & tamen inter ea unica tantum uersatur relatio, ut constat de respectu attingẽtiæ fundato in uisione ad parietem uisum; Nec etiam altera solutio est ad rem, quia uel unio ponitur relatio primi modi, & æquiparantię, sicut est similitudo, & tunc solutio potius argumentum roborat, quã soluat, quia cum ambo extrema .s. materia, & forma sint intrinsecè, & formaliter unibilia, non potest esse ulla ratio, cur in uno potius ponatur relatio, quam in alio uel ponitur relatio secundi modi, & tunc etiam maior urget necessitas multiplicandi relationes in extremis, quam si ponatur primi modi, quia ubi in hoc ratio fundandi in extremis est eiusdem rationis, in illo est diuersæ rationis, unde potiori iure uidentur geminandæ in extremis relationes secundi, quam primi modi.

119 Quintò, si forma uniretur materiæ, quantùm sufficit ad constitutionem compositi ob solam terminationem unionis in materia fundatæ, sequitur, formam absque ulla prorsus sui mutatione informare materiã, quam priùs non informabat, & constituere compositum, quod prius non constituebat, quod fieri nequit saltim naturaliter, cum in hoc consistat miraculum Incarnationis, quod Verbum sine sui mutatione unitum est naturæ humanæ.

Respondent, negando conseq. quia licet forma non mutetur, recipiendo in se unionem, mutatur tamen, quia tunc unitur materiæ, quando trahitur de non esse ad esse, in mysterio autem Incarnationis Verbum unitum est humanæ naturæ sine sui mutatione, non solum, quia non recepit in se unionem, sed etiam quia non fuit de nouo factum, sed ab æterno præsuppositum, & miraculum fuit in hoc, quod cùm subsistentia trahatur de non esse ad esse quotiescunque unitur naturæ, in Incarnatione subsistentia unita est naturę humanæ, immutata omnino pemanente ipsa subsistentia, & nullo modo transeundo de non esse ad esse.

Sed contra, quia saltim in casu, quo forma unienda materiæ præexisteret, ut erit in resurrectione, argumẽtum urget, quod forma uniretur penitus immutata. Sic etiã si Deus reproduceret materiam sub accidentibus Eucharistiæ, utique illa accidentia unirentur de nouo subiecto absq; ulla penitùs sui mutatione, in his n. casibus forma neque mutaretur recipiendo in se

se unionem, neque transeundo de non esse ad esse, cùm supponatur existens.

At resp. Auersa, quod si sit accidens aliquod separatum, quod de nouo in subiecto ponatur, etiam si non amitteret alium modum in se præexistentem, nec alium de nouo in se reciperet, per hoc precisè, quod de nouo reciperetur, utique mutaretur, quia sicut recipere in se subiectiuè aliquid de nouo, est mutare, ità pariter de nouo recipi in aliquo informatiuè, est mutari. Contra ex hypothesi huiusmodi forma de nouo unita non se habet aliter in ratione subiecti, quia nihil in se recipit de nouo, nec se habet aliter in ratione termini, quo sensu mutari dicitur, quod de non esse transit ad esse; ergo, &c. Resp. Auersa, quod nunc recipitur in materia, cùm priùs non reciperetur, & hac ratione potest dici mutari saltim in ratione termini. Contrà, ista receptio passiua se omnino habet ad formam, sicut uisio passiua ad albedinem, sicut .n. parietem uideri, aliud in re non est, nisi uisionem ad parietem terminari, ità formam recipi, aliud nõ est, quàm receptionem materiæ ad formam terminari, sed paries transit de non esse uiso ad esse uisum, absque ulla penitùs sui mutatione, ergo similiter, & forma de nõ esse recepto ad esse receptum; ob hanc rationem dicimus, quòd si unica poneretur unio in altero extremorum, potiùs ponenda esset in forma subiectiuè cum Bassolio, Suar. & Vasq. quam in materia, quia adhuc materia mutaretur per receptionẽ formæ, si non unionis.

120 Sexto tãdem ex eo, quod Scot. docet quol. 9. M. & 2. dist. 14. q. 1. in fine, & 4. distin. 45. q. 1. §. *Ad argumenta principalia, &c.* & 1. dist. 8. q. 5. sub k. ut ibi notat Bargius, qui etiam Doctorem citat 2. dist. 12. q. 2. ad ultimum pro opinione, & 3. d. 6. q. 1. & 7 Met. q. 6. & Antonium Andream q. 5. deducitur ualidissima ratio, ob quam solam Hurt & Amic. fatentur, nostram sequi sentẽtiam, docet enim ibi Doctor, quod partes acquirunt perfectionem in constitutione totius, quod optimè explicat quodl. cit. cum .n. sint essentialiter imperfectæ, uniuntur ut in composito perficiantur, id autem fieri nequit, nisi per receptionem alicuius perfectionis, qua separatæ carebant, & hęc esse nequit, nisi peculiaris cuiuslibet ad alteram unio in toto, cùm .n. sint compartes essentialiter imperfectæ, ordinantur ad propriam perfectionem, atq; adeo uniuntur, ut media unione perficiantur in toto. At talis perfectio haberi nequit in partibus, nisi subiectando vnionem, & sola terminatio nõ sufficit, nàm omnis perfectio fit ex aliqua additione, sed mera terminatio nihil addit termino, hinc visio perficit potentiã videntem, non obiectum, quod est terminus; hypostatica vnio perficit naturam, nõ Verbum, ergo vt istæ compartes recipiãt illam nouam perfectionem, quam expectant ex constitutione totius, oportet vt singulę aliquid in se recipiant, quod priùs non habebant, & id ex parte formæ præsertim aliud poni nequit, quàm intrinseca vnio ad materiam.

Resp. Auersa, in partibus quando constituunt totum, non aliam perfectionem, & immutationem poni debere, quàm illã, quæ necessaria est ad constitutionem totius, & quæ infertur ex vi ipsius compositionis, & ex ratione concurrendi partium. ex parte autem formæ ad hoc solùm sufficit, quòd de nouo recipiatur in materia, in qua priùs non erat, & hoc sufficienter habetur per terminationem vnionis, quæ est in materia, & per hoc præcisè seclusa omni ratione, quæ recipiatur in ipsa forma, verè formaliter se habet, ac si non reciperetur in materia, & quidem aliter se habet intrinsecè, non in ratione partis materialis, & subiectiuæ, sed formalis, & sicut recipere in se subiectiuè aliquid de nouo, est mutari, ità pariter de nouo recipi in aliquo, est mutari; & si quis nolit hanc appellare mutationem, faciet quæstionẽ de nomine, & nos dicemus, non aliam mutationem requiri in forma, nisi hoc, quod est recipi in materia.

Sed hæc respons. explosa manet in pręcedenti argumẽto, vbi ostensum est, quod in casu, quo forma præexistens vniretur materię, tunc illi vniretur prorsus immutata, & in ratione subiecti, quia nihil in se reciperet de nouo, & in ratione termini, quia non transiret de non esse ad esse, & planè

planè alius modus excogitari nequit, quo aliquid mutetur in ratione termini præcisè, nisi hic transitꝰ de nõ esse ad esse. Accedit, quòd vnio terminata ad aliud, vel secũdũ suã essentiã intrinsecè immutat illud, vel non; si primum, ergo etiam Verbũ immutaret; si secundum, ergo non immutat formam in composito. Et si dicatur immutare terminum, quando est mutationis capax, quòd Verbo non conuenit, sed formæ, tunc nos dicemus, Verbum nec esse capax terminationis, quia incapax effectus formalis est etiam incapax formæ, ergo si effectus formalis terminationis vnionis est immutare terminum, quem attingit, & Verbum est incapax talis mutationis, erit quoque incapax terminationis. Denique si Auersa concedit, partes in cõstitutione totius immutari debere, quantùm sufficit ad concursum vtriusque, & compositionem totius, sanè cogitur concedere, formam perfici de nouo, & immutari, aliquid in se recipiendo, quia partes vniuntur in toto, vt vnitæ in illo participent perfectionem compositi, quare cùm vniantur, vt compartes essentialiter imperfectæ, debet vtrisque aliquid addi, quo perficiantur, & immutentur, quia sola terminatio nullam addit perfectionem termino, Et cùm vniantur ad constitutionem totius per mutuam causalitatem, & hæc in vtraque sit diuersa, sicut diuersæ sunt rationes fundãdi, consequenter ex vi concursus vtriusque debent aliquid de nouo acquirere in se, quod priùs non habebant.

Soluuntur rationes aduersæ.

121 IN oppositum obijcitur primò fundamentum Aduersariorum, ex conceptu vnionis deductum, quia vnio essentialiter est nexus duorum, ergo vna sufficit ad vniendum materiam, & formã, nàm uel per unionem, quæ est in materia, & terminatur ad formam, forma est unita materiæ, uel non: si primum, ergo alia superfluit, si secundum, ergo neque materia erit unita formæ, quod est contra suppositum. Nec respondere ualet, formam in tali casu esse unitam materiæ, extrinsecè tñ, non intrinsecè. Tùm quia partes unitæ per unam unionem sunt intrinsecè vnitæ, & ex vi talis vnionis ambæ sunt in cõposito. Tùm quia etiam si vnio sit in vna parte subiectiuè, & in altera terminatiuè, tñ non est in termino extrinsecè, sicut est visio in pariete, sed intrinsecè illum attingit, ut generatio terminum, quia hæc attingentia unionis ex sua intrinseca ratione petit indistantiam termini attacti, & ordinatur ad verè unum. Nec item respondere ualet, in tali casu formam uniri materiæ sine ulla sui mutatione, quod naturaliter fieri nequit; non ualet, quia licèt terminatio in re incapaci mutationis, & perfectionis non faciat intrinsecam mutationẽ in ea, & nouam perfectionem addat, tñ in termino capaci, sicut est forma, facit mutationem, & nouam addit perfectionem. Nec demum respõdere ualet, in casu unionem esse nexum materiæ, & formæ, unius formaliter, & subiectiuè, alterius terminatiuè solùm, & ad compositionem requiri nexum, vtriusque formaliter; non valet, quia hæc est petitio principij, & id est, quod probat argumentum, sufficere ad cõstitutionem compositi, quòd vna pars sit alteri vnita formaliter, & hęc illi terminatiuè solùm.

Resp. hoc argumentum retundi in relationibus similitudinis, æqualitatis, &c. vt deductũ est in quarta ratione, unde sicut Aduersarij admittentes relationes prædicamentales, responderent ad argumentũ istud, factum de similitudine, & æqualitate, sic & nos respondemus ad idem, factũ de vnione, dicimus igitur, per vnam unionem duo connecti, sed unum intrinsecè, & aliud extrinsecè solùm, ad constitutionem autem compositi, tam materia, quã forma debent intrinsecè uniri, quia utrunque extremum natum est ad alterum referri relatione reali, & sic patet, primam respons. ualere, quia, etsi ex ui unius unionis forma diceretur intrinsecè unita materiæ, quatenus esset simul cum ipsa in eodem composito, & non dissita, sicut paries ab oculo, in quo est visio, non tñ diceretur ei intrinsecè vnita, idest per formam vnionis in ipsa receptam, quod tñ necessarium est in relationibus mutuis, quando sunt ambo extrema relationis capacia, vt deductum

ductum est in secunda ratione: Dicimus etiam, in eo casu ambo extrema fore vnita sed vnum subiectiue, & per sui mutationem, alterum terminatiue, & sine sui mutatione, quod naturaliter fieri nequit, quia vtraque pars constituendo totum, quod prius non constituebat, debet suo modo intrinsece immutari, & de nouo perfectionem totius participare, vt deductum est in quinta, & sexta ratione; nec sola terminatio sufficit ad inferendam mutationē in termino, & nouam perfectionem illi addendam, nam cùm sola terminatio nihil ponat in termino, consequenter concipi nequit, quomodo illum immutet, & de nouo perficiat, ex quo patet, etiam secundā responsionem allatam esse bonam.

Denique dicimus, per vnicam vnionē ambo extrema esse vnita, sed non ambo formaliter, quod tñ necessarium est in cōstitutione totius, cum materia, & forma vt vnita nata sint referri formaliter mutuò, ex quo patet, tertiam quoque respōsionem valere, neque committi petitionem principij.

122 Secundò obijcit Auersa, quia in alijs rebus vniendis ad constituendum cōplete, & perfecte vnum totum, vnica vnio sufficiens inuenitur, ita in Christo Domino perfecte sunt vnitæ natura humana, & subsistentia Verbi ad constituendum vnū Christum per vnicam vnionem in humanitate existentem, & ad Verbum terminatam. Item in rebus naturalibus vnicū punctum coniungit, & vnit duas partes lineæ, vnum gluten duas partes tabulę, vna funis vnit, & ligat inter se duo corpora. Deniq; si alia vnio inesset formæ, ipsa forma se haberet vt medium inter materiam, & vnionem, nam mediante forma in materia recepta ipsa quoque vnio eidem materiæ inesset, ac magis proximè, & immediatè inesset materiæ forma, quàm vnio, sicut si albedo inest materiæ mediante quantitate; quantitas est medium, quod propinquiùs coniungitur materiæ, ergo vnica vnio sufficit se tenens ex parte materiæ, nam ea mediante, optimè forma coniungitur materiæ.

Resp. ad primum exemplum, nullam adesse paritatem inter vnionem hypostaticā humanitatis, & Verbi, & vnionem materiæ, & formæ, quia Verbum, & humanitas vniuntur vt natura, & suppositum, non vt materia, & forma, & cum suppositum rationē habeat termini respectu naturę, ideò vnio non debet esse in Verbo subiectiuè. Deinde partes vniuntur in toto, vt se inuicem compleant, & participēt cōem perfectionem totius, & ideò interuenire debet ex parte vtriusque aliqua immutatio, & additio nouæ perfectionis: at Verbum non vnitur naturæ, vt perficiatur, sed potius vt perficiat, & singulæ partes concurrunt vt causæ ad constituendum compositum, & non vt habent rationem termini. Denique non valet in omnibus à Diuinis ad humana arguere, quia Deus ob suam illimitationem potest aliquid immediatè præstare, quod nequeunt creaturæ, vnde Verbum est tm̃ vnibile, vt terminus, non vt subiectum. Ad 2. dicimus, aliam omninò esse rationem de vnione essentiali, & integrali, quę.n. essentialiter vniuntur, immediatè vniuntur inter se, quæ verò integraliter vniuntur, vt partes tabulæ, & lineæ, non vniuntur immediatè ad inuicem, sed vniuntur in aliquo tertio, cui tanquam termino cōi copulari dicuntur, vt docet Arist. in prædicamento quantitatis.

Ad 3. argumentū procedit ex falsa imaginatione, quam habent Aduersarij de his & similibus medijs, quos putant verè mediare inter extrema; cùm potius ea subsequantur, sicut dicunt, causalitatem mediare inter causam, & effectum, quę tñ est falsa imaginatio, vt ait Doctor in 2. dist. 1. q. 2. D. falsa imaginatio ex hoc procedit, quia concipiunt vnionem substantialem, vt medium quoddam materiale, & absolutum inter materiam, & formam, sicut est punctus inter partes lineæ, & gluten inter partes tabulæ, quæ tamen imaginatio falsa est, quia alia prorsus est ratio de vnione partium integralium, & essentialium, illæ.n. vniuntur in tertio, istæ vniuntur prorsus immediatè, quare vnio intercedens inter formam, & subiectum, non est quid interiectū, in quo quasi in tertio vniātur, sic.n. immediatè vnitę nō forēt, sed potius est relatio subsequēs partes pri° natura inter se materialiter, & fundamentaliter

taliter coniunctas, vt illas denominet formaliter, tales, sicut similitudo sequitur albedines fundamentaliter similes, vt illas denominet formaliter tales; priùs ergo natura ponitur formam in subiecto, & statim sequitur relatio vnionis in forma, per quam denominatur formaliter unita. Et cum dicimus, formam media unione uniri subiecto, non est sensus, quòd unio sit quoddam medium materiale, & absolutū inter extrema interiectum ad modum glutinis, sed istæ, & similes locutiones sensū faciunt formalem, quòd scilicet forma denominatur formaliter unita subiecto per relationem unionis resultantem ex positione materiali ipsius in materia; unde si in priori signo consideretur forma in subiecto, præcedit relationem unionis, sed si consideretur in posteriori, relatio præcedit ipsam, quatenus unitam, sicut vniuersaliter forma suum effectum formalem præcedit. Est igitur unio medium formale, & relatiuum, non materiale, & absolutum, & ideò non concludit argumentum, & hoc ipsum ostendit exemplum quantitatis ab Auersa adductum respectu albedinis, quantitas .n. inter substantiam, & qualitatem mediat in ratione subiecti, sed unio non mediat in ratione subiecti, sed in ratione medij relatiui, quo forma denominatur formaliter unita.

123 Tertiò obijcitur ex Ruuio, quia unio partium ordinatur ad unitatem compositi, ergo cùm in composito sit una unitas, erit inter partes una unio. Accedit, quòd si essent duæ uniones, per eas non perfectè unirentur partes, quia nō potest aliqua unio unire duo, nisi utrunque attingat, at si essent duæ, unaquæque suum extremum attingeret, in quo est, & nō aliud; ergo non benè unirent partes. Denique explicare oportebit, quomodò illæ duæ uniones uniantur inter se, quamuis .n. singulæ uniantur se ipsis suis extremis, quia sunt rationes actuales uniendi illa, non tñ ita uidetur dici posse de se ipsis ad inuicē.

Resp. ad 1. ex Scoto in 2. dist. 12. q. 1. & 3. dist. 2. q. 2. unionē, & unitatem non esse idem, nàm unitas importat negationem plurium, & unio importat plura inuicem unita, unitas pertinet ad compositū, ut eius passio, unio pertinet ad partes, ut earum nexus, & demum unitas facit compositum per se unum, & unio facit partes per se unitas, & ideò ex unitate totius nō benè arguitur unica unio inter partes. Ad 2. negatur assumptum cum sua probatione, nàm singulæ uniones utrumque extremum attingerent, subiectiuè unum, & terminatiuè alterum, & ambo fundando proprias uniones dicentur formaliter unita. Ad 3. cùm illæ duæ uniones sint rationes actuales uniendi, & non res unibiles, propriè non dicuntur ad inuicem uniri, sed unire extrema, ad quorum unionem concomitanter, ipsæ quoque uniri dicuntur.

124 Quartò; Ex alijs obijcitur, quia materia per suam unionem, quæ dicitur materializatio, recipit formam, ergo per illam forma recipitur, & materiam informat, quia informare, est formam in materiam recipi, ergo receptio, & informatio sunt eadem unio, quæ ex diuersis extremis uariè denominatur. Confir. quia si, informatio, & receptio sunt diuersæ uniones, tunc vna saltim per Dei potentiam posset ab alia separari, quod implicare videtur, quia si materia recipit, & informatur, eò ipso format, & recipitur, ergo informatio actiua, & passiua sunt eadem vnio. Denique si est duplex vnio, poterit vna corrupta, alia manere, & saltim per intellectum hæc præcisio vnius ab alia fieri potest, tunc petitur, an ex illa resultet vnū compositum, vel nullum; non secundum, quia ibi sunt partes vnitæ, & ideò necessariò totum componunt; si primum, ergo superfluit alia vnio.

Resp. ad 1. materiali ratione vniri materiam vt subiectum, & intrinsecè, formā verò extrinsecè solùm, vt terminum, vnde necessaria est alia vnio, qua forma subiectiuè, & intrinsecè vniatur materiæ, & ideò necessaria est, duplex vnio, non ad vniendas quomodocunque partes, sicut non requiritur duplex similitudo ad assimilanda quomodocunque extrema, sed requiritur specialiter ad hoc, vt partes vniantur modo physico, nempe informatiue, & receptiuè, vt ambæ vniantur intrinsecè, & vt ambæ compositum constituant cū aliqua sui mutione. Ex quo patet, informationem

mationem actiuam, & passiuam realiter distingui, si vtraque formaliter accipiatur, & intrinsecè, sed si vna accipiatur formaliter, & altera terminatiuè, ità esse possunt eadem vnio, quæ vnum extremum denominet actiue, denominatione intrinseca, & alterum passiue, denominatione extrinseca, sicut eadem est visio, quæ intrinsece denominat oculum videntem actiue & parietem visum passiue. Ad 2. in relatiuis mutuis ob dependentiam vnius ab alio in esse relatiuo, vna relatio nequit ab alia separari, seu vna destrui, alia remanēte, sed ex ista inseparabilitate non bene deducitur earum identitas, alioquin concludi posset, paternitatem esse eadem cum filiatione. Ad 3. retorqueri potest argumentum, tùm in alijs relationibus æquiparantiæ; tùm in ipsamet vnione, quæ, & si vna, & eadem ponatur inter extrema ab Aduersarijs realiter, ac entitatiuè, tñ ex hoc, quòd materiam attingit, sub ratione potentiæ, & formam sub ratione actus, distinguunt receptionem, & informationē ratione, & tunc vrgeri potest argumentū, an concepta receptione sola, non concepta informatione, habeatur compositum, nec ne, & ità argumentum vrgebit etiam distinctionem rationis; Admissa igitur possibilitate casus, dicimus, extrema manere adhuc vnita, & compositum constitutum, sed non eodem modo, sicut priùs, priùs .n. ambo erant vnita intrinsecè, & subiectiuè, & ambo participabant communem perfectionem totius, sed in casu manerent vnita, alterum vt subiectum, alterū vt terminus, alterum intrinsecè, alterum extrinsecè, & compositum non constitueretur cum mutatione, & perfectione vtriusque extremi, vt naturaliter constituitur.

125 Quintò; Tandem non videtur in homine hæc duplex vnio statui posse, vna ex parte corporis, altera ex parte animæ, nam hæc vtique spiritualis poni debebit, sicut est eius subiectum, atque ità in primis ab homine hæc vnio attingi non posset, cùm generādo operetur, vt agens corporeum. Deinde in nutritione, & accretione hominis addantur nouæ partes corpori, & è contra in decretione, & abscisione alicuius membri quædam partes auferuntur, vel igitur in his casibus, eadē prorsus vnio incipit de nouo esse in nouis partibus, & desinit esse in alijs, sicut dicimus de ipsa anima, vel tota vnio variatur, & prior abit, & alia aduenit, non primum, quia vnio est respectus, ac proinde variari debet ad variationem extremorum, cùm ab eis essentialiter pendeat, & prorsus implicat, eandem manere vnionem, si eadem extrema non manent; neque secundum, quia si tota vnio ex parte animæ variatur, ergo, & tota compositio, atque ità homo toties videretur mori, & resurgere, quoties ipsa vnio variatur ex additione, vel detractione partium corporis.

Resp. negando assumptum, ad primam probat. dicimus, hominem sufficienter dici alium hominē generare, eò quia introducit formam mixti, ad quam necessariò sequitur animæ infusio, & si nulla attingeret vnionem animæ cum corpore, adhuc tñ saluatur, quod posit attingere vnionem materialem, quæ se tenet ex parte corporis, immo multi contendunt, ratione animæ posse efficere vnionem spiritualem in alia anima, de quo in lib. de Ani. Ad alterā probat. dicimus, non esse vnicam vnionē, qua anima indiuisibiliter vnitur corpori, sed tot sunt vniones quot partes corporis porportionales, indiuisibiles quidem ex parte subiecti, diuisibiles verò ex parte terminorum, ea .n. ratione, qua sunt indiuisibiles ex parte subiecti, sunt singulę in toto subiecto, atque ità totam animam ponunt in singulis partibus corporis, ea veró ratione, qua sunt plures, & ex parte termini diuisibiles, sequitur, quòd remanet vnio, qua anima informat corp⁹, etiam si destruatur vnio, qua informabat manum, & in nutritione, & accretione noua vnio generatur in anima ad nouam partem corporis terminata, vt fusiùs in libro de Generatione, & Cor. disp. 8.

QVÆSTIO XI.

An materia, & forma vnitæ constituant ens per se, vnum, in quo maneant secūdum proprias entitates.

126 CIrca primam quęsiti partem nulla est inter Philosophos contro-

trouersia, omnes siquidem asserunt, ex materia, & forma fieri per se vnum, quia materia est se per se potentia, forma per se actus, vt ex professo docuit Aristot. 2. de Ani.tex 7. 5 Met.tex.7.6.Met.tex. 47. Met.tex.42. & 8.Met.tex. 15. quam veritatem sæpe etiam Scot. repetit pluribus in locis 2.d.12.q.1.D.3.d.2.q.2.sub.E.& d.22.q.vn.sub B.& 4.dist.11.q. 3. sub Y. & alibi: dubitatur solùm, quo sensu intelligi debeat hæc ratio à priori, cur ex materia, & forma fiat per se vnum, non ita ex subiecto, & accidente, quia nimirum illa sunt per se potentia, & per se actus, ista per accidens potentia, & per accidens actus, & sunt varij modi dicendi, quos infra referemus.

Circa alteram quæsiti partem, an .s. materia, & forma vnitæ, maneant secundùm proprias entitates in cõi constituto, solũ inter Scotistas lis esse videtur, nam inter omnes Pater Faber singularem habuit opinionem, siquidem in sua Philos. Theor. 21. cap.3.& 4. & in 3.disp.9. cap. 3. & nuper 7.Met.disp.22. opinatus est, partes vnitas dum compositum constituunt, in tertiam entitatem omninò pertransire, itàut amittentes proprias entitates, fiant penitus illud tertium, quod ab ipsis sic in tertiam entitatem transactis nulla ratione realiter distinguatur, quem dicendi modum retulit, & reiecit Bassolius 2. d. 12. q. 1. ar 1. vt quorundam Antiquorum Theologorum, qui dixerunt, materiam, præsertim in generatione, transmutari in totum, in quo reseruetur entitas materiæ nobiliùs, & perfectiùs, quàm in se ipsa; & ideò materiam primam sic transire dicebant in generatũ, quòd non penitus corrumperetur, quia licet proprium esse non retineret in composito, habebat tñ esse nobilius, & perfectius, quod erat esse compositi, idquè explicabant exemplo pastę, quia dimentiones pastæ transmutabiles sunt in figuram, sic quod non sunt nisi figura ipsa post transmutationem.

Planè hæc est ipsissima Fabri sententia, nam si benè legatur loc. cit. nec ipse vult, partes ita verti in totum, quòd nullo modo maneát i ipso, sed tñ vult, quòd nõ maneant secundùm esse suum, quod priùs habebant, sed maneant in esse perfectioris quod est esse compositi, sic enim loquitur Theor.cit.c.3. *desinunt esse, & tamen manent in composito, desinũt esse in suo esse quod priùs habebant, & manent in esse, & entitate compositi, in quod ab agente mutantur*, & paulò infra repetit; *manent ergo, & non manent, non manent in priori esse, manent in esse compositi*, & in 3. disp. 9. num. 23. inquit, *materia, & forma cum ingrediuntur totum, non corrũpuntur quò ad entitatem, sed quò ad esse, quod priùs habebant, & recipiunt esse perfectius in toto*. Immo pluries audiuimus, nedum à discipulis huius doctissimi viri, sed etiam à viua ipsius voce, hanc sententiam declarari exemplo pastæ allato, itá quòd ex hoc modo dicendi illorũ Veterum à Bassolio relato Patrem Fabrũ suam excogitasse sententiam de toto, & partibus arbitramur, licet aliqui velint, motiuum habuisse ex eo, quod docuit Canon.2.Phys.q. 1.art.1.dub.2. vbi explicãs, quomodo forma fiat ex materia, cum tñ principia non fiant ex alterutris, respondet, principia fieri ex alterutris posse dupliciter intelligi, vno modo transitiue, sic quòd vnum transeat in alterum, sicut materia transit in compositum, alio modo intransitiue, sic quòd illud, ex quo fit, non transeat in tale factum, sed sit subiectum factionis eius, & isto modo forma fit ex materia. Sed certe sensus Canonici de transitu materiæ in compositum non est sensus à Fabro intentus, ea .n. ratione Canonicus intendit, materiam transire in compositum, quatenus materia est pars eius intrinseca, & extra illud non manet, sicut materia manet extra formam, quæ ex ipsa educitur.

ARTICVLVS I.

Ex materia, & forma fieri per se vnum, ostenditur, & quare.

127 PRo decisiône articuli notandum est, vnitatem, à qua dicitur vnũ, varijs modis sumi, vt docet Aristot. 5. Met.13.& Scot.1.dist.2.q 7.Hh.nam vno modo accipitur pro vnitate aggregationis

nis, quæ est in aceruo lapidum; alio modo pro vnitate ordinis, qualis est in exercitu, adhuc autem pro vnitate accidentali, quæ est inter accidens, & substantiã, & nullo ex his modis accipitur in præsenti, quia illi sunt modi vnitatis sm̃ quid, & per accidens, vt constat consideranti, sed accipitur pro vnitate per se, & simpliciter, quæ arguit naturam vnam, & essentiam vnam, vna definitione explicabilem, & in vna specie vnius prædicamenti reponibilem, & quia ista per se vnitas nõ est eiusdem rationis in simplicibus, & cõpositis, propterea quòd cùm vnitas immediate sequatur entitatem, diuersas entitates sequuntur diuersæ vnitates; sciendum adhuc est: nos hìc non loqui de vnitate ea per se, à qua dicitur vnũ simplex, quia sic euidens est, ex rebus adeò diuersis non posse constare, quod simplex est, sed loquimur de ea per se vnitate, à qua dicitur vnum compositum per se, certum .n. est, ens materiale, quod ex materia, & forma constat, compositum esse, & vnitatem eius non esse simplicem, sed compositam, hoc prænotato.

Dicimus, materiam, & formam, vt principia in facto esse, constituere compositum naturale per se vnum, & non alia ratione à priori, nisi quia materia est per se potentia, forma per se actus. Concl. est Arist. loc. cit. quam tenet tota peripatetica schola, & ex professo Scot. 8. Met. q. vltima, vbi & Anto. Andr. & Zerbius, ac Faber & insuper loc. omnibus cit. in li. Sent. & quidem quò ad primam partem experientia patet, videmus.n. ex materia, & forma substantiali cõposita omnia substantialia fieri, vt aquam, ignem, aerem, hominem, &c. quorum vnumquodque est per se vnum, quia vnam habent operationem, essentiam, definitionem, terminãt generationem substantialem, quæ munera non conueniunt, nisi enti per se vni. Sed in declarãda ratione à priori hui⁹ veritatis, est magna varietas inter Interp̃tes.

Aliqui .n. dixerunt, ideò materiam habere rationem per se potentiæ, formã per se actus, quatenus ambæ concurrunt vt compartes ad constitutionem sui totius, quod desumpserunt ex Arist. in Antepr. *Physic.* dic. cap. 2. vbi dicere videtur, accidens in subiecto non habere rationem partis, neque respectu subiecti, cui inhæret, neque respectu compositi alicuius, quod cõstituat. Sed hic modus dicendi non satisfacit, ità .n. albedo, & homo sunt partes vnius compositi, nempè hominis albi, sicut anima, & corpus sunt partes hominis, ergo hac ratione non minùs accidens, & subiectum essent per se actus, & potentia, quàm materia, & forma, atque ità nõ minùs ex illis, quàm ex istis compartibus compositum per se vnum fieri deberet; & Arist. loc. cit. solùm intellexit, accidens non esse partem alicuius compositi per se vnius, sicut est forma substantialis, quod verissimum est, sed rationem huius non assignauit, quæ hìc quæritur.

128 Alij dixerunt, intantùm formã, & materiam constituere per se vnum, & dici per se actum, & potentiam, non verò accidens, & subiectum, quia forma substantialis aduenit materiæ, quæ est ens in potentia, accidens verò aduenit composito, quod est ens in actu, ex duobus autẽ entibus in actu nõ fit vnum per se 7. Met. 49. & hic est frequens dicẽdi modus Thomistarum, Caiet. 1. q. 76. art. 1. Capreol. in 2. dist. 18. q. 2. ad 2. Scoti, Iauel. 2. de Ani. q. 5. & 7 Met. q. 7. Sonc. q. 28. & aliorum. Sed neque hic satisfacit, quia non satis explicant Thomistæ, quomodo intelligant, materiam esse ens in potentia, si .n. intelligunt, quòd sit ens in pura potẽtia obiectiua, itaut nec actum entitatiuum, nec suam existentiam supponatur habere, id omninò falsum est, vt constat ex disp. 2. si verò intelligunt, formam aduenire enti in potentia subiectiua, idest materiæ existenti in potentia ad ipsam formam, benè dicunt, sed etiam hoc modo accidens aduenit enti in potentia, quia aduenit subiecto existenti in potẽtia ad formam accidentalem. Deinde, quia etiamsi verũ sit, ex duobus entibus in actu completo, & perfecto vnum per se fieri non posse, ratio tñ, cur accidens vnum per se non constituat cum subiecto, non est, quia illud est ens in actu perfecto, quia si accidens immediatè reciperetur in materia prima, vt multi tenent, adhuc cum ea faceret

ceret ens per accidens, vt docet Scot. 4. d. 11. q. 3. Y. & fatentur ipsi Thomistæ.

Alij dixerunt, materiam, & formã habere rationem per se potentiæ, & per se actus, ex quibus fiat compositum per se vnum, quatenus sunt actus, & potentia eiusdem ordinis, & prædicamenti, & hac de causa accidens, & subiectum non facere per se vnum, quia sunt res diuersorũ generum, quem dicẽdi modum sequitur, & fusè declarat Suar. disp. 16. Met. sec. 1. n. 13. Sed licèt hic modus possit ad bonum sensum reduci, & à Scoto insinuetur 3. d. 22. q. 1. F. adhuc tñ sic absolutè probatus non satisfacit; tum quia potentia, & actus sunt in eodem genere qualitatis sm̃ Suar. & alios Thomistas, potentia .s. vitalis, & actus vitalis, & talis potentia ordinatur ad talem actum, ergo ex eis fieri deberet vnum per se; tum quia id est, quod quæritur, quare hæc forma v.g. anima sit substantialis, & eiusdem ordinis, ac prædicamenti cum materia, quam informat, non autem quantitas, albedo, & aliæ formæ consimiles, quæ dicuntur accidentales.

Alij dixerunt, formam substantialem esse per se actum, materiã verò per se potentiam, quia potentia materię ad formas substantiales est substantialis, ei conueniens essentialiter in primo, vel saltim secundo modo, potentia verò subiecti ad formas accidentales est potentia accidentalis, quã multi ponunt in secunda specie qualitatis, hũc dicendi modũ significauit D. Thomas 1. p. q. 77. art. 1. ad 2. quẽ recepisse videtur Auersa quæst. 21. sec. 6 vbi hac de causa potentiam substantię ad formas accidentales ponit esse accidens de genere qualitatis. Sed neque hic modus satisfacit; Tum quia falsum est, potentiã substantiæ ad accidentia esse accidens ab ea realiter distinctum, vt ostensum est disp. 3. quæst. 2. immo potentia substantiæ ad huiusmodi formas sibi conuenit in secundo modo, vt potentia materiæ ad substantiales, & forma accidentalis, ac eius subiectum sunt etiam hoc modo per se actus, & potentia, vt ibi probauimus. Tũ quia ideò ab istis potentia materiæ ponitur substantialis, quia actus, ad quem ordinatur, est substantialis, potentia subiecti ponitur accidentalis, quia actus, ad quẽ ordinatur, est accidentalis, sed hoc est, quod quæritur, quare nimirum hæc forma, scilicet anima, sit forma substantialis, & per se actus, ideòq; potentia materiæ ad illam sit per se, & substantialis, & quare hæc alia forma, vt calor, sit actus accidentalis, ideòque potentia ignis ad ipsum sit quoque accidentalis.

129 Alio igitur modo id declarandũ est cum Scoto; & in primis quare hæc forma, scilicet anima sit per se actus, & actus substantialis, alia verò forma, vt calor, sit actus accidentalis, & ideò ad hunc dicatur ignis esse in potentia per accidens, & materia ad illam in potentia per se, optimè declarat Doctor in 4. d. 11. quęst. 3. Y. dum ait, formam substantialem in hoc ab accidentali secerni, quòd illa est actus primarius, idest nata dare esse simpliciter, & primum, quale est esse substantiale, ista verò est actus secundarius, idest nata dare esse secundùm quid, & secundarium, quale est esse accidentale, & certè sic esse simpliciter, vt loquitur ibi Doctor, est primum esse naturale, esse sm̃ quid est esse secũdum naturale; natura .n. dat priùs esse per se subsistens, & perfectum, quod dicitur esse substantiale, dat deinde alia consequentia ad tale esse, & hęc dici possunt esse secundaria naturalia, dat. n. priùs homini esse substantiale, & hoc est esse primum naturale, quod pertinet ad hominis conceptum, dat deinde esse album, & hoc est esse sm̃ quid, quod est esse secundum naturale, dicitur ergo forma substãtialis per se actus, quatenus nata est dare esse primum, & simpliciter, & è contra materia prima dicitur per se potẽtia, quia velut essentialiter, & simpliciter incompleta respicit actum dantem esse simpliciter, & primum, forma verò accidentalis dicitur actus per accidens, quia nata est tribuere duntaxat esse sm̃ quid, & secundarium, & e contra subiectum, ideò dicitur potentia per accidens, quia respicit actum dantem esse secundum, expectatq. ab eo perfici, & compleri, non in esse primo, sed tm̃ in esse secundo, quod discrimen inter formam substantialem, & acciden-

dentalem significauimus etiam disp.2.q.1. art.3. Et si quæras, quare forma substantialis sit actus primarius, seu natus dare esse primum, & simpliciter, accidentalis verò esse tm̃ secundarium, & sm̃ quid, ait Doctor cit. aliam rationem à priori assignari non posse, nisi quia hoc est hoc, & illud est illud.

Adhuc autem clariùs explicat Doctor in 2.d.12.q.1.D. quare ex materia, & forma fiat vnum per se, non autem ex subiecto, & accidente, ex Aristot. 8. Met. text. 15. quia nimirum sunt essentialiter partes & entia incompleta ad idem prędicamentum spectantia, & essentialiter inter se ordinata in ratione potentiæ, & actus, quod repetit 3.d.22.q. vn. B. ac proinde ordinari possunt ad constituendum vnum per se, ex quo colligitur, tres præsertim conditiones requiri ad aliqua constituentia, vt vnũ per se physicè constituere possint; prima est, quòd sint entia incompleta essentialiter; secunda, quòd sint inter se ordinata per modum potentię, & actus; tertia, quòd ad idem prædicamentum pertineant; Ratio primę conditionis est, quia si non essent entia incompleta, haberent singula rationem specificam prædicamentalem, atque ita ex eis vnum per se fieri non posset; & hac de causa quantitas, & aliud quodcunque accidens cum materia per se vnũ facere nequit, quia quantitas, & aliud quodcunque accidens est completum in suo genere, nam quodlibet accidens habet suum genus, & differentiam, quibus constituitur directè sub aliquo determinato genere; Ratio secũdę conditionis est, quia duæ formæ substantiales disparatæ, vt forma lapidis, & ignis, sunt vtique entia substantialiter incompleta, sed quia nõ sunt inter se subordinata in ratione actus, & potentiæ, ideò per se vnum constituere nequeunt, vnde præter incomplementum essentiale requiritur etiam vnibilitas constituentium: Ratio denique tertię cõditionis est, quia si pertinent illa duo ad diuersa prædicamenta, iam ambo habebunt diuersas species, atque ideò naturas determinatas in specie prædicamentali, vel certè alterum illorum necessariò ita se habebit, quia erit accidens, nam præter genus substantiæ, cætera sunt accidentium, quodlibet autem accidens, vt diximus, est ens completum in suo ordine, & constitutum sub determinato genere, vnde hæc tertia conditio virtualiter continetur in prima, & ortum ducit ab ea, quia si ambo constituentia essent alterius, & alterius generis, necessariò alterum illorũ foret accidens, & ita ens completum.

150 In oppositum obijcitur primò; quantò magis aliqua distant, tantò minùs nata sunt facere per se vnum, sed materia & forma maximè distant, cùm sint alterius, & alterius rationis, & vnum habeat rationem potentiæ, aliud actus, ergo &c. Resp. ex Scoto 2. dist. 12.q.2. ad 1. princ. quòd duplex est vnitas, quædam vnionis, quędam identitatis, licèt maior illa sit vera de vno vnitate identitatis, quo modo passio, & subiectum sunt vnum, non tñ est vera de vno vnitate vnionis, sicut est compositum, immo quantò aliqua sunt magis alterius, & alterius rationis, tantò magis nata sunt facere tale vnum, vt idem Scot. docet 2.d.12.q.1.F. quia in illa constitutione non requiritur similitudo in natura, sed proportio conueniens, quæ potest esse inter primò diuersa, talis autem adest proportio, cum vnum habet rationem potentiæ, & aliud actus.

Sed instabis; partes homogeneę continui magis efficiunt vnum, quàm partes heterogeneæ, quia illæ sunt eiusdem rationis, hæ autem diuersæ, & efficiunt magis vnum vnitate vnionis, ergo illa maior est vniuersaliter vera, & inter constituentia requirit similitudo in natura. Resp. quòd sicut duplex est totum physicũ per se vnũ, aliud essentiale, aliud integrale, ita duplex est vnitas vnionis, alia essentialis, alia integralis, & sicut diuersa est ratio totius essentialis à ratione integralis, ita longè diuersa est vnitas essentialis ab vnitate integrali; ex materia, & forma dicitur fieri per se vnum, quia hæ partes essentiales immediatè inter se vniuntur in ratione actus, & potentiæ, sed ex pluribus particulis aquæ dicitur fieri vna per se aqua totalis, quia singulæ portiones aquæ vniũtur in tertio, quatenus copulantur termino communi indiuisibili, & quia cõtinua-

tio non potest esse nisi inter partes eiusdem rationis, ideò quãdo partes heterogeneæ vniuntur, constituere non possunt vnum per se vnitate continuitatis, sed cõtiguitatis, vt Arist. docet 6. Phys. cuius ratio est, quia inter illas partes heterogeneas terminus cõis esse nequit, cùm singulæ habeant suum terminum; Non igitur valet assumpta paritas, quia hic loquimur de vnitate essentiali, non integrali.

131 Secundò, si ideò ex materia, & forma fit per se vnum, quia interuenit ratio per se actus, & per se potentiæ, eadẽ ratione ex subiecto perfectibili, & accidẽte perfectiuo fiet compositum per se vnũ, quia etiã ibi interuenit ratio per se actus, & per se potentiæ, nam subiectum ad tale accidens est potens in secundo modo, sicut materia ad formam, cùm talis potentia sit passio illi realiter identificata, vt ostensum est d. sp. 3. q. 2. Resp. negan. sequelam cũ eius probat. quamuis. n. subiectum sit potens secundo modo ad accidens ei connaturale, non idcircò potest dici per se potentia, & accidens illud per se actus in sensu, quo id asserimus hìc de materia, & forma, hìc. n. materiam vocamus per se potentiam, quia est ens essentialiter incompletum, & essentialiter perfectibile, forma verò dicitur per se actus, quia & ipsa est ens essentialiter incompletum, & actus primarius materiæ, dans illi esse simpliciter, non vt distinguitur à non esse, sed vt distinguitur ab esse sm̃ quid, modo iam explicato, quo sensu subiectum, & accidens nequeunt dici habere rationem per se potentiæ, & actus, quia subiectum accidentis est ens completum, & etiã ipsum accidẽs, vt ostensũ est.

Sed instabis, forma accidentalis est imperfectior substantiali, ergo si substantialis ratione suę incompletionis potest cum subiecto constituere vnum per se, sic etiã accidentalis. Resp. quòd licèt forma accidentalis sit imperfectior substantiali, imperfectione simpliciter, quia substantia à toto genere simpliciter est perfectior accidente, potest tñ forma accidentalis dici perfectior substãtiali pfectione sm̃ quid, quatenus in suo genere est ens completũ, quod de forma substantiali dici nõ potest.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, materiam, & formam manere in composito secundum proprias entitates.

132 Dicendum est, materiam, & formam secundùm proprias entitates manere in composito. Concl. est cõtra Fabrum, & est cõis omnibus, tàm distinguentibus compositum à partibus vnitis, quàm non distinguentibus; & Prob. 1. auctoritatibus Aristot. nam in 1. Phys. docet, materiam, & formam non solù. n esse principia in fieri, sed etiam in facto esse, quia remanent in composito, & priuationem, quia non manet, ait, esse principium tm̃ in fieri; 2. Phys. naturam definit, quòd sit principium eius in quo est tex. 3. & postea naturam diuidit in materiam, & formam text. 10. & text. 28. loquẽs de causis intrinsecis, ait, materiam esse, ex qua inexistente res fit, & formam esse quod quid est rei, & 8. Phys. ostendit, quædam à principio intrinseco moueri, quod est forma, quędam ab extrinseco, & 1. de Gener. text. 23. docet, materiam eandem remanere in genito, & corrupto, & 2. de An. tex. 6. eam definit quòd sit actus corporis physici, & denique sępiùs vocat, materiã, & formam elementa, quia composito inexistunt sm̃ proprias entitates.

Deinde Prob. auctoritatibus Scoti, nã inprimis id docet ex professo in 2. d. 12. q. 1. vbi ostendit, in composito materiam, & formam reperiri habentes proprias entitates ab inuicem realiter distinctas; in 1. d. 1. q. 1. in fine docet, materiam naturaliter quiescere sub forma, quod etiam repetit 4. d. 43. q. 4. & certum est, non loqui de illo primo omninò instanti, in quo vniuntur, tunc. n. formã non potest dici quiescere sub materia, sed tm̃ tempore sequẽti, & in 2. dist. 15. q. vn. propterea docet, mixtum fieri ex elementis, veluti ex termino à quo, & non vt ex partibus, quia non manent formaliter in mixto, ex quo patet minùs rectè Fabrum vti similitudine cõpositionis mixti Theor. cit. ex elementis ad declarandam compositionem compositi physici ex materia, & forma, quia in sen-

ſententia Doctoris non manent elementa in mixto, ſicut partes in compoſito; & in 3.d.22.q.vn.tenet, materiam, & formam verè eſſe partes quidditatis, & materiam eſſe cauſam corruptionis compoſiti, quod vtique non eſſet, niſi in compoſito manerent ſecundùm proprias entitates in 4. d.11.q.3.I. & d.43.q.3.I.docet, in aduẽtu formæ non deſinere potentiam materiæ, nec fundamentaliter, nec formaliter, & denique quol.9.art. 3. ſub K. docet diſertis verbis, animam, & cæteras formas materiales manere in compoſito sm̃ proprias entitates, & ibi habere proprium eſſe diuerſum ab eſſe totius.

Poſtremò Prob. ratione. Tùm quia id repugnat rationibus principij in facto eſſe, elementi, naturæ, quæ omnes conueniunt materiæ, & formæ; repugnat rationi cauſæ, quæ influit in effectum, ſed non tranſit in entitatem eius; repugnat dependentiæ eſſentiali compoſiti à ſuis partibus, nam quod ab alio eſſentialiter depẽdet, non poteſt eſſe, quin & exiſtat illud ſecundùm propriam entitatem; & repugnat naturæ ipſius compoſiti, quod planè compoſitum non eſſet, ſed ſubſtantia ſimplex, ſi non continet in ſe duas entitates partiales realiter diſtinctas, vt arguit Doctor 2.d.12.q. 1. contra opinionem, quę vnam tm̃ realitatem ponebat in compoſito. Tùm quia ex hoc dicendi modo multa ſequuntur abſurda, quòd ſcilicet materia toties eſſe deſineret, quoties cõpoſitum contingeret generari; toties rediret, quoties compoſitum contingeret corrumpi; materia nunquam eſſet, aut exiſteret, quia in nullo inſtanti temporis extra compoſitum exiſtit; ſub nulla forma quieſceret, quia vnita formæ tranſiret, & alia huiuſmodi. Tùm denique multa sũt compoſita naturalia, quæ fiunt ex materia & forma immateriali, ideòque incorruptibili, vt ex corpore, & anima rationali, & in Christo Domino verè fuit anima, & verè fuit corpus hypoſtaticè vnita Verbo, & de fide eſt, ipſum aſſumpſiſſe carnem, & animam.

133 Reſp. Faber 3.diſp.9 cap.3. n. 23. quòd etſi anima rationalis ſit incorruptibilis sm̃ ſubſtantiam, tñ eſt mutabilis, vnde aliud eſſe habet in corpore, aliud extra corpus, in corpore dat eſſe corpori, & facit vnum per ſe; extra corpus nullum horum facit, & ideò mutatur quò ad eſſe ſubſtantiale, licèt non quò ad ſubſtantiam ſuã & addit, hanc explicationem haberi apertè apud Scot.1.diſt.17.q.3. §. *Suppoſito, charitatem &c.* vbi circa medium inquit, *concedo ergo concluſionem iſtarum rationũ, & quòd realitas illa poſitiua, quæ eſt in charitate realiter minore manet eadem in charitate realiter maiore, nec corrumpitur, niſi quantùm ad eſſe, quod habuit priùs per ſe, & manet in alio, vt pars in toto, exemplum de materia per ſe, & forma per ſe, quæ non corrumpũtur, vt ſunt in toto, ſed manent perfectiùs in toto, quàm quando habuerunt eſſe per ſe.* Secundùm Scotum ergo ſicut charitas, quæ augetur, non corrumpitur quantùm ad entitatem, cùm augetur, ſed ſolùm quò ad eſſe, quòd priùs habebat, ita materia, & forma, cùm ingrediuntur totum, non corrumpuntur quò ad entitatem, ſed quò ad eſſe, quod priùs habebant, & recipiunt eſſe perfectius in toto.

Sed contrà, Tùm quia eſſe non diſtinguitur ab entitate, ergo ſi corrumpuntur materia, & forma in generatione totius quò ad eſſe, quod priùs habebant, corrumpentur etiam quò ad entitatẽ, quam priùs habebant. Tum quia quando inquit Faber, animam in hominis generatione mutari quò ad eſſe ſubſtantiale, licèt non quò ad ſubſtantiam ſuam, non videtur intelligibile, quia ſicut eſſe non diſtinguitur realiter ab entitate, ità nec eſſe ſubſtantiale à ſubſtantia, diſtingueretur autem, ſi entitas remaneret, & non eſſe, ſubſtantia remaneret, & non eſſe ſubſtantiale, quia nullum maius eſt ſignum diſtinctionis realis, quàm ſeparabilitas ex 7. Top.cap.1. & loc.17. Tum quia Scot.cit. à Fabro nõ ait charitatem in augumento corrumpi quãtùm ad eſſe, quod habuit prius abſolutè, & ſimpliciter, ſed quod habuit priùs per ſe, & ſic loquitur etiam de materia, & forma, per quod ſignificare vult, non corrũpi quò ad entitatem, ſed quò ad perſeitatem tertij modi, quo ſenſu per ſe dicitur eſſe, quod habet rationem totius, & ſolitarè

existunt, sed vt partes in toto, quo sensu Scot. ait, formam in composito non habere esse, nisi per accidens, loquendo de entitate per se, quæ competit composito 2.dist.17.q.1.A. quod etiam repetit quol. 9. infra K. vbi ait, partem dici esse per accidens, vel magis propriè participatiuè loquendo, de esse totius, vnde auctoritas Scoti allata potius est pro nobis.

134 Sed resp. adhuc Faber loc. cit. ipsũ non asserere, quòd partes omninò desināt esse in generatione cõpositi, sed tm̃ quòd desinunt quò ad esse, quod priùs habebāt, & manent in esse compositi, qua ratione non solum dici non debent per generationem compositi esse corruptæ, sed potiùs esse perfectius recepisse in toto, quā priùs haberent in se ipsis. At hæc responsio nõ satisfacit, Tum quia rationes allatæ vrgēt materiam, & formam manere in composito sm̃ proprias entitates, & non tm̃ secundùm esse compositi, tunc .n. compositum non esset verè compositum, quia non cõstaret ex duabus entitatib. partialibus formaliter in ipso existentibus, & generatio compositi ex materia, & forma esset veluti generatio mixti ex elementis, quæ virtualiter tm̃ continentur in mixto, & hac ratione perfectius habent esse in mixto, quàm in se ipsis. Tum quia Doctor disertis verbis quol. 9. art. 3. docet, partes in toto habere esse totius participatiuè, & in hoc sensu habere perfectius esse in composito, quam in se ipsis, sed præter hoc dicit, habere etiam esse proprium, aliud ab esse totius, vnde de anima coniuncta inquit infra K. *Videtur ergo ista neganda, quòd esse animæ est idem, quod esse totius, quia anima habens esse, videtur pars totius habentis esse*, & paulò infra loquens de formis materialibus inquit, *formæ materiales non manent in suo esse, corrupto toto, non quia esse earum nõ fuerit aliud ab esse compositi corrupti, sed quia ipsæ corrumpuntur per accidens*, ergo in sententia Doctoris partes manent in toto retinentes proprium esse, aliud ab esse compositi.

In oppositum obijcit Faber in 3. loc. cit. Primò, quia materia, & forma constituunt compositum, quia fiunt ipsum, ergo transeunt in eius entitatem. Accedit, quòd materia, & forma sunt idem essentialiter composito, & in eo intrinsecè cõtinentur, ergo in eius entitatem transeũt, propriam amittentes, Probatur consequētia, quia vnum ens reale non est intrinsecum, & essentiale enti reali realiter distincto ab ipso, Sortes .n. non est quid intrinsecum Petro, quia est aliud ens realiter ab eo distinctum.

Resp. negando assumptum, quia partes non fiunt compositum, sed compositum fit ex eis, & constat ex illis, & ità loquitur Arist. ex quo non sequitur, quòd in eius entitatem debeant transire, sed potius manere per modum partium entitatem illam constituentium, & multum interest dicere, hoc fit hoc, aut transit in hoc, & ex hoc fit hoc, nàm per primum loquēdi modum significatur versio, & trāsubstantiatio, per secundum generatio cõpositi ex suis partibus. Ad aliud, negatur consequentia, quia estò vnum ens reale completum, sicut assumitur in exemplo, non includatur internè in alio ente reali completo, sicut neque ex entib. completis potest per se vnum fieri, tñ ens reale incompletum per modum potentiæ, & aliud incompletum per modum actus, includi possunt essentialiter in ente completo, quod constituunt, Ex quo sequitur, quòd in eo manere debeant sm̃ proprias entitates, vt partes in toto.

135 Secundò, si partes non transeunt in entitatem compositi, vt anima, & corpus in entitatem viuentis plura sequuntur absurda, 1. quòd compositum nihil esset, quia homo v.g. non esset corpus, cùm ab eo ponatur realiter distingui, non anima ob eandem rationem, ergo nihil, cùm nil aliud sit in homine. 2 sequitur, quòd in animali nihil viueret, quia vita est effectus formalis, & proprietas animæ, quæ ponitur ab animali realiter diuersa. Sequitur tandem, quòd animal, nec carnem, nec ossa haberet, cùm istæ sint partes corporis, quod ponitur ab animali realiter distinctum.

Resp. negan. conseq. nam animal tertia quædam entitas est distincta ab anima & corpore, ex illis vtrique constituta, non tamen

tñ illa, & animali competit viuere per animam, & per carnem, & ossa habere esse corporeum etherogeneum, proprietates .n. conueniunt toti ratione partium radicaliter, & principiatiuè; immo si transirēt verè illa sequerentur absurda, nam homo nihil esset, quia non esset corpus, nec anima, cùm hæc ponantur desinere sm̄ proprias entitates; nec viueret, quia anima, per quam animal viuit, desineret esse; nec tandem carnem, & ossa haberet, quia corpus, cuius istæ sunt partes integrales, desineret.

Tertiò, si partes manerent in toto, certè tunc diuersam entitatem haberent à toto, sed hoc dici non potest, quia tunc totum posset esse sine illis, & istę sine toto, quia ea est regula diuersitatis realis, quòd vnum possit esse sine alio. Nec respondere iuuat, totum esse non posse sine partibus propter essentialem dependentiam ab illis. Tum quia talis dependentia à Scoto nullibi ponitur. Tum quia saltim partes vnitæ poterunt esse sine toto, cùm sint natura priores.

Resp. negando minorem, ad probat. negatur vtraque conseq. totum .n. nequit esse sine partibus ob dependentiam essētialem ab illis, quam Doctor agnoscit in 3.d. 2.q.2.F. vbi non solum inquit, totum necessariò coexigere partes, & à partibus dependere, sed etiam coexigere vnionem partium, quæ est respectus, & d. 22.q vn. vbi §. *Quantum ergo &c.* docet, totū habere causalitatem intrinsecam per causas inexistentes, materiam scilicet, & formā, quod est dependere ab illis manentibus in ipso composito.; partes verò vnitæ, & si natura priores, nequeunt esse sine toto, quia earum causalitas est intrinseca, quæ proinde à Deo impediri nequit, nec suppleri, vt in superioribus dictum est, & magis infra explicabitur, separatio autem, etiò sit maximum distinctionis realis inditium, non tñ est adęquatum, vt postea dicemus. Immo ex opinione Fabri, illa sequerentur absurda, nam si transirent in tertiam entitatem, & proprias amitterent, compositum de facto esset sine partibus, quia illæ non ponuntur manere existente composito, & ipsæ ante transitum essent sine composito, quia hoc non ponitur fieri, nisi ex transitu earū in tertiā entitatē.

136 Quartò, si partes vnitæ manerent secundùm suas entitates in composito, sequeretur, quòd Verbum diuinum priùs assumpsisset animam, & corpus, deinde humanitatem, cuius oppositum docet Scot. 3.dist.2.q.1. Probatur consequentia, quia si partes illæ manerent, priùs natura essēt, quàm totum, ideòque priùs vnibiles, & priùs vnirentur, & vnionem haberent distinctam ab vnione, qua ipsa humanitas vnitur.

Resp. concedendo sequelam, neq. hoc est alienum à Scoti doctrina, cum .n. ipse negat, partes prius fuisse assumptas, quàm totum, non loquitur de assumptione, & vnione simpliciter, sic .n. partes fuerunt vnitæ priùs natura propria vnione, cùm in morte Christi, sm̄ Scot. non fuerit facta noua vnio earum ad Verbum, sed loquitur de assumptione ad personalitatem vt patet ex responsione, quā ibi dat ad secundum, vbi inquit, non sequi quod per argumentum inferebatur, partes .s. vniri priùs toto, nam benè stat, quod vnum sit origine, & natura prius alio, & tñ non sit prius illo in ordine ad tertium, vt in proposito contingit de partibus, & toto in ordine ad vnionem hypostaticā, & personationem, nam nō partes sunt personabiles, sed totum, & ideo quicquid præcedit ipsū in personalitate, quia vt prius non est personabile; ex quibus patet ipsum non loqui de assumptione simpliciter, sed de assumptione ad personalitatem. Quòd si hoc esset absurdum, non minus sequeretur ex Fabri opinione, quia sm̄ ipsū partes prius vniuntur inter se, deinde transeunt in tertiam entitatem, sed nunquam fuere inter se vnita, nisi in Verbo, ergo partes vnitæ, fuerunt priùs assumptæ ante humanitatis assumptionem, quia transitus partium vnitarum in tertiam entitatem non fit, nisi in secundo instanti.

Quintò tandem materia, & forma non causant compositum, nisi per conuersionē seipsarum in illud, ergo non manent in eo sm̄ proprias entitates distinctas, Consequentia patet, & Antecedens probatur; Tum ex differentia causarum intrinseca-

rum,& extrinsecarum, nam in nullo alio differre videntur, Tum ex ipsis rationibus causandi materiæ, & formæ, nam definitur causa materialis, quòd sit ea, ex qua fit quod fit, cum inest, & forma, quòd sit quodquid est rei, non possent autem ita se gerere materia, & forma circa compositum, nisi transirent in illud, & hoc est præcipuum Fabri fundamentum.

Resp. negando assumptum cum suis probationibus, non .n. ea ratione differunt causæ intrinsecæ ab extrinsecis, sed potius ex hoc, quod intrinsecæ sunt inexistentes effectui suo, & illi se intimè communicant, vt Scotus docet loc. cit. 3. dist. 22. q. vn. §. *Quantum ergo &c.* quod nō contingit in extrinsecis, vnde argumentū concludit oppositum, ideo .n. materia, & forma dicuntur causę intrinsecæ, quia manent in causato ex sua ratione causandi, quia aliummodum non habent causandi, nisi exhibendo suas entitates intimè præsentes, & inclusas in suis effectibus, vt colligitur ex earum definitionibus, nam forma est quod quid est rei, & materia est id, ex quo fit res, cùm inest, alia quædam adducit Faber 7. Met. disp. 22. in defensionem suæ opinionis, quæ soluuntur ex dictis, & presertim vnū facit in exemplo Arist. 7. Met. tex. vlt. de silaba BA, de quo dicemus infra nu. 161.

QVÆSTIO XII.

An compositum physicum materiam, & formam, & vnionem includat in sua essentia, & quidditate.

137 TRes de hac re extant sententię. Prima est Auerroistarum, dicentium, materiam esse vtique de substantia compositi, quatenus est pars intrinseca eius, & in hoc sensu etiam posse dici de essentia eius, si essētia accipiatur pro integra rei substantia, negant tamē esse de quidditate, seu partem quidditatis, quia hæc in sola forma consistit, non quidem solitariè sumpta, sed vt coniuncta materię vnde addiderunt, vtique materiam quoque ad compositionem totius concurrere, sed non nisi vt subiectum, & vehiculum ipsius formæ, siue vt deferens quidditatē compositi, ità significauit Auerr. 7. Met. tex. 21. 34. & 35. Alexander 2. Met. tex. 12 Themist. 3. de Ani. tex. 9. Simplicius ibidem, & sequuntur Recentiores Auerroistæ, Iandun. 7. Met. q. 12. Achillinus lib. 1. de elementis, dub. 22. Zimara Theorem. 39. Zab. Mercen. & alij.

Secunda sententia asserit, materiale cōpositum, nedum per se, & directè includere in sua essentia, & quidditate materiam, & formam, verùm etiam & vnionem, cū hoc tn̄ discrimine, quòd materiam, & formam includit veluti partes, vnionem verò non tanquam partem, sed tanquam vinculum, nexum, & coniunctionem partium, ità Recentiores communiter, Auersa q. 19. sect. 4. id asserit de partibus, & sect. 7. de vnione, Amicus 1. Phys. tract. 6. q. 6. dub. 7. id asserit de partibus, & tract. 11. q. 10. dub. 2. ar. 3. de vnione, & tract. 14. q. 10. art. 3. Ruuius 1. Phys. tract. de forma q. 6. Hurt. in Phys. disp. 6. sect. 3. qui addit, luce clarius esse, vnionem de essentia compositi existere, Ariag. disp. 3. Phys. sec. 2. & disp. 4. nu. 17 & disp. 5. nu. 1.

Tertia sententia asserit, materiam, & formā esse partes quidditatis compositi, licèt cum aliqua analogia, quatenus forma est principalior, & præcipua pars quidditatis, materia verò minus principalis, in quo conuenit cum secunda sententia; Addit verò vnionem non esse de essentia, & quidditate compositi, sed solum esse conditionem simpliciter necessariam ad eius constitutionem, & conseruationem, in quo differt à secunda sententia, & hæc est Scoti, & Scotistarum, nam in 3. d. 22. q. vn. affirmat, materiam esse partem quidditatis, & sequuntur ibi Bassolius, & alij eius Expositores, quod etiam priùs docuerat 7. Met. q. 16. vbi Zerb. q. 11. Antonius Andræas q. 12. sequitur Faber Theorem. 28. Fuentes 1. Phys. q. 2. diff. 5. Sghemma 1. Phy. digress. 5. q. 11. & passim alij Scotistæ, & Contaren. iunior tom. p. q. 9. Perip. q. 8. ostendit esse sententiam peripateticam; Vnionem verò non esse de conceptu essentiali compositi, sed tn̄ conditionem simpliciter requisitam docet in 3. dist. 2. q. 2. F. quod priùs docuerat Theorem.

rem.22. num. 18. & iterum in 4. dist. 43. q.1. ad vlt. principal.; idem tenuit Soncin. 7. Met. q. 42. art. 1. & videtur Vasq. 3. par. tom. 1. disp. 19. num. 20.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, materiam esse partem quidditatis compositi.

138 Dicimus, compositum physicum non solum formam includere in sua essentia per se, & directè, sed materiam, & formam simul. Concl. est cõiter recepta contra Auerroistas, & Prob. 1. auctoritatib⁹ Philos. qui 2. de Ani. tex. 2. & 7. Met. 34. & 36. & 8. Met. 15. & 16. ait. quidditatem compositorum esse per se vnam, quia constat ex actu, & potentia, idest, materia, & forma, & 7. Met. 35. ponit materiam esse partem speciei, & 39. ait, esse superfluum auferre materiam a quidditatibus rerum, & 2. Phys. 18. & 19. 2. de Ani. tex. 8. 6. Met. tex. 2. ait, materiam poni debere in definitione rerum naturalium, vnde 8. Met. tex. 6. commendat Architam definientem res naturales per materiam, & formam. Nec respondere iuuat, materiam poni in definitione rerum naturaliũ, non vt partem quidditatis, sed vt vehiculum, & subiectum quidditatis, tum quia loc. cit. Philos. intendit, materiam ingredi definitionem rerum naturalium, vt partem definitionis, vt notat Scot. 3. dist. 22. q. vn. infra C. idque constare ait ex 7. Met. cap. de partibus diffinitionis, & 8. Met. cap. 5 tum quia, vt inquit Bassolius, substãtia completa non definitur per additamẽtum, & ideò si materia ingreditur cõceptũ eius essentialem, ponitur vt pars intrinseca, non vt subiectum.

Deinde Prob. ratione. Tum quia substantiæ materiales, & composita physica non sunt simplices entitates, ergo eorum quidditas composita est, & materia est pars intrinseca illius. Tum quia substantiæ materiales per materiam quidditatiué ab immaterialibus secernuntur. Tum quia essentia, & quidditas compositi materialis intrinsecè est materialiter causata, ergo materia est de conceptu essentiali eius, & intrat eius quidditatem, per hoc. n. causæ intrinsecæ distinguuntur ab extrinsecis.

Respondent, formam esse totam essentiam rei materialis, non quomodocunque sumptam, sed vt coniunctam, & inexistẽtem materia: vnde & ipsa materia necessaria est, vt subiectum, & vehiculum ipsius formæ, siue vt deferens essentiã compositi. Sed id parum iuuat; Tum quia rationes præfatæ, non solùm probant, materiam necessariò concurrere ad constitutionem compositi materialis, sed probant concurrere, vt essentialem partem illius. Tum quia, si ità solùm concurrit, vt subiectum nimirum, & vehiculum formæ, cùm Deus possit supplere vices subiecti, & conseruare formam sine materia, si ità fieret per potentiam diuinam, adhuc haberetur tota essentia compositi materialis, vnde ignis esset compositum materiale sine materia, quod est falsum, immo cùm anima rationalis non indigeat simpliciter corpore, vt subiecto, & vehiculo, ipsa separata foret quidditatiuè homo, nam vt inquit Scotus cit. in prima ratione, quidditas cuiuscunq; substantiæ est sibi sufficiens ratio essendi tale, circumscripta quacunque alia re ab ipsa. Tũ denique, quia, vt ibidem arguit Doctor in tertia ratione, si ita foret, tunc forma adueniens materiæ, nõ faceret per se unum cum illa, sed potius vnum per accidens, quia omne ens completum in genere nulli alteri vnitur ad faciendum vnum per se cum illo, si ergo forma ignis est integra, & completa ignis essentia, vtique erit ens completum in genere, atque ità cũ iungitur materiæ, non faciet vnum per se cum ea, sed vnum per accidens.

139 Resp. alij, concedendo, materiam non concurrere tm̃ vt subiectum, & vehiculum formę ad compositi constitutionẽ, sed vt veram partem, & intrinsecam eius, sed ex hoc non sequi, quòd sit pars quidditatis, sed quòd si pars substantiæ compositi, & etiam essentię illius, sumendo essentiam pro integra substantia rei. Sed hoc quoque parum iuuat. Tum quia malè distinguũt isti Auerroistæ inter quidditatem, & essentiam, seu substantiam compositi materialis; nam vt notat Bassolius cit. in prima ratione, quam conficit pro nostra sententia, nomen quidditatis est abstra-

stractum eius, quod est quid, vt humanitas est abstractum hominis, ergo sicut materia est pars intrinseca hominis, sic etiam erit pars intrinseca humanitatis, cum abstractum, & concretum quidditatiuè non differant. Tum quia hæc quidditas vtique est substantia, ergo si materia est pars substantiæ compositi, erit etiam pars quidditatis eius. Tum demum quia quidditas cõpositi vtique simplex, non est, ergo materiam includet cum forma.

Addit tamen Scot. loc. cit. K. quòd licèt vtraque pars per se, & directè spectent ad quidditatem materialis substantię, potior tñ, ac principalior pars quidditatis est forma. Tum quia ita significarunt sancti Patres, vnde D. August. 19. de Ciuit. Dei cap. 3. inquit, hominem non esse animam solam, vel corpus solum, sed vtrunque, meliorem tñ partem hominis esse animã. Tũ quia Arist. hac ratione dixit 2. Phys. formam esse magis naturam, quam sit materia. Tum denique quia intra essentiam compositi forma est actus, materia est potentia, materia est indeterminata, & communis omnibus, forma est determinata, & propria, atque ideò determinatè distinguens vnũ ab alio, & hac ratione forma sæpiùs appellata est absolutè, & sine addito à Philosopho quidditas compositi materialis, & materia subiectum huiusmodi quidditatis, vt notauit Auersa q. 19. sect. 4. vbi etiam inquit, Auerroem ipsum se explicuisse 7. Met. com. 34.

In oppositum arguitur Primò innumeris auctoritatibus Arist. qui varijs in locis visus est solùm formam agnoscere pro quidditate compositi; prima est 7. Met. cap. 9. vbi ait, quòd anima est substantia animati, & species, & quodquid erat esse. Secunda, eodem 7. c. 2. ait, quòd partes, & materia non inerunt definitioni, seu quidditati substãtię; Tertia, 5. Met. cap. de causis habet, quod partes definitionis sũt formæ; Quarta, 2. Phys. formam definit, esse quodquid est rei, absolutè loquẽdo; Quinta, 3. de Ani. tex. 9. scribit, aliud esse carnem, aliud esse carnis, per carnem intelligens formam cum materia, per esse carnis formam simplicem sm̃ Thomist. esse autem carnis est quidditas carnis; Sexta, 7. Met. tex. 9. diuidit substãtiã in materiã, formã, & compositum, postea dicit, prætermittendam esse materiam, & compositum, & agendum de sola forma, & mox in sequentibus agit de sola quidditate; Septima, 8. Met. 12. habet, si quis interroget, quæ sit materia hominis, respondendum esse, menstrua, quæ autem forma, quodquid erat esse rei; Octaua, 2. Phys. 19. inquit, res naturales definiri per materiam, sicut simitas per nasum, nasus autem ponitur in definitione simitatis, vt subiectum. Denique materia prædicatur de omnibus denominatiuè, non essentialiter, vnde 7. Met. inquit, quòd arca non est lignum, sed lignea, & idem habet 9. Met. tex. 12.

140 Resp. ad omnes istas auctoritates simul, distinguendo cum Scoto, Antonio And. Bassolio, & alijs Scotistis de duplici materia, & forma, forma .n. duplex est, alia est forma partis, & physica, quæ cum materia partis cõstituit compositum, alia forma totius, & metaphysica, quæ est integra essentia, & quidditas resultans ex materia, & forma vnitis; duplex item est materia, totius, & partis, partis est, quæ cum forma partis compositum cõstituit, materia totius est differentia indiuidualis contrahens naturam communem ad esse hoc, vel illud, & dicitur materia pro quanto constituit rem in suo vltimo esse subijcibili, quæ distinctio cõiter à Recentioribus recipitur, præsertim de forma, licèt Mercenarius valde in illam exarserit, contra quem optimè disputat P. Faber citat. Quando igitur ait Philos. formam esse quidditatem, & quodquid est rei, dicendum est, quòd loquitur de forma totius, hæc .n. verè est tota essentia, & quidditas rei; vel si loquitur de forma partis, illam appellat quidditatem per antonomasiam, quatenus est excellentior, & principalior pars quidditatis; Cum verò excludit materiam à quidditate, vel loquitur de materia totius, hæc .n. verè est extra quidditatem rei, quia species est tota quidditas indiuiduorum, & pertinet ad quis est, non ad quid est indiuidui; vel si loquitur de materia partis, & eam excludit à quidditate, dicendum, quòd loquitur de materia contracta, & singulari comparata

ad

ad quidditatem compositi in cõi; Vel demum si loquitur de materia contracta cõparata ad quidditatem compositi in particulari, aut de non contracta comparata ad quidditatem compositi in cõi dicendũ est, illam excludere, quia est pars minus principalis, & longè deterioris conditionis, quàm sit forma. Adhuc tñ libet respõdere ad singulas singillatim.

141 Ad 1. dicimus cum Scoto, animã appellari à Philos. speciem, & quodquid est, quatenus est principalior pars quidditatis. Ad 2. Philos. loqui de materia singulari, & contracta, & negare, esse partem quidditatis compositi in cõi Ad 3. partes definitionis, si conferantur inter se, non omnes habent rationem formæ, sed vna habet rationem formæ, altera materiæ, si verò referantur ad definitum, quia ambæ prædicantur formaliter de illo, vt partes essentiales eius, ambæ dicuntur formæ, nec inconuenit, materiam in hoc sensu dici formam. Ad 4. definitur esse quod quid est, quatenus forma est pars quidditatis determinans rem, & illam constituens in certa specie entis, & eandem distinguens ab omnibus alijs sub eodem genere. Ad 5. negatur assignata expositio, nã per esse carnis intelligit Philos. quidditatem carnis in cõi, quam constituunt materia, & forma in cõi & per carnem intelligit singulare, & indiuiduum carnis in cõi. Ad 6. falsum est, Philosophum immediatè postea tractare de quodquid est, immo tex. 10. præmittit aliam diuisionem substantiæ, quam superiùs innuerat tex. 7. qua præmissa, incipit deinde tractare de quodquid est, vt ponderat Faber cit. tractatio verò de quodquid est maximè confert ad notitiam formę, quã ibi inquirebat Aristot. quia quidditas ab ea principaliter originẽ ducit. Ad 7. exponi potest Arist. vel de forma totius, vel de forma partis modo explicato. Ad 8 exemplum non tenet in omnibus, sed in hoc solùm, quod sicut simitas nequit intelligi sine naso, ità nec quidditas rei sensibilis sine materia. Ad 9. æque concludit de forma, sicut de materia, nam neque homo dicitur anima, sed animatus, ait igitur Scotus 2. dist. 12. q. 1. ad 1. princ quòd duplex est prædicatio denominatiua, vna accidentis denominantis subiectum, alia formæ acceptæ in concreto per cadentiam ad suppositum naturæ proprię, sm̃ quod dicimus, homo est animatus, & prędicatio denominatiua in hoc sensu est etiam essentialis.

142 Secundò obijcitur rationibus. Tũ quia, quidditas est incorruptibilis, 7. Met. 34. sed materia est radix corruptionis, 7. Met. cap. 3. Tum quia quodquid est, est principium cognoscendi id, cuius est 7. Met. 21. sed materia de se est ignota, & causa occultationis 7. Met. 35. Tum deniq; materia prohibet, ne quodquid est sit idem cum eo, cuius est, ergo ad quidditatem non pertinet, quia nihil impedire potest indentitatẽ, & inter rem, & quidditatem, nisi sit à quidditate rei extraneum, Probatur assumptum, quia 7. Met. cap. 4. in conceptis cum materia non est idem quodquid est cum eo, cuius est.

Resp. ad 1. ex Scoto cit. sub. G. quidditatẽ compositi materialis esse corruptibilem ratione materiæ, immo, & corruptibilitatem esse passionem de quidditate materiali demonstrabilem, dicitur tñ incorruptibilis à Philos. quia actu non corrumpitur, nisi in singularibus, & vt ad existentiam contracta. Ad 2. Scot. sub H. ait, materiam dici ignotam comparatiuè in ordine ad formam, nam hæc excellentiùs confert ad cognitionem compositi, absolutè tñ confert etiam materiam, & substantia materialis quidditatiuè nequit attingi sine materia. Ad 3. ait Doctor litt. I. quòd materia in cõi non impedit, quod quid est esse idem cum eo, cuius est per se primo in conceptis cum materia in cõi, sed materia singularis, & contracta impedit, ne quidditas in cõi conueniat per se primo conceptis cum materia singulari, vnde dicimus, quidditatem hominis in cõi conuenire per se primo homini, Petro, vero, & Paulo non per se primo, sed secundario. Sed Vrges, Arist. 8. Met. tex. 8. ait, quod anima, & animæ esse sunt idem, hominis vero esse, & homo non idem, ergo etiam materia in cõi vetat identitatẽ quidditatis cum eo, cuius est. Resp. Scotus super illum tex. Arist. loqui sm̃ mentem Platonis, vt patet ex ipso contextu.

Ter-

143 Tertio, quod ponit in definitione, debet definitũ ab alijs distinguere, 6. Top. sed hoc non fit per materiam; tùm quia per materiam potius res conueniunt; tum quia distinguere est ꝓpriũ formę 7. Met. 49. ergo &c. Item quod est de essentia rei, debet esse illi proprium, nec .n. eadem esse potest essentia diuersarum rerum, sed materia est eadem in omnibus, saltim sub lunaribus, ergo &c. Denique si materia esset pars quidditatis, sequeretur, eandem numero materiam ad diuersorum quidditatem pertinere, eadem .n. materia numero, quæ erat in corrupto, manet in genito 1. de Gen. 23.

Resp. ad 1. totam definitionem, & nõ singulas eius partes debere definitum distinguere ab omni, quod non est ipsum. Accedit, quod materia distinguit substantias materiales, & compositas ab immaterialibus, vnde hac ratione ei quo que cõueniet, quod docuit Aristot. 6. Top. Ad 2. maior intelligi debet de tota, & integra rei essentia, nõ de quauis illius parte, quamuis .n. tota essentia debeat ei tñ conuenire, pars tñ potentialis, & indeterminata essentiæ potest esse sibi cõis cum alijs, vt patet in compositione metaphysica. Ad tertiò nullum est absurdum eandem materiam singularem in essentia diuersorum includi pro diuersitate formarũ in ea succedentium, quia materia est pars potentialis, & indeterminata ad plura cõposita constituenda, quod parti potentiali metaphysicæ conuenire non potest, quia non est realiter distincta à differentia contractiua.

Quartò, sicut se habet materia secunda ad artefacta, ità materia prima ad naturalia, sed illa non intrat quidditatem artefactorum, substantia .n. qualis est materia artefactorum, in quidditate accidentium, qualia sunt artefacta, contineri nõ potest ergo &c. Confir. tota quidditas hominis est esse animal rationale, sed hoc totum sumitur ab anima intellectiua sm̃ aliam, & aliam realitatem; ergo &c.

144 Respo. ad 1. negando maiorem, si teneamus, artefacta importare formam, & connotare materiam velati vehiculum eius, sed si teneamus, etiam artefacta, vt sunt composita quædam accidentalia, adęquatè importare subiectum, & formam, vt insinuauit Arist. 7. Met. 35. dum dixit, æs, & figuram esse partes statuę, tunc est neganda minor, nam licèt substantia in essentia accidentis contineri nequeat, poterit tñ aliquo modo contineri in essentia eius, quod ex accidente, & substantia accidentaria compositione coalescit, sicut sũt artefacta. Ad Confir. maior est vera de quidditate hominis metaphysicè inspecta, non autem physicè; vel negatur minor, quia genus, & differẽtia sumitur à tota rei entitate proximè, & immediatè, vt dictũ est in Logica disp. 5. q. 3. art. 2.

Quintò tandem quod fluit, & refluit in re materiali, non pertinet ad eius quidditatem, quæ inuariata manet, sed materia fluit, & refluit, vt patet in continuata hominis nutritione, ergo &c. Deinde si materia est de essentia, ergo pars materię erit pars essentialis, atque ita pars integralis v. g. manus, & caput erit pars essentialis, quia est pars quædam essentiæ, hoc autẽ falsum est, alioquin homo mutilus non haberet totam hominis essentiam. Denique si materia in cõi est de essentia compositi in cõi etiam materia in particulari erit de essentia compositi in particulari, hoc autẽ est falsum; Tum quia variata tota materia per continuam nutritionem, semper manet idem numero homo, Tùm quia in resurrectione, quamuis animæ non daretur idem numero corpus, quod antea habuit, sed ex alia materia confectum, erit idem numero homo, qui antea fuerat.

145 Resp. ad 1. Bassolius, æquè conclu dere de forma materiali, quę ĩ brutis fluit, & refluit cum carne, & ideò cõcedit, quidditatem in cõi vtique semper inuariatam manere, sed quidditas in particulari fluit, & refluit, licèt non sm̃ omnes partes. Ad 2. non omnes partes materiæ integrales sunt essentiales, quia non omnes sunt necessariæ, vt forma complere possit cum materia compositum illud, v. g. hominẽ, & ideò illa materia censeri debet simpliciter essentialis quę ad hoc necessaria est, reliqua verò potius spectat ad integritatem, & complementum rei, quàm ad eius essentiam. Ad 3. concedit ea ratione Duran.

ran. 4.dist.44.q.1.materiam tñ in cõi esse partem essentialem compositi in cõi, non autem materiam particularem de essentia compositi particularis, quam sententiam iudicauit probabilem Iuuenes loc. cit. sed Scot. 3.dist.22.q.1.docet expressè, quòd sicut materia in cõi est de essentia compositi in cõi, ità etiam materia in particulari de essentia compositi in particulari. Conceditur igitur conseq. & negatur falsitas, quia vt substantia materialis sit eadem numero, requirit non solùm eãdem numero formam, sed etiam eandem numero materiã, vt docet Idem in 2.dist. 20.q.2.B. Ad primam probat. negatur, in continuata nutritione variari totam animalis materiam, quamuis .n. varietur quò ad aliquas partes impuriores, & fluxibiliores, semper tñ remanet eadem numero quò ad puriores, & solidiores, in quibus fundatur identitas indiuidui, vt docet Faber Theor. 28. & nos diximus in lib. de Gen. disp. 8. q. 7. Ad alteram probat. negatur assumptum, quia ad vnitatem resurrectionis eorundem hominum, exigitur, vt eorum animæ eisdem numero corporibus vniantur, vt docet Scot. in 4.dist.44. q.1. §. *De secundo, &c.* & §. *Ad argumenta, &c.* cum cæteris Theologis.

Quo autem modo resurrecturus sit idẽ numero homo casu quo eadem materia fuerit successiuè plurium hominum nutrimentum optimè Doctor declarat loc. cit. & vt notat Ariag. cit. argumentum hinc deductum non tam impugnat conclusionem positam de materia prima, quam resurrectionem hominum cum eisdem corporibus, quæ habuerunt iuxtà illud Iob. *& in carne mea*, vnde omnes tenentur illud soluere, licet Ariag. non rectè soluat, quia recurrit ad idẽtitatem moralem, quę non sufficit.

ARTICVLVS II.

Vnionem non esse de essentia compositi, demonstratur.

146 Dicimus, vnionem non esse de essentia compositi, sed solùm conditionem simpliciter necessariam, tã ad eius constitutionem, quàm conseruationem. Concl. est Scoti cit. initio quæst. Cuius fundamentum est, quia respectus non est de essentia absoluti, nec entitas absoluta constituitur intrinsecè in tali esse per respectiuam, quia esset simul ad se, & non ad se, sed vnio est respectus, & compositum substantiale est entitas absoluta, ergo, &c. Maior patet ex dictis, tũ disp. 2.q. 5. art. 5. tum disp. præsenti q. 9. vbi probatum est, illam maximam esse vniuersaliter veram de quocunque respectu, siue prædicamentali, siue transcendentali. Minor quòd ad 1. partem patet ex superiùs dictis q.9. & quo ad 2. Prob. Quia nemo vnquam dixit, naturam hominis, vel equi esse relatiuam, & ex ipso conceptu hominis constat, ipsum non esse ad aliud, sed ad se, & si dicatur hominem, equum, & alia composita, substantialia esse entia essentialiter relatiua, iam amplius assignari non poterit, quænam entia sint absoluta, & hoc est absurdũ, quod intulit Arist. 4. Met. 26. contra Heracl. & Cratillum, ponentes omnia quidditatiuè ad aliquid, vt notat Scot. 2.d.1.q.5. P.

Resp. Amicus tractat. 14. q. 10. art. 4. eodem argumento probari, nec materiã, nec formam esse de essentia substantiæ compositę, quia tàm materia, quàm forma sunt relatiua transcendentalia, quare sicut non est absurdum, huiusmodi relationes transcendentales includi in substantia cõpositi, ità neque vnionem, quæ est transcendentalis quidam ordo. Addit, in rerũ naturis alia includi explicitè, alia implicitè, quare in specie substantiali, vt explicatur peculiari nomine leonis, equi, &c. licèt non includatur explicitè vnio, & compositio, aut alia transcendentalis relatio, tñ implicitè includuntur, cùm sint substantiæ compositæ. Sed hæc responsio non satisfacit; Tùm quia loc. cit. ostensum est, nec relationes transcendentales includi in essentia absoluti, nec materiam, & formam esse tales relationes in primo modo, sed esse entia absoluta includentia illas in secũdo modo. Tum quia quando etiam naturæ substantiales equi, & leonis concipiuntur quidditatiuè, vt substantię compositę, non inuoluitur in tali conceptu respectus

ille vnionis partium ad inuicem, sed sola consideratur materialis inclusio partium in toto, vt patebit in solutione argumentorum.

Secundò Prob. Concl. Tum quia vnio non est in composito, sed est in partibus, partesque denominat vnitas, non verò totum, quod potius dicitur vnum ab vnitate, quæ illud consequitur, vt propria passio, ergo non est de essentia compositi. Tum quia si est de eius essentia, & intrinsecè ad eius constitutionem pertinet, iam tria erunt principia compositi in facto esse, materia nimirum, & forma, & vnio. Nec respondere iuuat cū Auersa cit. vnionem non concurrere ad constitutionem totius per modum partis, sed per modum nexus, & vinculi eorumdem, non habere autem rationem principij in facto esse, nisi id, quod concurrit per modum partis ad constitutionem compositi, & ex quo compositum constare dicitur. Nō valet, quia illud censetur esse principium in facto esse compositi, quod illud intrinsecè constituit, & essentialiter, siue id sit per modum partis, siue alio modo, ergo admittendo, aliquid intrinsecè constituere compositum vltra materiam, & formā, necessariò admittitur tertium principiū, cuius peculiaris modus principiandi in facto esse erit per modū nexus, & vinculi.

147 In oppositū obijcit 1. Auersa q. 19. sect. 7. De ratione compositi, & de essentiali conceptu eius est ipsa compositio, nec potest dici se habere tm̄ vt conditio, & velut extrinsecè, ergo, & ipsa vnio. quia hìc de vnione est sermo, vt se tenet ex parte compositi, in quo sensu idem est quod compositio. Confirmat id Hurtad. disp. 6. §. 29. Compositum, & vnitum sūt formaliter idem, sed vnio est de essentia vniti, ergo & de essentia compositi. Demum ait Hurtad. si vnio non est de essentia compositi, ergo est extra eius essentiā, demus ergo existere illam essentiam sine vnione certè illa essentia erit simplex.

Resp. ad 1. ex Basolio 2. d. 12. q. 2. ar. 3. §. *Contra solutione alterius, &c.* tàm compositū, quàm compositionē posse dupliciter spectari, vno modo formaliter, compositum nempe prout illi denominationi relatiuæ subiacet, sm̄ quam intrinsecè partes respicit, & compositionem pro illo respectu vnionis partium ad inuicem, alio modo materialiter, compositum nempe pro illa tertia entitate absoluta ex partibus constituta, & compositionem pro ipsis partibus componentibus; vniformiter sumendo compositum, & compositionem semper, compositio est de ratione compositi, & essentiali eius conceptu, compositio nempe formaliter sumpta de ratione compositi formaliter sumpti, sicut relatio de ratione relatiui, & materialiter sumpta de ratione compositi materialiter sumpti, quia partes intrinsecè includuntur in illa tertia entitate; At difformiter sumendo vtrumq; compositionem nempe formaliter, & cōpositum materialiter, compositio in hoc sensu non est de ratione compositi, quia respectus non est de ratione absoluti.

Ad Confir. Resp. ex eodē Basolio cit. negando maiorem, quòd idem sit formaliter esse vnitum, & vnum, seu compositū quod dicitur vnum, quia esse vnitum, est effecte' formalis vnionis receptus in partibus, & illas afficiens, partes .n. sunt, quæ denominantur vnitæ, esse autem vnum est effectus formalis vnitatis receptus in composito, illudque afficiens, compositū namque est illud, quod dicitur vnum, vnde sicut vnio, & vnitas nō sunt idem, quia vnio est distinctorum, licet indiuisorum, vnitas autem est alicuius in se indistincti, & indiuisi, ita non sunt idem compositū, & vnitum, quia compositum non dicitur vnitum, sed vnum. Ad aliud dicitur, quod quamuis vnio non sit de essentia compositi, est tn̄ conditio necessariò simpliciter requisita, tàm ad constitutionem compositi; quàm ad eius conseruationem, quod sufficit, ne vnquam dari possit compositum, immo nec concipi diuisiuè sine vnione partium.

148 Secundò obijcit Hurtad. compositum non potest concipi sine vnione magis quam album sine albedine, vel animatum sine anima, ergo sicut albedo est de essentia huius compositi, quod est album, & anima animati, ita vnio est de essentia compositi, Antecedens patet, quia sicut

album est formalis effectus albedinis, & animatum animi, ità compositum est for malis effectus vnionis, quia est formalis effectus compositionis; quę est ipsa vnio. Confir. ex Amico tract. 11.q.10. dub. 2. art.3. quia omne concretum intrinsecè cõtient formam sui cõstitutiuam, vt album continet albedinem, sed compositum est concretum à forma compositionis, quæ est formaliter ipsa vnio, ergo intrinsecè continet compositionem idest vnionem. Denique materia, & forma sunt de essentia compositi, & quidem vt vnita, non vt separata, quia separata destruunt compositũ, non constituunt, ergo vnio est de essentia compositi, Probatur consequentia, quia partes vnitæ, & vnio partium non differunt, nisi sicut concretum, & abstractũ.

Resp. paritatem assumptam ab Hurtad. & Amico probare, vnionem esse de essentia compositi etiam veluti partem, sicut albedo est de essentia compositi albi, veluti pars, & anima animati, decipiuntur igitur Auctores isti, dum putant, compositionem passiuam, à qua totum denominatur compositum, esse idem, quòd vnio, hoc.n. falsum est, quia vnio est in partibus, non in toto, & illas denominat vnitas, non totum, compositio verò passiua est in toto, & est dependentia ipsius correspondens compositioni actiuæ partium, quæ est earum causalitas, per quam denominantur formaliter componentes, per quod patet ad rationem Hurt. & primam Confir. Amici. Sed dices, ergo saltim compositio passiua erit de essentia compositi. Resp. concedendo sequelam de composito formaliter sumpto, vt scilicet substat illi denominationi relatiuæ compositionis, non autem de cõposito materialiter sumpto. Rursus vrgebis, compositum pro tertia entitate non potest concipi quidditatiuè sine vnione partium, ergo vnio est de essentia eius. Resp. concedendo antecedẽs diuisiuè, negando pręcisiuè, hoc .n. modo potest quidditatiuè totum concipi, non considerato illo respectu inter partes, sed considerata sola inclusione partium in toto materialiter. Vel dicatur, quod sicut ad essentiam totius præsupponuntur partes vnitæ, & consequenter vnio partium nõ est autem formaliter illa vnio, ità conceptus vnionis partium semper præintelligitur conceptui totius, non quòd illum formaliter ingrediatur, sed quia ad illum necessariò præsupponitur.

Ad vltimam Confir. resp. materiam, & formam, vt vnita, esse de essentia compositi, si particula, vt, sumatur specificatiuè, non reduplicatiuè, & tunc consequentia non valet, sicut neque valet, voluntas non fertur in obiectum, nisi vt cognitum, ergo cognitio est de essentia amoris, quia ly vt sumitur specificatiuè, & cognitio non est ratio amandi, sed tm̃ conditio sine qua non, & aliæ instantiæ passim afferri possunt de omnibus conditionibus, v.g. causę extrinsecæ non causant, nisi vt approximatæ, ergo approximatio est de essentia effectus producti, vel illarum, vt producentium, non valet.

149 Tertiò, Ex Amico tract. 14.q.10. vnio, vt se tenet ex parte compositi, est terminus Quo, seu formalis causalitatis materiæ, ergo includitur in essentia compositi, quia terminus Quod, seu totalis, includit essentialiter terminum Quo. Nec respondere iuuat, terminum formalem esse formam: tum quia quandoque forma nõ attingitur per generationem, vt patet in homine: tum quia si attingitur, non attingitur sm̃ se, sed vt vnita, atque ideò semper in termino formali includitur vnio. Confir. quia non potest esse conditio sinè qua non, nam conditio non concurrit ad effectum, sed requiritur, vt aliud principium concurrat ad effectum, at verò vnio ipsa immediatè concurrit ad constitutionem essentiæ compositi, materia verò, & forma non concurrunt, nisi mediatè, quatenus .s. concurrunt ad hanc vnionem. Demum essentia vna per se distinguitur ab essentia vna per accidens, & non distinguitur ratione partiũ, quia licèt aliquàdo partes sint diuersę, vt patet, quàdo in natura vna p se forma est substãtialis, & in vna p accidẽs, & est accidẽtalis, tñ aliquàdo partes nullo modo distinguuntur, vt v. g. cũ corpus humanum, & anima rationalis sunt situ vnita sine informatione, tunc ex illis fit vnum per accidens sm̃ locum, & sitũ, at verò posita inter illa vnione informationis,

nis, fit vna essentia per se, & tñ inter illas naturas omnis distinctio est per vnionē, ergo vnio ingreditur essentiam, quia principium distinctiuū est etiam constitutiuū.

Resp. ad 1. negand. assumptum, quia, vt notat Bassolius cit. art. 4. vnio non est per se terminus generationis, nec Quod, nec Quo, sed terminus formalis: & Quo, est ipsa forma; & dum dicitur, non esse formam, nisi vt vnitam, id verum est specificatiuè, non reduplicatiuè, quasi ipsa vnio formaliter in termino formali includi debeat; homo autem dicitur hominem generare, vel quia attingit per actionem substantialem formam mixti, ad quam necessariò sequitur infusio animæ à Deo, vt sępiùs dictum est, vel quia attingit vnionem animæ ad corpus, non quidem vt terminū formalem generationis, sed vt conditionem simpliciter necessariam ad hominis constitutionem.

Ad 2. neg. assumptum cum sua probat nam materia, & forma sunt quæ causant, & constituunt totum immediatè, & vnio non est illis ratio causandi, vel causalitas ipsa, sed applicatio causalitatis earum, sicut approximatio est applicatio causalitatis in causis extrinsecis, vt docet Scot. 3. d. 2. q. 2. F. Ad 3. dicimus, constitutum ex anima, & corpore substantialiter vnitis essentialiter distingui à coniuncto per accidens, ex eis tñ localiter vnitis per suam tertiam entitatem, quæ ex illis resultat, quam non importat illud constitutū per accidens, & ideò fallum est, illas naturas essentialiter inter se distingui per vnionem.

Quartò tandem arguit Arig. cit. quià totum, vt totum constituitur per vnionē, & qualis est vnio, tale denominatur totū, si est vnio per se fit totum per se, & substātiale, si est vnio per accidens, fit totum accidentale, etiamsi partes sint substantiæ, vt cōstat de aceruo lapidum; Rursus disp. 5 nu. 1. probat non esse solam conditionem argumento, quo sæpius vtitur contra Connotantes. quià sola ablata vnione inter animam, & corpus omnibus licet alijs per possibile, vel impossibile manentibus, non manet homo, ergo sine vnione non manet tota essentia hominis, ergo vnio est aliquid de eius essentia?

Resp. vt supra totum, vt totum, non cōstitui formaliter per vnionem, sed tantum præsuppositiuè, quatenus constituitur ex partibus vnitis per ipsam vnionem, vndè vnio officit formaliter partes ipsas, non totum, quod dicitur vnum, non vnitum; & in eodem sensu dicitur vnio denominare totum per se, vel per accidens, qualis ipsa fuerit, quia ad constituendum totum per se præexigitur vnio per se partium eius; Ad aliud notauit Auerroes 8. Met. Com. 5. illum arguendi modum, nisi benè intelligatur, fallaciam inducere, omnes enim proprietates, & necessariæ conditiones hoc habent, vt eis sublatis rerum substantia depereat; illud igitur quo sublato res per se primò formaliter, & immediatè tollitur, est vti; de substantia rei, & in hoc sensu valet ille arguendi modus; non autē illud, quo sublato tollitur mediatè, & consequenter, sic enim probari posset vbicationem esse de essentia rei, cum sine vbicatione esse non possit, animam esse temperiem primarum qualitatū, & sic de alijs.

QVÆSTIO XIII.

An compositum consistat in partibus vnitis, vel potius sit quid realiter diuersum ab ipsis.

150 VErtitur quęstio, non de toto logico, quale ponitur vniuersale respectu inferiorum, neque de toto metaphysico, vt est natura specifica, ex realitatibus generis, & differentiæ cōstituta, sed de composito physico, tàm per se, quam per accidens, tàm essentiali, quod constat ex materia, & forma, quā integrali, quod constat ex partibus integrantibus, siue intentionis, siue extensionis, siue homogeneis, siue etherogeneis. Et dubium non est de partibus diuisim, & seorsim sumptis, sic n. concedunt omnes, compositū quodlibet à singulis partibus per se sumptis realiter distingui, quia compositum præter hanc partem includit etiam aliam ab ista realiter distinctam, vt totum essentiale, præter materiam, includit formam, totum integrale, præter hunc palmum, includit alium palmum, totum per aggrega-

tionem, vt aceruus lapidum, præter hunc lapidem, includit etiam alium realiter distinctum, atque ita compositum quodlibet ratione vnius partis distinguitur ab alia partes singillatim accepta, quā distinctionem vocant inadequatam, immo neque dubium est de partibus simul sumptis, nam in hoc sensu etiam cōcedunt omnes, compositum quodlibet aliquo modo realiter ab omnibus partibus suis collectiuè sumptis realiter distingui, quia quodlibet totū dicit aliquid ex natura rei ab omnibus partibus distinctum, nam si est totum essentiale, dicit modum vnionis substantialis, qui est aliquid eis superadditum, vt patet ex præcedentibus; vnde quia præter entitatem omnium partium, includit quoque earum vnionem re ipsa à partibus distinctam, ratione huius vnionis distinguitur à partibus omnibus sine vnione cōsideratis, si est totum integrale, dicit modum vnionis, quo partes continuantur; si est totum per accidens, præter entitatem omnium partium, includit quoque vnionem earum accidentalem; si est totum p aggregationem, vt cumulus lapidum, præter omnes lapides, addit coexistentiam, & tactum mutuum inter lapides, vnde singula tota distinguuntur à partibus suis collectiuè sūptis ratione qualiscunque vnionis, quam addunt super illas iuxta naturam, & conditionem compositionis.

Quæstio igitur est de partibus omnibus etiam sub vnione consideratis, num.s. totum consistat in ipsis partibus sic vnitis an potiùs dicat tertiam entitatem à partibus vnitis, & sub vnione consideratis realiter diuersam. Et quidem, vt à toto essētiali incipiamus, prima sententia est, in composito nullam aliam dari tertiam entitatem distinctam a materia, & forma vnitis, sed compositum non esse prorsus aliud, quàm ipsas suas partes vnitas, ità ex Græcis senserunt Themist. Philop. Simplic. & Alex. & ex Latinis Aureol. Durā. Gregor. Ægid. Thomistæ passim, & sequuntur Recentiores ferè omnes, Suar. in Met disp.36.sect.3.Rubius 1.Phys.cap.3. q.1. Amicus tract.11.q.vlt.dub.4.& tract. 14.q.4.dub.3.Auersa q.19.sect. 8. Ariag. disp.5.sec.1. Hurtad.in Phys.disp 6.sect. 1.qui vltimi prætereà addiderunt, totum non solùm re, sed nec etiam ratione à partibus secerni, omnes siquidem rationes, quæ probant, non distingui realiter, æquè benè probant, nec distingui ratione, quare volunt, solùm vocibus, & grammatico discrimine, non philosophico, idest penes diuersum modum concipiendi eandē rem, totum, & partes vnitas distingui, quatenus eandem prorsus entitatem concipimus implicitè sub nomine totius, explicitè sub nomine partium vnitarum.

151 Secunda sententia huic opposita realiter distinguit totum à suis partibus vnitis, velut effectum à suis concausis, vnde dicunt, ex materia, & forma vnitis resultare tertiam entitatem totalem, illas partiales intrinsecè, & essentialiter includētem, ità Scot. 8. Met.q.4.& in 3.dist.2. q.2.quem sequūtur Scotistæ omnes Mayron.in 3.dist.1 q. 10. Parisienses 1. Phys. q.4.Zerb.7.Metaph.q.19. Bassolius 2.dist.12.q.2.Lychet.in 3.dist.2.q.2. Anton. And.7.Met.q.18.Sighemma 1.Phys.c digress.3.q.4.Immo hanc sequuntur grauiores Thomistæ Hæruæus quol.2.q.15. Capreol.in 3.dist.2.q.1.Caiet.3.par.q.6.art. 5.Ferr.4.contra gentes cap. 81. & dicitur fuisse sententia Auicennæ 3.Met.c.4. Verùm inter Scotistas est aliqua varietas in modo dicendi, quidam enim volunt, hanc distinctionem realem non esse mutuam, affirmant .n. partes vnitas distingui realiter à toto, sed non è contra, ita significauit Tromb.tract.formal art.4 § vltimo, Aretinus 3.sent.d.2.art.2.q.2.& alij; Canonicus autem 1.Phys.q.5.art.2. & si concedat, distinctionem realem esse mutuam inter partes, & totum, id tn̄ negat de distinctione essentiali, quia partes sunt de essentia totius, atque ideò quidditatiuè, & essentialiter identificantur cum ipso. Alij tandem concedunt, vtranque distinctionem inter totum, & partes esse mutuam, quia ex diuersitate reali necessario diuersitas essentialis sequitur, quia omnis res singularis suam habet propriam essentiam, si ergo totum, & partes vnitæ sunt distinctę res, diuersas etiam habebunt essentias, atque ideò erunt nedum realiter, verum etiā essentialiter diuersa mutuò.

Tertia sententia est P. Fabri Theor 21. cap. 3. vbi vt relatas oppositas sententias conciliaret, & pōdus rationum vtriusque euaderet, dixit, partes vnitas compositi substantialis posse in duplici statu considerari, nimirum vel in illo omninò primo signo naturæ, quando vniuntur, antequam per generationem transeāt in tertiam entitatem compositi, vel post huiusmodi trā situm; totum distinguitur realiter, & essentialiter à partibus vnitis in primo statu, idest in illo priori ante transitum, tunc .n. partes propriam seruant naturam, nec adhuc in naturam totius sunt conuersæ, at in secundo statu, .s. post transitum, nō amplius distinguitur ab eis, dicere .n. totum distingui à partibus sic transactis, est, ac si diceretur, totum distingui realiter à se ipso. Et Amicus loc cit. hunc dicendi modū P. Fabri refert, vt cōem Scotistarum, cùm tamen nullus Scotista ante Fabrum, id dixerit, nec post Fabrum, Scotistā vidimus, qui typis dederit, tenentem hanc opinionem, nisi quod Raguseus disp. 14. cap. 25. in fine obiter hunc partium transitum in totum significauit. Fuentes etiam in hac re discedit à Scoto, nam 1. Phys. q. 6. n. 18. & 20. & 2 Phys. q. 2. diff. 2. art 1. ait, totum esse partes vnitas actualiter causantes, & nihil partibus vnitis superaddere, nisi solā causalitatem, cùm tn̄ ad mentem Scoti nō causalitas ipsa, sed terminus huius causalitatis sit totum, de quo infra disp. 8. q. 9 ar. 2. in fine. At peius omnibus loquitur Meurisse lib. 2. suæ Met. cap. 3. p 4. q. 4. vbi ausus est in schola Scotistarum de mēte Doctoris negare distinctionem realem totius à partib. contra quē egimus disp. 1. Log. q. 5. ar. 2. in explicatione distinctionis realis.

De toto autem integrali sunt etiam diuersa Authorum placita, plures namque Scotistarum idem affirmant de omni toto integrali, quod de essentiali asserebant, nimirum distingui realiter à suis partibus integrantibus simul sumptis, & vnitis, ita Roccus 1. Phys. q. 6. & Regent Parisiens. 1. Phys. q. 4. & Zerb 7. Met. q. 19. Alij distinguunt de toto integrali homogeneo, ac ætherogeneo, & distinctionem realem concedūt de toto ætherogeneo à suis partibus, nō de homogeneo, ita Tatar. 1. Phys. q. 2. dub. 2. & sequitur Sghemma cit. Ex opposito, negant alij Scotistæ distinctionem realem totius integralis cuiuscunque à suis partib., ita Tromb. cit. & Fuen. ar. 6.

De toto per accidens videtur cōis omnium sensus, nullam dicere tertiam entitatem à partibus vnitis ex natura rei diuersam, & ita docuerunt Scotistæ omnes citati, vno duntaxat excepto Fuentes, qui art. 7. tentauit oppositum probabile demonstrare.

ARTICVLVS I.

Resolutio Quæsiti de toto essentiali.

152 Dicimus 1. totum, & partes vnitas distingui ratione, & plusquàm ratione. Concl. ponitur contra Recentiores illos, qui inter totum, & partes vnitas distinctionem rationis etiam ausi sunt negare, & Prob. Quia distinctio rationis duplex est, ratiocinantis, & ratiocinatæ, hæc fit, cum intellectus, occasione à re desumpta inadæquatè concipiens, format eiusdem rei plures conceptus, illa verò, cum ex sola negotiatione intellectus, nullo existente fundamento à parte rei, plures eiusdem rei conceptus efformantur, ita vt illa dicantur in vniuersum distincta ratione, quæ sm̄ aliquod esse rationis sunt fundamenta contradictionis, & si hoc esse diuersum rationis sit à re occasionatum, talia dicentur distincta ratione ratiocinata, si non sit occasionatum, sed merè ab intellectu fictum, talia dicentur distincta ratione ratiocinante, sicut contingit inter Petrum subiectum, & Petrum prædicatum; Sed sic est, quòd totū, & partes simul vnitæ possunt sm̄ diuersum esse rationis vtroque modo fundare contradictionem, ergo vtroq; modo ratione distinguūtur; Maior patet ex cōi conceptu, quem omnes habēt de distinctione rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ, Prob. minor, & quidem quò ad 1 partem ab omnibus conceditur, etiā ab ipsomet Hurt. & Auers. qui non negant distinctionem rationis inter totum, & partes vnitas, nisi secundi generis, sed libenter admittunt, cùm .n. nomine totius, vt hominis, explicemus identitatem compositi implicitè, nomine verò partium vnita-

rum,

rum, .s. animæ, & corporis, & vnionis, eãdem entitatem explicitè exprimamus, iam totum, & partes vnitæ fundant aliquam cõtradictionem, saltim in diuerso modo eãdem rem concipiendi fundatam. Quòd etiam possint fundare contradictionẽ sm̃ diuersum esse rationis à re occasionatum, Probatur, quia diuerso modo concipiunt partes vnitæ, ac totum, nam primo modo materia, & forma concipiuntur, vt subiectum, & terminus vnionis, concipiuntur vt plures, vel plura vnita, at verò totum concipitur, vt vnum includens materiam, & formam, & vnionem, & hic diuersus modus concipiendi habet fundamentum in re vt patet, ergo inter totum, & partes non sola distinctio rationis ratiocinantis versabitur, penes tm̃ diuersũ cõcipiendi modũ, sed etiam distinctio rationis ratiocinatæ penes diuersos conceptus obiectiuos.

Ex hoc Prob. altera Concl. pars, quòd .s. etiam plusquam ratione distinguantur; partes vnitæ, & totum fundant contradictionem sine vllo ordine ad intellectum, aut negotiantem, aut inadæquatè concipientem, ergo nedum apud intellectum, sed etiam à parte rei vnum non est aliud, Consequentia patet ex illa generali regula apud Formalistas in 2. art. quòd contradictio semper concludit distinctionem inter illa, de quibus verificatur, eo modo, quo verificatur; si verificatur ex natura rei nullo negotiante intellectu, concludit distinctionem ex natura rei, si verificatur p̃ solum opus intellectus, concludit solam distinctionem rationis; Probatur assumptum, nam sine vllo ordine ad intellectum partes vnitæ constituunt, & causant totũ, non tm̃ distributiuè, sed etiam collectiuè sumptæ, vt mox dicemus, totum verò cõstituitur, & causatur; illa sunt principia, hoc autem principiatum, à parte rei materia, & forma sunt plura, subiectant, & terminant vnionem, compositum est vnum, & non plura, nec subiectat, & terminat vnionem, sed includit vnionem, materiam, & formam.

153 Resp. Amicus loc. cit. art. 3. concl. 5. distinctionem à parte rei inter res debere desumi ex diuersitate perfectionum, quæ includuntur in his, quæ distingui dicuntur à parte rei, qualis diuersitas nõ est inter totum, & partes vnitas, quia eandem perfectionem, quam dicit compositum, vt habet rationem vnius, dicunt partes, vt sunt vnitæ, vnde diuersitas illa prædicatorum supponit tm̃ obiectum diuerso modo conceptum. Sed contrà, Tum quia falsum est, distinctionem ex natura rei semper de sumi debere ex diuersitate perfectionum inclusarum in rebus distinctis, licèt .n. id valeat in his, quæ sunt disparata, nec vnum spectat ad integritatem alterius, non tñ verificatur in his, quæ distinguuntur, vt includens, & inclusum, vt continens, & contentum, vnde includens potest ex natura rei distingui à rebus inclusis p̃ hoc solùm, quòd ex natura rei eas includat, & non includatur ab illis absque quòd aliam rem contineat præter illa. Tum quia falsum est, totum non importare aliquam perfectionem, quæ dici solet forma totius, quã non dicunt partes vnitę, licèt dici nequeat, quòd eam includat, cum illa totalis perfectio sit entitas includens, non inclusa. Tũ tandem, quia falsum est etiam, partes vnitas includere vnionem à parte rei, totum .n. est, quod illam includit cum partibus, partes verò illam subiectant, & terminãt, non autem includunt, & cùm hæc vera sint à parte rei, falsum tandem est, hanc diuersitatem prædicatorum pendere ex diuerso modo concipiendi idem obiectum; & non potius ex diuersitate ipsorum obiectorũ.

Resp. alij, concedendo, totum includere partes vnitas, & non è contra, hinc tñ negant rectè deduci distinctionem ex natura rei inter includens, & inclusum, quia homo, & humanitas, non nisi ratione distinguuntur, & ex diuerso modo concipiẽdi, quo modo vniuersaliter differunt concretum, & abstractum, & tamen homo dicitur habere, dicitur includere humanitatem, non è contra, & multa verificantur de humanitate in cõcreto, quę nõ verificãt de ipsa in abstracto. Sed adest manifesta disparitas quia cùm in abstractis à materia singulari idem sit, quodquid est cum eo, cuius est 7. Met. c. 4. homo, & humanitas sunt omninò idem ex natura rei, & cum dicimus, hominem includere humanitatem, non è contra, hæc prædicatorum

diuersitas pendet præcisè ex diuerso modo concipiendi idem omninò obiectum; at in proposito cum dicimus, totum includere partes vnitas, includere vnionem, &c. partes verò non includere vnionem, sed eã terminare, & subiectare, partes vnitas verè totum constituere, & causare, non autem ipsas causare, & hæc prædicatorum diuersitas omninò à parte rei originẽ ducit, quia ità est à parte rei, & non quia sic nos cogitamus.

154 Dicimus 2. Totum essentiale, & partes simul vnitæ realiter distinguuntur, vt res à re. Concl. est Scoti, & Scotist. loc. cit. & Prob. ex eodem 1. omnis entitas realis realiter causata ab aliquibus, est ab eis realiter distincta, quia causa est, ad cuius esse sequitur aliud, vel quæ influit in aliud, per quam particulam significatur, effectũ alietatem in natura importare debere à sua causa, ità .n. explicant omnes conceptum causæ in communi, vt distinguitur à principio, vt patet ex dictis q. 2. huius disp. sed entitas compositi substantialis est realiter causata à materia, & forma, sicut à causis intrinsecis, vt patet ex 2. Phys. tex. 23. & sequen. & etiam 5. Met. ergo &c.

Confir. ex regula distinctionis realis, nam ea distinguuntur realiter, quorũ vnũ, vel est, vel esse potest separatum ab alio, vel proportione correspondent his, quæ possunt separari, vt Scot. docet 2. dist. 2. q. 2. A. tanquam nullum aliud sit signum sufficiens, & adæquatum huius distinctionis, nisi separatio in esse, aut actualis, aut potentialis, qualis est inter accidens, & substantiam, aut proportionalis, qualis cadere nata est inter ea, quæ nec sunt separata, nec separabilia, tamen ex rationibus suis, muneribus, aut actionibus correspondent ijs, quæ verè separabilia sunt, vtputà, si se habent veluti producens, & productum, causa, & causatum, aut vnum ad aliud dependentiam habet, aut sunt in diuersis subiectis realiter distinctis, in quibus non habent sufficientem causam identitatis; & è contra illa erunt eadem realiter, quæ nec separata sunt, nec possunt separari, nec proportione correspondent his, quæ sunt separabilia, tanquam signum sufficiens, & adæquatum identitatis realis sit sola inseparabilitas aliquorum, tàm actualis, quàm potentialis, & proportionalis, quali inseparabilitate gaudent ea solùm quorum vnum non est sine alio, nec esse potest, nec se habent vt producens, & productum, causa, & causatum, nec vnum ab altero dependet, nec sunt in diuersis subiectis, quia hæc inferunt separationem proportionalem, idest talia inferunt contradictoria in his, quæ ità se habẽt, vt scilicet producens, & productum, causa, & causatum, &c. qualia nata sunt verificari de his, quæ sunt separata, vel separari possũt seruata proportione; ità docent Formalistæ tract. Form. ar. 4. cùm ergo compositũ substantiale, & partes eius vnitæ, proportione correspondeant his, quæ separabilia sunt, quia habent inter se habitudinem causæ, & causati, & totum dependet essentialiter à partibus, consequenter distinctio realis inter ea debet intercedere.

155 Respondent, maiorem esse veram in causis extrinsecis, quæ producunt effectum extra quem manent, non autem in intrinsecis, quæ ex modo causandi, quem habent, remanent in effectu, quem constituunt, & causant. Sed optimè impugnatur hæc responsio à Bassolio cit. Tum quia illa maior fundatur in definitione causæ in cõi ad intrinsecas, & extrinsecas, quatenus causa est, quæ influit esse in aliud, idest in effectũ, qui sit alius in natura a causa. Tũ quia habitudo inter causã, & effectũ est vera relatio, & realis, quæ exigit esse inter extrema realia, & realiter distincta ex Scot. 1. d. 31. §. *Ad quæstionem &c.* & quol. 6. I.l. Tum quia effectus quicunque, & cuiuscunque causæ, est posterior natura sua causa, & per se dependens ab ea, idem autem nequit esse posterius natura se ipso, in quocunque genere causæ. Tum tandẽ quia nihil potest causare se ipsum in nullo genere causæ, quia causa supponitur præexistens ad causatum, sed nihil præsupponitur sibi ipsi, antequam ponatur in esse, & hæc valet de quocunque genere causæ, quia sunt conditiones necessariæ causis cuiuscunque generis de quo fusè disp. 8. q. 2. art. 1. aut ergo negandum est, materiam, & formam verè esse causas intrinsecas compositi, vt vnitas, vel concedenda est distinctio

ctio realis inter ipsa. Hinc Hurtad. cit. §. 13. & 14. quem sequitur Ariag. vi argumẽti præssus, negauit causas intrinsecas causare propriè effectum suum, cùm potius illum constituant, ei se intrinsecè communicando. Sed hoc quàm malè sit dictum in Philosophia, de se patet, quia inter quatuor causarum genera enumerantur etiam materia, & forma respectu compositi cum omni proprietate, & compositum non minùs dependet cum omni proprietate à causis intrinsecis, quàm ab extrinsecis.

Resp. proinde frequentiùs alij, concedendo, partes vnitas verè esse causas compositi, & quatenus vnitas, non quatenus per se sumptas, sed partes vnitas, & sub vnione conceptas, inquiunt, dupliciter accipi posse, vel ambas vnitas collectiuè, vel ambas vnitas distributiuè; in primo sensu inuoluitur cum partibus ipsa partium collectio, in secundo sensu vna singillatim accipitur, vt alteri vnita. Itaque compositũ causatur à partibus vnitis non in primo sensu, quasi ipsa partium collectio aliud quidpiam causet, nempe aliam tertiam entitatem, sed in secũdo sensu, quatenus quælibet secundùm se causat, non nisi tñ vt est vnita alteri, materia nempe vt informata, & forma vt vnita materiæ, & ipsamet collectio est, quæ causatur, & componitur; ità Ruuius, & Auersa loc. cit. Quam respons. explicat Hurt. exemplo aceerui, quẽ nullus distinguit ab omnib s partibus, omnes.n. lapides aceruati nõ sunt causa aceerui, sed aceruus ipse, omnes autem lapides simul adunati, sed singillatim sumpti, vnus in ordine ad alium componunt aceruum, nam collectum sumpti sunt aceruus ipse.

156 Hanc respons. diligenter retulimus quia plures eam reijcere solent, eo quia cũ inquiunt Aduersarij partes causare totum diuisim sumptas, non copulatim, putant, ipsos velle, totum causari à partibus disiũctis, vnde postea vrgent, totum non causari, nisi à partibus vnitis, & cum Aduersarij dicunt, causari à partibus vnitis diuisim sumptis, putant, hanc esse implicantiam. Sed re vera isti non intelligunt allatam respons. concedunt.n. Aduersarij, totum non causari, nisi à partibus vnitis, & sub vnione conceptis, sed non sub collectione vtriusque, benè.n. adhuc vnitæ capi possunt diuisim, vna .s. in ordine ad aliã absque vlla implicantia, & hoc manifestè ostendit exemplum aceerui ab Hurtad. allatum, lapides.n. constituunt aceruum, non loco diffiti, sed adunati, non tñ omnes collectim sumpti, quia sic sunt aceruus, sed singuli diuisim, hoc est, distributiuè accepti, vnus nimirum vt alteri coexistens. Quæ respons. sub terminis Logicis ab alijs tradi solet, idest, materiam, & formam simul quidem vnitas causare totum, sed acceptas non copulatim, sed diuisim, vel copulatiuè, nam materia vt vnita formæ, causat compositum, & similiter forma vt vnita materiæ, non tñ materia, & forma vnitæ copulatim causant, sed causantur; nam ly totum, vt componitur ex suis partibus, dicit partes copulatim, & causatur à partibus vnitis, & diuisim.

Ex alio igitur cap. respons. hæc refelli debet hoc modo; materia, & forma non sunt integra causa compositi substantialis, nisi vt vnitæ, & collectiuè, seu copulatim sumptæ, ergo non est collectio, quæ causatur, aut partes sub collectione, sed alia tertia entitas, quæ partes includat cũ collectione, Probatur assumptum, nam partes vnitæ, sed singillatim sumptæ, non sũt causæ compositi, nisi partiales, & collectiuè sumptæ integrant vnam causam totalẽ, ergo compositum, cùm sit effectus causatus ab eis collectiuè sumptis, erit quid realiter distinctum ab ipsis etiam collectiuè sumptis.

Hurt. fatetur, impugnationem hanc esse difficilem, & prò solutione multa dicit §. 11. & sequentibus, sed duo præsertim dicit, vnum est, materiam, & formam non esse propriè causas compositi, sed illud cõstituere intrinsecè se illi communicando, quod non est propriè causare; quia p hoc non influunt esse in aliud. Alterum, quod asserit, est, materiam, & formam vnitas, & si sumptæ singillatim sint causæ partiales compositi, tñ collectiuè sumptas, non constituere causam totalem, quia causa totalis, & adæquata dicit ordinem ad effectum distinctum, sed vna pars alteri vnita non conficit causã totalẽ in ordine ad aliũ effectum, sed constituit ipsum totum.

143 Tertio, quod ponitur in definitione, debet definitũ ab alijs distinguere, 6. Top. sed hoc non fit per materiam; tùm quia per materiam potius res conueniunt; tum quia distinguere est ꝓpriũ formę 7. Met. 49. ergo &c. Item quod est de essentia rei, debet esse illi proprium, nec .n. eadem esse potest essentia diuersarum rerum, sed materia est eadem in omnibus, saltim sublunaribus, ergo &c. Denique si materia esset pars quidditatis, sequeretur, eandem numero materiam ad diuersorum quidditatem pertinere, eadem .n. materia numero, quæ erat in corrupto, manet in genito 1. de Gen. 23.

Resp. ad 1. totam definitionem, & nõ singulas eius partes debere definitum distinguere ab omni, quod non est ipsum. Accedit, quod materia distinguit substantias materiales, & compositas ab immaterialibus, vnde hac ratione ei quoque cõueniet, quod docuit Aristot. 6. Top. Ad 2. maior intelligi debet de tota, & integra rei essentia, nõ de quauis illius parte, quamuis .n. tota essentia debeat ei tm̃ conuenire, pars tñ potentialis, & indeterminata essentiæ potest esse sibi cõis cum alijs, vt patet in compositione metaphysica. Ad tertiò nullum est absurdum eandem materiam singularem in essentia diuersorum includi pro diuersitate formarũ in ea succedentium, quia materia est pars potentialis, & indeterminata ad plura cõposita constituenda, quod parti potentiali metaphysicæ conuenire non potest, quia non est realiter distincta à differentia contractiua.

Quartò, sicut se habet materia secunda ad artefacta, ità materia prima ad naturalia, sed illa non intrat quidditatem artefactorum, substantia .n. qualis est materia artefactorum, in quidditate accidentium, qualia sunt artefacta, contineri nõ potest ergo &c. Confir. tota quidditas hominis est esse animal rationale, sed hoc totum sumitur ab anima intellectiua sm̃ aliam, & aliam realitatem; ergo &c.

144 Respo. ad 1. negando maiorem, si teneamus, artefacta importare formam, & connotare materiam velati vehiculum eius, sed si teneamus, etiam artefacta, vt sunt composita quædam accidentalia, adęquatè importare subiectum, & formam, vt insinuauit Arist. 7. Met. 35. dum dixit, æs, & figuram esse partes statuę, tunc est neganda minor, nam licèt substantia in essentia accidentis contineri nequeat, poterit tñ aliquo modo contineri in essentia eius, quod ex accidente, & substantia accidentaria compositione coalescit, sicut sũt artefacta. Ad Confir. maior est vera de quidditate hominis metaphysicè inspecta, non autem physicè; vel negatur minor, quia genus, & differẽtia sumitur à tota rei entitate proximè, & immediatè, vt dictũ est in Logica disp. 5. q. 3. art. 2.

Quintò tandem quod fluit, & refluit in re materiali, non pertinet ad eius quidditatem, quæ inuariata manet, sed materia fluit, & refluit, vt patet in continuata hominis nutritione, ergo &c. Deinde si materia est de essentia, ergo pars materię erit pars essentialis, atque ita pars integralis v. g. manus, & caput erit pars essentialis, quia est pars quædam essentiæ, hoc autẽ falsum est, alioquin homo mutilus non haberet totam hominis essentiam. Denique si materia in cõi est de essentia compositi in cõi etiam materia in particulari erit de essentia compositi in particulari, hoc autẽ est falsum; Tum quia variata tota materia per continuam nutritionem, semper manet idem numero homo, Tùm quia in resurrectione, quamuis animæ non daretur idem numero corpus, quod antea habuit, sed ex alia materia confectum, erit idem numero homo, qui antea fuerat.

145 Resp. ad 1. Bassolius, æquè concludere de forma materiali, quę ĩ brutis fluit, & refluit cum carne, & ideò cõcedit, quidditatem in cõi vtique semper inuariatam manere, sed quidditas in particulari fluit, & refluit, licèt non sm̃ omnes partes. Ad 2. non omnes partes materiæ integrales sunt essentiales, quia non omnes sunt necessariæ, vt forma complere possit cum materia compositum illud, v. g. hominẽ, & ideò illa materia censeri debet simpliciter essentialis quę ad hoc necessaria est, reliqua verò potius spectat ad integritatem, & complementum rei, quàm ad eius essentiam. Ad 3. concedit ea ratione Duran.

ran. 4.dist.44.q.1.materiam tm̃ in cõi esse partem essentialem compositi in cõi, non autem materiam particularem de essentia compositi particularis, quam sentẽtiam iudicauit probabilem Iuenes loc. cit. sed Scot. 3.dist.22.q.1.docet expressè, quòd sicut materia in cõi est de essentia compositi in cõi, ità etiam materia in particulari de essentia compositi in particulari. Conceditur igitur conseq. & negatur falsitas, quia vt substantia materialis sit eadem numero, requirit non solùm eãdem numero formam, sed etiam eandem numero materiã, vt docet Idem in 2.dist. 20.q.2.B. Ad primam probat. negatur, in continuata nutritione variari totam animalis materiam, quamuis .n. varietur quò ad aliquas partes impuriores, & fluxibiliores, semper tñ remanet eadem numero quò ad puriores, & solidiores, in quibus fundatur identitas indiuidui, vt docet Faber Theor. 28. & nos dicimus in lib. de Gen. disp. 8.q. 7. Ad alteram probat. negatur assumptum, quia ad vnitatem resurrectionis eorundem hominum, exigitur, vt eorum animæ eisdem numero corporibus vniantur, vt docet Scot. in 4.dist.44. q.1. §. *De secundo, &c.* & §. *Ad argumenta, &c.* cum cæteris Theologis.

Quo autem modo resurrecturus sit idẽ numero homo casu quo eadem materia fuerit successiuè plurium hominum nutrimentum optimè Doctor declarat loc. cit. & vt notat Ariag. cit. argumentum hinc deductum non tam impugnat conclusionem positam de materia prima, quam resurrectionem hominum cum eisdem corporibus, quæ habuerunt iuxtà illud Iob. *& in carne mea*, vnde omnes tenentur illud soluere, licet Ariag. non rectè soluat, quia recurrit ad idẽtitatem moralem, quę non sufficit.

ARTICVLVS II.

Vnionem non esse de essentia compositi, demonstratur.

146 Dicimus, vnionem non esse de essentia compositi, sed solùm conditionem simpliciter necessariam, tã ad eius constitutionem, quàm conseruationem. Concl. est Scoti cit. initio quæst. Cuius fundamentum est, quia respectus non est de essentia absoluti, nec entitas absoluta constituitur intrinsecè in tali esse per respectiuam, quia esset simul ad se, & non ad se, sed vnio est respectus, & compositum substantiale est entitas absoluta, ergo, &c. Maior patet ex dictis, tũ disp. 2.q. 5. art. 5. tum disp. præsenti q. 9. vbi probatum est, illam maximam esse vniuersaliter veram de quocunque respectu, siue prædicamentali, siue transcendentali, Minor quòd ad 1. partem patet ex superiùs dictis q.9. & quo ad 2. Prob. Quia nemo vnquam dixit, naturam hominis, vel equi esse relatiuam, & ex ipso conceptu hominis constat, ipsum non esse ad aliud, sed ad se, & si dicatur hominem, equum, & alia composita, substantialia esse entia essentialiter relatiua, iam amplius assignari non poterit, quænam entia sint absoluta, & hoc est absurdũ, quod intulit Arist. 4. Met. 26. contra Heracl. & Cratillum, ponentes omnia quidditatiuè ad aliquid, vt notat Scot. 2.d.1.q.5. P.

Resp. Amicus tractat. 14. q. 10. art. 4. eodem argumento probari, nec materiã, nec formam esse de essentia substantiæ compositę, quia tàm materia, quàm forma sunt relatiua transcendentalia, quare sicut non est absurdum, huiusmodi relationes transcendentales includi in substantia cõpositi, ità neque vnionem, quæ est transcendentalis quidam ordo. Addit, in rerũ naturis alia includi explicitè, alia implicitè, quare in specie substantiali, vt explicatur peculiari nomine leonis, equi, &c. licèt non includatur explicitè vnio, & compositio, aut alia transcendentalis relatio, tñ implicitè includuntur, cùm sint substantiæ compositæ. Sed hæc responsio non satisfacit; Tùm quia loc. cit. ostensum est, nec relationes transcendentales includi in essentia absoluti, nec materiam, & formam esse tales relationes in primo modo, sed esse entia absoluta includentia illas in secũdo modo. Tum quia quando etiam naturæ substantiales equi, & leonis concipiuntur quidditatiuè, vt substantię compositę, non inuoluitur in tali conceptu respectus

ille

ille vnionis partium ad inuicem, sed sola consideratur materialis inclusio partium in toto, vt patebit in solutione argumentorum.

Secundò Prob. Concl. Tum quia vnio non est in composito, sed est in partibus, partesque denominat vnitas, non verò totum, quod potius dicitur vnum ab vnitate, quæ illud consequitur, vt propria passio, ergo non est de essentia compositi. Tum quia si est de eius essentia, & intrinsecè ad eius constitutionem pertinet, iam tria erunt principia compositi in facto esse, materia nimirum, & forma, & vnio. Nec respondere iuuat cũ Auersa cit. vnionem non concurrere ad constitutionem totius per modum partis, sed per modum nexus, & vinculi eorumdem, non habere autem rationem principij in facto esse, nisi id, quod concurrit per modum partis ad constitutionem compositi, & ex quo compositum constare dicitur. Nõ valet, quia illud censetur esse principium in facto esse compositi, quod illud intrinsecè constituit, & essentialiter, siue id sit per modum partis, siue alio modo, ergo admittendo, aliquid intrinsecè constituere compositum vltra materiam, & formã, necessariò admittitur tertium principiũ, cuius peculiaris modus principiandi in facto esse erit per modũ nexus, & vinculi.

147 In oppositũ obijcit 1. Auersa q. 19. sect. 7. De ratione compositi, & de essentiali conceptu eius est ipsa compositio, nec potest dici se habere tñ vt conditio, & velut extrinsecè, ergo, & ipsa vnio. quia hìc de vnione est sermo, vt se tenet ex parte compositi, in quo sensu idem est quod compositio. Confirmat id Hurtad. disp. 6. §. 29. Compositum, & vnitum sũt formaliter idem, sed vnio est de essentia vniti, ergo & de essentia compositi. Demum ait Hurtad. si vnio non est de essentia compositi, ergo est extra eius essentiã, demus ergo existere illam essentiam sine vnione certè illa essentia erit simplex.

Resp. ad 1. ex Basolio 2. d. 12. q. 2. ar. 3. §. *Contra solutione altèrius, &c.* tàm composit ũ, quàm compositionẽ posse dupliciter spectari, vno modo formaliter, compositum nempe prout illi denominationi relatiuæ subiacet, sm̃ quam intrinsecè partes respicit, & compositionem pro illo respectu vnionis partium ad inuicem, alio modo materialiter, compositum nempe pro illa tertia entitate absoluta ex partibus constituta, & compositionem pro ipsis partibus componentibus; vniformiter sumendo compositum, & compositionem semper, compositio est de ratione compositi, & essentiali eius conceptu, compositio nempe formaliter sumpta de ratione compositi formaliter sumpti, sicut relatio de ratione relatiui, & materialiter sumpta de ratione compositi materialiter sumpti, quia partes intrinsecè includuntur in illa tertia entitate; At difformiter sumendo vtrumq; compositionem nempe formaliter, & cõpositum materialiter, compositio in hoc sensu non est de ratione compositi, quia respectus non est de ratione absoluti.

Ad Confir. Resp. ex eodẽ Basolio cit. negando maiorem, quòd idem sit formaliter esse vnitum, & vnum, seu compositũ quod dicitur vnum, quia esse vnitum, est effect9 formalis vnionis receptus in partibus, & illas afficiens, partes .n. sunt, quæ denominantur vnitæ, esse autem vnum est effectus formalis vnitatis receptus in composito, illudque afficiens, compositũ namque est illud, quod dicitur vnum, vnde sicut vnio, & vnitas nõ sunt idem, quia vnio est distinctorum, licet indiuisorum, vnitas autem est alicuius in se indistincti, & indiuisi, ita non sunt idem compositũ, & vnitum, quia compositum non dicitur vnitum, sed vnum. Ad aliud dicitur, quod quamuis vnio non sit de essentia compositi, est tñ conditio necessariò simpliciter requisita, tàm ad constitutionem compositi; quàm ad eius conseruationem, quod sufficit, ne vnquam dari possit compositum, immo nec concipi diuisiuè sine vnione partium.

148 Secundò obijcit Hurtad. compositum non potest concipi sine vnione magis quam album sine albedine, vel animatum sine anima, ergo sicut albedo est de essentia huius compositi, quod est album, & anima animati, ita vnio est de essentia compositi, Antecedens patet, quia sicut album

album est formalis effectus albedinis, & animatum animi, ità compositum est formalis effectus vnionis, quia est formalis effectus compositionis; quę est ipsa vnio. Confir. ex Amico tract. 11.q.10. dub. 2. art.3. quia omne concretum intrinsecè cōtient formam sui cōstitutiuam, vt album continet albedinem, sed compositum est concretum à forma compositionis, quæ est formaliter ipsa vnio, ergo intrinsecè continet compositionem idest vnionem. Denique materia, & forma sunt de essentia compositi, & quidem vt vnita, non vt separata, quia separata destruunt compositū, non constituunt, ergo vnio est de essentia compositi, Probatur consequentia, quia partes vnitæ, & vnio partium non differunt, nisi sicut concretum, & abstractū.

Resp. paritatem assūmptam ab Hurtad. & Amico probare, vnionem esse de essentia compositi etiam veluti partem, sicut albedo est de essentia compositi albi, veluti pars, & anima animati, decipiuntur igitur Auctores isti, dum putant, compositionem passiuam, à qua totum denominatur compositum, esse idem, quòd vnio, hoc .n. falsum est, quia vnio est in partibus, non in toto, & illas denominat vnitas, non totum, compositio verò passiua est in toto, & est dependentia ipsius correspondens compositioni actiuæ partium, quæ est earum causalitas, per quam denominantur formaliter componentes, per quod patet ad rationem Hurt. & primam Confir. Amici. Sed dices, ergo saltim compositio passiua erit de essentia compositi. Resp. concedendo sequelam de composito formaliter sumpto, vt scilicet substat illi denominationi relatiuæ compositionis, non autem de cōposito materialiter sumpto. Rursus vrgebis, compositum pro tertia entitate non potest concipi quidditatiuè sine vnione partium, ergo vnio est de essentia eius. Resp. concedendo antecedēs diuisiuè, negando pręcisiuè, hoc .n. modo potest quidditatiuè totum concipi, non considerato illo respectu inter partes, sed considerata sola inclusione partium in toto materialiter. Vel dicatur, quod sicut ad essentiam totius præsupponuntur partes vnitæ, & consequenter vnio partium nō est autem formaliter illa vnio, ità conceptus vnionis partium semper præintelligitur conceptui totius, non quòd illum formaliter ingrediatur, sed quia ad illum necessariò præsupponitur.

Ad vltimam Confir. resp. materiam, & formam, vt vnita, esse de essentia compositi, si particula, vt, sumatur specificatiuè, non reduplicatiuè, & tunc consequentia non valet, sicut neque valet, voluntas non fertur in obiectum, nisi vt cognitum, ergo cognitio est de essentia amoris, quia ly vt sumitur specificatiuè, & cognitio non est ratio amandi, sed tm̄ conditio sine qua non, & aliæ instantiæ passim afferri possunt de omnibus conditionibus, v.g. causę extrinsecæ non causant, nisi vt approximatæ, ergo approximatio est de essentia effectus producti, vel illarum, vt producentium, non valet.

149 Tertiò, Ex Amico tract. 14.q.10. vnio, vt se tenet ex parte compositi, est terminus Quo, seu formalis causalitatis materiæ, ergo includitur in essentia compositi, quia terminus Quod, seu totalis, includit essentialiter terminum Quo. Nec respondere iuuat, terminum formalem esse formam: tum quia quandoque forma nō attingitur per generationem, vt patet in homine: tum quia si attingitur, non attingitur sm̄ se, sed vt vnita, atque ideò semper in termino formali includitur vnio. Confir. quia non potest esse conditio sinè qua non, nam conditio non concurrit ad effectum, sed requiritur, vt aliud principium concurrat ad effectum, at verò vnio ipsa immediatè concurrit ad constitutionem essentiæ compositi, materia verò, & forma non concurrunt, nisi mediatè, quatenus .s. concurrunt ad hanc vnionem. Demum essentia vna per se distinguitur ab essentia vna per accidens, & non distinguitur ratione partiū, quia licèt aliquàdo partes sint diuersę, vt patet, quādo in natura vna p se forma est substātialis, & in vna p accidēs, & est accidētalis, tñ aliquādo partes nullo modo distinguuntur, vt v. g. cū corpus humanum, & anima rationalis sunt situ vnita sine informatione, tunc ex illis fit vnum per accidens sm̄ locum, & situ, at verò posita inter illa vnione informationis,

nis, fit vna essentia per se, & tñ inter illas naturas omnis distinctio est per vnionē, ergo vnio ingreditur essentiam, quia principium distinctiuū est etiam constitutiuū.

Resp. ad 1. negand. assumptum, quia, vt notat Bassolius cit. art. 4. vnio non est per se terminus generationis, nec Quod, nec Quo, sed terminus formalis: & Quo, est ipsa forma; & dum dicitur, non esse formam, nisi vt vnitam, id verum est specificatiuè, non reduplicatiuè, quasi ipsa vnio formaliter in termino formali includi debeat; homo autem dicitur hominem generare, vel quia attingit per actionem substantialem formam mixti, ad quam necessariò sequitur infusio animæ à Deo, vt sępiùs dictum est, vel quia attingit vnionem animæ ad corpus, non quidem vt terminū formalem generationis, sed vt conditionem simpliciter necessariam ad hominis constitutionem.

Ad 2. neg. assumptum cum sua probat nam materia, & forma sunt quæ causant, & constituunt totum immediatè, & vnio non est illis ratio causandi, vel causalitas ipsa, sed applicatio causalitatis earum, sicut approximatio est applicatio causalitatis in causis extrinsecis, vt docet Scot. 3. d. 2. q. 2. F. Ad 3. dicimus, constitutum ex anima, & corpore substantialiter vnitis essentialiter distingui à coniuncto per accidens, ex eis tm̄ localiter vnitis per suam tertiam entitatem, quæ ex illis resultat, quam non importat illud constitutū per accidens, & ideò falsum est, illas naturas essentialiter inter se distingui per vnionem.

Quartò tandem arguit Ariag. cit. quià totum, vt totum constituitur per vnionē, & qualis est vnio, tale denominatur totū, si est vnio per se fit totum per se, & substātiale, si est vnio per accidens, fit totum accidentale, etiamsi partes sint substantiæ, vt cōstat de aceruo lapidum; Rursus disp. 5 nu. 1. probat non esse solam conditionem argumento, quo sæpius vtitur contra Connotantes. quià sola ablata vnione inter animam, & corpus omnibus licet alijs per possibile, vel impossibile manentibus, non manet homo, ergo sine vnione non manet tota essentia hominis, ergo vnio est aliquid de *eius essentia?*

Resp. vt supra totum, vt totum, non cōstitui formaliter per vnionem, sed tantum presuppositiuè, quatenus constituitur ex partibus vnitis per ipsam vnionem, vndè vnio efficit formaliter partes ipsas, non totum, quod dicitur vnum, non vnitum; & in eodem sensu dicitur vnio denominare totum per se, vel per accidens, qualis ipsa fuerit, quia ad constituendum totum per se preexigitur vnio per se partium eius; Ad aliud notauit Auerroes 8. Met. Com. 5. illum arguendi modum, nisi benè intelligatur, fallaciam inducere, omnes enim proprietates, & necessariæ conditiones hoc habent, vt eis sublatis rerum substantia depereat; illud igitur quo sublato res per se primò formaliter, & immediatè tollitur, est vti; de substantia rei, & in hoc sensu valet ille arguendi modus; non autē illud, quo sublato tollitur mediatè, & consequenter, sic enim probari posset vbicationem esse de essentia rei, cum sine vbicatione esse non possit, animam esse temperiem primarum qualitatū, & sic de alijs.

QVÆSTIO XIII.

An compositum consistat in partibus vnitis, vel potius sit quid realiter diuersum ab ipsis.

150 VErtitur quęstio, non de toto logico, quale ponitur vniuersale respectu inferiorum, neque de toto metaphysico, vt est natura specifica, ex realitatibus generis, & differentiæ cōstituta, sed de composito physico, tàm per se, quam per accidens, tàm essentiali, quod constat ex materia, & forma, quá integrali, quod constat ex partibus integrantibus, siue intensionis, siue extensionis, siue homogeneis, siue etherogeneis. Et dubium non est de partibus diuisim, & seorsim sumptis, sic n. concedunt omnes, compositū quodlibet à singulis partibus per se sumptis realiter distingui, quia compositum præter hanc partem includit etiam aliam ab ista realiter distinctam, vt totum essentiale, præter materiam, includit formam, totum integrale, præter hunc palmum, includit alium palmum, totum per aggregatio-

tionem, vt aceruus lapidum, præter hunc lapidem, includit etiam alium realiter distinctum, atque ita compositum quodlibet ratione vnius partis distinguitur ab alia partes singillatim accepta, quā distinctionem vocant inadequatam, immo neque dubium est de partibus simul sumptis, nam in hoc sensu etiam cōcedunt omnes, compositum quodlibet aliquo modo realiter ab omnibus partibus suis collectiuè sumptis realiter distingui, quia quodlibet totū dicit aliquid ex natura rei ab omnibus partibus distinctum, nam si est totum essentiale, dicit modum vnionis substantialis, qui est aliquid eis superadditum, vt patet ex præcedentibus; vnde quia præter entitatem omnium partium, includit quoque earum vnionem re ipsa à partibus distinctam, ratione huius vnionis distinguitur à partibus omnibus sine vnione cōsideratis, si est totum integrale, dicit modum vnionis, quo partes continuantur; si est totum per accidens, præter entitatem omnium partium, includit quoque vnionem earum accidentalem; si est totum p aggregationem, vt cumulus lapidum, præter omnes lapides, addit coexistentiam, & tactum mutuum inter lapides, vnde singula tota distinguuntur à partibus suis collectiuè sūptis ratione qualiscunque vnionis, quam addunt super illas iuxta naturam, & conditionem compositionis.

Quæstio igitur est de partibus omnibus etiam sub vnione consideratis, num. s. totum consistat in ipsis partibus sic vnitis an potiùs dicat tertiam entitatem à partibus vnitis, & sub vnione consideratis realiter diuersam. Et quidem, vt a toto essēntiali incipiamus, prima sententia est, in composito nullam aliam dari tertiam entitatem distinctam a materia, & forma vnitis, sed compositum non esse prorsus aliud, quam ipsas suas partes vnitas, ità ex Græcis senserunt Themist. Philop. Simplic. & Alex. & ex Latinis Aureol. Durā. Gregor. Ægid. Thomistæ passim, & sequuntur Recentiores ferè omnes, Suar. in Met disp. 36. sect. 3. Ruuius 1. Phys. cap. 3. q. 1. Amicus tract. 11. q. vlt. dub. 4. & tract. 14. q. 4 dub. 3. Auersa q. 19. sect. 8. Ariag. disp. 5. sec. 1. Hurtad. in Phys. disp 6. sect. 1. qui vltimi præterea addiderunt, totum non solùm re, sed nec etiam ratione à partibus secerni, omnes siquidem rationes, quæ probant, non distingui realiter, æquè benè probant, nec distingui ratione, quare volunt, solùm vocibus, & grammatico discrimine, non philosophico, idest penes diuersum modum concipiendi eandē rem, totum, & partes vnitas distingui, quatenus eandem prorsus entitatem concipimus implicitè sub nomine totius, explicitè sub nomine partium vnitarum.

151 Secunda sententia huic opposita realiter distinguit totum à suis partibus vnitis, velut effectum à suis concausis, vnde dicunt, ex materia, & forma vnitis resultare tertiam entitatem totalem, illas partiales intrinsecè, & essentialiter includentem, ità Scot. 8. Met. q. 4. & in 3. dist. 2. q. 2. quem sequūtur Scotistæ omnes Mayron. in 3. dist. 1 q. 10. Parisienses 1. Phys. q. 4. Zerb. 7. Metaph. q. 19. Bassolius 2. dist. 12. q. 2. Lychet. in 3. dist. 2. q. 2. Anton. And. 7. Met. q. 18. Sghemma 1. Phys. c digress. 3. q. 4. Immo hanc sequuntur grauiores Thomistæ Herueus quol. 2. q. 15. Capreol. in 3. dist. 2. q. 1. Caiet. 3. par. q. 6. art. 5. Ferr. 4. contra gentes cap. 81. & dicitur fuisse sententia Auicennæ 3. Met. c. 4. Verùm inter Scotistas est aliqua varietas in modo dicendi, quidam enim volunt, hanc distinctionem realem non esse mutuam, affirmant .n. partes vnitas distingui realiter à toto, sed non è contra, ita significauit Tromb. tract. formal art. 4 § vltimo, Aretinus 3. sent. d. 2. art. 2. q. 2. & alij; Canonicus autem 1. Phys. q. 5. art. 2. & si concedat, distinctionem realem esse mutuam inter partes, & totum, id tñ negat de distinctione essentiali, quia partes sunt de essentia totius, atque ideò quidditatiuè, & essentialiter identificantur cum ipso. Alij tandem concedunt, vtranque distinctionem inter totum, & partes esse mutuam, quia ex diuersitate reali necessario diuersitas essentialis sequitur, quia omnis res singularis suam habet propriam essentiam, si ergo totum, & partes vnitæ sunt distinctæ res, diuersas etiam habebunt essentias, atque ideò erunt nedum realiter, verum etiā essentialiter diuersa mutuò.

Tertia sententia est P. Fabri Theor 21. cap. 3. vbi vt relatas oppositas sententias conciliaret, & põdus rationum vtriusque euaderet, dixit, partes vnitas compositi substantialis posse in duplici statu considerari, nimirum vel in illo omninò primo signo naturæ, quando vniuntur, antequam per generationem transeãt in tertiam entitatem compositi, vel post huiusmodi trã situm; totum distinguitur realiter, & essentialiter à partibus vnitis in primo statu, idest in illo priori ante transitum, tunc .n. partes propriam seruant naturam, nec adhuc in naturam totius sunt conuersæ, at in secundo statu, .s. post transitum, nõ amplius distinguitur ab eis, dicere .n. totum distingui à partibus sic transactis, est, ac si diceretur, totum distingui realiter à se ipso. Et Amicus loc cit. hunc dicendi modũ P. Fabri refert, vt cõem Scotistarum, cùm tamen nullus Scotista ante Fabrum, id dixerit, nec post Fabrum, Scotistã vidimus, qui typis dederit, tenentem hanc opinionem, nisi quod Ragusęus disp. 14. cap. 25. in fine obiter hunc partium transitum in totum significauit. Fuentes etiam in hac re discedit à Scoto, nam 1. Phys. q. 6. n. 18. & 20. & 2 Phys. q. 2. diff. 2. art 1. ait, totum esse partes vnitas actualiter causantes, & nihil partibus vnitis superaddere, nisi solã causalitatem, cùm tñ ad mentem Scoti nõ causalitas ipsa, sed terminus huius causalitatis sit totum, de quo infra disp. 8. q. 9 ar. 2. in fine. At peius omnibus loquitur Meurisse lib. 2. suæ Met. cap. 3. p 4. q. 4. vbi ausus est in schola Scotistarum de mẽte Doctoris negare distinctionem realem totius à partib. contra quẽ egimus disp. 1. Log. q. 5. ar. 2. in explicatione distinctionis realis.

De toto autem integrali sunt etiam diuersa Authorum placita, plures namque Scotistarum idem affirmant de omni toto integrali, quod de essentiali asserebant, nimirum distingui realiter à suis partibus integrantibus simul sumptis, & vnitis, ita Roccus 1. Phys. q. 6. & Regent Parisiens. 1. Phys. q. 4. & Zerb 7. Met. q. 19. Alij distinguunt de toto integrali homogeneo, ac ætherogeneo, & distinctionem realem concedũt de toto ætherogeneo a suis partibus, nõ de homogeneo, ita Tatar. 1. Phys. q. 2. dub. 2. & sequitur Sghemma cit. Ex opposito, negant alij Scotistæ distinctionem realem totius integralis cuiuscunque à suis partib., ita Tromb. cit. & Fuen. ar. 6.

De toto per accidens videtur cõis omnium sensus, nullam dicere tertiam entitatem à partibus vnitis ex natura rei diuersam, & ita docuerunt Scotistæ omnes citati, vno duntaxat excepto Fuentes, qui art. 7. tentauit oppositum probabile demonstrare.

ARTICVLVS I.

Resolutio Quæsiti de toto essentiali.

152 Dicimus 1. totum, & partes vnitas distingui ratione, & plusquàm ratione. Concl. ponitur contra Recentiores illos, qui inter totum, & partes vnitas distinctionem rationis etiam ausi sunt negare, & Prob. Quia distinctio rationis duplex est, ratiocinantis, & ratiocinatæ, hæc fit, cum intellectus, occasione à re desumpta inadæquatè concipiens, format eiusdem rei plures conceptus, illa verò, cum ex sola negotiatione intellectus, nullo existente fundamento à parte rei, plures eiusdem rei conceptus efformantur, ita vt illa dicantur in vniuersum distincta ratione, quæ sm̃ aliquod esse rationis sunt fundamenta contradictionis, & si hoc esse diuersum rationis sit à re occasionatum, talia dicentur distincta ratione ratiocinata, si non sit occasionatum, sed merè ab intellectu fictum, talia dicentur distincta ratione ratiocinante, sicut contingit inter Petrum subiectum, & Petrum prædicatum; Sed sic est, quòd totũ, & partes simul vnitæ possunt sm̃ diuersum esse rationis vtroque modo fundare contradictionem, ergo vtroque modo ratione distinguũtur; Maior patet ex cõi conceptu, quem omnes habẽt de distinctione rationis ratiocinantis, & ratiocinatæ, Prob. minor, & quidem quò ad 1 partem ab omnibus conceditur, etiã ab ipsomet Hurt. & Auers. qui non negant distinctionem rationis inter totum, & partes vnitas, nisi secundi generis, sed libenter admittunt, cùm .n. nomine totius, vt hominis, exprimimus identitatem compositi implicitè, nomine verò partium vnitarum,

rum, .f. animæ, & corporis, & vnionis, eādem entitatem explicitè exprimamus, iam totum, & partes vnitæ fundant aliquam cōtradictionem, saltim in diuerso modo eādem rem concipiendi fundatam. Quòd etiam possint fundare contradictionē sm̄ diuersum esse rationis à re occasionatum, Probatur, quia diuerso modo concipiunt partes vnitæ, ac totum, nam primo modo materia, & forma concipiuntur, vt subiectum, & terminus vnionis, concipiuntur vt plures, vel plura vnita, at verò totum concipitur, vt vnum includens materiam, & formam, & vnionem, & hic diuersus modus concipiendi habet fundamentum in re vt patet, ergo inter totum, & partes non sola distinctio rationis ratiocinantis versabitur, penes tm̄ diuersū cōcipiendi modū, sed etiam distinctio rationis ratiocinatæ penes diuersos conceptus obiectiuos.

Ex hoc Prob. altera Concl. pars, quòd .f. etiam plusquam ratione distinguantur; partes vnitæ, & totum fundant contradictionem sine vllo ordine ad intellectum, aut negotiantem, aut inadæquatè concipientem, ergo nedum apud intellectum, sed etiam à parte rei vnum non est aliud, Consequentia patet ex illa generali regula apud Formalistas in 2. art. quòd contradictio semper concludit distinctionem inter illa, de quibus verificatur, eo modo, quo verificatur; si verificatur ex natura rei nullo negotiante intellectu, concludit distinctionem ex natura rei, si verificatur p solum opus intellectus, concludit solam distinctionem rationis; Probatur assumptum, nam sine vllo ordine ad intellectum partes vnitæ constituunt, & causant totū, non tm̄ distributiuè, sed etiam collectiuè sumptæ, vt mox dicemus, totum verò cōstituitur, & causatur; illa sunt principia, hoc autem principiatum, à parte rei materia, & forma sunt plura, subiectant, & terminant vnionem, compositum est vnum, & non plura, nec subiectat, & terminat vnionem, sed includit vnionem, materiam, & formam.

153 Resp. Amicus loc.cit.art.3.concl. 5. distinctionem à parte rei inter res debere desumi ex diuersitate perfectionum, quæ includuntur in his, quæ distingui dicuntur à parte rei, qualis diuersitas nō est inter totum, & partes vnitas, quia eandem perfectionem, quam dicit compositum, vt habet rationem vnius, dicunt partes, vt sunt vnitæ, vnde diuersitas illa prædicatorum supponit tm̄ obiectum diuerso modo conceptum. Sed contrà, Tum quia falsum est, distinctionem ex natura rei semper de sumi debere ex diuersitate perfectionum inclusarum in rebus distinctis, licèt .n. id valeat in his, quæ sunt disparata, nec vnum spectat ad integritatem alterius, non tñ verificatur in his, quæ distinguuntur, vt includens, & inclusum, vt continens, & contentum, vnde includens potest ex natura rei distingui à rebus inclusis p hoc solùm, quòd ex natura rei eas includat, & non includatur ab illis absque quòd aliam rem contineat præter illa. Tum quia falsum est, totum non importare aliquam perfectionem, quæ dici solet forma totius, quā non dicunt partes vnitę, licèt dici nequeat, quòd eam includat, cum illa totalis perfectio sit entitas includens, non inclusa. Tū tandem, quia falsum est etiam, partes vnitas includere vnionem à parte rei, totum .n. est, quod illam includit cum partibus, partes verò illam subiectant, & terminãt, non autem includunt, & cùm hæc vera sint à parte rei, falsum tandem est, hanc diuersitatem prædicatorum pendere ex diuerso modo concipiendi idem obiectum, & non potius ex diuersitate ipsorum obiectorū.

Resp. alij, concedendo, totum includere partes vnitas, & non è contra, hinc tñ negant rectè deduci distinctionem ex natura rei inter includens, & inclusum, quia homo, & humanitas, non nisi ratione distinguuntur, & ex diuerso modo concipiēdi, quo modo vniuersaliter differunt concretum, & abstractum, & tamen homo dicitur habere, dicitur includere humanitatem, non è contra, & multa verificantur de humanitate in cōcreto, quę nō verificãt de ipsa in abstracto. Sed adest manifesta disparitas quia cùm in abstractis à materia singulari idem sit, quodquid est cum eo, cuius est 7. Met. c. 4. homo, & humanitas sunt omninò idem ex natura rei, & cum dicimus, hominem includere humanitatem, non è contra, hæc prædicatorum

diuersitas pendet præcisè ex diuerso modo concipiendi idem omninò obiectum; at in proposito cum dicimus, totum includere partes vnitas, includere vnionem, &c. partes verò non includere vnionem, sed eā terminare, & subiectare, partes vnitas verè totum constituere, & causare, non autem ipsas causare, & hæc prædicatorum diuersitas omninò à parte rei originē dicit, quia ità est à parte rei, & non quia sic nos cogitamus.

154 Dicimus 2. Totum essentiale, & partes simul vnitæ realiter distinguuntur, vt res à re. Concl. est Scoti, & Scotist. loc. cit. & Prob. ex eodem 1 omnis entitas realis realiter causata ab aliquibus, est ab eis realiter distincta, quia causa est, ad cuius esse sequitur aliud, vel quæ influit in aliud, per quam particulam significatur, effectū alietatem in natura importare debere à sua causa, ità .n. explicant omnes conceptum causæ in communi, vt distinguitur à principio, vt patet ex dictis q. 2. huius disp. sed entitas compositi substantialis est realiter causata à materia, & forma, sicut à causis intrinsecis, vt patet ex 2. Physic. tex. 23. & sequen. & etiam 5. Met. ergo &c.

Confir. ex regula distinctionis realis, nam ea distinguuntur realiter, quorū vnū, vel est, vel esse potest separatum ab alio, vel proportione correspondent his, quæ possunt separari, vt Scot. docet 2. dist. 2. q. 2. A. tanquam nullum aliud sit signum sufficiens, & adæquatum huius distinctionis, nisi separatio in esse, aut actualis, aut potentialis, qualis est inter accidens, & substantiam, aut proportionalis, qualis cadere nata est inter ea, quæ nec sunt separata, nec separabilia, tamen ex rationibus suis, muneribus, aut actionibus correspondent ijs, quæ verè separabilia sunt, vtputà, si se habent veluti producens, & productum, causa, & causatum, aut vnum ad aliud dependentiam habet, aut sunt in diuersis subiectis realiter distinctis, in quibus non habent sufficientem causam identitatis; & è contra illa erunt eadem realiter, quæ nec separata sunt, nec possunt separari, nec proportione correspondent his, quæ sunt separabilia, tanquam signum sufficiens, & adæquatum identitatis realis sit sola inseparabilitas aliquorum, tàm actualis, quàm potentialis, & proportionalis, quali inseparabilitate gaudent ea solùm quorum vnum non est sine alio, nec esse potest, nec se habent vt producens, & productum, causa, & causatum, nec vnum ab altero dependet, nec sunt in diuersis subiectis, quia hæc inferunt separationem proportionalem, idest talia inferunt contradictoria in his, quæ ità se habēt, vt scilicet producens, & productum, causa, & causatum, &c. qualia nata sunt verificari de his, quæ sunt separata, vel separari possūt seruata proportione; ità docent Formalistæ tract. Form. ar. 4. cùm ergo compositū substantiale, & partes eius vnitæ, proportione correspondeant his, quæ separabilia sunt, quia habent inter se habitudinem causæ, & causati, & totum dependet essentialiter à partibus, consequenter distinctio realis inter ea debet intercedere.

155 Respondent, maiorem esse veram in causis extrinsecis, quæ producunt effectum extra quem manent, non autem in intrinsecis, quæ ex modo causandi, quem habent, remanent in effectu, quem constituunt, & causant. Sed optimè impugnatur hæc responsio à Bassolio cit. Tum quia illa maior fundatur in definitione causæ in cōi ad intrinsecas, & extrinsecas, quatenus causa est, quæ influit esse in aliud, idest in effectū, qui sit alius in natura a causa. Tū quia habitudo inter causā, & effectū est vera relatio, & realis, quæ exigit esse inter extrema realia, & realiter distincta ex Scot. 1. d. 31. §. *Ad quæstionem &c.* & quol. 6. I. l. Tum quia effectus quicunque, & cuiuscunque causæ, est posterior natura sua causa, & per se dependens ab ea, idem autem nequit esse posterius natura se ipso, in quocunque genere causæ. Tum tandē quia nihil potest causare se ipsum in nullo genere causæ, quia causa supponitur præexistens ad causatum, sed nihil præsupponitur sibi ipsi, antequam ponatur in esse, & hæc valet de quocunque genere causæ, quia sunt conditiones necessariæ causis cuiuscunque generis de quo fusè disp. 8. q. 2. art. 1. aut ergo negandum est, materiam, & formam verè esse causas intrinsecas cōpositi, vt vnitas, vel concedenda est distinctio

ctio realis inter ipsa. Hinc Hurtad. cit. §. 13. & 14. quem sequitur Ariag. vi argumenti pressus, negauit causas intrinsecas causare propriè effectum suum, cùm potius illum constituant, ei se intrinsecè communicando. Sed hoc quàm malè sit dictum in Philosophia, de se patet, quia inter quatuor causarum genera enumerantur etiam materia, & forma respectu compositi cum omni proprietate, & compositum non minùs dependet cum omni proprietate à causis intrinsecis, quàm ab extrinsecis.

Resp. proinde frequentiùs alij, concedendo, partes vnitas verè esse causas compositi, & quatenus vnitas, non quatenus per se sumptas, sed partes vnitas, & sub vnione conceptas, inquiunt, dupliciter accipi posse, vel ambas vnitas collectiuè, vel ambas vnitas distributiuè; in primo sensu inuoluitur cum partibus ipsa partium collectio, in secundo sensu vna singillatim accipitur, vt alteri vnita. Itaque compositũ causatur à partibus vnitis non in primo sensu, quasi ipsa partium collectio aliud quidpiam causet, nempe aliam tertiam entitatem, sed in secũdo sensu, quatenus quęlibet secundùm se causat, non nisi tñ vt est vnita alteri, materia nempe vt informata, & forma vt vnita materiæ, & ipsamet collectio est, quæ causatur, & componitur; ità Ruuius, & Auersa loc. cit. Quam respons. explicat Hurt. exemplo acerui, quẽ nullus distinguit ab omnibus partibus, omnes .n. lapides aceruati nõ sunt causa acerui, sed aceruus ipse, omnes autem lapides simul adunati, sed singillatim sumpti, vnus in ordine ad alium componunt aceruum, nam collectum sumpti sunt aceruus ipse.

156 Hanc respons. diligenter retulimus quia plures eam reijcere solent, eo quia cũ inquiunt Aduersarij partes causare totum diuisim sumptas, non copulatim, putant, ipsos velle, totum causari à partibus distinctis, vnde postea vrgent, totum non causari, nisi à partibus vnitis, & cum Aduersarij dicunt, causari à partibus vnitis diuisim sumptis, putant, hanc esse implicantiam. Sed re vera isti non intelligunt allatam respons. concedunt .n. Aduersarij, totum non causari, nisi à partibus vnitis, & sub vnione conceptis, sed non sub collectione vtriusque, benè .n. adhuc vnitæ capi possunt diuisim, vna .s. in ordine ad aliã absque vlla implicantia, & hoc manifestè ostendit exemplum acerui ab Hurtad. allatum, lapides .n. constituunt aceruum, non loco dissiti, sed adunati, non tñ omnes collectim sumpti, quia sic sunt aceruus, sed singuli diuisim, hoc est, distributiuè accepti, vnus nimirum vt alteri coexistens. Quæ respons. sub terminis Logicis ab alijs tradi solet, idest, materiam, & formam simul quidem vnitas causare totum, sed acceptas non copulatim, sed diuisim, vel copulatiuè, nam materia vt vnita formæ, causat compositum, & similiter forma vt vnita materiæ, non tñ materia, & forma vnitæ copulatim causant, sed causantur; nam ly totum, vt componitur ex suis partibus, dicit partes copulatim, & causatur à partibus vnitis, & diuisim.

Ex alio igitur cap. respons. hæc refelli debet hoc modo; materia, & forma non sunt integra causa compositi substantialis, nisi vt vnitæ, & collectiuè, seu copulatim sumptæ, ergo non est collectio, quæ causatur, aut partes sub collectione, sed alia tertia entitas, quæ partes includat cũ collectione, Probatur assumptum, nam partes vnitæ, sed singillatim sumptæ, non sũt causæ compositi, nisi partiales, & collectiuè sumptæ integrant vnam causam totalẽ, ergo compositum, cùm sit effectus causatus ab eis collectiuè sumptis, erit quid realiter distinctum ab ipsis etiam collectiuè sumptis.

Hurt. fatetur, impugnationem hanc esse difficilem, & prò solutione multa dicit §. 11. & sequentibus, sed duo pręsertim dicit, vnum est, materiam, & formam non esse propriè causas compositi, sed illud cõstituere intrinsecè se illi communicando, quod non est propriè causare; quia p hoc non influunt esse in aliud. Alterum, quod asserit, est, materiam, & formam vnitas, & si sumptæ singillatim sint causæ partiales compositi, tñ collectiuè sumptas, non constituere causam totalem, quia causa totalis, & adæquata dicit ordinem ad effectum distinctum, sed vna pars alteri vnita non conficit causã totalẽ in ordine ad aliũ effectum, sed constituit ipsum totum.

Sed primum dictum Hurtad. impugnatum est supra, cùm .n. effectus, non minùs essentia iter dependeat à causis intrinsecis, quàm ab extrinsecis, planè negari nequit, causas extrinsecas habere veram rationem causæ, alterum verò dictum impugnatur modò; causa partialis, vt partialis, respicit totalem, & causa inadæquata, adæquatam, sed forma vnita materiæ est causa partialis, & inadæquata compositi, materia item vnita formæ, est causa partialis, & inadæquata compositi, ergo simul, & collectiuè sumptæ integrant vnã causam totalem, & adæquatam.

Resp. Hurtad. causam partialem respicere totalem in causis extrinsecis, sed in intrinsecis causa partialis non respicit aliã totalem, sed aliam compartialem, quæ collectiuè sumptæ non integrant vnam causam totalem, sed totum ipsum constituunt, non propriè causando, sed intrinsecè illi se communicando.

Sed hic Auctor, vt obstinatè suam defendat opinionem, omnia negat, principia philosophica planè negari non potest, quòd qñ duæ causæ concurrunt ad aliquẽ effectum, quarum vna sine altera non sufficit, dicuntur causæ partiales, & inadæquatæ, & simul iunctæ, vnam integrant causam totalem, cùm igitur materia, & forma ita se habeant in ordine ad compositum, & per se sumptæ erunt causæ partiales, & collectiuè totales. Negat Hurt. materiam, & formam esse propriè causas compositi, & ideò etiã negat, quòd collectim sumptæ integrent vnam causam totalem, & adæquatam. At ecce quòd negat aliud principium philosophicum, materiam nimirum, & formam esse propriè causas, & ideò dimittatur, quia sicut nil difficiliùs probatur, quam prima principia; ità difficillimè disputatur contra negantes ea.

157 Secundò principaliter arguitur ex Scoto; compositum substantiale per se primò terminat generationem, & corruptionem. 1. Phys. 64. & 7. Met. 27. per se primò, & adęquatè conueniunt ei passiones, & operationes propriæ speciei, & per se directè ponitur in genere, ergo est aliqua substãtia præter materiam, & formam simul sumptas, Probatur consequẽtia, quia nec materia, nec forma per se sumpta sunt adæquatus terminus generationis, vel corruptionis; nec eis per se sũptis per se conueniunt passiones, & operationes speciei, nec demum vt sic ponũtur in prædicamento directè. Neque hęc attributa eis competere possunt vt vnita simul, quia hæc vnio, licèt extrinsecè sit substantialis, intrinsecè tñ est accidens, vt superiùs probatum est.

Respondent, hæc omnia competere partibus vt vnitis, vnde generatur, & corrumpitur totum compositum sm̃ coniũctionem, & dissolutionem partium, ità Arist. 7. Met. 27. explicauit, totum fieri, per hoc, quòd fiat forma in materia, siue per hoc, quòd fit copulatio formæ cum materia, & D. Dion. c. 4. de cœlesti hyerarchia mortem in nobis, ait, nõ esse substantiæ consumptionem, sed vnitorum separationem. Item operationes, & passiones licèt immediatè cõueniant vni tm̃ parti, tñ denominant ipsum totum, eiq; tribuuntur, ad quod satis est, quòd ei cõueniant ratione alicuius partis, & ità dicimus, homo videt, licèt tm̃ secundùm oculos videat, sic homo intelligit, licèt tãtùm sm̃ animam intelligat. Denique ponuntur in prædicamento partes ratione vnionis, quia cùm illud coniunctum sit ex per se actu, & per se potentia, optimè reponitur in genere, ità soluit Auersa cũ alijs.

Sed solutiones allatę reiciuntur à Bassolio loc. cit. §. *Contra istas solutiones, &c.* Tum quia hæc vnio partium non est nisi respectus, sed per respectum nihil ꝑ se cõstituit in genere absoluto, nec ꝑ se generat, nec ꝑ se corrũpit, nec ꝑ se habet ꝓpriã passionẽ conuenientẽ alicui absoluto. Tũ quia per generationẽ substantialẽ vtique accipit aliquid esse simpliciter, etiã si vtraque pars præxistéret, & hoc sola vnio esse non potest, vt etiam Aduersarij ipsi fatentur, Hurt. §. 17. & Auers. cit. in fine sect. nam hæc ad summum esset terminus formalis, & Quo, si cum eis poneretur modus quidam substantialis; nec dici potest, terminum totalem, & adæquatum esse ipsum vnitum, & compositum in sensu Aduersariorum, quia per talem vnio-

vnionem partes non fiunt simpliciter, sed fiunt vnitæ, vt fatetur Hurt. ergo præter vnionem, & partes vnitas debent aliquid aliud admittere, quod simpliciter fiat, vt Quod, & Arist 7. Met. 27. dum ait, formam non fieri, sed copulationem, per copulationem, quam alia versio ponit sub nomine *Synodi*, expositores communiter intelligunt compositum, & præsertim Scot. ibi per *Synodum* explicat compositum, nam re vera Vnio etiam sm̄ Aduersarios non fit, vt Quod. Tum deindè sic etiam in corruptione aliqua substantia deperire debet, vt Quod, & hoc esse nequit, nec forma, quæ aliquando superstes manet, vt anima rationalis, nec vnio, quia sicut non est. Quod in generatione, ità neque in corruptione; & quando D. Dion dicit, mortem in nobis non esse alicuius substantiæ consumptionem, sed vnitorum separationem, loquitur contra quosdam, qui in hominis morte putabãt, animam desinere, sicut euenit in corruptione aliorum compositorum, atque ita loquitur de desitione alicuius substantiæ partialis, nõ totalis, ità notauit Balloly.us cit. §. *Contra aliam solutionem &c.* vbi & aliam congruam affert explicationem huius auctoritatis, & similium.

158 Deinde dum ait Auersa, operationes & passiones conuenire toti ratione partium, videre nimirum homini sm̄ oculos, intelligere sm̄ animam, ostendit, se argumentum Scoti non percipere, quia non loquitur Doctor de passionibus, & operationibus, quæ mediatè competunt toti ratione partium, sed quæ formaliter, immediatè, & per se primò consequuntur speciem, vt ridere, & posse ridere in homine, ita notauit Lychet. 3. dist. 2. q. 2. & ità Doctor expressè loquitur, hæ autẽ passiones, & operationes vtique habere debent vnicum immediatum subiectum, & adæquatum, & hoc esse non potest solùm corpus organicum, quia sine anima non ridet, nec esse potest sola anima, quia hæc separata non ridet, nec esse possunt ista duo simul vnita, quasi ambo sint subiecta inadæquata risibilitatis, & risus, quia per vnionem corpus, & anima remanent vtique indiuisa; non tñ indisiuncta, repugnat autem, eandem simplicem entitatem, & idem numero accidens, esse in duobus subiectis realiter distinctis, etiam si partialibus, & inadæquatis, vt ipsemet Auersa concedit q. 19. sect. 6. concl. 2. de vnione loquens, quam proinde cùm asserat esse vnicam inter partes, non ponit in vtraque simul, sed in vna tantùm.

Denique, nec etiam benè dicitur, partes ratione vnionis directè in prędicamẽto reponi, quatenus coniunctum ex eis est ex per se actu, & per se potentia. Tũ quia adhuc sub tali vnione materia, & forma manent distincta entia partialia, ergo vt sic nequeunt directè in prędicamento reponi. Tum quia vnio illa entitatiuè est accidens, & ideò ratione ipsius nequeunt materia, & forma in prædicamento substantiæ reponi; Tum tandem quia etiam si cõcedatur esse modus substantialis, adhuc ratione ipsius materia, & forma non benè in prędicamento ponuntur, quia potius modus ponitur in prædicamento ratione rei, cuius est modus, quam è cõtra.

159 Tertiò principaliter arguit Canonicus; Omnis per se vnitas habet aliquam per se entitatem propriam, tanquã proprium fundamentum, & subiectum diuersum à quibuscunque alijs, sed vnitas compositi per se vnius est vnitas p se vna, ergo habet aliquam propriam entitatem pro fundamento, sed illud fundamentum non possunt esse entitates partium, etiam vnitarum, quia propria vnitas requirit vnã entitatem, partes autem etiam sub vnione non sunt vna entitas, sed plures, & vt sic fundant vnionem, non vnitatem, ergo &c. Maior patet, omnis enim propria passio requirit proprium subiectum, tanquam proprium fundamentum, & ipsa multiplicata, multiplicat subiectũ, cuius est passio. Confir. ex Scoto loc. cit. quia si compositum substantiale non esset nisi coniunctum ex materia, & forma, tunc non esset magis vnum, quàm compositum per accidens, quod non est nisi coniunctum ex subiecto, & accidente.

Respondent, quòd vnitas per se compositi respicit entitates partium vnitas p modum per se actus, & per se potentiæ, quæ vt sic sunt vna entitas vnitate per se

compositi, & sicut compositum non est ens simplex, sed compositum, ità eius vnitas non est simplex, sed composita; neq; vt compositum substantiale sit magis per se vnum, quam alia entia per accidens, requiritur maior distinctio illius à suis partibus, sed maior vnitas, & maior proportio suarum partium, in hoc .n. posuit Arist. 8. Met. tex. 15. & 2. de Ani. cap. 1. vnitatem per se compositi substantiali, & non in illa maiori distinctione à suis partibus, quę potiùs impedire videtur hanc maiorem vnitatem, quia eò ipso quòd aliquid est magis vnum, minus addit, quàm illud, quod est minus vnum.

Sed impugnatur hæc respōs. Tum quia, vt ait Bassolius, sicut alia est vnitas vnionis, alia vnitas identitatis, nam illa arguit duo indiuisa, sed distincta, hæc arguit vnū in se indiuisum, & indistinctum, ita quoque arguunt diuersa subiecta, atque ideò cum vnitas vnionis fundetur in partibus, vnitas identitatis in toto, hoc planè erit diuersum à partibus. Tum quia, vt ait idē & si partes compositi substantialis respiciant se inuicem, vt per se actus, & potentia, adhuc tñ per hoc non plus sunt vnum ens, nec minus distincta entia quàm substantia, & accidens, sed per hoc tm̄ sunt magis vnita, vnde si totum substantiale non diceret nisi partes ad inuicem proportionatas, vt per se actus, & per se potentia, non diceret aliquid absolutum, nisi materiam, & formam, atque ita quicquid de absoluto diceret, hoc totum dicerent partes etiam diuisæ, nam vnitas superaddita est purus respectus, vt supra probatū est. Tum denique (quod maximè notandū est) nunquam Arist. dixit, vbi de compositione substantiali locutus est, materiam & formam in ratione per se actus, & per se potentiæ, esse per se vnum, sed facere per se vnum, aut per se vnum fieri ex his, vt sensus sit causalis, non formalis, per quod innuauit, maiorem compositi vnitatem, maiorem etiam distinctionem arguere constituti à partibus constituentibus, cùm fiat per veram causalitatem. Neque hoc additum impedit maiorem vnitatem, vt benè notat Bassol. quia id, quod additur, non est per modum partis, sed modum vnius totius in se intrinsecè includentis partes, quibus additur.

Nec vnitas composita per hoc, quòd est composita, & distinguitur à simplici, plura dicit adæquatè, & formaliter per se coniuncta, nam in hoc sensu compositum substantiale diceretur tantùm per se vnū vnitate vnionis, non autem vnitate identitatis, vnitas igitur identitatis composita, vt à simplici distinguit, significat, quod illud, quod dicitur hic p se vnū, plura partialia includit ī sua entitate per modū per se actus, & per se potentiæ.

160 Respondent, idem esse à parte rei compositum dici per se vnum, & partes per se vnitas, quia ista diuersitas pendet solum ex diuerso modo concipiendi idē obiectum à parte rei, nam cum dicimus, hominem esse per se vnum, concipimus eius entitatem implicitè, cum verò dicimus, corpus, & animam esse per se vnita, & ex eis fieri per se vnum, concipimus eandem hominis entitatē explicitè, vnde nulla tertia entitas hinc potest inferri, alioquin etiam inferri deberet inter lapides, & aceruum lapidum, nam dicimus, aceruū fieri ex lapidib⁹, & ex lapidibus cōstare.

Sed contrà. Tùm quia vnitas vnionis, & vnitas identitatis sunt diuersæ realiter vnitates, vt etiam Aduersarij concedunt, ergo non est idem à parte rei dicere, compositum esse per se vnum, & partes per se vnitas, quia illud indicat vnitatem identitatis, hoc autem vnitatem vnionis. Tum quia Arist. semper dixit, ex materia, & forma fieri per se vnum, nunquam dixit, esse per se vnum, signum euidens, hæc non esse idem à parte rei, alioquin saltim semel dixisset, materiam cum forma esse per se vnum. Tum denique exemplum de aceruo veritatem manifestat, quia .n. aceruus nō est totum à partibus distinctum, neque est verè totum ex his, sed, vt aiunt, cū his, ideò æquè benè dicimus, & lapides vnitos esse aceruum, & aceruum fieri ex lapidibus vnitis, sed quia totum substantiale est verè compositum ex his .s. ex materia, & forma per veram causalitatem intrinsecā, ideò cum Arist. dicimus, semper compositum fieri ex his, non autem esse hęc duo vnita.

Quar-

161 Quartò demum adſunt pro hac ſententia manifeſtæ Ariſt. auctoritates, nam 2. de Ani. tex. 2. & 7. Met c. 3. & lib. 11. cap. 3. diuiſit ſubſtantiam in materiã, formam, & compoſitum, eaſque aſſeruit tres ſubſtantias; Nec valet dicere, quod per compoſitum intelligit materiam, & formam vnitas, vt ſenſus ſit, alia ſubſtantia eſt materia, alia forma, alia materia cũ forma, hæc. n. eſſet manifeſta nugatio; nã ſi illud compoſitum aliud non eſt, quàm formam, & materia ſimul, non debet ab ipſis poni ſubſtantia condiſtincta; Item 8. Met. tex. 15. ait, omne, quod plures partes habet, & non eſt totum quaſi coaceruatio, ipſum totum eſt aliquid aliud præter partes; & 7. Met. tex vlt. ait, quòd caro nõ ſolum eſt ignis, & aqua, ex quibus componitur, ſed etiam aliquid aliud.

Reſpondent, Ariſt. locutum fuiſſe de partibus per ſe ſumptis, cum quibus totũ comparat, aſſerens, aliquid aliud dicere præter illas, quod verum eſt, cùm includat modum vnionis realem, quem non includunt partes, ſed non fuiſſe locutum de partibus, vt vnitis, quia ſic non ſunt aliud niſi totũ. Sed ſi benè ponderentur loca Ariſt. adducta, videbimus, mentẽ eius eſſe, quod totum ſupra partes non addit ſolùm ſimplicem vnionis modum, ſed ſubſtantiam quandam tertiam à partibus vnitis realiter diſtinctam; in primis tribus locis, vbi diuidit ſubſtantiam in materiam, formam, & compoſitum, planè per compoſitum non intelligit modum vnionis, tum quia vnio non eſt compoſitum, vt ipſimet fatẽtur, tum quia vnio non eſt ſubſtantia, ſicut aſſeritur ibi eſſe compoſitum, ſed ad ſummum ſubſtantialis modus In 8. Met. tex. 15. quærens, quomodo ipſum compoſitum ſit vnũ ex pluribus entibus, ſub tex. 16 excluſit inter alios quendam dicendi modum, qui prorſus coincidit cum modo dicendi Recentiorum, ait enim. *Ob hanc autem dubitationem, quidam participationem aiunt, & cauſam quandam participationis, quidã copulam animę, quidã compoſitionem, aut cõiũctionem animę cum corpore*, & paucis interiectis, huius rei reddens rationem, ex propria ſentẽtia ait, quòd per ſe actus, & per ſe potentia vnũ nata ſunt facere, ergo in hoc loco nõ intelligit Ariſt. totum præter partes dicere ſolum coniunctionem illarum, imo nec vult, ratione huius vnionis, quaſi ſit modus quidam ſubſtantialis, fieri per ſe vnum, vt Recentiores paſſim loquuntur. Et 7. Met. tex. vlt. poſtquã dixerat quòd caro nõ ſolũ eſt ignis, & aqua, ſed aliquid aliud, declarãs inferius, quid hoc additum ſit, inquit, *videbitur autem eſſe aliquid tale, & non elementum, aut cauſam, ſed hoc carnem eſſe*, ergo per Ariſt. caro ſuper ignem, & aquam non addit vnionem ſolam, quia hæc non eſt caro.

Sed inſtant, quòd Ariſt. ibidem adducit exemplum de ſyllaba B A. inquiens, quòd nõ eſt idem, quod A. & B. his enim diſſolutis remanet B. & A. ſed non B A. ſed quis non videt B A. ſuper hæc elementa non addere, niſi ſolam eorum coniunctionem? ergo idipſum voluit Ariſt. de carne, & alio quolibet toto. Reſp. negan. conſeq. hoc. n. adduxit Ariſt. vt exemplum materiale quoddam, ſicut notat Baſſol. in exẽplis verò non attenditur omnimoda paritas, valet igitur paritas tantùm in hoc de ſyllaba, & carne, quòd ſicut diſſolutis A, & B, non amplius remanet B A. ita diſſolutis partibus carnis, non amplius caro remanet, atque adeò vtrunq; totum ſupra partes addit coniunctionem earum, ſed ex hoc deduci non poteſt, quin caro aliquid aliud addat, quia præter coniunctionem aliquid aliud addit, vt infra declarat, nec multùm curandum eſt de exemplis.

162 Dicimus tertio, diſtinctionem realem, quæ verſatur inter totum, & partes vnitas eſſe poſitiuam, & mutuam. Concluſio quò ad primam partem eſt contra Fabrum, qui inter totum, & partes vnitas poſuit diſtinctionem negatiuam tñ vt ſe explicat in 3. diſp. 9. c. 3. in fine, quatenus ponit, totum diſtingui à partibus vnitis, ſed nõ tranſactis, in quo ſigno totum non adhuc extat, nec exiſtere concipitur, ſed tñ in poſteriori, in quo partes nõ exiſtunt sm̃ proprias entitates, cum in tertiã abierint, ex quo patet, diſtinctionem partium vnitarum à toto, & totius à partibus eſſe negatiuam, nimirum inter terminos, quorum vnus eſt, & alter non eſt, Probatur

tur autem. Tum quia ex dictis supra partes verè manent in toto, quamdiu existit, cùm hic sit proprius modus causandi causarum intrinsecarum, ergo cùm simul existant per modum causarum, & effectus, in quo intimè manent, & includuntur, distinctio realis īter ea erit positiua, quia est inter extrema positiua, & existentia. Tum quia transitus partium in totum in posteriori signo explicari nequit, quomodo fiat, & quidem si explicetur cum Fabro, quod fiat per cōuersionē seipsarū ī totū, quod constituunt, vt ait nu. 23. hic transitus erit quædam transubstantiatio, id.n. sonat vocabulum conuersionis, quo vtitur Faber ad explicandum hunc transitum; Quòd si hic transitus dicatur fieri per ipsammet generationem compositi, cùm generatio sit mutatio exigens subiectū sub vtroque termino, iam materia in tali transitu manebit, & non amittet propriam entitatem, & hoc modo in generatione fieri transitum totius in totum docuit Scot. 4. d. 11. q. 1. A ex Arist. 1. de Gen. 24.

Præterea dependentia totius à partib⁹, est realis, & positiua, ergo etiā & distinctio, nā nihil esſētialiter à se ipso depēdet. Probatur assumptum, quamuis .n dicat Faber. n. 21. apud Scot. non reperiri, quòd totum essentialiter dependeat à partibus vnitis, quæ actu sint in ipso, & cum ipso sm̄ proprias entitates, tn̄ id manifestè docuit Doctor. Tùm in hac q. in 3. dist. 2. q. 2. sub F. vbi inquit, totum non solùm prę exigere, sed etiam coexigere partes sub vnione, & 3. dist. 22. q. vn. §. *Quantum ergo &c.* ait, entia materialia cōposita habere causalitatem intrinsecam per causas inexistentes, materiam. s. & formam, quas statim ait realiter esse distinctas à tali cōposito, nec dici potest, quòd loquatur de partibus vnitis tn̄, & non transactis, quia loquitur de partibus, vt actu inexistunt cōposito; Et in 4. d. 12. q. 1. E, docet composita essentialiter dependere à causis intrinsecis, quamdiu existunt, & à nulla extrinseca sic dependere, nisi à prima.

163 Denique ait Faber. loc. cit. fundamentum, quo veteres Scotistę moti sunt ad interponendam distinctionem realem positiuam inter totum, & partes vnitas, esse, quia sunt causæ intrinsecæ compositi, & effectus realiter distinguitur à partibus, & subdit, hoc fundamentum esse falsum, nam quòd effectus distinguatur à causa, verificatur solùm in causis extrinsecis. Sed certè hoc argumentum est Scoti 3. d. 2. q. 2. & eo præsertim vtitur ad concludendam distinctionem realem totius à partibus, quare igitur absolutè dicit, hoc argumentum nihil concludere, & cōem Recentiorum solutionem amplectitur? dixisset saltim, in quo sensu Scoti argumētum teneat, vel non teneat. At fortè dicet, rationem hanc Scoti concludere distinctionem realem totius à partibus vnitis tm̄, sed nō transactis. Sed contra, quia argumentum concludit, quòd distinguantur in ratione causæ, & effectus, sed partes sm̄ Fabrum in eo signo, quo sunt vnitæ tm̄, non habent rationem causæ, sed tm̄ in posteriori signo, quando transeūt, & actu communi cantur toti. Accedit, quòd siue dicuntur causare totum in priori, siue in posteriori signo, nunquā Scoticū argumētū sm̄ Fabrū aliquid concludet, quia vnā propositionē assumit in causis intrinsecis, quæ valet tm̄ in extrinsecis, nimirū effectū realiter à sua causa distingui.

Quòd autē hæc distinctio realis toti⁹, & partiū vnitarū debeat poni mutua cōtra Trombet. & alios Scotistas, Prob. breuiter, quia distinctio realis inter causam, & effectum est mutua, sed distinctio totius, & partium vnitarum est in ratione effectus, & causæ, ergo est mutua. Deinde quādo inquit Tromb. hanc distinctionem realem inter totum, & partes nō esse mutuā, sed totum distingui à partibus terminatiuè tm̄, vel id ita intelligit, vt cum veritate dici nequeat, totum esse tertiam entitatē à partibus vnitis realiter distinctam, & hoc est prorsus falsum, quia implicat, vnū esse realiter distinctum ab alio, & quòd vice versa, hoc non sit realiter distinctum ab eo; Vel id intelligit in eo sensu, vt solùm terminet relationē distinctionis realis, fundatam in partibus vnitis, quo sensu dicimus, vnionē humanitatis ad Verbū non esse mutuam, quia non est realis in vtroque extremo. Sed neque in hoc sensu potest id asserere Tromb. quia totum, cū

sit

sit ens finitum, & limitatum, ac proinde capax relationis realis, poterit æquè benè fundare relationem distinctionis realis, sicut partes vnitæ.

Sed inquit Tromb. ideò totum distingui à suis partibus realiter distinctione nõ mutua, quia partes possunt per se existere sine toto, non tñ totum sine partibus. At hoc non sufficit, vt distinctio ista dicatur nõ mutua; quia nec ad distinctionem realem statuendam inter duo extrema, nec ad mutuitatem eius absolutè necessarium est, vt hoc existere possit sine illo, & è cõtra, id .n. potiùs necessarium est ad inferẽdam mutuam separabilitatem inter illa, non autem mutuam distinctionem. Deinde quæstio hic est de distinctione reali, non inter totum, & partes per se sumptas sed inter totum, & partes vnitas, ergo si totum non ponitur mutuo distinctum à partibus, quia nequit esse sine illis, sic neque partes, vt vnitæ, erunt à toto distinctę mutuò, quia nequeunt esse sine illo.

164 Dicimus tandem, loquendo, de identitate, & distinctione essentiali totius, & partium vario modo sentiendum est, iuxta varias acceptiones illius. Prob. & explicatur concl. quia identitas, & distinctio essentialis tripliciter sumi solet. Primo modo ea dicuntur idem essentialiter, quæ habent vnam essentiam, vel quę sunt idem vni essentię singulari, & è cõtrà ea dicuntur essentialiter diuersa, quæ non sunt idem vni essentię singulari, sed habẽt diuersas essentias, & isto modo identitas & distinctio essentialis est mutua. Secundo modo illud est idem essentialiter alteri, quod includit illud alterum in sua essentia, tanquam sui constitutiuum, & è contra illud distinguitur essentialiter ab altero, quod non includit illud in sua essentia, vt sui constitutiuũ, & in hoc sensu locutus est Scot. de identitate essentiali sub nomine identitatis formalis in 1. dist. 2. q. 7. Hh. vbi in hoc sensu inquit, inferius esse essentialiter idem cum superiori. Tertio modo illud dicitur idem essentialiter alteri, quod constituit eius essentiam, & è contra illud distinguitur essẽtialiter ab alio, quod non constituit essentiam eius, qui modus frequentior est cæteris, & traditur à Scoto quodl. 1. D.

Iuxta igitur primum modum, totũ erit essentialiter distinctum à partibus vnitis, & è contra, nam sicut partes, & totũ sunt tres res, & tres substantiæ, ita tres essẽtias præseferunt inter se distinctas, quarum duæ priores incompletæ sunt, & tertia ex his completa. Iuxta secũdum modum, qui est minus frequens, partes vnitæ distinguuntur essentialiter à toto, & non è contra, quia totum includit partes in sua ratione formali, & quidditatiua, & non è contra. Iuxtà tertium denique modum, totum distinguitur essentialiter à partibus, sed partes identificantur essentialiter cum toto, vt Scotus docuit loc. cit. quodl. 1. D. quia sicut docuit Arist. 7. Met. tex. 7. principia intrinseca sunt constitutiua essentiæ totius, eamque definiunt, & ideò illi essentialiter identificantur. Accedit, quod tam materia, quàm forma sunt partes quidditatis compositi, & totum depẽdet a suis partibus dependentia essentiali actuali, ergo includit ea in sua essentia, atque ideò sunt illi essentialiter in hoc sensu identificata. Et quia hæc tertia acceptio identitatis, & distinctionis essentialis est magis frequens in scholis, & rerum naturis consentanea, ideò simpliciter, & absolutè dicendum putamus, quòd partes sunt idem essentialiter cum toto, non è contrà, & vniuersaliter inclusum cum includente; atque ita etiam breuiter decidi poterit inutilis contentio inter veteres Scotistas de identitate essentiali inter gradus Metaphysicos superiores, & inferiores apud Formalistas.

Soluuntur Rationes aduersæ.

165 IN oppositum obijciunt vnanimiter Recentiores omnes, pręcipuè Hurtad. & Auersa, probãtes primò, quod totum neque ratione distinguatur à partibus vnitis. Totum quidditatiuè concipi nequit, nec præcisiuè, nec diuisiuè sine partibus, ergo neque per intellectum distinguitur ab eis. Resp. negan. conseq. quia nec etiam vnum relatiuum quidditatiuè concipi potest sine correlatiuo, & tñ non sequitur, quod nec etiam ratione distingua-

guatur ab eo, non .n. vt aliqua duo ratione distinguantur, exigitur, vt vnum possit concipi sine alio, sed illa dicuntur ratione distingui, quæ sm̃ diuersum esse rationis possunt fundare contradictionem, quod vtique conuenit toti, & partibus, vt constat ex prima conclusione.

Sed contrà, in hoc relatiua distinguuntur ab absolutis, quod illa nequeũt intelligi sine alijs, bene tñ absoluta, quia sicut absolutũ habet entitatẽ ad se, ita & intelligibilitatẽ, sed totum est entitas ãbsoluta, ergo cùm sine partibus intelligi nequeat, dicendum est, partes vnitas non esse aliud ab eo. Resp. relatiuum distingui ab absoluto ex hoc, quod illud coexigit ad sui intellectionem, quod non est de essentia, at absolutum vel nullum coexigit, vel si aliquid realiter distinctum coexigit, hoc est de essentia illius, neque per hoc euadit relatiuum, sed adhuc eius intellectio est ad se, quia non coexigit aliquod extrinsecũ.

Sed contrà, si totum coexigit partes ad sui intellectionem, quia sunt de essentia totius, ergo realiter ab eo non distinguũtur, Probatur consequentia, essentia non distinguitur, nisi ratione ab eo, cuius est essentia, sed tota hominis essẽtia sunt partes vnitæ, ergo &c. Probatur minor, definitio dicit totam rei essentiam, & est conceptus adæquatus definiti, sed definitio non continet nisi partes vnitas, aliter si aliquid aliud esset in homine, per hoc quod est animal rationale Metaphysicè, aut anima, & corpus physicè, non haberetur conceptus adæquatus hominis,

Resp. negand. conseq. ad cuius probat. negatur minor, quia partes vnitæ sunt de essentia hominis in obliquo, at tota essentia hominis in recto est tertia entitas includens partes vnitas, Ad Probati. Canonicus concedit minorem, & ad maiorem inquit, quod definitio dicit totam rei essentiam, & est conceptus, adæquatus definiti non comprehensiuè, sed indicatiuè, & explicatiuè, quatenus .n. explicat principia essentialia constitutiua consequenter etiã dat intelligere illam tertiam entitatem partes includentẽ non.n. requiritur, quod hęc tertia entitas explicetur cum partibus in definitione, quia non est in toto, vt quædam compars concurrens, sed vt tota entitas ex illis constituta. Bassolius autem negat minorem, & inquit, quod anima, & corpus, materia, & forma non sunt tota definitio compositi, sed sunt partes definitionis, sicut sũt partes definiti, & ait, quod non benè explicatur, quid sit homo, dicẽdo, quod est corpus, & anima in recto, sed debet dici in obliquo, quod est substãtia constituta ex anima, & corpore.

Sed dices, benè explicatur metaphysicè, dicendo in recto, quod est animal rationale, ergo benè explicatur physicè, quod est corpus, & anima vnita. Respon. Bassol. negando paritatem, quia animal, & rationale, cùm in concreto sumantur, dicunt totam definiti essentiam, at partes physicæ, cùm in definitione sumantur etiam per modum partis, non possunt poni in recto.

166 Secundò ex Hurtado; vnitum nihil addit supra vnionem, & partes vnitas, quia partes denominantur vnitæ ab vnione, quæ in illis solùm recipitur, præter quas nihil aliud ab vnione denominatur vnitum, at vnitum idem est re ac ratione, quod compositum, ergo compositum nihil addit supra vnionem, & partem, vtranque, nec differt à partibus vnitis, nisi vocibus, & grammatico discrimine, Probatur minor; Tum quia vnitum dicit partes simul sumptas cum vnione, hoc autem formalissimè est compositum, quia compositio est simul positio, vel cõiunctio pluriũ rerum, ergo compositum erit partes illæ tali compositione affectæ. Tum 2. quia eadem realitas partium sub vnione denominatur vnitum sub nomine partium, & vnũ sub nomine compositi, sed à parte rei formalissimè esse vnum est esse vnitum, & è contra, ergo partes vnitæ, & compositum vnum sola voce differunt, & in modo loquendi, vel concipiendi, Probatur minor, nam esse vnitum est esse indiuisum, esse autem indiuisum, est esse vnum. Tum 3. compositum est vtique vnum, non quidẽ vnum simplex, sed vnum compositum, sed non potest sic intelligi vnum sine partibus vnitis, ergo idem est formalissimè à parte rei, esse vnum compositum, & esse vnitum, Tum 4. dum intelligitur formam infor-

informare materiam, præcisa omni alia entitate, ibi intelligitur totum aliquod compositum, sed formam informare materiã, est esse sibi vnitam per informationem, ergo vnitum idem est in re, quòd compositum, Probatur maior, quia vbi intelligitur compositio, ibi necessariò intelligi debet compositum, nam non potest intelligi forma in subiecto sine effectu formali, sed vbi intelligitur vnio informationis, ibi intelligitur compositio, cum compositio non sit aliud, quàm vnio partium, quę per vnionem dicuntur componere cõpositũ.

167 Resp. vim argumenti pendere ex æquiuocatione vocabulorum, & confusione vnionis, & vnitatis, vnionis, & compositionis, compositionis actiuæ, & passiuæ, si n. hæc omnia ritè distinguamus in cõposito, argumentum nihil penitus concludit; vnio igitur, & vnitas distinguuntur, quia vnio est partium, & in partibus recipitur, & illas denominat vnitas, vnitas verò est compositi, in illo recipitur, vt eius propria passio, & denominat illud vnum idest indistinctum in se, & distinctum à quocũque alio, quod non est ipsum, vnio est relatio prædicamentalis, vnitas verò est passio realiter identificata cum composito. Item compositio est duplex, actiua, & passiua, compositio actiua, cùm nõ sit nisi causalitas actiua, qua partes causant totum, quod componunt, recipitur in partibus vnitis, & illas denominat componentes, non compositas, cùm sit actiua & terminatur ad totum, nec est formaliter, nec realiter idem cum vnione, quia vnio est inter partes, non inter partes, & totum, causalitas verò est inter partes, & totum, quia partes causant totum; vnio est respectus extrinsecus aduenięns, causalitas verò intrinsecùs aduenięns; compositio tandem passiua est compositi, in composito recipitur, & illud verè denominat compositum.

Ad argumentum igitur, concessa maiori, neg. minor, ad primam probat. concessa maiori, iterum neg. minor, ad probat. dicimus, hic nos accipere compositionẽ, non modo grammaticali sed Philosophico, vt idem significet, quòd causalitas intrinseca, actiua quidem ex parte partium componentium, passiua verò ex parte totius constituit; modo autem grammaticali non solùm partes vnitæ, & simul positæ, vel coniunctæ, dicetur compositum, sed vnaquæque singillatim dicetur composita, vt notat Pasiol. in resp. ad 3. princ. quia vnaquæque simul cum alia ponitur, vnde hic arguendi modus est puri grammatici, non philosophi. Ad secundam probat. negatur maior, licèt .n. partes sub vnione denominentur vnitæ, id tñ quod dicitur vnum, non sunt partes, sed quod ex ipsis coalescit, negatur etiam minor, quod idem sit formaliter esse vnitum, & vnum, quia esse vnitum est effectus formalis vnionis receptus in partibus, & partes afficiens; esse autem vnum est effectus formalis vnitatis receptus in composito, illudque afficiens; ad Probat. verum est, esse vnitum idem esse, quod esse indiuisũ, vnde eo ipso, quod duo sunt vnita, sunt etiam indiuisa, sed falsum est, quod esse vnum dicat tñ esse indiuisum, quia vlterius dicit esse indistinctum, quod verificari nequit de materia, & forma vnitis, sed solùm de toto ex his constituto. Ad tertiam, concesso assumpto, negatur conseq. solùm .n. sequitur, quod vnum compositum non dicitur sic vnum, nisi per inclusionem plurium vntiorum ad inuicem. Ad quartam neg. maior, Ad probat. conceditur maior de compositione passiua, quia vbi hæc reperitur, ibi intelligitur compositum, quod est eius effectus formalis, negatur de actiua, nã effectus formalis eius est componens, non compositum, & conceditur minor de compositione actiua, nõ quod vnio informationis sit formaliter ipsamet actiua compositio, vt assumitur in argumento, sed quia hæc necessario concomitatur illam, vt docet Doctor in 4. d. 1. q. 1. B.

168 Tertiò omne absolutum, quod est res, potest esse sine eo, à quo realiter distinguitur, sed totũ nequit esse sine partibus vnitis, nec è contra, ergo &c. Resp. ex Scot. 2 dist. 1. q. 5. M. maiorem valere quotiescunque illud est prius, & nõ adest essentialis dependentia, vel saltim necessaria connexio ab intrinseco procedens, modo totum essentialiter dependet à partibus,

tibus, & est posterius illis, vnde nec men te concipi potest sine illis, quia sunt de essentia eius Contrà, vrget Auersa, accidēs est posterius substantia, essentialiter ab illa dependens, tñ potest separari, ergo, sic etiam totum à partibus. Resp. negando paritatem, quia accidens non dependet à subiecto, vt a causa intrinseca, sicut compositum dependet à partibus, vnde forma dependet à subiecto in genere causæ materialis extrinsecæ solùm, non intrinsecę, qua de causa non potest appellari dependentia essentialis simpliciter, sed tantum secundùm quid, vt ait Doctor 4. d. 12. q. 1. prope finem.

Sed iterum vrget Auersa, ergo saltim partes vnitæ, quia non dependent a toto, & sunt priores toto, poterunt separari, & vnitæ existere sine toto, Zerbius 7. Met. q. 19. soluendo quintam difficultatem id gratis concedit adhuc negans illud vnitū esse totum; sed melius Resp. vtique ex his capitibus non implicare, sed implicat ex hoc, quod habent necessariam connexionem cum effectu, cùm sint causæ intrinsecæ, & quamuis Deus possit impedire effectus causarum extrinsecarum, non tamē intrinsecarum, ità Lychet. in 3. dist. 2. vbi notat, nec effectus per resultantiam posse à Deo impediri, vt est relatio similitudinis posita, hac, & illa albedine, nec effectum formalem formæ in subiecto positæ, vt esse album. Contrà, instat Auersa, ideò non potest forma conseruari in subiecto sine effectu formali, quia hic est ipsa forma communicata subiecto, ergo entitas totius non erit a partibus distincta, si nequit esse sine illis. Resp. quicquid sit de antecedenti, de quo dictum est supra q. 3. art. 2. negatur consequentia, longe .n. veriùs causatur physico modo compositū à materia, & forma, quàm effectus formalis extrinsecus à causa formali.

Sed adhuc instabis, inseparabilitas per Scot. ex triplici capite prouenire potest, vel quia sunt simul natura, vel quia vnum est prius, alterum posterius ab illo essentialiter dependēs, vel ex identitate reali, ita in 2. d. 1. q. 5. M. ex quo d. 2. q. 2. infert, quòd illud, quòd si esset distinctum ab aliquo, esset posterius eo naturaliter, necessariò est idem illi, si impossibile est, illud aliud esse sine isto, quod nihil distinctum realiter ab alio, sine quo esse non potest sine contradictione, est prius eo, sed vel est posterius eo, vel simul natura, cùm igitur partes vnitæ sint priores toto, vel esse poterunt sine eo, vel non distinguuntur ab eo realiter.

Resp. cum ait Doctor, quòd quando repugnat, vnum esse sine alio, quod non est priùs ipso, nec simul natura, id semper arguere inter ea realem identitatem, intelligit, si talis repugnantia ab intrinseco veniat, ita se explicat sub N. non autem si sit ab extrinseco, vt est in proposito, quòd .n. partes vnitæ esse nequeant sine toto, prouenit ex aliquo extrinseco, nempè ex earum vnione, quæ illis accidit, & ea supposita nequeunt non causare totum, non autem talis necessitas prouenit ex absoluta earum entitate, ità Lychet. 2. dist. 12. q. 2. in responsione ad instantias Caiet. cōtra maximam Scoti, *omne absolutum prius alio, &c.* Dices, repugnat partibus vt vnitis ab intrinseco, ergo &c. Resp. antecedens includere implicantiam, idest ab intrinseco vt vnitis, dato enim, quòd ly *vt* reduplicet rationem formalem, ab intrinseco non potest esse ista repugnantia, sed ab extrinseco ipsis partibus, vt repugnat, posita albedine in pariete non resultare effectum formalem, non tñ est illi identificatus, quia absolutè potest sine illo esse, si à subiecto separetur.

Petes, an partes vnitæ saltim concipi possint sine toto? Resp. hoc fieri non posse, quia talis conceptus esset diuisiuus, possunt tñ concipi præcisiuè non concepto toto, quod adhuc sano modo intelligendum est, quia cùm partes vnitę sint adæquata causa totius, possunt in tali statu dupliciter considerari, materialiter, & formaliter, vt de quacunque causa dicimus ad suum effectum relata; si secundo modo considerentur, nec etiam præcisiuè poterunt concipi, toto non concepto, quia sic sub relatione causæ considerantur; si tñ consideretur primo modo, poterunt concipi, toto non concepto, & tunc erit concipere omne id, quòd concurrit ad constituendum totum physicum, non autem

ipsum

ipsummet totum physicum.

Sed contrà, vrget Auersa, hoc aggregatum, nimirum partes vnitæ vt sic conceptæ, præcisè, non est per accidens; sed per se vnum, constat .n. ex per se potentia, & per se actu, vt partibus, & causis intrinsecis. Resp. negando, hoc aggregatum esse per se vnum, sed erit duo per se vnita, partes .n. fundant vnionem, non vnitatem; negatur etiam, quòd constet ex materia, & forma, vt causis intrinsecis, nam illud vnitum non est causatum, sed est omne id quod intrinsecè causat compositum physicum de hac ipsa difficultate vide quæ diximus disp. 1. Log. q. 5. art. 2. in explicatione dist. realis cõtra Meurisse qui ea perterritus discendit à communi Scotistarũ sententia.

169 Quarto, si totum distinguitur realiter a partibus vnitis, vel distinguitur ab eis sm̃ se totum, vel secundùm aliquam sui partem; non primo modo, quia sic sm̃ omnes partes suas (hoc .n. significat ly *secundum se totum*) distingueretur ab omnibus partibus suis, quod implicat; nec secundo modo, quia tunc sm̃ vnam sui partem distingueretur realiter ab omnib⁹ partibus suis, quod pariter implicat, quia in illis omnibus inuoluitur etiam illa, sm̃ quam distingui pon...

Resp. totum distingui à partibus suis vnitis se toto cathegorematicè sumpto, quia sua ipsius tertia entitas est se ipsa distincta à suis partibus, nec sequitur ex hoc, sm̃ omnem sui partem ab omnibus suis partibus distingui, quia tunc fit transitus à toto cathegorematicè sumpto ad totum sumptum sincathegorematicè, quod supponit pro omni, & qualibet parte totius, quæ distinctio traditur à Scoto 4. dist. 11. q. 1. A. & est valde notanda. Contrà, hæc tertia entitas, vel est aliquid additum materiæ, & formæ illas excludẽdo à sua entitate, vel illas includendo, non primum, quia sic foret entitas simplex; si secundum, ergo non potest vt sic ab illis distingui, quia tunc sm̃ quod includit materiam, & formam, à materia, & forma distingueretur, quod implicat, quia vt à partibus cõtradistinctũ eas includere nequit.

Resp. aliqui Scotistæ, concedendo, esse entitatem simplicem, si in abstracto sumatur, ita Roccus cit ad 6. sed hoc implicat in terminis, & est manifestè contra Doctorem 3. dist. 2. q. 2. §. *Quartum ad tertium, &c.* & dist. 22. q. vn. §. *Quantum ergo &c.* & 4. dist. 12. q. 3. B. quibus in locis docet, partes esse de essẽtia totius etiã in abstracto, quia nunquã totum præscindi potest à partibus, & ideò concedendũ est secundum membrum, & neganda consequentia, cuius probatio valeret, si diceremus, hãc tertiã entitatẽ sm̃ se totã syncathegorematicè à partib⁹ inclusis distingui, quod nõ asserim⁹, de quo vide Zerb.

Sed contrà, distinctio se totis, & adæquata cadit tm̃ inter ea, quorum vnum nõ includit aliud, nec aliquid alterius, & eo ipso quod vnũ includit aliud, vel aliquid alterius, non potest ab eo adæquatè distingui, sed tm̃ inadæquatè, & per aliquid sui, vnde cõiter dicitur, quod includens ab incluso distinguitur inadæquatè, cùm ergo totum distinguatur à partibus, vt includens ab inclusis, non potest ab illis distingui se toto, & adequatè, sed tm̃ p aliquid sui, & inadæquatè, ita arguit An. ic. cit.

Resp. distinguendo antec. vnum potest dici se toto, & adæquatè distingui ab alio dupliciter, vel quia vnum nõ est alterum, nec aliquid vnius est aliquid alterius, & hac ratione se totis distinguuntur entia disparata, quorum vnum non spectat ad integritatem alterius, & ità totum non distinguitur a partibus se toto, quia partes sunt aliquid compositi, nec talis distinctio potest vnquam esse inter includens, & inclusum; secundo modo potest vnum dici ab alio distingui se toto, quia distinguitur ex sua ratione formali, ita quod vnum formaliter, & realiter non est aliud, licet vnum sit aliquid alterius, & ita compositum distinguitur à partibus per hoc præcisè, quod est entitas includens illas, & non è contra, qua ratione includens est semper se ipso ab omnibus inclusis distinctum, & non per aliquid eius, quod est ab illis distingui se toto cathegorematicè sumpto; & hoc valde notandum est contra Aduersarios, qui putant, includens nullo modo posse ab inclusis distingui se toto, & adæquatè, sed tm̃ inadæquatè, & per

per aliquid sui, quod falsum est, si ly *se coto* cathegorematicè sumatur.

170 Sed contra adhuc obijcit Riuius, hæc tertia entitas cathegorematicè sumpta vel includit partes, vel non; si primū, ergo adhuc cathegorematicè sumpta non distinguitur ab illis realiter, quæ distinguū tur aliqua dist. non se includunt sm̄ sensū eius, vt si aliqua duo distinguantur ratione formali, non possunt se formaliter includere, ergo ea, quæ distinguuntur realiter, non possunt se realiter includere. Resp. quod eas includit, sed neg. conseq. cum probatur, dicimus ad anteced, quod si per inclusionem intelligitur identitas opposita illi distinctioni, sic conceditur antec. sed negatur vltima conseq. si vero per inclusionem intelligatur continentia vera, & realis vnius in alio, sic negatur antec. vnum .n. eorum, quæ distinguuntur formaliter, vel realiter .i. dicunt diuersas formalitates, vel res, potest realiter, & verè contineri in alio essentialiter.

Sed contra, additum aliquibus non includit illa, quib. superadditur, idē.n contra se ipsum non numeratur, nec sibi ipsi superadditur, ergo si totum chathegorematicè sumptum partibus superadditur, illas realiter non includit. Respondet Bassol. cit. art. 4. valere assumptum de addito per modum partis alteri comparti, non de addito per modum totius, quia hoc necessariò includit illa, quibus superadditur, nec sequitur idē sibi ipsi superadd. vel cōtra se ipsū numerari, quia totū non superadditur sibi, sed suis partibus. Et per hoc soluitur argumentum Ariag. disp. 6. sec. 1. vbi sic arguit, vel enim quòd addit compositum supra partes, & vnionem est aliquid compositi, vel non; si secundum, impertinenter ponitur, si primum, ergo iam est pars compositi, & sic supra partes, & vnionem nihil addit; sed facile respondetur hoc additum supra partes non esse aliquod compositi, sed totam eius entitatē, non enim additur per modum partis, sed per modum totius. Sed dices, si compositum addit aliquid supra partes, non addit nisi se ipsum, sed ipsum intrinsecè includit partes, ergo addit partes super partes, ergo partes bis numerantur, & sibi ipsis superadduntur, Respondet Bassol. quòd vtique addit entitatem propriam, sed nō ita quòd hinc intelligantur partes, & illinc totum superadditum partes includens, sic .n. partes bis numerarentur, & sibi ipsis adderentur, sed sic intelligi debet, quòd superaddens intelligatur includere partes, quibus superaddit, & sic partes non habentur bis, sed tantum semel.

Sed dices, saltim ista tertia entitas integrabit cum partibus, quibus, additur aliud compositum, quia ex vnione rerum distinctarum consurgit compositum, & ita dabitur processus in infinitum. Resp. negando conseq. quia tertia illa entitas non additur partibus per modum entitatis partialis, sicut forma additur materiæ ita vt faciat compositionem cum illis, ex vnione .n. talium entitatum partialium ad cōstitutionem alicuius totius ordinatarum fit compositio sed est entitas totalis resultans ex illis, quæ proinde dum partibus superadditur, non debet dici vniri partibus, quia vnio inter partes versatur, non inter partes, & totum, & ideò tertia entitas non debet dici vniri partibus, sed ex illis constitui, ita Doctor 3. dist. 2. q. 2. E d. 22. sub L. & Regent. Parisiens. cit. 1. Phys. q. 4. ad 4. Dices, si ista tertia entitas non informat partes vnitas, dum ignis superadditur faciet aggregationem cum ipsis. Resp. quòd sicut compositionem nō facit, quia non est pars, eadem ratione non facit aggregationem, sed est entitas tota ex partibus resultās, quæ sunt de eius essentia, & à quibus ipsa essentialiter dependet, quod in aggregatis minimè reperitur.

Sed vrges, quòd saltim faciet ens per accidens, quia quod aduenit enti in actu, est accidens, & cum eo facit ens per accidēs, hæc autem tertia entitas ponitur aduenire materiæ actuatę per formam, ergo &c. Resp. negando conseq. sensus.n. illius propositionis est, quod aduenit materiæ actuatæ, vt actus, & forma informans, accidens est, sed non sic aduenit hæc tertia entitas materiæ iam formæ vnitæ, quia nec forma eius est, nec actus, nec informans, nec actuans, sed resultat, vt tota quidditas, & forma totius, qua s. totum dicitur quidditatiuè tale, vt Doctor cit. explicat

plicat sub E. & per hoc satisfit obiectis omnibus à Io. de S. Th. q. 6. phys. art. 2.

171 Quintò obijciunt Hurt. & Auers. id, quod additur partibus, & vnioni, vel pertinet ad hominis essentiam, vel non, & si pertinet, vel est tota essētia, vel pars; si primum, ergo corpus, & anima non sūt de hominis essentia, quia hæc ponitur cō sistere in sola integritate distincta à materia, & forma; si secundum, ergo hæc integritas, & tertia entitas simul cum corpore, & anima hominem constituit, atq; ita non erit totum, sed pars totius. Resp. additum partibus vnitis esse totam essentiam hominis, & negatur conseq. inde deducta, licèt .n. directè hominis essentia consistat in illa tertia entitate, siue in recto sit illa tertia entitas, .s. humanitas, indirectè tñ, & in obliquo, etiam corpus, & anima spectant ad hominis essentiam, velut partes eam intrinsecè constituētes, vnde licèt essentia hominis dici nequeant in recto, benè tñ in obliquo dicuntur de hominis essentia, & ad Probat. consequētiæ dicimus, quòd licèt hominis essentia consistat in sola illa integritate à materia, & forma distincta, cū hac tñ distinctione à parte rei stat inclusio earundem à parte rei, vnde licèt essentia hominis cōsistat in illa sola tertia entitate prout à partibus distinguitur, non tñ consistit in illa sola, prout excludit partes, quia quāuis partes vnitæ realiter distinguantur à tertia entitate, non tñ essentialiter, & in hoc decipiuntur Aduersarij, dum putant, distinctionem realem duorum necessariò inferre exclusionem vnius ab alio, cùm tñ oppositum videamus contingere in toto continuo vbi vna pars proportionalis cū alia communicans ponitur realiter distincta ab illa, quam tamen includit.

Sed dices, licèt vnaquæque pars singillatim dici possit de essentia totius, tñ vtraque videtur debere dici in recto tota hominis essentia, & quidditas, quod .n. spectat tantùm in obliquo ad alicuius essentiam, spectat per modum partis, at corpus vnitum animo non spectat p modum partis ad hominis essentiam, ergo erit tota eius quidditas, & talis dici debet in recto. Accedit, quòd vel corpus vnitum animo est tota hominis quidditas, vel pars quidditatis; si primum, habetur intentum; si secundum, assignetur alia compars quidditatis, planè hæc non poterit assignari, nisi illa tertia entitas, quod Scot. non concedit.

Resp. negando conseq. vnaquæque .n. pars dici potest de essentia hominis, idest constitutiua essentiæ hominis inadæquatè, & vtraque dici potest adęquatè de hominis essentia, idest adæquatè illius constitutiua, sed nullo modo in recto dici pōt adæquata hominis essentia, quare etiam in obliquo spectat ad hominis essentiam totum id, quod concurrit ad eā adæquatè constituendam, & cùm quæritur, an corpus vnitum animo sit tota hominis quidditas, vel pars, dicimus, esse totam hominis quidditatem, non formaliter, & in recto, sed causaliter, cōstitutiuè, & in obliquo, vt sensus sit, quòd corpus vnitum animo est omne id, quod concurrit ad constituendam hominis essentiam.

172 Sextò, entia multiplicari non debent absque necessitate, at nulla est necessitas ponendi hanc tertiam entitatem à partibus realiter distinctam quia si supponamus, animam Petri informare materiam, quantitate, & cæteris accidentibus affectam, illud coniunctum seclusa omni tertia entitate poterit omnes administrare actiones vitæ, intelligere, sentire, &c. Resp. negan. minorem, nam materia, & forma vnitæ nequeunt præstare id, quod præstat tertia entitas, vt constat ex secunda ratione, nam nec possunt generationem substātialem per se terminare, nec esse subiectum idoneum illius per se vnitatis, quæ est compositi, nec alia huiusmodi, quæ ibi dicebamus, quia materia, & forma simul propriè sunt per se vnita, non per se vnum; de illis verò actionibus vitalibus mox dicemus.

Sed contra, indiuiduum substantiæ cōpositæ ideò est per se vnum, quia constat ex per se potentia, & per se actu, at collectio materiæ, & formæ dempta omni tertia entitate, est ex per se potētia, & per se actu, ergo erit verè vnum per se. Resp. negan. minorem, collectio .n. illa dempta tertia entitate nequit propriè dici, quod

quod sit ex per se actu, & per se potentia, sed potius est collectio, seu vnio per se actus, & per se potentiæ. Sed dices, vnio imperfecta, & secundum quid, vt est in composito per accidens, non facit aliam entitatem vnam sm̄ quid sed tm̄ reddit partes sm̄ quid vnitas, vnde dicimus vnum album, vnam domum, &c. ergo pari ratione vnio simpliciter, & per se, quæ cadit inter partes compositi substantialis, non facit aliam entitatem vnā simpliciter, & per se, sed tm̄ reddit partes simpliciter, & per se vnitas. Resp. disparem esse rationem; tum quia non inconuenit, duo entia dici vnum sm̄ quid, vt vnum album, vna domus, sed benè implicat, duo entia quantumuis per se vnita dici vnum ens simpliciter; tum quia in cōposito accidentali non cadit vera causalitas inter partes, & totum, benè tñ in substantiali, ac proinde hic constituenda est tertia entitas.

Septimò ex Auersa, operationes non possunt competere huic tertiæ entitati, ergo ex hoc cap. non est admittenda, vt contendit Scot. Probatur assumptum, intelligere in homine, recipere accidentia, vt quantitatem, vel competit partibus tm̄ nempe intelligere animæ, recipere quantitatem corpori, & sic tertia illa entitas non erit necessaria ex hoc cap. vel competunt tertiæ entitati tm̄, & sic hæc tertia entitas in homine haberet potentiam intellectiuam, non autem anima rationalis, quæ est pars, & hæc intelligendi actū eliceret, non anima, hæc quantitatem reciperet, & non corpus pro altera parte. Accedit, quòd ista tertia entitas in homine, vel est spiritualis, vel corporalis; si primum, ergo non potest recipere, & exercere actum intelligendi; si secundum, ergo non potest recipere quantitatem. Vel competent tertiæ entitati, & partibus simul, & tunc idem accidens esset in subiectis realiter diuersis.

173 Resp. varias esse operationes, quę toti tribuuntur, quædam sibi competunt formaliter, & immediatè, de quibus vrget ratio Scoti, quædam sunt, quæ immediate competunt partibus, & ratione partis denominant ipsum totum, & sic se habēt intelligere, & quantitatem recipere, vel esse quantum, illud .n. conuenit toti homini ratione animæ, & istud ratione corporis, & ista tertia entitas in homine, est ò sit corporea, potest tñ adhuc denominari intelligens, quia intellectio non recipitur formaliter in ipsa, sed ei conuenit ratione partis; operationes verò materiales, quales sunt omnes sensationes, formaliter, & immediatè conueniunt tertiæ entitati, quia vt sępe docet Arist. 2. de Ani. similes operationes sunt totius coniuncti in ratione principij, & subiecti, quia ab ipso eliciuntur, & in ipso recipiuntur, & Aduersarij sunt, qui huiusmodi operationes ponūt simul in duobus subiectis realiter distinctis, non verò nos, si .n. sunt in toto coniuncto, vt vult Arist. & totum coniunctum nō est nisi partes per se vnitæ, iam idem accidens erit in duobus subiectis realiter diuersis.

Sed vrgebis, si hæc tertia entitas in viuentibus est corporea, iam in quolibet viuente duo erunt corpora, corpus pro altera parte, & corpus totum, quod non videtur asserendum. Tum quia tunc duo corpora essent in eodem loco, cùm pars non sit extra totum. Tum quia omnia accidentia materialia geminanda forent, vt quantitas, cicatrix, color, &c. cùm hęc omnia videantur in animali mortuo, vel idem numero accidens, .s. quantitas, & color, statuendum erit in duobus subiectis realiter distinctis. Tum tandem, quia non est maior ratio, cur hæc tertia entitas in homine poni debeat corporalis, quàm spiritualis, cū ad eius constitutionē non minus anima cōcurrat, quàm corpus.

Resp. hanc tertiam entitatem esse corpoream, quia videmus, eam esse subiectum motus progressiui. sensationum, & aliorum accidentium materialium, nec propterea geminãda sunt corpora de genere quantitatis, quia hæc tertia entitas non dicitur corporea, & extensa ratione quantitatis sibi formaliter inhęrentis, sed ratione quantitatis inhærentis corpori ꝓ altera parte compositi, vt Scot. docet in 3. d. 22. q. vn. prope finem, vnde sicut materia, & forma coextenduntur composito per quantitatem eiusdem compositi,

&

& sm̄ Auerroistas forma extenditur in materia per quantitatem materiæ inhærentem, ita in proposito dicimus de hac tertia entitate in viuentibus, quòd vtique sit corpus de genere substantiæ distinctū à corpore pro altera parte, verùm nō habet quantitatē diuersam a quantitate corporis pro altera parte, sed per quantitatē eius extenditur, dum sibi compenetratur. Hinc ad primam probat. dicimus, non esse inconueniens, immo est necessarium, duo corpora esse in eodem loco, quorum vnum est pars alterius, vt bene ait Tataret. 1. Phys. q. 2. dub. 2. ad 2. præsertim cū non ambo sint quanta quantitate distincta. Ad 2. dicimus, non esse geminanda accidentia formam mixti consequentia, quia hęc sunt in corpore pro altera parte, & ratione ipsius conueniunt corpori toti. Ad 3. hæc tertia entitas est tota materialis, & corporea, sumendo totum cathegorematicè, quia tota hoc modo compenetratur parti corporeæ, & illi coextenditur, nec dici potest tota spiritualis, quia includit partem corpoream; quamuis autem hæc sit pars minùs præcipua hominis, non infert, quòd tertia entitas tota sit spiritualis, quia spiritus excludit omnem molem, & partem; potest tñ dici, immo de facto dicitur natura humana media inter merè corporalem, & spiritualem, quia componitur ex parte purè corporea, & alia merè spirituali.

174 Octauò, partes identificantur essentialiter cum toto, ergo etiam realiter, Antecedēs patet ex quarta conclusione, Probatur consequentia, Tum quia, vt ait Auersa essentia non est aliud, quam ipsa realitas rei, ergo non possunt res realiter distinctæ habere indiuisam essentiam in creatis, si ergo tertia entitas non habet aliam essentiam ab essentia partium vnitarum, hoc planè est fateri, non habere aliam realitatem distinctam. Tum quia ex identitate essentiali in hoc sensu, quatenus vnum est de essentia alterius, verè infertur quoque inter illa identitas realis, quia .n. animal est de conceptu quidditatiuo hominis, ideò est etiam idem realiter cum illo, quia vniuersaliter partes diffinitionis identificantur realiter cum definito, cùm prædicentur in primo modo, & implicat, aliquid esse intrinsecum alicui in primo modo, & ab eo realiter distingui.

Resp. negando conseq. ad primā probat. dicimus, argumentum procedere de distinctione essentiali primo modo accepta, quo sensu concedimus, partes, & totum mutuò essentialiter inter se distingui quia omnis res habet suam essentiam, & ex diuersitate rerum infertur in creatis diuersitas essentiarum, at dum nos affirmamus, partes non distingui essentialiter à toto, loquimur de distinctione essentiali in tertio sensu, quo vnum distinguitur ab alio, quando non pertinet ad constitutionem eius essentialem, nec ingreditur cōceptum eius. Ad 2. probat. falsum est, idētitatem essentialem in hoc sensu inferre identitatem realem, nec paritas assumpta de animali realiter cum homine identificato est ad rem, nam duplex est definitio rei, sicut duplex est constitutio, physica, & metaphysica, constitutio physica totius fit ex rebus per veram, & propriam causalitatem, & sic homo constituitur ex anima, & corpore, constitutio verò metaphysica fit ex realitatibus non per verā, & propriam causalitatem, sed quasi per naturalem quādam dimanationē eo modo, quo passio fluit ab essentia subiecti cum sola distinctione formali ab ipso, & ideò potest res definiri physicè, & metaphysicè, primo modo partes definitionis sunt res, vt corpus, & anima respectu hominis, secundo modo realitates, vt animal, & rationale respectu eiusdem, partes definitionis metaphysicæ vtique non distinguuntur realiter à definito, nō quia sunt de conceptu formali illius, & integrant eius essentiam, sed quia sunt realitates illam constituentes metaphysico modo, & non cum vera, & propria causalitate, at partes physicæ constituunt definitum cum vera, & propria causalitatē, & ideò realiter distinguuntur ab illo, quare paritas de animali assumpta non est ad rem, quia est pars definitionis metaphysicæ, & est realitas.

Sed instabis, ergo verior erit à toto genere propositio secundi modi, quam pri-

mi modi, quia in secundo modo prædicatum semper identificatur realiter subiecto, non autem in primo ex responsione allata. Resp. negan. conseq. quia veritas propositionis pendet ex necessitate connexionis prædicati cum subiecto, quæ maior est in primo modo, quàm in secundo ratione essentialis dependentiæ, quam definitum semper habet à partibus definitionis, vide Zerb. loc. cit. vbi de hac materia mouet, & soluit plura dubia.

175 Nonò arguitur auctoritatib. Sãctorum, & Aristot. D. Aug. 3. de Trinitate cap. 4. ait, homo nil aliud est, quàm anima, & corpus; Athan. in Symbolo, anima rationalis, & caro vnus est homo; Boet. de Trinit. cap. 3. ait, omne totum esse partes suas coniunctas; Dion. de cœlesti Hyerarchia ait, quòd mors in nobis non est substantiæ consumptio, sed vnitorum separatio; & D. Damasc. ait, Verbum, quod semel assumpsit, nunquam dimisit, at si daretur hæc tertia entitas, illam in morte dimisisset. Deinde Arist. 4. Phys. 23. ait, totum nihil esse præter partes, & 2. de Anima tex. 7. nõ oportet quærere, si vnum est anima, & corpus, sicut neque ceram, & figuram, & tex. 10. sicut oculus est pupilla, & visus, ita anima, & corpus est animal. Neque his auctoritatibus (inquiunt) satisfit dicendo, sensum non esse formalem, sed causalem, quatenus totum causatur à partibus, planè .n. verba allegata sensum reddunt formalem, quòd verè totũ nõ sit aliud præter partes.

Resp. benè explicari præfatas auctoritates, si exponantur in sensu causali, non autem formali, & identico, & talem sẽsum expressit Boetius, cum dixit, totum esse partes coniunctas, quatenus .s. habet (inquit) suum esse ex partibus, sic igitur explicandus erit D. Aug. dum inquit, hominem nil aliud esse, quàm corpus, & animam, quamuis Bassol. neget, Aug. ita loqui. D. Dion. sup. explicatus est, quòd loquebatur de partibus essentialibus, volens contra quosdam insinuare, in morte hominis animam non consumi, sed tñ à corpore separari; auctoritas Damasc. varias habet explicationes, sed cõis est, quod loquitur de partibus, ait enim, vt refert Amic. tract. 11. q. 10. dub. 1. art. 4. nullam naturæ partem Verbum deposuit, vel dicit, Christum non dimisisse aliquid, quod assumpsit post resurrectionem, & Amic. hunc esse sensum Damasc. ibidem, vt patet intuenti textum.

Ad primam Arist. auctoritatem re vera noluit ibi negare distinctionem totius à partibus, sed intellexit, totum non esse præter partes, idest non esse separatum à partibus, quia est in illis, & illis compenetratur, neque .n. distinctio aufert illũ modum essendi in, de quo ibi loquitur. Aliæ duæ auctoritates ex 2. de Ani. possẽt exponi in sensu causali, verè tñ Arist. ibi non induxit exempla illa ad declarandum, quale sit compositum resultans ex anima, & corpore, & qualis per se vnitas eius, sed tñ quòd non oportet quærere causã mediam, & intrinsecam, quare ex anima, & corpore fiat vnum, sicut nec talis causa media est, quare ex cera, & figura fiat vnum figuratum, estò hoc figuratum, & eius vnitas sit alterius rationis à viuente, & eius per se vnitate, exempla .n. esse nequeunt in omnibus similia, sed satis est, si exprimant id, ad quod inducuntur. Manca p. Phys. q. p. dub. p. multa obijcit, quæ cum relatis argumentis coincidunt.

ARTICVLVS II.

Resoluitur quæstio de toto integrali, & per accidens.

176 Dicimus 1. nullum totum integrale, siue discretum, siue continuum, siue homogeneum, siue æterogeneum realiter distingui à suis partibus, Probatur primò Concl. de toto integrali continuo, de quo magis videtur esse distinctum, ex eo, quod Scot. docet in 4. d. 12. q. 4. sub I. vbi ex professo declarans constitutionem totius continui, ait, quòd in diuisione continui nulla quantitas diuersa a quantitate partium deperditur, sed solùm continuitas, & habitudo vnitorum ad inuicem, ac respectus quidam totalitatis resultans ex vnione partium, & similiter, quòd in appositione non acquiritur noua quantitas, sed noua continuitas, & habitudo vnitorum, & quidã re-

respectus totalitatis ex tali habitudine resultans, sed si totum continuũ esset quid distinctum realiter à suis partibus vnitis, planè in continuatione partium noua totalis quantitas acquireretur, & in diuisione periret.

Deinde Prob. ratione. Tum quia ex hoc sequeretur, materiam esse generabilem, & corruptibilem, cùm enim habeat partes entitatiuas, & integrales ex Scoto 2.d.12.q.2. vtique in diuisione materiæ corrumperetur tertia entitas illius totius integralis, & in continuatione denuò generaretur, vt vrgebamus disp.2.q.8.ar.2.n.166. & frustra laborat Canon.1. Phys. q.9.art.2.dub.1.ad hanc difficultatem effugiendam, si totum integrale realiter distinguit à partibus, vt ibi diximus. Tum quia quantitas totalis distincta à quantitatibus partialibus erit vtiq; extensa, alioquin quantitas nõ foret, & tñ in diuisione quasi per modum indiuisibilis se haberet, nam per vnicam diuisionem factam in hac, vel illa parte, tota simul, & semel corrumperetur. Tum etiã addendo guttam aquæ mari, noua entitas substantialis per totum mare diffusa generabitur de nouo etiam in remotioribus partibus, & eã auferendo, similiter destruetur, quod est mirabile. Tum insuper tunc idem numero pluries, & pluries poterit naturaliter reproduci, nã si aliqua tota aqua in duas diuidatur medietates, tunc corruptum est compositum, quod ex illis constabat, quę si rursus reuniantur, idem totum redibit, cùm sint eædem partes, & quoties diuidentur, & reunientur, toties peribit, & redibit naturaliter idem indiuiduum aquę & quamuis aliqui id non habeant pro inconuenienti, eò quia Scot.4.d.43.q.3.cõcedit, posse naturaliter aliquando idem numero per successionem temporis reproduci, tñ re vera Doctor ibi non concedit id posse contingere tanta facilitate, quanta contingit reunio partium aquæ priùs diuisæ.

177 Accedit, quòd magis ponderarẽt duæ libræ coniunctæ, quàm diuisæ, quia coniũctæ causant tertiam entitatem, quę haberet suam grauitatẽ distinctam à grauitate partium, quod tamen est cõtra experientiam. Et si ab aliquo ponderoso auferatur pondus vnius libræ, adhuc remanebit idem pondus, sit namque verbi gratia A. ponderosum vnius libræ, diuidatur in duas partes, tunc destruitur cõpositum illud, quod dicebatur A. & cùm esset vnius libræ, ablatũ est pondus vnius libræ, & tamen non minus ponderant illę medietates, vt experientia docet. Rursus si animali addatur per nutritionem pars notabilis sequitur non esse idem animal post nutritionem, quod erat antea quia mutata est tertia entitas.

Resp. Tataret.cit. duas libras coniunctas non plus ponderare, quàm quando sunt diuisæ, quia alia libra, quæ additur ex coniunctione ipsarum, illas duas includit, & in hoc sensu inquit, non esse incõueniens, pondus duarum librarum esse æquale ponderi trium, qñ tertia includit duas priores, sic etiam ablato ab illo põderoso pondere vnius libræ, adhuc eiusdem ponderis remanebit, quia illa libra includebat duas remanentes semilibras.

Sed contra, vel tertia libra resultans ex duabus coniunctis, & ab eis realiter distincta, habet aliam grauitatem à grauitate illarum, vel non; si secundum, ergo non est alia ab illis; si primum, ergo plus ponderabunt coniunctæ, quàm diuisæ; Neque inclusio duarum in ista tertia tollunt illius pondus, vel impedire possunt impetum impressum grauitatis eius; & probatur à simili de toto essentiali, nam hoc totum vtique includit partes essentiales, sed quia distinctam entitatem ponit ab illis, consequenter etiam non obstante tali inclusione habet tales passiones, & operationes, quæ non conueniunt partibus singillatim sumptis, immo ex his arguit Scot.totũ essentiale esse distinctum à partibus suis.ergo pariter in proposito, totum integrale si aliam dicit entitatem a partibus realiter distinctam, aliquam passionem quoque, & operationem habere debebit, quæ partibus non competat singillatim sumptis, & in argumento proposito alia esse nequibit, nisi distincta grauitas, & distincta grauitatio, & cùm hanc non percipiamus in duabus libris coniunctis magis, quam in diuisis,

consequenter hinc debemus arguere coniunctas nō facere totum aliquod distinctum ab ipsis realiter.

Postremò ratio, quæ concludit distinctionem totius essentialis realem à suis partibus, non militat de toto integrali, nam licèt continuum sit per se vnum perseitate continuitatis, nō tñ est per se vnū perseitate vnionis, quæ est ex per se actu, & per se potentia, & ex materia, & forma, vt veris, & proprijs causis, cùm ergo partes totius non sic se habeant inter se, non poterunt causare totum realiter distinctum. Respondent, quòd illud causant in genere causæ materialis, vt videtē docere Arist. 2. Phys. 31. verum .n. est dicere, quòd ex hac parte aquæ, & illa fit tota aqua. Sed falsum est, totum integrale verè causari à partibus, cùm eius compositio potius sit compositio cū his, quā ex his, vt dicere solent Philosophi, vnitas enim continuitatis aliud non dicit, quàm hanc, & illam partem copulari termino cōi, non verò ex hac, & illa parte fieri vnū & Arist. cit. vtitur hac comparatione totius integralis, tanquam exemplo, in quo non debet attendi veritas, sed similitudo, vtitur .n. etiam ibi exemplo syllabæ, & tñ constat, litteras non verè concurrere in genere materialis causę ad syllabę constitutionem, immo ibi solùm intendit Philos. recensere illa, quę aliquo modo reduci possunt ad genus causæ materialis.

Resp. aliqui rationes allatas concludere de toto homogeneo, quod à partibus suis non distinguatur, nō autem de æthero geneo. Sed certè, & si aliquæ præsertim de toto homogeneo concludant, solidiores tñ æqualiter de omnibus concludunt, vt per eas discurrenti patebit.

178 De toto autem integrali discreto, nempe numero, hoc idem Prob. Tū quia Arist. 3. Phys. 68. appellat numerum vna plura, & non vnum quid, hoc idem repetit 10. Met. tex. 4. & 8. Met. tex. 10. ait nō posse dici, numerum esse vnum quid, sed esse quasi congeriem, aut si est quid vnū, sicut definitio, oportet assignare quid sit quod facit vnum ex multis; Et postea tex. 15. resoluens dubium de vnitate numeri, ac definitionis, ait, vnum ex multis constitui, quando se habent, vt actus, & potentia, quare cùm partes numeri non ita se habeant, sequitur, numerum in sententia Philosophi non esse verè per se vnum. Tum etiam ratione, quia numerus non est verè ens per se vnum, sed potius aggregatum quoddam per accidens, quamuis per rationem à nobis consideretur p modum vnius, nec consequenter habet veras species, vt diximus in Log. disp. 7. q. 2. & quamuis Scot. 5. Met. q. 9. oppositum sentire visus sit, attamen in 1. d. 24. q. vn. idipsum in dubium reuocauit, & dū in eadem 1. d. 2. q. 7. Hh, enumerat gradus omnes vnitatis, in primo ponens vnitatē aggregationis, in secundo vnitatem ordinis, in tertio vnitatem per accidens, in quarto vnitatem compositi per se, & demum in quinto vnitatē simplicitatis, quæ est identitas, sanè insinuare visus est, numerum esse aggregatū per accidens, cuius vnitas pertinere non possit, nisi ad primum, vel secundum gradum vnitatis.

In oppositum arguitur 1. auctoritate Arist. & Scoti, Arist. enim 7. Met. tex. vlt. inquit, syllabam BA. non esse B. & A. sed esse quid ab ipsis distinctum, qua auctoritate motus Doctor dixit 2. d. 16. q. vn. F. quòd præter partes integrales, oportet dare aliquod tertium, quia semper partes integrales faciunt aliquod totum, aliud a qualibet partium per aliquod formale cōcurrens, idque probat exemplo syllabæ BA adducto a Philosopho. Et 5. Met. tex. 19. idem significauit Arist. de toto integrali discreto, ait .n. sex non esse bis tria, sed semel sex, qua auctoritate motus Doctor. 3. dis. 22. q. vn. L. docet, quòd quinarius non est vnitates quinque, sed est illud totum, quod resultat ex quinque vnitatibus, aliter si esset illæ vnitates, esset vnum, sicut aceruus, Denique 8. Met. tex. 15. ait, omnium, quæcunque plures partes habent, non est totum, quasi coaceruatio, sed ipsum totū est aliquid aliud præter partes, & ibi etiam loquitur de numero. Et Scotus in 2. dist. 3. q. 4. H. & in 3. dist. 2. q. 1. §. *Cū arguitur &c.* ait, totū integrale nō prædicari de partib. integrātib. sed tm̄ totū vniuersale, ergo signū est, esse quid distinctum realiter ab ipsis.

179 Resp. ad 1. auctoritatem Arist. sensum illius esse, quòd totum integrale distinguitur à suis partibus singillatim sumptis, quia totum integrale nõ est solùm hæc pars, vel illa, sed omnes simul vnitæ, inquit enim, quòd BA non est B. & A. sed non ait, quòd non sit B. & A. simul vnita, immo totum integrale non solùm distinguitur à suis partibus seorsim sumptis, sed etiam simul sumptis, & collectiuè, quia vltra omnes partes dicit vnionem ab eisdem realiter distinctam, vt diximus huius quæst. initio de quocunque toto, & ità intelligendus est Doctor 2. dist. 16. q. vn. Ad aliam auctoritatem ex 5 Met. per id, quòd sex non est bis tria, sed semel sex, solùm insinuare voluit, senarium componi ex sex vnitatibus vnitis, & non ex duobus ternarijs, qui sunt duo numeri, & essentiam numeri consistere in ipsa totalitate numeri, qualiscunque illa sit, alias verò comparationes, & proportiones, quas per considerationem partiũ numeri facere solent Aritmetici, dici potius qualitates numeri, quàm substantiã, voluitq. ibi esse magis vnum, quàm sit aceruus, quia habet vnitatem ordinis, qua caret aceruus, nec ingenuè aliam vnitatẽ super aceruum intendit ibi Philos. in numeris astruere, & sic etiam intelligendus est Scot. 3. d. 22. q. vn. qui solùm illud assumit, vt exemplum ad declarandum per se vnitatem hominis, quare affert similitudinem, non identitatem.

Similiter dicitur ad aliam auctoritatẽ ex 8. Met. tex. 15. omnium, quæcunq; plures partes habent, non esse totum, quasi aceruum, sed aliquid aliud præter partes, quia vnitas acerui est minima vnitas, vt docet Scot. cit. 1. dist. 2. q. 7. Hh. vnde alia tota vltra vnitatem aggregationis addũt, vel vnitatem ordinis, vel vnitatem ꝑ accidens, vel per se, &c. Scot. autem cum ait loc. cit. totum integrale non prædicari de suis partibus, sed benè totum vniuersale, loquitur de illis singillatim sũptis, inquit .n. quodquælibet pars lapidis est lapis, sed non totus ille lapis, cuius est pars integralis, vnde per hoc infertur solùm distinctio totius integralis à partibus suis singillatim sumptis.

180 Secundò objicit Tatar. multis rationibus, primò, quia totum integrale cõponitur ex suis partibus, vel igitur totum hìc supponit pro aliquo alio à suis partibus, & sic habetur intentum, vel pro suis partibus simul sumptis, & tunc idem cõponetur ex se ipso, idest partes ex partibus. 2. sequeretur, partes integrales esse partes essentiales, nam duæ medietates aquæ erunt hæc aqua, sed materia, & forma aquæ sunt hæc aqua, ergo materia, & forma aquæ sunt duæ medietates eius. 3. sequitur, finita esse infinita, nam duæ medietates baculi sunt ille baculus, & infinitæ partes ꝓportionales illius baculi sunt ille baculus, ergo infinitæ partes illius baculi sunt duæ medietates eius.

4 Sequitur, idem esse simul, & semel intensè album, & intensè nigrum, capiatur .n. scutum, cuius vna medietas sit intensè alba, & dicatur A. alia intensè nigra, & dicatur B. tunc sic arguitur, A. & B. sũt intensè album, & intensè nigrum, scutũ est A & B. ergo scutum est intensè albũ, & intensè nigrum. Demum sequitur, Petrum obuiam venientem videri à tergo, nam supposito, quòd tibi veniat obuius, sic arguitur; tu vides Petrum, Petrus est suæ medietates, ergo tu vides suas medietates, & tñ nihil vides in parte posteriori

Resp. hæc, & similia argumenta procedere ex falsa immaginatione, quòd totum integrale nõ distinguatur à suis partibus diuisim, idest distributiuè, sumptis, aut etiam simul sumptis, idest collectiuè, sed non sub vnione conceptis, quod nos non asserimus, fatemur .n. totum integrale distingui ab omnibus suis partibus distributiuè sumptis, quia præter hanc includit illam, & etiam collectiuè, quia vltra omnes, includit vnionem, seù coexistentiam earum, & solùm dicimus, nõ distingui realiter à partibus simul sumptis cum vnione, vnde ad singula respondẽdo.

Ad 1. dicimus, in illa propositione, *totum integrale componitur ex suis partibus* supponere totum pro omnibus suis partibus distributiuè sumptis, non collectiuè simul cum vnione, quia sic sunt ipsum totum, & sensus est, quòd singulæ partes, vna alteri coëxistens, componunt

totum integrale, & omnes collectiuè sũptæ cum vnione sunt ipsum totum; vnde soluitur hoc argumentum eo prorsus modo, quo soluebant Aduersarij primam rationem art. prec. allatam pro distinctione totius essentialis à partibus, quæ ibi non valebat, quia partes essentiales vnitæ non sunt ipsum totum, sed causa totalis illius, cùm inter totum essentiale, & eius partes vera intercedat causalitas, quæ hic non intercedit, cùm cõpositio integralis potiùs sit cum his, quàm ex his; & planè si allatũ argumentum concludit distinctionem totius integralis à partibus, concludet etiam distinctionem totius per aggregationem, nam de aceruo potest idem argumentum confici, & debet hic solui, vt solueretur ibi. Ad 2. dicimus, ex puris affirmatiuis in 2. figura nihil sequ., non .n. valet dicere, Asinus est animal, homo est animal, ergo homo est Asinus, sic autẽ concludit illa secunda ratio est enim ex puris affirmatiuis in secunda figura. Ad 3. negatur sequela, Ad probat. negamus etiam consequentiã, argumentum .n. iterum est in 2. figura ex puris affirmatiuis, verum est vtique, illas duas partes æquales vnitas esse baculum illum, & etiam infinitas proportionales vnitas esse baculum illum, sed hinc non sequitur, infinitas partes proportionales esse illas duas æquales, & qñ etiam id concederetur, vt sensus sit, infinitas proportionales contineri in duabus, hoc nullum est absurdum. Ad 4. negatur sequela, sequitur .n. solum ex illo casu, illarum duarum medietatum scuti vnitarum alteram esse intensè albam, alteram intensè nigrã, & in argumento committitur fallacia, nã in maiori A. & B. summũtur distributiuè, & sensus est, hæc medietas est intensè alba, & illa intensè nigra, & in minori sumuntur collectiuè alioquin minor esset falsa. Ad 5. negatur sequela, ad Probat. dicimus, quòd Petrus est suę medietates simul sumptæ, & collectiuè, & qñ vides Petrum tibi obuium, non vides totum Petrum, idest omnes eius partes, sed tantum aliquas.

181 Tertiò arguitur specialiter de toto æterogeneo, quod si non esset quid vnum à partibus distinctum, non seruaretur vnitas animalis, & esset congeries potius plurium specie distinctorum, carnis, nerui, ossis, &c. quam vnum ens per se. Arguitur deinde de toto discreto, .s. numero, quia si non esset quid vnum, tunc vnus numerus specie non differret ab alio, si .n. numerus ternarius non esset nisi tres, vnitates, quaternari⁹ verò quatuor, esset eadẽ vnitatum ratio solum cum multiplicatione, quæ differentiam specificam non facit, sicut maior aqua à minori; specie non differt.

Resp. ad 1. negan. sequelam, ad saluandã .n. vnitatem corporis animalis, ità vt informari possit ab anima, non requiritur, quòd totum corpus importet aliquid distinctum realiter à suis partibus, sed sufficit, partes corporis esse continuas inter se saltim sm̃ aliquas partes, nam ossa continuantur carni per quosdam nexus, vel apparentes, & visibiles, vel immanifestos propter paruitatem, cerebrum etiam, de quo magis dubitari potest, est continuum cum medulla dorsi, quæ dicitur spinalis, quamuis sit discontinuum cum membranis, vel cranio capitis, vt ait Arist. 2. de part. anim. c. 7. & talis continuitas sufficit ad saluandam vnitatem corporis animalis vt fusiùs in lib. de Ani. immo Ant. And. 7. Met. q. 6. insinuauit, ad hoc sufficere vnitatem ordinis in partibus corporis, nam cũ anima sit forma in informãdo cæteris perfectior, & illimitatior, sufficit ei pro adæquato perfectibili aliquod vnum totum vnitate ordinis. Ad aliud de toto discreto dicimus, quòd sicut numerus deficit à vera, & per se vnitate, ac entitate, ità differt à vera ratione speciei, vnde plures, vel pauciores vnitates vtique specie non differũt, nisi quatenus ab intellectu accipiunt certã collectionem, & ordinem, atque collectionis, & ordinis vnitatem, vnde à parte rei secluso opere intellectus datur numerus tm̃ quò ad materiale, quia dantur multa entia numerabilia, quæ ab intellectu in vnum colligi possunt, sed quia non habent vnitatem nisi ab intellectu numerante, & illa plura in vnum colligente, ideò quò ad formale non datur numerus nisi per intellectum; Neque etiam si numero aliquam per se entitatem, & vnitatem daremus, & varias

varias species numerorum in rigore admitteremus, propterea cogeremur ponere illum distinctum à suis partibus, & vnitatibus, ex quibus constituitur, hæc .n. omnia saluari posset sine tali distinctione.

182 Dicimus 2. totum per accidens, vt est homo albus, non distingui realiter à suis partibus simul sũptis, & vnitis. Cõcl. est Scoti 3. d. 2. q. 2. §. *Quantùm ad tertium, &c.* vbi totum per accidens ex eo distinguit à toto per se, quia hoc dicit tertiam entitatem, illud non. Sed resp. Fuentes nu. 25. Doctorem ibi affirmare solùm, partes per se constituere entitatem per se vnam, partes verò per accidens entitatem per accidens vnam, & per hoc distinguere totum per se, à toto per accidens. Sed legatur Doctor. § cit. vers. *Et si quæras, &c.* ibi .n. quærens causam, quare ex materia, & forma constituatur entitas tertia alia ab illis, & aliæ partes non ita constituant sua tota realiter distincta; respõdet ex Philos. 8. Met. tex. 15. quia partes essentiales sunt per se actus, & per se potentia, non autem aliæ partes, vnde ex hoc, quòd partes essentiales constituunt entitatem per se vnam, concludit, illam esse realiter distinctam à constituentibus, quia cõstituitur ab eis per veram causalitatem physicam, ex quo sequitur, quòd si partes per accidens constituunt entitatem per accidens vnam, planè non constituunt illam à se ipsis vnitis realiter distinctam, quia non constituunt illam per veram causalitatem per se actus, & per se potentiæ.

Prob. etiam ratione ex Canon 1. Phys. q. 4. ar. 4. hæc tertia entitas ex subiecto, & accidente constituta, & ab eis vnitis realiter distincta, vel est substantia, vel accidens à sufficienti diuisione, & neutrum dici potest, & quia neque accidens esse potest pars substantiæ, neque substantia accidentis, & tñ totum per accidens ex vtrisque constat. Accedit, quòd si ex substantia, & accidente resultat tertium compositum, hoc erit perfectius substantia, & accidente, quia omne totum est perfectius sua parte, atque ità dabitur entitas perfectior substantia completa, & subsistente, quod dici non potest. Denique fundamẽtum Fuentes, quo motus est ad hoc tuẽdum contra cõem Scotistarum, est prorsus falsum, putat enim, inter totum per accidens, & eius partes intercedere veram causalitatem, sicut inter totum essentiale, & eius partes, quod prorsus falsum est, quia in subiecto, & accidente præter vnionem nulla reperitur causalitas, sicut in partibus essentialibus vnitis.

In oppositum obijcit 1. Fuentes, quòd Doctor ipse in hac quæst. §. *Quantùm ad primum &c.* apertè docet, vnum per accidens non esse suas partes, sicut vnum per aggregationem, & ex Philos. 7. Met. tex. 11. & 12. probat, hominem album esse vnum aliquid; & quoties Doctor tertiam entitatem ab inconuenienti vult probare, ponit exemplum non in toto per accidens sed in toto per aggregationem, vt patet in hac q. & 3. d. 22. q. vn. Resp. Doctorem cum Philosopho dicere, totum per accidens esse magis vnum, quàm vnum aggregatione, vt cumulus, & aceruus, quia vnitas aggregationis est infimus gradus vnitatis, & vnum per accidens addit super illud vnitatem informationis, vt docuit 1. d. 2. q. 7. Hh. ait etiam cum Philosopho, totum per accidens non esse suas partes etiam simul sumptas; & collectiuè, quia super omnes illas addit vnionem, quod colligitur ex illis verbis Philosophi à Doctore cit. *in hoc homo albus est vnum aliquid, quia albedo inest homini, non autem esset tale totum, si non informaret*, Et demum quoties Doctor probat tertiam entitatem ab inconuenienti, ponit exemplum de toto per aggregationem, vt Aduersarium adducat in maius inconueniens.

183 Secundò, supra intulimus distinctionem ex natura rei inter totum essentiale, & partes eius ex contradictorijs, quæ verificantur de illis partes .n. vnitæ constituunt totum, non è contra, partes fundant vnionem, non vnitatem, totum fundat vnitatem, non vnionem, totum constat ex partibus vnitis, non item partes vnitæ constant ex partibus vnitis; at hæc omnia adamussim verificantur de toto per accidens, & eius partibus, vt discurrenti patet, ergo &c. Accedit, nos etiam intulisse distinctionem totius essentialis à suis partibus, quia est terminus generatio-

nis

nis substantialis, quæ requirit terminum per se vnum, at generatio accidentalis etiã est mutatio per se vna, & compositum accidentale est terminus primus, & adæquatus illius, sicut substantiale mutationis substantialis ex 1. Phys. 64. & 7. Met. 27.

Resp. negando minorem, duplex .n. est compositio physica, alia cum his, alia ex his, inter quas hoc præsertim versatur discrimen, vt Canon. notauit loc. cit. quòd in prima compositione idem est componens, & compositum, in secunda minimè, quia in prima compositione non intercedit vera causalitas partium in ordine ad totum, at bene in secunda, quare subiectum & accidens verè vnam rem nõ constituũt, vt materia, & forma; & hinc est, quòd contradictoria illa prædicata verè enunciantur à parte rei de partibus, & toto essentiali, quia fundantur in causalitate partiũ vera, & reali, quæ quia deficit in toto integrali, & per accidens, ideò metaphoricè solùm enunciantur de totis istis, & partibus eorum per analogiam ad partes physicas verè per se componentes, & tandem diuersitas illa omninò procedit ex diuerso nostro concipiendi modo hominem, & albedinem per modum vnius, vel pluriũ, explicitè, vel implicitè; concipiendo namque per modum vnius, dicimus, album cõstare ex subiecto, & accidente, concipiendo per modum plurium, dicimus, albedinem cum subiecto constituere album, ratione cuius diuersitatis etiam in modo cõcipiendi totum per aggregationem dicimus, lapides adunatos aceruum constituere, aceruum constare ex lapidibus vnitis, non è contra, ex quo tñ loquendi modo non arguimus in aceruo tertiam entitatem à partibus ex natura rei distinctam.

Ad 2. negatur paritas, quia mutatio accidentalis non dicitur per se vna à termino primo, & adæquato, vt substantialis mutatio, quia nullus talis acquiritur per mutationem accidentalem, sed dicitur per se vna à termino formali, ita Canon cit. & si talis dicitur à termino adæquato, hic non erit compositum accidentale, vt entitas quædam tertia, sed vt forma accidentalis in concreto, vt calefactionis calidum, quod de sua ratione formali vnum per se dicit, putà calorem, & aliud connotat, putà subiectum; videantur Regent. Parisienses 1. Phys. q. 4. cit.

DISPVTATIO VI.

De Natura.

1 *MVltipliciter hoc nomen naturæ solet vsurpari, vt omnes ferè Doctores adnotant in principio huius disputationis; Primò .n. accipitur quasi collectiuè pro tota entium vniuersalitate, quo modo dicimus, aliquid esse in rerum natura; Secundò pro ipso Deo, qui à D. August. 15. de Trin. c. 1. natura creatrix, & ab aliquibus natura naturans appellatur; Tertiò pro tota causarum creatarum serie sm̃ naturã operantium, quo sensu solet dici, quòd natura nihil faciat superfluum, non deficiat in necessarijs, vacuum refugiat, faciat optimum, quod potest, & quòd opus miraculosum vires excedat naturæ; Quartò pro agente absque electione, & libertate, vt sunt bruta, plantæ, & inanimata; Quintò pro generatione viuentium, quæ natiuitas dicitur, nam natura dicitur à nascendo, & multis alijs modis; sed præcipuè accipi solet pro ratione, & proprio conceptu cuiuslibet entis, siuè reale sit, siue rationis, vndè solemus dicere, hanc, vel illam esse entis realis, vel rationis naturam; magis tñ pressè pro vera, & reali quiddita-*

te, ratione cuius definitio dicitur naturam rei explicare, in qua significatione duo munera habet, vt in præc. disputat. q. 1. innuimus; primum est, vt sit in aliquo esse constitutiua illius rei, cuius est natura, quo modo essentia, & quidditas maximè vocatur; secundũ, vt sit principium operationum connaturalium illius rei, & hoc pacto specialiter natura appellatur. In præc. disputat. explicauimus primum officium naturæ, vt corpus naturale constituit, dum principia in facto esse declarauimus, restat, vt ipsam consideremus, vt principium operationum naturaliter rem ipsam consequentium, in qua acceptione dixit Arist. 2. Phys. 6. Quòd autem sit natura, tentare demonstrare, rediculum est, *non quòd dari naturam sit prorsùs indemonstrabile, quamuis .n. à priori nequeat demonstrari, eò quia essentia, seu quidditas non habet aliud principium antecedens, per quod, tanquam per medium demonstrari possit, vt in lib. Post. dicitur, est tñ à posteriori demonstrabile per effectum, eò quòd motus non est à se ipso, ergo ab aliquo principio, sed hoc dicit Philosophus, quia notissimum est, reperiri tale principium, sicut notissimum est, dari eius effectum, scilicet motum, quare ad eius definitionem declarandam accedamus.*

QVÆSTIO I.

An natura rectè ab Aristotele definiatur.

2 NAturam definiuit Aristot. 2. Phys. 3. dicens; *Natura est principiũ, & causa mouendi, & quiescendi, in quo est, primùm, per se, & non secundùm accidens*, Alij legunt, *est principium, & causa, vt id moueatur, atque quiescat, in quo primò est*, quæ definitio, vt intelligatur, singulæ particulæ erunt explicandæ. Et quidem maximè circa primam particulam, & .s. *est principium, & causa* (supponimus .n. ista duo pro eodem sumi in præsenti, & causam apponi claritatis gratia, vnde 3. Phys. 1. principium solum apposuit) discrepant Doctores; circa alias vero non multùm differunt; etenim cùm causa quatruplex sit, materialis, formalis, finalis, & efficiens, quæ adhuc est duplex, vel immanens, vt cum effectum causat in se ipsa, vel transiens, vt qñ in subiecto distincto producit effectum; hinc.

Aliqui dixerunt, naturam solummodo esse principium operationum passiuum, & in genere materialis causę; ità Simpl. 2. Phys. com. 12. & est cõis apud Scotistas, citantes Scotũ in 2. dist. 2. q. 10. F. & dist. 18. §. *Contra primum, &c.* & 4. dist. 43. q. 4. sic Tatar. 2. Phys. q. 1. Fuentes q. 1. diff. 2. Sghemma digress. 8. q. 4. Faber Theor. 33. Alij solùm actiuum esse dixerunt, ità Valles. Contr 11. Phys. Vas. q. 1. 2. disp. 25. c. 3. Cõis tamen opinio, tàm apud Antiquos, quàm apud Recentiores per principium, tàm passiuum, quàm actiuum intelligunt, quam ex Nostratibus sequuntur Regentes Parisienses 2. Phys. q. 1. quęsti unc. 2. col at. vbi soluendo 2. arg. aiunt, quod natura in quibusdam respectu quorundam motuum est principium actiuũ, & respectu quorundam est principium passiuum subscribunt insuper Bonet. lib. 4. suæ Physicæ, vbi ex professo hanc partẽ tuetur Lychet. q. 1. Prol. §. *Sed in ista littera occurrunt duæ, &c.* Bassol. 2. d. 18. q. vn. ar. 1. ad 5. Gratianus ibidẽ, & Barg. 1. d. 13. q. vn. §. *Ad argumenta principalia, &c.* Differũt verò isti Authores, quia aliqui, vt Murcia 2. Phys. q. 1. Ferrar. q. 1. asserunt, dici de principio actiuo, siuè immanente, siuè transeunte; alij verò cõtentr tantùm de immanente. Differunt etiam, quòd aliqui volunt, æqualiter naturam dici de vtroque; Alij principalius de actiuo, Alij è contra principaliùs de passiuo. Addunt insuper aliqui Scotistæ, naturam de vtroque dici, supposita coordinatione causarum secundarum, & in sententia Philosophi, quia sic actiuum est verè, & per se internum, & in hoc sensu, aiunt, loquitur Scot. q. 1. Prol. Q. at simpliciter loquendo, natura solùm de passiuo dicetur, quia sic accidit principio actiuo, quòd sit internum, cùm possit a Deo suppleri, & impediri, quo modo intelligendus est Scot. in 2. & 4. cit. dum asserit, naturam tantum de

passiuo

passiuo dici. Tandem aliqui, vt Auersa q. 9. sect. 4. asserunt, principium non solùm in genere causæ efficientis, & materialis sumi in definitione naturæ, verùm etiam in genere causæ formalis, & finalis, quatenus forma, quæ est natura, in generatione rationem habet termini formalis, & finis; sequitur etiam Masius 2. Phys. c. 2. q. 6. & probabilem putat Amicus tract. 8. q. 10 dub. 2 Addunt Conimb. 2. Phys. cap. 1. q. 3. art. 2. Animam respectu vitalium operationum, & formam cœlestem erga motū circularem dici naturam in genere etiam formalis causæ.

ARTICVLVS I.

Declaratur, quo modo principium sumatur in definitione naturæ.

3 OBseruandum ex Scot. q. 1. Prol. §. *Ad quæstionem, &c.* & locis cit. quòd naturale prout naturalitas competit operationibus in ordine ad principium, variè sumitur, & diuersis opponitur, vno. n. modo opponitur supernaturali, vel libero, & in hoc sensu attenditur naturalitas absque controuersia penes principium actiuum, vnde operatio illa dicitur naturalis, quæ est ab agente naturali, idest habente ordinem naturalem ad passum, supernaturalis verò, quæ fit ab agente super naturali, idest excedente omnem ordinē naturalem ad passum; & operatio illa dicitur libera, quæ est à principio ad actionē intrinsecè indeterminato, vel se determinato, vel se determinante, naturalis verò, quæ est à principio intrinsecè determinanato ad agendum Alio modo naturale opponitur violento, & neutro, & ita naturalitas respicit subiectum, in quo recipitur operatio, & forma, adeò vt si operatio, & forma sit secundùm inclinationem subiecti, dicetur naturalis, & principium receptiuum eius naturale; si fuerit contra inclinationem subiecti, dicetur violenta; si tandē neque iuxta, neque contra inclinationem, dicetur neutra. Verùm huic cōi Scotistarum doctrinæ addendum est, quòd sicut duplex datur violentia in rebus, alia priuatiua, quę fit per subtractionem alicuius operationis, vel formæ connaturalis, qualē violentiam pateretur aqua sub sola carentia frigoris, & de facto patitur homo visu priuatus; alia positiua, quæ fit per positionem alicuius repugnantis naturali conditioni subiecti, in quo statu foret aqua sub calore; ita quoque duplex dari debet naturalitas, etiam vt opponitur violentiæ, vna, quæ consistat in conformitate operationis, vel formæ ad inclinationem passiuam subiecti, quo sensu forma substantialis dicitur naturalis materiæ primæ, altera quæ consistat in conformitate operationis ad inclinationem actiuā ipsius agentis, quo sensu ignire dicitur operatio naturalis ignis, nam præter inclinationem passiuam rebus, qua dicantur determinatæ ad sic, vel sic patiendum, dari etiam debet inclinatio actiua, qua determinatæ dicantur ex earum innata constitutione ad sic, vel sic agendum, vt notauit noster Gadius quol. 19. cùm ergo naturale in præsenti propriè sumatur, prout opponitur violento, sicut violentum illud est, quod naturæ rei, eiusque inclinationi contrariatur, ita illud principium naturale in hoc sensu dicetur, quod in suo actuali exercitio, vel aptitudinali eidem conformatur; & de isto quæritur, an sit actiuum, vel passiuum, formale, aut finale.

4 De isto etiam principio naturali dupliciter loqui possumus, vel physicè, vel Metaphysicè, vnde Arist. tam in 2. Phys. quam in 5. Met. 5. locutus est de natura, cum hac tñ differentia, quòd Physicus cōsiderat res naturales, vt mouentia sunt mota, seu vt motui subijcibilia, at Metaphysicus, vt à motu abstrahunt, & potius vt immobilia, quamuis vt mouentia consideret; hinc Arist. 2. Phys. 71. & 3. Phys. 8 dixit, mouentia mota esse physicæ considerationis, non sic mouentia non mota, sed altioris esse scientiæ, .i. Metaphysicæ, quia hæc non habent principium motus in se ipsis, vt illa. Ex quo colligitur, quòd agere de principio actiuo transeunte, vt sic, quomodo mouens non motum dicitur, ad Metaphysicum spectat, sed agere de principio actiuo immanenti pertinet ad Physicum, non quidem principaliter, & primariò, sed in ordine ad passiuum principium, & vt passiuo coniunctu, quia cor-

pora

pora considerat vt mobilia. Hoc præaccepto.

5 Dicimus primò, naturam vtiq; principio, tàm actiuo, quàm passiuo, siuè immanenti, siuè transeunti conuenire, absolutè loquendo, at sm̃ Physicam considerationem primario, & principaliter dici de passiuo, de actiuo vero immanenti non nisi dependenter a passiuo, cui est coniunctum, & consequenter principium in definitione naturæ principaliter supponit pro passiuo, sed minus principaliter etiã pro actiuo immanenti. Concl. est Doctoris locis initio quæst. cit., præcipuè in q. 1. Prol. Q. vbi habet, quod illa propositio, omni passiuo naturaliter correspondet principium actiuum, non est vniuersaliter vera, loquendo de natura, vt principium est motus, & quietis in 2. Phys. definita, *quia non correspondet omni passiuo naturaliter principium actiuum, quod sic sit natura, quia multa sunt naturaliter receptiua alicuius perfectionis, cuius non habent principium intrinsecum actiuum*, itaut per Scotum, quæ habent tale principium actiuum intrinsecum, dicuntur habere naturam 2. Phys. definitam; potest etiam colligi ex comm. Doctoris super 5. Met. tex. 5. vbi Doctor, & si primo dicat, naturam esse principium passiuum tm̃ tamen addit in fine illius cap. & si forma, vt principium actiuum ponatur natura, non repugnare hoc dictis superius, quod natura sit principium passiuum, & sic exponit illa verba Arist. dicentis, *generationes, & generari, quia sunt ab hac motus*, .s. dici generationes naturales, eo quod à forma proueniunt, vt à principio Quo. Et primo quod natura, absolutè loquendo, de quocunque principio etiam actiuo dicatur, probari potest innumeris Philos. auctoritatibus, vt est allata ex 5. Met. esse enim *ab hoc*, vt à principio, dicit actiuitatem, idem repetit 2. Phys. 13. dicens, formam esse naturam, quia res naturales generant similia per formam; tex. 80. probat, naturam agere propter finem, quia quia aranea conficiendo telam, & hirundo nidum, naturaliter operantur, & tex. 3. ait, medicinam non esse naturam in medico ægroto; quia est principium per accidens, non per se in medico, at si natura nõ est principium actiuum, non oportebat ipsam ab arte distinguere, eo quia est principium per se, ars vero per accidens in medico, sed quia illa est passiuum, hæc vero actiuum; item 1. de part. Anim. c. 1. ait, animam esse naturam, quæ & vt mouens est, & infra, non omnem animam esse naturam, sed quæ principium est auctionis, alterationis, & motus; 8. etiam Phys. 27. ponens differẽtiam inter mouentia mota penes principium actiuum, ait, quæ à se ipsis mouentur, naturaliter moueri, quia principium internum habent: clariùs 9. M. 13. ait naturam esse eiusdem generis cum potentia actiua, & solũ differre, quia potentia est principium motus in alio, natura in eodem, in quo est; item 3. Met. 7. & 4. Met. 23. ait, substantias abstractas esse naturas immobiles; quibus auctoritatib⁹ variè respondetur ab Aduersarijs, sed potius sensum extorquent, quã explicent.

6 Secundo idem Prob. ratione; Non minus naturale est igni debitè approximato, calefacere, & aquæ calidæ se reducere ad pristinam frigiditatem, pro vt naturale opponitur violento (vt euasio Scotistarũ de medio tollatur, dicentium, principipiũ actiuum naturale dici, pro vt à libero, vel supernaturali distinguitur, non vt violento opponitur) quam graui deorsum ferri, sed ista conueniunt igni, & aquæ, vt actiua sunt, ergo &c. Maior prob. non minus violentum est igni impediri à calefactione, quãdo est debitè approximatus, vt fuit in fornace Babylonis, & aquæ calidæ potenti se reducere, si à Deo impediretur per suspensionem concursus, quam graui detineri sursum; quòd probatur, quia esse sursum, ideo est graui violentum, quia est contra aptitudinem ad recipiendum vbi deorsum, quæ cùm ex principijs intrinsecis proueniat, dicitur naturalis, & pati dicitur violentiam, quia impeditur ab actu secundo, & à receptione illius vbi, quo aptitudo, & potentia illa actuatur, sed aptitudo, & potentia, quam habet ignis ad calefaciendum, etiam fluit à principijs intrinsecis eius, estq; passio igni identificata, ergo qñ impeditur ab actu secundo per suspensionem concursus, estque debitè approxi-

litur ratio violentiæ propter potentiam obedientialem, multò minus ab actiuo tolletur, si à propria actione impediretur. Tùm quia potest etiam aliquod actiuum naturaliter impediri, vt cum graue sursum detinetur, ne deorsum descendat, hoc .n. est contra principium passiuum, & actiuum, quia à seipso deorsum mouetur, vel cum propter impetum impressum sursum pellitur; & tandem cum res quælibet se ipsam quęrit conseruare, sed à contrario agente impeditur ista vis actiua, ex quo sequitur destructio illius rei, quæ violenta quoque dicitur, non respectu materiæ, sed respectu rei, & non solùm contra passiuū principium, sed etiam contra actiuum.

9 Tertiò; quòd de passiuo etiam dicatur, & vbi actiuum, & passiuum sunt coniuncta, principaliùs passiuo conueniat, actiuo verò minus principaliter, & à passiuo dependenter, probari potest rationibus illis, quibus q. seq. art. 2. ostendemus, materiam esse naturam, Tum quia Philos. clarè hoc asseruit in 2. Phys. 71. vt diximus in Not. & tex. 3. definiens naturam iuxta lectionem Gręcorum, ait, *esse principium, vt moueatur, & quiescat* & tex. 5. exemplicans de his, quæ sm̄ naturam sunt, dicit, vt ignem ferri sursum, & 8. Phys. tex. 32. ait, grauia, & leuia naturaliter moueri, quia principium habent intrinsecum patiendi. Tùm quia ratio violētiæ verè attenditur in ordine ad passiuū, vt patet ex dictis, ergo etiam ratio naturalitatis. Tùm quia vt arguit Doctor, illud est principium principalius, & indepēdēs, quo posito, & circumscripto alio, vel variato, sequitur effectus sed posito, quòd forma sit iuxta passi inclinationem, quomodocumque actiuum varietur, immo quandiu permanet passum sub illa forma, itaut actiuum non amplius agat, ponitur ratio naturalitatis, vnde subiectum naturaliter respicit formam illam, & naturaliter possidet illam; & si forma est contra pass. inclinationem, dato quod iudicatur à principio actiuo interno, adhuc violentus est motus, vt cum homo eleuat manum, motus ille respectu manus est violētus, quamuis respectu totius hominis possit dici naturalis, vt Doctor. 4. d. 49. q. 13. I. & Arist. 8. Phys. 27. ergo natura principali⁹, & indepēdēter de passiuo dicitur, de actiuo verò, quando sunt in eodem vnita, nonnisi à passiuo dependenter, & maximè sm̄ physicam considerationem, vt diximus in Not. Quapropter concludendum est, ly *principium* in definitione naturæ sumi principalius pro passiuo, minus principaliter pro actiuo.

Sed Contra arguitur 1. ostendendo, nullo modo naturam esse principium. Ratio naturę est essentialis rebus naturalibus, at principium, cum sit quid relatiuum ad principiatū, nequit esse de essentia alicuius absoluti, qualis ponitur res habens naturā. Tùm quia ratio principij est distincta ab essentia rei, quæ solùm rem constitutam respicit, vbi principium respicit mo tū, & passiones, ergo si natura est de essētia rei nō erit principiū, Antecedēs patet, quia licèt multę res soleant explicari in ordine ad mot⁹, & ꝓprias affectiones, tñ multæ etiā sine tali ordine quidditatiuè explicāt.

10 Resp. ad 1. naturam sumi dupliciter, vel formaliter, quomodo dicit relationem principij, vel fundamentaliter, vt significat fundamentum talis relationis; primo modo non est de essentia rei, estq; quid relatiuum, secundo modo dicit entitatem fundantem, quæ est quidditas rei, & quid absolutum; & quamuis multi Scotistæ asserant, principium hìc formaliter sumi, rectiùs tñ dicetur, si fundamentaliter sumatur, vt Parisienses cit. exponunt ad 1. princ. intentum enim Philosophi est hìc aperire rationem formalem constituentem corpus naturale in esse obiecti Philosophiæ, quæ est naturalitas fundamentaliter, non formaliter sumpta, & sic dicendo, saluatur, definitionem naturæ esse essentialem, quod saluari non potest, si dicatur, principium sumi formaliter, quia respectus non est de essentia absoluti: & quod addunt Recentiores, relationem principij transcendentalem esse de essentia naturæ, procedit ex falso fundamento, quod relationes huiusmodi sint de essentia absoluti, quod falsum esse iam in Log. ostendimus. Ad 2. dicimus, conceptum adæquatū quidditatiuum rei etiā rationem principij fundamentalis include

te,& si aliquando explicitè non significetur, quod fit, cum per aliquod posterius definimus res, quales sunt passiones, effectus, quare ratio principij fundamentalis, & essentia rei distinguuntur vt cóceptus, quasi inadæquati, vt colligitur ex Scoto 2. d.1.q.6. §. *Dico tunc, &c.* vel potius penes modum concipiendi rem explicitum, & implicitum.

Secundò arguitur, ostendendo, nullo modo naturam dici de principio actiuo. Tùm primò, quia Scotus in 2.& 4. sæpè cit. apertissimè docet, naturam solùm de passiuo dici, & actiuum extrinsecè tm̃ ad ipsam pertinere, quod etiam asseruit de violentia, cuius ratio in ordine ad repugnã tiam passiui principij sumitur, actiuum verò quid extrinsecum ponit; & si artificialia à naturalibus penes actiuum principium differunt, tunc ait Scot natura sumitur, pro vt ab agẽte à proposito distinguitur, quibus in locis loquitur Doctor, non solùm simpliciter, & absolutè, verùm etiã sm̃ Philosophi mentem, hoc .n. probat ex varijs Philos. auctoritatibus, puta ex 8. Phys.32.& 2.Phys.3.& 5. vt in probatione Concl. nos etiam adduximus. Tùm 2. quia natura est principium internum, at principium actiuum inter externa numeratur. Tùm 3. quia motus nullum respectũ dicit ad agens, sed solum ad materiam, formam, priuationem, quæ ipsius principia ponitur, ergo principium motus actiuum non erit, sed passiuum, aliter quatuor mutationis principia. Tùm 4. quia principiũ immanens non est principium primum motus, neque est principium, vt res moueatur, sed vt moueat, & secundarium, à passiuo dependens, ergo natura non erit, quæ principium primum debet esse, & vt res moueatur. Tum 5. quia nec principiũ actiuum transiens erit natura, quia natura siue Physicè, siue Metaphysicè consideretur, semper debet esse principium motus eius, in quo est, quomodo non solùm in Physica, verùm etiam in Metaphysica definiuit, Arist. in 5. enim Met. 5. ait, *natura est substantia eorum, quæ in se ipsis, vt ipsa sunt, motus principium habent*, & 6. Met. 1. idem repetit, & 9. Met. 13. ait, potentiam actiuam esse principium transmutandi aliud, inquantùm aliud, at *naturam esse principium motiuum, non tamẽ in alio, sed in ipso, prout ipsum*, quod priùs docuerat 3. Cœli 28. Tandem quia sequitur, Deum, Angelos, ignem &c. esse naturas respectu corporum, in quæ agũt, ex hoc, quod natura est alicuius natura, & eius, in quo motum exercet, quæ omnia sunt falsa.

11 Resp. ad 1. clarum esse, Scotum loc. cit. loqui de natura, pro vt de ea loquutus est Arist. 2. Phys. nam suum assertũ probat ex varijs Philos. dictis, tum in 2. tũ in 8. Phys. & consequenter nunquam loquutum esse de principio transeunte actiuo, sed tm̃ immanente; & quia hoc principium natura dicitur à passiuo dependenter, hinc si ly *primo* in definitione naturæ explicetur pro hoc, quòd est primariò, simpliciter, & independenter solũ de passiuo natura dicetur, & in hoc sensu intelligetur Scot. loc. cit. quòd patet ex ipso contextu; probat enim quòd si pręscindamus principium actiuum adhuc saluatur per se naturalitas, & simpliciter; ponderẽtur quæso eius verba 2.d.18.q. in C. vbi sic loquitur, Ad hoc igitur, quod motus sit naturalis, sufficit, quod potẽtia passiua rei sit ad talem formam inclinata, nec requiritur ibi principium actiuum intrinsecũ, sed à quocunque agente agatur, erit quod acquiritur simpliciter natura le solum propter illam inclinationem ex parte principij passiui, vnde graue posito quod non habeat in se principium passiuum descẽsus, à quocunq; tamen actiuè descendat, mouetur naturaliter, ita Doctor, esse ergo quòd de principio independente est sermo, nec negat principium actiuum intrinsecum esse naturam, sed solum ait non necessariò requiri tale principium ad naturalitatem motus, & solum passiuum sufficere, & est idipsum, quod nos in conclusione asserimus: si verò ly *primo* accipitur, prout conuertitur cum per se, & ab hoc, quod est esse per accidens, vel à principio instrumentali distinguatur, sic natura conuenit principio actiuo immanenti, quia per se, & non per accidens corpori naturali conuenit, & in hoc sensu sm̃ Scot. q. 1. Prol. definitio naturæ 2. Phys.

consequenter hinc debemus arguere coniunctas nō facere totum aliquod distinctum ab ipsis realiter.

Postremò ratio, quæ concludit distinctionem totius essentialis realem à suis partibus, non militat de toto integrali, nam licèt continuum sit per se vnum perseitate continuitatis, nō tñ est per se vnū perseitate vnionis, quæ est ex per se actu, & per se potentia, & ex materia, & forma, vt veris, & proprijs causis, cùm ergo partes totius non sic se habeant inter se, non poterunt causare totum realiter distinctum. Respondent, quòd illud causant in genere causæ materialis, vt videt docere Arist. 2. Phys. 31. verum .n. est dicere, quòd ex hac parte aquæ, & illa fit tota aqua. Sed falsum est, totum integrale verè causari à partibus, cùm eius compositio potius sit compositio cū his, quā ex his, vt dicere solent Philosophi, vnitas enim continuitatis aliud non dicit, quàm hanc, & illam partem copulari termino cōi, non verò ex hac, & illa parte fieri vnū & Arist. cit. vtitur hac comparatione totius integralis, tanquam exemplo, in quo non debet attendi veritas, sed similitudo, vtitur .n. etiam ibi exemplo syllabæ, & tñ constat, litteras non verè concurrere in genere materialis causę ad syllabę constitutionem, immo ibi solùm intendit Philos. recensere illa, quę aliquo modo reduci possunt ad genus causæ materialis.

Resp. aliqui rationes allatas concludere de toto homogeneo, quod à partibus suis non distinguatur, nō autem de æthrogeneo. Sed certè, & si aliquæ præsertim de toto homogeneo concludant, solidiores tñ æqualiter de omnibus concludunt, vt per eas discurrenti patebit.

178 De toto autem integrali discreto, nempe numero, hoc idem Prob. Tū quia Arist. 3. Phys. 68. appellat numerum vna plura, & non vnum quid, hoc idem repetit 10. Met. tex. 4. & 8. Met. tex. 10. ait nō posse dici, numerum esse vnum quid, sed esse quasi congeriem, aut si est quid vnū, sicut definitio, oportet assignare quid sit quod facit vnum ex multis; Et postea tex. 15. resoluens dubium de vnitate numeri, ac definitionis, ait, vnum ex multis constitui, quando se habent, vt actus, & potentia, quare cù ii partes numeri non ita se habeant, sequitur, numerum in sententia Philosophi non esse verè per se vnum. Tum etiam ratione, quia numerus non est verè ens per se vnum, sed potius aggregatum quoddam per accidens, quamuis per rationem à nobis consideretur p modum vnius, nec consequenter habet veras species, vt diximus in Log. disp. 7. q. 2. & quamuis Scot. 5. Met. q. 9. oppositum sentire visus sit, attamen in 1. d. 24. q. vn. idipsum in dubium reuocauit, & dū in eadem 1. d. 2. q. 7. Hh, enumerat gradus omnes vnitatis, in primo ponens vnitatē aggregationis, in secundo vnitatem ordinis, in tertio vnitatem per accidens, in quarto vnitatem compositi per se, & demum in quinto vnitatē simplicitatis, quæ est identitas, sanè insinuare visus est, numerum esse aggregatū per accidens, cuius vnitas pertinere non possit, nisi ad primum, vel secundum gradum vnitatis.

In oppositum arguitur 1. auctoritate Arist. & Scoti, Arist. enim 7. Met. tex. vlt. inquit, syllabam BA. non esse B. & A. sed esse quid ab ipsis distinctum, qua auctoritate motus Doctor dixit 2. d. 16. q. vn. F. quòd præter partes integrales, oportet dare aliquod tertium, quia semper partes integrales faciunt aliquod totum, aliud a qualibet partium per aliquod formale cōcurrens, idque probat exemplo syllabæ BA adducto a Philosopho. Et 5. Met. tex. 19. idem significauit Arist. de toto integrali discreto, ait .n. sex non esse bis tria, sed semel sex, qua auctoritate motus Doctor. 3. dis. 22. q vn. L. docet, quòd quinarius non est vnitates quinque, sed est illud totum, quod resultat ex quinque vnitatibus, aliter si esset illæ vnitates, esset vnum, sicut aceruus, Denique 8. Met. tex. 15. ait, omnium, quæcunque plures partes habent, non est totum, quasi coaceruatio, sed ipsum totū est aliquid aliud præter partes, & ibi etiam loquitur de numero. Et Scotus in 2. dist. 3. q. 4. H. & in 3. dist. 2. q. 1. §. *Cū arguitur &c.* ait, totū integrale nō prædicari de partib. integrātib. sed tm̄ totu vniuersale, ergo signū est, esse quid distinctum realiter ab ipsis.

179

179 Resp. ad 1. auctoritatem Arist. sensum illius esse, quòd totum integrale distinguitur à suis partibus singillatim sumptis, quia totum integrale nõ est solùm hæc pars, vel illa, sed omnes simul vnitæ, inquit enim, quòd BA non est B. & A. sed non ait, quòd non sit B. & A. simul vnita, immo totum integrale non solùm distinguitur à suis partibus seorsim sumptis, sed etiam simul sumptis, & collectiuè, quia vltra omnes partes dicit vnionem ab eisdem realiter distinctam, vt diximus huius quæst. initio de quocumque toto, & itá intelligendus est Doctor 2. dist. 16. q. vn. Ad aliam auctoritatem ex 5 Met. per id, quòd sex non est bis tria, sed semel sex, solùm insinuare voluit, senarium componi ex sex vnitatibus vnitis, & non ex duobus ternarijs, qui sunt duo numeri, & essentiam numeri consistere in ipsa totalitate numeri, qualiscunque illa sit, alias verò comparationes, & proportiones, quas per considerationem partiũ numeri facere solent Aritmetici, dici potius qualitates numeri, quàm substantiã, voluitq. ibi esse magis vnum, quàm sit aceruus, quia habet vnitatem ordinis, qua caret aceruus, nec ingenuè aliam vnitatẽ super aceruum intendit ibi Philos. in numeris astruere, & sic etiam intelligendus est Scot. 3. d. 22. q. vn. qui solùm illud assumit, vt exemplum ad declarandum per se vnitatem hominis, quare affert similitudinem, non identitatem.

Similiter dicitur ad aliam auctoritatẽ ex 8. Met. tex. 15. omnium, quæcunq; plures partes habent, non esse totum, quasi aceruum, sed aliquid aliud præter partes, quia vnitas acerui est minima vnitas, vt docet Scot. cit. 1. dist. 2. q. 7. Hh. vnde alia tota vltra vnitatem aggregationis addũt, vel vnitatem ordinis, vel vnitatem p accidens, vel per se, &c. Scot. autem cum ait loc. cit. totum integrale non prædicari de suis partibus, sed benè totum vniuersale, loquitur de illis singillatim sũptis, inquit .n. quod quælibet pars lapidis est lapis, sed non totus ille lapis, cuius est pars integralis, vnde per hoc infertur solum distinctio totius integralis à partibus suis singillatim sumptis.

180 Secundò obijcit Tatar. multis rationibus, primò, quia totum integrale cõponitur ex suis partibus, vel igitur totum hìc supponit pro aliquo alio à suis partibus, & sic habetur intentum, vel pro suis partibus simul sumptis, & tunc idem cõponetur ex se ipso, idest partes ex partibus. 2. sequeretur, partes integrales esse partes essentiales, nam duæ medietates aquæ erunt hæc aqua, sed materia, & forma aquæ sunt hæc aqua, ergo materia, & forma aquæ sunt duæ medietates eius. 3. sequitur, finita esse infinita, nam duæ medietates baculi sunt ille baculus, & infinitæ partes ꝓportionales illius baculi sunt ille baculus, ergo infinitæ partes illius baculi sunt duæ medietates eius.

4 Sequitur, idem esse simul, & semel intensè album, & intensè nigrum, capiatur .n. scutum, cuius vna medietas sit intensè alba, & dicatur A. alia intensè nigra, & dicatur B. tunc sic arguitur, A. & B. sũt intensè album, & intensè nigrum, scutũ est A & B. ergo scutum est intensè albũ, & intensè nigrum. Demum sequitur, Petrum obuiam venientem videri à tergo, nam supposito, quòd tibi veniat obuius, sic arguitur; tu vides Petrum, Petrus est suæ medietates, ergo tu vides suas medietates, & tñ nihil vides in parte posteriori

Resp. hæc, & similia argumenta procedere ex falsa immaginatione, quòd totum integrale nõ distinguatur à suis partibus diuisim, idest distributiuè, sumptis, aut etiam simul sumptis, idest collectiuè, sed non sub vnione conceptis, quod nos non asserimus, fatemur .n. totum integrale distingui ab omnibus suis partibus distributiuè sumptis, quia præter hanc includit illam, & etiam collectiuè, quia vltra omnes, includit vnionem, seù coexistentiam earum, & solùm dicimus, nõ distingui realiter à partibus simul sumptis cum vnione, vnde ad singula respondẽdo.

Ad 1. dicimus, in illa propositione, *totum integrale componitur ex suis partibus* supponere totum pro omnibus suis partibus distributiuè sumptis, non collectiuè simul cum vnione, quia sic sunt ipsum totum, & sensus est, quòd singulæ partes, vna alteri coëxistens, componunt

totum integrale, & omnes collectiuè sũptæ cum vnione sunt ipsum totum; vnde soluitur hoc argumentum eo prorsus modo, quo soluebant Aduersarij primam rationem art. prec. allatam pro distinctione totius essentialis à partibus, quæ ibi non valebat, quia partes essentiales vnitæ non sunt ipsum totum, sed causa totalis illius, cùm inter totum essentiale, & eius partes vera intercedat causalitas, quæ hic non intercedit, cùm cõpositio integralis potiùs sit cum his, quàm ex his; & planè si allatũ argumentum concludit distinctionem totius integralis à partibus, concludet etiam distinctionem totius per aggregationem, nam de aceruo potest idem argumentum confici, & debet hìc solui, vt solueretur ibi. Ad 2. dicimus, ex puris affirmatiuis in 2. figura nihil sequ., non .n. valet dicere, Asinus est animal, homo est animal, ergo homo est Asinus, sic autẽ concludit illa secunda ratio est enim ex puris affirmatiuis in secunda figura. Ad 3. negatur sequela, Ad probat. negamus etiam consequentiá, argumentum .n. iterum est in 2. figura ex puris affirmatiuis, verum est vtique, illas duas partes æquales vnitas esse baculum illum, & etiam infinitas proportionales vnitas esse baculum illum, sed hinc non sequitur, infinitas partes proportionales esse illas duas æquales, & q̃n etiam id concederetur, vt sensus sit, infinitas proportionales contineri in duabus, hoc nullum est absurdum. Ad 4. negatur sequela, sequitur .n. solum ex illo casu, illarum duarum medietatum scuti vnitarum alteram esse intensè albam, alteram intensè nigrá, & in argumento committitur fallacia, nã in maiori A. & B. summũtur distributiuè, & sensus est, hæc medietas est intensè alba, & illa intensè nigra, & in minori sumuntur collectiuè alioquin minor esset falsa. Ad 5. negatur sequela, ad Probat. dicimus, quòd Petrus est suę medietates simul sumptæ, & collectiuè, & q̃n vides Petrum tibi obuium, non vides totum Petrum, id est omnes eius partes, sed tantum aliquas.

181 Tertiò arguitur specialiter de toto æterogeneo, quod si non esset quid vnum à partibus distinctum, non seruaretur vnitas animalis, & esset congeries potius plurium specie distinctorum, carnis, nerui, ossis, &c. quam vnum ens per se. Arguitur deinde de toto discreto, .s. numero, quia si non esset quid vnum, tunc vnus numerus specie non differret ab alio, si .n. numerus ternarius non esset nisi tres, vnitates, quaternari' verò quatuor, esset eadẽ vnitatum ratio solum cum multiplicatione, quæ differentiam specificam non facit, sicut maior aqua à minori; specie non differt.

Resp. ad 1. negan. sequelam, ad saluandã .n. vnitatem corporis animalis, ità vt informari possit ab anima, non requiritur, quòd totum corpus importet aliquid distinctum realiter à suis partibus, sed sufficit, partes corporis esse continuas inter se saltim sm̃ aliquas partes, nam ossa continuantur carni per quosdam nexus, vel apparentes, & visibiles, vel immanifestos propter paruitatem, cerebrum etiam, de quo magis dubitari potest, est continuum cum medulla dorsi, quæ dicitur spinalis, quamuis sit discontinuum cum membranis, vel cranio capitis, vt ait Arist. 2. de part. anim. c. 7. & talis continuitas sufficit ad saluandam vnitatem corporis animalis vt fusiùs in lib. de Ani. immo Ant. And. 7. Met. q. 6. insinuauit, ad hoc sufficere vnitatem ordinis in partibus corporis, nam cũ anima sit forma in informãdo cæteris perfectior, & illimitatior, sufficit ei pro adæquato perfectibili aliquod vnum totum vnitate ordinis. Ad aliud de toto discreto dicimus, quòd sicut numerus deficit à vera, & per se vnitate, ac entitate, ità differt à vera ratione speciei, vnde plures, vel pauciores vnitates vtique specie non differũt, nisi quatenus ab intellectu accipiunt certã collectionem, & ordinem, atque collectionis, & ordinis vnitatem, vnde à parte rei secluso opere intellectus datur numerus tm̃ quò ad materiale, quia dantur multa entia numerabilia, quæ ab intellectu in vnum colligi possunt, sed quia non habent vnitatem nisi ab intellectu numerante, & illa plura in vnum colligente, ideò quò ad formale non datur numerus nisi per intellectum; Neque etiam si numero aliquam per se entitatem, & vnitatem daremus, & varias

varias species numerorum in rigore admitteremus, propterea cogeremur ponere illum distinctum à suis partibus, & vnitatibus, ex quibus constituitur, hæc .n. omnia saluari posset sine tali distinctione.

182 Dicimus 2. totum per accidens, vt est homo albus, non distingui realiter à suis partibus simul sũptis, & vnitis. Cõcl. est Scoti 3. d. 2. q. 2. §. *Quantùm ad tertium, &c.* vbi totum per accidens ex eo distinguit à toto per se, quia hoc dicit tertiam entitatem, illud non. Sed resp. Fuentes nu. 25. Doctorem ibi affirmare solùm, partes per se constituere entitatem per se vnam, partes verò per accidens entitatem per accidens vnam, & per hoc distinguere totum per se, à toto per accidens. Sed legatur Doctor. § cit. vers. *Et si quæras, &c.* ibi .n. quærens causam, quare ex materia, & forma constituatur entitas tertia alia ab illis, & aliæ partes non ita constituant sua tota realiter distincta; respõdet ex Philos. 8. Met. tex. 15. quia partes essentiales sunt per se actus, & per se potentia, non autem aliæ partes, vnde ex hoc, quòd partes essentiales constituunt entitatem per se vnam, concludit, illam esse realiter distinctam à constituentibus, quia cõstituitur ab eis per veram causalitatem physicam, ex quo sequitur, quòd si partes per accidens constituunt entitatem per accidens vnam, planè non constituunt illam à se ipsis vnitis realiter distinctam, quia non constituunt illam per veram causalitatem per se actus, & per se potentiæ.

Prob. etiam ratione ex Canon 1. Phys. q. 4. ar. 4. hæc tertia entitas ex subiecto, & accidente constituta, & ab eis vnitis realiter distincta, vel est substantia, vel accidens à sufficienti diuisione, & neutrum dici potest, & quia neque accidens esse potest pars substantiæ, neque substantia accidentis, & tñ totum per accidens ex vtrisque constat. Accedit, quòd si ex substantia, & accidente resultat tertium compositum, hoc erit perfectius substantia, & accidente, quia omne totum est perfectius sua parte, atque ità dabitur entitas perfectior substantia completa, & subsistente, quod dici non potest. Denique fundamẽtum Fuentes, quo motus est ad hoc tuẽdum contra cõem Scotistarum, est prorsus falsum, putat enim, inter totum per accidens, & eius partes intercedere veram causalitatem, sicut inter totum essentiale, & eius partes, quod prorsus falsum est, quia in subiecto, & accidente præter vnionem nulla reperitur causalitas, sicut in partibus essentialibus vnitis.

In oppositum obijcit 1. Fuentes, quòd Doctor ipse in hac quæst. §. *Quantùm ad primum &c.* apertè docet, vnum per accidens non esse suas partes, sicut vnum per aggregationem, & ex Philos. 7. Met. tex. 11. & 12. probat, hominem album esse vnum aliquid; & quoties Doctor tertiam entitatem ab inconuenienti vult probare, ponit exemplum non in toto per accidens sed in toto per aggregationem, vt patet in hac q. & 3. d. 22. q. vn. Resp. Doctorem cum Philosopho dicere, totum per accidens esse magis vnum, quàm vnum aggregatione, vt cumulus, & aceruus, quia vnitas aggregationis est infimus gradus vnitatis, & vnum per accidens addit super illud vnitatem informationis, vt docuit 1. d. 2. q. 7. Hh. ait etiam cum Philosopho, totum per accidens non esse suas partes etiam simul sumptas; & collectiuè, quia super omnes illas addit vnionem, quod colligitur ex illis verbis Philosophi à Doctore cit. *in hoc homo albus est vnum aliquid, quia albedo inest homini, non autem esset tale totum, si non informaret,* Et demum quoties Doctor probat tertiam entitatem ab inconuenienti, ponit exemplum de toto per aggregationem, vt Aduersarium adducat in maius inconueniens.

183 Secundò, supra intulimus distinctionem ex natura rei inter totum essentiale, & partes eius ex contradictorijs, quæ verificantur de illis partes .n. vnitæ constituunt totum, non è contra, partes fundant vnionem, non vnitatem, totum fundat vnitatem, non vnionem, totum constat ex partibus vnitis, non item partes vnitæ constant ex partibus vnitis; at hæc omnia adamussim verificantur de toto per accidens, & eius partibus, vt discurrenti patet, ergo &c. Accedit, nos etiam intulisse distinctionem totius essentialis à suis partibus, quia est terminus generationis

nis substantialis, quæ requirit terminum per se vnum, at generatio accidentalis etiã est mutatio per se vna, & compositum accidentale est terminus primus, & adæquatus illius, sicut substantiale mutationis substantialis ex 1. Phys. 64. & 7. Met. 27.

Resp. negando minorem, duplex n. est compositio physica, alia cum his, alia ex his, inter quas hoc pręsertim versatur discrimen, vt Canon. notauit loc. cit. quòd in prima compositione idem est componens, & compositum, in secunda minimè, quia in prima compositione non intercedit vera causalitas partium in ordine ad totum, at bene in secunda, quare subiectum & accidens verè vnam rem nõ constituũt, vt materia, & forma; & hinc est, quòd contradictoria illa prædicata verè enunciantur à parte rei de partibus, & toto essentiali, quia fundantur in causalitate partiũ vera, & reali, quæ quia deficit in toto integrali, & per accidens, ideò metaphoricè solùm enunciantur de totis istis, & partibus eorum per analogiam ad partes physicas verè per se componentes, & tandem diuersitas illa omninò procedit ex diuerso nostro concipiendi modo hominem, & albedinem per modum vnius, vel pluriũ, explicitè, vel implicitè; concipiendo namque per modum vnius, dicimus, album cõstare ex subiecto, & accidente, concipiendo per modum plurium, dicimus, albedinem cum subiecto constituere album, ratione cuius diuersitatis etiam in modo cõcipiendi totum per aggregationem dicimus, lapides adunatos aceruum constituere, aceruum constare ex lapidibus vnitis, non è contra, ex quo tñ loquendi modo non arguimus in aceruo tertiam entitatem à partibus ex natura rei distinctam.

Ad 2. negatur paritas, quia mutatio accidentalis non dicitur per se vna à termino primo, & adæquato, vt substantialis mutatio, quia nullus talis acquiritur per mutationem accidentalem, sed dicitur per se vna à termino formali, ita Canon cit. & si talis dicitur à termino adæquato, hic non erit compositum accidentale, vt entitas quædam tertia, sed vt forma accidentalis in concreto, vt calefactionis calidum, quod de sua ratione formali vnum per se dicit, putà calorem, & aliud connotat, putà subiectum; videantur Regent. Parisienses 1. Phys. q. 4. cit.

DISPVTATIO VI.

De Natura.

1 *MVltipliciter hoc nomen naturę solet vsurpari, vt omnes ferè Doctores adnotant in principio huius disputationis; Primò n. accipitur quasi collectiuè pro tota entium vniuersalitate, quo modo dicimus, aliquid esse in rerum natura; Secundò pro ipso Deo, quia à D. August. 15. de Trin. c. 1. natura creatrix, & ab aliquibus natura naturans appellatur; Tertiò pro tota causarum creatarum serie sm̃ natura operantium, quo sensu solet dici, quòd natura nihil faciat superfluum, non deficiat in necessarijs, vacuum refugiat, faciat optimum, quod potest, & quòd opus miraculosum vires excedat naturæ; Quartò pro agente absque electione, & libertate, vt sunt bruta, plantæ, & inanimata; Quintò pro generatione viuentium, quæ natiuitas dicitur, nam natura dicitur à nascendo, & multis alijs modis; sed præcipuè accipi solet pro ratione, & proprio conceptu cuiuslibet entis, siuè reale sit, siue rationis, vndè solemus dicere, hanc, vel illam esse entis realis, vel rationis naturam; magis tñ pressè pro vera, & reali quiddita-*

te,

te, ratione cuius definitio dicitur naturam rei explicare, in qua significatione duo munera habet, vt in præc. disputat. q. 1. innuimus; primum est, vt sit in aliquo esse constitutiua illius rei, cuius est natura, quo modo essentia, & quidditas maximè vocatur; secundũ, ut sit principium operationum connaturalium illius rei, & hoc pacto specialiter natura appellatur. In præc. disputat. explicauimus primum officium naturæ, vt corpus naturale constituit, dum principia in facto esse declarauimus, restat, vt ipsam consideremus, vt principium operationum naturaliter rem ipsam consequentium, in qua acceptione dixit Arist. 2. Phys. 6. Quòd autem sit natura, tentare demonstrare, rediculum est, *non quòd dari naturam sit prorsùs indemonstrabile, quamuis .n. à priori nequeat demonstrari, eò quia essentia, seu quidditas non habet aliud principium antecedens, per quod, tanquam per medium demonstrari possit, vt in lib. Post. dicitur, est tñ à posteriori demonstrabile per effectum, eò quòd motus non est à se ipso, ergo ab aliquo principio, sed hoc dicit Philosophus, quia notissimum est, reperiri tale principium, sicut notissimum est, dari eius effectum, scilicet motum, quare ad eius definitionem declarandam accedamus.*

QVÆSTIO I.

An natura rectè ab Aristotele definiatur.

2 NAturam definiuit Aristot. 2. Phys. 3. dicens; *Natura est principiũ, & causa mouendi, & quiescendi, in quo est, primùm, per se, & non secundùm accidens*, Alij legunt, *est principium, & causa, vt id moueatur, atque quiescat, in quo primò est*, quæ definitio, vt intelligatur, singulæ particulæ erunt explicandæ. Et quidem maximè circa primam particulam, & .s. *est principium, & causa* (supponimus .n. ista duo pro eodem sumi in præsenti, & causam apponi claritatis gratia, vnde 5. Phys. 1. principium solum apposuit) discrepant Doctores; circa alias vero non multùm differunt; etenim cùm causa quatruplex sit, materialis, formalis, finalis, & efficiens, quæ adhuc est duplex, vel immanens, vt cum effectum causat in se ipsa, vel transiens, vt qñ in subiecto distincto producit effectum; hinc.

Aliqui dixerunt, naturam solummodo esse principium operationum passiuum, & in genere materialis causę; ità Simpl. 2. Phys. com. 12. & est cõis apud Scotistas, citantes Scotũ in 2. dist. 2. q. 10. F. & dist. 18. §. *Contra primum, &c.* & 4. dist. 43. q. 4. sic Tatar. 2. Phys. q. 1. Fuentes q. 1. diff. 2. Sghemma digress. 8. q. 4. Faber Theor. 33. Alij solùm actiuum esse dixerunt, ità Vallesf. Contr 11. Phys. Vasq. 1. 2 disp. 25. c. 3. Cõis tamen opinio, tàm apud Antiquos, quàm apud Recentiores per principium, tam passiuum, quàm actiuum intelligunt, quam ex Nostratibus sequuntur Regentes Parisienses 2. Phys. q. 1. quęstiunc. 2. col at. vbi soluendo 2. arg. aiunt, quod natura in quibusdam respectu quorundam motuum est principium actiuũ, & respectu quorundam est principium passiuum subscribunt insuper Bonet. lib. 4. suæ Physicæ, vbi ex professo hanc partẽ tuetur Lychet. q. 1. Prol. §. *Sed in ista littera occurrunt duæ, &c.* Bassol. 2. d 18. q. vn. ar. 1. ad 5. Gratianus ibidẽ, & Barg. 1. d. 13. q. vn. §. *Ad argumenta principalia, &c.* Differũt verò isti Authores, quia aliqui, vt Murcia 2. Phys. q. 1. Ferrar. q. 1. asserunt, dici de principio actiuo, siuè immanente, siuè transeunte; alij verò cõiter tantùm de immanente. Differunt etiam, quòd aliqui volunt, æqualiter naturam dici de vtroque; Alij principalius de actiuo, Alij è contra principaliùs de passiuo. Addunt insuper aliqui Scotistæ, naturam de vtroque dici, supposita coordinatione causarum secundarum, & in sententia Philosophi, quia sic actiuum est verè, & per se internum, & in hoc sensu, aiunt, loquitur Scot. q. 1. Prol. Q. at simpliciter loquendo, natura solùm de passiuo dicetur, quia sic accidit principio actiuo, quòd sit internum, cùm possit a Deo suppleri, & impediri, quo modo intelligendus est Scot. in 2. & 4. cit. dum asserit, naturam tantum de passiuo

passiuo dici. Tandem aliqui, vt Auersa q. 9. sect. 4. asserunt, principium non solùm in genere causæ efficientis, & materialis sumi in definitione naturæ, verùm etiam in genere causæ formalis, & finalis, quatenus forma, quæ est natura, in generatione rationem habet termini formalis, & finis; sequitur etiam Masius 2. Phys. c. 2. q. 6. & probabilem putat Amicus tract. 8. q. 10 dub. 2 Addunt Conimb. 2. Phys. cap. 1. q. 3. art. 2. Animam respectu vitalium operationum, & formam cœlestem erga motũ circularem dici naturam in genere etiam formalis causæ.

ARTICVLVS I.

Declaratur, quo modo principium sumatur in definitione naturæ.

3 OBseruandum ex Scot. q. 1. Prol. §. *Ad quæstionem*, &c. & locis cit. quòd naturale prout naturalitas competit operationibus in ordine ad principium, variè sumitur, & diuersis opponitur, vno. n. modo opponitur supernaturali, vel libero, & in hoc sensu attenditur naturalitas absque controuersia penes principium actiuum, vnde operatio illa dicitur naturalis, quæ est ab agente naturali, idest habente ordinem naturalem ad passum, supernaturalis verò, quæ fit ab agente super naturali, idest excedente omnem ordinẽ naturalem ad passum; & operatio illa dicitur libera, quæ est à principio ad actionẽ intrinsecè indeterminato, vel se determinato, vel se determinante, naturalis verò, quæ est à principio intrinsecè determinato ad agendum Alio modo naturale opponitur violento, & neutro, & ita naturalitas respicit subiectum, in quo recipitur operatio, & forma, adeò vt si operatio, & forma sit secundùm inclinationem subiecti, dicetur naturalis, & principium receptiuum eius naturale; si fuerit contra inclinationem subiecti, dicetur violenta; si tandẽ neque iuxta, neque contra inclinationem, dicetur neutra. Verùm huic cõi Scotistarum doctrinæ addendum est, quòd sicut duplex datur violentia in rebus, alia priuatiua, quę fit per subtractionem alicuius operationis, vel formæ connaturalis, qualẽ violentiam pateretur aqua sub sola carentia frigoris, & de facto patitur homo visu priuatus; alia positiua, quæ fit per positionem alicuius repugnantis naturali conditioni subiecti, in quo statu foret aqua sub calore; ita quoque duplex dari debet naturalitas, etiam vt opponitur violentiæ, vna, quæ consistat in conformitate operationis, vel formæ ad inclinationem passiuam subiecti, quo sensu forma substantialis dicitur naturalis materiæ primæ, altera quæ consistat in conformitate operationis ad inclinationem actiuã ipsius agentis, quo sensu ignire dicitur operatio naturalis ignis, nam præter inclinationem passiuam rebus, qua dicantur determinatæ ad sic, vel sic patiendum, dari etiam debet inclinatio actiua, qua determinatæ dicantur ex earum innata constitutione ad sic, vel sic agendum, vt notauit noster Gadius quol. 19. cùm ergo naturale in præsenti propriè sumatur, prout opponitur violento, sicut violentum illud est, quod naturæ rei, eiusque inclinationi contrariatur, ita illud principium naturale in hoc sensu dicetur, quod in suo actuali exercitio, vel aptitudinali eidem conformatur; & de isto quæritur, an sit actiuum, vel passiuum, formale, aut finale.

4 De isto etiam principio naturali dupliciter loqui possumus, vel physicè, vel Metaphysicè, vnde Arist. tam in 2. Phys. quam in 5. Met. 5. locutus est de natura, cum hac tñ differentia, quòd Physicus cõsiderat res naturales, vt mouentia sunt mota, seu vt motui subijcibilia, at Metaphysicus, vt à motu abstrahunt, & potius vt immobilia, quamuis vt mouentia consideret; hinc Arist. 2. Phys. 71. & 3. Phys. 8 dixit, mouentia mota esse physicæ considerationis, non sic mouentia non mota, sed altioris esse scientiæ, .i. Metaphysicæ, quia hæc non habent principium motus in se ipsis, vt illa. Ex quo colligitur, quòd agere de principio actiuo transeunte, vt sic, quomodo mouens non motum dicitur, ad Metaphysicum spectat, sed agere de principio actiuo immanenti pertinet ad Physicum, non quidem principaliter, & primariò, sed in ordine ad passiuum principium, & vt passiuo coniunctũ, quia cor-

pora considerat vt mobilia. Hoc præaccepto.

5 Dicimus primò, naturam vtiq; principio, tàm actiuo, quàm passiuo, siuè immanenti, siuè transeunti conuenire, absolutè loquendo, at sm̃ Physicam considerationem primario, & principaliter dici de passiuo, de actiuo vero immanenti non nisi dependenter a passiuo, cui est coniunctum, & consequenter principium in definitione naturæ principaliter supponit pro passiuo, sed minus principaliter etiã pro actiuo immanenti. Concl. est Doctoris locis initio quæst. cit., præcipuè in q. 1. Prol. Q. vbi habet, quod illa propositio, omni passiuo naturaliter correspondet principium actiuum, non est vniuersaliter vera, loquendo de natura, vt principium est motus, & quietis in 2. Phys. definita, *quia non correspondet omni passiuo naturaliter principium actiuum, quod sic sit natura, quia multa sunt naturaliter receptiua alicuius perfectionis, cuius non habent principium intrinsecum actiuum*, itaut per Scotum, quæ habent tale principium actiuum intrinsecum, dicuntur habere naturam 2. Phys. definitam; potest etiam colligi ex comm. Doctoris super 5. Met. tex. 5. vbi Doctor, & si primo dicat, naturam esse principium passiuum tm̃ tamen addit in fine illius cap. & si forma, vt principium actiuum ponatur natura, non repugnare hoc dictis superius, quod natura sit principium passiuum, & sic exponit illa verba Arist. dicentis, *generationes, & generari, quia sunt ab hac motus*, .s. dici generationes naturales, eo quod à forma proueniunt, vt à principio Quo. Et primo quod natura, absolutè loquendo, de quocunque principio etiam actiuo dicatur, probari potest innumeris Philos. auctoritatibus, vt est allata ex 5. Met. esse enim *ab hoc*, vt à principio, dicit actiuitatem, idem repetit 2. Phys. 13. dicens, formam esse naturam, quia res naturales generant simila per formam; tex. 80. probat, naturam agere propter finem, quia quia aranea conficiendo telam, & hirundo nidum, naturaliter operantur, & tex. 3. ait, medicinam non esse naturam in medico ægroto, quia est principium per accidens, non per se in medico, at si natura nõ est principium actiuum, non oportebat ipsam ab arte distinguere, eo quia est principium per se, ars vero per accidens in medico, sed quia illa est passiuum, hæc vero actiuum; item 1. de part. Anim. c. 1. ait, animam esse naturam, quæ & vt mouens est; & infra, non omnem animam esse naturam, sed quæ principium est auctionis, alterationis, & motus; 8. etiam Phys. 27. ponens differẽtiam inter mouentia mota penes principium actiuum, ait, quæ à se ipsis mouentur, naturaliter moueri, quia principium internum habent: clariùs 9. M. 13. ait naturam esse eiusdem generis cum potentia actiua, & solũ differre, quia potentia est principium motus in alio, natura in eodem, in quo est; item 3. Met. 7. & 4. Met. 23. ait, substantias abstractas esse naturas immobiles; quibus auctoritatibꝰ variè respondetur ab Aduersarijs, sed potius sensum extorquent, quã explicent.

6 Secundo idem Prob. ratione; Non minus naturale est igni debitè approximato, calefacere, & aquæ calidæ se reducere ad pristinam frigiditatem, pro vt naturale opponitur violento (vt euasio Scotistarũ de medio tollatur, dicentium, principipiũ actiuum naturale dici, pro vt à libero, vel supernaturali distinguitur, non vt violento opponitur) quam graui deorsum ferri, sed ista conueniunt igni, & aquæ, vt actiua sunt, ergo &c. Maior prob. non minus violentum est igni impediri à calefactione, quãdo est debitè approximatus, vt fuit in fornace Babylonis, & aquæ calidæ potenti se reducere, si à Deo impediretur per suspentionem concursus, quàm graui detineri sursum; quòd probatur, quia esse sursum, ideo est graui violentum, quia est contra aptitudinem ad recipiendum vbi deorsum, quæ cùm ex principijs intrinsecis proueniat, dicitur naturalis, & pari dicitur violentiam, quia impeditur ab actu secundo, & à receptione illius vbi, quo aptitudo, & potentia illa actuatur, sed aptitudo, & potentia, quam habet ignis ad calefaciendum, etiam fluit à principijs intrinsecis eius, estq; passio igni identificata, ergo qñ impeditur ab actu secundo per suspentionem concursus, estque debitè ap-

litur ratio violentiæ propter potentiam obedientialem, multò minus ab actiuo tolletur, si à propria actione impediretur. Tùm quia potest etiam aliquod actiuum naturaliter impediri, vt cum graue sursum detinetur, ne deorsum descendat, hoc .n. est contra principium passiuum, & actiuum, quia à seipso deorsum mouetur, vel cum propter impetum impessum sursum pellitur; & tandem cum res quælibet se ipsam quęrit conseruare, sed à contrario agente impeditur ista vis actiua, ex quo sequitur destructio illius rei, quæ violenta quoque dicitur, non respectu materiæ, sed respectu rei. & non solùm contra passiuũ principium, sed etiam contra actiuum.

9 Tertiò: quòd de passiuo etiam dicatur, & vbi actiuum, & passiuum sunt coniuncta, principaliùs passiuo conueniat, actiuo verò minus principaliter, & à passiuo dependenter, probari potest rationibus illis, quibus q. seq. art. 2. ostendemus, materiam esse naturam, Tum quia Philos. clarè hoc asseruit in 2. Phys 71. vt diximus in Not. & tex. 3. definiens naturam iuxta lectionem Gręcorum, ait, *esse principium, vt moueatur, & quiesciescat* & tex. 5. exemplicans de his, quæ sm̃ naturam sunt, dicit, vt ignem ferri sursum, & 8. Phys. tex. 32. ait, grauia, & leuia naturaliter moueri, quia principium habent intrinsecum patiendi. Tùm quia ratio violẽtiæ verè attenditur in ordine ad passiuũ, vt patet ex dictis, ergo etiam ratio naturalitatis. Tùm quia vt arguit Doctor, illud est principium principalius, & indepẽdẽs, quo posito, & circumscripto alio, vel variato, sequitur effectus sed posito, quòd forma sit iuxta passi inclinationem, quomodocumque actiuum varietur, immo quandiu permanet passum sub illa forma, itaut actiuum non amplius agat, ponitur ratio naturalitatis, vnde subiectum naturaliter respicit formam illam, & naturaliter possidet illam, & si forma est contra pass. inclinationem, dato quod iudicatur à principio actiuo interno, adhuc violentus est motus, vt cum homo eleuat manum, motus ille respectu manus est violẽtus, quamuis respectu totius hominis possit dici naturalis, vt Doctor. 4. d. 49. q. 13. I. & Arist. 8. Phys. 27. ergo nat ura principali⁹, & indepẽdẽter de passiuo dicitur, de actiuo verò, quando sunt in eodem vnita, nonnisi à passiuo dependenter, & maximè sm̃ physicam considerationem, vt diximus in Not. Quapropter concludendum est, ly *principiùm* in definitione naturæ sumi principalius pro passiuo, minus principaliter pro actiuo.

Sed Contra arguitur 1. ostendendo, nullo modo naturam esse principium. Ratio naturę est essentialis rebus naturalibus, at principium, cum sit quid relatiuum ad principiatũ, nequit esse de essentia alicuius absoluti, qualis ponitur res habens naturã. Tùm quia ratio principij est distincta ab essentia rei, quæ solùm rem constitutam respicit, vbi principium respicit mo tũ, & passiones, ergo si natura est de essẽtia rei nõ erit principiũ, Antecedẽs patet, quia licèt multę res soleant explicari in ordine ad mot⁹, & ꝓprias affectiones, tñ multæ etiã sine tali ordine quidditatiuè explicãt.

10 Resp. ad 1. naturam sumi dupliciter, vel formaliter, quomodo dicit relationem principij, vel fundamentaliter, vt significat fundamentum talis relationis; primo modo non est de essentia rei, estq; quid relatiuum, secundo modo dicit entitatem fundantem, quæ est quidditas rei, & quid absolutum; & quamuis m lti Scotistæ asserant, principium hìc formaliter sumi, rectiùs tñ dicetur, si fundamentaliter sumatur, vt Parisienses cit. exponunt ad 1. princ. intentum enim Philosophi est hic aperire rationem formalem constituentem corpus naturale in esse obiecti Philosophiæ, quæ est naturalitas fundamentaliter, non formaliter sumpta, & sic dicendo, saluatur, definitionem naturæ esse essentialem, quod saluari non potest, si dicatur, principium sumi formaliter, quia respectus non est de essentia absoluti: & quod addunt Recentiores, relationem principij transcendentalem esse de essentia naturæ, procedit ex falso fundamento, quòd relationes huiusmodi sint de essentia absoluti, quod fal um esse iam in Log. ostendi.. us. Ad 2. dicimus, conceptum adæquatũ quidditatiuum rei etiã rationem principij fundamentalis include

re,

te,& si aliquando explicitè non significe tur, quod fit, cum per aliquod posterius definimus res, quales sunt passiones, effe-ctus, quare ratio principij fundamentalis, & essentia rei distinguuntur vt cóceptus, quasi inadæquati, vt colligitur ex Scoto 2. d. 1. q. 6. §. *Dico tunc, &c.* vel potius pe-nes modum concipiendi rem explicitum, & implicitum.

Secundò arguitur, ostendendo, nullo modo naturam dici de principio actiuo. Tùm primò, quia Scotus in 2. & 4. sæpè cit. apertissimè docet, naturam solùm de passiuo dici, & actiuum extrinsecè tm̄ ad ipsam pertinere, quod etiam asseruit de violentia, cuius ratio in ordine ad repugná-tiam pasiui principij sumitur, actiuum verò quid extrinsecum ponit; & si artifi-cialia à naturalibus penes actiuum princi-pium differunt, tunc ait Scot natura sumi-tur, pro vt ab agéte à proposito distingui-tur, quibus in locis loquitur Doctor, non solùm simpliciter, & absolutè, verùm etiá sm̄ Philosophi mentem, hoc .n. probat ex varijs Philos. auctoritatibus, puta ex 8. Phys. 32. & 2. Phys. 3. & 5. vt in probatio-ne Concl. nos etiam adduximus. Tùm 2. quia natura est principium internum, at principium actiuum inter externa nume-ratur. Tùm 3. quia motus nullum respectū dicit ad agens, sed solum ad materiam, for mam, priuationem, quæ ipsius principia ponitur, ergo principium motus actiuum non erit, sed pasiuum, aliter quatuor mu-tationis principia. Tùm 4. quia principiū immanens non est principium primum motus, neque est principium, vt res mo-ueatur, sed vt moueat, & secundarium, à pasiuo dependens, ergo natura non erit, quæ principium primum debet esse, & vt res moueatur. Tum 5. quia nec principiū actiuum transiens erit natura, quia natura siue Physicè, siue Metaphysicè conside re-tur, semper debet esse principium motus eius, in quo est, quomodo non solùm in Physica, verùm etiam in Metaphysica de finiuit, Arist. in 5. enim Met. 5. ait, *natu-ra est substantia eorum, quæ in se ipsis, vt ipsa sunt, motus principium habent*, & 6. Met. 1. idem repetit, & 9. Met. 13. ait, potentiam actiuam esse principium trans-mutandi aliud, inquantùm aliud, at *natu-ram esse principium motiuum, non tamé in alio, sed in ipso, prout ipsum*, quod priùs docuerat 3. Cœli 28. Tandem quia sequitur, Deum, Angelos, ignem &c. esse naturas respectu corporum, in quæ agūt, ex hoc, quod natura est alicuius natura, & eius, in quo motum exercet, quæ omnia sunt falsa.

11 Resp. ad 1. clarum esse, Scotum loc. cit. loqui de natura, pro vt de ea loqu utus est Arist. 2. Phys. nam suum assertū probat ex varijs Philos. dictis, tum in 2. tū in 8. Phys. & consequenter nunquam lo-quutum esse de principio transeunte acti-uo, sed tm̄ immanente; & quia hoc princi-pium natura dicitur à pasiuo dependen-ter, hinc si ly *primo* in definitione naturæ explicetur pro hoc, quòd est primariò, simpliciter, & independenter solū de pas-siuo natura dicetur, & in hoc sensu intel-ligetur Scot. loc. cit. quòd patet ex ipso contextu; probat enim quòd si præscinda-mus principium actiuum adhuc saluatur per se naturalitas, & simpliciter; ponderé tur quæso eius verba 2. d. 18. q. in C. vbi sic loquitur, Ad hoc igitur, quod motus sit naturalis, sufficit, quod potétia pasiua rei sit ad talem formam inclinata, nec requi-ritur ibi principium actiuum intrinsecū, sed à quocunque agente agatur, erit quod acquiritur simpliciter natura le solum pro pter illam inclinationem ex parte princi-pij pasiui, vnde graue posito quod non ha beat in se principium pasiuum descésus, à quocunq; tamen actiuè descendat, mo-uetur naturaliter, ita Doctor, esse ergo quòd de principio independente est ser-mo, nec negat principium actiuum intrin-secum esse naturam, sed solum ait non ne-cessariò requiri tale principium ad natura litatem motus, & solum pasiuum suffice-re, & est idipsum, quod nos in conclusio-ne asserimus: si vero ly *primo* accipitur, prout conuertitur cum per se, & ab hoc, quod est esse per accidens, vel à principio instrumentali distinguitur, sic natura conuenit principio actiuo imma-nenti, quia per se, & non per accidens cor pori naturali conuenit, & in hoc sensu sm̄ Scot. q. 1. Prol. definitio naturæ 2. Phys.

tradita competit actiuo immanenti. Posset etiam dici, Scotum in 2. d. 18. & 4. d. 43. loqui de naturalitate, pro vt violentiæ positiuæ opponitur, quo modo naturalitas tm̃ de passiuo dicetur, quia vt notat Scot. in 4. d. 29. B non potest eliciatiuè, & positiuè potentia aliqua violenta esse simpliciter, talis n. potentia non esset naturalis, quia si talis esset, naturaliter, & non violenter ageret, neque obedientialis, quia hæc non datur nisi in agentibus habentibus aliquam proportionem, & actiuitatem inchoatam cum effectu producendo, vt dicemus disp. seq. nullum autem agens potest talem potentiam habere respectus effectus propriæ naturæ repugnantis, quare solùm violentia priuatiua potest principio actiuo competere, & consequenter naturalitas ipsi opposita; quòd autem ita loquatur Scotus, patet ex hoc, quòd cum tã in 2. dist. 18. quàm in 4. d. 43. q. 4. dixisset passum in ordine ad formam esse vel in potentia naturali, vel violenta, vel neutra, addidit, in materia nullam esse violentiã, eò quia est ad omnem formam inclinata, & tamen ex dictis disp. 2. q. 5 art. 1. materia prima, si esset sine omni forma, esset in statu quodam violento, non violentia positiua, sed priuatiua; sed quomodocũq; hoc sit, certum est, Scotum hac in re ad vtrãque partem interdum inclinasse (quamuis vbi loquitur ex professo inclinet magis ad negãtem naturam de actiuo) & ideo nobis relinquitur facultas amplectendi vtramque partem.

12 Ad 2. facilimé occuritur causam efficientem dici extrinsecam respectu effectus producti, quo sensu etiam principium passiuum est extrinsecum motui, at vtrumque est rei naturali intrinsecum. Ad 3. natura non solùm est principium motus actualis, verum etiam mobilitatis, quo modo ab essentia vt actiua dependet, vt docet Doctor 1. dist. 3. q. 7. S. est principium etiam formarum per motum naturalem acquisibilium, vt dicemus art. seq. quapropter & si agens ad formalitatem motus actualis non pertineat, attamen ad ipsum spectat concomitanter, quatenus est principium formæ, actionis, passionis, subiecti, & proprietatum rei naturalis. Ad 4. patet ex dictis ad primum huius secundi principalis. Ad 5. negatur Metaph. sicè loquendo, naturam solùm de principio immanenti dici; cum probatur per Arist. dicimus, sensum definitionis in 5. Met. assignatæ hunc esse, natura est substantia eorum, quæ habent principium motus in se ipsis, ita vt verè principium illud in illis rebus reperiatur, quatenus ipsa sunt, idest quòd tale principium intrinsecè, & essentialiter illis conueniat, vnde hæc inexisten tia ad principium refertur, non ad motum, quo modo verè principio actiuo transeũti conuenit; in 6. verò Met. loquitur de natura, prout à Physico consideratur, assignat .n. ibi rationem formalem obiecti Philosophiç, & ideo ait, naturam esse principium motus inexistentis in eo, cuius est natura, quod etiam docet 11. Met. cap. 1. & sum. 3. cap. 1. in 9. Met. ponit discrimẽ inter potentiam actiuam, & naturam secũdùm physicam considerationem, vt priùs dixerat in 6. & in 3. de Cœlo. Ad vltimam negamus, Deum, Angelos, ignem, &c. esse naturas corporum, in quæ agunt, sed potius in ordine ad se ipsos, quia non sunt natura in his casibus, vt principia actiua immanentia, sed vt transeuntia, sic Deus natura dicitur creatrix à D. August., & si nullam violentiam pati possit, verè tamen agit iuxta propriã naturam, Angeli, quoque, quatenus agunt iuxta proprias naturales potentias, dicuntur habere naturã.

13 Tertiò arguitur, quod nullo modo natura de passiuo dicatur. Tum primò quia sm̃ Scot. 4. dist. 49. q. 13. ad 3. si aqua deorsum descenderet relicto vacuo, motus ille esset simpliciter violentus, & tñ iuxta aquæ inclinationem, ergo naturalitas non debet attendi penes principium passiuum: corruptio rei dicitur naturalis, & tamen contra eiusdem inclinationem. Tùm 2. quia si à Deo ignis deorsum moueretur, non esset talis motus violentus, quamuis contra propriam inclinationem, quia ad motum violentũ requiritur, quòd passum faciat vim, & resistat agenti, quod innuitur ab Aristo. cum definit violentum, cuius principium est extra, nõconferente vim passo, quod Scot. in 4. dist. 29. exponit, idest passo non præbente inclinationem,

nem, immo potius repugnantiam, conatum, & renitentiam, quæ omnia ad principium actiuum pertinent, at nulla creatura potest resistere voluntati diuinæ. Tũ 3. quia principium, quod est natura, est principium per se, at passiuum, vt passiuum, non est principium per se, ergo non potest esse natura, Minor Probatur ex Scot. 1. dist. 3. q. 7. §. dicente, quod passio per se & necessario prædicatur de subiecto, nõ quia est causa materialis passionis, quia ex hoc præcisé, quod aliquid est causa materialis alicuius, non habet necessitatem cũ illo, sed oportet præter causalitatem materiæ ponere in subiecto causalitatem efficientem ad saluandam necessitatem, ergo principium passiuum in tantùm per se dicetur, quatenus est cum actiuo coniunctum, & sic natura principaliùs de actiuo dicetur, quàm de passiuo. Tùm tandem quia multa sequerentur absurda; primum, quod omnis motus esset naturalis, quia quodlibet subiectum habet potentiam receptiuam motus; secundum, quod si aer haberet naturalem inclinationem ad lucẽ, priuatio huius esset illi violenta; quies esset Cælo violenta, quia habet potentiam naturalem ad motum; tertium, quòd dum materia habet vnam formam, esset illi violentum carere alia, ad quam habet inclinationem; quartum, humanitatem Christi esse violenter in Verbo, quia propria caret personaliter, ad quam est in potentia passiua naturali, ergo nullo modo naturalitas, vel violentia penes principium passiuum attendi debet.

14 Ad 1. dicimus motum aquæ deorsum esse simpliciter violentum relicto vacuo respectu naturæ totius vniuersi, at respectu aquæ esse simpliciter naturalem, vt se declarat Doctor; corruptio verò dicitur naturalis, quia est sm̃ cursum communem naturæ, vel vt consideratur in ordine ad agens corruptiuum, quod naturaliter per naturam, vt principium actiuum transiens agit & alijs modis vt in lib. de Gen. & Cor. Ad 2. qui sustinent, respectu Dei nullam dari violentiam, admittunt naturalem quandam inclinationem in quolibet ad omnimodam subiectionem omnipotentiæ diuinæ, quare non vrget argumẽtum, quia motus à Deo factus diceretur igni naturalis, quia iuxta illam inclinationem, at vt diximus, hoc est falsum, præcipuè in ad vnum determinatis, quare negamus, motum illum non fore violentum, neque ad hunc semper requiritur, vt passum resistat actiuè, sed sufficit in genere causæ materialis, vt moueatur contra impetum innatum, & propriam inclinationem; cum dicitur, creaturam non posse Deo resistere, verum est, si intelligitur, ità vt imppedire, vel retardare possit effectum Dei, at dicitur resistere, quatenus effectus ille est contra propriam inclinationem. Neque dicas, creaturam esse in perfectissima subijcibilitate respectu Dei vt maior nequeat excogitari, ergo neque passiuè resistit, aliter daretur maior subijcibilitas excogitabilis; tum quia inclinatio ad proprium bonum cum resistentia ad Deum esset inordinata, ergo non datur, quia hæc inordinata inclinatio esset ab Auctore naturæ. Non valet, quia subijcibilitas sine resistentia passiua est impossibilis, cùm implicet, dari rem sine propria passione, neque hæc est inordinata inclinatio, quia lapis, v. g. naturaliter ad centrum inclinatur, vt ad bonum propriũ, nõ tñ contra Dei voluntatem reduplicatiuè, sed vt respicit formam illam, at in ordine ad Deum, & ad agens dicitur esse in potentia naturali, vel supernaturali, non in potentia violenta, sed hoc requirit lõgiorem disputationem; sufficit, quòd si admittatur inclinatio naturalis determinata ad cẽtrũ in lapide in ordine ad Deum, motus sursum erit violentus vt infra disp. 12. nu. 15. si tamen talis incinatio, vt respicit Deum, denegetur, non erit violentus, hoc tñ non est contra nostram Concl. Ad 3. dicimus, naturam dici principium per se motus, pro vt ly *per se* respicit rem naturalẽ, non verò pro vt dicit necessariam connexionem cum motu, quia respectu actualis motus adhuc dicitur principium per se, nõ tamen dicit necessariam connexionem cũ illo, Scotus verò loquitur de perseitate cõnexionis causæ cum effectu, & quia principium passiuum respectu motus naturalis magis per se, & intrinsecè rei naturali conuenit, cò quia si ab actiuo præscindatur,

adhuc passiuum remanere intelligitur, ideò principaliùs natura dicitur passiuo, quam de actiuo. Ad 4. negamus illa absurda, quia motus dicitur naturalis, non quia in re adest principium receptiuum, & capacitas, sed quia adest principium passiuũ naturale, & capacitas cum inclinatione, at in motu violento est capacitas in subiecto cum repugnantia: Aer si est in potentia naturali ad lucem, erit sub tenebra violenter, de quo q. 3. Ad id de Cælo dicemus quæst. seq. dum ostendemus, quomodo in ipso sit natura; materia verò non violẽter est sub priuatione vnius formæ, dum alia informatur, quia est in potentia indeterminata ad omnes formas, & sufficit sibi, vt sub vna reperiatur, sed de materia plura in disp. 2. q. 5. art. 1. & q. seq. huius disp. Natura tandem humana in Verbo nõ violenter quiescit, quia nec inclinatio ad proprium suppositum est vera, & propria inclinatio, cum ratio subsistentiæ non dicat quid positiuum, sed solùm est quędam conuenientia ipsius naturæ, quia magis proprium est naturæ singulari substantiali per se esse, quàm alteri vniri, sicut magis consentaneum est alicui ramo esse in proprio trunco, quàm in trunco alterius naturæ, hæc autem conuenientia non infert violentiam, si sub opposito illius reperiatur natura; Tùm quia natura à subsistentia nullam recipit perfectionem, sed solùm est id, quo determinatur natura ad perfectionem receptam, ad talem autem formã, nec est propriè inclinatio, nec ad oppositam est violenta potentia, sed potius neutralis, vel præter naturam, vt dicemus q. vlt. sed hoc est altioris scientiæ, de quo videatur Doctor 1. 3. d. p. q 1. F. & quol 19. X.

15 Dicimus 2. quamuis natura, vt principium constitutiuum est corporis naturalis possit principium dici in genere causæ formalis, quia in tali genere forma concurrit ad cõstitutionem compositi, vt in disp. præc. attamen si vt principium operationum sumatur, nec in genere causæ formalis, nec finalis esse potest principium motus. Prob. ex 2. Phys. 2. vbi principium, quod est natura, impetus, vel impulsus motus vocatur, quę nomina tm̃ actiuo, vel passiuo principio accomodari possunt, & in tex. 29. distinguit finem à principio motus, & quietis, & tex. 73. & 74. docens, mouens immobile ad physicum non pertinere, sed mouens mobile, obijcit contra se de fine, qui mouet, quamuis metaphoricè, licèt non moueatur, & respondet, ad physicũ etiam pertinere, quia natura agit propter finem, & consequenter nequit cognosci, naturam agere, nisi finis etiam cognoscatur, ergo si finis est mouens immobile, natura non erit. Tùm quia natura vt sic nõ est principium in fieri, sed in facto esse, sed forma vt termin⁹ formalis motus est principium in fieri, ergo vt sic non est natura. Tum quia forma vt terminus motus facti in subiecto nõ potest dici esse in subiecto primò, per se, & non sm̃ accidens, quod ad rationem naturæ spectat, assumptum patet, quia hoc, quod est esse primò, per se, & non sm̃ accidens significat intrinsecè conuenire subiecto motus, in quo exercetur, forma autem substantialis, neque est intrinseca, & essentialis materiæ primæ, nec aquæ frigiditas, ergo quamuis frigiditas sit terminus formalis motus, quo aqua reducit se ad pristinam frigiditatem, non per hoc erit principium infrigidationis; quod est natura. Tùm quia, quòd nec in genere causæ finalis, ijsdem rationibus probatur, & quia à forma finis nõ differt, neque potest esse essentialis subiecto motus, nec finis est vera, & realis causa, vt dicemus in proprio loco, natura verò est reale, & verum principium, & causa motus. Et tandem, quia forma vt vera causa in genere causæ formalis, & finalis concurrit ad actiones artefactorum, & tamen in illis non est natura.

16 Sed contra obijcit Auersa ex Philosopho 2. Phys. 14. dicente, generationem esse naturam, quia terminatur ad formam, tanquam ad naturam, & tex. 23. clarissimè ait, naturam esse finem, & id, cuius gratia est motus, & text. 81. natura ait est duplex, alia materia, alia forma, finis autem hæc, quod iterũ adducit 1. de Part. Anim. cap. 1. & 5. Met. cap. 4 ait, formam esse naturã, & generationis finem; Nec valet, inquit Auersa, formam, quæ est natura, dici finẽ specificatiuè, & concomitanter, non reduplicatiuè, quia hoc est peruertere mentẽ

Arist-

Arist. frustra .n. cum natura finem coniunxisset. Tùm quia forma est verè principium generationis compositi, quod intrinsecè in genere causæ formalis constituit, ergo in eodem genere est principiũ generationis, quæ est in composito, non subiectiuè, sed terminatiuè, accidentia quoque inclinantur ad formam substantialem, & ad compositum, vt ad finem, & actiones, quibus accidentia acquiruntur, sunt in eodem composito, ergo compositum, & substantialis forma possunt dici fines illorum motuum; immo principia in genere causæ finalis motus eius, in quo sunt primò, per se, & nõ sm̃ accidẽs.

Resp. nunquam Philosophum dixisse, formam vt finem esse naturam, sed solùm formam esse naturam, & etiam finem, vnde facit sensum specificatiuum, neque extorquetur mens Philosophi, quia hoc ex alijs contextibus, & rationibus deducitur, vt in probatione conclusionis diximus; coniunxit verò finem cum natura, quia istæ rationes finis, & naturæ in forma vniuntur. Ad 2. dicimus, formam esse principium generationis compositi in ratione mutationis, & in fieri, quomodò generatio, nec terminatiuè, nec subiectiuè pertinet ad compositum, sed subiectiue est in materia prima, terminatiuè verò respicit formam, sed in ratione productionis respicit compositum, & quamuis sit finis actionum, & motuum accidẽtalium, tñ nõ per hoc natura dicitur, quia vt sic non mouet realiter, & verè, sed solùm metaphoricè, neque est mouens mobile, estque tm̃ finis cui, non finis cuius, qui est terminus per illam actionẽ acquisitus. Non negamus tñ, naturam posse pro quocunque principio explicari, sed tunc erit q. potius de nomine, quã de re.

ARTICVLVS II.

Declarantur reliquæ particulæ definitionis naturæ.

17 SEcunda particula definitionis est ly *motus*, quę dupliciter sumi potest ex dicendis in proprio loco, vel pro vt à mutatione propriè dicta distiguitur, & sic dicit motum accidentalẽ, cuius tres sunt species, augmentatio ad quantitatem terminata, alteratio ad qualitatem, & localis motus ad vbi; mutatio verò erit ad substantiam, siue hæc in instanti fiat, siue successiuè, ità est substantialis generatio, & nutritio; vel sumitur amplè pro vt cõis est ad mutationem substantialem, & accidentalem; si definitio ista in se spectetur, quia conuenire potest etiam materiæ primæ; ita vt materia prima habens naturã dicatur, vt in seq. quæst. sic ly *motus* sumitur amplè, pro vt est ad substantialem, & accidentalem cõis, verè enim mutatio substãtialis acquisitiua est iuxta propensionem materiæ, quæ ad formas naturaliter inclinatur ex dictis disp. 2. q. 5. art. 1. attamen quia Arist. considerauit naturam, vt principium est totius coniũcti, & in ordine ad corpus, quod constituit, ipsumq. propriè habere naturam dicitur, vt in quæst. seq. hinc debemus dicere, motum in ista definitione, sm̃ Arist. intentionem sumi tm̃ pro accidentali, quapropter natura erit augmentationis principium, quando .s. viuens augetur, & alterationis, cum mouens acquirit qualitatem aliquam sibi consentaneam, & tandem localis motus, vt cùm graue deorsũ tendit, leue sursum, ità intentionem suã expressit Arist. dum 2. Phys. ab initio horum motuum exempla affert, & quia motus in naturalem diuiditur, qui est iuxta inclinationem subiecti, in violentum, qui est contra eius inclinationem, & in neutrum ad quem, nec inclinationem dicit, neque repugnantiam, dubium est, an natura principium dicatur omnium istorũ motuum, an verò motus tm̃ naturalis, aliqui concedunt, naturam esse principium cuiuscunque motus, siue naturalis sit, siue violentus, vel neuter, quibus videtur assentire Amicus tract. 8. q. 8. dub. 3. art. 2.

18 Sed falluntur, natura enim solùm principiũ dicitur naturalis motus; ità cõis cum Scot. superiori art. cit. quibus in locis semper ait, naturam esse principium tm̃ naturalem inclinationem, quod est respicere tm̃ naturalem motum, & probatur ex 2. Phys. 5. vbi Arist. explicans, quęnam sm̃ naturam dicuntur, ait, esse, quæcunque insunt rebus secundùm se, vt igni ferri sursum, qui motus naturalis est igni,

& nullus violentus est in subiecto sm̃ se, sed per accidens. Clariùs 1. de cœlo tex. 5. & seq. vbi asserit, naturam principium motus naturalis esse, & ex numero naturalium motuum, numerum etiam simplicium corporũ deducit, sed præcipuè tex. 9. & 10. clarissimè ait, motum violentũ non dici sm̃ naturam. Tùm quia natura per se primò est principium solius motus naturalis ex dictis disp. 3. q. 2. Tùm quia sic nullus motus violentus esset, vel neuter, sed omnis esset naturalis, quia omnis à natura, vt à principio proueniret. Nec valet, quod ait Amicus, naturam hìc sumi pro vt opponitur arti, at in diuisione, qua motus naturalis dicitur, sumitur vtique pro vt opponitur in violento. Non valet, quia Arist. in Phys. egit de natura in vtroque sensu, sumpsit .n. naturalitatem corporis in cõi pro vt cõis est ad naturalitatem horum, & illorum corporum, sicut .n. nõ tantùm corpus in cõi Philosophus considerat, verùm etiam corpora in speciali sm̃ proprias rationes specificas, sic non solùm naturalitas in cõi verùm etiã naturalitates specificæ sub illa cõi contẽtæ, quæ sunt rationes specificæ corporum in speciali, sunt rationes formales pertinentes ad obiectum formale Philosophię ergo sicut naturalitates simplicium corporum sumuntur, vt violento aduersantur ex 1. de Cœlo cit. ità naturalitas in cõi sub tali consideratione sumitur à Philosopho. Tùm quia sequeretur, dum aqua calefit, calefactionem illam naturalem esse, & cum terra sursum mouetur, naturaliter moueri; quod est contra cõem Philosophorum sensum.

19 Respondet. aquam sumi posse dupliciter, vel vt corpus naturale in cõi, & hoc modo est illi naturalis calefactio, sicut naturale est corpori in cõi, vt sic; secundò vt tale corpus naturale, quomodò opponitur illi calefactio, & violenter cõuenit. Sed ista responsio multipliciter deficit; Tùm quia quod conuenit superiori, conuenit inferiori per regulam anteprædicamentalem, ergo si corpori in cõi cõuenit habere inclinationem ad omne accidens, quodlibet corpus in particulari talem habebit proprietatem, & aptitudinem. Tùm præterea quia motus nõ solùm in particulari diuiditur in naturalẽ & violentum, verùm etiam motus in cõi, sicut .n. ab hoc, & illo motu naturali in particulari abstrahitur, ratio motus naturalis in cõi, competens immediatè corpori naturali in communi, ità ab hoc, & illo motu violento in particulari ratio violenti motus in cõi abstrahi debet, qui motus nequit conuenire corpori naturali in communi, vt naturale est, quia sicut natura in particulari est principium solùm naturalis motus in particulari, & non oppositi motus, vt ipse concedit de calefactione respectu aquę, ità natura in cõi erit principium naturalis motus in cõi, & nõ oppositi motus, .s. violenti, ergo corpus naturale in cõi, vt sic non respicit quemcunque motum, sed tm̃ naturalem. Tandem corpora naturalia respectu formarũ artificialium habent meram capacitatem, & sunt in potentia neutra, ergo motus ad illas formas dicerentur merè naturales, quod est falsum, aliter compositum artificiale ens naturale propriè diceretur. An verò iste motus necessariò debeat esse corporeus, & sensibilis, pendet ex decisione illius dubij, an anima rationalis, vt sic dicatur natura, de quo in quæst. seq.

Sed contra obijcitur 1. vel natura est principium motus sm̃ actum, vel sm̃ aptitudinem, seu mobilitatis; non primum, quia quando lapis sursum mouetur, vel detinetur, neque mouetur, neque quiescit naturaliter, quare neque naturam habebit, quod est falsum, Probatur ista sequela quia remoto principiato, quod est motus, remouetur principium per naturã relatiuorum; neque secundum, quia relatio principij ad mobilitatẽ terminata esset prior ipsa mobilitate, & sic mobilitas non esset prima passio physica.

20 Resp. sumi pro principio motus in actu, cum dicitur, ergo lapis sursum non haberet naturam, dicimus, non habere ipsam pro formali, quia verè non fundat relationem principij actualem, haberet tm̃ pro fundamento, quod sufficit; non sumitur autem pro mobilitate, quia hæc cũ sit passio semper inhærens, potius se habebit, vt forma in esse quieto respectu

cor-

corporis, à cuius quidditate dimanat, quàm sub nomine motus comprehendatur, vnde potiùs emanatio talis passionis potest reduci sub ista particula; nec sequitur, quòd hæc sit prima passio physica, quia nec est vera relatio, cùm non sit inter realiter distincta, nec est prior ipsa mobilitate; relatio .n. quæcunque sit, sēper sequitur extrema; specialiter tñ debet intelligi nomine motus naturalis illa resultantia qualitatum, statim naturas rerũ consequentium, quæ resultantia, licèt nõ sit motus, quia subiectum sub priuatione non præexistit, tamen verè sm̃ principia intrinseca rei exercetur.

Secũdò obijcitur, quòd natura sit omnis motus principium. Idem est ens naturale, ac ens mobile, statim enim, quòd ens compositum intelligitur ex materia, & forma, concipitur etiam vt capax motus, sed ens mobile dicit ens capax cuiuscunque motus, siue naturalis, siue violēti, sicut .n. ens naturale in cõi abstrahit à ratione particularium entium; ità motus conueniens enti naturali in cõi abstrahere debet à rationibus particularibus motuum. Tùm 2. quia motus v. g. lapidis sursum est sensibilis, & extensus, ergo pertinet ad ens naturale, non potest autē pertinere ad ipsum, nisi quatenus actus potentiæ talis entis, ergo ens naturale verè respicit motum illum. Tùm 3. quia lapis, vt sursum mouetur, differt à mathematicis, & artefactis, ergo vt sic natura est receptiua illius motus, quia id, p̃ quod ens naturale ab artificialibus, & mathematicis differt, est natura. Tùm 4. quia natura est principium omnium passionũ in secundo modo conuenientiũ enti naturali, sed mera capacitas cuiuscũque accidentis, quæ in corpore naturali reperitur, est passio consequens ipsum corpus, & in secundo modo conueniēs, ergo natura, vt natura, est principium illius capacitatis, ergo etiam erit principium actuũ quibus talis capacitas actuatur, tales sunt motus violenti, nel neutri; vltima consequentia probatur inductione, quia actus cuiuscunque passionis, & potentialitatis naturaliter conuenire dicitur rei talē passionem habenti. Tandem viuens propriè nutritur, & ex vi intrinseca, ergo natura erit principium etiam sm̃ Arist. substantialis motus, nutritio .n. est quædam aggeneratio ex Scot. 4. dist. 44. q. 1.

21 Resp. ad 1. aliud est loqui de mobilitate, quæ est passio in secundo modo, & aliud est loqui de motu, qui est accidens per accidens, verum est, ens naturale cõuerti cum ente mobili, quatenus dicit capacitatem cuiuscunque motus, quia à natura lapidis prouenit, lapidem sursũ repugnanter posse moueri, vt diximus disp. 3. q. 2. n. 21 at non prouenit à natura motus, quo talis potentia actuatur, neq; motus conueniens enti naturali in cõi est abstractus ab omni motu in particulari, sed solũ ab hoc & illo motu naturali. Ad 2. motum lapidis sursum pertinere ad ens naturale, non vt naturale reduplicatiuè, sed specificatiuè, idest non quatenus dicit aptitudinem, & inclinationem, sed quatenus dicit meram capacitatem, & respectu talis potentiæ dicitur actus, sed hoc nõ sufficit, vt dicatur naturalis ex dictis, sed requiritur, vt sit actus potentiæ cum aptitudine, & inclinatione. Ad 3. per motum illum differt ab artificialibus, & mathematicis rebus, nõ vt per aliquod per se, & intrinsecum, sed vt per aliquod extrinsecum, & per accidens, qui motus ad Philosophum etiam pertinet, quia oppositorum est eadem disciplina, tale autē extrinsecum non est natura, quia requiritur, vt sit aliquod per se conueniens. Cui accedit, quòd natura hìc definita, non solùm sumitur, vt ab artefactis distinguitur, verum etiam vt à violento. Ad 4 patet ex dictis disp. 3. n. 21. quòd natura est principium quatenus natura illius capacitatis, non tñ motus actuantis illam capacitatē, ratio est, quia capacitas illa non est potentia per se intenta à natura, vt actuetur; Immò potius natura tribuit capacitatem motus violenti, vt ipsum respuat, cùm præbeat violentiam, vel parum curet, si est motus neuter; hinc dicuntur potentię concomitantes naturam, at potentia naturalis datur a natura, vt realiter actuet, & per se intendit motum illum, ideò dicitur principiũ per se primum istius motus, non verò perse primum motus violenti,

passiuo dici. Tandem aliqui, vt Auersa q. 9. sect. 4. asserunt, principium non solùm in genere causæ efficientis, & materialis sumi in definitione naturæ, verùm etiam in genere causæ formalis, & finalis, quatenus forma, quæ est natura, in generatione rationem habet termini formalis, & finis; sequitur etiam Masius 2. Phys. c. 2. q. 6. & probabilem putat Amicus tract. 8. q. 10 dub. 2 Addunt Conimb. 2. Phys. cap. 1. q. 3. art. 2. Animam respectu vitalium operationum, & formam cœlestem erga motũ circularem dici naturam in genere etiam formalis causæ.

ARTICVLVS I.

Declaratur, quo modo principium sumatur in definitione naturæ.

3 OBseruandum ex Scot. q. 1. Prol. §. *Ad quæstionem*, *&c.* & locis cit. quòd naturale prout naturalitas competit operationibus in ordine ad principium, variè sumitur, & diuersis opponitur, vno .n. modo opponitur supernaturali, vel libero, & in hoc sensu attenditur naturalitas absque controuersia penes principium actiuum, vnde operatio illa dicitur naturalis, quæ est ab agente naturali, idest habente ordinem naturalem ad passum, supernaturalis verò, quæ fit ab agente super naturali, idest excedente omnem ordinẽ naturalem ad passum; & operatio illa dicitur libera, quæ est à principio ad actionẽ intrinsecè indeterminato, vel se determinato, vel se determinante, naturalis verò, quæ est à principio intrinsecè determinato ad agendum Alio modo naturale opponitur violento, & neutro, & ita naturalitas respicit subiectum, in quo recipitur operatio, & forma, adeò vt si operatio, & forma sit secundùm inclinationem subiecti, dicetur naturalis, & principium receptiuum eius naturale; si fuerit contra inclinationem subiecti, dicetur violenta; si tandẽ neque iuxta, neque contra inclinationem, dicetur neutra. Verùm huic cõi Scotistarum doctrinæ addendum est, quòd sicut duplex datur violentia in rebus, alia priuatiua, quę fit per subtractionem alicuius operationis, vel formæ connaturalis, qualẽ violentiam pateretur aqua sub sola carentia frigoris, & de facto patitur homo visu priuatus; alia positiua, quæ fit per positionem alicuius repugnantis naturali conditioni subiecti, in quo statu foret aqua sub calore; ita quoque duplex dari debet naturalitas, etiam vt opponitur violentiæ, vna, quæ consistat in conformitate operationis, vel formæ ad inclinationem passiuam subiecti, quo sensu forma substantialis dicitur naturalis materiæ primæ, altera quæ consistat in conformitate operationis ad inclinationem actiuã ipsius agentis, quo sensu ignire dicitur operatio naturalis ignis, nam præter inclinationem passiuam rebus, qua dicantur determinatæ ad sic, vel sic patiendum, dari etiam debet inclinatio actiua, qua determinatæ dicantur ex earum innata constitutione ad sic, vel sic agendum, vt notauit noster Gadius quol. 19. cùm ergo naturale in præsenti propriè sumatur, prout opponitur violento, sicut violentum illud est, quod naturæ rei, eiusque inclinationi contrariatur, ita illud principium naturale in hoc sensu dicetur, quod in suo actuali exercitio, vel aptitudinali eidem conformatur; & de isto quæritur, an sit actiuum, vel passiuum, formale, aut finale.

4 De isto etiam principio naturali dupliciter loqui possumus, vel physicè, vel Metaphysicè, vnde Arist. tam in 2. Phys. quam in 5. Met. 5. locutus est de natura, cum hac tñ differentia, quòd Physicus cõsiderat res naturales, vt mouentia sunt mota, seu vt motui subijcibilia, at Metaphysicus, vt à motu abstrahunt, & potius vt immobilia, quamuis vt mouentia consideret; hinc Arist. 2. Phys. 71. & 3. Phys. 8 dixit, mouentia mota esse physicæ considerationis, non sic mouentia non mota, sed altioris esse scientiæ, .i. Metaphysicæ, quia hæc non habent principium motus in se ipsis, vt illa. Ex quo colligitur, quòd agere de principio actiuo transeunte, vt sic, quomodo mouens non motum dicitur, ad Metaphysicum spectat, sed agere de principio actiuo immanenti pertinet ad Physicum, non quidem principaliter, & primariò, sed in ordine ad passiuum principium, & vt passiuo coniunctu, quia corpora

pora considerat vt mobilia. Hoc præaccepto.

5 Dicimus primò, naturam vtiq; principio, tàm actiuo, quàm passiuo, siuè immanenti, siuè transeunti conuenire, absolutè loquendo, at sm̃ Physicam considerationem primario, & principaliter dici de passiuo, de actiuo vero immanenti non nisi dependenter à passiuo, cui est coniunctum, & consequenter principium in definitione naturæ principaliter supponit pro passiuo, sed minus principaliter etiã pro actiuo immanenti. Concl. est Doctoris locis initio quæst. cit., præcipuè in q. 1. Prol. Q. vbi habet, quod illa propositio, omni passiuo naturaliter correspondet principium actiuum, non est vniuersaliter vera, loquendo de natura, vt principium est motus, & quietis in 2. Phys. definita, *quia non correspondet omni passiuo naturaliter principium actiuum, quod sic sit natura, quia multa sunt naturaliter receptiua alicuius perfectionis, cuius non habent principium intrinsecum actiuum*, itaut per Scotum, quæ habent tale principium actiuum intrinsecum, dicuntur habere naturam 2. Phys. definitam; potest etiam colligi ex comm. Doctoris super 5. Met. tex. 5. vbi Doctor, & si primo dicat, naturam esse principium passiuum tm̃ tamen addit in fine illius cap. & si forma, vt principium actiuum ponatur natura, non repugnare hoc dictis superius, quod natura sit principium passiuum, & sic exponit illa verba Arist. dicentis, *generationes, & generari, quia sunt ab hac motus*, .s. dici generationes naturales, eo quod à forma proueniunt, vt à principio Quo. Et primo quod natura, absolutè loquendo, de quocunque principio etiam actiuo dicatur, probari potest innumeris Philos. auctoritatibus, vt est allata ex 5. Met. esse enim *ab hoc*, vt à principio, dicit actiuitatem, idem repetit 2. Phys. 13. dicens, formam esse naturam, quia res naturales generant similia per formam; tex. 80. probat, naturam agere propter finem, quia quia aranea conficiendo telam, & hirundo nidum, naturaliter operantur, & tex. 3. ait, medicinam non esse naturam in medico ægroto; quia est principium per accidens, non per se in medico, at si natura nõ est principium actiuum, non oportebat ipsam ab arte distinguere, eo quia est principium per se, ars vero per accidens in medico, sed quia illa est passiuum, hæc vero actiuum; item 1. de part. Anim. c. 1. ait, animam esse naturam, quæ & vt mouens est; & infra, non omnem animam esse naturam, sed quæ principium est auctionis, alterationis, & motus; 8. etiam Phys. 27. ponens differẽtiam inter mouentia mota penes principium actiuum, ait, quæ à se ipsis mouentur, naturaliter moueri, quia principium internum habent: clariùs 9. M. 13. ait naturam esse eiusdem generis cum potentia actiua, & solũ differre, quia potentia est principium motus in alio, natura in eodem, in quo est; item 3. Met. 7. & 4. Met. 23. ait, substantias abstractas esse naturas immobiles; quibus auctoritatibus variè respondetur ab Aduersarijs, sed potius sensum extorquent, quã explicent.

6 Secundo idem Prob. ratione; Non minus naturale est igni debitè approximato, calefacere, & aquæ calidæ se reducere ad pristinam frigiditatem, pro vt naturale opponitur violento (vt euasio Scotistarũ de medio tollatur, dicentium, principipiũ actiuum naturale dici, pro vt à libero, vel supernaturali distinguitur, non vt violento opponitur) quam graui deorsum ferri, sed ista conueniunt igni, & aquæ, vt actiua sunt, ergo &c. Maior prob. non minus violentum est igni impediri à calefactione, quãdo est debitè approximatus, vt fuit in fornace Babylonis, & aquæ calidæ potenti se reducere, si à Deo impediretur per suspensionem concursus, quam graui detineri sursum; quòd probatur, quia esse sursum, ideo est graui violentum, quia est contra aptitudinem ad recipiendum vbi deorsum, quæ cùm ex principijs intrinsecis proueniat, dicitur naturalis, & pati dicitur violentiam, quia impeditur ab actu secundo, & à receptione illius vbi, quo aptitudo & potentia illa actuatur, sed aptitudo, & potentia, quam habet ignis ad calefaciendum, etiam fluit à principijs intrinsecis eius, estq; passio igni identificata, ergo qñ impeditur ab actu secundo per suspensionem concursus, estque debitè approxi-

proximatus, verè patitur violentiam, & si non positiuam, saltem priuatiuam, quia vtrobiq; fit contra naturales aptitudines, & innatas, & vtraq; aptitudo proprijs actibus, in quos tendunt, vna actiuè, altera passiuè, priuatur, idem de aqua dicẽdum. Tũ quia materia est in potentia naturali ad omnes formas, ex dictis disp. 2. q. 5. art. 1. & ex hoc præcipuè arguitur, quia si omni forma spoliaretur, esset in statu quodã violento priuatiuo, nõ positiuo, qui status nequit materiæ conuenire, cùm omnes respiciat formas indiscriminatim, & sub qualibet naturaliter quiescat, & solùm violentantur, cum omni forma caret, ergo quia agens pati potest hanc violentiam priuatiuam, si aget, dicetur naturaliter agere, pro vt naturalitas isti violentiæ opponitur. Tùm quia violentia, & coactio, seù inuoluntarium idem sunt apud Doctores, sicut naturale, & voluntarium (non sumendo voluntarium, pro vt coincidit cũ libero, aliter non esset in brutis, sed prout est iuxta impetum innatum appetitus, siuè rationalis, vt fusiùs in tract. de actibus humanis dicitur) cum hac tamen differentia, quòd violentum, & naturale sunt in rebus non cognoscitiuis, in cognoscitiuis autem adest ratio coacti, inuoluntarij, & voluntarij, quare penes connotata tñ differunt; vnde Arist. 3. Ethic. cap. 1. definiens violentum, quòd sit, cuius principium est extra, non conferente vim passo, deducit postea definitionem voluntarij, dicens, *Cum autem id inuitus quispiam agat, quod vi, & ob ignorantiam agit, id sua profectò sponte, quispiam videbitur agere, cuius principium est in ipso agente cognoscente singula in quibus est actus,* Et Scot. 4. dist. 29. q. 1. §. *Ad questionẽ, &c.* ex violentia, quam potest aliquando voluntas pati, ait, causari in ipsa inuoluntarium, seu violentum, nam violentum à vi deriuatur: sed hæc violentia attenditur etiam penes principium actiuum, ergo, & naturalitas, minor Probatur ex definitione assignata ab Arist. dicente, violentiam cadere in actione, & ex Scot. citato, docente, voluntatem posse pati vim eliciendo aliquem actum, quem alias non eliceret; & omnes Doctores fatentur, bruta simpliciter posse à Deo cogi, saltem priuatiuè, nõ concurrendo ad actus, quos elicerent. Tũ quia illius principij est voluntarium, seù naturale causare, cuius est singula cognoscere, tale autem est actiuum. Insuper D. Nissenus lib. 5. Philosophiæ cap. 1. ait. *Omne igitur voluntarium in actione quadam est,* & D. Damasc. 2. de fide cap. 24. *Quoniam,* inquit, *id quod sponte fit, in actione quadam est positum, id quoque, quod inuitè fit, in quadam etiam actione versetur, necesse est,* ergo nisi velimus de nomine contendere, si in principio actiuo vera ratio coactionis, & violentiæ reperitur, debemus quoq; rationem naturalitatis oppositæ admittere.

7 Respondent, actionem naturalem dici à principio actiuo, non reduplicatiuè, vt actiuum est, sed specificatiuè, & identicè, quatenus cum passiuo identificatur, loquendo de principio actiuo immanenti; principium verò transiens non dicitur natura, eò quia natura est principium motus in eo, in quo est.

Sed contra, quia argumenta probant, actionem naturalem dici à principio actiuo, vt actiuum est vnde tàm de immanenti, quam de transeunti concludunt; & quamuis ad rationem naturæ sm̃ physicam cõsiderationem requiratur, vt sit in eo, in quo est, vt diximus nu 4. absolutè tñ hoc non requiritur, quia simpliciter loquendo, ratio violentiæ in principio actiuo reperitur, etiam transeunte. Tùm quia, quamuis per hoc euitetur, quod calefactio nõ sit igni naturalis, prout natura hic definitur, quia est actio transiens, natura verò hic definita est principium motus eius, in quo est, atq; ideo immanantis; per calefactionem autem non mouetur ipse ignis, sed subiectum alienum ab ipso calefactum adhuc tñ non euitatur instantia de trigefactione aquæ ad pristinum frigus redeũtis, hæc .n. actio verè est immanens, & natura aquæ est principium huius motus in se ipsa non tantùm passiuum, sed etiam actiuum; ergo, tota naturæ definitio, pro ut hìc definitur à Philosopho ei competit. Dices frigefactionem actiuam non esse motum, quo mouetur aqua, sed frigefactionem passiuam, & propterea principiũ

actiuum,

actiuum, ratione cuius competit ipsi frigefactio actiua, nō esse naturam, prout hic definitur a Philosopho. Contrà, hoc nihil iuuat, vt .n. illi competat definitio naturæ ab Arist. traditæ, sufficit, quod natura aquæ sit principium quoque actiuum frigefactionis passiuæ in se ipsa, eo .n. ipso erit principium actiuum motus eius, in quo est.

Resp. alij, principium actiuum non dici naturam, eò quòd non est principium per se motus, cùm possit separari, vt si Deus se solo reduceret aquam ad pristinam frigiditatem, at passiuum semper est principium, implicat enim, Deum inducere frigus in aqua, quod tñ non fit sm̃ aquæ inclinationem. Non valet, quia saltem in sententia Arist. possibilitatem huius impedimenti non cognoscentis, & cum ęquè per se sm̃ ipsum tam actiuum, quam passiuum insit rei, natura de vtroque dicetur. Tum quia ex hoc cap. etiam, quòd possit impediri à Deo, & à proprio exercitio, & actu secundo separari, arguere debemus, cum agit, & non impeditur, naturaliter agere, quia qñ non agit, violentiam patitur, sicut passiuum quãdo à propria forma separatur, quia tunc pati dicitur violentiam, arguimus, naturaliter recipere formam illam, quando in ipso introducitur. Tùm quia quòd actualiter agat, vel nō parum refert, est .n. per accidens, sufficit, vt habeat innatum, & radicale principium ad agendum, sicut adhuc homo risibilis dicitur, quamuis actu non rideat. Tùm quia generatio, nutritio, & augmentatio, ità sunt actiones naturales, vt essentialem dependentiam dicant ad potentias generatiuam, & nutritiuam, quæ dependentia nequit à Deo suppleri, ergo principiũ istorum actuum erit verè natura, Antecedens probatur, si Deus ex materia alimenti educeret formam carnis, illamq; præexistenti carni viuentis vniret, vel aliquod viuum ex semine generaret, non per hoc viuens nutriri, vel augeri dicetur, aut generare, quia cum sint actiones vitales, a principio vitali intrinseco essentialiter dependent, vt dicetur in lib. de Anima. Tùm quia voluntas nostra non solùm est naturaliter summè receptiua actus beatitudinis, quatenus in potentia merè passiua est ad receptionem illius actus, sed petit vitaliter actu illo operari circa obiectum, non .n. intelligere, & velle consistunt formaliter in receptione actuum intellectionis, sed in tendentia potẽtiæ in obiectũ medio actu vitali, in qua tendentia vitalitas consistit; at hoc, quod est vitaliter operari circa obiectum, potius ad rationem principij actiui, quam passiui pertinet.

8 Dices, talem potentiam non posse dici naturalem, quia obedientalis est, & eleuata per habitum à Deo. Concedimus necessitatem eleuationis, qua ratione obedientialis dicitur, sed nequit negari potentia partialis actiua in potentijs animæ ad illos actus, non .n. merè mortuè se habẽt, sed vitaliter operantur, qua ratione Damnati dicuntur esse in statu violento, non solùm quia actum beatitudinis non recipiunt, verùm etiam quia per illos actus vitaliter circa Deum obiectum infinitum non operantur. Tùm quia ratio vrget in actibus naturalibus, quibus potentiæ alia obiecta creata naturaliter respiciunt.

Dices etiam, in casu posito ignis non comburentis non violentari principium actiuum, quia res omnis est in perfecta potentia obedientiali, vt in ea, & ea fiat, quicquid Deus voluerit, ratione cuius omnis tolitur violentia, vt tenet Aluarez p. 2. disp. 37. alios citans, cum quibus concordare videntur Lychet. 3. d. 1. q. 1. & Tatar. quodl. 19. vnde si violentia principio actiuo non conuenit, neque naturalitas opposita conueniet; Sed non satisfacit, Tum quia assumptum est falsum, vt docet Sco. 3. d. 27. §. *Istę rationes, &c.* & 2. dist. 3. q. 10. E. & 4. d. 49. q. 13. Ii. quia implicat, aquam v. g. sursum ascendere, & non contra eius inclinationem, nam quandiù manet aqua, manet forma aquæ, & quandiù hæc manet, etiam manet inclinatio ad motum deorsum, ergo si in principio passiuo (quod magis est in potentia obedientiali ad Deum, quam actiuum quia in illo potest formam oppositam introducere, non tñ potest istud eleuare ad productionem contrariæ formæ, vt aqua ad productionem caloris, vt dicemus disp. seq., cũ de potentia obiedientiali agemus) non tollitur

litur ratio violentiæ propter potentiam obedientialem, multò minus ab actiuo tolletur, si à propria actione impediretur. Tùm quia potest etiam aliquod actiuum naturaliter impediri, vt cum graue sursum detinetur, ne deorsum descendat, hoc .n. est contra principium passiuum, & actiuum, quia à seipso deorsum mouetur, vel cum propter impetum impessum sursum pellitur; & tandem cum res quælibet se ipsam quærit conseruare, sed à contrario agente impeditur ista vis actiua, ex quo sequitur destructio illius rei, quæ violenta quoque dicitur, non respectu materiæ, sed respectu rei. & non solùm contra passiuũ principium, sed etiam contra actiuum.

9 Tertiò: quòd de passiuo etiam dicatur, & vbi actiuum, & passiuum sunt coniuncta, principaliùs passiuo conueniat, actiuo verò minus principaliter, & à passiuo dependenter, probari potest rationibus illis, quibus q. seq. art. 2. ostendemus, materiam esse naturam, Tum quia Philos. clarè hoc asseruit in 2. Phys 71. vt diximus in Not. & tex. 3. definiens naturam iuxta lectionem Græcorum, ait, *esse principium, vt moueatur, & quiescit scat* & tex. 5. exemplicans de his, quæ sm̃ naturam sunt, dicit, vt ignem ferri sursum, & 8. Phys. tex. 32. ait, grauia, & leuia naturaliter moueri, quia principium habent intrinsecum patiendi. Tùm quia ratio violẽtiæ verè attenditur in ordine ad passiuũ, vt patet ex dictis, ergo etiam ratio naturalitatis. Tùm quia vt arguit Doctor, illud est principium principalius, & indepẽdẽs, quo posito, & circumscripto alio, vel variato, sequitur effectus sed posito, quòd forma sit iuxta passi inclinationem, quomodocumque actiuum varietur, immo quandiu permanet passum sub illa forma, itaut actiuum non amplius agat, ponitur ratio naturalitatis, vnde subiectum naturaliter respicit formam illam, & naturaliter possidet illam; & si forma est contra pass. inclinationem, dato quod iudicatur à principio actiuo interno, adhuc violentus est motus, vt cum homo eleuat manum, motus ille respectu manus est violẽtus, quamuis respectu totius hominis possit dici naturalis, vt Doctor. 4. d. 49. q. 13. I. & Arist. 8. Phys. 27. ergo nat ura principali°, & indepẽdẽter de passiuo dicitur, de actiuo verò, quando sunt in eodem vnita, nonnisi à passiuo dependenter, & maximè sm̃ physicam considerationem, vt diximus in Not. Quapropter concludendum est, ly *principium* in definitione naturæ sumi principalius pro passiuo, minus principaliter pro actiuo.

Sed Contra arguitur 1. ostendendo, nullo modo naturam esse principium. Ratio naturæ est essentialis rebus naturalibus, at principium, cum sit quid relatiuum ad principiatũ, nequit esse de essentia alicuius absoluti, qualis ponitur res habens naturã. Tùm quia ratio principij est distincta ab essentia rei, quæ solùm rem constitutam respicit, vbi principium respicit mo tũ, & passiones, ergo si natura est de essẽtia rei nõ erit principiũ, Antecedẽs patet, quia licèt multæ res soleant explicari in ordine ad mot°, & ꝓprias affectiones, tñ multæ etiã sine tali ordine quidditatiuè explicãt.

10 Resp. ad 1. naturam sumi dupliciter, vel formaliter, quomodo dicit relationem principij, vel fundamentaliter, vt significat fundamentum talis relationis; primo modo non est de essentia rei, estq; quid relatiuum, secundo modo dicit entitatem fundantem, quæ est quidditas rei, & quid absolutum; & quamuis m lti Scotistæ asserant, principium hìc formaliter sumi, rectiùs tñ dicetur, si fundamentaliter sumatur, vt Parisienses cit. exponunt ad 1. princ. intentum enim Philosophi est hìc aperire rationem formalem constituentem corpus naturale in esse obiecti Philosophiæ, quæ est naturalitas fundamentaliter, non formaliter sumpta, & sic dicendo, saluatur, definitionem naturæ esse essentialem, quod saluari non potest, si dicatur, principium sumi formaliter, quia respectus non est de essentia absoluti: & quod addunt Recentiores, relationem principij transcendentalem esse de essentia naturæ, procedit ex falso fundamento, quòd relationes huiusmodi sint de essentia absoluti, quod fal um esse tam in Log. ostendi.. us. Ad 2. dicimus, conceptum adæquatũ quidditatiuum rei etiã rationem princip j fundamentalis includere,

te,& si aliquando explicitè non significetur, quod fit, cum per aliquod posterius definimus res, quales sunt passiones, effectus, quare ratio principij fundamentalis, & essentia rei distinguuntur vt cóceptus, quasi inadæquati, vt colligitur ex Scoto 2. d. 1. q. 6. §. *Dico tunc, &c.* vel potius penes modum concipiendi rem explicitum, & implicitum.

Secundò arguitur, ostendendo, nullo modo naturam dici de principio actiuo. Tùm primò, quia Scotus in 2. & 4. sæpè cit. apertissimè docet, naturam solùm de passiuo dici, & actiuum extrinsecè tm̃ ad ipsam pertinere, quod etiam asseruit de violentia, cuius ratio in ordine ad repugnátiam passiui principij sumitur, actiuum verò quid extrinsecum ponit; & si artificialia à naturalibus penes actiuum principium differunt, tunc ait Scot natura sumitur, pro vt ab agéte à proposito distinguitur, quibus in locis loquitur Doctor, non solùm simpliciter, & absolutè, verùm etiã sm̃ Philosophi mentem, hoc. n. probat ex varijs Philos. auctoritatibus, puta ex 8. Phys. 32. & 2. Phys. 3. & 5. vt in probatione Concl. nos etiam adduximus. Tùm 2. quia natura est principium internum, at principium actiuum inter externa numeratur. Tùm 3. quia motus nullum respectũ dicit ad agens, sed solum ad materiam, formam, priuationem, quæ ipsius principia ponitur, ergo principium motus actiuum non erit, sed passiuum, aliter quatuor mutationis principia. Tùm 4. quia principiũ immanens non est principium primum motus, neque est principium, vt res moueatur, sed vt moueat, & secundarium, à passiuo dependens, ergo natura non erit, quæ principium primum debet esse, & vt res moueatur. Tum 5. quia nec principiũ actiuum transiens erit natura, quia natura siue Physicè, siue Metaphysicè consideretur, semper debet esse principium motus eius, in quo est, quomodo non solùm in Physica, verùm etiam in Metaphysica definiuit, Arist. in 5. enim Met. 5. ait, *natura est substantia eorum, quæ in se ipsis, vt ipsa sunt, motus principium habent,* & 6. Met. 1. idem repetit, & 9. Met. 13. ait, potentiam actiuam esse principium transmutandi aliud, inquantùm aliud, at *naturam esse principium motiuum, non tamẽ in alio, sed in ipso, prout ipsum,* quod priùs docuerat 3. Cœli 28. Tandem quia sequitur, Deum, Angelos, ignem &c. esse naturas respectu corporum, in quæ agũt, ex hoc, quod natura est alicuius natura, & eius, in quo motum exercet, quæ omnia sunt falsa.

11 Resp. ad 1. clarum esse, Scotum loc. cit. loqui de natura, pro vt de ea loquutus est Arist. 2. Phys. nam suum assertũ probat ex varijs Philos. dictis, tum in 2. tũ in 8. Phys. & consequenter nunquam loquutum esse de principio transeunte actiuo, sed tm̃ immanente; & quia hoc principium natura dicitur à passiuo dependenter, hinc si ly *primo* in definitione naturæ explicetur pro hoc, quòd est primariò, simpliciter, & independenter solũ de passiuo natura dicetur, & in hoc sensu intelligetur Scot. loc. cit. quòd patet ex ipso contextu; probat enim quòd si prescindamus principium actiuum adhuc saluatur per se naturalitas, & simpliciter; ponderẽtur quæso eius verba 2. d. 18. q. in C. vbi sic loquitur, Ad hoc igitur, quod motus sit naturalis, sufficit, quod potẽtia passiua rei sit ad talem formam inclinata, nec requiritur ibi principium actiuum intrinsecũ, sed à quocunque agente agatur, erit quod acquiritur simpliciter naturale solum propter illam inclinationem ex parte principij passiui, vnde graue posito quod non habeat in se principium passiuum descẽsus, à quocunq; tamen actiuè descendat, mouetur naturaliter, ita Doctor, esse ergo quòd de principio independente est sermo, nec negat principium actiuum intrinsecum esse naturam, sed solum ait non necessariò requiri tale principium ad naturalitatem motus, & solum passiuum sufficere, & est idipsum, quod nos in conclusione asserimus: si verò ly *primo* accipitur, prout conuertitur cum per se, & ab hoc, quod est esse per accidens, vel à principio instrumentali distinguitur, sic natura conuenit principio actiuo immanenti, quia per se, & non per accidens corpori naturali conuenit, & in hoc sensu sm̃ Scot. q. 1. Prol. definitio naturæ 2. Phys.

tradita competit actiuo immanenti. Posset etiam dici, Scotum in 2. d. 18. & 4. d. 43 loqui de naturalitate, pro vt violentiæ positiuæ opponitur, quo modo naturalitas tm̃ de passiuo dicetur, quia vt notat Scot. in 4. d 29. B non potest elicitiuè, & positiuè potentia aliqua violenta esse simpliciter, talis n. potentia non esset naturalis, quia si talis esset, naturaliter, & non violenter ageret, neque obedientialis, quia hæc non datur nisi in agentibus habentibus aliquam proportionem, & actiuitatem inchoatam cum effectu producendo, vt dicemus disp. seq. nullum autem agens potest talem potentiam habere respectus effectus propriæ naturæ repugnantis, quare solùm violentia priuatiua potest principio actiuo competere, & consequenter naturalitas ipsi opposita; quòd autem ita loquatur Scotus, patet ex hoc, quòd cum tã in 2. dist. 18. quàm in 4. d. 43. q. 4 dixisset passum in ordine ad formam esse vel in potentia naturali, vel violenta, vel neutra, addidit, in materia nullam esse violentiã, eò quia est ad omnem formam inclinata, & tamen ex dictis disp. 2. q 5 art. 1. materia prima, si esset sine omni forma, esset in statu quodam violento, non violentia positiua, sed priuatiua; sed quomodocũq; hoc sit, certum est, Scotum hac in re ad vtramque partem interdum inclinasse (quamuis vbi loquitur ex professo inclinet magis ad negãtem naturam de actiuo) & ideo nobis relinquitur facultas amplectendi vtramque partem.

12 Ad 2. facilimè occuritur causam efficientem dici extrinsecam respectu effectus producti, quo sensu etiam principium passiuum est extrinsecum motui, at vtrumque est rei naturali intrinsecum. Ad 3. natura non solùm est principium motus actualis, verum etiam mobilitatis, quo modo ab essentia vt actiua dependet, vt docet Doctor 1. dist. 3. q. 7. S. est principium etiam formarum per motum naturalem acquisibilium, vt dicemus art. seq. quapropter & si agens ad formalitatem motus actualis non pertineat, attamen ad ipsum spectat concomitanter, quatenus est principium formæ, actionis, passionis, subiecti, & proprietatum rei naturalis. Ad 4. patet ex dictis ad primum huius secundi principalis. Ad 5. negatur Metaph sicè loquendo, naturam solùm de principio immanenti dici; cum probatur per Arist. dicimus, sensum definitionis in 5. Met. assignatæ hunc esse, natura est substantia eorum, quę habent principium motus in se ipsis, ita vt verè principium illud in illis rebus reperiatur, quatenus ipsa sunt, idest quòd tale principium intrinsecè, & essentialiter illis conueniat, vnde hæc inexisten tia ad principium refertur, non ad motum, quo modo verè principio actiuo transeũti conuenit; in 6. verò Met. loquitur de natura, prout à Physico consideratur, assignat n. ibi rationem formalem obiecti Philosophię, & ideò ait, naturam esse principium motus inexistentis in eo, cuius est natura, quod etiam docet 11. Met. cap. 1. & sum. 3. cap. 1. in 9. Met. ponit discrimẽ inter potentiam actiuam, & naturam secũdùm physicam considerationem, vt priùs dixerat in 6. & in 3. de Cœlo. Ad vltimam negamus, Deum, Angelos, ignem, &c. esse naturas corporum, in quæ agunt, sed potius in ordine ad se ipsos, quia non sunt natura in his casibus, vt principia actiua immanentia, sed vt transeuntia, sic Deus natura dicitur creatrix à D. August., & si nullam violentiam pati possit, verè tamen agit iuxta propriã naturam, Angeli, quoque, quatenus agunt iuxta proprias naturales potentias, dicuntur habere naturã.

13 Tertiò arguitur, quod nullo modo natura de passiuo dicatur. Tum primò quia sm̃ Scot. 4. dist. 49. q. 13. ad 3. si aqua deorsum descenderet relicto vacuo, motus ille esset simpliciter violentus, & tñ iuxta aquæ inclinationem, ergo naturalitas non debet attendi penes principium passiuum: corruptio rei dicitur naturalis, & tamen contra eiusdem inclinationem. Tum 2. quia si à Deo ignis deorsum moueretur, non esset talis motus violentus, quamuis contra propriam inclinationem, quia ad motum violentũ requiritur, quòd passum faciat vim, & resistat agenti, quod innuitur ab Aristo. cum definit violentum, cuius principium est extra, nõ conferente vim passo, quod Scot. in 4 dist. 29. exponit, idest passo non præbente inclinationem,

nem, immo potius repugnantiam, conatum, & renitentiam, quæ omnia ad principium actiuum pertinent, at nulla creatura potest resistere voluntati diuinæ. Tũ 3. quia principium, quod est natura, est principium per se, at passiuum, vt passiuum, non est principium per se, ergo non potest esse natura, Minor Probatur ex Scot. 1. dist. 3. q. 7. §. dicente, quod passio per se & necessario prædicatur de subiecto, nõ quia est causa materialis passionis, quia ex hoc præcisé, quod aliquid est causa materialis alicuius, non habet necessitatem cũ illo, sed oportet præter causalitatem materiæ ponere in subiecto causalitatem efficientem ad saluandam necessitatem, ergo principium passiuum in tantùm per se dicetur, quatenus est cum actiuo coniunctum, & sic natura principaliùs de actiuo dicetur, quàm de passiuo. Tùm tandem quia multa sequerentur absurda; primum, quod omnis motus esset naturalis, quia quodlibet subiectum habet potentiam receptiuam motus; secundum, quod si aer haberet naturalem inclinationem ad lucẽ, priuatio huius esset illi violenta; quies esset Cælo violenta, quia habet potentiam naturalem ad motum; tertium, quòd dum materia habet vnam formam, esset illi violentum carere alia, ad quam habet inclinationem; quartum, humanitatem Christi esse violenter in Verbo, quia propria caret personaliter, ad quam est in potentia passiua naturali, ergo nullo modo naturalitas, vel violentia penes principium passiuum attendi debet.

14 Ad 1. dicimus, motum aquæ deorsum esse simpliciter violentum relicto vacuo respectu naturæ totius vniuersi, at respectu aquæ esse simpliciter naturalem, vt se declarat Doctor; corruptio verò dicitur naturalis, quia est sm̃ cursum communem naturæ, vel vt consideratur in ordine ad agens corruptiuum, quod naturaliter per naturam, vt principium actiuum transiens agit & alijs modis vt in lib. de Gen. & Cor. Ad 2. qui sustinent, respectu Dei nullam dari violentiam, admittunt naturalem quandam inclinationem in quolibet ad omnimodam subiectionem omnipotentiæ diuinæ, quare non vrget argumẽtum, quia motus à Deo factus diceretur igni naturalis, quia iuxta illam inclinationem, at vt diximus, hoc est falsum, præcipuè in ad vnum determinatis, quare negamus, motum illum non fore violentum, neque ad hunc semper requiritur, vt passum resistat actiuè, sed sufficit in genere causæ materialis, vt moueatur contra impetum innatum, & propriam inclinationem; cum dicitur, creaturam non posse Deo resistere, verum est, si intelligitur, ità vt imppedire, vel retardare possit effectum Dei, at dicitur resistere, quatenus effectus ille est contra propriam inclinationem. Neque dicas, creaturam esse in perfectissima subijcibilitate respectu Dei vt maior nequeat excogitari, ergo neque passiuè resistit, aliter daretur maior subijcibilitas excogitabilis; tum quia inclinatio ad proprium bonum cum resistentia ad Deum esset inordinata, ergo non datur, quia hæc inordinata inclinatio esset ab Auctore naturæ. Non valet, quia subijcibilitas sine resistentia passiua est impossibilis, cùm implicet, dari rem sine propria passione, neque hæc est inordinata inclinatio, quia lapis, v. g. naturaliter ad centrum inclinatur, vt ad bonum propriũ, nõ tñ contra Dei voluntatem reduplicatiuè, sed vt respicit formam illam, at in ordine ad Deum, & ad agens dicitur esse in potentia naturali, vel supernaturali, non in potentia violenta, sed hoc requirit lõgiorem disputationem; sufficit, quòd si admittatur inclinatio naturalis determinata ad cẽtrũ in lapide in ordine ad Deum, motus sursum erit violentus vt infra disp. 12. nu. 15. si tamen talis incinatio, vt respicit Deum, denegetur, non erit violentus, hoc tñ non est contra nostram Concl. Ad 3. dicimus, naturam dici principium per se motus, pro vt ly *per se* respicit rem naturalẽ, non verò pro vt dicit necessariam connexionem cum motu, quia respectu actualis motus adhuc dicitur principium per se, nõ tamen dicit necessariam connexionem cũ illo, Scotus verò loquitur de perseitate cõnexionis causæ cum effectu, & quia principium passiuum respectu motus naturalis magis per se, & intrinsecè rei naturali conuenit, cò quia si ab actiuo præscindatur,

adhuc passiuum remanere intelligitur, ideò principaliùs natura dicitur passiuo, quam de actiuo. Ad 4. negamus illa absurda, quia motus dicitur naturalis, non quia in re adest principium receptiuum, & capacitas, sed quia adest principium passiuū naturale, & capacitas cum inclinatione, at in motu violento est capacitas in subiecto cum repugnantia: Aer si est in potentia naturali ad lucem, erit sub tenebra violenter, de quo q. 3. Ad id de Cælo dicemus quæst. seq. dum ostendemus, quomodo in ipso sit natura; materia verò non violēter est sub priuatione vnius formæ, dum alia informatur, quia est in potentia indeterminata ad omnes formas, & sufficit sibi, vt sub vna reperiatur, sed de materia plura in disp. 2. q. 5. art. 1. & q. seq. huius disp. Natura tandem humana in Verbo nō violenter quiescit, quia nec inclinatio ad proprium suppositum est vera, & propria inclinatio, cum ratio subsistentiæ non dicat quid positiuum, sed solùm est quędam conuenientia ipsius naturæ, quia magis proprium est naturæ singulari substantiali per se esse, quàm alteri vniri, sicut magis consentaneum est alicui ramo esse in proprio trunco, quàm in trunco alterius naturæ, hæc autem conuenientia non infert violentiam, si sub opposito illius reperiatur natura; Tùm quia natura à subsistentia nullam recipit perfectionem, sed solùm est id, quo determinatur natura ad perfectionem receptam, ad talem autem formā, nec est propriè inclinatio, nec ad oppositam est violenta potentia, sed potius neutralis, vel præter naturam, vt dicemus q. vlt. sed hoc est altioris scientiæ, de quo videatur Doctor 1. 3. d. p. q. 1. F. & quol 19. X.

15 Dicimus 2. quamuis natura, vt principium constitutiuum est corporis naturalis possit principium dici in genere causæ formalis, quia in tali genere forma concurrit ad cōstitutionem compositi, vt in disp. præc. attamen si vt principium operationum sumatur, nec in genere causæ formalis, nec finalis esse potest principium motus. Prob. ex 2. Phys. 2. vbi principium, quod est natura, impetus, vel impulsus motus vocatur, quę nomina tm̄ actiuo, vel passiuo principio accomodari possunt, & in tex. 29. distinguit finem à principio motus, & quietis, & tex. 73. & 74. docens, mouens immobile ad physicum non pertinere, sed mouens mobile, obijcit contra se de fine, qui mouet, quamuis metaphoricè, licèt non moueatur, & respondet, ad physicū etiam pertinere, quia natura agit propter finem, & consequenter nequit cognosci, naturam agere, nisi finis etiam cognoscatur, ergo si finis est mouens immobile, natura non erit. Tùm quia natura vt sic nō est principium in fieri, sed in facto esse, sed forma vt termin⁹ formalis motus est principium in fieri, ergo vt sic non est natura. Tum quia forma vt terminus motus facti in subiecto nō potest dici esse in subiecto primò, per se, & non sm̄ accidens, quod ad rationem naturæ spectat, assumptum patet, quia hoc, quod est esse primò, per se, & non sm̄ accidens significat intrinsecè conuenire subiecto motus, in quo exercetur, forma autem substantialis, neque est intrinseca, & essentialis materiæ primæ, nec aquæ frigiditas, ergo quamuis frigiditas sit terminus formalis motus, quo aqua reducit se ad pristinam frigiditatem, non per hoc erit principium infrigidationis; quod est natura. Tùm quia, quòd nec in genere causæ finalis, ijsdem rationibus probatur, & quia à forma finis nō differt; neque potest esse essentialis subiecto motus, nec finis est vera, & realis causa, vt dicemus in proprio loco, natura verò est reale, & verum principium, & causa motus. Et tandem, quia forma vt vera causa in genere causæ formalis, & finalis concurrit ad actiones artefactorum, & tamen in illis non est natura.

16 Sed contra obijcit Auersa ex Philosopho 2. Phys. 14. dicente, generationem esse naturam, quia terminatur ad formam, tanquam ad naturam, & tex. 23. clarissimè ait, naturam esse finem, & id, cuius gratia est motus, & text. 81. natura ait est duplex, alia materia, alia forma, finis autem hæc, quod iterū adducit 1. de Part. Anim. cap. 1. & 5. Met. cap. 4 ait, formam esse naturā, & generationis finem; Nec valet, inquit Auersa, formam, quæ est natura, dici finē specificatiuè, & concomitanter, non reduplicatiuè, quia hoc est peruertere mentē

Arist.

Arist. frustra .n. cum natura finem coniunxisset. Tùm quia forma est verè principium generationis compositi, quod intrinsecè in genere causæ formalis constituit, ergo in eodem genere est principiū generationis, quæ est in composito, non subiectiuè, sed terminatiuè, accidentia quoque inclinantur ad formam substantialem, & ad compositum, vt ad finem, & actiones, quibus accidentia acquiruntur, sunt in eodem composito, ergo compositum, & substantialis forma possunt dici fines illorum motuum; immo principia in genere causæ finalis motus eius, in quo sunt primò, per se, & nō sm̄ accidēs.

Resp. nunquam Philosophum dixisse, formam vt finem esse naturam, sed solùm formam esse naturam, & etiam finem, vnde facit sensum specificatiuum, neque extorquetur mens Philosophi, quia hoc ex alijs contextibus, & rationibus deducitur, vt in probatione conclusionis diximus; coniunxit verò finem cum natura, quia istæ rationes finis, & naturæ in forma vniuntur. Ad 2. dicimus, formam esse principium generationis compositi in ratione mutationis, & in fieri, quomodò generatio, nec terminatiuè, nec subiectiuè pertinet ad compositum, sed subiectiuè est in materia prima, terminatiuè verò respicit formam, sed in ratione productionis respicit compositum, & quamuis sit finis actionum, & motuum accidētalium, tn̄ nō per hoc natura dicitur, quia vt sic non mouet realiter, & verè, sed solùm metaphoricè, neque est mouens mobile, estque tm̄ finis cui, non finis cuius, qui est terminus per illam actionē acquisitus. Non negamus tn̄, naturam posse pro quocunque principio explicari, sed tunc erit q. potius de nomine, quā de re.

ARTICVLVS II.

Declarantur reliquę particulæ definitionis naturæ.

17 SEcunda particula definitionis est ly *motus*, quę dupliciter sumi potest ex dicendis in proprio loco, vel pro vt à mutatione propriè dicta distiguitur, & sic dicit motum accidentalē, cuius tres sunt species, augmentatio ad quantitatem terminata, alteratio ad qualitatem, & localis motus ad vbi; mutatio verò erit ad substantiam, siue hæc in instanti fiat, siue successiuè, ità est substantialis generatio, & nutritio; vel sumitur amplè pro vt cōis est ad mutationem substantialem, & accidentalem; si definitio ista in se spectetur, quia conuenire potest etiam materiæ primæ; ita vt materia prima habens naturā dicatur, vt in seq. quæst. sic ly *motus* sumitur amplè, pro vt est ad substantialem, & accidentalem cōis, verè enim mutatio substātialis acquisitiua est iuxta propensionem materiæ, quæ ad formas naturaliter inclinatur ex dictis disp. 2. q. 5. art. 1. attamen quia Arist. considerauit naturam, vt principium est totius coniūcti, & in ordine ad corpus, quod constituit, ipsumq. propriè habere naturam dicitur, vt in quæst. seq. hinc debemus dicere, motum in ista definitione, sm̄ Arist. intentionem sumi tm̄ pro accidentali, quapropter natura erit augmentationis principium, quando .f. viuens augetur, & alterationis, cum mouens acquirit qualitatem aliquam sibi consentaneam, & tandem localis motus, vt cùm graue deorsū tendit, leue sursum, ità intentionem suā expressit Arist. dum 2. Phys. ab initio horum motuum exempla affert, & quia motus in naturalem diuiditur, qui est iuxta inclinationem subiecti, in violentum, qui est contra eius inclinationem, & in neutrum ad quem, nec inclinationem dicit, neque repugnantiam, dubium est, an natura principium dicatur omnium istorū motuum, an verò motus tm̄ naturalis, aliqui concedunt, naturam esse principium cuiuscunque motus, siue naturalis sit, siue violentus, vel neuter, quibus videtur assentire Amicus tract. 8. q. 8. dub. 3. art. 2.

18 Sed falluntur, natura enim solùm principiū dicitur naturalis motus; ità cōis cum Scot. superiori art. cit. quibus in locis semper ait, naturam esse principium sm̄ naturalem inclinationem, quod est respicere tm̄ naturalem motum, & probatur ex 2. Phys. 5. vbi Arist. explicans, quęnam sm̄ naturam dicuntur, ait, esse, quæcunque insunt rebus secundùm se, vt igni ferri sursum, qui motus naturalis est igni,

& nullus violentus est in subiecto sm̃ se, sed per accidens. Clariùs 1. de cœlo tex. 5. & seq. vbi asserit, naturam principium motus naturalis esse, & ex numero naturalium motuum, numerum etiam simplicium corporũ deducit, sed præcipuè tex. 9. & 10. clarissimè ait, motum violentũ non dici sm̃ naturam. Tùm quia natura per se primò est principium solius motus naturalis ex dictis disp.3. q.2. Tùm quia sic nullus motus violentus esset, vel neuter, sed omnis esset naturalis, quia omnis à natura, vt à principio prouenirct. Nec valet, quod ait Amicus, naturam hìc sumi pro vt opponitur arti, at in diuisione, qua motus naturalis dicitur, sumitur vtique pro vt opponitur in violento. Non valet, quia Arist. in Phys. egit de natura in vtroque sensu, sumpsit .n. naturalitatem corporis in cõi pro vt cõis est ad naturalitatem horum, & illorum corporum, sicut .n. nõ tantùm corpus in cõi Philosophus considerat, verùm etiam corpora in speciali sm̃ proprias rationes specificas, sic non solùm naturalitas in cõi verùm etiã naturalitates specificæ sub illa cõi contẽtæ, quæ sunt rationes specificæ corporum in speciali, sunt rationes formales pertinentes ad obiectum formale Philosophię ergo sicut naturalitates simplicium corporum sumuntur, vt violento aduersantur ex 1. de Cœlo cit. ità naturalitas in cõi sub tali consideratione sumitur à Philosopho. Tùm quia sequeretur, dum aqua calefit, calefactionem illam naturalem esse, & cum terra sursum mouetur, naturaliter moueri; quod est contra cõem Philosophorum sensum.

19 Respondet. aquam sumi posse dupliciter, vel vt corpus naturale in cõi, & hoc modo est illi naturalis calefactio, sicut naturale est corpori in cõi, vt sic; secundò vt tale corpus naturale, quomodò opponitur illi calefactio, & violenter cõuenit. Sed ista responsio multipliciter deficit; Tùm quia quod conuenit superiori, conuenit inferiori per regulam anteprædicamentalem, ergo si corpori in cõi cõuenit habere inclinationem ad omne accidens, quodlibet corpus in particulari talem habebit proprietatem, & aptitudinem. Tùm præterea quia motus nõ solùm in particulari diuiditur in naturalẽ & violentum, verùm etiam motus in cõi, sicut .n. ab hoc, & illo motu naturali in particulari abstrahitur, ratio motus naturalis in cõi, competens immediatè corpori naturali in communi, ità ab hoc, & illo motu violento in particulari ratio violenti motus in cõi abstrahi debet, qui motus nequit conuenire corpori naturali in communi, vt naturale est, quia sicut natura in particulari est principium solùm naturalis motus in particulari, & non oppositi motus, vt ipse concedit de calefactione respectu aquę, ità natura in cõi erit principium naturalis motus in cõi, & nõ oppositi motus, .s. violenti, ergo corpus naturale in cõi, vt sic non respicit quemcunque motum, sed tm̃ naturalem. Tandem corpora naturalia respectu formarũ artificialium habent meram capacitatem, & sunt in potentia neutra, ergo motus ad illas formas dicerentur merè naturales, quod est falsum, aliter compositum artificiale ens naturale propriè diceretur. An verò iste motus necessariò debeat esse corporeus, & sensibilis, pendet ex decisione illius dubij, an anima rationalis, vt sic dicatur natura, de quo in quæst. seq.

Sed contra obijcitur 1. vel natura est principium motus sm̃ actum, vel sm̃ aptitudinem, seu mobilitatis; non primum, quia quando lapis sursum mouetur, vel detinetur, neque mouetur, neque quiescit naturaliter, quare neque naturam habebit, quod est falsum, Probatur ista sequela quia remoto principiato, quod est motus, remouetur principium per naturã relatiuorum; neque secundum, quia relatio principij ad mobilitatẽ terminata esset prior ipsa mobilitate, & sic mobilitas non esset prima passio physica.

20 Resp. sumi pro principio motus in actu, cum dicitur, ergo lapis sursum non haberet naturam, dicimus, non habere ipsam pro formali, quia verè non fundat relationem principij actualem, haberet tñ pro fundamento, quod sufficit; non sumitur autem pro mobilitate, quia hæc cũ sit passio semper inhærens, potius se habebit, vt forma in esse quieto respectu

cor-

corporis, à cuius quidditate dimanat, quàm sub nomine motus comprehendatur, vnde potiùs emanatio talis passionis potest reduci sub ista particula; nec sequitur, quòd hæc sit prima passio physica, quia nec est vera relatio, cùm non sit inter realiter distincta, nec est prior ipsa mobilitate; relatio .n. quæcunque sit, sẽper sequitur extrema; specialiter tñ debet intelligi nomine motus naturalis illa resultantia qualitatum, statim naturas rerũ consequentium, quæ resultantia, licèt nõ sit motus, quia subiectum sub priuatione non præexistit, tamen verè sm̃ principia intrinseca rei exercetur.

Secũdò obijcitur, quòd natura sit omnis motus principium. Idem est ens naturale, ac ens mobile, statim enim, quòd ens compositum intelligitur ex materia, & forma, concipitur etiam vt capax motus, sed ens mobile dicit ens capax cuiuscunque motus, siue naturalis, siue violẽti, sicut .n. ens naturale in cõi abstrahit à ratione particularium entium; ità motus conueniens enti naturali in cõi abstrahere debet à rationibus particularibus motuum. Tùm 2. quia motus v. g. lapidis sursum est sensibilis, & extensus, ergo pertinet ad ens naturale, non potest autẽ pertinere ad ipsum, nisi quatenus actus potentiæ talis entis, ergo ens naturale verè respicit motum illum. Tùm 3. quia lapis, vt sursum mouetur, differt à mathematicis, & artefactis, ergo vt sic natura est receptiua illius motus, quia id, p quod ens naturale ab artificialibus, & mathematicis differt, est natura. Tùm 4. quia natura est principium omnium passionũ in secundo modo conuenientiũ enti naturali, sed mera capacitas cuiuscũque accidentis, quæ in corpore naturali reperitur, est passio consequens ipsum corpus, & in secundo modo conueniẽs, ergo natura, vt natura, est principium illius capacitatis, ergo etiam erit principium actuũ quibus talis capacitas actuatur, tales sunt motus violenti, nel neutri; vltima consequentia probatur inductione, quia actus cuiuscunque passionis, & potentialitatis naturaliter conuenire dicitur rei talẽ passionem habenti. Tandem viuens propriè nutritur, & ex vi intrinseca, ergo natura erit principium etiam sm̃ Arist. substantialis motus, nutritio .n. est quædam aggeneratio ex Scot. 4. dist. 44. q. 1.

21 Resp. ad 1. aliud est loqui de mobilitate, quæ est passio in secundo modo, & aliud est loqui de motu, qui est accidens per accidens, verum est, ens naturale cõuerti cum ente mobili, quatenus dicit capacitatem cuiuscunque motus, quia à natura lapidis prouenit, lapidem sursũ repugnanter posse moueri, vt diximus disp. 3. q. 2. n. 21 at non prouenit à natura motus, quo talis potentia actuatur, neq; motus conueniens enti naturali in cõi est abstractus ab omni motu in particulari, sed solũ ab hoc & illo motu naturali. Ad 2. motum lapidis sursum pertinere ad ens naturale, non vt naturale reduplicatiuè, sed specificatiuè, idest non quatenus dicit aptitudinem, & inclinationem, sed quatenus dicit meram capacitatem, & respectu talis potentiæ dicitur actus, sed hoc nõ sufficit, vt dicatur naturalis ex dictis, sed requiritur, vt sit actus potentiæ cum aptitudine, & inclinatione. Ad 3. per motum illum differt ab artificialibus, & mathematicis rebus, nõ vt per aliquod per se, & intrinsecum, sed vt per aliquod extrinsecum, & per accidens, qui motus ad Philosophum etiam pertinet, quia oppositorum est eadem disciplina, tale autẽ extrinsecum non est natura, quia requiritur, vt sit aliquod per se conueniens. Cui accedit, quòd natura hic definita, non solùm sumitur, vt ab artefactis distinguitur, verum etiam vt à violento. Ad 4 patet ex dictis disp. 3. n. 21. quòd natura est principium quatenus natura illius capacitatis, non tñ motus actuantis illam capacitatẽ, ratio est, quia capacitas illa non est potentia per se intenta è natura, vt actuetur; Immò potius natura tribuit capacitatem motus violenti, vt ipsum respuat, cùm prabeat violentiam, vel parum curet, si est motus neuter; hinc dicuntur potentię concomitantes naturam, at potentia naturalis datur a natura, vt realiter actuet, & per se intendit motum illum, ideò dicitur principiũ per se primum istius motus, non verò perse primum motus vio-

lenti, vel indifferentis. Ad vltimum dicimus, nutritionem, & aggenerationem substantialem dicere introductionem nouæ formæ substantialis in materia aliméti virtute potentiæ nutritiuæ, quomodo viuens dicitur agens non immanens, sed transiens, agit .n. in alimentum, & subiectum istius mutationis substantialis non est viuens, sed alimenti materia, ideò nõ potest dici natura; solùm viuens potest dici aliqualiter mutari, quatenus fit illi additio nouæ partis generatæ, sed hæc nõ est substantialis mutatio.

Tertiò Natura ex dictis art. præc. dicitur principium actiuum, sed hoc propriè dicitur actionis principium, non motus, ergo rectiùs diceretur natura non solùm motus principium, verum etiam actionis. Ob hoc aliqui, & rectè, distinguunt de motu, quòd dupliciter potest sumi, vel formaliter, & sic dicit nouam acquisitionem alicuius formæ, vel materialiter, quo modo significat formam fluentem, & in actuali acquisitione, quæ forma fluens nõ solùm dicitur motus materialiter, verùm etiam actio, & passio sm̃ Philos. 3. Phys. à tex. 16 & seq. motus in definitione naturæ non accipitur formaliter, sed materialiter, quo modo principium tàm actiuũ quàm passiuum respicit, & sic cessat omnis difficultas.

22 Tertia particula est ly *quietis*, quæ potest sumi vel formaliter, & priuatiuè .s. pro carentia, & priuatione motus, vel materialiter, & positiuè pro forma in esse quieto, & hoc dupliciter, vel prout est in termino à quo, & sic opponitur motui determinatè naturali, nam est quies violenta toti composito, a motu destruitur, & per motum amittitur, vel pro vt est in termino ad quem, & hæc non opponitur motui, immo per ipsum acquiritur, & huic motus subordinatur; in præsẽti quies non sumitur priuatiuè, quia non videtur ponendum principium aliquod per se ordinatum ad aliquam negationem, sed positiuè, non quidem in termino à quo, sed in termino ad quem, & hoc, quia subordinatorum idem est principium, & sicut dè motu dicebamus, quòd potest sumi, vel pro motu in cõi, vel pro motu in speciali, & accidentali, vel pro emanatione, & resultantia passionum, & qualitatum naturaliter consequentium res ipsas, sic dè quiete, quæ terminus est acquisitus per motum, erit dicẽdum, quòd sumi potest, & pro termino motus in cõi, vel accidẽtalis tm̃, & pro termino emanationis, siue hic sit passio, siue qualitas connaturalis, natura .n. maximè pro quidditate, vt principium est affectionum, accipi solet. Ex quo patet responsio ad rationem illã, quæ confici solet, quòd idem non possit esse contrariorum causa, vt sunt motus, & quies; Etenim quicquid sit de illa propositione, de qua infra, quies, cuius principium est natura, non est opposita motui, sed potius terminus ad quem ipsius, vt docet Philos. 5. Phys.

In speciali tm̃ dubitari solet de particula illa coniunctiua, &, non videtur .n. natura, quòd sit principium vtriusq. in omnibus, vt patet in Cælo, vbi semp est motus, & in terra, vbi est quies; vndè aliqui dixerunt, hic naturam mortalium definiri sed falsò, vt infra. Alij dixerunt, sumẽdam esse disiunctiuè, pro vel; sed non rectè, quia ponunt dictionem aliquam significare oppositum proprij significati, quod est à Philosopho vitandum maximè in definitionibus. Quare dicimus, coniunctiuè sumi debere, ità vt vtriusque natura sit principium, quomodo autem verificetur de Cœlo, & Terra, dicemus in seq. quæst.

23 Additur quarto ly *in quo est* ad significandum, quòd natura est principiũ motus eius, in quo est non solùm ipsa natura, sed etiam motus ipse, quia natura est principium motus immanentis, non transeuntis sm̃ physicam consideratione, vt in principio præced. art. diximus.

Dicitur quoque *primò*, quod multipliciter potest exponi, vel vt ab instrumentali principio distinguitur, & principale significat, quo modo tàm actiuo immãnenti, quàm passiuo conuenit, vel pro vt secundario principio opponitur, quo sensu actiuum non erit natura, quia licèt sit principium non instrumentale, sed principale, tm̃ est secundarium. Alij exponũt pro principio immediato, & proximo, sed

pa-

patitur difficultatem, eò quia substantia media quantitate recipit qualitates, estq; subiectum mediatum, & consequenter nulla alteratio naturalis foret, & secundùm naturam.

Tandem subiungitur *per se, non per accidens*, vt denotetur, naturam intrinsecè, & essentialiter conuenire rei naturali, vel quòd res naturalis moueri dicatur per se, & quatenus ipsa, vt cum graue, quatenus graue, deorsum descendit, non per accidens aliquod coniunctum, vt graue ꝑ accidens descẽdit, quatenus albũ, vel nigrũ.

Ex dictis in istis articulis patet, quòd hæc definitio sit rectè assignata, etenim constat ex genere, scilicet *principium, & causa*, & ex differentia, vt sunt cæteræ particulæ, vt denotetur, non quodlibet principium esse naturam. Tùm quia natura hìc definita est ratio formalis subiecti Philosophiæ, hæc autem est principiũ omnium passionum de corpore demonstrabilium, quod rectè explicatur per istã definitionem, vt patet ex dictis.

Sed contra istam definitionem arguitur. Tum quia natura vt sic nequit definiri, quod .n. habet definitionem, debet habere naturam, & essentiam per illam definitionem explicabilem, sed natura non est habens naturam, & essentiam, sed est ipsa essẽtia, aliter daretur processus in infinitum, ergo nequit habere definitionẽ. Tùm quia hæc definitio continet multa superflua, ly enim *principium* includitur in causa, & ly *non secundùm accidens* in ly *per se*. Tùm quia competit alijs, nam artificialia habent principium motus internum, & tñ non habent naturam, vt patet in horologijs, & ars saltãdi est principium motus eius, in quo est, & tñ non est natura. Tum quia non conuenit omnibus naturis, Cœlum.n. & Terra non habent principium motus, & quietis, materia, & forma non sunt principium primum, & immediatum, sed tertia entitas constituta ex his, quælibet forma etiam accidentalis potest dici habere naturam, quia habet principium internũ passionũ.

24 Resp. ad 1. negan. assumptum, cũ probatur, distinguimus de natura, vel .n. sumitur, vt est terminus vltimà abstractione abstractus, & sic dicit rationẽ formalem naturæ, quæ est esse principium motus, & quietis, & in hoc sensu nequit definiri, quia definitio est concretorum, quę per modum habentium concipiuntur talia verò abstracta, cùm neque pro subiectis, neque pro fundamentis, neque ꝓ inferioribus supponant, non habent rationem concreti, sed potius sunt ipsa essentia, solùm possunt habere quosdam conceptus explicantes distinctè, & explicitè istas quidditates; vel sumitur vt quoddam concretum concernens hanc, vel illã naturam, tanquam inferiora conuenientia in hoc cõi conceptu naturæ, & hoc modo definibilis est, quia natura vt sic dicit cõem conceptum omnibus naturis; exemplum est de homine, & humanitate humanitas .n. non definitur, cùm sit abstractum, sed homo, neque per terminos vltimatè abstractos definitur, .s. per animalitatem, & rationalitatem, sed per terminos concretos, videlicet, quòd sit animal rationale, sic natura dicitur principium, non principiatio; neque sequitur processus in infinitum, quia natura vltimatè abstracta non concipitur vt habens naturam, sed vt ipsa ratio naturæ. Ad 2. dicimus, ly *principium* non esse superfluũ quia ponitur, vt declaret, quomodo natura sit causa, nam causa cõiter in ordine ad compositum sumitur, quod propriè causari dicitur, at natura vt sic respicit operationes, quarum est principium; ly *non secundùm accidẽs* ponitur ad maiorem declarationem, quod sufficit. Ad 3. artificialia vt sic non habent per se principium internum, & primariò, sed ratione alicuius entis naturalis, quod includũt in se, pręcipuè quia artificiale non est vnũ per se, nec per se vt tale mouetur, neque motus horologij naturalis est; Ars verò non est principium motus, sed modificationis motus, neque per se inest in artifice, vt dicemus q. 4. Quartum petit solutionem sequentis quæstionis.

QVÆ-

QVÆSTIO II.

Quibus rebus, & quomodo conueniat definitio naturæ.

25 VT quę ferè ab omnibus concedũtur, ab incertis, & dubijs separemus, primò certum est, priuationem nec per se esse naturam, neque analogicè, vt ait Ruuius 2.Phys.cap.1.q.2. & cõsentit Fuentes q.1.diff.2.art.6. quatenus .s. per similitudinem dicitur forma; ratio est, quia nec per se primò cõpetit alicui, sed per accidens, nec est eius, in quo est, quia cum est motus, & generatio, priuatio recedit, nec est causa quietis, seu formæ acquisitę, cùm illi potius opponatur, neque est causa, quia hæc est entitas positiuè influens in effectum, nec tandẽ principium dici potest, vt sumitur in definitione naturæ, quia hìc stat pro principio in facto esse, at priuatio est solùm principium in fieri, cum ergo hæc definitio neque secundùm saltim vnam particulam priuationi conueniat, non solùm simpliciter non est dicenda natura, sed neque analogicè. Nec refert, quòd Aristot. 2. Phys. 15. dicat, priuationem esse naturam, quia est quodamodo forma; etenim, vt notat Auersa q. 9. sect. 6. dicitur quodamodo forma, & natura, non quidem necessariò natura, prout hìc est definita, sed aliquo alio modo, puta pro vt natura cum ratione formali conuertitur, quomodo non enti etiam competit, vt diximus in principio huius disp. aliæ rationes ꝓ Aduersarijs ex probatione conclusionis euanescunt.

Secundò certum est, quòd quamuis definitio hæc naturæ possit quidditati accidentis conuenire verè, & propriè, non quidem respectu subiecti, cui inest, nam sic non est principium primum per se, & non sm̃ accidens, sed respectu ipsius accidentis ab essentia propria constituti, eò quia verè quidditas accidẽtis est principium, & causa motus, & quietis primò, & per se, saltim respectu propriarũ passionum, & actuum illis correspondentiũ; attamen si Arist. intentio perpendatur, nullo modo accidentalibus formis poterit conuenire, sed solùm substãtijs, quòd potest colligi ex varijs dictis Philosophi, nam post definitionem assignatam, subiungit tex. 4. definiens, quæ nam habere naturam iam definitam dicantur, hęc omnia esse substantias, & t. 5. ait, accidentia, & passiones non esse naturas, aut habentia naturam, sed secundùm naturam, idest ratione naturæ conuenientia rebus naturalibus. Tùm quia hìc naturalitas definitur, vt est ratio formalis obiecti physici, talis autem non potest esse forma aliqua accidentalis. Hinc non rectè Pater Faber Theor. 33. ait, naturam esse formaliter inclinationem ad motum, quæ re vera aliud non erit, nisi mobilitas; etenim naturalitas, & mobilitas, etiam sm̃ ipsum Theor. 20 cap. 3. differunt, quòd illa est ratio formalis, per quam de subiecto demonstratur passio, quæ est mobilitas, neque talis passio primò conuenit rei naturali, sed per aliud .s. per quidditatem, à qua fluit, nõ est autem sm̃ ipsum Theor. 20. cit. aliquid in re naturali, quod naturam præcedat.

Si dicas; dantur aliqua accidentia, quæ per se agunt in subiectis, quibus insunt, vt grauitas, & leuitas in sublunaribus, ergo erunt natura, nam per hoc, quòd ars in medico ægroto per se non inest, Arist. à ratione naturæ ipsam excludit. Resp. & si essent principium per se motus, non tñ primò, nec per se conueniunt corporibus, & ars medicinæ non solùm ex illo, verùm etiam excluditur à ratione naturæ ex alio cap. puta quia nõ primò, nec principaliter est principium sanationis, sed solùm directiuè, vt dicemus quæst. seq.

26 Tertiò, etiam est clarum, Angelos in Philosophi sententia non habere naturam hìc definitam, quia ipsos posuit penitus immobiles, & immutabiles, vt notat Scot. 2. d. 3. q. 7. C. at sm̃ veritatem nõ est dubium, quin natura ipsis conueniat, verè enim proprias habent affectiones à principijs intrinsecis fluentes, & de nouo accidentia acquirunt sibi ipsis connaturalia, vt sunt intellectiones, volitiones, & motus locales, quamuis .n. aliqui etiam ex Scotistis hunc motum neutrum appellarint, attamen idem iudicium faciendum

est

est de hoc motu, ac de motu Cœli, & animalium, quoad naturalitatem; si enim in istis determinatio non tollit naturalitatē vt dicemus, nec etiam in Angelis. Idem de Cœlo empireo dicendum, cùm .n. ꝓpriam habeat quidditatem, habebit etiam proprias affectiones, nec ipsi motus repugnabit, quamuis semper quiescat.

Solùm ergo remanet dubitādum in rebus materialibus, substantialibus, & sensibilibus, & primò de forma totius, & quidditate, siue sit simplex, vt in Cœlo in sententia Philosophi secundùm Scot. d. 14. q. 1. siue composita, vt in alijs corporib⁹ secundò de materia prima, tertiò de forma partis.

De forma totius aliqui negāt, vt Amic. tract. 8. q. 12. Fab. Theor. 33. cap 4. Complut. disp. 7. Phys. q. 6. Auersa verò q. 9. sect. 6. alios citans conuenit cum prædictis, quod de mente Arist. definitio hæc essentiæ constitutæ non competat, quamuis sm̄ se spectata possit cuilibet quidditati adaptari. At ex opposito Fonseca 5. Met. cap. 4. q. 1. sect. 3. & Fuentes 2. Phys. q. 1. art. 8. affirmant, formam totius sub definitione naturæ ab Arist. hic assignata comprehendi; sed potest adhuc dubitari, num omni formæ totius, & omni quidditati conueniat; nam multi negant, quidditatem materiæ esse naturam respectu ipsius materiæ, sed potius materiam ipsā esse naturam compositi, & non esse habentem naturam, quod etiam de forma dicunt; Alij negant, quidditatem cœlestis corporis esse naturam, aut saltim non propriè hìc definiri naturam cœlestem, sed proportione quadam, & hoc vel quia ex materia, & forma non constat, sed essentia quædam simplex est, hic autem natura definitur, quæ in materiam, & formam adæquatè diuiditur, vel quia in eo quies non reperitur, sed tm̄ motus, vel tandem quia motum Cœli neutrum esse putarunt, nō naturalem, quibus aliqualiter assentit P. Faber Theo. 63. citans pro se Scotum, dum ait, Cœli motum dici naturalem ratione principij, sed ratione termini non esse naturalem, sed neutrum.

27 Materiam verò non esse naturam affirmarunt quicunque naturam de passiuo principio dici negarūt cit. q. præced. art. 1. at Zab. lib. de natura cap. 6. & 7. cōcedit, materiam esse naturam, sed ꝑ quādam analogiam ad formam, & propter formam, quatenus à forma determinatur ad hunc, vel illum motum, sm̄ se verò nō esse naturam, propter vniuersalem, & indifferentem potentiam, quam habet ad omnes motus, cui fauet P. Faber Theor. 33. cap. 4. negans, materiam sm̄ potentiā vniuersalem esse naturam. Sed Conimb. 2. Phys. c. 1. q. 1. art. 2. aiunt, materiam dici naturam, non vniuocè cum forma, sed analogicè analogia proportionis, quatenus nō eandem rationem principij cōem habent ad motum, sed sicut se habet materia ad motum, cuius ipsa est principiū, & causa eius, in quo est, sic forma se habet ad motum, cuius ipsa est principium; ita etiam sustinent Perer. lib. 7. cap. 17. Masius c. 1. q. vltima, & Vall. con. 11.

Tandem de forma partis dubitari potest, an terrestri formæ conueniat ratio naturæ, eò quia sm̄ totum nunquam terra mouetur, sed speciatim. Simpl. 2. Phys. com. 2. & 16. & in proem. li. de Ani. Auic. lib. 1. suffic. 5. Alb. 2. Phys. tract. 1. c. 2. excludunt à definitione naturæ omnem animam; Alij verò solùm animam rationalem, ita debet dicere Auerr. dum asserit, animam rationalem formam assistentem esse, non informantem; Alij concedunt esse naturam sm̄ gradum sensitiuum, & vegetatiuum, negant verò, quatenus gradum intellectualitatis includit, ita tenentur sentire, qui sustinent, animam rationalem sm̄ talem gradū reduplicatiuè formam informantem non esse, ita Pater Vulpes 2. part. disp. 46. art. vlt. & citari solent Caiet. 1. par. q. 76. art. 1. ad 1. Ferrar. 2. contra gentes cap. 58. §. *Ad primum horum dicitur &c.* Suess. 2. Met. com. 17. nam si vt sic reduplicatiuè forma informans non est, ita nequit etiam dici principium motus eius, in quo est primò, & ꝑ se. Alij tandem admittunt, sm̄ talem gradum esse naturam, sed limitant quò ad actus intellectuales à corpore, & phantasmate dependentes, non tm̄ quò ad operationes à corpore independentes, ità videtur sentire Amicus tr. 8. q. 8. dub. 2.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, quomodo definitio naturæ quidditati, & formæ totius conueniat etiam secundùm Aristotelem.

28 DIcimus, definitionem naturæ assignatam omni quidditati sm̃ se conuenire, siue materiæ sit, siue formæ, aut corporis naturalis, tàm simplicis, quã compositi; at sm̃ Philosophi mentem solùm competere quidditati cuiuscunque corporis naturalis. Concl. quò ad omnes partes colligitur ex Scoto, nam quòd materiæ quidditas dicatur natura respectũ ipsius materiæ, patet ex locis cit. disp. 2. q. 4. art. 1. ostendendo de mente Doctoris, ipsam esse in potentia naturali ad omnes formas, etiam sm̃ gradus specificos; quod consequẽter erit dicendum de formæ quidditate, sicut .n. materia aptitudinem habet ad recipiẽdam formam, & hac ratione essentia materiæ dicitur natura, eò quia principium est illius passionis, ita quia forma aptitudinem habet ad perficiendam materiam, & ob id ratio actus est ipsius passio, quidditas formæ natura dici debebit, cùm sit principiũ illius passionis; idem docet Scot. in 2. d. 18. q. vn. C. & clariùs in 3. d. 2. q. 2. C. & seq. de forma totius, quam realiter distinctam ponit à partibus, dicens, quòd propria passio, vel operatio, aut accidẽs proprium illius speciei, primò quidditati totius conuenit ipsamque naturam appellat infra E. idem ait Bassol. 2. d. 12. q. 2. ar. 2. Et potest vniuersaliter probari prima pars hac ratione, quia verè de qualibet quidditate enunciatur definitio naturæ, est .n. principium, & causa motus, siue actiuum, siue passiuũ, & emanationis propriæ affectionis, quæ passio sub nomine quietis comprehenditur, est etiam primum eius, in quo est per se, & non sm̃ accidens; immo essentia cuiuslibet rei natura ipsius vocari cõsueuit, vt de formis accidẽtalibus dicebamus.

29 Secundò quòd de mente Arist. nõ conueniat essentiæ materiæ, aut formæ, patet ex dictis in Prooemiali quæst. de subiecto totius Philosophiæ, cùm .n. intẽtum Arist. sit agere de corpore naturali, ipsiusque principia inuestigare, quale est natura, sequitur, de illa natura hic Philosophum agere, quæ est constitutiua huius corporis, & principium suarũ passionum, itaut habens talem naturam, sub corpore, tanquam sub proprio genere directè, & vt per se consideratum, contineatur, essentiæ autem materiæ, & formę immediatè materiam respiciunt, & formã, quarum sunt constitutiuę, non corpus naturale reducuntur tãquam species sub genere; hic Arist. materiam, & formam naturas corporis naturalis, quod constituũt appellauit, vt dicimus seq. art. non verò habentia naturam.

Tertiò quòd essentia cuiuslibet naturalis corporis sm̃ Arist. dicatur natura, patet ex dictis disp. præc. q. 1. de illa .n. natura hìc sermonẽ instituit, quæ est principium constitutiuum corporis naturalis in cõi, sicut in 1. Phys. egit de principijs in fieri eiusdem corporis, ergo hæc natura debet sub se comprehendere quidditatẽ cuiuscunque corporis sub subiecto adæquato Philosophiæ contenti. Sed specialiter probatur de terra, & de cœlesti corpore, de quibus est difficultas. Terra .n. intantũm videtur non habere naturam, quia sm̃ totum non mouetur, sed hoc parum refert, quia non necessariò naturam habens debet omni specie motus actualiter moueri, sed sufficit, vt ad aliquas habeat aptitudinem, & inclinationem, ad aliquas verò etiam actum, sic terra sm̃ se totam, & si localiter non moueatur, alteratur tñ cùm in sententia multorum aquæ ita sit cum terra commixta, vt vnum globum conficere dicantur, & sic mutuò alterantur; habet quoque aptitudinem ad localem motum, si è centro euelleretur; neq; hęc aptitudo frustra dicetur ex hoc, quòd ad actum non reducitur, quia tunc aliqua potentia otiosa, & frustra erit, quã perpetuò proprio fine priuatur, finis autem huius aptitudinis vltimatus non est localis motus, sed terminus ꝑ talem motum acquisibilis, quod est vbi deorsum, quo loco nunquam priuatur sm̃ se totam, idcircò vt sic semper proprio fine gaudet. Accedit, quòd etiam sm̃ se totam actua-

liter moueri dicendum est, si vera esset sententia illorum, quòd centrum magnitudinis, & grauitatis terræ sit idem punctum, de quo suo loco in libris de Cœlo.

30 De cœlesti corpore etiam idem ostenditur, quia verè Cœlum inter corpora naturalia ab Arist. connumeratur, sic 1. Cœli tex. 5. 3 Cœli tex 1. 8. Met. 12. & 1. de Part. Anim. c. 5. ergo quidditas cœlestis verè erit natura. Tum quia omnes particulæ definitionis illi conueniunt, est .n. hæc quidditas principium, & causa 1. per se, & non sm̃ accidens motus alterationis, quia Cœli illuminantur, astra saltim aliqua eclypsantur, habent proprias passiones & alia accidentia connaturalia, & consequenter natura in ipsis erit principium quietis, sub quo nomine aptitudines comprehẽduntur, vt diximus q. prec. In ordine quoque ad motum localem adhuc dicitur natura, quia motus ille naturalis est; nam sm̃ Scot. 1. d. 1. q. 1. in fine, omnis potentia receptiua alicuius formæ perficientis ipsam, est naturalis, motus autem Cœli ex 4. d. 48. q. 2. N. est perfectio ipsius; & in 2. d. 2. q. 6. O. concedit Doctor, Cœlum moueri, quomodo Angelus mouetur quò ad naturalitatem, Angelus verò ex eodem q. 9. B. ad vbi mouetur, tanquam ad propriam perfectionem. Tum quia ex 1. Cœli à tex. 6. habetur vsq. ad 16. Cœlum circulariter moueri sm̃ naturam, & ex isto motu deducit Cœlum alterius esse naturæ ab elementis, quod non rectè inferretur, si motus ille naturalis non esset. Accedit ratio, quam tangit Doctor in 4. d. 48. cit. quòd licèt motus localis nõ sit in Cœlo propter aliquã perfectionem intrinsecam completiuam sui per motum acquisibilem, est tñ in ipso propter maximam totius vniuersi perfectionem à natura intentam, quæ est conseruatio horum inferiorum, ad quam requiritur ordinatus Cœlorum influxus, qui nequit sine motu fieri, ideòque motus erit perfectio sm̃ quid ipsi Cœlo, quatenus .s. bonum totius est etiam bonũ partis, & per ordinatum motum communicat se effectiuè inferioribus, ad quam cõmunicationem habet naturalem aptitudinem; hinc videmus, in Cœlo esse habilitatem quandam ad istum motum circularem, quæ est sphærica figura, nam hæc licèt non sufficiat ad naturalitatem rigorosam, quæ est ad vnum determinata, sufficit tñ ad naturalitatem largè sumptam, & indeterminatam, vt mox dicemus.

31 Insuper est inclinatum naturaliter, quantùm est ex se, ad quietem localem, etiam sm̃ Arist. nam vt notat Doctor in 2. d 1. q. 5. N. & in 4. d. 49. q. 6. A. perpetuitas, quam posuit Philos. in motu cœlesti, nõ prouenit ex natura intrinseca ipsius Cœli; sed à causa extrinseca, .s. ab Intelligentia necessariò determinata sm̃ ipsum ad agendum, ita colligitur ex 2. Cœli 2. & seq. & 9. Met. 17. quibus in locis asserit, Intelligẽtias perpetuò Cœlos mouere, quia non fatigantur, eò quia in ipsis Intelligentijs non est potentia contradictionis, seu materia, quamuis hæc ratio non concludat, vt obseruat Doctor in 4. d. 48. q. 2. O. nam cessatio à motu non ꝓuenit præcisè à fatigatione, sed ex hoc quoque, quod mouens volũtariè moueat. Accedit ratio, quòd in Cœlo datur materia sm̃ locum mobilis sed materia est semper in potentia contradictionis ex 9. Met. 17. quare ibi concludit Arist. *Nihil igitur simpliciter incorruptibilium simpliciter potentia est; secundùm aliquid autem nihil prohibet, vt quale, aut vbi*; cùm ergo Cœlum sit in potentia contradictionis ad Vbi, iam indifferens erit ad motum, & quietem. Et licèt hæc potentia ad quietem sm̃ Arist. nunquam reducetur ad actum, nihil refert, quia erit ꝓpter bonum vniuersi, & ideò frustra non dicitur. Quòd autem non solùm capacitatem, verùm etiam aptitudinẽ habeat naturalem ad istam quietem, probat Doctor in d. 48. cit. nã quies pro substracto dicit idẽtitatem, & vniformitatem essentiæ, quod simpliciter perfectius est, quã sit illud positiuum in motu, .s. aliter, & aliter se habere. Ex quibus omnibus deducas, Cœlum esse in potẽtia naturali indeterminata ad motum, & quietem localem, non in potẽtia determinata, propter quam indeterminationem Scot. in 2. d. 2. q 6. O. & in 4. d. 48. q. 2. E. & O. motum Cœli neutrum appellauit, non naturalem,

qui-

quibus in locis naturalitatẽ sumpsit rigorosè, vt dic t potentiam ad vnum determinatum, & neutralitatem, prout huic potentiæ naturali opponitur, non verò in rigore, vt contradistinguitur à potentia naturali, tàm determinata, quàm indeterminata. Quapropter concludendum est, Cœlum esse verè corpus naturale, eiusq; quidditatem esse naturam propriè, prout est in 2. Phys. definita, cùm sit principium primum, & per se motus, & quietis etiam in ordine ad locum, hæc omnia clariùs patebunt ex seq. quæst.

32 Sed contrà obijcitur 1. cum Auersa, Amico, & alijs, probando, quidditatem saltim sm̃ Arist. non esse naturam; quia 2. Phys. 1. & 12. & 5. Met. 5. clarissimè habetur, composita non esse naturam, sed à natura. Tùm 2. quia natura est principium primum motus, quidditas verò non est primum principium, sed ex primis constans, .s. ex materia, & forma. Tùm 3. quia natura est principium, quod dat inclinationẽ ad motum, quidditas autem non dat inclinationem, sed habet inclinationem à materia, & forma. Tùm 4. si quidditas esset natura formaliter, forma verò constitutiuè, esset magis propriè natura, quàm forma ergo natura dicta de forma, & omnes alij modi ad quidditatem reducerentur cõtra Arist. 5. Met. 5. reducentem omnes modos ad formam, nullam mentionem faciẽdo de quidditate.

Resp. Arist. illis locis non loqui de quidditate, sed de compositis constitutis ex tali quidditate, quæ nullo modo possint dici natura; sed habẽtia naturam, cùm sint omnino concreta, & principia. Quæ operantur, nõ principia Quibus, vt sunt quidditas, materia, & forma per Scotum 4. d. 12. q. 3. Bb. nec inconuenit, idem esse simul naturam, & habens naturam respectu diuersorum, sic materia est habens naturã vt respicit propriam essentiam, qua constituitur in esse; est natura, vt respicit cõpositum, quod constituit; sic quidditas compositi materialis est natura respectu compositi, quod simpliciter dicitur tantũ habẽs naturam, qui est vltimò constitutum, non aliud vlterius constituens, at respectu materiæ, & formæ, quas includit, potest dici habens naturam. Dices, non solùm compositum in concreto, v. g. homo, sed etiam forma totius, seu natura eius in abstracto, v. g. humanitas composita est ex partibus non minus, quàm ipse homo; ergo si verum est, quod ait Arist. cit. *quod est ex his*, naturam non esse, sed à natura; sm̃ eius mentem nec homo, nec humanitas erit natura. Resp. negando sequelam, quamuis .n. etiam, & ipsa humanitas constet ex partibus, sicut homo; adhuc tñ differunt, quia humanitas licet sit phisicè constituta, sicut homo; tñ metaphisicè dici potest constitutiua per modum formæ totius, vt Doctor. declarat 3. d. 2. q. 2. §. *quantum ad tertium*, vbi docet, quod natura constituta, v. g. humanitas potest dici forma respectu totius compositi, non quidem forma informans, sed forma qua compositum est ens quiditatiuè; homo verò tàm phisicè, quàm metaphisicè semper habet rationem constituti, & ideo nullo modo potest dici natura, sed semper habens naturam. Quod etiam cõfirmatur ex doctrina Scoti q. 16. Vniuersalium, vbi docet concretum significare per modum habentis; abstractum verò p modum habiti; & ideo homo erit habens naturam, nõ natura: humanitas autem erit integra natura habita ab homine, non autem habens naturam de rigore sermonis; Arist. autem cit. iam explicatus est, quòd non loquitur de quidditate quę habet rationem Quo, sed de constituto ex quidditate habente rationem *Quod*, vt constat ex ipsis eius verbis, *Quod autem ex his*; Ad 2. si ly *primum* accipitur pro principali principio condistincto ab instrumentali, tàm quidditas, quàm materia, & forma erunt principia prima; si verò sumitur pro immediato, & proximo, tantùm quidditati conueniet, si pro omnino independenti, quidditati non competet; præstat autem in prima significatione sumere: nã si in secunda, materia, & forma non essẽt natura, contra Philosophum, si in tertia, principium actiuum excluderetur, contra eundem, vt diximus q. 1. art. 1. Ad 3. quidditas dat inclinationem composito, quod constituit, immo primario, & adæquatè. Ad 4. dicimus, per formam, & substantiã

Philosophum intelligere tàm formam partis quà formam totius, vt disput. præced. q. 1. exponendo textum 10. secundi Phys. consimilem, quę forma est terminus generationis, forma partis terminus formalis generationis in ratione mutationis, forma totius terminus formalis generationis in ratione productionis; & quamuis Scot. super tex. cit. Met. hoc impugnet, tamen arguit contra D. Tho. forsan sub mẽtem, intelligi debere um̃ de forma totius.

33 Secundò arguitur in speciali, quòd non cõueniat quidditati Cœlorum. Tũ quia natura hìc definita diuiditur in materiam, & formam, in Cœlo sm̃ Arist. nõ est materia; Tùm 2. quia motus eius esset naturalis, quod est falsum, quia motus naturalis fit, vt acquiratur perfectio mobilis, at Cœlum nullam perfectionem per motum acquirit. Accedit, quod motus naturalis non fit in loco naturali, quia cum res est in suo naturali loco, non mouetur, sed quiescit, Cœlum autem mouetur in suo loco naturali; & etiam quia violenter quiesceret, vel violenter ab vno loco recederet; quare potius dicendus est neuter, quã naturalis, vt ait Scot. 2. d. 2. q. 6. O. & 4. d. 48. q. 2. E. & O. Tum 3. quia 8. Met. 9. habetur, *Naturam solam profectò quis ponet eam, quæ in corruptibilibus est, substantiam*; vbi colligitur, eam solam esse naturam, quæ in corruptibilibus reperitur. Tum tandem quia natura hìc definita est principium motus, & quietis, vbi ly *&* nõ debet sumi disiunctiuè pro *vel*, aut partim coniunctiuè, & partim disiunctiuè, nam tunc Philosophus esset valde reprehendẽdus ex hoc, quòd minus propriè sit locut⁹ sed debet copulatiuè accipi, in Cœlo autẽ nulla est quies, nam per quietem intelligit Arist. cessationẽ à motu ĩ termino ad quẽ qualis esse nequit illa, videlicet quòd sm̃ totum in proprio loco quiescat, vel per polos, quia hęc non est finis motus; & totum Cœlum orbiculariter primo mouetur, ergo nequit sm̃ totum quiescere, neque erit illa aptitudo ad quiescẽdum, quia saltim in sententia Philos. sustinentis motum æternum, esset frustra, ergo nullo modo quidditas Cœli potest sub hac definitione comprehendi.

34 Resp. facillimè; Ad 1. patet ex dictis disp. præced. q. 1. quomodò ibi natura diuidatur in materiam, & formam, & quidditatem. Ad 2. concedimus, motum Cœli esse naturalem, non quidem determinatè, sed indeterminatè, quo modo intelligendus est Doctor, vt diximus; cum improbatur ex hoc, quòd nulla perfectio acquiratur ipsi Cœlo, iam diximus, esse propter vniuersi perfectionem primariò, secundariò propter Cœli perfectionem, quia perfectio totius est etiam partis perfectio; tùm, quia inseruit, vt cõmunicetur inferioribus; cum dicitur, motum naturalem non fieri in proprio loco, verum est de motu recto, non de circulari; neque sequitur, Cęlum violenter quiescere vel violenter ab vno loco recedere, quia non habet naturalitatem determinatam, & sed in determinatam. Et quamuis totum argumentum concedamus, adhuc, non sequitur aliquid contra nos, quia, & si motus localis naturalis non esset, sufficerent alij motus, & passiones. Ad 3. dicimus, Philos. ibi solùm recitatiuè esse locutum, ex eo quòd vulgariter natura pro sola mortaliũ quidditate solet accipi. Ad 4. patet ex dictis, quomodò in Cœlo sit quies, quoniã adsunt passiones, aliæ formæ accidentales per motus acquisitæ, & aptitudo illa ad quiescendum, quod sufficit, etiam si nũquã localiter quiesceret, nec erit otiosa, quia hoc fit propter bonum perfectius, s. Vniuersi, tùm quia in motu habet præsentiam localem, quæ est terminus illius motus, & sub nomine quietis, vt est terminus posset intelligi, quamuis non habeat annexam cessationem à motu, sed continuam successionem: de naturalitate cœlestis motus vide disp. 2. de Cœlo q. 4. art. 2.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, definitionem naturæ, materiæ, & cuicunque formæ vniuocè anologicè conuenire.

35 Dicimus, rationem naturæ, tàm materiæ, quàm formæ cuicumque, etiam animam rationalem vt sic includendo, conuenire, & hoc vniuoce analogicè; ità Scotus 2. dist. 18. C. estque cõis cũ

Arist.

Arist.2.Phys.10.& 5.Met.cap.5.diuidente natura n in materiam, & formam; & Prob.primò de materia, & forma in cōi; Tùm quia verè, & essentialiter constituūt compositum naturale, quod ex nō naturis nequit constitui, & eadem sunt principia constitutiua rei, & motus, ac quietis eiusdem rei; hæc .n. sunt duo munera naturæ. Tùm quia omnes particulæ definitionis vtrique conueniunt, neque est aliquid excludens materiam aut formam. Tùm quia materia est principium receptiuum motus naturalis, aliter nō esset potentia quanta, qualis, &c. quod est falsum, quia est omnia potentia; forma quoque non solùm est ratio recipiendi in composito, sed ratio quoque agendi, & per ipsam compositum habet determinatam inclinatione, à cæteris differt, propriasq; affectiones sibi vendicat.

Secundò, quòd cuicumque formæ, etiā animæ rationali vt sic conueniat, ostenditur ijsdem rationibus; Tùm quia Philos. 2. Phys.1.& 12.& animalia, & hominem inter res habentes naturam enumerat; & de anima in Philosophia locutus est, non solùm vegetatiua, & sensitiua, verùm etiam rationali, dicens, esse id, quo viuimus, mouemur, & intelligimus; & clarè habetur à Scot.q.1. Prol.& 4 dist.49.q.8. 9. & 10. quibus in locis concedit in homine potentiam naturalem ad beatitudinem recipiēdam, quæ potentia ipsi homini conuenit ratione animę rationalis, vt rationalis est. Tùm quia ex eodem in 4. dist.43.q.2.a. 1. & quol.9. Anima rationalis est, vt sic reduplicatiuè forma informans hominis, quia verè homo naturaliter intelligit mediante anima; est vnum per se constitutū ex corpore, & anima rationali vt sic reduplicatiuè, & per gradum rationalitatis essentialiter a brutis distinguitur, ergo anima rationalis, vt reduplicatiue rationalis, erit forma informans hominis, & per consequens natura; prima consequentia patet, compositum, quod habet, & est, habet & est à partibus, non vt diuisis, sed vt vnitis, dicitur .n. vnum, quia vna pars se habet vt actus, altera vt potentia ex 7. Met. 60. & 8. Met. 15. ergo quia partes hominis sunt anima rationalis, vt sic reduplicatiuè, & corpus, hæc duo vt sic debent se habere vt actus, & potentia, ità Scot.quol. cit. C. altera consequentia patet, quia omnis forma informans est physicæ considerationis & omnis talis est natura. Tum quia multæ passiones homini conueniunt s m̄ gradum intellectiuum, vt risibilitas, flebilitas, aptitudines ad loquendum, intelligendum, ad mirandum, ergo principium ipsarum, quæ est anima rationalis, vt rationalis reduplicatiuè, erit verè natura.

36 Tertiò quòd vniuocè analogicè materiæ, & formæ conueniat, probatur ex illo principio Scotico ad dignoscendū prædicatum vniuocum ab æquiuoco, quando intellectus certus est de vno, & dubius de duobus, habet conceptum vnum distinctū ab illis, aliter esset de eodem dubius, & certus, sed potest intellectus certificari, in re aliqua reperiri principium per se motus, quod est natura, dubitare vero, an istud sit materia, vel forma, nam aliqui solam formam posuerunt principium motus, aliqui, vt Antiqui, solam materiam, ergo hęc ratio principij verè materiæ, & formæ vniuocè conueniet. Tùm quia ratio causæ intrinsecæ vniuocè conuenit ipsis, ergo & ratio naturæ. Attamen addit Arist. 2. Phys. & 5. Met. cap. 5. formam magis, & perfectiùs naturam dici, quàm dicatur materia, quia est perfectior, & principalior pars quidditatis, & ab ipsa primo, & principaliter motus dicitur naturalis, à materia vero sm̄ quid, & minus principaliter, ergo analogicè conueniet secundùm prius, & posterius.

Sed contra obijcitur 1. probando, materiam nō esse naturam: Tùm quia Arist. in fine primi Phys. proposuit de formis tm̄ mortalium se verba facturum, in 2.& 5. Met.tex. 5. ait, formam esse propriè naturam, cætera vero metaphoricè, nam materia dicitur natura, quia est susceptiua formæ, idem habet 1.de Part.Anim. c. 1. Tùm 2. quia quod est in potentia ad naturam, non est natura, quod enim est in potentia animal, non est animal, sed materia est in potētia ad formam, quæ est natura, & est in potentia natura 2. Phys.11.12. ergo, &c. Tū 3. quia quod demonstratur esse, non est natura, quia naturam esse, est inde-

indemonstrabile, at materia demõstratur esse in 1. Phys. Tùm 4. quia materia non est causa actiua motus, vt patet, neque passiua, quia motus recipitur in toto com posito. Tùm 5. quia nomen naturæ dicit perfectionem, quia significat essentiam, quę est omnium perfectissima in re, at ma teria est ens imperfectissimum. Tùm 6. quia vnius rei vnica est natura, sed forma est natura, ergo non materia. Tandem natura est principium determinatum motus, materia est principium indeterminatum, ergo nequit esse natura; Maior probatur ex Philosopho, qui exemplificans de mo tu naturali 2. Phys. 5. & 8. tex. 32. dat exẽplum de motu elementorum, qui est deter minatus; & adhuc quia aliter omnis motus naturalis diceretur, quia ad omnem motum est materia inclinata: huc spectant etiam rationes adductæ disp. 2. q. 5. art. 1. contra naturalitatem potentiæ materiæ primæ.

37 Resp. ad 1. promisisse agere de formis, sed non tantùm de illis, vt patet ex progressu 2. Phys. vbi de materia, & alijs causis extrinsecis agit: quod additur ex 5. Met. intelligitur, quod materia tunc actu habet rationem naturæ determinatæ, cum est sub forma, cui principaliùs conuenit esse naturam, & sic intelligendæ erunt similes authoritates. Vel vt ait Auersa, materia denominatiuè dicitur natura, nõ quidem sumendo naturam absolutè, vt dicit rationem principij, sed prout de forma enunciatur, videlicet quatenus est terminus generationis, & principium dans esse specificum, & determinatum, Ratio est, quia subiectum semper à forma, quam recipit, denominatur, & sic materia dupliciter dicetur natura, vno modo, prout natura ipsi conuenit vniuocè, quia est verum principium motus, alio modo, vt est subiectum naturæ dictæ de forma. Ad 2. maiorem esse veram de illo, quod est in potentia ad omnem naturam, at materia est solùm in potentia ad naturam, quæ est actus formalis, & determinatus, & hoc modo non est natura, nisi denominatiuè, cum hoc tamen stat, quod sit natura in potentia subiectiua: & hæc quoque est vera ratio naturæ, sicut materia sm̃ hanc rationem est verè principium, & pars constitutiua compositi materialis. Ad 3. etiam naturam esse, à posteriori demonstrari. Vel dic, naturam esse sm̃ conceptum cõem, non demonstrari, at sm̃ conceptum specialem, quod .s. huic, vel illi conueniat, posse demonstrari, modò materia est natura in secunda significatione. Ad 4. materia est causa passiua motus, quia dat composito hanc potentiam receptiuam simul cum forma, vnde dicuntur principia originalia motus, nõ immediata iuxta dicta in præced. art. num. 32. Ad quintam, natura si sumatur, vt est principium constitutiuum rei adæquatum, vel actuale, & vt principium actiuum operationis, dicit perfectionem, at si accipitur, vt est principium passiuum quomodo materiæ conuenit, dicit imperfectionem. Ad 6. est vnica natura totalis, & adæquata, sed duplex partialis, & inadę quata. Ad vltimũ negatur maior ex dictis disp. 2. q. 5. art. 1. cum probatur ex Philosopho, dicimus, exemplificasse de illis motibus, quia magis propriè naturales dicuntur, non tñ alios exclusit: cum dicitur omnem motum naturalem fore, concedimus ex parte materiæ, non vero ex parte formæ, in ordine ad quam naturalitas motus simpliciter debet attendi, cùm ipsa principaliùs sit natura.

38 Secundò arguitur, ostendendo, animam non esse naturam; Tùm quia diuersa est animæ definitio à definitione naturę, anima .n. est actus corporis dissimilaris, natura autem potius simplicis, & similaris; anima est actus corporis physici, .i. naturalis, quare naturam pręsupponit; natura verò constituit corpus in esse naturali. Tũ 2. quia motus naturalis est vniformis, velocior in fine, & ad vnum tendit determinatè, motus animæ est difformis, irregularis, & differens ad plura vbi, vt patet de sensitiua, quæ motum progressiuum caussat, qui est ad omnem loci differentiam, & de vegetatiua, cuius augmentatio est sm̃ omnem dimensionem. Tùm 3. quia motus progressiuus, cuius principium est anima, est violentus, quia adest eleuatio mẽbrorum, quę propter grauitatem deorsum tendunt; & adest defatigatio animalis, quod non esset, si naturaliter fieret, grauia

in deorsum tendentia nunquã fatigantur.

Resp. ad 1. animam non esse naturam in cõi, sed speciem illius, ideóque aliqualiter debent in definitione differre, & præcipuè, quia natura definitur hic in ordine ad operationes, anima verò in ordine ad constitutionem totius; falsum est tñ, quòd natura sit semper principium constitutiuum corporis similaris. Neque inconuenit, animam supponere corpus naturale in specie naturæ imperfectiori subordinata essentialiter ipsi animę, quæ adhuc dat esse naturale perfectius. Ad 2. assumptum est verum de motu naturali strictè sumpto, & de natura ab anima contradistincta, & vt principium est motus simplicis, non verò de motu naturali, & de natura in tota sua latitudine. Ad 3. resp. Doctor in 4. dist. 49. q. 14. k. quòd motus progressiuus, licèt in ordine ad formam corporis mouentem iuxta prędominans elementum sit violentus, tñ in ordine ad animam, à qua prouenit, est naturalis, & quia quando potentiæ sunt subordinatę, naturalitas attenditur penes potentiam superiorem, hinc motus iste erit simpliciter naturalis; adest tñ fatigatio propter impedimentum in corpore graui repertum, vnde sm̃ quid iste motus est violentus.

39 Tertiò obijcitur, quòd anima rationalis non sit natura ex hoc, quod non sit forma informans, sed nõ est præsentis negotij hoc disputare, sed in lib. de Anima fusè dicimus; supposita ergo hac veritate, adhuc potest instari; Tùm quia Philos. 1. de part. anim. cap. 1. quærens, an omnis anima pertineat ad physicum (vbi loquitur de anima, quæ est forma, non de Intelligentia, sicut putant Hurt. & Moris. in lib. de Ani. & patet ex rationibus, quas adducit) resoluit negatiuè, quod probat tribus rationibus, & quia tunc Physicus de omni intelligibili deberet agere, quia relatiua ad eandem pertinent scientiam, & sic nulla alia scientia daretur præter Philosophiam, & quia non omnis anima est natura, sed aliqua eius pars, & quia Philosophus non considerat res à materia abstractas, qualis est anima rationalis. Tùm 2. quia formæ, de quibus agit Philosophus, sm̃ rationem tm̃ sunt à materia separabiles, & sunt finis generationis ex 2. Phys. 12. sunt etiam corruptibiles ex 1. Phys. in fine, sunt in subiecto ex 2. Phys. 4. debent esse mouentia mota ex tex. 73. & 74. eiusdem libri, at anima rationalis est separabilis à materia secundùm rẽ, quia incorruptibilis nõ est finis generationis, quia à Deo immediatè producitur, non ab homine nõ subiectatur in corpore, quia ab eo non dependet; nec est mouens motum ex 3. de An. 7. Tùm 3. quia vt rationalis est principiũ intellectionis, & volitionis, ad quas non est motus ex 5. Phys. 18. & 7. Phys. à tex. 12. vsque ad 20. Tùm 4. quia sæpè sępiùs ab Arist. anima intellectiua, quia includit rationem liberi, & voluntarij, ponitur vt principium contradistinctum à natura. Tùm 5. quia sequeretur, non minus animam mundi fore naturã, quæ etiã intellectualis est, & principium cuiuscumque motus vniuersi. Tandem ex Scot. 3. dist. 15. A. ratio naturæ accidit animæ rationali, sed forma, quæ est natura, est intrinsecè talis, ergo, &c.

40 Respondetur ad 1. ibi Philosophũ vel sumere animam pro qualibet viuente substantia, quo modo sub se comprehẽdit non solùm omnem animam, verùm etiam Intelligentias, de quibus agere non pertinet ad Physicum, & de istis concludunt rationes ab ipso allatæ; vel si loquitur de Anima, vt est partialis forma, qñ concludit, non omnem animam esse physicæ considerationis, intelligitur de Anima rationali, non absolutè, sed vt separata à materia, & sm̃ prædicata spectantia ad illum statum, vt patet ex tertia ratione; & vt sic non est natura, quia non est principium motus eius, in quo est; non verò vt est corpori vnita, quia sm̃ istam considerationẽ agitur de ipsa in 3. de Anima. Verum est tñ, quod est dubium, quomodo prima ratio concludat, nam sequeretur idem de Metaphysica, cuius est intellectus abstractos considerare; pro nunc breuiter dicas cum Mirand. lib. 18. suæ. Monomachiæ, esse rationem probabilem. Ad 2. cũ Arist. ait, formas physicas esse sm̃ rationem à materia separabiles, esse corruptibiles, vel intelligitur vt in plurimum, vt se declarat 6. Metaphysicor. in principio;

vel quia de animæ rationalis immortalitater fuit dubius, vt ostendit Doctor in 4. d.43. q.2. tñ finis generationis, quia est terminus ad quem, à quocunque producatur, est in subiecto per informationem, licèt independenter; quamuis ibi per esse in subiecto intelligat Arist. in alio sensu, vt probet, omnem naturam substantiam esse, vt diximus in expositione huius textus; dicitur mouens immota, non simpliciter, quia mouetur saltim per accidens, sed motione corruptiua, vnde ait, sensitiuam à vehementi sensibili corrumpi, non sic intellectiuam à maxime intelligibili. Ad 3. ad intellectionem non est motus disponens ad corruptionem, est tñ simpliciter motus, vt infra in proprio loco. Ad 4. non sumit tunc Arist. naturam, vt hìc definitur, sed prout à spontaneo, & libero distinguitur. Ad 5. negatur sequela, quia anima mundi est Deus, qui non est forma informans, sed assistens, nō .n. vniuersum est vnum per se, sed solum vnitate ordinis; vt in lib. de Cœlo dicimus. Ad 6 dicimus, Scotum ibi nō asserere, rationem naturæ accidere animæ, infra .n. in tertia ratione contra Henr. clarè dicit, animam vt naturam respicere corpus, ipsum perficiendo; sed arguit contra Henr. distinguentem portionem superiorem animæ (quæ est potentia rationalis vt respicit ęterna) vt est ratio, & vt natura, idest, vt dicit potentiam operantem, & vt dicit essentiam animæ, in qua simul cum alijs potentijs reperitur: inquit Doctor, quod hæc ratio naturæ accidit portioni superiori, quia est extranea ipsi, nam sm̃ rationem formalem dicit principium operatiuum, & consequenter si dolor cōuenit parti sēsitiuæ, non potest dici propriè conuenire portioni superiori, vt est natura, aliter posset dici animam velle sm̃ intellectum, vt est natura, idest, vt intellectus dicit animæ entitatem, in qua simul cum voluntate reperitur.

41 Quarto instatur, quod natura vniuocè non conueniat materiæ, & formæ. Tùm quia corpus naturale ex materia, & forma compactum his eundem gradum vniuocum naturæ participaret, semel ratione materiæ, & iterum ratione formę, quod est falsum, quia committeretur nugatio. Tum quia materia, & forma sunt primo diuersa etiam sm̃ Scot. in 2. d. 12. q. 1. ergo in nullo debent conuenire.

Resp. ad 1. concedendo sequelam, negando falsitatem, nam compositum physicum, quia ex rebus realiter distinctis constat, his participat rationes entis, substantiæ, causæ, principij, &c. ergo similiter rationem naturæ: falsum esse in composito Metaphysico, quia differentiæ vltimæ nō includunt formaliter rationem entis, neque committitur nugatio, quia in proposito ratio naturæ non prædicatur in recto de composito, sed in obliquo. Ad 2. quamuis materia, & forma essēt primo diuersa in realitate, possunt tñ in conceptu cōuenire, & sensū Doctoris loc. cit. iam dedimus disp. 2. nu. 20.

Quintò probatur, materiam magis naturam dici, quàm dicatur forma. Tùm quia quod est principium omnis motus naturalis, est magis natura illo, quod tm̃ est principium alicuius motus, materia est principium vniuersale, forma verò particulare principium est determinati motus, ergo &c. Tum 2. quia illud est magis natura, quod magis participat rationē principij passiui, in quo principaliter consistit ratio naturæ ex dictis q. 1. art. 1. sed materia est magis passiua, quàm forma, quia est subiectum vltimum omnium formarum, ergo &c. Tùm 3. quia illud est magis natura, sm̃ quod naturalia magis habent esse naturale, vt patet ex primo munere naturæ, quod est constituere cōpositum, sed materia dat magis esse rei naturali, quàm forma, quia res in materia habent esse æternum, cùm ipsa sit æterna, à forma verò accipiunt esse temporaneū, ergo est magis natura, quàm forma.

Resp. ad 1. vel est sermo de natura sm̃ pluralitatem, & vniuersalitatem, & sic materia est magis natura, sed hoc est impropriè dictum; vel sm̃ perfectionem, quomodo ly magis debet accipi, & sic forma est magis natura, quia dat perfectiùs esse, & operari, & principaliùs denominatur motus naturalis à forma, quàm à materia. Ad 2. per idem resp. quòd materia est magis passiua, quia vniuersalior,

non quia perfectiùs ab ipsa proueniat inclinatio ad motum in composito. Ad 3. negatur minor, quia res p materiam habent esse potentia, per formam actu, modò simpliciter perfectius est esse actuale temporaneum, quàm esse potentiale ęternū, sicut perfectior simpliciter esset Angelus tantummodo per diem existēs, quā albedo, si in æternum duraret; præterquā quòd materia est in se æterna, non tñ dat composito esse æternum, immo temporale, cùm sit radix corruptionis.

QVÆSTIO III.

An detur motus indifferens inter naturalem, & violentum, seu an detur potentia neutra.

42 EX dictis hucusque patet, quòd naturale potest accipi vel essentialiter, quomodo significat hoc, quòd est habere naturam, & in hoc sensu sumitur, cum corpus naturale vt naturale dicitur esse subiectum Philos. naturalitas .n. est ratio formalis, & quidditatiua corporis, vt ait Arist. 2. Phys. 4. Secundò potest sumi denominatiuè, vt idem est, ac sm̄ naturam, & ita conuenit motui, cum naturalis appellatur, vt habet Arist. t. 5. cuius formalitas consistit in hoc, quòd illi motus, & actus naturales dicantur, qui sint sm̄ inclinationem, & iuxta exigētiam natiuam rei, vt per illos quò ad proprium esse verè perficiatur; quæ naturalitas potest sumi tàm in ordine ad principium actiuum, quam passiuum, vt diximus; sic cum aqua se reducit ad pristinam frigidatem, talis infrigidatio, & frigus naturalia dicuntur, quia sunt iuxta exigentiam naturæ aquæ sm̄ principium actiuum, & passiuum. An verò præter hoc requiratur etiam, quòd ille actus, vel forma recepta non excedat vires naturæ, vt dicunt Thomistæ, qua ratione negant in homine naturalem potentiam ad actus supernatules, est negotium theologicum, & potius videtur quæstio de nomine, quàm de re; pro nunc dicendum cum Scoto q. 1. Prol. & 4. d. 43 q. 4. & d. 49. q. 8 hoc nō requiri, quia non est necesse, vt forma dicatur naturalis respectu subiecti, quòd sit conformis non solùm sm̄ principium passiuū sed etiam actiuum, possunt .n. hæc duo separari, & verè soluatur ratio naturalitatis, si subiectum recipiens verè perficiatur per illam formam, quamuis nullā habeat potentiam actiuam producendi illam, vt patet ex dictis disp. 2. q. 5. ar. 2.

43 In hoc igitur sensu naturale sumimus in pręsēti, quomodo opponitur violento; cuius ratio consistit in hoc, vt violentum sit contra naturam, & perfectionem rei, cui tribuitur, sitque potius illius destructiuum, quàm perfectiuū; hoc modo explicat Doctor definitionem violenti in 4. d. 29. q. vn. B. & d. 43. q. 4. traditam à Philos. 3. Eth. c. 1. violentum est id, cuius principium est extra, non conferente vim passo, idest, inquit Doctor, passo non præbente inclinationem, quod non merè negatiuè est intelligendum, sed contrariè itaut dicat contrarietatem, & oppugnantiam, vt ipse Philos. se declarat sect. 1. Proble. q. 6. dicens *Violentia contra naturā est*; quæ violentia non solùm in ordine ad passiuum principium sumitur, verùm etiam ad actiuum, non quidem positiuè, vt verè potentia actiua detur intrinseca, quæ possit agere contra propriam actiuitatem, hoc .n. naturaliter implicat, & etiā supernaturaliter, quia nulla potentia, vt obedientalis est, potest eleuari ad actiones efficiendas, cum quibus ex se priùs nō habet aliquam proportionem, & potentiam inchoatam, ex dicendis disput. seq. sed priuatiuè, quatenus impeditur, ne in actionem exeat sibi connaturalem; & hoc in quacunque specie motus, ita .n. violēter lapis sursum detinetur, ac aqua sub calore, immo magis aqua vim patitur, quia calor est magis destructiuus aquæ, quàm locus sursum respectu lapidis, hinc malè Fons. 5. Met. c. 4. q. 2. sect. 8. ait, solùm in motu locali reperiri violentiam. Est ergo quæstio, an præter hos motus naturales, & violentos dentur quidam medij, & indifferentes, vt neque sint iuxta perfectionem naturalem rei, neque contra ipsius inclinationem, & perfectionem, sed indifferentes sint, & præter naturam, qua ratione res non habeat naturalem potentiam, aut violentam ad illos, sed tantùm neu-

neutram, & loquimur de potentia, quæ sit verè receptiua formæ.

44 Thomistę cum Caiet. opusc. de potentia neutra, & Soto 2. Phys. q. 1. ad 1. asserunt, omnem potentiam naturalē esse vel violentam, nullam neutram, quos sequitur Auersa q. 9. sect. 8. ex aduerso Sco. in Prol. q. 1. L. & in 2. d. 2. q. 6. in fine, & 4. d. 43. q. 4. quem sequuntur omnes Scotistæ, & Suar. disp 43. sect. 4. num. 13. 14. Zab. lib. de motu ignis in orbem c. 5. 6. & 9. Fons. 9. Met. cap. 4. q. 2. sect. 7. & 8. Amicus tract. 8. q. 8. dub. 3. art. 1. Moris. disp. 2. Phys. q. 5. & alij admittunt huiusmodi potentiam mediam, & actus indifferentes; quamuis postea sit aliquod discrimen in assignanda ratione istius neutralitatis; nam Faber in 1. disp. 2. Sghemma 2. Phys. q. 5. illam potentiam neutram esse dicunt, & motus illos indifferentes, & nō naturales, qui sunt ad formas in speciali, quamuis naturaliter passum respiciat formam incōi, & in genere; hinc solam potentiam determinatam naturalem appellant; indeterminatam verò qualis est illa materiæ ad formas in particulari, aiunt esse neutram.

Dicimus tñ, quod licèt nulla detur potentia neutra actiua, passiua nihilominus datur, non solùm quæ stet aliquo modo cum naturalitate, verum etiam quæ simpliciter sit neutra, nullam admittens rationem naturalitatis, aut violentiæ, & consequenter quod dentur motus simpliciter indifferentes, & neutrales. Probantur singula. Primum, quod non detur potentia neutra actiua, sed passiua; quia potentia actiua dicit perfectionem in subiecto, & ideo sēper est ad actus cōsentaneos proprię perfectioni essentiali, à qua deriuatur, ergo nulla erit neutra, quæ nullo modo debet esse iuxta exigentiam, & perfectionem naturalem rei, at potentia passiua, quia dicit imperfectionem, potest esse in subiecto, quæ non necessario sit ad actus perficientes subiectum; vnde datur potentia passiua violenta, non tamen actiua propter eādem rationem.

45 Secundo, quod potentia neutra aliquando stet cum naturalitate, est Scoti in 1. d. 1. q. 1. in fine, & in 3. d. 13. q. 4. M. vbi habet inclinationem voluntatis ad gratiā, quamuis indeterminata sit ad hunc, vel illū gradum gratiæ, esse naturalem; & patet ex dictis disp. 2. q. 5. art. 1. dum probamus potentiam materiæ indeterminatam ad omnes formas esse quidē naturalem, sed etiā neutra, propter illam indifferentiam; cuius præcipua ratio esse potest, quia cum neutralitas consistat in indifferentia, vbicunque reperitur aliqua ratio indifferentiæ, aliqua etiam neutralitas potest admitti, quę non excludit prorsus omnem naturalitatem, cum adhuc actus illi sint iuxta perfectionem propriam subiecti etiam sm̄ rationes speciales, vt fusè loco cit. probauimus. Quapropter, vt notat Auersa, in potētia naturali dantur aliqui gradus, itaut subiectum dicatur magis, vel minus inclinatum. Primus gradus, est, quando subiectum est omnino determinatū ad aliquā formam, itaut oppositam, vel carentiam illius repugnanter respiciat; vt graue ad locum deorsum, leue ad sursum, & vniuersaliter subiectum ad connaturales qualitates; qui gradus omnem abijcit neutralitatem, sicut nullam habet indifferentiam (nisi de qualitatibus numero distinctis sit sermo.) Secundus est, quando subiectum respicit oppositos actus, & naturaliter sub quocunque quiescit, quia quilibet est iuxta exigentiam natiuam rei, & à quolibet perficitur, non tñ est indifferens ad totalē carentiam illorum, & hæc potentia est mixta, nā propter determinationem, quā dici ad actum in communi, & non ad carētiam, dicitur naturalis, sed propter indeterminationē ad oppositos actus dicitur neutra, vt contradistinguitur à potentia naturali, in primo sensu, est tñ etiam naturalis indeterminata, quia quilibet sm̄ gradum specificum perficit ipsam; sic se habet materia in ordine ad formas, quarum quælibet est illius perfectiua, & ideo si omnib' careret, diceretur esse in statu violēto, eo quia perfectione sibi naturaliter debita priuaretur, ita etiam se habere existimamus mixta respectu aliquarum qualitatū, vt sunt colores, videntur. n. esse perfectiones naturas ipsorum consequentes, & animata respectu figurarū, nam quodlibet viuens exigit naturaliter peculiarem figurā, non. n. arbor petit figuram hominis, aut

è contra, nec leo figurã equi, tamen quodlibet indeterminatè se habet ad figuras cōtentas sub illa cōi, quam sibi determinat; insuper quælibet potentia actiua vitalis respectu propriorum actuum; quantitas etiam respectu naturalis figuræ, quia ex propria natura petit necessario figurari; addidimus tñ ly *naturalis*, ad differentiã figurarum artificialium, quarum non est quantitas ex propria natura exigitiua, similiter esse in loco respectu animalium, & Angelorum, quamuis .n. non respiciãt determinatum locum animalia, vt progressiua sunt, & Angeli sm̃ potentiam motiuam, attamen hoc, quod est esse in aliquo loco indeterminatè, est ex propria natura ipsorum, estque quidam modus connaturalis. Tertius gradus est, qñ subiectum ex propria natura, & intrinsecè non respicit actum, tanquam perfectionem intrinsecã, aut quod per illũ aliqua perfectio ex propria natura sibi debita, & sui completiua acquiratur, sed quia est ratio, seu cōditio, qua aliquod bonum causetur, & proueniat, ad quod subiectum inclinationem habeat, sic diximus q. præced. art. 1. motum Cœli esse naturalẽ; & hic est minimus naturalitatis gradus, quia si tali actu subiectum careret, non existeret violenter, nã non est ad perfectionem intrinsecè sibi debitam, sed ad extrinsecam.

46 Præter istos autem gradus, datur alia potentia, quę omninò excludit omnem naturalitatem, & repugnantiam, vnde simpliciter neutra dicetur; & probatur, dantur aliqui actus, qui nec destruunt naturalem perfectionem subiecti, neque illam perficiunt iuxta propriam exigentiam naturalem, itaut ex sua natura intrinseca petat illos, sed per accidens se habent, & concomitanter, ergo motus, & potentiæ ad illos actus nec erunt naturales, aut violenti, sed neutri, Consequentia patet ex definitione istarum potentiarũ, Antecedens probatur exemplo Doctoris de superficie respectu colorum, quantitas .n. ex propria natura non solùm respicit colores in particulari, sed neque colorem in cōi, tanquam perfectionem ex propria natura sibi debitam, aliter in Cœlo, & in elementis, in quibus absque vllo colore reperitur, esset in statu violento. Motus ignis in orbem non est violentus, vt asserit Vasq. p. 2. disp. 25. num. 4. quia ille motus dicitur violentus, per quem forma destructiua perfectionis subiecti acquiritur, per illum motum non acquiritur locus violentus igni, vt patet; nec est naturalis, quia solùm naturaliter sursum mouetur, nec illud vbi, quod habet in propria sphæra, natum est acquiri motu circulari, sed recto, & potius ignis inclinatur ad quietẽ in propria sphęra, quàm ad motum circularem; & maximè quia talis motus non solùm non est propter acquisitionem alicuius perfectionis intrinsecæ, sed neque propter perfectionem extrinsecam, vt de motu Cęli dicebamus sed de hoc dicimus disp. 4. de Cęlo q. 2. art. 2. Quantitas etiam in ordine ad formas artificiales est in potentia simpliciter neutra, quia nulla harum est perfectio ipsi debita ex propria natura neque est ipsius destructiua. Aer posset, quoq; in ordine ad lucẽ neuter dici, eò quia quamuis lux sit forma perfectissima in se, & adueniens aeri, illum perficiat, non tñ ista perfectio est aeri debita iuxta propriæ naturæ exigentiã; nisi velim⁹ dicere, esse naturalem, quatenus est quędam conditio, vt possit subire munus medij ad visionem requisiti. Tandem natura humana respectu personalitatis alienæ, quamuis in ordine ad agens dicatur esse in potentia obedientiali, tamen vt respicit personalitatem nō dicitur esse in potentia naturali, quia personalitas aliena non est naturæ debita sm̃ natiuam exigentiam, neque violenter existit, vt patet.

47 Sed contra obijcitur. Tùm quia 2. Phys. 78. ait Arist. *Vnumquodque, vt agitur, sic aptum natura est, & vt aptum natura est, sic agitur*; idest, quòd subiectũ patitur sm̃ naturam; & 4. Phys. 63 7. Phys. 10. 8. Phys. 33. 1. Cęli 76. 77. & 3. Cęli 20. diuidit motum in naturalem, & violentũ, nullum neutrum assignans. Tum 2. quia inter contradictoria non datur medium, prębere inclinationem, & non præbere sunt contradictoria, quando subiectũ præbet, est motus naturalis, qñ nō præbet, est violentus, ex definitione violenti, ergo nullus neuter, & medius. Tum 3. quia omnis

poten-

potentia per se primò respicit aliquem actum, cùm sit propter actum, & definiatur per actum 9. Met. 13. 15. 16. ergo si illũ respicit vt propriam perfectionem, & in illum inclinatur, nulla erit potentia neutra. Tum 4. quia hæc potentia prouenit à natura rei, ergo actus ipsam actuans erit naturalis, quia iuxta aptitudinem naturæ. Tum 5. quia omnis potentia vel respicit actum per se primum, vt actum in cõi, vel actum per se secundum, vt actum in particulari, vel contrarium, vt ignis deorsum, vel disparatum, vt visus sonum; vltima nõ est potentia, sed potius negatio potentiæ, reliquæ autem vel sunt naturales, vel violẽtæ. Tandem contra exempla in particulari; ignis est naturaliter inclinatus sursum indifferenter tamen ad omnia loca in propria sphæra, sicut materia naturaliter indeterminatè respicit formas in particulari, ergo sicut materia naturaliter mouetur ad formas in particulari, ita ignis in orbem. Quantitas perficitur ab arte, & formis artificialibus, ars. n. perficit naturam, vnumquodque autem sm̃ Doctorem inclinatur in propriam perfectionem; idem de aere respectu lucis; & vniuersaliter de subiecto respectu accidens; nam accidens naturaliter inclinatur ad subiectum, vt possit existere, ergo è conuerso subiectum naturaliter ad accidens erit inclinatum. Accedit, quòd sm̃ Scot. cit. eodem modo se habẽt Angelus, & Cœlum ad motum, sicut quãtitas ad colores; ergo omnes sunt in potentia naturali.

48 Resp. ad 1. authoritatem, solùm ibi intendere Arist. in rebus naturalibus dari potentiam naturaliter respicientem finem intentum ab agente, qualis est materia prima, non tñ quòd omne subiectum sm̃ naturam patiatur, aliter nullus motus esset violentus; Ad alias respondet Zab. sumere Philosophum violentiam largè, vt .s. comprehendit vel carentiam naturalitatis, vel repugnantiam, quo modo inter ista nõ datur medium, nos verò loquimur de violentia præcisè sumpta. Per idem ad secundum. Ad 3. quælibet potentia per se respicit aliquem actum, non tñ vt sui perfectiuum, quod requiritur, vt naturalis dicatur; sic capacitas aquæ ad calorem per se primò respicit calorem, non tñ per hoc dicitur naturalis, sed violenta. Ad 4. patet ex dictis nu 21. q. 1. art. 2. in simili de potentia violenta respondendo ad quartam confir. secundi argumenti principalis contra explicationem secũdæ particulæ definitionis naturæ. Ad 5 patet ex dictis, videlicet, quòd requiratur ad rationem naturalis potentiæ, vt actum respiciat tanquam proprium perfectiuum. Ad 6. patet ex dictis, cur motus ignis in orbem non sit naturalis quamuis enim inclinetur ad locum suorũ, tamen nõ conuenit ei ab intrinseco acquirere locum sursum circulari motu, sed recto, quià vt ait Arist p. Cęli 7. & seq. vnius corporis simplicis vnicus est simplex motus naturalis. Ars dat perfectionem rebus naturalibus, quæ tñ non est ipsis debita iuxta natiuam exigentiam, quod requiritur ad rationem naturalis potentiæ; hinc Doctor non dicit absolutè, quodlibet inclinari in perfectionem, sed in propriam perfectionem, idem de aere dicendum. Quod additur de subiecto, & accidente, si valeret, concluderet etiam, nullam esse potentiam violentam; ideò dicimus, inter subiectum, & accidens adesse ordinẽ receptiui, & receptibilis, præscindendo ab ordine naturali, violento, vel neutro, qui postea diuiditur sm̃ quòd hoc, vel illud subiectum diuersimodè respicit accidens; neque proprie accidens dicitur esse in potentia naturali, sed subiectum, esse .n. in potentia, subiecto, non actui conuenit. Tandem comparatio Doctoris inter potentiam Angeli ad motum, & superficiei ad colorem debet sumi solum quò ad indifferentiam in vtraque repertam, non in omnibus.

QVÆSTIO IV.

Quomodo natura differat ab arte.

49 NAturam hìc sumpsit Arist. non solùm prout à violento distinguitur, verùm etiam ab arte, vnde multa in 2. Phys. & ab Arist. & à Doctoribus de arte tractantur; breuiter tñ aliqua tangemus, est .n. res non magnæ difficultatis.

Ars igitur multipliciter sumitur, primò vt scientias omnes comprehendit, & ta-

cultates, secundò pro omni cognitione practica, tertiò pro vno ex illis quinque habitibus intellectus, & hoc modo solet definiri, quòd sit habitus cum recta ratione factiuus, vt ars statuaria, pictoria, &c. quartò solet accipi pro forma in materia ab artifice introducta, vt forma statuæ in marmore, forma domus in lapidibus, calce, & lignis; & his duobus vltimis modis consideratur in præsenti. Ars, vt habitus, est notitia quædam habitualis, qua intellectus artificis disponitur ad promptè, faciliter, & rectè iudicandum circa ea, quæ spectant ad artem, & ex frequentatis actibus generatur; cum quo habitu alia duo regulariter concurrunt, cum exit in opus, primum est idea operis faciendi, vnde Arist. 12. Met. 24. ait, sanitatem, & domũ ad extra fieri ex sanitate, & domo in mente, & esse quasi generationem vniuocam, quia sicut in naturalibus generatio vniuoca illa dicitur, quæ est ad terminum eiusdẽ rationis cum forma, & natura agentis, sic domus extra est valde similis cum domo in mente, quæ se habet vt forma respectu artificis. Secundum, quod requiritur, est quædam habilitas in potentia executiua ad promptè, & faciliter operandum, vt patet in arte saltandi, in qua requiritur agilitas membrorum ad obediendum regulis, & præceptis ab intellectu dictatis. Ars pro forma causata ab artifice nil aliud dicit, nisi ordinem partium naturalium, quo partes quantitatis vel qualitatis variè disponuntur, vt resultet illa figura artificiosa, estque relatio ab illis partibus à parte rei distincta ex Scot. 4. d. 12. q. 4. F. connotando artificem operantem ex directione intellectus; nam possunt esse duo antra similia in materia, & in figura, vnum tñ dicetur naturale, quia à causa naturali absq; dictamine rationis operante fuit effectum, alterum verò arte factum; quia à causa rationali à ratione directa causatum; idem patet de sanitate casu acquisita, & arte medicinæ: vnde forma artificialis à naturali distinguitur solum penes connotata. His prænotatis,

50 Dicimus 1. artem, vt est habitus, in multis à natura differre, & cum ipsa conuenire; differt, quia natura est substantia, ars est accidens; natura conuenit cum re naturaliter producta in esse reali, ars verò cum re artificiali tm̃ in esse obiectiuo; natura est principium physicum, & reale rerum naturalium, ars est principium solùm per directionem, non per veram efficientiam, non .n. ars potest efficere opera naturæ, nisi solùm applicando actiua passiuis; quod probatur, nam ars canendi v. g. solùm regulat, & dirigit vocem, & cantũ, non efficit, quòd alij explicant dicentes, naturam esse principiũ actionis naturalis quò ad substantiam, ars verò quò ad modum, illas actiones modificando, hoc tñ non debet intelligi, vt effectiuè cõcurrat ad modum illum efformandi suauiter, & sonorè vocem, hoc .n. prouenit etiã à potentia naturali, sed regulando, & dirigendo; idem patet in horologijs, quorum principium motus prouenit à natura, .s. à pondere, modificato tñ ab arte; & ars medica sanitatem efficere potest applicando hæc, & illa pharmaca in tali dispositione, vt veram sanitatem inducere possint effectiuè, ars verò directiuè, & in hoc sensu intelligitur dictum Arist. 2. Phys. 29. artẽ perficere naturam. Quas tñ operationes in particulari potest ars hoc modo causare, vt an ars chymica possit verum aurum efficere, & similia, non est præsentis negotij declarare, vbi de rebus naturalibus in communi tantùm est sermo, vide disp. 4. de Cœlo nu. 188.

Conueniunt verò, quia vtraque præsupponunt materiam, in quam agant, vtraq; ab imperfectioribus ad perfectiora procedunt; vtraque non casu & temerè, sed quibusdam certis quasi præceptis operantur; vtraque, quantùm possunt, opera efficiunt similia, natura quidem in essendo, ars in repræsentando; vtraque sunt imitatrices, natura imitatur artem diuinam, .s. ideam operis exequendi, & quò magis diuinæ arti assimilatur, eò naturæ opera habentur perfectiora; ars vero æmulatur naturam, vt eò magis æstimentur artefacta, quò meliùs naturam ipsam exprimunt; vt patet præcipuè in imaginibus.

51 Dicimus 2. artem pro forma inducta ab artifice, quomodo opus artificiosũ dicit, differre à natura, & rebus naturalibus;

bus; primò vt ait Doctor in 2.d.18.q.vn. quia naturalia vt sic habent in se internum principium motus, non ita artificialia vt sic, nam forma artificialis nullo modo est principium motus; & quamuis multæ figuræ faciant motum tardum, vel velocē, vt figura quadrata retardat motum, non sic pyramidalis figura; & multa opera artificialia seipsis moueantur, vt horologia, & columba illa lignea ab Archita fabricata, quæ per aerem volitabat, statuæ quoq; Dedali industria confectæ seipsis mouebātur, & alia opera ꝑ magiā confecta, non ꝑ hoc dicendum, formam artis esse principium per se illius motus, hoc .n. est natura, licèt arte indigeat, vt modificetur, & figura illa solùm se habet vt conditio sine qua non, quia figura pyramidalis causat velociorem motum tm̄, negatiuè; quatenus facit, vt aer minus resistat, & retardet mobile, & in alijs operibus principium per se erat pondus illud naturale taliter contemperatum per machinulas, & rotas intus latentes; præcipuè in statuis Dædali, quod illum causabat motum erat argentum viuum, vt notat Arist. 1. de An. 44. Secundò differunt, quia formæ artificiales sunt in superficie tm̄, naturales verò sunt intimæ, & intrinsecæ. Tertiò quia materia prima naturaliter inclinatur ad formas naturales at materia artis, vel violenter, vel neutraliter se habet ad formas artificiales ex Scot. 2.d. 18.q.vn.C. Quartò materia naturaliū est ens incompletum essentialiter, materia artificialium est ens essentialiter completum. Quintò materia, & forma naturalium faciunt vnum per se, quia se habent vt per se actus, & per se potentia, non sic materia, & forma artificialium, & alias differentias solent Doctores afferre, quæ videri possunt apud Conimbr. 2. Phys. c. 1. q. 5. art. 2. Perer. lib. 7. c. 2. Amicum tract. 8. q. 9. art. 3. & alios.

Ex quibus collige, naturalia comparata cum artefactis, quatenus hæc includunt tā materiam, quæ sunt res naturales, quàm formam artificiosam, esse imperfectiora, quia carent perfectione, quam accipiunt ab arte, at si comparantur ad inuicem, non vt se includunt, sed omninò disparatè, & diuersi ordinis se habent, sic longe naturalia præstant in perfectione artefactis, eò quia illa sunt substantiæ, hæc accidentia, ista ordinantur ad illa tanquam ad finem, substantia autē est simpliciter perfectior accidente, & finis rebus ad ipsum ordinatis. Satis de præsenti disputatione.

52 Hìc quæri solet an forma artificialis distinguatur ab ente naturali, & quomodo; Nominales, vt referunt Regent. Parisiens. 2. Phys. q. p. quæstiunc. 4. collat. negant vllo modo distingui à parte rei, quia tenent formam artificialem picturæ v. g. nihil reale superaddere colorib⁹, & eorum vbicationibus, quā opinionem cum alijs Recentioribus tuetur Ariag. disp. 6. Phys. sec. 2. cuius fundamentum est, quia eo ipso, quod intelligamus eos colores cum tali, & tali vbicatione in tabula, nulla alia forma artificiali superintellecta intelligitur pictura, sicut in characteribus, qui etiā sunt entia artificiosa, nihil aliud est necesse intelligere nisi atramentum hoc, vel illo modo vbicatum: Idem clarius intelligitur in statua lignea, vel lapidea nam præcisè per ablationem superfluarum, ac impedientium partium, cæteræ, quæ remanent sine vlla noua forma, & distantias, & proportionem expressiuam hominis retinent efficiuntq; statuam, ergo ibi non producitur forma artificialis distinctaà partibus ligni taliter vbicati, & à carentia partium redundantium, patet conseq; quia præcisè auferendo partes aliquas ligni, nō potest artifex positiuam formam realem producere in his, quæ remanent, nam eas reliquit, vt antea, & solum ab eis alias separauit, cui fauet dictū Auctoris sex principiorum. Quod Artifex facit figuram incisionis nihil addendo, sed potius remouendo. Hinc quidam huius opinionis Auctores, vt refert Ant. And. q. 4. super sex princ. vlterius addiderunt, quod talis figura præcedit iam in materia actualiter, sed est cooperta alijs partibus eiusdem materiæ putà lapidis, aut ligni, quæ partes remouētur per actum artificis, & tunc figura apparet, ita quod secundum hoc Artifex nil aliud facit nisi remouere partes prohibentes apparentiam figuræ iam præexistentis à natura in materia præiacente, & forte (inquit Ant. And.) huius opinionis est Auctor

ctor

ctor sex princip. nam dicit quod figura est à natura, sed sentiri .i. actualiter apparere est ab actu: Probant etiam, quod quando fit figura per coniunctionem rerum naturalium non acquiratur aliqua res noua, vt quando fit domus, vel pictura, quia vel forma acquisita est tota in toto, vel pars in parte, sed neutrum asseri potest, quia quocunque dato sequitur, quod artifex hic montem faciens, vel vrbem, nouam figurā in toto terrarum orbe induceret, & nouū accidens etiam apud Indos, cum tota terra, sit vnum totum integrale figuratum.

Opposita opinio est Realium asserentium formā artificialem esse accidens reale absolutum de quarta specie qualitatis rebus naturalibus superadditum artificis industria, ideoq. artificiale realiter distinguunt ab ente naturali, ità refert Tatar. 2. Phys. q. 1. dub. 3. & modicus defendunt Parisienses loc. cit. quorum præcipuum fundamentum est hoc, quia Artifex operādo aut aliquid facit, aut nihil, non nihil, quià habitus quo nihil potest fieri, non est factiuus, & sic ars non esset habitus factiuus contra eius definitionem, si verò aliquid facit, aut facit nouum, aut antiquum, non secundum, quià vel actum ageret, vel nihil prorsus faceret, ergo facit aliquid nouum, hoc autem nequit esse ens mere respectiuum, quia qui domum ædificaret, vel vrbem, non nisi vnum respectum faceret, quod videtur ridiculum, nam caro nimis prætio tales respectus emerentur in picturis, & ędificijs, ergo huiusmodi figura verum accidens absolutum de genere qualitatis importabit, vt ibi docuit Arist. explicans quartam speciem illius prędicamenti. Dices artificem facere, quod antiquum nouam denominationem acquirat, quam prius non habebat, facit nimirum, quod æs sit statua, cum prius statua non esset. Contra hoc arguūt, quia vel talis denominatio est extra animam, vel non: si primum, ergo sumitur ab aliqua forma reali noua: si secundum, ergo per suam operationem artifex non facit, nisi ens rationis. Si dicas artificem non efficere, nisi nouū motum, & nouas vbicationes. Contra instant, quià certum est finem artificis non esse solum motum localem, & solas vbicationes colorum, vel lapidum, sed aliquid aliud.

52 Neutra istarum opinionum est amplectenda, non prima Nominalium pręsertim in sensu, quo defenditur ab illis, qui dicunt figuram artificialem, præcipuè quę fit p incisionē, & subtractionem partium ab aliquo toto præcedere actualiter in materia, quia vt arguit Ant. And. cit. in eadē parte materiæ nequeunt esse actu simul plures figuræ incompossibiles, nisi ponatur figmentum, & chimericum in natura, sed in eadem parte materiæ possunt esse quæcunque figurę in sensu diuisionis, putà hominis, bouis, serpentis &c. quæ sunt omninò incompossibiles, ergo non sunt simul ibi in actu; Sed nec etiam defendi potest in sensu, quo eam tuetur Ariag. quod formaliter figura consistat in solis vbicationibus, quià interdum figura resultat absq. quod varientur vbicationes partium rei artificialis, vt cum quis in antro imaginem format in lapide, partes enim quæ remanent, & imaginem constituunt, locum, & Vbi nullo modo variant, cum eisdem spatij partibus correspondeant, quibus anteà correspondebant; tum quia cum statua, vel pictura hinc indè defertur variantur vtique vbicationes statuę, & partium eius, quia correspondēt diuersis spatij partibus, & tamen non variatur figura, ergo vbicationes non erant forma artificialis statuæ, vel picturæ. Et quidem prorsus ridiculum est, quòd cōcedit Ariag. cit. hoc argumento pressus physicè loquendo mutari saltim inadæquatè figuram, & formam artificialem, quotiescunque loco mutatur res artificiosa, quia tunc mutantur vbicationes, & solum in ordine ad apprehēsionē nostram, & moraliter loquendo eandem perseuerare, quià succedunt aliæ vbicationes eodem modo distantes inter se sicut priores. Hoc sanè prorsus incredibile est, non enim moraliter solum, sed etiam physicè eadem cēsetur imago apud omnes etiam sapientes siue sit in templo, siuè in foro, siuè in cubiculo, & qui oppositum diceret exsibilaretur.

Neque etiam omnino vera est Realiū opinio, quamuis enim in hoc, & quod asserit formam artificialem quidpiam reale superad-

peraddere partibus naturalibus entis artificioli, verum dicat, tamen non rectè docet hoc, additum esse entitatem absolutã de genere qualitatis; quia contra hoc benè vrget argumentum allatum à prima sent. quod hic fodiens terram vel faciens montem variaret eius integram figuram, & cõsequenter nouum accidens absolutum faceret in toto terrarum orbe quod magnũ nobis videtur absurdum, estò à Parisiensibus loc. cit. concedatur; tum quia verisimile non videtur, quoties ceram manibus contrectamus toties in ea produci nouas qualitates, ac entitates absolutas; tũ quià difficulter explicatur, quo pacto talis forma absoluta in toto composito artificiali resideret, an esset tota in toto, & qualibet eius parte indiuisibiliter, quod de accidẽte materiali non benè diceretur, an potius pars in parte diuisibiliter, & tunc vnaquęque pars illius compositi diceretur eodẽ modo figurata, sicut totum, v.g. triangularis, quadrangularis, sicut quælibet pars albi dicitur alba per partem albedinis, nisi fortè talis qualitas in suis partibus integrantibus ponatur eterogenea, quod esset voluntariè dictum.

53 Dicendum est igitur formam artificialem non esse purum nihil, neq; entitatẽ absolutam, sed esse relationem, quandam ordinis, & proportionis partium naturalium ad se inuicem; ità expressè significat Doctor cit. 4. d. 12. q. 4. F. vbi ait, figuram vltrà quantitatem non dicere, nisi relationem partium ad se inuicem, vel terminorũ includentium partes, & sequitur Tatar. loc. cit. & ità etiam iamdudum docuimus nos in Logica disp. 7. q. 3 art. 2. declarãdo quartam qualitatis speciem, & explicuimus in quo sensu figura ab Arist. ponatur in prædicamento qualitatis; Et quamuis Doctor 4. d. 1. q. 1. sub Q. videatur dubitare, an talis relatio per formam artificialem importata sit realis, vel rationis, tamen interius 4. d. 12. cit. clarè significat esse realem; hic autem recolendum est ex Logica. loc. cit. & colligitur ex Scot. 4. d. 10. q. p. §. *dico ergo*, duplicem esse figurã; vnam intrinsecam, quæ fundatur in positione de genere quantitatis, & in ordine seruant inuicem partes in toto, quatenus non sunt inter se confusæ, sed ità dispositæ, vt vna immediatè continuetur vni, & non alteri præscindendo à loco, vt caput collo, & non pedi; aliam extrinsecam, quę fundatur in positione de genere situs, & est coordinatio quam seruant partes ad se inuicem, vt sunt dispositę in loco ac proindè vocatur figura situalis, & hęc propriè est figura, quam importat forma artificialis, vt significat Doctor cit. 4. d. 12. dum ait, quod relatio per figuram importata mutari potest partibus manentibus eodẽ modo in se, & in toto, quod etiam notauit Tatar. cit. vt constat de digito, qui dum curuatur, dicitur variare figuram ex eo pręcisè, quod variatur sua in partium coordinatio adinuicem in loco, etiamsi saluent eundem ordinem in toto; Et benè aduertendum est, quod inquit Doctor figuram importare relationem ordinis partium ad inuicem, vel terminorum includẽtium partes, per quod significat figuram non dicere immediatè relationem partium ad locũ, quià tunc figura nõ esset nisi vbicationes partiũm, vt aiebat Ariag. sed relationem partium ad se inuicem, vt sunt ordinabiles in loco, non quidem, hoc vel illo, sed indeterminatè, dũmodo non sit maior, vel minor, quam suaptè natura artificiale corpus exposcat; & hinc est, quod eadem imago perseuerat, siuè sit in foro, siuè in templo, quia licet illæ partes translatæ varient locum, & vbi, eandem tamen seruãt coordinationem, & proportionem ad se inuicem, vt sunt in loco v.g. palmari ordinabiles, quià non hic vel ille locus palmaris spectat ad rationem illius figuræ, sed locus palmaris indeterminatè sumptus.

Hinc patet ad fundamenta primæ sent. falsum enim est, quod solis coloribus intellectis, & eorum vbicationibus in tabula resultet figura, figura namque non resultat quousque intelligatur præfata coordinatio, & distantia partium adinuicem, quæ fundatur in vbicationibus eorum; quæ etiam produci intelligitur etiamsi artificialis forma fiat per subtractionem partium ab aliquo toto, hoc enim ipso quod à ligno, vel lapide hæc, & illa pars abscinditur, in cæteris nouus ordo adinuicem, nouaque proportio resultat, sicut inter

duas

duas quantitates palmares resultat inæqualitatis relatio, si ab vna semipalmus auferatur, & sola diuisio sufficit ad resultantiam indiuisibilium quātitatis: Pariter etiā, quando fit compositum artificiale per cōiunctionem rerum naturalium, noua relatio ordinis, & proportionis partium acquiritur, & diuisibiliter residet in toto, & in partibus, non tamen partes subiecti eodē modo denominat, quia illę relationes requirunt integrum fundamentum, vt fiat denominatio, vt de relationibus duplicitatis, & æqualitatis dicebamus disp. 8. Log. q. 3. art. 2. soluendo 3. princ. vbi etiam declarauimus, quarè distātia non obstet, quo minus posito termino resultat relatio in fundamento, & tamen obstat in entibus absolutis, quæ doctrina indè necessario resumenda est pro solutione istarum difficultatum.

Ad fundamentum 2. sent. dicimus cum Tat. cit. reale, quod superaddit forma artificialis enti naturali, esse præfatum ordinem partium ad semuicem, & hunc produci ab artifice, & eius gratia pecunias recipere, & subdit Tat. de hoc mirandum non esse, quia admodum difficile est perficere talem ordinem, siuè respectum, nam ad faciendum vnum respectum oportet primò facere aliquod absolutum, vel saltim aliqua absoluta approximare, vel subtrahere aliquod, quod est multum difficile, & ideo artifex pro nihilo non soluitur; an autem distinctio formæ artificialis ab ente naturalis realis dici debeat, vel modalis, pendet ex dictis disp. 8. Log. q. 3. art. 1. de distinctione relationis à fundamento; & disp. 5. Phys. num. 109.

DISPVTATIO VII.

De causis extrinsecis, efficienti, & finali.

Xplicatis causis intrinsecis corporis naturalis, quæ ipsum quidditatiuè, & essentialiter in esse constituunt, de extrinsecis remanet agendum, efficienti scilicet, & finali, & primo de efficienti, quia notior est omnibus, nam euidens est, aliqua de nouo incipere, & nullum potest seipsum producere, & causare, quia prima, & principalis est ordine executionis à qua causatum desumpsit nomen effectus, etiam in ordine ad alias causas; & quia finis non est vera, realis, & physica causa, sicut efficiens, vt dicemus, hinc nomen causæ anthonomasticè efficienti competit.

QVÆSTIO I.

Quid, & quotuplex sit causa efficiens.

1 CAusam efficiētem definiuit Arist. 2. Phys. 29. & 5. Met. 2. esse *Id vnde principium mutationis primum, aut quietis*: quam definitionem vt incommodam, & obscuram reijcit Hurt. disp. 9. Phys. sect. 1. aliam tradens obscuriorem, scilicet causa efficiens est *principium per se influens in aliud, præcisa mutatione sui, ex præcisa ratione influxus*: vnde melius erit elaborare in declaratione peripateticæ definitionis ab omnibus acceptatæ; quæ potest claritatis gratia in hanc formam reduci, est *principium primum, vnde est mutatio, aut quies*: vt facit Auersa q. 14. sect. 1.

Dicitur ergo *principium*, quod habet rationem generis conueniens omnibus causis; additur *primum*, non simpliciter, & absolutè, vt est Deus, sed in proprio genere, vt causis secundis etiam conueniat; & si-

& significat primitatē principalitatis sm̄ illos, qui instrumentalem causam excludunt ab ista definitione, instrumentum.n. non agit principaliter, & propria virtute; vel primitatem perseitatis, vt causæ per accidens remoueantur, itaut idem sonet, ac per se, vel tandem denotat proprium causandi modum, vt notat Suar. disp. 15. Met. sect. 1. cæteræ .n. causæ non dicuntur primæ, nam finis solùm in intentione dicitur prima causa, non in executione, forma se habet vt terminus mutationis; materia, licèt præsupponatur causalitati agentis quò ad entitatem, attamen loquēdo de actuali causatione, ideò materia recipit, quia agens agit, & consequenter influxus agentis debet dici omnium primus primitate naturæ, modo disp. se.q. explicādo, non temporis, nam omnes causæ in eodem temporis instanti simul causant ex Scot. 2. d. 37. V. Verum est tñ quod hæc particula non est simpliciter necessaria, si per principium intelligatur principium per se, sufficienter .n. per cæteras particulas explicatur essentia efficientis causæ, vnde Arist. 1. de Generat. 14. repetens hanc definitionem, omisit istam particulam; tertiò subdit *vnde*, quæ particula non sumitur latè, vt in definitione principij, cum dicitur esse id, *vnde* aut est, aut fit, aut cognoscitur res; sed presè pro particula *à quo*, per quam distinguitur tū à materia, & forma, quia totum propriè non dicitur fieri à materia, & à forma, sed ex illis, tum a causa finali, quæ propriè non est id, à quo motus, sed cuius gratia fit motus; quartò dicitur *mutationis*, quę sumitur sm̄ latam acceptionem, mutatio .n. ex dicendis in propria disputatione, potest sumi vel pro quacumque successione termini ad quem post terminū a quo, siue in subiecto, siue extra subiectū, quomodo creationem etiam continet; vel pro transitu in subiecto, siue substantialis sit, siue accidentalis, & hæc dicitur Physica mutatio, tandem sumitur pro mutatione substātiali solùm; in proposito si velimus sub ista definitione comprehendere causam creantem, debet sumi mutatio in primo sensu; non videtur tñ hæc esse mens Arist. nam creationem temporaneam nō agnouit; vnde sumetur in secunda acceptione, vt omnes causas physicas amplectatur: tandem additur *aut quietis*, quod à multis explicatur, vt terminum mutationis significet; & quia quod est causa motus, est necessariò causa termini motus, saltim vt in plurimum, ideò dicunt, ly *aut* coniunctiuè sumi. Attamen sicut malè fecisset Arist. si ly *&* in definitione naturę disiunctiuè sumpsisset, vt diximus disp. præced. ita male sumpsisset hanc particulam, *aut* coniunctiuè, quia particulę in definitione accipi debent sm̄ propriam, & rigorosam acceptionem. Meliùs ergo dicimus, per mutationem intelligi non solùm mutationem pro formali, .s. transitum illum: sed etiam pro materiali, qualis est res in fieri, & per quietem intelligi rē in facto esse, qñ in tali statu à causa dependet, vt causam conseruantem etiam cōprehendat, & quia non semper quæ est causa in fieri, est etiam causa conseruans, & in facto esse, idcircò particulam posuit disiunctiuam.

2 Per istas quoque particulas, s. *mutationis, aut quietis*, explicantur correlatiua causæ efficientis; nam efficiēs ad duo potest computari, vt notat Doctor in 2. dist. 1. q. 5. S. & 4. d. 13. q. 1. F. & seq. ad effectum, quatenus recipit de nouo esse simpliciter à causa efficiente, & ad passū, seu subiectum, quod recipiendo formam ab agēte perficitur, & transmutatur; hinc potentia actiua definitur à Philos. 5. Met. 17. quòd sit principiū transmutandi aliud inquantùm aliud; & actio ab Auctore sex principiorum, quòd sit sm̄ quam in illud, quod subijcitur, agere dicimus; cùm ergo duo respiciat causa efficiens vt correllatiua, & terminum productum, quomodò producens denominauit, & subiectum, quod transmutat, ratione cuius & agens, vel transmutans dicitur; ac mutatio, & quies significent formam in fieri, vel conseruatam in subiecto, aut totum productum, vel vt producitur; sequitur euidenter, per istas particulas explicari correlatiuæ efficientis causæ, quę sunt subiectum transmutatū, & terminus productus, hinc Arist. post traditam definitionem efficiētis causæ, exemplificat dicens, *& omninò*

faciens

faciens facti, & mutans mutati.

Ex quibus deducitur, hanc definitionẽ rectam esse, quia ex proprio genere constat, & propria differẽtia, & facit causam efficientem differre ab alijs causis, vt patet ex dictis. Solũ posset dubitari de natura, quæ principium ponitur effectiuum motus, & de conditionibus sine quibus non, à quibus videtur esse motus. Sed de istis non vrget difficultas, quia non dicuntur propriè principia, cũ non habeant virtutem producendi effectum, sicut causa efficiens, vnde motus ab illis dicitur pẽdere, non vt à causis. De natura verò dicendum, quòd eadem aliquando sunt causa efficiens, & natura, & aliquando differunt, & ideò vnaquæque seorsim debuit definiri, principium .n. in definitione naturæ supponit pro passiuo, & actiuo, non quocunque, sed immanenti, & substantiali; at in definitione efficientis causæ supponit pro actiuo, siue immanenti, siue transeunti siue substantiali, siue accidentali. Cæterùm, vt appareat, quomodò omnibus causis effectiuis conueniat, aliquas, & præcipuas diuisiones istius generis causæ declarare debemus, descendentes ad secundam partem quæstionis.

3 Primò diuiditur in causam per se, & in causam per accidens; causa per se est illa, ex Scot. 1. dist. 2. q. 1. I. quæ sm̃ naturã propriam, & non sm̃ aliquid sibi accidens causat, vt ędificator per se ędificat, pictor per se pingit; causa per accidens est quæ licèt concurrere dicatur ad effectum, nõ est tñ necessaria, nec effectus vi illius accipit esse, sic cum musicus ædificat, musica dicitur causa efficiens ędificationis, sed per accidens, quia ædificatio ità est à musico, vt si non esset musicus, adhuc tamen æquè benè fieret ab ædificatore, & hæc causa multipliciter subdiuiditur, vt dicemus infra quæst. vlt. huc spectant conditiones sine quibus non, vt sunt causa applicans, remouens, prohibens, non impediens, & similia. Notandum tamen cum Bonet. 2. Phys. cap. 8 in fine conditionẽ sine qua non, propriè nõ esse causam per accidens, quia potest ædificator ędificare absq. hoc, quod sit musicus sed potius est modus existendi causæ per se, vt possit exire in actum.

Secundò diuiditur in physicam, & moralem; physica, seu realis est, quę verè, & realiter influit in effectum, vt cum ignis causat ignem, moralis verò est duplex, vel moralitate libertatis, quomodò à causa physica necessaria, quæ positis omnibus prærequisitis ad agendum non potest nõ agere, contradistinguitur, & est illa, quę potest agere, & non agere etiam positis omnibus præ requisitis ad agendum, vt est voluntas, vnde actus liberi, actus morales solent appellari; & hæc causa coincidit cum physica, & reali, quia verè voluntas influit in actus liberos; Vel moralis dicitur moralitate imputationis, quomodò à causa physica, & reali vniuersaliter sumpta distinguitur, & est illa, cui sm̃ rectam prudentum æstimationem imputatur effectus, in quem ipsa physicè non influit præcisa tali existimatione, tales causæ sunt iubens, consulens, & aliæ illis duobus versiculis comprehensæ.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,

Qui recipit, mutus, non obstans, non manifestans.

Quæ omnia cadunt in agentibus liberis, & præcipuè causa moralis dicitur, quæ est ratio, cur alia causa operetur ex aliquo pacto, sic Sacramenta dicuntur causæ morales gratiæ, & opera nostra bona causæ meritoriæ nostræ salutis, quia ad positionẽ Sacramentorũ Deus nobis elargitur gratiã, & propter opera meritoiar dat præmiũ æternæ vitæ, & hęc causa reduci solet ad causã physicã per accidens.

4 Tertiò diuiditur in causam efficientem, principalem, & instrumentalẽ; principalis est, quæ propria virtute attingit effectum principaliter intentum, & nulli famulatur, instrumentalis verò, quæ actiuè non attingit talem effectum, sed dispositiuè inseruit causæ principali, vt fusius quæst. 5.

Quartò diuiditur in proximã, seu immediatam, & in remotam, seu mediatam; proxima est, quæ nullo alio medio concurrit ad effectum; remota, quæ alio mediante dicitur concurrere. Et immediatio, vel meditatio causæ multiplex est, alia virtutis, alia suppositi, & huius, alia in

in essendo, alia in causando, hinc multæ oriuntur subdiuisiones; causa efficiēs immediatè immediatione virtutis est, quæ agit per virtutem sibi inexistentem, vt dum calor calefacit; & è contrà, causa efficiens hoc modo mediata est, quæ agit per virtutem à se diffusam, vt dum lapis sursum mouetur, proijciens mouet per impulsum in lapide productum. Causa efficiens immediata immediatione suppositi in essendo est, quæ loco non distat à suo effectu, adeò vt inter ipsa nullum mediet suppositum, sic Deus agit in hæc inferiora, quibus est intimè præsens; & è contrà, causa efficiēs sic mediata est, quæ loco distat, vt Sol, dum mineralia in visceribus terræ producit. Tandem causa efficiens immediata immediatione suppositi in causando est, à qua immediatè prodit actio, vt cum Sol producit mineralia, nā generatio illa à virtute Solis immediatè egreditur; è contrà, causam mediatam efficientem hoc modo dicimus, quæ non sua virtute effectum attingit, sed virtute media ab ipsa procedente, vt ignis cum medio calore, quæ est virtus ab ipso dimanans, calefacit.

Quinto diuiditur in causam totalem, & partialem; & quia totalis in proposito est duplex, sicut & partialis, idcirco alia dicitur totalis totalitate causæ, alia totalis totalitate effectus; causa totalis totalitate causæ est, quæ se sola sufficiens est ad ponendum effectum absque alia, vel simpliciter, vt cum omnem aliam excludit, sic Deus totaliter animam creat, vel in genere, vt cum omnem aliam causam excludit eiusdem generis, & ordinis, sic ignis dicitur causa totalis alterius ignis, nam & si materia concurrat, hoc est in genere causæ materialis & quamuis Deus etiam influat efficienter, est tamē alterius ordinis; causa verò totalis totalitate effectus est, quæ ita influit in effectū, vt nulla sit pars effectus, in quam non influat, ita duo trahentes nauim dicuntur causæ totales totalitate effectus. Eodē modo diuiditur partialis causa, quòd alia talis dicatur partialitate causæ, quæ .s. cum alia eiusdem generis, & ordinis producit effectū, vt obiectum respectu notitiæ, partialis verò partialitate effectus dicitur ea, quę partem vnam effectus producit, alteram reliquam partem, vt duo artifices eandem nauim fabricantes.

5 Sexto diuiditur in causam primam, & secundam; causa prima est, quæ independenter omninò operatur, vt Deus, qui tempore, perfectione, & dignitate antecedit alias causas: causa secunda est, quæ ab alia dependenter agit, vt omnes creaturæ, quæ in agendo dependent à Deo, ita Scot. 4. dist. 1. quæst. 1.

Septimo diuiditur in causam vniuersalem, & particularem, vniuersalis est, quæ concurrit vel ad omnes effectus, vt Deus, vel ad plures, vt Cœli; particularis est, quæ ad aliquem certum, & determinatum effectum concurrit, vt sublunaria.

Octauo diuidi solet in efficiēs Quod, & in efficiens Quo; causa efficiēs Quod est suppositum, quod agit, scilicet Petrus, vel ignis; causa efficiēs Quo, alia est principalis, & est principium, seu forma substātialis, alia est minus principalis, seu instrumētalis, & est principium, seu forma accidentalis, per quam suppositum agit, vt in igne efficiēs Quo, principale est forma substantialis ignis, principium Quo instrumentale est calor, vel siccitas.

Nono diuiditur in causam efficiētem, vniuocam, & æquiuocam, vniuoca dicitur illa, quæ effectum sibi similem in natura, & eiusdem rationis producit, vt ignis cum generat alterum ignem, qua ratione dicitur continere formaliter effectum æquiuoca est, quæ effectum alterius rationis, & naturæ producit, vt Sol producens aurū in visceribus terræ, & ideò non formaliter, sed virtualiter continet effectum in seipsa, vt docet Doctor 2. dist. 25. E. F. & ista, si erit totalis, semper est suo effectu perfectior, si partialis, non est hoc necessarium, vt dicemus.

Decimo alia dicitur causa præcisa, alia non præcisa; prima est illa, qua posita, ponitur effectus, & qua ablata, remouetur, vt humanitas est causa præcisa risibilitatis, nam ipsa posita, ponitur risibilitas, & ipsa remota, quibuscūque alijs positis, remouetur; causa non præcisa est illa, qua posita, non ponitur effectus, quamuis si

remoueatur, etiam destruetur effectus, sic animal non dicitur causa præcisa hominis, quia ex positione animalis non ponitur homo, licèt animali non posito, homo etiam tollatur.

Vndecimo tādem alia dicitur causa efficiens sm̄ extrinsecam denominationem, alia sm̄ intrinsecam denominationē; prima est illa, quæ tantùm dicitur formaliter causa, quia tantummodò terminat dependentiam effectus ad ipsam, non verò per quandam relationem causæ in illa existentem, sic Deus dicitur omniū causa, quia terminat omnium dependentiam, non. n. potest de nouo fundare relationē aliquam ad creaturas; causa verò per intrinsecam denominationem est: quæ realiter refertur ad effectum relatione reali; & hæc refert primam, quæ namque dicitur denominatione intrinseca causa, etiā terminat effectus dependentiam.

Ex quibus colligi potest, quòd allata definitio efficientis causæ non conuenit vniuocè causis per se, & per accidens, neque causis physicæ, & morali sm̄ imputationem, sed proportione quadam, qua ratione Arist. non solùm de causa physica exemplificauit 2. Phys. 29. sed etiam de causa morali; Ratio huius est, quia causæ per accidens, & moralis sm̄ aliquid rationis tm̄ dicuntur causæ non. n. fundant realem relationem ad effectum, causæ verò per se, & physica sūt tales sm̄ aliquid reale, at enti reali, & enti rationis nihil est cōe vniuocum. Idē dicas de causis intrinsecæ, & extrinsecæ denominationis propter eandem rationem, nam Deus formaliter dicitur causa, vel per terminationem, vel per relationem rationis in ipso conceptam.

Dices. Deus verè, & realiter dicitur causare, sicut ignis realiter dicitur alterū ignem producere; Sacramenta, quæ sm̄ Scot. moraliter causant gratiam, verè, & propriè sm̄ Concilia, & Patres causa gratiæ dicuntur, ergo potest ab istis omnibus conceptus cōis vniuocus abstrahi. Tū quia per regulam Scoti 1. d. 3. q. 2. B. intellectus certus de vno, & dubius de duobus, habet conceptum distinctum ab illis, de quibus est dubius, & vniuocū; sed possumus esse certi, quòd Deus sit causa, dubitare verò, an per intrinsecā, vel extrinsecam denominationem; similiter quòd Sacramenta causant gratiam, sed quærere postea, an physicè, vel moraliter, ergo ratio causæ est illis vniuoca.

Res. Deum dici realiter causam, quia realiter terminat dependentiam, quæ ratio est cōis, & vniuoca Deo, & creaturis, quatenus istæ etiam realiter termināt relationem effectum; non tm̄ vt fundant relationem causæ, & si hoc modo explicetur definitio, concedimus, vtrisque vniuocam esse. Sacramenta quoque dicūtur propriè causa gratię, quia in genere moris habentur tanquam causa per se, licèt in genere physico ad causam per accidens reducantur; sic etiam consulens homicidiū in genere moris, & sm̄ prudentem hominum extimationem habetur pro vero homicida, quamuis per accidens illud causet in genere physico; & hoc modo intelliguntur Patres, & Concilia. Ad Confirm. dicimus, conceptū, quem habemus de Deo, vt causa, esse, quod terminet dependentiā effectus, qui conceptus conuenit etiam creaturis, vt diximus; sed dubitatur postea, an dicatur causa etiam sm̄ intrinsecā denominationem. Neque cum aliquis est certus, quod Sacramenta sunt causa gratiæ, & dubitat, an sint causæ physicæ, vel morales, habet vnum conceptum vniuocum obiectiuum, sed tm̄ conceptum nominis; sicut intellectus est certus, aliquid esse ens, & dubitat, an sit reale, vel rationis, habet tm̄ conceptum nominis plura immediatè significantis; vt fusiùs dicitur in tract. de Vniuocatione Entis.

Tandem si causa instrumentalis realem dicit relationem ad effectum, & ly *primò* in definitione causæ efficientis, dicat primitatem perseitatis, vtraque causa tàm principalis, quàm instrumentalis continebitur sub ista definitione; at si talem relationem non dicit, vel ly *primo* significet primitatem principalitatis, causa instrumentalis exclusa remanet ab ista definitione. Et quamuis Arist. de instrumentis adduxerit exempla, posset dici, hoc ideò fecisse, quia instrumentalis causa proportionem habet cum efficienti principali, ad quam

quam reducitur; sicut causa moralis; & hoc est probabilius, quia habitudo causæ instrumentalis explicatur, non vt *à quo aliud*, sed vt *per quod aliud*, vt dicemus quæst. 5.

QVAESTIO II.

Quinam sint effectus efficientis causæ, vt producentis, & transmutantis.

7 Diximus in præced. quæst. efficiens duo respicere, terminum productum, & subiectum transmutatum, videndum est, an tam subiectum, quã quilibet terminus habeat rationem effectus, & dependentis in ordine ad effectiuam causã; & quia Philos. definiuit solum agens physicum, quod subiectum præsupponit in agendo, non verò agens in cõi cõprehendens Deum creantem, idcircò de rebus illis agemus, quæ causationi physici agentis subsunt, non de illis, quæ immediatè à Deo petunt produci per creationem, vt sunt materia prima, Intelligentiæ, anima rationalis, & huiusmodi. Res vero, quæ sub tali causatione physici agentis dicuntur cadere, aliæ dicuntur fieri per resultantiam, & emanationem, al. ę per simplicem efficientiam, tandem aliæ respiciunt efficiens non solùm in fieri, verùm etiam in conseruari, & in facto esse: debemus igitur explicare, quænam res, & quomodo ab agente dependeant, dicanturque effectus eius; deinde quomodo subiectum effectus agentis possit appellari.

Et primo quò ad res per resultantiam productas notandum, quod res illę resultare dicuntur, quæ proueniunt à principijs intrinsecis, & essentia subiecti, in eodem subiecto recipiuntur, & per modum permanentis se habent, vt notat Auersa q. 14. sect. 4. & quasi cõnaturales subiecto, qua ratione frigiditas in aqua, si ab extrinseco proueniret, nõ diceretur emanare ab aqua, sicut euenit, cum aqua proprijs viribus se reducit ad pristinam frigiditatẽ; nec actus vitales, aut sciẽtiæ quamuis ab anima proueniant, & in ipsa recipiantur, dicuntur emanare, quia non sunt permanentes in anima, itavt ex propria natura tales qualitates semper exigat in se ipsa, sicut est in aqua frigiditas. Hoc autem tripliciter cõtingere potest; Primò itavt effectus fluat a sua causa solùm metaphysicè, non per verum influxum physicum, & hoc est qñ id, quod resultat, non est realiter distinctum à sua causa, sed formaliter tantùm; sic ait Doctor in 1. d. 5. q. 7. S. passionem emanare à subiecto, quod repetit in 2. d. 25. C. Secundò, itavt res physicè resultet, quia est realiter à subiecto distincta, & ita necessariò, vt nec à Deo impediri possit, quin resultet, sic se habent relationes maximè intrinsecus aduenientes respectu fundamenti, & termini, quę resultãtia duplex esse potest, sicut duplex esse potest relatio, alia, quæ est effectus præcisè, nullo modo à natura instituta ad hoc, vt aliquid dicatur formaliter causans, alia, quæ præcisè est à natura instituta, vt aliquid formaliter causans dicatur, cuiusmodi est relatio causalitatis, in qua consistit influxus causæ ex dictis in disp. 5. q. 1. quæ distinctio relationis colligitur ex Canon. 5. Phys. q. 5. ad 1 argum. factum in corpore quæsiti. Tertio modo dicitur res aliqua physicè resultare ab essentia rei, & quandoque per veram mutationem, ita tñ, vt à Deo per absolutam Dei potentiã possit impediri, sic remota aqua ab igne, resultat in ea frigiditas, & in qualibet generatione rei naturalis fluũt ab ipsa omnia accidẽtia connaturalia, vt quantitas, & qualitates connaturales, quibus potest a Deo priuari. Resultantia, & emanatio, provt à vera efficientia distinguuntur, propriè primo modo sumuntur.

8 Quæ resultãt primo modo, nõ agnoscunt pro causa vera, & physica quidditatem subiecti, vt asserunt Thomistæ, sustinentes, passiones realiter a subiecto distingui, sed tñ pro causa metaphysica, qua sñ nos passiones solùm formaliter à quidditate subiecti distinguũtur ex dictis in Log. disp. 5. q. 4. art. 1. & supra aliqualiter tetigimus, cum de potentia materiæ loqueremur, at influxus physicus, cùm sit relatio realis, debet esse inter realiter distincta; solummodo effectus physici dicuntur, vt respicitur causam physicã producentem entitatem subiecti, ab eodem enim efficiente physicè producitur anima

v.g.cum suis potentijs,& passionibus;sed cum hoc stat adhuc,quod anima erga potentias causalitatē metaphysicā exerceat, itavt ordo, qui est inter passiones, & subiectum, potentias,& animam in ordine ad causam physicam,non sit prçcisè ordo causari posterioris ad causatū prius,idest ordo effectuum ab eadem causa, de quo Scot.in 2.d.1.q.1.L.sed est ordo causalis saltim metaphysicè loquendo,sicut ordo, qui reperitur inter potētias animæ ad inuicem est ordo prçcisè effectuum ab eadē causa. Et in hoc sēsu,quatenus.s.sunt realiter identificatæ cum subiecto, possunt passiones dici effectus veræ causæ efficiētis,eiusque actionē terminare,quod sufficit ad rationem entis creati;vt notat Fuētes 2.Phys.q.4.diff.4. art.4.num.53.

Quæ secundo modo resultant, & sunt relationes institutæ a natura ad denominandum aliquid formaliter causās, quamuis physicè resultent, nō tñ habent rationē effectus propriè,quia non proueniunt à fundamento per alium influxū, & causalitatem distinctam, aliter influxus esset influxus, actionis actio, & causalitatis causalitas, & sic processus in infinitum; quare physicè fluunt,quatenus verè,& essentialiter pendent à fundamento, nō alia depēdentia realiter distincta,sed sibi realiter identificata; de ratione.n. causalitatis actiuæ,vt sic,est, vt habeat immediatā habitudinem ad id,quod formaliter causam denominat, à quo causalitas sua, qua denominatur formaliter causans, dicitur habere esse non per aliam causalitatē media.n, sed per immediatam terminationē huius in ratione fundamenti,alioquin nō denominaretur vnquam immediatè causans.Ratio huius prçcisa est,quia quando aliquid est ratio alicui essendi formaliter tale, illud seipso est tale,ne detur processus in infinitū, vt notat ex Scoto Canon. 1.Phys.q.4 art.1. Quo.n.non potest esse Quod;& vt docet Ant.Andr.4.Met.q.2. si vnum esset aliud realiter ab ente, non posset quæri,vtrum sit vnum,quia sic habet rationem Quo ens est vnū,quod non potest habere rationem Quod, alioquin mutaretur Quo in Quod, & fieret processus in infinitum.

9 Dices; quādo in igne resultat relatio causalitatis respectu caloris,illa non est à se,ergo ab alio, ergo est causata, & effecta. Tum 2.quia ignis concurrit ad causalitatem, & nō est mouens immotum, sed mouens motum, sicut quælibet alia causa creata,ergo mouetur à Deo recipiēdo influxum distinctum in illam causalitatem, ergo propriè dicetur effectus ignis. Tum 3. Petrus v. g. fundat relationem diuersitatis ad Paulum,respectu cuius diuersitatis fundat aliam relationem diuersitatis, qua à prima diuersitate dicitur diuersus, ergo quamuis causalitas sit ratio referendi ignem ad calorem in ratione causæ,attamen poterit ignis alia causalitate denominari causa respectu primæ causalitatis, paritas patet,quia ita diuersitas est, Qua Petrus dicitur diuersus à Paulo,sicut causalitas est, Qua ignis dicitur causa caloris, Antecedēs probatur, quamuis diuersitas non alia diuersitate,sed seipsa diuersa dicatur à Petro,qui est fundamentum, & hoc quia nequit esse sine Petro, vt notat Doctor in 2.d.1.q.5.H.& N. attamen Petrus nō potest dici seipso diuersus à diuersitate,sed alia relatione distincta,quia potest esse sine illa, & per consequens de nouo dicitur diuersus noua relatione,non seipso: nec prima relatio diuersitatis facit differre Petrum à seipsa,aliter esset sui ipsius terminus, sed à Paulo.

Resp. relationem illā dici causatā propriè, & effectam à Deo,quia nō est Deo ratio agendi, & ideò Deus dicitur illius vera, & propria causa; ab igne verò est, non vt effectus à causa, sed vt actio, & productio à producente, quatenus ignis terminat essentialem dependentiā actionis,quam dicit ad ipsum. Ad 2. dicimus, ignem,sicut non est vera causa illius relationis,sed per ipsā dicitur formaliter causa,ita non posse dici causam mouentem, vel motam, neque concurrere vero concursu, sed simpliciter terminando dependentiam actionis, quæ terminatio nihil ponit in igne. Ad 3.dicimus,hāc esse vnā ex præcipuis rationibus, quibus Recentiores cum Ocham negant relationes; sed non minus vrget ipsosmet in relationibus sm̄ dici, quas admittunt, etenim vnio est

in materia, & licèt seipsa vniatur materię, attamen materia quomodo recipere, & vnita dicitur vnioni? nō ipsa vnione quia vnio est ratio vniendi materiam formæ, non sibi ipsi, aliter esset terminus sui ipsius, nō materia seipsa, quia de nouo vnita dicitur, & potest esse sine illa: quapropter negatur antecedens, non.n. datur status in relationibus solummodo, quia relatio nō potest esse sine fundamento, vt optimè docet Scot. ibi cit. ex parte relationis; verùm etiam datur status ex parte fundamenti in eodem genere, in quo relatio illud denominat, sic materia nō dicitur alia vnione vnita vnioni, & hoc quia quod est Quo in aliquo genere, non præsupponit in subiecto aliud Quo in eodem genere, ne detur processus in infinitum, & ideò diuersitas non præsupponit in Petro aliā diuersitatem, nec productio aliam productionem; cū additur, de nouo dicitur diuersus, ergo noua relatione; & etiam quia prima diuersitas nō terminat seipsam, dicimus, Petrum respectu relationis diuersitatis nō dici propriè diuersum, sicut nec materia propriè dicitur vnioni vnita, & ratio est, quia sicut nō habet Quo, neque potest dici Quod, sed solùm dicetur diuersus extrinsecè per terminationem diuersitatis, quam dicit prima diuersitas ad ipsum Petrum, quæ est cum ipsa realiter identificata; hinc neque sequitur, diuersitatem ad seipsam terminari, quia neque est ratio referrendi Petrū ad seipsam. Sed hæc omnia exigūt longiorem disputationem, quam habuimus in tractatu de Relationibus in Log.

10 Si verò sunt relationes non institutæ ad denominandum aliquid formaliter causans, sic dicuntur veri effectus causati in genere causę efficientis à proprijs fundamentis, qñ sunt intrinsecus aduenıētes; vnde existente ouo Italico ad productionem oui in India, naturali necessitate in genere causæ efficientis dimanat in ouo Italico relatio similitudinis, ad quā fundamentum solùm effectiuè concurrit, nō terminus; non.n. videtur possibile, ouum indicum agere in tanta distantia, sed concurrit solū in ratione termini; vt diximus in Log. disp. 8. q. 3. art. 2. solet tamen dici, relationem intrinsecus aduenientem effectiuè produci ab efficiente extrema, non quidem formaliter, quasi quod immediate gallina v.g. causet in ouo similitudinē, sed radicaliter, quaten⁹ produxit id, quod est radix, fundamentum, & veluti semen relationis: sic intelligendus est Scot. in 2. d. 1. q. 5. S. & in 1. d. 15. q. 2. P. cum ait, relationem intrinsecus aduenientem esse ab agente. Ratio verò huius dicti est, quia cessat in istis relationibus fundamentum præcedentis dicti de relatione causalitatis, non.n. aliæ relationes denomināt fundamenta causantia, neque sunt habitudines *per quas aliud ab alio*, sed potius habent rationem *eius, quod ab alio*, ergo debent dici causatæ, & productæ verè, & propriè: & quamuis productio passiua in ipsis non sit relatio realiter distincta, eò quia nequeunt esse sine fundamentis, attñ in fundamentis erit vera relatio actiuæ productionis. Tales relationes sunt cæteræ omnes, excepta actiua causalitate, vnde & relatio productionis passiuæ in effectu, & relatio actionis in agente ad passum erunt etiam causatæ à fundamētis in genere efficientis causæ, eò quia non denominant fundamenta producentia, sed producta, vel trasmutātia, vt patet, neque sunt rationes denominandi *a quo aliud*, sed *quod ab alio*, vt relatio productionis passiuę, vel *quod in aliud*, vt relatio actionis ad passum, ergo fundamenta per verā relationem productionis actiuæ denominabuntur causæ efficientes, & productiuæ istarum relationum.

11 Sed vrget; relatio productionis passiuæ denominat suum fundamentū productum, & effectum, ergo ipsa non potest dici producta propriè, & effecta, Quo.n. non potest esse Quod. Insuper si actio de genere actionis esset producta propriè, ad actionem esset actio. Tandem ad relationem intrinsecus aduenientem non est per se motus ex 5. Phys. ergo non datur causa efficiens propriè respectu illarum, quia hæc causa est principium cum mutatione, vt patet ex ipsius definitione.

Resp. Quo non potest esse Quod respectu eiusdem, & in eodem genere denominandi, sed potest esse respectu di-

 uer-

uersorũ, & in alio genere; sic relatio productionis passiuæ est Quo respectu effectus, quē taliter denominat in ordine ad agens, at est Quod respectu eiusdem, nō quidem vt effectus denominatur, sed vt causa, tñ causalitas actiua esset Quo, & Quod, si aliam præsupponeret causalitatem in fundamento, & in eodem genere denominandi respiceret fundamētum, .s. vt est, & denominatur causa. Ad 2. dicimus, ad actionem de genere actionis dari actionem, quæ sit productio, & relatio intrinsecus aduenïens, nō verò aliā actionem de genere actionis, non .n. agens recipiens in se actionem à seipso productā, alia actione denominatur agens, & transmutans respectu sui ipsius, nec verè dicitur transmutatum, & passum, quia recipit in se actionē de genere actionis, propter rationem sæpius dictam, sed quia recipit formam productam; valde .n. differūt inter se actio de genere actionis, & actio in ratione productionis, vt dicemus in seq. quæst. Ad 3. dicimus, causam efficientem in tantum dici esse principium per mutationem, non quia semper agat cum motu propriè dicto, sed quia semper agit in subiectum, quod passum, & transmutatū dicitur; ideòque quamuis non sit motus per se ad relationem, potest tñ respectu ipsius dari efficientia, & resultantia.

12 Tandem quæ tertio modo resultāt, habēt quoque rationem effectus, eo quia realiter à subiecto distinguuntur, & sunt quasi passiones connaturales physicæ ipsius subiecti; habet quoque subiectū vim productiuam illarum, ergo verè à subiecto causantur. Diximus *à subiecto*, quia non videtur alia causa physica assignāda, non .n. est generans, vt aliqui dicūt, quia aqua propria virtute reducit se ad pristinam frigiditatē, & si Deus destructo generāte, separaret ab aliquo subiecto omnia accidentia, & postea præberet concursum ad illa, verè subiectum illud concurreret ad illorum productionem, ergo etiam in prima productione, quod immediatè efficit est subiectum, non generans: quod infra etiam ostendemus.

Secundo, multo magis rationem veri effectus habent, quæ fiunt per simplicem efficiētiam, & sunt, quibus aliqua ex conditionibus assignatis ad resultantiam, vel omnes deficiunt, etenim ista verè terminant motum, & actionem per se agentis; talia sunt composita substantialia, formæ substantiales (iuxta dicta disp. 2. q. 7. art. 2. vbi contra Suar. ostendimus, nō solùm composita, verùm etiam formas substantiales per se fieri ab agente) item formæ accidentales absolutæ, & respectiuæ, quæ propria acquirūtur acquisitione, vt sunt respectus extrinsecus aduenientes, .s. Vbi locale, vnio formæ cum subiecto, & similes respectus, vt dicemus in disp. de speciebus motus; cùm .n. istę relationes non insurgant ex natura extremorum, & possint extrema actu reperiri absque istis relationibus, vt v.g. subiectum; & forma, si essent sēparata, & postea ab agēte vnirentur, vnio illa terminaret agētis actionem. Solùm posset dubitari de vnione animæ rationalis cum corpore, an fiat ab homine, vel à Deo immediatè: sed de hoc in lib. de Ani. sufficit in præsenti, quod verè illa vnio est effectus agentis causæ, quæcumque sit illa.

13 Tertio quò ad res dependentes ab efficiente non solùm in fieri, verùm etiā in conseruari, & in facto esse, aduertendū dupliciter posse rem aliquā indigere conseruante causa. Primò, quia cùm habeat contraria, à quibus potest corrumpi, indiget aliquo, vt ista cōtraria remoueat, eorumque actiones impediat, & conducentia ad eius conseruationem procuret, absolutè tñ, si non essent contraria, permaneret in esse; sic homo ab arte medica dicitur conseruari, & hęc sicut non est vera, & per se dependentia, sed per accidēs, ita nec verè effectus dicetur causæ conseruātis: Secundò, quod ita conseruante indigeat, vt si hoc abesset, statim destrueretur, vt lumē respectu luminosi; & de istis loquimur, nam in genere causæ efficiētis continuata dependentia à sua causa dependent, quæ explicatur per habitudinē *à quo aliud, non solùm in primo sui esse, vel post vltimum non esse, verùm etiam in toto tempore, quousque durat in eodē esse*. Et quamuis detur causa conseruans materialis respectu formæ corruptibilis, hæc

hæc tamen non explicatur per hoc, quod est *esse ab alio*, sed *ex quo aliud*.

Difficile est tñ determinare, qui nam effectus dependeant solùm in fieri, & qui etiá in conseruari, de quo multa legi possunt apud Suar. disp. 21. sect. 3. & Aversá q. 26. sect. 1. Breuiter tñ dicimus, omne ens creatum simpliciter dependere in fieri, & cõseruari à Deo, Quod patet, quia de ratione entis creati est dependentia ab efficiente, non .n. potest esse dependens, ergo quamuis à causa secũda effectus aliquis in conseruari non dependeat, omnes tñ à prima causa dependere debent. Tum quia dependentia creaturæ ad Deum est eadem cũ creatura realiter, vt docet Scot. 2. d. 1. q. 5. ergo quandiu durat creatura, semper permanet cum illa dependentia. Deinde nullum ens substãtiale a causa secunda dependet in conseruari, nisi loquamur de conseruatione primo modo, quo sensu omnia à cœlestibus corporibus dici possent dependere, & ratio huius esse potest, quia nõ videmus ens aliquod substãtiale statim perire per absentiã causæ creatæ effectiuæ. Tertiò, effectus accidentales vniuoci nec habent talem dependẽtiã, quia sunt æquè perfecti cum sua causa, & eiusdem speciei, non magis ergo effectus exigit conseruari à sua causa, quàm è contra. Tum quià inter indiuidua eiusdẽ speciei nõ est ordo essentialis. Et licèt Auersa afferat in contrarium exemplum luminis à luce producti, & speciei visibilis impressæ speculo causantis aliam speciem in obliquum reflectendo in aere. Attamen istæ productiones sunt æquiuocæ, nam lumen, cũ sit species lucis, est alterius rationis ab ipsa luce, & species per reflexionem causata immediatè ab obiecto, non ab alia specie producitur; quæ omnia docentur à Doctore in 2. d. 13. & in lib. de Ani. ostendimus. Quartò, effectus æquiuoci, qui habent contraria, à quibus solùmmodo destruuntur, vt sunt primæ qualitates, vt à causa virtualiter illas continẽte sunt productæ, item sapores, odores, colores à primis qualitatibus prouenientes; habitus in potentijs animæ existentes, qui solùm cessant propter habitus contrarios aduenientes, vt in lib. de Ani. dicatur, & vniones istorũ cum subiecto non pendent ex propria natura à causa cõseruante; quod patet experientia, quia calor productus à Sole permanet post Solis absentiam; item sapores, colores &c. recedẽtibus primis qualitatibus, & consequẽter, si permanent in subiecto, vnio ipsorũ nec etiam causa indiget conseruante. Diximus *ex propria natura*, nam an gradus qualitatis, quos sibi determinat substãtialis forma, conseruentur ab ipsa, dicemus infra, cũ quæremus, an accidẽs possit substantiam producere. At effectus illi, qui vel non habent contrarium, vt lumẽ, species visibiles, vel si habent, non tñ necessario ab illis petunt corrumpi, vt motus, actus vitales, & huiusmodi, indigent causa conseruante; ratio est experientia ipsa. Tum quia si non ita dependerent, semel producti, non ita facile corrumpi possent, nisi ad corruptionem subiecti, quod rarissimè contingeret; & amor Dei v.g. semel dicimus nunquam posset destrui, nã odiũ Dei est quasi impossibile, totum hoc colligitur ex Doctore 1. dist. 3. q. 9. O.

14 Sunt tñ aliquę formæ, quæ licèt non dependeant in conseruari ab influxu efficientis causę, adhuc tñ ex se dilabuntur, vt impetus impressus lapidi à proijciente, sonus productus in medio à corpore sonoro, & species odorũ sensibiles, istæ .n. qualitates, quia ad finẽ, ad quem sũt institutæ, non poterant habere semper influxũ à suo efficiente, & tm̃ ad consequendum effectum debebatur illis per aliquod tempus existentia, ideò talis naturę à Deo cõditæ sunt, vt sine contrario paulatim ex se ipsis corrumpuntur, idcircò vltima regula assignata, si fortè vniuersaliter non valet, verificatur saltim vt in plurimum.

Tandem inter effectus efficientis causę computari debet subiectum, non quidem sm̃ esse simpliciter, & intrinsecum, vt sic .n. præsupponitur agenti, sed sm̃ illud esse, quod recipit à forma, nam sicut subiectum numeratur inter effectus formæ sm̃ esse specificum, & determinatum, quod in genere causæ formalis recipit à forma, vt dicimus disp. 5. q. 3. art. 1. concl. 2. ita quia tale esse effectus recipit à causa efficiente, vt sic effectus eius dicetur, non qui-

quidem vt producens est, quia subiectum non producitur, sed vt transmutans, quatenus nouũ esse recipit ab illo, quòd priùs non habebat, si est cum mutatione, vel esse extrinsecum habet ab agẽte, & aduẽtitium, non intrinsecum, & essentiale, si non agit cum motu, scilicet si subiectum tempore non præcessit sub priuatione formæ, vt infra dicemus.

QVAESTIO III.

Quænam sit causalitas agentis in ratione producentis, & transmutantis, vbi de actione, & passione.

COmmuniter (paucis exceptis) causalitas efficientis causæ cõsistere ponitur in actione, sed magna est discrepãtia deinde inter Doctores, quid formaliter dicat actio; hinc, vt rectè percipiatur causalitas efficientis causæ, primò videbimus formalitates actionis, & passionis (relationes .n. quibus aliqua extrema ad inuicem referuntur, vt sunt actio, & passio, simul sunt cognitione, & natura) secundò, quæ sint vtriusque subiecta; tertiò tandem explicabimus causalitatem efficientis causæ, tàm in communi, quàm vt producens, & vt trasmutans est.

ARTICVLVS I.

Quid formaliter sint actio, & passio, declaratur.

PRima opinio asserit, actionem formaliter non dicere nisi entitatem absolutam, .i. fòrmam in fieri, sed quia forma in fieri nequit explicari, nisi per aliquam relationem; hinc videtur actio respectum includere, reuera tñ iste respectus est denominatio extrinseca in agente, à forma, quæ fit, desumpta, sicut obiectum cognitum explicatur per relationẽ ad cognitionem, quæ tñ in eo est solùm extrinseca denominatio; citantur pro hac sententia Nominales, Herueus quol. 1. q. 9. art 3 & Iauellus 5. Met. q. 3.

Secunda opinio ponit, actionem formaliter dicere quid absolutum, & respectiuum simul saltim transcendentale: sed diuersimodè explicatur à Sectatoribus tàm quò ad absolutum, quam quo ad respectiuum; nam quò ad absolutum aliqui dicũt, tale absolutũ esse entitatem agentis. Alij motum. Alij effectum, vt Sonc. 5. Met. q. 4. Ferrar. 3. Phys. q. 2. Tol. q. 3. Masius c. 3. sect. 1. q. 4. quibus adhæret Auersa q. 26. sect. 3 concl. 2. de actione illa loquendo, qua effectus indiget nõ solùm in fieri, sed etiam in conseruari. Alij esse modum quẽdam, vt cõiter Recentiores cũ Suar. disp. 48. Met. qui modus sit dependentia ipsa effectus ab agente, qua mediante effectus producitur; & probabile putatur à Canõ. 3. Phys. q. 2. art. 1. Quò ad relatiuum verò aliqui dicunt, solùm dicere relationem ad agens, à quo prouenit, & non esse de ratione actionis in cõi dicere alium respectum ad terminum, vt per ipsam accipientem esse, nam actio immanens, vt sunt omnes operationes vitales, non producit terminum in esse, sed præsupponit proprium obiectum, & solum actionem trãseuntem, aiũt, dicere relationem; ità Thomistæ ferè omnes. Alij asserunt, esse de ratione actionis vtrunque respectum, vt Recentiores, sed non requirit ordinem ad subiectum, vt sub ratione actionis comprehendatur creatio. Alij tertium addunt respectum ad subiectum; & insuper volũt, terminum non in instanti, sed successiuè acquiri, pro qua citatur Scot. in 1. d 3. q. 6. in fine, & q. 9. O.

16 Pater Sghemma 2. Phys. digress. 10. q. 5. ait, actionem esse quoddam medium inter fundamentum, & relationem agẽtis ad passum, & effectum, non quidem vt rationem fundandi, sed vt præuiam dispositionem requisitam; quod medium, ait respondendo ad rationes in contrarium, esse relationem extrinsecus aduenientem de genere actionis; quod etiam dicit de passione, .i. esse quid medium inter potentiã passiuam, & relationem.

Nec minor dissensio est de passione, nã aliqui non distinguunt passionem ab effectu, & omnibus rebus conuenire asserunt, excepto Deo, quia ipsam confundunt cum productione passiua, & ex alio cap. omnẽ relationem negant, ita Aureol. 1. d. 30. par. 1. art. 3. Ares. 1. de Gener. q. 40. sect. 2. Alij dicunt, ipsam conuerti cum receptione

ptione formæ in subiecto. Alij eandem esse cum actione, & solùm quadam formalitatem diuersam addere, quæ denotatur per habitudinem essendi *in*; ita Conimbr. 3. Phys. c. 3. q. 1. art. 2. Alij tandem nullo modo ab actione diuersam ponunt, nisi ratione.

Pro declaratione sententiæ Scoti, aduertendum ex eodem in 2. d. 1. q. 5. S. & 4. dist. 13. q. 1. E. quòd in qualibet actione multa concurrunt, vt ver. gr. qñ. ignis producit calorem in aqua, adest ignis ipse virtus absoluta agendi, quæ est proprius calor, forma producta in aqua, scilicet caliditas, respectus illi, quibus ignis denominatur producens calorem, educens, & inducens, & respectus, quo ignis respicit aquam, quo agere in aquam, & illam transmutare dicitur; dimissis alijs respectibus à Scoto ibi enumeratis, qui non sunt ad propositum; & præter hæc omnia admittunt Aduersarij modum quendam mediũ inter causam, & effectum, quo causa attingit effectum, & actum causans est, vt diximus disput. 5. quest. 2.

17 Insuper accipiendum ex 4. cit. H. actionem esse nomen æquiuocum, & multipliciter accipi. Primò pro operatione, sic omnis actus *vitalis* actio dicitur, Secundò significat productionem, quæ sm̃ nos est respectus producentis ad productum, sm̃ Recentiores verò est modus absolutus, & causalitas agentis respectu compositi. Tertiò significat eductionem formę ab agente. Quartò pro respectu transmutantis ad transmutatum, .i. pro illa relatione, quam dicit agens in ordine ad passum. Quintò pro re acta, & producta, vt tñ includit respectum, qui exprimitur per *esse ab alio, vt producente, & educente*; nam si consideretur res acta, vt dicit ordinem ad subiectum, in quo est, dicitur passio, quo modo loquitur Philos. 3. Phys. à tex. 18. vsque ad 24.

Rursus ex Scoto quodl. 13. Dd. solet actio diuidi in immanentem, & transeuntẽ; quæ diuisio potest esse in vno sensu æquiuoci in æquiuocata, in alio sensu vniuoci in vniuocata. Tunc erit æquiuoci in æquiuocata, si per actionem transeuntem intelligatur actio illa, quæ habet terminum aliquem productum, per immanentem verò ipsamet operatio, sicut est intellectio, visio, &c. quæ actiones dicuntur propter duas conditiones, in quibus cum propria actione conueniunt: prima est, quòd sit semper in continuo fieri, idest in continua dependentia, sicut, actio; secunda quia operatio transit in obiectum, vt in terminũ, licèt terminus non accipiat esse per ipsam operationem, & propter istas conditiones dicitur actio, sicut propter istas significatur grammaticaliter per verbum actiuum: vnde actio in cõi non dicit aliquam rationem communem, sed solùm vocem; & in hoc sensu locutus est Arist. 9. Met. 16. cum talem diuisionem assignauit. Tũc erit vniuoci, si per actionem intelligatur actio habens terminum productum, cum hac tñ differentia, quòd si iste terminus manet in agente, dicitur actio immanens, si verò transit in passum, dicitur actio trãsiens, non quòd ipsa actio transeat subiectiuè in aliud, sed solùm terminatiuè, quatenus s. terminus actionis recipitur in passo distincto. Quæ diuisiones differunt inter se, quia illud, quod per primam diuisionem dicitur actio immanens, per secundã dicitur terminus actionis immanentis in secundo sensu, & quod per primam diuisionem dicitur actio transiens, in secundo sensu est id, quod diuiditur in illa membra.

18 Tandem de passione notandum, quòd multipliciter sumitur, primò pro cõceptu mentis, quo sensu dicitur, voces esse signa earum, quæ sunt in animo passionum: secundò pro innata proprietate, sic visibilitas esse hominis passio dicitur; tertiò pro qualitate tertiæ speciei de facili mobili, vt cum tertia species assignatur esse passio; quartò pro qualitate corruptiua; vel perfectiua, quo sensu ait Philos. intelligere esse quoddam pati; quinto pro qualitate consequente actum potentiæ appetitiuæ, sic passiones dicuntur gaudiũ, & tristitia: sextò pro re acta, seu forma producta in passo, quo sensu calor, vt recipitur in aqua dicitur passio 3. Phys. 18. vltimò pro respectu actioni opposito: quo modo sumitur in præsenti.

Dicimus 1. Actio formaliter nõ potest dicere aliquam absolutam entitatem,

neque relationem effectus, vel illius modi ad agens, vt ad principium, aut istam cum relatione simul ad terminum: neque relationem aliquam mediam inter causam, & effectum: sed si cōiter sumatur, dicet relationem producentis, vel educentis ad effectum, vbi talis relatio nata est insurgere: si vero propriè, vt quintum prædicamentū constituit, dicit, relationem agentis ad passum inducentis in ipso formam, seu transmutantis ad transmutatum: siue hæc actio transmutatiua sit substantialis, siue accidētalis, siue instantanea, siue successiua, siue immanens, siue transiens. Concl. hæc quò ad omnes partes est Scoti ex professo in 4. cit. probantur singula. Primò, quòd nullum dicat absolutum: Tùm quia non dicit entitatē agētis, quia actio est, qua agēs denominatur agere, agens verò est, quod agit, actio est exercitium potentiæ actiuę 3. Phys. 18. & seq. agens est, quod per actionem exercetur: actio non semper manet, etiam si agens duret: actio constituit prædicamentum distinctum, entitas agētis est in prædicamento substantiæ, vel qualitatis. Quòd si dicas, entitatem agentis non vt sic, sed vt connotat effectū productum, esse actionem: confutatio patet ex dictis disp. 5. q. 2. concl. 2. vbi multa, quæ ad hanc pertinent conclus. Tùm quia nequit dicere entitatem motus, quia motus est in mobili, actio in agente ex dicendis in seq. art. motus præscindit ab agente, non sic actio: actio potest à motu separari: nam si v. g. subiectum non præfuerit sub priuatione, sed simul cum forma esset productum, vt patet in omni animatione, vbi corpus in eodem instanti, in quo completur, recipit animam, tunc non adest motus, & tamen est actio, vt notat Scot. 4. dist. 43. q. 5. G. H. & tandem, quia nec motus est de numero absolutorum, vt dicemus. Tùm quia nec dicit entitatem effectus, quia hęc entitas manet post actionē: non semper est in agente: non constituit quintum prædicamentum, sed est in alijs: ad ipsum est actio: nec est ratio, qua agēs subiectum respiciat, vel effectum: quæ tn̄ omnia actioni conueniunt. Tùm quia nequit dicere modū aliquem ex dictis disp. 5. cit. & quia includeret formaliter esse ad se, & esse ad aliud, & consequenter esse ad se, & non ad se, quod implicat ex dictis disp. 2. q. 5. art. 5.

19 Secundò, quòd non dicat relationē ad agens, vt ad principium, siue hanc solā, siue cum relatione simul ad terminum, probatur á Doctore in 4. dist. 13. cit. k. Actio, vt actio, est ratio, qua agens respicit aliud, siue passum, siue terminum, quia agens, vt agens, respicit aliud, & non dicitur agens nisi actione, ergo actio nequit formaliter dicere relationem terminatam ad ipsum agens: Consequentia probatur, agens, vt agens respicit aliud, vt principiū illius, non vt principiatum, ab illo alio, sed relatio principiati, qualis est illa, quę ad agens, vt ad principium terminatur, nō denominat id, quod afficit, principium, sed principiatum, ergo agens, non est formaliter agens illa relatione. Tū quia agens ex 3. Phys. 20. est id à quo aliud, passum verò, quod ab alio, ergo actio erit formaliter id, quod denominat suum denominatum esse à quo aliud, at illa relatio formaliter non dicit hoc, quod est, à quo aliud, sed quod ab alio, vt notat Doctor lit L. Tùm quia agens per actionem refertur ad aliud, ergo id respicit, ad quod actio tendit suo modo, sed illa relatio tēdit ad agēs ipsum; vt ad principium, ergo agens, vt agens referretur ad seipsum.

Resp. Amicus tract. 19. q. 7. dub. 2. art. 4. actionem esse actum agentis, etiam vt ipsum respicit, ideò vt sic se tenet ex parte agentis, & quia respicit etiam terminum, hinc facit ipsum etiam referri ad terminum, & ad seipsum, non nudè acceptū, sed vt stat sub actione. 2. ait, actionem extrinsecè solùm denominare agens, ideò non esse necesse ipsum denominare sm̄ totum esse, quod habet, & ipsum referre ad omne id, ad quod ipsa refertur, quare actio vt respicit effectū, facit referre agēs, non vt respicit agens.

20 Sed contrà, quia hæc duo sunt distincta in actione per ipsum respicere. s. agens, à quo est, & respicere effectum, quatenus per ipsam actionem est effectus; sm̄ primum actio non respicit effectum, sed agens, ergo vt sic non potest referre agēs ad effectum, quod est proprium munus actio-

actionis,& licèt ipsa dicatur actus agentis, tñ sub ista ratione non actuat agens in or dine ad effectum, sed potius in ordine ad seipsam. Et sit, vt substat actioni, posset ad seipsum referri, valeret dicere, agens, vt agens, est sui ipsius agens; nam quodlibet relatiuum suum infert correlatiuum; immò Deus vt agens seipsum respiceret, eodem modo .n. se habent secundum ipsum in terminando dependentiam propriæ actionis agens creatum, & increatum, Secunda responsio, quę est Suarez disp.48.sect. 2. num.18. admittit, actionem, vt agens respicit, non denominare ipsum vt agens, & consequenter vt sic non esse actionem, cuius est agens denominare, vt agens. Tú quia nullo modo faceret referre agens ad effectum, quia sm̃ id, quo actio respicit effectum, nequit denominare agens denominatione intrinseca, quia per ipsos vt sic non est in agente: neque denominatione extrinseca, quia omnis talis denominatio sumitur ab aliqua forma dicente habitudinem ad denominatum, vt patet, cum obiectum dicitur cognitum per habitudinem cognitionis ad ipsum, ergo actio, vt respicit effectum, non potest extrinsecè agens denominare, quia vt sic nõ respicit agens, sed effectum.

Dices, denominare agens, quia est actus ipsius in ordine ad effectum, & has habitudines in re non distingui, sed vnam esse, qua actio cum subordinatione respicit agens, & effectum, quia respicit agens, à quo egreditur, vt tendit in terminum, non æquè primò; at vbi est subordinatio vnius propter aliud, ibi est tm̃ vnum; quare non erit ad duos terminos adæquatos, licèt sm̃ nostrum concipiendi modum inadæquatè concipimus hunc respectum vt duos: ità Suarez sect.3. num. 23. disp. cit. & Amicus cit. dub.3. art.4.

Sed non soluitur argumentum, quia hoc impugnatur, non posse .s. actionem denominare agens, quamuis actus ipsius dicatur, neque intrinseca, neque extrinseca denominatione. Et falsum est, esse tm̃ vnum respectum, sed duo sunt, quia ad terminos adæquatos, & distinctos terminantur; Quod probatur, nam respectus actionis ad agens respicit pro ratione terminandi potentiam actiuam agentis, vt actuabilem per actionem, à qua potentia procedit actio, vt principiata; sed ratio formalis terminandi respectum ad terminum est entitas termini, & potentia passiua ipsius; & licèt ista duo aliquo modo habitudinē inter se dicant, tñ non constituunt vnam rationem formalem specificam terminandi, quia ratio actiui; & passiui non coeunt in vnam rationem specificam, ergo nec illi respectus vnum conficiunt, quia ex distinctione specifica terminorum actuali arguimus distinctionem specificam relationum actualem.

21 Tertiò, quòd non dicat relationem aliquam mediam inter causam, & effectú à Patre Sghemma adinuentam, probatur ex Scot.2. dist.1. q.2. E. & in 1. dist.30. G. & d.35. L. & 43. C. ad absolutum in causa ità immediatè sequitur absolutum in effecto, vt nihil mediet inter ista, non solū quod determinet agens ad causandum, vt glosat P. Sghemma, verùm etiam simpliciter, nam vt ait Doctor dist.35. & 43. cit. in quocumque instanti naturę causa actu refertur ad effectum, tunc est in termino esse actuale; vnde infert, quòd in primo instanti naturæ est causa sub ratione absoluti, in secundo est effectus in ratione absoluti, & deinde sequuntur relationes, ità vt non est aliquis respectus prior ex parte causæ, quàm ex parte causati, imo ab ipsa causa sub ratione absoluti est ipsum causatum sub ratione absoluta, ergo non mediat iste actionis respectus extrinsecus adueniens de genere actionis, neque ante relationem causæ ad effectum, effectus dicitur esse à causa, vt agente formaliter, seu media actione, sed est à causa sub ratione absoluti, actio .n. est de genere respectiui. Tùm quia ex eodem in 4. dist.13. q.1. P. dupliciter causa dicitur agere, vel ratione principij formalis proximi, & sic denominatur à relatione causæ, vt calidum calefactione calefacit, sicut simile similitudine est simile, vel ratione principij formalis remoti, quo sensu illud ablatiuu significat absolutum, quod est principium agēdi, & fundamentum relationis, vt calidum calore calefacit, simile albedine est simile, sed causa actione dicitur causare,

ergo

ergo actio vel dicet relationem causę, quę est posterior effectu, vel solùm principiũ agendi, quæ est forma actiua agentis, aliter daretur alius modus, quo causa denominatur causa contra Scotum. Tum quia actio sm̃ Scot. in 4. cit. est respectus extrinsecus adueniens de genere actionis, quo agens respicit passum in ratione transmutantis ad transmutatum, sed iste respectus non potest mediare inter causam, & effectum, quia subiectum ideò transmutari ab agente dicitur, quia recipit de nouo ab illo formam, & si talem formam non reciperet, etiam si agens, & passum essent approximata, sed adesset aliquod impedimẽtum, nõ sequeretur actio, ergo forma educta, vel inducta præsupponitur actioni de genere actionis, ergo nõ mediat inter causam, & effectum; hinc Doctor tàm in 4. cit. F. quã in 2. dist. 1. q. 5. S. priꝰponit respectus agentis ad formam eductam, & passi ad formam receptam, deinde respectum passi ad agens, & agentis ad passum. Tandem quia de ista actione media plura dicit, quæ simul non cohærent; nam respondendo ad 7. dicit, actionem, prout est respectus producentis ad productum, agentis ad passum, esse de genere relationis, sed vt dicit actionem de genere actionis esse actionem relatiuè ad passionem; sed ad 5. ait, actionem esse respectum extrinsecus aduenientem agentis ad pasſũ; ponit etiã actionem causalitatem agentis, qua respicit effectum productum media ista actione, quæ sit actus secundus, & exercitium potentiæ actiuæ agentis, at relatio agentis ad pasſum, sicut pro termino solum pasſũ respicit, non effectum productum, nequit referre agens ad effectum, sed ad pasſum; neque ista actione agens respicit effectũ, sed pasſum, ergo non est causalitas agentis, & actus secũdus ipsius in ordine ad effectum.

22 Quartò igitur concludendum est, actionem dicere respectum aliquem de sua ratione formali consequentem entitates absolutas causæ effectus, & subiecti, vt vt docet Doctor cit. & in 1 dist. 3. q. 6. in fine, & q. 9. O. & quol. 13. D d. & in lib. de An. q. 7. vbi adducit auctoritatem Boetij de Trin. dicẽtis, septem prædicamenta esse relatiua, & tria absoluta, quandoque verò dicit respectum intrinsecus aduenientem, .s. productionem actiuam, vt patet ex Scoto locis citatis; sed vt sic non constituit quintum prædicamentum, in quo relationes extrinsecus aduenientes reponuntur, ideóq; remanet à sufficienti diuisione, quòd dicat, vt constituit distinctum prædicamentum respectum agentis ad passum, quod etiam ostendit Scot. in 4. cit. G. ex Philosopho 5. Met. 16. potentia actiua est principium transmutandi aliud, in quantùm aliud, ergo actio est transmutatio alterius, inquantùm est alterum, quia est actus potentiæ actiuæ, sed respectus productionis, aut eductionis non sunt propriè transmutatio, quia hæc nõn respiciũt aliud, inquantùm aliud, sed potius de vno faciunt aliud. Tùm quia Gylbertus definiens actionem prædicamentalem, actio, ait, est *sm̃ quam in illud, quod subijcitur, agere dicimur*, ergo actio propriè respicit passum, hinc Arist. exemplificando de actione, vt calefacere, frigefacere, calefieri, & frigefieri, delectari, & tristari, ignis autem dicitur calefacere aquam, non calorem, & aqua calefit, non calor, voluntas dicitur tristari, & delectari; & solùm subiectum dicitur passum, non effectus, ita vt passio est in subiecto, non in effectu, ergo agens, vt respicit passum, non dicit habitudinem productiui, sed potius transmutantis; neque de ratione actionis de genere actionis erit, vt sit productiua termini, nam, hæc ad secundam speciem relationis, vt est quartum prædicamentum, attinet, sed quòd sit transmutatiua subiecti.

Tandem diximus in concl. siue hæc actio successiua sit, &c. quia actio, & motus comitantur, ergo sicut datur motus instantaneus, ità actio instantanea. Tùm quia actioni instantaneæ conueniunt omnia, quę de actione vt prædicamento loquitur Philosophus; neque hæc actio potest in alio prædicamento collocari, quàm in prædicamento actionis. Hinc Doctor in 4. dist. 43. q. 5. G. & H. concedit, animationem fieri in instãti & tũ au, ibi interuenire actionem de genere actionis, idem habet quol. 13. D d. de productione intellectionis, quæ licèt in instanti producatur, adhuc intelle-

tellectus dicitur agens. Neque Scotus in principio art. cit. est sibi ipsi contrarius: nam illa q.6. solùm dicit, actionem esse in continuo fieri, hoc est, in continua dependentia ab agente, quãdiù durat; non tamẽ quod necessariò successiua debeat esse; at in q.9. solùm ait, actionem temporaneam esse propriè actionem, quia actio, quę diù durat, si est tota simul, vt illuminatio, quamuis propter continuam dependentiam formæ possit dici aer illuminari, potest tñ etiam illuminatus dici, cùm sit actio tota simul, at lignum, dum per horam calefit non potest dici calefactum in illa hora, propter continuam successionem formæ in subiecto; & ideò magis propriè agens actione successiua dicitur agere in subiectum, quàm actione instantanea, quæ postea sit in continua dependentia ab agẽte.

23 Sed contrà arguitur 1. ostendendo actionem quid absolutum dicere, præter rationes adductas disput.5.q. 2. de causalitate in cõi, quæ adhuc in proposito possent adduci. Tùm quia Arist. 9. Met. 16. distingui actionem in immanentem, & transeuntem, & illam dicit esse operationem, quæ est ens absolutum. Tum 2. quia istæ operationes sunt actus secundi, ergo sunt actiones, quia omnis actus secundus est actio, nam ex 3. Phys. 18. actio est actus potentiæ actiuæ. Tùm 3. quia actus vitales producunt habitum, ergo habent terminum productum simpliciter, sicut quælibet vera actio. Tùm 4. perfectio operantis est quid absolutum, actio verò est finis, & perfectio agentis. Tùm 5. si actio est solùm relatio, ergo agere est tm̃ referri, quod est falsum, quia agere in Deo est velle formam in subiecto, & sic velle Dei esset solùm referri, idem de agẽte creato. Tùm 6. relatiuum non est causa sui correlatiui, quia sunt simul natura, & causa est prior effectu, sed agens est causa termini, & per actionem formaliter agere dicitur, ergo actio non est sola relatio ad terminum, quia esset omninò eadem, immo posterior illo, non prior. Tandẽ Arist. in c. de agere enumerat delectari, & tristari, quæ dicunt entia absoluta.

Resp ad 1. à Scoto cit. actionem ab Arist. diuisam esse nomen æquiuocum, nõ prædicamentale, & illas operationes dici actiones grammaticaliter, non Physicè, & propriè. Ad 2. respondet, quòd dicuntur actus secundi propter assimilationẽ, quam habent cum vera actione, quia sicut agens per actionem attingit terminũ ponendo illum in esse, ità potentia vitalis p istas operationes attingit, & quasi transit in obiectum, vt in terminum. Ad 3. respõdet, actus vitales esse, qui producunt habitus, non verò actiones, quibus agens producat, quod proprium est actionis in ratione productionis, vndè habitus ad actus, ex quibus gignitur habet se sicut effectus ad suam causam efficientem, terminus verò non respicit actionem, sicut effectus causam sed velut actum suum productiuũ. Ad 4. ait actionem pro re acta esse finem operantis, non actionem formaliter. Ad 5. dicit, quòd aliquid agere denominari potest, vel ratione principij formalis proximi, vel ratione formalis remoti, seu fundamentalis, agens formaliter dicitur agere relatione actionis, fundamentaliter sua potentia actiua, & sic verum est, quòd agere sit referri in sensu formali, & agere in Deo formaliter sit relatio non realis, sed rationis; at fundamentaliter est velle diuinum. Ad 6. respondet, relatiuum formaliter dici causam entitatis sui correlatiui p actionem, non in ratione formæ productiuæ, sed denominantis, vt in simili diximus disp.5.q.2. Ad vltimum, enumerauit illas operationes vitales, vel quia similitudinẽ habent cum vera actione, vel quia in actibus vitalibus semper interuenit actio propriè dicta, nam potentia immutatur, & ab obiecto, & ab actu producto.

24 Secundò arguitur, quòd dicat respectum ad agens. Arist. 3. Phys. 22. distinguit actionem à passione, dicens, quod actio, & passio sunt idem actus, sed dicitur passio, prout est in passo, dicitur actio, prout est ab agente, ergo actio formaliter dicit respectum ad agens, vt ad principiũ. Tum quia ex Amico omnis actus respicit suam potentiam, si est actus primus, respicit potentiam receptiuam illius, si est actus secundus, respicit actum primum sibi proportionatum, sed actio est actus secundus agentis, ergo dicit ordinem ad actum

tum primum ipsius, quæ est potentia actiua, vt ad suum principium.

Resp. Doctor in 4. cit. dupliciter; primò, quòd loquitur ibi Arist. de actione pro re acta; modò ista forma dicit duplicem habitudinem, & ad agens, à quo prouenit, & ad passum, in quo recipitur, quarum nulla est in prædicamento actionis, vnde distinguit actionem solùm ab habitudine essendi *in*; dicitur autem ista forma actio, quia vt idem notat in lib. de Ani. q. 7. quando causa immanifestior suo effectu, circumloquimur ipsam per nomen effectus, & è conuerso, modò actio quæ est illa relatio, est nobis immanifestior, quàm sit forma, ideóq; significamus ipsam per effectum: & quod ità loquatur Arist. patet, quia volens in tex. 19. probare, quòd actio sit actus actiui, ait, quia est finis, & opus agentis; quod conuenit formæ productę, non actioni formaliter. 2. Respondet, quòd ly *esse ab hoc* potest dupliciter sumi, vno modo vt determinat aliquod pręcedens, & sensus est, aliquid est ab hoc, quo modo ly *ab hoc* non pertinet ad genus actionis, sed magis respectus oppositus, .s. *a quo aliud*; alio modo sumitur, nō prout determinat aliquid præcedens, & tunc idē est cum isto respectu *a quo aliud*, & in hoc sensu dicitur actio; sed non est in passo nisi terminatiuè, vt in seq; art. Ad 2. dicimus, argumentum procedere ex falso fundamento, quòd actio sit quoddam ens absolutum causatum, & principiatum ab agente, quare actus secundus respicit suam potentiam, & actum primum non quidem vt à quo aliud, quia non verè est causatus, vt diximus in præced. quæst. sed vt quod in alio, quia actio fundatur in potentia actiua agentis, vt in fundamento, per quam ad passum refertur, vt fusiùs in seq. art.

25 Tertio arguit Pater Sghéma quod actio sit quid præuium effectui. Tum quia ex Scot. 4. d. 14. q. 1. B relatio extrinsecus adueniens semper sequitur aliquam actionem, ergo actio est causalitas præuia. Tū 2. quia dependentia non est actiua, quia relatio nuda non agit, ergo actio est alia à dependentia. Tum 3. quia per Scot. in 2. d. 1. q. 2. E causa, quando causat, adhuc causat, vt prius naturaliter ipsa causatione, & sm illud absolutum, quod priùs fuit causatiuum, nunc causat, ergo causare aliquid est distinctum à relatione causæ. Tum 4. ex Scot. quol. 12. C. actio, & passio requiruntur vt dispositiones præuiæ, ad hoc vt super potentias actiuam, & passiuam fundentur relationes causæ, & effectus, ergo actio non est consequens absolutum effectus, sed pręuia. Aliæ rationes seipsis soluuntur.

Resp. propositionem Scoti non esse vniuersalem, aliter ad actionem esset actio, cùm sit relatio extrinsecus adueniens, & ipse cum Scoto concedit; solùm ergo est vera de illis relationibus, quæ propria, & per se acquisitione acquiruntur, vt innuimus in præced. quæst. Ad 2. actio nec est dependentia effectus, quæ potius est productio passiua, neque est actiua, nisi in ratione formæ denominantis, vt supra cum Scoto diximus. Ad 3. si per Scotum causa, vt prior causatione, seu causalitate, quę est actio, adhuc causat, iam vt prior actione causaret, & sic non requiritur actio, vt præuia effectui; quare dicimus, Scotum seipsum declarare, quod causa in illo priori naturæ causare dicitur, non per aliquid nouum absolutum, vel respectiuum, sed per candem entitatem, quam priùs habebat, quæ non est actio; cur autem in eo instanti dicitur actu causare, & quomodo, explicatum est disp. 5. q. 2. ad 3. Ad 4. patet ex eadem disp. q. 2. ad 2. quomodo actio requiratur, quia .s. nequit agens naturale producere compositum, vel formam substantialem in materia, quin præcesserit actio alteratiua, & transmutatiua subiecti quo ad formas accidentales, respectu quarum non prærequiritur, vt priùs agens dicat habitudinem transmutantis ad subiectum, quia, vt diximus, prior habitudo agētis ad formam, quàm ad passum intelligitur, licèt sint in eodem instanti temporis, Scotus autem non hoc dixit absolutè, sed supponendo, quod relationes causæ, & effectus intrinsecus aduenientes permaneāt quandiu extrema existunt in rerum natura, etiamsi in conseruari effectus non dependeant, nam sic sequitur, actionem, & passionem, quæ statim transeunt, dici pręuias,

nias, sed iam disp. 8. Log. q. 10. art. 2. secuti sumus alterum modum dicendi ab eodem Scoto in 3. d. 8. D. de relatione paternitatis, & filiationis adductum, quòd sint meræ denominationes extrinsecæ derelictæ ex actu causandi præterito, quòd id fecit, & illud factum est, vt innuimus disp. cit. ad tertium.

26 Quartò præter rationes, quibus Aduersarij conantur euertere distinctionem illā relationis in intrinsecus, & extrinsecus aduenientem, de quibus in disp. de relatione, instatur, quòd actio de genere actionis respiciat terminum productum. Tum auctoritate Scoti in 1. d. 3. q. 6. ad principalia, & in 4. d. 11. q. 3. M. & quodl. 13. Ld. vbi ait, actionem de genere actionis respicere terminum productum. Tum auctoritate Arist. 5. Met. 20. vbi enumerans relationes secundi modi, quæ terminum productum respiciunt, dat exemplum de actione, & passione, vt de calefaciente, & calefactibili, de secante ad id, quod secatur. Tum auctoritate Gylberti deficientis passionem, quòd sit effectus, illatioq; actionis, ergo actio habet effectū productū.

Resp. Scotum his omnibus in locis appellare actionem propriè dictam, & de genere actionis, quæ distinguitur ab actione de genere qualitatis, & tm̄ grammaticaliter sic appellata, non autem actionem quinti prædicamenti, contendebat enim illis in locis, operationes vitales non esse vera actiones termini productiuas, & ideò æquiuocè tm̄ actiones appellari, quatenus grammaticali modo tm̄ nomine actiuo significantur, ita se declarat in 4. cit. & forte etiam actionem termini productiuā appellauit actionem de genere actionis iuxta cōem modum loquendi, non quòd ipse ita senserit, nam in 4. d. 13. q. 1. vbi ex professo de hoc agit, oppositum tenet. Ad Arist. respondet Doctor in 4. d. 13. q. 1. V. quòd per calefactibile intelligit totum id, quod potest produci, non pro passo, & per calefaciens intelligit producens, sicut in 7. Phys. 22. ait, totum compositum generari, siue in generatione substantiali, siue accidentali; quæ expositio innititur ex verbis seq. nam statim subiungit, *secundum tempora verò dicuntur ad aliquid, vt quod fecit ad id, quod factum est, & id, quod facturum est, ad id, quod faciendum est* quod verò facit, est producens, & id, quod fit, est productum; idem de secante dicendum. 2. breuius respondet, quòd ibi Arist. non intelligit assignare species relationis intrinsecus aduenientis, sed solùm modos quosdam, quibus aliqua dicuntur ad aliquid sm̄ potentiā actiuam, & passiuam, siue sint eiusdem prædicamenti, siue non, sicut in prędicamēto qualitatis non assignat solùm species qualitatis, sed omnes modos, quibus aliquid potest dici quale, & enumerat differentiā essentialem, quæ ad genus qualitatis non pertinet. Ad Gylbertum dicemus in seq. conclusione.

27 Dicimus 1. passionem non dicere absolutum aliquod, neque respectū productionis passiuę termini, aut receptionis formæ in subiecto, sed habitudinē subiecti transmutati ad agens transmutans per nouam formam. Ita Scotus sępè cit. Probatur, & explicatur simul; nā nequit formaliter dicere absolutū ex dictis de actione; neque productionem passiuam, quia hæc est intrinsecus aduenięns, passio verò extrinsecus adueniens; & terminus dicitur productus, nō verò passus; neque relationem subiecti ad formam receptā, quia hæc propriè ad prædicamentum habitus reducitur, & permanet, transacta passione, nam si agens corrumpatur, tunc passum non dicitur pati, & si formam retineat; quapropter dicet relationem transmutati, & rationabiliter, quia actio, & passio sunt respectus oppositi.

Hinc definitur à Gylberto, quòd sit *effectus; illatioque actionis*; quæ definitio est data per proprietatem, propriū .n. est passionis inferri ab actione; quod quidem intelligi non debet de sola illatione cōsecutionis, vt aliqui exponunt, quatenus si actio est, valet inferre, quòd etiā sit passio, hæc .n. illatio conuenit quoque passioni, quia relatiua mutua, vt sunt hęc, mutuò se inferunt: neque intelligendum est in rigore de illatione causationis, sicut causa infert effectū, vt alij volūt; quia passio nō est propriè effectus actionis, vt forma est effectus generationis, nam actio quin-

quinti prædicamenti ex dictis nõ est productiua, nec aliquem effectum habet pro termino, sed subiectum, neque ad passionem est actio, aliter ad passionẽ esset passio: sed intelligendum est medio quodam modo, vt nimirum passio dicatur effectus actionis, quoniam concipitur quodãmodo consequi ad actionẽ, quia.n. agẽs agit, concipitur subiectum pati, non e contra, vnde non erit sola illatio cõsecutionis, sed etiam causationis, licèt non in rigore. Cũ verò Philol.3.Phys.cit.& 21. ait, passionem esse eũdem actum cũ actione, & formaliter differre, loquitur de passione pro re acta, & materialiter, non formaliter.

ARTICVLVS II.

Assignantur actionis, & passionis subiecta.

28 Licèt ex dictis pateat solutio huius difficultatis, nam si actio, & passio dicunt respectus transmutãtis, & trãsmutati, necesse est, actionem in agente, & passionem in passo reperiri; & neminem credimus esse, qui iudicet, illos respectus alia habere subiecta; attamẽ quia speciales adsunt difficultates, an aliquid, quod inest agenti, possit ipsũ denominare agẽs, hinc in præsenti, ac si non determinauerimus, actionem, & passionem esse tales respectus, quærimus vtriusque subiecta; & vt à passione incipiamus, In qua est minor difficultas.

Aliqui docent, passionem, vt in subiecto, in motu fundari; ita videntur sentire Burleus, Venet.super 3.Phys. tex.20. & ex parte Conimbr.cap.3.q.1.art.2.sequitur etiam Amicus tract. 19. q. 7. dub. 4. vbi ait, motum esse saltim subiectũ Quo passionis, & actionis.

De actione verò est vna opinio Suar. disp.48.sect.4. & Hurt.in Phys. disp.12. sect.4. & in Met. disp.16. sect.2. quia distinguit de actione, nam dupliciter possumus loqui de actione, vel vt cõis est ad actionem eductiuam, & creatiuam, vel de eductiua solùm; primo modo de sua ratione formali nullum exigit subiectum inhæsionis, sed solùm denominationis, quod erit agens, & adhæsionis, qui erit terminus, cui adhæret, non inhæret, etiãsi creatio sit accidens, ratio est, quia hæc à subiecto est omninò independens, idem affirmat Vasq.p.1.disp.173. cap.2. Si verò est eductiua, tunc quia terminus ipsius postulat subiectũ, erit in subiecto sui termini, quod erit passum, si est actio transiens, vel agens, si est immanens. Addit tñ Suarez, quòd talis actio potest dupliciter considerari, vel sm̃ suam formalitatẽ, vel sm̃ id, cui realiter est vnita, quę est passio, (nam sustinet, actionem, & passionẽ esse eundem modum) primo modo nec exigit subiectum, nisi denominationis, quia dicit rationem essendi ab alio, non in alio, & concipitur per modũ egressus ab agente; attamen secũdo modo in ratione passionis est in subiecto, quod desumpsit ex Aureol.1.d.27. q.1.art.2.

Alij verò ponunt cõiter, actionem de sua ratione formali habere subiectum, sed discrepant, quodnam sit illud; Quidam.n. dicunt, esse terminum productũ; citatur Ares.1.de Gen.disp.5.q 39.sect.4.ad 4. Alij motum. Alij passum, siue sit ab agẽte distinctũ, siue non, ita multi Arist. Expositores in 3.Phys.vt Simpl.Them. Philop.Vicom.Tol.etiam q.2.Iand.q.5.Rubius q.6. Amicus tract. 19.q.8 Sanchez in Log.tom.2.q.66.Complut.disp.17.Phys. q.4.& 5.& Vasq.cit.loquendo de actione cum motu coniuncta, nã quę est sine motu, illam ponit in agente. Auersa verò q. 26 sect.4. hoc asserit de actione ab effectu distincta, at quæ non distinguitur, vt est creatio, est in termino, nõ vt in subiecto, sed vt ratio essentialis, quia est entitas ipsius.

29 Dicimus tñ, actionẽ de sua ratione formali subiectũ inhæsionis exigere, quod nõ est terminus productus, vel motus, aut passum, sed agens ipsum, quæcumque sit ista actio, passum verò erit passionis subiectum: ita Scot.4.d.13.q.1.D.& d.43. q.5. H. quem præter omnes Scotistas sequũtur Zerb.5.Met.q.25.Caiet.p.1.q.25. art.1 Zumel, Ripa, Nazar. ibidem, Flandria 5.Met.q.16.art.4.ad 6.Ferra.3.Phys. q.4. Moril. disp.7. Phys. q.4. Carrasla de nat. concur. disp. 13. & alij; quamquam isti discrepent à Scoto quò ad formalitatem

tem actionis. Et primò quod actio de sua ratione formali subiectum inhæsionis requirat, probatur, quia actio quæcumque non solùm eductiua, sed etiā creatiua sm̄ Aduersarios non tantū analogicè, vt ipsi aiunt, sed propriè est accidens, quia accidens vt in species diuiditur in illa nouem genera, ergo formaliter petit subiectum inhæsionis, quia quodlibet accidens, vel actualiter, vel saltim aptitudinaliter debet inhærere subiecto, per quod a substātia distinguitur, accidētis .n. esse est inesse, inquit Arist. Tū quia probatur ad hominem de actione eductiua, ideò actio creatiua per ipsos subiectū non requirit, quia constituit rem independentem à subiecto, ergo quia actio eductiua cōstituit rem à subiecto dependētem, de sua ratione formali exigit subiectum. Patet cōsequentia, quia per hæc duo actio in cōi cōtrahitur ad creationem, & eductionem, & actio proportionari debet suo termino. Neque dicas, eductionem exigere subiectū ratione termini, non ratione sui. Non .n. valet, quia sicut arguunt, creationē nō solùm ratione termini, sed etiam ratione sui, non exigere subiectum, quia terminū constituit independentem à subiecto, idē è contra de eductione dicendum. Tùm etiam de creatione, quia hæc est accidēs, saltim creatio accidentis, vnde saltim huiuscemodi creatio nequit dici modus substantialis, ergo inhærere debet, aliter esset perfectior quacunque forma accidentali, quia independentia à subiecto dicit perfectionē; hoc autem est falsum, quia forma, & res est perfectius ens, quam modus rei, quod etiam diximus disp.3.q.4.art.2.

30 Respon. Hurt.cit. & disp.10. Met. sect.3. essentiam accidentis esse inesse dupliciter intelligi, primò prout idē est adesse, ac adhærere rei constitutæ, & esse extra conceptum illius, & hoc modo cōuenit accidenti in cōi, & sic creatio dicitur accidens; secundò pro dependere a subiecto, & hoc modo est falsum, quia etiam forma substantialis dependet à subiecto, vel si de dependētia inhæsiua loquamur, hoc est verum de accidentibus absolutis, non de modis creandi; ratio est, quia accidentia instituuntur à natura ad perfectionem substantiæ, & ideò petunt esse in illa, at creatio debet constituere terminū independentem à subiecto, vt Quod, quē effectum ipsa est habitura, vt Quo; hinc sequitur, non esse perfectiorem termino, quia cùm sit independens vt Quo, hoc inuoluit imperfectionem modalem, estque additum diminuens.

Sed contrà, quia si solum ratio accidētis est esse extra conceptum, ergo existētia, subsistentia, singularitas in substantijs erunt vera accidentia, cùm sint extra conceptum rei, & cōiter substātia ab accidēte distinguitur per hoc, quia substantia est ens per se, prout inhęrentiam aptitudinalē etiam excludit, accidēs verò saltim aptitudinalem dicit inhærentiam, quare si iste modus nec aptitudinaliter petit inhęrere, erit perfectior albedine v.g. creata, quæ ex sua natura habet talem aptitudinem ad inhærendum. Quod verò sit entitas modalis, & vt Quo, pótius cōfirmat nostram conclus. nā si quod est perfectius, & magis ens, habet talem aptitudinem, multò magis quod est imperfectius, & min⁹ ens, per regulam topicam; si de quo minus videtur inesse, & inest, ergo de quo magis. Tum quia esset perfectior quocūque modo substantiali ab ipsis admisso, qui depēdenter sunt à subiecto, licèt non per inhęrentiam, nam quòd sit substantialis, non videtur addere posse aliquid perfectionis, nisi hoc, quod sit magis independens, & magis per se existens, in hoc .n. substātia excedit accidens, at totum oppositū contingeret in præsenti. Tum quia nequit intelligi ista adhęsio, & afficiētia intima absque vera informatione vt dicimus disp. 5.q.10.n.116. Tādem quia non soluit argumentum de alijs actionibus, vt actiones sunt reduplicatiuè.

31 Secundò, quod istud subiectū non sit terminus, aut motus, probatur, nā causæ, quæ ad causandum requirunt existentiam, non possunt esse sibi inuicem causæ quo ad existentiam, quia idem simul esset prius, & posterius, nam qua ratione causat, est existens, & priùs, qua ratione causatur, accipit existētiam, & est posteriùs, sed actio per Aduersarios est causalitas agentis, & per ipsam effectus tāquam per

viam

habere in se visionem, & videre, pariformiter passum, quia est affectum actione, dicetur agens, & agere. Si dicas, nullam denominationem tribuere, quia præscindit à subiecto, vt actio est formaliter, vel quia subiectũ non est capax. Contra, quia iam requirit subiectum ex dictis; & si subiectum nõ est capax illius denominationis, ergo neque illius formæ, quia talis denominatio consistit in informatione, vel saltim habet necessariam connexionẽ cum illa, ergo quod non est capax informationis, & denominationis, neque poterit in se habere formam. Tũm quia iam art. præced. probatum est, agens nõ posse taliter denominari ab habitudine ad agẽs, quam dicit iste modus positus ab Aduersarijs in subiecto.

33 Ex his recipitur solutio, quam adducit Manca. 3. Phys. q. 2. dub. 4. vbi distinguit, quod aliquid dici potest agens dupliciter, vel vt principium actioni, vel vt subiectum eiusdem, actio denominat passũ agens, non prout agens significat principium actionis, hoc enim modo denominat causam effectiuam, sed vt significat esse subiecti actionis. Non valet, eo quia hoc est confundere significationes terminorũ, esse enim agẽs hucusque apud omnes denotat esse principiũ actionis, sicut esse efficiẽs est esse principium affectionis; ergo sicut impropriè, & merè arbitrariè effectus diceretur efficiens, prout efficiẽs dicit esse principiũ effectionis, pariformiter passũ arbitrariè dicetur agens, vt denotat actionis subiectum. Tum quia sicut implicat aliquod ens dici vidẽs, quin sit principium visionis, aut dici calefaciẽs, quin sit principium calefactionis, eo quia tam videns, quàm calefaciens ex propria ratione principium actiuum importãt, ita implicat aliquid dici agẽs, quin sit actionis principium, ergo esse actionis principium, & subiectum eiusdem mutuò se inferunt, & ratio huius est, quia vt diximus formã informare subiectũ est illi tribuere suum effectum formalem. i. subiectũ propriè, & in rigore dici principium Quod in ordine ad effectum illum, respectu cuius forma dicitur principium Quo, ergo quia actio est principium Quo agens dicitur formaliter agere, id quod erit informatũ actione; & subiectum eiusdem, erit quoque principium Quod agendi, & sic passum, si esset actionis subiectum, diceretur quoque actionis principium.

Manet etiam explosa solutio Ioan. de S. Thom. 3. Phys. q. 14. art 4. concedentis actionem inchoatiuè in agẽte subiectari, quatenus dicit formalitatem quandam actuantem agens in actu secũdò, & de otio ad actum transferentẽ, at consummatiuè est in termino, & mediantem termino in passo, si terminus sit aliquid à subiecto depẽdens, vt sic enim dicit formalitatem, quæ effectum reddit in actu secundo causatũ, & qua actio redditur consumata, neque enim aliquid dicitur agere ante effectum, quę duę formalitates ordine quodã vnum sunt & ratione huius secundæ formalitatis actio simpliciter est in termino. Exploditur hæc solutio, quia vel istę formalitates sunt eiusdem rationis, & sic deberent denominare agens non solum causã, sed etiam effectum, & terminũ, quomodo productum denominãt, vel sunt diuersæ rationis, & sic denominatio agentis nõ poterit ab his formalitatibus æquè desumi, sed ab vna tantum, sicut vnius effectus formalis vnica quoq; assignari debet causa formalis. Accedit, quod hæc formalitas, quæ reddit, & denominat effectum in actu secundo formaliter causatum est ipsa passiua productio, non actiua; ergo secũdum ipsum idem erit dicere actionẽ consumatiuè esse in termino, ac passionem, vel productionem passiuam esse in ipso termino, quod est vtique verum, sed falsò deinde asseritur hanc formalitatem ad rationem actionis spectare.

34 Quapropter subiectũ actionis erit agens, & passionis passum; quod patet ex sufficiẽti diuisione; & probatur à Doctore; actio, & passio sunt relationes, quibus ad inuicem agens, & passum referũtur, vt diximus art. præced. tum quia ex Arist. 5. Met. 20. calefactiuum, & calefactibile, calefaciens, & id, quod calefit, sunt quædam relatiua, ergo calefactio actiua, & calefactio passiua, quæ sunt actio, & passio, dicunt illas relationes; quod patet per locũ a coniugatis, si.n. similia sunt quædam rela-

relatiua, quę ad inuicem referuntur, similitudo in abstracto erit illa mutua relatio inter ipsa; si igitur sunt relationes, clarum est, in quit Doctor, in eodem reperiri fundamentum, & relationem, fundamentum autem actionis, quæ est potētia actiua, est in agente, & passionis, quæ est potentia passiua, est in passo. Tum quia agens est id, à quo aliud, siue vt producente, siue vt transmutante (vt vtramque actionis acceptionem amplectamur) & actione taliter denominatur, sed relatio in agente est talis habitudo, ergo ab ipsa relatione denominabitur agens, quæ in ipso reperitur, non ergo requiritur aliquid aliud; quod ipsum extrinsecè denominet agens.

Sed contra arguitur 1. ostendendo; actionem nullo modo exigere subiectum; quia actio significatur, vt ab alio, ergo ex sua ratione formali non est in alio, quia *esse ab* distinguitur ab *esse in*, primum conuenit actioni, secundum passioni ex 3. Phys. 18. & 22. Tùm 2. quia creatio est actio independens ab omni subiecto, ergo actio in cõi præscindit ab oï subiecto, Antecedēs probatur ab Hurt. terminus creationis est independens ab omni subiecto vt Quod per creationē, ergo ipsa est independēs vt Quo ab omni subiecto, quia effectus formalis formæ cõtinetur in forma ipsa vt Quo. Tum 3. quia si creatio penderet a subiecto, ergo etiam terminus, quia ideò generationis terminus pendet à subiecto, quia actio ipsius, qua attingitur, pendet à subiecto. Tum 4. quia terminus creationis est subsistens, ergo ipsa creatio est subsistens, vt Quo.

35 Resp. actionem formaliter dicere habitudinem à quo aliud trāsmutatur per receptionem formæ, & tunc negatur cõsequentia; Ad probat. dicimus, *esse in* dupliciter sumi posse, vel prout dicit inhærentiam relationis in fundamento, vel in subiecto, & hoc est essentiale cuicunque relationi creatæ, siue in primo, siue in secundo modo & per consequens actioni; secundo pro receptione passiua formæ in passo ab ipso agente, & hoc actioni non conuenit, sed passioni. Ad 2. argumentū supponit vnum falsum, .s. creationem dicere quēdam modum ex natura rei distinctum, per quem res accipiat esse, quod est falsum, quia creatio fundamentaliter dicit omnipotentiam Dei, formaliter, vel relationem rationis, vel realem terminationem creationis passiuæ, quæ est depēdentia creaturæ ad Deum, estque relatiō realiter identificata creaturæ, in qua fundatur, at si diceret modum aliquem, deberet esse in subiecto, vt diximus. Per hoc patet ad 3. & 4.

Secundò posset argui, quòd sit in termino, vt in subiecto, vel in motu, sed omnes rationes supponũt, vel quod actio sit modus ipsius termini, vel saltim dependētia ipsius ab agente, quæ omnia sunt falsa, solū quod sit in motu Probatur ex Arist. 3. Phys. 22. dicente, *omnino vero dicere est, quod neque doctio cum disciplina, neque actio cum passione idē propriè est, sed cui insunt hæc, motus.* Resp. Doctor lit. M. quòd alia lectio habet *sed cui insunt hæc, motus est.* Secundò ait, quòd ibi sumit motum, nō formaliter, sed materialiter pro forma fluente, non quod actio, & passio sint in forma fluente, vt in subiecto, sed actio est in forma terminatiuè, quia terminatur ad passum, vt habēs formam, & passio est in forma, quasi subiectiuè, 5. concomitanter, quia concomitantur in eodem subiecto; idem habet ad 1. principale. Vel sumit actionem, & passionem pro illis respectibus concomitantibus formam, & rem actam.

36 Tertiò ostenditur, esse in passo actionem vt in subiecto ex 3. Phys. 18. & seq. vbi ait Arist. motum esse idem cum actione, motus autem est in mobili; vnde tex. 20. ait, non esse inconueniens, vt idē actus sit cõis duobus, .s. agenti, & patiēti, nam agentis est tanquam à quo, patiētis vt in quo; vti est doctio, doctio autem est actio, & est in passo sm̄ Arist. & tex. 22. volens declarare, quomodo idē motus sit actio, & passio, dicit, motum esse actionem, prout est huius in hoc, per quod indicat, actionē esse subiectiuè in patiente, Tum in 2. de Anima. 139 habet, si ergo actio, & passio sunt motus, & est in eo, quod mouetur, & patitur, actiui .n. & motiui actus in patiente fit; vnde non est necesse, mouens moueri; & seq. tex. dicit;

sicut

sicut actio, & passio in patiente est, non in agente, sicut & ipsius sensibilis actus in ipso sensitiuo existit. Tùm ex 9. Met. 16. quoruncunque præter actionem est aliud, quod fit, horum actio in eo, quod fit, est, vt ædificatio in eo, quod ædificatur, similiter & de alijs, & omninò mouens in moto; vnde actionem diuisit in immanentē, & transeuntem, quæ diuisio nulla esset, si omnis actio esset in agente.

Resp. ex dictis hucusque, Arist. in illis textibus 3. Phys. loqui de actione pro re acta, non formaliter; hinc tex. 21. assimilauit actionem, & passionem spatio viæ Athenis Thebas, & è contra, sed subiūgit postea, licèt spatium sit idem, non tñ distantia est eadem, sed alia, & alia; ita licèt sit idem actus agentis, & patientis, vt doctio, & disciplina, nō tñ docere, & discere sunt idem; ecce quòd cum ait, actionem, & passionē esse idem, loquitur materialiter, nam docere, & discere se habent formaliter, vt actio, & passio, & sic sibi contradiceret, si eodem modo intelligeretur, videlicet quòd vbique formaliter loquatur, cùm in vno loco dicat, quòd sint idē, in alio hoc neget; hinc rectè explicat respectus passionis, & actionis per esse ab hoc, & in hoc, modo supra insinuato. Per idem ad authoritatem ex 2. de An. quòd loquatur de actione acta, præcipuè quia ibi est sermo de actione immanente. Ad vltimam dicimus cum Scoto quol. 13. D. ibi assignare diuisionē actionis in immanentem, & transeuntem, vt est quid æquiuocū in sua æquiuocata, vt diximus in præced. art. n. 17. vbi patet, quomodo ista diuisio non sit nulla, quamuis omnis actio formaliter in agente reponatur.

37 Quartò ad idem, nullum mouens ex eo, quod agit mouetur 2. de Anim. 139. sed si agens, vt sic de nouo reciperet in se actionē mutaretur ergo &c. Prob. maior, quia aliter agens esset patiens. Tū 2. quia etiā omnis terminus esset in agente, quod est falsum in actione transeunte; sequela probatur, quia terminus physicè nō attingitur, nisi eo modo, quo causalitas attingitur, ergo si agens attingit intrinsecè actionem, vt in ipso maneat, eodem modo attinget terminum. Tum 3. quia de ratione actionis transeuntis est, quòd prodeat ab agente, & transeat ab ipso in passum. Tum 4. quia Deus dicitur agens, non per actionem sibi inexistentem, sed in passo, ergo idem de alijs dicendum. Tum 5. quia ad denominationem extrinsecam sufficit habitudo formæ in alio existentis, sic cognitio denominat obiectū cognitum, licèt ipsa non dicat habitudinem passiuam ad obiectum; sed potius actiuam: ita licèt actio ex se respiciat agens, & non dicat habitudinem à quo aliud, sed ab alio, attamē poterit denominare agens, vt à quo aliud. Tum 6. quia idem agēs esset prius, & posterius, prius, quia producit actionem, posterius, quia sm̄ Scotum agens est formaliter agens per actionem inhærentem sibi, vnde actio est principium, quo agens dicitur formaliter agens, principium verò semper est prius principiato. Tandē nullum agens potest formaliter transmutare aliud, nisi illud, per quod formaliter trāsmutat, sit in transmutato, quia nihil trāsmutatur formaliter per aliud separatum, licèt hoc possit esse effectiuè, & in genere efficientis causæ, sed agens transmutat passum per actionē, ergo &c. minor probatur, quia potentia actiua est principium transmutandi alterum, ergo actus ipsius, qui est actio, est quo agens formaliter transmutat passum.

38 Resp ad 1. nullum mouens moueri motu terminato ad formam per se acquisibilem, qualis nō est actio, vt dicemus in disp. de speciebus motus, moueri tamē mutatione terminata ad formam non per se acquisibilem, sed ad acquisitionem alterius; vnde falsum est, quod ait Amicus, Arist. asserere, nullo modo mutari agēs, nam etiam ipsi concedunt, illam relationem de nouo aduenire agenti, & consequenter nequeunt negare, quòd agēs aliter se habeat intrinsecè nūc, quam priùs; cum infertur, quodlibet agens esse patiēs, quia recipit aliquid de nouo, negamus sequelam, nō .n. omnis receptio est in prædicamento passionis, sed solùm illa, quæ respicit agens; imm o potius passio fundatur in receptione, neque potētia receptiua conuertitur cum passiua semper, nisi quæ est ad passionem, receptio verò po-

tiùs, vt respicit formam, est in prædicamento habitus. Ad 2. negatur sequela cū probatione, non .n efficiens attingit effectum media causatione, tanquā ratione agendi, sed immediatè per suam essentiā, ficut etiam ipsi habent concedere, modū illum medium, & si ab agente separatum, attingi immediatè à substātia agentis, nō alio medio; hinc non sequitur, quòd si actio est in agente, etiā terminus, quia potest aliquid referri relatione sibi inexistēte ad terminum separatū. Ad 3. negatur, actionem emanare, vt quid medium, hoc .n. procedit ex nostra falsa imaginatione; sed solùm resultat in agente tanquā principium formale denominandi, non producendi. Ad 4. dicimus, Deū denominari agens de nouo, non intrinsecè, quia nihil de nouo recipere potest, sed extrinsecè, non per actionem receptā in creatura, sed per terminationem dependentię creaturę ad ipsū n, sicut paries dicitur visus nō per habitudinē visionis ad ipsum, sed per terminationē talis habitudinis: at agēs creatum, quia potest de nouo relationem recipere, intrinsecè denominatur agens. Ad 5. concedimus, illam habitudinem sufficere, sed propriè denominatio fit per terminationem talis habitudinis; vnde retorquetur ratio, nam sicut visio licèt denominet obiectum visum, nō per hoc est visio passiua, ita licèt habitudo creaturæ ad Deum sit ratio, cur agens, & creās denominetur, non per hoc debet dici actio, sed potius passiua habitudo. Ad 6. nullum est inconueniens, subiectum esse absolutè prius forma denominante in genere materialis causæ, & posterius ea in genere causę formalis, quatenus .s. denominatum ab ea, quia hæc est mutua causalitas quò ad diuersas nationes, quæ non repugnat, vt dicemus disp. seq. sic paries absolutè est prior albedine, sed posterior ea, quatenus albus. Ad vltimum, potius est pro nobis, cùm enim agens formaliter transmutare dicatur per relationē actionis, & passum transmutari per relationem passionis, necessariò concluditur, quòd actio sit in agente formaliter, & passio in passo, quod si contendant, passum transmutari formaliter ab agente per actionē, hoc est omninò negandum.

39 Quintò ex Hurt. disp. 16. Met. sect. 4. passio est in subiecto passo, actio est idē formaliter cum passione, ergo actio quoque est in passo, Minor probatur, idē formaliter est agēs agere, & efficere aliquid, & aliquid fieri ab agente, quia apud Grāmaticos istæ propositiones conuertūtur, ego visione video Petrum, Petrus visione videtur à me, ego actione produco Petrū, Petrus actione producitur à me; n ā actiua, & passiua verba non differunt sm̄ rem significatam, sed solùm sm̄ terminationē vocis, vnde eadem visio est, quæ denominat potentiam visiuam, & obiectū visum, ergo eadem actio denominat agens, & passum. Tùm 2. quia non potest intelligi, ignem calefacere lignū, quia intelligatur lignum calefieri ab igne, sicut neque intelligi, oculum videre album, quin intelligatur album videri ab oculo, ergo eadem actio formaliter est, quæ denominat lignum passum, & ignem agentem. Tùm 3. quia actio, & passio versantur inter eadē extrema, & sub eadem ratione, ergo sunt formaliter idem, quia distinctio relationem pēdet ex distinctione extremorum, Antecedens probatur, quia actus respicit agens in ratione agentis, & passum in ratione subiecti, & patientis; passio etiā respicit passum non in ratione agentis, sed patientis, & respicit agens non in ratione subiecti, sed agentis.

Resp. negan. antec. cùm sint respectus oppositi, & in subiectis realiter distinctis; cum probatur, concedimus, apud Grammaticos illas ppositiones nō differre, nisi in modo significandi, nō sic apud Philosophos, qui, vbi adest vera ratio physica, ibi distinguunt vnam propositionem ab altera, quò ad rem significatam, nam prima propositione importatur relactio actionis, secunda verò relatio passionis; & quia in actibus vitalibus nō adest vera, sed similitudinaria actio modo explicato in præced. art. hinc Grammatici, qui nō tam exactè distinguunt rerū formalitates, eodem modo de istis loquuntur, & de illis, ideoque dici solet, quòd visio est actio non physica, sed grammaticalis, sicut terminus non dicitur passum physicè, sed

gram-

grammaticaliter Ad 2. per idem negatur consequentia, quia hoc est proprium relatiuorum, vt vnum ingrediatur in conceptu alterius, non quidem vt quid essentiale, sed vt quid extrinsecum, sed necessario requisitum; sic nequit intelligi paries alteri similis; quin concipiatur hic paries illi similis, nequit intelligi, Patrem in diuinis producere Filium, quin intelligatur, Filiũ produci à Patre, & tamen realiter distinguuntur, & distinctis relationibus constituuntur. Nec valet, quod ait Hurt. hoc peculiare esse in diuinis; Tùm quia quod conuenit diuinis personis propterea rationes aliquas cões ipsis, & creaturis, conuenit etiam creaturis; modo ista mutua illatio conuenit ipsis, eo quia sunt relatiua, vt relatio præscindit à creata, & increata, vt patet; Tùm quia adest exemplum in creatis; & paritas de visione assumpta non valet, quia non est vera actio, sed solùm similitudinariè, cùm per ipsam nullus terminus accipiat esse simpliciter; hinc est, quod non adest mutua denominatio intrinseca. Ad 3. si valeret, tolleret de medio omnẽ relationem, nam similitudo respicit album vt album, æqualitas inter duo palmaria respicit illa, vt palmaria sunt; dicimus igitur, quod tam actio, quàm passio respiciunt agens, & passum, sed non eodem modo, nam actio respicit quidem agens, vt agens, sed adhuc vt fundamentum, & passum, vt passum; & vt terminum; sed passio respicit passum, vt passum; & vt fũdamẽtum, agens vero vt agens, & vt terminum, sicut vniuersaliter euenit in qualibet relatione.

40 Vltimò arguunt Complu. Tũ quia actio, passio, & motus in vna entitate idẽtificantur, immò motus est vtriusque subiectum, sed motus est in passo, & mobili, ergo &c. Tùm 2. quia Arist. nunquam affirmauit, actionem esse in agente, imò hoc expresse negauit 3. Phys. 17. dicens. *Motus autem actus alius non est, oportet enim, esse actum vtriusque*, nec aliã actionem agnouit præter illam, quam in passo assignauit, alioquin agens de formalitate actionis in 3. Phys. ex professo, & distinctionem ipsius à passione, & motu diligẽter inuestigans, mancus fuisset, si veram rationem non assignasset. Tum 3. motiuũ, & mobile correlatiuè se habent, & quia mouens mouet mobile, ideò mobile mouetur a motiuo, ergo idem actus, & nõ alius requiritur, est sufficiens ad hoc, vt mouẽs moueat, & motiuum moueatur, sicut quia visio est actus visiui, & visibilis, eadem visio sufficit, vt visus videat, & visibile videatur. Tum 4. quia actio immanens à transeunte distinguitur per hoc, quòd illa est intrinseca agentis perfectio, & in ipso manet, non ista; differentia ab alijs assignata, quòd immanens nihil producat extra agens, transiens verò producat in subiectum distinctum, sed manendo in agente, est falsa, quia volitio diuina est immanẽs actio, & tñ ad extra producit creaturas; tum quia potentiæ operatiuæ transeunter extrahuntur extra potentialitatem, statim ac perficiunt passum, ad quod perficiendũ sunt per se prius ordinatæ, sed præcisè per hoc, quod detur actio, quæ subiectetur in passo, & à potentijs agentis exeat, perficitur passum ab agente, ergo superfluit alia actualitas in agente ad extrahendum ipsũ de potentia agens ad actu agens.

Resp. ad 1. falsum esse assumptum, vt patebit disp. 15. q. 1. & 3. Ad 2. dicimus, Arist. assignasse istam actionem, dum 5. Met. cap. de ad aliquid dixit, relationes secundi modi fundari super potentiam actiuam, & passiuam, & 3. Phys. 20. & 22. clarè ait, actionem, & passionem formaliter, idest conceptu, differre, & in alienis esse subiectis, sicut doctio, & disciplina, & explicat, actionem esse respectum huius in hoc, passionem huius ab hoc: in textu 17. loquebatur de actione pro re acta, vide expositionem textus 3. Phys. cap. 2. Ad 3. immo quia relatiuè se habent debent habere diuersas relationes, quibus formaliter dicantur mouere, & moueri, seù agere, & pati; nec valet paritas de visione, quia nec visio est vera actio, nec videns, & visibile sunt relatiua mutua. Ad 4. patet ex dictis art. 1. quomodo diuisio actionis in immanentem, & transeuntem debebat intelligi, ad veram .n. actionem transeuntẽ requiritur, vt effectus sit extra agens; cum improbatur de volitione diuina, dicimus, diuinam volitionem nec esse actionem

formaliter, sed grammaticaliter, nec esse omnimodè immanentem, sed virtualiter transeuntem; ad aliam probationem dicimus, si agens in se non recipit actionem, non extraheretur eius potentialitas ad actum formaliter, sed fundamentaliter, formaliter enim, & intrinseca denominatione dicitur in actu secundo per actionis respectum.

ARTICVLVS III.

Explicatur causalitas agentis, vt producentis, & transmutantis, ac etiā conseruantis.

41 SOnc. 5. Met. q. 4. Iauellus ibidem, Mastrius in Phys. q. 3. sect. 3. aiunt, causalitatem huius causæ consistere, non in actione, sed in agere, efficere, & producere effectum. Fons. 5. Met. cap. 2. q. 5. variè est locutus, vt notat Auersa q. 14. sect. 4. sed præcipuè asserit, consistere in influxu ab actione distincto, quo potentia actiua reducitur ad actum. Cōis opinio apud Recentiores est, in actione consistere, quos ex Scotistis sequuntur Sghemma 2. Phys. digress. 10. q. 4. & Fuentes q. 4. diff. 4. At Complut. disp. 10. Phys. q. vlt. asserunt, nō differre istas opiniones in re; meliùs tñ Thomistas loqui, quippe quod agens in actu est agens per exercitium actionis, quod rectiùs per hoc nomen concretum *agere*, seu *efficere* explicatur, quā per abstractum actionis.

Sed vt consequenter loquamur, distinctione opus est; vel .n. est sermo de causa efficiente, vt producens est, & in ordine ad terminum productum, vel de ipsa, vt transmutans est, & in ordine ad subiectū; Si primo modo loquamur, sic quia causalitas causæ in cōi est relatio causæ ad effectum, vt fusè ostensum est disp. 5. q. 2. sequitur, causalitatem causæ effectiuæ esse relationem eiusdem ad terminum productum, quæ est intrinsecus adueniens, & actio, seu productio de prædicamento relationis nominatur; explicaturq. per habitudinem *a quo aliud*, seu *vnde aliud productum, & effectum est*, quam causalitatem exercet circa omnes effectus physicos enumeratos in præced. quæst. quod est verum de causis effectiuis denominatione intrinseca, non verò quæ duntaxat extrinseca denominatione dicuntur causę, qualis est Deus, nam causalitas in istis solùm dicit formaliter terminationem realis dependentiæ effectus producti, quæ terminatio erit relatio quædam rationis materialis, nō formalis, nisi opere intellectus accedente, vt de qualibet extrinseca denominatione diximus in tract. de Ente rationis in Log. Si verò consideretur causa efficiens in ordine ad subiectum; & quia tunc solùm refertur ad ipsum relatione actionis de quinto prædicamento, & extrinsecus adueniente, vt dictum est, causalitas eius erit talis actio, quæ potest explicari per habitudinem *a quo*, vel *vnde aliud transmutatum est*, seu *quod in aliud*. A. quibus causalitatibus potest abstrahi vna cōis scilicet habitudo *à quo*, vel *vnde aliud productum, vel transmutatum est*, explicata in definitione causæ efficientis tradita ab Arist. vt in prima quæst. diximus. Ratio istius dicti alia non est, nisi quia causalitas est, qua causa respicit effectum, & à quo causa in actu denominatur, talis est relatio, quæ nomine actionis potest appellari, quatenus est significatiua relationis, tàm intrinsecus, quàm extrinsecus aduenientis; ità Scotus in 4. sępè cit. & in 2. dist. 1. q. 2. E.

42 Rectiùs tandem hæc causalitas nomine actionis, quàm per agere explicatur; ratio est, quoniam causalitas, & causa, seu causare, differunt, sicut concretum, & abstractum, ergo causalitas cùm sit abstractum debebit nomine abstracto, qualis est actio, explicari, non concreto, vt est agere, sicut rectiùs dicitur, albedo est qualitas, quàm album est qualitas, sed potius album est reale.

Sed dices, actio est effectus agentis, ergo non eius causalitas, Antecedens patet, quia ab ipso dependet. Tum 2. quia transacta actione, adhuc efficiens causa denominatur, vt patet in patre. Tum 3. quia quælibet causa per motum agēs pluries dicetur causa efficiens, & in ordine ad effectum, & in ordine ad subiectum. Tùm 4. omne concretum verbale, vt est agere non significat formam abstractam in recto, sed

in

in obliquo, & subiectum in recto, vnde agere significat habens actionem, ergo causalitas non in actione, sed in ipso agere consistit.

Resp. faciliter, non quamlibet dependentiam arguere effectum propriè dictum, vt diximus q. qst. praeced. & idem dubium posset fieri de illo influxu Fonsecę. Ad 2. diximus quoque, post actionem in illis effectibus, qui non pendent a causis in conseruati, non esse inter illa extrema relationem realem, sed tantum denominationem extrinsecam à praeterita actione derelictā. Ad 3. concedimus, plures habere causalitates, non tñ esse plures causas, quia ad multiplicationem concretorum non sufficit multiplicatio formarum, sed requiritur quoque multiplicatio suppositorum, vt notat Doctor in 3. dist 8. q. vn. Ad 4. potius concluderet, causalitatem esse entitatem subiecti, quia significatur in recto ab illo concreto, quod est agere; vnde quia causalitas formaliter est, qua agens denominatur causa, & actu agens, erit forma illa, à qua sumitur talis denominatio, quae forma nō erit nisi illa relatio assignata, & actio, quae est significatum formale illius cōcreti; concreta n. formaliter significant formam, materialiter subiectum; neque ex hoc, quòd in recto subiectum importatur, erit significatum formale, quia hoc est proprium denominatiuorum, quòd per materiam in recto definiantur; vel dicimus, non esse illam expressionem per se significati, sed potius quandam explicationem à vulgo receptam; verè tñ debet hoc modo explicari, agere est actio in subiecto, sicut album est albedo in subiecto; vt in Log. diximus disp. 2. q. 6. art. 2. Alias rationes in contrarium vide disp. 5. q. 2. cit.

43 Solū in praesenti dubitari potest, an causa, quae non solum productiua, sed cōseruatiua quoque effectus dicitur, eadem actione agat in illum in prima sui productione, & deinceps, an verò diuersa; seu an productio, & conseruatio eiusdem effectus sit eadem actio, vel distincta aliquo modo. Henr. quol. 1. q. 7. & quol. 9. quęst. 1. Aureol. in 2. dist 1. q. vlt. art. 2. & Greg. q. 6. asserunt, conseruationem diuersam omninò actionem dicere à productione; quod probabile putat Rub. ibidem q. 8. art. 2. concl. 3.

Notandum est tñ ex Scot. 2. d. 1. q. 5. S. & d. 2. q. 1. A. & E. & quol. 12. art. 2. quòd praeter respectus reales simpliciter, qui in qualibet productione interueniunt, explicatos art. 1. huius quaest. dantur n ultri respectus rationis, seu reales secundùm quid & vt ad praesens spectat, datur respectus ad nō esse ipsiᵘˢ termini pducti immediatè precedēs; & post pductionē est respectus ad idem esse vt praehabitum; primus respectus importatur à productione, secundus à conseruatione, & cum hoc importatur etiam ab vtraque respectus actionis causae ad effectum productum, & dependentem in esse tàm in produci, quàm in conseruari; quapropter productio dicit duo, & respectum realem causae ad effectum, & respectum rationis ad non esse immediatè praecedens, quia per ipsam effectus accipit primò esse; cōseruatio quoque dicit duo, respectum realem causae cōseruantis ad effectum conseruatum, qui est secundi modi relationum, fundatus super potentiam actiuam, & passiuam, & respectum rationis ad esse eiusdem vt praehabitum; hinc duplex quęstio oriri potest vna de re, altera de nomine, prima est, nū respectus simpliciter realis, qui est actio de genere relationis, sit idem omninò in productione, & conseruatione, an verò diuersus; secūda est supposito, quòd sit idē, nùm productio de principali significato dicat respectum realem, & conseruatio similiter, connotent verò respectus illos rationis, & consequenter formaliter conueniant, & differant per connotata; an è cōtra de principali significato dicant respectus illos rationis, & cōnotent respectum realem, vnde realiter, & formaliter differant, & solùm materialiter, & pro connotato conueniant. intelligitur autem quęstio respectu eiusdem causae effectiuae, nā si esset diuersa, puta si lumen productum ab vna lucerna, postea ab alia conseruaretur, (quod naturaliter nō videtur fieri posse, sed supernaturaliter) esset proculdubio alia actio, quia variantur extrema, quod esse nequit sine alia actione.

44 Dicimus 1. eandem omninò actionem

nem esse, qua agens producit, & conseruat effectum in esse; ità Scotus in 2. d. ſt. 2. q. 1. E. in 4. d. 12. q. 2. R. & quol. 12. art. 1. quem ferè omnes Recentiores sequuntur, vt Suar. disp. 21. Met. sec. 2. Auersa q. 26. sect. 1. & ex professo probant Basſ. 2. dist. 1. q. 6. art. 3. P. Vulpes 2. par. disp. 4. art. 4. cum Scoto cit. Eiusdem re, & ratione ad idem re, & ratione non est nisi vnica dependentia essentialis, quia extremis ijsdem manentibus, eadem omninò manet relatio, sed in casu manet eadem omnino entitas causæ cum eadem potentia actiua, & eadem entitas effectus in potentia passiua, vt dicit illam continuatam dependentiam fundamentalem, quatenus .s. eadem omninò entitas nequit esse, nisi causa actu influat (supponimus .n. effectū nō variari, aliter esset de numero successiuorū, & sēper noua actio esset ad nouā partem effectus) ergo eadem habitudo manet inter illa. Tum quia prima actio, quę dicit produ ctio, per instans solum nostri temporis durare deberet, quia qua ratione amplius duraret, semper durare posset, ergo subsequens actio, quę diceretur conseruatio, vel duraret per aliud simile instans tantum, vel per totum subsequens tempus, quo res conseruatur, non primum, quia darentur duo instantia immediata, si secundum, ergo hoc ipsum de prima illa actione dici poterit, quod semper eadem perseueret sine additione alterius actionis nouæ à priori distinctæ. Tum quia si conseruatio diceret nouam actionem incipientem per vltimum non esse, quod erit instans, & primum esse productionis, necessariò inciperet per partem post partem, non tota simul, quia nullum indiuisibile potest in tēpore incipere, vt dicemus disp. 14. q. 2. art. 4. sed nequit hoc esse, quia si per partes incipit, ergo vel effectus non existit in tēpore illo sm̄ omnes partes, puta sm̄ illas, quę terminarent partes actionis succedentes, vel non conseruaretur à sua causa sm̄ omnes partes, si totus existeret; quæ ratio magis conuincit, si effectus esset indiuisibilis. Tùm quia quòd ex parte Dei sit eadem actio, & idem cōcursus, etiam si alię causæ secundæ varientur, fusè probatum est disp. 2. q. 3. art. 3. & disp. 3. q. 4. art. 2.

Sed contra obijcitur, actio, quæ dat esse rei, est subita, non permanens, at quæ conseruat, permanet, ergo est alia. Tùm quia sm̄ August. 11. super Gen. cap. 19. aer non est factus lucidus à Sole, sed fit lucidus, ergo alia, & alia actione: & sm̄ eundem, Deus quieuit ab omni opere, quod patrarat, loquendo de creatione, & semper operatur, loquēdo de conseruatione, ergo actiones distinctæ. Tùm quia priori inuariato, potest variari posterius, & multiplicari, sed extrema. v. g. Sol, & lumē sunt priora istis respectibus, ergo possunt respectus variari absque variatione Solis, & luminis, ergo non necessariò est eadem actio continuata. Tùm quia variatio temporis ex 5. Phys. arguit variationem actionis.

45 Respond. ex quol. cit. productionē esse subitam, & conseruationem permanentem, non sm̄ respectum realem, quem dicunt, sed sm̄ respectus rationis ad non esse immediatè præcedens, & ad idem, vt præhabitum. Ad 2. ex lit. D. aliqua dicuntur in fieri, quia non habent esse completum, vt successiua, ex opposito aliqua erunt in facto esse, si habent esse completum, & hoc modo aer non fit lucidus, sed est factus lucidus, quia lumen habet totū esse simul, & completum; alio modo aliqua sunt in fieri, quia in continua dependentia, quamuis habeant esse permanens, alia in facto esse, quia non dependent in conseruari; hoc modo aer fit lucidus, non est factus lucidus, non tñ sequitur, esse per diuersam actionem, sed per eandem continuatam, aliter nec ipsa conseruatio esset vnica actio permanens, sed alia successiua. Deus quoque quieuit à creatione, pro vt dicit respectum ad non esse sm̄ respectum realem, si loquamur de respectu creaturæ ad Deum, vel sm̄ terminationem realem dependentiæ eiusdem, si de creatione actiua est sermo. Ad 3. ad variationem posterioris non necessariò variari prius, quando illud necessariò non resultat, modò respectus inter causam conseruantem, & rem conseruatam necessariò manet manentibus extremis, ideòq. si talis respectus cessat, à posteriori arguimus, cessare, vel vtrumque extremum, vel effe-

ctum, à priori verò destructio respectus prouenit ex destructione extremi; & idem argumentum potest fieri de similitudine, & alijs relationibus. Ad 4. si variatio temporis est cum interruptione, tunc arguitur variatio actionis, non verò si est idem tẽpus continuatum, vt in proprio loco dicemus infra.

46 Dicimus 2. creationem, & conseruationem de principali significato dicere respectum illum realem, cõnotare verò respectus rationis ad non esse præcedens, & ad esse præhabitum, & consequenter extrinsecè, & connotatiuè inter se solùm differre. Hæc concl. quamuis vt dubia relinquatur à Scoto quol. 12. art. 2. docetur tñ à Bassol. & a Vulpio cit. estq. cõis, quia principale significatum alicuius nominis est illud, quod datur intelligi ex institutione imponentis nomen illud, connotatum verò, quod datur intelligi ex modo consignificandi principalis significati ex Scoto 4 dist. 1. q. 2. G. & q 8. Prædicament. ad primum, svt v g. hæc nomina, prandium, & cœna principaliter significant commestionem, quia ad hanc significandam imposita fuere à primo instituente; sed quia non eodem modo illam significant, nam prandium significat illam in tali tempore, .s. matutino, & cœna in vespertino, ideò tempus matutinum, & vespertinum dicuntur connotata: vt dictum est etiam disp. 4. q. 1. art. 2. de priuatione, & aptitudine subiecti; sed productio, & conseruatio sunt imposita ad significandum respectum dependẽtiæ ad effectum, non verò ad significandos illos respectus rationis, quia cum denominant causam producentem, & conseruantem, primariò faciunt illam referre ad effectum, non ad non esse, vel ad esse effectus vt præhabitum; vnde ab omnibus ponuntur in prædicamento relationis intrinsecus aduenientis; licèt non eodem modo respectum illum significent, sed productio cum respectu ad non esse immediatè præcedens, conseruatio cum respectu ad esse præhabitum, ergo isti respectus erunt connotata, ille verò principale significatum, vtrunque .n. nequit esse de principali significato, quia non dicerent vnum per se, sed aggregatum per accidens.

47 Sed contra obijcitur, productio, & conseruatio distinguuntur per illos respectus rationis, ergo per illos quoque constituuntur, quia eadem sunt principia constitutiua, & distinctiua. Tùm 2. quia quod fundatur videtur formale, quod fundat, videtur materiale, quia illud se habet vt spiritualius, istud vt materialius, respectus realis est fundans, illi respectus rationis sunt fundati, ergo &c. Tum 3. implicat intelligere formalitatem rei sine re, cuius est formalitas, ergo si possumus intelligere respectum dependentiæ absque eo, quòd productionem intelligamus, & cùm concipimus respectum ad non esse precedẽs, intelligimus rationem productionis, planè iste respectus erit principale significatum, non ille. Tùm 4. ad variationem connotati non sequitur destructio principalis significati, vt ad variationẽ parietis, quod est connotatum albi, si .s. concipiatur lignum album, non sequitur destructio albedinis, quod est principale significatũ; ratio est, quia connotatum, cùm sit quid extrinsecum, non potest essentiam variare, at ad variationem respectus ad non esse, non amplius intelligitur productio, ergo &c.

Respon. si hæc omnia valerent, ergo prandium, & cœna principaliter significarent tempus matutinum, & vespertinum, priuatio aptitudinem subiecti; quare ad 1. dicimus, regulam illam valère in absolutis, non in connotatiuis, quæ per extrinseca differunt. Ad 2. dicimus, regulam illã non esse vniuersaliter veram, præsertim in connotatiuis; adest manifesta instantia in relatiuis sm̃ esse, & sm̃ dici, in illis .n., quod fundat, vt albedo, est connotatum, respectus verò fundatus, vt similitudo, est formale significatum huius connotatiui similis; at in istis, quod fundat, est principale significatum, respectus verò est cõnotatum, vt patet in scientia. Ad 3. in casu concipitur principale significatum productionis, non tñ concipitur productio quò ad totale significatum, nam duo habet significare, vnum formaliter, alterum connotatiuè, vide quæ diximus de connotatiuis disp. 8. Log. q. 3. art. p. in fine, & superius

perius disp. 4. nu. 7. Per idem ad 4. destruitur productio non quò ad principale significatum, sed sm̃ id, quod cõnotat.

QVÆSTIO IV.

De Conditionibus causæ effectiuæ.

48 Plures assignantur conditiones à Doctoribus ad causam efficienté requisitę; prima est, quod existat; secunda, quòd agat in passum distinctum, tertia, quòd istud passum sit ipsi propinquum; quarta, quòd sit quoque dissimile; de primis tribus in præsenti agemus, inquirendo, an verè & propriè sint necessariæ, vt agens agat; de quarta verò dicimus in lib. de Generatione, requirit .n. cognitioné multorum, quæ non nisi in illis libris exactè haberi potest, vt quomodò, & à quo qualitas per antyparistatim, & reflexioné intendatur: an dissimilitudo debeat esse sm̃ proportionem maioris inæqualitatis; an iste excessus proprium habeat, & determinatum terminum: Et quidem quod spectat ad primam conditionem de existentia, Cabrera 3. par. q. 26. art. 1. disp. 3. §. 13. citans Nugnum, & Zumel, Cabezudus 3. par. q. 62. art. 1. apud Hurt. disp. 8. sect. 5. vt causalitatem physicam Sacramentorum erga gratiam defenderent, dixerunt, posse naturaliter aliquod agens non existens, dummodò tñ immediatè ante ad productionem effectus extiterit, cõcurrere physicè, & realiter ad talem productionem, etiam si in instanti, vel tempore productionis non existat. Alij verò erubescentes hoc viribus naturæ concedere, affirmarunt, supernaturaliter nõ implicare, causam non existentem eleuari ad producendum realiter effectum; citantur pro hac sententia Soto 4. dist. 9. q. 2. art. 7. Caiet. 3. par. q. 62. art. 1. Victoria ibidem, & Med. q. 49. art. 6.

Circa secundam conditionem, aliqui vniuersaliter negarunt, idem posse in seipsum agere, nisi forte per partes, quia .s. vna pars mouet aliam, ità Gotfr. quol. 6. q. 7. & multi Thomistæ, vt Capr. in 1. d. 3. q. 3. Sonc. 9. Met. q. 8. Ferrar. 1. contra gẽt. cap. 23. Multi item Arist. Expositores super 7. & 8. Phy. vbi Arist. asserit, omne, quod mouetur, ab alio moueri.

Tandem circa tertiam negant vniuersaliter Thomistæ actionem in distans cũ D. Tho. 1. p. q. 8. Suar. disp. 18. Met. sect. 8. & disp. 30. sect. 7. Hurt. disp. 9. Phys. cap. 2. Rubius ibidem, & 1. de Gen. cap. 6. q. 1. Aref 1. de Gen. q. 41. Vasq. verò, Val 1. par. q. 8. & alij hoc solùm negant de agente creato, non de increato. Auersa tñ q 14. sect. 9 hoc concedit de agente increato, & de causis cœlestibus, quò ad aliquos effectus, sed negat vniuersaliter de causis spiritualibus creatis, & de sublunaribus. Arriag. tandem disp. 7. Phys. sec. 6. n. 71. concedit agens naturale posse agere in distans per potentiam Dei absolutam, quod alij negant.

ARTICVLVS I.

Ostenditur necessitas existentiæ ad causandum.

49 Dicimus, existentiam ita necessariam esse causę efficienti ad causandum, vt neque naturaliter, neq. supernaturaliter aliquid non existens ad productionem alicuius effectus physicè concurrere possit, ita Doctor in 2. d. 2. q. 10. B. & seq. & in 4. d. 1 q. 5. A. ex hoc principio maximè ostendit moralem causalitatem Sacramentorum respectu gratiæ, quia cũ sint successiuè, & in continuo fieri, gratia verò causetur in vltimo instanti, in quo verba non adsunt, nequeunt physicè in gratiam influere, & d. 12. q. 3. sup. A.; estque tam cõis, vt ferè omnes tanquam euidens axioma supponant, tractant tñ ex professo Hurt. cit. Amic. tract. 12. q. 3. dub. 1. & 2. Suar. 3. p. disp. 8. sect. 2. & Cartagena de Sacra. disp. 3 diff. 1. cap. 7. Et quod naturaliter existentia sit necessaria, Prob. à Scoto in 2. cit. Tùm quia ex 2. Phys. 37. & 5. Met. 3. causa, & effectus simul sunt, & non sunt. Tum quia quod non est, quando non est, non producit aliquid in esse, nam nemo dat, quod non habet, causa non existens non habet existentiam actualem, ergo nequit illam effectui tribuere. Tum quia nequit imperfectius, producere perfectius, sed ens non existens est imperfectius ente existente, ergo nequit hoc ab il-

lo

ſo produci, Minor patet, quia præter eſſentiam ens in actu habet quoq; existentiam, qua caret ens in potentia. Tum quia cauſa, & effectus ſunt relatiua, ergo vnum nequit eſſe ſine alio. Tum quia ſi aliquid poteſt à non existente produci, ergo, & cõſeruari, quia ſi effectus eſt taliter dependens, eadem actione producitur, & conſeruatur ex ſupradictis, ergo ſi productio poteſt eſſe à non existente, etiam conſeruatio, quæ eſt eadem actio, & non minus hæc, quam illa ab agente dependet, hoc tñ eſt falſum, quia cauſa conſeruans eſt, qua deſtructa, deſtruitur effectus; & quia omnes res dici poſſent in conſeruari dependentes à cauſis creatis, poſtquam deſtructæ ſunt, vt filius à patre defuncto.

Reſpondent, cauſam tunc non eſſe formaliter, & in eſſe entis, eſſe tñ virtualiter, & in eſſe cauſæ. Sed contra, quia Philoſophus in eſſe entis loquitur, & ex existentia in tali eſſe, arguit existentiam in eſſe cauſæ, vt patet ex ipſo contextu. Tum quia, vt ait Doctor cit. lit. C. existere virtualiter cauſam, vt ipſi loquuntur, eſt eſſe: ſicut cauſæ virtus in ſuo effectu, quod actu non eſt niſi entitas effect⁹, ergo ſi vt ſic poteſt effectum cauſare, idem erit dicere, ac effectum cauſare ſeipſum. Tum quia eſſe cauſam in actu, & phyſicè influere, ſi fundamentaliter ſumatur, dicit virtutem actiuam agentis, ſi formaliter, ſignificat habitudinem cauſæ ad effectum, ſed quod non eſt in genere entis, non eſt ſm̃ propriam virtutem actiuam, quæ eſt entitas ipſa, & multo minus habere poteſt illam habitudinem, quæ in virtute actiua fundari deberet, ergo nullo modo dici poteſt eſſe cauſa in actu; vnde Philoſ. 4. Met. 16. ait: *Quæ non ſunt quo loquentur, aut ambulauit?* & loquitur, vt patet legenti, de existere in eſſe entis, & ex hoc, quod non existũt, negat, poſſe loqui, aut ambulare. Tum quia poſſet etiam admitti, quod nunquam fuit, neque erit, actu concurrere ad actionem; & ſic fruſtra homines medica arte a morbis quærerent præſeruari; nam quod aliquando extiterit, parum refert; quia vt ait Suar. tàm eſt omnino nihil, quod non eſt, ſed fuit, quàm quod non eſt, nec fuit; & hoc, quod eſt fuiſſe, ſolùm quandam denominationem extrinſecam dicit, quæ nihil actiuitatis ponit in rerum natura; immo poteſt dici magis nõ ens res, quæ fuit, & non eſt, quàm quæ nunquam extitit, quia hæc poteſt eſſe, at illa regulariter nequit eſſe amplius, quia regulariter corruptum viribus naturæ non reproducitur.

50 Reſpondent, diſcrimen eſſe, quia ſicut inter cauſam, & effectum ſufficit cõtactus per contiguationem localem, & non per penetrationem, ita ſufficit contactus durationis per contiguationem nõ per coexiſtentiam ſimultaneam, modo quod nunquam fuit, nullatenus eſt in duratione contiguum effectui, ſicut etiam quod multo tempore ante extitit; at quod immediatè præceſſit effectum, vt primũ eſſe effectus ſit primum non eſſe cauſæ, eſt contiguum in duratione, & conſequenter hæc contiguitas ſufficit in duratione ad agendum, & non requiritur neceſſario exiſtentia ſimultanea in duratione cum effectu.

Sed contra; quia rationes adductæ oſtẽdunt neceſſitatem ſimultaneę exiſtentiæ cum effectu, & non contiguitatem tm̃ in duratione; & ſi paritas aſſumpta de præſentia local. valeret, probaret quoque, iſtã contiguitatem, nec eſſe neceſſariam, ſicut nec eſt neceſſaria contiguitas localis, cùm poſſit agens agere in diſtans, vt dicemus. Tum quia, vt ait Hurt. detur aliquod inſtans, quod ſit primum eſse vnius rei, & vltimum non eſse alterius, iſta duo immediatè ſe habent, & contigua in duratione, ergo quod incipit intrinſecè in illo inſtanti poterit habere rationẽ effectus, & quod in tempore immediatè ſequenti, rationẽ cauſæ, & ſic quod nunquam fuit, poterit eſse cauſa, quia in illo inſtanti, in quo cauſatur effectus, cauſa non eſt, nec antea; prima conſequentia patet, nam ſi exiſtentia non requiritur, & ſufficit contiguitas in duratione cum virtute poſſibili cauſæ, hęc omnia interueniunt in caſu poſito. Tandẽ ſequeretur, hominem in primo ſui non eſſe poſse mereri, vel demereri, quia poſset in illo inſtanti, in quo homo primo non eſt, elicere actũ contritionis, ſi fuit in peccato, vel actum peccaminoſum, ſi erat in gratia, cuius actus cauſa erit homo ipſe

mor-

mortuus; posset occidere aliquem, & similia causare, quæ sunt falsa.

51 Ex quibus probatur etiam secunda pars, quod .s. neque supernaturaliter per eleuationem à Deo factam possit hoc fieri. Tum quia hoc implicat, nam quod actu causat, habet non solùm potentiam logicam causandi, sed etiam physicam, sicut physicè causat; quod non est, licèt dicatur habere logicam potentiam, non tamen physicam, quia nullam entitatem habet realem actualem, quod requiritur ad potentiam physicam realem, ergo ponere causam non existentem causare, est admittere, causam habere simul, & non habere potentiam physicam. Tum quia vel ista eleuatio fieret solummodo per auxilium externum, nihil imprimendo in causam, vel per auxilium intrinsecum, tribuendo aliquid ipsi causæ per modum actus primi; si primo modo fieret, præsupponit potentiam physicam realem, & obedientialem, quæ non esset in causa non existente; & implicat intelligere creaturam eleuatam ad concurrendum simul cum Deo in effectum cõem, & non concipere creaturam per propriam potentiam agere; si secundo modo fieret, vel talis eleuatio fuit facta, quando causa erat, & hoc est falsum, quia tunc non agebat, & nihil iuuaret, cum illa virtus impressa desineret esse ad definitionem causæ, vel quando causa iam non est, & neque hoc, quia subiectum, vt exerceat propriam causalitatem, etiam sm̃ ipsos præsupponit existentiam; nequit ergo illa virtus recipi in subiecto non existente. Quapropter concludendum est, existentiam esse simpliciter necessariam causę efficienti ad causandum. An vero requiratur tanquam conditio, vel tanquam ratio causandi, pendet ex dictis disp. 5. q. 4. art. 3. vbi de ratione conditionis ad causandũ prærequisitæ diximus esse, quod nedum non includatur in ratione proxima causãdi, sed nihil etiam omnino ut illius causæ, ita quod sit applicatio causæ iam in ordine suo constitutæ, vt in actũ exeat, & ideo cùm existentia sit modus rerum intrinsecus, potius dici debet pertinere ad complementum causæ in ordine suo, quam mera conditio causam applicans ad agendũ; placuit tñ de ea tractare sub titulo de conditionibus causæ efficientis, quia etiam qui directè eam ponunt pertinere ad rationem agendi, sic de illa tractant.

Sed contra instatur, quod talis existentia simultanea cum effectu non requiratur, Tum quia non est necessaria ex ratione causæ realis in cõi, quia causa finalis est causa realis, non tñ existit, neque ex ratione causæ efficientis, quia in conceptu ipsius non includitur existentia, rectè .n. concipimus, esse id à quo aliud, & si concipiatur immediatè ante fuisse, sicut cõcipitur priuatio generationis, principium, cui pręexistit, non coexistit. Tum 2. quia si præsentia intima localis non est necessaria ad agendum, sed sufficit contiguitas, idem de præsentia in duratione dicendũ. Tum 3. quia adsunt multæ experientiæ, nam instans temporis, & mutatum esse motus causantur à tempore, & à motu, & tñ nec tempus, nec motus sunt simul cum instanti, & mutato esse, sed immediatè præcesserunt; forma substantialis sequitur alterationes præuias, vt effectus, que tñ non sunt simul cum forma, sed corrumpũtur ad corruptionem compositi præcedẽtis, in quo subiectabantur; forma quoque mixti hoc modo ab elementis causatur, quæ destruuntur in aduentu talis formæ; quod etiam euenit, quando duo ad inuicem agunt, & simul corrumpuntur; semẽ producit viuens, quod non est simul cum eo; intellectio pręcedẽs est causa volitionis subsequentis; intentio est causa electionis; volitio motum localem imperat, & tñ potest breuissimo tempore durare, motus autem subsequi per longum temporis spatium, virtute præcedentis volitionis; assensus principiorum est causa assensus conclusionis. Et Sacramenta dum non sunt, causant physicè gratiam. Tùm tandem quia potest saltim Deus hoc facere eleuando causam non existentem ad agendum, quia si potest supplere omnem causalitatem efficientis causæ, multo magis potest omnem conditionem sine qua non respectu efficientis; de quarũ numero est existẽtia.

52 Respon. esse necessario existentiã de ratione causæ physicæ realis: & propter hoc finis non est vera causa realis, vt dice-

dicemus infra. Tum quia etiam habet existentiam proportionatam, nam sicut metaphoricè mouet, idest intentione, itá in intentione quoque existit. Falsum est etiã posse concipi causam esse à quo aliud, nõ concepta existentia, quia nequit intelligi aliquid causare, influere, & ab ipso aliud essentialiter in esse dependere, & tñ non existere; neque paritas de priuatione vrget, quia hæc solum principiat, non influit in generationem, & eius ratio principiandi est in ratione termini à quo per modũ recedentis, & ideo debet concipi non existens, at efficiens influit, & causat, vt à quo aliud, & per modum permanentis, non vt recedentis. Ad 2. negatur etiam paritas, quia contiguitas localis præsupponit in actu rationes formales agendi, & actus primos, ideo sufficit: at contiguitas in duratione (si verè contigua dici possunt, cũ non ambo existent) non præsupponit actu rationes causandi, & actus primos; nequit autem dari actus secundus sine primo. Ad 3. negatur, allata exempla aliquid concludere: nam instans, & mutatũ esse causantur ab efficiente indiuisibilia illa formæ per motum acquisitæ, qui sunt termini illorum motuum diuisibilium, sic mutatum esse in motu calefactionis prouenit efficienter non à motu, sed à producente indiuisibile caloris, quod per mutatum esse acquiritur, talis autem est causa caloris actiua, quæ totum etiam motum causat; & instans causatur ab Intelligentia mouente primum Cœlum, qui motus est tempus; forma substantialis non causatur ab illis dispositionibus præuijs, sed à causa efficiente substantiali immediatè, non .n. accidens potest substantiam producere, vt infra; idem dicendum forma mixti, nam elementa potius se habent vt causæ quasi materiales, quam efficientes in ordine ad mixtionem; inter se verò effectiuè concurrunt ad illam mutuam actionẽ, non tñ simul possunt se destruere, quia victoria in actione prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, .i. propter excessum vnius contrarij in aliud, & consequenter nequeunt ambo simul corrumpi, nisi adsit aliqua tertia causa distincta inducens in materiam illorum elementorum formam condistinctam, vt euenit, cũ forma mixti generatur, vel cum ex duobus elementis aliud tertium distinctum resultat, quæ causa erit Cœlum ipsum; Semen si ponatur etherogeneum, vt ait Doctor in 3. d. 2. q. 3. & d. 4. q. vn. habet partes actiuas, quæ vsque ad introductionem formæ corporis permanent, deinde vel per nutritionem conuertuntur in substantiã aliti, vel foras expelluntur, si verò sit homogeneum, vt tenet Doctor in 2. d. 18. sic nullo modo erit actiuum, nec causa efficiens formæ corporis, sed solùm materialis causa, in quam causa efficiens actiua aget; intellectio non est causa volitionis, sed conditio prærequisita sm̃ Scotum in 2. d. 25. & si esset causa, necessariò deberet simul esse cum volitione, sic intentio dicitur causa electionis medij, sed propriè voluntas elicit electionem, intentio verò dicitur causa, quatenus finis, qui est intentionis obiectum, mouet voluntatem ad electionem mediorum; voluntas quoq; est causa motus in potentia motiua imperando, causa verò immediata est ipsa potentia motiua, hinc potest continuari motus ab ista potentia, etiam si voluntas in aliud tendat, quia propter imperium iam applicauit potentiam ad actum, nec illam retinuit; Assensus principiorum est causa conclusionis assensus, & sunt simul, vnde in posterioribus libris dicitur, non prius tempore cognosci principia, quam cognoscatur conclusio; sed hæc omnia proprijs locis, .s. in libris de Gener. & de Ani. explicantur. Tandem Sacramẽta ex hoc cap. præcipuè non sunt causæ physicæ gratiæ, sed morales, vt diximus cum Scoto in probatione conclus. Ad 4. sustinendo, existentiam conditionem esse agendi, non rationem formalem, potest Deus supplere, quatenus potest se solo producere quicquid cum causa existente effectiua causaret; nõ tñ quod simul cum ipsa non existente agat, quo sensu nequit omnem conditionẽ sine qua non supplere; sicut nequit hoc facere in causa materiali, & formali etiam sm̃ Aduersarios intellectio quoque est cõditio necessariò prærequisita ad volitionem, non tñ potest Deus facere, quod voluntas, feratur in obiectum incognitum

sed

sed semper necessario præexigitur illius obiecti cognitio.

53 Dices, ex Scriptura Deus vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt, ergo saltim de potentia Dei hoc potest fieri. Respon. Scripturam loqui vel de resurrectione, vt cum Lazarum è sepulcro vocauit: vel de creatione, quia per vocem ipsius creaturæ transeunt de non esse ad esse, iuxta illud, *ipse dixit, & facta sunt.*

ARTICVLVS II.

Idem posse agere in seipsum, declaratur.

Hic articulus dupliciter potest resolui, vel in vniuersali, ostendendo, non esse de ratione causæ efficientis a subiecto realiter distingui: vel in particulari, descendendo silicet ad aliqua specialia entia, an agant in seipsa, vt an grauia, & leuia à seipsis moueantur, an aqua propria virtute se reducat ad pristinam frigiditatem, si fuerit calefacta, & similia: vtroque modo hanc difficultatem decidit Doctor 9. Met. q. 14. in præsenti tñ, quia de causa efficiente in cõ. loquimur, solùm videbimus, an ista distinctio inter agens, & passum sit necessaria conditio ad causam agentem in cõ, an verò tñ aliquibus in speciali conueniat, non omnibus, & consequenter, quod possit aliquid in seipsum agere. Quod adhuc potest dupliciter cõtingere, vel actione vniuoca, vt si calidũ formaliter seipsum calefaceret: vel actione æquiuoca, vt cum calidum virtualiter se reddit formaliter calidum: non intendimus modò agitare in primo sensu quęstionem, hoc. n. esset quærere, an simile possit agere in simile, seu an requiratur necessario dissimilitudo inter agens, & patiens, quam difficultatem remisimus in principio huius quæst. ad lib. de Gener. quapropter in secundo intellectu de ipsa agemus, sufficit. n. ad terminandam præsentem difficultatem, si ostendemus, aliquid posse saltim æquiuoca actione in seipsum agere.

54 Dicimus non esse conditionem necessariam ad agendum distinctionem agẽtis à passo, sed idem posse in seipsum agere, saltim actione æquiuoca: ita Scot. in 1. d. 3. q. 7. ad 1. pro secunda opinione R. & in 2. d. 2. q. 10. & d. 3. q. 8. ad 4. & d. 25. ad 1. pro opinione D. & quol. 15 C. diffusè tñ in 9. Met. q. 14. quem præter Scotistas, Ant. Andr. 9. Met. q. 1. Zerb. ibid. Bonet. s. suæ Phys. cap. 3. Tat. Io. de mag. Parisienses 8. Phys. Fabrum theor. 61. sequuntur Greg. in 2. d. 6. q. 1. art. 3. Iandun. 8. Phys. q. 2. & omnes ferè Recentiores, Suar. disp. 18 sect. 7 nu. 52. Auersa q. 14. sect. 5. Hurt. disp. 9. Phys. sect. 8. Moris. disp. 3. Phys. q. 20. & alij passim, licèt. n. multi vniuersaliter proferant, idẽ non posse in seipsum agere, tñ postea difficultatibus in speciali pressi, se restringũt & limitant illam propositionem, vt est vĩdere apud Auersam cit. Prob. egregiè à Doct. in Met. cit. quodlibet contentum sub obiecto alicuius potentiæ est per se obiectum illius potentiæ, licèt non primum, & adæquatum, vt calefactiuum respicit pro adæquato obiecto, & primo calefactibile in cõi, at per se secundò respicit quodlibet calefactibile in particulari, & è contra calefactibile per se primo respicit calefactiuum in cõi, per se secundo quodlibet calefactiuum in particulari, & patet discurrendo per omnes potentias, & in proposito actiuum, & passiuum in cõi vt extrema adæquata se respiciunt, sed possibile est, quod aliquid sit actiuum alicuius formę, sicut aliud est actiuum eiusdẽ formæ. & sit etiam passiuum, seu receptiuum eiusdem formæ, sicut aliquod aliud, ergo illud in ratione actiui ita seipsum habet pro obiecto in ratione passiui, sicut quodcunque aliud, ergo ita potest in se agere, sicut in aliud: minorem probat Doctor, quia multi sunt effectus æquiuocè producibiles à forma substantiali, vel accidentali diuersa, vt est leuitas in igne, ergo habens illam actiuam per se est leuificatiuum, quæ forma potest esse in aliquo leuificabili, vt patet in igne, nam quæcunque forma, quæ est in igne generante, est in genito, vnde si in generante est forma actiua leuitatis, erit etiam in genito, & prior leuitate, cùm sit ex se principium, ergo idem potest esse leuificans, & leuificabile.

Dices

Dices, hoc esse impossibile, quia agēs, & passum debent esse approximata, & ita situ distincta, idem autem non potest à seipso esse situ diuersum. Contra, ait Doctor, si præsentia est necessaria ad agendum; ergo maior præsentia magis iuuat actionem, aliter quia Angelus est simul cū Cœlo, non posset Cœlum mouere, tùm quia approximatio requiritur solum, vt virtus agentis pertingat passū, ergo quia si nec situ differrēt, agens perfectiùs pertingeret passum, ista indistantia potius iuuaret, quàm impediret actionem.

Secundò potest probari specialiter, & quia grauia, ac leuia à seipsis mouentur, vt disp. 3. de Cœlo q. 2. dicimus; & quia substantia est immediatè productiua accidentium sibi connaturalium, vt dicemus quæst. seq. Tum ex diuisione actionis in immanentem, & transeuntem à Philos. 9. Met. 16. traditam, nam si omne agēs agit in passum distinctum, nulla daretur immanens actio. Tum ex dictis quæst. 2. & 3. huius disp. vbi ostendimus, resultantiam stare cum vera causalitate, & actione, prȩter emanationem metaphysicam.

55 Sed in oppositum obijcitur. Tum 1. quia ex 8. Phys. 40. probat Arist. omne, quod mouetur, non à seipso moueri, quia sequeretur, quòd totum moueret, & moueretur, quod est falsum, quia sic ferret, & feretur sēn eandem lationem, & alterabitur, & alterabit, quare docebit vtique, & docebitur simul. Tùm 2. quia ex eodem ibid. mobile est in potentia tale ante actum, quale est mouēs in actu, quare idem esset simul in actu, & in potentia respectu eiusdem & tā actus, & potentia sunt opposita, quia diuidunt ens. Tùm 3. quia ex 2. Phys. 70. materia, & efficiēs nunquam coincidunt, ergo idem nequit in seipsum agere. Tum 4. quia inter mouēs, & mobile est realis distinctio ex 5. Met. 10. idem autem ad seipsum nequit referri realiter, quia relatio realis est inter extrema realiter distincta. Tum 5. nam potentia actiua est principium transmutandi aliud, inquantùm aliud ex 5. Met. 17. ergo idem cùm non sit aliud à seipso, non poterit seipsum transmutare. Tum 6. quia mouens semper est sub opposita dispositione ad mobile, & è conuerso, quia mouens assimilat sibi mobile, & trahit ipsum ad similem dispositionem, vnde in 1. de Gen. 50. dicitur, quod agens, & passum sunt dissimilia in principio, & similia in fine, ergo non potest idem in seipsum agere, aliter esset sub oppositis dispositionibus.

56 Respon. ex Scot. cit. ad 1. propositionem illa valere de agente vniuoco, nō æquiuoco, quod colligitur ex verbis Arist. seq. *Similiter & aliorum vnūquodque, quorumcunque mouēs necesse est habere vniuocum.* Et quamuis attulent exemplū de latione, non est tā intelligēdus de motore localiter æquiuoco, aliter sibi contradiceret, cùm se declaret loqui de vniuoco agente, sed est intelligendus de mouente localiter vniuoco, itaut idem per locum, quem habet, tanquam per rationem agendi se moueat ad alium locum. Ad 2. dicimus, valere de agente vniuoco, quod si seipsum moueret, esset simul in potentia formali, & in actu formali, non de æquiuoco, quod licèt sit in potētia formali, est tamen in actu virtuali, quod non repugnat, vt ad sextum dicemus; cum dicitur, actum, & potentiam ens diuidere, est verum de potentia obiectiua, & actu entitatiuo, quomodo nequit idem simul esse in actu, & in potentia; non verò de potētia subiectiua, & actu sumpto pro principio actiuo virtuali, vt loquimur hìc. Ad 3. ex eodem Scoto, propositionem illam valere de materia prima, non de materia secunda respectu accidētiū. Ad 4. triplex est relatio, vna, quę dicit depēdētiā essentialē, vt causati ad causam, & similes repugnant reperiri in eadem natura, & supposito: altera, quæ tā dicit originationem, vt sunt relationes diuinæ, & istæ repugnant esse in eodem supposito, non in eadem natura; aliæ verò dicunt solum dependentiam accidentalem, vt relatio mouentis, & moti, & hæ non repugnant in eodem supposito, quia idem potest in seipso aliquam perfectionem accidentalem causare; cum dicitur: realis est inter realiter distincta; respon. Bargius in 1. d. 5. q. 1. §. *Ad hoc adducuntur, &c.* & Cauellus disp. 3. de An. sect. 13. concedendo, istā nō esse relatio-

lationem realem; sed cum Lycheto in 2.d. 25. forsan meliùs dicimus, glossando propositionem illam, quòd relatio est inter extrema realiter distincta, vel simpliciter, vel inter idem vt non habens aliquam formam realem, & vt habens illam, nam vt sit reduplicatiuè idē realiter à se ipso distinguitur; sic mouens, vt non habens formaliter formam, distinguitur à seipso vt moto, idest vt habente formaliter illam formam. Ad 5. ly inquantùm aliud, vbi agens realiter à passo distinguitur, reduplicat non tm̄ rationem formalē, sed etiā rem, vbi verò nō distinguitur, reduplicat rationem formalem, quia mouens seipsū, moueri dicitur, non vt mouēs, sed vt mobile. Ad 6. assumptum esse verum de illis, quæ ad inuicem agunt per actiuas qualitates, vt per caliditatem, & frigiditatem, & de agente vniuoco; vel dicimus etiam dari aliquam dissimilitudinem inter agēs, & seipsum vt passum, nam vt agens, est in actu virtuali, .s. potens producere illam formam; vt passum, est in potētia formali, & quando iam produxit in se ipso formā, adest similitudo non formalis, sed virtualis, quatenus passum habet in se formam, quam vt agens virtualiter continebat, & tñ non formaliter; & esse in actu virtuali, & in potentia formali non sunt dispositiones omninò inter se pugnantes, & incompossibiles, quamuis aliquo modo opponantur; sed benè repugnat, esse simul in actu formali, & in potentia formali, quod .n. est formaliter calidum, non potest esse in potentia formali ad calorem, aliter simul haberet, & non haberet calorem, & ideò repugnat agens vniuocum in se ipsū agere, non æquiuocum.

57 Sed contra, quia sæpiùs Arist. absolutè dixit, neminem seipsum posse mouere; & D. August. 2. de lib. arb. cap. 30. probat, nullam rem posse seipsam formare, quia nulla res potest dare sibi, quod nō habet, si .n. habet, non opus est accipere; si non habet, non potest à se accipere. Tū quia actus virtualiter continens aliū, perfectior est illo formali, qui est in virtute eius, ergo perficit magis subiectum, & ita tollit potentiam ad actum formalē, sicut alius actus formalis tollit, quin subiectum simul esse in potentia formali dicatur. Tū tertiò quia multa sunt agentia æquiuoca, quæ in seipsis non agunt, vt patet de Sole, vino, silice, &c. ergo iste actus virtualis, & potentiá formalis, vel in omnibus agētibus æquiuocis reperiuntur, vel in nullis, quia ex suis rationibus formalibus nō magis in vno repugnant, vel sunt compossibiles, quàm in alio.

Respon. Arist. vel loqui de agēte vniuoco, vel si vniuersaliter, intelligitur de actione corruptiua, non perfectius, ita locutus est 1. de Gen. 48. D. Aug. non accepit formam pro aliqua perfectione accidentali, quomodo hic loquimur, aliter nec animalia possent à seipsis moueri, sed pro natura, & absentia, vnde idem sonat formare, ac producere, & efficere. Ad 2. respon. Doctor in Met. cit. concedendo, actum virtualem esse formali perfectiorem, sed quia est limitatus, nō satiat materiæ potentiam, quia non tribuit omnem gradum perfectionis; quem tribuit actus minus perfectus, hinc substantia quamuis sit accidente perfectior, non per hoc respuit potentiam ad illud, nec accidentalis perfectio superfluit; vide quæ diximus disp. 2. q. 6 art. 2. quomodo materia, dum est sub nobiliori forma, adhuc minus nobilem appetat. Ad 3. respondet idem in 1. & 2. cit. & quolib. 16. lit. Aa ī argumēto admitti fallaciam, quia redditur non causa pro causa, nō .n. hoc, quod est esse in actu virtuali ad aliquam formam, est ratio, cur idem sit; vel nō sit in potentia formali ad eandem formam, sed hoc pendet ex propria natura; nec est vniuersaliter verum, quod est in actu virtuali respectu alicuius formę, nō esse in potentia formali ad eādem, nam sequeretur, cùm oppositum sit causa opponi, quod non est in actu virtuali, esse in potentia formali, & sic Saturnus, quia non est virtualiter calidus, erit in potentia formali ad calorem, quod est falsum. Cum instatur de vino, quod etiam est in potentia formali ad calorē, & tñ non causat in se calorem virtualiter inclusum, dicimus, quòd assumptum Scoti valet, quando subiectum est in potētia ad aliquam formam sibi connaturalē, vt colligitur ex Doctore in 1. d. 3. q. 7 V. & 2. d. 25.

d.25.P.vbi,& si de potentia actiua loquatur, valet tñ doctrina de potétia passiua, calor autem non est qualitas vino connaturalis. Tum quia vinum non est agés virtuale caloris respectu cuiuscunque passi, nam in inanimatis nõ causat calorem, sed solùm in animalibus, & ideò non est potens causare æquiuocè in seipso calorem. Neque per hoc ruit probatio nostrę conclus. quia concludit de agente sufficiéter constituto in actu primo ad causandum, & tale quandocũque respicit aliquod calefactibile, statim exit in actum; non verò de illo, quod se habet vt causa partialis, seu prærequirit in subiecto aliquas conditiones, vt agat; sic se habet vinum, cum .n. non vniuersaliter agat in quodlibet subiectũ, à posteriori arguimus requirere aliã concausam ad agendum, vel aliquam conditionem in subiecto; sic videmus, aliquos cibos vni animali esse venena, alieni verò optima nutrimenta; non nisi quia quodlibet non est aptum agere in quodlibet. Aliæ rationes adducentur infra disp. vltima, q.8.art.2. & in lib.de Cœlo disp.3.q.2. & lib. de Gener. disp.2.q.1. & 2.

ARTICVLVS III.

Ostenditur, agens creatum, & sublunare posse agere immediatè in distans.

58 ADuertendum ex Scoto in 4. d.44. q.2.ad 3.principale, & in 2. d.9. q. 2. C. quòd contractus est duplex mathematicus, seu formalis, & est, quo duo corpora ita se tangunt, vt ipsorum extrema sint simul, & contigua; alter physicus, seu virtualis, quo aliquid in passo potest esse terminus virtutis causatiuæ agentis, idest cum agés per suam virtutem causat aliquid in passo distanti: quod dupliciter potest intelligi, vel quòd ista virtus diffundatur per totum mediũ, vt volunt Aduersarij, vel quòd in ipso agente permaneat; ad hoc autem, vt agens agat, clarum est, non requiri necessariò contactũ mathematicum, sed sufficere virtualem, videmus .n. quod ignis calefacit lignum, aerem, &c. quę tñ non tangit, & si tãgit, solum est sm̃ superficiem, nõ sm̃ profunditatem, in quam etiã agit; & in hac materia nequit assignari aliqua ratio à priori, cùm totum pendeat ex cognitione naturæ agẽtis, quæ non nisi à posteriori cognoscitur, inter demonstrationes autem à posteriori primum locum obtinet experientia.

Insuper notandum, quod agens multipliciter potest intelligi agere in distans; primò quod agat in distans per medium, itaut passum distans immediatè, & proximè dicat relationem ad medium, ad agés verò remotè, & mediatè, quatenus est causans effectum aliquem in medium, qui sit ratio causãdi ipsi medio. Secũdò quod agat etiam immediatè in distans, sed cum medio tanquã concausa; tertiò quod etiã agat immediatè tanquam causa totalis in distans, sed per medium tanquam necessariò præ requisitum necessitate ordinis, itaut in vtrumque immediatè agat, sed priùs in passum propinquum, quàm in remotum; quartò quod immediatè agat in distans, non agendo in medium eodẽ generе actionis, sed diuerso; quintò quod ita agat, vt in medium nihil causet, siue istud medium sit plenum, siue vacuum. Et quidẽ quod detur agens, quod in distãs agat primo modo, clarum est, nã dicimus, Solẽ illuminare totam aulam, cùm tñ proprie quod producit lumen secundarium, non sit Sol, sed lumen primarium, vt docet Scot. 2. d. 13. q. vn. ignem nos calefacere ex eo, quod tantùm aerem, vel aquam calefecit, vt insinuat Arist. 1. de Gen. 78. dubium est de alijs modis.

59 Dicimus, non solũ dari agens creatum, & sublunare, quod immediatè agat in distans, ad quam actionem concurrat etiam medium tanquam concausa minus principalis, in quod priùs agens egit; neque tm̃ dari agens, quod vt causa totalis agat in distãs immediatè, sed priùs necessitate ordinis sm̃ cõem naturæ cursũ agat in propinquum; sed etiam dari agens, siue increatum, siue creatum, siue cœleste, siue sublunare, aut spirituale, quod quatenus agens est, potest immediatè agere in distans, non agendo in medium actione eiusdem rationis, vel diuersę, à qua necessariò, & semper dependeat actio in distans; & consequenter in distantiã agentis à passo

à paſſo non eſſe conditionem neceſſariò ad agendum requiſitam cauſæ efficiẽti vt ſic. Concl. eſt Scoti in 1.d.37.& in 2.d.9. q.2.B.& ſeq.& in 4.cit. quem ſequuntur omnes Scotiſtæ, vt Baſſol. Lych. Bargius, Faber eadem diſt. primi, Vulpes p.1.diſp. 18. art. 5. & præter iſtos etiã Nominales ibidem, Moriſ. diſp. 3. Phyſ. q. 21.& ex parte Auerſa cit. Diximus, quatenus agẽs eſt, quia etſi Deus neceſſariò ſit vbique, hoc tñ nõ prævenit, vt agens eſt, ſed quia immenſus. Prima pars, quòd ſ. detur agens potens agere in diſtans vt cauſa partialis cum medio, in quod priùs egit (qñ vtrumque eſt capax illius actionis) probatur; Tùm quia ſequeretur, agens non poſſe immediatè agere niſi in ſuperficiem propinquam paſſi, & per conſequens ad actionem requiri contactum mathematicũ, quod eſt falſum; immo neque mediatè poſſe agere in diſtans, quia qualitas in ſuperficie paſſi producta eſt quoddã indiuiſibile, quod nequit producere diuiſibile aliquod qualitatis, cùm effectus nunquam excedat ſuam cauſam. Tum quia ſi quis ante os fornacis ſe poneret, intenſiorem calorem ſentiret, quam ſi os fornacis eſſet occluſũ, ergo totus ille calor non prouenicbat immediatè ab aere, ſed ab igne, quia fornacis occluſio non impedit aeris actionẽ nec eſt cauſa, vt aliquid caloris ſic ſubitò tollatur ab aere, aliter deberet ſtatim refrigerari; & ſi hoc eſſet verum, iam conceditur, calorem illũ in aere immediatè ab igne produci. Tũ quia contingit aliquando, agens in remotum intẽſiùs agere, quàm in propinquum, ergo immediatè agit in remotum, nam remiſſius nequit intenſius gignere, Antecedẽs probatur de papyro, cui ſit oleum ſuperfuſũ, & igni applicata, integra permanet, oleo feruefcente, & de fundo lebetis, qui tepidus eſt, quamuis ebulliat aqua, vt refert Ariſt. ſect.24. Proble. q.5. & 8. ignis quoque inflammat ſtuppam, eãque calefacit ad gradum caloris formæ ignis requiſitũ, non ſic agit in aerem.

60 Sed reſpõdent, hoc euenire propter materiæ diuerſitatem, nã partes ſubtiliores olei, & aquæ rarefactæ ab igne ſurſum euolant, & deprimũt in fundo groſſiores, quæ, cùm frigidiores ſint, refrigerant fundum lebetis; ſtuppa verò eſt ſiccior aere. Attamen quia ex hac reſpon. iam admittitur actio in diſtans immediata, abſque eo, quod agens in medium agat actione eiuſdẽ intenſionis, & ſi ex diuerſitate materiæ proueniat, & conſequenter ſi materia propinquior nullo modo eſſet illius actionis capax, poterit agens in remotam agere immediatè, idcircò addũt Conimb. Suar. & Auerſa, oleum, & aquam calidiora eſſe papyro, & fundo lebetis, quia tenuiſſimæ quædam exhalationes ignitæ ab igne prouenientes, & per poros papyri, & vaſis tranſeuntes intra partes ſuperiores aquæ, vel olei commorantur, à quibus intenſior ille calor producitur. Quando verò ſtuppa comburitur ab igne, etiã aer intermedius inflammatur, non videtur tñ ob nimiam raritatem; & ideò non eſt intenſior actio in diſtans ab agente, quàm in medium, vel hoc eſſe, ſubdunt, nõ quia calidior ſit ſtuppa, quàm aer, ſed quod idẽ calor in vtroque reperiatur; at in ſtuppa, cùm ſit aſſociatus cũ ſiccitate, ſufficit ad inflammationem, non ita in aere propter humiditatem annexam, in ſymbolis .n. facilior eſt tranſitus.

Verùm nec iſtæ reſponſiones ſatisfaciunt; nam quod aiunt de illis exhalationibus igneis, non videtur verũ, quia ſi totus ignis cum illa aqua miſceretur, ſtatim extingueretur, ergo multò magis partes iſtæ tenuiſſimæ ignis deſinunt eſſe, ſtatim ac aquam attingunt, cùm ſint minoris reſiſtentiæ; tũ quia partes iſtæ continuò ab igne emanarent, & cum primæ vincũt reſiſtentiam aquæ circa fundum lebetis exiſtentis, & inde ad ſuperiores partes tranſuolant, debent aliæ ſuccedere in partibus inferioribus aquæ receptæ, ergo nũquam partes aquæ inferiores frigeſcent. Neque dicas accurrere partes groſſiores aquæ impediẽtes tranſitum nouis exhalationibus; quia ſicut primæ exhalationes ſufficientes ſunt ad vincendum aquam ſuperiorẽ, expellendo ab illa groſſiores partes, multò magis ſecundæ, vtpotè igni proximiores poterunt iſtam reſiſtentiam ſuperare; & ſi partes aquæ groſſiores, cum in fundo lebetis exiſtunt, potentiã habent detinendi

di alias exhalationes, cur idem non faciũt cum primis, sed permittunt ab illis expelli? Quapropter dicendum est, nõ dari exhalationes istas in aqua, sed totum prouenire ex materiæ diuersitate, quæ fuit ratio ab Arist. cit. assignata, & verè agẽs intentius agere in distans, quam in medium. Tandem quod dicunt in prima respon. ad exemplum stuppæ, falsum est, quia si paruus ignis potest stuppã accendere, & aerem intermedium, multò magis ignis maximus id efficere poterit, & in maiori distantia, & consequẽter animal propè fornacẽ non posset respirare, sed moreretur, quia totus aer circumstans esset ignis accensus, licèt propter raritatem non appareat; quod addunt in secũda respon. licèt sit verum, admittunt tñ actionem immediatam inflammationis in distans, vt dicemus.

61 Quòd autem aer sit partialis causę, si v.g. ori fornacis passum frigidum apponatur, itaut calefiat non tñ ab igne immediatè, verùm etiam ab aere circumstãte, probatur cõtra Auersam, quia passum illud non solùm est igni dissimile, sed etiã aeri calido circumstanti, ergo non solùm ignis, sed aer quoque in principio aget in illud, vsquæquò ad similem intentionem caloris in aere existentis perueniat; nam quòd ignis vehementiùs agat, nõ per hoc impedit aeris actionem, aliter quodlibet agens magis principale, & fortius impediret actionem agentis minus principalis, & imbecillis. Tum quia non statim ignis reducit illud passum ad gradum caloris aeris, sed paulatim, ergo poterit etiam tunc aer agere in illud, cùm non adsit impedimentum.

Secunda pars, quod detur agens immediatè producens in distans aliquam formam, vt causa totalis, sed priùs necessariò necessitate ordinis debeat agere in propinquũ, habetur a Scoto in 2. d. 13. q. vn. ad 3. agens .n. est, quod immediatè per totam sphæram actiuitatis producit formam, & non vna pars formæ aliam producit, aliter, inquit Doctor, solùm in superficie ambiente agens ageret, attamen videmus, quod si corpus aliquod obuiam adueniat, non vltra agens protenderet actionem, signum euidens, esse aliquam dependentiam inter actionem in remotum, & actionem in propinquũ: talia sunt corpora luminosa, qualitates actiuæ, obiecta quò ad emissionem specierum visibilium, & similia: ratione huius assignat Doctor in 2. d. 9. q. 2. B. quia qñ mediũ est eiusdẽ rationis omninò cum extremo, est capax eiusdem actionis, & prius natura, quã extremum, sicut vniuersaliter passum propinquius prius natura patitur, quam remotius, ergo actio agentis in extremum, vt posterior natura, dependet ab actione in medium, vt priori natura, ergo hac impedita, aufertur etiã illa, patet consequẽtia ex ratione prioritatis naturæ, nã illud dicitur prius natura altero, à quo non cõuertitur subsistendi consequentia.

62 Tertia pars, quod agens vt agens possit agere in distans, non agẽdo in medium actione eiusdem rationis, probatur à Scoto, primò rationibus theologicis de Deo, & Angelis. Tum quia si per impossibile Deus vbique non esset, cũ agat per suum velle, itaut statim ac vult efficaciter aliquod obiectum, subitò accipit obiectũ illud esse existentiæ, sequitur euidenter, posse producere aliquid à seipso distans, quia obiectum voluntatis non debet esse necessariò præsens, sed potest voluntas siue distans, siue indistans velle. Tum quia Angelus superior potest intuitiuè alterum Angelum cognoscere, ad quam cognitionem inferior Angelus immediatè, non per speciem debet concurrere, hoc .n. est de ratione intuitiuę cognitionis, vt ab abstractiua distinguitur; neque est necesse, vt sit intimè pręsens intellectui superioris, aliter si in eodem non essent loco, nunquã Angeli intuitiuè se cognoscerent; tum quia saltim anima separata intuitiuè cognoscit materialia, quæ non sunt intimè præsentia ipsi animæ, ergo obiecta ista causabunt aliquid in distans, absque eo quod medium aliquid recipiat.

Sed istis rationibus dimissis, probatur etiam à Doctore philosophicè aliquibus experientijs; nam substantia siue cœlestis, siue sublunaris per propriam formam substantialem generat aliam substantiã in subiecto distanti, vt cum Sol generat mine-

ram, ignis stuppam comburit, non media aliqua virtute diffusa, quia, vt dicemus quæst. seq. accidēs nequit productionem substantiæ attingere. Neque actio illa præuia, qua passum alteratur, facit, vt agēs propriè in distans agere non dicatur, quia vt notat Doctor cit. hoc est de per accidens, quatenus agens, cùm sit imperfectū, natum est prius agere sm̄ potentiam imperfectiorem, quæ est alteratiua, postea sm̄ perfectiorem, quæ est generatiua, & si à Deo applicaretur subiectum vltimò depositum illi agenti, statim ageret generando, non alterando. Tum quia etiam probatur in effectibus accidentalibus; nā corpora cœlestia in hæc inferiora multos effectus accidentales producunt, vt sunt pręcipuè fluxus, & refluxus maris in nouilunio à luna causati, alteratio præuia materiæ mineralium in visceribus terræ, attractio actus attritu magnetis contricatæ à Cœli partibus polo vicinis, & similes, qui effectus non causantur à cœlestibus corporibus per motum, quia hic semper adest, & consequenter semper causaretur commotio illa maris in nouilunio præcipuè aduenient, subterranea loca non mouentur ergo per motum nequeunt alterari; Tum quia motus non est ratio agendi, sed solū adducit agens, & passo coniungit in debita approximatione, vt agat, ex 2. de Gen. 55. & aduertit Doctor 2. d. 14. q. 3. in fine, & 4. d. 1. q. 5. C & d. 48. q. 2. I. cuius ratio est, quia cum motus sit forma respectiua, non potest esse de numero actiuorum. Neque possunt à lumine causari, quia in nouilunio Luna nō lucet, attractio acus fit etiam in tenebris, nec lumen terræ viscera penetrat, vt possit materiam metallorum alterare.

63 Dices; Calorem productum in visceribus terræ esse effectum caloris producti à lumine in superficie terræ, & consequenter potest idem instrumentum æstimari cum lumine, quod cùm per Cœlos transeat, iam astra agent in hæc inferiora per virtutem diffusam, & cōtinuatam per medium. Sed contra, quia vt dicimus in lib. de Cœlo, lumen non est caloris productiuum, aliter maius lumen maiorem calorem causaret, & sic magis calefieret aer à lumine Lunæ, quàm à lumine canicularis stellæ, quod est falsum. Tum quia multa astra frigus causant in hæc inferiora, quod per lumen nequeunt efficere. Tum quia, & si lumen productiuum esset caloris, nō potest tn̄ iste calor terram penetrare, nā Sole maximè æstuante, subterranea loca etiam propè terræ superficiem sunt frigidissima, itaut multoties fiat cōgelatio, ergo multò minus poterit calor ille in superficie terrę existens tam vastam molem penetrare. Tum quia maiorem calorem producit intus terram fornax ardens, quàm Sol, sicut maior est calor in superficie terræ à fornace, quàm à Sole productus; ille autem non tam profundè peruadit, vt patet experientia, ergo nec iste.

Si dicatur, produci medijs influentijs à motu, & lumine distinctis, quæ sint qualitates quędam virtuales ab astris prouenientes, quibus propter materiæ diuersitatem diuersa quoque producuntur iuxta capacitatem subiecti. Contrà est quia quamuis verum sit, Cœlos medijs influentijs agere in hæc inferiora, non debemus tn̄ dicere, has influentias esse quasdam qualitates ꝑ totum vniuersum diffusas etiam in ipsis Cœlis, qui sunt incapaces effectuum ab istis qualitatibus prouenientium, vt sunt primę qualitates, nam ista virtus sicut diffunditur in partibus Cœli inferioribus, deberet etiam in superioribus diffundi, quia agens naturale per totam suam sphæram agit circulariter, vt notat Doctor in 2. d. 13. q. vn. & tn̄ esset frustra, cùm nec per æternitatem posset in Cœlis aliquid producere. Tum quia, vt ait Auersa, ista virtus non potest esse vna simplex qualitas, quia non posset tot, & tam varios effectus producere; nec plurificari ad plurificationem effectuum, quia totum vniuersum esset plenum tot varijs qualitatibus, & immensis, solummodo vt minimum effectum producant, quod sine aliqua vrgenti ratione dici non debet, quæ in proposito non adest, vt videbimus. Idem quoque dicendum de varijs effectibus à causis sublunaribus productis, inter quos non inferiorem locum obtinet attractio ferri à magnete, etiam si medium aliquod solidum sit inter positum, itaut si magnes subtus lapidem

exi-

existat, ferrum verò super lapidem, experientia compertum est, ferrum supra lapidem moueri ad motum magnetis in inferiori parte existentis. Et quod ait Auersa, magnetem propriam virtutem per mediū emittere, idem poterat etiam asserere in cœlestibus; si .n. ideò in istis negat virtutem diffusam, quia capacia non sunt effectuum ab illa virtute producibilium, ergo quia nec lapis, nec aer trahuntur à magnete, neque capaces erant illius virtutis.

Conf. tandem, quia multi ex Aduersarijs, vt Suar. Ariag. & alij concedunt causas creatas posse agere in distans nihil operando in medio, dūmodo sint contiguæ cum causis operantibus in distanti, vt partes interiores ignis non prius agere in externas, sed in aerē immediatè, quod verissimum est, vt infra dicemus, quia simile non agit in simile, tenet etiam agens creatum posse in distans immediatè aliquem effectum producere, cuius similem non produxerit in medio, vt Solem mineralia in visceribus terræ, qui apud nos solam v.g. lucem produxit, quæ ad illum effectum non conducit, ergo possunt quoque absolute concedere actionem imediatā in distans, Prob. conseq. quia præuia operatio in medio ad effectum omnino impertinentē ad producēdū in extremo, vel coniunctio cū alijs partibus agētibus nihil prorsus conducit ad operandum in distās. Resp. Ariag. hæc valde conducere, effectus enim in medio productus esto sit diuersæ rationis à producendo in extremo; adhuc tamen conducit ad hoc, vt ratione illius causa aliquo modo approximetur passo, neque enim ad aliud conducit quando effectus similis producitur in medio; coniunctio etiam cum alijs partibus agentibus facit, vt causa distans à passo continuetur cum ipso medijs alijs partibus ipsius causæ, quæ continuatio agentis cum passo per corpora intermedia est necessaria ad agendum, vt docet experientia ipsa, licet non possit reddi ratio à priori. Contra hoc est, quia non videtur, quomodo fiat approximatio causæ ad passum distās per productionem effectus in medio omnino diuersæ rationis, & ad actionem in illud prorsus impertinentis, finalis effectus in medio productus benè concipitur approximare causam passo distanti, quatenus nimirum propria actione partiali potest coadiuuare virtutem causæ, vel disponere passum, vt facilius recipiat actionem illius causæ, sed effectus dissimilis, & prorsus impertinens quo pacto approximare possit causam passo distanti non videmus, quarè præstat dicere passum sufficienter censeri agēti approximatum, si sit intrà sphæram suæ actiuitatis conclusum; Contra illud de continuatione inter agēs & passum per corpora intermedia est; quod licet talis continuatio sit modo necessaria ad euitandum vacuū, paruum tamen in casu posito, vel nihil iuuat actionē agentis in passum distans, quia iam fatentur Aduersarij partes agentis remotas à passo nihil agere in propinquiores, sed immediatè agere in passū distans nulla operatione secuta in medio, ergo tantum concedunt, quantum nos contendimus, quod v. g. magnes possit ferrum attrahere, & in ferrum agere non agendo in medium interpositum, quia adest continuatio inter agens, & passum per aerem interiectum, & parum refert, quod hæc continuatio fiat per partes eiusdem magnetis vel alterius corporis, quia continuatio inter agens, & passum datur ad euitandum vacuum, non ad deferendam actionem quando medium non est eiusdem rationis cum extremo quoad capacitatem qualitatis ab agente producibilis, sicut nos dicimus esse aerem respectu virtutis attractiuæ magnetis.

64 Ex quibus omnibus apparet, quomodo non est necesse, ad hoc vt agens agat in distans, agere in medium actione, à qua dependeat actio in distans, nam Sol in Cœlos agit per lucem, quæ nihil facit ad generationem mineræ, magnes trahit ferrum, solùm agendo in aerem per specierum visibilium infusionem, quamuis detur etiam agens, quod tali modo agat, vt ignis calefacit aerem, quæ actio dicit quandam habitudinem ad generationem ignis ex stuppa. Apparet etiam, quomodo saltem per Dei potentiam potest agēs agere in distans nullo modo in medium agendo, si s. Deus suspenderet concur-

sum ad potentiã illam, qua agit in mediũ; quia vt optimè aduertit Doctor cit. ista connexio actionum in medium, & in distans est de per accidens propter coincidentiam plurium potentiarum disparatarum in eodem.

Col igitur tandem contra Furium cit. & Mol. 1. p. q 8. art. 1 disp. 2. agẽs, quod ex se nequit agere in distans, nisi per medium, vt est Sol illuminans vniuersũ, eleuatum tñ per potentiam obedientialem à Deo posse agere in distans, nihil in mediũ agendo, vt Sol posset sic eleuatus illuminare extremum, non illuminando mediũ. Tũ quia potentia obedientialis ex dicendis infra datur in rebus respectu effectus naturæ vires excedentis, dummodo tñ ex se; & aliquo modo saltim remotè sit proportionata, talis autem est ista actio immediatè in distans. Tum quia maior improportio est inter intellectum, & visionem beatificam, quàm inter agẽs, & istam actionem, sed potest intellectus eleuari ad istam visionem, ergo &c. Maior probatur, quia improportio, quę est inter intellectum, & visionem, est quò ad substantiam actus; non tm̃ quò ad modum agendi, & aliqualiter pertinet ad actũ primum præsertim sm̃ ipsos: at improportio inter agens, & istam actionem in distans non est quò ad substantiam actionis, sed solùm quò ad modum agendi, cũ in actu primo sit sufficiens agens ad illã efficiendam, licèt nõ tali modo. Tum quia maior connexio, vel saltim ęqualis est inter motum in extremũ per medium, quàm inter actionem in distans per medium, sed potest Deus facere, vt aliquid moueatur de extremo ad extremum, non transeundo medium, vt patet de Corpore Christi, cũ è Cœlo, in hostiam descendit, ergo &c. Tandem quia nulla ratio apparet cogens nos denegare diuinę omnipotentię talem actionẽ, vt patebit ex solutione rationũ.

65 Sed contra prædicta 1. arguitur ex Auersa, probando, quòd nunquam mediũ cum principali agente vt concausa, possit concurrere; Tum quia si medium adhuc ageret, non posset explicari, quænam pars medij in aliam agat, nã qualibet assignata, datur alia prior propter diuisibilitatẽ in infinitum. Tum quia cũ agens efficacius sit ad agendum, non relinquit medio, vnde agat, sed potius præuenit ipsum, præcipuè quia vbi qualitas non est actiua, benè agens potest in totum medium immediatè agere.

Respon. 1. argumentũ probare 2. partem nostræ concluf. quando .s. medium est eiusdem omninò rationis cũ extremo, tunc .n. agens est causa totalis, nec vna pars medij aget in aliam partem distantẽ, quia talis pars non posset assignari, & actio deberet interrumpi, solùm .n. in ambiente superficie agens ageret, vt cũ Scoto notauimus in probatione illius 2. partis; attamen tunc mediũ vt concausa concurret, qñ de nouo ponitur in ipso aliud passum dissimile in qualitate, tunc .n. rectè assignatur totum medium agere cum agente principali, quousque illud passum assimiletur medio. Ad 2. negatur, agens præuenire medium in agendo, quia non statim reducit passum illud ad tãtam intentionem qualitatis, quanta reperitur in medio; nec valet paritas de qualitate non actiua, quia tunc medium non habet vim assimilandi.

Secundò arguitur, ostendendo, nõ necessariò agens creatum priùs agere in medium, quàm in distans, qñ mediũ est eiusdem rationis cum extremo. Tum quia qñ agens reperit medium simili qualitate informatum, nõ agit in illud, sed immediatè in distans; sic partes v.g. interiores ignis non agunt priùs in partes exteriores, sed immediatè in aerem, ergo non requiritur necessariò iste ordo. Tũ quia sicut se habet totale agens ad totalem actionem, ita partiale agẽs ad partialem actionem, sed partiale agens potest partialiter agere in distans, vt modò ostensum est, ergo etiã totale, ergo non necessariò quando medium est eiusdem rationis cum extremo, agens priùs agit in propinquum, quàm in remotum.

Respon. ad 1. concedendo totum in simili casu, neque hoc est contra nostrum assertum, quia loquimur de agente in passum proportionatum, quod .s. habet omnes conditiones ad patiendum, quarũ vna est dissimilitudo, simile .n. non [illegible] in simile

mile, vt dicimus in lib. de Gen. at mediū, de quo loquitur argumentum, est simile, & ideò improportionatum ad patiēdum. Per hoc ad 2. negatur paritas in proposito, ratio est, quia agens totale comparatur ad medium in proportionatum, & dissimile, sed agens partiale cōparatur ad medium proportionatum, & simile.

66 Tertiò arguitur contra actionem immediatè in distans; Tum quia ex Psal. 138. habetur, *si ascendero in Cœlum, tu illic es, si descendero in infernum, ades, si sumpsero pēnas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*; & Act. 19. D. Paulus loquens Atheniensibus ait de Deo. *Quāuis non longe sit ab vnoquoque nostrum, in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus*; quibus verbis assignatur pro necessaria ratione diuinæ pręsentię in omnibus locis ipsius actio conseruatiua, & actualis concursus; quo sensu etiam multi Sancti Patres loquuntur, vnde Ansel. in Monol. cap. 21 ait. *Sed quia aliquid sine Deo neque vsquam, neque vnquam est, necesse est, illum esse vbique, & semper.* Tū quia ex Arist. 7. Phys. & seq. inter mouēs, & motum nihil mediat, quam propositionem ibi Philos. inductione probat, idē repetit primo de Gen 43. & 78. & 1. Metheor. c. 2. ait, *Est autem ex necessitate continuus quodammodo mundus isto superioribus lationib⁹, vt omnis ipsius virtus inde gubernetur.* & 2. de An. 74. docet, quòd si mediaret vacuum, nihil possemus cernere in Cœlo.

Respon. ad 1. etiam Aduersarios vrgere, vt notat Bassolius, nam Scriptura, & Patres intendunt ostendere præsentiam Dei intimam sm̄ essentiam, omnibus rebus ex operatione, ergo si hæc ratio esset à priori, idē probaret de agentibus creatis, .i. quòd deberent esse præsentia non solùm sm̄ virtutem, aut per contactū mathematicum, sed simul cum passo compenetrata; quare diximus, quod illa consequentia non est formalis, & per locū intrinsecum, sed materialis, & per locū extrinsecū à concomitantibus, quia .n. diuina attributa sunt ad inuicem connexa, vnum infert aliud, sic omnipotentia infert omniscientiam, & immensitatem essentiæ. Ad 2. respon. Doctor cit. Arist. 1. Phys. non intelligi debere de immediatione cōtactus mathematici vniuersaliter, sed vel de contactu mathematico, vel physico, nam etiam vt sic agens est præsens passo distanti per potentiam suam, non quòd potentia agentis sit ibi, sed quòd per suā potentiam possit ibi causare effectum, ac si ibi esset; & quia in causis inferioribus rarò euenit, quod agens in distans, non agat in medium saltim actione subordinata illi actioni, qua in distans agit; hinc Arist. vniuersaliter videtur locutus; loca tñ ex 1. de Gen. non vrgent, quia ibi est sermo de alteratione ad mixtionē requisita, ad quam necessarius est contactus mathematicus; idem quoque dicendum ad alia loca, nam solùm vrgent, corpora cœlestia requirere medium, vt agant in hæc inferiora non quidē quò ad omnes actiones, sed quò ad aliquas, maximè quò ad lumen, per quod sm̄ Arist. causant plures effectus, quod tamen est falsum, vt diximus, & fusiùs in libris de Cœlo ostendimus; similis actio est visio, indiget enim medio pleno, per quod obiectum debet species visibiles emittere, à qua actione dependet actio visionis, quam causat in oculo; ita Scot. in 2. d. 9. cit.

67 Quartò ad idem ex Capreol. Fons. Suar. & alijs, agens se habet vt actus, passum vt potētias, actus autem, & potentia, vt sit actio, requiritur coniunctionem, ergo &c. Tum 2. quia omnes aliæ causæ, vt causent, debent esse præsentes localiter, sic materia, & forma; & finis quoque est præsens saltim intentionaliter, nam intētionaliter causat, ergo etiam efficiens. Tū 3. ex Mol. & Arei nequit aliquid mouere corpus de extremo ad extremum, nisi per mediū, ergo nequit agēs agere in distans, nisi per medium. Tum 4. quia non videtur alia ratio, cur natura refugiat vacuum, quam vt agens superius possit agere in inferius, aliter non esse. tanta necessitas. Tum 5. quia videmus, quòd si inter agens, & passum interponatur corpus contrarium, statim cessat agentis actio, vt patet, cùm os clibani clauditur.

Respon. ad 1. minorem esse veram de actu formali, non effectiuo, nisi de coniunctione virtuali, ratio est, quia ille causat per sui communicationē, hic vero extrinsecè. Per idem ad 2. quia materia, & forma sunt causæ intrinsecæ, finis vero, licèt sit extrinseca causa; attamen vt moueat appetitum, debet esse applicatus per cognitionem, at efficiens est causa extrinseca, nec aliud, vt causet, requirit, nisi applicationem virtutis, quæ solùm arguit contactum virtualem. Ad 3. negatur paritas, primò quia corpus respectu omniū locorum eodem modo se habet, & respicit illa, vt medium eiusdem rationis, hinc nequit transire ad extremum, nisi per medium; at agens cum agit immediatè in distans, non respicit medium vt eiusdem rationis cum extremo; Secundò quia idem corpus, vt notat Auersa, quod est modò in vno extremo, erat in alio extremo, at actio, quæ fit in distans, non erat antea in alio loco, sed immediatè ibi primò fit. Ad 4. dicimus, præcipuam rationem, cur natura respuit vacuum, esse, quia ad vnitatē semper aspirat, quam per connexionem assequitur; non negamus tamen, quin etiā propter actiones superioris agentis maximè sublunaris, quod per sensibiles, & contrarias qualitates vt plurimum agit, quibus per medium debet agere; non .n. Scotus ait, quodlibet agens posse agere in distans, sed aliquod, nec istud sm̄ omnes potentias, sed sm̄ aliquas. Ad 5. verum est assumptum de agēte in medium eiusdem rationis cum extremo, vt patet in exēplo adducto, vel de agente immediatè in distans, sed in medium actione subordinata illi, vt est ignis respectu cōbustionis stuppæ, qui in aere medio agit, alterando ipsumque actio aliquo modo subordinatur generationi ignis è stuppa, si .n. non calefaceret aerem, nec etiam stuppam calefaceret. non tñ est verum de alijs, vnde Sol agit intus terram, quamuis nequeat agere illuminando, Luna quando nō lucet, etiā agit in humidis.

68 Quintò ad idem ex Ruuio; nullum agens potest operari nisi in tempore existat, vt diximus in 1. art. & nequit operari in tali tempore, nisi in tali existat tempore, etiāsi aliàs extitisset, ergo nequit agens operari, nisi in loco, & vt in tali loco agat, debet in tali loco existere. Tum 2. ex Conimbr. & Vasq. quia si hoc esset, ergo posset in quamcumque distantiā operari, quia non requiritur maior virtus ad operandum in maiori, vel in minori distantia immediatè agendo in distās, quod argueret in creatura infinitam potentiam. Tùm 3. quia nunquam posset agens suā actionem diffundere vniformiter difformiter per medium, .i. quo longiùs distat passū, cò remissiùs agere in illud, hæc .n. remissio a distantia prouenit. Tū 4. quia quod agit per virtutem in se retentam, & non per medium diffusam, necessario agit immediatè immediatione suppositi, sed per Scot. Sol nō diffundit suam virtutem per medium, ergo deberet esse agens immediatum immediatione suppositi, quod est falsum, vt patet; Maior probatur, quia virtus agentis debet attingere effectum, nequit autem ipsum attingere, nisi sit vbi est effectus, ergo si non diffunditur per medium, deberet esse immediatū illud agens immediatione suppositi.

Respon. ad 1. ex Bassol. negando paritatem, nam quòd in hoc tempore agat, necessariò requirit existentiam in hoc tēpore, & si illam non haberet, nullo modo existeret, sicut necesse est etiā, quòd agēs alicubi sit, quia si nullibi esset, non existeret, at non sequitur, quòd si nō est in hoc loco, ergo nullo modo est, hinc poterit in vno loco agere, & si ibi non sit præsens. Vel dic, quod concludit de præsentia virtuali, non mathematica. Ad 2. respondet Auersa ex Scoto sæpè cit. & in Reportatis, negando sequelam cum probatione, maior .n. virtus requiritur ad agendum in maiori distantia, quā in minori, siue agens per medium agat, siue non, & hoc ex intrinseca ratione virtutis agentis limitati, vt determinatam petat sphęram actiuitatis, vnde ista sphæra non solum prouenit ex resistentia passi, sed etiam ex limitatione agentis; neque quia agens non defatigatur in propinquum, idcircò potest agere in remotius, aliter luminosum, cui passum non resistit, posset agere in quamcūque distantiam. Per idem ad 3. non licèt

in medium non agat vniformiter difformiter, in distans tamen taliter agit, quia fortiùs in propinquiorem partem, quàm in remotiorem. Ad 4. maior est vera, vel de immediatione suppositi in essendo, vel in causādo, vt diximus quęst. 1. huius disp. explicando quartam diuisionem causæ efficientis; Sol agit in distās immediatè immediatione suppositi in causando, non in essendo, quia in passo distanti aliquid potest esse terminus virtutis causatiuæ existentis in agente.

Et nota quod istæ rationes, si valerent, ostenderent non solū agens contiguari debere cum passo, sed etiam compenetrari, aut saltem si ageret per virtutem diffusam, non sufficere virtutē hanc reperiri in corpore contiguo ipsi passo, sed debere in ipso passo existere, & diffundi, nam contiguitas non excludit omnem indistātiam, quoniam agens verè secundum partes distare à passo, licèt sit tantùm in superficie; & maximè prima ratio Ariag. hoc cōcludit, nam sicut operari in tali tempore significat agens esse simul cum illo tempore, & habere existentiam simultaneam, & compenetratam, vt ita dicemus, cum existentia illius temporis, si paritas valeret, operari in tali loco diceret agens non solum esse contiguum, sed etiam compenetratum cum illo loco.

Tandem arguunt Io. de S. Th. q. 22. Phys. art. 2. & Manca 3. Phys. q. vn. dub. 1. agens educens formam ex passo educit, vt vnitā, & inhęrentem illi, ergo virtus agētis debet esse vnita passo, vt effectum illi coniunctum producat. Conf. agens nequit agere circa materiam sibi non subiectam, nec determinatā, talis est materia distās, & remota; ergo &c. Min. pro. materia distans nō habet vnde determinetur ad hoc agens potius, quam ad illud, cum respectu illius nullam prorsus habeat coniunctionē: neque vnionis, neque contactus, neque propinquitatis, per quam ad illud determinatur. Resp. distinguendum consequens, debet virtus agentis esse coniuncta passo contactu mathematico, negamus, virtuali, concedimus, non quod hęc virtus debeat diffundi necessariò per totā sphæram, sed sufficit quod permaneat in agenti, & satis materia intelligitur agenti cōiuncta, ipsique subiecta, & determinata, si in sphæra actiuitatis agentis existat. Per quod patet ad confirmationem.

Solent etiam cōtra nos quædam experientiæ vrgeri, quia si inter nos, & solum corpus opacū interponatur, in nobis lux non producitur, species non transmittuntur ad potentiam visiuam ex simili impedimento, nec vlla est agens creatum, cuius actiuitas non retardetur interposito corpore incapaci illius effectus, quod non fieret, si posset agens in distans agere non operando in medio; imò idipsum probat Ariag. experientijs, quæ pro nobis adduci solent, nam neque basiliscus homini nocet, nec torpedo ligat piscatoris manum, si corpus interponatur omninò incapax nociuæ illius qualitatis, vt murus aliquis; & magnes ipsa faciliùs attrahit, quando non est interiectum corpus impediens in medio productionem illius qualitatis. Resp. iterum neque nos, neque Scotum asserere quodlibet agens posse agere in distans, sed aliquod, nec illud secundum omnes potentias, sed aliquas, & præsertim gratis concedimus agens creatum prius agere in medium, quam in distans, quando in medium est eiusdem rationis cum extremo, & receptiuum eiusdē qualitatis ab eo producibilis, & verū est à nonnullis pro nostra sentētia quasdam adduci experientias, quæ non conuincunt, quas proindè mittas facimus, ex his tamen non valet inferre consequentiam vniuersalem de omnib⁹ agētibus creatis, quod nequeāt in distans agere immediatè; quia saltem corpora cœlestia, quæ sunt maioris virtutis, quā sūt lunaria, in productione quorumdam effectuum sic agunt, vt ostendimus, & hoc valdè notandum est, quia Aduersarij arguunt contra nos, ac si in vniuersum teneremus omne agēs posse agere in distans.

QVAESTIO V.

De Causa Instrumentali.

69 INstrumētum, vt colligitur ex Doctore in 4. dist. 1. q. 1. D d. & q. 5. F. & dist. 6. q. 5. E. multipliciter sumitur, pri-

primò pro causa omni, quæ in actione dependenter agit, quo sensu omnis causa secunda erit instrumentalis, solùm prima causa dicetur principalis, quia hęc tm̄ agit independenter; secundo sumitur pro parte aliqua totius, cui primò competit esse principium actionis, toti verò non nisi p illam partem, & hoc modo partes animalium, quibus operationes varias exercent vitaliter, ab Arist. 2. de An 16. organa sēsuum, & animæ instrumenta vocantur, totum verò operans erit agens principale; & de instrumento his modis accepto non loquimur in præsenti, quia vere possunt dici principales causę, cum habeant virtutem causandi in esse quieto. Tertiò sumitur propriè, quod s. inseruit principali agenti ad producendum terminum per se ab ipso inceptum, & in hoc sensu loquimur; quod adhuc est triplex, supernaturale, naturale, & artificiale; supernaturale (quod sm̄ Scotum etiā est morale) dicitur illum, quod inseruit agenti supernaturali ad aliquod opus efficiendum, cui ex propria natura minimè ordinatur, sed solùm ex diuina dispositione; & de isto aliqua dicemus seq. quæst. art. vlt. res .n. est theologica, sic Sacramenta causæ instrumentales gratiæ dicuntur; naturale est, quod naturali agenti famulatur in ordine ad aliquod opus naturale, cui ex propria natura proportionatur, vt calor dicitur instrumentum ignis ad producendum ignem; artificiale, a quo nomen instrumenti deriuatum est, inseruit principali agenti ad aliquod opus artificiale condendum, non quidem per aliquam virtutem præcisè innatam, aliter ignis, aqua, & cętera huiusmodi, possent dici artificis instrumenta, dum assumuntur ab ipso ad aliquod opus efficiendum, puta cum ignis inseruit liquefactioni metallorum, aqua marmorum sectioni; sed etiam per aliquid receptum ab extrinseco, sic malleus, serra dicuntur propriè instrumenta, quia inseruiunt per propriam duritiem, grauitatem, figuram, & per actualem motionem agentis.

70 Hoc instrumentum artificiale ad tria præcipuè potest inseruire, vt notat Amicus tract. 12. q. 12. & Suar. 3. par. tom. 1 disp. 31. sect. 8. vel ad expulsionē alicuius; corporis vt patet in diuisione ligni, hæc enim fit, vt ait Doctor 4. dist. 1. q. 5. F. per expulsionem partium ligni ab illo vbi, ad quod serra, vel securis mouetur ab agente, & introducitur, secundò ad deferendum, vel coniungendum vnum corpus cum altero, sic calamus, penniciIlus, & trulla ædificatoris, inseruiunt; tertiò ad causandam collisionem duorū corporum, vt sonus efficiatur varius, & regulatus, vt organa, & similia.

Insuper notandum, instrumenta alia dici coniuncta, & alia separata, & vtraque dupliciter; .s. separata sm̄ esse, & separata sm̄ causalitatem, coniuncta sm̄ esse & coniuncta sm̄ causalitatem; tunc instrumentum dicitur coniunctum sm̄ esse, quādo agenti principali est aliquo modo realiter coniunctum, vel per contractum, vel per aliquam præsentiam, & vnionem realem; vt calamus Scriptori, calor igni, &c. & è contra tunc instrumentum dicitur separatum sm̄ esse, quando per nullam præsentiam realem est coniunctum agenti principali, vt semen iam decisum; instrumentum coniunctum sm̄ causalitatem est quod in concursu suo famulario indiget actuali, & proprio influxu agentis principalis, sic est calamus, qui non inseruit scribenti, nisi quando scribens influit in scripturam; separatum sm̄ causalitatem dicitur, cum in suo concursu, licèt inseruiat agenti principali, non indiget tm̄ actuali influxu eiusdem agentis, vt calor disponit materiam ad formam ignis propria virtute, etiam si ignis ad illam actionem dispositiuam actu non influat: vnde idem instrumentum sm̄ varias acceptiones coniunctum, & separatum dici poterit, calor .n. in igne est instrumentum coniunctū sm̄ esse, separatum sm̄ causalitatem, semē est separatum vtroque modo, calamus vtroque modo coniunctum.

De isto igitur instrumento, siue naturali, siue artificiali primò videndum est, an habeat aliquam actiuitatem, & quomodò; deinde, in quo eius formalitas consistat, per quam à causa principali secernatur; tādē ad quod genus causæ reducatur.

71 Quò ad 1. recentiores ferè omnes cum veteribus Thomistis asserunt, instru

strumentum actiuum esse, & quasi semper attingere terminum principalis agentis, vt à causa principali eleuatum: discrepant tñ in explicatione huius eleuationis, nam aliqui volunt, fieri per concursum concomitantem principalis agentis in eundē terminum: ita Suar. disput. 17. Met. sect. 2. tom. 1. in 3. par. disput. 31. sect. 5. Alij per receptionem alicuius qualitatis ab agēte principali, vt veteres Thomistæ; Alij vtroque modo, ita Auersa q. 15 sect. 2. siue præsupponatur virtus quædam præuia in instrumento, siue non. Scotistæ ex altera parte dissident etiam inter se, nam P. Mastrius 2. Phys. disput. 15 q. 1. & 2 admittit instrumentum actiuum respectu termini principalis agentis, quamuis videatur loqui de instrumento in latiori significatione, quam nos accipimus. P. Vulpes 2. par. tom. 1. disp 2. art. 4. negat instrumentum posse attingere terminum principalis agentis, neque ex se, neque vt eleuatum, sed vel non esse actiuum, vel solùm attingere dispositionem præuiam. Fuentes 2. Phys. q. 6. per totum ait, instrumentum propriè, & rigorosè acceptū esse actiuum termini principalis agentis, non ex se, sed vt eleuatum ab agente per virtutem ab ipso receptam, & actualem motionem, quæ sit qualitas quædam instrumento impressa, quandiu actualiter ab agente mouetur: & quia talis qualitas præuia non potest dari in accidentibus respectu substantiæ generandæ, hinc negat, instrumenta naturalia esse rigorose instrumenta, & solùm artificialia admittit.

Similiter quò ad 2. est discrimen inter Doctores, nam aliqui dicunt, causam instrumentalem eam esse, quæ propriè non denominatur agere, ipsique non tribuitur actio, sicut est causa principalis, citatur Fons. 5 Met. cap. 2. q. 4. sect. 1. Alij, quòd causa instrumentalis, vt à principali distinguitur, sit, quæ nec propria, nec sufficienti virtute influit in effectum, sed solum in virtute principalis, quæ propria, & sufficienti virtute effectum attingit. Alij, vt Fuentes citat. quod causa instrumentalis sit, quæ vt mota ab alio agit in effectum, non per hoc tñ conuenit causis secundis, quia hæ agunt per virtutem innatam, instrumenta verò agunt per virtutem, non per innatam, sed nouiter receptam ab agente. Alij tandem, vt Suar. 17 Met. cit. & Hurt. disput. 9. Phys. sect. 12. voluerunt, causam principalem esse, quæ per virtutem nobiliorem, vel æquè nobilem cum effectu in eum influit, instrumentalem verò, quæ influat vtique in effectū, sed per virtutē inferioris ordinis, & hinc est, quòd agit dependenter à principali iuxta mensuram virtutis, & eleuationis principalis agentis; sed limitat Hurt. & rectè, non omnia imperfectiora principia esse instrumenta, sed ea tñ quibus nulla respondet formalitas in effectu: & vt sic accedit ad Scoti sententiam, vt videbimus.

72 Dicimus 1. nec omne instrumentū actiuum esse, nec quod est actiuum, attingere posse terminum principalis agentis, siue propria virtute, siue eleuatum ab agēte, aut per receptionem formæ præuiæ, aut per concursum concomitantem agentis principalis in effectum. Concl. est Scoti quo ad omnes partes, estq; magis cōis inter Scotistas, quam optimè explicat P. Vulpes cit. Prima pars, quod non omne instrumentum sit actiuum, est Doctoris in 4. d. 1. q. 5. F. quam probat de instrumētis artificum, à quibus primo tractum est instrumenti nomen; nam ista instrumenta, vel assumuntur ad effectum præuium effectui principaliter intento, vt sectio ligni ad conficiendam arcam, vel assumuntur ad eundem effectum principaliter intentum ab agente, vt calamus simul cum manu attingit scripturam, sigillum attingit formam impressam in cera, &c. quomodocumque autem se habeant, nunquā actiuè concurrunt, quia hæc non habent in se, nisi quantitatem, figuram, duritiem, & motum localem; quantitas, & figura non sunt formæ actiuę, aliter Mathematicus considerando quantum figuratum, nō abstraheret à motu; neque durities, quia si Deus de potentia absoluta aliquod quā tum molle conseruaret in eadem quantitate, & figura, & moueretur localiter, æq; scinderet, vel imprimeret, si esset serra, vel sigillum, sicut modò faciunt dura, ergo durities, quæ est qualitas, non est per se principium agendi, apparet autem esse,

eo

eo quòd est quædã impassibilitas resistẽs corrumpenti: neque motus localis, aut terminus ipsius est forma actiua, quia vterque est respectus ex dicendis infra.

Accedit, quòd vbicunque est formalis incompossibilitas ĩ creatura, vnum illorũ non expellit aliud actiuè, sed formaliter, agens autem inducens vnum effectiuè, expellit aliud effectiuè, sicut calor receptus in subiecto, formaliter, non actiuè expellit frigus, quia expellit communicando seipsum, quod est proprium formæ, at calor in igne actiuè expellit frigus existẽs in aqua; instrumenta autem artificialia inseruiunt quatenus ab agente sunt localiter mota, quo motu expellunt ab eodem loco, ad quem mouẽtur, aliud corpus, vt patet in scissione ligni per serram, ergo ipsa formaliter expellunt, non effectiuè. Neque dicas cum Suar 3. par. tom. 1. disp. 31. sect. 8. quòd in tali actione non solùm corpus expulsum caret suo loco, sed etiam ad alium locum impellitur, quod non fit sine motione efficiente. Non valet, quia quod impellit corpus, illud.s. lignum est, quod inducit instrumentum in illo loco, vbi erat lignum, & ab eodem lignum expellit, tale autem non est in strumentum, sed agens.

73 Idcircò non videtur Fuentes Scoticè locutus, dum ait, instrumenta actiuè per qualitatem ab agente receptam agere; nunquam.n. hoc absolutè asseruit Doctor immo totum oppositum, vt patet ex q.5. cit. & quamuis in 4. dist. 1.q. 1. Dd. & vltimum principale, & dist. 6.q. 5. D. videatur hoc asserere, attamen semper conditionaliter loquitur, si instrumentum ponatur actiuum; vnde in 2. dist. 3.q. 8.E. ait dum manus mouet baculum, & baculus pilam, manum non dare baculo duritiem, per quam expellit corpus extra locum, sed dat præcisè baculo motionem localem, qua s. applicatur ad istam expulsionem propter incompossibilitatem corporis duri ad aliud corpus, quod nõ cedit ei.

Secunda pars, quod.s. instrumenta actiua non attingat vllo modo terminũ principalis agentis, est Scoti q 5. & dist. 6. cit. & dist. 12.q. 3. B. & dist. 13.q. 1. I. E. quibus in locis licèt videatur ponere differentiã inter agens principale, & instrumentale ex hoc, quod illud habeat formam in esse quieto, qua attingit effectum, illud verò in actuali motione, tñ hoc semper dubitatiuè, & conditionaliter profert, vt diximus; absolutè tñ conformius est suis principijs asserere, nunquam instrumentum posse attingere vllo pacto terminũ principalis agentis, quem modum sequitur Hurt. cit. & probatur; nam vel ista eleuatio fit per concursum concomitantem principalis causæ in effectum, sine quo instrumentalis esset insufficiens, quamuis haberet in se virtutem attingendi effectũ; & sic à principali partiali non differret, quia hæc intantùm ex se non producit effectum, quia licet habeat virtutem aliquã, tñ est improportionata, & insufficiens se sola; quod est falsũm.

74 Respon Suarez, causam principalẽ partialem differre ab instrumentali, quia illa dicit habitudinem ad compartialem eiusdem rationis, & ordinis, itavt neutra alteri subordinetur, sed ex vtraque coalescat vna totalis causa eiusdem ordinis; at instrumentalis habet quidem virtutem, sed alterius ordinis, & rationis, quia est imperfectior effectu, & essentialiter est virtuti principalis agentis subordinata, quod licèt conueniat causæ secundæ respectu primæ, non ob id tñ illa instrumentalis dicetur, quia non est cum effectu improportionata, sicut est causa instrumentalis in ordine ad effectum principalis agentis.

Sed quamuis hæc quæstio possit esse de nomine, attamen impugnatur hęc responsio, quia subordinatio vt sic non constituit instrumentalem causam, aliter omnes causæ secundę essent instrumentales; neq; improportio cum effectu, quia causa principalis partialis est insufficiens, & improportionata cum toto effectu, ergo vel non dabitur principalis causa partialiter influens, vel causa instrumentalis non attinget propria virtute effectum principalis agentis, etiam v. eleuata. Tum quia virtus actiua tunc poni debet in aliquo respectu effectus, tñ & si non possit totaliter ponere effectum illum in esse, tñ habet aliquam proportionem, & analogiam cum

illo, vel quia est aliquid illius, vel quia potest producere aliquem effectum minus perfectum, aliquam proportionem habentem cum perfecto effectu; ratio huius est, quia actiuitas causæ dignoscitur à posteriori, & experientia, aliter possemus dicere, quodlibet posse à quolibet produci, saltim vt à causa partiali, sed instrumentum nullam habet in entitate proportionem, & conuenientiam cum effectu principalis agentis, accidens .n. quod instrumentum ponitur in generatione substantiæ, nullam habet analogiam cum substantia, & proportionem, nisi in genere entis, quatenus ipsi proportionatur vt est ens, non vt accidens, aliter quodlibet posset à quolibet produci, quia omnia in ente conueniunt, ergo ista virtus instrumenti nequit attingere effectum principalis agentis, etiam cum istius concursu.

75 Vel talis eleuatio fit per virtutem aliquam deriuatam a causa principali, non quidem in esse quieto, sed in actuali motione, sed hoc est falsum; Tum quia ista virtus non potest dari in accidente respectu substantiæ, quia hęc virtus esset etiam accidens, & sic semper esset improportionata. Tùm quia vel in instrumēto præsupponitur aliqua proportio, & actus primus licèt insufficiens, qui per istam virtutem compleatur, & sic erit causa principalis partialis, vel non præsupponitur, & sic quodlibet posset assumi ad producendum quodlibet, etiam improportionatum, & contrarium, vt aqua ad producēdum ignē, quia cùm ista virtus sit materialis, & accidentalis, aqua habebit capacitatem ad illam. Tùm quia si virtus illa infusa est potens attingere effectum, saltim partialiter erit causa principalis partialis ex dictis, ergo subiectum, cui inhæret, deberet dici sm̄ vltimam denominationem causa principalis partialis, non instrumentalis, quia subiectum intantùm denominatur causa, inquantùm forma in ipso recepta est ratio agendi, sic aqua calida denominatur principaliter calefacere, non instrumentaliter, quia calor respectu calefactionis non est causa instrumentalis, sed principalis. Neque dicas cum Fuentes num. 16. virtutem partialem esse permanentem in esse quieto, instrumentalem verò in actuali motione; Quia ad causationem parum refert, quod causa ante, vel post causationem permaneat, sed sufficit, vt sit, dum causat. Tùm quia posset Deus illam virtutem conseruare transacta actione, ergo se habebit per modum habitus permanētis.

76 Contra obijcitur, phantasma actiuè attingit productionem speciei intelligibilis vna cum intellectu, semen productionem fœtus, accidens generationem substantiæ, intellectus productionem actuum supernaturalium, & tamen instrumentaliter concurrunt, quia agunt vt eleuata, ergo instrumentum potest attingere effectum principalem: Tùm 2. quia instrumentum est suo modo causa effectus principalis, de ratione autem causæ est, quòd virtualiter contineat in se effectum, ergo instrumentum habet virtutem attingendi effectum principalem. Tum 3. quia instrumentum vt instrumentum est actiuum, quia pertinet ad genus causæ efficientis; non potest esse actiuum effectus præuij, quia vt sic se habet vt causa principalis, ergo respectu effectus principalis agentis. Tùm 4. ridiculum est asserere, gladium non incidere, dum penetrat viscera, malleum non frangere, dum imminuit aliquod corpus, &c. sed hæc omnia dicūt actionem; Tùm 5. quia quodlibet posset assumi pro instrumento.

Respon. ad 1. negando, phantasma, & intellectum instrumentaliter concurrere, sūt .n. causę principales partiales ꝓpter innatā virtutem, quam habent: vt in lib. de Anim. semen verò dicitur instrumentum, non respectu formæ corporeitatis, quam attingit, vt sic .n. est causa principalis, sed respectu, animationis, ad quam non concurrit effectiuè attingendo, sed disponendo, vt fusiùs in lib. de Gen. idem dicas de accidēte, vt in seq; quæst. Neque eleuatio est de ratione instrumēti, quia magis pertinet ad causam partialem principalem, quam ad instrumentum, quod solùm eleuari dici poterit, quatenus assumitur in ordinem ad effectum nobiliorem, non attingendo, sed disponendo. Ad 2. est causa effectus, non principalis, sed instrumētalis, de cuius ratione non est continere

esse-

ram, ignis stuppam comburit, non media aliqua virtute diffusa, quia, vt dicemus quæst. seq. accidēs nequit productionem substantiæ attingere. Neque actio illa præuia, qua passum alteratur, facit, vt agēs propriè in distans agere non dicatur, quia vt notat Doctor cit. hoc est de per accidens, quatenus agens, cùm sit imperfectū, natum est prius agere sm̄ potentiam imperfectiorem, quæ est alteratiua, postea sm̄ perfectiorem, quæ est generatiua, & si à Deo applicaretur subiectum vltimò depositum illi agenti, statim ageret generando, non alterando. Tum quia etiam probatur in effectibus accidentalibus; nā corpora cœlestia in hæc inferiora multos effectus accidentales producunt, vt sunt præcipuè fluxus, & refluxus maris in nouilunio à luna causati, alteratio præuia materiæ mineralium in visceribus terræ, attractio actus attritu magnetis contricatæ à Cœli partibus polo vicinis, & similes, qui effectus non causantur à cœlestibus corporibus per motum, quia hic semper adest, & consequenter semper causaretur commotio illa maris in nouilunio præcipuè adueniens, subterranea loca non mouentur ergo per motum nequeunt alterari; Tum quia motus non est ratio agendi, sed solū adducit agens, & passo coniungit in debita approximatione, vt agat, ex 2. de Gen. 55. & aduertit Doctor 2. d. 14. q. 3. in fine, & 4. d. 1. q. 5. C & d. 48. q. 2. I. cuius ratio est, quia cum motus sit forma respectiua, non potest esse de numero actiuorum. Neque possunt à lumine causari, quia in nouilunio Luna nō lucet, attractio ac⁹ fit etiam in tenebris, nec lumen terræ viscera penetrat, vt possit materiam metallorum alterare.

63 Dices; Calorem productum in visceribus terræ esse effectum caloris producti à lumine in superficie terræ, & consequenter potest idem instrumentum æstimari cum lumine, quod cum per Cœlos transeat, iam astra agent in hæc inferiora per virtutem diffusam, & cōtinuatam per medium. Sed contra, quia vt dicimus in lib. de Cœlo, lumen non est caloris productiuum, aliter maius lumen maiorem calorem causaret, & sic magis calefieret aer à lumine Lunæ, quàm à lumine canicularis stellæ, quod est falsum. Tum quia multa astra frigus causant in hæc inferiora, quod per lumen nequeunt efficere. Tum quia, & si lumen productiuum esset caloris, nō potest tñ iste calor terram penetrare, nā Sole maximè æstuante, subterranea loca etiam propè terræ superficiem sunt frigidissima, itaut multoties fiat cōgelatio, ergo multò minus poterit calor ille in superficie terrę existens tam vastam molem penetrare. Tum quia maiorem calorem producit intus terram fornax ardens, quàm Sol, sicut maior est calor in superficie terræ à fornace, quàm à Sole productus; ille autem non tam profundè peruadit, vt patet experientia, ergo nec iste.

Si dicatur, produci medijs influentijs à motu, & lumine distinctis, quæ sint qualitates quędam virtuales ab astris prouenientes, quibus propter materiæ diuersitatem diuersa quoque producuntur iuxta capacitatem subiecti. Contrà est quia quamuis verum sit, Cœlos medijs influentijs agere in hæc inferiora, non debemus tñ dicere, has influentias esse quasdam qualitates p totum vniuersum diffusas etiam in ipsis Cœlis, qui sunt incapaces effectuum ab istis qualitatibus prouenientium, vt sunt primę qualitates, nam ista virtus sicut diffunditur in partibus Cœli inferioribus, deberet etiam in superioribus diffundi, quia agens naturale per totam suam sphæram agit circulariter, vt notat Doctor in 2. d. 13. q. vn. & tñ esset frustra, cùm nec per æternitatem posset in Cœlis aliquid producere. Tum quia, vt ait Auersa, ista virtus non potest esse vna simplex qualitas, quia non posset tot, & tam varios effectus producere; nec plurificari ad plurificationem effectuum, quia totum vniuersum esset plenum tot varijs qualitatibus, & immensis, solummodo vt minimum effectum producant, quod sine aliqua vrgenti ratione dici non debet, quæ in proposito non adest, vt videbimus. Idem quoque dicendum de varijs effectibus à causis sublunaribus productis, inter quos non inferiorem locum obtinet attractio ferri à magnete, etiam si medium aliquod solidum sit interpositum, itaut si magnes subtus lapidem exi-

existat, ferrum verò super lapidem, experientia compertum est, ferrum supra lapidem moueri ad motum magnetis in inferiori parte existentis. Et quod ait Auersa, magnetem propriam virtutem per mediũ emittere, idem poterat etiam asserere in cœlestibus; si .n. ideò in istis negat virtutem diffusam, quia capacia non sunt effectuum ab illa virtute producibilium, ergo quia nec lapis, nec aer trahuntur à magnete, neque capaces erant illius virtutis.

Conf. tandem, quia multi ex Aduersarijs, vt Suar. Ariag. & alij concedunt causas creatas posse agere in distans nihil operando in medio, dũmodo sint contiguæ cum causis operantibus in distanti, vt partes interiores ignis non prius agere in externas, sed in aerẽ immediatè, quod verissimum est, vt infra dicemus, quia simile non agit in simile, tenet etiam agens creatum posse in distans immediatè aliquem effectum producere, cuius similem non produxerit in medio, vt Solem minералia in visceribus terræ, qui apud nos solam v.g. lucem produxit, quæ ad illum effectum non conducit, ergo possunt quoque absolute concedere actionem imediatã in distans, Prob. conseq. quia preuia operatio in medio ad effectum omnino impertinentẽ ad producẽdũ in extremo, vel coniunctio cũ alijs partibus agẽtibus nihil prorsus conducit ad operandum in distãs. Resp. Ariag. hæc valde conducere, effectus enim in medio productus esto sit diuersæ rationis à producendo in extremo; adhuc tamen conducit ad hoc, vt ratione illius causa aliquo modo approximetur passo, neque enim ad aliud conducit quando effectus similis producitur in medio; coniunctio etiam cum alijs partibus agentibus facit, vt causa distans à passo continuetur cum ipso medijs alijs partibus ipsius causæ, quæ continuatio agentis cum passo per corpora intermedia est necessaria ad agendum, vt docet experientia ipsa, licet non possit reddi ratio à priori. Contra hoc est, quia non videtur, quomodo fiat approximatio causę ad passum distãs per productionem effectus in medio omnino diuersæ rationis, & ad actionem in illud prorsus impertinentis, similis effectus in medio productus benè concipitur approximare causam passo distanti, quatenus nimirum propria actione partiali potest coadiuuare virtutem causæ, vel disponere passum, vt facilius recipiat actionem illius causæ, sed effectus dissimilis, & prorsus impertinens quo pacto approximare possit causam passo distanti non videmus, quarè præstat dicere passum sufficienter censeri agẽti approximatum, si sit intrà sphæram suæ actiuitatis conclusum; Contra illud de continuatione inter agẽs & passum per corpora intermedia est, quod licet talis continuatio sit modo necessaria ad euitandum vacuũ, paruum tamen in casu posito, vel nihil iuuat actionẽ agentis in passum distans, quia tam fatentur Aduersarij partes agentis remotas á passo nihil agere in propinquiores, sed immediatè agere in passũ distans nulla operatione secuta in medio, ergo tantum concedunt, quantum nos contendimus, quod v. g. magnes possit ferrum attrahere, & in ferrum agere non agendo in medium interpositum, quia adest continuatio inter agens, & passum per aerem intériectum, & parum refert, quod hæc continuatio fiat per partes eiusdem magnetis vel alterius corporis, quia continuatio inter agens, & passum datur ad euitandum vacuum, non ad deferendam actionem quando medium non est eiusdem rationis cum extremo quoad capacitatem qualitatis ab agente producibilis, sicut nos dicimus esse aerem respectu virtutis attractiuæ magnetis.

64 Ex quibus omnibus apparet, quomodo non est necesse, ad hoc vt agens agat in distans, agere in medium actione, à qua dependeat actio in distans, nam Sol in Cœlos agit per lucem, quæ nihil facit ad generationem mineræ, magnes trahit ferrum, solum agendo in aerem per specierum visibilium multiplicationem, quamuis detur etiam agens, quod tali modo agat, vt ignis calefacit aerem, quæ actio dicit quandam habitudinem ad generationem ignis ex stuppa. Apparet etiam, quomodo saltem per Dei potentiam potest agẽs agere in distans nullo modo in medium agendo, si .f. Deus suspenderet concur-

mile, vt dicimus in lib. de Gen. at mediũ, de quo loquitur argumentum, est simile, & ideò improportionatum ad patiẽdum. Per hoc ad 2. negatur paritas in proposito, ratio est, quia agens totale comparatur ad medium in proportionatum, & dissimile, sed agens partiale cõparatur ad medium proportionatum, & simile.

66 Tertiò arguitur contra actionem immediatè in distans; Tum quia ex Psal. 138. habetur, *si ascendero in Cælum, tu illic es, si descendero in infernum, ades, si sumpsero pẽnas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua*; & Act. 19. D. Paulus loquens Atheniensibus ait de Deo. *Quãuis non longe sit ab vnoquoque nostrum, in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus*; quibus verbis assignatur pro necessaria ratione diuinæ pręsentię in omnibus locis ipsius actio conseruatiua, & actualis concursus; quo sensu etiam multi Sancti Patres loquuntur, vnde Ansel. in Monol. cap. 21 ait. *Sed quia aliquid sine Deo neque vsquam, neque vnquam est, necesse est, illum esse vbique, & semper.* Tũ quia ex Arist. 7. Phys. & seq. inter mouẽs, & motum nihil mediat, quam propositionem ibi Philos. inductione probat, idẽ repetit primo de Gen 43. & 78. & 1. Metheor. c. 2. ait, *Est autem ex necessitate continuus quodammodo mundus isto superioribus lationib⁹, vt omnis ipsius virtus inde gubernetur.* & 2. de An. 74. docet, quòd si mediaret vacuum, nihil possemus cernere in Cœlo.

Respon. ad 1. etiam Aduersarios vrgere, vt notat Bassolius, nam Scriptura, & Patres intendunt ostendere præsentiam Dei intimam s͠m essentiam, omnibus rebus ex operatione, ergo si hæc ratio esset à priori, idẽ probaret de agentibus creatis, .i. quòd deberent esse præsentia non solùm s͠m virtutem, aut per contactũ mathematicum, sed simul cum passo compenetrata; quare diximus, quod illa consequentia non est formalis, & per locũ intrinsecum, sed materialis, & per locũ extrinsecũ à concomitantibus, quia s. diuina attributa sunt ad inuicem connexa, vnum infert aliud, sic omnipotentia infert omniscientiam, & immensitatem essentiæ. Ad 2. respon. Doctor cit. Arist. 1. Phys. non intelligi debere de immediatione cõtactus mathematici vniuersaliter, sed vel de contactu mathematico, vel physico, nam etiam vt sic agens est præsens passo distanti per potentiam suam, non quòd potentia agentis sit ibi, sed quòd per suã potentiam possit ibi causare effectum, ac si ibi esset; & quia in causis inferioribus rarò euenit, quod agens in distans, non agat in medium saltim actione subordinata illi actioni, qua in distans agit; hinc Arist vniuersaliter videtur locutus; loca tñ ex 1. de Gen. non vrgent, quia ibi est sermo de alteratione ad mixtionẽ requisita, ad quam necessarius est contactus mathematicus; idem quoque dicendum ad alia loca, nam solùm vrgent, corpora cœlestia requirere medium, vt agant in hæc inferiora non quidẽ quò ad omnes actiones, sed quò ad aliquas, maximè quò ad lumen, per quod s͠m Arist. causant plures effectus, quod tamen est falsum, vt diximus, & fusiùs in libris de Cœlo ostendimus; similis actio est visio, indiget enim medio pleno, per quod obiectum debet species visibiles emittere, à qua actione dependet actio visionis, quam causat in oculo; ita Scot. in 2. d. 9. cit.

67 Quartò ad idem ex Capreol. Fons. Suar. & alijs, agens se habet vt actus, passum vt potẽtias, actus autem, & potentia, vt sit actio, requiritur coniunctionem, ergo &c. Tum 2. quia omnes aliæ causæ, vt causent, debent esse præsentes localiter, sic materia, & forma; & finis quoque est præsens saltim intentionaliter, ideo intẽtionaliter causat, ergo etiam efficiens. Tũ 3. ex Mol. & Arel nequit aliquid mouere corpus de extremo ad extremum, nisi per mediũ, ergo nequit agẽs agere in distans, nisi per medium. Tum 4. quia non videtur alia ratio, cur natura refugit vacuum, quam vt agens superius possit agere in inferius, aliter non esset tanta necessitas. Tum 5. quia videmus, quòd si inter agens, & passum interponatur corpus densum, statim cessat agentis actio, vt patet, cum os clibani clauditur.

Respon. ad 1. minorem esse veram de actu formali, non effectiuo, nisi de coniunctione virtuali, ratio est, quia ille causat per sui communicationē, hic vero extrinsecè. Per idem ad 2. quia materia, & forma sunt causæ intrinsecæ, finis vero, licèt sit extrinseca causa; attamen vt moueat appetitum, debet esse applicatus per cognitionem, at efficiens est causa extrinseca, nec aliud, vt causet, requirit, nisi applicationem virtutis, quæ solùm arguit contactum virtualem. Ad 3. negatur paritas, primò quia corpus respectu omniū locorum eodem modo se habet, & respicit illa, vt medium eiusdem rationis, hinc nequit transire ad extremum, nisi per medium; at agens cum agit immediatè in distans, non respicit medium vt eiusdem rationis cum extremo; Secundò quia idem corpus, vt notat Auersa, quod est modò in vno extremo, erat in alio extremo, at actio, quæ fit in distans, non erat antea in alio loco, sed immediatè ibi primò fit. Ad 4. dicimus, præcipuam rationem, cur natura respuit vacuum, esse, quia ad vnitatē semper aspirat, quam per connexionem assequitur; non negamus tamen, quin etiā propter actiones superioris agentis maximè sublunaris, quod per sensibiles, & contrarias qualitates vt plurimum agit, quibus per medium debet agere; non .n. Scotus ait, quodlibet agens posse agere in distans, sed aliquod, nec istud sm̄ omnes potentias, sed sm̄ aliquas. Ad 5. verum est assumptum de agēte in medium eiusdem rationis cum extremo, vt patet in exēplo adducto, vel de agente immediatè in distans, sed in medium actione subordinata illi, vt est ignis respectu cōbustionis stuppæ, qui in aere medio agit, alterando ipsum, quę actio aliquo modo subordinatur generationi ignis è stuppa, si .n. non calefaceret aerem, nec etiam stuppam calefaceret, non tn̄ est verum de alijs, vnde Sol agit intus terram, quamuis nequeat agere illuminando, Luna quando nō lucet, etiā agit in humidis.

68 Quintò ad idem ex Rubio; nullum agens potest operari nisi in tempore existat, vt diximus in 1. art. & nequit operari in tali tempore, nisi in tali existat tempore, etiāsi aliàs extitisset, ergo nequit agens operari, nisi in loco, & vt in tali loco agat, debet in tali loco existere. Tum 2. ex Conimbr. & Vasq. quia si hoc esset, ergo posset in quamcumque distantiā operari, quia non requiritur maior virtus ad operandum in maiori, vel in minori distantia immediatè agendo in distās, quod argueret in creatura infinitam potentiam. Tum 3. quia nunquam posset agens suā actionem diffundere vniformiter difformiter per medium, .i. quo longiùs distat passū, eò remissiùs agere in illud, hæc .n. remissio a distantia prouenit. Tū 4. quia quod agit per virtutem in se retentam, & non per medium diffusam, necessario agit immediatè immediatione suppositi, sed per Scot. Sol nō diffundit suam virtutem per medium, ergo deberet esse agens immediatum immediatione suppositi, quod est falsum, vt patet; Maior probatur, quia virtus agentis debet attingere effectum, nequit autem ipsum attingere, nisi sit vbi est effectus, ergo si non diffunditur per medium, deberet esse immediatū illud agens immediatione suppositi.

Respon. ad 1. ex Bassol. negando paritatem, nam quòd in hoc tempore agat, necessariò requirit existentiam in hoc tēpore, & si illam non haberet, nullo modo existeret, sicut necesse est etiā, quòd agēs alicubi sit, quia si nullibi esset, non existeret, at non sequitur, quòd si nō est in hoc loco, ergo nullo modo est, hinc poterit in vno loco agere, & si ibi non sit præsens. Vel dic, quod concludit de præsentia virtuali, non mathematica. Ad 2. respondet Auersa ex Scoto sæpè cit. & in Reportatis, negando sequelam cum probatione, maior .n. virtus requiritur ad agendum in maiori distantia, quā in minori, siue agens per medium agat, siue non, & hoc ex intrinseca ratione virtutis agentis limitati, vt determinatam petat sphęram actiuitatis, vnde ista sphæra non solum prouenit ex resistentia passi, sed etiam ex limitatione agentis; neque quia agens non defatigatur in propinquum, idcircò potest agere in remotius, aliter luminosum, cui passum non resistit, posset agere in quamcūque distantiam. Per idem ad 3. non licèt

in medium non agat vniformiter difformiter, in distans tamen taliter agit, quia fortiùs in propinquiorem partem, quàm in remotiorem. Ad 4. maior est vera, vel de immediatione suppositi in essendo, vel in causādo, vt diximus quęst. 1. huius disp. explicando quartam diuisionem causæ efficientis; Sol agit in distās immediatè immediatione suppositi in causando, non in essendo, quia in passo distanti aliquid potest esse terminus virtutis causatiuæ existentis in agente.

Et nota quod istæ rationes, si valerent, ostenderent non solū agens contiguari debere cum passo, sed etiam compenetrari, aut saltem si ageret per virtutem diffusam, non sufficere virtutē hanc reperiri in corpore contiguo ipsi passo, sed debere in ipso passo existere, & diffundi, nam contiguitas non excludit omnem indistātiam, quoniam agens verè secundum partes distaret a passo, licèt sit tantùm in superficie; & maximè prima ratio Ruuij hoc cōcludit, nam sicut operari in tali tempore significat agens esse simul cum illo tempore, & habere existentiam simultaneam, & compenetratam, vt ita dicemus, cum existentia illius temporis, si paritas valeret, operari in tali loco diceret agens non solum esse contiguum, sed etiam compenetratum cum illo loco.

Tandem arguunt Io. de S. Th. q. 22. Phys. art. 2. & Manca 3. Phys. q. vn. dub. 1. agens educens formam ex passo educit, vt vnitā, & inhęrentem illi, ergo virtus agētis debet esse vnita passo, vt effectum illi coniunctum producat. Conf. agens nequit agere circa materiam sibi non subiectam, nec determinatā, talis est materia distās, & remota; ergo &c. Min. pro. materia distans nō habet vnde determinetur ad hoc agens potius, quam ad illud, cum respectu illius nullam prorsus habeat coniunctionē: neque vnionis, neque contactus, neque propinquitatis, per quam ad illud determinatur. Resp. distinguendum consequens, debet virtus agentis esse coniuncta passo contactu mathematico, negamus, virtuali, concedimus, non quod hęc virtus debeat diffundi necessariò per totā sphæram, sed sufficit quod permaneat in agenti, & satis materia intelligitur agenti cōiuncta, ipsique subiecta, & determinata, si in sphæra actiuitatis agentis existat. Per quod patet ad confirmationem.

Solent etiam cōtra nos quædam experientiæ vrgeri, quia si inter nos, & solum corpus opacū interponatur, in nobis lux non producitur, species non transmittuntur ad potentiam visiuam ex simili impedimento, nec vlla est agens creatum, cuius actiuitas non retardetur interposito corpore incapaci illius effectus, quod non fieret, si posset agens in distans agere non operando in medio; imò idipsum probat Ariag. experientijs, quæ pro nobis adduci solent, nam neque basiliscus homini nocet, nec torpedo ligat piscatoris manum, si corpus interponatur omninò incapax nociuæ illius qualitatis, vt murus aliquis; & magnes ipsa facilius attrahit, quando non est interiectum corpus impediens in medio productionem illius qualitatis. Resp. iterum neque nos, neque Scotum asserere quodlibet agens posse agere in distans, sed aliquod, nec illud secundum omnes potentias, sed aliquas, & præsertim gratis concedimus agens creatum prius agere in medium, quam in distans, quando in medium est eiusdem rationis cum extremo, & receptiuum eiusdē qualitatis ab eo producibilis, & verū est à nonnullis pro nostra sentētia quasdam adduci experientias, quæ non conuincunt, quas proindè mittas facimus, ex his tamen non valet inferre consequentiam vniuersalem de omnib⁹ agētibus creatis, quod nequeat in distans agere immediatè; quia saltem corpora cœlestia, quæ sunt maioris virtutis, quā sūt lunaria, in productione quorumdam effectuum sic agunt, vt ostendimus, & hoc valdè notandum est, quia Aduersarij arguunt contra nos, ac si in vniuersum teneremus omne agēs posse agere in distans.

QVAESTIO V.

De Causa Instrumentali.

69 INstrumētum, vt colligitur ex Doctore in 4. dist. 1. q. 1. D. & q. 5. F. & dist. 6. q. 5. E. multipliciter sumitur, pri-

primò pro causa omni, quæ in actione dependenter agit, quo sensu omnis causa secunda erit instrumentalis, solùm prima causa dicetur principalis, quia hęc tm̃ agit independenter; secundo sumitur pro parte aliqua totius, cui primò competit esse principium actionis, toti verò non nisi p illam partem, & hoc modo partes animalium, quibus operationes varias exercent vitaliter, ab Arist. 2. de An 16. organa sẽsuum, & animæ instrumenta vocantur, totum verò operans erit agens principale; & de instrumento his modis accepto non loquimur in præsenti, quia vere possunt dici principales causę, cum habeant virtutem causandi in esse quieto. Tertiò sumitur propriè, quod s. inseruit principali agenti ad producendum terminum per se ab ipso intentum, & in hoc sensu loquimur; quod adhuc est triplex, supernaturale, naturale, & artificiale; supernaturale (quod sm̃ Scotum dici est morale) dicitur illum, quod inseruit agenti supernaturali ad aliquod opus efficiendum, cui ex propria natura minimè ordinatur, sed solùm ex diuina dispositione; & de isto aliqua dicemus seq. quæst. art. vlt. res. n. est theologica, sic Sacramenta causæ instrumentales gratiæ dicuntur; naturale est, quod naturali agenti famulatur in ordine ad aliquod opus naturale, cui ex propria natura proportionatur, vt calor dicitur instrumentum ignis ad producendum ignem; artificiale, a quo nomen instrumenti deriuatum est, inseruit principali agenti ad aliquod opus artificiale condendum, non quidem per aliquam virtutem præcisè innatam, aliter ignis, aqua, & cętera huiusmodi, possent dici artificis instrumenta, dum assumuntur ab ipso ad aliquod opus efficiendum, puta cum ignis inseruit liquefactioni metallorum, aqua marmorum sectioni; sed etiam per aliquid receptum ab extrinseco, sic malleus, serra dicuntur propriè instrumenta, quia inseruiunt per propriam duritiem, grauitatem, figuram, & per actualem motionem agentis.

70 Hoc instrumentum artificiale ad tria præcipuè potest inseruire, vt notat Amicus tract. 12. q. 12. & Suar. 3. par. tom. 1 disp. 31. sect. 8. vel ad expulsionẽ alicuius; corporis vt patet in diuisione ligni, hæc enim fit, vt ait Doctor 4. dist. 1. q. 5. F. per expulsionem partium ligni ab illo vbi, ad quod serra, vel securis mouetur ab agente, & introducitur, secundò ad deferendum, vel coniungendum vnum corpus cum altero, sic calamus, penicillus, & trulla ædificatoris, inseruiunt; tertiò ad causandam collisionem duorũ corporum, vt sonus efficiatur varius, & regulatus, vt organa, & similia.

Insuper notandum, instrumenta alia dici coniuncta, & alia separata, & vtraque dupliciter; s. separata sm̃ esse, & separata sm̃ causalitatem, coniuncta sm̃ esse & coniuncta sm̃ causalitatem; tunc instrumentum dicitur coniunctum sm̃ esse, quãdo agenti principali est aliquo modo realiter coniunctum, vel per contractum, vel per aliquam præsentiam, & vnionem realem; vt calamus Scriptori, calor igni, &c. & è contra tunc instrumentum dicitur separatum sm̃ esse, quando per nullam præsentiam realem est coniunctum agenti principali, vt semen iam decisum; instrumentum coniunctum sm̃ causalitatem est quod in concursu suo famulario indiget actuali, & proprio influxu agentis principalis, sic est calamus, qui non inseruit scribenti, nisi quando scribens influit in scripturam; separatum sm̃ causalitatem dicitur, cum in suo concursu, licèt inseruiat agenti principali, non indiget tñ actuali influxu eiusdem agentis, vt calor disponit materiam ad formam ignis propria virtute, etiam si ignis ad illam actionem dispositiuam actu non influat: vnde idem instrumentum sm̃ varias acceptiones coniunctum, & separatum dici poterit. calor .n. in igne est instrumentum coniunctũ sm̃ esse, separatum sm̃ causalitatem, semẽ est separatum vtroque modo, calamus vtroque modo coniunctum.

De isto igitur instrumento, siue naturali, siue artificiali primò videndum est, an habeat aliquam actiuitatem, & quomodò; deinde, in quo eius formalitas consistat, per quam à causa principali secernatur; tãdẽ ad quod genus causæ reducatur.

71 Quò ad 1. Recentiores ferè omnes cum veteribus Thomistis asserunt, instru

strumentum actiuum esse, & quasi semper attingere terminum principalis agentis, vt à causa principali eleuatum: discrepant tñ in explicatione huius eleuationis, nam aliqui volunt, fieri per concursum cōcomitantem principalis agentis in eundē terminum ita Suar. disput. 17. Met. sect. 2. tom. 1. in 3. par. disput. 31. sect. 5. Alij per receptionem alicuius qualitatis ab agēte principali, vt recentes Thomistæ; Alij vtroque modo, ità Auersa q. 15 sect. 2. siue præsupponatur virtus quædam præuia in instrumento, siue non. Scotistæ ex altera parte dissident etiam inter se, nam P. Sgherna 2. Phys. digress. 15 q. 1. & 2 admittit instrumentum actiuum respectu termini principalis agentis, quamuis videatur loqui de instrumento in latiori significatione, quam nos accipimus. P. Vulpes 2. par. tom. 1. disp. 2. art. 4. negat instrumentum posse attingere terminum principalis agentis, neque ex se, neque vt eleuatum, sed vel non esse actiuum, vel solùm attingere dispositionem præuiam. Fuentes 2. Phys. q. 6. per totum ait, instrumentum propriè, & rigorosè acceptū esse actiuum termini principalis agentis, non ex se, sed vt eleuatum ab agente per virtutem ab ipso receptam, & actualem motionem, quæ sit qualitas quædam instrumento impressa, quandiu actualiter ab agente mouetur: & quia talis qualitas præuia non potest dari in accidentibus respectu substantiæ generandæ, hinc negat, instrumenta naturalia esse rigorose instrumenta, & solùm artificialia admittit.

Similiter quò ad 2. est discrimen inter Doctores, nam aliqui dicunt, causam instrumentalem eam esse, quæ propriè non denominatur agere, ipsique non tribuitur actio, sicut est causa principalis, citatur Fonf. 5 Met. cap. 2. q. 4. sect. 1. Alij, quòd causa instrumentalis, vt à principali distinguitur, sit, quæ nec propria, nec sufficienti virtute influit in effectum, sed solum in virtute principalis, quæ propria, & sufficienti virtute effectum attingit. Alij, vt Fuentes citat. quòd causa instrumentalis sit, quæ vt mota ab alio agit in effectum, non per se; nam conueniunt causis secundis, quia hæ agunt per virtutem innatam, instrumenta verò agunt per virtutem, non per innatam, sed per actualem motionem receptam ab agente. Alij tandem, vt Suar. in Met. cit. & Hurt. disput. 9. Phys. sect. 12. voluerunt, causam principalem esse, quæ per virtutem nobiliorem, vel æquè nobilem cum effectu in eum influit, instrumentalem verò, quæ influat vtique in effectū, sed per virtutē inferioris ordinis, & hinc est, quòd agit dependenter à principali iuxta mensuram virtutis, & eleuationis principalis agentis; sed limitat Hurt. & rectè, non omnia imperfectiora principia esse instrumenta, sed ea tm quibus nulla respondet formalitas in effectu: & vt sic accedit ad Scoti sententiam, vt videbimus.

72 Dicimus 1. nec omne instrumentū actiuum esse, nec quod est actiuum, attingere posse terminum principalis agentis, siue propria virtute, siue eleuatum ab agēte, aut per receptionem formæ præuiæ, aut per concursum concomitantem agentis principalis in effectum. Concl. est Scoti quo ad omnes partes, estq; magis cōis inter Scotistas, quam optime explicat P. Vulpes cit. Prima pars, quod non omne instrumentum sit actiuum, est Doctoris in 4. d. 1. q. 5. F. quam probat de instrumētis artificum, à quibus primo tractum est instrumenti nomen; nam ista instrumenta, vel assumuntur ad effectum præuium effectui principaliter intento, vt sectio ligni ad conficiendam arcam, vel assumuntur ad eundem effectum principaliter intentum ab agente, vt calamus simul cum manu attingit scripturam, sigillum attingit formam impressam in cera, &c. quomodocumque autem se habeant, nunquā actiuè concurrunt, quia hæc non habent in se, nisi quantitatem, figuram, duritiem, & motum localem; quantitas, & figura non sunt formæ actiuæ, aliter Mathematicus considerando quantum figuratum, nō abstraheret à motu; neque durities, quia si Deus de potentia absoluta aliquod quātum molle conseruaret in eadem quantitate, & figura, & moueretur localiter, æq; scinderet, vel imprimeret, sicut serra, vel sigillum, sicut modò faciunt dura, ergo durities, quæ est qualitas, non est in eis principium agendi, apparet autem esse,

co

eo quòd est quædā impassibilitas resistēs corrumpenti: neque motus localis, aut terminus ipsius est forma actiua, quia vterque est respectus ex dicendis infra.

Accedit, quòd vbicunque est formalis incompossibilitas ī creatura, vnum illorū non expellit aliud actiuè, sed formaliter, agens autem inducens vnum effectiuè, expellit aliud effectiuè, sicut calor receptus in subiecto, formaliter, non actiuè expellit frigus, quia expellit communicando seipsum, quod est proprium formæ, at calor in igne actiuè expellit frigus existēs in aqua; instrumenta autem artificialia inseruiunt quatenus ab agente sunt localiter mota, quo motu expellunt ab eodem loco, ad quem mouētur, aliud corpus, vt patet in scissione ligni per serram, ergo ipsa formaliter expellunt, non effectiuè. Neque dicas cum Suar 3. par. tom. 1. disp. 31. sect. 8. quòd in tali actione non solùm corpus expulsum caret suo loco, sed etiam ad alium locum impellitur, quod non fit sine motione efficiente. Non valet, quia quod impellit corpus, illud. s. lignum est, quod inducit instrumentum in illo loco, vbi erat lignum, & ab eodem lignum expellit, tale autem non est instrumentum, sed agens.

73 Idcircò non videtur Fuentes Scoticè locutus, dum ait, instrumenta actiuè per qualitatem ab agente receptam agere; nunquam. n. hoc absolutè asseruit Doctor immo totum oppositum, vt patet ex q. 5. cit. & quamuis in 4. dist. 1. q. 1. Dd. & vltimum principale, & dist. 6. q. 5. D. videatur hoc asserere, attamen semper conditionaliter loquitur, si instrumentum ponatur actiuum; vnde in 2. dist. 3. q. 8. E. ait, dum manus mouet baculum, & baculus pilam, manum non dare baculo duritiem, per quam expellit corpus extra locum, sed dat præcisè baculo motionem localem, qua s. applicatur ad istam expulsionem propter incompossibilitatem corporis duri ad aliud corpus, quod nō cedit ei.

Secunda pars, quod. s. instrumenta actiua non attingat vllo modo terminū principalis agentis, est Scoti q. 5. & dist. 6. cit. & dist. 12. q. 3. B. & dist. 13. q. 1. I. & quibus in locis licèt videatur ponere differentiā inter agens principale, & instrumentale ex hoc, quod illud habeat formam in esse quieto, qua attingit effectum, illud verò in actuali motione, tū hoc semper dubitatiuè, & conditionaliter profert, vt diximus; absolutè tū conformius est suis principijs asserere, nunquam instrumentum posse attingere vllo pacto terminū principalis agentis, quem modum sequitur Hurt. cit. & probatur; nam vel ista eleuatio fit per concursum concomitantem principalis causæ in effectum, sine quo instrumentalis esset insufficiens, quamuis haberet in se virtutem attingendi effectū; & sic à principali partiali non differret, quia hæc intantùm ex se non producit effectum, quia licet habeat virtutem aliquā, tū est improportionata, & insufficiens se sola; quod est falsum.

74 Respon Suarez, causam principalē partialem differre ab instrumentali, quia illa dicit habitudinem ad comparialem eiusdem rationis, & ordinis, itavt neutra alteri subordinetur, sed ex vtraque coalescat vna totalis causa eiusdem ordinis; at instrumentalis habet quidem virtutem, sed alterius ordinis, & rationis, quia est imperfectior effectu, & essentialiter est virtuti principalis agentis subordinata, quod licèt conueniat causæ secundæ respectu primæ, non ob id tū illa instrumentalis dicetur, quia non est cum effectu improportionata, sicut est causa instrumentalis in ordine ad effectum principalis agentis.

Sed quamuis hæc quæstio possit esse de nomine, attamen impugnatur hęc responsio, quia subordinatio vt sic non constituit instrumentalem causam, aliter omnes causæ secundę essent instrumentales; neq; improportio cum effectu, quia causa principalis partialis est insufficiens, & improportionata cum toto effectu, ergo vel nō dabitur principalis causa partialiter influens, vel causa instrumentalis non attinget propria virtute effectum principalis agentis, etiam v. eleuata. Tum quia virtus actiua tunc poni debet in aliquo respectu effectus, quando & si non possit totaliter ponere effectum illum in esse, ex se tū habet aliquam proportionem, & analogiam cum

suo

illo, vel quia est aliquid illius, vel quia potest producere aliquem effectum minus perfectum, aliquam proportionem habentem cum perfecto effectu; ratio huius est, quia actiuitas causæ dignoscitur à posteriori, & experientia, aliter possemus dicere, quodlibet posse à quolibet produci, saltim vt à causa partiali, sed instrumentum nullam habet in entitate proportionem, & conuenientiam cum effectu principalis agentis, accidens .n. quod instrumentum ponitur in generatione substantiæ, nullam habet analogiam cum substantia, & proportionem, nisi in genere entis, quatenus ipsi proportionatur vt est ens, non vt accidens, aliter quodlibet posset à quolibet produci, quia omnia in ente conueniunt, ergo ista virtus instrumenti nequit attingere effectum principalis agentis, etiam cum illius concursu.

75 Vel talis eleuatio fit per virtutem aliquam deriuatam a causa principali, non quidem in esse quieto, sed in actuali motione, sed hoc est falsum; Tum quia ista virtus non potest dari in accidente respectu substantiæ, quia hęc virtus esset etiam accidens, & sic semper esset improportionata. Tùm quia vel in instrumēto præsupponitur aliqua proportio, & actus primus licèt insufficiens, qui per istam virtutem compleatur, & sic erit causa principalis partialis, vel non præsupponitur, & sic quodlibet posset asumi ad producendum quodlibet, etiam improportionatum, & contrarium, vt aqua ad producēdum ignē, quia cùm ista virtus sit materialis, & accidentalis, aqua habebit capacitatem ad illam. Tùm quia si virtus illa infusa est potens attingere effectum, saltim partialiter erit causa principalis partialis ex dictis, ergo subiectum, cui inhæret, deberet dici sm̄ vltimam denominationem causa principalis partialis, non instrumentalis, quia subiectum intantùm denominatur causa, inquantùm forma in ipso recepta est ratio agendi, sic aqua calida denominatur principaliter calefacere, non instrumentaliter, quia calor respectu calefactionis non est causa instrumentalis, sed principalis. Neque dicas cum Fuentes num. 16. virtutem partialem esse permanentem in esse quieto, instrumentalem verò in actuali motione; Quia ad causationem parum refert, quod causa ante, vel post causationem permaneat, sed sufficit, vt sit, dum causat. Tùm quia posset Deus illam virtutem conseruare transacta actione, ergo se habebit per modum habitus permanētis.

76 Contra obijcitur, phantasma actiuè attingit productionem speciei intelligibilis vnà cum intellectu, semen productionem fœtus, accidens generationem substantiæ, intellectus productionem actuum supernaturalium, & tamen instrumentaliter concurrunt, quia agunt vt eleuata, ergo instrumentum potest attingere effectum principalem: Tùm 2. quia instrumentum est suo modo causa effectus principalis, de ratione autem causæ est, quòd virtualiter contineat in se effectum, ergo instrumentum habet virtutem attingendi effectum principalem. Tum 3. quia instrumentum vt instrumentum est actiuum, quia pertinet ad genus causæ efficientis; non potest esse actiuum effectus præuij, quia vt sic se habet vt causa principalis, ergo respectu effectus principalis agentis. Tùm 4. ridiculum est asserere, gladium non incidere, dum penetrat viscera, malleum non frangere, dum imminuit aliquod corpus, &c. sed hæc omnia dicūt actionem; Tùm 5. quia quodlibet posset asumi pro instrumento.

Respon. ad 1. negando, phantasma, & intellectum instrumentaliter concurrere, sūt .n. causę principales partiales ꝑpter innatā virtutem, quam habent: vt in lib. de Anim. semen verò dicitur instrumentum, non respectu formæ corporeitatis, quam attingit, vt sic .n. est causa principalis, sed respectu animationis, ad quam non concurrit effectiuè attingendo, sed disponendo, vt fusiùs in lib. de Gen. idem dicas de accidēte, vt in seq; quæst. Neque eleuatio est de ratione instrumēti, quia magis pertinet ad causam partialem principalem, quam ad instrumentum, quod solùm eleuari dici poterit, quatenus assumitur in ordinem ad effectum nobiliorem, non attingendo, sed disponendo. Ad 2. est causa effectus, non principalis, sed instrumētalis, de cuius ratione non est continere

effe-

effectum virtualiter effectiuè, sed solùm dispositiuè. Ad 3. dicitur actiuum, quia est aliquid causę efficientis, per quod tanquam per causam dispositiuam propria deinde virtute attingit effectum. Ad 4. propriè nec gladium incidere, nec malleū frangere, sed agens hæc omnia efficere, nam incisio, & fractio dicunt actiones, quæ propriè in agente fundantur, dicuntur autem exercere actiones illas, quatenus per illa proueniunt ab agente, & in eo sensu, quo vna forma dicitur alteram expellere à subiecto. Ad 5. negamus sequelam, quia non quodlibet habet virtutem actiuam requisitam, si de instrumento naturali loquamur, nec quodlibet figuram, & alia necessaria, si de artificiali, non tñ sequitur, istas conditiones actiuas esse.

77 Dicimus 2. rationem formalem instrumenti non posse melius explicari, nisi quòd causa instrumentalis est, quæ principali famulatur, & inseruit pro assequendo fine, & effectu principali, non quidem attingendo actiuè terminum principalis agentis, sed vel dispositionem vltimò ordinatam ad talem terminum, vt sunt accidentia in ordine ad substantiam, de quo Scotus 4.d.1.q.4.F. d.6.q.5.E.d.12. q. 3. B. & d.13.q.1.Ff. vel famulatur, quia est susceptiuum effectus præuij, & vltimò ordinati ad effectum principalem, vt serra recipiens motum localem ad formam arcæ, de quo Scot.d.1.q.4. & d. 13. cit. aut est ipsa dispositio, vt sectio venæ, motio serræ, quia per motionem serræ dicimus, lignum diuidi, & sectione venæ animal sanari; vel tandem si attingit terminū principalem, de quo Scotus 4. d.1.q.1. E. hoc non est effectiuè, sed potius formaliter, vt cum fit per expulsionem alterius corporis sicut est in sigillo, vel materialiter, si inseruiret ad coniunctionem duorum corporū, vnum illorum deferendo, vt est in calamo respectu scripturæ, itaut habitudo famulatiua instrumentalis causæ in communi explicari poterit, vt *per quod aliud*, sicut notauit Bassol. ex Magistro Sent. in 4. d. 1.q.1.art. 1. Et è contra causa principalis erit, quæ in sua actione nulli alteri famulatur, propriumque effectiuè assequitur effectum per propriam virtutem; ideòque causalitas eius in abstracto explicari poterit per habitudinem *a quo aliud*. Hoc totum ex se patet, quia, hoc importat instrumenti nomen. Tum quia omnes alij modi ab Aduersarijs assignati patiuntur difficultates; nam primus non rectè explicat differentiam propriam, cùm illam desumat à modis denominandi, non à modis causandi; Tùm quia etiam instrumentis potest actio tribui, serra .n. dicitur secare, securis scindere, &c. reliqui modi impugnati manent ex dictis in conclus. præced. Hæc omnia sunt maximopere adnotanda, quia ex ipsis pendent solutiones multarum quæstionum non solum philosophicarum, verùm etiam theologicarum.

78 Tandem dicimus, instrumentum reduci ad genus causæ efficientis, quamuis etiam aliquo modo ad cætera causarum genera pertinere poterit; ita Scotus in 4. d.12.q.3. L. & patet quia instrumentum ab Arist.5. Met.cap.2. & 2.Phys.31. sub tali genere assignatur. Tum quia instrumentum propriè inseruire, & famulari agenti dicitur, à quo assumitur ad productionem effectus, ipsique subordinatur, ergo propriè ad tale genus spectabit, vt aliquid illius. Et quamuis multa instrumenta non sint actiua, immò vel formaliter, vel materialiter concurrant, parùm refert, quia, vt diximus, non est de ratione instrumenti, quòd agat, sed vt inseruiat, & quia totum hoc, quod est expellere formaliter aliud corpus ab eodem loco in serra, v.g. inseruit agenti, & ad productionem effectus principalis agētis ordinatur, ideò possunt ad genus causæ efficientis attinere; vnde si cōsiderantur, vt causant aliquid formaliter, vel materialiter recipiendo, non habent rationem instrumenti, immo potius rationem causæ principalis in illo genere: si verò sumuntur, vt super totum illud, quod habent de ratione causæ formalis, materialis, aut efficientis principalis (vt est calor ignis respectu caloris in ligno inducti) fundatur ratio, & habitudo famulatiua alteri, vt *per quod aliud* efficitur ab agente, sic habent rationem instrumenti. Potest adhuc instrumentum extēdi per omnia alia genera, si hoc, quod est famulari extendatur, materia .n. potius

sunt dici inseruire fini, dispositiones materiæ, & formæ.

QVÆSTIO VI.

Quibus conueniat ratio efficientis causæ.

DEclaratis quidditate, & conditionibus causæ efficientis tam principalis, quam instrumentalis, remanet inquirendum, quibus, & quomodo ratio huius causæ conueniat, hinc multa veniunt consideranda; primum, an tàm secunda, quàm prima causa efficientes causæ dicantur, secundum, an inter causas secundas actiuas substantia debeat enumerari, tam in ordine ad substantiam, quam erga accidentia, 3. an etiam accidens comprehendatur; 4 an causæ secundæ vim habeant producendi effectus aliquos excedentes vires naturales, vbi de potentia obedientiali erit sermo; tandem an causa prima possit quemcunque effectum se sola producere, quem efficit cum causa secunda, sed ista difficultas nequit exactè declarari, nisi descendendo ad effectus in particulari, ideò ad propria loca ipsam remittimus.

ARTICVLVS I.

An tàm secunda, quàm prima causa actu efficientes dicantur.

79 QVò ad primam art. partem, an .s. res creatæ verè aliquid efficiant, fuit quorundam opinio, quam probabilem putauit Gabr. in 4. d. 1. q. 1. art. 3. dub. 3. omnem actiuitatem à causis secundis, & creatis remouens, & solùm Deo tribuens, dici verò res creatas agere, non quia verè efficiant effectus, sed quoniam Deus ad illorum præsentiam tales producit effectus, & illis remotis, regulariter minimè producit; sic ignis calefacere dicitur, non aqua, quia Deus calorem producit ad præsentiam ignis, non aquæ.

Quò ad 2. partem Durandus in 2. d. 1. q. 5. & d. 37. q. 1. asserit, Deum non immediatè concurrere cum causis secundis ad illarum actiones, sed mediatè, & remotè, quatenus ab initio Deus virtutem ad agendum rebus communicauit, eamque in ipsis adhuc conseruat. Addit Hurt. disp. 10. Phys. sect. 2. quòd quamuis de facto Deus immediatè in omnes effectus influat, & oppositū asserere, sit valde temerarium; attamen non videtur manifestum absurdū concedere, posse Deum ex sua libertate non concurrere ad effectus, & actiones causarum secundarum, sed eas solùm permittere, quam opinionem refert, & multis reijcit Rubion. 2. d. 34. q. 2. art. 1. Alij verò licèt concedant, Deum immediatè concurrere ad effectus, limitant tñ, hoc esse solùm immediatione virtutis, non suppositi; citatur Ferra. 3. contra gētes cap. 7.

80 Dicimus 1. verè causas secundas efficientiam habere in proprios effectus; ita cōis cum Doctore in 1. d. 7. q. vn. ad 2. prin. d. 42. quol. 7. 2. d 25. & d. 37. hoc sæpiùs supponente, & Prob. Tum authoritate Scripturæ actionem creaturis tribuentis, vnde Gen. 1. postquam Deus creauit animalia, benedixit eis dicens: *Crescite, multiplicamini, & replete terram*, immò si non agerent, cum deberent, ascribitur vt miraculum diuinæ omnipotentiæ: & in multis Concilijs determinatur, voluntatem nostram actiuè se habere in suis actibus, sic in Trid. sess. 6. can. 4. idem docent Sancti Patres, & omnes Philosophi cum Arist. vbique locorum, præcipuè 8. Phys. hoc asserente. Tum quia si hoc non esset, neque nos possemus aliquid mereri, & demereri: Deus esset auctor omnis peccati: multæ differentiæ causarum corruerent, quales sunt diuisio in primam, & secundam: in principalem, & instrumentalem: animalia per motum non defatigarentur, quia nil agerent, & similia absurda euenirent. Tum quia nulla posset assignari ratio, cur ad præsentiam ignis calorem Deus semper producat, & non ad præsentiam aquæ. Si n. dicas, hoc esse, quia ignis habet similem qualitatē in se, non vero aqua. Hoc non valet, quia cum neque simile, neque dissimile per Aduersarios influant in effectum, posset Deus producere calorem tam ad præsentiam rei similis, quàm dissimilis: Tum quia nō esset ratio, vt non producat Deus ad præsentiam omnis similis aliud simile, puta ad præsentiam quantitatis, albedinis, & c.

aliam

aliam quantitatem, & albedinem; Tum quia multi effectus æquiuocè producuntur à suis causis, in quibus nulla formalis similitudo reperitur: nisi velimus dicere, Deum tantummodo ex suo beneplacito hæc omnia determinasse absque respectu ad naturas rerum; quod est merè fictitiũ, & absque fundamento asseritur.

Sed contra instatur. Tum quia 1. Corinth. 15. *Deus operatur omnia in omnibus*, & 2. cap. 3. *Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis*; Philip. 2. *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate*. Tum 2. quia Deus sufficientem concursũ influit in effectus, ergo omnis alia causa superfluit. Tum 3. quia causa prima priùs agit, quã secũda, & in illo priori attingit totũ effectũ, ergo secũda nihil efficit. Tũ 4. quia multi effectus in conseruari nõ depẽdẽt à causis secundis, ergo neq; in fieri.

Respon in primo loco Apostolũ demonstrare concursum immediatum Dei in omnes effectus, vt in conclus. sequ. in alijs loqui de operibus gratiæ, & supernaturalibus, ad quæ non habemus nisi potẽtiam remotam, non quòd totaliter sint à Deo, sed principaliùs, excitando, & præueniendo cũ auxilio præuio, & simul concurrendo cum auxilio speciali. Ad 2. patet ex dictis disput. 3. q. 4. art. 2. concursũ Dei esse sufficientem sm̃ rem, insufficiẽtem sm̃ modum, ideò causa secunda non superfluit. Ad 3. dicimus ex Scoto 2. d. 37. V. causam primam agere priùs prioritate à quo, quia independenter, & perfectiùs, non prioritate in quo, itaut priùs attingat effectum, quàm secunda causa. Ad 4 sequitur, quòd cùm multi effectus etiam in conseruari à causa secunda depẽdeant, etiam in fieri dependere debent, quod sufficit pro nostra conclusione; tñ negamus consequentiam, non enim eadẽ est ratio in omnibus de fieri, & cõseruari respectu causæ secundæ, nam ab ista effectus non dependet essentialiter simpliciter, sed essẽtialiter sm̃ quid, vt innuit Doctor 4. d. 12. q. 1. ad 2. cur autem aliqua solùm in fieri, & non in conseruari depẽdeant, non potest alia assignari ratio nisi ab experientia, & à posteriori, vt tetigimus q. 2.

81 Dicimus 2. causam primam in omnes effectus causarum creatarum concurrere immediatè immediatione nõ solùm virtutis, sed etiam suppositi; immo implicare, quòd detur effectus aliquis productus à causa creata, quin sit etiam à Deo causatus; Concl. est cõis, eamque docet Scotus multis in locis, nam in 2. d. 1. q. 1. supponit, dari istam virtutem causatiuam in Deo, & quol. 7. & 1. d. 42. idẽ docet; & in 2. d. 37. P. ostendit de actibus voluntatis nostræ, & in 4. d. 43. q. 3. supra E. & 1. d. 8. q 5. in fine ponit ordinem essentialem inter causam secundam, & primam, itaut illa nihil ageret, ista non causante; & primò probatur iste concursus immediatus authoritatibus adductis contra præced. concl. quibus accedit authoritas Iob. 16. *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmauerũt me totum in circuitu: Nonnè sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti, &c.* Isa. 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine*, per ly *opera nostra* explicatur cõcursus causæ secundæ, per ly *operatus es* explicatur concursus causę primę, & Act. 17. *In ipso viuimus, mouemur, & sumus*. Neque istæ, & consimiles authoritates possũt explicari de productione mediata; nam præterquã quod de immediata loquuntur, adest authoritas Io. 5. *Pater meus vsque modo operatur* relata à D. Aug. 5. super Gen. c. 20. vbi hanc adducens opinionem, respuit ista authoritatẽ, explicans ly *operatur* de immediato concursu productiuo, & conseruatiuo rerũ; & D. Greg. 16. Moral. c. 18. *Omnia, quæ creata sunt per se nec subsistere, nec moueri posse*. idem docet Arist. 7. & 8. Phys. & 2. Met. c. 2.

Secundò idem Prob. ratione; Tũ quia ens creatum dependet à Deo immediatè in cõseruari, ergo etiam in fieri; Antecedens probatur, quia vnum est ens actu independens, non plura, at dãtur multa entia, quę in conseruari à causis secundis nõ dependẽt, vt diximus q. 2. maximè si causa fuerit destructa, vnde non poterunt dici dependere à Deo mediante causa secunda, ergo si actu dependet, hoc erit im̃mediatè à Deo; tũm quia est ens essentialiter

liter subordinatum Deo, & participatum; Consequētia probatur, quia conseruatio, & productio sunt eadem omninò actio ex dictis q. 3. art. 3. tum quia si in conseruari dependet, quia est ens participatum, etiā in fieri est tale ens; & etiam quia durans solùm per instās, nullo modo à Deo actu dependeret immediatè. Tum quia, vt ait Doctor in 1. d. 8. cit. Deus annihilat creaturas, vel earū impedit actiones per subtractionem cōcursus, ergo immediatè ad omnes effectus cōcurrit, Antecedēs probatur, quia si annihilaret, vel impediret per concursum positiuum, cū omnis actio ad aliquod esse necessario debeat terminari, non posset annihilare, nisi producendo aliquid de nouo, per quod prius corrumpatur, vt fit in generatione nouæ formæ, vnde nec posset propriè annihilare, quia actiones contrariæ debēt fieri circa idem subiectum; vel si annihilaret propriè, saltim non posset omnia destruere; similiter non posset impedire, nisi vel destruendo agens, vel producendo aliquod incompossibile, putà in fornace Babylonis cum actionem ignis impediuit, si hoc fecisset per actionem positiuam, & non per simplicem concursus subtractionem, debuisset producere frigus ita intensum, vt sufficeret ad resistendū igni; quæ omnia sunt falsa; immo actionem immediatam Deo concedunt. Tum quia essentialior est dependentia creaturæ ad Deum, quàm ad aliam creaturam, vtpotè quia sine alia creatura potest existere, nō tñ sine Deo; hinc dependētia creaturæ ad Deū ponitur realiter cum ipsa identificata; vt notat Doctor in 2. d. 1. q. 5. sed creatura aliqua immediatè ab alia dependet in fieri, & conseruari, vt lumen à Sole, ergo multò magis à Deo.

Ludouicus Dolentis Capuccinus in disp. de modo coniunctionis concursuum Dei & creaturæ ad actus liberos ordinis naturalis hanc Durādi sententiā in scholis iam obsoletam nuper suscitauit, eamque ibi latè defendit, vnde ad obiecta respondet Deum in fornace Babilonis impedisse actiuitatem ignis immittendo qualitatem incompossibilem cum illa actione, insuper addit sufficere ad rationem creaturæ, quod mediatè, & remotè in suis operationibus depēdeat à Deo, quatenus Deus est ens omnia conseruans. Sed hæc defensio imbecillima est, quia explicare oportet, quænam fuisset hæc qualitas incompossibilis cum tanto calore, vel enim hæc esset frigus intensissimum, vel qualitas à frigore diuersa, si primum, vtiq; pueri illi non motus à tanto frigore, quam ab eo calore fuissent interfecti, eò vel maximè, quia tale frigus debuisset puerorum corporibus inhærere ad impediendam in illa caloris actionem: si sm̄ difficilè assignabitur talis qualitas exclusiua caloris præter frigus, tū quia si talis qualitas impedire poter. t actionē ignei caloris, multò magis actionē caloris naturalis in corpore existentis, quare & hæc qualitas etiā à frigore diuersa pueros illos debebat extinguere. Hæc etiā, illa Dur. mediata depēdentia sufficiēs est ad rationē creaturæ, quia nō est maior ratio, cur vna creatura debeat necessariò conseruari à Deo, & nō alia, tū quia si effectus a causa secunda nō pendet in conseruari, vel illa sit destructa, neque immediatè, neq; mediatè pēderet effectus à Deo, quod nihil absurdius.

82 Accedunt rationes Scoti in 2. d. 37. cit. de actibus nostræ voluntatis, ad quos si immediatè non concurreret Deus, nec esset omnisciens, nec omnipotens; primū probat, quia intantùm cognoscit certitudinaliter futura contigētia, quia nouit determinationem voluntatis suæ respectu eorum, ad quæ voluntas sua est immutabilis, & in impedibilis, sed si volūtas creata est totalis causa actus, & contingens, poterit voluntas creata aliter velle, quam diuina determinasset; ergo non sequitur certitudo ex cognitione determinationis diuinæ voluntatis. Secūdum probat, quia voluntas omnipotentis, quando aliquid vult, producit in esse, nō .n. est alius actus diuinæ voluntatis respectu entis creati, quo producitur in esse, ergo si non attingit immediatè volitionem creatam, iam haberet velle erga aliquod ens, & illud non produceret; immo stante hoc velle, quia voluntas creata est libera, & totalis causa, posset oppositum ponere in actu.

Tertiò, quod agat immediatè imme-

diatione virtutis, & suppositi, tàm in essendo, quam in causando, Probatur, quia influere immediatè immediatione virtutis, est agere per virtutem in se ex stētem, immediatione verò suppositi in causado est attingere proprio influxu effectū productum, immediatè tandem agere immediatione suppositi in essendo est effectū attingere, à quo non distet loco, sed ipsi sit intimè præsens, sed Deus omnibus his modis influit, vt patet, ergo &c. Quàuis si agere immediatè immediatione suppositi sit agere nullo alio agente cooperante (quo sensu locutum fuisse Ferrar. ostendit Carraffa de concursu disput. 9) debemus concedere, nō omnia ita à Deo procedere; sed hæc est quæstio de nomine, & hoc modo agere ab aliquibus appellatur influere immediatè immediatione causę.

83 Quartò contra Hurt. ijsdem rationibus ostenditur, non solùm de facto, verùm etiam de possibili causas creatas necessariò in agendo a Deo dependere; Tū quia Greg. citatus de possibili loquitur, vt patet; nec Arist. tam essentialē dependentiam in causa secunda ad primam posuisset, si solummodo hæc veritas authoritatibus Scripturæ, & Sanctorū esset nota. Tum quia implicat dari ens independens in esse, qualis esset effectus solùmodo a causa secunda productus; & dato casu, si Deus vellet annihilare mundum, nō posset nisi alium producendo; nec omnisciens, nec omnipotens esset, vt dicebamus. Nec valet, quod ait Hurt. adhuc à Deo dependere, & causam secundam non esse primum agens, quia actio ipsius mediatè dependet à Deo conseruante virtutem causæ secundæ, tum etiam quia omnis effectus dicit ordinem ad volūtatem, qua Deus aut directè vult, aut permittit actionem, & sua voluntate sineret creaturas sic causare. Non valet, quia si causa pendet à Deo conseruante eius virtutem, hoc ideò erit, quia est ens in esse dependens, & creatum, ergo quia actio secundæ causæ est etiam ens creatum, immediatè quoque à Deo debebit dependere, vt effectus, nō .n. actio est perfectior sua causa. Deinde si Deus haberet volitionē directam erga actiones, & effectus causarum secundarū, ergo immediatè in actiones, & effectus influeret, quia Deus per suum velle, & non per alium actum distinctum causat creaturas, vt cum Scoto diximus supra. Tum quia etiam stante ista volitione, adhuc voluntas nostra cùm sit libera, & totalis causa, posset oppositū velle, & oppositum causare, quod implicat. Tādem quia modò causæ naturales, ignis v. g. quando causat, agit, quantum potest, & cum non possit ex propria natura habere perfectiorem actionem, nisi essentialiter varietur, sequitur, quòd si modò sineret Deus ignem se solo causare, non posset aliquid producere; Probatur, quia sm̄ Hurt. si Deus se solo causaret effectū, deberet intendere suū concursum, vt supplere possit concursum causæ secundæ, ergo multò magis causa secunda intendere debebit suum concursum, ac modò facit, vt cōcursum diuinum suppleret, quod tñ exequi non potest. Quapropter dicendum, nō minus absurdum esse negare immediatum Dei concursū in effectus creatos de facto, quam de possibili.

84 Arriag. disp. 10. Phys. sec. 1. non solum sustinet cum Hurt. de possibili dari posse creaturam non pendentem à Deo in operari, sed adhuc addit non adesse rationes conuincētes de facto hunc immediatum Dei concursum, nam inquit asseri posse causas creatas pendere in suis operationibus à permissione diuina, qua Deus vult permittere causas secūdas motus suos agere, tanquā à conditione sine qua non, sicut effectus pendet ab approximatione agentis, & ab vnione materiæ, & formæ, vt à cōditionibus, sine quibus non, quamuis nec vnio, nec approximatio influāt in effectum; vndè si Deus vellet impedire actiones creaturarum, sufficeret, quod solā permissionem suspenderet. Insuper addit ex dependentia in essendo nō rectè inferri dependentiam in operando per cōcursum immediatum, nam accidens dependet à subiecto, & forma a materia in essendo, & tamen nec materia concurrit ad actionem formæ, nec subiectum ad actionem accidentis. Tandem [illegible] creaturę opus è saluari [illegible] nega a immediata à Deo dependentia, vt aut Hurtad.

rand. Sed etiam mediata, quia si per impossibile nõ repugnaret mutua causalitas, & creaturæ se se inuicẽ producerẽt nullaque immediatè à Deo proueniret, adhuc creaturæ essent etiam deffectibilia, nec à se, sed ab alio essent, quod sufficit ad rationem creaturæ.

Verùm sic theologizando Ariag. minus dignè sentit de perfectissimo Dei dominio supra creaturas, & de harum omnimoda subtilitate erga creatorem, & vt ab hoc vltimo puncto incipiamus, falsum est conceptum creaturæ saluari posse etiam denegata mediata depẽdentia a Deo, etenim, vt dicemus in Metaph præcipuum medium demonstrandi à posteriori Dei existentiam est effectibilitas creaturarum, ex qua infertur dari debere vnum ens increatum, quod cæterorũ omnium sit causa, vt subtiliter demonstrat Doctor 1. d. 2. q. 2 art. 1. & quamuis si creaturæ seinuicẽ causarent, vere essent entia ab alio, & defectibilia, etiamsi nulla immediatè proueniret à Deo, hoc tamen est impossibile, & dato vno absurdo, plura sequuntur, tum quia si nec immediatè, nec mediatè creaturæ a Deo dependerent, sicut Deus posset esse sine creatura, ita etiam creatura sine Deo, quantũ est ex parte sui, quia ad sui existentiam nullo modo indigeret existentia Dei, id autem directè repugnat conceptui creaturæ, & entis participati. Benè etiam in proposito ex dependentia in essendo rectè, infertur quoque dependentia in operando, quia hic non est sermo de dependentia effectus ad agens creatum, quæ non est simpliciter necessaria, & essentialis, sed tantùm sm̃ quid, vt notat Doctor 1. d. 8. q. 5. in fine, sed de dependentia ad Deum, quę est essentialissima, & summè necessaria, tum quia causa secũda est primæ subordinata essentialiter nedum in essendo, sed etiam in causando, adeo v non solum causa, sed etiam eius actio, ac effectus per eam productus ad Deum dependeat; Demum quod inquit saluari posse dependentiam essentialem causarum secũdarum a prima per solam permissionem, qua Deus permittere velit causas secundas motus suos agere, nequaquam admitti potest, tum quia diuina permissio non est sicut permissio Principis creati, quæ excludit positiuum concursum ad actum prohibitum, vel permissum, sed admittit aliqualem cõcursum vnde SS. Patres, & Teologi docent Deũ ad peccata permissiuè se habere, & cum hoc simul concedunt positiuum eius concursum ad substantiam actus peccaminosi, ergo dato casu non se haberet diuina permissio, vt pura conditio sine qua non; tum quia si omnem excluderet cõcursum, tunc Deus non esset omnisciens, vt arguit Doctor 1. d. 47 q vn. ad 1. prin. quia non est præuisio Deum de peccato futuro per hoc solũ, quod scit se permissurum hunc peccare, sed cũ hoc requiritur, quod sciat se cooperaturum isti in actu peccandi, vt ostẽderat d. 41. tũ quia vt Doctor arguebat 2. d. 25. nec etiam esset omnipotens, quia posset aliquem actũ permittere voluntati creatæ, imò positiuè velle, qui tamen ab ea non poneretur, cum enim ex hipotesi sit causa totalis, & libera, posset actum illum & permissum, & volitũ non elicere. Tum denique quia dependentia voluntatis nostræ a diuina solummodo vt a cõditione sine qua nõ, non saluat subordinationem essentialem inter causam primam, & secundam, quæ procul dubio ex suo formali cõceptu aliquid amplius importat præter permissionem.

85 Sed contra arguitur, Tum auctoritate Scripturæ tribuentis totam causalitatem causæ secundæ, non Deo, vnde Eccles. 15. *Reliquit Deus hominem in manu consilij sui &c.* Tum 2. quia causę secundæ respectu suorum effectuũ vel sunt æquiuocæ, vel vniuocæ; si primum, estò debeant perfectionem effectus excedere, non tñ infinitè; si secundum, satis est, vt habeant æqualem perfectionem, ergo superfluus erit immediatus concursus Dei. Tum 3. quia materia, & forma sunt entia creata, & tñ cum materialiter, & formaliter causant, non indigent Deo materialiter, & formaliter concausante; sed totaliter in suo genere causant, ergo non concurrit Deus immediatè cũ omnibus causis secundis. Tum 4. quia cõiter dicitur, Deum producere effectus medijs causis secũdis quas sinit motus suos agere. Tũ 5.

quia actio non dependet a Deo, medio alio influxu, aliter esset processus in infinitum, & solùm desinit ex imperio diuinę voluntatis, non per substractionem influxus, ergo idem posset de alijs rebus dici. Tum 6. quia vnius rei non possunt esse duo fines immediati, ergo nec duo agentia principalia.

Respon. ad 1. in illis locis affirmari concursum immediatum secundæ causæ, non denegari tñ concursum immediatum primæ, cùm in alijs locis asseratur. Ad 2. dicimus, causam secundam non excedi, neque excedere necessariò suum effectũ, excederetur autẽ, si effectus esset a Deo independens, cùm ipsa dependeat, quare etsi sit æqualis perfectionis, quia tñ tota ista perfectio est creata, dicet immediatã a Deo dependentiam in omnibus; nec per hoc est causa partialis, nam licèt simpliciter sit talis, est totalis tñ in suo ordine, vt in disp. seq. Ad 3. quòd licèt materia, & forma independenter causent in proprio genere, non tñ simpliciter, sed dependenter a Deo in genere causæ efficiẽtis, iuxta dicta disp. 5. q. 5. & disp. seq. Ad 4. producit medijs causis secundis, idest simul cum illis, & mediatione causæ, non verò mediatione virtutis, & suppositi, & in hoc sensu sinit motus suos agere. Ad 5. si loquimur de actione causæ creatæ, negatur, nō dependere a Deo per alium influxum distinctum, non quidem realiter, sed formaliter, per quod vitatur processus in infinitum, sicut est in quolibet alio dependentia ista ad Deum, ratio huius est, quia actio creata non denominat Deum agentem, sed causam secundã, vt diximus q. 2. huius disp. at si de actione Dei est sermo, cùm a parte rei non sit nisi terminatio dependentiæ creaturæ & consequenter simplex extrinseca denominatio, non requirit influxum, non sic de alijs rebus realibus, & positiuis. Ad 6. sicut possunt esse duo fines subordinati, ita duo agentia subordinata.

86 Secundò ad idem posset argui rationibus theologicis, quas Scotus adducit in 2. d. 37. L pro Duran. & non soluit, vnde & pro ista sententia citari solet, eò vel maximè quod in 3. d. 17. soluens principale, adducit vnam solutionẽ in ista opinione fundatam; rationes sumuntur prẹcipuè ex hoc, quod Deus esset causa materialis peccati, si ad omnes effectus in indiuiduo concurreret. Tum quia voluntas nostra liberè non ageret, nam si dependenter a Deo agit, & sine Deo non potest in actum exire, aget iuxta diuinam determinationem.

Verùm non est præsentis negotijs isthæc examinare; solùm negamus, Scotum fuisse huius opinionis, nam in 2. cit. licèt insoluat rationes illas, adducit tñ in contrariũ duo argumẽta, & ꝓtestatur, se oppositã sententiã tenere; & in 3. cit. dat aliã solutionem conformem magis suis principijs; videtur tñ ad sententiam Duran. inclinare, quia vt optimè notat P. Vulpes 2. par. disp. 5. art. 1. voluit vitare errorem illorum hæreticorum asserentium, Deum totalem causam esse nostrarum actionum siue bonę sint, siue malæ, via deueniendi ad medium, est ad alterum extremum inclinare, vt in simili multoties Sancti Patres fecerunt ex eodem in 2. d. 33. ad primum. Ad 1. pro nunc dicimus, Deum cõcurrere ad substractum peccati etiam sm̃ vltimam formalitatem, nō tñ esse causam per se peccati, quia non euenit iuxta suam intentionem, sed quasi pręter intentionẽ, immo contra ipsius voluntatem, cum intendat potius fugam ab omni peccato, ob quam dat omnibus auxilia sufficiẽtia; causa autem per se est, quæ cum intentione agit, vt dicemus q. 8. Ad 2. dicimus, concursum Dei ex libero decreto eiusdem esse omnibus paratum, quare voluntas nostra potest operari quando vult, & quomodo vult; an verò determinetur antecedenter, vel concomitanter, spectat ad tractatum de concursu Dei cũ causis secũdis.

ARTICVLVS II.

An substantia creata sit immediatè actiua alterius substantiæ.

87 NOn est sermo, an vna creata substantia possit alteram totaliter producere, constat .n. ex dictis disp. 2. q. 1. art. 2. omne agens creatum materiam præexigere ad agendum, aliter crearet, nō gene-

generaret; sed quærimus, an vna substantia creata sit alterius productiua immediatè, itaut per propriam essentiam substãtialem tanquam principium quo principale attin at substantialem productionem alterius formæ substantialis. Circa quod aliqui negarunt, substantiales formas ab aliqua creata substantia produci, sed immediatè à Deo; ita qui omnem actiuitatẽ à caus s secundis negarunt, sed specialiter hoc probabile putauit Arcl. 1. de Gen. q. 20. sect. 4. Alij, fieri a substantia quandam spirituali, siue sit Intelligentia aliqua separata, vt Auic. 1. suff. c. 5. & 4. Met. c. 4. quod posse defendi putat Sonc. 7. Met. q. 29. siue sit quædam virtus in omnibus corporibus diffusa, vt Auicembron. in lib. de Fontis vitæ. Alij asserunt, solummodo à corporibus cœlestibus produci, vt Ragnseus disp. 16. c. 16. & 17. Quas opiniones de formarnm origine fusè reijcimus supra disp. 2. q. 7. art. p. & rursus disp. 5. de Gen & Corrup. q. 6. Alij cõcedũt, à substãtijs sublunaribus produci, sed addunt, principium, quo principaliter productionem substantialis formæ attingunt, esse accidẽtia, ita Io. Maior. 4. d 12. q. 3. Perer. lib. 8. c. 13. Alij dicunt, substantiam alteram producere per propriam formam substantialem, tanquam per principipium quo priucipale, non quòd immediatè formam genitam seipsa attingat, sed medio accidẽte, vt instrumento, & virtute substantię generantis; ita communiter Thomistę, qnos sequuntur ex Recentioribus Conimbr. 2. Phys. c. 7. q. 18. Ruuius tract. 4. q. 5. Moris. disp. 3. Phys. q. 17. & Auersa q. 37. sect. 5. Scotus tandem in 1. d. 37. & præcipuè in 4. d. 12. q. 3. immediatum influxum vni' substantiæ in aliam concedit, quem præter Scotistas, vt Mayron. Bassol. in 4. cit. Bargium in 1. cit. Ant. And. 3. Met. q. 11. Tromb. 12. Met. q. 6. concl. 4. & lib. 2. q. 6. Tatar. in 4. cit. Fabrum theor. 34. Sghemmam 2. Phys. digress. 10. q. 6. & Fuentes q. 4. diff. 3. sequuntur Nominales in 4. d. 12 Duran. ibi q. 2. Iand. 1. de An. q. 8. Vallel. contr. 14. Suarez disp. 18. Met. sect. 2. Hurt. disp. 9. Phys. sect. 5. Amicus tract. 12. q. 10. dub. 3. art. 7. Ariag. disp. 11. Phys. sec. 2.

Pro resolutione notandum ex Scoto 1. d. 7. q. vn. V. quòd nõ potest assignari certa ratio, qua demonstretur à priori, formam aliquam esse, vel non esse actiuam, nam maximè posset hoc argui ex perfectione formæ, & tamen videmus, inquit Doctor, formas imperfectiores esse similium productiuas, non verò perfectiores, sic formæ elementorum sunt actiuæ, non verò omnes formæ mixtorum inanimatorum, formæ, animatorum sunt communicatiuæ sui, at substantiæ cœlestes & angelicę sibi ipsis similes non producunt; huius igitur ratio à priori nequit esse, nisi quia hoc est hoc, à posteriori tñ potest argui, & ab effectu; quaproter non intendimus probare, omnem substantiam esse alterius substantiæ, vel eiusdem, vel alterius speciei productiuam, sed tñ quòd nõ solùm substantiæ cœlestes, sed etiam sublunares aliquæ producunt alias substãtias immediatè attingendo illarum productionem substantialem.

88 Dicimus 1. Nulla spiritualis creata substantia est alterius substantiæ, siue spiritualis, siuè materialis productiua, neque omnes substantiales formæ sublunares necessariò à Deo tantùm, vel à Cœlis producuntur, sed aliquę ab ipsis sublunaribus. Prima pars, quòd substantia creata spiritualis non sit alterius productiua fusè probatur a Doctore contra Auicennam in 4. d. 1. q. 1. M. & seq. non .n. potest aliam spiritualem producere, quia cùm hæc simplex sit, non composita, petit creari, repugnat autem, creaturam posse creare, vt côtter cum Doct. cit. asserunt Theologi; neque aliquam materialem, quia Angeli non agunt nisi per intellectum, & voluntatem, inquit Doctor lit. X. etsi potentiã aliam distinctam habent, est intellectui, & voluntati subordinata, itaut intellectus & voluntas sunt immediatæ potentiæ ipsius naturæ angelicæ quod conuenit omnibus agentibus per rationem, vnde prima potentia productiua in Deo est intellectus; at per intellectum, & voluntatem non possunt producere formas substantiales, cum sint accidentium productiua, .s. actuum vitalium, neque per illam potentiam distinctam, si esset, quia cum sit illis

 essen-

essentialiter subordinata, non erit productiua substantiæ, non n. ens sm̃ quid, quales sunt intellectio, & volitio, necessariò præsupponitur enti simpliciter, vt est substantia, neque potentia ad substãtiam est essentialiter potentiæ ad accidens subordinata; hæc tñ ratio non est demonstratiua, sed valde probabilis.

Secunda pars, quòd non necessario omnes formæ substantiales à Deo solùm, vel a cœlestibus corporibus, sed aliquę a sublunaribus producãtur, patet ex dictis art. præced. concl. 1. illæ .n. rationes non solũ probant actiuitatem erga accidentia, verũ etiam erga formas substãtiales, nam ignis non tm̃ calefacit, verum etiam comburit, viuentia sibi similia procreant, vnde Lucę 21. dicitur, *Videte ficulneam, & omnes arbores, cum producunt iam ex se fructus, scitis quia prope est æstas*; pducere autem fructus indicat actionem substantialem; Tum quia substantiæ sibi inuicem pugnant, non solùm sm̃ accidentia, verũ etiam aliquo modo sm̃ formas substantiales, quibus ab eodem subiecto quærunt se expellere, quod actiuitatem arguere debet in ipsis, aliter idem agens extrinsecum, si hæc omnia efficeret, secum pugnaret.

89 Sed contrà argui potest, Tum quia D. August. 5. de Ciuit. Dei cap. 9. ait, *Corporeæ causæ non debent inter efficientes connumerari.* Tùm 2. quia ad agendũ requiritur intima præsentia cum passo, corpora autem propter dimẽsiones, quas habent, nequẽt sic esse præsentia. Tùm 3. quia multa corporalia generantur, quorũ causæ non possunt alia materialia entia assignari, vt sunt ex putri genita, nam Cœli, cùm nõ sint animati, non erunt immediatæ causæ illorum, ergo ad aliquam Intelligentiam spiritualem oportet recurrere. Tum 4. vel generatiua virtus denegatur Intelligentijs, quia entia spiritualia sunt, vel quia creata, & finita; nõ primum, quia Deo non conueniret; neque secundum, quia alijs creatis rebus imperfectioribus non competeret. Tandem productio est existentiæ communicatio, quæ cùm sit effectus communissimus conueniens enti, vt est ens, ad hoc vt communicetur, exigit virtutem aliquam omne ens producibile excedentem, talis autem est virtus diuina.

Respon. D. Augustin. loqui, non de causis efficientibus, vt sic, sed de causis liberis à quarum serie excludit causas corporeas vt bruta, aliaq; agentia naturalia. Ad 2. iam diximus quæst. 4. art. 3. talem indistantiam localem non requiri. Ad 3. concedimus, illa à Deo generari, vt ait Doctor 2. dist. 18. non tñ ex hoc debet fieri inductio vniuersalis. Ad 4. ex vtroque simul repugnare, quia cùm sit spiritualis, per intellectum, & voluntatem agere debet, vel per potentiam his subordinatam, & cùm intellectus, & voluntas in ipsis potentiæ finitæ sint, non possunt notitiam, vel volitionem substantialem producere, vt est in diuinis Ad vltimum; si loquimur de omni existentia, concedimus, à Deo solum communicari, quia non datur causa secunda omnium productiua, si de aliqua existentia in particulari, falsum est, non posse etiam à secunda causa communicari, præexistens supponatur.

90 Dicimus 2. substantiam immediatè; & substantiali virtute attingere productionem alterius substantiæ ab ipsa productæ; & non medio accidente ità Doctor cit. & probatur ab ipso lit. F. nullum imperfectius potest esse causa alicuius perfectioris, sed substantia est perfectior quocunque accidente, ergo non accidens, sed substantia est per se, & immediata causa alterius substantiæ, Maior, in qua tota vis argumẽti consistit, quamuis pateat, attamen reuocatur in dubium à Rubione 2. dist. 15. q. 2. art. 1. ab aliquibus verò limitatur de causa vt quod, nõ de causa vt quo, ita vt sufficiat, quod causa, quæ agere denominatur, sit ęquè perfecta cum effectu, non tñ requiritur, vt id, quo causa agere dicitur principaliter, sit æquè cum effectu perfectum, quia nõ est continens, sed ipsa continentia; idcircò probatur ista maior, tam de causa, vt quod, quàm de ratione causandi, & vt quo.

Et primò quod causa vt quod nequeat esse imperfectior effectus, probatur à Doct. cit. Tùm quia sic posset dici totum vniuersum à musca esse productum, nec ex causatione primæ causæ argueretur infinita perfectio in ipsa. Tũ quia causa vniuoca-

uoca habet in se effectum vt adæquatum in perfectione suæ potentiæ, sunt .n. eiusdem speciei, & consequenter eiusdem perfectionis essentialis, ergo causa æquiuoca, si est imperfectior vniuoca, non potest continere in se illum effectum, vt terminum adæquatum suæ potentiæ actiuæ, Patet ista consequentia, quia si est terminus adæquatus potentiæ vniuocæ causæ, & ista est perfectior potentia causæ æquiuocæ, necessariò effectus debet excedere potentiam æquiuocam, aliter non adęquaretur potētię vniuocæ, sed excederetur, sicut ista æquiuocam excedit. Tum quia si forma causæ æquiuocæ daret esse formaliter alicui, nō posset dare esse perfectius seipsa, quia nemo dat quod non habet, ergo neque effectiuè, quia dando esse formaliter, se totam communicat, non autem efficiendo. Tùm quia posset effectus productus saltim ab intellectu diuidi in duos gradus perfectionis, in illum, in quo conuenit cum causa, & in illum, in quo excedit causam, hic secundus gradus nequit à causa produci, quia nemo dat, quod nullo modo habet, ergo erit improductum; quod est falsum. Ex his contra Rubion. concluditur, non esse hanc propositionem, imperfectius nequit producere perfectius, æqualiter notam, sicut est hæc alia, perfectius potest producere imperfecti⁹, quia licèt de ista non possimus habere nisi rationem aliquam à posteriori vt diximus, illa tñ à priori rectè demonstrari potest. Pro hoc à Conimb. 2. Phys. c. 7. q. 5. a. 2. adducitur D. Dion. cap. 2. de diuinis nominibus, & D. August. lib. 83. qq. q. 2. & lib. 12. super Gen. cap. 29.

91 Quod vero non solùm verificetur, de causa vt quod, sed etiam de causa vt quo, vt verum sit, imperfectius non posse esse rationem causandi perfectius, Probatur. quia causa intantùm actu causat, quia habet virtutem causandi sufficientem, & si talem virtutem non haberet, non causaret, actus. n. secundus præsupponit actum primum, actus primus non est ratio Quę, sed ratio Quia, ergo si causa non habet rationem causandi perfectiorem effectū, non poterit illum causare, quiamuis ex se aliam perfectionem excedentem includat; nam si hæc non est ratio influendi in effectum, impertinens est, & per accidens se habet ad illum effectum: hoc etiam probant secunda ratio, & tertia adductæ contra Rubion. vt patet.

Dices cum Amico tract. 14. q. 6 dub. 2. causam constitui in esse causæ per virtutē actiuam, quæ non erit tota substantia causæ, quia substantia non est tota potentia, nec sm̄ omnes gradus est actiua: cum ergo sit quædam realitas ista potentia, necessario erit imperfectior suo effectu, qui erit ens qoddam completum, & physicè compositum; sic animal dicitur generans aliud animal per potentiam generatiuam, tanquam per principium Quo, quæ tñ est animali imperfectior, vna species per differentiam est altera perfectior, & tñ differentia non est illa specie perfectior.

Sed contra, falsum est, substantiam per potentias distinctas producere aliam substantiam, sed seipsa sm̄ totam entitatē producit sicut seipsa tota distinguitur ab alia specie; dicitur autem per formam agere, & per differentiam differre, quia sunt principia radicalia magis principalia, vt in simili diximus disp. 5. q. 12. ar. 1. de materia, quod faciat suo modo compositum essentialiter differre: cum adducitur exemplum de potentia generatiua animalis, dicimus, animal produci ab alio animali per suam substantiam, nam potentia generatiua præcipuè concurrit ad formationem corporis, vel seminis: præterquamquod ista potentia est animata, & anima etiam sensitiua est tota in toto, & tota in qualibet parte, non quidem sm̄ entitatem, vt sit entitas indiuisibilis, sicut anima rationalis, sed sm̄ virtutem, & solùm ex variatione organorum variatur quo ad functiones, non .n. est hætherogenea, vt asserit Hurt. sed de hoc fusiùs in lib. de An. vbi ostendimus, non in qualibet substantia potentias debere esse formaliter ab ipsa distinctas cum Scot. 1. d. 13. N. respondendo ad argumenta Adami, quamuis in dist. 16. ad 2. princip. videatur dubius.

92 Morif. multipliciter respondet, nā primò ait materia est imperfectior forma, & vtraque est imperfectior composito, & tñ sunt causæ, ergo imperfectius po

cest perfectius causare; secundo addit, accidens non esse absolutè substantia ignobilius, quia dantur accidentia sm̃ entitatem supernaturalia, vt gratia, lumen gloriæ, &c. non tñ potest dari substantia supernaturalis, cui connaturalis sit gratia; tertio subiũgit, quod licèt forma substantialis excedat accidens, quia per se existit nõ inhærendo, tñ accidens ad productionem substantialis formæ concurrit cum materia, vnde totum aggregatum ex materia, & accidente non exceditur à forma substantiali.

Sed contra: primum non est ad propositum, quia loquimur de causa effectiua, non de causa intrinseca, quæ semper est effectu imperfectior, vt dicemus disp. seq. neque causę intrinsecę sunt simpliciter causa adæquata effectus, nam extrinseca etiã requiritur, à qua debet accipere totum id, quod causas intrinsecas effectus excedit, ne illud excedens prorsus incausatum dicatur. Secundum etiam non valet, quia admissis etiam illis accidentibus substantia perfectioribus (quod tñ est falsum ex Scoto in 3.d.13.q.1 K.) adhuc ratio vrget, quia loquimur de accidentibus naturalibus. Tertiũ impugnatur ex hoc, quòd concursus materiæ non est in genere causę efficientis, ergo excessus perfectionis in forma, ne dicatur improductus, debet habere causam effectiuam, quæ non erit accidens; Tum quia forma substantialis, immo compositum substantiale, quod propriè dicitur productum, excedit aggregatum ex materia, & accidente.

Pererius concedit, accidens esse imperfectius in entitate ipsa substantia, sed ait, esse perfectius in ratione agendi. Sed hoc est supra impugnatum, videlicet perfectionem in agẽdo non arguere perfectionem in entitate supra effectum productũ, sic.n. possemus dicere, Deum esse quidẽ perfectissimum in ratione agendi, sed nõ sequi, esse quoque in entitate perfectissimum. Tum quia res sicut se habet ad esse, ità ad operari; & faciunt argumenta contra Rubion. adducta.

Caiet. dat aliam responsionem 1. par. q. 54. art. 3. formam substantialem non fieri distincta actione ab alteratione, sed esse terminum huius, saltim secundarium, & quia idem est principium viæ, & termini viæ, ideò accidens, quod est principium alterationis, erit etiam principium substantialis formæ. Sed in primis falsum assumit vt dicemus disp. 5. de Gen. & Cor. q. 2. art. 1. quia generatio est motus distinctus ab alteratione ex 5. Phys. 8. & 3. Phys. 4. Tum quia forma substantialis est distincta realiter ab accidente, ergo diuersa fit actione, vt etiam disput. 2. q. 7. art. 2. de composito, & forma substantiali diximus contra Suarez. Deinde hoc impugnatur, quòd imperfectius possit esse per se causa perfectioris, & ideò hac responsione principium petitur.

93 Solutionibus hactenus adductis vtuntur Auctores illi, qui tenent accidens, vt agens principale, & in virtutẽ propria, producere substantiam, quod quia defendi minimè potest, ideò Thomistæ communiter dicunt verum vtiq; esse accidens principaliter, & propria virtute substantiam attingere non posse, benè tamen instrumentaliter, & in virtute substantiæ, quod non ità intelligunt, vt velint cum influxu accidẽtis admittere quoq; influxum substantiæ, velut agentis principalis, nam in productione volunt solum accidens operari, sed eatenus dicunt operari in virtute substantiæ, & vt instrumentum eius, quia ipsa est principium primum, & radicale, à qua accidentia ipsa virtutem producendi substantiam habuerunt, vndè volunt substantiam semper stertere, & perpetuo otio torpere, nec aliquid operari, quam famulorum suorum ministerio, quæ sunt accidentia; quarè ad argumentum principale dicunt maiorem veram esse de causa principali, non de instrumentali, quale est accidens, quod cũ sit virtus substantiæ poterit substantia, quæ est causa principalis, attingere medio accidente, quod est virtus ipsius, productionem substantiæ, accidens verò attingit, non principaliter, & propria virtute, sed instrumẽtaliter, & virtute substantiæ, sed quia valdè difficile est explicare, qualis sit illa virtus substantię residens in accidente, conantur varijs modis hoc declarare Thomistę. Et in primis Capreolus ità explicat, quòd acci-

accidens in agendo formam quandam à substantia accipiat per modum transitus, & fluxus, per quam proportionatum redditur ad substantiam. Caiet. verò, quem Recentiores sequuntur, ait, hoc, quod est, accidens esse virtutem substantiæ, non sumi transitiuè;.i. quòd sit aliquid de nouo in accidente receptum, sed intransitiuè,.i. agit per propriam entitatem, quæ est virtus substantiæ.

Sed responsio Capr. reijcitur a Scoto cit. § *Hic est vna opinio, &c.* quia ista virtus de nouo in accidente recepta non est substantia, quia accidens non substentat substantiam; si est accidens, iam non erit nobilius priori accidente, & dato, quòd sit nobilius, adhuc quid improportionatum erit, & imperfectius substantia; Caiet. verò impugnatur ex Scot. cit. Tùm quia accidens, vt est virtus substantię producere substantiam in hoc sensu, est accidens sm̃ suam entitatem, quę est quædam virtus substantiæ insita à natura, concurrere ad productionem substantiæ, sed hoc totum est ad huc improportionatum effectui, ergo alia actio à perfectiori causa proueniens debet assignari, Minor patet, quia hoc totum nil aliud dicit, nisi accidẽtis entitatem cum illo subordinationis ordine, & habitudine ad substantiam, cuius est virtus, sed ista subordinatio non auget virtutem actiuam accidentis, sicut nec perfectiorem reddit ipsius entitatem; cũ sit merè respectus, ergo &c. Et parum valet, quod ait Ruuius, accidens, vt virtus est substantiæ, altioris ordinis esse, & aliquid substantiæ, effectuiq; proportionatum, secus si sm̃ entitatem suã considere tur. Non valet, quia adhuc sub isto respectu est imperfectius effectu, quia vt sic nõ est substantia, quamuis sit aliquid substãtiæ, ergo vt sic reduplicatiuè est adhuc improportionatum quod apto satis exemplo manifestari potest, si Principis expetor debeat alicui cennsum, quid creditori prodest, quod ei debeat nomine principis si princeps non dat, vnde soluat? sic pariter parum accidenti proderit, quod agat nomine substantiæ, & vt ei subordinatum, si uires ei actualiter non suppeditat ad agendum quantum sufficit ad productionem substantiæ, & nihil virtutis deriuatur in ipsum.

94 Respondent Complut. disput. 10. q.4. & 5. accidens esse virtutem substantię, aliquid addere, non realiter, vel formaliter distinctum, sed virtualiter, per quam formalitatem virtutis, quam ab instanti productionis accepit, manet accidens habitualiter eleuatũ ad productionẽ substantiæ, & propter subordinationem, quam habet ad substantiam; nec refert, quòd illa formalitas virtutis sit accidens, & per consequens eleuari debere; non sequitur eò quia accidens est eleuabile, at virtus illa est ipsamet formalis eleuatio, ideò nõ indiget alia eleuatione; quam doctrinam videntur ex Mairo sumpsisse de Causis sect. 3. q. 4. & seq.

Sed ista respons. impugnata manet ex dictis contra alias; etenim si hoc additum est virtualiter solùm distinctum, non poterit vires realiter actualiter augere accidentis; & si est ipsa, eleuatio, non se habet vt virtus substantiæ, sed vt quædam conditio, & assumptio accidentis ad causandũ, ergo accidens semper remanebit in suo statu imperfectiori. Tùm quia per ipsos accidentia, quæ in passo recipiuntur, se habent vt principia actiua substantię, & tñ cùm in composito subiectentur, in instanti generationis non sunt, ergo non possũt actualiter causare formam; nec dicas ab ipsis relinqui materiã sigillatam; nam sigillatio illa materiæ est solùm quædã extrinseca denominatio, vt tactum est disp. 3. q. 1. Tùm quia accidens virtutem istam habet, quatenus à tali substantia prouenit, vnde si calor ignis; & calor animalis inter se comparentur vt calores, sunt omninò similes, at si vt virtutes sunt ignis, & animalis per ipsos longè differunt inter se, quia calor ignis habet virtutem producendi ignem, & calor animalis producendi carnem, &c. eò quia à diuersis principijs proueniunt, quorum sunt virtutes; sed hoc falsum esset, nam impossibile est, quòd aliqua differant actu inter se, & nihil entitatis diuersæ inter illa reperiatur, cùm idẽ, & diuersum sint entis passiones, ergo impossibile est, quòd illi calores, vt virtutes differant actu, & tamen hoc, quod est esse

se virtutem nihil super illos actualis entitatis reduplicet. Tùm quia calor ab igne productus est virtus ignis, & solùm virtutem producendi ignem haberet, quia ab illo solo produceretur sm ipsos; & tamen si iste calor produceretur in stomacho, adiuuaret concoctionem cibi, & consequenter instrumentum esset nutritionis.

95 Accedit, quòd influxus ab accidente prouenięns est influxus instrumentalis causæ, ergo præter istum debet assignari influxus causæ principalis, quia cuiuslibet effectus debent dari per se causæ principales. Dices, idem influxus, vt ab accidente prouenit, est instrumentalis, sed vt mediatè est à forma substantiali, dicitur influxus causæ principalis. Contrà, perfectior est influxus causæ principalis, quàm instrumentalis, sicut causa principalis est instrumentali perfectior, ergo idem simplex influxus erit perfectior, & imperfectior, careret perfectione aliqua, & illam simul haberet, quod implicat. Tùm quia si nullo modo immediatè à forma substantiali prouenit, sed solùm ab accidente, instrumentalis erit, quia quando calor est separatus ab igne, vel in subiecto distincto v. g. in ferro, agit influxu nullo modo ab igne proueniente, quia potest esse destructus, ergo iste influxus non erit influxus causæ principalis, sed instrumentalis, aliter denominaret calorem principaliter agentem; sed stante ista opinione, eodem modo calor agit, quando est in igne, qui solùm concurrit sustentando calorem, & in genere causæ materialis, non adiuuando effectiuè illum influxum, ergo semper est instrumentalis. Tùm quia sicut causa instrumentalis Quæ est illa, quæ agit per rationem instrumentalem Qua, ità causa principalis Quæ est illa, quæ agit per rationem agendi principalem Qua, nam cuicunque Quod correspondet suum Quo, & è contra ex Scot. 1. dist. 2. q. 7. Cc. & dist. 4. quęst. 2. B. quia cuicumque abstracto correspondet proprium concretum, ergo si ignis solum agit per calorem, vt per virtutem propriam, & hęc virtus est solum instrumentalis, nó poterit dici principalis causa, sed instrumentalis; forma substantialis, quamuis ab Aduersarijs dicatur virtus principalis, non per hoc denominabit ignē causam principalē in actu, quia actu ꝑ ipsos nihil agit, & solū remotè, & vt causa causę se habet, quaten⁹. s. ꝑduxit accidēs, quod postea ꝑducit substātiam. Tum quia causa debet esse saltim æqualis in perfectione cum effectu in virtute actiua, quia vt sic agit, & producit, vt diximus supra. Tum quia illud est principium agendi actualiter, in quo passum formaliter assimilatur agenti, si est productio vniuoca, sed passum, seu productum assimilatur in forma substantiali, non accidentali, ergo &c. Tum quia non daretur aliquod accidens naturale, quod dicatur instrumentum coniunctum in causalitate, sed quodlibet esset instrumentum separatum, patet, quia quodlibet accidens in agēdo non dependeret ab actuali concursu principalis causæ.

96 Aliter responderi potest hoc Scotico argumento probari solum accidens non esse causam principalem substantiæ totalem, & adęquatam, idq; optime hucusque probatum esse, sed nequaquam probat non esse causam partialem minus principalem, quæ potest esse imperfectior suo effectu, vt patet de albedine respectu intellectionis, & concedit Scot. cit. lit. I. & 2. d. 3. q. 10. I. & alibi, quæ quidem responsio coincidit cum opinione Suar. ponentis influxum partialem in accidente respectu substantiæ, & solum in nomine differt, quòd Suar. non vocat accidens causā principalem partialem, sed instrumentalem; & fatemur, rationes Scoti non ostēdere, accidens non esse causam partialem, sed probant solum, non esse totalem causam; quod intendebat probare in 4. cit. eò quia arguebat contra D. Thom. ponenté accidens separatū habere, vel esse virtuté completam producendi substantiam; at si esset causa partialis, nullo modo sine forma substantiali posset substantiam efficere, Impugnare verò hanc responsionem non est præsentis articuli, quia sufficit, quòd admittat influxum immediatum vnius substantiæ in aliam quod solum hic cōtendimus, negamus tamen istam virtuté partialem accidentis erga substantiam, in præceden, quæst. concl. 1. & in art. 4. huius

ius quæst. vbi de actiuitate accidentis erit sermo, de hoc agemus.

Accedit principaliter, quòd immediatè agere dicit perfectionem, ergo si competit formæ inferiori, vt est accidens, non debet substantiæ denegari, quia quod est perfectius, & nobilius, debet poni in rerum natura, si non implicat. Respondet Caiet. & cũ eo Ruuius in lib. de An. in illa quęst. de distinctione potentiarum ab anima, & Auersa cit. quod agere immediatè vt principium tm̃ proximum, dicit imperfectionem, quia oportet, quòd sit de genere accidentis agere, vt principium proximum, & principale, dicit summam perfectionem, & infinitam, quo modo Deus agit, agere tandem vt principium principale tm̃ est mediæ perfectionis, & consequenter rectè substantiæ creatæ cõuenit.

97 Sed contra, accidens est principium principale, & proximum a endi etiam sm̃ ipsos in actione accidentali, & patet de calore in aqua, vt dicemus art. 4. & de accidente separato in Sacramento Altaris, ergo hoc, quod est posse esse principale, & proximum principium agendi, non requirit perfectionem infinitam: & maximè quia Auersa q. 21. sect. 8. concedit, substãtiam esse principaliter, & immediatè productiuam aliquorum accidentium, Quod verò subdit q. 37. cit. ad 4. hoc ideò esse, quia vnum accidens potest esse alteri proportionatus effectus, & accidens non indiget alio instrumento, ne in infinitum procedatur, & quia plura adminicula requirit substantia, quam accidẽs, in sui productione, Hoc totum est vanum, quia statim infertur, non esse de ratione formali principij principalis proximi virtutem infinitam. Tum quia etiam substantia est alteri substantiæ proportionatus effectus; & si plura requirit adminicula, sufficit, vt circa accidentia dispositiua terminetur accidentis actiuitas.

Tandẽ principaliter probatur ex Arist. 2. de Gen. 54. & 55. vbi reprehendit, qui corporibus potentiam, & virtutem instrumentalem tribuebant, & negabant efficiẽtiam formarum, & 3. Phys. 17. ait, formã esse principium, quo mouens mouet, vt actu homo facit hominem; & 2. Phys. 71. formam coincidere cum efficiente, & fine, & 7. Met. 31. & 32. vbi de hoc tractãs, in fine cõcludit. *Cæterum ex his propriũ substantiæ accipere est, quod necesse est præexistere semper aliam substantiam actu existentem, quæ facit, vt putà animal, si animal fit, quale verò, aut quantum non est necesse, nisi potentia solum.* Nec potest explicari, vt aliqui volunt, de præexistentia necessaria agentis remoti, quia Arist hanc ponens differentiam inter substantiam effectiuã, & accidens effectiuum, quod illa semper necessaria est, vt præexistens efficiat, hoc verò non semper consequenter significat, illam præexistentem ita efficere, sicut accidens, cum præexistit, efficit, hoc autem efficit proximè. Accedunt rationes, quibus art. seq. probabimus, actionem immediatam non esse substantiæ denegandam.

Soluuntur rationes in oppositum.

98 Sed contra arguitur 1. Tùm quia ex 2. de An. 10. & 7. Met. 31. habetur, semen esse instrumentum, quo vnum animal efficit aliud, at constat, virtutem seminis esse accidens, & animal in generatione nil agere immediatè, quia potest esse corruptum, ergo solùm agit in virtute seminis, eritque vera causa principalis, aliter non esset verum dicere, equum ab equo generari, nec inter illos essent relationes geniti, & generantis, sed potius a causa vniuersali: & lib. de Sens. cap. 4. & 1. de Gen. 51. actio est inter contraria, vt sunt qualitates, vnde ait Arist. nihil agere, aut pati, quatenus ignis, aut aqua, sed quatenus contrarietatẽ subit, & 2. de An. 50. asserit, animam calore naturali agere. Tũ 2. quia multa generantur ab agente distãti, ergo non immediatè ab ipsius substantia, sed media virtute. Tum 3. quia substãtia agit media potentia actiua, quæ in secunda specie qualitatis collocatur. Tum 4. quia videmus, substãtiam creatam etiã spiritualem vti accidentibus in omnibus suis actionibus. Tum 5. accidens attingit vltimam dispositionem formæ generandæ, ergo erit causa formæ, quia sm̃ Doctorem 2. d. 18. intantum viuens dicitur

cau-

causa alterius, quia attingit vltimā dispositionem formæ viuentis.

Respon. ex Doct. 3. d. 2. q. 3. & d. 4. & 1. d. 5. q. 2. H. generans nullam aliā actionem immediatam habere præter seminis decisionem, cætera verò agere mediante semine; in viuiparis mater non solùm mediatè per semen, verùm etiam immediatè propria virtute attingit corporis formationem, & animationem, præterquàm in generatione hominis; dicitur itaque semē instrumentum generantis, nō quòd verè, & propriè sit instrumentum, nam potius est agens principale, sed solùm quia est quoddam ens a natura institutū, vt vices generantis suppleat; neque virtus seminis est accidens, sed est aliquod substantiale, videlicet partes illæ subtiliores agentes in grossiores, non enim est corpus homogeneum; sed ætherogeneum, vt colligitur ex Scoto in 3. cit. quanquam in 2. d. 18. nullo modo posuerit semen actiuū, quia sequutus est alterā opinionē de seminis homogeneitate, vt notat ibi Gratianus, & nos fusè disp. 8 de Gen. & Cor. q. 2. art. 1. dicimus. Quare negamus, semē attingere animā, sed solùm formā corporeitatis, neq; ad hanc se habere vt causam totalem, nam concurrunt Cœli, & in viuiparis potentia generatiua matris: dicitur autem animal ab alio generari, non quod verè fundetur in generante relatio productionis actiuæ, quia in instanti generationis per accidēs est, quòd generans reperiatur, quare genitum non poterit ab illo dependere essentialiter in esse, sed quia aliquid generantis est in genito, & actio mediata patris non terminatur priùs tempore, quàm sit animatio, sed in eodem instanti habetur, ex Scoto 3. d. 2. q. 3. & tandem quia generās statim per decisionem seminis compositum intendit producere, quòd si nō producit, nisi medijs illis mutationibus, prouenit ex imperfectione agentis, vt notat Doctor 1. cit. In lib. de Gen. loquitur Arist. vel de contrarietate largè sumpta, quę inter duas formas substantiales etiam reperitur, vel de actione primaria, primoq; congressu; qui est inter accidentia contraria. In lib. de Sens. loquitur de actione intentionali in sensū tactus, quomodo ignis solùm agit, vt calidus, quia substantia nō est per se sensibilis. Tandem in 2. de An. inquit Doctor in 4. sæpè cit. in nutritione dari duas actiones, & duo principia, respectu alterationis præuiæ principium est calor, respectu formæ carnis inducendæ principium est anima, Philos. loquitur de prima actione, vel si de secunda, calor concurrit disponendo, non attingendo.

99 Ad 2 patet ex dictis q. 4. art. 3. quòd agens potest agere in distans, vnde principalis causa erit vel Cœlū, vel Deus, quādo nequit in his inferioribus assignari præsens, quod etiam nō minus vrget Aduersarios ipsos, si agens principale fuerit destructum, meliùs enim est recurrere ad agens vniuersale, cuius est defectum particularis agentis supplere, quam asserere, actu produci aliquem effectum absque causa principali in actu. Ad 3. dicimus ex Scoto 2. d. 16. & in 4. cit. non quamlibet potentiam actiuuam esse in genere qualitatis, sed illam, quæ facilitatem dicit agēdi. vt in Log. diximus. Ad 4. falsum esse, substantias semper medijs accidentibus operari, vt dictum est, immo nec substantias spirituales, quarum potentię non sunt accidentia, sed realiter cum essentia identificatæ ex 2. d. 16. Ad 5. viuens attingit vltimam dispositionē, quæ est forma substantialis permanens in viuente, at accidēs solū attingit dispositionem accidētalem, quæ destruitur ad destructionem formæ corrumpendæ, ideò dispar ratio.

Secundò, nō repugnat, effectū excedere in perfectione suam causam totalem, ergo nō repugnat, accidens posse producere substātiam, Consequētia patet, quia ex destructione illius antecedentis Doctor infert destructionē istius consequentis, ergo ex positione illius sequitur illius positio; Antec. Prob. sicut effectus duarū causarum partialium potest in perfectione alteram earum excedere, & eius maior perfectio in aliam refundi, vt patet de intellectione respectu albedinis, & intellectus ex Scot. 2. d. 3. q. 10. ad 2. princ. ita effectus cōis duarum causarum totalium eiusdē generis, sed alterius ordinis se haberi potest, quòd effectus poterit alterā earum excedere, & eius perfectio in aliā refun-

refundi, ergo si accidens cũ concursu Dei se solo concurreret ad generationem substantiæ, poterit dici causa secunda totalis substantiæ, quia perfectio substantiæ, qua substantia excedit accidẽs, poterit refundi in ipsum Deũ; paritas prob. ex simili discursu Scot. in 2. d. 37. sub T. vbi ait, sicut defectus repertus in vno effectu duarum causarum partialium potest refundi in vnam, non in aliam, ita defectus repertus in effectu duarum causarum eiusdem generis, sed alterius ordinis, poterit in vnã refundi, non in aliã; qua ratione ait, Deũ non esse causam peccati, sed voluntatem nostram, quamuis Deus ad positiuũ peccati concurrat, ergo idem de perfectione dicendum. Si dicas, argumentum supponere, accidens esse causã substantię, quod est falsum. Contra, quia argumẽtum hoc probat, non supponit, ostendit .n. quòd potest dici causa, quia ratio, ob quam negatur, scilicet quod effectus nequit excedere in perfectione suam causam, nõ concludit, & tu respondes per hoc, quod accidens nequit esse causa, quia exceditur a substantia, quod est petere principium.

100 Respon. totum discursum valere, quando in causa secũda supponitur aliqua virtus saltim inchoata producendi aliquẽ effectum similem habentem aliquam analogiam, & proportionem cũ isto, ad quẽ producendum eleuatur a Deo, nam Deus non concurrit cum causis secundis, nisi habeant talem virtutẽ, & sic concedimus, tunc effectũ excedere in perfectione causam creatam, quamuis concursus ille non sit generalis, sed specialis, vt dicemus art. 5. at in accidẽte talis virtus non reperitur, non .n. habet completam, vt patet, nec inchoatam, quia hæc nõ datur in quolibet ad quodlibet, nisi in eo, quod habet virtutem producendi effectum aliquo modo proportionatum, vt dicemus art. cit. hinc per istam rationem nõ petitur principiũ, immo ex supposito facto in argumento deducitur oppositum, quod accidens non potest dici productiua causa substantiæ. Cum probatur paritas per similem discursum Scoti, dicimus, magnum esse discrimen arguere a defectu, & imperfectione ad effectum positiuum, & perfectionem,

quia defectus, cùm sit quid negatiuũ, non exigit in causa, in quam refunditur, aliquã positiuam virtutem, sed potius negationẽ istius virtutis, at perfectio effectus requirit virtutem actiuam, vel totalem, vel partialem, plus .n. requiritur ad construendum, quam ad destruendum; vnde potest esse, quòd aliqua causa habeat virtutem actiuam in se, & tñ per istam virtutẽ non sit causa defectus, quia causa defectus non est virtus actiua, sed potius negatio virtutis, at impossibile est, quod negatio virtutis sit ratio productiua effectus.

Tertiò imperfectius potest corrumpere perfectius, vt patet de igne comburente viuens, ergo potest etiam producere, quia corruptio vnius est generatio alterius, ergo accidens corrumpens substãtiam, aliã generabit; Tũ 2. cuius est disponere materiam pro forma introducenda eius est expellere formam contrariam, & propriã inducere, sed accidens disponit materiã, ergo, &c. Tùm 3. ex Arist. de longit. & breu vitæ, causa vitæ est calor, & humiditas, causa mortis frigus, & siccitas.

101 Respon. ex Scoto 4. d. 12. q. 3. N. & clariùs lit. X. in illa additione, quod licèt sit vniuersaliter verum, nullũ imperfectius posse producere perfectius in sensu explicato, non est tñ vniuersaliter verum, nullũ imperfectius posse corrũpere perfectius; verum .n. est de imperfectiori actiuo secũdùm genus, quale est accidens respectu substantiæ, non tñ de imperfectiori actiuo sm̃ speciem, quales sunt substantiæ ad inuicem comparatæ, & rationem huius assignat, nã agens naturale non potest corrumpere nisi generando, quia agens naturale non potest annihilare, nec potest materiam nudam omni forma substantiali spoliare, hinc corruptio vnius est alterius generatio; nec potest creatura in accidẽs per se existens corrumpere, sed oportet, vt corrumpat in substantiam, itaut in fine corruptionis aliquod substantiale relinquat, cùm ergo substantia possit aliquod substantiale producere, non accidens, sequitur, agens substantiale posse substantiam corrumpere etiam perfectiorẽ, quatenus potest inducere in subiecto dispositionem aliquam incompossibilem cum

forma

bus; sicut enim potest accidens virtute propria destruere dispositionem necessariam ad animá, ita poterit destruere quálibet aliam dispositionem necessariam ad formam non viuentem: & cũ in illis corruptio vnius sit generatio alterius, sequitur accidens posse substantiam corrumpere. Sed quid re vera dicendum sit pro totali resolutione huius difficultatis, quæ adhuc magis augescit ex sequenti argumento, constabit ex dicendis art. sequenti in fine.

Quartò, & potest esse impugnatio pręcedentis solutionis; substantia nequit naturaliter conseruari spoliata omnibus accidentibus sibi cõnaturalibus, vt aqua sine omni frigiditate, sed potest accidens, puta calor, propria virtute omnem gradũ frigoris ab aqua destruere, ergo & ipsam aquam, Minor probatur, quia omnes illi gradus sunt eiusdẽ rationis, ergo si potest habere actionem corruptiuam respectu vnius, potest in quẽlibet; quod verò hoc faceret propria virtute, Probatur, quia si calor esset separatus, vel in subiecto violento, puta in aqua, tunc se solo ageret, nõ virtute subiecti; tum quia illi gradus non possunt corrumpi a generante, vt generás est, quia sic respicit substantiam, ergo ab alterante, vt alterans est, ergo mediis accidentibus, vt principiis alterandi.

103 Respon. Doctor lit. O. negan. minorem; ad probat ait, quòd licèt omnes illi gradus sint eiusdẽ rationis, si in se spectentur, attamen quia aliqui sunt simpliciter necessarij ad conseruationem formę substantialis aquæ, vt est v.g. vltimus gradus, vel duo frigiditatis, sine quibus aqua statim corrumperetur, alij verò sunt sm̃ quid necessarij, vt cæteri, & ad bene esse; hinc in ordine ad substantiam, cuius sunt dispositiones, sunt alterius rationis; quapropter calor potest destruere gradus sm̃ quid necessarios, nõ verò simpliciter necessarios, non quia in seipsis, & intrinsecè sint maioris virtutis, sed quia substantia pro illis pugnat & resistit, maior autem, & est cacior est concursus substantiæ quá accidentis, & ideò nunquá calor propter istum cum substantiale potest corrumpere gradus, quos substantia pro su. con-

seruatione determinat; corrumpuntur ergo illi gradus a corrumpente aquá ad cuius corruptionem concomitanter sequitur illorum destructio, vnde nec ab alteráte, nec a generante vt sic, sed à corrumpente substantialiter destruuntur, non quidem primariò, quia sic respicit substantiá, sed secundariò.

Dices, quod est posterius generatione, est prius corruptione, sed illi gradus sunt posteriores generatione, quia consequuntur ad formam aquæ, ergo &c. Tum quia sequeretur, calidum in summo non posse corrumpere frigidum, vt duo; & si gutta aquæ in sphæra ignis esset, in qua solus calor reperiretur, nũquam posset destrui. Respon. Doctor lit. S. maiorem esse veram de his, quæ sunt ordinata in generatione, & corruptione pertinente ad idem genus, vt sunt plures formæ substantiales, sed de subiecto, & propria qualitate sibi connaturali, & necessaria, est falsa. Ad aliud respon. concedendo sequelam, non quidem ex se, sed ab extrinseco propter resistentiá aquæ; ad id de gutta aquæ in maximo calore, ait, quod corrumperetur non à calore, sed ab agente vniuersali, .s. à Cœlo, ad quod est fuga Naturalium, cum forma inducenda est perfectior, quę totaliter est in virtute actiua Cœli, & si talis forma esset perfectior Cœlo, puta si esset anima, oporteret recurrere ad primá causam simpliciter.

104 Sed contra istam doctrinam de resistentia substantiæ pro gradu, quem sibi determinat, est difficile argumentum; ná si ex hoc, quòd aqua resistit, nequit accidẽs corrumpere gradus illos, sequeretur, quod nec aliquem gradũ posset destruere, quod est contra experientiam, videmus .n. calorem in aqua expellere frigiditatẽ aliquá ex altera aqua, vel si potest aliquos, ergo & omnes corrũpere; sequela prob. forma substantialis non sm̃ concurrit ad cõseruationem graduum, quos sibi determinat, sed omnium, ergo si potest suo cõcursu impedire corruptionem illorum graduũ, impediret corruptionem omnium, patet conseq. quia eodem conatu pro omnibus resistit, nam in cuius potestate non est agere, & nõ agere, nec est modus agẽ-

di

di ex Scot.1.d.1.q.4. Antec.Prob. quãdo aqua est sine illis gradibus, quos sibi non determinat, quærit toto conatu naturali, cum agens contrarium non adest, illos de nouo acquirere, & reducere se ad pristinã frigiditatẽ, ergo qñ actu illos habet, quærit etiam illos conseruare, quantũ potest, aliter si de illis nihil curaret, ad quid tam subitò denuo illos in seipsa producere? tũ quia si aqua habet potentiam actiuã producendi in se omnes gradus frigoris, ergo habebit potentiam restitiuam actiuã, qua impedit contrarium, ne in seipsam agat, quia istæ potentiæ sunt vna, & eadem potentia, vt communiter dicitur.

Hoc argumentum petit solutionem sequentis articuli, quomodo .s. substantia se habeat in ordine ad accidentia.

Postremò arguunt Complut. Existentia, & operatio in creatis realiter distinguuntur, ergo potẽtię ad existere, & operari realiter distinguuntur, quia potentiæ per actus distinguuntur, a quibus specificantur, maximè qñ sunt duo primi actus, vt sunt isti, nam potentia ad existendum respicit primò existentiam, potentia ad operandum respicit primò operationem; sed substantia est potentia ad existendum, ergo debet realiter distingui a potentia ad operandũ, ergo non erit immediatè operatiua, sed per accidentia, quę vt potentię operatiuæ sunt à natura substantiæ concessæ. Tùm quia influxus, quo substantia attingitur, est accidens, ergo non erit improportionatum accidenti, quod vt virtus substantiæ possit substantiam producere.

105 Hoc argumentum, quãtùm habeat efficaciæ, patet ex instantijs, quas ipsi adducunt, nec adæquatè soluunt; nã primò substantia in sententia ipsorũ respicit existentiam in genere causæ materialis, & operationem in genere causæ efficientis principalis, & radicalis, & tñ istæ potentię sunt ipsamet substantia. Nec valet quod dicunt, substantiam respicere operationẽ propter existentiam, & secũdariò, & ideò non esse potentias distinctas. Non valet, quia idem posset dici de potentia proxima, .s. quòd substantia proximè respiciat operationem vt est perfectio existentiæ; tum quia nequit eadem omninò potentia duo respicere in diuerso genere causæ; nec potentia proxima, quæ per ipsos instrumentalis est, primò respicit operationem, quàm potentia remota, & radicalis, quæ est principalis, nam operatio primariò respicit potentiam principalem, postea instrumentalem. Secundò; accidens ipsum ponitur ab eisdẽ in potentia ad inexistentiam, & ad operationem, & tñ non operatur per potentiam distinctam, aliter daretur processus in infinitum. Nec iuuat disparitas, quam assignant, .s. accidens eadem potentia respicere primò operationem, quia est ens entis, .i. ens inseruiens substantiæ, & ad operandum a natura institutum, & secundò inexistẽtiam in gratiam operationis, & ideò non esse duos actus primarios; Non iuuat, quia sm̃ ipsos etiam esse accidentis est participatio diuini esse suo modo, & per consequẽs perfectissimum in accidente, ergo non erit in gratiam operationis à natura intentum; Tum quia accidens non solùm operatur, vt virtus substantiæ, & ideò instrumentaliter, sed vt tale ens est, & principaliter in actione accidentali, vt ipsi quæst.8. fatẽtur, ergo si potentia ad esse, & potentia principalis ad operationem debẽt distingui realiter in substantia, etiam in accidẽte. Respondemus igitur 1. negando, substantiã esse in potentia subiectiua ad existentiam, cùm ab illa realiter non distinguatur, ex dictis disp.2.q.2.art.1. & disp.5.q.3.art.1. Secũdò dicimus, admissa adhuc reali dist. inter essentiam, existentiã, & operationes, non sequi realem distinctionem inter potentias, quia vt Doctor sæpè docet, nõ est necesse, vt tanta distinctio sit in principijs, quanta in principiatis, vt patet ex multis exemplis, præcipuè in diuinis, vbi principia, .s. intellectus, & voluntas realiter identificẽtur, & tñ Filius, & Spiritus sanctus realiter distinguuntur. Ad 2. influxus formaliter sm̃ nos est ratio denominãdi formaliter causam in ratione causæ formalis, non verò est ratio agendi physicè, vt disp.5.q.2. docuimus, idcircò non sequitur, quòd accidens possit agere in substantiam; vide disp.5. de Genere q.6. à num.148. vbi rursus de hac re agimus.

ARTICVLVS III.

An substantia sit immediate actiua accidentium.

106 TRia occurrunt examinanda circa hoc quæsitum; primum, an substantia seipsa immediatè possit aliqua accidentia producere; sm̃, an possit illa producere non solùm in seipsa, & actione immanenti, verùm etiam in subiecto distincto, & actione transeunti, tertiũ, an non solùm producat, verùm etiam cõseruet; exemplum, an aqua seipsa producat frigus, & non solùm in se, verùm etiam in manu, itaut manum infrigidet non tantũ frigiditate, quam habet, & actione vniuoca, sed etiam per propriam formam substantialem, & actione æquiuoca; tandem, an præter influxum productiuum erga frigus, habeat quoque conseruatiuum, vt frigus in fieri, & conseruari ab aqua dependeat.

Circa 1. est vna Opinio Thomistis adscripta, negans omninò, substantiam productiuam esse accidentium, sed hæc medijs potentijs efficere, quæ potentiæ non ab essentia, sed à generante formam substantialem producantur. Recentiores verò cõiter hanc actiuitatem concedũt substantiæ, licèt postea discrepẽt in assignatione horum accidentium, circa quæ substantia exerceat istam causalitatem. Circa 2. Maior in 4. d. 12. q. 2. concl. 3. & 6 & Rubion ibidem q. 6. art. 2. asserunt, substantiam non solùm in seipsam, verũ etiã in alienum subiectum accidentia producere; cõis tñ hoc negat, ita Suar. disp. 18. Met. sect. 5. Auersa q. 21. sect. 8. Hurt. disp. 9. Physs. sect. 3 subsect. 2. conclus. 1. Circa 3. concedit Suar. influxum conseruatiuum in accidentia, non solùm productiuũ, ita disp. cit. sect. 3. num. 10 est cõis apud Scotistas quò ad illos gradus, quos sibi determinat pro sui conseruatione cũ Scoto in 4. d. 12. q. 3. R. & X. negat Auersa q. 14. sect. 4.

107 Dicimus 1. substantiam immediatè efficere aliqua accidentia; ita Scot. in 2. d. 16. & in 4. d 12. q. 3. E. estque cõis sic generaliter prolata, quam probat Doctor ex 7. Met. 32. in præced art. cit. vbi vult Arist. quod ad hoc vt substantia fiat, est necesse aliam substãtiam præexistere, quæ producat sed ad hoc, vt quãtum, & quale producatur, non oportet aliquod quantum, vel quale præexistere, nisi potentia tm̃, ergo aliquod, quod non est actu quãtum, vel quale potest esse principiũ productiuum immediatum quanti, vel qualis, & loquitur ibi Philos. de vera actione, vt patet legenti textum, sicut vera actione substantia præexistens aliam substantiam producit. Secundò probat Scot. ratione; quia in efficientibus, & effectibilibus omnis ordo accidentalis efficientis, & effecti in eadem specie redigendus est in aliquã causam essentialiter perfectiorem, at cùm vnum accidẽs fit ab alio in eadem specie, vt hic calor ab hoc calore, ibi cadit ordo accidentalis in efficiendo, ergo redigendus erit in aliam causam essentialiter perfectiorem, quæ vel est accidens, vel substantia; si sm̃, habetur intentum; si primũ, arguitur de indiuiduis illius speciei, sicut de prioribus, quousque deueniatur ad substantiam tanquam ad perfectiorem causã immediatam, quia in essentialiter ordinatis non est processus in infinitum. Tum quia si substantiæ tribuitur actio immediata in substantiam, quare non in accidentia, quæ sunt imperfectiora, & nobiliori modo continentur in substantia, quę est superioris ordinis?

Accedit experientia de aqua calida reducente se ad pristinam frigiditatem, quæ frigiditas nõ est à generante, quia potest esse distans, vel corruptum; neque à residuo frigore in aqua relicto, quia idem intenderet seipsum actione vniuoca, quod est falsum, vt dicitur in lib. de Gen. neque ab aere circumstante, vt ait Tol. nã semper aqua frigidior fit, quã sit aer, & idem eueniret; si in vacuo poneretur; non. n. est verum, quod ait Tol. in casu corrumpi calorẽ ab humiditate aquæ, absque eo, quod introducatur frigiditas, nam calor nõ opponitur humiditati, & naturaliter vna forma contraria expellitur ab opposita; neque tandem ab aliqua virtuali, & occulta qualitate, vt dicunt Iauell. & Auersa, qui postea admittit, hanc virtutem esse im-

mediatè à substantia, sed Iauellus esse à generante impressam sustinet; quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate, cùm possit hæc actiuitas in substantiam immediatè refundi absque aliquo inconuenienti, vt videbimus soluendo rationes; & rationabiliùs, quia experientia suadet, non dari istam virtutem, nisi ex ista actione, de qua est quæstio; Tùm quia virtus ista, cum sit qualitas, suscipit magis, & minus, quæ est proprietas qualitati in cõi cõpetens, & consequenter omnibus qualitatibus, tàm materialibus, quàm spiritualibus, tàm naturalibus, quàm supernaturalibus, quando ergo remittitur, à quo postea intenditur? non a seipsa, vt patet; si ab aqua, habetur intentum; si à Deo, ergo idem de frigore dici posset absq; recursu ad istam occultam virtutem.

108 Dices, qualitates istas, cũ sint connaturales, fieri non per actionem, sed per resultantiam; ideòque non denominari substantiam respectu istorum actiuã. Sed hæc est quæstio de nomine, nam supra quæst. 2. & 3. diximus, resultantiam stare cum vera efficientia, quando res resultans realiter a sua causa distinguitur; qua ratione, quia passiones realiter ab essentia differũt sm̃ Thomistas, immediatè ab ipsa fluunt. Cæterùm non potest assignari certa regula ad dignoscendum, quænam accidentia fluant immediatè a substantia; nam quod ait Suar. hæc esse, quæ ad consumatam ipsius substantiæ perfectionem pertinent, & in suo statu naturali constituunt; & quod addit Auersa, hæc esse, quę sunt interna, fixa, & inuariabilia circa ipsã substantiam, quæ verò externa sunt, vel variabilia, produci per alia accidẽtia, impugnari potest exemplo actuum vitalium, qui substantiam supponũt in naturali statu constitutam, & variabiles sunt, & tamẽ immediatè ab anima causantur, cuius potentiæ realiter ab illa non distinguũtur, vt dicimus cũ Scoto 2. d. 16. in lib. de An. Quapropter posset dici saltim vt plurimùm, quòd quæcumque accidentia immediatè insunt substantiæ, & in ea fiunt actione quadam immanenti, à substantia fieri; quia si accidens fit actione quadam immanenti, non potest fieri ab alio, quod sit extra suum subiectum, & si immediatè illi inest, & non quia aliud accidens inest, non potest fieri medio alio accidente, sicut habitus fit medijs actibus, & albedo mixtione tali primarum qualitatum.

In oppositum præter rationes, quibus probatur, idem non posse in seipsum agere, adductas q. 4. art. 2. potest adhuc instari ex Caiet. 1. p. q. 54 art. 3. Tum quia nullius substantiæ esse est sua actio, ergo nulla substantia est per suam essentiam actiua, Cõsequẽtia probatur, quia sm̃ diuersitatem actuũ oportet esse diuersitatẽ potentiarum propriarum, quia vnusquisque actus proprius correspondet propriæ potentiæ, sed actio, & esse sunt actus diuersi, quorum proprię potentię sunt substantia, & vis operatiua, ergo substantia, & eius vis actiua erunt diuersæ, ideòque nulla substantia per suam essentiã erit potentia actiua. Tùm 2. & redit in idem, sicut se habet esse ad essentiam, ita operari ad potentiam, ergo per commutationem proportionis sicut se habet esse ad operari, ita essentia ad potentiam, sed in creatis esse distinguitur ab operari, ergo essẽtia quoq; à potentia. Tũ 3. substantia creata est limitatum ens, ergo non potest esse totale, & proximum principium accidentalis actionis, quod deducitur ex improportione, & distantiæ, quæ est inter substantiam, & accidens, quæ non possunt coniungi, nisi per aliquod proportionatũ medium, qualis est potentia accidentalis. Tùm 4. quia actus, & potentia pertinent ad idem genus ex 12. Met 26. & 28. ergo substantia non producit accidẽs, nisi media potentia accidentali. Tum 5. quia actus est semper nobilior potentia ipsum respiciente, ergo potentia, qua substantia producit accidens, non est ipsa substãtia, sed aliud accidens.

109 Respon. negan. conseq. ad probat. dicimus, maiorem nõ semper esse veram, idem .n. principium potest esse diuersorum actuum, quando est illimitatum, & ad summum cõcludere potest distinctionem formalem inter potentias, & essentiam, non realem, vt ait Doctor de potẽtijs animæ; ad minorem dicimus, quod si per ly esse intelligatur esse substãtię productæ,

ductæ, negatur quòd sit actio, sed est terminus actionis, si verò esse substãtię producentis, nec etiã est actio sed ratio agendi, vt diximus supra q. 4. art. 1. de existentia; Hinc ad 2. negatur paritas, quia esse ab essentia non distinguitur realiter, sicut operari à potentia. Ad 3. non requiritur proportio in entitate in causis æquiuocis cum effectibus, sed actiui ad passiuũ, quæ innotescit per experientiam adesse inter substantiam, & accidens. Ad 4 dicimus cum Scoto 2. d. 16. propositionem illam, quæ 9. Met. 13. habetur, intelligi de potẽtia obiectiua, & actu entitatiuo, nõ de potentia virtuali, & actu formali, & contra ipsos sequitur, substantiam, non accidẽs, esse productiuam substantiæ. Ad 5. Antecedens est verum de actu formali, & de potẽtia passiua, vt se habet forma respectu materiæ, non de actu producto, & potentia productiua, nam saltim æquales in perfectione debent esse.

Secundo ad idem; Tùm quia nullum simplex creatum potest esse totale principium diuersarum operationum, cum ex se sit indifferens, vnde in receptiuo requiruntur dispositiones determinantes potẽtiam receptiuam, ergo, &c. Tum 2. quia accidens variabile non inest substantiæ, nisi mediante accidente inuariabili, ergo saltim accidentia variabilia non proueniunt immediatè à substantia; Tum 3. inquit Auersa, species vini in Eucharistia calefactæ redeunt ad pristinam frigiditatẽ, maximè in sententia ponentium, aquam posse immediatè in sanguinem Christi cõuerti, signum euidens, quòd detur illa virtus frigiditatis productiua. Tùm 4. quia si substantia esset potentia actiua accidentis, deberet definiri per additamentum, sicut quælibet potentia definitur per actũ, ad quem ordinatur, quod est falsum ex 7. Met.

110 Respon. Doctor in 2. cit. negando assumptum cum probatione ex principio passiuo desumpta, quia materia se ipsa, non medijs dispositionibus recipit formam; veluti rationibus recipiendi, cũ potius concurrant in genere causæ efficiẽtis ex dictis disp. 2. nu. 109. tùm quia daretur processus in infinitum, quia nec posset aliqua accidẽtia recipere, nisi medijs alijs. Ad 2. negat assumptum tanquam voluntariè dictum, nam si illa virtus est variabilis, non poterit immediatè à substantia prouenire; si inuariabilis, ergo si potest producere immediatè variabile, putà frigus, cur non etiam substantia? Ad 3. dicimus, in casu frigus redire, vel ab ambiente, vel à Deo ex vi antecedentis miraculi, vt fides locum habeat, quod dicere debet Auersa, si illa virtus remitteretur. Ad 4. si substantia vt actiua reduplicatiuè cõsideretur, concedimus, definiri debere per additamẽtum, quia vt sic dicit ordinẽ ad effectum producibilem; at si sim se, & in prima notione spectetur, negatur sequela, & hoc modo intelligitur Aristoteles. 7. Met.

Dicimus 2. accidentia, quorum substãtia est in se ipsa immediatè productiua, & non solùm actione immanenti, sed transeunti sunt producibilia, possunt quoque transeunter à substantia illa produci, & sic ignis non solùm calore calefacit, verũ etiam propria forma substantiali. Hæc cõclus. docetur à Doctore in 2. dist. 9. q. 2. Q. vbi ait, calorem simul produci posse à Cœlo, & igne, vel à substantia, & qualitate tamquam à duabus causis subordinatis; constat autem, calorem à qualitate, s. ab altero calore non produci, nisi transeũti actione, & in alienũ subiectum, sic etiã à Cœlo causatur, ergo si per Scotum substantia simul cum qualitate est productiua caloris, non solùm in seipsa, & immanenter, verùm in alienum subiectum, & transeunter quoque producet calorem; & probatur ratione illa, qua Doctor ibidem §. *Ad quæst. istam*, *&c.* probat intellectum posse producere intellectionem nõ solùm in seipso, sed etiam in alio: illud, quod sufficienter est in actu primo respectu alicuius effectus, potest illum causare in receptiuo proportionato approximato, vt in simili diximus supra quæst. 4. art. 2. sed ignis v. g. est sufficienter in actu primo caloris productiuus, & potest esse aliquod subiectum capax approximatum, ergo &c.

111 Dices, non esse formam substantialem actiuam caloris in externum subie-

ctum, sed tm̃ in se ipsam. Hoc non valet, quia perfectior actio est ignitio, quàm calefactio, cùm illa sit substantialis, hæc accidentalis, & consequenter maiorem perfectioné requirit in principio actiuo illa, quam ista, sed potest ignis immediatè agere per ignitionem in distans, ergo multò magis per calefactionem. Tùm quia minus videtur posse produci intellectio transeunter, quàm calor à forma substantiali eodem modo, sed intellectio potest taliter fieri ex Doct. cit. ergo &c. Maior patet, quia intellectio cōiter dicitur actio immanens. Tùm quia agens naturale in distans agit vniformiter difformiter, itàvt quò magis passum distat, eo remissiorem qualitatem in illo producit, vnde multi Authores asserunt, solùm in superficie ambiente agens vniuocum producere effectum sibi omninò similem, sed calor in summo, quomodò reperitur in igne, est producibilis in subiectum distans, & de facto producitur, cum v. g. subiectum illud comburitur, ergo necessario ad calefactionem illam non tm̃ calor ignis, sed etiã formam substãtialis concurrit, quia solus calor non potest in distans alium calorem omninò similem producere, sed adiuuabitur à substanciali forma ignis.

Diximus in concl. quorum substantia in seipsa est immediatè productiua, quia multa accidentia sunt, quæ insunt substantię, sed dependent ab alijs accidentibus, ad quorum variationem variantur, sic se habent grauitas, & leuitas, & cæteræ secundę qualitates, quæ sm̃ variationem aliarum qualitatum variantur, signum euidens, nō immediatè, & totaliter à substantia in seipsa produci. Insuper multa sunt accidentia, quæ licèt à substantia proueniant, nō sunt tm̃ actiua aliorum eiusdem speciei, sed alterius, & æquiuocè, quorum nō erit etiam substantia productiua, quia nulla apparet ratio huius continentiæ; sic esto grauitas sit à forma substantiali, cum ipsa non sit actiua alterius grauitatis, sed motus deorsum, nō videtur, quòd forma substantialis sit immediata causa talis motus, sed remotè, & vt causa causæ, aliter esset quoque immediata causa cuiuscumque secundæ qualitatis, quia immediatè causat primas, quod sine aliqua ratione nōn est asserendum; & hoc modo intelligendus est Doctor, cum in 2. d. 2. q. 10. F. ait, grauia, & leuia à proprijs formis substãtialib⁹ moueri naturaliter, quatenus .s. sunt principia prima, per se, & radicalia illorum motuum, non proxima, & immediata.

Addidimus etiam, quæ immanenter, & transeunter sunt producibilia, quia dantur aliqua accidentia quę solùm immanenter petunt produci, vt sunt omnes sensationes, & intellectiones intuitiuæ, quæ requirunt obiectum immediatè immutans potentiam illius actus elicitiuam. Præter ista accidentia, cætera probabiliter sustineri potest à substantia trãseunter quoque posse produci. Ex his patet, quàm sine fundamento Arriag. disp. 11. Phys. sec. 2. sub sec. p. admittat in substantiã nobiscum virtutem hanc productiuam accidentium etiam transeunter, & deinde neget substãtiam de facto eam exercere; si enim ignis potest aquam calefacere, quando esset omni calore destitutus, cur nō calefaciet aquam per suam quoq; formam substantialem partialiter, dum est calore præditus? consortium enim aliarũ causarum adiuuare solet, non impedire actionem.

112 Sed contrà instatur; Tum quia si hoc esset, citius calor cum igne ageret, & fortiùs, quàm ab igne diuisus propter intensiorem virtutem in principijs illis, sed contrarium experitur, nam calor in ferro, vel in aqua fortius agit, si manus approximetur, quàm cum igne; & in Sacramento altaris eodem modo accidentia agunt, ac cum erant coniuncta. Neque dicas, prouenire in ferro propter maiorem densitatem materiæ, & maiorem approximationem, quæ iuuant ad fortius, & citiùs agendum; Non valet, quia si ex hac parte adsunt istæ conditiones, ex parte caloris igni coniuncti adest maior intensio formæ caloris, quàm sit in ferro, vel aqua, & maior perfectio principij actiui, quia simul ignis concurreret. Tum 2. quia accidentia superflaerent. Tum 3. quia substantia esset per se sensibilis seclusis accidentibus, quod est falsum. Tum 4. quia substantia, quę est virtualiter actiua in aliquam subiectum, agit per qualitatem virtualem, vt v. g. vinum, & ve-

& venenum causant calorem, vel frigus in homine, non per formas substantiales immediatè, sed p virtuales qualitates, quod patet, quia hæc virtus intenditur, & remittitur, manente eadem substantia, etenim venena pparata non habent amplius vim nociuam, quam priùs habebant, ergo vel ignis media virtuali qualitate causabit calorem, quod respuimus, vel non erit ex se calefactiuus transeunter.

Resp. concedendo sequelam, ad improbationem de ferro, & aqua dicimus, valde impediri actionem à distantia, & raritatem materiæ; neque tamen ignis est adeò excedens, quia nō ponimus cum Rubione, ignem fortiùs agere calore, cùm experientia obstet, vnde, & calor separatus vincit actionem aquæ conseruātis frigiditatem in seipsa, vt dicemus in sequenti concl. Ad id de speciebus Sacramentalibus dicimus, causalitatem subiecti suppleri à Deo, vt misterium nō agnoscatur. Ad 2. accidentia non superfluunt, quia sunt data substantiæ ad eius perfectionē, vt citiùs possit agere, perfectius existere iuxta connaturalem statum, & vt perceptibilis esset a sensibus. Dices, contrà, ad 1. munus non conferrent, vt s. substantia citius agat, quia si ignis habet virtutem producendi calorem in seipso in instanti, sic etiam posset producere in alieno subiecto capaci, si impedimentum non reperiret; neq; ad 2. quia supposito, quod calor nihil igni deseruiat ad agendum, non existeret ignis connaturalius sub calore, quā sine calore, neque ad 3. quia sufficeret, vt sentiretur ignis mediante calore ab ipso producto in alieno subiecto. Resp. neg. assumptum quòad omnes partes, conferūt .n. ad citius agendum, quia licèt ignis in seipso producat in instanti calorem, non tñ ita celeriter producit in alieno subiecto, & ideo potest ab accidentibus adiuuari, tum quia nō ponimus ignem fortius agere calore, vt aiebat Rubion, tum etiā quia debebat, & decebat dari in rerū natura propagationē vniuocā accidentiū, & non tm̄ æquiuocā: Ex quo patet ad alteram instantiam, cui accedit, quod etiamsi accidentia non iuuarent connaturalem statum substantiæ agendo, iuuarent saltim resistendo contrarijs, vt in suo connaturali statu cōseruaretur, cum substantia minus resistere valeat, quàm accidēs ex mox dicendis; nec tandem vltima instantia valet, quia tunc ignis v. g. non sentiretur, sed potius aqua, in qua calorem produxit. Ad 3. in casu substantia non sentiretur formaliter, sed solùm calor ille causatus in manu. v. g. sentiretur, licèt postea argueret intellectus ignis præsentiam, si nec videretur, sicut euenit cum aliqua substantia agit per qualitatem occultam, producendo calorem, quamuis formaliter non sit calida. Ad 4. negatur paritas, quia venenum v. g. ideò est per virtualem qualitatē actiuum frigoris, quia frigus non est qualitas ipsi connaturalis; vt est aquæ, neque est causa totalis, aut respectu cuiuscumque frigefactibilis, vt diximus q. 4. ar. 2. in fine, non sic ignis se habet respectu caloris; accedit experientia, quia venenum agit per virtutem mediam ex hoc, quòd videmus, illam remitti; ignis, vel aqua seipsis, quia eandem semper habent potentiam, quamdiù durant.

113 Dicimus 3 si conseruatio propriè sumatur, quatenus dicit dependentiam effectus non solùm in fieri, verùm etiam in facto esse, accidentia à substantia in seipsa producta non conseruantur ab illa, si verò impropriè accipiatur, vt dicit remotionem, & impedimentum contrariorum, ne agant in illa accidentia, possunt dici cōseruari à substantia. Concl. habet duas partes. Prima quòd propriè non conseruentur, Prob. propria conseruatio dicit dependentiam essentialem, qua effectus dependet à sua causa non solum in fieri, sed in facto esse continuatā, sed ista accidentia (loquimur præcipuè de primis qualitatibus, inter quę cadit actio destructiua) non sunt nata sic dependere essentialiter ex dictis supra quæst. 2. & patet, cum sunt in alieno subiecto, ergo, cum sunt in proprio subiecto non dependebūt essentialiter ab illo in genere causæ efficientis, Patet consequentia, quia impossibile est relationem aliquam dependentię fundari in aliquo subiecto, quod est incapax talis relationis. Tum quia dependētia semper arguit imperfectionem in re

dependenti, sed ista accidentia, cum inhærent proprio subiecto, non sunt imperfectioris conditionis, ac quando sunt in alieno, ergo si in isto non dependent in cõseruari, nec in illo.

Secunda pars, quòd impropriè conseruari dicantur, Prob. quia substantia ex dictis habet potentiam actiuam producendi ista accidentia, ergo habet quoque potentiam resistitiuá actiuam impedientem contraria, ne propria accidentia destruát, patet consequentia, quia sm̃ omnes potẽtia resistitiua actiua est ipsamet potentia actiua agentis, inquantum impedit contrarium, ne in idemmet agens, à quo ipsa egreditur, reagat, aut ne tanta velocitate, vel intensione, vt dú ignis calefacit aquá, sua potentia actiua nõ solum agit in aquá, verum etiam debilitat virtutem aquæ, ne in ipsum ignem reagat, aut si reagere permittitur, non tanta velocitate, aut intensione, ac ageret, si nõ impediretur, hoc totum autem est conseruare impropriè. Sic innuit Doctor, cum in 4. dist 12. q. 3. à lit. R & seq. ait, substantiam conseruare propriam, & connaturalem qualitatem, & pro illa resistere, ne à cõtrario corrumpatur; quam doctrinam clarius explicabimus in solutione rationum in contrarium.

Rursus instat quidam Recentior, quia respectu accidentium connaturalium substantia virtutem habet conseruatiuam, nõ minus quam productiuam, nec alia causa secunda conseruatiua conuenientius assignari potest, quam ipsa, & certum est, quod illa accidentia in fieri, & conseruari dependent ab illa substantia; quod autem non essentialiter dependeant sic, quin possint conseruari ab alijs causis sine dependentia ab illa substátia, nihil facit ad rem, falsum est enim, quod conseruatio propriè dicta inuoluat talem dependentiam, sufficit enim dependentia per se, licet nõ sit essentialis. Resp, immo hanc esse conseruationem propriè dictam, quando effectus nempè ità in fieri, & conseruari à sua causa dependet, vt sua causa remota statim euanescat, quemadmodum dicimus de lumine, vt constat ex dictis q. 2. huius disp. ad cuius differentiam conseruationẽ factam per remotionem, & impedimentũ contrariorum appellamus impropriè dictam, sed quocunque modo apelletur, ne fiat lis de nomine, hoc nobis sat est, quod illa accidentia connaturalia non pendeant omnia à substantia, in qua resident, in fieri & conseruari, ea necessitate, qua dicitur Lumen pendere à corpore luminoso, & alij effectus, qui dicuntur à suis causis pendere in fieri, & facto esse.

114 Sed contrà instat Suarez, probando, hæc accidentia propriè conseruari à substantia; Tum quia substantia retinet semper eandem vim causatiuam, est semper præsens, ergo semper agit. Tum 2. quia actu à Deo conseruantur, ergo etiã possunt conseruari magis connaturaliter medio principio substantiali. Tũ 3. quia sic melius saluatur, cur qualitas in proprio subiecto difficiliùs corrumpatur, quã in alieno, propter .s. actionem conseruatiuam subiecti.

Resp. faciliter, non sufficere illam vim ad conseruationem, quia requiritur capacitas in effectus, quæ non adest in præsenti. Ad 2. conseruantur à Deo immediatè, non media causa secunda. Ad 3 saluatur illa difficultas propter conseruationẽ impropriam, & resistentiam actiuam subiecti, & quia alienum subiectum, quærit illam qualitatem expellere.

Secundò contra 2. partem arguitur ratione tacta in fine præcedentis articuli, si .n. omnes gradus substantia conseruat resistendo, & impediendo, iam nullum gradum posset accidens corrumpere accidẽtis contrarij existentis in connaturali subiecto, quia plus potest substantia sua actione, quàm accidens, vt docet Doctor 4. dist. 12. q. 3. X. & ratio suadet, quia cum substantia sit perfectius ens, & æquiuoca causa, perfectius aget, quam accidens, nam causa æquiuoca continet perfectiori modo effectum, scilicet eminenter, quàm faciat vniuoca, qua ratione Doctor cit. solum asserit, substantiam pro gradu, quem pro sui conseruatione determinat, resistere, illumq; conseruare, quod sæpè repetit in illa distinctione.

Respondemus, negari non posse, substantiam non solum vltimum gradum, verum

rùm etiam omnes conseruare, sicut omnium est productiua; negatur tñ, accidēs propria virtute non posse corrumpere aliquem gradum, quia potest habere virtutē ità intensam, vt superet non solùm accidentis contrarij virtutem, verùm etiam virtutem substantiæ, maximè quia agendo, agit tota virtute, & accidens contrarium, sicut, & substantia formaliter resistit solùm sm̃ illam partem, in quam accidens agit, vt dicimus in lib. de Gen. disp. de Actione, & Reactione, cum dicitur, quòd plus valet substantia, quàm accidens in agendo, ex hoc quod est perfectior causa, hoc debet negari, quia videm⁹, multa virtualiter calida, vt sunt piper, vinum, & etiam ipse Sol, quamuis sint causæ æquiuocæ, non producere tamen calorem ita intensum, sicut aqua feruens; immo, q n̄ aqua reducit se ad pristinam frigiditatem, non statim expellit à se calorem, sed in tempore, signum euidens, calorem habere talem potentiam, quamuis sit omni auxilio ignis destitutus, vt possit resistere potentię actiuæ aquæ, nam successio in alteratione prouenit ex resistentia contrarij. Nec ex perfectiori entitate substantię debemus semper arguere perfectiorem virtutem actiuam in agendo, nam quamuis ex perfectiori virtute actiua, necessariò argui debeat perfectior entitas in causa, vt fusè ostensum est art. præced. non tñ ē contra ex perfectiori entitate perfectior virtus, habemus .n. instantiam pręcipuè in Angelis, qui solum motum localem possunt causare in his inferioribus, vt cum Scoto 1. dist. 7. G. notauimus art. pręced. concedimus quoque, perfectiori modo cō tinere effectum, quem potest producere, non tamen sequitur, continere perfectiorem effectum.

115 Solùm vrget authoritas Scoti adducta, & cōis opinio Scotistarum, amplectens doctrinam illam à Scoto traditā de gradu vltimo, quem sibi forma substātialis determinat; qui solum à corrumpēte formam substantialem potest corrumpi, quod necessariò est aliquod substantiale, vt diximus art. præc & disp. 5. q. 8. ar. 1.

Attamen aduertendum, quod Doct. d. 12 cit. q. 3. N. duplici via incedit respondendo ad rationem illam probantem, accidens separatum posse substantiam corrūpere, & quòd potest in omnem gradum accidentis connaturalis, etiam posse in necessariò naturaliter requisitum ad conseruationem substantiæ; primò .n. concedit, accidens separatum ex se posse in quemcūque gradum, *Sed propter*, inquit Doctor; *subiectum, in quo est contrarium, quod determinat sibi aliquem gradum magis, quam alium, possibile est, quòd non possit in omnem gradum contrarij, inquantum contrarium est in tali subiecto eodem modo, quo prius potuit.* Deinde aliam adducit respons. dicens, *Alio modo potest dici, quod, & si possit in omnem gradum alterationis, in quem potuit coniuncta, non sequitur, quòd possit in corruptionē substantiæ; ratio huius est ista, quia generatio non potest à corruptione separari, comparando ad agens naturale, &c.* in ista secunda responsione, vt patet, admittit Doctor, posse accidens separatū omnē gradum accidentis coniuncti destruere, etiam vltimum, sed negat consequentiā, quòd accidens possit corrumpere substātiam, quia omne corrumpens debet esse simul generans, at accidens separatum nō est generans substantiam, ergo nec corrūpens; & adest alia ratio negationis huius consequentiæ quam inferiùs assignat lit. X. .f., quia inter accidens, & substantiā non est oppositio formalis, sed virtualis, *Sicut prius repugnat opposito posterioris & posterius opposito prioris, posterius autem sm̃ genus non potest per se, nisi in oppositum sui generis, & ideò non potest in corruptionem prioris sm̃ genus, cui non opponitur, nisi indirectè.* Talis igitur substantia, & si à contrario accidente omni gradu expoliaretur, non corrumpitur ab accidente, sed à substantia opposita, & si hęc non adsit præsens, recurrendū erit ad causam vniuersalem.

116 Cum ergo sm̃ Doctorem accidēs possit in quemlibet gradum, & etiam substantia omnium graduum sit actiua, sequitur sm̃ istam viam, nec substantiam determinare sibi aliquem gradū, ita ut sine isto, vel aliqua sui parte non possit esse, nec ita actiuam esse, vt superet omnino actiui-

tatē accidentis contrarij, quare cū Doct. asseruit, substantiam resistere pro vltimo gradu, & plus valere ad resistendum, quā accidens ad agendum, locutus est sm̄ primam respōsionem, vt ipsemet innuit in fine illius responsionis dicens, *Et ista responsio declarabitur ex sequentibus*.

Si quis igitur potest saluare actionē accidētis immediatam in alieno subiecto existētis (nam si esset in proprio, iuuaretur ab eo in agendo) cum concursu substantiæ resistentis pro vltimo gradū tm̄ posset sequi primam viam; sed nobis difficile videtur, eò quia substantia pro omnibus æqualiter resistit, & dato, quòd non æqualiter, sed magis pro vltimo, quā pro alijs, adhuc quia sm̄ illam viam plus valet substantia resistendo, quam accidens agēdo, statim ac concursus aliquis substantialis conseruatiuus pro alijs gradibus admittitur etiam minimus, longè superaret omnem actiuitatem accidentis contrarij. Idcircò secundam amplectimur responsionem, vt fecit etiam Basol. in 4. d. 12. q. 2. ar. 3. respondendo ad primam instantiā, & ad tertiam, vbi postquam doctrinam cōem de gradus determinatione adduxit, hanc deinde subiunxit responsionem, tanquam probabiliorem, licèt alio motiuo sit adductus ad istam sequendam.

Dices, stante ista Doctrina sequitur, quòd nūquam alterans posset inducere aliquem gradum incompossibilem formæ substantiali corrumpendæ, & sic cum quocunque gradu inducibili ab ipso potest stare forma substantialis corrumpenda, & ita per nullam alterationem potest corrūpendum corrumpi. Respon. Doctor lit. O. quòd nunquam potest alterans inducere gradum incompossibilem alterabili, quia non potest mouens inducere gradū incompossibilem suo mobili, nam mobile manet in toto motu, ergo sub omni gradu per motum inducto, sed nihil manet sub aliquo sibi incōpossibili; tum quia prius naturaliter, qualis est substantia, non corrumpitur per aliquid posterius naturaliter, quale est quicquid est inductum ab alterante, vt alterans est; ideòq; cum alterans induxit omnem qualitatem, quam potest producere, vel sufficientem pro introductione alterius substantialis formæ, statim sequitur generatio, nisi aliquid impediat.

ARTICVLVS IV.

Quomodo accidentibus actiuitas conueniat, explicatur.

117 Potest accidens in ratione actiui comparari, & ad aliud accidens & ab substantiam; si ad accidens compararetur, sic omne illud, quod proprias habet passiones. & quod aliud recipit in se ab ipso resultans, dicetur principium actiuum eius, vnde in hoc sensu, quia quantitas habet affectiones proprias, & ab ipsa multę relationes emanant, quæ verè rationem effectus habent, ex dictis q. 2. erit verè causa efficiens illarum, idem etiam de aliquibus relationibus dici poterit supposito ex dictis in Logica disp. de Relatione, quod super vnam relationem altera possit fundari. Attamen si efficientia strictius sumatur, prout .s. dicit veram productionem, & per se acquisitionem alicuius formæ, sic tm̄ qualitati agere conueniet, quantitas .n. non est per se actiua alterius quantitatis, sed potius habet rationem materiæ, nec respectu relationum dicetur homo per se causa, sicut nec relationes dicuntur per se effectus, cùm acquirātur ad acquisitionem alterius; nec etiam relatio habet rationem actiui, quia si ipsa per se nō acquiritur, minus videtur, quòd possit esse principium per se effectiuum alterius, ita docet Doctor in 4. d. 1, q. 5. F. remanet igitur, quòd per se actiuitas inter accidentia soli qualitati conueniat, videmus .n. calorem ab alio calore produci; licèt postea sit difficultas, cuinam speciei conueniat; quod ad peculiares attinet tractatus. Solùm ergo est dubium, quomodo accidens dicatur causa respectu alterius, an .s. principalis, an instrumentalis; & ne de nomine contendamus, non loquimur de causa sm̄ vltimam denominationem, clarum .n. est, hanc esse suppositum substantiale, sed de causa immediata, & proxima, seu de principio, & virtute, qua suppositum producere denominatur accidens,

dens, an .s. accidens dicatur virtus instrumentalis, an verò principalis; idē respectu substantiæ quærimus.

Fonseca. 5. Met. c.2. q.6. sect.6. Conimb. 2. Phys. c.7. q.18. art 3. in fine asserunt, accidens instrumentaliter concurrere ad productionem alterius accidentis, non principaliter. Cōis tamē Opinio oppositum docet, ita Scot. 4 d.12. q.3. sæpè cit. & d.6. q.5. D. quem omnes Recētiores sequuntur, vt Suar. disp.18. Met. sect. 6. Ruuius 2. Phys. tract. 4. q.5. Auersa q. 21. Amicus tract. 12. q.10. dub.2. & alij. In ordine verò ad substantiā, alij dicunt, esse causam principalem, alij instrumentalem, ita quòd possit eleuatum attingere productionem substantiæ. Scot. verò cōcursum instrumentalem admittit absque eo, quod substantiam attingat, vt retulimus art. 2.

118 Dicimus accidens ad productionē alterius cōcurrere vt causam principalem, non instrumentalem, at respectu substantiæ esse solùm instrumentalem causam, eò quia terminum principalis agentis non attingat, .s. substantiam, concurrit tñ ad eius dispositionem. Concl. qtò ad vtranque partem est Doctoris sæpè cit. & patet ex dictis tum q.5. tum art. 2. huius quæst. Prima pars, quod respectu alterius se habeat vt principalis causa, probatur; Tum quia effectus in casu non excedit virtutem causæ, quia accidens, quod ponitur actiuum, vel est eiusdem perfectionis, vt calor respectu alterius caloris, vel superat, vt calor respectu coloris, quem causat, ergo ratio principalis causę ab ipso denegari nequit. Tum quia attingit terminum productum, quod instrumento non conuenit, ex dictis q.5. Tum quia si est a proprio subiecto seiunctum, vel quia separatum, vel quia in subiectū alienum introducatur, vt calor in aqua, adhuc aliū calorē producit, ergo qñ est proprio subiecto coniunctum, principaliter aget.

Dices, non posse dici principale agens, quia se habet vt Quo, non vt Quod; & etiam quia non habet virtutem propriam operandi, sed est virtus, qua substantia operatur. Sed contra, quia accidens separatum nō habet rationē Quo, sed Quod; tum quia forma substantialis quoque dicetur instrumentaliter concurrere, quia se habet vt Quo, & est aliquid oppositi substantialis; tum quia agens intantùm dicitur principale, vel instrumentale vt Quod, inquantum principium, Quo agit, est virtus instrumentalis, vel principalis, ergo si accidens est virtus instrumētalis, & est quo suppositum substātiale producit accidens, non posset suppositū, vt per talem virtutē agit, denominari, nisi agens instrumentale. Accedit, quod illa dicitur causa instrumentalis, quæ non integrat causam principalem simpliciter completam, sed extra rationem causæ principalis integræ remanet, sed accidens, qñ concipitur causare, nō remanet extra rationem integræ causæ principalis, nam si non cōcipitur accidens actiuū, seu vt ratio agendi (vt litem de nomine vitemus) non concipitur principalis causa actiua completa, vt patet.

119 Secunda pars, quod accidens dicatur instrumentum in ordine ad substantiam, non causa principalis, non tñ attingēdo substantiam, siue cum concursu immediato substantiæ, siue non, patet ex dictis supra tum q.5. vbi ostendimus, instrumentum nullo modo terminum principalis agentis attingere, tum art. 2. huius quęst. vbi probatum est, substantiam non producere aliam virtute accidentis, siue principali, siue instrumentali. Accedit cōtra Suar. ponentem, accidens simul cum substantia instrumentali concursu attingere effectum substantialem; quia si igni v. g. applicaretur à Deo materia vltimò disposita ad formam ignis recipiendam, omnisque concursus à calore suspenderetur, vel posset ignis per propriam formam substantialem producere alterum ignem, vel non; si primū, ergo superfluus est omnis concursus caloris, si sm̄, ergo ex se nō est sufficiens causa producendi ignē, petitque compleri in actu primo. Tum quia esset imperfectior in agendo ipso accidēte, quod proprium, & principalem effectum se solo potest producere, at substātia concursu accidentali indigeret respectu proprij effectus. Tum quia nihil est in substantia producta, quod possit tanquam

qua in effectus accidenti correspondere, cùm sit maximè substantię improportionatum.

Contra 1. partem (nam contra secundam, solùm adsunt rationes, quibus probatur, substantiam non esse immediatè actiuam, adductę art. 2. & 3. huius quęst.) instatur; quod operatur in virtute alterius, habet rationem instrumenti, quod propria virtute agit, est causa principalis, sed respectu accidentis substantia operatur propria virtute, accidens verò in virtute substātiæ, ergo, &c. Minor probatur, tum quia accidens est virtus substantiæ, ergo substantia agendo per accidens, agit per propriam virtutem, tum quia accidēs, sicut in esse dependet à substantia, ita & in operari, itaut si substantia nō esset, nec accidens naturaliter existeret, nec operaretur, ergo agit in virtute substantiæ.

120 Respon. 1. non rectè explicari rationem principalis, & instrumentalis causæ, nunquam .n. instrumentum potest in se virtutem actiuam recipere, qua terminū principalis agētis attingit; sed potius maiorem illam circumscribere rationes dependentis, & independentis causæ, vnde causa prima, que simpliciter est independens, dicitur agere propria virtute, causa verò secunda a prima dependens dicitur agere in virtute primæ, .i. per virtutem à prima receptā. Deinde minor potest dupliciter intelligi, nam accidens agere in virtute substātiæ, si sensus est, quod agat quidem se ipso immediatè, sed presupponendo influxum conseruatiuum substantiæ, quo accidens illud sustentat in genere causæ materialis, & conseruat in genere causę efficientis, si est taliter dependēs, quomodo procedit secunda probatio minoris, concedimus totum, quia vt sic tm̄ sequitur, esse causam principalem dependentem, non verò instrumentalem, vel est sensus, quod agat, quia eleuatum in agendo à substantia, vel ad aliquem effectum præuium, & negamus, quia etiam respectu illius effectus se habebit vt agens principale. Similiter accidēs dicitur virtus substantiæ, vel quia ad generationē inseruit, vel quia denominatur agere vt Quod ab ipso accidente; primo modo rectè dicitur virtus instrumentalis substantiæ, at secundo modo, etsi dicatur virtus, & ratio Qua, non tn̄ instrumentalis, sed principalis.

ARTICVLVS V.

An causæ secundæ vim habeant producendi effectus supra naturam: vbi de potentia obedientiali.

121 Sensus quæsiti est, nùm in causis secundis reperiatur potentia aliqua innata, qua possint opera ędere, supposito speciali concursu Dei, vires naturæ excedentia, quam potentiam Recētiores obedientialem actiuam appellant; & vt res clariùs explicetur, aliqua priùs dicemus de potentia obedientiali passiua.

Notandum igitur est 1. ex Scoto 1. d. 7. q. vn. L. & d. 20. B. quod hoc nomē potentia, quamuis sit a subiecto abstractum, est tn̄ concretum ad fundamentum, vnde & fundamentum potest significare, si pro connotato accipiatur, & ipsam relationē, qua aliquid potens dicitur formaliter; in præsenti loquimur de ipsa in primo sēsu, constito .n. quod detur in rebus talis potentia, facile inde deducitur, fundari supra illud fundamentum relationem aliquam saltim transcendentalem ad effectū producibilem, vt de potentia materiæ supra dictum est.

Secundò accipiendum, potentiam obedientialem (præscindendo modo a ratione potentiæ actiuæ, vel passiuæ obedientialis) vt colligi potest ex Scoto 9. Met. q. 12. quatenus obedientialis est, dicere ordinem ad agens intellectuale, cui subijcitur, potens de re illa facere, quicquid vult, dummodo non implicet, ratio est, quia obedientia propriè dicit subiectionē rei respectu imperatiuæ potentiæ, potentia autem imperatrix est sola voluntas cū intellectu ex Arist. 6. Eth. c. 9. & 10. quare potentia obedientialis constituitur in ordine ad agens intellectuale, quod cùm duplex sit, creatum, & increatum, in ordine ad vtrumque potest dari ista potentia, vnde materia artis solet dici in potentia obedientiali in ordine ad artificem, cui subditur; attamen quia agenti creato intelle-

tellectuali solùmodo limitatè, & quò ad aliquas actiones non excedentes naturæ vires subijcitur res materialis, sed Deo sine vlla limitatione, hinc magis propriè loquendo, nomine potentiæ obedientialis subiectio tm̃ ad agens increatum intelligitur, sub cuius potestate, & imperio subiacent omnia, & quidē non vt est author naturæ, & quò ad opera naturalia, sed vt est agens supra naturam producens effectus supernaturales, ita vsus inoleuit apud Doctores, & in hoc sensu intelligēdus est Scotus, dum 3.d.1.q.4.A, & quol.19. R. ait, quod potentia obedientialis in creatura respicit efficientiam primi efficiētis, non aliam potentiam actiuam. Quapropter ad potentiam propriè obedientialem requiritur concursus specialis Dei, qui .i. debitus non sit ex naturę lege, & supernaturalis, vel quò ad rem, vel quo ad modū, nam cōiter dici solet, Deum vt authorē naturæ, & sm̃ concursum generalem, & vniuersalem, nō cōstituere res in esse supernaturali, sed naturali.

22 Ex quibus deduci debet, quòd potentia passiua obedientalis duo dicet, & ordinem ad Deum, vt agens supernaturale, & entitatem subiecti potentem recipere formam aliquam, respectu cuius formæ dicitur naturalis, violenta, vel neutra ex Doctore q.1. Prol. L. non .n. audiendi sunt Conimbr. cum 1. de Cœlo cap. 11. q. 4. art. 2. dicunt, hanc potentiā fundamentaliter dicere modum aliquem, quo natura, & essentia rei potens redditur, vt formā supernaturalem recipiat a Deo; etenim vt docet Doctor 3.d.1.q.1.H. natura humana nō medio modo aliquo absoluto fundauit in se vnionem hypostaticam cum Verbo, & intellectus non requirit nouam formā, qua potens reddatur recipere beatificam visionem ex eodem 4.d.49. q.11. E. & Ratio huius est, quia perfectiùs subijciuntur creaturæ Deo, quàm agenti creato, ergo si respectu istius subiectum est ex se potens recipere formam, & non per aliquid additum, multo magis respectu Dei. Tum quia ex Scoto q.1. Prol. Z. modus iste præcipuè ponitur, vt subiectū proportionetur formæ supernaturali, vt est gratia; sed vel iste modus est ens naturale, vel supernaturale; si primum, ergo subiectum æquè cum ipso improportionatum erit respectu gratiæ, ac sine ipso; si secundum, ergo debet dari alius modus, quo subiectum potens reddatur recipere primum modum, & sic processus in infinitum; præstat igitur dicere, potentiā passiuam obedientialem esse entitatem rei agenti supernaturali subiectam, & materialiter coincidere cum potentia receptiua naturali, violēta, vel neutra; formaliter verò coincidere cum potentia passiua supernaturali, quæ a Doct. q.1. Prol. cit. dicitur illa, quæ Deum vt agens supernaturale respicit; & hanc potētiam omnes admittunt. Solùm est dubium de potentia obedientiali actiua, quæ erit vis quædam insita rebus ad producendum effectum aliquem supernaturalem cum concursu Dei speciali, an detur in causis secundis, & si datur, quid sit, & ad quos effectus se extendat.

Aliqui absolutè negarunt potentiam istam obedientialem actiuam, solùm passiuam admittentes, ita veriores Thomistæ, quos refert, & sequitur Martinez p. 2. tom. 1. tract. de potentia obedientiali, & Caraffa de concursu disp. 2. & ferè omnes Scotistæ, vt Faber in 4. disp. 2. q. 4. Aret. ibidē d. 1. q. 4. art. 6. Iribarnes disp. 4. sect. 2. qui Radam, & Herreram citat; Vulpes p. 1. tom. 1. disp. 23. art. 13. n. 4. & Cartagena de Sacram. disp. 3. diff. 2. c. 7. asserēs, nec inter veteres, nec inter recentes scriptores, vno Suar. excepto, reperiri, qui hāc potentiam admittant, quin potius illam omnes reijciunt; & vt verā supponit Lunius de Cœlo tract. de Potentijs rerum quæst. 4.

123 Ex opposito aliqui Recentiores; vt Suar. 3. p. tom. 1. disp. 31. sect. 5. & in Met. disp. 43. sect. 4. num. 6. & Hurt. in Phys. disp. 9. sect. 14. & de Incarnat. disp. 57. sect. 3. Arriag. disp. 9. Ph. s. sect. 4. subiect. 3. præter potentiam obedientialem passiuam in omnibus rebus respectu cuiuslibet formæ, aliam potentiam in omnibus rebus obedientialem actiuam agnoscunt, qua quodlibet potest a Deo eleuari ad producendum quodlibet; quam potentiā aliqui ponunt consistere in qualitate aliqua

qua supernaturali, qua res quælibet eleuatur ad producendum effectum excedentē vires propriæ naturæ; alij dicunt, esse naturam ipsius rei connotantem extraordinarium concursum diuinum, qui etiā differunt inter se; nam aliqui nullam actiuitatem ponunt in natura rei, sed fieri actiuam per solam coniunctionem, & subordinationem diuinæ omnipotentiæ, absque eo quod aliquid in se de nouo recipiat, citatur à Carraffa pro isto modo dicendi Vincentius Asturicensis de natura Christi q.6. Suar. verò, & Hur. cit. admittunt actiuitatem quandam ex parte naturæ; addit Suar. per istam potentiam causam secundam non constitui in ratione principalis causæ, sed instrumentalis.

Alij, vt Coninch de Sacra. q.62. art.4. dub. vn. Turrianus opusc. 2. disp. 2. dub. 1. 2. & 3. citantes Vasq. 3. p. disp. 132. n. 95. & Moris. disp. 3. Phys. q. 28. licèt concedant potentiam obedientialem actiuam, non tñ in omnibus rebus, & ad quoslibet effectus producendos, sed solū ad aliquos habentes cum creatura aliquam proportionem, per quam potentiam causa secunda habet rationem principalis causæ, non instrumentalis; quem modū vt magis Scoticum amplectemur. Est tñ valde notandum hoc quæsitum, quia ex ipso pēdet solutio plurium quæstionum theologicarū.

124 Dicimus igitur 1. Potentia obedientalis actiua (si datur, de quo in seq. concl.) non dicit quandam entitatem aduenientem rei, per quam eleuetur ad supernaturaliter operandum, itaut nil actiuitatis habeat res illa, sed totam actiuitatem recipiat ab illa entitate, neque simplicem subordinationem potentiæ diuinæ, sed dicit quandam potentiā in creatura actiuam, & partialem, simpliciter loquendo, quæ nequeat compleri in ratione causæ ab aliquo ente creato, sed ab increato concurrente non cum concursu generali, sed speciali, & illi creaturæ minimè debito ex ratione illa generali; per quam potentiam causa secunda nō habet rationem causæ instrumētalis verè, & propriè, sed principalis in suo ordine. Cōcluſ. quò ad omnes partes prob. & primò, quod nō dicat entitatem de nouo infusam patet; tum quia res eleuata propriè non ageret, nisi sm̄ vltimam denominationem, non verè, & propriè, quia non se ipsa, vel per aliquid sui influeret in effectum, sed per qualitatem de nouo aduenientem, sicut aqua calida cum calefacit. Tum quia non posset dici res illa causa proxima, quia immediatè non influeret in effectum supernaturalem, nec remota in genere causæ efficientis, quia illa talis dicitur, quę efficienter ad proximam causam concurrit, modò res illa solùm sustentando cōcurret ad illam qualitatem, qui est cōcursus in genere causę materialis, non efficiētis. Tum quia per potentiam obedientialem multoties dicitur res eleuari ad effectus substantiales, nulla autē qualitas substantiam potest attingere ex dictis supra. Tū quia vel ista qualitas esset materialis, & sic improportionata esset ad effectus spirituales; vel esset spiritualis, & tūc improportionaretur cū effectibus materialibus, nec in materiali subiecto recipi posset, sicut nec materialis in spirituali; vel tandem multiplicaretur ad multiplicationē effectuum, itaut si effectus est spiritualis, & subiectū, illa quoque sit spiritualis, si effectus, & subiectum sint materialia, ipsa etiam sit materialis, & sic iá deberet in infinitum multiplicari, sicut infinities possunt esse effectus supernaturales quò ad modum, & quò ad substantiam. Tandem vel ista qualitas haberet sufficiētem virtutem producendi effectum, vel non; si primum, ergo effectus supernaturalis, qui dicitur excedere omnes vires, & leges naturæ, esset in virtute alicuius causæ creatæ; si secundum frustra poneretur, accedunt etiam rationes sequentis conclusionis.

Secundò, quod non dicat illam simplicem subordinationem absque actiuitate in natura, probatur, quia actus primus præsupponitur actui secundo, & quando causa actu causat, debet in se habere virtutem causatiuam ex Scot. 4 d. 1. q. 1 §. *Ad quæst. &c.* sed causa secunda ex se ipsa sm̄ istos non habet actiuitatem aliquam respectu effectus supernaturalis, nec per illam simplicem subordinationē de nouo acquirit vim actiuam, sed solum quan-

quandam denominationem extrinsecam, ergo neque physicè influere in effectum supernaturalem, nec propriè dicetur potentia actiua.

Tertiò ex dictis sequitur, quod ista potentia debet esse aliquo modo actiua, & intrinseca causæ secundæ, connotans diuinum concursum specialem, & supplentem insufficientiam illius potentiæ, in qua connotatione consistit ratio potētię obedientialis vt sic. Quod verò per ipsa causa secunda constituatur in ratione causæ principalis, & non instrumentalis, patet ex dictis q. 5. vbi cum Scoto 4. d. 1. q. 1. ad vltimum, & d. 6. q. 5. D. determinauimus, de ratione instrumenti esse, quòd non attingat terminum principalis agentis, & dato, quod attingat, non tñ per virtutem in esse quieto, sed in actuali motione, ne causam principalem partialem cū instrumentali confunderemus; at per istam potentiam causa secunda attingeret effectū illum supernaturalem, quam etiam haberet in esse quieto. Tum quia causa secūda cum ista potentia non remanet extra rationem causæ principalis integræ, immo ingreditur.

125 Dicimus 2. dari in rebus creatis, saltim in aliquibus, potentiam obedientialem actiuam. Hanc conclus. clarissimè docet Scotus in 3. d. 4. q. vn. vbi duo dicit, & quod Beata Virgo ad generationem Christi actiuè se habuit per potentiam actiuam innatam, qua erat fœcunda, secundò quod per istam actiuam virtutem potuit cooperari Spir. Sācto ad formationē corporis instantaneam, itaut per illā virtutem vt eleuatam à Spir. Sancto habuit actionem, quæ sm̃ modum excessit vires naturæ, nam non præcesserunt illa media prærequisita ad corporis formationem; vnde postea lit. E. habet hæc verba. *Sicut igitur natura, ad quam vt ad formalem terminum erat ista generatio, tantū erat in potentia obediētiali, vt vniretur Verbo, ita illa mater tantùm habuit potentiam obedientialem, vt esset mater Verbi*; est autem mater per potentiam actiuā, quæ a Scoto obediētalis vocatur, & infra G. ait, *propter istam potentiam actiuam naturalem, qua operabatur, potest dici naturalis mater Christi, & tamen propter modum exequēdi actum huius potentiæ duplicem non naturalem, potest dici non naturaliter, sed miraculosè genuisse*, quid clariùs? & probatur Conclus. Potentia obedientalis actiuam ex dictis est virtus ad causandum aliquod excedens vires naturæ, itaut adhibito Dei concursu miraculoso, & speciali illi potētię minimè debito possit agere aliquod supernaturale vel quò ad substantiam, qualis ponitur visio beatifica, vel quò ad modum, vt fuit generatio corporis Christi in vtero B. Virg. sed datur in rebus talis potentia, ergo datur potentia obediētialis actiua, Maior patet ex dictis, quia talis potentia subijcitur diuino imperio, in qua subiectione ratio obedientiæ consistit, & respicit Deum vt agens supernaturale, in quo saluatur ratio potētiæ obedientialis strictè sumptæ; tum quia hanc potentiam Scotus cit. obedientialem appellat. Minor probatur, nam virtus generatiua B. Virginis fuit actiua respectu effectus improportionati illi virtuti non quò ad substantiam, sed quò ad modum, vnde solo concursu generali Dei non potuisset effectum illum taliter causare; Similiter Doct. 4. d. 49. q. 14. ait, in anima reperiri virtutē naturalem motiuā corporis inorganicè quidem, attamen propter impedimenta, quæ ibi assignat, nequit pro statu isto corpus inorganicè mouere, sed solū organicè, si verò Deus vellet in hac vita concurrere cum anima ad motū corporis inorganicum, talis potentia actiua animæ concurreret actiuè, & ideò potētia diceretur actiua, sed quia concursus ille est specialis, verè potentia actiua obedentialis dici debet: Rursus eadem dist. q. 11. lit. K. docet, intellectum habere potentiam actiuam remotam respectu visionis beatificæ, non propinquam, quia concursus Dei in ratione obiecti ad talē actū non est sibi debitus, ergo talis potentia obed. ētialis actiua erit. Nec refert, Scot. non fuisse vsum hoc termino potentiæ obedientalis, quia sufficit, vt in simili, .s. in potentia actiua B. Virginis illum vsurpauerit, quam potentiam in 3. cit. cum solùm obedientialem, verùm etiā remotam

vocauit, signum euidēs, hos terminos pro eodem haberi à Doctore, quare non erit ista potentia obedientalis actiua omninò à nostra schola extirpanda. Hinc nō rectè Cartag. disp. cit. c. 8. negat, potentiā istam inchoatam esse obedientialem, etenim nil aliud per potentiam obedientialem intelligimus, & esset quæst. de nomine.

126 Attamen quia Thomistæ possent negare, potentias istas actiuas, quas nos assignauimus, reperiri in rebus, vt iam de facto dicunt de intellectu respectu visionis beatificæ, ideò contra ipsos ostendi debet, rem aliquam habere potentiam actiuam ad aliquod supernaturale faciendum; & hoc præcipuè de intellectiuis potentijs. Probatur igitur minor principalis argumenti ratione; Intellectus creatus virtutem habet actiuā in suo ordine producendi visionem beatificam, & reliquos actus supernaturales, sicut volūtas respectu fruitionis Dei, ergo &c. Antecedēs probat quia visio habet duo, & supernaturalitatē & vitalitatem, hanc nequit habere ab aliquo habitu, sed ab ipso intellectu, quia lumen gloriæ non est principium vitale. Accedit authoritas Concilij Trid. sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatū veluti inanime quoddam nihil omninò agere, merèque passiuè se habere, anathema sit.*

Resp. Thomistæ, quos sequitur Caraffa cit. intellectum verè actiuè concurrere ad visionem, non tñ per virtutem ipsi connaturalem, sed quam accepit à lumine gloriæ, qui habitus datur ad simpliciter operandum, sicut si aqua calida calefacit, verè actiuè concurrit, nō tñ proximè, & per potentiam actiuam connaturalem, sed ab extrinseco totaliter aduenientem, qualis est calor. Addit Martinez, quòd potentia specificatur ab effectu proximo, non remoto, modò intellectus duos effectus habet respectu visionis, primus est receptio potentiæ actiuæ, quæ est lumen, secundus est productio per talem potētiam ipsius visionis, primus est passiuus, secundus actiuus, & hinc intellectus ex se solùm passiuè se habet ad visionem, cū lumine tñ actiuè, quia ex intellectu, & lumine, inquit Caraffa, vnica formaliter coalescit causa effectiua beatæ visionis, quæ vnica indiuisibili actione, quæ vitalis est simul, & supernaturalis, attingitur.

127 Sed hæc solutio non tangit difficultatem, hoc .n. impugnatur, .s. quòd lumen sit tota ratio agendi ipsi intellectui quia debet præsupponi virtus actiua ipsius intellectus, quia vitalitas nullo modo à lumine prouenire potest, ergo præter actionem luminis, adest actio intellectus. Tū quia ex Scoto in 1. d. 17. q. 2. E. & F. arguēdo cōtra Henr. vbi ex professo impugnat hanc respons. quas rationes latè prosequitur Hurtad. cit. libertas in actibus voluntatis non est ab habitu, qui est causa naturalis, ergo vel nullus actus voluntatis supernaturalis esset liber, si habitus est tota ratio agendi, vel voluntas immediatè etiā & proximè cùm habitu aget actione distincta ab actione habitus; immo sequitur, inquit Doctor, quòd homo habens semel charitatem, nunquam posset peccare mortaliter, quia habens formam aliquam actiuam sibi prædominantem, nunquam potest moueri contra inclinationem illius formæ prædominantis, sicut nunquam corpus mixtum graue potest ascendere contra inclinationem terræ prædominantis, sed charitas, si est actiuum totale, prædominatur ipsi voluntati, quæ non potest in actum illum, ergo voluntas semper sequetur inclinationem charitatis in agendo, et sic nunquam peccabit; eò vel maximè, quia actio charitatis non est in voluntatis potestate, cùm hæc actiuè non se habeat, & concursus sustentatiuus, & materialis non sit liber, sed necessarius. Tum quia intellectus eodē modo se haberet, ac aqua calida respectu calefactionis, sed aqua solùm passiuè se habet recipiendo, & sustētando calorem, & actiuè solùm extrinsecè per quandam denominationem propter receptionem passiuam caloris, ergo verè, & propriè intellectus esset solummodo passiuus, sicut, & volūtas, & veluti inanime quoddam, quia concursus, eceptiuus est mortuus, & materialis, quod est cōtra Concil. ergo concursus vt causa remota in sensu Thomistarum non sufficit, vt dicebamus in probatione prim. partis præcedentis conclusionis.

Acce-

128 Accedit, quòd si habitus est tota ratio agendi, & non intellectus, & voluntas, ergo vbicunque, inquit Doctor, reperiretur habitus, ibi posset actus reperiri, patet de calore, qui vbicunque ponatur, sẽper calefacit; & ratio est, quia omnis forma, quæ est principium totale agendi, vt est in subiecto si per se est, potest operari, quia effectus virtualiter in illa adæquatè continetur, & solùm existentiam requirit, vt agat; quare si habitus esset separatus, posset elicere volitionẽ, & esset potentia. Subinfert Hurtad. si habitus separatus etiam per impossibile eliceret volitionem aliquam, voluntas non esset actiua respectu illius actus, si postea vniretur habitus ille voluntati eandem volitionem adhuc conseruans, nec etiam voluntas respectu illius volitionis actiuè, ac liberè se haberet, quia solummodo sustentat habitum, ergo, & si habitus in voluntate eliceret actum, voluntas nullo modo actiuè, ac liberè cócurreret, nec vllo modo causa illius actus esset actiua, quia eundem concursum. .f. passiuum exerceret hic, & ibi. Tandem actus attritionis non prouenit ab habitu charitatis, aut gratiæ habitualis in voluntate existente, sed à Deo sm̃ multos cum auxilio speciali extrinseco concurrente, & à voluntate, & tñ actus ille supernaturalis est etiam sm̃ substantiam per Aduersarios, vel saltim ita potest prouenire, nam probabiliter concursus habitus supernaturalis potest à Deo suppleri per auxilium extrinsecum, ergo tunc vel totaliter actus ab extrinseco proueniret, & solũ voluntas passiuè, & recipiendo se haberet, quod est contra Concil. vel immediatè concurreret actiuè, & habetur intentum. Manca. 2. Phys. q. 6. dub. p. respondet disparem esse rationem inter aquam calefacientem per calorem, & intellectum lumine gloriæ informatum; nam aqua solùm concurrit sustentando, vnde si calor per se subsisteret, adhuc calefaceret, ideoq; solum denominatiuè dicitur aqua calefacere, at intellectus non concurrit solum sustentando, quia lumen separatum nó potest elicere visionem, sed etiã actiuè, quia est talis naturæ, quod factus in actu per lumen totum compositum quod resultat ex intellectu, & lumine, secundum omnes partes actiuè concurrit ad visionem, nam intellectus redditur per lumen in actu, & per lumen fit actiuus, licet actu non esset actiuus, affert exemplum de materia, quæ ex se non est actiua, at vnita in composito cum forma fit actiua, quia totum compositum secundum omnes partes agit, idem de voluntate dicendum respectu charitatis, & actus supernaturalis. Hęc solutio solis verbis discrepat à nostra sententia, concedit enim intellectum per suam entitatem concurrere ad actum supernaturalem non nude acceptũ, sed lumine eleuatum, quod est admittere potentiam actiuam radicalem, & inchoatam in ipso, quæ postea completur per lumen, non enim intellectus intrinsecè, & entitatiuè mutatur per receptionem luminis, sed solùm extrinsecè, & accidentaliter, sicut paries cum informatur albedine, ergo si vt lumine informatus per suam entitatem actiuè concurrit, ante luminis informationem necessario habebat aliquã actiuitatem, quia habebat eandem entitatem, exemplum de materia non est ad rẽ, quia totum resultans ex materia, & forma est quid realiter distinctum à partibus in sententia nostra, hinc verè totum categorematicè sumptũ dicitur agere, non tamẽ materia; forma verò est solum princi piũ radicale, & remotum actionis, & quando totum non esset à partibus distinctum, eadem difficultas vrgeret de materia, sicut vrget de intellectu.

129 Dicimus tertiò hanc potentiam obedientialem actiuam non esse in quolibet ad quodlibet producendum, Est contra Suar. Hurtad. & alios, ipsamq; docet Doctor 4. d. 1. q. 1. §. *ad quæstionem, ergo, & c.* vbi habet, *Etsi enim posset Deus absolutè creare frigus, non tamen per calorem, ita quod calor sit in aliquo ordine causa actiua respectu frigoris*, & q. 5. negat in Sacramentis virtutem aliquam actiuam ad producendam gratiam; & d. 44. q. 2. negat, ignẽ inferni malignos spiritus posse cruciare, & in 3. d. 2. q. 1. in fine concedit, esse quasdam operationes repugnãtes alicui naturæ, quas nequiret exercere etiam cum concursu speciali. Et potest 1. pro-

probari; potentia obedientialis passiua non est in quolibet ad quodlibet, ergo neque potentialis actiua, Consequentia patet, quia plus requiritur ad agendum, quã ad patiendum, ergo si quodlibet non potest recipere quodlibet, multò minus quodlibet poterit producere quodlibet; Antecedẽs probatur; tum quia docetur à Doctore in 4.d.1.q.5. negãte, corporalia recipere posse spiritualia, & d.12.q. 2. C. habetur, nec lapidem posse recipere sapiẽtiam, nec Angelum albedinem; tum quia nulla forma spiritualis accidentalis, quæ à subiecto dependeat, potest esse in aliquo extenso, quia vel esset tota in toto, & tota in qualibet parte, sicut anima rationalis, & hoc non, quia simul dependeret à pluribus causis totalibus in genere causæ materialis, .s. ab illis partibus, quarum quælibet totaliter illam sustentaret, quod implicat, vt dicetur disp. seq. vel esset tota in toto, & pars in parte, & sic non esset spiritualis, sed materialis, nam extensio repugnat cum spiritualitate; tum quia albedo nequit inhærere alicui indiuisibili, quia vel aliqua pars, immo tota præter indiuisibile aliquod extensiuum esset sine subiecto, vel ipsa foret inextensa. Hoc clariùs patet in rebus materialibus, nam nec oculus potest sonum, vel auditionem recipere, nec auris visionem, nec lapis alterã formam substantialem, aut vitalem operationem, quia nulla potentia potest extra suum obiectũ vagari. Nec valet Hurt. responsio, dicentis, hæc omnia esse vera, quia implicant, at cum dicitur, in quolibet talem potentiam reperiri intelligitur, dũmodo non adsit implicantia; non valet, immo confirmat nostrum antecedens, concedimus .n. nos, in quolibet non reperiri talem potentiam passiuã ad quodlibet, quia aliqua repugnãt in quolibet recipi, & ideo negamus illam propositionem vniuersaliter prolatam, at Aduersarij in conclusione vniuersaliter loquuntur, & solùm in responsionibus illam coarctant.

Dicunt alij albedinem non posse poni in Angelo sic, vt denominaret illum albũ, nec sapientiã in lapide sic, vt denominaret illum sapientẽ, cuius ratio est, quia albedo non denominat album, nisi subiectum in quo ponitur extenso modo, quo pacto nequit poni in Angelo qui indiuisibilis est, nec sapientia denominat sapientem, nisi potentiam, quæ sapienter agere potest, qualis non est in lapide: Contrà, ex hoc ipso quod subiectum est alicuius denominationis formalis incapax sufficienter arguitur in eo incapacitas formę, quia non est capax formę, nisi vt similem capiat ab ea denominationem, ergo ex hoc ipso, quod Angelus nequit denominari albus, nec lapis sapiens, sufficienter deducitur hæc non esse apta talium formarum subiecta; tum quia falsum est albedinem non posse denominare, nisi subiectum in quo reperitur extenso modo, quia indiuisibiliter reperitur in puncto quantitatis, & adhuc illum denominat album, ergo si potest recipi in Angelo, posset illum denominare album.

130 Secundò posset idem probari ratione Scoti, qua in 2.d.3.q.10. probat, non posse dari habitum aliquem qui sit ratio cognoscendi omnia, quam etiam rationem tangit 1.d.2.q.1.X. & seq. si in quolibet daretur potentia obedientialis actiua ad quodlibet producendum, esset infinita, quod implicat, sequela probatur, vbi pluralitas requirit maiorem perfectionem, ibi infinita pluralitas requirit infinitam perfectionem, & virtutẽ, sed aliquid habere potentiam productiuam quinque effectuũ specie distinctorum, arguit maiorem perfectionem, quàm habere potentiam productiuam vnius, ergo si aliqua res creata haberet potentiam productiuã producendi infinitos effectus specie distinctos, siue non tot, quin plures, erit virtutis infinitæ; Maior prob. a Scoto exemplo, si posse ferre decem pondera simul, arguit maiorem perfectionem, quam posse tm̃ ferre vnum, ergo posse ferre infinita pondera, siue non tot, quin plura, arguit infinitam perfectionẽ; Minor probatur, quia posse producere, quamuis partialiter, duos effectus specie distinctos dicit maiorem perfectionem, quam posse vnum tm̃ producere, cũ actiuitas ex se arguat perfectionem. Sed hæc ratio patitur instantiam præcipuè de intellectu, qui successiuè potest infinitas intellectiones specie distinctas

etas producere, cùm tñ sit finitæ virtutis: quam soluit Lychet. in 2. d. 3. q. 10. & nos diximus disp. 5. q. 7. art. 2.

Tertiò, & fortius prob. Concl. rationibus specialibus; Tum quia quantitas, & materia prima côiter ponunt sine actiuita te, ergo nullam talem potentiam actiuam inchoatam habebunt. Tum quia nequit vnum contrarium eleuari per hanc potentiam ad productionem alterius contrarij, vt ignis v. g. ad productionem aquæ, & calor ad producendū frigus, vel è contra, probatur, quia talis potentia, si daretur, deberet fluere ab essentia, & quidditate rei, immo esset eademmet quidditas, hoc autem repugnat, quia nulla res ex se habet potentiam intrinsecè sibi conuenientem à propria natura ad producendum aliquid sui ipsius destructiuum, quælibet .n. res appetit propriam conseruationem, & contrarium destruere. Nec refert, quod sit instrumentalis, aut inchoata, quia est verè principalis, & sufficit, vt sit eadem entitas rei vt concursum Dei specialem respicit, ergo nequit vllo modo esse productiua contrarij, cuius est etiam destructiua. Tum quia sequeretur, posse lapidem, & bruta eleuari ad productionem visionis beatificę, quod est falsum, quia capacia essent beatitudinis; item voluntas ad producendam intellectionem, & intellectus volitionem, oculus auditionem, auditus visionem quæ omnia repugnant.

131 Respondent, concedendo isthæc omnia, sed modo mortuo, itaut non possint postea per illos actus in obiecta tendere, quod requiritur ad hoc, vt sequatur, bruta posse beatificari, oculum audire &c. ratio huius est, quia actus vitalis, vt talis, petit determinatum obiectum, à quo essē tialiter pendet, potentiæ autem in ratione potentiæ specificantur ab actibus, quare licèt oculus v. g. in ratione causæ possit concurrere ad visionem Dei, vel auditionem, non tñ in ratione potentiæ vitalis propter dictam rationem.

Contrà; Tum quia ex hoc saltim habetur, non reperiri in quolibet potentiam istam obedientialem, .s. in potentijs vitalibus in ratione potentiarum. Tum quia magis distant inter se, & maior improportio reperitur inter rem corporalem ordinis naturalis inanimatam, & rem spiritualem ordinis supernaturalis vitalem, vt sunt lapis, & visio Dei, quàm inter visionem corporalem, & visionem beatificam, ergo si lapis potest eleuari ad productionem visionis Dei, multò magis oculus bruti ad vitaliter videndum Deū, quia in ratione vitalitatis conueniunt cum intellectu, & licèt sit improportio, quod illa sit vitalitas materialis, ista spiritualis, potest tñ auferri per Dei potentiam, si potest auferri in illa maior improportio inter lapidem, & visionem Dei. Quod verò dicunt, potentias specificari ab actibus, & istos ab obiectis, est contra ipsos, sustinentes, intellectum ex se petere actus naturales producere, nullo modo actus supernaturales, immo in nullo sensu ponunt Deum obiectum naturale nostri intellectus, ergo sicut potest intellectus eleuari etiam in ratione potentiæ vitalis ad elicitionem visionis Dei, quæ omninò est extra rationem formalem connaturalem intellectui in ratione potentiæ vitalis sm̄ ipsos, & ad tendentiam per istam visionē in obiectum, quod omninò est extra suū obiectum proporionatum, pariformiter oculus poterit eleuari ad elicitionem visionis Dei, & ad tendentiam in Deum per ipsam, nam materialitas, vel spiritualitas nil faciunt, cum possit tolli hæc improportio in lapide respectu illius visionis; vel saltim eleuari poterit ad auditionem.

132 Quęres, in quo igitur erit potentia ista obediētialis actiua, & ad quod? Respon. quòd sicut à posteriori solùm possumus probare, aliquam causam actiuam esse, vt cum Scoto 1. d. 7. q. vn. 5. supra notauimus, sic nonnisi à posteriori possumus arguere, aliquam causam eleuabilem per istam potentiam obedientialem actiuam esse ad aliquem effectum supernaturalem. Dicimus ergo, solummodo causam illam habere vim quandā actiuā, qua possit eleuari ad producendum effectum naturæ vires excedētem, quæ ex se est aliquo modo saltim remotè proportionata, itaut cum concursu generali Dei possit aliquem effectum producere, habentem saltim aliquam

quam analogiam cum effectu supernaturaliter producibili, vt differat ab eo, sicut imperfectum à perfecto, atque vel intra eandem speciem, vt patet in exemplo adducto de B. Virg. nam Christus quatenus homo erat eiusdem speciei cum alijs hominibus, qui à B. Virg. per suam productiuam potentiam effici potuissent, vel si sit alterius speciei, & altioris ordinis habeat tñ ordinem aliquem ad causam productiuam, vt non petant ab alia causa produci, vt sunt intellectio Dei intuitiua & abstractiua, nam licèt illa sit supernaturalis, hęc naturalis, habent tñ ordinem, analogiam, & proportionem ad intellectum, quatenus non petunt produci ab alia causa, negari .n. non potest, etiam si in voluntate talē potentiam productiuam intellectionis admittamus, vel in aliqua alia re, habere adhuc intellectionem illam maiorem connexionem cum intellectu, quàm cum volūtate. Idem proportionaliter est dicendum de potentia obedientiali passiua, itaut res illa tm̃ possit eleuari ad recipiendos effectus aliquos supernaturales, quæ proportionem aliquam habebit cum illis in ratione receptiui, & receptibilis, vt est anima intellectiua respectu gratiæ, oculus cæci nati respectu visionis.

Ex his facilè diluitur, quod obijcit Ariag. disputatio 9. Physic. citatus nu. 77. sustinens dari hanc potentiam in quolibet ad quodlibet, ait enim quod nequit taxari, in quo genere debeat esse talis proportio, analogia, & conuenientia, nā eo ipso, quo ad rationem abstractam, & genericam recurritur, statim dici poterit aquam posse concurrere ad productionem gratiæ, frigus ad productionem caloris &c. quia gratia, & calor conueniunt in accidente, & qualitate, in qua ratione generica conueniunt etiam quidam effectus ab aqua, & igne producibiles, etenim sicut quis ponit hanc conuenientiam in tertio genere, alter ponet in quarto, alius in quinto, vnde enim certa mensura desumetur. Dicimus namq; mensuram desumi non ex simplici conuenientia in genere proximo, aliter frigus posset calorem producere, cum quo conuenit in genere tangibilis qualitatis, sed desumi ex hoc, vel quod effectus ille in substantia sit eiusdē speciei cum effectu naturaliter producibili, & solùm in modo differat, vel quia effectus supernaturalis ex sua natura respicit pro causa productiua talem potentiam, vt diximus; & vbi talis analogia non reperitur, debemus omnino negare talem potētiā actiuam ob rationes allatas.

133 Quæres iterum, quomodo eleuatur à Deo talis potentia actiua ad producendos effectus supernaturales? Respon. quòd cùm causa partialis sit illa, quæ inadequata, & insufficientem virtutem habet respectu effectus producendi, ista virtus potest multipliciter cōpleri, vel enim nata est compleri ab aliqua causa secunda vt est virtus intellectus ad intellectionē, quæ per speciem obiecti completur, & de vno homine trahente nauim, qui ab alio completur, & hæc dicitur potentia naturalis; vel solùm a Deo nata est compleri, vt est virtus Solis in productione ranę, & tunc si attingit vltimam dispositionē ad effectum principalem, vt Sol attingit vltimam formā corporis, & homo vltimam dispositionem animæ, ad hoc talis potentia naturalis dicetur, quia petit suppleri a Deo vt authore naturæ, cuius est supplere defectus causarum secundarum (requiritur tñ quod ista vltima dispositio sit aliquid intrinsecum effectui totali, vt est forma corporis, non verò aliquid extrinsecum, aliter accidens dicetur causa principalis substantiæ, quia attingit vltimam dispositionem accidentalem ad formam substantialem) vel non attingit dispositionem aliquam, sed omnino insufficiens censetur, quapropter non tenetur Deus communi lege prębere concursum, & tunc dicetur potentia obedientialis, petitque compleri a Deo: quod adhuc dupliciter potest esse, vel .n. comparatur ad aliquem effectum excedentem vires naturę quo ad modum, non quo ad entitatē, vt fuit conceptio Christi instantanea respectu potentiæ generatiuæ B. Virg. & motus inorganicus corporis pro statu isto ab anima, & in ista eleuatione non requiritur auxilium per modum principij, sed tm̃ per modum concursus, quia adhuc causa habet actum primum respectu effectus.

licèt

licèt non ad talem modum, vel effectus excedit sm̄ entitatem, itàvt quibuscum q; modis non possit causa secunda effectum illum ex se producere cum concursu generali Dei, & tunc dupliciter, vel .n. est eiusdem speciei cum effectu ab illa causa naturaliter producibili v. g. motus localis maioris ponderis cum motu locali minoris ponderis; vel est alterius speciei, & solū analogiā aliquā habet cū effectu naturaliter producibili, vt sunt actus supernaturales: respectu primi effectus quamuis possit causa eleuari auxilio per modum principij recipiendo aliquid, quod augeat virtutem, potest tn̄ etiam eleuari p modum concursus concomitantis, quia concipitur causa proportionata in ordine suo partialiter, & minus principaliter ad producendum effectum indiuisibiliter in diuisibilitate effectus, vt patet de puero simul cum cœteris trahente nauim.

134 At difficultas est apud Scotistas, an.s. respectu posterioris effectus, vt est actus supernaturalis, petat potentia compleri, & eleuari auxilio per modum principij vel transeuntis; vt est auxilium actuale, vel permanentis, vt est habitus supernaturalis, vel possit eleuari per solum concursum specialem extrinsecum. P. Vulpes 1. p. disp. 23. art. 8. & 9. sustinet, sufficere eleuationem per concursum extrinsecum, itàut si intellectus beatus absque lumine gloriæ videret Deum, non esset necesse, Deum supplere concursum luminis adq; simpliciter videndum Deum, quia sm̄ Scot. 1. d. 17. q. 2. F. nullus habitus datur ad simpliciter operandum, aliter esset potentia, tum quia potentia habet in ordine suo sufficientem virtutem remotam, nec eam recipit ab habitu, & solùm præsentia obiecti indiget ex eodem in 4. dist. 49. q. 11. tum quia potest homo naturaliter efficere actum supernaturalē quò ad eius substantiam, intensionem, & bonitatem, & sm̄ omnem modum, quem experimur à parte rei in actu ex 1. dist. 17. q. 2. H. tum quia eiusdem sunt speciei actus naturalis, & supernaturalis ex quol. 17 & tandem quia potest acceptare Deus vt meritorios actus naturales, ex 1. d. 17. q. 2. N. ergo non erit necessarium auxilium supernaturale absolutè per modum principij, quo eleuetur potentia ad supernaturaliter operandum.

Sed non minus probabile est oppositū, eo quia ex Doct. 4. d. 6. q. 10. O habitus supernaturalis in hoc differt à naturali, quod hic datur solùm ad sic agendum, ille verò ad simpliciter agendum .i supernaturaliter, cuius rationem reddit in 1. dist. 1. q. 4. ad 4. pro 4. ar. quia .s. actus secundus prȩsupponit actum primum proportionatum, & ideò actio supernaturalis præsupponit esse supernaturale, vnde cōcedit, quòd si volūtas eliceret actum fruitionis circa Deum clarè visum absque charitate, talis fruitio foret naturalis ob defectum charitatis, vel alterius qualitatis supplentis, eò quia agere præsupponit esse, & si voluntas supernaturaliter ex parte sua operatur, debet præsupponi in esse supernaturali constituta; quam doctrinam ipse Vulpes recipit disp. 45. art. 5. loquens vniuersaliter de auxilijs per modum principij in ordine ad actus supernaturales, citans concl. 1. Scot. 1. d. 17. Hh, & soluit rationes in oppositum. Ad quas posset dici, habitum non dare simpliciter vitaliter operari; sed simpliciter supernaturaliter operari; nam potentia habet ex se sufficientem virtutem operandi vitaliter, sed non supernaturaliter. Insuper potest intellectus efficere actum supernaturalem quò ad omnem modum, quem à parte rei experimur, & ità loquitur ibi Doctor, talis autem non est supernaturalitas. Sunt item actus naturalis, & supernaturalis eiusdem speciei in genere naturæ, & qualitatis. sed per supernaturalitatem differunt specie subalterna. Tandem posset Deus acceptare actus moraliter bonos, sed tunc non forent supernaturales, vt modò sunt, vide Doct. 4. d. 49. q. 5. ad 2. prin. vbi dat modum vtrumq; tuendi.

Sed quicquid sit de hoc, sufficit nobis, quod verè potentia actiua eleuabilis auxilio, siue per modum principij, siue per modum concursus extrinseci à Deo reperiatur in causis secundis, ratione cuius possunt principaliter in suo ordine concurrere ad producendos effectus excedentes vires naturȩ, quæ propter illam subiectio-

nem ad Deum supernaturaliter agentem, & concursu speciali concurrentem dicetur propriè potentia obedientalis actiua.

Soluuntur obiectiones.

135 Contrà arguitur 1. ostendendo, non dari istam potentiam obedientialem actiuam; Tum quia si in re datur potentia aliqua actiua remota, & inchoata ad producendos effectus excedentes proprias vires, ergo concursus Dei, quo ad tales effectus cōcurrit cum illa causa, erit naturalis, & debitus ex communi lege, & sic naturaliter intellectus Deum videret, B. Virgo naturaliter concepisset, non miraculosè etiam sm̄ modum, quod est falsum, sequela probatur, quia concursus respondens potentiæ natiuæ actiuę naturali debitus est ex cōi lege, quo Deus tenetur concurrere cum causa secunda. Nec valet dicere, istam potentiam esse inchoatam, & incompletam; non valet, quia Deus tenetur supplere omnem defectum causæ secundæ, vt patet de Sole ranam producente, qui non habet virtutem completam producendi ranam, & tñ completur a Deo concursu naturali. Tum quia intellectui saltim esset naturaliter debitus concursus Dei ad visionem beatificam, cùm habeat ad illam ex se in ratione potentiæ sufficientem virtutem; & licèt pro statu isto non esset debitus, quia est alligatus sensibus, esset tñ debitus animæ separatæ, & Angelis.

Resp. negan. sequelam, ad probat. dicimus, tunc concursum debitum esse ex cōi lege, qñ causa secunda ex se sufficiens est ad ponendum effectum in esse, vel si non est sufficiens, vt in Sole experitur, potest tñ naturaliter inducere in subiecto dispositionem proximam ad illum effectū, quę dispositio cogit Deum, non simpliciter, sed supposito decreto concurrendi ad supplementum talis defectus, vt Scot. docet 3. dist. 24. q. vnica C. qñ verò causa ex se non habet virtutem completam in ordine suo, nec potest naturaliter aliquā dispositionem inducere, tunc non tenetur Deus concurrere, & si concurrit, concursus erit specialis, non generalis; hinc est, quòd supernaturaliter Deus concurrit ad infusionē gratiæ in anima, ex Scot. cit. quia anima nec potest viribus naturę gratiam producere, nec dispositionem aliquam proximam, quæ sunt opera supernaturalia, licèt neque sint dispositiones physicæ, sed morales. Ad 2. concedimus, intellectum habere virtutem actiuam completam in ordine suo, negamus tñ concursum naturalem esse ad visionem beatificā, quia adhuc sm̄ vnam opinionem intrinsecè petit compleri per modum principij, & ex parte Dei requiritur præsentia obiectiua, qui cōcursus licèt sit in genere causæ efficientis, nō tñ est quatenꝰ causa prima, & vniuersalis, alioquin eodem modo cū omnibus causis concurreret, sed vt causa specialiter concurrens ad sui assimilationem intentionaliter, & hinc est, quòd nequit dici naturalis.

136 Secundò ad idem, sequeretur, formicam habere potentiam ferendi quodlibet pondus in infinitum, & calorem vt vnum habere potentiam producendi calorem in infinitum intensum, quia isti effectus habent proportionem cum causa, ergo ista potentia esset infinita, per regulā Scoticam supra assignatam: si posse producere plura dicit perfectionem, ergo posse producere infinita, infinitam dicet perfectionem. Tum 2. quia potentia naturalis ex se non potest, nisi in actus naturales, ergo nequit esse ad actus supernaturales, & superiores se. Nec refert, valere antecedens de causa naturali proxima, non remota; non valet, quia tunc principium completum constabit ex naturali, & supernaturali causa, & effectus totus erit supernaturalis, quod est falsum, nam sic nihil erit in effectu, quod à naturali principio possit produci Tum 3. quia si intellectus v.g. eleuatur ad productionem intellectionis, ergo etiam ad productionem gratiæ.

Resp. ad 1. concedendo primam, negando secundam sequelam, ad probat. dicimus, regulam illam valere, quando pluralitas effectuum arguit maiorem virtutē, modò quia effectus nō excedit saltim sm̄ analogiam, latitudinem obiecti illius potentiæ, potest eadē causa concurrere per

can-

eandem virtutem, quia totus excessus tribueretur Deo specialiter concurrenti; quemadmodum quia ad producẽdas plures intellectiones successiuè non requiritur maior virtus in intellectu, ita nec ad producendas plures in infinitum successiuè; at contra Aduersarios currit argumẽtum, quia posse producere quamlibet rẽ etiam partialiter, arguit distinctam virtutem, & alterius rationis in causa propter improportionem effectuum cum illa. Ad 2. dicimus vt ibi, cum impugnatur, respõdemus, effectum ideò supernaturalem dici, quia nequit totaliter à principio naturali, quod remotum est & inchoatũ, produci, ideoque postulans compleri supernaturaliter, non dicitur tñ supernaturalis, quia sit totaliter improportionatus actiuitati potẽtiæ etiam remotæ, dicitur etiã totus supernaturalis, quia denominatio sumitur a nobiliori agente, & est a potentia natiua, nõ nuda, sed eleuata. Ad 3. negatur paritas, nam ex dictis, inter causam eleuatam, & effectum productum debet aliqua peculiaris proportio reperiri, qua effectus non petat ab alia causa secunda produci, & hinc est, quod intellectus potest ad visionem Dei concurrere, non verò ad gratiam.

137 Tertiò ex Caraffa, vel talis potentia inchoata completur, aliquid in se recipiendo physicè, vel nihil recipiendo; non primum, vt concedunt ponentes potentiã obedientialem; si sm̃, ergo sicuti creaturę ante imperium diuinũ vires non habebant ad operandum, nec postea. Tum 2. quia naturale nequit dici supernaturale incompletè, quia sunt diuersi ordinis, sed hæc potentia obedientalis actiua est ipsũ esse naturale creaturarum, ergo hæc potentia non erit supernaturalis incompleta. Tum 3. quia modus operandi sequitur modum essendi, ergo si esse creaturarum est naturale, etiam modus operãdi talis erit, ergo propria virtute non poterit creatura effectum supernaturalem attingere. Tum 4. quia superius non continetur in inferiori neque complетè, neque incompletè, ergo effectus supernaturalis non poterit vllo modo in potentia naturali contineri. Tũ 5. habitus supernaturales dantur ad simpliciter operandum, ergo non præsupponunt potentiam actiuam in causa. Tandẽ quia obedientia dicit subiectionem superiori, subijci verò est pati, non agere, ergo implicat dari potentiã obedientialem actiuam.

Resp. vtroque modo posse compleri, nec sequitur, ante completionem non habere potentiam, immo totum oppositum deducitur. Ad 2. naturale, & supernaturale sm̃ substãtiam sunt diuersi ordinis, at supernaturale solummodo extrinsecè, & terminatiuè potest esse ordinis naturalis, sicut potentia obediẽtialis passiua intrinsecè est entitas ordinis naturalis, quia dicit animæ v.g. entitatem, sed potest dici supernaturalis extrinsecè, & in ordine ad formam recipiendam, quæ est ordinis supernaturalis, idem de potẽtia actiua obedientali dicendum. Ad 3. dicimus, potentiam obedientialem vt eleuatam, esse aliquo modo ordinis supernaturalis, vt sufficienter ex parte sua possit cõcurrere ad effectum supernaturalem sm̃ substãtiam, & hæc est ratio, cur supra diximus, debere potentiam intrinsecè compleri in ratione principij, vt possit supernaturaliter operari. Ad 4. per idem, quod continetur in potentia vt eleuata; vel meliùs, negando, supernaturale non posse aliquo modo cõtineri in aliquo ente naturalis ordinis, neque omne supernaturale ex 3. dist. 13. q. 1. K. est perfectius, & superius quolibet ente naturali, qualis est substantia, & potentia vitalis ex 2. dist. 16. Ad 5. diximus, dari habitus supernaturales ad simpliciter supernaturaliter operandũ, non tñ ad simpliciter operandũ vitaliter. Ad 6. cõcedimus, rationẽ obediẽtiæ dicere subiectionẽ, & quandam passionẽ ab imperio voluntatis, quæ sit denominatio quædã extrinseca, non sequitur tñ, quin intrinsecè possit esse actiua, sicut seruus potest imperari ad agendum per virtutem, non ex imperio receptam, sed innatam, sic potẽtiæ aliæ à voluntate non dicuntur simpliciter passiuæ, eo quia voluntati subordinantur, sed verè sunt actiuæ.

138 Quartò ex Cartagena; Tum quia si daretur hæc potentia innata, cõcursus illi erit debitus, & sic naturaliter, non super-

naturaliter operaretur; sequela probatur, quia omnis potentia actiua exigit actum habere modo sibi possibili, & appetit illum, ad quem vt ad finem ordinatur, ergo naturaliter appetit auxilium necessarium, sine quo haberi nequit ille actus, ergo tale auxilium, seu concursus erit illi debitus, cùm natura solum exigat id, quod ei naturaliter debetur. Tum 2. quia hæc potētia intrinsecè supernaturalis erit, quod implicat, probatur sequela, quia intrinsecum ordinem dicit ad actus supernaturales, ad obiectum supernaturale, & ad concursū supernaturalem, à quibus omnibus potentia habet specificari; vnde Deus vt hos actus, & concursum respicit, dicitur agens supernaturale; secundò quia si hæc potentia esset qualitas quædam, esset supernaturalis, ergo hæc potētia innata erit supernaturalis intrinsecè, tertiò quia si esset naturalis, aliquando saltim naturaliter deberet operari, quia modus operandi sequitur modum essendi; quartò quia non potest intelligi, cur natura tribuat vim producendi effectus excedentes totam facultatem non solū naturæ creatæ, sed ipsius Dei authoris naturalis, vt naturalis est præcisè. Tum 3 quia naturaliter potentia ista concurreret ad actus supernaturales, quia nil connaturalius est alicui potētiæ, quàm attingere suum actum eo modo, quo ab ipsa secundùm suam naturam attingibilis est.

Ante solutionem priùs esset quærendū ab isto Doct. an sustineat cum Scoto in 4.d.49. q.11. intellectum habere potentiam actiuam innatam ad visionem beatificam, si ipsam admittit, quod facere debet, vt Scoticè loquatur, tenetur quoque omnibus istis rationibus respōdere; quod .n. vocetur potentia ista obedientalis, vel non, parum refert, quia rationes adductę non impugnant hunc terminum obedientialitatis, sed actiuitatem potentiæ erga supernaturales actus; quapropter dicim⁹. Ad 1. concedendo, naturam habere inclinationem actiuam ad illos actus, quia habet potentiam actiuam, maximè quando actus perficit ipsam naturam, vt est visio beatifica, dicit etiam ordinem ad auxilium necessarium, negamus tñ, illud debitum esse ex communi lege; neque est verū, naturæ esse debitum, quicquid appetit, appetit .n. beatitudinem, quæ tamen non debetur illi ex cōi lege; vnde debitum auxilij petendum est, quādo in natura datur vis sufficiens vel ad totum effectum, vel ad dispositionem prębiam, ad quam naturaliter effectus sequatur, vt diximus in cōclusionis probatione.

139 Ad 2. negamus, talem potentiā esse intrinsecè supernaturalem, ad primam probat. concedimus antec. negamus cōseq. solū .n. sequitur, esse extrinsecè, terminatiuè, & obiectiuè supernaturalē, non intrinsecè, ad quod requiritur, vt sit entitas transcendēs omnem ordinem naturę; sicut nec potentia actiua remota intellectus ad visionem beatificam, neque potentia obedientialis passiuæ, esto talem ordinem ad actus supernaturales dicant, sunt intrinsecè supernaturales. Neque disparitas à Cartag. assignata valet, scilicet quòd potentia passiua primariò respicit actum receptibilem, sub quo clauduntur actus tam naturales, quā supernaturales, & ideò non habet specificari primariò ab aliquo supernaturali; Idem .n. possumus dicere de ista potentia actiua, quod videlicet respiciat primariò ens producibile ab ipsa, sub quo claudatur tam ens naturale cum auxilio naturali, quam supernaturale cum auxilio supernaturali, maximè quia non ponimus hanc potentiam in quolibet ad quodlibet. Deus quoque dicitur agēs supernaturale, vel naturale, non quia modò habeat entitatem naturalē, modò supernaturalem, sed extrinsecè, quatenus operatur iuxta leges naturę, vel supra illas, intrinsecè tñ est quædā entitas infinita trācendens quoscunque limites; Ad 2. probationem, illa qualitas esset supernaturalis intrinsecè, quia nullo modo debita entibus naturalibus, non sic ista potentia, quæ est eadem entitas causæ secundæ, sicut si potentia obedientialis passiua esset quædam qualitas à Deo infusa, vt innuūt Conimb. esset intrinsecè supernaturalis, non tñ sequitur modò hanc potentiā passiuam esse intrinsecè supernaturalē, quia est eadem entitas rei; Ad 3. probationē, dicimus, aliquando naturaliter operari, idem.

idem .n. intellectus est qui intelligit creaturas, & Deum, diuersimodè tñ, sic potētia passiua obediētalis, cùm sit natura rei, deberet recipere aliquod naturale, & tūc est, quando respicit agens creatum; licèt reduplicatiuè loquendo, vt obedientalis, tàm actiua, quàm passiua respiciant semper aliquod supernaturale; Ad 4. probationem respondemus, naturam talem facultatem rei tribuere, eò ipso quod dat illi talem entitatē, quæ productiua est proximè effectus naturalis, & remotè effectus supernaturalis habentis proportionē cum illo, & debet hoc percipere Cartagena, sicut percipit, intellectum habere potentiam actiuam, & passiuā obedientialē ad visionem Dei transcendentem limites non solùm naturæ creatę, sed etiam ipsius Dei, vt est auctor naturæ.

Ad 5. dicimus, concludere tñ, potentiam illam naturaliter concurrere, prout naturale opponitur violento, non verò supernaturali, quia concurrit vt eleuata per aliquod supernaturale, vel extrinsecum, vel intrinsecū, quod probabilius est ex dictis in fine probationis conclus. Alias rationes adductas à Thomistis, & Scotistis omittimus, quia vel ex dictis solui possunt, vel faciunt contra sententiam admittentem istam potentiam in quolibet ad quodlibet. Similiter, quæ adducit Suar. ad probandum, hāc potentiam instrumētalem esse non principalem, ex dictis q. 5. soluuntur, confundit .n. causam principalem cum causa adæquata, & totali, & causam instrumentalem cum causa principali partiali, inadæquata, & insufficienti, vnde est quæstio de nomine.

140 Quintò arguit Hurt. probando, hanc potentiam esse in quolibet ad quodlibet, adest per nos in intellectu potentia aliqua ad actum supernaturalem visionis Dei, ergo in igne, v.g. ad producendā aquam, & sic de alijs, Probat consequentiam, quia maior improportio reperitur inter intellectum, & visionem Dei, cum intellectus sit naturalis ordinis, visio verò supernaturalis, quā inter ignem, & aquā, quæ omnia sunt eiusdem ordinis, ergo si potest per Dei potentiam tolli illa improportio, multò magis ista.

Resp. argumentum retorqueri posse quò ad potentias vitales, nam maior improportio est inter ignem, & aquam, quā inter visum, & auditionem, cùm ista conueniant in vitalitate, ergo si per ipsū hæc improportio nequit à Deo tolli, nec illa, vel ambæ poterūt auferri, quare dicimus, maiorem proportionem esse inter intellectum, & visionem Dei, quia adest improportio potentiæ proximæ tantum, nō remotæ, quia visio petit ab intellectu produci, & habet aliquam analogiam cū effectu ab intellectu naturaliter producibili, .s. cum alia intellectione, at inter ignē, & aquam adest improportio quò ad potentiam proximam, & remotam, quia nec aqua petit ab igne produci, nec aliquam analogiam habet cum igne, immo repugnantiam. Quod verò sint eiusdem ordinis, parum refert, quia non debet attendi proportio ordinis, & entitatis ex Scoto 4. d. 49. q. 11. B. & C. & 1. d. 3. q. 3. §. *Congruentia, &c.* inter causam, & effectum, sed proportio actiui ad passiuū, & producentis ad productum explicata, quę potius est inter dissimilia, quam inter similia, immo addim⁹, quod si aqua ab igne produceretur per potentiam obedientialem actiuam, aqua ista erit effectus, & si non quò ad substantiam, saltim quò ad modum, ordinis supernaturalis, & sic semper erit maior improportio inter hæc duo, quàm inter illa.

141 Contrà instat, talis proportio, quæ est inter intellectum, & visionem, erit vitalitas in vtroque reperta, sed vitalitas visionis ex se supernaturalis est, vitalitas autem intellectus est naturale, ergo adhuc improportionaretur quo ad proportionē assignatam. Tum quia Deus multa facit, quæ non exiguntur à natura, accidentia .n. petunt effici, & conseruari in substantia, & tñ Deus oppositum potest facere, ergo ex hoc, quod vnus effectus petat ab vna causa produci, non debemus implicantiam arguere, si ab alia causa produceretur.

Resp. proportionem non solùm in vitalitate consistere, sed etiam in entitate ipsius visionis, quæ proportionata est intellectui in ratione potentiæ non proximæ,

mæ, sed remotæ, non .n. ponimus, intellectum tm̃ concurrere ad rationem genericam, habitũ vero supernaturalem, vel obiectum ad rationem specificam, cũ dicitur, talem entitatem esse supernaturalē respectu intellectus, verum est in ratione potentiæ proximæ, at in ratione potentiæ remotæ posset dici aliquo modo naturalis, quatenus intellectus habet potentiam actiuam inchoatam, & innatam ad illam visionem, tum quia non requiritur proportio in entitate, aliter vt ait Doctor cit. materia, & forma, quia sunt valde inter se dissimilia in entitate, nõ possent proportionari ad constituendum vnum per se in ratione actus, & potentiæ; Ad confirmationem concedimus, ex hoc solum, quod vnus effectus petat ab vna causa produci, non debere concludi implicantiam, si ab alia produceretur, neque id nos asserimus, sed implicantiam colligimus, vel ex contrarietate, vel quia si daretur ad vnum effectum disparatum, & improportionatũ, debere ad quodlibet dari, & sic quodlibet agens esset virtutis infinitæ; ex illa verò exigẽtia tm̃ colligimus, dari in aliquo potentiam obedientialem actiuam, & conclusionem affirmatiuam particularē deducimus; non verò conclusionem negantem istam potentiam in alijs rebus, sed hanc inferimus ex absurdo, quod sequeretur, & ex contrarietate.

142 Sextò ex eodem; Deus est improportionatum obiectum per cognitionem intuitiuam nostri intellectus, itaut extrā suum obiectum connaturale omninò sit, ergo si potest intellectus vagari extra suā sphæram cognoscendo intuitiuè Deum per eleuationē, multò magis al æ res, quæ non dicunt ordinem potentiæ vitalis ad suos effectus, sicut intellectus.

Resp. negando assumptum, proportionatum .n. obiectum intellectus nobis est ens vt ens, etiam si de obiecto attingentiæ loquamur, quia sicut Deus est obiectum inclinationis, ita etiam attingentiæ, cum hac differentia, quod dicitur obiectum naturalis inclinationis, quia visio est iuxta propensionem naturæ intellectualis, non tm̃ dicitur obiectum naturalis attingentiæ, quia sic solum ens finitum est obiectum, sed est obiectum liberæ attingentiæ. Vnde aduertendum, quod naturalitas, & liberalitas attingentię non se tenent ex parte potentiæ, quia hęc habet naturalem, seu innatam potentiam in ordine suo ad attingendum ipsum Deum, sed se tenent ex parte obiecti, quatenus liberè, vel naturaliter mouet nostram potentiam, ideoque cum Deus sit obiectum liberum, itaut si vult, videtur, si non vult, non videtur, hinc est, quod non est in nostra potestate præsentia Dei obiectiua, quæ requiritur ad elicitionem visionis, & hoc est verum, si teneamus, potentiam nõ debere necessario eleuari intrinsecè per modum principij; at si hanc necessitatem asseramus, tunc non solùm Deus non erit obiectum naturalis attingentiæ, quia liberè mouet, verùm etiam quia potẽtia insufficiens est absque eleuatione; quomodocunque tñ dicatur, semper antecedens assumptum est falsum, si absolute sine limitatione sumatur, quomodo facit Hurt. & quomodo esset accipiendum, vt nostrā conclusionem posset vrgere.

QVAESTIO VII.

De Causa Ideali, seu exemplari.

143 DE Ideis disertè agunt P. Sghemma digress. 14. & P. Vulpes 1. p. disp. 29 ideo pauca de ipsis tangemus. Idea igitur est nomen gręcum deriuatum ab *ido*, quod est video, & latinè sonat, idē sonat exemplar, forma, ratio, sm̃ D. Aug. lib. 83. qq. q. 46. non quidem forma illa, quæ vt pars constituit compositum, sed quæ est exemplar, ad cuius similitudinem artifex operatur. Diuiditur cõiter ex Scoto 4. d. 50. q 3. D. in externum, & internum exemplar, primum est, quod sibi ante oculos proponit artifex, vt ad eius similitudinem aliquid efficiat, vt pictura, ad cuius similitudinem illam inspiciendo pictor depingit; secundum est idolum illud, & exemplar, quod in mente artifex sibi efformat, vt ad illius similitudinem ad extra aliquid efficiat; & de isto propriè est sermo in pręsenti, quia hoc semper est necessarium ad actionem artificis, non illud. Definitur autem idea quod sit *ratio*

in

in mente artificis, secundùm quā aliqui 1 est formabile ad extra secundùm propriam rationem eius, ita potest colligi ex definitione ideæ diuinæ, quam tradit Doctor in 1.d.35.I.ex D.Aug.cit.dicitur *ratio*, quia artifex operando rationabiliter agit, quia habet rationem, sm̄ quam format, dicitur *in mente artificis* ad differentiam exemplaris externi, quod non sēper est necessarium ad opus; dicitur *secundùm quam aliquid*, *&c.* vt explicetur formalitas causæ idealis, quæ consistit in respectu similitudinis, & imitabilitatis ad opus causatum ab artifice ad eius similitudinem. Ex qua definitione colligitur, ideas solùm in agente intellectuali reperiri, vt sunt Deus, & Angeli, & homines, eò quia idea vel est cognitio, vel res cognita, qua inspecta, agens intendit similitudinem exprimere in opere externo, modò quæ nullam habent cognitionem, non possunt ita operari, bruta verò, etsi cognoscant, imperfectè tñ cognoscūt, quia non apprehendūt distinctè ea omnia, quæ sunt necessaria ad effectionem rei ideatæ, nec intuentur in actuali actione idolum internum, sed re confusè apprehensa, statim ex impetu naturæ agunt, & codē modo sēper operantur, siue priùs simile opus effecerint, siue non: quod non euenit in agente per intellectū, qui perfectè apprehendit effectum, quem intendit producere modum, quo produci debet, & media sumit necessaria propter illum, immo eligit potiora; in hoc igitur (nisi velimus extendere nomē ideę) propriè ratio idealis causę reperitur. De qua duo videbimus, primum, quodnam sit illud, quod relationem ideæ fundat; cùm enim in intellectu sint duo, conceptus formalis, quæ est cognitio, & species expressa, alter est cōceptus obiectiuus, & est res cognita per intellectum, dubitatur, an idea sit cōceptus formalis, vel obiectiuus; sm̄ est, ad quod genus causę reducatur idea; loquimur autem præcipuè de idea creata; & obiter aliqua de diuina dicemus.

144 Quoad 1. est Thomistarum Opinio, ideam in conceptu formali, nō obiectiuo consistere, quā etiā sequuntur Fons. 7. Met.c.8.q.2.sect.2. Suar.disp.25.sect. 1 citans Alens. D.Bon.Capr.& alios, itē Ruuius 2.Phys.tract.6.q.2. & ex nostratibus. Bonet.2. Phys.c.8. Herrera 1.disp. 16.q.1. Smisinch. tract.3. disp.2.q.7. addens, conceptum obiectiuum prout rem cognitam externā significat, dici quoque ideam, non verò conceptum obiectiuum internum in creatis, licèt in diuinis vtrūque conceptum ideam esse determinet; at Vasq. 1.p.disp.72. putat, ideam in diuinis esse conceptum formalem, in creatis conceptum obiectiuum. Ex alia parte Scotus in 1.d.35. rationem ideæ propriè tribuit obiectiuo conceptui, maximè in creatis, quem sequuntur omnes Scotistæ, Tatar. Lych. Vig. eadem dist. Bassol.d.36. q.2. Vulpes cit.art.6. Nolanus in sua Pinacotheca q.vlt. Sghemma cit.q.3. Fuentes 2. Phys q.8.diff.2. item Ocham, Gabr. Aliacensis 1.d.35. Dur. Ric. Aegid.d.36. Ferrar. 1.contra Gentes c. 54. Suess.1.de An. com.8. Conimbr.2. Phys.cap.7.q.3. Auersa q.15 sect.3. Vasq. cit. quò ad creatas ideas, licèt sit aliqua controuersia inter istos Doctores, an .s. debeat esse conceptus obiectiuus eiusdem rei faciendæ, an alterius distinctæ, sed similis. Amicus vero tract. 12. q. 13. d. 2. omnes opiniones amplectitur, quamuis in primam magis inclinet.

Quò ad 2. aliqui negant, esse causam; Platonici, affirmāt, esse causam distinctū genus ab alijs constituentem, sequuntur Simpl.2. Phys. com.68. Tol. q.7. & alij. Peripatetici vero ad vnū ex quatuor generibus reducunt, sed discrepant inter se, nam Alij ad causam finalem, ita Vicomer. 2.Phys.28. Alij ad formalem, non intrinsecam, sed extrinsecam, vt Alber. 1. d.20. q.1. Caiet.1. p.q.6. art.4. & q.44. art.3. Arg. 1.d.45. art.2. Fons. 1. Met. cap.7.q. 1. sect. 5. Franc. de Raconis q. de causa exempla part.3. Conimbr.2. Phys cap.7. q.4. Scotus vero 1.d.36.q.1. B. & d.2.q. 7. X. ad genus causæ efficientis reducit, quem sequuntur omnes Scotistæ, insuper Suar. Ruuius, Auersa cit. estque cōmuniter apud Doctores.

AR-

ARTICVLVS I.

Ostenditur ideam esse propriè conceptum obiectiuum.

145 Dicimus, propriè loquendo, rationem ideæ conceptui obiectiuo conuenire, quamuis aliquo modo etiam formali adaptetur, ità Doctor cit. & Prob. primò ex D. Aug. lib. 83. qq. q. 46. vbi loquens de diuinis ideis ait, *Siquidem tāta vis in ideis constituitur, vt nisi eis intellectis sapiēs esse nemo possit*, itē, quòd sint *formæ æternæ, incommutabiles in mente diuina*; & 5. Confess. de eisdem loquens, ait, *Beatus est, qui te, & illa nouit, nec propter illa beatior*; ergo per D. Aug. si ideæ in Deo multiplicantur, & ad obiectum beatitudinis non spectant, sequitur, esse non conceptum formalem, sed obiectiuum, s. creaturas cognitas. Arist. etiam 7. Met. 23. & 30. ait, sanitatem extra fieri ex sanitate intra, & domum extra è domo intra, & ne aliquis putaret, per sanitatem intra intelligere aliquid subiectiuè in intellectu existens, puta conceptum formalem, sed intelligere aliquod obiectiuè in ipso existens, ait in tex. 23. *Ab arte autem fiunt, quorum forma in anima; formam autem dico ipsum quod quidem erat esse vniuscuiusque*, & infra, *Quare quodammodo ex sanitate sanitatem accidit fieri, & domum ex domo, quæ sine materia eam, quę habet materiam, dico autem substantiam absque materia quod quid erat esse*. Tandem accedit authoritas Platonis, aut Socratis, nam termini id propriè significant, ad quod significandum à primo institutore sunt impositi, quia ad placitum, non naturaliter significant, primus inuentor ideæ fuit Plato, vel Socrates, & vterque imposuit hoc nomen ad significandum, non quidem cognitionem, sed rerum quidditates.

Secundò Probatur idem ratione, Tum quia idea est id, cui agens, dum operatur, intendit assimilare suum opus, sed agens intendit assimilare effectum, non suæ cognitionis, sed rei cognitæ, architectus .n. intendit assimilare domum externam, non suæ cognitioni, sed domui, quam mente concepit. Tum quia idea est, ad quod aspiciens agens operatur, quod non solùm externo exemplari conuenit, vt ait Amicus, sed etiam interno, quia istud quoque est directiuum, & regulatiuum actionis agentis, concurrit ad effectum, quatenus ad ipsius similitudinem, & imitationem fit, ergo debet cognosci, aliter si nullo modo cognosci deberet, posset etiam in brutis, & inanimatis poni ratio ideæ; sed agens in agendo, non cognitionem suam, sed rem conceptam aspicit, ergo res concepta, non cognitio, erit idea, hæc minor probatur, quia cognitio cognoscitur cognitione reflexa, non directa, sed quilibet artifex experitur, nō habere talem reflexā cognitionem, immo si nec posset habere, dummodo perfectè cognoscat rem faciēdam, perfectè operabitur. Tum quia artifex comparat in agendo suum effectum cū idea, quia ab ipsa regulatur, & dirigitur in actione, & vtitur idea ad commensurādam, & definiendam formam, quàm intēdit effectui præbere, & nequit hoc facere, nisi comparando effectum cum idea, sed non comparat cum conceptu formali, sed cum obiectiuo, quia artifex comparādo, sic dicit, domus, quam facere volebam, non erat tam ampla, erat quadrata, habebat tot fenestras, tot cubicula &c. sed esse quadratum, amplum, habere fenestras, cubicula, &c. non conuenit conceptui formali, sed obiectiuo, ergo, &c.

146 Resp. Suar. cognitionem esse similem effectui, non realiter, sed intentionaliter, & cognosci, seu aspici ab artifice, non cognitione reflexa formali semper, sed aliquando, semper autem cognitione reflexa virtuali, quia quælibet cognitio est aliquo modo cognoscitiua sui ipsius, & supra seipsam quasi reflexiua, hinc in Deo intellectio diuina, quę est cōceptus formalis, non alio actu distincto cognoscitur, sed seipsa; & hoc sufficit ad rationem ideæ.

Sed manet explosa ex dictis hæc responsio; nam similitudo illa intentionalis nil aliud est, quàm repræsentatio, sed, vt dictum est, agens non intendit assimilare effectum suæ repræsentationi, sed domui repræsentatæ,

vt

vt probatum est, comparat .n. effectum cum re cognita, & agit iuxta omnia in ipsa re preconcepta, vnde à re præconcepta regulatur in ratione exemplaris. Nec cognitio illa virtualiter reflexiua aliquid valet ad rationem ideæ quia idea debet esse explicitè cognita vt Quod, non vt Quo, nam effectus illi comparatur, comparatio autem, cùm sit quidam actus collatiuus, debet habere duo obiecta cognita vt Quæ; sed solùm sufficit, vt obiectum cognoscatur, non cognitio, ergo reflexio supra cognitionem parum facit ad rationem ideæ, vnde licèt in Deo talis reflexio reperiatur, non tñ inseruit ad rationem ideæ. Hinc nisi idea sit cognita, nō poterit exercere suam causalitatem, & actu dirigere agens, sed cognitio ista, cùm sit solum actualis repræsentatio ideæ, se habet tantū vt conditio sine qua non; sicut finis, licèt causet solùm per suam entitatem, & bonitatem, tamen nisi cognoscatur, & intendatur, non potest causare, quæ cognitio est conditio sine qua non, vt dicemus q. seq. Io. de S. Th. q. 11. 1 phys. art. 3. & Manca 2. 1 h. s. q. 10. dub. 1. respondent Ideam nō esse conceptum obiectiuum, nec formalē secundum se, & vt informat intellectum, ipsumq; intelligentem reddit, sed esse conceptum formalem, vt dicit habitudinem ad obiectum, quod immaterialitatum, & intellectū in actu reddit, & illum inat, quomodo constituitur in esse obiecti imitabilis, & expressi. Verum hæc responsio verborum suorum inuolucris vel nostrā circumscribit sententiam, vel magnam parit confusionem, quid enim est obiectum imaterialitatum, illuminatum, & ab intellectione expressum, & intellectum in actu nisi conceptus ipse obiectiuus? ab omnibus enim pro conceptu obiectiuo intelligitur obiectum cognitum habens esse diminutum in intellectu .i. illud esse depuratum à conditionibus materialibus, vnde & ipse Io. S. Th. explicans suam opinionem concludit, exemplar formaliter esse ipsum obiectum imitabile in ipso conceptu formali redditum immateriale, & intelligibile per modum expressionis. Si verò intelligit formalem conceptum, vt ordinem dicit ad obiectum, iam redeunt omnia argumenta, quia ab artifice non inspicitur, vel imitatur cognitio, neq. vt informat intellectum, neq; vt ordinem dicit ad obiectum, sed obiectum ipsum cognitum, vt dicebamus.

147 Tertiò prob. potest ex paritate exemplaris externi, a quo ratio interni exēplaris videtur deriuata, vnde Iustinus Martyr in Oratione paranetica ad gētes, asserit, Platonem à Moyse accepisse rationem ideæ, cū Dominus Exod. 25. dixit, *Inspice, & fac secundū exemplar, quod tibi in monte monstratum est*, vbi de extreno exemplari est sermo. In hoc igitur exemplari adest v. g. pictura, ad cuius similitudinem pictor aliam imaginem depingit, est visio in oculo, qua pictura illa cognoscitur, & videtur, est visio passiua, seu terminatio visionis actiuæ in oculo existentis, qua pictura denominatur visa ab artifice; ratio exēplaris nō consistit in visione actiua, nam dicitur in auth. cit. *Inspice*, quod significat visionem, à qua exemplar ponitur distinctum, cùm dicitur, *& fac sm̄ exemplar*, neque artifex visionem propriam contemplatur, sed picturam, iuxta quam suam regulat actionē; neque consistit in visione passiua, quia est simplex denominatio extrinseca, & per consequens nihil, ad cuius similitudinem agens nihil potest efformare, sed verè est pictura, quam contemplatur, iuxta quam efficitur ideatum, ex cuius consideratione magis, vel minus perfecta, magis, vel minus perfectum euadit opus; requiritur tñ, quòd vere terminet visionem, & visio se habet vt conditio sine quā non; ita pari passu incedendum est in exemplari interno, nec apparet ratio aliqua disparitatis, cur externum debeat consistere in re obiecta, & ab oculis inspecta, non in visione, internum vero non in re cognita, sed in cognitione.

Quartò tandem, quòd etiam idea cōceptui formali possit adaptari aliquo modo, ostendunt Vulpes, & Nolanus cit. ex Scot. 4. d. 1. q. 1. Q dicentem, quod de cognito dicitur obiectiuè, oportet in ipsa cognitione realiter inuenire; & pari m infra declarat, domum in intellectu artificis dici illum esse realiter habere, quod ipsa cogni-

cognitio habet formaliter, hinc subdit, domum extra fieri à domo intra, quatenus scilicet fit à cognitione domus in mẽte artificis, tanquam à principio formali, prout domus in mente, & vniuersaliter res omnis cognita dicitur id esse participare, quod formaliter habet cognitio, ergo cognitio, siue formalis conceptus, quatenus ad rem factibilem, vt ad ideam terminatur, rationem ideæ posset dici participare. Tùm quia quamuis lapis Cæsarem repræsentans, vel speculum, in quo alicuius effigies relucet, sm̃ esse formale proprium non sint exemplar, & figura Cæsaris, & effigiati, tñ vt continent illas figuras, possunt dici exemplar illorum, ergo à simili etsi conceptus formalis sm̃ proprium esse non sit idea, quia tñ est expressa species rei, imaginemque eius continẽs poterit dici idea: hinc colligitur, Herreram non satis fundatè ex hoc loco Scoti inferre suam sententiam, quam etiam tribuit Scoto, colligitur quoque, quæstionẽ hanc esse quasi de nomine, magis tñ propriè Scotum locutũ fuisse, quàm fecerint Aduersarij, si vim nominis ideæ inspiciamus.

Sed contrà, insurgunt Aduersarij, primò multis authoritatibus; nam D. Dion. cap. 5. de Diuinis Nom. vocat ideas diuinas prædestinationes, & æternas voluntates; D. Aug. cit. rationes ęternas, incommutabiles, permanentes, & quòd istarum visione fit anima beatissima; quę omnia nequeunt creaturis conuenire, sed potius intellectioni diuinæ, & tract. 1. in Io. super illud *Quod factum est, in ipso vita erat*, ait, *quid quod factum est, in Deo habet rationem* (idest ideam) *quæ vita est*, idque exemplo arcæ in mente, artificis explicat, dicens, *Quæ* (.s. arca) *in arte vita est, quia viuit anima artificis*, & D. Ambrosius 1. Hexamero. cap. 1. & 2. reprehendit Platonis sententiam ponentem, Deum exemplaria rerum cognoscere extra seipsum. Tum quia Arist. 7. Met. 23. ait, *Faciens igitur, & vnde conualescendi motus incipit, si ab arte, forma est in anima*, quod supra etiam dixerat, at esse formam in anima solum cõceptui formali conuenit, qui verè illam informat, non conceptui obiectiuo, qui solum per extrinsecam denominationem dicitur esse in anima.

148 Resp. D. Dion. non debere intelligi formaliter, aliter idea ad diuinam voluntatem spectaret, quod est falsum, sed presuppositiuè, quia creaturæ cognitæ præsupponunt in Deo actus intellectus, & voluntatis; dicuntur etiam à D. Aug. æternæ, incommutabiles, &c. eò quia sm̃ illud esse reale actuale, quod participare dicuntur in mente Dei, talia prædicata ipsis conueniunt, quatenus .s. vt notat Doctor in 4. d. 1. q. 1. Q. & in 1. d. 36. G. creaturæ ab eterno cognitę à Deo nullum esse reale actuale propriũ habent, sed principiatiuè, aut terminatiuè, & realiter dicũtur habere esse intellectionis diuinæ, quia ab intellectione principiantur, ipsamque terminant, & quia intellectio diuina est realiter vita creatrix, etiam ideæ vita creatrix Dei dicuntur, non formaliter, sed sm̃ esse intellectionis diuinæ. Pertinent etiam ad visionem beatam, non quidem ad beatitudinem, quæ respicit obiectum primarium, aliter D. Aug. contradiceret sibi ipsi in 5. Confess. supra cit sed ad illam beatitudinem totalem possibilem beato, quæ potest haberi in creaturis, nõ in eis formaliter, sed in obiecto, cuius cognitio præsupponitur istis, & quasi concomitanter in istis, in quibus aliqua beatitudo est, licèt non prima; ita Doctor 1. d. 35. K. D. Ambr. arguit Platonem, ponentem ideas abstractas, & extra Deum, sm̃ quod ipsi tribuit Arist. immo ex hoc deducitur oppositum, quia sm̃ D. Ambr. Aug. & alios Patres, ideæ non debent esse extra Deum, sed in Deo, erunt quidditates rerum cognitæ ab Intellectu diuino. Ad Arist. dicimus, ideam dici formam animæ, non quia per physicam informationẽ illam informet, sed quia est quoddam exẽplar, & imago effectus producendi existens obiectiuè in anima; quam artifex inspiciendo incipit suam actionẽ extra, & motum.

Secũdò Prob. idem ratione; Tum quia idea habet determinare actionem artificis extra, dirigere, & regulare actionem artificis, vt in certum scopum tendat, ne

casu opus fiat, & repræsentare opus faciendum, hæc omnia conceptui formali conueniunt, non obiectiuo, nam determinat, quia sicut agens naturale constituitur in actu primo ad agendum per formam naturalem, ita agens intellectuale determinatur ad agendum per formam intellectualem, quæ est intellectio; dirigit, & regulat, quia est quoddam lumen, quod præit, ostendens viam, modum, & terminum actionis; conceptus obiectiuus non dirigit, sed est ad quem dirigitur; repræsentat, quia est vera species obiecti expressa, conceptus verò obiectiuus non repræsentat, sed est res repræsentata. Tum 2. quia idea est principium cognitionis, quod nõ debet intelligi de principio effectiuo, aliter species intelligibilis esset idea, neque de conceptu obiectiuo, qui est terminus intellectionis, non principium, ergo de principio formali, quod erit conceptus ipse formalis. Tũ 3. quia vel conuenit rei cognitæ ratio ideæ ratione eius esse, quod habet in mente, aut illius, quod extrà habere potest, & ei non repugnat; non primum, quia illud non est nisi denominatio extrinseca, & nihil; nec secundum, quia sm̃ istud esse reale dicitur potius ideatũ, quàm idea. Tum 4. quia saltim in Deo sequeretur, ipsum perfici à creaturis, tam quò ad cognitionem, quia ex D. Aug q. 46. cit. nemo sapiens esse potest absque ideis, quàm quò ad omnipotentiam, quia agens intellectuale indiget ideis ad operãdum. Tandem idea est, ad cuius similitudinem fit opus, sed hic est conceptus formalis, probatur ex 7. Met. 23. & 30. vbi Arist. ait, domum fieri ex vniuoco .s. ex simili, non ex omninò vniuoco, vt naturalia, sed ex parte vniuoco, quia fit ex arte, ars autem est similis solum in repræsentando, estque cõceptus formalis, nõ obiectiuus.

149 Resp. ad 1. ideam debere determinare, dirigere, regulare, & repræsentare, non quidem tanquam rationem formalem cognoscendi, sed tanquam medium, & obiectum cognitum, quia ad ideam requiritur, vt ab artifice aspiciatur directè, vt probatum est; quare conceptus obiectiuus est determinatiuus, directiuus, regulatiuus, & repræsentatiuus, non in ratione cognitionis, sed in ratione obiecti; præcipuè quia quòd conceptus formalis habeat hæc omnia, prouenit ab obiecto, ad quod terminatur; cùm dicitur, conceptum obiectiuum esse terminum, ad quẽ agens dirigitur, hoc est verum de re sm̃ esse reale, non prout habet esse cognitum, vt dicemus infra. Verum est tñ, quòd hęc munia ideæ creatæ conueniunt, cuius cognitio est practica, diuina verò idea solũ habet repræsentare, non dirigere, & regulare, vt habet Doctor in 1. d. 38. in calce, & hoc quia voluntas diuina est prima regula factibilium ad extra, quorum cognitio in Deo non est practica, sed speculatiua. Ad 2. falsum est, ideam esse principiũ cognitionis, nisi in eo sensu, quo obiectũ dicitur principium cognitionis, propriè tñ idea debet esse terminus cognitionis, quia concurrit, vt obiectum cognitum, & si deberet esse principium cognitionis, iã non esset ipsa cognitio. Ad 3. dicimus, conuenire rei sm̃ esse reale non vt existẽs à parte rei, sed vt cognitum ab intellectu, non quòd ratio cogniti dicat rationem formalem, sed conditionem sine qua non, vt dicemus q. seq. de Fine. Ad 4. resp. Doctor in hac quæst. negando, sequi dependentiam in Deo, quia etiamsi creaturæ cognitæ non essent ideæ, adhuc Deus ex sua perfectissima scientia cognosceret creaturas, non tñ ab illis dependet, quia non sunt obiecta motiua, sed terminatiua; neque etiam dependet in operando, etiam si ponantur ideæ, quia non sunt in Deo practicæ, sed speculatiuæ, solùm terminant, non mouent, neque dirigunt. Ad 5. dicimus, probare solùm 2. partem nostræ concl. .s. posse conceptum formalem dici ideam, quatenus est repræsentatiua rei faciendæ; quod colligitur ex ipso cõtextu, nam inquit Arist. tex. 30. *Quoddam modo omnia fiunt ex vniuoco, quemadmodum quæ natura sunt; aut ex parte vniuoca, vt domus ex domo: aut ab intellectu, ars enim forma est*: vbi patet, Philos. distinguere hæc duo, domum fieri ex domo, & fieri ab intellectu, seu ab arte, quia domus in sua factione pendet à conceptu formali, & obiectiuo; dicit autem, fieri ex domo, tanquam ex parte vniuoca,

uoca, quia domus extra, & domus intra aliqualiter differunt, vt mox dicemus.

150 Tertiò, & est fundamentū Aduersariorum. Si idea est conceptus obiectiuus, vel est eadem res, quæ fit ad extra; vel alia distincta; non primum, quia idea est causa ideati, est id, ad cuius imitationem agens agit, dirigit actionem physicā agētis, est que principium rei, quæ extra fit ad instar ipsius, idem autem non potest esse causa sui ipsius, nec esse id, ad cuius imitationem agens agat, etiamsi diuersū modum essendi habeat, .s. esse cognitū, implicat .n., quod idem fiat ad sui imitationem, & ad instar sui ipsius, nec potest esse principium directiuum sui ipsius; tū quia similitudo attenditur sm̄ vnam formam cōem his per indifferentiam, quæ similia sunt, quod inter similia arguit distinctionem realem; hinc videmus, artificē creatum nunquam præconcipere illud idem numero artefactum, cùm nesciat, quodnā illud in singulari futurum sit cum determinatis circumstantijs; neque 2. quia hoc locum non habet in Deo, qui easdem omninò res in singulari cognoscit, & aliquādo artifex creatum agit per cognitionem eiusdem rei, quam intendit extra efficere, vnde per accidens est, & propter agentis imperfectionem, quod alia res distincta præconcipiatur, ergo vel Deus non ageret per ideam, vel non necessariò requiritur ista distinctio, & per consequens conceptus obiectiuus rei distinctæ nō erit idea, quæ per se requiritur ad actionem agētis intellectualis. Tum quia idea non constituitur per eam cognitionem, per quam inspicitur, tanquam id, ad cuius similitudinem res fit, sed præsupponitur constituta, iuxta illud *Inspice, & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratū est*, ergo res ex eo solùm, quod cognoscitur, non erit exemplar neque ante, vt nos etiam concedimus, ergo nullo modo erit idea.

151 Resp. ex Vulpio cit. quod agens agendo intendit similitudinem inter ideā, & ideatum, quæ est duplex ex Scot. 1. d. 3. q. 2. D. imitationis scilicet, & vniuocationis; prima reperitur inter diuersa, quæ solùm conuenientiam in aliquo habent, non in natura, vt sunt effigies, & effigiatum; secunda vero est inter eadem omninò quo ad naturam, & essentiā, licèt possint differre in modo essendi, sic creatura cognita à Deo est illamet à parte rei producta, differens solùm in modo essendi, quia à parte rei habet esse simpliciter, in intellectu esse sm̄ quid, vt docet Doctor 1. d. 36. D. & E. secunda similitudo est perfectior quam prima, quia sicut nulla maior, & verior vnitas reperitur, quā numeralis, & eiusdem ad seipsum, sic nulla maior, & verior identitas, æqualitas, & similitudo, quæ super vnitatem funditur ex 5. Met. cap. de ad aliquid, quàm eiusdē ad seipsum, verior quidem, nō quò ad veritatem relationis formaliter importatæ, quia eiusdem ad seipsum non est relatio realis, sed quo ad veritatem fundamenti, vt Scot. docet 1. d. 31. & quol. 6. Cùm ergo de ratione ideæ sit, quod dicat similitudinem cum effectu, sequitur, eo perfectiorem esse ideam, quo perfectior erit similitudo, sicut videmus in artefactis, vbi quo assimilatio in ipsis cum exēplari externo, vel interno fuerit perfectior, eò perfectiorem rationē ideæ, & ideati habebunt; ergo si posset intercedere similitudo vniuocationis inter illa, maximè tūc habebit rationem ideæ; quapropter idea vt sic dicit rationem similitudinis, contrahitur deinde vt in species per similitudinem vniuocationis, tanquam per differentiam perfectiorem, & imitationis, tāquam per imperfectiorem, & consequenter non est de ratione ideæ in cōi, quod differat, vel eadem sit cū ideato, sed vtrūque potest accidere, perfectior tñ erit, si non differt; hinc ideē diuinæ, quia non differunt, creatæ verò sæpè differūt, illæ perfectissimæ dicuntur, istę sm̄ participationem & metaphoram vocantur ideæ.

152 Cùm igitur impugnatur idētitas in argumento, dicimus, ideas diuinas nō esse causas, quia non sunt practicæ, sed speculatiuæ, creatę verò dicuntur causæ, non reales, sed potius morales, vt dicemus, quomodo idem vt habet esse cognitum potest esse sui ipsius causa, vt habet esse reale, vt patet de fine. Nec est de ratione ideæ, vt sit id, ad cuius imitationem agens agat,

agat, sed ad cuius similitudinem, præscindendo à similitudine vniuocationis, vel imitationis, vt diximus; neque implicat, idem in esse reali fieri ad sui similitudinē in esse cognito, vnde Seneca epist. 66. dicebat, *Exemplar est, ad quod respiciens artifex, id, quod destinabat, efficit.* Idem tandem vt obiectum cognitum potest dirigere in seipsum actionem vt in esse reali, & potest principium suiipsius dici, sicut dicitur causa. Cum 2. probatur idem, dicimus, tunc similitudinē attendi penes formam cōem per indifferentiam, quādo similitudo dicit veram relationem realē, & quo ad veritatem relationis formaliter importatæ, non de similitudine vera, sed quò ad veritatem fundamenti, sicut est similitudo numerica; & quamuis artifex creatum non possit omninò præconcipere eundem effectum (quod non est vniuersaliter verū, nam saltim Angelus posset hoc facere) non sequitur, hoc esse de ratione exemplaris in communi.

Cum vero impugnatur diuersitas, dicimus, quod quamuis nō sit de ratione ideæ in cōi, & de per accidens est, quod sit diuersa propter imperfectionem agentis, non tñ sequitur, quod cum concurrit hoc exemplar distinctum, per se non concurrat, & suo modo non exerceat suam causalitatem erga effectum, pręcipuè quia nō est causalitas physica, sed moralis, suo .n. modo dirigit actionem agentis regulatiuè. Tandem ad confirm. principalem dicimus, assūptū esse verum de exēplari externo de quo loquitur Sacra Scriptura ibi, non de interno. Vel dicendum, sicut dicimus in Log. de Ente rationis, quod fit cognitione quasi practica, quo modo accipit esse fictum, & esse proprium simpliciter, deinde cognoscitur, & contemplatur cognitione, quæ dicitur speculatiua, & primā supponit; sic idea primò fit cognitione quasi practica, qua producitur in esse obiectiuo, deinde cum actualiter exit agens in opus, recogitatur cognitione speculatiua.

ARTICVLVS II.

Resoluitur quæsitum quò ad causalitatem ideæ.

153 DVplex causalitas posset attribui causæ exemplari respectu operis extra faciendi, .s. moralis, seu intētionalis, & physica; loquendo de ipsa, vt ab alijs causis omninò contradistinguitur; non verò vt ad aliquā illarum reducitur.

Dicimus 1. ideam neque creatam, neque increatam nullam causalitatem physicam posse in effectum exercere, at si loquamur de causalitate morali, solum idea creata illam exercet. Prima pars, quod nullo modo causa physicè influēs dicatur, probari potest, Tū quia nihil potest physicè seipsum causare, vt dicetur disp. seq. q. 2. Tum quia effectus cognitus vt possibilis nullum esse reale proprium habet, ergo realem causalitatem propriā nequit exercere; Diximus, nullum esse reale proprium habet, quia si consideratur, vt participat esse intellectionis, sic potest dici physicè influere in actionem eo modo, quo cognitio practica, & ars principium ponitur actionis ad extra; & in hoc sensu intelligendus est Doctor, dum in 4. d. 1. q. 1. Q. & R. videtur velle, quod idea sit ratio producendi effectum ad extra, & principium formale elicitionis, sumit .n. ibi ideam pro conceptu formali, vt notauimus articulo præcedenti.

Secunda pars, quod in agente creato exerceat moralem causalitatem, docetur à Doct. in 1. d. 2. q. 7. X. nam idea in artifice creato spectat ad artem, ars verò est in ipso notitia practica, cuius est dirigere, & regulare voluntatem in actionibus: vnde hæc causalitas potest explicari per habitudinem, à qua agens intellectuale ad operandum dirigitur, vt .s. illud idem extra efficiat, quod mente præconceperat, & ad eius similitudinem quantùm potest res extra producatur, fundat tñ illam habitudinem, quia intantùm notitia dictatiua dirigit, & regulat opus, inquantùm exprimit similitudinem illam, quam præsefert obiectum in mente ad opus extra faciendum.

154 Ter-

154 Tertiò tandem quod in agente increato nullam habeat causalitatem, nec moralem, habetur à Scoto 1.d.38.in fine, & ratio est, quia ideæ in Deo pertinent ad scientiam simplicis intelligentiæ antecedentem omnem actum voluntatis, & merè naturaliter repræsentant, quæ sciẽtia est merè speculatiua, non .n. est voluntatis diuinæ directiua, nam diuina volũtas, cùm non subiaceat errori, est prima regula cõtingentiũ, vt fusiùs docetur in Theologia. Nec refert, quod ideæ diuinæ ad artem omnipotentis Dei dicãtur spectare, & esse rationes æternæ, sm̃ quas Deus omnia format ad extra; nam vt ait Doctor d.38.cit. ars diuina diminutè dicitur ars, quia non est habitus regulatiuus, sed tm̃ apprehensiuus rectitudinis agẽdorum post præfinitiones diuinæ voluntatis, sũtquè rationes, sm̃ quas non regulatiuè, & dictatiuè formatur omne formabile ad extra, sed speculatiuè. .s. ostensiuè, & repræsentatiuè, eo quia nil volitum, quin præcognitum.

Dices, figura in cera à sigillo impressa est physicè, si non in genere instrumentalis, & actiuæ causæ, saltim in genere causę formalis, causata ab exemplari in sigillo existente, vt diximus q.5. ergo saltim hoc genus exemplaris causæ aliquam causalitatem physicam exercebit in effectum. Resp. sigillum non esse causam idealem, sed instrumentalem, quia causa idealis nõ debet immediatè, & proximè effectum attingere, sed mediatè regulando artificẽ, nec est ad cuius similitudinem per inspectionem agens agit, quia, si ab alia causa naturali applicaretur, adhuc idem eueniret effectus, vt ex Duran. notat Auersa.

155 Dicimus 2. ideam, prout in ordine ad effectum consideratur, non constituere genus causæ à quatuor distinctum, sed ad causam efficientem reduci, licèt si ad ipsum agens intellectuale referatur, habeat aliquo modo rationẽ formalis causę. Ita Scotus citatus, & 1. quod non dicat genus causæ distinctum, probatur, quia valde acceptata est illa diuisio causæ in quatuor, nec erunt multiplicanda sine vrgenti necessitate, quæ non adest in præsenti. Tum quia est quid complens causã agentem in esse causæ, estquè quid spectans ad virtutem, & rationem agendi illius, vt dicemus, ergo non est genus omnino distinctum, quia ratio causandi est eiusdem generis cum eo, cuius est ratio.

Secundò quod ad genus efficientis causæ reducatur, potest ostendi. Tum inductione, quia non reducitur ad genus materialis causæ, quia causalitas huius consistit in habitu sine subiecti, ex quo aliquid fit ratio exemplaris causæ in habitudine eius, ad cuius similitudinem aliquid efficitur; quod licet quandam passiuitatem dicat imitationis passiuæ, non tñ est vera passiua habitudo, sed tm̃ grammaticaliter. Neque potest ad finalem reduci, quia finis est, cuius gratia agens agit, & propter eius acquisitionem mouet agẽs, vt habet bonitatẽ, & consequenter respicit potentiam appetitiuam, non constituit agens in ratione agentis, nec agere dicitur, at idea non est, cuius gratia, sed ad cuius similitudinem agens agit, nõ propter acquisitionem ideæ, quam actu habet, pertinet ad intellectum, ipsum regulando, non ad voluntatem, complet agens in ratione agentis, qua ratione etiam ad actionem dicitur spectare, vnde qui perfectiorem habet ideam, perfectiùs agit, vt dicemus; tum quia in qualibet actione agens intẽdit assimilationem formæ, vel virtualẽ, si agens est æquiuocum, vel formalem, si est vniuocum, ergo si propter huius assimilationem idea esset finis, quodlibet agens ageret per ideam, quod est falsum. Neq; potest reduci ad causam formalẽ, quia causa formalis, siue intrinseca, siue extrinseca causat per suimet exhibitionem, idea non se communicat effectui, nisi inquantũ effectus ipsi assimilatur, quo sensu etiã forma substantialis agentis naturalis posset dici concurrere ad effectum productum in genere causæ formalis, quia illi assimilatur.

156 Remanet igitur, vt ad causam efficientem reducatur, & rationabiliter; Tum quia Arist. 2. Phys.33. ait, Polycletum, vt statuarium, esse per se causam statuæ, statuarius autem est per se causa per artem, quæ non est principiũ efficiens statuę nisi per ideam, quam continet, ergo asserens

Arist.

Arist. statuarium esse causam efficientem per se statuæ, sentit, exemplar artis, quo medio operatur, continere causalitatem efficientem. Tum quia 7. Met. 23. & 30. & 12. Met. 18. & 24. & 9. Met. 3. docet Arist. agentia naturalia producere sibi similia per formam, artificialia verò per ideam, quæ est principium, quo agēs agit; ex quibus authoritatibus Doctor d. 36. cit. deducit istam rationem; id, sine quo efficiens non est causa cōpleta, debet reduci ad efficiens, tanquam aliquid eius, at causalitas hæc exemplaris est huiusmodi, quia per Arist. cit. sicut agens naturale cōpletur in ratione principij præcisè per formam naturalem, qua proximè agit, ita agēs intellectuale in suo ordine complementum agēdi proximè per exēplar sortitur, & ab ea recipit determinationem quandam ad talem effectum causandum saltim sm̄ specificationem, ergo &c. quare completa causalitas ideæ erit actio intellectualis agentis, vt mensurata, & in certum finem directa ab eo procedit.

Tandē quod si in ordine ad agens consideretur, possit dici formalis causa, probatur; Tum quia Arist. 2. Phys. 28. & 8. Met. 2. enumerat ideam inter causas formales, atque esse formam in anima, sicut ars est forma animæ, ita 7. Met. cit. Tum quia forma naturalis respectu agentis naturalis est causa formalis, ergo idem de idea respectu agentis intellectualis, non quod sit de essentia illius, sed vt quid cōplens in ratione agentis: & hoc probant rationes Conimb. asserentium, ideas esse formales causas.

157 Sed contrà obijcitur 1. cum Platonicis, probando, idem esse genus distinctū causæ; Tum quia per ideam satisfacimus interrogationi propter quid, cui per nullam aliam causam satisfieri potest, vt si quæratur, cur statua Petri est sima, dicimus, quia idea Petri in mēte artificis erat sima. Tum 2. quia finis ideò est causa ab omnibus distincta, quia est id, cuius gratia agēs operatur, ergo cùm idea sit id, ad cuius similitudinem agens agit, debet esse distincta. Tum 3. quia causalitas finis etiam ad agens attinet, inquantùm non agit, nisi priùs à fine moueatur, aut determinetur, & tamen est genus distinctum, ergo idem de idea.

Resp. dissolui quæsitum illud per ideā, non tanquam per causam distinctam ab efficiente, sed tanquam per principium, quo agens determinatè quo ad specificationē effectus, & rationabiliter agit, quare cū non concurrat peculiari modo physicè in effectum, sed vt quid ipsius efficiētis, non poterit causam distinctam cōstituere. Ad 2. negamus paritatem, quia idea per suam intentionalem causalitatem habet determinare, & complere efficiens in sua actione. Ad 3. dicimus, finem non se habere ad agens, tanquam quid proximè ipsum constituens aptum ad rationabiliter agēdum, sed potius supponit illud ita in re constitutum, & tm̄ ipsum mouet per modum amati, & desiderati ad agendum à proposito, quod si efficiens operari nequeat sine fine, hoc euenit, quia ad effectū producendum debent concurrere omnes causæ, vnde nec sine materia potest agere; at idea non supponit agens completè constitutum sm̄ peculiarem eius agendi modum, sicut est agere per cognitionem præconcipiendo rem extra factibilem.

158 Secundò, quod reducatur ad finalē causam, probatur; Tum quia quæstio illa, cur statua Sortis sit sima, optimè soluitur per causam finalem, si dicamus, quia Sculptor voluit repræsentare Sortē. Tùm 2. quia finis debet coniungi cum efficiente, vt hoc operetur propter finem, sed in agente per intellectum non coniungitur nisi per ideam, ergo est necessaria idea ex parte finis, quia nec finis potest causare, nisi sic vniatur. Tum 3. quia sanitas, quæ est in mente Medici, mouet Medicum ad medēdum, & vt ad eius similitudinem inducat sanitatem in infirmo, ergo finis, & idea coincidūt, quia sicut finis est effectus producendus, etiam idea. Tum 4. quia res sm̄ omnes, vt habet esse intētionale, causat finaliter, ergo idea, quę est res in mente, reducitur ad finem. Tùm 5. quia imago fieri potest, vt explicet ideā, ergo idea est, cuius gratia imago fit, quod est esse finem. Tandem quia assimilatio effectus est finis agentis, sed assimilatio est idea, ergo &c.

Resp.ad 1.quod eadem quęstio potest solui per plures causas, sicut plures causæ concurrunt,quare vt cognoscamus, si ea, quæ soluunt quæstiones, constituant diuersa genera, oportet videre, an habeant eundem modum causandi, & eodem modo dissoluant quæstionem, cùm igitur finis, & idea non habeant eundem modum causandi,non pertinent ad idē genus causæ. Ad 2.coniunctionem finis cum agēte requiri ex parte agentis, quia non est determinatum,nec completum ad agendū, nisi per ideam vniatur fini intētionaliter, & quamuis finis nec etiam causet,nisi fiat ista vnio,attamē hoc est,quia nisi efficiēs operetur, non potest causare, nisi autem efficiens sit determinatum,non operatur. Ad 3 dicimus,eundem conceptum obiectiuum fundare rationem finis,& ideæ sm̄ diuersas habitudines, est finis, vt habet esse amatum, & est id, cuius gratia agens agit, est idea, vt habet esse cognitum, & ad quod aspiciens agens agit;vt autem appareat,ad quā causam reduci debeat idea, oportet videre modum causandi, & cuius causæ sit aliquid; vnde cū sit aliquid causæ efficientis in cōi illam contrahens ad speciem efficientis per intellectum, consequenter ad ipsam pertinebit. Ad 4. res, vt habet esse intentionalem amatū habet rationem finis, non vt habet esse præcisè cognitum,quamquā hoc vt conditio sine qua non prærequiratur. Ad 5. in tali casu finis non est idea, sed imago, quæ ideam repræsentat,& est effectus efficientis. Vel sequi solùm, quod materialiter finis, & idea coincidant,non formaliter. Ad 6.assimilationem effectus esse finem, & effectum agentis, at causalitas ideæ est assimilatio passiua in cōceptu obiectiuo, vel dic vt supra, concludere tm̄ coincidētiam materialem finis, & ideæ.

159 Tertiò quod ad efficiētem causam non reducatur, Prob. Tum quia causalitas agentis non permanet causalitas ideæ vtique, quia effectus,quandiu manet, sēper est similis. Tum 2.quia agens est causa existentię effectus,idea verò causat cōformitatem effectus. Tum 3.quia efficiēs est principium vnde motus, idea ad cuius similitudinem agens agit, ergo distinctas habent causalitates, quia imitari non est causæ efficientis. Tum 4.quia finis causat etiam determinando agens ad amorē sui, & tamen non reducitur ad efficiens, ergo idem de idea.

Resp.ad 1. post actionem actualē agētis non manere causalitatem ideæ, quæ consistit in determinando agens ad rationabiliter agēdum, quod autem remaneat similitudo inter illa,si exemplar est externum,hæc non est causalitas,sed potius similitudo insurgens propter qualitates in illis repertas,quia exemplar non causat,vt est à parte rei, sed vt concipitur ab intellectu, & vt terminat actualem inspectionē intellectus. Ad 2. idea simul cum agente est causa suo modo tam existentię,quā conformitatis effectus,quia intantùm effectus recipit existentiam,in quantùm determinatur ab idea ad operandum. Ad 3. etsi idea non sit principium vnde motus, quia non est efficiens, est tamen aliquid illius, quod sufficit. Ad 4. licèt finis causet determinando agens ad amorem sui, tn̄ cum effectus prodit ab agente, intelligitur esse simul gratia bonitatis finis, & vt agens consequatur finem, quare non respicit effectus finem, vt completiuum agentis in esse agentis, sed potius vt mouens agens constitutum in esse agentis ad agendum; non sic de idea, vt diximus ad primum principale.

QVAESTIO VIII.

De Causa finali.

160 HIc finem nō accipimus pro termino cuiuscumque rei,quo modo mors dicitur finis omnium, & punctū lineæ, sed pro causa finali, quomodo ab Arist.2. Phys. 19. & 31. definitur, quod sit *id, cuius gratia aliquid fit*, ita sanitas dicitur finis deambulationis, non quia sit terminus illius, sed quia propter eam fit.

Iste finis multipliciter diuiditur,& primū in finem cui, & finem cuius, ex 2. de An.37. hic dicitur res illa,propter quam consequendam aliquis operatur, vt cum ægrotus propter sanitatem consequendā sumit medicamina; ille est, cui volumus rem, quæ finis cuius dicitur, vt est ægrotus,

tus, cui volumus sanitatem; hinc volitio terminata ad finem cuius, dicitur amor, aut velle concupiscentiæ, quia est velle propter aliud volitio finis cui dicitur velle, & amor amicitię, quia est amor alicuius propter se, ita Doctor 2. d. 6. q. 2. A.

Secundò diuiditur in finem Quo, & in finem Qui, seu in formalem, & obiectiuum; finis Quo, & formalis est operatio, qua finem Qui cōsequimur, vt visio beatifica, qua consequimur Deum, acquisitio pecuniarum, &c. finis Qui, & obiectiuus est, quē prædicta operatione assequimur, vt Deus, pecuniæ, &c. hinc ortum duxit diuisio illa beatitudinis in formalem, & obiectiuam.

Tertiò in finem operantis, & operis, primus est, quem sibi præscribit agens, vt si quis ob vanam gloriam daret eleemosynam; secundus est, ad quē ex natura sua illa operatio ordinatur, vt finis eleemosynæ ex propria natura est pauperis subleuatio à miseria, primus solet dici extrinsecus, secundus intrinsecus.

Quartò diuiditur in vltimum, seu remotum, & in non vltimum, seu proximū, qui etiam finis sub fine solet appellari, & est ille, qui appetitur quidem propter se, sed adhuc ad aliud ordinatur, vt actus eleemosynæ factus propter subleuationem pauperis, & ad impetrandam Dei misericordiam; vltimus verò est, qui ita propter se appetitur, vt non ordinetur ampliùs ad aliud; & hic est duplex, vel est simpliciter vltimus, & est ille, ad quem omnia ordinantur, vt Deus benedictus, vel secundùm quid vltimus, & est ille; in quem vltimatè tendit agens, itaut vlterius actus non ordinetur ad aliud, quamuis sit ex se ordinabilis, & dicitur vltimus in sua serie, sic remissio peccatorū est finis vltimus facientis eleemosynam.

Quintò diuiditur in finem generationis, & rei genitæ; primus est, vel forma, quæ per generationem acquiritur, vel compositū; secundus est, ad quem res genita ordinatur, & est operatio, iuxta illud Arist. forma quælibet est propter suam operationem. Aliæ diuisiones etiam solent de fine assignari, sed hæ sunt principaliores: 1. ergo examinandę sunt istę diuisiones.

ARTICVLVS I.

An quilibet finis dicatur causa.

161 NOn est dubium de secunda diuisione finis in formalem, & obiectiuum, quia ratio finis, vt diximus, consistit in hoc, quod agens propter ipsū operetur, clarum est autem, quod homo in hac vita operatur propter assecutionē visionis, & propter Deum visum: hinc aduertendum, hos duos fines nō esse distinctos inter se, vt vnus sine altero possit mouere, immo potius vnum finem totalem integrant, quia visio appetitur propter obiectum, ad quod terminatur, & obiectū, quia operatione cum ipso coniūgitur potentia; ita colligi potest ex Scoto 4. d. 49. q. 1. vbi beatitudinem finem hominis ponit; eò quia vltimo fini terminatur, & q. 1. Prol. Insuper finis operantis verè dicitur finis, quia propter ipsum agens agit, vnde solum in agentibus per intellectum reperitur, finis verò operis dicitur finis, non quidem respectu agentis voluntarij, quod proprio arbitratu, relicto operis fine, in alium finem dirigit opus, tunc .n. agens illud nullo modo, vt voluntarium est, agit propter operis finem, sed dicitur finis, quatenus illa actio est ens naturale creatum, & natura propter finem dicitur agere, vt infra: idem posset dici de vltima finis diuisione. Solùm ergo est difficultas de prima, & quarta diuisione.

Nominales asserunt, finem cui esse propriè finalem causam, finem verò cuius solùm se habere vt instrumentum. At Vasq. par. 2. disp. 2. oppositum sustinet, finem .s. cuius esse propriè finem, idem tenet Salas ibidem sect. 1. Similiter de quarta diuisione, nam idem Vasq. 1. p. disp. 82. cap. 2. & p. 2. disp. 4. negat, illam diuisionem bonam esse, eò quia putat, nullum finem intermedium dari, sed omnem esse vltimum, vel simpliciter, vel sm̄ quid, & aliqualiter videtur fauere Suar. disp. 23. Met. sect. 6. licet sect. 2. clariùs oppositū doceat. Cōis tn̄ Opinio est, tàm finem cuius, quam finem cui, & finem vltimum, & non vltimum esse propriè causam finalem; pro qua.

Dicimus 1. finem cuius, & finem cui esse propriè fines, ita tñ, vt ex vtroq; vnus fiat, eo ferè modo, quo ex obiecto materiali, & formali alicuius potentię sit vnum obiectum completum, & ex fine formali, & obiectiuo vnus totalis finis integratur, sic ex fine cuius, & fine cui vnus totalis finis completur mouens voluntatem ad operandum. Ita colligitur ex Scot. 2.d.6. q.1.F. vbi habet, voluntatem simul velle id, quod vult, & cui vult; ex quo elicitur ratio, quia sanitas v g. intẽtum appetitur, quia est hominis perfectio, & homo intãtùm est finis cui, quia est per sanitatem perfectibilis, quam non respicit vt medium, per quod ipse homo acquiratur, sed vt est perfectio, & bonitas ipsius, ergo ratio finis vtrique conuenit, non separatè, sed coniunctim; quare finis in cõi non diuiditur in eos, vt in duos fines completos: sed quasi incõpletos: hinc dicebat Caiet. p.2.q.17.art.5 non rectè dici, volo bonũ propter amicũ, quia denotaretur, bonum nõ esse finẽ, sed medium, rectiùs dici, volo bonum amico, nam sic explicatur totale obiectum motiuum voluntatis.

162 In oppositum dices, illud propriè habet rationem finis, in quo sistit intentio agentis, talis est finis cui, nam sanitatem nemo intenderet, nisi propter hominem. Tum 2. quia finis propter se amatur, medium propter aliud, ille amore amicitiæ, hoc amore concupiscentiæ, sed finis cuius amatur amore concupiscentiæ, finis cui amore amicitiæ. Tum 3. quia 2. Met. 8. habetur, finem esse id, quod non est alterius causa, sed eius causa cætera. Tum 4. quia ita se habent finis cuius, & finis cui, sicut instrumentum, & agens principale, quia sicut appetibilitas finis cuius dependet à fine cui, ita actio instrumenti ab agente principali, sed instrumentum propter hoc non dicitur propriè causa efficiens, ergo, &c.

Resp. ad 1. solùm probare dependentiam, & partialitatem finis cuius cum fine cui, neque enim finis cui haberet rationẽ finis, nisi ad finem cuius se haberet vt perfectibilis, vnde volũtas in vtroque sistitur, non in vno tñ. Ad 2. diximus, finem posse amare propter aliud, quando illi comparatur, non vt mediũ inserui ens propter illius assecutionem, sed vt perfectio illius, quo modo etiam amorem propter se dici potest terminare, quia amatur propter propriam perfectionem, nõ absolutè, sed vt bonam alteri; idcircò vt dicebamus, nõ rectè dicitur, sanitatem amari propter hominem, sed amari sanitatẽ homini. Ad 3. Arist. vel loquitur de fine vltimo, vel de quolibet fine respectu mediorum, nõ respectu alterius finis partialis, cuius est pfectio, quamuis hæc loquendi formula, vnum propter aliud, non rectè inseruiat fini cui, & fini cuius. Ad 4. negatur paritas, quia instrumentum non attingit actiuè, vt instrumentum, effectum principalis agentis, at finis cuius est causa finalis, cur media assumantur, & hoc per suã perfectionem intrinsecam, non vt sic, sed vt est alteri perfectio.

163 Obijcies 2. quòd finis cui non sit propriè finis; Tum quia Arist. 2. Phys. 24. ait, nos omnium esse quodam modo fines, ergo non propriè. Tum 2. quia tex. 70. ait, formam, & finẽ coincidere in vnũ numero; & finem esse primum in intentione, vltimum in executione 5. Met. 1. Tum 3. quia finis cui respectu finis cuius habet rationem subiecti, cuius causalitas non est in genere causæ finalis. Tum 4. cùm finis cuius sit quædam operatio, & habeat rationem finis formalis; quia iste cum fine obiectiuo ex dictis integrat vnum finem completum, tunc finis cuius est aggregatum ex fine formali, & obiectiuo, & sic si finis cui haberet veram rationem finis, tunc homo esset finis beatitudinis tàm formalis, quàm obiectiuæ, scilicet Dei, quod est falsum.

Resp. ad 1. ly quodammodo non esse particulam diminutiuam, sed stare pro alio modo; vel si est diminutiua, facit cõparationem cum fine totali, & completo. Ad 2. in illis locis Arist. loqui de fine cuius, non de fine in cõi. Ad 3. dicimus, finẽ cui non exercere rationem finis respectu finis cuius, immo potius esse subiectum. sed respectu mediorum inseruientium assecutioni finis cuius. Ad 4. per idem, non .n. homo dicitur finis beatitudinis, quamuis impropriè loquendo possit vnus finis

nis propter alium dici, vt intellectus propter operari, qui est finis rei genitæ, ideò .n. potentiæ sunt à natura cõcessę, vt operentur, & operatio propter potentiam, scilicet vt ipsam perficiat.

164 Dicimus 2. etiam finem intermedium, & non vltimum propriè habere rationem finis; ità communis & colligitur ex Scot. 4. dist. 14 q. 2. H. & K. vbi docet, quòd voluntas imperat actum cuiuscunq; virtutis ex motiuo cuiusque alterius virtutis, vtens se circulariter, ità vt idem actus posset habere bonitatem ex duplici imperio, & motiuo, ex vno proximè, ex altero remotè; ergo per Scot. etiam finis proximus, non solùm remotus, & vltimus, habebit veram rationem finis, quia, vt ferè omnes Morales dicunt, bonitas in actu prouenit, qñ honestas obiecti propter se amatur, sic actus eleemosynæ factus ad subleuandam pauperis miseriam erit in specie misericordiæ, quia subleuationem intendit agens tanquam finem, & si hoc totum fieret ad consequendam peccatorũ remissionem à Deo, erit in specie pœnitentiæ; & probari potest ex illo Arist. 2. Phys. 89. sępè à Doctore approbato in 4. dist. 49. q. 9. M. & quol. 16. F. sicut se habet principium in speculabilibus, ità finis in agibilibus, ergo sicut contingit in demonstrationibus, vt quod est principium in vna, ex quo infertur conclusio, respectu cuius retinet rationem principij, sit tamen in alia conclusio illata ex priori principio, & ità procedatur vsq; ad vnum primum principium, ex quo omnia inferantur, vt patet in scientijs subalternante, & subalternata; ità in actibus voluntatis datur finis particularis vnius actionis, qui propter se diligitur in sua serie, & propter ipsum alia ad eius consecutionem inseruiẽtia, nihilominus quia finis ille non est summum bonum, poterit alio actu eligi, & ordinari ad aliud consequendum tanquã medium extra suam seriem, retinendo simul rationem finis. Tum quia si homo comederet propter sustentationem corporis, vt deinde fortiùs possit Deo inseruire, electio commestionis proximè non est propter Dei obsequium, quia ex se est improportionatum medium huic fini, sed medium dicitur porpter assecutionem sustentationis corporis, ergo hæc se habebit vt verus finis, quia verè propter ipsam aliquid fit; & medium ad finẽ habet referri.

Neque ordinatio ad vlteriorem finem tollit propriam finis rationem; Tum quia non tollit propriam bonitatem, qua propter se amatur, & cuius gratia fit aliquid. Tum quia vna bonitas non repugnat alteri, nec virtus virtuti, ergo si simul manent in eodem actu, idem obiectum habebit rationem finis, & medij. Tum quia sequeretur, actum vnius virtutis non posse imperari ab alia virtute, quod est falsum, quia quilibet actus ex se bonus, & consequenter proprium obiectum propter se, vt honestum est, respiciens, (bonitas .n. vt diximus, deriuatur in actu è proprio obiecto, qñ honestas illius per se intenditur, & nõ præcisè propter aliud, vt si quis ex motiuo charitatis ieiunaret, & non ex motiuo abstinentiæ, actus ille ieiunij esset in specie charitatis, non abstinentiæ) potest à virtute præcipuè charitatis, quæ est omnium regina, imperari. Tum quia sequeretur, omnes electiones ab intentione eadẽ profectas simpliciter esse æquales in bonitate, ac proinde non meliùs esse amare amicum, quàm inimicum, catholicum, quã hæreticum, si à motiuo Religionis prouenirct, quod est falsum, signum euidens, obiecta illa tribuere bonitatem aliquam, & consequenter habere rationem non solùm medij, sed etiam finis; sequela probatur, cò quia eundem finem haberẽt, à quo omnes specificarentur: hinc est, quòd aliquando ad assequendum finem eligitur potius vnum medium, quàm aliud, quia aliquam amabilitatem in se continet propter se, non solùm propter aliud, quam nõ continet aliud.

165 Instat Vasq. Tum quia Arist. 2. Phys. 29. ait, de ratione finis esse, vt omnia sint ipsis gratia, ergo nequit vlteriùs ad alium finem ordinari. Tum 2. quia medium non potest appeti propter se, sed propter aliud, ergo non potest esse ratio, vt alia propter ipsum appetantur, & consequenter nequit habere rationem finis; Antec. prob. quia medium, vt medium solum habet bonitatem vtilitatis; quæ non

est ratio volendi propter se, sed propter aliud. Tum 3. quia Deus non vult vnam creaturam propter aliam, nam nulla creatura respectu Dei est ratio volendi aliam, sed solùm à diuina bonitate mouetur, tanquam ab vltimo fine, ergo in nobis finis vltimus pręcisè habebit rationem finis, cœtera verò rationem medij.

Resp. ad 1. Arist. ibi definire finem, quòd sit id cuius gratia, quæ definitio cõuenit fini in cõi, cùm verò interiùs addit, omnia propter ipsum vel loquitur tunc de fine vltimo, vel ly omnia supponit pro omnibus medijs ad illum finẽ ordinatis in illa serie. Ad 2. dicimus, antecedens cum probatione esse verum reduplicatiuè, non specificatiuè, eadem .n. bonitas potest esse in se honesta, vel delectabilis, & cũ hoc alteri vtilis, ideòque potest esse ratio propter se volendi, vt delectabilis, vel honesta, & propter aliud, vt vtilis, exemplum est de specie subalterna, quæ respectu diuersorum est simul genus, & species. Ad 3. dicimus, nullam creaturam respectu Dei habere rationem finis, quia non se habet vt obiectum motiuum, sed terminatiuum, at rectè potest dici, Deum velle vnũ esse propter aliud, & quia vult illud, itaut iste ordo sit inter ipsas creaturas, non ex parte diuinæ volitionis; at in nobis, quia se habent vt obiecta motiua, possunt habere rationem finis, aliter quia omnes creaturæ sunt ad Deum ordinabiles, nulla in nobis posset habere rationem finis, si idẽ cum bonitate honestatis non possit simul habere rationem vtilitatis, & ordinabilitatis ad aliud. Posset quoque contra istam conclusion. argui rationibus illis, quibus Vasq. p. 2. disp. 51. probat, actum imperatum non sumere bonitatem ex proprio obiecto, & actu imperante; sed id pertinet ad tract. de actibus humanis.

ARTICVLVS II.

An bonitas sit ratio constitutiua finis in esse finis.

266 CVm ad rationem causæ duo requirantur, primum sit virtus, actus primus, seu fundamentum causatio nis, secundum sit actus secundus, & causatio actualis, per quam actu causa, & formaliter dicitur, & ad effectum refertur; antequam examinemus, an finis habeat rationem veræ causæ realis, oportet priùs inquirere, quomodo hæc duo conueniãt fini; & primò, per quid finis constituatur in esse finis tanquam per actum primum, & rationem fundamentalem fundandi relationem causalitatis actualis, & quia finis, vt finis, habet mouere appetitum, vel rationalem, & liberum, vel naturalem (vt dicemus infra) ad sui prosecutionem, & amorem. & inter appetitus nobis notior sit rationalis creatus, & maximè humanus; idcircò de fine in ordine ad nostram voluntatẽ loquemur, nam inde facile erit percipere ex dicendis infra, quomodo in ordine ad cœteros appetitus constituatur finis in esse finis: quapropter sensus quęsiti erit, per quid finis constituitur in ordine ad nostram voluntatem, quod est quærere, an finis moueat voluntatem nostram per bonitatem, itaut si hanc non haberet, nullo modo posset mouere, vel appeti, an verò hac remota, possit adhuc dici finis, & appetibilis à nostra voluntate.

Sed pro clariori notitia notandũ, quòd cùm bonum idem sit, quod conueniens, conuenientia autem ex Scoto 3. dist. 15. B. est relatio fundata in terminante relationem inclinati ad seipsum, tanquam ad extrinsecum perfectiuum, potest aliquid esse conueniens alicui dupliciter, vel s. ratione alterius boni tm̃, & non per seipsũ, & hoc dicitur bonum vtile, vel per se ipsũ præcisè, & hoc dupliciter, vel quod sit ei conueniens in ordine ad delectationem, quam tale bonum secum affert, & hoc dicitur bonum delectabile, vel absque ordine ad delectationem, sed quia per se decens, & conueniens est, & dicitur bonum honestum, quæ diuisio habetur à Doctore in 4. dist. 46. q. 4. A. & quia quot sunt vera bona, tot esse possunt existimatione cõficta, quia in omni bonorum genere, error, & falsa existimatio cõtingere potest, ideò quodlibet horum bonorum diuiditur in verum, & apparens, quæ diuisio habetur à Scoto in 3. dist. 33. C. & alijs in locis; bonum verum est, quod in re est tale sicut ab intellectu repræsentatur, apparens

rens verò est, quod solùm in existimatione est tale, & est mera fictio, & error intellectus: idcircò duplex finis dari solet, verus, & apparens; additur tñ à Scoto tertius finis in 1. dist. 1. q. 1. a. 3. & 4. qui dicitur præfixus, seu præstitutus, & est, quãdo obiectum præcisè est à ratione ostensum sub ratione mali, at voluntas ex sua libertate pręfigit sibi tanquam finem; quod non est intelligendum, quasi quod voluntas feratur in malitiam per se, & verè tendat in malum sub ratione mali, sed quod ostenso voluntati obiecto ab intellectu sub ratione mali, & ex alia parte ostensa ratione boni, vel in se, vel in alio obiecto, potest voluntas ex sua libertate tribuere illi obiecto malo rationem boni in alio obiecto repertam, conficiens aliquod aggregatum, sicut facit intellectus, cum concipit finem apparentem, nam obiecto ex se malo applicat bonitatem in alio inhærentem: & hoc vult Doctor cum lit. E. ait, *Sed in fruitione finis præfixi ratio finis sequitur actum, quia vel dicit modũ actus, vel modum obiecti, vt talis finis præfixus actus terminat ipsum actum, quia voluntas appetendo illud propter se, tribuit sibi rationem finis*; & dum in 2. dist. 43. q. 2. vbi loquens de odio Dei ostenso præcisè sub ratione mali, ait, *si voluntas potest istud velle, patet propositũ, quia nulla est bonitas in isto actu prior ipso actu volendi; si enim assignatur aliqua bonitas propter actum volendi, hoc non est in obiecto, vt pręcedit actũ, sed est in ipso, vt sequitur actum volendi*, quibus in locis Doctor duo dicit, & quod obiectum non habet rationem finis, sed ab actu de nouo accipit, vt in 1. & quòd nullam habet bonitatem, sed illam recipit ab actu, vt in 2. signum euidens, quòd pro eodem accipit finem, & bonitatem, & in sententia Doctoris finis præfixus erit ille, quem præfigit sibi voluntas, tribuendo illi bonitatem, quam tñ non habere obiectum priùs ostenderat intellectus: vnde voluntas non tendet in istum finem sub ratione mali, itàvt malitia sit obiectum formale tendentię voluntatis, sed sub ratione boni, non quidem ostensi ab intellectu, à quo solum sub ratione mali præsentatur voluntati, sed tributi, & applicati ipsi obiecto ab ipsamet voluntate ex libertate sua. Hęc doctrina insinuatur à P. Vulpes 2. p. disp. 59. ar. 1. & est valde notanda in hac materia propter nonnullos Scotistas, vt patebit ex dicendis.

167 Insuper notandum, vt certa à dubijs separemus, quòd bonum vtile nullo modo potest habere rationem finis, reduplicatiuè loquendo, ratio est, quia illud bonum habet rationem finis, quod potest allicere voluntatem ad sui dilectionem propter se, absque ordine ad aliud, quia finis vt finis amatur propter se, medium, vt medium, amatur propter aliud, ille terminat actum intentionis, istud actum electionis at bonum vtile, ideò amatur, quia alteri inseruit vt medium, ergo medium vt medium non potest esse finis, nec bonum vtile potest constituere finem in ratione finis. Non sic bonum honestum, & delectabile, nam faciunt, vt obiecta propter se amentur, ita docet Doctor in 4. dist. 46. q. 4. A. vbi bonum vtile non ponit vt distinctum a delectabili, & honesto. Solũ ergo potest dubitari, an quodcunque bonum honestum, & delectabile, siue verũ, siuè apparens, vel præfixum possit habere rationem finis, idest allicere, seu terminare actum volitionis propter se, an verò non solùm hæc bona, verùm etiam mala sub ratione mali, & indifferentia sub ratione indifferentis possint esse obiecta actus intentionis, itaut voluntas possit illa propter se appetere. Pręscindimus tamen modò ab illa quæst. an scilicet bonitas sit ratio formalis motiua voluntatis, vel conditio sine qua non, vt videtur docere Scot. 3. d. 15. sup. C. sufficit nobis, si bonum aliquo modo requiratur ad terminandam volitionem voluntatis.

168 Prima opinio Nominalium asserit, rationem constituentem finem in esse finis non esse solùm bonitatem, sed malitiam, & indifferentiam, itaut voluntas possit velle aliquod obiectum propter se, non solùm quia bonum, sed adhuc quia malũ, vel indifferens, & propter illud operari; quæ sententia tribuitur Scoto in 1. dist. 1. quæst. 1. ar. 3. & 4. & q. 4. ad arg. pro opin. & 2. dist. 43. q. 2. quibus in locis asserit

ſerit, poſſe voluntatem velle malum ſub ratione mali, & ſic defenditur a P. Fabro 1.diſp.13.cap. 7.& de Pœnit. diſp.9. cap. 8. Iribar. tract. de Actib. hum. diſp. 11. ſect. 1. Shgemma 2. Phyſ. digreſſ. 11. q. 2.

Cõis tñ opinio aſſerit ſolum bonũ ſub ratione boni eſſe finem in ordinem ad voluntatem, ſiue hoc bonnm ſit verum, ſiue apparens, ità omnes Recentiores, & ex Scotiſtis ſequuntur Lych. 2.diſt. 43. q. 1. §. *Dicit ergo Doctor &c.* & Cauellus de An.diſp.2 ſect. 2.& diſp.3.ſect.12.Addit Vulpes, non ſolùm bonum verum, & apparens, ſed etiam bonum præfixum poſſe habere rationem finis.

Dicimus 1. ſolùm bonum poſſe eſſe finem voluntatis terminantem volitionem propter ſe, non malum, vel indifferens. Concl.docetur a Scoto quol.16.E. & 2. diſt.43.q.1. D. & diſt.6.q.2.M. & N. & 4.diſt. 49.q.10. E.& F.& diſt. 50.q. 2. & 3. diſt 33. C & 2. diſt. 23. A. & D immo in 1.diſt. 1.q.1.ar.3.& 4. & in 2.diſt. 43.q.2. quæ loca ab alijs Scotiſtis adducuntur pro oppoſita ſententia, clarè tamẽ ſe explicat Doctor, pro eodem .n. accipit finem, & bonum, aitq; in illo obiecto oſtenſo ſub ratione mali ab intellectu reperiri bonitatem non præcedentem actum voluntatis, ergo per Scotum etiam in obiecto oſtenſo ſub ratione mali ratio terminandi volitionem voluntatis erit bonitas obiecti accepta ab ipſa voluntate, non malitia, vel indifferentia, probatur autem authoritatibus SS. vt Anſelm. de lib. arb. & Dion. de diuin.nom.Ariſt. 1. Eth.dicentium ſæpè; *Nemo aſpiciens ad malũ operatur*, & *bonum eſt, quod omnia appetunt*, immo 2.Phyſ.31.ait Ariſt. finem, & bonum conuerti inter ſe; quas authoritates variè extorquent Aduerſarij, ideò rationibus probatur; ſicut ſe habet intellectus ad verum, & falſum quò ad aſſensũ, & diſſenſum, ita voluntas ab bonum, & malum quò ad velle, & nolle, ſed non poteſt falſum vt falſum eſſe obiectum aſſenſus, ergo nec malum, vt malum obiectum volitionis. Nec valet diſparitas ab aliqui bus aſſignata, ſ. quòd voluntas eſt potentia libera, ideò poteſt in vtrumque, at intellectus eſt potentia naturalis: non valet, quia libertas non facit, quòd obiectum diſconueniens ſit conueniens, ſed ſolùm quòd liberè ponatur actus, vt poſſit non poni, vt ſæpè Scotus cit. docet, ſic voluntas ita vult bonum vt poſſit non velle, non tamen nolle.

169 Secundò impoſſibile eſt, potentiã elicere actum circa obiectũ, quod nequit eſſe obiectum illius actus, ſed malum vt malum non poteſt eſſe obiectum volitionis, ergo &c. Minor probatur, quia quod eſt volibile, eſt appetibile, hoc .n. eſt appetere, ac velle, & è contra, quod eſt appetibile, eſt bonum, & conueniens, quia hæc cauſalis eſt vera, ideò aliquid appetitur, quia bonum, & perfectum, & abhorret audire, malum vt malum eſſe appetibile. Tum quia ſicut negatio vtilitatis facit, vt obiectum aliquod vt inutile cognitum nequeat eſſe obiectum electionis, nõ .n. poteſt quis eligere aliquod medium, quod non ſolùm non inſeruire ſciat, verũ etiam impedire finem, quem efficaciter deſiderat, nam talis electio eſſet intentioni finis contraria, ergo multò magis negatio bonitatis honeſtæ, vel delectabilis faciet, vt obiectum taliter cognitum nequeat eſſe proportionatum volitioni, & amori, patet conſequentia, quia plùs requiritur ad obiectum intentionis, quàm electionis. Tum quia voluntas eſt eſſentialiter appetitus, ſed appetitus fertur in conueniens, cõſequenter in bonum, quia malum vt ſic eſt diſconueniens, & deſtructiuum. Tum quia abſtractior actus quẽ Scot. aſſerit ex ſua libertate voluntatem poſſe elicere, eſt actus ille neuter ab eo poſitus in 1. diſtin. 1.q. 3. ſed Scot. vult ibidẽ, quòd obiectũ talis act' apponat volũtati ſub ratione boni, præſcindendo ab illis relationibus propter ſe & propter aliud, ergo non poteſt dari actus ita per intellectum abſtractus a ratione boni, & mali, & quòd in obiectum illius voluntas tendere poſſit.

Reſpondent, hæc omnia probare, non poſſe malum vt ſic eſſe obiectum amoris concupiſcentiæ, & propter aliud amatũ, non tñ probare, quod non poſſit eſſe obiectum amoris amicitiæ, & propter ſe vo-

litum-

litum irreferebiliter ad aliud, si præconcipiatur ab intellectu, vt disconueniēs præcisè in se, non cōsiderando periculum imminens alicui.

Sed contrà, quia probatum est, malum vt sic esse obiectum improportionatum amoris absolutè, nam volibile amore amicitiæ est appetibile, implicat autem, malū esse in se appetibile, & propter se. Tum quia malum habet duo, malitiam formalē, quæ est negatio, & entitatem substratam; malitia non potest esse appetibilis, cùm sit nihil, neque entitas, vt tali negationi subiacet, quia ridiculum est dicere, quòd ad hoc vt ens voluntatem moueat, ipsum nihil sit conditio necessariò requisita. Tum quia quod est volibile in se, potest esse alteri volibile, & si non vt medium, saltim vt quid conueniēs illi, vnde diximus art. præced. finem cuius, & finem cui integrare vnum finem, ergo si malum non potest esse obiectum volitionis propter aliud, neque volitionis propter se simpliciter. Tū quia quælibet potentia in actus, quos potest elicere, naturaliter inclinatur, vt in proprias perfectiones, & consequenter in obiecta illorum actuum, à quibus actus specificantur, implicat .n., quod actus sit conueniens potentiæ, & obiectum illius actus disconueniens, ergo si voluntas posset elicere amorem respectu mali vt sic, haberet naturalem inclinationem ad malum vt sic, & consequenter naturaliter inordinata esset creata à Deo, quod est falsum; & dicendum esset, quòd malum haberet conuenientiam, & consequenter nō esset malum, quod de sua ratione formali est disconueniens.

170 Dicimus 2. hoc bonum, quod motiuum ponitur voluntatis, non esse duntaxat verum, sed etiam apparens; & probabile esse in sentētia Doctoris, bonum prę-fixum quoque habere rationē finis. Concl. quò ad bonum verum, & apparens est Arist. 2. Phys. 31. & Doctoris in 3. d. 33. C. & dist. 37. C. & D. & 2. d. 23. & ferè in omnibus locis cit. in præced concl. & quotidiana experientia demonstrat; mouemur .n. non solum a bono in se vero, & ta[...] co[...]nito, verum etiam à bono apparenti, eò quia perinde se habet in apprehensione, ac si esset verum bonum.

Quòd detur etiam finis præfixus in sentētia Doctoris, clarè habetur in 1. dist. 1. q. 1. art. 3. & q. 4. & 2. d. 43. q. 2. quod dictū præcipuè fundamentum habet in libertate voluntatis. Diximus, probabile esse, quia in his locis, & in 2. d. 6. q. 2. M. dubitatiuè videtur loqui, & alijs in locis cit. præcipuè in 4. d. 49. q. 10. & quol. 16. supra cit. absolutè ait, voluntatem circa miseriam non posse habere actum volitionis, nec circa beatitudinem actum nolitionis, & in 2. d. 23. solùm de bono vero, & apparenti, tanquam de obiecto adæquato voluntatis mentionem fecit: vnde videtur in hac re problematicus, sed magis inclinat in sententiam illam, potentem bonū verum, & apparens præcisè tanquam finē, & obiectū voluntatis.

Sed contrà arguunt 1. Tum quia Scot. asserit locis cit. posse voluntatem velle malum sub ratione mali. Tum 2. quia eadem est potentia contrariorum, sicut eadem potentia visiua versatur circa album, & nigrum, ergo eadem voluntas circa bonum, & malum. Tum 3. quia voluntas saltim per nolle tendit in malum, ergo malū continetur sub obiecto adæquato voluntatis. Tum 4. quia voluntas non semper mouetur à fine ad obtinendum aliquid, sed etiam ad vitandum aliquid, sed ad hoc mouetur à fine ratione malitiæ, ergo malum potest habere rationem finis. Tum 5. quia multi odio habent inimicum, quod est velle illi malum sub ratione mali; alij inferunt sibi mortem ex tædio vitæ, & si cognoscant, mortem esse malum; vnde inquit Doctor 4. d. 50. q. 2. damnatos appetere non esse, in quo nulla ratio boni potest apparere.

171 Resp. ad 1. Scotum in hoc esse problematicum, neque dicere, voluntatem tendere in malum sub ratione mali, quatenus reduplicat rationem tendentiæ, & terminationis actus voluntatis in obiecto, hæc .n. semper est bonitas, vel apprehensa, vel præfixa, sed vt specificat rationem ostensionis obiecti ab intellectu, vt dicemus. Ad 2. vel contraria in ordine ad potentiam sunt conuenientia naturæ illius, & sic conueniunt sub ratione vniuersali

obie-

obiectiua illius potentiæ, quæ positiuè, & per modum prosecutionis tendit in illa, vnde respectu potentiæ non se habent vt formaliter contraria, sed materialiter, vt sunt album, & nigrum respectu visus; vel se habent vt formaliter opposita respectu potentiæ, quia vnum est ei conueniens, alterum disconueniens, & ista non respiciũtur à potentia per actum prosecutionis, sed vnum tm̃; .s. conueniens, disconueniens verò per modum fugæ, sic se habent verum, & falsum respectu intellectus, bonum, & malum respectu voluntatis. Ad 3. tantum sequi, malum esse materialiter sub obiecto voluntatis, quia omne nolle præsupponit velle ex Scot. 2. d. 6. q. 2. ideò .n. nolumus malũ, quia amamus bonum, vel illud, cui malum disconuenit, hinc nunquam potest habere rationem finis. Ad 4 per idem, motiuum enim non est malum; quod se habet vt terminus, à quo potentia recedit, sed bonum, ad quod per fugam mali accedit, virtute cuius boni voluntas mouetur. Ad 5. in odio inimici concipitur aliqua ratio boni, quatenus depressio ipsius est vtilis nobis, cùm impotens reddatur ad nocendum nobis; sic etiã mors, & non esse, concipiuntur vt bona, nõ simpliciter, sed vt fines sunt miseriarum; & si aliquis, vt exerceret suam libertatem, vellet malum, vt sic motiuum ipsius esset libertatis exercitium, quod vt bonum apprehenderetur.

Secundò ad idem; apprehendat aliquis intellectus odium Dei, nec erret in illa apprehensione, sed ostendat voluntati sub ratione mali, vel voluntas posset illud velle, & habetur intentum, vel non, ergo nõ esset libera, & simpliciter non posset velle odium Dei, nisi prius intellectus sit excæcatus, ostendens odium Dei vt bonum quod est falsum, quia excæcatio non præcedit actum prauum, sed potius est effectus illius: tum quia non daretur peccatũ ex certa malitia, quod tunc est, quando voluntas peccat, non propter ignorantiam, aut ex passione, sed ex propria prauitate, quale putatur fuisse peccatum Angeli, & primi hominis: quæ rationes tanguntur à Scot. 2. dist. 43. q. 2.

172 Resp. dato casu voluntas non posset velle odium Dei, non tñ necessariò ipsum fugit, quia licèt non sit libera circa odium libertate contrarietatis; & specificationis, est libera libertate exercitij, & cõtradictionis ad nolle, & nõ nolle, vt Scot. docet quol. cit. & 4. d. 49. q. 10. cõcedimus quoq; odiũ Dei nõ esse volibile, nisi prius intellectus ostendat esse bonũ, considerãdo Deum, non in se, sed vt author est iustitiæ, & vltionis, qui error non necessariò præcedit culpam, sed subsequitur. Tandem daretur etiam peccatum ex malitia, vt docet Doctor 2. d. 22. & d. 43. q. 2. quãdo quis sciens, nec passionem incitatus vult obiectum, quod nouit esse malum, sub ratione boni vtilis, vel delectabilis cõtra legem Dei, quo casu non errat intellectus, quia ratio delectabilis, vel vtilis verè reperitur in obiecto. Vel 2. responderi potest iuxta aliam viam, concedendo, posse voluntatem eligere odium Dei, præfigendo illud sibi tanquam finem vltimũ, quo sensu verè daretur peccatum ex malitia in voluntate.

Sed contra istam secundam respons. potest instari; Tum quia voluntas ferretur in incognitum, nam hoc totum aggregatum, .s. odium Dei bonum non ostenditur ab intellectu. Tum quia fingeret tunc voluntas quomodo intellectus, cum facit chymeram, & sic posset efficere ens rationis formale, contra Doctorem sæpè sæpius asserentẽ, voluntatem in obiecto derelinquere duntaxat denominationem voliti, quæ accedente intellectu fit ens rationis formale.

Resp. bonum præfixum est cognitum, non vt quid aggregatum, sed sm̃ partes, videlicet intellectus cognoscit rem malã, & cognoscit bonitatem in se, non in illo obiecto, quibus actibus non fingit, sed potest voluntas postea applicare bonitatem isti obiecto, & formare ens fictum, iuxta illud Poetę. *Video meliora, proboque, deteriora sequor*; sic Doctor 2. d. 6 q. 1. ad 3. ait, quod quis cognoscens albedinem, & coruum, potest velle albedinem coruo. Ad 2. dicimus, quando Scotus negauit, voluntatem effectricem esse entis rationis formalis, non locutus est de actibus fingentibus, sed de actibus terminatis ad obie-

obiecta prius cognita, quibus solum denominationes extrinsecas relinquit, non fingit, & voluntatem quoque posse ens rationis efficere, iam diximus disp. 3. Log. q.4. art. 1. Vel locutus est de ente rationis strictè, quo sensu est id, quod prouenit à potentia rationali, .s. intellectu, vt explicat in 1.d. 45. q.2 ad argum.

173 Tertiò adhuc instatur; Tum quia in natura datur bonum, malum, & indifferens, ergo omnia ista possunt esse volita, secus essent plura entia, quam volibilia. Tum 2. quia voluntas creata potest tendere in obiecta sub ratione, sub qua nequit diuina voluntas, ergo sub ratione mali, quia omne bonum est à diuina voluntate volitum. Tum 3. quia dantur fines boni, mali, & indifferentes, vt si quis velit ad ire totum, vt occidat, erit ob finem malũ si vt subleuet miseriam alicuius, ob finem bonum, si recreationis causa, vel nihil intendens, ob finem indifferentem, ergo nõ solùm bonitas constituet finem in esse finis, sed etiam malitia, & indifferentia. Tũ 4. quia inferre malum alteri, & velle sibi bonum sunt realiter distincta, ergo potest vnum esse volitum absque altero. Tũ 5. quia si malum non potest esse volitum, maximè, quia necessariò habet in se aliquid, cui repugnat illud velle, quod erit actuale nolle; sed nullum nolle necessariò inest voluntati, ergo qñ actu non habet nolle malum, potest habere velle. Si dicas cum Scoto 4. d.49.q. 10. hoc esse, quia velle ad malum terminatũ repugnat, quia non est obiectum possibile istius actus, sicut videre sonum implicat. Contra ait Tribar. exemplum nõ valere, quia sonus nullo modo potest esse obiectum conueniẽs visus, at malum potest esse volitum, vt cũ cognoscens malum delectabile, vult totũ illud. Tum 6. quia ratio, propter quam voluntas non vult malum vt sic, est, quia intellectus concipit illud, vt sibi disconueniens, ergo si præconcipiat illud vt in se malum præcisè, poterit illud velle, dicendo, volo esse in rerum natura malum, & disconueniens. Tandem instatur de bono apparenti, quia bonum apparens est ens rationis, & nihil à parte rei, ergo non potest realiter mouere voluntatem, vel si potest, etiam malum, quamuis sit nihil, esse poterit finis mouens voluntatem.

174 Resp. ad 1. reduplicatiuè loquendo solùm bonum est volitum, nec est in rerum natura ens quod nullam bonitatis rationem habeat, & ideò omnia facta sunt volibilia, licèt non vt mala, vel indifferentia. Ad 2. resp. Doctor in 2. d. 23. A. & d.43.q.2. quod voluntas diuina, & creata habent idem obiectum, sed non respectu cuiuscunque actus, nam bonum apparens est obiectum fugæ respectu voluntatis diuinæ, sed potest esse obiectum prosecutionis respectu voluntatis create: tũ quia idem bonum potest ordinatè velle voluntas diuina, creata verò inordinatè, quia deordinatio non sumitur solùm ex parte obiecti, sed ex parte actus, & aliarum circũstantiarum. Ad 3. dicimus, diuisionem illam esse in genere moris, non in genere naturæ, in quo omnis finis est bonus, sed si est iuxta rectũ dictamem rationis, erit bonus moraliter, si contra dictamen, malus moraliter, si nec iuxta, nec contra dictamen præcipiens, aut consulens, sed solum permittens, erit indifferens moraliter. Ad 4. si non referatur vt bonum ad seipsum, saltim in illo malo alteri concipitur aliqua ratio delectabilitatis, secus nullo modo potest esse volitum. Ad 5. resp. cum Doctore ibi, & quol. 16. cit. rationẽ implicantiæ esse ipsam potentiam, quæ respicit malum vt obiectum improportionatum volitionis; cũ impugnatur, dicimus, voluntatem non velle illud totum sub ratione boni, & mali, sed sub ratione boni, per accidens deinde, & subsequenter dicitur velle illud malum. Ad 6. etiam vt sic præcisè consideratum est improportionatum obiectum volitionis, vt diximus in conclus. Ad vltimum dicimus, bonum apparens dupliciter considerari, vel vt dicit aggregatum illud, & hoc est ens rationis aliquando; vel vt dicit rationem motiuam, & hæc semper est bonitas vera, & realis, quia fictio consistit in illa falsa applicatione realis bonitatis illi rei, vt patet in exemplo adducto de albedine, & coruo à Doctore de hac re vide iterum disp. 7. de Anim. q.5. & 6. vbi versus hæc sent. firmatur.

Quartò

Quartò tandē obijcitur contra 2. concluſi. quod bonitas præfixa non ſufficiat ad exercendam cauſalitatem finis in actu primo, quia finis ante actum voluntatis debet habere virtutem, qua poſſit mouere voluntatem, & excitare ad talem actum, ſicut vniuerſaliter loquendo obiectum eſt prius actu in ipſum tendente, cum ſit cauſa ipſius p. de Ani. 33. cum ergo bonitas præfixa ſequatur actum voluntatis, non poterit circa ipſum prefatam exercere cauſalitatem. Tum 2. quia bonitas exercens cauſalitatem finis debet eſſe apprehenſa nam talis apprehenſio eſt ad minus conditio neceſſario requiſita, vt moueat voluntatem, ſed bonitas præfixa non ſupponitur apprehenſa ab intellectu, qui potius proponit obiectum ſub ratione mali ergo &c. Tum 3. quia bonitas præfixa non apprehenditur ab intellectu, niſi facta prius à voluntate applicatione illa boni ad malum, ergo ſaltim nequit exercere cauſalitatem finis reſpectu iſtiuſmet actus, quo præfigitur. Tum 4. non apparet, qua ratione poſſit voluntas habere pro bono illud, quod non oſtenditur illi ab intellectu eſſe bonum, nec quomodo poſſit tribuere bonitatem illi, quod cognoſcit eſſe malum, & cuius malitiam, auferre non eſt in manu ſua. Tum tandem per hoc quod voluntas velit aliquid eſſe bonum, quod nō eſt bonum, nec concipitur ab intellectu, vt bonum, non ſequitur, quod illud ſit bonum, vt manifeſtum eſt, ergo per hoc quod voluntas applicaret bonitatem malo apprehenſo, non ſequitur quod illud malum ſit bonum, & ſic re vera moueret ſub ratione mali, quod eſt contra 1. concluſionem.

Reſp. ad 1. bonitatem prefixam re vera nec antecedere, nec ſequi actum voluntatis, quo prefigitur, ſed comitari ipſum, & eſſe ſimul cum ipſo, quod ſufficit in obiecto terminatiuo, vt de ente rationis diximus diſp. 7. Log. reſpectu intellectus, & hoc ſatis eſt, vt poſſit præfixa bonitas cauſalitatem finis exercere circa talē actum; vel ſicut ibi in intellectu in ordine ad ens rationis duplicem aſſignauimus cognitionem, vnam directam, qua fingitur ens rationis, alteram reflexam, qua cognoſcitur fictum, & tactu, & hanc præcedit, ſic pariter in voluntate duplicem poſſumus aſſignare actum in ordine ad bonum præfixum, vnum directum, quo ſuo modo fingitur ab ipſa applicando bonitatem, vbi non eſt; alterum reflexum, quo tale bonū ſibi pro fine preſtituit; dato itaq; quod reſpectu primi actus nequeat illa bonitas cauſalitatem finalem exercere, poterit ad minus exercere reſpectu alterius. Ad 2. iam diximus bonum præfixum eſſe cognitum, non vt quid aggregatum, antecedenter ad actum, ſed ſecundum partes, quatenus intellectus apprehendit hinc malū; illinc bonitatem in ſe, & non in illo obiecto, & voluntas ex ſua libertate hanc applicat illi, formando ſuo modo ens fictum & talis apprehenſio ſufficit, vt poſſit mouere voluntatem; poteſt etiam totum aggregatum poſt prefatam applicationem à voluntate factam apprehendi, & ſic voluntatem mouere, in quo caſu intellectus non erraret, nec fingeret, ſed obiectum à voluntate fictum oſtenderet. Ad 3. patet per idem, quia ſeiunctim quoad partes poteſt bonum præfixum ab intellectu apprehendi ante applicationem factam à voluntate, quod ſufficit, vt poſſit finalizare reſpectu eiuſdem actus, quo præfigitur: coniunctim verò quoad totum aggregatum apprehenditur poſt applicationem à voluntate factam, & ſic etiam mouere poteſt voluntatem ad alium actum ſequentem, quo acceptetur vt bonum; Ad 4. ſatis explicatum eſt ab initio articuli, quo pacto id contingere poſſit ex mera libertate, & malitia voluntatis. Ad vlt ſequitur tantum ex tali applicatione facta per voluntatem illud aggregatum nec eſſe bonum reale, nec apparens ab intellectu fictum, ſed eſſe bonum præfixum à voluntate ex ſua libertate ſibi præſtitutum in finem.

ARTICVLVS III.

Explicatur cauſalitas finis.

175 Vidimus, quid ſit conſtituens finē in eſſe finis, modò de actuali cauſalitate inquirimus; non eſt autem ſermo de cauſalitate fundamentali, quia ſic idem

idem dicendum, quod de causa effectiua, immo de omnibus causis supra statuimus cum Scoto 2. d. 1. q. 2. E. nihil .f. noui inter causam, & causarũ interuenire præter ipsum finem voluntati obiectum medio intellectu, & actum, vel effectum in voluntate inde resultantem, cæterosque subordinatos effectos vsque ad vltimum, sed loquimur de causalitate pro formali, per quam finis actu causare dicitur formaliter, & finalizare.

Hæruæus quol. 1. q. 8. & quol. 2. q. 1. & Perer. lib. 8. cap. 3. ab Auersa cit. asserũt, finis causalitatẽ maximè erga media consistere in cõicatione bonitatis, vtilitatis, appetibilitatis, & ordinis respectu finis. Auersa q. 13 sect. 1. ait, causalitatem finis vniuersaliter consistere in ordinatione rei ad proprium finẽ, quæ ordinatio aliquando non distinguitur ab essentia eiusdem rei, cum essentialem ordinem dicit ad finem, at quando talem ordinem nõ habet, distinguitur, & dicet vel actionẽ, & actionis continuationem, qua fit res propter finem, & continuatur, connotando in agentibus voluntarijs actum appetitus, vel significabit (præcipuè qñ vna res à Deo ad aliam ordinatur) modum quẽdam positiuum distinctum à rebus, & ab actione, quo propriè res esse propter aliud dicatur, sicut causalitas materiæ est modus essendi in alio, causalitas agentis modus essendi ab alio.

Cõis Opinio asserit, causalitatem finis consistere in motione agentis ad actionem; quæ motio non eodem modo explicatur, nam aliqui dicunt, esse veram, & realem, vt Franc. de Raconis q. de causa finali, & P. Sghemma 2. Phys. digress. 11. q. 3. Alij vero dicunt, hanc motionem esse metaphoricam; sed neque eodem modo ipsam explicant; nam quidam nil aliud esse dicunt, quàm bonitatem finis allicientem voluntatem ad actum, quæ tractio tempore antecedat actionem voluntatis, ita videntur sentire Conimbr. 2. Phys. cap. 7. q. 21. art. 2. & 3. Quidam quòd sit actio ipsa voluntatis, vt tendens in finẽ, & propter finem facta; ita Suar. disp. 23. Met. sect. 4. Ruuius 2. Phys. tract. 5. q. 3. Alij in actione cuiuslibet agẽtis, quatenus facta propter finem, qui est id cuius gratia, ita Conimbr. cit. & Amicus tract. 13. q. 4. dub. 1. Tandem Fuentes 2. Phys. q. 7. diff. 3. ait, causalitatem finis esse actionẽ voluntatis, qua eligit media, vel imperat potentijs inferioribus, si fundamẽtaliter sumatur, at si formaliter, dicet relationem realem in fine fundatam, si finis realiter existit, vel intentionalem, si non existit.

176 Dicimus 1. causalitatem finis non consistere in cõicatione appetibilitatis, vtilitatis, & bonitatis medijs, neque in ordinatione rei ad proprium finem, sed in motione agentis ad agendum, est Scoti q. 4. Prol. §. *Contra istam positionem &c.* & 1. d. 2. q. 2. S. & d. 8. q. 5. §. *Contra istam opinionem &c.* & d. 1. q. 5. §. *Ad argumẽta &c.* & 2. d. 25. B. Prima pars, quòd non consistat in illa cõicatione, probatur. Tum quia non est vniuersalis, cùm respectu aliorum à medijs, finis dicatur causa, vt dicemus art. 7. Tum quia antequam finis actu causet, quod tunc est, cum agens agit propter ipsum assequendum, media habent aliam vtilitatem, & appetibilitatẽ. Tum quia hæc cõicatio nequit intelligi, nam si est sermo de reali cõicatione, itaut media à fine omnia illa habeant, non ab alio, hoc est falsũ, quia pertinet ad genus efficientis causæ, non finalis; & etiã quia finis vt causa, non existit, ergo se solo non potest tribuere alicui aliquod esse actuale reale; vel explicatur, eò quia media intantùm appetuntur, & ordinantur sm̃ bonitatem, & idoneitatem, quam habent, inquantum finis appetitur, & desideratur, & hoc est verum, sed non explicat distinctè causalitatem finis, neque rectè cõicatio appellatur, sed potius appetitio propter aliud.

Secunda pars, quòd non dicat illam ordinationem, probatur; Tum quia causalitas ex dictis superiùs de causalitatibus aliarum causarum non est in re causata, sed in ipsa causa, at ordinatio ista est in rebus, qui effectus finalis causæ dicuntur, non in fine. Tum quia finis cuius v.g. domus, vt est in re, dicitur effectus, vt est in mente, dicitur causa finalis, domus autem in re nullam ordinationem dicit ad seipsam, vt in mente, quamuis fini cui ordinetur. Tũ quia

quia causa finalis non dicitur aliquid causare actu, nisi cū efficiens actu simul operatur, est .n. id, cuius gratia aliquid fit, at media, vt medicamenta, etiamsi ab agente actu non assumantur ad assecutionem finis, habent istā ordinabilitatem ex propria natura, potentiæ ad actus ordinātur, etiam si non operentur, domus ad habitādum, quamuis nemo in illa permaneat, ergo finis tunc actu dicetur causare, & si nullum agens agat, quia causalitas in actu denominat causam in actu. Neque dicas, ordinationem actualem, non verò aptitudinalem esse causalitatem finis. Nam sic nulla ordinatio esset in creatis essentia rerum vt ait Auersa, quia actualis ordinatio est accidens, accidit .n. medicinæ quòd assumatur actu propter sanitatem. Tādem quia modus ille essendi propter aliud est impossibilis, nā quilibet modus debet esse causatus per efficientiam, vel resultātiam, aut emanationem, si non vt Quod, saltim vt Quo, quia omnis entitas creata etiam modalis est ab alio, non à se, iste modus non est ab efficiente, quia non est eius causalitas, nec à materia, vel forma propter eandem rationem, neque à fine, quia sæpè non est, & ab eo, quod non existit, nequit realiter emanare, vel resultare aliquod reale; tum etiam quia hæc emanatio ad genus causæ efficientis reducitur, vnde quilibet finis esset efficiens.

177 Tertia pars, quod in motione cōsistat, patet ex Arist. 1. de Gen. 55. vbi ait, causam, vnde principium motus existit, .i. efficientem, actiuam esse, non ita eā, cuius gratia cætera fiunt, .i. finalem, quæ non est actiua nisi per translationem; idē confirmat cōe proloquium, finem .s. mouere agens ad agendum, causare vt amatum, & desideratum, & magis explicabitur in sequenti conclus.

Sed contrà instatur; Tum quia sm̄ Doctorem 4. d. 46. q. 4. A. media ex seipsis nō habent aliquam bonitatem, sed istam à fine, ad quem ordinantur, accipiunt, vnde bonum vtile nō est quid à bono delectabili, & honesto distinctum, ergo finis verè medijs cōicat bonitatem. Tū quia sunt quędam res, quę essentialiter sunt ordinatæ ad alias, hoc est, sunt propter alias, nō solùm in fieri, sed etiam in conseruari, & in facto esse, sic actus essentialiter ordinatur ad obiectum, potentia ad actum, materia ad formas, vt ad fines, ergo si ordinari ad aliud est esse propter illud, rectè causalitas finis in tali ordinatione cōstituitur: immo Scot. ipse 1. d. 1. q. 5. §. *Ad argumenta &c.* explicans, quomodo Deus agat propter finem, ait, hoc esse, quia omnia finibilia, qualia sunt omnia ordinabilia ad aliud, ordinat ad seipsum.

Resp. ad 1. ideo à Doctore bonū vtile non recenseri vt bonum distinctum, quia nō mouet appetitum ad se, & propter se, sed finis est, qui mouet appetitum ad illa media, vnde loquitur de bono, quod per se mouet appetitū; non per hoc tñ sequitur vtilitatem, & conueniētiam in medijs esse à fine fusius loc. cit. in lib. de Anim. Ad sm̄ dicimus ex Scoto 4. d. 49. q. 8. F. quòd etiā tangit q. 1. Prol. supra D. finem esse duplicem, vel qui est causa finalis, vel qui est vltima perfectio, ad quam res ordinatur, primo modo accipitur pro eo, propter quod vt amatū aliquid fit, secundo modo sumitur non pro causa, sed pro vltima perfectione perficiente rem, quæ perfectio non semper habet rationem finis, nisi quatenus intenditur ab agente; ad propositum ordinatio potentiæ ad actū, actus ad obiectum &c est ad finē secundo modo, non primo modo. Vel expeditiùs dicendum, etiamsi res illæ sint ordinatæ ad alia, vt ad finem, non ideò causalitas finis in tali ordinatione cōsistet, quia se tenet ex parte effectuum, & finibilium, non ex parte finis, & per hoc patet ad Scotum.

178 Dicimus 2. motionem hanc finis allicientis, trahentisque agens ad agēdum non poni in actu secundo, nisi qñ agēs ipsum in actu secundo physicè mouetur, & quando sic ponitur, in re non esse aliquid reale distinctum ab ipsa actione agentis, sed eandem esse, vt in gratiam ipsius factam, formaliter verò dicere imputationem illam, qua in genere moris effectus ipsi fini imputatur, vnde non est entitas realis, siue absoluta, siue relatiua, sed potius moralis, recteque metaphorica appellata. Conclus. plures habet partes, quæ

simul

simul explicandæ, & probandæ erũt. Primò igitur quod finis nõ moueat actu, antequam agens agat, est Scoti in 1. d. 2. q. 2. S. vbi clarè sentit, non esse in actu motionem causæ finalis, donec agens moueatur appetendo finem, vnde ait, finem mouere efficiens, esse, efficiens amare finem, ecce quod motio finis non præcedit tempore causationem agentis, & quod nec etiã natura antecedat, habetur in 2. d. 37. V. vbi docet Doctor, omnes causas simul causare effectum, nõ vnam priùs altera; & probatur; Tum quia, vt ait Doctor cit. in 2. implicat, dari aliquid causatum in vno genere, & non in alio, si in illo natum est dependere, vt non potest esse aliquod materiatum, & non effectum, etiam in priori naturæ, ergo implicat, finẽ esse in actu secundo, & causare, non verò efficiens. Tum quia antequam agens agat, nihil de nouo intelligitur causatum in quocunque genere, ergo finis non causat priùs agẽte, quia causa in actu est simul cum effectu in actu 2. Phys. 27. quia sunt relatiua, Antecedens patet, quia omne ens creatum debet esse efficienter causatum, cùm non sit à se, ergo omne tale præsupponit causam agentẽ. Tum quia finis dicitur causa, quia agens propter ipsum agit, ergo non præcedit ipsius actionem. Tum quia ante actionem agentis non præsupponitur nisi finis vt cognitus, quo modo habet rationem actus primi, & vt debitè approximatus, non autem est in actu secundo. Hinc non rectè Ruuius cit. ait, actionem agentis, vt est causalitas finis, priorem esse seipsa, vt est causalitas agentis, quia etiã in illo instanti naturæ actio non intelligitur esse à se, sed ab agente; tum quia essentialior est dependentia actionis ab agente, à quo est, & in quo fundatur, quàm à fine, à quo solùm extrinsecè dependet.

179 Secundò, quod quando actu mouet, non sit aliquid reale distinctum ab actione agentis, est Scoti in 1. cit. & locis omnibus in præcedenti conclus. allegatis. Et probatur, quia non est aliquid in fine, nã finis cognitus non habet esse reale existens, ergo nõ potest fundare aliquod reale in actu, non .n. sufficit illud esse reale potentiale, & obiectiuum; quia ad fundãdum aliquod reale in actu, requiritur, vt fundamentum actualiter existat, ne fundatum sit magis ens suo fundamẽto. Nec valet dicere cum Fuentes saltim finẽ realiter existentem posse fundare relationem realem; non valet, quia finis siue existens, siue non existens non causat, nisi vt habet esse cognitum, vt dicemus in seq. art. sed vt sic nullum esse reale actuale habet in intellectu, ergo vt sic non potest esse fundamentum relationis realis. Neque istud esse reale nouum potest esse in agẽte, vel in effectu, quia vt ait Doctor in 2. d. 25. B. tunc finis efficienter mouere quia produceret aliquid reale in rerum natura; & consequenter deberet alium finem habere, quia omne per se agens agit propter finem. Tum quia sicut finis ex eò, quod nõ habet esse reale actuale, non potest in se causare aliquid reale actuale, ita neque in alio, nemo enim dat, quod non habet, vt fusiùs diximus q. 4. art. 1. loquendo de causa efficiente, non ergo motio ista finis dici debet realis, vt ab actione agentis distinguitur, sed metaphorica, vt ait Arist. 1. de Gen. 55. & Doctor sæpè cit. quia mouet in ratione allicientis, & trahentis moraliter ad sui assecutionem ex similitudine, qua magnes trahit ferrum, & succinum paleas; qua ratione effectus, immo actio ipsius agẽtis imputatur fini, sicut effectus à causa physica productus imputatur cõsulenti, quæ nõ est causa physica, nec realem causalitatem in se fundat, sed solũ denominationem illam extrinsecam, per quã effectus ipsi imputatur, ac si physicè ab illa efficienter proueniret; & realiter non aliam causalitatẽ dicet, nisi illammet causæ efficiẽtis physicæ, quæ est actio realis; pariformiter de fine dicendum, quòd cùm moraliter solùm moueat agens, & metaphoricè ad agendum in ratione, non consulentis, seu allicientis ad sui consecutionem, hæc motio à parte rei, & materialiter erit eadem actio agentis non casu, sed propter finem ab ipso intentum, formaliter verò dicet illam imputationem, & extrinsecam denominationem, quatenus finis terminat habitudinem actionis, vel effectus propter ipsum producti ab agente, quæ terminatio, & extrinseca denomina-

tio accedente opere intellectus fit ens rationis formale. Quomodo autē hęc motio metaphorica in omnibus agentibus propter finem reperiatur, dicemus infra artic. 6.

Ex his haberi potest nō rectè explicari causalitatē finis a Io. de S. Th.q.3. Phys. art. 2.& Māca 2. Phys.q.9. dub. 4.dū asserunt causalitatem finis cōsistere in primo amore finis, non quidem vt est à voluntate elicitus nā vt sic respicit agēs, & est effectus finis, sed vt respicit obiectum appetibile, respectu cuius dicitur pondus appetibilis ab ipso spiratum in appetitu,& volūtate iuxta illud August. *amor meus pōdus meum, eò feror quocunque feror* vt sic enim inquirūt, est causalitas ipsius cum seipso realiter identificata. Hic modus non satis explicat, tum quia confundit effectum cum causalitate, nā ideò aliquid dicitur effectus causæ finalis, quia respicit finem, vt id cuius gratia, ego amor vt passiuè pendens à fine non est causalitas, sed effectus finis, tum quia implicat dari causalitatē causæ in actu sine effectu, sed potest esse amor finis sine electione mediorum, quæ ponitur effectus finis, ergo causalitas finis saltim in ordiñe ad electionē nō erit amor eiusdem; & tandem quia vt sępè dicimus causalitas non debet attendi ex parte effectus, & in effectu, sed in causa.

180 Sed contra objicitur 1. quod causalitas finis precedat causalitatē, & actionem agentis; Tū quia clarè habetur à Scoto 1.d. 2.q.2.S. vbi ait, causalitatem finis esse omnium primā saltim prioritate naturæ. Tum 2. quia bonitas finis apprehēsa, statim ac voluntati repræsentatur, excitat illam ad agendum, voluntas autem, quia libera est, potest suspendere actum, ergo hęc motio finis distincta est ab actione voluntatis. Tum 3. quia hęc causalis est vera, quia finis mouet, ideò agēs agit, ergo motio antecedit actionem.

Resp. ad 1. Doctorem intelligi eo modo, quo se explicat in 2.d.37. V. idest de prioritate a quo, & perfectionis, non de prioritate naturæ in quo, sicut dicitur de causa prima, & secunda, quę simul causāt, nec vna priùs attingit effectum, in quo priori altera non attingit, & tamen prima priùs causare dicitur, quia perfectiùs, & independenter, & in hoc consistit prioritas à quo, & perfectionis, estq; sufficiens, vt causa secunda dicatur agere, quia mota à prima, tantò magis idem possumus dicere de fine, & agente, putà quod agens non agit, nisi excitatum, & metaphoricè motum à fine, non quidem antecedenter, & in actu primo, itaut motio actualis pręrequiratur, sed concomitanter, & in actu secundo, de quo ordine infra disp. seq. q. 1. art. 1. Ad 2. duplicem motionem metaphoricam potest habere obiectum circa voluntatē, vnam in actu primo proximo, & dicitur obiectiua, quæ potius est sufficiens approximatio finis cum voluntate, vt actu causare possit, quàm eius actualis causalitas, alteram in actu secundo, & dicitur formalis, & hanc habet, cum voluntas in actu secundo semetipsam physicè mouet; sicut nec etiam Concionator dicitur actu peccatorem mouere formaliter, nisi cum ipse semetipsum per aliquē actum conuertit ad Deum, toto .n. tēpore antecedenti voluntas nequit dici formaliter mota, cùm ipsa nondum aliter se habeat, sed omninò immutata maneat. Ad 3. illa causalis verificatur propter prioritatem àquo, non in quo, vt diximus ad primum.

Secundò instatur, quod causalitas finis sit quid reale; Tum quia finis est omnium dignissima causa, vt notat Doctor 1.d.2. q.2.S. ex Auicenna; at causa metaphorica non est huiusmodi. Tum 2. quia esse formale obiectiuum finis est esse reale, ergo potest realiter mouere. Tum 3. effectus non dependeret essentialiter, & realiter à fine. Tum 4. quia non esset inter causas physicas numerandus finis, sicut nec idea numeratur, eò quia per se non physicè, sed moraliter causet.

181 Resp. ad 1. finis est causa omniū nobilissima, non propriè, & in rigore, sed appropriatè, eò quia causat, & mouet nō mota, & quia est radix omnis actionis agentis, quatenus agens non ageret, nisi finem intenderet, & nisi bonitas finis non moueret agens, vel est omnium nobilissima, quia ratio causandi est bonitas, & per-

perfectio. Ad 2. esse reale cognitum finis est esse reale nominaliter, & potentiale, non verbaliter, & actuale, ideò non sufficit ad realiter actualiter mouendum præciso agente. Ad 3. intantum effectus dicitur realiter essentialiter à fine dependere, quia dependet ab agente, non casu, sed à proposito, & propter finem operante, ita ut si non esset finis, agens non ageret; vnde tota dependentia immediatè est ad agens à proposito operans, non ad ipsum finem precisè, ita Tatar. 2. Phys. q. de causis dub. 2. Ad 4. finis numeratur inter causas physicas, non quia sit vera causa realis realem causalitatem fundans, vt dicemus, sed quia est radix, & origo omnis causationis, quatenus agens agit, quia motum à fine, & in omni causatione interuenit, at idea non interuenit in omni causatione, & non est principium causationis, immo est quid complens agens in ratione agentis, vt diximus præced. q.

Tertiò quòd non dicat actionem agentis factam propter finem, probatur; Tum quia actio est causalitas efficientis, ergo nequit esse causalitas finis, nam distinctæ causæ distinctas postulant causalitates. Neque dicas, eandem actionem, vt ab agēte procedit, esse causalitatem agentis, vt verò inquantùm gratia finis sit, esse ipsius causalitatem; non valet, quia debet explicari, quid sit hoc, quod est fieri in gratiam finis superadditum actioni, quam constituit in ratione causalitatis finalis. Tum 2. quia finis est causa causalitatis agentis, ideò .n. agens causat, quia finis mouet ipsum ad agendum, itaut actio sit effectus ipsius, ergo nequit esse eius causalitas. Tū 3. quia causalitas est in ipsa causa, actio non est in fine, sed in agente. Tum 4. quia datur finis post transactam actionem, vt domus semper erit propter habitationem potentia propter actum, materia propter formam. Tandem quia hæc motio solùm respicit voluntatem, & actus ipsius, & tñ finis causare dicitur in alijs agentibus natu..libus, ergo non explicatur adæquatè causalitas finis in communi.

182 Resp. ad 1. actionem dici causalitatem finis materialiter, non formaliter, nam si quæramus aliquid reale, per quod finis dicatur causa, nil aliud poterit assignari, quam actio agentis, non vt sic sed vt habitudinem dicit ad finem mouente in agens, & allicientem ad agendum, quæ habitudo non est simpliciter realis, cùm nō sit ad terminum realiter existentem, verè .n. a parte rei agens intendit acquisitionē finis; formaliter verò dicit habitudinem in fine conceptam ab intellectu, quaten° terminationem illam habitudinis actionis concipit ad modum relationis, realis, sicut dicimus de causa denominatione solum extrinseca. Ad 2. dicimus ex Scoto 1 d. 1. q. 5. ad 1. primæ quæst. vbi docet Doctor, quod respectu nullius est causa finalis, nisi respectu cuius est causa efficiens, sicut ergo actio non dicitur effectiuè causata, nisi vt Quo, vt diximus q. 2. ita nequit dici finaliter causata, nisi vt Quo, non vt Quod. Ad 3. assumptum verum est de causa denominatione intrinseca, non quæ talis dicitur extrinseca denominatione, sicut est finis, vt diximus. Ad 4 dicimus, finem tunc actu causare, quando agens agit, vel etiam continuat suam actionem, si effectus dependet in fieri, & conseruari, at si solum in fieri dependet, in fieri tm̄ à fine dependebit, sed post actionem potest esse, quod effectus ille inseruiat ad acquisitionem alicuius finis, & vt patet de medicina, postquam est confecta, quæ est vtilis ad sanitatem, & tunc dicetur effectus finalis causa, non quo ad entitatem, sed quo ad vsum, vt est de omnibus medijs, vt dicemus art. vlt. sic se habet domus respectu habitationis, potentia verò dependet in fieri, & conseruari ab eo, cuius est potentia, ita etiam materia respectu Dei, a quo immediatè dependet. Ad quintum patebit infra art. 6.

ARTICVLVS IV.

An finis moueat secundum esse reale, vel cognitum.

189 CErtum est ferè apud omnes, finem sàltim naturaliter non mouere voluntatem, nisi priùs ab intellectu cognoscatur, ita Doctor 4. d. 49. q. 5. E. & 1. d. 10. R. & d. 11. q. 1. C. & patet ex illo cōi principio, nil volitum, quin præcognitum,

tum, vnde D. August. 3. de Trin. cap. 1. & 2. *Inuisa amare possumus, incognita nequaquam*; & huius ratio est, quia voluntas est potentia cæca, ideòque nequit in suum obiectum tendere, nisi ostendatur; & cum sit appetitus rationalis, duci debet in suis actibus à rationali lumine, .s. intellectu, non à sensitiuo, quod cum sit materiale, est improportionatum ad mouendā directè, & immediatè uoluntatem, quæ spiritualis est, solum indirectè potest mouere, ut præcipuè experimur in motibus primo primis, uel cum in sensu est aliqua uehemens passio, similis passio in uoluntate redundat, tunc .n. passi mouet phantasiam; hæc intellectum, & iste uoluntatem: immo etiamsi uoluntas posset immediaté ferri in obiectum cognitum à solo sensu, non sufficeret hæc cognitio ad rationem finis quia finis, ut possit mouere tanquam propriè causa, debet præcognosci non solum bonitas ipsius, uerum etiā ordo mediorum ad ipsum, qui ordo nequit à sensibus attingi. Cæterum an super naturaliter possit uoluntas ferri in incognitum, & quænam cognitio requiratur ad motionem uoluntatis, an .s. sufficiat simplex apprehēsio, an uerò requiratur iudicium, non est pręsentis negotij examinare, sed reseruatur ad lib. de anim. disp. 7. de Voluntate.

Cum igitur finis, ut causet, debeat habere esse cognitum, per istud esse cognitum duo possumus intelligere, uel illud esse reale, quod intellectu agnoscitur ubi non repugnare, aut saltim taliter apprehēditur, ut est in bono apparenti, uel illud esse denominationis extrinsecæ derelictum ex cognitione, quod est ens rationis materiale; primum esse potest dupliciter etiā accipi, uel ut habet esse extra causas, & ut existens, uelut est possibile ab agente obtineri, quod esse possibile, seu futurum est duplex, uel simpliciter, si .s. illud esse de nouo fit, ut cum fit domus, uel sm̄ quid, quando .s. iam est in rerum natura, sed nō possidetur, ut Deus, licèt existat, optatur tñ à uiatore, quia perfectè ab ipso non possidetur; quęrimus ergo, cum finis mouet uoluntatem, sm̄ quod esse moueat, an sm̄ ęsse cognitum, an sm̄ esse reale, & hoc uel existens, uel possibile; ubi ly *secundum* potest specificare uel conditionem sine qua non, ut cum dicimus, ignis comburit stuppam, sm̄ quod stuppa igni approximatur, uel potest specificare rationem formalem causandi, ut cum dicimus, ignis, sm̄ calorem calefacit; hoc modo sumitur in præsenti; & loquimur de fine in ordine ad actus, & effectus consecutioni finis inseruientes.

190 In hac difficultate est discrepantia inter Doctores, quę uidetur consistere in modo loquendi; nam Auicen 6. Met. cap. 5. Capr. 2. d. 25. q. 1. ad arg. Hæru ei cont. 3. concl. Soncin. 5. Met. q. 3. & alij sustinent, finem causare secundum esse cognitum, & intentionale, non sm̄ esse reale: quam opinionem alij explicant solum de fine generationis, qui a nobis dicitur finis cuius, non de fine rei genitæ, quē appellamus finem cui, ita Tromb. 5. Met. q. 1. art. 2. concl. 3. & 4. Alij quod finis verus causet secundum esse reale, at apparēs secundum esse cognitum. Alij quod finis causat sm̄ esse cognitum, sed non pro illo esse, sed pro esse reali, ita Canon. 2. Phys. q. 2. art. 1. Parisiens. ibid. q. 3. & Bargius 1. d. 1. q. 4. § *Ad principalia, &c.* P. Sghēma 2. Phys. digress. 11. q. 5. distinguit, quod aliud est esse rationem, qua finis causat, & mouet, & aliud esse rationem, propter quam causat, prima formalizat rationem mouendi, & causandi, & in fine est esse cognitum, & obiectiuum, secunda est formalitas terminandi, & est esse reale Cōis tñ asserit, finem causare sm̄ esse reale tanquam per rationem formalem, esse verò cognitum tm̄ conditionem esse sine qua nō, ita Ocham 2. q. 3. art. 2. Val Vasq. & alij p. 2. q. 1. Suar. disp. 23. Met. sect. 8. Tol. 2. Phys. q. 14. Conin. br. cap. 7. q. 23. Ruuius q. 6. de causa finali Sālon. 2. Phys. q. 4. Fuentes q. 7. diff. 7. Moris. in Ethic. disp. 7. dub. 4. Iribarnes de act hum. disp. 10. sect. 4. Auersa q 13. sect. 6. Hurt. verò disp. 13. de An. sect. 6. addit, quòd cognitio non est conditio sine qua nō, sed principium mouens, & impellens voluntatem ad amorem finis, obiectum autem, seu bonitas finis terminat actum amoris.

Dicimus tñ, quod licèt finis, quando cau-

causat, habeat esse intentionale, non tñ sm̃ tale esse causat, sed sm̃ esse reale verũ vel apparens, & futurum, cognitio verò se habet solùm vt conditio sine qua non: ita Doctor 2.d.25.Q.& R. vb. approbat dictum Auer. 12. Met com. 36. forma balnei, prout habet esse extra animam, mouet vt finis, quod intelligi debet, non vt extra posita, sed vt extra possibilis, tunc .n. mouet ad agendum; & 3.d.15.B. loquẽdo de appetitu sensitiuo, ait, formam absolutam obiecti, idest sm̃ suam entitatem, & non sm̃ relationem conuenientiæ, aut sm̃ presentiam ꝑ perceptionẽ, quę est alia relatio, quasi approximatio agẽtis ad passum esse rationem causandi delectationẽ & 1.d.1.q. 4. arguendo contra 3. art. 5. *Item autem finis*, *&c.* ait, præsentiam obiecti cogniti diuersam se habere ad voluntatem tanquam approximationẽ quãdam, quod etiam repetit in 4.d.49.q.5.E idem quoquè colligitur ex locis superius sæpè allegatis, dum ait, bonum esse obiectum voluntatis, & vt sic habere rationẽ finis; hoc idem innuere voluit Canon. cit. dum dixit, finem esse causam secũdũ esse intẽtionale, sed nõ ꝑ illo esse, sed ꝑ esse reali; quod etiã docuerunt Bargius, Tròb. cit. & Scotus, dum ait, finem vt in mente, mouere voluntatem.

191 Primò igitur, quòd causet sm̃ esse reale, probatur, quia sm̃ illud esse finis mouet voluntatem tanquam sm̃ rationem formalem, secundùm quod trahit voluntatem ad se, allicit ipsam, appetitur ab ipsa, terminat actum ipsius (hoc .n. est mouere, allicere, & trahere ex dictis art. præced) propter quod consequendum agens agit, eligit media, ad quod media habent proportionem, & vtilitatem, quo acquisito, cessat motus, satiatur appetitus agentis, quod cum bono conuertitur, estque perfectio agentis; sed hæc omnia conueniunt fini sm̃ esse reale, non sm̃ esse intentionale, ergo sm̃ illud esse causat, & mouet, non sm̃ istud tanquam sm̃ rationem formalem; Maior patet, quia illa omnia sunt finis attributa, quatenus est causa, deducta ex varijs Arist. dictis, & Scoti in superioribus adductis, præcipuè ex definitione ipsius finis, Minor probatur, quia sanitas v.g. sm̃. esse reale, quod habere potest à parte rei, & non vt mente concipitur, allicit voluntatem, appetitur, terminat actum amoris desiderij, propter ipsam consequendam agens assumit media, quæ ipsi proportionãtur, & conferun, vt vtilia ad consecutionem ipsius, qua acquisita cessat actio ad sanitatem, delectatur agẽs de illa tanquam de proprio bono, & perfectione: esse verò cognitum dicit solùm extrinsecam denominationem, cui nequeũt hæc omnia conuenire.

Respondent quidam, esse cognitum formaliter esse denominationem extrinsecam, at participatiuè, & realiter esse entitatem cognitionis, & hoc modo esse cognitum potest esse ratio finalizandi, sicut potest effectiuè concurrere, vt principiũ formale ad rem producendam, vt monet Doctor 4.d.1.q.1.R. Alij cum Canon. & Trob. respondet, argumentum concludere solùm, finem causare pro esse reali, nõ pro esse intentionali, non tñ quòd nõ causet sm̃ esse intentionale. Alij apud Fuentes distinguunt in fine duplicem rationẽ, aliam *quæ*, aliam *sub qua*; prima est, quæ attingitur à voluntate, estque bonitas finis, cui competũt omnia attributa relata, secunda est, quæ constituit bonitatem in ratione obiecti motiui voluntatis, & talis est cognitio, quæ ad rationem formalem finis spectat, nõ vt ratio *quæ*, sed *sub qua*.

192 Sed prima responsio deseruit, nã neq; cognitioni finis conueniunt relata attributa, vt patet, obiectum .n. voluntatis non est cognitio, neque esse cognitum reduplicatiuè, sed illud idem, quod est cognitionis obiectum, ergo nullo modo esse cognitum mouebit voluntatem, sed esse reale, licèt apprehensum, sed sicut apprehensio, vel esse apprehensum non attingitur à voluntate, ita neq; ipsam mouebit, quod .n. mouet, attingitur; ad authoritatem Scoti diximus q. præced. art. 2. Secunda responsio confirmat nostram sententiam; si .n. est verum, hæc omnia fini competere pro esse reali, non pro intentionali, iam conceditur, rationem formalem finalizandi, quę est id, cui talia conueniunt, esse entitatem realem finis, vt realis est, & hoc nos intendimus, cum dicimus, finem mo-

uere sm̃ esse reale; esse verò intentionale non est ratio formalis, sed solùm conditio quia finis, vt moueat, debet esse in tali esse intentionali; quod intendunt Canon. & Tromb. cum aiunt, finem causare secundum esse intentionale; idcircò diximus nobiscum in re sentire. Tertia responsio facit vim in verbis, nam si per ratione *sub qua* intelligitur esse, sub quo reperitur finis, dum causat, est nobiscum, sed istud esse nõ se habet vt ratio mouẽdi, sed vt conditio; si verò intelligitur illud esse sm̃ quod mouet, & sub qua ratione terminat actum amoris, tale non est esse intentionale, sed reale, interroganti .n. cur voluntas vult finem, non rectè respondetur tanquam per rationem formalem, quia cognoscit finẽ, sed quia finis bonus est.

Ex his possunt etiam dirui responsiones, quas P. Sghemma tradit, vel .n. coincidunt cum allatis, vel æquiuocant in hoc, quòd pro esse reali finis intelligunt esse finis à parte rei acquisitum, cum tñ nos idẽ esse intelligamus non vt acquisitum, sed vt acquisibile, & apprehensum; non quod ly *vt* reduplicet rationem formalem, hæc .n. est bonitas realis finis, sed conditionẽ sine qua non, apprehensio enim, & Suturitio sunt conditiones, sine quibus agens nõ desideraret, & appeteret finem, nec propter ipsum acquirendum ageret, at bonitas, appetibilitas, & cætera attributa finis sunt conditiones, cum quibus finis amatur ab agente, nam finis simul cum illis terminat agentis amorem, & ideò dicuntur trãsire in rationem formalem mouendi voluntatem.

193 Secundò quòd non tm̃ vera bonitas, sed etiam apparens moueat voluntatem, patet ex eisdem rationibus, quia vt diximus art. 2. in fine apparenti, quod mouet voluntatem, est bonitas vera, & realis, sed falsò applicata ab intellectu, vel à voluntate, iuxta aliam Scotistarum opinionem de fine præfixo, non tñ bonitas in se ficta, ne obiectum voluntatis adæquatum ponatur aliquod æquiuocum, ergo etiam in fine apparenti non apprehensio, sed bonitas mouebit voluntatem apprehensa vt possibilis, eodem .n. modo agens agit pro consecutione illius finis apparentis, quem putat possibilem, ac pro fine in se vero.

Tertiò quòd talis entitas debeat esse futura, probatur, quia propriè loquendo, finis in ratione causæ mouet ad sui consecutionem, & quando iam possidetur, non habet amplius rationem finalis causæ respectu effectuum ad consecutionem finis ordinatorum, sed termini, vnde Arist. 1. de Gen. 55. dicebat, habitibus præsentib• motum cessare, quia nullum agens operatur propter finem adeptum, ergo vt finis moueat voluntatem, debet esse futurus, vel simpliciter, vel sm̃ quid; & si aliquando agens operatur propter conseruationẽ finis adepti, vt cum quis ad conseruandã valetudinem, medicamina adhibet præseruatiua, adhuc in tali casu finis habet rationem futuri sm̃ quid, quia mouet ad continuationem possessionis finis tempore futuro; Non quod futuritio sit ratio mouẽdi, seu cõditio, cum qua finis moueat, quia agens non appetit finem vt futurum reduplicatiuè, immo potius præsentiam ipsius desiderat, & propter ipsam agit; sed est conditio tm̃ sine qua, non appeteretur finis ab agente, nec propter ipsum operaretur agens.

Tandem, quòd cognitio necessariò prærequiratur, patet ex dictis in principio ar. quòd verò non se habeat vt principium mouens, sicut dicebat Hurt. probatur, quia intellectus per cognitionẽ nihil causat in voluntate, vnde art. præced. diximus, voluntatem moueri à fine, esse, voluntatẽ amare finẽ, quia per amorem quasi ita ad obiectum, iuxta illud, anima est magis vbi amat, quam vbi animat, sed obiecti bonitas est, quæ ita mouet voluntatem, sicut ipsa terminat actum amoris, non cognitio, ergo non rectè ait Hurt. ponens obiectum trahere, ad se voluntatem, intellectum verò mouere, & ipsam impellere, ut in obiectum tendat, hic enim impulsus a tractione metaphorica obiecti distinct• est fictitius: remanet igitur, ut sit solum cõditio sine qua non. Verum est tñ quòd apprehensio plus facit in fine apparenti, quã in uero fine, quia finis uerus, cùm habeat ex se bonitatem intrinsecam, solum indiget approximatione quadam uitali, ut possit mouere uoluntatem, & talis est appre-

hen-

hensio, unde se habet, ut simplex cōditio sine qua non; at finis apparens, quia intrinsecè non habet bonitatem, sed illam accipit ab intellectu falsò applicante veram bonitatem obiecto incapaci, licèt cognitio non sit ratio finalizandi in illo fine, nō est tñ simplex conditio sine qua non per modum approximationis, sed adhùc est occasio, seu causa præstans huiusmodi fini virtutem finalizandi, quæ est bonitas vera, per falsam applicationem.

194 Sed contra obijcitur 1. Tum quia causa vt causa essētialiter includit aliquid, quo non sit posterior suo effectu, sed causa finalis sm̄ esse cognitum tm̄ habet, vt non sit posterior suo effectu, nā sm̄ actualem existentiam est posterior, ergo &c. Tum 2. quia finis est prima causa inter omnes, at non est prima causa nisi sm̄ esse intentionale. Tum 3. quia finis mouet metaphoricè, quæ motio procedit ab esse obiectiuo finis, quod allicit potētiam suá ei præsentiam exhibendo. Tum 4. quia illud, quod semper est necessarium, vt finis causet, censeri potius debet ratio finalizandi, quam aliud, quod non est ita necessariū, immo sine quo talis causalitas exerceri potest, sed cognitio semper est necessaria ad finalizandum, & sine bonitate reali finis id potest pręstare, vt patet in fine impossibili. Tum 5. quia id, quod variat speciem, non se habet vt conditio, sed vt ratio formalis, quia potentiæ, & actus distinguūtur per diuersas rationes formales obiectorum, sed apprehensio obiecti variat speciem appetituum, nam appetitus naturalis, sensitiuus, & rationalis differūt, quia primus tendit in rem ignotam ipsi agenti, sed cognitam intellectui separato, secundus in rem sensu cognitam, tertius in rem cognitam ab intellectu agentis; immo respectu eiusdem appetitus, si variatur cognitio, variatur quoque actus, nam Deus cognitus in via, & in patria terminat diuersos specie amoris actus.

Resp. ad 1. finem tam sm̄ esse cognitū, quàm sm̄ esse reale futurum esse priorem effectu, sed sm̄ esse reale tanquam per rationem formalem finalizandi sm̄ esse cognitum, & sm̄ futuritionem tanquam per conditiones sine quibus non. Ad 2. per idem. Ad 3. motio procedit a reali esse, vt à ratione formali, sed vt est sub esse obiectiuo, tanquam a conditione sine qua nō. Ad 4. negamus, esse reale non esse semper necessarium ad motionem voluntatis, nā etiam in apparenti fine, ratio motiua est vera bonitas, licèt falsò applicata. Ad 5. maiorem non esse vniuersaliter veram, quia potentiæ, & actus solùm extrinsecè per obiecta distinguuntur, & circa idem obiectum formale variatis quibusdam cōditionibus possunt esse actus specie diuersi, vt patet in exemplo adducto de fruitione in via, & in patria, & docet Doct. in 3. d. 31. C. & 1. d1. q. 4. contra 3. art. vt dicimus in lib. de An attamen loquendo de appetitiuis potentijs, non solùm habent diuersas pręsentias obiectiuas, sed diuersas quoque bonitates apprehensas, alia .n. est bonitas conueniens appetitui naturali alia conueniens sensitiuo, & alia tandem rationali.

195 Dices cum Hurt. applicatio diuersa agentis ad passum non variat specie effectum, parum .n. refert, quòd ignis ex isto, vel illo latere applicetur, & hoc, quia applicatio est conditio sine qua non, ergo si diuersa cognitio variat actum specie, erit plusquam conditio. Tum quia pręmissę determinant intellectum ad conclusionem per formalem repræsentationem obiecti, sicut cognitio finis determinat voluntatem ad actum, in quem influit saltim intentionaliter, hæc autem excedunt rationem conditionis sine qua non. Resp. quod licèt applicatio agentis ex hac, vel illa parte nō variat effectum, maior tñ vel minor applicatio variat effectum, quandoque in eadem specie, quandoque in diuersa, vnde cognitio abstractiua, & intuitiua sunt de eodem obiecto formali, & tñ specie distinguuntur, propter variationem conditionum, .s. patentiæ, & latentiæ eiusdē obiecti, vt docèt Doctor quol. 13. & 3. dist. 23. de fide, & scientia. Ad aliud, negamus paritatem, eò quia præmissę verè causant conclusionis cognitionem, quam virtualiter continent, at nec finis in esse obiectiuo, nec ipsius cognitio virtualiter continent actum voluntatis, nec in illum influunt, nisi metaphoricè, quod tamen soli fi-

in conuenit, non cognitioni.

Secundò ad idem. Tum quia finis debet esse quid optimum 2. Phys.23.& 31. & 5.Met.2.vt autem est in mente,nobilius esse habet,quia spirituale, quàm vt extra existit ex Scoto 4.d.1.q.1.Q.R. Tum 2.quia finis causat s[~m] esse,quod habet,dũ causat,sed talis non est nisi esse intentionale. Tum. 3.quia s[~m] esse reale est potius effectus,quam causa. Tum 4. quia saltim in fine apparenti,quod mouet,non est bonitas finis vera,sed falsò applicata,nam vnius per se effectus est vna per se causa ex Scoto 1.d.3.q.7. N. at ex vera bonitate,& subiecto impossibili non fit vnum per se, ergo quod per se mouet,erit cognitio. Accedit,quòd bonitas in cõi diuiditur in veram,& apparentem, ergo ratio mouendi in fine apparenti non erit vera bonitas.

196 Resp.ad 1. Arist. loqui de fine in ordine ad media, quo modo perfectior est illis,saltim reduplicatiuè loquendo,vt sic autem perfectius, & verius esse habet formaliter à parte rei,quàm in intellectu, vbi t[~m] habet esse diminutum; Scotus verò intelligitur realiter, & participatiuè, nam vt habet esse cognitum,participat esse cognitionis,quod esse licèt sit perfectius,nõ t[~n] est verius esse rei cognitæ. Ad 2. dum finis causat,habet esse reale,sed apprehensum,& repręsentatum,ideòque causat s[~m] esse reale tanquam per rationem formalem,sed apprehensum tanquam per conditionem. Ad 3. assumptum est verum de esse reali actuali, non de esse reali futuro. Ad 4.respondet Doctor ibidem, maiorẽ sic debere intelligi,vnius effectus dari debet vna per se causa,idest vna per se ratio causandi,quod eò vel maximè dicendum est in Scoti sententia, quia ipse formaliter actionem tribuit, principio Quo, & rationi agendi, principio autem Quod denominatiuè t[~m],& vltimatè,ita docet 4 d. 12.q.3. Aa. immo dicimus,quòd suppositum est Quod agit,natura Quo agit,& tamen tenendo, suppositalitatem dicere duplicem negationem,suppositum ex ea, & natura constitutum est vnum per accidens ex positiuo,& negatiuo: in proposito ratio mouendi est per se vna, & si Quod agit sit vnum per accidẽs. Ad aliud dicimus, quod bonitas in abstracto non diuiditur propriè in veram, & apparentẽ, sed bonitas in concreto, idest vt huic, vel illi subiecto applicata,vnde est diuisio nõ per formas,sed per subiecta.

ARTICVLVS V.

An finis sit vera causa realis.

197 QVamuis ex dictis art.3. pateat resolutio huius difficultatis, ad vberiorem t[~n] doctrinam placuit seorsim illam examinare. Prima igitur Opinio affirmat,ita Suar. disp.23. Met. sect. 1. Auersa q.13. sect 1.Conimbr.2. Phys.c. 7.q.20. Ruuius tract.de fine q.1. Amicus tract.13.q.3.vbi variè distinguit de fine, & ex nostris ipsam sequuntur Ant. And. 5.Met.q.3. Tromb.q.2.Sghemma 2.Phys. digress.11.q. 1. nec obscurè insinuatur à Canon.2. Phys.q.3.& Iribar de act.hum. disp. 10. sect. 1. Oppositam sententiam docent,Hurt.de An.disp.13.sect.5. Plaza disp 6.Phys.q.1. Murcia 2. Phys.disp.2. q.2.insuper Saxo.2.Phys. 23.Burid. q. 7. loquendo de fine non existente,& ex nostris docuerunt Cauel.disp.1.de An.sect. 19.ad 2.Lych.q.4.Prol. §. *Respõdeo primo,quod,& si obiectũ,&c.*& 1.d.1.q.4. ad 2.princ.dũ ait, finem nihil realiter causare,sed t[~m] metaphoricè mouere, Tatar. 2.Phys.q.de causis dub.2.dum inquit, finem nullo modo causare,& attingere effectum immediatè,Sanson q. 4. ad hanc videtur inclinare, item Fuentes quest. 7. diff.2. qui t[~n], vt consequenter loquatur, debet hoc asserere de fine non existente, nam existenti concedit diff.3.relationem realem ad effectum.

Dicimus,nullum finem esse causam realem physicam, sed esse causam moralem. Concl. colligitur ex Scoto cit art. 3. pro conclus.quibus in locis dum docet, finem intantum dici causam, inquantum mouet efficiens ad agendum,& hec motio ex parte finis cùm non sit aliquid reale,sequitur s[~m] ipsius doctrinam finem non esse verã causam realem: Probari potest, quod nõ sit realis causa; Tum quia causa realis in actu duo dicit,entitatem causæ,quà fundamentaliter dicitur causa, & causalitatem

realem,

realem, quæ in relatione consistit ad effectum ex dictis disp. 5. q. 2. finis, vt est actu causa, neutrum dicit reale non primum, quia est actu causa, vt habet esse obiectiuum in intellectu, etiamsi à parte rei existat, immo existentia non per se conuenit fini, nam finis cuius nō debet existens præsupponi, cùm sit effectus productus, finis cui aliquando etiam non existit, vt quando pater diuitias congregat, propter filios nondum genitos, & licèt existat, nequit tamen voluntatem mouere, nisi habeat esse apprehensum, sed esse obiectiuū non est ens reale actuale, aliter creaturę cognitæ à Deo in æternitate haberent esse reale actuale ab æterno contra Scot. in 1. dist. 36. & solùm ens reale actuale dicitur participatiuè; quatenus participat esse reale cognitionis, quæ non est finis; neque dicit secundum .s. causalitatem actualem, quia relatio requirit suum fundamentum in actu, non .n. potest esse maioris entitatis fundatum, quàm fundans. Tum quia in sententia nostra causa nunquam denominatur formaliter causa, nisi posito effectu in esse, tunc .n. relatio ad effectum insurgit in causa, at si finis est causa realis effectus, iam post productionem effectus diceretur causa, quod est falsum, quia idem à seipso essentialiter dependeret, esset causa, & effectus, prius, & posterius: & maximè quando effectus dependet ab agente in fieri, & conseruari, tunc .n. deberet etiam permanere causalitas finis.

198 Respondet Tromb. quem omnes Recentiores sequuntur, finem, & si non habeat esse actuale existentiæ realis, habere tñ esse apprehēsum, & obiectiuum quod non est ens rationis, sed reale, & ratione huius esse, potest dici causa realis, nō quæcumque, sed in genere finis, ad quam tale esse sufficit, quia causat vt amatus; & hoc est, quod dicunt alij, finem esse causam, non quò ad entitatem, sed quo ad causalitatem. Addunt Recentiores, finem non fundare illam relationem ad effectum, qñ finis non existit; sed effectum dicere relationem ad finem tanquam ad causam, & propter istam dependentiæ terminationē potest dici causa saltim extrinsecæ denominationis, sicut Deus dicitur creator terminando dependentiam creaturæ.

Sed iam ostensum est, finem sm̄ illud esse obiectiuum, quod nihil est actuale, & solùm ens reale nominaliter, non posse fūdare illam relationem causæ, in qua sm̄ nos consistit causalitas actualis; quod etiā de fine existente, & cui concludit, cò vel maximè quia finis cui, & finis cuius integrant vnam causam totalem ex dictis art. 1. non possunt autem illam integrare, nisi ambo vniantur in esse obiectiuo, & apprehenso, ergo ambo, vt habent tale esse & non vt sunt existentes in actu, causant. Quod addunt Recentiores nil iuuat, cò quia licet finis terminet illam dependētiam effectus, & mediorum, adhuc tñ ista terminatione non dicitur causa realis in actu, sicut Deus, quia causa actualis extrinsecæ denominationis debet saltim habere fundamentum reale actuale, quo dicatur fundamentaliter actu causa realis, at finis non habet tale fundamentum, vt diximus. Tum quia sæpè media assumpta ab agente non habent ex propria natura ordinationem ad finem, vt patet cum quis operatur propter finem apparentem, vnde ordinatio illa dicit tm̄ extrinsecam denominationem in medijs prouenientem a volitione voluntatis, estq; ens rationis materiale, ergo in hoc casu finis non erit causa reali causalitate, quæ sm̄ Aduersarios in dependentia ad causam cōsistit; & tñ etiā sm̄ ipsos non minus finis apparens dicitur vera causa, quam finis verus, Antec. patet, quia volitio in obiecto volito non causat aliquod reale, sed solum extrinsecam denominationem relinquit. Remanet ergo, quòd causa moralis dicatur, quia concurrit eo modo, quo consulens, vel supplicās se habet ad effectus productionem, vt diximus art. 3.

199 Manca 2. Phys. q. 9. dub. 3. aliam dat solutionem non multum ab allatis discrepantem, concedit enim finem non habere virtutem causatiuam realem à parte rei, at in apprehensione negat non habere virtutem causatiuam realem non quidē in essendo, & intrinsecè, sed in causando & extrinsecè, in hoc enim efficiens à fine differt, quod efficiens, vt causet, debet habere propriam entitatem realem existen-

tem,non sic finis, nam sufficit, vt habeat esse obiectiuum propter quod voluntatẽ alliciat,estò in se sit ens chimericum, quo pacto sufficit,vt ens aliquod rationis dicatur causa realis,alicuius physici effectus, non quidem efficienter, sed finaliter: ratio est quià verè effectus pendet in sua entitate à fine apprehenso, vt bono, itaut cessante fine,cesset quoq; agentis actio, neq: requiritur,ait, vt omnis causa realis fundet relationem realem ad effectum, hoc enim præcipuè est verum de causa efficienti creata.

Sed hæc solutio vel abutitur vocabulis, vel nihil valet, hoc enim est quod imprõbatur, quonam pacto,quod in se, est merum ens rationis possit habere virtutem realem in causando, eo vel maximè quod esse apprehensum non est ratio, sed conditio causandi, virtus enim causæ non potest esse maius ens eo, cuius est virtus. Neq. ex hoc,quod esse apprehensum finis prærequiritur necessario ad effectum, debemus inferre veram, & realem causalitatem in fine,aliter,omnis conditio sine qua non dicetur realis causa,quod est falsum,cognitio enim necessario ad volitionem preexigitur,non tamen est causa,idẽ quoq; dicendum de obiecto cognito; Et quamuis non sit de ratione causæ realis in communi, quod fundet relationem realẽ ad effectum, requiritur tamen, quod habeat entitatem physicam realem, vt dicebamus,nisi velimus de nominib⁹altercari.

Rationes in oppositum sunt solutæ art. 3. respondendo ad 2. arg. principale contra conclusionem,eædem enim faciunt cõtra istam conclusionem.

Sed adhuc sic instat nonnullus præter ibi dicta,quia verè, & non per fictionem finis propositus per intellectum voluntati mouet voluntatem,& effectus qui ordinatur ad ipsum, habet veram, & realem dependentiam ab ipso sic, vt si finis non moueret voluntatem, voluntas non produceret illũ effectum,sed nihil aliud præter hoc requiritur,vt sit causa realis, physica. Resp. motionem finis non esse realẽ, vt ab actione efficientis distinguitur, sed metaphoricam,vt ait Arist. p. de Gen. 5 5. & Doctor sæpe vt quia mouet in ratione allicientis, & trahentis moraliter agentē ad sui consecutionem, qua ratione effectus agentis imputatur fini, & in hoc sensu finis dicitur verè mouere voluntatem, & non per fictionem, & effectus habere veram dependentiam ab ipso fine, & non fictam,vndè ea omnia saluantur per solam causalitatem moralem,vt ostendimus art. 3. Contra instat,quia nullum genus moralis causę videtur ipsi posse adaptari, quia non se habet respectu effectus nec vt consulens,nec vt supplicans, nec vt dirigens, aut alio morali modo concurrens; Tum quia, quamuis esset suam moralis,non sequitur quod non sit causa realis, hoc est habens actionem veram,& realem, nam causæ etiam morales verè causant suos effectus,& non fictè, vt constat de sacramentis in nostra schola.

Resp. ex dictis art. 3. conclus. 2. neg. assumptum,mouet.n. agens in ratione amati, & desiderati, metaphorice per modũ allicientis, & trahentis ad sui consecutionem,hæc autem est moralis causalitas, & efficacia,vt colligitur in illo Peotæ *trahit sua quemq; voluptas* quo loquendi modo explicant efficaciam diuinorum auxiliorum qui eã ponunt moralem;Ad aliud sufficit nobis, quod talis, realis causalitas attribuatur fini,qualis tribuitur sacramentis in schola nostra, sic enim saluatur quod non sit vera causa physica,vt efficiens & ceteræ causæ physicæ.

Contra adhuc vrget, quia finis non causat nisi saltim habeat esse intentionale, & obiectiuum in intellectu, ergo saltim in tali esse fundari poterit verus,& realis respectus physicæ causalitatis, atq; adeò dici vera causa physica. Resp. immo ex hoc capite nos vrgere nõ esse veram causam physicam,quia illud esse obiectiuum, & apprehensum non est esse reale & actuale,quale requiritur ad fundandam veram causalitatem physicam; Contra ait, licet tale esse non sit reale physicum, est tamẽ reale intentionale, quatenus est realiter ipsa cognitio finis apprehensi,ergo sufficit ad fundandam realem causalitatem finalis causæ. Neg. conseq. quia cognitio illa non habet rationem finis, nec est ratio finis, nec est ratio finalizandi, sed tantum condi-

conditio sine qua non, atque ideò causalitatem finalem fundare non potest.

Vide quæ supra diximus in hac disp. q. 7. art. 2. ibi enim docuimus causalitatem ideæ sui ipsius, neque domus vt cognita in mente artificis est causa idealis sui ipsius secundum esse, quod entia habebit ab artifice iuxta illud 7. Met. 30. domus entia fit à domo intra, ex quo manifestè deduximus ideam non esse causam realem, & physicam, quia nihil potest physicè seipsum causare; sed eadē ratio cadit in proposito, quia finis secundum esse reale possibile, vel futurum, & vt tale ab intellectu apprehēsum, causat seipsum ad entia, seu finis in intentione causat seipsum in executione, sub qua habet rationem effectus, ergo nequit poni causa physica, sed moralis, alioquin idem posset seipsum physicè causare, est enim eadem res prorsus, quæ prius est in intentione, & posteà ponitur in executione.

ARTICVLVS VI.

Quanam agentia propter finem dicantur agere.

200 AGens aliud est intellectuale, & liberum, aliud naturale, primū diuiditur in increatum, vt est Deus, & creatum, vt Angelus, & homo, secundum diuiditur in agens per cognitionem aliquam sensitiuam vt bruta, & in agēs sine vlla cognitione, vt cætera naturalia; de his omnibus est breuiter videndum, an agāt propter finem, videtur .n. aliqualiter quęstio de nomine.

De Deo possumus loqui tripliciter, vel in ordine ad actus immanētes, & ad intra, vel in ordine ad actiones externas, & trāseuntes, vel tandem in ordine ad effectus productos ab ipso, vt sunt creaturæ omnes, Sonc. 5. Met. q. 2. ait, semper Deum agere propriè propter finem tā respectu actuum immanentiū, vt est amor diuinus, quàm respectu transeuntium, & effectuū productorum.

Dicimus tamen, non dari causam finalē propriam in Deo circa actus immanētes, neq; circa actiones transeuntes ipsius formaliter, aut fundamentaliter inspectas; dari verò circa ipsas materialiter consideratas, & circa effectus productos. Est cōmunis; & quidē quòd non detur vera causa finalis in Deo respectu actuum immanentium, docetur à Doctore in 1. dist. 1. q. 5. ad 1. primæ quæst. & probatur ab ipso, quia respectu nullius est causa finalis propriè, nisi respectu cuius est causa efficiens, quia causalitas finalis causæ ex dictis consistit in metaphorica motione, quę nil aliud est. quàm actio agentis vt propter finem facta, ex dictis art. 3. sed actus diuinę voluntatis quò ad entitatem sibi essentialem non habet veram causam in aliquo genere, cùm sit ens per essentiam, & independens; neque etiam iste actus vt liberè terminatus ad creaturas potest habere realē causam, quia vt sic nihil reale addit entitati necessariæ eiusdem actus, nec potest fingi causa realis, quæ habeat pro effectu solùm ens rationis, ergo &c.

201 Secundò, quòd nec etiā detur respectu actionum transeuntium (in quo discrepant Doctores, eò quia non cōsentiunt in formalitate actionis diuinæ) probatur, quia actiones diuinæ transeuntes formaliter dicunt, vel solam terminationem realis dependentię effectus creati, ex Scoto 1. dist. 30. vel respectum rationis in Deo ex eodem 4. dist. 13. q. 1. K. & 3. dist. 8. q. vn. sup. H. quæ esse nequeūt terminus causalitatis, & effectus reales; at si fundamentaliter considerentur, præseferunt actum diuinæ voluntatis omninò incausatum, & diuinam omnipotentiam; tandē si de ipsis materialiter inspectis loquamur, quia vt sic dicunt ipsasmet res productas, idem iudicium faciendum est, ac de creaturis, vt mox dicemus.

Tertiò, quòd in ordine ad res productas dicatur Deus agere propter finē, habetur à Scoto dist. 1. cit. & dist. 2. q. 2. R. & 4. d. 49. q. 8. F. & probatur; Tum quia causa finalis vt sic nullam includit imperfectionem, immo censetur esse omnium perfectissima, ergo cōuenit Deo propriè saltim respectu effectuum ad extra productorum. Tum quia Prouerb. 16. *Omnia propter seipsum operatus est Dominus.* Tum quia conuenit ipsi vera definitio finalis causæ, quia verè creaturæ sunt propter

pter Deum, & Deus dicitur omnium finis; vnde Doctor 1. cit. aduertit, Deum non agere propter finem suum, sed propter finem sui effectus, ordinando illum ad seipsum amatum, in quo potest consistere causalitas talis causæ finalis, quatenus. s. Deus dicitur producere creaturas propter seipsum prius amatum, & volitum, & à propia bonitate quasi mouetur, & allicitur ad producendas creaturas. An tñ non solùm à propria bonitate moueatur, verùm etiã à bonitate creaturarum, saltim non vltimatè, itaut vnam rem producat propter bonitatem alterius, quam vult, vt videtur loqui Doctor in 3. d. 7. q. 3. C. dum ait, Deum voluisse naturam humanam vniri Verbo, quia ei voluit summã gloriam, & post præuisionem peccati Deum voluisse Incarnationem in carne passibili in remedium peccati, quod tenet Suar. disput. 24. Met sect. 2. nu. 9. & 10. & relect. de liber. diuin. vol. disp. 1. sect. 2. num. 15. Ægi. Lusit. par. 2. lib. 1. de fine q. 14. § 4. n. 18. & 20. & Amicus tract. 13. q. 6. dub. 1. art. 3. an verò tantummodo à propria bonitate moueatur proximè, & vltimatè, nullo modo à bonitate creata, quod docet Doctor 3. d. 32. D. vbi ait, quòd si aliud à diuina essentia poneretur ratio mouendi diuinam voluntatem, vilesceret diuina voluntas, & inde concludit, solam essentiam diuinam præcisè esse rationem volendi omnia diuinæ voluntati, & sequitur Vasq. 1. p. disp. 82. & est negotium theologicum.

202 In oppositũ arguitur, quòd respectu actuum immanentium detur in Deo finalis causa; Tum quia diuina bonitas mouet voluntatem diuinam ad amorem sui, quia Deus amat propter suam bonitatem tanquam propter finem, ergo actus amoris diuini verè habebit finalem causam, cuius causalitas in tali metaphorica motione consistit. Tum 2. quia Deus amat creaturas propter suam bonitatem, sed amare vnum propter aliud nil est, quam ex amore vnius metaphoricè moueri ad amorẽ alterius, ergo amor Dei ad creaturas terminatus habebit finalem causam. Tùm 3. quia aliter effectus Dei, vt ab ipso sunt, non haberent finalem causam, nam hæc nullum habet effectum, nisi mediante agente, quod mouet ad agendum, ergo si circa ipsum agens nullam habet causalitatem, quod tunc est, qñ causat finaliter actum amoris, neque circa effectus agentis poterit causalitatem habere. Tum 4. quia hoc innuunt illa vulgata dicta, quod. s. Deus agit propter finem, & quod superioris agentis est superior finis, hic enim nequit esse, nisi sua bonitas; ergo datur vera causa finalis in Deo actionum ad extra.

Resp. ad 1. motionem illam non esse propriè motionem metaphoricam, quia cum hæc propriè à parte rei non dicat, nisi actionem agentis factam propter finem sicut non datur vera actio diuinæ voluntatis erga essentialem amorem propter realem identitatem, ità nec propria motio erit metaphorica, sed impropria, quapropter diuina bonitas non erit propriè finalis causa respectu actus amoris diuini, sed solùm impropria, & rectius dicetur ratio volendi obiectiua. Ad 2. per idem, quia ly *propter* in ordine ad amorem diuinum circumscribit non causam finalem, sed rationem volendi obiectiuam, sicut cum dicimus, Deum esse immortalem, quia immutabilem, ly *quia* non designat veram causam, sed rationem sine causalitate. Ad 3. negatur, semper necessariam esse propriã causalitatem finis erga actum amoris, vt dicatur causa effectus externi. Ad 4. Deus dicitur agere propter finem, vt explicat Doctor cit. quatenus ordinat creaturam ad seipsum amatum, itaut non sit finis sui, vel alicuius ipsi Deo intrinseci, sed finis effectus producti, quapropter ly *agere* nõ debet sumi formaliter, vel fundamentaliter, sed materialiter pro re acta, quæ propriè dicitur esse propter finem.

203 Dices, Deus nullam accipit perfectionem à creaturis, ergo illas non producit propter seipsum, Patet conseq quia finis cui, qualis esset Deus respectu creaturarũ, est id, cui acquiritur aliqua perfectio & bonum; Antec probatur, quia maximè reciperet honorem illum redũdantem ex obsequio creaturarum, sed talis honor est solùm extrinseca denominatio, quæ non potest esse causa finalis; & quamuis multoties homines propter extrinsecas denominationes tanquam propter finem operentur,

retur, vt cum propter dignitates aliquis laborat, hoc prouenit, quia cõcipimus istas denominationes extrinsecas, ac si aliquid essent reale, quod nequit in Deo euenire. Resp. Deum à creaturis accipere honorẽ illum, & obsequiũ, & quamuis sit extrinseca denominatio physicè loquendo, attamen moraliter etiam apud Sapiẽtes pro aliquo habetur, sic videmus, Deum propter similes denominationes extrinsecas multa efficere tanquam propter finẽ moralem, sic Verbũ carnem assumpsit, Christus instituit Sacramenta, & similia propter iustificationem peccatoris, quæ in quodam morali formaliter consistit, quãuis sit cum physica mutatione, .s. cum receptione gratię, attamen gratia non iustificat hominem ex natura rei, sed ex institutione diuina, vt sępè docet Doctor precipuè 1. dist. 17. q. 2. sic etiã propter possessionem diuitiarum aliquid fit ab hominibus, & tñ ista possessio est quoddã ens morale; cùm igitur honor sit quoddã testimonium de excellentia alterius ex 1. Eth. cap. 5. possessio talis testimonij, quæ erit actualis reuerentia, & obsequium excellentiæ honorati extimabitur tanquam aliquod morale dignum, vt gratia ipsius aliquid fiat; itaq; omnis creatura est propter Deum, quia quęlibet suo modo proprium factorem honorat, quatenus ex ipsis excellentia factoris dignoscitur, iuxta illud: *Cœli enarrant gloriam Dei.*

204 De agente intellectuali creato nõ est dubium, quin agat propter finem, cùm .n. sit liberum, & conuenientiam cognoscat medij ad finem, poterit vnũ propter aliud velle, quod est agere propter finem; sic de Angelis multoties legitur in sacra Script. aliqua opera patrasse in gratiã alterius, & isthæc inferiora gubernare, quæ actio respicit finem: idem de hominibus, non solùm qñ habent expeditum vsum libertatis, vt cum iuxta dictamẽ rectum rationis possunt agere, verùm etiam qñ illũ habent impeditum, vt sunt dormientes, pueri, & amẽtes, videmus .n. tales aliquas operationes exercere in gratiam alterius, quia licèt non aduertant honestatẽ obiecti in materia morali, apprehendunt tamẽ delectabilitatem, vel apparentem, vel veram, & conuenientiam vnius rei cũ alia, ex quo motiuo exeunt in operationem; at si omni prorsus vsu libertatis essent expertes, vt tenent quamplurimi ex Thomistis, tunc idem esset de illis dicendum, ac de agentibus naturalibus.

De agente naturali sine aliqua cognitione fuit Opinio quorundam veterum Philosoph. asserẽtium, casu omnia agere, vel propter diuersitatem materiæ sic, vel sic agere, contra quos arguit Arist. & eorum soluit rationes, vt vidimus in expositione textus 2. Phys. cap. 6. & 7. idcircò cum communi asserimus, ista agẽtia propter finem agere, quæ tñ sententia aliqua indiget expositione.

205 Dicimus igitur, agentia naturalia inchoatiuè agere propter finem, si in seipsis spectentur, itaut suo modo naturaliter quò ad appetitum naturalem moueantur à fine, cuius gratia operantur; vt completè verò propter finem dicantur agere, nõ sufficit, quòd præcisè actiones egrediãtur ab ipsis in proprios fines propẽsis, sed ab eis, vt immediatè subsstant directioni, & intentioni superioris agentis; ita Doctor in 1. dist. 1. q. 4. ad 2. princ. & dist. 2. q. 2. R. & 4. d. 1. q. 1. Aa & quol 18. D. probãtur, & explicantur singula; & primò quod aliquo modo propter finem operentur, præter rationes, quas adduximus ex Arist. in expos. text citat. posset adhuc probari, Tum quia appetitus naturalis, vt proprio pondere feratur in suum obiectum, nullã prærequirit cognitionem sui obiecti, vt monet Doctor 1. dist. 1. q. 5. in respons. ad vlt. q. & ad arg. pro ea, sed sufficit habitualis directio, quod .s. à Deo in primęua cõstitutione fuerit in proprium finem directus, & propensus, mediaque ad illum consequendum ab eodem receperit, hinc si per impossibile Deus sineret causas secundas se solis agere, adhuc grauia deorsum, leuia sursum tenderẽt ex propria, & innata natura in talem finẽ propensa. Tũ quia si dicamus, agens naturale eo præcisè propter finem operari, quia eius finis, in quem tendit, amatur à primo agẽte secũ concurrente, certè hoc esset affirmare, primam causam agere propter finem, non agens naturale. Quare agens naturale

se verè mouetur naturaliter à proprio fine, in quem determinatè tēdit, ipsum naturaliter amat, & appetit, sicut agens liberum trahitur à proprio fine, cū hoc tamen discrimine, quòd motio in libero est propriè metaphorica, ac moralis, quia in eo fit cum præcognitione obiecti amabilis modo libero, & interueniente libera elicitione actus secundi, qui est actus amoris, at motio in agente naturali non propriè dicitur metaphorica, & moralis, quia non fit præuia cognitione in ipso agente, neque per aliquem actum elicitum, quia ille amor naturalis est tm̄ inclinatio naturalis agentis in proprium finem, vt Scot. docet 4. dist. 49. q. 10. A. Sed est motio, quatenus naturali quodam pondere semper trahitur in proprium finem, & dicitur metaphorica, quia fit à fine per modum boni amabilis amore naturali; vnde quod facit finis in apprehensione, & amore elicito agentis à proposito, hoc facit in inclinatione agentis naturalis, in quo nullum esse obiectiuum habet, sed tm̄ in Deo dirigente: & sicut esse obiectiuum finis in mente agentis à proposito se habet vt conditio ad finaliter causandum, vt diximus supra, ita proportionatè se habet esse finis in naturali inclinatione agentis naturalis, quia nisi agens naturale inclinaretur ad finem tanquam sibi bonum, nunquam ad illius consecutionem moueretur, & ita nunquā finis finalizaret: & tandem sicut in agente à proposito finis mouet sm̄ esse possibile, quod habet in apprehensione, ita in agēte naturali mouet sm̄ esse, quod habet possibile in inclinatione, & propensione naturalis agentis.

206 Hac etiam ratione non dicitur se solo completè propter finem agere, sed potius tendere in finem, quia ad agendum completè propter finem requiritur, vt finis bonitas apprehendatur, & conueniētia mediorum ad finem, in quem dirigantur, & ordinentur, quod potentiam exigit cognoscitiuam, completur igitur à prima causa dirigente, & ordinante, cui immediatè subditur: & hac distinctione conciliantur multa Doctorum dicta, quæ videntur inter se contraria.

Tandem de brutis, supposito ex dictis In libris de An. quòd bruta agunt quidem non per rationem, & discursum, neque ex naturali determinatione absq; cognitione, vt lapis, sed naturali instinctu, qui est actus phantasiæ, aut sensus interni, quo quasi practicè indicat brutū, hoc esse sibi appetendum, vel fugiendum, quamuis nō valeat rationem conuenientiæ, vel discōuenientiæ discernere; hoc autem naturali iudicio posito, appetitus etiam naturaliter illud sequitur; ita colligitur ex Sco. 1. dist. 3. q. 2. F. & ex Lychet. ibidem, dum naturalem instinctū assignat Doctor pro ratione; cur ouis ad lupi intuitum fugiat.

Dicendum est cum cōi, bruta, vt tendunt in obiectum aliqua sensatione præcognitū, operari propter finem ex seipsis saltim materialiter, formaliter verò, vt subsunt directioni primæ causæ, ita colligitur ex Scot. 1. dist. 1. q. 5. respondendo ad penult. quæst. & 4. dist. 45. q. 3. D. & E. probatur, & explicatur simul, quia verè feruntur in obiectū aliqua sensatione præcognitum sub ratione boni, & conueniētis naturæ, & vt tale obiectum ab ipsis appetitum cōsequantur, determinata media appetunt, & quærunt tanta industria, vt quasi videantur ratione pollere. Attamen quia per cognitionem sensitiuam non attingunt formaliter rationem finis, & medij, quia non possunt vnum cum alio conferre, neque discernunt inter obiectū cōueniens propter se, vel propter aliud, nam ad hoc requiritur perfectior cognitio, hinc non dicuntur formaliter propter finem agere, sed materialiter; vt verò directioni superioris causæ subsunt, cognoscentis finem, & media, possunt dici formaliter agere. Tum quia si agentia absque cognitione dicuntur agere propter finem, multò magis bruta, in quibus finis habet esse aliquo modo obiectiuum, quia appetitus sensitiuus non fertur in obiectum nullo modo præcognitum, & consequenter mouetur appetitus non solùm amore naturali, verùm etiam elicito, vnde potest melius saluari causalitas finis, seu modo metaphorica in brutis, quā in non sensitiuis.

207 Solum posset dubitari, quomodo bruta tendunt in finem omninò incognitum; etenim formica hoc anno producta adhuc

adhuc triticum congregat, vt hyemali tẽpore se possit conseruare, hirundo nidum fabricat, quamuis nunquam petit, & similis exempla habentur apud naturalium rerum scrutatores, & tñ nec formica cognitionem habuit de trãsigendo hyeme, nec hirundo de pullis alendis. Resp. tñ, bruta duos fines habere proximos, & remotos, proximos agnoscunt, & vt conuenientes apprehendunt, & per consequens appetunt, sic se habet collectio tritici in formica, & palearum in hirũdines remotos appetunt solùm appetitu natu rali, non cognoscunt, dirigũtur tñ à prima causa; quare propter istos fines dicuntur agere eo modo, quo agentia naturalia in finem tẽdere diximus supra. Quod diximus de brutis, vt sensitiua sunt; affirmandum erit etiã de homine, quatenus potentijs sensitiuis operatur, immo vt etiam intellectiua potentia est præditus, sed inquantũ actiones istæ præcedunt voluntatis actum, vt sic.n. se habent vt agentia naturalia.

ARTICVLVS VII.

Enumerantur effectus finalis causæ.

208 ADuertendum, vt colligitur ex Scoto q.4. Prol. E. & 1.d.1.q.3. quod actus finem respicientes sunt diuersi, quidam .n. directè respiciũt finem, vel absolùtè, & sm̃ se, vt amor, & simplex complacentia finis, vel vt obtinendum, vt est intentio, & desiderium; alij versantur circa media, etsi ratione finis, talis est electio, cõsultatio mediorum, vsus, & applicatio eorundẽ, qui sæpè est actus alterius potentiæ imperatus tamen à volũtate: alij tãdem versantur circa finem iam adeptũ, & possessum, vt gaudium, delectatio, &c. adsunt etiam effectus externi resultantes ex actionibus agentis, vt domus, medicina, &c. quorum aliqua possunt adhuc dupliciter considerari, vel vt ab agente aliquo casu proueniunt, & per accidens, & in hoc sensu de illis non loquimur, clarum .n. est, à fine non causari, quia tunc nõ per accidens, sed per se fierent; secundò vt sũt effectus causæ physicæ per se, & ex intentione finis operantur, & hoc modo de illis loquimur, & quærimus, an omnes illi enumerati actus possint dici effectus finalis causæ. De quibus certum est, actus circa media versantes, immo & ipsa media causari à fine, quia verè fiunt propter finẽ ab agente, & ex amore finis procedunt, saltim mediatè, .s. vt à volũtate à fine mota imperantur, in quo causalitas finis consistit, finis .n. ex dictis supra solum agens immediatè respicit: similiter idem terminus productus, & in executione positus potest dici effectus sui ipsius in genere causæ finalis, quia agens per se illum producit, & consequenter vt est agẽs propter finem; solùm igitur remanet difficultas de actibus, qui circa finẽ versantur ante eius consecutionem, & post eiusdem adeptionem; de quibus aliqui negant, inter quos est Fuentes 2. Phys. q.7. diff.4. videtur tñ ferè quæstio nominalis.

209 Dicimus cum cõiori, omnes illos actus connumerari posse inter effectus finalis causæ; ita colligitur ex Scot. 1. dist.2. quęst.2. N. vbi ait, omne infinibile, idest quod finem pro causa non agnoscit, est incausabile, & è contra, & rationem assignat, quia omne agens per se, agit propter finem, ergo quia isti actus sunt per se causati in genere causæ efficientis, dicentur quoq; effectus finalis causæ; & in 2.d.40. habet, omnes actus humanos finem respicere; & probari potest, nam agens eliciẽdo actus tendentes in finem acquirẽdum, verè agit propter finem, à fine mouetur ad talem actionem, alliciturque nec temerè, aut casu agit, sed ex instituto, & per se, ergo verè elicitio illa erit causalitas finis, finemque actus illi respiciunt, non solùm vt terminum, sicut ait Fuentes, sed vt causã non .n. aliud requiritur ad finaliter causandum; hinc rectè dicimur amare nos finem propter seipsum, & propter suã bonitatem. Idem dicendum de actibus consequentibus acquisitionem finis, quia verè sunt eliciti à voluntate per se, & causari ab obiecto per se bono, & à ratione ꝓposito inuitante voluntatem, vt in ipso, eiusque possessione quiescat, & gaudeat propter illius bonitatem, quæ dependentia ad genus pertinet finalis causæ.

In oppositum arguitur. Tum quia ex Scot. q.4. Prol. E. & alibi sæpè cit. art.3. finis

finis causat in ratione amati,& desiderati, ergo amor,& desiderium præsupponũtur causalitati finis. Tum 2. quia finis est causa mediorum, solum .n. est id, cuius gratia aliquid fit, nullus autem ex his actibus est verè, ac propriè medium ad finem obtinendum. Tum 3. quia intentio finis non procedit ex alia intentione, nec amor ex amore, aliter esset processus in infinitum; at illud est propter finem, quod procedit ex amore, vel intentione finis, nam ly *esse propter* dicit ordinem ad finem ex aliquo priori actu ortum. Tum 4. quia ex 1. de Gen. 55. habitibus præsentibus, cessat motus, ergo fine adepto, non est amplius actio, nec causalitas finis. Tum 5. quia ex Scoto 1. d. 1. q. 3. datur actus neuter, qui nec intentio sit finis, nec electio mediorũ, & tñ hic actus est humanus, non fit à casu, sed ex instituto, neque erit effectus finis, quia voluntas illo actu præscindit ab omni ratione propter se, quę est ratio finis, & solùm in obiectum tendit, vt bonum præcisè, non propter se, aut propter aliud, ergo nõ quilibet effectus agentis per se debet esse effectus finalis causæ.

210 Res. ad 1. Sco. ibi nõ loqui de causalitate finis vniuersaliter sumpta, sed in particulari de ea, quã habet circa media; vel si loquitur vniuersaliter, non est intelligẽdum Scoti dictum formaliter, & terminatiuè, quasi quod non causet, nisi terminando amorem, & desiderium agentis erga seipsum, sed principiatiuè in hoc sẽsu, quòd finis nõ causet, nisi in ratione allicientis, excitantisque moraliter agens, vt semetipsum physicè moueat ad producẽdum in se amorem, & desiderium sui. Ad 2. vtique erga media expressiùs intelligitur finis finalizare, quia supponitur finis dilectus, & amatus, non solùm tñ media, sed quicquid est ex propria motione finis præconcepti sub ratione boni propter se diligibilis à fine dicũtur causari. Ad 3. patet ex dictis ad primum, non .n. ad causalitatem finis prærequiritur amor, & intentio, nec ly *esse propter* dicit ordinem ad finem amatum, sed ad finem allicientẽ ad operationem, itaut verè agens in actum exeat propter finẽ, quod reperitur in elicitione amoris. Ad 4. dictum Arist. non intelligi de omni motu, sed de eo, qui est tendentia ad consequendum finem non iã præsentem: at delectatio non dicitur, per quam voluntas mouetur ad finem, sed potius per quam quiescit, & possidet finem modo quodam vitali, qui est cum actione voluntatis. Ad 5. dicimus, actum illũ esse aliqualiter propter finem non formalem, sed virtualem, quia voluntas vult obiectũ præsentatũ sub ratione boni præcisè propter bonitatem finis disiunctim, .s. vel in illo obiecto existentẽ, vel in alio, ad quod ordinatur, & hæc virtualis tendentia in finem sufficit, vt actus ille humanus dicatur, & non temerè, nec à casu productus, sed à proposito, vt fusius in lib. de Anim. disp. 7. cit.

QVAESTIO IX.

De causis per accidens.

211 POst tractatum de causis per se disputat Arist. de causis per accidens, .s. de casu, & fortuna, sic nos Philosophi vestigia sectantes, post disputationes de causis per se, hãc subiungimus quęstionem de causis per accidens, casu, & fortuna, & quoniam monstra videtur esse effectus casus, vel fortunæ, & fatũ opponitur casui, & fortunæ, idcircò aliqua de monstris, & de fato dicemus.

ARTICVLVS I.

De casu, & fortuna.

SCotus quol. vlt. disertè agit de fortuna, P. Faber de præd. disp. 57. cap. 5. & nuper eruditè, & fusè Pater Sghema 2. Phys. digress. 17. ideò breuiter aliqua tãgemus. Nomine fortunæ intelligunt omnes causas eorum effectuum agentis liberi, quorum determinatam causam nescimus assignare, cùm rarò eueniant, & præter intẽtionem agentis, quod patet experientia, multa .n. accidunt non præuisa, nec intẽta ab agente; vnde falsum quidã Antiqui de medio tollebant fortunam: quã aliqui dixerunt esse Deum quandã rebus humanis præstantem, easque, cui libuerit, sine ratione distribuẽtem: alij esse causam aliquam per se, sed occultam, à qua effectus, quos

quos fortuitos appellamus, proueniunt: alij apud Plutarchum in opusc. de Rep. Stoic. dixerunt, esse causam quandam per vniuersum diffusam, voluntatem humanã in vnam partem inclinantem, cum est anceps. Tandem Arist. in lib. de bona fort. vt explicat Doctor cit. ait, esse impetũ quẽdam à natura prouenientem, quo aliquis absque vlla ratione mouetur ad agendum aliquid, quod sibi in bonum vertitur, si est bona fortuna, quia .s. hac occasione aliquid bonum acquirit, vel euitat malũ; qui impetus, ait Doctor, non est in anima, quia sm̃ Arist. ibidem, vbi plurimũ de intellectu, ib. minimum de fortuna, & tñ si ab anima, vel in ipsa esset, oppositum eueniret, quia quò anima nobilior esset, eò perfectiorem impetũ haberet; erit igitur in corpore .s. dispositio quædam consequens complexionem determinatam, qua anima, & si ignobilior, qualis est illa insipientis, meliùs agit, quia nobilius habet impellẽs, sicut nauis malè regibilis meliùs frequenter nauigat, nõ ex se ipsa, sed propter perfectiorem gubernatorem, quam opinionem fusè tradit, & tuetur Bonet 3. lib. suæ Phys. cap. 1.

212 Dicimus tũ, fortunam nõ esse aliquam peculiarem causam per se institutã ad talem effectum, sed esse causam efficientem à proposito creatam, quatenus per accidens, & præter intentionem cum effectu per se illius coniungitur alter effectus rarò, & non intentus; quæ causa definitur ab Arist. 2. Phys. 52. quòd sit *causa secundùm accidens in his, quæ secundùm electionem eorum, quæ propter aliquid sunt.* Ita Doctor quol. citat. & primò, quòd non sit aliqua causa determinata, probatur, nam præcipuè in homine, cũ effectus fortuiti à voluntate dependeant, non potest dari aliqua causa per se impellens volũtatem. Tũ quia multitudo Deorũ est inanis, & repugnans, vt Theologi omnes fatentur. Tum quia si esset aliqua naturalis causa, puta impulsus ille, tunc effectus fortuiti non rarò, sed sẽper euenirent, & quia semel benè fortunatus, sẽper talis esset & de fortuna in hoc sensu locuti sunt Patres, quando fortunæ nomen damnarunt. est igitur *Causa* (vt definitionem Arist. explicemus) quia fortuna quandoque accipitur pro esse & u fortuito, vt patet ex 2. Phys. 55. & accepit Boet. 5. de cõsol. pros. 1. at in præsenti de fortunæ vt causa est sermo. Dicitur *secundùm accidens*, quia non est causa per se; sed per accidens non quidem ex parte causæ, sed ex parte effectus, vt diximus in expositione textus 2. Phys. cap. 4. quæ dicitur illa, cuius effectui per se, alter non habens necessariam connexionẽ coniungitur, & consequenter, quòd iste effectus neque semper, neque vt plurimũ eueniat, sed rarò, neque ab agente intentus. Additur *in his, quæ secundùm electionem*, quia fortuna in hoc differt à casu, quòd illa est in agentibus à proposito, iste verò in agentibus naturalibus, vt notauimus cũ Arist. super tex. cit. Tandem dicitur *eorũ, quæ propter aliquid sunt*, non quòd effectus fortuitus sit ab agente intentus, sed quia semper est cum alio coniunctus per se intento ab agente.

Ex quibus colligitur 1. quòd fortuna, si formaliter sumatur, dicit habitudinem causæ ad effectus præter necessitatem, & intentionem euenientem, si fundamentaliter, non est aliqua causa per se distincta ab intellectu, & voluntate, sicut casus non est alia entitas distincta ab entitate agentis naturalis, quod .n. dicimus de fortuna, intelligitur etiam dictum de casu, quia in omnibus cõueniũt præter in hoc, quòd fortuna est in agẽtibus à proposito, & electionẽ, casus in agentibus naturalibus.

213 Colligitur 2. effectum fortuitum illũ esse, qui per accidens, & præter agentis intellectualis intentionem coniũgitur effectui eius per se intento, vel saltim loco illius euenit, vt si quis fodiens terram, & aquæ inuentionem intendens, cũ aqua, vel loco illius inuenit thesaurũ: vnde duo, & ad summum tria sunt de illius ratione, primum, vt rarò eueniat, .s. præter semper, & frequenter, facta tñ suppositione causæ, vt notat Doctor 1. d. 2. q. 7. S. sæpè enim est rarus effectus, quia rarò ponitur causa, quanquam illa posita, semper, vel frequenter sequatur effectus; secundum, quod eueniat præter agentis intentum; Tertium, quod tale agens sit intelle-

ctuale;

ctuale; nam si esset irrationale, diceretur effectus casualis: hinc si aliquis effectus non esset per se intentus ab agente, haberet tñ necessariam connexionem cum effectu per se intento, nõ diceretur fortuitus, vt cum quis extendit manum in aquã ad capiendum piscem, non intẽdens madefactionem, madefactio non esset à fortuna; & si effectus intenderetur, quamuis non haberet necessariam connexionem, neque esset fortuitus, vt cum lusor ex ludo percipit lucrum, quem intendit, quamuis rarò, & absque necessaria connexione illi eueniat.

Colligitur 3. effectus ad vtrumlibet, .s. qui fiunt ab aliqua potentia, quæ est indeterminata ad operandum, & non operandum, vel ad oppositos actus efficiẽdos, vt sunt omnes actiones à nostra voluntate pendentes, non esse propriè fortuitos, cõtra Auic. 1. suffic. cap. 13. & alios oppositum assererẽtes, ratio est, quia effectus fortuitus debet esse coniunctus per accidens cum aliquo effectu per se, fitque semper præter intentionem agentis, quæ effectui ad vtrumlibet non conueniũt, ambulatio .n., quamuis possit non produci à potentia motiua imperata à voluntate, si nõ imperaretur, attamen & intenditur à voluntate, & nulli effectui per se coniungitur contingẽter, & rarò extra semper, & frequentèr. Tum quia vel ambulatio cõfertur cum potentia motiua determinata à voluntate, & vt sic non erit fortuita, quia prouenit semper, vel frequenter, vt etiam fatetur Auic. vel cum potentia motiua, vt ab omni determinatione voluntatis præscindit, quomodo non est causa ambulationis proximè, & si hac ratione diceretur fortuita, tunc omnis effectus ad vtrũlibet, & causæ indeterminatæ essent fortuiti, vnde omnes generationes essent casuales; quia materia ex se indifferẽs est ad omnes formas, quod est falsum.

214 Colligitur 4. quòd in quolibet effectu Per accidẽs non solum datur causa per accidens, verùm etiã causa per se, quia omnis effectus debet habere aliquam per se causam, à qua dependeat; v g. voluntas est per se causa fossionis, per accidens verò inuentionis thesauri, & ideò ad inuentionem non satis est fossio, vel causa fossionis, sed requiritur, vt aliquis abscondèrit ibi thesaurum, ex quibus fit vna causa totalis, & adæquata inuentionis thesauri, tñ si inuentio conferatur cum vtraq: causa, à quibus fit simul vnitis, non est fortuita, quia illæ causæ simul vnitæ vt sic aptæ sunt efficere talem effectum semper, solũ dicetur fortuita, quatenus concursus illarum causarum est fortuitus, & per accidens; at si conferatur cum alterutra illarũ causarum, sic dicetur fortuita, quia per accidens vnitur effectui per se, & prẹter intentum fodientis terram.

Colligitur 5. quòd quamuis fortuna in omni genere causæ videatur reperiri, vt tenet Iauel. 2. Phys. q. 25. .s. in causa materiali, si materia apta nõ sit ad effectum, vt si pannus est corrosus, in causa formali, vt pictor ille, qui proijciens indignatione motus pennicillum in imaginem equi, depinxit spumam ex ore cadentem, & in fine, vt cum intendens vnum finem, alium obtinet; verùm propriè loquendo, fortuna ad efficiẽs reduci debet, vt habet Arist. 2. Phys. 67. ratio est, quia fortuna est in agente à proposito, & propter finem operante, cui fini intento alter non intentus vnitur, respectu cuius dicitur causa per accidens, sed talis causa est efficiens, vt patet; videtur autẽ in alijs generibus reperiri, quatenus coniunguntur cum agente ad causandũ, vnde esse corrosum, spuma depicta, & finis obtentus præter intentionẽ dicũtur effectus fortuiti non respectu pãni, aut figuræ, sed respectu agentis.

215 Colligitur 6. respectu Dei nullum esse propriè effectum fortuitum, quia omnia præuidet, & nihil potest euenire præter ordinationem, vel permissionem Dei, quamuis .n. peccata eueniant præter intẽtionem Dei, qua ratione Deus causa per accidens dicitur peccati, propriè tñ peccatum non debet dici fortuitum respectu Dei, quia & si inuoluntarium sit ipsi Deo, nõ tñ est incognitum, quod requiritur ad rationem fortuiti effectus propriã. Dantur tñ effectus fortuiti, vel casuales rã respectu Angelorum, corporum cœlestiũ, & hominum à proposito agentium, quia virtus inferior non est ita vniuersalis, & po-

potens, vt virtus diuina, ideòque poterit euenire aliquis effectus fortuitus respectu illius, si .s. propter indispositionem materiæ, vel influxus alterius causæ impediantur agentis ista a sua causatione. Verum est tñ, quòd pauca eueniunt fortuitò per comparationem ad Angelos, & viros prudentes, quam ad insipientes, quia prudentes vt plurimum præuident, quid sint operaturi, quidque ex ea operatione sequi possit, turpe .n. est viro prudenti dicere, *Non putaram*; & hoc est, quod ait Arist. in lib. de bon. fort. cap. 1. vbi plurimum de intellectu, ibi minimum de fortuna; vnde à puero, & amente abest omnis fortuna, quia non agunt a proposito, & propter finem, sed potius in agendo assimilantur agenti naturali, quamuis .n. non careant actu primo intellectus, carent actu secundo expedito, & aduertentia rationis in materia morali.

Tandem deducitur ex Scoto sæpè cit. fortunam esse duplicem, bonam, & malã, bona, si bonus euenit effectus, mala, si malus, quod adhuc dupliciter potest esse, vno modo impropriè, si effectus non est in nostra potestate, vt quod aliquis sit nobilis, vel ignobilis, natus ex diuite, vel paupere, secundò propriè, si euentus est in nostra potestate, non per se, & primariò, quia non euenit ex intentione, sed per accidens, & quasi secundariò, quia est annexus effectui per se intẽto, & qui per se est in nostra potestate: si fortuna est bona, dicitur homo benè fortunatus, si mala, malè fortunatus, ad quod requiritur, loquit Doctor, vt non semel, aut semper benè, vel malè eueniat, sed vt in plurimum non semel, quia vna hirundo ver non facit, ex 1. Eth. cap. 9. non verò semper, quia hoc non esset sine miraculo, cum enim causæ contingenter simul concurrant, nec sint in nostra potestate, non videtur naturaliter contingere posse, quòd semper cum effectu per se intento sit alius fortuitus bonus, vel malus, sed aliquando variabitur fortuna; sufficit igitur, vt euentus fortuiti boni, vel mali vt in plurimum eueniant.

216 In oppositũ arguitur 1. quòd non dentur effectus fortuiti, vel casuales, nec casus, vel fortuna; Tum quia omnis effectus per accidens reducitur ad causã per se, ergo isti effectus per accidens reducẽtur ad causam per se, ergo non erunt fortuiti, cùm habeant per se causam. Tum 2. quia effectus fortuitus est ens verum, per se, ac determinatum, ergo non potest esse à fortuna, quæ est causa indeterminata, non vera. Tum 3. quia omnis actio est ad aliquem finem, nulla fortuita est ad aliquem finem, ergo non datur. Tum 4. sicut opinio nostra nõ facit ad esse rei, vel non esse, neq; intentio nostra aliquid conferre potest ad esse per se, vel per accidens ipsius effectus, ergo non facit effectum fortuitum. Tum 5. quia inuentio thesauri, quæ maximè dici solet fortuita, habet determinatam causam, scilicet fossionem, ergo non erit fortuita, cùm effectus fortuitus non sit à determinata causa. Tum 6. quia omnia à Deo præuidẽtur, & disponuntur, ergo nullus effectus erit fortuitus, quia necessariò eueniet; & si respectu Dei non datur effectus fortuitus, non videtur dari posse respectu agentis particularis.

Resp. ad 1. ex Scot. 2. d. 25. R. quòd illa propositio, omnis causa per accidẽs reducitur ad causam per se priorem, intelligitur, vel quòd reducitur ad seipsam, vt est causa per se respectu alterius effectus, sic fodiens terram est causa per accidens inuentionis thesauri, sed est causa per se inuentionis aquæ, vel reducitur ad causam per se priorem origine, vel perfectione, vt est Deus. Ad 2. antecedens est verum quò ad entitatem, non quò ad causalitatem, & intẽtionem agentis, vnde thesaurus inuentus potest habere innumerabiles causas per accidens, .s. vel quia fodiẽs intendit inuenire aquam, vel lapidem, vel lignum &c. Ad 3. maior est vera de actione causæ per se, & de fine mouente agens ad operandum, non tñ de actione causæ per accidens, quæ licèt non habeat finem vt causam, & vt est id, cuius gratia, habet finem in ratione terminantis actionem, quamuis non intendatur. Ad 4. quamuis opinio, & intentio nostra non varient effectum quò ad entitatem, variant tñ id, quod res habet ex parte agẽtis, patet .n.,

quod ex intentione agentis potest effectus dici laude vel vituperio dignus, ita ex eiusdem intentione dici poterit per se, vel per accidens, voluntarius, seu intentus, vel fortuitus. Ad 5. effectus fortuitus non dicitur esse a causa indeterminata, quia quãdo fit, nullam habeat certam causam, sed quia ex natura sua non petit esse ab illa causa, sed poterat esse ab innumeris caussis, & per accidens est, quod illæ causæ simul cõcurrant, vt diximus ad 2. & in quarto correllario. Ad 6. Deus ita ordinat causas, vt sinat motus suos agere, quapropter verè per accidens illæ causæ inter se coniunguntur, quia contingenter, non necessario, concursus enim Dei, & determinatio diuina non tollit contingentiam a rebus, vt cõiter docent Theologi; neque ex hoc, quod non datur effectus fortuitus ex parte Dei, sequitur, neque dari ex parte creaturæ, quia quod intenditur ab vno, potest non esse intentum ab alio; est vulgatum exemplum de Domino, qui duos seruos mittat ad loca diuersa, sed vt sibi in medio itineris occurrant, nescientes tñ hanc Domini intentionem, occursus iste respectu seruorum est fortuitus, quia prę ter intentionem vtriusque, sed respectu Domini est effectus per se, quia ab eo prę uisus, & intentus.

217 Secundò arguitur contra definitionem fortunæ; Tum quia Arist. pluries in moralibus fortunam Deam quandam appellat, vel impulsum quendam, quo homo ad benè, vel malè agendum impellitur. Tũ 2. quia sine aliqua ratione mouetur vnus ad actionem aliquam efficiendam, ex qua euentus sequitur bonus, non mouetur alter, ergo hoc prouenit ab occulto aliquo impulsu. Tum 3. quia ad effectum fortuitum non requiritur hoc, quod est, non intendi, nam Arist. 2. Phys. 40. formans rationem veterũ negantium fortunam, ait, *vt veniendi à fortuna in forum, & reperiendi, quem volebat quidam, non antẽ putabat, causa est velle, cùm venerit emere*, ergo si volebat inuenire, illa inuẽtio intendebatur à fortuna. Tum 4. eclypsis rarò euenit, & tamen nõ est fortuita. Tum 5. si quis ludendo intendat vincere, & vincat, talis effectus est fortuitus, nec tñ præter intentionem. Tũ 6. quia si operatio fiat vt plurimum, etsi illi coniungatur per accidens aliquis effectus, vt si quis frequenter venit in forum, si aliquando præter intentum recipiat pecuniam, talis receptio non est fortuita ex 2. Phys. 51. ergo aliquid aliud requiritur ad rationem fortunæ. Tandem quia vt aliquis benè fortunatus dicatur, ex dictis requiritur, vt nõ semel, sed vt plurimum bonus effectus eueniat, non solùm in vniuersali, inquit Doctor, verùm etiam in particulari, .s. in eadem specifica actione, qualis est militia, mercatura &c. ergo non est necesse, quòd effectus fortuitus rarò eueniat.

Resp. ad 1. Arist. in moralibus variè esse locutum, & potius sm̃ vulgi opinionẽ. Ad 2. non moueri ex impetu, sed potiùs ex sua libertate, & ex diuina dispositione, vt dicitur in tract. de concursu Dei, & de radice libertatis. Ad 3. solùm sequitur, effectus fortuitos esse in illis rebus, quæ appeti possunt, & eligi, itaut ly *volebat* non intelligitur de volitione actuali, sed habituali, quatenus si pręuidisset, voluisset effectum illum. Ad 4. eclypsis rarò euenit, quia rarò ponitur causa, cũ qua necessariã habet connexionem, non verò rarò euenit, quia rarò coniungitũ cum effectu per se, quod requiritur ad effectum fortuitũ. Ad 5. lucrum illud simpliciter non esse fortuitum, quia intentum, sed sm̃ quid, respectu scilicet actionis, quæ ex natura sua non est ad talem effectum ordinata, & rarò lucrum cum ipsa coniungitur. Ad 6. quando actio rarò fit, & cum ipsa rarò sit annexus effectus per accidẽs, maximè iste effectus fortuitus diceretur, at si actio vt plurimum fieret, dummodo rarò effectus eueniat, adhuc esset fortuitus; Arist. verò loquitur, quando actio frequenter fit, & frequenter cum effectu coniungitur. Ad 7. dicimus, ad rationem fortunæ sufficere, quod actio ex sua natura non necessario, nec vt in plurimum cum effectu fortuito vniatur, quòd verò respectu alicuius personæ effectus ille sępè contingat, non tollit rationem fortunę, quia hoc etiam rarò euenit, vnde raritas ista, .s. vnionis vt in plurimum victoriæ cum milite, effectus esset fortunæ.

Ter-

218 Tertiò instatur, quòd fortuna fundamentaliter non sit intellectus, & voluntas; & Tum quia Arist. supra cit. ait, vbi plurimum de intellectu, ibi minimum de fortuna, & vice versa, ergo fortuna non est intellectus. Tum 2. quia fortuna est causa indeterminata, intellectus, & voluntas sunt causæ determinatæ. Tum 3. intellectus est prior fortuna 2. Phys. 67 ergo non est fortuna. Tum 4. quia Arist. in lib. de bona fortuna ait, fortunam esse sine ratione naturam, vnde cæca, fallax, & incõstans dicitur. Tum 5. intellectus cum voluntate non est causa adæquata inuentionis thesauri, ergo fortuna fundamentaliter aliquid aliud erit.

Resp. ad 1. non loqui Arist. de intellectu in actu primo, quo modo re vera est fortuna, sed de intellectu in actu secundo. Ad 2. voluntas est causa determinata, vt respicit effectum per se, non in ordine ad effectum per accidens. Ad 3. fortuna formalicer sumpta est posterior intellectu, quia dicit relationem; vel loquitur de primo intellectu, & vniuersali natura, qualis est Deus, qui causa vniuersi dicitur. Ad 4. loquitur sm̃ vulgatam opinionem, quòd sit impulsus quidam. Ad 5. concedimus, intellectum cum voluntate non esse causã adæquatam effectus fortuiti, quia nec fortuna talis est, concurrit enim simul alia causa per se, quæ tamen non est fortuna.

ARTICVLVS II.

An monstra intendantur à natura.

219 Monstrum definitur ab Arist. 2. Phys. 82. quod sit *Peccatũ illius, quod propter aliquid agit*, & 4. de Gen. An. cap. 4. est *Oblæsio rei præter naturam eius in ijs, quæ non semper, sed vt plurimum agunt*; ex quibus definitionib⁹ à Doctoribus vna completa colligitur; s. quòd sit *effectus naturalis à recta, & solita dispositione sm̃ speciem notabiliter degenerans ob aliquod impedimentum*. Dicitur *effectus naturalis* loco generis, & ad differentiam artefactorum, in quibus propriè monstra non sunt, sed errores: dicitur *degenerans à recta, & solita dispositione*, quia monstrum vt monstrum deficit à conditionibus requisitis ad res naturales ex vi generationis, vnde formaliter in defectu, seu priuatione debitæ perfectionis consistit; & hoc significat ly *sm̃ speciem*, non quòd monstrum necessariò alterius debeat esse speciei, sed quòd conditio deficiens sit debita ex vi generationis illi specificæ naturæ, vt si homo quatuor manus habens nasceretur; additur *notabiliter*, quia si paruus esset defectus, nõ causaret admirationem, nec rarò eueniret; tandem dicitur *ob aliquod impedimẽtum*, quia ad mostrum duæ causæ concurrunt, vna impedita, quæ est virtus alicuius causæ perfectæ, & completæ, altera impediens, ne illa suum consequatur effectum in statu perfecto. Talis autem causa potest esse multiplex, sicut ex multiplici capite prouenire potest impedimentum; 1. ex parte materiæ, si excedat, vel deficiat; 2. ex parte efficientis, siue principalis, vt est virtus formatiua fętus, siue instrumentalis, vt calor, vel alia qualitas; 3. ex parte loci, seu matricis, aut membranæ, quæ tegitur fætus, si s. scindatur, & semina, quæ loco distabant, misceantur, vnde varia mõstra ex varia seminum confusione oriantur, de quo Scotus in 4. d. 6 q. 2. F. 4. potest esse ex timore matris, vehementi desiderio, & imaginatione, vnde filij signati aliquoties procreantur; 5. ex aspectu, & influentia Cœlorum sm̃ Alb. & Niphum, eò quia certis effectibus certa quoque cõstellatio requiritur, quæ si desit, & alia opposita adsit, monstrum generatur, vnde propriè monstra in animalibus dantur, minus propriè in plantis, impropriè in cæteris, quia pauciora requirũt; de quibus causis fusè agit Ant. Roccus 2. Phys. q. vlt. vbi multa curiositati satisf. cientia declarat.

Monstrum igitur potest considerari vel sm̃ naturam specificam præcisè, vel sm̃ id quo fundat priuationem conformitatis ad rectitudinem, debitam ex vi generationis illi speciei, quod potest esse quid positiuũ, vt si homo biceps oriretur, vel quid negatiuum, si esset absque manu, carentia .n. manus fundaret aliam priuationem conformitatis ad rectitudinem, & formam debitam humanæ naturæ, in qua priuatione

ne fundata consistit formalitas monstruositatis, vt in simili diximus disp. 4. q. 1. art. 2. de peccato: quæstio est, an monstrum dicatur casualis effectus, an verò effectus per se intentus à natura.

220 Prima Opinio ait, esse casualem effectum ita Thom. 2 Phys. tex. 64. Burl. tex. 82. Tatar. q. vl dub. 3. Sghem. digress. 19. q. 1. Alij negant, vt Simpl. 2. Phys. 64. Niphus tex. 83. Alij distinguunt, monstrũ intendi quidem à causa impediente, non tñ à causa impedita, respectu illius erit effectus per se, respectu istius effectus per accidens, & casualis, ita Tol. 2 Phys. q. 13. Alij, vt Conimbr. cap 9. q. 6. art. 1. non intendi aiunt à causa impediente, vel impedita seorsim sumptis, sed simul vnitis, Alij, quod intendatur à causis vniuersalibus, non verò à particulari causa, ita Suar. disp. 19. Met. sect. 12. num. 4. Masius 2. Phys. disp. vlt. sect. 1. q. vlt. per causas vniuersales intelligunt vel Deum ipsum, vel cœlestia corpora, vel concursum omnium causarum, per particularem verò aliquod ens determinatum Tandem Ruuius 2. Phys. cap. 9. q. vlt. mõstrum intendi etiam à causa particulari, secundaria, non primaria intentione.

Hæc tñ difficultas faciliter potest solui; nam certum est, à Deo vt causa vniuersali monstra per se intendi, qu a vt diximus, respectu ipsius nullus datur effectus fortuitus. Similiter si sumantur simul causa impedita, & impediens, tunc monstrum per se produci dicetur, quia habet causam certam, & determinatam, sicut si fossio terræ, & depositio thesauri in illo loco simul vniantur, inuentio thesauri fortuita non erit ex dictis supra: attamen si de causis particularibus seorsim sumptis loquamur, non erit monstrum per se intẽtum neque primaria, neque secundaria intentione, itaut à ratione casualis, vel fortuiti effectus excludatur, quod potest probari, nam effectus per accidens est, qui rarò euenit, & causis per accidens cõiunctis itaut per se non intendatur, monstrum rarò euenit, causæ per accidens vniuntur, ab illis per se non intenditur, quia tunc arguimus effectum aliquem per se intendi à sua causa, quando directè vult illum, si est libera, vel habet potentiam illius productiuam, & in illum influit, si est causa naturalis, modò causa monstri impedita nõ habet potentiam productiuam ipsius, immo totum oppositum, quia si posset, effectum perfectum produceret, neque causa impediens, quia hæc multoties est quid priuatiuum, vt quando monstrum euenit ex defectu materiæ; tum quia si est quid positiuum, ex se potentiam habet producendi aliquem effectum per se, cui per accidens monstrum coniungitur, vt causa disrumpens membranas, ex qua scissione vnio seminum sequatur, per accidens est, quòd deinde fœtus generetur cum duplici capite vel ore; item si monstrum ex nimio calore proueniat impediente perfectam formationem prolis, imperfectio prolis per accidens vnitur calori producto, qui est effectus per se proueniens à causa impediente; tum quia nulla causa per se intendit generationem impedire.

221 Nec valet, quod ait Ruuius, monstrum à causa impedita intendi non primario, sed secundariò, quatenus natura, quia non potest effectum ad debitam perfectionem reducere, intendit ad minorẽ, vnde dicetur per accidẽs simpliciter, quia non intentum primariò, per se sm̃ quid, quia secundario intentum; non valet quia nisi de verbis velimus cõtendere, nullus erit effectus purè casualis, quia quilibet saltim secundario intenditur.

Respondet, duplicem esse causam per accidens, vnam, quæ nec per se primo, nec per se secundo influit in effectum, sed est purè per accidens, & effectum purè per accidens causat, vt est percussio a lapide descendente, & lapis ipse descendens, qui nullo modo influit in percussionem, eo quia percussio non habet necessariam connexionem cum motu deorsum, quem primo lapis intendit, neq; ad illum vllo modo pertinet; alia est, quæ per se secundo saltim influit, quia effectus sequens habet connexionem cum eo, quem per se primo intendebat, aut propter imbecillitatẽ eiusdem causæ per se, aut propter aliam contrarium naturaliter ei coniunctam, talis est causa monstri.

Sed etiam percussio lapis stante ista doctri-

doctrina esset effectus non purè casualis, & inuentio thesauri, quod est contra ipsũ Sequela prob. quia si causa illa est per se secundo influens, quia habet aliam causã naturaliter coniunctam, ideo influit in effectum sequentem, iam lapis supposito itinere Petri per illum locum, etiam per se secundo causabit percussionem, eo vel maximè quia habet potẽtiam positiuam percutiendi, & causam aliam annexam, .s. iter Petri; si vero per naturalem connexionẽ intelligit quoddã vinculũ ex naturis causarum inter ipsas proueniens, quia tale vinculum nec etiam est inter causas monstri, monstrum erit effectus purè casualis. Ex alio igitur cap. dicere possumus, monstrũ aliqualiter deficere a ratione completa casualis effectus, quia ex parte causæ impeditæ non habet effectum per se, cui vniatur, nisi loquamur de monstro formaliter sumpto, .s. de illa negatione; tum quia habet ferè causam certam, & determinatã; idcirco difficultas ista videtur aliquo modo nominalis.

222 Dices, natura agit propter finem, ergo cum causat monstrum, ipsum intendit. Tum 2. natura in generatione monstri, etsi impedita progreditur, non sistit, ergo intendit ipsum, quia generatio habet aliquid pro fine. Tum 3. quia qñ vnũ alicuius speciei est per se intentum, etiam alterum eiusdem speciei, monstrum est eiusdẽ speciei cũ alijs indiuiduis eiusdem naturæ. Tum 4. quia D. August. 21. de Ciuit. cap. 28. ait, monstra esse non contra naturam, sed contra notam naturam, ergo & si causæ incognitæ, adhuc natura intendit illa.

Resp. ad 1. vt ad tertiam confirm. primi arg. princ. in præceden art. Ad 2. natura progreditur intendendo finem, quo frustratur in fine actionis, & similitudinem cum figura debita illi speciei ex vi generationis, quia est agens naturale, quod semper agit, nisi totaliter impediatur, nunquam autem nec per se primo, nec per se secundo intendit dissimilitudinem, & mõstruositatem. Ad 3. si monstrum est eiusdem speciei cum alijs indiuiduis, sic quia adipiscitur natura similitudinem effectus in specie, & quidditate, vt sic non erit mõstrum, neque effectus casualis, sed solùm talis erit ratione deformitatis in figura; at si est alterius speciei, tunc totaliter erit monstrum, & casualis effectus. Ad 4. D. August. solum ait, causas monstri à nobis non cognosci, non vero quod ab illis intendatur.

ARTICVLVS III.

De Fato.

223 QVoniam ex dictis patet, non omnes effectus fortuitos esse, quia multæ secundę causæ agunt per se, & finem intendunt, nec respectu Dei aliquẽ dici fortuitum, cum omnia præuideat, & ad omnes effectus concurrat, aliter omnisciens non esset; hinc multi putarunt, omnia ex necessitate fieri, & ex ęterna quadam, ac inuariabili ordinatione, quam coordinationem, & collectionẽ necessariam causarum Fatum appellarunt, hoc est, aliquid quasi inuariabile ordinatum, & constitutum; sunt autem præcipuè tres modi explicandi talem necessitatem, & Fatum.

Primus est quorundam Astrologorum dicentium, omnes effectus in hoc inferiori mundo ineuitabili necessitate fati euenire, quod consistere, aiunt, in efficacia, & vi cœlestium influxuum, nõ solùm quo ad effectus naturales producendos, sed etiam qui a nostra pendent voluntate, cũ actionem directam, & immediatam ponant in syderibus respectu nostræ voluntatis ipsam necessitãtibus ad agendum; quẽ errorem secuti sunt præcipuè Priscillianistæ hæretici. Secundus modus est aliorum, qui hunc ordinem causarum sic a diuina voluntate procedere volunt, vt etiã ipsi diuinæ voluntati necessitatem tribuere dicant, putantes fortè, Deum ex necessitate naturæ agere ad extra, & absque libertate, itaut non potuerit aliter res condere, & gubernare, quam modo faciat, ita multi ex Poetis de Fato locuti sunt, & ex hæreticis Petrus Abailardus, vt refert Alphonsus de Castro verbo *Libertas*. Tertius modus explicandi dictam Fati necessitatem est Caluini, Lutheri, & aliorum ve-

terum hæreticorum, qui necessitatem fati ponunt non in astris, sed a diuina voluntate, volunt .n. Deum ita mouere, & applicare secundas causas ad agendum, vt omnes agant necessario id, ad quod determinantur à Deo, & applicantur ad agendum, & licèt potuerit Deus ab æterno aliter constituere res, & ordinare; posito tñ, quod ita ordinauit, sm̃ fatalem necessitatem omnes causæ etiam voluntas humana necessario, & absq; libertate agẽt.

Verùm isti tres modi dicendi manifestum includunt errorem; nam vel tollũt libertatem, & omnipotentiam a Deo, vt facit secundus, vel saltim a nobis omnem auferunt libertatem, quo nihil absurdius, nec alio modo inquit Doctor satis argutè 1. d. 39. §. *Quantum ad primum, &c.* cõtra istos esset disputandum, quam ipsos tormentis exponere, quousque concedãt, quod possibile est, eos non torqueri; vnde si fatum in vno ex istis sensibus sumatur, vitandum est a Catholicis, & hoc asserunt sancti Patres, cum fati nomen tanquam impium abhorrent.

224 In alia igitur acceptione fati nomen vsurpari potest a Catholicis, quatenus dicit dispositionem secundarum causarum in ordine ad suos effectus a diuina prouidentia constitutam; quomodo definitur a Boet. 4. de cons. pros. 4. *Fatum est rebus mobilibus immoibilis inhærens dispositio, iuxta quam diuina prouidentia suis quæque nectit ordinibus*; quæ definitio explicatur, nam fatum potest dupliciter sumi, vno modo pro actu diuinæ voluntatis omnia disponente, & ordinante, & hoc modo non differt a diuina prouidentia, qua Deus cuncta gubernat, & regit, secundo vt talis ordo est in ipsis causis secundis dispositis, & ordinatis, & hoc modo sumitur in præsenti, ideoque rectè dicitur *dispositio inhærens rebus mobilibus, iuxta quam, &c.* additur *immobilis*, contra Ægyptios veteres, asserentes, fatum esse mobile, & mutabile, & quibusdã precibus, & sacrificijs posse mutari, quod tñ est falsum, quia tunc Deus non esset immutabilis, quod maximam diceret in ipso imperfectionem; posito igitur ordine causarum secundarum a diuina voluntate cõstituto, necessario, & infallibiliter eueniunt effectus omnes, quos ab æterno præuidit secuturos. non .n. falli potest diuina scientia; ista tñ necessitas est necessitas effectus, & suppositionis, non necessitas causæ, & simpliciter, quia Deus ita suauiter disponit, vt sinat causas secundas motus suos agere, vnde causa libera adhuc liberè concurrit; quomodo autem cũ ista infallibilitate saluetur libertas secundę causæ, est res perardua, & theologica, illam pertractãt P. Faber cit. art. præced. p. sent. disp. 57. P. Sghema 2. Phys. digress. 18. & P. Vulpes 1. p. disp. 30. & 2. p. disp. 6. & 7. & omnes Theologi.

Ex dictis deduci potest 1. fatum formaliter esse relationem illam inter causas a Deo ordinatas repertam, fundamentaliter dicere entitates causarum secundarũ 2. quod a fato dependent omnia illa, quæ a causis secundis eueniũt; quę tñ a solo Deo producuntur, non subijci fato, quia non respiciunt causas secundas ordinatas, & dispositas a Deo. 3. quod fatum si in ordine ad suum principium spectetur, quod est diuina prouidentia, est vnum, sicut vnica est prouidentia, si vero in ordine ad effectus, vel ad causas ordinatas, & dispositas est multiplex, sicut multiplices sunt, & diuersæ causarum dispositiones 4. quod fatum, licèt spectet pręcipuè ad causam efficientem, potest tñ pertinere etiam ad alia causarum genera, non solùm .n. causę efficientes sunt dispositæ a Deo, verùm etiam materiales, & formales, in quibus propria series, & ordo reperitur. Tandẽ quod fatum differt a casu, & fortuna, tũ quia in alijs causis ab efficiente reperitur, vbi casus, & fortuna sunt solùm in genere efficientis causę; tum quia fatum intendit per se proprium effectum, eo quia dicit causas vt dispositas a Deo, quo sensu reduplicatiuè respicit effectum, vt infallibiliter secuturum, at casus, vel fortuna respiciunt effectus per accidens, & illos non intendunt, nec præuident; de fato vide pulchra apud Bonet cit. lib. 3. suæ Physicæ cap. 2.

DIS-

DISPVTATIO VIII.

De Collatione causarum inter se, cum suis effectibus, & è contra.

1
Onstat ex dictis disp. 5. & disp. præced. quatuor esse causarum genera, materialem, formalem, efficientem, & finalem, & ad hæc quatuor cætera reduci, quæ aliquo modo rationem causæ participare videntur, vniuersaliter .n. in compositionem cum his, partes integrantes ad causam materialem reducuntur, vt significat Arist. 2. Phys. 31. formę quocunque modo subiecti afficientes, & denominantes, ad causam formalem, dispositiones ad causam materialem, si præcedunt formam in ratione receptiui, vel ad efficientem, si præcedunt in ratione obstacula remouentis ad formæ introductionem; instrumenta, exemplaria, casus, fortuna, & fatum ad causam efficientem, ad quam etiam spectat obiectum, quando concurrit ad actum in ratione motiui, vt docet Scot. 1. d. 3. q. 7. ex professo, nam quando concurrit solùm in ratione terminatiui, propriè non habet rationem causæ, vt benè notauit Suarez in Met. disp. 12. sect. 3. num. 17. terminus enim in ratione termini nil influit in rem terminatam, vt patet de verbo respectu hypostaticæ vnionis, & de termino cuiuscunque relationis, quarè frustra laborant quærentes reducere obiectum in ratione terminantis, aut ad genus causæ formalis, quatenus actum terminando, specificat illum, & distinguit, quod est munus formę, aut finalis, quatenus potentia, & actus in illud tendunt, vt in finem. Constat item, solùm in rebus materialibus, & sublunaribus hæc quatuor causarum genera esse connexa, quia effectus spirituales carent materia, & forma, vt notat Doctor 3. d. 22. q. vn. §. Quantum ad istum, &c. *& etiam corpora cœlestia in sententia Arist. vt notat 2. d. 14. q. 1. Concedunt etiam omnes, præfatam diuisionem non esse immediatam, immediatiùs enim diuidi poterant causæ in extrinsecas, & intrinsecas, aut in realiter influentes in effectum, quales sunt efficiens, materia, & forma, & intentionaliter solùm, qualis est finis, aut alio consimili modo, & sine vlla ratione recedit Sghemma à communi 2. Phys. digress 9. q. 1. dicuntur autem hæc quatuor causarum genera, quia vnumquodque sub se plures continet species, nedum materialiter ex parte rerum, quę causæ denominantur, quarum aliæ sunt substantiæ, aliæ accidentia, sed etiam formaliter ex parte ipsius causalitatis, nam in genere efficientis causæ alia est causalitas primę causę, alia secundæ, in genere finalis alia est causalitas finis vltimi, alia non vltimi, & in genere materialis, aut formalis causæ alia est causalitas materię in formam, alia in compositum, alia item causalitas formæ in materiam alia in compositum. Hæc omnia quæ fusius videri possunt apud Fabrum 5. Met. disp. p. & alios Scotistas 2. Phys. à nobis in hac disputatione, vt ex dictis consequentia supponuntur, & quædam alia tradere intendimus, quæ nec sunt ità communiter concessa, nec ità clarè deducuntur ex dictis, ad complementum tractatus de Causis.*

QVAESTIO I.

Vbi conferuntur adinuicem quatuor causarum genera, & causa prima cum secunda.

Conferemus primò causas ipsas adinuicem, & postea cum suis effectibus, sed maximè etiam conferre iuuabit aliqualiter causam primam cum secunda, vt naturam diuini concursus cum causis secundis præsertim ordinis naturalis insinuemus, quantùm Philosophiæ satis est, & præcipuè explicabimus, quid sit de hoc dicendum in Arist. sententia; hæc enim tractatio ex professo ad Theologum pertinet.

ARTICVLVS I.

Quatuor causarum genera adinuicem variè conferuntur.

2 Primò conferri possunt hęc quatuor causarum genera in ratione cōi causæ, & quæri potest, an in hac cōi ratione omnes, & singulæ conueniant vniuocè, vel analogicè, an potius æquiuocè; conuenire vniuocè tenet Auersa q. 11. de Causis sect. 3. Io. de S. Th. q. 10. Phys. art. 2. & Manca 2. Phys. q. 2. dub. 2. non vniuocè, sed analogicè tantùm tenet Suar disp. 12. sect. 3. & ita passim loquuntur alij. Sed consequenter ad dicta potius asserendum est, non dari conceptum vniuocum causæ cōem his quatuor generibus, & præsertim quem assignauimus disp. 5. q. 2. non esse talem, quia ideò cōiter admittitur, conceptum assignatum causæ, vt à principio distinguitur, esse quatuor causarum generibus cōem, quia etiam causam finalem ponunt esse veram causam realem, & physicam, ergo cum nos teneamus, esse metaphoricam tm̄, & à causa reali maximè distantem, consequenter asserere debemus, conceptum illum cōem causæ, quod sit, quę verè, & realiter influit esse in effectū, non nisi æquiuocè fini conuenire, finem autem physicè, & realiter in effectum nō influere satis probatum est disp. pręced. q. 8. art. 5. cum finis causet, qñ non existit, signum euidens, causalitatem eius realem, & physicam non esse, sed tantum metaphoricam.

Nec iuuat dicere cum Auersa cit. id probare tm̄, finem cum cæteris causis non conuenire vniuocè ex parte rerum, quæ participant rationem, & denominationē causæ, quod est non conuenire materialiter; at formaliter posse conuenire, quia eius causalitas est realis, & realiter exercetur. Nam hoc est quod superiùs implicare dicebamus, quòd actus secundus sit realis, & non actus primus, à quo procedit; quod relatio causalitatis sit realis, & fundamentum non sit reale; quòd dependentia effectus ad causam sit realis, & propria per verum, & positiuum influxum causæ in ipsum, & causa sit non ens; Neque hic dici potest, quod de priuatione dici solet in ordine ad generationem, quia priuatio, eo quia est non ens, ideo ponitur ab omnibus habere rationem principij respectu illius, & non causæ, signum euidens, quod ad hoc, vt aliquid fungatur verò munere causæ, debet esse ens reale, & actu existere.

Accedit, quod Recentiores cōiter negant, causas intrinsecas habere veram rationem causę, cum eas non ponant realiter distinctas à cōi constituto, vt patet ex dictis disput. 5. q. 13. art. 1 ergo consequenter non loquuntur, dum conceptum cōem causæ aiunt vniuocè conuenire quatuor causarum generibus, nam ex vi illius, effectus ponitur aliud quid a causa etiam in alteritate naturæ, vt patet ex cōi omnium explicatione ipsius conceptus causæ, vt distinguitur à principio; quæ verò contra hoc obijci possent, ex dictis de Causa finali facillimè soluuntur.

3 Secundo comparari possunt in modo causandi, & quæri potest, an modi causandi singularum sint ità diuersi, vt coincidere prorsus nequeant; & quidem huiusmodi causæ formaliter inspectę, & sub ratione causæ pręcisè coincidere nullatenus queunt, nam alia, & alia semper est singularum ratio causandi, & alia est causalitas materialis, alia formalis, alia efficiens, alia finalis, vt satis ex superioribus constat. At materialiter inspectæ, nempè pro rebus

ipsis

ipsis causantibus coincidere possunt, vt expressè indicauit Arist, 2. Phys. 70. & quidem respectu diuersorum effectuum potest eadem res exercere singula quatuor causarum genera, sic .n. anima v. g. est forma corporis, & hominis, est efficiens actionum vitalium, & earundem receptiua, seu materialis causa, est denique finis generationis, sicut quæcunque alia substãtialis forma; Arist. verò modo cit. significans, causas posse hoc modo coincidere, materialis non meminit, quia vt notat Scot. 1. d. 3. q. 7. §. loquebatur de materia, quæ est in potentia purè passiua, at sumẽdo materiam in ampliori significato, vt se extendit ad quodcunque subiectum, planè negari nequit, quòd cum alijs coincidere non possit, vt docet ibi Doctor. Respectu etiam eiusdem effectus possunt cõincidere, sed non omnes, sic Deus est Alpha, & Omega, hoc est, principium, & finis omnium, sic eadem anima ex Scoto nunc cit. est causa efficiens, & materialis suarum operationum, sic denique forma est finis, & simul forma materiæ, ex quo patet, efficientem, & finalem, formalem, & finalem, rursus materialem, & efficientem coincidere posse in ordine ad eundẽ effectum; at non ità formalis, & materialis, quia conditiones exigunt repugnantes, vt nimirum vna sit actus, altera potentia respectu eiusdem; similiter nec efficiẽs & formalis, vt discurrenti patebit.

At vrgebis, quod Arist. ait 2. Phys. 70. finem, & efficientem in idem specie coincidere, non autem numero, & 12. Met. 24. formam, & efficiens in vnum numero cõiungi. Respon. 2. Phys. Arist. loqui de fine cuius gratia, qui efficiens esse non potest, cùm sit effectus eius, & loquitur de generatione vniuoca, sicut cum homo hominem generat, ita enim exemplificauit ibi Philosophus ipse, non loquitur autem de fine cui, hic .n. benè cum efficiente coincidere potest, v qñ quis ambulat, vt sibi sanitatem acquirat; & 12. Met. solùm significare voluit, eandem esse formam rei constitutiuam, & effectiuam operationũ eius, vnde non loquitur de formali, & effectiua causa in ordine ad eundem effectum, sed ad diuersos, quo sensu vtique coincidere possunt.

4 Tertio comparari possunt quoad ordinem prioritatis in causando, & quæri solet, cuius causalitas sit priori; & tunc distinguendum est cum Scot. 5. Met. q. 1. de ordine intentionis, & executionis, & in priori ordine dicendum cum Doctore ibidem, quod extrinsecę prius causant, quia enim illæ causant, ideo & intrinsecæ causant, non è contra, quæ causalis indicare solet prioritatem intelligendi saltem cum fundamento in re, extrinsecarum autem prius causat finis, ille .n. quia mouet efficiẽtem in ratione amati, ideo agẽs agit, non è contra, quod iterum docet 1. d. 2. q. 2. §. ex Auicen 6. Met. cap. 5. in causis vero intrinsecis causalitas formæ est prior, tum quia propinquior est agenti, & fini, agens namque mediante forma dicitur transmutare materiam; tum quia ideo materia hoc suppositum intrat, & cõstituit, quia est sub hac forma, non è contra, atque ita in hoc ordine materia est vltima. At in ordine executionis, & existẽtiæ, inquit Doctor, quod efficiens primũ est, secunda est materia, tertia forma, quæ in suo esse pendet ab efficiente, & materia, & vltima finis, absolutè tñ, ait Doctor, finis dici consueuit prima causa, & causa causarum, quia ipse est causa, cur cæteræ sint causæ, & proprias exerceant causalitates, & ità locutus est Arist. 2. Phys. 31. & 1. de Part. animal cap. 1.

Hìc autem notandum est ex Scot. 2. d. 37. q. vn. V. quod prioritas naturæ, quæ inter causas intercedit in causando adinuicem cõparatas, non est prioritas naturæ essendi, quæ includit ea, inter quæ talis ordo intercedit, posse esse sine seinuicem absque contradictione, prius nimirum sine posteriori iuxta definitionem talis prioritatis ab Arist. assignatam 5. Met. cap. 11. non .n. priùs natura materia materiat, quàm efficiens efficiat, ait Doctor, quasi sine contradictione possit esse materiatũ, & non effectum, nec prius finis finalizat, quam efficiat, quasi finis aliquam habeat causalitatem antecedentem agentis actionem, quia causalitas finis in hoc formalissime consistit, quod agens aliquid agat propter ipsum, quare nulla motio, vel causali-

salitas eius esse potest ante hoc, quod aliquid fiat ab agente propter ipsum, præfatus igitur ordo prioris, & posterioris seruatus inter causas in causando effectum eundem indicat solam prioritatem intelligendi cum fundamento in re, quatenus causalitas vnius est ratio causalitatis alterius, vt dicebamus; totam hanc doctrinã de ordine causarum prioris, & posterioris ex Scoto loc. cit. transcribit Auersa q. 16. sec. 6. quem tñ grati animi gratia nec etiam nominat, quod vitium Recentioribus satis est familiare.

5 Quartò comparari solent quò ad ordinem prioritatis in perfectione, & dignitate, & quamuis perfectio hæc attendi etiam posset ex ipsa entitate causarum, tñ quia hucusque locuti sumus de causis pro formali, nempè quoad modum causandi, & causalitates earum, & in hoc sensu causas adinuicem comparamus in hoc articulo, ideò sic eas comparando, dicimus cum Scoto 1. d. 2. q. 2. R. causas extrinsecas esse intrinsecis digniores, & perfectiores, & ratio est, ait Doctor, quia causalitas causæ extrinsecæ dicit perfectionem sine imperfectione, causalitas autem causæ intrinsecę necessariò requirit imperfectionem annexã, quia causa intrinseca est pars causati, hinc Deo tribuitur vtraque causalitas extrinseca, nulla tñ intrinseca; ex causis intrinsecis verò inter se collatis certissimum est, formam esse perfectiorem materia ex Scoto 2. d. 12. q. 1. in fine, nam forma est actus, materia est potentia, & hæc appetit illam, vt turpe pulchrum, est etiam perfectior in ordine ad cõe constitutum, ex Scoto 3. d. 22. q. vn. quia forma est principalior pars quidditatis, specificè illud constituens, & distinguẽs, vndè modus causandi formæ, quem exercet tã circa materiam, quàm circa compositũ, nobilior est causalitate materiæ, quæ & in ordine ad formam, & in ordine ad compositum semper est per modum potentię; Ex causis tandem extrinsecis adinuicem collatis, finis nobiliorem modum causandi exercet, quia mouet agens ad agendũ, & actiones agentis ordinantur ad ipsum, ita Scotus 1. d. 2. q. 2. S. vbi proindè docet ex Auic. 6. Met. quòd si de qualibet causa esset scientia, illa quæ esset de causa finali, esset nobilissima, quod etiam dixerat 5. Met. q. 1.

At quia contra hoc obijci multa solẽt, nimirum quod forma verè in suo esse causatur à materia, & non è contra, & quod finis metaphoricè tñ causat, & non realiter, vt efficiẽs, & quod finis sæpè est accidens, ac proindè potius in causis intrinsecis causalitatem materiæ esse nobiliorẽ, & in extrinsecis causalitatem efficientis. Breuiter ad hæc omnia, & similia dicendum est, quod hìc non ponderamus perfectionem causarum ex rebus ipsis causãtibus, sed ex modo causandi ipsarum, quæ formalis comparatio causarũ adhuc fieri potest sm̃ maiorem, aut minorem rationem influxus causarum, & dependẽtiæ effectus ab illis, vt notauit Auersa cit. ita quod illa dicatur perfectior causa, quæ magis influit in effectũ, seu à qua effectus dependet magis, quæ formalis comparatio causarum in causalitate longè est diuersa ab assignata superiùs, iuxta enim priorem comparationem forma est perfectior causa materia, at iuxta hãc posteriorem, res è contra se habet, quia forma dependet in esse à materia, non è contrà, ita Scot cit. 2. d. 12. q. 2. in fine. Hoc igitur posteriori modo causas ad inuicem formaliter comparãdo talis inter eas seruatur ordo, quod prima, & maximè causa est efficiens, à qua proinde hac ratione sumpta est per antonomasiam denominatio effectus, deinde respectu compositi forma est perfectior causa, quàm materia, sed in ordine ad se inuicẽ materia est perfectior causa forma, quia materia dat esse simpliciter, & primum formæ ex eius potentia eductæ, non ita forma materiæ, quia eam simpliciter supponit, & causat solùm in tali, vel tali esse, vnde nõ est absolutè causa materiæ, sed materiæ, quatenus informatæ; finis tandem est imperfectior cęteris, quia verè, & realiter non influit in effectum, sed tñ metaphoricè, vt ab efficiente distinguitur; argumenta igitur allata, & similia, vel concludunt solùm de causis materialiter cõparatis, idest sm̃ proprias entitates, vel formaliter comparatis hoc posteriori modo non autẽ prio-

ri;de hac re fusè Sghēma 2. Phys. digress. 9. q. 2. & fusiùs Amic. tract. 14. q. 2. & Parisienses 2. Phys. 53. quæst. vn. collat. 1.

6 Quintò præsertim comparari solét, quo ad mutuam dependentiam, & quæritur, an possint esse sibi inuicem causæ, ita quod vna sit effectus alterius, & è contra, ita .n. significasse videtur Arist. 2. Phys. 30. & 5. Met. cap. 2. & quamuis ibi specialiter loquatur de causa efficiente, & finali, vt notat Lychet. 2. d. 12 q. 2. contra Caiet. & patet ex ipso cōtextu, hoc .n. probat; quia labor est causa sanitatis efficiēs, sanitas vero est causa laboris, tñ Recētiores ampliauerunt hoc Arist. pronunciatū ad omne genus causę, dicētes, causas, quascunque esse sibi posse inuicem causas in diuerso genere causæ.

Absolutè tñ dicendum est, nec in eodē genere causę, nec in diuerso posse esse causas sibi inuicem causas sm̄ eandem rationem, sed sm̄ diuersas esse posse modo infra explicando; Probatur assertum quò ad 1. partem. Tū quia tunc idem esset causa, & effectus respectu eiusdem, quod est impossibile, quia tunc esset priùs, & posterius, dependens, & independens respectu eiusdem, nam in ratione causę esset priùs, & independens, in ratione effectus posterius, & dependens; Tùm quia simul esset, & nō esset, nā ex quo causaret, esset, & existeret, & ex quo egeret causari, adhuc nō esset, Tū tandem quia idem esset causa sui ipsius, siue immediatè, siue mediatè, quidquid .n. est causa causæ, est etiā causati causa, quare si A est causa B. & B. est causa A, iam A erit causa sui ipsius.

Respondent, hæc argumēta cōcludere, causas nō posse esse inuicem causas in eodem genere causæ, quasi altera alterā causet effectiuè, vel materialiter, at non probant, quod esse nequeant inuicem causæ in diuerso genere causandi, nā in hoc sensu idem esse potest prius, & posterius, dependens, & independens respectu eiusdē, addunt quoque, propositionem illā, *quòd est causa causæ, est causa causati*, sumptā ex lib. de caus. propos. 1. valere, quādo causalitas exercetur in eodē genere causę.

7 Sed Contra, causa realis, & physica prius natura supponitur existere ad suam causalitatem, quia actus secundus præsupponit actum primum, & præcisa existentia causa non est in actu primo, sed in mera potentia obiectiua intelligitur, præsupponitur etiam existens ante suum effectū, quia per causalitatem effectui communicat essentiam existentem, ergo cùm causa simpliciter, & absolutè præsupponitur existens, & ad effectum, & ad causalitatem suam, non sufficit dicere, in eo priori existeret in vno, & non in alio genere causæ; sed dici debet simpliciter, & absolutè prior suo effectu, & si existentia in vno genere causę sufficit, vt simpliciter, & absolutè dicatur existere in rerum natura, implicat, vt rursus aliam existentiam recipiat ab alio, sm̄ quam non præexistere dicebatur; quia tunc idem bis produceretur in esse. Deinde causa antequam influat in effectum habet totum id, quod est necessarium ad causandum, alioquin effectum causare non posset, at existentia est simpliciter necessaria ad causandum, vt patet ex dictis de Causa Efficienti, nam rationes illæ probant vniuersaliter de quacunque causa physicè, & realiter causante, ergo implicat, causā pendere ab effectu quò ad suam existentiam, siue in eodem, siue in diuerso genere causæ, quia absolutè priùs habet suam existentiam, quàm habeat effectus. Accedit, quod si causa pēderet in aliquo genere causæ quo ad suam existentiam ab effectu, tūc effectus in eo genere, quo communicat existentiam suæ causæ præsupponeretur illi, ergo existeret, antequam causaretur à causa sua, Nec iuuat dicere, quod existeret in vno genere causæ, non in alio, quia cùm id, quod causat, absolutè debeat existere, & id, quod causatur, absolutè, & simpliciter non existere, absolutè etiam de eodem verificabitur, quod simul existat, & non existat. Demū si A est causa B in vno genere causæ, & B causa A in alio, ergo A erit mediatè causa sui ipsius, & propositio illa, quod est causa causæ, &c. erit vniuersaliter vera. De quo qui plura desiderat, videat Suar. disput. 15. Met. sec. 8. Hurt. in Phys. disp. 8. sect. 8. & Amic. tract. 14. q. 3. art. 3. fusè, contra hoc paradoxum disputantes.

Nec

Neq; hìc locum habere potest cõe effugium, quod etiam amplectuntur Cõplut. 2. Phys. disp. 8. q. 4. quod licèt vnum, & idem non possit sm̃ eãdem considerationem esse priùs, & posterius natura, quam aliud, benè tñ sm̃ diuersas considerationes; Non valet, quia prioritas causalitatis est prioritas realis, & non tantùm sm̃ rationem, alioquin idẽ posset seipsum realiter producere, quia sm̃ diuersam considerationem idem potest esse priùs seipso; Nec valet quod inquiunt, ad causalitatem materialem, & formalem non exigi existentiã causæ, sed sufficere, quod habeant suam essentiam actualem, vnde postea inquiunt, quod licèt materia, & forma sint priores toto in genere causę materialis, & formalis, tñ sunt posteriores eo in genere causæ efficientis, quia ipsæ non producũtur per se, sed ad productionem totius cõ producũtur. Planè mens id capere nequit, nam vel partes ideò dicuntur produci ad productionem totius ab efficiente, quia tunc accipiunt existentiam tm̃, vel quia accipiunt essentiam, & existẽtiam simul; si sm̃, ergo in nullo genere causæ præcedunt totum, nam vt præcedant in genere causæ formalis, & materialis, debent præcedere cum sua essentia actuali, vt ipsi dicunt; si primum, ergo earum essentia incausata erit ab efficiẽte, vel admittere debent actionem partialem efficientis prius natura terminatam ad essentias partium, quod concedere nequeunt, quia constanter asserunt, partes in genere causę efficientis esse omninò posteriores toto.

8 Quod autem causæ esse possint sibi inuicem causæ in eodem, aut diuerso genere causæ sm̃ diuersas rationes, Prob. Tum quia quod vna causa causet aliam in hoc sensu, nulla est implicantia, intelligitur .n. causare, tribuendo illi aliquam perfectionem, & intelligitur causari, recipiẽdo non illam, per quam causat, quia supponitur ex natura rei, sed aliam, & in hoc nulla cernitur implicantia. Tum quia ex hoc non sequitur, quod idẽ respectu eiusdem sit causa, & effectus, quia iuxta hunc dicendi modum non ponitur eadem res sm̃ eandem rationẽ causa, & effectus alterius, sed sm̃ vnam rationẽ ponitur causa, sm̃ aliam effectus. Tũ denique ostenditur manifestis exemplis, quia materia est causa formæ quò ad eius esse simpliciter, & primum, & forma est causa materię quò ad esse formale, intellectus est causa efficiẽs intellectionis, & intellectio est causa formalis eius, quatenus intelligens, immo exempla afferri possunt in eodem genere causę, potest .n. Magister docere discipulum, qui tẽporis decursu Magistro doctior euadens, docebit illum, & in his casibus nulla cernitur implicãtia. Non est autem necesse, id euenire in omnibus causis, immo in aliquo casu talis mutua causalitas implicat in quibusdam causis, sic forma producta per actionem transeuntẽ nequit esse formalis causa illius agentis, nec absolutè loquẽdo potest materia esse materialis causa agẽtis; hanc etiã conclusionis partem tenet Arist. tit. concl. 4. & Auersa quæst. 16. sect. 6. & Faber 5. Met. disp. 8.

Sed in oppositum plura obijci solent, & in primis, quod Arist. 2. Phys. 30. & 5. Met. cap. 2. clarè significauit, in efficiente, & fine causas esse posse sibi inuicem causas in diuerso genere causæ, ergo id malè negatur. Nec sufficit cum Alens. 5. Met. cap. 2. dicere, finem, & efficientem non esse sibi inuicem causas sm̃ eandem rationem, sed sm̃ diuersas, quia agens est causa effectiua finis sm̃ entitatẽ, quia ponit illum in rerum natura, sed nõ est causa causalitatis eius; & è contra, finis non est causa agentis sm̃ entitatem eius, sed quo ad causalitatẽ, quia mouet agens ad agendum. Non sufficit hoc, quia licet id verum sit de agente primo, & principali, quod intendit finem, & propter finẽ operatur, hoc .n. vtiquè à fine supponitur in esse, tñ considerando media, quæ propter finem assumuntur, ea sunt causa effectiua proxima finis, & verè etiam è contra finis in suo genere est causa eorum quo ad entitatem, nam labor est causa sanitatis efficiens quo ad esse, & sanitas est causa finalis laboris quo ad esse, & hoc est exemplum ab Arist. allatum, ergo causæ possũt esse sibi inuicem causæ sm̃ eandem rationem in diuerso genere.

9 Resp. Auersa, id contingere in causa

ſa finali, quia in ſuo cauſandi genere non debet preſupponi exiſtens realiter, ad hoc vt cauſet, atque ideò ſine implicantia poteſt eſſe cauſa, & effectus ſimul alterius cauſæ ſm̃ eandem rationem, qñ verò cauſa præſupponi debet exiſtens, ad hoc vt cauſat, vt in cœteris cauſarum generibus, non poſſunt duæ cauſæ eſſe ſibi inuicem, cauſæ etiam in diuerſo genere ſm̃ eãdem rationem. Sed præſtat dicere, quamcumque cauſam phyſicam, & realem præſupponi debere exiſtentem, ad hoc vt cauſet, atque ideo in nullo genere cauſæ phyſicæ verè, & realiter cauſantis contingere poſſe mutuam cauſalitatem etiam in diuerſo genere ſm̃ eandem rationem, & ideo cõtingere in cauſa finali, quia non eſt vera cauſa realiter influens in effectum, qua de cauſa benè Lychet. cit. dixit, Ariſt. dictũ debere tm̃ intelligi in cauſa efficiente, & finali, non autem in cœteris.

Deinde obijcitur. Tum quia actus in genere efficientis cauſant habitum, & hic viciſſim eſt cauſa efficiens actuum. Tum 2. quia in genere materialis cauſæ ex pluuia generantur vapores, & ex vaporibus pluuia. Tũ 3. quia piper calefacit ſtomacum, & ſtomacus piper, & duæ trabes ita inclinatæ, vt faciant angulum, mutuò ſe ſuſtentant effectiuè in aere, ne cadant. Tũ 4. quia duo relatiua mutuò dependẽt quò ad exiſtentiam. Tum 5. quia a ſubſtantia dimanant accidentia quædã, ſine quibus, exiſtere nequit in rerũ natura, vt Sol ſine luce, ignis ſine calore. Tum demũ id probant exemplo introductionis nouæ formæ, & expulſionis antiquæ, & aperitionis feneſtræ, quæ eſt cauſa materialis ingreſſus venti, & ventus cauſa efficiens aperitionis.

10 Reſp. ad 1. & 2. habitum vtique generari ex actibus, ſed non ex eiſdem numero, quos poſtea ipſe efficit cum potentia, ſic etiam hic vapor eſt cauſa materialis huius pluuię, ſed hæc pluuia nõ eſt cauſa viciſſim illius vaporis, ſed alterius. Ad 3. ſtomacus, & piper non ſe calefaciũt per eundem numero calorem, ſed per diuerſum, atque ita ſe mutuò cauſant ſm̃ diuerſas perfectiones, iuxta quas vnum alteri præſupponitur, & duo ligna angulum facientia ſe mutuò conſeruant in aere, ne cadant, non per mutuam cauſalitatẽ vnius in aliud, ſed potius quia viciſſim vnũ impedit grauitationem alterius deorſum, & ſi interueniret mutua cauſalitas, hæc non eſſet quò ad idem, & ſm̃ idem. Ad 4. per illum loquẽdi modum explicari ſolet neceſſaria ſimultas, & concomitantia relatiuorum in exiſtẽtia, propriè tñ dici nequit vnum relatiuum ab alio dependere in ſua exiſtentia, tum quia dependentia directè repugnat ſimultati naturali duorum, cum neceſſariò inferat prioritatem naturalem vnius reſpectu alterius; tum quia Pater in diuinis nequit eſſe ſine Filio, & tñ nõ depẽdet ab eo; & Deus nequit eſſe ſine creaturis cognitis, & tñ non dependet ab eis. Ad 5. accidentia connaturalia conſeruant ſubſtantiam, & diſpoſitiones formam, nõ aliquid influendo in ipſam, ſed reſiſtendo contrarijs, quę eſt conſeruatio impropriè dicta, vnde dici ſolet depẽdentia à poſteriori, & veluti à cõditionibus naturaliter concomitantibus, & melius diceretur coexigentia. Ad 6. de introductione nouæ formæ, & expulſione antiquæ, & de excẽplo aperitionis feneſtrę ex profeſſo diſputatum eſt diſp. 5. q. 3. art. 2. ad ſin. Hic diſputãt nonnulli, num debeat dari ſtatus, vel potius dari poſſit proceſſus in infinitum in cauſis, ſed de hoc videatur Scotus, & Tromb. 2. Met. q. 4. & Faber ibidem diſp. 6. & rarius Doctor p. d. 2. q. 5. *quantum ad 1. art.*

ARTICVLVS II.

Confertur prima cauſa cum ſecundis præſertim in ſententia Ariſtotelis.

11 CVm in cauſis per ſe, & eſſentialiter ordinatis repugnet proceſſus in infinitũ, vt fusè probat Doctor 1. diſt. 2. q. 2. & Ariſt. 7. Phyſ. à text. 3. & lib. 8. à text. 33. & 2. Met. cap. 2. ideò concedunt omnes, deueniendum eſſe ad vnam primã cauſam, cui cœteræ ſint eſſentialiter ſubordinatæ, tàm in eſſendo, quàm in operãdo; & quia talis dependentia eſſentialis ſecundæ cauſæ à prima nõ ſaluaretur, niſi Deus, qui eſt cauſa prima, attingeret immedia-

mediatè suo concursu effectus causarum secundarum, vt supra probatum est contra Durand: hinc etiam concedunt omnes Deum immediatè cōcurrere cum omnib' causis secundis, cuiuscunque sint generis, ad singulos earum effectus. Hic autē examinare non intendimus modum, quo Deus concurrit ad effectus earum, an s. concurrendo influat tm̄ in effectus, an potius etiam in causas, quia hoc est altioris negotij, sed an cum causis secundis cuiuscunq; generis concurrat solum in genere causæ efficientis, an potius cum singulis concurrat in proprio cuiusque genere; & statuto quòd cum omnibus concurrat in genere causæ efficientis, an in Arist. sententia concurrat liberè, vel necessariò.

Quo ad 1. putauit Fonseca 5. Met. cap. 2. q. 12. & lib. 7. cap. 7. q. 3. Deum cum causis secundis concurrere in proprio vniuscuiusque genere, v. g. cum materiali, & formali causa, in genere causæ materialis, & formalis, quod falsum est, nam causalitates istæ à toto genere imperfectionem dicunt, sed sufficit, quod cum omnibus cō currat in genere causæ efficientis, & ita docuit Scot. in 1. dist. 5. q. 2. infra C. vbi inquit, totum genus causandi materialiter, & formaliter tanquam non dicens perfectionem simpliciter reduci debere ad aliquod primum in alio genere, quod non includit imperfectionem, .s. ad aliquod in genere causæ efficientis, idem docet in 4. dist. 12. q. 1. E dum ait, Deum in genere causæ efficientis continere eminenter effectus omnium aliarum causarum, cuiuscunque sint generis.

Neque difficile est concipere, quomodo Deus concurrat cum materia in genere causę efficientis ad eductionem formę, & cum vtraque ad constitutionem compositi, licet in hoc magnam faciat difficultatem Fuentes 2. Phys. q. 5. diff. 4. act. 1. & 2. eo quia causa efficiens, cùm sit extrinseca, ex vi suæ causalitatis remanet extra effectum, vnde non videtur, quomodo Deus in genere causæ effectiuæ possit cū materia, & forma compositum constituere, quo fundamento negat hic Auctor, Deum concurrere effectiuè cum materia & forma ad constituendum compositum, & inquit num. 35. concurrere solùm quatenus conseruat earum entitates, vt possint actualiter compositum causare.

12 Sed incidit in Scillam, cupiens vitare Charibdim, volens namque euitare opinionem Fonsecæ, incidit in opinionē Durandi, qui dicebat, intantum concurrere Deum ad effectus causarum secundarum, quatenus ab initio indidit eis virtutē causandi, & postea talem virtutem cōseruat in eis, vt possint actualiter causare, nec aliud interest inter Fuentes, & Durandum, nisi quod Durandus id asserebat de omnibus causarum generibus, Fuentes verò solùm id asserit in causa materiali, & formali Optimè igitur concipitur, Deum immediatè concurrere cum materia, & forma in genere causæ efficientis, vt se inuicem causant, quatenus efficit actum, quo materia recipit, & sustentat formam, & actum, quo forma actuat materiā non autem in se recipiendo formam, nec se communicando materiæ, Deus etiam nedum in fieri, sed etiam in facto esse cōcurrit cum materia, & forma ad constitutionem compositi, concurrit.n. per actionem, qua conseruat, non solùm entitates, vt dicebat Fuentes, sed etiam causalitates materię, & formæ, quas continuò exercēt erga compositum, non autem remanet ipse intra compositum, quia id esset concurrere in genere causæ materialis, & formalis.

Nec alia argumenta, quibus Fonseca oppositum probare contendit, aliquid valēt, semper .n. aliquid falsum assumit, vt v. g. quòd subordinatio essentialis non fit nisi inter causas eiusdem generis; quòd causalitas materiæ, vt formam sustinet, non dicat imperfectionem, quia Deus in Eucharistia sustinet accidentia; nec formæ causalitas, quia materiam denominat talem, quia hanc etiam causalitatem exercent attributa circa Deum, ipsum denominando bonum, iustum, &c. & tandem quòd causalitas generis, suppleri nequeat per causalitatem alterius, cùm vna non contineatur in alia. Hæ propositiones assumptæ à Fonseca falsæ sunt, prima est falsa, quia per subordinationem intelligēdo dependentiam vnius causæ ab alia, necesse

cesse non est, quòd subordinatio sit in eodem genere; secunda propositio etiam falsa est, quia sustentatio in genere causæ materialis essentialiter includit receptionem, vt suo loco dictum est, & sustentatio, quam exercet Deus circa accidentia eucharistica, est in genere causæ efficientis; denominatio verò, quam forma dat subiecto, fit per informationem, quę dicit imperfectionem, & illa, quam attributa diuinæ essentiæ tribuunt, fit per identitatem, vt notat Scot. 1. d. 8. q. 4. X. Tertia demum propositio falsa est, quia, vt supra diximus, omnis causalitas cuiuscunque generis eminenter continetur in Deo in genere efficientis causæ, & benè potest causalitas vnius generis suppleri per aliam, quę æquiualet illi.

13 Quantùm ad 2. quid .s. senserit Arist. de concursu primæ causæ cum secūdis, negarunt aliqui, causam primam concurrere cum causis secundis immediatè ad effectus earum, & dixerunt, Arist. de concursu Dei cum causis secundis eam habuisse opinionem, quæ solet Durando tribui. Fuentes 2. Phys. q. 5. diff. 2. art. 1. & Complut. 2. Phys. disp. 3. q. 2. tenent in sentētia Philosophi causam primam, non solū concurrere cum secundis ad effectus earū, sed etiam illas ad agendum pręmouere, & prædeterminare, quod probare conantur ex quibusdam locis 8. Phys. Breuiter nos explicare debemus tum Scot. mentem Philosophi de hac re.

Dicimus 1. in sententia Philosophi Deum concurrere cum causis secundis ad effectus earum, non tñ liberè, & contingenter, sed necessariò necessitate naturæ: Conclus. quo ad ūtranque partem est Scoti quolib. 7. & 1. d. 8. q. 5. & alibi sæpe, quam etiam tenent quicunque sentiunt, Deum agere ad extra necessitate naturæ, vt Piccol. lib. de Cœlorum motoribus ca. 23. Bonamicus lib. 10. de Motu cap. 36. Pendasius lib. 8. Physicę texturæ p. 36. Prob. autem, & explicatur, in primis .n. quod Deus sm̄ Philosophos concurrat cū causis secundis, docet Scotus quol. 7. sub lit. M. & Arist. agnouisse ordinem essentialem inter causam primam, & secundā, docet ibidem, & in 2. d. 12. q. 2. & in 4. d. 12. q. 1. inf. E. cum hoc tñ discrimine à Theologis, quòd vbi Theologi ponunt subordinationem essentialem causa secundæ solùm ad primam, non è contra, Philosophi dicunt, hunc ordinem essentialem esse mutuum, ita quòd causa secunda nihil efficere potest sine prima, neque prima sine secunda, hunc autem ordinem essentialem ex parte causę secundæ posuerunt oriri, vt etiam Theologi dicunt, ex eius indigentia, & imbecillitate, ex parte verò causæ primę ad secundam dixerunt ortum ducere, tùm ex imperfectione effectus causarum secundarum, vt monet Scotus in 1. d. 2. q. 2. sub Y. cùm .n. imperfectio effectus redundet in causam, & effectus causarum secundarum maximam habeant imperfectionem admixtam, si causa prima sine secunda concurreret, iam imperfectio effectus in primam causam refunderetur; tum etiam ex conditione ipsorum effectuum, qui ab ipso Deo produci expostulant interuentu causarum secundarum, cū .n. multitudo effectuum essentialiter distinctorum in rerum natura tanta sit, vt imperfectionem dicere videatur, quaten⁹ opponitur vnitati Dei, non videtur posse immediatè à Deo proficisci, vnde ista necessaria connexio causæ primę cum secundis in agendo posita est à Philosophis ad saluandam Dei perfectionem, quamuis Theologi clarè demonstrent, summam potius importare imperfectionem.

14 Quòd autem Deus necessariò concurrat cum causis secundis, & necessariò agat ad extra secundum Arist. docet Scotus ex professo 1. d. 8. q. 5. & quidem talem fuisse Arist. mentem, clare colligitur ex varijs eius locis, nam 9. Met. tex. 17. docet, in æternis nihil esse in potentia, sed omnia in actu, ex quo infert, timendum non esse ne Cœlum quiescat, quia neque ipsum est in potentia ad quietem, nec motor eius ad non mouendum, & 12. Met. cap. 6. concludit non satis esse ponere substantiam ęternam potentem mouere, quia alias posset non mouere, sed expressè mens eius colligitur ex 8. Phys. ferè per totum, præsertim verò tex. 7. & 8. probare volens æternitatem motus, sic arguit; Si mouens non mouebat priùs, oportebat

auferri illud impedimentum, à quo prohibebatur, vt postea moueret, sed hæc ratio nullius esset momenti, nisi supponeret Deum agere ex naturæ necessitate, poterat enim quis respondere, primum mouẽs esse liberum, & liberè agere ad extra, ac proinde sine aliquo impedimento prius non mouisse, quia noluit; planè ex hoc Arist. argumento colligitur sensisse, Deũ ad extra agere necessariò, non tantùm necessitate immutabilitatis, & consequentię pendente ex immutabilitate suorum decretorum, vt putauit Cæsar Cremoninus relatus à Raguseo suppresso nomine disp. 6. c. 8. verùm etiam necessitate ineuitabilitatis, & conseqũẽtis, aliter ratio Arist. nihil concluderet, stante .n. explicatione Cremonini, qui omninò præter eius morem Arist. trahit in Theologorum sententiam, quis respondere posset, Deum non priùs mouisse, non quia impediretur, sed quia decreuit nunc mouere, & non prius.

Dices, imo ex illo loco colligi Deum esse agens liberum in Arist. sent. quia contra illam rationem adducit instãtiam tex. 8. quod concludat de agẽte naturali quod si prius non mouit, id vtiq; ex aliquo procedebat impedimento, non autem de agẽte libero, quod potest prius non mouisse, non quia impediretur, sed quia nolebat, tale autem fuisset mouens ab æterno. Et Arist. vt ibi explicant Tatar. & Parisiẽs. & nos diximus in expositione textus respondet id etiam in agentibus liberis contingere, quod si modo mouent, & antea non mouebant hoc erit propter aliquam variationem dispositionum vel extrinsecarum, vel intrinsecarum, adeout & ipsum agens liberum contraria non agit nisi secundum diuersas dispositiones intrinsecas non extrinsecas, & ista non possunt fieri sine motu; ecce quod Arist. fatetur primum mouens esse agens liberum, & nõ naturale. Resp. ibi Arist. more suo valdè obscurè loqui, nec absolutè concedere primum mouens esse liberum agens ad extrà, sed si esset liberum, adhuc argumentum tenere non secus ac si esset naturale, quia nec agens liberum, agit contraria, nisi per contrarias dispositiones; tum quia Arist. benè posuit Deum agens liberum, & non naturale, quatenus est agens à proposito, & per cognitionem, vt mox dicemus, at cum hoc asseruit esse agens necessarium, eo modo quo statim declarabimus necessitatem posse stare cum libertate, quod colligitur ex eo, quod ait agens liberum non agere opposita, nisi secundum diuersas dispositiones; & tandem alijs in locis manifestè indicauit Deum esse agens necessarium ad extra.

Hìc tñ aduertendum est, quod cum Scotus, & alij dicunt, Deum ad extra cum causis secundis agere secundùm Arist. naturaliter, seu naturali necessitate, non est intelligendum de ea necessitate naturali, qua agens naturale v. g. ignis absque vlla præuia cognitione comburit, quia optimè Arist. agnouit, Deum esse agens per cognitionem, & à proposito, nec ea necessitate naturali præuia cognitione, & etiam voluntate aduerbialiter sumpta, qua ponunt Theologi Patrem in diuinis gignere Filium, quia verisimile est, Arist. vt ex multis locis colligitur, præsertim 1. Met. c. 2. & lib. 12. tex 51. cognouisse, Deum esse agens intellectuale ad extra per intellectum, & voluntatem etiam nominaliter sumptam, .i. pro principio formali agendi, sed ea necessitate tantùm, quæ stat cũ libertate essentiali, & qua Spiritus Sanct. producitur a Patre, & Filio; idque colligitur ex Scot. in Prol. q. 4. sub lit. M. vbi dicit, Arist. posuisse, Intelligentias inferiores naturaliter amare superiorem, & tñ sm̃ Scotum numquam voluntati potest attribui actio naturalis, sed tm̃ libera etsi necessaria, vnde accipit ibi naturaliter pro necessario, & ita quoque explicari potest, dum dixit, sm̃ Arist. Deum ad extra naturaliter agere, .i. necessariò necessitate ineuitabilitatis, cum qua naturalitate, & necessitate stat libertas essentialis. Hoc autem probari potest, quia sicut ex summa perfectione Dei oritur, quòd, etsi liberè, adhuc tñ necessariò producatur Spiritus Sanctus ex Scoto 1. d. 10. q. vnic. ita etiam ex summa perfectione Dei oritur sm̃ Arist. quod necessariò etsi liberè agat ad extra cum causis secundis.

15 In oppositum multas obijcit Toletus 8. Phys. cap. 2. q. 3. Arist. auctorita-

tes, vt ostendat, mentem eius esse, quod Deus ad extra necessario non agit, sed cõtingenter, & libertate exercitij, nam 4. Top. cap. 5. ait, Deum quædam facere posse, quæ non facit, & 8. Ethic. cap. 7. Deú habere erga bonos amicitiam, & lib. 10. cap. 8. eos, qui verè sunt sapientes, esse Deo carissimos, quæ sunt munera libertatis, non necessitatis, & referente Laertio in eius vita, antequam obiret, Deum orauit, quod non fecisset, nisi putasset, diuinum numen precibus flecti.

Resp. 1. posse dici, Arist. hac in re fuisse dubium, quia libertatem exercitij in Deo nesciuit naturali ratione demonstrare, & putauit, eius immutabilitati esse noxiam, vnde si aliqua eius attendamus dicta, videtur concessisse, Deum ad extra contingenter agere; si vero perpendamus eius principia, & rationes præsertim 8. Phys. adductas ad probandam æternitatẽ motus, videtur ad necessitatem inclinare, itaut hac in re de Arist. sententia idem ferendum sit iudicium, quod Scotus tulit in in eiusdem sententia de immortalitate animę 4. d. 43. Quod si Doctor existimauit, Arist. firmiter tenuisse, Deum ad extra necessario agere, tunc dicendum, aliqua circa hoc dixisse Arist. non ex propria sententia, sed populariter, & ita venit intelligendus in Top. aliqua vero inferunt tm̃ libertatem essentialem, vt amicitia, quam ait in Ethic. Deum habere cũ bonis, & alia plura, quę ad hoc Toletus adducit, possunt hoc modo exponi de libertate nimirum essentiali. Demum quod ex Laertio adducitur non cogit, quia potuit Arist. sensisse, Deum flecti precibus necessario, non contingenter: videatur Ragusęus cit. cap. 22. vbi explicat singula Arist. loca, quæ adduci solent pro libertate Dei ad extra.

16 Dicimus 2. Arist. ita sentiendo de concursu Dei cum causis secundis, latentes admisisse contradictiones, implicat. n. Deo ad extra necessario agente causas secundas agere, & libertatẽ in eis remanere; Concl. est Scoti in 1. d. 8. q. 5. K. & d. 2. q. 2. inf. F. sequitur Rubion. 2. d. 1. q. 6. quam probat contra Philosophos, ducendo illos ad duo inconuenientia, vnum altero maius, ex hoc. n. sequeretur, quod nulla daretur libertas, vel contingentia in causis secundis, quod est primum inconueniens, immo quod nulla daretur actio in causis secundis nec contingens, nec necessaria, quod est secundum inconueniẽs, maius primo, Prob. prima conseq. quia causa mouens inquantùm mota, si necessario mouetur, necessario etiam mouet, sed quælibet causa secunda agit inquantũ mota à prima, vt etiam concedit Arist. ipse 8. Phys. 33. ergo si causa prima necessario ageret, necessario moueret causas secundas, quæ proinde necessariò motæ, necessario etiam mouerent, & ita periret contingentia in rebus, implicat. n. ablata libertate per essentiam à causa prima remanere libertatem participatam in creatis reb⁹ Altera etiã conseq. prob. prima causa pri⁹ naturaliter respicit causatum, quã secũda ex prima propositione de causis, nõ solùm prioritate a quo, sed etiam in quo, si naturaliter causat, & sm̃ vltimum potentiæ suæ, quæ est infinita etiam sm̃ Arist. vt Scot. docet loc. cit. ergo in illo priori totaliter causaret se sola effectum, & nihil postea causæ secundæ remaneret agendum, quia causa prima omnino præueniret actionem secundæ, si naturaliter ageret. Hæc sunt latentes contradictiones, quæ sequuntur ex positione Arist. quæ an ita sint latentes, vt eas non agnouerint, vel agnoscere non potuerit, certum omnino non est; planè prima contradictio ita euidens est, vt si Arist. eam non agnouit, excusari non possit, cum posuerit, causas secundas liberas non mouere nisi motas à prima, sicut ponunt Theologi; quod si alteram contradictionem non agnouit, excusabilis est, vt notat Pater Vulpes tom. 1. p. 2. disp. 6. art. 5. quia Arist. licèt posuerit Deum omnipotentem, non tñ sicut Theologi, ita quod omnem effectũ attingere possit se solo, qué attingit cum causis secundis, vt docet Scotus quol. 7.

Sed Suar. disp. 29. Met. sect. 3. nu. 16. Molina par. 1. q. 14. art. 13. disp. 11. Vasq. disp. 100. & alij cum Caiet. 1. p. q. 14. art. 13. negant sequi illa inconuenientia ex data hypothesi, adhuc. n. remaneret actio causæ secundæ, quia causa prima non ageret

ret priùs aliquo instanti durationis, in quo attingeret effectum, sed priùs prioritate naturæ, & priùs prioritate à quo, non in quo, ait Caiet. Addit Suar. quod Deo per impossibile naturaliter agente adhuc actio remaneret in causis secundis, si vteretur eodem influxu, quo nunc vtitur, & non maiori, immo prima Scoti ratio, qua probat ex hypothesi, omnes actiones secundarum causarum futuras esse necessarias, manifestè supponit, actionem causæ secundæ adhuc manere data hypothesi, alioquin ratio illa nihil concluderet. Immo dicunt, quod remaneret actio causæ secundæ contingens, & libera, quia libertas actionis non solùm prouenit à causa prima, sed etiam à voluntate creata, alioquin sequeretur, actum voluntatis nostrę nunc non esse liberum, nisi quia Deus liberè ad illum concurrit, quo sensu liberæ quoque forent actiones brutorum, subdit Suar. ita dicendum esse, dummodo Deus per impossibile agens necessitate naturę non maiorem adhiberet concursum eo, quem nunc exhibet.

17 Sed nulla harum solutionum satisfacit, non id, quod ait Caiet. Deum data hypothesi priùs agere prioritate à quo, nõ in quo, quia licèt itá de facto sit, eò quòd liberè concurrat, non tñ tunc ita foret, quia ex quo causa prima de necessitate in essendo est prior, quàm secunda prioritate in quo, & in illo priori, quo est, & vt pręcedens omnem causam secundam sit perfectissima causa, & nullo modo impedita, certè in illo priori necessario ageret, atque ita præueniret causalitatem causæ secundæ. Nec minus satisfacit, quod ait Suar. data hypothesi remansuram actionẽ in causis secundis, si vteretur eodem influxu, quo nunc vtitur, & non maiori, est .n. implicantia in adiecto, quòd causa prima naturaliter agat, & non agat, quantùm potest, & sm vltimum potentiæ suæ, & prima ratio Scoti vtique supponit remansuram actionem in causis secundis data hypothesi, sed postea in secunda ratione ostendit, non remansuram, deducens Philosophos ad maius inconueniens, quare secunda ratio non destruit primam, sed deducit ad maius inconueniens, vt explicatum est. Et quamuis libertas actionum humanarum non pendeat tm̃ à libertate diuinæ voluntatis, sed etiam à libertate voluntatis creatæ, tñ deficiente illa, necesse omninò est, istam quoque deficere, cum implicet, remanere libertatem participatam, qualis est libertas causæ secundę destructa libertate per essentiam, qualis est libertas primæ, & frustra addit Suar. contingentiam remanere posse in nostris actionibus, si data hypothesi non adhiberet Deus maiorem concursum illo, quem nunc exhibet, nam implicat, vt diximus, quod causa prima naturaliter agat, & nõ agat quantùm potest, nam in cuius potestate non est agere, nec etiam est modus agendi, vt ostendit Doctor 1. d. 1. q. 4. Vnde falsum est tandem, quod Aduersarij imponunt Doctori, ipsum ita sentiendo facere Dei voluntatem totalem causã contingentiæ in nostris actionibus, atque ita nobis libertatem auferre; Scotus id nõ sentit, cùm mille in locis doceat, contingentiã actionum non solum à voluntate diuina, sed etiam creata prouenire, quos refert P. Faber. 1. disp. 53. c. 3. vt Doctorẽ ab hac calumnia tueatur, sed solùm dicit, quod sicut diuina voluntas est primum liberum, ita quoque eius libertas est prima radix, & pręcipua contingentiæ in nostris actionibus, in quo de diuina voluntate dignius sentit, quàm Recentiores ponentes libertatem nostram primam, & præcipuam radicem contingentiæ in rebus, cũ tamen voluntas nostra sit secundum liberum, & non primum.

18 In oppositum obijcitur, quod agẽte Deo per impossibile ad extra necessariò, & naturaliter, adhuc remaneret actio in causis secundis, atque libertas. Tum quia cum plures causæ concurrũt ad producendum effectum cõem, vt ille sit liber, satis est, quod altera causarum sit libera, vt Scotus ipse docet de obiecto, & voluntate quol. 16. illo naturaliter, ista liberè concurrente, & tñ actio tota est libera. Tum 2. quia quando effectus dependet à pluribus causis, defectus vnius causę sufficit, vt in effectum redundet, ergo si altera causarum erit contingens, talis etiam erit effectus, vnde videmus in Sillogismo ex

vna necessaria,& altera contingente, cõclusionem sequi contingentem. Tum 3. quia si data hypothesi actio volũtatis humanæ necessaria foret,vt calefactio,libertas,non foret intrinseca illi,& essentialis, sed extrinseca,& accidentalis. Tũ 4. quia concursus causæ primæ modificatur à cõcursu secundæ, ergo etiam in eo casu nõ necessariò traheret voluntatem humanã. Tum 5.quia tunc magis præsto foret concursus Dei causæ secundæ, quàm modò, nam tunc Deus necessariò illum exhiberet,ergo nõ tolleretur ex hipothesi actio à causis secũdis,quia adhuc haberent omnia ad agendum requisita. Tum denique quia sunt quædam actiones, quæ petunt necessariò à causis creatis produci, vt sũt actiones nostræ vitales,quæ necessariam prorsus habẽt connexionem cum nostris potentijs vitalibus, ergo hæ saltim non tollerentur in illo casu.

19 Resp.ad 1. concedendo assumptũ, quando causa principalis est libera, vt est de obiecto, & voluntate,quæ principaliter concurrit ad actum,sed data hipothesi causa principalis foret necessaria, & ideò etiam tota actio, tantò magis, quia causa secunda agit, vt mota à prima, at potentia, licèt sit mota ab obiecto, non tñ est mouens mota, vt Doctor declarat 2.d.3. q.8. sub F. Ad 2. admisso anteced. negatur, conseq. quia tunc nulla daretur causa secunda contingens,& libera quantùm ad vsum, vt supponere videtur argumentum; vnde instantia, de Sillogismo non est ad rem, tum quia ille supponitur constare ex propositione necessaria, & contingenti, at in casu nulla daretur causa contingens, tum quia si in Sillogismo tali sequitur conclusio contingens, id est ratione formæ,non ratione materiæ. Ad 3. libertas est essentialis voluntati, at non vsus libertatis,& ideò negatur cõseq. in eo .n. casu nõ tolleretur libertas intrinseca volũtatis,sed solùm impediretur ab eius vsu. Ad 4. si Recentiores,qui concursum Dei statuunt genericum,& determinabilem à causa secunda, hoc argumentũ afferrent,mirum nõ esset, sed mirum est, quod afferatur ab assertoribus physicæ prædeterminationis; si concursus Dei in causa receptus sm̃ ipsos determinat concursum causæ secundæ ad hunc actũ,quomodo modificari poterit à cõcursu eius? & quando etiam concederemus,ità de facto euenire,quia Deus modò causis secũdis se accõmodat,tñ in eo casu, quo Deus ageret sm̃ vltimum potẽtiæ suæ,est prorsus negandum. Ad 5. negatur assumptũ, nunc .n. concursus Dei est in potestate causarum secundarũ, quia Deus sua libertate sinit illas motus suos agere, eas expectando, at data hypothesi eas non expectat,sed omninò preueniret earum actiones tàm prioritate naturæ, quam temporis. Ad 6. negatur assumptum, quia actus vitales possunt à Deo immediatè produci in potentia vitali, vt in lib. de Ani. & concesso assumpto, dicẽdum, quod omnes illæ actiones vitales necessariò exercerentur, & non liberè; alia quædam argumenta adducit Faber. cit. quæ ex dictis facilè soluuntur.

QVAESTIO II.

Vbi Causæ comparantur cum suis effectibus.

POst collationem causarũ inter se,nunc comparandę veniunt cum suis effectibus,primò quoad distinctionem, deinde quòad prioritatem, postea quò ad perfectionem, demum quòad determinationẽ ad effectus tàm in specie,quàm in indiuiduo, quomodo nimirum determinentur causæ ad certos effectus in specie,& quomodo ad certos effectus in indiuiduo.

ARTICVLVS I.

Conferuntur causæ cum suis effectibus quòad distinctionem.

20 CIrca distinctionem causæ ab effectu Recentiores cõiter hanc negant inter causas intrinsecas,& earũ cõem effectum, .s. compositũ, vt vidimus disp. 5.q.13. art.1. sed aliqui alteriùs perrexerunt, & eam negare quoque ausi sunt inter causam efficientem, & eius effectum, asserentes, idem posse semetipsum producere etiã omninò in prima productione,at alij licèt fateantur,idẽ esse non pos-

e causam sui ipsius quoad primam actionem, per quam accipit esse, dicunt tñ, nõ repugnare, quod eadem res habens iã esse per vnam actionẽ, sit causa sui ipsius per aliam secundam actionem posteriorem, quia in hoc casu iam supponitur cum tota sua entitate independenter à secunda actione, ità de facto tenet Suar. humanitatem Christi concurrere ad conseruationẽ sui in Eucharistia disp. 26. Met. sect. 5. & 3. p. tom. 3. disp. 49. sect. 1. & fusiùs disp. 50. sect. 4. quibus in locis ait, quod licèt corpus Christi ante verba consecrationis sufficienter conseruetur per actionẽ, quę pendet à Deo, tñ post consecrationem incipit dependere per aliam nouã actionem à seipso procedentem, quæ quidem actio non dicitur propriè productio, sed cõseruatio corporis Christi, eò quod per illam non incipit de nouo existere extra causas, cęterum si antea non existeret, hęc ipsa actio talis est, vt per ipsam sufficienter produceretur de nouo, & in hoc sensu posse de potentia Dei absoluta idem producere seipsum, & ad sui existentiam concurrere probabile putat Amicus tract. 14. q. 4. dub. 1. art. 3. num. 19. & Ariag disp. 7. Phys. sec. 9. qui influxus eiusdem in seipsum, si fiat post existentiam sui sm̃ aliquam durationem, vt contingit de influxu humanitatis Christi in seipsam, rationem habebit conseruationis, sed si fiat in eodem instanti temporis in aliquo solùm posteriori signo naturę, tunc dici non poteri conseruatio, quia nõ connotaret existentiam termini priorem sm̃ durationẽ, sed habebit rationem productionis, sed non primæ productionis, quia existentia rei supponitur haberi priùs natura ex vi alterius causæ, solùm igitur habebit rationem secundæ productionis; ita explicat idem Amic. n. 22.

21 Dicendum tñ est, in quocũque genere causæ realis, & physicæ causam ab effectu realiter distingui, & præsertim in genere efficientis causæ idem non posse seipsum producere, non solùm per modũ primę productionis, sed nec etiã per modum secundę productionis, aut conseruationis. Concl. colligitur ex Scoto 2. d. 23. q. vn. L. vbi inquit, quod relationes omnes, quæ important dependentiam essentialem inter relata, vt causæ ad causatum, repugnant in eadem natura, & supposito, & relationes simplicis originis, etsi non repugnent in eadem natura, adhuc tñ repugnant in eodem supposito, quia nullum suppositum producit se, sequitur Turr. opusc. 14. disp. 1. dub. 5 & 6. citans Vasq. & Valent. & D. Tho. p. 1. q. 104. art. 2. ad 2. Et 1. Probari potest ex definitione causæ in cõi, quæ definitur esse id, ad cuius esse sequitur aliud, vel quæ influit esse in aliud, vbi ly *aliud* importat diuersitatem naturę numericam saltim vt omnes explicant, nam ponitur in definitione causæ, vt per eam particulam productio in creaturis distinguatur à productione in diuinis. Respondet Amicus, causam sm̃ se sumptam definiri debere esse id, ad cuius esse sequitur aliquid, quod quiá naturaliter est diuersum a producente sm̃ naturam, ideò dicitur aliud, at supernaturaliter potest istud aliquid esse non aliud, sed idem. Sed hoc parum iuuat, quia definitio explicat essentiam rei, quæ per nullam potentiam variari potest, vnde si hoc effugiũ admittatur, quod causa sic definiatur iuxta cõẽ naturæ cursum, idem quoque dicere quis posset de quacunque alia definitione, & asserere, quod homo supernaturaliter possit esse irrationalis, nec per definitionem hominis cõiter receptam poterit conuinci, dicet .n., quòd illa hominis definitio valet spectato nomine sm̃ cõem naturæ cursum, nam supernaturaliter aliter fieri potest.

22 Secũdò relatio realis versari debet inter extrema realiter distincta, præsertim quando importat dependentiã essentialem, vt omnes concedunt, sed relatio causati ad causam est huiusmodi ex toto citat. ergo &c. Respondet Amic. diuersã esse rationem relationis, & productionis, quia relatio semper exigit distinctionem realem extremorum; non sic influxus, nisi naturaliter, sed supernaturaliter idem, vt præexistẽs potest habere rationẽ principij, & vt subsequẽs, rationem termini respectu eiusdem actionis. Sed contrà, quia influxus de sua ratione formali est relatio realis sm̃ nos, & sm̃ Aduersarios

est via quædam ab vno in aliud, & ideò exigit duo extrema realiter distincta. Itē ex allata respons. eadem prorsus existentia respectu eiusdem actionis antecederet in ratione principij, & subsequeretur in ratione termini, quod prorsus repugnat. Respondet, sufficere, quod influxus sit inter duo ratione distincta, nam sicut intellectus vti potest vno, vt duobus, in propositionibus identicis, ita Deus de potentia absoluta potest vti vno, vt duobus in productione, atque adeo vt causa, & effectu, vt principio, & termino actionis eiusdē; addit, repugnare, eandem existentiam antecedere, & subsequi respectu eiusdem, & sm̄ idem, sed in proposito non ita esset, nam præcedit, vt independenter existens ab actione sua ex vi primæ productionis, & subsequitur, vt dependens ex vi suæ actionis. Sed Contrà, influxus est realis, ergo extrema eius esse debent realiter diuersa, & vnum aliud præcedere prioritate reali; & non rationis tm̄, & exemplum allatum est prorsus dissimile, quia hic loquimur de vera productione, & reali, non de productione ficta per intellectum, qua Petrus à parte subiecti positus producitur etiam à parte prædicati; & falsum est, quod existentia eadem præcederet, & subsequeretur sm̄ diuersam rationem, nā dicere, quod præcedit vt existens indepēter ab actione sua ex vi primę productionis, & quod subsequitur, vt dependens ex vi suæ actionis, hoc totum saluat solùm veram prioritatē inter ipsas actiones, non verò inter existentiam sub vna productione cum seipsa sub alia productione, seu inter existentiam eandem sub ratione principij, & termini, causæ, & effectus.

23 Tertiò si idem produceret seipsū, esset antequam fieret, atque ita simul esset, & non esset; esset, quia concipi nequit operari, nisi existere concipiatur; non esset, quia fieri deberet, & generatio substantialis est transitus de non esse ad esse: Item idem esset prius, & posterius seipso à parte rei, quod implicat, nam causa sm̄ illud esse, per quod causat, debet præsupponi ad suum effectum prioritate naturæ, nam prioritas temporis per accidens se habet ad causandum) Respondet, hæc non cōtradicere, quia non sunt de eodem respectu eiusdem, aut eodem modo, idem enim esset per primam productionem ex vi alterius causæ, non esset per secundam productionem ab ipso procedentem, & vt existēs ex vi primę actionis esset prius, vt verò existens ex vi secūdæ esset posterius. Sed Contrà, quia si per primam actionem supponitur esse in rerum natura, ergo implicat substātialiter reproduci per secundam, quia huic secundę terminus a quo assignari non posset, .s. nō esse rei, cùm supponatur esse per primam productionem; nec dicere valet, terminū à quo fore non esse rei secūdum, quia sicut hoc esse secundum habitum per secundā productionem non esset à primo esse diuersum sm̄ rem habito per primam, ita hoc nō esse sm̄ nequit esse diuersum à primo non esse, nisi sm̄ modum, quæ diuersitas nō sufficit ad nouam productionem substantialem, vt fusiùs in lib. de Gen. nec ad saluandam contradictionem, quod idem simul esset, & non esset. Nec etiam sufficit ad saluandam contradictionē de prioritate, & posterioritate eiusdem rei cum seipsa, licèt .n. actio prima, qua intelligitur res existere ex vi alterius causæ, sit prior, quàm secunda actio, qua intelligitur de nouo à seipsa pendere, & inter illas duas actiones concipere possimus ordinē prioris, & posterioris, & per consequens rem, vt productam per primam actionem esse prius seipsa, vt producta, vel conseruata per aliam, tn̄ tota hæc prioritas versaretur inter ipsas actiones, non inter eādem rem cum seipsa, quia cū res producta, & conseruata per illas actiones diuersas sit omninò eadem in se etiam ratione, non potest intelligi, quòd sit prius seipsa à parte rei, prioritas .n. realis essentialiter est ad aliud; & qn̄ dicimus, causam natura præcedere effectum, non solùm intendimus prioritatem actionis ad effectū, sed præsertim intendimus prioritatem ipsius causa sm̄ suam entitatem ad effectū, vt postea dicemus.

24 Quartò ex hac doctrina non parū infirmantur præcipua nostræ fidei dogmata, nimirum quod Deus sit improductus,

ctus, quod vna Persona diuina procedat ab alia, vt Filius à Patre, & non à seipso, posset .n. aliquis dicere, Deum vt præexistentem in vno esse independenter ab alio posse esse principium productionis, quia iterum accipiat idem esse à se ipso, atque ita rueret ratio Aug. 1. de Trinit. cap. 1. qui hac ratione probat, Deum esse ingenitum, quia nihil potest generare se ipsum, posset etiam quis dicere, Filium vt procedentē à Patre, & vt præintelligitur in suo esse accepto a Patre per generationem, posse esse principiū generandi se ipsum. Respondet Amic. negando vtranque conseq. quia nec Deus est capax causalitatis passiuæ, nec Filius est capax alterius generationis ab ea, quam nunc terminat, est .n. terminus illius totalis, & adæquatus. Sed contra, quia proteruus dicere posset ex doctrina Aduersariorum, quòd licèt Deus non sit capax causalitatis passiuę ab alio, quia est primum ens, tñ est capax productionis passiuæ a se ipso, atque ita dicetur productus a se, licèt improductus ab alio, & similiter dicet, quòd licèt Filiꝰ sit terminus adæquatus paternæ generationis, quatenus illa ad alium Filium extēdi nequit, adhuc tñ esse potest terminus generationis, qua se ipsum producat; malè quoque ex productione in diuinis probaretur realis distinctio personarum, posset .n. proteruus dicere, quod secunda Persona nō est realiter distincta à prima, sed eadem à se ipsa genita, quamuis .n. Pater non sit productus ab alio, poterit tñ dici productus à se ipso, & quatenus improductus dici Pater, quatenus productus, dici Filius.

Postremò tota hæc Opinio fundatur in ruinoso principio, quòd nimirum idem effectus possit terminare duas causalitates totales per potentiam Dei, cuius implicantiam ostendemus quæst. seq. Accedit, quod illa secunda actio, ex vi cuius res existit dependenter a seipsa, non esset actio adæquata respectu effectus, vt isti prętendunt, quia actio adæquata dicitur illa, ex vi cuius nulla alia intellecta terminata ad eundem effectum potest poni sufficiēter effectus à parte rei, at ista secunda actio non est talis, cum necessariò præsupponat rem eandem existere ex vi alterius causę, ergo ista actio de suo conceptu nō est adæquata, quia per istam solam nunquam poni potest sufficienter effectus.

25 In oppositum Obijcitur 1. probando, idem posse se ipsum producere etiam sm̄ primam existentiam, & productionē de potentia Dei absoluta; inter producēs, & productum non est necessaria distinctio realis ex parte principij formalis, & Quo, ergo neque est necessaria ratione principij Quod, saltim de potentia Dei absoluta, patet antecedens ex diuinis Productionibus, vbi principium Quo producendi est natura, in qua non distinguuntur personæ, Probatur conseq. quia producentis, & formæ, qua producens produxit, eadem est relatio ad productum, vt colligitur ex 2. Phys. 38. & 5. Met. 2. vbi vult Arist. quod ad idem genus causæ, & principij pertinet ars, & ædificator.

Resp. Scotus 1. dist. 7. q. vnic. inf. Z. concesso anteced. cum sua probat. in diuinis, negando conseq. inde deductam, nā quamuis ibi terminus formalis non producatur de nouo in supposito producto, sed ei à producente communicetur idem numero, quem in se præhabebat, tñ quia nihil communicat sibi ipsi id, quod habet, ideò suppositum, quod communicat naturam, distinguitur a supposito, cui communicatur; sed in creatis non solùm necessaria est realis distinctio inter producens, & productum, vt Quod, sed etiam vt Quo, seu inter principium formale, & terminū formalem, quia in generatione creata terminus formalis habetur in producto per veram productionem, & non per simplicem communicationem ob alietatem naturæ, & ita loquitur Philosophus loc. cit. & hac de causa potest vtique essentia diuina in ratione principij formalis in Patre præcedere se ipsam in Filio, vt terminum formalem, quia communicatum præexistere potest communicationi, non sic productum productioni, vt notat Bassol. 1. d. 7. q. vn. in fine.

26 Secundo si aliquid obstaret, quod nihil se ipsum producat, maximè totet, quia ad efficiendum requiritur existentia efficientis, sed hæc non debet p̄cedere actio-

actionem, & effectum, sed sufficit, quod sit in eodem instanti cum actione, & effectu ipso, vnde in eodem instanti dabit, & recipiet existentiam à se ipso. Cōfirm. quia etiam si prærequiratur prioritas naturæ, hæc tñ non tollit ab actione, qu n sit prima productio effectus, nam adhuc in hoc instanti verificatur, quòd traducitur de non esse simpliciter ad esse simpliciter.

Respon. ad minorem, quod licèt existentia causæ non debeat præcedere effectum ordine durationis, debet tñ præcedere necessariò ordine naturæ, qui consistit in dependentia huius ab illa, implicat autem, idem esse prius, & posterius se ipso etiam natura, implicat, esse depēdēs, & in dependens à se ipso; nec sufficit dicere, esse independens, vt producens, & esse dependens, vt productum, cùm .n. causa, & causatum essentialiter includāt illa prædicata repugnantia respectu eiusdem, .s. esse prius, & posterius, depēndēs, & independens planè producens, & productum respectu eiusdem ita repugnabunt, sicut esse prius, & posterius; dependens, & independens. Ad Confirm. concedimus totum, sed negamus, in eò instāti posse illum influxum ab eodem exerceri respectu sui ipsius.

Tertiò probat Amic. posse idem se ipsum producere per modum secundæ productionis, quia hic nulla est repugnantia ex parte causæ, vel ex parte effectus, vel modi agendi; non primum, quia supponitur causa habere existentiam necessariam ad actionem ex vi suæ causæ; non secundum, quia terminus per potentiam Dei est capax duplicis influxus totalis, quare sicut existens ex vi vnius causæ potest recipere influxū ex vi alterius, ita & à se ipso; non tertium, quia in eodem instanti temporis potest, vt existens per primam productionem res dici prior se ipsa, vt producta per secundam. Resp. repugnātiam esse, quia idem effectus non est capax duplicis influxus totalis, & qñ etiam esset capax, non potest hunc influxum a se ipso recipere, quia nihil sibi ipsi realiter præsupponitur, vt iterum a se ipso recipiat illud idem esse, quod habuit ab alio.

27 Quartò omne producens primario intendit effectum producere sibi similem, & secundario à se distinctum, ergo ex vi productionis nō repugnat inter causam, & effectum assimilatio identica sine vlla distinctione a parte rei. Nec respondere valet, intendi distinctionem effectus saltim secundariò quia hoc intantum verum est, quatenus naturaliter idem non potest producere seipsum, at hìc est sermo de potentia Dei absoluta.

Resp. saltim secundario semper intendi distinctionem inter producens, & productum, vt Quod, etiam vbi terminus formalis habetur in producto per simplicem communicationem, vt est in diuinis, quia nihil sibi communicat, quod habet; in creatis vero vbi terminus formalis habetur per productionem, non solùm est necessaria distinctio inter producēs, & productum vt Quod, sed etiam vt Quo, & hoc non tm̃ iuxta cōem naturæ cursum, sed etiam ex absoluta rei necessitate, quia in creatis producens, & productum neque unt per quancumque potentiam conuenire in eandē numero naturam, & hoc solùm cernitur in diuinis, vbi natura est infinita, communicata, non producta. Accedit hoc argumentum æquè probare, quod idem possit seipsum producere in prima productione, quod non concedit Amic. &c.

28 Quinto tandem obijciunt; Tum quia potentia actiua, & passiua in eodem non repugnant respectu eiusdem, quia idē potest esse in potentia formali, & a ctu virtuali vt sæpè Scot. docet, ergo sic etiā in proposito. Tum quia finis est causa formæ, quæ producitur ab agente, & tñ non distinguitur ab ipsa forma, qua ratione dixit Arist. 2. Phys. 70. finem, & formam coincidere in idem numero. Tum tandem quia ait Arist. 2. de Ani. 47. quod licèt idem nequeat generare seipsum, potest tamen conseruare.

Resp. ad 1. ex Scot. 2. dist. 25. q. vn. L. concedendo assumptum, & negando conseq. si per potentiam actiuam intelligatur transmutatiua, & per passiuam intelligatur subiectiua, quia sic sunt relationes importantes dependentiam accidentalem

inter actiuum, & passiuum, quæ vtique non repugnant in eodem subiecto, quia idem potest efficere in se perfectionem suam accidentalem, & sic accidentaliter à se dependere; at negatur assumptum, si per potentiam actiuam intelligatur productiua, & per passiuam obiectiua, quia terminus existens in potentia obiectiua necessario supponit in esse suam causam, & in creatis sunt relationes importantes dependentiam essentialem inter actiuum, & passiuum. Ad 2. conceditur totum in causa finali, quia nō est vera, & realis causa physica. Ad 3. loquitur ibi Arist. non de conseruatione propriè dicta, quæ exercetur per verum, & continuum influxum in rem conseruatam, sed de conseruatione impropriè dicta, & indirecta, quaten⁹ à substantia dimanãt dispositiones quædam, & accidentia, & quæ ipsam tuentur, impediendo actionem contrarij per resistentiam, de hoc vide quæ dicimus disp. 5. de Gen. & Cor. q. 8. n. 184.

ARTICVLVS II.

Conferuntur causæ cum suis effectibus quòad prioritatem, & perfectionem.

29 Circa prioritatem possunt causæ cum suis effectibus comparari tùm ordine temporis, tùm ordine naturę: possunt autem causa, & effectus dupliciter considerari, vel formaliter quantùm ad ipsas formales relationes, sm̃ quas sunt correlatiua, vel materialiter, quoad entitates .s. eorum absolutas per se inspectas, & certum est apud omnes, in primo sensu causam, & effectum esse simul nedum tempore, vt docuit Arist. 2. Phys. 37. & 5. Met. cap. 2. dum ait, causam in actu, & effectum in actu simul esse, vbi per causã in actu intellexit causam actu causantem, & effectum actu terminantem influxum causæ, sed etiam natura, quia peculiaris proprietas relatiuorum est, quòd relatiua, vt sic, sint simul natura, ad quam simultatem cùm duæ conditiones exigantur ex Arist in Postprædicamentis cap. 3. Vna, quòd quę sunt simul natura conuertantur sm̃ subsistendi consequentiam, quæ sola non sufficit, quia ita se habent subiectum, & passio, & tñ subiectum est prius natura passione, & ideò alteram subdit Arist. quòd nimirum neutrum sit causa alterius; optima ratione causa, & effectus quòad denominationes relatiuas censeri debent simul natura, quia sub tali ratione posito vno, ponitur & reliquum, & comparando ipsas relationes inter se vna nō causat aliam, sed est entitas absoluta effectus, quæ sequitur ad virtutem absolutam causæ.

Difficultas igitur est de causa, & effectu materialiter consideratis, nùm sit necesse, quòd causa sm̃ entitatem suam absolutam antecedat effectum duratione, vt effectus possit, & debeat sibi attribui in ratione causæ, an potius ad hoc sufficiat sola naturæ prioritas, quæ stat cum simultate temporis: Thomistæ negantes, Angelos potuisse peccare in primo instanti, videntur exigere prioritatem durationis, nam vt refert Scot. 2. dist. 5. q. 2. §. *Respondeo primo, &c.* præsertim hanc eorum sententiam fundant in ista propositione, quòd omnis operatio, quæ simul incipit cum esse rei, est effectiuè a causa producente rem in esse, quod probant exemplo lapidis, quia descensus grauis simul incipit cum esse eius, ideo descensus ille causatur a generante graue; & præsertim in causis liberis talem prioritatem tẽporis exigunt Nominales negantes, volũtatem esse liberam eo instanti, quo operatur, & volunt dici liberam, quatenus ante instans operationis poterat illam elicere, & non elicere.

30 Dicendum tñ est, prioritatem durationis in causa ad suum effectum non esse necessariam, sed solam prioritatem naturæ, hancq; solam sufficere, vt effectus ei tribuatur in ratione causæ. Est Scoti 2. dist. 1. q. 3. §. *Tenentes, &c.* vbi ait, quod *causa non causat, inquantum precedit effectum duratione, sed est causa, inquantum præcedit effectum natura*, quod priùs de causa libera docuerat 1. dist. 39. sub. E. & repetit 2. dist. 5. q. 2. supra C. & in 3. dist. 18. q. vn. k. & alibi sæpè quem omnes sequuntur Recentiores, Auersa q 16. sect. 1. Hurt. disp. 6. Phys. sect. 6. & 7. Amic. tract. 14 q. 5. dub.

1. & 2. art. 3. Suar. disp. 26. Met. sect. 2. & alij passim, qui notant vtique contingere posse, vt experiẽtia docet, quod causa sm̃ entitatem suam præcedat tempore entitatem effectus, immo in aliquo casu id esse necessarium, si v. g. effectus effici debeat per actionem successiuam, tunc .n. necesse esse, quod causa præextiterit in aliquo instanti temporis, post quod immediatè effectus produci incipiat, at hoc totum merè illi accidit in ratione causę, sicut merè accidit, quod causet in instanti, vel in tempore, quia ad rationem causę sola sufficit prioritas naturę.

Probatur autem quod ad 1. partem ex Scot. cit. Tum quia causa non est causa, nisi eo instanti, quo causat, antea enim erat tñ causa in potentia, ergo in ratione causæ non exigit prioritatem temporis. Tum quia si ponamus voluntatem creatã habere esse tm̃ in vno instanti, posset pro eo instanti elicere actum liberum, & ità fuit de actu diuinæ voluntatis, quo in instanti æternitatis Petrum prædestinauit, ergo vt voluntas dicatur causa libera, nõ oportet, quod tempore præcedat actum suum, non .n. modo est contingens, causa, quia pręexistebat ante illud instans, in quo causat, & tunc vt præexistens potuit causare, & non causare, quia sicut hoc ẽs, qñ est, est necessarium, vel contingens, ita causa, qñ causat, tunc dicitur causare necessario, vel contingenter. Tum 3. voluntas in primo instanti, vt prior natura suo actu ita contingenter elicit actum suum, sicut si per diem præcessisset actum elicitum, ergo per solam naturæ prioritatem in eodem temporis instanti saluatur in voluntate ratio causę, & causæ liberæ. Tum 4. quia sic etiam res se habet in causis naturalibus, nam si Deus crearet, vel agens creatum generaret solam substantiam ignis, illa haberet in se causalitatem respectu quantitatis, & caloris, vnde in eodem instanti temporis, in quo esset sm̃ substãtiam, esset quantus, & calidus, quamuis non in eodem instanti naturę, posito etiã quod ignis vno tm̃ instanti existeret; & de facto ita resultãt in reb⁹ proprietates, & connaturales earum affectiones, in eodem omnino prorsus instanti, quo ipsæ in lucẽ prodeunt. Tum denique, quia illud necessario, & per se est supponendum in causa quod exigitur ad productionem effectus, sed ad hoc sufficit, quod causa existat in eo instanti, quo ipse producitur, ergo existentia causę ante illud instans prorsus per accidens se habet ad hoc, vt causa dicatur.

31 Quoad alteram partem, quod nimirum causa sit necessario prior natura effectu, probat Hurtad. loc. cit. cũ Vas. q. 1. par. disp. 167. num. 3. quod ex Arist. 5. Met. cap. 11. prius natura dicitur, a quo nõ conuertitur subsistendi consequentia, quod nimirum esse potest sine alijs, sed alia non sine ipso, sed ab existentia causæ non valet consequentia ad existentiam effectus, quia causa est separabilis ab effectu, valet tñ è contra, ergo, &c. Sed vt benè notat Amic. hæc probatio non valet, quia licèt prioritas sm̃ consequentiã sit verus quidam modus prioritatis ab Arist. recensitus in Postprædicamentis cap. 2. & ab eodem 5. Met. cap. 11. appelletur modus prioritatis sm̃ naturam; de hoc .n. loquitur ibi, vt notat Scot. in eum textũ, tñ confundi non debet cum alio modo prioritatis naturalis, quæ versatur inter causam, & effectum, & dicitur prioritas causalitatis, seu independentiæ, tum quia hos modos prioritatis refert ibi in Postprædicamentis Philosophus, vt condistinctos, vt Suarez notat loc. cit. nu. 8. tum quia vt notat Scot. 1. dist. 7. q. vn. in fine prius sm̃ consequentiam non semper est prius sm̃ causalitatem, sequitur .n. ignis, igitur calidus, & non è conuerso, ergo calidum est prius sm̃ consequentiam, & tñ ignis est prius sm̃ causalitatem; tum quia etiam è contra, vt notat Scot. 3. dist. 2. q. 2. ad 3. ex Arist cit. prius sm̃ causalitatẽ non semper est prius sm̃ consequentiam, nam subiectum dicitur causa passionis, & prius ea sm̃ causalitatem, non tñ sm̃ consequentiam; materia, & forma vnitæ sunt priores composito prioritate causalitatis, non tñ consequentiæ, quia mutuo se inferunt, nec partes vnitæ separari possunt à suo cõi effectu; tum tandem quia Arist. ipse in Postprædicamentis cap. 3. inter ea, quæ se mutuo consequantur, a-

agnoscit interdum prioritatem sm̃ causalitatem, vnde negat, ea esse simul natura, quorum vnum est causa alterius, etiamsi conuertantur sm̃ suo n stendi consequentiam, ergo prioritates istæ sunt condistinctæ, & malè ex vna arguitur alia.

Ex alio igitur cap. probanda est necessitas prioritatis naturalis causæ ad effectum, quia nimirum priùs causa est in se, quàm communicet esse effectui, & implicat concipere effectum habere esse a causa, quæ omnino simul sit cũ ipso, alioquin non esset maior ratio, cur effectus sit à causa, quam causa ab effectu. Accedit, quod independens est ex natura rei prius eo, quod ab ipso dependet, cùm debeat supponi existens, ad hoc vt det esse alteri, idq; totum est verum nullo cogitãte intellectu, etiam si ista duo existere ponantur in vno solum temporis instanti, sed ita se habet causa respectu effectus, etiam si ponatur ei coæuus, quod effect⁹ dependet à causa, & non è contra; ergo, &c. Et hæc est illa naturæ prioritas, quam recenset Arist. in Postprædicamentis c. 2. in vltimo loco, & Trombet. in Formalit. art. 4. §. *Alia prioritas, &c.* vbi eam vocat ordinem essentialis dependentiæ, quem ait cadere inter ea, quorum vnum pendet in esse ab alio, & ab eo progreditur vt à causa: vide quæ diximus de prioritate naturæ disp 9. Log. q. 2. art. 2.

32 In oppositum Obijcitur 1. probando, quod causa in actu primo, & sm̃ virtutem suam, qua dicitur potens agere necessario debeat præcedere effectum duratione, ideo .n. causa dicitur præcedere effectum, quia vt illum producat, & ei communicet esse, debet ipsa supponi esse, & existere, sed existentia est in duratione reali, nec mensurari potest per instans naturę, vt sæpè diximus, & notat Rada 1. par. contr. 7. ergo supponi debet prę existens saltim in aliquo temporis instanti.

Resp. quod licèt nullius rei existentia mensuretur per instans naturæ, sic quod in aliquo instanti existat id, quod dicitur natura prius, & independens, in quo non existat, quod est natura posterius, & depẽdens; sed ambo simul existant, adhuc tñ benè intelligitur cum fundamento in re, & iuxta exigentiam obiecti, quod vnum existat dependenter ab alio, qui ordo essentialis dependentiæ cùm sit realis, & nõ fictus, infert necessario inter extrema prioritatem, & posterioritatem aliquam realem, semper .n. ordo includit prius, & posterius iuxta naturam eius, & cum existentia sit necessario prærequisita ex natura rei ad causalitatem, & effectum, in hoc sensu dicimus, existentiam ex natura rei prius præsupponi in causa, quam in effectu, licèt simul sit in ambobus, quo ad durationem.

Secundò, causa libera ita habet potentiam ad operandum, vt simul habeat potẽtiã ad non operandum, sed operatio, & non operatio non possunt esse in eodem instanti, ergo causa libera debet præcedere duratione actum liberum. Resp. ex Scoto cit. 1. dist. 39. quod in eodem instanti temporis, quo voluntas operatur, intelligitur prius natura habere potentiã ad actum; & posterius natura illum elicere, & in illo priori naturę habet indifferẽtiam, siue potentiam ad eliciendum, vel non eliciendum, non quidem coniunctim sed diuisim, & sic operatio, & nõ operatio sunt possibiles diuisim in eodem instanti; habere autem voluntatem talem potentiam ad opposita disiunctim, ex eo patet, quia immediatè ante instans temporis, quo actum, habet huiusmodi potentiam, & in eodem instanti temporis, quo operatur, adhuc hanc potentiam retinet, vt est prior natura ipsa operatione.

33 Tertio probatur vlteriùs, quod causa præcedat effectum tempore etiam vt est sub ipso influxu. Tum quia Deus ab ęterno est causa in actu, non solum primo, sed etiam secundo; nam actio est in agente, & hæc non potest Deo aduenire de nouo, & tñ nullus fuit ab æterno effectus, sed tm̃ in tempore. Tum quia vt notat Sonc 5. Met. q. 7. qñ effectus est res permanens, & per motum producitur, contingere potest, quod causa agat, & effectum non attingat ob aliquod impedimentum, quod sępiùs euenit; Tum quia omne agens per motum est prius tempore suo effectu, quia motus esse non potest in instanti; Tum tandem quia ait Philos. 5.

Met. causam in potentia non esse simul cum effectu, ergo idem esse poterit de causa in actu, quia ita se habet actus ad actum, sicut potentia ad potentiam.

Resp. ad 1. negando assumptum, licèt .n. Deus sit volens ab æterno, non tñ pro æterno, & vtique potest voluntate antiqua rem creare in tempore, & dici de nouo agens absque vlla sui mutatione per solam terminationem essentialis dependentiæ creaturæ nouiter productæ, vt Scot. ex professo declarat 2. dist. 1. q. 2. Ad 2. in tali casu, qñ agens impeditur ab vltimato effectu intento, attingit saltim dispositiones ad illum, & in hoc sensu sicut causa est sub influxu incompleto, ita etiam intelligitur esse cum effectu incompleto. Ad 3. sicut quando effectus instãtaneè producitur a causa, est totus simul cum ea, sic qñ producitur successiuè, erit simul cum ea sm̃ partes correspondentes partibus influxus. Ad 4. per causam in potentia non accipit Arist. causam, quatenus est potens ad existendum, sic .n. vrget paritas, sed quatenus actu existens est in potentia ad causandum, & ita sumptã negat esse simul tempore cum effectu in actu.

Sed dices, causa sub actuali influxu, si non tempore, saltim natura præcedit effectum, nam licèt influxus non sit virtus, à qua ponitur effectus, est tñ via, per quã ponitur, & via est prior termino. Resp. quòd licèt Recentiores id cõter concedant, tñ concedendum non est, nam rationes omnes, quibus probatur, causam sub actuali influxu effectum non posse tẽpore præcedere, probant etiam non posse præcedere natura, quia actio concipi nequit sine termino, nec concipi potest causam influere, nisi simul concipiatur in fieri terminus influxus, & denique sm̃ nos influxus est relatio, quæ terminum supponit in esse, & in quo sensu dicatur via ad illum, satis explicatum est disp. 5. q. 2. Si tñ causalitas, vel influxus fundamentaliter sumatur, quo sensu dicit virtutem absolutam causæ in exercitio, ad quam sequitur immediatè absolutum in effectu, ita admitti potest, quod causa, vt sub ipso actuali influxu est, adhuc præcedit effectum.

34 Quartò Obijcitur è contra, causam ex ratione causæ non debere necessariò effectum suum natura præcedere, tũ quia forma præsertim corruptibilis non est prius natura in se, quàm informet, ergo non præcedit natura effectum formalem, quẽ in materia causat, quia effectus ille formalis est ipsamet forma communicata subiecto, tum quia si materia, & forma vnitæ comparentur composito, non videntur existere in aliquo priori naturæ, cũ potiꝰ existãt ad existẽtiã eiꝰ, qua ratione inquit Doctor 4. d. 1. q. 1. B. formam esse in materia, est, compositum habere esse, vt omnem excluderet prioritatem partium vnitarum ad compositum, & si essent priores natura composito, possent esse sine illo, priora .n. natura dicuntur, quæ possũt esse sine alijs, sed alia non sine ipsis ex Arist. 5. Met.

Ad 1. multi laborant pro solutione, præsertim Suar. cit. sed breuiter dicendũ est, quòd sicut effectus formalis formę erga materiam non in toto rigore est quid distinctum ab ipsa forma, differunt .n. solùm, vt concretum, & abstractum, sicut notauimus disp. 5. n. 23. ità non est curãdum ponere inter illa verum ordinẽ prioritatis naturæ; attamen etiam inter ea suo modo potest assignari, quia vt patet ex dictis disp. cit. forma non pẽdet in sua existentia à materia per vnionem, sed per cõcursum sustentatiuũ, & prius est formam in materia sustentari, quàm vniri, vnio .n. est duorum iam existentium, & ideò forma non dependet ab vnione, nisi à posteriori, quatenus concursus sustentatiuus formæ corruptibili non debetur, nisi dum materiam informat.

Ad alterum, negatur assumptum, quamuis .n. existẽtia totali, & completa partes participatiuè existant existentia totius, existentia tñ partiali, & qua res a non esse recedit, priùs existere partes intelliguntur ex Doctore quol. 9. art. 3. & in 4. d. 1. q. 1. per illum loquendi modum noluit negare prioritatem naturæ inter partes vnitas, & totum, sed tm̃ insinuare necessitatem impedibilem per quamcunque potentiam intrinsecæ causalitatis; &

demum

demũ Arist. 5. Met. loquit̃ de prioritate naturæ per inconuertibilitatẽ, vt notat Doctor ibi, non autem per causalitatem, de qua hìc est sermo.

35 Circa Perfectionem conferri possunt causæ tam intrinsecæ; quàm extrinsecę cum suis effectibus, neque est difficultas de causa sub ratione formali causę, sic .n. causa quælibet est perfectior effectu, nam causa sub hac reduplicatione dicit independentiam, & effectus dependẽtiam, vnde hac ratione concedit Doctor in 2. d. 12. q. 2 in fine, formam esse imperfectiorem materia; difficultas igitur est de causis, & effectibus quantùm ad entitates eorum absolutas, & quidem de causis extrinsecis nihil hìc dicendum occurrit, nam de efficiente fusè dictum est superiùs, quod causa totalis debet esse perfectior, vel saltim æquè perfecta cum suo effectu, licèt partialis possit esse imperfectior; de fine etiam dicendum est, q̃ posse esse perfectiorem, vel imperfectiorẽ suis effectibus iuxta intentionẽ agentis, quod interdum inordinatè agens rem perfectiorem ordinat ad imperfectiorẽ, & de hoc parum est curandum, quia causalitas finis non est realis.

De causis igitur intrinsecis est hìc præcipua difficultas, tàm inter se collatis in ratione effectus, & causæ, quàm in ordine ad compositum, si .n. materia conferatur cum forma, quæ est effectus eius, ex vna parte videtur nobilior, cùm sit eius causa totalis, quæ semper est effectu præstantior, ex alia parte veritas obstat, & cõis omnium sensus, formam statuentium materia nobiliorem, vnde hac de causa Flandria 5. Met. q. 2. art. 1. ad 1. negat, omnem causam totalem esse suo effectu nobiliorem. Deinde si causæ intrinsecæ conferantur singulæ per se sumptæ cum suo cõi effectu, qui est compositum, dixerunt Auerroistæ quamplures, formam esse perfectiorem composito, quamuis sit eius tñ causa partialis, ita Iand. 5. Met. Zim. Theor. 10. & 69. Perer. lib. 6. cap. 5. cum Auerr. 2. Phys. com. 4. in quod inclinat Scot. 7. Met. q. 6. Denique Recentiores, quamuis cõiter concedant, compositum esse perfectius singulis partibus per se sumptis, addunt tñ, quod simul sumptę, & vnitæ non excedantur à toto; sed sunt æqualis perfectionis cum ipso, ità Amic. trac. 14. q. 6 dub. 1 art. 3. & tenet Fuentes 2. Phys. q. 2. diff. 2. art. 1. secuti Suar. disp. 26 sec. 1.

36 Dicendum tñ est, formam esse perfectiorem materia quò ad entitatem, & compositum esse perfectius nedum materia, & forma singillatim sumptis; sed etiam vnitis. Concl. habet tres partes; quò ad primam est Scoti 2. d. 12. q. 2. in fine vbi ait, formam esse nobiliorem materia, licèt ab ea dependeat, quia est ipsa actualior, quæ ratio fundatur in regula, quam tradiderat in 1. d. 8. q. 1 ad 1. vbi inquit, quod qñ in duobus entibus creatis reperiuntur duę perfectiones simpliciter, vna in vno, alia in altero illud censeri debet ens perfectius, quod habet perfectionem absolutè nobiliorem alia (quia etiam inter perfectiones simpliciter dantur gradus in perfectione) qua ratione ibi docet, quòd licèt materię competat simplicitas, quæ composito repugnat, quia tñ composito cõuenit actualitas, quæ est perfectio maior simplicitate, ideò compositum perfectius est materia prima, & hac ratione etiam in proposito concludere debemus, formam esse materia perfectiorem.

Quò ad alteram partem, .s. quòd compositum sit perfectius forma docet Doctor quol. 9. art. 3. & cum eo Ant. And. 7. Met. q. 5. Zerb. q. 3. Faber disp. 8. ex eodem fundamento, quia licèt forma sit actus, tamen compositum est perfectior actus, quia non est actus informans, sed subsistẽs, & probatur, tum ex Arist. qui cap. de Substantia dixit, primam substantiam, per quam intelligit compositum, esse maximè substantiam; tum etiam ratione, quia illud, quod includit omnem perfectionem alterius, & vltra hoc aliam superaddit, est perfectius illo, sed compositũ est huiusmodi respectu formę, nam supra illam addit perfectionẽ materiæ, & propriæ entitatis, ergo &c. Nec valet, quod ait Perer. & Zimar. materiam non adiungere perfectionem, sed potius imperfectionem. Nam hoc reijcit multis Trombeta 12. Met. q. 5. concl. 3. tum quia mate-

ria

ria habet gradum perfectionalem determinatum in entibus, per quem distat à sũmo ente,& mensuratur ab ipso; tum quia materia est substantia, cùm sit principium intrinsecum compositi substantialis, tum quia est perfectior quolibet accidente,& quodlibet accidens in suo genere dicit aliquam perfectionem; tum quia est essentialiter ens, ergo habebit bonitatem primariam, quæ est perfectio modalis eius; tum denique quia q̃ñ etiam nullam superadderet formę perfectionem ex inclusione materiæ, addet illam ex additione propriæ entitatis.

37 Quò ad tertiam partem, .s. quod compositum sit perfectius partibus etiam vnitis, est Scoti 3.d.2.q.2.& d.22.q.vnic. & Prob. tum quia sicut vltra partes vnitas addit propriam entitatem ex Doctore ibidem, ità & propriam perfectionem; tum quia licèt sit dependens ab eis; tñ est actualius illis, actualitas autem est maior perfectio, quàm sit independentia. Nec valet, quod ait Fuentes cit. totum distingui à partibus vnitis,& aliquam perfectionem includere, quam ipsæ non includũt; nempe causationes actuales, sed totum physicum non debere comparari cum partibus vtcunque, sed vt influunt in effectũ, & connotant causationem, sic.n. æqualis sunt perfectionis. Hoc.n. nil satisfacit, tũ quia falsum est, perfectionem, quam addit totum partibus vnitis, esse solùm causationes actuales earum, nam istæ sunt relationes; & perfectio, quam addit, est substantialis; tum quia si istæ causationes sumantur fundamentaliter, vt videtur ipse sumere 1.Phys.q.6.n.18.& 20.vbi asserit totum esse partes vnitas actualiter causãtes, adhuc falsum est, totum non distingui à partibus etiam sic sumptis, nam totum non est partes vnitæ actualiter causantes, sed terminus talium causalitatum, vt fusè supra probauimus.

In oppositum Obijcitur 1.quòd forma sit perfectior composito, tum auctoritate Arist. 7. Met. tex. 7. vbi ait, *si species materia est prior, & magis ens, ipso quoque, quod ex vtrisque est, prior erit ob eãdem rationem*, tum ratione, quia forma est essentialiter actus, compositum verò est in actu per formam, ergo forma erit perfectior.

Resp. ad auctoritatem illam, in cõi codice non sic legi, sed potius opposito modo, *si forma prior est materia, & magis ens, illud quoque, quod ex ambobus est, prius erit*, quòd si etiam illi lectioni adhærere velimus, adhuc auctoritas non cogit, quia vt notat Tromb. cit. Arist. ibi præmittit, quod forma est prior, & magis ens materia; & sic tangit duo, comparando formam ad materiam, quatenus informatam, .s. prioritatem, & maioritatem in entitate, cùm verò comparat formam ad compositum, comparat sm̃ prioritatẽ, non sm̃ maioritatem, vnde inquit, *ipso, quòd ex vtrisque est, prior erit*, non autẽ magis ens. Ad rationem, compositum est perfectior actus forma, quia subsistens, & non informans,& est actus completus non incompletus,& hanc suam consummatam actualitatem non habet ratione formę præcisè, sed etiam ratione materiæ, quia etiã materia suo modo est pars quidditatis, licèt minus præcipua,& habet suũ actum entitatiuum, de quo vide Scotistas præcitatos.

38 Secundò Obijcitur, quòd compositum saltim non sit perfectius materia, & forma vnitis ex Amic.& Fuent. quia effectus omnem perfectionem, quam habet, à causa totali habet, qua ratione Doctor in 4. d.12.q.3.inquit, causam totalem nõ posse esse suo effectu imperfectiorem, sed materia, & forma vnitæ sunt adæquatæ causæ totius, ergo totum nõ addit aliquã perfectionem, quam partes vnitæ saltim virtualiter non contineant,& hac ratione etiam probari potest, formam non esse perfectiorem materia, cùm ab ea pendeat vt à causa totali. Accedit, quòd totum solùm est suę partes vnitæ,& actualiter causantes, ergo æqualis est perfectionis cum ipsis, quatenus actu causant.

Resp. quod licèt materia,& forma vnitæ sint causa totalis,& adęquata in genere causalitatis intrinsecæ respectu compositi, quatenus sunt omne id, quod intrinsecè concurrit ad constitutionem eius, non tñ sunt causa totalis simpliciter,& absolutè .i. non sunt omne id, quod concurrit in

quo-

quocunque genere causæ, concurrit .n. etiam efficiens, quod verè, & physicè attingit tertiam entitatem, vt notat Scot. 1.d.8.q. prima D. & sic etiam dicendum ad illud de forma, quod vtique causatur totaliter à materia in genere causæ materialis, sed etiam efficiens concurrit in proprio genere. Ad Confirm. negatur assumptum, quòd si in hoc sensu tenet Fuent. totum distingui à partibus vnitis, quatenus addit super illas actuales causalitates, valde decipitur, nec mentem Doctoris percipit, quia per tertiā entitatem partibus vnitis additam non intelligit causalitates partium, sed terminum harum causalitatum, quòd si dicat causalitatem sumere materialiter, & ita inspectam esse entitatem effectus in fieri, & vt a causis pēdet, vt sæpiùs ipse docet Tract. de Causis, adhuc etiam decipitur, nec mentem Doctoris percipit, qui in 2. d.1.q.2.& alibi sæpè vult, virtutem absolutam causæ esse causalitatem fundamentaliter sumptam, & in 4. d.13.q. 1. solùm æquiuocè ait actionem dici de re acta, quatenus est ab agente, nam propriè est terminus actionis, & non actio.

ARTICVLVS III.

Conferuntur causæ cum effectibus quòad determinationem eorum tàm in specie, quàm in indiuiduo.

39 Circa primam determinationem est difficultas, quia estò causa quælibet creata in omni genere causæ determinata sit ad certum genus effectuum, vt ipsa experientia docet, & inductione probari potest, nam nō omne agens creatum potest omnes effectus producere; nō quilibet finis ad quaslibet operationes mouere, non quodcunque subiectum recipere quascunque formas, nec quælibet forma cunctos effectus formales tribuere, sed singula harum causarum genera ad certum genus effectuum determinata sunt: adhuc tñ ad vnam certam speciem non sunt determinata, nam finis vnus, & idē, sicut acquiri potest medijs specie diuersis, ita ad varias specie operationes potest mouere; idem quoque subiectum potest diuersas specie formas recipere, vt cō stat de materia prima: & in genere efficiē tis causę, quamuis agens vniuocū ad vnum specie effectum limitetur, tñ agens æquiuocum virtutem habet ad effectus specie diuersos, immo & quandoque oppositos, & contrarios, quod non solùm in causis liberis verum est, sed etiam in causis naturalibus; Sol.n. lutum indurat, & ceram liquefacit, in lacte dulcedinem causat, in absinthio amaritudinem, quod etiam in quibusdam causis inferioribus cernitur; & etiam in alijs causarum generibus, nam idem subiectum recipit formas cōtrarias successiuè, idem finis mouet ad operationes contrarias; difficultas igitur est, vnde huiusmodi causæ sic illimitatę determinētur ad effectum in certa specie.

Dicendum est, causas naturales in quocunque genere ad plures specie effectus indeterminatas, ad certum effectum in specie determinari ex varijs causis secum concurrentibus, & varijs conditionibus occurrentibus. Concl. colligitur ex Scot. 1.d.3.q.7.Bb. vbi docet, intellectum ad multas intellectiones specie differentes illimitatum determinari ad vnam, vel alteram in certa specie à certo obiecto concurrente, & Solem ad generationem hominis determinari ex concursu hominis, & bouis ex cōcursu bouis; sic etiam ex diuersitate dispositionum materiæ, circa quam agit, lutum indurat, & ceram liquefacit, in materia lactis dulcedinem producit, in materia absinthij amaritudinem; sic etiam è contra materia ab hoc, vel illo agente, cuius actioni substernitur, determinatur ad hanc, vel illam formam recipiendam. Immo Scot. 9. Met.q.15.§. *Per dicta potest responderi, &c.* ad hoc propositum docet, quòd licèt causa naturalis sit quandoque illimitata, & principium oppositorū in materijs disparatis, positis tñ necessariò requisitis, ita est determinata ad vnum illorum, sicut causa vniuoca, quæ est vnius tm̄ effectus specie productiua, nam cum materia sic disposita necessariò hūc specie effectum ita producit, vt sic manēs alium producere nequeat, & sic intelligēda sunt axiomata illa de causis naturalibus cōiter à Philosophis pronunciata, *natura est*

est determinata ad vnum, quod colligitur ex 2. Phyſ. & *idem manens idem ſemper facere idem*, quod colligitur ex 2. de Gen. 18. hæc dicta ſunt intelligenda de cauſis naturalibus eodem modo ſe habentibus cum iiſdem concauſis, & conditionibus, ſic. n. determinantur ſemper ad vnū, & eundem ſpecie effectum, vt explicat Doctor quol. 2. F. & 2. d. 1. q. 2. F. ex quo deducitur, cauſam naturalem non efficere contraria, niſi per accidens, vt iudicauit Ariſt. 2. Phyſ. 30. & 5. Met. c. 2. exemplo nautę, qui per pręſentiam eſt cauſa ſalutis per ſe, quia per artem ſuam poſitiuè operatur ſalutem nauis, per abſentiam verò eſt cauſa per accidens naufragij, licèt Suarez. diſp. 26. ſect. 6. & Auerſa q. 16. ſect. 2. velint, nautam eſſe per ſe cauſam contrariorum, quatenus ex ſua libertate poteſt aſſiſtere, aut recedere à naui, vnde dicunt Ariſt. exemplum pertinere ad cauſam liberam.

40 Cauſam verò liberam vnanimiter inquiunt omnes ſe ipſam determinare ex ſua libertate ad certum actum in ſpecie, v. g. ad amorem, vel odium, ad volendū, aut nolendum, idque intelligi debere etiā poſitis omnibus conditionibus neceſſarijs & prærequiſitis ad operandum, & in hoc diſtingui à cauſis naturalibus, ita Suar. & Auerſa cit. & ſequitur Amic. tract. 14. q. 9. & colligitur ex Ariſt. 9. Met. tex. 3. vbi ait, potentiam rationalem poſſe eſſe principium effectuum contrariorum, irrationalem verò vnius tm̄. Sed hoc abſolutè intelligendum non eſt, ſi teneamus, bonum eſſe non poſſe, niſi obiectum amoris, & malum odij; nam cùm à talibus obiectis neceſſitetur voluntas quo ad actus ſpecificationem, planè per talem indeterminationem ad effectus contrarios cauſa naturalis à libera ſecerni non valebit in vniuerſum, ſed tm̄ circa quædam obiecta, quæ bonitatem habent admixtam alicui imperfectioni, aut malitiæ veræ, vel apparēti, nam circa talia obiecta voluntas eſt libera, etiam libertate contrarietatis, & ſpecificationis, .i. ad oppoſitos actus, velle, & nolle, & in hoc ſenſu intelligendus eſt Philoſ. cum 9. Met. tex. 3. penes indifferēntiam ad contraria potentiam rationalem ab irrationali ſecreuit.

Abſolutè igitur loquendo, & in vniuerſum, cauſa libere diſcerni debet à naturali per indeterminationem ad contradictoria, .ſ. ad agere, & non agere, poſitis .n. omnibus neceſſariò prærequiſitis ad agendum, voluntas poteſtatem habet agendi, & non agendi, at cauſa naturalis remanet prorſus determinata ad alteram contradictionis partem, .ſ. ad agendum, & penes hanc indifferentiam contradictionis nimirum eſſentialiter diſtinxit Ariſt. 9. Met. tex. 18. potentias rationales ab irrationalibus, quòd illæ, poſitis omnibus requiſitis ad agendum, poſſunt operari, & non operari: at iſtæ, poſitis omnibus requiſitis, nequeunt nō operari, indeterminatio igitur ad contradictoria, non ad contraria eſt illa, quę eſſentialiter, & in vniuerſum diſtinguit cauſas liberas a naturalibus, ita docuit Scot. 1. d. 1. q. 4. ad 3. & 4. d. 12. q. 3. M. & quol. 18. art. 2. quibus in locis tradit ex profeſſo hanc doctrinam, idque totum accuratè notauit Lychet. 1. d. 6. q. 2. §. *In iſta littera, &c.*

41 Circa determinationem cauſarum ad certos effectus in indiuiduo cenſent aliqui, ſumendam eſſe à circunſtantijs, & conditionibus indiuiduantibus obiecti, & diſpoſitionum, ignis v. g. circa hoc lignū, hoc loco, & tempore ſibi approximatum non poteſt, niſi hunc numero inducere calorem; & materia ſic, & ſic diſpoſita non poteſt ab hoc agente, niſi hanc numero formam recipere, nec forma aliam numero materiam informare, ità iudicauit Fōſecas 5. Met. cap. 2. q. 14. ſequitur Franciſcus de Raconis in Phyſica ſect. 3. de concurſu Dei cum cauſis ſecundis q. 3. propoſ. 2. & Faber inclinat 1. diſp. 54. num. 48. & enixè tuetur Vaſquez tom. 1. in 3. par. diſp. 74. cap. 8.

Oppoſita ſententia, cauſam .ſ. ſecundā tàm naturalem, quàm liberam determinari ex concurſu primę ad ſingularitatem actus, eſt cōis, quam docuit Rubion cum cæteris Nominalibus 2. diſt. 34. q. 2. in corpore quæſiti, idem ſentiunt Baſſol. 4. d. 43. q. 2. Tatar. in prædic. cap. de oppoſitis, §. *Tertio ſciendum, &c.* vbi inquiūt, non poſſe naturaliter eundem numero effectum

fectum redire, quia de lege ordinaria nunquam Deus eundem numero præstat concursum, P. Vulpes tom. 1. part. 2. disp. 5. art. 3. num. 11. &. disp. 7. art. 5 & videtur sententia Doctoris 4. d. 43. q. 3. vbi inquit, quòd quantum est ex parte naturalium causarum, possent interdum redire ijdem numero effectus, quia multæ combinationes causarum possunt naturaliter iterum poni, vnde quòd non redeant, videtur sim ipsum in diuinam voluntatem reduci debere; hanc sequuntur cõiter Recentiores, Auersa q. 16. sect. 3. Suar. disp. 5. Met. sect. 3. num 34. Conimbr. 2. Phys. cap. 7. q. 15. Hurt. disp. 10. Phys. sect. 4. & alij passim.

42 Dicendum igitur est eum hac posteriori sententia, quę est cõior, & Scoti principijs conformior, quòd cum causa creata, quantũ est ex se, sit indifferens ad producendum in hoc tempore, & loco cum omnibus alijs circumstantijs in hoc subiecto varios effectus numero distinctos, determinatur à Deo, vt certum quẽdam singularem effectum producat. Conclus. est Scoti, & Scotist. loc. cit. & Prob. 1. ex P. Vulpes cit. quia causa naturalis etiam sub requisitis ad agendum considerata est indifferens ad plures effectus numero producendos, quia hæc ad agendũ requisita dicunt determinatum ordinem ad vnum effectum specie, non autem numero, ergo talis determinatio in concursum diuinum per se primò reuocanda est tanquam in causam propinquam, & proximam. Confirm. ex Rubione, quia licèt causa naturalis sit determinata ad agendum certum effectum in specie, vt ignis ignem, non tñ indiuiduum, ergo licèt ignis non indigeat aliquo determinante ipsum ad producendum ignem, indiget tñ aliquo determinante ipsum ad certum, & determinatum indiuiduum producendum, non .n. magis hic ignis produceret nunc istum ignem, & postea alium à priori distinctũ, quàm è conuerso, & ita vel vtrumque simul produceret, vel neutrum producere posset. Accedit ex eodem, quod nisi ità dicamus, nulla videtur assignari posse ratio, quare eadem res corrupta non possit naturaliter reparari, cùm .n. ignis ille corruptus non magis sit nihil, nec impossibilis, postquam corruptus est, quàm fuerat, antequã esset ab alio igne productus, non .n. minus nunc est in potentia materiæ, & virtute agentis, quàm antea, planè si idem ignis applicetur eidem materiæ, non videtur quare eundem ignem reproducere nequeat, nisi quia prima causa nõ vult coagere secundæ ad eundem effectũ numero, nisi semel, & hæc est ratio, quare Sol quotidie idem lumen in vniuersum non producit, & Intelligentia eundem motum in Cœlo.

43 Respondent, indiuiduationem effectus prodire ex varijs circumstantijs occurrentibus, quia nimirum agens agit in hoc subiectum hic, & nunc, ex quibus determinatur illimitatio virtutis agentis ad vnum numero effectum. Contrà hęc limitatio in primis ex parte subiecti prouenire non potest, nam sicut agens, v.g. ignis, est de se indifferens ad vnum, vel alium calorem numero producendum, ita è contra subiectum v.g. aqua est de se indifferens ad recipiendum hunc, vel illum numero calorem. Nec prouenire potest, hæc limitatio ex parte loci, quia locus non est causa actiua caloris, nec determinatiua ignis ad hunc calorem producendum, aut aquæ ad recipiendum, quia successiuè in eodem loco idem ignis producit in eadem aqua calores numero diuersos, & idem numero calor in eadem numero aqua posset replicari à Deo in alio loco. Nec prouenire potest ex parte temporis, quia tempus est omninò extrinsecum effectui, nec aliquid imprimere videtur in causa, vel in effectu, nam duo agentia eodem tempore applicata producunt diuersum effectum; & sunt aliqui effectus, qui nullum prorsus sibi determinant certum tempus, & indifferenter existere possunt, & produci in hoc, vel illo tempore, vt notat Doctor cit. sub E. sic Christus fuisset idem, qui nunc, si in ventre Virginis fuisset in vno instanti cõceptus prius, vel posterius, quàm fuerit de facto; idem esset mundus, si per annum prius, vel posterius fuisset productus, quã de facto fuerit; idem denique foret Angelus à Deo productus mense Martio, vel Augusto, & fultum prorsus foret asse-

rere

esse oppositum, ne dicamus erroneum, quod si negaretur, eundem esse Angelum mense Martio productum, & Augusto, tunc vt ait Hurt. §. 67. distinguendi forēt Angeli, sicuti fructus in vernos, & autumnales, vel æstiuos, nam aliqui forent Angeli, qui non peterent produci, nisi vere, alij nisi æstate, alij nisi autumno.

44 Respondēt, quod licèt nulla singularis causa, aut circumstantia petat determinatè hunc effectum, sed omnes sint indifferentes per se sumptæ, tñ tota collectio illarum petit determinatum effectū; Contra, si nulla singularis causa, aut circū stantia petit determinatum effectum, ergo vna alteri coniuncta nequit eam determinare, ergo tota collectio illarum ita manet indeterminata ad singularitatem effectus, sicut singulæ per se sumptæ, Probatur conseq. à pari, quia sicut ex multis vniuersalibus, licèt fiat aliquid minus vniuersale, nunquam tñ fieri potest aliquod particulare sine hæcceitate, ità in proposito, &c. Accedit, quòd omnis, aut saltim aliqua combinatio causarum secundarum potest naturaliter iterum poni, præsertim in effectibus, qui non dependent directè à tempore reali, vt est motus Cœli, qui à tempore non dependet directè, cùm ipsemet sit formaliter tempus extrinsecum reale mensurans motus inferiores, immo de facto hoc die est idē Angel⁹, qui mouet Cœlum, est idem Cœlum; quod motum suscipit, est idem locus, in quo fit motus, cur igitur Cœlum hoc numero motu voluitur hodie, & non motu esterno, vel crastino? Neque dicas, id esse quia hodiernus motus dependet ab hoc numero tempore imaginario, quia cum tempus imaginarium nihil sit, non videtur, quomodo determinare possit causas ad vnitatem numeralem effectus, talis enim determinatio est quid reale, & nō imaginariū.

Secundò hęc eadem determinatio ad virtutem naturalem effectus per concursum primæ causæ necessaria etiam est in causis liberis, tum quia rationes allatæ de naturalibus eodem modo concludunt de liberis; tum quia experimur, nos non esse liberos ad eliciendum potius hunc actum numero, quam alium circa idem obiectū, neque .n. de ea re fit à nobis consultatio vel deliberatio, quia nec agnoscimus rationes indiuiduales eorum, ad hunc ergo vnū numero actum determinamur à Deo sicut determinantur aliæ causę naturales; tum tandem quia hoc satis consentaneū est diuinæ scientiæ, & prouidentiæ, quòd sicut ab æterno decreuit in tali rerum serie, & circumstantijs me voliturum obiectum, decreuit quoque simul me voliturū per talem numero volitionem, alioquim distinctè non videret actum à me tali tempore, & loco eliciendum.

45 In oppositum Obijciunt 1. Tùm quia Arist. 2. Phys. 38. effectibus in genere assignat causas in genere, & effectibus singularibus causas singulares; Tū 2. quia causa secunda propria actione attingit effectum secundum omnem eius formalitatem etiam indiuiduam, ergo eius actio ex se determinata est ad hunc numero effectū. Tum 3. si causa est indifferens ad vnum effectum, erit etiam indifferens ad infinitos, quod repugnare videtur eius virtuti finitæ. Tum denique si haberet vim ad plures numero effectus, posset quoque effectum iam præteritum reproducere, nam habet virtutem ex se indifferentē ad omnes, ex quo sequitur, posse eundem hominem decidere semen idem, & disponere materiam ad vnionem animæ filij mortui, atque ita ad eius suscitationem virtute natiua cooperari.

Resp. ad 1. sensum Arist. ex ipso contextu colligi, ait .n. quòd sicut sm̄ rationem genericam assignantur causa, & effectus, vt statuarius statua, ita etiam assignari debent sm̄ rationem indiuidualē, vt hic statuarius huius statuæ, non quia hæc statua determinaret præcisè hunc statuarium, vel è contra, sed cum actiones sint singularium, non potest hic artifex efficere, nisi statuam singularem, non tñ determinatè hanc, vel illam. Ad 2. attingit vtique causa secunda per suum cōcursum formalitatem etiam indiuiduam effectus, sed non nisi quatenus eius concursus ex se indifferens ad plures numero effectus distinctum, determinatur ex coniunctione cum concursu primæ ad hunc numero effectum. Ad 3. causa secunda est indifferēs

ad infinitos numero effectus sincategorematicè, non quidem collectiuè, sed diuisiuè, & successiuè vnum post alium, quod non est inconueniens, quia vnus effectus non postulat maiorem virtutem in causa, quàm alter, sed eadem sufficit ad singulos ponendos successiuè. Ad 4. non potest reproduci à causa secunda effectus iam prę teritus, quia vt supra diximus, decreuit Deus non concurrere ad vnum, & eundẽ effectum, nisi semel, vt continuetur varietas indiuiduorum in vniuerso, vnde repugnantia non est intrinseca ex causarum, & effectuũ naturis exorta, sed ex decreto Dei extrinseco: hinc Scot. cit. §. *De secundo art. &c.* concedit, possibile esse naturę reducere corpus mixtum idem animæ susceptiuum, sed inquit, non esse possibile reducere idem eodem modo, quo fiet in die Iudicij in quo illicò tot corpora extrahentur, ex animalibus, ex terra; & tot millia animarum infundentur in ea, totq; homines sine concursu maris, & fœminæ reproducentur, ex quibus capitibus miraculosa erit resurrectio mortuorum, & viribus naturæ impossibilis.

46 Secundò Obijcitur, quòd ita dicendo, læditur libertas in causis liberis, quia non solùm est libera voluntas ad actum in specie, sed etiam in indiuiduo, non .n. solùm est libera voluntas ad amandum, & non amandum, aut odio habendum, sed etiam ad amandum hoc amore ita intenso; sic arguit Vasq. loc. cit. Addit Franc. de Raconis, quòd si ad quamlibet actionem in particulari, & in indiuiduo Deus determinaret causam secundam, eam pariter ad actus malos in particulari, & in indiuiduo determinaret, v.g. ad hoc in particulari homicidium, quod impium est. Denique ex eodem concursus Dei, quem causis secundis exhibet, est vniformis, nã Deus vniformiter omnia operatur, vt docet D. Dion. 4. de Diui. nom. ergo sicut diuersitas specifica effectuum sumitur ex concursu causæ secundæ, qui determinat concursum primæ quo ad speciem actus, sic etiam diuersitas indiuidualis ex parte causæ secundæ cum his, vel illis circumstantijs positæ sumi debebit, nam prorsus implicat, causam primam determinari à secunda ad speciem actus, & postea ipsam determinare secundam ad indiuiduationẽ planè si concursus Dei est determinatus quò ad indiuiduum, erit quoque determinatus quò ad speciem.

Resp. negando assumptum, in nobis .n. nulla alia solet poni libertas, quàm specificationis, quæ est ad oppositos actus, & exercitij, quę est ad actum, & suspentionẽ actus, nec vlla vlterior ponitur libertas ad eliciendum potius hunc numero actum, quàm illum: ad 1 robat. dicimus, ideò nos liberè amare amore sic intenso, quia per illum ita liberè amamus, vt eum suspendere possimus, & non quia alium consimilẽ sine determinatione primæ causæ elicere valeamus; neque per hãc determinationẽ cogimur ad hunc numero actũ amoris eliciendum, quia cum tali determinatione stat libertas exercitij, sed supposito, quòd aliquem actum sic intensum elicere velimus, cogimur ad hunc numero actum eliciendum, & non illum ex vi talis determinationis, quæ propriè non est coactio, quia non est in nobis libertas ad hunc, vel illum actum in indiuiduo, idest ad hunc vel illum amorem circa idem obiectum.

47 Ad 2. determinat Deus actum illũ in indiuiduo, quò ad entitatem, non quò ad malitiam, nam in ordine ad istam permissiuè se habet, neque ob id dicitur causa peccati, quia peccatum vt peccatum reduplicat modum, quo peccaminosè oritur à sua causa, sicut vitalitas formaliter reduplicat modum vitaliter producendi actum, vel tendendi in obiectum, vt notauit Hurt. cit. §. 72. actus autem malus in indiuiduo non oritur a Deo modo peccaminoso & imputabili, quia Deus non tenetur dare rectitudinem actui, sed sola voluntas creata, & si actus non elicitur rectus, id voluntati diuinæ imputari non debet, quia per ipsam non stat, quin eliciatur actus rectus, quicquid .n. Deus dat antecedenter, daret etiam consequenter, nisi humana voluntas obuiaret, ita docuit Scot. 2. sd. 37. T. quem sequitur Rubion. d. 34. q. 1. propè finem, de quo fusiùs agere spectat ad Theologum.

Ad 3. concursus Dei materialiter inspectus non solum est vniformis, sed vnus, & idem

idem numero ad effectus, quantumuis specie diuersos, quia est simplicissimus actus diuinæ voluntatis, virtualiter tñ est multiplex ob suam illimitationem pro effectuum diuersitate, neque indiget determinari ad hunc, vel illum effectum specie a concursu causę secundę, nam sicut Scot. 1.d.35.q vn.ad 3.princ. loquens de diuina essentia inquit, quòd non indiget determinari, vt sit distincta ratio intelligendi hoc, vel illud ens creatum, quia eadem ratio intelligendi illimitata potest esse propria ratio intelligendi quodcunque eorum, ad quæ est illimitata, sicut si esset limitata ad vnum tñ, ità eodem modo dicimus de concursu diuino; Et verissimum est, quòd qui ponunt concursũ Dei indeterminatum quòad speciem, & indiuiduum, magis consequenter loquuntur, quàm qui illum ponunt determinatum in indiuiduo, & indeterminatum in specie; planè hæc est manifesta repugnantia, quã frustra euadere conatur Hurt.cit.§.62.& 63.vbi distinguit de specie vt contrahitur singularitate ad compositionem indiuidui, vel sm̃ suam rationem cõem præcisè, & in primo sensu concedit, concursum primæ causę esse determinatum quò ad speciem, quia omnes gradus superiores sunt à parte rei idem cum indiuiduatione, non autem in alio sensu, immo sic determinari à concursu secundæ, nam eadẽ actio procedens ab igne, & à Deo tñ dicitur calefactio, quia oritur ab igne, & sic determinatur voluntas Dei per calorẽ, vt velit cum eo concurrere ad calefaciendũ.

Hęc ipsa respon. conuincit Hurt. nam si concusus Dei est determinatus sm̃ speciem, vt contrahitur ad singularitatem, quia à pare rei gradus superior est idem cum indiuiduo, planè concedit id, quod contendimus, concursum nempe Dei esse à parte rei determinatum, vt exibetur causis secundis, tam in specie, quàm in indiuiduo, quòd verò sit indeterminatus sm̃ speciem, vt est conceptus cõis ab indiuiduis præcisus per intellectum, parum refert, quia loquimur de concursu Dei, vt est à parte rei, & vt attingit effectus causarum secundarum, non autem sm̃ nostrũ considerandi modum; actio autem, qua cum igne concurrit, dicitur calefactio, quatenus est ab igne, & non à Deo, non quia concursus ignis determinet concursum Dei, sed quia actio semper sumit denominationem à causa propinquiore, quæ assimilatur effectui formaliter, & nõ à remotiori, quæ assimilatur tm̃ virtualiter, vt notat Doctor 1. d. 3. q. 7. sub Aa.

QVAESTIO III.

Vbi comparantur effectus cum suis causis.

48 PRo complemento huius disputationis conferendi sunt tandem effectus cum suis causis, & quamuis in ista collatione multa examinari possent scitu digna, duo tñ sunt, quæ præsertim disputari solent, primum est, an effectus certas causas sibi determinent, ità quòd, qui ab vna producitur, non potuerit ab alia etiam consimili formaliter, si est vniuoca, vel virtualiter, si est æquiuoca, & sub eisdem circumstantijs produci, an potius potuerit in eisdem circumstantijs indifferenter à qualibet consimili produci. Alterum est supposito, quod diuisim possit esse idem effectus à pluribus causis consimilibus, & totalibus, num etiam possit esse coniunctim ab vtrisque.

ARTICVLVS I.

An idem numero effectus possit produci à pluribus causis totalibus eiusdem generis, & ordinis diuisim.

PRoponitur quæsitum de identitate effectus numeralis, quia quantùm ad speciem concedunt omnes, posse eundem effectum à pluribus causis etiam genere differentibus produci, vt v. g. eundẽ calorem ab alio calore, ab igne, à Sole, à motu &c. quod non solùm conceditur in genere causæ efficiẽtis, sed etiam in alijs generibus, nam eadem materia subijcitur formis specie diuersis, & idem opus efficitur ob varios fines. Proponitur etiam quęsitum de causis secundis eiusdem ordinis, & totalibus nam pariter concedũt omnes, posse Deum producere eundem numero effectum à causa secunda sibi su-

bordinata producibilem, quia continet eminenter, non solùm perfectiones specificas, sed etiam indiuiduales causarum secundarum. Et quamuis quæstio examinari posset de causis secundis in quolibet genere causæ, nos tñ tractabimus solùm de causis extrinsecis, præsertim efficientib⁹, nam si loquamur de intrinsecis, certum est, quòd hic numero effectus harum causarum intrinsecarum, v. g. compositum ex hac materia, & forma, non potest idē numero esse ab alijs causis intrinsecis, tū quia vnitas numeralis effectus pendet ex vnitate causarum intrinsecarum, vt docet Scot. 2. d. 20 q. 2. sub C tum quia causæ intrinsecæ concurrunt ad suos effectus, communicando, & exhibendo se ipsas, ergo sicut vna causa non potest esse realiter idem cum alia causa, à qua realiter distinguitur, ita hic numero effectus, cum includat hanc numero materiam, & formam, & non aliam, non poterit esse effectus alterius materiæ, & formæ. Et demum intelligitur quæstio non solùm de causis vniuocis, & formaliter cōsimilibus, sed etiā de æquiuocis continentibus in se virtualiter totam speciem alicuius effectus, vnde non solùm quæritur an ignis hic, & nunc productus ab hoc igne, potuerit ab alio igne produci cum eisdem circumstantijs sed an pariter potuerit produci à Sole, a silice, & ferro, quæ sunt causæ æquiuocæ.

49 In hac controuersia tres extant sententiæ, duę extremæ, & vna media, Prima tenet, effectum eundem numero, qui producitur ab vna causa, potuisse etiam ab alia consimili formaliter, vel virtualiter produci, præsertim si fuisset sub eisdem circumstantijs, & fuit Scoti 2. d. 20. q. 2. & 4. d. 43. q. 2. quem sequuntur Recentiores ferè omnes, Suar. in Met. disp. 26 sect. 5. Ruuius 2. Phys. tract. 7. q. 2. Morisanus disp. 3. Phys. q. 25. Auers. q. 26. sect. 4. & est communis inter Nominales.

Altera sententia affirmat, quemlibet effectum determinare sibi certam causam singularem, ita quod hæc numero forma, non possit ex natura sua, nisi ab hoc agente produci, & ex hac materia educi, & addunt aliqui, oppositum nec per diuinā potentiam fieri posse, vnde consequenter in quiunt, quamlibet causam singularem continere in sua virtute certam quandam seriem indiuiduorum distinctorum ab ijs quæ cōtinentur in virtute alterius, ita Perer. 8. Phys. cap. 15. Conimbr. 1. Phys. cap. 9. q. 11 art. 4. & 2. Phys. c. 7. q. 15. Masius 2. Phys. tract. de Causis sect. 5. q. 3. qui citat plures Thomistas, Amic. 2. Phys. tract 14. q. 7. dub. 2. art. 3. & Cōplut. 2. Phys. d. 15. q. 4. Io. de S. Th. q. 10 Phys. art. 5. Manca 2. Phys. q. 8. dub. 6. licèt aliqui ex his auctoribus non satis exprimāt, an hoc sit impossibile spectata etiam absoluta Dei potentia.

Tertia demum Opinio negat, eundem numero effectum, qui est ab vna causa, posse naturaliter ab alia produci, concedit tñ, id fieri posse per absolutam Dei potentiam, ita Murcia 2. Phys. disp. 4. q. 8. citans pro hac sententia Scotum, sed immeritò, Franc. de Baconis tract. de Principijs sect. 2 de Causis in specie q. 3. ar. 4. memb. 2. & alij quamplures hanc sententiam tenent; qui solent promiscuè citari pro secunda.

50 Dicendum est pro resolutione quęsiti, nullum dari effectū in indiuiduo, qui ex suis intrinsecis principijs postulet hāc numero causam, ità quod non potuerit produci ab alia causa cōsimili formaliter, vel virtualiter; Cōcl. est Scoti loc. cit. quē præter cæteros iam citat. sequuntur Scotistæ oēs circa illa loca, & Faber. theor. 42. & 5. Metaph. disp. 6. cap. 1: Sghemma 2. Phys digress. 16. q. 2. Fuentes 2. Phys. q. 9. dist. 4. solet hæc Concl. a diuersis probari diuersimodè, quę rationes vt plurimum non concludunt, vt notat Auersa cit. & præsertim Suar. & Ruuius rationes Scoti ad hanc conclus. renuentes vt inutiles, quasdam adducunt ipsi, quę nihil prorsus concludunt, & sunt facillimæ solutionis, vt notat ibidem Auersa, vnde potiores rationes pro hac sententia sunt Scoticæ, ex quibus Physicas adducemus, nam Theologica, qua probat, electos modò natos a patre reprobo, fuisse in statu innocentiæ nasci turos ab electo, supponit, prędestinationem factam fuisse ante præscientiam lapsus naturæ, quod Theologicum principium in schola Subtilium excedit

Phy-

Physicæ limites.

Relicta igitur hac theologica ratione, quam affert in 2. d 20.q.2. Probatur mediu physico ab eodem ibidem adducto, ad hoc vt effectus sit idem numero, sufficit, si habeat eandem numero materiam, & formam, vnde in resurrectione mortuorum homo quilibet erit idem numero, quia diuina virtute forma cuiusque hominis iterum vnietur cum eadem numero materia, sed materia, ex qua ignis A. generat ignem B. potest applicari igni C. & ex qualibet materia educi potest quælibet forma, materia .n. est indifferẽs ad omnes formas, ergo ignis B. æquè potest generari ab igne A, & ab igne C, quia à quocunque generetur, erit eadem numero materia, & forma. Respondet Amic. art.4. cum Thomistis ad identitatem numeralem effectus sufficere vtique candẽ materiam, & formam, sed ex eadem materia non posse quamlibet formam à quouis agente educi, sed vnam seriem formarum non posse, nisi ab hoc agente produci, & in hac numero materia recipi, & sustentari.

51 Sed contra, nam hæc determinatio vel oritur ex parte formæ, ita quòd series quædam formarum non exigat recipi, nisi in hac numero materia, vel ex parte materiæ, ita quòd hæc materia non petat nisi hanc numeralem formarum seriem, vel ex parte agentis, non primum, quia videmus in nutritionem hominis eandem animam successiuè informare aliam, & aliam numero materiam, & si constituatur aliqua series animarum, quæ suaptè natura petat informare corpus sic organizatum, v. g. rectum, & alia series, quæ postulet informare corpus gibbum, hoc nil aliud est, quàm constituere ; vt ait Hurt. disp. 10. sect. 4. §.69. animas gibbas, simas, & coclites; Non secundum, quia pariter videmus, eandem materiam successiuè subijci varijs formis, nedum numero, sed etiã specie; Nec denique tertium, nam ponatur series formarum, quæ non possit esse, nisi in hac numero materia A, & ab hoc numero agente B, si huic agenti B. applicetur alia numero materia, aut eidem numero materiæ applicetur aliud agens C, vel facta hac approximatione sequitur actio, vel non; secundum dici, non potest, quia cùm sit agens necessarium v.g. ignis, & habeat materiam combustibilem approximatam necessariò combureret; si primum, ergo ignis B, vel C, producet formam ignis extra seriem illarum formarũ, ad quas vnusquisque ponebatur determinatus, ergo falsum est, dari seriem, & collectionem effectuum, qui ex natura sua postulent esse ab hac numero causa, & non ab alia.

Deinde dum inquiunt, hunc ignem cõtinere in virtute sua infinitos alios ignes, quos efficere queat, & alium ignem alios, nec istum posse producere effectus illius, vel id asseritur euenire ab extrinseco tñ .s. à decreto Dei, qui determinauit, hos numero effectus esse ab hac numero causa, vel ab intrinseco, .i. à conditionibus indiuiduantibus; si primum, iam ex natura rei omnia indiuidua vnius speciei se habebunt vniformiter, ita vt effectus, qui possunt ab vno produci, poterunt, & ab alio, & solum extrinsecum Dei decretum erit in causa, cur hic effectus numero ab hoc agente sit, & non ab alio consimili formaliter, vel virtualiter, & hæc est vera sententia; si primum; tunc ignis B se habebit ad ignes producibiles à C sicut glacies, vel frigus, & tanquam si non essent agentia eiusdem speciei, vnde neque per potentiam Dei absolutam posset ignis B. eleuari ad producendos ignes à C producibiles, nam tales sunt prorsus extra eius indiuidualem sphęram actiuitatis, sicut sunt extra specificam glaciei, & frigoris.

52 Secundò. Probatur Concl. quia in hoc nulla apparet repugnantia, neque ex parte causæ, neque ex parte effectus; nõ ex parte causæ; quia si hæc sit æquiuoca, virtus eius extenditur ad totam speciẽ, & quodlibet eius indiuiduum, si est vniuoca virtus eius extenditur ad quodlibet indiuiduum suæ speciei (modò intra eandem speciem sint æqualis perfectionis) nam vt docet Doctor 4. d.43.q.3.§. *De secundo &c.* in agentibus vniuocis identitas sm̃ speciem æquiualet identitati numerali, & ratio agendi est natura cõis, in qua omnia indiuidua eiusdem speciei conueniunt, sin-

gularitas verò est tñ conditio agentis, nō autem ratio agendi, vt docet 1.d.3.q.6. ad 1. princ cùm ergo omnia indiuidua habeant virtutem eiusdem rationis, poterũt eundem numero effectum producere. Neque videtur assignari posse repugnantia ex parte effectus; tum quia sicut idem effectus specie potest esse à diuersis agentibus specie, vt calor idem à Sole, & igne, ita similiter idem numero effectus à diuersis numero agentibus esse poterit; tũ quia causa efficiens est penitus extrinseca entitati ipsius effectus, cuius vnitas pendet tñ a causis intrinsecis, vt ait Doctor 2.d.20.q.2.sub C.

Respondet Amic. esse repugnantiam ex parte causæ, quæ ex natura sua determinatur ad certam seriem effectuum, & ex æqualitate virtutum in causis vniuocis ait inferri non posse identitatem, sed solum æqualitatem effectuum, nam sicut virtutes, licèt sint æquales, tñ sunt distinctæ, ita & ipsi effectus possunt esse distincti cum æqualitate, quod ex Suar. desumpsit loc. cit. qui hac ratione dixit, argumentũ allatum non valere. Addit, repugnantiam quoque assignari posse ex parte effectus, qui sibi talem numero causam determinat in creatis, & non valere paritatem assũptam de vnitate specifica, & numerica, quia plura requiruntur ad vnitatem numeralem, quàm specificam, & benè perfectio specifica vnius potest contineri formaliter, vel eminenter in alio ente creato, sed non sic perfectio indiuidualis, per quam nullo modo res conueniunt, ita loquitur num. 46. quam responsionem adhuc magis explicans nu. 53. inquit, agentia diuersæ speciei posse conuenire in virtute productiua effectus eiusdem speciei, sed non in principio numerali, quia hoc nequit esse cōe pluribus, nec intra eandē speciem, nec extra, alioquin non foret vnum numero, & sub nu. 17. ait, non esse inconueniēs, eundem specie effectum esse à pluribus causis specie distinctis, quia adhuc remanent alij effectus, ex quorum productione distinguuntur, at duæ causæ numero si haberent eosdem effectus, non haberent radicem, ex qua sumeretur earũ distinctio.

55 Sed sufficienter nōn ostendit Amicus repugnantiam, nec ex parte causæ, nec effectus, cũ.n. id ostendit ex parte causæ, quia ex se determinatur ad talem seriē numericam effectuum, & non aliam, hęc est aperta principij petitio, hoc .n. est, quod controuertitur, an detur talis collectio effectuum, quę postulet esse ab ista causa, & non ab alia. Et malè cum Suar. ait, ex æqualitate virtutis in agentibus vniuocis solùm deduci æqualitatem effectuũ ab ipsis producibilium, non identitatem, nam cùm ratione istius æqualitatis in virtute habeat agens vniuocum pro adæquato obiecto suæ potentiæ actiuæ quodlibet indiuiduum suæ speciei extra se ipsũ poterit consequenter non solùm æqualē effectum producere, sed etiam eundem numero ab alio agente eiusdem speciei producibilem. Nec benè sub nu. 46 & 53 negat paritatem de vnitate specifica, & numerali, quia principium numerale respectu eiusdem effectus non potest conuenire pluribus, benè tñ specificum, hoc non satisfacit, quia ex hoc sequeretur, neque Deum posse eundem numero effectũ producere ab hac secũda causa producibilē, quia nequit esse in Deo idem principium numerale respectu eiusdē effectus. Quòd si dicat, in Deo esse æquiualens ob eius eminentiam; idem quoque nos dicemus de ente creato, quia licèt ens creatum non habeat tantam eminentiam, vt continere possit perfectiones omnes specificas, & indiuiduales omnium causarum secundarum, potest tñ continere perfectiones indiuiduales vnius speciei, immo, & specificas aliquarum, vt patet de Sole, neque ad talem continentiam requiritur virtus infinita. Denique falsum etiam est, quod ait sub num. 17. quia causæ non distinguuntur per effectus nisi à posteriori, & extrinsecè, à priori verò, & intrinsecè causæ specie diuersæ distinguuntur suis differentijs specificis, & causæ indiuiduales suis hecceitatibus, eadem.n. sunt principia cōstitutiua, & distinctiua; & sicut omnes potentiæ vnius speciei ferri possunt in quodlibet obiectum indiuiduum contentum sub obiecto cōi potentiæ illius speciei, manente adhuc distinctione numerali ipsarum.

rum, ita quoque poterunt in proposito plures causæ numeraliter distinctæ ferri in eundem numero effectum manente distinctione numerali ipsarum.

54 Tertio determinata dependentia, quam habet vnus numero effectus ad vnũ numero afficiens, vel est ita illi essentialis vt s̃m suam realitatem repugnet ab alia causa per se produci, vel non; si secundum, habetur intentum; si primum, ergo neq; à prima causa poterit ille idem numero effectus produci, quia pro vnitate sua numerali ex principijs intrinsecis determinabat sibi talem causam secundam, quod tñ nec Aduersarij ipsi concedunt. Respõdet Amic. cum Thomistis non valere paritatem de causa prima, & secunda, siue vniuoca, siue æquiuoca, quia Deus ob suam eminentiam continet virtutem omnium causarum particularium, atque adeo effectus causatur ab eadem virtute numero, siue formaliter, siue virtualiter contenta in causa prima, quod de causis secundis dici nequit, quia principium numerale respectu eiusdem effectus non potest pluribus conuenire, quia tunc non esset vnum numero.

Sed hæc respons. ex dictis satis confutata manet; tum quia sicut ipse ponit ob eminentiam primæ causæ contineri in ipsa virtutes omnium causarum particulariũ eminenter, & virtualiter, sic etiam nos dicemus de aliquibus causis creatis, quòd ob aliqualem earum eminentiam contine re possint perfectiones aliquas specificas & etiam omnes indiuiduales eiusdem speciei, quia id non arguit eminentiam infinitam in causa. Tum quia falsum est, principium producendi indiuiduum simile in natura specifica esse principium numerale, idest ipsam singularitatem, cui repugnet esse in pluribus, quia hoc principium est natura ipsa, vt docet Scot. 1. dist. 7. q. vn. & singularitas est tm̃ conditio agẽtis. Tum tandem quia q̃n etiam hoc principiũ esset vnum numero, & singulare eo modo quo ponitur ab Aduersarijs in Deo respectu omnium effectuum, ita à nobis ponitur in causa secunda respectu aliquorum, virtualiter nimirum, & eminenter.

Postremò opposita sententia contra-dicit Arist. 2. Met. cap. 2. & 3. Met. cap. 11. quibus in locis admittit ordinem essentialem solùm inter species, non autem inter indiuidua, quia quòd homo sit ab homine, & bos à boue, non ab equo, ordo essẽtialis est, sed quod hic homo sit ab isto, & non ab illo, ex accidenti est, & non per se, quia eadem vis reperitur faciendi hunc hominem, tàm in vno, quàm in alio; & quamuis aliqui hanc rationem paruifaciant, quia inquiunt, in alio sensu negare ibi Arist. ordinem essentialem inter indiuidua, tñ ratio est valida, quia hic etiam sensus intenditur ibi à Philos. si benè perpendatur.

55 In oppositum Arguitur 1. ex varijs absurdis, quæ sequerentur, nam sequitur 1. quod idem effectus dependeret à sua causa, & non dependeret, dependeret ex hypothesi, non dependeret, quia potest ab alia produci, vel si ab ea dependeret, hoc non esset, nisi per accidens, atque ita quælibet esset causa per accidens. 2. Sequitur, in causis vniuocis idem producere seipsum, quia virtus causæ vniuocæ ponitur extendi ad omnia indiuidua illius speciei, in quibus ipsa includitur. 3. Quòd causa vniuoca possit produci à suo effectu, & pater à filio, cùm filius habeat virtutem æqualem patri, nec pater determinet sibi indiuiduum, à quo producatur, diuersum à filio. 4. Tunc causa vniuoca omnes effectus suæ speciei poterit producere, vnde calor vt duo, calorem vt quatuor producere valebit. 5. Sequeretũ, esse infinitæ virtutis, nam posset producere infinitos effectus in eadem specie, quod sufficit ad arguendam virtutem infinitam in causa, ex hoc. n. capite colligitur infinitas diuinæ virtutis, vt Scot. docet 1. dist. 2. q. 2. Z. 6. Quod idem effectus posset naturaliter sæpiùs reproduci, nam ex actione, quam habet vnum agens, non destruitur virtus alterius agentis. 7. Demum sequitur, eandem visionem posse produci à pluribus obiectis, vt ab albo A, & albo B nam posset produci eadem species, atque ita posset per speciem A, videri B, & è contra etiam absente obiecto.

Resp. ad 1. quòd actu dependeret à causa, à qua producitur, potuisset tñ non

ab ea dependere, sed ab alia, in quo nulla est contradictio, neque ex hoc sequitur, quòd ab ea à qua actu dependet, dependeat per accidens, & non per se, quia ad rationem per se causæ sufficit, vt sm̃ propriam naturam directè influat in effectũ, & non per aliquod sibi accidens, & indirectè, sicut musicus dicitur ædificare, vt Scot. docet 1. dist. 2. q. 2. I. Nec est de essentia effectus causę per se, vt sm̃ suam realitatem non possit procedere ab alia causa per se, alioquin effectus causarum secũdarum non possent à solo Deo per se produci; immo in eo instanti, in quo fit effectus ab ista causa, dici debet ab ea essentialiter dependere (licèt id neget Suar.) non .n. est de ratione dependentiæ essentialis sm̃ quid, qualis est dependentia effectus à secunda causa, quòd sine ea existere non possit, nec ab alia produci diuisim, sed tm̃, quòd non possit ab alia causa totaliter produci in eo instanti, quo producitur ab ista coniunctim, vt notat Lychet. quol. 12. ab initio.

56 Ad 2. licèt causa æquiuoca possit in totam speciem, & quodlibet eius indiuiduum nemine excepto, causa tñ vniuoca potest in quodlibet indiuiduum præter se ipsum, quia nihil potest seipsum producere. Ad 3. concedimus, entitatem rei, quæ modo est causa, potuisse produci ab entitate rei, quæ est effectus, & patrem à filio in alio rerum ordine, & qñ dicimus, causá non posse à suo effectu pendere, loquimur de causa pro eo instanti, quo producit effectum, implicat .n., vt causa in eam influat entitatem, à qua actualiter suum esse accipit, successiuè tñ, & in diuerso tempore posset causa corrupta à suo effectu reproduci, & pater à filio, si Deus vellet concurrere. Ad 4. neg sequela, cum .n. dicimus, causam vniuocam posse in quemlibet effectum suæ speciei, loquimur, de indiuiduis omninò simlibus, vt notat Doctor. 2. dist. 20. q. 2. C. quia si indiuidua non essent omninò similia, sed quasi indiuidualiter æterogenea, tunc perfectius nõ posset ab imperfectiori produci. Ad 5. negatur sequela, quia eadem virtus sufficit ad singulos effectus, nec simul applicari potest ad plures in infinitum, sed successiuè tm̃, Doctor autem cit. colligit infinitatem diuinę virtutis ex infinitis effectis sincategorematicè, vel alterius rationis, quorum vnus ascendendo semper arguit maiorem virtutem in causa, vel eiusdem rationis, sed producendis per virtutem simul applicatam ad plures, & plures in infinitum sine termino intrinseco. Ad 6. nõ potest reproduci, quia Deus decreuit cõcurrere cum hoc agente ad hunc effectũ, & non cum alio agente, vnde impedimentum reproductionis est ab extrinseco Dei decreto, non ex natura causę, vel effectus.

Ad 7. species repræsentatiua albi A nõ potest effici ab albo B, quia ex earum indiuiduatione habent proprias habitudines ad sua obiecta, quatenus sunt naturales similitudines eorum, & ideo censentur effectus dissimiles, & hac de causa albũ A non poterit producere speciem albi B, etiam si obiectum sit causa æquiuoca speciei, non .n. quælibet causa æquiuoca est semper virtualiter contentiua cuiuscunque indiuidui, & hoc idem dicendum est de actibus immanẽtibus, qui sunt species expressæ obiectorum. Neque valet, quod contrà obijcit Amic. nu. 31. quod sicut visio, & species, quia est participatio talis obiecti, hoc sibi determinat, & non aliud, ità, & quilibet effectus, cùm sit participatio suæ causæ, sibi illam determinabit. Nõ valet, quia effectus ex generali ratione sua non est participatio suæ causæ, sicut species obiecti, quæ est similitudo naturalis illius, hac .n. de causa petit necessario produci ab hoc obiecto, & non ab alio, quare determinatio effectus à causa non est ponenda, nisi ex aliqua peculiari ratione, vt est in proposito.

57 Secundò obijcitur, precipuum Thomistarum fundamentum, quia actio vnius causę non potest esse alterius, ergo neque effectus, nam hæc actio numero tendit in hunc effectum numero, & 3. Phys. 47. terminus, & actio non differunt. Tum 2. quia virtus specifica, vt determinatur per hæcceitatem, ita limitatur ad certa indiuidua contenta sub specie, quæ non possunt produci per eandem naturam specificam determinatam per aliam indiuiduationẽ, sicut essentia diuina determinata per pater-

ternitatem est potentia generandi filium non verò determinata per filiationem. Tū 3. quia sicut differentiæ specificæ impediūt, quo minus quodlibet possit produci à quolibet sm̄ speciem, etiam si contineantur sub eodem genere, ita & differentiæ indiuiduales impediunt, quo minus quodlibet indiuiduum possit produci à quolibet, etiā si contineantur sub eadem specie. Tum 4. qñ effectus producitur, non potest alia reddi ratio, cur tale indiuiduum producatur, nisi quia fit ab hoc agente, non .n. sufficit assignare subiectum, cùm sit indifferēs ad plures formas, nec tempus, aut locum, cùm sint valde extrinseca, & ideò Arist 8. Met. tex. 11. ait, quòd si agens est diuersum, & materia diuersa, effectus erit diuersus, & quòd contingit vna materia existente fieri diuersa propter mouentē causam. Tum denique quia 2. Phys. 38. & 5. Met. 2. effect⁹ determinatus debet esse ex causa determinata.

Resp. ad 1. concedendo, non posse eādem actionem, & causalitatem esse, nisi à tali agente, & ad talem terminum, quibus variatis, vel altero illorum, ipsa quoque variari debet, & hoc verum est in vniuersum de quacunque relatione, cuius vnitas numeralis necessariò pendet ex vnitate numerali extremorum, addimus tñ, posse eundem effectum ab vna causa fieri per vnam actionem, & ab alia per aliam, & posse esse distinctas actiones ad eundem terminum, vt Scot. docet 4. dist. 13. q. 1. D. & q. 3 §. *Tertia opinio, &c.* vbi inquit, quòd similis influentia sufficit ad identitatem effectus, non .n. necessariò substantialiter variatur effectus ex eo, ꝙ procedat ab hoc, vel illo agēte per diuersas actiones, sed accidentaliter tm̄, fides .n. docet, eundem hominem à Deo fore resuscitandum, vbi tñ interueniet diuersa causa, & diuersa actio, & quando ait Philosoph. 3. Phys. 47. terminum, & actionē non differre, loquitur de actione pro re acta, vt Scot. declarat 4. dist. 13. q. 1. Ad 2. negatur assumptum; & in diuinis essentia dicitur determinata per paternitatem, vt sit ratio generandi Filium, quod non habet cum filiatione, quia virtus generatiua memoriæ fęcundæ adæquatur ab vno solo filio, sed non ita in creatis virtus causæ vniuocæ adęquatur ab vno effectu, vel certa collectione plurium, potest .n. in omnes extra seipsam. Ad 3. assumptum nō est vniuersaliter verum, constat .n. calorē eiusdem speciei ab igne, & Sole produci, vnde retorqueri posset argumentum, sed concesso assumpto, neg. conseq. quia natura specifica est ratio agendi, non autem singularitas, quæ est tantùm cōditio agentis, quatenus actiones sunt suppositorum: vnde homo generari debet ab homine, & non ab equo, qui caret ratione agendi, & generandi hominem, sed quilibet homo poterit generare hunc hominem, quia natura humana est æquè in omnibus ratio agendi, & parum refert, quod sit determinata per hanc, vel illam singularitatem.

58 Ad 4 negatur assumptum, quia causa identitatis numeralis effectus non est identitas agentis, sed identitas materiæ, & formæ simul, quòd autem materia sit indifferens ad plures formas, infert, non sufficere tm̄ vnitatem materiæ, sed requiri etiam vnitatem formæ, vt sit idem numero compositum; Et verum est, quod ait Arist 8. Met. tex. 11. quòd si materia est diuersa, & agens diuersum, diuersus etiam est effectus, hoc autem dixit, nō quia diuersitas agentis sufficeret ad diuersitatem effectus, quia vt inquiunt Ambr. de Incarnat. & August. ad Deo gratias relati à Scoto 3. dist. 14. q. 3. §. *Contra, &c.* disparitas ortus non facit distinctionem naturæ, sed ideò hoc dixit, quia materia, cùm sit pars intrinseca compositi, hanc indiuiduam differentiam pręstare potest: potest etiam dici, Arist. loqui de diuersitate agentis sm̄ speciem, non sm̄ numerū, & planè ita loquitur, cum dicit, contingere vna materia existente fieri diuersa propter mouentem causam, exemplificat .n. de artifice, qui ex eodem ligno arcam efformat, & lectum, modò causa mouens respectu arcæ dicitur distincta specie à mouente respectu lecti, quia per aliam, & aliam specie ideam, quæ est principium actiuum artificialium efficitur arca, & lectus.

Ad vltimum, multi exponunt Philosophum,

phum, quod loquatur de causa determinata in specie, sed verum etiam est, cum effectus fit, habere determinatam causam in indiuiduo, à qua fiat, non tamen ex natura rei, quasi determinatè potius hanc causam postulet, quàm illam, sed quia Deus decreuit concurrere cum hoc agente ad hunc effectum, & non cum alio agentè. Sed dices, singularis effectus similitudinem habet cum singulari causa, videmus.n., filium similem esse patri in colore, figura, &c. ergo singularis effectus singularem causam postulat determinatè, & non vagè. Resp. talem similitudinem esse prorsus accidentalem, nec aliquid conferre ad vnitatem numeralem effectus per se, & intrinsecè, & sine tali similitudine potest aliquis esse filius eiusdem patris, & denique sicut hic filius modò est similis huic patri, ita fuisset similis alteri, si ab eo genitus fuisset, quia hæc diuersitas similitudinis nō facit diuersitatem in entitate. Sed iterum vrges, effectus particularis p se dependet à Cœlo, ergo variato Cœli, & siderum aspectu, quem omni temporis momento variari necesse est, non potest idem numero effectus produci. Resp. Scotum loqui in eodem instanti, ita quòd hic effectus, qui nunc producitur sub tali aspectu siderum ab hoc agente, potuisset in eodem instanti, & sub eodem aspectu ab alio produci; tñ absolutè loquendo necessariæ non sunt eædem circumstantiæ temporis, & loci ex Doct. loc. cit. tum quia vnitas effectus sumitur solū ex intrinsecis eius; tum quia tempus, & locus magis extrinseca sunt effectui, quàm agens, & ideò si vnitas eius non pendet ex vnitate agentis, tantò minus ex vnitate temporis, & loci.

Achilles verò, quo Complut. cit. putāt euertere præcipuum Scoti fundamentum, quia nimirum indiuidua eiusdem speciei habent similem naturam, non autem vnā, & eandem numero, ideóq. posse producere solùm similes effectus, nō autem eosdem numero, & quia differentia indiuidualis limitat naturam, & virtutem operatiuam ad certam effectuum seriem, vnde licèt abstracta esse possit facultas ad omnia, & singula eiusdem speciei indiuidua efficienda, contracta tñ non potest, nisi in particularia, & æqualia, facilè sternitur ex dictis; coincidit .n. cum Amici rationibus iam solutis.

ARTICVLVS II.

An idem numero effectus possit produci à pluribus causis totalibus eiusdem generis, & ordinis coniunctim.

59 QVæstio non est de causis partialibus, has .n. plures simul concurrere ad eundem effectum, certissimū est, & necessarium, sed est de causis totalibus, & adæquatis, & hìc per causam totalem non intelligimus illam, à qua sola procedit effectus, alia quacunque seclusa in eodem genere, quia tunc quæstio ridicula foret, cùm implicet in adiecto, dari in hoc sensu duas causas totales eiusdem numero effectus, sed per causam totalem intelligimus illam, à qua procedit effectus tanquam à virtute sufficienti, & sine dependentia necessaria ab altera eiusdem generis, & ordinis, vt sensus quęsiti sit, nū idem numero effectus possit simul recipere totum suum esse à duabus causis, quę in ipsum influant tali influxu, vt vnaquæque sola sit per se sufficiens eodem suo influxu ad ponendum effectum in rerum natura.

Et quamuis quęstio sic intellecta examinari posset de causis tàm intrinsecis, quam extrinsecis, quia tñ de intrinsecis res apud omnes explorata est, non posse plures tales esse totales eiusdem effectus, non .n. dari potest compositum per se vnum ex pluribus materijs, aut pluribus formis totalibus ex his .n. potius fieret aggregatum quoddam per accidens, hinc tota quæstio reducitur ad causas extrinsecas, finalem, & efficientem, & quia de finali parum curare debemus, eò quia cùm non sit vera, & realis causa, effectus etiam essentialiter, & propriè ab ea dependere non dicitur; ideò præsertim de causa efficienti quæstionem tractabimus, etiam de finali aliqua dicentes ex hypothesi, quòd esset causa realis, & physica. Est autem quæstio, vt patet ex titulo articuli, de causis

causis efficientibus eiusdem ordinis, idest quę sint omnes causæ secundæ, quia certum est, causam primam, & secúdam eiusdem effectus esse causas totales, prima .n. est simpliciter totalis, quia se sola sufficiens est ad dandum esse effectui, causa etiam secunda dici potest totalis, saltim sm̃ quid quatenus se sola præbet totum concursum necessarium ad effectũ in suo ordine; de causis igitur secundis totalibus, .i. sufficientibus singillatim ad dandũ esse effectui, vt de duobus ignibus, quæritur, vtrum dare possint esse eidem numero effectui, idest eundem numero ignem simul producere, quem alter illorum solus produxisset, & eodem modo de causa finali, vtrum quis possit exercere aliquod opus ob duos fines æquè principaliter, ob quarum singulos adhuc per se sufficienter moueretur ad illud idem opus; & quæstio hæc est diligenter examinanda, quia ex ea pendent multæ quæstiones theologicę.

60 In hac controuersia tria leguntur Auctorum placita; quidam opinati sunt, id contingere posse etiam naturaliter, pro qua opinione citantur Ocham quol. 4. q. 12. & in 2. q. 1. Gabr. in 3. d. 1. q. 1. art. 2. dub. 3. & cæteri Nominales; Bonet. 2. Phys. cap. 3. Caraf. de natural. concurs. disp. 20. concl 4. citans Caiet. p. 1. q. 52. art. 3. & præsertim in genere causæ finalis id naturaliter contingere posse, immo de facto sæpiùs contingere, docet Hurt. disp. 13. de Anima sect. 7. Suar. disp. 26. Met. sect. 5. num. 32. Auers. q. 16. sect. 5. concl. 3. quod prius etiam ex nostris docuerat Franciscus Sans. 2. Phys. q. 6. Alij ex opposito docent, nec per Dei potentiam id fieri posse, vt prorsus implicatorium, ita Scot. 1. d. 2. q. 3. D. & 2. d. 20. q. 2. & 3. d. 1. q. 2. A & 4. d. 10. q. 2. sup. Q. & eius Expositores circa eadem loca, Fuẽtes 2. Phys. q. 9. diff. 3. Sghemma digress. 16. q. 1. Tatar. 2. Phys. q. 2. de Causis dub. 1. Regent. Parisienses 2. Phys. q. 3. collat. 2. Faber. 5. Met. disp. 5. cap. 2. Et tenent Thomistæ grauiores, Capreol. 2. d. 2. q. 1. & 3. d 1. q. 1. Ferr 3. Con. Gen. Caiet. 3. p. q. 67. art. 6. (licèt citetur etiam pro opposita) ex D. Thoma 1. p. q. 52. art. 3. & 3. p. q. 82. art. 2. ad 2. & sequuntur ex Recentioribus Vasq. 3. p. tom. 1. disp. 24. cap. 4. Mahus 2. Phys. cap. 3. sect. 5. q. 2. Complut. 2. Phys disp. 16. q. 3. Io. de. S. Th. q. 10. art. 5. & Mãca 2 Phys. q. 8. dub. 4.

Alij demum media incedentes via docent, id fieri non posse naturaliter, benè tñ supernaturaliter per absolutam Dei potentiam, ita Recentiores ferè omnes, Fons. 5. Met. cap. 2. q. 15. Suar. disp. 26. sect. 4. Auers. loc. cit. Ruuius 2. Phys trac. 7. q. 1. Hieron. Plà disp. de Causis p. 3. q. 4. Murcia 2. Phys. disp. 4. q. 7. Hurt. disp. 8. Phys. sect. 10. Amic. trac. 14. q. 7. dub. 3. art. 5. Ariag. disp. 7. Phys sec. 10. & mirũ est, multos sequi hanc sententiam ex illis Auctoribus, qui art. præced distinguebãt in eadem specie seriem effectuum ab vno agente producibilium à serie contenta in virtute alterius agentis, ac proinde dicebant, hunc numero ignem, vel calorem ita ab hoc igne fieri, vt nullatenus ab alio fieri potuerit; planè consequenter non loquuntur Auctores isti, dum asserunt in hac quæstione, posse eundem calorem à duobus ignibus adæquatè prodire, cum nequeat sm̃ ipsos effectus contentus in virtute vnius agentis attingi ab alio, in cuius virtute nullo prorsus modo continetur.

61 Dicẽdũ tñ est, prorsꝰ implicare, eundẽ numero effectũ à pluribꝰ causis totalibꝰ eiusdẽ ordinis prodire, & totaliter causantibus, ac proinde id tàm naturaliter, quàm supernaturaliter est impossibile; ità Scot. loc. cit. in lib. Sẽt. & Trac de primo principio cap. 3. Prima ratio, qua Doctor his in locis hanc conclusionem probat, deducitur ex natura dependentiæ per se, & essentialis, quam effectus habet ad causã suam totalem, nam si à pluribus talibus penderet simul, & semel, tunc à neutra pẽderet essentialiter, vel simul ab eadem penderet, & non penderet essentialiter, quod implicat, probat hanc conseq. Doctor, à nullo aliquid dependet essentialiter, quo non existente, nihilominus esset, sed si ignis habet duas causas totales A, & B, tunc non existente A, nihilominus ignis esset à B, cùm ponatur eius sufficiẽs causa totalis, & non existentes B, adhuc esset ab A eadem ratione, ergo à neutra essen-

essentialiter dependeret, vel ab eadem penderet simul, & non penderet essentialiter.

Respond. omnes cum Suar. nu. 20. negando conseq. & ad probat. negant maiorem, quia vt vna res ab alia per se depẽdeat, & non per accidens, non est necesse vt illa ablata hęc etiam auferatur, sed satis est, quod ab illa verè, & propriè recipiat esse, etiam si illa non dante esse, & cessante dependẽtia ab ea, possit adhuc retinere esse, vt datum ab alia, & hanc respons. aiunt, nos cogi recipere, qui eundem numero effectum defendimus posse à pluribus per se causis totalibus prodire diuisim quod tueri non possemus, si de ratione per se dependentiæ dicamus esse, quòd effectus ità sit ab ista causa, à qua actu ponitur in esse, vt non possit ab alia prodire; quæ fuit responsio Ocham in q. 1. quol. & Bonet. 2. Phys. cap. 3 hac de causa Masius 2. Phys. cap. 3 q. 3. ait, Scotum non fuisse consequenter locutum in decisione huius, & præcedentis articuli.

Sed Contra, quia licèt non sit de ratione effectus causæ per se, vt sm̃ suam realitatem nequeat ab alia causa per se procedere diuisim, est tñ de ratione illius, vt dũ actu fit ab ista, nequeat esse sine illa in eo instanti, in quo fit (licèt esse possit in tẽpore sequenti, si etiam ab ea non pendet in conseruari, & etiam absolutè potuerit habere esse ex vi alterius causæ) Probatur hoc assumptum, quia dependentia per se supra dependentiam absolutè sumptam aliquam conditionem per se ctiuam addit quæ esse nequit, nisi necessitas, omnis .n. perseitas aliquam semper inuoluit necessitatem, sicut omne per accidens aliquam contingentiam, sed hæc necessitas nequit esse absoluta, nisi respectu causę per se primæ, quia in secundis effectus vniuocus, qui est ab vna, potuit absolutè esse ab alia eiusdem speciei, ergo ex hoc capite erit attendenda, quod cum actu totaliter fit ab ista causa, virtute istius per se dependentiæ ità necessariò connectitur cum ista causa, vt pro illo instanti implicet, effectum esse sine illa, alioquin per se ab illa causa non dependebit, ergo de ratione per se dependentiæ non est tñ quod effectus verè & propriè recipiat esse à causa, sed etiam ita necessariò, vt in sensu cõposito, quod fit ab ea nequeat simul esse ab alia pro eodem instanti, licèt benè in sensu diuiso, & in hoc consistit vis huius rationis, quæ à multis non percipitur, neque id repugnat his, quæ diximus art. præced. Quod adhuc magis explicari potest ex pronunciato Arist. de causis per se 2. Phys. 37. & 5. Met. cap. 2. causa in actu, & effectus in actu simul sunt, & non sunt, ergo si eiusdẽ numero ignis A, & B, sunt per se causę, ex vi perseitatis dependentiæ effectus à singulis, implicat ablata causa A remanere adhuc ignem in esse ex vi alterius causæ, quia ex hoc manifestè deduceretur, ignẽ non per se dependere ab A, vt à causa totali, quia causa per se actu influens, & effectus actu per se à tali causa esse recipiẽs sic se habent, quòd cessante influxu causę, cessat effectus.

62 Accedit; quòd Scotus in argumẽto allato non tm̃ loquitur de per se dependentia, sed etiam essentiali, & inquit, effectum sic dependentem necessariò coexigere causam, a qua sic dependere dicitur, quia dependentia essentialis semper secũ affert, necessitatem concursus causæ pro existentia effectus, quod etiam Aduersarij ipsi fatentur. Sed respondent cũ Suar. sect. 5. num. 7. negando, vllum effectum creatum, quatenus est à causa efficiente, pendere essentialiter à causa creata, sic.n. pendent à solo Deo, vndè inquiunt, Scotum confundere terminos, causam .s. per se cum necessaria, & dependẽtiam effect[a] per se cum dependentia essentiali, dum enim effectus est, vel esse potest à pluribus causis, nulla determinatè est necessaria, & à nulla essentialiter dependet, ab omnibus tñ, & singulis effectus per se dependet, quia à singulis totaliter suum esse agnoscit.

Sed Contrà 1. quia, etsi effectus creati non dependeant dependentia essentiali simpliciter, nisi à solo Deo, negare tñ eis dependẽtiã essentialem, saltem sm̃ quid à causis secundis, saltim in instanti, quo fiũt ab eis, est prorsus irrationabile, immò actus vitales ità essentialiter pendent secundum Aduersarios a suis principijs vitalib[us]

vt à Deo se solo produci nequeant, ergo falsum est nullum prorsus effectum essentialiter à causis secundis dependere in genere efficientis causæ. Tum deindè quia effectum dependere essentialiter ab aliqua causa non est, effectū absolutè, & simpliciter existere non posse sine illa, nisi sit sermo de dependentia essentiali simpliciter, quæ solùm datur in ordine ad causam primam, sed significat, existere non posse sine illa, à qua actu producitur, in sensu composito, quia si ab alia totaliter tunc fieret, vtique ab ista essentialiter non dependeret, vt Lychet. declarat quol 12. ab initio, sed potius accidentaliter, cùm sine tali causa possit in eodem instanti existere, pro quo ponitur ab ea dependere; & ideo neque Scot. confundit terminos, quia causa per se est etiam in aliquo sensu necessaria, cùm omnis perseitas aliquam inferat necessariam connexionem effectus cum causa, & dependentia effectus per se dici debet essentialis, quatenus ab accidentali distinguitur. Denique quando effectus totaliter ab aliqua causa procedit dicitur ab ea essentialiter, & p se depēdere, non quia ab alia causa in sensu diuiso non possit produci, vt putauit Mastrius cit. qui hac de causa dixit, Scotum non loqui consequenter, sed quia non potest produci in sensu composito, sed tñ ab ea à qua actu producitur, ideò in eo instanti ab ea essentialiter dependet, & nequit existere tunc ex vi alterius. Si dicas, hanc esse petitionem principij, id enim est, quod probari debet, effectum .s. pro eo instanti ità essentialiter pendere ab A, vt pro eodem nequeat esse simul à B totaliter. Contra, id est, quod ratio probat, vt implicatoriū, ex vi dependentiæ per se, & essentialis, nam talis dependentia non solùm infert verum, & positiuum influxum causæ in effectum, sed etiam necessariam connexionem effectus cum causa in eo instanti, pro quo ponitur ab ea dependere, nam si in eodem instanti potest simul esse ab alia totaliter, signum est, non dependere ab ista per se, & essentialiter, cum nullam necessariam connexionem habeat cū ea.

63 Respondent, gnē in illo casu perseitate necessitatis à neutra causa determinatè dependere, sed indeterminatè ab altera, ex quo tñ non sequitur, quod absolutè à neutra non pendeat, sicut ex eo, q̄ ad videndum homo determinatè non indiget hoc oculo, vel altero, non sequitur, quod actu non videat per vtrumque. Cōtra, dependentia effectus à causa fundatur in indigentia, quam habet causæ ad existēdum, ergo si quis in hoc instanti ita procedit ab A, vt pro eius existentia A non indigeat, & similiter à B, signum est, à neutra per se dependere, quia cōceptus dependentiæ necessariò imbibit conceptum indigentiæ, sicut è contra Deus dicitur independens, quia nullo prorsus indigere potest, quod autem indeterminatè altera indigeat, infert solùm, quod disiunctim ab altera illarū potest effectus per se dependere totaliter, nō verò coniunctim; & exemplum visionis adductum non est ad rem, quia qñ vtroque oculo vtimur ad videndum, visio illa determinatè procedit à singulis, vt à causis partialibus, si est vnica visio, de quo in lib. de Anima.

Respondent, quòd vtique effectus determinatè non indiget, nisi vna causa totali, & facta suppositione, quòd habet vnam, non indiget alia, benè tñ potest Deus ei dare id, quo non eget, vt corpus eget vna vbicatione, qua posita, alia non eget, eā tñ potest ei dare Deus, ita Hurt. cit. §. 194. Sed hæc respons. ex sequenti ratione reijcitur.

64 Secunda ratio deducitur ex totalitate dependentiæ, ait .n. Doctor 3. d. 1. q. 2. sub A, quod cùm dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid, ipsum non potest dependentia eiusdem rationis dependere ad aliud, quod magis explicans infra B. inquit, talis .n. si est vna ad terminum totaliter terminantem, non relinquit fundamentum dependens dependentia simul ad quodcunque aliud, quia tunc non esset dependentia totaliter terminata; Vis huius rationis consistit in eo, quod dependētia totalis effectus fundatur, vt dicebamus, in indigētia effectus, cùm .n. effectus nequeat à seipso esse, vel conseruari, ex necessitate naturæ indiget causa efficiente, vel conseruante, & quia de ra-

de ratione causæ totalis, & adæquatę est, quod exhauriat, & expleat totam effectus indigentiam, hinc est, quod eo ipso, quod ab vna causa totaliter dependet, nequit ab alia simul totaliter dependere, & in hoc fundatur alia ratio, quam Lichet. adducit 1.d.2.q.3.§. *Ad hanc rationem, &c.* & nos infra, quod .s. implicat, eundem effectum bis produci in eodem instanti, cùm effectus per vnam actionem totalem simpliciter capiat totum suum esse, & cōsequēter eo instanti alia actione non indigeat, qua capiat esse. Nec valet allata responsio Hurt. posse Deum tribuere rei id etiam, quo non eget, dependentiā nimirum ad aliam causam, qua non egebat, vt existeret, sicut corpori, dū est in vno loco, aliū simul tribuere potest, quo corpus non eget. Nō valet, quia vt benè notat Vasq. cit. c. 4. cùm fundamentum talis relationis dependentiæ debeat esse indigentia naturæ, si talis indigētia per vnā causam totaliter ablata est, nulla remanet ratio fundādi aliam consimilem relationem ad aliam causam, nisi augeatur indigentia effectus, quod fieri nequit sine mutatione naturæ ipsius; nec minus valet paritas de corpore in ordine ad locum ab Hurt. assumpta, quia vt notat Doctor quol. 11. C. longe maior est indigentia, quam habet effectus respectu causæ, quam corpus respectu loci, quia dependentia, quæ est locati ad locans, nō est simpliciter necessaria ex parte eius, quod dicitur dependere, sicut est dependentia causati ad causam, sed est dependentia aliqualis, tanquam ad illud, quod natum est conseruare rem in sua dispositione naturali; tales autē relationes, quæ non important dependētiam essentialem posterioris ad prius, non implicat super idem fundamentum plurificari ex Scot. 3.d. 1. q. 2. B. quia per eas non suppletur intrinseca rei indigentia, vt sit.

Respon. Amic. cit. num. 65. quod licet naturaliter indigentia sufficiēter expleatur ratione totali vnius agentis, non tñ in ordine ad potentiam Dei, sicut materia per vnam formam naturaliter expletur, non tñ supernaturaliter ob latitudinem potentiæ obedientialis. Contra; quia vt ait Vasq. pro Scoto, si effectus ex natura sua, & ab intrinseco non indiget aliqua causa, vt sit, eo quia ab alia sufficienter ponitur in esse; ergo neque potentiā obedientialem habebit, vt ab intrinseco reddatur indigens tali causa, & per consequens ab ea dependere nō poterit simul & semel, hoc .n. est ab aliqua causa per se dependere, indigere nimirum eius influxu ad existendum, Probatur consequentia tum quia in re creata potentia naturalis passiua, & obedientialis entitatiuè non differunt, sed tantum in ordine ad agens, tum quia Deus pro sua voluntate efficere non potest, vt effectus sui ipsè natura pendeat ab eo, a quo non pendebat, quia ab intrinseco nō indigebat, non .n. Deus potest immutare indigētiam rei non immutata natura.

65 Respon. Amic. cit. effectum habētem esse totaliter ab vna causa posse alia indigere, non ad existendum simpliciter, sed vt perfectiori modo existat, firmiùs nempè, & stabilius, cùm .n. existētia eius sit defectibilis, quo per plures actiones totales existit, eo magis perficitur; & fit minus defectibilis, quia vt desinat esse, nō sufficit desitio vnius actionis, sed vtriusque. At hæc solutio ruit ex doctrina ipsius Amici nu. 27. quia explicari non potest, quid dicat hic perfectior existendi modus, aut roboratio effectus in esse, vel .n. diceret nouam intensionem formę, & aliquam nouam perfectionē eius, & hoc non, quia id locum non habet in formis substantialibus, & in accidentalibus supponitur, formam esse ab vno agente productam cum tota intensione, & si aliqua perfectio additur effectui ex vi influxus alterius causæ, iam non erunt causæ eiusdem effectus, sed maioris, aut saltim non tali modo, quo ab vna foret, in quo sensu tm̄ mouetur quæstio, vel diceret nouam conseruationem, & hoc non; tum quia loquimur omninò de primo instāti, in quo effectus dicitur produci, & non conseruari; tum quia multi effectus non indigēt conseruari à causa secunda; tum quia si aliqui indigent; eorum indigentia totaliter exhauritur per dependētiam ab vna tantum causa conseruante; tùm tandem

quia

quia sicut non datur influxus sine effectu recipiēte esse, ita nequit cessare influxus, nisi cesset effectus, ergo sicut res per duplicem influxum totalem bis produceretur, ita per subtractionem illius duplicis influxus bis corrumperetur, quod implicat, quia si res desinat esse ex vi desitionis vnius tm̄ influxus, taliter desinit, vt amplius non sit, vndè non nisi semel potest res corrumpi, dum existit; si dicas, ex vi desitionis huius influxus conseruatiui effectum non corrumpi, quia adhuc conseruatur ex vi alterius. Contra, ergo per illum priorem effectus non conseruabatur, quia nihil prorsus amittit effectus ex vi desitionis eius, nec illo prorsus indigebat, non solùm ad existēdum simpliciter, sed neque ad existendum firmiùs, & stabiliùs. Si dicas, ex vi desitionis vnius influxus effectum desinere, non sm̄ substantiam, sed sm̄ aliquam dependentiam. Cōtra, hæc dependentia, quæ effectui deperit ex desitione vnius influxus, vel in effectu dicit quid distinctum ab ipsomet influxu, vel non; si nō, est quid distinctum, ergo ex vi desitionis huius influxus non desineret, nisi ipsemet influxus, si verò quid distinctum est ab ipso influxu, & effectu, & perit ex desitione influxus, adhuc remanēte effectu sm̄ substantiam, ergo non substantia effectus conseruabatur per illum influxum, sed tantum aliquod accidens eius.

66 Tertia ratio deducitur ex prçcedēti, non potest res eadem in eodem instāti bis produci, ergo nec esse à duabus causis totalibus totaliter causantibus, Cōseq. patet, quia si per duplicem actionem totalem res accipit esse, bis vtique in eodem instanti producitur, Prob. assumptum, nō potest res eadem in eodem instanti bis corrumpi, vt nuper dicebamus, vt .n. res tota, & totaliter desinat, sufficit vna corruptio, qua peracta, nil amplius rei remanet destruendum, ergo pariter de productione dicendum. Ruuius q. cit. in fine negat conseq. quia licèt in casu effectus duplica actione totali fiat à duobus agentibus, semel tm̄ exit extra causas suas; quod ex modo procedēdi a diuersis causis subordinatis ait intelligi, a quibus, licèt procedat effectus, non bis, sed semel producitur, quia semel ab illis egreditur. Cōtra, exemplum ipsum à Ruuio adductum in confirmationem sui responsi est eiusdem destructio, quando .n. effectus procedit à diuersis causis partialibus, & subordinatis, vtique concipitur semel exire, quia actio vnius non sufficit ad ponendum effectum sine actione alterius, nec sufficiēter exit ab vna sine alia, at in proposito vtraq; causa totalis esset, & vtriusque actio totalis, & sufficiēs pro positione effectus, ergo effectus ad singulas relatus sufficienter intelligitur egredi ab vnaquaque, atque ita si in eodem instanti concurrunt tales causæ ad effectum, bis ponitur in esse, semel ab vna, & semel ab alia simul.

Amicus verò concessa conseq. negat assumptum. Ad probat. inquit, posse rem bis corrumpi in eodem instanti, si in eo desineret per subtractionem duplicis influxus totalis, quo priùs conseruabatur. Contra, ambo hi influxus nō sunt ità inter se connexi, vt vnus necessariò cessare debeat ad desitionem alterius, cesset igitur vnus influxus alio remanente, vel desinit effectus sm̄ substantiā, vel nō; si non, ergo per influxum priorem non conseruabatur, nec ille influxus ad hunc effectū prorsus attinebat, cùm ex desitione eius nihil substantiæ huic effectui depereat; q si dicat, deperire depēdentiā; iam hoc impugnatū est supra; si desinit effectus secundùm substantiam, vel ità desinit, vt nihil amplius destruendum remaneat, & sic habetur intentum, quod res nō potest bis corrumpi in eodem instanti; si remanet aliquid, & aliquid destruitur, signum est, quod non conseruabatur id, quod remanet ex vi illius influxus, sed tantum id, quod destruitur, & hoc semel destructū nequit amplius corrumpi, nisi iterum producatur.

67 Postremò nullus fingi potest casus possibilis, in quo duç causç totales ç qualis actiuitatis, & codē modo eidem passo applicatæ producāt totaliter eundem effectum, vt docet Scot. 4. d. 10. q. 2. Q. talis .n. modo ab vtraq; sic applicata causabitur, quali à singulis diuisim causari non posset,

posset, nam si effectus est diuisibilis sm̃ perfectionem, tũc perfectior effectus ab vtraque exibit, quàm non exiret ab altera seorsim; vt duo luminosa eidem aeri, vel corpori diaphano æquè applicata, & inuicem compenetrata producẽt intensius lumen; si verò effectus est indiuisibilis sm̃ perfectionem, vt ponitur forma substantialis, tunc vtique idem effectus ab vtroque prodiret, qui ab altera seorsim, sed nõ eodem modo, nam ab vtraque erit citiùs, & in maiori distantia, quàm esset ab altera seorsim, sic duo ignes eidem stuppæ æquè applicati producerent eandem ignis formam, sed post ità breuem alterationem (ait Doctor) quæ non sufficeret ad ignitionem ab altero istorum præcisè agẽte, si denique cõstituatur casus, quod effectus sit indiuisibilis, & etiam indiuisibiliter producibilis, .s. in instanti, vt v.g. quod duo ignes applicentur materiæ vltimò dispositæ. Dicunt aliqui, neutrum agens operaturum, quia vnum impediret actionem alterius, quod non videtur verisimile, cùm sint agentia eiusdem rationis, & æqualis virtutis, non verò contraria vnde potius se coadiuuare debebunt in actione, quàm impedire. Dicunt alij, vnam tm̃ fore operaturam, & hãc à Deo esse determinandam; sed non videtur, cur altera debeat otiosa relinqui, cùm sit sufficienter applicata passo. Dicunt alij, vtranque attemperare suum concursum, ita quod nõ totam exerant virtutem, sed partem; at hoc non videtur benè dictum de causa naturali, quæ applicata passo, agit quantùm potest, cùm in sua potestate non habeat agere, nec etiam habet modum agendi.

Rectiùs itaque dicetur, quod in tali casu duo illi ignes totaliter agentes duplicem formam producent in eadem materia, cum .n. virtus amborum simul sumpta sit maior extẽsiuè, quam alterius tm̃, poterit attingere duplicem formam, & cùm potẽtia materiæ sit incapax duarum formarum simul solùm respectu agentis naturalis, vt dictum est disput. 5. q. 6. art. 2. consequenter in casu nostro, cùm materia subesset actioni agentis supernaturalis, qui duos ignes applicuit æqualiter illi, consequẽter nullum est inconueniens dicere, quòd materia tunc duplicem reciperet formam. Sed dices, si facta tali applicatione, de cætero Deus sineret tales causas operari iuxta naturam suam, certè ex natura rei non producerent plures formas in eadẽ materia, quia istæ ex natura rei sũt incõpossibiles, & supponimus, Deum vlteriùs non impedire talem effectum. Respon. teneri ad solutionem argumenti etiam Aduersarios, negãtes, naturaliter eundem effectum posse totaliter procedere ex virtute naturali duarum causarum; itaque dicimus, quod neuter ignis ageret sm̃ totam virtutem, impedimentum autem oriretur ex incapacitate subiecti, sicut si in subiecto sint sex gradus caloris, ignis huic subiecto applicatus nõ agit in illud sm̃ totam suam virtutem, etiamsi sit causa naturalis, quia reperit subiectũ non receptiuum nisi duorum graduum, & per hoc soluitur instãtia, quam vrget Bonet. cit. de duob. ignibus eidem stuppæ applicatis.

Soluuntur rationes.

68 IN oppositum obijciunt 1. quod de facto si plures Sacerdotes simul super eundem panem verba proferãt cõsecrationis, & simul compleant, omnes simul consecrant; & similiter si plures simul eundem hominem baptizent, pariter conferent eundem effectum gratiæ, ergo &c. Respon. quod licẽt in sententia asserente, Sacerdotem, & Sacramentum esse causas physicas gratiæ argumentum vim aliquã haberet, tñ in altera sententia, quæ Sacramentis virtutem duntaxat moralem concedit respectu gratiæ, nullam prorsus vim habet, imino addit Mauus, neque in illa priori sententia argumentum vrgere, quia in ea sententia ponuntur Sacramenta causę physicę instrumentales, non principales, de quibus tm̃ verum est, plures totales eiusdem effectus esse non posse ob rationes allatas, esse autem plures instrumentales non inconuenit, quia nõ proinde multiplicantur virtutes influentes, cùm instrumenta non agant propria virtute; Caratia ñ, & Auersa volunt, rationes vrgere æquè de causa instrumentali, ac de principali, quia si ponerent diuiberu.

beri plura instrumẽta totalia ad eundem effectum, idem quoque sequeretur de pluribus principalibus.

Sed quicquid sit de hoc, priori responsioni standum est, quam Scot. dedit 4. d. 6. q. 2. §. *De primo, &c.* vbi argumentũ hoc cõncit in terminis, & respõdet, propositionem illam, idem esse non posse à duabus causis totalibus, valere de causa inducente formam effectiuè, .i. physicè, & talem causam ait esse Deum, nõ Ministrum. Sed obijcit Doctor, saltem formã Baptismi, vt est Sacramentũ, inducit Minister; & sic sunt duæ causæ totales eius in eo casu. Respondet, neutrum Ministrũ in abluendo esse causam totalem, quia siuè ablutio fiat per immersionẽ, siuè per aspersionem, tñ quando simul mouent, neuter vtitur tota sua virtute motiua, sicut qñ duo portãt pondus, quod alter solus portare posset; dubitat tñ adhuc, quia saltim respectu prolationis verborum vterque est causa totalis, & sic quantùm ad vnam partem effectus exterioris, qui est Sacramentum, erunt duæ causæ totales. Et respondet, difficilè esse, quin alterius verba superfluant, ita quòd non sint per se pars vnius Sacramẽti, quia ponere duo eiusdem rationis esse partes vnius, quod simpliciter esset perfectum, habendo alterum eorum pro parte, videtur superfluum, quæ autem superfluant, & cuius proferẽtis, difficilè est assignare, ait Doctor; addit tñ in extra, quòd baptizatio illa valeret, quam Deus acceptaret, Posset dici, Deum instituisse ad exhibitionẽ talis signi inducere in baptizato effectũ supernaturalem, siuè hoc exhibeatur ab vno ministro, siuè à pluribus, quia id non importat in signato respectu signi physicam, & essentialem dependẽtiam, quam tñ negamus in effectu ad plures causas totales, & Sacramentum vnum æquè cõstitui ex ablutione, & verbis ab vno, vel pluribus prolatis, quia ad vnitatem Sacramenti nõ videtur necessariò requiri prolatio verborum ab vno tantùm ministro.

69 Secundò non implicat, idẽ duplici actione totali cõseruari, ergo neque produci, Conseq. patet, cùm .n. creatio, & productio eandem importet dependentiam, paritas debet admitti; Probatur assumptũ, quia Scot. quol. 10. sub L. admittit possibilitatẽ transubstantiationis productiuæ, ita quod transubstantiatio sit vera actio substantialis de se sufficienter productiua corporis Christi si alibi non existeret, sed quia de facto supponitur corpus Christi præexistens, ideò non habet rationem productionis, sed cõseruationis, iuxta quem dicẽdi modum, quẽ sequitur Suar. 3. p. disp. 50. sect. 5. & putat probabilem in via Scoti P. Faber 4. disp. 45. cap. 7. & Aretinus 4. d. 11. q. 1. art. 7. per vnam actionem totalem conseruatur in Cœlo, & per aliam totalem in Eucharistia ex vi conuersionis, quarum vna cessante, adhuc Corpus Christi existeret ex vi alterius.

Resp. negando assumptum, ad Probat. dicimus, Doctorem de facto non admittere transubstantiationem productiuam, sed tñ adductiuam, etiam quol. illo 10. nam ibi sub L. explicat, quomodo possit fieri transubstantiatio in aliquod præexistens absque aliqua mutatione, nec priori, nec concomitanti in termino ad quẽ, quod transubstantiationi panis in corpus Christi, quã de facto in Eucharistia fieri credimus, nullatenus potest conuenire, in qua corpus Christi fit de non præsenti speciebus, præsens, & consequenter necessariò debet mutari mutatione acquisitiua; solum igitur ibi ostendit, in quo sensu sit possibilis cõuersio vnius in aliud præexistens, productiua, seu conseruatiua, & ait, esse possibilem, non eo modo, quo ponit Suar. quasi actioni, qua conseruatur in Cœlo addatur alia actio Eucharistica, per quam iterum sub speciebus conseruatur ex vi conuersionis panis in ipsum independenter prorsus ab actione, qua conseruatur in Cœlo, sed in hoc sensu, quod si Deus cõseruaret Solem in suo esse ex vi desitionis vermis, vlteriùs ipsũ non conseruaturus, si vermis non desineret, tunc optima ratione vermis diceretur in Solem conuersus, & Sol perseueraret in esse ex vi desitionis vermis, at si tale decretum non inueniret de non vlteriùs conseruãdo Sole, nisi vermis in terra desinat, planè vermis desinens conuer-

sus in Solẽ dici non posset, quia sm̃ hoc, inquit Doctor, posset dici, Deum, quidquid annihilat, conuertere in Solem, quia vult Solẽ manere in suo esse post esse illius annihilati, Ex quo patet iuxta hũc modum possibilem conuersionis productiuæ à Scoto assignatum non interuenire duplicem actionem conseruatiuam, sed terminum ad quem conuersionis perseuerare in esse per actionẽ, qua priùs conseruabatur, sed dependenter à desitione termini conuersi, ita quòd si hæc res non desineret, illa nõ amplius conseruaretur.

70 Tertiò causæ secundæ non sunt de se, & ex natura sua determinatæ ad hunc effectum numero potius, quàm ad alium in eadẽ specie, ergo quod Deus facit per vnam causam, potest etiã facere per aliã, & hoc totum patet ex præced. art. ergo simul existentibus, & applicatis duabus causis totalibus, poterit per ambas eundẽ numero effectum totaliter producere. Confirm. quia dependentia adæquata effectus ad causam totalem vtiq; ex natura rei connotat carentiam cõcursus alterius causæ, sicut quantitas in loco excludit ex natura rei aliam quantitatem ab eo, ergo sicut hæc actualis incompossibilitas duarum quantitatum potest à Deo impediri in ordine ad locũ, ita actualis incompossibilitas duarũ actionum totalium in ordine ad eũdem effectum. Deinum eadem forma potest de potentia Dei plures informare materias, & idem accidens esse in pluribus subiectis, quod contingeret, si duo corpora in eodem loco ponerentur, quod diuinæ potentiæ non denegatur, tunc .n. haberẽt idem vbi, ergo idem effectus tunc foret à pluribus causis totalibus in genere causæ materialis.

Resp. concessa prima conseq. disiunctim, negando alteram ob rationes allatas. Ad Confirmationem, negatur paritas, potest vtique Deus impedire incompossibilitatem formarum in eodẽ subiecto, & quantitatem in eodem loco, non tñ dependẽtiarũ essentialium adæquatarum in eodem effectu, nec rationes, quæ militant de istis, cõcludunt æquè de illis. Ad aliud negat Scot. assumptum, quod etiam nos ex professo docuimus disp. 4. q. 7. artic. 2. Ad probat. ait Doctor ad 4. quod illa duo corpora vtique haberent eundem locum, pro materiali, quatenus forent in eodem spatio compenetrata, & eadem superficie ambita, at singula haberent distinctas præsentias, & vbicationes ad eundem locum extrinsecum.

71 Quartò possunt esse plures formæ eiusdẽ rationis in eodem subiecto de potentia Dei, vt plures albedines in eodem pariete, imò de facto in eodẽ fundamento reperiũtur plures relationes eiusdem rationis, vt plures paternitates in eodem homine, plures similitudines in eodẽ albo, ergo & plures dependentiæ eiusdem rõnis in eodem effectu. Confirm. non minus paries est formaliter albus per albedinẽ, & homo pater per paternitatem, quã effectus sit formaliter effectus per depẽdẽtiam, ergo sicut paries potest esse formaliter albus per duplicem albedinem, & homo pater per duplicem paternitatem, ita & effectus per duplicem dependentiam. Confirm. adhuc, quia non sunt incompossibiles simul in causa plures actiuæ productiones totales, nam in diuinis de facto admittitur in Patre generatio actiua respectu Filij, & actiua spiratio respectu Spiritus Sancti, ergo neque erunt incompossibiles plures passiuę in effectu, imò de facto in diuinis Spiritus Sanctus producitur a Patre, & Filio duplici spiratione totali, neuter .n. partialiter, ac insufficienter spirat.

Resp. Scotus, nõ repugnare, quod plures formæ, & relationes eiusdem rationis sint in eodem, sed aliquibus specialibus relationibus repugnat, puta dependentijs essentialibus, talis .n. si est vna ad terminum totaliter terminantem, nõ relinquit fundamentum dependens depẽdentia simili ad quodcũque aliud, vnde negat paritatem assumptam. Ad Confirm. quando plures sunt paternitates in eodem patre, & plures forent albedines in eodẽ subiecto, nũquam sequitur, eundem effectum formalẽ esse à pluribus causis totalibus, cùm n. effectus formalis sit ipsamet forma communicata subiecto, cũ sicut plures essent formæ subiecto communicatæ per plures informationes, ità plures essẽt

effectus formales eiusdē rationis, at per plures dependētias eiusdem rationis haberetur idem numero effectus à pluribus causis totalibus. Dices, effectus formalis secundæ albedinis sufficienter haberetur per primam, & adhuc non repugnat haberi per secundam, ergo ità in proposito. Negatur paritas, tū quia per alteram albedinem non habetur idem numero effectus, sed tm̄ idem specie; tū quia per albedinem, & cœteras formas accidentales nō accipit subiectum esse simpliciter, sed tm̄ sm̄ quid, potest autem res pluries eādem recipere denominationem accidentalem, vt pluries dici alba, pluries dici similis, sed non potest dici pluries esse, vel pluries produci in esse simpliciter, nec simul, nec successiuè, quamdiù existit. Ad aliam confirm. negat Scot. 1. d. 11. q. 2. ad 2. paritatē, quia maior est incompossibilitas productionum passiuarum, quā actiuarum in eodem supposito, vnde postea d. 12. q. 1. negat, Patrem, & Filium esse duo principia Spiritus Sācti, & duos spiratores, quia spirant per eandem numero virtutem spiratiuam in vtrisque existentem.

72 Quintò si duo corpora æqualia in eodem loco circumscriptiuè à Deo ponantur, tunc repletio illius loci, & distancia laterum sufficienter habetur per singula, quia quocūque amoto, adhuc locus dicitur plenus, & nō vacuus, & latera cōtinentis distare. Deinde potest res præexistens iterum produci, in quo casu ex vi duplicis actionis haberet esse totaliter, Probatur assumptum, quia ita de facto contingit in cuiuscunque rei conseruatione, quòd eadem res continuò producitur, & si eius esse multò antea præcesserit. Denique in genere causæ finalis id non videtur posse negari, nam vt ait Arist. 2. de Anima 88. lingua ordinata simul est ab ipsa natura, & propter gustū, & propter loquelam, & potest aliquis plures fines intendere ęquè primò, ita quòd altero cessante, adhuc agens operaretur, & eodem modo ob alium finem, idque sæpè contingere in moralibus, sæpiùs cōpertum est.

Resp. ex Scoto quol. 11. M. & N. negando, in eo casu vnicam esse repletionem, & distantiam, tot .n. sunt, quot corpora interiecta, quia facere latera distare formaliter, est occupare locum, & replere, itaut verè ab illo loco corpus contineatur, at in casu per vnam repletionem locus ille non dicitur continere, nisi vnū corpus, nec eius latera distare dicuntur, nisi semel, addito igitur nouo corpore, additur noua repletio, & noua distantia laterum loci in genere causæ formalis, & licèt prima repletio sufficeret, vt absolutè locus non diceretur vacuus, tñ per alterā, & alterā locus dicitur magis plenus, quatenus magis à vacuitate recedit, vnde nūquam eodem modo dicetur locus plenus per vnā repletionem, & plures, nam perfectiori modo plenus dicetur per plures, quàm per vnam. Ad 2. negatur assumptū, cùm .n. actio productiua rei ad hunc finem sit destinata, vt fiat per eam res de non existente existens, planè implicare videtur, quòd res præexistens possit iterū produci, vt fusiùs in lib. de Gen. & falsum est, in cōseruatione rei id cōtingere, quia conseruatio non est distinctus influxus à prima rei productione, sed est eadē permanens, & cōtinuata productio eiusdem termini, vt patet ex dictis disput. præced. Ad 3. iam diximus, non multum esse de fine curandum, quia eius causalitas non est vera, & physica; adhuc tñ præstat etiā in moralibus negare, eundem actum virtutis fieri posse ob plures fines totales, & æquè primos, cùm .n. in moralibus finis totalis, vel principalis det speciem actui essentialem, & primam in genere moris, si actus aliquis ęquè primò ex duplici motiuo virtutis exerceretur, iam actus ille æquè primò poneretur in plurib. speciebus essētialibus, quod repugnat in moralibus æquè, ac in physicis; sicut ergo diximus in causis efficiētibus totalibus, quod simul applicatæ nanquam eo modo effectum producent, quo facerent seorsim, nam vel eum producēt perfectiorem, vel in minori tempore, aut in maiori distantia, & alia cōsimili disparitate, ità in causis finalibus intentionalibus si duo motiua virtutis voluntati applicētur ad talem actum ponendum, ad cuius productionē

alterum illorum sufficeret, dicendum, vel, quòd voluntas in actum duplo perfectiorem prorumperet, vel in actum in æquali gradu, sed citiùs, & velociùs in duplo, & demum, vt ait Tatar. quol. 18. nunquam voluntas ex vno operabitur motiuo eo modo, quo ex duobus, quia cum his semper operabitur cum maiori promptitudite, alacritate &c. in qua verò specie virtutis poneretur actus ita genitus, pertinet ad tract. de actibus humanis; Tatar. cit. ait, pertinere ad quandam virtutem mixtam, quod satis probabile est.

73 Sextò tandem cōis vrgetur, sed solida difficultas; de facto eiusdem effectus sunt duæ causę, scilicet Deus, & creatura, quarum prima est simpliciter totalis, & se sola sufficiens ad ponendum effectum, altera verò partialis; sed eadem est difficultas de superfluitate partialis causæ cum totali, sicut totalis cum totali, vt patet consideranti, ergo si illud est possibile, imo est de facto, etiam, & istud. Nec sufficit cōis euasio, quòd istæ sunt causæ alterius ordinis, non eiusdem; Quia difficultas æquè vrget in illis, sicut in istis, si ibi ponatur altera causarum simpliciter, & absolutè totalis & non tm̄ in ordine suo, vt est in proposito de causa prima. Nec sufficit dicere, quòd causa prima est totalis in actu primo, quatenus de se habet virtutem sufficientem ponendi totum effectum, si vellet, at in actu secundo partialis est, & eius concursus est insufficiens sm̄ rem, vt detur locus actioni causæ secundę, quę est cōis respons. Recentiorum; Non sufficit, quia tàm indignum est vilificare causam primam in actu primo, quàm in actu secundo, sicut igitur in actu primo non ponitur causa prima dependens à secunda, ita neque concursus eius sm̄ rem tam debilis poni debet, & attemperatus, vt necessariò indigeat concursu causæ secundę, & sine illo sit sm̄ rem insufficiens, sic .n. in actu secundo dignior non esset concursus primæ causæ, quam secundæ, de quo satis dict um est superiùs. Nec absolutè satisfacere videtur solutio P. Vulpes tom. 1. par. 2. disp. 7. ar. 6 n 6. quòd diuinus concursus licèt sit sm̄ rem sufficiens, & totalis, adhuc tm̄ sm̄ modum est insufficiens, & partialis, quatenus sua libertate, non nē cessitate finit causas secundas secum agere. Non valet, nam si sm̄ modum ideò est insufficiens, quia secum assumit creaturas ad causandum, ergo pariter si essent plures causæ totales, influxus earum singuli dicentur sufficientes sm̄ rem, quatenus singuli attingerent effectum totum, ac totaliter, non tm̄ sm̄ modum, quia cum vna causa concurrit alia, licèt non ex necessitate. Nec sufficit, si dicas, effectum non dependere essentialiter simpliciter à causa secunda, sed tm̄ sm̄ quid, quia potest sine illa esse; nam hoc modo dici posset effectum pendere posse à duabus causis totalibus essentialiter secundum quid.

74 Resp. hanc difficultatem tangi à Scoto 2. d. 37. M. & N. cui nullam assignat respons. ibi, & ideò Lych. eo loco, & Bassolius adhibent vulgarem respons. de causis subordinatis, & non subordinatis, quæ non sufficit, vt diximus, qñ in subordinatis vna est simpliciter, & absolutè totalis; tangit iterum hanc difficultatem Doctor 4. d. 12 q. 1. sub S. vbi similiter non soluit, sed ait, difficile esse saluare causalitatem causarum secundarum, si ordo inter primam causam, & secundam non est necessarius, quæ necessitas ordinis non videtur posse poni, nisi ponendo cum Recentioribus concursum causæ primæ insufficientem sm̄ rem, ac proinde suapte natura exigentem consortium influxus causæ secundæ, ex cuius coniunctione integretur influxus sufficiens; tetigimus etiam nos hanc difficultatem disp. 2. q. 3. art. 3. ad 1. sed eam sicco pede ibi pertransiuim' cōi solutione contenti, & quidem hîc etiā potius audiremus, quid alij dicant, quam aliquid proferre; tm̄ ne argumentum penitus intactum relinquamus, recolimus ex dictis hac disp. q. 1 art. 2. concursum Dei fundamentaliter sumptum esse vnicum, & simplicissimum ad omnes effectus, eundem .s. actum efficacem diuinæ voluntatis, sed ob suam eminentiam, & illimitationem esse virtualiter multiplicem, & diuersis nedum numero, sed etiam in specie influxibus æquiualere maiori, & minori, vt libet diuinę voluntati, nam vtique alia est concursus, quo Deus vtitur cum eo quo

ad

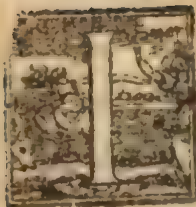
ad equum generandum eo, quo vtitur cũ calore ad alium calorem producendum, sed talis diuersitas notari nequit in diuino còncursu sm̃ rem, quia à parte rei est idẽ prorsus numero actus, quo cum equo producit equum, & cum calore calorem, sed tm̃ in modo applicandi eundem actum ad plures, & plures effectus exigẽtes iuxta eorum naturam varios, & varios influxus, qui modus applicandi diuinum concursũ satis arcanus est, vtpotè spectans ad suauẽ Dei dispositionem, qua vniuersum gubernat, & in hoc sensu dicitur Deus causis secundis suum attemperare concursum, non quòd hoc faciat sm̃ rem, remittendo nimirum, vel intendendo suum influxum, sed quia id facit in modo applicandi illũ, & in hoc sensu etiam dicitur influxus Dei insufficiens non sm̃ rem, sed sm̃ modum, quatenus ex modo, quo applicatur, indiget consortio causæ secundæ, ita quod sine ea sic applicatus non attingeret effectum, & in hoc demum sensu poni potest ordo necessarius inter primam, & secundam causam; hæc autem attemperatio locum habere nequit in duabus causis totalibus totaliter concurrentibus ad eundem effectum.

75 Sed dices, causam præsertim liberã se applicare ad agendum formaliter per ipsam effectus productionem, & Deum se applicare ad agendum cum causis secũdis quatenus eis exhibet cõcursum suum, exhibet autem illum, dum actualiter concurrit cum eis, ergo hæc varia applicatio modò maior, modò minor cõcipi nequit, nisi in ipso concursu exhibito, quatenus sm̃ se modò maior est, modò minor. Respon. assumptum verum esse in sensu formali, sed non in sensu causali, non.n. virtus actiua causæ ideò hìc, & nunc est applicata ad agendum, quia agit, sed ideò agit, quia applicata est, & magis agit, quia magis applicata, vnde volũtas in nobis tantò magis applicat suã virtutem, quantò intensiorem actum vult elicere; sicut ergo per eundem actum absque vlla prorsus mutatione in ipso potest Deus velle, & non velle aliquod obiectum, ità eundem actum potest modò magis, modò minus applicare ad varios effectus producendos, qui tñ in se consideratus præcisa hac, vel illa applicatione sufficientissimus est sine causa secunda ad ponendum effectum. Ais, ità dicendo, nos incidere in modum dicendi Recentiorum, qui influxum Dei faciunt insufficientem, vt hìc, & nunc applicatũ, atque ità cum ipsis vilificare causam primam in actu secundo. Negatur assumptũ, cùm .n. Recentiores concursum Dei ponant aliquid creatum ex parte effectus se tenens, non solùm in modo exhibendi cõcursum, sed etiam in ipso concursu exhibito insufficientiam agnoscunt, & ideò sm̃ rem ipsum statuunt partialem, & insufficientem, & consequenter verè in actu secundo causam primam vilificant; sed nos, qui ponimus, concursum Dei exhibitum esse actum efficacem diuinæ voluntatis, ad cuius absolutam virtutem sequitur immediatè effectus in rerum natura, nullam prorsus agnoscimus insufficientiã in entitate ipsius concursus, sed solùm in applicatione illius, vnde solùm in modo exhibendi concursum agnoscimus insufficientiam & attemperationem non in ipso concursu exhibito, & ideò non vilificamus causam primam, nec etiam in actu secundo, quia eius concursus secundum sibi intrinseca sufficiens est, & totalis.

DISPVTATIO IX.

De Continuo.

1

N priori parte librorum de Physico auditu egimus de principijs, tum in fieri, tum in facto esse corporis naturalis in cōi; egimus de natura, vt est principium affectionum, & operationum eius, & demum de causis eius extrinsecis, per se, & per accidens. Nunc alteram partem aggredimur, in qua de affectionibus, ac attributis eius in cōi agendum est; & quamuis initio 3. Phys. vnde hæc pars incipit, Philosphus sermonem de motu instituat, quantum sufficit ad eius quidditatem insinuandam pro maiori explicatione definitionis naturæ, quam præmiserat in 2. quia tñ exactam eius tractationem non prosequitur in hoc 3. quem potius ferè totum insumit in declaranda infiniti natura, sed in 5. vbi agit de speciebus eius, vnitate, & pluralitate numerica, & contrarietate, & in 6. vbi agit de continuitate motus, & eius partibus, & in 7. de comparatione motuum adinuicem, & de causa efficiente motus, ex quo tandem viam sibi parat ad inuestigandum in 8. primam omnium causam efficientem motus, .s. primum Motorem; hac de causa nos quoque disputationem de motu ad vltimum differemus, præmittendo disputationes illas, quæ nobis viam sternunt ad eius cognitionem, talis autem in primis est disputatio de Continuo quia, & motus est de genere continuorum, & corpus mobile eius adæquatum subiectum, & constito, quod continuum non componatur ex indiuisibilibus, sed ex partibus in infinitū diuisibilibus, agemus subinde de infinito, vt indè pateat, qualis partiū infinitas sit admittenda in continuo, & quia inter species motus principem obtinet localis sedem, vt à quo cæteri pendent motus, naturam loci, & vacui, in quibus motus iste peragitur, inuestigabimus; & quia motus, vt successiuus, tempore mensuratur, de tempore sermonem instituemus; & hinc postremò exactam cognitionem motus deducemus, & trademus.

QVAESTIO I.

In quo consistat ratio quantitatis continuæ, & an à substantia corporea, alijsque eius accidentibus realiter distinguatur.

2 IN principio huius disputationis quęstionem hanc proponimus, nō quia continuitatem in sola quantitate agnoscimus, cùm admittenda sit etiam in cæteris rebus corporeis seclusa quantitate, nec quia de quantitate hic intendamus agere ex professo, cùm alibi sit locus eius; sed ideo quęsitū istud pręmittimus, eò quia peculiari quodā modo, & quasi appropriate solet continuitas in quantitate denotari, & quia cùm sit affectio quædam insignis corporis naturalis cæteras origine præcedens, & illi ratio essendi in loco circumscriptiuè, non debet in his libris eius natura prorsus sub silentio præteriri; specialiter autem inquirimus hìc de ratione quantitatis permanentis, nam de successiua interiùs agemus sub ratione temporis, & motus.

Circa 1. quæsiti partem variæ sunt opiniones. Prima opinio, quæ tribuitur Thomistis, constituit rationē essentialem quātitatis in ratione mēsurę, tū actiuę tū passiuę, ut insinuauit S. Tho. p. 1. q. 29. ar. 1. & opusc. 12. Secunda constituit essentiā quantitatis in diuisibilitate in partes entitatiuas, & integrales ad differentiam rerū spiri-

piritu alium, quæ sunt penitus indiuisibiles in huiusmodi partes, tribuitur Scoto 5. Met. q. 9. & in Prædicamentis q. 17

Tertia opinio communior statuit essentiam quantitatis in extreitate, seu extensione partium, & hunc esse effectum formalem, quem tribuit substantiæ, Verùm Asseclæ huius sententiæ non eodem modo loquuntur de ista extreitate partium, & extensione; cùm n.n. hæc duplex possit in rebus constitui, vna in ordine ad se, seu partium in toto, alia in ordine ad locum, seu partium in loco, & prima adhuc dupliciter cogitari possit, vno modo, quòd solùm importet pluralitatem partium in toto, & distinctionem entitatiuam vnius ab alia, alio modo, vt vltra hanc distinctionē addat etiam ordinem vnionis earum ad inuicem, quatenus quælibet certa pars immediatè vnitur alij parti, & non immediatè omnibus, sed seruant ordinem, quem postulat totum ipsum integrale nulla habita ratione loci, vt aliæ sint mediæ, aliæ extremæ, & cùm secunda extēsio in ordine ad locum adhuc duplex sit, alia actualis, per quam singulis partibus rei correspondent singulæ partes loci, alia aptitudinalis, per quam etiamsi actu essent omnes corporis partes in eodem spatio compenetratæ, adhuc tñ actualem extensionem petunt in eo, & vnam esse extra aliam etiā localiter; Hinc Aliqui constituunt essentiam quantitatis in extreitate partium in ordine ad se in primo sensu, ità vt effectus formalis quantitatis sit afferre pluralitatē partiū integraliū, & earundē distinctionē reb⁹, quas afficit; ità Aureol. 2.d.12.q. 2.a.4. Capr. 2.d.18.q.1. Durā.1.d.34.q.1. Scot. in Log. q.2. de quāt. Tol. 1. Phys. q.7. Cōplut. disp.13. Log. q.3. Masius 1. Phys. cap. 2. q.1. Vasq. 3. p. disp. 190. cap. 3. & quicunque negant, substantiam esse diuisibilem in partes entitatiuas, ac integrales quantitate seclusa; Alij constituunt essentiam quantitatis in extensione partium in toto in secundo sensu, vt s. dicit non solam entitatiuam distinctionem partium, sed etiam dispositionem, & coordinationē earum in toto, vt aliæ sint mediæ, aliæ extremæ, & non inter se confusæ, & complicatæ, ita Fons. 5. Met. cap. 3. q. 1. Io. de S. Th. q. 16. Log. art. 1. & videtur fuisse sententia Doctoris in 4. d. 10. q. 1. M vbi explicat essētiā quātitatis per positionē partium in toto, quæ extensionem partiū in ordine ad se in hoc secūdo sensu importare videtur, nam extreitatem partium in primo sensu tribuit Doctor substantiæ seclusa quantitate 2. d. 12. q. 2. & d. 3. q. 4. ad argumenta, & alibi sæpè, sequuntur hunc dicendi modum, vt de mēte Scoti, P. Faber, Aretin. Tribarnes in 4. sent. in eum locū, & rursus Faber 5. Met. disp. 13. c. 5. Ex his verò, qui explicant essentiam quantitatis per extensionem in ordine ad locum, Alij constituunt in actuali extensione locali, vt nuper Aueria q. 22. sect. 2. Alij in extensione tm̄ aptitudinali, vt multi ex nostris, P. Sghemma 1. Phys. digress. 3. q. 3. Fuentes in Log. q. 15. diff. 1. art. 2. Roccus 1. Phys. q. 7. Postremò Suar. disp. 40. Met. sect. 4. considerās substantiam corpoream quantitate exutam adhuc ex natura rei futuram esse in loco extensiuè, & diuisibiliter iuxta extēsionem partium, quam in se habet, cōstituit essentiam quantitatis in impenetrabilitate, vel in radice illius, ità vt effectus formalis quantitatis sit afferre rebus impenetrabilitatem, sequitur Ruuius 1. Phys. c. 3. q. 2. Amicus tract. 15. q. 4. dub. 4. art. 7. Hurt. disp. 13. Met. sect. 5.

Circa alteram quæsiti partem est famosa Nominalium sententia, qui non distinguunt quātitatē velut accidens quoddam à substātia corporea, ceterisque eius accidentibus realiter, sed esse ipsammet earum rerum entitatem, ità vt substantia sit per se quanta, & extensa, pariter & qualitas, atque ideò in quacunque re non vnam assignant quantitatē, sed tot, quot sunt entitates physicę in ea, ità quòd alia est quantitas materiæ, alia formæ, & alia aliorum accidentium, ita Ocham in 4. d. 4. sed fusiùs in tract. de Corpore Christi Domini c. 17. Gabriel in 2. d. 16. Maior in 2. d. 12. q. 2. Rubion 4. d. 12. q. 5. & fauet Hurt. disp. 13. Met. sect. 2. & Arriaga disp. 5. sec. 1. At opposita sententia receptissima est, & plausibilis, vtpotè, & magis cōsentanea naturali rerum constitutioni, & magis apta ad explicandum Sacratissimū

Eucharistiæ Mysterium, vbi Catholici credunt, quantitatem manere cum cæteris accidentibus sine substantia panis, & vini, quam fusè tractat Faber 5. Met. disput.13.cap.2.

ARTICVLVS I.

Explicatur essentia Quantitatis continuæ.

3 DIcimus, essentiam quantitatis cõtinuę cõsistere in extreitate partium incompossibilium ex natura sua; & in actu primo, in eodem spatio, seu consistit in immediata exigentia extensionis impenetrabilis in ordine ad locum. Concl. est contra omnes relatos dicendi modos excepto vltimo, qui benè intellectus, & explicatus cũ isto coincidit, & expressè colligitur ex Doctore 4.d.49 q.16.vbi §.*Aliq dicunt, &c.* docet, rationem impenetrabilitatis in corporibus à quantitate præcisè prouenire, itaut hic sit effectus formalis quantitatis primarius, secundarius verò actualis expulsio, & impenetratio, docet.n.ibi ex Philosopho 4. Phys.76. & 77. quòd si duæ dimentiones à substãtia separari possent, adhuc se penetrare non possent, quod nobis fides ostendit in duabus hostijs cõsecratis se inuicem compenetrare non valentibus, & in 4.dist, 1.q.5 infra F. inquit, ideò serrá lignum diuidere, quia est incompossibilis ratione suæ quantitatis cum partibus diuidendis in eodem loco, vndè iuxta mentem Doctoris per quantitatem habent corpora in actu primo, quòd possint se ab eodem loco pellere, & in actu secundo, quòd actu se excludãt, & si Deus hũc effectum suspenderet, ponendo duo corpora simul in eodem loco circumscriptiuè, per quantitates suas haberent, quòd possent, & deberent se inuicem pellere, ergo in principio exigitiuo huius expulsionis, & in exigentia impenetrabilitatis essentia quantitatis continuæ sita est; & in hoc fundatur demonstratio Aristot.6. Phys. ab initio, quòd indiuisibile additũ indiuisibili non facit molem, quia nõ habent quantitatẽ, qua se inuicẽ excludant. Probatur autem, reijciendo singulos relatos dicendi modos; non.n. rectè cõstituetur essentia quantitatis in ratione mensuræ, aut diuisibilitatis, quia vel accipitur mensura, & diuisibilitas quomodocunque, & in hoc sensu essentiam quãtitatis nequeunt constituere, cùm competant cæteris rebus, omne .n. scibile est mensura scientiæ ex Arist.c.De Aliquid, quia perfectio scientiæ mẽsuratur à perfectione scibilis, & vt dixit Comment.in vnoquoque genere est vnũ quod est metrum, & mensura omnium aliorũ, & substantia, ac qualitas corporea diuisibilis est in partes entitatiuas, ac integrales citrà quantitatem, non .n. quando quantitas superuenit substantię, reperit eã prorsus indiuisibilem, sic .n. non foret subiectum capax quantitatis, ita docet Scot. de Materia in 2.dist.12.q.2. de forma materiali in 4.dist.44.q.1.& de qualitate corporea in 4. dist.12.q.2. B. & planè cùm hæc omnia habeant extreitatem partium entitatiuã, & in ordine ad se, vt mox dicemus, consequenter ex se diuisibilia erũt in partes integrales, si verò loquamur de mensura per applicationem vnius extẽsi ad aliud, quo sensu specialiter tribuitur quantitati, vt docet Scot.quodl.13.art.2. ex Philosopho 10. Met. c.2. & de diuisibilitate in partes integrales impenetrabiles, quæ fit per instrumentum materiale, quo sensu est affectio quantitatis, vt notat Scot.4.dist.1.q.5.F.adhuc in eis essentia quantitatis consistere nequit, sed potius sunt affectiones eam consequentes, vt monet Doctor in Logi.q.17. prædicamentali, & 5. Met. q.9. & Ant.And. ibidem, vnde mirum est, quomodo ibi citentur pro opposita sententia; nam ideò quantitas potest esse mensura actiua, seu ratio cognoscẽdi aliam quãtitatem ignotam per eius applicationẽ, quia est extẽsa, & habet plures partes integrales extra se positas, sm̃ quas potest se coextẽdi alteri quãtitati, & eadem ratione similiter potest mensurari, quia extensa est. Pariter ideò quantitas est diuisibilis instrumento corporeo, quia habet plures partes ad inuicem incompossibiles in eodem spatio, ergo tàm ratio mensuræ, quàm diuisibilitatis non potest esse in quantitate primomni-

omninò ratio, quia quantitatem habere partes est prius, quàm esse mẽsuratiuam, & mensurabilem, & diuisibilem, ad summum igitur poterit à posteriori per huiusmodi affectiones essentia quantitatis circumscribi, & ita fecit Philos. 5. Met. c. 13. dum descripsit quantitatem per diuisibilitatem dicens, *quantum esse diuisibile in ea, quæ insunt*, vt notat Ant. Andreas loc. cit.

4 Secundò. Neque consistere potest essentia quantitatis in extre tate partium entitatiua in primo sensu, vt nimirum dicit pluralitatem solam partium, & distinctionem entitatiuam illarum, quatenus hæc pars non est illa; Tum quia hanc extreitatem habet, & partium pluralitatem substantia corporea ex se citra quantitatem, nam vtique citra quãtitatem distinguitur essentialiter à substantia incorporea, & spirituali, nec per aliud distingui potest ab ea, quàm per dictam extreitatem, quandoquidem quantitas substantiã corpoream ab incorporea essentialiter nõ distinguit, cùm sit accidens. Tum quia cũ quantitas in substantia recipitur, vel tota quantitas recipitur in tota substantia, & pars in parte, vel tota in tota substantia indiuisibiliter, itaut oẽs ipsius quantitatis partes applicẽtur eidem entitati indiuisibili substantię; si primum, ergo pluralitas partium substantialium in substãtia præcedit quantitatem; si secundum, ergo accidens diuisibile recipitur in subiecto indiuisibili, quod repugnat. Tum quia etsi quantitas adueniens substantiæ possit illi tribuere partes extensionis accidentales, non tñ substãtiales, quia accidens nõ causat suum subiectum, nec partes accidentis partes subiecti sui adęquati, sed è cõtra. Tum quia manifestum est, non solùm in capite esse distinctam partẽ quãtitatis, quæ est in pede, sed etiam aliã partem substantiæ, alioquin eadem substantia indiuisibilis sm̃ entitatem esset in pede, & in capite, immo & in toto corpore. Tum tandem, quia si consecraretur hostia sm̃ vnam medietatem, & non sm̃ aliam, tunc pars substantialis consecrata desineret esse, alia remanente, quæ & à Deo expoliari posset sua quantitate, ergo ista quantitas in parte substantiæ remanente, etiam antequam fieret consecratio, subiectabatur, & non in alia, quæ desinit, atque ita necessariò admittenda est pluralitas partium in substantia citra quantitatem. Vide Regentes Parisienses p. Phys. q. 5. q. collat. 2. vbi optimè hanc rationem deducunt de receptione accidentis diuisibilis in subiecto indiuisibili.

5 Nec valet cõis Thomistarum responsio, substantiam, vt natura præcedit quantitatem, habere pluralitatem partium in potentia, non in actu, & in hoc distingui à re spirituali; quia vel per habere partes in potentia intelligunt, quòd potentia excludat actum diuisionis, & separationis, *vel* actum existentię, & distinctionis, itaut vel illas non habeat, sed quantitate expectet, vel saltim non habeat distinctas, sed distinctionem expectet à quantitate; si primũ, per hoc non tollitur, quin sint distinctæ, quia etiam cùm subsunt quantitati, ita se habent in potentia, quatenus non sunt diuisæ, ac separatæ: sed neque dici potest secundum, nam substantia nequit mendicare entitatem suarum partium à quantitate, sicut nullum subiectum vniuersaliter accipit suam entitatẽ à forma, quam recipit, neque distinctionem earum, quia si partes substantiæ sunt plures entitates ante quantitatem, & non vna simplicissima, & indiuisibilis entitas, iam etiam erunt distinctæ, quia distinctio super pluralitatem fundatur, & si entitas vnius partis non est distincta realiter ab entitate alterius, vtique per accidens superueniens non poterit huiusmodi realis identitas destrui, & per eius ablationem iterum reparari, ita quòd ablata quantitate, quæ substantiæ partes fecit distinctas iterum istæ identificentur, & in vnam coeant simplicem entitatem; Et pars substantiæ, quę remanet in medietate hostiæ non consecratæ, & à Deo expoliari potest sua quantitate, vtique hic remanens censeri debet realiter distincta, seclusa quantitate ab alia portione substantiæ destructa ex vi consecrationis; Denique eadem sunt principia constitutiua, & distinctiua essentialiter, ergo si partes substantiæ non recipiunt entitatem à quantitate superueniente, neque distinctio-

ctionem.vide Canon. 1. Phys.q 9.dub.3.

Nec minus valet alia responsio, quæ à Thomistis etiam solet afferri, & Compl. vtuntur disp.13.Log.q.3.quãtitatem inesse substantiæ diuisibili, nõ quidem supponendo eam diuisibilem, sed faciendo eam diuisibilem, alioqui idem argumentum fieri posset contra omne aliud accidens, sic lux est in corpore non tenebroso, sed lucido, non quòd lux supponat illud lucidum, sed quia efficit lucidum, quã responsionem probabilem putant Amic. & Auers. cit. qui ait, substantiam, quatenus ordine naturæ præcedit quantitatẽ, esse indiuisibilem priuatiuè, idest nõ habere in se formaliter diuisibilitatem, sed aptam esse fieri diuisibilem per quantitatem, atque ita substantia non subijcitur indiuisibiliter quantitati, sed coextenditur, & redditur sm̃ diuersas partes verè diuisibilis per eandem quantitatem.

Sed contra, quia sicut forma præsupponit subiectum, & non efficit illud, ita etiam partes formæ materialis supponũt distinctas partes subiecti, è quibus educãtur, & nõ illas efficiunt, ergo partes quãtitatis supponunt partes substantiæ, sicut tota quantitas supponit totam substantiam, atque ita substantia, vt quantitati supponitur, diuisibilis est positiuè; exemplum de luce nobis fauet, tum quia sicut lux præexigit subiectum aptum, vt in ipso recipiatur, non verò tenebrosum, sic quãtitas subiectum præexigit capax eius, & consequenter diuisibile, non indiuisibile; tum quia falsum est, lucem recipi in subiecto lucido formaliter, estò etiã verum sit, non recipi in tenebroso; tum tãdem quia nullum accidens constituit subiectum, vt est susceptiuum ipsius, at partium pluralitas reddit ipsum capax accidentis materialis. Vide disp.7. Log.q. 2. art. 2. vbi rursus hæc responsio reijcitur, & Complut. confutantur.

6 Tertiò. Neque consistere potest essentia quantitatis in extreitate partium in secũdo sensu, vt nimirum dicit talem ordinem, & dispositionem partium in toto, itaut vna pars sit immediatè vni parti, & hæc immediatè alteri vnita, & nõ confuso modo, in quo distingui videtur ab exteritate partium in primo sensu, per quã quælibet pars potest esse immediatè vnita cuilibet parti, sicut se habent partes intensionis, inter quas talis ordo nõ obseruatur, sed quælibet est immediata cuilibet in eadem parte subiecti: Tum quia vt etiam notauit Auersa loc.cit. con.2. extensio in hoc secundo sensu, .s. partium in toto, non est distincta ab extensione partiũ in primo sensu, vel saltim illa concipi nequit sine ista, neque è contra, vndè cogitari nequit substantia corporea cũ distinctione entitatiua partiũ sine vnione, & continuatione illarum ad inuicem, nam si conciperetur sine vnione illarum facta per indiuisibilia substantialia, iam non esset entitas corporea, sed potius in indiuisibilia resoluta, & si cõcipitur cum vnione partium, concipitur necessariò et cum aliquo ordine illarum adinuicem, quia indiuisibile, quod copulat partem A cum parte B, non vtique copulat immediatè cum parte C, & nec mente concipi potest substantia corporea sine tali ordine, itaut vnaquæque pars sit omnib. & singulis immediatè vnita, & nõ potius vna mediante alia. Tum quia etiam in partibus intẽsionis adhuc hic ordo obseruari potest, ac debet; quamuis .n. omnes gradus qualitatis sint inuicem compenetrati in eadem parte, vel puncto subiecti, adhuc tñ distinctus est primus gradus à secũdo, & tertio, adhuc ad inuicem per indiuisibilia vniti, & adhuc sic ordinati, vt primus sit immediatus secũdo, & secundus tertio, quãuis hic ordo immutari potuerit, si ponuntur homogenei. Tum tãdem quia qñ etiam extensio accepta pro isto ordine, & dispositione partiũ in toto distingueretur ab extẽsione entitatiua primi generis, & illa sine ista reperiri posset, non adhuc in hac secunda extensione essentia quantitatis poni deberet, cũ n talis ordo partium in toto haberi possit sine quantitate, vt patet in corpore humano, quod vt sit idoneum animæ subiectum, petit talem dispositionem partium inter se, quæ appellari solet proindè organizatio substantialis seclusa quantitate, ergo non habetur hic ordo partium substantialium per quantitatem. Vide disput. cit.

cit. Log. vbi etiam hic modus reijcitur.

7 Quartò. Neque essentia quantitatis constitui potest in actuali extẽsione locali, nam qui ita philosophantur, vel per hanc extensionem intelligunt præsentiam situalem, per quam corpus toti loco actu coextenditur, & partes corporis partibus loci, & in hoc sensu nullo prorsus modo sustineri potest hic dicendi modus; tum quia Arist. distinxit positionem de genere quãtitatis à positione de genere situs, & hæc superuenit illi, ergo non sunt cõfundendæ. Tũ quia quantitas est accidens absolutum, præsentia situalis respectiuũ, & concipi nequit sine actuali ordine ad locum: Tum quia præsentia situalis separari potest à quantitate, & hęc sine illa existere, vt absolutum prius sine respectu posteriori, & ita de facto contingit in venerabili Sacramento, vbi corpus Christi existit cum sua quantitate sine locali extensione de genere situs, quæ omnia solidè probat Doctor in 4. dist. 10. q. 1. M. vel per extẽsionem localem intelligunt non illam præsentiam situalem, sed extensionem priorem illa, quæ aliud nõ sit, quàm formalis, & actualis extrapositio partiũ corporis in loco, de se tñ indifferens ad hunc, vel illum locum, præsentia verò situalis illi adueniat, & illam determinet, vt sit in hoc, vel illo certo loco, itaut per extensionem priorem substantia habeat, vt vna pars non sit, vbi est alia; per posteriorem verò de genere situs habeat substantia, vt per singulas partes sit hic, vel ibi, & extensio prior non varietur in mutatione loci, sed semper eadẽ permaneat, posterior verò varietur; in quo sensu sustinet hanc sentẽtiam Auersa loc. cit. addens, quòd stante ista extensione locali licèt substantia reduci nequeat in punctũ indiuisibile loci, quia hoc foret vtiq; cõtra essentiam huius extensionis, potest tñ certa quædam pars per Dei potentiam compenetrari cum alia parte, vt in ligno bipalmari vnus palmus cum alio, quia tũc nõ aufertur extensio, & extrapositio suarum partiũ, tam vnius, quàm alterius palmi per se, & vt magis explicat inferiùs q. 27. sect. 5. non est de ratione huius extẽsionis, vt quælibet pars actu sit extra omnem aliam partem in loco, sed satis est, vt sit extra aliquas, quod tandiù seruatur, quandiù non reducitur ad punctum. Sed neque sic explicata hæc opinio defendi potest; tum quia adhuc in hac opinione defendi nequit, corpus Christi esse in Eucharistia cum sua quantitate, vt ibi ipsemet Auersa fatetur, quia omnes eius partes reductæ sunt etiam ad punctum specierum. Tum quia effectus formalis huius extensionis per ipsum est cõstituere vnã partem substantiæ, vbi non est alia, at facta penetratione vnius partis cum alia, vt in ligno bipalmari vnius palmi cum alio, nõ adest talis effectus, quia vnus palmus est, vbi alter existit, ergo non aderit quantitas bipalmaris. Tum quia si quãtitas absolutè exigit extensionem localem absolutè, ita quòd sine illa seruari nõ potest, ergo tanta quantitas necessariò requirit tantam extẽsionem localem, vt bipalmaris bipalmarem, sicut .n. essentia quantitatis constituitur per extensionem localem vagè sumptam, ita indiuiduata essẽtia huius quantitatis constituitur per tãtam extensionem, vt bipalmaris per bipalmarem, vnde nunquam dari poterit penetratio vnius palmi cum alio seruata quantitate bipalmari. Tũ quia sicut actu esse in loco supponit existentiam rei locatæ, ita & existentiam quantitatis, quæ locatur, locus .n. posterior est re locata. Tum quia licèt quantitas cõiter ponatur ratio fundamentalis essendi in loco circumscriptiuè, non tñ ponitur ratio formalis, & actualis, qualis est extẽsio localis. Tum quia Philos. posuit vltimum Cęlum extensum, & quantum, & tñ negauit esse in loco. Tum tandem, quia quantitas est accidens absolutum, ergo malè statuitur eius essentia in actuali ordine ad locum.

8 Quintò. Neque essentia quantitatis constitui potest in extensione aptitudinali ad locum, vt illa aptitudo indicat in substantia formam quandam accidentalem, quæ reddat eam proximè capacem præsentiæ extensiuæ, & diuisibilis in loco, immo quæ naturaliter exigat, & requirat hanc præsentiam, non tñ actu eam collocet sic diuisibiliter in loco, quod est

pro-

probabiliter sustinet Auersa loc.cit. Tum quia talis capacitas reperitur etiã in substantia materiali, & oritur ex partibus vt habent extensionem in ordine ad se, & ad totum, sicut .n. in se vna est extra aliã, ita quoque citra quantitatem petunt naturaliter, vt vna sit extra aliam in loco. Tũ quia ex hoc, quòd substantia spiritualis partibus caret, connaturalis modus eius essendi in loco est simplex, & indiuisibilis, vt nimirum sit tota in toto loco, & tota in qualibet parte loci, ergo ex opposito substãtia materialis ex hoc, quòd non est simplex, sed habet extreitatem partiũ, connaturalis modus eius essendi in loco erit extensus, & diuisibilis, intantùm vt quamuis naturaliter nõ sibi repugnet cõpenetratio cum alia, & eius partium ad se inuicem, sibi tñ repugnat naturaliter, vt sit tota in toto, & tota in qualibet parte spatij diuisibilis. Tum quia partes extensionis in qualitate per hoc distinguũtur à partibus intensionis seclusa omni quantitate, quòd illæ petunt extensionẽ in subiecto, non istæ. Tum tandem quia si substantia maneret sine quantitate, adhuc ex natura rei haberet præsentiam diuisibilem, & extensam in loco, licèt partes eius non haberent repugnantiam ad compenetrationẽ, nec illa substantia corporea cum alia, vt fusè probabimus articulo sequenti.

9 Restat igitur, vt essentia quantitatis cõstituatur in illa extreitate partium incompossibilium ex natura sua, & in actu primo in eodem loco, seu in immediata exigentia extensionis impenetrabilis in ordine ad eundem locum; ita quòd quãtitas aliud non sit, quàm forma quædam accidentalis absoluta, quæ superueniens substantiæ, vbi de se capax erat extensionis localis sine repugnantia ad compenetrationem, eam reddit capacem, immo naturaliter exigitiuam extẽsionis impenetrabilis, vnde non differt quantitas à substãtia, vel qualitate corporea per habere plures partes extra se positas etiam in loco, sed per habere tales partes, quæ suaptè natura sint incompossibiles in eodem loco, quales non sunt neque partes substãtiæ, neque qualitatis, quia licèt istæ sint capaces extensionis localis, & iuxta naturalem earum constitutionem quodãmodo petãt vnam esse extra aliam etiam in loco, non tñ est talis exigentia, & necessitas, vt oppositum etiam sine miraculo contingere nequeat, sicut est de partibus quantitatis. Prob. autem hoc pacto assertio nostra; quando à priori ratio formalis rei dignosci nõ potest, tunc inuestigari debet à posteriori, recurrendo ad aliquem effectum ita proprium illius rei, vt non ab alia re oriatur, tunc .n. principiũ illius effectus est ratio formalis illius rei, at videmus de facto substantias corporeas esse impenetrabiles, igitur videndum est, quodnam sit principiũ illius effectus, certè substantia corporea plures in se claudit rationes, .s. materiam, & formam, si est composita, quantitatem, & cœtera accidentia; at sanè effectus hic à substãtia non oritur, quamuis .n. ex sua constitutione petat extẽsionem localem, hæc tñ exigentia nõ est talis, vt penetrationẽ prorsus excludat; nec oritur à materia, & forma, quæ se compenetrant in composito; nec oritur à qualitate, quæ dicatur grossities, nec à quocunque alio accidente, sed præcisè à quantitate, itaut posita quantitate, omni alio ablato, ponitur impenetrabilitas, posito omni alio, & sola quantitate seclusa, tollitur impenetrabilitas, vt fusè probat Scotus 4. dist. 49. q. 16. §. *[illegible]*, &c. ergo principium istius impenetrabilitatis, & exigentia huius localis extensionis impenetrabilis erit ipsamet essentia quantitatis. Accedit, quòd essentia rei illa iudicatur, à qua manant proprietates, quæ illi tribuuntur, sed omnes quantitatis proprietates fluunt ab ista forma exigitiua extẽsionis localis p partes suaptè natura incompossibiles in eodem loco, ergo in ea consistit ratio quantitatis, Maior patet, Prob. minor, nam impenetrabilitas, quæ est prima passio, fluit à tal. forma, vt Scotus docet loc.cit. diuisibilitas physica p instrumentum corporeum, quę est passio quantitatis à tali quoque exigẽtia diuersorum locorum originatur, vt idẽ declarat 4. dist. 1. q. 5. I. prouenit etiam ratio mensuræ tàm actiuæ, quam passiuæ, ex

ro .n. quia quantitas habet partes extenſas impenetrabiles, poteſt vna applicari alteri, & eam menſurare, vel menſurari, ergo &c. & ita etiam determinauimus diſput. 7. Log. q. 2. art. 2.

Soluuntur Obiectiones.

10 IN contrarium obijcitur 1. probando, quòd eſſentia quantitatis cõſiſtat in diuiſibilitate, & extenſione entitatiua partiũ, vel ſaltim quòd hic ſit formalis effectus quantitatis; Tũ quia Philoſ. 5. Met. c. 13. inquit, diuiſibilitatem per ſe primò competere quantitati, & cęteris per quantitatem; & cõis reſponſio de diuiſibilitate in partes entitatiuas, & quantitatiuas, videtur inuenta ad illudendum, nam ità poſſemus dicere, diuiſibilitatem etiam eſſe propriam qualitatum, vt eſt in partes qualitatiuas. Tũ 2. quia Scot. ipſe 4. d. 12. q. 2. ait, qualitatem corporeã à quantitate ſeparatam non eſſe actu diuiſibilem, ſed tñ potentia remota. Tum 3. quia habere partes extenſas eſt effectus formalis accidentarius, vt eſſe album, ergo talem extenſionem ex ſe ſubſtantia non habet, ſed à quantitate. Tum tandem quia ſi ſubſtãtia haberet partes citra quãtitatem, ſemota quantitate, vna eſſet extra aliam, & vna vbi nõ alia, atque ita extenſio partium in ordine ad locum haberetur ſine quantitate.

Reſp. ad 1. ex Scot. 4. d. 1. q. 5. F. diuiſibilitatem, quæ eſt paſſio quantitatis, non eſſe quamcunque, ſed eam, quæ reducitur ad actum per incompoſſibilitatem duorum in eodem loco, ratione cuius ſerra diuidit lignum, & vtique diuiſibilitas hæc cœteris competit per quãtitatem. Ad 2. rectè dixit Scotus ibi, qualitatẽ à quãtitate ſeparatam nõ eſſe actu diuiſibilem ab agẽte naturali, quod diuidere nequit, niſi inſtrumento corporeo, at diuiſibilitas in partes entitatiuas, & integrales in eodem ſpatio compoſſibiles non eſt paſſio quantitatis. Ad 3. negamus, quòd habere partes entitatiuè extenſas, hoc eſt vnam extra aliam, ità quod vna non ſit alia, accidat rei materiali, & corporeæ, cũ potius ſit de conceptu eius eſſentiali talis partium pluralitas vt ſic, & per hoc eſſentialiter diſtinguatur à re ſpirituali; verum tñ eſt, quod extenſio in ordine ad locum ſibi accidit, ſicut & habere partes ad inuicem incompoſſibiles. Ad 4. ſi quantitate expoliaretur, certũ eſt, adhuc vnam partem extra aliam remanſuram entitatiuè, quia non coirẽt in vnam ſimplicem entitatem, ſed an etiam vna maneret extrà aliam localiter, ſeq. artic. diſcutiemus.

11 Secundò probatur, quòd conſiſtat in illa extreitate, & coordinatione partiũ in toto. Tum quia ſtructura illius coordinationis partium in toto fieri nequit ſine ſuperficiebus, & lineis, & punctis, quæ omnia ſunt de genere quantitatis, atque ideò ſtatui nequit in ſubſtantia corporea antecedenter ad quantitatem, etiamſi in ea pręcedat extreitas partium entitatiua. Tum 2. quia extreitas partium in ordine ad locũ etiam in actu primo relationem inuoluit ad locum, ergo non poteſt in ea conſiſtere eſſentia quantitatis, quæ eſt prorſus abſoluta, ſed potius conſiſtet in extreitate partium in ordine ad ſe, vel ad totum. Tũ 3. quia & Philoſophus in prædicamento quãtitatis explicuit eſſentiam quantitatis permanentis per poſitionem partiũ in toto, & ordinem ad ſeinuicem, quod etiam fecit Doctor, Philoſophum imitatus, in 4. d. 10. q. 1. M. Tum tandem quia ordo partium ad locum eſt poſitio de genere ſitus, non de genere quantitatis, vt ait Doctor ibidem.

Reſp. ad 1. negando, quòd extreitas partium in toto ſumpta pro illa coordinatione non reperiatur etiam in ſubſtantia, ſecluſa quantitate, & quòd etiam ſuo modo indiuiſibilia illa, quæ ad cõtinuum neceſſaria ſunt, nõ reperiantur in ſubſtãtia, & qualitate, vt .n. ſecluſa quantitate habent partes ſuas integrales vnitas, & continuas, ità quoque habent continuatiui illarum, vt ex noſtris notat Smiſinch de Deo vno trac. 2. d. 6. nu. 213. & magis conſtabit ex dicendis. Ad 2. concedimus, eſſentiam quantitatis eſſe merè abſolutã, & conſiſtere non poſſe in extreitate partium in ordine ad locum, vt expreſsè tales reſpectus inuoluit; ſed ſicut licet eſſentiã accidẽtis abſoluti circumſcribere per inhærentiam aptitudinalem, ità per extreitatem

nitatem aptitudinalem partium in ordine ad locum licebit in proposito explicare essentiã quantitatis, quæ vtique erit principium exigitiuum talis extreitatis impenetrabilis. Ad 3. qñ Philos. explicuit essentiam quantitatis per positionem partium in toto, certè positionem non sumpsit pro coordinatione illa partium præcisè in toto, vt vna sit alteri immediatè vnita, & non immediatè omnibus, quia & distinctio partium, & illarum vnio, & ordo ad inuicem in substantia reperitur seclusa quantitate, sed vt vltra hunc ordinẽ addit etiam extreitatem in loco impenetrabilem in actu primo, quia actualis extreitas in actu secundo est positio de genere situs; nõ igitur insinuauit Philos. essentiam quantitatis, & eius positionem præscindendo ab omni ordine ad locum, sed tñ pręscindendo ab actuali extensione locali, & in actu exercito, quod etiam Scot. notauit 4. d. 49. q. 16. §. *Alij dicũt, &c.* vbi ait, dimensionẽ non fuisse à Philos. definitam, nec definiri posse sine aliquo ordine ad situm, & colligitur ex ipso Arist. contextu in prędicamento quantitatis, vbi ait, substãtiam ratione talis positionis de genere quãtitatis habere partes in toto, ità quòd vna in ordine ad aliã sit dextera, alia sinistra, vna sursum, alia deorsum, quæ planè sunt differentiæ loci; & in hoc sensu etiam locutus est Scot. Philosophum imitatus, & re vera ibi Doctor contendit tñ excludere ab essentia quantitatis positionẽ de genere situs, quę importat actualem ordinem ad locum, quæ ideo illi accidit. Per quod patet ad 4.

12 Sed contra hanc nostram expositionem arguunt Scotistæ aliqui, dicentes nos trahere Scoti doctrinam ad doctrinam Recentiorum, quod & in multis alijs sępè nobis obijciunt, qñ tritam viam nolumus ambulare Scotistarum, nam si Scotus dicit, positionem de genere quantitatis dicere ordinem partium ad totum, & ad seinuicem in toto sine respectu ad locum, ergo expositio illa non est ad mentem Doctoris. Insuper ille respectu aptitudinalis extensionis ad locum est passio proueniens à quantitate, ergo illi debet assignari ratio formalis, quæ sit fundamentum eiusdem. Demum quantitas est accidens absolutum actu denominans subiectum quantum, & extensum, ergo effectus eius formalis non potest consistere in aliquo respectu aptitudinali; quare concludunt ipsi, effectum formalem quantitatis esse extensionem impenetrabilem partium in toto, hoc est, facere, vt vna pars sit extrà aliam impenetrabiliter, non aptitudine, sed in actu, non quidem impenetrabiliter quò ad situm, sed impenetrabiliter in ordine ad seinuicem, hoc est, quòd vna non possit subintrare aliam per idẽtitatem; & inquiunt, hoc esse proprium significatum impenetrabilitatis, & nos abuti vocabulis, dum impenetrabilitatem rerum attendimus penes spatium, & res ad inuicem compenetratas dicimus, qñ coexistunt in eodem spatio, nam propriè compenetratæ dicerentur, quando vna transiret in aliam per identitatem, quæ penetratio est impossibilis; ex actuali igitur extẽsione impenetrabili in hoc sensu partiũ in toto pullulat illa aptitudo, quam habent eædem partes ad extendi in loco, replere locum, & expellere se, & quamcunque aliam quantitatem ab earum loco.

13 Resp. quando nos hìc, & alibi aliquam amplectimur opinionem, quæ Recentioribus placuit, & eam ostendimus fuisse Scoti opinionem, & ex illius principijs necessariò deduci, certè nõ prætendimus trahere Scoti doctrinã ad doctrinam Recentiorum, sed potius ostendere, Recentiores solidiores eorum opiniones non ex sua indole, sed ex antiquis Scholasticis, & pręsertim Doctore nostro elicuisse; & in pręsenti negotio Suar. qui nostræ est opinionis, cùm ab initio amplexus fuisset Scoticum principium contra Thomistas, quòd substãtia diuisibilis est, seclusa quantitate, semper locutus est cõsequenter ad hoc principium in explicanda essentia quantitatis, & statum substãtiæ seclusa quantitate; & quando Doctor in 4. d. 10. q. 1. M. explicuit essentiam quantitatis per ordinem partium in toto, secludendo respectum ad locum, vtique non exclusit, nisi respectum de genere situs, de quo ibi tñ loquitur, hic autem est

ordo actualis quãtitatis ad locũ, nõ autem aptitudinalis; adhuc tñ rectè locutus est Doct. hãc extentionẽ impenetrabilẽ vocãs extẽtionẽ in ordine ad se, & partium in toto, non exprimendo ordinem ad locum, quia vt adnotauit quoque Hurt. disp. 13. Met. sect. 4. §. 39. hæc impenetrabilitas benè vocatur extensio in ordine ad se, quia per illam partes extenduntur, & quã titate extra se quasi pelluntur, vnde & Christus in Eucharistia dicitur hac ratione retinere extentionem partium in ordine ad se, non tñ in ordine ad locum; at nõ ob id excluditur ordo aptitudinalis ad locum; & quamuis hic sit passio ipsius quãtitatis, adhuc tñ per passionem licebit nobis eius essentiam circumscribere, vt moris est in multis alijs, & eius effectum formalem, & quamuis quantitas sit ens absolutum, poterit adhuc per respectum circũscribi, quod etiam hi Scotistę faciunt, dũ explicant essentiam quantitatis per ordinem partium ad totum, & ad se inuicem, hic .n. ipse ordo etiam respectus est. Et dum ipsi assignãt pro effectu formali quãtitatis actualem extentionem impenetrabilem partium in toto, non quoad situm, sed quoad entitatem, quatenus vna non potest aliam subintrare per identitatem, & vna non est, nec esse potest alia entitati nẽ, certè talis impenetrabilitas reperitur inter partes substantiæ antecedenter ad quantitatem, quia vna pars integralis substantiæ non est alia, nec esse potest; & hęc extentio partium impenetrabilis in hoc sensu aliud ingenuè non est, quàm extensio vel extreitas entitatiua partium, quam Scotus enixè contendit substantiam ex se habere, & non à quantitate. At certè ipsi vocabulis abutuntur, dum penetrabilitatem, vel penetrationem attendunt penès transitum vnius rei in alteram per identitatem, & non potius per simultatem ambarum in eodem spatio, hoc .n. ex vi nominis sonat penetratio duorum, .i. coexistẽtiam illorum in eodem loco, & in hoc sensu accipiunt Doctores omnes penetrationis vocabulum, & Theologi, dum tractãt de dote subtilitatis per quam inquiũt, corpus beatum posse penetrare corpus non gloriosum, & Philosophi omnes, dum inquiunt, non posse naturaliter dari corporum penetrationem (in alio .n. sensu est etiã supernaturaliter impossibilis) in hoc sensu, quod magis est, etiam accepit D. Paulus, cum dixit ad Hebr. 4. *Habemus Pontificem, qui penetrauit Cælos, Iesum filium Dei*, vt ibi cõiter explicant Patres, neque .n. voluit in Ascensione Christum se identificasse cum Cęlis, sed Cœlos transiisse absq; eorum scissione coexistendo in eodem spatio; & denique Scotus ipse in hoc sensu vtitur nomine penetrationis in 4. d. 49. q. 16. D. & E, per duas integras paginas.

14 Tertiò arguitur, probando, essentiam quantitatis consistere in actuali extensione locali. Tum quia quantitas est forma dans suum effectum formalem in actu, ergo cum effectus eius formalis sit extendere rem in ordine ad locum, vtiq; actualiter extendet subiectum, in quo reperitur. Tum 2. quia in hoc sensu appellatur quantitas molis, nimirum quia constituit magnitudinem per actualem extensionem, & per hoc designantur species eius, linea est longitudo, superficies addit latitudinem, corpus profunditatem, igitur esse quantum aliud non est, quam esse extensum, longum, latum, & profundum, quod certè non est pręcisè in ordine ad se, sed maximè in ordine ad locum, & spatium, in quo ponuntur partes extra partes. Tum 3. quando dicimus, in Sacramẽto remanere quantitatem cum cæteris accidentibus, aliud non intelligimus, quam remanere extentionem illam, per quam occupatur locus, & spatium; ità arguit Auersa loc. cit. Tum 4. quia, vt obijcit Gabriel, non potest quantitas separari à figura recta, vel curua, & figura concipi nequit sine actuali extentione. Tum 5. quia, vt obijcit Ocham, extreitas per ordinem partium in toto, qualis est positio de genere quantitatis, non solùm facit, vt vna pars sit distincta ab alia, sed etiam vt sit distans, quatenus omnes partes non sunt inter se immediatè vnitæ, sed mediante quantitate, vt est distantia quædam, & talis distantia non potest esse sine ordine partium in loco, cui quantitas commensuretur. Tum 6. quia effectus formalis quan-

titatis est actu reddere partes substantiæ vnam extra aliam, vel hoc igitur significat, vnam esse extra entitatem alterius, & hoc non, quia talem extreitatem habet de se substantia, vel extrà locum alterius, & habetur intentum. Tum denique quia si essentia quantitatis non consistit in actuali extensione; & extrinseca, sed in aptitudinali tm̃, & intrinseca, ad actum primũ pertinente, extensio quantitatiua non erit distincta ab extensione entitatiua substãtiæ, & aliorum accidentium, quia tũc sub extensione quantitatiua poterunt pedes hominis esse in eodem puncto indiuisibili cum cæteris membris, in quo casu nulla remanet extensio, aut partium extreitas prę ter entitatiuam, quæ etiam conuenit partibus extensionis aliarum rerum, immò, & partibus intensionis qualitatis, quæ cõpenetratæ simul in eodem puncto indiuisibili, vna tamen remanet extrà aliam entitatiuè.

15 Resp. ad 1. formam semper actu præstare effectum suum formalem actu, & cum quantitas sit principium exigitiuũ extensionis localis impenetrabilis actu cõmunicat talem effectum subiecto, quod efficit, illud denominando actu exigitiuũ talis extensionis, vnde actualis exigentia extensionis localis est effectus formalis primarius quantitatis, non actualis extensio. Ad 2. quantitas appellatur moles, & magnitudo, quia reddit partes substantię, quas afficit, incompossibiles in eodem spatio, & distincti loci occupatiuas, non autem actu distinctum locum occupantes, & in hoc sensu corpus quantum dicitur longum, latum, & profundum, quia habet principia exigitiua actualis extensionis in loco per longum, latum, & profundum, & hæc principia sunt linea, superficies, & corpus de genere quantitatis. Ad 3. cum dicimus, quantitatem remanere in Sacramento cum cæteris accidẽtibus ideo intelligimus, remanere illam extensionẽ localem accidentium, quia intelligimus remanere quantitatem cum suo connaturali modo quantitatiuo, qualis est positio de genere situs; & è contra asserimus, corpus Christi esse in Sacramento cum sua quantitate nullam ibi concipiendo extensionem localem illius. Ad 4. duplex est figura, vna intrinseca, & quantitatiua, quæ fundatur in positione de genere quantitatis, altera extrinseca, & situalis; quæ fundatur in positione de genere situs, & de hac verum est, concipi non posse sine actuali extensione locali. Ad 5. si Ocham accipit distantiam pro dimensione media inter vnam partem, & alteram, cui illa non est immediatè vnita, verum est, positionẽ de genere quantitatis facere actu distare partes substantiæ impenetrabiliter, vbi priùs distabant penetrabiliter, sed si per distantiam accipit spatium interiectum, falsum est, positionem de genere quantitatis facere sic actu distare partes substantiæ, sic .n. facit eas distare in actu primo, & in aptitudine, quatenus suaptè natura petunt diuersa loca, & in hoc sensu dicimus, caput Christ in hostia localiter à pede distare, & non tm̃ entitatiuè. Ad 6. cõstituit quantitas partes substantiæ vnam extrà aliam in ordine ad locum, at non in actu secundo, sed tm̃ in actu primo, sensu nuper explicato. Ad 7. neg. conseq. quamuis .n. sub extensione quantitatiua possint membra humani corporis se etiam in puncto spatij compenetrare, vt est modò de corpore Christi in Eucharistia, negatur, in isto casu pedes extrà caput esse solũ entitatiuè, & in ordine ad se, seu ad totũ, adhuc .n. pedes sunt extrà caput, & magis distantes alijs membris in ordine ad locum in actu primo, & aptitudine, quatenus suaptè natura petunt loca dissita cũ naturali repugnantia ad compenetrationem, quòd non euenit de partibus substãtiæ, & qualitatis, non est tñ de ratione quantitatis quòd actualiter ponat partes substantię extrà seinuicem actualiter, sicut non est de essentia accidentis absoluti actu inhærere, sed tm̃ esse principium intrinsecum actualis inhærentię exigitiuũ, quare sicut Deus salua essentiã accidentis actualem inhærentiam tollit ab eo, ità salua essentia quantitatis actualem extensionem potest ab ea auferre.

Sed contra vrgebis, talis extensio partium, & extreitas in toto cum ordine ad locum in actu primo competit etiam partibus extensionis qualitatis, vt distinguuntur.

tur a partibus intensionis, nam partes extensiuæ qualitatis per hoc distinguuntur ab intensiuis, quòd licèt omnes æqualiter petant vnam esse extra aliam entitatiuè, tñ partes extensionis petunt etiam extreitatem situalem, vbi partes intensionis eundem situm exposcunt. Resp. adhuc esse discrimen manifestum inter partes quantitatiuas, & partes extensiuas qualitatis, quod illæ petunt distinctum situm impenetrabilem, quia sunt suaptè natura incõpossibiles in eodem spatio, at partes substantiæ, & qualitatis minimè, quia licèt petant diffundi diuisibiliter in loco ob suam materialitatem, non tñ est talis exigentia, vt vna naturaliter debeat necessariò excludere aliã, vt est in partibus quantitatis, vndè videmus in qualitate partes extensiuas posse euadere intensiuas, dum in eodem situ congregantur.

16 Quartò probatur, quòd consistat in simplici extensione aptitudinali ad locum diuisibilẽ, præscindendo ab impenetrabilitate. Primò, tum quia est cõis sentẽtia Scotistarum, substantiam materialem sine quantitate non remanere in loco, nisi definitiuè, & præsentialiter, sicut Angelus, quod ex Scoto desumpserunt in 2. d.12. q. 2. D. & solam quantitatem esse rationem fundamentalem essendi in loco circumscriptiuè, & dimensiuè, quòd Scot. docuit 4. d.10. q. 3. & quol. 10. H. ergo principium aptitudinis essendi in loco diuisibiliter est ipsa quantitas. Tum 2. quia præsentia diuisibilis, & situalis est modus ipsius quantitatis ex Scot. 4. dist 10. q. 1. M. ergo quantitas consistit in principio exigitiuo istius modi, quod circumscribimus, per extensionem aptitudinalem ad locum. Tum 3. quia si præsentia diuisibilis, & circumscriptiua etiam naturaliter debetur substantiæ materiali ex vi suæ materialitatis, iam frustrà ponitur quantitas accidens ab ea realiter distinctum, nullum.n. eff. ctum formalem posset tribuere substãtiæ, cùm inueniat illam actu extensam in ordine ad se, & aptitudine in ordine ad locum. Tum 4. quia sm cõem omnium conceptum quantitatem à substantia distinguentium, quantitas est forma quędam accidentalis, reddens substantiam proximè capacem præsentiæ extensiuæ, & circumscriptiuæ in loco. Tum 5. quia si semel admittimus, substantiam materialem ex vi suæ materialitatis extreitatem suarũ partium etiam in loco expostulare, iam quoque impenetrabiliter peteret esse in loco, itaut actualis penetratio sibi repugnaret, si .n. natura sua petit extreitatem localem, iam contra eius naturam directè erit penetratio, quæ est intreitas localis.

Resp. nequaquam esse nouum in Schola Scotistarum substantiam materialem quantitate expoliatam adhuc retinere prę sentiam diuisibilem in loco hoc enim asserunt, & vetustiores Scotistæ, & recentiores; Regẽtes namq; Parisiẽses in suo Cursu p. 1 Phys. q. 5. quæstiunc. 4. collat. quærentes an materia seclusa quantitate sit in loco, & quomodo, dicunt (& sunt eorum formalia verba) *quod si de facto separaretur quãtitas à materia, vna pars materiæ posset manere extra aliam, & nõ esse in loco alterius præsentialiter, & definitiuè, quia propter separationẽ quãtitatis à materia nõ oportet partes eius aliũ locũ præsentialiter habere ab eo, quem prius habuerunt dimensiuè*, addunt tamẽ posse seinuicem illas partes penetrare in eodem loco, quia non habent dimensiones, quæ penetrationi obsistant; Tatar. 1. Phys. q. 3. not. 2. nõ semel ait, si substantia materialis in loco existeret, & a quantitate separaretur, adhuc eius partes futuras inter se distantes, etiam distantia pręsentialitatis, Io. de Magistris 1. Phys. q. 6. ait, præcisa quantitate à materia vnam partẽ materiæ adhuc esse extra aliam præsentialiter, vnde subdit, quod ablata quantitate non mutantur partes materiæ à suis locis, Pater Sghemma loc. cit. ad sextum, inquit quòd separata quantitate à substantia, adhuc vna pars substantiæ esset hic, alia illic; Fuentes in Log. q. 15. diff. 3 art. 5. expressè idem docet; cum verò inquit Doctor, materiam seclusa quantitate fore in loco definitiuè, sicut Angelus, & non circumscriptiuè, quo loquẽdi modo vtuntur etiã Scotistæ modò citati, accipit modum essendi in loco circumscriptiuè impenetrabiliter qualis est circumscriptio, quam affert quantitas substantiæ, & modum essen

di in loco definitiuè, vt excludit talem circumscriptionem, non autem vt excludit diuisibilitatem,& extensionem præsentiæ, quia ratione suæ materialitatis adhuc substantiæ materiali repugnat ità in loco cōstitui, vt sit tota in toto, & tota in qualibet parte, vt dicemus art. seq. Cum etiam inquit Doctor, solam quantitatem esse fūdamentum,& rationem aptitudinalem essendi in loco circumscriptiuè, loquitur de circumscriptione impenetrabili, quia aliò qui fundamentum præsentiæ diuisibilis,& principium aptitudinis sic essendi in loco est corporeitas ex Scot. quodl. 11. art. 1. quæ in substantia materiali quantitatem præcedit. Ad 2. distinguendus est duplex situs, alius est cum repugnantia penetrationis partium rei situatæ ad inuicem, & hic est modus quantitatiuus, de quo loquitur Doctor loc. cit. alius sine repugnantia præfatæ penetrationis,& hic conuenit omnibus entibus materialibus, prout à spiritibus secernuntur. Ad 3. quantitas non additur frustrà, quia sicut reddit partes substantiæ adinuicem incompossibiles in loco ità affert illi aptitudinem essendi in loco cum extensione impenetrabili; ex quo etiam patet ad quartum. Ad 5. iam patet ex dictis, non esse tantam exigentiā extreitatis localis in partibus substantiæ, sicut in partibus quantitatis, nā eā superare potest agens naturale, & comprimēdo partes substantiæ, & compenetrando in eodem spatio, sicut superare potest exigentiam frigiditatis in aqua, inducendo calorem in ea absque miraculo, at nequit superari exigentia partium quantitatis absque speciali miraculo, & ratio huius est, quia materialitas non est principium exigitiuum loci diuisibilis, vt excludit penetrationem, sed vt excludit modum essendi in loco spiritualem, nempè totum in toto,& totum in qualibet parte, qui proindè competere nequit substantiæ materiali, nisi interuentu specialis miraculi, sicut ratione quantitatis nequit competere corpori quanto penetratio absque speciali miraculo.

17 Quinto demum arguitur, quòd nō consistat in extreitate partium incompossibilium in eodem loco in actu primo, seu in principio exigitiuo extensionis impenetrabilis. Tum quia prior est in quantitate ratio replendi,& occupandi locum, quàm ratio expellendi aliam quantitatem, ideò .n. expellit, quia occupat, ergo melius explicatur quantitas per virtutem occupatiuam, quàm expulsiuam, quæ est impenetrabilitas, vel radix illius. Tum 2. quia si per virtutem hanc expulsiuam explicetur, sequitur, quantitatem fuisse á natura primariò ordinatam non ad extendendū substantiam, sed ad impediēdum alterius corporis penetrationem. Tum 3. quia etiā habere partes inter se incompossibiles respectu loci conuenit substantiæ seclusa quantitate, ideò enim vna pars est impenetrabilis cum alia, vt aiebat Auersa loc. cit. quia habet esse extrà aliam, & ideò vna res est impenetrabilis loco cum alia, quia est in se extensa per suas partes, & è contrà res spirituales, quia non habent hanc entitatiuam extensionem, ideò coexistere possunt cum alijs rebus, cum ergo extreitas impenetrabilis in loco oriatur proximè ex extreitate entitatiua rerum, & hæc reperiatur in substantia materiali ante quantitatem, etiam & illa reperiri debebit. Tum 4. quia si impenetrabilitas esset ratio formalis, non posset quantitas fieri penetrabilis, sicut ex eo, quòd brutū est irrationale, nequit fieri rationale. Tū 5. quia si non dicatur ratio quantitatis, sed passio, & essentiam quantitatis esse radicem impenetrabilitatis, sic etiam æquè benè poterit explicari essentia quantitatis per radicem diuisibilitatis,& cuiuscunque alterius passionis eius. Tum denique quia eadem quantitas naturaliter per rarefactionem,& condensationem occupat spatium maius, & minus, ergo essentia quantitatis non consistit in ratione partium se excludentium ab eodem spatio, cūm in cōdensatione constipentur in eodē spatio.

Resp. rationem replendi, & occupandi in quantitate esse priorem ratione expellendi, seu impenetrabilitate prioritate vniuersalitatis, quia cæteris rebus corporeis etiam conuenit, sicut animal in homine dicitur prius rationalitate, non tū prioritate causalitatis, non .n. absolutè verum est, vnam quantitatem expellere aliam, quia

quia locum replet sed cū addito, quia locū replet impenetrabiliter, vnde impenetrabilitas se habet velut ratio specifica contrahens rationem replendi locum rebus omnibus corporeis conuenientem, & ideo distinctiùs per ipsam explicatur ratio quantitatis specifica. Ad 2. neg. conseq. quia in quantitate idem effectus est extēdere substantiam impenetrabiliter, & impedire alterius quantitatis subingressum. Ad 3. falsum est, impenetrabilitatem ex sola extreitate partium entitatiua prouenire, cùm potius proueniat ex entitatiua extreitate talium partium, quæ suaptè natura exigūt prorsus necessario distincta loca, quales sunt partes quantitatis; ex extreitate verò entitatiua solùm sequitur, quòd petāt res corporeæ esse diuisibiliter in loco, nō vt diuisibilitas excludit penetrationem, sed vt excludit modum essendi in loco definitiuum, & spiritualem, totum in toto, & totum in qualibet parte, qui rei corporeæ prorsus repugnat naturaliter: & Auersa i hoc sibi cōtradicit, cū ibidē asserat, impenetrabilitatem sequi essentiam quantitatis; si id verum est, iam non oritur ex sola extreitate partium entitatiua, quæ etiā sm̄ ipsum in substantia reperitur ante quātitatem. Ad 4. quantitas, dum impeditur a Deo à sua actuali impenetratione, & expulsione, dicitur à Deo reddi penetrabilis, vt dicit negationem actus secundi, .s. impenetrationis, non negationem act⁹ primi .s. impenetrabilitatis, quo sensu dicitur brutum irrationale, quia irrationalitas in bruto nedum dicit negationem ratiocinandi, sed etiam actus primi. Ad 5. melius explicatur ratio quantitatis per impenetrabilitatem, quàm per cæteras passiones, quia hæc est omnium prima, & rationi formali proximior. Ad 6. qui tenēt, per rarefactionem, & condensationem acquiri nouam quantitatem, & antiquam deperdi, facilè se expediunt, negando assumptum; Alij dicentes, manere semper eandem quantitatem, negant consequentiam, quia sicut ratio, cur motus localis fiat in tempore, est essentia ipsius motus, ratio verò, cur fiat tanto tempore, vel tanto, prouenit ex potentia motiua, ex varia eius applicatione, ex resistentia medij, & alijs, ità nunc dicendum, quantitate in secundùm se esse exigitiuam loci extensi indeterminatè, ità ut naturaliter non possit esse tanta condensatio, quæ redigat corpus quantum ad indiuisibile loci, quòd verò habeat tantam, & tantam extentionē, non prouenit a quantitate præcisè, sed ab alijs accidentibus, sicut etiam quod sit in hoc, vel illo loco, sibi accidit ab extrinseco, quæ responsio pro nunc sufficiat, res .n. pertinet ad lib. de Gen. hoc certum, est condensationem non fieri per compenetrationem, vt ibi dicemus disp. 4.

ARTICVLVS II.

Ostenditur distinctio realis quantitatis à substantia corporea, & cęteris eius accidentibus.

18 DIcendum est, quantitatem esse accidens realiter distinctum à substantia, & alijs accidentibus materialibus. Concl. est Scot. in 4. d. 12. q. 2. §. *Ad quæstionem, &c.* & in 2. d. 2. q. 9. & d. 12. q. 1. quem omnes Scotistæ sequuntur, alij 1. Phys. alij in 4. d. 12. & D. Tho. 3. part. q. 77. art. 2. & in 4. d. 12. q. 1. ar. 1. & est cōis omnium sensus contra Nominales; & Prob. 1. auctoritate Philosophi, qui 1. Phys. tex. 15. distinguit quantitatē, sicut qualitatem, à substantia, & 4. Phys. 76. ait solam quantitatem seclusa substantia esse loci occupatiuam, & 2. de Anima 65. docet, substantiam esse sensibilem per accidens, quantitatem verò per se, & 3. Met. tex. 17. ex professo probat, quantitatem realiter non esse substantiam, quod iterum disertè repetit 7. Met. tex. 8.

Deindè probatur ex principijs nostræ fidei, quæ docet, in Eucharistia desinente substantia panis, & vini remanere duntaxat species, .s. accidentia eorum, vt declarat Concil. Trid. sect. 13. can. 2. sed si destrueretur etiam quantitas panis, non remanerent omnia accidentia panis, & conuersio, quæ ibi fit, non solùm deberet dici trāsubstantiatio, sed etiam transaccidentatio, quia non sola substantia panis, sed etiam eius quantitas conuerteretur in corpus Christi; nam, & si Nominales non

porant, quantitatem substantiæ esse accidens realiter distinctum ab ea, adhuc tñ aliquam distinctionem agnoscunt inter ea, aut ex natura rei, aut penes connotata, nam alia ratione res dicitur substantialis, & alia ratione quanta. Accedit, quòd si quantitas non maneret, in qua veluti in communi subiecto illæ qualitates hærerent, sapor, color, odor, non posset assignari ratio, quare vno illorum accidentiũ moto, mouerantur etiam alia simul ab illo dissoluta; quòd si Nominales dicant, id esse miraculum, in contrarium est, quòd non sunt fingenda miracula, vbi necessitas non cogit, alioquin etiam dicere possem⁹, quòd in hostia consecrata d sgregare visũ est miraculum, quia ad hoc, vt albedo naturaliter visum disgreget, requirit proprium subiectum, quod ibi non est in Nominalium sententia. Insuper sm̃ eos quãtitas formaliter est extensio localis, seu substantiá ipsa, vel qualitas, quatenus habent partes extra partes in loco, at substã tia, & qualitates corporis Christi in Eucharistia reperiuntur sine hac extensione, ergo sunt a quantitate realiter distincta. Respon. Rubion cum cæteris Nominalibus loc. superiùs cit. negando conseq. quia Deum facere substantiam, vel qualitatem sine quantitate, non est, ipsum facere substantiam sine quantitate tanquam sine aliqua re ab ipsa distincta, sed est, ipsũ facere substantiæ partes penitus indistantes, quod fieri potest nullo distincto à partibus destructo, sicut è contrà partes substantiæ, vel qualitatis indistantes possunt distendi, & extendi nullo eis addito in re extrà, quia eadem res dicitur substãtia, vel qualitas, vt absolutè sumpta, dicitur verò quantitas vt sic dispositas habẽs partes. Sed hoc cõe, & frequens Nominalium effugium ad connotata satis præcluditur virtute illius principij, quod sæpè suprà vsi simus, & inferiùs vrgebimus, nempè dari non posse mutationem Physicam in rebus ante intellectum absque aliqua re, aut modo reali denuo producto, vel acquisito, neque dari transitum realem à cõtradictorio in contradictorium sine mutatione reali in aliqua re, quia non posset assignari ratio, cur hæc pars cõtradictionis modo verificetur, & non priùs, cùm igitur substantia est in loco extensa, & deindè fit inextensa, vel e contra, transit à contradictorio in contradictorium, & modò à parte rei aliter se habet nunc, quã priùs, ergo fit extensa, vel inextensa per alicuius rei, vel modi acquisitionem, vel deperditionẽ; & cum inquit Rubion, rem esse quantam, aliud non esse, quàm ipsam habere partes sic dispositas in loco, quas ità dispositas non habebat, cum erat in puncto reducta, quærimus, vel illa talis partium dispositio addit aliquid super partes substantiæ, vel non; si nihil, ergo semper fuit substantia illa quanta, & per locum extensa, cùm semper illas partes habuerit; si aliquid, ergo cùm in puncto existens id non haberet, clarè deducitur, substantiam esse a quantitate realiter distinctam; nec curamus, an sit quid distinctum, vt res a re vel modus, vt quid positiuum, vel negatiuum, nobis sufficit, ita distingui, vt substantia esse possit sine illo.

19 Postremò Prob. nostra Concl. naturali ratione; si quantitas realiter identificatur cum substantia corporea, & cæteris accidentibus materialibus, sequitur, vnam quantitatem naturaliter penetrari cum alia, quod est falsum, Probatur sequela, nam in vnoquoque composito materiali entitas materiæ, formæ substantialis, & accidentium sunt simul in eodem loco, sed per Aduersarios singulæ istę entitates sunt etiam quantitates, ergo vna quantitas penetratur cum alia. Respondent Nominales, illa entia quanta solùm non posse naturaliter penetrari, quæ per se subsistunt nec ordinãtur ad constituendum, & perficiendum aliud, idque a natura factum est ad seruandum debitum ordinẽ vniuersi, nam si huiusmodi entia se penetrarent, contingeret vacuum in vniuerso, quæ verò ordinantur ad constituendum aliud, cuiusmodi sunt forma, & materia, & accidentia materialia, posse vtique naturaliter, immò, & de facto penetrari. Cõtrà, quia partes entitatiuæ, ac integrales eiusdem corporis v. g. aquæ, non subsistunt per se, & ordinantur ad perficiendũ totum integrale, sicut materia, & forma ordinantur ad constituendum essentiale,

ergo

ergo possent, ac deberent se naturaliter penetrare, sicut de facto penetrantur materia, & forma; & certè accidentia eucharistica, albedo, sapor, odor, ex natura sua ordinātur ad aliud perficiendum, sicut reliqua accidentia, ergo deberent penetrari cum alijs accidentibus, & corporibus, & tñ vna hostia consecrata nō penetratur cum alia, nec cum alio corpore. Respondent, non penetrari, quia miraculosè existunt per se, & in tali statu se habent, ac si non ordinarentur ad perfectionem, & cōstitutionem alterius, vndè sicut habent modum per se subsistentis, ita habent modum rei impenetrabilis. Contrà, ergo albedo, & sapor in eadem hostia se penetrare non deberent, quia vtrunque illorum accidentium habet modum per se subsistentis, quod tñ est contra experientiam.

Resp. Arriag. disp. 5. Met. sec. p vt defendat hoc Nominalium figmentū, quod licet recedat substantia ex vi consecrationis, manent tamen vbicationes eius, quæ proximè fundant impenetrationē. Hæc solutio confutata est disp. 7. Log. q. 2. ab initio, tum quia modus qualis est vbicatio nō potest conseruari sine re cuius est modus, tum quia nunquam posset Deus duo corpora in eodem loco compenetrare, quia vnumquodq; peculiare petit vbicationem tum tandem quia hac ratione albedo, & sapor in hostia non se penetrarent, quia peculiares, & distinctas habent vbicationes, vt suo loco dicemus, & ipse concedit.

20 In Contrarium objiciunt Nominales. Primò, quia idem corpus inuariatum quòad omnia esse potest magis, & minus quantum, eadem .n. aqua, quę priùs occupabat duos palmos, per congelationem deinde restringitur ad locum palmare, ergo quantitas non est accidens realiter distinctum à substantia, sed est eadem substantia vt respondens loco extenso, quæ cum respondet maiori loco, dicitur magis quanta, cum minori, minus quanta. Deindè quia substantia, circumscripto quocunque accidente a se realiter distincto, habet omnes effectus, qui dicuntur a quantitate formaliter prouenire, nulla .n. extreitas partium, vel extensio cogitari potest a quantitate prouenire, quam substantia materialis de se non habeat, habet .n. extreitatem partium, vt dicit alietatem entitatiuam illarum, habet extreitatem vt dicit ordinem partium in toto, habet ēt extreitatem partium adinuicem incompossibilium in eodem loco, quia hæc extreitas originatur ab illa, ideò .n. vna pars est impenetrabilis cū alia, quia habet esse extra illam entitatiuè, vndè & locum distinctum petit ab illius loco; nulla item diuisibilitas excogitari potest à quantitate in substantiam deriuari, quàm priùs ex se non haberet, & sic de alijs, ergo &c.

Resp. neg. antec. quia vt diximus, implicat, corpus magis, vel minus extendi nullo penitus inuariato, præsertim cū rarefactio, & condensatio sint veræ mutationes; vndè etiam in Nominalium sententia, qui quantitatem substantiæ dicunt esse localem eius extensionem, implicat illud antecedens; in sententia autem cōmuniori dicēdum, quòd cum aqua ex loco bipalmari reducitur ad palmarem, vel deperditur quantitas sm̄ vnam viam explicandi rarefactionem, & condensationem, vel si maneat eadē, variatur actualis extensio in ordine ad locum, quæ non est quantitas, sed modus quantitatis ex Scot. 4. d. 10. q. 1. M. spectans ad prædicamētum Situs, & sic idem corpus dicitur quidem magis, vel minus extensum, non tñ magis, & minus quantum; & quando etiā dicitur magis, vel minus extensum per rarefactionem, & condensationem, adhuc non dicitur tale nullo penitus inuariato.

Contra hanc respons. arguit Rubion loc. cit. quātitas, & extensio sunt penitus idem, ergo similiter quantum, & extensum, Prob. assumptum; tum quia alioqui posset dari quantum nullo modo extensum ex hypothesi, quòd Deus extensionē à quantitate auferret, immo posset dari quantum indiuisibile, quia inextēsum est indiuisibile, & corpus minoris quantitatis posset esse maius, & maioris minus, casu quo illud magis extenderetur, & istud minus, omne .n. corpus quātò extensius, tantò maius. Hæc, & alia argumenta cōgerit ibi Rubion, quorum solutio pertinet ad Disputationem de Rarefactione, & Condensatione, quantum ad præsens

spectat, negatur assumptum, ad probat. concedimus, posse dari quantum nullo modo localiter extensum in esse exercito, & in actu secundo, extēsum tñ in actu primo per principium exigitiuum extensionis localis, & cęteris paribus, quod est exigitiuum maioris extensionis, dicitur maius, quod minoris, minus, vndè maioritas, vel minoritas corporum attenditur penes principium exigitiuum extensionis tantæ, vel tantæ, non penes actualem extensionem; diximus cæteris paribus, quia vt iudicemus de maiori, vel minori corporum quantitate, comparari debent in eodem statu, .s. vel ambo rarefacta, vel condensata; & quantum sine actuali extensione locali, vt corpus Christi in Eucharistia, licèt sit indiuisibile per physicam diuisionem instrumento corporeo factam per cessionem vnius quanti alteri quanto adhuc tñ est diuisibile, vt diuisibilitas importat solam partium separabilitatem. Sed ais, diuisibilitatem physicam, & instrumento corporeo factibilem, esse passionem quantitatis ex dictis, ergo implicat, quod est quantum, non esse sic diuisibile, at quod est sic diuisibile, est actu localiter extensum; ergo quantū est actu necessariò localiter extensum. Respond. quantum sine actuali extensione esse sic diuisibile, at hanc diuisibilitatē non posse ad actum proximè reduci, nisi quātum illud sit sub modo quantitatiuo, & in hoc sensu dicimus, non esse sic diuisibile scilicet non potentia proxima, quo sensu lignum sub humiditate diceremus, non esse combustibile.

21 Ad aliud, neg. assumptum ad probat. negamus, substantiam, & qualitatem habere extreitatem partium incompossibilium, & physicam diuisibilitatem seclusa quantitate, quamuis .n. habeant plures partes extra se positas etiam in ordine ad locum, & ex sua materialitate petant præsentiam diuisibilem, attamen hęc exigentia non excludit necessariò penetrationem, sed tñ modū spiritualem essendi in loco, totum in toto, & totum in qualibet parte, & prorsus falsum est, extreitatem partium in loco impenetrabilem, ex sola, & absoluta partium extreitate entitatiua prouenire, vt dictum est art. præced. num. 17. nam & duo Angeli sunt extra se positi entitatiuè, nec tñ inde petunt extreitatem quoque localem impenetrabilem, igitur extreitas ista impenetrabilis non oritur ex qualibet extreitate partium entitatiua, sed ex extreitate talium partiū entitatiua, .s. ex natura sua adinuicem incompossibilium, quales sunt solummodo partes entitatiuæ quantitatis, sic etiam dicimus, quòd licèt substantia, & qualitas citra quantitatem sint diuisibiles, hoc est absolutè separabiles à Deo, vel Angelo, non tñ sunt diuisibiles physicè, & instrumēto corporeo, sed hanc diuisibilitatem habent solummodo merito quantitatis superuenientis.

Contra hanc solutionem etiam arguit Rubion. loc. cit. quoniam nulla apparet ratio, quare partes accidentis diuersæ diuersas substantiæ partes præsupponentes extra se positas, & entitatiuè, & situaliter, magis sint aptæ naturaliter inter se distare positiuè, .s. cum repugnantia ad penetrationem, quàm partes substantiæ, quas præsupponunt, ergo extreitas localis positiua competit etiam naturaliter partibus substantiæ, & non priuatiua tm, .i. sine repugnantia ad penetrationem. Resp. neg. assumptum, hic .n. est effectus formalis quantitatis, partes substantiæ, quę priùs repugnantiam positiuam in ordine ad locum non habebant inter se efficere incompossibiles; quod etiam cernimus in cœteris accidentibus, partes albedinis reddunt partes parietis albas, nec eas præsupponunt tales, partes caloris reddunt partes manus calidas, quas non præsupponebant tales, & sic de singulis, ad hoc .n. institutæ sunt formæ, vt per earum cōmunicationē tribuāt subiectis effectus formales, quos de se non habebant.

22 Secundò obijcitur. Tum quia non solùm substantia materialis, sed etiā singulæ qualitates ei inhærentes sunt extensæ, non solùm entitatiuè, sed etiam quātitatiuè, ergo qualibet habebit suam extensionē, atque ita non dabitur sola quātitas substantiæ, à qua & qualitates dicātur quantæ, quia forma non denominat, nisi subiectum, quod informat, sed tota quan-

quantitates erunt, quot accidentia in subiecto illis realiter identificatæ. Tum 2. quia eædem sunt species quantitatis, & substantiæ, & qualitatis, inquantùm sunt res corporeæ, & diuisibiles, in his enim omnibus reperiuntur linea, superficies, & corpus, ergo quantitas non est nisi substantia, & qualitas, quatenus extensæ & diuisibiles. Tum 3. quia qualitas non est intensa per accidens superadditum, sed tm̃ quia sunt plures partes qualitatis in eodem situ, ergo pariter substantia dicetur extensa, & quanta sine accidente superaddito per solam pluralitatem partiũ in alio, & alio loco.

Resp. ad 1. negando conseq. vnica .n. quantitas existit in quolibet indiuiduo, quæ sicut per se formaliter extendit substantiam, ita etiam extendit reliqua accidentia quantitatiuè, .s. impenetrabiliter, & sufficit, quòd singula inhæreant subiecto extenso, vt postea dicantur quanta, & extensa; tum quia omne, quod recipitur, per modum recipientis recipitur, cum in suo esse à subiecto recipiente dependet, & quantitas non deriuat denominationem suam in qualitates per modum formæ informantis, sed potius per modũ subiecti recipientis, vt diximus disp. 3. q. 3. art. 2. Ad 2. concedimus, absolutè loquendo, assumptum, cùm .n. tam substantia, quàm qualitas corporea seclusa quãtitate habeant suas partes integrales vnitas, & continuas, etiã & indiuisibilia continuatiua debent habere, appropriatè tñ, & peculiari quodammodo admitti debẽt in quantitate, quia hæc sola est, quæ molem facit, & corpora magnificat per longum, latum, & profundum; immo in sensu, quo loquitur Philos. de Continuo 6. Phis. continuitas in sola quantitate reperitur, quia vt patet ex demõstratione, quã ibi facit de punctis, loquitur de continuitate, quę facit molem, & ponit vnam partem extra aliã impenetrabiliter, quæ planè continuitas non nisi in quantitate reperitur, & in cœteris rebus per ipsam. Ad 3. dicimus, intentionem, & extentionem comparari posse, & ad partes, quę formaliter constituunt intentionem, vel extentionem, & etiam ad subiectum, cui communicatur intensio, & extensio, vt igitur teneat paritas, debent vniformiter comparari, sic .n. vt intensio non distinguitur realiter à partibus, ita neque extensio, & sicut qualitas subiectum intendens realiter distinguitur ab eo, ita etiam quantitas subiectum extendens.

23 Tertio obijcitur, quòd si quantitas est accidens à substantia realiter distinctum, poterit vtique Deus substantiam in instanti à quantitate separare, tũc autem vel manebit substãtia illa adhuc extensa per totum spatium, vbi prius erat, vel in punctum confluet illius spatij, hoc secundum dici non potest, quia talis fluxus fieri deberet per motum localem, & sic in tempore, ergo cùm quantitas auferatur in instãti, toto illo tempore sequẽti, quo duraret fluxus partium substantiæ ad indiuisibile loci, partes illæ existerent diuisibiliter in spatio; si dicatur primum, quod maneat extensa per totũ illud spatium, vel ita intelligitur, vt sit tota in toto, & pars in parte, & sic iam adhuc erit quanta, cùm fundamentalis ratio essendi in loco tali modo, .s. circunscriptiuè, sit sola quantitas, vel ita intelligitur, vt sit tota in toto, & tota in qualibet parte ad modum Angeli, & hoc ex natura rei absque interuentu noui miraculi contingere non potest, quia hic modus essendi in loco naturaliter solùm conuenit rebus spiritualibus ob carentiam partium integralium, quas cùm adhuc retineat substantia corporea sine quantitate, habet etiam repugnantiam ex natura rei ad esse in loco modo spirituali. Respondet Soncin. 5. Met. q. 22. substantiam corpoream sine quantitate existere nõ posse, quia implicat, entitatem diuisibilem in partes integrãtes posse simul diuidi in omnem suam partem, quod contingeret in tali separatione, quia tunc auferretur à substantia principium formale, quo partes illę vniebantur, nam illæ habent vnionem continuationis, quæ est formaliter à quantitate, igitur ex distinctione reali quantitatis a substantia, ait Soncin. sequi solùm, posse substantiam conseruari sine hac, aut illa quantitate, non tñ sine omni. Sed malè negatur, substantiam à quantitate

posse separari, & sine ea à Deo conseruari, tum quia de facto videmus separare quantitatem à substantia in Eucharistia, ergo tantò magis poterit substantiam separare à quantitate, & separatam conseruare, magis.n.pendet quantitas à substātia, quam è cōtra, sicut vniuersaliter magis pendet accidens à subiecto, quàm è contra; tum quia omne absolutum prius altero, à quo realiter, & essentialiter distinguitur, (vt excludamus subiectum respectu passionis, partes physicas respectu totius) potest esse sine illo, tum quia nō minus necessariam connexionem, si ad hanc recurrant (vt solent) videtur habere actualis extentio localis cum quantitate, quam quantitas cum substantia, ergo sicut de facto separatur quātitas corporis Christi in Eucharistia ab extensione locali, ita poterit substantia à quantitate; tum tandem, quia falsum est, substantiam nō habere suam continuitatem ante quātitatem, & vt est totum integrale pendente à quantitate in genere causæ formalis, & ideò esse à quantitate inseparabilem, vt dixit Masius 1.Phys.c.2.q.1.in fine.

24 Resp. Hier.Hlà 1.Phys.c.2.q.2. & videtur accepisse à Durand.1. dist.37.p.2.q.1. concedendo, posse substantiam à quantitate separatam conseruari, sed tūc non habere vllam vbicationem, vel præsentiam, quare diceretur esse in seipsa, nō in loco, vt dicunt Thomistæ de Angelo non operante. Sed neque hoc benè dicitur; Tum quia in eo loco non solùm erāt partes quantitatis, sed etiam partes substantiæ quantitate affectæ, ergo ad hoc vt partes substantiæ cessent esse in dicto spatio, nō satis est, si in eo cessent partes solius quantitatis. Tum quia substantia præcisa quantitate ratione suæ entitatis nata est fundare præsentiam ad spatium, vt videmus in substantijs immaterialibus, ergo, & substātia materialis poterit eam fundare seclusa quantitate, quia ita potest dici indistans ab hoc loco sine quantitate, sicut Angelus. Tum quia quantitas nō affert rebus præsentiam, & vbicationem, cū hæc conueniat singulis rebus per suam entitatem indistantem à loco, sed solùm affert præsentiam impenetrabilem, & circumscriptiuam, ergo cessatio quantitatis in loco non est cessatio substantiæ in loco, sed tm̄ cessatio tali modo, .s. impenetrabiliter. Tum tandem quia etiam si responsio hæc admitti posset, ex hypothesi, quòd substantia quantitate expoliata extra Vniuersum foret, vbi locus nō est, attamen supposito, quòd sit in vniuerso, necessariò dici debet esse in aliquo loco, si.n. in instanti, quo spoliatur à Deo, esset in hoc gymnasio illa substantia, sanè etiam post expoliationē inter latera huius gymnasij adhuc remaneret, nec per fenestras euolasset.

Resp. Auersa q.22. sect. 1 cum multis alijs, quòd in eo casu tota substantia reduceretur in punctum, vel ad exiguam quandam partem illius spatij; sed quomodo fieret ista reductio in punctum, nō omnes conueniunt, licèt.n. concedant omnes, non posse fieri per motum localem, quia hic nequit fieri in instanti, sed in tempore, & in eo tempore substantia occuparet locum extensum, dicunt tn̄ aliqui, quòd fieret per mutationē localem, quæ nō includit totam realitatem motus eiusdem rationis cum ea, qua Angelus virtute sua transit ab extremo ad extremum, non transeundo per medium, & cum ea, qua Christus fit præsens in Sacramento in instanti terminatiuo cōsecrationis sine motu è Cœlo ad terram, & hanc mutationem translatiuam in instanti partiū singularum ad punctum spatij, quidam volunt fieri virtute diuina; quidam sequi ex natura rei ex sola quantitatis ablatione, quia sicut Angelus existens in sphæra diuisibili potest in instanti se ponere in puncto, ita partes illius substantiæ ablata quātitate possunt in punctum se colligere, cum tota repugnantia simultatis oriebatur ex quantitate. Alij tandem dicunt, hanc reductionem partium substantiæ in punctum fieri sine vllo motu, aut mutatione locali, sed per solam ablationē rationis formalis, qua partes illæ extendebantur in spatio, & inter se distabāt, nam dupliciter possunt partes non distare, vel quia proximè fiunt per motum, aut mutationem localem, vel per ablationem rationis formalis, qua distabant, & hoc se-

cundo modo fierent indistantes ex natura rei in illo casu.

25 Sed fluxus iste in eo casu substantię materialis in pūctum nullo illorum modorum benè saluatur; Non in primis benè saluatur per solam ablationem rationis formalis substantiam extendentis in spatio, Tum quia hæc non est quantitas, vt nuper dicebamus, cùm vnaquæque res per propriam præsentiam dicatur à spatio, in quo est, indistans, atque ideò alia est præsentia partium substātię, alia partium quantitatis, quare sicut entitas substantiæ potest manere sine entitate quātitatis, ita respectus præsentiæ fundatus in partibus substātiæ manere potest sine respectu fundato in partibus quantitatis. Tum quia intelligi nequit rem esse alicubi, vbi priùs non erat, nisi sit ibi de nouo producta, vel adducta, at non possunt partes substantiæ constitui in puncto, vbi non erant prius per productionem, quia supponimus, substantiam conseruari, & solam quantitatem destrui, adductio verò intelligi non potest sine mutatione locali. Tum quia ablatio quantitatis est actio negatiua, & constitutio partium substantiæ in puncto est actio positiua, & acquisitio nouæ præsentiæ. Neque benè saluatur per mutationem localem ex vi ablationis quantitatis ex natura rei sequentē; Tum quia vt nunc dicebamus, ablatio quātitatis est actio negatiua, ergo transitus ille simultaneus partium in punctum, cum sit actio positiua, nequit formaliter esse ex vi ablationis quantitatis. Tum quia etiā si concedamus, Angelum in instanti posse se trasferre ab extremo ad extremum, nō transeundo per mediū in sensu, quo Scot. docet 2. dist. 2. q. 12. C, ratione suę simplicitatis, in nullo tū sensu id potest concedi de substantia materiali ratione suæ materialitatis. Tum quia ex 4. Phys. habetur, quòd si a vase in instanti tolleretur medium, quod eius latera faciebat distare, nō propterea illa latera concurrerēt in instanti, ergo etiam si admittamus; partes substantiæ esse inter se distantes ratione quātitatis, non idcircò si illa auferatur in instanti, debemus dicere, statim sequi ex natura rei concursum, & fluxum instantaneū omnium illarum partium ad punctum. Tū quia etiamsi concedamus, absque nouo miraculo posse contingere penetrationem omnium illarum partium ad inuicem in puncto, quia ablata est quantitas, quæ eas reddebat incompossibiles, non propterea sequitur, quòd ad eius ablationem statim ex natura rei debeatur materiali substantiæ non quantæ punctum indiuisibile vt locus, cum hoc non debeatur substantiæ immateriali ex natura rei, de qua magis videtur. Tum tandem quia qū sunt duo entia absoluta, quorum vnum est prius alio, ex mutatione facta circa posterius, non sequitur necessariò mutatio circa prius, nisi in eis, quæ pendent a posteriori absoluto, at substantia nec in se, nec in sua pręsentialitate pendet à quantitate, ergo. Nec tandem benè saluatur per mutationem à Deo factam, quę transitiua sit in instanti omnium illarū partium in pūctum, vt ait Auersa, quia quæstio est de substantia suæ naturæ relicta sine interuentu noui miraculi præter illa ablationem, quęritur .n. si Deus expoliaret substantiā quantitate, nec vllā prorsus positiuā adiūgeret mutationē, qualē statū, qualēuè præsentiā sit habitura ad spatium, in quo prius erat, nulli .n. dubiū est, quod si Deus adiungere vellet talem mutationem, vtique ex vi illius singulæ illius substantiæ partes in punctum fluerent.

26 Resp. Fonseca 5. Met. c. 13. q. 2. sect. 3. ad 4. substantiam in tali casu mansuram in eodem toto loco priori, non tū eo modo, quo priùs circumscriptiuè per partes extra partes, sed definitiuè ad instar substantiæ spiritualis, totam in toto, & totam in qualibet parte, quam responsionem multi amplectuntur Scotistę, veluti expressè insinuatam à Doctore 2. d. 12. q. 2. D. & quia talis mutuus partium transitus ad locum alterius fieri nequit sine locali mutatione, quidam aiunt, talem mutationem ex natura rei contingere ex sola ablatione quantitatis; quidam verò fieri diuina virtute in eodem instanti, vt tota illa substantia, & singulæ eius partes collocētur in omnibus partibus spatij sine transitu per medium, & ita vbi caput esset, ibi manus, ibi crura, ibi pedes existerent,

sisterent, & è contrà.

Sed planè respõsio hæc cæteris est intollerabilior, quamuis .n. gratis concedamus, Deum efficere posse, vt substantia materialis sit tota in toto, & tota in qualibet parte spatij, vt de facto manet Christi corpus in hostia, id tñ fieri nequit sine nouo miraculo etiam posito priori, .s. separatione quantitatis. Tum quia hic modus essendi in loco indiuisibiliter connaturalis est spiritibus, quia carent multitudine partium integralium, & hac ratione vbicunque sunt, etiam in puncto, ibi sunt sm̃ se totos, & necessariò ibi habent totũ suum esse, ergo quia substantiæ materiales citrà quantitatem habent talem partium multitudinem, & extreitatem, non necessariò vbi sunt ex natura rei habent totũ suum esse, sed sicut totum suum esse ex multis constat partibus, ità sm̃ vnam partem est pręsens huic spatio, & sm̃ aliã alteri. Tum quia sm̃ substantia materialis nõ habet esse diuisibiliter in loco pręcisè per quãtitatem, ergo ex vi ablationis huius nõ remanet indiuisibiliter in loco. Tum quia etsi Angelus naturaliter esse possit in pluribus locis inadæquatis, non tñ in pluribus adæquatis sine miraculo, ergo eadem ratione non poterit sine miraculo substantia non quanta esse indiuisibiliter in loco tota in toto, & tota in qualibet parte, quia naturaliter eius partes essent in pluribus locis adæquatis; ex vi enim talis modi essendi, quælibet pars est in suo loco, & in loco aliarum, atque ità in pluribus locis sibi ádæquatis, licèt tota substantia dicatur in vno loco sibi adæquato. Tum quia pars exigit minorem locum toto ex natura rei, at si ad ablationem quãtitatis poneretur substantia materialis tota in toto, & tota in qualibet parte, tunc quælibet pars ex natura rei tantum exigeret locum, quãtum exigit totum; Tum quia repugnãtia existendi in duobus locis nõ oritur à quantitate, sed à limitatione rei, ergo substantia materialis ex simplici ablatione quãtitatis non redditur apta, vt in multis locis adæquatis simul possit existere, quod tñ sequitur, si ex natura rei ad ablationẽ quantitatis ei talis modus debeatur, quia licèt substantia materialis respiciat adæquatè sm̃ omnes partes totum illud spatium, tñ idipsum spatium respectu singularum est inadæquatum, & excedens. Tũ quia si substãtia materialis antecedenter ad quantitatem est suaptè natura capax talis pręsentiæ indiuisibilis in loco diuisibili, itaut sit sibi cõnaturalis, sicut Angelo, ergo per superueniẽtem quantitatem violentatur, dum per eam redditur capax præsentiæ diuisibilis, immo tm̃ aberit, vt substantia materialis de se sit capax quãtitatis, quæ eam reddat spatijs diuisibiliter præsentem, quod potius ad eam naturaliter haberet repugnãtiam. Tum denique, quia si hæc penetrabilitas in substantia materiali resultans ex ablatione quãtitatis debet statim reduci ad actũ in instanti, præter quam quod hæc instantanea localis mutatio de extremo in extremum sine transitu per medium substantię materiali non conceditur ob suam materialitatem, debet adhuc assignari ratio, cur potius debeat reduci ad actum hoc modo indiuisibili, vt sit tota in toto, & tota in qualibet parte, & non potius per fluxum omnium partium, ad punctum, cũ hæc sit reductio facilior illa, & naturæ rei magis consentanea; nec.n solùm fit, quòd plures partes eiusdem corporis eundem locum subintrent, quod nõ repugnat suæ naturæ absente quantitate, at reductio ad actum priori modo vltra hoc exigit etiã, quòd eadem pars eiusdem corporis sit simul, & semel in pluribus locis adæquatis, & exigat ex natura rei tantũ locum, quãtum exigit totum corpus. Quòd si concedant huiusmodi mutationem, qua tota substãtia cõstituitur in instãti in toto loco, & tota in qualibet parte, fieri immediatè à Deo per superadditum miraculũ, iam ista responsio non satisfacit quæsito, quod mouetur de substantia suę naturæ relicta post expoliationẽ eius à quantitate, absque quod Deus nouam mutationem addat; quo nam verò sensu Scotus dixerit loc. cit. in 2. substantiam materialem quantitate denudatam forè in loco definitiuè, explicatum est articulo præcedenti in solutione ad 4.

27 Restat igitur dicẽdum cum Scotistis

stis loco proximè citato relatis, substantiam quantitate exutam ex natura rei remanere sm̃ omnes, & singulas sui partes in eodem situ, in quo priùs erat sub quantitate, quem dicendi modum sequuntur Suar. disp. 40. Met. sect. 4. Hurt. disp. 13. Met. sect. 5. Amic. tract. 15. q. 4. dub. 5. art 3. & alij quamplures, & planè sequitur ex dictis, cùm .n. substantia à quantitate separata sit alicubi, & non in puncto, sed in toto spatio, vbi prius erat sub quantitate, & quidem in eo non indiuisibiliter ad modum Angeli, sed diuisibiliter, sanè erit tota in toto, & pars in parte, adhuc tñ quanta dici non posset, quia non maneret quantitatiuè, i. impenetrabiliter extẽsa, sed penetrabiliter, nec molem corpoream faceret alijs corporibus obsistentẽ, nec eius partes essent inter se inuicem in eodem loco incompossibiles.

At hanc respons. impugnat Auersa loc. cit. Tum quia adhuc vrgeri potest difficultas, vt sicut Deus abstulit quantitatem à substantia, ità etiam auferat effectum illum, seu modum essendi, & præsentialitatem, & tunc adhuc quærendum superest, quomodo substantia remaneret. Tũ 2. quia quamuis ille modus essendi in loco dicatur effectus formalis præsentiæ diuisibilis, non verò quantitatis, tñ talis, ac tanta est dependentia huiusmodi præsentiæ à quantitate; vt necessariò illam præsupponat in subiecto, nec possit substantia coextendi sic loco, nimirum circumscriptiuè, nisi supponatur habere quantitatem, tanquam fundamentum talis præsentiæ, vt colligitur ex Arist. 1. Phys. tex. 15. vbi docet, non posse concipi substantiam, aliamuè rem infinitam, nisi per quãtitatem, quia .s. nulla res potest esse extẽsa sine quantitate. Tum 3. non rectè dicitur, substantiam sic extensam in loco non manere extensam quantitatiuè, & impenetrabiliter, nam cum illo modo essendi in loco extensiuè per partes extra partes necessariò connexa est impenetrabilitas, sicut eo remoto, statim vna substantia est cum alia penetrabilis. Tum denium quæri potest, cur eò ipso quod substantia à quantitate superueniente impenetrabilitatem habuerit, statim hæc reducitur ad actum, & actu ponitur in loco per situm impenetrabilem, non etiam eodem modo penetrabilitas, quam acquirit ad ablationem quantitatis, statim reducitur ad actum, itaut omnes eius partes, vel statim in puncto se penetrent, vel tota sit in toto spatio, & tota in qualibet eius parte?

28 Resp. ad 1. cõem esse opinionem, nullam rem extare posse in vniuerso sine aliquo Vbi, sine vlla prorsus præsentialitate sibi proportionata, vt etiam ipse Auersa fatetur q. 28. sec. 2. & eundem casum possumus illi proponere, quòd Deus, auferat substantiæ, quæ defluxit in punctũ, præsentiam illam pũctualem, & quærere, quomodo tunc illa substantia remaneret, & quod ipse respondebit dicemus & nos: & si admitteretur, quòd talis præsentia posset à Deo auferri, dicẽdum esset, quòd remaneret adhuc præsens diuisibiliter toti illi spatio, non quidem formaliter, vt priùs, sed tm̃ fundamentaliter. Ad 2. art. precedenti dictum est, quantitatem esse fundamentum præsentiæ circumscriptiuæ impenetrabilis, non autem penetrabilis, & hac ratione dixit Philos. 1. Phys. non posse concipi rem magnam sine quãtitate, quia per quantitatem solùm constituitur moles, & magnitudo sensibus apparens, quatenus per eam vna pars necessariò excluditur à loco alterius, & ità fit moles occupatiua loci. Ad 3. pariter dictum est art. præcedenti, falsum prorsus esse, quod impenetrabilitas oriatur ex sola extreitate partiũ entitatiua, & quod idẽ sit esse impenetrabiliter i loco, ac esse diuisibiliter p part ẽ extra partẽ. Ad 4. dicim⁹, q̃ impenetrabilitas verè est passio corporis quãti, & ideo effect⁹ eius naturalis, idest actualis impenetratio impediri nõ potest à naturali agente, ne statim sequat, sed nõ ità penetrabilitas est passio corporis nõ quanti, quia si ità foret, tm̃ abest, vt suaptè natura foret capax quantitatis, quę illud reddit impenetrabile, quod potius ad eam haberet naturalem repugnãtiam, & in eius aduentu ad statum reduceretur violentum; cum igitur dicimus, substantiam quantitate expoliatam esse penetrabilem, sensus est, quòd sibi non repugnat penetratio, quod est esse penetrabilem negatiue

gatiuè, non tñ hinc sequitur, quod sit positiuè talis, idest apta suaptè natura ad eã recipiendam, sicut neque aqua, ex eo quia non sibi repugnat calefieri, sequitur, quòd aptitudinem habeat ad calefactionem.

QVÆSTIO II.

An Continuum ex solis indiuisibilibus, vel solis diuisibilibus, vel ex vtrisque simul constituatur.

29 NOmine Continui hoc loco non solam quantitatem intelligimus sed substantiam quoque corpoream, eiusque cætera accidentia materialia, cùm .n. hæc omnia suas habeant entitatiuas partes, vnam extra aliam quantitate seclusa, propriamq; compositionem habeant integralem, consequenter continua erunt, & sub hoc cõi nomine Continui poterunt comprehendi, & dum quærimus, an continuum ex solis indiuisibilibus constituatur, vel solis diuisibilibus, vel potius ex vtrisq; simul, per diuisibilia intelligimus partes, quæ rursus in minores, & minores diuidi possint; per indiuisibilia verò intelligimus indiuisibilia mathematica, qualia sunt pũcta, lineæ, & superficies, quæ nullas prorsus habent partes, ex eo capite, quo indiuisibilia sunt; per quod excludimus indiuisibilia tum Physica, sicut sunt minima naturalia, vt oculus pulicis, cuspis acutissimę acus, & similia, quæ indiuisibilia dicuntur non quia careant partibus, in quas à Deo saltem possint diuidi, & à nobis saltim mẽte distribui, sed quia talis diuisio fieri nequit ab agẽte naturali p instrumẽta naturalia, tum Metaphysica, sicut sunt res spirituales, quia licèt ista careant partibus integrantibus, vt Mathematica, possunt tñ locum occupare diuisibilem ratione extẽsionis virtualis, qua carent Mathematica, & in hac quæstione tam celebri sic intellecta, tres tm extant sententiæ, duæ extremæ, & vna media vt notarunt Parisiens. 6. Phys. q. 1. Prima extrema est Stoicorũ, quibus præiuit Zeno, componentium cõtinuum ex solis indiuisibilibus, lineam nimirum ex solis punctis, superficiem ex solis lineis, & corpus tandem ex solis superficiebus. Altera extrema est Nominalium negantium indiuisibilia, constituentium continuum ex solis partibus semper diuisibilibus, quos sequũtur Auersa q. 22. sect. 4. Aresf. 1. de Gen. disp. 2. q. 23. at Fons. 5. Met. c. 13. q. 6. sect. 4. negat indiuisibilia continuatiua, quod etiam probabile putant Conimb. 6. Phys. cap. 2. q. 1. art. 4. vnde solùm superficiem terminantem in corpore admittit. Tertia sententia est media, quæ ex vtrisque continuum constituit ex diuisibilibus quidem, vt ex partibus cõponentibus, & integrantibus molem corpoream, ex indiuisibilibus verò, vt continuantibus, ac terminantibus partes, & hęc est germana sententia peripatetica, quam sequitur Scot. 2. d. 2. q. 9. T. & communiter tam antiquiores, quam Recentiores, vt Suar. disp. 40. Met. sect. 5. Ruuis 6. Phys. cap. 2. tract. de Continuo, Masius q. 1. Hurt. disp. 15. Phys. sect. 2. & alij infrà citãdi, licet Ariag. disp. 16. Phys. valde trepidet.

ARTICVLVS I.

Physicè, & mathematicè ostenditur repugnare compositionem Continui ex indiuisibilibus.

30 DIcimus, prorsus implicare compositionem Continui ex indiuisibilibus; Concl. est Arist. ex professo contra Zenonem disputantis 6. Phys. & Scoti in 2. d. 2. q. 9. Philosophus eam probat duabus præsertim rationibus physicis omninò hanc veritatem demonstrantibus; Scotus verò eam corroborat duabus Mathematicis, quibus omninò ostenditur sẽtentiæ Stoicæ impossibilitas.

Prima ratio Physica ab Arist. desumpta; 6. Phys. ab initio fundatur in eo principio, quod indiuisibile additum indiuisibili, nõ potest facere maius extensiuè, & quò ad molem, nec consequenter constituere cõtinuum: nam si vnum indiuisibile additũ alteri faceret maius, deberet in indiuisibili assignari pars tacta, ratione cuius esset vnitum alteri, & pars non tacta, ratione cuius esset extrà illud, nam vt fiat aliquod maius ex duobus vnitis, quàm ex vno solo, debent ità inter se vniri, vt sint aliquid

lui.

sui sint extrà se, sed in indiuisibili non sūt partes, vndè se toto adæquatè in eodem spatio coexistit alteri indiuisibili, & ambo se penetrant, ergo ex illis non potest conflari continuum, quod importat magnitudinem molis.

Respondent 1. hanc rationem, si quid valet, etiam contra nos concludere, ex illa .n. sequitur, quòd si illa duo corpora se tangunt in superficie, superficies erit pars corporis, cuius oppositum intendimus probare, & quòd si duæ lineæ se tangunt in pūctis extremis, puncta fore partes lineę, quia quæcunque duo se tangunt, vel se tāgunt sm̄ se totum, vel sm̄ aliquam sui partem. Sed hoc subterfugium nil valet, si benè intelligatur ratio Arist. & eo modo, quo eam declarat suus Comment. 6. Phys. Comment. 2. & Canon. 6. Phys. q. 1. & Parisienses 6. Phys. dub. p. super tex. nec fiat vis in verbis, quia quando Philos. ait tex. 2. *Tanget autem omne, aut totum totum, aut pars partem, aut totum pars,* non accipit ib. partem propriè, sed vocat partem omne illud, quod est aliquid per se alicuius, dummodò non sit totum, quo sensu sub nomine partis etiam terminus rei venit intelligendus, quia terminus etiā rei est aliquid rei, & non est tota res; propositio ergo Philosophi sic intelligitur, quòd illa, quæ se tangunt, vel sm̄ totum se tangunt, vel se tangunt sm̄ aliquid sui, & sm̄ aliquid non, sed puncta non se tangunt sm̄ aliquid sui, & sm̄ aliquid non, cū punctus sit simplex, & indiuisibilis, ergo tactus punctorum est sm̄ se totum, & sic eorum tactus erit superpositio, & penetratio, non autem extrapositio, & consequenter magnitudinem non facit, quoniā omnis magnitudo habet partem extrà partem, Ex quo patet, duas illas instantias demonstrationem Arist. non infirmare, quæ proportionaliter applicata lineis respectu superficiei, & superficiebus respectu corporis, pariter probat, ex suppositione lineę super lineam non posse fieri magnitudinem in latitudine, & ex suppositione superficiei in superficiem non posse prouenire magnitudinem in profundum, & denique cum hęc ratio fundetur in natura indiuisibilium, & in natura continui, probat, compositionem continui ex illis repugnare, siue finita statuantur, siue infinita, quia finitas, & infinitas indiuisibilium non mutat naturam eorum, quare si suaptè natura sunt prorsus inepta ad compositionē cōtinui, erūt etiā talia, si infinita ponantur.

31 Respondent 2. quòd licèt vnum indiuisibile additum alteri non faciat maius, plura tñ & plura inter se ordinata cōstituunt molem, quia si punctum B. addatur puncto A, vtique tanget illud sm̄ se totum, at si deindè puncto B addatur pūctum C, licèt hoc immediatè tangat B, nō tñ immediatè attingit A, & in hoc sensu extra se ponuntur, & molem constituunt. Sed hoc parum valet, quia si ex natura indiuisibilium est, quòd molem nequeant constituere, quotquot ista ponantur, semper erunt eiusdem naturæ, sicut in Aritmetica, quia vnum O alteri additum, numerū non constituit, ideo quotquot illi addatur, nullus vnquam numerus ex eis resultat & in proposito prorsus falsum est, punctum C non tangere sm̄ se totum punctū A, vel .n. punctum B medium tangitur à C. sm̄ illud idem, in quo tangitur ab A, vel sm̄ aliud, si sm̄ aliud, ergo non est amplius indiuisibile, quia poterit diuidi in id, per quod tangitur ab A, & in id, per quod tangitur à C; si primum, ergo punctum C tangit A sm̄ se totum, & sm̄ omne id, per quod tangit B.

Respondent 3. Alij, indiuisibilia se tangere sm̄ se tota, non tñ se penetrare, sed esse immediatè vnum post aliud, quemadmodum se habent extremæ superficies, in quibus corpora se tangunt, & ideo posse facere extensionem, qua solutione vtitur Ariag. cit. nu. 88. vt ostendat insufficientiam rationis Arist. Sed contrà, quia implicat, vnum indiuisibile esse alteri immediatum, & extra illud positum, nam si A, B, C sint tria puncta sibi immediata, vel B medium tangeretur sm̄ se totum ab vtroque collaterali, vel sm̄ aliud, & aliud, hoc est contra rationem indiuisibilis, illud verò manifestè ostendit, illa tria puncta esse inuicem compenetrata, & ita se habent extremæ superficies, in quibus corpora se tangunt, quando ex parte vnius corporis illis duabus superficiebus vna tm̄

super-

superficies correspondet, signum euidēs compenetrationis ambarum, vt patet exēplo superficiei continuatiuæ baculi in aqua, correspondentis superficiebus aquę, & aeris.

Respondent 4. alij, vnum indiuisibile alteri additum facere maius, quia licèt se tangant sm̄ totum, & se penetrent, non tamen sunt in eodem loco adæquatè, sed inadequatè, quatenus vnum quodque eorum occupat locum diuisibilem, vt duo Angeli, quorum alter occupat medietatem huius gymnasij, alter verò aliam medietatem, qui se contingunt, & penetrant in medio gymnasio, & nō in extremis illius vnde aiunt, punctum esse indiuisibile formaliter, diuisibile verò virtualiter, & extensionem virtualem habere sicut Angelus; hac via tuentur passim Doctores Salmaticenses, continuum ex indiuisibilibus componi, vt refert Amic. tract. 15. q. 7. art. 4. quorum sententia fulciri etiam posset exemplo è rarefactione deducto, vt notauit Hurt. disp. 15. sect. 5. §. 95. sicut .n. eadem quantitas densa occupat palmum, rara autem occupat duos palmos, sic & punctus poterit occupare spatium seipso maius, .s. diuisibile, & hoc modo ratione loci diuisibilis extrà se ponētur, & molem poterunt constituere.

32 Sed hæc Salmaticensium opinio noua est, & prorsus irrationabilis. Primò enim falsissimo nititur fundamento, quòd nimirum indiuisibilia rerum corporearum sint virtualiter diuisibilia, & habeant extēsionem virtualem, vt Angelus, & anima, quia substantia spiritualis ob sui perfectionem caret partibus, & quacunque extensione formali, non sic indiuisibilia rerum corporearum, alioquin perfectiora forēt ipsis corporibus, ergo diuersa est indiuisibilitas horum, & illorum, & ideò non sequitur, quòd si Angelus est virtualiter diuisibilis, & extensus, tales etiam sit punctus. Tum quia modus existendi in loco diuisibili indiuisibiliter totum in toto, & totū in qualibet parte, perfectior est modo existendi in loco diuisibiliter, vndè, & ille modus supponit perfectiorem entitatem in re locabili, quàm ille, ergo non potest puncto conuenire, alioquin punctus esset longè perfectior corpore. Tum quia si ratione virtualis extensionis potest punctus spatium occupare diuisibile, poterit etiā corpus naturaliter occupare locum ampliorem, quàm sua quantitas exposcat, nam licèt ratione extensionis formalis ei tantus locus competat, & non maior, poterit tn̄ competere ratione extensionis virtualis, quæ si puncto tribuitur, vtique nec corpori denegari debebit. Tum quia si corpus non habet pro partibus nisi sola puncta, & hæc omnia sunt in loco diuisibiliter, tota in toto, & tota in qualibet parte, sic etiam erit corpus in loco, non .n. totum est alio modo in loco, quàm eius partes 1. Cœli tex. 19. Tum quia sicut Angeli, & si habeant extensionem virtualem, tn̄ ratione indiuisibilitatis formalis possunt esse in eodem loco, ita & de punctis dicendum erit, ergo non repugnabit corpori habere naturaliter omnes eius partes in eodem loco, cùm hæ sint illa puncta, quæ naturaliter se possunt compenetrare non obstante virtuali extensione, vt duo Angeli. Tum quia sequeretur, punctum lactis palmarem locum occupans ratione extensionis virtualis non posse vnquam diuidi, quantumuis geminentur ictus, quia punctum illud in se est indiuisibile. Tum quia si punctum de genere quātitatis potest habere extensionem in loco, habebit etiam illam in subiecto, quod informat, atque ita informabit illud ad modum animæ rationalis. Tum deniq; quia in ordine ad locum in hoc distinguuntur res corporeæ ab incorporeis, quòd illæ habent esse in loco per extensionem formalem, istæ per virtualem, quare à toto genere repugnat, & corpori, & eius partibus, & earum indiuisibilibus extensio virtualis in ordine ad locum; Immò ità de facto videmus hac ratione instans non habere virtualem indiuisibilitatem quò ad coexistētiam cum duratione imaginaria, vnde intrinsecè incipit, & desinit, ergo idem dicēdum de puncto respectu puncti imaginarij, quia ità se habet punctum ad spatium loci, vt instans ad spatium durationis.

33 Deindè admissa etiam hac virtuali extensione indiuisibilium, immò quod de facto occupent spatium diuisibile, adhuc

mi-

implicat, Continuum ex talibus constitui indiuisibilibus. Tum quia ens permanēs formaliter, & virtualiter successiuum nō potest intrinsecè constituere ens formaliter successiuum, vt patet de durantibus Æuo, ergo nec pariter ens formaliter indiuisibile, & virtualiter solùm diuisibile, vt puncta ab his posita, poterit componere molem formaliter diuisibilem. Tum quia partes extendunt totum, quod constituūt in genere causæ formalis, quia extendunt illud per semetipsas extensas, ergo ad hoc, vt puncta possint constituere molem formaliter diuisibilem, requiritur, quòd in se formaliter sint talia, & nō virtualiter tm̄, quia hæc extensio procedit ab eis in genere causæ formalis. Tum tandem quia stāte hac extensione locali puncti in spatio, vel continuum componitur ex substantia ipsorum punctorum præcisè, vel ex formali eorum extēsione præcisè, vel ex vtroque simul; non primum, quia vt sic sunt prorsus indiuisibilia; non secundum, quia corpus Christi in Eucharistia quātum est sine tali extensione punctorum in spatio, nec tertium, quia nemo vnquam dixit, ad compositionem integralem substantiæ necessariò exigi accidens, qualis est illa formalis extensio, siue vbicatio punctorum.

Postremò qn̄ etiam hęc assumpta à Salmaticēsibus forent omnia vera, adhuc nec difficultatem euitant ortam ex infinitate continui, ob quam præcisè hæc indiuisibilia virtualiter diuisibilia excogitarunt, nec incommoda Mathematica, nec satisfaciunt quęsito; non euitant difficultatem illam, quia cum punctum ratione virtualis extensionis occupat palmare loci, hic iam habemus extensionem ipsam formalem in loco formaliter diuisibilem, & spatium, cui coextenditur punctum, supponitur quoque formaliter diuisibile, quęrendum igitur manet, ex quibus sit constituta illa localis extensio puncti, & ex quibus item sit constituta magnitudo spatij; cui coextēdit̄ pūct⁹, si ex partib⁹ ꝓportionalib⁹ idē dici poterat de re locata; si ex punctis, iterum quærendum manet de ipsis, quomodo sint apta constituere molem, & dabitur processus in infinitum. Non euitant incommoda mathematica, quia non potest reddi ratio, cur vnum punctū petat maiorem extensionem alio, & ità si æquè extensa ponantur puncta circuli interioris, ac exterioris, nunquam esse poterunt in circulo interiori tot pūcta, quot in exteriori, ex quo sequitur ab omni puncto in centrum non posse duci lineam, & alia absurda mathematica, vt infra dicemus. Nec demum satisfaciunt quęsito, quia concesso, posse constitui continuum ex indiuisibilibus formaliter, sed virtualiter diuisibilibus, adhuc remanet quæstio de indiuisibilibus formaliter, & virtualiter, de quibus instituit disputationem Arist. 6 Phys. contra Zenonem, qui ex talibus indiuisibilibus continuum componebat. Neque etiam exemplum de raritate corporū ratione cuius acquirunt locum ampliorē, quàm prius haberēt, illis suffragatur, quia corpora rarescere possunt, & condensari, cùm suas partes habere possint sub maiori extensione, & minori, at punctum rarescere, quod nullas habet partes, prorsus impossibile est.

34 Respondent proinde 5. alij, concedentes, puncta singula in seipsis re vera cōstare pluribus particulis, & ità habere aliquam minimam extensionem, at in tales partes prorsus diuidi non posse, nec etiam per potētiam Dei, & hoc modo assignāt in puncto partem tactam, & non tactam. Sed etiam hæc respōs. vel prorsus vana est vel recidit in opinionem cōem ex diuisibilibus continuum componentem, vel enim partes illius minimæ extensionis cōstant ex alijs partibus, vel non, si secundū, ergo tandem ad indiuisibilia, & puncta deuenitur, quæ nulla prorsus particula constabunt, & sic vrget Arist. ratio; si dicatur primū, rursus dici debebit illas alias partes constare ex alijs, & sic in infinitū, quæ est opinio cōis, nec refert, quod istę partes non possint in actu exercito in vlteriores diuidi etiam à Deo (licèt hoc gratis negetur) sufficit .n. quòd verè tales partes habeant.

Respondent demum alij, concedentes quidem punctum carere partibus prorsus, addunt tn̄ in puncto latera extrinseca assignari posse, & posse tangi punctum per vnum latus, & nō per aliud, atque ità putant,

tant, solutum esse argumentum, quia licèt in puncto distingui nequeat pars tacta, & non tacta, potest tñ distingui latus tactum, & nō tactum, quod sufficit ad hoc, vt vnum punctum non dicatur penetrare aliud, quod tangit, penetratio .n. supponit tactum rei penetratæ ex omni latere. Quòd verò talia latera extrinseca distingui possint, & debeant in indiuisibilibus, ostēdit Gerardus noster de Odonis, qui est auctor responsionis, vt refert Canon. loc. cit. exemplo superficiei, in qua licèt nō distinguamus partes versùs profunditatem, distinguimus tñ intrà, & extrà, dicimus .n. quòd corpus est intrà superficiem, & nō extrà, sed corpus tangens est extrà, non intrà, & sic superficies indiuisibilis existens per partes diuiditur per latera extrinseca per intus, & extrà; ostēdit idem exemplo puncti, qui in medio quadrati existens potest terminare diametrum venientem ex parte dextra, non terminando illud ex parte sinistra, ergo in puncto potest assignari latus dextrum, & sinistrum, secundùm quorum vnū tangatur, & non secundùm aliud.

35 Sed insufficientiam responsionis huius, qua etiam vtitur Ariag. cit. nu. 92. ostendit optimè Canon. cit. quia vel hæc latera extrinseca in puncto entitatem absolutam dicunt, quæ sit aliquid ipsius pūcti, vel solùm diuersos respectus ad partes vniuersi; si primum, ergo in puncto intrinsecè distinguitur aliquid, & aliquid, & sm̄ hoc tangitur, & sm̄ illud non tangitur, atque ità non erit prorsus indiuisibile; si secundum, vel isti respectus fundantur omnes in eadem entitate indiuisibili puncti, vel in diuersis partibus eius; non secundum, vt patet, si primum, ergo realiter, & physicè tangitur totus pūctus, & vndequaque, quia fundamentum illorum quatuor laterū formaliter sumptorum, vt respectus importans ad partes vniuersi, est simplex, & indiuisibilis entitas puncti ad diuersa comparata, hoc autem sufficit ad penetrationem pūcti cum puncto: exemplum autem de superficie, & pūcto adductum probat solùm, quòd in eis possunt assignari formaliter diuersa latera extrinseca, non tñ diuersa latera fundamentaliter, vt assignātur in corporibus, quę fundant diuersa latera per partes diuersas, atque ideò cum ex vno latere tanguntur, nō propterea penetrantur, at non sic est de indiuisibilibus.

Altera ratio physica deducitur ex velocitate, & tarditate motus, data enim sententia opposita, sequitur, mobile velocissimum, vt aquilam, atque tardissimum, v. g. testudinem, æquali tempore æquale spatium conficere. Prob. sequela, sit spatium cētum punctorum; & vtrumque incipiat simul omninò moueri, certè cum aquila primum decurrit indiuisibile, testudo quoque aliquid decurrit, & planè id nequit esse minus indiuisibili, & idem dicetur cum aquila percurrit secundum indiuisibile, vnde tandem sequitur, æquali tempore fore ab vtroque spatium illud decurrendum. Fortè dices, mobile velocius in vno instanti percurrere duo puncta, quo tempore mobile tardius percurrit vnum. Sed contrà, quia quo tempore aquila pertransit primum punctum, aliquid etiam pertransit testudo, cùm nō quiescat, & nō potest pertransire minus indiuisibili, ergo æquali tempore illud decurrit, vt aquila. Similiter inferri posset, instans esse diuisibile, si argumentum formetur ex parte instantium. Inferri etiā posset eodem argumēto, quòd velox insequens tardissimum, nunquam ipsum pertinget, vt notauit Ocham quol. 9. si semel supponamus pro vno solum instāti prius incipere motum mobile tardum.

36 Respondent, motum non esse quātitatem continuam, vt argumentum supponit, sed discretam per morulas imperceptibiles, quæ, quò breuiores sunt, motum velociorem efficiūt, & quò longiores, tardiorem, quarum morularum breuitas, & longitudo prouenit ex maiori, vel minori conatu mobilis, atque ideò dicunt, testudinem tardiùs moueri, quia plus sistit in morulis, aquila verò minus, & sic ponendo motum discretum, omnes difficultates se putant effugere; ità respondet Aria. sect. 11.

Sed contra 1. quia istæ morulæ sunt omninò fictę, vt disp. 3. de Gener. et Cor. q. 5. dicemus, nam si darentur in motu,

vtique

vtique perciperentur, ſicut vniuerſaliter quies percipitur ex deſitione motus, & quamuis morulæ aquilæ dici poſſent imperceptibiles, quia parum ſiſtit, morulæ ſaltim teſtudinis deberent percipi, quia ſunt longiores; & ſi ſenſu dignoſcitur tarditas motus teſtudinis in comparatione ad motum aquilæ, vtique & morulæ teſtudinis deberēt percipi, ſi tarditas cauſatur ab eis. Deinde ſi iſtæ morulæ darentur in motu, ſequeretur, rotam citiſſimè concitatam non moueri sm̄ omnes partes, quia partes exteriores rotæ, vt à centro remotiores, velociùs mouentur interioribus, quia æquali tempore maiorem circulum efficiunt; quare ſi ex morulis intercidentibus prouenit tarditas motus, pars interior rotæ aliquādo quieſcet, cum exteriores mouentur, ſequeretur, ſaxum ingens è turri deturbatum ſępiſſimè in deſcenſu quieſcere, & in medio aeris ſiſtere per aliquod tēpus, immo & ſemper ibi quieſcet, quia ſi in tempore illo medio non vincit aeris reſiſtentiam, tantò minus ſuperabit in inſtanti ſequenti, cùm in eo non ſint auctæ vires mobilis, nec imminutæ vires reſiſtentis; alia demū ſequerentur abſurda, & impoſſibilia, quę fusè, & euidenter probat Hurt. loc. cit. §. 127. & ſequentibus, occaſione deſumpta à Canon. noſtro 6. Phyſ. q. 1. art. 1. vbi hæc, & alia infert abſurda ex huiuſmodi poſitione, quæ fruſtrà conatur Ariag. effugere.

37 Prima demonſtratio mathematica Scoti eſt hæc; ſi continuum componeretur ex indiuiſibilibus, tunc maior, & minor circulus eſſent æquales, quoniam tot eſſent puncta in minori, quot in maiori, & ita componeretur ex partibus æqualibus in magnitudine, & multitudine, Cōſequentia probatur, deſcribātur duo circuli, vnus maior, alter minor circa idem cētrum, quod vocetur A, ducatur ab iſto centro vna linea recta ad circumferētiam maioris, & terminetur in pūcto B, & iterum ducatur alia, & terminetur ad punctum illi immediatū, quod ſit C, vel iſtæ duæ lineæ trāſeuntes per circulum minorem, ipſum interſecant in vno puncto, vel in duobus, non primum, quia duæ lineæ paralellæ nunquam concurrunt, nec coincidunt, & de ratione linearum diſcedentium à centro ad circumferentiā eſt, quòd in progreſſu ſemper magis inter ſe diſtent, & tandem tunc ab illo puncto vſque ad centrum non eſſet niſi vna linea, quoniam inter duo puncta non cadit niſi vna linea recta, hoc autem eſt contra hypotheſim, quia ſupponimus, quòd duæ ſint protractæ; ſi in duobus, vel iſta ſunt mediata, vel immediata; Si primum, minor circulus, ſeu interior, erit maior ipſo exteriori; Si ſecundum, erit illi æqualis, quia cuicunque puncto maioris correſpondet punctum in minori, & ſic quot ſunt partes in maiori, tot ſunt in minori in magnitudine, & multitudine.

Reſpondet Gerard. de Odonis apud Canon. quòd iſtæ duæ lineæ ductæ à cētro ad circumferentiam circuli maioris, non accipiunt de circuli circumferentia, niſi quantum acciperet vna earum, quia tranſeundo per circulum minorem, ſe inuicem æquitarent, ac ſuperponerentur. Sed quòd iſtæ duæ lineæ non ſe æquitēt, ac concurrant in circulo minori, iam probatum eſt, hoc autem ſuppoſito, eſt manifeſta contradictio, quòd duæ lineæ ſic ductæ, cùm perueniunt ad circumferentiam circuli maioris tantum accipiant de illa, quantum caperet vna tantùm; eodem ferè modo Ariag cit. à num. 116. huic rationi reſpondet, ait .n. plures lineas à circulo exteriori ductas concurrere in interiori in vnò puncto priuſquam ad centrū perueniant, nec ſequi eſſe obliquas, quia non habent breuiorem viam, qua poſſint ad centrum pergere. Sed hæc ſolutio eodem quoque modo refellitur, quia de ratione linearum rectarum eſt, vt ſtatim ac à cētro exeunt paulatim incipiant diſiungi, nec vnquam concurrant, vt magis infra declarabimus num. 80.

Reſpon. Salmaticenſes, quòd cum pūcta interioris circuli ſint virtualiter extenſa, linea vna ducitur ad partem loci minorem, & indiuiſibilem, & ſimiliter alia, & ſic tranſibunt per idem punctum virtualiter extenſum. Sed fruſtra, nam ſi puncta circuli interioris ſunt æquè extenſa, ac puncta exterioris, vt ipſi fateri te-

nentur in corpore æquè raro, quia in tali casu præsertim nō est maior ratio de extensione virtuali vnius, quàm alterius, tūc reddit argumentū, cùm in tali casu omnes lineæ rectæ constent punctis æquè tumentibus, & virtualiter extensis.

38 Altera demonstratio mathematica est hæc; data opposita sententia, sequitur, diametrum esse commensurabilem costæ, quod repugnat, Consequen. prob. accipiendo quadratum in se habens lineā diametralem, & à duobus punctis immediatè se habentibus in costa protrahendo duas lineas rectas vsque ad aliam costā, tunc vel illæ duæ lineæ secabunt diametrum in duobus punctis, vel in vno; non in vno, quia tunc costa longior esset diametro; sin duobus, vel mediatis, vel immediatis; non mediatis, quia tunc ab illo puncto medio poterit duci linea inter duas lineas prædictas vsque ad costam, quæ necessariò terminabitur ad punctum medium inter puncta costę, quoniam parallelę nunquam concurrunt, quod tū est impossibile, quoniam illa duo puncta costæ supponuntur immediata; si immediatis, sequitur intentum, quod tot erunt pūcta in costa, sicut in diametro.

Resp. Gerar. de Odonis apud eundem Canon. & Lychet. 2. d. 2. q. 9. quod cùm duæ lineę ducuntur à duobus punctis immediatis vnius costæ ad duo puncta alterius, intersecant vnaquæque diametrum in duobus punctis, ratio est, quia vnaquæque illarum diametrum secat non per directum, sed per obliquum, & trāuersum ratione positionis diametri, ratione enim talis positionis linea quælibet intercipit diametrum in longum, & non in latum, quod declarari potest exemplo vnius virgæ super aliam cadentis obliquè, plus. n. ità cadendo tangit de illa, quàm si super eam directè caderet per modum crucis, & sic etiam respondet Ariag. cit nu 125. vbi ait opus esse, vt linea ducta à costa in costam aliquando transeat per duo puncta diametri.

Sed quamuis solutio hæc aliquam præseferat euidentiam, tū est prorsus inintelligibilis, quia si quælibet linea cadens super diametrum accipiat plus, quàm vnum punctum per longū, sequitur, quòd illa linea non erit recta, quia descenderet per punctum diametri, quod ità declaratur ex Canon. quia cum linea ducitur ab vna costa ad aliam, & diametrum intersecat, vel exit à diametro per illud idem punctum, per quod intrauit; vel per aliud immediatè inferius descendendo; si exit per vnum punctum, non accipiet, nisi vnū punctum; si nō per idem, sed descendendo per diametrum plus quam per vnum, iam manifestè patet, quòd linea illa obliquabitur per descēsum illum. Addit Lychet. quòd cùm linea intersecans tangat per idem punctum duo puncta diametri, sequitur, punctum lineæ tangentis esse simul in diuersis locis, & sitibus, nimirū vbi sunt puncta diametri tacta, quod est impossibile; exemplum de virga tangente aliā obliquè non est ad rem, quia quando virga, vel aliud corpus cadit super aliud obliquè, tunc multæ partes virgę cadentis tangūt multas partes alterius virgæ, quas prius non tangebant, & sunt aliæ partes cadentis, & tangentis, quando tangunt obliquè, quàm qn̄ tangunt rectè, & ideò non mirum, si plures partes tanguntur in tactu obliquo, quàm in recto; at in proposito semper est idem punctus lineę tāgentis diametrum directè, & obliquè; de quo rursus dicemus num. 80.

39 Sed istas demonstrationes contendunt propugnatores indiuisibilium contra partes retorquere, nam quando lineæ à circulo maiori ductę transeunt per partes minoris ad centrum, vel transeunt per aliam, & aliam partem circuli minoris, & sic erunt partes æquales in vtroque, aut per eandem, & tunc illa pars per maioritatem circulorum corresponderet mille partibus, & esset in mille sitibus, vt dicimus de puncto, si esset idem, per quod transirent plures, & plures lineę ex circulis maioribus deductæ. Respon. Lychet. loc. cit. non esse aliquam partem in maiori circulo, cui non correspondeat aliqua pars in minori, licèt multò minor; & ideò non sequitur, quòd sint ęquales partes eiusdem quantitatis in vtroque, sed si componantur ex punctis, tunc duobus punctis immediatis in maiori circulo, aut corre-

correspondent duo puncta immediata in minori, aut idem punctus vtrique; si primum, æqualia erunt puncta vtriusque circuli; si secundum, tunc erit idem punctus in diuersis sitibus; & ideò argumentum vrget de punctis, non de partibus, quia partes circuli minoris correspondentes partibus circuli maioris, semper sunt minores illis, vt si circulus exterior constat quatuor palmis, interior constabit quatuor semipalmis, de numero verò partium proportionalium, an sit æqualis in vtroque circulo, tot nimirum in minori, quot in maiori, infra dicemus à num. 80. & 92. & ex ibi dicendis adhuc magis constabit intelligentia harum demonstrationũ mathematicarum, & patebit solutio ad omnes instantias, quas contra illas vrget Ariag. à num. 116. & 124

Postremò hanc Stoicorum sententiam esse errorem in Philosophia statuit Conci. Constantiense sess. 12. vbi inter alios errores Ioannis Hus, hunc etiam retulit, & condemnauit, continuum .s. componi ex indiuisibilibus, refert Concilij verba P. Fuentes 6. Phys. q. 1. diffi. 2. art. 2. & sunt ista, *linea autem mathematica continua componitur ex duobus, tribus, vel quatuor punctis simpliciter finitis: vel tempus est, fuit, vel erit compositum ex instantibus immediatis. Item non est possibile, quin tempus, & linea, si sint, aliter componantur*, & statim subdit: *Prima pars est error in Philosophia, sed vltima errat circa diuinam potentiam.*

ARTICVLVS II.

Ostenditur implicare compositionem continui ex solis partibus diuisibilibus.

40 Dicimus, dari actu indiuisibilia, tam terminatiua, quàm continuatiua in cõtinuo a partibus realiter distincta; ita Scot. 2. d. 2. q. 9. LI. eumque Arist. pluribus in locis, sed præcipuè 5. Met. cap. 13. vbi tres quantitatis species enumerat, .s. lineam, superficiem, & corpus; quo in loco ex propria loquitur sententia, quia ex professo, & nõ obiter quærit species quantitatis; & 4. Phys. definiendo locum, post longam disputationem asserit, esse vltimam continentis superficiem; & alijs in locis infra adducendis, estque etiã cõis Mathematicorum consensus supponentium ista indiuisibilia à parte rei, & non sm̃ nostram imaginationem, aliter inter sciẽtias reales Mathematica numeranda non foret; neque solummodo præcisione, considerando .s. vnam dimensionem, alteram non intelligendo; quia saltim considerando punctum, omnem diuisibilitatem excludens, vt est quid positiuum, verè fallerẽtur; nec vera esset propositio illa, de ipsis maximè pronuntiata, *Abstrahen tium non est mendacium*.

Primò ergo Prob. quod dentur ista indiuisibilia in continuo realia, & à parte rei ex Doct. cit. lit. L. Tum quia acquisitio cuiuslibet indiuisibiliter acquisibilis, siue substantiale sit, siue accidentale, non fit in tempore, vt contra Auersam fusè ostensum est disp. 14. q. 2. art. vlt. sed in instanti, vt illuminatio, generatio animatorum, &c. ergo instans temporis nõ est aliquod priuatiuum ens, sed positiuum, quia mensura debet esse proportionata mensurato, nec priuatiuum potest esse mensura positiui. Nec valet, quod ait Greg. 2. d. 2. q. 2. art. 1. tales generationes dici in instanti fieri, non quòd verè detur instans in tempore, sed quatenus negatio illa temporis concipitur ad modum entis positiui ab intellectu. Non valet; Tum quia istæ generationes sunt verè mutationes reales à parte rei, ergo propriam debent habere durationem intrinsecam, quia duratio nequit ab existentia rei separari, talis autem duratio intrinseca est instãtanea, non successiua, ergo aliquod instantaneum coexistens positiuum erit in tempore, quia per Philos. 6. Phys. eodẽ modo se habẽt magnitudo, spatium, motus, & tempus, & semper simul sunt, ergo non potest dici, generationem in nõ tempore in sensu ipsius fieri. Tum quia verè realiter incipit, nõ per intellectum, ergo nequit in non tempore incipere. Tũ quia si simplex negatio temporis instans esset, ergo partes temporis essent interruptæ, & consequenter non continuæ, quia nunc non est pars præterita], neque

futura, neque aliquid, quod si vtriusque, quale ponitur instans ab Arist. 4. Phys.c. 11. quæ ratio probat de continuatiuis temporis.

41 Secundò idem probatur alia ratione Scoti; plera que sunt, quæ corpori insunt ratione superficiei tm̃, vt sunt colores, & præcipuè lumen in corpore opaco, nam in hoc differunt corpus opacum, & diaphanum, quòd primum solummodò in superficie recipit lumen, at secundum etiam in profunditate, ergo saltim dari debent indiuisibilia terminatiua; idē argumentum fieri potest quoad locum, & contactum, sed de hoc infra in rationibus mathematicis. Respondet Greg. lumen recipi in corpore lato, & profundo, non tñ quatenus profundum est, sed quatenus latum reduplicatiuè, negat verò consequentiam, quòd hęc latitudo indiuisibilis sit sm̃ profunditatem; & hoc est, quod alij dicunt, dari actu indiuisibilia, sed non actu distincta, .s. datur longitudo, non tamen a latitudine distincta.

Contrà, saltim habemus, quòd lumen in corpore opaco est aliquod latum non profundum, quia subiectum ipsius est subiectum quatenus latum, non vt profundum, ergo dabitur aliqua entitas, quæ indiuisibilis erit sm̃ profunditatem, hoc .n. lumen non est idem cum lumine in aere, quia hoc, & illud sunt in subiectis realiter distinctis, ergo inter se realiter distinguuntur; quod lumen potest a Deo separatum a corpore opaco conseruari (modo .n. nomine continui, vt diximus, quācunque entitatem ex partibus integrantibus compositam intelligimus.) Tũ quia admittitur indiuisibile terminatiuum ex parte subiecti, quia datur in subiecto aliqua entitas luminosa, & aliqua non luminosa, .s. latitudo, & profunditas opaci corporis, quæ vel sunt entitates realiter distinctæ, & sic habetur intentum, vel non, ergo idem esset, & non esset luminosum, & sic contradictio. Si dicas, non esse respectu eiusdem, sed diuersorum. Contra, ista duo diuersa vel dicunt entitates diuersas physicas, & sic realiter distinguuntur, vel metaphysicas, & sic dicēt vnam entitatem physicam, licèt diuersas formalitates, at corpus est subiectum accidentis materialis, & corporalis sm̃ physicam, & non metaphysicam entitatem, huius .n. non est sustentare accidentia, sed illius, ergo respectu eiusdem esset luminosum, & non luminosum; facit etiam contra hoc tertia ratio principalis pro Conclusione.

Respon. aliter Auersa, cui fauent Amic. tract. 15. q. 10. art. 6 & Hurt. cit. lumen nō recipi solummodo in superficie, sed in parte aliqua determinata, vel indeterminata, & profunda, differētia autem diaphani, & opaci est, quòd illud totū illuminatur, hoc verò sm̃ modicā sui partem, vt patet experientia, vna .n. subtilis pagina transmittit lumen, nō totus liber; & dum ex lignis, lapidibus, vel metallis subtilissima quædam folia conficiuntur, hæc peruia sunt lumini. Sed contrà, ista pars determinata, vel indeterminata, quę subiectum est luminis, est eiusdem omninò rationis cū alijs partibus, cùm sit totū homogeneum, ergo si vna est capax luminis, altera etiam erit talis, deberet .n. assignari disparitatis ratio: exempla etiā nihil concludunt, nam hoc prouenit, non quia lumen in profunditate recipiatur opaci, sed quia propter subtilitatem aliqui pori interponuntur, per quos transit lumen, vt etiam Amicus concedit, pori autē non sunt profunditas corporis, sed potius cauitates in profunditate aere repletæ; vndè si responsio esset vera, non in poris, sed in ipsa profunditate deberet recipi lumen, at contra Hurtad. infra in rationibus mathematicis fusiùs arguemus.

42 Tertiò Prob. præcipuè dari indiuisibilia continuatiua. Continuum ex 5. Phys. 26. est, cuius partes ad aliquem cōmunem terminum copulantur, contigua verò, quorum partes non copulantur cōi termino, sed sunt simul, & iuxta positæ, quæ definitiones nō solum sunt ab Arist. traditæ sm̃ famosam opinionem admittentem indiuisibilia, vt asserunt Greg. & Conimbr. sed in se sunt verę, quia ad hoc, vt aliquod dicatur continuum, debet habere partes copulatas, & vnitas vnione continuationis, est .n. vnum per se tali vnione, vbi contigua sunt vnum aggre-

gatum

gatum per accidens, quæ vnio est quid à partibus distinctum, quia partes possunt esse absque ista vnione, sed nõ potest esse ista vnio partium, nisi terminum aliquem habeant indiuisibilem, cui copulẽtur, ergo &c. Minor Prob. quia non potest attendi vnitas cõtinuationis, eò quia cõtinuum est eiusdem rationis, contigua verò habent aliquam diuersitatem, vt ait Fons. Quia etiam in entibus eiusdem rationis potest continuitas, & contiguitas reperiri, vt in lapidibus, &c. Neque eò, quòd partes seipsis vniantur per negationem extremorum, vbi priùs terminatæ erant in extremitatibus per indiuisibilia terminatiua, vt videntur velle Conimbr. Quia negatio, vel vlterioris extentionis, vel extremitatis vtrique parti conuenit, sicut quælibet poterat esse ex se terminata, ergo non vna, sed duplex negatio ibi reperiretur, & sic continuæ illæ partes nõ erunt; Tum quia indiuisibile terminatiuum arguit continuatiuum, ergo vel vtrũque debet admitti, vel vtrumque negari, Antec. probatur; si aliquod medium continuum tñ sm̃ partem calefieret, calor ille haberet suum indiuisibile terminatiuum, saltim extensiuum, & tñ non subiectaretur in superficie terminante medium, quia supponimus, partẽ aliquam, non totum medium alterari; neque potest esse in aliqua medij parte diuisibili, quia non est subiectum proportionatum, ergo erit in superficie medij continuatiua. Quòd verò terminus iste cõis sit indiuisibilis, patet, quia aliter deberet habere alium terminum suarum partium copulatiuum.

Auersa cõcedit, definitionem illam ab Arist. traditam esse sm̃ famosam opinionem de indiuisibilibus, sed inquit, reduci posse ad bonum sensum, itaut continua dicantur illa, quorum partes sunt inter se vnitæ peculiari modo vnionis integralis, contigua verò solummodo partes habent iuxta se positas, & loco propinquas, non vnitas; & explicans infra modum istum vnionis, ait, quòd est quædã entitas absoluta diuisibilis per totũ cõtinuum diffusa, qua pars v.g. media vnitur tàm cum parte antecedenti, quàm cum sequẽti, tum per vnionẽ, quam habet in se cum illa parte; tum per vnionem illius partis ad se; quæ vnio ita in toto continuo subiectatur, vt ad quamuis diuisionem ipsius diuidatur entitas illius vnionis, aliter deberet dari alia vnio, qua partes istæ vniãtur, sed totaliter deperdatur, quæ priùs erat, & alia de nouo fiat in vna, & alia in alia cõtinui parte, quæ remanẽt diuisę. Hanc tñ vnionem tantummodo ponit in cõtinuis permanentibus, sed successiua, ait, cõtinuari per ipsorũ existentias absque media vnione, non.n. potest intelligi (inquit ipse) talis vnio in partibus præteritis ad futuras, & in futuris ad præteritas.

43 Sed contra istam respons. arguitur; tum quia sequeretur, quòd si aliquis è mari guttam aquę separaret, totam maris vnionem destrueret, quod est falsum, præcipuè ex distantia, & improportione agentis ad passum. Tum quia si modus iste est extensus, ergo partes habet realiter distinctas, quę ab inuicem possent separari, cùm non videatur essentialis dependentia vnius ab alia. Tum quia Oceani Mare non fuit sm̃ partem diuisum ex eo, quòd gutta è Mediterraneo fuit extracta, ergo non amisit propriam continuitatem, quam priùs habebat, Probatur conseq. quia continuitas per diuisionem deperditur. Tum quia anima petit corpus continuum, licèt hæterogeneum informare, itaut si partes principales corporis per instans solũmodo discontinuarentur, statim cessaret informare, & homo moreretur, ergo si qñ ab homine abscinditur digitus, tota corporis continuitas dissolueretur, cessaret etiam vnio animæ ad corpus. Neque dicas, denuo reuniri partes corporis inter se per nouã vnionem; Quia parũ hoc refert, cùm isti nouæ reunitioni dissolutio pręcedẽtis vnionis præcesserit, immo si successiuè fit diuisio, sẽper successiuè noua, & noua vnio fieret partium, ad informationem autem præsupponitur continuitas corporis, & non sufficit, vt cõcomitetur. Tandem quia deberet vnionem istam admittere in cõtinuo successiuo vel negare illam in permanenti, quia sm̃ Arist. 6. Phys. 4. & 17. eiusdem rationis sunt quoad continuitatem,

tem, & diuisionem magnitudo, temp⁹, & motus, vnde si partes motus possunt per propriam existentiam vniri ad inuicem, multò magis partes permanentes, quæ minus variabiles sunt. Si dicas, hoc esse, quia permanens potest diuidi in partes, quæ adhuc existerent, ideoque dicere debemus aliquid amittere, s. vnionem, at successiuum, si interrumpitur, non remanet, sed totaliter deperditur. Contra, quia partes permaneant in diuisione, vel fluant, nihil facit ad rationem continui, quæ cōis est ad successiuum, & permanens, ergo quod dicit de sua ratione formali in vno, debet dicere in alio sic .n. se habent omnia genera respectu suarum specierum; immo contiguum se haberet, vt continuum successiuum. Tum quia est petitio principij, hoc .n. quæritur, cur partes illę, quæ fluunt, se ipsis possunt vniri, & continuari, non verò partes permanentes; præscindimus .n. à diuisione.

44 Quartò potest idem probari quibusdam Mathematicis rationibus, quas tāgit Scot. citat. lit. T. si corpus perfectè sphæricum tangeret perfectè planum, nō nisi in puncto illud tāgeret, ergo, &c. Antecedens præterquàm quòd est Arist. 1. de Ani. 13 probatur, quia si tangeret in aliquo diuisibili, sequeretur, quòd esset in corpore sphærico aliquod planum, sed hoc est falsum, ergo & c. Sequela prob. quādo corpora diuisibiliter se tangunt, adæquantur in eo, sm̄ quod fit contactus, sed planum nequit adæquari nisi plano ergo &c. Tum quia totum illud sphæricum esset aliquod planum, & tota illa circumferentia circuli esset vna linea recta, quia illa pars circuli, sm̄ quam primò est contactus, totam tāgeret plani partem, quæ vtique est recta, & per consequens tota coaptatur illi, & extrema eius tangunt extrema recti, & medium eius, medium recti, & per consequens ipsa est recta; cum autem rectum illud sm̄ illam eandem partē possit successiuè tangere totum circulū, sequitur, quòd tota circumferentia circuli sit ex rectis lineis præcisè composita, & totum corpus sphæricum ex corporibus planis. Et tandem si in parte diuisibili tangeret, non esset perfectè sphæricum, quia illud tale dicitur, à cuius centro omnes lineę rectæ ad circumferentiam ductæ sunt æquales, si verò ducerentur tres lineæ à centro circuli ad duas extremitates, & ad medium illius partis, sm̄ quam fit contactus, longiores essēt lineæ ductæ ad extremitates, quā in ad medium, vt patet, ergo &c. Simile argumentum huic fit de columna perfectè rotunda, quam cylindrū vocant, quæ cadens super planum, tangeret in linea propter eandem rationem; & de cubo, seu perfectè quadrato, nam si per angulum tangat perfectè planum. tanget in linea, & de duobus planis, & solidis, quæ tn̄ in aliquo indiuisibili sm̄ profunditatem, s. in superficie se tangunt.

Resp. ōn. multipliciter huic rationi Aduersarij, quas omnes responsiones tangit Ocham quol. 1. q. 9. Aliqui .n., vt Buccafer. 1 de Gen. tex. 10. & Aresius cit. sect. 7. negant, dari posse corpus perfectè sphæricum Mathematicè, sed solùm Physicè, & sm̄ apparentiam propter minimam inęqualitatem, circulus .n. constituitur ex partibus rectis, non in rectum connexis, sed obliquè in circulum, vnde nec lineę ad circumferentiam ductæ propriè sunt ęquales, nisi apparenter; rationem huius assignant, quia alioqui duo sequuntur absurda, primum, quòd duę quantitates distantes essent inter se propter solum punctū medium, quod locum occuparet, nā pars illa lineæ in sphærico immediatè sequens punctum distat à plano, cùm illud non tāgat, sed nō distat, nisi per punctum, quia solum punctū inter illa mediat, ergo &c. secundum, quòd punctum esset diuisibile quia circulus minor in maiori inclusus illū tangit in puncto, & si ambo super planū ponerentur, per punctum distarent à plano, vt dictum est, & tn̄ maior minus distaret, quàm minor, ergo minus puncto, quapropter negari debet perfectè sphæricum; huic responsioni etiam annuit Amicus cit. art. 7. conclusione 1.

45 Sed falsò negant talem figuram saltim de potentia Dei, & si non sm̄ totum corpus, saltim sm̄ aliquam partem; aliter sequeretur, non dari sphæricum, nec etiā physicè; prob. partes rectæ quādo obliquè in circulum flectuntur, vel faciunt angulis,

vel

vel perfectè circulariter flectantur: si secundum, ergo non constat sphæricum ex omnibus partibus rectis, sed aliquam perfectè circularē habet, quod sufficit ad argumentū, quia hæc non nisi in puncto tāget, aliter non esset perfectè sphærica: si primum, vel angulus ille est indiuisibilis. s. vt punctum, vel lineam dicat, & habetur intentum, vel diuisibilis, ita vt planitiem habeat; sed hoc est contra rationem anguli, & potius partes illæ essent in rectum connexæ, quàm in obliquum, ergo &c. Ad illa absurda dicimus, falsum esse, spæricum, & planum per punctum distare, immo per punctum sunt simul, cùm se tāgant, sed distant per spatium interiectum, quia statim post punctum linea circularis incipit per inflexionem à plano recedere, & distare.

Dices cum Amico cit. non magis distat à plano linea circularis sequens punctum, quàm illa, quæ rectè, & perpendiculariter tendit ad centrum, sed hæc non distat nisi per punctum, quia inter illam, & planum non est nisi spatium à puncto occupatum, ergo &c. Maior prob. quò magis lineæ circulares à plano recedentes accedunt ad perpendicularem tendentem in centrum, magis distant à plano, quia maiorem angulum acutum faciunt cum plano, vnde perpendicularis maximè distat, quia facit angulum rectum. Sed debebat Amicus probare minorem, falsum .n. est, perpendicularem per punctum distare à plano, immo per punctum est simul cum plana superficie, quo ipsam intersecat, distat verò per partem immediatè sequentem punctum; sicut qñ duo corpora se tāgunt, non distant per superficies, sed per partes immediatè sequentes ipsas superficies, quibus vnum corpus est extra aliud.

46 Alij verò, inter quos est Auersa admittentes globum, negant tangere planum, sed aiunt debere aliquantulū per distare, & hoc propter improportionem istorum corporum, nam sphæricum, cùm sit incommensurabile cum plano sm̄ omnes partes, debet a plano distare, quamuis hęc distantia non esset ex natura rei determinata, sed à Deo determinaretur, & maior, vel minor posset esse. Vel si deberent se tangere, fieret iste contactus per penetrationem modicæ partis vtriusque corporis, idem dicit de cylindro; ad id verò de perfectis planis respondet in fine sect. 5. contactum fieri per immediatam iuxta positionem vnius profunditatis cū alia absque penetratione, quomodo etiam in loco aduenit, non tñ sequitur, dari superficiem terminantem: quod aliqui dicunt etiam de globo, .s. planum, & globum esse summè approximata, vt nihil mediet inter illa tota categorematicè sumpta, quamuis sincategorematicè, & sm̄ quālibet partē mediet aer, & retorquent contra nos argumentum propter tactum indiuisibilis cum diuisibili parte sequente; quod art. 5. adducemus.

Sed hæc responsio multa continet falsa; quod .n. primò dicit de illa distantia, est voluntariè dictum, graue enim naturaliter tendit deorsum, si non est impeditū, & naturaliter vincit medium, illud diuidit, & frangit, vel secum defert, modo aer ille intermedius non est tantæ actiuitatis, vt patet, cùm sit eiusdem rationis cum alio a globo diuiso, ergo non potest impedire descensum, neque planum, quia ad hoc requiritur contactus, nam expulsio vnius quantitatis ab alia fit per contactū, immo sequeretur, planum leue, vt est papyrus, posse impedire motum deorsum plumbeo globo. Tum quia si aer destrueretur intermedius, posset globus ille distātiam mediam superare, & vsque ad planū peruenire: tandem posse istet contactus fieri à Deo. Secundum quod asserit de penetratione, est falsum, quia naturaliter implicat penetratio, & si illa corpora sm̄ aliquas partes possent penetrari, cùm sint eiusdem rationis, naturaliter se penetrarēt sm̄ omnes partes. Tertium, quod de duobus planis addiungit, coincidit cum responsione Greg. ad 2. Scoti rationem, quam respons. ipse reijcit, & eodem modo potest confutari, vt patet; Tandem cōtra immediationem globi est, quod respōsio illa admittit tactum in puncto; etenim si inter illa tota categorematicè sumpta nihil mediat, ergo se tangūnt, sed non sm̄ partes quia partes omnes sunt incommensurabiles, ergo sm̄ aliquod punctum;

ctum, aliter si neque per punctum se tangerent, inter illa mediaret aer, sicut inter quaslibet partes, maximè quia tactus fit propter indistantiā duorum corporum,& sic immediata non essent.

47 Alij concedunt, globum tangere planum, negant verò, ipsum tangere in pūcto, sed in parte diuisibili, indeterminata quia .s. non potest signari pars tam parua, in qua tangit, quin alia minor in infinitum assignari possit, secundùm quam tangat, quod est tāgere indiuisibiliter in parte diuisibili, Hanc respons. dat etiā Hurt. qui licèt nobiscum teneat indiuisibilia, asserit tñ hoc argumentum nihil concludere, quia non solum sphæricam tangit planum in puncto, sed etiam in parte proportionali propter rationem art. 5. adducendam; addit tñ, ex hoc non sequi, sphæricū adæquari plano, nec aliquam corporum penetrationem, quia ad vtrumque requiritur pars determinata; planum .n. est, quod habet certam magnitudinem extensam æqualiter, penetratio autem est duorum cō tactus secundum se tota; qua doctrina vtitur etiam in successiuis; ait .n. §. 80. quòd quando datur instans, datur etiam aliqua pars temporis existens, non tñ determinata, sed indeterminata; nec ex hoc sequitur, partem istam esse permanentem quia ad hoc requiritur, vt sit determinata, pars. Hanc quoque respons. amplectitur Fuentes 6. Phys. q. 1. diff. 1. art. 2. eò quia inquit ipse, secundum Scot. potest indiuisibile successiuè moueri, quomodo necessariò correspondere debet partibus indeterminatis, & minimis spatij.

Contra istam respons. multipliciter instatur; Primò quòd iste contactus, si hoc modo fieret, necessariò esset secundum partem determinatam, sint duo plana se tangentia, potest Angelus stylo paruissimo vnum planum percurrere vsque ad extremum, quo alterum tangit, tunc vel antequam perueniat ad superficiem terminantem, tanget aliquid alterius plani, vel non; si secundum, ergo totum planum est extra illud, nec erit in aliqua parte etiam indeterminata penetratum; si primum, ergo dabitur prima pars, quæ simul est cum altera, quia potuit cognoscere, vbinam sit superficies alterius plani, & quando primò ipsam tangit, ergo cognoscit quantū restat illius plani accipiendum, & consequenter non erit indeterminata pars, sed determinata, saltim extrinsecè. Tum quia magis patet in lumine, quia concedit etiā lumen penetrare corpus opacum secundū aliquam indeterminatam partem, nam indiuisibile terminatiuum luminis non potest recipi in aliquo diuisibili corporis, sed indiuisibili, quia forma in subiecto extenso necessariò, vel est tota in toto, & pars in parte, si est diuisibilis, vel tota in toto, & tota in qualibet parte, si est indiuisibilis, vt anima rationalis, quæ virtualiter diuisibilis est, quod nequit superficiei conuenire, ergo pars corporis lumen recipiens, cùm istud lumen proprium etiam habeat indiuisibile, erit determinata, duobus .n. clauditur extremis, .s. indiuisibili terminatiuo ipsius ex vna parte, & indiuisibili continuatiuo, quod subiectum indiuisibilis terminatiui luminis ponitur, ex alia.

48 Deinde Probatur, quòd neque in parte indeterminata posset tangere; quia pars ista est quædam dimensio, ergo si duæ dimensiones indeterminatæ sunt simul, erunt etiam penetratæ, quod est falsum, quia penetratio repugnat naturaliter partibus, nō ex determinatione, vel indeterminatione ipsarum, sed ex formali ratione dimensionis, ergo cùm dimensio formaliter de vtraque parte dicatur, nulla pars simul cum altera potest esse. Tum quia si mille partes palmares diuisæ perfectè, per contactum vnirentur, non efficerent longitudinem mille palmorum, & quia bis mille partes indeterminatæ efficiunt aliquam extentionem, quę deperderetur propter simultatem illarum partium simul existentiū. Tū quia nullū continuum esset extensum, nam si partes indeterminatæ simul cum puncto sunt, non faciunt extensionem, aliter punctum extensum esset, & consequenter nec aliæ partes istis continuę, quia inter ipsas mediat punctū, sic simul essent, & idem de alijs dicendū. Tum quia locus nunquam esset æqualis locato, quia corpus continens tangeret contentum etiam sm̄ partem indeterminatā, & sic propter istam partem maior est locus,

ctus, quamuis excessu indeterminato.

Tandem in successiuis hoc est absurdius, nam tunc pars aliqua indeterminata tẽporis duraret per instans, & instans per tẽpus, Tum quia diuisibilis esset in alias partes, quæ simul essent, ergo permanentes essent, nam indeterminatio nõ officit, quia sicut pars indeterminata continui permanentis permanens dicitur, & si indeterminata, non ob aliud, nisi quia partes, ex quibus constat, sunt simul, sic idem esset dicẽdum de parte successiua indeterminata. Tum quia continua esset, ergo haberet alia instantia, quibus partes illæ continuarentur, & sic in vno instanti essent infinita instantia. Tum tandem quia instans est cõtinuatiuũ partis prioris, & posterioris tẽporis, quæ tunc non sunt, ergo si cum instanti esset pars aliqua temporis indeterminata, se tota esset cum illis partibus cõtinuata, sicut instans, aliter si per partes continuarentur, non solùm instans mediaret, verùm etiam tempus, cui instans coexisteret, quæ omnia sunt falsa. Contra Fuẽtes est ipse Scot. cit. apertè dicens, sphæram in pũcto tangere planum; licèt in motu postea lineam describat, tñ semper punctum sphæræ est, quod describit, non pars aliqua sphæræ indeterminata; aliter non probaret Scot. ex hoc, indiuisibile posse successiuè moueri; immo lit. Y. ait, dum mouetur, in quolibet instanti illius temporis esse in spatio indiuisibili, & sibi ęquali.

49 Fons. ait, in casu punctum reddi ad actum per solam intellectus designationem; vel contactum fieri in puncto solùm eminenter, non formaliter in plano existente; at Conimb. aiunt, hunc contactũ non esse positiuum, sed negatiuum, quatenus fit per punctum ab intellectu designatum, quod nil aliud dicet, nisi negatio nem vlterioris extensionis. Sed contrà, quia neque contactus duorum corporum arguet superficies terminatiuas, quod est contra ipsos. Tum quia tactus præsuppo nit, non efficit tangibilia. Tum quia realiter tanguntur, & actualiter, ergo per aliquid reale actuale, & non per aliquid factum a ratione, vel eminenter contentum. Tum quia si non distant, hoc vel est per aliquid, vel per nihil; si primum, ergo positiuè non distant; si secundum, ergo per nihil non distant, quod est falsum, quia sequeretur, quod distarent, duæ .n. negationes affirmant.

Quintò. Tandem principaliter Prob. indiuisibilia realiter à partibus distingui, quod etiam allatis rationibus est demonstratum; Tum quia partes sine indiuisibilibus remanent, vt in diuisione. Tum quia essent realiter identificata cum rebus realiter distinctis vt sunt illæ partes quas copulant quod soli essentiæ diuinæ conuenit, Videatur de hac re Faber 5. Met. disp. 14. sed non multum quis fidat solutionibus argumentorum, quia ibi grauia absurda concedit. s. quod linea constet ex solis punctis, quod punctum sit immediatum puncto, &c. nos autem tutius respondebimus infrà.

ARTICVLVS III.

Astruitur compositio continui ex partibus, & indiuisibilibus.

50 PArtes continui aliæ sunt proportionales, aliæ æquales, seu vt alij dicunt, aliæ sunt eiusdem proportionis, aliæ eiusdem quantitatis, proportionales sunt, quæ inter se sic se habent, quòd licèt sint inæquales, semper tñ seruant inter se aliquam proportionem duplam, vel subduplam, & sic deinceps, vt si diuidatur vna linea in duas medietates, & iterum vna medietas in alias medietates, tunc proceditur per partes eiusdem proportionis, & partes primæ diuisionis habent proportionem duplam respectu partium secundæ diuisionis, & sic deinceps. Partes æquales sunt, quarum vna non excedit aliã, & ideo dicuntur eiusdem quantitatis, & hæ sunt duplices, quædam determinatæ, quędam indeterminatæ: pars æqualis determinata dicitur illa, quę est vnius certæ, ac determinatæ mensuræ, tales sunt duo semipalmi in palmo, & octo palmi in vlna; pars æqualis indeterminata dicitur, quæ non est vnius certæ, ac determinatæ mensuræ, sed indeterminatè talis est pro varia partium diuisione, partes .n. primæ diuisionis quãtitatis bipalmaris essent æquales sm̃ quã-

titatem palmarem, & partes secundæ diuisionis æquales essent sm̃ semipalmarem, & sic deinceps; sed partes æquales determinatæ adhuc sunt duplices, aliæ communicantes, & aliæ non communicantes: illæ sunt, quarum vna aliquid accipit alterius, & ideò dicuntur communicantes, istæ verò sunt, quarum vna nihil accipit de alia, & ideo dicuntur non communicantes, sic in quantitate bipalmari assignantur duo palmi non communicantes, nempe vnus, & alter palmus extra se inuicem, sed assignari possunt tres communicantes, quia designari potest palmus medius ex dimidio primi, & secundi palmi constãs. Hinc duplex oritur difficultas, vna de existentia, & distinctione harũ partium in continuo præsertim proportionalium, multi.n. ad euitandam quæstionem de numero, & multitudine earum, negarunt dari tales partes actu distinctas in continuo, dicentes, dari tm̃, & distingui in potentia, quatenus possunt omnes huiusmodi partes in continuo assignari per mentis designationem, & etiam à continuo realiter extrahi per diuisionem, & ita pariter loquuntur de indiuisibilibus, quare concludunt, continuum esse entitatem quandam simplicẽ extensam sine vlla partium actuali compositione, & distinctione, ita quamplures ex Interpretibus Arist. Themist. 2. Phys. 39. & 8. Phys. 68. vbi Diuus Tho. Simpl. Auerr. & Alex. 5. Met. 2. Niphus 5. Met. cap. 31. Durand. 2. dist. 1. q. 3. Fons. 5. Met. cap. 13. q. 6. sect. 4. & alij.

51 Altera difficultas est de numero, & multitudine partium continui, quę licèt præcipue vrgeat admittentes eas actu distinctas in continuo, tñ non totaliter euitatur à negantibus talem partium distinctionem, cum .n. etiam apud eos non sit continuum entitas simplicissima, sicut Angelus, vel punctum, consequenter debent & ipsi in aliquo sensu admittere in continuo partium multitudinem, de qua quæri poterit, qualis, & quanta sit; & cùm duplex sit multitudo, alia finita, alia infinita, & hęc iterũ duplex, alia actu infinita, & categorematicè, quæ nimirũ intrinsecè attingit numerũ infinitũ infinitè distantẽ à numero finito, alia infinita potentia, & syncategorematicè, quæ caret vtique termino, nec certo numero concluditur, sed non proinde attingit intrinsecè numerum infinitum, vnde hæc multitudo censetur veluti media inter multitudinem actu finitam, & actu infinitam, & ideò dici solet multitudo finita in infinitum, & per hoc explicari, quòd eius partes non sint tot, quin adhuc sint, vel esse possint plures, de quo fusiùs infrá; hinc dubitatur, an partes continui sint numero finitæ, nec ne, & si sunt infinitæ, an earum infinitas sit primi, vel secundi generis.

Et vt in hac re, concessa à controuersis, & certa ab incertis secernamus, concedũt omnes, partes non communicantes ęquales vni certæ esse finitas, & certo numero conclusas, vt in vlna sunt octo palmi, in die horæ vigintiquatuor, & in milliario passus mille, & istæ sunt partes illæ, quæ dici solent aliquotæ, quia aliquoties sumptæ reddunt ipsum totum, & de quibus Arist. 3. Phys. 59. ait, continuum per ablationem talium partium tandem consumi, & planè si partes istæ æquales vni certè, & non communicantes infinitæ ponantur vno, vel altero modo, quantumcunque sint exiles, & paruæ, molem constituerent infinitam, nam pars determinata quantumuis modica infinities replicata infinitũ actu constituit, si non communicat cum alia; concedunt item omnes e cõtra partes proportionales nõ esse finitas, & certo numero cõclusas, nam assignato vno certo numero, quæritur, num illę partes sint diuisibiles, vel indiuisibiles, non secundum, quia tunc continuum ex indiuisibilibus componeretur, ergo primum, atque ità nunquam poterit assignari numerus certus istarum partium in continuo, quantumuis paruo, nec indiuisibilium eas continuantium; idem etiam concedunt de partibus æqualibus indeterminatis, eadẽ .n. est ratio de istis, & proportionalibus, tum quia sunt communicantes cũ illis, ex quarum diuisione procedunt: tum quia si fiat diuisio sm̃ istas, proceditur in infinitum versus minoritatem, quod manifestũ erit, si fingamus aliquam lineam in duas medietates æquales diuidi, & vna medietatem alteri superpositam rursus diuidi, & sic

& sic deinceps, ex ista .n. superpositione, & diuisione sẽper orientur partes æquales, sed semper minores, & minores in infinitum cõicantes cum maioribus. Demũ id etiam concedunt de partibus ęqualibus determinatis, & cõmunicantibus, si .n. accipiatur quantitas bipalmaris, poterunt in ea assignari infiniti palmi cõmunicantes, si .n. primò diuidatur in duos palmos, & secundò sumatur semipalmus ex vno, & semipalmus ex altero palmo, habebimus tertium palmum communicantem, & si rursus assumatur semipalmus remanẽs ex vno, & alter remanens ex altero, habebimus quartum palmum communicantem, & sic deinceps potest in infinitũ protrahi hæc distributio, & communicatio palmorum quo plus, vel minus de vno, vel alio palmo vsurpetur in communicatione, sic intelligitur Arist. dum ait 6. Phys. mobile in quolibet instanti esse in spatio sibi æquali, sumit .n. spatium sequens, vt communicat cum præcedenti.

52 Difficultas igitur est de istis partibus continui, per quas diuidendo proceditur in infinitum, an sint infinitæ categorematicè, & simpliciter, vel sincategorematicè solùm, & sm̃ quid, .i. finitæ in infinitum; esse actu infinitas, & categorematicè docuerunt Nominales oẽs Greg. 2.d.2.q.2.concl.2.& 1.d.45.q.5.art.2.ad 2. Maior. 1. d. 18.q.2. art.2. Burlęus 6. Phys. text. 68. dub.3. & sequuntur multi ex Recentioribus, Conimbr.3. Phys. c.8. q.1. Ruuius 6. Phys. tract. de Continuo, Morisan.disp.vlt.Phys.q.4. & idem videtur asserere Suar.disp.40. Met sect.5. licèt infinitatem istam vocét non infinitatem simpliciter sed sm̃ quid, eò quia non est entium per se existentium, & sequitur ex nostris Fuentes 6.Phys.q.1.& licèt de partibus non satis se explicet, de indiuisibilibus tñ expresè habet dist.1.art.3. ad 5. esse infinita in actu simpliciter, Lychet.in 2.d.2.q.9.& Vulpes tom.1. par. 1. disput.27.art.8.& Nominales addunt, posse per Dei potẽtiam diuidi totum cõtinuum in omnes istas infinitas partes, ità quòd dentur actu infinitæ partes separatæ, & infinitæ diuisiones. Sed esse tm̃ sincategorematicè infinitas docuit Aureol. quem refert, & sequitur ex professo Canon.3.Phys.q.3.& 6. Phys.q.1.& Tatar. 3.Phys.q.de Infinit.Not.2. Ioan.de Magist. 6.Phys.q.1.Parisienses ibid.Gabriel 2. d.1.q.3. & hæc sententia modò communis est, & plausibilis, inter Recentiores, eam tenet Auersa q.22. sect.8. Hurt. disp.15.Phys.sect.6.Amicus tract.15. q. 8. conclus.5.Tolet.6.Phys.ad primũ dub. post q.1. & alij passim; Sed pro resolutione vtriusque difficultatis,

Dicimus 1. in continuo verè, & realiter dari partes tum ęquales, tum proportionales actu ab inuicem realiter distinctas: Concl hæc est cõis apud Recentiores, & veteres, exceptis quibusdam Arist. Expositoribus, qui sensum Philosophi non intelligentes, vel intelligere nolẽtes, dum pluries dixit, esse partes in continuo potentia, non actu, obstinatè contendũt, & faciunt continuum potius simplicem entitatem, vt est Angelus, quàm ex partibus integrantibus compositam; eam tenuit Scot. in 2.d.1.q.3.& d.2.q.9.vbi ponit partes, & indiuisibilia actu in continuo, & in 4.d.12.q.4. §. *De quarta transmutatione, &c.* vbi docet, partes esse actu distinctas in continuo, & explicat, in quo sensu dicantur esse in potentia, *quia .s. sm̃ eandem entitatem positiuam erant in toto, & postea extra totum, sed in toto hab. erant continuationem, quæ prohibuit illam actualitatem includentem præcisionem, extra totum autem habent eam.* Et Prob. primò author. Cõcil. Trid. sess.13.c.3.vbi ait, quòd *totus, & integer Christus sub panis specie, & sub qua uis ipsius speciei parte, totus itẽ sub vini specie, & sub eius partibus existit*, ergo sicut Christus actu existit sub specierum partibus, ità quoque actu existunt partes earum, idẽ docuit Arist. in Prædicamento quanti, vbi de ratione quantitatis in cõi ponit esse, quòd habeat plures partes, & continuam à discreta distinguit, non quia hæc habeat partes actu distinctas, & illa non, sed quia partes quantitatis continuæ copulantur termino cõi, non verò partes discretæ, idem docuit 1. Phys. 17. vbi manifestè supponit, continuum habere multitudinem partium, & quòd pars in

toto

toto continuo non est idem cum toto, & 4. Phys.23. numerat inter modos essendi in actu illum, quo pars est in toto, & 5. Met.tex.18 definit quantum continuum, quod *sit diuisibile in ea, quæ insũt*, quod vtique intelligi debet de actuali inexistentia, sicut materiam definiens 1. Phys. dixit, esse primum subiectum, ex quo fit aliquid, cùm insit, tum quia ita se habet in ratione componendi actualiter pars integralis ad totum integrale, sicut essentialis ad essentiale; tum quia sicut totum essentiale physicum resoluitur in materiam, & formam, quia actu constat ex illis, ita integrale; ideò est diuisibile in partes integrales, quia actu ex eis integratur, nullum enim totum diuidi potest in partes, quas actu non habet; tum denique quia particula illa *quæ insunt*, vt notant Scot. & D. Th. in eum textum ponitur ad differentiam mixtorum, quæ componuntur ex elementis in illis virtualiter existentibus. Demum Probatur auct. D. Augustini 2. de lib. arb. cap. 15. vbi ait, *quicquid corporis sensu attingitur, iam non est vnum, sed multa esse conuincitur, corpus enim est, igitur habet innumerabiles partes*.

53 Deinde Prob. ratione; Tum quia de ratione quãtitatis est, vt faciat partem extra partem, & de ratione continui, vt partes eius copulentur termino cõi. Tum quia si partes producerentur, dum actu diuiditur continuum, tunc agens naturale diuidẽdo materiã crearet eius partes. Tũ quia non possunt naturaliter contraria recipi in eodem subiecto, nec eadem res esse simul, & semel in pluribus locis, sed quantitas palmaris potest esse simul alba, & nigra, ergo nõ nisi sm̃ diuersas partes; Cœlum occupat Oriens, & Occidens, ergo non nisi per diuersas partes.

Respon. aliqui, hæc argumenta demõstrare solùm, continuum non esse simplicem entitatem, sed plures, sed quia sunt vnitæ, & totum cõtinuum dicitur vnum, ideò non probant, tales entitates, vt in continuo existentes esse actu distinctas. Contrà. Tum quia si sunt plures entitates in cõtinuo in actu, ergo sunt actu distinctæ, quia distinctio fundatur super multitudinem entitatum, sicut identitas super vnitatem 5. Met.tex.20. Tum quia argumenta allata non solùm probant pluralitatem actualem entitatum in cõtinuo, sed etiam distinctionem, nam qualitates cõtrariæ, & diuersæ præsentiæ locales naturaliter arguunt distincta subiecta; Tum quia potest à Sacerdote consecrari sola medietas hostiæ, & tunc Christus non diceretur esse sub alia; potest in vino consecrato infundi aliud non consecratum, & tunc sub isto nõ esset sanguis Christi, sed tantùm sub illo, quæ omnia inferunt actualem distinctionem.

Resp. Fons. 2. Met. c. 2. q. 1. sect. 8. partes quantitatis, dum sunt in continuo, nõ solùm esse plures, sed etiam distingui inter se realiter, non quidem in actu, sed in potentia tñ, quatenus possunt separari. Contrà, tum quia argumenta allata concludunt actualem distinctionem; tũ quia potentialis separatio supponit actualem distinctionem in rebus, quę separari possunt, vt patet de partibus physicis, quæ ideò separari possunt, quia sunt actu realiter distinctæ; tum tandem quia, vt aliqua dicãtur realiter distincta, non est necesse, vt sint actu separata, sed sufficit, vt separari possint.

54 Respondent alij, concedendo, partes actu distingui, etiam dum sunt in continuo, nõ tñ realiter, sed per designationẽ intellectus ex eo, quòd distinguimus, & assignamus vnam partẽ ab alia diuersam. Contrà, tum quia argumenta allata concludunt distinctionem realem actualem præter quodcunque opus intellectus, nam ante quamcunque designationem vna pars est separabilis ab altera, & diuersis atque contrarijs possunt accidentibus subiacere, tum quia quãtitatem palmarem ex duobus cõstare semipalmis non est quid ab intellectu fictum, sed ita est à parte rei; tum tandem hoc totũ manifestum est in cõtinuo successiuo, cuius partes sunt in continuo fluxu, & cum vna existit, altera est corrupta, ergo vna pars actu ab altera distinguitur.

Respondent alij, duplicem esse vnitatem, altera est, quæ negat distinctionem intrinsecam fundatam in negatione termini

mini intrinseci, qui est hæcceitas cuiuscũque rei, altera, quæ negat distinctionem extrinsecam fundatam in negatione termini extrinseci, & hęc est vnitas, & identitas, quæ reperitur inter partes continui, vnde Arist. 5. Met. tex. 11. docet, partes continui esse vnum, quatenus non habent diuisionem, itaque argumenta cõcludunt distinctionem actualem primi generis in continuo, non autem secundi generis. Contrà, tum quia ex vnione partium in toto nõ benè colligitur identitas illarum, vt patet de partibus physicis, vnio namque, sicut non destruit rationes formales extremorum, ita non destruit eorum distinctionem, & vnio excludit separationem, non distinctionem; tum quia aliud est vnitas, aliud identitas, & ex eo, quod continuum sit vnum quid, non rectè infertur, partes eius esse idem inter se sicut etiam constat de toto physico; tum quia hæc eadem vnitas continuationis orta ex negatione termini extrinseci, necessariò supponit plura, inter quę sit continuatio, vt docet Philos. 5. Met. tex. 8. nam continuatio non est eiusdem rei ad se ipsam; tum tandem quia hæc responsio concedit, quod prętendimus, distinctionem nimirum entitatiuam actualem inter partes continui, ortam ex termino intrinseco illarum, idest ex hæcceitatibus singularũ, quæ semper eædem manent tam post diuisionem, quàm antea, per diuisionem .n. non acquiritur noua hæcceitas, & terminus intrinsecus, & entitatiuus, sed solum nouus quantitatiuus, & noua denominatio totius.

55. Resp. alij, quòd licèt partes continui singulæ singulas habeant hęcceitates, tñ dici nequeunt in toto plures entitates in actu, vt sunt in toto, quia ibi existunt per vnam existẽtiam totius, & hac ratione dicuntur vnum, & idem ens, quam solutionẽ approbant Complut. 3. Phys. disp. de Infin. q. 1. Contrà, tũ quia falsum est, partes non habere in toto suas partiales existentias; tum quia etiam si tales non haberent, sed existẽtia totius existerent, adhuc non concluditur, nõ esse distinctas entitates, nam in schola D. Thomæ materia, & forma existunt per existentiam totius, & tñ adhuc sunt diuersæ entitates; tum tandem quia id solũ concludit, quòd partes quamdiù existunt in toto, nequeãt dici plura entia per modum totius, & vt hoc aliquid, vt Aristot. significat 5. Met. tex. 18.

Resp. denique alij concedendo, dari in continuo has plures entitates, non tñ actu partes denominari, sed tales dici solùm post diuisionem respectu totius iam corrupti. Contrà, tum quia Arist. loc. cit. & 5. Met. tex. 30. & 31. vocat partem in toto id, in quod totum diuidi potest, tum quia pars vt pars debet componere totũ, ergo tunc est actu pars, quando actu cõponit, & solùm pars in potentia, quando componere potest; tum quia si posse cõponere faceret actu partem, cùm pars diuisa possit plura tota componere successiuè, tũc esset actu pars plurium compositorum; tum tandem quia isti non ob id effugiunt difficultatem, ob quam ad negandas plures actu partes in continuo inducti sunt, difficultatem .s. de numero illarum, an sit finitus, vel infinitus, nam de his quoque pluribus entitatibus vrgeri potest eadem difficultas, an sint finitæ, vel infinitæ.

Dicimus 2. Partes continui, tàm proportionales, quàm ęquales indeterminatæ, & communicantes non sunt infinitæ actu, & categorematicè, sed syncategorematicè tñ, & finitæ in infinitum. Concl. traditur in terminis à Canon. 6. Phys. q. 1. art. 2. vbi eam probat tribus rationibus, quarũ prima est, quod admissa hac partiũ infinitate in continuo, sequitur, dari actu à parte rei infinitum in actu, si nõ sm̃ extensionem, saltem sm̃ multitudinem, quatenus in continuo includerentur infinitæ actu entitates. Resp. Ruuius in præsenti, & 3. Phys. q. 1. de Inf. Conimbr. ibidem, & alij quamplures negando consequentiam, nam partes istæ multitudinem actu infinitam non constituunt, quia esto sint distinctæ, non tñ sunt discretæ, & diuisæ, numerus autem, & multitudo dicit actualem discretionem, vel separationẽ, potius ergo dicentur omnes istæ partes vnum simpliciter, cùm vnum continuum vnitæ componãt, hoc autem modo adeò

dimi-

diminuto admittere infinitum, nullũ est inconueniens, nec infinities infinitum (ait Ruuius) quia omnes istæ partes sunt res incompletæ, ordinatę ad constitutionem vnius rei completæ, neque hoc infinitum intendit negare Arist. sed solùm infinitũ rerum separatarum, & completarum in genere discreto.

56 Sed hæc solutio friuola est, & mera fuga argumenti; nam si partes in continuo non possunt dici, nec multæ, nec paucæ, cùm ibi nullam constituant multitudinem, cur ab istis appellantur infinitæ? cur quæritur ab istis, quot partes sint in continuo? nonnè hæc omnia multitudinem sonant? fortè dicent, ipsos non loqui in rigore, sed accipere nomen multitudinis, prout cum pluralitate conuertitur; etiam nos loquimur in hoc sensu, & contendimus, hanc pluralitatem actu infinitam repugnare, quia demonstrationes contra infinitum tàm impugnant infinitam pluralitatem partium separatarum, quàm solũmodo distinctarum, cùm vim sumant ex ipsa infinitudine rerum, non autem ex earum separatione. Accedit, quòd Arist. in Prædic. quanti non distinguit discretam quantitatem à continua, quia hæc non habeat multitudinem partium actu distinctarum, & illa sic, sed supponens, multas vtranque habere partes, distinguit vnam ab alia, quia partes continuę sunt copulatæ termino cõi, non autem discretæ, ergo nomen ipsum multitudinis poterit tam amplè sumi, vt trãscendat genus quãtitatis discretæ, & cõueniat continuæ; Cum autem Arist. dixit, numerum causari ex diuisione continui, loquebatur de numero prædicamentali, cuius partes molem important, & discretionem, non autem de transcendentali, quo numerare solemus octo gradus qualitatis, decem relationes, viginti Angelos, &c. ergo quamuis partes in continuo numerum non subeant prædicamentalem, quia non sunt ab inuicem discretæ, tamen quatenus sunt distinctę, subiacent numero transcendenti, & rationes impugnantes actualem infinitudinem æquè procedunt contra omnem talem multitudinẽ, siue prædicamentalẽ, siue transcendentẽ.

Sed ne fiat lis de nomine, partes relinquamus, & loquamur de relationibus distinctionis, quas fundant ad inuicem, planè cùm istæ sint reales, & actu infinitæ, habebitur infinita relationum multitudo. Resp. Conimbr. ex Capr. relationes partium ad seinuicem, non esse reales, sed rationis, quia non sunt inter entia actu plura, idest separata inter se, & ab alijs; sed Ruuius ipse vidit insufficientiam responsionis, quia partes continui non fundant prætatas relationes solùm quando sunt separatæ, sed etiam qñ sunt coniunctę, qua etiam tunc entitas vnius non est entitas alterius, & etiam si essent relationes rationis, dummodo sint infinitæ in actu, & categorematicè, subiacent eisdem impugnationibus, quæ vim sumunt ex ipsa entium infinitudine præcisè siue sint realia, siue rationis, & ideò concedit Ruuius infinitas relationes in actu inter partes cõtinui, sed incompletas, quemadmodum etiam natura partium incõpleta est, & talem infinitatem admittere in rebus incompletis non reputat absurdum. Sed certè rationes impugnãtes infinitum categorematicum pariter impugnant infinitudinem entium incompletorum, quia infinitudo non repugnat in entibus, eò quia sint realia, vel rationis, completa, vel incompleta, separata, vel non separata, sed ratione sui ipsius præcisè, & ideò omnes allatæ responsiones corruunt.

57 Suar. disp. 40 sect. 5. num. 43. fatetur quidem, partes, & pũcta esse actu infinita in continuo, subdidit tñ, hanc infinitudinem nõ esse vocandam infinitatem simpliciter, sed qñ sñ quid, quia talis par tium multitudo non facit extensionem infinitam, neque implet infinitum spatiũ, sed tota hęc inter certos, ac definitos terminos continetur. Sed sic dicendo euitat solùm Suarez infinitum in magnitudine, non autem in multitudine, quod hic vrgemus, & impertinens est velle per finitatem magnitudinis euitare infinitatem multitudinis partium proportionalium, plures .n., & plures proportionales in infinitum continentur in vna certa, & determinata quò ad extensionem. Sed neque etiam euitat vniuersaliter infinitum,

secun-

ſecundùm extẽſionem, nam vrgeri poteſt argumentum de linea tortuoſa per colũnam girante per innumerabiles circulos ab vna extremitate in aliam, conflatur n. iſta ex pluribus, & pluribus circulis ęqualis, ac determinatæ longitudinis circularis, quá tum nempè columna ipſa ambit, eruntque infiniti in actu in ſentẽtia iſtorum, ſicut infinitę ſunt partes proportionales columnæ, quas continuat. Nec audiendus eſt Suar. cum iterum dicit, hanc lineam tortuoſam ex infinitis partibus æqualibus conflatam ideò non eſſe ſimpliciter infinitá, quia clauditur terminis, hæc .n. duo manifeſtè repugnant, quòd reperiatur cõtinuum aliquod ex partibus infinitis in actu æqualibus, & non communicantibus conſtitutum, & poſtea ſit terminis concluſum, ac definitum. Nec etiam audiẽdus eſt Ruuius, cum difficultatem ſubterfugere ſtuduit, dicendo hanc lineam tortuoſam nõ eſſe vnam, ſed plures. Quia ſanè talis vna linea girans infinities columná in circuitu ab vna extremitate in aliam cõtinuata per totum cogitari poteſt, & talem de facto circuire columnam tenentur fateri omnes, qui indiuiſibilia cõtinuatiua admittunt, videatur Ariag. cit. ſect. 3. vbi benè hanc ſolutionem refutat.

58 Secunda ratio Canon. Si in quolibet cõtinuo eſſent infinitæ partes in actu, ſequitur, quod omnia continua eſſent æqualia, componerentur .n. omnia ex partibus æqualibus multitudine, & magnitudine, multitudine quidem, quia tam ſunt infinitæ partes proportionales in grano milij, quam in toto vniuerſo, cum vtrunque ſit diuiſibile in infinitum; haberent etiá æquales partes in magnitudine, quia ſi partes vnius eſſent maiores, poſſent diuidi in partes æquales partibus alterius continui, & adhuc non eſſent plures illis, quia cùm partes alterius continui ſint infinitæ in actu, non poteſt in iſto aſſignari maior pluralitas, quia infinito nihil eſt maius, per quod impugnatæ manent reſponſiones Ruuij, & Suar. qui dicunt, vnũ cõtinuum eſſe maius alio, quia habet partes maioris magnitudinis, & etiá plures; quamuis .n. in omni continuo admittant infinitas partes in actu proportionales, in maiori tñ plures, & maiores admittunt, quàm in minori; impugnatur directè hęc reſponſio per argumẽtum Canon. Quod ſi dicant, quòd tales partes in vtroque cõtinuo non eſſent æquales, nec inæquales, quia æqualitas, & inęqualitas ſunt paſſiones quantitatis finitæ. Contrà, arguit Canon. quia licèt æqualitas, quæ eſt cõmenſuratio duarum quantitatum, paſſio ſit quantitatis finitæ, & nequeat cõuenire infinitæ, æqualitas tñ negatiua, ideſt non exceſſus, reperiri poteſt in infinitis, vnde perſonas diuinas dicimus eſſe ęquales perfectionis, quoniam infinitum neque excedit, neq; exceditur, & ità ſi partes vnius continui non excedunt partes alterius, neque totum excedet totum.

Et ſi dicatur, partes continui maioris eſſe plures, & nõ eſſe inconueniens, quòd ſint in continuo maiori plures partiũ infinitates, & partes infinities infinitas, vt de facto concedit, Ruuius ea ratione fiſus, quia partes ſunt quid incompletum. Contrà, arguit Canon. quia multitudo ſemel infinita totam multitudinẽ partium poſſibilem abſorbet, ergo implicant alię partiũ infinitates ſupra illam. Accedit, quòd hoc admiſſo in omni cõtinuo, vt Ruuius admittit, non poteſt amplius defendi, vnũ eſſe maius alio, nec quò ad maioritatem, nec quò ad pluralitatem partium, vbique .n. erunt infinities infinitę, & ideò Ruuius non videtur in hac re conſequenter locutus, omnes .n. auctores, qui aſſerunt, quãlibet infinitá multitudinem nõ poſſe eſſe ſemel infinitam, ſed debere eſſe infinities infinitam, negãt pariter, vnum infinitum eſſe maius alio tum formaliter, tum materialiter. Et tandem ſi dicatur, quòd in multitudine infinita non eſt totum, vel pars. Contrà, arguit Canon. talis multitudo eſt diuiſibilis, ſed omne diuiſibile habet partes, quia nihil diuiditur, niſi in ea, ex quibus componitur; cuius rationis efficacitas magis patebit ex diſp. ſeq.

59 Tertia ratio Canon. ſi in continuo darentur infinitæ actu partes, & categorematicè, tunc componeretur ex indiuiſibilibus, quia quælibet illarũ partium numero infinitarum eſt diuiſibilis, vel indiuiſibi-

uisibilis; si primum, ergo erunt in continuo plures partes, quàm infinitæ, quod supra improbatum est; si secundum, habetur intentum. Vel aliter deduci potest hæc ratio, vt facit Auc. sa, & erit efficacior, admissa .n. tali partium infinitate, tunc in cõtinuo dari deberet pars infinitè minima, atque adeò indiuisibilis, Consequentia probatur, quia partes certæ, ac determinatæ sunt simpliciter finitæ, ergo partes simpliciter infinitæ debent in infinitum simpliciter ab his distare, ergo deberent esse infinitè minores, seu in maxima minoritate, quod esse nequit, nisi ponantur minimæ, & indiuisibiles, Prob. hæc conseq. nam nisi tales partes sint infinitè minores, vel sunt finitè, ac determinatè minores, vel finitè indeterminatè, hoc est, semper magis, ac magis minores; non primum, quia sic essent finitæ; si secundum, ergo erunt infinitæ sincategorematicè solum, seu finitæ in infinitum, hoc est semper plures, ac plures, nunquam tñ actu infinitæ, quæ ratio certè demonstrat.

Resp. aliqui, dari in continuo aliquam partem infinitè minorem, non tñ minimã, quia adhuc illa pars habet aliam se minorem. Contrà, id implicat in adiecto, nam si hæc pars infinitè minor habet aliam minorem se, iam non esset infinitè minor nec infinitè distaret in minoritate à parte determinata, cùm magis alia distet. Hinc alij negant, dari aliquam partem infinitè minorem, quia non datur vltima, quæ deberet esse infinitè minor. Contrà, id est, quod intendimus, quòd non detur vltima pars, & infinitè minor in cõtinuo, sed quacunque data, siue in re ipsa, siue in cognitione diuina, semper detur alia, & alia minor, cum quælibet sit diuisibilis in plures seipsa minores, & hæc est infinitas sincategorematica. Resp. Alij, hanc infinitam minoritatem esse in aliqua parte indeterminata. Contrà, tùm quia saltim eã cognosceret Deus; tum quia hoc est dicere, quod non possit dari pars ita minor, vt adhuc minor assignari nequeat, & hoc est assignare minoritatem indeterminatã in parte indeterminata, non autem minoritatem infinitam, quod verissimum est: tũ tandem, quia infinita minoritas repugnat tàm in parte determinata, quàm indeterminata. Hæc est opinio Canon. loc. cit. vbi ait, omnes in hac materia dubiè loqui & nunquam ab aliquo Doctore potuisse illam benè intelligere.

60 Eodem modo de indiuisibilibus loquendum est, nam hæc in continuo ponũtur ad continuandas partes, ac propterea mediant inter partes, multiplicanda ergo sunt ad multiplicationem partiũ, sed partes multiplicantur in infinitum sincategorematicè, ergo & indiuisibilia, quod adhuc declarari potest in hũc modum: sicut partes eò plures dicuntur, quò fiunt minores, & quia nunquam attingunt maximam minoritatem, ideo nunquam dicuntur actu infinitæ, sed solùm plures, & plures in infinitum, ita seruata proportione indiuisibilia eò plura erunt, quò inter minores partes mediabunt, & sibi inuicem proximiora erunt, & quia nunquam reperiuntur in maxima approximatione, ita vt sint sibi inuicem immediata, sed semper proximiora sint, ac proximiora in infinitum, sicut partes minores, & minores, ita semper plura erunt, & plura, sed nunquam maximè plura, hoc est actu infinita, sed tñ finita in infinitum. Ea ergo est cõditio huius admirabilis compositionis continui, vt ad eam concurrant necessariò, tàm partes, quam indiuisibilia, non quasi indiuisibilia sint partes cõtinui, sed quia cum partibus componunt continuum, duo .n. reperiũtur in cõtinuo, extensio, & continuatio, extensio est potissimum a partibus, cõtinuatio ab indiuisibilibus, & partes in cõtinuo sunt ita dispositæ, vt nunquã signari possit prima, & vltima pars eius, quia aliqua signata sicuti prima, adhuc extat aliqua re vera prior illa, & alia signata velut vltima, adhuc extabit alia posterior ea, cũ quælibet signata sit adhuc diuisibilis in alias, & alias: indiuisibilia verò ita disposita sunt per totum continuum, vt inter singulas partes medient copulando eas ad inuicem, ex quo fit, nunquam reperiri posse indiuisibile ita alteri immediatum, vt non sit inter ea aliqua pars interiecta, & hac de causa inter quælibet duo puncta in linea quantumuis propinqua mediant plura alia, & alia puncta, quia mediat pars diuisibi-

uisibilis adhuc in infinitas partes, quarum quælibet puncto copulatur cum alia: ex quo rursus sequitur, nõ esse possibilem in continuo vnam diuisionem immediatam alteri, quia cùm diuisio cadat supra punctum, siue in puncto fiat, sanè si duæ diuisiones possent sibi immediatè succedere, iam duo puncta forent sibi immediata, inter vnam ergo, & alteram diuisionem possunt aliæ, & aliæ in infinitum mediare diuisiones, sicut inter quælibet duo puncta mediant alia, & alia in infinitum iuxta numerum partium interiacentium.

61 Ex his sequitur demum, continuũ nec etiam per potentiam Dei absolutam posse esse diuisum in omnes suas partes collectiuè, licèt singillatim, & in quocunque signo possit in singulas diuidi, imò in plures, & plures simul in infinitum, admissa .n. tali diuisione in omnes partes, planè cõtinuum in indiuisibilia resolueretur, vel .n. illæ singulæ partes infinitæ, in quas diuisum ponitur, sunt rursus diuisibiles in alias partes, vel indiuisibiles; nõ primum, quia est contra hypothesin, qua supponimus, continuum esse diuisum in omnes prorsus partes in quas est diuisibile, ergo secundum. Nec valet responsio Greg. in 2. dist. 2. q. 2. art. 1. ad quintum contra 1. concl. dum ait, indiuisibile posse sumi dupliciter, vel pro carente partibus quibuscũque actu diuisis, vel possibilibus quoquomodo diuidi, vt est punctum, vel pro eo, quod licèt habeat partes, quælibet tñ est actu diuisa ab alia, & per oppositũ diuisibile posse sumi dupliciter, vel vt opponitũ indiuisibili primo modo, vel secũdo modo; diuisibile primo modo est, quod habet partes actu, vel potẽtia diuisas; diuisibile secũdo modo est, quod habet partes, nõ actu diuisas, subditq; partes continui in omnes diuisi remanere indiuisibiles secundo modo tñ, non autem primo, quia adhuc quælibet includit partes in potentia in quas est actu diuisa, & ita non concluditur (ait ipse) continuum diuisum in indiuisibilia simpliciter resolui. Hæc respõs. prorsus vana est, & inintelligibilis, potest quidem vna pars ab alia distincta illam adhuc includere, quia distinctio inclusionẽ non excludit, sed vna pars ab alia diuisa, & separata nequaquam potest illam includere, nec potest intelligi, aliquid esse diuisibile in ea, quæ actu non habet, ergo si continuum posset esse actu in omnes partes diuisum, certè quælibet indiuisibilis, remaneret ad modum puncti. Accedit quòd etiam admittendo illud indiuisibile secundi generis à Greg. fictum, vt argumentum solueret adhuc rationabiliter nõ possumus concedere, continuum ex similibus indiuisibilibus esse conflatum, quia quælibet continui pars, vt distinguitur ab indiuisibilibus simpliciter, includit actu partes alias, in quas diuidi potest, & non in potentia tñ, vt hæc excludit actum inexistentiæ in sensu Greg. ergo continuum per nullam potentiam potest esse diuisũ in omnes suas partes, vt fusè Doctor ostẽdit in 2. d. 2. q. 9. sed in quotcunque partes ponatur diuisum, illæ adhuc diuisibiles remanent in alias, & alias. Hinc soluitur argumentum de totali diuisione continui, quod obijcit Ariag. cit. sec. 6. contra sententiam Arist. quia talis diuisio etiam de potentia Dei absoluta est impossibilis, vt rursus infrà dicemus nu. 96. vbi rationem repugnantię assignamus, quæ adhuc magis apparebit infrà disp. 10. q. 3. in solutione argumentorum, vbi etiam soluuntur instãtiæ, quas hîc facit Ariag. contra allatã responsionem; vide ibi à nu. 53. & Scotum 2. d. 2. q. 9. lit. K. vbi soluit argumentum in terminis.

ARTICVLVS IV.

Soluuntur rationes Zenonistarum pro compositione continui ex solis indiuisibilibus.

62 Estò explorata sit veritas, continuum ex indiuisibilibus non cõponi, & satis à nobis art. 1. cum Arist. demonstrata, tot tñ, ac talibus impetitur difficultatibus, vt veritas cum falsitate (sicut ait Amicus) ęquo Marte pugnare videatur, vnde hîc enitendum est, argumenta in oppositum quantum fieri potest reluctari.

Primò, se offert vulgaris quidem, sed satis molesta difficultas de corpore sphærico supra planum moto, nam siue volu-

tetur, siue trahatur per planum, tanget illud semper in punctis, ergo totum planũ erit ex punctis compositum, Prob. assumptum, quia toto illo tempore, quo sphæra planum percurrit, semper tangit aliquod nunquam diuisibile, ergo immediatè post hoc instans tangit indiuisibile immediatũ, quia contactus non intermittitur.

Resp. mirum esse, quantùm Peripateticos terruerit globus iste à Zenonistis eiaculatus, nam aliqui negarunt, fieri posse globum ita perfectè sphæricum, vt nulla sui parte sit planum. Alij concedunt, esse possibilem, sed negant, quòd positiuè tangeret planum, tm̃ .n. negatiuè diceretur indistans: alij concedunt, quod tangeret positiuè, non tñ in puncto, sed in parte indeterminata tñ, minori semper, & minori in infinitum; vel quòd cum illo penetraretur in aliqua modica sui parte, qui singuli modi dicendi art. 2. sunt refutati, vbi conclusum est, quòd si sphæra ponatur super planum, illud tangit in puncto. Complut. disp. 25. Phys. q. 2. ad 1. aiunt, quòd licèt corpus illud sphæricum cõtinuo moueatur per aerem circumfusum motu continuo, per ipsum tñ planum nõ mouetur, nisi discretè, & quasi per saltus de puncto in punctum, ita vt inter vnum, & aliud tantisper eleuetur à plano, quod explicant exemplo pilæ, quæ in planum proiecta per saltus mouetur, quod etiam affirmãt, si globus trahatur per planum, & non voluetur, subdunt tñ saltus in tali casu non esse ita perceptibiles, & sic etiam respõdet Io. de S. Th. q. 10. art. 3. Sed sanè potius Complut. saltant, vt argumentum illud prætereant, non verò globus sphericus, præsertim quando trahitur super planum, & vt excludatur motus iste per saltus globi super planum, ad quem dicere possent conferre figuram sphæricam, sit columna perfectè rotunda, cylindrus dicta, quæ super planum moueatur, aut corpus quadratum, & perfectè cubum, quod sm̃ latus angulare desinit in linea, trahatur per planum tangens illud tm̃ sm̃ latus angulare; vtique in his casibus saltus horum corporum fingere non licebit, & tunc argumentum procedit, sicut de corpore sphærico. Tum quia esto verum sit globũ moueri per aerem quoq. circunfusum, & hunc ab ipso non tangi in puncto, adhuc tamen negari nequit moueri quoq; continuè per planum, illudq; continuo tangere, neq; sensus, neque ratio demonstrat cur & a quo globus ille interpolatè debeat eleuari à plano, sicut homo pedes eleuat in motu, quo exemplo vtitur Io. de S. Tho.

63 Resp. ergo faciliter, quòd si sphæra voluetur, argumentum non habet difficultatem, quia non tanget planum in puncto, sed secundùm lineam circularem, & non idcircò linea curua congruet rectæ, quia huiusmodi contactus non fit simul, sed successiuè; si autem sphæra trahatur super planum, dicimus, in instanti tangere planum in puncto; sed immediatè post in tempore tangit in linea, vt Scotus docet 2. dist. 2. q. 9. ad 3. princ. neque id mirum videri debet, quia quodlibet corpus, dum mouetur, occupat maius spatium, quàm occupet, dum quiescit, dum .n. quiescit, occupat tantum spatium, quanta est propria extensio, at dum mouetur, toto illo tempore occupat totũ illud spatiũ, quod suo motu percurrit, nam in instanti terminatiuo motus verum est dicere, quòd toto tempore antecedenti occupauit mobile totum illud spatium. Quare hoc argumentum, quod multi tantifaciunt, non habet specialem difficultatem in puncto, quàm non habeat in corpore, nam tota difficultas consistit in hoc, vt notat Doctor cit. sub Y. quòd dum punctus mouetur, semper est in spatio sibi æquali, & sic pertransit totum spatium, ergo totam lineã suppositam commensurat, atque ita tota linea erit ex punctis composita: sed idem argumentum vrget de quolibet corpore, quod dum mouetur, semper est in æquali loco, ergo cum locus sibi æqualis, sit secundum profunditatem indiuisibilis, quia est superficies ipsum immediatè circundans, totum illud spatium, quod percurrit, erit ex talibus superficiebus sibi immediatè succedentibus compositum. Ad hoc autem argumentum respõdent omnes ex Arist. 6. Phys. 74. falsum esse, quòd corpus, dum mouetur, sit in spatio sibi æquali, solùm enim in quolibet instan-

instanti est in spatio sibi adæquato, quod & in instanti acquirit, sed in tempore immediato est in spatio maiori, quod non est inconueniens, quia successiuè occupat illud: sic igitur de globo sphærico supra planum moto dicendum est cum Scot. cit. quòd punctus, in quo fit tactus licèt semper, idest in quolibet indiuisibili sit in spatio sibi æquali, non tamen semper, idest in quacunque temporis parte, quia sic tangit lineam contactu inadæquato, seu successiuo, & quidem si semel concedatur, punctum in tempore posse occupare locum maiorem seipso, consequenter admitti debet, quod successiuè possit lineam tangere contactu inadæquato, & planè non videtur maior difficultas de puncto, quòd in motu sit in maiori loco seipso, quàm de corpore, & ita respondent Tolet. Auersa, Moris. Amic. & alij ex Scot. cit. Canon. & Trombet. 2. Met. quæst. 1. ad 2. principale.

64 Sed dices ex hoc sequi, lineam mẽsurari posse per replicationem puncti, & ita ex punctis componi. Negatur sequela, nam quantumuis punctum replicetur, nunquam lineam reddet, & aliud est aliquid moueri super aliquod spatium, aliud verò illud commensurare, motus enim fit continuè super spatium, at mensuratio fit interpolatè in singulis replicationibus rei motæ super spatium, ad quod assumitur dimetiendum, & tunc res mouetur super spatium, cum occupat successiuè maius spatium sua propria extensione, mensurat verò spatium, cum replicata semper est in loco sibi æquali in singulis replicationibus. Et quando etiam concederemus, digitum ideò assumi posse ad mensurandum pannum, quia super illum potest continuè moueri, non propterea concedere debemus idipsum de puncto super lineam, intantùm enim illud verum esset, quia continuitas motus digiti non sumitur tantum ex spatio, sed etiam ex mobili, quod in se diuisibile est, at nõ ita continuè mouetur punctum super lineam, quia continuitas motus illius sumitur tantùm ex diuisibilitate spatij, vt Scot. docet loc. cit. V. & X.

Sed iterũ vrgebis; si ponatur pũctum separatum motum super lineam, quod nõ negaret Doctor, licèt acquirat aliud, & aliud vbi, nõ tamẽ amitteret semel acquisitum per potentiam Dei, qui rem ponere potest in diuersis locis, tunc in fine motus tanget totam lineam, & non nisi in puncto, quia permanenter. Respondetur, in casu hunc non fore motum puncti per lineam, sed replicationem potius eiusdem in singulis lineæ punctis, & sicut indiuisibile, non potest esse ita alteri immediatum, vt illud tangat manens extra illud, & in spatio distincto, sic neque idem punctum potest à Deo ita sibi immediatè pluries replicari, & ideò punctum permanenter existens in linea, & à Deo pluries replicatum per totam lineam, erit distans à seipso, pro vt est in vno, & in alio lineæ puncto. Sed adhuc dices, potest saltim facere Deus, quòd contactus sphærici super planum fiat per id, quod immediatè sequitur ad punctum, in quo tangit, tactus in tali casu erit permanens, & non successiuus, atque ideo adæquatus, ergo debebit admitti in plano indiuisibile immediatum indiuisibili. Respondetur, immediatè post non posse fieri contactum, nisi successiuè in linea, & fiet postea contactus permanens in puncto post partem sequentem, quod omnes de diuisione concedere debent, si enim continuum in vna parte diuidatur, planè nec per diuinam potentiam poterat diuisio cadere immediatè post, quia quod sequitur, est diuisibile, nec assignabilis est prima pars.

65 Secundò indiuisibile additum indiuisibili potest facere maius, ergo concidit fundamentũ sententiæ Herp. Prob. assumptum à simili in Angelo, & anima rationali, quæ per plures spiritales, & indiuisibiles replicationes spiritali extẽsione se possunt extẽdere ad maius spatium, quàm per pauciores. Et Christus Dominus existens modo spirituali in Eucharistia pro maiori, vel minori replicatione coextenditur speciebus continuis maioribus, vel minoribus, ergo poterit etiam indiuisibile quãtitatiuè facere extensum, sicut enim se habent indiuisibilia spiritalia

titatem palmarem, & partes secundæ diuisionis æquales esſent sm̃ semipalmarem, & sic deinceps; sed partes ęquales determinatæ adhuc sunt duplices, alıæ communicantes, & aliæ non communicantes: illæ sunt, quarum vna aliquid accipit alterius, & ideò dicuntur communicantes, istæ verò sunt, quarum vna nihil accipit de alia, & ideo dicuntur non communicantes, sic in quantitate bipalmari aſſignantur duo palmi non communicantes, nempe vnus, & alter palmus extra se inuicem, sed aſſignari poſſunt tres communicantes, quia designari potest palmus medius ex dimidio primi, & secundi palmi coñstás. Hinc duplex oritur difficultas, vna de existentia, & distinctione harũ partium in continuo præsertim proportionalium, multi.n. ad euitandam quæstionem de numero, & multitudine earum, negarunt dari tales partes actu distinctas in continno, dicentes, dari tm̃, & distingui in potentia, quatenus poſſunt omnes huiusmodi partes in continuo aſſignari per mentis designationem, & etiam à continuo realiter extrahi per diuisionem, & ita pariter loquuntur de indiuisibilibus, quare concludunt, continuum esse entitatem quandam simplicẽ extensam sine vlla partium actuali compositione, & distinctione, ita quamplures ex Interpretibus Arist. Themist. 2. Phys. 19. & 8. Phys. 68. vbi Diuus Tho. Simpl. Auerr. & Alex. 5. Met. 2. Niphus 5. Met. cap. 31. Durand. 2. dist. 1. q. 3. Fons. 5. Met. cap. 13. q. 6. sect. 4. & alij.

5 Altera difficultas est de numero, & multitudine partium continui, quę licèt præcipue vrgeat admittentes eas actu distinctas in continuo, tñ non totaliter euitatur à negantibus talem partium distinctionem, cum .n. etiam apud eos non sit continuum entitas simpliciſſima, sicut Angelus, vel punctum, consequenter debent & ipsi in aliquo sensu admittere in continuo partium multitudinem, de qua quæri poterit, qualis, & quanta sit; & cùm duplex sit multitudo, alia finita, alia infinita, & hęc iterũ duplex, alia actu infinita, & categorematicè, quæ nimirũ intrinsecè attingit numerũ infinitũ infinitè distantẽ à numero finito, alia infinita potentia, & syncategorematicè, quæ caret vtique termino, nec certo numero concluditur, sed non proinde attingit intrinsecè numerum infinitum, vnde hæc multitudo censetur veluti media inter multitudinem actu finitam, & actu infinitam, & ideò dici solet multitudo finita in infinitum, & per hoc explicari, quòd eius partes non sint tot, quin adhuc sint, vel esse poſſint plures, de quo fusiùs infrá; hinc dubitatur, an partes continui sint numero finitæ, nec ne, & si sunt infinitæ, an earum infinitas sit primi, vel secundi generis.

Et vt in hac re, conceſſa à controuersis, & certa ab incertis secernamus, concedũt omnes, partes non communicantes ęquales vni certæ esse finitas, & certo numero conclusas, vt in vlna sunt octo palmi, in die horæ vigintiquatuor, & in milliario paſſus mille, & istæ sunt partes illæ, quæ dici solent aliquotæ, quia aliquoties sumptæ reddunt ipsum totum, & de quibus Arist. 3. Phys. 59. ait, continuum per ablationem talium partium tandem consumi, & planè si partes istæ æquales vni certę, & non communicantes infinitæ ponantur vno, vel altero modo, quantumcunque sint exiles, & paruæ, molem constituerent infinitam, nam pars determinata quantumuis modica infinities replicata infinitũ actu constituit, si non communicat cum alia; concedunt item omnes ecõtra partes proportionales nõ esse finitas, & certo numero cõclusas, nam aſſignato vno certo numero, quæritur, num illę partes sint diuisibiles, vel indiuisibiles, non secundum, quia tunc continuum ex indiuisibilibus componeretur, ergo primum, atque ita nunquam poterit aſſignari numerus certus istarum partium in continuo, quantumuis paruo, nec indiuisibilium eas continuantium; idem etiam concedunt de partibus æqualibus indeterminatis, eadẽ .n. est ratio de istis, & proportionalibus, tum quia sunt communicantes cũ illis, ex quarum diuisione procedunt: tum quia si fiat diuisio sm̃ istas, proceditur in infinitum versus minoritatem, quod manifestũ erit, si fingamus aliquam lineam in duas medietates æquales diuidi, & vna medietatem alteri superpositam rursus diuidi,

& sic deinceps, ex ista .n. superpositione, & diuisione sẽper orientur partes æquales, sed semper minores, & minores in infinitum cõicantes cum maioribus. Demũ id etiam concedunt de partibus ęqualibus determinatis, & cõmunicantibus, si .n. accipiatur quantitas bipalmaris, poterunt in ea assignari infiniti palmi cõmunicantes, si .n. primò diuidatur in duos palmos, & secundò sumatur semipalmus ex vno, & semipalmus ex altero palmo, habebimus tertium palmum communicantem, & si rursus assumatur semipalmus remanẽs ex vno, & alter remanens ex altero, habebimus quartum palmum communicantem, & sic deinceps potest in infinitũ protrahi hæc distributio, & communicatio palmorum quo plus, vel minus de vno, vel alio palmo vsurpetur in communicatione, sic intelligitur Arist. dum ait 6. Phys. mobile in quolibet instanti esse in spatio sibi æquali, sumit .n. spatium sequens, vt communicat cum præcedenti.

52 Difficultas igitur est de istis partibus continui, per quas diuidendo proceditur in infinitum, an sint infinitæ categorematicè, & simpliciter, vel sincategorematicè solùm, & sm̃ quid, .i. finitæ in infinitum; esse actu infinitas, & categorematicè docuerunt Nominales oẽs Greg. 2.d.2.q.2.concl.2.& 1.d.45.q.5.art.2.ad 2. Maior. 1. d. 18.q.2. art.2. Burlæus 6. Phys. text. 68. dub.3. & sequuntur multi ex Recentioribus, Conimbr.3. Phys. c.8. q.1. Ruuius 6. Phys. tract. de Continuo, Morisan.disp.vlt.Phys.q.4. & idem videtur asserere Suar.disp.40. Met sect.5. licèt infinitatem istam vocét non infinitatem simpliciter sed sm̃ quid, eò quia non est entium per se existentium, & sequitur ex nostris Fuentes 6. Phys.q.1.& licèt de partibus non satis se explicet, de indiuisibilibus tñ expresśe habet dist.1. art.3. ad 5. esse infinita in actu simpliciter, Lychet.in 2.d.2.q.9.& Vulpes tom.1. par. 3. disput.27.art.8.& Nominales addunt, posse per Dei potẽtiam diuidi totum cõtinuum in omnes istas infinitas partes, ità quòd dentur actu infinitæ partes separatæ, & infinitæ diuisiones. Sed esse tm̃ sincategorematicè infinitas docuit Aureol. quem refert, & sequitur ex professo Canon.3.Phys.q.3.& 6. Phys.q.1.& Tatar. 3.Phys.q.de Infinit.Not.2. Ioan.de Magist. 6.Phys.q.1.Parisienses ibid. Gabriel 2. d. 1. q.3. & hæc sententia modò communis est, & plausibilis, inter Recentiores, eam tenet Auersa q.22. sect.8. Hurt. disp.15.Phys.sect 6. Amicus tract.15. q. 8. conclus.5. Tolet.6.Phys.ad primũ dub. post q.1. & alij passim; Sed pro resolutione vtriusque difficultatis,

Dicimus 1. in continuo verè, & realiter dari partes tum ęquales, tum proportionales actu ab inuicem realiter distinctas: Concl hæc est cõis apud Recentiores, & veteres, exceptis quibusdam Arist. Expositoribus, qui sensum Philosophi non intelligentes, vel intelligere nolẽtes, dum pluries dixit, esse partes in continuo potentia, non actu, obstinatè contendũt, & faciunt continuum potius simplicem entitatem, vt est Angelus, quàm ex partibus integrantibus compositam; eam tenuit Scot. in 2.d.1.q.3.& d.2.q.9. vbi ponit partes, & indiuisibilia actu in continuo, & in 4.d.12.q.4. §. *De quarta transmutatione, &c.* vbi docet, partes esse actu distinctas in continuo, & explicat, in quo sensu dicantur esse in potentia, *quia .s. sub eandem entitatem positiuam erant in toto, & postea extra totum, sed in toto habuerunt continuationem, quæ prohibuit illam actualitatem includentem præcisionem, extra totum autem habent eam.* Et Prob. primò author. Cõcil. Trid. sess. 13. c.3. vbi ait, quòd *totus, & integer Christus sub panis specie, & sub quauis ipsius speciei parte, totus itẽ sub vini specie, & sub eius partibus existit*, ergo sicut Christus actu existit sub specierum partibus, ità quoque actu existunt partes earum, idẽ docuit Arist. in Prædicamento quanti, vbi de ratione quantitatis in cõi ponit esse, quòd habeat plures partes, & continuam à discreta distinguit, non quia hæc habeat partes actu distinctas, & illa non, sed quia partes quantitatis continuæ copulantur termino cõi, non verò partes discretæ, idem docuit 1. Phys. 17. vbi manifestè supponit, continuum habere multitudinem partium, & quòd pars in

toto

toto continuo non est idem cum toto, & 4. Phys.23. numerat inter modos essendi in actu illum, quo pars est in toto, & 5. Met.tex.18 definit quantum continuum, quod *sit diuisibile in ea, quæ insūt*, quod vtique intelligi debet de actuali inexistentia, sicut materiam definiens 1. Phys. dixit, esse primum subiectum, ex quo fit aliquid, cùm insit, tum quia ita se habet in ratione componendi actualiter pars integralis ad totum integrale, sicut essentialis ad essentiale; tum quia sicut totum essentiale physicum resoluitur in materiam, & formam, quia actu constat ex illis, ita integrale; ideò est diuisibile in partes integrales, quia actu ex eis integratur, nullum .n. totum diuidi potest in partes, quas actu non habet; tum denique quia particula illa *quæ insunt*, vt notant Scot. & D. Th. in eum textum ponitur ad differentiam mixtorum, quæ componuntur ex elementis in illis virtualiter existentibus. Demum Probatur auct. D. Augustini 2. de lib. arb. cap. 15. vbi ait, *quicquid corporis sensu attingitur, iam non est vnum, sed multa esse conuincitur, corpus enim est, igitur habet innumerabiles partes*.

53 Deinde Prob. ratione; Tum quia de ratione quātitatis est, vt faciat partem extra partem, & de ratione continui, vt partes eius copulentur termino cōi. Tum quia si partes producerentur, dum actu diuiditur continuum, tunc agens naturale diuidēdo materiā crearet eius partes. Tū quia non possunt naturaliter contraria recipi in eodem subiecto, nec eadem res esse simul, & semel in pluribus locis, sed quantitas palmaris potest esse simul alba, & nigra, ergo nō nisi sm̄ diuersas partes; Cœlum occupat Oriens, & Occidens, ergo non nisi per diuersas partes.

Respon. aliqui, hæc argumenta demōstrare solùm, continuum non esse simplicem entitatem, sed plures, sed quia sunt vnitæ, & totum cōtinuum dicitur vnum, ideò non probant, tales entitates, vt in continuo existentes esse actu distinctas. Contrà. Tum quia si sunt plures entitates in cōtinuo in actu, ergo sunt actu distinctæ, quia distinctio fundatur super multitudinem entitatum, sicut identitas super vnitatem 5. Met.tex.20. Tum quia argumenta allata non solùm probant pluralitatem actualem entitatum in cōtinuo, sed etiam distinctionem, nam qualitates cōtrariæ, & diuersæ præsentiæ locales naturaliter arguunt distincta subiecta; Tum quia potest à Sacerdote consecrari sola medietas hostię, & tunc Christus non diceretur esse sub alia; potest in vino consecrato infundi aliud non consecratum, & tunc sub isto nō esset sanguis Christi, sed tantùm sub illo, quæ omnia inferunt actualem distinctionem.

Resp. Fons. 1. Met. c. 2. q. 1. sect. 8. partes quantitatis, dum sunt in continuo, nō solùm esse plures, sed etiam distingui inter se realiter, non quidem in actu, sed in potentia tm̄, quatenus possunt separari. Contrà, tum quia argumenta allata concludunt actualem distinctionem; tū quia potentialis separatio supponit actualem distinctionem in rebus, quę separari possunt, vt patet de partibus physicis, quæ ideò separari possunt, quia sunt actu realiter distinctæ; tum tandem quia, vt aliqua dicātur realiter distincta, non est necessè, vt sint actu separata, sed sufficit, vt separari possint.

54 Respondent alij, concedendo, partes actu distingui, etiam dum sunt in continuo, nō tn̄ realiter, sed per designationē intellectus ex eo, quòd distinguimus, & assignamus vnam partē ab alia diuersam. Contrà, tum quia argumenta allata concludunt distinctionem realem actualem præter quodcunque opus intellectus, nam ante quamcunque designationem vna pars est separabilis ab altera, & diuersis atque contrarijs possunt accidentibus subiacere, tum quia quātitatem palmarem ex duobus cōstare semipalmis non est quid ab intellectu fictum, sed ita est à parte rei; tum tandem hoc totū manifestum est in cōtinuo successiuo, cuius partes sunt in continuo fluxu, & cum vna existit, altera est corrupta, ergo vna pars actu ab altera distinguitur.

Respondent alij, duplicem esse vnitatem, altera est, quæ negat distinctionem intrinsecam fundatam in negatione termini

mini intrinseci, qui est hæcceitas cuiuscũque rei, altera, quæ negat distinctionem extrinsecam fundatam in negatione termini extrinseci, & hęc est vnitas, & identitas, quæ reperitur inter partes continui, vnde Arist. 5. Met. tex. 11. docet, partes continui esse vnum, quatenus non habent diuisionem, itaque argumenta cõcludunt distinctionem actualem primi generis in continuo, non autem secundi generis. Contrà, tum quia ex vnione partium in toto nõ benè colligitur identitas illarum, vt patet de partibus physicis, vnio namque, sicut non destruit rationes formales extremorum, ita non destruit eorum distinctionem, & vnio excludit separationem, non distinctionem; tum quia aliud est vnitas, aliud identitas, & ex eo, quod continuum sit vnum quid, non rectè infertur, partes eius esse idem inter se sicut etiam constat de toto physico; tum quia hæc eadem vnitas continuationis orta ex negatione termini extrinseci, necessariò supponit plura, inter quę fit continuatio, vt docet Philos. 5. Met. tex. 8. nam continuatio non est eiusdem rei ad se ipsam; tum tandem quia hæc responsio concedit, quod pretendimus, distinctionem nimirum entitatiuam actualem inter partes continui, ortam ex termino intrinseco illarum, idest ex hæcceitatibus singularũ, quæ semper eędem manent tam post diuisionem, quàm antea, per diuisionem .n. non acquiritur noua hæcceitas, & terminus intrinsecus, & entitatiuus, sed solum nouus quantitatiuus, & noua denominatio totius.

51. Resp. alij, quòd licèt partes continui singulæ singulas habeant hęcceitates, tñ dici nequeunt in toto plures entitates in actu, vt sunt in toto, quia sic existunt per vnam existẽtiam totius, & hac ratione dicuntur vnum, & idem ens, quam solutionẽ approbant Complut. 3. Phys. disp. de Infin. q. 1. Contrà, tũ quia falsum est, partes non habere in toto suas partiales existentias; tum quia etiam si tales non haberent, sed existẽtia totius existerent, adhuc non concluditur, nõ esse distinctas entitates, nam in schola D. Thomæ materia, & forma existunt per existentiam totius, & tñ adhuc sunt diuersæ entitates; tum tandem quia id solũ concludit, quòd partes quamdiù existunt in toto, nequeãt dici plura entia per modum totius, & vt hoc aliquid, vt Aristot. significat 5. Met. tex. 18.

Resp. denique alij concedendo, dari in continuo has plures entitates, non tñ actu partes denominari, sed tales dici solùm post diuisionem respectu totius iam corrupti. Contrà, tum quia Arist. loc. cit. & 5. Met. tex. 30. & 31. vocat partem in toto id, in quod totum diuidi potest, tum quia pars vt pars debet componere totũ, ergo tunc est actu pars, quando actu cõponit, & solùm pars in potentia, quando componere potest; tum quia si posse cõponere faceret actu partem, cùm pars diuisa possit plura tota componere successiuè, tũc esset actu pars plurium compositorum; tum tandem quia isti non ob id effugiunt difficultatem, ob quam ad negandas plures actu partes in continuo inducti sunt, difficultatem .s. de numero illarum, an sit finitus, vel infinitus, nam de his quoque pluribus entitatibus vrgeri potest eadem difficultas, an sint finitæ, vel infinitæ.

Dicimus 2. Partes continui, tàm proportionales, quàm ęquales indeterminatæ, & communicantes non sunt infinitæ actu, & categorematicè, sed syncategorematicè tñ, & finitæ in infinitum. Concl. traditur in terminis à Canon. 6. Phys. q. 1. art. 2. vbi eam probat tribus rationibus, quarũ prima est, quod admissa hac partiũ infinitate in continuo, sequitur, dari actu à parte rei infinitum in actu, si nõ sm̃ extensionem, saltim sm̃ multitudinem, quatenus in continuo includerentur infinitæ actu entitates. Resp. Ruuius in præsenti, & 3. Phys. q. 1. de Inf. Conimbr. ibidem, & alij quamplures negando consequentiam, nam partes istæ multitudinem actu infinitam non constituunt, quia esto sint distinctæ, non tñ sunt discretæ, & diuisæ, numerus autem, & multitudo dicit actualem discretionem, vel separationẽ, potius ergo dicentur omnes istæ partes vnum simpliciter, cùm vnum continuum vnitæ componãt, hoc autem modo adeò dimi-

diminuto admittere infinitum, nullũ est inconueniens, nec infinities infinitum (ait Ruuius) quia omnes istæ partes sunt res incompletæ, ordinatę ad constitutionem vnius rei completæ, neque hoc infinitum intendit negare Arist. sed solùm infinitũ rerum separatarum, & completarum in genere discreto.

56 Sed hæc solutio friuola est, & mera fuga argumenti; nam si partes in continuo non possunt dici, nec multæ, nec paucæ, cùm ibi nullam constituant multitudinem, cur ab istis appellantur infinitæ? cur quæritur ab istis, quot partes sint in continuo? nonnè hæc omnia multitudinem sonant? fortè dicent, ipsos non loqui in rigore, sed accipere nomen multitudinis, prout cum pluralitate conuertitur; etiam nos loquimur in hoc sensu, & contendimus, hanc pluralitatem actu infinitam repugnare, quia demonstrationes contra infinitum tàm impugnant infinitam pluralitatem partium separatarum, quàm solũmodo distinctarum, cùm vim sumant ex ipsa infinitudine rerum, non autem ex earum separatione. Accedit, quòd Arist. in Prædic. quanti non distinguit discretam quantitatem à continua, quia hæc non habeat multitudinem partium actu distinctarum, & illa sic, sed supponens, multas vtranque habere partes, distinguit vnam ab alia, quia partes continuę sunt copulatæ termino cõi, non autem discretæ, ergo nomen ipsum multitudinis poterit tam amplè sumi, vt trãscendat genus quãtitatis discretæ, & cõueniat continuæ; Cum autem Arist. dixit, numerum causari ex diuisione continui, loquebatur de numero prædicamentali, cuius partes molem important, & discretionem, non autem de transcendentali, quo numerare solemus octo gradus qualitatis, decem relationes, viginti Angelos, &c. ergo quamuis partes in continuo numerum non subeant prædicamentalem, quia non sunt ab inuicem discretæ, tamen quatenus sunt distinctę, subiacent numero transcendenti, & rationes impugnantes actualem infinitudinem æquè procedunt contra omnem talem multitudinẽ, siue prædicamentalẽ, siue transcendentẽ.

Sed ne fiat lis de nomine, partes relinquamus, & loquamur de relationibus distinctionis, quas fundant ad inuicem, planè cùm istæ sint reales, & actu infinitæ, habebitur infinita relationum multitudo. Resp. Conimbr. ex Capr. relationes partium ad seinuicem, non esse reales, sed rationis, quia non sunt inter entia actu plura, idest separata inter se, & ab alijs; sed Ruuius ipse vidit insufficientiam responsionis, quia partes continui non fundant prætatas relationes solùm quando sunt separatæ, sed etiam qñ sunt coniunctę, qua etiam tunc entitas vnius non est entitas alterius, & etiam si essent relationes rationis, dummodo sint infinitæ in actu, & categorematicè, subiacent eisdem impugnationibus, quæ vim sumunt ex ipsa entium infinitudine præcisè siue sint realia, siue rationis, & ideò concedit Ruuius infinitas relationes in actu inter partes cõtinui, sed incompletas, quemadmodum etiam natura partium incõpleta est, & talem infinitatem admittere in rebus incompletis non reputat absurdum. Sed certè rationes impugnãtes infinitum categorematicum pariter impugnant infinitudinem entium incompletorum, quia infinitudo non repugnat in entibus, eò quia sint realia, vel rationis, completa, vel incompleta, separata, vel non separata, sed ratione sui ipsius præcisè, & ideò omnes allatæ responsiones corruunt.

57 Suar. disp. 40 sect. 5. num. 43. fatetur quidem, partes, & pũcta esse actu infinita in continuo, subdidit tñ, hanc infinitudinem nõ esse vocandam infinitatem simpliciter, sed tñ sm̃ quid, quia talis partium multitudo non facit extensionem infinitam, neque implet infinitum spatiũ, sed tota hęc inter certos, ac definitos terminos continetur. Sed sic dicendo euitat solùm Suarez infinitum in magnitudine, non autem in multitudine, quod hic vrgemus, & impertinens est velle per finitatem magnitudinis euitare infinitatem multitudinis partium proportionalium, plures .n, & plures proportionales in infinitum continentur in vna certa, & determinata quò ad extensionem. Sed neque etiam euitat vniuersaliter infinitum, secun-

ſecundùm extẽſionem, nam vrgeri poteſt argumentum de linea tortuoſa per colũnam girante per innumerabiles circulos ab vna extremitate in aliam, conflatur n. iſta ex pluribus, & pluribus circulis ęqualis, ac determinatæ longitudinis circularis, quá tum nempè columna ipſa ambit, eruntque infiniti in actu in ſentẽtia iſtorum, ſicut infinitę ſunt partes proportionales columnæ, quas continuat. Nec audiendus eſt Suar. cum iterum dicit, hanc lineam tortuoſam ex infinitis partibus æqualibus conflatam ideò non eſſe ſimpliciter infinitá, quia clauditur terminis, hæc .n. duo manifeſtè repugnant, quòd reperiatur cõtinuum aliquod ex partibus infinitis in actu æqualibus, & non communicantibus conſtitutum, & poſtea ſit terminis concluſum, ac definitum. Nec etiam audiẽdus eſt Ruuius, cum difficultatem ſubterfugere ſtuduit, dicendo hanc lineam tortuoſam nõ eſſe vnam, ſed plures. Quia ſanè talis vna linea girans infinities columná in circuitu ab vna extremitate in aliam cõtinuata per totum cogitari poteſt, & talem de facto circuire columnam tenentur fateri omnes, qui indiuiſibilia cõtinuatiua admittunt, videatur Ariag. cit. ſect. 3. vbi benè hanc ſolutionem refutat.

58 Secunda ratio Canon. Si in quolibet cõtinuo eſſent infinitæ partes in actu, ſequitur, quod omnia continua eſſent æqualia, componerentur n. omnia ex partibus æqualibus multitudine, & magnitudine, multitudine quidem, quia tam ſunt infinitæ partes proportionales in grano milij, quam in toto vniuerſo, cum vtrunque ſit diuiſibile in infinitum; haberent etiá æquales partes in magnitudine, quia ſi partes vnius eſſent maiores, poſſent diuidi in partes æquales partibus alterius continui, & adhuc non eſſent plures illis, quia cùm partes alterius continui ſint infinitæ in actu, non poteſt in iſto aſſignari maior pluralitas, quia infinito nihil eſt maius, per quod impugnatæ manent reſponſiones Ruuij, & Suar. qui dicunt, vnũ cõtinuum eſſe maius alio, quia habet partes maioris magnitudinis, & etiá plures; quamuis .n. in omni continuo admittant infinitas partes in actu proportionales, in maiori tñ plures, & maiores admittunt, quàm in minori; impugnatur directè hęc reſponſio per argumẽtum Canon. Quod ſi dicant, quòd tales partes in vtroque cõtinuo non eſſent æquales, nec inæquales, quia æqualitas, & inęqualitas ſunt paſſiones quantitatis finitæ. Contrà, arguit Canon. quia licèt æqualitas, quæ eſt cõmenſuratio duarum quantitatum, paſſio ſit quantitatis finitæ, & nequeat cõuenire infinitæ, æqualitas tñ negatiua, ideſt non exceſſus, reperiri poteſt in infinitis, vnde perſonas diuinas dicimus eſſe ęqualis perfectionis, quoniam infinitum neque excedit, neq; exceditur, & ità ſi partes vnius continui non excedunt partes alterius, neque totum excedet totum.

Et ſi dicatur, partes continui maioris eſſe plures, & nõ eſſe inconueniens, quòd ſint in continuo maiori plures partiũ infinitates, & partes infinities infinitas, vt de facto concedit, Ruuius ea ratione fiſus, quia partes ſunt quid incompletum. Contrà, arguit Canon. quia multitudo ſemel infinita totam multitudinẽ partium poſſibilem abſorbet, ergo implicant alię partiũ infinitates ſupra illam. Accedit, quòd hoc admiſſo in omni cõtinuo, vt Ruuius admittit, non poteſt amplius defendi, vnũ eſſe maius alio, nec quò ad maioritatem, nec quò ad pluralitatem partium, vbique .n. erunt infinities infinitę, & ideò Ruuius non videtur in hac re conſequenter locutus, omnes .n. auctores, qui aſſerunt, quãlibet infinitá multitudinem nõ poſſe eſſe ſemel infinitam, ſed debere eſſe infinities infinitam, negãt pariter, vnum infinitum eſſe maius alio tum formaliter, tum materialiter. Et tandem ſi dicatur, quòd in multitudine infinita non eſt totum, vel pars. Contrà, arguit Canon. talis multitudo eſt diuiſibilis, ſed omne diuiſibile habet partes, quia nihil diuiditur, niſi in ea, ex quibus componitur; cuius rationis efficacitas magis patebit ex diſp. ſeq.

59 Tertia ratio Canon. ſi in continuo darentur infinitæ actu partes, & categorematicè, tunc componeretur ex indiuiſibilibus, quia quælibet illarũ partium numero infinitarum eſt diuiſibilis, vel indiuiſibi-

uisibilis; si primum, ergo erunt in continuo plures partes, quàm infinitæ, quod supra improbatum est; si secundum, habetur intentum. Vel aliter deduci potest hæc ratio, vt facit Auc. sa, & erit efficacior, admissa .n. tali partium infinitate, tunc in cõtinuo dari deberet pars infinitè minima, atque adeò indiuisibilis, Consequentia probatur, quia partes certæ, ac determinatæ sunt simpliciter finitæ, ergo partes simpliciter infinitæ debent in infinitum simpliciter ab his distare, ergo deberent esse infinitè minores, seu in maxima minoritate, quod esse nequit, nisi ponantur minimæ, & indiuisibiles, Prob. hæc conseq. nam nisi tales partes sint infinitè minores, vel sunt finitè, ac determinatè minores, vel finitè indeterminatè, hoc est, semper magis, ac magis minores; non primum, quia sic essent finitæ; si secundum, ergo erunt infinitæ sincategorematicè solum, seu finitæ in infinitum, hoc est semper plures, ac plures, nunquam tñ actu infinitæ, quæ ratio certè demonstrat.

Resp. aliqui, dari in continuo aliquam partem infinitè minorem, non tñ minimã, quia adhuc illa pars habet aliam se minorem. Contrà, id implicat in adiecto, nam si hæc pars infinitè minor habet aliam minorem se, iam non esset infinitè minor nec infinitè distaret in minoritate à parte determinata, cùm magis alia distet. Hinc alij negant, dari aliquam partem infinitè minorem, quia non datur vltima, quæ deberet esse infinitè minor. Contrà, id est, quod intendimus, quòd non detur vltima pars, & infinitè minor in cõtinuo, sed quacunque data, siue in re ipsa, siue in cognitione diuina, semper detur alia, & alia minor, cum quælibet sit diuisibilis in plures seipsa minores, & hæc est infinitas sincategorematica. Resp. Alij, hanc infinitam minoritatem esse in aliqua parte indeterminata. Contrà, tùm quia saltim eã cognosceret Deus; tum quia hoc est dicere, quod non possit dari pars ita minor, vt adhuc minor assignari nequeat, & hoc est assignare minoritatem indeterminatã in parte indeterminata, non autem minoritatem infinitam, quod verissimum est: tũ tandem, quia infinita minoritas repugnat tàm in parte determinata, quàm indeterminata. Hæc est opinio Canon. loc. cit. vbi ait, omnes in hac materia dubiè loqui & nunquam ab aliquo Doctore potuisse illam benè intelligere.

60 Eodem modo de indiuisibilibus loquendum est, nam hæc in continuo ponũtur ad continuandas partes, ac propterea mediant inter partes, multiplicanda ergo sunt ad multiplicationem partiũ, sed partes multiplicantur in infinitum sincategorematicè, ergo & indiuisibilia, quod adhuc declarari potest in hũc modum: sicut partes eò plures dicuntur, quò fiunt minores, & quia nunquam attingunt maximam minoritatem, ideo nunquam dicuntur actu infinitæ, sed solùm plures, & plures in infinitum, ita seruata proportione indiuisibilia eò plura erunt, quò inter minores partes mediabunt, & sibi inuicem proximiora erunt, & quia nunquam reperiuntur in maxima approximatione, ita vt sint sibi inuicem immediata, sed semper proximiora sint, ac proximiora in infinitum, sicut partes minores, & minores, ita semper plura erunt, & plura, sed nunquam maximè plura, hoc est actu infinita, sed tñ finita in infinitum. Ea ergo est cõditio huius admirabilis compositionis continui, vt ad eam concurrant necessariò, tàm partes, quam indiuisibilia, non quasi indiuisibilia sint partes cõtinui, sed quia cum partibus componunt continuum, duo .n. reperiũtur in cõtinuo, extensio, & continuatio, extensio est potissimum a partibus, cõtinuatio ab indiuisibilibus, & partes in cõtinuo sunt ita dispositæ, vt nunquã signari possit prima, & vltima pars eius, quia aliqua signata sicuti prima, adhuc extat aliqua re vera prior illa, & alia signata velut vltima, adhuc extabit alia posterior ea, cũ quælibet signata sit adhuc diuisibilis in alias, & alias: indiuisibilia verò ita disposita sunt per totum continuum, vt inter singulas partes medient copulando eas ad inuicem, ex quo fit, nunquam reperiri posse indiuisibile ita alteri immediatum, vt non sit inter ea aliqua pars interiecta, & hac de causa inter quælibet duo puncta in linea quantumuis propinqua mediant plura alia, & alia puncta, quia mediat pars diuisibi-

uisibilis adhuc in infinitas partes, quarum quælibet puncto copulatur cum alia: ex quo rursus sequitur, nō esse possibilem in continuo vnam diuisionem immediatam alteri, quia cùm diuisio cadat supra punctum, siue in puncto fiat, sanè si duæ diuisiones possent sibi immediatè succedere, iam duo puncta forent sibi immediata, inter vnam ergo, & alteram diuisionem possunt aliæ, & aliæ in infinitum mediare diuisiones, sicut inter quælibet duo puncta mediant alia, & alia in infinitum iuxta numerum partium interiacentium.

61 Ex his sequitur demum, continuū nec etiam per potentiam Dei absolutam posse esse diuisum in omnes suas partes collectiuè, licèt singillatim, & in quocunque signo possit in singulas diuidi, imò in plures, & plures simul in infinitum, admissa .n. tali diuisione in omnes partes, planè cōtinuum in indiuisibilia resolueretur, vel .n. illæ singulæ partes infinitæ, in quas diuisum ponitur, sunt rursus diuisibiles in alias partes, vel indiuisibiles; nō primum, quia est contra hypothesin, qua supponimus, continuum esse diuisum in omnes prorsus partes in quas est diuisibile, ergo secundum. Nec valet responsio Greg. in 2. dist. 2. q. 2. art. 1. ad quintum contra 1. concl. dum ait, indiuisibile posse sumi dupliciter, vel pro carente partibus quibuscūque actu diuisis, vel possibilibus quoquomodo diuidi, vt est punctum, vel pro eo, quod licèt habeat partes, quælibet tñ est actu diuisa ab alia, & per oppositū diuisibile posse sumi dupliciter, vel vt opponit indiuisibili primo modo, vel secūdo modo; diuisibile primo modo est, quod habet partes actu, vel potētia diuisas; diuisibile secūdo modo est, quod habet partes, nō actu diuisas, subditq; partes continui in omnes diuisi remanere indiuisibiles secundo modo tñ, non autem primo, quia adhuc quælibet includit partes in potentia in quas est actu diuisa, & ita non concluditur (ait ipse) continuum diuisum in indiuisibilia simpliciter resolui. Hæc respōs. prorsus vana est, & inintelligibilis, potest quidem vna pars ab alia distincta illam adhuc includere, quia distinctio inclusionē non excludit, sed vna pars ab alia diuisa, & separata nequaquam potest illam includere, nec potest intelligi, aliquid esse diuisibile in ea, quæ actu non habet, ergo si continuum posset esse actu in omnes partes diuisum, certè quælibet indiuisibilis, remaneret ad modum puncti. Accedit quòd etiam admittendo illud indiuisibile secundi generis à Greg. fictum, vt argumentum solueret adhuc rationabiliter nō possumus concedere, continuum ex similibus indiuisibilibus esse conflatum, quia quælibet continui pars, vt distinguitur ab indiuisibilibus simpliciter, includit actu partes alias, in quas diuidi potest, & non in potentia tñ, vt hæc excludit actum inexistentiæ in sensu Greg. ergo continuum per nullam potentiam potest esse diuisū in omnes suas partes, vt fusè Doctor ostēdit in 2. d. 2. q. 9. sed in quotcunque partes ponatur diuisum, illæ adhuc diuisibiles remanent in alias, & alias. Hinc soluitur argumentum de totali diuisione continui, quod objicit Ariag. cit. sec. 6. contra sententiam Arist. quia talis diuisio etiam de potentia Dei absoluta est impossibilis, vt rursus infrà dicemus nu. 96. vbi rationem repugnantię assignamus, quæ adhuc magis apparebit infrà disp. 10. q. 3. in solutione argumentorum, vbi etiam soluuntur instātiæ, quas hìc facit Ariag. contra allatā responsionem; vide ibi à nu. 53. & Scotum 2. d. 2. q. 9. lit. K. vbi soluit argumentum in terminis.

ARTICVLVS IV.

Soluuntur rationes Zenonistarum pro compositione continui ex solis indiuisibilibus.

62 Estò explorata sit veritas, continuum ex indiuisibilibus non cōponi, & satis à nobis art. 1. cum Arist. demonstrata, tot tñ, ac talibus impetitur difficultatibus, vt veritas cum falsitate (sicut ait Amicus) ęquo Marte pugnare videatur, vnde hìc enitendum est, argumenta in oppositum quantum fieri potest reluctari.

Primò, se offert vulgaris quidem, sed satis molesta difficultas de corpore sphærico supra planum moto, nam siue volu-

tetur, siue trahatur per planum, tanget illud semper in punctis, ergo totum planũ erit ex punctis compositum, Prob. assumptum, quia toto illo tempore, quo sphæra planum percurrit, semper tangit aliquod nunquam diuisibile, ergo immediatè post hoc instans tangit indiuisibile immediatũ, quia contactus non intermittitur.

Resp. mirum esse, quantùm Peripateticos terruerit globus iste à Zenonistis eiaculatus, nam aliqui negarunt, fieri posse globum ita perfectè sphæricum, vt nulla sui parte sit planum. Alij concedunt, esse possibilem, sed negant, quòd positiuè tangeret planum, tñ .n. negatiuè diceretur indistans: alij concedunt, quod tangeret positiuè, non tñ in puncto, sed in parte indeterminata tñ, minori semper, & minori in infinitum; vel quòd cum illo penetraretur in aliqua modica sui parte, qui singuli modi dicendi art. 2. sunt refutati, vbi conclusum est, quòd si sphæra ponatur super planum, illud tangit in puncto. Complut. disp. 25. Phys. q. 2. ad 1. aiunt, quòd licèt corpus illud sphæricum cõtinuo moueatur per aerem circumfusum motu continuo, per ipsum tñ planum nõ mouetur, nisi discretè, & quasi per saltus de puncto in punctum, ita vt inter vnum, & aliud tantisper eleuetur à plano, quod explicant exemplo pilæ, quæ in planum proiecta per saltus mouetur, quod etiam affirmãt, si globus trahatur per planum, & non voluetur, subdunt tñ saltus in tali casu non efficit a perceptibiles, & sic etiam respõdet Io. de S. Th. q. 10. art. 3. Sed sanè potius Complut. saltant, vt argumentum illud prætereant, non verò globus sphæricus, præsertim quando trahitur super planum, & vt excludatur motus iste per saltus globi super planum, ad quem dicere possent conferre figuram sphæricam, sit columna perfectè rotunda, cylindrus dicta, quæ super planum moueatur, aut corpus quadratum, & perfectè cubum, quod sm̃ latus angulare desinit in linea, trahatur per planum tangens illud tm̃ sm̃ latus angulare; vtique in his casibus saltus horum corporum fingere non licebit, & tunc argumentum procedit, sicut de corpore sphærico. Tum quia esto verum sit globũ moueri per aerem quoq. circumfusum, & hunc ab ipso non tangi in puncto, adhuc tamen negari nequit moueri quoq; continuè per planum, illudq; continuo tangere, neq; sensus, neque ratio demonstrat cur & à quo globus ille interpolatè debeat eleuari à plano, sicut homo pedes eleuat in motu, quo exemplo vtitur Io. de S. Tho.

63 Resp. ergo faciliter, quòd si sphæra voluetur, argumentum non habet difficultatem, quia non tanget planum in puncto, sed secundùm lineam circularem, & non idcircò linea curua congruet rectæ, quia huiusmodi contactus non fit simul, sed successiuè; si autem sphæra trahatur super planum, dicimus, in instanti tangere planum in puncto; sed immediatè post in tempore tangit in linea, vt Scotus docet 2. dist. 2. q. 9. ad 3. princ. neque id mirum videri debet, quia quodlibèt corpus, dum mouetur, occupat maius spatium, quàm occupet, dum quiescit, dum .n. quiescit, occupat tantum spatium, quanta est propria extensio, at dum mouetur, toto illo tempore occupat totũ illud spatiũ, quod suo motu percurrit, nam in instanti terminatiuo motus verum est dicere, quòd toto tempore antecedenti occupauit mobile totum illud spatium. Quare hoc argumentum, quod multi tantifaciunt, non habet specialem difficultatem in puncto, quàm non habeat in corpore, nam tota difficultas consistit in hoc, vt notat Doctor cit. sub Y. quòd dum punctus mouetur, semper est in spatio sibi æquali, & sic pertransit totum spatium, ergo totam lineã suppositam commensurat, atque ita tota linea erit ex punctis composita: sed idem argumentum vrget de quolibet corpore, quod dum mouetur, semper est in æquali loco, ergo cum locus sibi æqualis, sit secundum profunditatem indiuisibilis, quia est superficies ipsum immediatè circundans, totum illud spatium, quod percurrit, erit ex talibus superficiebus sibi immediatè succedentibus compositum. Ad hoc autem argumentum respõdent omnes ex Arist. 6. Phys. 74. falsum esse, quòd corpus, dum mouetur, sit in spatio sibi æquali, solùm enim in quolibet instan-

instanti est in spatio sibi adæquato, quod & in instanti acquirit, sed in tempore immediato est in spatio maiori, quod non est inconueniens, quia successiuè occupat illud: sic igitur de globo sphærico supra planum moto dicendum est cum Scot. cit. quòd punctus, in quo fit tactus licèt semper, idest in quolibet indiuisibili sit in spatio sibi æquali, non tamen semper, idest in quacunque temporis parte, quia sic tangit lineam contactu inadæquato, seu successiuo, & quidem si semel concedatur, punctum in tempore posse occupare locum maiorem seipso, consequenter admitti debet, quod successiuè possit lineam tangere contactu inadæquato, & planè non videtur maior difficultas de puncto, quòd in motu sit in maiori loco seipso, quàm de corpore, & ita respondent Tolet. Auersa, Moris. Amic. & alij ex Scot. cit. Canon. & Trombet. 2. Met. quæst. 1. ad 2. principale.

64 Sed dices ex hoc sequi, lineam mẽsurari posse per replicationem puncti, & ita ex punctis componi. Negatur sequela, nam quantumuis punctum replicetur, nunquam lineam reddet, & aliud est aliquid moueri super aliquod spatium, aliud verò illud commensurare, motus enim fit continuè super spatium, at mensuratio fit interpolatè in singulis replicationibus rei motæ super spatium, ad quod assumitur dimetiendum, & tunc res mouetur super spatium, cum occupat successiue maius spatium sua propria extensione, mensurat verò spatium, cum replicata semper est in loco sibi æquali in singulis replicationibus. Et quando etiam concederemus, digitum ideò assumi posse ad mensurandum pannum, quia super illum potest continue moueri, non propterea concedere debemus idipsum de puncto super lineam, intantùm enim illud verum esset, quia continuitas motus digiti non sumitur tantum ex spatio, sed etiam ex mobili, quod in se diuisibile est, at nõ ita continue mouetur punctum super lineam, quia continuitas motus illius sumitur tantùm ex diuisibilitate spatij, vt Scot. docet loc. cit. V. & X.

Sed iterũ vrgebis; si ponatur pũctum separatum motum super lineam, quod nõ negaret Doctor, licèt acquirat aliud, & aliud vbi, nõ tamẽ amitteret semel acquisitum per potentiam Dei, qui rem ponere potest in diuersis locis, tunc in fine motus tanget totam lineam, & non nisi in puncto, quia permanenter. Respondetur, in casu hunc non fore motum puncti per lineam, sed replicationem potius eiusdem in singulis lineæ punctis, & sicut indiuisibile, non potest esse ita alteri immediatum, vt illud tangat manens extra illud, & in spatio distincto, sic neque idem punctum potest à Deo ita sibi immediatè pluries replicari, & ideò punctum permanenter existens in linea, & à Deo pluries replicatum per totam lineam, erit distans à seipso, pro vt est in vno, & in alio lineæ puncto. Sed adhuc dices, potest saltim facere Deus, quòd contactus sphærici super planum fiat per id, quod immediatè sequitur ad punctum, in quo tangit, tactus in tali casu erit permanens, & non successiuus, atque ideo adæquatus, ergo debebit admitti in plano indiuisibile immediatum indiuisibili. Respondetur, immediatè post non posse fieri contactum, nisi successiuè in linea, & fiet postea contactus permanens in puncto post partem sequentem, quod omnes de diuisione concedere debent, si enim continuum in vna parte diuidatur, planè nec per diuinam potentiam poterat diuiso cadere immediatè post, quia quod sequitur, est diuisibile, nec assignabilis est prima pars.

65 Secundò indiuisibile additum indiuisibili potest facere maius, ergo concidit fundamentũ sententiæ Herp. Prob. assumptum à simili in Angelo, & anima rationali, quæ per plures spiritales, & indiuisibiles replicationes spiritali extẽsione se possunt extẽdere ad maius spatium, quàm per pauciores. Et Christus Dominus existens modo spirituali in Eucharistia prouatiori, vel minori replicatione coextenditur speciebus continuis maioribus, vel minoribus, ergo poterit etiam indiuisibile quãtitatiuè facere extensum, sicut .n. se habent indiuisibilia spiritalia

ad extēsionem spiritalem, vt multiplicatæ sint extra se, & sibi immediatè succedant, vel cōtinuè, vt in Angelo, & anima rationali, vel contiguè, vt in Eucharistia, ita se habēt indiuisibilia quantitatiua ad extentionem quātitatiuam, vt immediatè sibi succedentia extra poni possint cōtinuè, & aliquid maius efficere. Confirm. quia vnitas prædicamentalis, quamuis sit indiuisibilis, tamen alijs vnita facit numerum, qui est quantitas extensa, sic etiam & instans temporis cum parte temporis longiorem facit durationem, quia Angelus durans per horam, & instans terminatiuum eius plus durat Angelo, qui per totam horam duraret, & in instāti eius terminatiuo desineret, quia in eo instanti de priori verum esset dicere, quòd est, de posteriori, quòd non est.

Resp. difficultatem hanc quibusdam tā arduam esse visam, vt Moris. disp. vlt. Phys. q. 4. art. 2. ingenuè fateatur, sibi nil hactenus occurrisse, quod difficultati satisfaceret, & tribus adhibitis responsionibus, viam insinuat declinandi vim argumenti, sed non soluendi; & quidem sistēdo in illo cōi modo explicandi extensionem virtualem spiritualis substantiæ per iteratas replicationes per singulas partes loci, quibus est præsens, argumentum est difficillimū, & fortè insolubile, vnde potius eligimus dicere, substantiam spiritualem replere locum, nō per tot replicationes sui esse, sed per vnam, & æquabilem totius sui esse diffusionē in loco adæquato, sic vt totus quidē Angelus sit in quolibet puncto, & qualibet loci parte, non tñ completè; si autem Angelus poneretur à Deo in pluribus locis adæquatis, hoc vtiquè per replicationē eiusdem Angeli in illis locis fieret, sicut etiā dicimus de corpore, at sicut corpus, quando est in loco sibi adæquato, non est ibi per replicationem sui esse, sed ratione suæ quantitatis molis semel occupat totū illud spatium per vnā, & æquabilem totius sui esse diffusionem, sic etiam spiritus in loco sibi adequato semel diffusus erit per vnam, & æquabilem totius sui esse diffusionem absque vlla replicatione, quia quicquid corpori conuenit per quantitatem molis, & partium diuersitatem, id totum conuenit Angelo per quantitatem virtutis, & illimitationē sui esse in ordine ad locum, & sic dicendo, nullum est assignare indiuisibile alteri, vel sibi ipsi immediatè succedens, quod faciat maius, nec .n. spiritus habet in singulis pūctis esse aliquod omninò completum ab eo, quod in alijs punctis est omninò diuisum, sed vnum integrum esse per totum spatium instar alicuius continui diffusum.

66 Et ex hac doctrina benè percepta, colligitur ratio, cur indiuisibili corporeo repugnet virtualis extensio, nō autem incorporeo, & cur res indiuisibiles spiritales immediatè sibi succedētes possint facere aliquod spirituale extensum, non ita indiuisibilia corporea extensionem corpoream; hæc .n. est ratio, quia quod in corporibus efficit quantitas molis, hoc in Angelis efficit quātitas virtutis, atque ita sicut per quantitatem molis occupat locum diuisibilem corpus, ita per quantitatem virtutis spiritus, & cùm Angelus id habeat per simplex quoddā esse, quod corpus habet per diuersas partes, hinc vt Angelus concipiatur extensus per aliquē locum, debebit concipi idem numero esse ipsius per totum illud spatium diffusum, & tanquam suaptè natura illimitatū ad omnes illas præsentias, quare sibi ipsi succedens, vel alteri, poterit facere maiorem extensionem, quod de materiali indiuisibili est impossibile, quia rebus corporeis dedit Deus esse in loco solùm per quantitatem molis, quæ cùm in puncto non reperiatur, non poterit punctus loco extendi; & hic modus essendi in loco satis consentaneus est naturæ spirituali, cùm .n. in alijs videamus, quę sunt dispersa in inferioribus esse vnita in superioribus, quia virtus nobilioris entis est illimitatior virtute inferioris, ac proindè munera, quæ exercet ens inferius per plures facultates, ea omnia exercet superius per vnicam virtutem illis ęquiualentem, vt in multis induci potest, ita in proposito esse per locum extensa conuenit corporibus ratione plurium entitatum, & partiū, sed substantiæ spirituali conuenit ratione vnius simplicis entitatis illimitatæ in ordine.

ne ad locum, & æquiualẽtis illis partibus, quibus constat corpus; postquam hæc excogitauimus de modo essẽdi in loco substantiarum spiritualium, inuenimus non sine ingenti gaudio (ne hac in re singulares videremur) Coninch de Sacr. q. 75. art. 4. dub. 3. ità adamussim explicantem modũ essendi spiritualem Angeli in loco.

Ad Confirm. concedimus, indiuisibile additum indiuisibili facere plus, non tñ maius, aut extẽsius, & ideò cùm ad quantitatem discretam sola sufficiat pluralitas entitatum, hinc est, quòd vnitas alteri addita facit maius in genere quantitatis discretæ, hoc est plus; pariter etiam concedimus, instans additum tempori facere maiorem durationem, nõ tñ maius tempus, .i. extensionem successiuam; potest autem dici, quòd faceret maiorem durationem, quia duratio abstrahit ab extensione, & res in instanti dici potest indiuisibiliter durare, loquendo autem de duratione successiua, seu extensione in duratione, quam tempus importat, non plus duraret Angelus durans per mille, & infinita instantia sibi immediata, Angelo durante per vnum solùm. Immo si quis concederet, quòd punctum additũ lineæ, & instans tempori faciant maiorem extensionem, adhuc negare deberet hanc consequẽtiam, quòd indiuisibile additum indiuisibili faciat maius, nam posset dicere, indiuisibile tali modo se cum diuisibili coniungere, vt cũ eo faceret quid maius, quod tamen cum alio indiuisibili coniunctum facere non valebit, sicut in Aritmetica dicimus, quòd O additum cum numero aliquo facit maius, & additum cũ alio O nihil facit.

67 Tertiò occurrit alia difficultas, quæ infirmare videtur alteram Arist. rationem, qua 6. Phys. probat, continuum ex indiuisibilibus non componi, eò quia nunquam mobile velox posset velociùs moueri, quàm mobile tardum, quæ ratio non videtur concludere, militat .n. etiam contra nos, nam licèt continuum ex indiuisibilibus mathematicis non componatur, componitur tñ ex indiuisibilibus physicis, quæ .s. non possunt à nobis per instrumẽta naturalia diuidi, & secari, potest igitur idem argumentum, & eodem modo formari de indiuisibilibus physicis, ac conficit Arist. de mathematicis, nunquam .n. mobile posset pertransire medietatem physici indiuisibilis, priusquam pertrãseat aliam medietatem, alioqui diuisibile naturaliter esset, immo de facto diuideretur per instrumenta naturalia, .s. per motum. Resp. negando assumptum, nequaquam .n. concludit contra indiuisibile physicum Arist. demonstratio, quia licèt hoc sit physicè indiuisibile, adhuc tñ à parte rei est diuisibile in duas medietates, quarum vna pertransiri nequit, nisi priùs alia pertrãseatur, quod dici nequit de indiuisibili mathematico. Et cum vrgetur, quòd illud indiuisibile physicum esset iam physicè diuisibile, immo quòd de facto diuideretur per instrumenta naturalia, .s. per motum, hoc quoque negari debet, quia per motum non diuiditur continuum, sed indiuisum pertransitur successiuè, licèt ergo minimum illud naturale possit successiuè pertransiri per motum, non .n. potest acquiri per instans, cùm sit diuisibile, adhuc tñ indiuisum remanet à parte rei, ac etiam indiuisibile per instrumenta naturalia.

Quartò obijcitur. Tum quia linea est in triangulo, & punctum in linea, vt ea ex quibus substantia ipsorum est, ex Arist. 1. Post. c. 4. & sicut numerus componitur ex vnitatibus, ita linea ex punctis, nam ita se habet pũctum ad lineam, sicut vnitas ad numerum 1. Top. c. 14. Tum secundò quia punctus dicitur esse vbique in linea 1. de Gen. tex. 8. & 9. quia vbique potest diuidi, & diuisio fit in puncto. Tũ tertiò quia vel inter punctum terminans in linea, & quodlibet aliud est aliquid lineæ interiectum, vel non, non primum, quia cùm in qualibet parte lineæ sint infinita puncta, tunc inter punctum terminans, & quodlibet aliud interiacerent infinita puncta, quod implicat; si secũdum, ergo puncta sunt sibi immediata. Tum 4. lignum existens partim in aqua, partim in aere, necessariò debet habere in medio duas superficies immediatas, quæ respõdeant superficiebus immediatis aquæ, & aeris, à quibus tangitur. Tum 5. quia à mathe-

mathematicis dicitur lineam esse fluxum puncti, superficiem lineæ, & corpus superficiei, ex quibus fluxibus haberi nequit, nisi vel longa, vel lata, vel profunda series indiuisibilium sibi immediatè cohærentium. Demum q̄ñ linea diuiditur, diuisio non cadit super partem, quia per eam non minuitur quantitas lineæ, nō super punctum, quia est indiuisibile, ergo inter duo puncta immediata cadere debet.

68 Resp. ad 1. Aristot. illa afferre vt exempla ex famosa Antiquorū opinione, continuum componentium ex indiuisibilibus. Vel indiuisibilia ingrediuntur definitionem continui, nō vt partes eius, sed vt continuatiua, & terminatiua partium, vnde sicut in composito essentiali physico vnio propriè non est de essentia totius, licèt sit aliquid necessariò requisitum; sic quoque dicendum est de indiuisibilibus in Continuo: Primo Top. 14. non comparat Arist punctum cum vnitate, quò ad rationem componēdi quantum, sed quò ad rationem principiandi, nam sicut vnitas est principium numeri, ita lineæ punctum; disparitas verò, quare linea componi nequeat ex punctis, sicut numerus ex vnitatibus, est, quia linea est quantitas continua faciens extentionem, quæ ex indiuisibilibus cōsurgere nequit, numerus verò minimè. Ad 2. negatur, punctum esse vbique vniuersaliter in linea, & posse vbicūque diuidi, nam facta diuisione lineæ in certo puncto non potest immediatè fieri alia diuisio, verū est igitur assumptum solùm in hoc sensu, q̄ non potest signari punctum in linea, in quo non possit fieri diuisio, & quòd vbique potest diuisio fieri, vbi sunt puncta, & sic intelligitur Arist. cit. sic quoque soluendum est argumentum, si fiat de linea, quòd possit super corpus imponi, vel protrahi vbicunque, verum .n. est, vbicunque linea correspondet, non autem vniuersaliter vbicunque, & hoc est, quod ait Doctor 2. d. 2. q. 9. M. ly *vbique* posse distribuere vniuersaliter pro partibus lineæ, & indiuisibilibus eiusdem, vel præcisè pro istis, vel illis, & iuxta hanc variam distributionem debere argumentum dissolui. Ad 3. vel ly *quodlibet aliud* supponit confusè, vel determinatè; si primo modo, petitio est impertinens, cùm .n. punctum continuans confusè sumptum nullibi sit, quia vt sic non habet determinatam positionem, non potest dici inter hoc, & illud aliquod esse interiectum, vel non esse, si verò supponat secundo modo, linea interiacet, & per consequens infinita puncta, neq; hoc est inconueniēs. Vel ly *quodlibet aliud* sumitur collectiuè, vel distributiuè; si primo modo sumatur, fallacia committitur, quia cùm illa multitudo pūctorum sit indeterminata, & confusa, non potest tota colligi; si secundo modo sumatur, interiacet linea, & tunc negatur cōsequentia. Ad 4. duabus superficiebus aquæ, & aeris correspondet in ligno vna tm̄ superficies, cùm .n. duæ illæ superficies aquæ, & aeris sint omninò simul velati compenetratæ in eodem situ, benè vna tm̄ ex parte ligni ambabus illis correspōdere potest, sicut si ducatur linea à centro vsque ad vltimum Cœlum, secabit Cœlos contiguos in vno puncto. Ad 5. Mathematici vtuntur eo modo loquendi, non quia re vera ex fluxu puncti, & aliorum indiuisibilium aliquod continuum costituatur, sed vt ostendant indiuisibilitatem omnimodam lineæ in latitudinem, & solam diuisibilitatem sm̄ longitudinem; & quando etiam non fieret linea nisi per fluxum puncti, adhuc constaret ex diuisibilibus, & non ex solis punctis, puncto enim fluenti, & in transitu correspondent partes diuisibiles lineæ, vt patet ex dictis. Ad 6 ait Canon. quòd diuisio cadit super pūctum, non quod punctus diuidatur, nec quod punctus iste, qui continuabat partes lineæ, remaneat facta diuisione, sed corrumpitur, & fiunt duo pūcta de nouo, quia prius erant in potentia obiectiua.

69 Quintò tempus non est nisi series instantium immediatè se consequentium, ergo componitur ex indiuisibilibus, Prob. assumptum; tum quia nihil est in tempore, quod aliquando non sit presens, sed de tempore nihil est præsens, nisi nunc, ergo est continuata series istorum; tum quia potest Deus spatio vnius horæ creare semper Angelos successiue, vnum immediate

post alium, quia non cogitur expectare per aliquam temporis moram: quo casu erunt instantia sibi immediata, sicut Angeli, quorum singuli postulant creari in instanti. Confirmatur, quia etiam motus localis non est nisi series pluriũ. Vbi indiuisibilium, se inuicem in mobili consequentium, quia de isto Vbi, quod nunc acquirit mobile per motum, aut erit aliquid post hoc instans, aut non; si secundum, habetur intentum, quod in instanti acquiritur, & deperditur; si primum, vel in eadem parte mobilis, vel alia; si primũ, ergo illa pars quiescit; si secundum, ergo migraret de subiecto in subiectum. Deinde, aut omni parte continui est aliqua minor, aut non; si secundum, ergo hæc erit minima, & indiuisibilis, si primum, aut illa est diuisibilis, aut indiuisibilis, nõ diuisibilis, quia tunc nõ esset minor omni parte continui, non. n. esset minor parte sua, ergo indiuisibilis. Tandem Deus distinctè, & simul cognoscit omnes diuisiones continui possibiles, ergo cognoscit, illud ex indiuisibilibus cõponi, Consequentia patet, eò enim ipso quòd cognoscit omnes diuisiones continui prorsus possibiles, nouit etiam, partes illas nõ esse amplius diuisibiles, aliter non intelligeret omnes diuisiones.

70 Resp. neg. assumptum, Ad probat. 1. dicimus cum Scoto 2. d. 2. q. 9. sup. M. nihil vtique existere de tempore, nisi nũc indiuisibiliter, & simul, at negatur de existentia successiua, hoc .n. modo partes temporis existunt, & copulantur termino cõi, nec habent aliam continuationem, quam existentiam successionis immediatæ, successiua .n. talis sunt naturæ, vt quãdo fiunt, sunt, & eorum esse in fieri consistit, vt docet Doctor quolib. 12. de quo fusè disput. 13. q. 4. art. 1. post igitur instans immediatè non sequitur instans, sed tempus. Ad aliam probat. dicimus, non posse Deum ita immediatè vnũ Angelum creare post alium in instanti creatum, quin potuerit adhuc magis, & magis immediatè illum creare, quia post instãs sequitur tempus, necessariò igitur expectat Deus aliqua mora diuisibili, vt creet alium Angelum, in qua potest expectare minus, & minus in infinitum, neque hoc absurdum est asserere, quia talis necessitas oritur ex suppositione, vt ait Moris. supposito .n., quòd velit successiuè creare, consequenter etiam vult expectare, quia de ratione creationum sibi succedẽtium est, vt vna sequatur aliam, & distet ab alia, non distarent autem, si solo indiuisibili seiungerentur, quia duo instantia coexisterent, nec durationem extenderẽt ex dictis. Ad Confirmat. negatur assumptum, quòd Vbi successiuum, quod in motu acquiritur, sit forma indiuisibilis, Ad cuius probat. dicemus ex professo infra disp. 15. q. 6. art. 5. Ad aliam dicimus, omni parte continui esse aliquam minorem, distributiuè loquendo, non collectiuè, & si ly *omni* tenetur collectiuè, committitur fallacia, quam ex professo detegemus in simili modo arguendi inferiùs disp. seq. Ad vltimam dicimus ex Tromb. q. de præscientia Dei ad 3. princ. diuisiones continui possibiles simul actu, & distinctè à Deo intelligi stare dupliciter, vel simultate, & distinctione se tenente ex parte actus comprehendentis, vel ex parte obiecti, seu partiũ diuisarum, primo modo Deus intelligit, & distinctè cognoscit simul, & actu omnes diuisiones continui, sed secundo modo nequaquã; nõ intelligit simul omnes diuisiones possibiles, quia talis intellectio implicat, esset .n. intelligere diuisiones continui sub modo eis repugnanti, neque in hoc sensu omnes partes cõtinui distinctè cognoscit, sed confusè, quia cognoscit illas, vti sunt, quatenus .s. diuisibiles in alias, & alias, quas singulæ in se continent, & si intelligeret distinctione se tenẽte ex parte obiecti, illas intelligeret modo sibi repugnãti, quia vt sic, nõ nisi confusè possunt intelligi; Instat Ariag cit. sec. 6. cõtra hanc solutionẽ, ad quas instantias patebit ex dicẽdis disp. 10. q. 3. & magis q. 6.

ARTICVLVS V.

Diluuntur Rationes Nominalium pro compositione continui ex solis diuisibilibus.

71 INdiuisibilium hostes acriter etiam contra indiuisibilia iam posita in-

uehuntur, siue terminatiua, siue cõtinuatiua, præcipuè Greg. & Auersa, tum authoritatibus, tum rationibus. Primò igitur objicitur ex D. Aug. lib. de Quant. Animæ cap. 10. vbi volens ostendere, animã incorpoream esse, probat ex hoc, quòd ista indiuisibilia intelligit, quæ, ait, esse incorporea, *Nam sola longitudo*, inquit, *non nisi intelligi animo potest, in corpore inueniri non potest*; & 7. super Gen. cap. 15. dicit, quòd si anima esset corporea, nullo modo posset cognoscere tales lineas. Confirmatur Arist. authoritate 8. Met. 18. faciens mentionem pũctorum, ait *Vtpotè puncta, si sint quædã*; ex quo loco colligitur, ait Auersa, de indiuisibilibus loqui potius ex suppositione, si dentur, quandocunque de illis agit; tum quia 3. Met. 17. asserit, superficies, lineas, & puncta solùm in potentia esse in corpore, sicut Mercurius in rudi lapide; tum quia 1. Met. 43. docet contra Platonem, magnitudinem non constare ex superficiebus, lineis, & punctis, per hoc autem noluit asserere, magnitudinem non constare ex solis indiuisibilibus, quia neque hoc Plato asserebat, sed absolutè voluit illa negare; tum quia 3. de Anim. 25. ait; punctum negatione cognosci, & in lib. de Com. Anim. motu cap. 2. docet, polos, quæ puncta dicuntur esse, nullam habere substantiam.

72 Resp. mentem D. Aug. non esse omninò talia indiuisibilia negare, nã ibidem loquens discipulo ait, posse intellectum illa concipere, quia corpus illis non caret, & cap. 11. & 12. docet, lineam à puncto terminari figuram non posse rectis lineis fieri, nisi puncto angulus claudatur, lineam per punctum diuidi, & pũcto alteri lineæ copulari; in lib. 11. Confess. c. 16. expressè admittit in tempore momentum, & præsens indiuisibile; sed negat, puncta, & lineas in corpore reperiri, vt à sensibus cognoscibilia, qui solũ corporea percipiunt, vnde si anima corporea esset, nullo modo posset ista indiuisibilia apprehendere. Ad 1. Arist. authoritatem dicimus, textum illum variè ab Interpretibus adduci, nam licèt vulgata lectio sic habeat, versio tñ Argyropoli, quam sequitur Doctor in Met. legit. *Quoniam verò quædam sine generatione, & corruptione sunt, & nõ sunt, vt puncta siquidem sunt, & totaliter species, & formæ*, ex quo patet, Arist. solùm asserere, puncta esse talia, .s. quòd sine generatione, & corruptione sunt, & non sunt: attamen admissa cõi lectione nihil aliud sequitur, nisi quòd loquatur Arist. conditionaliter; non tñ ex hoc debet inferre Auersa, dubium fuisse Arist. de punctorum existentia, quia vbi ex instituto aliquid de illis quærit, vel disputat, resolutè loquitur, vt vidimus artic. 2. & quòd mens ipsius non possit ex hoc loco cognosci, colligitur ex 3. Met. 17. vbi eandem adducit rationem, .s. quòd indiuisibilia ista non generantur, neque corrumpuntur per generationem, & corruptionem, ait enim. *Puncta verò, & lineas, & superficies non contingit neque fieri, neque corrumpi, quãdoque quidem existentes, quandoque non existentes*; hic dubitatiuè nõ loquitur, quamuis ex professo quærat, an sint substantia, vel accidens. Ad 2. authoritatem dicimus, non loqui de continuatiuis actu, sed quæ terminare possunt, & ista in potentia sunt, & ad actum reducuntur per diuisionem, quæ expositio habetur in eodem textu paulò infra, vbi explicans, quomodo indiuisibilia quandoque existentia, quandoque non existentia sint, ait, *Nã quando copulantur, aut diuiduntur corpora simul, quandoque quidem vna copulatorum, quandoque verò duæ diuisorum fiunt, quare non compositorum est, sed corruptum est diuisorũ, quia sunt prius non existentes*; idest quando continuum diuiditur ex vna superficie continuatiua non fiunt duæ, sed illa corrumpitur, & de nouo duæ adueniunt, quæ priùs erant nõ existentes, similiter quando duo corpora copulantur, pereunt duę superficies, & fit vna copulatiua. Ad 3. dicimus, Arist. improbare Platonem ponentem diuersa esse principia constituentia lineam à principijs cõstituentibus superficiem, & ista esse diuersa à principijs constituentibus corpus, vnde arguit, quorum principia sunt diuersa, & ipsa sunt diuersa, ergo ne-

quit lineain superficie esse,& hæc in corpore, quia diuersa sunt, vnde nō negat indiuisibilia, sed ex positione Platonis deducit absurdum, dicēs, *At quomodo habebit aut planum lineam, aut solidum lineam, & planum?* quasi diceret, non videtur; quare potius est ad oppositum, quia pro absurdo habet, ista indiuisibilia in corpore non inueniri; istas expositiones docet Doctor in Comm. Met. Ad 4. dicimus, nihil determinatè ex illo colligi, quia comparat pūctum nigredini, & malo, quorum primum est positiuum, secūdum negatiuum; quapropter comparatio non est quò ad entitatem, sed quò ad cognitionem, nam vnum contrarium per priuationem alterius cognoscitur. Ad vltimam, non negat Arist. polos esse puncta quędam, immo ipsos supponit existētes, sed negat esse substantias virtutem motricem habētes, aliter idē motus duos motores haberet, hęc est ratio Arist.

73 Secundò instat Greg. ratione; aut præter singula, & omnia puncta collectiuè sumpta in linea est, & mediat aliquid, vel nihil; si secundum, ergo cōtinuum ex indiuisibilibus constaret; si primum, tale erit diuisibile, & extensum absque punctis, alioqui præter singula, & omnia pūcta daretur punctum, quod est falsum, ergo si datur pars lineæ continua sine pūctis, tota erit sine punctis. Tum 2. quia partes, & indiuisibilia realiter distinguūtur, ergo saltim de potentia Dei separari possunt, destruat igitur Deus omnia pūcta, aut omnes partes lineæ palmaris remanentibus punctis in eodem situ, vbi priùs; vel inter illa puncta aliquod mediat spatium, vel nullum; si secundum, ergo puncta erunt immediata; si primum, ergo partes illę spatium occupantes non habebant puncta, aliter non remansissent omnia puncta, & tñ erant continuæ. Neque dicas cum Suar. non posse omnia puncta à partibus separari, licèt possit quodlibet in particulari separari, eò quia partes, quę debent destrui a Deo, sunt extensæ, debent idcircò aliqua puncta continuatiua ad desitionem illarum desinere. Non valet, inquit Amicus q. 10. art. 10 quia licèt partes quò ad existentiam pendeant à punctis propter continuationem, non tñ è contra puncta a partibus lineæ dependent quò ad existere, aliter nullum posset separatum esse per Dei potētiam, ergo non est necesse, ad desitionem partium lineæ etiam puncta desinere. Tum 3. quia saltim posset Deus, vel alius separatus intellectus cognoscere omnia puncta; si nihil superest, continuum ex indiuisibilibus componeretur, si aliquid, ergo puncta non includeret. Si dicas, non posse cognosci omnia puncta, quin partes etiam apprehēdantur, hoc est falsum; tum quia partes à punctis dependent vt à continuatiuis, quibus partes continuantur, ergo priùs sunt, quàm continuentur, & continuationi præsupponuntur, & vt sic possent intelligi præscindendo à punctis; tum quia si realiter distinguuntur, possent cognosci vt realiter distincta, & vt vnum ab altero seiūctum; tum quia licèt linea includat puncta, attamē puncta non includunt lineam, ergo vt sic possent apprehendi sine linea.

Resp. antecedens posse habere duplicem sensum, vel .s. quòd omnia puncta sint separata, & distincta in continuo à partibus, non solùm in entitate, sed etiam situ, & hoc est falsum, vel quòd ista puncta sint cum partibus, quas continuant, permixta, & est verum, tunc ad argumētum dicimus, quòd præter omnia puncta sunt partes in continuo, quæ diuisibiles sunt, continuæ, & extensæ includentes illa omnia puncta, à quibus, vt continuæ sunt, essentialiter dependent, vt diximus art. 3. in fine. Ad 2. aliqui respondent, indiuisibilia esse talis exiguæ entitatis, vt per Dei potentiam nequeant à partibus existere separata. Alij verò, & probabiliùs, talem dependētiam non admittunt, & ad rationem respondent vt ibi, ad impugnationem verò dicimus, puncta, etsi distributiuè a partibus lineæ in existendo non dependeant, collectiuè tñ dependēt à partibus lineæ, quia cum linea sit non solùm extensa, verū etiam continua, quādo destruitur, non tñ extensum destruitur, sed etiam continuum, & consequenter aliquod includens puncta; tum quia daretur secundum punctum post primū,

quod

quod tñ in continuo non erat assignabile, sicut nec prima pars proportionalis, quamuis post punctum diuisibile immediatè sequatur. Ad 3. cognitis illis punctis, cognoscitur etiam aliquid aliud, scilicet partes extensæ includentes illa puncta, nunquam tñ cognosci possunt partes, vt non includentes puncta, Ad 1. impugnationem dicimus, partem vt continuam posse duo respicere, vel aliam cõpartem, cui copulatur per indiuisibile cõtinuatiuũ, vel partes illas copulatas, quas includit, & à quibus constituitur, & integratur; partes vt respiciunt indiuisibilia continuatiua cum alijs compartibus, & prioris generis, præsupponuntur illis, nõ verò vt respiciunt indiuisibilia continuãtia partes integrantes, & inclusas in qualibet illarum, vt dicemus art. seq. num. 85. Ad 2. impugnationem dicimus, cognosci quidem vt realiter distincta, sed non vt realiter seiuncta, quia partes includunt puncta. Ad 3. respondemus, nihil ex hoc sequi, nã adhuc deberet postea linea apprehendi includens illa puncta; vel dicimus, nec posse apprehendi omnia, non considerando partes, quia esset cognoscere primum, & secundum indiuisibile, licèt quodlibet in particulari sit cognoscibile ex se.

74 Tertiò impugnantur indiuisibilia, quia non potest assignari, in quo subiectentur; nam cùm sint accidentia, debent inhærere, vel ergo subiectum puncti v.g. est aliquod diuisibile, vel indiuisibile; si primum, vt asserunt Masius 6. Phys sect. 1. q. 1. Conimbr. cap. 2. q. 1. art. 3. ad 6. & Tatar. cap. de Quant. q. vn. dub. 2. scilicet quòd sit in subiecto partis terminatæ, quod non est adæquatum, sed inadæquatum. Contra hoc est, quia tunc punctum esset extensum saltim virtualiter, sicut est anima rationalis, quod est falsum, Sequela prob. quia omnis informatio fit per penetrationem formæ cum subiecto, ergo si pũctum esset in diuisibili subiecto, esset cum illo penetratum, & consequenter vel formaliter extẽsum, vel saltim virtualiter, seu naturaliter replicatum, quæ omnia sunt falsa ex dictis artic. præced. tum quia subiectaretur in partibus, quas non vnit, quod etiam est absurdum, quia vnio est solùm in rebus vnitis per illam, Sequela prob. quia istud diuisibile, quod est subiectum puncti, est in infinitas partes diuisibile, quæ per alia indiuisibilia sunt vnitæ, ergo punctum in illis omnibus esset, quas tñ non vnit; tũ quia partes quãtitatis essent naturaliter penetratæ, nam punctum, quod subiectari ponitur v.g. in parte A, cum qua penetratur, esset etiam penetratum cum medietatibus partis A, absque sui replicatione, quia replicatio in pluribus subiectis non fit naturaliter, ergo illæ medietates essent etiam inter se penetratæ, quia occuparent solummodo locum puncti. Neque distinctio aduersariorum de forma completa, & incompleta aliquid valet; nam si forma completa, quæ est perfectius ens, non potest informare, nisi subiectum adæquatum, non verò excedens, & inadæquatum, multò minus forma incompleta, quale est punctũ, nam posse informare maius subiectũ absque sui extẽsione formali dicit maiorem perfectionem ex dictis disp. 5. q. 7. Neque sm̃ potest admitti, s. quòd istud subiectum sit aliquod indiuisibile; nam hoc necessariò esset substãtiale, quod est falsum; Tum quia ex 8. Met. t. 5. prędictorum indiuisibilium nulla est substantia; Tum 2. quia punctum non vniret partes lineæ, sed potius indiuisibile substantiæ cũ partibus lineæ, quia vnio est essentialis ratio vniendi id, in quo subiectatur.

Resp. admittendo secundum, quòd in indiuisibilibus substantialibus subiectentur, quia s. substantia seclusa quantitate suas partes habet entitatiuas, erit etiam ex partibus integrantibus, & extensis cõposita, ac proprijs indiuisibilibus continuatis, vt dictum est q. 1. Cum impugnatur ex Arist. dicimus, ibi loqui de indiuisibilibus quãtitatiuis, quæ negat esse substantias, quærit s. ibi, an sint substantia, vel accidens. Ad 2. negamus sequelam, cum probatur, dicimus, vnionẽ esse duplicem, alteram informationis, quæ sm̃ nos est relatio ex dictis disp. 5. q. 9. & hæc denominat vnitũ subiectum, in quo fundatur, quia quæ per talem vnionem vnita dicuntur, vniuntur immediatè inter se;

alte-

alteram continuationis, & per modum nexus, & ista non denominat subiectum, in quo recipitur, vnitum; sed potius partes, quas afficit, & quibus adhæret, non inhæret, quia partes per talem vnionem non dicuntur immediatè vnita, sed in aliquo tertio ad modum glutinis vnientis partes tabulæ, in hoc sensu indiuisibilia dicũtur vniones partium.

75 Sed contrà instatur, quia posset dubitari de istis indiuisibilibus substantialibus, nam in diuisione continui non solũ quantitas, sed etiam substãtia diuiditur, vnde non tm̃ indiuisibile quantitatiuum continuans deperditur, & duo quantitatis terminatiua generantur, verùm etiam idem de indiuisibilibus substantiæ dicendum; quamuis autem non sit magna difficultas de indiuisibilibus formæ, quippe quæ ex indiuisibilibus materię dici possẽt educi; dubium tñ est de indiuisibilibus materiæ, nam hæc non habent subiectum, tale .n. esset necessariò diuisibile, cùm non dentur alia priora indiuisibilia, & sic indiuisibile subiectaretur in diuisibili, quod esse falsum, supra ostendimus; si ergo nõ habent subiectum, ergo crearentur, & annihilarentur, & per consequens non posset agens naturale diuidere aliquod corpus, quia non potest creare, vel annihilare. Si dicas, non propriè creari, aut annihilari, quia creatio excludit omnem concursum secundæ causæ in ratione materiæ non solùm per se, sed etiam reductiuè, modò materia concurrit ad productionẽ horum indiuisibilium recipiendo aliquo modo illa, etsi non recipiuntur vt forma in subiecto, saltim vt terminus in suo terminabili, nam ista indiuisibilia verè sunt suo modo in materia, ab ea resultant, & terminant ipsam, propter quam dependẽtiam à materia cui petunt vniri, & fieri in ipsa naturaliter, nequaquam creari dicentur; sicut dicunt de subsistentia, quæ à natura substantiali dimanat vt terminus, nõ tñ creatur. Contrà, quia resultantia ista est vera actio ex dictis disp. 7. q. 3. art. 3. ergo materiæ, quæ est pura potentia passiua, nequit conuenire. Tum quia hoc admisso, aliquid materiæ esset verè generabile, & corruptibile, contra naturam ipsius, non .n. esset subiectum primum indiuisibilium formæ, quæ ex indiuisibilibus materiæ educerentur.

Resp. concedendo, indiuisibilia illa materiæ non habere subiectum inhæsionis, aut informationis, sed quasi adhæsionis modo explicato in responsione allata quæ efficientia non debet à materia excludi, vt diximus disp. 2. q. 8. art. vlt. qua ratione etiam creatio dici non debet ista resultantia. Nec quoque est absurdum, non materiam, sed aliquid materiæ esse in hoc sensu generabile, & corruptibile, non .n. est rigorosa generatio, cùm non educatur de potentia subiecti, quod informet.

Dices etiam, si indiuisibilia quantitatis in indiuisibilibus substantiæ subiectãtur, ergo in speciebus vini consecrati dũ agitantur, vel diuiduntur multa de nouo indiuisibilia essent, sub quibus non esset Christus, nam non est sub nouis speciebus sine noua consecratione, & quæ non essent in aliquo subiecto. Tum quia non posset agens creatum species illas diuidere, quia non posset per diuisionem producere illa indiuisibilia, quæ creari deberent, cùm careant subiecto. Resp. Christum Dominum de nouo fieri sub illis indiuisibilibus etiam absque noua consecratione, quia illa non sunt propriè nouæ species, sed sunt aliquid pertinens, vel vt cõtinuatiuum, vel vt terminatiuum ad species consecratas, & hoc quia Christus ex decreto debet omnia munera substantiæ panis exercere, si adesset, cùm ergò sub illis nouis indiuisibilibus eadem substantia panis cui suis indiuisibilibus reperiretur, & non alia simpliciter de nouo adueniret, etiam Christus erit sub illis speciebus. Ad aliam dicimus, propriè illa indiuisibilia à Deo immediatè produci propter defectum concursus substantiæ in genere causæ materialis, agens autẽ creatum dicitur diuidere illas species, quatenus Deus concurrit ad illum motum, & actionem, qua diuisio causatur; quod de indiuisibilibus materiæ non æquè commodè dici potest, quia ista materię non sunt nata inhærere, sicut indiuisibilia quãtitatis quæ propriè inhærent, & educuntur.

tur. Sed adhuc contra hęc indiuisibilia substantialia instant Io. de S. Th. q. 20. Phys. art. 2. & Manca 6. Phys. q. 1. dub. 4. quia his admissis tunc haberet substātia materialis sufficiens principium impenetrationis, quod neq; nos concedimus, cum hoc sit sola quantitas, Probatur sequela, quia munus indiuisibilium in quantitate nedum est terminare partes sed etiam illas itá vnire, & copullare adinuicē, vt continuæ inter se dicantur, & non compenetratæ, si enim per suas extremitates non vnirentur, sed se totis se vtriq; penetrarent, & vna intraret diuisibilitatem alterius, ergo si substantia habet ex se hæc indiuisibilia, habet sufficiens fundamentum impenetrabilitatis. Resp. neg. conseq; Ad probationem dicimus munus indiuisibilium in quantitate esse partes terminare, & continuare, non autem extendere, & vnam extra aliam ponere, imo potius hoc eis repugnat, quia indiuisibile additum indiuisibili, vel diuisibili non facit maius; partes ergo quantitatis seipsis extenduntur, & extraneantur abinuicem, & indiuisibilia inseruiunt solum ad earum continuationem; in hoc autem differunt partes substantiæ materialis, & quantitatis, vt dictum est q. 1. huius disp. art. 2. & disp. 7. Log. q. 2. art. 2. quod licet omnes sint extra seinuicem, tamen extreitas partium substantialium non facit repugnantiam ad impenetrationem, quia non sūt partes natura sua in eodem loco incompossibiles, vt sunt partes quantitatis, quæ sola est radix impenetrabilitatis; Dices si simul iungerentur duæ partes quantitatis præcisis indiuisibilibus tūc vnirentur se totis per intromissionem, & penetrationem vnius cum alia, ergo re vera ad sola indiuisibilia spectat partes quantitatis ponere extra seinuicem, & impenetrabiles reddere. Neg. conseq. sicut enim non benè argueretur dicendo, si materia, & forma vnirentur præcisis dispositionibus, totum substantiale constituere non possent, ergo ad solas dispositiones spectat substantialiter constituere totum, inde enim solum inferri potest, quod sint necessariæ conditiones ad talem constitutionem; ita in proposito ex assumpto in argumento solum inferre licet, quod indiuisibilia in quantitate necessaria sunt, vt impenetrabilitas quæ illis conuenit ex natura sua etiam indiuisibilibus præcisis, reducatur ad actum: in substantia verò materiali licet indiuisibilia ita vniant eius partes, vt vna sit extra aliam, & in solo indiuisibili copulentur, quia tamen illæ partes non sint suaptenatura impenetrabiles, ideo absq; miraculo compenetrari possunt adinuicem, & cum alijs corporibus; non ergo indiuisibilia sunt principia impenetrabilitatis in quantitate, sed requiruntur solum, vt talis aptitudo reducatur ad actum, & ideo non sequitur, quod eis in substantia admissis, habeat substantia sufficiens principium impenetrabilitatis, seu resistendi penetrationi, vt infert Io. de S. Th. quia ad hoc inducendum sola indiuisibilia non sufficiunt, sed requiruntur etiam partes suaptenatura in eodem loco incompossibiles, quales nō sunt partes substantiæ.

76 Quartò ostenditur, non dari indiuisibilia, propterea, quòd nihil iuuant; nā primò non inseruiunt propter contactū, quia (& est argumentum Hurt. quod contra contactum puncti conficit) adhuc pars debet esse simul cum comparte, non .n. indiuisibile est extra locum partis, sed simul cum illa, ergo quod est simul cum indiuisibili, est etiam simul cum parte, & sic quia in continuatione vtraque pars est simul cum indiuisibili continuatiuo, erunt etiam simul ipsæ partes, & in eodē loco; & idem dicendum de partibus duorum corporum se tangentium, quare possent poni simul sine isto indiuisibili. Tū 2. quia sphæra tangens planum vitreum, frangeret illud; ergo non in puncto tanget, sed in parte aliqua, Patet consequentia, nam fractio prouenit ex resistentia vnius corporis respectu alterius impellentis illud, ergo cùm illa puncta sphæræ, & plani sint simul, nec vnū alterum expellat, sequitur, quòd fractio proueniat ex partibus, sm quas illa corpora se tangunt, & adinuicem resistunt. Tum 3. quia nequit assignari, quid immediatè tangat indiuisibile in continuo; non aliud indiuisibile, quia non datur immediatum; non par-

partem, quia nequit indiuisibile alicui diuisibili coexistere, vt contra Masium diximus in præced. argumento, ad quid ergo ponenda erunt? Tum 4. si quantitas esset absque superficie, posset tangi, illuminari, videri, vt si ignis esset propè aerē, & vterque propria careret superficie, posset ignis in aerem agere, ipsum illuminando, & calefaciendo. Item esset adhuc finita, non .n. est intelligibile, quòd si Deus punctum auferret à linea, confluere deberet linea in infinitum, ergo esset verè finita. Neque dicas, negatiuè tm̄ fore finitam, non positiuè; nam cùm ratio termini, & finis propriè in negatione vlterioris perfectionis consistat, vere, & propriè linea illa terminata, & finita intelligetur absque puncto. Si dicas, non posse Deum punctum separare absq; eo, quòd aliud insurgat in linea. Cōtrà, quia in alijs continuis à quantitate hoc euenit, nam si aliquod quantum ex vna parte haberet vnam formam, ex alia alteram oppositā, vel disparatam, si substantiales essent (vt est in corpore humano, quod continuum debet esse, vt sit aptum informationi animæ, & tamen ex partibus constat specie diuersis) tunc in indiuisibili continuatiuo medio non essent indiuisibilia duarum formarū, quia hoc naturaliter repugnat, & per Arist. specie diuersa nequeunt continuari, ergo altera illarum esset extrinsecè terminata, & consequenter absque indiuisibili terminatiuo, immò de quantitate idem esset dicendum, nam quātitas formæ extrinsecè terminatæ erit etiam extrinsecè terminata, sicut proprium subiectum, in quo inuenitur.

77 Resp. ad 1. esse maximè necessaria propter contactum, vt probatū est art. 1. cum impugnatur, dicimus, indiuisibile nō esse extra partem, sed simul cum ipsa, non quidem quò ad existentiam itaut verè indiuisibile in parte existat, & subiectetur, vt dictum est, sed quò ad extensionem, & molem, nam non reddit quantitatem magis extensam, ac esset sine illo, & consequenter non occupat distinctum locum quò ad extensionem, sed sicut est extra partem per existentiam, quia in illa non existit, ita ipsi correspondet aliquid in loco partis, quod erit aliquid indiuisibile loci ipsi proportionatum, vt si indiuisibile locati est continuatiuum, correspondet in loco aliud continuatiuum, si est terminatiuum, aliud terminatiuum; quapropter pars, quia est cum indiuisibili simul quò ad extensionem, non quò ad existentiam non erit simul cum alia parte quò ad existentiam, itaut vna pars sit in alia, & cum ipsa penetretur, sed sequitur duntaxat, quod illæ partes simul sumptæ non faciant maiorem extensionem, nec maiorem locum occupent cum illis indiuisibilibus, ac sine illis. Ad 2. negamus fieri contactum per partes, sed per puncta, resistunt tn̄, & franguntur, non quia adæquentur sm̄ aliquas partes, & commēsurentur, sed propter summam approximationem, quam habent illa corpora sūpta non sincategorematicè, .i., sm̄ partes, quia cùm quælibet pars plani sit plana, & sphærici sit sphærica, sm̄ istas distant inter se, cùm nō commensurentur, sed categorematicè, quatenus inter illa corpora non potest contingere maior approximatio sm̄ lineam rectam. ex quo sequitur, contactum fieri secundum punctum, & quia sunt maximè approximata, propter virtutem motiuam vnius aliud impellitur, & frangitur.

Ad 3. Respondemus ex Scot. 2. dist. 2. q. 9. S. diuisibile esse indiuisibili immediatum stare dupliciter, vel quod sm̄ se totum est cū indiuisibili statim, seu post indiuisibile, vel quia inter ipsum sm̄ se totum, & indiuisibile nihil mediat; primo modo, inquit Doctor, diuisibile non tangit, nec est immediatum indiuisibili, quia nihil sm̄ se totum sequitur indiuisibile, sed sm̄ priorem, & priorem partem in infinitum sequitur, secundo modo, concedit, quia inter indiuisibile, & partem nihil mediat; ex qua doctrina dicimus ad argumentum, quod iste contactus, seu immediatio indiuisibilis cum parte non est per existentiam, quasi quòd aliqua pars siue determinata, siue indeterminata sm̄ se totam sit simul cū indiuisibili, vt vult Hurt. sed fit secundo modo, quatenus .s. inter indiuisibile, & partem nihil mediat, vnde iste contactus est per quandam iuxtapo-

tapositionem, quia post partem immediatè sequitur punctum. Neque ex hoc eneruantur argum. Mathematica de contactu, vt infert Auersa, quia ait, posse dici, partes, seu duas quantitates iuxta se poni sine indiuisibilibus. Non eneruantur, quia sequeretur primò, nullam esse differentiam inter continuum, & contiguum, vt art. 2. probauimus; Secundò, quia ista iuxtapositio partium, seù quantitatum inter se nequit intelligi, nisi sm̃ aliquod indiuisibile, in quo vniantur, & tãgantur, nam quod iuxta ponitur alteri debet esse determinatum, & terminatum; nequit autem vt sic intelligi, nisi aliquod indiuisibile, vt terminus eius ponatur, nam partes ex se non sunt determinatæ, cùm non sit prima pars, hoc autem non est necesse in iuxtapositione partis cum indiuisibili, quia indiuisibile ponitur, vt terminus eius, & hinc bene dicere possumus, nihil primò vniri cũ indiuisibili, sed post ipsum sequi partem tanquam aliquid indeterminatum, immo hoc est necessariũ, quia res sine termino est necessariò indeterminata, & interminata, at si vna pars alteri iuxtaponitur absque indiuisibili, nec possemus in continuis dicere, post istam partem sequitur altera, quia ly *ista* supponit pro aliquo determinato, non indeterminato, & tunc quod sequitur, vel est determinatum, vel indeterminatum; non secũdum per ipsos, quia eodem modo se habet vtraque pars; si primum, iam non erit quid continuum. Similiter in cõtiguis non possemus dicere, ista corpora sunt sm̃ aliquid simul, nam vel ly *aliquid* supponit pro diuisibili, vel pro indiuisibili, si secundum, habemus intentum; si primum datur penetratio. Dices, sunt simul, quia statim sequitur aliud corpus post alterum, sicut indiuisibile est simul cum parte, quia statim post ipsum sequitur. Contrà, simultas non arguit diuersitatem loci, vt patet in parte, & indiuisibili, quæ in eodem sunt loco, ergo si contigua sunt aliquo modo simul, debent aliquo modo non habere diuersum locum, sed eundẽ, ergo esset necessariò aliqua penetratio, concedẽda. Dices etiam, si vnum indiuisibile vnitur parti, ergo per vnionem, talis autem vnio nequit esse diuisibilis, sed indiuisibilis, ergo duo indiuisibilia immediata, & idem quæritur de isto alio in infinitum. Respondemus, vnionem illam sm̃ nos non esse quid absolutum, sed relatiuum, vt diximus disp. 5. q. 9. de vnione substantiali, ideo negatur sequela.

78 Ad 4. dicimus, quod si quantitas careret superficie, ex vna parte deberemus concedere, posse illuminari, videri, tangi, &c. quia hoc est proprium quantitatis, ex alia deberemus admittere penetrationem, negare opacitatem in corpore, & similia, vt vidimus art. 2. ex quo apparet falsitas opinionis negantis indiuisibilia, sicut si esset per impossibile infinitũ actu, non posset ipsi fieri additio ex ratione infiniti, & tñ concedendum esset adhuc, quòd Deus posset illud diminuere, & postea addere numerum aliquem; ex qua implicantia concluditur improbatio opinionis affirmantis dari posse infinitũ in actu. Dicendum igitur est, quantitatẽ nunquam posse esse sine superficie terminante, licèt .n. Deus destrueret vnam superficiem, statim per necessariam sequelã altera resultaret, quamuis realiter distinguatur à quantitate, quod colligitur ex Scot. 2. d. 2. q. 9. sup. M. vbi habet; quòd quantitas ratione superficiei habet multa, .s. esse subiectum coloris, luminis, visionis, &c. vnde si subiectum est ratione superficiei, sine ipsa non posset esse subiectum: quod clariùs patet de figura, nam licèt possit quantitas esse sine hac, & illa figura, non tñ sine omni. Neque in generatione substantiali, aut in continuo etherogeneo, vt est corpus animatum, quantitas est extrinsecè terminata, quia eadem superficies est continuata ita vtriusque quantitatis, quamuis in diuersis subiectis illæ quantitates inexistant, ex hoc .n. solùm sequitur, realiter distingui, non tñ realiter esse disiuncta, nam illæ quantitates sunt eiusdem rationis inter se, & per consequens si vna est interminata, verè erit alteri terminatæ continua; propositio .n. illa Arist. quæ specie differunt, nequeunt continuari, intelligitur, quòd quatenus specie differunt, non possunt habe-

re

re aliquod vnum indiuisibile, quod eiusdem rationis sit cum illis partibus specie distinctis, vnde ignis, & lignum non possunt habere vnum indiuisibile continuatiuum, & eiusdē rationis cum igne, & ligno, sub illo enim indiuisibili quantitatis continuatiuo quantitatis ligni, & quantitatis ignis non est aliquod indiuisibile substantiale eiusdem rationis cum forma ignis, & ligni, sed vel est indiuisibile ignis, vel ligni. Neque est eadem ratio quantitatis, & alterius formæ continuæ, quòd si ista potest esse extrinsecè terminata, etiam quantitas; ratio desumitur à posteriori, nam aliæ formæ solummodo indiuisibili indigent, vt terminatæ dicantur intrinsecè, & positiuè, ideòque si propter aliquod impedimentum istis indiuisibilibus carerent, nihil sequitur implicantiæ; at quantitas non solùm indiget superficie terminante, vt positiuè dicatur finita, & terminata (non enim ratio termini semper quid negatiuū dicit, quamuis per negationem explicetur) sed etiam vt per ipsam munera exerceat, quæ non posset præstare sine superficie.

79 Quintò sit corpus perfectè piramidale, quod est illud, cuius nulla pars est æquè ampla cum altera, sed quæ basi est propinquior, est latior, quæ propinquior cuspidi, est arctior; signetur aliqua superficies in medio, hæc vel est æqualis parti inferiori tm̄, vel superiori tm̄, vel vtrique; si primum, ergo remanet aliquid superficie, quod parte superiori non cooperietur, & sic angulum faceret, nec esset perfectè piramidale; si secundum, iam aliquid partis inferioris non cooperitur superficie; si tertium, ergo non quælibet pars est inæqualis alteri, quod est contra naturam corporis piramidalis, quòd clariùs intelligetur, si piramis illa esset in duas partes diuisa, non ergo danda erunt hæc indiuisibilia. Tum 2. quia motus localis nō potest esse ratio productiua alicuius, ergo nequit agens per diuisionem aliquod indiuisibile producere. Tum 3. quia per diuisionem quantum fieret maius, nam haberet duo indiuisibilia, & per consequens plures entitates. Tum 4. quia res materialis nequit esse indiuisibilis, cū de conceptu rei materialis sit partiū multitudo extensiua, de cōceptu rei spiritualis carentia istarum partium, sed punctū, si esset, deberet esse materiale, ergo non posset omni parte carere cōtra rationem ipsius puncti, ergo si negatur punctum, debent omnia alia indiuisibilia negari.

Resp. ad 1. retorqueri posse contra ipsum Auersam de partibus, nam si ex partibus dumtaxat esset compositum continuum, diuidatur piramis illa in medio, quādo postea superponitur pars superior inferiori, vel est illi æqualis, & sic non esset perfectè piramidalis, vel minor, & tūc remaneret inferior in aliqua parte discooperta: quapropter dicimus, vel argumētum loquitur de parte determinata, vel indeterminata, determinata non datur post superficiem, pars indeterminata datur, sed non prima, & immediata, quare non poterit superficies dici illi æqualis, vel inæqualis, quia hoc cōuenit partibus determinatis, vnde partes illę erunt inter se inæquales, sed vt in superficie vniūtur, erunt æquales, quia vt sic sunt simul; potest hoc exemplo declarari, nam corpus locans est maius corpore locato, quia illud continet, & tū si ambo sm̄ superficies considerentur, dicuntur æqualia, quia sm̄ illas sunt simul; sic Cœlum superius sm̄ superficiem concauam non est maius inferiori sm̄ superficiem connexam. Ad 2. motus localis non est ratio formalis productiua alicuius, sed conditio sine qua non, nam indiuisibilia resultant ex partibus corporis. Ad 3. quando continuum diuiditur, nō fit maius ens, sed habet plura entia, .s. indiuisibilia, quæ non faciunt maius. Ad 4. res materialis non solum dicitur illa, quę partes habet entitatiuas, sed etiam quę ad istam habet attributionem, & pertinet, & in hoc sensu punctum est quid materiale, quia est continuatiuum, vel terminatiuum rei materialis, qualis est linea.

80 Sextò, si reuera darentur ista indiuisibilia, sequeretur, tot esse puncta in circulo minori, quot in maiori, etiam si iste circulus esset magnitudinis Cœli, ille verò aliqua palmaris linea circa centrum, patet, quia omnes lineæ à punctis Cœli

ductæ

ductæ ad cētrum transirent per distincta puncta circuli minoris; hoc autem est absurdum, quia si illa linea palmaris, concipiatur iuxta Cœlum parum curua, adæquatè corresponderet omnibus punctis illius partis palmaris correspondentis in Cœlo, ergo nequit adæquatè correspondere, quando est circa centrum, omnibus punctis Cœli, quia Cœlum multò plura puncta cōtinet, quàm pars illa palmaris, cùm contineat omnia puncta illius partis, & alia omnia aliarum partium: quod etiam demonstrari posset in diametro posito in quadrangulo: in rarefactione quoque, nam idem corpus absque additione nouæ quantitatis coexistit adæquatè minori loco, quando est densum, sed rarefactum maiori centies ampliato: rursus idē motus per horam factus adæquatè correspondet instantibus horæ per sua mutata esse, & tñ si idem motus fieret tardiùs, vt per annum duraret, adhuc deberent singula mutata esse singulis instātibus correspondere, quæ omnia sunt intelligibilia. Complut. disp. 25. Physs. q. 4. non audentes negare, plura puncta esse in circulo maiori, quàm in minori, vt dicebant Conimbr. vt huic responderent argumento, negarunt, posse à quolibet puncto circuli maioris duci lineā ad punctum circuli minoris, seu ad centrum per minorem circulum transeuntem, sed plures lineas ortas ex punctis circuli maioris terminari, antequam accedant ad circulum minorem, vt in figura, quam conficiunt, conspici licet.

Sed isti Doctores errant in principijs Mathematicæ; certum est enim, quod à centro ad circumferentiam possunt duci lineæ ad omnia puncta circumferentiæ, sicut è contra, à quolibet puncto circūferentiæ ad centrum, quæ lineæ non nisi in centro concurrent, quia lineæ paralellæ sunt talis naturæ, quòd nunquam coincidūt inter se, etiamsi in infinitum protrahantur; vnde lineæ a centro ductę quò magis à centro dilongantur, eò magis inter se distant, & consequenter solùm in puncto coincidunt, extra punctum verò statim spatio diuisibili in infinitum incipiunt tangi, per quod aliæ lineæ in infinitum possunt duci à circumferentia ad centrū, ergo falsum est, quod lineæ à circumferentia circuli maioris ductæ antequam ad circulum minorem perueniant, vniantur inter se, & terminentur. Figura verò illa ab ipsis formata est nimis grossa, & materialis, non enim conspiciuntur lineæ paralellæ, & ad centrū directè protractæ, sed potius in latera flectētes, hinc est, quòd terminantur, antequam ad circulum minorem perueniant, vnde se habent vt lineæ incidentes, & obliquæ, cùm causent incidentes in lineam rectā à centro ad circumferentiam angulos inęquales. Accedit etiam, quod à quolibet puncto diametri ad costam possūt duci lineæ in infinitum, nunquam tñ istæ lineę erunt terminatę ad idem punctum costę, sed ad diuersa, quia sunt paralellæ; tum quia ab isto puncto costæ ad aliud alterius costæ vnica tm̄ linea recta duci potest, quę diametrum intersecaret in vno puncto, non in duobus, aliter vel ista puncta erunt simul in diametro, vel illa linea propè diametrum in duas partes se diuideret, quarum vna descenderet, vt per punctum inferius secaret diametrum, deinde iterum in vnam lineam vnirentur; igitur si à quolibet puncto diametri potest duci linea ad puncta costæ, quamuis diameter longior sit costa, etiam à quolibet puncto circuli maioris ad quodlibet circuli minoris duci poterunt lineę, absque eo quòd antea terminentur.

81 Respōdemus ergo, quòd ista ratio nō solum infert difficultatem contra indiuisibilia, sed etiam contra diuisibilitatem partium in infinitum, nam non posset assignari pars aliqua in Cœlo, quin correspondeat sua pars in circulo minori, & palmari circa centrum, & tñ si iuxta Cœlum poneretur, non posset correspōdere nisi parti palmari ipsius Cœli; idem de diametro dicendum, ac de corpore rarefacto, & de motu, quæ non solum correspondent loco, vel tempori, aut costæ sm̄ indiuisibilia, sed etiam sm̄ partes, vt s. quælibet correspondeat cuilibet parti, in quas fieret diuisio. Nec soluit difficultatem paritatis, quod ait Auersa, s. quia partes sunt in infinitum diuisibiles, posse

opti-

optimè intelligi adæquationem istam. Non satisfacit, quia annus plures habet partes, quàm hora, etiamsi hora sit in infinitum diuisibilis, nam continet partes horæ, & plures alias, quomodo ergo potest idem motus omninò adæquari horæ, & anno sm̃ proprias, & easdem partes? nisi dicatur totum nõ esse maius sua parte; quicquid igitur respondetur ad hanc difficultatẽ de partibus, optimè adaptare poterit, quatenus cõtra puncta formatur.

Ex his autem, quæ art. seq. ad 4. dicemus, & disp. seq. respondere possumus, quòd sicut plures partes sunt in continuo maiori, quam in minori, ita plura indiuisibilia reperiuntur in maiori, quam in minori, & sicut cum ex hoc excessu in maiori continuo stat adhuc, quòd diuisio in vtroque possit in infinitum protrahi, quãuis plures partes maioris cõtinui semper remaneant accipiendæ, itaut quò ad designationem actualẽ non tot partes proportionales possunt actu assignari in maiori, quin possint in minori assignari, cum hac tñ differentia, quòd quælibet pars proportionalis maioris continui excedat proportionalem minoris eadem proportione, qua continuum maius excedit minus, at si diuisio fieret sm̃ partes eiusdem magnitudinis, non possent tot partes accipi in minori, quot in maiori, sed istud semper illud excederet; Ita de punctis dicendum, quòd non obstante excessu pũctorum in maiori circulo, possent adhuc in infinitum designari puncta in vtroque, quáuis plura semper in maiori remaneant accipienda, cum hac tñ differentia, quòd si designatio fieret sm̃ partes proportionales, totidem pũcta erunt accepta in vtroque, sed in maiori magis inter se distantia, quàm in minori, sicut partes sunt etiã maioris molis, at si fieret per partes eiusdem magnitudinis, plura puncta erunt semper accepta in maiori, quam in minori; tunc ad argumentum respondemus, cõcedendo, quòd à quolibet pũcto maioris circuli ad quodlibet minoris distributiuè potest protrahi linea, nõ verò collectiuè, nam vt sic maior excedit minorem in multitudine punctorum, sicut diuisio in partes potest in vtroque in infinitum fieri, non collectiuè, sed distributiuè; cum improbatur per positionem lineæ minoris propè Cœlum, dicimus, idẽ sm̃ diuersas positiones posse æquari, vel correspondere minori, & maiori continuo, quia diuersimodè posset fieri diuisio in partes, & designatio per lineas, sic quando linea est circa centrum, designatio fieret p partes proportionales, & ideò potest in isto processu adæquari toti Cęlo, at quando est propè Cœlum, tunc per partes æquales, & eiusdem magnitudinis fieret designatio, quomodo non potest toti Cœlo adæquari.

82 Eadem doctrina responderi potest alijs exemplis adductis, nam diameter quã est in quadrato, diuisio fit sm̃ partes proportionales, quia si costa à linea diuiditur sm̃ partem quartam, octauam, aut decimam, sm̃ eandem proportionem diuiditur diameter, sed quælibet proportionalis diametri excedit proportionalẽ costæ, sicut diameter costam excedit; vnde longior est linea diametri interiacens inter lineas secãtes, quàm pars costæ inter illas inclusa, nam lineæ secantes costam conficiunt angulos rectos, at cum diametro faciunt angulos obtusum, & acutum: cum verò diameter est extra quadratum, diuisio fieret sm̃ partes ęquales, quo modo diameter nequit costæ commensurari. Per idem ad alia exempla de corpore rarefacto, & de motu tardiori, quia cùm per rarefactionem in corpore non acquiratur noua quantitas, vt dicimus in lib. de Gen. sed solùm fiat mutatio positionis de genere situs, itaut partes, quę priùs per densitatem correspondebant minori loco, postea nulla facta variatione positionis inter se extendantur in ordine ad sitũ, & minores partes correspondeant maiori loco, vnde si corpus locans est densius, habebit in se plures partes quantitatis, & plura puncta, quàm pars locati, attamen propter illam positionẽ de genere situs, quam habet de nouo quantitas rarefacta, se habebit sicut circulus minor correspõdens maiori, cum hoc tamen discrimine, quòd diuisio circuli maioris, & minoris fit penes molem partium, itaut ęqualitas, vel inæqualitas attenditur penes exten-

sionem quantitatiuam localem partium; at in rarefacta quantitate, & in loco comparatio in æqualitate, non fit penes occupationem loci, & spatij, quia in hoc conueniunt, sed penes partes quātitatiuas illorum, nam plures partes quantitatis sunt in denso, quàm in raro, in eodem tñ spatio, & per hoc saluatur maioritas corporis densi; sic idem motus velox correspōdet horæ, at tardus potest anno correspondere, quia vbi prius alicui parti motus velocis correspondebat tanta pars tēporis horarij, eidem parti, & minori correspondet deinde tempus diurnum, vnde adæquantur in duratione, sed plures partes sunt in motu Cæli, quam in motu isto sublunari, quāuis si fieret diuisio in partes, tot partes proportionales essent in vno acceptæ, quot in alio, & in vtroque in infinitū fieret diuisio, licèt plures partes semper remanerent accipiendæ in illo motu veloci, quàm in tardo. Sed de his plura in lib. de Gen. vide tamen art. seq. vbi aliæ responsiones ad istam rationem adducuntur, & confutantur. Postremò Ariag. quoque nuper disp. 16. Phys. sec. 4. nonnullas facit contra indiuisibilia difficultates, quæ cum allatis coincidunt, vel certè ex dictis facillimè diluuntur, quare eas missas facimus.

ARTICVLVS VI.

Enodantur difficultates contra existentiam actualem, & multitudinem assignatam partium in continuo.

83 Contra compositionem continui ex partibus explicatam artic. 3. graues sunt difficultates in hoc art. expēdendæ. Et 1. obijcitur probando, quòd partes actu non existant in continuo inter se distinctæ. Tum quia Arist. vbicunque de continuo locutus est, semper dixit habere plures, & infinitas partes, non actu, sed potētia, ita pronunciauit 5. Met. 14. & 31. & 7. Met. 49. 3. de Anima 23. 9. Met. tex. 11. & per hoc etiā soluit 8. Phys. 69 argumentum quoddam Zenonis, qui ex infinitate partium negabat motum. Tū 2. quia quicquid est actu, debet esse determinatum, vt colligitur ex 7. Met. 49. & præsertim quælibet actualis quantitas habet propriam figuram, sed in continuo nulla facta signatione, aut diuisione, nulla quoque habetur determinatio, aut figura in partibus, quia ratione numeri possunt sumi semper plures, & plures, & ratione diuisionis possunt sumi variæ figuræ in infinitum triangularis, cubica, &c. Tum 3. quia si admittantur actu partes in continuo, tunc quoque deberent dici plures, quod est falsum, quia vnum dicitur, quod est indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio, sed partes continui sunt indiuisæ, ergo sunt vnum, & etiam quia si quantitas continua haberet plures partes, non differret à quantitate discreta, nam multitudo est ratio quantitatis discretæ, & numerum constituit. Tum 4. quia si plures, & multæ constituantur partes cōtinui, deberent quoque poni actu distinctæ quod dici nequit absque manifesto periculo incurrendi easdem difficultates, ac si poneremus eas esse actu diuisas, nam sicut si partes forent diuisæ, vna non includeret aliam, ac proindè continuum in indiuisibilia resolueretur, ita si ponantur omnes inter se distinctæ, vna nō includeret aliam realiter; & etiā quia si sunt inter se distinctæ, iam nulla pars manet amplius distinguibilis in plures, atque ita nec diuisibilis, quia diuisibilitas fundatur in distinguibilitate. Tum 5. quia quælibet pars continui est magis vna in se, quàm cum alia comparte, nam alioqui vel non distingueretur à comparte, vel distingueretur à seipsa, sicut distinguitur à cōparte, sed ante designationem, vel diuisionē nulla pars est magis vna in se, quàm cum alia comparte, cùm in se nō habeat aliam rationem vnius, quam continuitatis, quomodo etiam est vna cum comparte, ergo ante designationem, vel diuisionem non sunt plures actu, nec distinctæ partes in continuo. Tum denique, quia si partes continui sunt plures entitates in actu abinuicem distinctæ, continuum non erit ens per se vnum, sed per accidens.

84 Resp. sensum phrasis Arist. esse, quem ipse indicauit 5. Met. tex. 18. definiendo quantum continuum, dum ait, *esse diuisibile in ea, quæ insunt, quorum vnum-*

vnumquodq; hoc aliquid aptum est esse, atque ita non negat, partes esse actu in continuo in ratione partium, sed in ratione totius, & entium completorum, per se .i. solitariè existentium, quantùm .n. ad hunc essendi modum solùm sunt in potentia, quousque diuidantur, quem etiam sensum ipsemet Arist. apertissimè dedit 7. Met. tex. cit. 49. dum reddēs rationem, quare continuum vnum non potest fieri ex multis actu inexistentibus, sed potentia, vt duplum ex duobus dimidijs in potentia, subdit, quia actus separat, &c. de sensu verò Arist. 8. Phys. 69. mox dicemus in solutione arg. Zenonis; satis nunc erit aduertere, argumentum eius vrgere, siue partes sint distinctæ, siue non, quia argui posset, quod mobile per motū designaret partes continui, atque ita nūquam posset incipere motus, quia incipere non posset designatio primæ partis. Ad 2. duplex est rei determinatio, alia, quæ fundatur in termino rei intrinseco, seù in hæcceitate rei, & hæc à diuisione non pendet, alia, quę fundatur in termino extrinseco, & hæc à diuisione pendet, & propriè spectat ad res corporeas, quæ tātæ, vel tot iudicantur, cum sunt separatę, & diuisę, maior illa intelligitur de determinatione extrinseca, & accidentali, quæ habetur ex termino in diuisibili per diuisionem resultante, quæ determinatio est in toto, & non in partibus, non autem intelligitur de intrinseca, & essentiali, quæ oritur ab hæcceitate; & etiam figura sequitur ad quantitatem determinatam, nō in primo, sed in secundo sensu, quia oritur ex varia quantitatis terminatione, vt notat Doctor 4. d. 12. q. 4. F. Ad 3. duplex vnitas in partibus continui considerari potest, vna transcendentalis, & entitatiua, altera prædicamentalis, & quantitatiua, seu integralis, illa oritur ex propria rei hæcceitate, ista ex accidentali copulatione ad eundem terminum cōem, partes continui in ipso dicuntur vnum in hoc secundo sensu, non autem in primo, quia vnitas continui non excludit pluralitatem partium, nec tollit hæcceitates earum. Neque ob id confunditur ratio quātitatis cōtinuæ cum discreta, falsum .n. est multitudinem partium esse rationē propriam discretæ, cum potius sit ratio quātitatis in cōi, & posteà distinguantur per habere proportionem ad inuicem, vel nō habere, vt docuit Arist. in prædicamento quāti, & patet ex dictis art. 3. cōcl. 1.

85 Ad 4. conceditur, partes continui, & esse plures, & esse actu distinctas, & negatur, easdem difficultates incurri, ac si ponerentur diuisæ, quia cum distinctione vnius partis ab alia, stat adhuc Inclusio istius in illa, & pars includens distingui dicitur ab inclusis distinctione inadæquata, quæ propriè versatur inter includens, & inclusum, at diuisio omnem inclusionē excludit, vt de se patet. Negatur etiam ex hoc, quòd ponantur actu distinctæ, se qui esse indiuisibiles, potius .n. sequitur esse diuisibiles, quia diuisibilitas fundatur non in distinguibilitate, sed in actuali dist. partium, & potius è contra, si non essent realiter distinctæ, indiuisibiles forent, quia separari nequeunt, quæ sunt realiter idem. Ad 5. variæ sunt solutiones, quia argumentum aliquam habet difficultatem, sed breuiter Respondetur ex Scot. in 4. dist. 10. q. 3. ad 4. & d. 43. q. 1. D. quā respons. amplectitur Amic. tract. 15. q. 6. nu. 80. duplicem esse continuitatem in parte, vnam intrinsecam, seu inclusam, alteram extrinsecam, seu coniunctam; prima dicitur intrinseca, quia sibi conuenit ratione partium, quas includit, altera dicitur extrinseca, quia sibi quasi ab extrinseco aduenit, ex coniunctione nimirum cum alia comparte, ex quo colligitur, partem maiorem habere in se vnitatem, quā cum comparte, cum ista .n. habet tm̄ vnitatem continuationis extrinsecæ, quatenus ab extrinseco, & per accidens ei coniungitur, sed in se est vna vnitate continuitatis intrinsecæ, & inclusæ, quatenus in se constituitur ex partibus, quæ habent continuationem. Ad 6. negatur conseq. quia aliud est loqui de toto physico essentiali, & eius partibus, & aliud de integrali, nam essentiale, vt sit vnum per se, tales vtique exigit partes, quæ nec sint entia in actu, nec hoc aliquid esse possint, etiam si separarentur, vt est de materia, & forma, & de hoc toto loquebatur Arist. 7.

Met. dum dixit, ex duobus entibus in actu non fieri per se vnum, at totum integrale non exigit partes sic in potentia, immo Arist. 5. Met. 18. significauit, has esse posse hoc aliquid, si ab inuicem separentur, sed petit partes in potentia, vt potentia excludit actum totalitatis, & subsistentiæ, & proprium terminum extrinsecum, quia isto carere debent, & copulari vni termino cõi, & hoc sufficit, vt faciant vnum per se vnitate continuitatis.

86 Secundò occurrit cõtra infinitatẽ partium Zenonis argum. antiquum quidem, cuius tñ vis nunquam debilitata est ob senectutem, data, .n. hac partium infinitate, aiebat Zeno, motum de medio ablatum iri, quia antequam mobile pertranseat aliquod spatium, debet prius pertrãsire illius medietatem, & rursus illius medietatis dimidium, & sic deinceps quauis designabili minorem, & minorem in infinitum, ergo nunquam incipit motus, quia infinitum pertransiri non potest ex 3. Phys. 34. Resp. Arist. 6. Phys. tex. 19. quod sicut in spatio sunt partes minores, & minores in infinitum, ita, & in tempore, vnde infinitum sm̃ partes proportionales pertransiri potest, pariter in tempore infinito sm̃ easdem partes. Sed hęc solutio est ita friuola, vt ipsemet Arist. 8. Phys. 68. ingenuè fateatur insufficientiam eius, vtpotè quæ transferat quæsitum à spatio ad tempus, quia adhuc posset quis instare, quomodo pertransiri possit ipsum tẽpus constans partibus infinitis, & ideò ibidem aliter soluit, dicendo, in continuo esse infinita dimidia, & partes non actu, sed potentia, & ideo benè pertransiri posse, qua responsione postea vsi sunt Peripat. omnes, quorum tñ nullus clarè dedit intelligentiam eius.

Quidam .n. dixerunt, esse ibi infinitas partes in potentia, non in actu, ita quòd voluerit negare Philosophus actualem distinctionem inter partes continui, cuius expositionis falsitas patet ex dictis, nam partes verè sunt actu in continuo distinctæ, & qñ etiam non forent nisi in potentia, adhuc vrgeri potest difficultas ob designationem partium factam per motũ. Alij verò dicunt, Arist. negare in continuo esse actu infinita dimidia quò ad diuisionem, vel designationem, quasi possint esse actu diuisa, vel assignata infinita dimidia, & affirmat esse infinita in potentia, hoc est, posse semper assignari plura, & plura absque termino, ità tamen vt nũquam assignãda sint actu infinita, & ideò posse per motum omnia pertransiri, & videtur expositio Simplicij. Sed non apparet, ex quo cap. per hoc soluatur argumẽtum Zenonis, & quomodo ex hoc, quòd partes non sunt infinitæ in actu, & categorematicè, sed in potentia, & sincategorematicè, sequatur, per motum posse pertransiri, quia tam infinitum primi generis, quàm secundi est impertransibile. Lychet. 2. d. 2. q. 9. §. *Contra* 3. *&* 4. explicat, quòd partes dicuntur esse in potentia in continuo quò ad subsistere, sed esse in actu quò ad existere; vnde inquit non esse inconueniens, quod infinita in actu in existentię possint pertransiri, esset tñ inconueniens de infinitis in actu subsistentiæ. Sed neque hoc satisfacit, nam si daretur spatium actu infinitum ex infinitis partibus æqualibus constitutum, adhuc pertransiri non posset, & tñ partes illæ forent infinitę in actu existendi, non subsistendi, quia non essent diuisæ.

87 Complut. 6. Phys. disp. 25. q. 5. inquiunt, quòd post primum instans temporis, quamuis non fluat aliqua determinata pars, qua prior, ac immediatior prędicto instanti fluxerit, nihilominus datur aliqua indeterminata, & confusa, quę indeterminato, & confuso modo sit immediata instanti, & sic ratione illius potest tempus indeterminatè & confusè incipere, sicut etiam potest desinere ratione alterius partis indeterminatæ, & confusæ, quæ eodem modo sit immediata instanti terminatiuo temporis, & sic pariter in spatio, & in motu admittunt immediatam partem indiuisibili initiatiuo spatij, & motus, & in ea parte dicetur motus incipere, & eam primò pertransire. Sed planè repugnat admittere primam partẽ motus, vel temporis etiam indeterminatam, repugnat admittere partem temporis, vel motus etiam in eo sensu immediatam indiuisibili initiatiuo motus, vel tem-

poris

poris, aut terminatiuo; tum quia ex tali primitate, & immediatione dici deberet determinata, vnde implicat in adiecto dari primam partem, & immediatam indiuisibili initiatiuo indeterminatè, & cõfusè; tum quia saltim Deus, qui eam creauit, perfectè discerneret, potius ergo eam nõ discernit, quia nec est, nec dabilis est aliqua pars etiam indeterminata ita prima, & immediata indiuisibili initiatiuo, vt aliqua alia prior non sit assignabilis, nam vtique pars illa indeterminata, quæ sic immediata ponitur, adhuc diuisibilis foret.

Auersa q. 22. sect. 7. explicat, ideò Arist. dixisse, partes continui esse infinitas in potentia, & hac ratione pertransiri posse, non autem si ponantur infinitæ in actu, quia partes infinitæ primo modo duntaxat constituunt magnitudinem finitam, eò quòd sint semper minores, & minores, & vna in aliam inclusa, & ità facilè pertransiri poterunt, quatenus concluduntur intra finitam extensionem, quòd certè de partibus actu infinitis dici non posset, subdit tñ, has infinitas partes pertransiri non posse, quatenus infinitæ sunt in multitudine, hoc est non posse distinctè numerari omnes à prima ad vltimã, sed pertransiri tm̃, quatenus constituunt finitam magnitudinem, quæ fuit expositio Pendasij 8. Phys. par. 85. vbi docet, partes continui, vt plures, esse impertransibiles, non vt faciunt vnum, & ideò cõtinuum absolui per motum, vt vnũ quoddam totum extensum, non vt multa; itaque Arist. ait, infinitas partes esse in continuo potentia, non actu, quatenus in eo non terminantur proprijs terminis, nec sunt extra se inuicem, sed minores includuntur in maioribus; eam verò determinationem accipiunt partes per diuisionẽ, vel signationem, dum in continuo, in quo est vnum punctum continuans partes, cõcipiuntur duo, quorum vnum est principium, & alterum est finis alterius partis; motus igitur non ita tangit partes; vt eas determinet, vel designet, vel ita quod per eum numerentur partes continui, nec proportionales, nec æquales, quia numeratio fit per signationem partium modo explicato, vnde falluntur illi, qui dicunt, motum fieri non per partes proportionales, sed per æquales, nam neque æquales designantur per motum, quo continuè sine interposita mora à termino à quo ad terminum quem decurritur.

88 Hæc Pendasij expositio cæteris antecellit, & hunc genuinum arbitramur fuisse Arist. sensum; verùm Amicus tract. 15. q. 7. art. 9. eam vexare conatur, quamuis paulò intra in eodem art. iunctis pedibus prolabatur in ipsam, ait .n., impossibile esse pertransire continuum, vt extẽsum, nisi pertranseantur partes, nam essentia extensionis non constat ex alijs, nisi ex illis partibus, ergo non potest pertransiri continuum, vt vnum, sed vt constat ex illis partibus, quia motus magis respicit terminum, vt dicit pluritatem, quàm vt dicit vnitatem, quia consistit in acquisitione partis post partem. At hoc à præfata expositione nos non debet retrahere, quamuis .n. verum sit, quòd concomitanter ad motum nos numeramus per designationem partes æquales cõntinui, eò quòd videmus, mobile acquirere modò hanc, modò vlteriorem spatij partem, tñ formaliter ipse motus non est instrumentum, quo diuidantur, vel designentur partes continui, sed respicit illud, vt vnum quoddam extensum continuè pertranseundum; non tñ ob id asserere intendimus, quòd respiciat continuum, vt vnum quoddam simplex, immò constanter asserimus respicere illud, vt compositum ex pluribus partibus actu inter se distinctis, sed quia cum tali distinctione stat inclusio vnius partis in alia, & infinitarum in vna determinata, ideò dicitur pertransire infinitas per accidens ex Arist. 8. Phys. 68. quatenus nimirum proportionales cõtinentur in æqualibus, & hoc est, quod dixit Scot. 1. d. 3. q. 2. ad 3. infinitum pertransiri posse, & cognosci, non tñ sm̃ modum suæ infinitatis, qui est accipere numerando vnam illius partem proportionalem post alteram.

Sed licèt vis argumenti Zenonis factũ de partibus spatij quoquomodo declinari possit, dicendo, quòd mobile pertransit successiuè spatium sine numeratione partium eius, quia pertransit sine determina-

minitione, & alia est ratio motus, alia numerationis, vt notat Arist. lib. de lineis insecab. ex quo fit, partes continui per numerationem successiuam pertransiri non posse, posse tñ per motum; tñ si argumétum à fluxu motus ad fluxum temporis transferatur, dissimulari non potest, nam dum fluit tempus, certè singulæ partes eius numerantur, vna .n. horæ medietas prius accipitur, quàm alia, & prius dimidium huius medietatis, & sic deinceps, & tñ non obstante tali partium proportionalium enumeratione ad finem horæ peruenitur, ergo partes proportionales in tẽpore non erunt infinitæ, & sic quoq; erit de partibus motus.

89 Adhuc tñ per eandem doctrinam vis argumenti declinanda est, negando, quòd transitus temporis, & horæ fiat per numerationem partium, transit .n. hora, vt totum quoddam vnum habens extensionem successiuam, habens plures, & infinitas partes minores, & minores in maioribus tñ, & determinatis inclusas, horæ autem diuisio in partes æquales, & proportionales determinatas fit à nobis (nã alioqui à parte rei sunt inuicem vnitæ, & continuæ,) & potest vtique protrahi in infinitum. Hæc de argumento Zenonis, quibus acquiescere debemus, tum ob reuerentiam maiorum, qui ita respondent; tum quia nihil adhuc occurrit, quo plenè huic argumento satisfieri potuerit, neque id nos a sententia Peripat. deterrere debet, quia vt docet Arist. 8. Phys. 22. infirmitas est intellectus propter apparentes rationes sensatam relinquere probationẽ, & lib. de Lin. Insec. dicit, imbecillis, & ignaui ingenij esse opinionem aliquã, quam euidens ratio euincit, ideò deserere, quia alicui argumento non potest plenè satisfieri, sunt .n. apud nos, inquit, falsa permixta veris, & ea sæpè mens nostra ægrè distinguit.

Tertiò, quia Arist. fundamentum ad soluendum Zenonis nodum in eo consistit, quòd numerus partium infinitarum incertę magnitudinis possunt pertransiri, quatenus sunt ita ad inuicem dispositæ maioribus minores includentibus, quòd constituunt, finitam magnitudinem, & magnitudo absoluitur per motum, non multitudo, Probatur modò, ex tali partium multitudine, infinitam quoque extensionem consurgere debere, cum .n. omnes huiusmodi partes sint quantæ, ac proindè secum aliquam afferant magnitudinem, nec vna se penetret cum alia, sed distinctam loci partem occupet, ex his certè, quamuis sint proportionales, consurget infinita magnitudo, si sũt infinitę.

90 Resp. neg. sequelam, infinita .n. magnitudo cõsurgere nequit, nisi ex partibus infinitis determinatis, quarum vna non continetur in alia, at ex partibus infinitis indeterminatis, hoc est, minoribus semper, & minoribus in infinitum, non nisi finita magnitudo consurgere potest, licèt .n. omnes istæ partes sint infinitæ, tñ etiam infinitè decrescunt, & minores sẽper includuntur in maioribus, ex quo fit quod licèt in quantitate bipalmari palmus vnus nõ compenetretur cum altero, semipalmus tñ, quia communicat cum palmo, potest hac ratione dici penetrari cum eo, quia ratione talis communicationis non magis palmum extendit, quàm si palmus illum non includeret, sed esset entitas quædam omninò simplex carens partibus realiter distinctis, ex quo tandem fit, omnes illas partes infinitas in quibusdam certis inclusas non esse occupaturas, nisi spatium toti continuo proportionatum, neque conficere extensionem maiorem, quàm faciant illæ determinatæ, in quibus includuntur. Exemplo res manifesta fiet; sit certa aquæ copia, diuidatur in decem decimas, confundatur iterum, tum de nouo diuidatur in centesimas proportionales respectu decimarum, planè illæ centesimæ non conficient extensionem maiorem, quàm illæ decimæ, & si iterum illæ centesimæ diuidantur in millesimas, non facient maiorem extensionem, quam illæ centesimæ, & illæ decimæ, & hoc non alia ratione, nisi quia vt dicebamus, ille processus fit semper versus minoritatem, & versus partes inclusas, & cõicantes cum maioribus, & paucioribus, quæ proinde non faciunt extensionem maiorem, quàm faciant illæ maiores, & pauciores, & per hoc soluitur argumentũ,

quo

quo nititur Ariag. cit. num. 35. ostendere esse in continuo infinitas partes determinatas; cum enim vna pars est minor alia, atque in ea inclusa dicitur indeterminata, vt explicauimus num. 50.

Sed vrgebis, hoc ipso, quòd partes proportionales sunt infinitæ, non sunt communicantes, ergo infinitam constituent extēsionem, Prob. assumptum, ideò enim pars vna dicitur cōmunicare cum alia, quia in ea includitur, vt medietas eius, vt semipalmus cum palmo, nam extensio semipalmi includitur in extēsione palmi, at si partes proportionales continui sunt infinitæ, inter singulas mediabit pūctum, ratione cuius erunt continuæ, & vna extra aliam, atque ita neutra alteram includet. Resp. negando assumptum, ad cuius probationem dicimus, partes proportionales nō esse ita inter se dispositas, vt inter hoc, & illud punctum mediet aliqua certa, & sic deinceps, sed ita sunt dispositæ, vt quacunque assignata inter duo pūcta, adhuc aliæ minores, & minores sint assignabiles cum ea cōicantes, & quamuis verum sit, vnam partem non cōicare cum alia, ad cuius integritatem non spectat, sed tn̄ cum ea copulari in puncto, vt palmus cum palmo, vel semipalmus cum alio semipalmo, comparando tn̄ partem minorem cum maiori, vt semipalmum cum palmo, non dicitur cum ea puncto copulari, sed in ea realiter includi, vt pars minor in maiori.

91 Sed iterum dices, infinitæ partes proportionales inferunt infinitas æquales, ergo infinitam molem constituunt, Prob. assumptum, nam in quolibet continuo sunt duæ medietates æquales, & in qualibet medietate duæ aliæ æquales, & sic deinceps, atque ita in prima diuisione duas habebimus medietates æquales, in secūda quatuor æquales, postea octo, deinde sexdecim, & sic in infinitum dabitur processus per medietates hinc inde æquales. Resp. concedendo in hoc sensu infinitas partes æquales in continuo non inuicem communicantes, quia istæ sunt indeterminatæ, & in diuisione fit semper processus versus minoritatē, vnde de istis idem iudicium ferri debet, ac de proportionalibus in astruēda magnitudine, sunt .n. semper minores, & minores, & quamuis vna aliam non includat, tamen singulæ includuntur in maioribus, ex quarum diuisione oriuntur; qn̄ autem negantur infinitæ partes in continuo, sermo est de determinatis æqualibus vni certæ. Instabis adhuc, partes proportionales infinitas inferre æquales etiam determinatas, & eiusdem quantitatis infinitas, nam data magnitudine longitudinis palmorum decem, & latitudinis palmi vnius, si diuisio fiat per primas duas medietates, & postea per medietates medietatum in infinitum, certè quælibet illarum erit latitudinis palmaris. Resp. negando sequelam, quia diuisio, quæ procedit in infinitum, non fit sm̄ eam rationem, sm̄ quam est ęqualitas, sed sm̄ longitudinem, sm̄ quam est inæqualitas partium, nam primæ duæ medietates erūt singulæ quinque palmorum, alię sequentes duorum, & dimidij, & sic deinceps, vnde qn̄ negantur in continuo infinitæ partes æquales, & determinatæ, sermo est de partibus æqualibus secundùm omnem dimensionem, sic enim molem infinitam constituerent.

Ex dictis colligitur, quare si inuicem continuarentur infinitæ partes æquales non cōicantes, molem infinitam constituerent, non sic verò infinitæ proportionales, discrimen enim colligi debet ex diuerso modo existendi in cōtinuo harum, & illarum, partes .n. æquales essent actu in continuo determinatę tam quò ad existentiam, quàm quò ad tantitatem, singulæ .n. essent determinatæ magnitudinis, & singulæ extra seinuicem, ita quòd non cōicarent, nisi in puncto, partes autem proportionales non ita sunt dispositæ in continuo, estò .n. determinatæ dici possint quò ad existentiam in continuo, & distinctionem vnius ab alia, tn̄ quò ad tātitatem sunt prorsus indeterminatæ, cùm vna semper includatur in alia, nec aliqua tam modica assignari potest, quin adhuc possint assignari minores, & minores in ipsa inclusæ, quæ distinctum locum non occupāt, cùm sint partes eius, qua ratione possunt dici minores quasi compenetratæ cum maioribus, at partes æquales

sunt prorsus determinatæ, & eiusdem quantitatis, & vna prorsus extra locum alterius, & ideò si sunt infinitæ, infinitam facient extensionem eo prorsus modo, quo sunt infinitæ.

92 Quartò, ex hac partium proportionalium infinitate sequitur, nō esse plures partes in vno continuo, quam in altero, non plures in maiori, quàm in minori, non plures in Cęlo, quàm in grano milij, non plures in toto, quàm in parte, ex quo deinde sequitur, omnes magnitudines esse inter se æquales, nec totum esse maius sua parte. Respon. Conimbr. cum Greg. in 2. dist. 2. q. 2. ad 12. cont. 2. concl. & Lychet. 2. d. 2. q. 9. §. *Respondeo ad primum, &c.* gratis concedendo, non dari plures partes proportionales in continuo maiori, quàm in minori, quia si darentur duo circuli, quorum maior minorem intra se contineat, tunc omnes lineæ à circumferentia maioris ductæ ad centrum transirent per circulum minorem. Ex quo patet, tot puncta in vno reperiri, quot in alio, negant tñ consequentiam alteram hinc illatam, quòd omnes magnitudines essent inter se æquales, & totum non maius sua parte, quia magnitudo nō oritur ex multitudine partiū proportionalium, sed ex earum magnitudine, eò quod partes proportionales continui maioris semper sunt maiores partibus alterius.

Sed malè conceditur prima sequela, & negatur altera inde deducta, malè conceditur, quò ad multitudinem tot esse proportionales in continuo maiori, & minori, in toto, & parte, tum quia pars respectu totius non solùm potest considerari sm̄ magnitudinem, sed etiam sm̄ multitudinem, & in vtroque debet excedi à toto, quia totum continet quicquid est in aliqua parte, & aliquid amplius; tum quia si linea minoris circuli, & maioris extendātur in lineas rectas, & vna ponatur sub alia cum aliqua distātia, clarum est, lineam maioris circuli fore duplò longiorem, & tunc à singulis punctis lineæ minoris circuli poterunt duci lineæ ad singula puncta vnius medietatis lineę maioris circuli, sed non ad puncta alterius medietatis excedentis, vt demonstrauimus art. praeced. ad 6. vbi doctrinam Complut. circa hos circulos refutauimus.

Idcircò Suar. in Met. disput. 40. sect. 5. num. 49. Ruuius tract. de Inf. & de Cont. & lib. de Gen. tract. de Raref. nu. 137. & 138. admittunt, non solùm maiores, sed etiam plures esse partes continui maioris, quàm minoris, plura puncta in circulo maiori, quàm in minori, atque ità concedūt, vnum infinitum posse esse maius alio materialiter, licèt non formaliter. Contrà, tum quia vt seq. disp. dicemus, implicat, vnum infinitum esse maius alio etiam materialiter, nimirum quò ad res ipsas, ex quibus componitur, hoc. n. directè destruit rationem ipsam formalem infinitudinis in hoc consistentem, quòd non habeat terminos, eos autem haberet admissa hac materiali maioritate, vt ibi ostendemus, ibi. n. terminaretur vnum infinitum, vbi inciperet ab alio excedi. Tum quia infinito repugnat excedi in eo genere, in quo est infinitum. Tum quia, vt inquit Canon. tandem deueniendum erit ad hoc, quòd in cōtinuo quolibet sint infinities infinitę partes, cum enim continuum quodlibet contineat infinitas partes proportionales in actu, quarum quælibet est similiter diuisibilis in infinitas partes, planè in quolibet continuo erunt infinities infinitæ partes.

93 Complut. gratis concedunt, esse in quolibet cōtinuo infinities infinitas partes, adhuc tñ affirmant, plures esse in cōtinuo maiori, quàm in minori, quia plures partes sunt possibiles, quam infinities infinitæ, si. n. multitudo partium infinities infinita bis, & pluries multiplicetur, maior est, quam prædicta multitudo, vndè si in vna medietate continui sunt infinities infinitæ partes, tot etiam sunt, & in altera, sed multitudo partium totius adhuc erit maior, quia talis multitudo infinities infinita bis sumitur in toto, semel in singulis partibus. Sed multitudo huiusmodi partium in quolibet continuo infinities infinita, infinities infinitas patitur difficultates, vt seq. disp. dicemus; nam præterquamquòd multitudo sic infinita implicat ex 3. Phys. 37. hac admissa multitudine partium in omni continuo, non potest

test amplius defendi, plures esse in continuo maiori, quàm in minori, vbique .n. erunt infinities infinitæ, vnde auctores admittentes infinitum esse possibile, & dicentes, quamlibet infinitam multitudinē non posse esse semel infinitam, sed debere esse infinities infinitam, negant pariter, vnū infinitum esse maius alio, & cùm quodlibet continuum cōtineat infinities infinitas partes, quarum singulæ tot alias continent, & toties, tandem ad hoc deueniendum erit, quòd in vnoquoque continuo erit infinities infinita partiū multido, & infinities quoque multiplicata, & ideò sicut dari non potest multitudo infinita semel, sed debet esse infinities infinita, sic quoque dari non poterit multitudo infinities infinita, & semel sumpta, sed debebit quoq; esse infinities multiplicata, & si est plus multiplicata in toto, quā in parte, redit difficultas, quòd vnū infinitum sit maius alio. Ex hoc patet quàm difficulter hunc laqueum effugiant, qui ponunt partes proportionales in cōtinuo infinitas in actu, & categorematicè.

94 Præstat igitur ponere illas infinitas syncategorematicè tm̄, sic .n. saluatur partes in continuo maiori esse maiores, & plures numero, quàm in minori, etiam si vtrobique sint infinitæ, quamuis .n. infinitati categorematicè repugnet habere maius ratione suæ actualitatis, & multitudinis in gradu supremo, tamen infinitas syncategorematica potest habere maius ratione suæ potentialitatis, & indeterminationis, & ideò in infinito syncategorematico non repugnat dari magis, & minus. Sed quomodo infinitum syncategorematicum possit maius, & minus recipere, variè explicatur ab auctoribus hunc dicendi modum sequentibus, quidam .n. distinguunt in illo infinito partes acceptas, & accipiendas, & ratione partium acceptarum aiunt vnum infinitum syncategorematicū esse maius, vel minus alio, licet non ratione accipiendarum, cum .n. per diuisionē palmaris habebimus duos semipalmos, per diuisionem bipalmaris in partes eiusdem quantitatis habebimus quatuor semipalmos, & ita semper erit in toto processu, quòd plures partes in actu eiusdem quantitatis erunt acceptæ diuidendo continuum maius, quàm diuidendo minus, sed in potentia tot partes eiusdem quantitatis erunt accipiendæ in maiori, quot in minori. Sed modus iste dicendi tenendus non est; tum quia secundū hanc viam de partibus accipiendis redeūt difficultates omnes, quæ obijciuntur cōtra tenentes, tot esse partes in continuo minori, quot in maiori; tum quia recipere maioritatē secundùm partes acceptas est eam recipere sm̄ partes finitas, quia acceptæ semper sunt finitæ, sed etiam infinitum categorematicum sm̄ tales partes magis, & minus potest suscipere. Ideò dicendum est, syncategorematicum infinitum etiam sm̄ partes accipiendas, quæ dicuntur infinitæ, posse magis, & minus suscipere, vnde Cęlum si diuidatur simul cum grano milij, dicetur maius eo, non solùm quia partes ex eius diuisione acceptæ, vel accipiēdæ semper sunt maiores, sed etiam quia sunt plures accipiendæ ex vno, quā ex alio. Et huius ratio est, quia de ratione partium syncategorematicè infinitarum, non est, vt vltra, vel præter illas non sint alię partes, vt de infinito categorematico, sed solùm vt sint tot, quòd illarum acceptio successiua finem habere possit; vt fusè disp. seq. q. 1. art. 2.

95 Quintò vrgetur alia ardua difficultas, quæ totā videtur euertere doctrinam in præc. responsione allatam de infinitate syncategorematica partium, nam si sunt actu in continuo, & non sunt finitæ, sed infinitæ, ergo erunt categorematicè infinitæ, & non syncategorematicè, Prob. consequentia hæc .n. est differentia inter vtrunque infinitum, quòd categorematicum est, vel esse potest totum simul in actu, syncategorematicum verò partim est in actu, partim in potētia, vnde semper includit successionem, & potentialitatem, ita Arist. distinxit vtrunque hoc infinitum 3. phys. 56. & 57. & Scotus quol. 5. ab initio.

Resp. difficultatis huius solutionem pendere ex 1. q. disput. seq. art. 1. vbi aperiemus discrimen inter infinitum categorematicum, & syncategorematicū, multi namque falluntur in hac materia, suppo-

nentes,

nentes, infinitatem syncategorematicam non posse in rebus actu existétibus reperiri, sed tñ in illis, quæ sunt in potentia quò ad existentiam, siue partim in actu, partim in potentia, sed hoc fundamētum est prorsus ruinosum, quia esto infinitas syncategorematica potentiā dicat actui admixtam in præfato sensu, adhuc tamen reperiri potest in rebus actu existentibus cum potentia actui admixta in alio sensu, & adhuc benè distinguetur ab infinito categorematico, nam de cōceptu intrinseco infiniti categorematici nō est, quòd omninò abstrahat à potentia, neque syncategorematici, quòd abstrahat ab actu, quia ante mundi creationem nihil erat in actu, nisi Deus, sed omnia in potentia, & tñ conceptus vtriusque infiniti inter se differebant, sed propria ratio infiniti categorematici est hæc, vt tanta sit multitudo, quòd nequeat esse maior, & sint tot eius partes, quòd plures esse nequeant, hoc est in maxima, & suprema multitudine, & ita è contra infinitum syncategorematicum illud erit, cuius partes nō tot sunt, quin adhuc sint plures, aut plures esse possint, nunquam tñ attingere maximam multitudinem, quæ ratio infinitatis etiam reperiri potest in rebus actu existentibus, de quibus affirmari possit, quòd non sunt tot, quin adhuc sint plures, nunquam tamen dici possit, quod sint simpliciter infinitæ, & in suprema multitudine; Ex quo colligitur, numerū syncategorematicè infinitum, siue sit in rebus actualibus, siue potentialibus, mediare quodammodo inter simpliciter finitum, & simpliciter infinitum, nam numero finita simpliciter dicuntur, cum tot sunt, & non plura, infinita simpliciter, cū dantur ea, quę dici possunt simpliciter infinita, & in maxima, & suprema multitudine: infinita syncategorematicè tandem, cum quæ dantur, sint actu plura, aut potentia sine termino, nunquam tñ in tanta multitudine, vt dici possint simpliciter infinita, & ideò dici solet numerus iste finitus in infinitum; Id autem genus infiniti, infinitum in potentia dici consueuit, & penes potentialitatem explicari, non quia partes illius omnes esse debeant in potētia obiectiua, vel partim in actu, partim in potētia, vt omnes ferè imaginati sunt, sed propter illam innatā indeterminationē, quā semper includit, siue sit totū in actu, siue totum in potētia, siue partim in actu, partim in potentia, in quocunq; .n. statu sēper hāc indeterminationē habet, quatenus omnes eius partes nunquā possunt simul, & semel accipi, idest numerari, & signari, sed quibuscunque acceptis, vel signatis remanent adhuc alię infinitę, seu finitæ in infinitum signandæ, & accipiendæ, vnde modus infinitatis eius consistit in accipiendo partem post partem successiuè, vt docet Scot. 1. d. 3. q. 2. ad 3. quæ doctrina de infinito syncategorematico traditur à Scoto 2. Met. q. 6. §. *Ad rationes, &c.* & sequitur Tromb. tract. de plurif. anim. cont. Auerr. art. 2. p. 2. in resp. ad 6. & Auersa q. 22. sect. 8. ad 3. & quāuis hæc indeterminatio infinito quoque categorematico cōueniat, tñ peculiari modo tribuitur syncategorematico, vt explicabitur disp. seq. q. 1. Et ex hac doctrina benè intellecta soluitur argumētū, quo Arriag. cit. sec. 3. probat in Arist. sētentia partes nedum proportionales, sed etiam determinatas poni debere, actu, & categorematicè infinitas.

96 Sextò demum obijcitur probando, quòd continuum non sit in infinitum diuisibile, quia tunc saltim à Deo posset sm̄ omnes partes diuidi, & tunc vel essent diuisibiles, quod est contra suppositum, quòd continuum sit in omnes, & singulas sui partes diuisum, vel indiuisibiles, & tunc ex indiuisibilibus componeretur; Assumptum probatur, quia omni potētię actiuæ correspōdet passiua saltim supernaturalis. Resp. ex Arist. 9. Met. tex. 10. duplicem esse potētiam, vna est ad actum perfectum, & adæquatum, qui potest totus, & simul acquiri, altera ad actum imperfectum, & inadæquatum, qui non potest simul acquiri, diuisibilitas ergo continui, seù potentia ad diuidi non est potentia aliqua passiua, quæ possit vno actu adæquato perfici, sed est potētia ad actū semper inadæquatum, & imperfectum, vt docet Arist. 3. Phys. 57. Sed cōtra id obijcies, paradoxum videri, quòd Deus per totam

totam æternitatem nequeat diuidendo exhaurire cuspidē acutissimæ acus, oculum pulicis. Resp. vtique paradoxum hoc esse visum P. Fabro Theor 52. vbi proindè in fine negat, continuum esse diuisibile in infinitum etiam sm̄ partes eiusdē proportionis, nam etiam sm̄ istas diuidendo, ait, continuum consumi. Sed planè toto aberrat Cœlo, quamuis. n. per instrumenta Physica diuidendo tandem sit deuenire ad partem ita minimam, vt amplius non possit Physicè diuidi, vndè solet dici minimum naturale, & indiuisibile Physicum, tn̄ hoc ipsum à parte rei plures in se continet partes, in quas potest à nobis saltim cogitatione distribui, & à Deo etiam realiter diuidi; neque hoc est paradoxum, quia id manifestè ratio Physica, & Mathematica demonstrat, & difficultas id capiendi oritur ex nostra falsa imaginatione, quæ concipit diuisionē fieri per partes sensibiles: & ex hac difficultate detumescere discant humana ingenia, quorum imbecillitas tanta est, vt nec compositionem vnguis percipere valeāt. Hinc etiam soluas aliud simile paradoxū, quod objicit Ariag. cit. sec. 6. nimirum ex diuisione acus tot partes extrahi posse, quot sufficiunt ad totum Cęlū tegēdū.

QVÆSTIO III.

An quodlibet continuum terminos habeat suæ magnitudinis, & paruitatis.

97 HVcusque quasi Mathematicè loquuti sumus de continuo quò ad suam compositionem, quatenus ex partibus semper diuisibilibus constat, & nulla datur prorsus indiuisibilis, sicut punctum; in præsenti consideramus ipsū sm̄ dispositionem quandam naturalem, an. s. ex propria natura petat terminos tā versùs magnitudinem, vt non possit sub quacunq; magnitudine existere, quam versus paruitatem, vt nequeat actualiter in quamcunque partem diuidi, an verò indifferens sit ad quamlibet magnitudinē, & paruitatem; quod potest inquiri tum in ordine ad naturalem potentiam, tum in ordine ad supernaturalem. Diximus ex propria natura, nam per accidens continua possunt esse vtroque modo determinata, immo de facto sunt terminata tā versùs magnitudinem, quia nullum corpus Cœlum transcendit, & quælibet qualitas est determinatæ intensionis, quia consequitur naturam subiecti, & potentiā agentis, quæ finita, & determinata sunt, quam versùs paruitatem, quia cùm sublunaria præsertim contrarijs sint prædita, non potest reperiri continuum aliquod in infinitum minus, & minus, quamuis taliter sit diuisibile in potentia, quia statim conuerteretur in continens aliquo modo contrarium, cui non posset resistere, sic notat Scot. 2. d. 2. q. 9. F. & hoc est, quod alij dicunt, in toto dari partes per se existentes, quæ. s. propter suam magnitudinem possunt separatim existere, alias dici inexistentes, quæ licèt non possint per se, & solitariè existere, inexistunt tamen in toto.

98 Secundò accipiendum est, vtrumque terminum, & versùs magnitudinem, & versùs paruitatem diuidi in intrinsecū, & extrinsecum. Terminus magnitudinis intrinsecus est magnitudo illa, ad quā res potest peruenire, non tn̄ potest sub maiori reperiri, vt si leo nequeat esse sub maiori magnitudine octo palmorum, magnitudo octo palmorum erit terminus leonis, quia vltra illam nequit pertransire, erit etiam intrinsecus, quia potest illā attingere, ideòque appellatur *maximum quod sic*, quia inter magnitudines, quas potest attingere leo, hæc est omnium maxima. Terminus magnitudinis extrinsecus est magnitudo illa, ad quam nequit res peruenire, benè tn̄ esse potest sub quacunque minori, vt si leo non potest esse sub magnitudine octo palmorum, sed sub quacunque minori, hæc magnitudo erit terminus extrinsecus, quia non potest attingi à leone, & vocari solet, *minimum quod non*, quia inter magnitudines, quas nequit attingere leo, quales sunt nouem, decem palmorum, &c. magnitudo octo palmorum est omnium minima. Terminus paruitatis intrinsecus est paruitas illa, sub qua potest reperiri res, nō tamen sub minori, vt si leo non potest esse minor palmo,

palmo, paruitas palmaris erit terminus intrinsecus paruitatis leonis, & dicitur *minimum quod sic*, quia inter omnes quantitates minores, sub quibus esse potest leo, palmaris est omnium minima. Terminus extrinsecus paruitatis est paruitas illa, sub qua nequit esse leo, sed sub quali bet maiori, vt si leo non posset esse sub quantitate palmari, sed sub qualibet maiori, & *maximum quod non* appellatur, quia inter quantitates omnes, sub quibus nequit esse leo versùs paruitatem, vt sunt medietas palmi, quarta pars, &c. palmaris est omnium maxima. Hìc tñ est aduertendum, quòd sicut in modis incipiendi, & desinendi tam intrinsecis, vt sunt primum esse, & vltimum esse, quæ explicantur (vt disp. 14. dicemus q. 2.) per hoc, quod est, nunc res est, antea non erat, si incipit, vel, post non erit, si desinit, tàm extrinsecis, vt vltimum non esse, & primum non esse, & explicantur, nunc res non est, post erit, si incipit, vel antea erat, si desinit; ly *nunc* supponit pro temporis instanti, & indiuisibili, ly *antea*, vel *post* significat tempus diuisibile, sic in præsenti hi termini *maximum quod sic*, &c. dicunt indiuisibile illud terminans partes continui intrinsecas, vel extrinsecas rei diuisibili.

Et vt ordinatè procedimus, ad duo capita possum⁹ res omnes diuisibiles reducere, vel .n. sunt animata, vt plantæ, & animalia, vel inanimata, vt reliqua corpora substantialia, quantitas ipsa, & qualitates, tam sm̃ extensionem, vt materiales, quã sm̃ intensionem, vt omnes, siue materiales, siue spirituales; & quia solùm de rerũ diuisibilium terminis loquimur, non agemus de terminis potentiarum, de quibus commodiùs in lib. de Gen. dicimus in disput. de actione, & reactione quæst. 5. de qualitatibus vero loquimur, non quidem vt dispositiones sunt ad generationẽ substantialem, vt sic .n. ad eosdem libros attinent in disp. de alteratione quæst. 6. sed tñ sm̃ proprias ipsarum naturas.

99 Circa res inanimatas est prima Opinio asserens terminum intrinsecum magnitudinis habere, quam sustinent Scotistæ illi, qui infinitum sincategorematicũ versùs maximum negant, vt disput. sequenti dicemus, Iandun. quoque 1. Phys. q. 16. Complut. disp. 27. Phys. q. 1. & Ferr. ibidem q. 7. quod asserit etiam Masius 1. Phys. sect. 2. q. 3. conclus. 4. de mixtis inanimatis æthereogeneis. Alij verò licèt terminum magnitudinis non admittant, ponunt tñ terminum paruitatis, ita communiter Thomistæ cum D. Thom. 1. p. q. 2. art. 3. Duran. in 2. d. 18. q. 1. Greg. in 1. d. 17. q. 2. art. 3. Tol. 1. Phys. q. 9. Complut. cit. q. 2. Masius sect. cit. q. 4. & sect. 3. q. 3. Zanard. 8. Phys. q. 9. Sonc. 8. Met. q. 22. vndè tàm alterationem, quàm generationem substantialem negant successiuas esse, sed vel totas morulis interpolatas, vt in instanti aliquo agẽs solùm alteret subiectum, vel generet, & in tempore sequenti quiescat vsque ad aliud instans, in quo aliud minimũ producat, vt Sonc. vel quod solùm in primo instanti agens producat minimum aliquod qualitatis, vel substantię, sed post eà continuè alteret subiectũ, vel generet, & hoc quia cùm præcedat aliquid qualitatis, vel substantiæ, nunquã existet medietas minimi qualitatis, vel substantiæ separata, nam pręexistenti cõtinuatur, vt Greg. At Conimbr. 1. Phys. cap. 4. q. vn. art. 7. concedunt in generatione substantijs materialibus minimum quod sic, sed in conseruatione terminari dicunt maximo quod non, & extrinsecè; in qualitatibus nullum terminum admittunt. Scot. tñ in 2. d. 2. q. 9. C. & seq. & lit. N. nullum terminum in non viuentibus agnoscit tam quò ad magnitudinem, quàm quò ad paruitatem, siuè substantialia sint, siue accidentalia, quem ferè omnes Recentiores sequuntur, Ruu. 1. Phys. c. 4. q. 2. Arelius 1. de Gen. q. 35. Dandinus 2. de Ani. digress. 21. Auersa q. 38. sect. 1. Amicus tract. 16. q. 2. dub. 3. & q. 3. & Scotistæ omnes præcipuè de termino paruitatis, vt Lychet. in 2. cit. Fab. theo. 36. Tatar. 1. Phys. q. 4. Sghemma digress. 3. q. 5. nam de termino magnitudinis est dissidium, vt innuimus, & Reg. Pariliens. p. 1 hys. q. 6. collat. 3.

Non minor dissensio est circa viuentia, nam aliquid in ordine ad naturam admittunt terminos magnitudinis, & parui-

tatis, siue extrinsecos, vt Venet. 1. Phys. tex. 38. not. 1. ad 4. siue intrinsecos, vt cōis; Alij verò distinguunt, nam vel termini considerantur, vt ex propria natura haberi possunt, & sic intrinseci sunt, vel quatenus per accidens acquiruntur, s. inflatione, infirmitate, &c. & hoc modo sūt extrinseci, ità Tolet. Soto, Murcia. Conimbr. verò art. 2. distinguunt, vt de non viuentibus substantijs dixerunt. In ordine tñ ad potentiam supernaturalem, aliqui omnem terminū negant, ita Pater Sghēma cit. & Parisiens. Alij vtrumq; admittunt; Alij vt Masius sect. 2. q. 5. negant terminos, sed addunt, non posse postea proprias operationes exercere. Quas opiniones probabiles putat Amicus quęstio. 2. dub. 4.

ARTICVLVS I.

Deciditur quæstio quò ad continua inanimata.

100 DIcendum est, nullum inanime continuum ex propria ratione terminum habere magnitudinis, & paruitatis; nisi velimus dicere habere terminos extrinsecos, qui versùs maximum sit infinitum actu, & versùs minimum sit punctum. Concl. est Scot. cit. & quò ad magnitudinem probabitur commodiùs sequenti disp. vbi ostendetur, possibile esse infinitum sincategorematicum in quolibet continuo, & rationes in contrarium adducentur. Quò verò ad paruitatem Prob. 1. rationibus cōibus omnibus continuis; Tum quia inquit Scot. essentiale est continuo posse diuidi in partes, ergo essentiale etiam erit cuilibet parti posse per se esse, ergo; si daretur minimum, adhuc esset diuisibile, & partes per se existere non erit impossibile, quia possibili posito in esse, non sequitur impossibile, aliter non esset possibile. Tum quia partes illæ sunt eiusdem rationis cū toto, ergo si per se existere conuenit toti, conueniet etiam partibus omnibus. Tū quia quod habet naturam specificam, nō repugnat illi esse indiuiduum illius speciei, & consequenter per se existere, quia hoc præsupponitur illi, nam indiuiduum est indiuisum à se, & diuisum à quocunq; alio, sed partes omnes participant eandē naturam, ac totum, & independenter à toto, & à qualibet parte, non .n. vna pars est talis naturæ propter aliam comparté, ergo vna pars potest simpliciter esse independenter ab alia, ergo non est dabilis pars aliqua continui, quin alia minor sit possibilis. Nec valet, quod ait Greg. quòd sicut partes inexistentes minores minimo possibili per se existere non possunt, ita non possunt esse indiuidua illius speciei, & vtrunq; illis repugnat ex propria natura, vt in viuēte, cuius pars separata nequit existere. Non valet, quia hoc improbat argumentum, si enim quælibet pars habet quidditatem, & essentiā ignis v.g. contractam per differentiam indiuidualem distinctam à quidditate alterius partis, propriam habebit existentiam distinctam, & sic posset, cùm sit indiuiduū completum, per se existere. Exemplum de animali non currit, quia animalia determinant sibi minimum, vt dicemus art. seq. immo est ad oppositum, quia ratio hoc ostendens non militat in non viuentibus. Tandem partes sunt priores toto, quod constituunt, ergo nō repugnat illis esse sine toto, quia omne prius sine posteriori potest esse.

101 Resp. Masius ex Capr. esse in potentia, seù possibile, dupliciter intelligi potest, vel quòd reducatur ad actum per propriam existentiam, quomodo sm̄ nos aliquid dicitur esse in potentia obiectiua, & ad actum reuocatur, cum actualiter existit; secundò quod reuocetur ad actū per existentiam non propriam, sed alienam, vt homo est in potentia albus, quæ potentia actuatur non per existentiam hominis, sed albedinis in ipso, & dicitur à nobis esse in potentia subiectiua; in proposito dantur in minimo naturali partes inexistentes, in quas potest diuidi totum, non quòd reuocentur ad actum per proprias existentias, ita vt separatæ à toto existant, aut possint existere, sed in quas diuidi potest secundo modo, ita vt existent per existentiam totius; ac proinde huiusmodi diuisio nunquam reuocabitur ad actum, quia requireretur, vt exi-

existerent

sterent per propriam existentiam, quòd est impossibile, illa verò propositio *Possibile posito in actu, nō sequitur aliquod impossibile* est vera de possibili, quod separatum ex se potest existere, non verò quod nequit esse per propriam existentiam, vt sunt illæ partes inexistentes minimo naturali.

Sed ista responsio, præterquàmquòd manet ex dictis impugnata, eò quia ostēsum est, quamlibet partem posse per se existere, cùm sit completum indiuiduum speciei, adhuc de se ruit, nam diuisio actualis dicit separationem partium à toto, ita vt ꝓpria existētia existāt, nō existētia totius, ergo si partes in minimo existentes non possunt ab ipso separari, nec etiam poterunt inter se diuidi, ergo nullo modo totum est potentia diuisibile, patet hæc conseq. quia non datur potentia ad impossibile, sicut homo non habet potentiam ad formam lapidis recipiendam, quia hæc potentia non posset actuari nec existentia propria hominis, nec existentia aliena, .s. formæ lapidis in ipso.

102 Secundo Prob. de qualitate (nam de quantitate vt sic omnes concedunt) si datur minimum in qualitate, ergo in instanti, non in tempore acquireretur, quia indiuisibile nequit in tempore produci, vnde animalia per hoc incipiunt per primum sui esse, vt fusè in disp. 14. dicemus, sed hoc est falsum, ergo &c. falsitas probatur, vel .n. tota qualitas producitur per ista minima ab agente, vel agens solùm in primo instanti producit primum minimum, sed postea intendit illam successiuè, quomodo non datur minor qualitas, quàm minima, quia quæ aduenit, non separatè existit, sed præcedenti vnitur; non primum, quia agens quiesceret per tempus, quia post instans non est aliud instās sed tempus, & tñ esset applicatum, non impeditum, in quo tempore nequit subiectum disponere, vt aliqui dicūt, quia ista dispositio esset qualitas, & cùm in tempore produceretur, iam minimum non habebit primo productum. Tum quia Sol per motum medio applicatus continuè illuminat medium, & in tempore, nō in instanti, quia in tempore approximatur, non in instanti, & agens, quò est proximius, eò magis qualitatem intendit. Tum quia si habet potentiam producendi totā qualitatem, nec adest impedimētum, quia potest in instanti vincere resistentiam passi, cur in primo instanti vnum minimum qualitatis tm̄ producit, & non totam qualitatem? nihil .n. recipit agens in tempore medio, per quod eius potentia augeatur, vigor .n. ille, quem ponit Sonc. de nouo aduenire, est sm̄ ipsum propter maiorem approximationem, ergo quia in tempore vigoratur, cum approximatio in tempore fiat, in tempore quoque producet qualitatem, & consequenter non poterit aliqua minima pars assignari, quin minor fuerit præexistens in infinitum. Si verò solùm in primo instanti produceret primum minimum, sed postea successiuè ageret, & in tempore sequenti priùs produceret medietatem minimi, quàm aliud minimum. Contrà, quia daretur primum mutatum esse motus, contra Arist. 6. Phys. vt videbimus disp. 14. de motus inceptione. Tum quia successio in motu prouenit ex aliqua resistentia vel mobilis, vel formę, vel contrarij ipsi agenti, ergo cùm in minima subiecti parte, in quam primò agit, sit qualitas contraria, non poterit in instanti calorē illum inducere; Prob. consequentia, si in tempore sequenti successiuè alterat propter frigoris resistentiam, multò magis in principio alterationis, vbi maior est resistentia frigoris, quia ponitur in principio partem determinatam frigoris destrui, sed in tempore sequenti indeterminatam, quò autem maius est resistens, & extensiuè, & intensiuè, fortiùs resistit. Faciunt etiam contra hunc modum dicendi rationes contra præcedentē assignatę.

103 Tandem principaliter Prob. assumptum de qualitatibus quod non habet minimum in extensione si hoc esset, tunc in vltima parte sphæræ agentis debebit tale minimum qualitatis assignari, applicetur aliquod corpus totam partem minimam sphæræ occupans, iam agens producet in illo corpore minimum qualitatis, tunc elongetur corpus per medietatem, itaut minima illa sphęræ pars occupetur

tur sm̃ medietatem proximiorem agenti ab aere subintrante, & sm̃ remotiorem ab illo corpore, quærimus, vel adhuc aer, & corpus illud habebunt in se qualitatẽ aliquam, vel nullam, vel aer solùm, aut corpus solùm; si primum, ergo cum illæ qualitates actu sint diuisę, quia in subiectis diuisis, licèt contiguis reperirentur, daretur minor qualitas, quam sit minima signata, quod est nostrum intentum, idẽ sequitur, si vnum illorum tm̃ haberet qualitatem; si secundum, ergo agens nõ aget per totam sphæram, etiam si a nullo impediatur; diuisio enim illorum corporũ non impedit, aliter si talis applicatio fieret in primo minimo sphæræ proximo agenti, impediretur tota actiuitas agentis, quia non potest agens agere in distãs actione eiusdem rationis, & qñ medium est susceptiuum, nisi prius agat in mediũ; & si hoc Aduersarij non habent pro absurdo, non possumus alio modo absurditatẽ ostendere, nisi ipsos maximo igni in tali dispositione applicare, nam tunc experientia victi, nostram faterentur sententiam veram esse; faciunt insuper rationes, quibus in lib. de Gen. alterationem successiuam esse demonstratur, præcipuè ex actione vniformiter difformi agentis in passum, .s. quòd agens intensiorem qualitatem in propinquius producet, & debita proportione remissiorem in remotius.

104 Tertiò idem P. ob. de continuis substantialibus non viuentibus, prætterquàm quòd rationes adductę pro qualitate, probant etiam de istis; Detur minima pars subiecti, in qua primò petit v. g. esse forma ignis, ista pars est diuisibilis sm̃ omnes dimensiones, & consequenter nõ erit æquę agenti approximata, ergo prius agens introducet dispositiones prȩuias in prima medietate, quàm in secunda, quia agit vniformiter difformiter, quando ergo disponit secundam medietatem, vel agit in primam, vel non, si agit, ergo cùm omnes dispositiones introduxerit, remanet introducenda forma ignis, & sic habetur intentum; si non agit, ergo quia sm̃ Aduersarios dispositiones vltimæ expellunt substantialem formam, iam illa medietas materiæ disposita erit omni substantiali forma spoliata. Tum quia cùm non omnia corpora eundem terminum sibi determinarent, posset dari pars aliqua stuppæ, vel sulfuris igni applicata, quæ minor sit illa mole, quam sibi determinat ignis, quę nunquam combureretur, & si pars aliqua maior longius existens combureretur; dicere autem, hoc prouenire, quia caret debita dispositione molis, est petitio principij, hoc. n. impugnatur. Tum quia si ignis minimum quod sic haberet generationis, ergo lignum non habebit minimum quod sic, sub quo petat necessariò esse, Prob. consequẽtia, si moles illa esset minimum quod sic respectu ignis, & ligni in eodem instanti erunt formæ ignis, & ligni in materia, quia vtraque requisitam quantitatem haberent, quod est falsum, & contra ipsos Aduersarios, vel materia esset sine forma tempore illo medio inter instãs, in quo lignum fuit sub minimo quod sic, & instans, in quo ignis habuit suum minimum quod sic.

105 Dices cum Conimbr. quam responsionem videntur sequi Complut. cit. lignum, & quodlibet inanimatum in generatione esse intrinsecè determinatum per minimum quod sic, at in conseruatione solùm terminari per maximum quod nõ, & extrinsecè, quod erit minimũ quod sic formæ ignis, & sic nullum incõueniens, plùs .n. requiritur ad generationem rei, quàm ad eius conseruationem. Contrà, per generationem res accipit existentiam, per conseruationem eandem retinet existentiam, ergo quod necessariò simpliciter requiritur ad generationẽ rei, qua recipit existentiam, requiritur etiam ad conseruationem eiusdem existẽtiæ, quia est eadem omninò existentia, ergo vel res nullum habebit terminum paruitatis intrinsecum, vel tàm in generatione, quàm in conseruatione habebit. Dices, saltim habebit terminum extrinsecũ in generatione, & conseruatione, quod sufficit. Contra, quia eadem ratio, fieret postea de igne generando, qui si haberet maximum quod non in generatione, & per vltimum non esse inciperet, lignum habebit minimum quod sic, & per vltimum

mum esse desineret, vel materia esset sine forma; quapropter rectiùs omnem terminum negare debemus inanimatis, & generationem, & corruptionem ipsorum non ex magnitudine, vel paruitate petere; itaut sit dispositio necessaria, sed potius ex qualitatibus ipsis conuenientibus, vel contrarijs. Ista ratio non rectè percipi potest, nisi de modis incipiendi, & desinendi perfecta priùs cognitio habeatur; quam trademus disp. 14. Tandem contra Conimbr. sustinentes generationem ignis v. g. post acquisitionem primæ partis successiuè deinde fieri, est argumentum de vltima ligni parte, quando .n. peruenitur ad maximum quod non ligni, iam in illa materia non est amplius ligni forma, aliter non esset maximũ quod non, neque est forma ignis, quia cùm sit illa materia diuisibilis, consequenter nō erit tota disposita, sed vniformiter difformiter alterata, .s. solùm propinquior pars erit disposita perfectè, non remotior, vndè vt hoc euitetur, deberet dici, quod tũc forma ignis in instanti in tota illa materia introduceretur in instanti disposita ab agente, quod est falsum, quia vel agẽs talem habet virtutem ante, & sic semper in instãti disponeret, & generaret, vel nō habet, & sic nunquam instantaneè aget; vel quòd introduceret formam in materia indisposita sm̃ qualitates, quod etiã est falsum, quia si forma potest esse absque dispositionibus proprijs qualitatiuis, multò magis absque dispositionibus quãtitatiuis, & sic si diuideretur minimum ligni, nō p hoc forma ligni destrueretur.

106 Quòd tandem posset dici habere terminos extrinsecos magnitudinis, .s. quòd sit infinitum in actu, & paruitatis aliquod punctum, quæ erat secunda pars concl. Patet, quia infinitum in actu non est dabile de potentia Dei absoluta, ergo quodlibet continuum nō potest esse sub magnitudine actu infinita, benè tñ sub qualibet minori. Neque continuum potest esse sub puncto, quia continuum est essentialiter in partes diuisibile, punctum essentialiter indiuisibile, ergo continuum nequit esse sub puncto, sed benè sub qualibet quantitate maiori. Hoc tñ non propriè dicitur, quia inter punctum, & molem, & inter infinitam magnitudinem, & finitam nō est proportio, ergo nec maioritas, nec minoritas propriè; vnde non rectè infinitum in actu minimum quod nō, nec punctum maximum quod non appellantur.

In contrarium obijcitur, probando, res naturales determinatam molem exposcere; Tum quia Arist. 1. Phys. 36. & 38. ait, dari minimam carnem, ex qua non possit alia extrahi. & 2. de Ani. 41. habet, quòd omnium natura constantium est determinata ratio magnitudinis, & augumenti; & in lib. de Sensu, & Sen. cap. 6. videtur velle, passiones naturales, sensibiles .s. qualitates non esse in infinitum diuisibiles, quia tunc sensus posset intendi in infinitum, quia ad percipiẽdum minus, & minus requiritur acutior sensus. Tum 2. quia omne ens ratione sui, & omne corpus ratione formæ habet finitam, & determinatam naturam, ergo sm̃ hanc exposcit certam quantitatis mensuram, sicut determinatas exposcit qualitates; vndè Arist. 2. Phys. 38. habet, quòd causæ, & effectus commensurantur ad inuicem, & determinatæ causæ determinatos habent effectus, & 2. de Ani. 24. actus actiuorum est in agente benè disposito. Tum 3. quia natura producit rem quamlibet propter aliquam operationem ab eadem re exercendam 2. de Cœlo 17. & 1. Eth. cap. 7. sed non potest res quęlibet operari, nisi determinatam habeat quantitatẽ, ergo &c. Tum 4. quia in mixtione quidã liquores vt aqua, & vinum, dum inter se miscentur, amittunt propriam naturam, & in aliã conuertuntur, & hoc quia adeo inter se comminuuntur, vt in tam paruis partibus per se conseruari non possint. Tandem quia actio prouenit ex proportione maioris inæqualitatis, vt dicitur in lib. de Gen. 1. fit propter excessum actiuitatis agentis supra resistentiam passi; sed iste excessus est determinatus, ergo qualitas propter talem excessum producta erit determinata, & in instanti producibilis.

107 Resp. ad Arist. ex Scot. 2. d. 2. q. 9. M. quòd in 1. Phys. arguit contra Anaxago-

thagoram potentem ex quolibet generari, & extrahi posse quodlibet; contrà, inquit Arist. datur res, vt caro, quæ determinatam habet magnitudinem, quare non poterit ex qualibet minima aqua segregari, vndè sufficit, quòd aliqua res detur, quale est viuens, determinatam exposcens magnitudinem, vt verificetur ratio Aristot. hinc loquitur de homogeneis, non simpliciter, sed vt cōstituunt ætherogeneum animatum, & quatenus segregatio fieret sm̄ partes æquales, & determinatas. In 2. de Anim. loquitur de animatis, de quibus est verum assumptum, vt dicemus ar. seq. In lib. de Sensu, & Sens. inquit Scotus, quòd loquitur de qualitate sensibili non sm̄ se, sed vt sensibilis est, quo modo requirit determinatam magnitudinem. Ad 2. antecedens est verum de essentiali, & quidditatiua perfectione, non de quantitatiua, ad quam pertinet maior, vel minor rei extensio, & hac ratione requiruntur determinati gradus intensionis qualitatis, quia isti cōsequuntur perfectionem intensiuam, quæ sicut determinata est, ita determinatos postulat gradus, at sicut substantia indeterminata est in extensiua perfectione, ita in quantitate; non sequitur tñ ex hoc, qualitates determinatas esse, quia aliud est loqui de ipsis secundum proprias naturas aliud, vt dispositiones sunt formarum. Ad 3. propositionem Arist. esse veram de rebus perfectis tm̄, & conseruante non indigentibus; vel sufficit, vt saltim res illa potentiam habeat exercendi propriam operationem, etsi non solitariè, saltim cum altero adiuncto, quod competet particulæ illæ admodum paruæ, vt notat Scot. cit. lit. N. & in 4. d. 44. q. 1. §. *Quantùm ergo ad istum art. &c.* Ad 4. nō semper in mixtione liquores in tertiam naturam transeunt, sed vel remanent, vel vnus in alium præualentem conuertitur, cum verò trāseunt, non prouenit ex ratione assignata, sed potius quia ex mutua actione, & reactione talis qualitatū temperies resultat, vt alia tertia entitas sequatur Ad 5. quando potentia agentis est ad formam succesiuè producibilem, excessus requisitus est determinatus non intrinsecè, sed extrinsecè, ita vt tantus non sufficiat, sed benè quilibet maior, vt dicitur in lib. de Gen. disput. de Act. & React. hinc negatur, formā primò productam esse determinatam; quando verò est ad formam in instanti producibilem, qualis est anima, excessus est intrinsecè determinatus.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, quomodo termini viuentibus competant.

108 DIcimus, viuētia ex propria natura terminos habere magnitudinis, & paruitatis, non extrinsecos, sed intrinsecos in quocunque statu; at supernaturaliter, excepto puncto, & infinito, nullum terminum agnoscunt, præter viuentia illa indiuisibili anima prædita, quæ versùs magnitudinem etiam de potentia Dei sunt intrinsecè terminata; probantur singula; Primò quòd sint naturaliter terminata, habetur à Scoto 2. dist. 2. q. 9. N. habetur quoque ab Arist. 1. Phys. 36. 2. de Anim. 41. 2. de Gen. Animal. c. 11. & 7. Pol. c. 4. vbi apertè ipsam asseruit, & patet ratione, quia anima est actus corporis organici, cuius membris vtitur tanquam instrumentis ad varias operationes exercēdas, ergo nequit quodlibet corpus sub quacunque magnitudine, vel paruitate existens informare, quia possent ob magnitudinem, vel paruitatē improportionata euadere, vt patet in instrumentis artificialibus. Tum quia virtus animę est finita, & limitata, augentur quoque viuentia non ab extrinseco, vt inanimata, sed propria virtute, ergo ad certam magnitudinem poterunt peruenire.

109 Secūdò, quòd isti termini sint intrinseci, nō extrinseci, colligitur ex Scot. cit. vbi loquens de principio augmentatiuo in animatis, ait, quòd debet esse determinatum ad quātitatem perfectam illius speciei, vt illam solam producat, & non vltra illam, quod est habere terminū intrinsecum; Probatur de termino versùs magnitudinem tum ex Arist. cit. præcipuè ex 2. de Gen. Animal. tum ratione, quia rem aliquam habere terminum intrinsecū magnitudinis est attingere quāti-

titatem aliquam determinatam proprio indiuisibili, vt vltra illam nequeat procedere, habere verò terminũ extrinsecum, est non posse peruenire ad aliquam quãtitatem determinatam proprio indiuisibili, benè tñ ad quamlibet infra illud indiuisibile, quæ proindè indeterminata erit, itavt tota differentia in hoc consistit, vt habẽs termi num intrinsecum, habet magnitudinem, & indiuisibile illam terminans, habens verò extrinsecum, habet solummodo aliquam magnitudinem incõpletam, & absque indiuisibili ipsam terminante, sed impossibile est dari rem aliquam, quæ pertingere possit totam magnitudinem, & non indiuisibile illam cõplens, ergo impossibile est dari aliquod viuens termino extrinseco tm̃ terminatum, cui .s. magnitudo aliqua illi non repugnet, sed indiuisibile illam complẽs repugnet, Min. probatur, quia indiuisibile additum diuisibili non facit maius extensiuè, vt dictum est supra q.2. art.4. ergo potens attingere totam magnitudinem diuisibilem, attingit quoque indiuisibile terminatiuum illius, aliter si excluderetur ab illo indiuisibili, hoc esset, quia excederet suam magnitudinem naturalem, ergo indiuisibile additum diuisibili faceret maius. Dices, indiuisibile facere maius indiuisibiliter, & entitatiuè. Contrà, sufficit, vt maius nõ faciat extensiuè, implicantia .n. sumitur in ordine ad maiorem, vel minorem extensionem, & molem, ergo cui non repugnat extẽdi aliqua magnitudine, non repugnat habere indiuisibile terminans illam. De paruitate idẽ patet, quia anima præsupponit corpus perfectè organizatum, vnde in instanti introducitur in illo, ergo etiam determinatum, & completum, seu intrinsecè terminatum; eò, vel maximè quia membra supponit vt instrumenta apta ad agendũ, de quorum ratione est, vt in actu primo sint entia completa, & intrinsecè terminata, aliter si deberent nouam quantitatẽ recipere, vt apta redderentur, non essent perfecta organa, nec corpus illud esset verè organicum: verum est tamen, quòd isti termini diuersi sunt pro diuersitate specierum. Ex dictis patet falsitas asserẽti à Masio art. præced. cit. quòd mixta æthe-rogenea terminos habeant magnitudinis; non .n. ab intrinseco augentur, sed ab extrinseco, nec partibus vtuntur vt instrumentis, & vniuersaliter cessat in istis omnis ratio, qua terminus magnitudinis in viuentibus probatur.

Tertiò, quòd de potẽtia Dei non possint esse sub puncto, & sub infinito in actu, patet ex dictis art. præced. & maximè, quia anima est actus corporis organici, punctum autem ob suam indiuisibilitatem nequit organa habere.

110 Quartò, quòd versùs magnitudinem viuentia animam diuisibilem habentia non habeant terminum determinatũ, benè tñ, quę indiuisibilem habent animã, vt homo, quamuis expressè non habeatur à Scot. colligitur tñ euidenter ex duobus principijs eius; primũ est, animam etiam de potentia Dei nõ posse informare plures materias simul, vt vidimus disp. 5.q.7. art. 2. cum ipso in 3. dist.1. q.2. alterum desumitur ex 4. dist.44.q.1. quòd in augmentatione in alijs viuentibus ab homine acquiritur noua pars formæ, eò quia diuisibilis est; Ex quibus probatúr assumptum; nulla forma ex se potest quamcunque materiam informare, sed limitata est ad materiam proportionatam, nisi virtus informatiua ipsius augeatur, sed in anima indiuisibili nequit augeri hæc virtus, benè tñ in diuisibili, ergo, &c. Min. probatur, indiuisibiles nullum augmentum possunt habere, at diuisibiles possunt augeri per nouas partes aduenientes, quibus nouæ partes materiæ possent informari, posset ergo Deus impedire, ne in nutritione partes fluant, sed solùm quòd fiat noua conuersio alimenti absque deperditione alicuius partis præcedentis; vnde in infinitum fieret accretio, eò quia semper augeretur vis digestiua, attractiua alimenti, & conuersiua in proprias partes.

Sed quòd versùs paruitatem nullũ habeant terminum, patet ex eo, quòd corpora homogenea sunt in infinitum diuisibilia ex dictis in præced. art. ergo ætherogenea etiam in infinitum possunt minui, cum ergo de ratione animæ sit partes corporis dissimilares informare, non

videtur

videtur essentialiter à quantitate, & magnitudine illarum dependere, præcipuè quia Deus posset omni qualitate viuens expoliare, ergo et dispositionibus quantitatiuis, à quibus minus depēdet. An verò possit tunc aliquas operationes exercere, de potentia Dei videtur affirmatiuè responderi posse, nam posset saltim Deus potentiam eleuare ad illas operationes, cùm maior improportio adsit inter potentiam naturalem, & visionem beatificam, quàm inter hanc potentiam diminutam, & propriam operationem.

Sed 1. obijcies, probando, nullum terminum viuentia habere; Tum quia non habent terminum paruitatis, aliter anima esset cum quantitate incompossibilis, quod probatur ratione Scoti in 2. dist. 2. q. 9. D. quam contra minimum naturale conficit; si per se cōsequentia aliqua sunt incompossibilia, & illa, ad quæ consequuntur, incompossibilia erunt, sed diuisibilitas in partes essentialiter cōsequitur quātitatem, indiuisibilitas in partes sm̄ nos consequitur animam, quæ duo sunt incōpossibilia, ergo, &c. Tum 2. quia potest esse in puncto, vt patet de Christi corpore in Eucharistia. Tum 3. quia nec terminum magnitudinis habent, nam virtus actiua, quantùm est ex se, in infinitum tēdit, hinc Gigātes vltra statum naturæ excreuerunt, Crocodilli etiam, dum viuunt, semper crescunt. Tum 4. quia si esset homo in termino magnitudinis, & illi esset parum alimenti applicatum, in propriam substantiam conuerteret, cùm haberet potentiam nutritiuam, ergo non erat in termino.

111 Resp. negando assumptum, cum probatur ex Scot. explicamus ipsum; nam ibi impugnans minimū naturale tres modos dicendi affert, quibus tale minimum declaratur; primus est, vt minimum naturale sit illud, quod partibus integralibus omninò caret; secundus, quòd possit naturaliter existere, licèt in eo reperiatur alia pars minor, non tn̄ potēs per se existere: tertius, vt sit pars aliqua formæ sine materia, & omittendo tertium tanquā falsum, impugnat primum, & secundum, & contra primum adducit rationem iam formatam, quæ vtique concludit, nam si omne quantum ratione quantitatis est in partes diuisibile, ergo idem ratione formæ non potest dici minimum, vt omnibus partibus careat, & simpliciter indiuisibile dicatur, quia sic forma naturalis, & quātitas essent incompossibiles, sicut effectus formales ipsarum incompossibiles sunt; & quòd hic sit sensus Scoti, patet ex his, quæ postea subiungit, nam ait, si istud minimum daretur, omnes rationes Arist. concluderent contra illud, quas 6. Phys. contra compositionem continui ex indiuisibilibus efformat, nam si est quantum, ergo habet partes, ergo datur aliqua pars minor in eo existens, ergo nequit esse simpliciter indiuisibile, vt caro punctualis; nec possent ista minima facere maius, quia indiuisibile additum indiuisibili non facit maius; ecce intentum Scoti, præterquāquòd si illud minimum in priori sensu partes haberet, iam coincideret cum secundo modo; ad propositum, ergo ratio Scoti concludit contra illum modū, quia habere partes est de essentia quātitatis, & diuisibilitas in illas est eius passio, ergo omne quantum partes habere debet, non erit igitur simpliciter indiuisibile; at nos non dicimus, viuentia partibus carere, etiam quatenus viuētia, sed solum non posse sub minori, & minori quantitate existere id, quod est cum quantitate; Tum quia quantitas propriè afficit formā corporeitatis, & corpus, nō animam, vnde remanet adhuc post exanimationem; hinc non rectè aliqui Scotistę ex ista ratione negant minimum in non viuentibus, quia neque ad hoc probandum vtitur illa Doctor.

112 Ad 2. potest esse in puncto in ordine ad locum, non verò in ordine ad se, vt partibus omninò careat. Ad 3. negatur, potētiam nutritiuam naturaliter posse in infinitum tendere, differt .n. viuentium augumentum ab augmento non viuentium, quòd istud fit ab extrinseco, & per iuxtapositionem materiæ, idcircò potest in infinitum crescere; at illud fit ab intrinseco per alimenti intus susceptionem, nec solùm est conuersio alimenti in viuentibus, sed etiam restaurati deperdi-

tio, & ideò non semper fit augmentatio, quamuis semper fit nutritio, vt in lib. de Gen. dicimus. Gigantes autem non præterierunt terminum magnitudinis naturæ humanę, sicut nec Pygmęi (si dantur) terminum paruitatis, nam inter paruitatis, & magnitudinis terminos alicuius speciei datur latitudo, qua indiuidua illius speciei alia sunt maiora, alia minora, quod præcipuè conuenit ex conditionibus extrinsecis, scilicet loci, temporis, materiæ, &c. & idem in plantis videmus, quæ in aliquibus regionibus mirum in modum excrescunt, in alijs verò valdè sunt diminutæ; Crocodrilli, si diù viuerent, nō semper augerentur, sed quandoque ad statum augmentationis peruenirent. Ad 4. in casu fieret tanta alimenti conuersio, quāta viuentis substantiæ per actionem caloris naturalis fuisset facta deperditio.

Secundò, quòd non habeant necessariò terminos intrinsecos, sed extrinsecos: detur maximus homo, & morsu venenoso infletur, vel morietur, vel non; si non, daretur maior maximo, si primum, ergo quia tunc non est homo, cum incipit inflatio, & hæc per vltimum non esse incipit, cū sit motus, homo desineret per vltimum esse, quod est contra Arist. 8. Phys. 69. dicentem, formam permanentium per primum esse incipere, ergo forma sequēs ad mortem hominis taliter inciperet, ergo vel duo instātia immediata, vel homo necessariò per primum non esse desinere debet; idem potest dici versùs paruitatē, si restringeretur, & condensaretur.

Resp. negando assumptum, tum quia inflatio est quædam auctio per extrinsecum humorem inanimatum; tum quia nō implicat, viuens per vltimum esse desinere, vt disp. 14. in fine dicemus; Arist. verò loquitur vt in plurimū, & qñ forma subsequens per primum esse incipit; modò non datur noua forma adueniens, quia forma corporeitatis iam præerat. Per rarefactionem verò, & condensationem nō acquiritur, vel deperditur noua quātitas, vt innuimus quæst. 1. & in lib. de Gen. fusiùs dicimus.

113 Tertiò adhuc idem contra rationem fundamentalem; si quod est potens pertingere quantitatē aliquam, potens quoque est attingere indiuisibile completiuū, sequitur, nullum dari terminum extrinsecum in rerum natura, sed omnem intrinsecum esse, quod patet esse falsum, quia isti termini sunt ab omnibus accepti, & nos in præcedenti diximus, excessum ad agendum, quādo forma in tempore producitur, esse extrinsecè determinatum: multæ etiam qualitates, vt dispositiones sunt formarum substantialium, extrinsecè determinatæ dicuntur tàm versùs magnitudinem, quàm versùs paruitatem, Sequela prob. eadem ratione, qua probatū est, quodlibet viuens terminum intrinsecum, non extrinsecum habere.

Resp. quòd si loquamur de termino extrinseco versùs magnitudinem, concedimus, nullum dari extrinsecum terminū ex natura rei, quia vt optimè probat argumētum, quod potest pertingere aliquam quantitatem, pertingit quoque indiuisibile terminatiuum illius; at posset dari ratione alterius, & per accidens, si .s. forma aliqua substantialis ad sui existentiam requireret necessariò determinatum gradū qualitatis, ita vt ad desitionem illius gradus etiam sm̄ minimam partem desinat quoque substantialis forma, tunc agens, quod non potest destruere formam substantialem, neque poterit gradum illum corrumpere, vnde solum erit extrinsecè terminatum ad introductionem qualitatis oppositæ, non quia ex se nequeat attingere indiuisibile terminatiuū, sed quia à forma cōtraria impeditur. At si loquamur de termino extrinseco versus paruitatem, negamus nō dari istum terminum ex natura rei in aliquibus, nam poterit esse, q; res aliqua nequeat reperiri sub determinata quantitate, puta palmari, sed benè sub quacūq; maiori, cōtra quē terminum non vrget rō, nam res illa non dēt pertingere indiuisibile alicuius quantitatis, sed quantitatē quālibet subsequentē indiuisibile, quod terminus extrinsecus ponitur, quæ cum sit diuisibilis, verè ad illam pertingendam requiritur maior virtus; vrgeret ratio, si diceremus attingi debere aliquod indiuisibile, sicut ponitur in termino extrinseco versùs magnitudinem.

DISPV-

DISPVTATIO X.

De Infinito.

OST tractationem de Continuo consultò sequitur proposita disputatio de Infinito, finitas .n., & infinitas propriè magnitudini, & continuo conueniunt, & cum præced. disp. sancitum sit, partes continui proportionales esse infinitas tantùm syncategorematicè, & in potentia, non autem categorematicè, & in actu, hîc necessariò disserendum erat de natura vtriusque infiniti, vt hinc adhuc magis innotescat, quàm rationabiliter id ibi statutum sit; & quidem etiam Arist. ipse in huius rei gratiam tract. de Inf. 3. Phys. instituit, vt protestatur tex. 24. dicens, quoniam naturalis scientia est circa magnitudines, & motum, & tempus, quorum vnumquodque necesse est, aut infinitum, aut finitum esse, conueniens vtique erit de natura pertractantem speculari de Infinito.

QVÆSTIO I.

De natura Infiniti, & eius affectionibus.

1 QVantùm spectat ad quid nominis, Infinitum est id, quod caret fine, vel termino, vnde si consideretur secũdum id, quod significat, dicit quid positiuum, & connotat negationem finis, ac termini in tali positiuo repertam: si verò consideretur sm̃ id, per quod explicatur à nobis, negationem præsefert finis, ac termini, connotando illud positiuum, quod tali termino caret, quare estò infinitas à parte rei quò ad significatum nominis videatur significare negationem limitis, & termini, dicitur .n. infinitum, q̃ non est finitum, seu quod fine caret, extendẽdo rationem finis ad terminũ, quo aliquid finitur; non tñ inde deduci debet, infinitatem quò ad significatum rei acceptam, idest vt à parte rei est aliquid in re modificans eius entitatem, esse purã negationem limitis, ac finis, ita colligitur ex Scoto quol. 6. B. & E. in hunc modum loquente de infinitate Dei. Sicut verò res multis modis finitæ intelliguntur, ac limites habere, s. quò ad perfectionem essentiæ, intensionem, extensionem, numerum, & durationem, ita etiam cõcipi potest aliquid esse infinitum in essentia, intensione, extẽsione, numero, & duratione. Rursus quia rem carere termino, & fine potest intelligi dupliciter, vel extrinsecè tantùm, ita quòd determinari non possit, quanta sit alicuius rei perfectio, vel extensio, aut duratio, nec alicuius numeri, quanta sit multitudo, sed solùm, q̃ magnitudo illa, vel multitudo non est tãta, quin adhuc sit maior; vel intrinsecè ita quòd intrinsecè infinitatem attingat, & asseri possit, quòd illius rei extensio, aut perfectio, vel plurium multitudo sit simpliciter infinita, & in supremo gradu, ita quod nequeat esse maior, hinc duplex cogitari potest infinitum in essentia, quantitate, & qualitate, categorematicũ, seù in actu, syncategorematicum, seu in potentia, illud constituitur in esse per carẽtiam finis intrinsecam, & istud per extrinsecam solùm, & vtriusque natura hic explicanda est, deinde vtriusque affectiones.

ARTICVLVS I.

Quid sit infinitum categorematicum, & syncategorematicum.

2 DEfinit Arist. 3. Phys. tex. 62. & 63. infinitum quòd sit id, *cuius semper est aliquid extra accipere*, sed dubiũ est,

est, cui infinito conueniat hæc definitio. Vasq. 1. p. disp. 26. cap. 3. nu. 20. in quit, Arist. ibi definire infinitum categor. & in actu. Scotus quol. 5. §. *De primo, &c.* docet esse illam definitionem infiniti syncategorematici, seu in potentia, sequuntur Canon 3. Phys. q. 3. art. 1. Bargius 1. dist. 3. q. 1. § *Ad tertium dico, &c.* Parisiens. 3. Phys. q. 2. collit. p Durand. 1. dist. 23. q. 2. Albertinus tom. 2. corrol. 6. in Prædic. quant. dub. 4. q. 3. & citantur Auer. Burl. & Vicomer. in eum textum. Alij tandē putant, hanc diffinitionem esse cōmunē vtrique infinito; & conuenire illis sm̄ rationem cōem infinitatis, licèt non sm̄ rationes proprias, ita significare videntur Simpl. Them. Philop. & D. Tho. in eum textum, & tenent Ferr 3. Phys. q. 3. not. 1. & Amic tract. 18. q. 1. dub. 3. art. 2.

Dicendum tn̄ est cum Scoto, & Canō. cit. præfatam diffinitionem conuenire infinito syncategor. tn̄: probat hāc Cōclus. Doctor ex his, quæ habet ibi Philos. de Infinito ab ipso descripto, ait. n. quòd sicut illud infinitum habet esse in fieri, & in potentia, ita etiam habet rationem partis, & non totius, habet rationem incompleti, & imperfecti, sed hæc de infinito categor. intelligi non possunt, quia cùm sm̄ omnes suas partes sit positum, & nihil desit spectans ad gradum infinitatis eius, habet rationem totius, perfecti, & completi, ergo definit ibi infinitum syncategorematicum, id .n. quia non ponitur in actu sm̄ omnes sui partes, ita quod extra nihil remaneat spectans ad gradum infinitatis eius, benè dicitur habere rationem partis, & incompleti, quia semper fieri potest additio, vel numerorum in quantitate discreta, vel partium in continua. Deinde probatur ex processu Arist. ibi, cùm .n. tex. 62. posuisset definitionem infiniti traditam ab antiquis, quòd sit *id, cuius nihil est extra*, hanc postea definitionem impugnat tex. 63. & seq. dicens, hanc definitionem potius esse totius, quam infiniti, probat etiam contra antiquos nō dari infinitum in actu, quod ipsi definiebant, sed tm̄ in potentia, & postquam id probauit, tandem deducit, infinitum esse id, cuius semper est aliquid extra accipere, ergo definit ibi tm̄ infinitum in potentia.

3 Denique si hęc definitio exponatur vt vulgo solet, ita quòd ly *cuius* referatur ad partes tm̄, & sensus sit, infinitum esse id, cuius semper est aliquid extra, hoc est quod habet partes in tanta copia, vt quacunque parte accepta, extra illam, vel vltra illas semper accipi possit alia, sanè si in hoc sensu explicetur, conuenit hæc definitio vtrique infinito, vtrumque .n. est id, cuius semper est aliquid extra accipere, siue .n. sit categorematicum, siue syncategor. dum acceptio fit successiuè, seu per partem post partem, semper aliquid manet accipiēdum, quia nunquam exhauriri possunt. Sed hæc expositio non est integra, esto .n. ly *cuius* referri debeat ad partes modo exposito, adhuc tn̄, vt notat Doctor, referri debet ad totum, nam in constructione refertur ad *ly id*, quod vtique significat ipsum totum infinitum, de quo prędicatur in recto, ita quod integer sensus definitionis sit iste; infinitum est id, cuius semper est aliquid extra, idest quod habet tantam partium copiam, vt quacunque parte accepta, semper vltra illam sit aliam accipere, sed hoc non obstante, adhuc extra totum ipsum aliquid remaneat spectans ad gradum, & ordinem infinitatis eius; Sic autem explicādo cum Doctore definitionem allatam, certè infinito categor. applicari non potest, nam de ratione istius est, vt extra illud nihil penitus remaneat, spectans ad gradum infinitatis eius, nam magnitudo sic infinita dicitur, extra quam alia magnitudo reperiri non potest, infinita hominū multitudo, extra quam nec vnus homo potest reperiri.

Ex hac verò definitione infiniti syncategorematici, & in potentia sic explicata facilè deducitur, inquit Doctor quol. cit. definitio infiniti categorematici, & in actu, & erit illa tradita ab antiquis, si rectè intelligatur, infinitum est *id, cuius nihil est extra*, idest cui non solùm nihil deest eorum, quæ spectant ad constitutionem eius, sed extra quod nihil penitus remanet in illo gradu, & ordine; vnde tale infinitum in actu, ait Scot.

verè esset totum, & verè perfectum; totum, quia nihil sui esset extra; perfectum, quia nihil sibi deesset in illo gradu, & ordine, vnde nihil posset addi sm̃ rationem quantitatis, tum quia tanta esset in actu illa quantitas, quanta esset in potentia; tum quia tunc posset excedi, quod est cõtra rationem talis infiniti, & in hoc sensu etiã explicat, & retinet Auersa quęst. 24. sect. 1. definitionem antiquorum ab Arist. reiectam; Canon. verò cit. definit Infinitum in actu cum Arist. 1. Cœl. 130. quòd sit *id, quo non est maius, nec esse potest.*

Verùm ex definitionibus allatis orta est alia grauis difficultas, cum .n. ex vi illarum non discernantur hæc duo infinita, nisi ratione actualitatis, & potentialitatis; hinc, Aliqui dixerunt, hæc duo genera infinitorum non differre in extensiue, siue continua, siue discreta, sed tñ in modo essendi potentiali, vel actuali, eo quod multitudo, vel magnitudo syncategorematicè infinita includit actum per mixtum potentiæ, atque adeo habent modum essendi imperfectum, & incompletum, nam quæcunque ex ea multitudine existunt, sunt simpliciter finita; infinitudo verò categor. dicit actualitatem, & simultatem omnium suarum partium; ex quo duo deducunt, vnum est, infinitatem syncategor. statui non posse in rebus actualibus, eò quia abstrahi nequit à potẽtia ad existendum sm̃ multas sui partes indeterminatas; alterum est, quòd si per impossibile simul acciperentur, & ponerentur in actu partes omnes infiniti syncategor. tunc multitudo illa foret categorematicè infinita, quia hæc duo infinitorum genera non differunt in ipsa multitudine, vel magnitudine, sed in modo essendi ipsius, ita loquuntur omnes illi auctores, qui disp. præced. q. 2. art. 3. ponebant in continuo partes proportionales actu infinitas, eò quia singulæ actu sunt in continuo, & nulla illarum est in potentia ad existendum. Et hanc sententiam expresè tenuit Doctor quol cit. dum ex commutatione rationis infiniti in potentia in rationem infiniti in actu in quantitate deducit definitionem eius, inquit .n. Doctor, *Si semper cresceret quantitas infiniti per acceptionem partis post partem, & imaginaremur, omnes partes acceptibiles esse simul acceptas, & simul remanere, haberemus infinitam quantitatem in actu, quia tanta esset in actu, quanta esset in potentia*, clarius adhuc id expressit Doctor 1. dist. 2. q. 2. §. *Ostẽso proposito, &c.* dum inquit, *quæcunq; sunt infinita in potentia ita quòd accipiendo alterum post alterum, nullum poterunt habere finem, illa omnia, si simul actu sunt, sunt infinita actu*, hunc demum dicendi modu insequuntur quicunque tenent, multitudinem infinitam syncategorematicè rerum possibiliũ sm̃ existentiam realem esse categor. in cognitione diuina ob simultaneã, & actualem existentiam obiectiuam, quæ videtur fuisse mens Scoti loc. vlt. cit. & tenet Ruuius tract. de Inf. q. 2. Murcia 3. Phys. disp. 2. q. vlt. Granat. 1. par. q. 14. tract. 2. & Gonz. disp. 42. & alij.

4 Adhuc tñ dicendum est, hæc duo infinitorum genera inter se differre, non solùm in modo essendi potentiali, vel actuali, sed etiam in extensione ipsa, siue continua, siue discreta, ità quod si omnes infiniti syncategor. partes simul ponerentur, & in actu, adhuc multitudo illa syncategorematicè infinita dici deberet, & non categorematicè: Concl. hæc conformis est statutis de continui partibus preced. disp. & est non minus expresè Doctoris 2. Met. q. 6. §. *Ad rationes, &c.* vbi in solutione argumenti de animabus hominum posita generatione perpetua, quo probabatur infinitum in actu ait, *quod si omnes animæ humanæ, quę fuerunt posita generatione perpetua à parte ante, siue si omnes partes in potentia in magnitudine essent, quòd non essent infinita actu coniungendo infinitatem cum actu, vnde fortè posset concedi, quòd actu essent infinitæ in potentia, quia in potentia, accipiendo vnam animam post aliam, quia aliter non competebat eis infinitas, sed non essent infinitę actu, quia non sunt tot, quin plures possint esse, infinita in actu tot sunt, quòd non possunt plura compossibilia esse, &* paulò

paulò infra rursus ait, quòd successiua infinita, si essent simul, non essent infinita, vel si essent tot homines simul, quot fuerunt successiuè, non essent infiniti actu, quia infiniti fuerunt in accipiendo, & in potentia, ideò nunquam sequitur ex illis, si essent simul, infinitas actualis, quia alterius rationis sunt infinitas actualis, & potentialis, ideo ex infinitate potentiali nunquam potest concludi infinitas actualis; Amplectitur Tromb. hanc doctrinam tract. de Plurif. Anim cont. Auer.a.2 par 2.in solut.ad 6.de multitudine infinita animarum, ait .n., quod admissa mundi æternitate, & animarum immortalitate, nunc non forent, nisi infinitæ animæ syncategorematicè, & explicat propositionem illam Doctoris 1.dist.2. q.2.quæcunque sunt infinita in potentia, sic quòd accipiendo alterum post alterũ nunquam possunt habere finem, si simul actu sunt, sunt actu infinita, ait Trombeta, quòd ly actu, vel potest determinare ly sunt, vel ly infinita, & in primo sensu vera est maior, quia illa, quæ erant infinita accipiendo alterum post alterum, modò simul actu sunt, & existunt, sed in secundo sensu est falsa, quia infinitas actualis, & potentialis sunt alterius rationis & ex vna non potest sequi alia, & in primo sensu, inquit, intelligi debere Doctorem, quia iuxta hunc sensum adhuc concludit intentum, infinitatem .s. diuini intellectus, & in hunc sensum etiam videtur eũ exponere ibi Tataret. & posset etiã exponi quol. 5. licèt ægrè hanc expositionem ibi recipiat, quia ingenuè eo loco ex simultate partium infiniti in potentia cõcludit infinitum in actu, vnde expeditiùs ad hæc Scoti loca dici posset, quòd sicut ipse varius fuit in hac materia de infinito, nec vnquam expresse sed determinauit, vt benè notat P. Cauellus in Met. Scot. lib. 2. q. 6. Scol. 1. & 2. ita variè, variis in locis locutus est.

5 Hæc autem Conclusio, quam tenet Albertin. tom. 2. de Prædicam. quant. disp. 4. q. 2. & Auersa q. 22. sect. 8. ad 3. Prob. primò, quia vt disput. præced. q. 2. art. 6. ad 4. præscindendo ab omni actualitate, & potentialitate obiectiua, adhuc hæc duo infinitorum genera inter se differunt, ergo non differunt solum in modo essendi potentiali, vel actuali. Probatur assumptum, quia vt docet Scot. loc. cit. in Met. ratio infinitatis syncategor. est, quòd eius partes non sint tot, quin plures possint esse, & plures accipi, & signari, ratio verò infinitatis categor. est, quòd eius partes tot sint, quòd nequeant esse plures, quæ rationes sunt ita oppositæ, vt sint contradictoriæ, sicut notauit Trombeta cit. sed hæ rationes oriuntur ex natura illarum multitudinum, & non tñ ex modo essendi ipsarum potentiali, vel actuali, ergo præciso tali modo, adhuc different, nec vna infinitas euaderet alia, Probatur min. quia res ad extra possibiles sunt infinitæ syncategorematicè, & adhuc eandem retinent infinitatem, quamuis actu, & simul existãt i intellectu diuino in esse obiectiuo, vt dicemus quæst. vlt. huius disp. ergo eodem quoq; modo se haberent quoad infinitatem, si ad extra per impossibile simul omnes producerentur; Adhuc autem tota hæc infinitas syncateg. potentialis diceretur, & non actualis, quia vt notat Trombeta, consistit eius infinitas in accipiendo partem post partem de ista multitudine, & sic successiuè, vnde licèt infinitæ species essent in actu (inquit ipse) quantùm ad vnitates materiales, tñ essent præcisè infinitæ in potentia, quia modus suæ infinitatis est per acceptionem intellectus, accipiendo partem post partem in infinitũ, vbi è contra modus infinitatis categorematicæ est perfectus, & completus in eo consistens, vt eius partes sint in maxima, & suprema multitudine, & tot sint, quòd nequeant esse plures, hinc dicebamus disp. præced. q. 2. art. cit. quòd licèt præfata indeterminatio accipiendi partẽ post partem infinito categ. conuenire possit, tñ propriè conuenit solùm infinito syncateg. quia hic est modus infinitatis eius proprius, vt docet Scot. 1. dist. 3. q. 1. ad tertium principale.

6 Deindè in hoc differunt hæc duo infinitorum genera, quòd categ. attingit infinitorum genera, quod categ. attingit infinitatem intrinsecè, syncateg. verò solùm

sim extrinsecè, ita quòd de illo verificari potest multitudo, vel magnitudo in supremo gradu, quòd nimirum tanta sit, quòd nequeat esse maior, de isto autem non, sed benè omne id, quod est infra infinitatem, eo modo, quo dicimus, quòd si vna potentia possit attingere calorem vt quatuor; altera verò non, sed omnem alium, qui est infra calorem vt quatuor, prima potentia attingit intrinsecè calorem vt quatuor, secūda extrinsecè solùm, ergo si per impossibile infinitum syncateg. poneretur in actu, non inde fieret categ. quia poneretur in actu sicuti est, atque ita etiam in actu positum solū extrinsecè esset infinitum, quatenus nunquam assignari posset eius vltima pars, nec tñ vnquam possent dici partes eius in suprema, & maxima multitudine; Probatur assumptum, quia alioqui non admittendo statum in speciebus, posset à Deo creari creatura infinitè perfecta, & in diuisione cōtinui posset deueniri ad aliquā minimam partem, & indiuisibilē, & in velocitatione motus maiori, & maiori posset deueniri ad velocitatem instantaneā, quæ motui locali repugnat, cùm ergo hęc omnia implicent, dicendum est, processum syncatg. quam attingere posse infinitatem intrinsecè, & ideò si per impossibile omnes creaturæ possibiles ponerentur in actu, nulla foret infinitè perfecta, quia nulla talis est possibilis, & tunc non poneretur à parte rei, nisi quod est possibile; pariter si tota motus velocitas possibilis poneretur in actu, nullus motus localis adhuc esset instantaneus, quia nullus talis est possibilis.

Si dicatur, ex hypothesi impossibili, quòd infinitum syncateg. ponatur totum in actu, sequi hoc aliud impossibile, quod intrinsecè attingat infinitatem. Contra, ex hypothesi impossibili non sequitur per locum intrinsecum impossibile quodcunque, sed illud tm̄, quod necessariam habet connexionem cum tali hypothesi, vt v. g. ex eo, quòd lapis est animal, sequitur quoque, ipsum fore sensitiuum, non tñ quod non sit corporeus, ergo in proposito ex eo, quòd infinitum syncateg. sit totum simul, sequitur esse simul, quæ non sunt compossibilia, non tñ esse plura, vel pauciora; & ex illa hypothesi sequitur compossibilitas partium talis infiniti, nō autem pluralitas, & ex huius ratio est, quia multitudo variari non potest, nisi varietur principium multitudinis, quod est differentia specifica, vel indiuidualis, sed existentia à parte rei non est tale principium, cùm supponat, rem, cui aduenit, determinatam esse in specie, & indiuiduo, vt docet Doctor 2. dist. 3. q. 4. & quando etiam esset tale principium, cùm non sit diuersa secundùm se in esse actuali, & possibili, si in hoc statu non facit multitudinem categorematicè infinitam, nec etiam faciet in illo.

7 Ex his colligitur, qualis sit potentialitas, quę necessaria est ad infinitum syncateg. vt sic, hæc. n. non est necessariò talis, vt magnitudo, vel multitudo, quæ sic dicitur infinita, partim debeat esse in actu, & partim in potentia, & sm̄ partes existentes sit finita, & solùm penes possibiles infinita; quamuis. n. infinitum syncateg. in hoc sensu, præcipuo modo dici soleat in potentia, & in multis talis potentialitas sit essentialis, & necessaria; tñ absolutè loquendo, Potest tale infinitum syncategor. dari, quod habeat actu partes finitas in infinitum, cui tñ adhuc aliæ possint addi, & talis est multitudo partiū continui; potentialitas ergo, quæ constituit infinitum syncategor. vt sic, est indeterminatio illa accipiendi partem post partē in infinitum, hic. n. est modus infinitatis eius, vt sup. diximus cum Tromb. & capacitas, quam habet, vt possit adhuc augeri per maiorem, & maiorem accessū ad infinitatem, & per potentialitatem in hoc sensu præsertim distinguitur infinitū syncategor. à categor. nam indeterminatio illa accipiendi partem post partem, licèt sit propria infinitatis syncateg. potest tñ aliquo modo applicari eatiam categ. sed capacitas augmenti nullo prorsus modo conuenire potest categ. quia de ratione eius est, quòd nihil extra illud remaneat spectans ad infinitatem, in illo gradu, & ordine, & sic potentialitas in hoc sensu remanet propria infiniti syncateg. cuiuscunque, quia siue à parte rei habeat

deter-

determinatas partes, & finitas, siue indeterminatas, & finitas in infinitū, adhuc tñ semper illi additio fieri potest, & eius accesſ' ad infinitatē esse maior, & maior.

Ex his denique patet, quàm benè infinitum illud, quod habet omnes suas partes in actu, & simul, & in tanta copia, vt nequeant esse plures, nec vllum prorsus possint suscipere incrementum dicatur categor. Alterum vero, quod suas non habet partes in tanta copia, sed vel determinatas, vel indeterminatas, ita tñ, vt semper possit illi additio fieri aliarum, dictū sit syncategorematicum; nam sicut apud Logicos terminus categorematicus dicitur ille, qui est absolutè significatiuus siue addito, syncāteg. verò ev addito, vndè nomen est terminus categ. Aduerbium syncateg. ita infinitum primi generis recti ratione dicitur categorematicū, quia absolutè, & directè infinitum est, & sine vllo addito infinitatem attingit intrinsecè, vndè nominaliter dicitur infinitū. At infinitum secundi generis recta ratione dicitur syncategorematicum, quia si partes, quas actu includit, sunt finitæ, nō dicitur infinitum, nisi considerando additionem, quæ semper, & semper sibi fieri potest, & si sunt infinitæ, adhuc talem additionem suscipere possunt, ex quo fit, quòd tale infinitum non dicatur nominaliter tale, & in recto, sed solùm aduerbialiter, & in obliquo finitum in infinitum.

8 In oppositum obijcitur 1. quod Arist. definitio 3. Phy. 63. tradita, quod. sit *id, cuius semper est aliquid extra accipere*, conueniat etiam infinito categorematico. Tum quia Arist. tradit definitionem infiniti ad destruendam definitionem positam ab antiquis, sed illi definiebant, vel infinitum categ. vel in cōi ergo &c. alioquin incideret in fallaciam æquiuocationis; Tum quia siue infinitū sit syncateg. siue categor. dum acceptio fit successiuè, semper manet aliquid accipiendum, ergo eadem indeterminatio vtiq; cōuenit in sensu definitionis illius.

Resp. Arist. probare contra antiquos, non dari infinitum in actu, quod ipsi definiebant, sed solùm infinitum in potentia, quod ipse definit opposito modo, quia habet oppositas conditiones, & in hoc sensu quærit destruere positionem, & definitionem antiquorum. Ad 2. patet ex dictis, quod indeterminatio illa acceptionis partis post partē est proprius mod' infinitatis syncateg. vt à categorematica distinguitur, & quando etiam talis indeterminatio posset quoque couenire infinitō categor. tñ potentialitas illa ad incremētum importata per illud, quod extra infinitum semper remaneat aliquid accipiendum, quod ei potest addi, infinito categor. prorsus repugnat, & denique si daretur magnitudo categor. infinita, acceptio in illa esset partium æqualium, qualis modò non est in continuo, vbi est tm̄ infinita acceptio proportionalium, & in illa partes essent determinatę, tàm quòad existentiam, quàm quò ad tantitatem essent. n. pars illæ eiusdem quantitatis, sed modò partes infinitæ in continuo, licèt sint determinatæ quò ad existentiam, quatenus non sunt tm̄ in potentia obiectiua, tamen sunt indeterminatæ quòad tantitatem, quia semper vna includitur in alia.

Secundò obijcitur, probando quòd hæc duo infinitorum genera non differāt in extensione continua, vel discreta, sed tm̄ in modo essendi potentiali, vel actuali. Tum quia multitudo rerum possibiliū sm̄ existentiam realem est infinita syncategorematicè, & tñ quia in diuino intellectu est tota simul obiectiuè, dicitur ibi categorematicè infinita, sed hæc multitudo in esse obiectiuo non est diuersa ab ea, quæ est syncategorematicè possibilis sm̄ existentiam realem, ergo &c. Tum 2. quia in vtroque infinito reperitur magnitudo, vel multitudo sine termino, ergo solùm differunt in modo essendi actuali, & potentiali. Tum 3. quia Arist. 3. Phys. à tex. 56. distinguit infinita huiusmodi, quia vnum est in actu, aliud in potentia, nec vnquam meminit diuersitatis sm̄ multitudinem, vel magnitudinem. Tū 4. quia si tota hominum multitudo possibilis poneretur in actu, nō posset Deus alios producere homines, quia omnes possibiles supponuntur producti, ergo erit categorematicè infinita. Tum denique, quia

quia talis multitudo tota in actu posita non est maior infinito catego. neque minor, quia caret vltimo, ergo est æqualis.

9 Resp. negãdo assumptum, nam etiã in esse obiectiuo talis multitudo est syncategorematicè infinita, quia talis infinitas est tali multitudini essentialis, & intrinseca, esse verò obiectiuum est tãtùm extrinseca denominatio, quæ proinde illam variare non potest. Ad 2. vtraque multitudo caret termino, sed non eodem modo, nam vni est intrinseca talis carentia, quia intrinsecè infinitatem attingit, alteri extrinseca, quia dicit potentiam ad actum nunquam explebilem. Ad 3. Arist. distinguit infinitum syncategorematicũ à categorematico per potẽtiam, & actum, quia prorsus implicat, vt illud sit aliquando totũ in actu, quia de ratione eius est, vt semper aliquid extra illud remaneat addendũ. Ad 4 ex illo impossibili, quòd tota infinitas syncategorematica ponatur simul in actu, sequitur hoc aliud impossibile, quòd ei additio fieri nequeat, id .n. habet necessariam connexionem cũ illa hypothesi impossibili, adhuc tñ illa multitudo non esset categorematicè infinita, nec diceretur in suprema multitudine, quia repugnantia additionis non oritur ex ratione intrinseca ipsius multitudinis, sed ab extrinseco ex impossibilitate aliarum rerum producibilium, qua ratione etiam dicemus, creaturis cognitis additionem fieri non posse. Ad 5. licèt vtraque multitudo careat vltimo, tñ syncategorematica est minor altera, quia ipsa est finita in infinitũ, idest sine vlla determinatione, quòd sit tanta, vel tãta, sed altera multitudo est simpliciter infinita, & potest absolutè dici, quod sit in statu supremo.

ARTICVLVS II.

De affectionibus, & attributis Infiniti.

10 VAria sunt attributa, quæ passim de Infinito promiscuè enũciari solent, non distinguendo, cuinam infinito conueniant, quæ ad maiorem naturę infiniti intelligentiam valdè iuuabunt, si diligenter, & distinctè considerentur.

Primò igitur infinitum dicitur mensurari non posse, quod attributum vtrique infinito conuenit, & ratio est euidens, & cõis ambobus, illud .n. dicitur mensurari, quod determinatè cognoscitur, quantùm sit, tm̃ nempè, & non maius, hoc autem de nullo infinito verificari potest, vt patet ex dictis sup. art. sed Auersa q. 24. sect. 2. inquit, infinitum esse immensurabile per mensuram finitam, siue successiuè per repetitionem eiusdem mensurę, & in hoc sensu, ait, intelligi debere, quod cõiter dicitur, infinitum mensurari non posse, adhuc tñ contendit aliquo modo sub mensura cadere posse, & posse adæquatè mẽsurari per mensuram pariter infinitam, vt si data priùs quadam multitudine infinita, illi comparetur alia multitudo infinita, & inueniatur illi æqualis, ac proportionata, & sic dicatur esse tanta, quanta est illa, ac pariter infinita. Sed hoc non benè dicitur, tum quia mensurare, propriè loquendo, est in notitiam quantitatis ignotæ per alteram notiorem deuenire, vt docet Scot. quol. 13. M. & 2. d. 2. q. 2. G. vnum verò infinitũ non est notius alio, atque ideò pro mẽsura ad aliud dimetiendũ assumi non poterit; tum quia vt idem docet 2. d. 1. q. 3. ad vlt. arg. ęqualitas est affectio propria quantitatis finitæ, & vnum infinitum non est æquale alteri positiuè, & veluti per commensurationem, sed solùm dici potest ęquale negatiuè per negationem excessus, & defectus, verè igitur infinitum mensurari non potest.

Secundò dici solet infinitum totaliter pertransiri nõ posse, nec numerari, quòd Arist. docuit 3. Phys. 41. & ratio similiter est euidens, quia illud totum pertransitur, & numeratur, ad cuius vltimũ peruenitur, sed hoc infinito repugnat, ergo, &c. & hoc attributum similiter conuenit vtrique infinito, quia vtrunque caret vltimo. Solet in cõtrarium adduci, quòd per motum totum continuum percurritur, in quo sunt partes infinitæ, & quòd si mundus fuisset ab æterno, vt voluit Arist. & plerique admittunt esse possibile, iã transijsset nunc tempus infinitum. Sed ad primam

mam difficultatem sit satis disp. præced. in solut. arg. Zen. ad alteram verò vel ex ibidem dictis respondendum est, vel potius ex ea duci debet argumentum cum Scoto in 2.d.1.q.3.infra I. ad probandũ, non potuisse dari tempus æternum, quia non potest infinitum pertransiri, id quod infra tuebimur disp. 14. q.1.art.2.

11 Tertiò infinitum dici solet ignotũ, & cognosci nõ posse, id quę docuit Arist. 1. Phys. 35. & lib.3. 65. & intelligi non posse perfectè, & adæquatè cognosci, cũ semper aliud, & aliud remaneat cognoscendum, idque conuenit vtrique infinito, vt de se patet; declarat autem hoc attributum Doctor 1.d.3.q.1.ad 3.prin. vbi ait, quod infinitum dicitur ignotum, non quia à nullo intellectu possit intelligi, quia intelligitur ab intellectu infinito, & fortè etiam ab intellectu animæ Christi, vt ipse docet 3.d.14.q.2. dicitur ergo infinitum cognosci non posse (ait Doctor) ab aliquo intellectu cognoscente ipsum sm̃ modum suæ infinitatis, modus enim suæ infinitatis est accipiẽdo alterum post alterum, & intellectus, qui cognosceret hoc modo alterum post alterum, cognosceret semper aliquod finitum, & nunquã infinitum, & in hoc sensu dixit Arist. infinitum esse ignotum loc. cit. vt patet ex eius discursu; Neque ob id dicetur infinitum pertransiri, quia transitus propriè successionem dicit. Sed dices, si infinitũ sm̃ modum suæ infinitatis non potest attingi, ergo ab intellectu diuino cognoscetur per modum finiti. Resp. hoc totum posse, & debere concedi in eo sensu, quo dixit D. Aug. de Ciuit. lib. 13.c.18. *quidquid scientia comprehenditur, scientis cognitione finitur*, quod dictum explicat Doctor 3.d.14.q.2.F. ita esse intelligendum, non quòd absolutè finiatur, quia tunc Deus non comprehenderet se, sed finitur cognoscenti; quia respectu eius se habet, ac si esset finitũ, in hoc igitur sensu dicetur infinitũ à Deo cognosci per modum finiti, non quòd verè non cognoscatur, sed quia ita perfectè cognoscitur, vt in diuina cognitione dicatur penitus finiri, quatenus nihil eius remanet cognoscendum; Alia, quæ de infiniti cognoscibilitate desiderantur, videri possunt apud Canon. & Samson. 3. Phys. q. 4. & Bargiũ 1.d.3.q.1.§. *Ad 3. dico, &c.* in his enim, quæ nostri exactè pertractant, nec nouæ difficultates in oppositum à Recẽtiorib. excitantur, non est tempus conterendum.

12 Quartò dubitatur, an infinitũ possit esse maius, vel minus, & id quamplures affirmãt, nedum de infinito syncategorematico, sed etiã categorematico, ita docuisse videtur S. Tho. 3. p.q. 10.art.3. Caiet. ibidem, Ferr.3. Con. Gen.c.57. Masius 3. Phys. disp. de Inf. sect.1. q.4. Ruuius ibidem tract. 2. q.4. Hurt. disp.13. Phys. sect.2. §.21. Arriag. disp.13. sect.p. Complut. disp.18. de Inf. q.7. Fuentes 3. Phys. q.3. diff. 2. art.2. & Alij, quod probant euidẽti ratione; nam si daretur actu infinitus numerus hominum, tunc plures forent oculi, quàm homines, plures digiti, quàm oculi, adhuc plures capilli, quã digiti, nam quiuis homo duos haberet oculos, decem manuum digitos, & multò plures capillos. Nec respondere valet, maius, & minus esse affectiones proprias quantitatis finitæ cum Conimbr. 3. Phys. c.8. q.2. art.4. Nam quicquid continet totum, quod cõtinet aliud, & aliquid præter illud, est maius illo, sed numerus capillorum tot vnitates includit, quot numerus hominum, & adhuc multò plures, ergo est maior illo; quod argumentum, si non concludit, planè omnis via pręcluditur ad probandam illam maximam, quòd totum est maius sua parte, in hac .n. demonstratione fundatur; vnde nec rursus valet dicere cũ eisdem, principium illud, quòd omne totum est maius sua parte, est verum in rebus finitis, non infinitis, quia hoc est primum principiũ, quod in omnibus irrefragabilem habet veritatẽ, & eadẽ ratione, qua eius veritas probatur in reb. finitis, probabitur quoque in infinitis.

Respondet proindè Greg. 1. d.44. q. vlt. art.1. ad 2. maius posse sumi dupliciter, propriè, & impropriè; illa multitudo est maior alia propriè, quando continet tot vnitates, quot illa, & adhuc plures; illa est maior alia impropriè, cùm continet tot, quot illa, sed non plures, licèt contineat aliquid aliud, primo modo totũ est

maius

maius sua parte in rebus finitis, secundo modo tñ in infinitis, ita quoque Tatar. 3. Phys. q. de infinito §. *Tertiò sciendum, &c.* Sed hæc responsio seipsam destruit, quia si vna multitudo tot continet vnitates, quot alia, & adhuc multas alias, necessariò sequitur, quòd plures contineat, quàm illa; quia ex hoc solùm deducitur, vnam multitudinem continere plures partes, quàm alia, quia tot continet, quot illa, & adhuc alias, implicat .n., aliquid includere omnes vnitates alicuius multitudinis, & quasdam alias ab illis diuersas, & non includere plures, nam illæ aliæ vnitates necessariò addunt pluralitatem, quia pluralitâs non est aliud, quàm vnitas pluries multiplicata. Respondet Greg. pluralitatem dicere relationem inæqualitatis, quàm non dicit ly aliud. Contrà, hoc absolutè verum est, sed quando ly aliud additur alijs, tribuit toti vtrumque includenti pluralitatem, & consequenter inæqualitatem.

13 Respondet proindè Vasq. 1. p. disp. 26. c. 3. quòd licèt in infinitis non sit assignare maius, & minus, æquale, vel inæquale sm̃ proportionem, quæ tm̃ inuenitur in rebus finitis, quia tñ vnum infinitum re vera continet aliqua, quæ in alio non continentur, poterit dici vnum infinitum maius altero sm̃ inclusionem, non tñ sm̃ proportionem, & in eodem sensu etiam in infinito totũ erit maius sua parte, non quidem sm̃ proportionem, quia vtrumque erit infinitum, sed tm̃ sm̃ inclusionem. Sed hæc solutio nulla est, nã maioritas, & minoritas proportionis inseparabilis est à maioritate, & minoritate inclusionis, tàm in rebus finitis, quàm infinitis, nam proportio est habitudo quãtitatum inter se, æqualitas est species illius habitudinis rerum quantitatum inter se sm̃ negationem excessus, & defectus, inæqualitas verò est habitudo earundem sm̃ excessum, & defectum entitatis inclusæ, maius vero, minus, & æquale sunt extrema illarum relationũ, iam verò ad has relationes impertinẽs est finitudo, & infinitudo, sufficit .n., vt reperiatur excessus, & defectus entitatis inclusæ, vel eorũ negatio, non .n. sunt res finitæ maiores, vel minores ratione extremitatum, quia illæ non sunt præcisè fundamentum relationis, sed ratione inclusæ entitatis, ita vt eò ipso, quòd vnum plus entitatis includit, quam aliud, præcisis etiam per impossibile terminis, necessariò sit maius illo.

Respondent, in infinitis non dari excessum, hic .n. propriè tantùm est in numero finito, quando .n. per adæquatam numerationem v. g. denarij peruenimus ad quinarium, qui ad denarium cõparatur, vt dimidiũ ad duplũ, & postea prosequimur numerando, immediatè post quinarium sequitur excessus dimidij, & ideò quia in multitudine infinita, vel magnitudine nunquam est peruenire ad dimidiũ, consequenter etiam ad excessum perueniri non potest, qui sequitur immediatè post illud, sed semper, & semper procedimus; vnde in infinitis datur processus, non excessus; sed hæc responsio reijcitur ex dictis, quia inæqualitas est habitudo duarum quantitatum sm̃ excessum, & defectum entitatis inclusæ, sed multò plures vnitates, & numeros includit multitudo infinita capillorum, quàm hominum, ergo illa excedit istam; & si verum est, vnum totum aliud excedere, qñ includit, quicquid includit illud, & etiam aliquid aliud, vt patet in exemplo denarij respectu quinarij allato in responsione, planè cùm numerus capillorũ tot includat vnitates, quot numerus oculorum, & hominum infinitorum, consequenter excedit illos. Immo etiam poterit assignari dimidium, nam infra ostendemus, infinitatem hominum esse dimidium infinitatis oculorum, qui sunt in duplo plures, & sic poterit etiam assignari excessus.

14 Dicẽdum tñ adhuc est, quòd quãuis maius, & minus infinito syncateg. cõpetere possit, tñ categor. prorsus repugnat; ita Scot. quol. 5. sub A. vbi docet, infinitum in actu non posse excedi, idem habet 1. d. 2. q. 2. §. *Quarta via, &c.* & ad 2. princ. & 2. d. 1. q. 3. ad vlt. arg. Mayron. 1. dist. 43. q. 10. Bassol. 2. d. 1. q. 5. Can. optimè 3. Phys. q. 3. art. 3. Conimbr. Auersa q. 24 sect. 2. & probatur; Tum quia ex dictis art. præced. infinitũ in actu est illud, quo non est maius 1. de Cœlo tex.

tex. 130. vbi exponunt, non solùm secũdùm existentiam, sed etiam sm̃ imaginationem, & ideò quia Deus est infinitum ens, dicitur ab Anselmo, quo maius excogitari non potest in entibus, ergo ab intrinseco repugnat infinito excedi ab alio in eo genere, in quo est infinitum. Tum quia infinitum in entitate dicitur esse illud, cui nihil entitatis deest eo modo, quo possibile est omnem entitatẽ haberi in aliquo vno, & hinc probant Theologi, Deum esse simpliciter, & in omni genere infinitum, quia ita omnia cõtinet, vt nihil sit extra ipsum, .i. nihil sit, quod in eo eminenter non cõtineatur, & ideò dicitur habere omnem essendi plenitudinem, ergo à pari infinitum in quantitate continua, vel discreta erit illud, quod continet omnem huiusmodi quantitatem. Tũ 3. vt arguit Canon. infinitum in actu, & infinitum in potentia debẽt per opposita definiri, sed infinitum in potentia definitur, cui aliquid deficit, & cuius semper est aliud, & aliud accipiendum, ergo infinitum in actu definietur per hoc, quòd nihil sibi deficit in eo genere, in quo est infinitum, sed omni excesso aliquid deficit, ergo, &c. Tum 4. quod est imperfectum in aliquo genere, non est infinitum in eo genere, quia infinitum in aliquo genere dicitur, quod habet omne spectans ad illud genus, vndè perfectè, & infinitè calidum est illud, quod habet omnes gradus possibiles caloris, sed omne excessũ in aliquo genere est imperfectum respectu eius, à quo exceditur, ergo respectu eius nõ est infinitum. Tũ 5. quia eò ipso, quòd aliquid exceditur, finitur, & terminatur; finitur .n. ibi, vbi incipit ab alio excedi. Tum 6. quia in quantitate continua illa dicitur extẽsio infinita, quæ vlteriùs, & vlteriùs protenditur sine termino, ergo repugnat dari lineam infinitam, quæ non extendatur sicut altera, nam finiretur ibi, vbi incipit ab alia excedi, & esset tanta, & nõ maior. Tum denique in quãtitate discreta si vnus numerus est alio minor, ergo hic non est tantus, quantus ille, nec tot vnitates includit, quot ille, ergo erit tantus, & non maior, tot vnitates habebit, & non plures, ergo finitus erit, non infinitus?

Respon. auctores cit. pro altera sententia, hæc, & similia argumenta probare tñ, non posse dari vnum infinitũ maius alio formaliter, & in ratione infiniti, nam ratio infinitudinis in indiuisibili cõsistit, .s. in negatione termini, adhuc tñ stat posse vnum infinitum esse maius altero, vel ęquale materialiter, quantùm .s. ad res, ex quibus componitur, quia licèt non possit habere vnum infinitum maiorem rationem infinitudinis alio, potest tñ habere plures res, quibus cõueniat infinitas, & in hoc sensu maior est multitudo infinitorum Angelorum, & hominũ, quàm Angelorum tantùm.

15 Sed contra hanc doctrinam, quæ Recentioribus omnibus satis est familiaris, arguitur, quòd in primis falso innititur fundamento, ꝙ infinitas sit vna forma indiuisibilis, & simplex, quòd omninò dici non potest, cũ sit in subiecto diuisibili, & ideò ipsa negatio finitatis extenditur ad extensionem rerum, quæ dicũtur infinitæ, vnde infinitas erit quidem tota in tota multitudine, sed non tota in qualibet illius parte v. g. in denario, vel centenario. Deinde sicut numerus non est aliqua vna forma ex natura rei distincta à reb. numeratis pręsertim sm̃ istos, sed est aggregatio plurium vnitatum, ita in proposito infinitum non erit nisi aggregatio quædam plurium vnitatum, & ideo si vnitates aggregatæ plus, & minus recipiunt, infinitum quoque formaliter erit maius, & minus. Nec dicere possunt, infinitatem dici formam indiuisibilem, quia exigit aggregationem vnitatum talis rationis, sicut quinarius forma dicitur indiuisibilis quinque vnitatũ, quia in illis quinque fundatur collectiuè sumptis. Nequeunt hoc dicere, quia sequeretur, quòd sicut ablata vnitate a quinario destruitur quinarius, quia destruitur collectio, in qua fundabatur, sic etiam ablata qualibet vnitate destrueretur infinitas. Denique solutio illa se ipsam destruit, nam eò ipso, quod cõcedunt; vnum infinitum posse aliud excedere materialiter, coguntur dicere, quòd etiam excedit formaliter, nam ratio formalis infinitudinis cõsistit in ne-

sin negatione termini, sed eò ipso quòd vnum infinitū exceditur ab alio, finitur, & terminatur, vt probatum est, desinit enim ibi, vbi incipit excedi, ergo &c.

Ex his concludendum est cum hac 2. sententia, infinito categorematico prorsus repugnare maius, & minus, & adhuc primæ sententiæ concedendum est, quod si daretur multitudo infinita hominum maior esse deberet infinitas oculorū, & adhuc maior capillorum, nam vt inquit Suar. disp. 44. Met. sect. 5. n. 49. mens capere non potest, qua ratione singuli dies non sint pauciores, quam horæ, & tota collectio dierū non sit minor, quàm collectio horarum, cùm singulis vnitatibus dierum respondeant vigintiquatuor vnitates horarum; rectâ igitur ratione ostēdit prima sentētia, vnum infinitum categorematicum debere esse maius alio, (si daretur) recta item ratione ostendit 2. sententia, hoc prorsus repugnare, quare hæc erit vna ratio implicantiæ euidenter demonstrās impossibilitatē talis infiniti.

16 Quòd autem infinitum syncateg. possit recipere magis, & minus, Prob. Tum ex ratione ipsius infiniti syncateg. quæ est, quòd extra illud semper aliquid remaneat, quod sibi possit addi. Tū quia sub vna specie multiplicari possunt indiuidua in infinitum, & similiter sub altera specie, maior autem est numerus indiuiduorum possibilium sub vtraque specie, quàm sub vna tantū. Tum quia possunt à creatura produci plures, & plures effectus in infinitū, sed adhuc plures produci possunt à Deo, sicut maior est potentia Dei, quā creaturæ, & tñ hæc omnia sunt syncategorematica infinita. Tum etiam admisso præsertim processu specierū in infinitum, quælibet creatura distat in infinitū à Deo, & tñ sub hac infinitate magis distāt creaturæ imperfectiores, & minus distant perfectiores, sicut istę magis accedunt ad diuinam perfectionē, quam illæ, vt colligitur ex Scoto 4. d. 1. q. 1. §. *Ratio secunda, &c.* Tum denique quia, præced. disp. statuimus hac ratione plures partes proportionales, & indiuisibilia in Cœlo, quàm in grano milij, & tñ vtrobiq; sūt syncategorematica infinita.

Ratio autem, cur hoc infinitum sit capax maioritatis, & minoritatis, & quare rationes allatæ à 2. sententia concludant contra infinitum categ. nō syncateg. attenditur, vt notauit Amic. tract. 18. q. 3. dub. 5. concl. 8. ex diuerso modo essendi vtriusque infiniti, & ex diuerso modo attingēdi infinitatem, nam infinitum syncateg. quia est potentiale, semper potest magis, & magis augeri, & quia nō intrinsecè attingit infinitatem, sed extrinsecè tm̄, ideò potest magis, & minus accedere ad infinitatem; Neque ex hoc, quòd multitudo vna syncateg. partium, v.g. circuli minoris exceditur à multitudine infinita proportionalium circuli maioris, sequitur, quòd habeat terminum intrinsecum, & possit in ea signari vltima pars, sed tñ habere terminum extrinsecum, quem non attingit, .s. infinitatem, vndè licèt secūdū suas partes absolutè loquēdo procedat vlteriùs, & vlteriùs sine termino, tñ sm̄ quid, & comparatione diuisionis circuli maioris potest dici vlteriùs nō progredi, hic tñ non vlterior progressus non tollit infinitatem syncateg. partium circuli minoris, quia benè cōcipi potest, diuisionem vtriusque circuli posse in infinitum protrahi, cū hoc tñ, quòd diuisio maioris magis semper in progressu accedat ad infinitatē, quàm diuisio minoris.

17 Complut. loc. cit. n. 85. conati sunt hanc doctrinam adhibere pro solut. difficultatis eiusdem cōtra infinitum categorematicū, in quo admittunt maius, & minus materialiter, dicentes, infinitū minus habere terminum extrinsecū in comparatione maioris, quatenus non pertingit ad habēdam tantam materiam, quantam numerus maior, non tñ ex tali minoritate sequi, quod habeat terminum intrinsecū, & possit in eo signari prima, aut vltima vnitas; quod tali manifestant exemplo; si si per impossibile daretur aliqua creatura infinitæ perfectionis essentialis intra latitudinem entis creati, tunc & si nō haberet terminum intrinsecum in sua perfectione, haberet tñ pro termino extrinseco infinitam perfectionē Dei, quia quātumuis esset perfecta, nunquam pertingeret ad perfectionem Dei, & nihilominus

nus talis creatura nō ob id amitteret infinitatem in latitudine entis creati. Sed non leuiter falluntur PP. isti, dum solutionē hanc, quæ satis est pro infinito syncategorematico, voluerūt quoque ad categorematicum extendere, nam est omnimoda disparitas, ideò .n. solutio valet ad tollendam difficultatem factam contra infinitum syncateg. quia hoc non habet terminum intrinsecum, sed extrinsecum, .f. infinitatem ipsam, siue magis, siue minus accedat ad eam, at infinitū categ. habet pro termino intrinseco infinitatem ipsam, vndè omnia infinita huius generis debent ex sua ratione formali æqualiter attingere infinitatem, nec in tali attingentia intrinseca potest admitti latitudo illa, quæ reperiri potest in extrinseca, vnde & exemplum illud à Complut. allatum nobis inseruit, & non illis. Posset etiam ad vberiorē doctrinam solutionis allatæ dici, quòd tunc excessus infert terminationem, finem, & vltimum in re excessa, qñ excessus ille inciperet à certa quātitate, & determinata parte excessi, quam in proposito assignare est prorsus impossibile, quia sicut non datur vltima pars eius, ita nō datur determinata pars, à qua incipiat excessus iste.

18 Quintò dubitatur, num infinito possit aliquid addi, vel detrahi, & quidē de infinito categ. in quantitate continua fatentur omnes, nihil posse addi, aut detrahi, qua parte infinitum est, benè tamē qua parte est finitum, vnde si daretur linea hinc incipiens, & in infinitum tendēs versùs Orientem, benè posset illi ex hac parte addi, vel detrahi, quia finita est, at non ex alia, qua in Orientem tēdit in infinitum, quia vbi adderetur, vel detraheretur, ibi esset terminus, & finis totius lineę, sic etiam si daretur corpus vndequaque infinitum, nō posset illi fieri additio, quia talis additio fieri nō posset, nisi per vnionem cum aliqua determinata parte, non .n. fieri potest immediatè cum omnibus, & tunc illa pars determinata esset vltima, vltra quam corpus illud non protēderetur. Posset tñ Deus è medio illius corporis, aut lineæ ex vtraque parte infinitæ auferre, quot vellet partes, semper maiores, & maiores, nam partes illæ essent inter se independētes quò ad existentiam in corpore infinito, sicut sunt modò in finito, & detractis ab infinito quibuscūque partibus finitis, id, quod remaneret, semper infinitum esset, nam sicut continuum exhauriri non potest per ablationem partiū proportionalium finitarum, quia partes proportionales eius sunt infinitæ, ita neque infinitum corpus exhauriri potest per ablationem æqualium finitarum, quia partes ęquales illius sunt infinitæ.

De infinito autē categorematico discreto absolutè fatentur posse augeri, & minui intra latitudinem infinitatis, nam si infiniti milites Hispani, & infiniti Galli bellum ineant, & Hispani mille Gallos occidant, minor remanet exercitus Gallorū Hispano, sed adhuc infinitus, quòd si loco occisorum alij mille Galli subrogentur, non vtique mutāt rationem infiniti numeri, cui addūtur, tñ intra limites, seu rationem infiniti constituunt maius, quàm esset antea post prælium, sicut decē additi numero centenario, vel ab eodem detracti non tollunt rationē numeri finiti, tamen intra limites finiti cōstituūt maiorem, vel minorem numerum.

19 Sed pòtius dicendum est, spectata natura infiniti categ. non posse additionem, nec detractionē pati, siue sit cōtinuum, siue discretum. Tum quia infinitum intra latitudinem infinitatis non potest suscipere magis, & minus, ergo nec augeri potest, ac minui, vnde non valet assūpta paritas de multitudine finita, quæ suscipit magis, & minus intra latitudinē numeri finiti. Si dicatur, infinitum in additione nō fieri maius, nec in detractione minus; præterquamquod hoc manifestè repugnat naturæ additionis & detractionis, nam additio partium alicui toto illud auget, detractio minuit, tunc sequitur, totum nō esse maius sua parte, vt discurrenti patebit. Tum quia hæc additio, vel detractio, aut fieret sm̄ partes finitas, vel etiam fieri posset per infinitas, additio neutro modo fieri potest, quia infinitum in aliqua specie includit omnes res possibiles in illa specie, & natura specifica

ea adęquatur in illa infinitate, nam infinitum est, quo maius non solùm dari, sed nec etiam cogitari potest in eo genere, vt iam probatū est; & neutro etiam modo fieri potest detractio, nō quidem sm̄ partes infinitas, adhuc alijs infinitis remanētibus, sic .n. Deus posset creare infinitos homines, & singulos cum vna rosa, & postea rosas ab omnibus auferre singulis adhuc remanentibus cum rosa, quod implicat; sed nec etiam talis detractio fieri potest per partes finitas, nam si ex infinitis hominibus productis posset Deus annihilare centum, vel mille, vtique posset etiam eosdem reproducere, & addere infinitis, qui remanserant, vnde eadem ratione poterat ab initio non creare illos centum, vel mille, sed postea, & illis infinitis antea creatis addere, quod est impossibile, nam probatum est, infinitum esse additionis incapax.

20 Respon Aliqui, hæc argumenta probare tm̄, fieri non posse additionem quantitati continuæ infinitæ, non tn̄ discretæ, quia totum continuum est vnum simpliciter, vnde si fieret additio, fieret toti per se primo, & cùm hoc sit infinitū, fieret per se primò additio infinito; totū verò discretum est simpliciter plura, & in eo sunt diuersæ vnitates, quæ sub diuersa ratione componunt collectionem finitam, & infinitam, nam si omnes simul sumantur, componunt infinitam, si verò distributiuè sm̄ aliquem numerum finitum, vt decem, centum mille, componūt finitā, vnde cùm additio in toto discreto fiat per se primò partibus, poterit totū suscipere additionem sm̄ aliquam collectionem partium finitam. Sed cōtrà, quia in infinita collectione non sunt diuersæ vnitates, quæ fundant finitatem, & quæ fundant infinitatem, sed sunt omninò eędem, quæ sm̄ diuersam rationem dicūtur componere collectionem finitam, & infinitam, ergo à parte rei, si fit additio finitis, fiet etiā infinitis; & cùm discreta quantitas non consistat, nisi in aggregatione plurium vnitatum, planè ad variationem earum, debet ipsa quoque in se variari, immo cùm eius vnit. s non pendeat ex partibus suis distributiuè, sed collectiuè sumptis, destruetur, vna ex illis partibus detracta, & augebitur, vna addita, vt patet in quacunque specie numeri finiti, talis .n. est natura totius collectiui, vt per vnius partis ablationē destruatur, quia pendet indiuisibiliter à singulis.

Respon. Alij, duplicem esse posse infinitatem hominum v. g. vnam vndequaque complectentem omnes prorsus homines possibiles, & huic certum est, non posse addi alium hominē, alteram determinatam, quò ad vnam seriem, & hanc cōstat totam sm̄ se esse sumptā, si tota est producta, quia illa series infinitatis non est capax aliorum hominum, sed si alij sunt producibiles, inchoant aliam infinitatē, sicut si numerus denarius esset vltimus numerus, quo non possit esse maior, si fierēt aliæ vnitates, non cresceret numerus denarius, sed fieret alius numerus denarius, & in sententia Scotistarū producto summo calore, potest vtique alter produci in ęquali gradu, sed cum illo non efficiet calorem magis intensum, quia nō est capax vlterioris intensionis, & hæc fuit responsio Mayronis 1 d. 43. q. 10. art. 2. vbi ait, producto infinito, posse adhuc produci infinities infinita, nec esse statum in vna infinitate.

21 Sed contrà. Tum quia vt supra demonstratum est ex Scot. quol 5. de ratione infiniti categorematici vt sic, est, q̄ nihil sibi deficiat in eo genere, in quo est infinitum, vndè infinitum in magnitudine est id, cui nihil deest magnitudinis, & infinita multitudo indiuiduorū in aliqua specie est, quæ absorbet omnia indiuidua possibilia sub illa in quacunque serie excogitabili, vt fusè probat Rubion. 1. d. 43. q. 1. Tum quia non sunt compossibilia plura infinita formaliter in eodem genere infiniti, vt docet Arist. 3. Cœli 53. *impossibile est, vt vnum infinitum sit extra aliud*, & Scot. quol. 5. alioquin in genere entis esse possent duo entia infinita, & duo Dij. Tum 3. quia vel sub eadem specie potest Deus tātam indiuiduorum multitudinem producere, vt adæquetur latitudo illius speciei, vel non: si primum, ergo vltra illā infinitatem non erit alia possibilis; si sm̄, vel id asseritur in hoc

sensu, vt non tot indiuidua possit producere, quia adhuc plura possit, & sic est relinquere infinitum categorematicum, & amplecti solum syncategorematicum, vel si dicatur posse vnam infinitatem categorematicam, & adhuc aliam, & aliam, & tunc deueniendum erit ad infinities infinitas, in quibus nec status dari debebit ob eandem rationem, qua non dabatur in vna infinitate, & hoc est facere infinitates categorematicas esse quoque syncategorematicè infinitas; sed melius est dicere, indiuidua ipsa possibilia esse syncategorematicè infinita, non autem infinitates categorematicas eorum. Tum 4. quia si possibile esent plures series infinitatū categorematicarum indiuiduorum sub eadem specie, falsum est, quòd vna alteri addita non faceret maiorem multitudinē quia non est aliud multitudinem augeri, quàm plures vnitates includere, sed plures vnitates esent sub duplici serie, quā sub vna; vnde non est ad rem exemplum de duobus caloribus in summo ex Scoti doctrina allatum, quia vt illi faciant maiorem intensionem deberent continuari, & in eodem subiecto recipi, quod necessarium non est ad multitudinem constituendam. Tum demum quia si plures tales infinitates essent possibiles, vtique omnes istæ deberent in vna sola infinitate includi, non .n. dari potest multitudo semel infinita, sed necessariò poni debet infinities infinita, cum .n. in ea non tm̄ poni debeant infinitæ vnitates sed etiam infiniti binarij, ternarij, & sic de singulis numerorum speciebus, consequenter erūt in ea infinitæ vnitatum infinitates, nam infiniti binarij exigunt duas vnitatum infinitates, ternarij tres, & sic de alijs.

22 Ex his concludendum est cum hac 2. sententia, naturæ infiniti categ. siuè in continua, siue discreta quantitate ponatur, repugnare prorsus additionem, & detractionem, sicut repugnat magis, & minus; & adhuc primæ sententiæ concedendum est, quòd si tale infinitum daretur, posset ei aliquid addi, vel detrahi, nam nulla videtur ratio, cur Deus ex infinitis hominibus productis possit aliquos annihilare remanentibus alijs, non .n. maiorem dependentiam habent partes inter se, vt componunt infinitum, ac vt componunt finitum, & ideò sicut quęlibet pars multitudinis finitæ potest destrui remanente alia, idem dici poterit, ac debebit de partibus infiniti, & sicut potest Deus iterum reproducere illos homines, & addere infinitis, qui remāserāt; sic poterat ab initio illos non creare, sed postea de nouo addere; Quòd si hæc duo inter se pugnare videantur, mirum esse non debet, quia hæc quoque est vna ratio implicantiæ cōtra infinitum, quam expressit Doct. cit. 1. d. 2. q. 2. ad 2. princ. dum ait, *Corpus infinitum, si esset cum alio, fieret totum maius vtroque ratione dimēsionū, quia dimensiones alterius corporis esent aliæ à dimensionibus corporis infiniti, & eiusdem rationis cum eis, & ideò totum maius esset propter diuersitatem dimensionum, & totum nō maius, quia dimensio infinita non potest excedi.*

De infinito autem syncateg. dicendū, esse capax tàm detractionis, quàm additionis, quod probatur; tum experientia, quia quodlibet continuum, quod constat ex partibus proportionalibus syncategorematicè infinitis, crescere potest in infinitum per appositionem, & decrescere per diuisionem, & subtractionem. Tum ex ratione talis infiniti, quod est talis naturæ, quòd sēper extra illud aliquid remanet accipiendum, ergo semper est aliquid extra, quod potest addi, imò cum suaptè natura sit incompletum, semper est capax additionis, per quam affertur semper cōplemētum maius, & accessus ad infinitatem. Tum tandem quia vt patet ex dictis, duplex esse potest infinitum syncategorematicum, aliud partim in actu, & partim in potentia quò ad existentiam, & hoc quantùm ad partes existentes semper dicitur in potentia ad possibile, quę sibi possunt addi, & ex tali potentia dicitur infinitum, quia quantùm ad id, quod est in actu, est finitum; aliud verò, quod est in actu quò ad infinitas partes, seu finitas in infinitum, & hoc etiam dicitur esse in potentia ad alias adhuc partes, quę sibi possent addi.

23 Sed

23 Sed dices, infinitum categor. non potest additionem admittere, quia pars illa, s**m** quam immediatè fieret additio, esset determinata, & consequenter vltima illius magnitudinis, vel multitudinis, ergo neque infinitum syncategor. potest additionem admittere ea ratione, qua infinitum est. Resp. infinitum syncategor. quod partim est in actu quo ad partes finitas, & in potentia quò ad infinitas, additionem sumere, vt finitum est, & ideò fit ei additio in parte determinata, & vltima, sed infinitum syncategor. quod habet actu infinitas partes proportionales, potest additionem sumere, etiam quatenus infinitum, absque quòd signetur vltima pars, cùm .n. huiusmodi partes non sint determinatæ, sed indeterminatæ quò ad tantitatem, & vna inclusa in alia, non potest vnquam vltima pars signari, & immediata, cui fiat additio, quia nulla ibi est talis, & ideò additio fit per se primò toti, & secundariò partibus, & quia totum est simpliciter finitum, ideò additio per se primò fit finito, & secundariò infinito; hoc autem de infinito categ. dici non potest, cum .n. omnes suas partes haberet æquales, & determinatas, tàm quò ad existentiam, quàm quò ad tantitatem, planè additio fieri non posset, nisi in parte determinata, quę proinde esset vltima.

QVÆSTIO II.

An creari possit infinitum in essentia categorematicum, vel saltim syncategorematicum.

24 SEnsus quæsiti quò ad 1. partem nō est de infinitate essentiali in tota entis latitudine, infinitum .n. in hoc sensu est quod absorbet omnem perfectionem possibilem in ratione entis, & talis est sola perfectio diuina, quæ est incōicabilis creaturæ, quia infinitas essentialis in tota entis latitudine inter cæteras perfectiones includit etiam independentiam, quæ cùm creaturæ repugnet, necessariò etiam talis infinitas illi repugnabit; sensus ergo quęsiti est de infinitate essentiali sub latitu line entis creati, vt notauit Bassol. 1. d. 43. q. vn. art. 2. an s. possit dari creatura, quæ dicat perfectionem specificam infinitam, adhuc t**n** à Deo dependentem, & hoc siue in genere substātiæ, siue accidentis, & quàmuis cōior Opinio sit negās, non defuerunt t**n**, qui oppositam sit tutari, & nuper eam amplexus est Auersa q. 43. sect. 8. & 9. vbi quamuis cum cōi defendat, repugnare infinitum in intensione, extensione, & multitudine, admittit t**n** esse possibile infinitum in perfectione essentiali, & specifica, quia hęc infinitudo non est per modum latitudinis intensiuæ, vel extensiuæ, sed indiuisibiliter se habet, & impossibilitas infiniti rationabiliter argui non potest (inquit ipse) nisi ex latitudine illa intensiua, vel extensiua.

Quò ad alteram quæsiti partem, quamuis cōior Opinio admittat de potentia Dei absoluta processum syncategorematicum in speciebus, ita quòd quacunque data, adhuc potest Deus perfectiorem creare in infinitū, ita Suar. disp. 30. Met. Conimbr. 3. Phys. cap. 8. q. 3. ar. 3 Complut. ibi disp. 18. q. 3. Auersa cit. sect. 4. Amic. tract. 18. q. 5. dub. 4. ex D. Bon. 1. d 44. q. 1. & Mayron. 1 d. 43. q. 9. Opposita t**n** Sententia grauissimis viris visa est probabilis, Henr. quol. 8. Aureol. 1. d. 44. art. 4. Durand. ibi q. 2. Ocham q. vn. Scot. 2. Met. q 6. quod etiam significat 3. d. 13. q. 1. vnde Scotistæ cōiter hanc defendunt vt Scoti opinionem circa ea loca, & Vulpes tom 2. 1. p. disp. 42. art. 2. Smisinch. tract. 3. disp. 7. q. 5. Fuent. 3. Phys. diff. 2. q. 3. art. 5. & alij passim quod, & nouissimè Ariag. defendit disp. 13. Phys. sec. 3.

ARTICVLVS I.

Resoluitur quæstio quò ad infinitum categorematicum.

25 DIcendum est, dari nō posse creaturam categorematicè infinitā quò ad gradum specificū. Concl. est cōis, sed probationis difficilis; Scotistæ passim eam probare solent, quia talis creatura esset ens per essentiam, & non per participationem, quia haberet perfectionem essentialem sine termino, & cum to-

ta plenitudine essendi, atque ita non esset creatura, sed Deus; ita P. Vulpes tom. 1. 1. p. disp. 13. art. vlt. Faber. 1. disp. 22. & 3. disp. 29. & 12. Met. disp. 12. cap. 2. Fuét. cit. art. 1. & alij passim. Sed hęc ratio ostendit tm̃ non posse creari infinitum sm̃ essentiam in tota latitudine entis, at hìc est quæstio de infinito in latitudine entis creati, quod dependentiam non excludit, & malè ex infinitate entis creati in aliquo certo genere deducitur infinitas simpliciter, & in tota entis latitudine, vt docet Doctor. 1. d. 8. q. 3. R. cuius ratio est, quia data creatura sic perfecta, adhuc excederetur à Deo, & respectu Dei non esset infinita, sed tm̃ respectu creaturarum sub ipsa possibilium in infinitum, vt notauit Canon. 3. Phys. q. 3. art. 3. & Lychet. quol. 5. §. *Respondeo ad omnes obiectiones, &c.* soluendo secundam contra primum dictũ, vbi docet, quòd aliud est loqui de infinito simpliciter, in quo ponitur omnis perfectio virtualiter, & eminenter, & aliud est loqui de infinito intẽtiuè in genere, vt v. g. albedo infinita infinitũ primi generis excludit omnẽ imperfectionem, & independentiam, non autem infinitum secundi generis, vnde 1. dist. 8. q. 2. §. *Sed videtur, &c.* ait idẽ Lychet. quod si daretur substantia illimitata continens virtualiter, non tm̃ accidentia, sed etiam plures substantiæ species, adhuc ista foret in genere, & à Deo dependens, vt patet de Sole.

Thomistę verò, vt Complut. cit. q. 2. probant, quia quicquid est sub aliquo genere, debet esse finitũ sm̃ essentiam, nam differentia limitat naturam generis, & genus est potentiale ad illam, & cùm omne genus diuidatur per differentias oppositas, quarum vna excludit perfectionem alterius, necessariò vtraque debet esse determinatę perfectionis in illo genere, & ideò repugnat aliquid esse sub genere, & habere infinitam perfectionem essentialem, qua ratione etiã vtitur Fuent. loc. cit. quia Scotus etiam 1. d. 8. q. 3. hac ratione excludit Deum a genere, quia quicquid est in genere, est ens limitatum. Et confirmari posset hæc ratio ex eo, quod docet quol. 5. quod infinitum debet includere omnia in illo genere, in quo est infinitum, & ideò si daretur essentia infinita continens omnes perfectiones in aliquo genere, planè nulla alia prorsus possibilis foret species sub eo genere.

26 Sed hæc ratio non magis concludit, quam prima; tũ quia inclusio rei sub genere tollit tantum ab ea infinitatem in tota latitudine entis, quia excludit ab ea esse a se, esse actum purum, habere necessitatem essendi, & similia, non tñ excludit infinitatem essentialem in eo genere; & in hoc sensu procedunt rationes Scoti loc. cit. quibus probat, quod Deus non est in genere, quia tunc nõ esset à se actus purus, & summè necessarius; tum quia licèt differentia limitet naturam generis, & vt speciẽ distinctam ab alijs constituat sub eo, nõ tñ limitat naturam speciei, nisi ipsa differentia supponatur finita, sed si in eo genere esset infinitæ perfectionis, & virtualiter contineret differentias omnium specierum inferiorum, planè species ab ea constituta esset infinitæ perfectionis essentialis; tum etiam quia, & si differentiæ oppositæ sint incompossibiles formaliter sm̃ proprias, & specificas rationes, tñ quod ambæ virtualiter contineantur in aliqua eminentiori differentia implicare non videtur; nam experimur, assensum, & dissensum coniungi non posse simul sm̃ proprias, & specificas rationes formaliter, & tamen virtualiter contineri in eadem potentia intellectiua; tum denique quia falsum est, infinitatem vnius speciei ablaturam fore existentiam, & possibilitatem aliarum sub eodem genere; videmus. n. animam rationalem virtualiter continere animas inferiores, quarũ tamen existentiam non impedit, Deus est infinit' in ratione ẽtis, nec tamẽ aliorũ entiũ possibilitatẽ impedit, & existẽtiã.

Alij impossibilitatem talis creaturę ex eo probant, quòd data tali creatura perfectionis infinitæ, hæc naturaliter videret Deum, esset naturaliter in gratia ipsius impeccabilis, potens Deum comprehendere, cognoscere futura contingentia, &c. quæ ratio similiter non concludit, nam semper negabitur sequela; cùm adhuc ista creatura ponatur a perfectio-

ne

ne Dei infinitè distare, & si aliquam vim haberet, solummodo impossibilitatem ostenderet in genere creaturæ intellectualis, non autem in alijs generibus.

27 Cùm igitur hæc impossibilitas à priori ostendi nequeat, nec euidenter, ac immediatè à posteriori cõcludi, quod talis creatura non tm̃ in genere esset infinita, sed simpliciter, & absolutè, atque ità Deus, id tamen ostendi potest à posteriori implicitè. Primò per famosam Scoti regulam, quam docet 1.d 8.q.3.R. nũquam ad summum in inferiori sequitur summum in superiori, nisi illud inferius sit nobilissimum contentum sub illo superiori, sicut nõ sequitur, perfectissimus asinus, ergo perfectissimum animal, sed benè gratia materiæ sequitur, perfectissimus homo, ergo perfectissimũ animal, quia homo est perfectissimum animaliũ, si igitur creata specie accidentali potest creari perfectior scilicèt substantialis, creata substantiali corporea potest creari perfectio, .s. spiritualis, certè creata demum substantia spirituali infinitè perfecta, per datam regulam concludi potest, quòd hæc sit Deus, quia cùm substantia spiritualis sit perfectissima contenta sub ente, argui potest, est perfectissima, & infinita substantia spiritualis, ergo est perfectissimum, & infinitum ens. Bassol. cit. conatur hanc consequentiam elidere negando, quòd substantia spiritualis absolutè loquendo sit perfectissimum contentum sub ente, hoc .n. est substantia spiritualis, quæ est necesse esse, & actus purus, & omnem perfectionẽ includit in tota entis latitudine, & ideò in allata consequentia, inquit committi fallaciam à sm̃ quid ad simpliciter. Sed Vir iste supponit, posse dari creaturam infinitam etiã in genere substantiæ spiritualis, cum dependentia tñ à Deo, & alijs imperfectionibus creaturam consequentibus, & inde ait deducere non licere, quòd esset perfectissimum ens in tota entis latitudine, quod vtique verissimum est, facto semel illo supposito, sed hoc suppositum est, quod negamus, & dicimus, quòd data tali substantia spirituali sic infinita, posset concludi, quòd esset perfectissimum ens, quia esset perfectissimum contentũ sub ente, nec hoc negari potest, nisi supponendo, quod probandum est.

Secundò efficaciùs probari potest omnibus illis rationibus, quibus probat Scotus in 2.d.3.q. 10 non posse dari speciem impressam, quæ distinctè repræsentet omnes quidditates creatas possibiles, quia inquit Doctor, dari nequit aliqua quidditas creata illi speciei correspondens, in qua virtualiter contineatur cæteræ naturæ creatæ, ex quo loco manifestè deducitur proposita conclusio cum eius probatione, cùm .n. species se habeant sicut numeri 8. Met. tex. 10. & infinitæ species syncategorematicæ possibiles forent sub ea, quæ supponitur categorematicè infinita, planè ex hoc, quòd virtualiter, & eminenter contineat omnes illas, quarum vna semper est alia perfectior, clare deducitur, quòd sit simpliciter, & absolutè infinita in genere entis, & non tm̃ in certo genere: Videantur rationes Doctoris loc. cit. quia mirabiliter hanc impossibilitatem probant, quisque .n. pro libito poterit eas huic proposito applicare; ita etiã notauit Lychet. 2.d.2.q. 9. §. *Respondetur ad primum, &c.* in solutione ad .4. vbi ait, quòd quidditas intensiuè infinita sm̃ gradus specificos esset infinita simpliciter, quia æquiualeret secundùm perfectionem infinitis speciebus.

28 Tertio ostendi potest omnibus illis rationibus, quibus demonstratur, quacumque specie data posse adhuc Deum creare perfectiorem, & perfectiorem, & sibi in infinitum proximiorem in tota entis creati latitudine, nam si posset aliquã creare infinitam, quia perfectiorem creare non posset, consequenter concludi deberet, talem speciem à Deo non distare in perfectione, quia si distaret, vtique supra ipsam alia adhuc perfectior, & perfectior species creari posset, & hac ratione vtitur Bassolus 1.p.q.7.art.4. dub.13.nu. 11. Demum probari posset ostendendo inductione, talem speciem locum habere nõ posse in vllo genere siue accidentis, siue substantiæ, siue sub genere inanimatorum, siuè animatorum, nec vegetantium, nec sentientium, nec intelligentium, vt

facit Amic. cit. dub. 2. & 3.

Sed contra Obijcitur 1. Tum quia Deus potest producere speciem perfectiorẽ in infinitum, ergo poterit creare infinitè perfectam, quia in collatione specierum possibilium tandem aliqua infinitæ perfectionis reperiri debebit. Tum 2. quia infinitæ potentiæ actiuæ debet respondere effectus proportionatus, ergo potentiæ Dei infinitæ categorematicè, & per essentiam, poterit correspondere effectus consimilis; Tum 3. quia si Deus per impossibile ageret necessitate naturę, vtique talem produceret effectum, quia tunc applicaret totam virtutem suam, ergo idem nunc facere posset, cum ei liberum sit totaliter eam applicare, vel non applicare. Tum 4. quia Deus potest creaturæ infinitatem cõmunicare quò ad durationẽ, & præsentiam creando illam ab æterno, & replicando vbique, ergo pariter infinitatem essentię participatam, & dependẽtem. Tum 5. quia hæc infinita perfectio in essentia adhuc esset infra perfectionẽ diuinam, quia esset in certo genere, non autem in tota latitudine entis. Tum denique quia hæc infinitas essentialis specierum, vt ait Auersa, non consistit in aliqua latitudine intensiua, vel extensiua, sed in indiuisibili, at impossibilitas infiniti argui non potest, nisi ex tali latitudine.

29 Resp. ad 1. negando conseq. quia ex tali processu syncategorematico potius sequitur oppositum, quod nunquam erit deuenire ad speciem infinitè perfectam, vt patebit art. seq. Ad 2. effectus infinitus negatiuè, qualis est illa successiua inexhausta productio plurium, & plurium specierum possibilium, satis proportionatus est infinitæ potentiæ Dei, cùm id per nullam finitam potentiam fieri possit, nec ob id potentia ipsa Dei dici debet finita in infinitũ, sicut obiectũ ipsum possibile, siquidem est tota actu, & per se perfecta in sua entitate, continens eminenter perfectiones specificas omnium effectuum sic infinitorum; & si non attingit effectum infinitũ in essentia, defectus non est ex parte eius, sed ex repugnantia rei; satis etiam proportionatus effectus infinitæ potentiæ Dei est res quælibet creata, & finita, si attendatur modus, quo potest a Deo ex nihilo produci. Ad 3. admissa hypothesi illa impossibili adhuc negatur conseq. quia cùm tale infinitum in essentia sit impossibile, produci non potest quantumcumque applicetur diuina virtus ad agendum. Ad 4. negatur paritas, quia cum limitatione creaturæ benè stat, quòd ab æterno producatur, & vbique replicetur, vt infra suo loco patebit, sed infinitas in essendo illi repugnat, quia facit eam infinitè perfectam, quatenus æquiualeret infinitis perfectionib⁹ specificis, quas in se eminenter contineret. Ad 5. negatur assumptum, ex continentia. n. eminentiali infinitarum specierum in tali natura argueremus, ipsam esse infinitam simpliciter, & absolutè, & non in certo genere tm̃. Ad 6. negatur minor, satis. n. ostẽditur impossibilitas infiniti in essentia, quamuis eius infinitas in indiuisibili cõsistat, ex eminentiali continentia infinitarum specierum in eo.

Secundò arguit Auersa, quod non solũ possibile sit tale infinitum in essentia, sed etiam de facto detur in rebus supernaturalibus, & moralibus; vnio. n. hypostatica cum persona diuina est infinitæ excellentiæ; omne opus Christi Domini erat infiniti valoris: peccatum dicitur esse infinitæ grauitatis, quia est offensa Dei infinitè digni; visio etiam beatifica est infinitæ excellentiæ, quia clarè attingit Deũ. Et in naturalibus possibilis esset talis virtus motiua, quæ haberet vim velociùs semper, ac velocius mouendi, & possibilis esset substantia, cui talis virtus esset connaturalis, f. Angelus; Item subiectum tantæ capacitatis in recipiendo, vt de se aptum esset suscipere maiorem semper, & maiorem qualitatem, & similiter causa productiua maioris semper, & maioris qualitatis, quæ omnia essent infinita in essentia in suo genere; imò de facto intellectus noster habet virtutem percipiendi plura, & plura sine termino eliciendi actus, ac recipiendi habitus magis, ac magis intensos, similiter voluntas, ergo, &c. Accedit, quod possibilis est species distinctè repræsentans diuinam essentiam, quę proinde in genere repræsentantis infinita

censeri debet, cum nequeat dari perfectior illa.

30 Resp. nihil horum concludere infinitum in essentia, nam quantùm attinet ad ordinem supernaturalium vnio hypostatica est physicè finita, sicut & Christi meritum, & moraliter tm̃ censentur infinita, quatenus ex Verbo infinitam quandam contrahunt dignitatem, & excellentiam sm̃ moralem existimationem, quæ etiam infinitas in genere moris non habet propriè rationem infinitatis positiuæ, sed potius cuiusdam summitatis, & excellentiæ in certo genere; & eodem modo è contra peccatum dicitur esse infinitæ grauitatis, quia .n. est offensa Dei, inde contrahit summitatem quandam in genere mali, vt dicitur in proprijs tract. Theologicis, & idem dicendum de visione beatifica, quòd ratione obiecti habet summitatem quandam in genere visionis, sed non propterea est intrinsecè infinita in essentia, In rebus autem naturalibus falsum est, possibilem esse virtutem motiuam, quæ vim habeat velociùs semper, ac velociùs mouendi, & virtus productiua maioris semper, & maioris qualitatis, quia tales virtutes essent infinitæ perfectionis, quod facilè ostendi potest per maximam Scoti in 2. d. 3. q. 10. A. Vbi pluralitas numeralis requirit maiorem perfectionem, ibi infinita pluralitas requirit infinitam perfectionem, & virtutem, vt si posse portare simul plura pondera, concludit, maiorem virtutem posse simul portare infinita pondera, siuè nõ tot quin plura, concludit infinitam virtutem, sic in proposito posse mouere se, vel aliud corpus per aliquod spatium per horam arguit aliquam virtutem in motore, posse illud mouere per medium horam per idẽ spatium arguit maiorẽ virtutem, posse mouere per quadrantem, adhuc maiorẽ, ergo posse mouere velociùs semper, & velocius in infinitum arguit infinitam virtutem in motore, & currit eadem paritas de causa productiua maioris semper, ac maioris qualitatis. Nec obstat dicere, talis virtꝰ ex hoc argueret tm̃ infinita in potẽtia, & syncategorematicè, Nam potentia diuina ex hoc ostenditur infinita categorematicè, quia non potest tot producere creaturas, quin plures semper producere possit se inuicẽ excedẽtes in perfectione.

31 Nec quia intellectus virtutem habet producendi plures, & plures intellectiones sine termino, idcircò infinitæ virtutis censendus est, quia tunc tm̃ hoc sequitur, quando quodlibet producibilium requirit specialem perfectionem in causa, intellectus verò non requirit sic aliã & aliam perfectionem, vt hanc, & illam intellectionem eliciat, sed per eandem virtutem partialiter concurrit ad cognitionem obiecti imperfectioris, sicut & perfectioris, vt docet Lychet. 2. d. 3. q. 10. vbi latè, & subtiliter hoc dubium prosequitur. Nec similiter, quia intellectus recipere potest habitus magis, ac magis intensos, est infinitæ perfectionis, quia vt Lychet. ibi docet ex Scoto 3. d. 14. q. 2. in fine recipere passiuè à toto genere nullam dicit perfectionem, vt patet de materia prima, quæ habet capacitatem ad infinitas formas, vndè etiam si fieret subiectũ illud, quod cõtẽdit Auersa tãtę capacitatis, vt susceptiuũ esset maioris semper, & maioris qualitatis, hoc in ipso nullam argueret infinitam perfectionem. Denum species impressa diuinæ essentiæ, quãuis sit possibilis, & distinctè diuinam essentiam repræsentaret, non idcircò infinitæ perfectionis censenda est, quia eam repręsentaret finito modo, & non quantùm repræsentabilis est, vt notat Doctor 2. d. 3. q. 9. I. & illa calculatio, quæ fieri solet, quod species est perfectior, quò est perfectioris obiecti, non infert infinitatem in specie, sed tm̃ summitatem quandam, & excellentiam in serie specierum, cuius ratio est, quia, cùm species ex sua natura semper ab obiecto deficiat, calculatio procedit, & crescit sm̃ proportionem, non verò ad æqualitatem, per quod in Theologia multa eneruantur argumenta in materia de merito Christi, & grauitate peccati.

32 Tertiò ex calculatione virtutis supra virtutem colligitur virtus infinita, vt patet ex illa Scoti maxima iam relata 2. dist. 3. q. 10. A. & hac via colligunt Theologi infinitatem diuinæ potentiæ, ergo

pariter ex calculatione excessus vnius speciei super aliam in infinitum in ea specie argui poterit, & debebit infinita perfectio, sed inter accidens, & substantiā sunt possibiles infinitæ species syncategorematicè accidentiū, quarum nulla vnquam pertingeret perfectionem substantiæ, sic etiam inter speciem humanam, & brutalē infimam possibiles sunt infinitæ species brutorum, quarū nulla vnquam attingeret perfectionem speciei humanæ, ergo de facto multę dantur species, quę in perfectione æquiualent infinitis, atque ita erunt infinitæ perfectionis, si modus ille arguendi calculatorius tenet.

Respondet Amic cit. nu. 15. ex Scoto 1. d. 2. q. 1. §. *Ostensis igitur, &c.* & d. 3. q. 1. ad 3. & 3. d. 14. q. 2. ex præfata calculatione solùm colligi infinitatem in superiori respectu inferiorum, qñ continet omnes, & singulas perfectiones eorum formaliter, vel eminenter, aut virtualiter, quando autem nullo ex istis modis cōtinet inferiora, colligi non potest in superiori, nisi gradus superioris rationis, quā doctrinam fusè declarat Lychet. loc. cit. vbi distinguit de duplici continētia eminentiali, vna per essentiam, & per participationem altera, & hanc iterum subdistinguit, quædam .n. attenditur in correspondentia maioris perfectionis, non tñ illa maior perfectio continet minorem, quædam verò attenditur in correspondētia maioris perfectionis, & in continentia etiam minoris, quo sensu anima rationalis dicitur continere sentientem, & vegetantem, & ex continentia eminentiali tñ per essētiam, vel per participationem secundo modo significat argui posse infinitatē in aliqua specie superiori, si eo modo cōtineret infinitas inferiores, & eandem habet doctrinam 1. d. 3. q. 1. 2. 3. & 6. & d. 3. q. 7. in fine, & quol. 14. in fine, & alibi sæpè; in proposito verò homo non continet in eo sensu infinitas species brutorum, sed tñ obtinet gradum superioris rationis, & sic etiam dicendum de substantia in ordine ad infinitas accidentium species possibiles; etsi enim multas virtualiter contineat, non tamen omnes.

33 Sed dices, homo .n. infinitū distat ab infima specie in genere brutorum, & substantia ab infima specie in genere accidentis, ergo sicut ex infinita distantia Dei à creatura arguimus in Deo perfectionem essentialem simpliciter infinitā, in qua fundatur talis infinita distantia, sic etiam in proposito dicendum erit. Resp. negando paritatem, distātia enim Dei à creatura est simpliciter infinita, quia fundatur in entitate Dei eminenter continēte omnes perfectiones creaturarum possibilium, at distantia, qua homo differt ab infima specie brutorum, & substantia ab infima accidentium, & sic in alijs generibus, est distantia tñ sm̄ quid infinita, quæ fundatur in excellentia gradus superioris rationis, & ordinis, quam nūquam attingere possunt res inferioris, & ideò sicut diximus ex calculatione perfectionis vnius speciei supra aliam in infinitum non colligi infinitatem simpliciter, nisi qñ perfectio superioris ordinis continet formaliter, aut virtualiter, & eminenter perfectiones ordinis inferioris; ita in proposito dicendum est de indeterminata distantia vnius speciei ab alia, quod non infert infinitatē simpliciter in specie sic distante, nisi superior illa species contineat perfectiones omniū inferiorum virtualiter, vel eminenter modo explicato.

Hoc totum significauit Tatar. quol. 5. ab initio, dum ait, quòd non sequitur, hoc excedit aliud in infinitum, ergo est infinitum, quia est arguere à dicto sm̄ quid ad dictum simpliciter, sed oportet addere, hoc excedit illud in infinitum infinitè, sic .n. esset infinitæ entitatis. Et si obijcias (ait Tatar.) Scotum quol. 5. sub B, quod vnum finitum aliud excedit in aliqua proportione determinata, ergo nō in infinitum. Respondet Tatar. Doctorem per hoc non velle, quòd species superior excedat inferiorem in proportione determinata dupla, vel tripla, quia tunc posset facere Asinum perfectum vt est homo, sed solùm vult habere, quod ens finitum nō excedit aliud, sicut ens infinitum, quia ens infinitū infinitè excedit, idest in entitate infinita; quam solutionem Doctor ibidem insinuat illis verbis, *Qualitercunque procedis in entibus semper esset dare in*

re in qua proportione determinata supremum excedit infimum, non quod ibi sit propriè proportio talis, quali vtuntur mathematici, quia non constat Angelus, &c.

ARTICVLVS II.

Resoluitur quæstio quò ad infinitatem syncategorematicam.

34 DIcimus, non esse possibilem supremam creaturam in perfectione essentiali, sed quacunque data, adhuc posse perfectiorem in infinitũ à Deo procreari sine termino; Cõclusio est D. Bon. 1.d.44.q.1. Alens.2. Met.tex.12.q.1. Ricard.quol.2.q.4. Mayron.& Canon. cit.Bassol 1. d.36. q.3. art.3.& sequitur ex Recent.Scotistis P. Herrera in 1.d.15. q.6. & Cauellus 2. Met. q.6. schol.2. vbi ait, de infinitate syncategorematica specierum nihil certi posse ex Scoto colligi, vndè cùm Doctorem non habeamus in hac materia determinatum, quia 2. Met. q.6. non se resoluit,& 1. d.2.q.2. inf. X dubitatiuè loquitur, licèt illam neget sm̃ Philosophos, dignum est, vt tot insignes Doct.nostri Ord.nis sequamur cum torrente Recentior. & omnium Thomistarum. Et Prob. 1.cõi omnium fundamento, quia hoc non implicat, nec ex parte Dei, cuius potentia est infinita, nec ex limitatione creaturæ, quia per huiusmodi processum nunquam perueniemus ad aliquam speciem actu infinitam, sed quæcũque assignata erit limitata, immo dicendo, quacũque specie data posse perfectiorem procreari, hoc ipsum ostendit, nunquam dari posse infinitam, quia hac data, non posset dari maior, quod manifestari potest exemplo continui, cuius quacunque parte data potest dari alia minor in infinitum, nec propterea sequitur, quòd deueniẽdum sit ad partem minimam, seu infinitè minorem. Fundatur autem hic processus in infinitum in infinita perfectione Dei, quæ nunquam adæquari, & exhauriri potest, quantumcunque à creatura participetur, vndè assignata creatura quantumuis perfecta, hæc adhuc distabit in infinitum à perfectione diuina, atque ita adhuc remanent infiniti gradus, per quos ascendere potest creatura in imitando perfectionem diuinam.

Respondet Henr. quol. 8. non esse in Deo plures perfectiones, quę participentur, sed vnam indiuisibilem eminenter continẽtem omnes perfectiones creaturarum, & ideò argumentum procedit ex falsa imaginatione, qua cõcipimus in Deo varios, & varios perfectionis gradus. Sed hæc solutio parum valet, quia licèt diuina perfectio sit formaliter indiuisibilis, & vna, tñ est virtualiter diuisibilis, & multiplex ob ęquiualẽtiam ad infinitas, & ideò nunquam ab vlla creatura potest adæquatè participari, ex quo fit, quòd semper dari possit perfectior, & perfectior in infinitum.

Resp. Ariag.disp.10. Phys.sec 3.argumentum nihil cõcludere, quia sumpta tota collectione creaturarum possibilium adhuc est verum dicere, tota hæc collectio distat infinitè à Deo, & tamen indè nõ licèt inferre, ergo est possibilis aliqua creatura, quæ perfectiùs, quam tota ista collectio Deum participet, ergo nec valebit eadem forma argumenti in vna sola creatura; itaque ad materiam argumenti respondet omnem creaturam ex cõceptu suo debere infinitè à Deo distare, nec illam distãtiam posse repleri per creaturas magis, ac magis perfectas, quousque inter illas, & Deum nulla sit vacuitas, alioquin esset aliqua, quę finitè à Deo solum distaret, quod repugnat, non ergo ex distantia infinita potest inferri possibilem esse aliã perfectiorem. Sed fallaciam, qua detinetur Ariag. in hac materia de infinito, iãdudum aduertimus disp.7. Log. q.2. art. 4. supponit enim ipse, quod tota collectio creaturarum à Deo possibilium sit quid certum, ac determinatum, vt possit totum simul accipi, & ad actum reduci, quod tamen prorsus falsum est, vt ex dicendis in hac disput. constabit, nam de se est quid indeterminatum, & cõfusum, sicut tota diuisio continui, quæ nunquam simul potest accipi; admissa tamen adhuc illa propositione tota collectio creaturarum distat infinitè à Deo. licet indè nõ valeat inferri quod sit possibilis aliqua

crea-

creatura, quæ perfectior sit tota illa collectione, valet tamen inferre, quod intra infinitam latitudinem illius collectionis possumus sine fine progredi semper ad creaturas perfectiores, sicut ex hoc quod infra hominē possibiles sint infinitæ species animalium, inferre valet, quod intra latitudinem infinitam illius generis dari potest processus in infinitum in ascendēdo in productione animalium, quæ nunquam attingant perfectionē humanę speciei; responsio denique quam ad argumētum affert, illud potius corroborat, quam soluat, ex hoc enim quod infinita distantia inter Deum, & creaturam nunquam repleri pōt per creaturas magis, ac magis perfectas, sequitur euidenter non posse dari statum in aliqua creatura omnium perfectissima, quia hæc finitè à Deo distaret, nec videmus quomodo hinc Ariag. oppositum deducere præsumat.

35 Respondet P. Vulpes loc. cit. benè sequi ex huiusmodi processu syncategorematico, quòd demum deueniendum sit ad speciem infinitè perfectam saltim per diuinum intellectum simul comprehendentem omnes partes infiniti syncateg. & in hoc sensu explicat rationē Scoti 3. d. 13. q. 1. quòd ascendendo ab aliqua specie infima, quæ dicatur A, tandem deueniendum erit ad aliquam, quę infinitè excedat in perfectione ipsum A, inquit Vulpes, id non esse intelligendum à parte rei, quia sic nunquam ad talem perueniretur, quia vna acciperetur post aliam in infinitum, benè tñ ad talem peruenire tur ab intellectu diuino, qui omnes simul huiusmodi species attingeret. Hinc etiam cōcedit, quòd imitatio creaturæ comparatione diuini esse semper deficit, & semper est imperfecta, sed adhuc negat consequen. inde deductam, dari s. posse aliā, & aliam in infinitū, quæ perfectiori modo illud esse imitetur, etenim comparatione diuini intellectus simul comprehēdentis infinitum syncateg. sm̃ omnes eius partes de facto inueniretur aliqua species in mente diuina, quę modo infinito diuinum esse imitaretur. & ait hinc esse solutionem Doctoris 1 d. 2. q. 2. sub D. vbi tamen nihil horum inuenimus.

Sed licèt ingeniosè satis rationē Scoti declaret, frustra tñ eā conatur ostendere necessariā, cùm tm̃ probabilis sit, & topica; neque per hoc argumentū soluitur, Deus .n. non nouit res, aliter quàm sint, alioquin falleretur, sed talis species infinito modo Deum participans in tota entis latitudine nō est factibilis, ergo illam non nouit Deus, etiam si distinctè comprehendat totum processum infiniti syncateg. quod manifestatur exemplo continui, nouit Deus in continuo simul, & semel totum processum syncateg. diuisionis cōtinui, & singulas eius partes, nec tñ ex hoc valet inferre, quòd cognoscat minimam, vel infinitè minorem, quia hæc dabilis nō est, alioquin continuum ex indiuisibilibus componeretur, sic igitur in proposito, quia huiusmodi species infinitè perfecta non est dabilis à parte rei in hoc processu, ita neque reperitur in mēte Dei, vt notauit Bassol. cit. in sol. ad 6. Dices, in infinita illa tendētia, & collectione specierum factibilium perfectissima species, quam Deus noui, non est finitæ perfectionis, quælibet .n. finita perfectiorem nouit, ergo erit infinitæ. Resp. hanc instantiam adhuc ex falsa imaginatione procedere, quia in tota collectione possibilium specierum, sicut non datur, ita nec cognoscitur à Deo perfectissima, licèt Deus totam illam collectionem comprehendat, ratio est, quia hæc collectio non est quid determinatum, vt in ea possit vltimum reperiri, seu perfectissimum, sed est quid confusum, & indeterminatum. Dices iterum, ergo non nouit Deus distinctè effectum perfectissimum à se producibilem. Resp. hoc non solùm absurdum non esse, immo potius necessariò farēdum, quia nullus talis esse potest. Instabis adhuc, quòd saltim tota vniuersitas erit infinita, & adęquabit diuinam perfectionem. Respondet Bassol. quòd tota vniuersitas erit infinita sm̃ multitudinem syncateg. & diuinam perfectionem adæquabit, non intensiuè, sed extensiuè, quatenus extra totam illam vniuersitatem non posset aliam producere. Sed tādem vrgebis, finitum infinities sumptum, constituit infinitum, ergo tota perfectio specierum,

cierum, quarum singulæ sunt finitæ perfectionis, erit infinita, quia constat ex finitis infinities sumptis; quod si tota perfectio totius multitudinis non est infinita, necessariò sequitur, non posse dari multitudinem infinitam in ascendendo. Resp. hanc multitudinem esse confusam, & indeterminatam, vndè nec à parte rei tota simul existere potest, sed successiuè solum per partes finitas in infinitum, nec simul mente etiá concipi potest, ita quòd attingatur vltimum, & ideò nec de tota multitudine dici potest, vt aliqui concedunt, quòd discretè contineat infinitam perfectionem, sed solùm finitam in infinitum, qualis est ipsa multitudo.

36 Respon. Smisinch. repugnare talem progressú in speciebus ex parte differentiæ, quæ cùm sit proportionata generi, sicut genus tanquam perfectibile est determinatæ perfectionis, ita & differentia specifica, vt actus illius, erit determinatæ perfectionis, & consequenter hac ratione tota latitudo specierum sub eodem genere erit perfectionis determinatæ. Sed contrà. Tum quia licèt per hoc ostendatur, quòd quælibet species data à parte rei, & differentia contrahens genus est determinatæ perfectionis, adhuc tñ non probat, quòd nó sit possibilis differentia perfectior contrahens illud idem genus, cuius potētiam esse determinatam ad tot differentias specificas, & non plures falsissimum est, alioquin & potentia speciei erit ad tot differentias indiuiduales determinata, & non plures; nec valet dicere, differentias indiuiduales esse perfectione æquales, non verò specificas; ná sicut specificæ sunt inæquales in perfectione specifica, ita indiuiduales in indiuiduali, præsertim sm̃ Scotistas, contra quos disputamus; atque ita suo modo vtrinque currit paritas. Tum 2. quia etiam secundu istos in aliquo genere intra speciem illam supremá, quam statuunt, possibiles sunt infinitæ species inferiores, vt v. g. sub genere animalis possibiles sunt species infinitæ brutorum, quæ nunquam attingerent perfectionem speciei humanæ. & tñ nó per hoc natura generica animalis ponitur infinitæ perfectionis. Tum 3. quia etiam si per hoc concluderetur, in aliquo certo genere deberi statum dari in aliqua specie suprema, vt in genere animalis in specie humana, quod vtique probabilissimum est, ex hoc tñ nó sequitur, quòd non possit dari perfectior species extra illud genus, & in tota entis creati latitudine, in quo sensu præsertim hic agitatur quæstio, & quòd ita sit discurrendum de cæteris generibus, quòd in omnibus ad supremam speciem sit deueniendum.

Respon. Alij cum Fadatom 1. contr. 19. huiusmodi progressú implicare, quia ponendo statum in speciebus, creata specie suprema, licèt hæc finita sit, & limitata, iam implicat, perfectiorem ista posse produci, quia aliàs illa non fuisset suprema, & perfectissima creabilis. Sed hæc est manifesta petitio principij, quia quæstio de processu specierú in infinitú est quæstio, an sit in eis dare supremam, vel potius quacunque data possit adhuc perfectior procreari; dicere ergo, non posse perfectiorem procreari, quia datur status in speciebus, & suprema, qua perfectior creari non potest, est assumere in respōsione id, quod quæritur. Et si pro euitanda petitione principij dicant, debere statum dari in vna specie suprema perfectissima, ne creatura exeat limites perfectionis creatæ. Contra hoc est, quòd si detur alia species superior, ista adhuc intra limites creaturæ remanebit, neque ob additionem vnius gradus perfectionis essētialis extra limites finitatis constituetur, nam vel illa species, quæ ponebatur suprema, distat infinitè à Deo, vel non; nó secundum, quia cum sit creatura, infinitè debet à Deo distare; si primum, ergo supra illam dari possunt aliæ, & aliæ species in infinitum perfectiores intra limites finitatis.

37 Secundò principaliter arguitur ex Bassol. Tum quia in numeris potest in infinitum abiri sm̃ Aug. 12. de Ciuit. c. 18. & quælibet vnitas variat speciem numeri, ergo cùm species se habeant, sicut numeri 8. Met. 10. poterit in eis dari progressus in infinitum. Tum quia actus reflexi procedere possunt in infinitum, qui

tamen

tamē ſunt alterius rationis, ſicut & obiecta prima eorum, & ſaltim circa ſingulas differentias indiuiduales, quæ inter ſe sūt alterius rationis, & primò diuerſę, poſsūt multiplicari actus diſtincti intellectus iuxta earum diſtinctionem. Tum tandem, quia etiam admiſſa in aliquo genere ſpecie ſuprema, poterunt adhuc dari infinitę ſpecies intermediæ, vt ſupra dicebamus de homine comparatione infimæ ſpeciei brutalis.

Reſp. Smiſinch. cum alijs, in numeris ideò non eſſe per ſe ſtatum, quia additio, quæ fit, nō eſt formalis, per acceſſum .ſ. maioris perfectionis, ſed materialis, ſeu per multiplicationem, vel appoſitionem plurium entitatum perfectionis æqualis, ſicut ſunt vnitates in numero, & ideò ſpecies numerorum dicuntur nō eſſe de perfectione vniuerſi, at differentiæ ſpecierum, quæ ſunt de perfectione vniuerſi, ſunt perfectione inæquales, & ideò earum multiplicatio eſt formalis, non materialis; Ariſt. verò 3. Phyſ. 68. & 69. licèt concedat, additionem sm̄ materiam poſſe in infinitum procedere, id tñ negat de additione sm̄ formam, & 8. Met. tex. 10. comparat eſſentiam numeris quò ad variationem tm̄, non verò quò ad multiplicationem ſpecierum. Sed contra, tum quia ſi Ariſt. comparat eſſentias cum numeris quò ad variationem tm̄, non quò ad multiplicationem (quod tñ gratis dicitur) tñ D. Dion. de Diuin. nom. c. vlt. cōparat etiam quò ad multiplicationem. Tum quia gratis dicitur, ſpecies numerorum non pertinere ad perfectionē vniuerſi (ſi numerus ſemel ponatur vnum, & per ſe ens) & gratis dicitur, vnitatum additionem, ex quibus variātur ſpecies numerorum, eſſe sm̄ materiam, non sm̄ formam; nam in ſententia eorum, qui veram ſpeciei rationem dant numeris, non ſunt vnitates materiales, quæ numerum conſtituunt, & ſunt eiuſdem rationis in omnibus, ſed sūt vnitates formales, vndè alia eſt vnitas ternarij, alia quinarij, &c. & de iſtis loquendo vna eſt alia perfectior. Tū quia qñ Ariſt. negat, additionem sm̄ formam procedere in infinitum, loquitur de potentia naturali, vt notat Bacol. ad 4. non ſupernaturali. Tum tandem, quia qñ etiam ſpecies numerorum non eſſent de perfectione vniuerſi, & additio in eis eſſet sm̄ materiam, non sm̄ formam, ſaltim ex hoc habetur, quod ſtante tali proceſſu in infinitum non propterea deuenitur ad aliquem numerum actu infinitum sm̄ multitudinem, ergo etiam admiſſo proceſſu in infinitum sm̄ formam, & in ſpeciebus, quæ ſunt de perfectione vniuerſi, nunquam ad aliquam talē deueniemus, quæ ſit infinita ſecundùm eſſentiam.

38 Tertiò demum probatur ex infinitate potentiæ Dei, cui præfigere certū ſpecierum numerum in tota entis latitudine, vltra quem aliam ſpeciem producere nequeat, eſt ipſam certis limitibus coercere, finitā reddere, & exhaurire. nam ſi ponamus Deum poſſe producere in infinitū plures, & plures ſpecies, patet per hoc diuinam potentiam minimè coerceri, ſed potius in infinitū dilatari, & ſi ponamus, Deum hūc totū numerum ſpecierum poſſibilem poſſe ſimul producere, ita vt producat infinitum ſpecierum numerum in actu, neque hoc modo coercetur potentia Dei, aut exhauritur; non coercetur, quia numerus iſte productus ſupponitur infinitus, nec exhauritur, ſed potius proportionato effectu adæquatur, & ad actum reducitur, alioquin potentia etiam intellectiua in Deo dè facto diceretur exhauſta, quia exercet totum actum ſuæ cognitionis ſibi poſſibilem omnia comprehēdendo; Si verò ponamus, Deū certo numero ſpecierum dato non poſſe vlterius progredi, planè potentia eius limitatur, quia finito numero ſpecierum ita determinatur, vt nec alteram poſſit producere, & exhauritur etiam, quia potentiam aliquam actiuam exhauriri, eſt, per tot effectus productos eius virtutem expleri, & ad alios validam non eſſe, & hæc ratio fundatur in doctrina D. Dion. de Diu. no. vbi inquit, quòd *Deus eſt infinita vi, & potentia præditus, non ſolū quòd vim omnem in lucē proferat, ſed etiam quòd omnem quoque vim ipſam multū ſuperet, quòdq. poſſit etiam infinitè infinitas alias potentias præter eas, quæ ſunt, in lucem proferre.* Nec reſpondere

valet,

valet, infinitatem potentiæ Dei non consistere in productione extensiua specierũ creatarum, sed in modo producendi eas ex nihilo. Tum quia hæc responsio Dion. relato manifestè repugnat. Tum quia nõ est omninò certum, ad creandum requiri virtutem infinitam, & graues viri id negant. Tum quia tunc diuina potentia esset potius sm̃ modum infinita, quam sm̃ rem. Tum denique, quia hic modus dicẽdi fauet errori Abaylardi, & Vuichleph dãnato in Conc. Constan. vt refert Vualdensis tom. 1. lib. 1. art. 1. c. 11. asserebant namque isti Hæretici, Deum non posse plures species producere præter eas, quas produxit, & producet, & damnati fuerũt in præfato Concilio, quia sic dicendo lædebant infinitam Dei potentiam, at potuissent ipsi respondere, se illam non lædere, quia species, quas Deus produxit, ex nihilo extraxit, & penes hoc attendi debet infinitas potentiæ Dei, non verò penes extensionem rerum creabilium.

39 In contrarium Obijcitur 1. Tum quia si procederetur in infinitum in perfectionibus specificis, superior species contineret perfectiones singulas inferiorum, vel saltim erit gradus superioris in infinitum, & tota multitudo continebit discretè infinitam perfectionem. Tum 2. quia species procedunt à Deo, vt numerus ab vnitate ex Dion. cit. sed aliquis numerus est ita vnitati propinquus, vt inter hunc, & illum alius cadere nequeat, ergo & aliqua creatura dari debet ita Deo propinqua, vt inter ipsam, & Deum alia effici nequeat, quæ fortè erit Angelus, sicut è contra datur alia ita infima, vt inferior esse non possit, vt est materia prima, vndè D. Aug. art 12. Confess. c. 7. duo fecisti Domine, alterum propè te, idest naturam angelicam, alterũ propè nihil, idest materiam primam. Tum 3. id, in quod primò à Deo incipiendo descenditur, oportet dari, nam inquit Dion. cit. infima iunguntur supremis per media, ita quòd supremum infimi attingit infimum supremi. Tum 4. Deus, & infima creatura sunt duo extrema non distantia in infinitum per modum intercidentis medij, sed per infinitatem alterius extremi, ergo inter ea esse nequeunt infinita media. Tum 5. in essẽtialiter ordinatis non datur processus in infinitum 2. Met. c. 2. sed inter species essentialis ordo reperitur. Tum 6. Deus non est tot modis, & tm̃ imitabilis, quantùm in se est, quia non est imitabilis sm̃ puritatẽ actualitatis, necessitatis essendi, &c. ergo non dabitur processus in infinitum in eius imitabilitate. Tum 7. processus ad mensuram est finitus, ergo etiam processus ad speciem superiorem in aliquo genere, quæ est metrum, & mẽsura cœterarum. Tum denique vbi est finitudo perfectionis, non potest infra illam procedi in ascendendo in infinitum, vt si ex numero millenario fiat binario additio vnitatum, nõ potest fieri additio in infinitum infra millenarium, sed tota latitudo perfectionis essentialis creaturarum est finita, ergo nõ potest intra illam dari processus in infinitum ascendendo.

40 Respondent ad 1. aliqui negando Conseq. quia talis excessus specierũ possibilium ad seinuicem non est ponendus sm̃ partes certas, & determinatas perfectionales, ita quòd si quãtitas perfectionis vnius speciei sit vt vnum, species illi immediata habeat perfectionem vt duo, vel vt vnum, & dimidiũ, sed habebit perfectionem vt vnum, & aliquid amplius, vndè erit excessus sm̃ partes proportionales, atque ita nec sequitur, dabilem esse aliquam speciem, quæ sit infinitæ perfectionis, nec totam collectionem, etiam si actu daretur, esse infinitè perfectam, quia nec illa species superior alias excederet per gradus certæ, & determinatæ perfectionis, nec illa collectio ex talibus partibus componeretur, sed tm̃ proportionalibus, quæ sicut in quantitate molis magnitudinem infinitam nõ constituunt, ita neque in quantitate virtutis, aut perfectionis, ita Complut. loc. cit. Sed quãdo etiã diceremus, huiusmodi excessum esse per partes determinatæ quantitatis, quod probabilius est, quia species debent habere determinatam perfectionem, & inæqualitatem, neque adhuc argumentum vrget, vt ibi fatentur Cõplut. quia non est necesse, speciem superiorem virtualiter continere inferiorem, sed tm̃ esse superioris

rioris ordinis, vt patet de homine, & Angelo; tum quia qñ etiam superior ita inferiorem contineret, nunquam dabitur vna suprema, nec à parte rei, nec in mente Dei continens perfectiones omnium inferiorum; tum demum quia sicut tota illa collectio non est infinita in actu quò ad multitudinē, sed tantum finita in infinitum, sic neque discretè dicenda est infinitam continere perfectionē, sed tantum finitam in infinitum.

Ad 2. dicimus, paritatem illam in eo sensu fuisse à D. Dion. assumptam quòd quemadmodum numeri in vnitate continentur, tanquam in radice, & in ea quodammodo vniuntur, sed ab illa profecti multiplicantur, ità species omnes in Deo quodammodo vniuntur, sed extra illum multiplicantur, paritatem verò non valere quò ad immediationem, vt sumitur in argumento, ex eo patet, inquit Bassol cit. quia inter Deum, & creaturam, quātumuis perfectam est distantia infinita; non sic autem inter vnitatem, & binarium. D. autem Aug. loc. cit. loquitur de speciebus iam factis, & inquit, supremā factam in genere substantiæ esse Angelum, & infimam in eodē genere esse materiam primam, nam absolutè loquēdo accidens est inferius, de possibili verò dari potest species perfectior in genere substātia intellectualis omnibus Angelis ia creatis, nisi velimus intelligere Aug. de Natura angelica sm̄ gradum genericū intellectiuum, quo fortè non potest perfectior dari, non autem sm̄ species. An autem de possibili posset fieri pariter substātia imperfectior materia prima, Scot. 2. d. 12. q. 2. §. *Ad argument.*, &c. manet dubius, & quando etiam genere substantiæ non posset talis descensus fieri in infinitum, nō propterea negandus videtur in alijs generibus, præsertim si fieret per gradus proportionales, vt nimirū possit semper fieri species minus, & minus perfecta, & quādo etiam talis descēsus syncategorematicus in quocunque genere negaretur, non propterea negandus est ascensus; disparitas est, vt notant Complut. quia creaturæ eò crescunt in perfectione, quò magis accedunt ad diuinum esse, & ideo sicut in isto accessu fieri potest processus in infinitum, ità sēper possibilis est perfectior, & perfectior creatura, decrescunt autem creaturę, quò magis à diuino esse recedunt, & ideò sicut est possibilis omnimodus recessus ab eo, talis enim est annihilatio, ideò in descensu potest dari status.

41 Ad 3. concedimus de facto, quòd descendendo à Deo datur prima species facta, sed non prima possibilis, dictū verò Dion. intelligitur non de connexione inter Deum, & creaturam, sed creaturarū ad inuicem. Ad 4. ratio illa se ipsam destruit, quia stare nequit infinita distantia inter aliqua duo ex infinitate alterius extremi, quin necessariò ponantur infinita intercedere media, saltim in potentia, vt patet exemplo distātiæ, quæ reperitur inter lineam infinitam, & palmarem, quia .n. hęc distat ab illa per infinitatem illius, possunt inter hanc, & illam intercedere infinitæ lineæ cuiuscunque quantitatis. Ad 5. assumptum intelligi debet de causis essētialiter subordinatis, cùm .n. ibi vna essētialiter dependeat ab alia, vtique omnes debent esse actu in rerum natura, atque ita processus in infinitum dari non poterit, sed nō ita species essentialiter subordinantur, sed in eo sensu tm̄ dicuntur essentialiter inter se ordinari, quatenus vna semper est altera perfectior, & nunquam fieri potest, vt duę sint perfectione pares. Ad 6. etiam sm̄ puritatem actualitatis, & necessitatem essendi est immutabilis Deus à creatura, nunquam tn̄ adæquatè, semper .n. fieri potest vna creatura actualior alia, & minus defectibilis. Ad 7. iste processus nō est ad mensuram intrinsecam, .i. ad aliquam speciem supremam, ad quam possit peruenire, quæ sit metrum cœterarum, sed ad mensuram extrinsecam, quæ est infinita perfectio Dei, ad quam nunquā pertingere potest, & licèt processus ad mensuram intrinsecam sit finitus, nō tn̄ ad extrinsecam. Ad 8. tota illa collectio (eo modo, quo colligi potest totum, confusum, & indeterminatum) sicut quo ad multitudinem no est actu finita, nec actu infinita, sed finita in infinitum, ità neque in perfectione potest absolute dici actu finita, nec actu infinita,

etiam

etiam discretè, sed finita in infinitum, & ideò infra illam benè dari poterit processus in infinitum ascendendo.

42 Secundò, obijcit Smisinch. præcipuum fundamentum oppositę sententię; omne genus entis creatis est limitatæ perfectionis, & ideò negatur cõiter, Deum esse sub genere, ergo non potest sub illo genere dari processus in infinitum in speciebus sed debet dari status in aliqua perfectissima, Consequentia prob. quia non solùm hæc, vel illa differentia specifica, sed tota latitudo differentiarum determinatiua generis est limitata, tum quia debet esse proportio inter determinabile, & determinatiuum, vndè genus accidentis non potest contrahi per differentiam substantialem, nec genus substantiæ corporeæ per differentiam immaterialem, at vbi est finitudo differentiarum, ibi nequit esse progressus in infinitum; tũ quia sicut potentiæ actiuæ finitæ respondet effectus finitæ perfectionis, vltra quem nõ potest perfectiorem, ita passiuæ Metaphysicæ, qualis est generis, debet respondere actus Metaphysicus, .i. differentia determinatæ perfectionis, vltra quam nõ detur perfectior.

Resp. etiam Smisinch teneri ad solutionem argumenti, vt patet ex dictis contra ipsum supra; tum quia etiam data specie suprema in aliquo genere, adhuc inter illam, & infimam eiusdem generis erit processus in infinitum in ascendendo, nam in genere animalis possunt infinitæ brutorũ species produci, quæ nunquam attingent perfectionem humanæ speciei, vt notat Tatar. quol. 5. ab initio ex Scoto ibidem, & 2. d. 1. q. 6. & 3. d. 13. q. 1. ad 2. princ. & 4. d. 49. q. 5. tum quia idem prorsus argumentum potest fieri de potentia naturæ specificæ ad infinitas differentias indiuiduales, quæ se inuicem excedunt in indiuiduali perfectione, vt notauit Bassol. Ad 5. igitur dicendum est ex Bassol. ibidem, quòd sicut natura generis non est vna in omnibus speciebus per inexistentiam, sed per solam indifferentiã, & ideò multiplicatur, & partitur iuxta specierũ multiplicitatem, ita, & potentia generis non est vna ad omnes differentias, sed multiplex, & ita nõ est infinita, nisi sm multitudinem, sicut, & differentiæ ipsæ, & qñ etiam esset vna potentia ad omnes differentias, adhuc negandum esset, quòd talis foret infinitè perfecta, quia potentia passiua, vt sæpiùs dictum est, nullam dicit perfectionem, vndè materia habet vnicam potentiam ad omnes formas possibiles, quæ tñ in ea nullam dicit perfectionem, & ideò negatur paritas assumpta à Smisinch. de potentia actiua, & passiua Metaphysica, qualis est potentia generis. Quòd autem genus accidentis per differentias substantiæ contrahi nequeat, nec substantia corporea per differentias immateriales, concludit solùm, quòd species inferioris ordinis nunquam attingere possũt gradum ordinis superioris; sed nõ concludit, quòd in tota entis latitudine dari non possit species perfectior, & perfectior in infinitum, & genus etiam aliquod per differentias semper perfectiores posse contrahi intra latitudinem eius existentes.

43 Tertiò id probat Smisinch. ex his, quæ de facto creata sunt, & in genere suo sunt ita perfecta, vt nequeant fieri perfectiora, ità .n. cõiter loquuntur Theologi de vnione hypostatica, de maternitate B. Virg. de gratia, & gloria, istæ .n. formæ supernaturales sunt ita perfectæ, vt in proprio cuiusque genere nequeant perfectiores fieri; Sic etiam passim concedũt Philosophi hominem esse substantiã perfectissimam in genere substantiæ corporeæ, & supremum in genere animalium, & sub genere substantiæ creatæ non posse dari aliud genus subalternum præter substantiæ inanimatæ, & animatæ, vegetantis, sentientis, & intelligentis. Resp. hæc omnia probare solùm, quòd in quibusdam generibus deueniendum est ad speciem supremam, quod satis probabile est, at per hoc non euitatur processus in infinitum extra illud genus, vel infra illam speciẽ supremam in eodem genere; de formis autem illis supernaturalibus à diximus praeced. art. moraliter tñ censeri infinita negatiuè, quatenus supremam quandam dignitatem contrahunt ex termino, vt vnio hypostatica, & maternitas

ex

ex Verbo, & visio beatifica ex obiecto, quapropter nobilitas hæc suprema non est illis formis intrinseca in genere Physico. Addunt aliqui, posse dari vnionem hypostaticam perfectiorem ex parte subiecti, si nimirum per eam vniretur natura angelica Verbo, & perfectiorē maternitatem, si fundaretur in humanitate aliqua pura, sicut est Christi humanitas, perfectiorem item visionem beatificam, quia cum vnitate obiecti formalis compossibilis est diuersus modus tendendi sufficiens ad distinctionem specificam; & demum speciem animalis homine perfectiorem, quia sicut angelicæ species intra latitudinem proprij generis multiplicari possunt in infinitum, ita de animabus rationalibus videtur posse philosophari.

Demum arguit Arrag. cit. quia si sumatur tota collectio creaturarum possibilis, vtiq; non omnes creaturę, quæ sunt in hac collectione exceduntur a creaturis, quia daretur mutuus excessus in perfectione inter illas, quod repugnat, ergo aliqua est quæ non exceditur, & hæc est suprema. Tum 2. quia in ea collectione est summa propinquitas in perfectione cum Deo, quæ in creaturis esse potest, & talis non reperitur in omnibus, quia non omnes species sunt in perfectione æquales, ergo in vna, quæ erit Deo summe vicina. Tum 3. quia dum diuinus intellectus totam eā percursit collectionem, vtque discernit quænam species excedat, & quæ excedatur, ergo pergendo sursum vno ictu, vel ad vnam peruenit omnium supremam, vltra quam nō progreditur, vel debet per omnes, & singulas vsq; ad seipsum ascendere, & sic etiam noscet illam, quæ ipsi immediatior fuerit, & erit hæc omnium suprema. Tum tandem, quia potest Deus producere summè perfectam, quam potest, quæ est propositio identica, ideóq; verissima, producat ergo illam, vel ergo hæc est omnium perfectissima, vel non, hoc secundum est contra suppositum, ergo primum.

Resp. argumentum vel nihil concludere, vel etiam probare sub genere animalis possibiles non esse species infinitas brutorum, quæ nunquam attingant perfectionem speciei humanæ, nam idem prorsus argumentum fieri potest de tota illa collectione animalium intra hominem exclusiuè; dicimus ergo vt sępius est inculcatum hunc arguendi modum esse deceptorium, quia collectio creaturarum possibilium, cum sit syncategorematicè infinita, ac indeterminata, non potest simul tota sumi; sed adhuc eo modo quo colligi potest totum confusum ac indeterminatum concedimus vtiq; non omnes illas creaturas seipsas excedere, sed adhuc negatur aliquā futurā, quę alias excedat, nā potius vna semper excedet aliam nunquam perueniendo ad vltimam; Ad 2. hoc idem argumentum fieri potest de tota collectione brutorum intra hominem possibilium, dicendum ergo totam illam collectionem esse Deo summè propinquam non determinatè, & signatè, quasi designari possit vna species suprema, quę sit Deo summè vicina, sed indeterminatè & confusè, quatenus vna semper excedit aliam, & magis, ac magis accedit ad Deū sine termino, eo modo, quo totam numerorum possibilium collectionem diceremus esse infinitati summè vicinam, hoc enim vtiq; non diceretur, quasi signari posset multitudo, quæ esset omnium suprema citrà infinitatem. Ad 3. patet ex iam dictis sub n. 35. Ad 4. latè satisfacimus intra q. 5. art. 2. nu. 85. quia est argumentum Doctoris, quo probare tentauit 3. d. 13. q. p. gratiam Christi esse summā.

QVÆSTIO III.

An possit dari infinitum categorematicum in multitudine, vel saltim syncategorematicum.

44 INfinitum syncateg. saltim in rebus quibusdam quoad multitudinem negari non potest, nam in numeris concedunt omnes posse dari processum in infinitum, ita docuit D. Aug. 12. Ciuit. cap. 18 vbi de tali infinitate loquens ait, certissimum esse, numeros infinitos esse, & Arist. 3. Phys. quamuis tex. 41. neget eos esse actu infinitos, postea tex. 68. ait, augeri in infinitum, sicut magnitudines in infinitum

situm diuiduntur, vndè hac via possunt plura in infinitum indiuidua multiplicari. Immo qui præced. quæst. negabant infinitum hoc in speciebus, gratis id admittũt in indiuiduis, quia ipsa natura speciei, quantùm est ex se, est in infinitum multiplicabilis, nec ab intrinseco ad aliquem certum numerum indiuiduorum determinatur, vt Scot. docet 2. dist. 3. q. 6. & 7. & quol. 2. vndè patet, Hurtad. disp. 13. Phys. sect. 1 falsò calumniari Doctorẽ, quòd oppositum senserit. Item creaturæ intellectuales per totam æternitatem plures actus elicient, nec tot, quin plures, quare de hoc infinito nullus relinquitur ambigendi locus; sed tota difficultas ad categor. deuoluitur, & quamuis cõior opinio reputet illud impossibile prorsus etiã per potentiam Dei absolutam, vt probat D. Thom. 1. p. q. 7. art. 3. & 4. & Scot. significat in 2. d. 1. q. 3. & in 3. d. 13. q. 2. vbi fatetur, oppositam sententiam contradicere auctoritati Philosophorum, & SS. & in Reportatis 1. d. 36. q. 4. cum eorum asseclis, S. Bonau. 1. d. 43. art. 1. q. 3. & cæteri Antiquiores, ac Iuniores Tñ quia vt inquit prouerbium, nulla est fœditas sine amatore, nulla fatuitas sine patrono, non desunt grauissimi viri, qui partem oppositam conati sunt ostendere probabilem potius, vt ingenia exercerent, quã veritatem docerent, ita Ocham quol. 2. q. 5. & 1. d. 44. q. 1. Greg d. 43. Mayron. & Ballol. ibidem, ex Iunioribus Vasq. 1. p. disp. 26. Hurt. disp. 13 Phys. Arriag. disp. 13. Phys. sec. 4. Fasolus 1. p. q. 7 art. 4. dub. 12. immo ex nostris Nolanus, & Vulpes, hic tom. 2. 1. p. disp. 42. art. 10. ille in Pinacoth. q. 10. vnanimiter defendunt, infinitum in actu in indiuiduis non solùm esse possibile, verùm de facto reperiri in accidentibus spiritualibus, sed Fuentes solùm ait, esse possibile 3. Phys. q. 3. diff. 2. art. 3. Aliqui verò, vt effugiant difficultates ductas ex infinitis corporibus positis in spatio, per quas ostenditur, simul esse finitam, & infinitam eorum multitudinem, concedunt, infinitum categ. in spiritualibus, negant in corporeis esse possibile: Amicus tandem tract. 18. q. 6. dub. 2. art. 3, inquit, nec possibilitatem, nec impossibilitatem huius infiniti euidenter ostendi posse, ideòque sibi displicere obstinationem quorundam in reijciendo infinitum in multitudine, sicut, & aliorum, qui infinito adherẽt, vt spõdylus scopulo.

45 Dicendum tñ est cum cõi, hoc infinitum in multitudine prorsus repugnare; ita Canon. 3. Phys. q. 3 art. 2. Parisiẽs. cit. q. 2. Barg. 1. d 8. q. 2. vbi explicat duo loca Scoti in oppos. Smisinch. loc. cit. & cæteri Scotistæ, ac Thomistæ passim, & probatur rationibus ità euidentibus, vt si Amicus earum euidentiam non videat, poterit quoque oculis apertis negare se Solem videre; estò verum sit, quasdam ab Antiquioribus aductas parũ valere, quas singulas refert, & reijcit Auersa cit. vt inutiles.

Prima ratio deducitur ex attributis inter se repugnantibus, quæ simul infinito conuenire deberent, si daretur, vt ostendimus q. 1. art. 2. deberet .n. vnum infinitum esse maius alio; nam si producta infinita hominum multitudine, creet deindè Deus infinitam Angelorum multitudinẽ in eorum custodiam, planè numerus Angelorum, & hominum simul maior erit numero hominum seorsim sumpto; & tñ ex alia parte infinito repugnat excedi, quia illo excessu finiretur, & terminaretur. Rursus possent infinitæ multitudini plures, & plures vnitates detrahi, vt ait Canon cit. cùm .n. eas produxerit Deus, vtique etiam destruere potest, sed ex alia parte id non videtur fieri posse, nam ablatis decem, vel centum, vnitatibus, vel quæ remanent sunt finitæ, vel infinitæ; si primum, ergo totus numerus finitus erit; si secundum, cum illud residuũ esset pars numeri præcedentis, ergo pars erit æqualis toti, & totum non maius sua parte.

Resp. Vulpes cit. non esse maiorem multitudinem Angelorum, & hominum simul, quàm altera tantùm, immo addit, quòd non essent duo infinita formaliter, sed tñ materialiter sm̃ connotata diuersæ speciei, sed contra, tum quia implicat fieri additionem sine augumento, ergo si multitudini hominum infinitæ additur alia Angelorum infinitas, sicut in duplo plures erunt entitates, ita, & vnitates, &

consequenter multitudo; tum quia antea erat multitudo solùm continens infinitos homines, postea est multitudo continens infinitos homines, & Angelos, ergo maior; tum tertiò stante multitudine infinita hominum, & Angelorum, potest vnam infinitatem destruere v.g. Angelorum, altera remanente, s. hominum, sed data sola hominum infinitate id non potest fieri, quia si destrueret infinitos homines, vtique illi forent, quos nuper produxerat, ergo multitudo hominum, & Angelorum simul essent duo infinita formaliter, & non materialiter tm̃, nam ibi forent duæ multitudines, singulæ seorsim formaliter infinitæ.

46 Resp. Alij ad alteram partem argumenti de detractione partium ab infinito infinitum esse capax detractionis, vt habet rationem totius, non vt habet rationem infiniti, & ita non sequi, partem esse toti æqualem, quia fit minus in ratione totius. Contrà, quod conuenit positiuè generi, & vt supponit simpliciter, conuenit etiam singulis speciebus illius ex regula antepræd. sed totum est superius, & veluti genus ad finitam, & infinitam quãtitatem, ergo si infinitum est capax detractionis vt totum, pariter etiam vt infinitum, Prob. minor, quicquid constat ex pluribus partibus, habet rationem totius, sed tam finitum, quam infinitum constãt ex pluribus partibus, in quas diuidi possunt, ergo &c. Respondent, duplex esse totum, vnum essentiale, quod ita pendet à partibus, vt sine aliqua illarum conseruari non possit, alterum integrale, quod sine aliqua illarum potest esse, vt homo sine brachio, vel pede; infinitum detractis partibus perit, & minuitur, vt totum integrale, sed cõseruatur, vt totum essentiale, quia adhuc manet ratio totius, vt infiniti. Contrà, tum quia multitudo non habet aliam essentiam, quàm esse totum integrale, tum quia nequeunt assignari partes, à quibus essentialiter pendeat; tum quia etiam vt totum integrale ita pendet ab omnibus, & singulis vnitatibus suis, vt vna, vel pluribus ablatis, pereat, & minuatur, nedum in ratione totius integralis, sed etiam essentialis, Probatur assumptũ, totum integrale, quod pendet ex partibus collectiuè acceptis, & non tm̃ distributiuè, destruitur, vna ex illis partibus detracta, talis autem est quælibet numeralis multitudo, siue finita, siue infinita, quòd ad quamlibet speciem multitudinis constituendam omnes, & singulæ vnitates collectiuè concurrunt, non distributiuè, alioquin quælibet numeri species in quolibet numero vnitatum conseruaretur, ergo sicut in numero finito ablata vnitate sola destruitur species, & minuitur numerus finitus intra latitudinem finitatis; ita in infinito detractis vnitatibus deficit infinitum intra latitudinem infinitatis, etiam sub ratione totalitatis essentialis; exemplum de homine non valet, quia manet idem sm̃ rationem specificam, sed nõ in ratione totius integralis.

Hoc totum libenter concedunt infiniti tutores dicentes, quod sicut per additionem, vel ablationem non destruitur ratio numeri finiti, sed tm̃ variatur determinata species finiti, ità per ablationem, vel additionem non destruitur ratio infiniti, sed determinata ratio talis infiniti, nam sub infinito etiam continentur variæ species, sicut sub finito. Sed contra istos redit difficultas, quòd detur vnum infinitum maius alio; aliæ solutiones, quæ solẽt ad hoc primum argumentum adhiberi q. 1. art. 2. confutatæ sunt.

47 Secunda ratio ex eo deducitur, quòd nunquam inueniri potest sufficiens modus, quo constitui debeat multitudo infinita; nam quæritur, quot binarij, aut ternarij sint in ea, & sic de alijs numerorũ speciebus. Neque hæc est petitio impertinens, eò quia omnis numerus debet esse finitus, cùm sit multitudo mensurata per vnum, quamuis.n. id verum sit de numero finito, falsum est de infinito, & cum numerus sit multitudo ex vnitatibus aggregata, si possibilis est infinitarum vnitatũ aggregatio, possibilis quoq; erit numerus infinitus, & sicut multitudo distinguitur in finitam, & infinitam, ita quoque numerus distingui debebit, vnde minus consequenter locutus est Scot. cit. dum ait, non implicare multitudinem actu infinitam, implica-

plicare tamē numerū actu infinitū. Cùm igitur binarij, ternarij, & cæteræ numerorum species non sint finitæ, quia tunc tota multitudo finita foret, ergo erunt infinitæ. Sed neque hoc benè dicitur, tunc .n. sequitur, in vnaquaque infinitate debere esse plures, ac infinitas infinitates, nec dari posse multitudinem semel infinitam, sed semper esse debere infinities infinitam, quod licèt aliqui defensores infiniti concedant, omninò tñ contra lumē rationis militat, tàm in quantitate discreta, quàm continua, quia in discreta admissa infiniti possibilitate, vtique vna tm̄ esse poterit infinitas, sex, decem, & certè si infinita malogranata forent, posset Deus infinita grana annihilare, non destructa infinitate malogranatorum, non tñ ita posset infinita malogranata annihilare, remanentibus adhuc infinitis, quia si infinita annihilaret, vtiq; illa forent, quæ nuper extabant, & in multitudine hominum infinita posset abscindere Deus infinitos digitos pollices remanentibus adhuc digitis infinitis, non ita posset infinitos homines destruere infinitis remanentibus, ergo vna est infinitudo malogranatorum, & hominum, plures verò granorum, & digitorum, &c.

48 Idipsum patet in quantitate continua, quia ad infinitam longitudinem constituendam planè sufficiunt infiniti palmi, ad quid ergo toties multiplicare palmorum infinitatem, vt longitudo infinita consurgat? Infinita semel corpora sufficiunt ad replendum totum spatium imaginarium, ergo frustra ad hoc multiplicātur corporum infinitates, immo si decies multiplicabis palmorum infinitatem, decem euadent longitudines infinitæ, & si infinities, euadent infinities infinitæ, quia quælibet vna palmorum infinitas non cōstituit minus, quam vnam longitudinem infinitam, hoc autem est contra suppositum, quia supponimus, Deum vnam tm̄ creare infinitam longitudinem, quæ etiā ratio applicari debet gradibus in qualitate, vt ita tàm à quantitate, quàm à qualitate infinitum penitus eliminetur. Accedit, ex hac doctrina sequi absurda, & mirabilia, ex infinitis cadis posse infinita dolia impleri, quorum singula sint decem cadorū capacia, quia in infinitate cadorum sunt infiniti denarij; sic etiam si Deus crearet vnam hominum infinitatem, deinde aliam Angelorum ita adæquatam, vt singuli homines vnum habeant Ang. custodem, & ob hominum demerita Angelos custodes separaret ab eis, posset deinde pœnitentia facta restituere singulis binos, denos, centenos, & millenos Angelos in custodiam, nullo penitus Angelo de nouo producto; quia in ea multitudine Angelorum, quam ab hominibus segregauit, erant infiniti binarij, denarij, &c. Hoc autem est contra suppositum, quia supponebamus, multitudinem Angelorum esse ita adæquatam multitudini hominum, vt vnus Angelus tm̄ singulis hominibus esset in custodiam deputatus. Demum si in qualibet infinitate vnitatum necessariò continentur infinitæ species omnium numerorum, tunc non erunt plures vnitates, quàm binarij, nec plures binarij, quàm quaternarij, & tñ in quolibet binario duæ includuntur vnitates, & in quaternario binaria duo, & ita totum nō esset maius sua parte, & in multitudine infinita equorum tot essent equi, quot pedes, & pili, in magnitudine infinita tot palmi, quot vlnæ, in spatio infinito tot milliaria, quot leucæ, &c.

49 Resp. Aliqui, in quolibet infinito contineri infinitas vnitates, & infinitas species aliorum numerorum cum hoc discrimine, quòd vnitates sunt infinities infinitæ, non autem binarij, vel ternarij, & ideò non sequi præfata absurda. Sed cōtra, tum quia vt præfata sequantur absurda, sufficit, quòd in quolibet infinito sint infiniti binarij, & ternarij, vt discurrēti patet; tum etiam quia si infinitas binariorum est tm̄ vna, ergo quaternarij nō erūt infiniti, cùm vna quaternariorum infinitas contineat duas binariorum, ergo sic discurrendo per singulas species numerorum dicere oportebit, quòd non solùm in quolibet infinito sunt infinities infinitę vnitates, sed etiam infinities infiniti binarij, ternarij, &c. Ex quo rursus sequitur, omnia infinita esse æqualia. Nec sufficit dicere cum Complut. disp. 25. q. 4. in fine,

ne, vt saluent, totum esse maius sua parte etiam quoad numerum, plures partes esse possibiles, quam infinities infinitas, multitudo .n. partium infinities infinita, si bis, & pluries multiplicetur, maior est, quàm prędicta multitudo. Non sufficit, nam præterquamquod hanc solutionem satis retellimus disp. præced. q. 2. art. 6. n. 95. si in quolibet infinito omnes numerorum species sunt infinities infinitæ, planè non poterunt pluries sumi in vno, quã in alio, nam esse infinities infinitas in quolibet est esse in eo multiplicatas pluries, & pluries in infinitum, & qñ etiam concederemus totum hoc, aliam postea incurrunt difficultatem, quòd detur vnum infinitum maius alio, non quidem semel, sed etiam infinities infinito.

Falol. loc. cit. dub. 6. distinguit duplicem infinitatem, vnam per se, & adæquatam, alteram per accidens, & inadæquatam: illæ dicuntur infinitates per se, & adæquatæ, quarum singulæ habent suas vnitates adæquatè distinctas ab vnitatibus alterius, infinitas autem inadæquata, quæ non constat ex vnitatibus omninò, & adęquatè distinctis ab vnitatibus alterius infinitatis, igitur in multitudine infinita hominum sunt infiniti binarij tàm hominum, quàm oculorum, sed cum hoc discrimine, quòd infinitas binariorum in multitudine oculorum est adæquata, quia constat ex duplici infinitate vnitatum inter se distinctarum, & hinc est, quòd corrumpi potest vna oculorum infinitas, alia remanente; infinitas autem binariorum in multitudine hominum est inadæquata, quia constat ex primis vnitatibus componentibus primam infinitatem, & nõn alijs distinctis; vndè tandem infert, quòd infinita multitudo hominum, & infiniti hominum binarij est vna infinita multitudo diuerso modo considerata, sicut centum vnitates, & quinquaginta binarij dicunt eandem multitudinem vnitatum, sed diuerso modo consideratã, idcircò subdit, non posse ex infinitis hominibus auferri infinitos alijs remanentibus, & sic consequenter respondet ad alia absurda.

50 Sed quamuis dist. ista de duplici infinitate adæquata, & inadęq. plausibilis sit apud tutores infiniti, vana tñ omninò est, & seipsam destruens, tùm ex ratione infinitatis, tum numerorum; repugnat hęc dist. ratione infinitatis, quia supposita binariorum infinitate in multitudine hominum, necessariò concedi debet, plures esse vnitates simplices hominum, quã compositæ binariorum, nam pluralitas vnitatum simplicium augetur proportionaliter iuxta pluralitatem numerorum ex eis compositorum, ergo sicut vnus binarius supponit duas vnitates, ita vna infinitas binariorum duas infinitates vnitatum ab inuicem distinctarum, atque ita destrui poterit vna hominum infinitas, alia remanente; repugnat etiam ex parte numerorum, quia binarius essentialiter constituitur ex duplici vnitate, quarum vna non est alia, ergo suppositis infinitis binarijs in multitudine infinita hominum, necessariò ibi supponi debet duplex vnitatum infinitas, atque ita binariorum infinitas adæquata erit, & poterit vna hominum infinitas destrui, alia remanente. Nec iuuat dicere, posse destrui vnam oculorum infinitatem, quia ibi verè quilibet binarius constat ex duobus oculis, sed ita dici non posse de infinitate binariorum hominum, quia hęc non est distincta à multitudine infinita vnitatum, sicut quingenti binarij non est multitudo distincta à mille vnitatibus. Nam vtique cõcedimus, hæc esse paradoxa, sed hæc necessariò sequuntur ex positione infiniti, ex eo .n. quòd multitudo hominũ constituta supponitur ex vna infinitate vnitatũ, sequitur, non esse ibi tot hominum binarios, quot oculorum, sed pauciores, sed ex suppositione quòd ibi sint etiam infiniti binarij hominum, sequitur, tot esse binarios hominum, quot oculorum, nam implicat, binarios infinitos esse compositos ex vna sola infinitate vnitatum, sicut vnum binarium implicat ex sola vnitate componi; ex quo rursus sequitur, illam multitudinem hominum non fuisse compositam ex vna sola infinitate vnitatum, quia implicat vnum esse plura sm̃ eam rationem, qua est vnum, nam vnum dicitur quod est indiuisibile in plura talia; v. g.

dici-

dicitur vnus palmus, quia est indiuisibilis in plures palmos, licèt diuidi possit in plures semipalmos, cùm igitur in ista hominum multitudine plures reperiantur vnitatum infinitates, quia sunt in ea infiniti binarij, ternarij, &c. Hinc sequitur, hominum infinitatem non fuisse vnam, quia non posset in plures tales diuidi.

51 Hoc totum confirmatur exemplis à Fasolo adductis, nam inquit, infinitos binarios se habere ad primam vnitatum infinitatem, sicut quinquaginta binarij ad centum vnitates, vel quingenti ad mille, at in mille vnitatibus quingenti binarij constant singuli ex duabus vnitatibus distinctis, nec alij binarij inadæquati reperiuntur, qui dicantur mille inadæquatè, & per accidens, ergo pariter in vna infinitate hominum binarij erunt in duplo pauciores, quam vnitates, nec vllo modo poterunt dici infiniti, & quia infinitas binariorum est duplo minor infinitate vnitatum, tunc eorum infinitas esset veluti medietas infinitatis vnitatum; repugnat autem in multitudine infinita dimidium, sicut extremum; & denique contra hunc dicendi modum, dum facit vnum infinitũ alteri inadæquatum, redit difficultas, quòd non potest dari infinitum vnum minus alio, in hac autem sententia darentur infinitæ infinitudines se inuicem minores, nam infinitas binariorum esset minor infinitate vnitatum, & infinitas quaternariorum adhuc minor infinitate vnitatum, & binariorum, & sic deinceps.

Tertia ratio militat specialiter contra admittentes infinitum possibile etiam in rebus corporeis, (nam duæ præcedentes infinitum impugnant in omnibus) ex hoc n. sequeretur, infinitas arenulas, & grana milij æquale spatium occupare, ac infinitos montes, quia non minus spatium occupare possunt, quàm infinitum; immo sequitur, posse occupare maius spatium, quàm infinitos mundos, quia infinitę arenulæ ita possent inter se constipari, vt occuparent omne spatium, infiniti verò Orbes non ita, sed vastum inter singulos interiaceret spatium. Nec respondere valet, infinitatem arenarum fore maiorem infinitate Orbium; quia redit difficultas, quod vnum infinitum non est maius alio; & si crearet Deus infinitatem montium, vel Orbium æqualem multitudini arenarum, vel tunc occupabunt æquale spatium arenulæ, & Orbes, & habetur intentum, vel non, & tunc daretur spatium ab arenis non occupatum, occupatum tamen à mõtibus, ergo spatium ab arenis occupatum non erit infinitum, nec infinitæ arenæ, contra suppositum.

52 Resp. Aliqui, vt hæc euitent absurda, posse vtique fieri infinita corpora, nõ tñ in ordine ad spatium, sed in ordine ad se, & penetrata simul. Sed hæc respons. manifestè ostendit, infinitatem in rebus corporeis repugnare directè naturæ quãtitatis, & spatij imaginarij, nam partes quãtitatis petunt extra se inuicem poni in spatio, & spatium suaptè natura est capax cuiusuis magnitudinis.

Hæc sunt absurda, & paradoxa, hæ sunt chimerę, quæ sequuntur ex positione infinitæ multitudinis; vel vnum infinitum esse maius alio; vel datis infinitis hominibus tot esse oculos, digitos, capillos, quot homines; facta additione, vel detractione huic multitudini non propterea augeri, vel minui; ex vna hominum infinitate posse infinitos infinities destrui, adhuc infinitis remanentibus, ex singulis nummis, cum quibus creati supponantur homines illi, deindè in vnum cumulum coniectis posse singulos homines resumere denos, centenos, milleros nummos, nullis de nouo additis; idem spatium occupari ab infinitis montibus, & formicis; & alia huius generis absurda occurrunt, quæ naturam infiniti ostendunt manifestè impossibilẽ. Nouimus infiniti fautores dicere solere, quæ ex positione infiniti sequuntur portentosa nobis, & mira videri, eò quia naturam infiniti non penetremus conditionibus finiti assueti. Sed sanè hac via posset defendi, vt benè notat Auersa, possibilem esse chimeram; à Deo contradictoria fieri posse, hominem irrationalem, alinum rationalem, &c. quia si diceremus, has esse rationes inter se repugnantes, negaret id proteruus, asseuerando, talem esse chimeræ naturam, vt ex his, & his partibus cõstet, quòd si nobis hæc mira videan-

deantur, hoc ideò esse, quia assueti sumus naturæ hominis rationalis, & alius irrationalis. Demum quæ ex infinito sequũtur, tàm sunt incredibilia, vt si inter credenda fide diuina ponerentur, inter difficiliora creditu locum haberent, nec deessent, qui ex animo ea nõ crederent; vndè P. Smisinch. tract. 2. disp. 2. nu. 40. hac solùm ratione infinitum reprobat, quia contradictoria, quæ ex ipso sequuntur, admittuntur ab assertoribus infiniti, dicendo, illam esse naturam infiniti nobis incognitam, quam euasionem, ait, minus philosophicam esse, cùm sine diuina reuelatione nihil sit asserendum, quod captum rationis excedat.

Soluuntur rationes.

53 IN oppositum obijcitur 1. ex Hurt. infiniti homines, & infinitæ partes quãtitatis sunt entia realia possibilia, quæ cognoscuntur à Deo, ergo nulla erit implicantia, quòd ponantur in re, cùm omne possibile dicat potẽtiam ad existendum. Si dicatur, esse possibilia sm̃ se, sed non compossibilia, sicut assensus, & dissensus sunt entia realia, & in eodem intellectu possibilia, non tñ compossibilia. Contrà, instat Hurt. vnus homo non est cum alio incompossibilis, nec vna pars quantitatis permanentis cum alia, sicut assensus, & dissensus, ergo neque ex hoc capite auspicari potest impossibilitas infiniti. Si dicatur repugnare, quia actualis infinitas ex se implicat; iam hæc est manifesta petitio principij.

Resp. hanc esse rationem Scoti in 3. d. 13. q. 1. qua ibi tenuit probabiliter, dandum esse summum in qualitatibus, quia .s. in permanentibus, quantumcunque procedatur, summum possibile est ita factibile vnica factione, sicut quodcunq; aliud inferius; vndè si possibile foret infinitum, id etiam vnica factione fieri posset; hæc autem ratio apud Doct. non est demonstratiua, sed logica, alioquin probaret, nõ solùm infinitum in magnitudine, & multitudine esse possibile in permanentibus, sed etiam continuum posse simul esse diuisum in omnes suas partes, cùm vna diuisio alteri non repugnet; quia igitur ratio est logica, Doct. ipse in 2. dist. 2. q. 9. K. dat modum eam soluendi, vndè respõdendum est, vt ipse ibi respondet de diuisionibus cõtinui, quòd licèt quælibet singularis sit vera, & qualibet signata productio compossibilis sit cum alia in eodem nunc, vt sit verum dicere, in isto nũc potest simul produci hic homo, & ille, & ille, & sic de singulis signatis, vel signabilibus, attamen adhuc vniuersalis nõ rectè infertur, dicendo, ergo omnes homines possibiles produci, possunt in isto nunc creari, sed est fallacia figuræ dictionis à pluribus determinatis ad vnam, quia licèt cuilibet singulari acceptæ, vel acceptibili nulla singularis determinata accepta, vel acceptibilis repugnet pro eodem nunc, tñ cuicũque acceptæ repugnant infinitæ indeterminatæ; apto satis exemplo rem manifestat Doctor, ponamus, ait, q iste nõ possit portare decem lapides, sed nouem tm̃, & sint illi lapides prorsus in pondere æquales, ista propositio, possibile est, omnem lapidem portari ab isto, falsa est, non quia aliqua singularis in se sit falsa, nec quia aliqua singularis determinata, si alteri determinatæ incompossibilis, sed aliquibus determinatis est aliqua indeterminata incompossibilis, quæcunque .n. nouem singularia sunt cõpossibilia, & decimum indeterminatè est incõpossibile eis; posset etiam dari exemplum de existentia locali, nam istæ singulares sunt veræ; potest Petrus esse sine isto loco, & sine illo, & illo naturaliter, nec vlla determinata repugnat alteri, & tamen non valet inferre vniuersalem, ergo potest naturaliter esse sine omni, quia quibuscunque determinatis est aliqua indeterminata incompossibilis.

54 Sic in proposito, vtiq; omnes istæ singulares sunt veræ, nunc potest produci hic homo, & ille, & ille, nec vlla determinata repugnat alteri, quia nõ est homo signatus, vel signabilis, qui nõ possit produci in eodem nunc, tñ non valet inferre vniuersalem, ergo omnes possibiles possunt in isto nunc produci, quia quibuscũque determinatis repugnãt infinitæ indeterminatæ; ratio autem repugnantiæ oritur ex impossibilitate reductionis omniũ

poten-

potentiarum simul ad actum, cum quarũ vna reducta, vel pluribus necessariò sunt aliæ infinitæ non reductæ, cùm tota magnitudo, vel multitudo à Deo possibilis non sit quid certum, ac determinatum, vt possit totum simul accipi, & ad actum reduci, sed indeterminatum, & confusum, sicut tota diuisio continui: vnde vt talis multitudo ponatur in esse, debet à Deo determinari, vt sit tanta, vel tanta, quia de se nullum habet terminum intrinsecum, sed tm̃ extrinsecum, infinitatem nimirũ actualem, quam nunquam attingere potest, quam doctrinã tradidit etiam Trõb. quæst. de Præscientia Dei art. 4. vbi docet, aliud esse loqui de existentia rerum simpliciter, & aliud de coexistentia, & ait, omnes numeros absolutè posse existere, sed non omnes simul coexistere, quia multitudo numeralis est indeterminata, & ideò non tota simul producibilis. Et qñ etiam concederemus, totam rerum producibilium congeriem posse simul à Deo produci, adhuc negare deberemus, talem multitudinem esse categorematicè infinitam, quia sicut quando multitudo illa erat potentialis, non erat infinita categorematicè, sic etiam dicendum est, talem remanere, si actu produceretur tota, quia diuersitas status non variat naturam multitudinis, & ex vna infinitate non rectè deducitur alia, vt diximus q. 1. art. 1. ex Scot. 2. Met. q. 6. §. *Ad rationes, &c.* licèt ex tali casu impossibili aliud quoque sequatur impossibile, quòd infinito syncategorematico nulla posset fieri additio, quod est contra naturam eius.

55 Secundò arguunt Nominales; tum quia potest continuũ à Deo diuidi simul in omnes eius partes, cùm. n. in hoc instãti possit singulas continui partes diuidere, & non magis hanc, quàm illam, ergo poterit omnes; tum quia in quolibet instanti istius horę potest vnum creare Angelum, & illum conseruare, vnde cùm in continuo sint infinitæ partes proportionales, & in hora infinita instãtia, peracta diuisione continui habebimus infinitum in actu, & completa hora Angelos infinitos. Resp. cõmer, in his, & similibus argumentis committi fallaciam, quia fit processus à sẽsu distributiuo ad collectiuum, nam distributiuè potest Deus in hoc, & illo instanti vnum Angelum creare, sed non in omnibus collectiuè, potest etiam in hoc instãti diuidere in continuo hanc, & illam partem distributiuè, sed non omnes collectiuè. Sed Scot. 2. dist. 2. q. 9. sup. K optimè notauit insufficientia huius cõis responsionis, nã procedere à sensu distributiuo ad collectiuum nõ solùm fallacia nõ est, sed potius optimus arguẽdi modus, in quo fundatur vis, & energia inductionis, in qua semper fit processus à pluribus singularibus sufficienter enumeratis ad vnum vniuersale: tum quia si hic modus arguendi non valeret, sequeretur, omnes singulares posse esse possibiles, vniuersali existẽte impossibili, atque ideò ex vero posset sequi falsum; tum quia vniuersalis æquiualet singularibus copulatiuè acceptis, & è contra, sed quando terminus supponit distributiuè, potest sub eo descẽdi ad omnia singularia copulatiuè sumpta, quia terminus distributus stat pro singulis nullo excepto, vnde hæc vniuersalis, omnis homo currit, æquiualet his singularibus, & Franciscus currit, & Petrus currit, & sic de alijs.

56 Ad arg. igitur Nominalium soluẽda, & percipiendam vim illatiuã inductionis, notanda est regula Scoti sup. allata, & id, quod docet Tatar. 3. Phys. q. 2. ꝙ quamuis omnes singulares sint veræ, non idcircò rectè inferũt vniuersalem, sed adhuc requiritur, quòd omnes sint compossibiles, cùm vniuersalis ęquiualeat singularibus copulatiuè sumptis, & in hoc consistit vis illatiua inductionis, quod datur intelligi per ly *sufficienter enumeratis*, sensus. n. est, quòd singulares omnes sint veræ, & simul compossibiles; in proposito verò quamuis in hoc instanti singulæ diuisiones cõtinui sint possibiles, & omnes signatæ, vel signabiles simul compossibiles, quia diuisiones continui non habent inter se ordinem essentialem, ita ꝙ priùs diuidi debeat in vna parte, quàm in alia, adhuc tñ (ait Doct.) quibuscunque determinatis, & acceptis repugnant infinitæ indeterminatæ, & sic etiam dicendũ est de Angelorum productione in hoc, & illo

illo instanti, quod licèt nulla determinata signata, vel signabilis alteri repugnet, vel pluribus, repugnant tñ infinitæ indeterminatæ, quia multitudo Angelorum à Deo producibilis nullum habet terminũ intrinsecum, nec eius possibilitati actus adæquatus correspõdere potest, sed semper permixtus potentiæ; vnde quòd quibuscunque determinatis repugnent infinitæ indeterminatæ, oritur ex impossibilitate reductionis omnium potentiarum simul ad actum, cum quarum vna reducta, vel pluribus, necessariò sunt aliæ infinitæ non reductæ; quidam solent afferri casus, in quibus continuum in omnem sui partem divideretur, vt de filo per totũ vniformi; sed soluti videri possunt apud Sampson. 3. Phys. q. 4.

57 Tertiò obijcitur; Tum quia nõ repugnat rebus infinitas in esse obiectiuo, nam in mente Dei simul existunt omnes, ergo neque repugnat in esse reali, probat consequentiam Hurt. quia omnes repugnantiæ, quę afferuntur contra infinitum in esse reali, obijci possunt contra infinitum in esse obiectiuo. Tum deinde, quia videt Deus infinitam multitudinem actu existentium in tota ęternitate, nam actus in ęternitate futuri non sunt finiti, sed infiniti, alioquin tandem veniretur ad vltimum, & sic finirentur damnatorum cruciatus, illos autem actus esse in actu mõstratur, quia futuri nõ cognoscuntur sciẽtia simplicis intelligentiæ, sed visionis, quæ terminatur ad rem, vt existentem à parte rei.

Respondeti solet ad 1. concesso antec. negando conseq. quia potest vtique omne possibile adęquari simul per cognitionem ab intellectu, nõ verò à virtute actiua per productionẽ, modus .n. cognitionis est compositorius, quia cognitio plura attingit per modum vnius, modus verò productionis est resolutorius, itavt quòd vnum erat in mente, necessariò sit multa positum in actu existentiæ. Sed quamuis rectè negetur conseq. quia non benè infertur ex eo, quòd aliqua coexistant in mente Dei, possint etiam coexistere a parte rei, nam assẽsus, & dissensus, omnes diuisiones cõtinui possibiles, partes temporis, & motus, simul sunt in mente Dei, & simul esse non possunt à parte rei, adhuc tñ non benè disparitatem assignant, falsum .n. est, Deum intelligere plura per modum vnius, hoc .n. solùm dicitur de intellectu creato, quatenus plura confusè cõcipit per modum vnius; & verissimum est, quod ait Hurtad. argumenta allata contra infinitum tàm oppugnare illud in esse reali, quàm obiectiuo, vt dicemus vlt. quæst. ideò præstat negare antecedens, & dicere cum Canon. quòd sicut essentia diuina nõ est exemplar infinitorum, quia hæc non sunt possibilia, sed finitorum in infinitum, ita etiam non infinita, sed finita Deus cognoscit in infinitum, vt explicabimus infra. Ad alterũ ex professo infra dicemus, cogitationes per totam æternitatem futuras non debere dici categorematicè infinitas, sed syncategorematicè solùm, & licèt non considerentur sub mera potentialitate, sicut res possibiles, sed in ordine ad existentiam, & quatenus futuræ, tñ quia nõ sunt ita futuræ, vt aliquando sit verum dicere, totam cogitationum seriem esse ad finem deductam, sed ita se semper habebunt, q nunquam tot erunt, quin plures futuræ sint, hinc potius syncategorematicè infinitæ dicendæ sunt, & eo modo cognosci à Deo, quo cognosceret diuisiones omnes continui, si ab Angelo per totam æternitatem diuidendum esset, nec refert, quòd isti actus pertineant ad sciẽtiam visionis, & non simplicis intelligentię, quia futuritio non tollit à rebus futuris rationem infiniti syncategorematici.

58 Quartò obijcitur; Tum quia cõiter conceduntur infinita puncta, & partes proportionales actu distinctæ in continuo. Tum quia in permanentibus quicquid potest fieri successiuè, potest fieri simul, vt Scot. docet 2. dist. 1. q. 3. sub L. ergo si potest multitudinem, vel magnitudinem infinitam producere successiuè, idipsum potest facere simul. Tum tertiò, maior est potestas Dei, quàm infinitorũ hominum, si forẽt, sed isti agendo infinitos producerent effectus, ergo &c. Tum quartò vltra omnem multitudinem finitam datam, & dabilem, Deus potest producere

ducere maiorẽ, ſed numerus maior omni numero producto, vel poſſibili eſt infinitus, ergo &c. Tum denique mundus potuit eſſe ab æterno, & in ſententia Ariſt. de facto fuit ab æterno, ergo cùm anima rationalis ſit immortalis, modò forẽt infinitæ animę, ſi mundus fuiſſet ab æterno, & tot de facto erunt in ſententia Ariſt.

Reſp. ad 1. multos vtique ita ſentire, & mirum eſſe, quomodo tam libẽter admittant infinitum categ. in multitudine de facto quò ad partes actu diſtinctas, & ita enixè poſtea negent illud de poſſibili quò ad vnitates diſcretas, nos verò tàm puncta, quàm partes ponimus in cõtinuo ſyncategorematicè tm̃ infinitas. Ad 2. Aſſumptũ ex Doctore intelligi debet de quacunque multitudine ſignabili, & determinata, nulla .n. talis in permanentibus poteſt fieri ſucceſſiuè, quæ non poſſit fieri ſimul, ſed falſum eſt de omni magnitudine, vel multitudine abſolutè poſſibili, cùm .n. hæc quid certum, ac determinatum non ſit, ſub certa productione cadere non poteſt, ſed pluribus, ac pluribus in infinitum producitur. Ad 3. ſi darẽtur infiniti homines, darẽtur vtique infiniti effectus, at non magis repugnat hoc, quàm illud, adhuc autem maior arguitur poteſtas Dei, quàm infinitorum hominum, ſi forent, ex modo operandi, quo poteſt effectus ex nihilo producere, quod illi homines infiniti non poſſent. Ad 4. ait Canon. ly *omnem* poſſe ſumi coniunctim, ſic quòd colligat omnes numeros, vel diuiſim; ſi diuiſim, ſic eſt vera maior; & ſenſus eſt, quòd vltra hunc, & illum numerum Deus poteſt producere maiorem, ſed tunc minor eſt falſa, nam numerus, qui eſt maior omni numero diuiſim ſumpto, ſemper erit finitus, licet ſit indeterminatus; ſi verò ly *omnem* ſtet in maiori coniunctim, ſic implicat maior, nam Deus nõ poteſt producere aliquem numerũ, qui ſit maior omni numero producto, vel poſſibili ab eo produci, quia ille numerus, qui eſt alius, & diſtinctus ab omni numero poſſibili produci, non erit poſſibilis produci à Deo. Ad 5. negatur, mundum potuiſſe eſſe ab æterno quò ad generationes, & entia ſucceſſiua, & non minus hoc implicat, quàm infinitum in actu, vt diſp. 14. dicemus; de mente Ariſt. variè loquuntur Peripatetici, quidam dicunt, vel tenuiſſe animam mortalem, vel ſaltim dubium fuiſſe; hoc certũ eſt, quod ſi mundus ab æterno fuiſſet, animæ rationales, quæ modò extarent, adhuc non eſſent infinitæ categorematicè, quia huic multitudini additio fieri poſſet, ſed tm̃ eſſent infinitæ ſyncategorematicè, vt docẽt Scot. 2. Met. q. 6. §. *Ad rationes, &c.* & Tromb. tract. de Pluriſ. Anim. cont. Auerr. art. 2. par. 2. in ſolutione ad 6. Vide quæ cõtra Ferchium diſputamus diſp. 5. de Gen. & Cor. q. 7. art. 2. à nu. 168. qui Veſtig. 6. lib. 2. c. 10. & 14. vt ſoluat hoc argumentum ex motus æternitate, & animæ immortalitate deductum, ſtatuit finitum animarum numerum, & earum circulationem, ſeu regreſſum in corpora humana ad mentem Ariſt. quod eſt merum delirium, & principijs tùm Ariſt. tùm fidei noſtræ omninò contrarium.

QVÆSTIO IV.

An dari poſſit Infinitum in magnitudine categorematicum, vel ſaltim ſyncategorematicum.

59 TRes extant ſententiæ, duæ extremæ, & vna media. Prima extrema eſt Nominalium concedentium poſſibilitatem infiniti vtroque modo, quam ſequuntur omnes, qui quęſt. pręced. poſſibilitatem infiniti in multitudine admiſerunt, quibuſdã exceptis, qui minus conſequenter loquẽtes, ibi infinitũ in multitudine etiam in rebus corporeis affirmarunt poſſibile, hìc verò negant infinitum in magnitudine, cum quibus eſt P. Vulpes 1. p. diſp. 27. art. 8. quæ duo ſanè non cohærent, nam ſicut poteſt Deus infinita corpuſcula, vt maris arenas producere ſeparata, poſſet etiam producere coniuncta, vel per continuationem, vel ita vt omnia eſſent cõtigua, quo modo molem efficerẽt infinitam, & infinitum ſpatium occuparent. Altera extrema ſententia eſt negantium in quantitate continua poſſibilitatẽ vtriuſque infiniti, ita Henr. quol. 5. q. 22. Aureol. 1. diſt. 44. q. vn. art. 2. prop. 2.

prop. 2. qui volunt, definitam esse ex natura rei certam magnitudinem possibilē, vltra quam maior fieri ne queat etiā per Dei potentiam, & sequuntur aliqui Scotistæ, qui eodem modo loquūtur de qualitate, & quantitate, quia rationes, quas Doctor adducit 3. dist. 13. q. 1. pro determinatione qualitatis videtur eodem modo vrgere de quantitate. Tertia tandem sententia media negat possibilitatem infiniti categ. etiam per potentiam Dei absolutam, & concedit possibilitatem syncateg. quam sequuntur omnes illi, qui negarunt in præced. quæst. possibilitatē infiniti categorematici in multitudine.

Dicendum est, infinitum categor. in magnitudine prorsus repugnare, non tamen syncategorematicum. Conclusio est Can. cit. & Barg. 1. d. 8. q. 2. § *Sed contra hoc instatur, &c.* vbi citat Doct. 2. Met. q vlt. & d. 2. q. 1 ad 3. & d. 8. q. 2. & 3. d. 13. q. 1. sed in 2. d. 2. q. 9. N. admittit expressè infinitum syncateg. nam concedit, ignem posse in infinitum excrescere, si cōtinuò ibi apponatur combustibile, & idem concedere videtur in 3. d. 13. q. 1. ponens differentiā inter augmentū quantitatis, & qualitatis Et pro vtraque parte euidentissimis probatur rationibus.

60 Prima ratio impossibilitatis infiniti categ. deducitur ex præcedentibus; Tùm quia infinita magnitudo categorematica constat ex multitudine partium æqualium eodem modo infinita, ergo si talis infinitas partium repugnat, consequenter & magnitudo ex eis constituta. Tùm quia vt ait Canon. talis vtique magnitudo diuisibilis foret, & ab ea posset aliqua pars detrahi, ergo quę remanet, vel est finita, vel infinita; si primum, ergo tota magnitudo finita erat; si secundum, ergo pars erit æqualis toti vel dabitur infinitum maius alio; & responsio, quam ad hæc, & similia arg. adhibet Fuentes cit. ar. 5 vnam magnitudinem infinitam posse aliam excedere materialiter, nō formaliter, ex dictis manet explosa. Tùm tertiò sicut refellebatur infinitum in multitudine, quia in quacunque infinitate tot essent binarij, ternarij, &c. quot vnitates, ita infinitum in magnitudine modò vitandum est, quia tunc in quacunque magnitudine tot essent palmi, quot semipalmi, tot vlnę, quot palmi, cùm tñ vlna quęlibet octo contineat palmos, & sic de singulis mensuris maioribus, & maioribus; & dicere oportebit, in quacunque magnitudine infinita reperiri infinities infinitos palmos, quod prorsus falsum est, quia ad vnā longitudinem infinitam constituendam sufficit vna sola palmorū infinitas. Tùm denique quia si maior est infinitas palmorum, quàm vlnarum, & vlnarum infinitas ponatur in adæquata, sicut binariorum in multitudine, redeunt difficultates superiùs agitatæ contra similē responsionem.

61 Secunda est de columna, vel virga vtrinque infinita tàm versùs Orientem, quàm Occidentem, nam in ea parte, quæ nobis respondet, potest Deus quatuor annihilare palmos, & postea illas columnas admouendo iterum reunire, quo casu illi columnæ, quæ supponebatur infinita, poterunt ex defectu quatuor palmorum duo pręfigi termini, nam in illa admotione, & reunione necessario deserunt duæ illæ virgæ duos palmos spatij, quos antea occupabant, atque ita tangēdo vtriusque extremitatem versùs illos palmos vacui derelictos, verū est dicere, hi sunt termini huius virgæ, vel columnæ. Resp. Hurt. facta illa diuisione posse à Deo columnā, vel virgam reuniri, aut per rarefactionem aliquarum partium, aut per nouam earum additionem, vel constituēdo aliquas partes duobus in locis, at eo modo, quo ponitur in argumento, implicare cōtradictionem, quia totum illud corpus simul non posset moueri, quia motus est desertio termini à quo, & acquisitio termini ad quem, latio. n. est inter duos terminos, sed illæ virgæ versùs Orientem, & Occidentem nullum haberent terminum. Sed hæc est mera fuga, quia defensores infiniti ideò dicut, corpus infinitum versus omnem loci differentiam non posse motu recto moueri, quia sibi deficit spatium, per quod moueatur, cum omne repleat, & ex alia parte concedunt, columnā hinc incipientem, & infinitam versus meridiē posse in latus moueri, quia sibi non deficit spatium per latus, ergo cùm quælibet

virga in casu posito habeant in longum spatium duorum palmorum, quos occupando iunguntur iterum, poterunt à Deo per illud moueri, & mediante tali motu reuniri; & cùm inquit Hurt. illas virgas hoc modo reuniri implicare, quia ex eo quòd approximentur, sequitur esse terminatas versùs Orientem, & Occidētem, & ex hypothesi sūt infinitæ versùs illas partes; ex hoc potius debebat negare, infinitam magnitudinem dari posse, ex qua talia sequuntur absurda, quam casum non admittere.

62 Tertia ratio est de eadem columna casu, quo Deus omnes eius partes coaceruet in figuram rotundam, sic. n. efficeretur infinita moles versùs omnem loci differentiam nullo prorsùs addito, quod est impossibile. Nec valet, quod aiũt Conimbr. ex vario situ posse illam eandem magnitudinem nũc maius occupare spatium, quàm antea. Nam mens capere nequit, vt ait Auersa, quomodo possit columna illa ita disponi in situ, vt absque vlla additione occupet, & impleat totum vndequaque spatium infinitum. Ideò aliter Auersa conatur ostēdere huius rationis inefficaciam, negādo posse omnes illius columnæ partes ita situari, & coaceruari, vt occupent vniuersum spatium, sed possent solùm à Deo transferri ad occupandum simile spatium in longum versus Occidentem, aut Meridiem, possent etiā quotcunque partes finitæ abscindi, & inter se confundi; Sed neque Auersa rationem eneruat, quia non ponimus casum, quòd Deus quotcũque partes finitas abscindat, & inter se confundat, vel omnes simul transferat ad occupandum simile spatium in longum versùs aliam loci differentiam. sed casus est, quòd omnes illas partes coaceruet in figuram rotundam, & dum ait Auersa, in hunc modum diffusas totum spatium occupare non posse versùs omnem loci differentiam, non satisfacit, quia si sic dispositæ non occupant spatium infinitum, signum est, quòd nec priùs partes illæ erant infinitæ, & si priùs erant infinitæ æquales vni certę, planè repugnat, quòd dispositæ in figuram rotundam, totum spatium vndique non occupent. Demum ne ratio vllam patiatur calumniam, in hunc modum formetur; fingatur linea infinita versùs Orientem, & ab ea auferat Deus alternos palmos, & collocentur versùs Occidentem, vel constituent lineam infinitā versus illam partem, vel non; si primum, ergo ex infinito versùs vnam partem sine additione factũ est infinitum versùs vtramque, quod est incredibile; si non, ergo neutra linea est infinita, cùm totidem palmi sint ablati & relicti, & ita ab initio illa linea non fuit infinita. Neque negari debet, talem lineæ diminutionem fieri posse per palmos alternos, quia sicut omnes simul auferre potest, ita etiam & alternos.

63 Quarta ratio deducitur ex illo principio mathematico, quòd duæ lineæ facientes angulum, quò magis protrahuntur, eò magis inter se distant, quare si tales duæ lineæ infinitæ fierent à Deo, interciperent distantiam finitam, & infinitam, infinitam quidem, quia supponũtur infinitè distare, finitam verò, quia totum illud interuallum duabus illis lineis clauditur, & terminatur. Resp. Hurt negando, spatium infinitum illis lineis terminari, quia per illas non ponitur vltimum in infinito, videt. n. Deus, incipiendo ab vna non posse successiuè veniri ad aliam, termini autem sunt extrema rerum, quæ successiuè pertransiri possunt ab vno ad aliud. Sed contrà, tum quia ideò spatium infinitum dicitur pertransiri non posse, quia non habet terminos, vnde priùs est spatium habere extrema, quàm posse pertransiri, terminus. n. dicitur, vltra quod nō pertransitur, ergo malè deducit Hurt. ideò spatium illud terminos non habere, quia pertransiri non potest; tũ quia Deus videt extremitates illius distantiæ, & eas signando dicere potest, hucusque peruenit hæc distantia, nec vlteriùs procedit, ergo illæ lineæ verè sunt termini, & extrema spatij interiecti.

Resp. Ariag. disp. 13. n. 4. non esse cōtra rationem infiniti in magnitudine, vel multitudine duobus terminis includi, quia ratio infiniti non cōsistit in eo, quod terminis careat, sed præcisè in eo, quod ex vno termino ad alium successiuè perueniri

ueniri nequeat; hoc probat, quia inter hominem, & lapidē clauduntur infinitæ species animalium inæquales inter se, respectu quarū homo est vltimus, quia est perfectissimus illarum, & lapis est primus, quia est imperfectissimus illarum. Hæc solutio in re coincidit cū allata ab Hurt. & eodem modo reijcienda est, quia imò ratio infiniti formalissimè in hoc consistit, quod terminis careat, hoc enim sonat ipsum infiniti nomen, quod sine fine, ac termino, tum quia vt cōtra Hurt. dicebamus, ideò infinitum pertransiri nō potest, quia terminis caret, sicut è contra finitū dicitur pertransibile, quia habet terminos, & extrema, ergo de ratione infiniti est, quod terminis careat, & extremis in eo genere, in quo est infinitū; Exemplum verò ab Ariag. adductum de infinitate specierum possibilium inter hominem, & lapidem non est ad rem, vt disp. 7. Log. notauimus q. 2. art. 4. quia talis infinitas non est categor. de qua hic est sermo, sed syncategor. cui non repugnat terminus extrinsecus, ad quem s. sit in via, nunquam tamen attingat; & ideò in allato exēplo malè appellatur homo terminus vltimus illius infinitatis, per hoc .n. significatur, quod sit terminus intrinsecus.

Resp. proindè Fasolus concedendo illas lineas esse extrema distantiæ, & spatij intercepti, nō tamen determinata, sed indeterminata, ac proindè valentia infinitū intercipere, vnde infert, illas lineas esse terminos illius spatij potius infinitantes, quàm terminantes; qua responsione vtitur etiam Fuent. Sed cōtra, tum quia implicat in adiecto, terminum quantitatis quantitatem ipsam infinitare, seu infinitā reddere, quia terminus quantitatis est id, ad quod quantitas pertingens non progreditur vltra; tum quia habere terminū indeterminatè, conuenit potius infinito syncateg. quàm categ. illud enim negat omnem rationem termini.

Quapropter respondent alij, illas lineas esse terminos extrinsecos tantū spatij intercepti, & ideò per eas non accipere finitatem, quia infinitum nequit reddi finitum, nisi per terminum intrinsecum; vnde iderco puncta non destruunt infinitatem partium proportionalium, quia eas terminant extrinsecè tantùm. Cōtrà, tum quia infinitum categ. vt dicebamus, negat omnem rationem termini, & habere terminum extrinsecum solùm conuenire potest infinito syncateg. cuius terminus extrinsecus est ipsa actualis infinitas. Tum quia si inter illas lineas crearet Deus lineam transuersalem, vel superficiem, certè illæ lineæ dicerentur termini intrinseci latitudinis eius; Tum quia estò puncta in linea non sint termini intrinseci partium proportionalium quātùm ad multitudinē, sunt tñ quantùm ad magnitudinem. Tùm demū quia terminus quilibet semper rē terminat ea ratione, qua est terminus, & finitam reddit. Denique dicunt alij, illam distantiam non fore infinitam, sed potius finitam in infinitum, quatenus illæ lineæ, quò magis elongantur, semper magis distāt inter se. Sed hoc est fateri, illas lineas non esse actu infinitas, & categorematicè, sed syncateg. tm̄ magis, & magis protensas in infinitum; at si ponantur actu infinitam habentes longitudinem, planè distantia quoque intercepta poni debet actu infinita, nam distantia esse debet proportionata longitudini linearum.

64 Quinta ratio similis est illi, quam Scot. facit circa æternitatem temporis in 2. d. 1. q. 3. §. *Item arguitur, &c.* si esset linea infinita tàm versùs Oriētem, quàm Occidentem posset vtique Deus illam in quocunque puncto diuidere, diuidat ergo eam in aliquo certo puncto, & Orientalem ponat Occidētem versùs paralellam cum Occidētali per simplicem mutationem præsentiæ, vel per reproductionem, si placet; tunc quæritur, an vtraque istarum linearū sit æqualis semper ex ea parte, qua finitæ sunt, & vbi facta fuit diuisio, vel vna longior, altera breuior, si non fiat in illo certo puncto, sed citra, vel vltra; hoc sm̄ dici non potest, quia illud certum punctum, in quo solo facta diuisio redit eas æquales, esset in rigore mediū totius lineæ, quæ vtrisque infinita fingebatur, vbi autem reperitur medium, reperiuntur etiā extrema æqualiter à medio distantia, qua de causa Arist. 6. Top. loc. pl.

loc.78. dixit, lineam infinitã, neque medium, neque fines habere, neque primum dici potest, quia si peracta diuisione in quocũque pũcto lineæ remaneant æquales, tunc posset Deus ab vna linea auferre palmum, & alteri addere, in quo casu hęc euaderet longior illa, ergo idem quoque fuisset, si diuisio facta esset antea in alio puncto per palmũ distante ab eo, in quo facta fuit, non .n. potest reddi ratio, cur talis contingeret variatio post diuisioné, & non antea, quam rationem cum absurdis a Doct. allatis loc. cit. fusè prosequitur Auersa.

Aliqui defensores infiniti, vt se ab his liberent angustijs, concedunt non posse fieri magnitudinem infinitam in ordine ad spatium, seu per spatium extẽsam, sed solùm fieri posse in ordine ad se, itavt tota compenetrata existeret in vno palmo, vel etiam vno puncto loci. Sed quis non videt hanc vilissimam esse fugam? at non omninò euadunt, tum quia repugnantia, & absurda, quæ sequuntur, non oriuntur ex locali extensione infiniti, sed potius ex infinitate ipsius; tum quia nõ videtur, cur necessitetur Deus ad faciendum duo miracula simul, & si infinitas in quantitate cõtinua necessariò petit compenetrationem partiũ eius, hoc manifestum est signum, rationem infinitatis directè pugnare cum ratione quantitatis, quæ petit occupare locum, & in spatio reponi per extrapositioné suarum partium; tum etiã quia adhuc vrgeri possunt rationes allatæ; vrget .n. adhuc argum. sumptum ex multitudine infinita palmorum, cubitorũ, vlnarum, istæ .n. partes determinatæ sunt in quantitate, etiamsi inter se compenetratæ, & adhuc quantitas illa potest à Deo in partes diuidi, vndè integra reddit prima difficultas, & licèt aliarum robur magis videatur dependere ab extensione locali, tñ adhuc promoueri possũt, nam vbi nunc vrgent supposita extensione actuali, facta penetratione, possunt seruata proportione confici de extensione aptitudinali, ac etiam actuali obiectiua in mente diuina.

65 Postremò prob. altera conclusionis pars, quòd possit dari per potentiam Dei infinitum syncateg. in magnitudine, saltim in corporibus homogeneis; tum quia ignis cresceret in infinitum, si continuò apponeretur sibi combustibile, vt ait Doctor 2.d.2.q.9.N. ex Philosopho, tũ quia posset Deus mundum perpetuare, & singulis diebus eidem quantitati addere vnum palmum. Resp. Aduersarij, concedendo, posse Deum quacunque magnitudine data aliam distinctam procreare, sed negant posse semper vnam alteri continuari, & vniri, quia si illa sit in termino, alia quantitas etiam minima non potest illi addi. Contrà, tum quia hæc est manifesta petitio principij, nos .n. dicimus, semper posse addi, eò quia nunquam illa magnitudo ad maximum quod sic peruenire potest; tum quia dato, quòd Deus crearet tantam aquarum colluuiem, quãta sufficit ad maximum quod sic, & super illam effunderet vas magnum aquæ postea creatæ, paradoxũ est dicere, quod aqua non egrederetur à vase, vel egressa maneret suspensa, vel versùs illam partem non moueretur, in quam à Deo propellitur, & adhuc mirabilius est dicere, quod si daretur ignis in suprema magnitudine, & in eum parum stuppæ proijceretur, nõ posse eam comburere, & in se conuertere. Et si dicas, hoc non posse, quia ignis est maximus, & in termino; hoc adhuc mirabilius est, nõ posse ignem maximum stuppam comburere, quia maximus est; immo potius quia maximus est, citissimè deberet eam comburere, quia magnitudo in igne nõ impedit, sed promouet actionem. Tum demum quia potest Deus diuidere virgã palmaris latitudinis per partes proportionales in infinitum sñ longitudinem, & addere interim vnam alteri sñ latitudinem, quomodo dispositæ omnes illæ partes forent æquales, .i. magnitudinis palmaris, ergo potest augere quãtitatem in infinitum, Conseq. patet, quia tàm possibile est hoc augumentum per partes æquales, sicut est possibilis diuisio illius continui per proportionales. Ariag. cit. disp. 13. nu. 44. quamuis sit infiniti tutor acerrimus, nihilominus argumentum quoddam adducit de pyramide infinita, quo ostendit manifestè repu-

uolat

velut implicantiam in compositione infiniti categorematici, & solum à Deo fieri posse infinitum sincategorematicum, de quo argumento verba fecimus disp.7. Log. q. 2. art. 4. & fatetur nullam habere solutionem.

66 In oppositum objicitur 1. quòd detur infinitum in actu sm̃ extensionẽ, & argumentum sumitur ex linea illa giratiua, quæ cerebrum Doct. tamdiu agitauit, hæc .n. conflatur ex infinitis circulis columnam ambientibus, quorũ singuli sunt determinatæ, & æqualis longitudinis circularis, quantum nempè columna ipsa circumdat, ergo hæc linea erit actu infinita, & si per Dei potentiam tota extraheretur à columna, quam veluti fascia cingit, clarè appareret infinita eius longitudo. Nec valet, quod ait Suarez. disp. 40. sect. 5. nu. 48. dari quidem in ea linea infinitas partes æquales actu vnitas, nihilominus lineam non esse infinitam, quia clauditur terminis. Immo potius hæc est difficultas, quæ ex tali linea giratiua emergit, quomodo possibile sit, quòd ex infinitis partibus æqualibus non communicantibus cõstet, & tñ claudatur terminis.

Resp. Auersa q. 22. sect. 8. quod sicut circuli illi sunt plures, & plures, non tñ actu infiniti, & sicut post vnum circulũ sequitur alius, & alius magis, ac magis propinquus, at nunquam in maxima propinquitate, ita lineã illã esse sẽper maiorem, & maiorem, at nunquam maximam, seu infinitam, quia in longitudinis maioritate progressus non consistit in hoc, quòd vltra extrema longiùs, & lõgius linea protendatur, sed quòd intra certa extrema habeat plures, & plures semper reuolutiones in girum, quibus maior, & maior longitudo finitè in infinitum coalescat, & subdit, nec per Dei potentiam posse totam hanc lineam abstrahi à suo continuo, & in rectum extrahi, hoc .n. ita repugnat, sicut totum continuum diuidi in omnes sui partes, & indiuisibilia resolui, quare putat, argumentum concludere contra ponentes illos circulos, ex quibus constat linea tortuosa, infinitos in actu, & categorematicè.

Sed hæc resp. non satisfacit; quia si illa linea giratiua ponitur syncategorematicè infinita, ergo magnitudo illius lineæ non erit certa, & determinata, quod est falsum, quia non potest dari quantitas actu existens, nisi sub aliquo determinato termino, licèt .n. sm̃ se exigat terminũ vagè, tñ dum in effectu ponitur, exigit illum determinatè, & hoc est, quod docuit Ricar. 1. d. 43. ar. 5. ad 3. quòd licèt lineæ non repugnet carentia termini determinati, vt linea est, tñ illi repugnat, vt est in effectu; & idem docent Summulistæ, dum explicant suppositionem confusam, & determinatam, aliquis .n. calamus est adscribendum necessarius vagè, sed actualis scriptio non fit, nisi determinetur calamus, & in hoc distinguitur multitudo à magnitudine, quòd multitudo syncategor. dari potest à parte rei sine termino intrinseco, vt patet de partibus continui, non tñ magnitudo. Accedit, quòd puncta in linea sunt termini, & extrema magnitudinis eius, non autem multitudinis partium, ergo non quia multitudo circulorum lineam giratiuam componentium est infinita syncategorematicè, idem debemus dicere de magnitudine. Insuper partes proportionales continui, quamuis sint syncategorematicè infinitæ, ideò constituunt molem finitam, & determintam, quia nõ sunt eiusdem magnitudinis, & minores communicant cum maioribus; sed in proposito circuli componentes lineam giratiuam sunt æquales, ergo si sunt infiniti syncategorematicè, longitudinem constituent immensam, & indeterminatam. Deniq; concedit Auersa, quòd si tota illa linea extrhaeretur à columna, longitudinẽ expanderet infinitam, ergo etiam columnæ coniuncta eandem constituet longitudinem; tum quia eadem esset linea coniuncta, & abstracta à columna, & situs diuersitas non variat partes quantitatis; tum quia licèt columnæ coniuncta propriam non habeat existentiam solitariã, habet tñ inexistentiam, seu existentiam coniunctam partibus columnæ.

67 Respondendum igitur est, multis dimissis responsionibus, quas referunt Sampson 3. Phys. q. 4. & Amic. tract. 18. q. 4. dub. 1. negando assumptum, quòd il-

li circuli syncategorematicè infiniti, ex quibus componitur linea tortuosa, sint eiusdem longitudinis circularis, sunt .n. semper minoris, & minoris, non .n. illi circuli ducuntur ex vno puncto ad idem punctum, vt linea circularis, vt benè notat Amic.cit.num.44 sed ad aliud distans à puncto initiatiuo sm̃ longitudinem, vnde excedit quilibet ille circulus tortuosus lineam circularem iuxta distantiam sm̃ longitudinem, quam habet punctum initiatiuum a terminatiuo; ex quo patet, lineam giratiuam mixtam esse ex circulari & recta, & circulos eam componentes se potius habere per modum spirarum, quã simplicis lineæ circularis; circuli ergo illi non sunt æqualis longitudinis circularis, & quamuis illa linea constet ex circularibus, tñ quia eius augumentum non procedit sm̃ circulum simplicem, sed per longitudinem ad instar spirarum, ideò augumentum semper fit per partes minores & minores; quare tandem longitudo lineæ tanta est, quanta longitudo columnę constituta ex partibus proportionalibus secundùm longitudinem sumptis.

Secundò objicitur. Tum quia infinitũ est ens reale, nam definitur 3. Phys. 63. ponitur proprium quantitatis 1. Phys. 32 & quantitas ipsa ità definitur, vt si daretur infinitum, in eius prædicamento poni deberet, vt docet Doct. 1. d. 8. q. 3. Tum 2. quia infinitudo non repugnat enti, vt ens est, cum detur primum ens infinitũ, nec enti creato, vt creatum est, quia posset esse infinitum in quantitate, quod nõ esset infinitum in essentia, nec quantitate, vt quantitas est, quia ponitur eius affectio. Tum 3. potentia Dei est infinita, producat ergo magnitudinem, quantam potest, vel illa est finita, vel infinita; non primum, quia Deus potest supra quodcũque finitum, ergo secundum. Tum 4. potest Deus virgam digitalis latitudinis diuidere in partes proportionales, & vnam addere alteri sm̃ eandem dimensionem, quo casu emergeret quantitas infinita cõstans partibus digitalibus infinitis sm̃ lõgitudinem. Tum 5. quia de facto mirabiliora efficit Deus in Sacram. Euchar stiæ, &c. in mysterio Incarnat. Natiuit. & cæteris nostræ fidei arcanis, ergo &c.

68 Resp. ad 1. negando assumptum, nam ens reale dicitur per ordinem ad realem existentiã possibilem, vt docet Scot. 1. d. 36. q. vnica; & 3. Phys. describit Philos. infinitum in potentia, non in actu, immo istud reijcit, vt prorsus impossibile, solet etiam considerari, & descr bi ipsum infinitum in actu, sicut considerantur, & describuntur chimera, hircocervus, & alia entia fictitia, vt hinc appareat, an talis natura sit possibilis; & qñ Philos. posuit infinitatem quantitatis passionem, loquebatur de infinitate potentiali, seu syncateg. vt monet Doct. 2. Met. q. 6. & Canon. cit. & falsum est, quantitatem defini ri, ita vt eius definitio possit etiã infinito competere; describitur .n. vel per habere partes extra partes, vel per esse diuisibilẽ, quæ duo repugnant quantitati infinitæ, vt patet ex dictis, si tñ daretur, ait Doct. in prædicamento quanti reponi deberet, quia maiorem haberet cum eo affinitatem, quàm cum alijs Ad 2. patet per idẽ, rationem infiniti verè destruere rationẽ quantitatis, quod, & si à priori pro statu isto demonstrari non possit, manifestè tamen ostenditur a posteriori. Ad 3. sæpè dictum est, obiectum omnipotentiæ Dei non esse quidpiam certum, & determinatum, vt possit simul accipi, & vna productione produci, sed sicut suaptè natura indeterminatum est, & cõfusum, ita successiuè solùm produci potest, in quo imitatur naturam successiuorum; immo ratio quidditatiua infiniti syncategor. quale est obiectum omnipotentiæ Dei, in successione consistit, vt Canon. citat. Ad 4. sicut Deus diuidere nequit continuum latitudinis digitalis sm̃ omnes suas partes simul, sed successiuè tm̃, ita nequit vnam alteri vnire ad constituendum corpus infinitæ longitudinis, nisi successiuè. Ad 5. negatur assumptum, tum quia vt patet ex dictis, longè mirabilia sunt, quæ ex infinito actuali sequuntur, quàm ex mysterio Euchar. & cæteris, tum quia prædicta fidei mysteria licèt sint difficilia, non tñ implicant, vt à Theologis demonstratur, qui etiam satis, superque soluunt argumẽta in oppositum; tum quia hæc omnia

sunt nobis reuelata, at nihil de infinito,& sine reuelatione diuina nihil est asserẽdũ, quod captum rationis excedat.

69 Tertiò è contra probat Aurel. cit. non posse dari magnitudinem infinitam etiã syncategorematicè, quia ex 3. Phys. t. 69. in quantitate molis quantum contingit esse in potentia, tñ contingit esse in actu, vbi Comment. ait, omnes potentias, quæ sunt in maioratione quantitatis, esse vnius potentiæ determinatę, hoc est, esse vnam potentiam ad supremum actũ, in quo continentur omnes actus, ad quos sunt illæ multæ potentiæ. Tum 2. quia omnis quantitas est tantitas, ergo habet determinatum terminum. Tum 3. Deus videt omne factibile, ergo si omni quantitate data potest fieri maior, videt infinitã, quę est maior omnibus, quod est falsum. Tum 4. quia quantacunque magnitudo permanens, potest à Deo fieri successiuè, potest fieri simul, sed nulla magnitudo infinita potest simul fieri, ergo nec successiuè. Tum 5. quia omnium natura constãtium determinata est ratio magnitudinis, & augmenti 2. de Anima 41.

Resp. ad 1. dictum illud Philosophi intelligendum esse de quacunque multitudine, vel magnitudine signabili, & determinata, nulla .n. talis in permanentibus est in potentia, quæ non possit fieri actu simul, & vnica factione, falsum tñ est de omni magnitudine, & magnitudine absolutè possibili, cum .n. hæc sit quid incertũ, & indeterminatũ, nõ vnica factione, sed pluribus, & pluribus produci petit; exactè tñ huic argumento satisfaciemus, q. seq. quia est vna ex illis rationibus, quibus Doct. probauit in 3. d. 13. q. 1. maximum in qualitatibus, vbi aduertit dictum illud Philosophi, & Comment. quantum contingit esse in potentia, &c ex falso fũdamento procedere, quia putauerunt nõ esse dabilem maiorem quantitatem Cœlo, & nullum quantum augmentari posse, nisi per additionem quanti pręexistentis, quod sm̃ Theologos falsum est, quia Deus potest maiorare quantum sine additione quanti pręexistentis per creationem; vnde Doct. ibidem non videtur tenere hoc dictum quantùm ad quantitatem molis. Ad 2. verum est, quantitatem semper sub tantitate existere, .i. sub termino aliquo, nam quantitas à parte rei non existit, nisi determinata, tñ sm̃ se non exigit, esse sub aliquo termino, nisi vagè, & ideò potest esse maior, & minor. Ad 3. videt vtique Deus omni quantitate facta posse maiorem fieri, sed non omni factibili, nã tunc foret implicantia in adiecto, at non videt aliquam maiorem omni alia, quia nulla talis est dabilis. Ad 4. dicitur, vt ad primum, maiorem valere de quacunque magnitudine signabili, vel determinata, sed non quacunque absolutè possibili, & confusè. Ad 5. Arist. ibi loquitur de corporibus animatis, vt notat Doct. 2. d. 2. q. 9. & loquitur in ordine ad potentiam naturalem, non verò supernaturalem.

QVÆSTIO V.

An possit dari Infinitum in intensione categorematicum, vel saltim syncategorematicum.

70 TRia quoque sunt in hac quæst. auctorum placita, duo extrema, & tertium medium; quidam .n. admiserunt, infinitum in qualitate esse vtroque modo possibile, ita Nominales omnes loc. citat. & sequitur Hurt. Alij ex opposito negãt vtrunque, vt Henr. quol. 5. q. 22. Aureol. 1. d. 17. p. 3. q. 1. art. 3. D. Bonau. 1. d. 17. art. 2. q. 4. Scot. in 3. d. 13. q. 1. loquens de gratia Christi, & sequuntur Scotistæ ferè omnes eo loco, Rada tom. 1. Controu. 19. Smisinch. tract. 3. disp. 7. q. 5. num. 78. Fuent. & Vulpes loc. cit. licèt inter istos auctores aliquod sit discrimen, nam hunc terminum intensionis aliqui auspicantur ex parte formarum, quæ suaptè natura poscunt determinatum gradum versùs maximum; aliqui verò sumunt non ex parte formarum, sed ex parte subiecti, quod est finitæ, & determinatæ capacitatis, vnde forma extra subiectum posset in infinitum intendi, ita Bassol. 1. dist. 17. q. 5. Cõis tandem sententia est media, negans, etiam de potentia Dei absoluta infinitum categor. in qualitate esse possibile, & affirmans esse possibile syncateg. ita D. Tho. 2. 2. q. 24. art. 7. vbi omnes eius discipu-

ſcipuli excepto Caiet. contendente 3. p. q. 7. art. 9. 10. & 12. D. Tho. admittere ſummum in qualitatibus, & terminum intrinſecum etiam in ordine ad potentiam Dei abſolutam; ex Scotiſtis inclinat Canon. 3. Phyſ. q. 3. Tatar. 1. Phyſ. q. 4. not. 4. Sghemma 1. Phyſ. digreſſ. 3. q. 5. Cauel. cit. probabilem magis putat, & defendit Herrera 1. d. 15. q. 6.

ARTICVLVS I.

Non poſſe dari in qualitate Infinitum categorematicum.

71 DIcendum eſt cum cõi quò ad 1. quæſiti partem, nec naturaliter, nec ſupnaturaliter poſſe dari qualitatẽ infinita in intentione, ſiue ſit naturalis, ſiuè ſupernaturalis; ita cõis, tenent Canõ. & Sampſon. loc. cit. cum cęteris Scotiſtis, nec diſſentiunt Thomiſtæ, quorum plurimi, vt Complut. cit. q. 4. probant hanc concluſ. ex finita capacitate ſubiecti, nã ſi daretur infinitum accidens, dari quoq; deberet infinita ſubſtantia talis accidentis ſuſceptiua: Sed ſi hæc ratio valeret, probaret etiam, qualitatẽ non poſſe fieri in ſuo ſubiecto ſemper maiorem, & maiorem, quòd tñ eſt contra eoſdem Thomiſtas, nam ad talem intenſionem ſyncategorematicè infinitam proportionata capacitas requiritur ex parte ſubiecti.

In qualitatibus igitur naturalibus ſolet probari Concl. quia ſi daretur lapis in cõcauo Orbis lunæ cum infinita grauitate, deberet in inſtanti deſcendere, vt docuit Ariſt. 1. Cœli tex. 51. & 52. quò .n. grauitas eſt intẽſior, eò motus celerior, ſed motus localis in inſtãti repugnat, vt diſp. 15. dicemus, ergo, &c. Ex quo infertur, nullam aliam qualitatem infinitam eſſe poſſibilem, cùm .n. quælibet ferè ſit actiua, poſſet quæcunque ſuum effectum in inſtanti ponere, vt calor infinitus poſſet transferre corpus frigidum à frigiditate in calorem ſummum in inſtanti, vt arguit Can. cit. & ſic de alijs. Greg. 1. d. 43. q. 4. ad 2. totum gratis concedit etiam motũ inſtantaneum localem; quę reſponſio nulli eſt accepta; & ideò ait Hurt. lapidem illum nunquam deſcenſurum cum tota, atque infinita velocitate, ſed poſſe cum maiori ſemper, & maiori, atque in breuiori, & breuiori tempore, ſicut omnes, qui negant poſſibilitatẽ infiniti in rebus creatis, fatentur adhuc, Dei potentiam eſſe infinitam, ideòque dicunt, Deum poſſe maiorem ſemper, ac maiorem effectum producere, nunquam tñ actu infinitum ob quam ſolut. Auerſa, etſi nobiſcum in cõcluſ. conueniat, renuit tamen hanc cõem antiquorum rationem veluti inutilem.

72 At ſinè cauſa antiquos ſpernit Auerſa, non .n. ſolutio data rationem eneruat, quia lapis infinitè grauis eſſet cauſa naturalis, quę neceſsariò operari deberet iuxta totam virtutem ſuam, nec haberet vnde determinaretur ad tantam, & non maiorem velocitatem vt deſcenderet in tanto, & non minori tempore, non ergo eſt eadem ratio de diuina potentia, & virtute motiua iſtius lapidis, Deus .n. poteſt pro libitò ſuum determinare effectum, ſed lapis ille mouebitur iuxta impetum ſuæ virtuti poſſibilem, & in inſtanti, vel certè prorſus non moueretur. Hoc præuidentes auctores cit. dixerunt, lapidem illum debere determinari à Deo ad certam velocitatis menſuram; quòd ſi ponatur caſus, vt Deus nolit determinare, addit Auerſa, quòd lapis non deſcenderet, nec mirum eſſe debere, quia idem eſt, vt Deus nolit concurrere ad vllum motum lapidis illius, ſine autem concurſu diuino nulla operatio ab vlla cauſa creata perfici poteſt. Sed contrà, quia in propoſito quęrimus, quid fieret de illo lapide ſuppoſito concurſu generali Dei, qui ſinit cauſas ſecundas motus ſuos agere, & quid fieret ex natura rei nullo adhibito miraculo, nõ poſſet autem determinare Deus velocitatem grauitatis illius abſque miraculo, & concurſu ſpeciali, & ita non ſumus in caſu; tum quia falſum eſt, hoc, quod eſt Deum nolle determinare grauitatis illius velocitatem eſſe idem, ac illi denegare cõcurſum generalem; immo tunc verè non denegat, cum illam non determinat, ſed ſinit lapidem moueri ſecundùm totum impetum innatum; & è contra tunc verè concurſum generalem denegaret, & miraculum adhiberet, quando illam deter-

minare vellet. Tum denique dicere, quod in casu, quo Deus nolit velocitatem lapidis illius determinare, lapis non descenderet, est idem, ac dicere, quòd lapis tanta præditus grauitate moueri non posset sine miraculo, vnde sicut ipsi derident, (& meritò) qui præced. quæst. ponentes terminum intrinsecum in quantitate dicebant, ignem maximum non posse stuppam in eo coniectam comburere, quia maximus est, ita & ipsi nunc deridendi sunt, dum aiunt, lapidem infinitæ grauitatis, si Deus non determinat eius velocitatem, non descensurum, quia nimia præditus est grauitate, ratio igitur allata concludit, & neganda est potius infinita grauitas, ne præfata sequantur absurda.

73 In qualitatibus verò superaturalibus solet probari Concl. quia alioquin dari posset lumen gloriæ infinitum, & visio beata infinita, qua data vtiq; comprehenderetur Deus ab intellectu creato, quod est impossibile. Resp. Hurt. cum Greg. cit. illam infinitam visionem non proinde fore Dei comprehensionem, quia licèt in genere visionis, & cognitionis infinita foret, ad huc tamen diuinam perfectionem non adæquaret in essendo, quod exigitur cõprehensio dici debeat, vel saltim quod ita adæquet diuinam cognoscibilitatem, vt illam penitus exhauriat, quod non faceret visio creata, & si intensiuè infinita, quia Deus est infinities infinitus, & non semel tantùm, vt foret illa visio.

Sed non satisfacit, tum quia apud omnes inconfesso est, inter cognoscens, & cognoscibile non requiri adæquationem, seu proportionem naturæ, & in essendo, alioquin Deus nullo modo posset cognosci ab intellectu creato, etiam eleuato per habitum supernaturalem sed sufficit adæquatio potentiæ, & obiecti, vt sicuti obiectum est infinitum in ratione cognoscibilis, ita potentia sit infinita in ratione cognoscentis, & cognitio in ratione cognitionis, his .n. habitis per talem cognitionem optimè exhauritur tota obiecti cognoscibilitas, & totaliter, atque ita cõprehenditur, vt docet Scot. in 3. dist. 14. q. 2. F. Tum quia non dicitur Deus infinities infinitus, quia a parte rei sint in eo infinities infiniti gradus perfectionis distincti, cùm sit simplicissimum, sed hoc intelligitur æquiualenter tm̃, ergo visio semel infinita sufficeret ad comprehensionem Dei. Tum quia ex dictis non potest dari infinitum semel infinitum, qñ infinitum consistit in latitudine graduũ, ergo visio infinita esset infinities infinita. Tũ quia ex Aug. epist. 112. tunc res comprehenditur, cum nihil eius videntem latet, & ipsum penetrat sm̃ omnes gradus cognoscibilitatis eius, sed ita attingeretur Deus per talem visionem, videret .n. omnia, quæ sunt in eo tàm formaliter quam virtualiter, quia videret Deum infinita claritate, & distinctione, vndè si aliquid Dei lateret, esset aliquo modo obscura, & confusa, atque adeò non infinita.

Istæ igitur rationes optimè concludũt, & in eo solùm deficientes notari possunt, quod vniuersaliter non probant, & ideò ratio generalis ad ostendendam repugnãtiam intensionis infinitæ ex eo petenda est, vt benè notat Auersa, quòd infinita multitudo in actu repugnat, vt patet ex dictis, in intensione autem infinita, infiniti necessariò gradus forent assignãdi, supponimus .n. intensionem fieri non posse, nisi per additionem gradus ad gradum, & consistere in latitudine entitatiua qualitatis per multiplicationem, & coniunctionem plurium graduum, vt docet Scot. 1. d. 17. q. 3. & nos demonstramus in lib. de Gen. qua facta suppositione, contra intẽsionem infinitam adduci possunt rationes omnes contra infinitum in multitudine, & extensione militantes; nam sicut in extensione infinita esse deberent tot palmi, quot semipalmi, tot cubiti, quot palmi, &c. Sic in intensione infinita tot essent gradus, quot semigradus, & sic de alijs portionibus qualitatis maioribus, & minoribus, & sicut in extensione infinita dari deberet vna magnitudo maior altera, si ab vna aliquid desumatur, sic ex duabus qualitatibus dari deberet vna magis intensa alia, &c.

74 In oppositũ Obijcitur 1. ex Greg. quia si per horam Deus continuè augeret charitatem, sic tñ quòd in prima medietate totius horæ crearet charitatem tante

tanti gradus,& in prima medietate sequẽtis medietatis crearet æqualem charitatẽ, & iterum in prima medietate residui crearet æqualem,& sic semper velocitaret suã actionem sm̃ quamlibet talium partium, in fine horæ haberetur infinita charitas, quia haberet infinitas partes æquales correspondentes infinitis proportionalibus horæ; idem conficit argumentum de instantibus initiatiuis cuiuslibet partis proportionalis horæ, si .n. in quolibet crearet tantam charitatem, idem sequitur.

Imò totum id naturaliter etiam videtur contingere posse, nam vt arguit Tatar. 3. Phys. q. 2. dub. 2. si calefaciens ponatur in medietate horæ corrumpere medietatẽ frigoris in aqua, & generare duos v.g. gradus caloris, tunc sequitur, in alia medietate semihoræ motum esse duplò velociorem, quia ablata est medietas resistẽtiæ, atq; adeò producentur duo alij gradus, & rursus in medietate illius partis erit motus duplò velocior ob ablatam resistentiam, & sic procedendo tandem in fine horæ erunt producti infiniti gradus, quia in qualibet medietate proportionali tantum caloris erit productum, quantum in prima medietate. Et constat de corpore luminoso, quòd si alicui medio approximetur, in quolibet instanti illius temporis producit in medio determinatam luminis partem, sicut produxit in primo instanti, non .n. apparet maior ratio, cur potuerit in primo instanti producere determinatam luminis partem, & non in quolibet instanti approximationis.

75 Resp. satis patere ex dictis q. præced quomodo,& qua ratione impossibilis sit distributio, & partitio illa, quam Nominales sæpe facere solent, vt infinitũ astruant;& si Deus augeret charitatem cũ partitione horę à Greg. conficta per partes proportionales successiuè acceptas, vel augmentum illud nunquam inciperet, vel nunquam finiret, vt probari potest argumento Zenonis,& eadem ratione tanto magis negandum est, id posse naturaliter contingere, quia actiones agẽtium naturalium non fiunt cum ea determinatione partium proportionalium,sed æqualium,& dato eo casu, & ea partitione, adhuc negat Tatar. in qualibet medietate produci æquales gradus, quia calefaciens non calefacit nisi ratione contrarietatis; vnde dum agit in aquam totaliter calore priuatam, agit sm̃ totam actiuitatem,& quando est priuata solùm sm̃ medietatem, agit sm̃ medietatem virtutis, & sic deinceps, quare semper erit æqualis velocitas, & ideò in minori tempore non producet æquale, sed minus, & min' in infinitum, sicut tempus minoratur in infinitum; quæ responsio quantùm valeat patet, ex dicendis de Reactione in lib. de Gen. quando .n. calor agit in frigidum vt octo, non quælibet pars frigoris resistit, sed tm̃ illa pars, cui immediatè applicatur calor, licèt quando agit, agat sm̃ omnes partes,& ratio discriminis est, quia resistere actu est impedire, ne agens introducat formam in passum, ergo tm̃ sm̃ illam partem,& sm̃ illum gradum resistit passum, circa quam agens applicatur, & in quam intẽdit producere formam; qua stante doctrina falsum esset, initio calefactionis magis aquã resistere, quã postea, quia priùs per plures, deinde per pauciores, semper .n. resistit sm̃ illum gradum, qui proximè expellendus est, nam talis resistentia fit in genere causæ formalis. Ad illud autem de corpore luminoso negandum est assumptum, licèt .n. in primo instanti acquisita sit pars luminis determinata, tñ in instantibus postea approximationis, & intensionis luminis in illa parte medij, cui successiuè approximatur, non acquiritur pars luminis, sed indiuisibile continuatiuum, & ratio discriminis est, quia in primo instanti potest corpus luminosum producere determinatum lumen in medio, at non potest ipsum intendere, nisi approximetur, cùm ergo approximatio sit conditio necessaria simpliciter ad intensionem luminis, sequitur, quòd tunc solùm intensio fiet, cùm fit approximatio, agens autem non dicitur in instanti magis approximari, sed in tempore, sicut etiam motus localis nõ fit in instanti, sed in tempore,& hinc sequitur, in quolibet instanti approximationis non fieri partem aliquam luminis sed solùm indiuisibile continuatiuum corre-

spondens indiuisibili approximationis.

76 Secundò ad idem moueri solet satis molesta difficultas à Theologis, dum loquuntur de circumstantia durationis in actibus humanis, potest .n. homo in primo instanti vnius horæ mereri, & determinatum gradum meriti acquirere, quia meritum in primo instāti perfici potest, & potest actum suum per totam illam horam continuare; quo facto meritum erit infinitum in fine horæ, cum ibi sint infinita instantia. Ad hanc difficultatem variæ sunt responsiones, sed quātùm sufficit ad præsens, negāda est sequella, actui .n. in primo instanti respondet certum meritum, non ratione ipsius instantis, sed quia in eo ponitur primum substantia ipsius actus, qui tunc efficitur bonus ex obiecto, & alijs, vnde bonitatem, & meritū referre in illud instans est committere fallaciam non causæ, vt causæ, continuatio autem incipit tempore sequenti, quia est actio continuata supponens se ipsam in priori, & ratione huius moræ augetur bonitas in actu, hoc autem augmentum non fit in instanti, sed successiuè, & p partes illius temporis crescit cum proportione ad illas, ideoque per instantia non addūtur illi partes meriti, sed in eis continuatur meritum cum eadem proportione, quasi permutata esse indiuisibilia, & ideò etiam ex instantibus non consurgit infinitas, quia ex vi eorum non augetur meritum perseuerantiæ actus, sed terminatur, vel copulatur, prout ex partibus successiuis constat. Dices, eadem substantia producta in primo instanti conseruatur in reliquis, ergo sicut illi productæ in primo instanti respondet certum meritum, cur non etiam vt cōseruatæ in reliquis? Resp. quia conseruatio indiuisibilis neque affert ipsam substantiam actus, neq; aliquā moram. Dices ergo plus merebitur homo interrumpendo actum, & postea producendo alium similem, quàm continuando priorem per totam horam. Resp. ex hoc capite plùs vtiq; mereret, sed ex alio tempus medians inter vnum, & alium actum transit absque merito, & ideò quasi compensatio. Instabis adhuc, inter istās, & tempus non est proportio, ergo nec inter meritum primi instantis, & meritum continuationis, ideòq; hoc excedet illud in infinitum. Resp. quod potest esse proportio in genere moris, quia primo instāti ponitur certa pars meriti correspondere, vel negatur consequentia, & ratio est, quia illud meritum, quod correspondet instanti, & temporis sequenti, non correspondet ipsis ex proprijs rationibus, sed ratione elicitionis, & conseruationis actus, & hac de causa potest esse proportio inter meritum primi instantis, & meritum sequentis.

77 Tertiò obijcitur. Tum quia Christus de facto habuit gratiam infinitam, iuxta illud Ioan. 3. *Non .n. ad mensurā dat Deus spiritum Filio*, & ratio est, quia se extendit ad iustificandos infinitos homines, qua ratione Christi meritum ponitur infinitum; quòd si finita esset, posset tū crescere gratia alicuius creaturæ, vt pertingeret ad intensionem gratiæ Christi Domini. Tum 2. quia grauitas peccati est infinita, crescit .n. ex infinita improportione inter creaturam offendentē & Deum offensum, & si aliquis occidere vellet omnes homines, non solùm existētes, sed etiam possibiles, haberet tale peccatum infinitam malitiam, nam velle occidere vnum, est alicuius malitiæ, velle occidere duos, est maioris, & sic deinceps, ergo, &c. Tum 3. quia tota graduum latitudo in qualitatibus procedit in infinitum, ergo tota latitudo, quam Deus cognoscit vt possibilem, est infinita, quia infinitos complectitur gradus. Tum demum, sit subiectum palmare vniformiter calidum vt vnum, si Deus auferat calorē ab vno semipalmo, & ponat in alio, erit ibi calor vt duo, & si Deus totum calorē reducat ad millesimam partem, fiet calor vt mille, & tandem cùm possit Deus totū calorem reducere ad solum punctum, tunc fiet caloris infinita intensio.

Resp. ad 1. fatentur omnes gratiam etiam Christi Domini in genere Physico esse finitam, dici tū solet infinita, quatenus est gratia capitis, & dicitur fuisse illi collata sine mensura, quatenus tantam habuit gratiam, quantam omnes creaturæ præteritæ, præsentes, & futuræ nunquam habere

habere poterunt ex lege ordinaria, & in hoc sensu gratia habitualis dicitur fuisse proportionata gratiæ vnionis; & nunc præscindendo à quæstione quomodo meritum Christi fuerit infinitum, quia merè Theologica est, pro nunc satis est, quòd neque apud illos, qui meritum Christi ponunt intrinsecè, & formaliter infinitũ, ideò tale dicitur, quia procedat à gratia sm̃ intensionem infinitam, nam operationes Christi etiam apud eos fuerunt finitæ sm̃ intensionem, & solùm infinitę sm̃ meriti dignitatem, ad quam necessaria non erat infinita intensio. Et verum est de potentia absoluta posse puram creaturã habere maiorem gratiã habitualem, quã Christus habuerit, attamen quò ad modũ gratia Christi semper excedet quamcunq; gratiam possibilem haberi in pura creatura, tum quia hæc est gratia capitis, tum quia eam habet inamissibiliter, saltim proximè, quia non est purus viator, sed etiã comprehensor; tum quia Christus eam habet vt filius naturalis, & pura creatura haberet, vt adoptiuus, vt dicitur in materia de Incarnatione. Ad 2. iam dictum est supra quæst. 2. art. 1. infinitatem peccati non esse in genere Physico, sed morali, & non esse positiuam, sed negatiuam, quatenus in genere mali obtinet supremum gradum, & superioris rationis, intra quam infinitatem adhuc admitti debet latitudo, vt vnum esse possit grauius alio, & non omnia æqualia, sicut dixit Hæreticus Nouatianus, & dictum est crescere ex dignitate personæ infinitæ offensæ sm̃ proportionem, non verò ad æqualitatem. Sic etiam ex illa supputatione non infertur in actu volendi occidere infinitos homines, si essent, infinita malitia, nisi sm̃ quid idest summa, quanta haberi potest ex circumstantia quantitatis obiecti malitiam aggrauantis intra eandem speciem, nam ex tali circunstantia non potest dari actus peior, si cœtera sunt paria; simpliciter tñ & absolutè est finita malitia, quia adhuc augeri potest ex cœteris circumstantijs, infinito autem simpliciter repugnat addito in eo genere, in quo est infinitum.

78 Ad 3. valet consequentia de infinito syncategor. non autem categ. tota n gratia possibilis non est vna determinata qualitas factibilis vnica factione, sed sũt plures, & plures in infinitum, quarum vna est intensior alia, & inter eas non videt vltimam possibilem, quia talis non datur, nec aliquam, quæ sit actu infinita, sed tota latitudo gratiæ cognoscitur à Deo, vt finita in infinitũ. Ad 4. quod cẽsẽt argumentum difficillimum, cuius põdere pressi multi diuerterunt ad æterogeneitatem graduum, negandus est casus, quia tunc auferri deberet à partibus qualitatis tota vnio extensiua, & conuerti in intensiuã; id autem aliud non est, vt benè notauit Auersa q. 23. sect. 7. in fine, nisi diuidere rem quãtam in omnes sui partes, quod est impossibile, & ideò vtiq; possẽt De° auferre vnionem extensiuam à pluribus, & pluribus partibus extensis qualitatis, eas in eadem parte subiecti collocando, & vnionem intensiuam tribuendo, non tñ ab omnibus partibus extensiuis auferre potest vnionem extensiuam, & simul tribuere intensiuam eas in puncto collocando, quia nequit diuidere continuum simul in omnes suas partes.

ARTICVLVS II.

Posse dari in qualitatibus Infinitum syncategorematicum.

79 Dicendum est, quòd licèt qualitas respectu causarum naturalium habeat summum gradum, & terminum intrinsecum suæ intensionis, tamen in ordine ad potentiam supernaturalem non habet certum terminum, sed potest intẽdi in infinitum, Conclus. est cõis, & quamuis Doctor 3. d. 13. quæst. 1. videatur de gratia Christi oppositum tenuisse, id nos terrere non debet, hoc. n. ibi non docuit, vt omninò certum, vt adnotauit P. Cauellus 2. Met. q. 6. Scol. 1. quod colligit ex illis verbis Doct. *in commendando Christum, malo excedere, quàm deficere*; & ex quo motiuo Scot. id asseruerit, dicemus infra; solet autem probari Concl. ex proportione extensionis in quantitate, & intensionis in qualitate, sicut. n. quantitas respectu absolutæ potentiæ

Dei nullum habet terminum intrinsecum, sed potest in infinitum augeri, ita pariter de qualitate dicendum in ordine ad intēsionem, nulla .n. ratio afferri potest de qualitate, quæ non etiam de quantitate conuincat, vt Tatar. ingenuè fatetur 1. Phys. q. 4. not. 4. vbi proinde in nostram inclinat sententiam, & quidem hæc sola paritas aut omninò conuincere debet auctores 2. sententiæ, aut si hoc de qualitate defendunt, id ipsum de quantitate tueri debebunt etiam discreta, qua de causa Lychet. 3. dist. 13. q. 1. eodem modo loquitur de quātitate, & qualitate; sed quia de quātitate hoc defendi nequit sine magno labore, ideò Scotistæ cōiter, & alij 3. sententiæ auctores hunc terminum præfigunt qualitatibus tm̄, & varias disparitatis rationes conantur afferre de quantitate, & qualitate.

80 Respondent igitur cōiter, diuersā esse rationem intētionis, & extensionis, quia intensio est perfectiò magis intrinseca qualitati, quam extensio quantitati, & ideò in quantitate potest dari processus in infinitum, quia additio in quantitate est materialis, seu per multiplicationē plurium entitatum æqualis perfectionis, sed in qualitatibus additio graduum est formalis, quia fit per accessum maioris perfectionis, iuxta Arist. documentum 3. Phys. 68. & 69. augmentum sm̄ materiā posse in infinitum procedere, non tm̄ sm̄ formam. Sed contra; Tum quia vtrobiq; augmentum fit per partes homogeneas, & quarum vna nō est alia perfectior, nec aliam supponit ex natura rei, sed solùm per accidens, & absolutè loquendo quæli bet potest vniri cuilibet sine necessario ordine inter illas; tum quia Arist. loc. cit. vt notat Doct. etiam augmentum sm̄ magnitudinem vocat additionem sm̄ formā vnde inquit Lychet. quòd ire ad formam, est ire ad perfectionem, quod contingit in augmento, vel sm̄ intentionem, vel sm̄ extensionem; Tum quia cum ait Philos. augmentum sm̄ formam non procedere in infinitū, loquitur in ordine ad potentiā naturalem, non supernaturalem; Tum tādem quia quando etiam processus in qualitate esset sm̄ formam, & in quantitate sm̄ materiam, non proinde processus syncategor. in qualitate negari debebit, quia sicut in quantitate ex tali processu admisso sm̄ materiam nō propterea deuenitur ad quantitatem infinitam in magnitudine, ita etiam admisso processu in qualitate, non propterea deueniemus ad qualitatem aliquam infinitè intensam.

81 Respondet Fuent. num. 17. gradus qualitatis esse ætherogeneos, & inæqualis perfectionis, vndè si daretur processus in infinitum, deueniretur ad gradum infinitè perfectum sm̄ entitatem, quia gradus superior semper continet perfectionē inferioris, partes autem quantitatis, cùm non sint inæqualis perfectionis, facta quacunque additione, non augetur eius perfectio, nec pars de nouo adueniens continet perfectiones aliarum partium, & inquit, hoc esse fundamentum Doct. cur neget processum syncateg. in qualitate, non in quantitate. Sed contrà, tum quia falsum est, hoc esse Doct. fundamentum, nam vbique agnoscit gradus in qualitate homogeneos, non autem ætherogeneos, vt presertim videre est 4. dist. 13. q. 3. & nos ex professo dicimus in lib. de Gen. disp. de Alterat. vndè doctrinam allatam non accepit Fuent. à Scoto, sed à Lorca in 3. par. disp. 43. & 2. 2. disp. 19. tum quia etiā differentiæ indiuiduales sm̄ cōem Scotistarum, sunt inæqualis perfectionis numericæ, & tm̄ multiplicari possunt in infinitum; tum quia etiam qn̄ gradus essent ætherogenei, non propterea superior cōtineret perfectionem inferioris formaliter, vel virtualiter, alioquin in aduentu illius recederet iste, sed tm̄ diceretur illum continere per excessum maioris perfectionis, & superioris ordinis, vt species superior continet inferiorem; tum denique, quia qn̄ etiam superior contineret perfectionem inferioris formaliter, vel virtualiter, adhuc nunquā haberetur qualitas infinitæ perfectionis, quia nunquam aliqua contineret perfectiones infinitas, sed tm̄ finitas ei subordinatas, & de facto quantitas maior continet minorem, illamq; necessariò supponit, siue discreta sit, siue continua, & tm̄ in vtraque processus in infinitum non negatur.

Resp.

Resp. alij, præsertim in augmento charitatis non posse dari processum in infinitum, quia cùm charitas dicat perfectionẽ simpliciter, ac propterea sibi non repugnet infinitas, deueniretur tandem ad charitatem simpliciter infinitam, atque ita extra Deum esset aliqua perfectio simpliciter creata infinita. Sed vt bene notauit Bassol. cit. soluendo rationes, 2. op. falsum est, charitatem creatam dicere perfectionem simpliciter, sed si charitas talẽ dicit perfectionem, hoc non habet, nisi sm̃ rationem transcendentalem, qua conuenit cum charitate diuina, sm̃ quam non intenditur, vel remittitur, cum consistat in indiuisibili; & qñ etiam charitas creata diceret perfectionem simpliciter, adhuc negandum esset, quòd in tali processu deueniretur vnquam ad charitatem infinitam in intensione, hoc .n. directè repugnat processui syncategorematico.

82 Secundò Prob. quia ex triplici tm̃ capite potest poni hæc determinatio intensionis prouenire, vel ex parte formæ determinantis sibi certum limitem, quem transgredi nequit, vel ex parte agentis, cuius virtus limitata est ad introducendam formam in subiecto, vel tandem ex parte subiecti, quod maioris intensionis nõ est capax; sed non potest prouenire ex parte formæ, quamuis .n. qualitates mediæ naturales videantur in intensione certum habere terminum, quia cùm contineantur inter duo extrema per progressum in infinitum, facile in alterum extremorum transirent, vt viriditas in nigredinem, pallor in albedinem, cœteræ tamen qualitates nullum habẽt terminum ex natura sua, præsertim in ordine ad potentiam Dei absolutam, vt benè probat Bassol. cit. §. *His premissis, &c.* tum quia nulla formam sm̃ suam speciem, quantũ est ex natura sua, sibi potius determinat vltimum gradum possibilem in summo, quam in infimo, qua ratione Doct. 2. dist. 2. q. 9. quibus formis negat terminũ intrinsecum versùs minimum, eisdem negat etiam versùs maximum: tum quia tale augmentum non ponit qualitatem extra limites creaturæ, tum quia non habet terminum quò ad extensionem, possunt .n. plures, & plures produci partes qualitatis extensiuæ, ergo neque terminum habebit quò ad intensionem, nam partes extensiuæ euadunt intensiuæ, cum ponũtur in eadem parte subiecti. Nec respondere valet, posse in eadem parte subiecti augeri in gradu supremo, ita quòd vnibilis non sit alteri. Tum quia partes homogeneæ semper sunt vnibiles ad aliquod totum integrale constituendum; Tum quia vnibilitas est passio conueniens indiuiduis homogeneis, & eiusdem rationis, vnde si qualitas posset vnquam peruenire ad talem conditionem, vt amitteret vnibilitatem cum cæteris indiuiduis eiusdem rationis à posteriorĩ posset argui, quòd tale indiuiduum mutatum fuisset in natura; Tum tandem, quia hæc est mera petitio principij, ratio .n. cur non possit augeri, ponitur esse, quia est in termino, sed hoc est, quod impugnamus, non posse qualitatem sic terminari, quia cùm alia qualitas eiusdem rationis sit creabilis, & hæc proinde illi vnibilis, signũ est illam nuquã esse in termino.

83 Sed neque hæc determinatio formæ desumi potest ex parte agentis, quia cùm hoc sit supernaturale, & infinitæ virtutis, poterit qualitatem semper augere. Nec demum sumi potest ex parte subiecti; tum quia cùm subiectum talem intensionem recipiat per potentiam passiuam obedientialem, vt Scot. docet in 3. dist. 13. q. 1. I sicut hæc nullum intrinsecum terminum magnitudinis habet, ita per ipsam non determinatur subiectum ad tot gradus recipiendos, & nõ plures, sed determinatur tm̃ per terminum extrinsecũ, quatenus per potentiam obedientialem finitum non habet capacitatem ad formã infinitam, quæ solùm terminus extrinsecus ponitur in intensione formæ, vt ait Scot. sub L. Tum quia vt ait sub F. qñ accidens est habens gradus, & conueniens subiecto, & non determinatur subiectum ad aliquem gradum certum habendum (quod potissimum ei conuenit in ordine ad potentiam supernaturalem) non videtur, quare non possit sibi quicunque gradus inesse; quia non inuenitur contradictio, & vbicunque non inuenitur contra-

dictio, illud ponitur absolutè possibile. Nec satisfacit Smisinch n. 80. dum ait, nō per hoc velle Scot. quòd subiectum sit ex se proportionatum ad quemcunque gradum formę in infinitum, quia hoc negat in solut. ad 3. sed tm̄ quòd capere potest quemcunque gradum intra latitudinem formæ finitæ possibilis. Non satisfacit, quia Doct. in solut. ad 3. limitat capacitatem subiecti solùm per terminum extrinsecum, ait enim, *quia, etsi capacitas sit respectu cuiuscunque gradus in forma, non tamen capacitas alicuius finiti est ad formam infinitam*, ergo vult, subiectum, quantùm est de se, esse capax cuiuscunque gradus formę simpliciter, & absolutè, & non tm̄ intra certam latitudinem; tum tandem quia potentia passiua, vt sæpè dictum est ex Scot. 3. d. 14. q. 2. in fine, nullam à toto genere dicit perfectionem, quod ibi declarat exemplo materiæ primæ, quæ receptiua est infinitarum formarum, & tamen hæc tam ampla potentialitas in ea nullam ponit perfectionem, immo potius imperfectionem.

84 In oppositum occurrunt 1. tres rationes, quibus Doct. loc. cit. probabiliter oppositum tenuit de gratia Christi. Prima est, quia si quacunque charitate finita potest perfectior fieri, sequitur tandem dari posse gratiam infinitam, quæ in ascēdendo infinitè distabit à gratia determinata infima, & cùm ipsa videatur ab intellectu diuino sicut vnum creabile, poterit vna creatione creari. Secunda ratio, quam fusè prosequitur Aureol. 1. dist. 44. q. vn. fundatur in dicto Arist. 3. Phys. tex. 60. quantùm contingit esse in potentia, tantùm contingit esse in actu, ex quo sic arguit Doct. omnis vna potentia vnica factione potest reduci ad actum, quia vna potentia potest habere totum, quod adęquatè respicit, sed potentia ad augmentū in quibuscunque permanentibus est vna, ergo &c. Prob. minor, quia quæcunque potentiæ eiusdem rei sūt ad actus partiales vnum actū totalem constituentes sunt partes vnius potentiæ demonstratæ, seu determinatæ, sed potētiæ ad augmentum in permanentibus sunt huiusmodi, nam omnes actus partiales constituunt vnum totalem, gradus .n. decimus cum præcedentibus vnam magnitudinem cōstituit, & sic cētesimus, & millesimus, ergo vnus actus tm̄ totalis est, ad quem res augmētabilis est in potentia, atque ita vnica actione haberi poterit; & ideò si in infinitum procedere potest tale augmentum per additiones partiales, poterit etiam totum illud in esse poni vnica factione totali, Et quia in continuo non est dabilis vna suprema diuisio omnes alias includēs, hinc singulæ potentię partiales ad singulas diuisiones non sunt partes vnius potentiæ totalis ad vnicum actum totalem, nec ideò vnica factione sunt reducibiles ad actum, sed in infinitum diuisio procedit. Tertia ratio, quantamcunque charitatem Deus potest facere, tantam potest facere, subiectum includit prędicatū, ponatur ergo in esse, quòd quantamcunque potest creare, tātam creet, ergo nō poterit vlteriùs maiorem creare, & per cōsequens non poterit facere maiorem in infinitum, aut illa creata erit infinita.

85 Resp. primam rationem non concludere, vt patet ex dictis q. 2. art. 2. quia vt ait Bassol. 1. d. 36. q. 3. art. 3. hoc est de ratione processus in infinitum, quòd nunquam attingatur infinitū in actu, nec est necesse, quamcunque assignabilem qualitatem versus maximum distare ab infima infinitè, vt de speciebus numerorum notauit Tromb. q. de Præsc. Dei art. 4. quia inter hanc, & illam semper erit distantia finita, vt potest declarari in numeris, & diuisione cōtinui, vbi inter primam partem proportionalem assignatam, vt palmarem, & quamcunque aliam inde assignabilem minorem, & minorem semper est distātia finita, & semper vlterior progressus; Et si ratio concluderet, non solum in diuisione cōtinui vim haberet demonstrādi, quòd deueniri debeat ad partem minimam à prima proportionali infinitè distantem, sed etiam in omni quātitate tam discreta, quam continua idem demonstrabit; nam supposita aliqua magnitudine, vel multitudine, quæri potest, an in ascendendo sit status ad supremam, & habetur propositum, & si non est status, tunc deueniendum erit ad multitudinem,

nem, vel magnitudinem infinitam; & quidem de quantitate continua permanenti concludit, quia hæc quantacunque sit, est vnica factione factibilis, concludit etiam de discreta, quia non potest cogitari certus indiuiduorum numerus, qui veluti vnũ factibile simul, & semel à Deo produci non possit, sicut .n. vnica creatione potest creare qualitatem, vt decem, vt centum, &c. ita vnica quasi creatione totali creare potest simul decem homines, centum, &c. & si vnica creatione facere potest omnem aquam possibilem, poterit consequenter vnica creatione creare totã illam multitudinẽ singularium aquarum, quæ ad constituendam illam magnitudinem concurrunt. Ex quo ruit responsio Smisinch. n. 81. vbi ait, rationem Scoti nõ concludere statum in augmento numeri, & continui, quia in his non datur potentia determinata, nec sũt vnica actione factibilia. Hoc est prorsus voluntariè dictũ. Tum quia, vt modo ostẽsum est, ità augmentum cõtinui est vnica factione factibile, sicut augmentum qualitatis; tum quia ipse assumit ibi, quòd omne factibile est in potẽtia determinata, quia nil fieri potest, nisi determinatum, ergo cùm augmentum continui sit factibile, & etiam quilibet numerus, erunt hęc omnia in potentia determinata.

86 Ad 2. rationem, iam Doct. ipse concedit, dictum illud Philos. & Comment. quantum cõtingit esse in actu, &c. ex falso fundamẽto procedere, Ad rationẽ igitur in se posset absolutè negari maior, quia potentia materiæ ad omnes formas est vnica, & tñ naturaliter nõ potest omnes recipere; potentia voluntatis ad volendum, & nolendum est vnica, & tñ neque supernaturaliter potest simul reduci ad actum perfectum. valet igitur maior de potentia indiuisibili, quæ adæquatur per actum indiuisibilem; at si potentia est indiuisibilis in se, sed ad actum diuisibilem ordinata, vel ipsa in se est diuisibilis, hæc non necessariò habet actus simul sibi adequatos, sed eo modo, quo ipsi esse possunt; talis autem est potentia, quã habet continuum ad diuidi, vel augeri, nõ .n. est vnica potentia per simplicitatem, sed per integritatẽ ex pluribus partialibus, quarum estò quęcunque signatæ, vel signabiles possint simul reduci ad actũ, nec vlla determinata repugnet alteri, tñ quibuscunque determinatis repugnãt infinitæ indeterminatæ, & cum vna reducta, vel pluribus, necessariò sunt aliæ infinitę non reductę cùm tota intensio, vel extensio à Deo possibilis non sit quid certum, ac determinatũ, vt possit totum simul accipi, & ad actum reduci, sed indeterminatum, & confusum, sicut tota diuisio continui, vt diximus q. 3. ad 1.

87 Sed dices, non valere paritatem, tum quia diuisiones continui non sunt partes vnius potentiæ totalis ad vnicum actum totalem, quia non est dabilis vna suprema alias includens, & ideò vnica factione non sunt reducibiles; tum quia in diuisione sunt plures potentiæ ad minoritatem; sed ad maioritatem est vna potẽtia, quia omnes illi gradus partiales ordinantur ad vnam intensionem totalem, quæ priùs respicitur à Deo, quàm partes; tum quia in augmento continui potentia priùs respicit totũ, quàm partes, & ideò est vna, quia partes ponuntur ad positionem totius, at in diuisione sunt plures potentiæ, quia diuisio respicit partes, non totum. Resp. quòd licèt in continuo non sit dabilis vna diuisio suprema cœteras includens, quia inter illas nullus est ordo, vbi in augmento magnitudinis cum reductione potentiæ ad centum, vel mille reducuntur etiam ad actum omnes potẽtiæ inferiores ad decem, viginti, &c. quia omnes istæ includuntur in illa; tñ ex alio capite adhuc tenet paritas, q; sicut omnis magnitudo, vel intẽsio possibilis, est vnica factione factibilis, & simul producibilis, distributiuè loquẽdo, ità quęlibet multitudo diuisionum continui possibilis vnica diuisione quasi totali, & adæquata in vno instanti confici potest, sicut contingit in collisione vitri, quod simul in mille fragmenta diuiditur, & saltim in numeris valeret omninò paritas, quia in reductione potentiæ numeri maioris reducuntur potentiæ numerorum minorum. Ad 2. tàm potentia continui ad minoritatẽ per diuisionem, quàm potentia ad maioritatem

tem per additionẽ est vna vnitate tm̃ integritatis, ná vt tota magnitudo est in potentia ad minoritatem per detractionem minoris, & minoris partis, itá est in potentia ad maioritatem per additionẽ plurium, & plurium partium, & ideò vtrobique non est vna potentia per simplicitatem, sed vna totalis integrata ex pluribus partialibus, vndè neque à Deo videtur aliqua vna qualitas, in qua sint omnes gradus possibiles, quia gradus illi sunt finiti indeterminatè, & propterea inepti ad constituendam vnam certam totalem qualitatem. Ad 3. si valeret, concluderet idem de numero, & ideò cum totum integrale non distinguatur à partibus, sic etiam potentia ad hoc totum nõ est vna, nisi vnitate integritatis ex pluribus partialibus, quæ omnes simul ad actum reduci non possunt, licèt nulla determinata repugnet alteri.

88 Si autem hæc ratio Scoti intelligatur, vt explicat Smisinch. quòd loquitur de eo, quod est in potentia determinata, tunc vtique verissimum est, quod quantũ contingit esse in potentia determinata, tantùm contingit simul esse in actu, & quòd omnis potentia est vnica actione totali reducibilis, & quicunque talis actus est vnicum factibile, sed omne à Deo factibile nõ est in potentia sic determinata, vt totũ simul dici possit, quia obiectum omnipotentiæ Dei est infinitum syncategorematicũ, quod essentialiter includit aliquam indeterminationẽ, & actum potentiæ permixtum, vt explicat Arist. 3. Phys. 5. vbi proindè negat habere rationẽ totius. Sed instat Smisinch. quòd omne factibile est in potentia determinata, quia non nisi determinatum quid fieri potest, ergo totum id, quod potest à Deo fieri determinatum erit. Resp. hoc etiam argumentum æquè cõcludere de numero, & diuisionibus continui, quòd in infinitum abire non poterunt, quia omnis multitudo est à Deo factibilis, atque adeò determinata; & ideò dicendum, obiectum omnipotentię Dei, quod est omne factibile, dupliciter posse considerari, remotè; & proximè; primo modo est omne finitum indeterminatum, seu finitum in infinitũ correspondens potentiæ Dei indeterminatæ, secũdo modo est omne finitum correspondens potentiæ Dei determinatæ, quod tunc fit, cum diuina voluntas se ipsam determinat ad producẽdũ centũ, mille, &c.

89 Ad 3. rationem Doct. ipse concedit non concludere gratia formæ, sed esse fallaciam cõsequentis, sicut si diceretur, si tu potes currere, potes moueri, ergo si potes currere, moueris, illa de possibili non debet sic poni in esse, quia antecedens est necessarium, cùm illa cõditionalis sit necessaria, sed nõ consequens, & licèt potentia sequatur ad potentiam in antecedenti, non tñ actus consequentis sequitur ad illam potentiam, ideò debet sic poni in esse, si tu curris, tu moueris, ponendo simul antecedens, & consequẽs, itá Scot. in Reportatis. Ait igitur argumentum tenere tm̃ gratia materiæ, quatenus in permanentibus, quantumcunque procedatur, summum possibile est ita factibile vnica factione, sicut quodcunque aliud, & concludit, duas vltimas rationes habere euidentiam ex prima, & quidem admisso semel, quòd ait in prima ratione, dari in isto processu primum, & supremum, omnes istę rationes concluderent, & hæc vltima præsertim euidentissima foret, quia quicquid posset facere ex hypothesi vnica factione foret factibile collectiuè loquendo. Sed tale supremum nõ est dabile, nec per consequens ab intellectu diuino videtur, & ratio est inculcata sæpiùs, quia tota collectio rerum à Deo producibilium non est determinata, sed indeterminata, & cõfusa, vt collectio diuisionum continui. Ad formam argumẽti distinguendum est assumptum, vel ly *quantamcũque* supponit distributiuè, & in sensu diuiso, vt sensus sit, quòd determinatè, & sigillatim loquendo de hac, & illa potest facere simul quamcunque maximam charitatem, vel magnitudinem, aut multitudinem, & sic verum est antecedens, sed neg. Conseq. quia hac data quantumuis maxima potest aliam creare maiorem, vel supponit collectiuè, vt sensus sit, Deum posse facere simul vnica factione quamcunque magnitudinem, vel mul-

multitudinem, quã potest facere disiun-ctim, ità vt nihil supersit producendum, & sic antecedens contradictionem inuo-luit, quia ly *quantamcunque* in hoc sensu supponit determinatè, quasi totum, quod Deus facere potest, sit certum quid, & determinatum, quod nullo modo conce-di debet.

90 Dices, cùm ergo istæ rationes sint solubiles, & prælertim prima, ex qua aliæ duæ procedunt, vnde Maior. 3. d. 13. q. 2. ad 1. miratur, quòd vir tam acri ingenio simili rationi sit confisus, cùm ipse inter corpora admittat posse dari maiora, & maiora in infinitum, & tñ nullum ibi vi-deretur esse maximum, quare illis per-motus tantus Doctor admisit terminum intrinsecum in qualitate quò ad intensio-nem, se ipsum conijciendo in angustias id quoque defendendi de quãtitate tàm di-screta, quàm continua in permanentibus? Resp. Scotum ad hoc probabiliter tenen-dum non tam fuisse motum illis rationi-bus, quas etiam ipse solubiles vidit, quàm ex deuotione, & reuerentia erga Christũ Dominum, vt ipse protestatur ibi sub H. illis deuotissimis verbis *in commendan-do Christum, malo excedere, quàm de-ficere à laude sibi debita, si propter igno-rantiam oportet in alterum incidere*, si-cut ergo Scotus omnes Doct. excessit in laudibus, & attributis animæ Christi, vt patet ex illis dist. 13. & 14. vbi præter cõ-munem ei tribuit, quòd per intellectum videat, quæcũque Verbum videt, & quòd per voluntatem summè fruatur, ita etiam in hoc excedere voluit, vt inde conclude-ret, summã gratiam possibilem fuisse illi collatam; & certè in hoc voluit intelle-ctum illum subtilissimũ captiuare in ob-sequium Christi iuxta præceptum Apo-stoli; vnde cessare debet admiratio Ma-ioris, quòd vir tam acri ingenio hoc asse-ruerit, nam Doctor protestatur apertis verbis ob Christi reuerentiam se potius notam ignorantis incurrere velle, quam indeuoti, qui solus punctus deberet tanti Doct. obtrectatoribus ora obstruere. Adhuc tñ nos oppositum tenentes à re-uerentia Christi non deficimus, nec Frã-ciscanę deuotioni erga Christum Domi-nũ derogamus, quia licèt dicamus, de po-tentia absoluta potuisse Christum, immo & quamcunque aliam puram creaturam maiorem recipere gratiã, tñ quò ad mo-dum, quo Christo data fuit, non est pos-sibilis haberi à pura creatura, vt art. præ-ced. dictum est, immo etiam Scoti viam sectantes hanc difficultatem euitare non possumus, quia licèt ea via defendatur, Christum habuisse summam gratiam ab-solutè, tñ quia eam ponit Doctor summã negatiuè solùm, & quòd Deus potuit creare æqualem, & alteri creaturę tribue-re, adhuc eadem recurrit difficultas, quæ commodiùs dissolui non potest, qum præfato modo.

91 Secundò, obijcitur ex Smisinch. & alijs probando in primis id repugnare ex parte formæ; quia intensio est perfectio intrinseca essentię qualitatis, quia est mo-dus essendi eiusdem qualitatis, ergo exce-dere non potest potentiam, quæ est in es-sentia ad illam perfectionem, quia actus, & potentia debẽt proportionari, sed po-tentia, & capacitas, quam habet qualitas ad intẽsionem, finita est, sicut essentia ip-sa qualitatis, ergo, &c. Deindè eadem ra-tione probatur repugnare etiam ex par-te subiecti, quia omni potentiæ receptiuę ob eius limitationem respõdet actus for-malis determinatæ perfectionis specifi-cæ, ita vt nequeat perfectiorem recipere, ergo eidem potentiæ respondere debet actus formalis determinatæ perfectionis gradualis, vt perfectiorem gradum reci-pere nequeat, Cõsequentia patet, Prob. antec. nam hac ratione quantitas non est capax formæ substantialis, nec substantia spiritualis est capax quantitatis, quia ni-mirum hæc subiecta sunt essentialiter li-mitata ad certas formas; sic etiam natura intellectualis non est capax perfectioris vnionis substantialis, quàm sit hyposta-tica vnio, nec perfectioris accidentis, quã sit gratia, & gloria, nec materia prima est capax perfectioris formæ substantia-lis, quam sit anima intellectiua.

Nec respondere valet, qualitatem esse capacem maioris, & maioris intensionis, & subiectum similiter maioris, & maio-ris qualitatis per potentiam, non quidem natu-

naturalem, sed obedientialem, quæ nullũ habet terminum intrinsecum; Non valet, tum quia intensio est perfectio naturalis essentiæ qualitatis, atque adeò respicit capacitatem eius naturalem; tum quia si forma ex sua natura petit determinatam intensionem, idem quoque erit in ordine ad potentiam Dei, quia Deus rerum naturas immutare nequit, quod .n. naturæ debetur, est essentiale; tum quia si potentia obedientialis, per quam subiectum ab agente supernaturali recipit qualitatem, termino intrinseco caret, sequitur hanc capacitatem fore infinitæ perfectionis categorematicę, & in actu, quia posse recipere formam alicuius intẽsionis est aliqua perfectio, posse recipere formã magis intensam erit maior perfectio, ergo capacitas reddens subiectum aptum ad recipiendam formam magis, & magis intensam sine termino, reddet ipsum perfectum sine termino, & talis infinita perfectio erit actualis, quia eam habet in se subiectũ à principio, cùm capacitas subiecti non augeatur ex receptione formæ, vt docet Scot. 3. d. 13. q. 1. L.

92 Resp. argumentum non magis vrgere in intensione, quàm in extensione, vt de se patet, quare cùm diuersi gradus intensionis non sint, nisi diuersæ perfectiones indiuiduales eiusdem qualitatis specificæ, sicut capacitas naturæ specificæ non est ad tot differentias indiuiduales determinata, quin possit semper sub pluribus, & pluribus in infinitum, ita nec capacitas essentiæ qualitatis ex se determinata erit ad tot gradus in ordine ad potentiam Dei absolutam, & ex hoc nulla sequitur infinitas in essentia qualitatis; tũ quia talis potentia ad plures gradus non est vna, sed plures, quot sunt partes entitatiuæ qualitatis, quę possunt intensionẽ suscipere, vnde non est vna, nisi per integritatem; tum quia qñ etiam esset vna, nullam affert perfectionem, quia est potentia passiua potius, quàm actiua; tum quia omnes perfectiones graduales sunt inferioris rationis respectu essentiæ, & ideò quantumuis multiplicentur, nequeũt perfectionem eius attingere.

Ad alteram ex parte subiecti negatur assumptum, quia potentia materię est indeterminata ad plures specie formas in infinitum; Ad probat. dicimus, exempla illa demonstrare solùm quòd cætera subiecta determinata sunt ad certum genus formarum, tñ intra latitudinem illius generis possunt finitas recipere in infinitũ, vt quantitas infinitas figuras, & substantia spiritualis infinita accidentia eiusdem generis, & sic quoque erit in proposito, quòd licèt albedo intendi nequeat per gradus nigredinis, quia sunt extra latitudinem suæ capacitatis, potest tamen per varios albedinis gradus intendi in infinitum. Ad exempla verò illa de vnione hypostatica, gratia, & gloria patet ex dictis quæst. 2. art. 2.

Benè etiam dicitur qualitatem esse intensionis infinitæ syncateg. capacem per potentiam obedientialem potiùs, quàm naturalem, non quia potẽtia obedientialis sit distincta entitatiuè à naturali, & per naturalem petat terminum intrinsecum, & per obedientialem illo careat, quia potentia obedientialis est eadem entitas cum naturali, & solùm distinguitur ab ea per ordinem ad diuersa agentia vt sup. dictum est disp. 7. q. 6. art. 5. qualitas igitur ex natura sua nullum terminũ petit determinatè, sed tñ vagè, sicut quantitas exigit figuram, & illum habet, quem ei determinat agens, & quia agens naturale non potest eam perficere, nisi intra latitudinem finitæ perfectionis, & singulæ formę substantiales exigunt qualitates in determinato gradu, hinc dicimus qualitatem iuxta capacitatem naturalem, quę attenditur penes causas naturales, haberę summum gradum; per potentiam verò obedientialem, quæ attenditur penes agens supernaturale, potest adhuc habere plures, & plures; Ex quo patet, quomodo intensio dicatur perfectio naturalis essentiæ, nam quò ad certos gradus dicitur ei connaturalis, & debita ex naturali rerum constitutione, sed quò ad cæteros possibiles dicitur naturalis non quia eos exigat positiuè, sed quia nõ habet ad eos repugnãtiam, vnde vt ait Amicus, gradus illi non essent supernaturales sm̃ substãtiam, sed tñ quò ad modum. Nec etiam sequi-

requirur talem potentiam obedientialem ponere in subiecto infinitam perfectionem, quia potentia obedientialis est eadem realiter cum naturali, & qñ ipsam dicimus infinitam in potentia, & syncategorematicè, hoc intelligendum est per denominationē quasi extrinsecam, quatenus eadem prorsus, & sine augmento finita permanens potest recipere à superiori agente perfectiorem formam in infinitum; Ex hoc verò nequit deduci, ꝙ talis potentia sit infinita in actu, sed solùm quòd perfectiùs in infinitum possit actuari, & cùm hæc actuatio semper finita sit, sed tendens in infinitum, potētiam obedientialem ex hac parte sm̃ quid solùm, & syncategorematicè infinitam denominabit, in quantùm recepta quacunque intensione formæ potest maiorē adhuc recipere eo ferè modo, quo diuisio continui infinita vocatur in potentia.

93 Tertiò arguit Rada cit. intensio qualitatis est definita quò ad minimum, ergo etiam quò ad maximum, quia est eadem ratio finitatis hinc, & inde, probatur assumptum, tum quia si per motum diminutionis, & remissionis non esset deuenire ad infinitum gradũ, in quo forma saluari posset, tunc actio calidi remittentis frigidum posset in infinitum procedere, nec vnquam compleretur; tum quia omnis res permanens, vt est qualitas, incipit per primum sui esse, quod esse non posset, nisi detur minimum, quod in instanti acquiratur, nam si nō datur, posset minus, & minus acquiri, atque adeò successiuè per vltimum sui non esse. Deindè nullus motus alterationis, qualis est motus intensionis, potest esse infinitus ex 8. Phys. tex. 62. & 94. tum quia tunc natura inciperet moueri ad id, quod non potest attingere; tum quia tūc esset aliquis motus sine termino ad quem, quod est impossibile, quia motus ab intrinseco petit terminum ad quem; tum quia omnis motus rectus est inter duos terminos. Tandem quod charitas nequeat augeri in infinitum, docuit Aug. in Enchirid. c. 121. dicens, *Cupiditatē minui charitate crescente, donec veniat ad tantam magnitudinem, qua maior esse non possit*; quod etiam Probatur ratione, quia Deus non potest tm̃ à nobis diligi, quantùm est à se diligibilis, sed à se nō est diligibilis plusquam in infinitum, ergo actus nostræ dilectionis nō potest in infinitum tendere.

Resp. ad 1. negando assumptum, ad primam probat. dicimus, illam non esse nouam difficultatem, sed esse difficultatem Zenonis, quæ superiùs soluta est; ad alteram licèt res permanentes ex natura sua possint acquiri per primũ esse, tamen vt motui subiacent, acquiruntur per accidens per vltimum non esse. Ad 2. negatur assumptum, & Arist. loquebatur de alteratione in ordine ad causas naturales, quę tendunt ad gradum determinatum, & in hoc ipsum distinguit à circulari; Ad primam probat. iam dictum est, per causam naturalem hunc motum fieri non posse; Ad secũdam, quamuis esset absurdũ, motum esse sine termino in hoc sensu, quod aliquid moueatur, & non in aliquid tendat, non tñ absurdum est dari posse motum sine termino in hoc sensu, quod per eum non acquirat mobile complere id, in quod mouetur; ad tertiam, motus rectus esse debet inter duos terminos à quo, & ad quē saltim secundo modo. Ad 3. Aug. loquitur de charitate viæ, & eam appellat maximam charitatem, qñ quis ita Deum diligit, vt paratus sit pro eo sanguinem fundere, iuxta illud Ioan. 15. *Maiorem charitatem nemo habet, &c.* Vnde loquitur de perfectione charitatis in excellentia, nō in intensione, quia possunt duo esse parati pro Christo mori, & tamen vnum intensiùs alio diligere, ad rationem negatur minor; diligit enim Deus seipsum infinitè, quod est plus diligere, quàm finitè in infinitum.

QVÆSTIO VI.

An saltim in mente Dei admittendum sit Infinitum in actu, & categorematicum.

94 Famosa sententia est, & quasi cōiter supposita, obiecta à Deo cognita tam possibilia, tũ futura per totam æternitatem esse actu, & categorematicè infinita, licèt .n. à parte rei non sint possibilia,

sibilia,

sibilia, vel futura, nisi cum successione, & finita in infinitum, tñ quia in mente Dei simultatem habent in esse cognito, ideò in tali esse obiectiuo constituunt in mēte diuina infinitum categ. ita supponere videntur multi ex antiquis, & sequuntur Recentiores quamplures, Vasq. 1. par. disput. 63. c. 2. Nauarret 1. p. controu. 51. Lorca 3. p. q. 10. disp. 48. Conimbr. Ruuius, Hurt. Ariag. Murcia in Physicis, Bec. 1. p. sum. c. 10. q. 13. Bassol. 1. dist 35. q. 7. Faber, Vulpes, & Nolanus in suis trac. de Scientia Dei. Opposita sententia asserit Deum non cognoscere infinita in actu, & categorematicè, sed tñ finita in infinitum, quatenus non tot possunt designari res à Deo cognitæ, quin plures sint adhuc, quæ in infinitum cognoscit, ita Maior 3. d. 14. q. 3. Durand. 3. d. 39. q. 2. Almain 1. d. 35. q. 1. & 3. d. 14. q. 1. Tromb. q. de Præscientia Fut. conting. Nicol. de Nis. tract. 1. p. 3. Port. 1. q. vn. ad 8. Canon. expressè pluribus in locis 2. Phys. q. vlt 3. Phys. q. 3. & 6. Phys. q. vn. quibus in locis negat, Deum cognoscere infinita in actu, sed tñ cognoscere ait finita in infinitū, & sequuntur Valent. 1. p. q. 14. p. 6. Auersa q. 24. sect. 9. in solut. ad 3. Amic. tract. 18 q. 6. dub 5 licèt aliquo pacto alterā quoque probabilem putet.

95 Dicendum est consequenter ad superiùs dicta cum Scotistis cit. obiecta cognita non esse actu, & categorematicè infinita, sed tñ finita in infinitū. Et Prob. tum quia loquendum est de rebus in mēte Dei, vt sunt possibiles à parte rei, quia res omnes cognoscit, sicuti sunt, ergo sicut extra nulla infinitas categ. rebus competere potest, ita nec in mente diuina, & sicut extra possibiles sunt finitæ in infinitum eodem modo cognoscuntur à Deo vt finitæ in infinitum, non autem actu infinitæ, quia nunquam verum est dicere, Deus infinita cognoscit, sed solùm non tot cognoscit possibilia, quin adhuc plura cognoscat, nō cognoscit tantam magnitudinem possibilem, quin adhuc cognoscat maiorem. Tum quia si res successiuè possibiles infinitę forent in intellectu diuino, tunc continuum esset obiectiuè diuisum in mente Dei, & sic sequitur à parte rei ex indiuisibilibus constare, quia Deus intelligeret partes non vlteriùs diuisibiles, vt fusè prosequitur Tromb. & Canon. cit. Tum denique, & hæc est pręcipua ratio, quia omnes repugnantiæ alicuius momenti, quæ impugnāt infinitum categ. in esse reali, æquè impugnant etiā in esse obiectiuo, vt discurrenti patebit, & ratio est, quia implicantiæ, quæ sequūtur ex infinito, sequuntur ex ipsa ratione infinitatis, cuius constitutio implicatoria est, non autem ex rebus, in quibus statuatur, nam siue ponatur in rebus realibus, & actu existentibus siue in rebus possibilibus esse obiectiuum tñ habentibus, semper quærendum manebit, quot partes, vel vnitates sint in tali infinito, & an sint tot binarij, quot vnitates, & an totū mēte conceptum sit maius sua parte, & an ei possit fieri additio, vel detractio per actū intellectus, qua ratione motus Hurt. & cum eo Ariag. vt cōsequenter loqueretur, quia admittit actualem infinitatem, & categorematicam rerum in esse obiectiuo, ideò eam quoque possibilem agnoscit in esse reali.

96 Neque quātùm ad hoc vllum potest poni discrimen inter possibilia, & futura per totam æternitatem, vt sunt cogitationes Angelorum, & hominum, sicut arbitrantur aliqui, qui tales cogitationes nullo prorsus modo volūt agnoscere syncategorematicè infinitas ea ratione ducti; quia cogitationes huiusmodi sunt aliquando futuræ. Hoc non obstat, quin etiam ipsæ sub ista futuritione syncategorematicè infinitæ dici debeant; tum quia non aliter intelligit Deus futura, quam sint in se futura, sed cogitationes Angelorū, & hominū, ita sunt futuræ per totā æternitatem, vt nunquā verū sit dicere, nūc positæ sunt in actu cogitationes infinitæ, sed potius semper erit verum dicere, non sunt tot, quin sint futurę plures, cùm ipsa quoque æternitas nullum habitura finē, ergo cum ista successione se tenente ex parte eatum intelliguntur à Deo, & cùm sint futuræ in infinitum, non autem actu infinita, ita quoque cognoscentur a Deo; tū quia si ponantur categorematicè infinitę, eadem semper incommoda recurrunt.

Resp.

Resp. Ruuius 3. Phys. tract. 2. q. 2. cogitationes futuras posse in duplici statu considerari, vel quo ad existentiam realẽ, vel obiectiuam in cognitione diuina, & licèt in primo statu sint infinitæ in potentia, tñ in secundo sunt infinitæ in actu, quia omnes sunt præsentes in diuina cognitione, & nulla datur ibi futura. Sed Ruuius vim argumenti dissimulat; cùm dicimus, Deum intelligere cogitationes illas, sicut futuræ sunt, & non aliter, planè nolumus intelligere, quòd Deus eas cum successione cognoscat, se tenente ex parte Dei, sed ex parte rei, & quia cum tali successione, & potentialitate intelliguntur, hinc inferimus, non efficere infinitum in mente diuina, quod amplius declarari potest exemplo diuisionum cõtinui, quia non alia ratione cognoscit Deus cogitationes futuras, quàm cognosceret diuisiones futuras continui, si per totam æternitatem foret ab Angelo diuidendum, sed dato hoc casu nunquam cognosceret Deus diuisiones continui actu infinitas, & licèt omnes sibi præsentes forent, non tñ essent infinitæ in actu, alioquin continuũ iam foret in mente diuina in indiuisibilia resolutum, ex quibus à parte rei demum constaret, sed semper forent finitæ in infinitum, & singulas attingeret Deus simul & semel, nunquam tñ vltimam, quia talis non datur, ergo eodem modo de facto cognoscit omnes futuras cogitationes.

97 Resp. Ruuius negando paritatẽ, & inquit, hanc esse differentiam valde notãdam inter cogitationes futuras, & diuisiones continui, quòd omnes, & singulæ cogitationes collectiuè, atque diuisiuè sumptæ sunt futuræ per totam æternitatem, ità vt in tota æternitate habituræ sint esse extra causas, sed diuisiones continui, etiam si à Deo fiant, non erunt omnes faciendæ, immo neque omnes futuræ per totam æternitatem collectiuè, sed tñ diuisiuè; & ratio huius est natura eiusdẽ continui, quod cùm non componatur ex indiuisibilibus implicat vnquam esse in omnes partes diuisu etiã per totã æternitatem; vnde sequitur nec verum esse, quòd omnes diuisiones collectiuè sumptæ sint præsentes diuinæ cognitioni, neque quod omnes sint futuræ, sed tñ hoc verificari potest diuisiuè, cogitationes verò, cum sint inter se distinctę, & nulla dependeat ex altera, non solùm diuisiuè, sed etiam collectiuè sumptæ futuræ sunt per totam æternitatem; ex quo non sequitur, quòd aliquando erit verum dicere, quod omnes sint positæ; quia tunc per totam æternitatem non multiplicarentur.

Sed frustra verborum copia conatur Ruuius euadere paritatem assumptam inter cogitationes, & diuisiones continui, quæ in hac re mirabiliter Aduersarios cõuincit, sicut .n. diuisiones continui non sunt possibiles omnes, vel omnes futuræ etiam per totam æternitatem, collectiuè, sed solùm diuisiuè, ita etiam futuræ cogitationes, quod etiam concessit Ruuius, dum inquit, quod per totam æternitatẽ nunquam verum erit dicere, quod cogitationes futuræ fuerint omnes acceptæ, hoc .n. idem est ac dicere, non esse futuras omnes per totam æternitatem, nisi diuisiuè, quatenus nunquam tot erunt, quin plures sint futuræ. Deinde ratio discriminis allata nulla est, quia & si in diuisionibus continui peculiaris natura illius impedit, quin omnes possint esse simul acceptæ, & collectiuè, adhuc tñ remanet ratio cõis, pro diuisionibus, & cogitationibus, quæ id ipsum impedit in vtrisque, & ea est, quia tàm collectio diuisionum cõtinui, quàm futurarum cogitationum important quid incertum, ac indeterminatũ nunquam ad actum completum reducibile, & cũ addit Ruuius, cogitationes, quia sunt inter se distinctæ, & nulla ex altera dependens, hac ratione non solùm diuisiuè, sed etiam collectiuè sumptas esse possibiles, & futuras, eadem ratione id ipsum asserere poterat, & debebat de diuisionibus continui, quia etiam istæ sunt inter se distinctæ & nulla dependet ex altera, nõ .n. inter illas est ordo essentialis, vt aliqui putarunt, quòd vna essentialiter aliam præsupponat, quia in quolibet puncto signato, vel signabili potest vna diuisio exerceri independenter ab alia. Demum vt omnia argum. contra conclusionem obiecta elidantur, sufficit nobis, vt Aduersarij dicant de diuisionibus continui

in

in mente diuina, quod nos dicimus nedũ de illis, verùm etiam de cogitationibus futuris, cæterisque possibilibus, eodem enim modo, quo ipsi defendent, nullam continui diuisionem latere diuinam mẽtem; sed omnes actu esse illi præsentes, nec tamen in esse obiectiuo esse actu infinitas, sed finitas tm̃ in infinitum, eodẽ prorsus modo etiam nos id ipsum defendemus de futuris cogitationibus, cæterisque possibilibus.

98 Respond. Alij, per hæc, & similia argumenta probari tm̃, Deum, vt cognitione directa attingit res in ordine ad existentiam realem possibilem, vel futurã, nullam attingere infinitatem categor. in eis, sed tm̃ syncateg. quia talem habent in ordine ad existentiam realem; sed si res considerentur, vt habent existentiam obiectiuam, & Deus vt quasi reflexè cognoscens creaturas sub tali esse obiectiuo, sic vtique cognoscit eas vt categorematicè infinitas, nam sicut per cognitionem directam in ordine ad existentiam realem eas cognoscit syncategorematicè infinitas, quia nequeũt habere simultaneã existentiam realem, ita è contra quia habent simultaneam obiectiuam, dicentur in tali esse categorematicè infinitæ, & vt sic cognoscentur à Deo quasi reflexè.

Sed contrà, tùm quia rationes adductæ impugnant infinitatem actualem rerum etiam sub esse obiectiuo, & diuisiones continui præsertim nequeũt sic esse infinitæ in diuina mente; tum quia existentia obiectiua nihil ponit in obiecto nisi denominationem quandam extrinsecam, ergo si multitudo rerum in se syncategor. est, non poterit simultanea existentia obiectiua illam variare, & categor. facere, sicut centum homines successiuè existentes, eò quod simul concipiantur, non plures euadunt, cognitio .n. non variat quantitatem obiecti; tum quia vt patet ex dictis q. 1. art. 2. infinitum categ. & syncateg. non differunt tm̃ ex modo essendi simul; vel successiuè, actu, vel potentia, sed etiam in ipsa multitudine, ità quòd si per impossibile totum infinitum syncateg. poneretur in actu, adhuc differret à categor. & de illis contradictoria verificarentur, ergo si existentia realis simultanea infinitum syncategor. non faceret categor. tanto minus id faciet simultas existentiæ obiectiuæ: tum etiam tempus, quod est suaptè natura successiuum, etiam à Deo reflexè cognitum, vt stat sub simultanea existentia obiectiua, non ideò desinit esse successiuum obiectum, ergo etiam in proposito infinitum syncateg. vt à Deo reflexè cognoscitur quòd ad obiectiuam existentiam, adhuc erit syncategorematicum obiectum.

Resp. Amicus, vt probabilitatem ostẽdat oppositæ sententiæ, hæc argumenta probare tm̃ infinitatem categorematicam, quæ cõsequitur ad existentiam obiectiuam, non esse realem, sed ab intellectu confictam. Sed contra. Tum quia ex dictis ita repugnat ista infinitas in entibus rationis, sicut in realibus. Tum quia illa simultas obiectiua non infert necessariò talem infinitatẽ, vt patet de partibus continui. Tum quia illa simultas tota se tenet ex parte diuini intellectus, non ex parte obiectorum, quia verum est dicere, diuinum intellectum simul omnes creaturas possibiles cognoscere, sed non vt simul, ergo quando etiam simultas hæc inferret infinitatem categorematicam, adhuc tñ eam ponere nequit in creaturis cognitis, quia eas nullo modo afficit, etiã per denominationem extrinsecam, vt afficit diuina cognitio. Tum quia cùm talẽ infinitatem haberent creaturæ etiam nullo intellectu creato existente, planè talis infinitas rationis esset conficta ab intellectu diuino, quod repugnat.

99 In oppositum obijcitur 1. quia de ratione infiniti syncateg. est aliqua potẽtialitas, & successio quò ad existentiam, & ei potest fieri additio, at creaturæ in diuina mentem quòad existentiam obiectiuam nullam habent potentialitatem, aut successionem, & earum multitudini nulla potest fieri additio, alioquin Deus omnia possibilia non attingeret, ergo cũ non sint numero finitæ; erunt infinitæ categorematicè, & hoc est vnicum fundamentum Aduers. Resp. Amic. cit. creaturas in mente diuina habere potentialitatem ad existentiam realem, & ait, simultatem

tatem existentiæ obiectiuæ non destruere potentialitatem necessariam ad infinitatem realem syncategor. quia ratione, inquit, etiam partes continui actu existẽtes esse infinitas syncategorematicè, quia licèt sint determinatæ quò ad existentiã, adhuc tñ sunt indeterminatæ quò ad tantitatem: vnde concludit, infinitatem syncateg. solùm destrui posse per determinationem rerum quò ad existentiam, & quòad determinationem perfectionis. Addit deinde, quòd licèt considerando infinitum syncateg. sm̃ totam latitudinẽ, nihil extra illam remaneat, quod ei possit addi, tñ illud accipiendo sm̃ partes, semper restat aliquid extra, quod ei potest addi, & in hoc sẽsu multitudini creaturarum in mente diuina fieri potest additio, quatenus cuicunque finitę distributiuè acceptæ semper plures, & plures possunt addi creaturæ adhuc Deo cognitæ.

Sed hæc resp. non satisfacit, tum quia non benè explicat potentialitatem, quæ necessaria est ad infinitum syncateg. in vniuersum. Tum quia dicere, partes continui esse syncategorematicè infinitas, quia non sunt determinatæ quò ad tantitatem, est idem ac dicere, non esse categorematicè infinitas, quia licèt sint distinctæ non tñ sunt diuisæ, quam respons. ipse sæpius reijcit, & rationabiliter, nam licèt per eam saluetur, quòd non detur multitudo infinita prædicamentalis, non tñ euitat transcendentalem, ad quam sufficit infinitarum rerum distinctio, & prorsus impertinens est diuisio; tum quia in proposito non est quæst. de Infinitate reali, sed solùm obiectiua, & Aduers. vltrò concedunt, multitudinem creaturarũ in ordine ad realem existentiam esse syncategorematicè infinitam; & vt talem à Deo directè cognosci, sed difficultas est de infinitate obiectiua, & de creaturis, vt terminant cognitionem Dei reflexam sm̃ existentiam obiectiuam; tùm deni que dũ ait. infinito syncateg. posse additionem fieri, si sm̃ partes accipiatur, non sm̃ totum; præter quamquod hoc etiam conuenit infinito categor. non consequenter loquitur Amicus, quia superiùs per hec distinxit infinitum syncateg. à categor. Physic. quòd huic ea ratione, qua infinitum est, potest adhuc additio fieri, non illi, at si additionem non patitur, nisi sm̃ partes acceptum, hoc non est suscipere additionem; nisi vt finitum est.

100 Respond. igitur est ex dictis q. 1. art. 1. falsum esse, quòd potentialitas necessaria ad infinitum syncatego. sit ad existentiam realem, ità quòd tota illa multitudo debeat esse in potentia ad existere, vel partim in actu, partim in potentia, & per hoc distinguatur ab infinito categor. quia, & hoc potest esse in rebus merè potentialibus, & illud in rebus actualibus, vt diximus de partibus cõtinui, potentialitas ergo quę constituit infinitũ syncategor. vt sic, est indeterminatio illa accipiendi partem post partem, hic n. est modus proprius huius infinitatis, vt docet Scot. 1. d. 3. q. 1. ad 3. vnde infinitas syncategor. per hoc explicatur, quod eius partes non sunt tot, quin plures, ratio verò infinitatis categor. est, quòd eius partes tot sint, quòd nequeant esse plures, cùm sint in maxima multitudine, vnde abstrahit ab illa indeterminatione; potentialitas etiam, quæ infinitum syncateg. distinguit à categ. est capacitas illa, quam habet, vt possit adhuc augeri per maiorem, & maiorem accessum ad infinitatẽ actualem, quæ prorsus repugnat infinito categ. cùm id ponatur intrinsecè infinitatem attingere. Vnde vt ad alteram argumenti partem respondeamus, cùm dicitur, multitudinem creaturarum in mente diuina obiectiuè existentium non posse additionem suscipere, & ideò nõ esse syncategorematicè infinitam, fatemur talem repugnare additionem, sed talis repugnãtia non oritur ex ratione intrinseca talis multitudinis, sed aliunde, quia nimirum creaturæ aliæ possibiles non sunt, vnde si aliqua entia impossibilia euaderent possibilia, posset illi multitudini fieri additio, at si illa multitudo poneretur categorematicè infinita, additio foret impossibilis ex vtroque capite, ex intrinseca scilicèt ratione talis multitudinis, & ex impossibilitate ipsa aliorum entium.

Secundò obijcitur; tum quia res omnes possibiles, & cogitationes futuræ per

totam æternitatem ita per cognitionem diuinam omnes accipiuntur, vt non remaneant aliæ cognoscendæ, ergo in esse cognito nō possunt dici syncategorematicè infinitę: Conseq. patet, quia sicut in essendo res dicuntur syncategorematicè infinitæ, quia non tot existunt, quin possint existere plures, ita in cognosci res dicentur syncategorematicè infinitæ, quando non tot cognoscuntur, quin plures cognosci queant. Tum 2. quia hac ratione Scot. probauit 1. dist. 2. q. 2. § *Ostenso proposito, &c.* Deum intelligere infinita in actu, nam quæcunque sunt infinita in potentia, ità quòd accipiendo alterum post alterum nullum possunt habere finem, illa omnia, si simul sunt in actu, sunt infinita in actu, sed intelligibilia Infinita in potentia respectu nostri intellectus sunt simul intellecta à Diuino, ergo &c. Tum 3. infinitum categor. quia consequitur rerum actualitatem, si sit in esse, explicatur per non esse tot quin actu sint plura, si in cognosci, explicatur per non tot cognosci, quin plura actu cognoscantur, ergo è contrà, quia infinitum syncateg. attenditur penes rerum potentialitatem, si sit in esse, explicatur per non esse tot, quin possint esse plura, si in cognosci, per non tot cognosci, quin plura cognosci queant, illud denum explicatur per propositiones de inesse, hoc per propositiones de possibili, ergo ex eo, quòd Deus non tot cognoscit, quin actu plura cognoscat, deduci non potest, nisi quòd infinita cognoscat categorematica. Tum denique de cogitationibus præsertim nullo modo videtur asseri posse, quòd sint syncategorematicè infinitæ, quia cùm attingantur scientia visionis, quæ terminatur ad rem vt existentem à parte rei, & cum omnis propositio de futuro sit vera ratione alicuius propositionis veræ de præsenti, cùm tota collectio cogitationum sit futura, planè sicut aliquando verum erit dicere de præsenti, tota collectio cogitationum habet existentiam realem, ità nunc erit verum dicere, quod habeat existentiam obiectiuam, & sic erit infinita categorematicè.

101 Resp. hęc omnia argumēta sicut etiam præcedens posse retorqueri ad amussim de diuisionibus continui; quare Aduers. nihil vnquam concludent, nisi etiam admittant diuisiones continui esse categorematicè infinitas in intellectu diuino, itaut singulæ partes singulis diuisionibus respondentes remaneant indiuisibiles, & quòd ipsi ad hæc argumenta dicent consecta de diuisionibus continui, nos quoque statim dicemus de multitudine creaturarum in diuina mente. Pro solutione igitur harum, & similium rationum, valde notandum est, quod docet Canon. lib. 2. Phys. q. 4. & Tromb. quęst. de Præscientia Dei, quod signa vniuersalia, vt omnis, quilibet, possunt dupliciter teneri, collectiuè, & diuisiuè, & quod collectiuè sumpta non possunt in materia infiniti adhiberi sine fallacia; quia collectio habet rationem finitionis, & supponit in rebus collectis determinationem, & complementum, quæ penitùs infinitò repugnant; diuisiuè autem sumpta possunt adhiberi, quia sic supponunt pro aliqua finita multitudine, quo sensu dixit Philos. mundum ab æterno ponens, ante omne tempus fuisse tempus, & ante omnem diē fuisse diē, & sēsus est, āte illud tēpus fuisse tēpus, ante istū diē fuisse diem, nam si ly *omne* sumeretur collectiuè, esset manifesta implicantia, quia extra omne tempus nō est tempus, hoc stante; Ad 1. neg. assumptum, quia ly *omne* sumitur collectiuè, verùm tñ est in hoc sensu, quòd diuisiuè nulla potest signari multitudo, quę Deo nō sit cognita, sed quacunque assignata, remanet adhuc alia signanda Deo cognita, vt dicimus de Diuisionibus Continui. Ad 2. locus ille Scoti iam explicatus est ex Tromb. quæst. 1. art. 1. & illa ratio, nisi benè intelligatur, potest retorqueri contra diuisiones continui; vndè etiam ly *omnia* debet sumi diuisiuè, quo sensu non concludit, nisi infinitatem syncateg. adhuc tñ ratio Scoti sic explicata probat intētū eius, .i. infinitatē diuini intellectus, quia intellectus intelligens infinitum in potentia, non sīn modum suæ infinitatis, qui est accipiendo alterum post alterum, sed totum simul, & semel percurrendo in infinitū, adhuc est infinitus,

tus, vt idem Scot. docet 1. dist. 3. q. 2. H. vbi benè explicat, quomodo diuinus intellectus infinitum intelligat, vndè ratio allata debet intelligi iuxta sensum, quem postea docet d. 3. q. 2. ad 3. neque de mēte Scoti in hac re solliciti esse debemus, quia variè locutus est, vndè q. 3. Prologi. Aa. dixit in mente diuina intelligibilia nō esse actu infinita, quē frustra Scotistę quidam de speciebus explicare conantur.

102 Ad 3. neg. assumptum ex dictis q. 1. art. 1. vtrunque .n. infinitum potest explicari per propositiones de inesse, & de possibili, de inesse, si sit in rebus actualibus, de possibili si sit in possibilibus, nec per hoc distinguuntur infinitum categ. & syncateg. sed per hoc, quòd de infinitis syncateg. potest solū dici, quòd non sunt tot, quin adhuc sint plura, & possint esse plura, quantùm est ex ratione multitudinis, de infinitis verò categorematicis ꝙ sunt tot, quòd nequeunt esse plura ex ratione ipsa multitudinis; & sic in proposito res Deo cognitæ sunt solùm syncategorematicè infinitæ, quia non sunt tot res possibiles cognitæ, quin adhuc sint plures, & possint etiam esse plures, quantum est ex ratione ipsa multitudinis, licèt aliunde id repugnet, ex impossibilitate .s. aliarum creaturarum. Ad 4. neg. assūptum, & parum refert, quòd cogitationes cadant sub scientia visionis, & non simplicis intelligentiæ, nam nec scientia visionis tribuit futuris coexistētiam quandam realē cum ęternitate, vt putant Thomistæ contra quos disputat Doctor 1. dist. 39. q. 1. nec tribuit illis futuris, quæ pro tota ęternitate debebunt existere cū continua successione, quòd de illis collectiuè sumptis, aliquando sit verum dicere, quòd tota eorum collectio habeatur, alioquin eorum successio nō duraret per totam æternitatem, aut æternitas aliquādo finem haberet; sed tm̄ diuisiuè loquēdo de hac, vel illa multitudine cogitationum futura; verum erit aliquando dicere, quòd est expleta, & elapsa, & ideò sicut tota collectio erit syncategorematicè infinita per totam æternitatē in esse reali, talis etiam est modò in esse obiectiuo, quia à Deo cognoscitur cū tota hac sua potentialitate, quatenus esse possunt, & erunt plures, & plures cogitationes, nunquam tamen actu infinitæ.

DISPVTATIO XI.

De Loco.

1 *QVamuis Arist. 4. Phys. cui hac disput. respondet, de solo corporum locò, quem circumscriptiuum appellant, tractationem habeat, & hac solùm sufficeret, si intra limites Philosophiæ Arist. cui pro adæquato subiecto corpus naturale statuimus, sistere vellemus, quia tamen Philosophiam etiam secundùm totum ambitum suum, quo sensu habet pro subiecto adæquato substantiam finitam naturalem, tradere decreuimus, hinc consequenter agendum hic est nedum de loco corporum, sed etiam substantiarum immaterialium, quia hæ quoque dicuntur esse in loco, & locum sibi vendicant, vt aiunt, diffinitiuum, & in hoc attributo essendi in loco cum rebus corporeis conueniunt abstrahendo à circumscriptiuo, & diffinitiuo, & ideò de loco corporum, & spirituum promiscuè hic agemus. Neque .n. audiendi sunt Recentiores quidam, qui vt hanc nostram methodum condemnent, distinctionem Philosophiæ secundum se consideratæ, & prout fuit ab Arist. contexta, quam dedimus quæst. prohęm. reyciunt, vt inutilem; aiuntque Angelos etiam, vt mobiles, ad Metaph pertinere, non ad Physicam; tum quia abstrahunt omninò à materia physica; tum quia Physica de rebus solum materialibus agit, & in hoc secer-*

nitur à Metaph. Hæc .n. omnia falsa sunt, Metaphysica siquidem de rebus immobilibus agit, vt docet Arist. 6. Met. tex. 3. & 2. Phys. 71. & 3. Phys. 8. vbi etiam per hoc, physicam distinguit à Metaph. quod illa res mobiles considerat, hac verò res prorsus immobiles, non autem quia vna consideret res materiales, & alia immateriales; immo remouit Arist. substantias separatas à physica consideratione, non quia sint immateriales, sed quia eas posuit penitus immobiles; & ideò res omnes corporeas physicæ considerationi demandauit, quia has omnes posuit mobiles, & cum mobilitate conuertibiles; Quando autem dici solet Physicum considerare res materiæ immersas, & Metaphysicum abstractas; non vtique hoc debet intelligi de materia physica, .i. de materia partis, tunc .n. Cælum non foret physicæ considerationis, cum sit corpus simplex physicam excludens compositionem in sententia Philosophi, sed intelligi debet de materia, quæ secundum locum mobilis est, de qua Arist. 8. Met. 12. quam habere dicuntur quæcunque motui possunt subijci, siue sint materialia, siue immaterialia; quæ omnia fusè declarata sunt præfata quæst. prohem.

QVÆSTIO I.

Quid sit illud, quod dici solet locus, & cui conueniant munera loci.

VAriæ solent esse loci acceptiones, nã quandoque sumitur metaphoricè, quo sensu Philos. 3. de An. tex. 6. mentem appellauit locum formarum, idest, specierum intelligibilium, & Plato materiam primam locum formarum substãtialium; quandoque pro loco artificiali, quo sensu vas vt amphora dicitur locus aquæ, & quodlibet corpus, quod continet aliud per modũ vasis, quia nempè cùm eo mouetur, dicitur locus eius, vt aqua locus nauis. Hic nõ loquimur de loco metaphoricè, sed propriè dicto, qui .s. sit aliquid extrinsecum rei locatę, & ab eo separabile, neque de loco artificiali, sed physico, qui nempè ita in se recipit, & cõtinet locatum, vt non moueatur cum eo, ita enim loquitur de loco Philosophus 4. Phys. & quia adhuc locus physicus duplex est, proprius cuiusque corporis, & cõis, quale est Cęlum respectu omnium inferiorum, sermo est de proprio, non de cõi, & etiam neque de proprio loqui intẽdimus, vt inuoluit qualitates conseruatiuas, vel destructiuas rei locatæ, quo sensu diuiditur in naturalem, & violẽtum, sed de eo præcisè sumpto, vt ab omni abstrahit qualitate, & dici solet locus mathematicè sumptus, ita .n. etiam de loco disputat Philos. 4. Phys. vt notat Doct. 2. dist. 2. q. 6. §. *Ad Quæst. &c.* & tandem quia adhuc locus physicus ita sumptus, potest sumi materialiter, & formaliter, .i. vel pro ea re, quæ locus dicitur, vel pro ipsa ratione formalitate loci, quę rem illam in ratione loci constituit; hic non quærimus de loco pro formali, quia nec ipse Philos. de loco loquitur in hoc sensu 4. Phys. dum contra antiquos disputat, & in spatium ab eis pro loco positum acriter inuehitur, asserens esse potius superficiem corporis continentis, nulla .n. inter eos de hoc erat cõtrouersia, vt liquet ex tota illa disputatione, omnes siquidem in hoc conueniebant, quòd formalitas loci consistat in receptione, & continentia locati, ita constat ex tex. 30. vbi sic habetur, *accipiamus autem de ipso, quæcunque videntur verè secundùm se illi inesse*, & primum omnium ait esse statim ipsam continentiam, *censemus igitur, locum esse primò quidem, quod continet locatum*; Quò igitur ad hoc nullum erat prorsus dissidiũ inter antiquos Philosophos, & Arist. sed solùm erat controuersia de re, cui talis continentia, & receptio conueniret, nam antiqui cõtendebant id esse interuallum inter latera corporis continẽtis inclusum, Arist. verò dicebat esse potius ipsam superficiem concauam corporis continentis, quia corpus inclusum ab hac dicitur ambiri, & contineri, non autem à spatio, vel interuallo.

2 Ex quo consequenter habemus, locum formaliter in respectu consistere ad prædicamentum Vbi spectante, illa siqui-

dem continentia, qua dicitur locus continere locatum, non est nisi respectus continentis ad cōtentum, quod Vbi actiuum appellatur, & quidem locus formaliter nō videtur quod formaliter intelligi possit sine ordine ad locatū, ita docet Scot. quol. 11. per totum. Sed adhuc dubium est, an hæc continentia, in qua formalitas loci consistit, poni debeat actualis, vel aptitudinalis sufficiat, & non est dubium de loco actuali, vel potentiali, de ratione .n. loci actualis est continentia actualis, quia tunc actu locus est, cùm locatum est ab eo actu circumscriptum, & locatum facit actu distare latera continentis, & pariter de ratione loci potentialis est cōtinentia potētialis; sed dubium est de loco absolutè sumpto. Auersa q. 27. art. 1. ait, ad absolutam loci denominationem sufficere continentiam potentialem, capacitatem nempè, & aptitudinem ad cōtinendum, nam absolutè vacuum dicitur locus carēs corpore per hoc solùm, quòd est capax corporis, & passim dicimus, rē tendere ad locum, vt ab eo contineatur, ergo continentia actualis non constituit rationem loci, sed potius eam supponit, quæ prius fuit sententia Can. 4. Phys. q. 1. art. 2. concl 2. Sed verius est, ad rationem loci absolutè constituendam requiri cōtinentiam actualem, & solam potētialem non sufficere, vt Scot docet in 2. dist. 2. q. 6. sub G. vbi hac ratione ait partem non esse in toto, sicut locatum in loco, ex Arist. 4. Phys. at si potentialis sufficeret, pars in toto esset, sicut locatum in loco, quia potest extrinsecè ambiri, & contineri à superficie concaua, per quam in toto continuatur cum alia comparte, quæ continuatio ex Arist. ibi 34. & 44. impedit ne vna pars contenta in alia sit in ea, vt in loco, quia locus, & locatum nō sunt continua, sed contigua. Tum quia baculus ex aqua extractus adhuc dici posset esse absolutè in aqua, vt in loco, & aqua locus eius, quia potest eum recipere, & locare; & tandem Philos. locum absolutè definiens planè eum definiuit per continentiam actualem, nō autem potentialem tex. 41. dum verò vacuum dicitur locus carens corpore, hoc intelligi debet materialiter, & per ampliationem, quatenus id, quod est locus dum continet, est vacuum, dum non continet, quo sensu dicitur Matth. 11. *Cœci vident, claudi ambulant*, idest qui erant cœci, & claudi, & particula carens corpore est particula distrahēs a ratione loci, sicut cùm cadauer dicimus animal mortuum. Et cùm dicimus, rem tēdere in locum suum, vt ab eo contineatur, intelligitur de loco potentiali, & dicitur locus eius, quatenus est receptiuus illius.

3 De loco igitur pro materiali, cui nempè conuenire debeat hoc munus recipiendi, & continendi corpora, tres extant celebres opiniones dimissis alijs minoris famæ. Prima tuetur, spatium inter latera corporis continentis inclusum, & à corpore cōtento occupatum esse locum, quæ quidē sententia licèt in eo sensu, quo à quibusdam antiquis ab Arist. relatis, & secutus est Philos. 4. Phys. defendebatur ponētibus spatium illud ens reale, & positiuum, corpus nempè aliquod de genere substantiæ, aut de genere quantitatis, ab omnibus modò ferè respuatur (Mario excepto, qui 4. Phys. cap. 4. sect. 1. q. 3. inquit, se libenter manibus, pedibusque ligatis in hanc sententiam abiturum, nisi ad oppositum auctoritas Arist. & D. Thom. compelleret) quia præsertim naturaliter daretur corporum penetratio, vt arguit Philosophus 4. Phys. tex. 8. vocando tamē spatium interuallum illud, vel inane, in quo modò intelligimus esse corpora realia, & quod in vase intelligeretur, si omne corpus ab eo extraheretur, in hoc sensu spatiū accipiendo, non modò non rejcitur, sed ab omnibus amplectitur hęc ętioribus, qui dicunt, Arist. reiecisse opinionem de spatio in primo sensu, non autem in hoc secundo; & re vera rationes Philosophi faciunt contra spatium illud dimensionatum, vt notat Doct. quol. 11. art. 2. addunt tñ, ne Arist. omninò contradicere videatur, locum posse, ac etiam debere sumi pro superficie corporis continentis, & in hoc sensu de ipso locutum fuisse Arist. distinguunt alij de duplici loco, intrinseco, qui dicitur occupari à locato, & extrinseco, à quo locatum di-

citur ambiri, & contineri, & spatium inquiunt esse locum intrinsecum, quia dimensiones, quas imaginamur in eo, cum dimensionibus realibus corporis locati compenetratas putamus, superficiem verò appellant locum extrinsecum, quatenus ab ea locatum ambitur, & continetur ab extrinseco, & de hoc inquiũt locutum esse Arist. ita Auersa loc. cit. Moris. disp. 5. Phys. q. 1. Amic. tract. 20. q. 3. dub. 2. n. 16. Valles. contr. 23. & probabilem putant Tolet. 4. Phys. q. 3. conclus. 4. Conimb. c. 5. q. 1. art. 2. Hurt. verò disp. 14. Physic. liberiùs absque his thecnis ait, Arist. sententiam nullam præter eius auctoritatem habere probationem.

Secunda sententia est Arist. cum tota eius schola, qui ingenuè absolutè pronũciauit, non spatium inter latera corporis cõtinentis inclusum, sed potius latera ipsa, seu superficiem corporis continentis esse locum corporis in ea contenti, neque in vllo sensu admisit opinionem de spatio, sed omninò intendit, munus recipiẽdi, & continendi corpora non nisi superficiei concauæ corporum continentium cõuenire, quicquid iuniores dicant, vt patet ex toto processu 4. Phys.

Tertia sententia, quę ortũ habuit post Arist. tempora docet, locum cõsistere in situ, quem habent corpora in vniuerso, quatenus singula situm quendam in mũdo occupant, quem præcipuè designare solemus per comparationem ad puncta fixa vniuersi, quæ sunt poli, & centrum mundi, sub qua comparatione dicimus, rẽ esse hìc, aut ibi, abstrahendo à quacũque superficie, quę opinio tribui solet Damascio, qui fuit Simplicij præceptor, & eidem Simplicio, ac Aureol. in 2. dist. 2. q. 3. & sequuntur eam quotquot ex Thomistis rationem loci constituunt in relatione distantiæ a polis mundi, & à centro, hæc .n. est positio, seu situs, de quo loquuntur auctores huius tertiæ opinionis, qui dum aiunt, locum in tali positione cõsistere, nedum de loco pro materiali, sed etiam pro formali loqui videntur.

ARTICVLVS I.

Nec spatium, nec situs, quem habent corpora in vniuerso, possunt habere rationem loci.

4 Dicendum est, rationem loci, nec spatio, quocunque modo explicetur, nec positioni, quam habent corpora in vniuerso in ordine ad polos, & centrum mundi, posse conuenire. Concl. est contra auctores 1. & 2. sententiæ, & in primis quòd spatium primo modo explicatum locus rerum dici non possit, ex eo manifestè patet, quia cum ponatur corpus quoddam trinè dimensionatum, non possent in eo cœtera collocari corpora sine penetratione, quæ naturaliter repugnat; & de illius etiã corporis loco quærendũ esset, cùm cuicunque corpori proprius sit assignandus locus, & si ponatur corpus de genere quantitatis, accidens daretur sine subiecto. Sed quòd neque etiam secundo modo explicatum statui possit locus rerum, probatur, quia munera loci sunt recipere rem locabilem, eam cõtinere, & ab ea repleri, sed hæc illi spatio conuenire non possunt, quia hæc munera sunt realia, & positiua, & spatium in eo sensu nõ est quid reale, & positiuum, sed purum nihil, vt fatentur huius spatij fautores, est .n. mera negatio repugnantiæ ad capienda corpora, quæ proindè ab ipsis appellatur, capedo quædam negatiua, igitur munera illa exercere nõ potest, & idem erit dicere, rem esse in spatio, ac esse in nihilo, seu à nihilo contineri, & consequenter nullibi esse, cùm tamen quod est in alio, vt in loco, semper alicubi esse dicatur.

Confir. quia etiam si cõcedamus, Deũ esse in spatijs imaginarijs extra Cęlũ, & terram in vacuo futurã, si Deus destrueret omnia corpora circa ipsam, non tũ concedimus, esse in illis, vt in loco, vel vt alicubi, quia re vera non essent in alio, cui localiter præsentes forent, sed tũ in se ipsis; & cum de facto dicimus hoc corpus esse in hoc spatio, & non in illo, non est constructio trãsitiua, quasi sit in intrinsece esse in alio, sed intransitiua, vt sensus sit,

corpus

corpus est ibi, vbi secluso quocunque cor pore foret vacuum, quod etiam fatetur Suarez. in Met. disp. 30. sect. 7. & disp. 51. sect. 1. nu. 24.

5 Resp. Auersa ex Molina, & alijs, spatium non esse quodcumque nihil, sed tale nihil, quod dicat illam non repugnantiã ad corpora capienda, & sic res, quæ est in spatio, est quidem in nihilo reali, .i. non in aliquo ente reali, est tñ realiter in hac inanitate, quæ suo modo apta est continere res locabiles, non .n. res est in spatio quasi subiectiuè, aut alio modo positiuo, sed coexistendo tali spatio de se inani, & similiter res dicetur esse nullibi, hoc est, non in aliquo loco positiuo, sed verè est alicubi, hoc est in aliquo spatio, & codē modo omnia illa munera recipiendi, & continendi res locabiles poterunt spatio applicari, immo propriè spatiũ est illud, quod repleri dicitur corpore superueniēte, & ab eo occupari, non autem superficies corporis ambientis.

Sed cõtrà, quia licèt admittenda sit huiusmodi negatio tanquam realis, vbi nullũ est corpus (quicquid dicat Arriag. disp. 14. Ph s. sec. 3. vbi contendit spatium esse purum ens rationis fictum ab intellectu) verè enim extra Cœlum datur negatio alterius Orbis cum non repugnantia, vt ibi sit, nullo operante intellectu, sicut dãtur aliæ negationes reales, cæcitas, tenebra, &c. & res spirituales huic negationi coexistere valeant, res tñ corporeę ei coexistere nequeunt, cùm enim inanitas illa, & vacuitas aliud nõ dicat, quàm negationem corporis cum non repugnantia, vt ibi sit, planè sicut per positionem corporis dicitur inane repleri, ita etiam eò ipso tollitur negatio corporis importata per illud, quia negatio non stat cum forma, quam negat. Confir. quia spatium illud, quod modò dicitur repleri à corporibus interiectis inter Cœlum, & Terram, est omninò illud idem, quod inane daretur, si omnia ista corpora destruerentur, sed sic est, quòd inanitas, & vacuitas, quæ inter Cœlum, & Terram remaneret ablatis corporibus, non remanenteret illis denuò interiectis, ergo pariter, & nunc nulla vacuitas datur, in qua sint corpora, & nullum spatium, quod modò occupare dicantur, estò daretur, antequam producerentur. Demum spatium, & vacuum sunt idem formaliter, & solum differunt ratione connotati, quòd spatium non connotat terminos reales, sed est negatio diffusa sine termino, vndè spatium, quòd est extra Cœlum, inane dicitur, non vacuum, vacuum verò connotat terminos reales, vndè destructo aere huius scholæ relictis parietibus, vanum, quod remaneret, diceretur vacuum, sed vacuum formaliter est negatio corporis contenti cum non repugnantia, vt ibi sit, quod ibi posito tollitur talis negatio, ergo similiter, & spatium.

6 Resp. Amicus 4. Phys. tract. 21. q. 5. dub. 1. art. 2. negationem constituentem spatium non esse per se, & propriè negationem corporis replentis, sed negationem repugnantiæ ad illud capiendũ, quæ manent, etiam si prima tollatur per aduentum corporis; cùm enim concipiatur vt receptaculum, & capedo corporis, non debet tolli per aduentum eius, quia recipiens non destruitur per receptum, sed potius perficitur; vndè infra subinfert, spatium differre à vacuo nedum ratione connotati, sed etiam ratione formalis significati, quia licèt vtrunque formaliter negationem dicat, tñ vacuum per se, & formaliter dicit negationem corporis replentis, & ideò per eius aduentum tollitur, sed spatium per se non dicit talem negationem, esto per accidens interdum eam habeat annexam, vt erat spatium, in quo nũc mundus existit, ante mundi productionem, & modò est extra Cœlum.

Sed contrà, ostendimus, in corporis aduentum tolli vtranque negationem, ne gatio corporis cum non repugnantia ad corpus capiendum per spatium formaliter importata est negatio extra genus, seu extra subiectum, connotans proinde in termino talem non repugnantiam, & aptitudinem, quæ negatio repugnantiæ ex parte termini se tenens dicitur potentia obiectiua, sicut quando se tenet ex parte subiecti dicitur subiectiua, sed potentia obiectiua in hoc differt à subiectiua, quòd perit in aduentu actus, & subiecti-

ua permanet, ergo posito corpore in spatio tollitur nedum negatio corporis, sed etiam negatio non repugnantiæ ad ibi existendum, Minor patet ex 9. Met. 7. Prob. maior, quia estò talis negatio concipiatur à nobis ex parte spatij per modũ receptaculi, & capedinis, re tñ vera aliud non est, quam possibilitas obiectiua corporis, vt ibi existat, sicut determinata capedo aliud realiter non est, quàm tanti corporis possibilitas ad ibi existendum, ita .n. explicat spatium Scot. quol. 11. ar. 2. F. & Suarez disp. 51. sect. 1. nu. 12. & Hurt. disp. 14. sect. 2. §. 15. vndè dicere, spatium extra mundum posse infinitos mundos recipere, aliud non est, quã posse infinitos mundos creari, vbi nunc nihil est. Quod autem ait Amic. vacuum, & spatium etiam in formali significato differre est contra omnium sensũ, & contra rationem, omnes .n. nullam aliam agnoscunt differentiam inter spatium, quod modò extra Cœlum est, & illud, quod foret inter Cœlum, & terram destructis corporibus intermedijs, nisi quia illud in infinitum protenditur, hoc non, sed terminis clauditur, quæ differentia certè nõ est, nisi penes connotata.

7 Prob. etiam Conclusio quò ad alterã partem, quòd situs, quem res obtinét in hoc vniuerso in ordine ad polos, & cétrum, dici nequeat locus; quia vt arguit Sampson 4. Phys. q. 1. quiescente aliqua columna in aere eodem numero per diuinam potentiam potest totus mundus moueri versus vnam differentiam positionis v. g. versus Antipodes, aut rarefieri, aut condensari, quo casu maneret columna loco immota, & tñ variaretur ordo illius, seu distantia ad centrum, & polos. Nec sufficit dicere, quòd retineret columna eandem positionem ad puncta imaginaria; quia cùm hæc sint prorsus ficta ab intellectu, non potest penes ea constitui locus verus, & realis corporum, & planè prorsus vanum est, & ridiculum, à punctis per imaginationem fixis sumere verũ situm corporum, & iuxta illa metiri variã eorum distantiam, veram, & realem, quæ sumi debet in ordine ad terminos verè fixos nec non immobiles.

Deinde è contra, si totus Orbis moueretur à Deo per spatium imaginarium seruata naturali dispositione elementorum, & corporum, vt nunc iacent, tunc corpora inter Cœlum, & terram locum mutarent, & non positionem, nec recurrere iuuat ad puncta imaginaria in spatio fixa, à quibus tunc mundus recederet; nam hunc recursum esse vanum veluti puncta illa, iam ostendimus. Immo sequeretur, Solem die 21. Martij, & 24. Septembris non moueri, nam cum statis illis diebus sit in Equinoctio, eius reuolutio tunc téporis fit sub æquatore, & ideò cum eo tépore semper æqualiter distet à centro, & polis mundi, aut mutabit locum non mutata positione, aut prorsus non mouebitur. Nec satisfacit dicere, quòd licèt eandem seruet distantiam à centro, & polis, non tñ à punctis Orientis, & Occidentis, quia magis recedit ab vno, & accedit ad aliud. Non satisfacit, quia sic recurritur rursus ad puncta imaginaria fixa, quia talia a parte rei non dantur in Oriente, & Occidente.

Denique positioni non conueniunt munera, & attributa loci; quia locus est rei locatæ extrinsecus, & in locante, positio est in re locata; locus continet locatũ, illud recipit, & ei est æqualis, non sic positio; locus est terminus motus localis saltim extrinsecus 4. Phys. 30. & 32. non autem positio, quia hæc distantia à polis, & centro est relatio intrinsecus adueniens, ad quam non est motus 5. Phys. 9. statim enim insurgit positis extremis, ergo locus in tali positione consistere nequit.

8 In oppositum Obijciunt 1. ostendendo, spatium non esse quid omninò fictum, sicut chimera, ideoque non magis dici posse res esse in spatio, quàm esse in chimera, vt arguebat Vasq. 1. p. disp. 29. c. 3. licèt .n. sm rationem positiuam, qua a nobis apprehendi solet, sit quid fictum, quatenus negationem corporis in spatio cum non repugnantia, vt ibi sit, concipimus ad modum rei positiuæ extensæ, & in ea ad similitudinem corporis realis designamus superficies, & lineas, quæ correspondeant superficiebus realibus interioribus, & exterioribus corporum realium,

lium, qua ratione consueuit etiam appellari spatium imaginarium; attamen sm̃ rationem negatiuam, quam in se habet, præciso omni opere intellectus, omninò admitti debet, sicut aliæ negationes reales; de facto .n. tale spatium est extra Cœlũ de se inane, est etiam in hoc mundo, licèt plenum, vbi .n. nunc est corpus palmare, ibi etiam necessario admitti debet tantũdem spatij correspondens; nam si talis cõmensuratio inter spatium, & corpora in eo recepta non foret, dicere possemus, totum Oceanum intra nucem recipi posse, sed non exigit spatium reale, & positiuum, alioquin daretur penetratio corporum naturaliter, ergo exigit spatium reale negatiuum, ita arguit Auersa cit.

Confir. nam omnia incompossibilia habent incompossibilitatem respectu tertij vt patet de contrarijs respectu eiusdem subiecti, sed duæ quantitates habent incõpossibilitatem simul existendi; ergo eam habent respectu tertij, sed hoc nõ põt esse, nisi spatium, quia respectu superficiei corporis continentis non repugnant simul esse ob indiuisibilitatem, & ablata tali superficie adhuc remanet incompossibilitas, ergo &c. Demum spatium hoc negatiuum necessarium est ad motum localem, ergo necessariò admitti debet, vbi corpora sunt, vt eorum fiat translatio localis, Prob. assumptum ex Scot. tum in 2. d. 2. q. 6. F. vbi ait, solùm inter illa duo vbi posse fieri motum localem, inter quæ est spatium interceptum; tum q. 9. propè finem, vbi docet successionẽ essentialem motus prouenire ex hoc spatio.

9 Resp. concedendo spatium reale negatiuum, vbi corpora non sunt, .s. extra Cœlum, non tñ in hoc vniuerso, vbi modò sunt corpora, quia spatium reale negatiuum formalissimè tollitur per positionem spatij realis positiui, vt tenebræ per lucem, non possumus autem dicere, Deũ hunc produxisse mundum intra spatium nucis, quia antequam corpus alicubi producatur, vel adducatur, ibi præcedere intelligimus spatium reale negatiuum corpori locabili commensuratum, quod statim tollitur, ac ibi corpus ponitur; Verum tñ est; etiã posito corpore in aliquo determinato spatio, nos concipere spatium illud adhuc remanere designando etiam in ipso lineas, & superficies, quæ correspondeant dimensionibus corporis locati, sed hæc omnia fiunt per fictionem intellectus, vndè & tale spatium cũ corporibus conceptum recta ratione dicitur imaginarium. Ad Confirm. negari potest maior, quia præter repugnantiam duorũ in tertio potest etiam dari repugnantia duorum ad inuicem, sic duæ species vltimę inuicem dicuntur incompossibiles, nõ solùm quia coire nequeunt in vnam tertiam speciem, sed etiam quia vna in aliam transire nequit; posset etiam negari subsumpta minor, dicuntur .n. duę quantitates modò incompossibiles simul, quia ambæ recipi nequeunt intra concauum superficiei eiusdem, cuius indiuisibilitas solùm facit, vt superficies conuexa corporis locati sit secum simul compenetrata, non autem vt etiam duo corpora possint ad inuicem compenetrari in ipsa inclusa, & ablata tali superficie concaua adhuc remanebit extremitas corporis ambientis eo modo, quo explicant negantes in cõtinuo indiuisibilia, & respectu ambitus illius adhuc attendi deberet incompossibilitas duorum corporum simul. Ad vltimum neg. assumptum, & quando Scot. ait, ad motum localem necessarium esse spatium interceptum, intelligit de spatio reali, & positiuo, quod constituitur ex corporibus interiectis inter terminos motus; idque clarissimè docet q. 9. Eb. vbi ait, ex diuisibilitate, & tãtitate spatij pleni modò desumi successionem essentialem motus, accidentalem verò ex conditione accidẽtali eiusdem spatij pleni subtilitate nempè, vel densitate, quare sicut in vacuo sumeretur successio essentialis motus ex distantia terminorum priuatiua, & tantus motus diceretur ex tantitate corporis inter illos terminos possibilis, sic modò in pleno sumitur successio essẽtialis ex distantia positiua, & tãtitas motus ex tantitate corporis de facto inter illos terminos interiecti.

10 Secundò ex translatione corporũ succedentium in eundem locum colligimus locum, sed corpora succedunt in idẽ spatium,

ſpatium, nam vbi nunc eſt homo, poſtea erit aer, ergo verè datur ſpatiū negatiuū habens rationem loci. Deinde locus dicitur illud, quod repletur à corpore, & in quo quamdiu corpus manet, dicitur eſſe in eodem loco, & quo mutato dicitur locum permutare, ſed hæc omnia ſpatio cōueniunt. Denique ſi Deus deſtrueret corpora omnia inter Cœlum, & nos, adhuc verè eſſemus in loco, & motus in vacuo factus diceretur localis, non niſi quia partem repleremus illius magni ſpatij, & per motum partē vnam ſpatij amitteremus, aliam acquirendo, nec alia ratione modò Cœlum eſt in loco, & localiter mouetur.

Reſp. corpora non ſuccedere in idem ſpatium, quia aduenientе corpore, ſpatiū tollitur, ſed in idem concauum corporis ambiētis, & ratione illius hoc corpus dicitur eſſe ibi, vbi erat aliud, & id, quod propriè repleri dicitur, eſt idem concauū, cum nimirum nihil inane intra ipſum relinquitur. Hinc ad 2. neg. Aſſumptum, ſpatium n. propriè repleri non poteſt, quia nihil eſt, & in aduentu corporis deſinit eſſe; vnde etiam falſum eſt, corpus tamdiu manere in eodem loco, quamdiu manet in eodem ſpatio, quia falſum eſt, corpus manere cum ſpatio. Ad 3. in tali caſu realiter, & phyſicè nuſquam eſſemus localiter, ſed tantùm in loco imaginario, quod etiam non eſſet ſpatium, quia hoc cum corpore incompoſſibile eſt, ſed ſuperficies imaginaria nos ambiens, eſſemus tamen realiter, abſolutè, & entitatiuè, vt Scot. docet de Angelo 2. d. 2. q. 6 I. & materia prima d. 2. q. 2. D. ſi extra vniuerſum ponerētur, qua autem ratione motus in vacuo factus diceretur localis, & realis, & qua ratione Cęlū ſit in loco, & localiter moueri dicatur, interiùs oſtēdemus.

Tertiò huic ſpatio cōueniunt proprietates omnes, quę loco tribui ſolent ex cōi omnium conceptu, hoc .n. propriè continet, & recipit in ſe locatum, ſeparatur à locato, remanet .n. abeunte locato, eſt etiam illi æquale, & ſm̄ omnem dimenſionem commenſuratum, & eſt penitus immobile. Deinde locus, & vacuum idē ſunt, ſolùmque differunt, quòd locus cōtinet corpus, non vacuum, & Ariſt. ipſe vacuum appellauit locū, ſed vacuum omnes cōcipiunt eſſe interuallum illud ſine corpore; ergo hoc erit locus. Tandem ſi res corporeæ, & incorporeę vniuocantur in ratione eſſendi in loco, id eſſe nequit, niſi ponendo ſpatium locum cōem omnium, ſuperficies .n. eſt locus omninò ineptus rerum ſpiritualium, tametſi foret aptus corporalium, neque vllo modo negari poteſt Angelos coexiſtere ſpatio, etiamſi de corporibus negaretur, quia ſpatiū, & vacuum non repletur, niſi per corpus, vt Scot. docet quol. 11. & 2. d. 2. q. 6.

11 Reſp. ſpatiū tolli per poſitionem corporis, vt ſæpè dictum eſt, ideòque circa corpus exercere non poſſe munera loci enumerata, quòd ſi cum corpore permaneret, adhuc illa obire nō poſſet, cùm ſint poſitiua, & modo exerceantur poſitiuo, non reciperet, & contineret corpus, quia cùm nihil ſit, non dicitur propriè res in nihilo recipi, & vinum dicimus in vaſe recipi, & à lateribus eius contineri, non autem in ſpatio vaſis, hoc .n. potius concipitur etiam cum vino inter latera vaſis contineri, non eſſet penitus immobile cū corpore locato, quando .n. vas mouetur, etiam ſpatium inter eius latera cogitatū moueri concipimus, & quando etiam dicatur immobile, hoc tū nō erit poſitiuè, ſicut loco conuenire debet, vt dicemus q. ſeq. nec eſſet locato verè commēſuratum, quia in tantum illi dicitur commenſurari, in quantùm in eo ad inſtar corporis realis deſignamus dimenſiones locati dimenſionibus correſpōdentes, vnde huiuſmodi æqualitas, & commēſuratio merè fictitia eſt. Ad 2. locus, & vacuum ſunt idem, quia locus eſt ſuperficies apta continere, quæ ſi nihil cōtinet, dicitur vacuū, vnde etſi extra Cœlum ſit ſpatium, non tū dicitur vacuum, ſed inane, immo argumētum retorqueri poteſt, quòd ſicut vacuum per corporis poſitionem tollitur, ita & interuallum illud, quapropter non poterit dici locus corporum. Ad 3. poſſunt Angeli, & corpora vniuocari in ratione eſſendi in loco, etiam ſi ſuperficies ſola pro loco ſtatuatur, quamuis .n. nequeat Angelicam ſubſtātiam circumſcriptiuè continere, poteſt tū definitiuè, vt

vberiùs

vberiùs infra; & quamuis Angeli coexistant spatio, & etiam in spatio esse dicantur, quia hoc nõ tollitur, nisi per corpus, non tñ dicuntur esse in eo, vt in loco, quia esse in loco est modus essendi realis, & positiuus; habitudo .n. rei ad locũ est, vt ad aliquid à re locata diuersum 4. Phys. tex. 3. & 26. & quando dicimus, rem esse in loco est constructio transitiua, sed dũ dicimus esse in spatio, est intransitiua, quia non significat esse in alio, sed esse in seipsa absolutè, vel ad summũ esse ibi, vbi secluso corpore concipimus esse vacuum.

12 Quartò obijcit Aureol. referente Canon. 4. Phys. q. 1. probans, locũ in præfato situ consistere; quia per solam comparationem ad centrum, & polos res dicitur esse hic, aut ibi, quæ sunt aduerbia localia, .i. à loco desumpta, ita vt si varietur cõtinens, & quoduis aliud, maneat autem eadem positio in ordine ad vniuersum, semper res erit in eodẽ loco, vt patet de turri flante vento, hac .n. ratione dicitur esse in eodem loco, quia semper retinet eandem distantiam ad polos, & centrum vt etiam fatetur Scot. cit. in 2. F. è contra verò maneat idem continens, si variatur positio, dicitur variari locus, vt aqua in fluuio simul cum cymba dilabẽs, eamque circumdans, & si eadẽ sit, & perseueret, cymba tñ dicitur cõtinuo variare locum, quia variat distantiam ad res in vniuerso. Accedit, quòd sursum, & deorsum aliæque loci differentiæ positioni conueniunt, immo per positionem cõueniunt loco, locus .n. ille dicitur sursũ, qui Cælo appropinquat, & ille deorsum, qui centro, at illa sunt eadẽ essentialiter, quæ habent easdem differentias, ergo, &c.

Resp. quia modò centrum, & poli statuuntur immobiles, ideò ex comparatione ad ea rem dicimus esse hic, vel ibi, & in hoc sensu loquitur Doct. cit. hoc tñ non est per se, sed omninò per accidens, quia casu, quo Deus Cœlum impelleret versùs vnam partem terra simul tota adhuc turris, & vrbes essent in eodem loco, vt nunc, & tñ non retinerent eandem distãtiam à polis, & eundem situm in vniuerso; & è contra, si cum flumine, & cymba totus ẽt decurreret Orbis, ita qꝫ eandem semper cymba seruaret distantiam ad res circumstãtes, & totum vniuersum, adhuc diceretur localiter moueri, ex eo autem, quod merè accidit, non debemus attendere formales rerum rationes. Hinc ad 2. dicimus, differẽtias illas sursum, & deorsum merè accidere loco, quia si Deus destrueret centrum, & Cœlum, & columna maneret eodem aere circundata, verè diceretur esse in loco, & concauum aeris illius esset propriè locus, nec tamen foret sursum, aut deorsum, quia ex hypothesi nõ esset nec Cœlum, nec centrum, penes que locus dicitur sursum, vel deorsum.

ARTICVLVS II.

Ostenditur, solam superficiem corporis continentis esse verè, & propriè locum.

13 Dicendum est, nomine loci simpliciter, & absolutè intelligi debere superficiem vltimam corporis cõtinentis primò, & immobiliter; ita Arist. 4. Phys. quem sequuntur omnes veri Peripatetici, & Classici Doctores, Anglic. 4. Phys. lec. 6. & Subtilis loc. cit cum suis, & probatur ex impugnatione aliarũ opinionum, nomine .n. loci omnes intelligũt aliquod extrinsecum, quod contineat, sit receptaculum rei locatæ, nihil .n. aliud significari videtur per hoc, quòd res est in loco, quam habitudo ad aliquod extrinsecum cõtinens; sed excluso corpore circumscribente nil aliud remanet, quod talibus fungi posset muneribus, & talẽ habitudinẽ rei locatæ terminare, ergo, &c. Prob. minor, quia dum locatur corpus, nõ remanet spatium negatiuum, & si remaneret, ineptum omninò foret ad munera loci, nec propriè corpus esset in eo, vt in loco, nec ratione eius re vera posset dici alicubi existere, vt probatum est; sed neque etiam ipsum Vbi passiuum, quod propriè est terminus motus localis; nec situs, aut positio, quomodocunque explicentur, possunt id munus obire, quia hæc omnia sunt intrinseca, & inhærentia rei locatæ, ac proinde non se habent vt receptaculum eius, sed potius ipsamet res

locata

locata ea in se recipit, & continet, ergo, &c. Accedit, quòd vt constabit ex seq. q. proprietates omnes, & attributa, quæ loco tribui solent, cõmodè superficiei corporis continentis applicantur, ergo, &c. Denique Ecclesia ipsa loci significatum proprium in hoc sensu accipere videtur, cum inscriptionem illam posuit in Lauretana Domo *Sanctior in toto nullus est Orbe locus*, per locum .n. vtique non intelligit spatium illud ad Litus Adriatici sinus in Piceno, quò ab Angelis est asportata, sed superficiem continétem sacri illius Cubiculi, vbi Verbum in vtero Virginis factus est homo.

14 In oppositũ Obijcitur 1. cõis quidem, sed satis molesta difficultas, quia si superficies esset locus, posset res immota manens mutare locũ, stante .n. vento mutantur continuè superficies turrim ambientes, ipsa è proprio loco non egrediẽte, quia semper habet eandem distantiã, & propinquitatem cum rebus, quam antea habebat, quę tñ variari solet ad mutationem loci. Si dicas cum Thomistis esse in eodem loco, quia superficies aeris succedentes turrim continent in eadem distantia. Hoc non iuuat; tum quia vt ait Scot. cit. in 2. D. si subiectum, quod est superficies non manet idem, nec consequenter distãtia super ipsam fundata manebit eadem in succedente, cùm non migret accidens de subiecto in subiectum; tũ quia terra seruata immota posset Deus versùs Antipodes Cœlum premendo variare distãtiam ad polos, & tñ turris maneret in eodem loco variata superficie, & distantia; tum quia sic dicendo, iam non superficies, neque cõtinentia, sed distantia illa, & ordo ad polos, & centrum erit locus, quia tametsi varietur superficies, & continentia, manente tñ eadem distantia à polis, & à centro, dicitur res in eodem loco manere. Si dicatur cum Scotistis turrim remanere in eodem loco per æquiualentiam, quatenus superficies succedens continet turrim cum ordine eiusdem rationis ad vniuersum, etsi non eodem numero. Hoc etiam non iuuat; tum quia hoc solùm saluat turrim accipere locũ priori similem, sed non saluat locum non esse mutatum, sicut ex hoc quòd in Ecclesiâ Gregorio successit Vrbanus in eodẽ officio Pontificatus, nõ propterea dicimus, Pontificẽ non fuisse mutatum; tum quia dicere, turrim eo casu manere tñ in eodem loco per æquiualentiam, & nõ simpliciter est apertè fateri, turrim simpliciter moueri, quod nõ est contra sensum; tum quia casu quo reliquæ Orbis partes mouerentur, turri sola excepta, tunc nec eadem numero, nec eadẽ specie, seu per æquiualẽtiam distantia maneret à rebus, vndè in nullo sensu posset dici manere in eodem loco, vbi priùs erat.

15 Resp. ex Scot. cit. lit. F. negãdo assumptum, ad Probat. dicimus, quòd licèt circa turrim superficiei precedenti succedat alia numero diuersa sm̃ veritatem, tñ est eadem illi per æquiualentiam nõ quomodocunque, & vt cõiter explicari solet, sed est eadem illi per æquiualentiã, quãtùm ad motum localem (inquit Doct.) nam ita incompossibile est, localem motum esse ab hoc loco in hũc locum, idest ab vna superficie recedente ad alteram ei immediatè succedẽtem, sicut si esset omninò idem locus numero, vndè subdit Doct. terminos, inter quos fieri debet localis motus ab vno in alium, non solùm numero, sed etiam specie differre debere propter spatium interceptum, & alium respectum habere non tñ numero, sed etiam specie ad totum vniuersum; ex quo colligitur; ad motum, vel mutationem localem non sufficere varietatem loci numeralem, quia hæc esse potest sine spatio intercepto inter vnum, & alium locum, sed necessariò requiri diuersitatem specificam, quæ arguitur ex spatio intercepto, vndè absolutè dicẽdum est, turrim in eodem loco manere, & si varientur superficies circa ipsam, quia vt mutaret locum, exigeretur, quòd continuò acquireret superficies in ratione loci specie diuersas, quod esse nequit sine spatio intercepto; quæ responsio valet etiam in casu, quo reliquę partes Orbis mouerentur, sola turri excepta, adhuc .n. inter superficies aeris sibi succedẽtes impossibilis foret localis motus, quia nullus inter vnam, & aliam daretur spatium interceptum, quod

quod tamẽ omnino necessarium est inter duos terminos, vt ab vno in alium possit fieri motus; & hæc est per se ratio, quam Doctor assignat loc. cit. cur turris in eodẽ loco esse dicatur, & si circa ipsam varientur superficies, illam verò, quòd .s. sit in eodem loco, quia superficies noua cõtinet in eadem distãtia ad vniuersum, sicut prior, assignat, vt rationem per accidens, & vt de facto valentẽ, quando poli, & centrum sunt immobiles.

16 Dices, vel turris variata superficie habet eũdem numero locum quem priùs habebat, vel non; si primum, ergo superficies continens nõ est locus, quia variata superficie manet idem numero locus; si non, ergo est mutata localiter, quia localiter moueri est rẽ aliter se habere nũc, quàm priùs in ordine ad locum. Resp. licèt variatio superficierum circa turrim sit aliqua mutatio, & non nisi ad prædicamentum vbi pertinẽs, tñ nequit dici mutatio localis, quia hæc non est, nisi inter terminos specie diuersos, & tales non sunt, nisi qñ inter eos spatium interijcitur, & hoc verum est nedum iuxta cõem vulgi conceptum, sed etiam Philosophorum, qui ideò localem motum appellant motum lationis, quia inter terminos eius spatium interiectum exigitur, translatio .n. corporis concipi nequit, nisi à termino ad terminum, inter quos sit medium spatium; vnde ad hoc vt corpus dicatur localiter moueri, non sufficit, quòd aliter se habeat quò ad locum quomodocunque, sed aliter se habere debet per sui tráslationem, hac .n. ratione dicitur motus lationis, immo absolutè negari posset, q turris aliter se habeat quòad locum, quia loci variatio propriè dicta fit per acquisitionem noui loci à priori specie diuersi, & ad hoc prorsus materialiter se habet diuersitas numeralis, ita quoque respõdent Canon. cit. Sampson. 4. Phys. q. 2. Tatar. 4. Phys. q. 1 art. 2. Bassol. 2. d. 2. q. 3. & sequuntur Conimb. & alij.

Sed iterum dices, hac ratione nauim in flumine decurrentem semper fore in eodem loco, quia superficies continentes, quas successiuè acquirit, ita sibi immediatè succedunt, vt inter vnam, & aliam non sit spatium interceptum, & ita omninò se habent, sicut superficies circa turrim succedentes. Resp. neg. assumptum cum probatione, nam tale spatiũ interijcitur inter superficies in flumine circa nauim succedentes, quale non est inter superficies aeris circa turrim, & hoc deprehenditur modò ex distãtia ad vniuersum, quia superficies aeris circa turrim semper eam continent in eadem distantia, aquæ verò superficies circa nauim semper in diuersa quantumuis sibi immediatè succedant.

17 Secundò Prob. è contra, quod si superficies sit locus, poterit res localiter moueri, eundem retinendo locum, quod implicat, ponatur .n. quòd cymba per Tyberim decurrens hinc Romam versùs cõtinuò ambiatur eisdem aquæ partibus, cùm Romam peruenit adhuc in eodẽ loco dicetur, quia eandem retinet superficiem; idemque foret de vase aquæ hinc illuc translato, quod tñ omninò incredibile est, sicut .n. in præced. argumento erat paradoxum dicere, quòd turris flante vento locum mutet, quia semper eandem distantiam seruat, vel propinquitatem cum rebus, quam antea habebat, ità in proposito paradoxum est dicere, prætatam nauim, postquam peruenit Romã cum eadẽ superficie aquæ ambiente, locũ non mutasse, cùm eandem nõ habeat distantiam, & propinquitatem ad res vniuersi, quam antea habebat, cũ erat apud nos, talis .n. distantia variari non solet eodem loco manente. Nec sufficit dicere, aquam in amphora non esse, & nauem in aqua currenti vt in loco, sed vt in vase, sicut vniuersaliter euenit, quando contẽtum mouetur cum continente, vt docet Arist. tex. 41. vndè fit, vt sicut vas mouetur per se, vasatum verò per accidens, ita vas acquirit locũ per se, vasatum per accidens, & sic in casibus allatis aqua in vase hinc Romam tráslato, & cymba per amnem, postquam peruenit Romá, locũ mutasse dicitur per accidens tñ, quia non superficies ipsam immediatè ambiens est locus, sed superficies aeris vas continentis, vel aquæ cymbam deferentis; Hoc parum iuuat, tum quia nauis, postquam per-

peruenit Romam, & aqua in vase hinc Romam translato, & si dicantur mota per accidens, hoc est ad motum alterius, puta aqua ad motum vasis, adhuc tñ Romæ existens cum vase proprium habet vbi Romanū distinctum ab vbi vasis, ergo ex hoc capite per se, & non tñ per accidens mutauit locum; tum quia accidere potest quod vas moueatur ad motum vasati, vt qñ vessica arena plena in flumen proijcitur; tunc .n. vessica deorsum mouebitur ad motum arenæ, & arena in imū fluminis delata, ex responsione allata, nō diceretur mutasse locum, nec per se, quia immediatè nouam superficiem non acquirit, nec per accidens, quia non mouetur ad motum vasis.

Resp. neg. Assumptum cum probat. cymba namque cū Romam peruenerit, in eodem loco non erit, quia superficies aquæ ipsam immediatè circundans non habet rationem loci, sed vasis, vt ibi dicebatur, sed erit in diuerso loco ratione totius ex aqua currente, & cymba constituti, quod per se mouebatur in flumine, & successiuè alias, & alias superficies aluei acquirebat, & continentias specie differētes ob spatium interceptum; & idem dici debet de aqua in vase ex vno in aliū locum translato; Nec instantia de vessica arena plena id infringit, quia id, quod per se moueretur, & locaretur in eo casu non esset arena, sed totum illud cōstitutum ex arena, & vessica, sicut modò in homine vestito id quod per se primò mouetur, & locatur non dicimus esse hominē præcisis vestibus, sed constitutum ex corpore, & vestibus, hoc .n. totum consideratur, vt vnum quid in ordine ad motum, & locum, & sic in proposito arena erit in alio loco, non per se, quia modò non habet rationem totius, sed per accidens, ratione totius constantis ex continente, & contento.

18 Tertiò, si locus est superficies, multa sequuntur absurda; primum, idem corpus in pluribus locis naturaliter esse, palus enim in fluuio fixus simul, & semel ambiretur superficiebus terræ, aquæ, & aeris. Secundum, vltimam sphæram non esse in loco, cùm nulla superficie circumscribatur. Tertium, Christum Dominum esse sub speciebus tāquam in loco, ambitur .n. superficie specierum. Quartum, solam superficiem connexam corporis, nō autem corpus ipsum esse in loco, nam superficies loci in tantùm continet locatum, in quantùm ipsum tangit, sed non tangit locatum, nisi sm̄ superficiem. Resp. neg. Sequelam, primum .n. & secundum nullum est absurdum, quia sm̄ varias partes palus ille est in diuersis locis partialibus, non verò totalibus, & vltima sphæra in hoc sensu non est in loco; vt mox dicemus. Tertium non sequitur, quia hìc loquimur de superficie ita continente locatum, vt ei commensuretur, quo modo Christus non ambitur à superficie panis, cùm sit totum in toto, & totum in qualibet parte; Nec etiam quartum, quia locatum non est in loco ratione superficiei connexæ, vt superficies est præcisè; idest vt est latitudo sine profunditate, sed ratione superficiei, vt est terminus totius profunditatis ante se, quod autem accidit superficiei sic sumptę, toti corpori accidere dicitur, sic corpora dicimus se tangere, cum tñ tactus fiat solùm in superficiebus; hac igitur ratione etiam corpus erit in loco, & locus tangens superficiem solam locati, totū corpus tāgere dicetur.

Quartò, locus est id, ad quod corpora tendunt, vt in eo conseruentur, sed corpora non mouentur ad vltimam superficiem corporis continentis, quia grauia non dicuntur tendere ad vltimam superficiem aquę, sed ad centrum terræ, in quo reperitur interuallum, ablata .n. aqua, & omni eius superficie, adhuc ad centrum tenderent, nec corpora conseruantur in superficie ambiente, quia sola quantitas talem vim non habet, ergo, &c. Accedit, quòd qñ etiam superficies concederetur esse locus corporum, nequaquam tñ potest poni locus substātiæ spiritualis, quia hæc per suam locationem nullū abrumpit corpus, nec facit distare latera continentis, vt intra superficiem eius recludatur, & contineatur, ergo &c.

19 Resp. in primis neg. maiorē, quia non est de ratione loci, vt hìc de eo loquimur, conseruare locatum, immo id meiè

merè illi accidit, vt docet Scot. cit. lit. H. & posset etiam negari minor, quamuis .n. superficies, vt est latitudo præcisè sine profunditate, vim conseruandi non habeat, tñ vt est terminus profunditatis ipsius corporis circumscribentis, per quem tangit, & continet aliud, potest vtique ad hoc inseruire, quatenus corpus continēs medio contactu per superficiem facto communicat locato qualitates ei proficuas, vnde qñ aliquid continetur ab vltimo illius, quod natum est ipsum saluare, dicitur esse in loco naturali, vt ait Doct. cit. & certè pisces in aqua conseruari dicuntur, & esse in loco naturali, quia à tali corpore continentur, & nō quia tale spatium occupent. Nec videtur, qua ratione spatium, quod est mera negatio, potius habeat talem vim conseruatiuam, quàm superficies; quòd si dicatur, ratione illius esse tantam distantiam à Cœlis, ex quorum influxu, ac à temperatione oritur conseruatio locati, prȩterquamquòd non datur vbi corpora sunt, eadem ratione poterit vnum corpus aliud intra se conseruare, vt aqua pisces in determinata distantia à Cœlis. Sed dices, centrum, ad quod grauia tendunt, non est superficies, sed punctum vniuersi. Resp. dum centrū dici solet locus terræ, & grauium, certè per centrum non intelligitur punctum illud æquè distans à circumferētia vltimæ sphæræ, sic .n. æquè benè concluderet argumentum contra spatium, & contra superficiē, sed intelligitur vltima superficies corporis ipsam continentis in summa distantia vndequaque à Cœlo, qualis modò est superficies aquæ; locus .n. naturalis terræ est sub aqua, & aere, vndè semper descendit, donec sub his elementis constituatur, & eadem ratione grauia dicuntur ad centrum tendere, id est ad superficiem corporis ipsa continentis in summa distantia a Cœlo, & ablata aqua, & aere, terra existens in concauo lunæ nō descenderet; neque hoc narum esse deberet Auersæ in præsenti cùm etiam ipse inferiùs quæst. 27. sect. 8. conclus. 3. id asserat ea ratione, quòd grauia, & leuia in tantum sua virtute mouentur, in quantùm grauia petent esse sub leuioribus, & leuia supra grauiora.

Ad alterum dicimus ex Scot. cit. ad 2. quòd superficies corporis cōtinentis naturaliter locat corpus definitiuè, & circumscriptiuè, definitiuè quidem, quatenus corpus est ita intra hanc superficiem continentem, vt nihil eius sit extra, circūscriptiuè verò quatenus est ita illi commensurata, vt tota toti correspōdeat loco, & singulæ ipsius partes singulis illius partibus; quamuis igitur quò ad secundū continendi modum nō possit superficies Angelum continere, potest tñ continere primo modo; habet .n. Angelus certum terminum suæ sphæræ localis, vbi signari potest in circuitu certa superficies, ad quam pertingat, ne vlteriùs progrediatur, & dici ita intra hanc superficiem cōtineri, vt nihil eius sit extra, potest .n. locari v.g. intra hoc gymnasium, ita vt pertingat ad extremos vsque parietes & non vlteriùs, & in hoc sensu potest dici intra superficiem recludi, de quo infra.

QVÆSTIO II.

De loci definitione, & attributis eius.

20 Locum definiuit Philos. 4. Phys. 41. per superficiem, dicēs, quòd est *vltimum corporis cōtinentis immobile primum*, vel vt Latini legunt, *est terminus primus continentis immobilis*, quæ definitio pro maiori notitia essentię loci hìc est examinanda, non .n. vna est omnium sententia quomodo Arist. definierit locum per superficiem, continētiam, & immobilitatem. Quidam .n. docent, superficiem in hac definitione stare loco generis, cōtinentiam verò, & immobilitatem rationem habere differentialem, ita Tolet. 4. Phys. q. 4. Sotus q. 1. con. 4. Conimbr. q. 1. artic. 2. & Faber Theor. 47. c. 2. Alij è contra docent, superficiē in hac definitione se habere per modum subiecti, continentiam verò, & immobilitatem per modum formarum subiectum illud determinātium, vt locus formaliter denominetur, sic Ruuius 4. Phys. tract. de Loco q. 2. Complut. disp. 19. q. 4. Amic tract. 20. q. 4. dub. 3. art. 3. vbi etiam explicat, locum primò signifi-

care superficiem, & secundariò continẽtiam, & immobilitatem, ita vt formale, & principale significatum loci sit superficies, connotatum verò, & materiale, seu additum sit continentia, & immobilitas, quod etiam velle videtur Ruuius cit. & Faber 6. Met. disp. 17. cap 1.

Attributa verò loci recensentur à Philosopho tex. 30. & alia quædam ex eis deducuntur, quæ omnia enumerat Sampson 4. Phys. q. 1. sunt autem, continere locatum, esse illi æqualem, esse à re locata separabilem, &c. sed insigne quoddam attributũ loci est immobilitas localis, quæ magnam ingerit difficultatem in sententia Arist. asserentis locum esse superficiem, ipsa enim experientia docet, superficiem continentem aeris, & aquæ facillimè circa corpora contenta moueri, vndè valdè insudant Peripatetici, vt superficiei immobilitatem ostendant.

ARTICVLVS I.

Loci definitio ab Aristotele tradita explicatur.

21 Dicimus, locũ benè definiri, quòd sit *vltimum corporis continẽtis, immobile primum*, & per superficiẽ definiri veluti per subiectum, non verò tanquam per genus; Concl. colligitur ex Scoto loc. cit. & Prob. 1. in generali, deindè speciatim discurrendo per singulas definitionis particulas, vt .n. ex Log. liquet, duplex definitionũ genus assignari solet, altera per genus, & differentiam, & dicitur quidditatiua definitio, altera per subiectum, & formam accidentalem, & dicitur per additamentum data, primo modo definiuntur res habentes conceptũ per se vnum vnitate absoluta, qualia sunt omnia entia absoluta, quæ dicunt vnam naturam compositam absque connotatione alterius, secundo modo definiuntur res habentes cõceptum compositum per se vnum vnitate connotatiua, qualia sunt omnia entia, in quorum integro cõceptu vtique plura includuntur, sed quia sunt diuersorum generum, vel non apta facere per se vnum, nõ includuntur æquè per se primò, quia tunc entia per se non forent, sed potius aggregata per accidẽs, quæ plura dicunt diuersę rationis, vt plura sunt, .i. æquè principaliter, sed vnum dicunt primariò, aliud secundariò quæ subordinatio cõceptuum saluat vnitatem entis connotatiui. At locus est ens secũdi generis; tum quia est concretum accidẽtale, etsi substantiuè prolatum, prædicãs in recto de corporibus locantibus, vt dicendo, ignis est locus aeris, & omne tale est ens connotatiuum, tum quia non dicit conceptum simplicem, sed compositum, vt constat ex eius definitione, & quidem ex rebus diuersorum generum, nam superficies ad quantitatem, continentia verò spectat ad prædicamentum vbi, atquè ideò non æquè primò omnia importare potest, ergo cum huiusmodi entia connotatiua, & præsertim accidentalia per subiectũ habeant definiri, vt docet Arist. 7. Met. cap. 13. optimè definitur locus, quòd sit vltima superficies corporis continentis, &c.

Ex quo patet falsitas dicẽtium, locum definiri per superficiem, tanquam per genus, tum quia tali genere definitionis non definitur concretum accidentale, tũ quia differentia contrahens spectat ad idem prædicamentum cum re contracta, continentia verò, & immobilitas nõ spectant ad prædicamentum quantitatis, in quo est superficies; tum quia superficies linea, & corpus, vt ibi diximus, sunt species infimæ non cõtrahibiles, nisi per differentias indiuiduales, tum quia potest Deus facere superficiem sine omni continentia, & eam sic conseruare, non tamẽ genus sine omni differentia, tum tandem quia de se constat, superficiem respectu continentiæ, & immobilitatis potius se habere, vt genus physicũ, seu subiectum, quàm metaphysicum, quia eidem numero superficiei adest, & abest continentia, & immobilitas præter eius corruptionẽ.

22 Hinc etiam patet falsitas dicentiũ, locum primò significare superficiem, & secundariò continentiam, ita quòd formale, ac principale significatum loci sit superficies, cõnotatum verò, & materiale sit continentia; tum quia cùm Ph los. 7. Met. c. 13. manifestè dicat, concretum acci

accidentale per subiectum definiri, tanquam per additum, planè si locus definitur per superficiem, velut per subiectum, vt etiam tenet Amicus, erit additum, & materiale, non autem formale, & principale loci significatum; tum quia concretum, vniuersaliter loquendo, de principali dicit formam, & connotat subiectum, vt in Log. dictum est disp. 2. q. 6. art. 2. tum tādem, quia si primitas significatorum attendi debet ex primitate impositionis, & cōi vsu loquentium, ad quod .s. significādum sit per se primò nomen impositum vt Scot. docet in 4. dist. 1. q. 2. & Amicus ipse fatetur, nō vtique ad significandam superficiem nomen loci est impositum, nam antiqui Philosophi nomen loci agnouerunt, nec tñ vnquam nomine loci superficiem ambientem corpus conceperunt, potius ergo illud per se primo significat locus, quòd omnes concipiunt in huius nominis prolatione etiam ipsi Veteres, id autem solummodo est respectus continentiæ, quia omnes concipiūt, locum formaliter esse id, quo res locari dicitur, & contineri, formalis autem ratio, qua corpus dicitur locari, & contineri, non est superficies, non spatium, sed præcisè respectus ille, neque de hoc vllū vnquam fuit dissidium inter Veteres, & Arist. sed tñ de subiecto, & fundamento huius respectus, asserentibus illis esse spatium, & Arist. superficiem.

Ex hoc tādem infertur, nec etiam immobilitatem includi in conceptu loci, tāquam rationem formalem constitutiuam eius, aut principale significatum, sed tñ veluti connotatum, quatenus continentia localis, vt à continentia vasis distinguitur, fundari potest in superficie immobili nō est ratio formalis constitutiua loci, quia in ratione formal. conueniunt vas, & locus per Arist. 5 Phys. 41. & solùm ratione connotati differunt, quod postea declarās specificat differre ratione, mobilis, & immobilis, quia vas est locus mobilis, locus vas immobile; sed nec etiam dici potest primarium loci significatum, nam ex cōi conceptu locus concipitur vt aliquid continens aliud, nec expresse in eo concipitur immobilitas, immo a vulgo ignoratur, locum debere esse immobilem, vas. n. appellat locum aquę, dolium vini, nec tamen ignorat, locum debere recipere, & continere locatum, ergo ratio formalis, & principale significatum loci est continentia, & quidem actualis, vt quæst. præced. initio dictum est, nam aptitudinalis ab ipsa superficie nō distinguitur, superficies verò immobilis est connotatum, & materiale, super quod fundatur respectus cōtinentiæ actiuæ, atque ita ratione principalis significati erit locus in prædicamento vbi, ratione connotati in prædicamento quantitatis, vt dictū est in Log.

23 Deindè speciatim Prob. definitio loci tradita discurrēdo per singulas eius particulas; dicitur *vltimum, extremum, aut terminus continentis*, quia vt notat Doct. 2. d. 2 q. 6. D. corpus continens nō ambit, nec locat immediatè sm̃ partes, sed sm̃ vltimam, & indiuisibilem superficiem, diuisibilem .n. sm̃ illam dimensionem, sm̃ quam est diuisibile, non potest immediatè esse applicatum alicui vt continens ipsum, sed præcisum continens alicuius est indiuisibile, vt fusè contra Nominales probatum est disp. 9. q. 2. art. 1. quia verò tale indiuisibile per se nō existit, sed semper in aliquo diuisibili, cuius est terminus, hinc istum pręcisum continens dicitur vltimum, & extremum alicuius corporis, & si daretur superficies concaua à corpore separata, non minus locaret, quàm modò. Ex quo patet, falsum esse, quod ait Auersa q. 27. sect. 1. in explicatione huius particulæ, vbi inquit, per huiusmodi terminū, & vltimū nō intelligi necessariò debere superficiem, sed extremitatē corporis eo modo, quo concipitur præcisis indiuisibilibus. Nam implicat omninò, diuisibile ex ea parte, qua diuisibile est, esse ita immediatè alicui applicatum, vt sit cōtinens ipsū, cùm .n. ista applicatio fiat medio contactu, & cōtactus fieri nequeat nisi per indiuisibilia, vt loc. cit. demonstratur, sequitur, diuisibile, vt sic, non posse habere rationem loci, qua ratione refellitur etiā error eorū, qui locum appellant absolutè ipsum corpus ambiens, & cōtinens aliud, vt Aversa lib. 3. Peripatet. q. 9. hoc .n. nequaquam dici po-

potest, etiã si corpus ambiens locus dicatur, quatenus media superficie cõtinet, tũ ob rationem allatam, tũ quia ita loquendo possemus absolutè pronunciare, plura esse in eodem loco, vt omnes pisces, quia sunt in aqua, & omnes aues, quia sunt in aere, at hoc rectè dici non potest, quia hic definitur locus primus. i. immediatus, & proprius, nõ verò cõis, & remotus, qualis est tota aqua respectu cuiuscunque piscis, & totus aer respectu cuiuscũque auis, & ideò sola ipsa superficies corpus immediatè circũdãs debet dici locus, non verò totum corpus continens.

Secundò dicitur *vltima superficies corporis continentis*, & nõ potius superficies continens in recto, non quidẽ vt putat Auersa, ad denotandũ, nõ omnem superficiem continentem esse locum, sed debere esse superficiẽ corporis continẽtis, nam nec superficies propria sui corporis, nec superficies aliena (ait Auersa) si esset à corpore continente auulsa, debet dici locus. Non hac ratione dicitur *corporis continentis*, quia vt docet Doctor, vltimitas illa non est de ratione loci, quia si superficies concaua posset per se esse, & se sola ambire locatũ, ita benè locaret, & locus dici deberet, sicut modò, nec aliquid ei deesset, vt locus diceretur, quia omnia munera loci circa locatum exerceret; illud. n. reciperet, ambiret, illi ęqualis esset æqualitate cõtinentiæ; & si dicas cum Auersa, hoc ipsum deesse, quia nõ est superficies corporis cõtinentis, hęc est petitio principij, dicimus. n. id necessarium non esse, & de facto ita esse, quia de facto non datur superficies continens à corpore separata.

24 Ex quo constat, etiam falsum esse quod aiunt Complut. q. 2. n. 30. locum dici vltimã superficiẽ corporis cõtinentis, & nõ continens in recto, quia est id, quod cõtinet, sed quo corpus locans cõtinet. Quia cùm præcipuum loci munus sit continere locatũ, in tãtùm, quod formalitas ipsa loci in tali continentia consistit, immeritò negatur superficiei, quæ locus est, posse dici in recto cõtinere locatũ, immò id manifestè docet Arist. 4. *Phys. tex. 30. vbi ait*, locum esse id, quod cõtinet locatũ in recto, & quamuis modò sit corpori locanti ratio continendi, & veluti vt Quo, inde tñ non sequitur, quòd absolutè considerata nequeat dici continens vt Quod, sicut anima, quãdiù est coniũcta corpori, dicitur homini ratio intelligendi, ita tñ vt absolutè considerata dici possit intelligens vt Quod, vnde inquit Doct. quòd si esset superficies à corpore locante separata, non minus potiretur ratione loci, quam modò.

Soto 4. Phys. q. 1. art. 2. & Perer. lib. 11. c. 1. docent, quòd locus dicitur superficies corporis continentis, & nõ potius continens, quia quod continet aliud, debet esse extra, & circa contentũ, qua ratione dicitur continens esse maius contẽto, & ideò cùm superficies extrema cõtinentis coexistat, & compenetretur cũ extrema locati, ideòque non sit maior illa, sed omninò ęqualis & non extra, aut circa locatum, sed potius intra; hinc est, quòd licèt superficies cõcaua dici possit locus, quia hic vtique debet esse æqualis locato, non tñ propriè dici potest continere locatũ, ob rationes allatas, sed id conuenit corpori, cuius est superficies, hoc. n. ratione molis suæ, & superficiei conuexæ dicitur esse maius locato, & esse extra illud in circuitu. Sed neque id rationabiliter dicitur, tum quia vt modò probatum est, potest superficies etiam in recto dici continere locatum; tum quia licèt superficies concaua locantis cõpenetrata sit cũ cõuexa locati, adhuc tñ extra locatũ dici debet, & circa illud, quia locatũ nõ est ipsa superficies cõuexa corporis, sed totũ ipsum corpus, licèt locari dicatur media superficie sua conuexa, vt dictũ est q. præced. art. 2. ad 2. tum quia non est de ratione cõtinentis esse ita extra contentum, vt neque etiã sit illi contiguum, nec illud tangat; immò Philos. tex. 43. dixit, partes eiusdem corporis se se inuicem cõtinere, sicut neque absolutè necessariũ est, vt sit maius illo, sed tñ ita de facto cõtingit, quia superficies cõtinens est coniuncta cũ corpore, quod est maius locato, & maioris ambitus per superficiẽ conuexam, quòd si separata foret, tunc vtique continens non esset maius

tūs cōtento, sed potius æquale, quatenus superficies continens, & conuexa cōtēti non facerent maiorē extensionē, quàm si vna tm̄ foret superficies, quia indiuisibile additū indiuisibili non facit maius.

25 Sed dices, continens est maius cōtento, quia si ambo essent æqualia, non esset ratio, cur vnum potius esset continens, quàm alterū, ergo superficies corporis continentis se sola remanens circa contētū non potest verè dici illud continere, nec maior posset assignari ratio, cur hæc superficies & non potius conuexa locati sibi correspondens dici debeat locus, cùm sint æquales. Resp. adhuc esse maiorē rationem, quia ad hoc, vt vnum aliud continere dicatur, non sufficit quicunque contactus, sic. n. vtique non magis vnum dici posset continere, quàm cōtineri, sed id, quod continet, debet circumambire, & intra se includere cōtentū, ita vt sit verū dicere, vt notat Doct. cit. in 2. ad arg. hoc contentum est *ita infra hanc superficiem, vt nihil eius sit extra*, & cùm id adhuc dici possit cum veritate de sola superficie concaua manēte in ordine ad corpus intra ipsā manens inclusū, consequenter adhuc manet ratio, quare hæc superficies potius continens, dicatur & non illa; immò etiam de facto hæc est ratio, cur superficies concaua continentis continere dicatur, & corpus mediante ipsa; illa autem maioritas molis corporeæ est potius ratio per accidens, cur vnum corpus potius dicatur continens, quàm contentum.

Itaque dicitur ab Arist. locus *vltima superficies corporis continentis*, primò quia de facto non datur talis superficies, nisi in corpore, & ideò sēper est vltimum corporis continentis, vt notat Doctor. Deindè quia sicut ratione superficiei cōuexæ corpus locatū dicitur contineri, ita ratione cōcauę corpus locans dicitur cōtinere, quod n. cōuenit superficiei, vt est terminus totius profunditatis ante se, toti etiā corpori solet attribui, vt patet de contactu, qui fit medijs superficiebus, & corporibus attribuitur. Tandem quia superficies dici solet locus naturalis, præsertim quatenus est terminus corporis cōtinentis, in quantū corpus ipsum medio contactu per superficiem facto cōmunicat locato qualitates sibi proficuas, vnde quando aliquid continetur ab vltimo illius, quod natum est ipsum saluare, dicitur esse i loco naturali, vt ait Doct. cit. ad arg. princ. vnde si non esset superficies terminatiua talis corporis, sed ab ipso seiuncta, licèt posset esse locus absolutè, & mathematicę dictus, nō tm̄ naturalis.

26 Tertiò additur *immobilis*, quia quicunque de loco locuti sunt, omnes eidē immobilitatem tribuerunt, vndè falsū prorsus est, quod hìc ait Ariag. hanc particulam esse superfluam, nā cùm sit terminus, ad quem res tendit, necessario immobilis esse debet, alioquin si moueretur motu recto, fieri posset, vt mobile nunquā attingeret terminū ex hypothesi, quòd locus ipse æquali velocitate moueatur, ac mobile, & si moueretur motu circulari eadem celeritate, ac locatū, tūc daretur motus localis circularis absque vlla mutatione loci, neque sm̄ totum, neque sm̄ partes, nam partes locati semper correspondērēt eisdem partibus loci, accedēdo simul, & recedendo ab eodem ad idē punctum; tum deinde vt arguit Scot. lit. B. si locus moueretur localiter, tūc loci daretur locus, & ita processus in infinitum; & tandē sequeretur, inquit Doct. quòd res immota manens posset mutare locum, & è contra mota loco eundē retinere locū, ex hypothesi nempe quòd locatū maneat fixum, & locus circa ipsum transeat, vt de arbore in fluuio, vel locatū secum deferat locum; quæ rationes ostēdunt, qualis sit immobilitas loco necessaria; nō. n. est sola immobilitas per se, licèt hæc requiratur, quasi possit locus moueri per accidens, conuincūt enim rationes allatę debere esse immobilem etiam per accidens; dato. n. quod sit mobilis per accidens, i. ad motū alterius, non posset illū attingere mobile, si æquali velocitate locus p accidens moueatur; & vt ait Doct. quantumcunque accipiatur per accidens, posset dici esse in loco per accidens, & ei assignari alius, & alius locus per accidēs, & ita adhuc erit processus in infinitum; & eodem modo concludit etiam alia ratio;

tio;& Arist.ipse tex.20.dicit, locum non esse materiam, vel formam, quia hæc mouētur localiter per accidens,& planè ponendo locū immobilem hoc modo tm̄ .s. per se, est facere locum immobilem, sicut alia quæcunque accidentia, quæ sunt vtique immobilia per se, mobilia tñ ad motum subiecti, cùm tñ inter omnia accidentia locus speciali modo dicatur immobilis.

27 Neque huiusmodi immobilitas loco necessaria est sola immobilitas opposita mobilitati vasis, vt putauit Auersa sect.3.cum multis ex Auer.4. Phys.comment.40.& 41.quamuis .n. hæc omninò exigatur ad locum, vt docet Arist,tex.41. cùm .n. locus à natura sit institutus, vt aptus derelinqui à mobili, velut terminus à quo, & acquiri vt terminus ad quē, vtique omninò sibi repugnat, vt locus, trāslatio tàm actiua, quæ est propria vasis, secum nimirum deferre locatum, quàm passiua moueri nēpè ad motū rei locatæ, vt vter aere plenus infra aquam existens, quemadmodum docet Arist.tex.40. Hęc tñ immobilitas translatiua non sufficit, cùm adhuc alio modo posset poni mobilis, etiam si non transferat locatum, vel transferatur ab eo, nempè si poneretur moueri ad motum corporis locantis, & in eo sensu ponendo locum mobilem adhuc sequuntur inconuenientia illa, quòd contingere posset, mobile nunquam terminum consequi, & quòd daretur processus in infinitum, & quòd res immota manens posset mutare locum, si circa ipsam fixam moueretur locus.

Immobilitas ergo loco necessaria, & quam conuincunt rationes allatæ, est immobilitas omninò opposita motui locali, ait Doct. itavt motu locali nullo modo, nulla ratione, nullo sensu moueri possit, vt locus est, alioquin eò ipso quomodocunque moueri dicatur, sequuntur illa absurda, vt discurrenti patebit. Addit tñ, locum esse mobilem motu corruptionis, & destructionis, quod nedū de loco pro formali, verùm etiam pro materiali verificari potest, vt notat Lychet.2.d.2. q.6. recedente .n corpore ab hoc aere, statim cōcurrunt partes illius aeris, ne detur vacuum, & corrumpitur illud vltimum, & ita non solùm destruitur respectus continentiæ, sed etiam ipsamet superficies extrema continens, qua ratione dixit Sampson.4. Phys. q.2. propositionem illam, quòd corpora diuersa succedunt sibi in eodem loco, quantumcunque sit famosa non esse tñ vniuersaliter veram, loquendo de loco proprio, & adæquato, veritatem tñ habet in corpore solido cōtinente, cuius vltima superficies manet recedente contento, & sola continentia destruitur. Adhuc tñ subiungit Doct. posse quandoque locum dici incorruptibilem sm̄ æquiualentiam, per comparationem ad motum localem, & est quando variæ superficies ita sibi immediatè succedunt circa idem locatum fixum manēs, vt singulę contineant illud in eadem distantia, & situ in ordine ad vniuersum nullo penitus inter vnam,& aliam spatio intercepto ad motum sufficiente, qua ratione illa diuersa numero loca habentur pro vno numero loco, quatenus est ita impossibilis motus ex vno in alium, ac si esset idem re vera numero locus, vnde palus in aqua, dicitur hac ratione semper esse in eodem loco, etsi superficies aquæ, & continentiæ circa ipsum continuò varientur, vt dictum est nu. 15. vnde verò sumi debeat hæc loci immobilitas, & quomodo superficiei cōuenire possit, dicemus ar. seq.

28 Quartò demum dicitur *primus*, .i. immediatus, & proximus, quia locus à Philosopho diuisus fuit in cōem, & proprium tex.14 cōis est ille, qui ita continet locatum, vt etiam alia plura præter illud contineat, sic aqua dicitur locus piscium, aerum aer, terra quadrupedū, quia præter quadrupedes etiam alia continet; proprius est, qui ita continet locatum, vt ei sit immediatus, & adæquatus, & præter ipsum nō continet aliud, & hic est locus definitus ab Arist. tex.41.

Contra allatam loci definitionem sic declaratam obijcitur. Tum quia superficies ponitur in recto in loci definitione, continentia in obliquo, ergo superficies est principale significatum loci, & continentia connotatum. Tum 2. omnes loci proprietates ab Arist. assignatæ fundantur

tur in superficie, & illi cõueniunt, vt mox patebit, ergo in ipsa cõsistit essentia loci, nam essentiæ competunt proprietates, & illam nobis ostendunt. Tum 3. continentia dicit maioritatem respectu contenti, ergo in ipsa consistere nequit formalitas loci, qui debet esse æqualis locato. Tum 4. locus pro formali spectat ad prædicamentum Vbi, sed continentia ad tale prædicamentũ spectare nequit, quia vt docet Doct. 4. d. 10. q. 1. 1. est relatio realis non mutua, relationes verò prædicamenti Vbi sunt mutuæ. Tum denique per immobilitatẽ superficies vltima constituitur in ratione loci, nam superficies continens cõuenit etiam vasi, vestibus, & similibus, & per immobilitatẽ distinguitur ab his omnibus, at ratio formalis dicitur illa, per quam res vltimò distinguitur ab alijs, quia idem est principium distinctiuum, & constitutiuum.

29 Resp. ad 1. neg. Assumptum, illa enim prædicatio, locus est superficies, est materialis, & sensus est, locus est relatio continentiæ fundata in superficie, & ita in vniuersum explicantur definitiones cõcretorum, cum per subiectum definiuntur, vndè si per formalem prædicationẽ resoluantur, forma erit in recto, & subiectum in obliquo, vt dictũ est in Log. disp. cit. Vel admisso antec. negatur conseq. quia vt notat hic Amicus, illa nõ est bona regula cognoscendi rationem formalẽ concretorum, quæ omnia definiri habent per rationem materialem in recto ex 7. Met. cap. 14. Ad 2. iam dictum est, Arist. in 4. Phys. indagare locum pro materiali, non pro formali, & ideò omnes ferè proprietates ab ipso enumeratæ sunt loci pro materiali, vnde potius argumentum est ad oppositum, inseruiunt .n. illa attributa ad ostendendum, quid nã sit locus pro materiali, non pro formali. Ad 3. negatur assumptum absolutè, vt patet ex dictis in explicatione 2. particulæ definitionis. Ad 4 neg. minor, & quãdo Scotus ait, continentiam esse relationẽ non mutuam, intelligit esse disquiparantiæ, quatenus vnum continet, & aliud cõtinetur, intendit .n. ibi secernere relationem continentiæ a relatione præsentiæ, quia hæc est æquiparãtiæ, illa non, vt patet legenti textum. Ad 5. vas, & locus nõ differunt essentialiter, & in principali significato, sed tm̃ ratione connotati, vt dictum est ex Arist. & cum dicitur, id, ꝑ quod res vltimò distinguitur à quacũque alia, eius essentialem differentiam iudicari debere, ac præcipuum significatum, hoc valet in absolutis, non autem in connotatiuis, in quibus id, per quod differũt, non primariò significatur, sed connotatur, vt inductione patet in omnibus, sic priuatio à negatione differt, quia est in subiecto apto, nõ verò negatio, nec propterea dicimus aptitudinem esse rationẽ formalem, ac principale significatũ priuationis, eius .n. essentia consistit in simplici carentia, nec differt a negatione nisi ratione connotati, & sic de alijs, sic in proposito vt superficies continens dicatur locus, vtique necessariò exigitur immobilitas, & sine ea vas dicitur, nõ locus, sed non idcircò immobilitas debet iudicari eius ratio, & essentialis differẽtia, sed tm̃ connotatum omninò requisitum, vt locus dicatur.

ARTICVLVS II.

Attributa loci conuenire superficiei demonstratur.

30 Dicendum est, attributa omnia loci ab Arist. enumerata tex. 30. & alia quædam ex eis deducta superficiei optimè conuenire. Prob. discurrẽdo per singula, primum loci attributum est continere locatum, hoc est, ita circũscribere, ac terminare ipsum vt nõ sit aliquid illi intrinsecum, .i. nec materia, nec forma, nec pars integralis, nec accidens illi inhærens, aut alio modo ita ipsi adiacens, vt cũ eo moueatur, sicuti vestis, sed sit omninò quid sibi extrinsecum, cõtinens tũ ipsum, & ambiens; vndè non ipsa continentia est attributum loci, nam hæc iam posita est ratio formalis eius, sed ita continere locatum, vt nihil sit eius, ita quòd nõ continentia ipsa sed modus cõtinẽdi est attributum loci, hoc autem totum competit superficiei concauæ corporis continentis, hæc .n. nihil est locati, & om-

& omninò illi extrinseca, & ratione figuræ illud circumambit, & intra se claudit materialiter, meritò relationis continentiæ actiuæ in ipsa fundatæ dicitur etiam formaliter illud cōtinere, & circumscribere, quod addidimus contra eos, qui contendunt, præciso omni accidente statim, ac ponitur vnum corpus intra aliud continentiam formalem intelligi, & rem esse formaliter locatam, quia præter extrema necessariæ sunt etiam relationes ipsę prędicamētales ad tribuendas denominationes formales intrinsecas, sicut & modus subsistentiæ ad denominandam substantiam formaliter subsistentem, & modus inhærentiæ ad denominandam accidens inhærens, vt dictum est in I o 3. disput. de Relat. nam difficultas ista omnibus relationibus est communis, vt ibi visum est.

Secundum loci attributum est, quod sit æqualis locato, quod intelligendum est, vt omnes docent, de æqualitate continentiæ, seu sm̄ extensionem, non autem de æqualitate dimentionis cuiuslibet, sufficit n. ad hoc, vt locus sit æqualis locato, si superficies concaua loci sm̄ longitudinem, & latitudinem commensuretur locato, nec requiritur, quod sm̄ profunditatē sit illi æqualis, alioquin locus semper cum re locata penetraretur, quod est absurdum; neque hoc attributum præcedenti repugnat, quia vt diximus, falsum est, quod absolutè loquendo, continentia arguat maioritatem respectu contenti; hoc autem attributum superficiei competere de se manifestum est, quia hæc æqualitas attenditur inter superficies locantis, & locati, concauam illius, & connexam istius. Sed dices, locatum nō mensurari à loco sm̄ extensionem tm̄, sed etiā quò ad profunditatem, vt patet de vino in vase, ergo debet esse æqualis locato sm̄ omnem dimentionem. Resp. negando assumptū, quantùm .n. distent extrema loci, vel vasis, dignoscimus ex profunditate alicuius corporis intercepti, ex quo deindè arguimus, quantæ profunditatis debeat esse locatum, vt adæquatè repleat extrema loci, & in hoc sensu solùm dicere solemus, locata mensurari à loco, vel vase secundum profunditatem.

32 Tertium attributum loci est, separabilem esse à quocunque locato distributiuè, non tm̄ collectiuè, naturaliter loquendo, quia tunc naturaliter daretur vacuum; idque etiam superficiei conuenire satis est manifestum, nā experientia constat, in eadem concaua superficie diuersa corpora recipi succesiuè vnū post aliud, prȩsertim in superficiebus corporum solidorum, quæ non variantur recedente locato, in corpore verò fluido, vt in aere, vel aqua, quamuis recedente corpore, quod intra terminos aeris continebatur, partes eius concurrant, & concauū eius destruatur, hoc tamen merè illi accidit, vt corpus fluidum est, non verò vt locus est, nam si intra illos terminos succederet corpus aliud ęquale priori, superficies illa eadem numero maneret; de quo videri potest Doct. quol. 11. art. 3.

Quartum loci attributum est, quòd sit terminus lationis, seu motus localis, vt docet Arist. tex. 32. dicitur. n. motus localis, quia est ad locum tanquam ad terminum, non quidem intrinsecū, quia hoc est Vbi, vel quid aliud illi ęquiualens, sed extrinsecū, modò. n. in pleno ita vnūquodque corpus mouetur, vt alicui corpori extrinseco ipsum cōtinenti approximetur, quod euenit media superficie; vndè patet, hoc etiam attributum superficiei cōuenire, & quia ad ţerminandum etiā hoc modo motum exigitur in termino motus stabilitas, & consistentia quædam omninò opposita tali motui, aliter nunquā ipsū terminare posset, hinc deducitur

Quintum, & præcipuum loci attributū, s. immobilitas omninò opposita motui locali, hæc .n. omninò necessaria est ad terminum localis motus, sed quo pacto superficiei conuenire possit, valde laborant Peripatetici, nā experientia constat, superficies corpora continentes moueri ad motum corporum locantium, quorū sunt superficies Bonet. 8 Phys. c. 4. varios in hoc puncto refert dicendi modos Pererius ad euitandam difficultatem dixit, immobilitatē nō esse proprietatē cuiuscumque loci, sed conuenire tm̄ locis elementorū, superficies. n. concaua Lunæ est immobilis locus ignis, & superficies con-

caua

caua ignis immobilis locus aeris, quia licèt continuò circulariter moueatur, hoc tñ fit semper in eodem loco, non. n. motu recto ad alium locum fit trāsitus; quæ opinio ab omnibus refellitur; tū quia est manifestè contra intentionem Arist. qui tex. 41. locum in genere distinguit à vase per immobilitatem; tum quia rationes supra allatæ pro loci immobilitate eā apertè de omni loco conuincunt.

32 Thomistæ immobilitatem superficiei prouenire dicunt ex determinato ordine, & distantia ad centrū, & polos mūdi, vndè licèt materialiter locus moueri possit quò ad vnam, vel alteram superficiem, formaliter tñ quò ad certam distātiam à punctis mūdi fixis est omninò immobilis, & ratione huius ordinis, ac distantiæ dicitur turris semper in eodem loco manere, quamuis continuò circa ipsā varientur aeris superficies, idque probant tum auctoritate Philos. qui tex. 42. probare volens, locum esse immobilem, id ex eo probat, quòd sursum, quod est in concauo orbis Lunę, & deorsū, quod est centrum, sunt penitus immobilia; tum ratione, quia sicut respectus iste distantiæ est causa vnitatis loci, vel multiplicitatis, nā eadem superficie manente, & variatis distantijs, variatur locus, vt patet de aqua in vase hinc inde translato, & manente eadem distantia, variatis superficiebus permanet idem locus, vt patet de turri flante vento, ita & pariter erit causa immobilitatis; quam sententiā enixè tuentur Mas. 4. Phys. disp. de Loco q. 4 & Cōplut. q. 2.

Sed hic dicēdi modus reijcitur à Bonet. loc. cit. & satis manet improbatus ex dictis quæst. præceden. art. 1. vbi ostensum est, manente eadē distantia ad centrum, & polos rē posse localiter mutari, si v. g. totus Orbis simul cum terra moueretur à Deo per spatium imaginarium seruata eadē dispositione corporum, & elementorum; & è contra variata huiusmodi distantia posse rem eundem retinere locū casu, quo Deus Cœlū deprimeret versùs Antipodes, terra seruata immota; ergo ex huiusmodi respectu ad cētrū, & polos absolutè, & per se desumere non possumus, nec debemus vnitatem, vel multiplicitatē loci, nec immobilitatē superficiei, & recursus ad pūcta imaginaria omninò vanus est, quia vt res non dicitur propinqua rei non existenti, ita neque distās ab ea, & vera loci immobilitas, quę consistentia quædam est realis, & positiua, à mero figmento desumi non debet, vt. n. inquit Bassol. 2. d. 2. q. 3. puncta in Cœlo imaginata, non nisi immobilitatem imaginatam loco prębere possunt. Tum deinde id, à quo sumi debet superficiei immobilitas, esse debet omninò immobile, at ordo ille ad centrum, & polos absolutè loquendo mobilis est, moueretur. n. data illa hypothesi, quod orbis moueretur per spatium imaginarium; Arist. autem loc. cit. loci immobilitatem explicuit per cētrū, & polos, quia modò immobilia sunt, qua etiam de causa per comparationē ad ea modò sumere solemus vnitatē, & diuersitatem locorum, sed hoc est omninò per accidens, absolutè. n. & centrum, & poli, & quicunque respectus ad ea mobilia sunt. Tandem vt arguit Doctor lit. D. etiam de facto falsum est, mutata superficie manere eundem respectum numero in succedente ad centrum, & polos, quia accidens nō migrat de subiecto in subiectum, vel ergo mouetur ad motū eius; vel certè corrumpitur, ac proindè ab eo rigorosa numeralis identitas loci attendi non poterit, vt contendunt Thomistæ cum D. Thom. sup. tex. 41.

33 Idcircò alter extat dicendi modus, qui Scoto tribuitur, & Scotistis, docens, superficiem vtique immobilitatem accipere ab illo ordine ad centrum, & polos mundi, non tñ immobilitatem simpliciter, vel identitatē, vt volebant Thomistæ, quia re vera mutata superficie non manet idem numero respectus, sed tm̄ per æquiualentiam, quo sensu turris flante vento in eodem loco esse dicitur, nō simpliciter, sed per æquiualentiam, quatenus superficies succedens turrim continet cū ordine eiusdem rationis ad vniuersum, etsi non eodem numero. Sed cùm respectus iste ad centrum, & polos absolutè sit mobilis vt ait Bonet. & possit res mutare locum manente eadem distātia ad partes vniuersi, & nō mutate lo-

cũ ipsa variata ex dictis, certè ab ipso desumi nequaquam poterit superficiei immobilitas, neque simpliciter per se, & absolutè loquendo, & immeritò hic dicẽdi modus Scoto tribuitur in 2.d. 2.q.6. non n. per æquiualentiã contendit ibi saluare loci immobilitatem, sed incorruptibilitatem, vt patet legenti textum, vnde valdè hallucinãtur Recẽtiores omnes, vt Faber notat theor. 47. cap. 1. dum id, quod Scotus docuit de loci incorruptibilitate, dixisse de loci immobilitate arbitrantur, immo & ipsam loci incorruptibilitatem, seu identitatem per æquiualẽtiam adhuc non explicat Doctor per comparationẽ ad polos, & centrum, quasi turris esse sẽper dicatur in eodem loco per huiusmodi comparationem, vt ei Iuniores tribuunt, sed ait manere in eodem loco per æquiualentiã per comparationem ad motum localem, vt supra est declaratum.

Scotistæ reuera solent passim docere, locum esse omninò immobilem immobilitate opposita motui locali, non ratione superficiei, cùm ista moueatur saltem per accidens ad motum corporis locantis, sed ratione formalis continentiæ, quæ nunquam localiter mouetur, sed superficie, in qua fundatur, deferente [illegible] v. g. turrim statim corrumpitur, & [illegible] sese; ita [illegible] volunt, immobilitatem propriã loci primò conuenire continentiæ, quæ est loci formale, & ipsa mediante conuenire etiam superficiei, ita quòd superficies cum tali continentia sit omninò immobilis localiter, ita Lychet. 2. d. 2.q.6. & alij Scotistæ, Canon.4. Phys.q.1. Parisienses q.3. Fuentes q.1.d.st.1.art. 2. Sed neque hic modus sufficienter saluat immobilitatem loci, falsum n est, superficiẽ cum illa continentia moueri non posse, quia interdum contingit, vel saltim contingere potest, corpus moueri, & cum eo aerem, vel aquam, à quibus circumscribitur, & eadem velocitate vtrunque moueri, in quo casu permanet eadem continẽtia inter vtrunque extremum, & cũ vtroque mouetur, ergo cùm etiam respectus iste cõtinentiæ sit mobilis localiter ab ipso desumi nequit superficiei immobilitas, hæc.n. attẽdi debet in ordine ad aliquod immobile prorsus. Nec dicere valet, In his casibus superficies continentes habere rationem vasis, nõ loci, quia hoc aliud non est, quam dicere, mobilitatem non repugnare continentiæ, ac proindè ab ea loci immobilitatem attendi non debere. Et si dicatur, non repugnare continentiæ vasis, sed benè continentiæ loci, Non sufficit, quia adhuc assignari debet, vndè continẽtia loci reddatur immobilis, quia sicut superficiei accidit continentia, ita continentiæ accidit immobilitas, cùm eadem numero continentia possit esse mobilis, quo sensu dicitur continentia vasis, & immobilis, quo sensu dicitur continẽtia loci. Bonet. loc. cit. aliorum placitis refutatis tres tandem dicendi modos refert, vt de mente Arist. & Com. ad declarandam loci immobilitatem, quorũ primus Cœlorum locis solummodo immobilitatem concedit, quatenus superficies cõcaua vnius est locus perpetuus, & incorruptibilis alterius; alter verò locis elemẽtorum duntaxat immobilitatẽ tribuit, quatenus singula habent sua loca determinata, & inuariabilia; tertius denique omnib. quidem locis hoc attributum defert, non tamen secundum considerationem naturalem, sed Matematicam duntaxat, quia hæc abstrahit à motu, & materia sensibili; Cœterum hos tres dicendi modos esse prorsus insufficientes iam ostendimus disput. 8 Log. q. 12. art. 2. tractando de Vbi, & Situ, eo quia vel non saluant immobilitatem cuiuscunque loci contra manifestam Arist. mentem, qui tex. 41. immobilitatem astruit de quocunque loco, & cõtra rationem, quæ expressè militat pro quocunque loco, vt cõstat ex rationibus adductis pro loci immobilitate nu. 26. vel non saluant illam, vt omninò oppositam motui locali, vel tandem non sm̃ cõsiderationem naturalem, sed solùm Matematicam, cum tamen etiam rationibus naturalibus, & physicis loci immobilitas demonstretur, vt constat ex dictis.

Quidam alij dixerunt immobilitatem loci desumi à tali, vel tanta distãtia ad terminum ad quem motus localis, quo mouetur corpus à loco ad illum terminum, nam locus, vt dicit talẽ distantiam, nequit

omninò

omninò moueri. Sed hic quoque modus dicendi prorsus inutilis est, tum quia superficies aeris, cum hùc, & illùc fluat, nũquam fundare potest talem, vel tãtam distantiam ad hunc, vel illum terminum, & sic nunquã poterit dici immobilis, & fungi munere loci; tum quia superficies vna potest retinere eandem distãtiam ad aliã vt concaua Lunæ ad conuexam Terræ, & cum illo respectu distantię moueri ex hypotheti, quod totus moueatur Orbis; tum tandem quia hic dicendi modus attendit immobilitatem in loco, vt est terminus à quo localis motus, quatenus moueri nequeat localiter ad terminum ad quem, neque recedere ab ipso, & tamen vt constat ex dictis nu. 26. desideratur immobilitas in loco potius, vt habet rationem termini ad quem.

34 Neoterici cõiter dicunt, immobilitatẽ loci prouenire ab immobilitate spatij, quod fixum semper est, neque vlla ratione mutari potest, quare immobilitas primò conuenit superficiei spatij imaginarij, in quã incidere dicimus superficiem realem, vndè realis superficies habet, vt sit immobilis, quatenus habet præsentiã ad certum spatium, quę pręsentia est immobilis prorsus localiter, sicut spatiũ ipsum, explicari autem solet huiusmodi immobilitas per centrum, & polos, quia ea nunc non mutantur, re tamen vera immobilitas per se, & absolutè loquẽdo potius attendi debet à punctis spatij imaginarij, in quæ ipsa re alia in vniuerso modò incidunt; ita Amicus, qui alios citat 4. Phys. tract. 20. q. 1. dub. 9 art. 2. & in hanc sententiam Thomistæ descendunt, dum volẽtes seruare loci immobilitatem per distantiam ad centrum, & polos, ad illum casum, quo Deus totam Cœlorum molẽ versùs vnam partem moueret, re aliqua manẽte in inferiori mundo in eodem loco, quo priùs, inquiunt, in tali casu eandẽ adhuc remanere distantiam ad easdẽ Cęli partes, & puncta, non quidem reales, sed ad easdem imaginarias, nam semper imaginamur quædam puncta, vel partes respõdere in eodem situ alijs, quæ ibi antea erant, ità cõiter respondent Thomistæ apud Masium cit. q. 4. ad 4. & ita respondentes planè coincidunt cum Neotericis, à pũctis spatij imaginarij loci immobilitatem desumẽtibus. Imò Scot ipse ab hac sententia nõ longè videtur abire, nam lit. F. distantiam duorum locorũ, & ordinem diuersum ad totũ vniuersum attẽdit præcisè ex spatio intercepto, quare & ipse loci immobilitatem, & vnitatem ex vnitate, & immobilitate spatij auspicari videtur.

Sed neque hic modus dicendi, tamet si omnes alij in eum incidere videãtur, plenè satisfacit; tum quia in primis tale spatium omninò non datur corporibus coexistens, vt supra probatum est, ergo ab ipso in superficiem immobilitas deriuari nequit. Tum 2. si daretur, neque ab ipso auspicari posset, quia loci immobilitas est positiua quædam cõsistentia, & si per negationẽ explicata, ergo à spatio quod est mera negatio, attendi nequit. Tum 3. non maiorem habet realitatem hoc spatium imaginarium, si daretur corporibus coexistens, quam pũcta imaginaria Thomistarum, ergo si ab istis non rectè sumitur loci immobilitas, vt Neoterici fatentur, Amic. cit. art. 3. Hurt. disp. 14. Phys. sect. 3. & alij, ita neque à spatio desumi valebit. Tum 4. quia rationes omnes, quæ fieri solent contra puncta imaginaria, quòd ex determinata distãtia ab illis immobilitas loci nequit attendi, quia vt res non dicitur propinqua rei non existenti, ita neque distans ab illa, & quòd hac ratione quis dici posset ab Antichristo distãs, & alia huiusmodi, optimè retorqueri possunt contra spatium imaginarium, quòd ex propinquitate cum eo, vel affixione cum ipso immobilitas loci nequeat attendi, sicut .n. puncta imaginaria, quia nihil sunt, veram, & realem distantiam terminare nõ possunt, ita neque spatium veram propinquitatem, cùm nihil sit. Tũ 5. hæc immobilitas superficiei ex spatio desumpta non est, nisi consistentia eius in tali spatio, .i. intima eius localis præsentia ad tale spatium, cum qua omninò moueri repugnat, ergo loci datur locus, & loci immobilitas ex ordine ad alium locum desumenda erit, atque ita propriè spatium erit locus, non superficies, quod

supra

supra impugnatum est. Scot. autem cum inquit loc. cit. distantiam locorum, inter quos potest fieri motus, attendi ex spatio intercepto, loquitur de spatio reali, & positiuo, quod constituitur ex corporibus interiectis inter terminos motus, non autem de spatio imaginario, quod non nisi extra mundū agnoscit in 1.d.37.

35 Itaque dicendum putamus, quòd quamuis Arist. tex.42. immo & Doct. ipse cit. loci immobilitatem, vnitatem, & diuersitatem desumpserint ex determinato ordine, quē dicit superficies ad partes vniuersi, quæ modò fixæ sunt, & immobiles, tñ per se, & absolutè loquendo hæc omnia desumi debent ex determinato ordine, quem dicit ad partes virtuales diuinæ substantiæ, cùm .n. hæc ob suam immensitatē sit vbique diffusa etiam extra vniuersum, vt infra, non posset dari superficies, quę nō sit illi intimè præsens, & cum ob suam limitationem non possit illi coexistere vbicunque intelligitur coexistere alicui parti eius, nō formali, quia formaliter indiuisibilis est, & est tota in toto vniuerso, & tota in qualibet eius parte, sed virtuali, quia cùm substātia spiritualis ob suam illimitationem per locū extendatur non minus, ac si esset corporea, & diuisibilis, necessariò in ipsa concipere debemus pluralitatē partium virtualem, resque creatas aliquibus illarum coexistere, & non omnibus, hoc est, toti substantiæ spirituali, sed non totaliter; cùmque diuina substantia, & quælibet eius pars virtualis sit prorsus immobilis, & consistens, immobilis etiam erit respectus præsentię, quem dicit superficies ad ipsam, respectus .n. non est mobilis, nisi vtrunque extremum mobile sit; igitur ex tali intima pręsentia benè desumi potest superficiei immobilitas, quatenus superficies cum tali pręsentia est prorsus localiter immobilis, & etiam vnitas, & diuersitas loci, quatenus ex determinata præsētia, & ordine ad determinatas partes diuinæ substantiæ superficies continens ad hunc, vel illum locum constituēdum contrahitur, non quidem vt genus logicum, quia vt dictum est, immobilitas, quæ talem præsentiam inuoluit non habet rationē differētiæ, sed vt genus physicum; & sicut ad rationem integram loci in genere pertinet immobilitas in cōmuni desumpta. s. ex præsentia superficiei ad determinatam partē diuinæ substantiæ vagè, ita immobilitas in particulari spectat ad rationem integram loci in particulari, illa nimirum, quæ sumitur ex præsentia ad certam, & signatam partem diuinæ substantiæ; cui autem hic dicendi modus veluti nouus, & peregrinus non placeret, præcedētem modum ab immobilitate spatij desumētem superficiei immobilitatem sequi poterit; tum quia cœteri modi in eum incidere videntur; tum quia ad eū facilè Doct. posset trahi, nobis tñ solidiùs visum est ex immobilitate potius diuinæ substantię vbique diffusæ, quàm spatij imaginarij desumere superficiei immobilitatem, vt habet rationem loci, neque re vera hic noster dicēdi modus nouus est, & Peregrinus in schola Scotistarum, illum namque refert Bonet. loc. cit. vt de mente Scotistarum quorundam: & licèt contra illum quandam obijciat dubitationem hic Autor, ea tamen parui momenti est, quā soluimus in Log. loc. cit. disp. 8. q. 12. art. 2. vbi etiam notauimus non esse nostrum dicendi modū, quem refert & refellit Ariag. hic disput. 14. à nu. 32. (licet perfunctoriè rem consideranti fortassè ità videbitur) vndè neque opus est eius obiectionib. satisfacere.

36 Sed dices etiā vas in hoc sensū esse immobile, quia cum tali ordine ad determinatas partes diuinæ substantiæ nequit hinc alio transferri; facta .n. tali translatione, necessariò variatur talis ordo, immobilitas verò loci talis esse debet, vt nō sit ei cōis cum vase. Resp. argumentum vrgere pariter, tàm qui immobilitatē superficiei ab intima præsentia ad spatium auspicantur, quam qui ex determinato ordine ad vniuersum, nā vas quoque sub his respectibus est prorsus immobile, quamuis ergo cum tali respectu pręsentię ad determinatas partes diuinæ substantię vas etiam sit immobile, attamen stante ratione vasis potest hinc alio transferri, immo mobilitas trāslatiua est de eius ratione, locus verò est prorsus immobilis

immo-

immobilitate opposita omni motui locali, etiam translatiuo, quod vasi non cõuenit, & ideò talis immobilitas conuenit loco, quæ vasi repugnat.

Quædam alia attributa loci assignat Arist. tex. 30. quæ nõ cõueniunt loco absolutè, & per se sumpto, sed quatenus naturali, & annexas habenti qualitates conseruatiuas locati, ac proinde etiam superficiei conueniunt, accidentaliter, nimirũ, non quatenus cõtinenti, sed quatenus est superficies talis corporis, quod natum est cõseruare locatum, immò talia assignat, quod nec etiam omni loco naturali propriè cõueniunt, sed tñ loco naturali eorum corporum, quæ motu recto mouentur, vt sunt elementa, & mixta, huiusmodi est illud, quòd omnis locus in vniuerso est sursum, & deorsum. i. habet talem positionẽ, & situ in vniuerso, vt sursum, aut deorsum esse dicatur; hoc. n. intelligitur de loco naturali grauium, & leuium, quia iuxta has positiones his corporibus assignantur propria loca, leuibus sursũ, quod est concauum Lunæ, grauibus deorsum, quod est centrum terræ; Neque huiusmodi differentiæ positionis sursum, & deorsum censendæ sunt essentiales differentię loci, sed potius omninò accidentales, vt ex Doct. colligitur 4. d. 10. quæst. 2. ad 1. princ. tum quia cùm non conueniant, nisi loco, quatenus naturali, & naturalitas merè accidat loco ex Doct. 2. d. 2. q. 6. consequenter etiã huiusmodi differentiæ accidentales erunt; tũ quia si Deus destrueret vniuersum relicto aere Petrũ ambiẽte, Petrus esset in loco, nõ tñ sursum, neque deorsum, quia non esset nec Cœlum, nec centrum, in ordine ad quæ locus dicitur sursum, & deorsum, & recurrere ad Cęlum, & centrũ imaginariũ est prorsus inutile, vt sæpè probatum est. Tum tandem quia eadem numero superficies continens, quæ modò erat locus deorsum ex approximatione ad centrum, potest euadere locus sursum per propinquitatem ad Cęlum; Eadem ratione tantò minus essentiales differentiæ loci esse possunt aliæ positiones differẽtiæ, ante, & retro, dextrũ, & sinistrum, quia hę non competunt corporibus ex natura rei, vt sursũ, & deorsum, sed potius per solam denominationẽ, & assignationem deriuatã à nobis.

37 Tale etiam est illud attributũ, quod loco tribui solet, nempè attrahere, & cõseruare locatũ, hoc. n. de loco naturali elementorum, & mixtorum omnes intelligunt, neque. n. propriè verum Cœlum dicitur aliud conseruare, dicitur autem locus attrahere locatum; vt centrum graue, non per modum causæ effectiuæ immittendo aliquem impulsum, vel qualitatem in attractum, vt magnetem aiunt, immittere in ferrum; tum quia hæc attractio fit ad quãcunque distantiam, tum quia si cẽtrum sub sola ratione centri relinquatur præcisa quacunque actiua qualitate, adhuc graue naturaliter tenderet in illud, vt Scot. docet in 2. d. 2. q. 10. inf. B. erit igitur hæc attractio potius in genere causæ finalis, quatenus tendit in illud ex appetitu, quem habet ad propriam conseruationem, quam ibi inuenit, vt ait Doct. ibidẽ, vnde est attractio potius metaphorica, quàm physica; dicitur verò conseruare locatum, tum quia corpus continens est præditum qualitatibus locati conseruatiuis, vt aer respectu auium, aqua respectu piscium, vt docet Doct. d. 2. q. 6. H. tum quia locatum continet in debita distantia à Cœlis, vt eorum influxus in locato recipiantur atemperati ex tali distantia, iuxta aliorum placita.

Sed dices, graue, quo magis accedit ad centrum, velociùs descendere, ergo attractio illa erit physica, cò. n. est maior, quò passum fit propius. Et vnum elementum habet contrarias qualitates, ac alterum, contrarium verò non conseruat, sed destruit contrarium; & hac ratione contra cõem sensum Philosophorum vt Masius cit. testatur, & Cõplut. q. 5. negauit Valles. li. 6. de Sacra Philos. locũ habere vim conseruandi locatum, quẽ nuper sequutus est Hurt. disp. 14. Phys. sect. 3. libenter, vt assolet, à cõi discedens; Resp. negando conseq. non. n. graue velociùs mouetur, quò magis ad centrum accedit, quia magis approximetur causæ efficienti, aliter eadẽ velocitate moueretur lapis, si è propinquo tenderet deorsum, ac si ab alto, quia in fine esset in æquali distantia à lo-

co

to naturali, sed qui: à tergo plurimum aeris ipsum magis impellit, licèt hæc sit causa minus præcipua, principalior enim causa, vt dicimus in lib. de Cœlo disp. 3. nu. 50. est impetus à grauitate causatus in graui, dum mouetur deorsum, vt docent Regentes Parisiens. 2. de Cœlo q. 1. collat. 3. Aliud de elementis dicimus, vnũ simbolum cõseruari ab alio ratione simbolæ qualitatis, virtutes verò actiuæ, & passiuæ, quas habent ratione qualitatum contrariarum attẽperari dicuntur ex Cœlestibus influxibus, ne se tàm facilè interimant, & hoc quoque oritur ex loco cõtinente locatum in debita à Cœlis distantia, ob cuius defectum aer, & ignis in his inferioribus rixãtur, vt notãt Compl. cit.

QVÆSTIO III.

An præter locum extrinsecum debeat admitti Vbi in re locata, & quid sit.

38 NOminales partem negatiuã tradiderunt dicẽtes, vbi esse quãdam extrinsecam denominationem deriuatam à loco, seu superficie vltima continentis, in rem, quæ intra illam cõtinetur, & nihil ex natura rei superaddere rei loco existenti, ita Greg. 2. d. 1. q. 4. art. 1. Rubion d. 2. q. 6. sequitur Fons. 6. Met. c. 15. q. 10. sect. 5. & nuper Conimch. de Sacram. ad q. 75. art. 4. dub. 1. At opposita opinio, præter rem locatam & locum ipsum admitti debere modũ præsentiæ localis ex natura rei superadditum, qui dicitur Vbi, & rem formaliter constituit in certo loco, est cõis sententia apud veteres, & recentiores, eam n. apertè docuit Scot. quol 11. & 2. d. 2. q. 6. & 4. d. 10. q. 1. & 2. cum sectatoribus, sequuntur Neoterici omnes, Suarez disput. 51. Met. sect. 1. Vasq. 1. par. disp. 29. & 188. & 195. Conibr. 3. Phys. cap. 3. q. 2. art. 2. Auersa q. 27. sect. 1. & 2. Amic. tract. 20. q. 6. Turrian. opusc. 9. disp. 1. dub. 9. Hurtad. disp. 14. Phys. sect. 2. Ariag. disp. 14. n. 7. Io. de Lug. disp. 5. de Sacram. Euc. sec. 4. & alij passim.

Dissidium tamen adhuc est in re explicanda, Scot. n. quol. 11. docet ex professo, Vbi, seu præsentiam localem esse relationem quandam extrinsecus aduenientẽ in locato passiuè, relictã ex actiua circumscriptione superficiei continentis iuxta definitionem traditam ab Auctore sex principiorũ; *Vbi est circumscriptio corporis locati, &c.* Neoterici omnes è contra profitentur, Vbi esse formam quãdam absolutam per ipsum motum in re locata productam includentem relationẽ transcendentalem ad spatium imaginariũ, cui constituit rem intrinsecè præsentem: (imò Ariag. & Io. de Lug. cit. aiunt vbicationes in re tam esse formas absolutas, quam albedinem, & nigredinem) Verùm quia modò motus localis fit in pleno, addunt, hoc idem vbi per accidens etiã respicere superficiem ambiẽtem, & ei quoque rem constituere præsentem, parumque curant de hac præsentia accidentali, & extrinseca in ordine ad superficiem, an sit relatio quadam prædicamentalis, an potius sola extrinseca denominatio à superficie deriuata in corpus, nam sufficit illis, hunc modum Vbi per se non pẽdere ab vllo extrinseco corpore ambiẽte, sed tantùm à certo, & determinato spatio, cui per tale Vbi res dicitur intimè presens ablato quocumque corpore extrinseco ambiente, in quam sententiam Fuentes 5. Phys. q. 2. diff. 1. art. 2. totus abijt, & quod peius est, hanc asserit esse Doct. nostri mentem.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, Vbi esse modum ex natura rei superadditum rei locatæ, & loco.

39 DIcendum est, præter rem locatam, & locum verè dari peculiarem modum præsentiæ localis, qui dicitur Vbi, vt quid ex natura rei superadditum, quo formaliter res dicitur esse alicubi presens localiter; cõcl. est Scot. loc. cit. & apud omnes receptissima, & Prob. ex eodem quol. 11. art. 3. potest esse hoc v. g. corpus in rerum natura, & etiam hęc superficies ambiẽs, absque quòd tale corpus dicatur esse hic, seu in tali loco, ergo hoc corpus esse hic, seu in tali loco aliquid superaddit entitatibus loci, & corporis,

poris, eritque intima coniunctio rei, & loci, siue præsentia huius corporis in eo loco, & hoc est, quod dicitur, & appellatur Vbi, cúque positum in tali loco possit denuò talem amittere præsētiam manentibus entitatibus loci, reique locatæ, sequitur, modum Vbi ex natura rei ab vtroque distingui, hac.n.ratione disput. 5. q.9. probauimus, extrema distingui ab vnione, quia possunt esse sine tali vnione; an verò distinctio hęc sit appellanda realis, vel solùm modalis, est quæstio de nomine, vt ibi diximus.

Respondet Coninch. vt aliquid dicatur esse in loco, non requiri, rem ab vtroq. realiter distinctam, sed solam localē indistantiam vnius ab alio sufficere, quę indistantia est simplex negatio distantiæ. Sed contra, motus realis, & positiui assignari debet terminus realis, & positiuus, & quidem mobili intrinsecus, sicut est ipse motus ex 3. Phys. ergo per motum localem, qui est motus realis, & positiuus, non acquiritur sola negatio distantiæ, sed indistantia positiua, seu intima præsentia rei locatæ ad locum. Imò dum isti relationum, atque modorū hostes explicāt indistantiam per simplicem negationem distantiæ, & distantiam per negationem indistantię iam apertè nostram profitentur sententiam, cum negatio negationis dicat quid positiuum.

Respondet Coninch. acquiri quidem per motum terminū realem, nempè nouam superficiem ambientem, vel nouum spatium, ratione cuius res dicitur esse, vbi priùs non erat, sed talis terminus non est locato intrinsecus, cùm hoc totum dicatur per solam denominationem extrinsecam, & cōnotationem noui loci extrinseci, quæ est cōis responsio Nominalium. Sed cōtrà; Tum quia terminus motus localis ita per ipsum acquiritur, vt de nouo per ipsum accipiat esse, nam regulariter motū actio realis concomitatur, cui proinde assignari debet nouus, & realis terminus, ac positiuus, at in motu locali non fit de nouo entitas spatij, vel loci, sed in se supponitur ex 4. Phys. tex. 17. 21. & 36. Tum quia terminus per motum acquisitus debet esse in ipso mobili, sicut est ipse motus, nam ipsum est, quod mouetur. Tum quia ita necesse est, vbicationem esse mobili intrinsecā, sicut est motus ipse, quia motus est ratio, qua terminus eius intrinsecè pendet à subiecto. Tū tandem quia res non dicitur verè mutari per solam denominationem extrinsecam ad mutationem intrinsecè factam in alio subiecto, alioquin verè Deus mutari diceretur; quia in tēpore ex vera mutatione in creaturis facta recipit nouas denominationes extrinsecas.

40 Deindè principaliter Prob. Concl. ex eo, quod docet Scot. in 4. dist. 10. q. 2. ad 2. quod Vbi est fundamentum propinquitatis, & distantiæ, Petrus enim de se indifferens est ad distandum à Paulo vno stadio, & duobus, & modò distat duobus, & antea vno, planè non alia ratione, nisi quia priùs erat hìc, & postea ibi, & eò præsertim vrget ratio, quia distantia est relatio intrinsecus aduenien s, quæ non acquiritur, nisi priùs facta mutatione in aliquo extremorum, quæ in casu fit in Petro, quia supponimus, Paulum non moueri; quam rationem fusè prosequitur Hurtad. loc. cit. Demum hæc Nominaliū Philosophia, vt inquit Turrian. iam diu à scholis relegata est, & immeritò à Coninch. sine causa reuocatur ab exilio, nā intelligi nequit noua simultas rei cum loco absque aliquo de nouo, quia probatā disp. 8. Log. q. 12. art. 2. & lo. de in reb. physicis repugnat mutationē fieri absque aliqua re, aut modo reali nouiter producto. Vide hanc cōclusionem rursus Lug. cit. fusè cōtra Coninc. disputantem.

In oppositum Obijcitur 1. Tum quia esse alicubi nil aliud est, quàm esse in aliquo loco, idest ab aliqua superficie, vel spatio contineri, quod est mera denominatio extrinseca. Tum 2. quia Arist. 4. Phys. 30. & 32. nullū alium agnoscit motus localis terminum præter locum, & 8. Phys. 59. ait, per motum localem nō mutari intrinsecè ipsum mobile, sicut mutatur per alios motus, quia in alijs motibus acquiritur noua forma accidentalis, vt qualitas, vel quantitas, non autem in motu locali. Tum 3. præcisa hac præsentia, vel Vbi intrinsecè à locato, & relicto cor

pore

pore extrinseco continente, vel erit alicubi, vel non; hoc secundum est inintelligibile, ergo primum. Tum 4. vt ait Gregor. si interrogetur de Sorte, vbi est, & dicatur, esse in Ecclesia, in Foro, in Schola, benè respondetur, sed ista significant ipsa loca extrinseca, & non aliquam rem formaliter locato inhærentem. Tum denique esse aliquãdo, seu in aliquo tempore non ponit in re nisi denominationem extrinsecam à tempore cõi desumptam, cui coexistit, ergo pariter rem esse alicubi, vel in aliquo loco nõ dicit, nisi denominationem extrinsecam ab eo loco desumptam, cui coexistit.

Resp. ad 1. neg. assumptum, nam cum circumscriptio passiua rei locatæ à loco sit terminus motus realis, & positiui, non potest in mobili importare solam extrinsecam denominationem. Ad 2. verum est Arist. loc. cit. 4. Phys. non agnoscere aliũ terminum extrinsecũ motus localis præter locum, agnoscit tñ etiam intrinsecum, dum 5. Phys. ponit motum ad Vbi, & 8. Phys. noluit negare rem per motum localem, nullam prorsus pati mutationem intrinsecam, sed non pati tantùm, quantùm patitur per alios motus accidentales alterationis, & accretionis, quia nẽpè Vbi est forma adhuc magis subiecto extranea, quàm sit quantitas, & qualitas; qua ratione Doct. in 4. dist. 10. q. 2. G. dixit, vix aliquam habitudinem accidẽtaliorem subiecto reperiri posse ipso Vbi. Ad 3. stante indistantia corporis ab hac superficie circumscriptio passiua tolli non potest, cùm hæc sit ipsamet præsentia localis corporis ad superficiẽ, vt docet Doct. quol. 11. art. 4. & si per impossibile tolleretur, tunc non esset alicubi formaliter, sed fundamentaliter, vt de hac, & illa albedine dicimus præcisa similitudine. Ad 4. interrogatio facta per Vbi populariter quærit de loco pro materiali, & continẽte, cui etiam plerumque satisfacimus per locum cõem respondendo, est in schola, in platea, &c. & hoc quia ista sunt notiora, vndè ex eo populari modo loquendi nihil ad rem deduci potest. Ad 5. negatur paritas, & ratio disparitatis assignabitur infra disp. 13. q. 1. propè finem.

41 Secũdò arguit Rubion. quod præsupponit locatum esse in loco, non est necessarium ad hoc, vt illud dicatur in loco, sed Vbi est huiusmodi, præsertim si ponatur forma respectiua, supponit. n. corpus, & superficiem intimè approximata. Tum 2. locatum est immediatè in loco, ergo nihil poni debet realiter distinctũ, quo medio sit in loco, alioquin immediatè in loco non foret. Tum 3. potius Vbi deberet dici esse in loco per locatum, quamè contra, quia potius accidens dicitur esse in loco per subiectum, quam è contra, vt patet de albedine in homine. Tum 4. minus rectè videtur poni corpus in loco per Vbi, quam per albedinẽ; quia minus subiectum potest dici in loco existere per illud accidens, quod supponit, ipsum esse in loco; Vbi autem supponit, corpus esse in hoc spatio, & in corpore sic existente resultat, non autem albedo, vel similitudo, quæ abstrahunt à loco, ergo meliùs per hæc poneretur in loco. Tũ 5. assignari nequit, à quo pducatur istud Vbi passiuum in re locata; & si dicatur ab ipsa re produci in seipsa per motum, tunc quærendum manet, à quo producatur actiuum in locante, quod nõ mouetur. Tũ denique ridiculum est dicere, quòd quandocunque res mutat locũ, sex formę reales corrumpãtur, & sex aliæ de nouo generentur, quòd tñ dicendum est, ponendo Vbi actiuum, & passiuum formas respectiuas realiter distinctas à loco, & locato, nam ex parte loci præter Vbi actiuũ admittenda est duplex vnio, vna ex parte loci ad Vbi actiuum, qua mediante illud sibi copulet, & alia ex parte ipsius Vbi, qua mediãte dicatur vniri loco, quia sunt relationes mutuæ, & totidem ponendæ erunt ex parte locati inter ipsum, & suum Vbi passiuum.

42 Resp. ad 1. ex approximatione corporis ad superficiem prærequisita ad resultantiam Vbi, solùm sequitur, quòd Vbi supponat corpus in loco fundamentaliter, & materialiter, non verò formaliter, quòd cõe est omnibus extremis relationum cõceptis præcisa relatione, nec difficiliùs est cõcipere tunc extrema solùm fundamentaliter talia, & non formaliter,

liter, vt duo alba fundamẽtaliter similia, antequam relatio similitudinis consurgere intelligatur, quam concipere substantiam solùm fundamentaliter subsistentẽ, antequã ab ipsa intelligatur modus subsistentię dimanare, vt dictum est in Log. disp. de Relat. Ad 2. negatur Cõseq. quia Vbi non mediat, vt Quod est in loco, sed vt Quo aliud per ipsum formaliter est in loco, & hoc non tollit immediationem locationis, sicut quia oculus parietem videt media visione, non ideò dicimus, nõ videre immediatè. quia visio nõ mediat, nisi vt ratio formalis videndi. Ad 3. neg. Assumptum, ad Probat. dicimus, accidens vtique in loco per subiectum constitui, dummodo non sit id, quod est subiecto ratio formalis essẽdi in loco, quale in proposito est Vbi; qua ratione licèt accidens moueri dicatur per subiectũ, seu ad motum subiecti, non propterea dicimus, etiã motum moueri per subiectum, quia motus est tale accidens, per quod formaliter subiectum moueri dicitur. Ad 4. non benè corpus diceretur per albedinem esse formaliter in loco, sicut dicitur per Vbi, quia non est accidens ad hoc à natura institutum, sicut Vbi, vt patet in alijs modis. Ad 5. Vbi passiuum producitur in re locata per motum, seu per actionem, quæ in motu procedit à mouente, à quo postea concomitanter producitur etiã actiuum in re locante passiuo respõdens. Ad 6. neg. Conseq. quia licèt Vbi actiuum ex natura rei distinguatur à loco, & passiuum à locato, non tñ hoc vnitur locato, & illud loco media vnione realiter distincta, quia vniuersaliter loquendo, modus, cùm per se existere nequeat sine re modificata, seipso illi vnitur realiter, & accidens respectiuum seipso realiter inhæret subiecto, vt docet Scot. 4. dist. 12. q. 1.

43 Tertiò arguit Conimch. ex absurdis, nam 1. sequeretur, quotiescunque res mouetur localiter, infinitos tales modos nouos acquirere, & alios perdere, & mouendo paululum digitum, infinitas reales entitates produci, & perdi; vndè etiam sequeretur, quotidiè produci innumerabilia infinita actu. Secundò sequitur, quòd si esset aliquod corpus cõtractum in pũctum, nullo modo posset ab agente naturali moueri, quia nõ posset in illo talem modum producere, nam cùm ille modus præsentiæ sit aliquid corporale, ex natura sua requirit aliquam extensionem, & consequenter non posset poni in puncto; Falsitas autem consequentis patet, nam si illud corpus contractum in punctum esset inclusum alicui paruo corpori omninò solido, & intus concauo, si hoc corpus moueretur, necessariò moueretur alterũ, quia non posset illud penetrare. Tertiò sequitur, idem corpus posse simul, & semel idẽ Vbi acquirere, & deperdere, & simul habere idem Vbi, & non habere, quòd implicat; Conseq. patet, si supponamus id, quod cõiter conceditur, posse idem moueri duobus motibus contrarijs, vno quidem motu per se, alio verò per accidens, sic .n. de facto dicimus, cœlestes moueri planetas, & nautam in naui, si à prora ad puppim ambulet, in tali .n. casu, cùm mobile per vnum motum acquirat certum Vbi, & ab eodem simul per alium recedat, sequitur, in eodem tempore habere, & non habere idem Vbi, & in eodem instanti habere, & non habere idem indiuisibile.

44 Resp. ad 1. illam non esse nouam difficultatem, nec esse peculiarem contra modum Vbi, sed militare in vniuersum contra omnes relationes prædicamentales, vndè in Log. disp. 8. q. 3. art. 2. abundè satisfactum est. Ad 2. dicimus, quòd sicut agens naturale mouendo aliquod corpus causat modum præsentiæ diuisibilem in partibus, & indiuisibilẽ in indiuisibilibus copulatiuis partium, ita posset etiam causare præsentiam indiuisibilem in corpore illo contracto in punctum, incluso tñ in alio corpore extenso, & solido; sed quia adhuc vrgeri posset difficultas, supponẽdo, quod corpus illud constituatur intra corpus solidum totum in toto, & totum in qualibet eius parte eo modo, quo corpus Christi continetur nunc in hostia; præstabit dicere, quòd si corpus illud solidum moueretur ab agente naturali, corpus aliud intus existẽs indiuisibiliter nõ moueretur ab eodem agente naturali, sed ab agente supernaturali, quod talem modum

dum præsentiæ spiritualis illi communicauit eo modo, quo docet Scot. 4. d. 10. q. 6. conclus. 5 quòd Sacerdos mouens hostiam non propterea dicitur propriè, & in rigore mouere per accidens corpus Christi, sed hoc immediatè moueri à Deo, qui eadem volentate, qua instituit Eucharistiã, decreuit etiam facere Christi corpus presens, vbicunque, fuerit hostia. Ad 5. quod nõ adducitur à Coninch. cùm tñ cęteris magis vrgeat, dicimus, argumẽtum faciliter retorqueri contra locum extrinsecum, quem vno motu acquireret, & alio contrario simul, & semel, desereret, & quia hæc difficultas propriè spectat ad lib. de Cœlo de motu sphærarum cœlest. pro nunc dicimus, re vera in his casibus mobile vno motu moueri attẽperato certo quodam modo ex diuersis motoribus in contrarium impellentibus, qualis non esset, si ab vno tñ motore prodiret, & planetas non duobus, sed vno tñ tali motu moueri insinuat Doct. 2. dist. 14. q. 2. referendo opinionem Alpetragi, neque hoc est difficilè concipere, si notetur, quod docet in 4. dist. 10. q. 2. infra L. vbi ait, quòd si eidẽ passo duo approximarentur agentia contraria, calidum, & frigidum, non moueretur passum motibus contrarijs, nec formas cõtrarias simul acquireret, sed prodiret motus quidam, qui esset via ad formam in media quadam proportione, sic in proposito dicendum de motu nautæ in naui, & planetarum; solent verò appellari plures motus ob pluralitatem motorum, qui dũ in contraria conantur, medium quendam motum efficiunt modo explicato; aliud quoddam Coninch. argumẽtum vide solutum in Log. loc. cit.

ARTICVLVS II.

Qualis forma sit Vbi, declaratur.

45 Dicimus, Vbi non esse formam absolutã, sed merè relatiuam, per se, & directè respicientem superficiẽ corporis continentis, non autem spatium imaginarium; Concl. est contra Recentiores omnes ponentes Vbi formam absolutam, includentem tamen respectum transcendentalẽ per se, & directè ad spatium, non autem ad extrinsecam superficiem, & est Scoti quò ad omnes partes; etenim quol. 11. & 2. dist. 2. q. 6. docet Vbi esse respectum extrinsecus aduenientem, & quòd si aliquod corpus, ac etiam Angelus extra vniuersum poneretur, nullibi esset localiter; quod etiam affirmat de materia prima 2. dist. 12. q. 2. D. per quod luculenter dat intelligere, Vbi nõ importare præsentiam localem in ordine ad spatium, sed in ordine ad corpus ambiens. Et in primis, qđ Vbi non sit forma merè absoluta, vt Recẽtiores illi dicebant iam ostendimus loc. cit. disp. 8. Log. q. 12. art. 2. quæ his repetere opus nõ est.

Sed quòd Vbi non sit forma absoluta essentialiter respectum includens, Prob. 1. illa generali ratione, qua in Log. disp. 8. q. 12. probauimus, illa non posse in solo absoluto consistere, neque constitui posse ex absoluto, & respectu, etiã si hìc ponatur transcendens, quia tunc non importarẽt genus per se vnũ. Deinde Prob. alia generali ratione, qua ostendemus in Met. nullam entitatẽ modalem poni debere absolutam, modus .n. talis esse debet naturæ, vt fatentur Aduersarij quòd esse nequeat sine re, cuius est modus, sed necessariò petat esse illi affixũ, sed ex hoc manifestè deducitur, naturã eius esse debere relatiuam, si .n. est entitas absoluta, omnis talis potest per se esse, & conseruari, hac .n. ratione dicimus, quantitatem, & qualitatem posse separatas à substantia existere, & conseruari. Et si dicas, modò repugnare per se existentiam ea ratione, qua talis entitas absoluta, nẽpè modalis, de cuius ratione est, vt semper rei affixa existat. Contrà, quia differentia debet esse proportionata generi, quod contrahit, non autem illi repugnans, ergo entitas absoluta, quæ significat entitatem per se existere potentem, non benè per modalitatem contrahitur, quæ hoc directè negat, ergo omnis modus accidẽtalis debet poni entitas respectiua (substantialis enim, qualis est subsistẽtia, vel per se existere potest, vel non est nisi duplex negatio, vt in Met. dicemus ex Scot. 3. dist. 1. q. 1.) hæc .n. ratione suæ naturæ relatiuæ

tiæ petit necessariò esse affixa subiecto.

46 Accedit, quòd modus talis esse debet, vt non vniatur rei medio alio modo à seipso diuerso, quia tūc daretur processus in infinitum, sed si ponatur entitas absoluta, alio medio modo vniri debebit, quamuis .n. quod est alicui ratio essendi tale, illud seipso sit tale, vndè dicimus, actionem seipsa fieri, Vbi seipso locari, vnionem seipsa vniri; hinc solùm sequitur, modum vnionis seipso vniri debere extremis, quia in hoc munere est Quo, non autem alios modos, imò sicut Vbi, quamuis sit modus, dicitur per actionem produci, ita per vnionem poterit, & debebit dici vniri, & ita de quolibet alio modo absoluto dicendum erit excepta vnione; quòd si huiusmodi modos ponamus merè relatiuos, statim sequitur ex natura ipsorum non indigere alia vnione, quia inhærentia, qua relatio inhæret, non est alia realiter ab ipsa relatione, vt Scot. declarat in 4. distin. 12. q. 1. sed seipsa realiter inhæret. Demum quod asserunt specialiter Iuniores de Vbi, quòd nempè tàm necessariam habeat connexionem cū rebus, quòd licèt res possit esse sine quocunque Vbi distributiuè, non tñ collectiuè, non est satis intelligibile; tum quia maiorem vtique affinitatē habet modus substantialis subsistentiæ cum substantia, quàm modus accidentalis Vbi, & tamen natura substantialis potest quacūque subsistentia creata expoliari collectiuè, vt patet de natura à Verbo assumpta, ergo multò magis idem de Vbi asserere deberent, tum quia res quæcunque est prior suo Vbi etiam vagè sumpto, & independens ab eo, dependentia enim rei a loco est merè accidentalis, vt ait Doct. quol. 11. art. 1. ergo quocūque Vbi etiam collectiuè expoliari posse videtur, omne .n. absolutum prius alio absoluto, & ab eo realiter distinctum, & indepēdens potest separari ex Scot. 3. dist. 12. q. 2.

Ariag. disp 14. cit. à n. 49. vt conseq. ad suam opinionē loqueretur, in qua ponit vbicationē in suo cōceptu esse tam absolutam, ac albedinem, & nigredinem, contendit præsentiam localem non esse modum, sed rem, & accidens perfectum, quod etiam de potentia absoluta à subiecto separari queat; vt dicimus de quantitate, & qualitate; quod probat, quia non est maior ratio, cur albedo, nigredo, actus vidēdi, & amandi sint accidentia realia, & nō modi; Sed hæc opinio noua est, & singularis, quia hactenus omnes Auctores vbicationem vnanimiter fassi sunt esse modum, & non rem, à re vbicata prorsus inseparabilem, quod quidem probatū manet euidenter ex rationibus nuper adductis, si enim vbicatio, & præsentia mera relatio est, & non entitas absoluta vt dicebamus in Logica, sequitur euidēter nō esse rem, sed modum, quia relatio ex suo genere entitas modalis est, vt diximus disp. 8. Log. q. 3. art. 1. nec separari posse à re vbicata, quia relatio soluta à fundamēto, quod modificat, existere nequit ex ibidem dictis. Et quidem omninò incredibile videtur, quod ibi asserit posse præsentiam localem separatam existere in rerum natura à re locata, quia tunc & ipsa die præsentia locari, & vbicari deberet, & fiet processus in infinitum. Prob. Conseq. quia vt ex dicendis patebit q. 5. art. 1. omnia illa accidentia, quæ à subiecto separata possunt existere propria indigent vbicatione; Neque dicas vbicationem quoad munus locandi esse ità Quo, vt nō possit esse Quod; Nam ex hoc sequitur dari posse in rerū natura rem seipsa præsentem, & vbicatam sine vbicatione distincta; & si semel concedatur rem aliquā posse seipsa locari sine alio ex natura rei superaddito, hoc idem de omnibus dici poterit, & debebit, vt superius Nominales vrgebant art. præced. Nec dicas vbicationem esse essentialiter affixā tali spatio, atque ideò alia vbicatione non indigere, qua illi applicetur, quod de cæteris rebus nequit asseri. Hoc enim ipsum manifestè ostendit vbicationem rem absolutam non esse, sed modum essentialiter relatiuum, & ad aliud essentialiter resatū ad hoc nimirum spatium; atque ideò existere non posse sine subiecto, quod afficit; Demum res creata nequit esse sine omni vbicatione, vt tenet Ariag. cit. sec. 4. ergo tantò minus vbicatio sine quocunque subiecto, nam hoc est prius illa,

facilius autē est prius separari à suo posteriori, quam è cōtra. Et ex his patet solutio ad eius argumentum, quia albedo, & nigredo sunt entia absoluta, nō vbicatio.

47 Quòd verò Vbi sit modus relatiuus, per se respiciēs extrinsecum corpus ambiens, non autem spatium, probatur; Tum quia corpora nō coexistunt spatio, quomodocunque explicetur, sed per repletionem à corpore factā omninò tollitur, ergo non vbicantur per ordinem ad illud; Tum quia tametsi illi coexisterēt, vt de facto Angeli coexistunt, tñ dici nō possent esse in illo vt in loco, quia dū dicimus, rem esse in loco, est transitiua cōstructio, & significat, locū esse quid reale, & positiuum à re locata diuersum, vt Arist. disertè docuit 4. Phys. 18. illis verbis, *semper id, quod alicubi est, & ipsum esse aliquid, & aliud aliquid extra ipsum*, ergo res in solo spatio existens ex hac præcisa coexistentia non potest dici esse alicubi, & consequenter Vbi non sumitur per ordinem ad illud. Tum tertiò hic, & ibi dicuntur aduerbia localia, hoc est, à loco desūpta, sed locus non est spatium, sed vltima superficies corporis ambientis, ergo Vbi constituitur in esse per ordinem ad superficiem corporis ambiētis, & non ad spatium. Nec valet responsio Suar. disp. 51. Met. sect. 2. n. 7. hæc aduerbia dici localia per accidens, quia modò semper connotatur præsentia ad corpus extrinsecum circumstans, propriè tñ debere dici præsentialia, nimirum ex determinata præsentia ad hanc, vel illā partem spatij, & ex hac per se desumi, quia ablato quocūque corpore extrinseco, adhuc res diceretur hic, vel ibi, cū toti spatio non coexisteret, vt Deus. Non valet, quia ablato quocunque corpore extrinseco, falsum est, rem in parte spatij manentem adhuc dici posse propriè hic, vel ibi localiter, propriè .n. nusquam esset localiter, & quamuis posset dici hic, vel ibi præsentialiter, id tñ non diceretur per ordinem ad spatium, quia vt supra dictū est, sicut res dici nequit æqualis rei non existenti, vel impossibili, neque ab ea distās, ita neque dici potest illi propinqua, & inuicē præsens, alioquin dicere possemus, Deum ab æterno rebus futuris coextitisse, immo, & possibilibus nunquam futuris, & maiori ratione, quàm res dicātur spatio coexistere, quia maiorem realitatem habent hæc omnia, quàm spatiū, sunt .n. entia realia saltim nominaliter, quod de spatio nequit affirmari; Itē præsentia dicitur propriè de vna re in ordine ad aliam, & non potest constitui in ordine ad nihil, ergo ablato quocunque corpore nō posset dici res hic, vel ibi per ordinem ad spatium, sed tm̄ per ordinem ad diuersas partes virtuales diuinæ substantiæ vbiq; diffusæ, vndè diceretur esse hic, & non ibi, quatenus non coexisteret toti diuinæ substantiæ, & totaliter, sed tm̄ determinatæ parti iuxta suam limitationē.

Io. de Lug. cit. sec. 6. vt has difficultates euaderet alium excogitauit modū explicandi hoc spatiū imaginarium, & ait, hoc re vera non esse aliud, quam ipsas vbicationes possibiles, quæ suaptè natura fundare possunt relationem tantæ, vel tātæ distantiæ abinuicem; Sed hic dicendi modus nō est admittendus, tum quia sm̄ communem omnium sensum spatium se tenet ex parte loci, non ex parte rei locatæ, sicut se tenet vbicatio; tum quia munera spatij secundum communē loquēdi modum sunt recipere, & continere locatum, repleri corporibus, & remanere ipsis abeuntibus, hæc autem munia vbicationibus possibilibus minimè applicari queunt; tum quia vulgariter vbicationes ipsas in ordine ad spatium explicamus, & distantiam vnius ab alia per ordinem ad diuersas spatij partes, malè igitur explicatur spatium per vbicationes ipsas possibiles; tum quia possibilitas vbicationū pendet ex ipsa spatij existentia, nisi enim daretur spatium, & inane, in quo corpora recipi possēt, hæc vtique locari, & vbicari non possent; tum tandem quia tunc frustrà quæreretur, an Deus sit extrà Cœlum in spatijs imaginarijs, sensus enim esset, an sit præsens vbicationibus possibilibus, quod est ridiculum; nullatenus ergo spatium explicari debet per vbicationes possibiles, sed per negationem realem corporum locabilium, vt explicauimus num. 5. & 6.

48 In

48 In oppositum Obijcitur, 1. probãdo, Vbi nõ esse formam merè relatiuam. Tum quia ad relationem nõ est motus 5. Phys. 10. quia relatio non deperditur, vel acquiritur per se primò, ergo cũ ad Vbi sit per se motus, non potest esse pura relatio. Tum 2. quia si Vbi esset relatio, nõ posset esse nisi relatio propinquitatis, & indistantiæ, non.n. alia relatio per motũ localem acquiritur, at hæc relatio supponit, extrema esse simul hìc, vel ibi, sicut relatio distantiæ supponit, vnum extremum esse hìc, & aliud ibi, ergo &c. Tum tandem si esset relatio, præsertim esset de numero earum, quę dicuntur extrinsecus aduenientes, vt contendit Scot. quol. 11. art. 4. sed huiusmodi relationes non insurgunt ex natura extremorum, sed potius ex eorum approximatione, vt communiter dicunt Scotistæ, ergo cũ approximatio, & propinquitas super Vbi fundetur, ad hoc vt acquiratur Vbi, præexigitur aliud Vbi, imò Vbi erit, antequã resultet.

Resp. ad 1. ex Scoto quol. cit. Arist. loqui de relatione intrinsecus adueniente, hæc. n. est, quæ non per se primò acquiritur, vel amittitur, relatio verò extrinsecus aduenions, qualis est Vbi, habet propriam nouitatem, atque adeò potest esse terminus motus. Ad 2. per motũ duplex acquiritur respectus in re locata, primus est intimæ præsentialitatis ad locum, alter est tantæ distantiæ, vel propinquitatis ad aliã rem, qui necessario consequitur ad primum, velut similitudo ad albedinẽ, & ille per se primò acquiritur, & in eo consistit modus Vbi, vndè falsa est maior. Ad 3. in tantùm dicitur Vbi exigere, vt insurgat, extremorum approximationem, quia vt corpus ab hac superficie locari formaliter dicatur, debet esse infra illam, ita vt superficies eius conuexa sit cum concaua continentis contigua: tunc .n. ex tali extremorum positione insurgit intima pręsentia rei locatæ ad locũ, quæ dicitur Vbi passiuum, & è contra intima pręsentia loci ad rem locatam, quæ dicitur actiuum, vndè approximatio, quæ inter locum, & rem locatam requiritur, vt Vbi insurgat, non est propinquitas illa, quæ habet Vbi pro fundamẽto, sed cõtactus, & contiguitas loci, & locati, quæ nõ est sola, & simplex propinquitas eorũ, sed potius cõpenetratio facta per indiuisibilia vtriusque.

49 Secundò variata superficie ambiẽte, corpus adhuc manet, vbi erat priùs localiter, vt patet de turri flante vento, non alia ratione, nisi quia manet in eodẽ spatio; & è contra, si corpus cum eadem superficie corporis continẽtis spatium mutet, non amplius dicitur manere hìc, vbi antea erat, vt constat exemplo nauis sępiùs adducto, ergo Vbi omninò constituitur per ordinem ad spatium, & non ad superficiem ambientem. Confir. quia si plures aeris superficies se cõpenetrarent, & sic compenetratæ idem corpus ambirent, adhuc corpus diceretur habere vnũ Vbi, quia adhuc est in vno, & eodem spatio, sed si Vbi constituitur per ordinem ad superficiem, eo casu dici deberet habere plura Vbi; Tandem potest fieri motus localis in vacuo, & inani extra Cœlũ, & terminus localis motus est Vbi, ergo constitui nõ potest per ordinem ad corpus extrinsecũ ambiens, per se, & absolutè loquẽdo, sed tñ per ordinẽ ad spatiũ.

Resp. variata superficie ambiente turrim dici manere adhuc, vbi priùs erat, qa aduenit superficies priori ęquiualens, quatenus turrim continet cum simili ordine ad easdem partes diuinæ substantiæ, non autẽ spatij, quod ibi nõ est, cùm sit plenum, cùm. n. vnitas loci non simpliciter attendi debeat ex hac superficie continẽte, sed continente immobiliter, vt dictũ est, quatenus verò immobilis respectum præsentiæ inuoluat ad certas partes diuinæ substãtiæ, superficies circa idem corpus succedentes, quia illud continent cũ ordine ad easdem partes diuinæ substantiæ, dici debent absolutè idem locus, quia locus nõ variatur, nisi ex talis ordinis varietate specifica; è cõtra verò si circa idẽ corpus eadem superficies ambiens perseueret, & cum eo moueatur, non habet rationem loci, sed vasis; locus verò dicitur alia, & alia superficies immobilis, quas acquirit mobile integratum ex naui, & aqua secum labente, & dicitur alius, & alius locus non præcisè, quia aliæ, & aliæ superficies, sed quia continentes nauim

cũ ordine ad alias, & alias partes virtuales diuinæ substantiæ vbique diffusæ; itaque corpus esse localiter, vbi priùs erat, est corpus locari ab eadem superficie, vel æquiualente, & esse alibi est contineri à superficie cum ordine ad alias partes diuinæ substãtiæ. Hinc patet ad confir. plures .n. superficies compenetratæ ad mutuem circa idem corpus dicerentur idem numero locus, quia illum continent cum ordine ad easdem partes diuinæ substantiæ, iuxta quem ordinẽ præsertim attendi debet vnitas loci, vel multiplicitas, sicut è cõtra si plura corpora essent in eodem loco compenetrata, idẽ Vbi dicerẽtur habere, etsi re vera numero essent in ipsis multiplicata. Ad. 3 motus in vacuo, aut inani factus non esset motus localis, quia non esset ad locum cùm ibi non sit locus, sed foret motus lationis ad aliam, & aliam præsentiam in ordine ad diuersas partes virtuales diuinæ substãtiæ, quatenus mobile non coexisteret illi toti, & totaliter, vndè potius deberet dici motus præsentialis, sicut etiam aduerbia hic, & ibi, quæ tunc adhiberentur ad explicãdas illas diuersas præsentias, non essent localia, sed præsentialia, & talis præsentia benè posset terminare motum, cùm sit respectus extrinsecus adueniens, sicut etiã de facto terminat Vbi, immo cùm talis respectus præsentiæ ad prædicamentum Vbi habeat reduci, vt Doctor docet 4. dist. 10. q. 1. k. poterit ẽt hæc præsentia vocari Vbi, & motus ad eã, motus ad Vbi.

50 Tertiò relatio distantiæ, & propinquitatis inter aliqua duo fundatur super Vbi, ideò. n. hoc corpus distat ab illo, quia istud est hic, & illud est ibi, at distantia reperitur inter duo corpora etiã extra Cęlũ posita, vno v.g. ex parte Orietis, alio Occidentis, nam adhuc destructo Cœlo, & Orbe, videt Deus illa duo corpora non esse simul, ergo Vbi attendi nõ debet in ordine ad corpus extrinsecum. Deinde totus hic mundus verè est hic, & nõ ibi in spatio, vbi poterat a Deo creari, neque .n. coexistit toti spatio, sicut Deus, at non habet aliud corpus extra se, ergo Vbi non debet attendi in ordine ad aliud corpus, sed ad spatium. Demum ea, quæ sunt, omnes existimãt alicubi esse 4. Phys. tex. 1. ergo mundus erit alicubi sine corpore aliquo extrinseco.

Resp. duplicem inter duo corpora posse esse distantiam, positiuam, & localem vnam, & hęc attenditur penes spatiũ reale, & positiuum interceptum, & fundatũ in Vbi à loco extrinseco deriuãte; priuatiuam, & præsentialem alteram, & hæc fundatur super diuersas præsentias rerũ ad diuersas partes virtuales diuinę substãtiæ, & attenditur penes spatium imaginarium inter præsentiam vnius, & alterius rei interiectum, vndè adhuc diceremus, inter præsentiam A, & pręsentiam B interijci interuallum duorũ palmorum, non quia spatiũ illud sit aliquid reale, sed quia aptitudo quædam est ex parte corporũ, vt inter vtrumque interijciatur quantitas duorũ palmorum, itaq. in casu posito inter illa duo corpora Orbe destructo non remaneret distantia localis, & positiua, sed sola præsentialis, & priuatiua, & vnũ eorum corporum diceretur esse hic, & aliud ibi, vt hæc sunt aduerbia præsentialia, & non localia. Ad confirm. pariter dicitur, totum Orbem esse hic, & non alibi, non quia sit, aut coexistat determinatæ parti spatij immẽsi, quia spatium per repletionem tollitur, sed quia determinatis partibus diuinæ substantiæ virtualibus est pręsens, & non omnibus quatenus etsi toti diuinæ substantiæ coexistat, non tñ totaliter. Et in hoc tandem sensu ad 3. dicimus, rem eò ipso, quòd producitur, alicubi esse dici etiã secluso quocunque corpore extrinseco, licèt Arist loc. cit. intelligat de rebus in hoc mundo productis, & de alicubi localiter, & non tamen præsentialiter dicto.

51 Quartò obijcit Fuent. Tum quia esse absolutum rei nõ variatur per respectus, sed cuilibet corpori debetur præsẽtia definitiua. i. taliter esse hic, quòd non alibi independẽter à quocunque ambiente, ergo hæc præsentia nõ variatur penes hoc, quòd motus fiat in vacuo, vel in pleno. Tum 2. nullum per se dependet in suo esse ab aliquo contingẽti ipsi, motus, quatenus motus localis est, seu quatenus latio ab illo spatio ad aliud, per se petit habere

habere terminum, ergo hic nõ eſt reſpectiuus, quia ſecluſo quocũque extrinſeco ambiente adhuc motus haberet terminũ. Tum denique ſi corpore exiſtente in loco circumſcriptiuè annihilaret Deus ambientem ſuperficiem, tale corpus nõ maneret localiter pręſens defectu relationis terminatæ ad ſuperficiem, & nihilominus maneret cum aliqua præſentia, non quidẽ relatiua, quia hæc deficit ad defectũ termini. ſ. ambientis ſuperficiei, ſed abſoluta, quæ dicitur definitiua.

Reſp. vbi definitiuum attendi poſſe tã penes ſuperficiem ambientem; intra quã dicitur eſſe locatum, & non alibi, quàm in ordine ad diuerſas partes virtuales diuinæ ſubſtantiæ vbique diffuſæ, & primum dicitur Vbi locale, ſecundum Vbi præſentiale; eſt igitur vera minor de ſecundo Vbi, non de primo, quia præſentia definitiua in ordine ad determinatas partes virtuales diuinæ ſubſtantiæ, vel vt alij aiunt, in ordine ad certas partes ſpatij, eſt independens à quocunque extrinſeco ambiẽte, ſed ex hoc non ſequitur, talem præſẽtiam definitiuam eſſe merè abſolutã, quia neceſſariò conſtitui debet per ordinẽ ad certas partes ſpatij, vel potius diuinę ſubſtantiæ virtualiter diuiſibilis iuxta varias opiniones, & verum eſt, hoc Vbi eſſe per ſe terminum motus lationis, nec variari per hoc, quod motus fiat in vacuo, vel pleno. Ad 2. patet per idem, quia vtique hoc Vbi eſt per ſe terminus motus lationis independens à ſuperficie; ſed hinc nõ ſequitur, eſſe modũ purè abſolutum, quia neceſſariò dicit ordinem ad ſpatium, aut immenſitatem diuinæ ſubſtantiæ prædicamentalem, vel tranſcendentem. Ad 3. eo caſu maneret illud corpus cum præſẽtia definitiua ad ſpatium, vel certas partes diuinæ ſubſtantiæ, vnde falſum eſt, remanſurum eſſe corpus illud cum præſentia merè abſoluta; vnde magis errat Fuẽt. cæteris Recentioribus, nã iſti conſtituũt Vbi ſaltim tranſcendentaliter relatiuum, & non merè abſolutum, vt facit Fuentes; de hac materia vide dicta in Logica diſp. 8. q. 12. art. 2. de Vbi, & Situ.

QVÆSTIO IV.

Quibus rebus eſse in loco competat, & an omnibus vniuocè conueniat.

52 Docent aliqui, res omnes in vniuerſum loco gaudere, etiã Deũ ipſum per ſuam immẽſitatem in omni loco diffuſũ. Negant Alij, non modò Deũ, verùm, & Angelos eſſe in loco, idque ſolùm corporibus affirmant cõuenire. Alij demũ res omnes creatas, tam corporeas, quàm incorporeas in loco ſtatuunt, Deũ excludentes, quippe qui potius cum loco eſſe, quàm in loco dicendus eſt, vt docet D. Anſel. in Monol. qui etiã concedunt, hæc omnia conuenire vniuocè in cõi ratione eſſendi in loco, ſi locus ponatur eſſe ſpatium, quia hoc propriè eſt locus cõis in quo tàm res ſpirituales, quàm corporeæ exiſtere dicantur; at negant, ſi locus dicatur eſſe ſuperficies corporis continẽtis, quoniam ſubſtantia ſpiritualis per ſuã locationem non abrumpit corpus, vt intra ſuperficiem eius recludatur, & Ariſt. dum locum ſtatuit eſſe vltimã ſuperficiẽ corporis cõtinentis, abſque dubio de loco corporum eſt duntaxat locutus; ita loquitur Auerſa cit. ſect. 1. cum cæteris Recentioribus, quibus adhęret Rada 2. par. contr. de loco Angelorum.

ARTICVLVS I.

Corpora omnia eſse in loco excepta vltima ſphæra, demonſtratur.

53 Dicendum eſt, corpora omnia excepto vltimo Cœlo, ſiue hoc ſit primum mobile, vt volunt Philoſophi, ſiuè Empireũ, vt Theologi, eſſe in loco; ita Scot. 2. d. 2. q. 6. §. *Ad quæſtionem*, & quodl. 11. art. 1. & loquitur de eſſe in loco actualiter non potentialiter, nam nulli dubium eſt, in hoc ſenſu loquendo vt notauit Sampſon. q. 3. vltimam ſphærã eſſe in loco, quia ſibi non repugnat ambiri ab altera ſphęra maiori, & quodlibet corpus, quantum eſt ex ſe, habet capacitatem ad locum, ſeu eſt locabile circumſcriptiuè, hæc n. eſt proprietas corporis in quarto modo. Prob. 1. auctoritate

Arist. 4. Phys. 43. vbi ait, non esse in loco, quod nō habet aliud corpus extra se cōtinens, & quod habet extra se continens esse in loco, at omnia corpora præter vltimum Cœlum sunt huiusmodi, ergo &c. Idem docet tex. 45. & 46. terram esse in aqua, quā in aere, & sic deinceps vsque ad vltimum Cœlum, quod nullum habet extra se continens. Deinde prob. ratione, quia locus est superficies corporis continentis ex iam dictis, ergo quod non continetur alio corpore, nō est in loco, & q; continetur, est in loco, ergo omnia corpora excepto vltimo Cœlo sunt in loco.

Resp. passim Recentiores, vltimū Cœlum esse in loco, quia est in spatio, quod occupat, & replet. Sed hæc Respon. excluditur, ex dictis; tum quia spatium non potest verè dici locus, sed tm̄ abusiuè, quia vera munera loci exercere non pōt, cum nihil sit; tum quia spatium imaginarium non est compossibile cum corpore, sed ad eius positionem tollitur, dum ab eo occupatur, & repletur.

Respondent Auerr. aliter assignādum esse locum primo mobili, & aliter corporibus inferioribus, quoniā ista sūt in loco ratione corporis extrinseci ipsa ambientis, sed primum mobile est in loco ratione centri, circa quod mouetur. Sed hunc dicendi modum optimè reijcit Canon. 4. Phys. q. 3. tum quia nullum continens est in loco ratione contenti, sed Cœlum cōtinet terram, ergo &c. Prob. maior, quia alioquin idem simul esset locus, & locatum respectu eiusdem, quod repugnat, cùm locus, & locatum exigant repugnātes rationes; tum quia locus est æqualis locato, & extra ipsum, sed centrum non est huiusmodi respectu primi mobilis. Et ex hoc reijcitur etiam alter dicendi modus eorum, qui primam sphæram ponunt in loco per sphæras interiores.

54 Resp. Scotistæ cōiter, vltimum Cęlum esse in loco quò ad locare, nō quòad locari, quia indesinenter alio, & alio modo locat per motum circularem corpora inferiora; & putant esse de mente Scoti quol. 11. Verùm hoc nō habet Scotus ibi, quia nunquam continens est in contento, tanquam in loco, sed è contra; & hoc esset incidere in opinionē Auerr. com. 45. ponentis vltimum Cęlum esse in loco ratione centri, circa quod voluitur; solùm ergo ait ibi Doctor Cœlum vltimum nō moueri localiter quò ad locari, seu quòad Vbi passiuum, sed tm̄ quò ad locare, seu quòad Vbi actiuū, quatenus cōtinuò acquirit alium, & alium respectum continentis ad cōtentum in ordine ad corpora inferiora, & subdit, in hoc sensu explicari debere dictum Auerr. quòd Cœlum est in loco per cētrum, nam in alio sensu, quo cōiter intelligitur, sustineri non pōt, docet igitur Scot. quòd vltimum Cęlum mouetur localiter, quatenus quò ad locare hęc inferiora corpora cernitur in eo continua varietas, sed non propterea affirmat, quòd sit in loco quòad locare, nā hæc est manifesta repugnātia in adiecto, esse .n. in loco formalissimè est locari ab aliquo continente, sed aliquid potest moueri localiter non tm̄ per acquisitionem Vbi passiui, quod priùs non habebat sed etiam per solam acquisitionē actiui, vtrūque.n. natum est terminare motum localē, ita Scoti sensum luculenter explicauit Canon. 4. Phys. q. 2.

Resp. Thomistę ex D. Tho. 4. Phys. circa tex. 43. & 45. vltimū Cęlum esse in loco ratione partium suarum, quatenus vna pars in alia continetur velut in loco. Sed neque hoc satisfacit, quia vt Arist. docet 4. Phys. 34. & 44. neque totū propriè est locus partium, nec vna pars locus alterius, quia vna pars continuatur alteri, non sic locus locato, cui solus est contiguus, non continuus. Præuidit hoc D. Thom. ideò subdidit, partes Cęli, quia sunt ad inuicem continuatę, nō esse actu in loco sed in potētia, vndè si Cęlū diuideretur, tunc actu essent in loco; Sed neque adhuc satisfacit; tum quia quælibet præsens mouetur de loco actuali, non autem potentiali, vt diximus initio art. tum quia si de loco potentiali fieret sermo, præstaret dicere, esse in loco potētialiter, quatenus ambiri potest à sphęra maiori, vt dicebat Sampson, quam partem inferiorem esse in superiori vt in loco, si ab ea diuideretur, & essent contiguæ, nō continuæ, tum quia hæc difficultas ortum habuit ex motu locali Cęli.

li, qui, sicut est motus localis in actu, ita Auctores variè conati sunt adinuenire locum in actu, in quo fieret; sed hic per partes assignari non potest, quia dũ vna pars Cęli mouetur, vtique non amittit continentiam sub his partibus, vt transeat ad aliam sub alijs partibus, sed simul omnes mouentur orbicula̅riter, nec vnquam vna acquirit locum in alia.

55 Resp. Masius cit. sect. 2. q. 2. & cum eo Complut. q. 6. § 4. quòd vt aliqua pars moueatur motu circulari, non est necessarium, quantùm est ex vi huius motus, quòd actu mutet locum, qui sit locus in actu, sed satis est mutare locum, qui sit locus in potentia; vnde ait Masius, in his, quæ mouentur motu recto, verum esse, illud, quod mouetur actu, esse ĩ loco actu, in alijs verò, quæ mouentur in orbem, vt est primum Cęlum, posse moueri corpus actu, & esse in loco sola potestate, quia motus in orbem est vniformior, immutabilior; & inuariabilior, quàm rectus. Sed planè hoc est contra rationem motus, qui dicitur actus entis in potentia, nam per motum dicitur actuari subiectum, quatenus per eum acquiritur actu forma in subiecto, ergo ad hoc vt dicatur actus mobilis, non sufficit, vt acquiratur solùm in potentia, immo cùm simul omnes partes moueantur in girum, inferior semper manendo continuata superiori, quæ est locus illius in potẽtia, sequitur, quòd neque mutent locum in potentia. Resp. Cõplut. partes mutare locum in potentia, nõ quia hæc desinat cõtineri ab illa parte, cui antea erat vnita, & à qua ambiebatur, sed quia licèt illa pars materialiter, & in esse partis maneat eadem, non tñ formaliter, & in esse loci in potentia, quæ sm̃ istam rationem est diuersa, quatenus habet distinctam relationem distantiæ, quæ pręcipuè attenditur in loco, & ideò pars locata mutat locum formaliter. Sed hoc nõ satisfacit, tum quia quando S. Tho. dixit, vnam partẽ esse locum alterius in potẽtia, respexit continentiam & non distantiam, quatenus si vna discõtinuaretur ab alia, superior contineret inferiorem, vt locus eius; frustra ergo recurrunt Complut. ad distantiam, vt ostendant, partes mutare locum in potentia; tum quia si attendatur in loco relatio distãriæ, & non potius continentiæ, non videtur, quare hæc pars alteri continua, quæ nunc sunt in Oriente, sit locus eius, & non è contra, cù.n modò sint ab Occidẽte in æquali distantia; tum denique quia quando etiam saluarent Complut. mutari locũ in potẽtia, hoc adhuc non sufficit, vt supra ostẽsum est, quia motus in actu, siuè sit rectus, siue circularis, debet habere terminum in actu.

Denique alij significarunt locum vltimi Cœli esse propriam eius superficiem conuexam, & sub illa moueri, quod cõiter ab omnibus reijcitur; tum quia locus debet esse extra locatum, & illa non est extra vltimum Cœlum; tum quia vt docet Arist. in tex. locus nihil debet esse locati; tum tandem quia illa mouetur ad motum Cœli, quod est contra rationẽ loci. Præstat ergo dicere cum Scot. cit. vltimũ Cęlum non esse in loco, & non esse cõtradictionem dari aliquod corpus, quod sit sine aliquo alio corpore continente, quod etiam iuxta Doct. mentem docuit Faber theor. 48. licèt in progressu etiã ipse Doctori tribuat, quòd primum Cœlum posuerit esse in loco, quò ad locare, non quò ad locari, quod ingenuè Scotus nõ dixit, sed tm̃ ait sub lit. C. vltimã sphæram moueri sm̃ locare, quod certè non est idem, ac esse in loco quò ad locare, quia hoc implicat in adiecto, non illud, vt docuimus ex Canonico.

56 In oppositum arguitur 1. auctoritate Arist. 4. Phys. tex. 1. & 13. vbi ait, omne corpus esse in loco; quod priùs docuerat in 3. tex. 54. sed & in specie id asserit de Cęlo tex. 32. ea ratione, quia sẽper est in motu, & locus inuẽtus est propter motum localem; & tex. 45. explicãs, quomodò id esse possit, ait, Cœlum esse in loco per accidens, hoc est, per partes. Nec respondere valet, per totũ Cęlũ intelligere vniuersum constans ex pluribus, corporibus, & orbibus, quorũ vnus alium continet, & hoc est esse in loco ratione partium; Quia Phlos. ait, omnes partes Cœli esse quodãmodo in loco, ergo per Cœlum non intelligit totum vniuersum, & per

& per partes orbes inferiores, quia orbis inferior continetur in superiori ambiente verè & simpliciter, vt in loco, non autem quodammodo, vt loquitur Arist.

Resp. quando Arist. ab initio 4. Phys. dixit; omnia esse in loco, sm̃ cōem tunc temporis existimationẽ loquebatur, tunc n. vigebat sententia de spatio, quòd esset locus, & iuxta hanc sententiam certum est omnia esse in loco; at postea in progressu hanc sententiam reijcit; in tertio autem specialiter loquebatur de corporibus sublunaribus, .s. de grauibus, & leuibus, vt patet ex ipso contex. sic etiã tex. 32. loquitur sm̃ vulgarẽ, vt patet ex verbo *putamus*; huius autem ratio, quam ibi subdidit, ex motu desũpta mox diluetur, & denique tex. 45. sumit Cœlũ pro vniuerso, vt exponit Auert. tex. 43. & 53. dicens esse Themistij, & inquit esse in loco ratione partiũ, quatenus vna pars vniuersi locatur in alia, terra nẽpè in aqua, aqua in aere, vt ipsemet Arist. explicat tex. 46. & est cõis Expositorum opinio; particula autem *quodammodo*, vt notauit Auersa, non cadit supra esse in loco, sed supra ly *omnes*, & idem sonat, ac ferè, vel quasi, vt sensus sit, omnes ferè partes vniuersi esse in loco, quia re vera omnes sunt in loco præter vnam, quæ est supremum Cœlum.

57 Secundò, vltimum Cœlum mouetur localiter in Orbem, ergo debetur ei locus, in quo fiat hic motus, & à quo denominetur localis, eò presertim, quia locus inuentus est propter motum localem ex ipso Arist. tex. 32. Nec respondere valet, vltimum Cœlum apud Theologos esse Empireum, quod ponitur immobile, vt sit apta Beatorum sedes; quia difficultas saltim vrget apud Philos. & etiam Theologos vrgere potest, quia posset mouere Deus etiam Cœlum Empireum.

Resp. vltimum Cœlum moueri localiter sm̃ locare, & non sm̃ locari, seu sm̃ Vbi actiuum, nõ passiuum, vt docet Scot. quol. 11. quia nempè per illum motum continuò acquirit alium, & alium respectum in suis partibus continentiæ actiuæ ad alia, & alia corpora contenta, non tñ alium, & alium respectum continentiæ passiuæ, quia nullum corpus habet extra se cõtinẽs; quia tñ præter Vbi locale passiuum datur etiã Vbi præsentiale passiuũ in ordine ad diuersas partes virtuales diuinæ substãtiæ vbique diffusæ, & hic propriè, & per se est terminus motus lationis, qui sm̃ totam realitatem suam ita fieri potest in vacuo, ac in pleno, & in vacuo factus alium terminum habere nõ potest, quàm istum, vt in præcedentibus explicatum est, hinc addendum est Cęlum acquirere etiam sm̃ partes diuersa Vbi præsentialia in ordine ad diuersas partes virtuales diuinæ substantiæ. Ex hoc tñ Vbi passiuo motus Cœli non dicitur localis, quia diuina substantia non est locus rerum; sed præsentialis, sicut motus in vacuo factus, quatenus per illum motũ continuò acquirit præsẽtiam aliam, & aliam, sicut etiam aduerbia hìc, & ibi, quæ adhiberẽtur ad explicandas diuersas illas pręsentias, non essent aduerbia localia, sed præsentialia, & hoc Vbi passiuum præsentiale sufficienter motum terminaret, etiam si Deus annihilaret omnia corpora infra Cęlum contenta, idque totum pendet ex antea dictis de loco, & per se termino motus lationis, & hęc est melior responsio illis, quas ad hanc difficultatem à Doct. notam quol. 11. art. 1. adducit Mauritius in illa additione propè finem art. dicens in eo casu aut Cœlum non motum iri, aut ad Vbi imaginariũ non actuale, & reale. Nam dicere, Deum in eo casu non posse mouere Cęlum, est prorsus irrationabiliter dictum, cùm nequeat defectus esse ex parte Dei, nec ex parte corporis, cui etiam in vacuo moueri non repugnat, vt infra, & dicere, quòd moueretur ad Vbi imaginariũ, est asserere, motum illum non esse verum, & realem, sed imaginarium, vt est terminus eius, non .n. motus maiorem habere potest realitatẽ suo termino, cũ specificetur ab eo. Quãuis autem Arist. dicat tex. 32. locum inuentum esse propter motum localem, nõ tñ ait, inuentum esse necessariò propter motum lationis; quia motus lationis de se indifferens est, vt fiat in pleno, vel in vacuo, vnde gratis conceditur, motũ Cęli ex eo capite, quòd continuo sm̃ partes

variat

variat Vbi passiuum, nō esse localem, sed tm̄ præsentialem, est tñ localis ea ratione, qua continuò variat Vbi actiuum, quia vt diximus, tàm Vbi passiuum locale, quàm actiuum nata sunt terminare localē motum, & eodem modo dicendum foret, si difficultas fieret de Empireo data illa hypotheli.

58 Tertiò corporeitas est ratio essendi in loco circumscriptiuè, ergo omnia corpora necessariò sunt in loco ea ratione, qua corpora. Respondet Scot. quol. 11. art. 1. corporeitatem esse rationem fundamentalem essendi in loco circumscriptiuè, non verò formalem, quia hæc est Vbi circumscriptiuum, potest autem fundamētum esse absque tali respectu locati ad locans actuali, licèt non sine aptitudinali, & ita est de vltimo Cælo. Sed dices, quantitatem esse rationem formalem essendi in loco 4. Phys. 79. vt notat Scot. ipse 4. dist. 10. q. 3. At ipse quoque respōdet ibidem lit. C. quòd quātitas est ratio formalis essendi in loco nō proxima, sed remota, & ideò esse potest sine tali respectu actuali locati ad locans, præsertim si terminus deficiat, vt in proposito est de vltimo Cœlo.

Quæres, nū sicut corpus expoliari potest Vbi locali, itavt verè nullibi sit localiter, quod de quolibet accidere potest, si extra Cœlum poneretur, vt ait Doct. 2. dist. 2. qu. 6. sic etiam expoliari possit quocunque præsentiali, itavt verè nullibi dicatur etiam præsentialiter? Resp. rem esse in vtranque partem disputabilem, de quo fusè Amic. tract. 20. q. 5. dub. 1. si poneremus Vbi formam absolutam cū Recentioribus, affirmatiuè respondendum videretur, quia omne absolutū priùs alio absoluto, & ab eo realiter distinctum potest eo expoliari ex Doct. 2. dist. 12. q. 2. at ponendo illud esse respectum, et si extrinsecus aduenientem, videtur respondendum negatiuè, quia etiam relatio extrinsecus aduenieēs necessariò insurgit positis aliquibus præter fundamentum, & terminum, vt dictum est in Log. disp. 8. q. 8. ex Lychet. quol. 11. nam posito corpore, & loco, vtique non necessariò sequitur Vbi locale, sed posito corpore in loco, necessariò sequitur, posita materia, & forma, non necessariò sequitur vnio, sed posita forma in materia, necessariò sequitur, posito igne, & ligno, immo & approximatis, non sequitur necessariò (saltim absolutè loquendo) actio, & passio, vt patuit in camino trium puerorum, at inducta caliditate in ligno, necessariò sequuntur instar relationum intrinsecus aduenientium, sic igitur etiam in proposito dicendum foret de Vbi præsentiali, cùm enim hoc habeat pro termino diuinam substantiam vbicunque in infinitum diffusam, non potest corpus in hoc mundo, vel extra poni, quin semper illi coexistat, quare licèt possit esse sine quocunque tali Vbi distributiuè, non tamen collectiuè, quia necessariò semper aliquod sibi determinat vagè.

ARTICVLVS II.

Omnes substantias spirituales esse in loco, solo Deo excepto, probatur.

59 Dicendum est, omnes substantias spirituales esse in loco, solo Deo excepto, qui potius esse cū loco dici debet ratione immensitatis suæ, quàm esse in loco. Concl. hæc ponitur à Sampson. 4. Phys. q. 4. & Smisinch. tract. 2. disp. 5. q. 2. & duas habet partes, prima supponit, substantias spirituales intra hunc mūdum existere, non extra, ibi. n. vtique non existerent localiter, vt docet Scot. 2. dist. 2. q. 6. l. at facta tali suppositione loquūtur Scripturæ, & PP. dum Angelis tribuūt locum, dicentes, bonos esse in Cœlo, malos verò à Cœlo ad Tartara deiectos, & post prælium non amplius eorum locum esse in Cęlo inuentum, & multoties corpora obsidere, & alia huiusmodi; ex quo loquendi modo manifestè colligitur, PP. & Scripturas intelligere Angelos esse in loco per aliquod corpus extrinsecum, à quo extrinsecè Angelus dicitur esse locatus. Hoc itaque supposito, Prob. etiam ratione, quòd propriè dicantur esse in loco; illud dicitur esse in loco propriè, extra quod est corpus, quod ipsum contineat 4. Phys. 43. sed ita se habent Angeli omnes in hoc mundo existentes, nullus

enim

enim Angelus reperitur ita præsentialiter per Orbem diffusus, quin habeat terminũ suæ sphæræ localis, siue intrinsecum, siue extrinsecum, vbi nempè signari possit in circuitu certa superficies, ad quam pertingat, nec vlteriùs progrediatur, & dici infra hanc superficiem ita contineri, vt nihil eius sit extra, ergo Angeli propriè sunt in loco.

Ex hoc Prob. altera pars conclus. Deũ scilicet propriè non esse in loco, quia diuina substantia ratione suæ immensitatis est ita præsentialiter diffusa, vt nullũ corpus extra habeat, quod ipsam contineat, & localiter terminet, nec extrinsecè, ita vt sit verum dicere, totam diuinam substantiam, & totaliter infra superficiẽ huius corporis contineri; neque intrinsecè, ita vt sit verum dicere, diuinam substantiam hanc superficiem attingere, & nihil eius vltra hanc reperiri; qua ratione mota Scriptura, & PP. negant, Deum esse in loco, vnde Aug. lib. 83. qq. q. 20. ait, Deum non esse alicubi, quod .n. est alicubi, loco cõtinetur, & Ansel. in Monol. c. 22. ait, quòd Deus in nullo loco propriè dicitur esse, quia omninò à nullo alio continetur; At quia ex alio capite ratione immẽsitatis suæ per illapsum generalem est intimè præsens, nedum incorporeis, sed etiam corporeis rebus, rationem loci fundari potentibus in ordine ad substantias limitatas; hinc dicendũ, Deũ esse cum loco, quatenus etiam illi ea ratione, qua res quædã est corporea, est intimè præsens per illapsum generalem.

60 In oppositũ Obijcitur 1. cõis modus loquendi Scripturæ, & PP. qui asserunt, Deum esse in loco, & in omni loco per immensitatem suam. Deindè è contra plures SS. PP. negant Angelos esse in loco imò Boetius lib. de Hebd. dicit, hác esse cõem animi conceptionem, incorporalia nõ esse in loco. Ratio huius esse potest, quia locus debet esse locato proportionatus, at superficies non est proportionata spiritibus, sed tm̃ corporibus, ergo quamuis esse possit corporum locus, non tñ Angelorum, & sine dubio quãdo Arist. 4. Phys. statuit superficiẽ esse locũ, non nisi de loco corporum loquebatur.

Resp. cum Scriptura, & PP. insinuant, Deum esse in loco, non loquuntur de loco, vt locus est, seu vt exercet munus loci, quod est continere locatum, sed vt res quædam est, quo pacto sicut est in alijs rebus per indistantiam, ita est in loco, nõ verò per continentiam passiuam, ita Smisinch. loc. cit. Ad aliud, cum PP. negant Angelos esse in loco, intelligunt de modo essendi in loco circumscriptiuè, & per materialem commensurationem, non verò definitiuè, & per simplicem præsentiam. Ad rationem dicimus, vtique superficiem aptam nõ esse, vt spiritus circumscriptiuè contineat, benè tñ definitiuè, ita vt sit verum dicere, infra hác superficiem ita Angelum contineri, vt extra eam non sit, & concedimus, Arist. statuisse superficiem pro loco rerũ corporearum, quia de ea locutus est, præsertim vt nata est locare circumscriptiuè; hinc tamen non sequitur, quin locus etiam Angelorum statui possit, si consideretur, vt apta locare definitiuè; & si nulla est repugnantia, quòd anima rationalis reperiatur in corpore, vt forma in materia, tãtò minor erit, vt Angelus reperiatur infra aliquam superficiẽ, sicut locatum in loco.

61 Secũdò Scot. loc. cit. in 2 ait, quòd facta etiam suppositione, quòd Angelus sit intra mundum, nõ idcircò necesse est, quòd sit in loco actu, quia non oportet, quòd sit in aliquo continente indiuisibili actualiter existente sibi proportionato, non .n. facit latera continentis distare, constat siquidem Angelum nullum abrumpere corpus, vt intra eius superficiem concauam recludatur, velut in loco, ergo Angelus non est in loco, si locus est vltima superficies corporis continentis.

Resp. superficiem posse locum actualem denominari duplici de causa, vel quia actu infra se aliquid includit, quod ratione suæ molis ipsam extendit actualiter, & de continente facit terminantem per abruptionem corporis continentis, vel quia actu infra se aliquid continet, quod licèt eam non actu extendat, nec faciat vltimam, & terminantem, tñ adhuc verum est dicere, illud infra hanc superficiem ita contineri, vt nihil eius sit extra; primo

modo

modo solùm substantiæ corporeæ dicũtur esse in loco, & ratione ipsarũ incorporeæ, casu quo Angelus v.g. in obsesso tantum diffundatur per quantitatem virtutis, quantùm extenditur corpus obsessũ per quãtitatem molis, ita vt vltima superficies corpus cõtinens sit quoque terminus sphæræ localis Angeli; & ita loquitur Doctor cit. sub lit. I. cum inquit, Angelũ non esse necessariò actu in loco, etiam dũ existit intra hunc mundum, nam si non ita alicui corpori coextẽdatur adequatè, vtique non erit actu in loco in hoc sensu, at in secundo sensu etiam ratione sui est in loco, & verum est in quocunque contento definitiuè, quia re vera nihil eius est extra locum ambientem, etiam si superficies illa non sit vltima, & terminatiua, sed continuatiua tantùm, vt Doct. clarè docet in resp. ad 2. Sic si Angelus in aliqua aeris regione, vbi totus aeris globus est continuus, per vnum stadium v.g. diffunderetur, non vtique abrumperet aerem, nec sibi faceret superficiem concauam, intra quam recludatur, adhuc tñ in extremitatibus stadij illius posset in circuitu signari certa quædam superficies, ad quã ptingat Angelus, sed vltra nõ progrediatur, & sic actu diceretur ab ea contineri.

62 Tertiò, nequit Angelus contineri ab aliqua superficie tanquam in loco adęquato, ergo nequit verè, & propriè esse in loco, nam Angelum esse in loco est contineri ab aliqua superficie, ita vt sit infra ipsã, & nihil eius extra ex Scot. cit. Probatur assumptum supponendo, quòd locus Angeli adæquatus sit palmare aeris, tunc si esset in loco, dari deberet aliqua superficies continuatiua aeris palmaris cũ alio aere, intra quam reperiatur solũ palmaris aer, & Angelus cum eo, ita vt sit terminus extrinsecus angelicæ præsentiæ, quia locus est terminus extrinsecus locati 4. Phys. 30. & 36. sed hoc esse nõ potest, nam Angelum terminari ab illa superficie extrinsecè, est ad illam non pertingere, benè tamẽ ad quamlibet quantitatem sub ea, sed attingens totam magnitudinẽ diuisibilem, attingit quoque indiuisibile terminatiuum, quia indiuisibile additum diuisibili non facit maius; ergo contingere nequit, vt Angelus ambiatur superficie, quam intrinsecè non attingat et si intrinsecè attingit, iã locus eius dici nequibit, quia locus est terminus extrinsecus.

Resp. cum Arist. dixit, locum esse terminum extrinsecum rei locatæ, significare voluit, locum non debere esse partem rei locatæ, vel aliquid eius, quia locato abeunte locus remanet, & ita adinuicem se habere; vt non continua, sed contigua sint; quantùm autem spectat ad terminãdã extensionẽ, & præsentiam rei locatę, parum curauit, an eam extrinsecè terminaret, ita vt sit verum dicere, rem locatam ad hanc superficiem non pertingere, benè tñ ad quamlibet quantitatem sub ea, an potius intrinsecè, vt verum sit dicere, vsque ad hãc superficiem extenditur res locata inclusiuè, sed vltrà eam non progreditur, parum de hoc curauit Arist. quia siue hoc, siue illud dicatur, semper verum est, locũ continere locatũ, & eius præsentiam limitare, ac terminare, & quã tùm ad argumentum in se spectat, superficies in locatione corporum videtur esse terminus extrinsecus molis eorũ, quia moles corporis nequit esse intimè præsens spatio correspõdenti superficiei concauę continentis, at in locatione spiritum videtur esse terminus intrinsecus spiritualis extensionis eorum, quia cùm eorum extẽsio sit indiuisibilis, potest etiam spatiũ ipsum concauæ superficiei pertingere.

63 Quartò, siue locus ponatur esse superficies, siue spatiũ, semper est quid diuisibile, at substantia spiritualis est indiuisibilis, ergo non potest illi correspondere, & coextendi. Nec respondere valet, indiuisibile spirituale esse indiuisibile illimitatum, ac proinde potẽs habere extensionem virtualem, qua caret indiuisibile corporeum. Nam huius ratio quæritur, cur indiuisibile corporeum non possit facere extensionem, benè tñ indiuisibile spiritale. Si dicas, punctum esse omninò indiuisibile, quia diuisibilitas quantitatiua oritur ex extensione subiecti, at diuisibilitas animæ, vel Angeli in loco nõ oritur ex extensione subiecti, sed ex replicatione ipsius animę, vel Angeli in singulis partibus corporis, & loci. Contra hoc

hoc est manifesta instantia, quia si hæc virtualis extensio Angeli per locum, & animæ per corpus fiat per huiusmodi replicationes Angeli per locum, & animæ in corpore, ergo à pari idem punctum pluries replicatum faciet extensionem materialem, & spatium occupabit maius, nam ita se habere videntur indiuisibilia quantitatiua ad extensionem materialem, sicut indiuisibilia spiritalia ad extensionem spiritalem.

Resp. indiuisibile spiritale coextendi posse superficiei, aut spatio diuisibili, quia, etsi sit indiuisibile formaliter, est tñ diuisibile virtualiter; neq; nos explicamus extensionẽ virtualem spiritualis substantiæ per iteratas replicationes eiusdẽ per singulas loci partes, quibus est presẽs, nam iuxta hanc explicationem vrget vehementer paritas assumpta de indiuisibili corporeo, & incorporeo, quo ad extensionem materialem, & virtualem; sed dicimus, Angelum coextendi loco diuisibili per vnam, & æquabilem totius sui esse diffusionem in loco adæquato, sic vt totus quidẽ sit in quolibet puncto, & qualibet loci parte, nõ tñ complete, vt ex professo declarauimus disp. 9. nu. 65. & 66.

64 Ex dictis colligitur, quòd quamuis in specie longè sint diuersi modi essendi in loco rerum corporalium, & spiritualium, vt magis constabit ex seq. q. attamẽ in genere conuenire possũt in aliqua rõne cõi vniuoca ab illis præcisa, quod ita declarari potest; plures modi essẽdi in loco solent assignari, alius si quidem est modus essendi in loco indefinitè .i. sine fine, in omni loco, & etiam extra omnem locum in spatio imaginario, & ita solus Deus dicitur esse in loco indefinitè, & immẽsiuè. Alius modus est essendi in loco definitè, idest in certo, & determinato loco, & ita omnis substantia creata est in loco. Item alius est modus essendi in loco circũscriptiuè, idest cum extẽsione partium, & extrapositionem cum materiali commensuratione ad partes loci, qui modus est proprius corporũ, & alius incircumscriptè, nempè sine tali commensuratione, qui modus est proprius rerum spiritualium. Quamuis ergo rebus creatis, & increatis nõ possit assignari ratio cõis verè vniuoca essẽdi in loco, quia Deus propriè non est in loco, sed potius abusiuè, attamẽ omnibus creatis rebus corporeis, & incorporeis assignari potest, nempè continentia passiua, seu realis præsentia rei locatæ ad locum, à quo continetur, vt abstrahit à circumscriptiua, & definitiua, & talis vniuocatio probari potest iisdem rationibus, quibus probari solet passim vniuocatio quorũdam transcendentium, aliquam tñ analogiã cum huiusmodi vniuocatione mixtam nõ inficiamur, sed talem solùm, quæ non inferat æquiuocationem; sed adhuc iuuabit seq. quæst. ad peculiares modos essendi in loco rerũ corporalium, & spiritualium declarandos descendere.

QVÆSTIO V.

De peculiari modo essendi in loco rerum corporalium, & spiritualium.

65 QVamuis cõueniant omnes, quòd peculiaris modus rerum corporearum essendi in loco, vt à rebus incorporeis distinguitur, est esse in loco circumscriptiuè, quia esse in loco definitiuè, nempè ita hic, quòd non alibi, est vtrisque cõis, quatenus sunt entia creata, & limitata, vt dictum est in fine præced. quæstionis, adhuc tamen dissidium est, quomodo corpus cum suis partibus essentialibus, & accidẽtalibus dicatur esse in loco circũscriptiuè, an s. pro his omnibus sufficiat vnicũ Vbi totale, per quod compositum ipsum per se, & adæquatè ponatur in loco, cætera verò, quę in ipso reperiuntur, concomitanter, & per accidens, an potius partes eius essentiales, & accidentia in ipso existentia proprias habeant pręsẽtias distinctas a pręsentia totius. Vasq. 3. par. disp. 189. cap. 4 & 190. cap. 3. Ruuius 4. Phys. tract. de loco q. 5. Complut. q. 6. inquiunt, per vnum Vbi locari omnia, quæ sunt in eodem subiecto, atque adeò formas substantiales, & accidentia omnium corporum nõ esse in loco per se, sed per accidens, & ratione subiecti. Ex aduerso Suar. disp. 51. Met. sect. 5. Hurtad. disp. 14. Phys. sect. 4 Auersa quęst. 28.

quæst.28.sect.4.Amic.tract.20.q.5.dub.4.præter vbi totius multiplicant præsentias iuxta pluralitatem formarum, & accidentium realiter ab inuicem distinctorum, & vnicam sufficere pro omnibus, & singulis, omninò negant.

De substantijs etiam creatis spiritualibus, vt est Angelus, & anima rationalis, in eo conueniunt omnes, quòd sunt in loco definitè, & incircumscriptiuè; definitè quidem ratione suę limitationis, limitatio .n. entitatis arguit etiam limitationem in ordine ad locum, incircumscriptè verò, quia sunt in loco per præsentiam indiuisibilem, & sine commensuratione ad illũ rõne spiritualitatis, & si appropriato eis nomine alioqui cõi, modus essẽdi earũ in loco dici soleat definitiuus, quemadmodũ è contra modus essendi corporum absolutè dicitur circumscriptiuus, adhuc tñ dubium est, quomodo explicanda sit hęc indiuisibilis pręsentia substantiæ spiritualis in loco, & præsertim magnum dissidiũ est, in quo fundari debeat, an in eius substantia immediatè, vt Scot. docet loc. cit. cum suis, & S. Bon. 2. d. 2. par. 2. art. 2. q. 1. & omnibus Nominalibus ibidem, ac Neotericorum torrente, Suar disput. 51. Met. sect. 3. & 4. & lib. 4. de Angelis c. 2. Vasq. 1. par. disp. 188. cap. 7. Mallon in 2. d. 8. disp. 9. sect. 2. Pesant. 1. par. q. 52. art. 1. q. 2. Molin. ibid. disp. vn. memb. 5. Coninch. 3. par. ad q. 75. art. 4. dub. 1. Hurt. disp. 12. Met. sect. 6. Moris. disp. 5. Phys. q. 4. an potius in operatione vt D. Thom. 1. p. q. 52. art. 1. cum suis, qui contendunt Angelum esse in loco per operationem, aut veluti per rationem fundãdi præsentiam ad locum, aut potius veluti per ipsam rationem formalem essendi præsens iuxta varium Thomistarum explicandi modũ sẽtentiã S. Thomę. Et denique dubium est, in quo sensu substantia spiritualis locum determinatum habere dicatur.

ARTICVLVS I.

Explicatur modus essendi in loco rerum corporearum.

66 Dicimus 1. Vbi circumscriptiuum est ratio formalis essendi in loco circumscriptiuè, corporeitas verò ratio fundamentalis, si per Vbi circumscriptiuũ intelligatur illud, quod affert pręsentiam diuisibilem, & commensurationẽ totius corporis ad totum locum, & partiũ illius ad partes istius; quòd si per Vbi circumscriptiuum intelligatur id, quod vltra præsentiam diuisibilem affert etiam præsentiam impenetrabilem, ratio fundamẽtalis sic essẽdi in loco circumscriptiuè est sola quantitas. Concl pendet ex dictis q. 3. huius disp. & disp. 9. q. 1. art. 1. de Nat. quant. cùm .n. ex dictis supra quęst 3. necesse sit admittere modum Vbi realiter distinctum à rebus vbicatis, per quem formaliter, & intrinsecè res dicuntur esse in loco constitutæ, consequens est, vt id, per quod corpus formaliter dicitur esse in loco diuisibiliter, & circumscriptiuè aliud non sit, quàm modus Vbi circumscriptiuus, vt docet Scot. quol. 11. per totum. Et cum ex dictis q. 1. disp. 9. substantia materialis, sicut & quodlibet aliud accidens corporeum, adhuc sit diuisibilis in partes integrales seclusa quantitate, & quantitas illi solùm afferat impenetrabilitatem, vnde substantia corporea quantitate destituta adhuc in loco diuisibiliter remaneret, & circumscriptiuè per commensurationẽ partium ad partes loci ratione suæ magnitudinis, licèt penetrabiliter; hinc consequenter fit, quòd ratio fundamentalis essẽdi in loco circumscriptiuè in isto sensu non sit quantitas, sed corporeitas, vt docet Doct. quol. 11. art. 1. quæ in substantia materiali quantitatem pręcedit, & constituitur per pluralitatem partium integralium, ac entitatiuarum; ratio verò fundamentalis essendi in loco, nedum diuisibiliter, sed etiam impenetrabiliter sit sola quãtitas, in quo sẽsu loquitur Doct. 4 d. 10. q. 3. Neque contra hanc Conclus. aliæ rationes afferri solent præter allatas, & dilutas loc. cit.

67 Dicimus 2. etsi loquendo de Vbi circumscriptiuo præsentiam impenetrabilem afferente vnũ sufficiat Vbi, vt corpus, & eius partes essentiales, ac cœtera accidentia materialia, quæ in eo inueniũtur in vno loco compenetrata, simul dicantur vbicata, attamen loquendo de Vbi

circumscriptiuo, solam præsentiam diuisibilem afferente sine impenetrabilitate, nedum multiplicandum est pro earum rerum multiplicitate in ordine ad partes virtuales diuinæ substantiæ, aut ad spatium, sed etiam in ordine ad superficiem ambientem. Concl. deducitur ex superiùs dictis, & non solùm est contra Vasq. Ruuium, & alios asserentes, vnicum Vbi sufficere ad collocandum corpus cum suis partibus essentialibus, & accidētibus, sed etiam contra Suar. Hurtad. Amic. Auers. quamuis .n. hi omnes in eo conueniant, quòd loquendo de Vbi pro præsentia intrinseca, quam ipsi attendunt in ordine ad spatiū, nos autem in ordine ad certas partes virtuales diuinæ substantiæ vbique diffusæ, multiplicari debeat, pro rerum multiplicitate, quæ in corpore existentes simul compenetratæ reperiuntur in eodem loco, attamen loquēdo de Vbi pro præsentia extrinseca in ordine ad superficiem vnicum Vbi pro omnibus sufficere dicunt, quod sit per se primò compositi, per accidens verò cœterorum.

Concl. quòad 1. partem est cōis, & facilè probatur, quia in vnoquoque corpore vna sola quantitas reperitur, quæ omnes eius partes essentiales, & accidentia extendit, & impenetrabilia reddit ab alio corpore quanto, si .n. singulæ partes, & accidentia singulas haberent quātitates, non inter se compenetrata forēt, vel naturaliter daretur penetratio dimensionem, ergo sicut vna quantitas sufficit, vt corpus per se primò dicatur extensum quantitatiuè, & impenetrabiliter, cœtera verò concomitanter, & per se secundò, ita vnum Vbi circūscriptiuum in eo sensu sufficiet, per quod primariò quantitas, & secundariò cœtera locum occupent, sicut primò quantitas est impenetrabilis, & per impenetrabilitatem quātitatis cæteris communicatam alia redduntur impenetrabilia.

68 Quò autem ad 2. partem, quòd nimirum præsentia intrinseca multiplicari debeat pro multiplicitate formarum, & accidentium, quæ sunt in composito, cōis est Concl. Auctoribus 2. sententiæ, at non eodem modo probatur ab omnibus; namque Auersa probat, quia si corpus hìc existens replicetur à Deo in alio loco sine aliqua sua forma accidentali, quā hìc habet v.g. albedine, & deindè etiam albedinem ipsam replicet in corpore alibi existente, vtique in hac cōsequenti reduplicatione sola præsentia formæ in illo secundo loco fit, vnde, & ibi erit per suam distinctam præsentiam. Sed hæc ratio nō valet, quia cum corpus à Deo replicatur, necessariò consequenter replicari debet cum omnibus suis accidentibus, quę à loco abstrahunt ad euitandam contradictionem, vt patebit infra, vnde vel hæc ratio non valet, vel saltim alio modo confici debet, vt valeat. Amic. ea ratione probat, quia si aliquod accidēs de nouo producitur in subiecto, nō post dici fieri præsens eidem loco per Vbi ipsius quantitatis, quia modus nequit modificare, nisi rē quam afficit, cùm hæc modificatio in genere causæ formalis exerceatur, forma verò non communicat effectum formalem nisi subiecto, in quo est. Nec valet dicere, ait Amic. communicationem hāc fieri per concomitantiam plurium in eodem subiecto, nam albedo cum dulcedine reperitur in lacte, non idcircò dicitur dulcis, & modificatio pręsertim est communicatio facta per informationē rei à modo. Sed neque hac ratione benè fundatur, siquidem non solùm forma in subiectum, sed etiam subiectum in formā denominationem deriuare potest, nam non solùm quantitatem dicimus albam, sed etiam albedinem quantam, modo iam explicato disp. 3. q. 5. art. 2. num. 37.

69 Ea igitur præsertim ratione quò ad hanc partem probanda est Conclusio, quia conseruari potest quantitas per se cum eodem suo Vbi ablata substantia, & è contra substantia sine quātitate modo adhuc extenso, & diuisibili ob suam extēsionem entitatiuam, & eodem modo etiā conseruari potest albedo ablata substātia, & quantitate, signum euidentissimū, singula quæque horum singulas habere præsentias. Et confirmari potest ex mysterio Eucharistiæ, vbi credimus accidentia remanere cū eadem præsentia ad spatium, quam prius habebant, quando erāt in su-

in subiecto, ergo cùm ex vi consecrationis nulla fiat in eis variatio quoàd locũ, & præsentiam in loco, fatẽdum est, quòd antea non erant in loco per præsentiam subiecti, per quod refellitur, quod aiunt aliqui, in præfato casu vtique quãtitatem manere in eodem loco, quo anteà, sed nõ per illud ipsum Vbi, quo anteà erat in illo, sed per aliud à Deo de nouo producẽdum; nõ enim ità accidit in Eucharistia, etsi hoc contingeret, adhuc haberemus intentum, sicut enim tũc esset in loco per proprium Vbi, ità & anteà propriũ Vbi sibi vindicabat. Quæ ratio valet etiam ad probandam tertiam conclus. partem, nimirum multiplicari quoque debere præsentias extrinsecas in ordine ad superficiem ambientem iuxta multiplicitatem rerum, & formarum, quæ in subiecto reperiuntur realiter distinctæ, vt discurrenti patebit.

Contra hanc Concl. arguunt Vasq. & Ruuius cit. illis debetur distincta per se præsentia, quæ mouentur localiter per se, quia Vbi est terminus motus, sed partes essentiales, & accidentia compositi non mouentur per se, sed per accidẽs 5. Phys. cap. 1. & 2. Top. cap. 3. ergo neque habebunt Vbi per se, sed per accidens locabũtur per locationem, & Vbi totius, vt ipse etiam Scot. innuat 2. d. 2. q. 6. E. Tũ deinde si Vbi in corpore ita multiplicarentur, iam corpus, dum localiter mouetur, nõ vno motu moueretur, sed tot, quot sũt eius partes. Demum præsentia fundatur in esse rei, & iuxta modum essendi singulis rebus debetur præsentia in loco, ergo cùm partes, & accidentia compositi non habeant esse per se, sed sint aliquid compositi, sufficit sola præsentia compositi, quæ illud per se constituat in loco prẹsẽs, cætera verò per accidens.

70 Resp. ad 1. dum Arist. & Scot. & etiam cõis loquendi modus significant partes, & accidẽtia moueri per accidens, & per accidens locari. i. per motum, & locationem totius, & non per se, intendunt solùm excludere motum, & locationem per se perseitate totali, seu tertij modi, qui est modus per se essendi. i. solitariè subsistendi, quia hoc modo solum suppositum, cuius sunt partes, & accidentia, per se moueri, & locari dicitur, non tñ per accidens moueri dicuntur, & locari, eo quia non recipiant in se intrinsecè motum, & terminum motus, sic. n. per se mouentur non minus, quàm totum, & subiectum ita colligitur ex Scot. 4. d. 10. q. 6. D. Ad 2. dicimus, quòd sicut in composito sunt plures partiales entitates, ex quibus vnum totum coalescit, ita motus totius suppositi tot motus quasi partiales includit, qui terminantur ad plura Vbi partialia, ex quibus coalescit vnũ Vbi vnitate integritatis, & aggregationis, per quòd suppositum dicitur esse in vno loco, & vno motu ad vnum locum moueri. Ad 3. ex eo, quòd partes, & accidentia non habeãt esse per se perseitate tertij modi, solùm sequitur, quòd per se non moueantur & vbicentur tali perseitate, adhuc tñ mouẽtur, & vbicantur perseitate intrinseca.

Deinde obijciunt Complut. quia tàm partes essentiales, quàm accidentia, quæ sunt in composito, omnia sunt quanta per quantitatẽ totius, ergo etiam omnia sunt in loco circũscriptiuè per Vbi totius, quia sola quantitas est ratio fundãdi talem prẹsentiam. Resp. concedendo totum, concludit. n. argumentum, quòd sufficit vnũ Vbi circumscriptiuum pro omnibus, accipiẽdo Vbi circũscriptiuum pro Vbi quãtitatiuo impenetrabilitatem afferente.

71 Dicimus 3. omne corpus circũscriptiuè locatum est necessariò situatum, ita vt circumscriptio sine Situ nequeat intelligi; Hæc concl. ab omnibus recipitur, & facilè Prob. quia esse in loco circumscriptiuè est esse in loco dimentiuè, ita vt totum locatũ toti loco correspondeat, & partes locati partibus loci, at situs aliud non est, quàm prædictus ordo partium locati ad certas partes loci, ergo corpus circumscriptiuè locatum debet esse quoque situatum, Prob. minor, quia vt dictũ est in Log. disp. 8. q. 12. art. 2. iuxta communem loquendi modum in schola nostra hoc differt situs ab Vbi, vt colligitur ex Scot. 4. d. 10. q. 1. sub M. quod Vbi resultat, (loquendo de passiuo) in re locata ex habitudine ad totum locum, situs verò ex habitudine partium rei locatæ ad deter-

terminatas partes loci, vt etiam ex ipsa definitione situs, quam tradit auctor sex principiorum manifestè deducitur, dum ait, positionem esse quendã partium, &c. Ex quo etiam infertur, inuariato Vbi posse mutari situm ità sumptum, vt quando vinum in vase agitatur, manet semper totum vinum intra eandem superficiem cõcauam vasis, atque in eodem loco, singulæ tñ partes vini respondent vicissim diuersis partibus eiusdem superficiei, & loci, vnde in alio sensu hic accipitur situs, quàm accipitur quæst. 1. huius disput. ab illis auctoribus, qui situm ponebant locũ, nam ipsi pro situ intelligebant determinatum ordinem, quem habent omnia locata ad centrum, & polos.

Sed præter ea, quę dicta sunt de situ in Log. qui est proprius corporum, adhuc addẽdũ est, quòd sicut duplex datur Vbi circumscriptiuum, vnum, quod affert solam præsentiam diuisibilem, cuius fundamentum est corporeitas, & materialitas rei, & conuenit omnibus corporis etiã seclusa quãtitate, quia adhuc ratione materialis extensionis eorum implicat suaptè natura esse tota in toto, & tota in qualibet parte loci. Alterum, quod vltra diuisibilitatem præsentiæ affert quoque impenetrabilitatem, & tale habetur per solam quantitatem, quæ constituit corpora in loco occupatiuè, & impenetrabiliter: consequenter etiam duplex situs erit distinguendus, alter correspondens Vbi circumscriptiuo primi generis, quem prę cisè habeant corpora ratione suæ materialitatis, alter correspondens Vbi circũscriptiuo secundi generis, quem præcisè corpora habeant ratione quantitatis. Situs corporeus erit ordo partium corporis contenti ad determinatas partes loci sine penetrationis repugnantia vnius partis cum alia, situs verò quantitatiuus erit ordo partium corporis quanti ad determinatas partes loci cũ actuali impenetratione, ità vt repugnet, corpus esse ità situatum, & vnam partem cõpenetrari cũ alia, quæ omnia sequuntur ex illo principio, quòd substantia materialis sit diuisibilis seclusa quantitate in partes entitatiuas, & integrales, & quòd ratione suæ materialitatis adhuc quãtitate seclusa foret in loco diuisibiliter; quæ omnia fusè, & solidè probata sunt disp. 9. q. 1. art. 1. & 2. ex quo etiam principio facilè soluẽtur quæcunque contra hanc Concl. obijci possent. vide disp. cit. Log. vbi duplicem viam docuimus constituendi prędicamentum Situs.

ARTICVLVS II.

Explicatur modus essendi in loco rerum spiritualium.

72 Dicimus 1. quòd substantia spiritualis, vt Angelus, & anima, est in loco fundamentaliter non per suã operationem, sed per suam substantiam, inquantũ est natura limitata actualiter existens: ità Scot. in 2. d. 2. q. 6. & sequuntur auctores omnes sup. cit. & præter auctoritates Damasc. Nazian. & Aug quas Doct. pro se refert, Prob. euidentissimis rationibus. Primò, quãdo Thomistę aiũt, Angelos esse in loco per operationem, vel intelligunt de operatione transeunte, qualis est motio, quã circa corpora exercent, vel de immanenti, qualis est intellectio, & volitio; Non primum. Tum quia operatio transiens non potest esse ratio alicui, cur sit alicubi, Sol. n. nõ est in terra sm̃ substantiam, licèt in ea operetur. Tum quia ratio essendi in loco debet esse in re locata. vt patet de quantitate respectu corporum, sed operatio transiens nõ est in Angelo, sed in corpore moto. Tum quia Angeli, & animæ beatæ sunt in Cœlo Empireo, circa quod nullã habent operationem transeuntem, non. n. mouent illud. Tũ quia Angelus motor alicuius orbis habet totum illud Cœlum pro mobili sibi adæquato, & in toto Cœlo operatur, & tamen non est in toto Cœlo, tunc. n. simul esset in Oriente, & Occidente. Tũ quia qñ aliquid est in loco per aliud, eodem modo est in loco, sicut illud, vt quia corpus est in loco per quantitatem fundamentaliter, sicut quantitas est in loco commensuratiuè, ità, & corpus, at operatio transiens Angeli est commensuratiuè in loco, cùm sit materialis, ergo etiam & Angelus ipse. Tum denique quia in sententen-

tẽtia præsertim D. Thomæ præsentia entitatis agẽtis est cõditio prȩuia ad actionem, non è contra, vndè 1. par. q. 8. art. 1. probat, Deum ex operatione esse vbique sm̃ substãtiam; ita arguit Doctor loc. cit. & Baliol. ibid. q. 3. art. 3.

73 Neque sm̃; Tum quia operatio immanẽs ita abstrahit a loco, sicut ipsamet Angeli substantia, respicit enim locũ intentionaliter solùm, sicut cætera obiecta; q̃ si dicatur, actionẽ immanẽtem, qua solum intentionaliter attingitur corpus, abstrahere à loco, sicut essentia, non verò actionem, qua vult Angelus applicare virtutem suam executiuam, seu motiuam ad producendum aliquem effectum externum circa corpus aliquod; nam operatio immanens in hoc sensu, quæ est virtualiter transiens, non solum non abstrahit à loco, verùm constituit Angelum formaliter in loco, vt explicat Caiet. 1. p. q. 52. art. 1. Cõtrà, tum quia si Diabolus aliquã talem volitionem haberet circa Cœlum, statim esset in Cœlo. Tum quia contingere potest, quod circa aliquod corpus habeat talem actionem immanentem, quam vocant Thomistæ applicationem virtutis, atque adeò virtualiter transeuntem, & tñ non sit in eo corpore vt in loco, Probatur assumptum, nam Danielis 10. Angelus missus à Deo, vt populum liberaret à captiuitate Babylonica, volebat in Persidem ire ad populum liberandum; vnde circa illam Prouinciam habebat applicationem virtutis, & tñ ibi non erat, quia resistebat ei Princeps Regni Persarum, .i. Angelus illius Prouinciȩ custos; & Marci cap. 5. legitur, quòd Christus liberare volens obsessum à spiritibus immundis, deprecabatur ab eis, vt eos sineret intrare in gregem porcorum ibi vicinum, vndè dicebãt *Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus*, ex quibus verbis colligitur, spiritus illos habuisse virtutem applicatam circa porcos, in quibus tamẽ adhuc non erant tanquam in loco, ergo falsum est, Angelos esse in loco per applicationem virtutis in hoc sensu; Denique ridiculum videtur, vt ait Baliol. Angelum ponere naturæ malanconicæ, ita vt oporteat semper ipsum esse occupatum in cogitando, vt sit in aliquo loco.

74 Secundò siuè dicatur Angelus esse in loco per operationem immanentem, siuè transeuntem, certum est, posse Angelum à quacũque tali cessare, vel ob suã libertatem, vel ob denegatum à Deo cõcursum, & tñ adhuc substantia eius indistans remaneret ab eo loco, vbi priùs operabatur. Detur .n. casus, quòd priùs operaretur in hoc gymnasio attigẽdo aerem, vel applicando virtutem suam ad hũc effectum externum, cesset deinde ab hac operatione inchoata, & etiam ab omni alia actione, vel ob libertatem suam, vel ob denegatum Dei concursum ad omnẽ actionem, vtique hac hypothesi data manebit Angelus in hac schola, quia sine actione non potest hinc discedere, ergo sine vlla operatione erit in loco. Si dicatur, tunc non esse hic, nec alibi, sed nullibi. Contrà, Angelus ille per solam denegationem concursus Dei ad eius actiones non est annihilatus à Deo, & Deus videt illum esse in vniuerso, videt etiam illum non esse Romȩ, Parisijs, nec in aliqua alia parte vniuersi, sed tm̃ in hac schola, ergo Angelus in tali casu adhuc remanet alicubi. Si dicatur, eo casu non fore in hac schola actu, sed aptitudine. Contrà, actu est indistans ab hac schola, & actu videtur à Deo, & alio Angelo non distare ab ea, ergo actu est in ea. Si dicatur, tũc fore in hac schola vt in loco fundamentaliter, non formaliter. Contrà, rem esse formaliter alicubi est, esse ab eo loco indistantem, & qui tenent, Angelum esse in loco per operationem, ideò hoc asserũt, quia volunt, Angelum per operationem fieri indistãtem a loco, in quo dicitur esse. Si dicatur, remanere in hac schola tanquam in spatio, nõ tanquam in loco. Cõtrà, remanet in hac schola sicut in spatio pleno, ergo tanquam in loco, nam spatiũ plenum habet rationem loci. Si denique dicatur, talem essendi modũ in loco posse Angelo competere per potẽtiam Dei absolutam, sed sm̃ cõem naturæ cursum, & ex natura rei esse in loco per operationem. Contrà, tum quia ex hoc, quòd seclusa operatione quacunque potest adhuc Angelus remanere in loco per suam

substantiam immediatè, debemus arguere absolutè ipsum esse in loco per suam substantiam, non per operationem; tum quia ex natura rei pôt Angelus pro sua libertate desistere ab operatione circa quamcunque creaturam corpoream, saltim pro aliquo instanti, & se totum occupare circa spiritualia, & adhuc pro eo instanti esset alicubi, ergo etiam ex natura rei potest illi competere talis modus essendi in loco.

75 Tertiò Prob. quòd ipsamet substantia Angeli possit immediatè fundare presentiam localem, quia entitatiua presentia vnius rei ad aliam connotans negationem distantiæ vnius ab alio admitti debet, cùm Deus ratione suæ immensitatis dicatur sic intimè præsens cũctis rebus, & anima præsens corpori in puncto separationis, cum ipsum primò non informat, ergo non implicat, Angelum per suam substantia immediatè similiter fundare entitatiuam præsentiam ad aliquod corpus, quod respectu eius habeat rationem loci, vel continẽtis, & certè quando dicimus, Angelum sm̃ substantiam esse hic, & non alibi, aliud significare nõ prætendimus, quàm præfatam entitatiuam præsentiam sine locali circumscriptione. Confir. quia res materialis est, in loco per suam substãtiam, itaut si Deus ab ea quãtitatem auferret, non propterea desineret esse in eodem loco, ergo, & res spiritualis poterit esse præsens per substantiam, & absolutè sic debebit dici presens, & in loco indistans.

Turrianus op. 9. disp. 1. dub. 2. ait, non esse idem, rem esse alicubi præsentem, & esse in loco reali, primum .n. solùm dicit rem esse præsentem alicui spatio loci, sicut per durationem intrinsecam dicitur res coexistere spatio durationis, at esse in loco reali præter præsentiam rei respectu spatij addit contactum aliquem, & proportionem cum loco reali, .s. corporeo. Hinc postea seq. dub. præsertim 5. ait Angelum posse vtique esse alicubi, .i. ab aliquo spatio indistantem per solam exhibitionem suæ entitatis, & ad hoc nihil prorsus conferre actualem operationem, idque sufficienter demonstrari per argumenta Scoti, Addit tñ, necessariam esse operationem transeuntẽ, vt dicatur Angelus esse in loco reali per virtualem contactum cum analogia ad locum corporũ, ex quo desumpta est denominatio existendi Angelum in loco, nullus .n. alius contactus potest esse inter Angelum, & locum realem, & in hoc sensu explicat Sanctum Thomam.

76 Verùm licèt doctrina, quam tradit dub. 2. quod aliud est, rem esse alicubi præsentialiter, & aliud esse alicubi tãquã in loco reali, verissima sit, quia spatium re vera exercere nequit munera loci, tñ quod postea inquit in progressu, rẽ posse dici alicubi præsentialiter ratione spatij præcisè, a quo est indistans, non est probabile, quia spatium cùm nihil prorsus sit, sicut hac ratione non potest rem verè denominare localiter vbicatã, ita neque præsentialiter, quia purum nihil non potest terminare veram, realem, & positiuam præsentiam, per quam res dicitur esse hic, & non alibi. Deinde falsum est etiam nõ posse inter locum realem, & Angelum intercedere nisi contactum virtualem, & hunc fieri non posse, nisi media actione transeunti, & corporea, vtrunque .n. falsum est, quia præter contactum mathematicum in quantitatibus fundatum, & virtualem in actionibus, debet etiam admitti alter contactus, qui dicitur entitatiuus, consistens in immediata vnione, vel intima præsentia vnius rei ad aliam, quo genere contactus dicitur Deus ab vnoquoque nostrum indistans; quin etiam contactus ipse virtualis fieri potest sine actione, si immediata vnio fieret per virtutẽ sumptam in actu primo, qualis est essentia, & substantia Angeli, nam talis etiam cõtactus dici potest virtualis, sicut ipsa substantia Angeli dicitur quantitas virtutis.

Contra hanc Concl. instant Thomistæ, primò, in substantia corporea sola quantitas molis est ratio fundamentalis essendi in loco, itaut si quantitas auferatur, substantia materialis in punctum cõfluit, ergo & in spirituali sola quantitas virtutis, quæ est operatio transiẽs, vel applicatio virtutis, ad operandum, est ratio funda-

fundamentalis esſendi in loco definitiuè. Confir. res in vno loco exiſtens diſtat ab alia, quæ in alio reperitur, ſed ſubſtantia ſpiritualis ratione ſui non poteſt diſtare, quia hæc diſtantia conuenit rebus ratione quantitatis, & corporeæ molis, ergo ſubſtantia ſpiritualis ſe ipſa eſse nequit in loco, ſed per operationem tranſeũtem, vel aliquam vnionem ad corpus, ratione cuius diſtare dicatur.

77 Reſp. neg. aſsumptum, ſubſtantia .n. corporea immediatè ſuſcipere poteſt præſentiam circumſcriptiuam, vel certè definitiuam, & per quantitatem ſolùm conſtituitur in loco impenetrabiliter, vnde argumentum retorqueri poteſt; quod ſi aſsumptum admitteretur, tunc negari deberet, quòd in Angelo quantitas virtutis ſit operatio, vel applicatio ad illã, erit .n. eius eſsentia in tali gradu perfecta, qua ratione dici ſolet quãtitas perfectionis, & virtutis. Ad Confir. neg minor, ſecluſo .n. omni corpore, adhuc vnus Angelus poteſt ab alio diſtare, non ratione extenſionis, vel quantitatis, ſed ratione præſentiæ, per quam conſtituitur præſens determinatæ parti ſpatij. vel potius certæ parti virtuali diuinæ ſubſtantiæ, vnde neceſsariò diſtat ab alia parte ſpatij, vel diuinæ ſubſtantiæ, & conſequẽter à re, quæ illi præſens exiſtit.

Secundò ex noſtra ſententia ſequitur, Angelum ſemper eſse debere in æquali loco, quia eſt in loco ratione ſubſtantiæ, quæ ſemper eſt eadem, & inuariabilis, ſicut à ſimili; ideò corpus ſemper occupat æquale ſpatium, quia ratio occupandi eſt quantitas, quæ niſi varietur per rarefactionem, & condenſationem, ſemper locat in æquali loco.

78 Reſp. neg Sequelam, ſubſtantia .n. eſt ratio tñ fundamentalis, cur abſolutè debeatur Angelo præſentia, & eius limitatio cur debeatur ei determinatus locus, vel ſpatium verſus maximum, at formaliter eſt in loco per præſentiã proximè cauſatam à virtute eius motiua ab imperio ſuæ voluntatis applicata, quare talis, vel talis præſentia, tanta, vel tanta pendet à voluntate Angeli, & in hoc differt ſubſtãtia ſpiritualis à corporea, quia licèt in vtraque ſit determinata capacitas tãti loci, tñ hęc capacitas immediatè ſubditur voluntati Angelicæ quò ad occupationem tanti, vel tanti loci intra propriam ſphæram, quod de quantitate dici non poteſt ratione ſuæ extenſionis, quæ neceſsariò occupat quicquid poteſt, vt fuſiùs infra.

Sed dices, ergo ſi per imperium volũtatis ſuæ virtutem motiuam applicantis eſt Angelus in hoc, vel illo loco tanto, vel tanto, iam eſt in loco per applicationem virtutis. Reſp. per talem applicationem Angelum cõſtitui in loco ſolùm effectiuè, non autem tanquam per rationem eſſendi in loco formalen, vel fundamentalem, in quo ſenſu eſt quæſtio. Sed iterum dices, ergo poterit Angelus ab omni vbi abſolui, quia præſentia ponitur pendere efficienter à ſua voluntate. Reſp. poſse abſolui ab omni vbi locali, ſi v.g ſe extra mundum conferat, ſed non ab omni vbi præſentiali ratione ſuperiùs allata q. 4. art. 1. in fine, & certè non ritè infertur conſequentia, quia licèt ſit in Angeli poteſtate producere hanc, vel illam pręſentiam, maiorem, vel minorem, nõ inde ſequitur, ab omni poſse abſolui propter exigentiam ſubſtantiæ Angeli actualiter exiſtentis, ſicut Deus in corpore extenſo poteſt hanc. vel illam producere præſentiam, non tñ ſine omni conſeruare, ſi maneat corpus locabile cum extenſione.

79 Tertiò per articulum quendam Pariſienſem ſubſtantia non eſt ratio eſſendi in loco definitiuè, ergo erit aliqua operatio, & modus ſubſtantiæ ſuperadditus. Reſp. gratis concedendo, ſubſtantiam vt ſic non eſſe rationem nec formalem, nec fundamentalem eſsendi in loco definitiuè, quia tunc etiam diuinæ ſubſtantiæ locus præſcribi deberet, ſed ratio ſic eſsendi in loco eſt ſubſtantia in quantùm limitata. Contrà objicies; tum quia limitatio æquiuocè dicitur de eſsẽtiali, & locali, determinatione; tum quia vltra ſubſtantiam limitatam non addit, niſi negationem perfectioris entitatis, ſeu infinitatis, negatio autem non poteſt eſſe fundamentum relationis realis, qualis eſt præſentia definitiua. Reſp. dato etiam,

quòd æquiuocè diceretur limitatio de essentiali, & locali determinatione, non tñ sequitur, quod ex illa ritè inferri nequeat ista, sicut è contra in Deo ex infinitate entitatis ritè infertur vbiquitas; neque finitas, quæ est modus entis finiti, dicit puram negationem, licèt per negationem explicari soleat, sed vltra negationẽ aliquod positiuum inuoluit, ratione cuius necessariò inest creaturæ omnis talis negatio, negatio .n. est in subiecto per aliquid positiuum, vt docet Doctor 3. dist. 1. q. 1. sicut è contra infinitas in Deo ponit etiam quid positiuum, licèt per negationem limitis, & termini soleat explicari. Quod si etiam solam negationẽ diceret, non propterea respectus fundaretur in negatione, quia tunc ly *inquantùm* sumeretur specificatiuè, non reduplicatiuè; vel limitatio sumeretur fundamentaliter, non formaliter, vt sensus sit, presentiam definitiuam fundari in substantia, quæ est finita, & limitata.

80 Quartò vt aliquid sit in alio tanquam in loco, necesse est, vt illud tangat ex 4. Phys. sed ex Philosopho duplex tm̃ habetur contactus, mathematicus .s. & virtualis, ergo cùm Angelus nequeat locum attingere primo contactu, qui fit solùm per quantitatem molis, attinget altero, qui fit media operatione, Prob. minor, quia 6. & 7. Phys. solùm mentionem facit de contactu, qui fit media quantitate, & media actione, & passione. Resp. maiorem propriè esse veram de eo quod est in loco dimensiuè, de his. n. loquitur ibi Arist. in alijs autem sufficit immediata vnio vnius ad aliud, ita vt inter vtrunque nullum interijciatur spatiũ, quæ vnio potest etiam dici cõtactus, quamuis propriè hìc sit inter corpora, & falsum est præter cõtactum mathematicum, & virtualẽ non dari alium, .s. entitatiuum per prefatam immediatam vnionem explicatum, neque Philosoph. hunc negauit locis cit. sed tantum illos retulit, qui suo sufficiebant instituto; vel in contactu per quantitatem sub intellexit etiam vnionẽ per essentiam, quæ dicitur quantitas perfectionis, & virtutis, & per hanc quantitatem virtutis substãtia spiritualis est in loco, sicut corpus per quãtitatem molis.

Quintò. motus localis terminatur ad formam priorem relatione, cũ nequeat relatio esse noua sine nouitate absoluti in extremis, ergo dum Angelus acquirit localem præsentiam, quę est relatio, necessariò per motum acquirit priùs quid absolutum, ratione cuius fundat relationem præsentiæ, ergo substantia Angeli nuda non est fundamentum præsentiæ localis, sed debet esse operans, vel alio modo absoluto superinduta. Accedit, quod si substantia nuda esset ratio fundamẽtalis essendi in loco, Angelus semper necessariò maneret in eo loco, quia manente fundamento eodem, & termino eodem, manet eadem relatio, ergo substantię Angeli debet modus absolutus superaddi in eius potestate constitutus, ad cuius mutationem possit mutare locum.

Resp. valere assumptum de relatione intrinsecus adueniente, vt ait Scot. quol. 11. non extrinsecus, vt est præsentia localis; et si forma absoluta solùm esset aptus terminus motus, non ideò deberemus addere substantiæ Angeli modum absolutũ ab vbi distinctum, qui sit illi ratio essendi in loco, sed dicere deberemus, talem formã absolutam esse ipsummet vbi, per quod formaliter res constituitur hìc, vel ibi ob relationem transcendentalem, quã includit ad hoc, vel illud spatium determinatum, vt passim dicunt recentiores, solo Vasq. excepto, qui preter vbi, hunc modũ absolutum inuenit. Ad Confir. eodem modo dicendum, quòd valet antecedens de relatione intrinsecus adueniente, quæ nõ põt habere propriam nouitatẽ.

81 Dicimus 2. Ratio formalis, per quam substantia spiritualis constituitur in loco, est forma relatiua sibi intrinseca, quæ dicitur Vbi incircumscriptiuum, seu definitiuum, quod quidem non est vnũ, & indiuisibile ad totum locum, & omnes illius partes indiuisibiliter terminatum, sed sunt tot præsentiæ partiales, quot sũt partes proportionales ipsius loci, indiuisibiles quidem ex parte subiecti, diuisibiles tñ ex parte termini iuxta diuisibilitatem earum partium. Colligitur ex Scot. loc. sæp. cit. & in primis quòd Angelus nec

in loco per præsentiam sibi inhærentem, & non per solam simultatem cum loco, probatum manet ex dictis q. 3. art. 1. vbi ostendimus, præter locum, & rem locatã debere etiam admitti modum, qui dicitur Vbi, quo formaliter res cõstituitur in loco iuxta suam conditionem.

Quòd autem Vbi, quo Angelus constituitur in loco, non sit vnicum, & indiuisibile in ordine ad totum locum, & singulas eius partes, sed multiplex iuxta earum multiplicitatem, & etiam extrinsecè diuisibile iuxta earũ diuisibilitate, Prob. quia si esset vnicum Vbi, & indiuisibile, quo totus Angelus esset in loco bipalmari, & totus in qualibet parte, casu quo desereret palmũ, & in alio tm̃ remaneret, nõ tm̃ amisisset præsentiam illius palmi, sed etiam istius, nam per eandẽ numero pręsentiam indiuisibilem fuisset vtrique præsens, sed consequens est falsum, quia nunquam cessauit Angelus esse præsens huic palmo, & si cessauerit esse pręsens illi, ergo nunquam interrupta fuit præsentia ad hunc palmum, & consequenter præsentia hæc est diuersa ab ea, qua cõstituitur pręsens alteri palmo, quia hæc pręsentia manet illa destructa.

82 Deindè potest probari à simili de vnione animæ ad corpus, non. n. est vnica vnio, qua anima indiuisibiliter vnitur corpori, & singulis eius partibus, sed tot sũt vniones animæ, quot partes corporis proportionales, ergo ita dicendum in proposito; probatur assumptum, quia si tm̃ esset vnica vnio, tunc per scissionem cuiuscunque minimæ partis corporis integra vnio animæ, & corporis destrueretur, atque ita mors sequeretur; quod absurdum vitatur, si ponamus plures vniones, & has etiã diuisibiles, non quidem subiectiuè, sed ex parte terminorum, ea. n. ratione, qua sunt indiuisibiles ex parte subiecti, sunt singulæ in toto subiecto, atque ita totam animam ponunt in singulis partibus corporis, ea verò ratione, qua sunt plures, & ex parte termini diuisibiles, sequitur, quòd remanet vnio, qua anima informat caput, etiamsi destruatur vnio, qua manum informabat, sic igitur à pari est in proposito dicendum.

Demum probari potest ab opposito, quia corpus Christi dum in puncto specierum existit indiuisibiliter, & totũ, hoc vtique non habet per vnicam præsentiã, & indiuisibilem ex parte subiecti; tũ quia implicat in subiecto diuisibili, quale est corpus Christi, accidens spirituale, & indiuisibile recipi, tum quia præsẽtia vnius partis non potest constituere formaliter aliã præsentem, sed tm̃ illam, quam afficit, quia hic effectus fit in genere causæ formalis, sed hoc habet per plures præsẽtias, & quidem diuisibiles ex parte subiecti, constituitur tñ per eas indiuisibiliter in puncto specierum, quia sunt ad terminum indiuisibilem, ergo ex opposito licèt Angelus sit indiuisibilis, quia tñ locus est diuisibilis, poterit per plures præsentias subiectiuè indiuisibiles constitui in loco diuisibili.

83 Contra hanc Concl. obijcitur 1. anima, quamuis sit vna, & indiuisibilis, ratione tñ suæ spiritualitatis potest esse vnita diuersis partibus materiæ, & Angelus diuersis partibus loci ob eandem rationem, ergo etiã vnio vtriusque ad corpus, & locum ratione spiritualitatis poterit respicere diuersas partes corporis, & loci, etiamsi vnica sit, & indiuisibilis. Cõfir. quia Angelus, & anima dicuntur coexistere simul pluribus loci partibus, aut corporis, quia substantia animæ, & Angeli, quatenus eadẽ numero replicatur per omnes partes corporis, & loci, ergo eodem modo dicere possumus, cum his substantijs simul replicari eũdem numero respectum ad omnes partes corporis, & loci. Denique in corporibus etiamsi admittãtur tot præsentiæ in partibus locati, quot sunt partes loci, adhuc tñ admittitur etiã totalis quædam præsentia totius corporis ad totum locum, ergo pariter in proposito negare non debemus totalem præsentiam, qua Angelus dicatur totus, & totaliter in loco adæquato, nam per singulos partiales erit vtique totus in toto loco, non tamen totaliter.

Resp. neg. paritatẽ. Angelus n. & anima sunt res absolutę, at præsentia, & vnio sunt respectus, quæ proinde multiplicari debent ad multiplicationem extremorũ,

& ex eorũ variatione variari, cũ n ab eis essentialiter pendeat. Ad Confir. similiter dicatur, etiam admisso illo cõi modo ponendi substantias spirituales in loco, & animam in corpore, quem nos negamus. Ad 3. negatur paritas, quia .n. corpus habet pluralitatem partium integralium, necessariò distinguendus est respectus totius corporis ad totum locum, & partium ad partes loci, quia experientia constat mutari præsentiam partium, & non præsentiam totius, vt constat de aqua agitata in vase; immo hac de causa respectus isti intantùm distinguuntur, vt diuersa prædicaméta ponantur constituere iuxtà cõmunem Scotist. pręsentia enim totalis dicitur Vbi, partialis Situs; hæc autem ratio non vrget de spiritibus, vt discurrenti patet, qua etiam ratione non est necesse distinguere simpliciter respectum, quo Angelus dicitur esse alicubi totus, & totaliter ab eo, quo dicitur esse totus, & non totaliter, sed tñ sm̃ quid & quasi per extr nsecã denominationẽ, vnde eodem respectu, quo dicebatur totus, sed non totaliter in semipalmo, dum palmum occupabat, dicitur deinceps totus, & totaliter esse ex eo solum, quòd cessat esse præsens alteri semipalmo.

84 Dicimus 3. Substantia spiritualis habet locum determinatum quò ad magnitudinem, non tñ quò ad paruitatem, quia semper esse potest in minori quocũque assignato, immo esse potest in pũcto, licèt non propriè, vt in loco. Concl. quò ad 1. partem est Scot. cit. & est cõis contra Durandum, quia sicut solus Deus est immensus, ita ipse solus non est, quò ad locum determinatus, vnde sicut ex infinitate Dei rectè infertur immẽsitas, ita ex limitatione Angeli, vel animę debet inferri limitatio eorum quò ad locum. Accedit, quòd Angeli verè localiter mouentur, ergo habent locum determinatũ. Nec valet dicere, Angelũ esse in loco per imperium suæ voluntatis, & quòd, ideò sicut liberè se applicat tali, & tanto loco, ita maiori, & majori in infinitum. Nam substantia Angeli subditur imperio voluntatis eius, non quò ad esse in loco absolutè, sed quò ad esse in tali, vel tãto loco intra terminũ eius limitatę naturæ pręfixũ.

Quò ad alteram partem tametsi Scotistæ cõiter Doct. citent in oppositũ ob illas duas rationes, quas affert pro determinatione loci angelici versus paruitatẽ, nobis tñ re vera libertatem fecit Doct. in hanc, vel illam partem declinandi, sicut & de existentia Angeli in puncto, quia de hac loci angelici determinatione quò ad paruitatem in tota illa quæst. semper disputatiuè procedit, & dubitatiuè loquitur, vt ex ipso contextu liquet, & rationes illas pro determinatione loci angelici versùs paruitatem affert vt probabiles, nõ autem vt necessarias, quod præsertim ex eo colligi potest, quia rationes illæ, præcipuè prima in maxima Euclidis fundata vrgeri potest, & retorqueri, nedum oppugnando determinationem versùs paruitatem, sed etiam versùs magnitudinem, vt mox patebit.

85. Prob. itaq. Concl. quò ad hanc partem, quia licèt Angeli substantia necessariò exigat aliquod Vbi vagè, nullum tñ determinatè, neque determinatæ extensionis versùs minimũ, quia capacitas tãti vel tãti Vbi intra sphærã adęquati loci immediatè subditur voluntati Angeli, cùm igitur sit in tali, & tanto loco per suam substãtiam liberè applicatam intra limites adæquati loci poterit ad eius libitum semper in minori, & minori parte loci se constituere; qua etiam ratione probatur se posse etiam in puncto constituere; licèt non tanquam in loco propriè, quia locus est quantus, & diuisibilis.

Quòd autem substantia Angeli, vt est ratio essendi in loco, subdatur voluntati eius quò ad diffusionem tanti, vel tanti loci intra propriam sphæram, probatur ex differentia, quæ est inter homines, & Angelos, quia .n. homo liber est, est in eius potestate se cõstituere in tali, vel tali loco, sed quia est corporeus, & quantus, non est in eius potestate se constituere in tanto, vel tanto, quia corpus eius necessariò extenditur in loco sm̃ totã quãtitatem suam, cuius partes non possunt se penetrare ad libitum hominis; Angelus autem est liber, & incorporeus, & ideò remanet in eius potestate, vt se constituat in

in tali, vel tali loco, tanto, vel tanto intra propriam sphęram. Accedit, quòd Beati, eò quia habent dotem subtilitatis, imperium habent supra corpus suum, vt nō solùm possit cętera penetrare, sed etiā partes eius ad se inuicem, cùm omnes hanc dotē participent; qua ratione posset Beatus se ad minorem locū restringere, quā eius naturalis quātitas postulet. Denique idē spiritus occupat modò corpus viri, modò pueri. Nec valet responsio Bassol. 2. dist. 2. q. 4. quòd cum obsidet puerum, occupat etiam partem aeris circunstantē necessariam ad latitudinem sphæræ localis eius. Nam hoc videtur cōtra praxim quotidianam exorcistarum, qui spiritus cogunt se retrahere ab vna parte corporis obsessi ad aliam, & multoties in digito coercent; & si vera est responsio Bassolij, dicere oportebit, quòd dæmoniacus ille Euangelij relatus, obsessus Dæmonum legione, dum mouebatur, implebat immēsum aeris spatium Dæmonibus, qui cum essent sex mille, sexcenti, & sexaginta sex, singuli tantùm aeris occupabant, quantùm erat necessarium ad latitudinē sphæræ localis eorum.

86 Deinde cum Angelus est in loco sibi adæquato, est totus in toto, & totus in qualibet parte loci etiam proportionali, quantumuis minima, immo etiam in puncto, sed ita in singulis partibus existit, vt existens in vna non dependet à seipso existente in alia, ergo in quacunque signata, vel signabili poterit existere, nō existēdo in alijs, immo etiam in puncto. Responsio autem, quam huic adhibent argumento Faber in 2. disp. 16. & Vulpes de Angelis disp. 18. art. 5. partes .s. proportionales non dari actu in continuo, sed tm̄ in potentia, & non esse ibi sm̄ actualem existētiam, sed tm̄ iuxta mathematicam imaginationem, est contra omnem Philosophiam, quæ docet à parte rei continuum esse diuisibile in infinitū per has partes, & licèt hæc diuisio fieri nequeat ab agente naturali per instrumenta naturalia, potest tn̄ fieri a Deo, vt demōstrauimus disp. 9. q. 2. vbi cum Scoto explicauimus, quomodo intelligatur Philosophus, cum ait, partes proportionales esse in continuo potentia, non actu.

Contra 2. partem huius Concl. obijcitur 1. ratione Scoti in Eucl. de fundata; quidquid potest esse in vno ęqualium, potest esse & in alio, si sibi figuratio non repugnat ex 35. propositione Euclidis, sed Angelo nulla figuratio loci repugnat, in quo est, ergo si potest esse in vno æquali, etiam & in altero, & per cōsequens si potest esse in quadrato quantúcunque paruo, & stricto, poterit etiam esse in quadrangulo quantumcūque longo isti quadrato æquali, quod est falsum, quia tunc Angelus posset esse simul in Cœlo, & in Terra, cùm tantum valeat quadratus in quadrangulum extendi, quod est contra Damasc. lib. 2. c. 3. & Greg. 1. Moral. c. 2. & hom. 34. in Euang. vbi aiunt, Angelum non esse in Cœlo, cum versatur in Terra.

87 Resp. in primis hanc rationem etiā vrgere Scotistas, & oppugnare determinationem loci angelici nedum versùs paruitatem, sed etiam versùs magnitudinem, nam sit iste terminus versùs paruitatem quadratus v. g. vnius palmi, tunc sic argumētari licebit; Angelus potest esse in isto quadrato, ergo etiā in quadrangulo quātumcunque longo, qui ex eo efformari potest, sola variata figura, quæ variatio Angelo non repugnat, atque ita simul esse poterit in Cœlo, & in terra. Sit etiam terminus versùs magnitudinem, quadratus v. g. sex palmorum; si Angelus esse potest in illo, ergo & in quadrangulo ex eo efformabili, quia Angelo nulla loci figuratio repugnat, atque ita poterit esse in loco maiori eo, qui ponebatur maximus, & quidquid Scotistæ dixerint ad suam partem tuēdam, statim & nos dicturi sumus ad tuendam nostram. Nec valet dicere, rationem Scoti concludere ex hoc, quòd Angelus possit esse in quadrato quantumcunque paruo, non autem in quocūque quadrato; non valet, quia non ex solo quadrato quantumuis minimo potest extrahi quadrangulus in infinitum protēsus, sed ex quocunque quadrato; & si potest extrahi ex minori, tantò magis ex maiori. Sed dices ex hoc, quòd aliquid esse possit in aliquo quadrato, non sequitur semper esse posse in quadrāgulo, æquali,

v.g. potest esse in quadrato palmari, & tñ nequit esse in quadrangulo quantumuis longo, quia non potest esse in quadrato quantumuis paruo, ex eo.n. quòd non potest constringi quantumuis sm̃ latitudinem, sequitur, quòd non possit protendi quantumuis sm̃ longitudinem, ita igitur in proposito, ex hoc, quòd Angelus esse possit in tanto quadrato, vel tanto, non sequitur, posse esse in quadrangulo quantumuis longo ab illo extrahibili, benè tñ ex hoc, quòd esse possit in quadrato quantumuis paruo, & stricto; quia si non repugnat Angelo in infinitum constringi sm̃ latitudinem, nec etiam repugnabit protendi in longitudinem, & in hoc sensu procedit ratio Scoti. Contrà, argumentum non concludit de aqua, quòd si est in hoc quadrato, etiã esse possit in quadrangulo quantumuis longo, quia supponitur habere terminum naturalem paruitatis (licèt id etiam falsum sit, vt dictum est disp. 9 quæst. 3. art. 1.) ac proinde aliquam loci figurationem ei repugnare, at in proposito sicut nulla determinata figuratio conuenit Angelo, quia non est corpus, ita nulla sibi repugnat, & ideò si potest esse in vno æquali, etiam & in alio esse poterit, quia figuratio non obstat in spiritibus.

88 Resp. itàq. cum Maio. 2. d. 2. q. 9. concedendo, posse Angelum esse in linea à Cælo vsque ad terram protracta, & hoc naturaliter, neque ex hoc sequitur esse in loco maiori, quàm sit maximus, quia licèt excedat in longitudine, deficit tñ proportionaliter quò ad latitudinem, quia quadratus, & quadrangulus sunt æqualis quantitatis sola figuratione differentes, & ideò eo casu non esset Angelus extra sphæram sui loci adæquati. PP. verò cit. negant posse Angelũ esse simul in Cœlo, & in terra sm̃ omnes dimẽsiones sui loci adæquati, ita vt si spatium adæquatum est stadium, sm̃ omnẽ dimensionem extendi nequit à terra vsque ad Cœlum, nam sic esset in pluribus locis adæquatis naturaliter, quam solutionem vt sufficientem amplectitur ex nostris Pater Cauellus disp. 4. de Ani. sep. sect. 6. & confirmari potest exemplo corporum, nam homogenea non determinant sibi minimũ ex Scoto 2. d. 2. q. 9. & consequenter ipsis figuratio non repugnat, si aqua v.g. est in aliquo quadrato, poterit etiam esse in quolibet quadrangulo, quantumcunque longo, quia potest diuidi quòad latitudinem in infinitum, & illud addi longitudini, & tñ adhuc non erit in loco maiori, quàm petat eius limitata natura. Vel si velimus determinare locũ Angeli versùs magnitudinem sm̃ singulas dimensiones, licèt sit in aliquo quadrato, adhuc negare debemus posse esse in quadrangulo quantumcunqe longo, sed tñ in eo esse poterit, quod determinatam longitudinem non excedit, atque ita dicemus, propositionem Euclidis solùm in ijs habere veritatem, quæ non habent terminos magnitudinis, vel paruitatis.

Secundò arguitur alia ratione Scoti: alicuius virtutis est in Angelo constituere se in aliquo loco, ergo maioris virtutis est constituere se in minori, & minori; ergo virtutis erit infinitæ cõstituere se in in minori, & minori in infinitũ sine termino, Prima conseq. patet, quia quantò magis Angelus habet in potestate suã quantitatẽ virtutis, sm̃ quam est in loco, tãtò maior in ipso arguitur virtus actiua.

89 Resp. quòd si hæc ratio intelligatur, vt cõiter intelligi solet, quòd ex posse esse in minori, & minori loco concludatur infinita virtus, sicut ex posse esse in maiori, & maiori est manifesta, & prorsus ridicula disparitas, aliter, si quis haberet potentiam ferẽdi pondus, vt cẽtum, ista potentia esset infinita, quia non solùm potest eam applicare ponderi vt cẽtum, sed etiam vt quinquaginta, viginti, decem, &c. & sic in infinitũ: & potentia, quam habet Angelus ad diuidendum continuũ in minores, & minores partes in infinitum esset infinita, quæ omnia falsa sunt. Nec valet ad tuendam hanc Scoti rationem afferre simile de potentia visiua, quòd nempè ad videndũ obiectum minus & minus sensibile requiritur perfectior, & perfectior potentia visiua, ergo à pari ad constituendum se in minori, & minori loco requiritur perfectior,

ctior,& perfectior potentia motiua. Nō valet, est.n.omnino dispar ratio, siquidem vtique ad vidēdum minus, & minus obiectū requiritur maior efficacia ex parte potētiæ visiuæ, quia obiectum minus mouet, & difficiliùs potentiæ subijcitur, at se facere in minori loco faciliùs subijcitur potentiæ, sicut & portare minus pondus. Ista igitur secunda Scoti ratio totam vim à prima desumit, nam ex hoc, quòd Angelus possit esse in minori, & minori loco per infinitum, per primam rationem inferebatur, quòd posset esse in loco quantumque magno, non igitur in ista secūda ratione infertur maior, & perfectior virtus in Angelo ex hoc præcisè, quòd possit se coarctare ad minorem, & minorē locum, vt passim Scotistæ putāt, sed quia dum se coarctat sm̄ latitudinem, se protendit in longitudinem, & acquirit maiorem, & maiorem locum, vnde in fine huius rationis ait, *Sicut igitur si posset in infinitū esse in maiori, & maiori loco argueretur infinitas virtutis suæ, ita cōcluderetur infinitas virtutis suę, si posset esse in infinitum in minori, & minori loco*, quia videlicet ex hoc, quòd possit esse in minori, & minori, sequitur, quòd possit esse in maiori, & maiori sm̄ vnam dimensionem; debet igitur ista ratio solui, sicut præcedens, quòd sicut si protendatur quadratus in quadrangulum etiam extra Cęlum, nunquam concluditur, quòd Angelus sit in maiori, loco suo adæquato, sic ex hoc, quòd possit per restrictionem in infinitum elongari, non arguitur in Angelo maior, & perfectior potentia, sed eadem potētia liberè applicata minori effectui, quia potentia adhuc remanet in propria sphæra; benè tñ talis potentia perfectior deduceretur, si ex hoc, quòd potest se elongare per restrictionem, esset in loco maiori suo adæquato.

90 Tertiò obijcitur; Tum quia Deus semper, & necessariò habet præsentiam adæquatam suæ substantiæ infinitæ, sic & anima in corpore, & corpora in loco, vt in minori esse nequeant, ergo idē erit de Angelo. Tum deinde, quia locus quatenus quātus præcisè sm̄ partes proportiales communicātes est diuisibilis in infinitum, & talis diuisio est sm̄ mathematicam imaginationem, non autem à parte rei possibilis, ergò nequit esse Angelus à parte rei in loco quantūcumq; minori; & ait P. Vulpes, hāc esse rōnē à priori.

Resp. neg. consequen quamuis.n. Angelus semper eadem perfectione essentiali sit præditus, nec eam imminuere possit pro libito, quia tñ est in loco tali, vel tali, tāto, vel tāto intra sphæram adęquatam per eam liberè applicatam, hinc esse potest modò in maiori, modò in minori. Nec paritas de Deo, anima in corpore, & corpore in loco valet, Deus enim ob suam immutabilitatem non potest mutare præsentiam, neque anima in corpore, quia non est in ipso, vt locatum in loco, sed vt forma in materia, vnde quamdiù corpus informat, necessariò habet præsentiam corpori adæquatam; nec tandem paritas de corpore valet, quia hoc est in loco ratione quantitatis, quæ ratione suæ extensionis occupat, quicquid potest, cùm eius partes naturaliter se penetrare nequeant in eodem spatio, & ideò semper est in loco sibi adæquato; hæc autem ratio non militat in Angelo. Ad 2. neg. assumptum quò ad 2. partem, sicut.n. continuum à parte rei non constat ex indiuisibilibus, sed ex semper diuisibilibus, ita hæc diuisio est a parte rei possibilis, licèt nequeat in infinitum protrahi ab agente naturali per physica instrumenta.

91 Quartò arguitur, quòd nequeat esse in puncto. Tum quia Angelus habet ex perfectione propriæ essentię magnitudinem quandam spiritualem, ergo necessario petit locum diuisibilem illi proportionatam. Tum quia si esset in puncto, nō posset ex illo localiter moueri, nisi spatium constaret ex punctis, quod est impossibile. Tum demum indiuisibile non potest separatum existere, quia modus petit semper esse affixus rei, cuius est modus, indiuisibilia verò sunt modi rerum continuarum, ergo per præsentiam indiuisibilem non potest Angelus constitui præsens puncto, nisi cum dependentia ad partiales præsentias Ange-

geli, quas continuat, ac proindè vt Angelus sit in puncto per præsentiam indiuisibilem, necesse est, vt simul in spatio diuisibli per præsentiam diuisibilem.

Resp. ad 1. neg. conseq. licèt. n. habeat spiritualem magnitudinē, hæc tñ est formaliter indiuisibilis, ideóque potens tota, & totaliter in solo puncto constitui, quod de corpore quanto dici nequit, ratione. n. partium impenetrabiliū non potest totum in puncto constitui citrà miraculum. Ad 2. neg. cōseq. cum Scot. cit. posset siquidem immediatè ex puncto mouere se ad continuum, cuius punctus est terminus, vt disp. 9. diximus de corpore sphærico super planum moto. Accedit, quòd Angelus ex puncto nedum supra lineam posset immediatè se facere, sed etiam super superficiem, si magis explicare voluerit suam substantiam, & in tali casu euitantur difficultates, quæ solent afferri de motu corporis sphærici. Ad 3. multi ea ratione conuicti negant posse Angelum esse in solo puncto; alij dixerunt esse posse, non tamen per præsentiam indiuisibilem cōtinuatiuam præsentiarum partialium ipsius Angeli, sed per aliam distinctam, quæ sit totalis, & non modus alterius præsentiæ continuatiuus, ita Turrian. cit. disp. 2. ar. 3. in fine, sed fortè inconueniens non est, quòd indiuisibile aliquod possit separatum existere à partibus continuatis, & doctrina illa de modis Recentioribus familiaris à nobis vniuersaliter non recipitur *vt in Metaph. dicemus.*

QVÆSTIO VI.

An Deus sit in spatijs quoque imaginarijs extrà Cœlum.

92 Differenda erat hęc quest. in Mét. ad dis. de Attributis Intelligētiæ primæ, qui est Deus, verùm quia tota doctrina, quam hucusque tradidimus de loco, & de per se termino motus lationis pendet ex decisione huius quæsiti, placuit illud hìc inserere. Deum esse vbique ratione suæ immensitatis, fatentur omnes, ad quod probandum ratio naturalis non deest, vt in Met. dicemus, difficilium tñ est, quomodo hæc diuina vbiquitas sit explicanda, an sc. Deus immensitate sua repleat solummodo hunc Mundum; quatenus omnibus creatis reb⁹ est intimè pręsens sm̄ substantiam suam, an etiam extra mundum reperiatur per spatia imaginaria diffusus: Sententia affirmans cōis est inter Recentiores, negans verò tribuitur Scot. 1. q. 37. q. vn. quam omnes Scotistę amplectuntur in eum locum, & P. Vulpes to. 1. disp. 18. art. 3. & ex Neotericis Vasq. acriter tuetur 1. par. disp. 19. Sed vt notarunt Sua. in Met. disp. 30. sect. 7. Valent. 1. par. disp. 1. q. 8. punct. 2. & Smisinch. tract. 2. disp. 5. q. 2. nu. 70. hæc controuersia est tota de nomine, & de modo loquendi, nam certum est apud omnes, Deum intra huius mūdi cancellos non concludi, sed esse etiam re ipsa, & extra mundum, tñ cōtendunt multi non esse extra mundum tanquam alicubi, seu in aliquo Vbi, quia spatium imaginariū nequit habere rationem loci, & præsentiam realem, ac positiuam rerum terminare non potest, ità Suar. cit. vnde inquiūt esse extra mūdū, nō tanquā in loco, sed tāquā in spatio imaginario. Smisin aūt neq; hunc dicendi modum vult concedere, quia nihileitas chimeræ, & istius spatij omninò est eadem, ac proinde sicut in chimera nihil propriè dici potest contineri, vel existere, ità nec in tali spatio, vnde concludit, dicendum esse cum PP. quòd Deus ob suam immensitatem non solùm in toto hoc mundo, verùm etiam extra hunc mundum reperitur diffusus, nequaquam tñ dici debere, quòd sit in spatio imaginario extra cœlum.

Verùm quamuis hæc quæstio re ipsa sit de modo loquendi, & non de re, tñ Vasq. & P. Vulpes, cæterique tutores partis negatiuæ in eo sensu tuētur illam, vt eam videantur facere quæstionem de re, quia firmiter negant, Deum vllo modo reperiri extra hunc mundum, & in tātum dicunt diuinam immensitatem hoc mundo non concludi, non quia ex vi eius modò sit extra Cęlum, sed quia natus est fieri præsens præsentia eiusdem rationis alteri vniuerso, & infinitis, si existerent; quare in hac quæstione ostēdemus, non solùm quantū ad rem spectat, Deum re ipsa, & actu modò extra mundum reperi-

periri, verùm etiam posse in aliquo sensu dici esse in spatio imaginario potiori ratione, quàm non diceretur esse in chimera alijsque figmentis.

93 Dicimus igitur, Deum ratione suę immensitatis nedum in toto hoc mundo, verùm etiam extra hunc mundum per spatium illud inane diffusum reperiri. Concl. colligitur ex Scriptura sæpiùs asserente, Deum non capi hoc mũdo, sed esse illo maiorem; *Cælum, & Cæli Cælorũ te non capiunt* 3.Reg.8. *excelsior Cęlo est*, Iob.11. *quem totus non capit Orbis* canit Ecclesia, quibus auctoritatibus non satisfit dicendo insinuari solùm per eas aptitudinalem præsẽtiam diuinæ immẽsitatis cuicũque rei possibili, & actualem præsentiam ad hoc vniuersum eam nõ coęquare, loquitur.n. Script. de actuali præsẽtia, & repletione, & ait quò ad hãc Deum hoc mundo non capi, quòd si de sola aptitudinali loqueretur, potius diceret, Deum non esse hoc mundo capibilem, quia alijs infinitis esse potest præsens, si existerent; Et iuxta hunc sensum etiam intelligunt PP. has auctorit. nam ex illa præsertim Iob. deducunt D. Hieron Beda lib.9.ca.11. Greg. lib.10. Moral. cap.8. Dionys. de Deo cap.9. Aug. tom.4. lib. de Diuina essentia, & 11. de Ciuit. Dei cap.5. & 7. Cõfess. cap.5. Deũ esse extra omnia, sed non exclusum, & intra omnia, sed non inclusum, vt anima in corpore; asserunt itaque PP. Deum etiam extra hunc mundum existere, licèt expressè non dicant esse in spatio imaginario extra mundum; sed si de re constat apud PP. Deum esse extra hunc mundũ, & ab eo spatio indistantẽ, in quo alios & alios orbes cõdere posset, an ẽt dici possit esse in illo spatio, vel illi spatio præsens, est quæstio de modo loquendi, sicut .n. in rigore neutrum dici deberet, & melius diceretur, Deum esse etiam extra mundum, vt PP. loquuntur, ità mitiùs agendo vtrunque admitti potest, & Deũ esse in illo spatio, & esse illi præsentem; cum.n. spatium extra Cęlum verè sit admittendum veluti negatio realis corporũ cum non repugnantia ex parte eorum, vt ibi sint nullo considerante intellectu, sicut dantur aliæ negationes, & priuationes reales, vt tenebræ, cæcitas, &c. consequẽter dicere possumus, Deum esse in spatio i. tali negationi coexistere, quẽadmodum absente Sole dicimus mũdũ esse in tenebris, cęcitatem esse in oculo, materiam ignis esse sub priuatione formæ aquæ, nam hæ, & aliæ similes loquendi formulæ aliud non insinuant, nisi coexistentiam subiectorum his negationibus in genere, sic igitur in proposito dicere possumus, Deum esse in spatio .i. coexistere tali negationi extra genus.

94 Possumus etiam dicere, Deum esse præsentem illi spatio, non quidem accipiẽdo præsentiam pro relatione reali, & positiua versante inter duo extrema positiua sibi inuicem indistãter coexistẽtia, quo genere presentiæ dicimus, Deũ esse huic mundo præsentem, cùm.n. spatium imaginarium sit mera negatio, veram, & positiuam relationem præsentiæ nec fundare, nec terminare potest; sed accipiẽdo præsentiam pro simplici indistantia, quæ dici solet pręsentia negatiua, & explicatur per negationem absentiæ. Itàque dum dicimus, Deum esse in spatijs imaginarijs, non dicimus esse in illis vt in loco, & vt ly *esse in* dicit realem coexistentiam loci, & locati, vel realem, & positiuam præsentiam vnius ad aliud, sed tm̃ dicimus illi negationi extra genus per spatium importatæ coexistere, & ab eo spatio esse indistantem, in quo posset alios, & alios condere mundos, & in hoc sensu Conclusio est verissima, & in principijs Scoti necessariò asserenda, licèt Scotistæ communiter oppositum teneant, vno excepto Smisinchio, qui tenet nobiscum Deum esse etiam extra hunc mundũ, licèt ipse quoque postea vereatur admittere illum loquendi modum, quod sit in spatio imaginario, sed hæc nimia superstitio est in modo loquendi.

Primò itaque Prob. Concl in hũc modum, iuxta Scoti principia, & sm̃ veritatem; nam potest motus in vacuo, nedum terminato, sed etiam interminato, ergo si per vacuum spatium potest lapis moueri, vel Angelus, iá in eo supponitur existere, motus.n. supponit existentiam mobilis

bilis

bilis in spatio, in quo fit motus, ergo sicut in vacuo tunc verè existeret corpus, vel Angelus absq; alterius corporis existentia, ita & Deus foret in eo, & modò est in spatio inani extra Cœlum, & eodē prorsus modo, quo lapis, vel Angelus tunc dicerentur esse in vacuo, modò dicēdum Deum esse in spatio imaginario. Hæc ratio tàm euidens est, & prompta, quòd P. Vulpes, vt defenderet, Deum nō esse extra Cœlum in spatio imaginario, potius negare voluit, vacuum absolutè esse possibile diuina virtute, sed tm̄ vacuum dimensionatum admittit esse possibile, & in eo vtique fieri posse motum successiuum, si cederet; & in hoc sensu, ait, locutum esse Doct. in 2. d. 2. q. 9. Z. & quol. 11. art. 2. dum docuit, vacuum esse possibile, & in eo fieri posse motum successiuum.

95 Sed planè nullus Theologus negat, vacuum absolutè sumptū esse Deo possibile, immo quamplures contendunt et virtute Angelica fieri posse, si à Deo permitteretur, vt dicemus disp. seq. & Doct. id apertè docet quol. 11. art. 2. vt planè mirum sit, quomodo tàm celebris Scotista id ausus sit negare. Sed quicquid sit de hoc, demus casum etiam ab isto Scotista admissum, Deum nempè extra Cęlum aliquod corpus creare, vel Angelū, tunc petendum est, quomodo se haberet hic Angelus ad spatium illud extra Cœlum; ait Vulpes, nos vtique imaginari, quòd esset in spatio, sed re vera non esset nisi in se ipso negatiuè, quatenus nulli corpori esset localiter præsens, vel tanquam in loco. At id est, quod contendimus, eo modo, quo tunc corpus, vel Angelus esset extra Cœlum, ponamus modò de facto ibi Deum, non .n. videtur, qua ratione conceditur, Angelū, & corpus posse extra Cęlum poni, & existere, & postea negetur, Deum ita de facto ibi existere, vt existerent Angelus, & corpus in eo casu; quòd si non vult in eo casu Angelum, vel corpus esse in eo spatio tāquam in loco, id etiam dicamus nunc de Deo; dummodo alio modo verè dicatur ibi esse, quia non magis repugnat Deo esse, vbi nihil est præter ipsum, quàm mundo, & cuiuis corpori, vel Angelo, quare si de istis cōceditur, de Deo etiam pariter concedi debebit.

Resp. Vasquez, id non repugnare corpori, quia ratione suæ molis facit spatiū reale, non ita substantia spiritualis, quæ propriè non replet spatium imaginariū. Sed contrà, spatium reale, quod corpora faciunt, non est distinctum ab ipsismet corporibus, ergo si corpus potest à se ipso denominari esse in spatio, etiam ibi, vbi nihil erat, cur non etiam res spirituales sm̄ suam substātiam realiter diffusæ? imò magis de ipsis id asserendum videtur, quia substantiæ spirituales per suam diffusionem non propriè replent, ac tollunt spatiū, benè tm̄ corpora, vt q. 1. ar. 1. probatum est, ergo de illis propriè dici potest intimè coexistere negationi per spatium importatæ. Accedit, quòd res spirituales habent suam spiritualem extensionem extensioni quantitatiuæ corporis respondentem, ergo si corpora ratione suæ extēsionis materialis, verè dici possunt per spatium diffusa, etiam, & res spirituales ratione extensionis æquiualentis; cùmque Deus ratione suæ immensitatis in sua extensione spirituali æquiualeat corpori infinitæ magnitudinis, sicut hoc, si daretur, repleret omne spatium, ita & modò Deus.

96 Secundò Prob. nam si Deus modò non est extra Cœlū, poterit verè, ac propriè moueri, posset .n. v. g. hunc mundū mouere de hoc spatio, in quo ipsū creauit, ad aliud, in quo creari poterat, & simul cum ipso transferri velut natura mouetur ad motum nauis, & anima trāsfertur cum corpore, & Angelus cum corpore asumpto, ergo verè, ac propriè moueretur, quia verè hoc spatium desereret, cui modò est præsens cum mundo, & aliud de nouo acquireret, in quo priùs nō erat. Resp. Aliqui, in tali casu verè, ac propriè Deum non motum iri, quia non moueretur per se, sed per accidēs ad motum mundi. Contra, hoc non impedit, quin propriè, & verè moueri dicatur; tū quia non id solùm, quod per se mouetur, verè & realiter mouetur, sed etiam quod mouetur per accidens, vt patet de illo, qui

qui naui vehitur, vel curru; tùm quia tàm id, quod per se mouetur, quàm quod mouetur per accidens, proprium Vbi acquirit ex dictis q. præced. art. 1. atque adeò verè, & propriè mouetur.

Resp. Alij, in tali casu Deum non verè motum iri, quia per solam extrinsecã denominationem à mundo prouenientem diceretur modò indistans ab eo spatio, à quo priùs distabat pariter per denominationem extrinsecam à mundo prouenientem. Contrà, licèt per extrinsecam denominationem à mundo deriuatam possit Deus dici ei præsens, & coexistẽs, non tñ per eam dici potest huic spatio præsens, in quo est mundus, quia per hãc extrinsecã denominationem solummodo Deus refertur ad mundum, non verò ad spatium, in quo est mundus. Et planè nõ satis est intelligibile, quomodo Deus dicatur in hac schola presens ratione presentiæ corporis hìc existentis, & nõ potius quia hìc sm̃ substantiam suam diffusus reperitur, ergo quamuis saluari possit, Deum esse rebus præsentem per solam extrinsecã denominationem, .i. per terminationem præsentiæ in illis rebus fundatę, tñ per solam extrinsecam denominationem saluari nequit eius indistantia ab hoc, & illo spatio, sed hoc erit per intrinsecam exhibitionem suæ substãtię, & immediatam coexistentiam huic, & illi. Quod adhuc amplius declaratur, quia intima præsentia vnius rei ad aliam, vt Angeli ad corpus assumptum, non resultat inter extrema quomodocunque, sed inter ea intimè approximata, & indistãtia, ergo similiter realis, & positiua præsentia Dei cum mundo, vel Angelo non resultat inter ea, nisi priùs supponantur intimè approximata, & in eodem spatio coexistentia, in quo cernitur disparitas denominationum creantis, & præsentis, vt.n. in 1 eo illa denominatio resultet, sufficit sola rei creatio, in quacunque sit distantia, at vt Deus ei dicatur intimè præsens, nõ sufficit sola eius creatio, sed ibi omninò creari debet, vbi Deus præexistit, vel Deus rei creatæ se ipsum approximare, vt postea dicatur illi presens.

Resp. tandem Alij, non posse mundũ extra Cœlum moueri, & vniuersim in vacuo repugnare motũ, & isti videntur magis consequenter loqui, quàm cæteri. Sed motũ in vacuo non repugnare seq. disp. demonstrabimus, & argumentum adhuc vrget contra ipsos, casu quo Deus hunc mũdum annihilaret, & alium in alio spatio crearet, tũc.n. verè vnum spatium deseruisset, & aliud de nouo acquisiuisset; & si Deus alium mundum ab hoc distitũ construeret, coguntur isti concedere saltim Deum à se ipso distare, esseque in vtroque orbe, & non in spatio interiecto.

97 Tertiò tandem Prob. paritate ex æternitate desumpta, qua sæpè Scotus vtitur, Deus per æternitatem omne tempus actuale supergreditur, dicitur.n. fuisse ante omne tempus reale per totum tẽpus imaginariũ, etiam infinitum præcedens, non quidem quòd esset in eo pe aliquam realem, & positiuam coexistentiam, sed verè coexistebat negationi tẽporis realis, vnde si tunc nõ coextitit positiuè tempori reali, defectus fuit ex parte termini, non fundamenti, & ita explicat Doct. infinitatem æternitatis supra tempus 1. dist. 39. B. & Y. ita ergo immensitas in hoc sensu omnem locum actualem supergreditur, ita vt Deus sit etiam extra omnem locum realem in spatio imaginario, non quòd sit in eo per realem, & positiuam coexistentiam, sed quatenus etiã coexistit extra mundum negationi locĩ realis. Confir. hæc paritas, verè diximus, Deum ante omne tempus reale extitisse per totum tẽpus imaginarium ẽt infinitũ precedens, & per hoc tm̃ insinuare volumus, ante quodlibet tẽpus reale assignatũ potuisse, aliud & aliud assignari, & tũc iã extitisse Deũ; ergo pariter dicere possumus, & debemus, ratione suæ immensitatis esse extra omnem locum realem in spatio imaginario infinito, & per hoc insinuare extra omnem locum actualem potuisse alium, & alium à Deo produci in spatio imaginario, & ibi Deum reperiri. Et sicut qñ dicimus, tunc etiam qñ tempus reale non erat Deum extitisse, benè loquimur, quia ly *tunc* non significat aliquam durationẽ realem, sed ipsammet durationẽ Dei, vt aptã ad coexistẽdum

dum tempori, quod antea esse posset, ita cùm dicimus; Deum ante mundi creationem extitisse hic, vbi nunc creatus est mundus, rectè loquimur, quia ly *hic*, *vel ibi* non significat locum realem actu existentem, sed solam Dei præsentiam per immensitatem, vt de se aptam ad coexistẽdum localiter cuicunque corpori realiter ibi existenti.

98 In oppositum arguitur. 1. auct. PP. qui nunquam dixerũt, Deum esse in spatio imaginario, immo quærentes, vbi fuerit ante mundi creationem, dicunt nullibi fuisse, sed tm̃ in seipso, ita Aug. in Ps. 122. Bern. lib. 5. de Cõsid. & alij. Resp. q quamuis PP. expressè non dixerint, Deũ esse in spatijs imaginarijs, dixerunt tñ, esse extra mundum, vt fusè probat Smisinch. per illum autem loquẽdi modum, quod Deus ante mundi creationem, non fuerit alicubi, sed tm̃ in se ipso, solùm significare voluerunt, nihil ab æterno, vel ante mundi constitutionem Deo coexstitisse, in quo tanquam in aliquo reali fuerit, & cui positiuè fuerit præsens, pręsentia .n. propriè videtur dicere relationem ad aliam rem, cui altera dicitur esse præsens.

Secundò arguitur auctoritatibus D. Bonau. & Scoti, tanquam hæc fuerit perpetua eorum sententia in 1. d. 37. quamuis .n. Scot. dum 1. dist. 39. cit. negat præsentiam Dei actualem extra mũdum, videatur negare solùm pręsentiam realem, & positiuam, tñ si benè perpẽdatur dist. 37. in fine, negat, Deum esse ibi, etiam vt *esse in* dicit simplicem indistantiam, ideò .n. probat ibi ex omnipotentia non inferri formaliter immẽsitatẽ, quia Deus potest agere in distans, & vbi non esset p impossibile in aliqua parte huius vniuersi, & ita de facto ait creasse mundum in spatio, vbi non erat, ergo Doct. manifestè negat omnem præsentiam Dei extra mundum tàm positiuã, quã negatiuã.

99 Resp. immeritò hos Doct. adduci pro opposita sent. & quidem Seraphicus pro nostra sententia clariùs loqui nõ poterat 1. dist. 37. p. 2. art. 1. q. 2. ad vlt. vbi tangens secundam rationem allatam ex immobilitate Dei desumptam, sic loquitur: *Cùm res mouetur, Deum non dimittit, nec ad Deum accedit, nec Deus cum re venit, quia sic est in re, vt sit extra rẽ idem, ideò nec reus eũ dimittit, nec nouum inuenit, & hoc est intelligibile, si quis potest intelligere, quòd Deus est immensus, quia enim est immensus, ita est intra, quod est extra*. Subtilis verò in 1. dist. 39. extra mundum solùm Deo denegat præsentiam positiuam, vt patet ex illius expressis verbis sub lit. Y. Difficilior est explicatu 1. dist. 37. attamen si benè ponderetur, etiam ibi loquitur de præsẽtia positiua, quæ .s. habet terminum positiuum, inquit .n. potentiam Dei priùs habuisse terminum suum realem, quàm habuerit immensitas; negat verò indistantiam Dei à spatio, vbi creauit mundum, veluti necessariam ab intrinseco ad omnipotentiam, quasi ex omnipotentia necessariò, & ab intrinseco inferatur immẽsitas, de hoc .n. erat ibi disputatio sua cũ D. Tho. an immensitas necessariò præcedat omnipotentiam, non autem negat absolutè, vnde cum inquit, ante mundi creationem non esse imaginandum spatium infinitum, in quo Deus priùs fuerit præsens, vt ibi mundum conderet, debet intelligi necessariò, & indispensabiliter, talem .n. indistantiam ab illo spatio putabat D. Th. debere necessariò præcedere ad effectum omnipotentiæ, atque ita negat Doct. in eodem sensu talem præsentiam Dei in spatio, non absolutè, sed veluti necessariam ad effectum omnipotentiæ habẽdum, quia etsi re vera ibi fuerit, non tñ vt ibi præsens mundum cõdidit, imò non vt alicubi præsens Deus sm̃ essentiam fuit potens facere mundum, & licèt præcesserit immensitas potentiam suam, non tñ (ait Doct.) præexigebatur potentiæ suæ, vt potentia est. Ecce quòd non negat, immensitatẽ præcessisse omnipotentiam, sed non præexigi vt potẽtia est, quia etiam si Deus per impossibile non esset immensus, adhuc agere posset, vbi non est præsens; dum verò inquit, potentiam priùs habuisse terminum suũ, quàm immensitas, vel præsentia sm̃ essẽtiam, loquitur de præsentia reali, & positiua, quę est positiua, & intima coexistẽtia

tia ad aliud reale: Smisinch. num. 68. ait, Doct. ita locutum fuisse 1. dist 37. q. vn. non quia putaret, Deũ etiam extra hunc mundum non reperiri, sed quia nolebat admittere illum loquendi modum, quòd Deus sit in spatio imaginario. Sed nostra expositio magis satisfacit, quia si textum inspiciamus, planè non solùm videtur Doctor negare voluisse, quòd Deus non sit in spatijs imaginarijs, sed absolutè, quòd non sit extra mundum.

100 Tertiò arguitur rationibus; Tum quia si Deus rectè dicitur esse in spatijs imaginarijs, poterit etiam dici esse in rebus possibilibus v.g. in Antichristo, in negationibus, in priuationibus, & in chimeris ab intellectu nostro confictis. Tum 2. quia spatium non est quid positiuum, & reale, ergo non potest Deus verè dici in eo existere, quia vnum esse in alio non tm̃ dicit existentiam absolutam illius rei, sed connotat etiam aliquid aliud distinctum, in quo dicitur esse. Tum tandem, quod est in spatio, est in nihilo, quia spatiũ nihil est, ergo tm̃ valet dicere, Deũ esse in spatio, ac esse in nihilo, vel nullibi.

Resp. ad 1. neg. sequelam, datur .n. etiã suo modo distinctio inter non entia, & negationes, vnde videmus, hãc negationẽ tolli per hanc formam, & non per illam, reperiri in hoc subiecto, & non illo, sic tenebra tollitur per lucem, non per visũ, & cęcitas in oculo reperitur, non in aere, sic in proposito negatio extra genus per spatium importata, est peculiaris negatio à cœteris distincta, cui peculiariter conuenit repleri per substantiam corpoream, & spiritualem suo modo, non autem alijs, & ideò Deus dici potest esse in hac negatione, & non in alijs, qua ratione nec minus valet paritas de rebus possibilibus, & chimeris; tũ quia res possibiles, & chimeræ sunt omnino ad talem denominationem ineptæ, cùm huic soli negationi per spatium importatæ specialiter conueniat; tum quia cum omni prorsus realitate actuali careant, non potest eis cum veritate dici Deus actu coexistere, at spatium importat negationẽ realem actu existentem extra mundum (eo modo, quo de negationibus existẽtia potest enunciari) negationem nempè corporis cũ non repugnantia ex parte ipsius corporis, vt ibi ponatur; dicitur aũt imaginarium, quatenus à nobis cõcipitur per modum extensionis positiuæ realis, imaginando in eo trinam dimensionem realibus corporum dimẽsionibus respondẽtem, non verò quia sit merũ ens rationis. Et tãdem si dicere vereris, Deum esse in spatijs imaginarijs, dicas esse etiam extra mundum, non .n. curamus de modo loquendi, dummodo de re conueniamus. Ad 2. negatur conseq. latiùs .n. patet esse realiter in aliquo, quàm esse in aliquo reali, & ideò dici potest Deus esse realiter in spatio, licèt non tanquam in aliquo positiuo reali, quia nõ est in eo, vel ei nõ coexistit, vt alicui positiuo, sed ei potest dici coexistere, vt oculus cum cœcitate, mundus cum tenebris; ad probat. consequentiæ concedimus, quod esse in spatio non dicit solam rei existẽtiam absolutè, sed connotat aliquid distinctum, non tñ reale positiuum; sicut enim dicitur cœcitas esse in oculo, mundus in tẽnebris, ita dicitur Deus esse in spatio. Ad 3. si esse nullibi neget existentiam in loco, verum est, quod est in spatio, re vera nullibi esse, quia nõ est alicubi, vt in loco, si tñ neget etiam simplicem indistãtiam ab isto spatio, vbi corpus aliquod creari potest, falsum est, quod est in spatio nullibi esse. Et quæ in hac quæstione determinauimus Deum. s. dici posse esse in spatio, ei coexistere, ab eo non distare, &c. non repugnant dictis q. 3. art. 2. vbi contendimus, Vbi locale non posse desumi in ordine ad spatium, quia nihil est, & penes nihil attendi nequit distantia, vel præsentia rei, qua etiam ratione q. 2. art. 2. negamus, veram loci immobilitatem à spatio desumi, Quia ibi loquebamur de immobilitate loci, quæ est passio positiua, & de præsentia importata per Vbi locale, ac distantia fundata super ipsum, quæ important relationes reales, & positiuas, at hic loquimur de præsentia merè negatiua pro sola indistantia. Et tandem concludimus, hanc esse litem de modo loquendi, si dicere renuis, Deum esse in spatijs imaginarijs, dicas esse extra Cœlum,

lum, & sumus concordes, nam de modo loquendi noluimus rixari.

QVÆSTIO VII.

An plura entia, siue corporea, siue incorporea possint esse in eodem loco.

101 DE rebus spiritualibus nō est difficultas, nam omnes concedunt, plures Angelos posse esse in eodem loco etiam naturaliter, nam ex Euangelio cōstat, vnum corpus obsessum fuisse Dæmonum legione, sex mille, sexcentis, & sexaginta sex Dæmonibus constante more legionum Romanarum, vnde traxerat nomen, quamuis apud Thomistas statuentes Angelos in loco per operationem res difficultate non vacet, nam data hac sententia, necesse fuisset, hominem illum commoueri simul mille sexcentis, & sexaginta sex motibus. Sola igitur remanet difficultas de corporibus, an naturaliter, vel saltim supernaturaliter plura possint esse in eodem loco. Qua de re tres solent citari opiniones, duæ extremę, & vna media; Prima extrema asserit, id esse possibile etiam naturaliter, quod multis experientijs probatur, ita Fernel. lib. 2. suæ Phisiolog. c. vlt. Petrus Ioann. Prouenz. quol. 3.. qu. 7. qu. 3. & inclinat Argent. 4. dist. 49. q. 1. art. 4. Altera sententia extrema asserit implicare contradictionem, duo corpora in eodem spatio consistere, sic videtur docuisse Durand. 4. dist. 44. q. 6. & Palud. q. 3. art. 3. Media sententia asserit, id esse impossibile per vires naturales, possibile tū per potentiā Dei absolutam, ita communis apud Veteres, & Recentiores quam docuit Scot. 4. dist. 49. q. 16. & quol. 11. art. 3. quamuis Recent. nonnulli Scoto tribuant, quòd asserat, hoc esse possibile, si vnum corpus careat extensione locali, vt est de corpore Christi in Eucharistia, nā corpus Christi, & species sunt in eodem loco, species circumscriptiuè, Christi verò corpus sine extēsione locali. Sed licèt Scotus hoc modo asserat, duo corpora esse posse in eodem loco, adhuc tū docet posse ambo esse cum circumscriptione, & extensione locali, in hoc enim sensu mouetur difficultas, & Doct. rixantur, non in illo, pro solutione quæsiti

102 Dicimus 1. posse plures res spirituales, & vnam spiritualem cum alia corporea in eodē spatio naturaliter collocari, non ita plures corporeas. Concl. quò ad vtranque partem est indubitata, & eodem fundamento probatur; ratio .n. pręcisa, cur naturaliter duo corpora sint in eodem loco, & spatio incompossibilia, est eorum quantitas, hæc .n. est, quæ formaliter rebus omnibus impenetrabilitatē affert, & ad quam naturaliter sequitur actualis impenetratio, vt Scot. docet 4. dist. 49. q. 16. §. *Alij dicunt &c.* & probat ex Philos. 4. Phys. 76. vbi ait, quòd si dimēsiones essent à corporibus separatæ, adhuc adinuicem repugnarent, & incompossibiles forēt, quod fide credimus in Eucharistiæ Sacramento contingere, vbi videmus, vnam hostiam cōsecratam cum alia non penetrari; cū igitur res omnes corporeæ sint quantitate prædita, & eadem expertes omnes incorporeæ, consequens est, vt plures corporeę simul esse nequeant in eodē spatio naturaliter compenetratę, si habent quātitates distinctas; plures autem incorporeæ simul esse possint, quia interdū Dæmon est intra corpus hominis, vbi etiam est anima rationalis, vel vna spiritualis cum alia corporea, vt patet de anima rationali compenetrata simul cum corpore in eodem loco, in tali autem casu sunt omnia ista per distinctos respectus præsentialitatis, & vbicationes diuersas ad eundem locum materialem terminatas simul in eodem spatio collocata, in hoc enim nulla videtur implicantia.

Contra hanc concl. arguitur 1. quòd plures res spirituales naturaliter esse nequeant in eodem loco; tum quia hoc videtur postulare ordo vniuersi, vt si vna res est ab alia distincta sm̄ entitatem, ita etiam distincta sit sm̄ locum, præsertim quando ambo sunt entia completa, & vnū non est de integritate alterius. Tum 2. quæ sunt in eodem spatio, sunt per penetrationem, quæ naturaliter possibilis nō est. Tum 3. quæ eodem modo comparātur ad aliquid, nō possūt esse simul in illo

saltem

saltim naturaliter, vt constat de duabus formis substantialibus, quæ non possunt naturaliter simul esse in eadem materia, sed Angeli eodem modo comparantur ad spatium, ergo, &c. Tum tandem quia de hoc videtur dubitare Doctor. 2. dist. 2. q. 8.

103 Resp. ad 1. assumptum illud valere de rebus corporeis, at in incorporeis afferri nequit ratio probās, idem postulare ordinem vniuersi. Ad 2. repugnat penetratio naturaliter in rebus quantis, non in rebus quātitate exutis; pręterquā φ penetratio propriè ad res quātas pertinet, vnde cū duo Angeli sunt in eodē spatio, vel anima simul cum corpore, hæc propriè penetratio dici non debet, sed sola duorū simultas in eodem loco. Ad 3. ait Doct. 2. dist. 2. q. 8 in fine, maiorem illam esse vniuersaliter falsam, si verò teneat solùm ob simile allatum de duabus formis substantialibus, neganda est paritas, nam quælibet forma substantialis tribuit suum effectum formalem materiæ, & duo effectus formales substātiales nō possunt naturaliter esse in eadem materia, vel propter diuersitatem dispositionum, si sunt specie diuersi, vel quia naturaliter non sunt in eodem subiecto duę formæ substantiales solo numero differentes, si sūt solo numero diuersi, altera. n. illarum superflueret, non autem ita se habent duæ præsentiæ duorum Angelorum, nam singulæ suum afficerent subiectum, & ideò ex parte subiecti nō repugnant, nec etiā ex parte termini, quia non sunt præsentiæ impenetrabiles formaliter locum replentes. Ad 4. estò Doctor dubitatiuè loquatur tam de facto, quàm de possibili sm̄ naturalem eorum potentiam, fortè propter auctoritates SS. ptę. tn̄ magis inclinat in affirmantem partem, vnde & rationes soluit pro parte negatiua.

Secundò Prob. quòd plures res corporeę possint naturaliter esse in eodem loco. Tum quia plura accidentia materialia eiusdem corporis sunt ad inuicem cōpenetrata cum eo in eodem spatio, vt patet de albedine, & dulcedine in lacte. Tum 2. quia corpora se tangunt, & in eorum contactu semper contingit penetratio superficierum vtriusque, nam ideò se tangere dicuntur, quia eorum superficies sunt simul in eodem spatio, & ex penetratione superficierum sequitur etiā penetratio partium ad inuicem: nam indiuisibile, sicut non est extra partem, ita non est extra locū partis, ergo quod est simul cum indiuisibili, est etiam simul cū parte, atque ita cùm pars huius, & illius corporis sint simul cum suis superficiebus, & superficies simul ad inuicem, sequitur etiam partes esse simul, & in eodem loco compenetratas. Tum tādem explicari nequit, quo pacto vna quantitas alteri repugnet, eamque ab eodem loco pellat, vel enim hæc repugnantia est formalis, vt Scot. velle videtur in 4. dist. 1. q. 5. sub F. & hoc non quia, vt ipsemet docet 4. d. 49. q. 16. ad 2. primę opin. talis repugnantia non est nisi in ordine ad idem subiectum, quantitates autem duorum corporum non sunt in eodem subiecto; vel esset virtualis, vt in hoc vltimo loco potius velle videtur, & neque hoc benè dicitur, cum nō sint formæ actiuæ, virtualis autem repugnantia ad genus causæ efficientis spectat, est. n. inter formas, quæ sunt productiuę effectuum inter se formaliter repugnantium.

104 Resp. ad 1. penetrationem propriè spectare ad res corporeas distinctā quantitatem habentes, qualia non sunt plura accidentia materialia eiusdem corporis, quę vnica quantitate extenduntur, & ideò propriè dici non debent ad inuicem compenetrata, sed potius simul esse in eodem subiecto. Ad 2. eadem de causa superficies, quibus se corpora tangunt, debent dici simul, & non compenetratæ, quia ex eo capite, quo sunt simul, non sūt extensæ, & diuisibiles, ex simultate verò superficierū inter se non sequitur simultas partium in eodem spatio, quia dum dicimus, indiuisibile extra partem non esse, sed simul cum ea, non intelligitur quòad existentiam, quasi indiuisibile in parte existat, & subiectetur, sed tm̄ quòad extensionem, & molem, quatenus additum parti non extendit eam, & consequenter non occupat distinctum locum quòad extensionem, benè tn̄ ipsi aliquid

correspondet in loco partis, quod erit indiuisibile loci, vt declaratum est disp. 9. q. 2. art. 5. Ad 3. aiunt aliqui, eam repugnantiam esse effectiuam, & effectiuè vnum corpus aliud pellere ab eodem loco, efficiendo nimirum impulsum, vel motum localem in eo, quod è loco pellit. Sed hoc non benè dicitur, tum quia quãtitas non est actiua, tùm quia impulsus ille est effectus mouentis, & impellentis corpus non autem quantitatis, & ideò benè ait Doct. 4. dist. 1. q. 5. sub F. quod potius hæc repugnantia debet dici formalis, quàm effectiua, nam seruata proportione, ita est formalis incompossibilitas inter duas quãtitates respectu eiusdẽ spatij, sicut inter duas qualitates respectu eiusdẽ subiecti, expulsio aũt actiua propriè spectat ad agẽtia introducẽtia qualitates in subiectum, vel mouentia vnum corpus ad locum alterius. Quia tñ repugnantia formalis propriè attẽditur penes formas contrarias circa idem subiectum, subdidit Doct. in 4. dist. 49. q. 16. repugnantiam quantitatum posse dici virtualem, in quantùm effectus vnius causæ, qui est repletio loci opponitur alteri causæ naturali; ex quibus patet, Doctorẽ vtrunque admittere, quòd hæc repugnantia sit formalis, & virtualis modo explicato Nõ desunt tñ, qui hunc effectum quantitatis expellendi aliam vocent materialem, eò quia quantitas ad talem effectum non se habet actiuè, sed potius passiuè, resistendo nimirum, ac impediendo alterius quãtitatis subingressum in eodem loco, qua ratione etiam dici solet effectus negatiuus quatenus vnũ corpus non sinit aliud locum suum subingredi.

105 Tertiò arguitur experientijs; nam 1. videmus, panem recẽtem vino immersum imbibere vinum 2. cũ ex aqua, & farina panis conficitur, in omnes, & singulas farinæ partes aqua penetrat 3. in ferro candenti ignis coexistit simul cum ferro 4. spiritus vitales per partes animalis discurrunt, & per easdem partes penetrat alimentum, vt fiat nutritio 5. in condensatione plures partes eiusdem corporis ad inuicem penetrantur 6. ventus per aerẽ magno impetu discurrens cum partibus aeris compenetratur. Demum vas aquæ plenum admittit secum multum auri, & vas plenum cineribus multum aquæ.

Respondet Doct. cit. in 4. ferè ad omnes has experientias. Ad 1. ait, vinum recipi in poris pãnis, omnia. n. ferè corpora partes quasdam habent solidas, & quasdã porosas, in alijs verò partibus non est vinum, sed humiditas quædam extra circũstans, vt Doctor ibi explicat. Ad 2. aqua miscetur cum farina periuxta positionẽ, non per penetrationem, & ita conficitur panis. Ad 3. ait, in poris ferri candentis ignem latere; qui quia lucidus est, partes alias lucidas reddit. Ad 4. ait diffundi spiritus vitales per totum corpus per poros illos, vbi non est caro solida, non quòd simul sint cum carne solida; idem dicatur de nutritione, quòd alimentum recipitur in poris, qui in corpore animato sunt frequentissimi. Ad 5. falsum est, in condensatione penetrationem partium eiusdem corporis contingere, solùm. n. contingit quædam partium constipatio in ordine ad situm. Ad 6. si ventus ab aere differt, suo impetu aerem scindit, & per intermedias partes patiatur. Ad 7. immisso auro non statim è vase aqua dilabitur ob siccitatem labiorum, sed in medio intumescit per modum fornicis, ot si labia madefiant, statim effunditur, aqua verò in vas plenum cineribus immissa resoluitur à cinere in crassos vapores, qui etiam secum trahunt aliquas ipsius cineris partes, in qua etiam sunt multi meatus, quibus aqua se se insinuat.

106 Dicimus 2. posse per absolutam Dei potentiam plura corpora esse in eodem loco per mutuam penetrationem. Concl est cõis Doctorum sensus contra Durand. quos hic referre non oportet, & manifestè colligitur ex Scriptura, & nostræ fidei mysterijs, SS. enim PP. vnanimiter docent, Christum Dominum illæso Virginis vtero esse natum: clauso Sepulchro surrexisse: Euangelistæ testantur, clausis ianuis esse ad Discipulos ingressum, & Paulus ait in ascensione Cœlos penetrasse ad Heb. 4. quæ clarissimæ Scripturæ testimonia frustra nititur eludere Durand. dicendo, Christũ per simplicem

plicem dilatationẽ vasis Virginalis absq; vllius membri fractione egressum esse, vel egredi potuisse, & cœnaculum intrasse, vel per fenestras apertas, vel ianuas ipsas citissimè apertas, & statim clausas, & sic ad alia Scripturæ testimonia; Vel hos ingressus, & egressus fuisse à Christo Domino operatos transeundo de extremo in extremum non transeundo per medium. Tùm quia expositiones istæ sẽsum ipsius textus valdè extorquẽt. Tùm quia PP. omnes in his casibus declarant, factam fuisse penetrationem corporum, vt est videre apud Amic. tract. 20. qu. 7. dub. 1. art. 3. Complut. q. 7. Mas. lect. 2. q. 4. & alios. Tùm quia his Durandi responsionibus vtuntur Hæretici ad plures errores defendendos, & Scripturas eludendas, præsertim Caluin. vt scribit Maldonatus Ioan. 20. vers. 19. Tùm quia auctoritas D. Pauli de Christo in ascensione Cœlos penetrãte nullam prorsus patitur glosam, & omnes Durandi cauillationes euertit. Tùm quia quamuis tolerabilior sit altera responsio, quòd in his casibus transiuit Christus ab extremo ad extremum non transeundo per medium, tñ adhuc auctoritas Pauli hanc etiam expositionem non admittit, vt notat Bassol. 4 dist. 49. q. 4. vbi has solutiones affert, & refellit. Tùm quia hic transitus ab extremo ad extremum non est minus difficilis, quàm penetratio corporum. Tùm tandem quia quamuis ita fieri potuissent isti ingressus, & egressus Christi Domini sine penetratione corporum, tñ Scripturæ, & PP. docent euenisse cum corporum penetratione.

107 Deinde proba. ratione, explicando, quo pacto fieri possit talis corporum penetratio ex Scoto, 4. dist. 49. q. 16. quod duo corpora naturaliter nequeant se in eodem spatio compenetrare, planũ est, ex quantitate eorum prouenire in hunc modum, ex quantitate oritur duplex potentia, & aptitudo, prior est aptitudo occupandi locum diuisibiliter, cuius aptitudinis actus est actualis occupatio loci, & repletio, quæ non est, nisi actualis extensio in ordine ad locum, & dicitur Vbi circumscriptiuum; posterior aptitudo, quæ quasi ex priori proximè manare videtur, est potentia expellendi aliã quantitatem ab eodem spatio, in quo ipsa est, quæ aptitudo dicitur impenetrabilitas, cuius actus est actualis exclusio, seu expulsio alterius quantitatis ab eodẽ spatio, & hæc aptitudo ideò à priori manare censetur, quia vnum corpus ideò aliud à proprio loco pellit, quia locum illum replet, & occupat. Quamuis autem passiones istæ sint à quantitate inseparabiles, vt ei realiter identificatæ, actus tamẽ harum passionum sunt merè accidentales, & solùm iuxta coẽm naturæ cursum cum illis necessariò connexi, atque adeò per potentiam Dei absolutam possunt à quantitate separari, potest .n. Deus (inquit Doct.) facere causam naturalem sine suo effectu connaturali, si pendeat ab ea in genere causæ efficientis vel si sit in genere causæ formalis, impediri etiam potest, dummodo non sit primarius ex dictis disp. 5. q. 3. art. 3 ergo potest Deus plura corpora in eodem spatio compenetrare; & hoc quidem duobus modis, ait Doct. iuxta duplicem effectum actualem quantitatis, per quos naturaliter penetratio corporum impeditur, potest .n. Deus impedire non concurrẽdo, vel alia ratione vtrunque quantitatis effectum, tam .s. actualem repletionem vnius, quã expulsionem, & in tali casu erunt duo corpora in eodem spatio compenetrata, vnum repletiuè, alterum non, & hoc modo de facto fit penetratio corporis Christi in Eucharistia cum quantitate specierum. Potest etiam impedire duntaxat effectum negatiuum .s. expulsionem, non impediendo positiuum, .s. repletionem, & occupationem, & in tali casu ambo corpora erunt repletiuè, & occupatiuè in loco, fundando geminatos respectu situs, & Vbi ad eandem superficiem ambientem, vel spatium; & in hoc sensu corpora beatorum de facto dicuntur se penetrare per dotem subtilitatis, quæ secundũ Doct. loc. cit. I. & K. non consistit in aliqua qualitate physica beatis corporibus inhærente, sed est potestas penetrandi omnia ex peculiari assistentia Dei auferentis impedimenta naturalia.

108 Hinc patet, quã immeritò Auersa q.27. sect. 5. cum alijs Scoto imponat, quòd in eo tm̃ sensu admiserit duo corpora posse à Deo in eodem loco constitui, vt vnum repleat locum, non verò alterum, quasi putauerit, non posse dari corporum penetrationem, nisi impediẽdo effectum positiuum repletionis, & non agnouerit, posse etiam cõtigere per impedimentum solius effectus negatiui, nimirum expulsionis, ait quidem Scot. sub lit. C. posse à Deo duo corpora in eodem loco constitui impediendo repletionẽ vnius, hic.n. est vnus effectus quantitatis, ratione cuius repugnat naturaliter duo corpora esse in eodem loco, at non negat in ea quæst. alium modum penetrationis, impediendo, non quidem repletionem sed solam expulsionem vnius ab alia, imò §. *Alius est intellectus &c.* in fine contra Gotfred. ait, quòd licèt possit Deus corpora duo ponere in eodẽ loco, auferrendo modum quãtitatiuum, vnius .s. repletionem, tm̃ potest id facere, etiam illum conseruando in vtroque; & §. *Respondeo &c.* probat ex professo posse etiam circũscriptiuè vtrunque esse in loco, nec duo Vbi circumscriptiua repugnare in duobus corporibus in ordine ad locum eundem, & infra I. & K. ait, penetrationem in corporibus beatis de facto non fieri, nisi per priuationem mutuæ expulsionis, & tandem quodlib. 11. M. sæpius repetit, posse duo corpora esse in eodem loco repletiuè, & 4. dist. 10. q. 2. per hoc probat, idem corpus esse in pluribus locis circumscriptiuè, quia plura possunt esse in eodem loco eodẽ modo, & planè ratio illa, qua ibi probat, Deum posse ponere corpus in pluribus locis circumscriptiuè, quia de facto ponit corpus Christi in Cęlo circumscriptiuè, & in pluribus hostijs non circumscriptiuè, sed præsentialiter tantùm quod est difficilius, cùm hic duo interueniant miracula, ibi vnũ, pariter militat in proposito, quia si de facto ponit Deus duo corpora in eodem loco expoliando vnum suo connaturali modo essendi in loco, quia est totum in tota hostia, & totum in qualibet parte, tãtò magis poterit ambo ponere in eodem loco circumscriptiuè conseruando .s. in vtraque connaturalem modum essendi in loco, quia faciendo primum, est duplex miraculum, impedit enim, & repletionem, & expulsionem, ac faciendo secundum, est tãtùm vnum miraculum, quatenus impedit tantùm expulsionem, ergo Doct. neque negauit, neque negare potuit, suis insistendo principijs, duo corpora posse esse in loco eodem etiam circumscriptiuè.

109 In oppositum arguitur 1. Durãd. quantitas est ratio repugnantiæ plurium corporum in eodem loco, ergo ipsa permanente in corporibus, nũquam poterũt in eodem spatio constitui, etiam per potentiam Dei absolutam, eò præsertim, quia impenetratio est passio intrinseca quantitatis, ab ea proinde prorsus inseparabilis; & cùm expulsio sit effectus formalis quantitatis, nec etiam ab ipso Deo poterit impediri. Resp. Doct. loc. cit. inf. C. concedendo, quòd quantitas est ratio repugnãdi duo corpora esse simul virtutẽ naturali, quæ non põt facere causã sine suo effectu naturali, non tm̃ diuina, quæ hoc põt; & negat, hanc repugnantiã esse formalem, cùm potius sit virtualis, ac proinde potiùs reducibilis ad genus causę efficientis, & negat tandem, impenetrationem esse passionem quantitatis, cũ hæc potius sit impenetrabilitas, & impenetratio sit eius actus à Deo impedibilis; itaque quantitas est ratio fundamentalis repugnandi, non verò formalis, & actualis, talis.n. est actualis expulsio, & impenetratio, & hæc expulsio aut non est effectus formalis quantitatis, aut est effectus formalis secundarius, qui potest à Deo suppleri.

Secundò si duo corpora esse possunt in eodem loco, ergo pariter, & duæ partes eiusdem corporis poterunt se inuicẽ penetrare, quia sicut naturaliter diuersis corporibus diuersa loca debentur, ita diuersis partibus eius diuersę loci partes, at ex consequente mirabilia, & paradoxa sequũtur, nimirum partem fore æqualem toti, totũ includi in qualis minima parte, quantumuis maximam molem transire posse per foramen acus, & totum Cęlum.

lum, immo, & vniuersum posse in minima bursa recludi, quæ omnia sunt contra rationem quantitatis postulātis partes extra partes, vt extensionem faciat.

110 Resp. quicunque tenent essentiam quantitatis non consistere in habere partem extra partem in ordine ad locum actu, sed tñ aptitudine, seu in principio exigitiuo eius, concedendo consequentiam, & negant, inde absurda illa sequi, quia essentia quantitatis non consistit in extenitate actuali partium in ordine ad locum, sed in extenitate partium in ordine ad locum in actu primo; vnde cum aptitudo possit suo actu priuari à Deo, poterunt partes quantumuis magnæ molis se compenetrare in puncto spatij, & ita de facto contingit in Eucharistia de partibus corporis Christi, cum quo adhuc stat inæqualitas partis cum toto cùm totum semper sit exigitiuum suaptè natura maioris extensionis localis, quam pars, & sic de facto totus Christus sub speciebus dicitur maior suo digito, nedum in ordine ad se, sed etiam in ordine ad locum.

Sed hæc cōis responsio quamuis verā contineat doctrinam, tñ non satisfacit argumento, nam vt notat Auersa cit. qui negant, penetrationem vnius corporis quāti cum alio esse possibilem, id solùm negant stante extensione locali vtriusque alioqui vltro illam admittūt, ergo defendere oportet etiam salua extensione locali, & actuali repletione posse plura corpora; atque adeò plures partes eiusdem corporis penetrari, idque non esse contra essentiam quantitatis, neque extensionis localis. Idcircò resp. Auersa, stante hac extensione non posse quidem omnes prorsus corporis partes penetrari, itàut indiuisibiliter se haberent in loco, quia id sanè foret contra essentiam huius extensionis, sed tñ posse vnam aliquam partem cum alia penetrari v. g. vnum semipalmū cum alio, & per hoc non destruetur essētia talis quantitatis, & extensionis, quia non est de ratione eius, vt quælibet pars actu sit extra omnem aliam partem in loco, sed satis est, vt sit extra aliquas, quod adhuc saluaretur, etiam si per partium penetrationem totum vniuersum in bursa concluderetur.

Hæc tñ responsio in primis falso innititur fundamento, quòd essentia quantitatis consistat in extensione locali actuali, hoc .n. asseri nequit sine magno præiudicio Sacramenti Eucharistiæ, vbi Christus est cum sua quantitate absque vlla prorsus extēsione locali, vt diximus disp. 9. q. 1. art. 1. & adhuc argumento non satisfacit, quia, contendit argumentum inferre tanquam absurdum quamcumque partium eiusdem corporis penetrationē, ex quacunque .n. data sequuntur absurda illa, quòd pars erit æqualis toti, &c. quāuis enim per responsionem Auersæ saluetur, quòd reducta mole bipalmari ad spatium vnius digiti per penetrationem partium ad inuicem, adhuc in qualibet parte digitali vna medietas est extra aliā, non tamen vnus palmus est extra alium palmum, nec semipalmus extra semipalmum, atq; ideò non saluat Auersa, quod in duobus palmis, vel semipalmis ad spatium digitale redactis detur adhuc extensio, & magnitudo bipalmaris maior palmari, & palmaris maior semipalmari, cum vnus palmus nō sit extra alium, nec semipalmus extra semipalmum.

111 Respondendum igitur est cum Bassol cit. art. 2. ad 10. neg. conseq. si .n. duo corpora valent esse per Dei potentiam in eodem loco circumscriptiuè, nō inde valet inferre, ergo pariter, & duæ partes, vel plures eorum corporum ità in loco existentium, cùm enim esse in loco circumscriptiuè sit ita esse in loco, vt totum corpus toti loco correspondeat, & singulæ partes singulis loci partibus, planè implicat in terminis, quòd corpora illa sint in loco circumscriptiuè, & q̄ partes eiusdem corporis sint inuicē compenetratæ, partes enim eiusdem corporis esse ita compenetratas formalissimè infert, corpus, cuius sunt partes, non esse in loco circumscriptiuè, nō igitur implicat absolutè penetratio partium ad inuicem, quia si fieri potest in corporibus, etiam fieri potest in partibus, vt patet in Eucharistia, sed implicat facta suppositione, quòd corpus, cuius sunt partes, sit in lo-

co circumscriptiuè, vt est in casu concl. nostræ; in casu verò, quo partes penetrarentur ad inuicem, rectè saluatur inæqualitas partium respectu totius, modo à communi responsione allata explicato.

Sed adhuc vrgebis, absolutè implicare penetrationem partium eiusdem corporis ad inuicem, quia ita se habere videntur partes quantitatis continuæ permanentis ad suum totum, sicut successiuè ad suum, sed implicat, duas partes entis successiui esse simul duratione, ergo etiam implicat, duas entis permanentis esse simul loco. Negatur paritas, quia quantitas successiua necessariò includit in suo conceptu essentiali extensionem actualẽ partium in duratione sm̃ prius, & posterius, ità vt vna non existat simul cũ alia, sed necessariò post aliam, atque adeò nõ potest constitui essentia quantitatis successiuæ per solam aptitudinem ad extensionem successiuam, nam quicquid non habet actu successionem, etiam si possit illam habere secundùm partes suas, est ens permanens, vt patet de calore, & alijs qualitatibus successiuè acquisibilibus; at verò partes quantitatis permanẽtis, cùm omnes actu simul existant, ità quoque poterunt in eodem spatio sibi inuicem coexistere, & poterit eius essentia saluari per solam aptitudinem ad extensionem localem.

112 Tertiò arguitur ex absurdis, quæ inde sequerentur, idem bis repleri, atque ita effectum eũdem esse à pluribus causis totalibus, singulis.n. corporibus sufficienter expletur loci capacitas, quantum sufficit, ne vacuus dicatur, & singula corpora sufficienter distare faciunt latera continentis. Secundò sequitur, eundem locum simul esse plenum, & vacuum, quia impleretur per vnum corpus, & cum hoc esset vacuus, quia simul posset recipere aliud corpus. 3. locum nõ esse adæquatum locato, quia ipso recepto adhuc posset aliud locatum recipere. 4. sequitur, illa duo corpora in eodem loco compenetrata esse duo ex hypotesi, vnũ verò, quia sunt simul, nam sicut punctum cum alio puncto simul non facit, nisi pũctum, & superficies cum superficie, non nisi superficiem vnam, ita dicendum videtur de corpore posito simul cum alio. 5. tunc ab vno puncto continentis posset duci duæ lineæ rectæ ad punctum locati; nam tot duci possunt lineæ à pũcto loci ad aliud punctum correspondens, quot corpora sunt in eo, & tñ à puncto ad pũctum vna tm̃ linea recta duci potest. 6. tãdẽ sequitur, actum expellendi in quãtitate separari posse ab actu replendi, & occupandi locum, quod implicat, ita enim se habet actualis expulsio ad actualem repletionem, sicut aptitudo expellendi ad aptitudinem replendi, & occupandi, sed inter has aptitudines est necessaria connexio, ergo etiam inter actus earum ad inuicem; immo sicut duæ istæ aptitudines non videntur inter se distinctæ, sed vna, per hoc.n. formalissimè nata est quãtitas aliam expellere à suo loco, quia nata est ipsum replere impenetrabiliter, ita actualis expulsio, & occupatio non erũt distincti actus, sed vnus, & idem, per hoc .n. formaliter vnũ corpus aliud expellit, quia locum suum occupat impenetrabiliter ratione quantitatis, ergo ad hæc absurda euitanda, aut negandum est absolutè, duo corpora in eodẽ loco esse posse, aut saltim ambo esse posse repletiuè.

113 Resp. negãdo, ex hoc vllum sequi absurdum; ad 1. concedit Doctor quol. 11. M. & N. idem spatium posse bis repleri formaliter, per potentiam Dei absolutã, non enim maius est inconueniens, locum plenum repleri de nouo aliquo replente formaliter, quàm continens vnum sibi commensuratum, de nouo cõtinere aliud simili modo continendi; ait etiam, quòd vtrunque corpus faceret distare latera continentis formaliter, sicut vtrunque formaliter replet, neutrum tñ effectiuè, quia in hoc sensu agens, quòd primò diuidit hoc latus ab illo, facit distare latera continentis, eaque replet; quomodo autem hinc non sequatur, eiusdem effectus dari plures causas totales, dictum est disp. 8. q. 3. art. 2. n. 72. Ad 2. ait Basol. locum vno corpore repletum dici debere absolutè plenum, & non vacuum, quia vacuitas dicit carentiam cuiuscunq; corporis, alioquin si potest dici vacuus quia

potest aliud corpus recipere cũ eo, quod habet: idem etiam dici posset, dato, quod non posset esse in eo simul, nisi vnũ corpus, nam dum habet illud vnum, caret alio, quod potest recipere, licèt non simul cum illo; si igitur dicatur locus plenus, & non plenus, non debet dici absolutè, sed debet dici plenus corpore, quod habet, & non plenus alio, quo caret, & ista non contradicunt, quia non sunt secundũ idem, vel respectu eiusdem. Ad 3. ait idẽ Bassol adæquationem inter locum, & locatum esse sm̃ magnitudinem, & extensionem, quia locus nihil maius continere potest, quàm sit ambitus eius, nec locatum habere potest minorem locum, non tñ sm̃ multitudinem. Et si dicatur, vnum locatum esse capacitati loci adæquatum etiam sm̃ multitudinem, hoc verum est de capacitate naturali, non autem obedientiali; quod non est intelligẽdũ (ait Bassol.) quasi sint duæ capacitates realiter distinctæ, sed itaut sit eadem ad diuersa agentia comparata, & limitata dicatur respectu vnius, interminata verò respectu alterius. Ad 4. verum est, quod vnum punctum alteri puncto additum non facit maius, falsum tñ est, quòd non sint duo, vnde fiunt vnum penetratiuè, quia non faciunt maius quantitatiuè, sed non fiunt vnum entitatiuè, & sic etiam in proposito duo corpora fierent vnum penetratiuè, quia non facerent maiorem molem, quàm si essent vnum tm̃, duo tñ essent entitatiuè. Ad 5. neg. sequela, quia punctum ex parte locati correspondens puncto loci, licèt esset vnum situaliter, tñ entitatiuè duo forẽt, sicut duo sunt corpora locata, vnde duæ etiam forent lineæ rectæ ducta a puncto loci ad puncta corporum, quæ tñ inter se cõpenetratæ forent, sicut puncta ad quæ terminantur.

Denique negatur, actualem expulsionem inseparabilem esse ab actuali repletione, quamuis .n. aptitudines replendi, & expellendi sint per quamcunque potentiam ab inuicem inseparabiles propter identitatem realem, tñ actus separari possunt, præsertim prior à posteriori, quia nec inter se, nec cum tertio realiter identificantur; falsum insuper est, aptitudines illas non esse inter se ex natura rei ab inuicem distinctas, impenetrabilitas .n. quæ est aptitudo expellẽdi, verè ex natura rei distincta est ab aptitudine replendi vt sic, quæ sic præcisè considerata competit etiam substantiæ corporeæ citra quantitatem, sicut, & impenetratio realiter distinguitur ab actuali repletione, vnde non est absolutè concedendum, quantitatem expellere aliam, quia locum replet, & esse alterius expulsiuam, quia est repletiua loci, sed cum addito, quia replet locum impenetrabiliter, & nata est replere locũ tali modo, nõ .n. in quãtitate datur aptitudo prior sine posteriori, vt in alijs rebus corporeis contingit.

QVAESTIO VIII.

An eadem res siue corporea, siue incorporea possit simul esse in pluribus locis.

114 NOn est difficultas de locis inadæquatis intra propriam sphęram existẽtibus ita .n. de facto videmus, corpora per suam quantitatem plura partialia loca occupare sm̃ diuersas partes, ex quibus integratur locus adæquatus toti corpori correspondens, & idem fatendum est de Angelo, si semel concedatur esse in spatio diuisibili per suam quãtitatem virtutis in eo continuè diffusam; sed est difficultas de locis adæquatis, ac etiam inadæquatis extra propriam sphæram existentibus, & in ordine ad potentiam supernaturalem, quia naturaliter concedunt omnes, id euenire non posse. Et quidem quantùm attinet ad substantias spirituales non est magna lis inter Doctores, quia cùm eorum essendi modus in loco sit inextensus, & indiuisibilis, libenter admittunt, id per potẽtiam Dei absolutam contingere posse, nam si aliqua est repugnantia replicationis rei in pluribus locis, hæc non videtur procedere, nisi ex replicatione locali extensa, & diuisibili, & ideò consequenter dicunt, substantiam corpoream posse etiam in pluribus locis replicari, sed non nisi modo inextenso, & spirituali, sicut de facto iuxta fidem corpus Christi existens in Cœlo circumscriptiuè replicatur vtique

in pluribus hostijs consecratis, sed non præsentia eiusdem rationis cum ea, quã habet in Cœlo, sed alterius, inextensa nimirum, & indiuisibili; ita D.Tho.3. par. q.75.art.1.ad 3.& q.81 art.1 ad 2. & in 4. d.10 qu.1.art.1. & alibi, & Thomistæ omnes circa ea loca, & in 4. Phys.Mas. cap.5.sect.2.Complut.q.8. Zanard. q.3. sic etiã docuisse videtur D.Bon.4. d 44. q.1. Henric.quol.9. q. 32. & ex Recent. Vasq.3.p.disp.189.

Opposita sententia docet, quòd sicut substantiæ spirituales possunt suo connaturali modo replicari in pluribus locis à Deo, ita quoque corporeæ suo modo connaturali .s.extenso, & corporeo; & hæc sententia est coĩor, & receptissima præsertim à Scriptoribus contra Hereticos, eam ex antiquis docuerunt Alensis 4. par.q.11.art.1. Scot.4.dist. 10. q.2. & quol. 10. cum suis sectatoribus, Ocham q.4.cum cæteris Nominalibus, ex Recẽtioribus autem Bellarm. lib.3. de Eucharist.cap.3.& 4 Suar.3 p tom.3.disp.48. sect.4.Valent.q.3.de Eucharist. punt. 1. Pelant.q.76.art.5. disput. 2. Conimb.4. Phys. cap.5.q.5. Nurc.disp.1.q.7. Veracruc.specul.2.Hurt.dis.16. Phys. sect.5. Auersa q.27.sect.6. Amic. tract.20. q. 7.dub.2.art.3 & alij sexcenti.

115 Dicimus 1. nullam rem, siuè corpoream, siuè incorpoream, posse simul esse naturali virtute in pluribus locis adæquatis, aut inadæquatis extra propriam sphęram sui loci naturalis. Concl. quò ad omnes partes est Scot.in 2.dist.2.q.7.& 4. d. 10.q.2. conceditur ab omnibus, & breuiter probatur, quia locus adæquatus est, quem replet Angelus, vel corpus iuxta limitationem suæ substantiæ, vel quãtitatis, & ad quem replendum Angelus se mouet sm vltimum suæ motricis potentiæ, ergo non possunt naturali virtute plura talia loca replere, hoc.n. directè tolleret limitationem quantitatis virtutis in Angelo, & molis in corpore, & locus, quem adæquatũ supponebamus Angelo, vel corpori, non esset adæquatus; quæ ratio etiam probat, id esse impossibile naturali virtute de locis inadæquatis extra sphærã loci naturalis existentibus, hic .n.agitur de loco naturaliter respondente toti quantitati molis in corpore, & virtutis in Angelo, ergo si demus locum palmarem v.g. adæquatè respõdere substãtiæ corporeæ, vel incorporeæ, & hũc ab his esse repletum per præsentiam palmarem, implicat naturaliter Angelum, & corpus extendi posse ad replendũ simul quantumuis exiguum spatium extra adæquatum existens, si .n. adhuc aliud spatiũ potest naturaliter replere, iam locus ille prior nõ erat adæquatus, vt supponitur.

Sed contra hanc Conclus. instari potest ratione, qua vtitur Scot in 4. d.10. q.2 §. *Dico ergo*, *&c.* ad probandum, quòd idem corpus esse possit in pluribus locis adæquatis diuina virtute, quia rem esse in loco nõ dicit, nisi respectum pręsentiæ extrinsecus aduenientem, sed tales respectus plurificari super idem fundamentum non implicat, quia respectus intrinsecus aduenientes, de quibus minus videtur ita plurificantur, vt patet de albedine plures similitudines fundante, ergo non implicat, rem a Deo in pluribus locis constitui, simul, & semel. At hæc ratio hic retorqueri potest cum Rubion in 4.d. 10.q.3. plurificatio respectuum intrinsecus aduenientium, de quibus minus videtur, fit naturaliter, ergo tanto magis fieri potest plurificatio præsentiarum; qua etiam ratione retorta probat Rubion, plura corpora posse naturaliter esse in eodem loco, quia sicut naturaliter ad vnicum album sunt diuersæ similitudines, ita & respectu eiusdem loci poterũt naturaliter esse plura Vbi si ratio Scoti valet.

116 Resp.Sampson.4.Phys.q.6.in fine, ob id dici debere, rationem Scoti esse dialecticam, & persuasiuam; sed præstat dicere, Doctorem ratione allata velle tm̃ ostendere non implicantiam plurificationis Vbi super idem fundamentum, cùm hoc naturaliter videamus in respectibus intrinsecus aduenietibus, de quib⁹ minus videtur, non quidem absolutè, sed tm̃ ex eo capite, quo sunt minus accidentales extrinsecus aduenientibus, vt ibi se explicat, non autem omnimodam paritatem voluit inferre, ex alio n.capite maxima

xima est disparitas in horũ respectuum causatione, vt Doct. notat. 4. d. 49. q. 16. ad 2. princ. natura n. non potest dare, nec causare mutationem positiuam sine priuatiua, in quibus nata sunt concurrerę, vnde non potest dare albedinẽ, nisi priuet subiectum nigredine; in quibus tñ non sunt nata concurrere, in illis potest vt in illuminatione, ibi n. est mutatio positiua sine priuatiua; In proposito ait Doct. omnis motus ad diuersa Vbi est talis quasi ad contraria, & ita absolutè loquendo, natura nõ potest facere, quòd corpus aliquod accipiat vnũ Vbi, & nõ priuetur alio; quia natæ sunt concurrere mutationes positiuæ, & priuatiuæ in talibus; id verò non contingit in acquisitione illorum respectum intrinsecus aduenientium similitudinis, paternitatis, &c. vt. n. album fiat simile huic albo, non est necesse, quòd deserat esse simile alteri, & sic de patre respectu alterius filij. Neque etiam argumentum valet, vt à Rub. retorquetur ad probandum, posse naturaliter plura corpora esse in eodem loco, quamuis. n. ex eo capite benè ostẽdatur non implicantia, tñ absolutè non valet paritas in omnibus de plurificatione respectus intrinsecus, & extrinsecus aduenientis ad eundem terminum; nam quemadmodum, quia natura non potest facere mutationem positiuam sine priuatiua, ideò non potest plurificare præsentias in eodem corpore, ponendo illud in pluribus locis, ita quia non potest impedire effectum necessarium causæ naturalis, scilicet expulsionem quantitatis, ideò non potest plurificare præsentias in corporibus ad eundem terminum ponendo illa in eodem loco.

117 Secundò pluralitas locorum adęquatorum non excedit capacitatem rei, alioquin neque Deus posset illam ponere in pluribus locis, ergo neque excedit virtutem actiuam naturalem, quia naturalis capacitas passiua naturali actiuæ commensuratur, quòd præsertim de Angelo non videtur posse negari, quia adæquatio eius cum loco non est per commensurationem, qualis est adæquatio corporis. Resp. assumptum esse verum de capacitate passiua obedientiali, falsum de capacitate naturali correspondente actiuitati agentis naturalis, quod etiam de Angelo asserendum est, estò .n. loco nõ commensuretur mathematicè, commensuratur tamen entitatiuè, & metaphysicè per limitationem suæ entitatis.

Sed dices, saltim videtur esse posse in pluribus inadęquatis extra propriã sphęram, quia id non excedit naturalem eius facultatem, si .n. illa plura loca inadæquata extra eius sphæram existentia adinuicem continuarentur, Angelus posset simul illa replere, quia non excederent extensionem loci adæquati. [illegible] sequela, quamuis .n illa inadæquata loca non excedãt extensionem loci adæquati Angeli quò ad substantiam, vnde si forẽt continuata, simul attingerentur, excedũt tñ quò ad modum, quatenus sunt extra sphæram locationis angelicæ. Dices, saltim videtur esse posse in pluribus inadæquatis distitis, & discontinuis intra eius sphæram. Resp. id esse dubium, & non posse afferri rationem necessariam pro, vel contra, vt notat Doct. 2. dist. 2. qu. 7. A. nam si pro parte affirmatiua arguatur, ex P. Vulpes disp. de Angel. 18. art. 6. quòd hæc inadæquata loca non excedunt facultatem Angeli naturalem, cum sint intra eius sphæram, & quòd non naturali necessitate est in tanto, vel tanto spatio, vt corpus, sed ex sua libertate, & quòd ideò pro imperio voluntatis poterit se præsentem facere quatuor angulis templi, quod supponitur locus adæquatus illius, & non reliquis partibus. Resp. loca illa inadæquata intra propriã sphæram, etsi non excedant facultatem Angeli naturalem sm̃ rem, tñ adhuc excedunt sm̃ modum, ratione s. discontinuitatis, non enim illa replere potest, nisi per vnicam, & continuam totius sui esse diffusionem; nec aliqua ratio necessariò ostendit posse se discretè diffundere per suam sphæram, & quòd ex libertate, quã habet se constituendi in tali, vel tãto loco intra adæquatum, solùm inferre licet, quòd semper se valeat retrahere pro suo libito ad minorem, & minorem locum, semper tñ continuum. Et si pro parte negatiua

gatiua

gatiua dicatur, quòd si continuitas sphæræ respectu angelicæ præsentiæ necessaria non est, non posset assignari ratio, quare Angelus non posset producere in seipso duas præsentias discretas valdè distantes, & insuper concedēdum esset, retenta æqualitate sphæræ posse Angelum per lineas distantes moueri pluribus motibus, immo motibus contrarijs, & quòd anima nequit informare extremas corporis partes non informatis intermedijs, nec lumen potest à Sole extremis partibus deriuari, nisi per medias; ergo nec Angelus esse potest in extremis partibus suæ adæquatæ sphæræ, nisi coexistat intermedijs, quæ sunt argumenta Molinæ, Suar. & Vasq. Resp. hæc etiam parū vrgere, quando.n. Angelo assignatur determinata sphera suæ præsentiæ, planè hæc non constituitur ex locis inadæquatis valdè inter se dissitis, & disiunctis, sed omninò coniunctis, & continuis, quorū singulis potest se præsentem facere arbitratu suo duobus v.g. extremis, & non intermedijs, & etiam eodem modo per illa loca discreta intra propriam sphærā poterit naturaliter moueri pluribus motibus, imò & cōtrarijs, neq; ex hoc sequitur illimitatio, quia fiunt illi motus intra propriā sphæram: neque contradictio, quia non foret sm̄ idem. Nec paritas assumpta de anima, & Sole valet, nam anima vnitur corpori naturaliter, veluti forma materiæ, non sic Angelus loco, sed liberè, sic etiā naturaliter diffunditur lumen à Sole in extremum per medium.

118 Dicimus 2. spectata Dei potentia posse non solùm eundem Angelum, sed etiam idem corpus esse in pluribus locis adæquatis incircumscriptè, seù definitiuè. Concl. tenetur ab omnibus Catholicis, ita.n. fides docet de corpore Christi in pluribus hostijs cōsecratis incircumscriptè replicato; & quidē in vniuersum rei non repugnare plures præsētias adæquatas probari potest. Tum quia plurificatio respectuum præsertim extrinsecus aduenientium, quales sunt illæ præsentiæ super idem fundamentum, absolutè non implicat, vt latè probat Doct. 4.d. 10.q.2.§. *Dico ergo*, &c. Tum quia licèt natura causare nequeat mutationē positiuam sine priuatiua, in quibus nata sunt concurrere, vnde non potest communicare albedinem subiecto, nisi priuet nigredine, neque hanc præsentiam causare in eo, nisi alia priuet, id tñ negari nequit diuinæ omnipotentiæ, quæ sicut duo contraria in eodem subiecto componere potest, ita à fortiori duas præsentias, quæ propriè non sunt contrariæ, vt docet Doctor. 4. dist. 49. quæst. 16. ad 2. princ.

Quòd verò corpus possit expoliari à Deo suo connaturali modo essendi in loco, & ibi indiuisibiliter poni ad modum spiritus, probat Doct. in 4. dist. 10. q. 1. M, & d. 49. q. 16. C. vbi ostendit, posse Deum impedire effectum naturalem corporis replendi locum, & consequenter ipsum priuare positione de genere situs, quæ est materialis illa commensuratio totius corporis ad totum locum, & partium eius ad partes istius; eò autem ipso quòd corpus non est in loco diuisibiliter, consequenter diuina virtute manet in ipso indiuisibiliter ad modum spiritus. Quo modo autem concipi possit res corporea esse in loco indiuisibiliter, quamuis sit difficilè explicari, tñ potest ex opposito, declarando nimirum modum, quo res incorporea est in loco diuisibili; sicut.n. Angelus, licèt in se sit indiuisibilis, constituitur tñ in loco diuisibili indiuisibiliter, quia tot fundat in se præsētias, quot sunt partes proportionales loci, quæ quia sunt diuisibiles ex parte loci, & ad diuersas partes eius terminatæ, ideò Angelū constituunt in loco diuisibili; & quia sunt indiuisibiles ex parte subiecti, & proindè singulę in toto subiecto, hac ratione præstant, vt totum subiectum.s. Angelus, sit totus in toto loco, & totus in singulis partibus illius, ita ex opposito licèt corpus sit diuisibile, tñ fundare potest plures præsentias iuxta pluralitatem suarū partium proportionalium, quarum singulæ ad idem spatium terminentur, & sic omnes eius partes erunt eidem spatio præsentes indiuisibiliter, etiam puncto, si illæ singulæ præsentiæ ad idem punctum termina-

ri

ri supponantur, ergo non repugnat corpus esse in loco indiuisibiliter ad modū spiritus, cum hoc solo discrimine, quòd licèt præsentia corporis, & spiritus in tali casu conuenirent quò ad rationem respiciendi locum indiuisibiliter, adhuc tamen different, quia præsentia corporis foret adhuc diuisibilis ex parte subiecti, non autem præsentia spiritus, & ratio est, quia implicat subiecto diuisibili inhærere accidens spirituale, & indiuisibile, in quem modum explicandi præsentiam corporis indiuisibilem Bassol. quoque inclinare visus est 4. dist. 49. quæst. 4 art. 2.

119 Contra hanc Concl. arguitur 1. Tum quia limitatio rei creatæ ad locum prouenit ex limitatione entitatis ipsius ergo sicut nequit fieri à Deo illimitata quò ad esse, ita nec etiam quo ad locum. Tum quia rem esse in loco definitiuè, est esse ita hic, quòd non alibi, ergo implicat in terminis posse rem poni in pluribus locis definitiuè. Tum quia nō potest eadem res simul esse in diuersis temporibus, ergo nec simul in pluribus locis.

Resp. ex Scoto 2. dist. 2. q. 7. ad 2. & 4. dist. 10. q. 2. R. concesso antec. neg. cōseq. siquidem finitas in entitate est modus intrinsecus creaturę realiter identificatus, non ita actualis limitatio, & determinatio ad vnum locū, sed hæc est actus aptitudinis illius, quam rès creatæ habēt ex vi potentię naturalis essendi in vno tm̄ loco, qui proinde potest à Deo impediri, sicut & actus cuiuscunque alterius aptitudinis naturali necessitate rebus conueniens; & quamuis res creata tunc diceretur illimitata in ordine ad locū, nō idcircò illimitata etiam quò ad esse, aut immensa censeri deberet, quia hanc illimitationem non haberet ex principijs intrinsecis, sed ex potentia agentis infiniti, ad quod est in potentia obedientiali, sicut à pari ex eo, quòd res aliqua fuisset ab æterno creata, non proinde participaret æternitatem Dei, quia talis illimitatio in duratione non sibi conueniret ab intrinseco, & necessariò, sed tm̄ ab extrinsecò, & contingenter. Neque inconueniit, res creatas in ordine ad locum habere limitationem ex vi potentiæ naturalis, & non habere ex vi obedientialis, quia passim id experimur in cœteris, materia. n. non est simul capax duarum formarum substantialium disparatarum, nec subiectum cōtrariorum ex vi potentiæ passiuæ naturalis, benè tn̄ est capax ex vi obedientialis, & hæc potentia obedientialis in rebus ad illud, quod excedit naturalem facultatem earum, non infert infinitatem in rebus ipsis, sed tantū in potentia agentis supernaturalis, à quo eleuantur; tum quia hæc est potentia passiua, quæ à toto genere nullam dicit perfectionem, vt sæpè diximus cum Scot. 3. dist. 14. q. 2. in fine; tum quia si reperitur in rebus obedientialis actiua, non est sufficiens, & completa, sed inchoata tm̄, & insufficiens, vt declaratū est disp. 7. q. 6. art. 5. Ad 2. modus essendi in loco definitiuè dupliciter vsurpari solet, vt notat Sampson 4. Phys. q. 4. in fine, & Rubion 4. dist. 10. q. 4. art. 3. vel vt idē sonat, quòd esse in loco incircumscriptè, quo sensu appropriatur rebus incorporeis, vel, vt vis vocabuli sonat, quatenus dicit negationem cuiuscumque alterius loci, in quo sensu cōis est omnibus creatis rebus, quæ ex vi potentiæ naturalis vnum certum locum sibi determinant, in secundo sensu conceditur, nihil posse poni in pluribus locis definitiuè, quia hic est modus naturalis rerum essendi in loco, quem sibi vendicant naturaliter, & eo expoliantur statim ac ponuntur in pluribus locis; at in primo sensu negatur, nil posse poni in pluribus locis definitiuè. Ad 3. negatur paritas de tempore, & loco, quòd. n. res nequeat esse simul in diuersis temporibus, prouenit ex parte temporis, quod est in continuo fluxu, vnde nunquam duo tempora possunt esse simul, at loca non fluunt, sed manent.

120 Secundò, si idem esse potest in pluribus locis simul, & semel plura sequuntur absurda; sequitur. n. 1. terminos motus, a quo, & ad quem esse compossibiles, quod est contra rationem, & Philos. 5. Phys. patet consequentia, quia duo vbi possūt esse termini motus. 2. idē esse posse à seipso diuisum, Romæ siquidem

dem existens esset diuisum à seipso existente Venetijs. 3. idem esse distans, & indistans respectu eiusdem loci, nam quatenus Romæ distat ab Vrbe Venetiarum, sed quatenus Venetijs replicatus non distat. 4. idem esse extra terminos proprios, & vltra extremitatem suam, locus n. ex 4. Phys. est terminus, & extremitas rei locatæ. Demum si idem potest esse simul in duobus locis, ergo & bis poterit poni in eodem loco, cùm sit par ratio.

Resp. neg. consequent. ad primam probat. ait Doctor cit. lit. O. absurdum esse, & impossibile, quòd termini motus sint simul, loquendo de terminis primis quales sunt forma, & priuatio, non autē de secundarijs, & concomitantibus, qui .s. coniunguntur terminis prædictis, & ambo sunt positiui, isti.n. sunt compossibiles, vt patet in augmento, vbi quantitas præcedens manet; in proposito Vbi & Vbi non sunt termini motus per se, & primi, sed concomitantes. Ad 2. in casu posito idem esset à seipso diuisum sm̄ locum, non quòad essentiam, non.n. res illla pluribus in locis replicata diuideretur in plura seipsa, ita vt plures euaderet entitates, sed semper esset eadē, diuersas fundans præsentias. Ad 3. ait Doct. ad 2. princ. non esse inconueniens idem per Vbi, quo Romæ constituitur, distare ab Vrbe Venetiarum, & ab eadem non distare per Vbi Venetum, vnde ob talem diuersitatem præsentiarum saluatur contradictio. Ad 4. locus est terminus, & extremitas rei locatæ quò ad eam præsentiam, quæ ipsum respicit, vnde non potest res locata per illam eandem præsentiam alibi cōstitui, benè tn̄ sm̄ aliam; videatur Doct. lit. N. Ad vltimam concedunt aliqui paritatem, nec putant absurdum; tn̄ apud nos videretur absurdum, quia tunc eiusdem effectus darentur duæ causæ totales, nam per singulas præsentias sufficienter constituitur hic; & paritas assumpta non valet, quia ad multiplicationē relationum requiritur ad minus multiplicatio termini, vel fundamenti, quare ad pluralitatē locorū possūt manēte plurificari præsentiæ in re locata, at manēte vnitate loci, & locati nō apparet ex quo cap. relationes plurificari possint.

121 Tertiò, id repugnare videtur potentiæ actiuæ rei creatæ, ex hoc.n. quòd simul, & semel est in pluribus locis, sequitur, posse in omnibus agere, si in omnibus passum reperiat, & ita scintilla ignis totum poterit comburere mundū, & parua candela totum illuminare, & Angelum replicatum vbiq. posse omnia corpora mouere. Id etiam repugnare videtur rationi ipsius Vbi, quod omninò incompossibile est cum alio Vbi; cùm.n. accidentia in eodem subiecto existentia se inuicem denominare soleant, vt patet de subiecto quanto, & albo, nam dicimus quantum album, & album quantum, si Vbi Venetum, & Romanum in eodem forent subiecto, vbi Venetum denominaret Romanum Venetijs præsens, & è contra. Demum id repugnare videtur motui locali, qui nullatenus fieri potest ab extremo ad extremū non transeūdo per medium, at si res potest simul esse in pluribus locis, id fieri posset per immediatam productionem secundi Vbi, quo constituitur in secundo loco.

Resp. neg. assumptum, quia vt docet Doct. lit. I. per tertiam propositionem, sicut se haberet res in vno loco existens in ratione actiui ad diuersa ibidem sibi approximata, sic se habebit existens in pluribus locis, quia per replicationem præsentiarum non augetur virtus actiua eius, nec extensiuè, nec intensiuè, quare sicut ignis in vno loco existens non cōbureret omnia combustibilia, si essent sibi sufficienter approximata, sed ageret in aliquod illorum præcisè à Deo determinandum, quod adæquatè terminaret eius virtutem, vel si in quodlibet ageret, valdè remissè ageret; ita dicendum de eodem igne in pluribus locis replicato, vt ait Doctor. liter. Q. neque hoc est mirum, quia virtus naturalis minor est in plura, quam in pauciora, & eodem modo dicendum de Angelo, si enim hic mouendo corpus totam suam exerat virtutem, alibi nullum mouebit, sed si totam non exerit, poterit & alibi mouere, sed

sem-

semper debiliùs, quò plura moueret. De actione verò illuminatiua cādelæ, in qua non interuenit resistentia passi retudens virtutem agentis, vt in casibus allatis, videtur posse concedi, quòd omnia illuminaret loca, in quibus replicaretur, quia talis illuminatio fieret per productionem luminis, quæ sm̄ nos est species lucis, & non videtur negādum, quòd corpus vbicunque replicetur, possit species intentionales sui in medio multiplicare, alioquin videri non posset, nisi in vno tantū loco, in quo illas emitteret. Ad 2. neg. assumptum; cum probatur, dicimus, accidentia subordinata vtique se inuicem denominare, vt patet in allato exemplo de albedine, & quantitate, at non accidentia disparata, vt constat de albedine, & dulcedine in lacte, quorum neutrum alteri communicat suum effectum formalem, talia autem sunt Vbi Romanum, & Venetum in eodem subiecto. Ad 3. licèt nequeat fieri transitus de extremo ad extremum sine transitu per medium loquendo de motu successiuo includente totam realitatē motus, potest tn̄ fieri loquendo de motu includente solum realitatem termini motus, qui propriè dicitur mutatio localis, & in casu posito fieret mutatio localis acquisitiua sine deperditiua, & hoc modo de facto fit Christus præsens in Eucharistia non à Cælo discedens, nec per medium transiens.

122 Quartò specialiter arguitur, quòd non possit poni corpus in loco definitiuè, & indiuisibiliter. Tum quia cùm corpus sit diuisibile, repugnat ei modus indiuisibilis, qualis est iste; Tum quia ideò repugnat Angelum esse diuisibiliter in loco, quia ipse in se est indiuisibilis, ergo pariter repugnabit corpori esse in loco indiuisibiliter, quia in se est diuisibile. Tum tandem, quia corpus quantum nequit esse in rerum natura sine figura, hæc verò cōsistit in tali extensione partium in ordine ad locum.

Resp. modum essendi corporum in loco definitiuè per diuinam potentiam nō esse vndequaque indiuisibilem, sed tn̄ ex parte spatij, quatenus indiuisibiliter, & sine ordine ponit totū corpus, & partes eius in loco, at ex parte subiecti est diuisibilis, & in hoc differt à modo essendi in loco rerum spiritualium, & talis modus essēdi in loco indiuisibiliter corpori non repugnat, vt subflat potentiæ obediētiali. Ad 2. negatur paritas assumpta de Angelo, & corpore, Angelus.n. esse nequit in loco diuisibiliter, quia extensio rei in loco supponit extēsionē rei in se sicut vniuersaliter actus secūdus supponit primū, at non ita necessarium est, id, quod est extensum in se, debere etiā esse actu extensum in loco, quia nec semper necessarium est, actum secundum esse coniunctum actui primo. Ad 3. duplex est figura, intrinseca, & extrinseca. illa attenditur penes ordinem partiū in toto, & adinuicem, ista penes ordinem partium in loco, & est corpori accidens per accidēs, ac proinde ab ipso separabilis, illam verò semper retinet etiam existens in loco indiuisibiliter.

123 Quintò ad idem, quia si ita poneretur corpus in loco, plura sequerentur absurda; primò, quòd in tali statu posset diuidi in omnem sui partem simul, & semel, cùm.n. sit intrinsecè diuisibile, potest à Deo diuidi, & cùm indiuisibiliter existat, non est maior ratio, cur ex vna parte diuidatur potius, quam ex alia. Secūdò quòd oēs corporis partes æquè distarent ab inuicem, essent.n. omnes æquè præsentes indiuisibili puncto loci, atque ita singulæ essent adinuicem confusæ, quod est cōtra naturalem compositionē corporis. Tertiò demū sequeretur, corpus illud in tali casu infinitas habere præsentias, quarum singulæ sint per se perfectæ, & integræ, ita vt vna ab altera non dependeat, tot.n. sunt partes, & indiuisibilia loci, quibus cōstituitur præsēs, & cū possit manere præsēs vni parti, desinendo esse præsens alijs, sequitur, vnā præsentiam ab alia nō dependere, sic autem pars æquaretur toti, illa.n. tota, & totalis præsentia, qua corpus per totum locum diffunderetur, v.g. Christi corpus per totam hostiam, vtique ex illis infinitis præsentijs ad singulas loci partes terminatis componeretur, & cùm singulæ ponant totum Christi corpus in loco,

eo, vt illa totalis, iã pars æquabitur toti.

Resp. neg. sequelam; non sequitur primum absurdum, cùm. n. diuisio continui in omnes suas partes repugnet, nec etiã à Deo fieri posset in corpore in tali statu existente, vtiq; fieri posset diuisio in has, vel illas partes destruendo eorum terminos continuatiuos, non tñ in omnes simul; & fieret diuisio in illas partes, quas Deus determinaret. Neque sequitur secundum absurdum; quamuis. n. omnes illius corporis partes essent confusæ in loco, quatenus singulæ sunt in eodem puncto loci compenetratæ, adhuc tñ inter se seruarent ordinem, & distantiam entitatiuam, quatenus pes nõ esset capiti immediatè coniunctus, & etiam quantitatiuam, quatenus adhuc singulæ partes natę sunt occupare suaptè natura distinctum locum, & situm, & hoc sufficit ad naturalem corporis quãti constitutionem, distantia. n. situalis partium ab inuicem est penitus corpori accidentalis. Nec tandem tertium sequitur absurdum; ratio cõter reddi solet, quia haberet tunc corpus infinitas illas præsentias solùm in potentia, sed vnam tñ in actu, sicut modò de facto Christus est in hostia semel in actu, & infinities in potentia, vnde consumpta vna parte hostiæ, statim fit in actu præsentia corporis Christi perfecta ad residuũ, quæ prius tantùm erat in potentia.

124 Sed hæc respon. admitti non debet ex dictis supra q. 5. art. 2. hinc. n. sequeretur, quotiescunque consumitur aliqua particula hostiæ, & cessat Christus esse illi præsens, detinere etiam præsentiam illius ad alias, cum ponatur Christus esse præsens toti hostiæ, & singulis eius partibus per vnicam numero præsẽtiam, quemadmodum ibi arguebamus de præsentia Angeli in loco, & vnione animæ ad corpus, quod tñ est falsum, nunquam. n. cessauit Christus esse præsens alijs partibus, nec amittendo præsentiã ad hanc partem, amittit præsentiam actualem ad alias, & aliam de nouo acquirit, quia illis adhuc præsẽs remaneat, sed semper eis manet actu præsens sine vlla penitus interruptione, quousque manent. Quamuis igitur concedatur, Christum esse semel in tota hostia, sicut, & Angelum in suo loco adæquato, & animam in corpore, quatenus non est ibi per iteratas totius sui esse replicationes, sed per vnam dumtaxat, & quasi continuam totius sui esse diffusionem, vt superiùs explicatum est, non tñ est ita semel ibi. s. in tota hostia, & singulis eius partibus, ac punctis, vt per vnicam præsentiam actualem his omnibus constituatur præsens, vt videtur cõis omnium sensus, sed est ita ibi per totam hostiam diffusus, & omnes eius partes proportionales per tot præsentias, quot sunt illæ partes, ac indiuisibilia, quarum præsentiarum infinitas in proposito non facit nouam difficultatem, & ab ea diuersam, quæ fieri solet de infinitate partium continui, vnde dissolui debet, sicut & illa, illa verò totalis præsentia, qua Christus dicitur toti hostiæ præsens, & singulis eius partibus, in eo sensu dici debet componi ex alijs præsentijs ad partes hostię terminatis, quatenus non est nisi tota aggregatio illarum, ratione cuius dicitur Christus totus, & totaliter hostiæ præsens, quod nequit sibi conuenire ratione alicuius illarum singillatim; per eam enim vtique totus constitueretur in illa parte hostiæ, ad quam terminatur, nõ tñ totaliter; nec tandem ex hoc sequitur, singulas harum præsentiarum toti aggregationi illarum adæquari, & ita partem toti, quia licèt singulæ illarum sint totales ex parte subiecti, quatenus per singulas totus Christus constituitur præsens, non tñ sunt totales ex parte termini, quia singulæ non terminantur ad totum locum. s. hostiam, sed ad singulas illius partes, ac proindè per singulas dicitur solum totus in hostia, non autem totaliter.

125 Dicimus 3. non implicare idem corpus à Deo poni in pluribus locis adęquatis etiam modo circumscriptiuo. Concl. est contra Doctores cit. initio quęst. qui licèt admittant, idem corpus esse posse in pluribus locis adæquatis in vno circumscriptiuè, in alijs definitiuè tñ ad saluandum Eucharistiæ Sacramẽtum, negant tñ poni posse in omnibus cir-

circumscriptiuè; & Prob. 1. ex quibusdam apparitionibus Christi factis Paulo Damascum petenti, & Petro Romam deserenti; quibus in casibus non videtur satis Scripturæ consonum, Christum deseruisse Cœlum, quamuis id concedant Complut. cum D. Tho. 3. p. q. 57. art. 6. Nam ex Scriptura habemus, Christum nō relicturum Cęlum corporaliter, nisi in die Iudicij, Actor. 3. *quem oportet Cœlum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium*, & Aug. confirmat relatus de consecr. dist. 2. cap. 1. Heres. *donec finiatur sæculum, sursum est Dominus.* Nec satisfacit, quod aiunt Complut. inconueniens non esse in illis casibus per breuem morulam Christum reliquisse Cęlum, Scripturas verò; & PP. solùm intēdere Christum ante iudicium non recessurum à Cœlo per spatium tēporis notabile. Nam neque in die Iudicij Cœlum relinquet, nisi per breuem morulam, in qua fiet iudicium, ergo allata explicatio non est ad sensum Scripturæ, & PP. Nec minus dici potest, tales apparitiones fuisse imaginarias, vt solent Aduers. respondere de multis alijs SS. apparitionibus in diuersis locis. Quia præfatæ apparitiones Christi enumerantur à D. Paul. 1. ad Corint. 5. inter eas, quæ confirmant veritatē resurrectionis Christi, ergo vera fuit, & realis, non imaginaria solum.

126 Deindè probat Scot. ratione, quia potest constitui corpus pluribus in locis modò inexenso, & indiuisibili eius naturæ naturaliter repugnanti, ergo tanto magis poterit constitui in pluribus locis sub modo extensò, qui est ei connaturalis, quia hoc est minus miraculum illo, nam hìc vnum tm̄ interuenit miraculum, expoliatur. n. corpus modo naturali definitiuo, per quem ex vi potentiæ naturalis ita ad vnum locum limitatur, vt simul in alio esse nequeat, ibi verò expoliatur, nedum hoc modo connaturali definitiuo, sed etiam circumscriptiuo, & planè difficilius est explicare, quomodo corpus diuisibile, & extensum possit esse in pluribus locis modo spirituali, & inextenso, vt patet ex Conclus. præced. quā quòd possit esse in pluribus locis modo extenso, & diuisibili. Nec valet responsio Complut. hoc sm̄ difficilius esse, quia contradictoria sequerentur, quæ non sequuntur ex primo. Nam falsum est, vllam ex hoc contradictionem sequi, vt mox patebit ex solutione rationum. Hinc deducit Basol. & Rub. 4. d. 10. q. 4. art. 2. concl. 3. Aduersarios tantò magis fuisse negaturos possibilem esse replicationem corporis spiritualem in pluribus locis, nisi fidei mysterium obuiasset, eorumque intellectus captiuasset.

Resp. Complut. neg. paritatem, quòd .n. corpus sit in duobus locis, in vno per proprias dimensiones, & in alio Sacramentaliter ex vi conuersionis alterius in ipsum, vt est de corpore Christi, quod est in Cœlo ratione propriæ dimensionis, & in Sacramento ex vi conuersionis substantiæ panis in ipsum, nulla est implicantia, implicat tn̄, quòd quantitas, quę est ratio occupandi vnum locum, sit simul ratio occupandi alium. Contra arguit Doct. lit. E. conuersio alterius in istud non est isti formaliter ratio essendi hic, quia transeunte conuersione manet terminus conuersionis hic, ergo sine aliqua contradictione potest alicui conferri esse hic sine cōuersione aliqua alterius in ipsum, & potuit Sacramentum Eucharistiæ institui absque eo, quòd desineret substātia panis, vt probat Doctor. 4. d. 11. q. 3. Et falsum est, quantitatem esse rationem essendi in vno loco tm̄, quamuis. n. id verum sit de Vbi, hoc .n. est determinata ratio formalis essendi hìc, vel ibi, tn̄ quātitas est de se indifferēs ad occupandum hunc, vel illum locum, & sicut naturaliter potest fundare plures præsentias successiuè ad diuersa loca, ita supranaturaliter potest illas fundare simul, nec ad multiplicationem posterioris sequitur necessariò multiplicatio prioris.

127 Resp. Mas. quòd species derelicta post conuersionem est corpori Christi ratio existendi in hostia, vnde in Cœlo est circumscriptiuè per proprias dimensiones, in Sacramento autem per alienas, .s. per dimensiones hostiæ consecratæ, in quo

quo nulla cernitur implicantia. Contrà arguit Doct. ibidem, & quol. 10. I. species illa, seu dimensio hostiæ non est formaliter in corpore Christi, ergo non est ratio corpori Christi essendi formaliter in loco, sed corpus Christi est formaliter præsens, ergo per aliquid aliud, quàm per conuersionem, vel speciem cõuersi. Tum quia si dimensio hostiæ esset ratio formalis corpori Christi essendi in Sacramento, tunc esset in Sacramento dimensiuè, & modo extenso, nam dimẽsio nequit esse ratio essendi in loco indiuisibiliter, & inextẽsè. Tum ẽt quia est ò sit necessarium, corpus existẽs in pluribus loci existere in illis per diuersas præsentias, falsum tñ est debere existere per diuersas dimẽsiones, cùm vna, & eadem dimensio possit plures præsentias fundare.

Resp. proinde aliter Complut. quòd præsentia quantitatiua conuenit corpori Christi in Cœlo ratione propriæ quãtitatis, at verò præsentia Sacramentalis conuenit illi ratione suæ propriæ substãtiæ, non qualitercumque, sed quatenus substantia panis conuersa est in substantiam corporis Christi, vnde conuersio est ratio causalis, & substãtia ratio formalis, cur sit præsens in hostia. Contra, substantia corporis Christi in hostia non est sine quantitate, nam licèt ibi non sit quantitas ex vi conuersionis, adest tñ ratione concomitantiæ, ergo si substantia corporis Christi quanta potest recipere Vbi inextensum, & indiuisibile præter Vbi extensũ, quod habet in Cœlo, tantò magis potuisset recipere aliud Vbi extensũ, & diuisibile, cùm hic sit modus illi connaturalis, non autem ille.

Demum ex eo probatur, quia vt notãt Baliol & Rub. cit. ibidem nulla afferri potest instãtia contra replicationem circumscriptiuam corporis pluribus locis, quæ æquè benè non militet contra definitiuam, & sacramentalẽ corporis Christi, vt patet ex rationibus contra præced. concl. allatis, & magis patebit adhuc ex dicendis; qua de causa præsertim factum est, vt modò sententia Scoti sit ferè omnibus accepta.

Retorquentur, & soluuntur implicantiæ contra replicationem circumscriptiuam corporis.

128 IN oppositum arguunt Complut. 1. De ratione loci circumscriptiui est, quòd intra se comprehendat locatũ, ac proinde quòd sit adæquatus respectũ illius, ergo implicat locatum comprehendi ab illo loco, & simul esse extra illum. Nec respondere valet, hanc comprehensionem circumscriptiuam importare tñ, quòd totum locatum sit intra terminos loci totum in toto, & pars in parte, quòd certè reperiretur, etiãsi ab vtraque loco ambiretur. Nam contra instatur, quia non vtcunque continetur locatum à loco, sed tanquam à termino intra quem est, sed id, quod continetur in aliquo tanquam intra terminum, implicat, quòd sit extra illud, ergo &c. Maior patet ex 4. Phys. 41. vbi locus dicitur terminus extrinsecus, & extremitas locati, minor patet ex 5. Met. cap. de extremo, vbi ab Arist. definitur, quòd sit id, extra quod nihil rei possumus vsurpare.

Resp. hanc implicantiam etiàm militare contra præsentiam Sacramentalem corporis Christi, nam etiam Christi corpus est circumscriptiuè in Cœlo, ergo nullo prorsus modo esse poterit alibi, quia tunc extra illum locum aliquo modo foret; parum. n. refert, quòd sit extra illum, hoc, vel illo modo, diuisibili. s. vel indiuisibili; facit etiã cõtra replicationẽ definitiuã Angeli, & ideò adducta est à nobis cõtra præced. cõclus. nã vt patet ex dictis, superficies, infra quam continetur Angelus, est terminus, & extremitas substãtiæ Angeli cõtentæ, non minus quam corporis. Complut. n. 85. inquiunt, non concludere contra Sacramentalem, quia locus circumscriptiuus exhaurit virtutẽ locabilem, quam habet corpus ratione quantitatis, cùm sit terminus eius sm̃ illã rationem considerati, non verò virtutem quam habet ad existendum in pluribus locis ratione conuersionis alterius substantiæ in ipsum. Sed frustra laborant, quia vt diximus, conuersio panis in corpus Christi nõ est ratio formalis, cur corpus Chri-

sti sit in Euchar. sed ad summum causalis, sed præsentia Sacramentalis conuenit illi ratione suæ propriæ substantiæ, vt ipsi fatētur n.80. ergo cùm illa eadē substantia intra locum circumscriptiuum contineatur in Cœlo, nō poterit, per præsentiam alterius rationis, extra illum constitui. Et cum dicunt, locum circumscriptiuum exhaurire virtutem locabilem corporis, aut id intelligunt absolutè, aut de virtute locabili modo tm̄ circumscriptiuo; si primo modo, ergo locus erit ita terminus rei locatæ, vt nullo prorsus modo possit alibi existere; si secūdo modo, vt insinuant, hæc est manifesta petitio principij, nam est id, quod quæritur, an locus circumscriptiuus ita sit terminus rei locatæ, vt extra illum esse nequeat per præsentiam eiusdem rationis.

129 Resp. ergo, de ratione comprehensionis localis esse, vt contineatur totū quod comprehenditur intra ambitum loci, ita quòd nihil sit illius, quod sub comprehensione non contineatur, non tñ impedit, quin idem totum possit etiam simul ab alio cōprehendi, vt patet ex obiecto, quod comprehensum per vnam cognitionem potest etiam per alterius cognitionem comprehendi. Et cū inquiūt, locum esse terminum rei locatæ, & de ratione termini esse non solùm, quòd comprehendat rem terminatam, sed etiā quòd nihil eius sit extra illum; dicimus, locum esse terminum rei locatæ in hoc sensu, & extremitatem eius secundùm eā præsentiam, quæ ipsum respicit, vnde si corpus est Romæ, locus ita terminat corpus per Vbi Romanum, vt ex vi illius nequeat esse alibi, hoc tñ non impedit quin alibi esse possit per aliam numero præsētiam, etsi eiusdem rationis, & sicut licet aduersarijs explicare definitionē Arist. quod locus sit terminus, & extremitas rei locatæ quantùm ad præsentiam vnius rationis. s. circumscriptiuæ, non quantùm ad omnem absolutè, ita quoque licebit nobis explicare, quòd intelligatur quantum ad illam præsentiam circumscriptiuam, quę ipsum respicit, non verò quantùm ad cæteras omnes eiusdem rationis, quòd si cōtendant, Arist. intelligere, quòd locus sit terminus rei locatæ quātum ad omnem circumscriptionem possibilem, itaut aliam simul habere nequeat, nos ingenuè totum concedimus, immo non solùm hoc, sed putamus, sensū Arist. fuisse, ꝙ locus sit ita terminus rei locatæ, vt nec per præsentiā eiusdem rationis, nec alterius possit simul esse alibi, quia Arist. non agnouit potentiam Dei absolutam, vnde Arist. auctoritas æquè militabit contra nos, & illos; quare absolutè dicēdum erit locum esse terminum rei locatæ, quatenus debet totam rem locatam intra se claudere, non verò quia non possit eadem res simul alio loco contineri.

Secundò, quantitas ratione suæ essentiæ, & intrinsecæ entitatis est prima, & & principalis ratio, per quam corpus redditur formaliter aptum ad extēsionē, & præsentiam localem, ergo si semel vna quantitas non potest naturaliter loquendo reddere substantiam idoneam ad duplicem extensionem, & præsentiam localem, neque ēt id poterit in ordine ad diuinā potentiam, ac proinde de ratione loci circumscriptiui erit, vt ita finiat, & exhauriat virtutem repletiuam, quam habet vnum corpus quantum vt implicet esse simul extra illum in alio loco, prima conseq. patet, nam effectus prouemens ab aliqua forma, vt à causa formali principali, causatur ab illa ratione natiuæ virtutis eius, vnde vel non potest causari ab illa, vel causatur per naturalem virtutem eius, & consequenter naturaliter.

130 Resp hoc argumētum Complut. manifestè destruere potentiam obedientialem in rebus, vel saltem confundere vnam cum alia, dum id, quod rei non cōuenit naturaliter, negat etiam conuenire posse per diuinam potentiam, vnde in multis posset afferri instantia; nam qualitas non potest naturaliter in infinitum augeri, benè tñ per potentiam diuinam, & quantitas in proposito in locante est ita ratio locandi actiuè, sicut in locato passiuè, atque ideò sicut quia vna quantitas, quia non potest naturaliter reddere corpus locabile duplici præsentia locali, ideò nec fieri potest per potentiam di-

diuinam, sic à pari, quia naturaliter nequit reddere corpus locans contentiuum duplici continentia simul, id etiam fieri non poterit per potentiam Dei, nec cõsequenter duo corpora in eodem loco; Distinguenda igitur est in rebus potentia naturalis ab obedientiali, vt sępiùs diximus, non quidem entitatiuè, sed in ordine ad agens, & dicendum, multa conuenire posse illis ratione potentiæ obedientialis, quæ non conueniunt ratione naturalis, quia per illam comparatur ad agens illimitatum, per istam verò ad agẽs limitatum; neque istæ potentiæ repugnat ad inuicem, quia sunt vna potentia ad diuersa comparata, nec quę conueniunt rei ex vi potentiæ obedientialis, dicũtur repugnare, vel esse contra naturam illius, eò quia non conueniunt sm̃ potentiam naturalem, quia non dicitur potentia naturalis, quasi ita determinatè petat, & absolutè postulet ipsa natura rei, sed quia ita petit in ordine ad agens naturale, absolutè tñ est indifferens ad hoc, & illud, & ideò quæ conueniunt rei ex vi potentiæ obedientialis dicuntur supra naturam rei, non contra naturam, & sic in proposito ex vi potentię naturalis petit corpus vnam circumscriptionem tantùm, sed ex vi obedientialis potest habere plures; ex quo non sequitur, hanc pluralitatem repugnare naturæ quantitatis, quia potentia non dicitur naturalis, quia sic absolutè postulet natura rei, sed quia ita postulat, vt subest actioni agentis naturalis.

131 Tertiò, si vnum corpus per proprias dimensiones posset esse in duplici loco circumscriptiuo, ergo eadem ratione posset esse in omnibus, ergo posset esse vbique, & immensum, quod implicat. Nec respondere valet, corpus illud non fore immensum, quia id non haberet ex vi suæ essentiæ, & independenter ab alio, & per vnicam præsentiam, quæ omnia requiruntur ad immensitatem. Nã contrà arguunt Complut. ex eo quòd aliqua creatura posset tanquam causa principalis, licèt per participationem à Deo, producere aliquid ex nihilo, vel effectus sm̃ essentiam perfectiores, & perfectiores vsq; in infinitum, optimè colligitur, illam esse, & non esse creaturam, habere, & non habere omnipotentiam, ergo ex hoc, quòd aliquod corpus habeat à Deo tanquam à causa efficienti, & à sua quãtitate tanquam à causa formali, & principali virtutem repletiuam in actu primo omnium locorum, & actu sit vbique, rectè inferemus, tale corpus esse, & non esse immensum.

Resp. hanc implicantiam etiam militare contra replicationem sacramentalem corporis Christi, & definitiuam Angeli, & quamuis Cõplut. n. 86. conentur assignare disparitatem, quia corpus Christi non est in pluribus hostijs per eandem rationẽ essendi in loco, quia cùm sit ibi ex vi conuersionis substantiæ panis, consequenter ex vi huius numero conuersionis tantùm esse potest sub his speciebus, & non sub alijs, & ex vi alterius sub alijs, & non sub istis, quare ratio essendi in pluribus, non est vnica, & eadem, sicut esset, si poneretur in pluribus locis ratione propriarum dimensionum; tunc.n. ratio illa repletiua loci haberet in ratione virtutis locabilis infinitatem. Sed iterum frustra laborant; tum quia conuersio est tñ ratio causalis, non autem formalis, cur corpus Christi sit præsens in hostia, vt dictum est, nam præsentia sacramentalis etiam sm̃ ipsos num. 80. conuenit illi ratione suæ propriæ substantiæ, ergo cùm hæc sit eadem ratio essendi in pluribus, inferret immẽsitatem; tum quia etiam si conuersio esset ratio formalis essendi in Sacramento, tñ substãtia corporis Christi antecedenter habet, vt possit locari in pluribus, & pluribus locis ex vi conuersionis alterius in ipsam, atque ita hæc virtus erit infinita in actu primo; tum quia si in replicatione sacramentali corporis Christi euitatur immensitas, quia non est in hac, & illa hostia, ex vi eiusdem conuersionis, sed ex vi huius, & illius, ita euitabitur in replicatione circũscriptiua, quia non erit in hoc, & illo loco ex vi eiusdem præsentiæ, sed diuersarum, & licèt esset per eandem quantitatem, vt per rationem fundamentalem, tñ in ratione virtutis locabilis, & repletiuæ non haberet infinitatem, sicut requirit im-

immensitas, quia non peteret necessariò esse in omnibus, sed ita indifferens foret ad esse in vno, sicut in pluribus, immo de facto etiam cùm quantitas possit esse ratio essendi in infinitis locis successiuè, possemus arguere in ipsa infinitatem, & si dicant, ad hoc requiri etiam simultatem, dicimus, hoc esse verum, quando hæc exigeretur ex vi ipsius quantitatis, sicut eam requirit diuina immensitas.

132 Resp. igitur, negando conseq. nam sicut per ipsos Complut. disp. 29. ex eo, quòd corpus creatur ab æterno, non participat æternitatem Dei, quia & si repleret totum spatiũ durationis imaginariæ, tamen id ei non conueniret ex principijs intrinsecis, sed merè contingenter, ita in proposito quamuis repleret infinitum spatium loci, eadem ratione immensum dici non posset, nec infinitas posset in ipso inferri, sed tm̃ indifferentia quædam, & indeterminatio ad illa Vbi ex vi potentiæ obedientialis; Ad impugnationem Complut. negatur paritas de potentia creatiua, & repletiua loci, nam potentia creatiua est virtus actiua, & ideò si eadem sufficit ad producendos effectus perfectiores, & perfectiores in infinitum, arguitur in ea infinitas, sed potẽtia repletiua loci in corpore est merè potentia passiua ad plura, & plura Vbi recipienda, quę nullam dicit perfectionẽ, vt notat Lychet. 3. d. 1. q. 2. vnde, etsi per eandem quantitatem esset corpus in pluribus locis, non proindè deberemus in ipsa arguere infinitatem, sed tm̃ indifferentiam, & indeterminationem ad vnũ, vel plura Vbi, quòd si paritas admittatur, non minus demonstrabit, creaturam non posse infinitum spatium locale replere, quàm infinitum spatium durationis, quod est contra ipsos, tenentes, quòd creatura potuit esse ab æterno.

133 Quartò si corpus idem posset esse circumscriptiuè in pluribus locis, esset diuisum, & indiuisum à se ipso, quod implicat. Nec respondere valet, quod diuideretur à se localiter, non autem entitatiuè. Nam instant Complut. tum quia nequit multiplicari effectus formalis, quamuis sit secundarius, quin multiplicetur forma, quia posterius à priori dependet, at extensio, & præsentia quãtitatiua est effectus formalis quantitatis secundarius, ergo nequit multiplicari talis extensio, & præsentia immultiplicata manente quantitate, & consequenter im multiplicato corpore, ergo multiplicatio locorum circumscribentium arguũt diuisionem in re locata, non tm̃ localem, sed etiam entitatiuam; tum quia sicut se habent principia essentialia rei naturalis ad constitutionem specificam eiusdem, ita quantitas ad constituendam rem aptam, vt sit in loco, sed implicat, quòd sine multiplicatione principiorum essentialium constituantur res in multiplici specie, ergo etiam repugnabit, quòd sine multiplicatione quantitatis sit corpus locabile in multiplici loco circumscriptiuo. Hanc eandem implicantiam vrgent Io. de S. Th. & Manca, quia corpus positũ in duplici loco haberet duplicem superficiem terminantem, quæ possent se tangere, ergo iam erunt duo corpora, non vnum, quia ex diuersitate quantitatũ arguitur diuersitas corporum, qua ratione inquiunt non impugnari per hanc implicantiam replicationem sacramentalẽ corporis Christi, quia est in hostia indiuisibiliter sine vlla extensione ad locũ, & ita sine vno contactu ad alia corpora.

Resp. hanc implicantiam pariter impugnare replicationem sacramentalem corporis Christi, & definitiuã Angeli, & ideò eam adduximus contra pręcedentẽ conclus. immo si ex vnitate, & multiplicitate loci arguere valet vnitatẽ corporis, & diuersitatem, neque duo corpora esse possent in eodem loco; immo non solùm pluralitas locorum non obest vnitati entitatiuæ corporis, quæ omne accidens præcedit, sed nec etiam pluralitas quantitatum, nam facere posset Deus, quòd duæ quantitates informent idem corpus. Et quando inquiunt Complut. nõ valere hanc implicantiam contra replicationem sacramentalem, quia non est eadem ratio existendi in pluribus locis, sicut eueniret, si esset in illis sm̃ proprias dimensiones; Hoc non tollit paritatem;

tum quia falsum est, vt diximus, conuersionem esse rationé formalem, cur Christus sit in hostia præsens; tum quia quáuis esset ratio formalis, adhuc tamē ipsa substantia Christi esset res locata sacramentaliter in pluribus locis, quare si hoc contingere potest de substantia absque diuisione entitatiua à seipsa, hoc idem contingere poterit de ipsa quantitate, quòd possit poni in pluribus locis, vel per plurificationem præsentiarum in ea, vel per conuersionem alterius quantitatis in ipsam, & planè hæc paritas de quantitate, & substantia in ordine ad locum valde conuincit, quia nequit assignari ratio, cur possit substantia eadem in pluribus replicari locis, non autem quantitas sine distinctione entitatiua à seipsa.

134 Resp. ergo, vt ibi, quòd ex distinctione, & diuisione locali, qualiscunque sit, diuisionem entitatiuam colligere non licet, quia eadem res potest esse in pluribus locis, & per eandem rationē fundamentalem in omnibus, licèt non formalem; & ad primam impugnationē neg. maior cum probatione, immo quia posterius dependet à priori, & non è cōtra, cum vnitate prioris stat multiplicatio posterioris, & de facto videmus, extensiones, & præsentias quantitatiuas multiplicari successiuè in eadem numero quantitate; dum idem corpus per eádem quantitatem locatur modò in hoc, modò in illo loco, cuius ratio est, quia hęc & illa extensio est effectus secundarius quantitatis inadæquatus. Ad alteram impugnationem neg. etiam paritas, nam eadē differentia essentialis non potest esse ratio naturæ essendi nisi in determinata specie; at quantitas non constituit rem aptam, vt sit tm̄ in isto loco, sed indifferenter, vt sit in hoc, vel in illo ex vi potētiæ naturalis, & indifferenter, vt sit in vno, vel pluribus ex vi potentiæ obediētialis. Ad eandem implicantiam, vt ab alijs Thomistis vrgebatur neg. conseq. nā corpus in duplici loco positum non haberet duplicem superficiem, sed eandem replicatam, an verò illud corpus sibimet accedens diceretur sibi continuum, vel contiguum, patebit ex dicendis in fine quæstionis; & adhuc hæc implicātia impugnat replicationem sacramentalem, quia licet corpus Christi sit ibi modo indiuisibili, adhuc tamen est ibi verè cum tota sua quantitate, quam habet in Cœlo, & verè dici poterit quantitas corporis Christi in hostia diuisa, & discontinuata à seipsa in Cœlo, quia interponitur corpus medium, vt arguit Io. de S. Th. de corpore replicato in pluribus locis circumscriptiuè.

Quintò obijcitur. Tum quia impossibile est, multiplicari occupationem loci non multiplicata ratione occupandi locum, sed hęc non multiplicatur, cū quantitas eadem supponatur. Tum 2 non potest quantitas esse extensa in loco, nisi prius sit extensa in se, ergo non potest esse bis extensa in loco, nisi bis sit extensa in se, quod non potest vni, & eidem quantitati conuenire. Tum 3. occupatio loci, licèt sit effectus formalis secundarius quantitatis, tñ est adęquatus, sed implicat ab vna forma esse plures effectus formales adæquatos. Tum demum si per eandem quantitatem potest esse simul corpus in pluribus locis, sequitur, idem esse æquale maiori, & minori, & consequenter æquale, & inæquale sibi, quod implicat, patet sequela, quia locatum est æquale loco, ergo existens in duobus locis, erit æquale vtrique simul, qui est duplò maior quouis seorsum, & eadem ratione sequitur, partem esse maiorem toto, supposito, quòd pars constituatur in loco ampliore, quàm totum.

135 Resp. ad 1. maiorem valere de ratione formali occupandi locum, qualis est Vbi circumscriptiuum, non de fundamentali, quæ est quantitas, hæc .n. vna, & eadem manens, potest esse ratio occupandi loca diuersa, fundando diuersas præsentias, & id contingit naturaliter successiuè. Ad 2. negatur consequentia, quia nō est necesse multiplicari prius ad multiplicationem posterioris, & adeo cùm extensio quantitatis in se sit prior extensione locali eiusdem, veluti fundamentum eius, potest illa vna, & eadem numero manens fundare plures istas. Ad 3. neg. assumptum, quòd hæc, & illa occupa-

cupatio loci singillatim sumpta sit effectus adæquatus quantitatis, sunt.n. inadæquati, atque ideò plurificabiles successiuè per potẽtiam naturalem, & simul per diuinam. Ad 4. posset retorqueri illa implicantia contra penetrationem duorum corporum in eodẽ loco, sicut.n. locatum est æquale loco, ita locus locato; neg. igitur sequela, quia corpus v.g. palmare non æquatur loco bipalmari semel sumptum, sed bis replicatum, & loco quadripalmari quater replicatum, in quo sẽsu palmus adæquat vlnam panni octies replicatus, neque in hoc vllum cernitur absurdum. Nec etiam sequitur, partem excedere totum, etsi in loco ampliore constituatur; tum quia corporum magnitudo attenditur penes ipsa semel sũpta, & non replicata; tum quia ex hoc solùm sequitur, partem habere maius Vbi, quàm totum, non autem maiorem quantitatem in se; sicut è contra si Deus reduceret brachium per compenetrationem ad locum digiti, non propterea dicemus, brachium non habere maiorem quantitatem digito, sed solùm non habere maiorem locum.

136 Sextò, hinc multa sequerẽtur mirabilia, & paradoxa; 1. Eundem hominem posse magnum exercitum conficere, & secum choræas ducere, & sibi ipsi occurrere, quo casu difficilè est diuinari, an seipsũ expelleret, vel potius semetipsum penetraret. 2. Posset virtute propria de loco ad locum moueri, & ita à pluribus locis discedens plures præsentias simul acquirere posset virtute propria, quod est impossibile, quia pluralitas pręsentiarum simul vires naturales excedit, & hoc valdè exaggerat. Vasq. 3. Posset eadẽ gutta aquæ toties replicari, vt vniuersam terram inundaret, atque ita totus Orbis in vnica gutta submergeretur, & super illam solam committi posset nauale bellum. 4. Adhuc difficile est explicare, quomodo fieret replicatio illius guttæ, vel alterius corporis, vel.n. replicaretur ita in loco sibi immediato, vt sibi ipsi continua esset, vel contigua, & neutro modo videtur fieri posse; non primo modo, quia continuatio est diuersorum non solum sm̃ præsentiã, sed etiam sm̃ entitatem; nec secundo modo, quia illa dicuntur contigua, quæ habent diuersa indiuisibilia terminantia, & hic sunt eadem indiuisibilia ipsius guttæ. Et alia demum innumerabilia sequerentur, quæ quisque ad libitum cogitare potest.

Resp. Doctor, hæc omnia puerilia esse, & imaginationem sensui innitentem sequentia, qui assuetus est corporibus in vno duntaxat loco existentibus, at si rationem attendamus, facilè omnia intelliguntur; ad hoc autem maximè obseruãda est tertia Scoti proposi tio, quam supra retulimus n. 121. per replicationẽ.s. pręsentiarum non augeri virtutem actiuam rei locatæ, nec intensiuè, nec extensiuè; & ideò ad primum, si homo toties replicetur, vt integrum conficiat exercitum, non indè acquireret maiorem virtutem, sed solùm maiorem locum; posset insuper choræas ducere, & sibi ipsi occurrere, ait Doct. & in tali casu si Deus adhuc ipsũ conseruare vellet in pluribus locis, seipsũ expellet, neque hoc est inconueniens; tũ quia tunc se habet per modum plurium; tum quia illa actualis expulsio non tàm fieret ratione quantitatis, quàm ratione illarum duarum præsentiarum, quę habebant constituere rem in loco cum actuali impenetratione ex suis rationibus formalibus; tum tandem quia etiam ratione ipsius quãtitatis fieret illa expulsio, si homo ille occurreret sibi sm̃ diuersas partes impenetrabiles, parte nimirũ dextra occurrente sinistræ, quia huiusmodi partes, etiam cùm in vno loco existebant; se penetrare non poterant. Si autem nollet Deus hominem illum amplius conseruare in pluribus locis, non propterea dicemus, seipsum penetrare, quia penetratio proprie est diuersarum quantitatum, sed vnũ Vbi amittere, alterum tm̃ retinendo iuxta Dei beneplacitum. Ad 2. Hurt. disput. 16. sect. 5. § 47. Ariag. disp. 14. num. 129. & Poncius 4. Phys. disp. 5. art. 3. ad sextum negant, corpus replicatum in pluribus locis moueri ampl(i)us posse virtute propria, sed moueri debere nouo influxu virtutis diuinæ, attamen cum Doctore loc. cit. concedi potest, vt facit Auersa, & Io. de Lugo

disput 5. de Sacram. Eucharistiæ. nu. 30. quòd supposita priori replicatione illius à Deo facta in pluribus locis, potest virtute propria adhuc moueri ab vno loco in alium, hoc .n. non videtur denegandum eius virtuti naturali, supposito priori miraculo, cuius ratio est, quia talis replicata præsentia non foret supernaturalis sm̃ substantiam, sed tñ sm̃ modum, quatenus est simul cum alia eo modo, quo cęcus vtique naturaliter visionem attingere nequit, at si à Deo visum recipiat, potest supposito illo miraculo eam naturaliter attingere absque nouo miraculo. Et tunc dicendum, quòd sicut si Deus faceret vacuum, posset vtique mobile aliquod ab vna parte spatij in aliam moueri virtute propria, nec propterea diceretur facere vacuum deserẽdo locum, quem replebat, sed Deus, qui nõ sinit alia corpora subingredi ad illud spatium replendum; ita in proposito licet præsentia, quam de nouo acquireret corpus replicatum in pluribus locis, virtuti ꝓpriæ eius deberet attribui, cùm naturalis sit sm̃ substantiam, simultas tñ eius cum alia præsentia deberet in Deum refundi, qui, dum corpus istud mouetur de loco ad locum, vult adhuc illum conseruare in alio loco; Aduertendum tñ, hoc argumentum, quod tanti facit Vasq. procedere etiam in replicatione, & præsentia spirituali Angeli.

137 Ad 3. conceditur, guttã aquæ posse oĩa animalia summergere, quia hoc fieri potest sine augmento actiuitatis aquæ replendo solùm guttur animalis, ita vt aerẽ attrahere nequeat, hoc.n. solùm sufficit ad animalis submersionẽ, vt notat Doct. loc. cit. at non ita facile concedi debet, super eam replicatam fieri posse nauale bellum, quia hoc, quod est aquam sustentare nauim, videtur in ipsa arguere virtutem quandam actiuam, vel potius sustentatiuam, quòd si hoc munus fieri posset sine tali virtute per solam repletionem maioris spatij, id pariter concedendum foret. Qua etiam ratione concedendum est, totam hãc colluuiem ex vna sola gutta aquæ coagmentatam, totumq. mundũ inundantem posse sine vllo labore portari, quia ampliatio loci non auget pondus eius; sic etiam si lapis sępiùs replicaretur, & ex ipso solo sibi immediatè pluries collocato turris fabricaretur, vel tota Ciuitas; posset homo illam portare turrim, & totam Ciuitatem eadem prorsus facilitate, qua lapidem illum nõ replicatũ portaret ob candẽ rõem. Ad 4. in his casibus nec gutta, nec lapis esset propriè sibi ipsi continuus, vel contiguus, sed immediatus sm̃ præsentiam. Sed dices; dato casu, quòd hæc immediatio sit talis, vt corpus tangat seipsum sm̃ eandem partẽ, quia talis casus impossibilis non est, data hac sententia tunc sequitur, idem indiuisibile bis poni eodem loco, quod falsum esse diximus quæst. præced. quia idem non potest bis replicari in eodem loco. Resp. quòd sicut Doctor ait de corpore replicato se mouente cum peruenerit ad illud Vbi, in quo se reperit, vel expulsurũ se de illo loco, si Deus vult illud conseruare in pluribus locis, vel si non vult, desinere vnam illarum præsentiarum, quia vnius locati ad vnum locum non nisi vnica potest esse præsentia, sic in proposito dicendũ est de indiuisibili corporis, quod cùm peruenerit ad illud Vbi, in quo seipsum reperit, cùm indiuisibilia non se expellant, desinit vna præsentia ad vnum locum altera sola remanente.

QVAESTIO IX.

Qua actione poneretur res eadem in pluribus locis, & nùm in omnibus easdem formas haberet, & affectiones.

138 DVas habet partes quæsitũ præsens, prima quærit de modo, quo corpus, vel Angelus poneretur à Deo in pluribus locis, an id fieret per simplicẽ adductionem producẽdo plura Vbi in eadẽ re, & eã accidentaliter replicando in pluribus locis, an potius per replicationem substantialem eiusdem rei, idest iteratam productionem eius in illis pluribus locis; & quamuis cõis omnium sententia videatur esse, quòd fieret primo modo, & ab antiquis Scholasticis hoc non videatur in dubium reuocari, Conin. tamen de Sacram. q 75. art. 4. dub. 3. & Moris. in Phys. disp. de loco qu. 4. mor-

mordicus tenent, non posse aliter fieri, quàm secundo modo. Altera pars quæsiti quærit, an quando res replicatur in pluribus locis necessariò replicari debeat cum omnibus formis, & accidentibus quæ habebat in vno loco existens, & dum manet in pluribus locis, si mutatur in vno per aliquam formam ibi de nouo acquisitam, an necessariò mutari etiam debeat in altero per eandem formam; & quamuis auctores omnes secundæ sententiæ citat. quæst. præced. id hoc conuenire videantur, quòd formæ pendentes à præsentia locali, vt stare, sedere, moueri, quiescere, & alia huiusmodi variari possunt ad varietatem locorum, de formis tamen absolutis, & à loco independentibus, quales sunt albedo, scientia, sanitas, &c. est magna controuersia, asserentibus alijs, has nullo prorsus modo variari posse, sed rei debere inesse, vbicunque existat, alijs è contra contendentibus has quoque variari posse, sicut priores, ita vt si Petrus posset hic dici sedens, ibi stans, hìc moueri, ibi quiescere, ita pariter hic dici posset calidus, ibi frigidus, hìc sanus, ibi æger, hìc mori, ibi viuere; immo Coninch. & Moris. addūt, posse hic annihilari & non ibi, quòd alij verentur admittere. Alij verò, vt Io. de Lugo loc. cit. de Sacram. Euch. sect. 11. aiunt, quòd licet non repugnet etiā formas absolutas variari pro varietate locorum, tamen si Deus operari velit iuxta naturas rerum replicare debet cū corpore formas omnes à loco independētes. Neque hanc difficultatem subterfugere possunt auctores primæ sententiæ, qui, & si negent replicationem extēsam eiusdem corporis in pluribus locis, quia tamen non negant replicationem Angeli, vel etiam corporis inextensam, tenentur etiam ipsi docere, quomodo se haberet quò ad suas operationes Angelus replicatus, & corpus Christi saltim quò ad immanentes, adeò vt mirum sit, cur ex auctoribus primæ sententiæ nullus, vel saltim pauci hoc moueant quæsitum; pro cuius resolutione.

139 Dicimus 1. res eadem poneretur à Deo in pluribus locis per replicationē accidentalem, ponendo in ea plures præsentias locales, non autem per replicationem substantialem iterum eam, atque iterum reproducendo. Conclus. est Scoti loc. cit. vbi ex professo docet fieri per adductionem, & non posse fieri per reproductionem eiusdem rei præexistētis, patet ex dictis disp. 8. q. 3. art. 2. vbi probauimus, non posse eundem effectum duplici productione totali produci, aut cōseruatione conseruari, & adhuc magis patet ex dictis in lib. de Gen. disp. 5. q. 8. vbi ex professo demonstratur, rem, quamdiu existit, non posse substantialiter reproduci, & planè videtur cōis omnium sensus, vnde etiam qui concedunt, eiusdem effectus plures causas totales posse dari, adhuc negant, rem, dum existit, posse denuo fieri. Tum quia non videtur exerceri posse actio productiua rei, nisi vt facit rem de non existente existentē, & ideò qñ res existit, nisi priùs corrūpatur, non poterit iterum produci, neque ab alia causa, neque ab eadem, à qua producta est. Tum quia productio substantialis dicit respectum ad non esse immediatè præcedens, ergo implicat rem præexistētem produci, nam tunc dicitur conseruari, nec potest dici reproduci, nisi sit prius corruptum. Tum quia productio substantialis est à non esse simpliciter ad esse simpliciter, hēt .n pro terminis à quo, & ad quē esse substantiale, & simpliciter, & nō esse simpliciter. Tū quia ꝙ semel est corruptū, non potest esse terminus alterius corruptionis, nisi priùs iterum producatur, & habeat existentiam, ergo quod semel est productum, non potest iterum produci, nisi priùs desinat esse.

140 Nec respondere valet, distinguēdo de duplici productione, prima, & secunda, & pariter de duplici esse substantiali, primo, & secundo, & quòd prima productio absolutè procedit à non esse simpliciter ad esse simpliciter, quod dicitur esse substantiale primum; altera verò productio aut non habet terminum à quo, aut si habet, erit non esse substantiale secundum. Non valet; tum quia absolutè loquendo omnis generatio substātialis est rei inceptio, si nō sit ab æter-

nō, vnde Arist. absolutè definiuit generationem, quòd sit transitus de non esse ad esse; tum quia productio secunda rei dicitur, postquam semel corrupta reproducitur, non autem quia adhuc actu existens reproducatur; tum quia implicat in adiecto dari esse substantiale secundū, cùm omne tale sit primum, & si datur secundum, quia potest res bis produci, debebit etiam dari tertium, quartum &c. tum adhuc magis implicat dari generationem substantialē sine termino à quo, & cùm hic alius assignari non possit, quā non esse simpliciter, prorsus implicabit, rem existentem posse vt sic reproduci, vt fusius in lib. de Gen. loc. cit.

Sed præsertim in proposito euidenter ostenditur, rem dum ponitur in pluribus locis, id non fieri per reproductionem substantialem in eis, quia Petrus hîc existens ex vi localis replicationis Romæ, vel Parisijs certè non acquirit aliquid esse substantiale, sed tm̄ nouum locum, tm̄ n. ex vi illius replicationis dicitur esse, vbi priùs non erat, ergo ponitur in pluribus locis per simplicem adductionem; Quod adhuc magis declaratur casu, quo Deus nollet amplius Petrum cōseruare in pluribus locis, nam vt amplius ipsum non conseruet Romæ, sufficit, quòd in eo destruat Vbi Romanum, non verò quòd ipsum substantialiter corrumpat. Accedit, quod posito Petro in pluribus locis cum suis accidentibus, sicut potest Deus destruere aliquod illorum accidentium absolutorum conseruata Petri substantia, tanto magis poterit destruere aliquod illorum Vbi, quæ sunt magis extrinseca, non destructa eius substantia, ergo sicut in tali casu Romæ desineret esse per solam destructionem Vbi romani, ita inciperet esse Romæ per solam eius productionem. Demum euidenter ostenditur reproductionem substātialem ad hunc effectum esse prorsus impertinentem, vt s. idem ponatur in pluribus locis, quia ex vi reproductionis non ponitur magis hîc, quam ibi, potest enim reproduci in eodem loco, ergo ex vi solius reproductionis non intelligitur corpus poni in pluribus locis, sed adhuc debet dari actio productiua nouæ institutionis, & sic ex vi solius accidētalis replicationis intelligitur esse in pluribus locis.

141 Contrà objiciunt Moris. & Conich. primò, actio, qua de facto Christi corpus in pluribus locis constituitur sub speciebus sacramentalibus, est substantialis, vnde & vocatur à Concilijs transubstantiatio, ergo est reproductio eiusdem, quia nuda adductio non potest dici actio substantialis, & transubstantiatio, cùm terminus illius sit sola forma accidentalis, scilicet Vbi. Resp. quòd sicut in trāsmutatione distinguitur actio trāsmutatiua ab ipsamet transmutatione, quia transmutatio intrinsecè solùm respicit subiectum, formam, & priuationem, non autē agens; ita & in transubstātiatione, seu conuersione panis in corpus Christi distinguere debemus actionem conuersiuam ab ipsamet conuersione; conuersio n. intrinsecè respicit solùm substantiam desinentem, vt terminum à quo, & succedētem ex vi desitionis illius, vt terminum ad quem, non autem agens; licèt igitur cōuersio substantiæ panis in corpus Christi sit substantialis, & benè trāsubstātiatio dicatur, quatenus est trāsitus substātiæ in substātiā, & habet pro termino ad quē substātiā succedētē ex vi desitionis alterius substantiæ, actio tm̄, siue productio, quæ ibi interuenit, non est substantialis, quia substantia corporis Christi ibi de nouo non producitur, sed tm̄ noua præsentia illius sub speciebus, & ideò est tm̄ accidentalis; vt autem conuersio dicatur substantialis, seu transubstantiatio, non est necesse, substantiam, ad quā terminatur, accipere esse de nouo, sed sufficit, vt terminus à quo desinat esse substantialiter, si enim hîc non desineret, conuersio non daretur, quia vnum in aliud conuerti, est, vnum desinere in aliud succedens ex vi desitionis ipsius.

Sed dices, si ad conuersionem requiritur desitio termini à quo, vt possit verè dici conuerti in terminum ad quem, ergo pariter requiritur inceptio noua termini ad quem, ad hoc vt terminus à quo dicatur in ipsum conuersus. Resp. neg. paritatem, & ratio discriminis inter terminum

à quo,

à quo, & ad quẽ ex eo sumitur, quia terminus à quo est ille, qui denominatur conuersus, & per consequens desinens in aliud, atque ideò ex parte eius requiritur desitio simpliciter, at verò terminus ad quem solùm denominatur per conuersionem succedens termino à quo ad hoc autem non est necesse, quòd incipiat habere esse de nouo, sed solũ, quòd succedat termino à quo ex vi desitionis illius, quomodocunque succedat, vnde in hoc differunt transmutatio substantialis, & conuersio substantialis, seu trãsubstãtiatio, quòd vbi transmutatio substantialis denominatur præcipuè à termino, ad quẽ, trãsubstãtiatio prȩsertim denominatur à termino à quo, quia trãsubstãtiatio est trãsitus vnius substantiæ in aliã, & conuersio in illam, & vnum conuerti in aliud, est, vnum desinere in aliud, & terminus, desinens, & à quo est ille, qui dicitur conuersus, & transubstantiatus, ergo præsertim ab isto conuersio dicitur substantialis, quia nimirum iste substantialiter desinit in aliud.

142 Secundo obijcitur; Tum quia quod est in duobus locis, est bis multiplicatum, non tm̃ sm̃ presẽtiam, sed etiã sm̃ substantiam, quia non potest dari præsentia sine re, quam modificat, & ideo repetita præsentia supponit repetitum esse ipsius rei. Tum secundò quia si Petrus producatur à Deo in pluribus locis assignari nequit, cur hic sit substãtialiter productus, alibi verò tm̃ accidentaliter replicatus, cum æquè primò supponamus à Deo creari, & in pluribus locis poni. Tum tertio, res in pluribus locis constituta desinit esse diuersa desitione substantiali, quia qñ corpus Christi desinit esse Romæ in speciebus, desinit esse secundum substantiam, non aliter, ac si desineret substantia Angeli existentis alicubi, si Deus subtraheret influxum conseruatiuum eius, quatenus existit secundum substantiam suam, ergo si desinit substantialiter esse in pluribus locis, planè ponitur in illis pȩr productionem substantialem. Tum quartò Christus nòn desinit esse sub speciebus, sicut anima rationalis desinit esse in loco partis abscissæ per retractum, & motum localem in se ipsam, ergo verè desinit in se, & non tm̃ sm̃ nudam præsentiam, atque ita etiam incipit.

Resp. ad primum, neg. assumptum, ad probat. concedimus, rem esse vtrobique sm̃ substantiam suam, non quidem ibi denuo productam, sed tm̃ adductam, & ideò non sequitur, quòd habeat geminatam substantiam, sed tamũ geminatam præsentiam. Ad secundum, generationẽ rei substãtialem insequuntur omnia accidentia connaturalia, vnde dum res generatur, à generante etiam per accidens ponitur in loco, casu igitur, quo Deus crearet Angelum in pluribus locis, vtique vnica creatio esset, & vnicus Angelus creatus, at non cum vnica præsentia, sed pluribus, quia producit ipsum in pluribus locis, & in hoc sensu dici potest esse in omnibus illis substantialiter productus, quatenus est eadẽ numero substãtia oẽs illas præsentias simul, & semel habens, non autem in eo sensu, quòd sit eadem numero substantia toties substantialiter reproducta, quot sunt illa loca. Ad tertium, neg assumptum cum eius probat. illa. n. corporis Christi desitio est amissio tm̃ præsentiæ sub illis speciebus, at desitio Angeli in schola nõ tm̃ est amissio præsentiæ, sed etiam propriæ entitatis. Ad quartum, paritas est pro nobis, quod sicut in abscissione digiti anima non amittit propriam entitatem, sed tm̃ respectum vnionis, quã habebat ad digitum, ita Christus desinit esse sub speciebus, non per amissionem substantiæ, quȩ sub illis continebatur, sed per solam amissionem præsentiæ.

143 Tertiò quòd non possit hæc replicatio fieri per adductionem, probat Coninch. quia si Deus Petrum Venetijs existentem vellet Romæ ponere in instanti, ita vt deserat priorem locum, hoc fieri non potest, nisi per reproductionem, quia si fieret per adductionẽ, vel producet illud Vbi Romanum in Petro Venetijs existente, vel Romæ; non primũ, quia tũc Vbi Romanũ produceretur Venetijs, ꝙ implicat, & tũc potius Roma adduceretur ad Petrum, quam è contra;

ita; nec secundum, quia Petrus saltim prius natura Romæ existeret, quia causa natura prior est effectu, ergo non esset Romæ, nisi per reproductionem eius ibi. Confir. illa duo Vbi haberent se sicut frigus, & calor respectu cōis subiecti, sed calor vt formaliter frigus expellat, debet produci in subiecto frigido, ergo vt Vbi Romanum expellat Vbi Venetum, formaliter debét recipi in Petro Vbi Venetum in se hàbente, & sic sequitur absurdum priùs illatum, quòd Vbi Romanum producatur Venetijs. Denique qui censent id fieri per actionem adductiuam simplicem, explicare non possunt, quomodo eidem sm̃ idem non conueniant opposita etiam contradictoria, & alia plura, quæ facile saluantur, ponendo idē corpus reproductū, sic.n. est virtualiter multiplex, & vt est in vno loco, impertinens est ad se ipsum, vt est in alio, atq; ideò verificari possunt, & enunciari de ipso, vt est in hoc, & illo loco omnia illa prædicata, quæ enunciarentur de corporibus diuersis hìc, & ibi existentibus, per virtualem.n. sui multiplicitatem, & geminationem æquiualeret illis.

Resp. ad primum, dato casu tunc Deus poneret Petrum Romæ solum per productionem noui Vbi in ipso, & tale Vbi produceretur in Petro Romæ existente in aliquo priori naturæ fundamentaliter tantùm, non formaliter. Cuius solutionis intelligentia pendet ex dictis in hac disp. superius n. 42. & iterum declaratur disp 5. de Gen. & or. q. 8. n. 186. vbi rursus de hac re agimus; videantur hæc loca, & cessabunt quæ Recentiores obijciunt contra hanc solutionem. Ad secundum, admissa quomodocunque paritate, neg. minor, quia calor non introducitur in subiectum actu frigidum, sed quòd priùs erat frigidum, quia non expellit priuationem, & formam oppositam, sicut clauus clauum, quasi in aliquo instāti simul reperiantur in eodem subiecto, sed quatenus primum non esse vnius est primum esse alterius, vel vltimum non esse vnius, vltimum esse alterius; & sic etiam in proposito Vbi Romanum dato casu produceretur in subiecto, in quo immediatè antea erat Vbi Venetum. Ad tertium, per solam adductionem nos explicamus sufficienter quæcunque necessaria sunt, ponendo idem corpus in pluribus locis, vt ex seq. conclus. constabit; multa alia congerit ad hoc argumenta Coninch. quæ ex dictis facilè solui possunt, & adhuc magis ex nunc dicendis, & in lib. de Gen. loc. cit.

144 Dicimus 2. affectiones, quæ dependent à loco, quales sunt, quæ sunt posteriora ipso, vel simul natura cum ipso, diuersæ sunt in eodem subiecto pro diuersitate locorum, in quibus est, at quæ illi insunt independenter à loco, si ei cōueniunt in vno debent etiam conuenire in alio, & oppositum fieri nequit etiam de potentia Dei absoluta. Cōclusio duas habet partes, & licèt quò ad primam ab omnibus concedatur, ideòque probatione non indigeat, quia tñ quò ad secūdam à multis non recipitur, ideò probatur à Doctore in 4. d. 10. q. 2. lit. H. & clariùs q. 4. sub K. hac efficaci ratione; corpus, vel Angelus existens in pluribus locis est idem numero, ergo quæ ei conueniunt absolutè, & independenter à loco, necessariò ei conuenire debent, vbicunque sit, alioquin sequeretur contradictio, quòd idem numero subiectum esset album, & non esset album, viuens, & non viuens, & sic de alijs formis absolutis, & à loco independentibus argui posset: quæ quidem ratio, vt constat, satis euidenter ostendit Doctorem non loqui tantùm in ordine ad potentiam naturalem, & ordinariam, vt quidam Scotistæ comminiscuntur, sed in ordine ad potentiā absolutam, quia contradictoria illa etiam in ordine ad potentiam absolutā repugnāt, quod etiam adhuc magis constat ex toto progressu illius quæstionis.

Resp. Aduersarij contradictionem non sequi; quia verificantur de eodem ratione diuersorum locorum, quia nimirum erit calidum hìc, vbi habet ignem approximatum, & non alibi, vbi non habet approximatum. Contra arguit Doctor loc. citatis q. 4. licèt ista responsio valeat de affectionibus illis, quæ à loco depēdēt, & subiecto conueniunt ratione loci,

loci, vt stare, & non stare, sedere, & non sedere, tñ de affectionibus illis, quæ à loco præscindunt nec rebus cōueniunt ratione loci, omninò impertinens est, quia sicut affirmatio non est nata in esse sm̄ Vbi, ita neq; negatio, sicut omninò impertinens foret velle contradictionem saluare de Petro, quòd sit albus, & nō albus per hoc, quòd habeat filium, vel non habeat, nam habere, vel non habere filiū est impertinens ad esse album, vel non esse album. Confir. quia ratio recipiendi huiusmodi formas absolutas nō est Vbi, sed capacitas ipsa rei sm̄ suum esse absolutum independens ab Vbi, quod eodem modo se habet in omnibus locis, ergo sm̄ idem eidem subiecto contradictoria conuenient, & diuersitas locorum nihil iuuat.

145 Resp. Amic. 4. Phys. tract. 20. q. 7. dub. 3. art. 3. Beccanus de Sacram. cap. 17. q. 16. & allij passim, falsū esse, huiusmodi formas omninò à loco præscindere, dato. n. quòd in suis entitatibus absolutis à loco non dependeant, dependent tñ quatenus informantes, & inhærentes subiecto, quia dari non potest informatio, nisi extrema sint intimè præsentia in eodem loco, vnde vnio formæ absolutæ cum subiecto habet dependentiam ab Vbi tanquam à conditione necessaria ad informationem. Hinc ad Confir. dicunt, quòd licet Vbi non sit ratio recipiendi huiusmodi formas, sicut est ratio recipiendi distantiam, sessionem, &c. est tñ conditio necessaria, vt subiectum recipiat eas, quia non potest recipere, nisi approximentur. Et tandem hinc addit Auersa q. 27. sect. 7. in solut. ad secundum, locum non ita se habere disparatè, sicut habere filium, & non habere filium, esse seruum, & Dominum, & alia huiusmodi, potest n. ea afficere, & limitare veluti conditio, quod explicat exemplo temporis, tempus n. ita limitat, & afficit huiusmodi prædicata etiam absoluta, vt diuersitas temporis tollat contradictoria, quare de loco idem quoque affirmare poterimus.

Sed planè quamuis in eo sensu etiam formæ absolutæ pendeant à loco, quatenus si subiectum informare debent, petunt ei approximari, & esse cum eo intimè præsentes in eodem loco, tñ non ità dependent à certo loco, vt ad eius variationem variari, & ipsæ debeant, aut earū informatio, & vnio ad subiectum, sicut variatur præsentia, & distantia variato loco, nam licèt anima, v.g. vt corpus informet, petat intimam præsentiam cum corpore in eodem loco, attamen non petit hanc, vel illam, sed variato hoc, vel illo loco, adhuc corpus dicitur animatum hac anima, & album hoc eadem albedine, at non dicitur præsens amplius eadem præsentia, nec distans eadem distantia, ergo huiusmodi formæ absolutæ etiam informando subiectum ita præscindunt à loco, vt varietas locorum nullo modo afficiat enūciationem earum de subiecto, nam siue subiectum existat in hoc loco, siuè in illo, semper eadem forma informat idem subiectum per eandem vnionē, quia licèt forma ad informandum subiectum petat veluti conditionem intimam præsentiā extremorum vagè, non tñ determinatè hanc, vel illam, & sic patet, quomodo enunciando contradictoria pertinentia ad formas primi generis de eodem subiecto rectè euitatur contradictio per diuersitatem locorum; at enunciando contradictoria pertinentia ad formas secundi generis, ad saluandam contradictionem diuersitas locorum ita impertinenter se habet, sicut habere filium, & non habere filium, esse Dominum, & non esse Dominum. Ex quo etiam apparet disparitas in exemplo ab Auersa allato de tempore, & loco, nam ad veritatē propositionum contingentium maximè facit temporis diuersitas & hæc sufficit ad contradictionem tollendam, quia veritas propositionis contingentis respicit determinatum tempus, at non semper determinatum locum, præsertim quando propositio contingens sit de accidentibus absolutis à determinato loco independentibus.

Resp. Ariag. disp. 14. Phys. sect. 10. quòd licet formam esse vtcūque vnitam subiecto sit independens à loco, eam

tamen

tamen esse Romæ v.g. vnitam, non est independens, sed omninò dependens à loco, malè ergo ex independentia vnionis à loco, vt absolutè existat, infertur independentia à loco, vt ea vnio sit Romæ, vel Pragæ, quis enim negabit hoc dependere ab eo, quod subiectum sit Romæ, vel Pragæ. Sed neque id satisfacit, quia licet Petrum esse album Romæ, pẽdeat ab vbicatione Romana, tamen esse album absolutè loquendo à nulla determinata pendet vbicatione, sed à quacũq; præscindit, ergo saluari nequit contradictio, quòd sit albus, & non sit albus per hoc, quod sit albus Romæ, non Pragæ. Dices saluari posse per præsentiam, & absentiam albedinis, quia enim albedo est Romæ, præsẽs vbi est Petrus, ideò Petrus est albus, & quia non est Pragæ, vbi est idem Petrus replicatus, ideò Petrus non erit albus. Contrà, quia Petrus non denominatur albus ex præsentia sola albedinis, sed ab eius vnione informatiua, sed hæc præscindit à determinato loco, quia indifferenter potest esse vnita cum Petro Romæ, & Pragæ; & hæc respõsio adhuc magis conuincitur falsitatis per subsequens argumentum.

146 Secundò, si calor, vel anima simul cum subiecto sit in duplici loco cõstituta, & velit Deus efficere, vt subiectũ in illo duplici loco perseueret, non autẽ anima, vel albedo, hoc vtiq; efficere nequit, nisi corrumpendo vnionem animæ, vel albedinis cum corpore hìc, at destructa vnione formæ cum corpore hìc, destruitur etiam alibi, quia est eadem prorsus vnio, ergo neque hìc, neque alibi corpus dicetur amplius album, neque viuũ. Respondent, quòd hoc fieret per solam corruptionem præsentiæ, quam habet vnio in secundo loco, quia eò ipso albedo, vel anima non haberet vnionem cum subiecto in secundo loco, quia illa vnio non habet Vbi, quo constituatur in secundo loco, atque adeò corpus hìc nec dicetur album, nec animatum, sed tñ in alio loco, in quo vnio propriam habet præsẽtiã, ita Amic. cit. & hinc ait Auersa in sol. ad 5. patere, quomodo huiusmodi separatio animæ à corpore hìc, & non alibi non esset propriè mors, & interitus animalis, quia in hoc casu non desinit vnio animæ cum corpore, sed solùm desinit præsentia vnionis cum corpore pro isto loco, vnde corpus hìc diceretur non viuum, non autem mortuum.

Sed contrà, modus vnionis non habet propriam, & peculiarem præsentiam distinctam à præsentia extremorum, quæ vnit, vel formæ, quam modificat, sicut vniuersaliter nullus modus habet distinctũ Vbi ab Vbi rei modificatæ per ipsũ, ergo si forma hìc nõ amplius denominat subiectum, id certè contingere nequit per desitionem præsentiæ vnionis formæ in tali loco, sed absolutè per desitionem ipsius vnionis, Prob. assumptum ex principijs ipsis aduersariorum, ideò.n. inquiunt ipsi, posse subiectum replicari sine forma, & formam sine subiecto, quia habent distinctas præsentias locales, & hinc accidentia corporis deducunt habere propriam præsentiam, quia existere possunt solitariè absque subiecto, cùm igitur modis vniuersaliter repugnet solitariè existere, nam suaptè natura petunt semper affixi esse rebus, quas modificant, planè illis concedenda non est peculiaris præsentia à rebus modificatis distincta.

147 Tertiò tandem adhuc magis patenter ostenditur, non posse rem dici annihilatam in vno loco, & non in altero, quia si hìc annihilaretur, ratio, cur desineret in isto loco, non foret simplex desitio Vbi, sed substantiæ rei, nam si solum Vbi amitteret, non diceretur annihilari, ergo ex vi desitionis subiecti non solùm sequitur desitio istius Vbi, sed etiam alterius, quia desinit entitas, in qua vtrunque fundatur, ergo si annihilatur hìc, annihilatur & ibi. Respondent Coninch. & Moris. quòd cum in tali casu supponatur res substantialiter replicata in pluribus locis, amittit suum esse substantiale hìc replicatum, non alibi, & ita annihilatur hìc, non verò alibi. Contrà, tunc res propriè dicitur annihilari, quando verum est dicere, nihil entitatis eius remanere in rerum natura, sed ita destrueretur substantia

rei hîc; vt adhuc à libi remaneret, non verè dici posset nihil eius remanere in rerum natura, ergo non verè diceretur annihilari, Minor patet, prob. maior, quia est cõis conceptus, quem omnes habent de annihilatione, non.n. satis est dicere, rem non amplius esse, vbi erat, vt verè annihilari dicatur.

In oppositum Obijcitur primò; Tum quia accidens, & subiectum realiter distinguuntur, & potest Deus vnum facere sine alio, & vnum sine alio replicare. Tũ secundò cùm accidens habeat proprium Vbi, poterit Deus in corpore existente Romæ producere etiam Vbi Venetum, non autem in albedine eidem inhærente, in quo casu corpus erit vtique Venetijs, non tamen eius albedo, quia non habet Vbi Venetum. Tum tertiò, de facto corpus Christi est replicatum in Eucharistia sine extẽsione locali, quam habet in Cœlo, quæ etsi localis dicatur, non tñ talis dicitur, quia cõsistat in ordine ad certum locũ, ait Auersa, quia regulariter trãsit cum subiecto de loco ad locum. Tum quartò eorum, quæ contingenter inter se, & cum tertio coniunguntur; potest vnum coniungi cum tertio sine altero, sed præsentia huius loci, & accidens à corpore separabile contingenter inter se, & cum corpore coniunguntur, ergo poterit accidens esse in corpore; & non coniungi cũ aliquo loco, in quo est corpus ob quam rationem videtur Doctor q.4. sub N. hanc sententiam iudicare probabilem. Tum quintò Trident. ait. Animam Christi poni in Sacramento per concomitantiam ex conuenienti dispositione diuina, & non ex vi verborum, ergo innuit, oppositum non implicare.

148 Resp. ad 1. quando accidens, & subiectum sunt separata, potest Deus vnum replicare sine alio, at non ita quãdo sunt coniuncta ad euitandam contradictionem, quæ tolli non posset per diuersitatem locorum, quia loquimur de accidentibus absolutis; hæc autem non est necessitas simpliciter, sed suppositionis, vt docet Scot. dist. 10. cit. q.4. k. & M. & in hoc sensu necessariò conseruat albedinem in corpore vtrobique existente, quatenus non potest eam separare à corpore hìc existente, quin & alibi separet. Ad secundum patet per idem, quia licèt subiectum, & accidẽs sint in loco per diuersas præsentias, adhuc tñ nequit replicare præsentiam in vno, quin & aliam eiusdem rationis replicet in alio ad euitandam contradictionem. Ad tertium negatur, extensionem corporis Christi in Cœlo, sicut & cuiuscunque alterius corporis non esse formam speciali loco adiectam, & falsum est, corpus, qñ transit de vno loco ad alium, deferre secum localem extensionem, quam habebat in priori loco. Ad quartum, argumentum illud æquè probat, accidens esse posse in corpore in vno tñ loco existente, & esse præsens eidem loco, quia, & contingenter respicit hoc subiectum, & etiam locum, vbi reperitur subiectum; quare dicendum, quòd licèt albedo absolutè sumpta contingenter respiciat subiectũ hoc, & locum, in quo reperitur subiectum, ex hoc tñ quòd ponitur coniuncta subiecto, & in hoc loco informare subiectum, necessariò supponitur præsens eidem loco, vbicunque.n. corpus est tale, necessariò habet ibi illud (ait Doct. cit.) per quod est tale, vnde falsum est, ob hanc rationem iudicare hanc sententiam probabilem, quamuis enim l.c. N. quasi sub terminis probabilibus eam retulerit pro alia responsione ad 3. princ. illis verbis, *& etiam posset dici, quòd non est nec esse, &c.* infra tamen responsionem illam reijcit vers. *Contra.* Ad 5. quando Trident. sess. 13. cap. 4. ait, Animam poni in Sacramento per concomitantiam, non intelligit id solummodo factum esse, quia Deus ita disposuit ex quadam congruentia, sed intelligit poni per concomitantiam necessariò, ex eo.n. quòd corpus in Cœlo habet Animam realiter vnitam, non solum est congruum, sed ẽt necessarium, vt vbicunque corpus replicatur, replicetur & Anima, non quidem ex vi verborum consecrationis, sed ex vi naturalis connexionis.

149 Secundò, corpus existens hìc, & Romæ potest hìc calefieri ab igne appro-

proximato, & non Romæ, ergo erit ex natura rei calidum hic, & non Romæ, Cõseq. patet, quia calor est terminus calefactionis, nec recipitur in subiecto, nisi per calefactionem, Prob. assumptũ, quia ignis non habet virtutem naturalem ad agendum extra propriam sphæram. Respondet Doct. negando conseq. aliud .n. est loqui de calefactione, aliud de termino eius, seu forma per ipsam producta, & vnione illius formæ ad subiectum, actio .n. illa, & passio, cum fiant per contactum, & approximationem agentis ad passum, dependent à loco, at nec calor, nec vnio eius ad subiectum dependent à tali loco, quare calor erit vnitus subiecto, vbicunque reperitur, nõ tamen producetur in eo, nisi hic.

Contrà arguunt Aduers. calor iste etiam resultans in corpore Romæ existente non potest nouiter in eo imprimi, nisi virtute alicuius agentis, at hoc esse nequit ignis existens Perusiæ, quia naturaliter vltra suam sphæram agere nequit. Respondet Doct. esse impressum corpori Romæ existenti, virtute ignis hic existentis, non quidem per se primò, sed tm̃ per accidens, & concomitanter, ratione. s. identitatis subiecti, & quando dicimus, ignem non agere, nisi debitè approximatum, id intelligi debet, vbi ponit effectum suum per se, & primò, non autem per accidens tm̃, & concomitanter. Contrà obijciũt, sola subiecti identitas non sufficit, vt forma, quam hic habet, habeat etiam alibi alioquin si hic moueretur, moueretur & ibi, & quando sola sufficeret in genere causæ materialis, adhuc illius effectus noui. s. caloris Romæ existentis præter materialẽ assignare debemus causam efficientem, & hæc esse non potest ignis Perusiæ existens, nõ quidem per se primò, vt Scotus ipse concedit, sed neque etiam concomitanter, quia identitas subiecti non potest ei talem vim conferre, nec præcedentem augere.

150 Resp. Scotistæ ex doctrina Scoti allata, solam identitatem subiecti non sufficere in formis à loco pendentibus, sufficere tñ in formis à loco præscindentibus, vt euitetur contradictio, & causa efficiens illius effectus noui est ignis Perusiæ existens, neque vt concomitanter habere dicatur suum effectum etiã Romæ impressum, debet augeri virtus eius, sed sufficit, quòd corpus, in quod agit hìc, etiam Romæ reperiatur, ob talem .n. identitatem necessariò etiam dicetur habere effectum suum in corpore Romæ existente impressum sine augmento virtutis. Contrà adhuc vehementius vrgent Aduers. quia licèt ignis agat tm̃ in corpus hic, calor tñ per eum productus inhæret corpori hic, & Romæ, & ita duas præsentias reales simul habebit, quod fieri nequit virtute agentis naturalis, etiam si subiectum sit idem in vtroque loco, quia replicata præsentia est effectus supernaturalis; quod adhuc euidẽtius ostẽditur in Eucharistia, nam si corpus Christi in cœnaculo calefactum fuisset, non poterat transire ille calor in idem corpus existẽs sub speciebus, quia tũc necesse esset, quòd calor ille reciperet modũ sacramentalem, & præsentiam inextẽsã, quod fieri nequit ab agente naturali, hac .n. ratione dicimus, Christi corpus in Eucharistia ab agente naturali pati nõ posse, quia non est ibi modo quantitatiuo.

Resp. Scotistæ, quòd licèt ignis per se, & absolutè nõ potuisset sua naturali virtute causare illam duplicem præsentiam simultaneam caloris hic, & Romæ, ex suppositione tñ miraculi prioris, quo Deus corpus illud, in quod agit, in duplici loco constituit, sequitur, quòd agens naturale possit deinde sua naturali virtute duplicem illam præsentiam attingere, vt sup. in simili dicebamus quæst. præc. in solut. Ad aliud dicunt ex Doct. q. 5. calorem causatum in corpore Christi in cœnaculo primò, & per se ab igne, concomitanter, & per accidens causatum iri etiam in hostia, & addunt similiter, quòd quamuis agens naturale simpliciter, & absolutè non possit talem modum indiuisibilem, & inextensum elargiri calori, ex suppositione tñ prioris miraculi, quo Deus constituit Christi corpus in hostia modo inextenso, potest.

151 Sed vt verum fateamur, quamuis

uis tota hæc doctrina videatur à Scoto tradita; & sit cõi Scotistarum calculo recepta, tñ nobis non videtur, quomodo per illam simplicissimam Scoti distinctionem de per se primò, & concomitãter intellectam, vt cõiter solent, possint tot, & tanta mirabilia saluari, & argumẽta elidi, vel potius eludi. Verissimum est, ex suppositione vnius miraculi posse agens naturale suas adhuc exercere operationes modo quodam supernaturali ex vi prioris miraculi procedente, sic cęcus illuminatus naturaliter videt, accidens in Eucharistia exercet illas actiones, quas habebat coniunctum, quia huiusmodi actiones adhuc sunt naturales sm̃ substãtiam, supernaturales verò sm̃ modum, & hac de causa quæst. præced. dicebamus hominem replicatum posse moueri virtute propria saltim de vno loco ad alium, quia talis effectus non videtur excedere vires eius, & præsentia illa esset prorsus eadem, si nõ existeret in alio loco, & illa replicatio refunditur in Deum volentem conseruare hominem illum in alio loco, dum actu mouetur, at non sequitur ex suppositione vnius miraculi à Deo facti circa rem, quòd etiam possit opus efficere virtute propria supernaturale sm̃ substantiam, & virtutem eius naturalem excedens, vt v.g. quamuis ex suppositione separationis à subiecto possint accidentia in Eucharistia virtute propria localiter moueri, sensus immutare, & alias actiones sibi connaturales, quas poterant exercere coniuncta, non tñ possunt nutrire, quia id est supra vires eorum; ita in proposito non debemus ex suppositione prioris miraculi, quo corpus hic, & in India est replicatum, igni tribuere actionem supernaturalem sm̃ substantiam, & eius virtutem penitus excedentem, replicationem nempè caloris sui etiam in India, quia replicatio caloris in tanta distantia, & in tam breui tempore omninò superat naturales vires ignis, quod eò magis dicendum est de replicatione inextensa eiusdem effectus.

152 Quod adhuc clarius ostendi potest in augmentatione, & nutritione, si n. idem animal hic, & in India existat, & hic sumat cibum, non ibi, ait Doct. q. 2. lit. Q. comestionem vtique hic tm̃ fieri, at nutritionem, & conuersionem alimẽti in alitũ vtrobique, inquantum animal nutritum vtrobique diceretur, & noua pars carnis aggenerata, at trãslatio istius nouæ partis in Indiam instantanea sine trãsitu per mediũ est omninò supernaturalis, vires naturæ excedens, ergo &c. Nec recurrere valet ad commune Scotistarum asylum, actiones huiusmodi excedere vtique vires causæ naturalis per se primò agentis, non agentis concomitãter: Nam tandem explicare debent, quid per hanc concomitantiam intelligant, vel. n. id inquiunt concomitanter posse contingere virtute propria, hoc est ex suppositione prioris miraculi, & hoc nõ, quia ex suppositione prioris miraculi nõ debemus tribuere causis naturalibus actiones supernaturales sm̃ substantiam; vel per concomitanter intelligunt hoc, quod est ratione idẽtitatis subiecti, quod quia simul est in duobus locis, ignis agẽs in illud hic concomitanter replicat etiã eundem suum effectum in eodem Romæ existenti; & neque hoc dici potest, quia non videtur, quomodo ex vi istius identitatis possit agens naturale suum effectum replicare in tot locis, & tam distantibus, & in tam breui tempore, & quandoque etiam modo spirituali, & inextenso.

Immo neque in hoc sensu, quo cõiter explicatur, intelligandam esse hanc distinctionẽ, colligitur ex eo, quod Doct. ipse docet q. 6. ad 4. vbi ait, corpus Christi in Eucharistia non solùm per se primò pati non posse ab agente naturali, sed neque etiam concomitanter, & reddens rationem, ait, quia agens creatum, ad hoc vt corpus transmutet, requirit ipsum localiter approximatum; planè ex hoc manifestè colligitur, Scotum non intellexisse distinctionem illam de per se primò, & concomitanter, qua sæpè vtitur tota illa dist. 10 in eo sensu, quo Scotistæ cõiter intelligunt, & ideò quãdo inquit, formas absolutas, quæ hic ab agente naturali infiunt, vel imprimuntur subiecto per se primò, concomitanter impri-

imprimi, vel impressas esse in eodē alibi existente ratione identitatis subiecti, ita intelligi debere, quòd ex vi prioris miraculi, scilicet replicationis subiecti ratione identitatis eius Deus tenetur etiā replicare formas ab agentibus naturalibus hìc, vel illìc ei impressas, quæ non dependent à loco, ne sequatur contradictio; sicut qn̄ ab initio illud replicauit, eadem necessitate replicauit etiam accidentia tunc sibi inhærentia, id autem cōtingit ex vi prioris miraculi, quia Deus ea voluntate, qua decreuit ponere corpus in pluribus locis, decreuit etiam replicare secum, nedum accidentia absoluta tunc sibi inhærentia, sed alia quæcunque in posterum ei aduenientia hìc, vel illìc virtute agentium naturalium, & in hoc sensu intellecta Scoti distinctione magis quiescit intellectus, & multæ instantiæ cludantur Aduersarios, & tandem in hoc sensu intellecta videtur adinuenta ad soluenda, & non tm̄ eludenda eorum argumenta. Sed dices, Scotus ait, calorem Romæ existentem in corpore replicato esse ab igne hic existente productum, etsi non per se primò, ergo calor etiam vt Romæ replicatus est ab igne hìc, non autem à Deo. Resp. vtiq. calorē etiam Romæ existentē esse ab hoc igne, & huius ignis effectum, non tm̄ eius replicationem, & Vbi romanum, vnde calor etiam vt Romę existens est effectus huius ignis non reduplicatiuè, sed specificatiuè.

153 Tertiò, homo in vno loco existens per cibum ibi sumptum nutriretur, & augeretur, conuertendo cibum in substantiam suam, & ignis in vno loco existens incenderet, sibiq. aggregaret, & cōtinuaret materiam propinquam idoneā, at certè non posset virtute naturali hæc eadem nutritio, & augmentatio fieri in alio loco, vbi idem corpus existeret, ad hoc.n. necessarium est, vt eadem illa materia applicetur, & vniatur toti, & perspicuum est, non posse applicari, & transferri in alium locum, & sic replicari in pluribus locis virtute causæ naturalis. E contra verò posset fieri discontinuatio partium corporis existentis in vno loco, & non in altero, vt si aqua existeret eadem in duobus vasibus, & locis, posset in vno loco effundi, & non in alio, & sic amitteret continuitatem partium in vno loco, & non in altero, & eadem ratione quamuis perforatæ fuissent manus Christi in Cruce cum effusione sanguinis, id tm̄ non contigisset in corpore Christi sacramentato; tū quia cùm solam videatur effusio præseferre localem mutationem, hæc non transit de loco ad locū; tum quia cùm fiat in Cruce modo extenso, & quantitatiuo, eius capax non videtur corpus sacramētaliter existens, ergo maneret sanguis in Sacramēto intra corpus, & cōtinuus reliquo sanguini, in Cruce verò exiret extra corpus, nec reliquo sanguini continuaretur, & ita proprietates absolutæ, quales sunt istę sm̄ Doct. possunt diuidi, & variari iuxta locorum varietatem.

Resp. in nutritione cōtinuitatem nouæ partis aggeneratæ vtrobique fieri debere, quia est forma independens à loco, & replicationem istius nouæ partis alibi, vbi animal non habet cibum applicatum, fieri diuina virtute ex vi præced. miraculi; Deus.n. tenetur facere circa corpus illud replicatum, quicquid habet necessariam connexionem cum priori miraculo, talis autem est replicatio formarum à loco independentium, sic etiā dicendum est de augmento ignis comburentis hìc lignum, si fiat per continuationem, quia si fieret per simplicem iuxta positionem, non esset necessarium, cùm hæc à loco dependeat. Ad illud verò de aqua ait Doct. q. 6. §. *Ad rationes, &c.* duplicem conti nuitatem nos posse considerare in aqua, vnam per comparationem ad totum, alteram ad locum, quæ spectat ad figuram situalem, si primam amittit in vno loco per diuisionē, amittit & alibi, licèt diuisio in vno tanto loco fiat, non ita de secunda, vnde aqua eadē in vno loco effundi potest, & nō in alio, quia per simplicem effusionem solùm secunda continuitas tollitur, non prima, & sola variatur figuratio situalis, & extrinseca, quæ dependet à loco; & ita etiā respondet Doct. ad illud dę manuum

Chri-

Christi transfixione, & sanguinis effusione, ipsa.n vulneratio, & sãguinis effusio pro sola locali sanguinis mutatione vtique tñ in Cruce facta fuisset, at discontinuitas partium corporis in ordine ad totum inducta per vulnerationem, & partium sanguinis inducta per effusionem esset vtrobique, in Cruce quidẽ, vbi partes diuisæ habent modum extensum per corpoream diuisionem, & materialem effusionem, in pixide verò, vbi habent modum inextensum per replicationem spiritalem à Deo factam ex vi antecedentis miraculi.

154 Quartò arguunt de actibus vitalibus, qui sunt qualitates, & tñ non competerent rei vbicunque existenti ob defectum præsentiæ obiecti, quod vbicunque non esset; certum autem est apud omnes actus sensitiuos, præsertim externos à præsentia obiecti pendere, & actus similiter intellectus intuitiuos, quia intuitiua cognitio in hoc ab abstractiua secernitur, quòd paritur ab obiecto in se præsente, & non in specie, vel saltim terminatur ad obiectum in se præsẽs. Confir. quia huiusmodi actus vitales à præsẽtia obiecti in se pendentes, vt sunt visiones, auditiones, non secum fert homo, dum mouetur, vt fert alias formas absolutas, ergo ex natura rei replicari no petunt, vbicunque subiectum est replicatũ. Imò addit Auersa, hominem neque habiturum, vbicunque foret, eosdem actus vitales intellectus, & voluntatis, quia tales actus supponunt species receptas in sensibus externis, quæ similes non haberentur vbique, sed variæ pro varietate obiectorum, quæ hìc, & ibi præsentãtur.

Resp. non esse omnino certum apud Doct. an actus vitales realiter sibi identificent respectum tendentiæ in obiectũ, nam in 3. dist. 13. q. 1. a. 1. in partem affirmatiuam inclinat, & quol. 13. dubius manet, ac proinde iuxta variam huius rei determinationem debet argumentum diuersimodè solui; si partẽ tueamur affirmatiuam loquendo de actibus vitalibus à præsentia obiecti in se pendentibus, homo non eosdem haberet vtrobique, quia sm hanc viam entitas eorum nõ esset penitus absoluta, & è præsentia locali præscindens; si verò teneamus negatiuam, dicendum est, quòd vtrobique haberet absolutum visionis, per replicationem à Deo factam, non tamen respectum attingentiæ obiecti, quia hìc depẽdet a præsentia locali, & ideò hìc diceretur videns obiectum, non autem ibi, quia ad exercitium visionis non sufficit qualitas illa absoluta, sed exigitur etiam respectus attingentiæ obiecti, vt docet Scot. quol. cit. & ita intelligendus est, dũ iuxta hanc viam soluit difficultatem hãc de actibus vitalibus quæst. illa 5. Ad Cõfir. quando homo mouetur, non secum defert visiones, & auditiones, quia huiusmodi externæ sensationes non solũ in fieri, sed etiã in cõtinuari dependet ab actuali præsentia obiecti, qua deficiẽte, ipsæ etiam pereunt, quare iuxta primam viam non deberet replicari, iuxta secundam debet replicari absolutum à Deo, à quo etiam conseruaretur supplendo actualem influxum obiecti, sicut Romæ calorem in aqua replicata cõseruaret impressum hìc supplendo ignis defectum, qui, sicut nequit eũ in tãta distãtia producere, ita nec cõseruare. Licèt in his formis absolutis (quod valdè notandũ est) quæ nõ solùm in fieri, sed etiã in actuali vnione ad subiectum, & eius continuatione dependent ab agente extrinseco, valdè probabile sit, quòd hìc informarent subiectũ, non alibi, quia in his casibus, licèt earum entitas absoluta a tali loco non pendeat, pendet tamẽ earum vnio cum subiecto, vndè dicuntur informare subiectum, quia hìc habent agens extrinsecum approximatum conseruans eorum vnionem cum subiecto, & ideò non sequitur contradictio: qua data doctrina aer idem hìc, & Romæ replicatus posset esse hìc illuminatus, & non Romæ, quia hæc forma licèt absoluta, quò ad vnionem cum subiecto pẽdet ab hoc determinato loco, vbi habet agens approximatum etiam in conseruari. Ad tertium ex Auersa dicendum, quòd species in phantasia permanent, & non raptim transeunt, vt in externis sensibus, & ideò statim ac huiusmodi species sen-

sibiles internæ genitæ sunt ab externis in vno loco, concomitanter etiam debēt alibi replicari, quia earum informatio non pendet ab actuali præsentia obiecti in se, & huiusmodi species sufficiunt ad intellectionem, sufficit .n. intelligentem phantasmata speculari ex 3. de Ani. quare actus intellectus, & volūtatis abstractiui elicerentur hic, & ibi.

155 Quintò, si corpus idem ponatur in pluribus locis, & ei in vno loco applicetur ignis, alibi verò nix, clarum est, quòd ex natura rei ibi calefiet, hic frigefiet, ergo qualitates etiam à loco abstrahentes, possunt esse non solùm diuersæ, sed etiam contrariæ in replicato subiecto pro locorum diuersitate. Et incredibile est, ait Auersa, quod Scotus respondet, in tali casu vnam causam impediendam ab alia, & ita neutrā fore operaturam, vel illā solùm, quæ magis præualet, vel effectum quendam medium ab illis debere prodire, & omninò dicēdum esse, sicut si ambæ causæ simul eidē subiecto in vno, eodemq. loco simul applicarentur. Nam per se apparet non debere naturaliter impediri ignem, quo minus hic in subiecto proportionato calorē produceret ex eo, quòd eidē subiecto in alio loco remoto esset applicatū agens frigidū. Immo addit Auersa, quòd alij cōiter negant, idem quoque euenturum in actibus vitalibus assensu, & dissēsu intellectus, amore, & odio voluntatis, non .n. esset eadem repugnantia pro diuersis locis, quæ esset pro eodem loco, possent .n. hic, & ibi occurrere diuersæ occasiones inducentes ad actus contrarios s. hic ad velle peccatum, & ibi nolle, sicut contingere potest pro sola temporis diuersitate.

Resp. negan. cōsequen. in tali .n. casu, vel vna impediret aliam, ita quòd neutra ageret, vel agerent ad effectum quendā medium, vel illa tm̄ ageret, quæ præualet, & demum seruata proportione dicere debemus, ait Doct. q. 2. sub K. de agētibus contrarijs eidem corpori applicatis in diuersis locis, quod diceremus, si eidem in loco eodem applicata forent; ignis autem hic agens in corpus impediret, vel remitteret actionem niuis agentis in idem Romæ non per se primò, sicut impediret, si cum niue simul in eodem loco essent corpori applicata, sed tm̄ concomitanter, quatenus calefaciendo corpus hic, & Deo replicante calorem in corpore Romæ, calor ille, qui est effectus istius ignis, reddit corpus indispositum ad recipiendam actionem niuis, in quo sensu non solùm non est incredibile, vnum agens cōtrarium in vno loco impedire actionem alterius in alio, si agant circa idem subiectum, sed potius est omninò necessarium ad contradictionem euitandam ex suppositione prioris miraculi. Actus verò vitales contrarios nequaquam habere potest, & in ordine ad istos ita prorsus de homine iudicandum est in diuersis locis, sicut si in vno esset loco, & obiecta contraria ei forent sufficienter applicata, cùm .n. respectu horum homo se habeat actiuè, sicut existens in vno loco nō habet potentiam ad vtrumque simul, ita neque existens in diuersis, cùm ex replicatione neque acquirat nouam potentiam, nec augeatur præcedens; & quamuis in vno loco occasionem non haberet, seu motiuum in propria existentia applicatum, quod hic habet in alio omninò oppositum illi, quod hic habet in se præsens, tm̄ haberet etiam illud hic applicatum per speciem; imò contrarij actus vitales, nec etiam de potētia Dei absoluta possunt esse in eodē subiecto ob intrinsecā eorum incompossibilitatem, & repugnātiam, quatenus vnus destruit obiectum alterius.

156 Sextò tandem de facto replicatur forma sine subiecto, quod alibi informat, nam Anima replicatur in pede sine capite, & verum est dicere, quòd hic informat caput, & non ibi, & sola locorum diuersitas tollit contradictionem, ergo idem dicendum foret, si alibi replicaretur sola in alio diuerso corpore; parū .n. refert, quòd pes, & caput sint inadæquata subiecta, hæc autem duo corpora forent ambo adæquata; quia vis argumenti consistit in hoc, quòd sola diuersitas locorum modò tollit contradictio-

dictionem de Anima enunciatam, quod informat, & non informat caput, informat caput hìc, non informat ibi, ergò etiam in illo casu. Et si sufficit locorum diuersitas ad tollendam contradictionē de informatione actiua, idem quoque dicendum erit de passiua, casu quo replicaretur corpus sine Anima, nam informaretur hìc, & non informaretur ibi. Rursus eadem anima habet in capite suos actus v.g. cognitionem, & non in pede, ergo formæ absolutæ non necessario replicantur cum subiecto. Deinde humanitas Christi est vnita Verbo magis, quàm forma subiecto, & tamen non est, vbicunque est Verbum, ergo si accidens existit in corpore, non est necesse, vt sit vbicunque est corpus constitutum ex vi talis vnionis etiam à loco præscindentis. Denique si idem accidens à Deo poneretur simul in pluribus, vt facere potest, subiectis inuicem non penetratis, iam in vno loco foret sine subiecto, quod alibi informat, ergo è contra facere potest, quòd subiectum sit in vno loco absque illo accidente, quo alibi informatur.

Resp. concedendo paritatem assumptam, licet non sit concedendum, animam posse informare plura perfectibilia adæquata; sed negatur, quòd modò saluetur contradictio de anima informante caput, & non informante per solam diuersitatem locorum, quia cū eius vnio substantialis ad quamcunque partē sit independens ab hoc, vel illo loco, impertinēs est locorum diuersitas ad illam contradictionem tollendam, tollitur ergo solùm per diuersitatem vnionis, quia non eadem vnione vnitur cum capite, & pede, quia termini vnionis sunt diuersi, & ita saluaretur etiam si poni possent in pluribus corporibus in diuersis locis, at non saluari posset, si hìc corpus informaret, & alibi sine corpore replicaretur, quia eadem forma simul, & semel informaret, & non informaret idem subiectū, & tunc non adesset diuersitas vnionis contradictionem tollens, nec locorum diuersitas sufficeret. Ad 2. Anima in quacunque corporis partem re vera suos actus habet, illos tamen præcipuè dicitur exercere in capite, quia actus illi aliquo pacto pendent in fieri à dispositionibus existentibus in capite, quatenus pro statu isto oportet intelligentem phantasmata speculari, vt dicitur 3. de Anim. Ad 3. non valet paritas de humanitate vnita Verbo, & forma vnita subiecto, quia forma vnitur subiecto totaliter, adæquatè, si subiectum sit adæquatum, & humanitas est inadæquatè vnita Verbo ob eius illimitationem, illa verò propositio, quando duæ res sunt vnitæ inter se, tunc vbi est vna, necesse est, & alterā esse, valet, quādo talis vnio est totalis, & adæquata, nō verò quando est inadæquata, sicut est in proposito, & patet in exemplo de Anima; & Doct. q. 3. ad 3. monet, hunc arguendi modum non tenere, dum res limitata comparatur illimitatæ quò ad essendum in loco. Ad 4. negatur assumptum, vt patet ex dictis disput. 5. q. 7 art. 2. & eo admisso, adhuc negari debet consequentia, quia in illa replicatione accidentis in pluribus subiectis saluaretur contradictio, quòd informat hoc subiectum, non quidem per diuersitatem locorum, sed per diuersitatē vnionum, vt dicitur de Anima plures corporis partes informante, at non ita saluari posset contradictio de corpore replicato sine accidente, quod habet in vno loco, quia nō adesset diuersitas vnionis, & diuersitas locorum non sufficit; aliud quoddam argumentum de impulsu vide solutum disput. 3. de Cœlo numero. 85.

DISPVTATIO XII.

De Vacuo.

1 NOn sumimus in præsenti vacuum in eo sensu, quo admittebant Antiqui, nam de illa acceptione satis diximus disput. præced. & in explicatione tex. 4. Phys. à cap. 6. vsque ad 10. sed prout communiter à Philosophis accipi solet, quomodo definitur, quòd sit locus corpore carens, aptus tamen repleri, *vbi ly locus non sumitur formaliter, scilicet pro respectu ad locatum, sed materialiter pro superficie corporis potentis aliud continere, neque est formale significatum vacui, sed materiale, & stat loco subiecti, per hoc enim, inane, seu spatium imaginarium differt à vacuo, vt disp. præced. sæpè dictum est, quod inane nullum connotat corpus, in quo talis negatio subiectetur, sicut vacuum; dicitur* corpore carens, *quia si daretur corpus aliquod contentum, non esset vacuum, sed plenum, intelligitur autem de corpore quantitatiuo, non de substantiali, vnde si in aula esset aer omni quantitate priuatus, verè daretur vacuum, & multò magis, vt notat Doctor quol. 11. infra M. si substantia aliqua spiritualis duntaxat ibi existeret; è contra si in loco aliquo esset quantitas sine substantia, vt sunt species Sacramentales, locus ille non esset vacuus, sed plenus, Ratio est, quia id dicitur replere locum, quòd facit partes vniuersi extensas, & distantes, & ne in vnum coeant, hoc autem à quantitate præstatur, additur,* aptus tamen repleri, *vt explicetur magis negatio per vacuum importata, quòd non sit simplex negatio, sed priuatio aptitudinem subiecti concernens; vnde breuiùs dici posset, quòd sit* locus priuatus *corpore, ex Scot. 4. dist. 49. q. 6. §.* Alij dicunt, &c. *v. g si ab aula exiret aer, & nullum aliud corpus ingrederetur in illam aulam, nec parietes inter se vnirentur, sed eodem modo distantes remanerent, verè tunc esset vacuum. De isto vacuo agere pertinet quòque ad Physicum, quia aliquo modo priuatiuè opponitur loco, ad eundem autem artificem attinet de oppositis pertractare.*

QVÆSTIO I.

An detur, vel possit dari vacuum in natura.

2 VAcuum iam in præfatione disp. explicatum dari de facto à parte rei, quam plurimi ex Antiquis tenuerũt; communis tñ oppositum sustinet; sed dubium est de possibili tam virtute creata, & finita, quàm increata & infinita; nã Conimb. 4. Phys. cap. 9. q. 3. negant virtute aliqua creata posse fieri vacuum in rerum natura, quos sequuntur Ruuius 4. Phys. tract. de vac. q. 2. Io. de S. Th. q. 17. art. 1. Complut. disp. 20. q. 2. & Fuentes 4. Phys. q. 2. diff. 1. art. 1. Alij distinguũt, quòd si loquamur de rebus, prout decreto diuino substtant, non potest vacuum causari ab Angelo, vel alia creata virtute; at si de rebus secundùm proprias vires consideratis est sermo, admittunt vacui possibilitatem ab agente creato, ita Moris. disp. 5. quæst. 7. Auersa qu. 27. sect. 8. & Smisinch. tract. 2. disp. 5. num. 42. De virtute tandem increata, quamuis affirmatiua pars sit communissima, non defuerunt tamen, qui oppositum sensere, quòd s. nec de absoluta Dei potentia possit dari vacuum, citantur pro hac opinione Ferer. lib. 11. cap. 12 Bann. 1. par. q. 8. art. 2. & ex professo sustinet P. Vulpes 1. par. disp. 18. art. 3. n. 6. & 7.

Dicimus 1. de facto non reperiri vacuum in rerum natura, ita Doct. 3. d. 27. §. *Istæ rationes, &c.* & 4. d. 49. q. 13. H. Probatur 1. multis experientijs, quibus apparet, naturam valdè vacuum abhorrere, vnde multos violentos motus admit-

emittit, vt fugiat vacuum; sic aquam sursum ascēdit, si ex fistula attrahatur aer; cucurbitulæ carnem in tumorem eleuāt; in clepsidra obstructo superiori orificio non descendit aqua; idem euenit in lucerna ad modum turris confecta, nam oleũ non egreditur, nisi in superiori parte aliquod foramen fiat; et si calefacto aere in phiala incluso, poneretur os phialæ super aquam, vt aer ingredi nequiret, apparet aquam tumescere, quia propter frigiditatem condensatur aer, vnde necesse est, aquam eleuari ad replendum vacuũ, & si super corpus aliquod poneretur, quòd nequeat ascendere, statim vas infringitur; quapropter concludendum est, maximopere naturam vacuũ abhorrere.

3. Ratio verò, cur tantopere vacuum refugiat natura, nō est assignabilis à priori, & efficacitatem habēs, sed solùm erit extrinseca, & congruentia quædam; etenim non prouenit, eò quòd locus ad se locatum attrahat, quia coiter conceditur locum non effectiuè, sed finaliter cōcurrere ad motum; tum quia locus naturalis haberet istam vim, non violentus, & tñ ad replendum vacuum aliquando aqua extra proprium locum exit. Neque prouenit ex hoc, quòd res, cùm propria appetant conseruationem, magis conseruētur alijs vnitæ, quam separatæ; Tum quia potius sublunaria plus conseruarentur separata, quàm vnita, cùm quodlibet cōtrarijs sit præditum; Tum quia, magis conseruatur res in proprio, & naturali loco, quàm in violento alteri vnita; Tum quia perfectius res permanet in esse, quàdo est alteri eiusdem rationis coniuncta, quàm alij diuersæ rationis vnita, quia virtus vnita fortior, & tñ non ita resistit diuisioni in proprias partes, sicut resistit separationi ab alio corpore. Neque ex eo prouenit, vt possint hæc inferiora à cœlestibus gubernari per influentias; tum quia non est ad agendum necessaria plenitudo medij quò ad omnes actiones; tum quia si daretur aliquod minimũ vacuum, & ad tempus, non ob id subuerteretur ordo vniuersi, vt non possint cœlestia in his sublunaribus influere, Neque prouenit ex hoc, quia naturaliter repugnat duo corpora inter se penetrari, esset autem necessaria hæc corporum penetratio, vt detur vacuum, nam Deus initio mundi condidit tantam materiam cũ quantitate sufficientem ad replendũ totum vniuersi spatium, vndè vt vacuũ sit, necessario corpus illud, quod vacuũ replebat, deberet cum alio penetrari, quam rationem vt à priori assignat Ariag. disp. 14. Phys. sec. 11. Non itaq. ex hoc prouenit impossibilitas vacui, quia non magis euidens est, quòd vacuum repugnet ex impossibilitate penetrationis, quam quod repugnet penetratio ex impossibilitate vacui; tum quia id est, quod quæritur, cur Deus corporibus repleuit totũ hoc spatium intra Cœlum, & nihil vacui interiectum reliquerit; tum tandem quia ratio adducta ab Ariag. ex falso fundamento procedit, quod rarefactio fiat per ingressum corpusculorum in poros corporis rarefacti, & condensatio per egressum eorundem, quod impugnamus ex professo in lib. de Gener. disp. 4. qu. 2. etenim potest idem corpus modò maius, si est rarefactum, modò minus spatiũ occupare, si condensetur, & consequenter sine penetratione possit fieri vacuũ, si corpus rarefactum denuo cōdensetur; per quod ruit ratio eorum, qui negant Angelum posse vacuum inducere, quia nequit causare penetrationem corporũ, quam necessarium putant ad vacuum inducendum. Quare vt innuit Doctor cit. in 3. & notat Auersa, tota ratio est ab extrinseco Dei decreto, quo determinauit mundum hunc vnitum, & contiguum conseruare, de quo posset aliqua congruitas assignari, quia scilicet vnitas est perfectior, quam pluralitas, & discontinuitas, vnde natura in omnibus semper tendit ad vnum eo modo, quo est possibile, immo, & ars hoc plures intendit, melius enim est domui habere partes connexas, quàm disiunctas, ergo quia mundus non potest esse vnus continuitate perfecta, quia multa includit specie, & genere distincta, saltim erit vnus connexione, & contiguitate; & quoniam bonum totius est bono alicuius particularis præferendum, hinc vt saluetur ista

contiguitas, multa contra proprias affe-ctiones rerum in particulari causantur à natura, vt ẽt in seq. concl. explicabimus.

4 In oppositum arguitur 1. quibusdam experientijs, & casibus. Prima est de vino, cuius tanta quantitas recipitur in dolio sine vtribus, ac cùm vtribus; cui similis est illa de vase cinere pleno, quòd eandem aquam recipere potest, ac si cinere careret; & si esset aqua plenum, adhuc potest aurum capere; quę non essent vera, nisi aliquæ darentur vacuitates, in quibus illa corpora reciperentur, alioqui daretur corporum penetratio. Secunda experientia est de lucerna ad modũ turris fabricata, in qua nequit ingredi aer, & tñ à flamma paulatim oleũ consumitur, ergo intra illam erit vacuum. Tertia, Cœli sunt sphericæ figuræ, Empyreum verò est quadratum, iuxta illud Apoc. c. 21. *Ciuitas in quadro posita*, ergo inter Empyreum, & primum mobile sunt cauitates quædam vacuæ. Quarta, si vas æneum æquè sm̃ omnes partes compactum, vt nullo modo aer subingredi possit, impleatur aqua calida, & omnimodè occludatur os, si maximo frigori applicaretur, iam aqua congelaretur, quia frigus est applicatum, non impeditum, & sufficientem supponimus habere virtutem, ergo in illo vacuum daretur. Quinta, sint duæ tabulæ perfectè planæ eiusdem densitatis, & ponderis, & inter se contiguæ, si sm̃ omnes partes æquè eleuaretur, quæ superposita est, non posset aer statim, & in instanti accurrere tàm in partibus circũferentiæ, quàm centri, vt falsò cõcedit Masius ex Paulo Ven. quia motus localis in instanti, seu mutatio localis repugnat, ex dicendis disp. 15. q. 6. art. 6. ergo si in tempore, tamen medio esset vacuum. Sexta, si Deus ex corpore raro in instanti generaret densius relinquendo naturam in suis viribus, tunc quia non posset aerem in instãti mouere, daretur vacuum. Septima, si Petrus esset in vacuo, & se localiter moueret, faceret vacuum, puta spatiũ illud, quòd prius occupabat, ergo naturaliter fieret vacuum.

5 Resp. ad 1. vel casus illos re vera apparentes esse duntaxat sensibus; vel prouenire ex hoc, vt etiam innuimus disput. præced. q. 7. quòd quando sunt alia corpora in vase, partes aquæ, vel vini magis inter se constipantur, & ex vino multò plures exhalant vapores; sicut aer in cineribus illis inclusus propter aquæ aduentum egreditur; & si valeret, demonstraret, vt ait Arist. in tex. totum vas vacuum esse. Ad secundam, actione flammæ partes olei rarefieri, & sursum ascendere, densiores verò descendere, & qñ oleum est vsque ad os canalis lucernæ consumptum, vel si lucerna inclinetur, vt oleum effluat, sentimus bombum quendam, quod est signum aeris ingressus. Ad tertiam Empyreum quò ad concauam superficiem est sphæricum, licèt quò ad connexam sit quadratum; quanquam de ipsius figura nihil certi habeamus, vt diximus in Lib. de Cœlo. Ad quartam, in illo casu aquam nunquam congelari, quia adest impedimentum à natura vniuersali, ne detur vacuum; & si vas vitreum esset, frangeretur, vel in parte debiliori, vel si esset æquale sm̃ omnes partes, in illa parte, quam Deus determinaret, vel vas non frãgeretur; non priùs tñ fieret congelatio, quàm fractio, sed cùm fractio terminaretur, inciperet congelatio. Ad quintam, quamuis Arist. 2. de An. tex. 113 dicat, inter duo corpora dura semper mediare aerem; quod tñ est intelligendum, non quòd sm̃ aliquas partes nõ se tangant, vt probatum est disp. 9. q. 2. art. 2. de tactu sphærici super planũ, sed quia propter ruditatem, quam habent, semper aliquid aeris intercluditur; dato tñ casu dicimus, tabulam illam non posse naturaliter eleuari sm̃ omnes partes æqualiter, sed priùs sm̃ vnam, quam sm̃ aliam, vt detur aeri tempus ad replendũ illud spatium. Sufficiat pro nunc cõmunis ista solutio, hæc enim difficultas maioris est momenti, quam æstimetur accuratè examinanda disp. 3. de Celo dub. ... ad qu. 6. Ad 6. respondet Doctor in 4. d. 43. q. 5. D. tunc dari vacuum ad tempus, sed hoc esset per potentiam Dei. Ad 7. dicemus q. 3.

6 Secundò obijcitur rationibus. Tum

quia si non esset vacuum, daretur corporum penetratio, tàm in motu locali, nam tunc mobile reciperetur in pleno, quàm in condēsatione, & auctione, quia in cōdensatione partes extremæ accedunt ad medium, & auctio fit propter alimentū aduenıens, ergo si non esset vacuum in corporibus, partes se penetrarent. Tum 2. quia datur plenum in natura, ergo & vacuum, nam posito vno contrario, debet dari aliud, vt sæpè arguit Arist. Tum 3. quia prius potest à suo posteriori separari, vt docet Doctor sæpè sæpius, sed locus est prior omni locato, ergo &c. Tū 4. possibile est, quodlibet corpus non esse hic, vt patet inductiuè, ergo si hoc possibile poneretur in esse, daretur vacuum, ergo vacuum non est impossibile, quia possibili posito in esse, non sequitur aliquod impossibile. Tum 5. à propositione de tertio adiacente valet inferre propositionem de secundo adiacente, vt si homo est albus, ergo homo est, sed vacuum est locus priuatus corpore, ergo vacuum est.

Resp. ad 1. negatur sequela, nā in motu locali plenum cedit mobili, & recipitur vel in loco eiusdem mobilis, vel alterius corporis replentis locum mobilis; in condensatione verò, & auctione sufficiet, vt dentur in corporibus pori aere, vel alio subtili corpore pleni cedente in aduentu alterius corporis, vt diximus in exposit. text. & hæc solutio pro nunc sufficiat quousq; exactius declaretur natura condensationis, & auctionis in lib. de Gen. disp. 4. & 8. Ad 2. negatur conseq. nec probatio valet de priuatiuè oppositis, vt sunt locus, & vacuum, quamuis de contrarijs positiuis possit admitti. Ad 3. maior non est vniuersaliter vera naturaliter. Ad 4. verum est antecedens distributiuè; nō collectiuè, vt de diuisionibus Continui diximus disp. 10. qu. 2. Ad 5. tūc infertur propositio de secūdo adiacente, quando est in materia contingenti, quia istæ propositiones non abstrahūt ab omni temporis differentia, nō verò quādo est in materia necessaria, vt est allata de vacuo, vt Antichristus est homo, non valet inferre, ergo est, quia istæ abstrahunt ab omni temporis differētia.

7 Dicimus 2. Si vniuersum sm̄ naturæ vires spectetur, posset naturaliter dari vacuum, non verò vt subest diuinæ determinationi; at de potentia Dei est simpliciter possibile. Concl. quò ad primam partem. scilicet quòd viribus naturæ consideratis, præscindendo à decreto Dei possit dari vacuū, colligitur ex Scot. 4. d. 43. q. 5. E. vbi ait, si natura produceret corpus in instanti, daretur vacuū absq; miraculo; & 3. d. 27. §. *Istæ rationes, &c.* docet, corpus non naturaliter moueri ad replendum vacuum, sed à virtute regitiua vniuersi, ex se verò potius violenter moueretur; ex qua doctrina probatur conclusio. Tum quia præscindendo à diuina determinatione nulla vis repetitur in corporibus resistens ad talem disiunctionem, immo potius ad oppositum inclinātur corpora vniuersi, vt q. seq. dicemus, ergo non debet negari possibilitas vacui respectu virtutis, saltim omniū simul Angelorum. Tum quia magis inclinatur res aliqua ad vnionem cum alia eiusdē rationis, quàm cum altera diuersæ rationis, & è contra, nam cum illa conseruatur, cum ista potius destruitur, sed non obstante tali inclinatione, adhuc ab agente creato potest fieri ab illa separatio, ergo multò magis ab ista.

Respondent, resistentiam in corporibus, ne detur vacuum, ab intrinseco prouenire, neque ab aliqua finita virtute superari potest, sed tm̄ ab infinita, quia impedimentum vacui est quidam effectus vniuersalis ad bonum spectans vniuersi, non particularis, & ideò solùm ab agente vniuersali vinci potest; sicut etiā nequeunt Angeli impedire corporum impenetrationem, resultantiam passionum, nequeunt partes Cœli diuidere, neque minimum naturale, si esset in vacuo. Contrà, quia probatum est, corpora in se ipsis non habere istam inclinationem mutuam in vniuerso; neque vniuersum est quid vnū per se, vt possit ista colligatio corporum tanquam passio ab ipso prouenire, sed est vnum quoddā aggregatum, & artificiale ab authore naturæ compactum, à quo prouenit ista colliga-

tio partium ipsius, qua ratione effectus vniuersalis dicitur, & in hoc sensu non potest destrui ab agente particulari; neq; exempla adducta vrgent; tum quia impenetratio, & passiones resultantes sunt effectus connaturales rebus, ad quos habent inclinationes, non sic colligatio cũ corporibus distinctis, tum quia non clarè conuincitur, Cœlum scindi non posse virtute angelica; Tum quia minimum naturale non datur ex dictis disp. 9. qu. 3. art. 1. & tandem quia sunt ad oppositum, vt diximus.

Secundò quòd stante diuino decreto non possit à quacũque creata virtute causari vacuum, habetur à Doctore in 2. d. 2. q. 12. C. dicente, quod *ordo præfixus à superiori agente videtur necessarius cuicunque agenti inferiori, quando habet actionem præcisè circa talia ordinata*, & hoc quia non potest inferius agens virtutem superioris superare, si ergo Deus determinauit, vniuersum contiguum, & colligatum esse, non poterit talis ordo à creatura perturbari; hinc ad Hebr. 2. dicitur, *Non enim subiecit Deus Angelis orbem terræ.*

8 Tertiò quòd possit per potentiam diuinam reperiri vacuum, docent cum communiori ex Scotistis Lychet. quol. 11. Gad. & Tatar. ibidem, & 4. Phys. qu. de vacuo §. *Primò sciendum, &c.* Canon. 4. Phys. q. 4. & expresè eam docet Doctor in 4. d. 43. qu. 5. D. & E. vbi ait, quòd si Deus in resurrectione ex corpore rariori faciat densius, & minus, potest non mouere aerem circũstantem ad cõtingendam superficiem minoris corporis, quia hoc non est necesse, & potest relinquere naturam in suis viribus, quæ cũ non possit causare motum localem instantaneum, erit ibi vacuum ad tempus, vnde concludit, *Non ergo vacuum esse in vniuerso includit contradictionem; immo si natura faceret in instanti minus ex maiore, videretur posse concludi, vacuum esse per tempus sine diuino miraculo*; quando igitur sustinet Doct. in 2. d. 2. q. 9. ad 4. quòd si daretur vacuũ cedens mobili, posset in eo fieri motus successiuus, non loquitur ex hypothesi impossibili, vt ait Vulpes cit. Insuper quol. 11. art. 2. ex professo hoc ostendit; Tum quia potest Deus annihilare omnia elementa absolutè, & nihil innouare circa Cœlum, sed illud conseruare in esse, quia ad conseruandum Cœlum, quod est prius, & magis necessarium, non requiritur tanquam medium aliquod minùs necessarium conseruari, vt sunt elementa, ergo inter Cœli latera daretur vacuum, quia ista non concurrerent in instanti ad replendum vacuum; & hoc vacuum lit. E. ait esse Deo possibile. Tum quia possibile est, inquit, distantiam aliquam quasi secundum tempus, & durationem esse inter duo, licèt non sit inter illa tempus positiuum intermedium, & positiua mensura motus, putà si tempus, & motus primi Cœli non esset, sed sufficit, vt sit tempus potentiale, ergo etiam posset esse distantia inter duo sm̃ locũ, absque eo quòd mediet aliquod positiuum; quod est vacuum admittere. Tum quia concedit ipse art. 1. quòd sicut potest aliquod corpus esse absque continentia locali passiua, eò quòd omne absolutum potest esse absque respectu ad illud, quod non est prius eo, vel saltim quod nec est prius, nec simul natura cũ ipso, eodem modo ait art. 2. probari potest, corpus locãs posse sine respectu loci, ergo sicut illud non est impossibile, nec istud, quia magis videtur esse dependentia locati ad locans, quàm locantis ad locatum. Nec valet, quod ait Vulpes, Scotum ex casu impossibili, quale esset vacuum terminatum, probare intentum possibile. s. separationem respectus loci à superficie concaua continente. Non valet, tum quia casum hunc non vt impossibilem assumit, sed vt possibilem, nam expresè hoc asserit, & probat; tum quia non rectè vteretur illo modo arguendi, sicut. n. ex possibili non sequitur impossibile, ita nec ex impossibili sequi potest possibile, etenim si non daretur nisi ex positione impossibilis, æquè esset impossibile; modò tunc locans esset sine respectu locali, cùm intra superficiem concauam illius nullum esset corpus cõtentum, & per consequens vacuum. Tandem,

dem magis repugnare videtur separatio accidentis à subiecto, materiæ à forma, penetratio duorum corporum, præsentialis indiuisibilitatis localis in corpore, & similia, quàm separatio continentis à contento absque eo quòd latera côcurrant inter se, quia inter illa est aliqualis dependentia, non inter ista, & tamen possunt à Deo fieri, ergo vacuum non erit Deo impossibile.

9 Sed contrà arguitur 1. quòd vacuũ non possit vllo pacto à virtute creata causari; Tum quia colligatio corporum inter se est effectus vniuersalis ab authore vniuersali causatus, ergo cùm quęlibet virtus creata sit particularis, nô poterit colligationem illam destruere. Tum 2. quia existentia vacui esset miraculosa, vt patet, nulla creatura virtutem ex se habet patrandi miracula. Tum 3. quia non solùm Angelus, sed quodlibet aliud agens corporeum posset vacuum causare, quia ex dictis in conclusione nulla adesset resistentia. Tum 4. quodlibet magis inclinatur in bonum totius, quàm in proprium, quod est particulare, vnde manus exponit se ad saluandum caput, vt potè magis bonum, sed contiguitas est bonum totius vniuersi, permanentia in loco naturali est bonum particulare ipsi aquæ, ergo magis inclinatur in illud, quàm in istud, ergo simpliciter resistit, ne detur vacuum.

Resp. ad 1. colligationem esse effectum vniuersalem, non côsiderando naturas corporum vniuersi, sed determinationem diuinæ voluntatis, quare solùm probat secundam partem conclusionis. Ad 2. est miraculosa vacui existentia nô sm̃ se, sed respectu diuini decreti; sicut esset Solis retrocessio, quæ viribus naturæ fieri posset; sed miraculosè nunc fieret propter diuinam determinationem. Ad 3. viribus naturæ spectatis possumus totum concedere. Ad 4. respondet Doctor in 3. cit. neg. maiorem nec exemplum adductum vrget, solùm .n. sequitur, quòd totum diligit magis bonum sui ipsius, vel partis principalioris, quàm minus principalis, vnde homo manum exponit, vt minus principalem ad salutẽ capitis magis principalis, non manus ex suo appetitu se exponit; sic virtus regitiua vniuersi, qui est Deus, mouet partes ad bonum totius, non ipsæ partes se mouent; vt in seq. quæst. explicabimus.

10 Secundò, quòd de potentia Dei sit impossibile vacuum, Prob. Tum quia, ait Vulpes, corpus medium facit latera continentis distare formaliter, implicat autem, dari effectum formalem sine sua causa formali. Tum 2. vacuum est contra ordinem vniuersi, ordo autem est repræsentatio quædam diuinæ bonitatis, & est à diuina sapientia, quare vacuum erit quid inordinatum, contra diuinã artem, & contra repræsentationem diuinæ bonitatis, ergo nequit à Deo fieri. Tum 3. quia sicut ex discontinuatione partium in homine sequitur hominis destructio, ita ex discontinuatione partiũ vniuersi totum vniuersum destruitur, ergo non potest dari vacuum remanentibus partibus vniuersi. Tum 4. latera illa essent simul, cùm nihil mediet, ergo non esset vacuum, Antecedens prob. quia nô mediat aliquod positiuum, vt patet, neque negatiuum, quia maximè esset negatio quantitatis, & longitudinis, & tamen hæc negatiua distantia ad modum longitudinis conciperetur mediantis, vnde esset longitudo sine longitudine, & etiã quia negatio est in aliquo subiecto, ibi nullum esset subiectum. Tum 5. quia sequeretur, locum esse, & non esse, nam esset, quia vacuum est locus corpore carens, non esset, quia non esset locatum, ergo nec locus.

Resp. ad 1. corpus facit formaliter latera continentis distare, sed non præcisè, neque vt effectus formalis primarius, quia potest esse sine illo, vt patet in penetratione, agens producens corpus côtentum effectiuè facit distare ex Scot. 4. d. 43. q. 5. C. quare quia potest Deus se solo facere quicquid cum causis secundis agit, potest se solo causare distãtiam illam, etsi nullum sit medium; sicut quãuis priuatio frigoris in aqua sit effectus formalis caloris inducti in ipsa, potest tñ immediatè à Deo fieri, quia est effectus secundarius. Ad 2. vacuum est contra

tra ordinem vniuersi à Deo præfixum, & ordinatum de facto, tñ poterat Deus aliter res ordinare, qui ordo esset quoque manifestatio bonitatis diuinæ, & cæterorn is arti increatæ, non enim Deus in productione creaturarum totaliter suam bonitatem, & artem manifestat, quin posset aliter manifestare, quare negatur, vacuum simpliciter esse cõtra opificem æternum. Ad 3. posset paritas concedi in hoc sensu, quòd in discontinuatione humani corporis destruitur vnum per se, at in discontinuatione partium vniuersi destrueretur vnum per accidens, & artificiatum; sed sicut in discontinuatione partium corporis remanent illæ partes, idem de partibus vniuersi dicẽdum. Ad 4. respondet Doctor quol. cit. inter illa mediare medium priuatiuum, adesse verò distantiam positiuam, quæ est relatio intrinsecus adueniens in ipsis extremis distãtibus fundata ex dictis disp. præced. & affert exemplum de distantia potẽtiæ li durgitiua, vt diximus improbat onc cõclus. & hoc medium priuatiuum sufficit, vt illa latera simul non distantur: estque negatio realis quantitatis, sed apprehensa ad modum quantitatis, quomodo haberet rationis; neque debet in aliquo subiecto reperiri, quia non est priuatio, sed negatio, loquendo de capedine, & spatio illo medio, at si sumatur vt dicit negationem continentiæ localis, sic est priuatio in extremis corporis potentialiter cõtinentis fundata. Ad 5. locus pro formali non esset in vacuo .i. continentia actiua, sed esset locus pro materiali, scilicet superficies, quo sensu sumitur in definitione vacui.

QVÆSTIO II.

A quo moueantur corpora ad replendum vacuum, & an talis motus sit naturalis.

11 VArijs modis vtitur natura ad cauendum vacuum, nam aliquando adhibet motum localem, vt cùm graue sursum ascendit, quandoq; vtitur rarefactione alicuius corporis, qua corpus in ampliorem molem redditur, quandoque magno impetu vasa frangit, aliquoties per quandam negatiuam obsistentiam, vt cum latera folium compressa obstructo orificio, vt aer subingredi nequeat, non sinit vllo pacto diuelli, & eleuari, alijs etiam vtitur medijs, prout postulat occasio, sed semper facilioribus; quærimus igitur, quænam sit causa effectiua horum motuum, & præcipuè localis, & an talis motus naturalis dici possit, an violentus? de qua re optimè disputat Amicus tract. 21. q. 4.

Diuersimodè opinati sunt Doctores de hac difficultate, nam Aliqui posuerunt causam intrinsecam ex parte mobilis, Alij extrinsecam, Alij vtramque assignarunt. Qui intrinsecam dixerunt esse, Alij grauitatem, & leuitatem posuerunt, non quidem vt sunt naturæ quadam particulares, quia sic determinatos motus ad propria loca efficiunt, sed vt conseruationem, & vnitatem corporum respiciunt, quomodo motum indeterminatum, & ad quam libet loci differentiam nata sunt causare ob diuersum finẽ, ita Scal. g. Exerc. 5. §. 1. alij verò vt Conimbr. asseruerunt, in omnibus corporibus inditam esse virtutẽ quandam à grauitate, & leuitate distinctam, cuius munus sit vacuum impedire, prout fuerit opus. Qui causam extrinsecam assignarunt, Alij dixerunt esse Deũ, vel intelligentiam aliquam regitricem vniuersi, quomodo videtur Scot. sentire in 3. d. 17. §. *ista rationes &c.* Alij formã totius vniuersi, cuius reliquæ formæ sunt partes, vt Auctores 4. Phys. q. 2. dist. 1. art. 1. in fine, Alij influentiam quandã cœlestẽ, vt Ægid. 4. Phys. lect. 12. prop. 3. Gratian. d. 1. lect. 3. Alij dixerunt eum motum fieri à corpore aliquo medio, quod nimium deberet rarefieri ad replẽdum vacuum, & ideò aliud corpus attrahit ad motum alterius vt Cardan. de Subtil. lib. 1. Alij à corpore moto vim haben te attrahendi contiguum corpus propter quandam adhærescentiam, vt aiunt, quã habent corpora omnia inter se, qua ad modum glutinis vnita adinuicem conseruantur. Qui tandem vtranque causam posuerunt, ipsam dixerunt esse inclinationem

tionem illam in omnibus diffusam ad conseruationem totius, & causæ primæ concursum, vt Tatarıq de Vacuo, §. *Primò sciendum*, Sampson. 4. Phys. q. 8. Complut. disput. 20. q. 1. Ruuius hic q. 1. Auersa q. 27. sect. 8. qui etiam addit & corpus motum, & motorem particularem. Et iuxta hāc varietatem variè quoque ad 2. partem quæstionis respondent de naturalitate horum motuum, nā qui virtutem intrinsecam assignant, dicunt motum illum esse naturalem simpliciter aut saltim partim naturalē, vt. s. res omnes respiciunt bonum totius, & partim violentum, quatenus naturas habent particulares, ita præsertim Tol. 4. Phys. q. 10. Auersa, & Fuētes cit. qui verò ab extrinseco aiunt omninò prouenire, ferè omnes violentum ponunt, quod speciatim defendunt Lorca p. 2. tom. 2. disp. 4. §. *Sed tunc &c.* & Vasq. disp. 25. cap. 4. & disp. 90. cap. 4.

12. Sed contra illos, qui principium intrinsecum posuerunt, arguitur primò, quòd non sit grauitas, & leuitas: tum quia motus ad replendum vacuum eò est velocior, quò velociùs mouetur corpus relinquens spatium, & quandoque velociùs aqua v. g. ascendit ad replendum vacuum, quàm naturaliter descendat, ergo à grauitate nequit ille motus prouenire; quia ex se est determinata virtus ad producendum motum in determinata velocitate, nec velociùs potest mouere mobile sursum, quā deorsum, cùm iste motus sit magis proprius grauitati, quam ille; tum quia vt arguit Doct. in 3. d. 27. §. *Istæ rationes, &c.* nequeunt ab eadē forma ad vnum determinata duo oppositi motus prouenire simul, & semel; sed grauitas aquæ, cum [illegible] propter vacuum ascendit, resistit, & detinet impediendo motum illum, vt patet in clepsydra, in qua sentitur pondus aquæ, quod est signum resistentiæ, & propensionis ad motum deorsum; ergo nequit grauitas esse causa, cur aqua sursum [illegible]. Deinde quòd non sit aliqua virtus omnibus innata ad replendum vacuum, probatur iisdem rationibus cū Doct. ibi: nā ab eadem [illegible] vnum [illegible] potest deriuare, ergo ab eadem forma substantiali nequeunt duæ potentiæ [illegible] nare, qualis esset ista virtus, & grauitas in aqua; tum quia aliquando ad replendū vacuum res destruitur, vel rarefit vltra proprium statum connaturalem, vel frangitur, quæ omnia repugnant esse alicui connaturalia, quamuis propter bonum totius; tum quia magis connaturale est aquæ à contrario refugere, quàm coniungi, vt dicebamus in præced. quæst. tum quia hæc virtus esset determinata ad tantam velocitatem, & tñ motus fit iuxta velocitatem motus corporis recedentis, & relinquentis spatium; tū quia si aqua concurreret propria virtute ad replendum vacuum, ergò licet propter grauitatem annexam aliqualiter grauitaret, non tñ eadem intentione, qua grauitat, cum in vase v. g. detinetur, sed minori, quia illa virtus diminueret resistentiam grauitatis; & tñ experimur, eandem aquæ portionem in vase, & in clepsidra positam, cuius orificium sit occlusum, æqualiter ponderare, eandemque resistentiam sentiri in eleuatione vnius lapidis, cui alter vniatur ad replendum vacuum, ac si propter aliam causam coniungeretur; quod non esset verum, quia sicut augeretur virtus actiua motus ad replendum vacuum, ita minui deberet resistentia opposita.

13. Qua ratione vniuersaliter probatur: et [illegible] nullum principium extrinsecum ex assignatis concurrere ad illum motum, maximè Deum, vel intelligentiam, & quia non determinata velocitate fit, non potest esse ab aliqua causa naturali, quæ est ad vnum determinata. Tum quia nequit esse forma totius vniuersi, nam nulla talis datur, quia mundus non est vnum per se, sed vnum [illegible] ordinis, vnde definitur ab Arist. lib. de Mūdo cap. 2. quod sit compago è Cœlo, terraque [illegible], atque ex his naturis, quæ [illegible] continetur. Tum quia nequit esse influentia quædam cælestis, quia [illegible] corpus obsistit, ne moueatur, vel [illegible] in quibus nequit fieri dilatatio occluso orificio, non [illegible] ista obsistentia à cælo causari. Tum [illegible]

neque

neque corpus medium, quod rarefieri deberet, potest hunc motum efficere, nã non videtur inter mutuò se tangentia aliquid mediare, maximè quando vnum istorum est fluidum, vel ambo, vt sunt aer, & aqua in fistula. Nec tandem erit corpus motum propter adhærescentiæ qualitatem, nam quæ ita adinuicem adhærent, non separantur, etiamsi aliud corpus subingrederetur, quia qualitas illa est agens naturale, & tñ videmus, corpora facillimè separari, si aer ingredi potest. Accedit, quòd in corporibus duris, & siccis non apparet ista qualitas. Ex quibus apparet falsitas ponentium principium tam intrinsecum, quàm extrinsecum huius motus.

14 Magis igitur placet sententia Amici cit. dicentis, in motu violento ad replendum vacuum duo interuenire, primum est coniunctio corporum vniuersi adinuicem, nam quamuis quodlibet possit à quolibet separari, non tamen ab omni; secundum, est motus ipse, quo vacuum repletur; colligatio habetur ab Authore naturæ ea lege, qua determinauit, vniuersum vnum contiguum esse, ad quam colligationem semper vult cócurrere, vt diximus q. præced. concl. 2. & hoc modo intelligi debet Doctor in 3. d. 27. cit. dum ait virtutem regitiuam totius mouere partes vniuersi, prout congruit benè esse totius. s. cóseruãdo contiguitatem partium. Motus verò fit à mouente corpus illud, in cuius locum aliud corpus violenter motum succedit; quia vt docet Scot. 4. d. 43. q. 5. E. quod effectiuè mouet vnum corpus localiter, effectiuè quoque expellit aliud corpus, ergo à pari quod effectiuè mouet vnum corpus, effectiuè quoque mouet quodlibet aliud naturali vinculo cõiunctum, vt patet in conglutinatis simul, ergo stante diuina determinatione de colligatione vniuersi, qui attrahit aerem è fistula, attrahit etiam aquam effectiuè, & hinc est quòd eadem resistentia sentitur, siue aqua moueatur sursum propter vacuum, siue propter aliam causam; & proportionata velocitate motiuæ virtuti mouetur aqua; & si motoris virtus non est sufficiens ad eleuandam aquam illam secluso vacui periculo, nec etiam illam attrahet propter vacuum. Quod etiam euenit in condensatione, quod. n. est causa condensationis, & restrictionis alicuius corporis ad minorem locũ, est causa etiam, cur corpus ambiens moueatur ad superficiem condensati, sic quod est causa, cur ignis in cucurbitula extinguatur, & aer generetur cõdensior, est etiam causa, cur caro intumescat, & reliquus aer inclusus rarefiat, vel frangatur vas, qũ hæc omnia non sufficiunt ad impediendum vacuum.

15 Dices, docet Scotus in 4. cit. & quolib. 11. art. 2. quòd si Deus in instanti condensaret aliquod corpus, vel illud annihilaret, & nihil circa latera continentis efficeret, quòd tunc daretur vacuum ad tempus, quia non posset natura in instãti accurrere per motum localem ad repletionem vacui, ergo per Scot. datur vis aliqua insita rebus impeditiua vacui. Resp. quòd Scotus iam se declarauit in 3. cit. talem vim non dari, quare per naturam intellexit Deum ipsum, vt authorem naturæ; in illis. n. casibus Deus vt author vniuersi deberet mouere corpus ambiens ad superficiem condensati, vel ad aliud latus continentis, sicut ipse est, qui condensat, vel annihilat corpus medium, & quia motus localis includens totam realitatem nequit fieri in instanti, ideò in tempore esset, & consequenter daretur vacuum ad tempus; vocauit autem ipsam naturam, vt eundem Deum, quatenus est author naturæ, à se, ipso, vt author est supernaturalis, distingueret, quomodo se gereret in illa instantanea condensatione, vel annihilatione. Vel dicendum, quòd ibi parum curauit hoc ex propria sẽtẽtia explicare, sufficiebat enim ipsi loqui secundum communem. Dices iterum, motum corporis ascendentis ad impediendum vacuum prouenire à corpore succedente, & impellente ipsum. Et ratio est, quia non potest vnum corpus à loco recedere, quin expellat aliud corpus, & hoc aliud. Resp. tam corpus recedens à proprio loco, quam illi succedens ad

impediendum vacuum, moueri ab agente mouente primum corpus, quod mouetur, quando incipit motus, quo fieret vacuũ, nisi succederet corpus ascendens, vt v.g attrahens aerem è fistula, qui est corpus recedens, attrahit quoq; aquam, quæ est corpus succedens, neque in isto casu, dum graue ascendit cõtra propriam inclinationem ad impediendum vacuũ, corpus succedens ex se impellit recedẽs à proprio loco, sed idẽ motor, qui corpus primum è suo loco extrahit, consequenter etiam aliud corpus illi priori contiguum mouet ad ascensum, quòd enim effectiuè vnum corpus mouet, etiam & aliud mouet illi coniunctũ naturali vinculo, vt ait Doctor 4.d.10.q.6.E. quod quidem vinculum in casu nostro est corporum contiguitas, & colligatio à Deo determinata; imò si diceremus corpus succedens aliud impellere cui succedit, hoc esse non posset virtute innata, quia graue ex se non habet virtutem sursum impulsiuam, sed deorsum, vnde dicendũ esset talem virtutem ei fuisse communicatam à motore corpus sibi proximum à proprio loco dimouente.

16 Sed rursus instabis, quia si esset talis colligatio inter corpora, ex ea non potius oriri deberet, quod corpus recedens trahere debeat post se corpus subsequens, quam corpus subsequens detinere corpus recedens; & si talis colligatio esset ex sola ordinatione diuina, sicut illa colligatio tribuitur Deo, ita etiam & motus factus ad replendum vacuum Deo immediatè tribui deberet, non autem motori corporis recedentis, nisi per modum conditionis sine qua non, quatenus si ipsum non moueret corpus recedens, nec Deus moueret corpus subsequens. Resp. naturã semper facilioribus vti medijs ad impediendum vacuum, facilius autem in præfato casu euitatur vacuum per attractionem aquæ in fistulam sursum, quam per detentionem aeris in fistula, quia facilè assignatur causa efficiens talis attractionis, non ita detentionis aeris, nisi ad Deum recurramus immediatè detinentem corpora colligata, quod non bene diceretur, quia ad Deum in effectibus naturalibus non est recurrendum, nisi vbi deficiunt aliæ causæ naturales, quæ in proposito non desunt, tum quia melius est si fieri posset, seruare corporum colligationem sinendo causas secundas motus suos agere, quam eos impediendo, impediretur autem actio causæ secundæ, si ex fistula aquæ immersa ex parte inferiori, aerem attrahere nõ possemus; Ad aliud etiam negatur consequentia, quamuis enim colligatio corporum ex decreto diuino pendeat immediatè, nõ propterea motus corporis succedentis v. g. aquæ in locum aeris debet Deo immediatè tribui, sed motori corporis recedentis benè tribuitur supposita tali colligatione à Deo determinata, quia connaturale est, quòd agens mouẽs effectiuè vnum corpus, aliud quoq; naturali vinculo ei coniunctum moueat consequenter.

Ex ista doctrina colligitur solutio alterius partis quæstionis, scilicet quòd motus ille, respectu corporis particularis est totaliter violentus, nullo modo naturalis; ita docet Arist. 4. Cœli 39. vbi habet, quòd aqua sursum ad replendum vacuum vi mouetur, & tractione, qui est motus violentus ex 7. Phys. 10. idem etiã docet Doct. in 3. sæpè cit. & in 4. d. 49. q. 13. H. Ratio huius est, quia, vt habet Doctor in 3. cit. aqua ad motum sursum nullam præbet inclinationem, etsi propter vacuum fieret, ergo nullo modo est naturalis ipsi, Antecedens patet ex dictis; vnde non rectè Fuentes asserit, aquam vt partem vniuersi naturaliter sursum moueri, quia neque vt pars vniuersi, ait Doctor, habet aliquam inclinationem ad illum motum, vt etiam ostendimus. Neque hoc docet Scotus in 4. cit. sed solùm quòd si motus aquæ sursum comparetur vniuerso, dicetur naturalis, quia consentaneus perfectioni vniuersi: Addit insuper, quòd simpliciter loquendo, motus ille dicetur naturalis, & secundùm quid violentus; quia natura totius vniuersi, cui motus ille est conformis, est magis principium naturalitatis, quàm natura particularis, vt est aquæ natura, cui motus ille opponitur; ex qua doctrina nequit deduci,

ci, quòd motus ille respectu aquæ, vt est pars vniuersi sit magis naturalis, quàm motus deorsum, vt facit Fuětes; nõ enim Doctor comparat motum sursum propter vacuum ad aquam secundùm se, & vt est mundi pars, sed ad aquam, & ad vniuersum; vt patet legenti, præcipuè in 3. cit. & opinio Fuen. docetur à Thomistis, non à Scoto.

QVÆSTIO III.

De Motu in Vacuo.

26 DVo possent quæri in hac quæstione, primum, an si daretur vacuum, posset in eo fieri motus aliquis: Secundum, admisso, quòd efficiatur motus, an talis motus in instanti fieret, an in tempore, & successiuè. Quò ad primum negant Albert. 4. Phys. tract. 2. cap 7. Ægid. Burl. Iand. Saxo. ibidem Venet. in sum. Phys. cap. 22. Valles. contr. 26. Phys. Perer. lib. 11. cap. 12. Greg. 2. d. 6. q. 3. art 2. & alij cum Auerr. 4. Phys. com. 71. & hoc vel vniuersaliter omnem motum, vel aliquem; nam Auerr. admittit motũ proiectorum in vacuo; Matius disp. de Vacuo q. 2. & Complut. disp. 2. q. 3. admittunt motum à Deo, vel ab Angelo causatum, non tñ ab his sublunaribus, cò quia omnes isti motus à motu Cœli essentialiter depẽdent, dummodo tñ Deus influxuum cælestẽ non suppleret; Auersa q. 27. sect. 9. omnem motum admittit præter naturalem grauium, & leuiũ, quia in vacuo non adsunt differentiæ loci naturalis sursum, & deorsum; Alij excipiũt motum volatiuum, & progressiuum, si terra non esset propter carentiam substentantis. Cõis tñ, tàm veterum, quàm recentiorum vniuersaliter omnem motũ admittunt in vacuo terminato, licèt in spatio interminato negent motùm naturalem grauium, & leuium; ita Doctor. 2. d. 2. q. 9. ad 4. Quo ad secundum, data hipothesi, quòd res aliqua in vacuo moueretur, dicunt aliqui motum in instanti absolui debere, non in tempore, ex quo absurdo postea deducunt impossibilitatẽ motus in vacuo, ita Auerr. Burl. Ægid. Iand. Venet. & Perer. cit. Sed vulgata est apud omnes opposita Opinio cum Doct. cit. motum illum in tempore fore causandum; licèt Canon. 4. Phys. q. 4. & Sampson. q. 9. vtranque opinionem problematicè defendant.

ARTICVLVS I.

Possibilitas motus in Vacuo comprobatur.

17 DIcimus, non repugnare motum fieri in vacuo, est Scoti cit. & Prob. primò vniuersaliter; vbi datur mouens, mobile, & extrema, quorum vnum mobile potest de nouo acquirere relinquẽdo aliud, ibi potest esse motus, vt patet; in vacuo, si daretur, posset esse tam mouens, quàm mobile cum carentia aliculus formæ; neque carentia medij in omnibus impediret, ergo verè daretur ibi motus.

Secundò Prob. descendendo ad motus in particulari, nam si loquatur de Deo, patet, quod posset in vacuo aliquod mobile mouere; Angelus posset seipsũ, & aliud mobile localiter mouere, quia à medio pleno nullo modo dependet; si .n. aliquid repugnaret, esset, quòd motus ille instantaneus foret, quod implicat; sed iam art. seq. ostendemus, successiuè fieri. Posset etiam agens sublunare proprijs viribus motus suos efficere, non .n. in agendo à Cœlesti motu essentialiter dependet, vt illo cessante, nequeat motus proprios agere; nã vt docet Doctor. 2. d. 2. q. 11. & 4. d. 48 q. 2 & d. 49. q. 14. M. ex Aug. 11. Confess. stante Cœlo adhuc rota figuli moueretur; & tempore Iosue cùm Sol stetit obediẽte Deo voci hominis, adhuc causæ sublunares proprias actiones exercebant; quod fusiùs probamus in lib. de Cœlo: hinc si aliquod viuens sufficienter haberet alimentum applicatum, & respiratio non impediret, posset nutriri, & augeri, imo generare, si materia seminis esset in loco proportionato; nec solũ, si esset homo, posset intelligere, verùm etiam sensationes tactus, & gustus exercere, si sensibilia haberet approximata, quia istæ operationes non dependent à medio pleno;

non

nō posset tñ videre, vt notat Doct. 2. d. 9. q. 2. C. quia ad visionem requiritur species visibilis in medio ab obiecto producta, cùm sit accidens, at in vacuo nullum esset subiectum, in quo talis species reciperetur, eadem ratione idem de auditu dicendum, & de olfactu, nisi vt ait Sampson, apponeretur corpori odorifero aliquid resoluens ipsum in fumalem euaporationem, quæ ad olfactum deferretur, quod non implicat, quia fumalis illa euaporatio, cùm sit substantia, non pendet à medio pleno: similiter si ignis contiguus esset stuppæ, illam combureret, at si aliquantisper distaret, minimè illam destrueret, Ratio est, quia etsi generando posset agere immediatè in distans, attamen alteratio, quæ est actio necessariò præuia generationi, dependet à medio, nec potest immediatè fieri in distās iuxta dicta disp. 7. q. 4. art. 3. modò nō posset ignis medium illud alterare, cùm plenum non foret.

18 De motu locali seù lationis idem ostenditur, nam in primis posset in vacuo fieri motus proiectorum, si talis fieret per impetū impressum, vt dicimus in lib. de Cœlo, medium.n. plenum potiùs impediret, quàm causaret motum. Deinde in vacuo interminato posset Angelus, si ibi esset, se mouere, & si vltima sphæra non ambiretur Empyreo, sed immediatè à spatio inani circundaretur, si illi aliqua virga ferrea esset affixa, posset, imò deberet ad motum sphæræ moueri, & tñ in vacuo moueretur; quod dicendum esset quoq; si inferiores sphæræ destruerētur à Deo, verè.n. tunc vltima sphæra circulariter in vacuo moueretur. De motu naturali grauium, & leuium aliter est dicendum; nam si grauia, & leuia ideò ad propria loca sursum, & deorsum mouētur, quia petunt duntaxat esse grauia sub leuibus, & leuia supra grauia, quod innuimus disp. præced. & videtur à Scoto doceri 2. d. 2. q. 6. H. & non quia determinatum situm postulent in vniuerso, sic rectè ait Auersa nullo modo naturaliter moueri tàm in vacuo terminato, quàm interminato, quia in nullo istorum esset assignabilis locus naturalis sursum, & deorsum; & eodem modo se haberent hìc, & ibi, quia nullum corpus contiguū haberent, à quo possent determinari, in quam partem debeant moueri, & extrema distantia nil faciunt, aliter si aqua esset supra aliquod graue sub quo aer reperiretur, vt est modò mare supra terrā, in cuius concauitatibus plurimum aeris detinetur, non naturaliter quiesceret, quia extremum remotum leuius subtus haberet, quod est falsum; quare naturalitas loci penes corpus proximum, & circumstans debet attendi, & cùm in vacuo terminato nullum esset tale corpus, eodem modo se haberet graue, ac in spatio interminato. Si verò ad rationem loci naturalis non tm̄ corpus continens attēdatur, verùm etiam situs vniuersi vt videtur innuere Doctor. cit. q. 10. B. dum ait, *Si nullum graue esset in centro, sed tota terra amota ab eo, & remanēte centro sub sola ratione centri vt priùs, adhuc graue naturaliter tendere ad centrum*; tunc dicendum esset grauia, & leuia, quamuis in spatio interminato non possent naturaliter moueri, quia non essent assignabiles illæ locorum positiones sursum, & deorsum, attamen in vacuo terminato intra vniuersum possent naturaliter moueri ad propria loca, quia verè daretur adhuc sursum, & deorsum: quid autem determinatè sit de hoc asserendum, pertinet ad lib. de Cœlo dist. 3. vbi de elementorum loco, & positione agimus. Tandem de motu progressiuo animalium supposito quòd respiratio nō impediat, vt erunt corpora Beatorum post Iudicium, si essent in vacuo interminato, clarum est, quòd possent moueri motu progressiuo, cùm virtutem habeant motiuam, & nihil impediat; at si essent in vacuo terminato, & grauia, ac leuia ad propria loca tenderent, non solùm vt sub leuibus, vel supra grauia sint, verùm etiam ratione situs vniuersi, tunc non posset moueri sine sustentaculo sub pedibus, vnde volatus auium non posset confici; at si ad situm non tenderent, sed tm̄ ad superficiem corporis cōtinentis, & conseruantis, sicut tunc vt grauia deorsum non tenderent, nec su-

sten-

sustentante indigerent, possent moueri motu progressiuo, & volatu, ac si essent in spatio inani interminato, eadem enim vtrobique est ratio. Specialiter tñ est aduertendum contra Auersam, Amicum, & alios concedentes motum progressiuum in vacuo, sed negantes, lapidem tecto aulæ vacuæ coniunctum deorsum posse moueri propter naturalem sympathiam, qua omnia corpora appetunt mutuò sibi adhærere; si.n. hoc esset verum, non posset animal à terra pedē eleuare, vel si talem resistentiam naturalis sympathiæ propria virtute motiua vincere posset; idem de lapide dicendum, quia innatam vim motiuam possidet.

19 In oppositum arguitur, Tum quia non posset mobile ad vnam partem moueri, quia non esset maior ratio, cur potius ad hanc partem tenderet, quàm ad illam: & ad omnes simul tendere non potest, quare naturaliter non posset moueri, nec violēter, quia amoto naturali motu, remouetur quoque violentus. Tum secundò, quia si hoc esset, naturaliter posset dari vacuum, quia spatiū illud à mobili occupatum fieret inane per motum, atque ita naturaliter mobile vacuū causaret. Tum tertiò, quia omnis motus sublunaris pendet à cœlesti motu, & influxu ex 8. Phys.56. & 12. Met.38. sed in vacuo non posset trasmitti influxus, cùm nullū sit medium plenū, ergo &c. Tum quartò, quia motus localis non potest esse sine loco, nec locus sine superficie, in vacuo nulla est superficie, ergo &c. nec sufficit quod ait Faber theor.40. ad 7. ad motum localem sufficere, quod detur corpus vnum, quod sit terminus à quo, & aliud, quod sit terminus ad quē, licèt mediū sit vacuum; quia sic admittitur in vacuo interminato, & in medio vacui terminati non fieri posse motum, quia nullus terminus tunc acquireretur. Nec eadē ratione sufficit, quod ait Mastrius hic q.2.& sequuntur multi Scotistæ ac Thomistæ acquiri variam distantiam ad centrum, polos, & alias partes mundi præcipuas, quæ essent latera vacui; quia præterquam quod adhuc remanet difficultas de vacuo interminato, relatio distantiæ, & propinquitatis est intrinsecus adueniens, vt patet ex dictis disp. præced.q.3. & colligitur ex Scot.4.dist. 10.q.2.R. nam positis extremis hic, vel ibi, necessariò inter ea resultat tanta distantia, vel propinquitas, quia huiusmodi relationes non immediatè fundantur supra res, sed supra vbicationes illarum quæ determinatæ sunt ad fundandam tātam distantiam, vel propinquitatem, vt ait Doctor cit. relatio autem intrinsecus adueniens nequit motū terminare. Nec minus sufficit responsio Complut. disp. 20.q 3. quòd tunc ambiretur mobile à loco cōi.s.Cœlo, idque foret Vbi, quod tunc acquireretur; Nam præterquam, quod nec ipsi euitant difficultatem de vacuo interminato, respectum, quem mobile acquirit in ordine ad Cœlum, malè appellant vbi locale, quia vbi est immediata circumscriptio locati à loco, & respectus, qui acquiritur ad varias Cœli partes, est propinquitatis, vel distātiæ, non autem localis præsentiæ: & cùm Cœlum sit locus cōis omnium, tunc omnes motus locales, siue sursum, siue deorsum essent eiusdem speciei, immo non essent distinguere in eis locum, qui sit terminus à quo, à loco, qui sit terminus ad quem.

20 Resp. ad primum ex dictis in probatione Concl. quo sensu concedi deberet motus naturalis grauium, & leuium in vacuo; non sequitur autem, quòd si naturaliter non mouerentur, neque motu proiectionis moueri posse, quia licèt ille non esset violentus, quia non daretur naturalis motus, verè tñ ab extrinseco, & neutraliter possent moueri. Ad secundum negatur sequela, nam etsi mobile illam partem vacuam redderet, id tñ referri deberet ad potentiam diuinam, quæ vacuum illud effecit. Ad tertium conceditur totum à P. Fabro; sed non videtur hoc Scoticè dictum, vt apparet ex probatione Concl. dicimus igitur cū Doct. 4.dist.49.q.13.G. motum Cœli non esse primum primitate causalitatis respectu motuum sublunarium, sed principalitatis, & vniformitatis, & in tantum adest quædam dependentia, in quantum adducit

sit generans; Similiter neque omnia ab influxu cœlesti necessariò dependent, vt saltim ab illo præscindendo, non possint causæ sublunares aliquas operationes exercere, quamuis dependeant quo ad conseruationem, vt fusiùs suo loco. Ad quartum iam supra dictũ est disp. præced. q. 3. art. 2. & q. 4. art. 1. motum localem non posse fieri nisi in pleno, in quo solùm reperitur Vbi locale, quod attenditur penes superficiem realem ambientem, tñ motus lationis sm̃ totam suam realitatem tàm fieri potest in pleno, quàm in vacuo, quia per se terminus eius est Vbi præsentiale, Vbi verò locale tm̃ per accidens, quatenus accidit motum lationis fieri in pleno; itaque terminus motus in vacuo facti esset Vbi præsentiale, quod non eodem modo explicatur ab omnibus; nam Recentiores attendunt illud penes determinatas partes spatij, putantes, spatium per positionem corporis non tolli, vt patet ex disp. præced. q. 1. art. 1. illudq. putant esse idoneum terminum motus lationis, qui est positiuus, & realis, quia inquiunt præseferre formam absolutam, cum respectu tñ transcẽdentali ad spatium, vnde non ita commodè possunt hanc adhibere respõsionem, qui illud Vbi præsẽtiale ponunt esse merum respectum prædicamentalẽ, quia licèt dici posset respectus realis, nõ tñ positiuus, atque ita non videtur sufficiens, & proportionatus terminus motus realis, & positiui, qualis est motus lationis. Possent tñ adhuc illi subterfugere dicendo, non quemlibet motum lationis esse positiuum, sed illum tm̃, qui fit in pleno, cum verò, qui fit in vacuo, esse motum realem negatiuum, qualis est corruptio. Sed tñ neque hæc responsio sufficit; tum quia in corruptione saltim terminus à quo est realis, & positiuus, sed in proposito vterque est negatiuus; tum quia etsi hæc responsio procederet de motu Angeli, qui spatio coexistit, non tñ in motu corporis, quod spatio non coexistere præced. disput. ostensum est; nisi diceretur, Vbi præsentiale tunc desumi penes spatium immediatè corpus illud circunstans. In easdem recidunt angustias, qui in isto motu pro termino a quo assignant negationẽ vnius loci realis, & pro termino ad quem negationẽ alterius loci realis, & adhuc peius alijs, loquitur Bonet. lib. 5. suæ Physicæ, vbi non reputat absurdum concedere motũ localem sine nouo Vbi. Quare præstat respondere iuxta superiùs dicta, Vbi præsentiale, quòd est per se terminus motus lationis, attendi debere penes determinatas partes virtuales diuinæ substantiæ per totum illud spatium diffusę, quatenus in toto motu illi toti coexisteret, sed non totaliter, qui respectus, cùm sit verus, realis, & positiuus, & à mobili realiter distinctus, quia modò coexistit Deo hic, modò ibi in eo spatio sufficienter terminare potest motum realem, & positiuum.

ARTICVLVS II.

Successio motus in vacuo demonstratur.

21 Dicimus, motum in vacuo successiuè, nõ instantaneè fieri; ita Doctor cit. quod probat, quia successio in motu prouenit ex resistentia aliqua, in vacuo datur huiusmodi resistentia, ergo successiuè fieret iste motus, Maior patet, prob. minor, quia licèt resistentia proueniens ex raritate, vel densitate medij, quæ à Scoto accidentalis dicitur, quia potest à motu separari, non esset in vacuo, reperiretur tñ resistẽtia essentialis, quatenus spatium illud, & distantia terminorum saltim priuatiua nequit simul pertransiri, sed priùs sm̃ vnam partem, quàm sm̃ aliam; nec mouens est tantæ virtutis, cùm sit finitum, & limitatum, vt possit terminum statim inducere. Tum quia motus circularis Cœli successiuè fit, quamuis nulla sit resistentia ex parte medij, sed solùm quia adest essentialis resistentia ex parte termini, & mobilis respectu mouentis, quod non potest statim vltimatum terminum ad quem inducere; & si vltimæ sphæræ aliqua virga ferrea esset affixa, successiuè moueretur in vacuo ad motum sphæræ. Tum quia Angelus successiuè descendit è Cœlo ad ter-

terram, cui tñ nullum medium quò ad densitatem, vel raritatem resistit. Tum quia vt ait Canon. si esset colũna aliqua in vacuo, & duo lapides simul descenderẽt iuxta illam, vnus tñ à summitate, alter à medio, non possent simul in instanti descendere, sed qui est à medio priùs alio, quia quando ille à summo descendens est in medio, vel lapis hic existens est iam motus, vel non, si secundum, ergo nõ simul inciperent moueri; si primum, ergo vnus priùs alio, ergo successiuè. Tum quia vel simul lapis ille esset in tota columna, ita vt omnia Vbi intermedia haberet in instanti naturæ priori, & hoc est falsum, quia naturaliter nequit fieri motus localis includens totam realitatem in instanti, immo nec de potentia Dei, vt dicemus disp. 15. q. 6. art. 5. & etiam quia lapis naturaliter esset in pluribus locis, ac quãtitati maiori commensuraretur; immo simul commensuraretur quantitati maiori, & minori, nã si lapis esset palmaris, iam si in instanti esset in tota columna, esset illi commensuratus, & etiam semipalmo eiusdem columnæ, quia valeret dicere, in hoc instãti lapis palmaris est in hoc semipalmo columnæ, & per consequens illi commensuratur, & æquatur, aliter si priùs sm̃ vnam partem, quàm sm̃ aliam pertransiret lapis semipalmum columnæ, non in instanti, sed in tempore percurret. Vel dicetur, quòd lapides illi non percurrunt totam columnam, sed in instanti fiunt in fine columnæ, & vltimo Vbi præsentes, vt videtur docere Sampson. cit. ex Eurl & hoc est falsum, quia neque Angeli possunt se taliter mouere ab extremo ad extremum non transeundo medium, cuius ratio assignatur à Scoto 2. dist. 2. q. 12. quia ordo præfixus à superiori agente videtur necessarius cuicunque agenti inferiori, q̃ habet actionem præcisè circa talia ordinata, modò Deus determinauit ordinem partium principaliũ vniuersi cuilibet agenti creato, ergo nequit agens creatum cuicunque Vbi im̃ mediatè præsens se facere. Tandem vt notat Auersa, medium, q̃ est subtilissimum, vt aer, potius adiuuat motum naturalem, quàm retardet, vel saltim plus adiuuat, quàm retardat, nam aer propter sui magnam raritatem parum resistit, & consequenter parum retardat, at accurrendo à tergo lapidi ad replendum spatium lapidis, impellit illum, intenditq. motum, vnde valde velox in fine est naturalis motus, ergo medium plenum hoc modo si nõ plus adiuuat motum lapidis deorsum, quàm retardet, saltim compensatur vtrumque, & tñ successiuè fit, ergo medium non est totalis causa, & præcisa successionis in motu.

22 In contrarium objicitur; Tum quia Arist. 4. Phys. à tex. 65. demonstrat, vacuum destruere motum, quia necessariò deberet in instanti fieri. Tum secundò ex eodem, qualis est proportio medij ad medium in subtilitate, & densitate, eadem est proportio motus ad motum in velocitate, & tarditate, & temporis ad tempus, quia ideò mobile velociùs, aut tardiùs mouetur, quia magis, vel minus euincit resistentiam medij, sed vacui ad plenũ nulla est proportio in subtilitate, & densitate, ergo nec motus ad motum in velocitate, & tarditate, nec temporis ad tempus horum motuum, quod tñ deberet esse, si motus in vacuo fieret in tempore, nam tempus semper cum tempore habet proportionem. Tũ tandem quia multa sequerentur absurda. Primum, quòd motus factus in pleno posset esse æqualis motui facto in vacuo, quia sit aliquod plenum subtile in tanta proportione, quod excedat aliud plenum subtile tantum, quantum tempus motus facti in vacuo excedit tempus motus facti in pleno illo, tunc si fiat motus in hoc pleno subtiliori, erit æqualis motui facto in vacuo. Secundũ, quòd in pleno fieret motus minori tempore, & velociùs, quàm in vacuo, nam si motus in vacuo duraret per quadrantem horæ, & in pleno per horam, si Deus aliud plenum subtilius vt quinque produceret, motus in isto fieret velociùs, quàm in quadranti. Tertium, quòd vacui ad plenum esset aliqua proportio nã quæ proportio est motus ad motum,

ca-

eadem est temporis ad tẽpus, & spatij ad spatiũ, ergo si motus in vacuo esset successiuus, iam esset proportio inter motus in pleno, & in vacuo, & inter tempora vtriusque, ergo inter spatium plenum, & vacuum, quod est falsum, quia vacuũ est non ens, & infinitè exceditur à pleno. Quartum, duo corpora, quorum vnũ esset grauius, alterum minus graue, posse æquali tempore quodcunque spatium vacuũ percurrere, quia ratio, cur grauius velociùs descendit, est, quia faciliùs secat medium, & in vacuo nullum est mediũ. Quintum, quòd corpus simplex naturaliùs, & velociùs moueretur in vacuo, quàm in pleno, in quo maiorem reperit resistentiam, contra Arist. 3. Cœli 28. vbi habet, naturam vti medio tanquam instrumento ad faciendum motum naturalem, & violentum, & motum naturalem iuuari à medio. Sextum, quia nunc de facto nunquam corpus simplex moueretur purè naturaliter, neque tanta velocitate, quanta aptum est moueri, & sic sua potentia frustraretur, Probatur, quia de facto dumtaxat per plenum mouetur, quod aliquãtum resistit, & retardat motum. Septimum, quòd figura quadrata, & piramidalis ęquè velociter mouerentur.

23 Resp. ad primum, valdè laborare Doctores de Arist. sentu, cum motum in vacuo negauit; conueniunt in hoc, quòd loquatur ad hominem contra Antiquos, qui vacuum admittebant propter motũ localem ex vna parte, ex alia deinde asserebant, omnem successionem ex resistẽtia medij pleni prouenire, contra quos rectè arguit Arist. quòd motus in vacuo in instanti fieret; sed in hac quæst. circa sententiam Arist. idem contingit, quòd in illa alia de motu indiuisibilis, quem negauit, sed non rationibus firmis demonstrauit vt diceimus disp. 15. q. 8. art. 1. quare rationes ponderemus. Ad secũdum, inter vacuum, & plenum non datur proportio quò ad subtilitatem, & densitatem, quæ sunt causa successionis accidentalis, at est proportio quò ad distantiam extremorum, & impotentiam agentis, quæ causant successionem essẽtialem, qua ratione tempora horum motuum possent proportionari. Ad vltim. negantur illa absurda, & ad primum dicimus per idem, quòd possent illi motus æquari, quo ad successionem essentialẽ ex parte spatij, & distantiæ, ac impotẽtiæ agentis, non in successione accidentali; Ad secundum concedimus posse minori tempore absolui motum in pleno, quàm in vacuo, quò ad successionem essentialem, putà si varietur spatium, & distantia, aut virtus motiua, at cæteris paribus semper velocior esset motus in vacuo, quam in pleno: quia maior subtilitas minuit tempus correspondens successioni accidentali; non essentiali, hoc enim semper adest. Ad tertium patet ex dictis, dari s. proportionẽ non in entitate, sed in distantia extremorum, quæ in pleno esset positiua, in vacuo priuatiua ex Scot. quol. 11. art. 2. tantum enim parietes alicuius aulæ inter se distarent, si esset vacuum, quantum si esset medium plenum inter illos. Ad 4. neg. sequela cũ probatione, quia illa non est præcipua, & pręcisa ratio, cur grauius velocius descendat corpore minus graui, sed hoc est, quia habet maiorem virtutem motiuam deorsum pellentem, quam adhuc retineret in vacuo, an autem verum sit, vt communiter tenetur grauius descendere citius minus graui, tractamus ex professo disp. 3. de Cœlo à n. 52. Ad 5. quoad successionem essentialem mobile vtrobiq; æquè velociter mouetur, at quo ad accidentalem, si medium plus resistit, quam adiuuat tardius fit, si minus resistit, & plus adiuuat, fit velocius, si æquè resistit, & adiuuat, tunc fieret in tẽpore æquali, neq; hoc est absurdũ, quia cætera non sunt paria, nam in vacuo esset solum virtus motiua mobilis, in pleno adiuuatur à medio, & sic ab extrinseco augetur virtus, & hoc vult asserere Arist. tum quia loquebatur naturaliter, quia si medium nõ esset, latera extrema vnirentur, & sic nullus posset fieri motus, quare medium ex hoc capite est necessarium; neque maior velocitas est de ratione naturalitatis motus, vt in argumento supponitur, nam lapidi descendẽ-

ti non est magis naturalis descensus per acrem, quam per aquam, vbi ex maiori densitate corporis magis retardatur, sed de ratione naturalitatis motus est, vt mobile quam breuiori possit via in suum naturalem locum tendat. Ad 6. patet per idem, quia velocitas non est de ratione naturalitatis motus, sequitur solum in vacuo graue vniformiter moueri, tam in principio, quam in medio, & fine, quia nullum esset medium impellens, si verum est, de quib. in lib. de Cœlo disp. 3. qu. 3. est communiter putantur, motum naturalem velocitari in fine à medio accurrente à tergo, non per hoc tamen frustrarētur sua potentia, quia motus fit sēper cum tanta velocitate, quantam petit successio essentialis, & eius motiua virtus. Ad 7. concedimus totum, quia figuræ illæ faciunt ad successionem accidentalem.

24 Secundò, in vacuo nulla est resistentia, ergo nulla successio in motu, Antecedens prob. nō est resistentia ex parte medij, vt patet; neque ex parte distātiæ, seu spatij inter terminos à quo, & ad quē; tū quia hæc distantia nihil est, ergo nequit successionem realem causare; tum quia in illuminatione hæc distantia non impedit, quin in instanti fiat; Neque ex parte agentis datur resistentia, quia si contrarium non adest, agit ex se in instanti, vt patet in illuminatione; Tum 2. quia agens sibi ipsi nō repugnat, vel resistit, ergo nequit attendi resistētia actionis agētis ex parte ipsi' agētis; Tū 3. quia agens, quantùm est ex se, vellet terminū statim inducere, Tum quartò, quia si limitatio virtutis agentis esset causa aliquo pacto successionis, iam grauius non velocius descenderet minus graui, quia licèt habeat maiorem virtutem, attamen quia hæc maior virtus, secum affert limitationem, haberet quoque maiorem limitationem, & sic omnia essent paria.

Resp. adesse resistentiam ex parte distantiæ Ad primam impugnationem dicimus, distantiam priuatiuam non causare effectiuè moram realē, & positiuè, sed quasi formaliter, quatenus nequit mobile simul habere distantiam illam, à qua exceditur. Ad secundum dicimus ex Scot. 2. dist. 2. q. 12. ad secundum, posse fieri alterationem in instanti, quia tota forma in ordine ad agens, & spatium se habent vt indiuisibilia, non. n. repugnant cum potentia agentis, vt simul esse nequeant, vt est lumen, at tota distantia, cùm sit diuisibilis, & mobile, cū sit diuisibile, resistunt potentiæ agenti, quod non possit tota illa distantia acquiri simul, sed diuisibiliter, & quod magis est resistit etiam potentiæ diuinæ, quæ resistētia nō est aliqd, quàm implicantia. Adest etiam resistentia ex parte agentis, quia est limitatæ potentiæ; & ad primam improbationem dicimus, verum esse, si terminus potest indiuisibiliter acquiri, non sic est distantia spatij. Ad secundam, nō resistit positiuè, & contrariè, sed negatiuè, quatenus maiorem virtutem non habet. Ad tertiam, appetitum illum, si datur, esse cōditionalem, si posset fieri. Ad quartam, neg. sequela cum probatione, maior. n. virtus aufert limitationem potentiæ, quia intenditur potentia, & licet quilibet gradus ex se sit determinatus, & limitatus, attamen vniti non habent eandem limitationem, quia fit auctio sm̄ intensionem, non sm̄ extensionem, & solùm limitati intelliguntur quò ad perfectionem, quam vlterius non habent; videatur Contaren. iunior. tom. 1. quæst. Peripat. qu. 13. vbi hanc tuetur sententiam, velut Aristotelicam.

DI-

DISPVTATIO XIII.

De Duratione rerum.

1 *Occasione motus non solùm Philosophus egit de loco, eò quia localis motus ad locum, vt ad terminũ tendit, verùm etiam de tẽpore, quod est ipsius motus mẽsura, & duratio: attamen quia durare non solùm motui conuenit, verùm etiam alijs rebus naturalibus, idcircò non solùm de tempore, verùm de alijs quoque durationibus præstat agere, eò vel maximè quòd nostra Philosophia, vt sæpè dictum est, ad Theologiam est ordinata; primò igitur agemus de duratione in cõi, deindè de speciebus ipsius, quæ cõiter tres solent assignari. s. Aeternitas, Aeuum, & Tempus, & quamuis multæ aliæ sint species, ad istas tamen possunt reduci, ipsas postea in alias subdiuidendo; nomine ergo durationis, si vim vocabuli attendamus, intelligitur id, quo res est, & persistit in rerum natura, & propriè dicit quandam permanentiam in esse, & perseuerantiam in eodem statu; vnde Virgilius,* Durate, & vosmet rebus seruate secundis: *at si latiùs sumatur, dicit habitionem quamcumque alicuius esse etiam instantaneam, quæ duratio duplex esse potest, imaginaria, quæ concipitur à nobis ad modum cuiusdam moræ successiuæ durationibus realibus coexistentis, & realis, qua res verè durare à parte rei dicitur; disputatio de secunda, non de prima instituitur.*

QVÆSTIO I.

Quid formaliter dicat Duratio.

2 PRima Opinio asserit, durationem supra existentiam rei formaliter addere rationem mensuræ; ita multi ex Thomistis; quos sequuntur ex nostratibus Canon. 4. Phys. q. 5. dub. 3. & q. 8. art. 2. Ant. Andr. 5. Met. q. 11. & quia mensura est duplex, actiua, quæ est quantitas intellectui nota, per quam de alia ignota certificatur intellectus, & passiua, quæ dicit aptitudinem, & mensurabilitatem rei, vt possit per notiorem quantitatem ab intellectu dignosci, vt fusiùs dicemus q. 4. art. 2. hinc differunt inter se, nam aliqui dicunt, rationem mensuræ actiuæ formaliter importari à duratione, alij rationem mensuræ passiuæ, & alij vtramque.

Secunda Sententia docet, durationem aliquid superaddere existentiæ ex natura rei ab ea distinctum, vel vt rem à re, quod videntur asserere Complut. de duratione creata disp. 21. Phys. q. 3. quam ponunt accidens reale, vel potius, vt modum à re, cuius est modus, quia inquiũt, durationem esse modum existentiæ positiuum, quo formaliter res in existentia perseuerat, ita Ruuius 4. Phys. tract. 1. de Tempore q. 4. Conimbr. cap. 12. q. 3. & 9. Murcia disp. 3. q. 3. & probabilem putat Amic. tract. 22. dub. 2. art. 3.

Tertia, quæ cõis est apud Scotistas, vt est videre apud Vulpes 1. par. disput. 17. Smisinch. tract. 2. disp. 4. q. 1. docet, durationem formaliter addere negationem desitionis, tunc. n. res permanere cõcipitur, cùm eius esse non destructum intelligitur, & quia si solùm per instãs existeret, verè in eo instanti destructa non esset, idcircò dicunt consequenter rem in illo instanti verè, & propriè durare.

Quarta, est Suar. disp. 50. Met. sect. 1. dicentis, durationẽ formaliter dicere respectũ quẽdã permanẽtiæ ad esse ipsius rei durantis, vt præcedens, qui respectus cùm non sit in re per instans existente, ideò nec verè, nec propriè tunc durare dicenda est.

3 Pro resolutione quæsiti sciendum est, existentiam productioni correspondere, velut effectum eius, & durationem cõseruationi, vndè sicut res in primo instanti

stanti dicitur creata, vel producta, & in tẽpore sequenti cõseruata, ità in primo instãti dicitur existere, & in sequenti tẽpore durare, quia duratio aliud non est, quàm existentia rei continuata, & conseruata; ob hanc igitur correspondent à existẽtiæ ad productionem, & durationis ad conseruationem eodem modo philosophari debemus de duratione in ordine ad existentiam, sicut philosophati sumus disp. 7. q. 3. ar. 3. de Conseruatione in ordine ad productionem, est n. eodem modo loquendum de vtrisque, vt Scot. significauit 2. d. 2. q. 1. ad 1. pro. 1. opin. & quol. 12. §. *De secundo articulo, &c.* & ideò quia diximus ibi, cõseruationem ex impositione nominis significare realem dependentiam rei à sua causa, dare autem intelligere respectum quendam rationis ad esse præhabitum ex modo consignificandi principalis significati, ita in proposito dicere debemus de duratione.

4 Dicimus, formale significatum durationis secundùm id, quod positiuum, & reale dicit à parte rei, esse existentiam rei durantis; prout tamen à nobis explicatur, connotat respectum, vel realem, vel rationis, seu aptitudinalem coexistentiæ alicui durationi extrinsecæ, saltim imaginariæ. Ita colligitur ex Scoto 2. d. 2. q. 2. H. vbi loquens de duratione angelica, ait, non esse necesse ponere aliquid reale, siuè absolutum, siue respectiuum distinctum ab existentia Angeli pro eius mensura, & duratione, & quol. 6. R. loquens de Æternitate ait, supra existentiam Diuinam addere relationem rationis aptitudinalem necessariò coexistendi cuicunque extrinsecæ durationi; idem sentit Bassol. 2. d. 2. q. 1. art. 3. & Masius disp. de Temp. sect. 3. q. 2. & probari potest ex cõfutatione aliarum opinionum; primò, quòd non dicat rationem mensuræ, quæcunque sit illa ex Scoto in 2. cit. lit. G. mensurari est intellectum certificari de quantitate ignota, vel habente modum quantitatis per alteram notam, sicut mensurare est intellectum certificare de quantitate ignota, ideòque mensura ordinem dicit ad intellectum, vt etiam notat Scot. quol. 13. M. sed res quæcunque independenter ab intellectu dicitur durare, ergo duratio formaliter non dicit rationem mensuræ, siuè actiuæ, siuè passiuæ; Minor prob. quia accidit rei duranti, quòd vnus intellectus sit certus, vel incertus de duratione ipsius. Dices, durationem dicere non rationem mensuræ actualis, sed aptitudinalis, & mensurabilitatem. Contrà, hæc mensurabilitas dicit tũ cognoscibilitatem in duratione rei durantis, sicut mensuratio actualis cognitionem passiuam actualem, ergo præsupponit durationem, sicut cognoscibilitas entitatis, aut perfectionis alicuius entis præsupponit entitatem illam, vel perfectionem; ad summum sequitur, sicut mensurabilitas est passio quædam consequens quantitatem, aut rem habentem modum quãtitatis, sic esse passionem durationis, quæ modum quantitatis habet, non rationem formalem (quamuis in hoc sit etiam discrepantia apud Doctores, nam Vasq. 1. par. disp. 31. negat, æternitatem mensurabilem aut mensuratiuam esse) qua ratione a Doctoribus durationis species, mensuræ sunt appellatæ, quatenus sunt res cognoscibiles ab intellectu, quantum durent, non quòd verè, & propriè sint mensuræ, cùm potius sint mensuratæ.

5 Secundo, quòd non dicat quid ab existentia ex natura rei distinctum, nec vt rem à re, nec vt modum, prob. Tum quia si distinguuntur, vt res à re, cùm existentia sit prior ipsa duratione, ac proindè independens ab ea, posset vtique existentia separari à duratione, & etiam sic separata dici conseruari, quod manifestè implicat, cùm rem durare in toto rigore aliud non sit, quàm eius existentiam permanere, & conseruari in esse, Sequela assumpti prob. quia prius realiter distinctum à posteriori, à quo nulla ratione dependet, potest ab eo separari saltim per potentiam Dei absolutam, & separatum conseruari. Tum quia, quod potest Deus pro vno solo instanti facere sine alio, potest etiam conseruare tẽpore sequenti sine illo; cùm non sit minor Dei potentia pro tempore sequenti,

quàm

quàm in eo primo instanti, ergo cum res in primo instanti talem non habeat entitatem, vel modum, quo in existētia perseuerare dicatur, & durare, poterit quoque deinceps toto tempore sequenti sine tali re, vel modo conseruari, quod implicat, quia eo ipso durare diceretur, cùm duratio aliud non sit, quam rei existentia continuata & conseruata. Nec putēt argumentum euadere, qui hoc superadditum ponunt esse modum, & tm̄ modaliter distinctum, non autem vt rem a re, quia cùm distinctio modi à re, cuius est modus, ità explicetur ab istis, vt possit res esse sine modo, non è contra, hoc solùm saluat, quòd duratio separari nequeat ab existentia, non verò quod existentia nequeat à duratione separari, & separata conseruari, & si potest res, immo necessariò in primo instanti est sine tali modo, poterit etiam Deus eam conseruare in tempore sequēti sine tali modo; parum.n.ad hoc refert, quòd id, quod superadditur tempore sequēti, sit res, vel purus modus.

Tū deinde, quia si istud superadditū est res, cùm res quælibet propriā poscat existentiam, & quælibet existentia propriam habeat durationem, consequēter vnius durationis alia duratio assignari deberet, quæ si pariter distinguitur ab existentia rei durantis, vt res à re, aliam quoque durationē habere debebit; Nec etiam qui eam statuunt modum omninò effugere possunt, quia & si modum nolint appellare rē, & ens, vt ens, & res id important, q directè, & per se existit, vel saltim ita existere potest, & vt existat, non necessariò petit esse alteri affixum, vt est modus; adhuc tū concedūt, modum imbibere formaliter rationem entis realis, à quo postea existentiā non distinguunt, vndè ex hoc capite etiā modus propriam habebit existentiam, sitò alteri semper allociatam, quod sufficit, vt & ipse propriam postulet durationem. Nec dicere iuuabit, hunc modū esse, quo res durat, non quod durat, & ideò non habere propriam durationem. Nam ex hoc sequitur, dari posse rem existentem, & dici permanentem sine duratione, quod implicat, & si semel concedatur, posse aliquam rem sic durare seipsa sine alio ex natura rei supperaddito, hoc idem dici poterit, & debebit de omnibus, nec maior ratio poterit afferri de vna, quā de alia, & hoc est quod nos hic contendimus, non exigi aliquid ex natura superadditum existentiæ, vt res durare dicatur, sed sufficienter dici seipsa formaliter durare, & in toto rigore, si eius existentia concipiatur, vt continuata; Tum denique quia productio, & conseruatio non distinguuntur ex natura rei, sed tm̄ per connotata rationis, quia conseruatio per se loquendo aliud non est, quàm productio rei perseuerans, seu continuata, ergo idem dicendum de existentia, & duratione, quæ illis correspondent, vt effectus.

6 Respondet Ruuius, quòd permanentia est duplex, vel enim sumitur pro actuali dependentia substantiali ab agēte non interrupta, & à Complut. permanentia fundamentalis dicitur, & sic est conseruatio rei, Secundò pro continuata dependentia accidentali, quàm Complut. permanentiam formalem vocant, quæ ab illa substantiali causatur, & hæc est duratio ab illa realiter distincta. Cōtrà, hæc dependentia accidentalis non videtur necessaria ad concipiendam rerum durationem, quia nihil potest dici formaliter tale per id, quod præsupponit illud esse tale, sed hæc accidentalis duratio præsupponit rem in suo esse existere, & permanere & cōsequenter durare, sicut omne accidens suum subiectum supponit existēs nō solū in principio, verùm etiam in toto tempore, quo reperitur in subiecto, ergo &c. Tum quia haberet hæc dependentia accidentalis propriam durationem, vt diximus; Tum denique res durat eo ipso, quod conseruatur secluso quocunque alio, ergo permanentia fundamentalis sufficit ad rei durationem, & formalis superfluit.

Tertiò, quòd formaliter non dicat negationem desitionis, vt quid ab existentia distinctū, Prob. ex eo, quòd ait Scot. in 2.d.2.q.1. ante quartam rationem pro D. Bonau. cui respondēdo cōcedit hanc pro-

propositionem, quòd negatio negationis est affirmatio positionis oppositæ, quam etiam adducit d.cit. q.9. supra M. & nos fusiùs probabimus disp.4. q.2. si igitur per Scotú negatio negationis est formaliter affirmatio illi opposita, sequitur, quòd cùm destructio rei sit formaliter negatio existentiæ rei, tunc.n.res destruitur, quando amplius non existit, negatio destructionis formaliter erit ipsamet rei existentia, & non quid negatiuum distinctum ab existentia. Hanc rationem prosequuntur Moderni præsertim Hurt.in Met.disput.17.sect.1. Auersa q.29. sect.3. qua etiam ratione victus Smisinch.cit.q.2.nu.33.dixit, hoc, quod est durationem addere negationẽ desitionis, non intelligi affirmatiuè, quasi verè addat negationem, sed negatiuè, seu præcisiuè, quia non addit aliquid positiuum, quod est dicere, durationem ab existentia non distingui.

Quartò, quòd non dicat formaliter respectum illum permanentiæ, patet, quia duratio est quid reale, quia verè res existens durare realiter dicitur, at respectus iste est rationis, cum sit eiusdem ad seipsum. Tum quia sic formaliter omnis duratio successiua esset, quod est falsum ex dicendis infra, Assumptum patet, quia non potest intelligi permanentia ista, nisi concipiatur esse rei ante fuisse, sed ante, & post, sunt differentiæ durationis successiuæ, sicut priùs, & posteriùs, ergò &c. modus tñ probabilis tuendi hanc sẽtentiam insinuatur ex Scot. quæst. sequen. in explicatione definitionis æternitatis.

7 Restat ergo dicendum quòd duratio formaliter non dicat nisi existentiam rei, sed non sic simpliciter, quia aliquid addit supra existentiam.s. respectũ coexistentiæ alicui durationi imaginariæ, quæ est relatio rationis, quapropter nequit à duratione formaliter importari, cùm nullum ens rationis possit esse de ratione formali alicuius positiui realis, ergo erit vt connotatum; vnde quamuis anima Adæ, & anima D. Fráncisci in existentia indiuisibili conueniant; nec vna habeat maiorem existentiam, quàm altera, cùm sint illæ existentiæ indiuisibiles, dicimus tñ, plus durasse animam Adæ ob hoc solùm, quia pluribus partibus temporis, vel alterius imaginariæ durationis concipitur coextitisse. Quod adhuc declarari potest, nam principale significatum alicuius nominis dicitur illud, quod primò datur intelligi ex institutione imponentis nomen illud, connotatum verò, quod datur intelligi ex modo consignificandi principalis significati ex Scot. 4.d.1.q.2.G.& q.8.præd.ad prim. vt patet de nominibus prandij, & cœnæ, quæ principaliter significant cõmestionem, quia ad hanc significãdam imposita fuere à primo instituente, sed quia non eodem modo illam significant, nam prandium illam significat tempore matutino, cæna vespertino, ideò tempus matutinũ, & vespertinum dicuntur connotata illorum nominum, ergo sicut loc.cit.diximus hac ratione productionem, & conseruationem de principali significato dicere respectum realem essentialis dependentiæ ad causam, non tñ eodem modo, quia productio dicit hunc respectum cum respectu ad non esse præcedens, conseruatio dicit eundem cum respectu ad esse præhabitum, & ideò hi respectus connotata dicuntur; ità in proposito duratio, & existentia de principali significato idẽ omninò important .s. actualitatem rei extra causas vel in rerum natura, sed quia non eodem modo id significant, nam existentia rei id importat, vel absolutè, vel cum respectu ad non esse præcedens, duratio verò cum respectu ad esse præhabitum, aut potius cum coexistentia ad extrinsecam durationem, hinc respectus isti erunt connotata durationis, non verò formale significatum. Notanter diximus, hunc respectum esse rationis, quia licèt in duratione creata respectus iste aliquando possit esse realis, si ad tempus reale comparetur, non est tñ necessaria hæc realis coexistentia, vt habeatur distinctus conceptus durationis rei, quia sufficit, si coexistentia intelligatur terminari ad durationem imaginariã, quo autem sensus sit respectus rationis mox dicemus n. 10. ad arg. Arriag.

8 Ex qua doctrina colligitur, quòd quæ-

quæstio illa, an s. res per instans solùm existens dicatur verè durare, est quæstio nominalis, etenim si duratio sm̃ vim vocabuli attendatur, dicet rei existentiam, connotando coexistentiam ad durationẽ successiuam, & sic in instanti non dicetur durare propter carentiam connotati, at si latè sumatur, dicet existentiam coexistentem etiam instanti temporis imaginarij, & sic res instantanea durabit, & hoc modo est intelligendus Scot. cum in 2 d. 2. q. 4. arguendo cõtra primam opinionem dixit, quod si Angelus vnico tm̃ instanti existeret, adhuc duraret: colligitur etiã decisio alterius quæstionis, quomodo duratio ab existentia distinguatur; differunt enim solùm penes connotatum.

Sed contra istam Concl. arguitur; quòd duratio formaliter aliquid addat supra rei existentiam; Tum quia duratio est prædicatum transcendens, Deo, & creaturis conueniens, reducibile ad prædicamentum quando, sicut sapientia ad qualitatem, ergo ab existentia rei omninò distinguitur, quia hæc ad prædicamentũ illius rei, cuius est existentia, reducitur. Tum 2. quia existentia separatur à duratione propriè dicta, in primo. n. instanti res existit, non tñ propria duratione durat; rursus inuariata manet, variata tamen duratione, quia Petrus, v. g. eandem retinet existentiam, non verò semper eandẽ durationem: duratio quoque longa dicitur aut breuis, minor vel maior, aut æqualis, non sic existentia rei. Tum 3. quia sicut se habet locatum ad essendum in loco, ita res durans ad durandum, sed locatum non est in loco per aliquid realiter sibi identificatum, sed per relationem realiter distinctam, ergo &c.

9 Respondemus, durationem ad prædicamentum quando reduci sm̃ id, quod connotat, non verò secundũ formale significatum, quia hoc prædicamentum ex disp. 8. Log. q. 12. art. 2. non dicit veram relationem realem, sed potius in quadam extrinseca denominatione consistit, aut in relatione mensuræ, quæ in proposito est rationis, nam coexistentia realis cum motu primi mobilis est relatio intrinsecus, non extrinsecus adueniens, consurgi. n. ex positione extremorum in quacunque distantia. Ad 2. separatur, & variatur, quò ad connotatum, non quò ad significatum formale, hæc. n. est natura connotatorum; vt sæpè dictum est, prandium, & cæna formaliter dicunt commestionem, connotant diuersa tempora, priuatio, & negatio formaliter cõueniunt, differunt connotatiuè, similiter locus, & vas, & ad varietatem connotati variatur conceptus per nomen illud importatus non formaliter, sed materialiter, vnde existentia separatur à duratione propriè dicta, sicut commestio ab hoc, quod est, esse serotinam, priuatio ab aptitudine subiecti, & locus ab immobilitate; variatur etiam quò ad connotata, quatenus à nobis dignoscitur in ordine ad durationẽ imaginariam, possuntque denominationes illæ ex tali comparatione de existentia dici. s. rem plus, vel minus existere, breuiter, vel diù. Ad 3. negatur omnimoda paritas, nam hoc, quod est, esse in loco principaliter, ordinẽ dicit ad aliquod extrinsecum locans, at rem esse, vel durare principaliter dicit conceptum absolutum, & in ordine ad se, licèt vt à nobis adæquatè concipitur, explicetur per respectum ad aliud extrinsecum, idcircò locus dicit formaliter respectum, duratio existentiam; tum quia ad hoc, vt res dicatur successiuè præsẽs alteri, & alteri spatio locali, requiritur variatio ex parte ipsius rei, & spatium immobile, & permanens intelligitur, at vt res dicatur coexistens alteri, & alteri durationi imaginariæ, res concipitur vt immobilis, & eadem perseuerans, & interuallum illud durationis imaginariæ cõcipitur vt fluens & transiens, quare locus formaliter est aliquid de nouo rei locatæ superadditum, duratio verò aliquid repertum in reipsa semper perseuerans, qualis est existentia rei, de quo discrimine diximus in Log. loc. cit.

10 Contra istam Concl. vrgent etiam rationes, quibus in quæstionibus sequentibus in speciali impugnabimus quamlibet durationis speciem, quod non dicant existentias rerum in specie, sed quid dist-

stinctum superadditum; sicut & probationes illarum conclusionum faciunt pro præsenti conclusione. Arriag. disp. 15. Physic. sect. 1. tenet durationem modaliter à re durante distingui, verum ipsius rationes nil aliud ostendunt, nisi existentiam, vt durationem significet, debere aliquid aliud connotare, quod libenter admittimus, & tale connotatum erit respectus coexistentiæ iam explicatus; & eius rationes, quas ibi rursus contra opinionem de connotatis vrget, sæpius à nobis varijs in locis dilutæ sunt, & præsertim superius disp. 4. n. 7. modum eas dissoluendi docuimus; vbi etiam notandum est illas easdem rationes contra ipsum concludere negantem relationes prædicamentales; probat. n. præter existentiam existentia, debere aliquid aliud admitti distinctum ab extremis, quo extrema formaliter denominentur similia, æqualia, &c. sed dices tempus immaginarium est purum nihil, ergo ex connotatione ad illud non potest desumi noua realis denominatio maioris, vel minoris durationis; quia denominatio realis est entitas realis, ergo nequit esse sine noua entitate reali, quale non est tempus immaginariū. Resp. neg. conseq. quia ex dictis in Log. disp. 8. q. 6. art. 1. potest dari respectus realis, saltim secundum quid, ad nō ens; Ad probationem dicimus denominationem illam sumi ex nouo respectu coexistentiæ continuo succedente ad durationem immaginariam, qui dici potest respectus realis, quatenus distinguitur à mero respectu rationis per actum intellectus causato, & ratione fundamenti, vt notat Scot. quol. 13. lit. P. & Lichet. ibi. eo modo, quo priuatio, & denominationes extrinsecæ dicuntur reales, vt dictum est in Log. disp. cit. de Relat. & hac ratione etiam ex parte connotati potest vna duratio dici maior alia verè, & realiter, nam in sententia nostra tam erit realis iste respectus coexistentiæ ad durationē immaginariam, quam realis est in Recentiorum sententia præsentia ad spatium immaginarium; cur autem duratio non dicat respectum coexistentiæ ad diuinā æternitatem, vt virtualiter diuisibilem, sicut coexistentia localis dicit respectū ad diuinam immensitatem virtualiter diuisibilem, iuxta dicta disp. 11. dicemus disp. seq. q. 1. ar. 2. in fine.

Sed iterum dices, si ex respectu coexistentiæ ad plus vel minus tēporis imaginarij dicitur Pater, v. g. plus durasse filio, ergo debet ad illum respectum præsupponi aliquod fundamentum reale, ratione cuius duratio sit maior in patre, quam in filio, sed illud fundamentum nō est ipsamet existentia præcisè absq; aliquo alio reali distincto, quia in vtroque æqualis est, ac indiuisibilis, ergo debet aliud connotatum distinctum ab illo respectu assignari pro duratione, quo semel assignato superfluus erit respectu ille coexistentiæ, nam solum illud connotatum sufficiet, vt res à parte rei duret tandiù, vel tandiù. Resp. hoc argumentum si valet, probare etiam æternitatem realiter à Deo distingui, nam Deus vtique plus durauit ab æterno vsq; ad hodiernum diem, quam vsq; ad tempus Incarnationis, & si dicas plus durasse, quia pluribus partibus imaginariæ durationis coexstitit; tunc quæritur cur pluribus temporis partibus coexstitit post incarnationem, quam ante, & hoc erit fundamentum illius maioris, vel minoris coexistentiæ, hoc autem nequit esse sola existentia Dei, quia antè, & post æqualis est, & indiuisibilis, ergo erit aliquid realiter distinctum ab ipsa; dicimus itaq; Patrem ex eo plus durasse filio, quia pluribus partibus temporis coexstitit, neque in patre illud fundamentum realiter ab ipsa existentia distinctū debet assignari illius coexistentia, [illegible] enim, cur fundet pater maiorem coexistē tiam, est præcisè, quia ipso existente plures temporis partes fluxere, quam existente filio, quamuis enim existentia sit indiuisibilis formaliter, est tamen diuisibilis virtualiter, & per hanc diuisibilitatē virtualem maiorem, vel minorem, potest dici res fundare maiorem, vel minorem coexistentiæ respectum, nec alia ratio fundandi excogitari potest ex parte rei durantis.

Dices, ratio cur vnum corpus occupet

maiorem locum, est, quia maiorem habet molem, quam aliud, ergo sic in proposito, Ratio, cur pater occupet maius spatiũ durationis, est, quia in sua existentia habet quid ampliùs, quam habeat filius in sua. Resp. coexistentiam rei permanentis, qua dicitur plus durare, vel minus, magis assimilari coexistentiæ rerum spiritualium ad locum, quam corporalium; vndè sicut ratio, quarè Angelus superioris ordinis maiorem locum occupet, quã Angelus inferioris, non est ob maiorem substantiam formaliter, sed virtualiter, quia nimirum substantia vnius est plus diuisibilis, & extensibilis per spatium virtualiter, quam substantia alterius; sic in proposito ideò vna res dicitur magis à parte rei durare altera, quia coexistit maiori spatio temporis, & si rursus quæras cur coexistit maiori spatio temporis, respondetur. quia eius existentia est magis virtualiter extensa per spatium tẽporis, quam existentia alterius, eo prorsus modo quo discurrimus de maiori, vel minori coextẽsione rerum spiritualium ad locũ.

QVÆSTIO II.

Explicatur prima durationis species, quę est Aeternitas.

11 ÆTernum multipliciter dicitur, primò, pro eo, q̃ rei inseparabiliter conuenit, v. passio rei pectu subiecti, vnde propositiones necessariæ dicuntur æternæ veritatis; secundò, pro re antiqua, vel diutiùs durante, vnde Psal. 76. *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui*, & Gen. 17. *Dabo tibi, & Semini tuo omnem terrã Chanaan in possessionem æternam*; Tertiò, pro re fine carẽte, quomodo Matth. 25. altera vita, æterna vocatur. Quartò pro re carente principio, & fine, sed dependenter ab alio existente, vt si aliqua creatura fuisset ab æterno à Deo creata. Quintò pro re principium, & finem durationis non habente, & hoc omninò independenter ab omni alio; & hæc est propriissima acceptio, & de æternitate in hoc sensu breuiter quærimus, quid formaliter dicat.

Iuxta diuersitatem opinionum de formalitate durationis in cõi in præc. quæst. relatarum, variè quoque auctores sentiunt de æternitate; Masius verò, etsi formalitatem durationis in existentia asserat consistere, æternitatem tñ in ratione mensuræ diuini esse constituit, ita quæst. 3.

12 Consequenter tñ est dicendum, æternitatem formaliter nec dicere rationem mensuræ, neque negationem destructionis diuini esse tàm actualis, quã possibilis, neque formalitatem quandam positiuam ab existentia diuina distinctam ex natura rei, sed realiter dicit existentiam diuinam connotando respectum aptitudinalẽ necessario ab intrinseco coexistendi cuicunque temporis differentiæ; Ita Scot. quol. 6. R. vbi etsi probabile putat, addere formaliter æternitatem supra existentiam triplicem negationem, desitionis, successionis, & dependentiæ, problematicè tñ ibi loquitur, & vtrumque affirmat; quod totum probatum manet ex præc. quæst. sed adhuc ex ratione speciali ipsius æternitatis probatur. Tum quia non potest dicere rationem mensuræ actiuæ, quia vel mensuraret esse diuinum, vel esse creaturarum; non primum; quia mensura debet esse mensurato homogenea 10. Met. cap. 3. sic pondus ponderè mensuratur, longitudo longitudine, non verò pondus longitudine, sic duratio duratione mensuratur, ergo æternitas non mensurat esse diuinum, quod in intensiua perfectione consistit; æternitas verò quasi extensiuam perfectionem dicit: neque esse creaturarum, nam quamuis ab aliquibus Patribus æternitas mensura soleat appellari quatenus per illã metimur durationes creatas per comparationem sm̃ excessum infinitum ex parte æternitatis, attamen vt sic nõ respicit Deum sed creaturas, æternitas autem est intrinseca Dei duratio. Tum quia non potest dicere illas negationes; nam quamuis aliquę illarum sint verè reales negationes, sicut est negatio dependentiæ, & successionis, attamen quia duratio in cõi negationem formaliter non dicit, sed existentiam, ita æternitas

tas, quæ velut species se habet sub tali duratione, & solū negationes illæ inseruiunt ad circumscribendam differentiam constitutiuam æternitatis, & à cæteris durationibus diuisiuam, eò vel maximè quòd negatio desitionis, in qua præcipuè duratio consistere deberet, est quid positiuum.

13 Quare æternitas formaliter dicet existentiam diuinam sm̄ id, quod dicit reale à parte rei, non quidem vt sic simpliciter, sed vt potentem coexistere cuicumque differentiæ temporis etiam imaginarij necessariò, & independenter ab alio, sicut immensitas dicit esse diuinum, vt potens coexistere cuicunque reali, & imaginario loco: & in hoc sensu explicat Scot. quol. cit. difinitionē æternitatis traditam à Boetio 5. de Consolatione Philosophiæ Prosa 6. dum dicit, *æternitas est interminabilis vitæ tota simul, & perfecta possessio*; in qua definitione primò ponitur *vita*, quæ accipitur pro existentia actuali, ponitur que, inquit Scotus, tāquam connotatum, quia quasi subiectum, vel fundamentum æternitatis; quod non est intelligendum, vt existentia non sit verè, & propriè formalitas æternitatis, sed sm̄ nostrum intelligendi modum, quatenus scilicet concipimus tunc æternitatem habere rationem completam, cum supra existentiam relationem illam aptitudinalem coexistentię intelligimus fundari, quæ sit veluti forma ipsius, quomodo priuatio vt sic dicitur addere supra negationem aptitudinē subiecti, vel dic, quòd sicut Scot. quol. 12. probabile putat, creationem, & conseruationem formaliter inter se differre, putà quòd creatio dicat respectum ad nō esse immediatè præcedens, conseruatio ad esse præhabitum, & conuenire in connotato. s. in relatione dependentiæ effectus ad causam, & existentia rei, & duratio adinuicem comparentur vt productio, & conseruatio eiusdem rei ex codē in 2. dist. 2. q. 1. §. *Qui vult tenere primam opinionem, &c.* sic in tali sensu est quol 6. locutus, indicans modum aliam tuendi opinionem, quòd existentia sit connotatum durationis, coexistentia formale significatum. Secundò, dicitur *interminabilis*. i. potens coexistere cuicunque durationi sine principio, & fine. Tertiò, *tota simul*. i. sine variatione, & successione. Quartò *perfecta possessio*. i. non dependere in existendo, sed à seipso simpliciter, & necessariò existere.

Ex qua doctrina deducitur, æternitatem esse veram, & propriam solius Dei durationem, verè. n. Deus æternitate existit, & permanet in esse, quæ est ratio durationis, & nulla creatura potest sic existere, & durare. Neque. n. est audiendus Aur eol. qui 1. Sent. d. 9. p. 2. a. 2. negat æternitatē verā durationis rationem habere, eò quia, inquit ipse, omnis duratio successiua est, nulla permanens; quod esse falsum commodius quæst. sequenti demonstrabimus, vbi de duratione angelica agemus.

14 Sed contra prædicta arguitur 1. quòd æternitas formaliter non dicat existentiam diuinam. Tum quia nullo intellectu cogitante inter attributa Dei numeratur, ergo existentiam formaliter nō dicet, quæ est prædicatum quidditatiuū Dei, non attributum. Tum 2. quia sm̄ id, quod diuinæ existentiæ addit, dicit maximam perfectionem, ergo vt sic nequit dicere respectum rationis, qui nullam dicit perfectionem. Tum 3. quia æternitas dicit vniformitatem manendi perpetuam in eodem esse, sed ratio vniformitatis, cùm significet vnitatem in forma, est positiua, ergo &c. Respondemus ex Scoto quol sæpè cit æternitatem sm̄ id, quod dicit à parte rei non distingui ab existentia, nec esse attributum, sed prædicatum quidditatiuum; dicitur autem attributum sm̄ id, per quod à nobis explicatur, & connotat. s. propter respectum coexistētiæ, & negationes annexas explicātes differentiam æternitatis ab alijs durationibus. Per idem ad 2. dicit. n. ex natura rei maximam perfectionem, quatenus dicit perfectissimam existentiam. Ad 3. vniformitas manendi in esse nihil aliud est, quàm idem esse permanens, & non variatum, non verò quid reale positiuum superadditum.

Secundò, arguitur contra indiuisibilitatem

tatem æternitatis. Tum quia quod æternitati semel coexisteret, toti æternitati coexisteret, & sic res in tpe creata ab æterno fuisset, ergo falsũ est; æternitatẽ partibus carere. Tũ 2. quia nõ verè de Deo à Scripturis, & PP. enũtiarẽtur differẽtiæ tẽporis. s. fuit, est, & erit, cũ nihil in Deo præteritum est; vel erit futurum. Tum 3. quia iam duo contradictoria simul essent vera pro eodem nunc æternitatis indiuisibilis. Si dicas non esse inconueniens verificari in eodem nunc altioris ordinis, qualis est æternitatis. Contrà, non per hoc desinũt esse cõtradictoria, cũ sint de cõtradictorijs prædicatis dictis de eodẽ respectu eiusdem, & sm̃ idem, ergo vera nequeunt esse. Tum 4. quia plus Deus extitit ab æterno vsque nunc, quàm vsque ad tempus Incarnationis Domini, vt patet, ergo existentia ipsius indiuisibilis non est.

15 Resp. ad 1. quòd toti æternitati coexisteret, non totaliter; quia æternitas, licèt formaliter sit indiuisibilis, virtualiter tñ est diuisibilis, quatenus æquiualet infinitæ durationi successiuæ, sic caput est præsens toti animæ, non tamen totaliter, & ideò negatur, rem in tempore creatam fuisse ab æterno. Ad secundum, differentiæ temporis de Deo enuntiantur, quatenus per eandem indiuisibilem existẽtiam formaliter, sed virtualiter diuisibilem coexistit illis, quę coexistentia est verè successiua, seu vt talis concipitur, quia est relatio, quæ non insurgit nisi positis extremis. Ad 3. dicimus, cõtradictoria verificari in ęternitate, non tñ sm̃ eandem coexistẽtiam ad tempus imaginarium propter virtualem diuisionem, quã habet æternitas, sicut anima rationalis, vt in oculo videt, vt in manu non videt, quæ de eadem anima simul verificantur, sed non sm̃ eandem præsentialitatem ad corpus. Ad 4. plus extitit propter maiorem coexistentiam ad illud tempus, non propter augmentum existẽtiæ, vt fusiùs dicemus quæstione sequenti de æuo.

Tertiò, quòd Deus non dicat coexistentiam ad omnes temporis differentias, ex Aureol. 1. dist. 36. p. 1. a. 1. Tum quia Deus est ab omni tempore abstractus, & supra omne tẽpus sm̃ Aug. lib. de Vera Rel. c. 49. *In ipsa æternitate nulla spatia tẽporis cerno*, & Ansel. in Prosol. c. 19. *Simpliciter es extra omne tempus*, & Monolog. 20. *transis omnia tempora, & semper es vltra illa*, ergo tempori nequit coexistere, quia coexistentia est quasi vnio coexistentium. Tum 2. quia quæ coexistunt, debent coexistere in quadam cõi mensura; at nunc fluens, quod est temporis mensura, nequit esse mensura æternitatis, quæ est permanens. Tum 3. quia præsens nequit esse præsens præterito, & futuro, sicut punctum non coextenditur toti lineæ, at æternitas sẽper est præsens. Tum 4. quia in Deo omnia sunt præsentia, & non datur præteritum, & futurum, ergo Deus non coexistit omnibus differentijs temporis, Antecedens prob. ex August. 5. de Trinit. cap. 16. *Apud Deum, nec præterita transierunt, & futura iam facta sunt*, & in illud Psalm. *Pulchritudo agri mecum est*, ait, *cum illo erant omnia futura, & cum illo sunt omnia præterita*, quod passim alij Patres dicunt. Tum 5. quia, tempus infinitum à parte ante repugnat, vt dicemus disput. seq. ergo æternitas non dicet coexistentiam ad tempus infinitum.

16 Respondemus, Deum verè tempori coexistere, quia est simul cum eo, hoc enim est coexistere alteri, sic habetur ex Scripturis Prou. 8. *Quando præparabat cælos, aderam, cum eo eram cuncta componens*; & Ansel. in Monol. c. 22. loquens de diuina substantia, ait, *necesse est, eam simul totam in omnibus locis, ac temporibus præsentem esse*, & Prosol. cap. 20. ait, *tempus semper esse præsens Deo*; & Aug. tract. 49. in Ioan. docet, verè de Deo omnes differentias temporis dici, quia cum omnibus immutabiliter manet, quod etiam docet Scot. 1. dist. 9. in fine & dist. 40. ad primum, & quol. 6. Ex quo sequitur, vt idem docet in 1. dist. 39. in fine, & in 2. dist. 2. q. 1. infra F. Deum ita coexistere, vt non simul omnibus coexistat, (vt asserunt Thomistæ, explicantq. exemplo linearum, quæ licèt inter se distent, vniuntur tñ in centro;

tro; partes corporis inter se distantes toti animæ sunt præsentes, & homines per viam transeuntes, quamuis distent ab inuicem, sunt tñ omnes præsentes intuenti è turri totam viam). Ratio est, quia coexistentia est relatio realis in creatura existente fundata, res autem, & tempus non existunt in se ab æterno, aliter de nouo non producerentur; quare non est eadem omninò coexistentia semper, sed mutatur ad mutationem creaturarum; ratione cuius denominatio coexistentiæ in Deo etiam aduenit de nouo, quia non dicit aliquid reale in ipsō, sed simplicem denominationem, extrinsecam. Neque exempla adducta vrgent, imò oppositum ostendunt, vt patet de partibus corporis, quæ non eadem præsentialitate sunt animæ præsentes, & in corporis formatione, & animatione partes, quæ nō existunt, non dicuntur animæ præsentes; lineæ quoque, si ad circunferentiam non essent protensæ, non possent dici centro vnitæ, & homines per illam viam nō trãseuntes actu non essent speculatori præsentes; sic partes temporis, & futura, ac præterita, quæ non sunt, non poterunt dici æternitati præsentia.

Ex qua doctrina sic summatim adducta, cùm sit negotium theologicum, respondetur ad 1. Deum vt absolutè existit, & suã intrinsecam existentiam abstrahere à tempore, quia non durat tempore, & hoc voluerunt innuere Patres, non verò abstrahit à tempore suã coexistentiam, quòd etiam de Angelo dicendum, qui tempore non existit, sed coexistit tempori, cum hac tñ differẽtia, quòd Angelus non coexistit necessariò omni differentiæ temporis, sicut Deus; & coexistentia inter Angelum, & tempus reale est relatio realis mutua, at inter Deũ, & tempus est non mutua, cùm sit tñ ex parte temporis realis. Ad 2. neg. maior, sufficit. n. ad coexistendum simul esse, non verò cõi mensura commensurari. Ad 3. quod est formaliter, & virtualiter indiuisibile, vt est punctum, non potest diuisibili coæquari, non sic formaliter indiuisibile, sed diuisibile virtualiter, vt est æternitas, idẽ de Angelo, & Anima, quò ad extẽsionẽ localẽ dictũ est disp. 11. Ad 4. sunt omnia Deo præsentia in esse obiectiuo, & prout ly semper se tenet ex parte cognitionis diuinæ, non ex parte rerũ, & hoc tñ volunt Patres, vt saluent immutabilitatem Dei quò ad cognitionẽ, non verò in esse reali, & coexistentiæ. Ad 5. æternitas, nec potuit, nec poterit dicere coexistentiam realem tempori infinito, quia nec à parte ante potuit esse infinitum tempus reale, nec erit à parte post infinitum tempus pertransitum, sed semper finitum in infinitum potuit esse, vel poterit, attamen ex parte Dei est sufficiens fundamentum, vt possit cuicunque tempori in infinitũ coexistere, per quod rectè explicatur à nobis infinitas quasi extensiua æternitatis in duratione.

QVAESTIO III.

Declaratur secunda durationis species, quæ est æuum.

17 Æuum idem sonat, ac sæculum, & aliquando cum æternitate confunditur, cõiter tñ apud Theologos solet accipi pro duratione alicuius entis creati præcipuè Angeli, qua ratione æuiternũ nũcupatur, ab æternitate, & tẽpore distincta, vt autem rationem formalem eius explicemus pingui Mineruа (est. n. res potius theologica, vel saltimetaphysica) oportet primò ostendere differentiam qua ab æternitate distinguitur. Secundò differentiam qua à cæteris durationibus differt.

Quò ad 1. Moris. disp. 6. Physic. q. 4. & Perer. lib. 12. cap. 7. videntur asserere, differentiam esse, quia æternitas est duratio sine principio, & fine, æuum tñ habet principium sine fine. Alij, quòd æternitas sit duratio omninò permanens, & rei simpliciter inuariabilis, at æuum est duratio successiua, & variabilis in se, absque tñ innouatione, & successione existentiæ rei durantis, sed eadem, indiuisibilis, & permanens, ita D. Bon. 2. dist. 2. art. 1. q. 3. citatur etiam Murcia 4. Phys. disp. 3. q. 3. ab hac opinione parum distat Hurt. in Met. disput. 17. sect. 3. & 4. dum ait, durationem quamlibet creatam inclu-

includere formaliter successionem præter existentiam rei, probabilem etiam putat Scot. 2. dist. 2. q. 1. & cum eo aliqui Scotistæ, præcipuè Vulp. 2. p. disp. 9. a. 5.

Quò ad 2. Thomistæ, præcipuè Caiet. 1. par. q. 10. art. 1. asserunt, æuum ab alijs durationibus, quale est tempus, differre, eò quia tempus mensurat res, quæ acquiruntur, & deperduntur per motum, & mutationem, vt sunt substantiæ, & accidentia materialia naturaliter defectibilia, æuum verò mensurat, quæ sunt naturaliter incorruptibilia, & solùm à Deo destructibilia, vt sunt Angeli, Cœli, & materia prima; addunt tñ, Angelorum operationes immanentes, quamuis motu, & mutatione acquirantur, & deperdantur, non durare tẽpore nostro, sed discreto; per tempus discretum intelligunt durationem plurium entium sibi inuicẽ immediatè succedẽtium; dicunt.n. intellectiones Angelorum dupliciter spectari posse, primò per se, & seorsim, secundò pro tota collectione; si primo modo, duratio vtriusque dicitur instans temporis discreti, quia est duratio quædam indiuisibilis; si secũdo modo, tunc duratio totius collectionis illarum operationũ appellatur tempus discretum; tẽpus quidem, quia in eo cernitur prius, & posterius, quatenus ex his actibus alij præcedunt, alij subsequuntur, discretum verò, quia hi actus non cõtinuò, & successiuè, sed indiuisibiliter, & discretè sibi inuicẽ succedunt; vnde tempus discretum non constat ex partibus continuis, & instantibus copulatiuis, vt tempus continuum, & successiuum, sed solùm ex instantibus tanquam ex partibus, quæ & diù possunt durare, & raptim transire iuxta exigentiam illorum actuum: tandem addunt, res supernaturalis ordinis, vt sunt visio beatifica, lumẽ gloriæ, & alia dona supernaturalia, durare æternitate participata; ita vt æuum à tempore nostro distinguatur per hoc, quod est duratio rei immediatè à Deo producibilis, & destructibilis, à tempore discreto, eò quia est rerum sibi inuicem non succedentium, & ab æternitate participata, quoniam non est duratio rei supernaturalis.

18 Quamplurimi aliter distinguunt, quòd res, vel sunt immediatè à Deo destructibiles, vt Angeli, Cœli, materia prima, entia supernaturalia, & similia, & hæc æuo durabũt, vel naturaliter defectibiles, vt cætera entia & hæc duratione quadã media dicũtur durare inter æuum, & tempus, quam Suar. in Met. disp. 50. sect. 7. & Ruu. 4. Phys. tract. de Tẽpore, speciem innominatam dicunt esse, Amicus verò tract. de Tẽp. q. 2. dub. 4. & q. 9. Moris. disp. 6. q. 4. cũ Heruæo quol. 2. q. 12. instans temporis discreti appellant, & ab Auersa q. 29. sect. 5. tempus permanens nominatur, sub tempore in cõi tanquam sub genere contentum; quapropter sñ istos æuum ab alijs differt, quia est duratio permanens rei naturaliter indefectibilis, tempus est duratio successiua, species verò media est duratio permanens rei naturaliter defectibilis.

Nec minor dissensio est inter Scotistas, nam aliqui asserunt, vt Vulpes 1. p. disp. 17. art. 5. quòd permanentia vel indiuisibiliter acquiruntur, & amittuntur, vt sunt substantiæ omnes, & accidentia ferè omnia spiritualia, & hæc æuo intrinsecè durant, vel diuisibiliter, & per partes acquiruntur, vt accidentia materialia, & ista duratione quadam media permanent in rerum natura, vndè differentiam sumunt penes permanentiam, & indiuisibilitatem acquisitionis rei durãtis, per permanentiam æuum à tempore distinguitur, per indiuisibilitatẽ acquisitionis, & deperditionis ab ista media duratione, quæ à tempore distinguitur ob permanentiam partium, vbi tempus est essentialiter successiuum. Alij indiscriminatim loquuntur, omnia .s. æuo durare, præter successiua essentialiter, quæ tempore durant, quod æuum Smithing tract. 2. disp. 4. q. 2. num. 40. & seq. diuidit in duas species athomas, prima durare dicuntur res ab intrinseco, & potentia physica corruptibiles, vt sunt substantiæ ex materia, & forma constantes, secunda reliqua omnia permanentia, vt formæ substantiales, accidentales, materia prima, Angeli, &c. siue naturalia entia sint, siue supernaturalia, siue ab agente creato, siue à Deo tñ

sint destructibilia, eò, quòd omnia sunt eodē modo destructibilia, non quidem ab intrinseco, & potentia physica, sed ab extrinseco, & potentia obiectiua. Quæ species durationis ab istis Doctoribus assignatæ, vt tempus, æuum, æternitas participata, duratio media, instans temporis discreti, &c. ferè ab omnibus ponuntur species specialissimæ durationis in communi. Vt autem in tanta varietate breuiter nostram sententiam aperiamus, primò videbimus de differentia æui ab æternitate, secundò de differentia ab alijs durationibus.

ARTICVLVS I.

Ostenditur differentia æui ab æternitate.

DIcimus, differentiam, qua æuum ab æternitate differt, esse, quòd æternitas est duratio rei permanentis necessariò, & simpliciter coexistentis cuicunque temporis differentiæ, at æuum est duratio permanens rei sm̄ totum, & non per partes post partes existentis, & consequenter potentis coexistere etiam cuicunque temporis differentiæ, si ab æterno fuisset producta, non tn̄ necessariò, & simpliciter, sed contingenter, & ab extrinseco; Est cōis cum Scoto 2. dist. 2. q. 4. & prob. ex confutatione aliarum opinionum, & primò, quòd non differat penes habere principiū, quia vt notat Scot. 2. dist. 1. q. 3. §. *Tenentes ante in primā opinionem, &c.* si creatura aliqua fuisset ab æterno producta, principio careret durationis, & tamen æternitate non duraret, sicut Deus, nec æternitas propria Dei illi conueniret, quia adhuc dependens esset intrinsecè à Deo.

Secundò, quòd neque differat sm̄ successionē, prob. authoritate Scoti 2. dist. 2. q. 1. vbi etsi probabilem putet opinionem D. Bon. probabiliorem tn̄ oppositam existimat. Tum quia duratio non est ab existentia rei distincta, ergo si existentia Angeli est indiuisibilis, & permanens; etiam permanens est duratio. Tum quia dato, quòd realiter ab existentia distinguatur, adhuc nequit esse successiua, quod probat Scot. §. *Sed contra conclusionem, &c.* vel istud æuum est forma absoluta adueniens angelicæ existentiæ, vel respectiua; si primum, ergo sicut quælibet forma absoluta, quamuis successiuè acquiratur, potest tn̄ in instanti acquiri, & diù permanere, vt patet de calore, frigore, &c. ita poterit Deus formam istam simul producere, ipsamq. conseruare, & sic successiua non erit; Et adhuc vel permanet pars prior, & sic esset frustra, quia Angelus solummodo actu durare formaliter diceretur per partem de nouo aduenientem, essetq. ferè immensa, cùm continuè augeretur; neque successiua per se dici poterit, cùm possit simul sm̄ partes manere; vel pars prior perit necessariò adueniente posteriori, & sic potius respectiua erit, quàm absoluta, si intrinsecè petit, & ordinem dicit ad durationē extrinsecam, sicut vniuersaliter disput. 15. probabitur, quantitatem successiuam nō esse formam absolutam verè de prædicamento quantitatis, sed potius respectum; si verò ponatur istud æuum respectus quidam successiuus, vt dicunt aliqui Scotistæ, vel erit respectus conseruationis ad Deum conseruantem, vel respectus coexistentiæ ad durationem extrinsecam; nō primum, quia est respectus realiter cum entitate Angeli identificatus; tum quia nequit iste respectus esse nouus, & successiuus sine nouitate termini; nam si cōseruatio esset actio noua à creatione distincta, inciperet in tempore, & per vltimum non esse, quod erit instans creationis, sed hoc est falsum, quia vt disput. seq. dicemus, nullum indiuisibile potest in tempore produci, ergo neque conseruari noua, & totali actione, quæ tempori coexistat, Prob. consequentia, ista totalis actio si est in tempore, vel est diuisibilis in partes; & sic in priori parte temporis esset pars actionis, & consequenter pars entitatis angelicæ, quod implicat, vel est indiuisibilis; & sic non esset successiua, sed permanens; neque potest esse respectus coexistentiæ, tum quia est connotatum durationis; tum quia potest Deus omnia destruere præter vnum Angelum, quo casu solùm coexistentiam ad Deum

diceret,

diceret, quæ est realiter identificata, & indiuisibilis, vt dicemus d.seq. q.1.art.2. in fine; coexistentia verò ad durationem imaginariam non est respectus realis simpliciter. Ex quibus ostenditur etiam falsitas opinionis Hurt.ex eo, quòd tam existentiam, quàm istum respectum successionis de formalitate creatæ durationis ponit; non .n. esset vnum per se, sed per accidens, tum quia etiam in æternitate iste respectus reperitur, & omnia argumenta, quæ adducit ad probandum, successionem intrinsecā esse durationi creatæ, retorqueri possunt contra æternitatem. Quapropter concludendum, æuum ab æternitate distingui penes hoc, quòd supra durationem permanentem indiuisibilem addit defectibilitatem ab intrinseco, quod etiam patet, quia duratio dicit permanentiam rei in esse, ergo ex diuerso permanendi, & existendi modo ab intrinseco debet sumi diuersitas specifica durationis, talis est modus assignatus, ergo, &c.

20 Contra istam Conclus. arguitur à Scoto, ostēdendo, æuum successiuum intrinsecè esse; primò multis Sanctorum Patrum auctoritatibus, quibus hoc, quod est carere præterito, & futuro, & totum esse simul habere, soli ęternitati tribuunt, & D. Aug. super Gen. ad lit. lib. 8. cap. 19. vult, quòd sicut aer respectu Solis nō est factus lucidus, sed fit lucidus, ita creatura se habet respectu Dei, ergo si creatura respectu Dei est in fieri formaliter, ponitur continuò in esse, nec totum simul esse habet. Tum 2. quia actio conseruatiua Dei fit continuò, & successiuè in tempore, ergo & esse creaturæ; ergo antecedens prob. illud non habetur completiuè; aliqua causatione, cuius oppositum videtur stare adhuc posita tali causatione, sed posita causatione, qua Angelus hodie producitur in esse, potest Angelus non habere esse cras, ergo cras no habet esse illa causatione, sed alia. Tum 3. quia non potest idem esse simul in actu, & in potentia respectu eiusdem formæ, sed Angelus nunc est in potentia, vt duret cras, est verò in actu respectu durationis hodiernæ, ergo si esset eadem duratio, esset simul in actu, & in potentia respectu eiusdem durationis. Tum 4. quia in eo, quod habet totum esse simul, idem est fuisse, esse, & fore, sed quod fuit, impossibile est non fuisse, ergo si in Angelo idem est fuisse, & fore, impossibile est Angelum non fore, quod est falsum.

Respondet Scot. Patres ideò præteritum, & futurum creaturis omnibus tribuere, soli Deo permanentiam, propter defectibilitatem, quam intrinsecè habent, & potentiam ad non esse, vnde possunt coexistere, & nō coexistere temporis differentijs, & hac ratione dicuntur non habere totum esse simul, non quòd omnes creaturæ successiuè se habeant ad existendum. In speciali ad D. Aug. ait, creaturam esse in continuo fieri respectu Dei, non quia sit noua actio continuò succedens, sed quia eadem actio semper manet, indiuisibiliter tñ, diciturq; continuata, non continuatione intrinseca, sed extrinseca, per coexistentiam .s. ad tempus reale, vel imaginarium. Ad 2. negat antec. cùm probatur, distinguit maiorē, in sensu composito, idest, quòd stante illa causatione simul etiam stet oppositū causati, concedit, in sensu diuiso .i. quòd simul non stet, sed possit stare, negat, modò posita causatione hodierna Angeli, potest stare non esse Angeli cras, non simul cum causatione, sed diuisim, ideò est eadem actio. Ad 3. non est impossibile, idem esse simul in actu, & in potentia respectu eiusdem formæ, sed non sm̄ eandem habitudinem ad tempus, sicut euenit in Angelo respectu propriæ durationis in ordine ad hodiernum, & crastinum diem. Ad 4. distinguit maiorem si per ly fuisse, esse, & fore intelligatur existentia Angeli, vt sic, concedit, si verò vt subiat illis coexistentijs ad partes temporis præteritas, præsentes, & futuras, negat, sic ad minorem dicendum, quòd fuit specificatiuè, non potest non fuisse, negatur, quia existentia illa potuit non fuisse, si à Deo nō fuisset productus Angelus, reduplicatiuè conceditur, nā quod fuit vt sic, non potest no fuisse, ideò neg. consequentia, quoniam nō necessariò cōuenit Angelo fuisse absolutè loquendo.

21 Secundò ad idem, potuit Deus in æternitate velle creare vnum Angelum, & postea destruere præscindendo à quocunque tempore, ergo si nunc æui est indiuisibile, vellet duo contradictoria in eodem nunc. Item potest duos Angelos creare, vnum post alterum, & idem Angelus habere vnum actum, postea oppositum, ergo verè in Angelis datur prius, & posterius, & successio. Rursus circunscripto tempore, potest Angelus creari, postea annihilari, & denuo reproduci, sed esse reproductum non est ita vnum cum esse creato, sicut si nulla interruptio fuisset, aliter ita vnũ esset aliquod interruptum, sicut non interruptum, ergo in alio nunc erit illud esse reparatum, & in alio esse creatum, ergo hoc si mansisset sine interruptione, fuisset in alio, & in alio nunc, quoniam tanta est mora non tendentis, potentis tamen tendere, quanta esset, si actu tenderet.

Respondet 1. quòd vellet illa contradictoria in eodem nunc æui, non eodem modo, sed esse nunc positiuè, .s. quòd simul sit cum illo nunc, non esse verò in eodem nunc negatiuè, quatenus potuit velle, illud nunc cum Angelo deficere. Secundò ait, velle contradictoria illa in eodem nunc, non sm̃ eandem præsentialitatem æternitatis virtualiter diuisibilis, sed sm̃ aliam, & aliam, quod non implicat; idemq; argumentum posset de æternitate fieri: per idem ad aliud dicitur, dari prius, & posterius non intrinsecè in esse Angeli, sed extrinsecè per aliã, & aliã coexistentiam ad durationem extrinsecã successiuam, saltim imaginariam. Respōdet quoque ad 3. idem omninò esse dici productum, & reparatum, & solùm esse interruptum, quia oppositum, .s. non esse, successit opposito, .s. esse, quæ interruptio non foret, si permaneret in esse; nec idem erit creatum, & reproductum in eodem nunc simul, sed sm̃ diuersam coexistentiam, vt diximus; præterquamquod implicat præscindere ab omni tempore, & postea prius, & posterius, quæ successionis, & temporis sunt differentiæ, intelligere.

22 Tertiò si hoc esset, ergo æuum angelicum esset formaliter infinitũ, Probatur, Angelus per infinitum tempus durabit, ergo si modò habet totum æuum, per quod infinito tempori coexistat, erit æuum istud infinitum, quia finitum nequit infinito simul adæquari; Tum 2. quia negatio negationis est affirmatio positionis, ergo si per æuum Angelus habet infinitas negationes negationum. s. negationes non coexistentiæ cum infinitis instantibus temporis, ergo habebit infinitas positiones. s. existẽtias, vel vnam virtualiter infinitam. Tum 3. quia si Angelus haberet, vndè posset coexistere omni loco possibili, esset immẽsus, etsi propter loci defectum non coexisteret, ergo quia potest infinito tempori à parte post coexistere, erit infinitus. Neque dicas, non concludi infinitatem, eò quòd non habet hoc esse à se, & independẽter; nam licèt non esset à se infinitus, formaliter tñ esset infinitus, quia in se haberet, vndè posset toti tempori coexistere, quãuis non à se effectiuè. Tum 4. quando aliquid est tñ in actu, quantum aliud est in potentia, si vnum est infinitum in potẽtia, alterũ est infinitum in actu, si æuum esset permanens, esset in actu, quantum tempus esset in potentia, quomodo est infinitum, ergo &c.

Respondet neg. sequelam, ad probat. negat quoque cõseq. Ad 1. probationem ait, verum esse assumptum de infinito permanente, non de successiuo, & sincategorematico. Ad 2. & 3. ait, non concludere infinitatem, eò quia non habet necessariò, vndè possit infinito successiuè coexistere, sed ab alio per continuam causationem, & eandem conseruatam; tum quia illæ infinitæ negationes negationum nihil aliud dicunt, nisi infinitas coexistentias infinitis instantibus temporis, quæ simul non sunt in Angelo sed successiuè, & tñ in Angelo simul reperitur fundamentum potens fundare relationes illas coexistentiæ, nam etsi æuum successiuum esset, substantia tñ Angeli adhuc coexisteret tempori infinito; ex quo non arguitur infinitas aliqua, sicut neque in materia, quia potest infinitas formas successiuè recipere, dicitur infinita

nita intensiuè. Exemplum de immensitate non vrget, quia nec propriè diceretur immensus, quia non à se, sed ab alio esset in omni loco, vt habet Doctor 4. dist. 10. quæst. 2. R. Neque impugnatio aliquid valet, quia ad veram infinitatem requiritur independentia, solùm posset concludi infinitas quædam in æuo, non intensiua, & positiua, sed negatiua, & extensiua successiuè, quatenus nihil recipiens de nouo potest infinito tempori coexistere, si conseruaretur à Deo. Ad 4. ait Basfol. maiorem esse veram de illis, quæ sunt eiusdem rationis, vt essent duæ lineæ, vna in potentia, altera in actu; non ita sunt tempus, & æuum.

23 Quartò ex Hurt. quòd duratio creata formaliter includat successiuam coexistentiam; inter duas res indiuisibiles extensiuè non potest esse inæqualitas extẽsionis, aliter extẽsiuè indiuisibiles nõ essent, ergo duratio Angeli nõ esset maior formaliter duratione animæ D. Francisci, si solùm formaliter dicerent existentias, quia existẽtiæ istæ sunt indiuisibiles, & maioritas, & minoritas dicũt inæqualitatẽ extensionis. Si dicas, Angelũ plus durasse, non intrinsecè, sed quia Angelo existẽte, plus tẽporis extitit. Cõtrà, illud maius tempus coexistens Angelo, non pertinet ad ipsius durationem tanquam illius pars, ergo per illud nõ fit maior duratio. Probatur, quia nulla res fit maior, quin illi addatur aliqua pars; Tum 2. quia tempus illud non constituit formaliter durationem maiorem, ergo nec connotatio, vel coexistentia illi tempori, quia per connotationem nihil est modò in duratione, quod antea non esset, sed antea non faciebat durationem maiorem, ergo nec modò. Tum 3. quia id, quo duratio est formaliter maior, est de ratione ipsius, quia maioritas, & minoritas sunt differentiæ durationis, sed eò præcisè, quòd cùm existentia Angeli maius tempus existat, duratio ipsius est formaliter maior, ergo &c.

Respondemus, vt ibi, ad 1. impugnationem distinguimus consequens, non fit maior duratio intrinsecè, conced. r. u., extrinsecè, negamus, per idem ad p. b. t. Ad 2. negatur conseq. in sensu explicato, ad probat. neg. maior, quia coexistentia in duratione creata dicit respectũ de nouo additum, in æternitate verò dicit solùm extrinsecam denominationem, quæ sufficit ad denominandam æternitatem realiter maiorem, sicut Deus dicitur realiter creator per extrinsecam denominationem. Ad 3. neg. maior de duratione permanenti, vera est de successiua, de qua procedit probatio. Et nota, quòd istæ rationes procedunt etiam contra æternitatem, de qua ipsemet sustinet, non dicere formaliter coexistentiam successiuam, sed solùm connotatiuè, quibus postea applicat dictas responsiones, nec aliter Aureol. probat, omnem durationem formaliter successiuam esse.

ARTICVLVS II.

Explicatur æui differentia à cæteris durationibus.

24 DIcimus 1. æuum in cõi à nostro tempore differre, eò quia æuum est duratio rei permanentis defectibilis, tempus verò est duratio entis successiui, ita vt omnia entia permanentia, quæcunque sint illa, neque tempore nostro, neque discreto, sed duratione quadam generica permanenti, quod æuum appellatur, dicuntur durare; Prob. conclusio singillatim; & primũ, quòd nullum ens permanens tempore continuo duret, patet ex Arist. 4. Phys. 119. vbi loquẽs de rebus corruptibilibus, & motui subiectis, ait, *quare* ꝙ *mouetur nõ erit simpliciter à tempore mensurabiles, quatenus quantum quoddam, sed quatenus motus ipsius quantus est.* Est etiam Scoti 2. dist. 2. q. 3. & 4. & in 4. dist. 49. q. 6. §. *De secũdo dubio, &c.* vbi de visione beatifica loquitur; Tum quia duratio dicit existẽtiam rei, quæ in permanentibus non est successiua, cùm ab essentia realiter non distinguatur; neque possit dari successio in existẽtia, quin sit in entitate rei; quòd autem aliqua successiuè acquirantur, parum refert, quia hoc est per accidẽs, possunt enim in instanti acquiri, neque successio propriè est in existentia rei, sed po-

potius in acquisitione, quia adueniente noua parte existentiæ, non amittitur præcedens, sed benè deperditur præcedēs acquisitio, quatenus motum, vel productionem dicit.

25 Secundò, quòd tempore discreto non mensurentur, ita vt successio illa immediata non faciat differentiam essentialem, est cōis cum Scoto cit. & prob. quia non facit hæc successio durationem aliquam per se vnā, sed potius collectionem, & numerum plurium durationum permanentium, non.n.illa instantia vniūtur vnione compositionis, vt patet, neque continuitatis, aliter non esset duratio discreta, ergo non potest dici tempus discretum esse specialem durationis speciē; tum quia non rectè propter prius, & posterius in operationibus Angelorum dicitur duratio illa tempus, aliter si Deus statueret plures Angelos creare, vt ad productionem vnius priorem destruat, daretur ista successio, & tamen non dicerentur tempore discreto durare; datur quoque de facto talis successio in formis substātialibus respectu materiæ, & tñ nō per hoc duratione distincta durāt, ac esset, si vna tm̃ forma esset in materia, perpetuò in nobis etiam adest successio operationum immaterialium. Nec valet dicere nostras operationes esse necessariò coniunctas inter se, quia discurrendo intelligimus, non sic Angelorum operationes, vel quia intelligimus cum conuersione ad phantasmata. Etenim etiam Angeli discurrunt, & non possumus plures intellectiones primæ, vel secundæ operationis intellectus habere, in quibus non esset discursus; phantasma autem nō producit intellectiones, sed intellectus; tum quia habent omninò similem existentiam, & eundem permanendi modum indiuisibilem, sicut angelicæ operationes, & respectus ad aliud, vel aliud agens non potest variare durationem rei, eiusque existentiam.

26 Tertiò, q̄ detur vna duratio cōis omnibus permanentibus æuum appellata. Probatur à Scoto ibidem, quia omnia permanentia, quamuis specie inter se differant, conueniunt tñ in hoc cōi conceptu.s.indiuisibiliter permanere, seu permanenter, non successiuè, defectibiliter non indefectibiliter, ergo debet dari duratio omnibus cōis talem exprimens cōceptum quæ postea possit in alias diuidi species, vt mox dicemus; quòd autē æuū dicatur, vel non, est quæstio de nomine, & rectiùs Scot. est loquutus, quia satis vulgata est illa diuisio durationis in tres species, æternitatem, æuum, & tempus; tum quia regula bonæ diuisionis hæc est, vt ad pauciora membra reducatur, quæ membra postea subdiuidantur, si opus erit, non debetur igitur duratio statim in tot membra immediatè diuidi. Accedit, quòd sm̃ vsum loquendi hoc nomen æuum omnibus permanentibus accommodatur, vita.n.cuiscumque hominis à Damasc. 2. de Fide cap. 1. æuum dicitur, duratio quoque beatitudinis non solùm æternitas, verùm etiam æuum à Patribus appellatur, parum.n. vel nihil differunt inter se, vt notat Doctor in 4. cit.

27 Dicimus 2. æuum nō esse speciem athomam durationis, sed diuidi specificè iuxta essentialem diuersitatem existentiarum rerum durantium, ita ut tot sint æua specie distincta, quot existentiæ specie diuersæ; ita Scot. 2. dist. 2. q. 3. A. quē sequitur Suar. cit. & quamuis q. 4. dicat, omnia habentia eundem modum existēdi inuariabilem æuo mensurari, eademque mēsura; non se tñ declarat, an loquatur de generica, vel de specifica mensura, cū tñ q. 3. expresse dicāt, tot esse æua, quot æuiterna, eò quia quælibet superior existentia est simplicior qualibet inferiori, & euidenter ex dictis probatur; æuum formaliter dicit existentiam æuiterni, ergo quot existentiæ specie distinctæ, tot æua specie diuersa. Quomodo autem debeat hæc diuisio fieri, aptior modus non erit, quàm ipsam assignare ex entitatum perfectione, quæ enim est perfectior, perfectiorem habebit existentiam, & consequenter perfectiorem durationem, hinc rectè ait Scot. q. 4. A. nec perpetuitatem, nec corruptionem, vel annihilabilitatem variare formaliter mensuram; dummodo existentia sit eiusdem rationis formaliter; nam si Deus ab æterno

no determinasset motum Cœli in perpetuum duraturum, & Angelos statim annihilandos, adhuc motus tempore duraret, & Angeli æuo; rationem supra assignauit, quia sicut aliquando non fore nõ variat existentiæ mensuram, dum manet, ita multò minus illa causa, per quam potest ista potẽtialitas reduci ad actũ, putà creata, vel increata, variabit rationẽ formalem mensuræ existentiæ eius, vel moram in existendo; specialiter tñ contra Smisinch. est, quòd ponit accidentales formas minus defectibiles substantia composita; hoc.n. videtur repugnare Scoto in 4. cit. vbi ait, impossibile esse, illud, quod inest alicui per accidens, esse immutabilius eo, cui inest, ex quo postea concludit, quòd actus beatificus ex eo, quòd est accidens, sit minus nobilis, & permaneus Angelo; non inficiamur tñ, istis diuisionibus per extrinseca assignatis circumscribi posse differentias essentiales, & intrinsecas.

28 Ex qua Doctrina colligitur solutio illius dubij, an. s. vnum tñ sit æuum omnium æuiternorum; etenim si æuum pro intrinseca duratione sumitur, sic tot sunt æua, quot æuiterna, quia quodlibet propria existit existentia, ita Scot. 2. d. 2. q. 3. attamen si æuum in ratione mensuræ extrinsecæ accipitur, dicemus q. seq. art. 2. in fine.

Sed contra instatur à Thomistis, probando res generabiles, & corruptibiles motu mensurari, ac durare; ex 4. Phys. 133. vbi habet Philos. res generabiles, & corruptibiles tempore mensurari; & ex Authore de causis in penult. propos. inter rem, cuius substantia, & operatio est in æternitate, & rem, cuius substantia, & operatio est in tempore, est res media, cuius substantia est in æternitate, actio verò in tempore; ergo datur substantia, quæ tempore durat; hinc solemus quærere, quanto tempore substãtia permanserit, & respondemus, tanto, vel tanto tempore. Tum 2. quia sm̃ Philosophũ res illæ sunt in tempore, quæ tempore mensurantur, à tempore comprehenduntur, & consumantur, res corruptibiles sũt huiusmodi; diuiduntur.n. in diuersas ætates, recedunt permanente tẽpore & corrumpuntur. Tum 3. quia cuius esse primũ mensuratur instanti temporis, eius esse habitum, vel permanens tempore debet mensurari, initium autem rerum corruptibilium est huiusmodi.

Respondemus, Philosophum intelligi non per se, sed per accidens, ratione. s. motus, & mutationis, quorum sunt subiecta, vt tex. 119. se declarat; cùm verò quæritur, quanto tempore res durauerit, sumitur tempus pro duratione, nõ intrinseca, sed extrinseca, vt dicemus infra; Secunda authoritas non vrget, nihil.n. nobis, & illi Auctori. Ad 2. & 3. dicimus, cõcludere tantum, res corruptibiles tempore mensurari, & in eo esse, vel sumendo tempus in ratione mensuræ, non durationis intrinsecæ, vel non per se, sed per accidens, ratione motuum, quibus subijciuntur.

Dices, etiam substantiæ incorruptibiles vt sic possunt dici esse in tempore, cùm sint subiectũ motus, quod tñ à Philosopho negatur tex. 120. Respondemus, hoc esse, quia secundum Philosophum substantiæ æternæ sunt prorsus immutabiles, nec aliquid de nouo possunt recipere. Vel dic, discrimen esse, quia substãtiæ incorruptibiles solùm mutationem accidentalem patiuntur, corruptibiles verò etiam substantialem. Secundò instãt, ostendendo, aliqua permanẽtia, vel æternitate participata, vel duratione media durare; Sed solùm probant, non esse eandem specie durationem omnium permanentium, quod vltro concedimus, non tñ quòd non habeant durationem cõem permanentem in plures species diuisibilem, estque tñ quæstio de nomine.

QVÆSTIO IV.

Explanatur tertia durationis species, quæ est Tempus.

29 NOmine temporis non vtimur hìc pro aeris constitutione, vt cum dicimus, aerem esse serenum, calidũ &c. ex qua acceptione ortum habuit diuisio anni in quatuor tempora, neque pro constitutione nostræ vitæ, vt cum solemus dice-

dicere, aliquem bonum tempus habere. i. ducere bonam, & lætam vitam, sed pro duratione rei successiuæ per partes continuò fluentis; inter res successiuas non debent numerari qualitates per partes acquisibiles, & similia, quia entia sunt permanentia; cùm plures simul habeant partes, sed res illæ, quarum nulli pars est simul cum altera, tales sunt actiones, passiones, coexistentia tempori successiuo, vbi locale per motum cõtinuum successiuè acquisibile, & motus; veruntamen quia entia ista successiua ferè semper cũ motu existunt, & motus est notior, factum est, vt motus anthonomasticè ens successiuum dicatur, & tempus motui tanquam passio tribuatur; vnde ab Arist. in ordine ad motum definitur, dicente; tempus est numerus motus sm̃ prius, & posteriùs. Hoc igitur tempus est duplex, intrinsecum, & extrinsecum; primum est propria cuiuslibet motus successiua duratio, de quo Scot. 2. dist. 2. q. 1. 2. 3. & 4. sæpè loquitur; secundum est duratio alicuius successiui, in qua cæteri motus exercentur, ipsique coexistunt, qua ratione dicitur mensura motus, de quo præcipuè locutus est Philos. 4. Phys. & Scot. cit. in 4. d. 48. q. 2. estque duplex, reale, & imaginarium; primum est duratio realis alicuius motus realis, qua cæteri motus mensurãtur, qualis est motus primi mobilis, secundum, vt notat Doctor quol. 11. F. est duratio alicuius motus nõ actualis, sed possibilis, imaginati tñ à nobis ad modum actualis, & positiui, puta si hodie non esset motus hodiernus Cœli, totum hoc spatium, seu interuallum successiuum, quod modò concipitur repleri, & pertransiri à motu diurno Cœli, diceretur tempus imaginarium, quatenus concipitur motus possibilis in tali spatio, & capacitate exerceri, vt fuit tempore Iosue, qua ratione dicimus, mundum potuisse creari multo tempore ante, quàm modò fuerit creatus, & istud tempus cõcipitur esse quasi infinitum à parte ante, ac si ab æterno fuisset, & post diem iudicij in perpetuum duraturum; estque simile spatio imaginario, locali, quod in infinitum concipitur potensum, cum hæc differentia, quòd istud intelligitur quasi permanens totum simul, illud verò successiuum. De istis ergo temporibus, intrinseco, & extrinseco erit sermo: hinc in duos articulos diuidimus præsentem quæstionem.

ARTICVLVS I.

De Tempore intrinseco.

30 DVo videnda sunt de isto tempore, an sit, & quid sit; quò ad primum dicimus, verè dari tempus istud, & durationẽ successiuam; ita colligitur ex Gen. 1. *Fiant luminaria magna, & sint in signa, & tempora & dies, & annos*; & Act. 1. *non est vestrum nosse tempora, & momenta*: & D Aug. 11. Confess. cap. 14. ait, nihil esse notius existentia temporis; quod etiam supponit Philos. 4. Phys. & patet ratione, quia non solùm datur à parte rei ens permanens, verùm etiã successiuum, ergo præter durationem permanentẽ dari debet duratio successiua, quia res existens est etiam durans. Ista tñ existentia successiua non explicatur per hoc, quòd quando datur instans, detur etiam aliqua pars temporis indeterminata existens; qua ratione permanens non dicitur; vt ait Hurt. disp. 15. Phys. sect. 2. §. So. hoc. n. est falsum, vt supra probauimus disp. 9. q. 2. art. 2. cum hanc responsionem ex ipso Hurt. adduximus ad 4. Neque explicatur, vt dicunt Canon. 4. Phys. q. 5. artic. 2. ad arg. princ. Tol. q. 12. Complut. disput. 21. Phys. q. 5. & disp. 26. q. 1. Smiḃnch. tract. 2. disp. 4. quæst. 3. num. 61. ex eo quòd indiuisibile partes priores, & posteriores copulans est simul manens, & existens, tangitque partes immediatè præteritam, & immediatè futuram, quæ existunt in illo instãti, quia tunc habent rationem immediatè præteritæ, & immediatè futuræ partis, qua ratione inquiunt Complut. in illo instãti habere existentiã, non tñ essentiã, quæ fuit antea, vel erit postea, licèt existentiã in illo instanti habeant; alij dant exemplum, vt explicent istam temporis existentiam, per existentiam solius instantis, quia sicut totus homo denominatur

crispus, eo quia in solo capite est talis, sic per esse instantis denominatur tempus existere. Impugnatur n. quia quod non existit sm̃ se, sed per aliud, nõ est ens actuale sm̃ se, sed per aliud, ergo si tempus existit sm̃ instans, non sm̃ se, quia instans non est tempus, sed aliquid temporis, nõ erit ens sm̃ se, sed per instans; quod etiã patet in exemplo adducto, manus. n. non dicitur crispa; quamuis etiam hoc exemplum non sit ad propositum, quia caput est pars hominis, non sic instans est pars temporis; tum quia, vel post instans existit pars temporis, vel non; si primum, ergo non tñ. sm̃ instans dicetur tempus existere, sed sm̃ proprias partes, si secundùm, ergo vel instans immediatum instãti, vel non poterit dici copulatiuum, nam ad hoc requiruntur extrema copulata, quod actu sint, & in rerum natura reperiantur; Tum quia existentia instantis est simultanea, indiuisibilis, & raptim transiẽs, sicut eius entitas, quæ à partibus tẽporis realiter distinguitur, ergo partes, quæ successiuæ, & diuisibiles sunt, nec raptim transeunt, sed per tempus durant, realiterque ab instanti distinguũtur, nequeunt tali existentia existere, cum existentia ab entitate realiter non distinguatur.

34 Tũ quia cõtra Cõpl. est, quòd ponunt essentiam aliquam in rerum natura, absque eo quòd existentiam habeat, vel propriam, vel alienam, & existentiã propriam, & conuenientem alicui rei absque essentia illius, quia pars immediatè futura sm̃ ipsos habet propriam essentiam nõ in instanti continuatiuo, sed immediatè post, sicut præterita immediatè ante, at existentiam in illo instanti, in quo essentiæ illæ minimè reperiuntur. Tum quia, quod non est, non existit, & quod est, & existit, non dicitur destructum, sed successiuum desinit per primum sui non esse, vt dicemus disput. se q. itaut valet dicere, nunc non est, antea erat, ergo in instanti terminatiuo motus pars immediatè præterita non habebit existentiam, aliter existeret simul, & non esset; & idem est dicere, existere partem præteritam in ratione præteritæ non sm̃ essentiam, ac existere, & esse, quod non est, sed fuit; hoc enim sonat præteritum, quod in suã ratione formali negationem existentiæ simultaneæ, & præsentialis excludit, & sic duo contradictoria de eodem verificabuntur; idem dicas de parte immediatè futura.

His rationibus impugnari etiam potest responsio Ioan. de S. Th q. 18. Phys. art. 2. & Manc. 4. Phys. q. 3. dub. 3. distinguunt enim de existentia, quod alia sit in fieri, & hæc conuenit partibus temporis, non tamen est propriè existentia; alia est in facto esse, & hæc solum conuenit instanti temporis, non partibus, aliter plures temporis partes simul coexisterent, quod est contra rationem successiui; diciturque propriè existentia, eo quia existentia constituit rem in facto esse; hinc inferunt partes temporis propriè existere per existentiam instantis copulantis præteritam cum futura, cum hac tamen differentia, quod preterita existit consumatiuè, futura verò initiatiuè. Hæc doctrina reducit difficultatem ad quæstionem de nomine, & in re coincidit cũ nostra sententia, cõcedimus enim nos quoque magis propriè existere res permanẽtes, quia existunt secundùm plures partes simul, quam existentiam ipsi vocant in facto esse, successiuè verò existunt fluxibiliter, quod ipsi vocant in fieri; quapropter velint, nolint, iam incidunt in nostram opinionem, quam mox aperiemus ex Scoto; quod si in tempore solum agnoscunt existentiam instantis, iam redeunt omnia argumenta adducta, in intelligibile namq; est aliquid existere sine essentia, & habere essentiam à parte rei sine vlla existentia, immo hoc quod est præteritum existere in instanti continuatiuo consumatiuè, & futurum initiatiuè, idem est, ac non esse actu, sed fuisse, & fore, nam hæc desitio, & inceptio est extrinseca.

Dicitur itaque tempus existere vt colligitur ex Sco. 2. d. 2. q. 9. M. & quol. 12. art. 3. quia sicut ens permanens, ex eo quòd habet totum esse simul, habet quoque existentiam, & præsentiam simultaneã, sic ens successiuum, quia habet esse

non simul, sed in continuo fluxu, & successiuè, eius existentia, & præsentia simultanea non erit, sed fluens, & successiua, sm̃ quamlibet partem, & in continuo transitu; quod potest exemplo fluuij explicari, qui non est totus in aliqua parte, sed vbique est sm̃ esse fluens continuò. Quòd si quæras existentiam aliquam simultaneam in ente successiuo, non reperies, nisi in instanti, quod simul est, & totaliter, cùm non habeat partes, quamuis raptim transeat, & de ista simultanea existentia intelligitur proloquium illud commune, *de tempore non habetur nisi nunc*, at partes sunt in actu, & existunt, non existentia, & actualitate simultanea, vel permanenti, sed successiua.

32 Sed contrà dices, partes temporis sunt præteritum, & futurum, nam præsens est instans, sed illæ nequeunt existere, quia quod existit, dicitur nunc esse, at præterito, vt præterito, & futuro, vt futuro repugnat esse, ergo &c. Tum 2. quia quod consistit in ordine non entis ad nõ ens, non verè existit, tale est tempus, quia consistit in ordine præteriti ad futurum, quæ nõ sunt. Tum 3. quia omne fieri ordinatur ad aliquod esse, ideòque prius natura intelligitur ly fieri, quam esse, sed tempus non habet existẽtiam post ipsius fieri, quia sic esset permanens, ergo non potest fieri. Tandem si tempus esset, vtique esset corruptibile, quod est falsum, quia corruptio fit in tempore, & sic tempus corrumperetur in alio tempore, vnde esset processus in infinitum. Respondemus ad 1. propriè partes actuales temporis non esse præteritum, & futurum reduplicatiuè, sed vt præsentia sunt, non quidem simultaneè, sed successiuè; quare rectius dicetur, partes temporis esse prius, & posterius, quæ præsentia dici possunt successiuè, quia prius tunc est, prius, qñ est ante posterius, & posterius est tale, quãdo subsequitur prius, at præteritum, dum est præteritum, non existit, neque futurum, dum est futurum, & quia quælibet pars temporis est tempus, & cõsequenter debet includere prius, & posterius, idcircò pars prior dicitur tempus quia includit prius, & posterius, non quidem respectu eiusdem, sed diuersorum, nam prioritas, & posterioritas sunt successio, & quælibet pars est successiua; Per idem ad secundum. Ad 3. patet ex dictis disp. 5. q. 2. quòd fieri non præcedit tanquam modus quidam esse rerum, imò potius subsequitur, ideò nihil ad rem. Tũ quia, si esse sumitur pro conseruari, & fieri pro produci maior est vera in permanentibus, non in successiuis, quæ dum fiunt, etiam corrũpũtur successiuè. Ad 4. tempus verè non generatur, vel corrumpitur, sicut neque motus, aliter ad motũ esset actio, & consequẽter ad motum esset motus, tñ potest dici accipere esse, & desinere extrinsecè, & instanti alterius durationis extrinsecæ, vt art. seq. dicemus, quomodo non erit processus in infinitum.

33 Quò ad 2. non est ita clarum, quid formaliter sit tempus, sicut est eius existentia; nam aliqui nullam distinctionem admittunt inter motum, & tempus, aut saltim distinctionem rationis, ita Nominales omnes, Suar. disput. 50. Met sect. 9. Fuentes 4. Phys. q. 3. diff. 3. art. 1. & 2. & omnes illi, qui idem docent de duratione in cõi. Alij ex opposito docent, adesse distinctionem realem; ita quidam Scotistæ, & præsertim Regentes Parisiẽses 4. Phys. quæst. de Tempore, vnde postea 6. Phys. q. 1. collat. 2. asserunt motũ posse à tempore separari, & fieri in instanti; quibus fauet Auersa q. 29. sect. 4. solùm excludens durationem localis motus, qui fieri nequit sine successione, & mora Mediam sententiam sustinet Cano. 4. Phys. q. 5. ar. 3. dub. 3. Faber. theor. 49. Amicus tract de tempore q. 4. dub. 3. & 4. & alij distinctionem formalem admittentes inter tempus, & motum; quamquam postea non conueniant in explicatione huius formalitatis superadditæ motui; nam Canon. ait, esse numerabilitatẽ, Faber rationem mẽsuræ actiuæ, eò quòd Scotus in 4. dist. 48. q. 2. G: ait, tẽpus vltra motum primi mobilis includentem successionem non addere, nisi rationem mensuræ formaliter, fundamentaliter verò rationes illas, quæ requiruntur ad mẽsurandum alios motus; Amicus entitatem quandam successiuam formaliter distinctam ab entitate, & successione motus.

Alij

Alij tandem solummodo successionem qua partes motus extenduntur in ordine ad durationem extrinsecam.

Pro resolutione huius difficultatis præaccipienda sunt quæ fusius dicemus disp. 15. videlicet quòd motus, vel essentialiter petit esse in instanti, vt acquisitio cuiuscunque indiuisibilis, vel necessariò in tempore, vt motus localis in spatio diuisibili tactus, vel indifferens est, ita vt tàm in instanti, quàm in tempore fieri posset vt omnes alij motus, qui saltim de potentia Dei possunt in instanti fieri. Insuper quòd successio nihil aliud est, nisi respectus ordinis partium sm̄ prius, & posterius vni termino copulatarum, quatenus vna pars ita alteri succedit, vt semper vna est prior, altera posterior, nūquam simul erunt, qui ordo in motu essentialiter successiuo, vt est localis per spatium diuisibile, est realiter illi identificatus, & circumscribit differentiam essentialem, seu exigētiam illam, qua motus essentialiter petit, vt partes non sint simul, non.n. est differentia essentialis, quia super partes motus fundatur, & consequēter præsupponit partes in proprio esse constitutas, at in motu accidentaliter successiuo erit accidens per accidens.

34 Rursus notandum, quòd de tempore intrinseco possumus dupliciter loqui vel prout est quædā species durationis, adæquatè diuidens cum æternitate, & æuo durationem in cōi vel sm̄ cōem & visitatam acceptionem, primo modo dicit durationem entium ex propria natura transeuntium, & hoc siuè instantaneè, vt mutationes instātaneę, siuè successiuè, vt motus successiui; ratio est, quia res per instans tantummodo durans habet propriam existētiam, & durationem, quæ non est æuum, vt patet, hoc.n. conuenit rebus, quæ possunt ex propria natura diù permanere, ergo stante diuisione illa trimembri durationis in cōi, non nisi ad hanc tertiam reduci poterit, & sic tempus continebit sub se durationes rerum ex sua natura, & necessariò transeūtium, præscindendo ab hoc, quod est trāsire in instāti, vel successiuè, in quos modos diuidetur vt in species quādo intrinsecè, & essentialiter motibus conueniūt, si verò accidunt, erit diuisio per accidentalia, & extrinseca. At si sumatur tempus secundo modo. s. sm̄ visitatam acceptionem, solùm supponet pro successiua duratione; non erit tamen diuisio illa adæquata, quia sub nulla illarum specierum directè continebitur duratio mutationis essentialiter instantaneæ, quæ tn̄ est vera duratio, sicut talis mutatio habet existentiam veram, & realem, vt diximus q. 1. huius disp. his præacceptis.

35 Dicimus; Tempus, si primo modo sumatur, vt est quædam species ab alijs duabus distincta, formaliter dicet existētiam rerum transeuntium præscindendo ab instantaneitate, vel successione; licèt connotet coexistentiam alicui extrinsecæ durationi, at si presſè, & sm̄ cōem vsum accipiatur, formaliter dicet existentiam entis successiui, & successionem partium, quando est essentialis, quatenus per ipsā, differentiam intrinsecam constituentem durationem in tali specie circumscribimus; at quando est accidētalis solùm pro connotato illi conuenit. Concl. sequitur ex dictis, & probantur singula. Primò quòd tempus primo modo dicat formaliter existentiam; quia duratio in cōi formaliter dicit existentiam rei durantis, ergo, & quælibet species sub illa contenta, & eodem modo probatur, quòd tempus presſè sumptum dicat existentiam successiuam modo explicato, quatenus. s. circumscribit differentiam intrinsecam, quia vt diximus sub n. 33. successio præsupponit partes, super quas fundatur; tum quia existentia est vltimus actus rei existentis, nec est vlteriùs essentialiter res contrahibilis, ergo non potest per istum respectum contrahi; Cui accedit authoritas Scoti, non quidem desumpta ex 4. dist. 48. q. 2. vt facit Pater Faber, ibi.n. Scotus loquitur de tempore extrinseco, non intrinseco, vt patet legenti, sed in 2. dist. 2. q. 2. E. vbi, etsi problematicè loquatur, vt facit ferè per omnes primas quatuor quæstiones, magis tn̄ inclinat ad partem illam ponentem identitatem inter motum, & tempus; vnde lit. H. loquens de angelica duratione, ait à pro-

pria

pria existentia non differre. Tandē quòd quando successio, seu ordo ille partium accidit enti successiuo, non sit formale significatum temporis, sed solùm connotatum, probatur, quia nulla res potest intrinsecè durare per aliquid realiter distinctum, ex 1. quæst. huius disp. quapropter calefactio v. g. dicitur intrinsecè durare propria existētia, etsi est successiua, dicetur tempore durare propter connotationem ordinis partium; si verò instātanea, instante durabit, propter connotationem negationis ordinis partium, nō quòd intrinsecè sit alia, & alia duratio, seu existentia, sed solùm ab extrinseco, & connotatiuè differrent.

36 Ex ista doctr. & ex dictis in præcedentibus quæstionibus primò colligitur quid sit dicēdum, cùm quæritur, quomodo duratio in cōi, & qualibet eius species à re durante distinguatur; cùm. n. formaliter tm̄ dicat existentiam, talis erit distinctio, qualis est inter existentiam, & rem, cuius est existentia, quam certum est non esse realem, an verò sit rationis, vel formalis pertinet ad Metaphysicam, sufficit modò, quòd adsit aliqua distinctio, qua ratione duratio solet dici passio entis realis, sic Arist. loquens de tempore respectu motus in 4. Phys. à tex. 42. & deinceps, ait, tempus consequi motum esse aliquid motus, & sine motu non reperiri; non est tm̄ passio in rigore. Secundò colligitur, quod tempus intrinsecum est aliquid reale ab anima independens, cùm sit existentia alicuius realiter existētis absq. opere intellectus; quæstio. n. illa, an tempus ab anima formaliter dependeat, non debet proponi de intrinseco, sed de extrinseco tēpore, vt dicemus art. seq. Tertiò colligitur solutio alterius quæsiti, an scilicet vnum tempus, vel plura; quamuis. n. loquēdo de tempore extrinseco, omnia possunt dici esse in eodem tempore, vel simul tempore, vt dicemus art. seq. attamen intrinsecum tempus debet multiplicari, non solùm numero, sed etiam specie ad multiplicationem numericam, vel specificam motuum, vt in simili supra diximus de æuo; vnde & tēpus materiale, & tempus spirituale dari debet, sicut datur existentia materialis, & spiritalis motus. In speciali tn̄ aduertendum est, quòd tempus discretum nō datur tanquam species quædam à continuo distincta, quia formaliter aliud non dicit, nisi collectionem, & numerum plurium motuum sibi inuicem immediatè succedentium, numerus autem non est vnum per se, vt innuimus quæst. præced. art. 2 & in Log. in prædic. Quant.

Sed contra arguitur 1. quòd tempus non sit realiter motus ex D. August. 11. Confess. cap. 24. dicente: *Iubes vt approbem, si quis dicat tempus esse motū corporis? non iubes; nam corpus nullum moueri nisi in tempore audio, non est ergo tempus corporis motus*, & quamplurimis etiam Philosophi authoritatibus, ita in 4. Phys. 94. 95 & 96. probans duabus rationibus, tempus non esse motum, puta, quia tēpus est communius motu; & quia habent differentias diuersas, nam tempus dicitur longum, vel breue; motus verò velox, vel tardus, concludit in tex. 97. *tempus igitur non esse motum, constat*, & tex. 98. idem repetit dicens, *cùm igitur non sit motus, necesse est motus aliquid esse ipsum*, quod etiam colligit in tex. 101. ex definitione temporis; imo tex. 94. reprehēdit eos, qui motum sphere tempus esse contendebant. Tùm 2. quia, tempus est mensura motus, mensura autē realiter à mensurato distinguitur. Tum 3. si plures essent Cœli, sequeretur, plura quoque simul tēpora esse, quia tūc plur. essent motus, quod est impossibile ex 4. Phys. q. 3. Tandem potest idem motus Dei virtute reproduci, non verò idem tempus, quia ad præteritum non est potentia; & quia dies hesternus, & hodiernus essent vnus dies.

37 Respondemus, omnes istas authoritates intelligi debere de extrinseco tēpore, respectu cæterorum motuum, prout est mensura, qua ratione tempus formaliter non dicit motum ipsum, sed est aliquid ipsius, vt art. seq idem etiam probant rationes Arist. præcipuè cùm dicitur, quòd diuersas habent differentias; respondetur, velocitatem, & tarditatem conuenire motui, sicut raritas, & densitas

com-

competunt quantitati permanenti, & sicut istæ non dicunt aliud, nisi diuersos respectus ad maiorem, vel minorem locum, vt in lib. de Gener. dicimus disp. de rarefactione, sic velocitas, & tarditas in motu dicunt respectus super partes motus fundatos ad longius, vel breuius tempus, cui coexistunt; ex quo patet, velocitatem, & tarditatem conuenire motui, quatenus mensurabilis est, longitudinē, & breuitatem esse in tempore, vt est mēsura, quare solùm concluditur, tempus, vt est mensura, à motu, vt mensurato distingui, & sic patet ad secundam. Ad 3. dicimus, Philosophum arguere ad hominem, nam Antiqui non secernētes à motu rationem mensuræ, in qua consistit ratio temporis extrinseci, putabant, motum esse tempus, sed pro impossibili habebant, plura tempora reperiri. Ad 4. negatur, tempus non posse reproduci, cùm dicitur, ad præteritum non esse potentiā, respondet Doctor. 4. dist. 43. q. 3. F. sensum esse, quòd nulla potentia facere potest, quòd facta non sint ea, quæ facta sunt, sed non sequitur, quòd non possit Deus facere præsentia, quæ facta fuerūt; sic dies hesternus, & hodiernus forent vnus dies, pro formali, non pro connotato, quia aliam, & aliam dicerent coexistentiam ad tempus imaginarium.

Secundò ad idem, & est argumentum Scoti in 2. dist. 2. q. 2. E. nulla quantitas est eadem alteri quantitati, nisi partes vnius sint æquales in numero, & magnitudine partibus alterius, sed partes motus non sunt ita æquales partibus temporis, ergo &c. Minor prob. idē motus sm eassdem partes stare potest cum maiori, vel minori tempore, nam si mobile per horam pertransiret tantum spatium, si in duplo velociùs moueretur, perficiet illud spatium in medietate horæ, & si in duplo tardiùs, perficiet per duas horas, & tñ erit idem motus sm entitatem. Respondemus negan. minorem de duratione, & tempore intrinseco, concedendo de tempore extrinseco, de quo etiam procedit probatio, motus. n. illi habent easdem partes, & consequenter easdem existentias, quamuis velocior habeat partes, quasi densas, & magis cōstipatas, ob id q. minori tempori extrinseco coexistit, tardus quasi raras, vndè maius, & longius tempus ipsi correspondet.

38 Sed contra istam responsionem Complut. disp. 21. q. 3. oppositum sustinentes; Tum quia ideò duo æua angelica sunt æqualia in realitate inter se, quia possunt, quantùm est ex se, coexistere æquali tempori, ergo quia durationes motus tardi, & velocis per æquale spatium facti non possunt, quantùm est ex se, coexistere æquali tempori, non erunt æquales realitates, nec æquales partes. Tū 2. quia debet assignari ratio, cur detur hæc maior, vel minor coexistentia ad tempus extrinsecum, hæc nequit esse existētia motus, vt probatum est, ergo erit duratio, & mora intrinseca. Tum 3. quantitas successiua ex se petit, quòd vna pars sit post aliam, ergo non possunt esse modò magis, modò minus inter se constipatæ, vt euenit in permanentis rarefactione, & condensatione, ergo hoc erit propter durationem distinctam, quæ varietur, & sit diuersa ab existentia motus. Tum 4 partes motus tardi non possunt æqualiter correspondere partibus motus velocis in eodem tempore facti, at partes durationis vnius æqualiter correspondent partibus durationis alterius, ergo non sunt idem realiter, nam si vna quantitas quantumuis extendatur, non possit alteri coæquari, hoc non proueniret ex rarefactione, sed ex intrinsecis partibus ipsius, ita de motu tardo dicendum, qui nunquam potest adæquari motui veloci.

Resp. ad 1. motus illos quo ad durationem intrinsecam esse æquales inter se, at vt velocitati, & tarditati subsunt, nequeunt æquali tempori coexistere, vndè solùm differunt quò ad coexistentiam. Ad 2. ratio erit velocitas, & tarditas motus, quæ possunt prouenire, vel à perfectione, aut imperfectione agentis, aut propter maiorem, vel minorem repugnantiam contrarij. Ad 3. negatur cōseq. quia quantitas permanens adhuc habet vnam partem extra aliam in loco, & tñ in rarefactione eadem omnino maiori loco coexistit, nec per hoc vna pars est magis extra aliam in se, sed solùm in ordine ad locum, vt in lib. de Gen. dicimus, ita idē mo-

motus erit modò tardior, modò velocior, non quòd vna pars sit magis post alteram in seipsis, sed in ordine ad tempus extrinsecum. Ad 4. non correspondent nec in partibus motus, nec in partibus durationis intrinsecæ, sed solùm in coexistentia.

39 Contra eandem arguit Amicus, & ferè incidit in idem; si duo motus, vnus tñ altero velocior, essent in eodem tempore, plures partes durãtes essent in motu velociori, sed in vtroque eadẽ formaliter duratio intrinseca, ergo duratio intrinseca est realiter distincta à rebus durãtibus. Anteced. prob. quia maior duratio formaliter extendit suum subiectum actu, vel aptitudine in ordine ad durationem imaginariam, sicut quantitas in ordine ad spatiũ, ergo cùm isti motus, vt sic confecti, nec actu, nec aptitudine possint lõgiori tẽpori coexistere, habebunt eandem durationem intrinsecam. Tum quia Doctor. 2. d. 2. q. 2. E. loquitur de tẽpore intrinseco, non extrinseco, vt patet, quia facit comparationem inter durationem motus, & durationem intrinsecã Angeli, & ait, quòd potest stare inæqualitas partium motus, & temporis. Respondemus, negando ex dictis assumptum, in motu .n. velociori est maior duratio intrinseca, quia plures adsunt partes, est eadem verò duratio pro connotato .s. pro coexistentia; negatur etiam, quòd motus velocior non habeat aptitudinem coexistẽdi longiori tempori in sensu diuiso, licèt in sensu composito, quatenus est cum tali velocitate actu, non coextendatur, quod sufficit ad maiorem durationem intrinsecam. Ad Scotum dicimus, loqui ex suppositione, quòd tempus distinguatur à motu realiter, vt patet in principio illius respons. quia etiam hoc admisso, adhuc non sequitur, etiam in Angelo durationem realiter debere distingui, quia inquit Scotus, si illud esset verum, esset, quia partes motus nõ essent æquales partibus temporis, at in Angelis non tenet ratio de magnitudinibus, & partibus earum; ecce quò ex suppositione loquitur.

40 Tertiò ad idem; tempus reperitur in rebus quiescentibus, in quibus non est motus, quies. n. tempore mensuratur, non solùm per accidens, sed ẽt per se, ex Scot. 2. d. 2. q. 4. D. è contra motus potest esse quando tempus non est ex Scot. 4. dist. 48. q. 2. H. I. & dist. 49. q. 14. N. Tum 2. quia tempus est effectus ipsius motus, quia prius, & posterius in tempore oriuntur à priori, & posteriori in motu, causa autẽ, & effectus realiter distinguuntur. Tum 3. quia in motu sunt plura indiuisibilia continuantia, in tempore est sm̃ vnum per Aris. 4. Phys. 104. vbi habet, quod nunc seu instans sm̃ substantiã est idem in tempore, & diuersum sm̃ esse. i. sm̃ aliam, & aliam considerationem, ergo tempus est quid realiter à motu distinctum. Respõdemus ad 1. ex Sco. quolib. 11. art. 2. ad 3. quod si esse in tempore dicit durationem intrinsecam positiuam, negatur quietem esse in tempore, quia non habet existentiam realem, si verò dicat, mensurari tempore, tunc quies est in tempore, sed negatiuè, quia non mensuratur nisi per motum, qui tũc posset adesse, & ita mensuratur per accidens quia per aliud, per se verò eo modo, quo priuatio per se mensurari potest, hoc. n. conuenit per se, quod conuenit rei, vt est talis naturæ, est autem priuatio, seu quies talis naturæ, quòd non dicitur tanta, vel tanta, nisi quia est tanti, vel tanti positiui, motus verò potest esse sine tempore vniuersali, & extrinseco, de quo loquitur ibi Doctor, non particulari, & intrinseco. Ad 2. motus est causa prioris, & posterioris ratione mensurationis in tempore extrinseco, quia vt sic à motu distinguitur, vt dicemus art. seq. non verò in tempore intrinseco, quia in hoc non sunt diuersa prius, & posterius tẽporis à priori, & posteriori motus, sed eadem. Ad 3. respondetur ex Scoto 2. dist. 2. q. 2. Arist. ibi proponere hanc quæstionem, an sit idem nunc in toto tempore, & quamuis expressè non soluit, aliqua tñ dicit, ex quibus colligi potest ipsius solutio, comparat. n. nunc ad tempus, sicut mutatum esse ad motum, & punctum ad lineam, ergo sicut plura sunt mutata, esse in motu, & puncta in linea, ita plura instantia in tempore, cùm verò ait, idem nunc esse

sm̃

sm̃ substantiam, & differens sm̃ esse, non est sensus, quòd tm̃ vnum sit instãs fluens per totum tempus, sed quodlibet nunc consideratum sm̃ se, est idem, & hoc dicitur esse idem sm̃ substantiam, consideratum autem in ordine ad tempus præteritum, & futurum, cùm sit terminus præteriti, & initium futuri, dicitur differens secũdum esse; vide expositionem textus.

41 Quartò, quod successio sit semper de formali ratione temporis, probatur, tempus est duratio successiua intrinsecè, & formaliter, per hoc.n. à duratione instantanea] distinguitur: vndè quantitas solet appellari, eò quia dicit extensionẽ quandam partium successiuã, sicut quãtitas permanens extẽsionem partium permanentium, ergo in motu calefactionis v.g. tempus formaliter erit successio illa, non existentia: quapropter si in instanti fieret, haberet totam existentiam, non verò eandem durationem, sed aliam specie diuersam: qua ratione potest etiam probari distinctio temporis] à motu alio à locali, vt facit Auersa. Respondemus, illud tempus esse essentialiter successiuũ quod dicit durationẽ rei necessariò existentis sm̃ variationem partium, & hac ratione quantitati assimilatur, immo ab aliquibus in prædicamento quantitatis ponitur, (quod esse falsum patebit ex dicendis disp. 15.) attamen duratio rei indifferenter se habentis ab existendum instantaneè, vel successiuè, solum tempus dicitur eo modo, quo tertia species ponitur ab æuo, & æternitate distincta, vt diximus, & semper est eadem duratio intrinsecè, quocumque modo fiat, tm̃ accidentaliter differens, dicitur autem tẽpus, quando est successiua, quia assimilatur vero tempori, non quod intrinsecè successiua sit, sicut si Angelus tempori coexisteret, duratio ipsius diceretur temporanea propter connotationem coexistentiæ cum tempore, & eadem intrinsecè esset, si solùm per instãs duraret, & ex hactenus dictis constat tres tantùm sufficere durationis species, tempus, æuum, ac æternitatem, nec aliam addendam.

ARTICVLVS II.

De tempore extrinseco.

42 VT quidditatem temporis extrinseci explicemus, quod mensura cuiscunque motus ponitur, multa veniũt declaranda: Primum, quomodo ratio mensuræ ipsi conueniat, & cui motui; ex quo patebit, an istud tempus sit ens ab anima dependens, & quo pacto à subiecto distinguatur, Secũdùm, an ratio mẽsuræ soli tempori conueniat; Tertium, quas res mensurare dicatur; & tandem an rectè ab Arist. definiatur, cùm dicitur; *tempus est numerus motu; secundum prius; & posterius*, quę omnia vnico articulo possunt comprehendi.

Quò ad 1. aduertẽdum ex Scoto quol. 13. N. & 2. dist. 2. q. 2. §. *Ad 2. partem quæstionis, &c.* quòd mensura actiua est duplex, vna essendi, & per se, & est à qua id, quod mensuratur, in sua entitate dependet, vel per participationem, vt Deus dicitur mensura creaturæ, vel per imitationem, quomodo scibile ponitur mensura scientiæ, inter quæ est relatio realis, quia nullum ordinem dicũt ad intellectũ; altera est mensura in cognoscendo, & est quantitas illa, qua nota, intellectus de alia ignota certificatur; certificatio autem aliquãdo fit per quantitatem existentem in imaginatione, sicut artifex expertus per aliquam quantitatem, quam habet in sua imaginatione, mẽsurat quãtitatem, quamcunque, aliquando verò fit per quantitatem existentem in re, & hoc tripliciter, vel excedentem, & tunc certificatur intellectus de quantitate minori per accessum eius ad quantitatem maiorem, vel recessum ab ea, quomodo mensura ponitur in quidditatibus rerum, & in vnoquoque genere datur vnum, quod est metrum, & mensura omnium, quæ sunt in illo genere, nam quidditates habent suas quantitates virtuales.s. proprias perfectiones quidditatiuas; Secũdo modo mensuratur per quantitatem excessam, quia quantitas nota minor est ignota, & hæc mensuratio fit per replicationem mensuræ; Tertiò fit per quantitatem

tem æqualem notiorem per applicationem. s. vel superpositionem ipsius, & hæc ratio mensuræ, quia sumitur in ordine ad intellectum cognoscentem, non dicit relationem realem simpliciter, quia respicit fundamentum, vt habet esse cognitū. Dupliciter autem potest intellectus vnā quantitatem assumere pro mēsura ad cognoscendam aliam quantitatem ignotā, vel quia ipsi intellectui est notior, quamuis ita non se habeat à parte rei, vt si alicui esset nota quantitas panni, & ignota quātitas vlnæ, illa pro mēsura istius posset assumi; vel quia est notior ex natura rei, & ad hāc mēsurā requiritur primò, vt sit notissima, ex 10. Met. c. 1. Secūdò vt notat Doctor. 4. dist. 48. q. 2. H. vt sit certissima, & regularis, aliter non posset certificare intellectum. Tertiò, vt sit homogenea, & eiusdem rationis cum mensurato, vnde extensio localis non potest extensione temporis mensurari, sed alia locali, & longitudo longitudine, pondus pondere, &c. Quartò quòd sit quoddam vnum, & minimum, hinc in discreta quātitate vnitas, quæ est indiuisibilis, est certissima mensura, at in continua non est necesse, quòd sit prorsus indiuisibilis, palmus. n. vel hora non sunt huiusmodi, sed sufficit, vt ad instar indiuisibilis se habeat & hoc sm̄ hominum placitum, non enim vlna est apud omnes eiusdem longitudinis.

43 Ex quo deducitur, quòd mensura dupliciter sumi potest, vel pro actuali mensuratione proueniēte ab actu nostræ cognitionis, & est relatio quædam, vt ait Doctor, quol. cit. causæ in cognoscendo ad causatum in cognosci, quæ relatio est inter extrema non vt habentia esse reale, sed cognitum, ideò non est simpliciter realis, quāuis nec sit purè rationis, vt est illa, quæ est vniuersalis ad singulare; vel pro actu primo mensurandi, & sic dicit mensuram, vt potentem proximè assumi ad actualiter mensurandum, & quia vnitas, quę est mensura in quantitate discreta, præscindendo ab omni opere intellectus, habet omnes conditiones mensuræ, & sufficiens est, vt possit ad mensurandū assumi, idcircò erit ex natura rei aptitudinalis mensura in potentia proxima independenter à ratione; at quantitas continua, quæ assumi debet pro mēsura, quia plures habet partes, non habet in se, præscindēdo ab intellectu, vt statim, & proximè possit assumi, sed prærequiritur, vt ab aliquo intellectu determinetur illud minimum pro vnitate, & indiuisibili, per cuius replicationem postea mensuretur actualiter quantitas ignota; solùm ergo in potentia remota potest ex natura rei dici mensura, quatenus habet alias conditiones, putà certitudinem, vniformitatem, partibilitatem, &c. Vt notat Doctor in 4. cit.

In proposito cùm omnes motus quandam habeant extensionem, potest assumi motus sm̄ suam extensionem ad cognoscendam extensionem, & durationem alterius, & tale dicitur tempus extrinsecum, vnde tempore mensurari non erit esse simul cum tempore, nam Deus coexistit tempori, non tn̄ tempore mensuratur ex natura rei vt sic, quia coexistentia ab intellectu præscindit. Neq; potest tēpus poni mensura in essendo, quia nulla duratio temporalis ab alia essētialiter dependet in essendo, vt probat Doctor in 4. cit. & d. 49. q. 14. ad princ. & 2. d. 2. q. 11. A. maximè. n. à motu primi mobilis dependeret, & tn̄ post iudicium cessauit iste motus, & beati mouebuntur; & Iosue 10. habetur, quòd ipse pugnauit stante Sole, & Luna, & per consequens toto Cęlo, ne illis stātibus, & alijs sphæris motis esset nimia irregularitas in motu istorū corporum cœlestium, & D. August. 11. Confess. stante Cœlo mouetur rota figuli. Erit ergo mensura in cognoscendo quò ad durationem, & si loquamur de mensura absque fundamento in re, sic quilibet motus notior alicui intellectui poterit dici tempus, & mensura alterius ignoti, at de tempore cum fundamento in re modò est sermo; quare videndum est, quisnam sit ille motus habens omnes conditiones assignatas, & an sit vnus, vel plures; his prænotatis,

44 Dicimus, quòd tempus vniuersale, cōe, & extrinsecum est motus primi Cœli, seu ipsius duratio successiua, cum regu-

regularitate, velocitate, & notione, quæ sunt conditiones requisitæ, si pro fundamento, & materialiter sumatur; pro formali verò addit supra istum motum rationem mensuræ actiuæ, in actu primo proximo, quæ cõsistit in illa designatione, & determinatione partium primi motus, quales sunt horæ, medietates, minuta, &c. Mensuratio verò actualis per accidens conuenit tempori sumpto in actu primo; estque vnum numero tantum, ita Doctor in 4. d. 48. q. 2. H. Probatur, & explicantur singula; nam nullus motus augmentationis, alterationis, aut localis inferiorum corporum possunt esse mensura cæterorum, quia nec sunt vniformes, nec omnibus noti, vt possint vniuersaliter ab omnibus sumi pro mensura aliorum motuum; inter motus verò cœlestes motus primi mobilis habet omnes conditiones, quia est omnium notissimus, & quamuis aliquando vtamur inferioribus motibus. s. horologij Solis, & Lunæ, &c. ad mensurandum motum primi Cœli, re tñ vera non vtimur illis, vt mensuris, sed potius vt signis, quibus possimus distinguere partes motus primi mobilis, hic. n. secum omnes sphæras inferiores rapit, causatque in illis motũ diurnum; est etiam certissimus, & vniformis, est eiusdem rationis cum mensurato; & tandem est breuissimus propter sua velocitatem; & licèt possit dari motus Angelicus velocior, non per hoc dici debebit mensura, cùm non habeat alias conditiones, ergo talis motus erit fundamentum mensuræ actiuæ, in qua consistit ratio temporis extrinseci, & quia ad mensurandum requiritur indiuisibilitas saltem proportionaliter, & in isto motu partes ex natura rei sunt continuæ, & diuisibiles, ideò sm̃ se non est potens proximè, vt possit in mensuram assumi, sed requiritur designatio facta ab intellectu in certas, ac determinatas partes, quæ designatio est ex hominum placito, sicut .n. motus primi mobilis in viginti quatuor partes æquales est designatus, quæ horæ nuncupatur, poterat in duodecim, in viginti, in triginta partes etiam distribui, qua designatione facta est potens proximè ad mensurandum, habetque cõpletè omnes conditiones requisitas, sicut vlna, antequam in ipsa designẽtur palmi, non est proximè applicabilis ad mensurandum, sed qñ iam sunt designati, est tunc apta mensura, & completa. Mensura verò actualis accidit tempori, quia & si nullus cogitaret de tempore, sed omnes homines dormirent, adhuc tempus extrinsecum daretur in rerum natura, sic etiam se habet vlna, quæ mensura, dicitur etsi nulla quantitas per ipsam actu mensuraretur. Tandem quia motus iste primi mobilis vnus numero est, idcircò tempus vnum quoque numero erit, vt ait Arist. 4. Phys. 133. 134. imò ait in tex. 95. tempus esse vbique non autem motum, quia tempore eodem omnes vtimur; & si plures essent primi Cœli, adhuc vnum esset tempus, quia omnibus illis vteremur, ac si essent vnus motus, & vna mensura ad dignoscendas durationes aliorum.

Sed contrà instabis, quia Philos. in tex. 133. 134. cit. ait, ita esse vnum tempus in rebus, sicut est idẽ numerus in decẽ hominibus, & decem equis, in his autẽ est vnus denarius, nõ numero sed specie. Tum quia in quantitate permanenti non datur vna cõis mensura omnium permanentium quantitatum, ergo neque in successiua. Tandem quia definitio temporis, quòd sit numerus motus sm̃ prius, & posterius, omnibus motibus conuenit, ergo non vnum tempus.

Respõdemus, Arist. ibi decidere quæstionem quò ad vtrumque tempus, tam intrinsecum, quàm extrinsecum., cum dedit allata exempla, de primo loquebatur. Vel dic comparationem non esse inter tempus, & illos duos numeros simul sũptos, sed seorsim, vt sint duo exempla, nõ vnum. Ad 2. dicimus, rationem disparitatis esse, quia nõ datur vna numero quãtitas permanens certa inuariabilis, apud omnes, sicut datur successiua. Ad 3. dicetur infra cum explicabimus illam definitionem.

45 Ex ista doctrina colligitur 1. decisio illius quæstionis, an tempus sit ens reale, & completum independenter ab anima, an verò complementum ab ani-

ma

ma recipiat, & consequenter aliquo modo sit ens rationis. Primam partem sustinent Perer. lib. 12. cap. 13. Tol. 4. Phys. q. 15. Fuentes q. 3. diff. 1. Ruuius tract. 1. de Tempore q. 1. Compl. disp. 21. Phys. quæst. 1.

Attamen distinguẽdum est iuxta prædicta, quòd tempus est ens reale acceptũ pro mensura in potẽtia remota, quo modo dicit entitatem motus cum vniformitate, velocitate, & partibilitate, & discretionem habet qualitatiuam à Ruuio appellatam sm̃ modos prioris, & posterioris, nisi enim haberet partes priores, & posteriores, non posset esse mensura motus, & hoc sensu intelligenda est Scriptura, cum ait, Deum fecisse tẽpora, & quòd ante opus intellectus res dicitur esse in tempore mensurabilis tempore, diuturnior alia, & similes locutiones, verificantur. n. de tempore ratione mensuræ aptitudinalis remotæ, quam habet à parte rei quo modo etiam sæpè locutus est Scot. cit. At si sumatur pro mensura actiua in potẽtia proxima, necessariò dicit aliquid rationis, quia discretio illa qualitatiua partium sm̃ prius, & posterius non sufficit, vt proximè, sit applicabilis ad mensurandum, quamuis hæc discretio prærequiratur, sed requiritur etiam, vt partes habeat determinatas, certas, & quasi discretas, ac separatas per designationẽ, vt diximus, quam designationem non habet tempus ex se, sed ab intellectu, hinc Arist. 4. Phys. 131. ait, si non esset anima, non esset tempus, & Doctor in 4. d. 48. cit. tempus vltra motum successiuum fundamentaliter dicere vniformitatem, & velocitatem, formaliter verò rationem mensuræ, quæ sm̃ ipsum 2. dist. 2. q. 3. ad primum princ. est tm̃ relatio rationis. Tandem vt dicit rationem mẽsuræ actualis, sic consistit in relatione causæ in cognoscendo ad cognitum, per ipsam, quę relatio non est simpliciter rationis, sicut secunda intentio, vt diximus in Nor.

Sed contrà argues; Philosophia non est de ente rationis, est tñ de tempore. Tum quia mensura debet esse cum mensurato homogeñea, at motus, cuius mensura est tempus, est realis, ergo, & tempus. Tum 3. quia tempus contrahit ens successiuum in cõi, ad propriũ esse, quãtitas. n. successiua diuiditur in motum, & tempus, ergo non per aliquid rationis quia ens reale per differentiam realem contrahi debet. Respondemus, non esse de ente, quod est secunda intentio, potest tñ esse de aliquo rationis quatenus complet ens reale, & facit ad cognitionem illius. Ad 2. sufficit, vt sit pro fundamento homogenea. Ad 3. tempus in ratione mensuræ non contrahit essentialiter ens successiuum in cõi, sed accidentaliter per aliquam differentiam, quæ sibi accidit, vnde est quoddam artificiale ex aliquo reali, & intentionali constitutum, nec quantitas successiua est verè genus ad motum, & tempus istud.

46 Colligitur 2. decisio alterius dubij, quomodo. s. tempus distinguatur, & à subiecto, cui inest, & à proprio mensurato; nam in ordine ad motũ primi mobilis si accipiatur pro re, quæ est mensura, & fundamentum remotum, non distinguitur realiter à motu, quia est ipsemet motus successiuus, si pro rationibus fundamentalibus, quæ requiruntur ad mensurandum, vt sunt vniformitas & velocitas, realiter à motu distinguitur, quia idẽ motus potest esse tardus, & velox, successiuè, vt habet Doctor in 2. d. 2. q. 2. E. & quol. 18. V. si verò pro mensura proxima aptitudinali, vel actuali; sic distinguitur, realiter sm̃ quid, quia non est aliquid reale, quod requiritur ad distinctionem realem simpliciter, sed aliquid rationis. Attamen à suo mensurato semper realiter distinguitur, vel simpliciter, si accipiatur, vt dicit aliquid reale, vel sm̃ quid, si vt subest alicui intentionali, consideretur.

Quò ad 2. principale an. s. ratio mensuræ soli tempori, & successiuæ durationi conueniat, an verò etiam durationi permanenti, quale est æuum, vel æternitas, ita vt vnum æuum detur omnium mensura, est lis inter authores, nam Thomistæ partem sustinent affirmatiuam cum D. Tho. 1. p. q. 10. art. 6. quos sequitur Auersa q. 29. sect. 7. & cõiter, creatur

Scot. pro hac opinione in 2. dist. 2. q. 3.

47 Aduertendum est tñ, quòd ratio mensuræ in cognoscendo, de qua loquimur, non consistit in hoc; quod est cognoscere duo simul existere, seu coexistentiam duorum, sed in cognoscere quantitatem ignotam per alteram notiorem, non quidem quò ad perfectionē, & quantitatem virtutis, quomodo loquitur Scot. cit. vnum æuum posse dari omnium mensuram, vel quòd æuum superioris Angeli sit inferioris mensura, hæc .n. acceptio est præter tem, neque æuum, vt sic, sed potius æuiternum ipsum, vt propriam habet perfectionem, dicetur mensura; sed loquimur de mensura in cognoscendo quò ad durationem, & extensionem successiuam, qua potest cognosci tantitas, vel tantitas durationis alicuius rei; ad quam mensuram parum spectat, quòd sit perfectioris, & nobilioris rei, hoc .n. requiritur ad rationem mensuræ in perfectione quidditatiua, sed solùm quod notior sit alicui intellectui, quamuis sit imperfectior, sic ferreo pōdere metimur auri pondus; Ex quo sequitur, hanc rationem mensuræ solùm desumi in ordine ad nostrum intellectum sensibus alligatum, non verò in ordine ad intellectū separatum, nisi de æternitate Dei loquamur, ratio est quia intellectus separatus æquè cognoscit quamcumque durationem creatam, ergo vnam per aliam non cognoscit, solùm percipiet coexistentiā illarum durationum, at intellectus separatus clariùs cognoscit creatam durationem quàm increatam æternitatem, & nos magis cognoscimus motum primi mobilis quàm cæteras durationes, idcircò in his casibus duratio notior habebit veram rationem mensuræ.

Dicimus rationem mensuræ non posse conuenire alicui durationi permanenti, sed tñ successiuæ ita Scot. in 2. d. 2. q. 3. quem sequuntur Vasq. 1. p. disp. 34. c. 2. Suar. disp. 50. Met. sect. 6. & probatur ab ipso; duratio permanens æque inuariata manet, ac quælibet alia, quadiu manet res à parte rei, & vt plurimum indiuisibilis est, ita vt illi repugnet successio partium, vel saltim si habet partes, simul sunt, ergo nequit esse mensura alterius; Prob. conseq. illud est hoc modo mensurabile, cuius quantitas cognoscitur ad cognitionem alterius, at cognita existentia vnius Angeli v. g. non possumus in cognitionem alterius durationis deuenire, sed solùm vel quòd fuerint simul creati, vel vnus post alterū, priùs tñ cognita existentia alterius, quod est concipere relationem coexistentiæ, non rationem mēsuræ, ergo &c. Neque dicas cum Auersa, durationem permanentem esse virtualiter diuisibilem, & vt sic posse mensurari, & mensurare. Quia vt ipsemet concedit non existentia Angeli, vt formaliter duratio, erit mensura, sed potius ratione coexistentiæ, quam dicit ad durationem aliquam extrinsecam successiuam, dicetur mensura; vnde rectiùs tempus, cui coexistit, vocari debebit per se mensura. Quapropter ratio mēsuræ non nisi tempori reali, vel imaginario conueniet, quia omnia in ordine ad ipsam mensurantur, tum quia nulla alia mensura nobis est notior, quàm tempus.

48 Quò ad 3. principale, quæ. s. res tempore mensurari dicantur. Dicimus 1. omnia successiua, tam materialia, quàm spiritualia, & eorum priuationes, tempore nostro mensurari. Ita Doct. in 2. d. 2. q. 4. & 11. & quol. 11. F. & in 4. d. 48. q. 2. H. & probatur primo de entibus successiuis materialibus, quia respectu istorum tempus nostrum, siue actuale, siue potētiale, habet omnes conditiones mensuræ, vt dictum est. Ex quo sequitur, mensurari non solùm per se primò durationem motuum, verùm etiam ipsorum velocitatem & tarditatem, vt notat Doctor 2. d. 2. q. 2. E. habita tñ ratione ad quantitatem spatij, vel termini, æqualem, maiorem, vel minorem, quia inde cognoscimus motum vnum velocem, aut tardum, cùm estò super eandem quantitatē fiant illi motus, vnus tñ consumit plus, vel minus temporis, quàm alter, vel quia æquale tempus ambo consumunt, quamuis vnus fiat super maiorem quantitatem. Solùm posset dubitari de motu primi Cœli, an sit etiam tempore mensurabilis, cùm sit idem, quòd tempus, & men-

ura realiter à mensurato debent differre. Sed resp. Doctor 2.d.2.q.3. esse mensurabilem, non quidem sm̃ totum, sed sm̃ partem, quatenus cognita vna parte, & illa replicata, metitur diem, hebdomadam, &c. & hoc modo mẽsura distinguitur à mensurato, quia vna pars realiter ab alia distinguitur, & aliquo modo verificatur dictum Arist. 4. Phys. 117. videlicet temporaneum à tempore excedi, quatenus totum tempus æternum sm̃ ipsum excedit partem mensuratam. Neque Doctor in 4. dist. 48. q. 2. sibi contradicit, dum ait, tempus non esse in motu Cœli, sicut vnam quantitatem in alia quantitate, & consequenter non posse esse mensuram illius; quia Doctor ibi loquitur de mensura totali, & adæquata. s. quòd totum tempus non est quid superadditum toti motui primi Cœli, sed materialiter est ipse motus, qui in partes secatus potest partialiter seipsum mensurare.

49 Secundò quòd motus Angelorum spirituales mensuret, est contra Thomistas, asserentes, non tempore nostro, sed sublimiori in supremo Angelo collocato mensurari. Et probatur à Scoto cit. quẽ ferè omnes Recentiores sequuntur, motus Angelorum quò ad durationem sunt eiusdem rationis cum tempore, & materialitas, ac spiritualitas non faciunt ad rẽ, quia motus materiales prædicamento inter se differunt, vt actio, & alteratio, at motus locales Angeli, & rei materialis sunt eiusdẽ prædicamenti, & sm̃ illi tẽpore mẽsurantur: tũ quia illud illi tẽpus nõ datur, nam nullus motus regularis, & continuus datur in Angelo; vel quòd sit connaturalis ei, qua ratione mensura ponatur cæterorum, cùm quilibet sit liberè ab Angelo factus. Tum quia si daretur, adhuc non esset ad propositũ, quia æque nobis esset ignotus, ac alij Angelici motus sunt nobis ignoti; quapropter tempore nostro mensurabuntur, si tñ possẽt aliquo modo cognosci motus illi à nobis, vel si esset aliquis intellectus qui non cognosceret æquè omnes motus. Quæ conclusio non solùm intelligitur de motibus continuis, verùm etiam de discretis, nam motus discretus. duo dicit. s. numerum & motus illos se inuicem consequentes, numerus non potest aliquo tẽpore mensurari, sed solùm vnitate; motus illi, cùm sint vel successiui, vel instantanei iã tempore, vel instanti temporis mẽsurabiles erunt. Nec refert, quòd motus Angeli aliquando sit velocior motu Cœli, sit alterius rationis; & ab illo non dependeat. Quia põt dari mensura maior mẽsurato; nec est de rõe mẽsuræ quãtitatis cõtinuę quòd sit indiuisibilis oĩnò, sed quòd habeat determinatam paruitatem; Neque requiritur homogeneitas specifica, sed sufficit generica inter mẽsuram, & mensuratum, & tandem mensuratum in cognoscendo non debet dependere in esse à mensura, vnde si Cœlum non moueretur, tunc omnes motus mensurarentur tempore potentiali, & imaginatio ad modum istius positiui concepto.

50 Tertiò, quòd mẽsuret priuationes motuũ, patet ex 4. Phys. 118. priuatio mensuratur, & cognoscitur per formam oppositam, ergo & eius duratio mensuratur per durationem formæ oppositæ, quies autem est priuatio motus, potest tñ dici, quòd per accidens mensuratur, vt ait Arist. quatenus per aliud. s. per motum oppositum cognoscitur; & potest etiam dici per se mẽsurari, vt ait Scot. quatenus id per se dici potest conuenire priuationi, quod conuenit ei, in quantũm est talis naturæ, hoc autem quod est ipsam esse tantam, vel tantam conuenit ei, in quantũ est tanti, vel tanti positiui priuatio, tanta .n. priuatio est successionis in partibus formæ, quanta nata est esse successio in eadem forma. Quòd etiam intelligendũ est de quiete primi Cœli post Iudicium, vt ait Scot. cit. nam tunc mensurabitur non positiuè, & per tempus reale, sed priuatiuè, & per tempus potentiale, ac imaginarium.

Dices, si tempus est mensura motus durantis, tunc tempus mensurabit tempus, quia motus vt durans, est tempus, sequitur etiam propter identitatem temporis cum motu, motum esse mensuram motus, cur ergo dicitur tempus tantum esse mẽsuram motus? eò vel maximè quòd Philosophus dixerit 4. Phys. tempus quoque

quę motū mensurari? Resp. in re vnū tēpus, & vnū motū ab altero mensurari, & rationabiliter quidem, quia mensura debet esse homogenea, vnde duratio non nisi duratione mensuratur; dicitur autem tempus potius esse motus mensura, vt distinguatur tempus extrinsecum ab intrinseco; & per hoc ad Arist. qui loquebatur de quocumque motu, & tempore; nec est mirum, quia vnus motus, si est notior vni intellectui, potest esse mēsura alterius, at apud aliurn intellectum erit mensuratum, quia ignotior.

51 Dicimus 2. tempus posse esse mēsuram quarumcumque rerum permanentium; etiam spiritualium, quatenus tā existentiam habent virtualiter diuisibilem. Hæc Conclusio de rebus corruptibilibus est cōis, non solùm vt subsunt mutationibus (quomodo loquitur Doctor in 2. d. 2. q. 4. vbi de duratione, & mensura intrinseca agens, negat posteà, substātias, & permanentia tempore mensurari per se, accipit. n. mensurari pro formaliter durare, non propriè, vt mensuram extrinsecam respicit; sic etiam intelligendus est Arist. cum dixit, substantias, vt quantas, non esse in tempore) sed debet intelligi etiam sm̄ proprias existentias, quia solemus dicere Petrum decem annis extitisse, durasse, &c. Qua ratione etiā idem ostenditur de spiritualibus; quamuis non ita perfectè metiamur existentias illorum, cum non habeamus perfectam notitiam, vel distinctam quod existant, neque totaliter possimus mēsurare existentiā Angeli, quæ sempiterna est à parte post, sicut fit in rebus temporaneis, quæ incipiunt, & desinunt esse, vnde à tēpore possunt totaliter mensurari, & excedi. Qua etiam ratione æternitas potesit sm̄ partem hoc modo mensurari, solemus. n. dicere, Deum extitisse à principio mundi vsque nunc, fuisse mille annis ante mundi cōstitutionem, &c. Diximus, quatenus existentiæ istorum permanentium sunt virtualiter diuisibiles, quia hoc modo habent cum tempore quandam homogeneitatem, quæ sufficit ad istam mēsuram. Hæc Conclusio sustinetur præcipuè à Vasq. 1. part. disp. 34. ipsamq. in hoc sensu explicatam amplectūntur Faber 2. d. 13. cap. 3. num. 18. & Vulpes 2. p. disp. 9. art. 6. in fine.

Dices, mēsurari tempore est contineri, & pati à tempore ex 4. Phys. 115. 116. 117 ex quo deducit Philosophus, res, quæ semper sunt, & esse non desinunt, non esse in tēpore, nec tēpore mēsurari, ꝙ ēt ait Doctor 2. dist. 2. q. 3. supra B. talia sūt incorruptibilia, ergo, &c. Respondemus, vel Philosophum loqui de duratione intrinseca, vel de mensuratione totali, & adæquata, quia solùm corruptibilia mensurantur, quatenus tempore senescunt, & deficiunt; vnde subinfert, tempus esse causam corruptionis rerum temporalium, eò quia principium habent internū corruptionis, & progressu temporis corrumpuntur.

52 Quò ad 4. an s. definitio data à Philosopho sit bona, not. quòd de isto tempore extrinseco præcipuè locutus est Arist. 4. Phys. vnde tex. 95. ait, tēpus vbique, & apud omnia esse, & tex. 132. vnū esse tempus, in quo omnia durant, & nūc in motu primi Cæli reperiri, & alia huiusmodi, quæ nequeunt verificari de tēpore intrinseco, quomodo si est mensura est tm̄ passiua, & ad multiplicationem motuum multiplicatur; hinc cū n Arist. temporis definitionem assignauit in tex. 101. dicens, *tempus est numerus motus secundum prius, & posterius*, tempore extrinseco mentionem fecit, quam definitionem debemus secūdum omnes particulas explicare.

Prima particula est lȝ *numerus*, qui duplex est, vnus numeratus, seu *qui*, & est multitudo rerum numerata; alter est numerans, seu *quo*, & hic est etiam duplex, vel simpliciter, & est numerus vt habet esse obiectiuum in anima, quo oīa numeramus; vel sm̄ quid, & est ille, qui numeratus est, & numerans respectu diuersorum, nam in ordine ad subiectum, in quo reperitur, dicitur numeratus, quatenus aptitudinem habet, vt numeretur à numero simpliciter numerāte, at in ordine ab alia extrinseca dicitur numerans, quatenus potest assumi ad illa numeranda, v.g. vlna vt habet octo n palmos disti-

ctos, est aliquod numeratum, & numerus octo palmorum, quo partes illas numeramus, est simpliciter numerans, at in ordine ad pannum potest etiam vlna numerus numerans dici, & mensura actiua. Dubium est an tempus sit numerus numerans, an vero numeratus. Qui tenent, tempus quid reale completum esse independenter ab anima, dicunt, sumi pro numero numerato, non actualiter, sed aptitudinaliter, quò sensu, inquiunt, significat discretionem illam qualitatiuam partium motus sm̃ prius, & posterius, seu extensiuam durationem partium motus, non permanentem, sed successiuam sm̃ prius, & posterius, vnde consequenter sustinẽt, tẽpus hìc definiri nō pro extrinseca mẽsura, sed pro intrinseca duratione cuiuscũq; motus, vt sic.n. allata definitio cuicunque motui competit, & fauet Aristot. tex. 110. dicens, *tempus autem numerus est, nō quo numeramus, sed qui numeratur*. & tex. 102. *tempus est quod numeratur, nō quo numeramus*: ita præsertim Ruu. cit. q. 2. & Amicus tract. de temp. quæst. 8. dub. 2.

53 Sed quamuis definitio sic explicata cuicunque intrinseco tempori posset accommodari; attamen rectiùs dicetur, hìc definiri tempus extrinsecum; & consequenter in ratione mensuræ actiuæ, & vt numerus numerans est vt diximus; Ita colligitur ex Scot. 2. d. 2. q. 3. A. & B. vbi ait, motum esse in tempore est, sicut aliquid esse in numero, & motum vocat numeratum & mensuratum, tempus verò numerum & mensuram, & habetur ab Arist. tex. 101. qui sic ostendit, tempus esse numerum motus, quæ est definitio allata tex. præcedenti, *plus, & minus discernimus numero, motum autem plurem, & minorem tempore, numerus itaque quidam tempus est*, & tex. 110. asserit, vnum esse numerum, quo numeramus centum homines, & centum equos, quãuis plures, & diuersæ sint res numeratæ, sic vnum esse tempus ad varios motus, cbe, ex quibus constat sm̃ Arist. tempus esse numerum numerantem. Tum quia numerus propriè dicit mensuram, vel actiuam, si est numerans, vel passiuam, si est numeratus ex 10. Met. initio, at tempus pro duratione acceptum non potest formaliter dicere rationem mensuræ, siue actiuæ, siue passiuæ ex dictis quæst. 1. ergo si hæc definitio est essentialis, non debet tempus, vt duratio intrinseca, per numerum, seu per mensuram definiri, sed potius per existentiam, quæ est ratio formalis durationis; est tamen tempus numerus numerans, non simpliciter, sed secundum quid, quia est motus primi Cęli, numeratus quidem, & distinctus ab anima, sed non solùm hoc, verùm etiam numerans, & mensurans alios motus, & hac ratione Arist. dixit, tempus esse numerum numeratum, non numerãtem. s. non esse numerantem simpliciter, sed quia est numeratus, erit numerans sm̃ quid; & per hoc plures rationes soluuntur, quibus Aduersarij conantur ostendere, tempus esse numerum numeratum.

54 Instabis, tempus permanet in esse absque eo, quod actu sit mensura, ergo non definitur hìc vt mensura. Tùm 2. quia tempus est quantitas continua, ergo nequit per discretam definiri, qualis est numerus, & maximè si ly numerus ponitur pro significato formali. Tum 3. quia mensura est notior mensurato, tempus non est notius motu, sed è contra ex 4. Phys. 99. & 100. vbi habetur, tũc prius, & posterius in tempore cognoscimus, cũ nouerimus in motu prius, & posterius. Respondemus, antecedens esse verum de tempore, vt est duratio intrinseca, non vt mensura; neque hic definitur vt mensura actualis, sed aptitudinalis in potẽtia proxima. Ad 2. resp. numerum simpliciter numerantem esse quantitatem discretã, at sm̃ quid numerantem posse esse quid continuum, quãdo est conflatum ex vnitatibus, non reipsa discretis, sed solùm mente sciunctis, vt in proposito; & numerus, vt dicit collectionem vnitatum, non est formale temporis, sed materiale, formale verò erit ratio mensuræ in illis partibus fundata, quæ relatio quædam aptitudinalis est ad mensurabilia. Ad 3. tempus est ignotius motu primi Cœli, in quo subiectatur, respectu cuius totaliter accepti non dicitur mensura actiua, est tñ

notius

notius alijs motibus, quos mensurat, & licèt aliquando vtamur istis motibus ad cognoscendum tempus, hoc fit, sicut cũ per rem mensuratam cognoscimus mensuram, vt cum cognoscimus capacitatem vasis ex vino mensurato alio vase, & rebus numeratis ipsum numerum.

55 Secunda particula est ly *motus*, per quam cõiter intelligitur subiectum temporis, & cuius tempus est passio, qualis est motus primi Cœli in sententia eorum, qui sustinent, tempus hîc definiri in ratione mensuræ, vel quilibet motus, sm̃ tenẽtes definiri in ratione durationis. Verùm posset dici, & forsan meliùs, per motum hîc non intelligi subiectũ istius temporaneæ mensuræ, quia hîc motus iam includitur in prima particula, q̃ñ explicatur in ratione numeri numerati & numerantis, per talem enim numerum intelligitur motus primi Cœli, cui soli conueniunt conditiones mensuræ actiuæ; sed potius possemus asserere, explicari terminum istius mensuræ actiuę, siquemlibet motum, siue localem, siue alteratiuum, siue augmẽtatiuum, omnis namque motus est tempore mensurabilis, imò est terminus primarius ipsius temporis, & ratio huius erit, quia relatiuum per suum correlatiuum debet definiri, tempus, vt mensura, est relatiuum, & ad motum in cõi, vt ad correlatiuum terminatur, & quamuis nõ adæquatum, quia multa alia tempore mensurantur, vt diximus, saltim vt principale analogatum, ergo motus in communi debet ingredi temporis definitionem.

56 Tertia particula est ly *secundum prius, & posterius*; quæ multipliciter exponitur, primò pro diuisibilitate motus, sm̃ quam est à tempore mensurabilis, & est diuisibilitas, in partes successiuas, & sm̃ moram, nam motus, vt colligitur ex Scot. 2. d. 2. quæst. 2. F. triplices partes habet, aliquæ sunt ratione subiecti mobilis, vt pars motus in capite, & pars, quæ est in pede, aliæ proueniunt ex parte formæ, quatenus forma est per partes acquisibilis, & aliæ ratione successionis, & mora sm̃ prius, & posterius, motus non est mensurabilis tempo- ratione primarum, & secundarum partium, quia omnes illæ possunt esse simul, & maximè primæ sunt simul, sed ratione partium sm̃ prius, & posterius; sic videtur explicare, & intelligere hanc particulam ibi Scotus. Secundò explicat Burleus pro duobus indiuisibilibus, inter quæ pars temporis numeratur, & determinatur ab intellectu, nam q̃ñ mensura est cõtinua, debet ab anima secerni in quasdam partes determinatas, & certas, quæ se habebunt ad modum vnitatum, vt supra diximus, & talis determinatio fit ex assignatione duorum indiuisibilium claudentium quamlibet ex illis partibus, vt ergo explicaret Arist. quomodo tempus debet esse mensura in potentia proxima, ait, fieri per designationem duorum instantium, quorum vnum est prius, alterum posterius, ex qua designatione resultat pars temporis determinata, puta hora, qua postea vtimur ad mensurandos alios motus, & hæc expositio fundamentum habet in ipso textu, nam Philosophus in tex. 100. ait, *Cum. n. extrema altera a medio intellexerimus, duoq. dixerit anima ipsa nunc, hoc quidẽ prius, illud verò posterius, tunc & hoc diximus esse tempus; quod enim determinatus ab ipsis nunc, tempus esse videtur*, & subiungit postea temporis definitionem, & sm̃ istam explicationem faciliùs respondetur ad obiectionem supra positã, quòd. s. tempus, cùm sit continuum, non potest esse numerus, quia numerus hic sumeretur pro aliqua parte continua numerata. i. determinata per duo indiuisibilia extrema, quo modo non est quantitas discreta.

Dicẽs, prius, & posterius sunt partes temporis; & per tempus explicantur, ergo si tempus per hæc quoque explicatur, iam committitur circulus. Respondemus iuxta secundam expositionem prius, & posterius hic non sumuntur, vt partes temporis, sed pro illis indiuisibilibus; at iuxta primam diximus sumi pro partibus motus mensurati, quomodo sunt partes temporis intrinseci, at tempus extrinsecum habet partes priores, & posteriores mensurantes, ideò non committi-

tur circulus, sed debet hoc fieri, quia relatiua sunt simul definitione.

Quapropter sensus huius definitionis est iste; tempus est mensura, non quidem à rebus auulsa, & solùm in mente existens, sed mensurata, & in motu primi mobilis subiectata, potens mensurare alios motus, sm̃ successionem, & morā, vel quatenus est mensurata, & ab anima determinata inter duo indiuisibilia, quarum vnum est prius, alterum posterius. Quæ definitio est optima, quia explicatur genus, cum dicitur mensura, & differentia circumscribitur per reliquas particulas vt patet; alteri à tempore non conuenit; & declarat adæquatè essentiam, & quidditatem temporis.

DISPVTATIO XIV.

De Inceptione, & Desitione creaturarum.

1 *Durationē creatam diximus in præced. disput. ab increata differre, eò quia increata dicit existentiā simpliciter indefectibilem, creata verò defectibilē, & ab intrinseco annihilabilem, vndè & incipere, & desinere potest, immo quamuis creatura aliqua esset ab æterno producta, & in æternum duratura, adhuc vera æternitate non duraret propter illam potentiam obiectiuam, quam habet ad desinendum; idcircò post disputationem de Duratione rerum, subiungimus hanc de Modis, quibus res creatæ incipiunt, & desinunt, vel possunt incipere, & desinere: Et quia inceptionem in esse aliqui posuerunt ita intrinsecam creaturæ, vt per hoc, quod est incipere esse, æuū ab æternitate secerni dixerunt, hinc in duas quæstiones diuidetur præsens disputatio, Prima erit de Inceptione, & Desitione possibili secundùm æternitatem, an scilicet de potentia Dei absoluta posuerit esse aliqua creatura ab æterno, & in æternum poterit durare; Secunda de Inceptione, & Desitione in tempore.*

QVÆSTIO I.

An implicet dari creaturam aliquam sine principio, & fine.

2 Dvplex genus entis datur creati, permanens, & successiuum, de vtroque potest intelligi quæstio, maximè quia seorsim speciales habent difficultates. Attamen quò ad 2. partem quæstionis, an s. possit dari creatura aliqua in æternum duratura, facilis est solutio, omnes. n. affirmatiuè respondēt, eò quia virtus, qua Deus cum tali ordine, & successione rerum mundum produxit, & vsque nunc ipsum conseruauit, non est, nec erit diminuta per infinitum tempus à parte post, ergo omnem creaturam posset in æternū conseruare, ita arguit Doct. 4. dist. 48. q. 2. §. *Ad quæstionem, &c.* tum quia vel ista creatura est corruptibilis, vel incorruptibilis, prima destruitur per actionē contrarij, vel per cessationē actionis, & cōseruationis agētis naturalis, Deus verò vtraq. causā potest impedire, nam potest suspendere concursum ad actionem contrarij, vt fecit in fornace Babylonis ex Scot. 4. d. 49. q. 13. & etiā non condenscendere ad cessationem actionis agētis naturalis, vt facit in Beatis, & damnatis, illi. n. nequeunt à beatifico actu cessare, nec isti possunt potentia proxima se auertere à consideratione infernalis ignis, vt docet Doctor 4. d. 44. q. 2. & dist. 49. q. 6. Posset tñ contra hoc argui rationibus illis, quibus impugnatur infinitum saltim in esse obiectiuo, de quibus disput. 10. solùm ergo dubium est de productione ab æterno; Et quidem quò-

quòad ens permanēs negant Henr. quol. 7. q. 7. & 8. & multi ex antiquis, quos sequuntur Tol. 8. Phy. q. 2. Val. 1. p. q. 3. de Deo creatore par. 2. & Auersa q. 31. sect. 9. Affirmant Thomistæ, & Nominales, Ruuius 8. Phys. q. 2. Masius ibidem disp. de Æter. Mundi q. 10. 11. & 12. Complut. disput. 29. q. 3 Conimbr. ibidem cap. 2. q. 6 art. 2. Moris. disp. 6. Phys. q 5. Hurt. disput. 16. Phys. sect. 1. Vasq. 1. par. disp. 177. & alij. Scotus verò in 2. d. 1. q. 3. est problematicus, & pro vtraque opinione rationes adducit, & soluit, tñ magis ad affirmatiuam partem inclinat, vnde Scotistæ hanc partem sunt amplexi, ita Canon. 8. Phys. q. 1. Tatar. q. 1. d. 2. Faber. in 2. disp. 5. Bassol. 2. d. 1. q. 5. Smisinch. tract. 3. disp. 7. num 83. & seq. quamuis alij etiam problematicè vtrúmque defendant, vt Vulpes 2. par. disput. 7. artic. 5. & 6. & Parisienses 8. Phys. qu. 1. collat. 1. Quòad successiua verò, qui negāt de permanentibus, multò magis idem de successiuis negant, & præter illos Ruuius, Hurt. Moris. & ex Scotistis Lychetus, & Gratianus in 2. d. 1. q. 3. Vulpes cit. art. 7. & Smisinch. cit. Qui verò affirmant de permanentibus, multi ex illis id ipsum de successiuis dicunt, maximè de motu circulari, & ex Scotistis sequuntur Tatar. Canon. Faber, & Bassol. cit.

ARTICVLVS I.

Deciditur quæstio quo ad entia permanentia.

3 Dicimus, non implicare ens permanens esse ab æterno. Hæc Concl. ostenditur per illam maximam Doctoris, quam adducit in 4. dist. 10. q. 2. Deo .s. esse possibile omne, quod non includit euidenter contradictionem, vel ad quod non sequitur necessariò contradictio; ponendo ens permanens ab æterno producibile, nec asseritur aliquod cōtradictorium, nec sequitur aliqua contradictio, ergo &c. Minor prob. eodem modo, quo Scotus cit. probat, idem corpus esse in pluribus locis non implicare .s. soluendo rationes in contrarium. Tum quia hæc positio consonat authoritatibus Sanctorum Patrum, nam Aug. 6. de Trin. cap. 1. dicit, quòd si ignis esset æternus, splendor ab eo causatus esset coæternus, & 10. de Ciuit. Dei cap. 12. habet, quòd si pes ab æterno esset in puluere, semper ei subesset vestigium, ergo si per Augustinū creatura, si esset ab æterno, posset habere effectum sibi coæuum, nec dependentia effectus à causa repugnat cum æternitate, multò magis idem de Deo dicēdū. Posset ēt probari rationibus illis, quibus in seq. art. probabitur, ens successiuum posse esse ab æterno; nam respōsiones illis applicatæ non soluunt, si de permanentibus formarentur.

Sed contrà obijcitur 1. authoritatibus SS. Patrum. August. contra Felicianum Arianum sic definit creaturam, creatura est ex eo quod nondum est, vel aliquando non fuit, corruptibilis rei, quantùm in se est, omnipotentis Dei voluntate facta substantia. Athan. orat. 2. contra Arrianos; non posse creaturam, quippe quæ de non esse ad esse traducitur, coæternam esse opifici suo, idem habet Damasc. 1. de Fide c. 8. & sæpè repetūt Patres cōtra Arrium probantes Filij Dei diuinitatem, & non creaturam esse, ex ipsius coæternitate cum Patre; vndè Bas. lib. 2. contra Euno. ait, eiusdem amentiæ esse creaturam æternam asserere, ac creatorem non æternum dicere. Tum 2. quia creatio est productio alicuius de nihilo, ergo nihil, seu non esse debet præsupponi, & præcedere esse creaturæ. Tum 3 quia de ratione creaturæ est, quòd ex se habeat non esse, cùm sit liberè creata, ergo requiritur, vt priùs non sit.

4 Resp. Scotus ad D. Augustinum definitionem allatam adduci ad hominem, Arrius .n. contendebat de ratione creaturæ esse inceptionem in esse temporaneam, ex quo principio Patres ipsum redarguebant, ostendendo Filium Dei non esse creaturam propter sui æternitatem; & per idem ad alios Patres; verum est tñ multos Patres loqui de facto, non de possibili, & sm̄ conuenientem cursum quidditatis naturæ creatæ, quæ magis petit fieri in tempore, quàm ab æterno; vel contra opinantes mundum ab æterno

fuisse. Secundò respondet concedendo, quòd de ratione creaturę, vt creatura est, sit tēporanea inceptio, eò quia vel creatio inuoluit formaliter, vel connotatiuè respectum ad non esse immediatè præcedens, vt ait Doctor quol. 12. qui respectus non adesset in æterna causatione, & sic nullum ens potest esse ab æterno, quatenus creatura, at quatenus ens causatum posset esse, nam tunc non diceretur creatum creatione propriè dicta, sed causatum, quod vltra productionem dicit dependentiam in esse; quo sensu creatum, & increatum non diuiderent sufficiēter ens in cōi, nisi creatum sumatur largo modo vt cum causato conuertitur; qua responsione adequatè fit satis omnibus authoritatibus. Per idem ad 2. cum adducitur creationis definitio; vel dicendum, quòd nihil præcedere debet, non necessariò per aliquod tempus, sed sufficit instans naturæ. Ad 3 vel ly non esse accipitur infinitanter, & negatur, faceret.n. sensum affirmatiuum, creatura.s.sm̄ se est nō ens, quod est falsum, vel sumitur neganter, & conceditur, quia facit sensum negatiuū.i. creatura ex se non habet esse sed ab alio, & idcircò neg. consequentia, quia etiam si esset ab æterno, esset quoque ab alio. Vel dic, quòd habet non esse, non quidem in tempore, sed in instanti naturæ præcedens.

Contrà vbi aliqua opposita immediatè sunt incompossibilia pro eodem instanti temporis, talis est ordo durationis inter ea, quò ad conuenire, & inesse alicui, qualis est ordo naturæ; hoc patet, ex quo.n. sunt immediata, necesse est, alterum eorum inesse, ex quo verò sunt opposita, non possunt inesse simul, sed vnū prius, altero, & tale erit id, quod est prius natura, sed esse, & nō esse respectu creaturæ sunt huiusmodi; & non esse præcedit natura, ergo non poterit non esse in eodem temporis instanti conuenire creaturæ, in quo conuenit esse, sed prius duratione debet non esse creaturæ competere. Resp. Doctor ex his, quæ dixit q. 2. eiusdem dist. quòd aliquid cōuenire prius natura alicui, quàm aliud, stat dupliciter, vel positiuè, qn̄ .s. ambo conueniunt, & verè insunt, vt animam, & rationale in homine, vel priuatiuè, qn̄ s. non inest, sed inesset, nisi per aliud impediretur, vt se habet priuatio in materia, quæ prius nata est inesse, quàm forma; at si materia cōcrearetur cū forma, priuatio nō inest, sed prius natura dicitur conuenire, quia inesset, nisi agens impediret producendo formam in materia; ad rationem ergo, maior est vera si positiuè conueniant: falsa, si priuatiuè, sicut est in proposito, non esse.n. conueniret creaturæ prius esse, nisi Deus impediret ponendo esse.

5 Secundo; Aut ista creatura semper produceretur, qn̄ est, aut non semper, sed aliquando; si secundùm, ergo in tempore incepit; si primum, ergo esset in continuo fieri, sicut ens successiuum, neque distingueretur creatio à conseruatione, quia si sēper producitur, semper creatur, & cōseruatur, & sic creatio, & conseruatio essent oīnò idē. Tū 2. quia sequeretur, istā creaturā non habere esse acquisitū, quia ipsum semper habuisset, & quod acquiritur priùs non habebatur; sequitur etiam fore indefectibilem, quia omne, quod est quando est, necesse est esse, ex 1. Periers cap. vlt. & in æternis idē est esse, & posse 9. Met. 17. Tum 3. quia omne, qḋ communicat alicui esse per electionem, necessariò præintelligi illud sub opposito illius communicati, quia electio non est respectu præsentis, sed futuri, ex 3. Eth. cap. 6. Sed. Deus producendo creaturam communicat illi esse per electionem, ergo præ intelligit ipsam non esse. Tum 4. quia quod est in potētia ad duo contradictoria, si acquirit vnum, relinquit aliud, sed ab æterno fuit verum dicere, creatura potest esse, & non esse, ergo si acquisiuit esse, reliquit non esse, ergo priùs habuit non esse.

Resp. Doctor, quòd sicut Filius in diuinis semper generatur, & tn̄ est summè permanēs, sic creatura esset semper producta, & adhuc permanens, quia ly semper non dicit successionem durationis temporis, sed existentiam & durationem æui, neque tunc distingueretur creatio à conseruatione; quia non adesset nouitas essēdi. Ad 2. neg. prima sequela, quia ac-

quisitio stat cum æternitate, quando non est cum nouitate alicuius esse, sufficit n. quòd non sit ex se sed ab alio, negatur quoque indefectibilem fore; cum proba- tur respondet in 1. dist. 39. I. & 3. dist. 18. T. quòd illa propositio intelligitur in sensu composito, & de necessitate ex suppositione, non in sensu diuiso, & de necessitate simpliciter. i. supposito, quòd creatura sit, necessario est; cum hoc tamen stat, quòd potest non esse, quia contingenter est, dictum verò ex 9. Met. est verum in sententia Arist. ponentis entia æterna summè necessaria, quare absolutè negatur illa propositio. Ad 3. neg. maior, sufficit. n. vt præintelligatur illud esse non repugnare illi, quomodo intellectus diuinus ante decretum diuinæ voluntatis præintelligeret esse non repugnare creaturæ: cum probatur, dicimus, quòd electio potest dupliciter sumi, vel pro conclusione syllogismi practici, & sic conceditur maior, sed negatur, Deum hoc modo agere per electionem, vel pro libera aliqua volitione alicuius obiecti contingenter volibilis, & sic est vera minor, sed maior falsa, Arist. loquitur de prima, non de secunda electione. Ad 4. si per ly relinquit, intelligitur hoc quod est non habere, est vera maior, sed neg. vltima conseq. sequitur. n. ergo non habuit non esse, si intelligitur hoc quod est amittere, quod priùs habebat, falsa est maior, aliter quia de facto Mundus non fuit ab æterno, & habuit illud contradictorium, sequeretur, priùs habuisse esse.

6 Tertiò sequeretur, talem creaturam non creari liberè; quod est falsum, prob. sequela, ad hoc vt Deus liberè eam crearet, debet habere potentiam non creandi, vel ergo Deus potuit eam non creare, antequam creauit ipsam, vel dum creauit vel postquam creauit; non primum, nec tertium, vt patet, neque secundũ quia tũc verificarentur duo contradictoria, esset n. verum dicere, aliquod ens posse esse creatum, & posse non esse creatum pro eodem instanti. Tum 2. quia si potentiæ duo. u. n actuum possunt esse simul, etiam vt respiciunt actus illos, illi actus possunt simul esse, ergo si potentia creãdi, & potentia non creandi simul fuerunt in Deo ab æterno in ordine ad creare, & non creare, etiam creare, & non creare simul possent esse, quod est falsum. Accedit 3. quod omne agens liberum est indeterminatum ad agendum, & non agendum, sed dato casu, Deus fuisset semper determinatus ad agendum, ergo necessariò, & non liberè produxisset illam creaturam. Tum 4. quia eodem modo se habent creatio, & annihilatio, sed quod annihilatur, necessariò priùs fuit; ergo quod creatur, necessariò priùs non fuit.

Respondemus neg. sequelam, cũ probatur dicimus, Deum, dum creauit, & potuisse non creare, quatenus indifferens ex se præintelligitur in priori naturæ ad producendum, & non producendum; ad 1. impugnationem neg. assumptum, quia vt propositiones modales sint contradictoriæ, negatio debet cadere supra modum, non supra dictum, v. g. possibile est hominem esse ab æterno, possibile non est, hominem esse ab æterno. Ad 2. limitatur maior, quando potentiæ sunt compossibiles in ordine ad actus cõiunctim, at quando solùm diuisim, negatur: sic est in proposito, quia Deus habuit simultatem potentiæ creandi, & non creandi, sed non habuit potentiam simultatis. Ad tertiam, duplex est indeterminatio, alia de possibili, & est qua agens est indeterminatum ad posse agere, & posse non agere, alia est de inesse, qua est indeterminatum ad agendum, & non agendum, similiter determinatio est duplex, de possibili, & de inesse; prima est, qua causa est determinata ad posse agere, vel non posse agere; secunda, qua est determinata ad agendum, vel non agendũ; nullum agens potest esse indeterminatum indeterminatione de inesse, nam vel agit vel non agit, & sic semper est determinatum determinatione de inesse; tunc ad argumentum maior est vera de indeterminatione de possibili, non de inesse; ad minorem dicimus, Deum fuisse semper determinatum determinatione de inesse, indeterminatum indeterminatione de possibili, quod sufficit ad libertatem,

quæ

quæ consistit in hoc, vt agens liberum ita producat, vt possit non producere, & effectus ita ponatur in esse, vt possit nō poni. Dices, effectus est posterior sua causa efficiente ex 12. Met. 16. ergo agēs prius debet esse determinatum ad nō agēdū, quàm ad agendum. Resp. ex Scot. hìc supra F. & 1. d. 39. F. quòd causa nō dicitur causa actu, nisi in illo priori natura, in quo præcedit effectum, nec requiritur vt sit prior tempore, vt patet de Sole, & de luce; Arist. autem solùm ait, causam formalem non præcedere tempore suum effectum, sed causam efficientem posse præcedere. Ad 4. paritatē valere de creatione, quæ nouitatem essendi includit, sicut annihilatio, non de creatione, quæ simplicem productionem dicit, qualis esset creatio æterna, at annihilatio semper dicit aliquam nouitatem.

7 Quartò, Omne, quod potuit esse æternum, fuit æternum, sed nullum ens creatum fuit æternum, ergo non potuit esse æternum, Maior prob. potentia ad esse æternū necessariò coniungitur actui, ergo vbi est potentia ad æternitatem, ibi est ęternitas, ergo quod potuit esse ęternum, fuit æternum: Anteced. prob. vbi potentia non necessariò coniungitur actui, ibi potentia potest præcedere actum duratione; aliter necessariò esset cum actu, & è contra vbi actus nō potest sequi potentiam duratione, ibi necessariò est sēper cum illa, sed æternitas actualis non potest sequi duratione suam potentiam, nec potētia ista potest æternitatem præcedere; nam tunc non esset æternitas, quia haberet principium durationis, ergo &c. Tum 2. quia nullum ens fuit æternū, ergo nullum ens potuit esse æternum; Prob. consequentia, quando propositio de præterito est vera, est etiam necessaria, ergo si est necessarium, non potest oppositum aduenire, sicut quia homo est rationalis, nō potest esse irrationalis. Tum 3. sequeretur, has propositiones contradictorias, Deus creauit istud ens, Deus non creauit istud ens, esse simul veras, & simul falsas, essent veræ, quia prima esset vera, & etiam secunda, quia illa propositio est de possibili, cuius de inesse est ista, Deus non creat tale ens, sed hæc est vera nunc, & nunquam incepisset esse vera, quia in quacunque temporis differentia semper erit verum dicere. Deus non creat tale ens, aliter non esset ab æterno, ergo semper est vera, ergo sua de possibili Deus non creauit Mundum est vera, quia per regulam Sumularum veritas propositionis de possibili cognoscitur ex veritate propositionis de inesse, ita vt si hæc est vera, etiā illa; per idē probatur, ꝙ ambæ essēt simul falsæ, quia negatiua est falsa, & etiam affirmatiua, nā sua de inesse, Deus creat tale ens, nunc est falsa, & nunquam incæpit esse falsa, vt dicebamus.

Respondemus ad 1. neg. maiorem, ad prob. negatur anteced. ad aliam prob. neg. maior vniuersaliter, datur. n. aliqua potentia, quæ si non reducitur ad actū, statim ac intelligitur reperiri, non est amplius reducibilis ad actum; sicut Petrus habet modò potentiam logicam, seu non repugnantiam ad nūquam esse productum, id est non repugnat Petro absolutè, & simpliciter hoc prædicatum, cùm contingenter sit productus, non tñ ista potentia, quia modò non coniungitur actui negatiuo, pręcedit actum (nam etiā suspensio actus positiui dicitur actus secundus potentiæ liberę) vt reducibilis sit aliquando ad actum, quia non potest Petrus amplius non esse productus, sic in proposito, & hoc, quia actus non est amplius producibilis. Ad 2. neg. consequentia, cum probatur, verum est antecedens necessitate ex suppositione, supposito. n. quòd fuit, iam non potest non fuisse, non tñ necessitate simpliciter, vt sunt propositiones in materia necessaria, quæ sunt sempiternæ veritatis. Ad 3. neg. sequela, ad Probat. negatur, istam propositionem Deus non creauit tale ens, esse de possibili, est. n. de inesse, non modalis, quæ erit ista, possibile est, Deum non creasse tale ens ab æterno; & esset falsa, dato casu; per idem ad 2. partem. Contrà ex Philosopho 6. Phys. 7. & 8. implicat, quòd aliquis transiuit A, non aliquando transiens A, ergo si erit verum dicere, Deus creauit tale ens ab æterno, necessario aliquādo

do debet esse verum, Deus creat tale ens, quod tñ numquam verificatur, aliter non esset ab æterno, ergo nec etiam ista de præterito potest verificari, Deus creauit tale ens ab æterno. Respondemus, dictum Philosophi esse verum de actionibus temporaneis, non de æternis. Vel dicendum, quòd illa propositio, Deus creat tale ens, verificatur, quia æternitas omnibus temporis differentijs coexistit, & maximè per tẽpus præsens explicatur, vt docet Doctor 1. dist. 9. non tamen est necesse, quòd detur aliquod tempus, in quo primò incipiat esse vera.

8 Quintò ex Auersa, plurimæ res sũt, quæ finito tempore debent durare, vt sunt viuentia, quæ nutriri debent, at si essent ab æterno, quia non possent operationes illas ab æterno exercere (vt etiam nos infra dicemus) ex vi creationis æternę deberent æterno tempore viuere absque nutritionis indigentia, quod repugnat, quia petunt ita produci, vt non repugnet productioni ipsorum ex propria ratione nutritio, talis esset æterna productio. Tum 2. quia nequit creatura esse immensa, quamuis dependenter a Deo, eò quia est attributum diuinum, ergo neque æterna, etsi cum dependentia ad Deum. Tum 3 quia sequeretur, creaturã per infinitum tempus habere esse necessarium, & penitus indefectibile, etiam spectata absoluta Dei potentia, quod est falsum, quia repugnat omnipotentiæ diuinæ, & dependentiæ creaturæ à Deo durare indepẽdenter ab ipso, ex eo quòd non posset illam destruere; est etiã contra contingentiam ipsius creaturæ, quæ ita existit, vt possit non esse; Sequela prob. annihiletur hæc creatura ab æterno producta à Deo; qñ potest illam annihilare, vel annihilatur ab æterno, vel in tẽpore; si primum, ergo ab æterno esset, & non esset, si secundum, ergo cùm ab æterno vsque ad instans annihilationis mediet infinita duratio, aliter si esset finita, daretur principium æternitatis, sequitur, quòd tali tempore necessario, & independenter existeret.

Respondemus ad 1. si valeret, probaret etiam, hominem per beatitudinẽ non posse reddi impassibilem, quia vt sic non indiget alimento, & ex vi talis conseruationis non nutrietur; quare dicimus, à Deo in tali statu conseruari, neque implicat, quia ab extrinseco prouenit, non ab intrinseco, & quod actu nutriatur, accidentaliter conuenit, per se verò est nutribilis. Ad 2. conceditur paritas, quia tã immensitas, quam æternitas dicunt necessariam, & independentem coexistentiam ad omnem locum, & tempus, sed sicut vbiquitas communicari potest creaturæ ex Scoto 4. dist. 10. q. 2. K. quia dicit coexistentiam vtique ad omnem locum; sed contingentem, & dependentem, ita etiam communicari potest æuiternitas, quæ dicit coexistentiam vtique ad omne tempus, sed contingentem, & dependentem, ex Scoto 4 dist. 49. quol. 6. L. Ad 3. respondet Basso. non haberet esse necessarium simpliciter, & absolutè, quia poterat non produci, sed ex suppositione diuini decreti, quòd sit ab æterno, neque hoc est falsum, cum probatur, negatur, independenter creaturam existere; semper enim creatura ex intrinseca sui natura est à Deo dependens à quo accipit esse, & per æternitatem est in continua dependentia; quare semper habet esse intrinsecè contingens, at necessitas illa in creatura prouenit ab extrinseco. i. à decreto diuino, ex quo non sequitur, vt infert Auersa, necessitatem intrinsecè conuenire creaturæ, aliter non esset necessitas ex suppositione, sed absoluta.

9 Sed Dices; qđ cõuenit alicui intrinsecè, oppositũ eius nec intrinsecè, nec extrinsecè potest illi conuenire, vt patet de rationalitate, & irrationalitate respectu hominis, sed esse contingenter intrinsecè conuenit creaturæ, ergo esse necessariò, nec etiam extrinsecè, potest illi conuenire. Respondemus, adhuc probaret, nunquam creaturam necessariò existere ex suppositione, & tñ stante decreto, quòd Petrus viuat per biennium, in sensu composito, necessariò sequenti anno viuet necessitate ex suppositione, idcirco dicimus, maiorem valere de oppositis simpliciter, vt in exemplo adducto de rationalitate, & irrationalitate, nõ ve-

R

rò de oppositis sm̃ quid ex Scoto q. 4. Prol. X. modò contingentia intrinseca, & necessitas intrinseca sunt simpliciter opposita, at contingentia intrinseca, & necessitas extrinseca sũt sm̃ quid opposita; hinc prima nullo modo possunt eidem conuenire, non sic ista;

Alia quædam affert Arelius disp. 5. de Gener. q. 44. cõtra allatam solutionẽ ad 3. quæ diluimus in lib. de Cęlo disp. 1. q. 5. vbi rursus de hac re agimus; interim tamen hic notandus est apertus error, quo detinentur Aduersarij, dum enim argumento relatò conantur necessitatem à creatura remouere, eodẽ prorsus auferrũt ab ea contingentiam; etenim si creatura est contingens, non minus contingenter respicit esse, quam non esse, ergo si repugnaret essentiæ creaturæ necessitas essendi per infinitum tempus, etiamsi ab extrinseco proueniens; idem multo magis ad Aduersarijs asserendum erit de nõ esse .s. quod repugnet creaturæ necessitas non essendi per infinitum tempus, si ab intrinseco petit incipere in tempore, vt ipsi dicunt; Rursus si repugnat Deum necessario per infinitum tempus conseruare creaturam supposito diuino decreto æternæ creationis, cur inconueniens non erit Deum necessario debere non agere per infinitum tempus, si foret impossibilis productio æterna creaturæ: non minus enim subest diuino dominio esse creaturæ, quam non esse.

Sextò, si homo esset ab æterno, vel posset exercere proprias operationes, vel non, sed infinito tempore quiesceret; nó primum, quia non possunt duæ mutationes esse simul, quando terminus ad quẽ vnius est terminus a quo alterius, vt v.g. si paries de non albo fit albus, album est terminus ad quem, si postea fiat non albus, album esset terminus à quo huius mutationis, quæ mutationes non possunt simul esse, vt patet, sed creatio hominis, & mutatio facta in homine per illam operationem sunt huiusmodi, ergo &c. Tum quia daretur aliqua generatio, vel motus æternus, quod implicat, vt infra seq. art. Neque dicendum, quòd non potest exercere proprias operationes; quia, ait Auersa, videtur impossibile, quòd homo ille per infinitum tempus non intelligeret, non posset mouere brachium, aperire, vel claudere oculos &c. & si fęmina prægnans crearetur ab æterno, quod per infinitum tempus nõ pareret; quia de ratione creaturæ habentis virtutem operandi est, vt statim ac existit, & positis omnibus requisitis ad agendum, valeat suam operationem exercere.

10 Pro solutione istius rationis breuiter videndum est, quomodo, & quales operationes posset ille homo exercere, si ab æterno esset productus; & primò, non posset ab æterno exercere illas operationes, quæ necessariò includunt motum, vel mutationem, quia ad veram mutationem requiritur, vt terminus à quo duratione præcedat terminum ad quem, vt disp. seq. dicemus quæst. 2. tum quia si Eua fuisset ab æterno, & potuisset ab æterno generare, vel quando fuit creata, simul etiam generaret, vel generatio fuisset posterior creatione; primũ est ridiculum, nam simul recepisset semen, efformasset fætum, fouisset, & peperisset; si secundum, iam non esset ab æterno, cum nihil præcedere possit rem ab æterno productam. Secundò, posset habere aliquam operationem non includentem in suo conceptu mutationem, sed rationem productionis, quo sensu Marius admittit generationem æternam, & sic esset, simul cum homine, a quo, tanquam à sua causa procederet, talis erit intellectio, volitio, vel alia immanẽs actio vel transiens, vt productio lucis, si Sol esset æternus, productio localis præsentię, speciei visibilis, &c. ita colligitur ex Scoto 2. d. 5. q. 2. litt. vbi vult, quod Angelus in eodem instanti, in quo fuit productus, potuit intelligere, & velle, idem habet in 3. dist. 18. de Christo, ratio est, quia habens esse perfectum, & obiectum approximatum, vel passum, si non impeditur, potest in actum exire, quia effectus non exigit necessariò suam causam tempore præcedere, sed natura, ex dictis disp. 8. q. 2. art. 2. sic se haberet homo ille in æternitate productus. Verum est tamen, quod in illo casu huiusmodi homo detineri debe-

beret per infinitum tēpus sub illa intellectione, vt colligitur ex Scoto in hac q lit. F. Et probatur per tertiam rationē in præc. argumēto adductā, eadē. n. est ratio de creatura respectu Dei, & de intellectione ab æterno producta respectu hominis æterni, hoc notato.

11 Respondemus ad argumentum, si actio non includit motum, posset esse coæua cum homine, Cùm impugnatur, respon. ex Scoto 2. dist. 5. q. 2. H. maiorē esse veram de mutationibus veris, & realibus, quarum termini duratione se consequuntur, ad inuicem, vt in exemplo adducto de pariete, non tñ de mutationibus improprijs, quarum termini ordine naturæ tñ se consequuntur, quia subiectum nō trāsit de vno termino ad alium; sic homo in eodem nunc esset terminus creationis, & subiectum intellectionis ab ipso productæ, quomodo non verè mutaretur, sicut si ab æterno generaret, quia generatio includit mutationem in suo conceptu, immo requirit multas alterationes præuias, non sic productio intellectionis. Ad 2. impugnationem negatur, quòd tunc habeat omnia requisita, quia vnum ex requisitis in actionibus successiuis est, quòd subiectum prius duratione maneat sub priuatione, ita quòd creatura illa per infinitum tempus permaneret in eodem statu, in quo fuisset ab æterno producta. Neque hoc implicat, vt ait Auersa, si n. sm ipsū Deus, etsi perfectissimam habeat creandi potentiam, necessariò tñ deberet quiescere per infinitū tēpus à creatione, cur implicātiā hoc dicet in creatura, quæ imperfecta est, imperfectamq. habet operandi potentiam?

Arguunt aliqui alijs rationibus, probantes ex hac positione dari Infinitum in actu, putà infinitas animas, infinitas reuolutiones Cœlorum, &c. sed hæc faciunt contra ens successiuum, idcircò in seq. art. erunt istæ rōes examinandæ.

ARTICVLVS II.

Deciditur quæstio quò ad entia successiua.

12 Successio in rebus ab æterno dupliciter potest contingere, vel continuata, vt si motus aliquis abs[illegible]ptione fuisset ab æterno, quo[illegible] posuit motum Cœli absque princ[illegible] discreta, vt esset multitudo infinita motuum, & generationum disparatarū, seu ad inuicem ordinatarum sm prius, & posterius; quod dupliciter potest euenire, primò, quòd dentur v. g. primi homines ab æterno causati, à quibus infinitæ generationes procedant, itavt assignabilis non sit prima, & immediata generatio ab illis prouenìens, quod tetigimus in præced. art. ad vlt. Secundò, vt non sint tales homines assignabiles, sed semper progrediendo à parte ante in infinitum, non deueniendo ad aliquos primos parentes, qui ex alijs prioribus non essent generati; sicut Arist. posuit mundum ab æterno.

Dicimus, nullum ens successiuum de potentia Dei absoluta potuisse ab æterno produci. Concl. habetur à Scoto in 2. dist. 1. q. 3. ad penultimum pro Henr. vbi expresè negat, eandem esse rationem de permanētibus, & successiuis quòad productionem æternam, & possibilitatem illorum concedit, istorū negat; & quamuis respondeat vltimo argumēto pro Henr. quod facit contra ens successiuum, non per hoc debemus deducere, Scotum huius fuisse opinionis, sed soluit, quia non concludit, & posset contra infinitatem successiui entis à parte post efformari aliqualiter ipsum pertractando; in quol. verò 7. X. cùm dicit, multos Theologos concedere motum ab æterno de potentia absoluta, loquitur in sententia ipsorum, non in propria; quapropter Prob. Concl. Primò rationibus illis, quibus disputatione 10. impugnatur infinitum in actu; nam sic infiniti dies pertransissent, infinitæ noctes, fuissent infinitæ generationes substantiales, & tñ quælibet habuisset multas accidentales alterationes, sicut in vna circulatione solàri duodecim lunares fuissent factæ, & tñ numerus solarium circulationum non esset maior numero istarum, vel vnum infinitum maius alio. Tum quia potuisset Deus constituere Solem in tali statu, vt propriam circulationem spatio sex mensium conficeret, & si generationes certo quodam tem-

tempore determinato ad inuicem succederent, v.g. spatio duorum annorum, & hoc per totam æternitatem, illud spatium potuisset ad medietatem vnius anni coarctari, tunc quærimus, dato casu, hæc circulatio annualis, & generatio hodierna quanto tempore ante fuissent, vel finito, vel infinito; si primum, ergo quia tempus abbreuiatum est medietas totius temporis, totum tempus finitum esset, & sic non æternum; si secundum, ergo hæc circulatio, & generatio ab æterno fuissent, & aliæ præcedentes ante æternitatem, quod implicat.

13 Secūdò impugnatur æternitas entis continuè successiui, nam in primis nō potest dari motus rectus ab æterno, quia si duo lapides ab æterno deorsum descēderent, vnus tñ in duplo maiori velocitate, hic lapis hodie duplo maius spatium pertransisset, quod nequit esse infinitum, cùm claudatur duobus terminis. s. lapidibus, & infinitum nequit esse terminatum, erit ergo finitum, & sic totum spatium finitum erit, ergo motus per illud factus non erit infinitus, quia finitum non pertransitur tempore infinito. Nec etiam potest dari circularis motus; quia vt tangit Scot. pro Henr. in pe nult. ratione, si daretur aliquis motus ab æterno, tanta esset duratio ab æterno vsque nunc procedendo, quanta esset ab isto nunc, vsque in æternum redeundo, & retrocedendo, sicut si daretur vna linea, quæ tñ ex vna parte careret termino, tanta longitudo esset ab hoc puncto ad aliam partem termino carentem, quanta ab illa parte ad hoc punctum, sed retrocedendo ab isto nunc, impossibile est redire in æternum, & totum tempus accipere in quacunque temporis differentia imaginabili, vel totum totum translactum, quia tūc infinitum pertransiretur contra rationem ipsius, ergo è conuerso procedendo ab æternitate impossibile est, quod perueniatur vsq. ad istud nunc. Neque valet quod dicunt Complut. cit. q. 4. non esse hoc mirum, quia tempus ab æterno vsque nunc habet finem à parte post; idcircò potest ad illud nunc perueniri, at ab isto nūc vsq; in æternū, licèt habeat principiū, non tñ habet finē à parte ante, ideò q. nūquā absoluetur. Nō valet, quia ex hoc deducit rō implicātiā, sicut nō potest retrocedēdo totū tēpus accipi per æternitatē, eò quia infinitum esset per transitum ex ea parte, qua infinitum esset, pariformiter neque ab æternitate vsque nunc procedendo posset ad istud nūc perueniri, quia esset iam infinitum acceptum, etiam ex ea parte, qua infinitum est, sicut. n. carentia finis facit, vt totum tempus à parte post non possit accipi, ista carentia principij erit in causa, quòd totum tempus non posset esse acceptum. Tum quia successio de sua ratione formali dicit prioritatem, & posterioritatem partium. s. desitionem partis prioris, & inceptionē posterioris, ergo si potuit ens successiuū esse ab æterno, ab æterno quoq; fuisset inceptio partis posterioris præsupponēs desitionē prioris, ergo ante æternitatē daretur pars prior, vel pars posterior per infinitum tempus post æternitatem incepisset. Accidit etiam, quòd si Sol ab æterno cum motu fuisset creatus, hoc non fuisset ponēdo Solem in omnibus partibus propriæ circulationis, quia iste locus excedit Solem, & cùm sit determinatum corpus, determinatum locum habuisset, qui sit Oriens v.g. nostri hemisphærij, à quo motus ab æterno inceperit, quærimus, quantum temporis consumpsit, vsque dum ad Occidentem peruenerit; non infinitum, quia spatium est finitum, cui tempus debet adæquari; si finitum, ergo totus motus fuit finitus.

Resp. Faber, negando Solem dato casu creatum fuisse in aliqua determinata parte, quia ante illam partem fuisset alia, & ante illam alia, & sic in infinitum, non. n. in æternis, ait ipse, est aliquod primum assignabile, sic etiam posset dicere, vt respondent Complut. ad aliam rationem, quòd. s. in successione æterna non detur pars prima incipiens, & desinens, sed qualibet data, altera, & altera in infinitum præcessisset, & idem argumentū posset fieri de æternitate à parte post, nam in tali æternitate includitur prius, & posterius, & in æternum erit desitio partis prioris, quam subsequetur desitio posterio-

sterioris post æternitatem. Contrà, sicut motui locali in communi præsupponitur necessariò, & mobile esse, & esse in loco, sic ad talem motum (ait Aversa) requiritur tale mobile esse, & in tali loco reperiri, ergo prius Sol erit in determinata parte creatus, à qua postea moueatur. Tum quia successio de sua ratione formali in cõmuni repugnat cũ æternitate, ergo & talis successio. Antecedẽs prob. implicat prius, & posterius vt sic esse cum æternitate, non.n. essent prius, & posterius, sed potius simul, ab æterno.n. esset prius, ab æterno esset quoque posterius, vel vnum ante æternitatem, ergo implicat quoque, successionem includẽtem prius, & posterius esse cum æternitate. Nec est eadem ratio de æternitate à parte post, quia hæc est syncategorematica potentialis, nunquam in actu tota ponenda, sed finita in infinitum; at si esset iam accepta in actu, repugnabit ipsi prius, & posterius, quia simul essent; ita quia æternitas à parte ante fuisset posita, de sua ratione formali repugnabit ipsi successio. Neque dicas, in argumento committi fallaciam, quia arguitur à diuisis ad coniuncta; nam consideramus modò rationes formales æternitatis actualis, & successionis secundùm prius, & posterius.

14 Tertiò impugnatur successio æterna, & discreta, non solùm rationibus adductis, quæ ad propositum possent formari, sed alijs; & primò contra primum modum, qui à Complut. defenditur, præterquam in hominibus, propter infinitatem animarum, quæ sequeretur; at in primis vniuersaliter debebant loqui, quia ratio infinitatis esset in alijs generationibus saltim in mente diuina: & posset Deus omnes animas sensitiuas conseruare, vt fusiùs disp. 10. argutum est. Tum quia adest ratio in præcedenti adducta in resp. ad vlt. Tum quia generationes illæ ordine quodam succederent, ergo deberet dari prima, & verè à Deo cognosceretur primogenitus, ergo cum etiam daretur vltima, totus numerus erit finitus. Secundò contra 2. modum, quem sequitur P. Faber; materia prima ita omni generationi præsupponitur, vt à nullo agente creato possit produci, sed à solo Deo immediatè, etiamsi generationes ab æterno fuissent; vel ergo materia à Deo ab æterno producta fuit simul cum anima, vel successiuè disposita per alterationes præuias: si secundum, ergo humanæ generationes non essent ab æterno, quia præcedit aliqua duratio, in qua nulla generatio humana fuisset; si primum, ergo daretur primus homo à Deo creatus ab æterno, & sic non daretur iste progressus in infinitũ in generationibus. Neque dicas, non dari primã formã hominis in materia productã à Deo immediatè, sed sẽper aliã, & aliã præcedere. Etenim hoc probat argumẽtũ, cùm materia ab æterno præsupponeretur omni homini, saltim prioritate naturæ, in qua actionem Dei creatiuam terminauit, vel enim fuit creata simul cum forma ab æterno, vel non; quodcunque detur, semper sequitur dari primum hominem, vt dicebamus. Ex his solui possunt rationes à Bassol. pro affirmatiua parte adductæ, fundantur.n. in nõ implicantia motus ab æterno, sicut non repugnat ipsi æternitas à parte post; non est tñ eadem ratio, vt patet ex dictis.

15 Contrà arguitur 1. ex Canon. quãdocunque sunt aliqua duo eiusdem rationis, cui vnum illorum non repugnet, nec aliud repugnabit, sed principium temporis, & terminus temporis, cùm sint duo instantia, sunt eiusdem rationis, ergo cui non repugnat primum, nec etiam secundum, ergo cui non repugnat negatio termini, vt est motus ex dictis in princ. quæst. nec etiã repugnabit negatio principij; Patet ista conseq. quia negationes se habent, sicut affirmationes oppositæ. Tum quia sicut se habet quantitas permanens in ordine ad suos terminos, ita successiua ad suos, sed illa non magis se determinat ad terminum, quàm ad principium, ergo & ista. & consequenter si poterit esse sine termino, poterit esse sine principio.

Respondemus, quòd terminus, & principium motus possunt dupliciter sumi, vel fundamentaliter, & sic dicunt duo mutata esse, & indiuisibilia terminatiua, vel formaliter, & sic dicunt rationem

prin-

principij, quæ consistit in relatione ad nõ esse prioris, & rationem termini, seu finis, quæ consistit in relatione ad non esse posterioris, tunc concedimus totum primum argumentum, immo & discursum, si de principio, & termino fundamentaliter sit sermo, negamus verò, si de ipsis formaliter sumptis, quia vt sic non sunt eiusdem, sed diuersæ rationis, quare solùm sequitur posse motum esse sine illo mutato esse, sed loco illius habere aliud, supra quod ratio principij fundetur. Ad 2. neg. maior, si de terminis durationis loquatur, & conceditur minor, ratio disparitatis est iam in cõclus. assignata, at si de terminis magnitudinis sit sermo, est vera maior, & solùm sequitur, quòd sicut quantitas permanens in infinitum potest augeri, nunquam tñ actu infinita potest esse, idem de successiua dicendum.

16 Secundò ex eodem, si hoc esset verum, maximè quia infinitum esset pertrãsitum, vt dicebatur in Prob. Conclusionis, sed hæc ratio non concludit, quia nõ sequitur, si præteritum fuit, ergo infinitum fuit pertransitum, quod Prob. supponendo, quòd non solùm infinito repugnat esse pertransitum respectu præteriti, sed etiam esse pertransibile respectu futuri, tunc sic, sicut se habet præteritum ad fuisse, ita futurum ad erit, nam sicut est vera ista propositio, *Omne præteritum fuit*, ita est vera ista alia, *Omne futurum erit*, sed non obstante, quòd tempus erit infinitum à parte post, non sequitur, infinitum esse pertransibile, ergo nec etiã sequitur, & si omne præteritũ fuit, quòd infinitum sit pertransitum. Confir. non datur aliquod instans, in quo necessariò debeat motus incipere in tempore, sed in infinitum potest incipere, ergo & ab æterno, sicut motus potest esse æternus à parte post, quia non est determinatus ad aliquod instans, in quo necessariò desinere debeat.

Respondemus, admissa illa ratione, neg. minor cum Probat. deinde conceditur suppositum, sed negatur paritas maioris, non.n. valet in omnibus, nam ly fuit in prima propositione, supponit pro existentia tota in actu posita, ly erit in secũda, non significat existentiam, quæ tota aliquando erit in actu, sed ita erit in actu, vt semper in infinitum alia superesset accipienda, idcircò neg. consequentia. Ad Confir. concedimus, Deũ ante quodlibet instãs signatũ potuisse producere motũ, sed neg. consequẽtia, ergo ante omnia instantia ab æterno, quia fit transitus à propositionibus distributiuis, quarum vna, vel plures indeterminatæ sunt cum alijs incompossibiles, ad propositionem collectiuam, vt in simili de diuisione continui dictum est in disp. 10. q. 3. Cum probatur, negatur paritas, quia æternitas à parte post arguit infinitum in potentia, at à parte ante arguit infinitum iam acceptum.

17 Tertiò sequeretur, motum necessariò per infinitam durationem habuisse non esse, quod est falsum, quia in causis præcisis si affirmatio est causa affirmationis, negatio est causa negationis, sed præcisa causa, quòd motus sit, est, quia Deus dat ipsi cõtingenter esse, ergo præcisa causa cur non sit, est, quia Deus nõ dat contingenter esse, ergo quòd non est, contingenter non est, ergo nunquam necessariò non est. Tum 2. quia priuatio, & habitus mensurantur eadem mẽsura, ergo si non esse fuit ab æterno, etiã esse motus potuit saltim esse ab æterno. Tum 3. quia quod motus in tempore inceperit, est articulus fidei, ergo nequit impossibilitas eius demonstrari, fides.n. est rerum non apparentium sm̃ Apostolum Hebr. 19. hinc Arist. tam subtiliter inuestigans veritatem non cognouit istã impossibilitatem. Tum 4. si Cœlum fuisset ab æterno, habuisset potentiam ad motum ab æterno, ergo potuisset habere motum, quia ad impossibile non est potentia, Antecedens patet, quia fuisset corpus naturale, ergo, & mobile.

Respondemus neg. talitatem, ad probat. neg. minor, causa.n. præcisa, cur motus sit, est, quia Deus dat ei esse, causa verò præcisa, cur contingenter sit, est, quia dat ei contingenter: è contra præcisa causa, quare non sit, est, quia non dat esse, & quòd aũt cõtingenter nõ sit, est, quia potest

test non dare esse, quare cùm ab æterno Deus non potuerit dare esse motui, necessariò non fuit ab æterno. Ad 2. antecedens est verum in priuatiuè oppositis, non tñ in contradictoriè oppositis, vnde illa est negatio motus, non priuatio, cùm subiectum non sit illius capax, sic negatio chymeræ verè est, & erit, non tñ chymera potuit, vel poterit esse. Ad 3. resp. ex Scoto hìc, & in 1. dist. 2. q. 3. B. articulos fidei alios esse merè creditos, vt est Incarnatio Verbi æterni, alios non merè creditos, vt sūt existētia, vnitas Dei, &c. de quorum numero est iste de inceptione motus in tempore, & istos vt articulos fidei, tradere toti Ecclesiæ vtile est, tum propter imperitiam multorum, tum propter impotentiam intellectus in conficiēdo aliquando demonstrationem, per quā vtriq; euacuatur fides vt ait Scot. 3. d. 24. in corpore quęsiti; non tñ meritū, eò quia voluntas retinet affectum ad credendum illi articulo, si non adesset sciētia; & quia laborare, vt intelligatur, & sciatur, quod creditur, meritorium est secundùm Aug. & Ansel. Nec refert, quòd Philosoph. hoc concesserit, quia multas latentes cōtradictiones admisit, vt quòd Deus, necessariò agat, & tamen detur cōtingentia in creaturis, quòd non detur infinitum in actu, & tñ mundus ab æterno fuerit productus. Ad 4. habuisset ab æterno potētiam ad motum, sed non pro æterno, sed in tēpore, sicut homo ab æterno habuisset potentiam generatiuam, non tñ generationem actualem, & hoc sufficit.

18 Quartò potest dari ab æterno ens permanens, ergo & successiuum, Prob. consequētia, ens illud permanēs ab æterno productum diceret per totam æternitatem coexistentiam cum diuina æternitate, sed talis coexistētia successiua est, & diuisibilis ergo, &c. minor Prob. à pari sicut res in vacuo mota acquirit aliam, & aliam præsentiā partibus diuinæ substantiæ virtualiter per immensitatem diffusis ex dictis disp. 11. ita vt partibilitas virtualis immensitatis Dei est sufficiēs ad causandam successiuam præsētiam localem, ita quia Deus sua æternitate replet omnē temporis differentiam, estque virtualiter multiplex, ratione cuius nunquam creatura potest æternitati coexistere secundū totam suam pręsentialitatem, vt ex Scot. 1. dist. 39. in fine, & in 2. dist. 2. q. 1. infra F. colligitur, vbi hanc paritatem adducit, poterit ista virtualis multiplicitas successiua in ęternitate causare successionem in coexistentia. Tum 2. quia si indiuisibilis esset, iam Angelus esset coexistens æternitati sm̄ totam suam præsentialitatem, & totaliter, probatur, quia non aliam, & aliam præsentialitatem diceret æternitati, sed semper eandem, sicut si duæ creaturæ simul essent, coexisterent ad inuicē totaliter. Tum 3. quia si Deus hodie produceret vnum Angelum, & alterum cras, istæ coexistentiæ in Angelis non solùm essent diuersæ ex parte fundamentorum, verum etiam ex parte terminorum, non .n. æternitas eodem modo coexistit primæ, & secundæ productioni, aliter essent simul in æternitate, immo, & duo contradictoria de eodem sm̄ idem nunc æternitatis verificarentur, vt arguebamus contra Thomistas q. 2 præced. disp. respondendo ad tertium.

Respondemus neg. consequentiam, ad Prob. neg. minor de coexistentia permanentis entis, concedendo de coexistētia successiui, Ratio est, quia virtualis diuersitas non est sufficiens ad causandam actualem diuersitatem, aliter contradictoria à parte rei de eodem virtualiter diuerso possent verificari, & sic rueret ratio, qua Scotus sæpè probat ex isto medio distinctionem formalem actualem; tum quia esset quoque diuisibilis respectus iste, non solùm ex parte termini, verùm etiam ex parte fundamenti, nam ęuū quoque est virtualiter diuisibile, immo coexistentia duorum Angelorum diuisibilis esset, & successiua, quod est falsum, solùm ergo coexistentia diuisibilis erit, quando vel terminus vel fundamentum est tale formaliter; nec paritas assumpta de immensitate valet, quia præsentia localis cum diuina immensitate est relatio extrinsecus adueniens, & consequenter non fundatur immediatè in locati entitate, sed requiritur approximatio eidem spatio vnde in tantùm Petrus est cum

Phyfic. Quo. Pes.

Deo Romæ, quia Deus quoq. est ibi, ideòq. est velut quædam coexistentia localis in tertio. i. hìc, vel ibi non simpliciter, & absolutè, at coexistētia in essendo est intrinsecus aduenìens immediatè in existentia angelica fundata; falsum ergo est, quòd solummodo virtualis diuisio immensitatis sit causa successionis in præsentia locali corporis mobilis, sed causa est, quia adest variatio ex parte fundamēti, quatenus est aliter præsens spatio imaginario, & ex parte termini, qui diuersas dicit præsentias diuersis spatij partibus, non sic in coexistentia, in essendo quæ statim insurgit positis extremis in rerum natura, & quia extrema sunt formaliter indiuisibilia, & permanentia, talis quoque erit respectus huius coexistētiæ.

19 Dices, coexistentia est duorum existentia simultanea i. in eadem parte temporis, vt ait Scot. 1. dist. 39. §. *Contra istud arguitur primò, &c.* vbi ait, sessionem esse æternitati præsentem sm̄ quòd est in aliqua parte temporis, ergo & ista relatio erit quædā coexistentia in tertio. i. in duratione eadem imaginaria, ergo sicut ex variatione respectus ad aliud, & aliud vbi imaginarium successiuè, variatur quoq; respectus præsentiæ localis cū Deo, estque relatio extrinsecus aduenìēs, pariformiter ex variatione successiua respectus coexistentiæ alij, & alij parti durationis imaginariæ variabitur quoque successiuè respectus coexistentiæ cum æternitate, eritque respectus extrinsecus aduenìens. Respondemus, coexistentiam in essendo esse respectum fundatum in duratione vnius rei ad durationem alterius adhuc durantis terminatum, sicut ergo duratio formaliter dicit existentiam rei, at sm̄ id per quod à nobis explicatur, connotat respectum coexistentiæ durationi extrinsecæ imaginariȩ, qui cōsequitur rationem formalem durationis, sic respectus coexistētiæ huius formaliter erit relatio supra formalitates duarum durationum fundata. i. supra ipsas existentias, at sm̄ quod à nobis explicatur dicet duas coexistētias durationi extrinsecæ, & hoc modo loquitur Scot. quare negatur paritas, quia relatio præsentiæ localis creaturæ cum Deo verè præsupponit præsētias locales ipsorum eidem spatio imaginario, & se habent vt rationes fundandi, at coexistentiæ illæ durationi imaginariæ non præcedunt coexistentiā durationū, sed potius sequūtur, sicut formalitas durationis præcedit respectum coexistentiæ extrinsecæ durationi, stat ergo diuisibilitas præsentiæ localis cum Dei immensitate, & indiuisibilitas coexistentiȩ creaturæ cum Deo ab ȩterno existente.

20 Ad 2. probationem minoris argumenti principalis resp. Angelum prȩsentem esse æternitati indiuisibiliter, sed nō totaliter, quia hoc dicit supra coexistētiam æternitati Dei simultaneam præsētiam omni durationi extrinsecæ, & imaginariæ, quam solùm haberet, si fuisset ab æterno; neq. modò dicetur præsens omninodè æternitati à parte post, quia sicut res permanens durans per annū magis durare dicitur altera durante solùm per mensem, non quidem intrinsecè, sed extrinsecè & connotatiuè, sic Angelus habet hodie eandem coexistentiam formaliter cum æternitate Dei, quam semper habebit, tn̄ connotatiuè est diuersa propter aliam, & aliam coexistentiam tempori imaginario. Per quod patet ad 3. probationem, videlicet quòd illæ coexistentiæ Angelorum ex parte termini formaliter non differrent, sed ex parte termini sm̄ id, quod connotat, & ista variatio sufficit, vt non verificentur contradictoria de eodem secundùm idem.

Dices, ergo saltim cùm respectus iste ad durationem imaginariam quamuis nō sit simpliciter realis, sit tn̄ sm̄ quid realis, non secunda intētio, eò quòd est successiuus, & ab æterno esset in Angelo producto, adhuc ex positione ȩntis permanentis ab æterno sequitur positio alicuius entis successiui. Respondemus, respectum istum non esse accidens aliquod reale, & realiter productum, sed solùm realem dici, quatenus contradistinguitur à respectu rationis ab actu collatiuo intellectus causato, & ratione fundamenti, vt notat Scot. quol. 13. P. & Lych. ibidē, ad eum modū, quo priuatio, & denominationes extrinsecæ reales dicuntur, vt

tutiùs

Insidis in Prædic. Relat. in Log. dictum est. Hoc vltimum argumentum potest etiam fieri contra permanentia, quatenus ex positione permanentis ab æterno videtur necessariò poni ens successiuum, quod argumentum Arriag. hic insolubile putat; sed de hac materia vide disp. 1. de Cælo q. 5.

QVÆSTIO II.

De temporali Inceptione, & Desitione creaturarum.

21 Diximus in præced. disp. q. 4. art. 1. quòd quamuis multæ res alia duratione intrinseca à tempore existant, omnes tñ nostro tempore mẽsurari possunt extrinsecè, quatenus omnes coexistunt tempori, quapropter de rebus permanentibus, quatenus proprio æuo durãt faciliter responderi posset ad quæsitum, nam incipiunt positiuè, & desinũt negatiuè in eodem indiuisibili æuo, vt habet Scot. 2. d. 2. q. 1. infra F. & 4. d. 43. q. 5. ad princ. attamen propter illam coexistentiam tempori; de inceptione, & desitione ipsarum tractandum est, ac si tempore mensurarẽtur, sicut & de successiuis, vnde non rectè Complut. disp. 26. q. 4 de Angelis loquuntur tñ quatenus æuo mẽsurantur. Et quia res omnes creatæ sunt in duplici differentia, aliæ. n. sunt successiuæ, quæ totæ simul non habentur, nec plures actu partes simul habere possunt, vt tempus, & motus, &c. aliæ permanentes, quarum esse totum simul esse potest, & istarum aliæ sunt diuisibiles, quæ ex partibus constant, vel extensiuis, vel intensiuis, aliæ indiuisibiles omnibus partibus expertes, quæ subdiuiduntur, vt dicemus in vltimo art. idcircò ad exactam cognitionem huius quæst. videndum est, quid & quot sint modi incipiendi, & desinendi rerum, deinde quomodo ista omnia incipiant, & desinant.

ARTICVLVS I.

Quid, & quot sint modi incipiendi, & desinendi rerum creatarum.

22 Qvi negant indiuisibilia in continuo, diuersimodè modos incipiendi, & desinendi explicãt, quàm faciãt indiuisibilia admittentes, vt est videre apud Auersam q. 30. Phys. sect. 1. sed de ista sententia, licèt pauca in vltimo art. dicemus, non est sermo in præsenti, satis. n. in disp. 9. q. 2. art. 2. impugnata fuit; quapropter modos illos debemus explicare iuxta placitum Doctorum concedẽtium talia indiuisibilia, quæ in tempore instantia vocantur. Aduertendum igitur est ex Philos. 8. Phys. 69. instans continuatiuum esse quasi diuisiuum prioris tẽporis à posteriori, & quia res est, vel non est in aliquo tempore, consequenter instans illud diuidet tempus, in quo res est, à tempore, in quo non existit; insuper quia nec in eodem instanti potest res esse simul, & non esse, sequitur quòd instãs illud medium non potest dici intrinsecũ esse, & non esse rei, sed vni intrinsecum, & alteri extrinsecum, hinc occasionem sumpsit Scot. quol. 12. M. annotãdi, quod incipit dupliciter potest exponi, vno modo cum positione præsentis, & negatione præteriti. s. est, & prius non fuit, secũdò cum negatione præsentis & positione futuri; videlicet non est, sed post erit; sic desinit vno modo exponitur per positionem præsẽtis, & negationem futuri. s. est, sed non erit, secundò per negationẽ præsentis, & positionem præteriti, non est, sed erat; Primus modus incipiendi dicitur *primum esse rei*, quia valet dicere, nunc primo est, & immediatè ante non erat, ita vt res fuerit sub non existentia per totum tempus præcedens vsque ad istud instans exclusiuè, quòd ad esse rei pertinet, ideòque dicitur modus incipiẽdi intrinsecus, quatenus inclusiuè spectat ad tempus existentiæ rei. Secundus modus incipiendi dicitur *vltimum non esse rei*, quia valet dicere, nunc res vltimò non est sed immediatè post erit, & dicitur modus incipiendi extrinsecus, quia istud instans spectat ad tempus non existentiæ rei inclusiuè, & exclusiuè ad tempus existentię. Similiter primus modus desinendi dicitur *vltimum esse rei*, in quo valet, dicere, nunc res vltimò est, immediatè post non erit, & dicitur modus desinendi intrinsecus, habito respectu, non quidem ad

desitionem ipsam rei, nam sic illud instās erit extrinsecum desitioni, cùm exclusiuè pertineat ad tempus non existentiæ rei, quod est sequens, sed ad existentiam rei, quæ vsq; ad illud instans inclusiuè terminatur. Secundus dicitur *primum non esse rei*, quia explicatur, nunc primò res non est, antea erat, & dicitur modus desinendi extrinsecus in ordine ad existentiam, ad quam exclusiuè pertinet propter eandem rationem, sed respectu desitionis dicetur potius intrinsecus, attamen vocabula accipienda sunt sm̃ cōem vsum Doctorum. Et quoniam ly *nunc* in explicatione istorum modorum supponit pro instanti, & ly *immediatè ante*, & *immediatè post*, significant tempus præcedens, vel subsequens, sequitur differentia inter inceptionem, & desitionem, nam quod incipit intrinsecè, incipit in instanti, quod verò desinit intrinsecè, desinit in tempore, & quod incipit extrinsecè, incipit in tempore, at quod desinit extrinsecè, desinit in instāti; Ratio huius est, quia quod est intrinsecum existētiæ rei in inceptione, est intrinsecum productioni ipsius, quia quando datur res, datur etiam productio, quod tñ est intrinsecum rei in desitione, est extrinsecum desitioni, quia tunc est desitio, quando res non est, & quando non existit, & è contra.

Dices, rem incipere, vel desinere, est, rem produci, vel destrui, ergo in quocunque instanti, in quo res dicitur incipere, existit, & in quo dicitur desinere, nō existit, ergo non dantur vltimum nō esse rei, & vltimum esse rei. Respondemus, antecedens non esse vniuersaliter verum, nisi de inceptione intrinseca, & desitione extrinseca, quia affirmatio in prima cadit supra instans, & negatio supra tempus præteritum, in secunda negatio cadit supra instans, & affirmatio supra præteritum, at in inceptione extrinseca, & desitione intrinseca è contra res se habet, vt diximus.

23 Præter istos duos modos incipiendi, & desinendi aliqui Recentiores, vt saluarent causalitatem Physicam Sacramentorum respectu gratiæ, alium adinuenerūt in tempore indeterminato antecedente aliquod instans determinatum; sicut.n. datur modus incipiendi extrinsecus in tempore indeterminato post aliquod instans, & modus desinēdi intrinsecus in tempore indeterminato sequente vltimum esse rei, sic potest dari inceptio indeterminata præcedens aliquod instans, qua valeat dici, nunc res est, & immediatè ante erat, sed non potest assignari aliquod instans, in quo dicatur res primò fuisse, sed solùm fuit in illa temporis parte indeterminata præcedente illud instans, idem dicunt de desitione.

Sed cōis sentētia non amplectitur modum istum, ita colligitur ex Scoto quol. cit. vbi duos prædictos modos tm̃ assignauit; colligitur quoque ex Arist. & probatur, quia modus iste non solùm impenetrabilis est, verùm etiam impossibilis, nam inceptio dicit transitum esse rei post non esse, quæ cùm sint contradictoria, immediatè se habent, nec potest dari aliquod medium tempus, vel instans, in quo neutrum sit, vel ambo, ergo quælibet res vel intrinsecè incipit, vel extrinsecè, Prob. consequentia, tēpus coexistens nō esse, & esse rei est quid continuū, in quo immediatè illa succedūt, ergo aliquod instans debet dari, quod sit vel intrinsecū esse rei, vel extrinsecū esse rei, & intrinsecū nō esse rei, aliter in hoc instāti nec daretur existentia rei, neque negatio existētiæ, quod implicat. Tum quia tēpus istud, in quo exerceretur inceptio rei, vel solū est indeterminatum à parte post, quatenus instans signatum est extrinsecum productioni rei, & solùm conseruationi intrinsecum, & à parte ante est determinatum, quod.s. habeat instans intrinsecè ad ipsum pertinens, vel est ex vtraq; parte indeterminatum, quatenus, nec primum, nec vltimum instans pertineat ad ipsum intrinsecè (tunc.n. tempus indeterminatum concipitur, quando intelligitur, vt immediatè sequens, vel antecedens alicui instanti) si primum ergo instans præcedens erit primū esse rei, nam in illo incipit productio rei, & si secūdum, ergo instans præcedens, cū sit extrinsecum, erit vltimum non esse rei, quare non datur alius modus præter assignatos; idem de desitio-

desitione dicẽdum. Tum quia superfluus esset, ná quælibet res vel intrinsecè, vel extrinsecè incipit, & desinit, vt patebit, quod.n.aiunt de Sacramentali gratia, falsum est, quia cùm moraliter tm̃ Sacramẽta causent gratiam, primum non esse Sacramentorum erit primum esse gratiæ, & sic intrinsecè incipit. Cum dicũt, dari inceptionem in tempore indeterminato post instans extrinsecũ, ergo potest dari in tempore indeterminato antecedente aliquod instans signatum.

24 Respondemus modum istum vel esse eundem cum modo incipiẽdi extrinsecè, vel esse impossibilem, ratio est, quia in explicanda inceptione debemus declarare immediatam illam successionem esse rei ad nõ esse, & illum terminum, in quo vnum terminat, & alterum incipit, terminus autem, vt terminus semper est indiuisibilis, quare rectiùs assignabitur ista inceptio per instans medians inter illa tẽpora, quòd sit vni intrinsecum, & alteri extrinsecum, quàm per instans subsequens inceptionem.

Dices, si Deus præciperet alicui elicitionem alicuius actus immediatè ante mortem, non signando alium terminum obligationis præcepti, & ille integris sensibus vsque ad mortem perseuerans non eliciat actum præceptum, certè iste peccaret, & gratiam amitteret, non in tẽpore aliquo determinato ante mortem, vel in instanti determinato, quia semper habebat spatium adimplendi præceptum, ergo in tempore indeterminato ante mortem.

Respondemus, hanc difficultatem affinem esse illi de peccato omissionis, quãdò incipiat, v.g. omissio mortalis auditionis sacri, vt in materia de peccatis, ideòque in proposito dicimus, hominem illũ peccare, qñ aduertit se periculo exponere, differẽdo elicitionẽ actus, omittendi illum, quamuis habeat spatium adimplendi præceptum, & hoc, quia in moralibus non debet attendi possibilitas Physica, sed moralis, & ob breuitatem temporis, & labores mortis maximum adest periculum omittendi actum præceptum.

Physic.

ARTICVLVS II.

De Inceptione & Desitione successiuorum.

25 OMnes concedunt, successiua per se, vt motum, & tempus, quatenus successiua sunt, incipere, & desinere extrinsecè per vltimum non esse, & per primum non esse, dicendo, nunc non est motus, immediatè post erit, nunc nõ est motus, immediatè ante erat, ita Scot. in 2.dist.2.q.9.N.& Prob. quia natura successiuorum est habere partes in continuo fluxu, & vnam simul cum altera esse non posse, ergo in nullo instanti potest dici esse motum, nam cùm motus sit aliquod continuum diuisibile in partes integrales, si daretur motus in aliquo instanti, in quo dicatur, nunc est motus, iam haberet simul partes plures, & sic non esset successiuum ens.

Hanc tamen communem doctrinam Arriag. disp.16. Phys. sect. 12. reuocauit in dubium, sustinet enim omnia indifferenter siuè successiua, siuè permanentia incipere, & desinere, tam intrinsecè, quã extrinsecè, quod probat præcipuè de successiuis, nam si motum extrinsecè incipere est nunc non esse motum, sed immediatè post fore, ergo de motu verificari hoc poterit, nunc est motus immediatè, antè non erat, Patet conseq. ex Arist. docente omnem propositionem veram de præterito, vel de futuro, ideò esse veram, quia potest resolui per suam de inesse .i. de præsente, vt ideò verum est, Adã fuit, quia aliquando fuit verum dicere, Adam est, & ideò verũ est dicere, Antichristus erit, quia aliquãdo erit verum dicere, Antichristus est, ergo si est verum dicere, nũc non est motus, sed immediatè post erit, verificabitur in illo immediatè post, quod motus est, & antè non erat, quod est intrinsecè incipere; idem dicendum de desitione, vt si est verum dicere, nunc non est motus, sed immediatè ante fuit, ergo erit verum dicere in illo tempore immediatè præcedenti, nunc est motus, & immediatè post non erit, quod est intrinsecè desinere. Confir. quia si instans habet

aliquod sibi immediatũ, in quo fuit motus, ergo in illo immediato sunt verum dicere, nunc est motus, post non erit, siuè illud immediatum sit pars, siuè instans; hinc deducit de qualibet re verificari vtrumq; modum incipiendi, & desinendi.

Resp. facillimè neg. conseq. & ad probationem dicimus, duplicem esse præsentiam, permanentem vnam, & totã simul, alteram successiuam, & per partes post partes; tunc ad Arist. respondemus sufficere ad veritatem propositionis de præterito, & futuro, quod verificetur de præsenti altera harum præsentiarum iuxtà exigentiam rerum existentium; & quia motus est de numero successiuorum, verificatur quod sit in tempore immediato post instans, præsentia, & existentia successiua, non tamen valet dicere, nunc est motus, quia ly nunc supponit pro instanti, non pro parte temporis, & consequenter ly est supponit pro existentia permanenti, seù tota simul, modò enim quærimus primam inceptionem & desitionem rerum, quæ nequit in tempore exerceri, quia tempus non habet primam partem, sed antè vnam est alia, & alia in infinitum. Ad Conf. respondemus ex Scot. 2.d 2 q.9. lit. S. vt diximus disp. 9. q. 2. art. 5. ad conf. 4. arg. princip. instanti esse aliquod tempus immediatum stare dupliciter, vel quia secundum se totum est immediatum instanti, & hoc est falsũ, quia nulla pars temporis est sic immediata, nã qualibet assignata est alia assignabilis immediatior in infinitum, vel dicitur immediatum instanti, quia inter ipsum, & instans nihil mediat, & hoc est verum, non tamen sequitur posse in hoc tempore immediato enunciari, nunc motus est, quia ly nunc supponit pro duratione simultanea, & determinata, at tempus illud immediatum est successiua duratio, & indeterminata; quapropter non est à communi modo loquendi recedendũ, quod motus extrinsecè incipiat, & desinat.

26 Dubium tñ est de quiete, an eodẽ modo incipiat, & desinat, & licèt Mastius 6. Phys. cap. 10. sect. 2. quæst. 11. asserat, quietem incipere vtique eodem modo, sicut desinere opposito modo per vltimum scilicet sui esse.

Dicendum est tñ, quod quies dupliciter sumi potest, vel quatenus est negatio motus vel quatenus priuatio, primo modo dicit carentiam motus in subiecto non apto, secundo modo dicit carentiam motus in subiecto apto; si quies primo modo sumatur, sic incipit, & desinit opposito modo. s. per primum sui esse, & per vltimum sui esse, quia cùm hæc quies instantanea sit, in illò instanti, quod est vltimum non esse motus, valet dicere, nunc est negatio motus, & immediatè post non erit, & in instanti, quod primũ est non esse motus, verum est dicere, nũc est negatio motus, & immediatè ante non erat, immo in quolibet instanti motus datur hæc quies, non tñ motus est interruptus, quia ad hoc requiritur quies priuatiua; si vero secundo modo sumatur, sic eodem modo desinit, & incipit, sicut motus. s. extrinsecè; Prob. priuatiuè opposita debent eodem modo respicere subiectum, & eadem mensura mensurari, ergo si motus inest subiecto in tempore, etiam quies, & verè successiua erit, quare idem instans erit vltimum non esse motus, & primum non esse quietis, & idem instans erit primum non esse motus, & vltimum non esse quietis, Hoc totum colligitur ex Scoto cit. & lit. O. vbi illud instans, quod vltimum non esse motus dicitur, vocat Scotus instans, nõ quietis, sed immutationis, quatenus opponitur non motui, sed mutato esse, vnde sicut quies opponitur motui, ita quietum esse, quod instans immutationis dicitur, opponitur mutato esse, & in 2. d. 2. q. 4. C. habet, quietem, quæ priuatio motus est, successiuam esse, & tempore mensurari, sicut motus.

Obijcitur 1. si motus desinit per primum non esse, & in instanti, ergo corruptio rei successiuæ diuisibilis fit simul indiuisibiliter, & in instanti, ergo ante illud instans motus non fluebat, sed permanebat, quod est falsum. Rursus in eo instanti, quod vltimum non esse motus dicitur, mobile eodem modo se habet, ac priùs se habebat, ergo in eo instanti quiescit, sicut priùs, ergo quies non desinit per primum

mum sui non esse, sed per vltimum sui esse. Respondemus, motum desinere per primum non esse stat dupliciter, vel quòd sñ omnes, vel aliquas partes permaneat vsque ad illud instans & tunc totus simul desinat, & hoc est falsum, quia semper est in continuo fluxu, vel prout consideratur ad modum vnius totius fluentis, & in illo instanti nulla pars motus reperitur, sed immediatè antea erat pars aliqua motus, & hoc est verum, sed neg. vltima sequela, nam desitio totalis alicuius successiui, & vltimata benè potest esse in instanti extrinseco terminatiuo. Ad aliam ex Scoto cit. dicimus, quòd in eo instanti eodem modo se habet indiuisibiliter, sicut antea diuisibiliter, ex quo non sequitur quiescere, quia requiritur, vt mobile diuisibiliter se habeat eodem modo, sicut diuisibiliter fit motus.

Dices, priuatiuè opposita ita se habēt, vt vnū illorum insit semper subiecto, ergo si in eo instanti non est motus, erit quies. Respondemus, antecedens val. re de subiecto apto, non de inepto, sicut est mobile in eo instanti, nam tunc dicitur quiescere priuatiuè, quando non mouetur, sed potest moueri, at in eo instanti non potest moueri, sed mutari.

27 Secundò ex Philos. 8. Phys. 23. dicente, *non. n. si partibile in infinitum est, quod alteratur, propter hoc, & alteratio, sed simul fit, sicut densatio*, quod probat exemplo guttarum lapidem excauantium, nam solùm vltima totum lapidem excauat simul, ergo si post multas guttas tandē tota pars lapidis simul mouetur, & ita est in alteratione, dabitur prima pars alterationis, ergo incipit motus per primum esse. Idem clariùs habet de Sensu, & Sensato cap. 7. Confir. inter contradictoria non datur medium, ergo inter non esse formæ inducendæ per motum, & esse ipsius non est medium, non esse autem ipsius fuit in instanti vltimo formæ præcedentis, ergo inter istud instans, & illud, quod mensurat esse formæ succedentis, non est medium, sed si non esset prima pars formæ inducēdæ, quæ primò acquiritur, daretur medium, ergo &c. Posset idem etiam probari rationibus illis, quibus in disp. 9. q. 3 art. 1. probatur, dari minimum in rebus naturalibus, quia sñ Philos. 6. Phys. 4. & 17. magnitudo, tempus & motus eodem modo se habent quò ad diuisibilitatem, & indiuisibilitatem, ergo si datur minimum in formis naturalibus, daretur prima, & vltima pars motus, quæ essent in primo, & vltimo instanti intrinseco.

Resp. Scotus cit. lit. P. quod ibi Arist. solùm intendit probare contra Heraclitum omnia non esse in continuo motu, nam potest fieri aliqua alteratio simul, non quòd fiat in instanti, quia tunc non esset motus successiuus, sed simul, prout opponitur successioni totius temporis, quod probat postea de guttis aquæ, nam lapis solùm ab vltima excauatur, & simul, id est subitò, vbi negat successionem correspondentem omnibus guttis, non verò successionem omnimodam, nam qñ postea lapis excauatur, cùm sit motus localis, fit in tempore. In lib. de Sensu, & Sensato solū habet Arist. quòd potest esse aliqua alteratio instantanea, quod ēt nos concedimus, præcipuè quia successionem solum motui locali essentialem ponimus, non tñ sequitur aliquid contra nos, quia in præsenti est sermo de motu, vt successiuo, at si instantaneus esset, tunc se haberet, vt mutatio indiuisibilis, de qua infra dicetur. Ad Cōfir. distinguit antecedens, nam immediatum sumitur dupliciter, primo, quòd inter ipsum secūdùm se totum, & aliud nullum est medium, secūdò, quòd sñ se totum est cum altero statim, vel post alterum, modò esse formæ, & non esse formæ sunt immediata primo modo, quia nihil mediat, non verò secundo modo, quia continuum, siue permanens, siue successiuum, non sequitur secundùm se totum simul indiuisibile, sed per partem ante partem in infinitum; idem dicendum de vltimo instanti immutationis, quod nō esse formæ mensurat & de motu, per quē esse formæ acquiritur, nam motus est vltimo instanti immutationis immediatus primo, non secundo modo. Rationes desumptæ ex minimo naturali iam ibi sunt solutæ, tum quia non esset successiuus ille motus, sed instantaneus, & ideò non

est contra propositum nostrum.

28 Tertiò, saltim actiones liberæ, & successiuæ non ita incipient, quia quando incipiunt, sunt in sensu composito necessariæ, nec amplius illarum incæptio est in potestate voluntatis, at in vltimo non esse verè sunt in voluntatis potestate, quia potest voluntas illas non elicere in tempore sequenti, ergo &c. Tum quia nunquam poterit videri initium cursus, contra cōem conceptum, quia si videretur cursus actualis, iam initiū cursus pertransijt, & dum cursus non est actualis, vt est in vltimo non esse, nec potest videri initium cursus, quia nō est cursus. Respōdemus neg. assumptum, cuius probatio valeret, si inciperent intrinsecè, neque ex hoc, quòd actio libera potest non sequi in tempore sequenti, sequitur non esse illud instans vltimum non esse, quia in tantùm est vltimum non esse, quatenus dicit ordinem ad existentiam immediatè sequentem, & si non erit actio libera, nec illud instans erit vltimum non esse, & hoc valet in quolibet motu, quatenus potest non sequi, si Deus suspenderet suum concursum. Ad Confir. initium cursus propriè non videtur, sed solùm prima pars determinata motus, videtur, non simul, sed successiuè, & hæc vulgo initium vocatur.

Quamuis autem clarum sit, non posse motum, vt successiuum reperiri sm̃ aliquā partem in primo, & vltimo instanti vt dictum est, attamen est dubium, an saltim in istis instantibus reperiatur, etsi non aliqua pars motus, aliquid tñ illius, puta aliquod mutatum esse, ita vt detur primum mutatum esse initiatiuum motum & vltimum terminatiuum; & quidē quò ad vltimum mutatum esse cōis. Opinio est affirmatiua, ratio est, quia in vltimo instāti motus semper acquiritur aliquod indiuisibile termini per motum acquisiti, sic in motu locali adest illud vbi adequatum, in quo postea mobile quiescit, & in quantitate, vel qualitate acquiruntur indiuisibilia terminatiua quātitatis, vel qualitatis acquisitæ per motum, ergo datur aliquod mutatum esse, quo indiuisibile illud vltimò acquiritur.

29 Verùm quò ad primum mutatum esse, plurimi negatiuam defendunt, sic Conimbr. 6. Phys. c. 5. q. 1. Tol. q. 4. Ruu. cap. 5. q. vn. Moris. disp. 7. Phys. q. 12. & Fuentes 6. Phys. q. 2. diff. 3. cum Arist. 6. Phys. 45. & sequentibus, dicente, non dari in motu primū mutatum esse, sed ante omne mutatum esse dari moueri, & è cōtra, quod etiam innuit Scot. 2. dist. 2. q. 4. O. explicans motum in qualitatibus.

Attamen si per mutatum esse intelligatur solū illud indiuisibile motus, quod subiectum denominat habuisse motum, quomodo in rigore accipitur, id. n. mutatum esse dicitur, quod iam habuit formam aliquam, sic non datur primum mutatum esse, quia in illo instanti initiatiuo nulla pars nouæ formę datur in subiecto, at si per mutatū esse intelligatur quodlibet indiuisibile motus, tunc affirmamus cum Scoto in 2. dist. 2. quæst. 12. in fine, dicente, quòd non est dare primum initians motum, vbi datur immutatio, quæ est terminus quietis præcedentis, sed vbi ad quietem sequitur mutatio instantanea ibi non est dare instans immutationis terminans quietem præcedentem; quam opinionem sequuntur Mastius 6. Phys. c. 10. sect. 2. q. 4. Plaxa disp. 2. q. 1. & Auersa q. 30. Phys. sect. 3. quapropter quia in motu locali non datur aliquod indiuisibibile primò acquirēdum, quia post superficiem illam ambientem mobile sequitur spatium diuisibile, impossibile est in tali motu dari primum mutatum esse; sic etiā qñ fit intensio alicuius qualitatis alteram eiusdem speciei terminatam proprio indiuisibili præsupponentis in subiecto, vel in augmentatione non datur primum mutatum esse, quia quod primò acquiritur, est pars diuisibilis formæ, & de istis motibus intelligendi sunt Arist. & Scotus loc. cit. At si esset aliqua forma totaliter acquisibilis à mobile, haberet vtique sua indiuisibilia terminatiua, & in acquisitione actuali priùs acquiritur indiuisibile terminatiuum, & initians, quàm pars aliqua, ergo in tali casu dabitur primum mutatum esse, quia indiuisibile nequit in tempore acquiri, sed in instanti, vt dicemus art. vlt. Resp. Aliqui, mutationem il-

lam non pertinere ad motum subsequentem, nisi extrinsecè, ideòque non posse dici initiatiuam illius. Contrà, terminus acquisitus per illam mutationem est aliquid intrinsecè pertinens ad formam acquisitam per motum illum, etsi non vt pars, saltim vt terminans, ergo intrinsecè spectabit ad motum, nō quidem, vt pars, sed vt initium illius, vnitas.n. motus ab vnitate termini maximè pēdet, sicut mutata esse continuatiua dicuntur ad motū pertinere, eò quia acquiruntur per illa indiuisibilia continuatiua formę, acquiritur ergo in primo instanti indiuisibile primum absque vlla parte formæ; neque implicat dari indiuisibile aliquod solitariè pro illo instanti solùm. Ex qua doctrina rectè percepta soluuntur argumēta Ruuij, quorum vis consistit in hoc, quòd mutatum esse debet fieri cum partibus motus, quod est verum, si intelligatur vel de partibus præcedentibus, vel immediatè subsequentibus.

Dices, mobile per horā localiter quiescens potest in vltimo instanti moueri, ergo in motu locali dabitur quoque primum mutatum esse. Item si canis è turri descenderet, & in medio moriatur, vel si lignum aliquod in medio motus in lapidem conuerteretur in instanti, datur instans, in quo valet dicere, nunc primò est cadauer, vel lapis, & in eo instanti mouetur, quia motus ille est continuus, ergo in tali casu motus localis cadaueris, vel lapidis habet primum mutatum esse. Respondemus, casum illum possibilem esse de motu locali includente solam realitatem termini motus, non verò totam realitatem motus, vt disput. seq. q.6. immo posset quoque deinde continuè localiter moueri, quo casu verè motus localis haberet primum mutatum esse, sed hoc nequit, nisi a Deo fieri. Exemplum canis nō vrget nos ponentes plures formas substantiales in viuentibus; lapis tñ ille propriè non dicetur localiter mutatus, quia non præfuit antea sub priuatione, quod requiritur ad rationem mutationis realis, vt disp. seq. q. 2.

ARTICVLVS III.

De Inceptione, & Desitione permanentium rerum, & diuisibilium.

30 Res permanentes diuisibiles sunt in duplici differentia, quædam.n. accipiunt totum esse simul, & simul totum esse dependunt, vt animata in generatione, & corruptione totali, quæ minimum sibi determinant, aliæ verò acquirunt esse successiuè, & per partē post partē, vt ea oīa, quæ minimū sibi non determinant, vt cōposita substantialia, & formæ, tam substantiales, quàm accidentales, quæ adhuc dupliciter considerari possunt, primò, vt entia quædam certa, & determinata, ac completa sunt, & sic dicit aliquod ens completum proprio indiuisibili motum terminans siue acquisitiuum, siue deperditiuum; secundo vt quid incertum, indeterminatum, & incompletum dicūt, quomodo significant ens sine proprio indiuisibili completiuo, & vt actuali fluxui, & motui substat; exemplum, frigus, vt quatuor, vel consideratur, vt habet partes illas intensiuas, sm̄ quas successiuè acquiritur, vel prout est aliquod intensiuum integratum ex quatuor gradibus completis, & proprio indiuisibilis intensionis terminatis. Hoc notato,

Dicimus 1. permanentia, quę simul accipiunt esse, & illa composita, quæ successiuè, si considerentur, vt entia perfecta, & completa sunt, intrinsecè incipiūt, & extrinsecè regulariter desinunt; ita colligitur ex Scoto in 2. d. 2. q. 4. & in 4. d. 43. q. 5. in fine, & quol. 12. art. 3. Prob. 1. de illis, quæ simul accipiunt esse, quia si totum esse simul habent, ergo valet dicere, nunc res est, antea non erat; De compositis totaliter consideratis idem probatur, quia vt sic considerantur ad modū indiuisibilium, tūc.n. primò res completa intelligitur, cùm proprium acquirit indiuisibile terminans, & complens illā, sed acquisitio indiuisibilis est tota simul, & intrinseca, ergo &c. Accedit, quòd dū res in tempore acquiritur, nunquam habet esse completū, sed incompletum, & imperfectum; ergo in tempore non potest

test incipere, vt habet esse perfectum, aliter simul perfectum, & imperfectum esset, antecedens Prob. in tempore res subsstat motui successiuo, qui, dum durat, nõ est terminatus, sed continuus fluxus, ergo quod acquiritur existente motu, non est perfectũ adhuc, sed imperfectũ; quò ad desitionem etiam patet, quia si in indiuisibili consistunt, possunt totum simul amittere esse, vnde valet dicere, nunc nõ est res, antea erat. Diximus regulariter quia possunt etiam intrinsecè desinere, vt in seq. art. Idem quoque dicẽdum quò ad inceptionem de formis certis in subiecto certo, & determinato, at quò ad desitionem est aliqualis differentia, vt in 3. concl. Quomodo autem incipiant formæ in subiecto, si vnum istorum, vel ambo sint incerta, & indeterminata, dicimus in lib. de Gen. cum de successione alterationis, & generationis loquimur.

31 Dicimus 2. quæ sibi inuicem succedunt, siue formæ sint distinctæ, & cõtrariæ, siue forma, & priuatio, nunquam possunt incipere, & desinere intrinsecè per primum esse, & per vltimum esse, quia vel duo instantia immediata, vel materia sine illis, vel simul cum illis daretur, nec etiam possunt propter eandem rationem desinere, & incipere extrinsecè per primum non esse, & per vltimum non esse, sed necessariò, si vnum habet primum esse, alterum habebit primum nõ esse, quod erit idem instans incipienti intrinsecum, desinenti extrinsecum, vel si vnum habet vltimum non esse, alterum habebit vltimum esse, quòd instãs erit primo extrinsecum, secundo intrinsecum; ita habet Scot. quol. 12. art. 3 L.

32 Dicimus 3. si forma certa in subiecto certo desinat per aduentum contrariæ formæ, cuius primum indiuisibile per primum mutatum esse acquiratur, sic quatenus determinata, & secundum totalem desitionem desinit per primum non esse licèt sm̃ partes, & vt indeterminata est, desinat per vltimum esse; at si non desinit propter aduentum formæ contrariæ, quæ primum mutatum esse habeat, potest, immo regulariter desinit per vltimum esse. Hæc Concl. quoad formam certam secundùm totalem desitionem est cõtra Conimbr. cit. q. 2. art. 4. & Amicum tract. 16. q. 8. diff. 2. art. 3. colligitur tñ ex dictis in 2. Concl. quia hoc, quod est esse certam formam formaliter dicit illud indiuisibile completiuum, quod expellitur per indiuisibile oppositum, iuxta dicta in præced. art. sed illud incipit per primum esse, ergo illud desinit per primum non esse; sm̃ etiam totalem desitionem desinit extrinsecè, quia tunc forma contraria habet esse perfectum totale, & incipit intrinsecè, vt dicebamus in prima cõcl. cum Scoto. At sm̃ partes desinit intrinsecè, quia forma contraria sm̃ partes incipit extrinsecè; tandem quòd si per aduentum contrariæ formæ non desinat, tunc intrinsecè regulariter amittat esse, patet, quia indiuisibile indifferens est ad vtrumque modum desinendi, vt in seq. art. & sicut quod totum esse simul accipit, regulariter desinit extrinsecè, sic illud perfectum, quod amittit esse per partes, vt plurimùm desinit intrinsecè; quapropter, & in instanti aliquo potest corrumpi indiuisibile complens, & in tempore sequenti pars formæ, vel post instans potest incipere corruptio indiuisibilis complentis, & partis formæ.

Ex qua doctrina deducitur differentia inter desitionem formę successiuè acquisibilis, & amitibilis, quod ens successiuum per accidens dicitur, & inter tempus, & motum, quæ sũt per se successiua, nam licèt vt successiuè acquiruntur illæ formæ, incipiant ad motum temporis, & motus per vltimum non esse, non tñ eodem modo desinunt, nam formæ illæ desinunt intrinsecè, motus verò, & tempus extrinsecè, ratiò est, quia in inceptione illæ formæ sunt termini motuum, qui cũ sint acquisitiui, ad esse illarum terminantur, at in desitione termini motuum sunt non esse illarum, cùm sint deperditiui, & consequenter non possunt simul esse, sed cum incipit motus deperditiuus v. g. caloris, incipit etiam non esse caloris, qui est terminus ipsius.

ARTICVLVS IV.

De inceptione, & desitione rerum indiuisibilium.

33. Indiuisibilium alia sunt indiuisibilia solùm sm̃ durationẽ, non sm̃ entitatẽ, vt mutationes instantaneæ, quæ solùm in instanti durant, at partes habent entitatiuas, sicut termini ꝑ illas acquisiti, vt disp. seq. q. 6. alia sunt indiuisibilia sm̃ entitatem, & durationem simul, quæ partibus carent entitatiuis, & tm̃ per instans existunt, vt mutata esse in motu, & instantia in tempore, alia sunt indiuisibilia sm̃ entitatem, sed nõ sm̃ durationem; vt quæ partibus entitatiuis carẽt, sed diù possũt permanere, quæ à Scoto quol. 12. art. 3. indiuisibilia permantiuẽ vocantur, & ista, vel sunt formaliter, & virtualiter indiuisibilia, quæ nec habent partes, nec pluribus possunt æquiualere, vt indiuisibilia continui; vel formaliter tm̃ sunt indiuisibilia, quia verè non habent partes, sed virtualiter diuisibilia, quia habenti plures partes æquiualẽt, vt Angeli, ãima rationalis, &c.

De indiuisibilibus primi, & secundi generis cõe est apud omnes, incipere, & desinere intrinsecè; ita Scotus quol. cit. & 2. dist. 2. q. 4. ad sm̃ princip. & patet, quia quando sunt, incipiunt esse, & totaliter sunt, quia carent partibus duratiuis, ergo valet dicere, nunc est instans, antea non erat; tum quia si extrinsecè inciperent, haberent esse in tempore, & consequenter vel tempus indiuisibile esset, vel instans partes haberet, cùm mensura proportionari debeat mensurato; tum quia est contra rationem formalem ipsorum extrinsecè incipere, non .n. essent indiuisibilia secundum durationem, vndè nec de potentia Dei absoluta possunt extrinsecè incipere. Similiter desinunt intrinsecè per vltimum esse, nã si per primũ non esse desinerent, vel darentur duo instantia immediata, vel ista indiuisibilia in tempore permanerent, quæ omnia sunt absurda. Idẽ ergo instans mensurat simul inceptionem, & desitionem istorum, neque est inconueniens, quia vt diximus in 1. art. negatio nõ esse cadit supra præteritum, & futurum, at affirmatio esse cadit supra præsens.

34 Dices, vel nõ esse præcedẽs immediatè vnitur cum nõ esse sequenti, & tunc nunquam istud indiuisibile existeret, quia non esse ipsius nunquam fuit interruptũ, vel mediatè, & sic per instans distarent, in quo indiuisibile habet esse, quod est falsum, quia instans non facit maiorem durationẽ, sicut nec punctũ maiorẽ lineam, ergo nec distãtiã. Tum quia Aris. 8. Phys. 61. & seq. negat, duas mutationes oppositas, videlicet generationem, & corruptionem eiusdem continuas esse; sed necessariò, ait, tẽpus mediare, & in fine illius cap. ait, nihil esse à natura productũ, vt statim fluat, ergo &c. Respondemus, vniri immediatè provt distantiam successiuã excludit, non verò distantiam indiuisibilẽ, & instantaneam, sicut partes cõtinui immediatè vniuntur, quia non per aliquod extensiuum medium, absolutè verò vniuntur medio aliquo cõi, quod est vtriusque vinculum; cùm dicitur, instans non facit maiorẽ durationem, verum est de duratione successiua, absolutè tñ magis coexistit tempori Angelus durans per horam, & per instans terminatiuum, quàm si per horam tm̃ duraret, vt disp. 9. q. 2. dictum est. Ad cõfir. resp. Scotus quolib. cit. quod Arist. ibi solùm intẽdit probare, quod nõ possunt generatio, & corruptio esse vna mutatio vnitate termini, sed benè potest corruptio cõsequi generationem, non vt eadem mutatio continua, sed diuersa. At quãuis Scotus quærat saluare Arist. saltim in mutationibus substantialibus, quòd loquatur de continuitate motus sumpta ex parte termini; re uera tñ Intentum Arist. videtur esse, quòd semper in mutationibus oppositis debeat interponi quies, licèt hoc solùm probet rationibus probabilibus; quare negatur illa propositio Arist. vt dicimus in lib. de Cœlo; quod addit in fine cap. debet intelligi de entibus permãsiuè existentibus, immo neo de ipsis absolutè, vt infra. At indiuisibilia tertij generis regulariter incipiunt per primũ sui esse quia carent partibus, & totum simul accipiunt esse, desinunt verò per primum nõ esse, quia possunt diu permanere, vndè nõ est necesse, vt idem sit instãs inceptionis, & desitio-

& desitionis; & quia totum esse simul acquirunt, ideòq. in instanti, magis consentaneú videtur esse naturæ ipsorum, quòd etiam in instanti amittant esse.

35 Dubium tñ est, an per diuinā potentiam absolutam possint per vltimum non esse, & in tempore incipere, & desinere per vltimum esse; circa quod Greg. in 1. dist. 17.q. 2.art. 2. Conimbr. 8. Phys. cap. 8.q. 2.art. 5. & 6. Sotus 6. Phys. q. 3. Tol. q. 4. Complut. disp. 26. q. 4. Iuent. q. 2. dist. 3. art. 3. & alij affirmatiuè respondent quò ad vtranque partem; quod etiā innuit Lichet. & Tatar. quol. 12. ar. 3. & Suar. 3. pto 3. disp. 8. sect. 2. in tertio modo. At Ferrar. ex opposito 3. contra Gentes cap. 65. Vasqu. 1. par. disp. 229. cap. 10. Valles. 8. Phys. cap. 1. & contr. 96. ad Tyrones negatiuè ad vtrunque respondent, Auersa verò q. 30. sect. 2. suppositis indiuisibilibus mediat inter istas opiniones, distinguit. n. de rebus, nam aliæ sunt, quæ primò fiunt, & non amplius à sua causa proxima cōseruātur, aliæ, quæ continuata actione conseruantur; primæ, inquit, debent omninò per primum esse incipere, ita vt oppositū sit impossibile, at secundæ possunt etiam per vltimum non esse incipere; quòad desitionē verò admittit vtroque modo desinere posse: at absolutè loquendo, quia negat in cōtinuo indiuisibilia, de facto incipiunt, ait, totæ simul in tempore, ac si essent in vno instanti indiuisibili. Amicus tñ tract. 16. q. 7. dub. 2. art. 4. quòad desitionem vtrunque cōcedit, at quòad inceptionem distinguit, quòd indiuisibilia formaliter, & virtualiter diuisibilia possunt per vltimum non esse incipere, nō tñ per productionem instantaneam, idest formaliter, & virtualiter indiuisibilem.

Dicimus tñ quamuis omne indiuisibile desinere possit intrinsecè per vltimū esse nullum tñ etiā de potentia Dei absoluta potest extrinsecè incipere per vltimum non esse. Hæc conclusio quòad desitionē est Scoti 2. dist. 2. q. 4. ad princ. & quol. 12 art. 3. quē omnes ferè Recentiores sequūtur; & prob. non repugnat, quia indiuisibilia sunt, nam instantia, mutata esse, & instantaneæ mutationes sunt huiusmodi, & tñ intrinsecè desinunt, vt diximus; neque quia indiuisibilia permansiuè sunt, etenim sicut tempori coexistere possunt, & cuilibet instanti continuatiuo, ita etiam poterunt instanti terminatiuo coexistere, præcipuè quia multæ res, quandiu perseuerant, hoc modo desinunt ex dictis, & tādem, quia nulla apparet implicantia.

36 Quòad inceptionē verò colligitur ex Scoto 2. dist. 2. q. 1. ad 1. pro 1. opin. & quol. 12. art. 2. vbi habet, creationem, seu productionem nouam per hoc à conseruatione distingui quia illa supra respectū ad causam addit respectum ad nō esse immediatè præcedens, hæc vero respectum ad idem esse, vt præhabitū; ex quo postea deducit, creaturam in primo instanti solū propriè dici esse creatam, sed in tempore immediato conseruari, ergo per Scotum vera creatio, & productio entis indiuisibilis instātanea esse debet; verū est tñ quòd Scotus in hoc videtur problematicus, nam locis infra citandis contr. resp. ad 2. oppositum videtur asserere, & clarè in 2. dist. 5. q. 1. §. *De secundo art. &c.* vbi quærens, an Angelus peccauerit in instanti, vel in tempore, refert duas opiniones, prima est quòd necessariò in instāti peccauit, quia qñ subiectum, & terminus sunt indiuisibilia, nulla est causa successionis; secunda, quòd peccauerit in tempore, quia nulla virtus creata agit in instanti, subiungit, neutras rationes cōcludere, & se refert in 3. dist. 3. q. 1. cùm ergo variè sit locutus, possumus quamcunque opinionem sequi, magis tñ placet opinio negatiua, vt potè principijs Scoti conformior, quam sequūtur Runius 6. Phys. tract. de incep. & desit. rerum, Masius 6. Phys. sect. 2. q. 10. Prob. ex doctrina adducta ex Scot. si hoc esset, ergo Angelus v.g. in tempore inciperet, sed hoc est falsum, ergo &c. sequela patet, falsitas probatur, tempus correspondens toti productioni, pro vt à conseruatione distinguitur, est diuisibile ī partes priores, & posteriores, vel ergo productio exercetur in secūda parte, vel non, si secundum, ergo productio non coexistit toti illi tēpori, si primum, vel producitur nouū esse Angeli, vel idem omninò permanet, non primū, quia entitas angelica diuisibilis esset, si secundum, ergo tunc non producitur,

uit, quia de ratione productionis nouæ, pro vt à conseruatione distinguitur, est, quòd ipsa mediante primò cōmunicetur esse rei, & ordinem immediatum dicat ad non esse præcedens, potius igitur conseruatur, cùm respiciat esse præhabitū: quæ ratio est Aristotelis.6.Phys. cap. 5. vt vidimus in textu.

Respondet Greg. dupliciter intelligi posse, Angelum in hoc sensu produci totum simul, vel propriè, quando scilicet verè, & propriè contingit enūciare de præsenti, quòd Angelus producitur primò, & hoc modo negat in tempore posse produci; vel impropriè, quando solùm de Angelo enunciatur præteritū, videlicet, Angelus totus fuit ꝓductus, absque eo quòd possit assignari, quādo primò fuit productus, & concedit. Conimbr. respondent, Angelum in tempore produci, non quia acquirat partes post partes, sed quia productio ad totum esse simul terminata existit, dum tempus fluit. Alij dicunt, incipere in tēpore indeterminato, non determinato, & quia in tali tempore non potest medietas assignari, ideò in toto illo tempore debet dici īcipere, vt diximus de formis incertis art. præcedenti, vel si datur aliqua pars temporis correspondens, non tñ a nobis cognoscitur.

37 Istæ responsiones ferè in vnā coincidunt, admittunt .n. Angelum in tempore produci in hoc casu, non tñ quòd sit assignabile, cùm sit indeterminatum. Contrà, cùm de ratione formali nouæ productionis, vt diximus, sit, quòd res primò incipiat esse post non esse, ergo debet dari tēpus correspondens isti productioni, in quo Angelus primò accipiat esse, quod licèt à nobis non possit cognosci, cognoscetur tñ à Deo, quia cognosceret productionem ipsam, qñ exercetur, & partē illā temporis actu tunc existentem; sed nō est dabilis pars ista, ergo &c. Minor prob. pars ista, siue determinata sit, siue indeterminata, includit in suo conceptu prioritatem, & posterioritatē partiū in infinitum, hoc .n. est de ratione successiuę durationis, ergo productio omninò indiuisibilis non potest illi correspondere ob rationem assignatam; nec valet paritas de forma indeterminata, quia hæc diuisibilis est & consequenter licet nō possit certa medietas assignari in tempore illo indeterminato, attamen prioritas, & posterioritas partium in tempore rectè concipiuntur coexistere productioni formæ indeterminatæ, quia hæc quoque talem prioritatem partium indeterminatarum includit, non sic productio indiuisibilis. Tum quia implicat, quòd de aliqua re demonstrata sit verum dicere de præterito, hoc fuit acquisitum, nisi de præsenti aliquādo fuerit verum dicere, hoc acquiritur, aliter vt dicit Arist. 6. Phys. 7. & 8. contingeret aliquando, quòd aliquis transiuit A, non aliquando transiens A, & quòd iuit ad A, qui tñ nunquam fuit iens ad A, ergo implicat, Angelum dici posse productum, quin aliquando potuerit dici, producitur, ergo assignari debet mensura aliqua, in qua primò ꝓducatur, talis nō potest esse tēpus ex dictis, ergo &c. Tum quia actio diuina non coexistit in rationē productionis toti tēpori, cui Angelus dicitur coexīstere, sed vni parti in ratione productionis, alteri in ratione conseruationis, ergo conseruatio habebit aliquod īstans, vel intrinsecum, vel extrinsecum, ergo tempus coexistentię productioni erit quid determinatum inclusum inter instans, quod est vltimum non esse Angeli, & instans initiatiuum conseruationis, siue extrinsecum, siue intrinsecum. Tum quia potest res ita à Deo produci, vt non conseruetur etiam sm̃ Aduersarios; dentur ergo tres productiones immediatè sibi inuicem succedētes, quid corresponderet ex parte nostri temporis? nō tria instantia īmediata, quia non dantur, ergo primæ corresponderet īstās, secūdæ pars tēporis, & tertiæ aliud instans, & tñ res illæ productæ æqualiter durarent, cùm solùm producantur, & nō conseruentur, ergo nō potest secunda ita īmediatè succedere primæ, vt pars aliqua temporis non correspondeat, quæ pars tñ adhuc determinata, nō īdeterminata esset.

38. Amicus, & Auersa aliter respondēt quādo .n. actio, aiunt, est simul productio & conseruatio, quia eadem indiuisibilis perseuerat, quomodo virtualiter diuisibilis dicitur, nō esse necessariū, cōseruationē à pro-

productione distingui pro omni signo, vt patet, tum in productione æterna, si Angelus æternus foret, tum in productione tẽporanea, & successiua alicuius diuisibilis formæ, in qua non est assignabilis pars aliqua temporis coexistens productioni, quin etiam sit præsens conseruationi, sed si productio dici debet, hoc erit, quatenus dicit ordinem ad tempus præuium, ĩ quo non erat res, non verò in ordine ad tempus, cui realiter coexistit, in quo non est dabilis prima pars, cui primò coexistat.

Contrà, vt habet Scotus quol. cit. I. Supra eãdẽ actionẽ toto durationis tẽpore permanentẽ, in quo existit Angelus, quãdo est noua actio, & non æterna, fundantur isti respectus, & terminantur ad nõ esse immediatè præcedens, quomodo dicitur productio de nouo, & ad esse præhabitum, & dicitur conseruatio, & impossibile est, actionem nouam diù durantem nõ dicere respectus illos (quamuis in productione æterna non distinguantur inter se productio noua, & conseruatio, cùm non adsit nouitas essendi, ratione quorũ productio, & conseruatio simul de eadem re prædicari nõ possunt) ergo etiam ĩ hoc casu debet dari productio Angeli à conseruatione disticta, quia verè esse Angeli succedit post non esse immediatè, & quia diù durat, verè dicit ordinem ad idem esse prçhabitum; non potest autem dici primò produci in vltimo non esse, quasi quòd in illo intrinsecè ĩcipiat, quia tũc productio non est, nec Angelus primò existit, neque dicere tunc potest ordinẽ ad non esse immediatè præcedẽs, quia adhuc reperitur non esse Angeli, neque potest dici primò produci in tempore immediatè sequenti, quia nõ datur prima pars, in qua possit dici primò incipere esse totũ simul, vt probatum est, ergo &c. Exemplum de productione æterna non est ad propositũ, quia est sermo de temporali, in qua adest essendi nouitas; exemplum de successiuis in tẽpore productis est ad oppositum, in ipsis enim idem est fieri, & conseruari, quia sunt in continuo fluxu, & semper adest noua, & noua pars succedens, ex quo formatur hæc ratio; ideò successiua possunt in tempore produci, quia habent nouitatem essendi successiuã in toto illo tempore, qua ratione semper dicunt ordinem ad nõ esse partiale immediatè præcedens, ergo indiuisibilia, quia carent nouitate ista essendi, non possunt dici in tempore diuisibili primò produci; sed solùm in instanti.

39 Istæ rationes vniuersaliter concludunt, tam contra Auersam, quàm contra Amicum; tum quia productio cuiuslibet indiuisibilis etiam quod continuata actione conseruatur, debet esse simultanea, & consequenter instãtanea; imo cùm nulla res sit, quæ à Deo non dependeat in fieri, & conseruari, debebat Auersa absque distinctione loqui, & vniuersaliter negatiuè respondere quæsito de entibus permanentibus; Tum quia indiuisibilia formaliter, & virtualiter diuisibilia solùm ita dicuntur, quatenus diù possunt durare, & eodẽ modo actio, qua habent esse à Deo, dicitur virtualiter diuisibilis, ex quo sequitur tñ indiuisibilia ista non solùm produci, verũ etiam conseruari posse, & actionem illam non solùm productionem dici nouam, sed quoque conseruationem, non tñ quòd actio illa, vt productio noua, sit conseruatio, & indiuisibile, vt conseruatur, etiam producatur, reduplicatiuè loquendo.

Ex qua doctrina deducitur, rem siue diuisibilem, siue indiuisibilem, dummodo tamen indiuisibiliter producatur, .s. per primum sui esse, posse per solum instans durare, quod sit primum, & vltimũ esse ipsius; ita Scotus quol. cit. art. 3. Et Reg. Paris. 8. Phys. q. 2. collat. 2. in fine, & patet ex dictis, quia possunt istæ res hoc modo incipere, & desinere; tum quia instans temporis, & mutata esse hoc modo durant, ergo idem potest de alijs affirmari, cùm nulla adsit disparitas; tum quia productio, & conseruatio eiusdem rei, prout illos distinctos respectus includunt, sunt realiter distincta, ergo vt sic possunt ad inuicem separari. Antecedens patet, quia sunt ad terminos realiter distinctos. Tum quia potest nostra voluntas elicere vnum actum vt solùm per instans duret, aliter si deberet illum necessariò continuare, si talis actus esset peccaminosus, tunc homo esset extra statum

pro-

propriæ salutis, neque viator d c. posset, quia non posset nō esse peccator. Neque dicas, August. lib. 4 sup. Gen. ad lit. cap. 11. asserere, Deum mouere creaturam spiritualem per tempus, quare non producet solùm per instans; & Arist. supra adductum, dicentem, naturam nihil producere, vt statim non sit. Etenim D. Aug. ex Scoto 2. d. 2. quæst. 4. in fine per tempus intelligit id omne, quod accipit esse post non esse, quo sensu durans tm̄ per instans, in tempore existere dici potest. Dictum verò Philosophi ex Scoto quol. 12. R. valet de agentibus naturalibus aliquod permanens producentibus, non de liberis, & hoc quia agens naturale influit ad productionem, & conseruationem, corruptio autem prouenit ab agentibus corruptiuis, quæ in illo instanti, vel non sunt approximata, & consequenter non possunt in tempore immediatè sequenti agere, vel si sunt approximata, non vincunt v rtutem agentis producentis, quia sic impedirent etiam productionem, ad vincendum autem postea agens contrarium requiritur tempus, immo & augmētum virtutis, ex quo patet, quòd non valet de causis liberis.

40 In oppositum instatur 1. quod indiuisibile non possit intrinsecè desinere; indiuisibile totum esse simul habet, ergo totum esse simul amittit, non per partes post partes, ergo in instanti, & per primum non esse, non in tempore, & per vltimum esse. Tum 2. quia concursus Dei indiuisibilis prorsus est respectu Angeli, ergo subtractio illius debet esse indiuisibilis. Tum 3. quia debet omninò assignari, quando primo Angelus annihilaretur, non. n. sunt idem annihilari, & annihilatum esse, nam differunt sicut productio, & conseruatio eiusdem esse, vt pro instātanea productione supra arguebamus; & saltem Deus cognoscit mensuram illam, in qua primò suspendit suum concursum, talis non potest esse tempus, quia est diuisibile in infinitum, ergo instans. Tum 4 quia esse, & non esse Angeli sunt indiuisibilia contradictoriè opposita, quorū regula est, vt eadem durationis mensura possint esse, vt ostendit Philos. de motu, & quiete 6. Phys. 67. & sequent. quæ rationes faciunt contra inceptionem in instanti: si v. g. argueretur ex hoc, quod desitio potest esse in tempore, ergo & productio.

Respondemus, si istæ rationes valerent, concluderent etiam de desitione instantis, & mutationum pro instanti durantium; quare dicimus, disparitatem esse, quia productio est actio positiua, realis, & determinata, realem, positiuum, & determinatum effectum habens, ideóq; determinatam durationem postulans; at annihilatio est actionis negatio, nec ad aliquod esse, sed ad non esse terminatur, quod nec determinatam actionem, nec determinatam durationem petit, sed potest siue in tempore, siue in instanti haberi, sic non esse motus, non prout dicit priuationem, sed simplicem negationem, & fuit ab æterno, & incipit intrinsecè, quamuis sit negatio alicuius successiui, cui repugnat intrinseca inceptio, vt diximus supra: ad argumentum ergo distinguimus consequens, amittit totum esse simul, i. non per partes, & partes, & concedimus; simul, i. in instanti, negāmus; per idem ad secundum. Ad 3. annihilari, & annihilatum esse in Angelo solùm per nostrum modum concipiendi differunt, nec est necesse, vt detur prima omninò annihilatio, at in productione debet dari prima productio, quia verè terminatur ad esse reale indiuisibile de nouo accipiens esse; neque Deus cognoscit istam primam partem temporis indeterminatam, quia non datur. Ad vltimum dicimus, opposita contradictoriè non mensurari necessariò eadem duratione, sed opposita priuatiuè, vt sūt motus, & quies.

41 Secundò obijcitur, quod possit Angelus extrinsecè incipere; Creet Deus vnum Angelum in instanti, immediatè post, vel potest alterum creare, vel non; si primum, habetur intentum, si secundū, ergo tunc Deus necessariò, & non liberè quiesceret. Tum 2. quia Angelus nullam dependentiam dicit ad tempus, sed solùm coexistentiam quandam extrinsecam, ergo etiamsi extrinsecè producatur, nō potuit ab illo depēdere in esse, vel produci.

Tum.

Tum 3. quia D. August. 8. super Gen. ad lit. cap. 19. vult, quod aer non est factus lucidus à Sole, sed fit lucidus, alioquin remaneret lucidus recedẽte Sole, sed eodem modo videtur creatura quælibet à Deo dependere, ergo quælibet creatura semper fit, & consequenter productio ipsius potest tempori coexistere. Tum 4. quia si detur aliquod obstaculum impediens illuminationem medij, potest Deus illud destruere per vltimum esse, & intrinsecè, & in eodem tempore luminosum aget in medium, cùm sit agens naturale, lumen autem non est per partem post partem producibile, sed totum simul, ergo &c. Idem casus esset, si Angelus in instanti productus eliceret immediatè post aliquam intellectionem, aliter non esset in statu viæ (supposito, quòd in gratia non esset confirmatus) quia nõ posset statim mereri.

Respondemus, in casu non posse Deũ alterum Angelum creare, non ex parte sua, sed ex parte Angeli, quia sic petit natura ipsius Angeli, Deum vero tunc necessariò quiescere non simpliciter, sed ex suppositione, sicut supposito, quòd nunc producat aliquod indiuisibile sm̃ durationem, nequit postea immediatè alterum producere, & supposito, quòd diuidat continuum in aliquo puncto, non potest facere diuisionẽ immediatè post, quia non datur alterum indiuisibile immediatum. Ad 2. Angelũ extrinsecè aliquo modo à tempore dependere per coexistentiam, vnde à posteriori argueremus partes in ipso Angelo, si in tempore produceretur. Ad 3. resp. Scotus quol. 12. D. quòd fieri dupliciter sumi potest, primò quatenus idem est, quod dependere in esse, & hoc modo cõe est ad productionem, & conseruationem, & ita intelligitur D. August. secundò pro dependere nouiter, & in hoc sensu solùm productioni conuenit, & de creatura in primo instanti dici potest, deinde vero dicitur creatura in facto esse, quod erit conseruatio ipsius. Ad 4. dicimus, in his casibus, & lumen in tempore produci, & intellectionem, non quidem sm̃ omnes partes simul, sed per partem post partem, quia lumen est extensiuè, & intensiuè diuisibile, intellectio autem intensiuè solùm, quod sufficit, vt possit successiuè produci, sicut & intendi.

42 Contrà, Scotus in 2. dist. 2. q. 4. §. *Contra conclusionem, &c.* arguendo cõtra Henr. ponẽtem intellectiones Angeli mensurari nũc temporis discreti, quod nunc ponebat necessariò coexistens parti temporis nostri, ait, quòd intellectus potest vtique elicere vnam intellectionẽ in vno instanti, & immediatè post elicere aliam, & quia æuo mensurantur, ideò, inquit, habebunt primum esse in æuo, licet secundæ intellectioni nulla prima pars correspondeat temporis nostri; idẽ repetit ad 2. princ. & in 3. dist. 3. q. 1. B. ait, quod Beata Virgo poterat in primo instanti suæ cõceptionis esse sub peccato originali, & in tempore immediato in gratia, quæ tñ non successiuè, sed indiuisibiliter produceretur, ratione cuius, inquit ipse, mutatio illa propriè, nec erit motus, nec mutatio, non mutatio, quia est in tempore, nec motus, quia non est successio, neque ex parte subiecti, neque ex parte formæ, quę authoritates directè oppugnant nostram sententiam.

Respondemus ad 1. locum, intentum Scoti ibi tñ esse ostendere contra Henr. sine ratione ipsum ponere nunc temporis discreti necessariò parti temporis nostri coexistere, nam si nos possumus elicere intellectionem per instans, multò magis Angelus, cùm sit perspicacioris intellectus; quare non est necesse, vt conseruet intellectionem illam per tempus aliquod, & licèt postea videatur concedere, intellectum Angelicum posse post instans illud aliam producere intellectionem in tempore immediato, quæ primum esse habeat in æuo, & non sit assignabilis pars prima temporis nostri illi correspondẽs, hoc tñ dicit supponendo, quòd possit hoc facere intellectus noster, nam tunc clarè sequitur, idem posse intellectum angelicum, quo supposito deberet necessariò concedi, productionem secundæ intellectionis coexistere tempori, vnde ait conditionatè; *Sed si statim habeat aliam intellectionem, tunc nihil erit tẽ-*

poris

poris nostri coexistens illi secundæ intellectioni; quod etiam colligitur ex loco allegato ad 2. princ. vbi dat vnam responsionem, quòd æuiternum potest durare per tempus, non tñ propter hoc sequitur, quòd sit in tempore, quia quod est in æuo, potest durare cũ nostro tẽpore, & deinde subiũgit aliã responsionẽ, & ait, *vel potest dici, quòd aliqua intellectio potest inesse Angelo præcisè cũ instãti nostri tẽporis, & deinde post illud instãs potest habere aliã, & aliã intellectionẽ immediatè*, vbi clarè patet, quòd secunda responsio est data iuxta dicta in confutatione opinionis Henr. & non ex propria sententia; Authoritas ex 3. magis vrget, sed dicere possumus, loqui de successione prouenientе ex partibus existẽtiis, quæ non adest propter animæ indiuisibilitatem, & gratiæ, sed adest successio ex parte graduum gratiæ, propter quam successionem potest tempori coexistere, & per vltimum non esse incipere; quod fusè explicat in 1. dist. 17. q. 3. & seq. quæ expositio est iuxta dicta Scoti in 2. d. 2. q. 11. arguendo cõtra D. Tho. vbi ex hoc, quòd operatio Angeli, quamuis esset in instanti temporis discreti, coexisteret tñ nostro tempori, arguit, continuam, & successiuam esse; hinc dicendum, Scotum problematicum fuisse.

43 Tertiò, indiuisibilia continuatiua partium in continuo simul producuntur, & tñ in tempore, ergo &c. antecedens Prob. in instanti non est pars altera producenda, quæ continuari debet præcedẽti parti acquisitæ, ergo in illo instanti nõ datur indiuisibile, quod est nexus illarũ partium. Tũ 2. quia Pater in diuinis post hoc instans generabit Filium, & tñ non per partem post partem, sed totũ simul, ergo non implicat, productionem simultaneam coexistere alicui tempori. Tum 3. quia potest Angelus coexistere loco diuisibili, ergo & tempori diuisibili productio ipsius potest coexistere, quia in ea mensura non repugnat productionem existere, in qua non repugnat terminum existere.

Respondemus neg. 1. antecedẽtis partem, quia in instanti producuntur indiuisibilia cõtinuatiua formæ per mutata esse non motus, aliter productio successiua non esset continua; ad Prob. neg. consequentia, nam indiuisibile non est nexus veritatis, de cuius ratione est, quod præsupponat extrema, qualis est vnio, sed est nexus absolutus, qui potest præcedere partem connexã. Ad 2. negatur paritas, quia in æterna generatione non adest nouitas essendi, quomodo se habet conseruatio rei permanẽtis; at in productione temporanea adest nouitas, vt diximus in probatione Concl. Ad 3. solùm sequitur, Angelum per suam existentiam coexistere posse durationi diuisibili, quod vltrò concedimus, non tñ per suam primam existentiam & productionem, existentia n. est indifferens ad terminãdam productionẽ, & conseruationem, & vt sic negatur posse productionem reperiri, quin adest etiam existentia, aliter idem simul conseruaretur, & produceretur; at prima existentia est simul cũ productione, quomodo non potest esse in tempore. Alias rationes adducit Amicus, sed ex dictis facilè soluuntur.

44 Ex his omnibus potest colligi breuiter corrolarium. Modi incipiendi sunt duo, videlicet *primum esse*, quod intrinsecum est, *vltimum non esse*, quod est extrinsecum. Modi desinendi similiter sunt duo, *vltimum esse*, quod est intrinsecum, & *primum non esse*, quod est extrinsecũ, habito semper respectu ad existentiam rei. Successiua incipiunt, & desinunt extrinsecè, vt successiua sunt, per vltimum non esse, & primum non esse. Permanentia diuisibiliter acquisibilia, si vt entia, quædam completa, & determinata sunt, considerentur, & in subiecto certo recipiuntur, incipiunt per primum esse, & desinũt per primum non esse regulariter: si verò vt entia incompleta sumantur, incipiunt per vltimum non esse, & desinunt per vltimum esse, si de partiali desitione loquamur, at si de totali, desinunt regulariter per primum non esse. Quæ se inuicem consequuntur, si vnum incipit per primum esse, alterum desinit per primũ non esse; si verò per vltimum non esse vnum incipit, alterum desinit per vltimũ esse.

esse. Indiuisibilia etiam sm̃ durationem intrinsecè incipiunt, & desinunt, sed indiuisibilia sm̃ entitatem, virtualiter tñ diuisibilia secundum durationem necessariò incipiunt per primum esse, sed possunt vtroque modo desinere; regulas generales pro inceptione & desitione rerum tradunt Parisienses 8. Phys. q. 2. col. lat. 2. quarum aliquæ limitandæ sunt iuxta dicta superius.

DISPVTATIO XV.

De Motu.

Deuenimus tandem ad explicationem præcipuæ, & principalis passionis corporis naturalis, quæ est motus, iure meritò huc vsque dilatam, vt omnia, quæ de motu solent à Philosophis pertractari, simul tradere possimus, & primò de motu quoad eius entitatem, passiones, & species agemus, deinde de causis ipsius sermonem instituemus.

QVÆSTIO I.

In quo consistat formalitas motus.

1 Accipimus in præsẽti disput. motum, quatenus communis est ad motum propriè dictum, & ad mutationem propriè dictam, & vniuersaliter pro eo, quod denominat propriè subiectum moueri: & omissa opinione Antiquorum negantium dari motum in rerum natura, sed omnia, dicebant, quiescere; quam sententiam, quia contra experientiam, non oportet improbare ex professo, nam cognita quidditate motus, clariùs ipsius falsitas apparebit; tum quia ipsorum fundamenta, vel militant contra existentiam successiuorũ, de qua diximus disput. 13. quæst. 4. art. 1. vel contra partium infinitatem in continuo, de qua egimus disp. 9. quæst. 2. Ipsam igitur formalitatem explicemus.

Aduertendum est tñ. pro quæsiti decisione quòd in motu multa reperiuntur, in quibus posset poni consistere formalitas ipsius, vt habet Doctor. 2. dist. 2. q. 5. S. & 4. dist. 13. q. 1. F. primò enim sunt tres entitates absolutæ, s. mouẽs, seu agẽs, mobile, seu subiectum, & forma in subiecto recepta, quæ in motu locali est respectiua, non absoluta ex dictis disp. 11. Secundò multi adsunt respectus reales, nam agens, si comparetur ad formam, vel cõpositum, dicit relationes educentis, aut producentis, & è contra forma relationem eductionis passiuæ, & compositum relationem productionis passiuæ ad ipsũ agens, qui respectus sunt intrinsecus aduenientes; si verò ad materiam comparetur, in quam vt in subiectum formam inducit, insurgunt inter ipsa respectus transmutantis ad transmutatum, seu agẽtis ad passum, & transmutati ad transmutans, vel passi ad agens, in quibus actio, & passio consistunt ex dictis disp. 7. q. 3. art. 1. & sunt respectus extrinsecus aduenientes: si materia, & forma inter se cõparentur, præter respectum illum intrinsecus aduenientem eductionis ad id, vt ex quo educitur, quẽ dicit forma ad materiam, & è contra, si à materia est depẽdẽs, adsunt alij respectus perfectibilis ad perfectiuum, & è contra, qui informatio actiua, & informatio passiua dicuntur, suntq. extrinsecus aduenientes, nam possunt esse materia, & forma absque eo, quòd forma materiam perficiet, & informet. Tertiò præter hos respectus reales adsunt & multi respectus rationis, qui intantum rationis dicuntur, non quòd sint verè entia rationis, & secundæ intentiones, sed inquantum ipsis deficit aliqua ex conditionibus relationis simpliciter realis à Scoto enumeratis quol. 13. H. & 1. dist. 31. quòd s. sit inter extrema realia,

stia, & realiter distincta, & quòd insurgat independenter ab opere intellectus: nam cùm forma, vel respectus simpliciter reales adducti habuerint suas priuationes, ideò dicunt relationem ad non esse præcedens, non quidē realem simpliciter, quia non esse extremum nō est reale, sed realē sm̄ quid. Recentiores verò præter hæc omnia adinueniunt quandam viam, seu tendentiam ad formam, qui sit modus quidā absolutus præcedens formam, transcendē taliter relatiuus, per quem forma acquiritur in subiecto. Clarum est, motū aliquod istorum formaliter importare.

2 Quidam etiam ex Scotistis asserūt, motum formaliter importare formā, fluētem, ita tñ quòd de principali significato dicat formam, cōnotet verò fluxū ipsius. Cōiter oppositum à Doctoribus asseritur, motū s. formaliter dicere fluxum, seu fieri formæ, nō formam, sed magnum est dissidium apud eosdē, quid sit fluxus iste, seu via ad formam in esse perfecto; nam quidam hoc nomine viæ, seu fluxus cōtēti absq; alia declaratione, putà si quid absolutum sit, aut respectiuum, & ad quod terminatum, credunt satis explicasse motus essentiam, ita Caraffa de Cōc. disp. 17. & Complut. in Phys. disp. 16. q. 1. Alij dicūt, fluxum istum esse quantitatem quandam successiuam, non permanentem, quæ verè, & per se sit in prædicamento quantitatis; ita Tatar. in prædicamētis cap. de quāt. & in report. 4. dist. 12. q. 4. Ant. Andr. 5. Met. q. 10. Fuentes 3. Phys. q. 2. diff. 3. art. 3. Alij quòd sit modus quidam absolutus ab ipsa forma, modaliter ex natura rei distinctus, prior natura forma, quo tāquā via, & tendentia acquiritur forma; ita Recentiores ferè omnes, vt Perer. lib. 13. q. vltima, Conimbr. 5. Phys. q. 2. art. 2. Mastⁱ disp. de motu sect. 1. q. 3. Suar. disp. 49. Met. sect. 2. Moris. disp. 7. Phys. q. 1. Auersa q. 26. Phil. sect. 8. & seq. Ruuius tract. de motu q. 1. 2. & 4. Amic. tract. 29. q. 2. & ex nostris sequitur Fuentes 3. Phys. q. 1. num. 13. & q. 2. num. 18. quē modū actū, aiunt, appellari imperfectum, quia actuat materiam non perfectè, & complete, sed imperfectè, & incompletè, nam ipsam constituit in ordine ad formam acquirendam, ad quam essentialiter ordinatur modus ille, vt ad terminum. Alij vt P. Faber theor. 45. cap. 1. & 2. Cauellus super q. 3. Scoti de An. adnot. 2. dicūt, fluxum istum consistere in continuata illa dependentia formæ ad agens, à quo forma dependet in esse, qui est respectus intrinsecus aduenicns de prædicamento relationis. Alij vt Canō. 3. Phys. q. 1. art. 2. Io. de Magistris q. 2. Regentes Parisiens. ibidem asserunt, motum, seu fluxum formæ dicere relationem mobilis ad motorem, quæ est passio mobilis inexistēs, vnde sm̄ istos motus, & passio idem sunt, & quò ad hoc sequitur Suar. cit. licèt discrepet, quia putat, passionem entitatem esse modalem. Alij fluxū istum explicant per actionem, & passionem tanquam per prædicata essentialia, & quidditatiua, sicut homo in suo quidditatiuo conceptu includit animal, & rationale, ita Bonetus 4. suę Phys. cap. 2. Hurt. disp. 11. Phys. sect. 3 & videtur esse Æmilij Acerbi lib. 4. qq. peripat. q. 1. Tandem dicunt alij, fluxum istum formaliter importare respectum subiecti ad formam, quæ informatio passiua dicitur, connotādo tñ respectum rationis, qui est īter esse formæ, & non esse eiusdem, seu inter esse respectus huius informationis, & non esse eiusdem immediatè præcedens, in quo nouitas formæ in subiecto consistit.

3 Vt autem in tanta varietate pateat Scoti sententia, suppono priùs, quòd motus est duplex, acquisitiuus, cuius terminus ad quem est positiuus, & deperditiuᵘ cuius terminus ad quem est priuatio; notandum ex Scot. in 4. dist. 12. q. 4. D. & ad arg. princ. quòd motus dupliciter considerari potest, vel sm̄ suam essentiam præcisè quocunque modo sit possibilis in rerū natura, siue ab agente creato, siue à creato, siue modo naturali, & sm̄ cursum cōmunem naturæ, siue modo supernaturali vires naturæ excedente; Secundò accipitur solùm, vt sm̄ naturæ cursum fieri potest, quo sensu physicus, & naturalis dicitur, nō quidem pro vt naturale violento, vel neutro opponitur, sed pro vt à supernaturali distinguitur; vbi motus primo modo à naturali, & supernaturali præscindit, vt videbimus; Authores citati ferè omnes loquuntur

itur de motu in secunda significatione.

Dicimus 1. nullo ex his modis explicari rectè motus naturalis, & physici formalitatem, sed motum naturalem formaliter dicere successionē termini ad quem posteriori post terminum à quo priorem immediatè præcedentem, non quidem vt sic sed vt in subiecto; quæ successio est relatio quædam termini ad quem in subiecto ad terminum à quo immediatè præcedentem, siue motus sit acquisitiuus, siue deperditiuus, nā si acquisitiuus erit, tunc relatio illa, quam dicit respectus informationis passiuæ ad nō esse ipsius immediatè præcedens motus acquisitiuus dicetur; si verò deperditiuus, relatio, quam dicit non informatio ad informationem immediatè præcedētē, erit motus deperditiu°. Cōcl. est Scoti in 4 dist. 11. q. 1. E & dist. 43. q. 1. C. & in 2. dist. 1. q. 5. T. & alijs in locis infra citandis, ipsamque innuuarunt Iribarnes in 4. to. 1. disp 50 sect. vlt Aret. 4. dist. 11. q. 1. art. 4. & P. Vulpes 2. par. disp. 1. art. 3. num. 2. & pbari potest alios dicēdi modos refutando, nam primò motus non potest dicere quid absolutū; quia vel erit forma, vel quātitas successiua, vel modus ille non est forma, cōnotando fluxū ipsius, quia Arist. 5. Phys. tex. 5. apertè ait. *Non est albedo motus, sed dealbatio*, ergo motus potius formaliter dicit fluxū formæ, quàm formam ipsam; Tū quia motus diuidi solet per instantaneum, & successiuum, tardū, & velocem, rectum, & circularem, vt dicemus quæst. 3. quæ diuisiones nō conueniunt formæ, sed acquisitioni ipsius, formaliter loquendo. Tum quia motus sm̄ suam formalitatem priuatiuè, & intrinsecè opponitur quieti formaliter sumptæ, non extrinsecè, at si formaliter diceret formam connotando fluxum, quies vel dicet formaliter formam cū negatione fluxus, & sic formaliter mot°, & quies conuenirent, & solùm per connotata, & extrinsecè differrent; vel dicet negationē fluxus, & sic motus dicet formaliter fluxū qui priuatiuè quieti opponitur. Tū quia saltem quò ad principale significatum motus semper maneret, quandiu forma esset in subiecto, nec cessaret quò ad principale significatum præsentibus habitibus, qđ est contra Arist. 1. de Gen. 55.

4 Neque potest dicere quantitatem successiuam de genere absoluti; Tū quia motus est via ad terminum, quātitas non est via ad substantiam, quantitatem, qualitatem, & Vbi; & præcipuè quia via est imperfectior termino, & nullum absolutum est relatiuo imperfectius, ergo quantitas non potest esse via ad Vbi, quæ est relatio ex dictis disp. 11. Tū quia motus in cōmuni prǣscindit à motu propriè dicto, qui sm̄ Tatar. est successiuus, & mutatione propriè dicta, quæ secundùm eundem instantanea est, & tanquam genus in ipsis includitur, ergo hic motus nequit esse quātitas, quia quātitas habet partes, hic motus præscindit a diuisibili motu, & indiuisibili mutatione, ergo nec motus successiuus erit propriè quantitas, quia diuersorū generū non sub alternatim positorū diuersę sunt species, & differentię, vnde si motus successiuus est sub genere motus in cōi; nō potest sub genere quātitatis cōtineri. Nec tādem erit modus ille; tum ex dictis disp. 5. q. 2. & disp. 7. q. 3. art. 1. vbi modos istos confutauimus. Tum etiam, quia vel iste est modus ab actione distinctus vel idem realiter; si primū, ergo quia non est agentis causalitas, debet ab aliquo causari cùm non sit à se, ideòque motus esset effectus, & ad ipsum esset actio, & per consequens ad motum esset motus, sicut arguit Arist. in textu cō quia actio, & motus, qñ subiectum tempore præcedit formam, comitātur ad inuicem; si secūdū, ergo quia actio est in agente ex dictis disp. 7. q. 3. artic. 2. motus erit in agente, qđ est falsum, quia Arist ait, esse actum mobilis, tum quia datur actio sine motu, vt diceimus, ergo non est idem cum actione; tum quia motus deperditiuus non posset in tali modo consistere, nam cùm terminus ad quē sit nō ens, impossibile est, quòd ens positiuum, qualis esset motus iste, sit essentialiter ordinatum ad nō ens, à quam ad terminum acquisitionis. Tādem vel modus iste est in forma, vel in subiecto; si primum ergo esset posterior forma, in qua fundātur, ipsamque denominabit moueri; si secundum, ergo mobile in quolibet motu dupliciter dicetur moueri, & per re

ceptio-

ceptionē formæ, & per receptionē istius modi absoluti, vnde ad motū esset motus & processus in infinitū; Sequela pro. quia mutari est aliter se habere nunc, quā priùs mobile non solùm recipit formā, sed etiā entitatem illam modalem, estque duplex receptio, sicut duæ sunt entitates receptę. Nec valet, quod ait Ruuius cit. q. 4. quòd moueri est aliter se habere nunc, quàm priùs in fieri, non in facto esse, qua ratione mobile non mouetur per receptionem formæ in fieri, sed solùm per motum, per receptionem verò formæ aliter se habet subiectum in facto esse, & dicitur mutatū esse, & acquisisse terminum. Non valet, quia mobile non tm̄ recipit formam in facto esse, sed etiā in fieri, immo tunc actualiter recipit, ista receptio non est motus per ipsum, cùm permaneat, quandiu forma est in subiecto, ergo non solùm mouebitur per receptionem illius modi, sed etiam per receptionem formæ.

5 Secundò non potest dicere relationē formæ ad agens, vt asserebat P. Faber, Tum quia Scotus in 4 dist. 11. q. 1. E. habet, mutationem esse respectum sm̄ quid non simpliciter realē, quia est ad nō esse terminatus, ergo per Scotū non est respectus formæ ad agens, qui est simpliciter realis, & intrinsecus aduentens: & in 2. d. 1. q. 5. S. & T. ait, mutationem, quatenus dicit hoc, quod est aliter se habere nunc, quā priùs, præscindere à respectu ad agēs qui est producti ad producens: & 4. d. 13. q. 1. K. Doctor distinguit motū ab actione, non solùm vt actio est genus distinctū à cæteris, sed etiam vt est relatio producētis, & producti: & in 1. d. 5. q. 2. E. & S. distinguit Doctor generationem in ratione productionis, & in ratione mutationis, & ait, quòd generatio vt mutatio dicit ordinem ad subiectum, vt transit de vno opposito ad aliud, vt verò productio, respicit producens: idē habet d. 2. q. 7. K. ergo motus per Scotum non potest dicere relationē ad agens, & producens. Tum quia hic respectus est in forma, non in mobili, formamque denominat, non mobile, & si ab agente etiam in conseruari dependet, vt est lux in aere à Sole dependēs, permanet semper cum forma, & agēs intrinsecè respicit, sine quo nequit intelligi; at motu est in mobili, quod etiam moueri denominat, vt habet Arist. 3. Phys. 16. & 23. tāliter acquisita forma, nec agens respicit vt principiū, aliter quatuor mutationis principia non tria, immo duo, quia respectus iste solùm formā respicit, & agens, nō materiā, & priuationē; ergo nō cōsistit ī tali respectu. Tū quia si forma esset à materia separata à Deo postea induceretur in subiecto, vt erit in resurrectione de anima rationali, daretur motus absq; isto respectu ad agens creatū, nā respect⁹ ad increatū est realiter idētificatus, nec est in prædicamēto relationis, & ideò motus nō erit.

6 Tertiò neque dicet passionem solā, aut actionem, & passionem simul: tum quia isti respectus non dicunt ordinem ad priuationem, vt ad principiū, sed ad agēs, vel vt terminum, sicut est passio, vel vt fūdamentum, sicut est actio, quare priuatio nō esset principium motus, sed agens. Tū quia ex Scoto 4 d. 43. q. 5. H. dātur actio, & passio sine motu, nam si subiectū simul cum forma producitur, ita vt tēpore non præcedat sub priuatione, vt est ī qualibet animatione, in qua corpus in eodem instāti completur in esse, & animam recipit, adsūt actio, & passio, quia verè agens inducit formā in subiecto, & subiectum ipsam recipit, non tū motus, quia subiectum solùm natura formam dicitur præcedete, quod non sufficit, vt infra idem euenit, si forma in conseruari etiam ab agente dependeat, nam tunc manent actio, & passio quia conseruatio est actio continuata, nō tū motus, quia aer post illuminationē non dicitur amplius ad lumen moueri. Tum quia si actionem etiam formaliter includeret in suo conceptu, esset quoque actus agētis, in duobus esset subiectis distinctis .s. in agente, & in passo, nec esset vnum p se, sed per accidens, quia nulla res includit in suo cōceptu formali res diuersorū prædicamentorum, diuersæ.n. species neque, unt aliam tertiam constituere.

7 Quartò quòd non dicat informationem de principali significato, connotādo respectum informationis ad non esse immediatè præcedens, docet Doctor in 4. dist. 11. cit. & probatur iisdē rationibus,

quibus supra ostendimus, formam fluentem non esse motum pro formali; etenim iste respectus manet semper, cùm in subiecto est forma, non diuiditur iisdē differentijs, quibus motus diuiditur, immo eadē receptio formæ potest duobus motibus specie distinctis acquiri, vt idem vbi potest acquiri motu recto, & circulari, non opponitur priuatiuè quieti, immo cū ipsa manet, quæ omnia nequeunt principali significato motus conuenire.

Remanet igitur, vt successionem illam formaliter dicat, seu respectum informationis, vel esse formæ in subiecto ad non esse immediatè præcedens & rationabiliter quidem; Tum quia ex D. Greg. 5. Moral. mutari est ex alio in aliud ire, & ex 5. Phys. 3. motus est transitus subiecti à termino à quo ad terminū ad quem. Tū quia tunc mobile formaliter mouetur, quando in ipso succedit terminus ad quem post terminū à quo, ergo per locū à coniugatis, & casibus motus erit talis successio, quæ cùm non sit aliquod absolutum, erit quid respectiuum. Tum quia mutari est aliter se habere nūc, quā priùs ex 6. Phys. 32. per ly se habere exprimitur respectus subiecti ad terminum ad quē, per ly aliter nūc quā priùs explicatur illa immediata successio posterioris termini post priorē expulsum à subiecto, quia alietas dicit relationem ad terminum præcedentem terminatam. Tum quia isti respectui quies opponitur priuatiuè, nam tunc subiectū quiescere intelligitur, cum iam formam acquisiuit, nec nouitas formæ in subiecto concipitur, hoc autem euenit, cum forma immediatè nō respicit nō esse præcedēs, sed esse eiusdem præhabitum, quod est carere respectu illo ad non esse immediatè præcedens. Quòd verò motus iste physicus, & naturalis necessariò debeat dicere successionem istam in subiecto, prob. à Doctore in 4. dist. 12. q. 4. C. & H. contra Gotfr. oppositum asserentem; agens naturale necessariò, ad hoc vt pducat aliquid, præsupponit subiectum; aliter posset creare, vt innuimus disp. 2. q. 1. art. 1. ergo motus ab ipso causatus necessariò debet fieri in subiecto; & hinc est, quòd Arist. de motu, & mutatione semper locutus est in ordine ad subiectum, & mobile, vt patet ex definitione motus 3. Phys. & mutationis 5. Phys. quia potentiam creatiuam in tempore non agnouit.

8 Dicimus 2. motus si absolutè consideretur, & sm̄ suam essentiam præcisè quocunque modo, & à quocunque sit possibilis in rerum natura, & consequēter vt abstrahit à motu naturali, & supernaturali, solùm dicit successionem termini ad quem post terminum à quo immediatè præcedentem præscindendo à subiecto quocunque. Concl. est cōtra Suar disp. 49. Met. sect. 2. & Amicum cit. q. 4. dub. 1. & alios, asserentes, motū de sua ratione formali dicere ordinem essentialem ad subiectum, docetur tn̄ à Scoto in 4. d. 12 q. 4. D. vbi arguendo contra Gotfr. habet hæc verba: *Contra tertiam responsionem sua, quæ concordat cum tertia ratione, quam adducit pro se, quò ad istā conclusionē. s. quod nō est de essentia motus secundū eū, quòd aliquod subiectū aliter se habeat, non arguo, quia conclusionem in se credo esse veram.* Et ad primum princip. ait: *Ad primum dico, quòd non est de essentia motus, quòd sit talis vel talis ētis, nec mutationis, quòd sit alicuius aliter se habentis*, idem repetit ad secundum, & loquitur de motu propriè dicto, quia loquitur de speciebus motus. s. rarefactione, auctione, &c. Ergo si per Scotum motus sm̄ suam essentiam potest esse sine mobili, sequitur, quòd motus non dicet successionē illam in subiecto, sed ab ipso præscindit; clariùs in 2. d. 2. q. 4. F. ait: *Dato, quòd creatio, vel annihilatio diceretur esse mutatio, quod ad hoc, quod est, ibi successio formæ post negationem eius; quia nō est mutatio eo modo, quo Philosophus loquitur de mutatione*; idem innuitur à Franc. Sāpson. 3. Phys. q. 2. & à Regenti. Parisiens. 5. Phys. q. 1. collat 1. vbi inquiunt quod si Deus crearet aliquid successiuè illa creatio esset mutatio successiua, licet non esse motus propriè dictus 3. Phys. & naturalis, quia non fit in subiecto possēt probari hæc concl. quia intelligitur motus, vel quies absque mobili, ergo possunt sine illo esse, Antecedēs prob. si Deus producerer

ret calorem absque subiecto, & postea illũ intenderet vsque ad quartum gradum, calor flueret primò de nõ esse ad esse, & postea de vno ad alium gradum; postquam verò peruenit ad 4. non amplius fluit, sed quiescit. Si dicas; quòd quies est cessatio fluxus formę in subiecto, sicut motus est talis fluxus. Contrà; calor qñ successiuè acquiritur in subiecto, denominat subiectum moueri, non per inhærentiam in subiecto, quia hæc non est motus ex dictis, sed per successionem graduum, seu termini ad quem post terminum à quo, quæ est formalitas motus, ergo quãdocunque erit in rerum natura talis successio, licèt non adsit subiectũ, non sequitur, quòd tunc nõ sit essentia motus, sed solùm quòd talis essentia nullam rem moueri denominet, cũ ergo per potentiam Dei possit dari aliqua forma, quæ absque subiecto accipiat esse post non esse, vel intendatur, dicendum erit, quòd motus de potentia Dei absoluta potest esse sine subiecto, licèt, put ab agente creato fit, non possit esse sine subiecto.

Nec valet, quod ait Amicus, illam successionem non habere rationem mutationis formaliter, sed materialiter propter defectum vnionis ad subiectum, quæ vnio est de ratione formali motus, cùm sit quædam forma modalis respectu subiecti. Nõ valet, nam licèt relatio ex sua ratione formali dicat ordinem ad extrema, si tñ possit reperiri sine ipsis, nõ sequitur, quòd nõ sit relatio, sed solùm, quòd actu non denominet, ergo à pari, licèt illa successio non habet subiectum, non sequitur, quòd non sit formaliter motus, sed solùm quòd actu non denominet, verùm est tñ, quòd non est idem motus, quando fit in subiecto, & quando est extra subiectum.

9 Secundò prob. à priori; motus naturalis, seu physicus ex dictis dicit successionem termini ad quẽ post terminum à quo in subiecto, creatio, vt à conseruatione distinguitur, dicit successionem termini ad quem post terminum à quo extra subiectum, vt docet Doctor quol. 12. ab istis duobus conceptibus potest hic abstrahi conceptus cõis ambobus. s. successio termini ad quem post terminum à quo præscindendo ab hoc, quod est esse in subiecto, vel nullo præsupposito subiecto, qui conceptus essentialiter in illis includitur, & per se in primo modo de illis prædicatur vt patet, nam se habet vt genus, quod postea per illas differentias esse in subiecto, vel nullo præsupposito subiecto contrahitur ad motum physicum, seu naturalẽ & ad creationem sub ratione mutationis, sed iste conceptus cõis non est conceptus productionis, quia tunc etiam motus naturalis esset essentialiter productio, & ordinem diceret ad agens, quod est falsum, neque est conceptus actionis, vel passionis propter easdem rationes; & quia actio & passio dicunt ordinem ab subiectum; nec alterius, vt patet], ergo erit conceptus motus cõis ad motũ physicum, & ad creationẽ, pręcipuè quia est quidam respectus sm̃ quid tñ realis, sicut quilibet motus interior, ergo motus sm̃ suã essentiam præcisissimè non dicit ordinem ad subiectum sed ab illo præscindit; & talis motus est propriissimè motus, quia est conceptus essentialiter inclusus tanquam genus in motũ physico. Hoc vult dicere Scotus, cũ in 4. cit. ad arg. princ. ait, motum sm̃ suam essentiam dicere actualitatem quandam potentialem, & mutationem dicere aliter habitionem, non connotando subiectum .i. motus est quædam successio termini ad quem post terminum à quo immediatè præcedentem præscindendo à subiecto.

10 Ex quibus deducimus, quòd si motus materialiter sumatur, pro forma scilicet fluente, sic nõ est in vno predicamẽto sed in tot prędicamẽtis, quot sunt formæ per motũ acquisibiles, quæ secũdũ Arist. sunt forma substantialis, quãtitas, qualitas & Vbi, vt infra, in substantia quidem erit reductiuè, quia forma substãtialis est principium, & pars substantiæ, non vero quid completũ in tali prædicamento, at in alijs tribus erit directè in illis, nam formæ illæ accidentales, non vt partes, sed vt entia completa se habent in suo genere, vt diximus 1. Log. si verò sumatur motus pro eo, quod realius dicit, sic quia significat, vt ait Doctor in 4. dist. 11. quæst. 1. E. receptionem formæ, seu informationẽ passiuã subiecti, quia iste respectus est simpliciter

realis, vbi respectus successionis est sm̄ quid realis, tunc erit in predicamento habitus, in quo ex dictis disp. 5. q. 9. omnes informationes, receptiones, inhærentiæ, & habitiones vti species habitus in cōi collocātur. Tandē si motus formaliter sumatur pro illa successione iam explicata, non cōstituit vndecimum prædic. ab alijs distinctū, vt asserūt Plotinus lib. 3. de gē. entis cap. 17. Acerbus lib. 4. peripat. qq. q. 1. Vicom. 3. Phys. cap. 1. & alij, sed reducitur ad prędicamentū sui termini; ratio est, qui istud vndecimum prędicamentū nec assignatur à Philosopho, & potius prædicamenta minui debent, quàm multiplicari, vt diximus in Log. tum quia motus est respectus sm̄ quid, non simpliciter realis, estque via essentialiter ad terminū ordinata, ergo ad prædicamentum sui termini debet reduci, vt via ad terminū viæ, ità fecit Arist. 3. Phys. tex. 4.

Nec quia motus dicit rationem vniuocam cōem, quæ ad sua inferiora per differentias descendit, vnde se habent, vt species, & motus in cōi vt genus, idcircò ex ipsis coordinatio generum, & specierum, seu prędicamentum, (quod in tali coordinatione consistit) constituentur, ratio est, quia & si concedamus, motū suo modo posse dici genus, & motus inferiores species, & suo modo constituere propriā coordinationem, non tñ proprium prædicamentum constituunt, quia coiter prædicamenta continent entia perfecta, & simpliciter realia, motus non est huiusmodi, alioqui etiam forma substātialis in cōi ad alias comparata posset dici genus, & inferiores formæ species, idem etiā euenit in modis prioris, simul, & aliorum post prædicamentorū, eò vel maximè, quia diuisio entis in decem genera est potius diuisio artificialis, quàm sm̄ rerum naturas ex dictis in Logica.

Dices, si motus pertinet ad prædicamē tum termini, ergo ratio motus in cōi ad nullum prædicamentū determinatum pertineret, sicut nec datur prædicamentū cōe illis prædicamentis, ad quę est motus sed hoc est falsum, nā absurdum est, species vnius generis esse in prædicamento, & genus cōe illis in nullo prędicamento contineri, neque vt summum, neque vt subalternum. Resp. negando falsitatem, & absurditatem, sicut. n. ratio termini in cōi vagatur per plura prædicamenta, ita ratio motus in cōi, quod apparet in multis alijs, vt in conceptibus cōibus pluribus prædicamentis, qui vtique sm̄ veritatem, sunt vera genera, attamen quia supponitur diuisio illa immediata in decem genera, dicuntur per plura prædicamenta vagari, licèt possint ad vnum genus reduci vt dicimus in Log. disp. 6. q. 1.

Soluuntur rationes.

11 IN oppositum arguitur 1. probādo, motum quid absolutum dicere, & præcipuè formam fluentem, nam rationes, quibus Tataret. ostendit, motum esse quantitatem, adducemus infra q. 6. art. 1. & 3. & quæ probant esse modum, solutæ sunt disp. 5. q. 2. coincidunt. n. cum illis, quibus Aduersarij probant, causalitatem dicere modum absolutum; quòd igitur motus sit forma, Prob. Tum quia motus per Aristot. 3. Phys. in nullo est prædicamento, dicitur actus mobilis, nō perfectus, sed essentialiter imperfectus, dicitur Endelechia, & perfectio subiecti, est essentialiter cum actione, & passione identificatus, & denominat subiectum moueri, sed isthæc omnia formæ fluenti conueniunt, nam forma fluens, vt sic in nullo est prædicamento, sed vel in prædicamento substantiæ, vel quantitatis, aut qualitatis, vel Vbi ipsa forma est perfectio, & actus mobilis, non ille respectus, est actus essentialiter imperfectus, quia formam importat, non quomodocumq; sed fluentem, est essentialiter cum actione, & passione identificata ex 3. Phys. 18. & ipsa denominat subiectum moueri, quia mobile mouetur formaliter, nō quia habet respectum aliquem, quicunque sit, sed quia recipit formam, dicitur. n. calefieri, quia recipit calorem, aliaq. passim de ipsa verificantur, quæ pertinent ad quidditatem, diuisiones, & proprietates motus; Tum 2. quia si hoc non esset, minus propriè motus diuideretur in naturalem, & supernaturalem, quia iste respectus non patitur hanc diuisionem; sed

forma fluens, ad quam est; adhuc autem physicus impropriè diuideretur in naturalem, violentum, & neutrum, quia non respectus, sed forma est aut s̄m, aut contra, aut præter inclinationem passi; impropriè etiam in motum lationis, alterationis, &c. & localis in rectum, & circularem. Tum 3. omne denominatiuum importat formaliter formam, s̄m quam fit denominatio, sed calor fluens denominat subiectum calefieri, & albedo fluēs dealbari, sicut calor, & albedo in esse quieto denominant ipsum calidum, & album, ergo calefactio, & dealbatio, quæ species sunt motus, formaliter dicent calorem fluentem, & albedinem fluentem, est ergo idem dicendum de motu in cōi, quòd formaliter significet formā fluētē.

12 Resp. ad 1. quòd cùm Arist. ait, motum esse perfectionem, & endelechiā cum passione, & actione identificatum, loquitur de ipso quò ad materiale, & pro re acta, non formaliter, alioqui forma fluens esset formaliter actio, & passio contra Scot. 4. d. 13. q. 1. concedimus ergo quò ad hoc minorem; cùm verò ait, motum non esse in prædicamento aliquo determinato, actum esse essentialiter imperfectum, loquitur de motu pro formali, & quatenus includit receptionem formæ in subiecto, quæ est actuatio ipsius; negamus etiam, mobile per formam formaliter moueri, & propositio illa mobile mouetur, quia recipit formam; potest dupliciter intelligi, nam ly *quia* vel facit sensum formalem, quomodo dicimus, patrem, ideò esse in genere relationis, quia refertur ad filium, & in hoc sensu est falsa, nam mobile formaliter dicitur moueri, quia habet illum respectum s̄m quid realem, vel facit sensum causalem, & fundamentalem, quomodo dicitur, paries ideò est similis, quia habet albedinem, & est vera, sed nihil ad rem, motus. n. non est id, quo mobile dicitur moueri causaliter, & fundamentaliter, sed formaliter. Ad 2. omnes illas diuisiones motui conuenire ratione termini ad quem, multoties. n. relationibus tribuimus, quæ fundamentis conueniunt, ideòque paries dicitur magis, vel minus similis, & s̄m relatio non suscipit magis, & minus, vnde proprijssimè allatæ diuisiones dicuntur de motu, quia respectus non nisi per terminos dignoscuntur, & denominationes sumunt ab ipsis; imò posset argumentum retorqueri, quia magis propriā, vel saltim æqualiter enunciantur diuisiones allatæ in probatione conclus. quàm istæ de motu. Ad 3. calor fluens denominat subiectum calefieri, non vt calor est, sed vt fluens, & ideò non sequitur, quòd calefactio formaliter dicat calorem, sed fluxum caloris, qui nil aliud est nisi illa successio iam explicata; cùm additur, quòd calor in esse quieto denominat subiectum calidum, dicimus, quòd si consideratur calor, s̄m suam essentiam, sic denominatiuum ipsius est calidum, si verò vt iam est in esse quieto reduplicatiuè, sic denominatiuum ipsius non est calidum, sed calefactum, vnde calefactum formaliter non dicet calorem, sed quietem, quam habet subiectum sub calore; ita dicas de dealbatione, & dealbari iuxta dictum Arist. 5. Phys. tex. 5.

13 Secundò obijcit P. Faber, ostendendo, motum formaliter dicere respectum formæ ad agens. Tum quia Doctor in 4. dist. 13. q. 1. I. & K. vult, formam vt fluentem esse motum, & lit. M. ait, quòd respectus fundatus super motum est intrinsecus aduenions. Tum 2. quia generatio, quæ est vna species motus, formaliter dicit originem geniti à gignente, ergo motus in cōi dependentiam à producente formaliter importabit, cùm species omnis sub proprio genere contineri debeat.

Resp. quòd Scotus ibi, si attentè legatur, non loquitur ex professo de materiali, & formali motus, sed solum intendit declarare, an actio, & passio sint prædicamenta distincta à relatione, & per quid ab ipsa distinguantur, vnde ait, actionem sumi multipliciter, primò pro cōnotato, & sic est quid absolutū, siue res acta, seu forma fluens, quæ est motus s̄m Comment. (ecce quòd non ex professo, sed s̄m Aurr. opinionem loquitur) secundò formaliter, & sic præsefert respectum esse ab, & hoc dupliciter, vel. n. dicit respe-

ctum

ctum producti ad producens, & ita poneretur in prædicamento relationis, vel respectum transmutati ad transmutans, & esset in prædicamento passionis, vnde potius deducitur oppositum; nam si Doctor distinguit hæc tria, formam vt fluentem, quæ est motus, actionem, quod est respectum producti ad producens, & vt dicit respectum transmutati ad transmutans, iam patet, motum non esse sm ipsum relationem formæ ad producens; quod addit hic M. non conuincit, quia loquitur ibidem de materiali motus sm opinionem Comment. assignato. s. de forma, vnde non dicit, quod motus sit respectus intrinsecus adueniens, sed respectus in motu fundatus est intrinsecus adueniens. Ad 2. ex Scot. in 1. d. 2. q. 7. ad 3. princ. & ex eodem Fabro ibidem, quòd generatio, vel sumitur in ratione productionis, vel in ratione mutationis, primo modo præscindit à subiecto, & solum respicit terminum productum, nec dicitur mutatio, quia in hoc sensu transfertur ad diuina, & solet definiri, quòd sit origo, &c. secundo modo dicit habitudinem ad subiectum, est que mutatio.

14 Tertiò Arguit Canon quòd motus sit passio. Tum quia Arist. 5. Phys. h. o. probat, ad actionem, & passionem nõ esse motum, quia ad motum non est motus, quæ consequentia non valeret, nisi motus passio esset. Tum 2. quia Gilbertus definit passionem sic; passio est effectus, & illatio actionis, & hic immediatus, motus autem est illatus immediatè ab agente. Tum 3. quia moueri est pati, ergo motus est passio, Consequentia tenet per locum a coniugatis, & casibus. i. à cõcretis ad abstracta, Antecedẽs Prob. quia mouere est agere, & mouẽs est agẽs, ergo moueri est pati. Tum 4. illud, per quod patiens refertur ad agẽs, est passio, sed mobile, quòd est patiens, refertur ad agens per moueri, quia mobile, inquantum mouetur, patiens est. Tum 5. eadem potentia non habet actus distinctos genere, distinguuntur n. per actus 2. de Anima. cùm ergo potentia passiua habeat pro actu motum, & passionem, nam ista non possunt esse actus potentiæ æquiuoce, consequenter motus, & passio non erunt genere distincta, atque ita motus erit formaliter passio. Tandem omnis respectus extrinsecus adueniens est in aliquo prædicamento, ad nullũ autem videtur motus posse aptiùs reduci quã ad passionẽ.

Resp. ad 1. quòd cùm Arist. probat, ad actionem non esse motum, quia ad motum non est motus, iste discursus debet resolui in duos syllogismos, ita vt non sit illatio ex identitate actionis, passionis, & motus, alioquin sequeretur, motum etiam esse actionem, quod est cõtra ipsum Canon, sed est illatio à simili, & per concomitantiam, vt notat Doct. in lib. de Ani. q. 7. ad 3. princ. & hoc modo resoluitur; ad motum non est motus, ergo ad actionem non est actio, nec ad passionem est passio, patet à simili; rursus si ad actionem non est actio, ergo ad actionẽ nõ est motus, Patet consequ. quia ex opposito cõsequẽtis deducitur oppositũ antecedẽtis; si. n. ad actionẽ esset motus, cùm motus sẽper præsupponat actionem, iam ad actionem esset actio, & sic in infinitum. Ad 2. cùm passio dicitur effectus actionis, non intelligitur de actione tanquam principio producente, vel principio formali producendi, sed logicè. s. quòd sit respectus natus inferri per actionem, tanquam per respectum oppositum, vt diximus disp. 7. q. 3. art. 1. quod formaliter non competit motui, sed cõcomitanter, vt mox dicemus. Ad 3. locus à coniugatis tenet in concretis essentialiter ordinatis ad abstracta non vltima abstractione, vt album est coloratum, ergo albedo est color, quod non est in præsenti, nam moueri non est pati formaliter, quia passio dicit respectum transmutati ad agens transmutans, motus verò dicit successionem iam dictam, sed dicitur pati concomitanter, quia ad motum semper comitantur respectus illi actionis, & passionis, eodem modo explicatur ly mouere est agere. s. concomitanter, non formaliter, mouere. n. est nelliter perficere materiam, quod se tenet ex parte formæ. Ad 4. negamus minorem, si ly moueri formaliter accipiatur, concedimus cõcomitanter, per idem ad probationẽ

Ad

Ad 5. eadem potentia non habet actus genere distinctos absolutos, sed benè relatiuos, super eandem. n. potentiam actiuam agentis fundantur tres respectus, & producentis in ordine ad cõpositum, & educentis in ordine ad formam, & transmutantis in ordine ad materiam vt habet Doctor in 4. dist. 13. q. 1. F. & 2. dist. 18. q. 5. S Ad vltimum, maior est vera de respectibus simpliciter realibus, non de secundùm quid realibus, qualis est motus.

15. Quartò ex Hurt. q motus actionem, & passionem formaliter includat, præter rationes adducendas q. 3. Prob. ex Arist. qui definiens motum in 3. Phys. tres tradidit definitiones, Primam in tex. 6. *motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia*. Secundam in tex. 16. *motus est actus eius rei, quæ vim habet, vt moueatur, quatenus eam vim habet*. Tertiam in tex. 23. *motus est actus eius, quod agere, & pati potest, quatenus tale*, per quas definitiones clarè colligitur, motum includere formaliter actionem, & passionẽ; nã cum dicit, motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia, per ly in potentia intelligit tàm actiuam, quàm passiuam, vt clarè colligitur ex alijs definitionibus; motus est actus rei, quæ vim habet, & actus eius, quod agere, & pati potest; vnde in tex. 16. ait, *nam ad hoc agere, quatenus huiusmodi id ipsum mouere est*, quod quidem etiam in tex. 18. & seq. patet, quia ibi non distinguit motum ab actione, & passione, asserit. n. quòd motus est actus actiui, & passiui, vt actiui est actio, vt passiui est passio.

Resp. Arist. in prima motus definitione per ly entis in potentia quatenus in potentia non intelligere actiuam, & passiuam simul potentiam, sed hanc solùm, vt patet in exemplis, quę adducit, nec oppositum deducitur ex alijs definitionibus, nam secunda definitio non habetur in tex. sm cõem translationem, sed dicitur, *motus est actus mobilis, quatenus mobile existit*, ecce quòd de passiua loquitur; benè verum est, quòd in traductione Argyrop. habetur, sed nec etiam conuincit, nam per ly *quæ vim habet, vt moueatur, quatenus eam vim habet*, intelligit potentiam passiuam, quod patet ex ly, *vt moueatur*, vt in simili habetur in definitione violenti. Tertia etiam definitio legitur in cõi versione, & Argyr. licèt sub alijs verbis, sed dicimus, quòd per ly *quatenus tale* non reduplicat potentiam actiuam, & passiuam, sed hanc solùm, addidit tñ potentiam actiuã, quia vt antea dixerat, contingit aliquando idẽ mouere se ipsum, vel quando aliquid mouens mouetur per reactionem, tunc motus est actus eius, quod agit, & patitur, sed quatenus patitur. Ad id, quod adducitur ex tex. 16. dicimus, ly *mouere* non accepisse Arist. vt correspondet propriè moueri, quia sic mouere est nouiter perficere materiam, quod formæ competit, sed prout correspondet moueri sm id, quod concomitanter significat, quale est pati; quod tandem additur ex alijs textibus explicatur à Doctore 4. dist. 13. q. 1. I. & sequen. quòd ibi accepit motum, actionem, & passionẽ materialiter, quomodo coincidunt, nam eadem forma, prout est ab agẽte, est actio, vt est in passo ab agente, est passio, & vt nouiter perficit subiectum, est motus, vt diximus disp. 7. q. 3. art. 1.

16. Quintò, quòd respectum informationis dicat formaliter, Prob. Tum quia Scot. 2 dist. 1. q. 5. T. ait, motum esse respectum mutati ad formam vt nouum, ergo principaliter respectum informationis importabit, nam hoc est subiectum moueri, ac paulatim nouam formam acquirere. Tum 2. illud principaliter significatur per motum, quod generis locum obtinet in definitione, talis est actus, qui respectum subiecti ad formam importat. Tum 3. illud est connotatũ motus, quod datur intelligi ex modo significãdi principalis significati, sed immediata successio datur hoc modo intelligi, ergo &c.

Resp. ad 1. cùm ait Doctor, mutatio est respectus subiecti ad formam, explicat materiale motus, cùm addit, vt nouus, dicit formale, nam per hoc datur intelligi respectus ad non esse immediatè præcedens. Ad 2. ly *actus* est connotatum, vt infra dicemus, vniuersaliter. n. accidentia maximè relatiua per subiectum definiũtur.

tur. Ad 3. nec maior est vniuersaliter vera, vt patet ex dictis in Log. in disp. 2. q. 6. art. 2. nec minor, nam motus significat immediatam successionē actuationis subiecti, & consequenter actuatio datur intelligi ex modo significandi principalis significati.

317 Sextò, quòd non consistat in illa successione explicata, probatur; 1 si quia antequam illa relatio insurgat, præintelligitur subiectum habere formam, & cōsequenter mutatum. Tum 2. quia sequeretur, præter materiam, formam, & priuationem dari quartum principium motus. s. respectum informationis, quod est suum fundamentum, super quod proximè fundatur respectus ad non informationem; immo motus esset saltim proximè actus non mobilis, sed respectus informationis. Tum 3. motus est transitus subiecti à termino à quo ad terminum ad quem 5. Phys. 3. ergo motus potiùs debet dicere relationem termini à quo ad terminum ad quem, & ita motus acquisitiuus dicet respectum non informationis ad informationem immediatè subsequētem, deperditiuus è contra respectum informationis ad non informationem subsequentem. Tum 4. quia priuatio non esset terminus à quo in generatione, sed ad quem, cùm ad ipsam terminetur respectus iste realis sm̃ quid, forma verò esset terminus à quo. Tum 5. si motus esset respectus realis sm̃ quid, ergo ens reale, quale est tempus, esset mensura entis rationis. s. motus, quod est falsum, quia mēsura debet esse homogenea mensurato. Tum 6. videtur inconueniēs, quòd naturalis passio corporis, sicut est motus, sit respectus sm̃ quid, & quòd in corpore naturali detur inclinatio realis ad motū, qui sit imperfectius ens illa. Tandem sequeretur, omnem mutationem esse ad relationem contra Arist. 5. Phys. 10. & 20. Sequela patet, quia terminus istius relationis est respectus informationis.

Resp. ad 1. concedendo, formam priùs esse in subiecto illa relatione, sed tunc subiectum dicitur imutatum fundamentaliter, non formaliter, vt in simili dictum est disp. 5. q. 2. de causalitate. Ad 2. dicimus, respectum informationis non esse distinctum principiū à materia, & forma, quia nec ipse potest intelligi sine materia, & forma, hinc materia, & forma pertinent ad conceptum mutationis, non vt separata, sed vt vnita. i. cum informatione. Non potest tñ denominare respectum informationis moueri, sed materiam, quia nouitas formæ fit in subiecto, vndè informatio se habet quasi vt ratio fundandi rationem motus in subiecto, quia potest esse successio, quæ est formalitas motus, absq; isto respectu, vt diximus in 2. Conclus. Ad 3. idem est dicere, motum esse transitum subiecti à termino à quo ad terminum ad quem, ac esse successionē termini ad quē in subiecto post terminum à quo, quæ successio rectiùs explicatur per respectum informationis ad nō itormationem, quia non potest esse motus, nisi adsint priùs principia, inter quæ est forma, & ideò priùs debemus intelligere formam in materia, quàm insurgere relationem motus: tum quia successio semper est alicuius posterioris, non prioris. Ad 4. si attendatur forma locutionis, videtur priuatio terminus ad quem, re vera tñ significatum non est ita, nam per ly immediatè præcedentē iam intelligitur priuatio in ratione termini à quo, vndè possumus dicere, quòd terminus ad quem potest sumi dupliciter, vel vt distinguitur à fundamento, & sic priuatio posset dici aliquo modo terminus generationis, & forma in subiecto fundamētum, quia relatio generationis respicit formam in subiecto tanquā fundamentū, vel pro vt distinguitur à termino à quo, sic priuatio nō est terminus ad quem generationis, sed forma. Ad 5. patet ex dictis disp. 13. q. 4. quomodo tempus in ratione mensuræ, cùm sit motus primi Cœli, sed completus ab intellectu, non est simpliciter ens reale. Ad 6. negamus assumptum, nam omnes passiones formaliter sunt aptitudinales relationes, & consequēter quasi sm̃ quid reales, quatenus nō respiciunt terminū actu existētē; neque mot⁹ est passio corporis, sed mobilitas, seu aptitudo ad formā sibi cōsentaneā, ad motū vero consequenter, quatenus per ipsum acquiritur forma. Ad vltimum negamus sequelam,

etiam, quia quod vltimatè acquiritur per se primò, & per se, non est illa relatio, sed fundamentum talis relationis, seu terminus, scilicet forma in subiecto.

18 Postremò contra 2. concl. Prob. quòd motus non possit esse sine subiecto; Tum quia Doctor sępissimè ait, motum ordinem dicere ad subiectũ, & præcipuè in 4. dist. 11. q. 1. §. *Quantum ad 3. art. &c.* vbi contra Varronem impugnãs distinctionem mutationis subiectiuæ, & obiectiuæ, ait, quòd si detur aliqua versio, vel transmutatio Philosopho ignota, non per hoc mutatio dici debet, quia si Philosophus illá cognouisset, adhuc dixisset, non esse mutationem; idem clarius habet in 1. dist. 17. q. 3. §. *Ad quæst. igitur. &c.* & in fine docet, quòd cum forma intenditur absque subiecto, non mutatur nisi metaphoricè, & in 2. d. 1. q. 5. T. ait, quòd mutatio absolutè considerata dicit respectum subiecti ad formam vt terminũ, relatiue vero dicit ordinẽ ad agẽs. Tum 2. quia sequeretur nõ esse tria principia mutationis, sed duo, nec priuationem esse principium, sed negationem, quia illa connotat subiectũ. Tum 3. quia res, quæ creatur, potest se habere vt subiectum, cum aliter se habeat nunc, quàm prius, prius.n. non existebat, nunc existit, ergo in quolibet motu adest subiectum.

Resp. ad 1. vtique Scotum multis in locis docere, motum dicere ordinem ad subiectum, quia loquitur de motu physico, in 4. verò cit. non vrget nos, cù n loquatur ad hominem, ibi.n. non loquitur de essentia motus, & mutationis, sed de substracto, & re huius definitionis, mutari est aliter se habere nunc, quá prius, & ait, quòd si Philosophus cognouisset trãsubstantiationem, non dixisset, ipsam esse mutationem, sumendo mutationem, prout dicit rem illa definitione definitam; in 1 cit. se declarat, nã in illo § ait, *dico, quòd non sequitur, manet forma eadem in intensione, ergo ipsa mutatur subiectiuè*, ecce quod loquitur de mutatione à Philosopho descripta, & in 2. cit. loquitur de mutatione physica, & ait, quòd si mutatio naturalis absolutè sumatur, .i. sm̃ suam rationem formalem, dicit ordinem ad subiectum. Ad 2. concedimus totum. Ad 3. resp. Doctor in 1. dist. 17. cit. neg. consequentiam, quia ad rationem subiecti requiritur, quòd maneat sub vtroque termino, ad hoc vt aliter se habere dici possit, res creata verò non sic se habet, quia ante creationem nullum habuit esse actuale, vt potuerit esse sub altero termino, alioqui etiam in mutatione physica forma se haberet vt subiectum, & sic duplex subiectum, quod est falsum.

QVÆSTIO II.

An in motu terminus à quo debeat tempore pręcedere terminum ad quem, an verò natura.

19 Priuatio, seu nõ esse dupliciter præcedere potest formam, quæ debet succedere, vel tempore, seu duratione, vel natura, & hoc dupliciter, sicut duplex est ordo naturæ, positiuus, & priuatiuus, vt cum Scoto 2. dist 1. q. 2. A. & 3. dist. 3. q. 1. E. diximus d. 4. q. 4. quando materia simul producitur cum forma, priuatio opposita non priùs tempore, sed natura; non positiuè, sed priuatiuè cõuenit subiecto; sic si creatura aliqua fuisset ab æterno, non esse priùs natura habuisset, quam esse, non positiuè, sed priuatiuè, seu negatiuè, quatenus fuisset creaturæ, si à Deo per positionem illius esse non fuisset impeditum, vt disp. cit. fusiùs explicatũ est; Quærimus ergo, an cùm priuatio natura tm̃ præcedit formam, sufficiat ad rationem mutationis. Bonetus lib. 4 suæ Phys. c. 2. referente Amico tract. 19. q. 4. dub. 1. affirmat, & idem videtur sentire Auer. q. 26. sect. 8.

Dicimus tñ cum Doctore cit. & 1. d. 9. q. vn. A. & dist. 39. S. & 2. dist. 1. q. 3. F. & 4. dist. 43 q. 5. H. ad mutationẽ requiri successionem temporaneam esse post nõ esse, & non sufficere non esse, tm̃ natura præcedẽs; est cõis, & Prob. in motu physico, quia in casu subiectum non aliter se haberet, nam quod aliter se habet nunc, quam prius, aliquid nũc habet in se, quod prius non habebat, sed potius illius oppositum, sed subiectum in illo priori naturæ non dicitur, quod non habeat formam,

mam, nec quòd habeat priuationem, sed quòd haberet priuationem, si non impediretur, aliter priuatio esset prior natura ordine positiuo, non priuatiuo, quod fuit impugnatum disp. cit. Tum quia mutatio realis est successio realis, ergo requirit realem existentiã subiecti sub vtroq; termino, ergo priùs duratione debet esse sub termino à quo. Prima conseq. patet, quod enim non est, non potest transire, vel succedere realiter de vno ad alium terminum, cum existentia necessariò requiratur ad causalitatem materialem; secunda probatur, quia existentia realis non mensuratur nisi duratione reali, talis autem est ad tempus, vel instans temporis, loquendo de mensura successiuorum, ergo cum nequeant duo contradictoria simul esse in eodem instanti temporis, & subiectũ sub eisdem debeat existere realiter, necessariò priùs, duratione debet esse sub vno, quàm sub altero: quod etiam cócludit de motu præcisissimè sumpto, quia successio realis requirit realem existentiam extremorum succedentium, non simultaneam, sed vnius post alterum, ergo terminus ad quem præsupponit realem existentiam termini à quo, si autem creatura esset ab æterno producta, non esse creaturæ non præfuit, sed præfuisset, si à Deo non fuisset impeditum producendo creaturam; quare esset ibi generatio, & creatio in ratione productionis, non in ratione mutationis.

20 In contrarium obijcitur, quia sequeretur, nunquam generationem viuentium esse generationem in ratione mutationis, quod videtur falsum, quia omnis forma generabilis, & corruptibilis, si non creatur, accipit esse per mutationem sui subiecti, Sequela prob. quia susceptiuum animæ non est materia, sed corpus, istud autem in eodem instãti, in quo formatur, animatur, alioquin actio patris terminaretur ante animationem fœtus, vndè nec pater posset dici, ergo si in eodem instãti animatur corpus, non mutaretur. Tum 2. quia tunc agens ageret sine actione, quod est falsũ, Sequela patet, quia actio non est sine passione, nec passio sine motu, vt ait Arist. 3. Phys. 18. vbi propter cõcomitantiam istorum, videtur asserere identificationem realem inter illa.

Resp. ex Scoto 4. d. 43. q. 5. G. & in 3. dist. 2. q. 3. ad 3. concedendo sequelam propter rationem assignatam, neque hoc est falsum, nam non est vniuersaliter verum, formam, quæ non creatur, debere accipere esse cum mutatione subiecti, sed sufficit, vt per veram actionẽ eductiuam accipiat esse. Ad 2. ex eodem in 4. cit. negando sequelam, neque actio, & passio semper motui coniungũtur; Arist. autem ibi loquebatur de illis materialiter sumptis, & vt in plurimum; maximè quia intentio ipsius erat declarare accidentalem motum, qui semper fit cum actione, & passione; tum quia licèt actio, & passio possint esse sine motu, non tñ è contra, nam motus præsupponit necessario actionem, & passionem.

QVÆSTIO III.

Explicatur distinctio motus à subiecto, & termino, actione, & passione.

21 IVxta varias explicationes formalitatum, tum motus, tum actionis, & passionis variè quoque locuti sunt Doctores de ista quæstione, quas opiniones non oportet recensere, nam ex doctrina tradita in prima quæst. faciliter deducitur solutio præsentis quæsiti.

Dicimus igitur, motum realiter distingui à subiecto, termino, actione, & passione; ita Doctor in 2. d. 1. q. 5. T. vbi docet mutationem non esse idem cum forma, quia potest ab illa separari, & in 4. d. 43. q. 1. D. & 3. d. 14. q. 1. ad 2. pro opin. & 1 d. 2. q. 3. T. ait, posse motus specie differre, licèt termini non differant; & 4. distinct. 13. q. 1. & dist. 43. q. 5. H. idem docet de motu in ordine ad actionem, & passionem; Prob. quia motus, vel est successiuus, vel instantaneus, terminus, & subiectum est permanens; ad terminum est motus, ad motum non est motus 3. Phys. 15. motus est via ad terminum, nec terminus, nec subiectum est via ad terminum; motus diuidi solet in velocem, tardum, &c. non sic terminus, nec subiectum motus est quid imperfectum, & tñ quid reale;

reale; terminus, & subiectum sunt entia simpliciter realia, habitibus præsentibus cessat motus 1. de Gen. 55. subiectum, & terminus permanent, maximum autem indicium distinctionis realis est separatio, vt sæpè diximus. Idem Prob. de motu, actione, & passione, quia actio, & motus sũt in subiectis realiter distinctis; actio, passio, & motus respiciunt diuersos terminos realiter distinctos, actio, & passio sunt respectus simpliciter reales motus sñ quid realis; actio, & passio separantur à motu aliquando, vt cùm subiectum tempore non præcedit introductionem formæ, vel quando forma in fieri, & conseruari dependet ab agente, vt dictum est q. 1. & 2. Nec valet, quod ait Suar. esse solùm separationem quò ad connotata, non quò ad formale, quia q. 1. huius d. & d. 7. q. 3. ar. 1. vidimus, actionem, passionem, & motum essentialiter inter se differre, non connotatiuè: quòd insuper addit Amic. non sequi ex ista separatione distinctionem realem, sed ex natura rei, cùm non sit separatio mutua, non valet, reducis. n. quæstionem de re ad quæstionem de nomine, nos. n. illam distinctionem realem vocamus, quæ inter illa cadit, quorum vnum potest esse sine alio, siue mutuò, siue non, parum refert, quia talis mutuitas exigitur, vt iq. ad separabilitatẽ, sed non ad distinctionem realem ex dictis disp. 5. q. 9.

22 In oppositũ obijcies 1. quod motus realiter à termino non distinguatur. Tum quia ex 3. Phys. 4. motus non est præter res, ad quas est. Tum 2. motus esse dicit receptionem formæ in subiecto, & fieri ipsius, sed forma, vt est in fieri, & vt in facto esse, nõ distinguitur, ergo &c. Tum 3. quia motus propriã haberet existentiam distinctam ab existentia formæ; nam quæ eadem existentia existunt, nequeũt separari, nec realiter distingui, sed hoc est falsum, quia quæ habẽt diuersam existentiam, diuersa productione producuntur, res enim, sicut se habent ad esse, ita ad produc..., ergo motus, & forma diuersa productione producerentur, subiectum per formam, & motum dupliciter mutaretur, & daretur motus ad motum in infinitum. Tum 4. si esset distinctus à forma, à quo corrumperetur; non à generante, quia ab ipso fit nec ab alio pro alio, præcipuè in motu successiuo, quia deberent simul generari, & corrumpi infinitæ partes istius entitatis, neque posset assignari, quid corrumperetur, & generaretur.

Resp. ad 1. sensum Arist. esse, motum reperiri in illis prædicamentis, in quibus sunt termini, non in alijs, cum hoc tamen potest stare distinctio realis. Ad 2. motus non dicit formam, sed respectum sñ quid realem, qui realiter à forma distinguitur, licèt ipsa vt in fieri, & facto esse, specificatiuè loquendo, non distinguatur, sed reduplicatiuè. Ad 3. concedimus, habere existentias distinctas eo modo, quo habent entitates, non tñ est vniuersaliter verum, realiter distincta, distincta per se productione produci; hinc subiectum non dupliciter mutatur, nisi quatenus fundamentaliter per formam mutatur, formaliter verò per nouam receptionem, quæ non est res de nouo producta per se, sed est ipsa receptio vt noua. Ad 4. dicimus, motum seipso euanescere, quia est talis naturæ, nam cùm dicat respectũ ad terminum à quo immediatè præcedẽtem, talis immediatio statim ex se transit; in motu etiam successiuo vna pars sequitur aliam, neque est impossibile, infinitas partes proportionales syncategorematicè generari, & corrumpi successiuè, vt continentur in æqualibus, verum est tñ, quod totaliter motus desinit extrinsecè, vt diximus disp. præc. q. 2. art. 2. & licèt sit in continua generatione, & corruptione, nõ per hoc dicitur corrumpi propriè, sed existere, quia talis est natura entis successiui, & talis modus existendi ipsius, vt diximus disp. 13. q. 4. art. 1.

23 Secundò, quòd motus essentialiter ab actione, & passione non differat, præter rationes adductas ex Hurt. q. 1. & disp. 7. q. 3. art. 1. Prob. adhuc. Tum quia actioni, & passioni conuenit definitio motus, nam actio est actus entis agẽtis, quatenus est in potentia agens, & passio actus passi, quatenus est in potẽtia ad passionem, est actus mobilis, vt ait Arist. in 3. Phys. &c.

& facit subiectum aliter se habere nunc, quàm priùs Tum 2. quæ eandem habent priuationem, nullo modo differunt, quia priuatio, & forma immediatè opponuntur, actio, & motus sunt huiusmodi, nam quies est priuatio motus, & sicut mobile quando caret motu, dicitur quiescere, ita agens, quãdo caret actione, dicitur quiescere. Tum 3. quod ex se est forma successiua, est motus, quia ens successiuum diuiditur per tempus, & motum, sed actio, & passio sunt aliquando entia successiua, vt patet. Tum 4. quod constituit agens in ratione agẽtis, est motus, actio est huiusmodi, nam 2. Phys. 29. causa efficiens definitur, quòd sit vndè principium motus, .i. à quo motus procedit, quòd autem ab efficiente procedit, vt à principio, est actio.

Resp. ad 1. nec actio est actus agentis, quatenus est in potentia .i. vt dicit ordinẽ ad non esse immediatè præcedens, & nouitatem, sed est actus agentis resp ectu passi, nec passio est actus passi quatenus est in potentia in hoc sensu, sed in ordine ad agens, nec propriè est actus mobilis, sed actus passi, nam idem subiectum dicitur mobile, & passum, mobile in ordine ad nouam formam, passum in ordine ad agens inducens formam, vndè passio formaliter facit subiectum, non mutatum propriè, sed transmutatum ab alio. Ad 2. neg. minor, ad probat. dicimus, quòd alia est priuatio actionis formaliter, & alia est priuatio motus, quia in diuersis reperiũtur subiectis, & vna potest sine altera reperiri, sicut & formæ ipsis oppositæ, quamuis cõi nomine quietis nominentur. Ad 3. ad hoc vt aliquid motus formaliter dicatur, non sufficere, vt habeat partes fluentes, sed quòd formaliter sit successio partium, vndè ex argumento solùm sequeretur, quòd sicut partes actionis fluunt, ita successio illarum partium esset motus, & sic ad actionem esset motus, non tñ quòd actio formaliter sit motus, cur autem illa successio non sit motus, dicemus q. 6. art. 4. Ad 4. neg. maior, ad probat. dicimus, per motũ in illa definitione intelligi formã, sumitur. n. materialiter, idcircò formale in illa definitione est ly *principiũ à quo*, per quod denotatur relatio efficientis, & per talem relationem constituitur efficiens in esse causæ formaliter.

QVÆSTIO IV.

An motus rectè definiatur ab Aristotele.

24 ARist. 3. Phys. tres assignauit definitiones motus, Primam in tex. 6. *motus est actus eius, quod existit in potentia, quatenus huiusmodi*, quæ definitio sic cõiter traditur à Philosophis, *motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia.* Secundam in tex. 16. *motus est actus mobilis, quatenus mobile existit.* Tertiam tandem in tex. 23. *motus est actus eius, quod potentia activi, & passiui, quatenus huiusmodi*, & licèt quælibet harum definitionum sit bona, non tñ contendum est reuera tres esse diuersas, sed potius eandem diuersis verbis explicatam & quia inter illas prima præstantior ab omnibus tenetur, ideò erit explananda, ex cuius declaratione patebunt aliæ; vt autem distinctam habeamus cognitionem, omnes illæ tres particulæ singillatim erunt examinandæ, .s. *actus, entis in potẽtia, & quatenus in potentia.*

Prima igitur particula est ly *actus*, ad cuius explicationem notant aliqui, quòd actus est duplex, substantialis, & accidentalis, primus est perfectus, secundus imperfectus, & hic est duplex, vel accidentaliter imperfectus, & talis est forma in esse remissio, quæ potest adhuc perfici, nam accidit sibi quòd sit remissa; vel essentialiter imperfectus, qui ex sua ratione formali includit imperfectionem, & talis est motus, nam ex se ordinat subiectum ad terminum, & ideò est imperfectus, vnde cessat acquisito termino, & hoc voluit innuere Arist. tex. 15. cum dixit, motum esse actum imperfectum, ita Fonseca 5. Met. cap. 13. q. 9. sect. 2. Auersa q. 26. sect. 8. Malius disp. de Motu sect. 1. q. 1. Compl. disp. 16. q. 1. Caraffa de Concursu disp. 17. qui addũt, in definitione ly *actus* non sumi pro isto imperfecto, aliter superfluerent cæteræ particulæ, sed pro

actu

abstrahente à perfecto, & imperfecto, qui vt genus contrahitur ad imperfectum essentialiter per alias particulas, tanquã per differentias. Alij aliter de actu distinguunt, nam 2. de Ani. tex. 2. duplex est, primus, & est forma, secũdus, & est operatio formæ, primus est perfectior secundo, motus non est actus primus, sed secũdus, quia est exercitium potentiæ, licèt in definitione abstrahat tanquam genus ab vtroque, ita Amic. q. 2. art. 2. at Themist. per actum primum intelligit illum, qui est via ad aliquem terminum, & consequenter primò habetur à subiecto, per secundum intelligit ipsum terminum, qui subsequitur, quo sensu actus secundus est perfectior, vndè ait, motum esse actum primum, non secundum, licèt actus abstrahat in definitione, ex quibus patet, quòd isti Auctores, licèt discrepent in explicatione, in re tñ conueniunt, præcipuè quia per istum actum essentialiter imperfectum intelligunt modum quendam medium inter subiectum, & formã, vel inter terminos à quo, & ad quem.

25 Nos vero iuxta dicta in prima q. per actum non intelligimus aliud, nisi receptionem formę, qua subiectum actuatur, diciturq. ipsa actuatio subiecti, nec est aliquod ens modale absolutum, sed mera relatio subiecti ad formam, seu perfectibilis ad perfectiuum, quæ relatio potest dici actus perfectus, quando s. denominat subiectum perfectè actuatũ, quod tunc est, cum intelligitur habere formam in ratione termini. i. post illam immediatam successionem; tunc. n. intelligitur subiectum sub esse quieto, & verificatur illa propositio, habitibus præsentibus cessat motus, vt in simili diximus disp. 5. q. 2. de causalitate; potest etiam dici actus imperfectus, & est cũ imperfectè actuat subiectũ, videlicet in illa immediata successione, in qua licèt subiectum habeat formam, non tñ habet ipsam in ratione termini, & tunc illa relatio habet rationem motus; potest etiã ista relatio actus secundus dici in primo sensu, quia est aliquo modo exercitium potentiæ mobilis, & etiam actus primus in secundo sensu, quia motus est prior forma, non quidem absolutè, nam vt sic subsequitur, cũ sit relatio ab illa dependens, sed in ratione termini ad quem; in definitione verò sumitur abstractiuè, vt possit ab alijs particulis coarctari. Nec refert, quòd in tex. græco pro ly *actus* habeatur *endelechia*, quod idem significat, ac actum perfectum, qua ratione Simpl. legit *energia*, idest actus imperfectus, non refert, nam endelechia potest quamcumque perfectionem siue simpliciter, siue sñ quid significare; explicatio huius particulæ colligitur ex Scoto in 4. dist. 11. q. 1. E. & dist. 12. q. 4. ad arg. & 2. dist. 1. q. 5. T.

26 Secunda particula est ly *entis in potentia*, seu vt ait Arist. *eius, quod existit in potentia*, pro cuius explicatione variant Doctores; nam Hurtad. cit. q. 1. ait, per hanc particulam intelligi non solum mobile, sed etiam agens, & per potẽtiam non solùm passiuam, sed etiã actiuam; Auersa cit. ait, per hanc particulam exprimi, non solùm ordinem motus ad subiectum, sed etiam ad terminum, itaut per id, quod est in potentia, intelligitur tum mobile, quod est in potentia subiectiua ad formam, tum terminus, qui est in potentia obiectiua, vt per motum fiat, respectu cuius est etiam actus imperfectus, actus. n. perfectus termini est suum esse, & existẽtia; fundatur Auersa in hoc, quia ordo ad terminum est principalis in motu, & debet explicitè poni in definitione, sicut ordo ad subiectum, tum quia Arist. tex. 6. inter alia exempla, quibus definitionem motus explicat, ponit, sicut generatio est actus generabilis, & corruptio actus corruptibilis, & generabile autẽ, & corruptibile est terminus generationis, & corruptionis; & ex tex. 7. & 11. affert aliud exemplum, sicut ædificabile est actus ædificabilis, nempè domus, vt Arist. declarat, & hic est etiam terminus actionis. Alij volũt intelligi ens corporeum, & materiale, vt motum physicũ substantijs spiritualibus negent; Alij dicunt intelligi corpus, quia putant, solùm motum accidentalem hic definiri, cuius subiectum est solùm corpus, noluit tñ expresè dicere, esse actum corporis naturalis; quia nondum probauerat, omne mobi-

mobile debere esse corpus, quod præstat 6. Phys. 32.

Sed in primis, nequit intelligi per ens in potentia ipsum agens, vt dictum est q. 1. tum quia hucusque probauimus, motũ formaliter non esse actionem; tum quia Arist. semper de mobili, non de agente explicat, & præcipuè tex. 9. nã cùm præmisisset in tex. 8. idẽ simul posse esse actiuum, & passiuum, licèt non sm̃ idẽ, subiungit postea, quòd motus est actus eius, non prout est actiuum, sed passiuum, & in potentia, quod etiam replicat tex. 16. & tex. 17. addit, quòd accidit motum actuare mouẽs, quia accidit mouenti, quòd mouẽdo moueatur, ergo per Arist. motus, vt motus, non est actus entis actiui, sed passiui, aliter non accideret motui, sed esset de intrinseca sui ratione. Accedit etiam, quòd sic esset actus primi motoris, q; tñ ibi absolutè negat Arist.

27 Secundò nequit per ly *entis in potẽtia* intelligi terminus, vt dicebat Anersa, quia Arist. clarissimè quandocunque exponit hoc ens in potentia, semper loquitur de subiecto, vt patet in tex. 6. q. 16. & 23. Tum quia motus non potest esse actus termini, quod. n. actuat aliud, est in illo, illudque præsupponit, motus in sententia ipsius non est in termino, nec terminum præsupponit. Tum quia potest terminus præexistere, & postea in subiecto induci, & tñ ibi erit vera ratio motus, sed in nullo sensu posset dici terminus actuari, & motus actus termini; quod verò ait, necessariò debere explicari ordinem ad terminum, iam per primã particulam explicatur, cum dicitur, quòd est actus, quia si per actum intelligitur actuatio, seu receptio formæ in subiecto, explicatur subiectum, & terminus: negatur quoque, generabile, & corruptibile ab Arist. sumi pro termino generationis, & corruptionis, sed potius sumitur subiectiuè pro materia, eò quia generatio, vt respicit terminum, sumitur in ratione productionis, non mutationis; idem possemus dicere de ædificabili, quod intelligatur, non de domo, sed de materia domus, vt patet in tex. 7. nam ibi adducit exempla de saltatione, medicatione, &c. Quod vero saltare, & mederi dicitur, nõ est locus, vel sanitas, sed subiectum; nec vrget, quòd in tex. 11. dicat, quòd ædificatio est actus ædificabilis, .s. domus, nã posset explicari, quòd intelligat de materia domus; vel secundò, & meliùs, quòd ibi non asserit, ædificationem esse actum domus, sed solùm ædificationem esse actu ædificabilis, non antequam ædificetur domus, vel postquam est ædificata, sed qñ actu ædificatur, ex quo non sequitur, domum actuari, sed potius materiam propter receptionem illius formæ artificialis domus, & quamuis domus ædificari dicatur, tunc ædificatio non sumitur, prout dicit mutationem, sed potiùs productionem.

28 Restat ergo, vt per ly *entis in potẽtia* intelligatur subiectum, sed adhuc per hoc non debet ens corporeum intelligi secundum veritatem, cùm Angeli sint mobiles motu physico, licèt secundum Arist. sit verum, cùm putauerit Angelos immobiles; neque tandem per ens in potentia intelligitur corpus, quia vt videbimus in seq. q. sub hac definitione cõprehenduntur mutationes substãtiales; quarum subiectum non est corpus, sed materia. Igitur per ens in potentia intelligit Arist. non ens transcendentaliter sumptum, sed illud, quod potest esse subiectũ motus communis ad mutationẽ accidentalem, & substãtialem, vnde & mobile dicitur, & in potentia subiectiua, tale autem est ens, non nominaliter sumptũ, .s. ens reale, siue existens, siue non, sed participaliter acceptum, .s. pro ente in actu existente potente recipere formam aliquã, idcirco dixit Arist. est actus eius, quod existit in potentia; ita Scotus super cit. & in 1. d. 5. q. 2. E.

Tertia particula est, *in quãtùm in potẽtia*, vbi aduertẽdũ q; ly *in quãtùm* potest sumi vel reduplicatiuè vel specificatiuè ex Scot. quol. 3. H. primo modo importat causã inhærẽtiæ prædicati cũ subiecto, secũdo modo dat solũ intelligere, & explicat rõnẽ, sub qua accipitur, quid per ipsũ specificatur: in proposito non sumitur reduplicatiuè, quia sic inferret propositionem vniuersalem, videlicet quòd

omne ens in potentia moueretur, quod est falsum, sed sumitur specificatiuè, & importat rationem, s͞m quam motus est actus mobilis, in mobili .n. sunt duæ rationes, nam est ens in actu extra suas causas, & etiam in potentia ad aliud, nimirum ad terminum motus, & secundùm hanc considerationem motus est actus mobilis. Sed est dubium, quomodo subiectum possit dici esse in actu per motum, & per motum adhuc esse in potentia ad terminum.

Aliqui asserunt, mobile esse in actu respectu motus, quia habet illum, & quia motus est ratio formalis, qua mobile fit in potẽtia proxima ad recipiendã formã, ideò dicitur esse actus entis vt in potentia. Qui tenent, hic solùm definiri motum successiuum; dicunt, de ratione motus esse actuare subiectum s͞m aliquam partem formæ, & cum hoc simul ordinare ipsum ad vlteriorem perfectionem, & consequenter respectu istius erit in potentia, ad differentiam formæ accidentalis imperfectæ, quæ licèt actuet subiectum, & ipsum relinquat in potentia ad perfectiorem formam, non t͞m ipsum ordinat ad illam perfectionem vlteriorem, sed ita se habet, ac si non esset vlterior perfectio. Ex illis verò, qui sustinẽt, omnem motum hìc definiri, aliqui declarant per istam particulam explicari potentiam, quam habet mobile, non quidem ad formam, sed ad motum, respectu cuius potẽtiæ motus est actus. Rursus hìc q. 1. & Auersa cit. explicant istam potentiam in ordine ad formam, non ad motum, & quia motus est quædam via naturaliter præcedens terminum, ideò quando subiectum habet motũ, dicitur esse in actu, sed non completo, & perfecto, quia per istum actum ordinatur ad perfectiorem actum, qui in secundo instanti naturæ intelligitur aduenire, & ideò q͞n subiectum mouetur, est in actu per motum, sed adhuc est in potentia ad formam; quæ explicatio in hoc differt à secunda, quòd illa ponebat subiectum per istam ordinationem esse in potentia ad formam acquirendam in tempore sequenti, ista solummodo ponit ordinationem, & potentiam ad formam in instanti naturæ subsequentem, sequitur etiam Caraffa &. & Complut. cit.

19 Attamen nequit sustineri prima expositio, nam motus non est aptitudo, vel potentia ad formam, sed ratio, qua talis potentia, & aptitudo actuatur, nec est ratio constituens subiectum potens acquirere, & recipere formam, sed ipsamet acquisitio, & receptio formæ. Secunda expositio in seq. q. impugnabitur, vbi omnem mutationem comprehendi dicemus, pro nunc ita confutatur; motus vt motus dicitur actus mobilis in ordine ad proprium terminum, per quem actuat mobile, non in ordine ad terminum alienum, respectu cuius non dicitur actuare mobile, cùm per ipsum non acquiratur, ergo sicut dicitur actus mobilis respectu proprij termini, ita mobile debet dici actuari à motu, quatenus est ens in potentia vt sic respectu termini illius motus, non vt est in potentia ad terminum alienum, sed quælibet pars formæ subsequẽtis est terminus alienus respectu motus actualis, ergo, &c. Tum quia pars prior motus, ita se habet ad formam sequẽtem, sicut pars formæ prior ad illã, quia vtraq; potest esse sine illa parte sequenti, nam mobile, dum actu successiuè mouetur, potest se sistere, ergo sicut forma præcedens non ordinat subiectum intrinsecè ad partem succedentem, neque motus, alioquin si motus diceret ordinem intrinsecum ad illã, non posset esse sine illa, vel non posset illa pars non succedere. Tum quia sicut se habet motus partialis ad formam partialem, ita totalis ad totalem; ergo si motus partialis verè dicitur actus entis in potẽtia, vt in potentia, etiam totalis erit huiusmodi respectu formæ totalis, quomodo ergo subiectum per istum totalem motum erit in potẽtia ad vlteriorem perfectionem, cùm non adsit alia vlterior perfectio; Si dicas, motum totalem constituere subiectum in potentia ratione suarum partium. Contrà est, nam sequeretur, definitionem propriè enti incompleto primò, & principaliter conuenire; tum quia si motus in cõi est actus entis in potentia, vt in potentia, quilibet inferior

erit talis, ergò etiam totalis; qui sub cōr motu continetur. Tertia expositio ex se est vana, nam omnis forma actuat suum subiectum, eâ ratione, qua ipsum est in potentia, & aptitudinem dicit ad illam; & sic quilibet actus formalis esset motus. Quarta fundatur in illa entitate modali præuia sæpiùs à nobis impugnata.

Ob id dicunt aliqui Scotistæ, quòd forma potest dupliciter cōsiderari, vt declarauimus disp. 1. q. 4 vel sub immediata successione in materia ad non esse immediatè præcedens, vel post illam immediatam successionem, primo modo forma præcedit natura motum, sed habet rationem principij, non termini, seu finis; secundo modo subsequitur, & habet rationem finis, quietatque mobile; motus, inquiunt isti, dicitur actus entis in potentia, quia verè per motum actuatur subiectum, cùm habeat formam; sed quia habet illam sub ratione principij, non sub ratione finis, vnde nec dicitur tunc esse sub quiete, sed sub motu, idcircò adhuc in potētia erit ad formā sub ratione finis, & vt quietari possit, quod erit post illam immediatam successionem, quam potentiam reduplicat ly *quatenus*. Attamen potest dupliciter explicari hoc esse post immediatā successionem, vel quòd dicat instans aliquod naturæ, itaut forma in eodem instanti temporis consideretur, & vt immediatè succedit priuationi, & post illam immediatam successionem, licèt in diuersis instantibus naturæ, vel quod ly post dicat tempus sequēs, & realem durationem subsequentem ad illam successionem immediatam; & iuxta diuersitatem hanc, diuersimodè etiam explicatur ab istis hæc potentia subiecti ad formam post immediatā successionem, qua subiectum per motum dicitur constitui in potentia.

30 Sed licèt ista expositio probabilitatem aliquam habeat, patitur tñ nonnullas difficultates; nam si iste ordo successionis ad non esse præcedens immediatè, & ad esse præhabitum eiusdē formæ explicetur per instantia naturæ, sequeretur, quòd in eodem instāti temporis subiectum simul moueretur, & quiesceret; moueretur, quia in primo instanti naturæ forma immediatè succederet priuationi; quiesceret, quia in secundo instanti naturæ, sed eodem temporis instāti forma esset in esse perfecto, & haberet rationem finis, ac consequenter non esset motus, sed quies. Si verò explicetur talis ordo sm̄ diuersam durationem realē, itaut in tempore sequenti forma habeat rationem finis, vt nos etiā diximus disp. cit. quamuis meliùs saluaretur potentialitas subiecti ad formam in esse perfecto, & quieto; non tñ subiectum per motum dici poterit in tali potentia ad formam, vt habet esse in tempore sequenti, essentialiter constitutum, tum per rationem contra primam expositionem, quia motus non est aptitudo, seu potentia ad formam, sed ratio, qua talis aptitudo actuatur; tum etiam, quia si forma duntaxat in subiecto duraret per instans, non haberet rationē perfecti finis, & in esse quieto & tñ verè subiectū moueretur, & verificaretur tota definitio motus, ergo nequit tūc subiectū dici in potētia per motū ad formā in esse perfecto, & quieto; quia nō videtur probabile, motū ordinare subiectum essentialiter, vt tali motui subiacet, ad aliquam perfectionem, quā nō habebit; quia sic daretur via sine termino; tū quia, vt dicebamus cōtra 2. expositionē, p accidēs se habet ad motū, ꝙ pmaneat forma in tēpe sequēti, ergo nō respicit essentialiter formā vt in tēpe sequēti permanētē, nec ad illā vt sic essētialiter ordinat subiectū; quæ oīa possent cōtra quartam expositionem adduci. Dices, etiam nos disp. cit. concedere, motū respicere formam in ratione finis, & perfecti, quod habet forma, qñ motus non est, essētialiter. n. res ad suū finem ordinatur. Resp. si motus sumatur sm̄ se, propriè respicit formā in ratione termini ad quem sub ratione principij, quomodo ab ipsa essentialiter pendet; at si consideratur, vt est à natura, quæ formam, & permanentiam ipsius in subiecto intendit; ex 8. Phys. t. 61. sic forma erit finis motus, sed propriè est finis naturæ.

31 Probabiliùs ergo, & faciliùs dicetur, quòd per ly *in potentia* vt colligitur

ex Scoto 2.di.1.q.5.T. explicetur alterũ extremum importatum per respectum motus.f.non esse formę,seu priuatio immediatè præcedens,& sensus sit, motus est actus, & actuatio entis potentialis, quatenus respicit potentiam.i. vt respicit non esse immediatè præcedens; quæ expositio potest colligi ex definitione mutationis tradita 6.Phys.32. vt facit Doctor cit.mutari est aliter se habere nunc, quàm priùs, vbi per ly habere explicatur actuatio subiecti, & receptio formæ, per ly,aliter nunc, quam priùs, explicatur ordo ad non esse immediatè præcedẽs,cùm ergo motus in cõi sit idem ferè cum ista mutatione optima est expositio ista,quia per ly actus entis in potentia explicatur informatio subiecti à forma, per ly quatenus in potentia significabitur ordo ad non esse immediatè præcedens, in quo formalitas motus consistit. Tũ quia quælibet relatio debet per sua extrema definiri, ergo & motus, qui est relatio per formam in subiecto, & priuationem immediatè præcedẽtem, quæ sunt ipsius extrema,debet etiam definiri; non videtur autem priuatio per aliam particulam importari posse, quàm per ly quatenus in potentia. Tum quia per alias particulas nõ respicit motus priuationem tempore præcedentem in subiecto, nam si subiectum simul cum forma crearetur, adhuc daretur actuatio entis potentialis, quia verè subiectum haberet potẽtiam actuatam respectu illius formæ, ergo si per ly quatenus in potẽtia datur intelligi adhuc aliquod subsequẽs motũ,.f.formã,vel aliquid aliud,sequitur,quòd subiectum realiter moueretur, quamuis non præcederet sub priuatione formæ, quia tota definitio motus saluaretur, quod tamen est falsum ex dictis q.2.

Dices,si hoc esset verũ,non rectè motus diceretur actus eius, quod existit in potentia,quatenus huiusmodi,sed potius quod sit actus eius, quod existebat in potentia, quia cum est motus, mobile non est in potentia cum priuatione annexa. Resp.per ly existit in potentia intelligitur ens materiale.& potentiale, quatenus est fundamentum respectus informationis passiuæ,& actuationis, & ideò rectè dicitur existentis in potentia, per ly quatenus in potentia specificatur extremum respectus informationis ad non informationem formaliter per motum importati,quod extremum est priuatio formæ in subiecto,& potentia ipsius subiecti cum priuatione,in quo sensu adueniente forma recedit ex dictis disput.2.q.5.art.5. ad 1.cont.2.concl.

32 Ex quibus omnibus colligitur primò,alias definitiones non esse ab ista diuersas, sed potius easdem, & claritatis gratia additas esse,vt patet ex sensu ipsarum. Secundò,hanc definitionem optimam esse,quia explicat quidditatem motus physici in transitu subiecti à termino à quo, ad terminum ad quem cõsistentis, non tñ esse purè quidditatiuam, sed datam per additamentum,putà per propria extrema, quomodo omnis respectus definitur.Patet etiam alia conditio motus, quòd scilicet sit actus imperfectus, quia talis dicitur ex hoc, quòd est respectus, sm̃ quid realis,ac etiam, quia non denominat subiectum perfectum, sed potius perfici, nã quamdiù manet ille respectus ad non informationem,nunquam dicitur subiectum acquisiuisse formam, sed solùm acquirere, vt ait Arist.tex.11. & 16.

In contrarium obijcies.Tum quia motus nequit definiri,quia non est quid vniuocum ex 3.Phys.4.Tum 2. quia non est in vno aliquo determinato genere, ergo ex proprio genere,& propria differentia non constat,& per consequens nec habebit propriam definitionem,quę ex genere,& differentia integratur. Tum 3. quia malè dicitur,quòd sit actus,nam actus,& forma conuertuntur, ergo si motus est actus,erit etiam forma, & sic erit in aliquo determinato genere, & terminus motus,sicut forma;& quia actus, & potentia sunt termini metaphysici, & contrarij,ergo malè ab Arist. in eadem metaphysica definitione adhibentur. Tum 4.si motus est actus,ergo erit actus entis in actu, non in potentia, quia actus nequit constituere, nisi ens actuale. Tum 5.quod constituit ens in potentia, quatenus in potentia,est potentia,ergo motus

erit potentia, non actus. Tum 6. propositio quatenus ipsum infert propositionem per se, & de omni ex 1. Post. c. 4. ergo si motus est actus entis in potẽtia, quatenus in potẽtia, erit etiã p se actus oĩs ẽtis in potẽtia, & sic motus accidẽtalis esset actus materiæ primæ, q est ens potẽtiale. Tũ 7. si motus esset actus mobilis vt sic, cũ nihil possit esse tale sine actu, sm quem est tale, vt nullus potest esse sciens sine scientia; ergo nihil esset mobile, nisi actu haberet motum, quod est falsum, nam calefactibile est tale ante calefactionem. Tandem videtur alijs cõuenire, nam anima est actus corporis physici organici, quatenus est in potentia ad vitam; tempus, & forma remissa actuant subiectum, relinquendo ipsum ad aliquam formam in potentia; & passio est, qua subiectum vt quid potentiale respicit terminum.

33 Resp. ad 1. ex dictis in Log. diuisionem entis in decem summa genera immediatè esse famosam, & artificialem, qua supposita, quamuis dẽtur plures vniuoci conceptus cões illis prædicamentis, non tamen erũt generici, quia si assignaretur aliquod cõe genus, non essent decẽ genera generalissima, & hoc modo negat Arist. motum vniuocum esse. s. quod sit etiam genericus, cum hoc tñ stat, quòd habeat proprium conceptum quidditatiuum, qui licèt non sit rigorosa definitio, est tñ oratio explicans suo modo quidditatem rei definitæ, quia constans ex conceptu contrahente, & contrahibili; per hoc patet ad secũdum. Ad 3. ex dictis supra de forma, quòd actus potest sumi dupliciter, vel fundamentaliter, & est forma, vel formaliter, & est respectus actuantis ad actuabile, seu perfectiui ad perfectibile, primo modo actus conuertitur cum forma, non secũdo modo, motus verò dicit respectum actuabilis ad actuans, quia est actus mobilis, & se tenet ex parte subiecti; quare nec erit in determinato genere, nec terminus motus: neque actus, & potentia sunt semper termini metaphysici nisi in cõi sumantur, sed in præsenti solũ sumuntur contractè; neque sunt contrarij, vt in hac definitione accipiũtur, quia mobile non dicitur esse in actu & in potẽtia respectu eiusdẽ. Ad 4. patet ex dictis, quomodò motus formaliter denominat subiectũ actuari, & moueri, quatenus est quidam actus imperfectus, & quomodo ly *in potentia* respicit carentiam formæ præcedentem. Ad 5. per idem dicimus, quòd subiectum non dicitur esse in potentia formaliter per motum, sed per potentiam passiuam, & per carẽtiam formæ præcedẽtẽ. Ad 6. iam diximus, ly *quatenus* non sumi reduplicatiuè, sed specificatiuè, quomodo non facit propositionem per se, quatenus ipsum, nisi reduplicatiuè sumatur. Ad 7. cõcedimus, motum non constituere mobile in esse mobilis, sed vt tale præsupponere, sed dicitur actus mobilis vt sic, quatenus est ratio actuandi formaliter illam mobilitatem, & aliquo modo vt actus secũdus se habet. Ad vltimũ, anima non est actus formaliter, sed fundamentaliter, non est actus imperfectus, sed perfectus; tempus non distinguitur realiter à motu, si de intrinseco loquamur, extrinsecum verò addit quid rationis; forma remissa relinquit subiectum in potentia ad vlteriorem formam, quomodo etiam motus, per quem ipsa acquiritur; sed patet, quòd per ly *in potentia* mobile non respicit formã subsequentem, sed terminum a quo; passio tandem est receptio formæ in ordine ad agens, motus verò in ordine ad terminum à quo.

QVÆSTIO V.

Quibus motibus allata definitio conueniat.

34 CErtũ est ex dictis q. 1. & præced. definitionem hanc non conuenire, nisi motui physico viribus naturæ factibili, non motui in sua communitate sumpto, dubium tamen esse potest, an omni motui conueniat, & præcipuè conueniat motui instantaneo, & successiuo, & si vtrique competit, an omni contento sub ipso. s. deperditiuo, & acquisitiuo, naturali violento, neutro, artificiali, æterno; & operationibus animasticis, vt sunt sensationes, & intellectiones.

Iandunus 6. Phys. q. 2. & 3. Tolet. q. 1. Co-

Conimb.cap.1.q.1.art.2. Masius de Motu q. 2. Perer. lib.13. cap.3. Moris. disp. 7. Phys.q.1. motus instantaneos excludūt ab hac definitione, solùm successiuos cōprehendunt, & vt probabiliorē sequitur Amic.q.3. vbi etiam excludit motus deperditiuos, violentos, & artificiales, ac etiam operationes animasticas, quas etiā excludunt Complut.disp.16.Phys.q.2.& Carrafi. de Concursu disp.17 & alij.

Dicimus, definitionem hanc cōem esse mutationi instantaneæ, successiuæ, naturali, violentæ, neutræ, artificiali, æternę, & operationibus animasticis, ita Doctor in 2.dist. 12. q.1.I. vbi ait Philosophum vsque ad 5. Phys. indefinitè, & vniuersaliter locutum fuisse de motu, & mutatione, & quidem: quòd mutatio instātanea comprehendatur, asserunt Sueff.3. Phys.com.6. Fer.q.1. Ruuius, Hurt. Auer. Complut.& Caraff. sępè citati. Posset 1. probari auctoritate Arist. qui tex.4. ad colligendam definitionem motus præmittit, motum non esse præter res ipsas, & statim addit, *mutatur.n. semper id, quod mutatur, aut secūdū substantiam, aut secundum quantitatem, aut secūdū qualitatem, aut secūdū Vbi*, ex quibus colligitur, institutum ipsius esse de motu, vt est cōe quoddam substātiali, & accidentali agere, substantialis autem est instantaneus, saltim in viuentibus, hinc tex.6. probans definitionem motus inductione, connumerauit generationem, & corruptionem, idem habet tex.17. vbi specialiter adducit generationē hominis.

35 Respondēt, per generationē Aris. non intelligere, nisi vel alterationem illā præuiam ad generationem substantialem vel prout illa alteratio procedit, & pergit non solùm ad disponendam materiam, sed etiam ad expulsionem formæ substātialis, & introductionem nouæ formæ; vel pro toto aggregato ex alteratione, & generatione, omnibus.n. his modis semper generatio est quid successiuum. Cōtrà, quia sm̄ Aris. generatio ad substantiā terminatur, alteratio ad qualitatem, & vt sic sunt species distinctæ motus in cōi, sed alteratio pro præuia dispositione non terminatur ad substantiam, sed ad qualitatem, ergo vt sic non est generatio. Tū quia qualitas, prout est forma accidentalis, non distinguitur specie à se ipsa, vt est dispositio ad formam substantialem, ergo nec alteratio, vt terminatur ad qualitatem in se, distinguitur specie, vt terminatur ad qualitatem vt dispositionem substantiæ. Non minus falsa est 2. respōsio. Tum quia nullum alterans generat. Tum quia, vel alteratio, vt præcedit ad expulsionem formæ substantialis, & introductionem nouæ formæ terminatur ad substantiam, vel non; si secundum, ergo non potest esse generatio, quæ sm̄ Arist. ad substantiam terminari debet; si primum, habetur intentum, quòd generatio formæ substantialis est sub ista definitione, quæ est instantanea. Si dicas, generationem esse quidem instantaneam, non tñ simul cum alteratione sumptam; Hęc est tertia responsio allata, quæ improbatur, quia sicut hoc aggregatum ex substantia cum qualitate est vnum per accidens, quia est ex rebus diuersorum prædicamentorum, ita hoc aggregatum ex alteratione, & generatione est vnus motus per accidens, ergo non potest cōstituere vnam per se speciem motus ab alijs distinctam. Tum quia Aris. ait, generationem esse actum generabilis, & corruptionem actum corruptibilis, hoc autem non cōuenit nisi generationi substantiali, & materiæ primæ, non alterationi, & composito, quod est subiectum alterationis.

36 Amicus resp. Arist. ibi loqui de generatione substantiali, non qualibet, sed successiua, vt est generatio non viuētium. Contrà, quia Arist. in tex. 17. exemplum adducit de generatione hominis, quæ fit in instanti. Tū quia ex dicēdis infra successio non semper arguit distinctionem specificam, ergo non est cur debeat excludere generationem substātialem instantaneam. Tum quia sub specie alterationis debent comprehendi etiam accidentales mutationes instantaneæ, ergo sub generatione quælibet generatio continetur, Prob. anteced. n. dantur aliquæ mutationes naturales .i. quarū principium est natura, vt sunt sensationes, & intelle-

intellectiones depēdētes ab anima, quatenus est natura, & physicæ considerationis, item si aqua diuinitus in instanti acquireret frigiditatem deperditam, quæ continentur sub hac definitione, quia Arist. considerauit præcipuè motū positum in definitione naturæ. Negat Amic. mutationes instantaneas esse naturales, quia propriè operationes naturales sunt successiuæ, eò quoniam natura semper ab imperfecto ad perfectum procedit; vel quia motus successiuus est notior, & magis dat intelligere distinctionē naturalium à supranaturalibus. Sed falsū assumit, ad operationes. s. naturales requiri, vt natura de imperfecto ad perfectum tendat, cùm hoc proueniat ex imperfectione agentis, ergo si aliquod agens ita perfectum detur, quòd possit totaliter ponere in esse terminum, & simul, ex hoc non debemus arguere, non naturaliter agere, immo perfectiùs naturaliter. Tum quia hæc conditio in definitione motus naturalis non ponitur; Neque successio requiritur, quia est notior, quia dantur etiam mutationes instantaneæ æquè notæ, vt est visio; tum quia neque hæc conditio ponitur in definitione naturalis motus, neque si adesset, excluderet à motu naturali mutationes instātaneas, quia & si non ita notæ sint, non ob id sūt simpliciter ignotæ.

37 Secundo motus in cōi ad instantaneum, & successiuum pertinet ad Physicum, vt patet, quia nec ad Metaphysicū, vel Mathematicum, qui ab omni motu abstrahunt; ergo illæ mutationes debent a Philosopho considerari, non videtur tñ alio in loco explicari ab Arist. quam hic, quia vsque ad 5. Phys. semper egit de vniuersalioribus, & communioribus, solum ibi distinguere incipit motum propriè dictum à mutatione, ergo hic motum in cōi considerat. Tum quia agēs per actionem instantaneam ad Physicum pertinet, [illegible] instantanea, & [illegible] negatur ab Aui[illegible] per [illegible], sed motus ab Arist. [illegible], qui [illegible] actione, & passione, ergo &c.

Tum quia rectè potest ipsis mutationibus instantaneis applicari allata definitio, nam verè mobile per ipsam actuatur, quatenus erat sub priuatione ad illā formam, nec requiritur, quod etiam sub motu sit in potentia ad aliam formam, vt patet ex quæst. præc.

Ex quibus patet probatio de alijs motibus, quibus motus in cōi, qui est physicæ considerationis, se habet vt genus; & possēt ostēdi inductione, nam primò aliquo modo hæc definitio potest motui deperditiuo extendi, quia subiectum potentiale non solùm respicit formam, sed etiam priuationem ipsius, ergo quandocunque sub aliquo est istorum, subiecti potentia aliquo modo actuatur; hinc Arist. exemplificat etiam de corruptione & diminutione. Secundò comprehenduntur motus violenti, quia licèt subiectum non habeat inclinationem ad formam suæ naturæ disconuenientem, habet tñ potentiam, & capacitatem, quæ vt sic potest intelligi actuari per motum, ex quo sequitur.

Tertiò, multò magis competere etiam neutris, & artificialibus, vnde Arist. exēplificat de ægrotatione, qui est motus violentus, & de ædificatione, qui est artificialis. Motus æternus etiam est actuatio subiecti; qua saltem subiectum sm̄ partes actuatur, verum est tñ, quòd talis motus implicat ex dictis disput. præced. Tandē conuenit operationibus animæ, quia sunt naturales, & verè anima per illas dicitur actuari, quatenus erat in potentia. Nec rectè à Complut. excluduntur, eò quòd sint actus existentis in actu, & perfecti, qualis est anima, seu sensus, vel intellectus, qui iam factus est in actu per speciem, & per consequens perfectus, & fœcundus, & quòd ex propria ratione non petunt operationes istæ, quod mobile sit in potentia, & sub priuatione, quamuis habeat capacitatem, sed in eodem instanti, in quo est intellectus, potest etiam habere suas operationes, nō tñ verò sunt actus existentis in potētia, & imperfecti, quod requiritur ad rationem motus ex Arist. Non rectè excluduntur, quia etiam sunt actus existentis in potentia, & per consequens

sequens alicuius imperfecti, nam licèt intellectus sit in potentia proxima, & actu, primo proximo ad eliciendam intellectionem, quando est specie fęcundatus, adhuc tñ est in potentia tum actiua, tum passiua respectu intellectionis, & verè mutatur. Et quamuis possint esse sine motu, si simul essent cum intellectu quò ad durationem, non sequitur, quòd quando fiunt cum motu, quòd subiectum non actuetur per illas, sicut qualitates connaturales resultant in se simul cum forma substantiali in generatione absque motu, attamen si deinde illis priuaretur, esset in vera potentia subiectiua sub priuatione, & consequenter in statu imperfecto.

38 In oppositum obijcies ex 3. Phys. 1. vbi Arist. dixit, naturam esse principiũ motus, & mutationis, & statim addidit, videtur autem motus continuorum esse, ergo hic agit de motu continuo, & successiuo; & 5. Phys. 8. negat generationem motum esse. Tum 2. motus sic debet mobile actuare, vt simul constituat ipsum in potentia ad vlteriorem perfectionem, quod instantaneo non conuenit. Tum 3. quia non videtur conuenire successiuo, quia non explicatur in hac definitione successio. Tum 4. quòd nec operationibus animæ, quia anima non est natura, & quia 3. de Ani. 12. ait Arist. sensationes esse motus specie diuersos ab alijs, eò quòd sunt actus rei perfectæ, motus verò est actus rei imperfectæ. Tãdem nec violentis, vel artificialibus, quia definitur in gratiã mot' positi in definitione naturę.

Resp. ad 1. Arist. in primo loco proponere illa, de quibus est agẽdum, & reddere rationem methodi; quam vult obseruare, dicens, quòd semper cõia sunt præmittenda, & ideò de motu in cõi, de continuo, de cuius numero est motus, .i. vna præcipua species eius, .s. successiuus, de loco, vacuo, & tempore loquendum, postea ad vnumquodque illorum, quæ sunt propria descendere, quia data expositione nihil concluditur. Vel dicendum, quòd in motu instantaneo datur quoque continuitas sm̃ partes subiecti, vel formæ, vt patet in aeris illuminatione. Secũda auctoritas est pro nobis, quia cum ibi dicat, non esse motum, in hoc tertio verò affirmet, sequitur, quòd non eodem modo loquatur de motu hìc, & ibi, & consequenter, quòd hìc definiat motum in cõmuniori acceptione, prout ad generationem substantialem, & ad motum accidẽtalem est cõis. Ad 2. neg. assumptum, vt patet ex quæst. præced. Ad 3. nec debet explicari successio, quia genus à speciebus præscindit, quomodo autem applicetur motui successiuo, dicemus infra n. 52. Ad 4. patet ex dictis disp. 6. quomodo anima sit natura. Ad Arist. dicimus, non negare ab anima imperfectionem potentiæ passiuæ respectu sensationum, sed imperfectionem ad formam potius corrumpentem & ad destructionem disponentem, qualis est potentia subiecti ad qualitates contrarias, vt etiam dicemus quæst. seq. art. 4. Ad 5. dicitur definiri in gratiam motus positi in definitione naturæ, quia motus genericus necessarius est ad cognitionem inferiorum.

QVÆSTIO VI.

De speciebus motus.

39 DVobus in locis præcipuè de motu locutus est Arist. in 3. & in 5. Phys. in 3. accepit motum sm̃ suam communitatem, quomodo hucusque locuti sumus, .s. prout ad quamcunque mutationem per se cõis est, hinc ad quatuor prædicamenta spectare, ad substantiam, qualitatem, quantitatem, & Vbi ostẽdit, & hoc modo non est passio corporis naturalis, quia vt sic excedit ipsum. In 5. verò diuisit motum in cõi in motum propriè dictum, & mutationem propriè dictam, & hanc solum ad substantiam esse, motum verò ad illa tria prædicamenta, quæ diuisio est generis in species, vt videbimus; & quia genus in species descẽdit per differentias, quæ diuisiuæ sunt generis, & cõstitutiuæ specierum, vt videamus, quot, & quæ sint species motus, debemus prius differentias diuidentes motum in cõi aperire, & inuestigare, quænã sit essentialis diuisio, & quæ accidentalis, ex quo postea patebit, quæ sint species motus in communi, per quid constituantur, & inter se differant.

Prima

Prima diuisio satis vulgata apud Doctores est in motum instātaneū, qui in instanti absoluitur, & in successiuum, & quia successio in aliquo sensu est de conceptu motus, potest dupliciter accipi, nā si sumatur, prout dicit transitum à termino à quo ad terminum ad quem, sic motus successiuus erit motus in cōi, vt dicebamus in prima q. sed magis strictè loquendo successio sumi solet pro illa cōtinua, & in tempore facta, & in hoc sensu sumitur cùm motus successiuus ab instātaneo distingui dicitur per successionē.

Secunda diuisio motus in cōi solet illa assignari, quæ ab Aristot. 5. Phys. 7. traditur, vbi ait, omne, quod mutatur, intelligi posse mutari, vel de subiecto in subiectū, vel de non subiecto in nō subiectū, vel de non subiecto in subiectum, vel de subiecto in non subiectum, & omissa secunda mutatione, quæ impossibilis est, concludit, quòd illis tribus modis potest contingere motus, per subiectum intelligit terminum positiuum, per non subiectum terminum negatiuum, & consequēter potest fieri diuisio bimēbris, .s. quòd motus potest esse inter terminos positiuos, vel vnum positiuum, & alterum negatiuum, qui postea subdiuidatur, nam vel terminus à quo erit negatiuus, & terminus ad quē positiuus, vel totū è contra.

Tertia diuisio motus est penes terminos, ad quos terminatur, nam vel terminatur ad ens simpliciter, qualis est forma substantialis, vel ad ens sm̄ quid, qualis est forma accidentalis, & consequenter motus vel est acccidentalis, vel substantialis; ita colligitur ex Arist. 5. Phys. 8.

Quarta est in naturalem, violentum, & neutrum, quæ diuisio sumitur penes habitudinem, quam dicit subiectum ad formam, nam vel naturaliter inclinatur ad illam, & sic est motus naturalis; vel potius habet oppositionem, & repugnantiam, & sic est motus violentus, vel neutro modo se habet, & sic est neuter, vt fusius diximus disp 6. Aliæ diuisiones assignātur, sed vel conueniunt tantùm motui accidentali vel solū successiuo, vt videbimus art. vlt. & quia aliæ diuisiones motus assignatæ præter primam sunt claræ, prius debemus explicare, quid formaliter ad dat successio, quæ motum successiuum constituit, & ab instantaneo distinguit, deinde quænam diuisio ex ipsis sit essentialis, & quæ accidentalis.

ARTICVLVS I.

Explicatur diuisio motus in instantaneum, & successiuum.

40 Aduertendum est, quòd motus successiuus dicitur etiam continuus, at non sumimus continuitatem in præsēti pro perpetuitate, quomodo Arist. 8. Phys. 54. & seq. dixit solum motum Cœli esse continuum, sed quatenus dicit partes termino cōi copulatas, quæ partes sunt in duplici differentia, nam vel sunt simultaneæ, vt cùm aer in instanti illuminatur, est motus continuus, quia totum continuum, & quælibet pars mouetur, non solùm extensiuè, verùm etiam intensiuè, & in hoc sensu non differt ab instātaneo, vel sunt successiuæ vna post aliam, vt cùm lignum calefit successiuè, & in tēpore prius sm̄ vnam partem, quam sm̄ aliam, & hoc dupliciter, vel cum interruptione tēporis, si v.g. modò moueatur lignum sm̄ aliquam partem per calefactionē, postea cesset à motu, deinde sm̄ aliā partē denuo moueatur, & calefiat, & hæc est quędā successio discreta, quia vna nō est alteri cōtinuata; secundò absque temporis interruptione, vt cùm lignum calefit per horam, & in hoc sensu accipitur in præsenti; ad quam successionem vt habet Doctor in 2. d. 2. q. 9. Z. & ex Arist. 5. Phys. 18. 33. & 49. necessariò requiritur, quòd sit inter extrema habentia latitudinem aliquam, siue extensiuam, siue intensiuam, nam si terminus indiuisibilis esset, non posset nisi totus simul acquiri, vel totus simul deperdi, vt diximus disp. præc. q. 2. art. vlt. Nec etiam hoc sufficit, sed requiritur adhuc, quòd sit inter extrema habentia contrarietatem ad inuicem, nam videmus, multas alterationes tā sm̄ extensionem, quàm sm̄ intensionem, fieri in instanti, vt est illuminatio, & hoc quia extrema non habent contrarietatem; quę contrarietas non necessariò debet esse propria, qualis est inter formas positiuas de genere qualitatis, quia motus successi-

uus

nus est ad quantitatem, & Vbi, in quibus non adest vera contrarietas, sed sufficit, vt sit quædam oppositio, qua non possit terminus ad quem à motore intentus statim induci in mobili, & terminus à quo statim expelli, sed necessarium est, vt ante mobile priùs moueatur à motore per media interiacētia inter terminos à quo, & ad quem, intelligendo per media omne id, quòd necessario præcedit inductionē termini ad quem; ratio huius est, quia quando adest ista oppositio, verè intelligitur, acquisitionem non esse simul, & in instanti, sed in tempore.

41 Ex quo colligitur, radicem omnis successionis esse resistentiam medij ad motorem, & mobile, quatenus.s.non potest mobile statim moueri ad terminum ad quem à motore propter limitatam, & finitam virtutem, quæ nequit separare istam resistentiam; tñ si esset virtus infinita, posset omnem resistentiam superare, & consequenter omnem tollere successionem, vt docet Doctor cit. non.n. ordo ille inter terminos oppositos est ita intrinsecus, vt non possit aliter fieri, & pertransiri ab vno ad alium terminum simpliciter loquendo, sed tm̄ respectu limitatæ virtutis, & hoc voluit innuere Arist cùm sæpiùs dixit, motum esse inter contraria, .i. motum successiuum tunc euenire, quando est inter terminos habētes oppositionem, & contrarietatem, vt non possint statim, & immediatè ad inuicem in subiecto succedere, sed necessariò per aliqua media ab vno ad aliud peruenitur. Quærimus igitur, quid dicat hoc esse successiuum, idest hoc, quòd est esse priùs sm̄ vnam partem, quam sm̄ aliam in motu, per quod motus successiuus differt ab instantaneo.

Aliqui dicunt, successionem in motu esse quantitatem quandam, quia dicit pluralitatem partium sibi inuicem succedentium, quæ quantitas ab aliquibus ponitur prædicamentalis, cùm sit quædam pluralitas partium motus distincta à pluralitate partium formæ, licèt ab ista proueniat, ita Murcia in prædic. quant. disp.2. q.3. Hier. Plā 3. Phys. q 3. Auers. q.22. Phys. sect.1.& q.29.sect.4. vbi etiam refert Conimb.3.Phys.cap.2. q.2. & Fons. 5.Met.cap.13.q.10.sect.2.& qui ponunt motum in prædicamento quantitatis; ab alijs ponitur transcendentalis, quatenus ratio partium est diuersa, prout diuersæ sunt partes terminorum motus, nam aliæ sunt partes quantitatis, aliæ partes qualitatis; siue intensiuæ, siue extensiuæ, & aliæ partes vbicationis; hinc quia motus non est per ipsos quid realiter à terminis distinctum, ratio partium motus vagabitur per illa genera, ad quę est motus, ita specialiter hæc opinio defenditur à Suar.disp.40. Met. sect.8. Alij asserunt, successionem formaliter dicere negationem simultatis partium motus; ita qui vniuersaliter negant, relationes esse aliquod ens à parte rei, vt Nominales oēs.

42 Dicimus, successionem formaliter non dicere quantitatem quandā, siue prędicamentalem, siue transcendentalem, neque negationem simultatis partiū, sed dicere relationem, seu ordinem partium sm̄ prius, & posteriùs termino cōi copulatarum, si successio est continua, vel ordinem plurium non habētium terminum cōem, si est discreta: ita colligitur ex Scot.in 2. dist.2. q.1. & 4. vbi sæpè ait, successionem dicere ordinem partiū sm̄ priùs, & posteriùs, ordo verò sm̄ eius doctrinam est relatio, sequuntur Capr.2. dist.2.q.7.ad 7.contra 1.cōcl. Io.de Mag. & Reg.Paris.3.Phys.q.2.not.1.& vt probabiliorem amplectitur Amic. tract.23. q.2.dub.1.Prob.& 1.quòd non sit quantitas prædicamentalis patet ex dictis q.1. quod verò non sit quantitas transcendēs. Prob. (quæ ratio probat etiam de prędicamentali) ista ratio partium vel intelligitur de partibus terminorum, qui per motum acquiruntur, vel de partibus motus, nullum horum potest formaliter dicere successio, quia tam partes termini, quàm partes motus possunt sine successione reperiri, post motum.n.manet terminus sm̄ omnes partes, & si terminus, qui successiuè acquiritur, acquireretur in instāti, tūc mobile moueretur sm̄ omnes partes motus, quibus moueretur in tempore, & successiuè, quia adesset respectus informationis ad omnes partes for-

mæ,

mæ, & ad priuationem totalē immediatè præcedentem., qui respectus partialiter essent in mobili, si successiuè fieret motus, ergo successio formaliter nequit dicere rationem partium formæ, vel motus. Dices, successionem dicere rationem partium motus, non vt sic, sed vt vna est extra aliā, seu vt vna alteri succedit, quomodo non reperiretur in motu instantaneo, & hanc extreitatem partium motus, seu incompossibilitatem in eodem tempore, & subiecto formaliter importari à successione. Contrà, ergo saltem habetur, quòd partes motus sunt de materiali ipsius successionis, hæc autem extreitas nequit vocari quantitas nisi æquiuocè, nam reperitur, vbicunque adest ordo, & tamē ordo non est, nisi quædam relatio secundùm priùs, & posteriùs, ergo successio non est quædam quantitas formaliter, quæ ex se dicit quandā partiū rationem.

43 Secundò, quòd non dicat simplicem negationem simultatis partiū Prob. quia successio est quoddam nomen constituens illud, cui competit, in ordine ad aliud, id.n. succedere dicitur, quod aduenit post aliud, sed negatio simultatis partium vt sic non constituit illud, cui conuenit in ordine ad aliud, nisi quatenus per relationem prioris, & posterioris explicatur. Quapropter formaliter dicet relationem ordinis, seu prioris, & posterioris, quia nequit intelligi aliqua sibi inuicem succedere, nisi intelligatur ista relatio inter illa, & statim ac talis relatio intelligitur, concipitur ratio successionis perfectè. Tum quia denominatiua formaliter important formam, & connotant subiectum, quæ forma postea per nomen abstractum formaliter, & absolutè significatur, sed ens successiuum dicit partes aliquas sm̃ prius, & posteriùs ordinatas, ergo formale entis successiui erit iste ordo, & materiale partes succedentes. Et quia ordo non solùm inter entia continuata adinuicem potest esse, sed etiam inter omnino separata, sed aliquo modo coniuncta, hinc successio erit duplex, continua, & discreta. Successio igitur in motu nihil aliud dicit, nisi ordinem partium motus sm̃ prius, & posteriùs vni termino copulatarum, quatenus vna pars ita alteri succedit, vt semper vna sit prior, altera posterior, nec ambæ simul vnquā erunt, sed sunt vnitæ, & copulatæ mutatis esse, quæ ad instar indiuisibilium in quātitate continua permanenti copulant, & vniunt partes motus, ita vt differentia inter partes motus, & mutata esse est, quòd per partes motus, acquiruntur partes formæ terminantis, per mutata esse acquiruntur indiuisibilia ipsius formæ continuantia partes illas.

Sed contrà arguitur. Tum quia Arist. in Prædicam. cap. de quant. inter species ipsius numerauit motum, & tempus ex hoc, quod sunt entia successiua. Tum 2. motus successiuus habet proprias partes proprijs continuatiuis continuatas, ergo ista continuatio successiua est quædam peculiaris species quantitatis. Prob. consequentia, quia vbi est pluralitas partium, quarum vna excludit aliam, non solùm per exclusionem identitatis, sed etiā per exclusionē coexistentiæ, ibi est quātitas prædicamentalis, quia ista exclusio, seu incompossibilitas est quædam extreitas partium, sicut .n. quantitas permanens facit partes extra partes in ordine ad locum eundem, ita quantitas successiua, seu successio facit partes extra partes in ordine ad idem tempus; constat autem, extreitatem esse rationem formalem quantitatis ex dictis disp. 9. q. 1. art. 1. Tū 3. successio nequit intelligi absque partibus, ergo partes sunt de essentia successionis, & consequēter, cùm ratio partium sit saltim quædam transcendentalis quantitas, successio formaliter dicet talem quantitatem. Tum 4. relatio ista ordinis in motu est relatio rationis, ens successiuum est quid reale, ergo &c.

44 Resp. ad 1. Arist. loqui ibi sm̃ famosam opinionem, cuius est signum euidens, quod in 5. Met. non numerauit, nec tempus, nec motum, sed dixit, esse per accidens quanta, vt mox dicemus. Ad 2. negamus consequentiam cum probatione, non n. omnis continuitas partium est vera quantitas, quia hæc reperitur tàm in substantia, quàm in qualitate, etiam si à quantitate essent separa-

ta,

ta, nec omnis incompossibilitas, & extreitas partium est quantitas, sed solùm illa, quæ per se conuenit partibus, quæ verò per accidens, & per aliud, non est propriè quantitas; nam non tñ quantitas habet partes extra partes, sed ēt qualitas in cōposito quanto, & tñ ista extreitas, & impenetratio partium albedinis v.g. non est quantitas distincta à quantitate parietis, quia intantùm albedo habet istam impenetrationem, inquantùm est in corpore quanto, idem etiam dicendum de relatione producentis ad productum, si n. productum successiuè acquiritur, relatio etiam successiuè insurgit, non tñ ista successio est quantitas, cùm per accidens ipsi adueniat, & maximè, quia relatio nequit subiectare quantitatem. Ad 3. etiam alium nequit intelligi sine subiecto, nec relatio sine extremis, non tñ sequitur, quòd sint de eorum essentia, hinc verum est, rationem partium esse quantitatem quandam transcendentalem, sed est tantum materiale respectu successionis. Ad 4. successionem istam esse relationem rationis in motu, prout à relatione simpliciter reali distinguitur, non prout conuertitur cum secunda intentione, vt diximus de motu quæst. 1. vide art. 3. in fine.

ARTICVLVS II.

Quæ motus diuisio sit essentialis, & quæ accidentalis, declaratur.

45 Circa primam diuisionem in instantaneum, & successiuum aliqui asserunt illam essentialem esse, ita Hurt. disp. 11. Phys. sect. 10. Tatar 6. Phys. q. 2. §. *primò sciendum, &c.* Morit. disp. 7. Phys. q. 1. & 2. At Perer. lib. 14. cap. 8. Iand. 3. Phys. q. 2. Conimbr. cap. 1. q. 2. & alij distinguūt successionem à continuitate, & successionem, aiunt, consistere, vt non acquiratur forma tota simul, sed pluribus acquisitionibus, continuitatem verò consistere, vt illę acquisitiones sine interruptione fiant, successionem dicunt esse differentiam essentialem motus, cōtinuitatem verò proprietatem. De 2. diuisione in motum de subiecto in subiectum, &c. sustinet Auersa q. 26. sect. 9. & 10. essentialem esse, diuersasq. species essentialiter constituere, explicans per subiectum intelligi terminum realem positiuum contrarium, per nō subiectum verò priuationem alterius termini, idem sētiunt Complut. disp. 21. q. 1. & 3. De 3. diuisione est ferè omnium sententia, essentialem esse. At de 4. qui sustinent motum non solùm à termino, sed etiam à subiecto specificari, debent adhuc sustinere, hanc diuisionem esse datam per essentialia.

Dicimus 1. tertiam diuisionem esse essentialem, non verò secundam, & quartam. Concl. hæc quòad tertiam diuisionem habetur à Scot. 1. dist. 2. q. 7. T. & dist. 13. A. & Q. & 3. dist. 14. q. 2. E. quibus in locis docet, motum penes terminos distingui, vt ex diuersitate specifica terminorū valeat inferri diuersitas specifica motuū, & habetur ab Arist. 5. Phys. 8. & patet, nā quilibet respectus specificatur à termino ad quem, ergo cum motus sit respectus, ab eodem specificari debet, ergo si termini sunt specie distincti, etiā motus, vt dicemus q. seq. art. 1. Quò ad 2. partem de secunda diuisione colligitur à Doctore 4. dist. 10. q. 2. D. & 2. dist. 2. q. 7. in fine, quibus in locis ait, terminū à quo positiuum non esse per se terminū, sed tñ concomitantem, nec à termino à quo positiuo ad terminum ad quem positiuum esse vnum, sed duos motus; ex qua doctrina sic arguitur; nulla diuisio essentialis datur per extrinseca, & per accidens requisita ad constitutionem constitutorum, sed hæc est huiusmodi, Probatur, quia nullus motus necessariò petit de sua ratione formali esse inter positiuos terminos, sed inter terminos contradictorios, nā potest aliquis moueri ad terminū ad quē positiuum absque deperditione termini à quo positiui saltim per potentiam Dei, vel è contra, & tñ iste motus esset eiusdem speciei cum alijs ex 5. Phys. 31. vbi habetur, *Omnis igitur de albatio omni dealbationi idem secūdū speciem erit*; quod etiam exemplificari poterit de illuminatione facta in instanti, & in tempore, quæ eiusdem erunt speciei

ciei,& tñ prima esset à non subiecto in subiectum, .i. à priuatione ad formam, secunda à subiecto in subiectum.s. à remissiori lumine ad intensius, tum quia idẽ motus successiuus potest vtroque modo appellari; tum quia Arist. 1. Phys. assignauit principia motus in cõi, scilicet materiam, formam & priuationem, vt diximus disp. 1. q. 2. quod tñ esset falsum, si terminus à quo positiuus esset per se terminus motus; vide art. seq. & q. seq. art. 1. vbi de hoc iterum redibit sermo. Tãdem quò ad 3. partem de quarta diuisione patet, quia vt quæst. seq. dicemus, motus à subiecto minimè specificatur, ista autem diuisio est data in ordine ad subiectum. Accedit, quòd in motu respectus subiecti ad formam est materiale motus ex dictis q. 1. hæc diuisio est per tales respectus, vt patet, vndè post motum naturalitas, violentia, vel neutralitas manent, ergo non erit essentialis motui, sed accidentalis, & extrinseca.

46 Dicimus 2. quando successio, & instantaneitas proueniunt in motu ex rationibus ipsorum terminorũ, vt ex propria natura successiuè, vel in instanti solũ petant produci, ista diuisio in instãtaneũ, & successiuum essentialis erit; at si proueniant ab aliquo extrinseco, putà vel ex impotentia agentis, vel ex motu locali, & continua approximatione agentis ad passum, ita vt terminus vtroque modo possit acquiri, accidentalis erit. Prima pars de essentiali diuisione posset colligi ex Arist. in omnibus illis locis, quibus Aduersarij demonstrare nituntur, motum essentialiter successiuum esse, vt videbimus art. seq. & ex Doct. vbicunque docere videtur, motum essentialiter successiuum esse, & in tempore necessariò fieri, mutationem verò in instãti, vt in 2. dist. 2. q. 12. F. & in 3. dist. 3. q. 1. B. & probari potest, nam quod nequit separari ab aliquo, vel est differentia essentialis, vel passio inseparabilis nobis differentiam essentialem circumscribens, sed forma, quę in tempore est tm̃ acquisibilis, nequit acquiri in instanti, & quæ est in instanti acquisibilis, nequit fieri in tempore, ergo ista successio, & instantaneitas necessariò conueniunt motibus, quibus tales formæ acquiruntur, ergo diuisio motus per istam erit essentialis, quatenus est data per aliquos modos intrinsecos motui, qui possunt nobis circumscribere differentias essentiales.

Ex quo patet 2. pars, quòd quãdo forma non petit, vel in instanti solùm, vel in tempore acquiri, successio, & instantaneitas accidunt acquisitioni illius formę, & consequenter eiusdem essentialis speciei erit acquisitio illius, siue in instanti, siue in tempore fiat. Tum quia ex Arist. 5. Phys. 31 *Omnis dealbatio omni dealbationi idem secundum speciem erit*, ergo si lumen acquireretur in instanti, vel in tempore, illuminationes illæ erũt eiusdem speciei. Tum quia motus dicunt respectum subiecti ad formam, & respectũ informationis ad non informationem ex q. 1. sed respectus subiecti ad formã eiusdem est rationis, qñ forma in instanti acquiritur, & quando successiuè, vt patet, nam iste respectus manet transacto motu, & eodem modo denominat lumen v.g. aerem illuminatum, siue in instanti, siue in tempore fuerit acquisitum, ita vt non est diuersæ speciei respectus, quem dicit subiectum ad totam formam, & ad partem formæ; similiter respectus totius informationis ad non informationem totalem est eiusdem speciei cum respectu informationis partialis ad non informationem partialem, quia sicut forma est eiusdem rationis, ita priuatio ipsius; successiuum autem solùm dicit de nouo respectum ad esse partiale immediatè præcedens, & subsequens, & instantaneum carentiam talis respectus, quę possunt separari à motu, ergo &c. Hæc concl. sustinetur à Murcia 3. Phys. disp. 1. q. 1. c. 4. & vt probabiliorem sequitur Amic. tract. 23. q. 5. concl. 5.

47 Quoniam autẽ sm̃ veritatem quilibet motus in tempore factus potest de potentia Dei in instanti fieri, præterquã localis motus includens totam realitatẽ termini motus, vt dicemus art. 5. idcircò successio sm̃ veritatem solummodo motui locali totam realitatem includenti essentialis erit, alijs verò motibus accidentaliter conueniet, propter.s. impotentiã agentis creati non potentis vincere resisten-

stentiam medij, cùm sit finitæ, & limitatæ virtutis, vt diximus cũ Scot. 2. dist. 2. q. 9. Z. art. præc. in not. vndè eodem modo se habebunt formæ istæ sm̃ veritatem quò ad successionem, & instantaneitatem, ac se habet naturaliter lumen, quod vtroque modo potest acquiri, & visio, quæ licèt in instanti fiat, potest tñ, si obiectum sm̃ partes, & successiuè præsẽtetur aspectui, fieri successiuè. Attamen quia Arist. non agnouit potentiam istam Dei absolutam, sed quod naturaliter euenit, putauit ab intrinseco, & ex naturis rerũ cõuenire, itavt non posit oppositũ cõtingere, ideò in sententia ipsius formæ illæ, quæ naturaliter in tempore dumtaxat acquiruntur, nullo modo possunt haberi in instanti, & quæ solùm in instanti, nullo modo in tempore; tales præcipuè erunt; quæ alias formas habent contrarias immediatas, & etiam quantitas, & vbi locale, vt art. 4. dicemus, consequenter in sententia Philosophi successio motibus istis, & instantaneitas erunt essentiales differentiæ, vel illas circumscribent.

Hoc totum autem est intelligendum de successione, quæ cum continuatione conuertitur, non quę interruptionem habet, nam vt docet Doctor 2. dist. 2. q. 9. N. motus successiuus continuus debet esse, vndè Arist. potius dixit, motum esse continuum, quàm successiuum, vt in 3. Phys. 1. & 70. & 4. Phys. 99. & 113. & 6. Phys. ferè per totum; ratio huius est, quia ad vnitatem numericam motus, vt dicemus seq. q. requiritur vnitas tẽporis, itavt si tempus esset interpolatum, non vnus, sed plures numero motus censerentur, plura autem indiuidua diuisa non posũt vnam numero essentiam integraliter cõstituere. Argumenta contra istas concl. soluentur faciliùs in seq. art.

ARTICVLVS III.

Per quid motus propriè dictus à mutatione strictè sumpta distinguatur.

48 Certum est apud omnes, motum in cõi non esse passionem corporis naturalis, quia ipsum excedit, cùm possit materiæ primæ conuenire, quatenus cõis est ad mutationem substantialem, & accidentalem, vndè distingui solet in motum propriè dictum, & in mutationem propriè dictam, & ille pro principali passione naturalis corporis assignatur, & ab ista essentialiter distinguitur; hinc vt cognoscamus hanc præcipuam corporis naturalis passionem, debemus propriam differentiam ipsius constitutiuam inuestigare. Auersa, & Complut. loc. cit. præc. art. aiunt, per hoc motum à mutatione distingui, quia termini motus, siue à quo, siue ad quem sunt positiui, & contrarij, mutationis verò vnus est positiuus, alter priuatiuus, & contradictoriè opponũtur. Qui sustinent, diuisionem in successiuum, & instantaneum esse essentialem, etiam asserunt per istas differentias motum, & mutationem essentialiter inter se distingui.

Dicimus, 1. motum, vt est passio corporis naturalis, non distingui à mutatione, quia habeat terminos positiuos, mutationem verò vnum priuatiuum, alterum positiuum, aut quia motus est successiuus, mutatio instantanea, sed distingui quia terminus ad quẽ motus est aliquod esse sm̃ quid, .i. accidentale, terminus à quo priuatio istius esse, subiectum verò aliquod potentiale ad ipsum, siue fiat in instanti, siue in tempore: at terminus ad quem mutationis est aliquod esse simpliciter, seu substantiale, terminus à quo est priuatio istius, subiectum verò aliquod essentialiter incompletum, & potentiale ad istud esse; ita ex nostris Ant. And. 11. Met. q. vn. Prima pars, quòd non differãt penes terminos positiuum, & priuatiuũ, patet ex Scoto cit. art. præced. concl. 1. & rationibus ibi adductis; Tũ quia multi transitus à non subiecto in subiectum, conueniunt corpori naturali, non solùm neutri, vt illuminatio aeris, verùm etiam naturales, vt sunt omnes sensationes, intellectiones, & si aqua esset à Deo omni frigiditate priuata absque calore, & postea ex se rediret ad frigiditatem, ergo quia transitus isti verè sub passione corporis naturalis continentur, mutatio, vt à motu passione distinguitur, non differt per habere terminum à quo priuatiuum. Tum quia transitus materiæ ab vna forma

ma substantiali ad aliam non est motus propriè dictus, sed mutatio, sed multi ex istis sunt à subiecto in subiectum, ergo hæc non est differentia distinguens motum à mutatione, minor Prob. quia non est maior ratio cur.s.inter albedinem, & nigredinem reperiatur motus aliquis per se vnus,& non inter ligni formam,& formam ignis.

49 Respondent neg. sequelam, nam albedo ita ex nigredine fit, vt non æquè, & indifferẽter ex quouis alio fieri possit, sed solũ ex nigro, vel ex alio colore medio, quatenus participat nigredinem, non ex alia qualitate, calidum ex frigido, quãtitas maior non nisi ex minori,& in latione motus deorsum fit ex loco sursum, at vna forma substantialis potest ex quauis alia generari; propter igitur istam naturalem exigentiam, quam habent ista accidentia, vt ex determinato termino à quo fiant, quæ in formis substantialibus non adest, datur inter illa per se motus, non inter ista. Sed contrà, quia vt notat Doctor 2 dist.2.q.12. C. etiam in aliquibus formis substantialibus reperitur iste determinatus ordo, vndè acetum nonnisi ex vino fieri potest, forma cadaueris ex forma viuentis in Aduers. opinione, & forma corporis organici ex semine, nec ex quouis, sed ex illo, quod prouenit ab aliquo eiusdem speciei. Nec valet, quod aiunt, animal ex semine tantùm produci, non quia requirat necessariò formam seminis, sed ex necessitate dispositionum, quæ formam animalis præcedere debent, & istę solùm formam seminis comitantur per se. Non valet, quia in nutritione caro maior non nisi ex minori fit,& è contrà, non solùm ratione quantitatis, sed ratione ipsius carnis, quæ diuisibilis est seclusa quantitate, ex dictis disp.3.q.4 & disp.9. q.1 nam etiam augetur forma substantialis, tum quia si dispositiones requisitæ ad formam animalis per se comitantur formam seminis, non corrumperent istam formam, sed cum illa permanerent, ergo non ratione dispositionum, sed ipsius substantialis formæ petit animal taliter produci. Tum quia corrupta forma seminis, corrumpuntur omnia accidentia illam formam consequentia, & in semine subiectata; ergo non est cur magis propter dispositiones forma prærequiratur, quàm propter seipsam. Tandem, vel istæ dispositiones possunt esse absque forma seminis, vel non; si primum, ergo si in ligno essent, animal ex ligno posset generari, quod non videtur verum; si secundum, ergo quia istæ dispositiones proueniunt à forma seminis, debemus etiam dicere, animal non tñ dispositiones illas prærequirere, verùm etiam substãtialem formam, sine qua nec illæ dispositiones essent, vide q.seq.art.1.concl. 1.

50 Secundo, quòd neque per successiuum,& instantaneum distinguantur, patet ex Doctore, qui motum localem naturalẽ ponit, quẽ concedit in instãti fieri posse, vt in 2.d.2.q.11.& 12.& 3.dist.4. & 4 dist.43.q.5.& alibi. Tum quia etiã admisso, quòd diuisio per instantaneum, & successiuum sit essentialis, adhuc non per hoc motus propriè dictus, vt est corporis naturalis passio, constituitur per successiuum, quia dantur multę mutationes instantaneæ, quæ naturaliter conueniunt corpori, vt de sensationibus diximus. Tum quia mutatio est solùm ad substantiam sm Arist.5.Phys.9 motus ad accidens, sed datur mutatio substantialis successiua, vt est nutritio, & generatio inanimatorum ex dictis in lib. de Gen. ergo successiuum, & instantaneum non distinguunt motum propriè dictum à mutatione propriè dicta.

Tertiò, quòd distinguantur assignato modo est Arist.5.Phys.8. vbi volens indagare distinctionem mutationis à motu, non arguit, eò quia mutatio est in instanti, motus in tempore, vel quia mutatio est inter contradictoria, motus inter contraria; sed probat duplici ratione, .s. quia quod generatur, non est, quod mouetur, est, idest vt explicat Doctor 2.dist. 12.q.1.I.& 4.dist.11.q.3. Ee. subiectum generationis non necessariò est in actu completo, sed debet esse aliquod potentiale ad esse simpliciter; quod verò mouetur, est necessariò ens in actu, nec vt sic aliquo esse simpliciter caret. Secunda ratio, quod mouetur, est in loco, quod ge-

ne-

neratur, non est in loco, ergo mutatio non est motus, .s. vt declarat Doctor in 4. cit. omne, quod mouetur, necessariò est in loco, vel per formam priùs acquisitam in mobili, quod tali motu mouetur, vt euenit in alteratione, & latione, quibus quãtitas, quę est ratio essendi in loco occupatiuè, & circumscriptiuè, præsupponitur, vel est in loco per eandem formam, sm̃ quam mouetur, vt in auctione; at quod generatur, .i. quod est subiectum generationis, quatenus est tale subiectum, nec est in loco per formam priùs acquisitam, quia quantitas non est subiecto generationis ratio formalis recipiendi formam substantialem, nec est in loco per formam, sm̃ quam mouetur, quia substantialis forma non est ratio formalis locationis circumscriptiuæ: ecce quomodo tam sm̃ Arist. quàm sm̃ Scot. motus, & mutatio non distinguuntur, nisi sm̃ differentias in conclus. assignatas; & rectè quidẽ, nam respectus cuiuscunque differentia ex differentijs extremorum cognoscitur, cũ igitur extrema motus in cõi, qui ad quatuor tm̃ prædicamenta terminatur, primò diuidantur in esse simpliciter, & in esse sm̃ quid; .i. substantiale, & accidentale, quorum priuationes, & subiecta sint alia, & alia, & motus in cõi primo in motum propriè dictum, & in mutationem propriè sumptam diuidatur, per differentias assignatas debet diuidi. Tum quia ex nostra positione clarẽ patet, quomodo quilibet motus sit passio corporis naturalis, quia nullum ens, nisi compositum, est subiectum accidẽtium ex dictis disp. 3. quæst. 1.

51 Dicimus 2. motum accidentalem, & propriè dictum iuxta dicta art. pręced. concl. 2. posse diuidi in instantaneum, & successiuum tãquam in species, præcipuè sm̃ Arist. cuius principalis intentio est motum successiuum explicare, & motus instãtaneus potest mutatio sm̃ quid vocari, vt facit idẽ Arist. 5. Phys. 7. successiuus verò absolutè motus sm̃ eundem tex. 9. & hoc per anthonomasiam, sicut motus accidentalis absolutè motus appellatur. Conclusio pendet ex dictis art. præced. cit. nam si instantaneum, & successiuum in sententia Arist. sunt modi essentiales motus, & motui accidentali conueniunt, essentialiter ipsum diuident, ex quibus Arist. peculiariter motum successiuum considerauit, vt patet ex toto progressu Philosophiæ, nam specialiter locutus est de illis motibus, qui in actionibus rerum naturalium reperiuntur, & generationi, ac corruptioni insequuntur, tales sunt motus successiui, & præcipuè in Physicis intendit agere de motu locali, vt patet in 6. & 8. Phys. de instantaneo verò parum est locutus. Et quia successio nequit intelligi perfectè, quin etiam intelligatur terminus positiuus a quo, cum sit ordo inter vtrumque, talis autem, vt plurimum sit terminus contrarius, vel habens rationẽ contrarij, qualia sunt media, vel gradus remissiores form æ, hinc est, quod talis motus circumscribitur ab Arist. per hoc, quod est, esse à subiecto in subiectum, idest à contrario in contrarium, nõ quòd terminus à quo positiuus sit specificatiuus essentialiter motus successiui, sed potius est quid connotatum termini à quo primarij, & vt terminus cõcomitans terminum per se primarium, qui est priuatio formæ.

Contra primã concl. instatur ex Auersa, Tum quia Arist. 5. Phys. 7 præmittit diuisionem illam motus facti vel ex subiecto in subiectum &c. vt diximus initio q. determinat deinde in eodẽ tex. & 9. mutationem esse, quæ fit à non subiecto in subiectum, seu inter terminos contradictorios, motum verò, qui fit à subiecto in subiectum, & inter terminos positiuos; hinc ait tex. 9. *Quoniam autem omnis motus mutatio quædam est, mutationes autem tres, quæ dictæ sunt, harum autẽ esse, quæ sunt secundum generationem, & corruptionem, non sunt motus, hæ autem sunt, quæ secundum cõtradictionem sunt, necesse est eam, quæ ex subiecto est in subiectũ motum esse solũ*. Tũ 2. quia in tex. 10. volens probare, ad substantiam non esse motum, ait, quia substantiæ nihil est contrarium; idem repetit in tex. 18. & alibi afferens, motum inter contraria versari, vt in 1. Phys. 43. & 44. ait, album fieri ex nigro. Tũ 3. quia 1.

de Gen.31.explicans augmentationem, ait, quòd augmentatio non eſt tranſmutatio ex potentia magnitudine ad actualem magnitudinem; ſed eſt actualis magnitudinis additamentum, .ſ. augmentatio non eſt tranſmutatio à priuatione quantitatis ad quantitatem, ſed à minori quantitate ad maiorem, & reddit rationem, quia potius eſſet generatio, quàm augmentatio, ergo per Ariſt. motus eſt inter terminos poſitiuos, mutatio verò inter priuatiuos. Tum 4. quia ſucceſſio eſſentialiter reſpicit extrema poſitiua, cũ ſit ordo inter ipſa, ergo motus ſucceſſiuus eſſentialiter reſpicit terminum à quo poſitiuum, mutatio priuatiuum; non .n. poteſt intelligi quomodo motus ſucceſſiuus dicat ordinem ad priuationem formæ, cùm partem formæ præſupponat.

52 Reſp. ex dictis in expoſ. tex. 5. Phyſ. c. 1. & 2. & ex Ant. And. cit. quod in tex. 7. Ariſt. ait, mutari eſſe, vel à poſitiuo ad poſitiuum, vel à poſitiuo ad negatiuum, & è contra, & hoc dupliciter poteſt eſſe, vel ſimpliciter, vt cum ex non ligno fit lignum, vel ſecundùm quid, vt cum ex non albo fit album, & ſubiungit, quod hi duo modi dicuntur mutationes, .ſ. generatio, & interitus, vel ſimpliciter, vel ſm̃ quid; nil aliud afferit in tex. 7. ex quo patet, hanc diuiſionem non eſſe generis in ſpecies, ſed potius quandam diuerſitatem explicandi tranſitum à termino à quo ad quem, quia idem motus ad albedinem reducitur ad omnia membra, vt etiam ipſe Auerſa concedit ſect. 12. ad 1. ſequitur deinde in tex. 8. ad oſtendendam differentiam inter motum, & mutationem ex duobus capitibus, vt diximus in probatione Concl. vbi nequit Ariſt. intelligi de mutatione à non ſubiecto in ſubiectum cõi ad mutationem ſimpliciter, & ſecundùm quid, vt patet, quia ſic tranſitus ex non albo in album non eſſet motus; nec rationes ibi adductæ hoc probant; ſed de mutatione ſimpliciter .ſ. de generatione, & corruptione ſubſtãtiali: cum ſubiungit in tex. 9. motum ſolùm eſſe à ſubiecto in ſubiectum, loquitur de motu accidentali, & ſucceſſiuo, nõ de motu, prout à mutatione ſubſtantiali diſtinguitur, quomodo locutus erat tex. 8. q; patet ex diuerſis rationibus, quas in tex. 8. & 9. adducit, nã in 8. diſtinguit motum à mutatione, quia quod generatur, non eſt, nec eſt in loco, quod mouetur, eſt, & eſt in loco, at in tex. 9. diſtinguit, quia motus eſt inter contraria, mutatio inter contradictoria, per quam differentiam datur intelligi inſtantaneitas, & ſucceſſio, quia radix ſucceſſionis eſt contrarietas extremorum, quod non de motu accidentali in cõi, ſed de ſucceſſiuo concludit. Ad 2. dicimus, oſtendere in tex. 10. ad ſubſtantiam non eſſe per ſe motum ſucceſſiuum, quia non eſt propriè contrarium in prædicamento ſubſtantiæ ſicut in prædicamento qualitatis, vt dicimus in lib. de Gen. in 1. verò Phyſ. per ly *ex nigro* circumſcribit aptitudinem ſubiecti, & priuationem albedinis vt diximus ſuo loco. Ad 3. dicimus, Ariſt. ibi ſolùm velle demonſtrare augmentationem nõ eſſe generationẽ totius quantitatis, aliter, inquit, daretur materia ſine quantitate, quod eſt falſum, & etiam, quia eſſet generatio quantitatis, cùm potius ſit quædam aggeneratio, & conſequenter præſupponit aliquam quantitatem in ſubiecto, nõ quidem, tanquã terminum à quo per ſe, ſed concomitantem, ſicut etiam nutritio non eſt ex potentia ſubſtantiæ ad actualem, quia eſſet generatio, ſed eſt quædã aggeneratio ſubſtantialis præſupponens aliquam partem ſubſtantiæ, non per hoc tñ nutritio, ex eò quod connotat illam partem ſubſtantiæ, eſt motus ex ſubiecto in ſubiectum eſſentialiter, ſed potius à priuatione ad formam ſubſtantialem. Ad 4. concedimus, motum ſucceſſiuum reduplicatiuè reſpicere terminum à quo poſitiuum, non tñ vt motum, ille enim ordo partium eſt tñ quidam modus intrinſecus sm̃ Ariſt. non eſſentia motus, licèt innuat differentiam eſſentialem motus, præſertim, quia iſta ſucceſſio poteſt eſſe aliquando omninò extrinſeca, & accidentalis: quare motus vt motus dicit ordinem ad priuationem præcedentem; ſi fit in inſtanti, ad totam priuationem; ſi in tempore, ad partialem priuationem in tempore præcedentem, tanquã

ad terminum per se ipsius motus, & in hoc sensu verificatur definitio motus de successiuo, quòd sit actus entis potentialis, quatenus in potentia, .s. quatenus respicit priuationem formæ sm̃ partes precedentes in ipso, loquendo de tempore, in quo fit motus, & sm̃ easdem recedentes ab ipso propter partialem aduentum formæ in ipso; sed si de tempore præcedente totum motum est sermo, tunc tota priuatio precedit; at mot⁹ vt successiuus, quia vt sic dicit aliquid superadditum propriæ quidditati, & concomitans, potest respicere aliquod concomitans vt terminum per se, quod erit forma positiua cum priuatione annexa.

53 Secundò ad idem; Tum quia Scotus 4. d. 11. q. 1. F. admittit istam triplicẽ distinctionem mutationis à subiecto in subiectum, &c. Et dist 49. q. 16. M. ait, motum localem inter duo vbi versari, & includere duas mutationes, vnam deperditiuam, acquisitiuam alteram, quod repetit dist. 10. q. 2. O. & qu. 1. F. & 2. d. 2. q. 7. in fine. Tũ 2. si inter duo contraria essent duo motus formaliter, ergo idem motus haberet duos contrarios motus, .s. acquisitio albedinis opponeretur deperditioni eiusdem, & acquisitioni nigredinis, & idem simul duobus motibus contrarijs moueretur, quod est falsũ, & contra Philos. 1. de Cœlo tex. 10. dicentem, vni motui vnum motum contrariũ esse, & 5. Phys. 47. motum, qui est ex sanitate, nõ contrariari ei, qui est in ægritudinem, & reddit rationem, quia idem non contrariatur sibi ipsi. Tũ 3. ab eodem agente fit transitus ille ab vno ad alterum cõtrariũ, ergo vnus motus est, quia ab vno inquantùm vnum, non potest esse nisi vnum.

Resp. Scotum se ibi declarare, cum ait, motum esse inter terminos positiuos, qui non sunt per se termini ipsius, sed concomitantes, quod esset falsum, si opinio Aduersariorum esset vera, quia essent per se termini, & formales, dicit verò esse vnum motum, non quidem formaliter, sed solum subiectiuè, & per naturalem concomitantiam, vt dictum prius ad auctoritatem Arist. & posset ad alias similes responderi, cum asserunt, motum esse inter contraria, esse vnius, deperditiuum, & alterius acquisitiuum. Ad 2. non esse absurdum, vnum motum duobus opponi, deperditiuo, & acquisitiuo, quia intantùm nequit idem subiectum simul duobus motibus contrarijs moueri, quatenus sunt inter se incompossibiles, hoc modo autem termini contrarij positiui sunt incompossibiles, non verò terminus positiuus, & priuatio alterius positiui, vt patet; Aris. in primo loco intelligi debet de contrarietate positiua; in 5. Phys. verum dicit, quia illi duo motus se comitantur, non contrariantur, & in hoc sensu sunt vnus, .s. per concomitantiam, non formaliter. Ad 3. ab vno vnum per se potest prouenire, sed simul etiam potest alterum per accidens, sic productio vnius contrarij est per se quia intenta: corruptio alterius contrarij est per accidens, quia non per se intenta, & hoc modo etiam potest dici vnus motus à contrario in contrarium, quia .s. vnus tantum intenditur à natura.

54 Tertiò quod successio sit de essẽtia motus, qui est passio physica, probat Tatar. Tum quia Aris. cap. de quant. motum posuit, vt speciem quantitatis successiuæ, ergo successio est de ipsius essentia. Tum 2. quia si motus non esset quantitas successiua, non daretur ista species quãtitatis continuæ, nec rectè quantitas continua diuideretur in successiuam, & permanentẽ. Tum 3. ex Moris. Arist. 3. Phys. 1. ait, motum esse de genere continuorũ, idem repetit in 4. tex 99. & 6. Phys. supponit, motum diuisibilem esse, nec in instanti fieri posse. Tum 4. si successio non est de essẽtia motus, iã ab ipso separata posset intelligi motus, quod est falsum, quia tunc non erit motus, sed mutatum esse, quod est indiuisibile quoddam copulans partes motus, sicut instans non est tempus, sed indiuisibile tẽporis. Tum 5. motus essentialiter est fluxus, & tendentia ad formam, ergo consistit in quadam successione, & consequenter successio est de essentia ipsius.

Resp. ad 1. & 2. ex dictis art. 1. à n. 44. Ad Tertium, propositiones illas non esse vniuersales, sed indefinitas., & solùm de aliquo motu in particulari verificari, vt

diximus sup. & art. præced. Ad 4. mutata esse non dici talia, ex eo, quod sunt instãtanea, sed quia ad indiuisibile alicuius formæ terminantur, vnde illuminatio instãtanea non dicitur mutatum esse, hinc negatur consequentiæ falsitas. Ad 5. fluxus, & tendentia ad formam, sicut & successio, si sumuntur, vt dicunt successionem à termino a quo ad terminum ad quem sunt de essentia motus in cõi, vt diximus art. 1. si verò vt dicunt tendẽtiam ad terminum per partem post partem, tunc licèt sint de essentia alicuius motus, non tamen motus, qui est passio physica, vt patet ex dictis.

ARTICVLVS IV.

Ad quæ prædicamenta sit motus.

55 LOquimur de motu etiam in cõi, vt præscindit à motu propriè dicto, & à mutatione propriè sumpta explicatis art. præced. & pro intelligentia aduertẽdũ ex Scoto in 4. dist. 10 q. 6. A. quòd motus potest primò sumi latissimè, quatenùs dicit acquisitionem nouam cuiuslibet entitatis realis in subiecto, & in hoc sensu in omnibus reperitur prædicamentis, vt dixit Arist. 3. Phys. 3. & 12. Met. tex. 19. 1. Phys. 50. & 40. quibus in locis ait, in vnoquoque prædicamento reperiri vnam primam contrarietatem; hinc 1. Phys. 62. dixit, ad relationem, & quando esse generationem. Secundò potest sumi magis propriè pro acquisitione per se alicuius termini, ad quam requiritur, vt terminus propria actione acquiratur, & non ad acquisitionem alterius termini præcedentis; quod potest dupliciter euenire, vel quòd nõ præsupponat necessariò aliã acquisitionem, vt euenit in motu locali, vel quòd licèt præsupponat, terminus tñ de nouo aduenies est propria acquisitione acquisitus, quia est per se intentus à natura, vt est in generatione substantiali, quæ licet alterationem supponat, terminus tñ, s. forma substantialis est per se à natura intentus, & propria fit actione, & in hoc sensu accipitur in præsentis; quæritur igitur, an per se motus, qui ad terminum per se modo explicato terminatur, sit ad omnia prædicamenta, an verò ad quatuor tñ enumerata ab Arist. 5. Phys. 4. s. ad substantiam, quantitatem, qualitatem, & Vbi.

Prima opinio fuit Galeni 1. Met. c. 6. & Vallesij contr. 29. negantium motum ad quantitatem. Alij negarunt qualitatis extensionẽ esse per se motũ, eò quòd fit ad extensionem quantitatis. Cõis tñ Opinio asserit, ad quatuor prædicta prædicamenta motum esse, ita Aris. cit. & cũ eo omnes Interpretes, sed est dissidium, an ad omnes species horum prædicamentorum sit motus, nam Auersa q. 26 sect. 10. substinet motum in substantijs solùm esse, vbi formæ à subiecto dependent, non verò quando independenter fiunt à subiecto, quod consequenter debet dicere in alijs prædicamentis, si scilicet Deus conseruaret aliquam formam, & postea in subiecto induceret. Insuper videtur esse cõis cum Aris. 5. Phys. 18. & 7. Phys. à tex. 12 vsque ad 20. alterationem non terminari ad omnes species qualitatis, sed tantum ad tertiã, scilicet ad qualitates sensibiles.

56 Dicimus, motũ per se esse ad substantiam, etiã quando forma est à subiecto independens, ad quantitatem qualitatem, & ad omnes eius species, & ad vbi, non verò ad alia prædicamenta. Prima pars, quòd in illis quatuor prædicamentis reperiatur, potest probari; Tum quia substantialis forma habet propriam acquisitionem, nec est ens occasionatum, sed maximè à natura intentum, cùm sit perfectior omni forma acquisibili; nõ solùm quando à subiecto dependet, sed etiam cum est ab illo independens, quia tota definitio motus potest huic receptioni nouæ formæ independentis à subiecto adaptari, nam verè esset actus entis in potentia, quatenus in potentia verèque subiectum aliter se haberet per se nunc, quàm priùs, nec respectus ille eductiuo, vt ex quo educitur, est necessarius ad rationem formalem motus; hinc Doctor in 4. d. 43. q. 5. intãtùm animationem negat esse motum, non quia

anima rationalis est à corpore independens, sed quia subiectum tẽpore nõ præcedit. Tum 2. idem patet de quantitate, augmentatio.n.est per se à natura intenta, vt maximum bonum subiecti, ad hoc vt possit proprias exercere operationes, nam si ad rationem termini per se requireretur, quòd acquiratur nulla præsuppoſita mutatione, solùm ad Vbi daretur per se motus, quia motus localis est omnium primus: quæ ratio non solùm probat de augmentatione, verùm etiam de motu locali, & de alteratione, non solùm quòad intensionem qualitatis, verùm etiam quòad extensionem, etenim non solùm intensio, sed extensio quoque per se intenditur à natura, & propria fit acquisitione, & licèt qualitas extendatur ad extensionem quantitatis, non tñ sequitur, omninò per accidens extendi, quia etiam ipsa habet partes entitatiuas extẽsas Verum est tñ, quòd si alteratio sumitur pro acquisitione qualitatis, quę ad corruptionem, & generationem disponit, aut ista comitatur, sic solùm ad tertiam speciem qualitatis erit, .s. ad passionẽ, & passibilem qualitatem, & in hoc sensu sumpsit Aris. alterationem 7. Phys. quamuis rationes, quibus probat non dari motum ad alias species, parum conclud ãt, & solùm negatione respondetur, nisi velimus dicere loqui in sententia Platonis, vt notat Doct. ex Comment. quol. 13. R. Plato.n. asserebat, scire nostrum esse quoddam reminisci, & etiam in sententia Antiquorum asserentium, habitum esse de prædicamẽto relationis, vt refert ipse Aristot. in prædicam. c. de ad aliquid; vide Doct. cit. vbi aliam dat expositionem. Si verò latiùs alteratio sumatur pro acquisitione cuiuscunq; qualitatis per se intentæ à natura, sic ad oẽs species qualitatis datur motus, ita colligitur ex Arist. 2. de An. 57. & 58. vbi docet, dari alterationem ad qualitates, & habitus animæ distinctam, & alterius generis ab alteratione, quæ est ad corporeas, & sensibiles qualitates, & 8. Phys. 20. & 16. admittit motum ad sensationes, & imaginationes, qui non potest nisi ad alterationem reduci, ergo si alteratio cõter sumitur, erit ad omnes species qualitatis, .s. ad primam, secundam & tertiam, nam quarta forma nempè, & figura potius sunt relationes quædam consequentes dispositiones partium, & colorum; quare ad substãtiam est motus, qui dicitur generatio, & corruptio, ad quantitatem auctio, & diminutio, ad qualitatem est alteratio.

Ad Vbi vero est motus lationis, seù motus localis, hic enim est terminus intrinsecus in mobili acquisitus per motum localem, vt supra ostensum est disp. q. 3. art. 1. vbi probauimus locum extrinsecũ, seù superficiem ambientem non esse sufficientem terminum motus localis; & hic est communis omnium sensus extra Nominalium scholam adeò vt mirũ sit, quomodo Recentiores quidã negent ad prędicamẽtum Vbi motum propriè dictum; cum enim Vbi propria fiat actione, & propriam habeat nouitatem, non minus, quam forma alia quælibet absoluta, non videtur cur terminare nequeat motũ cũ omni proprietate; sed adhuc maiorẽ nobis affert admirationem fundamentum, quo hoc suum firmant assertum, inquiũt enim Vbi non posse terminare motum, quia Vbi intrinsecum est ipse formalissimus motus, quo mobile mouetur ad superficiem ambientem; Quod certè falsissimum est, sicut enim calor formaliter loquendo non est ipsamet calefactio, sed terminus per eam acquisitus, ita nec Vbi est formaliter motus localis, sed terminus per ipsum acquisitus; videatur Doct. quol. 11. vbi de hac re agit ex professo, hoc enim adeò euidens est, vt de hoc disputare pigeat, & pudeat.

57 Secundò, quod in alijs prædicam. non reperiatur motus. Prob. inductione, & primò de relatione, quia ista non acquiritur propria acquisitione, nam relatio intrinsecus aduenіens non insurgit, nisi priùs aliquod absolutum acquiratur, & potius resultat, quàm producatur, neque est ens per se intentum, sed potius occasionatum. De quando patet, quia hoc prædicam. consistit potius in quadã extrinseca denominatione, aut in relatione mensuræ, quæ est rationis, vt notauimus disp. 13. q. 1. ad primum; de habitu osten-

ostenditur, nam si sumatur pro habere vestes, & similia, nil aliud est, nisi quidam respectus non per se acquisitus, sed resultans ex approximatione vestium ad corpus, si sumatur pro habere formam aliquam, iã patet, quod motus ad istum respectum nil aliud erit, quàm motus ad formam primò, & per se, talis autem forma, vel est substantia, vel quantitas, vel qualitas, & sic non debet assignari motus distinctus ad habitum, quam sit ille ad formam terminatus. Ad situm Arist. non assignauit motum, quia & si verè aliquando corpus aliquod mutet situm, iste motus est sm̃ partes, & est quidam motus localis partialis. Restant actio, & passio, de quibus plures rõnes adducit Arist. in tex. breuiter tñ ostẽditur, quia isti respectus resultãt ex inductione alicuius formę in subiecto ab agente, & cõsequenter nec propria acquiruntur acquisitione, nec per se intenduntur, solùm .n. agens intendit formam illam in subiecto. Accedit, quòd si actio terminaret motum, vel passio, fierent per aliam actionem, & passionẽ, & sic processus in infinitum; Probatur sequela, quòd per se acquiritur, per se etiã recipitur in subiecto virtute agentis, & consequenter per actionẽ & passionem.

58 In oppositum posset argui, quòd ad quantitatẽ & qualitatem non sit motus, sed propriè spectat ad disput. de Augm. & Alter. in lib. de Gen. prærequirunt .n. multorum cognitionem, quę in illis lib. traditur, sufficit hic ista summaria cognitio; quòd ad substãtiam nõ sit motus, solet ostendi ex hoc, quòd ad ipsam sit tm̃ mutatio; sed nos nõ vrget, quia loquimur de motu in cõi prout de ipso locutus est Arif. 3. Phys. colligitur tñ solutio quò ad motum propriè dictum, quomodo de ipso egit Arif. 5. Phys. ex dictis art. præced. solum igitur posset vrgeri de motu ad Vbi, non quidem probando, quòd nihil per talem motum acquiratur, vt asserunt Nominales, huius .n. opinionis falsitas patet ex dictis disp. 11. sed supposito quòd Vbi sit respectus locati ad locans, sic posset vrgeri, quod ad tale Vbi non detur per se motus. Tum quia ad relationem non est per se motus 5. Phys. Tum 2. quia eiusdem motus essẽt duo per se termini, quod est falsum, Prob. sequela, quia motus localis est ad locum, à quo specificatur, & denominatur, ergo si est ad Vbi, erit ad duos terminos. Tum 3. vltima sphæra localiter mouetur, & tñ non acquirit aliquod Vbi; insuper motus in vacuo est motus localis, nec est ad aliquod Vbi, ergo terminus motus localis non erit in prædicam. Vbi. Tum 4. quia Vbi non acquiritur propria acquisitione cùm n. in augmentatione acquiritur maior quantitas, acquiritur consequenter amplior locus, ergo, &c.

Resp. ad 1. Arist. loqui de relatione intrinsecus adueniẽte. Ad 2. posse esse vnius motus duos terminos, dummodo vnus sit intrinsecus mobili, alter extrinsecus, locus est extrinsecus locato, quia est respectus fundatus in superficie continente, Vbi est terminus intrinsecus; denominatur verò iste motus à loco tanquam à notiori, nec per hoc est in alio prædicam. quia locus pro formali est in prædicam. Vbi. Ad 3. patet ex dictis disp. 11. & 12. quomodo vltima sphæra moueatur localiter, & quòd corpus in vacuo motum localiter acquirat. Ad 4. concedimus, in illo casu non esse motum ad Vbi, quia subiectum priùs non præcessit sub priuatione, negamus tamen illationem vniuersalem.

Secundò, quod detur ad alia prædicamen. Prob. Tum quia sm̃ Scot. in 3. d. 1. q. 1. K. relationes extrinsecus aduenientes acquiruntur per se absque eo, quòd fiat mutatio sm̃ aliquod absolutum in altero extremorum, sed quod per se terminat actionem agentis, per se intenditur ab agente, ergo quilibet respectus extrinsecus aduenions poterit terminare motum, talia sunt sex vltima prædic. explicatur magis in special. de Habitu nam ille respectus vnionis per se fit, & intenditur ab agente, siue sit vnio vestium cum vestito, siue formę cum subiecto, non .n. agens intendit calorem, quia si esset separatus, consequeretur suum finem, sed intendit calorem in subiecto, seu inhærentiam caloris, nec intendit motum vestium sed vnionem; similiter vnio hypostatica sm̃

Scot.

Scot. ibi potest motum, vel mutationem per se terminare, & tñ ad nullum aliud prædic. reducitur, nisi ad Habitum, vel saltim ad nullum ex illis quatuor. Tum quia quælibet relatio per se fit, quia propria actione distincta ab actionibus, quibus fiunt extrema, ergo poterit per se motum terminare, Prob. consequentia; illa actio, qua v. g. fit similitudo in pariete, est noua actio, ergo habet mutationem annexã, quæ in nouitate cõsistit.

59 Respondetur, Scot. ibi non loqui vniuersaliter de quacunque relatione extrinsecus adueniente, sed indefinitè, vt patet legenti, & sufficit, quòd naturaliter de Vbi verificetur per se, & aliquo modo de situ vt affinis est cum Vbi. Ad id de Habitu dicimus, quod illa vnio vestiũ propriè non pertinet ad prædicam. Habitus, nisi sm̃ quendam modum explicandi per verbum habere, sed propriè ad prædic. Vbi, quia est quædam continentia localis, estque terminus motus approximationis; at vnio formæ absolutæ cum subiecto verè est in illo prædic. (vnio.n. formæ relatiuæ, cùm sit identificata cum illa, non est in prædic. distincto) & quãuis aliquando producatur de nouo, vt quando forma separata existit, postea inducitur in subiecto, non tñ potest dici ista vnio per se acquiri, sed forma est, quæ acquiritur à subiecto per se, neque vnio per se intenditur, sed forma vnita, ipsa.n. habet rationem finis sm̃ propriam entitatem, vnio verò est quædam conditio formæ intentæ, non ratio formalis, propter quam intenditur. Ad id de vnione hypostatica, quia hæc est quædam relatio ad Verbum terminata & potest de nouo cuilibet naturæ aduenire absque eo, quòd aliud absolutũ recipiat, non videtur negari posse motus ad illã, & consequenter ad prædicam. Habitus, si ad illud est reducibilis, tñ hoc non est naturalis speculationis, sed supernaturalis, hinc naturaliter loquendo motus est ad quatuor tm̃ prædicamenta. Ad 2. concedimus, relationem propria fieri actione distincta ab actionibus, quibus fiunt extrema iuxta dicta disp. 7. quæst. 2. negamus tñ, per se fieri propria, & noua actione, distinctionem.n. actionis habet ex se, sed nouitatem habet ab extremo nouiter producto, si est intrinsecus adueniens, quare per accidens habet nouitatem, & consequenter mutationem annexam, quòd non sic euenit in substantia, & quantitate respectu alterationis, nam si per impossibile nulla esset alteratio, neque necessitas aliqua, ad ipsam adhuc possent ex se terminare actionem propriam, & nouitatem ex eo, quòd non sunt entia occasionata, sed per se intenta, nec à qualitate essentialiter omninò dependentia. Dices, ergo respectus Vbi erit quid occasionatũ, quia etsi nõ resultaret, parum agẽs curaret de illo, dummodo approximationem corporum cõsequeretur, quam intendit. Resp. idem esse approximationem intendere, ac respectum Vbi, non.n datur alius terminus realis illius realis actionis præter illum respectum, vt diximus disp. 11. ad quem consequatur, vt est in alijs respectibus.

ARTICVLVS V.

An quilibet horum motuum possit fieri in instanti.

60 QVæsiti sensus non est, an motus cum sua successione, & continuatione possit fieri in instanti, implicat.n. quia successio, cùm dicat ordinem prioris, & posterioris, non potest esse in instanti; sed an motus, qui est successiuus, possit in instanti fieri, .s. an terminus motus possit acquiri non solũ.n successiuè, sed etiam in instanti, quod dupliciter potest euenire, vt notat Doctor 2. dist. 2. q. 11. C. primò quod acquiratur per motum includentem totam realitatem, & est quando per illum motum instantaneum acquiritur totum id, quod per successiuum habetur, secundò quòd acquiratur per motum includentem realitatem termini motus, vt quando per motum instantaneum solùm habetur id, quod terminasset, & absoluisset motum successiuum, vt in motu locali terminus est vltimum Vbi, & loquimur etiam de potentia absoluta Dei. Communiter negatur, motũ posse in instanti fieri, quòd

si esset, non dicetur motus, sed mutatio; quam opinionē Thomistæ præcipuè sustinere debent, & ad omnes motus extendere saltim naturaliter, eò quòd iudicāt impossibile cum D. Tho. 1. par. q. 53. art. 3. mobile quiescere in toto tempore, & in instāti illius moueri, & mutari. Regentes tamen Parisienses 6. Phys. q. 1. collat. 2. docēt saltim per Dei potentiam omnem motum fieri posse in instanti eo quia tempus potest à motu separari, vt ab eo realiter distinctum.

Dicimus primò, naturaliter loquendo licèt generatio viuentium instantanea sit, nutritio tamen, generatio non viuentium, augmentatio, alteratio inter contrarias qualitates, & motus localis fiunt successiuè, non in instanti; potest etiam naturaliter dari aliqua alteratio in instāti. Concl. habet multas partes, quas non oportet omnes probare, sed ex lib. de Gen. supponere, quæ s. ad generationem, nutritionem, augmentationem, & alterationem successiuam spectant, pro nunc sufficit, quòd cùm isti motus sint inter contraria requisita ad motum, & agens creatum sit limitatæ virtutis, non potest statim sm̄ omnes partes mobilis, quibus non est æquè applicatum, vincere resistentiam contrarij, sed prius sm̄ vnam partem, quam sm̄ aliam, fortiùs. n. agit in propinquiorem, quam in rem otiorem, ex quo sequitur, alterationem inter contrarias qualitates fieri successiuè, & consequenter generationem inanimatorum, nutritionem, & augmentationem, quæ alterationem consequuntur: generatio verò viuentium, quia requirit determinatum subiectum debitè dispositum, & organizatum, nec in quamcunque minimam partem potest introduci anima, hinc in instanti completiuo organizationis fit animatio, hæc omnia fusiùs in proprio loco: probatur modo de motu locali, nam in isto reperitur sufficiens contrarietas ad successionem, sursum. n., & deorsum sunt termini motus localis inter se contrarij, habentq. latitudinem quandam extēsiuam, & agens est finitæ, limitatæ virtutis, non potens vincere istam resistentiam, ergo &c. ita Doct. in 2. d. 2. q. 9. N. O. & Z. accedunt rationes Arist. in tex. & ratio Scot. in 2. d. 2. q. 11. & 12. si naturaliter fieret motus localis in instanti, vel fieret per medium, vel non; si primum, ergo naturaliter idem mobile simul in pluribus locis adæquatis; secundum est falsum, quia ordo præfixus à superiori agēte est necessarius inferiori, ergo cùm sit à Deo præfixus ordo partiū vniuersi, non poterit agens creatum absque omni ordine se mouere ad quodlibet Vbi.

61 Secundò, quòd fiat naturaliter aliqua alteratio in instanti est Scot. 2. d. 2. q. 11. contra Thomistas, quem ferè omnes Recentiores sequuntur, & patet in illuminatione aeris. Respondet D. Tho. aerem successiuè illuminari propter motum localem Solis; addit Caiet. aerem ante illuminationem non verè quiescere, quia semper acquirit nouos respectus maioris, & maioris propinquitatis Solis ad ipsum, licèt neque propriè moueri dicatur, quia ad relationem non est per se motus. Contrà, inquit Doctor, si Sol, vel aliud luminosum in instanti fieret in aere tenebroso, in eodem instanti fieret illuminatio. Nec valet dicere cum Caiet. hoc esse verum, quia fit transitus ad potentiam Dei supernaturalem. Non valet, quia actio supernaturalis non terminatur ad illuminationem, sed ad esse luminosi, vel ad locum in illo aere, illuminatio verò esset actio naturalis, sicut cum cæcus supernaturaliter illuminatur, naturaliter postea videt, tum quia si in aere tenebroso accenderetur lucerna, hæc esset productio substantialis ignis, quę sm̄ ipsum est in instanti, & in instanti aer illuminaretur; tum quia visio, intellectio, & volitio in instanti eliciuntur.

In oppositum de motu locali instatur (nam contra alios motus relinquitur ad lib. de Gen.) probando, non fieri successiuè; primò, quòd impartibiliter acquiritur; & deperditur, non potest successiuè acquiri, & deperdi. Vbi est huiusmodi ergo, &c. Maior patet, quod successiuè acquiritur, priùs sm̄ vnam partē, quam sm̄ aliam fit, non totum simul, Minor prob. Vbi est circumscriptio, quę cōsistit in indiuisibili, ita quod quocunque

addi-

addito, vel variato, variatur quoque circumscriptio; tum quia si deperderetur in tempore ita vt post instans sit aliqua pars ipsius Vbi, aut erit in eadē parte mobilis, in qua primò erat, aut in alia; si primum, ergo illa pars quiescit, quamuis totū moueatur, quod est falsum, si secundum, ergo de subiecto in subiectum migraret.

62 Resp. ex Scot. quol. 11. L. vbi ait; quod diuisio in respectum prouenit ex diuisibilitate absoluti in quo fundatur, vel ad quod terminatur, hinc sicut superficies loci, quā respicit Vbi, est duplex, alia adæquata, & æqualis mobili, quæ. s. mobile ambit, & continet: alia totalis, & inadæquata & est tota illa superficies inclusa inter terminos à quo, & ad quem, qui se habent vt loci adæquati, sic Vbi, seu præsentia mobilis ad superficiem est duplex, adæquatum, seu æquale; inadæquatum, & totale, & sicut prima superficies respectu mobilis se habet vt indiuisibilis, quia non excedit, neque exceditur, ita Vbi correspondens, superficies verò altera, .s. totalis, quia se habet vt excedens mobile, & diuisibilis, est acquisibilis per partes, prius. n. mobile acquirit sm̄ eandē partem sui priorem partem superficiei, quàm posteriorem, sicut priùs vnam partem aeris ab rumpit, quam aliam, & eadem pars superficiei priùs habetur à priori parte mobilis, quàm à posteriori, quando vtrumque ex partibus constat, sic præsentia mobilis correspondens erit etiam diuisibilis, vt priùs sm̄ vnam partem istius præsentiæ mobile dicatur præsens, quàm sm̄ aliam: tunc ad argumentum dicimus; minorem esse veram de Vbi adæquato, de quo etiam probationes procedunt, non de totali, & sic solum sequitur, motum ad illud esse instantaneum, quod aliud nō erit, nisi mutatum esse; at motus ad istud erit successiuus, sicut successiuè, & in tēpore potest illa superficies acquiri, & pertransiri, vnde dicebat Aris. quòd mobile in tempore semper est in maiori spatiò, quia scilicet in tempore non potest esse in spatio sibi æquali, aliter non moueretur, sed in maiori non quod istud spatium, vel maior locus sit quædam congeries locorum adæquatorum, quia tunc continuum ex indiuisibilibus componeretur, sed est vnus locus continuus, in quo sicut in quolibet continuo infinita loca indiuisibilia continentur, quæ in quolibet instanti acquiruntur, & ex ista compositione, & diuisibilitate loci materialis debemus inuestigare diuisibilitatem, & cōpositionem loci pro formali quò ad partes suo modo integrantes.

63 Dices, si successio Vbi prouenit ex successione alicuius absoluti, ergo debet dari istud absolutum successiuè intrinsecum mobili, quod sit causa successionis Vbi. Tum quia continuum debet habere propria indiuisibilia, quibus continuatur, vt patet, at non potest intelligi, quomodo in respectu possit dari pars alteri parti per indiuisibile medium vnita, omnes .n. respectus videntur numero distincti. Resp. ad 1. ex quol. cit. negādo, successionem respectus extrinsecus aduenientis prouenire ex successione absoluti, sed benè prouenire diuisionē, ex quo postea sequitur, posse esse successionem in respectu absque successione in absoluto, superficies enim nō est successiua, sed permanens, at circumscriptio ex superficie prouenien potest esse successiua, quatenus potest partibiliter acquiri, cùm habeat propriam nouitatem. Ad 2. dicimus, dubium hoc esse commune omnibus respectibus, quando. n. aliqua forma producitur successiuè, non potest in instanti insurgere in causa relatio producentis, & in effectu relatio producti, nec est idem omninò, & indiuisibilis respectus, quo causa dicitur producens omnes partes, aliter producendo primam partem diceretur actu producens secundam partem, vt arguit Doct. in 3. d. 8. probando, eundem respectum non respicere plures terminos totales, neque sūt in causa plures respectus distincti omninò, & quasi diuisi, quot sunt partes formæ, aliter essent numero infiniti, nec diceretur causā vnica productione producere; integratur ergo ex istis respectibus partialibus vnus totalis, qui ad acquisitionem illius formæ cōtinuam, & successiuam, successiuè, & continuè insurgit in causa, & possemus dicere,

dicere, quòd continuatur suo modo, ita vt ex acquisitione partium formæ insurgant partes respectus, & ex acquisitione indiuisibilium continuantium partes formæ insurgant indiuisibilia continuantia partes respectus, quæ in motu dicuntur mutata esse: fatemur, rem difficilem explicatu esse, nec mirum, si n. quidditatem relationis vix concipere possumus, multò minus ipsius componibilitatem, quæ neque in rebus magis materialibus perfectè potest intelligi.

64 Secundò præter rationes adductas in explicatione tex. 6. Phys. cap. 8. arguitur adhuc; Tum quia in Vbi non est contrarietas, cùm non sint actiua, & passiua, neque suscipit magis, & minus, ergo non potest successiuè acquiri. Tum 2. quod mouetur, partim est in termino à quo, partim in termino ad quem; sed nihil potest esse partim sursum, partim deorsum. Tum 3. si datur motus localis, vel mobile in eo est in loco sibi æquali, vel maiori, non primum, quia mobile, quamdiù est in loco sibi æquali, non mouetur; neque secundum, quia mobile in motu quantum acquirit spatij ex parte termini ad quem, tantum deperdit ex parte termini à quo, ergo semper est in spatio sibi æquali. Tum 4. quod videtur in instāti, fit in instanti, motus ab oculis videtur in instanti, quia visio fit in instanti. Tum 5. quia in quolibet instanti mobile acquirit nouam relationē distantiæ, ergo in quolibet instanti mouetur localiter. Tum 6. D. Augustin. de resurrectione ait, corpora gloriosa pari celeritate pertransire spatium, sicut radius Solis illuminat totū spatiū, sed hoc fit in instanti, ergo &c.

Resp. ad 1. non requiri ad motum successiuum contrarietatem strictè sumptā, sed illā explicatam art. 1. quæ est in Vbi, & ex hoc quòd non suscipiat magis, & minus, solùm sequitur, non esse motum sm̄ intensionem, erit tñ sm̄ extensionem. Ad 2. respondet Doct. in 2. dist. 2. q. 9. X. neg. minorem, quando mobile est tale, vt sm̄ ipsum sit etiam successio in motu, .s. quod sit diuisibile, nam sm̄ vnum partem est in vna loci parte, & sm̄ alterā in alia, immo sm̄ eandem est partim in termino à quo, partim in termino ad quē, quatenus est in aliquo medio, quod est aliquid vtriusque, vndè idem non potest esse partim sursum, partim deorsum, loquendo de Vbi adæquatis, non verò de partibus, & medijs; non simul, sed in tempore. Ad 3. dicimus esse in maiori loco, ad improbationem respondemus, in quolibet motu esse infinitas deperditiones, & acquisitiones syncategorematicè, vt dictum est disp. 9. q. 2. & sic excedit ipsum mobile. Ad 4. non quamlibet visionem fieri in instanti, nisi quando res ita se habet, quia ad visionem requiritur etiam obiectum, at quando species successiuè deferuntur ad oculum, vt est in motu, successiuè etiam videtur res illa. Ad 5. distantia non fit nisi per motum, & consequenter successiuè, non in instanti, quamuis loquendo de termino distantiæ insurgat in instanti, sed talis infert mutatum esse, non motum. Tandem ad Augustinum dicimus, quòd velit solùm circūscribere breuissimum illud tempus, quo Beati mouebuntur, non quòd verè, & propriè erit instantaneus motus.

65 Tertiò, quod non detur naturaliter instantanea alteratio, arguunt Thomistæ; Tum quia nulllum quiescens in in aliquo tempore, potest in instanti terminatiuo moueri, vel mutari, ergo cùm omnis instantanea mutatio sit terminus motus, nequit dari naturaliter instantanea mutatio, quin adiuncta sit motui successiuo, Prob. antecedēs, de ratione quietis est, vt quiescens non aliter se habeat nunc, quàm priùs, ergo in quolibet nunc temporis mensurantis quietem quiescens eodem modo se habet tàm in primo, quàm in medio, & vltimo, & de ratione motus est, vt mobile aliter se habeat nūc, quàm priùs, ergo in quolibet nunc temporis mensurantis motum mobile est in alia, & alia dispositione. Tum 2. vbi adest priùs, & posteriùs, ibi est motus successiuus, non instantaneus, in qualibet mutatione interuenit priùs, & posteriùs, quia mutari est aliter se habere nunc, quā priùs 5. Phys. 7. Tum 3. omnis terminus ad quem subsequitur, inquit Caiet. aliquod fieri sm̄ naturæ cursum, quia nihil nouum repentè fit, quin aliqua præcesserit via ducens ad illum terminum ergo nihil

nihil potest in instanti acquiri.

Resp. ad 1. neg. antecedēs, ad Prob. ly nunc duplíciter sumi potest, vel pro indiuisibili continuante, aut terminante temporis partes, vel pro parte temporis illi nunc propinquiori; siue sit præterita, siue futura, vndè solemus dicere, nunc Petrus venit; in definitione quietis, quæ est priuatio motus successiui, non potest sumi primo modo, quia in instanti mobile nec quiescit hac quiete, nec mouetur motu successiuo, sed sumitur secundo modo, at in definitione mutationis ly nunc accipitur primo modo, & est sensus, mutari est realiter se habere nunc indiuisibiliter, quàm priùs diuisibiliter, vt diximus disp. prec. q. 2. art 2. ex quo neg. cōsequētia, in illo n. instāti mobile nō quiescit quiete opposita motui successiuo, nec mouetur tali motu, sed mutatur, & nō habet quietē huic mutationi oppositā, quod dicitur immutatū esse. Ad 2. maiorē esse verā, si priùs, & posteriùs sūt partes intrinsecæ, falsā, si vnū intrinsecū, alterū extrinsecū, in proposito ly nūc est īntrinsecū mutationi, priùs verò extrinsecum. Ad 3. patet ex dictis disp. 5. q. 2. quomodo fieri nō debeat præcedere terminū. Et certè si istæ rationes concluderent, non solùm ostenderent, hoc esse naturaliter verum, & gratia materiæ, vt inquiunt Thomistę, sed absolutè, & gratia formæ, ita vt oppositum etiam de potentia Dei implicaret fieri, nam quod est de ratione alicuius, nequit ab illo separari, & quidquid respondebitur ab ipsis, si istæ rationes formarentur contra casus illos, in quibus ponunt mutationem instantaneam, poterit à nobis in proposito applicari, vt fusiùs dicitur in tract. de Angelis.

66 Dices, si possibilis est alteratio instantanea, & si medium diuisibile sit, cur non etiam motus localis? vel si dimensio est causa successionis in motu locali, cur non etiam in illuminatione; Respondet Doct. in 2 dist. 2. q. 12. ad 2. quòd quando agens est tantæ virtutis, quòd respiciat totum spatium tanquam terminum indiuisibilem, & formam sm̄ vltimum gradum, potest formam illam in instanti introducere, vt est in illuminatione, at in alijs motibus non ita euenit, qualitates enim, quæ habent contrarium, non respiciuntur ab agente vt formæ indiuisibiles propter resistentiam contrarij, nec agens habet illas sm̄ vltimum gradum statim, sed ordinatè propter eandem rationem: in motu locali dimensio medij est causa, cur sit successiuus, quia ordo præfixus est, vt non perueniatur ad extremum, nisi transeundo per medium, & quia nō potest idem simul esse in medio, & in extremo, hinc non respicitur illa spatij dimensio à virtute motiua tanquam aliquod indiuisibile, vt fit illuminatione, ex qua non sequitur illud absurdum, quia lumen sm̄ eandem partem non est in toto spatio, sed secundum diuersas.

67 Dicimus 2. omnes motus successiui in præced. concl. numerati possunt de potentia Dei in instanti fieri, & includere totam realitatem, præter localem, qui eo casu dumtaxat includeret realitatem termini motus, etiam spectata potentia Dei. Prima pars, quòd possint in instanti fieri, est Scot. in 2. dist. 2. q. 11. & 12. & 3. dist 2. q. 3. & dist 4. §. *Potest dici, &c.* & 4. dist. 43 q. 5. Prob. de alteratione, tota ratio successionis prouenit ex resistentia contrarij ad motorem non potētem statim illam superare, sed Deus potest vincere subitò omnem resistentiam, & suspendere omnem actionem inter contraria, vndè & qualitates in summo potest in eodem subiecto collocare, ergo &c. ex quo sequitur, generationem, nutritionem, & augmentationem fieri posse in instanti, quia successio in istis prouenit ex successione alterationis. De motu locali probatur, nam corpus Christi in opinione admittente conuersionem adductiuam in instanti descēdit sub speciebus sacramētalibus, qui est quidā motus localis; & quando in instanti fuit generatum in vtero Beatæ Virginis in instāti materia requisita fuit ad locum debitum adducta, vt ferè omnes Theologi sentiunt; resurrectio quoque erit in instanti, in qua potest cōtingere, quòd materia rarior constringatur aduenīente noua substantiali forma, & densior rarefiat, qui sunt motus locales ad quos sequuntur

tur alij motus locales aeris circūstātis; tū quia nulla apparet ratio implicantiæ.

68 Secundò, quòd alij motus, præter localem, includant totam realitatem motus, patet, quia Deus non induceret solū in subiecto id, ꝙ vltimò alterationem successiuā terminaret, sed totā entitatē qualitatis, idem de substantia, & quantitate dicendum. Quòd verò localis motus solùm includeret realitatem termini motus, est Scot. in 2. d. 2. q. 9. Z. & q. 12. ad 2. & in 3. dist. 4. C. vbi loquens de motu locali instantaneo à Deo facto, ait, hoc esse, quia cùm sit agens supremū, habet omnia media pro non medijs, & ita se habet in termino motus instantanei, ac si transisset per media, ergo de mente Scot. in motu locali instantaneo non habentur illa Vbi intermediam in mobili, sed statim fit in Vbi vltimatū, quod est moueri motu includente realitatem termini motus; clariùs hoc habet quol. 7. supra M. & videtur esse contra ꝑ uentes 6. Phys. q. 2. diff. 1. art. 2. concl. 1. Probatur, si hoc posset fieri, necessariò per eundem numero motum instantaneum deberet corpus illud occupare medium, & finem spatij; sicut per eundem numero motum successiuum occupat totum illud spatium, sed hoc est impossibile, ergo &c. Maior patet ex definitione motus includentis totam realitatem, & exemplo aliorum motuum, minor Prob. non potest facere Deus, quòd idem corpus in eodem instanti occupet totum spatium, nisi replicando illud toties, quoties requiritur ad totalem repletionem, v.g. decies, sed istæ replicationes non integrant verè, & propriè vnum numero motum, sed tot motus sunt numero distincti, quot replicationes, ergo &c. Maior patet ex cōi consensu in explicando, quomodo idem posit esse simul in pluribus locis, minor Prob. ad vnitatem numericam motus requiritur vnitas numerica termini, vt q. seq. sed illa Vbi non faciunt vnum Vbi continuum, sicut fit, quando successiuè per illud spatium mouetur, sed potiùs sūt plura distincta Vbi, ergo &c. Minor patet, quia corpus replicatum non continuat ur sibi ipsi, sed est contiguum, nam nequit replicari absque superficie, & cōsequenter sicut corpus replicatum æquiualet duobus, ita illa eadem corporis superficies se haberet, vt duo extrema, quod est esse contiguum; tum quia per motum successiuum nō solùm decē Vbi, sed infinita syncategorematicè acquirūtur, sicut instantia continuantia tempus sunt infinita, quæ Vbi non habentur per illas replicationes. Isti tū trāsitus rectiùs dicentur mutationes, quàm motus, iuxta dicta art. 3. concl. 2. quia motus propriè sumitur pro successiuo, licèt sit quæstio de nomine.

69 Sed contrà instatur, quòd motus localis in instanti factus includat totam realitatem, Tum quia si tanta virtus mouet in tanto tempore motu includente totam realitatem, ergo maior virtus eodem motu mouebit in minori tempore, ergo infinita in instanti mouebit motu includente totam realitatem. Tum quia concedit Doct. in 2. dist. 2. quæst 12. C. quòd possit Angelus in instanti moueri de vno ad alium locum, & simul habere omnia Vbi media ordine quodam naturæ, non durationis, ergo multò magis de potentia Dei poterit aliquid moueri in instanti de vno ad aliud Vbi includendo omnia intermedia, quod est moueri motu includente totam realitatem.

Resp. neg. vltimam consequen. sufficit .n. vt possit mouere in instanti, vt dicitur in concl. & hoc propter repugnantiam adductam, non propter impotentiam infinitę virtutis. Ad 2. Scot. ibi loquitur de Vbi medio, quod est aliquid extremorū, v.g. si Vbi adæquatū est palmare, si esset quātitas bipalmaris, essent duo Vbi adæquata, inter quæ mediarent infinita Vbi palmaria cōmunicātia, quę essent aliquid vtriusque adæquati Vbi, non verò de medio, quod nihil est extremorum, quale esset palmus aliquis non communicans, qui mediaret inter illa Vbi, inter quæ media hæc est differentia, quòd primum, cùm fiat per diuisionem sm̄ partes proportionales, non actu mediat, sed potentia, secundum verò actu mediat, quia est per partes æquales, non communicantes, facitq. actu latera distare, & consequenter

ter ordo inter Vbi extrema per media, ista non est eiusdem rationis, nam inter illa est ordo potentialis, inter ista actualis, vt ait ibi Doctor. Ad propositum, inquit ipse, quod si Angelus moueret se ab extremo ad extremũ, inter quæ esset primũ mediũ, haberet ordine quodã naturę ista Vbi media, nõ actu accipiẽdo illa, sed potentia, sicut nec actu mediant; at si moueretur ab extremo ad extremum per secunda media, .s. non communicantia, necessariò deberet illa habere actualiter, sicut actualiter mediant, & consequenter ordine durationis, quia non potest simul plura Vbi habere; & hoc est, quod ait Scot. quòd habet omnia illa Vbi intermedia ordine quodam naturæ, inter quæ est ordo potentialis ex natura rei, sed non oportet, quòd ea habeat ordine durationis; hinc non sequitur; Angelum in instãti mouere se motu totam realitatem includẽte, sed solùm realitatem termini, nam omnia illa media solùm potẽtialiter, non actualiter habet; ita Pater Vulpes disp. 19. de Angelis art. vlt.

ARTICVLVS VI.

De speciebus accidentalibus motus.

70 Motus in cõi, vt diximus in principio huius quæst. diuiditur in naturalem, violentum, & neutrum, tanquam in species accidentales, quæ diuisio & si præcipuè motui accidentali cõueniat, potest tñ in in aliquo sensu etiam substantiali accommodari, corruptio .n. dicitur violenta materiæ, & inclinatio eius in formas aliquo modo neutra, ex dictis disp. 2. q. 5. & disp. 6. vndè potest postea motus naturalis subdiuidi in motum ad substantiam, quantitatem, qualitatem, & Vbi, similiter motus neuter, & violentus suo modo; & quilibet etiam subdiuidi iuxta diuersitatem essentialem motus; sed præcipuè de motu locali violento solent assignari tanquam species cũ Aris. 7. Phys. 10. pulsio, tractio, vectio, vertigo, seu circũuolutio; pulsio diuiditur in impulsionem, & expulsionem, impulsio requirit, vt mouens, seu pellens non relinquat id, quod mouet, quamdiù mouetur, sed illi coniungatur, vel immediatè, vel mediante aliquo instrumento; expulsio est, quando expellens, seu mouens relinquit mobile, dum mouetur, vt proijciens lapidem; tractio est, quando mouẽs trahit mobile ad se; vectio, qñ ad motum vnius mouetur aliud illi adhærens, vertigo denique, cum aliquid circumagitur.

Secundò diuidi potest in rectum, & reflexum; motus rectus erit transitus à termino à quo ad terminum ad quem, reflexus est regressio per eandẽ viam ab eodem termino ad quem, qui in reflexione habet rationem termini à quo, ad terminũ à quo priorẽ, qui erit terminus ad quẽ huius reflexionis; & hæc diuisio, licèt cõueniat magis motui locali, potest tñ omnibus alijs motibus accommodari, maximè successiuis, ita Arist. 8 Phys. 64. & 65.

71 Tertiò diuiditur in velocẽ, & tardum; velox est, quo mobile breui tempore multum spatium absoluit; tardus verò, quo multo tempore breue spatium conficit; ita Arist. 4. Phys. 96. & 7. Phys. 21. quæ differentiæ non proueniunt in motu ex maiori, vel minori interpositione morularum inter partes motus, vt dicebant Antiqui, alioqui pars rotæ axi propinquior, quia tardiùs mouetur, deberet scindi ab ea, quæ est versùs circumferentiam, & velociùs circumagitur, & hoc, quia illa quiescit, ista mouetur; sed proueniunt ex maiori, vel minori virtute motiua 2. Cœli 36. ex maiori, vel minori densitate, & raritate medij. 4. Phys. 71. ex figura mobilis magis, vel minus apta ad scindẽdũm ediũ ex Aris. ibid. & ex resistẽtia, vel facilitate ipsius mobilis; hinc velocitas, & tarditas in motu se habẽt; sicut raritas, & dẽsitas in corpore, raritas .n. est, qua corpus habet parũ de materia sub magna dimẽsione, dẽsitas multũ de materia sub parua dimẽsione 4. Phys. 84. vbi per dimensionem intelligitur maior, vel minor extensio in ordine ad locum, vt in lib. de Gen. dicitur; sicut ergo raritas, & densitas nil aliud supra eandem quantitatem addunt, nisi nouos respectus ad maiorem, vel minorem locum, ita velocitas, & tarditas supra eundem motum addunt respectum ad maius, vel

minus

minus tempus:& ista diuisio non solùm motui locali, verùm etiam cuilibet generationi, augmentationi, & alterationi successiuæ conuenit.

Quarta diuisio, quæ ex præcedent. sequitur, est in motum regularem, & irregularem, seu vniformem, & difformem; primus est, qui fit semper eadem velocitate, & tarditate, secundus, qui fit modò velociùs, modò tardiùs; ita 5. Phys. 54.

72 Et quoniam hoc, quod est, motū esse velocem, vel tardum, constituit motum in ordine ad alium motum, vndè fieri potest, vt idem motus respectu diuersorum sit simul tardus, & velox, sequitur, vnum motum esse cum alio in velocitate, & tarditate comparabilem, de qua comparatione agit Arist. 7. Phys. à tex. 21. vsque ad finem, ideò quia de tarditate, & velocitate egimus, operæpretium est aliquid de ista comparatione subiungere. Sciendum est igitur, quòd comparatio est vnius, vel duorum in aliquo tertio collatio sm̄ æquale, vel inæquale, magis, vel minus; dicitur vnius, vel duorum, quia idem potest cum se ipso comparari sm̄ diuersa tempora, vel dignitates, status, & similia; dicitur in aliquo tertio, quod dupliciter fieri potest, vel immediatè, vt homo, & cygnus in albedine, vel immediatè in duobus, & mediatè in vno; vt Petrus est ita albus, sicut Sortes est niger, comparatio immediatè est in albedine, & nigredine, mediatè verò in intētione; ex quo elicitur, illud tertium debere esse vniuocum, nam æquiuocum non est aliquod vnum participatum à pluribus, quod requiritur ad comparationem, sed est immediatè plura in multis; an verò debeat esse non solùm vniuocum, verùm etiam species specialissima, dubium est inter Doctores, & Arist. in textu videtur asserere, debere esse in specie athoma, attamen possumus dicere, comparationem strictè sumptam debere fieri in aliqua specie vltima, at non per hoc debet negari, posse fieri in genere comparationē aliquam, saltem largè sumptam, & non ita propriè, solemus. n. dicere, calidum esse maioris actiuitatis, quàm siccum, & tñ actiuitas caloris specie differt ab actiuitate sicci, & multæ aliæ comparationes similes fiunt, quæ eò magis impropriæ erunt, quò tertium illud erit vniuersalius & remotius à specie specialissima. Et ratio est, quia sub genere, vt inquit Aris. multæ latent æquiuocationes propter differentias specificas, quarum vna semper est altera perfectior; Arist. verò de prima solum est locutus: & istæ sunt regulę cōes à Philosopho assignatę; deinde adsunt aliæ regulæ, quibus motus in particulari comparari possunt, supponendo priùs, quod in quolibet motu quatuor reperiuntur, mouens, mobile, tempus, & spatiū, seu latitudo formæ; quas regulas assignauimus in exposit. tex. lib. 7. Phys. c. 3. in fine, & quia nulla occurrit difficultas alicuius momenti, vide ibi, ne eadem bis repetamus.

QVÆSTIO VII.

De Proprietatibus Motus.

73 DVæ præcipuè sūt motus proprietates, vnitas, & contrarietas, & quidem de contrarietate pauca dicemus, quia nullum dissidium est apud Doctores. vnitas verò est triplex, generica, specifica, & numerica, quas vnitates certum est ab intrinseco suam ex propria ratione formali motus, sed quia rationem istam formalem motus non cognoscimus, nisi arguitiuè, & per extrinseca, vt fit in qualibet relatione, ideò quærendum est, vndè tales vnitates sumantur; quinque autē sunt, quæ ad motum concurrunt, scilicèt terminus à quo, siue per se, vt priuatio, siue concomitans, vt forma positiua corrumpenda, terminus ad quem, mobile, agens, & tempus; fatentur omnes, vnitatem genericam, vel specificam à tempore non desumi, quia in eodem tempore possunt fieri motus specie, & genere diuersi, sicut idem motus genere, vel specie in diuersis temporibus. Insuper si loquamur de vnitate generica, qua motus naturalis, & physicus à motu supernaturali distinguitur, sic à subiecto desumi debet, quia vt diximus quæst. 1. motus in sua vniuersalissima rōne diuiditur in successionē termini ad quem factā in subiecto,

cto, & in succesionem termini ad quem post terminum à quo sine subiecto, quare subiectum erit, quod facit motũ physicum differre à creatione in ratione mutationis acceptæ, vt. s. dicit respectum ad non esse immediatè præcedens; idẽ quoque asserendum de vnitate generica, qua motus vt passio corporis naturalis, & propriè dictus differt à mutatione propriè dicta, vt dictum est quæst. præced. art. 3. vbi non solùm penes terminos distinctionem illorum asignauimus, verùm etiam penes subiecta cum Arist. 5. Phys. 8. dubium ergo est de alijs; nam qui tenent, motum à mutatione distingui, eò quia ille est inter terminos positiuos, ista verò inter terminos priuatiuè oppositos, consequenter coguntur asserere, vnitatem genericam motus propriè dicti à termino à quo positiuo desumi; quod multi extendunt ad omnem motum, & mutationem, videlicet vnitatem genericam, & specificam à termino à quo, & à termino ad quem accipi; citantur pro hac sententia Sampson 5. Phys. q. 6. Burlæus q. 2. Murcia disp. 2. q. 1. c. 2. Moris. disp. 7. Phys. q. 6. Auersa verò q. 26. sect. 12. addit, non solùm vnitatem specificam à termino à quo, & ad quem, sed etiam à subiecto, & ab agente desumi, itavt variatio specifica cuiuslibet, siũ ipsum variat specificè motũ; at Fuentes 5. Phys. quæst. 1. n. 4. asserit, motum pro fluxu formæ à nullo termino specificari. De vnitate numerica loquitur Arist. 5. Phys. à tex. 34. ad quam asserit requiri vnitatem numericam mobilis, termini ad quem, & temporis, sed postea 8. Phys. 49. 82. & seq. adiũgit vnitatem numericam motoris, itavt quocumque istorum variato, variari quoque vnitatem numericam motus sit necesse, quod dictum de motore præcipuè asseritur à Mafio 5. Phys. sect. 2. quæst. 1. & ab omnibus illis defendi debet, qui motum ab actione nullo modo ex natura rei distinguunt.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, à quo vnitas motus generica, & specifica sumatur.

74 Dicimus, neque ab agente neque à termino à quo, siue positiuo, siue priuatiuo per se desumi vnitatem motus genericam, & specificam, neque istam à subiecto, licet generica sumatur, sed vtramque per se à termino ad quem esse accipiendam. Concl. est Scoti 1. dist. 2. q. 7. T. & dist. 13. A. Q. & 3 dist. 14. q. 1. E. & 4. dist. 43. q. 1. D. quibus in locis docet, motum à termino ad quem specificari, estq; ferè cõis, & Prob. 1. quod ab agente non specificetur, est Arist. 5. Phys. 31. & deinceps, vbi loquens de motus specificatione, non assignat motorem, tum quia eadem forma specifica potest à diuersis agentibus specie produci, ergo & eadem mutatio, quia magis forma dependet ab agente, quam mutatio; tum quia motus ex se non respicit agens, neque agens est extremum relationis per motum importatæ ex dictis q. 1. ergo nequit ab agente specificari.

Secundò, quòd non specificetur à termino à quo, neque vnitatem genericam accipiat ab illlo, patet ex dictis quæst. præced. art. 2. & 3. & Prob. adhuc; Tum quia non desumit suam vnitatem à termino à quo negatiuo, & per se, quia quod non est, non potest ens reale specificare, & vnitatem realem tribuere; tum etiam quia iste terminus à quo euanescit in motu, nec per se intenditur à natura, specificatio autem, & vnitas sumitur ab eo, quod maneat in motu, & per se intenditur à natura. Neque à termino positiuo & concomitanti; tum quia Arist. 5. Phys. 48. negat, motum a termino a quo denominari, sed a termino ad quem. Tũ quia qñ subiectum transit a contrario in contrarium, negari nequit, quin sint duę mutationes, vna deperditiua, acquisitiua altera; quærimus igitur, an motus iste, qui distinctus genere ponitur ab istis mutationibus per hoc, quòd est inter terminos positiuos, est quid integratũ ex illis duabus mutationibus, vel omninò distinctus; si primũ, ergo est ens per accidens, quia includeret in suo conceptu formali mutationem priuatiuam, & mutationem positiuam, quæ sunt specie omninò distinctæ; si secundum, ergo eadem forma simul acquiritur duobus motibus specie distinctis, s. motu isto, & mutatione acqui-

quisitiua, quod est falsum, quia sicut vnica actio sufficit ad vnicam formam, ita vnicus motus; immo quodlibet mobile non solùm istis tribus motibus assignatis moueretur, cum a contrario in contrariũ transit, verùm etiam alijs duobus, videlicet ab intensione nigredinis ad remissionem eiusdẽ, & a remissione albedinis ad intensionem eiusdem, & sic quinque motibus simul moueretur, quod est entia multiplicare sine necessitate. Tum quia per Auersam terminus a quo nõ dat vnitatem specificam motui, quæ a termino ad quem desumitur, sed genericam, ergo idem terminus ad quẽ duas vnitates specificas tribueret, Probatur, quia motus ab albo in nigrum accipit vnitatem genericam ab albo, & specificam a nigro; motus a nõ nigro in nigrum a termino a quo priuatiuo accipit vnitatem genericam a nigro vnitatem specificam, quæ esset distincta ab vnitate specifica motus ab albo in nigrum, sicut diuersa sunt genera, sub quibus continentur, ergo duæ vnitates specificæ distinctæ ab eadem nigredine prouenirent, contra Arist. 5. Phys. 31. dicentem *omnis igitur dealbatio omni dealbationi idem secũdũ speciem erit, & omnis denigratio denigrationi.*

75. Nec valet, quod aiunt, nigredinem sumi posse dupliciter, vel materialiter, seu sm̃ propriam entitatem, vel formaliter, vt terminus motus; hoc modo, non illo specificat motum, & quia vt terminus nata est terminare motum, vel a contrario positiuo, vel a priuatione, ideò duplex formalitas termini in illa reperitur, sm̃ quas duos motus specie distinctos potest specificare. Non valet, quia id est ratio formalis terminandi motum in nigredine, quod est ratio, cur appetatur a natura, & intendatur, & qua subiectum perficitur, vnde rationem finis habet, sed talis non est respectus, & ordo, quem forma dicit ad terminum a quo, sed entitas ipsius, vt patet, ergo sm̃ istam formaliter terminat: & cùm hæc sit vnica tm̃, non nisi vnicam specificam vnitatem tribuere potest. Tum quia termini motus sunt incõpossibiles ex 5 Phys. 26. sed termin⁹ positiuus a quo, puta albedo remissa stat cũ termino ad quẽ, .s. cum albedine intensa, ergo terminus positiuus non erit per se terminus motus & ideò non poterit ab ipso motus desumere aliquam per se vnitatem, quia nõ specificatur motus per se ab eo, quod per accidens se habet ad motum. Dices, albedinem vt remissam, quomodo est terminus a quo esse incõpossibilem cũ albedine intensa. Contra albedo vt remissa dicit entitatem illam albedinis, & carentiã albedinis intensæ, sm̃ primum manet, nõ sm̃ priuationem, ergo sm̃ priuationem annexam est per se terminus a quo motus, non secundum entitatem positiuam, ergo secundum hanc entitatem non dat motui vnitatem.

76. Tertiò quod a subiecto, quamuis vnitatem genericam motus physici desumat, non tñ specificam per se, & essentialem. Prob. ex Arist. sæpè cit. tex. 31. vbi nullam fecit mentionem de subiecto, sed omnem dealbationem esse eiusdem speciei determinauit; quo loco non de vnitate specifica subalterna loquitur, vt falsò exponit Auersa, sed de vnitate specifica specialissima, & athoma, quã intẽdebat explicare Aris. ait.n. *Specie autẽ vnus est cũ genere sit vnus, & in indiuidua specie sit*, deinde subiũgit exẽplũ dealbationis, & denigrationis. Tũ quia idẽ calor specie erit, siue in aqua, siue in ligno inducatur, ergo eadẽ eductio, & motus specie essẽtiali erit, quia immediatiùs subiectũ cõcurrit ad formã, quã ad motũ, nã illã respicit sm̃ esse ipsius formæ, illũ verò, quatenus ad respectũ informationis cõcurrit, qui est materiale motus, ex dictis q. 1. Tum quia esse calidũ vt nouum eiusdẽ speciei in omnibus subiectis, quia est effect⁹ formalis caloris, & ab vna causa formali est vnicus effectus formalis, ergo motus à subiecto non specificatur, quia nouitas solũ addit respectũ ad nõ esse præcedẽs, quod sẽper est eiusdẽ rationis, sicut esse de nouo acquisitũ est eiusdem rationis in quocunque subiecto.

77. Tandem quòd a solo termino ad quẽ per se specificetur, patet ex sufficiẽti diuisione, & ex Arist. sæpè cit. Tum quia termin⁹ ad quẽ est per se intẽt⁹ in motu, & ad ipsũ motus ordinatur, se habet vt finis

nis,vnde à termino ad quẽ denominat̃,vt a calore calefactio,à sanitate sanatio,&c. A termino ad quẽ accipit perfectionẽ, vt generatio est alteratione perfectior, quia forma substãtialis est perfectior qualitate; quod totũ est etiã verũ de motu formaliter sumpto, & pro fluxu formæ,nam calefactio propriè nõ dicit calorẽ, sed fluxũ, seu acquisitionẽ caloris, alioquin nõ rectè diceretur motũ ꝓ materiali specificari à termino ad quẽ,quia vt sic solũ dicit formã acquisibilẽ, & sẽsus esset ꝙ à se ipsa specificaretur;& in hoc sensu, quoque locutus est Scot.loc.cit. ex quo patet falsitas opinionis Fuẽtes negantis,motũ pro fluxu ab aliquo termino specificari. Addit tñ Doctor in 1.d.2.q.7.T. quòd quãuis ex distinctione specifica terminorum sẽper inferatur specifica distinctio motuũ, nõ tñ ex distinctione specifica motuũ sẽper inferri potest distinctio specifica terminorũ, nisi qñ aliæ duæ propositiones verificãtur, prima est, motuũ differẽtiũ specie sũt fluxus differẽtes specie, vel formę,sm̃ quas sũt fluxus,differũt specie; secũda est,forma fluẽs,vel forma, sm̃ quã est fluxus,est eiusdẽ rationis cũ forma terminãte;vbi autẽ altera istarũ est falsa, propositio illa, quòd motuũ specie differentium sint termini specie diuersi, est falsa;quomodo autem hoc intelligatur, patebit ex solutione argumentorum.

In oppositum arguitur,quod ab agente specificetur motus; tum quia 3. Phys. 23. motor ponitur in definitione motus, ergo ab ipso debet specificari. Tũ 2. quia generatio vniuoca, & æquiuoca solũ penes agentia differunt, & tñ specie distinguuntur ex Scot.4.d.43.q.1. D. Idem dicendũ de generatione hominis, & resurrectione, & de alijs motibus supernaturalibus,& naturalibus respectu eiusdẽ termini cõparatis. Tum 3. quòd etiam à subiecto specificetur, & à termino à quo, Probatur,quia motus hæc tria essẽtialiter includit .s. terminum à quo, terminũ ad quẽ,& subiectũ, ergo ab his tribus specificatur. Tũ 4. ad idẽ,quia naturale, & violentum sunt cõtraria. 1. Cœli 10. quæ specie differunt 2 Phys. 64. ergo motus naturalis, & violentus specie differunt, sed naturalitas, & violentia sumuntur in ordine ad subiectum, ergo, &c.

78 Resp.ad 1.ex dictis q.1.cõtra Hurt. & q.2.sustinentem, motũ formaliter esse actionem (vbi etiã alia argumẽta fuerũt soluta,quæ possent ad propositũ adduci) quòd ibi Arist. solũ enumerauit,quæ necessario ad motũ concurrunt,nõ quæ ipsũ specificant. Ad 2.dicimus, quòd si generatio vniuoca sumitur pro toto progressu,quo productũ generatur cõplete, specie differt ab æquiuoca, si eodem modo sumatur, quia diuersi sunt termini inducti ab illis agentibus in materia, dum illã disponũt, & sic forma fluens nõ est eiusdem rationis cum forma terminante, vt dicebat Doct.cit.nã forma fluens est forma priùs inducta ad dispositionẽ materiæ,non .n. eodem modo in principio disponitur materia muris producti ex putri,& materia muris ex semine generati, at si generationes vniuoca, & æquiuoca sumuntur pro introductione vltimæ formæ,erunt eiusdem speciei, sumendo illas in ratione mutationis, & solùm per connotationes diuersorum agentium differunt,idẽ quoq; dicendũ de resurrectione, & generatione hominis, & de alijs motibus,differunt .n. extrinsecè,non intrinsecè; vel sumuntur generationes in ratione productionis, non in ratione mutationis, ex quibus patet, quomodo intelligendus est Doctor cit.dũ generationes istas specie distingui asseruit. Ad 3 negamus conseq. nõ .n. quodlibet specificatur ab omni eo,quod in suo cõceptu essentiali ingreditur,sed ab eo dumtaxat, quod se habet vt determinans;sicut materia,quamuis sit de conceptu hominis,non tñ specificat illum,sed solùm forma; modo subiectum est nimis cõe, & potest recipere plurimos motus specie, vel numero distinctos, & etiã genere, ideòque vnitas generica põt aliquo modo ab ipso desumi, nõ specifica; terminus verò a quo nequit specificare,quia est non ens,& concurrit recedendo, vt diximus; adde quod priuationes specificantur a formis, quibus opponuntur, & consequenter tota specificatio ad ipsam formam reducetur. Ad 4. verum est consequens reduplicatiuè, non verò simplici-

pliciter considerando in se motus illos, naturalitas .n. & violentia accidunt motu, sicut rectum, & circulare quantitati.

79 Secūdò quòd à termino a quo positiuo specificetur, præter rationes superiùs adductas, q. præced. art. 2. & 3. Probatur adhuc; tūquia ex 5. Phys. 4. & 48. habetur, quòd motus magis denominatur à termino ad quem, quā à termino a quo. Supponit igitur Arist. ab vtroq; simpliciter denominari, & specificari, licèt minus principaliter a termino a quo. Tū 2. quia ex 7. Phys. 5. vnus specie motus est, qui ex eodem specie termino in eundem specie terminum tendit. Tū 3. quia motus aeris sursum ad superficiē ignis è terra, & motus eiusdē a concauo Lunæ ad eandem superficiem differunt specie, sicut motus rectus, & circularis ad idem vbi terminatus, vt cū Arist. 7. Phys. 21. docet Scotus in 3. d. 14. q. 1. E. & 4. d. 43. q. 1. D. ex ista enim differentia Arist. 1. Cœli à text. 5. vsque ad 15 colligit numerum corporū simplicium, & concludit preter quatuor elemēta, corpus quoque cœleste admitti debere, quod circulariter moueatur; sed omnes isti motus penes terminos a quibus differunt, vel penes media, quæ in ordine ad terminos ad quos se habent vt termini a quibus, &c. Tum 4. motus à nigro in album per viride specie distinguitur a motu a nigro in album per rubeum, & tamē non nisi in medijs differūt, quæ respectu albedinis se habent vt termini a quibus, vt diximus: item motus a quantitate tripalmari ad bipalmarem, & à palmari ad bipalmarem specie differunt, quia vna est auctio, altera diminutio.

Resp ad 1. ly magis sumere Arist. pro simpliciter .s. denominatur motus a termino ad quem simpliciter, nullo modo a termino a quo, vt patet ex adductis exēplis in tex. 48. de sanatione & ægrotatione, quæ nullo pacto a terminis, a quibus denominantur. Ad 2. sicut quemlibet motum acquisitiuum vnius cōtrarij comitatur deperditiuus alterius; sic ad vnitatem specificam motus acquisitiui concomitāter se habet vnitas specifica termini a quo positiui, non per se; hinc solùm ait Arist. motum eundem specie esse, qui ab eodem specie termino a quo ad eundē specie terminum ad quē tendit, non tñ è côuerso, si est a diuerso specie termino ad eundem specie terminū motū specie differre, alioqui sibi contradiceret 5. Phys. 31. Ad 3. dicimus, omnes motus locales esse eiusdē speciei essentialis, quia omnia vbi sunt eiusdē rationis, vt docet Doct. 1. d. 2. q. 7. T. & solū accidētaliter differūt propter differētias positionū vniuersi; similiter sicut esse rectū, & circulare accidūt lineę, ita etiam motui, vt etiā explicamus in lib. de Cęlo; ex quo sequitur, solū accidētaliter motū à termino à quo specificari: Arist. aūt loquitur reduplicatiuè, vt. s. illa vbi cū illis differētijs accidētalibus cōsiderātur, vt exponit Doct. c. & vt sic specie differūt, sicut homo alb⁹, & homo niger reduplicatiuè differūt specie, sūt cōtrarij, & incōpossibiles: & in hoc sēsu rectè concluditur numerus simpliciū corporū, quia loquitur de illis corporibus, quatenus habent diuersas aptitudines ex propria natura ad vnum locum, non ad alium: tum quia non est ratio demonstratiua.

80 Ad. 4. sustinendo, medios colores esse specie ab extremis, & inter se diuersos, dicimus, nō esse eūdē specie motū à nigro in albū per rubeū, & per viride, si motus illi à nigro ad rubeū, & à rubeo in albū sumātur, vt vnū motu aliquo modo integrāt propter vnitatē termini ad quē vltimati, nō quatenus tātūmodo ad albedinē ambo terminātur, & hoc quia forma fluēs nō est eiusdē rationis cū forma terminante, vt de generatione vniuoca, & æquiuoca diximus; re vera tñ sunt plures motus, quā duo, nam est motus a nigro in rubeū, & motus a nigro in viride, qui specie differunt, deinde motus a viridi in in albū, & a rubeo in albū, qui solùm numero discrepant: quæ doctrina sumitur ex Scot. in 1. cit. & sequitur Fuitius in hac q. vndè non rectè respondet præc. confirmationi concedendo, motus illos locales rectū, & circularē specie differre nō propter terminos a quibus, sed propter terminos ad quos formales, idem. n. vbi, inquit, est quasi diuersum a se ipso, quatenus respicit vbi sursū, & vbi deorsum, aut motū circularem, & rectum: nō rectè respon-

spondet, quia posset quoque dici candē albedinem differre formaliter a se ipsa, quatenus respicit viriditatē, & rubedinē. Ad illud de auctione, & diminutione cōcedimus specie differre, negamus tñ habere pro termino per se eandem quantitatem bipalmarem, nam auctio per se ad illam terminatur, cùm sit motus acquisitiuus, diminutio verò per se ad carentiā quantitatis maioris, concomitanter ad bipalmarē, quia est motus deperditiuus.

Tertiò, Obijcies, quod specificetur a subiecto, quia motus, quo mouetur vnum subiectum, v. g. homo, dicit essentialem ordinem ad ipsum, nec de potentia Dei potest esse motus alterius subiecti v. g. equi, aut motus equi motus hominis, etiā si terminos haberent eiusdem rationis .s. calorem, vel frigus, ergo eorum motuum specifica distinctio sufficienter colligitur ex diuersitate specifica subiectorū absq. recursu ad terminos; vndè licet sit idem specie calor in aqua, vel ligno inductus, non tamen hinc rectè infertur esse eundem specie motum, quia motus dicit essentialē ordinē ad subiectum sic, vt in alio esse nequeat, quem ordinē nō dicit calor.

Resp. neg. conseq. quia etiam motus, quo Petrus calefit, dicit essentialē ordinem ad ipsum, nec potest idem numero conuenire Paulo, & tamen ritè nō infertur indè diuersitas specifica in motibus illis; tum quia si motus specificari potest a subiecto absq. recursu ad terminum; sicut ex diuersitate specifica subiectorum deducitur diuersitas motuum, sic etiā aliquando ex vnitate subiecti deduci posset vnitas motuum, & sic motus contrarij in eodē subiecto facti simul, vel successiuè vnus post alterum dicerentur eiusdē speciei; sicut ergo vnitas, vel distinctio specifica motuum non attenditur a tempore, quia in eodem tempore fieri possunt motus specie diuersi, & in diuersis temporibus ijdem specie motus, ità pari ratione nō obstante ordine illo essentiali motus ad subiectū, vnitas, vel distinctio specifica motuum non debet penes ipsum attendi, quia in eodem subiecto possunt motus specie diuersi exerceri, & idē specie motus in diuersis subiectis, quarè concludimus diuersitatem specificam subiectorum materialiter se habere ad motū.

ARTICVLVS II.

Explicatur, vnde vnitas numerica, & contrarietas motus desumantur.

81 QVò ad primam partē art. not. vt ex Scot. 4. d. 10. q. 3. ad 4. & dist. 43. q. 1. D. colligi potest, quòd vnitas numeralis motus est duplex, alia est vnitas identitatis ad seipsum, alia est vnitas cōtinuitatis; prima, quæ ab alijs intrinseca, & metaphysica appellatur, a propria hecceitate, & indiuiduali differētia habetur, & adest in motu, & in qualibet parte motus independēter à parte quacunq; subsequēti, secunda habetur in ordine ad aliā partē motus subsequentem, cui continuatur, & vnitur, sicut in quolibet continuo hæc duplex vnitas reperitur, nam gradus primus caloris v. g. dicitur vnus numero, & si cū secundo minimè vniatur loquēdo de prima vnitate, quia propria differentia est independens à differentia secundi gradus, non tñ potest dici vnus numero; calor, .i. vnum continuum, & integrale quoddam cum secundo, nisi in ordine ad ipsum, cui vniri, & continuari debet; sed pro maiori huius vnitatis cōtinuitatis dilucidatione.

Aduertendi sunt etiam hi termini, .s. *esse simul, consequenter se habere, esse contigua*, & *esse continua*, ab Arist. 5. Phys. à textu 21. declarati, vt vidimus in expositione textus, illa dicūtur *simul esse* pro vt ad motū esse simul spectat, quæ eidē tēpori coexistūt, vt motus duorum deambulātiū eodē tēpore; illa se habent *consequenter*, seu *deinceps*, inter quæ nil mediat eiusdem rationis, sic duo motus eiusdē speciei, quorū vnus post quietē alteri succedit, cōsequēter se habere dicuntur; illa dicuntur *contigua*; quorū extrema sunt simul, & carent quocunque medio, siue eiusdē, siue diuersæ rationis, vt si in eodē instāti esset vltimū mutatū esse deambulationis, & primū mutatū esse calefactionis, quod posse dari diximus disp. præc. q. 2. art. 1. isti motus dicerētur cōtigui; illa *continua* dicūtur, quorū extrema sūt vnū, vt partes lineæ pūcto cōtinuatæ,

dicere, quòd continuatur suo modo, ita vt ex acquisitione partium formæ insurgant partes respectus, & ex acquisitione indiuisibilium continuantium partes formæ insurgant indiuisibilia continuantia partes respectus, quæ in motu dicuntur mutata esse: fatemur, rem difficilem explicatu esse, nec mirum, si.n. quidditatem relationis vix concipere possumus, multò minus ipsius componibilitatem, quæ neque in rebus magis materialibus perfectè potest intelligi.

64 Secundò præter rationes adductas in explicatione tex. 6. Phys. cap. 8. arguitur adhuc; Tum quia in Vbi non est contrarietas, cùm non sint actiua, & passiua, neque suscipit magis, & minus, ergo non potest successiuè acquiri. Tum 2. quod mouetur, partim est in termino à quo, partim in termino ad quem; sed nihil potest esse partim sursum, partim deorsum. Tum 3. si datur motus localis, vel mobile in eo est in loco sibi æquali, vel maiori, non primum, quia mobile, quamdiù est in loco sibi æquali, non mouetur; neque secundum, quia mobile in motu quantum acquirit spatij ex parte termini ad quem, tantum deperdit ex parte termini à quo, ergo semper est in spatio sibi æquali. Tum 4. quod videtur in instāti, fit in instanti, motus ab oculis videtur in instanti, quia visio fit in instanti. Tum 5. quia in quolibet instanti mobile acquirit nouam relationē distantiæ, ergo in quolibet instanti mouetur localiter. Tum 6. D. Augustin. de resurrectione ait, corpora gloriosa pari celeritate pertransire spatium, sicut radius Solis illuminat totū spatiū, sed hoc fit in instanti, ergo &c.

Resp. ad 1. non requiri ad motum successiuum contrarietatem strictè sumptā, sed illā explicatam art. 1. quæ est in Vbi, & ex hoc quòd non suscipiat magis, & minus, solùm sequitur, non esse motum sm̄ intensionem, erit tn̄ sm̄ extensionem. Ad 2. respondet Doct. in 2. dist. 2. q. 9. X. neg. minorem, quando mobile est tale, vt sm̄ ipsum sit etiam successio in motu, .s. quod sit diuisibile, nam sm̄ vnam partem est in vna loci parte, & sm̄ alterā in alia, immo sm̄ eandem est partim in termino à quo, partim in termino ad quē, quatenus est in aliquo medio, quod est aliquid vtriusque, vndè idem non potest esse partim sursum, partim deorsum, loquendo de Vbi adæquatis, non verò de partibus, & medijs; non simul, sed in tempore. Ad 3. dicimus esse in maiori loco, ad improbationem respondemus, in quolibet motu esse infinitas deperditiones, & acquisitiones syncategorematicè, vt dictum est disp. 9. q. 2. & sic excedit ipsum mobile. Ad 4. non quamlibet visionem fieri in instanti, nisi quando res ita se habet, quia ad visionem requiritur etiam obiectum, at quando species successiuè deferuntur ad oculum, vt est in motu, successiuè etiam videtur res illa. Ad 5. distantia non fit nisi per motum, & consequenter successiuè, non in instanti, quamuis loquendo de termino distantiæ insurgat in instanti, sed talis infert mutatum esse, non motum. Tandem ad Augustinum dicimus, quòd velit solùm circūscribere breuissimum illud tempus, quo Beati mouebuntur, non quòd verè, & propriè erit instantaneus motus.

65 Tertiò, quod non detur naturaliter instantanea alteratio, arguunt Thomistæ; Tum quia nulllum quiescens in in aliquo tempore, potest in instanti terminatiuo moueri, vel mutari, ergo cùm omnis instantanea mutatio sit terminus motus, nequit dari naturaliter instantanea mutatio, quin adiuncta sit motui successiuo, Prob. antecedēs, de ratione quietis est, vt quiescens non aliter se habeat nunc, quàm priùs, ergo in quolibet nunc temporis mensurantis quietem quiescens eodem modo se habet tàm in primo, quàm in medio, & vltimo, & de ratione motus est, vt mobile aliter se habeat nūc, quàm priùs, ergo in quolibet nunc temporis mensurantis motum mobile est in alia, & alia dispositione. Tum 2. vbi adest priùs, & posteriùs, ibi est motus successiuus, non instantaneus, in qualibet mutatione interuenit priùs, & posteriùs, quia mutari est aliter se habere nunc, quā priùs 5. Phys. 7. Tum 3. omnis terminus ad quem subsequitur, inquit Caiet. aliquod fieri sm̄ naturæ cursum, quia nihil nouum repentè fit, quin aliqua præcesserit via ducens ad illum terminum ergo nihil

nihil potest in instanti acquiri.

Resp. ad 1. neg. antecedēs, ad Prob. ly nunc dupliciter sumi potest, vel pro indiuisibili continuante, aut terminante temporis partes, vel pro parte temporis illi nunc propinquiori; siue sit præterita, siue futura, vndè solemus dicere, nunc Petrus venit; in definitione quietis, quæ est priuatio motus successiui, non potest sumi primo modo, quia in instanti mobile nec quiescit hac quiete, nec mouetur motu successiuo, sed sumitur secundo modo, at in definitione mutationis ly nunc accipitur primo modo, & est sensus, mutari est rem aliter se habere nunc indiuisibiliter, quàm priùs diuisibiliter, vt diximus disp. præc. q. 2. art 2. ex quo neg. cōsequētia, in illo n. instāti mobile nō quiescit quiete opposita motui successiuo, nec mouetur tali motu, sed mutatur, & nō habet quietē huic mutationi oppositā, quod dicitur immutatū esse. Ad 2. maiorē esse verā, si priùs, & posteriùs sūt partes intrinsecæ, falsā, si vnū intrinsecū, alterū extrinsecū. in proposito ly nūc est intrinsecū mutationi, priùs verò extrinsecum. Ad 3. patet ex dictis disp. 5. q. 2. quomodo fieri nō debeat præcedere terminū. Et certè si istæ rationes concluderent, non solùm ostenderent, hoc esse naturaliter verum, & gratia materiæ, vt inquiunt Thomistæ, sed absolutè, & gratia formæ, ita vt oppositum etiam de potentia Dei implicaret fieri, nam quod est de ratione alicuius, nequit ab illo separari, & quidquid respondebitur ab ipsis, si istæ rationes formarentur contra casus illos, in quibus ponunt mutationem instantaneam, poterit à nobis in proposito applicari, vt fusiùs dicitur in tract. de Angelis.

66 Dices, si possibilis est alteratio instantanea, & si medium diuisibile sit, cur non etiam motus localis? vel si dimensio est causa successionis in motu locali, cur non etiam in illuminatione; Respondet Doct. in 2 dist. 2. q. 12. ad 2. quòd quando agens est tantæ virtutis, quòd respiciat totum passum tanquam terminum indiuisibilem, & formam sm̄ vltimum gradum, potest formam illam in instanti introducere, vt est in illuminatione, at in alijs motibus non ita euenit, qualitates enim, quæ habent contrarium, non respiciuntur ab agente vt formæ indiuisibiles propter resistentiam contrarij, nec agens habet illas sm̄ vltimum gradum statim, sed ordinatè propter eandem rationem; in motu locali dimensio medij est causa, cur sit successiuus, quia ordo præfixus est, vt non perueniatur ad extremum, nisi transeundo per medium, & quia nō potest idem simul esse in medio, & in extremo, hinc non respicitur illa spatij dimensio à virtute motiua tanquam aliquod indiuisibile, vt fit illuminatione, ex qua non sequitur illud absurdum, quia lumen sm̄ eandem partem non est in toto spatio, sed secundum diuersas.

67 Dicimus 2. omnes motus successiui in præced. concl. numerati possunt de potentia Dei in instanti fieri, & includere totam realitatem, præter localem, qui eo casu dumtaxat includeret realitatem termini motus, etiam spectata potentia Dei. Prima pars, quòd possint in instanti fieri, est Scot. in 2. dist. 2. q. 11. & 12. & 3. dist 2. q. 3. & dist 4. §. *Potest dici, &c.* & 4. dist. 43 q. 5. Prob. de alteratione, tota ratio successionis prouenit ex resistentia contrarij ad motorem non potētem statim illam superare, sed Deus potest vincere subitò omnem resistentiam, & suspendere omnem actionem inter contraria, vndè & qualitates in summo potest in eodem subiecto collocare, ergo &c. ex quo sequitur, generationem, nutritionem, & augmentationem fieri posse in instanti, quia successio in istis prouenit ex successione alterationis. De motu locali probatur, nam corpus Christi in opinione admittente conuersionem adductiuam in instanti descēdit sub speciebus sacramētalibus, qui est quidā motus localis; & quando in instanti fuit generatum in vtero Beatæ Virginis in instāti materia requisita fuit ad locum debitum adducta, vt ferè omnes Theologi sentiunt; resurrectio quoque erit in instanti, in qua potest cōtingere, quòd materia rarior constringatur adueniente noua substantiali forma, & densior rarefiat, qui sunt motus locales ad quos sequuntur

tur alij motus locales aeris circũſtãtis; tũ quia nulla apparet ratio implicantiæ.

68 Secundò, quòd alij motus, præter localem, includant totam realitatem motus, patet, quia Deus non induceret ſolũ in ſubiecto id, quod vltimò alterationem ſucceſsiuã terminaret, ſed totã entitatẽ qualitatis, idem de ſubſtantia, & quantitate dicendum. Quòd verò localis motus ſolùm includeret realitatem termini motus, eſt Scot. in 2. d. 2. q. 9. Z. & q. 12. ad 2. & in 3. diſt. 4. C. vbi loquens de motu locali inſtantaneo à Deo facto, ait, hoc eſſe, quia cùm ſit agens ſupremũ, habet omnia media pro non medijs, & ita ſe habet in termino motus inſtantanei, ac ſi tranſiſſet per media, ergo de mente Scot. in motu locali inſtantaneo non habentur illa Vbi intermediam in mobili, ſed ſtatim ſit in Vbi vltimatũ, quod eſt moueri motu includente realitatem termini motus; clariùs hoc habet quol. 7. ſupra M. & videtur eſſe contra Lucentes 6. Phyſ. q. 2. diff. 1. art. 2. concl. 2. Probatur, ſi hoc poſſet fieri, neceſſariò per eundem numero motum inſtantaneum deberet corpus illud occupare medium, & finem ſpatij; ſicut per eundem numero motum ſucceſsiuum occupat totum illud ſpatium, ſed hoc eſt impoſsibile, ergo &c. Maior patet ex definitione motus includentis totam realitatem, & exemplo aliorum motuum, minor Prob. non poteſt facere Deus, quòd idem corpus in eodem inſtanti occupet totum ſpatium, niſi replicando illud toties, quoties requiritur ad totalem repletionem, v.g. decies, ſed iſtæ replicationes non integrant verè, & propriè vnum numero motum, ſed tot motus ſunt numero diſtincti, quot replicationes, ergo &c. Maior patet ex cõi conſenſu in explicando, quomodo idem poſsit eſſe ſimul in pluribus locis, minor Prob. ad vnitatem numericam motus requiritur vnitas numerica termini, vt q. ſeq. ſed illa Vbi non faciunt vnum Vbi continuum, ſicut fit, quando ſucceſsiuè per illud ſpatium mouetur, ſed potiùs sũt plura diſtincta Vbi, ergo &c. Minor patet, quia corpus replicatum non continuatur ſibi ipſi, ſed eſt contiguum, nam nequit replicari abſque ſuperficie, & cõſequenter ſicut corpus replicatum æquiualet duobus, ita illa eadem corporis ſuperficies ſe haberet, vt duo extrema, quod eſt eſſe contiguum; tum quia per motum ſucceſſiuum nõ ſolùm decẽ Vbi, ſed infinita ſyncategorematicè acquirũtur, ſicut inſtantia continuantia tempus ſunt infinita, quæ Vbi non habentur per illas replicationes. Iſti tñ trãſitus rectiùs dicentur mutationes, quàm motus, iuxta dicta art. 3. concl. 2. quia motus propriè ſumitur pro ſucceſſiuo, licèt ſit quæſtio de nomine.

69 Sed contrà inſtatur, quòd motus localis in inſtanti factus includat totam realitatem. Tum quia ſi tanta virtus mouet in tanto tempore motu includente totam realitatem, ergo maior virtus eodem motu mouebit in minori tempore, ergo infinita in inſtanti mouebit motu includente totam realitatem. Tum quia concedit Doct. in 2. diſt. 2. quæſt 12. C. quòd poſſit Angelus in inſtanti moueri de vno ad alium locum, & ſimul habere omnia Vbi media ordine quodam naturæ, non durationis, ergo multò magis de potentia Dei poterit aliquid moueri in inſtanti de vno ad aliud Vbi includendo omnia intermedia, quod eſt moueri motu includente totam realitatem.

Reſp. neg. vltimam conſequen. ſufficit .n. vt poſſit mouere in inſtanti, vt dicitur in concl. & hoc propter repugnantiam adductam, non propter impotentiam infinitę virtutis. Ad 2. Scot. ibi loquitur de Vbi medio, quod eſt aliquid extremorũ, v.g. ſi Vbi adæquatũ eſt palmare, ſi eſſet quãtitas bipalmaris, eſſent duo Vbi adæquata, inter quæ mediarent infinita Vbi palmaria cõmunicãtia, quę eſſent aliquid vtriuſque adæquati Vbi, non verò de medio, quod nihil eſt extremorum, quale eſſet palmus aliquis non communicans, qui mediaret inter illa Vbi, inter quæ media hæc eſt differentia, quòd primum, cùm fiat per diuiſionem ſm partes proportionales, non actu mediat, ſed potentia, ſecundum verò actu mediat, quia eſt per partes æquales, non communicantes, facitq. actu latera diſtare, & conſequenter

ter ordo inter Vbi extrema per media, iſta non eſt eiuſdem rationis, nam inter illa eſt ordo potentialis, inter iſta actualis, vt ait ibi Doctor. Ad propoſitum, inquit ipſe, quod ſi Angelus moueret ſe ab extremo ad extremũ, inter quæ eſſet primũ mediũ, haberet ordine quodã naturę iſta Vbi media, nõ actu accipiẽdo illa, ſed potentia, ſicut nec actu mediant; at ſi moueretur ab extremo ad extremum per ſecunda media, .ſ. non communicantia, neceſſariò deberet illa habere actualiter, ſicut actualiter mediant, & conſequenter ordine durationis, quia non poteſt ſimul plura Vbi habere; & hoc eſt, quod ait Scot. quòd habet omnia illa Vbi intermedia ordine quodam naturæ, inter quæ eſt ordo potentialis ex natura rei, ſed non oportet, quòd ea habeat ordine durationis; hinc non ſequitur; Angelum in inſtãti mouere ſe motu totam realitatem includẽte, ſed ſolùm realitatem termini, nam omnia illa media ſolùm potẽtialiter, non actualiter habet; ita Pater Vulpes diſp. 19. de Angelis art. vlt.

ARTICVLVS VI.

De ſpeciebus accidentalibus motus.

70 MOtus in cõi, vt diximus in principio huius quæſt. diuiditur in naturalem, violentum, & neutrum, tanquam in ſpecies acccidentales, quæ diuiſio & ſi præcipuè motui accidentali cõueniat, poteſt tñ in in aliquo ſenſu etiam ſubſtantiali accommodari, corruptio .n. dicitur violenta materiæ, & inclinatio eius in formas aliquo modo neutra, ex dictis diſp. 2. q. 5. & diſp. 6. vndè poteſt poſtea motus naturalis ſubdiuidi in motum ad ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, & Vbi, ſimiliter motus neuter, & violentus ſuo modo; & quilibet etiam ſubdiuidi iuxta diuerſitatem eſſentialem motus; ſed præcipuè de motu locali violento ſolent aſſignari tanquam ſpecies cũ Ariſ. 7. Phyſ. 10. pulſio, tractio, vectio, vertigo, ſeu circũuolutio; pulſio diuiditur in impulſionem, & expulſionem, impulſio requirit, vt mouens, ſeu pellens non relinquat id, quod mouet, quamdiù mouetur, ſed illi coniungatur, vel immediatè, vel mediante aliquo inſtrumento; expulſio eſt, quando expellens, ſeu mouens relinquit mobile, dum mouetur, vt proijciens lapidem; tractio eſt, quando mouẽs trahit mobile ad ſe; vectio, qñ ad motum vnius mouetur aliud illi adhærens, vertigo denique, cum aliquid circumagitur.

Secundò diuidi poteſt in rectum, & reflexum; motus rectus erit tranſitus, à termino à quo ad terminum ad quem, reflexus eſt regreſſio per eandẽ viam ab eodem termino ad quem, qui in reflexione habet rationem termini à quo, ad terminũ à quo priorẽ, qui erit terminus ad quẽ huius reflexionis; & hæc diuiſio, licèt cõueniat magis motui locali, poteſt tñ omnibus alijs motibus accommodari, maximè ſucceſsiuis, ita Ariſt. 8 Phyſ. 64. & 65.

71 Tertiò diuiditur in velocẽ, & tardum; velox eſt, quo mobile breui tempore multum ſpatium abſoluit; tardus verò, quo multo tempore breue ſpatium conficit; ita Ariſt. 4. Phyſ. 96. & 7. Phyſ. 21. quæ differentiæ non proueniunt in motu ex maiori, vel minori interpoſitione morularum inter partes motus, vt dicebant Antiqui, alioqui pars rotæ axi propinquior, quia tardiùs mouetur, deberet ſcindi ab ea, quæ eſt versùs circumferentiam, & velociùs circumagitur, & hoc, quia illa quieſcit, iſta mouetur; ſed proueniunt ex maiori, vel minori virtute motiua 2. Cœli 36. ex maiori, vel minori denſitate, & raritate medij. 4. Phyſ. 71. ex figura mobilis magis, vel minus apta ad ſcindẽdũm mediũ ex Ariſ. ibid. & ex reſiſtẽtia, vel facilitate ipſius mobilis; hinc velocitas, & tarditas in motu ſe habẽt; ſicut raritas, & dẽſitas in corpore, raritas .n. eſt, qua corpus habet parũ de materia ſub magna dimẽſione, dẽſitas multũ de materia ſub parua dimẽſione 4. Phyſ. 84. vbi per dimenſionem intelligitur maior, vel minor extenſio in ordine ad locum, vt in lib. de Gen. dicitur; ſicut ergo raritas, & denſitas nil aliud ſupra eandem quantitatem addunt, niſi nouos reſpectus ad maiorem, vel minorem locum, ita velocitas, & tarditas ſupra eundem motum addunt reſpectum ad maius, vel

minus

minus tempus:& ista diuisio non solùm motui locali,verùm etiam cuilibet generationi , augmentationi , & alterationi successiuæ conuenit.

Quarta diuisio,quæ ex præcedent. sequitur,est in motum regularem , & irregularem,seu vniformem, & difformem; primus est,qui fit semper eadem velocitate,& tarditate,secundus , qui fit modò velociùs,modò tardiùs;ita 5.Phys.54.

72 Et quoniam hoc,quod est, motũ esse velocem,vel tardum,constituit motum in ordine ad alium motum,vndè fieri potest, vt idem motus respectu diuersorum sit simul tardus,& velox,sequitur, vnum motum esse cum alio in velocitate, & tarditate comparabilem,de qua comparatione agit Arist.7.Phys.à tex.21. vsque ad finem,ideò quia de tarditate , & velocitate egimus, operępretium est aliquid de ista comparatione subiungere. Sciendum est igitur , quòd comparatio est vnius , vel duorum in aliquo tertio collatio sm̃ æquale,vel inæquale, magis, vel minus;dicitur vnius,vel duorum,quia idem potest cum se ipso comparari sm̃ diuersa tempora, vel dignitates,status , & similia; dicitur in aliquo tertio , quod dupliciter fieri potest, vel immediatè , vt homo,& cygnus in albedine , vel immediatè in duobus , & mediatè in vno ; vt Petrus est ita albus , sicut Sortes est niger,comparatio immediatè est in albedine,& nigredine, mediatè verò in intẽtione;ex quo elicitur,illud tertium debere esse vniuocum , nam æquiuocum non est aliquod vnum participatum à pluribus,quod requiritur ad comparationem, sed est immediatè plura in multis;an verò debeat esse non solùm vniuocum,verùm etiam species specialissima , dubium est inter Doctores,& Arist.in textu videtur asserere,debere esse in specie athoma,attamen possumus dicere, comparationem strictè sumptam debere fieri in aliqua specie vltima, at non per hoc debet negari, posse fieri in genere comparationẽ aliquam,saltem largè sumptam , & non ita propriè , solemus.n. dicere , calidum esse maioris actiuitatis, quàm siccum , & etsi actiuitas caloris specie differt ab actiuitate sicci,& multæ aliæ comparationes similes fiunt , quæ eò magis impropriæ erunt,quò tertium illud erit vniuersalius & remotius à specie specialissima.Et ratio est,quia sub genere , vt inquit Aris. multæ latent æquiuocationes propter differentias specificas,quarum vna semper est altera perfectior ; Arist.verò de prima solum est locutus: & istæ sunt regulę cões à Philosopho assignatę;deinde adsunt aliæ regulæ,quibus motus in particulari comparari possunt , supponendo priùs,quod in quolibet motu quatuor reperiuntur, mouens,mobile , tempus , & spatiũ,seu latitudo formæ ; quas regulas assignauimus in exposit. tex. lib.7. Phys. c.3.in fine,& quia nulla occurrit difficultas alicuius momenti, vide ibi , ne eadem bis repetamus.

QVÆSTIO VII.

De Proprietatibus Motus.

73 DVæ præcipuè sũt motus proprietates,vnitas, & contrarietas , & quidem de contrarietate pauca dicemus, quia nullum dissidium est apud Doctores.vnitas verò est triplex,generica , specifica,& numerica,quas vnitates certum est ab intrinseco sumi ex propria ratione formali motus, sed quia rationem istam formalem motus non cognoscimus , nisi arguitiuè, & per extrinseca,vt fit in qualibet relatione,ideò quærendum est, vndè tales vnitates sumantur;quinque autẽ sunt,quæ ad motum concurrunt, scilicet terminus à quo,siue per se , vt priuatio , siue concomitans,vt forma positiua corrumpenda,terminus ad quem , mobile , agens , & tempus; fatentur omnes, vnitatem genericam , vel specificam à tempore non desumi,quia in eodem tempore possunt fieri motus specie, & genere diuersi,sicut idem motus genere,vel specie in diuersis temporibus. Insuper si loquamur de vnitate generica , qua motus naturalis,& physicus à motu supernaturali distinguitur , sic à subiecto desumi debet;quia vt diximus quæst.1. motus in sua vniuersalissima rõne diuiditur in successionẽ termini ad quem factã in subiecto,

cto,& in successionem termini ad quem post terminum à quo sine subiecto, quare subiectum erit, quod facit motū physicum differre à creatione in ratione mutationis acceptæ, vt.s. dicit respectum ad non esse immediatè præcedens; idē quoque asserendum de vnitate generica, qua motus vt passio corporis naturalis, & propriè dictus differt à mutatione propriè dicta, vt dictum est quæst. præced. art.3. vbi non solùm penes terminos distinctionem illorum assignauimus, verùm etiam penes subiecta cum Arist.5. Phys.8. dubium ergo est de alijs; nam qui tenent, motum à mutatione distingui, eò quia ille est inter terminos positiuos, ista verò inter terminos priuatiuè oppositos, consequenter coguntur asserere, vnitatem genericam motus propriè dicti à termino à quo positiuo desumi; quod multi extendunt ad omnem motum, & mutationem, videlicet vnitatem genericam,& specificam à termino à quo, & à termino ad quem accipi; citantur pro hac sententia Sampson 5. Phys. q.6. Burlæus q.2. Murcia disp.2. q.1. c.2. Moris. disp.7. Phys. q.6. Auersa verò q.26. sect. 12. addit, non solùm vnitatem specificam à termino à quo,& ad quem, sed etiam à subiecto,& ab agente desumi; ita vt variatio specifica cuiuslibet, sīt ipsum variat specificè motū; at Fuentes 5. Phys. quæst. 1.n.4. asserit, motum pro fluxu formæ à nullo termino specificari. De vnitate numerica loquitur Arist.5. Phys. à tex.34. ad quam asserit requiri vnitatem numericam mobilis, termini ad quem,& temporis, sed postea 8. Phys.49.82. & seq. adiūgit vnitatem numericam motoris, ita vt quocumque istorum variato, variari quoque vnitatem numericam motus sit necesse, quod dictum de motore præcipuè asseritur à Masio 5. Phys. sect.2. quæst.1. & ab omnibus illis defendi debet, qui motum ab actione nullo modo ex natura rei distinguunt.

ARTICVLVS I.

Ostenditur, à quo vnitas motus generica, & specifica sumatur.

74 Dicimus, neque ab agente neque à termino à quo, siue positiuo, siue priuatiuo per se desumi vnitatem motus genericam,& specificam, neque istam à subiecto, licet generica sumatur, sed vtrāque per se à termino ad quem esse accipiendam. Concl. est Scoti 1. dist 2.q.7. T. & dist.13. A. Q.& 3 dist.14.q.1. E. & 4. dist.43.q.1.D. quibus in locis docet, motum à termino ad quem specificari, estq, ferè cōis,& Prob. 1. quod ab agente non specificetur, est Arist.5. Phys.31 & deinceps, vbi loquens de motus specificatione, non assignat motorem, tum quia eadem forma specifica potest à diuersis agentibus specie produci, ergo & eadem mutatio, quia magis forma dependet ab agente, quam mutatio; tum quia motus ex se non respicit agens, neque agens est extremum relationis per motum importatæ ex dictis q.1. ergo nequit ab agente specificari.

Secundò, quòd non specificetur à termino à quo, neque vnitatem genericam accipiat ab illo, patet ex dictis quæst. præced. art.2.& 3.& Prob. adhuc; Tum quia non desumit suam vnitatem à termino à quo negatiuo, & per se, quia quod non est, non potest ens reale specificare,& vnitatem realem tribuere; tum etiam quia iste terminus à quo euanescit in motu, nec per se intenditur à natura, specificatio autem, & vnitas sumitur ab eo, quod maneat in motu, & per se intenditur à natura. Neque à termino positiuo & concomitanti; tum quia Arist.5. Phys. 48. negat, motum a termino a quo denominari, sed a termino ad quem. Tū quia qñ subiectum transit a contrario in contrarium, negari nequit, quin sint duę mutationes, vna deperditiua, acquisitiua altera; quærimus igitur, an motus iste, qui distinctus genere ponitur ab istis mutationibus per hoc, quòd est inter terminos positiuos, est quid integratū ex illis duabus mutationibus, vel omninò distinctus; si primū, ergo est ens per accidens, quia includeret in suo conceptu formali mutationem priuatiuam,& mutationem positiuam, quæ sunt specie omninò distinctæ; si secundum, ergo eadem forma simul acquiritur duobus motibus specie distinctis, .s. motu isto,& mutatione acqui-

quisitiua, quod est falsum, quia sicut vnica actio sufficit ad vnicam formam, ita vnicus motus; immo quodlibet mobile non solum istis tribus motibus assignatis moueretur, cum a contrario in contrariũ transit, verùm etiam alijs duobus, videlicet ab intensione nigredinis ad remissionem eiusdẽ, & a remissione albedinis ad intensionem eiusdem, & sic quinque motibus simul moueretur, quod est entia multiplicare sine necessitate. Tum quia per Auersam terminus a quo nõ dat vnitatem specificam motui, quæ a termino ad quem desumitur, sed genericam, ergo idem terminus ad quẽ duas vnitates specificas tribueret, Probatur, quia motus ab albo in nigrum accipit vnitatem genericam ab albo, & specificam a nigro; motus a nõ nigro in nigrum a termino a quo priuatiuo accipit vnitatem genericam a nigro vnitatem specificam, quæ esset distincta ab vnitate specifica motus ab albo in nigrum, sicut diuersa sunt genera, sub quibus continentur, ergo duæ vnitates specificæ distinctæ ab eadem nigredine prouenirent, contra Arist. 5. Phys. 31. dicentem *omnis igitur dealbatio omni dealbationi idem secũdũ speciem erit, & omnis denigratio denigrationi.*

75. Nec valet, quod aiunt, nigredinem sumi posse dupliciter, vel materialiter, seu sm̃ propriam entitatem, vel formaliter, vt terminus motus; hoc modo, non illo specificat motum, & quia vt terminus nata est terminare motum, vel a contrario positiuo, vel a priuatione, ideò duplex formalitas termini in illa reperitur, sm̃ quas duos motus specie distinctos potest specificare. Non valet, quia id est ratio formalis terminandi motum in nigredine, quod est ratio, cur appetatur a natura, & intendatur, & qua subiectum perficitur, vnde rationem finis habet, sed talis non est respectus, & ordo, quem forma dicit ad terminum a quo, sed entitas ipsius, vt patet, ergo sm̃ illam formaliter terminat: & cùm hæc sit vnica tm̃, non nisi vnicam specificam vnitatem tribuere potest. Tum quia termini motus sunt incõpossibiles ex 5 Phys. 26. sed termin⁹ positiuus a quo, puta albedo remissa stat cũ termino ad quẽ, s. cum albedine intensa, ergo terminus positiuus non erit per se terminus motus & ideò non poterit ab ipso motus desumere aliquam per se vnitatem, quia nõ specificatur motus per se ab eo, quod per accidens se habet ad motum. Dices, albedinem vt remissam, quomodo est terminus a quo esse incõpossibilem cũ albedine intensa. Contra albedo vt remissa dicit entitatem illam albedinis, & carentiã albedinis intensæ, sm̃ primum manet, nõ sm̃ priuationem, ergo sm̃ priuationem annexam est per se terminus a quo motus, non secundum entitatem positiuam, ergo secundum hanc entitatem non dat motui vnitatem.

76. Tertiò quod a subiecto, quamuis vnitatem genericam motus physici desumat, non tñ specificam per se, & essentialem. Prob. ex Arist. sæpè cit. tex. 31. vbi nullam fecit mentionem de subiecto, sed omnem dealbationem esse eiusdem speciei determinauit; quo loco non de vnitate specifica subalterna loquitur, vt falsò exponit Auersa, sed de vnitate specifica specialissima, & athoma, quã intẽdebat explicare Aris. ait. n. *Specie autẽ vnus est cũ genere sit vnus, & in indiuidua specie sit*, deinde subiũgit exẽplũ dealbationis, & denigrationis. Tũ quia idẽ calor specie erit, siue in aqua, siue in ligno inducatur, ergo eadẽ eductio, & motus specie essẽtiali erit, quia immediatiùs subiectũ cõcurrit ad formã, quã ad motũ, nã illã respicit sm̃ esse ipsius formæ, istũ verò, quatenus ad respectũ informationis cõcurrit, qui est materiale motus, ex dictis q. 1. Tum quia esse calidũ vt nouum eiusdẽ speciei in omnibus subiectis, quia est effect⁹ formalis caloris, & ab vna causa formali est vnicus effectus formalis, ergo motus à subiecto non specificatur, quia nouitas solũ addit respectũ ad nõ esse præcedẽs, quod sẽper est eiusdẽ rationis, sicut esse de nouo acquisitũ est eiusdem rationis in quocunque subiecto.

77. Tandem quòd a solo termino ad quẽ per se specificetur, patet ex sufficiẽti diuisione, & ex Arist. sæpè cit. Tum quia termin⁹ ad quẽ est per se intẽt⁹ in motu, & ad ipsũ motus ordinatur, se habet vt fi-

nis

nis, vnde à termino ad quē denominat, vt a calore calefactio, à sanitate sanatio, &c. A termino ad quē accipit perfectionē, vt generatio est alteratione perfectior, quia forma substātialis est perfectior qualitate; quod totū est etiā verū de motu formaliter sumpto, & pro fluxu formæ, nam calefactio propriè nō dicit calorē, sed fluxū, seu acquisitionē caloris, alioquin nō rectè diceretur motū ꝓ materiali specificari à termino ad quē, quia vt sic solū dicit formā acquisibilē, & sēsus esset ꝙ à se ipsa specificaretur; & in hoc sensu, quoque locutus est Scot. loc. cit. ex quo patet falsitas opinionis Fuētes negantis, motū pro fluxu ab aliquo termino specificari. Addit tñ Doctor in 1.d.2.q.7.T. quòd quāuis ex distinctione specifica terminorum sēper inferatur specifica distinctio motuū, nō tñ ex distinctione specifica motuū sēper inferri potest distinctio specifica terminorū, nisi qñ aliæ duæ propositiones verificātur, prima est, motuū differētiū specie sūt fluxus differētes specie, vel formę, sm̄ quas sūt fluxus, differūt specie; secūda est, forma fluēs, vel forma, sm̄ quā est fluxus, est eiusdē rationis cū forma terminate; vbi autē altera istarū est falsa, propositio illa, quòd motuū specie differentium sint termini specie diuersi, est falsa; quomodo autem hoc intelligatur, patebit ex solutione argumentorum.

In oppositum arguitur, quod ab agente specificetur motus; tum quia 3. Phys. 23. motor ponitur in definitione motus, ergo ab ipso debet specificari. Tū 2. quia generatio vniuoca, & æquiuoca solū penes agentia differunt, & tñ specie distinguuntur ex Scot. 4.d.43.q.1. D. Idem dicendū de generatione hominis, & resurrectione, & de alijs motibus supernaturalibus, & naturalibus respectu eiusdē termini cōparatis. Tum 3. quòd etiam à subiecto specificetur, & à termino à quo, Probatur, quia motus hæc tria essētialiter includit .s. terminum à quo, terminū ad quē, & subiectū, ergo ab his tribus specificatur. Tū 4. ad idē, quia naturale, & violentum sunt cōtraria. 1. Cœli 10. quæ specie differunt 2 Phys. 64. ergo motus naturalis, & violentus specie differunt, sed naturalitas, & violentia sumuntur in ordine ad subiectum, ergo, &c.

78 Resp. ad 1. ex dictis q.1. cōtra Hurt. & q.2. sustinentem, motū formaliter esse actionem (vbi etiā alia argumēta fuerūt soluta, quæ possent ad propositū adduci) quòd ibi Arist. solū enumerauit, quæ necessario ad motū concurrunt, nō quæ ipsū specificant. Ad 2. dicimus, quòd si generatio vniuoca sumitur pro toto progressu, quo productū generatur cōplete, specie differt ab æquiuoca, si eodem modo sumatur, quia diuersi sunt termini inducti ab illis agentibus in materia, dum illā disponūt, & sic forma fluens nō est eiusdem rationis cum forma terminante, vt dicebat Doct. cit. nā forma fluens est forma priùs inducta ad dispositionē materiæ, non .n. eodem modo in principio disponitur materia muris producti ex putri, & materia muris ex semine generati, at si generationes vniuoca, & æquiuoca sumuntur pro introductione vltimæ formæ, erunt eiusdem speciei, sumendo illas in ratione mutationis, & solum per connotationes diuersorum agentium differunt, idē quoq; dicendū de resurrectione, & generatione hominis, & de alijs motibus, differunt .n. extrinsecè, non intrinsecè; vel sumuntur generationes in ratione productionis, non in ratione mutationis, ex quibus patet, quomodo intelligendus est Doctor cit. dū generationes istas specie distingui asseruit. Ad 3 negamus conseq. nō .n. quodlibet specificatur ab omni eo, quod in suo cōceptu essentiali ingreditur, sed ab eo dumtaxat, quod se habet vt determinans; sicut materia, quamuis sit de conceptu hominis, non tñ specificat illum, sed solùm forma; modo subiectum est nimis cōe, & potest recipere plurimos motus specie, vel numero distinctos, & etiā genere, ideòque vnitas generica pōt aliquo modo ab ipso desumi, nō specifica; terminus verò a quo nequit specificare, quia est non ens, & concurrit recedendo, vt diximus; adde quod priuationes specificantur a formis, quibus opponuntur, & consequenter tota specificatio ad ipsam formam reducetur. Ad 4. verum est consequens reduplicatiuè, non verò simpliciter.

pliciter considerando in se motus illos, naturalitas .n. & violentia accidunt motui, sicut rectum, & circulare quantitati.

79 Secūdò quòd à termino a quo positiuo specificetur, præter rationes superiùs adductas, q. præced. art. 2. & 3. Probatur adhuc; tū quia ex 5. Phys. 4. & 48. habetur, quòd motus magis denominatur à termino ad quem, quā à termino a quo. Supponit igitur Arist. ab vtroq; simpliciter denominari, & specificari, licèt minus principaliter a termino a quo. Tū 2. quia ex 7. Phys. 5. vnus specie motus est, qui ex eodem specie termino in eundem specie terminum tendit. Tū 3. quia motus aeris sursum ad superficiē ignis è terra, & motus eiusdē a concauo Lunæ ad eandem superficiem differunt specie, sicut motus rectus, & circularis ad idem vbi terminatus, vt cū Arist. 7. Phys. 21. docet Scotus in 3. d. 14. q. 1. E. & 4. d. 43. q. 1. D. ex ista enim differentia Arist. 1. Cœli à text. 5. vsque ad 15 colligit numerum corporū simplicium, & concludit præter quatuor elemēta, corpus quoque cœleste admitti debere, quod circulariter moueatur; sed omnes illi motus penes terminos a quibus differunt, vel penes media, quæ in ordine ad terminos ad quos se habent vt termini a quibus, &c. Tum 4. motus à nigro in album per viride specie distinguitur a motu a nigro in album per rubeum, & tamē non nisi in medijs differūt, quæ respectu albedinis se habent vt termini a quibus, vt diximus: item motus a quantitate tripalmari ad bipalmarem, & a palmari ad bipalmarem specie differunt, quia vna est auctio, altera diminutio.

Resp ad 1. ly magis sumere Arist. pro simpliciter .s. denominatur motus a termino ad quem simpliciter, nullo modo a termino a quo, vt patet ex adductis exēplis in tex. 48. de sanatione, & ægrotatione, quæ nullo pacto a terminis, a quibus denominantur. Ad 2. sicut quemlibet motum acquisitiuum vnius cōtrarij comitatur deperditiuus alterius; sic ad vnitatem specificam motus acquisitiui concomitāter se habet vnitas specifica termini a quo positiui, non per se; hinc solùm ait Arist. motum eundem specie esse, qui ab eodem specie termino a quo ad eundē specie terminum ad quē tendit, non tñ è cōuerso, si est a diuerso specie termino ad eundem specie terminū motū specie differre, alioqui sibi contradiceret 5. Phys. 31. Ad 3. dicimus, omnes motus locales esse eiusdē speciei essentialis, quia omnia vbi sunt eiusdē rationis, vt docet Doct. 1. d. 2. q. 7. T. & solū accidētaliter differūt propter differētias positionū vniuersi:; similiter sicut esse rectū, & circulare accidūt lineæ, ita etiam motui, vt etiā explicamus in lib. de Cęlo; ex quo sequitur, solū accidētaliter motū à termino à quo specificari: Arist. aūt loquitur reduplicatiuè, vt. s. illa vbi cū illis differētijs accidētalibus cōsiderātur, vt exponit Doct. c. & vt sic specie differūt, sicut homo alb⁹, & homo niger reduplicatiuè differūt specie, sūt cōtrarij, & incōpossibiles: & in hoc sēsu rectè concluditur numerus simpliciū corporū, quia loquitur de illis corporibus, quatenus habent diuersas aptitudines ex propria natura ad vnum locum, non ad alium: tum quia non est ratio demonstratiua.

80 Ad. 4. sustinendo, medios colores esse specie ab extremis, & inter se diuersos, dicimus, nō esse eūdē specie motū à nigro in albū per rubeū, & per viride, si motus illi à nigro ad rubeū, & à rubeo in albū sumātur, vt vnū motu aliquo modo integrāt propter vnitatē termini ad quē vltimati, nō quatenus tātūmodo ad albedinē ambo terminātur, & hoc quia forma fluēs nō est eiusdē rationis cū forma terminante, vt de generatione vniuoca, & æquiuoca diximus; re vera tñ sunt plures motus, quā duo, nam est motus a nigro in rubeū, & motus a nigro in viride, qui specie differunt, deinde motus a viridi in in albū, & a rubeo in albū, qui solùm numero discrepant: quæ doctrina sumitur ex Scot. in 1. cit. & sequitur Ruuius in hac q. vndè non rectè respondet præc. confirmationi concedendo, motus illos locales rectū, & circularē specie differre, nō propter terminos a quibus, sed propter terminos ad quos formales, idem. n. vbi, inquit, est quasi diuersum a se ipso, quatenus respicit vbi sursū, & vbi deorsum, aut motū circularem, & rectum: nō rectè respon-

spondet, quia posset quoque dici eandẽ albedinem differre formaliter a se ipsa, quatenus respicit viriditatẽ, & rubedinẽ. Ad illud de auctione, & diminutione cõcedimus specie differre, negamus tñ habere pro termino per se eandem quantitatem bipalmarem, nam auctio per se ad illam terminatur, cùm sit motus acquisitiuus, diminutio verò per se ad carentiã quantitatis maioris, concomitanter ad bipalmarẽ, quia est motus deperditiuus.

Tertiò, Obijcies, quod specificetur a subiecto, quia motus, quo mouetur vnum subiectum, v. g. homo, dicit essentialem ordinem ad ipsum, nec de potentia Dei potest esse motus alterius subiecti v. g. equi, aut motus equi motus hominis, etiã si terminos haberent eiusdem rationis. s. calorem, vel frigus, ergo eorum motuum specifica distinctio sufficienter colligitur ex diuersitate specifica subiectorũ absq. recursu ad terminos; vndè licet sit idem specie calor in aqua, vel ligno inductus, non tamen hinc rectè infertur esse eundem specie motum, quia motus dicit essentialẽ ordinẽ ad subiectum sic, vt in alio esse nequeat, quem ordinẽ nõ dicit calor.

Resp. neg. conseq. quia etiam motus, quo Petrus calefit, dicit essentialẽ ordinem ad ipsum, nec potest idem numero conuenire Paulo, & tamen ritè nõ infertur indè diuersitas specifica in motibus illis; tum quia si motus specificari potest a subiecto absq. recursu ad terminum; sicut ex diuersitate specifica subiectorum deducitur diuersitas motuum, sic etiã aliquando ex vnitate subiecti deduci posset vnitas motuum, & sic motus contrarij in eodẽ subiecto facti simul, vel successiuè vnus post alterum dicerentur eiusdẽ speciei; sicut ergo vnitas, vel distinctio specifica motuum non attenditur a tempore, quia in eodem tempore fieri possunt motus specie diuersi, & in diuersis temporibus ijdem specie motus, ità pari ratione nõ obstante ordine illo essentiali motus ad subiectũ, vnitas, vel distinctio specifica motuum non debet penes ipsum attendi, quia in eodem subiecto possunt motus specie diuersi exerceri, & idẽ specie motus in diuersis subiectis, quarè concludimus diuersitatem specificam subiectorum materialiter se habere ad motũ.

ARTICVLVS II.

Explicatur, vnde vnitas numerica, & contrarietas motus desumantur.

81 QVò ad primam partẽ art. not. vt ex Scot. 4. d. 10. q. 3. ad 4. & dist. 43. q. 1. D. colligi potest, quòd vnitas numeralis motus est duplex, alia est vnitas identitatis ad seipsum, alia est vnitas cõtinuitatis; prima, quæ ab alijs intrinseca, & metaphysica appellatur, a propria hæcceitate, & indiuiduali differẽtia habetur, & adest in motu, & in qualibet parte mot⁹ indepẽdẽter à parte quacunq; subsequẽti, secunda habetur in ordine ad aliã partẽ motus subsequentem, cui continuatur, & vnitur, sicut in quolibet continuo hæc duplex vnitas reperitur, nam gradus primus caloris v. g. dicitur vnus numero, & si cũ secundo minimè vniatur loquẽdo de prima vnitate, quia propria differentia est independens à differentia secundi gradus, non tñ potest dici vnus numero calor, .i. vnum continuum, & integrale quoddam cum secundo, nisi in ordine ad ipsum, cui vniri, & continuari debet; sed pro maiori huius vnitatis cõtinuitatis dilucidatione.

Aduertendi sunt etiam hi termini, .s. *esse simul, consequenter se habere, esse contigua, & esse continua*, ab Aris. 5. Phys. à textu 21. declarati, vt vidimus in expositione textus, illa dicũtur *simul esse* pro vt ad motũ esse simul spectat, quæ eidẽ tẽpori coexistũt, vt motus duorum deambulãtiũ eodẽ tẽpore; illa se habent *consequenter*, seu *deinceps*, inter quæ nil mediat eiusdem rationis, sic duo motus eiusdẽ speciei, quorũ vnus post quietẽ alteri succedit, cõsequẽter se habere dicuntur; illa dicuntur *contigua*; quorũ extrema sunt simul, & carent quocunque medio, siue eiusdẽ, siue diuersæ rationis, vt si in eodẽ instãti esset vltimũ mutatũ esse deambulationis, & primũ mutatũ esse calefactionis, quod posse dari diximus disp. præc. q. 2. art. 1. isti motus diceretur cõtigui; illa *continua* dicũtur, quorũ extrema sũt vnũ, vt partes lineæ pũcto cõtinuatæ,

quod dupliciter euenire potest, primò, quod vnum tñ sit extremũ vtriusque partis, siue sit vtriusque proprium, siue non, & in hoc sensu etiam quæ specie differũt, continuari possũt, vt de formis cõtrarijs diximus disp. 9. q. 2. art. 5. ad 4. sic etiã duo motus cõtrarij possẽt cõtinuari, v.g. incipiãt duo agẽtia cõtraria in diuersis partibus subiecti agere, itaut in aliquo instãti perueniãt ad vnũ indiuisibile subiecti, in quo fortius agens introducat indiuisibile formæ ab ipso productæ, & cõsequenter impediat cõtrariũ, ne indiuisibile oppositum inducat, sit quoque tãtæ actiuitatis istud agẽs, vt in tẽpore sequẽti inducat propriã formã in alterã subiecti partẽ, corrũpẽdo oppositã, tunc ista pars subiecti moueretur motu cõtrario priori, & tñ isti motus nõ se haberẽt simul, quia sũt in diuersis tẽporibus, nõ cõsequẽter, quia nihil mediat alteri⁹ rationis, nõ essẽt cõtigui, quia nõ haberẽt duo extrema, .s. duo mutata esse, nã agẽs debilius nõ potuit indiuisibile suæ formæ in illo instãti producere, ergo cõtinui erũt, quia vnicus est terminus, cui copulãtur .s. mutatũ esse indiuisibilis à fortiori producti. Secundo modo aliquod potest dici cõtinuũ, quia partes vni cõi termino copulantur, qui est proprius, & cõnaturalis vtrique, & hoc modo solũ quæ eiusdẽ sũt speciei, cõtinuari possũt; & quæ primo modo se habẽt, possunt etiam ad cõsequẽter se habentia reduci, quatenus inter illa nihil mediat eiusdẽ rationis, vel ad cõtigua, quatenus nõ habẽt vnũ cõe extremũ propriũ, & cõnaturale; & in hoc sensu intelligẽdus est Aris. 5. Phys. 39. & seq. qñ negauit, specie diuersa continuari posse, licẽt rationes, quibus idem conatur ostendere 8. Phys. à tex. 62. parum vrgeant, vt dicimus in lib. de Cœlo. His præacceptis,

82 Dicimus 1. quòd vnitas numerica entitatiua, intrinseca, seu metaphysica motus, quãuis intrinsecè proueniat a propria hæcceitate, extrinsecè tñ dignoscitur, & sumitur ab vnitate numerica mobilis, & termini ad quem, non verò temporis, vel motoris, ita Doctor 4. dist. 43. q. 1. ad vlt. & q. 3. M & 2. d 20. q. 2. estque ferè cõis, & Prob. nam in primis requiritur vnitas numeralis mobilis, quia accidens non migrat de subiecto in subiectum, nec potest in duobus subiectis simul reperiri: requiritur quoque vnitas termini ad quẽ, nam iste est principalis in motu, a quo specificatur, ergo si vnitas numerica mobilis, quod non pertinet ad specificationem, requiritur ad vnitatem numericam motus, multò magis vnitas numerica termini ad quem; tum quia vnitas numerica extremorum concurrit ad vnitatem numericam respectus, sed respectus motus respicit aliquo modo subiectum, & terminum ad quem, ergo &c. Ex quo sequitur etiam adesse vnitatem termini a quo, quia vnius formæ vnica est priuatio. Quòd verò non requiratur vnitas tẽporis habetur ex Aris. 5. Phys. 36. vbi ait, quod si esset idem mobile, & eadem rediret sanitas, rediret quoq; eadẽ mutatio, quãuis in alio tempore, & ratio est manifesta, quia motus nullam dependentiam dicit ad tempus extrinsecum, vt innuimus disp. 13. q. 4. & fusius dicimus in lib. de Gen. & de Cœlo. Quòd tandem non requiratur vnitas motoris numerica, Prob. quia motus non est idem cum actione, vt diximus q. 2. & essentialiter solùm a subiecto, & termino ad quem dependet, ergo quamuis varietur agens, variabitur quoq; actio, quę ab ipso dependet, non tñ motus; tum quia vnitas numerica motoris, & agentis non requiritur ad vnitatem numericam effectus, vt ostensum est disp. 8. q. 3. art. 1. & tñ effectus ab agente dependet, ergo multò minus ad vnitatẽ motus.

83 Dicimus 2. ad vnitatem continuatiuã motus requiri vnitatem cõtinuatiuã mobilis, termini ad quem, & temporis, non autem motoris, ita Doctor cit. quẽ ferè omnes sequuntur, & Prob. ad hoc vt motus dicatur continuus, requiritur quòd partes ipsius vni mutato esse copulatiuo copulentur, & vniantur, ergo forma, quæ per motum acquiritur, debet habere partes vni indiuisibili copulatas, quod est esse continuam, Consequentia prob. quia sicut partes formæ acquiruntur per partes motus, ita indiuisibilia per mutata esse, ergo si est vnum mutatum esse, vnum indiuisibile erit in forma, quia per vnum

mu-

tinuatam esse nõ possunt dua indiuisibilia acquiri. Ex quo etiam probatur, vnitatem cõtinuatiuam mobilis requiri, quia nequit forma continua in subiecto non continuo introduci; nam si nõ est continuum, habebit duo extrema, & indiuisibilia terminatiua simul contigua, in quibus necessariò erunt duo indiuisibilia formæ, nequit .n. esse idem indiuisibile formæ in duobus indiuisibilibus subiecti. Vnitas verò continuatiua temporis non requiritur, vt aliquid necessariò requisitum, nam si tempus nõ esset, adhuc posset dari motus, vt suo loco dicemus, sed requiritur tm̃ vt signum vnitatis motus, nam si tẽpus, cui coexistit vnus motus, non est cõtinuum tempori, cui alter motus coexistit, sed aliud tempus inter ista mediat, signum est, quòd illi motus non sunt continui, quia motus est ens successiuum, & in continuo fluxu, ergo non potest vnus motus continuari motui pręcedenti, inter quos intermediat quies, quia primus non est. Tandem de vnitate motoris quod nõ sit necessaria patet ex præced.concl. tum quia lapis deorsum continuè velociùs, & velociùs mouetur, quæ maior velocitas prouenit à nouo aere succedente, & nouo impetu acquisito ex ipsa grauitate, vt dicitur in lib. de Cęlo; & quãdo aliqua tota mouetur, si in actuali motu ab alio agẽte moueretur, absq; interruptione fieret ille motus, & cõtinuè; tũ quia ex variatione agentis non discontinuatur forma, quæ acquiritur, nec habet plura indiuisibilia, sed eadem est, & continua, ergo neq; motus esset discontinuus.

84 In contrarium vrgebis contra vnitatem mobilis; Tũ quia ex 5. Phys. 23 habetur, quòd motus primæ cordæ & vltimæ in vnico tempore est continuus, & tñ diuersæ sunt cordæ, quæ mouentur. Tũ 2. quia si canis viuus ẽ turri deijciatur, & in medio moriatur, est idem motus, nõ tñ idem mobile; quod argumentum fit etiã de virga partim viridi, & partim sicca, & de gutta aquæ, quæ in medio congeletur. Tum 3. quia motus progressiuus animalis est vnus, non tñ mobile est vnũ, quia dum vnum pedem mouet, aliũ figit. Tũ 4. contra vnitatem temporis, quia tẽpus semper est continuũ, ergo semper habebit ab illo continuitatẽ; immò sm̃ Scot.4. d.43. q.3. etiam naturaliter potest idem motus redire, ergo neque, vt signum requiritur. Tũ 5. contra vnitatem termini, quia põt esse idem motus continuus, per quem acquirantur termini specie distincti, vt diximus in nor. ergo non requiritur vnitas termini, patet consequentia, quia vnũ numero infert vnũ specie, & genere. Tũ 6. quod requiratur vnitas motoris est Arist. 8. Phys. 49. & 81. vbi ex vnitate, & continuitate motus primi mobilis infert vnitatem primi motoris, addens, motum lapidis proiecti non esse continuum, cùm fiat ex impulsis noui, & noui aeris.

Resp. ad 1. Arist ibi loqui de motu manus pulsantis, non de motu cordarũ. Ad 2. dicimus, in motu canis, & virgæ esse idem mobile, quia eadem forma corporeitatis, quæ est subiectum motus; aquæ verò congelata non differt specie sm̃ cõmunẽ opinionẽ; & si differt, solũ sequitur, aliũ esse motum sm̃ vnitatem entitatiuam, non verò continuatiuã, quia in tota congelatione semper seruatur cõtinuitas mobilis, nam licèt noua quantitas adueniat cum noua substantiali forma, tñ vnũ continuum facit cum quantitate formæ aquæ corrumpẽdæ, & hoc sufficit. Ad 3. dicimus, motum progressiuũ animalis nõ esse propriè vnum motum continuũ, sed ex multis motibus, & quietibus componi. Ad 4. respond. vnitatẽ cõtinuatiuam tẽporis non debere attendi penes durationem, & existentiam, sed penes mensurationem, itaut debeat continuè mensurare modo explicato disp.13. q.4. art.2. & si cessat à ratione mensuræ propter carentiam, & interruptionem motus, est signũ diuersitatis numericæ motus: qñ aũt idẽ numero motus produceretur, discontinuitas mensurationis temporis; & si non esset signum diuersitatis numericę motus, erit saltim signum interruptionis, & nouæ reditionis motus, & hoc sufficit; non .n. requiritur tempus, vt quid necessariò requisitum, à quo essentialiter motus dependeat à priori, sed solùm a posteriori. Ad 5. sicut ille motus vnus esset vnitate numerica continuatiua, sed duplex vnita-

te numerica entitatiua, ita terminus acquisitus erit vnus vnitate continuatiua, & multiplex vnitate entitatiua. Ad vltimum dicimus, Arist. non loqui de quacunque continuitate motus, sed de regulari, necessaria, & perpetua, ad quā videtur necessariò requiri vnitas primi motoris, nam si essent plures, quia forent ęqualis virtutis, posset vnus in vnam partē, alter in alterā partē mouere, & hac vnitate non est vnus motus lapidis violentus, quia modò velocior, modò tardior; & quia ratio illa est solùm probabilis, nō demonstratiua, consequenter non necessariò ad vnitatē numericā motus, de qua loquimur, requiritur vnitas numerica motoris; hinc 5. Phys. 7. vbi ex professo tradidit, quæ necessariò requiruntur, nullam de motoris vnitate fecit mentionem.

85 Quò ad 2. partē art. breuiter sciendum, quòd oppositiones, & cōtrarietates motus aliæ ipsi cōueniūt sm̄ se, aliæ verò sm̄ accidens, primæ sunt tres, vna est inter motum, & immobilitatem, altera inter motum, & motum, tertia inter motū, & quietem; oppositiones secundi generis possent esse plures iuxta diuisiones accidentales in præced. quæst. assignatas; in præsenti solùm de oppositionibus primi generis aliqua dicemus.

De oppositione motus cū immobilitate est not. differentiā esse inter immobilitatē, & quietē, quies enim dicit priuationē motus, & cōsequenter erit in subiecto apto moueri, immobilitas verò dicit negationem, quę potest esse duplex, alia extra genus, quæ æqualiter cōuenit enti, & non enti, vt si diceremus, chymeram esse immobilem, alia est in genere, quæ ponit aliquod subiectū, de quo prædicatur, non tñ aptum moueri, vt cū dicitur, Deus est immobilis; ex quibus patet, motum, & immobilitatem contradictoriè opponi.

86 De secunda oppositione inter motum, & motū fusè loquitur Arist. 5. Phys. à tex. 46. vbi aduertit, quòd quinque modis potest dici duos motus inter se opponi, quos recensuimus in explicat. tex. 5. Phys. cap. 5. vide ibi, & conclusimus cum Arist. contrarietatē motus propriè sumi debere ex contrarietate terminorum, ad quos, per concomitantiam, & extrinsecè per contrarietatem terminorū à quibus, quod etiā docet Doct. pluribus locis, sed præcipuè 2. dist. 2. q. 7. ad vlt. Ratio est, quia motus specificatur à termino ad quem, & ab ipso suā sumit denominationem, ipsūq; magis respicit, quā terminū à quo, quia moueri à cōtrarijs, terminis dicit recessum a contrarijs, at moueri ad contrarios terminos, dicit accessū; & quia specificatur ēt motus aliquo modo saltim per concomitantiā, & per accidens à termino a quo, idcircò quia eadē sunt principia constitutiua, & distinctiua, poterūt rōne terminorū a quibus duo motus opponi inter se. Quapropter tota per se, & principalis ratio, cur duo motus inter se cōtrariātur, desumitur ex terminis ad quos, ita vt si isti termini nullam habent cōtrarietatē, nec motus ad illos terminati; si opponuntur, vt possint simul esse in eodē subiecto in gradibus remissis, non verò intensis, vt sunt qualitates primæ, & similes, motus quoque ad istas qualitates eodem modo erunt compossibiles, & incōpossibiles; tandē si nullo modo inter se cōpatiuntur, vt sunt actus vitales oppositi circa idem obiectū, nec etiā vllo pacto motus ad illos actus erunt simul: cæterum non est præsentis negotij examinare, an qualitates contrariæ possint simul esse, necne, sed ad lib. de Gen. pertinet.

Dices, ergo motus sursum à terra ad mediū, & motus deorsū a concauo Lunæ ad idem mediū non erunt contrarij, quia idē terminus ad quē, q̃ tñ est falsū, quia nequeunt in eodē reperiri. Tū quia duo Vbi non sunt inter se cōtraria, & tamen motus ad illa nequeūt esse simul, ergo cōtrarietas motuū nō sumitur à terminis ad quos. Resp. ex dictis art. præced. concedendo, non opponi essentialiter, sed sm̄ accidentaliter, q̃ sufficit, vt non possint in eodem reperiri; Ad aliud dicimus, illā contrarietatem, quę est inter terminos ad quos motus, reperiri inter motus ipsos, siue propriè, siue latè sumptam.

Tandē quò ad 3. oppositionem inter motū, & quietē diximus in explic. tex. 5. Phys. c. 6. neq; aliud hìc occurrit dicēdū.

QVÆ-

QVÆSTIO VIII.

De causis motus.

87 EX dictis huculque declarata manet causa formalis motus, .s.essentia, & quidditas ipsum constituens, nec non & finalis, nam terminus ad quem se habet vt finis motus, ad quem ordinatur, & iam ostendimus ad quatuor prædicamenta per se terminari, & ad species illorum; causam materialem in qua (nam cùm sit accidens quoddam respectiuum, causam materialẽ ex qua non habet) declarauimus disp. 2. & 3. vbi vidimus, corpus substantiale esse adæquatum subiectum motus accidẽtalis, quia est adæquatum susceptiuum accidentium, materiam verò, seu aliquod essentialiter imperfectum esse susceptiuum formarum substãtialium, & consequenter subiectum mutationis: solùm circa hoc est specialis difficultas, quæ solet à Doctoribus in his lib. agitari, an .s. possit aliquod indiuisibile moueri; tandem de causa effectiua aliqua subiũgere debemus, vt exactam motus cognitionem habeamus, & præcipuè an idem possit seipsum mouere, an vero necessariò ab alio petat moueri, vt possimus deinde examinare discursum Aris. quo vtitur ad indagandam existentiam primi motoris ex hoc, quia omne, quod mouetur, ab alio petat moueri: hinc in tres articulos diuiditur præsens quæstio.

ARTICVLVS I.

An indiuisibile possit moueri, seu esse causa subiectiua motus.

88 INdiuisibile est duplex, vel spirituale, vt Angelus, & anima rationalis, vel materiale, vt linea, superficies, & punctũ, siue continuatiuum, siue terminatiuum; non quærimus modo an indiuisibile spirituale possit moueri, quia hoc est clarum, nisi ponatur casus, quòd Angelus existat in puncto, & tunc eadem erit difficultas, ac de materiali indiuisibili; nec quærimus de isto, quatenus est in continuo, nam est certum, vt sic per accidens moueri ad motum totius continui, sed de ipso supposito, quòd separatim existat, siue hoc sit possibile, siue non, an possit moueri, non quidem motu augmentationis, quia partibus caret ea ratione, qua est indiuisibile sed alijs speciebus motus, consideramus autem istud indiuisibile sm̃ se, quomodo est prorsùs indiuisibile, tàm formaliter, quàm virtualiter; non verò prout recipere potest a Deo modum aliquem, quo virtualiter diuisibile reddatur, sicut putant Conimbr. 6. Phys. c. 10. q. vn. esse possibile; nam præterquam quod est falsum, indiuisibile materiale posse esse virtualiter diuisibile, & extensum, vt innuimus disp. 9. q. 2. art. 4. non facit adhuc ad propositũ, quia tũc esset in loco diuisibili, sicut Angelus; & posset successiuè moueri in spatio diuisibili; quærimus igitur, an indiuisibile materiæ primæ possit mutari substãtialiter recipiẽdo indiuisibile alicuius formæ substantialis, & an indiuisibile materiale, siue quantitatiuum possit moueri localiter, & alterari, maximè successiuè. Successio autem ex Scoto 2 dist. 2. q. 9. ad 3. princ. ex duplici capite potest prouenire in motu locali, quod idẽ proportionaliter est de alijs motibus asserendum, vel ex diuisibilitate mobilis, vel ex diuisibilitate spatij, idem .n. mobile sm̃ eandem partem priùs pertransit vnam partem spatij, quã alteram, & sic est successio ex diuisibilitate spatij, & idẽ mobile sm̃ vnam sui partem priùs pertransit eandem partem spatij, quam sm̃ aliam, & sic est successio ex diuisibilitate mobilis, & quælibet istarum diuisibilitatũ sufficit ad successionem in motu. Hoc prænotato; Prima Opinio negat, si indiuisibile esset separatum, posse etiam de potentia Dei continuè, & successiuè moueri, ita multi Interpretes Aris. 6. Phys. quos sequuntur Conimbr. cit. Sot. 6. Phys. q. 4. Masius sect. 2. q. 6. & 7. Ruuius cap. 10. q. vn. Roccus q. 4. & alij.

89 Dicimus tñ, quod si indiuisibile foret separatum, posset esse causa subiectiua successiui motus, & continuè moueri omnibus illis motibus in not. enumeratis; est Scoti 2. dist. 2. q. 9. ad 3. princ. & omnium Scotistarum, & sequũtur ex Recẽtioribus Plaxa 6. Phys. q. vlt. Murcia q. 6. Moris. disp. 7. Phys. quæst. 5. Auersa q. 26. sect. 7. Amicus tract. 25. q. 10. quam probat Doctor; indiuisibile, dũ

est in continuo, mouetur per accidens ad motum continui recipiendo suo modo in se motum, ergo si esset separatum, posset per se successiuè moueri; antec. Probatur exemplo perfecti sphærici super perfectè planum tangentis ipsum in puncto, & alijs exemplis ex mathematicis, vt vidimus disp. 9. q. 2. art. 2. Tum quia indiuisibilia subiecti continui recipiunt in se indiuisibilia formæ receptæ diuisibilis, vt indiuisibilia materiæ informantur ab indiuisibilibus formæ substantialis, & indiuisibilia substantialia materialia ab indiuisibilibus quantitatis, & hæc ab indiuisibilibus qualitatis corporeę, & tandem ista omnia, cum totum localiter mouetur, dicũt proprias præsentialitates ad indiuisibilia loci ipsis correspondentia ex dictis disp. 11. q. 5. Tum quia implicat aliquid recipi in continuo, & non recipi in indiuisibilibus continuatiuis saltim sm̃ aliqua indiuisibilia, aliter daretur aliqua pars subiecti continua, quæ reciperet formam, absque indiuisibilibus continuatiuis, & forma esset extẽsa sine indiuisibilibus, quæ omnia sunt falsa ex disp. 9. q. 2. art. 2. Prima conseq. prob. quia supposita separatione indiuisibilium à continuo, illa eadem indiuisibilia, quæ subiectabãtur in indiuisibilibus continui, qñ erant continuo vnita, possent à partibus formę separari, & recipi in illis. Tum quia nulla apparet implicantia, eadem. n. inferuntur ex motu indiuisibilis in continuo, & ex motu indiuisibilis separati, vt patebit ex solutione argumentorum.

90 Respõdẽt, diuersã esse rationẽ, qñ indiuisibile est vnitum, & qñ est separatũ, nam vnitũ mouetur per accidẽs, separatũ mouetur per se, at moueri per accidẽs est moueri per motum existentẽ in alio, moueri per se est per motũ in re existẽtem, hinc nõ eadẽ sequuntur absurda ex vtraque positione. Cõtrà, moueri per accidẽs nõ solũ est moueri eo modo, verũ etiam per motũ in se existẽtẽ, dũmodo ad motũ alterius moueatur, vt pars ad motũ totius, indiuisibile verò hoc modò mouetur, quia in se recipit aliquid de nouo, vt probatũ est, ergo nulla differentia. Accedit principaliter, quòd si indiuisibile separatũ, ideò nõ posset moueri successiuè; quia describeret lineã, & illã faceret ex pũctis cõpositã, quia sẽper esset in loco sibi æquali, idẽ sequeretur absurdũ, quando est cõiũctũ cũ perfectè sphærico, nam punctũ illud, quo tangitur planũ, semper est sũmè plano approximatũ, non solũm in quiete, & in instanti, sed etiã in motu, & in tẽpore, ergo si est necesse, quòd sẽper sit in spatio indiuisibili, iã vt cõiũctũ lineam ex pũctis compositã describeret.

Resp. Conimbr. & Masius, pũctũ sphærico vnitũ moueri cõtinuè nõ ratione sui, sed ratione sphærici, quod sẽper ambientẽ habet superficiẽ, & continuè, planum verò tãgit sm̃ tactus discretos, quatenus in quolibet instãti tẽporis tangit in puncto. Cõtrà, hæc respõsio coincidit cũ illa Cõplut. de tactu sphærici per saltus in disput. 9. q. 1. art. 4. impugnata; Tũ quia vt ait Doct. cit. si sphæricũ illud esset in vacuo, & sola linea recta esset plena ipsi supposita, tunc quod localiter moueretur sm̃ locũ extrinsecũ, esset punctũ tangens lineã, hoc. n. acquireret præsẽtiã localẽ ad extrinsecũ, nõ sphæricũ, quã lineã tãgeret successiuè, nõ discretè, quia post vnũ punctum lineæ sequitur linea, non aliud punctum, ergo si illã lineã nõ tãgeret, deberet aliquãtisper distare, & deinde aliud punctum tangere, & consequẽter nec esset sẽper lineæ approximatum, nec in quolibet instãti tẽporis per contactus discretos tangeret lineã, vt dicebant Conimbr. quia pars illa lineæ non tacta correspondere t alicui parti temporis, in qua non fieret contactus, & cùm tàm pars illę lineæ plura, & infinita habeat indiuisibilia, quã pars illa tẽporis plura, & infinita instantia, iã nec in quolibet puncto lineæ, nec in quolibet instanti tẽporis fieret cõtactus. An verò motus iste debeat necessariò fieri à Deo, vel ab agente creato, parum refert, sufficit ostendere nõ implicãtiã, & saltim ab Angelo videtur indiuisibile posse localiter moueri, nã de alijs motibus posset dici agẽs corporeũ esse determinatum ad agẽdum in subiectũ quãtum.

91 In oppositum arguitur ex Aris. qui 6. Phys. tex. 7. 32. & 87. & 8. Phys. tex. 40. & 46. & alibi sæpè ostẽdit pluribus rationibus,

sibus, quod mouetur, esse diuisibile, & indiuisibile nullo pacto moueri posse. Si dicas cum Scot. cit. Aris. intelligi debere de mobili, à quo desumitur cõtinuitas mot⁹, & successio, nõ de mobili, cuius motus sumit tñ successionẽ a termino, & spatio, vt est indiuisibile. Cõtrà, inquiunt Aduers. si hæc fuisset Arist. intentio, cùm hoc sit clarissimum, ad quid tot rationes adduxisset ad hoc probãdum? omnes enim cõcedũt, indiuisibile partibus carere, & cõsequenter non posse successionẽ motus à partibus ipsius desumi, ergo intentum Aris. est ostendere implicãtiã absolutam motus indiuisibilis separati; tum quia ita negat per se moueri posse, sicut concedit moueri per accidens, at certum est, cum per accidens mouetur, motum non esse successiuũ ex diuisibilitate indiuisibilis, sed solùm ex parte spatij, ergo neque hoc modo sm̃ Aristot. per se moueri potest.

Resp. intentum Aris. colligi posse, vel ex propositionibus, quas proponit, vt cũ absolutè ait, indiuisibile nullo pacto moueri posse, omne mobile esse continuum, esse diuisibile in partem motam, & mouentem, &c. vel ex rationibus, quibus tales propositiones probat; si inspiciamus propositiones, planè videtur, intentum ipsius esse, negare omnẽ motum indiuisibili separato; at si rationes perpendamus, non probant, nisi quòd nequeat moueri motu successiuo, successione prouenien-te à mobili, hinc Scot. cit. lit. X. ait, *& istud cõcludũt rõnes suæ, et nõ plus, sicut patet discurrendo per rõnes eius oẽs*, & ex hoc capite deducit Doctor intẽtum Philosophi, põderemus igitur rõnes ipsi⁹.

92 Secundò ex Aris. cit. omne, quod mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem, quando. n. totaliter est in termino à quo, nõ mouet, qñ est in termino ad quẽ totaliter, neque mouetur, sed motum est; sed indiuisibile, quia caret partibus, nequit esse partim in termino à quo, & partim in termino ad quem, ergo &c. Tum 2. ex 6. Phys. 89. omne, quod mouetur, priùs pertransit spatium sibi æquale, vel minus, quàm maius, sed indiuisibile non potest priùs pertransire spatium minus se, ergo priùs æquale, quam maius se, & pertranseundo semper spatium sibi æquale, pertransit totum cõtinuum, supra quod mouetur, ergo illud componeretur ex indiuisibilibus æqualibus indiuisibili moto, quod est falsum. Tum 3. quia omnis motus est in tẽpore, & omni tempore est accipere minus tẽpus, in quo minus mobile moueri potest, ergo omni mobili est accipere minus mobile in infinitum, & ita nullum indiuisibile est mobile. Tum 4. quia sequeretur, continuum, super quod moueretur, ex indiuisibilibus componi, quia mobile commensuratur loco, & semper est in æquali spatio; impossibile est autem, indiuisibile commensurari diuisibili, nam quod commensuratur alteri, tangit illud, contactus autem fit per quantitatem, qua indiuisibile caret: Tum 5. ex 6. Phys. 4. tempus, motus, & magnitudo se consequuntur in diuisione, ergo mobile erit diuisibile, sicut tempus, & motus. Tandem ex tex. 86. & 4. Phys. 32. pars in toto mouetur, sed in potẽtia mouetur per se, quia separata posset mensurare spatium, at punctum totaliter mouetur per accidens, ergo nullo modo separatum mouetur per se.

93 Resp. rationes istas, si essent veræ, concludere de indiuisibili coniuncto, nã qñ acquirit de nouo indiuisibilia formæ in continuo, suo modo mouetur, quod tñ non esset verum, si propositiones assumptæ in rationibus essent omninò veræ: dicimus ergo, quòd maior verificatur, si mobile sit tale, ratione cuius sit successio in motu; vel dicendum, & redit in idem, mobile esse partim in termino à quo, & partim in termino ad quem stat dupliciter, primò, quòd sm̃ aliam, & aliam partẽ sui sit in termino à quo, & ad quẽ; secundò vt sm̃ idẽ sui sit partim in termino à quo, & partim in al. o. .i. in aliquo medio non quiescendo, sed inquantùm est aliquid vtriusque, seu inquãtum est, p quod tendit de vno ad alterum, in primo sensu cõuenit mobili diuisibili, in secundo cõuenit indiuisibili. Ad 2. respõdet Doctor, maiorẽ esse falsã, si loquimur de transitu indiuisibilis, alioquin daretur primum mutatum esse in motu locali; at si loquimur de transitu mobilis diuisibilis, esse

veram

veram de toto non ratione totius, sed ratione partis, non comparando partem ad Vbi sibi æquale, & totum ad Vbi actuale, sed respectu alicuius determinati puncti in spatio, quod punctum priùs pertrãsit totum ratione alicuius partis, & in hoc, quod pertransit illud, pertransit aliquid minus se, & hæc est intelligentia illius propositionis, sed hoc prouenit ratione diuisibilitatis mobilis; ideò indiuisibile, quando mouetur, priùs est in maiori se, quàm in æquali. Ad 3. negatur vniuersaliter esse verum, in omni minori tẽpore posse accipi minus mobile, nisi in motu successiuo proueniente ex diuisibilitate mobilis. Ad 4. respondet Doctor lit. Y. ly semper si circumscribit instans quodlibet tẽporis, verum est, quod punctum esset semper in æquali loco, si circumscribit tàm instans, quàm tempus, in quo fit motus, est in spatio maiori, non simul, sed successiuè; quo sensu indiuisibile potest diuisibili commensurari; neque ad contactum est sẽper necessarium, vt inter quanta fiat, quia possunt duo indiuisibilia se tãgere; imò de ratione contactus est, vt fiat per indiuisibilia, vt fusè diximus disp. 9. q. 2. art 2. & 4. ad primum, hoc. n. argum. est potissimum, quo fautores indiuisibilium conantur ostẽdere cõpositionẽ continui ex indiuisibilibus, cui respondere solent Aduersarij hac eadem Scoti doctrina, vt facit Masius 6. Phys. sect. 1. q. 4. quam tñ in hac quæstione nolunt admittere. Ad 5. Arist. loqui de mobili, secundùm quod est successio in motu. Ad 6. per differentiã illam Aris. solum indicare voluit, punctum non esse à toto separabile, vt est pars: vel quòd quamuis hoc asserat, rationes tñ, quibus hoc probat, non concludunt, nisi de mobili, à quo sumitur successio.

94 Tertiò ex Ruuio; Tum quia si posset localiter moueri, præsentia, quam acquireret, non esset spiritualis, sed corporea ideóq. ex partibus corporeis constãs, & inferret durationem continuam corpoream, quale est tempus, ergo deberet recipi in subiecto corporeo extẽso. Tum 2. si indiuisibile posset v. g. calefieri, deberet in se recipere successiuè calorẽ, non tm̃ in fluxu, verùm & in esse quieto; sed calor est accidens corporeum ex propria natura natum recipi in subiecto quanto, ergo &c. Tum 3. vel indiuisibile discurreret per indiuisibilia caloris, vel per latitudinem caloris; non primum, quia tunc motus non esset continuus; si secundum, ergo quia latitudo caloris est calor ipse extensus natus in subiecto extenso recipi, non poterit in indiuisibili subiectari. Tum 4. ex Masio, aut calor in indiuisibili inductus posset calefacere, aut non, non secundum, quia est cõtra naturam caloris; neque primum, quia talis virtus esset finita, non infinita, & quia finita virtus posita in minori subiecto, minus potest, quàm in maiori, sequitur in indiuisibili nullam habere virtutem, quia indiuisibile est subiectum non quantum. Tum 5. quælibet alteratio suaptę natura est dispositio ad formam substantialem, sed hæc petit esse in materia trinè dimensa, nõ in indiuisibili, ergo nulla alteratio fit in indiuisibili subiecto. Tum 6. qualitas sensibilis est intrinsecè talis, vt insẽsibilis esse minimè possit, sed qualitas, quæ in non quanto, seu indiuisibili reciperetur, esset insensibilis, quia obiectum sẽsus est quãtum, ergo implicat dari qualitatem in indiuisibili receptam.

95 Resp. ad 1. etiam dum est vnitum, habet propriam præsentiam immediatè in ipso, non in toto cõtinuo receptam, licèt integret vnam præsentiam totalem, & continuam cum præsentia totius, vt ostẽsum est quod esset falsum, si ratio ista valeret; dicimus ergo, quòd eodem modo esset pręsẽtia illa corporea, sicut pũctũ, q. quamuis indiuisibile sit, dicitur esse ordinis corporei, quia est aliquid corporis, cum hac tñ differentia, quòd punctum nullas habet partes, ista verò præsentia diuiditur in partes sm̃ longitudinem, sed successiuas; quomodo aliquod diuisibile potest in indiuisibili recipi, vt dicitur de contactu sphæræ in motu. Ad 2. ex dicẽdis in lib. de Gen. in qualitate datur duplex motus, s. intensionis, & extẽsionis, qualitas extensiua nata est recipi in subiecto quanto, non intẽsiua tantùm, vt esset calor in indiuisibili receptus, qui materialis

lis diceretur, non solùm quia haberet illas partes entitatiuas possibiles etiam extendi in subiecto quanto, verùm etiam quia esset ex se continuatiua qualitatis extēsę, cùm sit indiuisibile extensionis; & hoc, quia intensio respicit idem subiectum, & ideo potest in indiuisibili esse: extensio verò diuersas subiecti partes, vndè subiectum quantum exposcit; ita respondet Lych. 2. dist. 2. q. 9. exponēdo litt. Doct. quam doctrinam ipse Ruuius in lib. de Gen. amplectitur. Ad 3. indiuisibile discurreret per partes caloris intensiuas, non extensiuas; & certè tàm hæc, quàm præcedens ratio valeret de indiuisibili coniuncto. Ad 4. possumus cōcedere, calorem ex se tunc habere virtutem finitā producendi aliquod intensiuum caloris, quod tñ non sit extensum, & calculatio illa valet de qualitate extensa. Ad 5. sicut quando est vnitum, alteratio in ipso facta inseruit ad receptionem indiuisibilis continuatiui formæ substantialis, sic qñ esset separatum, disponeret ad istam generationem indiuisibilis substantialis. Ad 6 potius facit contra separabilitatem indiuisibilis à continuo, quàm contra motum ipsius, sicut. n. quādo est vnitum, verè habet qualitatem illam indiuisibilem, sic supposito, quòd separatio esset possibilis, posset quoque eandem in se recipere; siue actu possit sentiri, siue non.

96 Quartò mobile per motum tātum spatij acquirit, quantum relinquit, quia motus localis dicit deperditionem termini a quo, & acquisitionem termini ad quem, sed punctum, dum quiescit, est in spatio sibi æquali, ergo dum mouetur, erit semper in spatio sibi æquali, & sic linea ex punctis cōponeretur. Tum 2. vel punctum solùm tangeret puncta spatij, seu lineæ, vel partes lineæ; si primum, ergo non continuè mouetur, quia indiuisibilia in instāti, non in tēpore acquiruntur; si secundum, ergo non esset in spatio sēper vt in puncto, sed vt in spatio diuisibili; tum quia Deus videret, quando indiuisibile tangeret, & commensuraret spatium diuisibile, ergo posset ibi illud conseruare, & sic permanenter commensuraret, quod est falsum.

Resp. ad 1. quòd si mobile consideraretur in vltimo instanti motus localis, vera est maior, si in ipso fluxu motus, est falsa, quia semper est in maiori spatio, nō simul, sed successiuè, vt dictum est disp. 9. q. 2. art. 4. ad primum, & in hoc motus localis differt ab alteratione, quia in alteratione terminus à quo positiuus, & contrarius non deperditur simul, sed successiuè, vt calor: at Vbi, quia est quid indiuisibile, statim deperditur. Ad 2. respondet Lych. cit. in resp. ad rōnes cōt. 2. concl. ibi positam, quòd indiuisibile tanget lineam sēper in puncto, etiā dum in tēpore mouetur; Sed falsò vt patet ex Doct. cit. lit. Y. dicente tangere in linea; tū, quia est responsio Conimbr. nec immediatè post posset aliquid tangere, cùm non sequatur immediatè punctum; dicimus ergo in motu esse in linea successiuè, non simul, & hoc modo diuisibiliter tangit diuisibilitate se tenente ex parte spatij, vt sæpè dictum est; ad impugnationem cōcedit Fuentes 6. Phys. q. 2. diff. 2. art. 2. Deum posse conseruare punctum in illo diuisibili spatio, & negat falsitatē; sed nō rectè, quia idem esset dicere, ac conseruare omnia vbi acquisibilia per motum localem successiuum, & sic posset motus localis includens totam realitatem motus fieri a Deo in instanti, quod falsum esse ostendimus q. 6. art. 5. tum quia sequeretur, indiuisibile materiale replicatum posse facere extensum, & adæquari extenso, quod implicare demōstrauimus cum Aris. disp. 9 q. 2. art. 1. dicimus igitur, Deum non videre punctum simul tāgere spatium diuisibile, sed successiuè, quare negatur cōsequētia, solùm. n. posset ipsum conseruare, quando est simul in loco adæquato, scilicet in puncto, quod euenit in quolibet instanti.

ARTICVLVS II.

Vtrum idem possit mouere seipsum, an necesse sit ab alio moueri.

97 HÆc difficultas est eadem cum illa examinata disp. 7. q. 4. art. 2. an. s. idem possit in seipsum agere, dum. n. agit in seipsum saltim actione æquiuoca, iam producit de nouo aliquā formam

nam in se, quam priùs non habebat, & per consequens à seipso mutatur, & mouetur; denuo tñ exagitatur, vt possimus distinctè percipere, an rectè demonstrauerit Aris. per motum existentiam primi Motoris; tum quia non omnes difficultates ad motũ pertinẽtes fuerunt ibi solutę.

Est igitur sententia Aris. præcipuè 7. Phys. 1. & 2. & 8. Phys. 29. quod nihil potest seipsũ mouere, sed necesse est, quod mouetur, ab alio moueri; quomodo autẽ hoc dictum verificetur in omnibus, valdè laborant expositores, & diuersimodè exponunt; nam quidam aiunt, verificari solũ in motu cõiuncto cũ vera efficientia, nõ cum resultantia. Alij, quod etiam in isto sit vera propositio Aris. eò quia res per resultantiam productæ generanti tanquã principali agẽti debent ascribi. Alij, quòd sit vera solùm in motu physico, vt sunt localis, alteratio, & augmentatio, non in motibus metaphysicis, vt sunt actiones sensuum, intellectus, & appetitus. Alij etiam in istis asserunt locum habere. Alij distinguunt de motis, nam vel sunt inanimata, & sic ab alio supposito distincto moueri debent, putã à generante: vel sunt animata, & ista non mouẽtur ab alio supposito distincto, sed in partẽ per se mouentem, & in partem per se motam diuiduntur, vnde mouens distinguetur à moto vt inclusum ab includente, tale est cor in animalibus; quod postea quidam concedunt à se ipso moueri, quidã verò motum illum tribuunt generãti. & Alij varijs modis distinguunt, vt saluent veritatem propositionis Arist.

98 Dicimus tñ, idem posse se ipsum mouere, quatenus est agens æquiuocum, non vniuocum, nec est necesse ab alio distincto, vel vt pars à toto, vel suppositaliter moueri in eodem genere, & ordine motus, quo ipsum mouetur, ita Doctor præcipuè in 2. d. 2. q. 10. quẽ præter Scotistas sequuntur Gregor. 2. d. 6. q. 1. art. 3. Iãnd. 8. Phys. q. 2 Plaz 1. 2. Phys. disp. 1. q. 7. Auersa q. 14 sect. 5. & alij quamplures, & probata manet hæc Concl. art. cit. in præsenti. Confirmatur quibusdam exemplis, nam motus localis cordis est cum vera efficientia, non per resultantiam, & ab ipso immediatè prouenit, non à generante, etiam sñ Aris. cit. similiter reductio aquæ ad pristinam frigiditatem, & motus grauium, & leuium in propria loca, nam generanti solùm tribuuntur per quandam appropriationem, non quòd verè, & propriè motus illos causet, vt ibi dictum est, & fusius dicimus in lib. de Cœlo; cum de grauibus, & leuibus agimus, aliter pater diceretur causa præcipitij filij per se, & principalis; rursus potẽtiæ sensitiuæ, & intellectiuæ agunt in se ipsis; nec refert, quòd priùs immutentur ab obiecto, quia hic motus non est eiusdem rationis cum motu à potentijs causato, & tamen si ratio Arist. valeret vniuersaliter, de quocumque motu concluderet; tum quia voluntas secundum communem est causa totalis physica suæ volitionis, sicut quilibet appetitus, nec vllo pacto physicè mouetur à potentia cognoscitiua, vel ab obiecto, sed solùm ab isto metaphoricè, quæ non est vera motio, vt vidimus disp. 7. q. 8. art. 3. & 5. ergo non erit denegandum, idem posse se ipsum mouere saltim æquiuocè; Diximus in eodem genere, & ordine motus, quia clarum est in alio genere motus, quod mouetur ab alio moueri, sic grauia mouentur a generante quò ad actum primum, seu motu generationis, quia ab ipso accipiunt virtutem motiuã, qui motus necessariò præsupponitur illi, & vniuersim omnia a prima causa in agendo mouentur. Multas respõsiones adducunt Aduersarij, quas refellere non est præsentis negotij, sed vel manent ex dictis art. cit. impugnatæ, vel confutabuntur in singulis locis, in quibus, de istis mobilibus in particulari agemus.

99 Sed contra hanc concl. præter obiectiones art. cit. adductas, & disp. de grauibus, & leuibus in lib. de Cęlo adductas, posset adhuc instari ex Arist. qui 8. Phys. 29. ait, omne, quod se mouet, debet distingui in partem per se mouẽtem, & in partem per se motam; quæ propositio non tñ est vera de eo, quod organicè mouetur, vt est animal, vt exponit Scotus 2. d. 2. q. 10. H, sed etiã vniuersaliter, adeòut mouens, & motum debeant semper esse distin-

distincta; nam 7. Phys. c. 1. ait, nihil posse seipsũ primò mouere, quod probat, quia quod primò inest alicui, non remouetur ab eo, etiamsi ab illo remoueatur, aliter primò, & per se illi non conueniret, sed ratione illius, ergo nullum mobile potest seipsum primò mouere, Prob. conseq. quia tunc quiesceret simul, & non quiesceret, nam cùm omne mobile sit in partes diuisibile, si vna pars quiescit, totum mobile quiescet ad quietem partis; non quiesceret verò, quia moueret se primò, & consequenter independenter a quolibet alio, etiam a parte, ergo nullum pôt se primò mouere. Accedit, ꝙ 1. de Gen. 73. volens Arist. probare contra Democ. athomos non moueri ex se, ait, vel diuiderentur in partem per se mouentem, & in partem per se motam, & sic non essent athomi, sed diuisibiles, vel ex se ipsis mouerentur sm̃ se tota, & sic idem susciperet contraria, quæ ratio non concluderet, nisi dicatur, omne, quod se mouet, necessariò diuidi debere in partem per se mouentem, & in partem per se motam.

100 Resp. Doctor cit. dictum Aris. 8. Phys. intelligi de eo, quod organicè se mouet; ad impugnationem respondet lit. I. quam responsionem vt clariùs adducamus, & distinctiùs percipiatur vis rationis Arist. præmittendæ sunt duæ distinctiones, primo, est de ly *primò*, nãm dupliciter sumi potest, vel pro primitate totalitatis, & sic illud dicitur primò conuenire alicui, quod conuenit toti, & cuilibet parti ipsius, sic Sol est ex se primò lucidus, quia totus Sol, & quælibet pars est lucida, & hoc modo opponitur conuenientiæ alicuius sm̃ partem, vt homo dicitur simus propter nasum, cui primò simitas conuenit; alio modo sumitur pro primitate adæquationis, & causalitatis præcisè, & sic illud primò dicitur conuenire alicui, quod inest per se, & sm̃ quod ipsum, vt homo primò dicitur risibilis, quia risibilitas fluit ab hominis essentia, vt a causa præcisa, & adæquata; in priori sensu accepit ly *primò* Arist. 5. Phys. tex. 1. cum dixit, alia moueri per accidens, vt cum musicus mouetur, alia sm̃ partem, vt cum homo dicitur moueri, quia manus mouetur, alia per se primò, idest sm̃ totum, vt cum lapis descendit; in posteriori sensu accepit ly *primò* in 1. Post. cap. 4. cum de vniuersali dixit, esse, quòd in quolibet, & primò demonstratur. Differentia istorum stat in hoc, quòd omne competens alicui primò in secundo sensu, & si a quolibet alio remoueatur, etiam a parte, non ob id remouetur ab illo, cui conuenire dicitur, vt patet de risibilitate respectu hominis, quæ licèt animæ, vel corpori non conueniat, adhuc homini dicitur conuenire; quod verò conuenit primò in priori sensu, si ab aliqua parte remouetur, a toto etiam remouebitur, quia hoc modo significat, ac conuenire sm̃ se totum, quare si aliqua pars non mouetur v. g. non poterit illud sm̃ se totum, seù sm̃ omnes partes moueri. Secunda distinctio est de ly *moueri*, nam motio potest sumi, vel vt est passio quædam conueniens, omni mobili, siue totali, siue partiali. vel pro totali motione, qua solum totum mouetur, vel pro partiali, qua tantùm pars dicitur moueri.

101 Ad argumentum igitur inquit Doctor, quòd illa propositio, nihil pôt se primò mouere, si intelligatur de motione, vt a totali, & partiali præscindit, est vera de eo, quod moueret se primò duplici illa primitate, de quo etiam currit probatio ipsius, vt patet, nam quiesceret ad quietem partis, eò quia ponitur motiuum sui primò in priori sensu, & secundùm totum, non quiesceret, quia moueret se primò in secũdo sensu, & independenter a partibus; non tamen est vera de eo, quod prima tm̃ primitate dicetur se mouere, sicut ponitur a nobis aliquid a se ipso posse primò moueri; quod etiã patet in parte illa animalis, quæ per se primò dicitur mouens, & mota, vt est cor, nam si cor hac duplici primitate moueret se, quiesceret, & nõ quiesceret, solùergo prima primitate primò se mouet, & si rõ valeret, nec posset dici corpus primò quiescere, nec primò quantum. Attamen si moueri accipiatur pro motione totali, sic totum primò se mouet primitate causalitatis, quia motio totalis vt sic nõ causatur a parte, nec ipsi conuenit, vnde valet dicere, pars non mouetur motione totali,

tali, sicut etiam pars se primò mouet hac primitate motione partiali, quæ primò ab illa causatur, non à toto; nec sequitur, quòd si à parte remouetur motio totalis, remouetur quoque a toto, vt patet: & quamuis si a parte remoueatur motio partialis, remouetur etiam totalis a toto, hoc tñ prouenit propter essentialem dependentiam, quam habet totum a partibus, sicut.n. subiectum dependet a partibus, ita passio subiecti a passione partiū dependet, quam doctrinā sequitur Suar. disput. 115. Met. sect. 7. n. 39. & 40. & Amic. tract. 26. q. 3. dub. 2. Ex quibus patet, nullo modo rationem Arist. concludere, aliquid non posse vllo pacto se primò mouere; quamuis Expositores ipsius tanquam demonstrationem efficacissimā magnifaciant: & forsan nō sine ratione Valles. in com. 7. Phys. miratur, quòd Aris. Interpretes Græci, & Barbari in illa defendenda tam pertinaci contentione vsi fuerint; eò vel maximè, quod tribuēdo motum inanimatorum generanti nihil saluant, cum admittant principium proximum, & immediatum in ipsis inanimatis. Ad Confir. Aris. ibi loquitur nō de motu locali, sed de motu alterationis, de quo verum est; quòd idem non potest seipsum mouere, nisi sm̄ se totum, & sic cùm mixtio requirat in miscibilibus cōtrarias qualitates, si athomi essent sm̄ se totis alteratæ ex se ipsis, susciperent proculdubio contraria.

102 Secundò quicquid mouetur, vel est animatum, vel inanimatum, animata ab alio mouentur, quia in partem per se mouentem, & in partem per se motam diuiduntur, inanimata mouentur a generante sm̄ Aris. 8. Phys. a tex. 28. & alibi, quia dans formam, dat etiam consequentia ad formam, generans dat virtutē motiuam inanimatis, ergo & motum. Tum 2. quia vnum oppositum negat aliud, sed motio actiua, & motio passiua sunt relationes oppositæ, ergo nequeunt eidē supposito cōuenire. Tum 3. nequit idem esse perfectum, & imperfectū respectu eiusdem, sed si aliquid posset seipsum mouere, esset perfectum, quia in actu virtuali, qui actus est perfectior formali, & imperfectū, quia in potentia formali, ergo, & c. Tum 4. quia sic rueret totus processus Aris. in 7. & 8. Phys. vbi per distinctionem motoris a mobili probat existētiam primi motoris, si.n. idem potest seipsum mouere, dici posset Cœlum a se ipso moueri.

103 Resp. pro veritate nostræ conclus. sufficere partem illam animatorum seipsam primò mouentē; dicimus tū etiā viuentia à seipsis posse moueri, vt patebit in proprio loco, & quando Aris. hoc negauit, intelligi debet de motu organico, vt colligitur ex rationibus, quibus probat non moueri a seipsis in tex. 29. & 30. vide expositionem textus. Vel dicimus, quòd aliquid a se moueri stat dupliciter, vno modo per exclusionem extrinseci motoris particularis per se, & immediatè illud mouentis, quomodo baculus a manu immediatè motus non dicitur à se moueri, & hoc modo inanimata a se ipsis mouētur; Secūdò per exclusionē ēt cuiuslibet alterius, cuius motio necessaria est, ad hoc vt illud moueri possit, & in hoc sensu non viuentia a se ipsis non mouentur, quia cùm nō sint apta moueri in proprijs locis, vt sunt animata, neque a proprijs locis ad alia loca, sed ab alijs locis ad propria, necesse est, si moueri debeant, esse extrā propria loca, & ibi non impedita, in qua dispositione ex se ipsis nequeunt collocari, sed vel ab aliquo generante extra propria loca, vel ab aliquo illuc deferente, & aliquo impediente, non sic animalia, quæ in quibuscumque fuerint locis, quocunque, & quandocunque possūt se mouere, nullo alio motore præsupposito: & hæc est ratio, cur Aris. animalia a seipsis moueri, non tū inanimata sæpè pronunciauit. Nec propositio illa, dans formam, &c. est vera, nisi vt de causa remota, & mediata, quod concedimus. Ad 2. verum est, motionem actiuam, & passiuā in abstracto repugnare, itaut vnū neget alterū, at in cōcreto nō ita inter se repugnant, cùm dicant quādā dependentiam accidentalem, non.n. sequitur, est mouens, ergo nō est mobile, cùm possint idem suppositum concernere. Ad 3. verum est de perfectione formali, vel virtuali,

xuali, quãdo tñ actus virtualis ita actuat, vt reddat potentiam subiecti satiatam, sicut est anima rationalis, respectu sensitiuæ, & vegetatiuæ, at quando actus virtualis non satiat appetitum materiæ, vt possit exercere omnia munera alterius formæ, potest idem dici perfectum virtualiter, & imperfectum formaliter, sicut potest respectu eiusdem esse simul in actu virtuali, & in potentia formali: vt in simili diximus art. sæpè cit. Ad 4. patebit ex seq. art.

ARTICVLVS III.

An sufficienter per motum ostendatur existentia primi Motoris.

104 DVplici medio demõstrari potest existentia primi Motoris, physico, & metaphysico, medium physicum est motus, quo vsus est Arist. 8. Phys. & 12. Met. metaphysicum est causalitas, & productio, quo demonstrauit 2. Met. 2. in nullo genere causæ posse in infinitum progredi, sed ad vnum primum deueniẽdum esse: demonstratur primo medio, quia omne, quod mouetur, ab alio moueri necesse est, sed quia non potest dari in mouẽtibus processus in infinitũ, ideò deueniendũ erit ad vnũ primũ motorem immobilem: secundo medio ostenditur, quia omne, quod fit, & producitur, ab alio producitur, sed in producentibus nõ potest esse processus in infinitum, ergo ad primum producens peruenietur, quod a nullo producatur. Auerroistæ, & præcipuè Zab. lib. de inuent. primi mot. putant non aliter demonstrari posse existentiam primi Motoris, nisi medio physico; Thomistæ vero quamuis medium metaphysicum non respuant, admittunt tñ sufficienter demonstrari per motum vt est videre apud Masium 8. Phys. disp. de primo Mot. sect. vn. q. 2. Complut. disp. 29. q. vlt. Rubium 8. Phys. tract. de primo Mot. qui Scotum pro se citat.

105 Dicendum est tñ, non sufficienter demõstrari per motũ existẽtiã primi Motoris: ita Doctor q. 3. Prol. V. & 1. d. 2. q. 1. per totum, quẽ ferè omnes Recentiores sequuntur, & Prob. Tum quia illud principium: omne, quod mouetur, ab alio moueri necesse est, nõ est ita firmũ, si de alietate omninò distincta, & suppositali intelligatur, nec animalia ita mouentur etiam sm̃ Aris. nec inanimata, vt diximus in præced. art. Tum quia quòd sit penitus immobilis fundatur in illo principio, q. omne mobile sit diuisibile, & cõtinuũ, vt patet ex tex. 40. quod principium est falsum ex dictis art. 1. & quia anima rationalis aliquo pacto mouetur per se, & si nõ motu locali, saltim motu alterationis, quare ad summũ indiuisibilitas immobilitatem localem posset inferre, non alias. Tum quia vel per motum in cõi deuenitur in cognitionem existẽtiæ primi Motoris, vel per motum æternũ, vt vult. Zab. primum dici nequit, quia nec Aris. de isto motu est locutus probando talem existentiam, nã à tex. 21 vsque ad 40. vbi de motu vniuersaliter loquitur, solùm ostendit ex ista propositione, in quolibet motu debere dari vnum motorem, qui ab alio non moueatur, vnde concludit, animata à se ipsis moueri, quia constarẽt ex parte per se mouẽte, & parte per se mota, grauia, & leuia, quò ad actum primum moueri à generante, & tex. 35. demõstrat in motu baculi deueniri ad mouens non ab alio motum, baculus. n. mouetur à manu, & manus à virtute hominis; at à tex. 40. incipit ostendere, posse dari aliquod mouens penitus immobile, & tex. 45. expresè ait. *Quoniam autem oportet motum semper esse, & nõ intermitti, necesse est esse aliquid perpetuum, quod primũ mouet*, ecce quòd ex perpetuitate motus ostendit existentiam primi Motoris; & reuera rationes ex motu in cõi desumptæ non ostendunt istã existentiam. Sed neque dici poterit sufficiẽter ex perpetuitate motus demonstrasse dari primum motorem, quia opinio Aris. de mundi æternitate implicatoria est, vt vidimus disp. præced. ergo motus iste perpetuus non potest esse medium alicuius demonstrationis, quia ex falsis non potest verum ostendi; quapropter rationibus infirmis Arist. in Physica dari primum motorem probauit, quia neque sufficienter distinctionem motoris à mobili,

bili, neque immobilitatem tàm per se, quàm per accidens primi motoris demonstrauit.

106 Quomodo autem ex medio metaphysico fortiùs demõstratur talis existẽtia, nõ est præsẽtis negotij, sed ad Metaphysicam attinet, & fusè ostendit Doctor 1. dist. cit. quam doctrinam ex professo sequutus est Suar. & abundè explicauit disp. 29. Met sec. 1. breuiter tñ vim huius rationis aperiemus. Datur in entibus aliquod ens effectibile, igitur vel ab alio, vel à se; non secundũ, quia nihil producit seipsum ex dictis disp. 8. q. 2. art. 1. si primũ, quæritur de illo alio, vel est à se, vel ab alio, quare vel dabitur status ad vnum incausatum, & improductum, vel erit processus in infinitum; non secundũ, quia repugnat, ergo primum, repugnãtia ostenditur; tum quia cunctæ istæ infinitę causæ sunt causatæ, & dependentes, ergo ab aliqua alia prima, quę extra istã seriem incausata reperiatur; tũ quia vel vna causa dependet essentialiter in causando ab alia, vel tñ accidentaliter, quocunque dato semper sequitur, dari vnam primã causam incausatam, nam si sunt essentialiter subordinatæ, quia cũ ausa, quæ in causãdo dependet ab alia, nequeat sine illa causare, alioqui non dependeret, iam reperiretur in rerum natura infinita multitudo causarum essentialiter subordinatarum, quod repugnat. Si verò essent accidentaliter subordinatæ, non sequitur quidem dari actu multitudinem infinitã causarum, quia istæ causæ possunt ab inuicem separari, essent tñ istæ causæ infinitæ successiuè, sicut posuit Aris. infinitatem generationum successiuã, sed ista infinitas est etiam impossibilis, si nõ daretur prima causa omninò incausata, ergo &c. Prob. minor, quia nulla difformitas potest perpetuari, nisi in virtute alicuius permanentis, quod nihil sit illius successionis, alioqui quia istæ causæ accidentaliter ordinantur, & à casu, sequeretur, mundum à casu per infinitum tempus durasse, ergo quamuis istam infinitatem successiuam, vt possibilem admitteremus necessariò tamen erit deueniendum ad vnam causam infinitè durantem, à qua tota series infinita successiuè rerum causatarum dependeat. Clariùs igitur, & fortius ex causalitate concluditur existentia primæ causæ, quam ex motu, quia distinctio inter mouens, & mobile non ita ab omnibus conceditur, sicut distinctio inter causam efficientem, & productum. Dices, nulla scientia probat existentiam sui obiecti, Deus est obiectũ saltim principale in Met. ergo nequit a Met. probari existentia Dei. Resp. maiorem esse verã per demõstrationem a priori, falsam verò per demõstrationem a posteriori, quomodo Metaph. procedit demonstrando existentiam primæ causæ, scilicet ab effectu ad causam, ita Doctor in Prol. cit.

107 Ex dictis patet responsio ad vltimam confirm. præced. art. concedimus n. processum Arist. in 7. & 8. Phys. non esse ita firmum, vt sufficienter existentiã primi motoris demonstrarit; quamuis nõ rectè dici posset Cœlum a seipso moueri, sicut mouentur inanimata, quia ista ad propria loca tendunt, & ideò a seipsis mouentur, non tamen ex motu cęlesti eodem modo potest inferri Cęlum a se ipso moueri, quia verisimilius est, cum aliquid inanimatum est in proprio loco, quòd quiescat in illo, quàm quòd moueatur.

Cùm igitur dari vnum primum ens nõ ad Physicum, sed ad Metaphysicum spectet inuestigare, rationabiliter, quæ de alijs attributis primi motoris in 8 Phys. disputantur a Doctoribus, putà de libertate, infinitate, vnitate, indiuisibilitate, immensitate, & immutabilitate eiusdem, in Metaphysica ipso primo motore fauente pertractabimus. Similiter quæ de motu solent etiam in physicis agitari, putà an grauia, & leuia a seipsis moueantur localiter, an detur quies in puncto reflexionis, a quo proiecta moueantur, & similia, quia ad motum in communi non pertinent, sed ad motum in specie, putà localem, ideò hæc omnia ad lib. de Cœlo differimus, vbi motum localem præcipuè considerabimus, hic verò solùm de motu in communi est sermo. Satis.

LAVS DEO.

